© 2007 Ministerio de Cultura

(c) 2007 Ministerio de Cultura

XVII-1119

OPERIS DE RELIGIONE

PARS SECVNDA,

QVÆ EST

DE STATV RELIGIONIS

AC

TOMVS TERTIVS in ordine

complectens

TRACTATVM SEPTIMVM

De obligationibus quæ Religiosum constituunt, vel ad illum disponunt.

In decem Libros distributum.

Auctore P. D. FRANCISCO SVAREZ Granatensi, è Societate IESV, in Regia Conimbr. Academia sacræ Theologiæ quondam Primario, ac Emerito Professore.

EDITIO DEFÆCATA, ET AVCTA.

LVGDVNI,

Sumptibus IACOBI CARDON.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

M. DC XXXII

BIBLIOTECA PROVINCIAL Cadiz

© 2007 Ministerio de Cultura

(c) 2007 Ministerio de Cultura

VRBANO VIII.
PONT. MAX.

Rector, & Conimbricense Collegium Societatis IESV, *vtramque salutem.*

ILLVXIT tandem aliquando, PATER BEATISSIME, ſexta Auguſti dies Transfigurationi Dominicæ ritè à maioribus ſacra, qua Chriſtum Opt. Max. in Thaborino monte Sole ipſo fulgentiorem imitatus, in monte perſanctæ electionis conclaui dicato noua forma conſpicuus, Chriſtíque Vicarius orbem Chriſtianum vniuerſum quàm fulgentiſſimè illuſtrare cœpiſti. Dum enim nobiſcum taciti Europam mente percurrimus, à tuis eam videre nobis videmur radiis illuſtratam. In Hiſpania viſo in aula Regis Catholici Angliæ Principe, ac Rege Scotiæ, tuis addictæ patrociniis, renaſcentem in Britannico Oceano fidei lucem te exorto Sole demiramur. Gallia tibi quondam multis nominibus obſtricta errorum tenebras (in hoc ſcilicet regno pro Chriſto multum deſudaſti) tuis, & Chriſtianiſſimi Regis auſpiciis ablegare geſtit. Germania triſti Hæreſeos circunfuſa caligine, & prodigioſo deſertorum Chriſti examine oppreſſa è miſeriarum ſalebris emergit. Memoratu nimirum digna nobis peræquè, & iucunda viſa res eſt eodem die, quo Romæ ſummo omnium applauſu Pontificatus apicem adiiſti; in Germania Alberſtatium pſeudopontificem Catholicæ fidei transfugam à Tillio Bauarienſi Imperatore victum transfugio vitæ conſuluiſſe, ſignis inter alia centum amiſſis. Auſpicato planè, vt ſexto Auguſti die Chriſto auſpice è Romana arce VRBANVS VIII. Catholicum belli ſignum extulerit, & vel remotas in Germania, hoſtiléſque Hæreticorum acies Tillio duce glorioſiſſimè fuderit; Hæreſis verò turpiter victa, ſpéque deiecta ſuam in poſterum ſenſerit penitus ruinam. In tanta luce, P. B. oramus,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

atque obsecramus, vt Conimbricensi Collegio in citeriore Lusitania liceat tuum hoc iubar multo iucundissimum intueri, atque venerari. Scimus, & gratulabundi scimus, quantum in te præsidium, columen, & decus habeat Societas Iesv. Posthumum ergo D. Frãcisci Suarij de Religione opus tibi dicamus, consecramúsque. Immortalis beneficij loco ducemus , si ab hoc auctoritatis fastigio, à quo vires accipit quidquid est ratione firmum, doctrina clarum, religione sanctum, auctoritate stabilitum, benignis oculis hanc qualemcumque amoris , & honoris significationem adspicias. Quod superest, ad tuos exosculandos pedes effusè prouoluimur ; eodémque oris habitu Deum precamur, vt te quàm diutissimè seruet incolumem. Conimbricæ Idibus Septembris , M. DC. XXIII.

Lectori

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Lectori studioso.

EN tandem aliquando oppigneratam toties liberamus fidem. Prodeunt multorum votis expetita, nulli non expectata de Religiosorum hominum statu Magni SOARII volumina simul alia duo: eorum, quæ iam ab annis aliquot de Religionis virtute lucem aspexére, germani fratres: natu illi quidem minores; non postremi merito, non ornatu. Quin eo ipso elaborati magis, eo elucubrati accuratiùs, quo maturioris sunt curæ, vegetiorisque animi operosi partus. Nimirum, vt prælusisse quondam supremus Opifex in condenda hac rerum vniuersitate visus est, prodituro tandem illi, in quem omnia compilasset, Microcosmo: homini, inquam, qui, vt scitè Ambrosius, postremò est quasi summa totius operis, quasi finis naturæ formatus: haud multo aliter SOARIVS, vt fœcundus, ita dexter in primis librorum artifex, illa de Religionis virtute veluti anteludia præmisit, quibus ad hoc sese opus, quod quasi summa reliquorum, & meta esset, peragendum comparauit: hîc neruos animi omnes contensurus, hîc virentes senectæ vires exhausturus; quo gratissimum testaretur affectum, in eum, quem primis ab annis elegerat, & præ reliquis vnicè adamârat, vitæ statum. Habent itaque hoc in opere qui ad Religiosæ perfectionis fastigium anhelant à Religiosissimo Doctore non documenta modò virtutum plurima, sed quæ ex triplici præsertim Religionis vinculo consurgunt, arctissima Deo cui vouerunt obsequendi debita; sic stabilita rationum momentis, sic eruditionis variæ luminibus illustrata, planè nihil vt addi, demi nihil aut immutari possit. Habent Theologi, habent iuris vtriusque periti inextricatos hactenus & Gordianos verè nodos ab hoc Alexandro non tam ingenij miro acumine dissectos, quàm dissolutos prorsus & expeditos, nulli vt in posterum negotium facessant, nulli otium demant. Utinam, qui soli deerant, tot inter fœcundissimi ingenij monumenta, quósque capacissimo mentis ambitu Author iam conceperat, distinxerat, compserat de Iustitiæ, de Hierarchico Ordine, & Matrimonio commentarios, docto calamo pariter expreßisset! Habuissent profectò tum & Philosophiæ, & Theologiæ candidati omnes, vnde de quouis argumento, nullius aliunde emendicato subsidio, ab vno hoc Apolline, à communi hoc Orbis Magistro responsa in dubiis referrent Delphicis multo oraculis certiora. At quoniam non tam hanc SOARIO gloriam, quàm rei literariæ decus & emolumentum Mors numquam non immatura inuidit; his tu, Lector beneuole, inuisæ mortis exuuiis fruere, dum quæ supersunt alia adhuc volumina, viginti iam nunc editis addenda quatuor, & tuo & bono literarum publico elimantur ad prælum. Fruere, inquam, hisce duobus: neque enim priùs, spondeo, tomum hunc vel perfunctoriè lustratum depones, quàm manibus mox tuis alter succedat, vt mole & rerum multitudine aliquantò grauior, sic & argumenti varietate gratior nonnihil futurus. VALE.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Facultas R. P. Prouincialis Societatis IESV *in Prouincia Lusitana.*

EGo Petrus Nouais Societatis Iesu in Lusitana Prouincia Prouincialis, facultate ad id mihi facta à Reuerendo admodum Patre nostro Generali Mutio Viteleschi, facultatem concedo, vt hic tertius tomus de Religione, à Patre Francisco Suarez Societatis nostræ, sacræque Theologiæ Doctore, & in Conimbricensi Academia quondam primario Professore Emerito compositus, & eiusdem Societatis grauium, doctorúmque hominum iudicio approbatur, typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu nostra subscriptas, sigillóque munitas. Olisippone 2. die Februarij 1623.

PETRVS NOVAIS.

OP. Esteuao do Couto da companhia de Iesus podera uer o tertio tomo de Religione do Francisco Soares da mesma Companhia. e com sua approuaçao se podera imprimir. em Lisboa a os çinco de Nouembro de 1622.

O Bpõ Inquisidor general.

C E N S V R A.

REcognoui, de mandato Illustrissimi, & Reuerendissimi D. Ferdinandi Martinij Mascareniæ, D. Episcopi Quæsitoris Generalis, tertium tomum de Religione, Reuerendi admodum P. Franscisci Soarez D. Theologi, & in Academia Conimbricensi Primarij quondam Theologiæ professoris emeriti, ex Sociatate Iesu. Censeo in iis libris nihil contineri, aut Fidei, aut moribus Chistianis dissentaneum; imò esse opus planè insigne, & admirabile; siue de Religioso statu subtilitates theologicas, reconditas, solidáque Sanctorum PP. & sacrarum literarum eruditione, & gaza opulentas: siue de huiusmodi argumento, doctrinæ seriem à capite, ad calcem vsque instar catenæ, principiorum, conclusionúmque veluti anulis aureis, mirabiliter contextam: siue præstantissimi ingenij felicitatem in inueniendo, eloquendóque acumen, facilitatémque in disponendo; acerrimi iudicij maturitatem in concludendo, spectes. Quare posthumus hic tanti Viri partus, cæterorum librorum, ceu liberorum quasi coronis, ad Dei Opt. Max. gloriam, ad Religiosi status præsidium, & ornamentum, ad Suariani nominis celebritatem, immortalitatémque typographię felici satu edatur in lucem. Conimb. in Collegio Societatis Iesu. 18. Decemb. Anno Domini 1622.

D. STEPHANVS COVTO.

Facultas R. P. Prouincialis Societatis IESV, *in Prouincia Lugdunensi.*

IOannes Forerius Prouincialis Societatis Iesu in Prouincia Lugdunensi, iuxta priuilegium eidem Socitati à Regibus Christianissimis Henrico III. 10. Maij 1583. Henrico IV. 20. Decembris 1606. & Ludouico XIII. nunc regnante 14. Februarij 1611. concessum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab eiusdem Societatis hominibus compositos, absque superiorum permissione imprimant: permittit Iacobo Cardon & Petro Cauelat, Lugdunensibus Bibliopolis, vt librum hunc inscriptum, *Operis de Religone Pars secunda, quæ est de Religioso statu, ac Tomus tertius in ordine, Auctore P. D. Francisco Suarez Granatensi,* è Soc. IESV, ad sex primos annos imprimere, ac liberè diuendere possint. Datum Lugduni die 4. Iunij. 1623.

I. FORERIVS.

APPROBATIO THEOLOGORVM.

NOs infrascripti sacræ Teologiæ Doctores fidem facimus, nos librum qui inscribitur, *Operis de Religione Pars secunda, quæ est de Religioso statu, ac Tomus tertius in ordine, Auctore P. D. Francisco Suarez Granatensi, è Soc.* IESV, perlegisse, in quo nihil fidei orthodoxæ Catholicæ, atque Apostolicæ contrarium animaduersum. Lugduni 6. Iulij. 1623.

Fr. ROBERTVS BERTHELOT Episc. Damasci.

Fr. CLAVDIVS COCHET Dominicanæ familiæ Lugdun. Alumnus & Prior.

R. D. D. Thomæ de Meschatin la Faye huius libri imprimendi facultas.

THomas de Meschatin La Faye, Comes, Canonicus, & Camerarius Ecclesiæ Lugdunensis, & Vicarius Generalis in Archiepiscopatu Lugdunensi: Opus scriptum, *Operis de Religione, Pars secunda, quæ est de Religioso statu, ac Tomus tertius in ordine, Auctore P. D. Francisco Suarez Granatensi, è Socitate IESV*, à Theologis approbatum, vt in lucem edatur, facultatem concedo. Lugduni die 16. Augusti 1623.

MESCHATIN LA FAYE.

Summa Priuilegij à Christianissimo Galliarum Rege concessi.

LVDOVICI XIII. Galliæ & Nauarræ Regis Diplomate sancitum est, ne quis in regno suo, aliisve locis ditioni suæ subiectis, intra decem annos, à prima editionis die computandos, excudat, vendat, excudendum, vendendúmque quouis modo, & ratione curet librum, qui inscribitur, *Operis de Religione, Pars secunda, quæ est de Religioso statu, ac Tomus tertius in ordine, Auctore P. D. Francisco Suarez Granatensi, è Societate* IESV, præter IACOBVM CARDON & PETRVM CAVELLAT, Bibliopolas Lugdunenses, aut illos, quibus ipsimet concesserint. Prohibitum insuper eâdem auctoritate Regiâ omnibus suis subditis, eundem librum extra regni sui limites imprimendum curare, vel quempiam, vbicumque fuerit, ad id agendum impellere, ac instigare, sine consensu dictorum IACOBI CARDON & PETRI CAVELLAT. Idque omne sub confiscatione librorum, aliisque pœnis originali Diplomate contra delinquentes expressis. Datum S. Germani die 22. Iulij 1623.

De mandato Regis,

Signatum

THOMASSIN.

INDEX

(c) 2007 Ministerio de Cultura

INDEX

Locorum sacræ Scripturæ, quæ in hoc Volumine explicantur.

Primus numerus paginam, secundus columnam, tertius marginalem eiusdem columnæ numerum indicat.

EX VETERI TESTAMENTO.

Genesis.

Cap. 1. 22. CRESCITE, *& multiplicamini, & replete terram.* 485.1.4

26. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. Creauit Deus hominem ad imaginem suam.* 19.1.8

28. *Dominamini piscibus maris.* 385.2.2

2.24. *Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.* 598.1.25

4.29. *Cœpit inuocare nomen Domini.* 159.2.1

17.1. *Ambula coram me, & esto perfectus.* 390.2.11

31.6. *Scitis quòd totis viribus seruierim patri vestro.* 33.2.10

Numeri.

30.3. *Si quis votum Domino vouerit, non faciet irritum verbum suum.* 489.1.18

4. *Si pater audierit, & tacuerit, rea erit.* 195.2.12

Deuteronomium.

4.29. *Et tota tribulatione animæ tuæ.* 33.1.9

Lib. II. Regum.

15.13. *Toto corde sequitur Absalon.* 33.2.10

Lib. III. Regum.

14.8. *Custodiuit mandata mea; faciens quod placitum esset in conspectu meo.* 33.1.7

17.3. & 4. *Accede hinc, & vade contra Orientem, ibi de torrente bibes, coruisque præcepi, vt pascant te ibi, &c.* 161.2.7

9. *Surge, & vade in Sareptha Sidoniorum, & manebis ibi, præcepi enim mulieri viduæ, vt pascat te.* ibid.

19.16. *Elisæum filium Saphat vnge Prophetam pro te.* ibid 8

Lib. IV. Regum.

2.15. *Et venientes in occursum eius, adorauerunt eum proni in terram.* 161.2.9

4.8. *Quæ tenuit eum, vt comederet panem, &c. Pone ollam grandem, & coque pulmentum pro filiis Prophetarum.* ibid. 7

6.1. & 2 *Dixerunt filij Prophetarum ad Elisæum: Ecce locus, in quo habitamus coram te, angustus est nobis; eamus vsque ad Iordanem, & tollant singuli de sylua materias singulas, vt ædificemus nobis ibi locum ad habitandum; qui dixit: Ite, &c.* 162.1.10

20.3. *Memento quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto.* 33.1.8

Iob.

14.2. *Nunquam in eodem statu permanet.* 5.2.2

Psalmi.

Psal. 39.18. *Ego autem mendicus, & pauper sum.* 424.2.8

44.10. & 14. *Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato circundata varietate; omnis gloria eius filiæ Regis ab intus, in fimbriis aureis circumamicta varietatibus.* 10.2.6

49.9. & 14. *Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos; immola Deo sacrificium laudis, & redde Altißimo vota tua.* 107.1.12

75.12. *Vouete, & reddite.* 27.1.9

88.35. *Quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita.* 489.1.18

118.10. *In toto corde meo exquisiui te.* 33.1.7

Prouerbia.

30.8. *Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi.* 387.2.1, & 10

Ecclesiastici.

37.14. *Non attendas his in omni consilio, sed*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

cum viro sancto assiduus esto. 233.2.2
47. 10. De omni corde suo laudauit Dominũ. & dilexit Deum, qui fecit illum. 33.1.7

Lib. Sapientiæ.

3. 14. Felix spado, qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitauit contra Deum nequissima; dabitur enim illi fidei donum electum, & sors in templo Dei acceptatissima. 160.1.3

Ieremias.

35.6. Non bibetis vinum vos & filij vestri, vsque in sempiternum, & domum non ædificabitis, & semen non seretis, & vineam non plantabitis, sed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus vestris. 163.1.14

Threni.

3. 27. Bonum est viro cùm portauerit iugum ab adolescentia sua. 212.1.2

Daniel.

4.24. Rex, consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime. 28.1.6

Oseas.

2. 14. Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius. 24.2.12

EX NOVO TESTAMENTO.

Matthæus.

4. 19. Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum. 166.1.10
5.48. Estote perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est. 14.1.7.& 25.1.3
8. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Beati pauperes spiritu, &c. 19.2.9
19. Qui soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum. 36.2.23.
14 Vos estis sal terræ, vos estis lux mundi, nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus, qui in domo sunt. 51.2.7
Quòd si sal euanuerit, in quo salietur. 52.1.8
Non potest ciuitas abscondi supra montem posita. 68.2.4
3. Beati pauperes spiritu. 388.2.2
6.25. Nolite solliciti esse quid manducetis, nec corpori [illegible] quid induamini. 415.10.& 423.1.3
8.17. Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. 430.2.28.& 432.2.1
10.9. Nolite possidere aurum neque argentum. 42.4.2.8
11.28. Venite ad me omnes, qui laboratis. 233.2.2
16. 18. Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. 150.2.17
24. Qui vult venire post me abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. 164.2.5.6. & 13.275.1.11.613.1.6.629.2.2.& 638.2.3
19.11. Non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est: sunt eunuchi, qui se castrauerunt propter Regnum cælorum: qui potest capere, capiat. 10.1.5.26.1.6.82.2.2.85.2.3.160.1.3. ibid.2.4.485.1.5.16. &
22.21. Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo, & veni sequere me. 10.1.5.38.1.3 39.1.2.164.2.5. 386.1.3.& 5. 388.2.4.& 14.400.2.13.& 22.613.1.5.8. & 9
6. Quod Deus coniunxit homo non separet. 55.2.2.512.1.11.589.2.2. & 4.598.1.25
27. Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te. 391.2.15.549.2.14.615.1.14
21. &c. Vade & vende omnia, quæ habes: abiit tristis, erat enim habens multas possessiones. 397.1.10
14. Sinite paruulos venire ad me. 212.1.2
24. Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cælorum. 386.1.3.& [illegible]
20. 14 Quia in his duobus præceptis vniuersa lex pendet, & Prophetæ. [illegible].14
21. Petre amas me. 52.1.8
22.37. Diliges Dominum Deum [illegible] ex toto corde tuo, & ex tota mente tua, & ex omnibus viribus tuis. 25.2.4.& 39.1.1
30. Neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in cælo. 488.1.14

Marcus.

14.14. Dicite Domino domus, quia Magister dicit, &c. 430.2.28
16. 15. Prædicate Euangelium. 68.1.3

Lucas.

1.13. Et factum est, vt impleti sunt dies officij eius, abiit in domum suam. 544.2.14
2.51. Et erat subditus illis. 613.2.8
6.24. Væ vobis diuitibus, qui habetis consolationem vestram. 396.2.8
8.2. Mulieres aliquæ ministrabant ei de facultatibus suis. 424.2.8
10.42. Maria optimam partem elegit. 67.2.1
9.62. Qui mittit manum suam ad aratrum, & respicit retro, non est aptus regno Dei. 63.2.9.86.1.4.714.2.11.
60. Sine, vt mortui sepeliant mortuos suos, tu autem vade, & annuntia regnum Dei. 166.1.10.615.1.13
10.7. Edentes, & bibentes quæ apud illos sunt, & manducate quæ apponuntur vobis. 424.2.8.
12.19. Anima habes multa bona in annos plurimos, comede, bibe, epulare. 389.2.7.
15. Videte, & cauete ab omni auaritia, quia non in abundantia cuiusquam vita eius est

ex

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ex his quæ poßidet. ibid.8

14.33. *Qui non renuntiat omnibus, quæ posidet, non potest meus esse discipulus.* 386.1.3

16. *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, non potest meus esse discipulus.* 590.2.6. & 7

16.10. *Cùm feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Serui inutiles sumus.* 25.2.5, & 8 38.14

18 1. *Oportet semper orare.* 424.1.9

21.34. *Attendite vobis; nec grauentur corda vestra in crapula & ebrietate, & curis huius vitæ, & superueniat in vos repentina dies illa.* 543.1.9

22.32. *Rogaui pro te vt non deficiat fides tua.* 150.2.17

Ioannes.

6.27. *Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam.* 424.1.6

8.42. *Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis.* 386.1.4

10.4. *Bonus pastor ante oues vadit, & oues illum sequuntur.* 68.2.4

13.34. *Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos.* 25.1.3

15. *Vos vocatis me Magister, & Dominus, bene dicitis, sum etenim.* 614.1.10

14.16. *Si diligitis me, mandata mea seruate: qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est qui diligit me.* 332.10

15.13. *Maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis.* 25.1.3

17.3. *Hæc autem est vita æterna, vt cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum.* 17.1.20

19.27. *Accepit eam discipulus in sua.* 420.1.25

Acta Apostolorum.

4.32. *Multitudinem autem credentium erat cor vnum.* 169.2.4

Ibid. Nec quisquam eorum, quæ poßidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant eis omnia communia. 39.1.17. & 400.2.13

5.4. *Nónne manens tibi manebat, & venundatũ in tua erat potestate.* 27.1.9. & 168.2.4

6.2. *Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Nos verò orationi, & ministerij verbo instantes erimus.* 166.1.10, & 427.1.16

15.25. *Cum charißimis meis Paulo, & Barnaba hominibus, qui tradiderunt animas suas pro nomine Domini nostri Iesu Christi.* 17.1.7

21.8. *Intrantes domum Philippi Euangelistæ, qui erat vnus de septem.* 548.1.8

23.6. *Pharisæus sum filius Pharisæi.* 547.2.5

Epistola D. Pauli ad Romanos.

5.5. *Spes autem non confundit, quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris.* 12.2.1

6.18. *Liberati à peccato, serui facti estis iustitiæ.* 7.1.10

8.25. *Spe salui facti sumus.* 12.2.1

13.10. *Plenitudo legis est dilectio.* 13.1.3

8. *Qui diligit proximum legem impleuit.* 21.1.15

Epist. I. ad Corinthios.

4.12. *Maledicimur, & benedicimus.* 84.2.10

17. *Qui adhæret Deo, vnus spiritus fit cum eo.* 13.1.3

7.7. *Vnusquisque proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius verò sic.* 10.1.5

39. *Mulier alligata est legi quanto tempore vir eius viuit. Alligatus es vxori, noli quærere solutionem.* 12.2.15

10. *Iis qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, vxorem à viro non discedere, quòd si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari.* 589.2.2

34. *Mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini sunt, vt sit sancta corpore, & spiritu.* 24.2.12

32. & 34. *Volo vos sine sollicitudine esse; mulier innupta, & virgo, &c.* 38.1.3. & 40.2.8

32. *Qui sine vxore est sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo, qui autem cum vxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est.* 86.1.6

De virginibus præceptũ Domini non habeo, consiliũ autẽ do. 26.1.7. & 487.1.11. & 12

Bonũ est homini mulierẽ nõ tangere. 27.2.2

Si acceperis vxorem, non peccasti, & si nupserit virgo, nõ peccauit, qui matrimonio iungit virginẽ suã, bene facit. 28.1.6. & 487.11.1

Si nupserit virgo, non peccat. Liberata est à lege, cui vult nubat; beatior autem erit si sic permanserit secundùm meum consilium. 28.2.7, & 487.1.11

Tribulationem autem carnis habebunt huiusmodi; ego autem vobis parco. 48.1.13

Si non se continent, nubant. 492.1.4. & 8

Vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier; nec mulier sui corporis potestatem habet, sed vir. 296.2.3

Et qui emunt tanquam non poßidentes, & qui vtuntur hoc mundo tanquam non vtentes. 417.1.16

Volo autem omnes esse sicut meipsum. 168.1.4. & 547.1.4

Existimo autem hoc bonum esse propter instantem neceßitatem. 487.2.13

9.15. *Bonum est enim mihi magis mori, quàm vt gloriam meam quis euacuet; nam si euangelizauero, non est mihi gloria, neceßitas enim mihi incumbit.* 26.2.8

Omnium me seruum feci vt plures lucri facerem: omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos. 68.2.4

Si non euangelizauero, væ mihi est. 166.1.10

Num potestatem non habemus sororem mulierem circunducendi, sicut & cæteri Apostoli. 490.1.20. & 548.2.9

12.4. *Diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus,*

2007 Ministerio de Cultura

spiritus; diuisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus; & diuisiones operationum sunt idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus, in proœm. 1.2

28. *Quosdam quidẽ posuit Deus in Ecclesia, primũ Apostolos, Prophetas, Doctores.* 10.1.5

Et adhuc excellentiorem viam nobis demonstro. 12.2.1

13.4. *Charitas patiens est, benigna est.* 15.2.13. & 25.2.4

3. *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habeam, nihil prodest.* 390.2.11

14.20. *Malitia paruuli estote, sensibus autem perfecti.* 13.1.2. & 15

Epist. II. ad Corinthios.

8.13. *Non enim vt aliis sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex æqualitate.* 390.2.11

Epistola ad Galatas.

3.26. *Omnes filij Dei estis per fidem.* 12.2.1

4. *Ita & nos cùm essemus paruuli sub elementis huius mundi eramus seruientes.* 160.2.5

5.1. *State, & nolite iterum iugo seruitutis contineri.* 5.2.3

Epistola ad Ephesios.

4.13. *Ad consummationem Sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi.* 10.1.5. & 52.2.2

18. *Qui furabatur, iam nõ furetur, magis autem laboret operando manibus suis.* 423.1.4

5.32. *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & Ecclesia.* 591.2.1

6.11. *Induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli. Accipite armaturam Dei, vt possitis resistere, & stare in die mala, & in omnibus perfecti stare.* 13.1.2

Epistola ad Philippenses.

2.8. *Factus obediẽs vsque ad mortem.* 613.1.5

3.12. *Non quòd iam apprehenderim, & perfectus sim.* 49.2.20

15. *Quotquot ergo perfecti sumus hoc sapiamus.* ibid.21

12. *Non quòd iam acceperim, aut iam perfectus sim.* 37.2.1

4.8. *Quæcumque sunt vera, quæcumque pudica, quæcumque iusta, &c. hæc facite.* 25.1.3

Rogo te germane compar. 547.2.6

Epistola ad Colossenses.

3.14. *Plenitudo legis esto dilectio: super omnia autem hæc charitatem habentes, quod est vinculum perfectionis.* 13.1.3. & 9

16. *In gratia cantantes in cordibus vestris.* 24.2.12

Epist. I. ad Thessalonienses.

4. *Rogamus autem vos, vt vestrum negotium agatis, & operemini manibus vestris sicut præcepimus vobis, & nullius aliquid desideretis.* 423.1.4

5.17. *Sine intermissione orate.* 424.1.7

Epistola ad Hebræos.

7.19. *Nihil ad perfectum adduxit lex.* 160.2.5

9.8. *Adhuc priore tabernaculo habente statum.* 5.2.2

11.37. *Circumierunt in mellotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti.* 160.1.3

Maiores diuitias æstimans thesauro Aegyptiorum improperium Christi. ibid.2.5

Epistola ad Titum.

1.7. *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, vnius vxoris virum, sobrium, &c.* 541.2.3. & 17. & 549.2.13

Epist. I. ad Timotheum.

1.5. *Finis præceptorum charitas de corde puro.* 14.2.10

4.6. *Hæc proponens fratribus, bonus eris Minister Christi IESV.* 52.2.2

5.11. *Adolescentiores viduas deuita. Volo iuniores nubere, & matres familias esse.* 204.1.1. & 211.2.16

Viduas honora. Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni sunt. 210.1.8

8. *Qui suorum maximè domesticorum curam non habet, infidelis est, & infideli deterior.* 226.1.1. & 556.1.9

Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. 489.1.18. & 492.5

5.1. *Quicumque sunt sub iugo serui.* 29[illegible].2

Diuitibus huius seculi præcipe, non sublime sapere, &c. 386.2.6

8. *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus.* 388.1.2. 405.3.30. & 432.1.31.

Epistola Iacobi.

1.3. *Probatio fidei nostræ patientiam operatur, patientia autem opus perfectũ habet, vt sitis perfecti, & integri, in nullo deficiẽtes.* 13.1.2

Qui in verbo non offendit, hic perfectus est vir. 16.2.18

2.2. *Si introierit in conuentum vestrum vir annullum aureum habens in veste candida, introierit autem pauper in sordido habitu; nónne Deus elegit pauperes in hoc mundo? & nónne diuites opprimunt eos? &c.* 396.2.8

Epist. I. Petri.

2.18. *Serui subditi estote.* 295.1.2

Epist. I. Ioannis.

3.3. *Qui habet spem, sanctificat se.* 12.2.1

14. *Qui nõ diligit, manet in morte.* 17.2.22

Scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quia diligimus fratres. 21.1.15.

18. *Non diligamus verbo, nec lingua, sed opere, & veritate.* 33.1.8

Debemus pro fratribus animas ponere. ibid.9

4.16. *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* 13.2.4

5.3. *Hæc charitas, si mandata eius custodiamus, &c.* 33.2.10

Apocalypsis.

14.3 *Cantabant canticum nouum.* 487.1.12

(c) 2007 Ministerio de Cultura

INDEX CONCILIORVM, & Constitutionum.

CONCIL. Ancyran. Can.9. al.10. 555.1.5,6,7
Antiochen.cap.21.58. 1.11
Arausican.I.can.22. 550.2.16. 555.2.8. 558.2.4
Arelaten. II. can.1. 550.2.16
Cartaginen. II. cap.2. 542.14 5572.15
Gangren. cap. vlt. 173.1.7
Relatum dist.30.cap.14. 126.1.1
Lateran.p.5.cap.6. 575.2.9
Meden.can.9. 170.2.9
Neocæsar.can.1. 567.2.3,& 4
Nissen.can.14. 247.1.24
Can.3. 553.1.5,6
Taurin.can.7. 550.2.16
Toletan. II. can. 1. & III. can. 5. Ibid.
IV. cap.49. al.50. 63.1.8
VIII. can.7. 566.2.15
XI. cap.2. 566.2.35
Tridentin. sess.6. cap.1. de reform. 69.2.9
Sess.23. cap.1. de reform. 66.2.25
Sess. 24. can.2. 59. 422
Sess. 25. cap.11.de reform. 68.13
Ead.sess.cap.14.de reform.573.1.26.
Ead.sess. cap.1. de reform. 643.1.19,& 21
Ead. sess. cap.1.de regularib. 85.2.2
Ead. sess. cap.15. de regularib. 182. cap.3,16,18,& 19. 251.cap.12,13, 14,& 15
Ead. sess. cap.16. de regularib. 205. 1.6
Ead. sess.cap.17. 206.2.10. 236.2. 2,& seq.
Ead. sess. cap.19. de regularib. 199. 1.5 380.1.11. 381.2.1
Ead. sess. cap.3. de regularib. 470. 1.1,2
Ead. sess. cap.2. de regularib. 436. 2.2,& 36. 453. 2.1,5,7,& seq.
Turon. I. can.2. 551.1.17
Constitutio Sixti V. & alia Clem. VIII. circa ingressum & professionem religionis. 231.2.14. 246.2.22 311.1.1

INDEX

(c) 2007 Ministerio de Cultura

INDEX LOCORVM IVRIS CANONICI, ET CÆSAREI.

Ex Decreto.

Constituit. 20 q 3. 293. 1. 6
Decernimus. dist. 28. 750. 1. 12, & 13
De Monachis. 18. q. 2. 148. 1. 3
Desponsatam. 27. q. 2. 531. 2. 16 598. 2. 1, & 2
De viduis. 27 q. 1. 498. 1. 1
Legem. dist. 53. & *c. multos. dist.* 54. 247. 2. 25
Monasteriis. 19. q. 3. 247. 2. 25 266. 1. 17
Non dicatis 12 q. 1. 400. 2. 13
Nullus. dist. 60. 556. 2. 11, & 13
Pueri. 1. q. 1. 563. 1. 22
Quàm sit. 18. q. 2. 648. 2. 7, & 13
Qui se scit. 2. q. 6. 66. 1. 24
Quod interrogasti. 27. q. 1. 498. 1. 1, 17, & 22
Si in qualibet. 20. q. 2. 206. 1. 8, & 9. 210. 2. 12
Si quis. 17 q. 2. 247. 2. 25
Si vir. dist 29 494. 1. 2. & 14
Statutum. 18. q. 1. 445. 2. 35
Vt lex. 27 q 1. 135. 1. 27 501. 2. 13 588. 2. 27

Ex decretalibus.

Ad nostram de confirm. vtil. 653. 1. 23
Ad nostram de regularib. 350. 1. 12
Cæterùm. de donat. 460. 2. 11
Commissum. de sponsal. 189. 1. 13
Coniugatus. de conuers. coniug. 574. 2. 4
Constitutionem. de regularib. 350. 1. 12, & 13
Consulti. de regularib. 353. 2. 22, 26. & 27
Cùm ad monasterium. de statu monach. 335. 2. 2 341. 2. 8 408. 1. 2 436. 2. 1 454. 1. 3 579. 2. 3, & 16 607. 2. 7, & 17 653. 1. 23
Cùm dilectus. de his quæ vi. 292. 2. 4, & 9
Episcopus. de præbend. 556. 2. 11, & 13
Ex parte. 1. *de conuers coniug.* 498. 2. 2, & 23 505. 2. 6 [illegible]
Ex parte. eod. 293. 16. 597. 1. 22
Insinuante. qui cler. vel vou. 319. 1. 15 454. 1. 3
Inter corporalia. de transl. Episcop. 58. 2. 14. & seq.
Ne nimia. de relig. domib. 136. 2. 1. 141. 1. 1 358. 2. 10
[illegible] *de renunt.* 451. 14 56. 2. 6
Per tuas. de voto. [illegible]70. 2. *cap.* 19, & 20
Porrectam. de comfirm. vtil. 653. 1. 23
Præterea. de conuers. coniug. 298. 2. 11, & *seq.*
Quia in insulis. de regularib. 283. 1. 7
Quidam. de conuers. coniug. 297. 1. 5
Quidam. de renunt. 57. 1. 7
Relatum qui cler. vel vou. 451. 1. 12
Rursus. eod. 119. 1. 9 541. 2. 2, & 14
Scripturæ. de voto. 325. 1. 3, 4, 5, & 13
Si quis ante. de regularib. 206. 1. 8, & 9
Statuimus. eod. 348. 1. 4, 8, 22, 26, & 27 257. 1. 3, & 8
Super eo. eod. 353. 2. 22, 26, & 27
Veniens. qui cler. vel vou. 532. 1. 2, 5, 6, & 7
Veniens. de conuers. coniug. 292. 2. 4
Vidua. de regularib. 348. 2. 6, 8, 12, 14, & 15

Ex sexto Decretalium.

Beneficium. de regularib. 265. 1. 12 353. 2. 22, 26, & 27
Constitutionem. eod. 317. 2. 8, & 10 374. 2. [illegible] 353. 2. 22, 26, & 27
Consulti. eod. 353. 2. 22, 26, & 27
Indemnitatibus. de cler. [illegible]60. 2. 15
Is qui. de regularib. 352. 1. 17, & *seq.* 363. 1. 7
Non solùm. eod. 267, 1. 18 353. 2. 22, 26, & 27
Nullus. de elect. 360. 2. 15
Quod votum. de voto. 103. 1. 15 109. 2, 3, & 6 581. 2. 6, & 8 328. 1. 15, 18, & 19
Quorundam. de elect. 653. 2. 24
Religioso. de sentent. excom. 251. 1. 12
Religiosus. de elect. 125. 1. 7
Si religiosus. eod. 648. 2. 7, 8, 14, & 15
Statuimus. de regularib. 267. 1. 18.

Ex Clementinis.

Cùm concessa de ele[illegible] 648. 2. 7
Eos qui. de regularib. 352. 1. 18, & 21
Si quis. §. 1. *de pœn.* 53. 2. 5

Ex Extrauagantibus Ioan. XXII.

Antiquæ. de voto. 505. 2. 5, & 13

Ex Digestis.

l. Cùm pater. 79.. §. *curatores. de eleg.* 2. 5. 1. 1
l. Inter omnes. § *rectè. de furt.* 439. 1. 10

Ex Codice.

l. non dubium. de legib. 575. 17
l. nos semper. 42. *de Episc. & cler.* 53. 2. 6
Auth si qua mulier. de sacros. Eccles. 469. 1. 2, 4, & 5

Ex Authenticis.

Authentic. de sanctiss. Episc. coll. 9. 353. 1. 6

OPERIS

(c) 2007 Ministerio de Cultura

OPERIS
DE RELIGIONE
PARS SECVNDA,
DE STATV PERFECTIONIS, & Religionis.

TRACTATVS SEPTIMI
PROOEMIVM.

OPvs de Religione iam dudum inchoatum, & per plures annos, ob graues causas, quas nunc enumerare non est necesse, interruptum, diuino freti auxilio consummare aggredimur. Distinximus autem in principio primi tomi totum opus in duas principales partes; vnam, de Virtute; & alteram de Statu Religionis, & vtriusque rationem, materiam, & connexionem ibidem explicuimus; ideóque eadem iterum in præsenti proponere, necessarium non duximus. Operæ autem pretium visum est, obiectum huius partis, eiúsque materiam, & partitionem distinctiùs repræsentare. Quamuis enim præcipua instituti nostri ratio, & intentio sit, de religioso statu maximè proprio tractare; ipsarum tamen rerum connexio, & amplitudo postulat, vt de omnibus statibus vitæ Christianæ, quatenus ad æternam felicitatem consequendam ordinantur, & de his præsertim, quæ ad maiorem vitæ puritatem, & charitatis perfectionem acquirendam conferunt, simul disseramus. Atque ita in hoc tractatu, sicut in cæteris, ducem habebimus D. Thomam, qui singularem doctrinam, & inter morales, magni momenti, de statibus, scriptam nobis reliquit in 2.2. à quæst. 183. vsque ad finem. 1.

D. Thom.

2. Vt autem scopum totius disputationis clariùs aperiamus, scire conuenit, prædictum Doctorem sanctum, postquam in illo libro à principio vsque ad quæst. 170. de omnibus virtutibus in particulari disseruit, in initio quæstionis 171. tria genera operum distinguere, quorum cognitio ad complementum sacræ doctrinæ, quæ de moribus tractat, necessaria erat; quia huiusmodi opera, aut excedunt aliquo modo communem virtutis vsum; aut à peculiari operatione, vel institutione, diuina, vel ecclesiastica, pendent. Insinuauit autem illam trimembrem diuisionem Paulus 1. ad Corinth. 12. dicens: *Diuisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus; diuisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus. Et diuisiones operationum sunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus.* In his enim verbis tria genera operum satis clarè distinguit Apostolus. Ex quibus primum, scilicet, *diuisiones gratiarum*, de gratiis gratis datis,

D. Thomas tria operum genera distinguit.

Eandem diuisionem D. Paulus insinuat.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ab omnibus intelligitur: illas enim statim enumerat Apostolus,& concludit: *Hæc omnia operatur vnus, atque idem Spiritus, diuidens singulis prout vult*. Vnde p[illegible] se, nec ad ministeria, nec ad status fidelium pertinent, sed in quouis ministerio, vel statu, possunt, & solent pro Dei arbitrio communicari, & absque illis etiam possunt officia, seu ministeria fieri, & status ecclesiastici subsistere. Et ideo alterius rationis est illarum gratiarum consideratio, quam tradit D. Thomas, ab illa quæst. 171. vsque ad 178. Nos verò in tractat. de Gratia Prolegom. 4. illas breuiter explicuimus; ibique alia loca, in quibus specialiùs singulæ tractandæ sunt, designauimus.

3. In secundo membro ponit Apostolus *diuisiones ministrationum*, seu ministeriorum, aut officiorum, quæ in fine capitis, & ad Ephes. 4. enumerat, dicens: *Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primùm Apostolos.* Et sub hoc membro comprehendit D. Thomas varios fidelium status. Nos autem officia tantùm sub his verbis comprehendimus; quæ idem sunt, quod ministeria, illáque ab statibus distinguimus, quia licèt interdum officium, & status in eadem persona inueniantur, vel licèt vnum alteri sit annexum; nihilominus distincta sunt, & inuicem separantur. Nam potest aliquis esse in vno statu Ecclesiæ sine aliquo speciali officio ecclesiastico: & è contrario, possunt in eodem statu religionis, v.g. varia ministeria inueniri, vel in diuersis personis, vel aliquando in eanem. Ac denique potest aliquis habere in Ecclesia peculiare ministerium, licèt peculiarem statum non habeat, nisi communis fidelis. Vnde ministerium & status diuersas conditiones, seu proprietates hab[illegible]nt: nam ministerium, seu officium ecclesiasticum per se ordinatur ad [illegible]quas actiones communes, & ordinarias ad vtilius regimen Ecclesiis nec[illegible]arias, & ad illas exercendas ius, seu facultatem confert, vt pastoribus, aut Doctoribus dari solet. At verò status per se sufficienter ordinatur ad vtilitatem eius, qui in tali statu constituitur, & ad opera huic conuenientia non propriè ius, aut facultatem moralem, sed potiùs commoditatem confert, vel etiam obligationem addit. Et præterea ad statum peculiaris immobilitas necessaria est, vt videbimus, quam officium per se non requirit, licèt interdum illi adiungatur.

Officia, siue ministeria ab statibus dist[illegible]guuntu[r].

Ministeriũ, siue officiũ ordinatur ad actiones communes Ecclesiis necessarias ad [illegible] regime[n]. Sta[tus] suffici[en]t[e]r ordin[at]ur ad vtili[ta]tem eius qui in tali statu cõ[st]ituitur.

4. Vnde tandem fit, aliam esse considerationem de ministeriis Ecclesiæ, aliam de statibus. Nam, vt rectè D. Thomas admonet in principio quæstionis 183. officia propriè ecclesiastica cum sacramento Ordinis coniuncta sunt, & ideo cum illo sacramento tractanda sunt. Propter [illegible]am rationem, licèt omnia illa ministeria sint virtutis religionis munera, nihilominus in tractatum de sacramento ordinis illa reseruamus; in illo enim de tota Hierarchia ecclesiastica, Deo iuuante, dicere disponimus. Alia verò officia Reipubli[cæ] Christianæ, quæ ecclesiastica non sunt, à Theologo non considerantur, nisi quoad obligationem conscientiæ, quæ ad virtutes, præsertim ad iustitiam, charitatem, seu misericordiam, pertinent; & ideo de huiusmodi officiis in tractatu de Iustitia, & de aliis virtutibus disputatur. Status verò Ecclesiæ specialem, ac propriam considerationem postulant, vt iam dicam.

Co[r] D. Thom.

5. Su[per]est ergo tertium membrum à Paulo indicatum, in verbis illis: *Et diuisiones opera[tionum] sunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus.* Per quæ verba intelligit D. Thomas vitam actiuam, & contemplatiuam, *quia secundùm diuersa operationum studia distinguuntur*. Sed licèt verum sit, illam etiam diuisionem sub illis verbis comprehendi; nihilominus existimo, ad illas *diuisiones operationum* omnes status vitæ Christianæ pertinere. Intelligo enim Paulum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Paulum loqui de operationibus propriis, ac personalibus (vt sic dicam) quibus singuli fideles ad vitam æternam tendunt, & pro ea consequenda laborant. Nam hæc opera distinguit Apostolus non solùm ab extraordinariis gratiis, quæ ad vtilitatem aliorum ordinantur, sed etiam ab ordinariis Ecclesiæ ministeriis, quæ ad eiusdem commune bonum, & gubernationem fiunt; ergo solùm supersunt operationes virtutum, & donorum, prout ad spirituale bonum vniuscuiusque agendæ sunt per gratiam Dei, *qui operatur omnia in omnibus*; vt subiungit Apostolus. Ideóque, cùm priora duo membra in discursu totius capitis explicasset, de tertio solùm in fine concludit dicens: *Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro*, id est charitatis viam, quæ omnium bonorum operum principium esse debet. Et ideo non solùm diuersa studia operum vitæ actiuæ, & contemplatiuæ, sed absolutè omnia studia ordinata ad charitatem, eiúsque varias operationes, ac perfectiones, ad diuisiones operationum pertinere arbitramur. Hæc autem studia non sunt, nisi varij status religiosi, quos Deus in sua Ecclesia prouidit, vt in eis homines diuino cultui, singulari votorum vinculo, consecrentur. Ideóque vtroque titulo, & ratione præsens tractatus de Statu religioso, superiori de virtute Religionis copulatur. Præsens tractat. de statu religioso.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

INDEX CAPITVM
LIBRI PRIMI.

De statu perfectionis, variisque illius modis, seu speciebus.

Cap. I. *Qvid sit status vitæ Christianæ, & quas conditiones postulet.*
II. *An status vitæ Christianæ in statum communis vitæ, & statum perfectionis conuenienter distinguatur.*
III. *Quæ sit perfectio Christiana, ad quam status perfectionis ordinatur.*
IV. *Qualis perfectio charitatis per statum perfectionis intendatur.*
V. *Quid sit status perfectionis, quásve conditiones requirat, & ab ipsa perfectione quomodo distinguatur.*
VI. *Vtrùm in euangelica lege consilia à præceptis distinguantur.*
VII. *Ratione veritas Catholica probatur.*
VIII. *Consiliorum materia, & varietas occasione eiusdem obiectionis declaratur.*
IX. *Satisfaciendo fundamentis hæreticorum nonnulla dubia de consilijs euangelicis explicantur.*
X. *Statum perfectionis non præceptorum tantùm, sed etiam consiliorum obseruantiam includere.*
XI. *An Christiana perfectio, vel eius status principaliùs in præceptorum, quàm consiliorum obseruatione consistat, vel è conuerso.*
XII. *Vtrùm status perfectionis per votum, vel promissionem aliquam obligationem inducentem necessariò constituendus sit.*
XIII. *An status perfectionis in statum incipientium, proficientium, & perfectorum conuenienter diuidatur.*
XIV. *Vtrùm status perfectionis in statum illam acquirendi, vel eandem exercendi conuenienter distinguatur; & quomodo Episcopi in statu perfectionis esse dicantur.*
XV. *Vtrùm Episcopatus sit status perfectionis exercendæ, seu perfectorum, ac proficientium.*
XVI. *Vtrùm Episcopale vinculum iure diuino indissolubile sit, vel inde immutabilitatem habeat.*
XVII. *Vtrùm Prælati sæculares Episcopis inferiores, vel etiam Parochi sint in statu perfectionis.*
XVIII. *Vtrùm status Episcoporum perfectior sit, quàm status Religiosorum.*
XIX. *An status Episcopalis adeò perfectus sit, vt in eo votum religionis impleatur: & exponitur caput* Per tuas, *de voto.*
XX. *Nonnulla dubia circa capitulum* Per tuas, *explicantur.*
XXI. *Vtrùm status inferiorum Prælatorum, vel Parochorum sit perfectior religioso statu.*

LIBER

(c) 2007 Ministerio de Cultura

LIBER PRIMVS.

DE STATV PERFECTIONIS, variisque illius modis, seu speciebus.

Dari in Ecclesia statũ religionis supponendum.

SVPPONIMVS esse in Ecclesia statum hunc perfectionis, seu religionis, eiúsque originem inquirimus: quia illud prius per se notum est in Ecclesia; & quia omnis doctrina de proprio obiecto supponere debet, An sit. Hoc verò posterius obscurius est, & necessariò est stabiliendum; vt ex illo fundamento ad substantiam, proprietates, operationes, onera denique, ac commoda status religiosi explicanda, cum maiori certitudine progredi valeamus. Deinde claritatis gratia supponimus, statum religiosum, & statum perfectionis, vt superius, & inferius inter se comparari, omnis enim verus status religionis est status perfectionis; è contrario verò non omnis status perfectionis est status religionis propriè dictus; nam interdum illum superat, interdum ab illo deficit, vt in sequentibus declarabimus, & ostendemus. Et ob hanc causam necessarium est ab vniuersalioribus procedere; & priùs statum perfectionis in communi describere; ac deinde varia eius mẽbra distinguere, & illa, quę minus completa sunt, breuiter explicare; ac tandem circa religiosum statum diutiùs immorari. Quia verò status vitæ Christianæ cæterorum fundamentum est, de illo etiam aliquid præmittere abs re non erit.

Status perfectionis latiùs patet, quàm status religionis.

CAPVT I.

Quid sit status vitæ Christianæ, & quas conditiones postulet.

1. Significatio nominis *status*.

PRincipio significatio nominis *status* explicanda est, & præsenti instituto accommodanda; est enim multiplex; & nisi certus ac definitus illius vsus supponatur, in æquiuoco sæpe laborabimus. Attribuitur enim rebus viuentibus, & non viuentibus, rationalibus, & irrationalibus, naturalibus, & moralibus: cùm verò personæ attribuitur, duo semper indicat, scilicet, perfectionem in aliqua conditione, vel modo existendi eius, & quietem, seu immutabilitatem in illa. Prior conditio exemplis declaratur: nam Philosophi statum Solis appellant, terminum ascensionis eius: & terminum accretionis vocant viuentis statum: & Medici statum ægritudinis vocant, cùm ad summum gradum peruenit. Item leges dicunt, hominem ad statum peruenisse, quando maiorem ætatem, vt viginti quinque annorum, attigit. l. *cum pater*, 79. §. *curatores*. iuncta gloss. ff. de legat. 2. Item iurisperiti statum causæ vocant, quando inquisitio, & allegatio ex vtraque parte consummata est. Et nos statum quæstionis vocamus, quando punctum controuersiæ clarè, & sine ambiguitate propositum est. Ex his ergo intelligere licet, statum significare aliquam conditionem perfectam, & quasi consummatam in suo genere. Dico autem, *in suo genere*, quia non oportet, vt dicat perfectionem simpliciter, vel per comparationem ad oppositam perfectionem; sed solùm in suo ordine, seu oppositam inchoationi rei, quasi in fieri existentis.

Status personæ duas conditiones requirit.

Et ita hæc conditio per alteram rectè explicatur; requiritur enim ad statum permanentia quædam, seu quies in conditione per statum significata. Quod quidem ipsa vox *status* satis indicat: quietem enim, & stabilitatem præ se fert; & ideo quæ in continua mutatione sunt, dici non possunt habere statum; & è contrario, quæ in eodem esse permanent, secundùm illum statum habere dicuntur. iuxta illud Paul. ad Hebr. 9. *Adhuc priore testamento habente statum* id est, nondum immutato: & è contrario cùm res aliter se habet, quàm erat, mutare statum dicitur. iuxta illud Iob 14. *Nunquam in eodem statu permanet.* Vnde D. Thom. 2. 2. q. 183. art. 1. statum definit esse *quandam positionis differentiam alicuius secundum modum suæ naturæ, quasi in quadam immutabilitate.* Et in priori parte primam conditionem, in posteriori secundam indicat; vtramque verò declarat ex proprietate verbi *standi*: nam homini attributum duo in rigore inuoluit; Vnum est, quòd homo sit rectus, quia in ea positione singulæ partes corporis quasi naturalem situm habent; pedes infimum, caput supremum, & cætera medium sibi conuenientem. Et in [illegible] prior conditio, sed non sufficit: nam aliud simul necessarium est, nimirum, vt homo quiescat, nam si homo ambulet, non dicetur stare, licèt rectus incedat: & in hoc insinuatur altera conditio status, nimirum, quòd res in ea perfectione, vel modo existendi immota permaneat; vel etiam aliquo modo immobilis persistat. 2.

Status definitio à D. Thom.

Homo stans rectus, & quiescẽs esse oportet.

Hinc verò oritur morale dubium, quanta immobilitas ad moralem statum necess[illegible]? N[illegible] Henric. quodlib. 12. q[illegible] ad [illegible]egat immobilitatem esse de ratione status moralis, sed sufficere putat carentiam mutationis, vel ad summum propositum permanendi in tali genere vitæ. Probat inductione, quia homo dicitur esse in statu gratię, licèt non habeat immutabilitatem in illa: & cleri- 3.

Quæ immobilitas ad moralẽ statũ requiratur.

Henricus nullam requirit.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

cus in Minoribus simpliciter est in statu clericali, licèt per coniugium cum vidua, illum possit amittere: & homo dicitur esse in statu libertatis, licèt sua voluntate seruus fieri possit. Vnde colligit, secundùm communem vsum loquendi, vocem *status* non significare talem immobilitatem, ac proinde non esse illam conditionem necessariam ad statum moralem. Contrariũ verò docet D. Thomas d. q. 183. art. 1. in corp. & ad 3. Imò hanc conditionẽ ponit in definitione status; & hoc sequuntur ibi communiter expositores. Et Soto lib. 7. de iust. q. 5. art. 1. Antonin. 3. p. in Prolog. §. 4. Turrecr. lib. 1. Sum. cap. 73. Isti autem authores ferè omnes fatentur quæstionem esse de modo loquẽdi. Vnde etiam Antonin. & Turrecr. dicunt, conditionem immobilitatis requiri ad statum strictè sumptum; quamuis interdum vox illa in latiori significatione sumatur.

Oppositum docet D. Th. Sot. Anton. Turrecr.

Et certè dubitari non potest, quin verbum ipsum *standi* interdum peruentionem ad terminum motus, licèt res in illo nihil quiescat, significet, vt in ascensu Solis, vel lapidis, vel in augmento viuentis constat, aliquando verò addat positioni rei quietem actualem (vt sic dicam) id est, carentiam motus, sine carentia mutabilitatis: vt quando homo stare dicitur. Sæpius autem significat firmitatem, & aliquam immutabilitatem in stando; hanc enim energiam habere videtur hoc verbum ad Galat. 5. cùm Paulus dicit: *State, & nolite iterum iugo seruitutis contineri*. Et in vsu communi loquendi Latinorum, ita accipi solet, quando de conditione personæ, seu modo viuendi loquuntur. Vnde statum dicunt esse veluti habitum, qui est difficile mobilis; quia est, vel consuetudine, vel lege, vel alio modo simili firmatus. Denique vt non sit dubium de ambiguitate vocis, suppouimus in hac significatione, vocem illam in præsenti materia sumi.

Licèt verbũ *standi* non semper immobilitatem importet, il... tamẽ in cõmuni vsu, & prout hic accipitur, significat.

4. Vt autem magis hoc declaretur, interrogari vlteriùs potest, an hæc immobilitas status, necessariò includat obligationem permanendi in illo: obligationem (inquam) vel legis, vel iustitiæ, aut voti, aut aliam similem, ratione cuius non possit homo licitè illum statum relinquere, in quo constitutus videtur. Nam D. Thom. d. q. 183. art. 1. dicit: *Id ad statum hominis pertinere videtur, quod respicit obligationem personæ hominis*. Et in q. 84. art. 4. ex hoc principio colligit, ad statum perfectionis obligationem requiri. Et idem sentiunt Turrecr. & Antonin. suprà. Et idem indicat Soto d. art. 1. post concl. 8. Ratio reddi potest ex mente horum authorum; quia status non dicit solum actum, vel exercitum; sed ius, vel obligationem: non est enim in statu seruitutis omnis, qui seruit; sed qui ex peculiari iure, & obligatione seruire teneat... Confirmatur, quia sicut sta... de quo tractamus, moralis est, ita requirit moralem firmitatem, hæc autem sine obligatione esse non potest.

An immobilitas status requirat aliquam obligationẽ permanendi in ...

Affirmat D. Th. Turrecr. Anton. & indicat Soto.

5. At verò Henric. suprà, hoc maximè negat, & quæ adducit exempla, hoc suadere videntur: nam in Ecclesia dicuntur esse status viduarum, virginum, laicorum, & secularium, qui nullam habent obligationem permanendi in illo statu. Idem probatur ex... de statu libertatis, & seruitutis, quia non minus ... imò perfectior status est libertatis, quàm seruitutis, vt ex iure constat; & tamen non habet firmitatem obligationis, sicut illam habet status seruitutis. Vnde idem D. Th. 2. 2. q. 184. art. 4. sub disiunctione dicit: *Ad statum requiritur obligatio aliqua, vel absolutio ab illa*. Ex qua disiunctiua videtur apertè colligi, obligationem non esse de ratione status in communi; quia si inter oppositas differentias, vna posita disiunctiuè sufficit ad constitutionem rei, neutra determinatè potest esse de necessitate talis rei. Vt si de ratione numeri est, vt sit par, vel impar; dici non potest esse de necessitate numeri vt sit par. Vnde Caietan. d. q. 183. in princ. fatetur, obligationem determinatè non esse de ratione status, sed ordinem ad obligationem, vtique habendi, vel carendi illa. Quod potest ratione, & inductione declarari, quia status moralis de quo tractamus, pertinet ad statum libertatis, vel seruitutis, vt D. Thomas docet d. q. 183. art. 1. & colligitur ex iure, vt paulo pòst videbimus: quod vt vniuersale sit, intelligendum est latè, accipiendo seruitutem, vt extenditur ad omne vinculum subiectionis, vel obligationis ad alium; sic enim status coniugalis continetur sub statu seruitutis: vidualis autem, & virginitatis sub statu libertatis, & sic de aliis. Atque ita in vniuersum omnis status constituitur, vel per obligationem aliquam, vel per carentiam eius: ergo obligatio determinatè non est de ratione status in communi, sed ordo ad obligationẽ.

Henr. negat.

Fauet D. Th.

Idem tenet Caietan.

D. Thom.

6. Sed contra hanc doctrinam, & explicationem obiici potest; quia hinc sequitur, immobilitatem non esse de ratione status, sed vel immutabilitatem, vel carentiam eius, seu habitudinem ad immobilitatem, quæ potest esse, vel carendi illa, vel illam habendi: consequens autem destruit prius fundamentum de statu positum; ergo. Sequela probatur, quia eadem est ratio obligationis, & immobilitatis; quia moralis stabilitas non potest intelligi sine obligatione; & carentia obligationis varietatem, & mutationem facilè admittit. Vnde confirmatur, nam carentia obligationis non confert ad immobilitatem conditionis personæ, secundùm quam dicitur esse in statu; ergo nec potest ad statum conferre; ergo frustrà, & sine fundamento dicitur, ad statum esse necessariam, vel obligationem, vel carentiam eius; cùm hæc carentia de se statui repugnet. Vt declaratur facilè in vidua, vel virgine: nam sola carentia seruitutis coniugij nõ constituit illas in proprio statu, si non habeant aliunde firmitatem in tali conditione vitæ continentis; alioqui solum propositum continentiæ sufficeret ad statum, vt Henricus volebat.

Impugnatur sententia Henrici.

7. Ad hæc verò tacitè respondet D. Thom. in d. q. 183. a. 1. dum addit ad statum requiri libertatem; vel seruitutem, seu obligationem, vel carentiam eius, *ex causa permanente, & non facilè mutabili*. Itaque verum quidem est, in omni statu includi respectum ad obligationem, quasi sub disiunctione habendi, vel carendi illa, non tamen sufficere, nisi habitudo illa, quę statum in particulari constituerit, ex causa permanente, & non facilè mutabili proueniat. Vnde carentia coniugij per se non sufficit constituere statum, sed opus est, vt ex causa permanente proueniat. Imò neque omnis obligatio sufficiet constituere statum, nisi causam habeat permanentem. Famulus enim etiam habet obligationem seruiendi Domino, tamen, quia illa obligatio non habet causam permanentem, non constituit proprium statum; & ita facilè soluitur difficultas tacta; quia carentia obligationis non ponitur, vt necessaria ad aliquem statum, quia det illi stabilitatem; sed quia pertinet ad conditionem personæ, quæ ad formalem statum libertatis constituendum sufficiet, si ex causa permanente proueniat.

Soluuntur rationes in contrarium, & resoluitur, nec requiri obligationẽ, nec sufficere.

Interrogari verò vlteriùs potest, quænam esse debeat

(c) 2007 Ministerio de Cultura

[...]na causa [per]manens [re]quiratur immobilitatē status. D. Thom. Caiet.

debeat hæc causa permanens: nam ex dictis colligitur, non esse ipsam obligationem, nec carentiam obligationis, sed aliam permanentem causam, quæ talem conditionem inducit. Quam ergo, vel qualem causam illam esse oportet? Nam D. Thom. vel Caiet. in hoc nihil declarant, loquendo de statu in communi; quamuis in particulari tractando de statu perfectionis, vel religionis, dicant, in illo statu requiri votum, vt causam firmitatis eius: imò etiam addunt, esse necessarium votum solemne. Quod etiam [se]quuntur Antonin. Turrec. & Soto. Sed hoc postea examinandum est; nunc enim in communi loquimur de statu: & sic certum est, votum non esse causam adæquatam firmitatis eius; nam status in communi comprehendit omnem statum libertatis, & seruitutis, vt etiam D. Thomas indicat. Manifestum est autem, non omnem statum huiusmodi ex voto pendere. Et ita facilè posset hoc inductione ostendi, quæ statim fiet. Et ratio est clara, quia status de se abstrahit à cultu religioso, & ab speciali obligatione ad Deum: nam potest esse merè ciuilis, & per obligationem ad homines, vel per carentiam eius, & ita potest sine voto subsistere.

Antonin. Turrecr. Soto.

9\. Nulla causa in genere assignari [...]

Dico ergo, huiusmodi causam permanentem, & ad statum constituendum sufficientem, quoad modum, vel speciem, non esse determinatam, sed esse variam, & multiplicem iuxta capacitatem materiæ, in qua status versatur. Ratio in generali [re]ddi potest, quia ad rationem status solùm re[qu]iritur immobilitas aliqua materiæ proportio[na]ta; sed hæc non potest oriri ex eadem causa in omni materia, vt est per se notum; ergo nec ratio status p[et]it immobilitatem prouenientem ex eadem causa, vel radice, sed iuxta materiæ exigentiam: meliùs tamen declaratur in particulari, veluti quadam inductione. Nam omnis proprius status, prout de illo nunc loquimur, reducitur ad statum libertatis, & seruitutis. At verò in seruitute ciuili, & humana maximè propria immobilitas talis status nascitur ex causa morali, nimirum ex illo titulo dominij iusti Domini in seruum, siue sit iustum bellum, siue emptio, & venditio iusta, siue alius contractus iustus; vel immediatè, vel mediante natiuitate ex matre iam serua; qui titulus etiam lege iuuatur, quæ causa etiam est moralis. Ex hoc ergo titulo nascitur dominium in seruum, quod de se inducit in seruum obligationem ex se immutabilē moraliter; quamuis per liberalem manumissionem, vel alium contractum auferri possit. Quod non obstat rationi status, quia non postulat vinculum prorsus immutabile, sed moraliter fixum, ac permanens. In statu autem libertatis oppositæ dictæ seruituti firmitas nascitur ex naturali lege; quia homo naturaliter liber creatus est, & ita ex parentibus liberis, liber nascitur, quæ libertas ratione huius naturalis dominij difficilè mobilis est; quod sufficit ad rationem status, licèt ex voluntate ipsius hominis, vel in pœnam iustam auferri possit. Vnde in hoc genere status non est necessaria in ipso homine libero obligatio permanendi in tali statu libertatis, poterit enim aliquando sine peccato, se in seruum tradere, aut vendere: sufficit ergo, vel quòd id non possit facere licitè sine iusta, & graui causa, vel etiam quòd ab aliis non possit tali libertate inuitus priuari sine publica potestate, & causa iusta.

Immobilitas in seruitute ciuili & humana oritur ex titulo iusti dominij in seruum.

Immobilitas libertatis oritur ex lege naturali, quia homo naturaliter liber nascitur.

10\. At verò in statu apud Deum spirituali, & interno, vt est status peccati, & gratiæ, status peccati

A videri potest status libertatis ab obligatione Deo debita, iuxta illud Ier. 2. *Rupisti vincula, confregisti iugum, dixisti, non seruiam*; Hoc enim fit per actuale peccatum, à quo talis status duxit originem. Re tamen vera est status seruitutis; Quia rebellio non aufert obligationem Deo debitam, & aliūde inducit debitū pœnæ, & cogit quodammodo seruire peccato; quia peccatū inhærens suo pondere in aliud trahit: & hanc conditionē seruitutis vocauit Caiet. suprà obligationē, vt defendat, etiam hunc statum sumi ex aliqua obligatione. Sed reuera non est obligatio moralis, & propria, secundùm quam homo dicitur teneri ad aliquid faciendum, vel ad permanendum in tali statu, nam hæc obligatio impossibilis est, vt constat: sed dicitur obligatio, id est, necessitas quædam, & debitum eius, vel quia est fragilitas, & pronitas ad malum, quæ ipsum peccatum comitatur: vel quia peccatū mortale, de quo est sermo, difficilè mobile est, quia nec per vires hominis naturales, nec per vllam causam creatam auferri potest; ideo ex hac parte sufficiens est ad statum constituendum. Videri autem potest deficere à ratione status, quia in eo potius homo iacet, quàm stet, quia in eo non habet positionē (vt sic dicam) secundùm naturam sed contra illam. Nihilominus tamen, quia in suo ordine habet consummationem, vel per cōparationem ad suū oppositum, ad idē genus reducitur.

Caiet.

Status peccati propriè est status seruitutis, cuius immobilitas oritur vel proclivitate ad malū, vel difficultate regressus ad gratiam.

Alter verò status est huic oppositus, scilicet, status gratiæ, quē Caiet. vocat statum libertatis, vtique à seruitute peccati, & ab obligatione, seu debito perpetuæ pœnæ. Addere verò possumus, principaliter esse statū seruitutis Dei, quæ est vera libertas, iuxta illud ad Rom. 6. *Liberati à peccato, serui facti estis iustitiæ*. Et iterū: *Liberati à peccato, serui autē facti Deo*. Est autē illa seruitus, nō vilis, sed nobilissima, quia perficit libertatē hominis; ideóque hoc etiā titulo est status libertatis; imò etiam est status amicitiæ apud Deū, iuxta verbū Christi, Ioan. 15. *Iam non dicam vos seruos, sed amicos*. Vnde non ita est status libertatis, vt solū dicat carētiam obligationis, sed potiùs, vt magnam obligationem importet seruiendi Deo, amādi ipsū, & permanēdi in tali statu. Hanc autem permanentiam, & stabilitatem ipsa gratia, quantū ex se est, secū affert: & ideo licèt ex libertate, & fragilitate hominis frequēter amittatur, nihilominus propriū statū apud Deum constituit; quia gratia ipsa est permanens causa, & de se firmitatem, & stabilitatē secū affert.

11\. Status gratiæ status libertatis [di]citur, licèt seruitutis Dei dici possit.

Eius [immobilitas à] gratia [ori]tur.

Denique idem videre licet in statibus politicis, & humanis, vt v. g. in statu sæculari, & regulari. Nam hic posterior ad statum seruitutis reducitur, quia peculiarem subiectionem, & obligationem inducit, cuius habet permanentem causam; qualis est, vel professio religio[sa], vel votum, vel pactum aliquod, vt postea [est] tractandum. Status verò sæculares, est status libertatis; vtique à iugo, & obligatione religiosa: illius autem libertatis habet stabilem, & permanentem causam, scilicet, ipsum naturale ius propriæ libertatis, quod de se stabile, ac perpetuum est, quandiu per voluntatem propriam regulari iugo non subiicitur. Et adhuc modum sub his membris, alia subdiuiduntur, quæ sunt in vsu: vt de statibus regularibus postea dicendum est. Sub statu verò sæcul[ari] di[stingui] possunt status laico[rum, & cl]ericorum. Nam licèt hic posterior fortasse non habeat tam propriam rationem status (vt infrà dicam) nihilominus eo modo, quo illam denominationem recipit, habet causam de se permanentem. Nam est status seruitutis, quatenus in illo specialiter cultui

12\. Status regularis, seruitutis est, à professione, voto, vel pacto eius immobilitas oritur. Status sæcularis, libertatis est, eius causa permanens est ius libertatis. Sub statu sæculari clericorū status cōtinetur, cuius causa permanens vel à sacramentali nō iterabili, vel à charactere petenda est.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

cultui diuino persona dicatur, & suo modo consecratur, quæ consecratio inchoatur, per sacramentale quoddam ita permanens, vt iterabile non sit, vtique per primam tonsuram; & paulatim perficitur per sacramentum immobile, & imprimens characterem indelebilem. Ideóque licèt in vsu, vel professione eius possit mutari, nihilominus status, seu munus, de se causam, & fundamentum permanens habet; è contrario verò status laïcorum est status libertatis, à clericali obligatione, & destinatione, quæ naturalis est, & inde habet causam de se permanentem, sicut in aliis explicuimus.

13. *Status virginitatis, vel viduitatis, sunt status libertatis, illius immobilitas à iure propriç libertatis mutuanda.*

B Et idem est de statu coniugij, aut viduitatis, vel virginitatis: nam prior, qui est status seruitutis, causam habet satis permanentem; vt de se satis patet. Posterior verò præcisè sumptus, vt priori opponitur, est status libertatis à seruitute coniugij, & vt sic habet etiam causam satis permanentem; vtique naturale ius propriæ libertatis, quam habet virgo, quandiu non nupsit; & vidua, quando per mortem viri à iure, & subiectione coniugij liberatur. Quatenus verò hic status viduitatis, vel virginitatis potest transire ad statum seruitutis, id est, obligationis seruandi castitatem; sic non constituitur in propria ratione status, nisi aliqua causa permanens, & aliquo modo immutabilis interueniat; vt est votum castitatis, vt postea videbimus. Ex quibus omnibus sufficienter declaratum est, quomodo ratio status non sit sine aliqua immutabilitate, quæ causam permanentem habeat, & qualis, & quàm varia talis causa esse possit: simúlque satisfactum est fundamento Henrici; nam ferè omnia exempla, quæ adducit, in contrarium inducta sunt, & in discursu sequentium capitum, id magis declarabitur.

14. *Explicatur secunda particula capitis.*

Hactenus solùm exposuimus priorem particulam in titulo capitis positam, scilicet, *statuum*, nunc superest secundo loco explicanda alia particula, scilicet, *vitæ Christianæ*, sunt enim in Ecclesia varij modi statuum; non tamen omnes ad vitam Christianam, vt Christiana est, ordinantur: & ideo ad præsentem disputationem non pertinent; ideóque particulam illam formaliter sumimus, quia de solo illo statu, qui peculiari modo ad vitam æternam consequendam ordinatur, tractamus. Ad hoc autem meliùs intelligendum, distinguere oportet, in Ecclesia, id quod habet commune cum aliis infidelium communitatibus, seu congregationibus, aut rebus publicis, ab eo, quod habet speciale, vt Christi Ecclesia est. Priori enim modo sumpta, ordinatur ad præsentis vitæ conseruationem, propagationem, & temporalem pacem, & commoditatem: posteriori autem modo spectata, ordinatur ad salutem animæ, & vitam æternam consequendam; & sub vtraque ratione distinguuntur in illa varij status. Nam vt est respublica temporalis, sunt in ea status libertatis, & seruitutis humanæ, secundùm quas conditiones, vt sæpe dixi, maximè distingui solent status in republica humana; vt docet D. Thom. 2.2.q.183.art.1.ex cap. *si quando*. 2.q.6. vbi causa libertatis, vel seruitutis, causa status appellatur. Idémque sumitur ex leg. 3. & 4. ff. de peccatis diminut. & ex toto titulo C. de ingenuis manumiss. & ff. de statuliberis. &, ne de statu defunctorum. & præsertim in l. 2. & 3. ff. de statu hominum. Et sub statu liberorum distinguebantur olim status ingenuorum, & libertinorum; & nunc distinguuntur status nobilium, & plebeiorum.

In Ecclesia vna prout conuenit cũ aliis cõmunitatibus, status libertatis & seruitutis humanæ reperiuntur.

D. Thom.

A Item sunt in republica humanus status coniugatorum, vel solutorum. Item status maiorum, vel minorum, secundùm ætates; in quibus omnibus aliquis modus subiectionis, vel carentiæ illius considerari potest, vt ex dictis facilè patet. Horum autem statuum consideratio per se ad nos non spectat, quia merè ciuilis, & politica est. Dico autem *per se*, quia indirectè, quatenus ex illis statibus aliquo modo pendet proprius spiritualis status, interdum à Theologis considerantur, vt dicemus.

15. *Ecclesia vt status vitæ christianæ, seu spiritualis duplex, militans, & triumphans.*

Alio ergo modo consideratur Ecclesia, vt est congregatio hominum per fidem, & opera tendentium in supernaturalem beatitudinem; & sic ipsamet Ecclesia est status vitæ Christianæ, seu spiritualis; & secundum hanc considerationem, sicut est duplex Ecclesia, militans, & triumphans; ita distingui solet duplex status termini, & viæ: & ille prior in statum beatitudinis, & damnationis subdistingui potest ex Ansel. lib. de Similitud. c. 46. vbi distinguit quidem duos vltimos terminos viæ; non verò vtitur nomine *status*. Veruntamen priori termino, scilicet, beatitudinis, nomen status vitæ Christianæ meritò tribuitur: nam in illo perfectissimè inueniuntur illæ duæ conditiones, perfectionis, & stabilitatis; & ideo ille solus, quasi per antonomasiam no- C men status meretur; nam in secundo nullum est bonum, sed summa miseria, & potius est in perpetua malorum successione, quàm in stabili quiete. Nihilominus tamen denominatur status, vel propter perpetuitatem solam, quia ab illo statu non potest mutatio fieri: vel etiam; quia in genere mali, & miseriæ ad terminum summum peruenitur: vel denique, quia opposita ad idem genus reducuntur. Non poterit tamen status vitæ Christianæ appellari, tum quia potius est status mortis, quàm vitæ; tum quia licèt sit vitæ naturalis, nullo modo est Christianæ. In purgatorio autem, vt est locus pœnæ, non censetur esse status; quia est in transitu, & ad breue tempus: vt verò D ad statum salutis pertinet, propter eius certitudinem, & perpetuitatem, quædam est status beatitudinis inchoatio.

Ansel.

16. *Quo pacto status viæ dari possit.*

Nunc verò non de statu, seu statibus termini, sed de statu viæ agimus. De quo etiam interrogari posset, quomodo cohæreant status, & viæ, cùm via mutationem postulet, status verò quietem. Dicendum verò est, optimè cohærere, quia non ipse vsus ambulandj per viam (vt sic rem declarem) dicitur status viæ, sed conditio personæ, vel modus viuendi aptus ad tendendum in beatitudinem, acquirendo illam, dicitur status viæ, quia in illo, & perfectio, & stabilitas ad rationem status, iuxta huius vitæ capacitatem sufficiens, inuenitur: & sic distinguitur à Theolo- E gis in hominibus duplex status viæ, scilicet innocentiæ, & naturæ lapsæ, vt in tract. de Gratia in principio dictum est. Et de priori in proprio tractatu latè disputauimus. Hic solùm aduertimus, quamuis ille viuendi modus breui tempore durauerit, nihilominus nomen status mereri, quia de se durabilis valde erat; imò vt perpetuò vsque ad finem sæculi duraret, constitutus fuit; licèt cõditionem contingentem includeret, quod rationi status non repugnat; & ratione illius conditionis non impletæ, potuit homo intra breue tempus ab illo statu cadere, & status ipse à sua stabilitate deficere: hoc enim rationi status non repugnat, quia (vt dicunt Logici) verba in definitionibus non dicunt actum, sed aptitudinem, sicut

Status innocentiæ de se durabilis erat.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sicut etiam in statu gratiæ, & peccati suprà declaratum est.

17. *Status naturæ lapsæ reuera status vitæ. Vide Aug. de Anc. de potest. Eccl. q. 76. art. 1. In statũ legis naturæ, statum legis veteris, & statũ Ecclesiæ Christi subdiuitur. Ad Hebr.*

Status autem naturæ lapsæ, licèt, vt talis est, formaliter (vt sic dicam) potius sit status mortis, quàm vitæ, quia pertinet ad statum peccati, corruptionis, ac seruitutis; nihilominus, quatenus in eo concessa est homini gratia viæ sufficientis ad reparandam salutem amissam, & vitam æternam consequendam, reuera est status vitæ fidelis, seu status ordinati ad vitam consequendam. Et hic status potest rursus distingui in statum legis naturæ, statum legis veteris (cuius mentionem fecit Paul. in epist. ad Hebr.) & statum Ecclesiæ Christi; & duobus primis pro nunc omissis, tertium B vocamus statum vitæ Christianæ, de quo nunc tractamus. Cuius ratio in hoc consistit, quòd sit quidam modus religionis ad salutem, & vitam æternam consequendam necessarius, & per sufficientia media ordinatus: qui viuendi modus in sola Ecclesia Christi reperitur, & in fide Christi fundatur; & ideo status vitæ Christianæ nominatur. Nam quòd in illo viuendi modo inueniantur cum magna perfectione conditiones ad statum requisitæ, manifestum est. Quia in primis in illo magna stabilitas, & firmitas inuenitur: primò quidem in communitate Ecclesiæ Christi; quia in ipsa tanquam in firmissima petra, fundata est, principaliter, & ex promissione, ac potentia eius, C ita stabilita est, vt portæ inferi contra eam præualere non possint. Deinde etiam in singulis personis, hunc statum profitentibus, habet causam permanentem de se, ac stabilem. Quia fundatur imprimis in professione fidei facta in Baptismo, quæ de se obligat ad permanendum semper in tali genere vitæ ad salutem animæ pertinentis, & in vera Christi fide. Deinde fides ipsa habet firmissima fundamenta; & impetrare potest vires, & auxilia ad perseuerandum in Christi Ecclesia: habet ergo hic modus vitæ ex hac parte perfectam rationem status. Aliunde verò, in hoc viuendi modo, vera rectitudo, & tota perfectio ad salutem D animæ necessaria inuenitur; ergo etiam ex hac parte inuenitur in Ecclesia Christi quidquid ad rationem status propriissimi, ac perfecti desiderari potest. Ex his ergo satis constat, quid sit status vitæ Christianæ: quotuplex autem ille sit, & quomodo ad statum perfectionis comparetur, in sequentibus capitibus exponetur.

In statu vitæ Christianæ omnes conditiones ad statũ requisitæ reperiuntur.

CAPVT II.

An status vitæ Christianæ in statum communis vitæ, & statum perfectionis conuenienter distinguatur.

1. *Multiplex in Ecclesia statuum varietas. D. Thom.*

SVpponit hæc quæstio esse in Ecclesia Christi E statuum varietatem, quæ veritas est de fide certissima. Eam tradit D. Thomas d. q. 183. art. 2. & consentiunt omnes Theologi de hac materia scribentes, quos in re inter Catholicos manifesta, referre non oportet. Solúmque illi hæretici huic veritati contradicunt, qui ecclesiasticam Hierarchiam è medio tollere cupiunt; omnémque dignitatum, & magistratuum diuersitatem execrantur; vt fuerunt VValdenses, Anabaptistæ, & noui sectarij, præsertim Puritani. Sed illorum error non vnus est, sed ex pluribus coalescit. Quia vel negant, sacramentum ordinis, vel A Ecclesiasticam potestatem, vel statum religiosum, & perfectionis; & ita diuersis in locis impugnatur: & nos quidem tractando de sacramento Ordinis, si Deus concesserit, distinctionem graduum, & dignitatum in ecclesiastica Hierarchia contra hæreticos defendemus; & ibi aliqua de potestate Ecclesiæ addemus: quam simul cum potestate ciuili in defensione fidei, lib. 3. & 4. defendimus. Pro statu verò religioso, & perfectionis infrà pugnabimus.

Nunc ergo solùm aduertimus iterum, quod suprà dictum est, posse Christi Ecclesiam dupliciter spectari, videlicet, materialiter (vt sic dicam) id est, quatenus est quædam hominum congregatio, in qua sunt plura temporalia regna ad naturalem finem, & commoditatem ordinata: vel formaliter, id est, quatenus est quædam spiritualis, & supernaturalis respublica; & vnum mysticum corpus, fide, eiúsque professione, ac sacramentis vnitum sub vno capite Christo, eiúsque Vicario, ad æternam felicitatem per media congruentia tendens. Nam sub vtraque ratione varietatem statuum continet. Vt enim dixi, ad priorem pertinent status libertatis, & seruitutis humanæ; item status plebeiorum, & nobilium: item status Regum, & aliorum Principum, & Magistratuum, quamuis hi magis ad officia pertineant, ac denique status coniugatorum, & solutorum, & similes. Hæc verò distinctio ad præsens non pertinet, vt suprà dixi, quia per se non ad spiritualem salutem, vel finem, sed ad temporalem ordinatur. Solùm circa statum matrimonij animaduerti potest, licèt secundùm se, & prout est contractus quidam humanus, ad ordinem temporalium statuum pertineat; nihilominus, vt est sacramentum, ad spiritualem finem referri, & ex hac parte ad Ecclesiam Christi formaliter, vt talis est, pertinere, & inter eius status numerari. Quia verò in eo, nihil spirituale inuenitur, præter peculiare firmitatem, & indissolubilitatem, quam sacramentum addit humano vinculo, & spiritualem gratiam, & auxilia, quæ coniugibus confert, vt conuenienter ad vitam æternam illo munere vtantur, ideo specialis eius consideratio ad tractatum de Sacramentis pertinet. Præsertim, quia simpliciter loquendo, in ordine ad vitam æternam non excedit communem statum vitæ Christianæ; sed quia officium eius est quasi fundamentum necessarium ad Ecclesiæ conseruationem, & perpetuitatem, & peculiaris necessitas diuini auxilij in eo inuenitur, ideo per quoddam sacramentum illi peculiariter prouisum est.

Ecclesia tam materialiter, quàm formaliter accepta statuũ varietatẽ continet. 2.

Status matrimonij vt sacramẽtum est pertinet ad Ecclesiã formaliter, vt cõtractus humanus ad Ecclesiam materialiter.

Addimus ergo, etiam in Ecclesia Christi formaliter considerata varios status inueniri; & in hoc sensu veritatem Catholicam supponimus, ex his, quæ in ista Ecclesia visibili oculis conspicimus. Vt autem ratio, & origo huius varietatis explicetur, sciendum est, duobus modis posse distingui status in Ecclesia sic spectata, videlicet, aut in ordine ad commune bonum, ac regimen spirituale Ecclesiæ; vel in ordine ad bonum spirituale singulorum. Priori modo distinguuntur in Ecclesia, status clericorum ab statu laicorum; & ad statum laicorum pertinent omnes, qui clerici non sunt; qui reuera hoc membrum non distinguitur ab alio, nisi per negationem illius particularis conditionis, quam status clericalis supra laicalem addit. Status igitur clericalis per spiritualem consecrationem, & dedicationem personæ ad spiritualia Ecclesiæ ministeria

3. *In Ecclesia status qui ad cõmune bonum dirigitur, in clericalem & laicum diuiditur.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

nisteria efficienda constitutu... vnde per sacramentum Ordinis confertur propriè, licèt per primam tonsuram aliquo modo inchoëtur; ideóque eius origo quoad substantiam eius, est immediatè de iure diuino, licèt illi quoad modum, & initium eius, aliquid per Ecclesiam additum sit. Et sub hoc statu distinguuntur varij gradus pro diuersitate ordinum vsque ad Episcopatum. Si quis autem rectè consideret, hæc diuisio magis spectat ad diuisionem ministeriorum, ac officiorum Ecclesiæ, vt Ecclesia est, quàm ad propriam distinctionem statuum, de qua nunc tractamus, vt notauit D. Thomas 2. 2. quæst. 183. art. 2. ad 3. ex Isidoro lib. 6. Etym. cap. 19. & Caiet. ibidem in 1. Comment. ad finem. Et ad 2. notat ipse D. Thomas, officia dici, & distingui secundùm actus, qui ad alios ordinantur: modos autem viuendi, qui ad status pertinent, referri ad actus, qui conueniunt homini secundùm seipsum. Quanquam, vt addit ad 3. etiam officium interdum includat rationem status, propter actus sublimitatem. Et simili modo dixit ibidem Caietanus, officio, & ministerio adiungi rationem status; nimirum, quando perfectioni actionum stabilitas seu perpetuitas coniungitur, etiamsi non constituat personam in peculiari, ac proprio viuendi modo, ad suum spiritualem profectum specialiter instituto, & certis legibus, aut vinculis firmato, quem nomine status vitæ Christianæ propriè significare solemus.

D. Thom. D. Isidor. Caiet.

4. Alio ergo modo distinguuntur in Ecclesia status in ordine ad bonum spirituale singulorum in tali statu viuentium, nimirum, vt in eo vnusquisque ad æternam salutem securiùs, & perfectiùs consequendam iuuetur: itémque ad maiora opera religionis, vel charitatis præstanda, inter quæ principalem quendam locum habent misericordiæ opera; & ideo etiam ad illa perficienda huiusmodi status ordinantur. Et ad hoc genus pertinent varij status religionis; & alij modi viuendi earum personarum, quæ vel continentiam profitentur; vel pauperum obsequiis, aut aliis operibus religionis, aut misericordiæ specialiter dicatæ sunt; de quibus in progressu huius operis dicendum est: nunc enim solùm supponimus hanc statuum varietatem in Ecclesia reperiri, prout illos nunc in ea conspicimus, sempérque in ea fuisse, ex historiis, certáque sanctorum Patrum traditione, certi sumus. Vnde colligimus, morem hunc ex diuina institutione, saltem quoad essentialia fundamenta, & generales rationes talium statuum, manasse; quamuis quoad particulares determinationes, & multa alia quæ secundaria, vel accidentalia sunt, ab hominib... ...in, sine Spiritus sancti inspirati..., addita fuerint. Quæ omnia, tractando de ...articularibus statibus, meliùs declarabuntur.

In Ecclesia prout ad bonum spirituale singulorũ dirigitur, varij ... religionum status.

5. Nunc generaliter suaderi possunt ex doctrina Pauli 1. Corinth. 12. *Quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos, Prophetas, Doctores.* Quæ quidem diuisio per se ad diuisionem ministeriorum pertinet, vt idem Apostolus declarauit ad Ephes. 4. vbi eam varietatem enumerans, addit: *Ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi.* Veruntamen, quia huiusmodi munera ad sancta, & perfecta opera ordinantur, si eis stabilitas addatur, solent, vt dixi, sub quodam gradu status Christianæ vitæ comprehendi. De alio verò modo statuum, qui ad spiritualem perfectionem propriam instituuntur, habemus Christi verba, qui Matth. 19. de cœlibatu dixit: *Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est,* &c. *Sunt eunuchi, qui se castrauerunt propter regnum cœlorum, qui potest capere capiat.* Et infrà de via perfectionis per voluntariam paupertatem, addit: *Si vis perfectus esse, vade, & vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo, & veni, sequere me.* Et Paulus 1. Cor. 7. indicans hanc statuum differentiam, ait: *Vnusquisque proprium donum habet ex Deo; alius quidem sic, alius vero sic;* & infrà: *De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do,* &c. Quæ testimonia cum aliis, in sequentibus latiùs expendenda sunt.

Status religionis ex diuina institutione manasse ostenditur.

6. Nunc solùm addimus congruentiam, quæ ex proportione militantis Christi Ecclesiæ ad triumphantem sumitur. Propter quam sæpe in Euangelio hæc Ecclesia regnum cœlorum appellatur. Et ob eandem causam Paulus ad Hebræos 8. & 9. ea, quæ in hac Christi Ecclesia peraguntur, & personas eius, cælestia vocat; vt ibi optimè Chrysost. & plerique Patres interpretantur. Vnde sicut in Ecclesia cælesti sunt varij gradus ministrantium, & assistentium Angelorum, ita etiam in Ecclesia militante inueniuntur: vt contemplatur egregiè Dionys. cap. 1. de Ecclesiast. Hierarch. iuncto primo capite de cælesti Hierarch. Et simili ratione, sicut in Ecclesia cælesti sunt diuersi status in perfectione essentialis beatitudinis, & magna varietas in aureolis, & aliis accidentalibus præmiis; ita in hac Ecclesia militanti esse oportuit varios status, in quibus ad varios gradus beatitudinis, magis, vel minùs perfectos homines disponantur, & multiplices honores, ac præmia mereantur. Et sicut in patria cælesti illa varietas in magnam totius cælestis Reipublicæ pulchritudinem redundat; ita Ecclesia Christi hac statuum diuersitate maximè decoratur. iuxta illud Psal. 44. *Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circundata varietate.* & infrà: *Omnis gloria eius, filiæ regis ab intus, in fimbriis aureis, circumamicta varietate.* Et hanc congruentiam confirmat, & declarat optimè D. Thomas d. quæst. 183. art. 2. & ibi Caiet. Et locupletari potest ex Gregorio lib. 4. epist. 52. aliàs cap. 96. vbi priùs docet, quantum hæc diuersitas statuum, & officiorum, & graduum ad vnitatem, concordiam, & pulchritudinem Ecclesiæ pertineat; deinde verò addit: *Quia verò vnaquæque creatura in vna, eadémque qualitate gubernari, vel viuere non potest, cælestium militarium exemplar nos instruit.* Et similiter Ignat. epist. 2. ad Traillian. ordinem, & concentum Ecclesiæ ex variis gradibus consurgentem, ad instar cælestis ordinis declarat.

Chrysost. Sicut in Ecclesia cælesti, ita in militante plures status inueniri debent. Dion. Areo...

D. Thom. Caiet. D. Gregor.

D. Ignat.

7. His ergo declaratis, facile est ad quæstionem propositam respondere, statum vitæ Christianæ optimè in statum communis vitæ, & perfectionis distingui. Quam diuisionem necessariò hîc præmittimus, vt paulatim ad scopum, quem intendimus, accedamus. Declaratur autem diuisio in hunc modum. Nam, vt ex capite præcedenti constat, status vitæ Christianæ non est, nisi ratio aliqua viuendi stabilis, ac firma, ac salutem gratiæ in hac vita, & gloriæ in futura consequendam, ordinata, & instituta. Ratio autem huiusmodi vitæ duplex est: quædam est omnibus fidelibus communis, & generalis, quia est ad salutem necessaria: alia verò esse potest specialior, quæ præter ea, quæ necessaria sunt, plura

Status vitæ Christianæ in statum communis vitæ & perfectionis distinguitur.

Ostenditur diuisio.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

plura media complectitur. Et vtraque ratio viuendi in suo gradu habet debitam perfectionem, & stabilitatem; ergo rectè inde duplex status consurgit vitæ Christianæ, communis, & perfectionis. Atque hæc diuisio, ferè cum illa coincidere videtur, quæ ex Hieronymo traditur in cap. *Duo sunt.* 12. quæst. 1. Vbi duo genera Christianorum distinguuntur, scilicet, eorum, qui specialiter Deo dicati sunt, qui ibi Deo deuoti dicuntur, & laicorum. Et de laicis dicitur solùm teneri ad illa, quæ omnibus Christianis communia sunt; de aliis verò, ad peculiaria, & maiora obsequia teneri, pronunciatur. Vnde priores statum vitæ Christianæ profitentur; posteriores verò aliquo modo perfectiorem. Rectè ergo dicta partitio subsistit. Verum est, Hieronymum sub Deo deuotis maximè clericos comprehendere, quamuis etiam addat conuersos: qui verò dicantur conuersi, & quomodo vtrique ad statum perfectionis pertineant, postea dicetur.

Hieronym.

8. Nunc amplius quoad singula membra dicta diuisio declaratur. Nam in Christiana vita duplex perfectio consideratur; vna est essentialis, quæ consistit in vita gratiæ, & charitatis; & ad hanc perfectionem ad minimum consequendam Christiana professio ordinatur; & necessaria, ac sufficientia media proponit: ergo ex hac parte sufficiens est ad statum constituendum. Aliunde verò etiam habet permanentiam, & stabilitatem, quia per baptismum, tanquam per professionem fidei Christianæ, constituitur: Baptismus autem obligationes perpetuas inducit; & ita subiicit hominem Ecclesiæ, vt ab illius iure ampliùs subtrahi non possit. Et Baptismo additur Confirmatio, quæ licèt nouam obligationem non addat, veluti complet illum statum, dando vires ad conseruandum, & defendendum illum; ergo in illa vitæ ratione sufficiens perfectio, & stabilitas reperitur. Dicitur autem status vitæ communis, non quia in illo non possint homines opera supererogationis facere, & in perfectione spirituali crescere, quantum voluerint, vtique à Deo adiuti, sed quia status ad hoc non obligat, nec specialia media confert, nec in illo genere opera peculiarem stabilitatem habent. Et præterea dici potest hic status generalis, quia omnibus necessarius est; & quantum ad id, quod habet stabilitatis, & perfectionis in omni alio includi necesse est; quia est veluti substantia, & fundamentum cæterorum omnium.

Declaratur amplius dicta diuisio.

Dicitur status vitæ cõmunis, non quia non possit homo crescere in perfectione, sed quia status ad hoc nõ obligat.

9. Vnde status perfectionis ab hoc distinguitur, tanquam illi aliquid melius, & perfectius addens: ideóque ab illo tanquam includens ab incluso distinguitur. Explicatur, quia in via Christiana est fundamentum totius salutis, & ad illam est necessaria; ergo illam includi in omni alio salutari statu necessarium est: ergo status perfectionis habet se, quasi per additionem ad statum vitæ Christianæ. Distinguuntur ergo sicut includens, & inclusum. Quòd si in statu perfectionis id præcisè consideretur, quod supra statum vitæ Christianæ addit; sic comparabitur ad illam tanquam perfectio ad perfectibile; vel tanquam determinatio ad determinabile. Differéntque, quia status vitæ Christianæ, quoad perfectionem, & stabilitatem, quam requirit, est quidem necessarius; non includit autem peculiarem vtilitatem. Et sub hac ratione status perfectionis præcisè, ac per se spectatus, est vtilior, seu ad melius esse; magisque ad ipsius vitæ Christianæ obseruationem adiuuans.

Status perfectionis ab statu communis vitæ tanquã includens ab incluso distinguitur.

10. Dices, si status perfectionis aliquid addit communi statui vitæ Christianæ, eo ipso erit onerosior, & ad obseruandum difficilior; ergo nec securior, nec ad obseruandum vtilior esse poterit: Respondetur, negando consequentiam: nam in primis, eo ipso, quòd status perfectionis includit quidquid est boni necessarij in communi vita fidelium; & aliquid boni, & honesti addit, ex eo capite melior est, & eo titulo perfectionis dici potest. Deinde facilitas bene viuendi magna ex parte ex maiori consuetudine honestè operandi oritur: status autem perfectionis postulat, & quantum ex se est, affert frequentiorem vsum bene operandi, & superandi difficultates, quæ in officio virtutis occurrere solent; & ideo ex se ad salutem animæ faciliùs consequendam, conseruandam, & augendam multum confert. Denique in tali statu sunt plura media, quæ ad virtutem iuuant; & minores occasiones legem Dei violandi: & ideo in tali statu maior etiam est vtilitas, vel securitas. Vnde ad obiectionem negatur consequentia; quia cætera non sunt paria, & quia non semper additio obligationis, addit difficultatem, vel periculum, quando id, quod additur, præstat etiam iuuamen, & auxilium ad totum onus faciliùs sustinendum.

Status perfectionis non est ad obseruandũ difficilior.

Est facilior, vtilior, & securior.

11. Circa huius verò diuisionis sufficientiam nonnulla superest difficultas; quia talis esse debet diuisio status vitæ Christianæ, vt omnes fideles comprehendat, quia omnes fideles statum vitæ Christianæ profitentur: At verò in illa diuisione multi omissi sunt, eorum præsertim, qui speciales status profitentur. Vnde aliis modis diuidi solet status in plura membra. Nam August. de Ancon. de potest. Eccles. quæst. 76. art. 1. statum distinguit in quatuor membra, scilicet, coniugatorum, clericorum, religiosorum, & Episcoporum. Nam primus, ait, est cum perpetua obligatione: secundus est, cum diuini cultus administratione: tertius est, cum operum perfectione, & supererogatione: quartus verò est, cum perpetua animarum instructione, & illuminatione. Aliis autem videtur etiam, diuisionem hanc non omnes fideles comprehendere, & ideo quintum membrum addunt, scilicet, fidelium solutorum; qui nec coniugati sunt; nec ad opera diuini cultus, vel instructionis animarum, nec perfectionis sunt deputati. Cùm enim non solùm detur status obligationis, seu seruitutis, sed etiam libertatis, vt præcedenti capite dictum est: non solùm ij, qui alicui obligationi, vel muneri addicti sunt, sed etiam, qui ab ea sunt liberi, quos solutos vocamus, in suo proprio statu constitui debent. Aliter verò [illegible] 2. 2. quæst. 185. art. 2. statum in tria membra diuidit, scilicet, incipientium, proficientium, & perfectorum: & in tota illa materia nullam aliam partitionem status nobis tribuit.

Diuisio status vitæ Christianæ supradicta adæquata est.

Plura membra enumerat Aug. de Ancon.

D. Thomas statum in tria membra diuidit.

12. Nihilominus dicendum est, diuisionem à nobis datam, non solùm optimam, ac necessariam esse ad declarandum statum perfectionis, vt ostensum est, sed etiam esse sufficientem. Quod facilè probatur, quia & vtrumque membrum sub diuiso comprehenditur, vt ostensum est; & ipsa membra contradictoriè, seu priuatiuè opponuntur. Vnde sub ratione propria status spiritualis (vt sic dicam) nullum medium inter illa assignari potest. Deinde probatur sufficientia, conuertendo obiectionem factam; quia nullus potest

Tradita diuisio sufficiens ostenditur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

potest esse status hominis fidelis, qui sub altero illorum membrorum non contineatur; quia necesse est, vt fidem Catholicam, eiúsque obligationem omnes profiteantur, vnde necesse est, saltem sub priori membro comprehendi. Denique status vitæ Christianæ formaliter constituitur in ordine ad perfectam salutem animæ consequendam: hæc autem perfectio esse non potest, nisi vel essentialis, seu substantialis præcisè sumpta; vel per aliquam additionem, quæ illam formaliter perficiat: ergo non solùm per hæc membra conuenienter ille status diuiditur, sed etiam adæquatè; quia solus status perfectionis per se determinat, perficit, ac eleuat statum vitæ Christianæ: & omnis status, qui aliquid altius, vel aliquid supererogationis addit illi generi communis, sub statu perfectionis comprehenditur; qui verò nihil boni illi formaliter addit, sub generali ratione status vitæ Christianæ relinquitur: ergo est illa diuisio adæquata.

13. Diuisio Augustini de Ancona sub nostra continetur.

De partitione igitur quadrimembri ab Augustino de Ancona tradita, dicendum est, sub nostra bimembri contineri, & non omnino illam exhaurire. Nam ex tribus posterioribus membris, clericorum, religiosorum, & Episcoporum, duo posteriora sub statu perfectionis continentur, vt postea videbimus. De statu verò clericorum, strictè clericatum sumendo, vt ab Episcopatu distinguitur, sicut necesse est in illa partitione sumi: de clericatu (inquam) controuersia esse solet; nunc autem ad idem membrum illud reuocamus. In omni verò opinione certum est, sub altero ex dictis contineri. Quis enim dubitet, illum esse statum vitæ Christianæ? Imò, quia in illa perfectum quendam gradum habet, sub statu perfectionis nunc illum collocamus. Quomodo autem id intelligendum sit, postea videbimus. At verò primum membrum quadrimembris diuisionis, scilicet, status coniugatorum fidelium, clarum est, ad communem statum vitæ Christianæ pertinere. Nam coniugium de se nihil addit communi statui Christianorum in ordine ad spiritualem vitam, nec perfectionem aliquam vitæ, præter eam, quæ charitati est essentialis, quam Christianus status postulat. Dico autem ex vi status, quia in personis coniugatis, potest magna perfectio sanctitatis, & operum virtutis inueniri: quanquam status ipse nec illam requirat, nec peculiare adiutorium ad illam obtinendam, vel exequendam conferat; & ideo vocari solet status imperfectus, negatiuè vtique, non contrariè, aut priuatiuè; non enim priuat charitatis perfectione, sed de se illam non promouet, imò aliquo modo impedit, vt 1. Cor. 7. Paulus indicauit.

14. Quadrimembris diuisio Aug. de Ancona nō est formalis.

Ex quibus colligi potest, diuisionem illam quadrimembrem quoad hanc partem, seu primum membrum, & non esse formalem, & diminutam esse. Primum declaro, quia licèt status coniugatorum in Ecclesia Christi necessarius sit; formaliter tamen, ac per se non contrahit statum vitæ Christianæ; nec specialem statum vitæ Christianæ ex hac parte constituit, sed tantùm quasi materialiter; quatenus generalis status spiritualis vitæ Christianæ in coniugatis reperitur. Et ideo D. Thomas tractando de statibus Ecclesiæ, vt talis est, nullam mentionem status matrimonij fecit. Nam, vt suprà dicebam, status ille de se communis est in omni humana republica perfecta, ex ipsa rei natura, quia est necessarius ad humani generis conseruationem. Quare si in Ecclesia Christi aliquid perfectionis ei additur ratione sacramenti; per hoc solùm est consecutus vel maiorem quandam firmitatem in ratione status, vel gratiam, & auxilium maius ad difficultates, & pericula illius status fortiùs superanda. Omnibus autem pensatis, in ordine ad salutem æternam, non excedit in perfectione generalem statum vitæ Christianæ; ideóque formaliter non constituit speciale membrum sub illo generali statu.

Matrimonium etiam vt est sacramentū, non constituit statum, sed pertinet ad statum vitæ Christianæ.

15. Est etiā diminuta.

Et hinc probatur altera pars de insufficientia. Quia sub illa diuisione non comprehenduntur fideles omnes non coniugati, qui nullum perfectionis statum assumpserunt; cùm tamen à generali statu vitæ Christianæ excludi non possint. Propter quod meritò in secundo dicendi modo, quintum membrum illi priori diuisioni addebatur. Et hoc modo illa duo membra coniugatorum, & solutorum prioris membri nostræ diuisionis subdiuisionem continent; quæ sunt veluti status libertatis, & seruitutis, vtique coniugalis. Vnde sicut status coniugalis non nisi materialiter determinat illum generalem statum vitæ Christianæ, vt explicaui; ita etiam status illius libertatis à coniugali vinculo per se tantùm spectatus, non nisi materialiter contrahit statum vitæ Christianæ. Nam oppositorum eadem est ratio, ad eundem enim ordinem pertinent. Potest autem inter hæc duo membra discrimen considerari. Nam status coniugatorum magis determinatus, ac restrictus est, & quodammodo magis elongatus à statu perfectionis, quàm status solutorum, seu libertatis. Nam status matrimonij, quantum est ex se, non admittit secum statum perfectionis, saltem integrum, & consummatum. *Quia mulier alligata est legi, quanto tempore vir eius viuit*. vt Paulus dixit 1. Cor. 7. qui etiam ad virum dicit: *Alligatus es vxori, noli quærere solutionem*. At verò status libertatis, seu solutorum, est de se indifferens; ac subinde personæ solutæ, quæ in illo sunt, magis capaces sunt status perfectionis quàm coniugati Et ex hac parte status matrimonij videtur quodammodo minùs perfectus, quia magis repugnans statui perfectionis, magisque eius opera impediens, quamuis aliunde in firmitate status, & in remedio contra concupiscentiam, aliquo modo excedat.

16. Quid dicendum de trimembri diuisione D. Thom.

Denique de trimembri diuisione à D. Thoma tradita in cap. 4. dicemus; maiorem enim declarationem postulat. Nunc breuiter dicimus, illam esse veluti subdiuisionem quandam status perfectionis, non tam in diuersos status, quàm in diuersos gradus eiusdem status. Qualis erit in homine diuisio inter puerum, virum, & senem: & ita illa diuisio nihil obstat sufficientiæ nostræ partitionis. Nam in illa status perfectionis ab illis tribus gradibus abstrahit, & in quocumque sufficienter saluari potest.

Capvt III.

Quæ sit perfectio Christiana, ad quam status perfectionis ordinatur.

1\. Cvm status perfectionis ad ipsam perfectionem dirigatur, ac tendat, vt illum exactè intelligere possimus, necessarium est priùs, quid sit perfectio, ad quam tendit, diligenter inquirere. Nam sicut omnis ars habet scopum suum,

quò

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quò tendat, sine cuius cognitione nec intelligi, nec acquiri potest, ita etiã (vt optimè dixit Moyses Abbas in collat. 1. Cassian. c. 2.) *Nostra professio,* id est, perfectionis status, *habet scopum proprium, ac finem suum, pro quo omnes illius status labores sustinet.* Hic autem scopus non nisi Christianæ vitæ perfectio est: de hac ergo, quid sit, inquirimus, in qua inuestigatione multa dubitari possunt.

Cassian.

Primum est, an perfectio sit aliqua forma simplex, vel pluriũ collectio? Et ratio dubitandi est, quia hæc perfectio vitæ Christianæ, de qua tractamus, est perfectio vitæ spiritualis & supernaturalis; hæc autem spiritualis vita multas virtutes requirit. In primis, fidem. Nam per illam dicitur Christus habitare in cordibus nostris, ad Ephes. 3. & ad Galat. 3. ait idem Paulus: *Omnes filij Dei estis per fidẽ.* Deinde spes, de qua dicitur ad Rom. 8. *Spe salui facti sumus.* Et 1. Ioan. 3. *Qui habet hãc spẽ, sanctificat se.* Tertiò, charitas, de qua dicitur ad Galat. 5. *In Christo Iesu, neque circuncisio aliquid valet, nec præputiũ, sed fides, quæ per charitatem operatur.* Et ad Rom. 5. *Spes autem non confundit, quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris,* &c. Et 1. Cor. 12. postquam Apostolus de gratiis variis Spiritus sancti sermonem fecit, concludit: *Et adhuc excellẽtiorem viam vobis demonstro.* Vtique viã charitatis, de qua cap. 13. subiungit, sine charitate cætera nihil valere. Ibi tamen indicat solam charitatem non sufficere, sed alias etiam virtutes esse necessarias, dum adiungit: *Charitas patiens est, benigna est.*

Perfectio sitne forma simplex, an plurium collectio.

Rationes dubitãdi pro collectione formarum.

2. Vnde in aliis Scripturæ locis aliis etiam virtutibus perfectio tribuitur. Nã ad Ephes. 6. generaliter dicit Paulus: *Induite vos armaturã Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli.* Et infrà: *Accipite armaturã Dei, vt possitis resistere, & stare in die mala, & in omnibus perfecti stare.* Vbi per *armaturã Dei,* cõcentum omniũ virtutum intelligit, quas statim enumerat. Et in particulari de patiẽtia dicitur Iacobi 1. *Probatio fidei nostræ patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habet, vt sitis perfecti, & integri, in nullo deficientes.* Ac denique 1. Cor. 14. dicitur: *Malitia paruuli estote, sensibus autẽ perfecti.* Vbi nomine *sensuum* significantur virtutes moderãtes passiones sentientis appetitus, quæ maximè ad perfectionem humanam necessariæ videntur. Vnde Greg. lib. 2. Mor. c. 26, aliàs 36. tranquillitatem animi, & totã boni operis structuram, in quatuor cardinalibus virtutibus cõsistere dicit; quia *Illæ sunt, quæ solidũ nostræ mentis ædificium sustinent.* Vnde confici potest ratio; quia perfectum est, cui nihil deest: vt Aristot. definit: ergo perfectio hæc, de qua agimus, includit omnia, quæ in homine perfecto postulãtur, hæc autẽ sũt omnes virtutes.

D. Gregor. Magn.

Aristot.

3. In contrariũ verò est; quia Theologi communiter cũ D. Thoma 2. 2. q. 184. a. 1. & 3. perfectionẽ vitæ Christianæ in solius charitatis perfectione constituunt, ex Paul. ad Coloss. 3. vbi charitatẽ vocat *vinculum perfectionis.* Et Rom. 13. ait. *Plenitudo legis est dilectio.* Eadémque est sanctorũ Patrũ sententia. Ait enim August. lib. de nat. & grat. c. 42. ipsam charitatem esse, *verissimam, plenissimã, perfectissimãmque iustitiam.* Vtique si charitas ipsa perfecta sit. Vnde c. 70. subiungit: *Inchoata charitas, inchoata iustitia est, prouecta charitas, prouecta iustitia est; magna charitas, magna iustitia est; perfecta charitas, perfecta iustitia est.* Et Greg. lib. 28. Mor. c. vlt. tractans verba Pauli ad Coloss. 3. *Super omnia autem hæc charitatẽ habentes, quod est vinculum perfectionis,* ait, vocari vinculũ perfectionis; *quia omne bonum, quod agitur per illam, ne pereat, ligatur;* quasi dicat, ab illa suam perfectionem, & stabilitatem accipere. Sicut notat... 27. in Euang. dixit: *Quidquid præcipitur, in sola charitate solidatur.* Et 3. p. Pastoral. admon. 10. *Charitas,* inquit, *mater est omnium custósque virtutum.* Idémq; latiùs docet Prosper lib. 3. de vita contemplat. cap. 13. plenissimè laudes charitatis enarrans, eique quidquid perfectionis in vita Christiana cogitari potest, tribués; & inter alia dicit de illa: *Iuncta Deo inseparabiliter, & vnita. Affectionum omnium potentissima, diuinæ contemplationis auida, in omnibus semper inuicta, summa actionum bonarum,* &c. Et c. 14. ad hoc propositum explicat loca Pauli 1. Corint. 13. & ad Galat. 5. additque, *Nihil boni deesse posse, quibus charitas inest;* quod c. 15. prosequitur. Ac denique Bernard. serm. 83. in Cant. propterea dixit, *Charitatem maritare animam Verbo.* Quod optimè confirmat illa sententia Pauli 1. Corinth. 6. *Qui adhæret Deo, vnus spiritus fit cum eo.*

Rationes pro forma simplici.

August.

D. Gregor.

D. Prosper.

D. Bernard.

Vnde sumitur ratio, quia vniuscuiusq; rei perfectio est vnio eius ad suum vltimum finem; noster autem finis vltimus est Deus, qui nobis per fidẽ manifestatur; ergo perfectio nostra in vnione ad Deum consistit: charitas autem est, quæ nos Deo vnit: nam per illã maximè adhæremus Deo; & ita per illam vnus Spiritus cum ipso efficimur, vt Paulus dixit, & significauit Ioannes 1. Canon. cap. 4. dicens: *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Et Prosper suprà dixit, charitatem esse omnium affectionum maximam; ergo maximè nos vnit Deo: nullo enim perfectiori modo illi in hac vita vniri possumus, quàm per amorem. Nam ille tendit in Deum prout in se est, & homines maximè illi subjicit, eiúsque voluntati conformes reddit, quæ est perfectionis summa; ergo tota vitæ Christianæ perfectio, in charitatis perfectione posita est.

4. Ex dictis ratio desumitur ad probãdum charitatem esse perfectionẽ Christianam.

D. Prosper.

Hæc quæstio similis illi esse videtur, quæ de beatitudine tractari solet, an in vna, vel pluribus operationibus consistat? & quæ de forma iustificante disputatur, an sit vna simplex forma, seu virtus, aut collectio plurium: ita enim hîc inquiritur; an hæc perfectio, de qua agimus, solius charitatis sit, vel collectionis omnium virtutum. Et quia magna ex parte potest esse quæstio de modo loquendi, aduertimus, tribus modis posse perfectionem tribui soli charitati, primò essentialiter, seu substantialiter: secundò principaliter: tertiò totaliter, vt causæ vnicæ, & adæquatæ totius perfectionis.

Aduertendũ tribus modis posse tribui perfectionẽ charitati.

In primo sensu res est clara; quia sine dubio essentia sanctitatis, & perfectionis in sola charitate posita est. Et hoc probant testimonia, & rationes posteriori loco adductæ. Cùm autem dicitur *sola,* vel non excluditur gratia gratum faciens, quæ vinculum amicitiæ cum Deo complet, quod vinculum nomine charitatis interdum significatur, vt in lib. 6. de Gratia. c. 13. & lib. 7. cap. ... dixi: vel sermo est de perfectione, quæ in operatione, & in proximo eius principio consistit. Sic enim absque dubio Christiana perfectio in dilectione Dei, & in charitate, vt eius principio essentialiter consistit. Tum quia illa est, quæ in hac vita vnit hominem Deo: tum etiam, quia illa est, quæ sanctificat, & purificat cor, vt dicemus: in hoc autem essentia perfectionis consistit. Et declaratur per analogiam ad beatitudinem patriæ; in qua multæ quidem operationes necessariæ sunt; sed illa, vel illæ, quæ vniunt immediatè beatum cum Deo, essentiales censentur, cæteræ accidentales. Sic ergo in via illa perfectio essentialis censetur, quæ maximè vnit, & assimilat animam Deo. Nam quo

5. Perfectio essentialiter sumpta in charitate posita est.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

August. quo aliquis magis in charitate proficit, eo fit Deo similior: vt August. dixit in enarrat. Psal. 99. circa finem. Ergo essentia Christianæ perfectionis in charitate consistit.

6. D.Thom. Caiet. Atque in hunc modum exponit Caiet. D. Th. in 2.2.q.184.art.1. Nam D.Thom. ibi non dicit absolutè perfectionem in sola charitate consistere, sed limitationē adhibere videtur, cùm ait *specialiter* in illa consistere. Caietan. autem exponit, id est, *essentialiter*: imò existimat ita esse legendum, & emendandos esse codices, indicans in eos irrepsisse errorem. Sed hoc neque verisimile est, cùm sæpius illa vox in illo articulo repetatur, in titulo, in argumento primo; in corpore, & in solutione ad secundum: & nulla illius vocis inueniatur varietas in antiquis & nouis, ac emendatioribus editionibus. Neque etiam est necessaria mutatio illius aduerbij, quia vox, specialiter, plura complectitur, & fortasse D. Thom. omnia comprehendere voluit, & ideo variis terminis vsus est, vt ponderabimus. Quamuis ergo legamus *specialiter*, potest illa specialitas in hoc poni quòd charitatis perfectio est essentialis vitæ Christianæ; cætera verò accidentalia sunt, esto sint necessaria; & hūc sensum indicauit D. Thom. in d. art. 2. ad 2. & a. 3. vt Caietanus bene animaduertit. (D. Thom. Caiet.)

7. Impugnatur charitatem esse perfectionem illā ad quam status perfectionis ordinatur. Potest verò quis dubitare, quia in præsenti non inquirimus quamcumque perfectionē vitæ Christianæ, sed illam, ad quam status perfectionis ordinatur: at verò status perfectionis non ordinatur per se, ac specialiter ad eam perfectionem charitatis, quæ est essentialis vitæ spirituali, & Christianæ; ergo illo modo non satis explicatur perfectio, quam nunc inuestigamus. Minor patet, quia essentialis perfectio charitatis omnibus necessaria est, & ab omnibus postulatur, dicente Christo D. Matth. 5. *Estote perfecti, sicut & Pater vester cœlestis perfectus est.* In hoc enim illa perfectio consistit, vt Deum ex toto corde, & proximū, sicut nos ipsos, diligamus: at hoc vniuersis hominibus præcipitur, vt constat Matth. 22. ergo essentialis perfectio, quæ in substantia, & necessitate charitatis consistit, non est peculiaris scopus status perfectionis, sed generalis status vitæ Christianæ.

8. Solutio impugnatio. Respondeo charitatem ipsam in sua substantia, & entitate posse habere diuersos status, à quibus abstrahit charitas secūdùm suam præcisam essentiam, quæ in quolibet illorum graduum saluatur. Quamuis ergo verum sit perfectionem charitatis essentialem præcisè, & abstractè spectatā non esse finem proprium status perfectionis: nihilominus verum etiam est, aliquam perfectionē intrinsecā, & pertinentem ad aliquem gradum charitatis, esse suo modo essentiā, & substantiā illius perfectionis vitæ, ad quā status perfectionis ordinatur. Explicari hoc potest exemplo essentialis beatitudinis: nam generaliter sumpta eadem essentialiter est in omnibus beatis; & nihilominus vnus beatus in ipsa essentiali beatitudine perfectior est alio: & tota illa perfectio dicitur pertinere ad essentialem beatitudinem eius, qui illam participat, per comparationem ad accidentalem beatitudinem, illam perficientem. Sic ergo licèt essentialis perfectio charitatis communis sit omnibus statibus vitæ Christianæ, nihilominus speciali modo, & secundùm quandam maiorem perfectionem suam intrinsecam dicitur esse finis status perfectionis. Quod in seqq. punctis amplius declarabitur.

9. Perfectio principaliter sumpta in charitate posita est. Probatur ex D. Thom. & testimoniis Scripturæ. Secundò dicimus, etiam in secundo sensu verissimum esse, perfectionem vitæ Christianæ in charitate positam esse principaliter; & consequen-

A ter statum perfectionis ad hanc perfectionē principaliter ordinari. Hoc etiam intendit D. Thomas suprà: nam in argumento primo obiiciēdo infert quòd *perfectio Christianæ vitæ non consistat principaliter in charitate.* Vnde soluendo argumentum, planè sentit illo modo accipiendam esse assertionem. Et in solutione ad secundum concludit: *Perfectionem charitatis esse principalissimam respectu perfectionis quæ attenditur secundùm alias virtutes.* Et conuincitur manifestè ex testimoniis Scripturę, & PP. posteriori loco allegatis, præsertim ex illo Pauli ad Coloss. 3. *Super omnia autem charitatem habete:* Nam quod est super omnia, principalissimū profectò est omnium. Vnde est illud 1. Cor. 12. *Adhuc*
B *excellentiorem viam vobis demonstro.* & c. 13. *Maior horum est charitas.* Propter quod de charitate dixit August. 11. de Trin. c. 18. *Nullum esse Dei donū illo excellentius* vtique ex his quę ad perficiendam virtutem proximè ordinantur. Et serm. 5. de verbis Domini, de eadem charitate ait: *Quid perfectius? quid vtilius? quid firmius? quid securius?* Quæ sunt quatuor conditiones ad statum perfectionis maximè necessariæ. Et plura habet Prosper d. lib. 3. de vit. contempl. & Bern. d. serm. 83. in Cant. de amore Dei loquens, ait: *Solus est ex omnibus animæ motibus, in quo potest creatura, etsi non ex æquo, respōdere authori; vel de simili mutuam rependere vicem.* (D. August. D. Prosper. D. Bernard.)
Præterea sequitur hæc pars ex præcedenti: nam
C in vnaquaque re id est principalius, quod ad eius essentiam spectat: sed perfectio animæ essentialiter in charitate consistit; ergo eiusdem charitatis perfectio, principaliùs etiā ad eiusdem animæ perfectionē spectat. Denique, *propter quod vnumquodque tale, & illud magis:* sed omnia, quæ in statu perfectionis, vt talis est, inueniuntur, & requiruntur ad perfectionem charitatis ordinātur, vt mox videbimus; ergo perfectio ipsius charitatis est, in qua principaliter perfectio vitæ Christianæ consistit. Nec rationes dubitandi priori loco positæ contra hunc sensum procedūt, vt per se clarū est.

10. Perfectio totalis secundùm rationē finis, & principalis mouentis in sola charitate consistit. Circa tertium verò, scilicet, an hæc perfectio vitæ Christianæ totaliter in charitate cōsistat, ali-
D qua distinctione, seu moderatione opus est; quia nō ita est charitas sufficiens, vt cætera excludantur, sed potiùs, vt illam necessariò comitentur, & illi inniti debeant, vt ad perfectionem conferant. Vnde dicēdum est secundùm quasdam rationes, vtique finis, & principalis mouentis, perfectionē in vnica charitate consistere: at verò formaliter, & in ratione causæ proximæ elicientis seu ministrantis, perfectionem vitæ Christianæ non tantùm perfectionem charitatis, sed etiam virtutum cæterarum includere. Quæ resolutio tam clara est quoad singulas partes, vt sola ferè distinctiori explicatione indigeat. Prima ergo pars sumitur ex D. Thom. 2.2. q. 23. a. 3. ad 3. vbi ait charita-
E tem esse finem aliarum virtutum; & habet fundamentum in Paulo 1. Timoth. 1. dicente: *Finis præcepti charitas de corde puro.* Vbi Ambros. *Quoniam omnium maior est charitas, hanc finem esse dicit, hoc est, perfectionis consummationem.* In quibus verbis *finem* pro termino, & coronide, ac vltimo complemento videtur accipere: éstque dictum illud verissimum; sub illa tamen ratione magis se habet charitas, vt forma, & complementum perfectionis: verumtamen nos de fine proprio, propter quem cætera fiunt, loquimur. Et hic etiam est sensus Pauli; nam omnium præceptorum finis est, vt Deus, sicut par est, diligatur; & in statu perfectionis ad hunc finem perfectè diligendi Deum omnia ordinantur. Vnde exponens eadem (Probatur prima pars authoritate D. Thomæ. Ambros.)

(c) 2007 Ministerio de Cultura

August. item verba Augustinus dixit in Enchir. cap. 121. A *Omnia præcepta diuina referuntur ad charitatem, de qua dixit Apostolus: Finis præcepti est charitas. Omnis itaque præcepti finis est charitas, id est, ad charitatem refertur omne præceptum.* Et hoc extendit Augustinus ad consilia, dicens: *Quæcunque mandat Deus, ex quibus vnum est: Bonum est homini mulierem non tangere; tunc rectè fiunt, cùm referuntur ad diligendum Deum, & proximum propter Deum.* Et in lib. 1. de doctrina Christiana c. 35. addit; dilectionem Dei, & proximi esse finem omnium Scripturarum, & totius dispositionis prouidentiæ Dei circa cæteras res omnes, quibus tanquam vehiculis, & instrumentis ad perfectionem charitatis consequendam vti debemus. Et similiter in Præfat. ad B Psal. 140. dixit: *Quidquid salubriter mente concipitur, vel ore profertur, vel de qualibet diuina pagina sculpitur, non habet finem, nisi charitatem.* Quod latè prosequitur explicando, cur dicatur de corde puro, vt distinguatur ab omni amore, qui non est secundùm Deum.

11. Veræ charitatis effectus formalis purificare cor.

Videtur autem mihi Paulus, addendo illa verba, describere charitatem, quasi per effectum formalem suum: nam charitas vera est, quæ cor purificat, & nisi mundet cor, vera charitas non est; cùm enim charitas cor faciat Deo summè adhærere, consequenter expellit à corde omnem prauã concupiscentiam, & sic purificat illud. Vti enim dixit August. lib. 1. de doctr. Christ. c. vlt. *Illud est purum, quod vacuum est omni cupiditate, & vitioso amore sui, vt nihil aliud diligatur, quàm quod diligendum sit.* Sic ergo charitas mundat cor, prauas concupiscentias formaliter expellẽdo. Vnde dixit egregiè Chrysost. hom. 32. in 1. ad Corint. quòd *si charitas regnaret, omnia mala procul abessent, & ad nomen vsque ignoratum esse vitium*; quoniam *charitas*, vt infrà adiungit, *ab omni mala ægritudine purã conseruat animam.* Ex hoc autẽ quasi formali effectu charitatis ampliùs etiã explicatur, quomodo perfectio charitatis sit vnicus finis status perfectionis. Quoniam, vt Moyses Abbas rectè dixit in collat. 1. Cassian. c. 4. *Destinatio, seu scopus nostræ perfectionis*, id est, religiosi status, *est puritas cordis:* D Cùm ergo charitas hanc puritatem formaliter tribuat, & tanto sit maior, quãto charitas fuerit perfectior, rectè cõcluditur, perfectionem charitatis vnicum finem huius status existere. Vnde optimè d. Abbas c. 7. concludit: *Omnia igitur huius gratia nobis gerenda, appetendáque sunt, vigiliæ, labores, vt per illa ab vniuersis passionibus noxijs illæsum parare cor nostrum, & conseruare possimus, & ad perfectionem charitatis istis gradibus innitendo contendere.*

Chrysost. — Cassian.

12. Probatur eadem prima pars ratione.

Ratione tandem confirmatur hæc pars, quia charitas respicit immediatè Deum, in quem tendit, tanquam in vltimum finem; ergo omnia opera aliarum virtutũ in hunc finem refert, quia omnia in finem vltimum referenda sunt. Ergo hoc modo ipsa est finis totius perfectionis. Dices, hinc solùm probari obiectum charitatis esse finẽ aliarum virtutum, & bonorum actuum earũ; non verò ipsam charitatem esse huiusmodi finem. Respondeo vnum ex alio sequi. Nam dilectio Dei est etiam dilectio sui, id est, charitatis ipsius Dei: & ideo sicut Deus ipse; ita & dilectio Dei est cæterorum bonorum finis. Nam propter Dei amorem assequendum oramus, mortificamur, peccata etiã venialia vitare studemus, & sic de aliis. Item, sicut Deus ipse est finis vltimus obiectiuus; ita vnio ad Deum est quasi finis vltimus formalis, seu consecutio vltimi finis. Vnde, quia hæc vnio in hac vita per charitatem fit, ideo etiam ipsa charitas est finis, ad quem cæteræ actiones omnes vtilissimè referuntur. Sub hac ergo consideratione in sola charitate perfectio vitæ Christianæ posita est.

13. Probatur secunda pars, scilicet perfectionem quoad primariam causam mouentẽ ad perfectionis opera in sola charitate consistere.

Atque hinc facile est alteram partem probare, nimirum perfectionem status, de quo tractamus, quoad primariam causam mouentem ad omnia perfectionis opera, & illam suo modo efficientẽ, in sola charitate cõsistere. Probatur enim ex Paul. 1. Cor. 14 dicente: *Charitas patiens est, benigna est: omnia credit, omnia suffert, &c.* In hoc enim loquẽdi modo omnia virtutũ opera vni charitati, tanquam mouenti, & operanti tribuit. Et hoc modo etiam dixit ad Galat. 5. ad salutem necessariã esse fidem, *quæ per charitatem operatur*, vtique bona, & meritoria opera, quæ à fide procedũt. Nec refert, quòd Paulus dicat fidem per charitatem operari, quasi fidei in hoc genere operandi, & mouẽdi, & nõ charitati primatũ tribuendo, cùm ipsa moueat charitatẽ. Hoc, inquam, nõ obstat, quia 1. Cor. 13. etiam dicit: *Charitas omnia credit.* Et ibidem ait: *Si habuero omnem fidem, charitatem autem non habeam, nihil sum.* Igitur fides, & charitas sese inuicẽ mouent ad modum intellectus, & voluntatis, fides proponendo obiectum charitati, charitas verò efficaciter imperãdo, tam fidem, quàm omnes alias virtutes ad finem suum ordinando; & ita operibus earum, vitam, & efficaciam ad meritum, & perfectionis consummationem tribuendo. Ergo C sub hac etiam consideratione sola charitatis est vitæ spiritualis perfectio.

14. Ideo charitas omnes virtutes dirigit in Deũ quod respicit finẽ vltimũ, & aliarum virtutũ finis est. D. Chrysost.

Prouenitque hæc perfectio ex priori. Nã, quia charitas & respicit finem vltimum, vt proprium obiectum, cui hominẽ vnit: & consequenter ipsa est finis aliarum virtutum; ideo & omnes virtutes dirigit ad Deum, imperando propter ipsum actus illarum, & quasi Deum imitando, omnia etiã ad se conuertit. Nam propter suam conseruationem, augmentum, feruorem, puritatem, aliásq; similes perfectiones, omnibus imperat. Et hinc Chrysost. hom. 32. in 1. ad Cor. charitatem appellat *fontem donorum, viam excellentem, quæ ad omnia charismata ducit; & matrem bonorum, & regale diadema, quod sufficit ad ostendendum perfectum charitatis discipulum.* Et addit: *Ipsa transmutat rerum naturam, & accedit habens omnia in manibus, quauis matre mitior, quauis regina locupletior, & quæ sunt laboriosa, leuia facit, & facilia; virtutem quidem facilẽ, acerbissimum autem nobis reddens vitium.* Ex qua egregia consideratione addere possumus, charitatẽ esse vnicã perfectionem, & formã quasi constituentem cæteras omnes virtutes in statu perfectionis, nõ solùm, quia illis det complemẽtum virtutis, ac perfectionis in ordine ad vltimum finem, & vim merendi; sed etiam, quia illis dat stabilitatem, ac firmitatem, dando eis [illegible] ad resistendum contrariis, simúlque eis præbet facilitatem, & iu- E cunditatem in operando; quod ad statum virtutis, ac perfectionis maximè necessarium est.

15. Perfectio totalis absolutè sumpta non in sola charitate sita est. Probatur ex D. Thom.

Nihilominus tamen, loquendo in tertio, & vltimo sensu suprà proposito, absolutè dicere non possumus in sola charitate totaliter consistere Christianam, vel spiritualem perfectionem; vel vnicam formalem perfectionem vitæ Christianæ esse charitatem. Ita significat D. Thom. 2. 2. quæst. 184. art. 1. in solutionibus argumentorum. Nam in 1. obiecerat verba Pauli 1. Corint. 14. *Malitia paruuli estote, sensibus autem perfecti.* Et respondet, *charitatem radicaliter sensus perficere:* dicens autem *radicaliter*, sentit aliam esse perfectionem qua formaliter perficiuntur. Illam verò perfectionem sensuum refert D. Thomas ad concor

(c) 2007 Ministerio de Cultura

concordiam in doctrina; quam etiam charitas efficit, iuxta illud 1. Corint. 1. *Sitis perfecti in eodem sensu, & in eadem scientia.* Tamen optimè exponitur de sensibus, id est, iudiciis rationis, ad discernendum inter bonum, & malum, quod ad viros perfectos pertinet, quos Apostolus à paruulis distinguit: pendet autem præcipuè illa perfectio ex affectu; & ideo etiã à charitate maximè prouenit. Et in 2. argum. ex verbis Paul. ad Ephes. 3. *Accipite armaturam Dei,* &c. D. Thomas intulerat, perfectionem virtutis Christianæ non solùm attendi secundùm charitatem, sed etiam secundùm alias virtutes. Et in responsione id planè concedit: declarat tamen, in charitate simpliciter; in aliis autem virtutibus secundùm quid positam esse. Et rationem reddit, *Quia perfectio charitatis est principalissimum respectu perfectionis, quæ attenditur secundum alias virtutes.* Ergo aliæ etiam virtutes suo modo formaliter ad perfectionem conferunt. Et in solutione ad 3. in particulari de patientia dicit, nõ sufficere ad perfectionem, nisi charitate roboretur, & informetur. Non tamen negat per se addere aliquam perfectionẽ: vt alibi expressiùs docet. 1. 2. q. 66. a. 4. ad 2. & 2. 2. q. 136. a. 2. ad 1. Ait enim illã sine charitate quasi nihil esse, quamuis necessaria sit, vt homo simpliciter perfectus esse possit. Iuxta id, quod scribit Iacobus: *Vt sitis perfecti, & integri, in nullo deficientes.* Quæ verba confirmant assertionem positam; & eandem probant rationes dubitandi in principio propositæ.

Iacobi 1.

16. Declaratur quo pacto, aliæ virtutes ad perfectionem conferant.

Et primo conferũt vt instrumenta charitatis.

Vt autem hoc meliùs intelligatur, explicandum est, quomodo aliæ virtutes, vel operationes earum ad perfectionem vitæ Christianæ conferant. Variis enim modis id potest explicari. Et in primis Moyses Abbas d. collat. 1. c. 7. dicit conferre instrumentaliter; sic enim inquit: *Ieiunia, vigilia, meditatio Scripturarum, nuditas, ac priuatio omnium facultatum, non perfectio, sed perfectionis instrumenta sunt; quia non in illis consistit disciplinæ illius finis, sed per illa peruenitur ad finem.* Ex quibus vltimis verbis conjici potest loqui Moysen de illis actibus, vt antecedunt perfectionem charitatis, & munditiam cordis perfectam, & ad illã viam parant, & disponunt: súntque media vtilissima, & moraliter necessaria. Et in hoc sensu lato modo vocare illa instrumenta. Quæ quidem instrumenta in principio requiruntur ad remouenda impedimẽta perfectionis, qualia sunt solicitudo rerum temporalium, & omnes affectiones inordinatæ, quarum moderatio necessaria est ad perfectionẽ charitatis, de qua tractamus; & sic concurrunt, vt pura media, vel dispositiones remotæ ad perfectionem. Post acquisitam verò perfectionẽ charitatis, aliæ etiã virtutes perfectæ necessariæ sunt per se, & propter [illegible] suorum actuum. Quia [illegible] non perfectè operantur, nisi ex motione charitatis: ideo dici possunt requiri, vt instrumenta ipsius charitatis, vel propriùs, vt facultates proximæ, quibus ipsa charitas vtitur ad perfectos illarum actus exercendos, quibus & ipsa augetur, magísque, ac magis perficitur, & interdum etiam conseruatur. *Quia probatio dilectionis exhibitio est operis;* præsertim quãdo illud ad salutem necessarium est: nam, qui diligit, mandata seruat, & si perfecta sit charitas, etiam cõsilia, & meliora opera exercet cum promptitudine, & fœcunditate, ad quam multum conferunt cæteræ virtutes, licèt charitas omnes perficiat.

17. Conferunt etiam vt

Vnde alio modo possunt dici virtutes conferre ad perfectionem per modum accidentium. Quia omnis perfectio alicuius rei creatæ, vel essentialis est, vel accidẽtalis. Si ergo in vita spirituali sola charitas ad essentialem perfectionẽ pertinet, vt dictum est, & cæteræ virtutes aliquam etiã perfectionem conferunt; rectè concludi videtur solam accidentalem perfectionem addere posse. Et hoc etiam confirmat exẽplum suprà adductũ de beatitudine vltima vitæ futuræ. Nam in illa omnis perfectio propria beatitudinis, quæ essẽtialis beatitudo non est, nec pars illius, ad accidentalẽ beatitudinẽ pertinere censetur. Ergo similiter in statu viæ omnis perfectio, quæ non vnit per se animas Deo, licèt necessaria sit ad perfectionẽ formę vnientis animum Deo, accidẽtalis erit. Et hoc sentire videtur D. Thom. in d. a. 1. ad 2. Nam per *perfectionem simpliciter,* intelligere videtur essentialẽ, quæ est quasi substantia rei. Vnde consequenter perfectionẽ aliam vocat *secundùm quid,* vtiq; tanquam accidentalem. Et ita etiam sentit Caietan.

accidentia perfectionis essentialis.

D. Thom.

18. Non dicitur simpliciter perfectus, nisi qui cum charitate alias virtutes possidet.

In his autem terminis, *simpliciter,* & *secundùm quid,* oportet notare ex D. Thoma 1. p. q. 5. a. 1. ad 1. aliter referri ad ens, aliter ad bonum: nam ens dicitur simpliciter tale ratione sui esse substãtialis; bonum autẽ simpliciter non dicitur, si debitis accidentibus careat, quia sine illis non est perfectũ, quod nomine boni significatur. In præsenti ergo aliæ virtutes comparatæ ad charitatẽ in suo esse, & quasi in abstracto, sunt perfectiones secũdùm quid; charitas verò simpliciter; cõparatæ verò ad habẽtem, quatenus illum bonum reddunt, & perfectum: sic omnes, & singulæ virtutes dici possunt necessariæ ad perfectionem simpliciter. Nã bonum ex integra causa, & perfectũ, cui nihil deest; ideóque malum ex quocunque defectu; & imperfectũ simpliciter est, cui aliqua perfectionis necessariæ deest: & è contrario ille denominabitur perfectus simpliciter, cui neq; minimum quid deest, iuxta illud Iacobi 1. *Qui in verbo nõ offendit, hic perfectus est vir.* Tamen etiam hoc modo comparatæ virtutes ad charitatẽ, quatenus cũ illa concurrunt ad hominem simpliciter perfectum constituendum; est magnum discrimẽ inter illas. Nam si contingeret hominem habere charitatem sine aliqua alia virtute, esset solùm imperfectus quoad aliquid accidẽtale; & absolutè dici posset essentialiter perfectus, latiori modo, id est, iustus, & sanctus. È contrario verò, si alias virtutes habeat sine charitate, mortuus est, & nihil est, & nõ solùm imperfectus, sed etiã malus simpliciter est (vt Scriptura loquitur) & ideo perfectio ab aliis virtutibus proueniens, comparatione charitatis, meritò accidẽtalis, & secundùm quid appellatur.

Habẽs charitatẽ, si caret aliqua virtute, dicitur imperfectus quoad aliquid accidentale.

19. Obiectio.

Objici verò potest, quia sequitur, solam charitatem mereri augmẽtum essentialis beatitudinis, cæterarum autem virtutum opera solùm mereri accidentalia præmia; cùm tantùm sint accidentia Christianæ perfectionis. Propter hoc aliqui concedunt sequelam, & approbant consequens. Nos verò consequens illud falsum esse, & maximè cauẽdum in proprio quodam opusculo ostẽdimus, & ideo consecutionẽ facilè negamus, quia aliarũ virtutum opera ab ipsa charitate principaliter habent, quòd sint meritoria. Vnde sicut accidentia in virtute substantialis formæ attingunt substantiam; ita opera omnium virtutum ex influxu charitatis attingunt (vt sic dicam) substantiam ipsius charitatis, & ipsam in se augent; & consequenter præmium essentiale merentur. Et ideo diximus illa esse instrumenta, & media ad ipsam perfectionem, vtiq; essentialem consequendam, & augendam, quod possunt præstare, vel meritoriè augendo ipsam charitatem habitualem, vel disponendo

Soluitur. Non solùm charitas, sed aliæ virtutes ab illa informatæ sũt meritoriæ præmij essentialis.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

rendo ad meliùs exercẽdos actus proprios ipsius A charitatis, vel auferendo impedimenta, vt dictum est, vel impetrando auxilia, vel merendo, quibus perfectiùs eliciantur.

20. Proponitur difficultas sumpta à fide & spe. Nonnulla verò difficultas in hoc superest specialiter de perfectione fidei, & spei; videtur enim hæ virtutes ad essentiam Christianæ iustitiæ pertinere: vnde cum proportione earum perfectio ad essentiam Christianę perfectionis pertinebit. Item quia fides, & spes, Deum ipsum immediatè attingunt, & illi vniunt animam: fides quoad intellectum, spes quoad affectum Dei, vt est summum hominis bonũ; ergo licèt vnio charitatis ad Deum sit perfectior; nihilominus non est tota vnio, nec sola sufficiens ad perfectam vnionem cum Deo; B ergo tota hæc perfectio dici debet essentialis vitæ Christiani. Et de fide quidem videtur id maximè probabile: tum, quia est principium, & fundamẽtum necessarium totius vnionis, & ascẽsionis animæ ad Deum in hoc statu viæ; tum etiam, quia perfectio huius vitæ maximè videtur in contemplatione consistere; cùm in illa etiã beatitudo huius vitæ posita sit, vt communiter cum D. Thoma traditur 1.2.q.3.art.3. At contẽplatio essentialter est intellectus operatio, vtiq; opus fidei perfectũ. Vnde verba illa Christi: *Hæc est autẽ vita æterna, vt cognoscant te solum Deum verum, & quẽ misisti Iesum Christum*. Ioan. 17. de statu præsentis vitæ à multis Patribus, & expositorib. intelligitur. Deinde spes C licèt non tam necessaria, sicut fides esse videatur; nihilominus pro statu vię videtur valde essẽtialis. Tum quia hic est status tendentię in beatitudinẽ; nemo autẽ potest in illam tendere, nisi illam speret: tum etiam, quia vix posset homo amare Deum summè propter seipsum, nisi cognosceret, amaret, & speraret illum, vt summum bonum suum.

D.Thom.

21. Explanatur difficultas. Verumtamen hæc difficultas magna ex parte potest esse de modo loquendi, & similis tractari solet de beatitudine perfecta, an in vno actu, vel in pluribus consistat. Et de forma iustificante, an sit vna simplex forma, vel plures essentialiter includat, & præsertim tres virtutes theologales. quam in lib. 7. de Gratian. cap. 9. latè tractaui, & D probabilius duxi, fidem, & spem, licèt omnino necessariæ sint ad iustificationem viæ, & possint aliquo modo dici de substantia, vel integritate illius: nihilominus tamen gratiam, vel solam, vel ad summum charitati coniunctam, esse formam essentialem iustificationis. Idem ergo cum proportione dicendum censeo in præsenti, hac obseruata differentia, quòd iustificatio, quasi in receptione, & passiua (vt sic dicam) deificatione animæ posita est, & ideo forma illius maximè est gratia sanctificans. Perfectio verò consistit in operatione, vel proxima habitudine ad illam, & ideo in sola charitate, & amore Dei propter seipsum essentialiter constituitur. Nam, vt dixit Bernar- E dus d. serm. 83. in Cantica. *Amor sibi abundat, amor, cùm venerit, cæteros in se traducit, & captiuat affectus. Propterea, qui amat, amat, & nihil aliud nouit. Sponsus, & sponsa sunt, quam quæris aliam inter sponsos necessitudinem, & connexionem, præter amari, & amare.* Vnde infert ibi tacitè Bernardus, etiam virtutẽ Religionis, & affectu ad opus eius, quod est honorare Deum, non pertinere ad essentiam perfectionis; quia in omnibus eminet amor, & sine illo nihil placet. Vnde adiungit: *Et quidem soli Deo honor, & gloria, sed horum neutrum acceptabit Deus, si melle amoris condita non fuerint*. Quod similiter de fide, & spe dici potest. Vnde infert. *Is* (vtique amor) *per se sufficit, ipse meritum, ipse præmium, sibi est amor, præter se non requirit causam, non fructum*, &c. quæ eleganter, ac piè prosequitur.

Perfectio consistit in operatione, vel proxima habitudine ad illam, ac proinde in sola charitate. Bernard.

22. Fides & spes veluti materialiter solùm ad perfectionẽ requiruntur. August. Fides ergo, & spes, quamuis materialiter (vt sic dicam) ad perfectionem necessarię sint, nihilominus essentia perfectionis in charitate sola meritò collocatur. Tum quia ipsæmet fides, & spes, nisi charitate formentur nomen perfectionis nõ merentur, cùm mortuæ sint, & quasi nihil censeantur. Vnde est illud Augustini 15. de Trinit. c. 18. *Dantur & per Spiritum sanctum alia munera, sed & sine charitate nihil prosunt*. Quod etiam repetit homil. 10. de verbis Domini, & habet fundamentum in Paulo 1. Corinth. 13. & Iacobi 1. & 1. Ioan. 3. *Qui non diligit, manet in morte*. Tum etiam, quia fides, & spes non sunt per se necessariæ ad perfectionem, sed solùm ratione imperfectionis, quæ in homine supponitur in statu viæ: vnde non tam propter se, quàm propter charitatem postulãtur; & ideo sola charitas quasi regina, & essentia perfectionis reputatur. Quamuis negari non possit fidem, & spem multo altiori ratione, maiorique vinculo, ac necessitate coniungi charitati, quàm reliquas virtutes, ideóq; perfectionem earum nõ tam accidentalem esse, quàm substantialem, & ad essentialẽ proximè accedere, & posse aliquo modo de integritate cẽseri. Nam fides est fundamentum, spes autẽ fulcimentum charitatis dici potest. Et hoc probãt rationes dubitãdi propositę. Idémque cum proportione dicendum est de beatitudine huius vitæ, & contemplatione. Nam probabilius est, beatitudinem huius vitæ, in amore consistere: vt docuit Can. lib. 9. de locis. cap. 9. & in 1.2. suo loco diximus, & in sequentibus dicemus contemplationem in amore præcipuè consistere, eúmque essentialem eius perfectionem dici posse, licèt sine mentis cogitatione esse non possit.

Beatitudo & cõtemplatio huius vitę in amore consistit.

CAPVT IV.

Qualis perfectio charitatis per statum perfectionis intendatur.

1. DIximus perfectionem vitæ Christianæ esse ipsam charitatis perfectionẽ, & addidimus nõ solam essentialem perfectionem eiusdem charitatis per statum perfectionis intẽdi, sed cum additione aliqua, seu peculiari augmento, aut excellentia, quia sola essentialis perfectio communis est, aut esse debet omnibus Christianis secundùm debitum fieri viuentibus; quia ergo in charitate vltra essentialem perfectionem multę aliæ inueniuntur, explicare oportet, quam illarum status perfectionis exigat, vel respiciat. In quo in primis cogitari potest aliquis amor Dei infinitæ perfectionis, & comprehensionis (vt sic dicã) diligibilitatis Dei, eique adæquatus. Et de hac perfectione charitatis non est sermo, vt dixit D. Thomas d. q. 84. a. 2 quia est simpliciter impossibilis creaturæ: perfectio autẽ, de qua agimus, debet esse possibilis, & vt talis apprehendi; alioquin intendi non posset, nec vt scopus status perfectionis proponi.

In primis nõ requiritur amor Dei infinitæ perfectionis, & comprehensionis.

2. Deinde potest cõsiderari perfectio amoris, quæ perpetuitatem, atque immutabilitatem in actuali amore sine interruptione requirat, & tantam puritatem cordis includat, vt nullam venialem culpam, nec minimum defectum, aut difficultatem in exequenda Dei voluntate secum admittat. Et de hac etiam non est sermo, vt idem Doctor sanctus adiungit; quia illa perfectio est propria Beatorum; viatoribus autem secundùm legem ordinariam,

Neque etiã requiritur actualis amoris immutabilitas, quæ nullum patiatur defectum vel venialem.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

dinariam, & seclusis priuilegiis est impossibilis. Hîc autem tractamus de perfectione charitatis, ad quam possit in hac vita perueniri, & ideo etiam possit medio statu perfectionis intendi. Vnde Moyses Abbas in d. collat. 1. cap. 4. distinguit finem ab scopo, seu destinatione status monachalis; dicitque perfectionem patriæ esse finem monachi, perfectionem autem viæ, quam in cordis puritate ponit, esse scopum, seu destinationem monachi. Verumtamen etiam scopus in præsenti rationem finis habet: nam est intentus per media illius status; & ideo etiam destinatio vocari potest, non quatenus vox illa actum, vel propositum mentis significat, sed quatenus ad significandam perfectionem intentam, quatenus ad illam tendit mentis destinatio, transfertur. Sunt ergo finis, & scopus tanquam finis extrinsecus, & intrinsecus, remotus, vel proximus, quorum proximus in hac vita acquirendus est; remotus verò sperandus in futura: illa ergo perfectio charitatis, quæ propria est patriæ, ad præsentem considerationem non spectat.

Cassian.

3. Plures charitatis perfectiones proponuntur.

Præterea in charitate viæ variæ perfectiones vltra essentialem spectari possunt. Nam essentialis perfectio in hoc ponitur, quòd diligatur Deus propter seipsum ex toto corde, & animo, seu super omnia appretiatiuè. Hoc autem fieri potest per charitatem habitualem in actu primo, vel per actum secundum, qui est veluti perfectio addita habitui charitatis, & est extra essentiã eius. Deinde vtroque modo fieri potest, vel per charitatem remissam, vel per intensam; & ideo alia perfectio augens intrinsecè charitatem vltra essentialem exigentiam eius, est intensio secundùm latitudinem graduum. Præterea ex parte obiecti potest esse maior, vel minor extensio, præsertim in actu charitatis. Primò, quatenus non solùm Deus, sed etiam proximus per illum amatur. Secundò respectu Dei per quandam habitudinem ad effectus, vel obiecta voluntatis Dei maior, vel minor extensio in ipso Dei amore inueniri potest. Nam, qui ita amat Deum super omnia, vt tantùm includat formale, vel virtuale propositum nunquam illum grauiter offendendi, neque se ab illo auertendi propter quamcunque causam, vel creaturam, illum amat cum maiori limitatione, & minori cordis extensione, quàm qui illum ita diligit, vt propter ipsum omnem leuissimam offensam, seu culpam vitare proponat, & adhuc vniuersaliorẽ Dei amorem habet, qui ex amore nõ tantùm implere omnia præcepta, & vitare omnia, etiã leuia peccata, sed etiam diuina consilia seruare, & media, quę ad perfectionem conducunt assumere, in corde suo statuit. Et in hoc genere potest multa varietas cogitari; quatenus plures actus amoris fieri possunt, quibus magis, vel minus bonũ diuinum extrinsecum nõ solùm per simplicem beneuolentiæ affectum ametur, sed per intentionem absolutam, quæ ex parte amãtis ad executionem tendat, vt est amor placendi Deo in omnibus, vel in pluribus magis, vel minus arduis, vel ad maiorem, vel minorem Dei gloriã pertinentibus. Huiusmodi enim perfectio, licèt extensiua vocetur ex parte obiecti, reuera est intensiua in actu, non secundùm latitudinem graduum; hoc enim non semper est necessarium, sed secundùm indiuidualem perfectionem, seu entitatem ipsorũ actuum. Denique considerari potest alia perfectio in charitate, quæ præter intrinsecam perfectionẽ actus, vel habitus necessaria moraliter est ad exercendam charitatem, & per illam imperandum opera

A honesta promptè, & delectabiliter, constanter, ac frequẽter; & hæc perfectio quodammodo est extrinseca, id est, adiacens charitati. Nam ex consortio aliarum virtutum, & moderatione, & ablatione impedimẽtorum consurgit. Meritò ergo inuestigamus, qualis perfectio charitatis in statu, vel per statũ perfectionis intendi debeat. Et vt distinctiùs res intelligatur, de singulis sigilatim dicetur.

Primò ergo inquiri potest, an hæc perfectio in habitibus, vel in actibus consistat? seu an in actu primo, vel secundo? Aliquibus enim placet consistere in actu secũdo perfectæ operationis. Primò, quia reuera beatitudo in actuali operatione posita est: vt ex 1. 2. supponitur; ergo & perfectio huius vitæ. Probatur consequentia, quia in tali perfectione videtur beatitudo huius vitę consistere. Secundò, quia sicut perfectio patriæ consistit in actuali consecutione, & tentione finis vltimi; ita perfectio viæ in actuali tendentia posita est: tendimus autem actualiter per actum charitatis, non per habitum; ergo in tali actu consistit perfectio. Tertiò, quia perfectio consistit in eo, quod præcipitur, vel consulitur, præcipiuntur autem, vel consuluntur non habitus, sed operationes. Ergo.

4. Vtrũ perfectio charitatis intenta ab statu perfectionis in habitibus, an in actibus consistat. Probatur primò consistere in actibus. Secundò. Tertiò.

B

Alij verò constituunt hanc perfectionem per modum habitus, nõ quòd in sola charitate habituali, etiam intensa, posita sit; sed in illa talẽ statum habente, vt promptè, & sine impedimẽto ex parte subiecti actus suos tã elicitos, quàm imperatos exercere valeat, etiamsi actum nullũ eliciat. Probatur primò, quia hic est scopus status perfectionis sic dicti, quia est via ad perfectionem, seu modus viuendi aptus ad obtinẽdam illam. Quia non tenditur per illum statum ad vnum aliquem actum, vel continuam operationem, sed ad virtutes acquirẽdas, & frenandos affectus, & tollenda omnia impedimenta: ita vt homo ad eam dispositionem permanentem, & stabilem perueniat; in qua veluti connaturaliter quibusdam tẽporibus Deum amet, & aliis alia opera virtutis exerceat, & semper, quãtum fragilitas huius vitæ patitur, minima etiã peccata euitet. Hæc ergo dispositio, & status personæ, quasi per modum habitus permanẽs, est perfectio vitæ Christianæ, de qua tractamus. Vnde argumentor secundò, quia potest quis esse perfectus in hac vita, licèt nullum specialẽ actum valde perfectum elicuerit. Ergo signum est, hanc perfectionem non consistere in actu aliquo perfectissimo, sed in permanẽte dispositione, quam obseruantia status perfectionis cum frequentia actuum relinquunt. Antecedens patebit facilè in homine, qui constanter, ac frequenter, seu regulariter, & diu charitatis actus, & opera perfectionis exercet cum moderata intentione: nam ille peruenire poterit ad statum perfectorum, etiamsi in singulis actibus non sit multum feruens, sed cum mediocritate, & æqualitate semper operetur, vt in cap. 6. magis explicabitur.

5. Vera sententia. Aliqui è cõtra existimãt in habitu consistere non absolutè, sed ita dispositio, vt promptè, & sine impedimẽto ex parte subiecti actus elicere, & imperare valeat. Probatur primò.

C

D

Secundò.

E

Vnde arguitur tertiò; quia aliàs, qui feruentem actum charitatis tam in conatu, quàm in amplitudine obiecti semel eliceret, consecutus esset perfectionem charitatis, quæ hominem in hac vita in statu perfectorum constituit, etiamsi nec tales actus multiplicaret, neque haberet passiones edomitas, nec promptitudinem perfectè operandi. Respondent aliqui concedendo sequelam, dummodo talis homo illum bonum actum nunquam retractauerit. Quia tunc in eo permanet virtualiter; & apud Deum sanctior est, & maiorem gloriam obtinebit, quàm is, qui in actibus minus intensis diu se exercuit, & ideo apud Deum

6. Probatur tertiò.

Proponitur & impugnatur prima responsio.

per

(c) 2007 Ministerio de Cultura

perfectior est, etiamsi apud homines non ita esse videatur. Sed hoc falsum est; tum, quia supponit, actus remissos non valere ad meritum augmenti gratiæ, & sanctitatis, quod falsum, & absurdum est: vt tractatu de Gratia, & latiùs in relectione secunda diximus; tum etiam, quia supponit solam intensionem habituum, vel vnius actus sufficere ad perfectionem, de qua tractamus, quod statim impugnabimus. Tum denique, quia illo modo diceretur homo perfectus per denominationem extrinsecam, seu moralem ab actu præterito, quod statim per se falsum, & contra omnem sensum apparet.

7. *Proponitur & impugnatur secunda.*

Vnde alij minus improbabiliter respondent, vnum actum non sufficere, nisi moraliter continuetur per frequentiam actuum, sine interruptione voluntaria, sed sola naturali, vel ita parua, vt pro nihilo reputetur; & in tali continuata operatione dicunt consistere perfectionem huius vitæ, quia non est capax maioris perseuerantiæ in actuali operatione. Qui modus dicendi probabilis est; nihilominus tamen simpliciter loquendo probabilius ponitur hæc perfectio in actu primo cum quadam habitudine speciali ad perfectionem, & frequentiam actuum secundorum. Quia reuera hæc denominatio hominis perfecti, realis, intrinseca, & permanens, ac durabilis est, etiam dum homo nihil operatur actu; & ideo ab intrinseca forma reali, ac permanente sumi debet: & ideo neque vnus actus, nec actuum frequentia sola potest esse forma, seu perfectio, à qua homo perfectus denominatur. Quia cessante actu, etiam per Physicam tantùm interruptionem, vt est in somno, homo habet in se perfectionem illam, à qua perfectus denominatur; sicut habet scientiam, à qua sapiens constituitur. Vnde potest Deus hominem subitò constituere perfectum sine actibus illius, sola sua efficacia, mortificando passiones eius, infundendo habitus, etiam acquisibiles per actus, & constituendo eum in ea dispositione quasi habituali, & permanente, ad quam homines perfecti per magnam exercitationem peruenire solent. Quod fecit in Beatissima Virgine à primo instanti conceptionis, auferendo fomitem, & virtutes infundendo. Et quamuis tunc Virgo aliquem voluntatis actum habuerit, vt probabilius est, tamen potuit illam perfectionem permanentem sine actu habere, si Deus vellet: & de facto non habuit illam ab actu, licèt cum actu illam habuerit.

B. Virgo à primo instāti cōceptionis perfectionē à Deo accepit.

8. *Perfectio antecedēter & cōsequēter non tamē formaliter in actuali operatione consistit.*

Actualis ergo perfectio per frequentiam actuum, & præcedere debet secundùm ordinariam legem, vt ad illam permanentem, ac perfectam dispositionem perueniatur; & moraliter non conseruabitur illa proxima habilitas, & promptitudo ad bene operandum sine frequentia similium actuum: & hoc modo dici potest perfectio consistere antecedenter, & consequenter in actuali operatione; non tamen formaliter. Et confirmari hoc potest ex his, quæ Basilius tradit homil. 10. in Exaëm. circa finem. Vbi ponderat priùs dictum esse Genes. 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*, & postea solùm esse repetitum, *Creauit Deus hominem ad imaginem suam. Quia esse ad imaginem in ipso puncto creationis obtinuit homo, insigniri autem similitudine Dei, relictum est nobis acquirendum, certa animi destinatione, & efficaci, ac operatoria actione.* Per similitudinem enim perfectionem animi intelligit, quam non dicit esse actionem, sed per actionem comparari, & sic per modum for-

Basilius.

A mæ permanentis inesse. Et ad hoc etiam explicandum, & confirmandum iuuare possunt, quæ de formali causa iustificationis, quòd sit habitus, & non actus, diximus libro 7. Gratiæ. Gratianus cap. 8.

9. *Soluuntur argumenta prioris sententiæ, & primò primū.*

Nec contra hoc obstant coniecturæ in priori sententia adductæ. Ad primam negatur consequentia, & ad probationem dicitur, perfectionem huius vitæ non consistere in beatitudine sumpta in illo rigore, & proprietate, sed in statu, & dispositione personæ, quæ ad operationem illam exercendam temporibus opportunis conueniens est. Nam beatitudo huius vitæ imperfecta est, & ideo non potest esse in continua, ac
B perpetua operatione. Et consequenter non potest homo semper, ac continuè esse beatus in illo sensu, ac proprietate; potest autem semper, ac continuè perfectus esse. Nisi quis velit aliquem vocare felicem, etsi in illo puncto actu non operetur. Sicut Christus Dominus dixit Matth. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Beati pauperes spiritu. Beati mites*, &c. quæ non dicunt actualem operationem, sed bonam personæ dispositionem. Vel etiam sicut dixit Augustinus, homines in statu Innocentiæ quandam beatitudinem habuisse, in qua permanebant, etiam quando actu non operabantur. Et sic negandum erit ad beatitudinem imperfectam
C esse necessariam actualem operationem continuam, sed iuxta status capacitatem. Sed hoc ad modum loquendi pertinere videtur. Vnde simili modo dicitur ad secundum, actualem tendentiam continuam non esse necessariam ad perfectionem viæ; quia non est tali statui possibilis secundùm communem legem: sufficiet ergo proxima habilitas & dispositio, quæ quidem per actualem operationem maximè perficietur; & quo frequentiùs, & per actus perfectiores illam quis exercuerit, eo erit perfectior. Ad tertium dicitur, perfectionem consuli quoad statum, & permanentiam, etiam si proximè consulantur actus, per quos talis perfectio, seu dispositio personæ
D acquirenda est.

Beatitudo huius vitæ vtpote imperfecta nō requirit actualem, & continuam operationē.
August.

Soluitur secundum.

Soluitur tertium.

10.

Secundò dicendum est de perfectione intensionis, in qua sola perfectionem hanc, de qua tractamus, aliqui constituunt. Quia quo aliquis habet gratiam, & charitatem intensiorem, eo simpliciter sanctior est: ergo est etiam perfectior; quia hæc perfectio in sanctitate maximè postulatur. Iuxta hunc ergo modum, tunc charitas dicetur perfecta, quando peruenit ad certum gradum intensionis excedentis communem cursum iustorum hominum, in quo gradu poterit esse maior, & minor perfectio; aliquis autem gradus, tanquam minimus in eo statu necessarius erit: quantus autem ille sit, Deus nouit.
E Sed hoc nobis non placet. Vnde dico, nullam certam intensionem charitatis habitualis ad hanc perfectionem esse necessariam; ac subinde nec solam intensionem etiam magnam ad hanc perfectionem sufficere, nec requiri; quamuis cæteris paribus multum ad hanc perfectionem conferat. Probatur in primis generaliter tota resolutio. Quia contingere potest, vt aliquis habeat habitus gratiæ, & charitatis valde intensos, & non habeat mortificatas passiones, nec actus heroicos, vel perfectos virtutis frequenter, vel ordinariè faciat; sæpiùsque venialiter peccet: hunc autem nemo dicet esse perfectum, vel perfectionem charitatis assecutum. E contrario verò fieri potest, vt aliquis habens charitatem minus

Ad perfectionem non requiritur certa intensio charitatis.

Probatur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

nus intenſam, moderatos habeat affectus; ita vt facilè, & ordinariè venialia vitet peccata, & conſtanter virtutem operetur, ac proinde in ſtatu perfectorum ſit. Ergo hæc perfectio, à qua nimirum homines vocantur perfecti, non habitus intenſionem, ſed aliam conditionem, ſeu diſpoſitionem perſonæ poſtulat, quæ ex aliis qualitatibus conſurgit, quamuis intenſio ad illam iuuari poſſit.

11. Antecedens, quoad priorem partem facilè oſtenditur in multis perſonis reuera timoratis, quoad cauenda peccata mortalia: vnde longo tempore in gratia viuunt; & communia opera virtutis, vt eleemoſynæ, orationis, ieiunij, & ſimilia faciunt, & frequenter Sacramenta recipiunt, vel etiam quotidie celebrant; & nihilominus ſine graui Dei offenſione delicioſè viuunt, liberè loquuntur, vel otioſè, vel impatienter, vel cum ſimilibus defectibus operantur. Ac denique quoad ſupererogationis, imperfecto modo viuunt. In his ergo poſſunt habitus gratiæ, & charitatis eſſe valde intenſi, vel ex diuturnitate temporis cum aliquibus bonis, ac meritoriis operibus: vel etiam, & maximè ex opere operato propter frequentem, & diuturnum vſum Sacramentorum. Et nihilominus perfectioni non ſtudent: vnde nec perfecti ſunt; ergo ſola gratiæ intenſio non ſufficit. E contrario verò alius breuiori tempore, & ſine tanto vſu Sacramentorum, maiori tamen diligentia poteſt paſſiones moderari, & vitare frequentiam venialium, aliáque impedimenta virtutis, & occaſionem peccatorum, ac defectuum tollere, ac ſubinde ſine tanto augmento intenſiuo charitatis ad ſtatum perfectorum aſcendere. Ergo nullus certus gradus intenſionis ſufficit, vel neceſſarius eſt ad hoc perfectionis genus. Ratio autem eſt, quia hæc perfectio in quadam conuenienti diſpoſitione, ſeu habilitate proxima ad perfectè operandum iuxta Chriſti præcepta, & conſilia poſita eſt: hæc autem bona diſpoſitio cum maiori, & minori charitatis intenſione obtineri, & ſubſiſtere poteſt; quia nec ex ſola intenſione prouenit, & licèt intenſio iuuet, quod ex ea parte defuerit, facilè poterit aliunde ſuppleri.

Hæc perfectio poſita eſt in quadam proxima diſpoſitione ad perfectè operãdum iuxta Chriſti præcepta, & cõſilia.

12. *Corollaria.*

Bene poteſt perfectus fieri imperfectus, quin mortaliter peccet, & charitatis intẽſionem minuat.

Vnde colligitur fieri aliquando poſſe, vt aliquis, qui ad gradum perfectorum peruenerat, ab illo cadat, & imperfectus ſimpliciter fiat, etiamſi mortaliter non peccet, & conſequenter eandem gratiam ſine diminutione, aut remiſſione retineat. Quia ſine peccato mortali charitas perdi non poteſt, nec per venialia peccata, aut imperfecta opera remittitur; vt nunc ſupponimus. At verò ad cadendum à ſtatu perfectionis ſufficere poteſt frequentia peccatorum venialium voluntaria, cum nimia indulgentia in propriorum affectuum, vel voluptatum perſecutione circa culpam grauem, & nimiam remiſſionem, vel omiſſionem perfectorum actuum virtutis. Secundò colligitur, poſſe aliquem apud Deum eſſe ſanctiorem, & nihilominus eſſe imperfectiorem, id eſt, in gradu inferiori quoad modum perfectionis exiſtere. Et conſequenter poſſe aliquem minus perfectum in hac vita ad perfectiorem beatitudinem in altera peruenire. Nec hoc eſt inconueniens; quia vera ſanctitas apud Deum, & ius ad æternam beatitudinem attenditur ſecundùm gradus charitatis, & gratiæ: perfectio autem huius vitæ attenditur ſecundùm affectum, & diſpoſitionem hominis ad operandum in hac vita, cum promptitudine, facilitate, ac vitæ puritate. Dices, etiam ſanctitas, & beatitudo futura datur vnicuique ſecundum opera ſua. Reſpondeo, eſto ita ſit, nihilominus poſſunt interdum opera conferre ad maius meritum propter multitudinem, & temporis diuturnitatem, & non eſſe apta ad aliam perfectionem conſequendam. Et præterea illud augmentum ſanctitatis, & beatitudinis prouenire poteſt ex applicatione meritorum Chriſti per ſacramenta, quæ tunc quoad illam partem, tanquam noſtra reputantur: & nihilominus ad effectum acquirendi aliam perfectionem in hac vita non accommodantur, nec applicantur.

Bene poteſt quis ſimul eſſe ſanctior & imperfectior alio perfectiori, & ad maiorẽ beatitudinẽ peruenire.

Soluitur obiectio.

Tertiò dicendum eſt de alio genere perfectionis charitatis, quaſi extenſiuæ ex parte obiecti, quæ duplex diſtinguebatur; vna eſt ad dilectionem proximi; alia dici poteſt extenſio ad placendum Deo, implendo voluntatem eius: de priori videri poteſt ad hanc perfectionem charitatis per ſe non pertinere, quia perfectio animæ in ſola Dei vnione conſiſtit. Sed hæc vnio ſola dilectione Dei fit; ergo vnio ad proximum per dilectionem eius ad perfectionem non pertinet. Nec refert, quòd dilectio proximi ſit ad ſalutem neceſſaria, & ad ipſam dilectionem Dei: nam inde ſolùm ſequitur hanc dilectionem ſequi ad eſſentiam perfectionis, ſeu comitari illam, ſicut etiam ſequitur aliorum præceptorum obſeruantiam, non tamen, quod ad illa formaliter, ac per ſe pertineat; ſicut in beatitudine eadem viſione videtur Deus, & creaturæ in ipſo; & nihilominus creaturæ non pertinent per ſe ad obiectum beatificum, nec viſio, vt ad illas terminatur, beatificat, ſed tantùm vt terminatur ad Deum: vt eſt vulgare dictum Auguſtini, de quo aliàs. Sic ergo amor proximi per ſe ad perfectionem animæ non pertinebit. 13.

Extẽſionem charitatis ad dilectionem proximi non videri neceſſariam ad perfectionem.

Creaturę viſę in Deo nõ pertinẽt per ſe ad obiectũ beatificum.

Auguſt.

14. Nihilominus abſolutè dicendum eſt, amorem proximorum per ſe pertinere ad vitæ Chriſtianæ perfectionem, & ad ſtatum perfectionis. Ita docet abſolutè D. Thomas d. q. 84. art. 2. ad 3. & latiùs a. 3. additis nonnullis limitationibus, & declarationibus, vt mox videbimus. Sumitur etiam ex Auguſtino in Enchirid. cap. 121. Nam priùs dicit, charitatem eſſe finem omnis præcepti; & poſtea ſubdit, *Charitas quippe iſta eſt Dei, & proximi*, & addit probationem; *quia in his duobus præceptis vniuerſa lex pendet, & Prophetæ*, Matth. 20. Quem locum exponens D. Thomas d. a. 3. ait, vtrumque præceptum coniungi, quia vtrumque per ſe, & eſſentialiter pertinet ad charitatem, principaliter verò, ac per ſe primò, prout ad Deum, ſecundariò verò prout ad proximum terminatur. Ratio prioris partis eſt, quia vna, & eadem charitas eſt, quæ ad Deum, & proximum inclinat, & ita vtraque habitudo, vel potiùs habitudo ad vtrumque obiectum, ad eſſentiam eius pertinet; ergo vterque amor eſſentialiter ad charitatem pertinet, ac ſubinde perfectio charitatis ſecundùm vtrumque reſpectum eſſentialis eſt. Confirmari, ac declarari poteſt, quia ipſamet dilectio proximi eſt aliquo modo dilectio Dei, ſaltem virtualis, quatenus Deus eſt ratio diligendi proximum, & ideo ſicut electio medij eſt virtualis dilectio finis; vel ſicut adoratio imaginis tranſit in prototypon; ita dilectio proximi tranſit in Deum, & hac ratione per ſe pertinet ad perfectionem charitatis, & aliquo modo vnit hominem Deo.

Abſolutè dicendum extenſionem charitatis ad dilectionem proximi pertinere ad perfectionẽ. *D. Thom.* *D. Auguſt.*

D. Thom.

Ratio

15. *Dilectio proximi pertinet ad perfectionē, sed secundariò.*

Ratio verò alterius partis est, quia Deus propter se diligitur, & proximus propter Deum; ergo primariò Deus. Item amor charitatis à Deo descendit ad proximum, & circa proximum, quasi materialiter, versatur: formaliter autem semper respicit Deum, ergo perfectio charitatis per se primò est in amore Dei, in amore autem proximi ad summum per se secundò. Et hoc confirmat exemplum de obiecto beatitudinis: nam creaturæ visæ in Deo sunt secundarium obiectum beatitudinis, & non computantur inter ea, quæ accidentalia sunt, sed per se censentur connexa cum beatitudine, & visione, iuxta gradum, & modum eius. Denique declarari hoc potest exemplo vitæ actiuæ, & contemplatiuæ, vtraque enim ad perfectionem, imò ad beatitudinem etiam huius vitæ necessaria censetur: simili ergo modo in vita Christiana, & spirituali perfectio vnitiua, seu contemplatiua, & actiua distingui possunt; & vtraque ad consummatam perfectionem huius vitæ necessaria est. Ex illis autem prior pertinet ad amorem Dei; posterior verò ad amorem proximi; & ideo vterque amor ad perfectionem huius vitæ necessarius, vnusquisque in gradu suo, & cum mutua connexione, & radicatione in eadem virtute charitatis Dei. Propter quam dictum est à Paulo Rom. 13. *Qui diligit proximum, legem impleuit.* & Ioann. 1. can. cap. 3. dixit: *Scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam, quia diligimus fratres.* Non quia dilectio proximi, vt sic transferat de morte ad vitam, sed quoniam est certum signum spiritualis vitæ; quia est certum indicium dilectionis Dei, cum qua est per se connexa. Vnde dixit Augustinus epist. 29. *Nemo diligit proximum, nisi diligens Deum.* *August.*

16. *Extēsio dilectionis Dei ad implendā eius voluntatē pertinet ad perfectionem charitatis per se primò.*

Vnde à fortiori concludimus, alteram extensionem dilectionis Dei ad implendam voluntatem eius pertinere ad perfectionem charitatis, non tantùm per se secundò, sed etiam per se primò, quia pertinet ad formalem amorem ipsius Dei, ipsúmque perficit, & complet. Tum quia hoc modo amor non solùm est affectiuus, sed etiam obedientialis, vt vocant. Tum etiam, quia quidquid boni per talem amorem concupiscitur, ipsi Deo, tanquam personæ ex beneuolentia amatæ diligitur: ergo totum hoc ad perfectionem primariam charitatis, quæ est in amore Dei, pertinet. Præterea declaratur in hunc modum, quia ad statum perfectorum maximè pertinet concupiscentiæ moderatio, seu immoderatæ concupiscentiæ extinctio: hoc autem fit per amorem Dei, quatenus extenditur ad placendum illi in omnibus; ergo hæc amplitudo charitatis ad perfectionem maximè pertinet. Et hac ratione dixit Augustinus d. epist. 29. charitatem esse fortem, sicut est mors: vt dicitur Cant. 8. *Quia sicut mors animam auellit à sensibus carnis; sic charitas à concupiscentiis carnalibus.* Et idem ferè habet in Enchirid. cap. 121. dicens: *Minuetur cupiditas charitate crescente.* vtique (vt ego intelligo) quoad hunc affectum placendi Deo in omnibus. Et secundùm eandem rationem videtur ibi exponere charitatem esse finem omnium præceptorum, & consiliorum, quia ad Dei voluntatem faciendam impleri debent. Sic etiam lib. 83. quæst. 36. dixit: *Charitatis venenum est spes adipiscendorum, aut retinendorum temporalium, nutrimentum eius est imminutio cupiditatis, perfectio nulla cupiditas.* Hæc autem diminutio cupiditatis, si in se consideretur, per inferiores virtutes, quibus charitas imperat, formaliter fit; ergo ad propriam, & formalem perfectionem charitatis pertinet habere vim, & efficaciam imperandi totam illam concupiscentiæ expugnationem. Hanc autem non habet, nisi quatenus diligendo Deum, vult illi placere in omnibus, eiúsque voluntatem implere. *D. August.*

17. *Probatur ex D. Thom.*

Atque hanc veritatem intendit D. Thomas d. q. 184. art. 2. dicens, ad perfectionem charitatis huius vitæ pertinere, vt ab hominis affectu excludat quidquid impedit, ne voluntas eius totaliter feratur in Deum. Distinguit autem ibi perfectionem excludendi omne illud, quod contrariatur charitati; vel excludendi quidquid impedit totaliter tendere in Deum per affectum: & priorem dicit esse de necessitate charitatis, ac subinde essentialem illi; posteriorem autem dicit, non esse necessitatis; quia sine illa in incipientibus, & proficientibus esse potest. Vnde tacitè innuit, esse de necessitate charitatis secundùm eum statum, quem in perfectis habere debet: ac subinde pertinere ad illam perfectionem vitæ Christianæ, ad quam status perfectionis ordinatur. At verò prior perfectio essentialis charitatis requirit extensionem affectus efficacem ad omnia præcepta Dei implenda; ergo posterior perfectio consistit in extensione amoris Dei ad omnes eius voluntates implendas, etiamsi non præcipiendo, sed consulendo illas nobis significet; seu requirit propositum faciendi quidquid quacunque via, vel ratione nobis constiterit esse magis bene placitum Deo. Ergo hæc perfectio charitatis maximè ad statum perfectionis desideratur; & qui illa magis creuerit, vel (vt ita dicam) liberalior cum Deo fuerit, eo in dies perfectior euadet. Et de hoc genere dilectionis dixit August. in Enchirid. cap. 73. non esse multitudinis fidelium, vel communium iustorum, sed *esse perfectorum filiorum Dei, quia valde magnæ, & beneficentissimæ bonitatis existit.* *August.*

18. *Quid sit intensio, & extēsio in charitate.*

Solùm potest in hoc notari diuersitas in modo loquendi. Nam D. Thom. suprà ad tertium, & ibidem Caiet. hanc perfectionem dilectionis, quatenus extenditur ad contemnenda omnia temporalia, & sustinenda mala propter Deum, vel proximum, intensionem potius, quàm extensionem charitatis vocant. Existimo tamen tantùm esse differentiam in æquiuocatione vocis; nam interdum quæcunque excellentia amoris, qui circa eandem personam versatur, intensiua perfectio appellatur; extensiua verò, quæ ad plures personas extenditur. Et ita loquitur vterque Thomas. Nos autem solam illam perfectionem, quæ præcisè consistit in latitudine graduum ex maiori conatu circa a[illegible] qui non solùm circa eandem personam, sed etiam circa illud [illegible]um, quod ei concupiscit, versatur, intensio[illegible]m vocamus. Quando verò amor, licèt circa eandem personam versetur, vel maiora, vel plu[illegible] bona illi vult, illam vocamus extensionem amoris in bono concupito; quæ esse potest, vt dixi, sine maiore conatu potentiæ propter diuersitatem obiecti; & consequenter cum maiori perfectione. Item indiuiduali talis actus, etiamsi in intensi[illegible] duali non excedat. Nam hoc etiam modo maior perfectio amoris appretiatiui solet ab aliquibus vocari maior intensio, cùm tamen reuera non consistat in maiori conatu, nec in latitudine graduali, sed in excellentiori modo amandi secundùm ipsammet actus perfectionem: vt in tractatu de Gratia, & de Charitate latiùs explicatur.

Sola perfectio, quę cōsistit in latitudine graduū dicitur intensio.

Tandem

(c) 2007 Ministerio de Cultura

19. Tertia perfectio charitatis requiritur etiā ad perfectionē Christianam.

Tandem facilè intelligitur ex dictis, quid dicendum sit de vltimo perfectionis gradu, seu statu, qui non consistit in aliquo modo intrinseco ipsiusmet habitus, vel actus charitatis, sed in consortio aliarum circunstantiarum, & in conditionibus personæ per charitatem perfectæ. Dicendum est enim, etiam hoc perfectionis genus requiri, vt charitas viæ in statu perfecto esse censeatur; vel vt homo in statu perfectorum esse absolutè, ac simpliciter dicatur, ad eum modum, quo virtutum connexio necessaria est, vt singulæ virtutes simpliciter haberi censeantur, & hoc probant omnia, quæ hactenus dicta sunt. Quæ perfectio spiritualis vitæ Christianæ requirit cordis puritatem, & habilitatem quandam in ipsamet charitate ad promptè operandum in tota sua materia, siue eliciendo, siue imperando, & ad cauendum non tantùm omnia contraria, sed etiam omnes defectus, qui feruorem eius impedire possunt. Hic autem charitatis gradus sine adminiculo, & consortio aliarum perfectionum, quales sunt moderatio passionum, abnegatio rerum temporalium, & similes, haberi non potest; ergo hæc omnia necessaria sunt ad perfectionem simpliciter vitæ Christianæ.

20. Possunt autem hæc omnia duobus modis considerari; vno modo, vt formaliter, & proprio ac peculiari modo hominem afficiunt; alio modo, vt charitati obiiciuntur, & ex charitate amantur, ac procurantur. Priori modo non perficiunt charitatem intrinsecè, sed quasi extrinsecè, ac moraliter constituendo illam ex parte subiecti in statu habili ad perfectum vsum suæ perfectionis, & operationis, quod in rigore satis est, vt illa omnia dicantur ad statum perfectionis necessaria. Secundo autem modo spectata augent intrinsecè ipsum charitatis affectum, quasi extensiuè ex parte obiecti. Et hoc modo talis perfectio valde vtilis, ac moraliter necessaria est in statu perfectionis. Nam (sicut Augustinus dixit) (D. August.) tunc vitia rectè superari, quando ex charitate vincuntur; ita contemptus temporalium, & abnegatio propriarum affectionum, ac omnis abdicatio ad spiritualem perfectionem necessaria, tunc solida sunt, quando ipsamet charitate Dei amantur, & procurantur: hæc autem extensio amoris intrinseca eius perfectio est, & ad illam, quæ in proximo præcedenti puncto explicata est, reuocatur.

Capvt V.

Quid sit status perfectionis, quásue conditiones requiruntur, & ab ipsa perfectione quomodo distinguatur.

1. D.Thom.

QVæstionem hanc sub aliis terminis tractat D.Thomas 2.2.q. 184. art.4. vbi inquirit, vtrùm quicunque est perfectus sit in statu perfectionis? & è conuerso etiam interrogare posset, an omnis, qui est in statu perfectionis, perfectus sit? in quibus quæstionibus virtute includitur altera à nobis proposita; an illa duo, perfectio, & status perfectionis, distincta sint? Imò à priori, ab hac pendet priorum resolutio; quamuis à posteriori ex priorum decisione distinctio inter illa duo manifestè comprobetur. Respondet ergo ad priores interrogationes D.Thomas, (Bene potest quis esse perfectus, quin sit in statu perfectionis, & esse in statu perfectionis qui sit perfectus.) contingere posse aliquem esse perfectum, etiamsi A perfectionis statum non profiteatur; & è contrario posse aliquem existentem in statu perfectionis non esse perfectum. Et vtrumque est certum, & experientia notum: omnes enim religiosi sunt in statu perfectionis, & tamen non omnes sunt perfecti; imò plures possunt non esse iusti. Et è contrario multi seculares, & coniugati possunt esse perfecti, & tamen non sunt in statu perfectionis. Et ratio prioris partis est; quia potest aliquis esse obligatus, & nō implere obligationem suam; & habere aliquod munus, & non exercere illud: Sicut etiam potest quis esse in statu Matrimonij, & illud non consummare, vel officium eius non exercere. Ita ergo contingit in statu perfectionis; B quia etiam supposito statu, perfectio ex libertate hominis pendet.

2. Ratio autem alterius partis est, quia licèt status sit commodus ad perfectionem acquirēdam; nihilominus non est medium necessarium; & ideo potest extra statum perfectionis ad perfectionem perueniri. Dices, (Impugnatio, & eius solutio.) consiliorum obseruantia, & executio non tantùm vtilis, sed etiam necessaria est ad perfectionem obtinendam, vt infrà dicetur; Ergo non potest ad perfectionem perueniri sine aliquo statu perfectionis. Respondetur, negando consequentiam. Primò, quia sine statu perfectionis potest quis opera consiliorum exercere, & per illa spontaneè, & sine vlla status obligatione C facta, poterit ad perfectionem peruenire. Secundò, (Ad perfectionem nō requiritur integra obseruātia omnium consiliorum.) quia ad perfectionem animi obtinendam non est necessarium omnia consilia integrè obseruare, sed aliqua interdum sufficient: vt licèt aliquis virginitatem, aut continentiam integram non obseruet, cauendo illicitam incontinentiam, & aliquid consilij in ipsa continentia coniugali obseruando, & aliqua opera perfectionis, vt orationis, pœnitentiæ, & mortificationis voluntariè, & sine speciali obligatione exercendo, poterit ad perfectionem peruenire; idémque de consilio paupertatis, & aliis sigillatim sumptis dici potest.

3. Status perfectionis à perfectione distinguitur. Probatur.

Hinc ergo euidenter concluditur responsio D ad quæstionem propositam, nimirum perfectionis statum ab ipsa perfectione distingui. Probatur ab effectu, quia de facto illa duo inter se, ac mutuò separantur; ergo in re ipsa distinguuntur. Probatur consequentia, quia separari non possunt, nisi quæ distincta in re sunt; quia idem à seipso separari non potest. Vt autem à priori magis constet, oportet explicare, quid vtrumque illorum sit. Et quoniam de perfectione ipsa quid sit, satis est dictum in præcedenti capite; de statu perfectionis addimus, comparari ad perfectionem, sicut actum primum ad secundum, seu tanquam medium ad finem. Probabitur hoc facilè rationem, seu quasi essentiam huius status E explicando; sic enim describi potest: (Definitio status perfectionis.) Status perfectionis est quædam vitæ professio, seu quidam viuendi modus, firmus, & stabilis ad propriam perfectionem vitæ Christianæ obtinendam, vel exercendam institutus. Quam descriptionem ex citato loco D.Thomæ sumo, vt mox explicabo.

4. Explicatur definitio.

In illa ergo, loco generis ponitur illud, *est modus viuendi*, seu *professio vitæ*, vtique Christianæ: quia in Ecclesia varij sunt viuendi modi non solùm in ordine ad temporalem vitam, sed etiam in ordine ad spiritualem, & Christianam, cum quibus status perfectionis in hac generali ratione conuenit. Explicatur etiam illa voce conditio, & ratio huius status meliùs, quàm nomine *ministerij*,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

[M]erij, *muneris*, aut *officij*, vt denotetur hunc statum per se primò non ordinari ad aliorum vtilitatem, sed ad propriam perfectionem illius, qui talem statum profitetur, licèt consequenter possit ad aliorum iuuamen institui, quatenus iuuare alios, actus perfectionis est, per quem ipsa perfectio vel acquiritur, vel exercetur, & crescit. Et ita per hoc genus distinguitur hic status ab his, quæ in Ecclesia propriè ministeria appellantur, & à statibus formaliter distinguuntur, vt in principio diximus. Quia officium, seu ministerium propriè dicitur illud, quod in aliorum vtilitatem per se primò institutum est, & assumitur, & ideo hanc obligationem per se primò inducit. Status autem perfectionis per se ordinatur ad spirituale bonum profitentis illum; consistitque in quadam norma, & modò viuendi ad perfectionem assequendam, vel exercendam accommodato.

Discrimen inter hunc statum, & officium, siue ministerium.

5. Vnde reliquæ particulæ loco differentiæ conuenienter adhibentur. Nam, vt in simili dixit D.Thom.2.2.qu.183.art.3. quæ ad operationes ordinantur, per eas distinguuntur, & specificantur: omnes autem status Christianæ vitæ ad opera eiusdem vitæ ordinantur, & ideo status perfectionis per habitudinem ad specialia opera vitæ Christianæ, seu spiritualis constituendus est; inter illas verò descriptionis particulas, aliquæ adduntur ad rationem status in hoc viuendi modo magis declarandam; quę omnes intelligentur meliùs explicando conditiones ad hunc statum constituendum requisitas.

6. D.Thomas ergo in illo articulo quarto duas conditiones ad hunc statum expresse requirit, & Caietanus addit tertiam, & vterque duas alias tacitè supponit; & ideo ad maiorem claritatem quinque numerare possumus. Prima conditio est, vt hic viuendi modus sit externus, & visibilis, & consequenter, vt per externam actionem, vel quasi professionem assumatur. Hanc supponit D.Thomas in principio d. art.4. & rationem optimam reddit, quia hic status non tantùm attenditur in ordine ad Deum, qui solus intuetur cor, sed etiam in ordine ad Ecclesiam, quæ visibilis est, & de occultis non iudicat. Vnde, vt sic dicam, non est status angelicus, sed humanus; ergo opus est, vt per actiones constituatur, quæ hominibus, & visibili Ecclesiæ innotescere possint. Et confirmatur: nam diximus suprà, hanc statuum varietatem ordinari tum ad communem profectum fidelium; tum ad Ecclesiæ militantis pulchritudinem, ornatúmque; ergo per actionem externam constitui debet. Denique ob hanc causam alij status, vel munera Ecclesiæ per actiones externas conferuntur: vt status coniugalis per sacramentum matrimonij; clericalis per ordinationem visibilem, Episcopalis per consecrationem, & Christianitatis per Baptismum. Quocirca, si quis extra omnis status professionem externam perfectionem ipsam assequatur (vt suprà diximus fieri posse) erit apud Deum in statu perfectionis, vel potiùs assequetur gradum perfectæ charitatis, & modum operandi perfectorum; & nihilominus apud Ecclesiam statum perfectionis non habebit. Imò licèt quis voto interno, vel omnino occulto ad certum modum viuendi se obliget propter maius bonum spirituale suum, maiúsque Dei obsequium, id non sufficiet ad proprium statum ecclesiasticum, de quo tractamus, licèt aliquid ad instar eius participare possit, vt infrà tractando de variis statibus perfectionis declarabimus.

Quinq; conditiones ad statum perfectionis requiruntur. Prima conditio vt sit viuendi modus externus. *D.Thom.*

7. Secunda conditio est, vt huiusmodi ratio, seu professio vitæ aliquam obligationem coniunctam habeat, vtique permanendi in tali genere vitæ. Quam conditionem D.Thomas primo loco posuit. Sequitúrque hæc conditio ex generali ratione status supra explicata. Nam ad illum stabilitas, & firmitas in aliquo viuendi modo necessaria est, vt diximus. In statu ergo perfectionis immobilitas proportionata necessaria est: non potest autem aliunde illam habere, quàm ex obligatione, quia ex natura rei illam non habet, cùm à libera voluntate pendeat; ergo oportet, vt per aliquam obligationem firmetur. Probatur consequentia, quia solum propositum in futurum non potest dare statui firmitatem; tum quia potest sine culpa, vel pœna mutari: tum quia nullo iure diuino, vel humano iuuatur, quod necessarium est ad statum, vt saltem firmitatem moralem habeat: tum etiam, quia status seruitutis inter homines sine obligatione consistere non potest per solum propositum; ergo nec status perfectionis, qui suo modo est status seruitutis nobilissimæ, cùm diuino quodam modo sit; tum denique, quia necesse est, vt per solam mutationem propositi status non mutetur, aliàs nullam ferè haberet immobilitatem; quia nec naturalem, nec moralem haberet. Denique posset hoc inductione probari, sed meliùs fiet in sequentibus; vbi etiam ostendemus, si quæ sunt societates, vel congregationes sine vlla obligatione, etiamsi quandam normam viuendi habere videantur, non esse verum statum, sed quandam illius vmbram referre. Qualis verò, & quanta, & de qua re huiusmodi obligatio esse debeat, in capite decimo exponemus.

Secunda conditio vt aliquam obligationem habeat permanendi in tali genere vitæ. *D.Thom.*

Propositum in futurum non potest dare firmitatem ex duplici capite.

8. Solùm est notanda hîc alia conditio, quam D.Thomas addit, & nobis erit tertia, nimirum vt talis obligatio cum aliqua solemnitate fiat. *Sicut & cæteris*, inquit, *quæ inter homines obtinent perpetuam firmitatem, quædam solemnitas adhibetur.* Hæc verò conditio valde controuersa est, præsertim quoad verum sensum eius, de quo infrà longa nobis futura est disputatio. Nunc ergo solùm generatim illam admittimus, quantum ratione, à D. Thoma in citatis verbis expressa, suadetur. Nimirum, eatenus aliquam solemnitatem requiri, quatenus ad obligationem inter homines stabiliendam necessaria esse potest. Nam si obligatio est necessaria, & hæc non potest inter homines sine aliqua solemnitate subsistere, clarum est etiam aliquam solemnitatem esse necessariam. Quanta verò, vel qualis solemnitas ad talem obligationem necessaria sit, postea videbimus. Nunc solùm dicimus, saltem necessarium esse, vt talis obligatio per actum ali[quem] externum, & visibilem, de quo Ecclesiæ constare possit, contrahatur. Nam, cùm de ratione huius sta[tus] sit, esse externum, ac proportionatum Eccle[siæ] visibili; etiam obligatio ad illum debet esse externa; quod habere non potest, nisi à causa extern[a], & sensibili oriatur.

Tertia conditio vt dicta obligatio cum aliqua solemnitate fiat. *D.Thom.*

Obligatio ista debet contrahi per actum externum.

9. Quartum addimus conditionem, quæ differentiam essentialem huius status maximè declarat, & ideo in definitione data principaliter declaratur; nimirum, quòd talis status ad opera perfectionis exercenda institutus sit. Quæ conditio est euidens ex dictis: nam omnis status, seu viuendi modus, qui ad salutem æternam ordinatur, ad actiones honestas referri etiam debet, quia salus æterna per huiusmodi actiones compara

Quarta conditio quòd talis status ad opera perfectionis exercenda constitutus sit.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

paratur: & ideo etiam communis status vitæ Christianæ ad salutares actiones ordinatur, & Christianos obligat. At verò status perfectionis aliquid addit illi statui communi; ergo illud ex habitudine ad operationem sumendum est, & nihil aliud esse potest, nisi quòd ad perfectionis opera exercenda institutus sit. Et hoc euidentiùs constabit ex capitibus sequentibus, in quibus generaliter explicabimus, quæ sint hæc opera perfectionis; in particulari verò in singulis statibus exponentur. Nunc solùm aduertimus sub his operibus perfectioribus comprehendi etiam opera, quæ licèt ex obiectis sint indifferentia, ad optimos fines, ad quos referuntur, sunt vtilia, vel commodiora, vt docere, nauigare, & similia, quia in indiuiduo sumpta sunt honestissima opera, & possunt esse valde perfecta. Et ob eandem causam non solùm positiua opera, sed etiam priuationes voluntariæ illarum rerum, vel actionum, quæ perfectionem impediunt, sub dicta generali appellatione operum perfectorum comprehenduntur, vt silentium, abstinentia, &c. Nam hæ moraliter tanquam actiones bonæ reputantur, saltem ratione voluntatis, & ad perfectionem vel necessaria, vel valde vtilia esse solent; ideóque per vota perfectionis Deo maximè consecrantur.

Sub operibus perfectionis cóprehéduntur priuationes voluntariæ rerum, vel actionũ, quæ impediunt perfectionẽ, vt silẽtium, abstinentia, &c.

10 Quinta conditio quòd huiusmodi actiones externæ sint. Caiet.

Quintam conditionem addimus ex Caietano, apud quem est tertia, videlicet, quòd huiusmodi actiones, ad quas hic status ordinatur, externæ sint. Hanc verò conditionem solùm probat Caietanus ab inconuenienti, scilicet, quia, nisi hæc conditio addatur, sequitur clericos in sacris ex vi ordinationis suæ esse in statu perfectionis, quia ex vi ordinationis suæ ad maiorem sanctitatem interiorem, quàm laici etiam religiosi obligantur: vti docet D. Thomas in eadem qu. 184. art. 8. Non verò obligantur ad opera perfectionis externa, & ideo ab statu perfectionis excluduntur. At certè non video, cur hi clerici ex vi sacræ ordinationis ad maiorem sanctitatem interiorem, non verò ad maiorem exteriorem ordinentur, seu obligentur. Quia illi non habent specialia præcepta, quæ ad opera perfectionis interiora illos obligent, & si ad aliqua obligantur, respiciunt externam honestatem, quatenus ad maiorem Dei cultum etiam externum, & ad maiorem etiam morum externorum honestatem, ac decorem obligantur. Et præterea discutiendum restat, an consequens illud, quod Caietanus infert, sit inconueniens; inferiùs enim inquiremus, an isti clerici sint aliquo modo in statu perfectionis.

D. Thom.

11. Ostenditur requiri talẽ conditionem.

Nihilominus tamen illa conditio vera est, & ex aliis sequitur. Nam perfectio, ad quam hic status ordinatur, debet esse eidem statui proportionata; ergo si de ratione huius status est, vt sit externus, & visibilis, etiam perfectio debet esse externa, & visibilis: vnde propter solos actus merè internos non instituuntur in Ecclesia speciales modi viuendi visibiles, & externi, cùm de actibus merè internis Ecclesiæ constare non possit; & non minus pertineat ad ecclesiasticum statum, vt de actionibus eius possit Ecclesiæ constare, quàm de statu ipso, qui ad illas ordinatur. Præterea licèt perfectio hominis interior præcipuè, & essentialiter in donis, & actibus internis posita sit, vt in præcedenti capite explicatum reliquimus; nihilominus ab homine absque actibus externis, vel sine ablatione externorum impedimentorum, non potest moraliter, & humano modo comparari.

12. Obiectio.

Dices, hinc sequi, statum perfectionis ad solas actiones externas posse ordinari; non verò ad internas; nisi quatenus ad externas necessariæ sunt, vt sunt voluntas faciendi aliquid exterius; vel interna attentio ad orationem externam. Non verò ad illas, quæ in sola mente consummantur; quia si ratio facta efficax est, de illis omnibus, & singulis procedit. Quia omnes illæ sunt peroccultæ, & ideo de nulla illarum potest Ecclesiæ constare. Consequens est apertè falsum. Ergo. Respondetur, negando sequelam, quia non oportet, vt omnes actus talis status vel externi sint, vel in externis moraliter includantur, seu, quòd per eos, tanquam per effectus humano modo innotescant, sed satis est, vt per externas actiones, & priuationes possit homo disponi ad huiusmodi actus, vel ab externis rebus, aut operationibus, quæ illos impediunt, abstrahi. Et sic status perfectionis per se, ac principaliter ordinatur ad contemplationem, vel mentalem orationem, quam comprehendit Paulus, cùm dixit 1. Corinth. 7. *Mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini sunt, vt sit sancta corpore, & spiritu.* Et infrà, *quòd facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi.* Et iuuat illud ad Colossens. 3. *In gratia cantantes in cordibus vestris Deo.* Et huc etiam spectat illud Oseæ 2. *Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius.* Hoc ergo modo status perfectionis potest ad internam contemplationem ordinari, non solùm, vt ad finem, quasi intrinsecum, & proximum, vel partialem, vel etiam principalem, sed etiam vt materia, & vt actus necessarius ad perfectam obseruantiam talis status; quia illa duo non repugnant. Nam idem actus potest esse finis proximus alicuius status, & esse medium ad alia bona, & perfectiones eiusdem status. Quod maximè in actu dilectionis, & contemplationis cernitur; & ideo sunt actus maximè consentanei statui perfectionis, quia per illos præcipuè exercetur, conseruatur, & augetur perfectio.

Illius solutio.

13. Vrgetur argumentum, & soluitur.

Instabis, quia isti actus non possunt esse materia præcepti Ecclesiastici; ergo nec ad illos potest status perfectionis ordinari. Respondetur dato antecedenti, de quo in lib. 4. de legibus diximus, negando consequentiam. Primò quidem, quia non oportet, vt istæ actiones, vt ad statum perfectionis pertinere possunt, præcipiantur propriè, & in seipsis, sed sufficit, vt aliquæ circunstantiæ exteriores, necessariæ moraliter ad huiusmodi actus sub hominum prouidentiam cadere possint. Sic enim possunt quædam actiones externæ impedientes internas, prohiberi, & aliæ actiones externæ proximè disponentes ad illas internas, ordinari, & præcipi suo modo possunt: quæ omnia sub notitiam hominum cadere possunt. Et huc etiam spectant talis habitus, & compositio corporis pro tali tempore, & loco, quæ ad internam attentionem, & reuerentiam conferat: in quibus signis quodammodo conspici mentis occupatio, vel saltem per illa coniectari potest. Deinde, licèt ipsa interna contemplatio, aut meditatio, vel alia mentalis actio per se, & in se per iurisdictionem Ecclesiasticam præcipi non possit; nihilominus potest esse materia voti, & ex vi illius posset in rigore per obedientiam præcipi, vt alibi diximus. Ordinariè verò non ita præcipitur; nec expedit propter vitandum peccati periculum: nihilominus tamen potest per modum regulæ, vel consilij ordinari, quod satis est,

Actus interni quomodo cadant sub præcepto.

vt

(c) 2007 Ministerio de Cultura

status perfectionis possit ad huiusmodi actus modo explicato, institui, & ordinari. A

CAPVT VI.

Vtrùm in euangelica lege consilia à præceptis distinguantur.

1. HÆc quæstio necessariò præmittenda est, vt statum perfectionis explicare valeamus; & in illa cum hæreticis nobis controuersia est; quam in hoc initio expedire, & distinctionem illam, quæ fundamentalis est in hac materia, stabilire B necessarium est. Hæretici ergo huius temporis ad euertendum religiosum statum, quem summo odio prosequuntur, negant dari in statu legis Euangelicæ consilia distincta à præceptis. Ita docuit Luther. lib. de Vit. Monast. & Melanch. in Confess. Augustana a. 27. & in Apolog. & in Locis communibus: & Caluinus, cuius tanta fuit audacia, & impudentia, vt in lib. 4. Instit. cap. 13. sect. 2. dixerit, nulli veterum in mentem venisse, Christum aliquid consuluisse, aut aliquam voculam, vt ait, emisisse, cui non sit ex necessitate obtemperandum. Et omnes antiqui hæretici, qui religiosum statum detestati sunt, in hoc etiam errore fuisse videntur, quos inferiùs tractando de C religioso statu, commemorabimus, & confutabimus.

Hęretici negāt consilia distingui à præceptis in statu legis Euangelicæ.

2. Isti autem hæretici variis modis in abneganda distinctione illa opinati sunt. Nam quidam dicebant, esse præcepta omnia opera, quæ nos dicimus esse tantùm consilia, quidam aliqua: vt de abrenunciatione diuitiarum dixit Pelagius esse in præcepto, teste August. epist. 89. & 106. Et de cœlibatu dixit Tatianus quem Encratiti, & Apostolici secuti sunt, teste August. hæres. 40. & Epiphan. in 71. contra quos infrà suis locis dicemus. Alij è contrario opera ista, quæ nos consilij vocamus, dicebant non esse bona; sed vel mala, & detestanda, vt sentiunt noui hæretici. Et priùs VVi- D cleph. art. 21. relato in sess. 8. Concil. Const. vel certè esse indifferentia, & ideo nec sub præceptum, nec sub consilium cadere, vt sensisse fertur Vigilantius: vel saltem non esse opera meliora, vt propterea consulenda fuerint. Et videtur sensisse Iouinian. qui paria faciebat matrimonium, & virginitatem; vt constat ex libris Hieronymi contra illum, & August. epist. 28. & 29. & in lib. de hæresi.

Variè opinātur in hac distinctione neganda hęretici. D. August. Epiphan.

3. Hinc varia fundamenta huius erroris colligi possunt, quæ hîc tractare non possumus, ne omnia confundamus. Nam postea de singulis consiliis, & præsertim de tribus illis, quæ Euangelica, seu perfectionis vocantur, sigillatim omnia demon- E stranda sunt, vtique virginitatem, v. g. esse bonam, & meliorem, & non esse præceptam. Idémque de paupertate voluntaria, & de simili obedientia cum proportione ostenditur. Nunc ergo generalia tantùm fundamenta proponenda sunt. Primum sumitur ex aliquibus Scripturæ locis, in quibus vel omnia bona sigillatim nobis ostenduntur præcepta, vel saltem confusè sub nomine perfectionis. Nam ad Philip. 4. ait Paulus: *Quæcumque sunt vera, quæcumque pudica, quæcumque iusta, quæcumque sancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus bonæ famæ, &c. hæc facite.* Et multa similia leguntur ad Ephes. 6. & aliis locis. At verò Christus vno verbo omnia comprehendit, præcipiens Matth. 5. *Estote perfecti, sicut pater vester perfectus est,* quæ perfectio omnia comprehendit, quæ sub consiliis dari possunt; eò vel maximè, quod enumeratis multis operibus, quæ ad consilia pertinere posse videntur, vt est non resistere malo, & percutienti in vna maxilla alteram præbere, concludit Christus: *Estote ergo perfecti.* Item Ioan. 13. ait Christus: *Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos.* Et cap. 15. addit: *Maiorem charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis.* Ergo hanc nobis præcepit; ergo nullus relinquitur consiliis locus.

Generalia huius erroris fundamenta. Primū fundamentum.

Vnde secundum, ac præcipuum argumentum 4. sumunt ex eo quòd præceptum charitatis virtute complectitur omnia bona opera, & eò magis, quo fuerint meliora; ergo omnia sunt sub præcepto, ergo nihil superest, quod sub consilio tantùm esse possit. Consequentia est clara, quia quidquid ad veram charitatem, & dilectionem Dei necessarium est, cadit sub præceptū: & è conuerso, quidquid comprehenditur sub præcepto charitatis, est necessariū ad veram, & sufficientem dilectionem Dei; ergo quidquid sub præceptum dilectionis Dei virtute comprehenditur, est sub præcepto, & non tantùm sub consilio. Probatur autem antecedens ex ipsa forma pręcepti Matth. 22. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota mente tua, & ex omnibus viribus tuis.* Ex quibus verbis sic argumentari possumus. Ad dilectionem Dei spectat bene operari propter ipsum, iuxta illud 1. Cant. 13. *Charitas patiens est, benigna est,* &c. ergo tenetur homo ex charitate bene operari, quātum potest, alioqui non diliget Deum ex toto corde, nec ex omnibus viribus; ergo etiam tenetur operari optima, quæ potest, & meliori modo, quo potest, quia hoc totum cadit sub *omnibus viribus*, & *toto corde*; ergo nihil melioris boni reliqui esse potest, quod sub consilio, & non sub præcepto sil. Et confirmatur hæc illatio, ac difficultas testimonio August. lib. 1. de doctr. Christ. c. 21. dicentis: *Cum dixit, toto corde, tota mente, tota anima, nullam vitæ nostræ partem reliquit, quæ vacare debeat.* Et clariùs D. Thom. 2. 2. q. 184. art. 3. dicit: *Dilectio Dei, & proximi non cadit sub præcepto secundum aliquam mensuram; ita quod id, quod est plus, sub consilio remaneat, vt patebit ex ipsa forma præcepti, quæ perfectionem demonstrat, cùm dicit, ex toto corde, totum enim, & perfectum idem sunt.*

Secūdū fundamentum. D. August. D. Thom.

Tertiò possumus argumentari ratione, isto mo- 5. do. Opera consilij dicuntur talia respectu Dei, quia Deus ea consulit, simúlque dicuntur à Catholicis opera supererogationis; sed respectu Dei nulla possunt esse opera supererogationis; ergo nec possunt ita esse opera consilij, vt non sint præcepti. Maior supponitur, vt clara ex facto. Minor autem probatur ex illo Luc. 17. *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, serui inutiles sumus.* Et ratione, quia nos non possumus soluere Deo quantum debemus, quia debemus illi quidquid boni habemus, & ideo quidquid reddamus illi semper minus erit, quàm quod illi debemus; ergo nihil facere possumus supererogationis respectu Dei, quia supererogare est, vltra totum integrum debitum aliquid erogare. Vnde probatur prior consequentia; quia opera, quæ dicuntur consilij, quantumuis bona, vel meliora dicantur, debentur Deo propter eius infinitam bonitatem, & maiora beneficia. Et confirmatur, quia vbi interuenit Dei consilium, intercedit etiam voluntas Dei volentis, vt id fiat, quod ipse

Tertiū fundamentum.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ipse consulit; ergo intercedit etiam præceptum Dei; quia præceptum Dei non est aliud, quàm voluntas Dei homini manifestata: nec potest homo refutare consilium Dei, nec voluntati eius resistere sine ipsius offensione, & iniuria; ergo tale consilium necessariò includit præceptum: non est ergò distinguendum à præcepto. Et confirmatur secundò, quia integra lex Dei, seu Christi Euangelica consilia amplectitur, & præcepta. Vnde D. Thomas 1.2. q.108. art.4. consilia ponit inter partes legis gratiæ, lex autem non complectitur, vt partes, nisi varias leges, & præcepta; ergo nulla sunt consilia in illo sensu, vt omnino à præceptis condistinguantur, sed ad summum, vt à grauioribus præceptis separentur, & nihilominus ipsa sint aliqualia præcepta, quæ obligationem inducunt leuiorem, & ideo consilia vocantur.

D. Thom.

6. Hæreticum est negare distinctionē inter cōsilia, & præcepta.

Nihilominus distinctio consiliorum à præceptis tam certa fide nititur, & tam expressè habetur in sacra Scriptura, & traditur ab vniuersa Catholica Ecclesia, vt sine manifesta hæresi negari non potuerit. Hanc veritatem docuerunt omnes antiqui Theologi, & noui scriptores contra hæreticos diligenter illam demonstrarunt. Sed inter eos tam accuratè, & doctè Cardinalis Bellarminus illam prosequitur lib. 2. de Monach. vt nihil illi addi posse videatur. Et ideo breuiter attingemus ea, quæ efficaciora videntur. Primò ergo probatur ex Matth. 19. vbi Christus D. consilia virginitatis, seu continentiæ sine coniugio, & abrenunciationis rerum temporalium, seu paupertatis præbet, & à præcepto abstinet. Nam de priori, cùm Iudæi intulissent, *Si ita est causa hominis cum vxore, non expedit nubere.* ipse approbat sententiam, & quasi consequens admittens ait: *Non omnes capiunt hoc verbum, & qui potest capere, capiat.* Et postea dicit, *esse quosdam eunuchos, qui se castrauerunt propter regnum cœlorum* vtique voluntariè abstinentes à coniugio, vt meliùs, perfectiùs, & faciliùs regnum cœlorum consequantur. De altero verò consilio ait Christus, *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes.* Vbi particula, *si vis perfectus esse*, ostendit rem esse positam in libera, & licita electione, absque præcepto. Nam de necessitate iam dixerat: *si vis ad vitam ingredi serua mandata.* Verbum autem *vade, & vende omnia*, &c. monstrat esse consilium de re simpliciter libera, & vtilissima, quamuis necessaria moraliter ex suppositione prioris voluntatis consequendi perfectionem, & non tantùm ingrediendi perfectionem, sed etiam *habendi thesaurum in cœlis*, vt Christus concludit; & ita intellexerunt Christi verba Chrysostomus, Hieronymus, & omnes sancti, & expositores illius loci. Et Chrysostomus homil. 21. in 1. ad Corinth. & 8. de Pœnit. & Hieronymus contra Vigilant. ad finem. August. epist. 89 q.4. & serm. 61. de tempore, & 18. de verbis Apostoli. Quibus autem modis Caluin. & alij hæretici hoc etiam testimonium corrumpant, refert, & sufficienter refutat Bellarminus suprà; Barrad. tom. 3. Concord. lib. 5. cap. 8. & ante eos Maldonatus in citatum locum Matthæi. Item ex eodem loco solet obedientiæ consilium colligi; sed quia quoad hanc partem obscurius est illud testimonium, illud nunc omittò, quousque de voto obedientiæ disseramus.

Bellar.

Probatur primò.

Chrysost. Hieronym.

Bellarm. Barrad. Maldonat.

7. Probatur secundò.

Secundò probatur assertio ex Paulo 1. Corinth. 7. vbi & veritatem expressis, & formalibus verbis tradere, & Christi sensum explicare videtur. Sic enim ait: *De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do.* Non vtique spiritu proprio, & humano, sed diuino; & ideo ait: *Tanquam misericordiam consecutus a Domino, vt sim fidelis.* Et in fine capitis iterum dicit de vidua, seu casta muliere. *Beatior erit, si sic permanserit secundum meum consilium, puto autem, quod & ego spiritum Dei habeam.* Euidenter ergo Paulus distinguit opus præceptum à Deo, ab opere, quod Spiritus Dei consulit, & non præcipit. Et loquitur apertè de consilio spirituali, seu de re, quæ & per se Deo placet, & ad spiritualem profectum vtilissima est; vt euidenter ostendi potest ex toto discursu Pauli, & ex plurimis eius verbis. Et ex consensu omnium Patrum, tum ibi, tum in aliis locis, vbi vel virginitatem suadent, vel pro illa pugnant. Vt sunt Augustinus lib. de sancta virgin. præsertim à cap. 13. Basilius lib. de vera virgin. & Chrysostomus in 5. tom. lib. de virgin. cap. 27. & optimè lib. 3. contra Vituperatores vitæ Monasticæ, non longè à fine. Et Ambrosius in libris de virginibus, & viduis, & aliis in libris, vel homiliis de eisdem argumentis; præsertim verò Hieronymus in lib. contra Eluidium, & contra Iouinianum, & in epist. 22. ad Eustochium. Quapropter necessarium non erit futiles hæreticorum cauillationes, & tergiuersationes ad illudendum tam euidens testimonium inuentas refutare: tum, quia illos copiosè, & efficaciter conuincit Bellarminus suprà dict. lib. 2. cap. 9. tum, quia per se improbabiles, & incredibiles statim apparent.

August. Basilius.

D. Ambros.

Hieronym.

Bellarmin.

8. Probatur tertiò.

Tertiò confirmatur hoc ampliùs, & explicatur ex eodem Paulo 1. Corinth. 9. vbi ab illis verbis: *Nunquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi, manducandi, & bibendi*, latè probat sibi fuisse licitum de Euangelio viuere, *Sicut Dominus ordinauit*, vt inferiùs dicit, ac proinde potuisse spiritualem curam, ac solicitudinem Ecclesiæ sustinendo, conuenientem sustentationem à fidelibus accipere. Postea verò subdit: *Sed non vsi sumus hac potestate.* Et iterum. *Ego autem nullo horum vsus sum.* Et adiungit: *Non autem scripsi hæc, vt ita fiant in me, bonum est enim mihi magis mori, quam vt gloriam meam quis euacuet. Nam si euangelizauero, non est mihi gloria, necessitas enim mihi incumbit*, &c. Vbi duo distinguit Paulus, scilicet, euangelizare, & sine temporali commodo, seu corporali sustentatione ex tali munere comparato, euangelizare: & vtrumque supponit esse bonum; illud tamen prius esse necessitatis, quia de illo præceptum habebat, posterius autem fuisse voluntarium, quia non erat præceptum. Et quod fuit consilium, declarat illis verbis: *Bonum est mihi magis mori, quam vt gloriam meam quis euacuet. Nam si euangelizauero, non est mihi gloria, necessitas enim mihi incumbit.* Vbi nomine *gloriæ*, intelligit peculiarem laudem, & coronam, quam is meretur apud Deum, qui non solùm præcepta implet, sed aliquid boni vltra id, quod præceptum est, facere studet, vt rectè ibi exposuit Chrysostomus homil. 22. obiiciens: *Quid dicis, dic quæso? si euangelizas, non est tibi gloriatio, sed si sine sumptu posueris Euangelium: est ergo hoc illo maius.* Et respondet, *nequaquam*, sed aliunde aliquid habet amplius. *Quoniam istud quidem est præceptum, hoc autem rectè quidē fit, sed procedit a nostro libero arbitrio. Nam, quæ fiunt quidem supra mandatum, ex ipso habent multam mercedem, quæ autem fiunt ex mandato, non tanta.* Et inferiùs ait, cum, qui fecit id, tantùm, quod

Chrysost.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quod iussum est, habere mercedem, *sed non qualem is, qui è suo liberalitèr elargitus, & præceptum superauit.* Et hunc sensum declarat ex aliis Christi verbis Luc. 17. *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, serui inutiles sumus, quæ debuimus facere fecimus.* Vbi etiam dicitur seruus inutilis, qui tantùm facit, quòd præceptum est, non quia nihil mereatur, sed quia non meretur illam gratiam, & præmij cumulum, quàm is, qui vltra omnia, quæ præcepta sibi fuerant, ex peculiari Domini beneuolentia, aliquid in eius obsequium facit. Quem sensum verborum Domini doctè, & acutè explicat Maldonatus Lucæ 17. nec minus eruditè confirmat Barradas tom. 3. concordiæ, cap. 9. Ex vtroque ergo loco rectè colligitur esse quædam opera, quæ non fiunt sine gloria, & possunt non fieri sine culpa; ideóque si fiant, digna esse præmio: non tamen supplicio, si non fiant. Vt dixit Bernardus libro de præcepto, & dispensat. cap. 19. Talia ergo sunt opera consiliorum. Nam opera præceptorum ita sunt digna præmio, vt eorum omissio digna sit supplicio.

Maldonat. *Barrad.*

9. Probatur quartò.

Vnde possumus quartò in testem huius veritatis adducere D. Petrum Actor. 5. dicentem ad Ananiam, qui de pretio agri iam Deo oblati, ac promissi fraudauerat. *Nónne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat potestate?* id est, nónne tuum erat, & potuisses de illo tuo arbitrio disponere, & non illud consecrare Deo? Nam ex illis verbis manifestè colligitur, offerre, seu vouere res suas Deo, non fuisse opus præcepti, sed voluntarium, ac supererogationis, quamuis ex illo orta fuerit obligatio non fraudendi aliquid de re Deo oblata. Ergo distinguit ibi Petrus opus consilij ab opere præcepti. Nam consilij est vouere, præcepti autem, votum fideliter implere. Ita intellexit locum illum ibi Chrysostomus homil. 12. & sumitur ex aliis Patribus, quos adnotaui libro 4. de voto, cap. 21. num. 8. Vnde potest hoc testimonium aliis confirmari, in quibus votum consulitur, eius autem impletio præcipitur: vt Psalm. 75. *Vouete, & reddite.* Nam *primum verbum ad consilium, secundum ad imperium refertur*, vt dixit Innocentius III. in cap. magnæ, de voto.

Chrysost. *Innoc. III.*

10. Probatur quintò.

Quintò addere possumus testimonia Patrum, ex quibus multa iam tetigimus, expendendo Scripturæ testimonia, & alia inferiùs tractando de antiquitate, & origine status religiosi afferemus. Nam communiter Patres consilia distinguunt à præceptis, tractando de statu religioso, aut de virginitate, & paupertate. Alia etiam adducit Bellarminus dict. lib. 2. cap. 11. Ex quibus notandus est locus Nazianzen. orat. 3. aliàs 1. contra Iulian. versùs finem. §. *Ad hæc.* vbi opera consilij, & præcepti his verbis distinguit: *In legibus nostris alia parendi necessitatem imponunt, nec sine periculo prætermitti possunt; alia non necessitate constringunt, sed in arbitrio, & potestate posita sunt; ac proinde hanc rationem habent, vt qui ea custodierint, honore, & præmijs afficiantur; qui autem minus ea expleuerint, nihil periculi pertimescant.* Et Origen. lib. 10. in epist. ad Roman. cap. 15. in fine. *Idcirco præcepta donantur, vt delicta persoluamus, iuxta illud Luc. 27. Quod debuimus facere fecimus. Ea veró quæ supra debitum facimus, non facimus ex præceptis.* Ponítque exemplum de virginitate, locúmque Pauli 1. Corinth. 7. adducit. Expressiùs Augustinus in Enchirid. cap. 111. di-

Bellarm. *D. Greg. Naz.* *Origen.* *D. August.*

stinguit quædam, quæ mandat Deus, & alia, quæ non iubentur, *sed speciali consilio mouentur.* Et sermone 61. *Aliud est consilium, aliud est præceptum.* Et exempla consiliorum ponit, *virginitatem seruare, à vino, & carnibus abstinere, omnia vendere, & pauperibus erogare.* Et subdit: *Consilium, qui libenter audierit, & fecerit, maiorem habebit gloriam, qui verò præceptum non impleuerit, nisi pœnitentiam egerit, non euadet pœnam.* Et soluendo argumenta, alia insinuabimus.

CAPVT VII.

Ratione veritas Catholica probatur.

Priusquam rationem conficiam, suppono consilium in hoc conuenire cum præcepto, quòd esse debet de opere bono. Quod est per se notum, quia malum non consulitur, sed prohibetur; vnde nec potest consilium esse de opere prohibito. Quia quod prohibetur, vel supponitur malum, vel ipsa prohibitione malum fit. Nec etiam potest opus indifferens, vt tale est, consuli; quia sic factum, vel est malum, vel inutile; de quo prudens consilium, quale est diuinum non datur; si autem sumatur, vt vtile ad bonum finem, iam sub bono opere comprehenditur. Hoc ergo supposito, ratio formatur. Quia non omnia opera bona sunt nobis præcepta, ergo aliqua esse poterunt, & re vera sunt, sub consilio. Antecedens videtur per se euidens, & inductione notissimum; non enim orare, aut facere eleemosynam, aut Missam audire, & quidquid simile est, semper est in præcepto.

Præceptū & consilium de bono opere esse debet. *Consiliū de opere indifferenti dari nequit.* *Prima ratio.*

Potest in primis declarari ex natura præcepti affirmatiui, de cuius ratione est, vt non obliget pro semper. Nam prior obligatio sæpe repugnantiam, & contradictionem inuolueret. Etenim, si præceptum affirmatiuum obligaret pro semper, omnia sic obligarent; vnde omnia præcepta affirmatiua simul obligarent, & pro eodem tempore, & ita seipsa impedirent, & obseruationem suam impossibilem facerent. Vnumquodque ergo obligat pro suo tempore, & consequenter fieri potest, vt pro aliquo tempore nullum obliget. Tunc ergo poterit homo facere opus bonum non præceptum. Deinde etiam possunt esse aliquæ actiones bonæ, quæ per se nunquam præcipiatur; quia nec ad Dei amorem, vel honorem, nec ad proprium, vel proximorum commodum, necessariæ sunt. Quod idem cum proportione seruatur in prohibitionibus, seu omissionibus, vt abstinendi à vino, vel à carnibus; vel quod Paulus dixit 1. Cor. 7. *Bonum est homini mulierem non tangere*; hoc enim non inuenitur absolutè prohibitum, seu quod idem est, negatio illa nullibi est præcepta.

2. Cōfirmatur & declaratur ratio facta.

Denique ratione probatur illud antecedens, quia si omnia bona opera essent præcepta, vel illud esset naturali lege sola, vel adiuncta positiua diuina, vel humana: neutrum dici potest: ergo. Probatur minor quoad priorem partem; quia non solùm non dictat naturalis ratio talem multitudinem præceptorum; verùm potiùs dictat, multa esse opera non præcepta, quæ secundùm rectam rationem fieri possunt, vt est per se euidens, & notum. Et si hæretici hoc ignorare fingunt, tanquam obcæcati dura pertinacia, relinquendi sunt, vt respondendo ad se-

Cōfirmatur. Non omnia bona opera sunt præcepta lege naturali.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

cundùm eorum fundamentum dicetur. Vnde notanda est differentia inter bona, & mala opera; seu inter præcepta naturalia, affirmatiua & negatiua. Quòd lex naturalis prohibet omnia mala opera; non verò præcipit omnia bona; quia euitare malum quodcumque necessarium est ad bonos mores: nam malum ex quocumque defectu; facere autem definitum bonum, non est semper necessarium. Nam licèt ex priori obligatione negatiua nunquam peccandi, sequatur affirmatiua operandi bene: illa nec est simpliciter absoluta, sed conditionata, si aliquid liberè operandum sit. Vel licèt admittatur absoluta obligatio semper bene operandi, & vitandi otium. Nam in hoc sensu videtur dixisse Ambrosius Luc. 17. vers. *Quis autem. Nec in te patitur Dominus vnius vsum esse operis; quia dum viuimus, debemus semper operari, & consequenter bene operari.* Nihilominus illa obligatio de se non est ad certum opus bonum, quod in vnoquoque tempore ex necessitate faciendum sit: sed est generalis obligatio faciendi bonum, cùm aliquid agendum sit, quæ obligatio per opera bona simpliciter non præcepta impleri potest. Ergo ex vi iuris naturalis non omnia bona opera sub præcepto cadunt.

Discrimen inter præcepta naturalia, affirmatiua & negatiua.

Ambros.

4\. Nec minus euidens est altera pars subsumptæ propositionis de iure positiuo. Nam si sermo sit de humano, nec de facto inueniuntur tot leges Ecclesiasticæ, vel ciuiles, nec ipsi hæretici illas admittunt; nec etiam humano magistratui tanta potestas concessa est ad grauandos nimium subditos legum multitudine vltra vires eorum: vt ex tractatu de Legibus constat. Loquendo verò de iure diuino positiuo, posset quidem Deus, si summo rigore cum hominibus agere voluisset, ab eis singula bona opera præcepto positiuo exigere. Quamuis enim omnia opera non potuerint collectiuè præcipi pro singulis temporibus, vel præceptis, quia præcepta dari non possunt de rebus impossibilibus; & talis obligatio esset de re simpliciter impossibili, & repugnante; nihilominus posset Deus distributiuè præcipere omnia opera, quæ in toto discursu vitæ, homo facere potest, præscribendo pro singulis vitæ temporibus, ac momentis actiones bonas in illis faciendas, & de illis imponere præcepta, determinando tempus, & modum, cæterasque circumstantias, si vellet. Quia licèt sit impossibile homini per naturam hoc implere; non esset tamen impossibile per gratiam, quam Deus conferre posset, & vt supremus Dominus totum hoc onus præceptorum imponere.

Lex positiua nec humana nec diuina præcipit omnia opera bona.

5\. Nihilominus tamen de facto certum est Deum hoc non fecisse non solùm in lege gratiæ, in qua pauca sunt præcepta diuina positiua; verùm etiam nec in lege veteri [illegible] pluribus præceptis homines onerauit, vt ex tenore eius constat. Vnde in Leuitico cap. 7. & aliàs legimus aliqua sacrificia, & oblationes fuisse spontaneas, & alia ex voto, & quasi lege, propria voluntare sibi imposita; & aliquas etiam festiuitates fuisse ex lege positiua humana. Imò licèt dixerimus secundùm absolutam potentiam, & dominationem potuisse Deum id facere; nihilominus adiuncta diuina sapientia, & prudentia, sine timore affirmare possumus illum modum prouidentiæ, & regiminis esse Deo impossibilem, quia contra prudentiam, & nimis violentum, ac perniciosum hominibus fuisset.

Impossibile est Deū omnia bona præcipere.

A Superest probanda consequentia principalis rationis, scilicet si dantur bona opera non præcepta, consequenter dari opera, quæ sint sub consilio. Probatur autem, quia in primis de ratione consilij est, vt sit de opere non præcepto: nam hæc est prima conditio, in qua distinguimus consilium à præcepto, & de qua ferè est tota controuersia, & per quam maximè declarant Sancti distinctionem consilij à præcepto. Vt tradunt maximè Augustinus lib. de sancta virginit. & Cyprianus de habitu virginum. Gregorius lib. 13. Moralium, cap. 9. & optimè Hieronymus epistol. 22. ad Eustochium, de virginitate: *Vbi præceptum datur, ibi necessitas est seruientis; vbi consilium, ibi offerentis arbitrium.* Et alij suprà allegati. Et ratio est, quia licèt consilium (latè de illo loquendo) cadere possit in obseruationem præceptorum, nam & nos illam hominibus consulimus, & tale videtur fuisse consilium Daniel. 4. *Rex consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime*, & Deus continuis inspirationibus, & admonitionibus etiam scriptis illam consulit: nihilominus (rigorosè, ac strictè loquendo de consilio, quod de aliquibus operibus Deus specialiter tradit) & ipsum à præcepto distinguit, & illud excludit ab opere quod dicitur esse consilij. Sumitur enim exclusiuè, id est, quod tantùm consulitur, & non præcipitur. Quamuis autem hoc verum sit, nihilominus sola illa conditio negatiua non sufficit, vt opus bonum dicatur esse de consilio, quia potest esse opus bonum, nec præceptum, nec consilij, sed tantùm honestum, inferioris tamen ordinis. Huiusmodi est actus matrimonij, seu nubendi, de quo Paulus 1. Corinth. 7. dixit: *Si acceperis vxorem, non peccasti; & si nupserit virgo, non peccauit.* Et ne quis dicat, inde solùm inferri, illud opus non esse de se malum; quod etiam habet opus indifferens, subdit inferiùs: *Qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit.* At verò actus nubendi, vel ducendi vxorem, non est opus consilij vt apud omnes constat: nec ordinariè est opus præcepti; ergo non omne opus bonum non præceptum est opus consilij.

6\. Probatur consequētia superioris rationis.

D. August. D. Cyprian. D. Gregor. D. Hieron.

Non omne opus bonum nō præceptū est consilij.

7\. Secundò ergo requiritur ad opus consilij, vt sit opus melius, quàm oppositum eius, seu quàm aliud ibi incompossibile. Vnde sicut Philosophi definiunt, perfectionem simpliciter esse illam, quæ in quolibet indiuiduo entis est melior ipsa, quàm non ipsa, id est, quàm alia incompossibilis illi; & respectu illius perfectio non simpliciter, dici potest secundùm quid; ita in præsenti opus consilij est illud, quod in tali materia est melius, quàm oppositum eius, etiamsi illud etiam bonum sit: vnde comparatiuè opus consilij dici poterit bonum simpliciter, aliud verò secundùm quid. Hæc conditio traditur à D. Thoma lib. 3. contra Gent. cap. 130. & sumitur ex illa sententia Pauli: *Qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit: qui non iungit, melius facit.* Est ergo virginitas opus consilij, quia opponitur matrimonio, & est illo melior: idémque est de viduali castitate ad secundas nuptias comparata. Et ideo idem Apostolus adiungit: *Mulier, si dormierit vir eius, liberata est à lege, cui vult, nubat; beatior autem erit, si sic permanserit, secundùm meum consilium.* Idem in abdicatione bonorum temporalium inuenitur: nam possidere illa non est malum; & si cum ordinato affectu ad commodè viuendum & faciendas eleemosynas habeatur, bona erit: nihilominus tamen omnibus illis bonis

Opus cōsilij debet esse melius quā oppositum.

D. Thom.

tenun

(c) 2007 Ministerio de Cultura

renunciare, in pios, & honestos vsus illa distribuendo, melius est: & ideo hoc est opus consilij, & non illud. Idémque in omnibus similibus considerari potest. Et ratio est facilis; quia consilium, de quo agimus, est diuinum, vel reuelatum, vel consentaneum rectæ rationi; quatenus est diuinæ rationis participatio: hoc autem consilium non potest non esse prudens, & ex vero iudicio, seu dictamine procedens; ergo opus consilij semper est tali dictamini consentaneum. At verò consilium prudens, & rectum, quod inter duo opposita fertur, semper esse debet de meliori bono; ergo de ratione operis cadentis sub consilio, est, vt sit non tantùm bonum, sed etiam melius, quàm eius oppositum.

8. Addunt præterea aliqui de ratione consilij esse vt sit opus melius, quàm opus præcepti in eadem materia: tum, quia in illa materia solet esse opus difficilius, sicut est difficilius seruare castitatem, quàm vxorem ducere, quia hoc est secundùm inclinationem naturæ, illud *supra vsum naturæ est*, vt dixit Ambrosius lib. 1. de virgin. in principio. Tum etiam, quia consilium supponit præceptum, & illi peculiarem excellentiam addit: vt sensit Augustinus serm. 18. de verbis Apostoli cap. 11. de Virginibus dicens: *Vsque adeo acceptarunt præceptum, vt non recusarent consilium; vt plus placerent, plus se ornauerunt.* Sed hæc conditio difficilior est, & limitatione, ac declaratione indiget. Nam consilium tribus modis comparari potest ad præceptum. Primò, vt consilij obseruatio executionem præcepti includat. Secundò, vt vnum non includat aliud, licèt possint simul impleri. Tertiò, vt simul obseruari repugnet. Quando primo modo se habent, tunc vnum ad aliud comparatur, quasi pars cum toto, & ideo non est mirum, quòd totum sit melius. Vt in materia castitatis, de qua Augustinus loquitur, seruare virginitatem melius est, quàm non fornicari, licèt hoc sit præceptum, & illud consilium; quia per illud consilium etiam hoc præceptum impletur, & aliquid additur, scilicet, à copula licita abstinere. At verò si & possint simul impleri, & consilium per se, ac formaliter, non includat præcepti obseruationem, non erit regula certa, sed contingens, quia nulla est ratio, ob quam melius semper esse debeat opus consilij, quàm præcepti; sed interdum poterit vnum accidere, interdum aliud. Vt, v. g. simul potest filius paupertatem eligere, & parentibus grauiter egentibus subuenire, dando illis bona, quibus renunciat; in quo simul facit opus consilij, & præcepti, & tamen fortasse ex genere suo melius est implere præceptum subueniendi parentibus, quàm opus consilij abdicandi se ab omnibus: nisi in hoc consideretur voti religio, si interueniat, quod est accidentarium, & (vt ita dicam) distinctum consilium, quod fieri etiam posset de subuentione debita parentibus: Sicut è contrario consilium paupertatis potest sine voto impleri, sola venditione, & distributione bonorum cum proposito non habendi illa. Nec sufficit, quòd hoc opus difficilius videatur: tum, quia sola maior difficultas non facit opus esse melius, nisi cætera sint paria: tam etiam, quia in illo casu talis subuentio parentum eandem difficultatem includit, & additur tum ratio pietatis, tum ratio obedientiæ præcepti.

Vtrùm opus consilij debeat esse melius quã opus præcepti in eadem materia.

D. Ambros.

D. August.

Tribus modis consiliũ ad præceptũ comparari potest.

A At verò si comparatio fiat inter consilium, & præceptum, quando in eadem materia simul impleri repugnat; tunc necesse est, vt consilium cedat præcepto, ac proinde non est facile definire, an tunc opus consilij per se spectatum sit melius, quàm opus præcepti. Vt v.g. ordinariè matrimonium non cadit sub præceptum, & ideo illi præfertur virginitas ex genere suo; quia habet de se maiorem honestatem, & vtilitatem ad Deo meliùs seruiendum. Contingere autem potest, vt in casu necessitatis grauis communis boni obligetur quis præcepto ducendi vxorem; illi ergo non erit consilium seruare virginitatem, ergo tunc respe-
B ctu illius opus consilij non erit melius, quàm opus præcepti; quia quod non est bonum alicui, non potest ipsi esse melius: illi autem non est bonum seruare virginitatem, quia in eo frangeret præceptum; ergo illi non est melior virginitas, & ideo respectu illius non est opus consilij, & ita cessat comparatio inter consilium, & præceptum. Potest autem illud matrimonium comparari cum licita, & voluntaria virginitate alterius, vtrum sit melius. Et sic licèt ex obiecto, & specie semper virginitas excedat, meritò dubitari potest, an in indiuiduo matrimonium ex obligatione sumptum, tum ad implendam obligationem, tum ad subueniendum bono communi,
C sit melior simpliciter, quàm sit in alio virginitas voluntaria. Quam comparationem aliqualiter attigi in tom. 2. de Relig. lib. 2. de voto. cap. 9. numero 8. & nunc illam definire non est necesse. Tum, quia vix potest aliquid certum generaliter dici, cùm comparatio pendeat ex circumstantiis, quæ facilè variantur: & pro earum varietate potest actus esse magis, vel minus bonum: tum etiam, quia non censeo, hanc comparationem per se necessariam ad rationem consilij explicandam; quia de ratione consilij non est, vt opus eius sit melius in eo, cui consulitur, quàm sit opus præceptum in alio: nam hoc accidentarium est. Comparatio ergo formalis est
D inter opus consilij, opus bonum ipsi oppositum, etiamsi præceptum non sit respectu eiusdem personæ; quòd verò alteri præcipiatur, accidentarium est; ideóque per se non consideratur, nec ad rationem consilij pertinet. Igitur duæ conditiones priores ad explicandam rationem consilij sufficiunt: nam si quæ aliæ assignantur, vel sunt accidentariæ, vel in dictis continentur.

Ex his ergo concluditur ratio facta seu ostenditur illatio in hunc modum: nam eo ipso, quòd dantur bona opera non præcepta, inter ea dari potest vnum melius alio; ergo eo ipso dari poterit opus consilij distinctum à præcepto. Antece- 10.
E dens probatur, quia sæpe bona opera non præcepta inter se ita pugnant, vt simul eligi nõ possint, & inter ea vnum sit melius alio; ergo opus illud melius, erit opus consilij, & condistinctũ ab opere præcepti. Inductione id potest declarari, & probari in virginitate, & matrimonio, in diuitiarum dominio, vel paupertate, in obedientiæ iugo, & libertate voluntatis. Solum est in his, & aliis obseruandum, sub operibus bonis non præceptis cõprehendi non tantùm propria opera positiua, sed etiã nonnullæ priuationes, quæ licèt non sint actus, nec per positiuos actus semper fiant, aut conseruentur: nihilominus sunt obiecta bona; & honesta, quæ quatenus amari possunt vel voluntatè conseruari, dicuntur sub consilium cadere.

Sub operibus bonis nõ præceptis comprehenduntur non solũ propria. Opera positiua, sed etiã priuationes.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Quatenus voluntas talis obiecti, vel conseruationis eius per abstinentiam à contrariis actibus, est actus melior, quàm contraria voluntas, etiam bona, licet neutra præcepta sit. Id manifestum est in virginitate, quia nullum actum externum positiuum requirit, sed solam carentiam actuum: & in paupertate idem potest contingere, si homo non habeat bona, quæ relinquat, quia si illa habeat, per actum positiuum renuntiat, quod est opus consilij; postea verò paupertas per solam carentiam actus acquirendi aliquid, conseruari potest; & illamet carentia voluntaria bona est, & tanquam positiuus actus moraliter reputatur. In obedientia verò vtrumque inuenitur: nam in principio per actum positiuum præstatur, quando voluntaria est, & consilij; postea verò per actus, & per omissiones actuum exercetur, & in vtrisque eadem bonitas consilij reperitur.

Caput VIII.

Consiliorum materia, & varietas occasione cuiusdam obiectionis declaratur.

1\. Obiectio contra supradicta.

Circa dicta in superiori discursu dubitare potest aliquis, quia ex dictis sequi videtur consilia versari in omni materia virtutis; quia in omni materia virtutis possunt esse bona opera non præcepta, & aliis secum pugnantibus meliora. Consequens autem non videtur communiter receptum, quia tres tantùm materiæ consiliorum recenseri solent, scilicet, paupertas, castitas, & obedientia, vt D. Thomas in d. cap. 130. tradit; & illorum trium consiliorum sufficientiam eleganter ostendit; & ad summum, vt ibi etiam insinuat, illis addi potest materia religionis, quatenus vouere Deo aliquid, est opus consilij, & illo mediante, ac in ordine ad diuinum cultum, aliæ materiæ virtutum solent cadere sub consilium, vt eleemosyna, & ieiunium, non autem secundùm se. Et augetur difficultas: nam etiam sequitur omne opus bonum non præceptum esse opus consilij, quia saltem respectu omissionis eius est maius bonum, prudenterque consuli potest, potius aliquid boni agere, quidquid illud sit; quàm nihil bene operari, aut omnino otiosum esse. Consequens autem videtur falsum, quia opera consiliorum specialiter dicuntur, quæ aliquam singularem excellentiam, vel vtilitatem ad perficiendum in virtute habent; ergo non omnia opera virtutis possunt dici cadere sub consilio, etiamsi vel meliora sint aliis sibi repugnantibus, vel eorum carentia, seu voluntaria omissione.

2\. Consilium generale & particulare distinguitur.

Hæc obiectio postulat, vt materiam, varietatem, & amplitudinem consiliorum breuiter explicemus, priusquam illi directè respondeamus. Distingui ergo potest consilium in generale, & particulare. Voco generale, seu vniuersale, non quia non versetur circa materiam particularem, & determinatam; id enim est impossibile, cùm actiones sint circa singularia; sed quia non datur solùm propter suam honestatem, sed etiam propter vtilitatem ad alias virtutes, præsertim ad perfectionem charitatis obtinendam; ratione cuius dici potest tale consilium vniuersale in causando, non in essendo. Particulare autem consilium voco illud, quod de aliquo opere solùm propter suam ipsius honestatem datur, & aliis minus bonis præfertur. Priora consilia ex parte materiæ tria tantùm numerantur, scilicet, paupertatis, castitatis, & obedientiæ; & de his loquitur D. Thomas in loco citato, vt ex discursu eius manifestum est. Et patet, quia singula illorum iuuant plurimum ad omnia genera virtutum, & ad liberandum animum à curis, & solicitudinibus, quæ & pericula peccandi afferunt, & Deo vacare impediunt; & omnia simul sufficienter hoc munus præstant: vt ibi D. Thomas demonstrat, & infrà tractando de proprio statu religioso, dicemus.

Consilia generalia ex parte materiæ tria sũt, paupertatis, castitatis, & obedientiæ.

3\. Cur votum inter generalia consilia non numeretur.

Dixi autem hæc tria numerari ex parte materiæ: nam ex parte modi addi potest quod est consilium firmandi per votum talia consilia. Nam seruare virginitatem etiam sine voto, consilium est: illam autem firmare voto, nouum consilium est; & sic de cæteris. Quia verò hoc consilium vouendi per omnes materias virtutum vagari potest, & quia supra cætera consilia quasi reflectitur, & cum singulis quasi vnum efficitur: vel etiam, quia quodammodo transfert consilium in præceptum, & sub necessitate constituit quod erat liberum, ideo inter hæc generalia non numeratur, vt distinctum, sed sub illis comprehenditur. Atque ita hæc tria consilia dici per antonomasiam solent consilia Euangelica, vel consilia perfectionis: vel denique absolutè, & simpliciter consilia; alia enim sunt veluti secundùm quid, aut respectiuè tantùm, vt iam explico.

4\. Particularia cõsilia plura sunt, vt probat ratio suprà facta.

Particularia ergo consilia quamplurima recenseri possunt; & in omni materia virtutis locum habent: hoc probat sufficienter obiectio facta. Et declarari potest, quia in primis in ipsismet operibus præceptis, in quacumque virtute habet locum consilium ratione circumstantiarum. Vt ratione temporis, si opus pro certo tempore præceptum, non in eo tantùm sed in aliis voluntariè fiat. Et sic audire sacrum extra diem festum, vel ieiunare extra obligationis tempora, consilium est. Et sic etiam dilectio inimicorum, quæ absolutè est præcepta dicitur esse sub consilio, quantum ad beneficia, aut alia signa beneuolentiæ inimico præstanda tempore non debito. Idem contingere potest ratione quantitatis, vt si quis præcepto eleemosynæ obligatus, maiorem faciat, quàm teneatur. Item ratione modi, si feruentius, vel propter finem altiorem, quàm teneatur, opus faciat. Quæ omnia in qualibet materia virtutis locum habent. Fundanturque in illis principiis, quòd præcepta affirmatiua solùm obligant pro certis temporibus, & quòd non obligant ad omnem meliorem modum: nam inde consequenter sequitur maiorem frequentiam, vel meliorem modum esse sub consilio per se loquendo, quia bonitatem augent, vel multiplicant. Atque his modis dari possunt consilia, etiam in actibus quo ad substantiam præceptis. Circa alios verò, si qui fortasse sunt, qui nullo modo nec quoad substantiam, nec quoad speciem præcipiuntur, dari possunt consilia, quoties maius bonum non impediunt, vt in liberalitate, & eutropelia, & similibus virtutibus fortasse contingit. De qua re videri possunt, quæ in lib. 2. de legibus, cap. 7. à num. 11. diximus.

5\. Declaratur. Qua ratione consilia non solũ in operãda virtute, sed etiam in cauẽdo mala, versati

Denique non solùm in operanda virtute, sed etiam in cauendo mala, possunt consilia versari; non quidem quantum ad non faciendum malum, hoc enim semper est in præcepto; sed quantum ad media, quæ adhibentur ad cauendum malum. Vt cùm quis ieiunat propter comprimendam libidinem, vel abstinet à iuramento, etiam licito,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

possint: non absolutè, sed circa media, & circūstātias.

licito, vt longior fiat à periculo peierandi, vel irreuerenter iurandi; quomodo aliqui censent consilium contineri in illis verbis Matth. 5. *Non iurate omnino*, vt in propria materia tractaui. His ergo modis in omni materia virtutis possunt particularis consilia multiplicari. Quæ ideo diximus non absolutè, & simpliciter, sed respectiuè, & secundùm quid comparatione priorum consiliorum censeri posse consilia; quia illa priora per se, & absolutè consuluntur, & non præcipiuntur: cætera verò ordinariè versantur in materiis præceptorum, vel grauium, vel saltem leuium; & solùm ratione circunstantiarum sub consilium cadunt. Et ideo etiam tunc non simpliciter consuluntur, sed per comparationem & respectum ad actus, vel omissiones actuum minus bonas. Vt v.g. consulitur actus studij respectu otiositatis; vel si aliquid melius tunc operandum non sit, non tamen simpliciter, nisi in casu; in quo obedientia, vel alia virtus excellentior, v.g. charitas, illud exigat. Et sic oratio consulitur per comparationem ad actionem generatim loquendo: in particulari tamen non semper consulitur, nisi sub conditione, si aliud opus non magis expediat, quod per orationem impediretur. Et in eodem ferè sensu concedi potest omnem actum bonum cadere posse sub consilium, respectu carentiæ ipsius, non tamen simpliciter, sed ex suppositione, quòd aliud melius, vel saltem æquale faciendum non sit. Ex his ergo satis ostensum est, & consilia distingui à præceptis & quomodo distinguantur; & in omni materia virtutis inueniantur. Oriebatur autem hoc loco specialis difficultas de virtute charitatis; an in eius materia sit etiam consilij locus? eam verò soluendo, argumenta in præcedēti capite posita commodiùs expediemus.

6. Quid dicendum ad obiectionem suprà positā.

Ad obiectionem autem in principio propositam responsio patet ex dictis; iam enim explicatum est, qua ratione sint tantùm tria consilia generalia, & præterea sint multa alia particularia, quorum distinctio aliis verbis, & in specie contraria explicari potest. Nam quædam dici possunt consilia generalia, & communia, quia ab omnibus fidelibus, & in quocunque statu obseruari possunt: vt sunt ea, quæ in priori modo loquendi particularia vocauimus, vt ieiunare, orare, &c. tempore non debito: abstinere à vino, & carnibus; quod est exemplum Augustini sermon. 61. de tempore. Alia verò quæ vniuersalia in causando vocauimus, dici possunt specialia; quia sunt propria religiosi status. Aliter etiam explicatur illa diuisio trium consiliorum, distinguendo consilia, quæ dantur in materia quidem præceptorum; quatenus ratione temporis, modi, aut aliquarum circunstantiarum, sunt extra obligationem præcepti; & hæc non sunt tria tantùm, sed innumera. At verò sunt quædam materiæ, quæ omnino sunt extra præceptum, vt virginitas, seu abstinentia ab omni libidine, paupertas, & voluntatis propriæ renuntiatio; & hæc dicuntur consilia simpliciter, seu quasi per antonomasiam, & hæc tria tantùm numerantur. Ad confirmationem etiam in principio positam concedendum est, omne opus bonū non præceptum posse esse opus consilij, non quidem simpliciter in vniuersum loquendo, sed comparatione facta ad puram omissionem eius, vt explicatum est.

D. August.

7. Cōsilia multipliciter diuiduntur.

Ex quibus tandem notandæ hîc sunt, & in summam redigendæ nonnullæ diuisiones consiliorum, quibus sæpe in sequentibus vtendum erit. Prima, & præcipua est iam tacta; quia quædam sunt consilia principalia, quæ per antonomasiam dicuntur Euangelica; quia primùm fuerunt à Christo tradita: dicuntur etiam essentialia ad religiosum statum, seu substantialia religionis, vt sunt illa tria, castitatis, paupertatis, & obedientiæ, quibus impedimenta perfectionis simpliciter auferuntur; & homo Dei obsequio simpliciter, & omnino dicatur: reliqua verò sunt quasi accidentalia; quamuis multa sint ad plenitudinem perfectionis necesseria. Alia diuisio esse potest; quia sicut præcepta, ita etiam consilia affirmatiua, & negatiua esse possunt. Nam inter illa tria principalia, consilium virginitatis negatiuum est ex parte materiæ, quia per se non consulit actum, sed potiùs abstinere ab actu. Idémque est de paupertate: nam licèt ad eam sæpe requiratur actus alienandi res, iuxta illud, *Vende omnia, quæ habes, & da pauperibus*; nihilominus propria materia talis consilij est ipsa carentia bonorum; actus verò requiritur, vt causa eius, quando diuitiæ priùs possidebantur. At obedientiæ consilium affirmatiuum est, vt constat. Idémque in aliis consiliorum materiis facilè considerari potest. In qua diuisione obseruare oportet negatiua consilia non remouere malum morale: nam hoc necessitatis est, non consilij; sed remouere occasionem mali, vel etiam minoris boni; vel quæ delectabilia sunt corpori; & maximè, quæ implicant negotiis sæcularibus: vt dixit D. Thom. d. q. 186. art. 2. ad 3. At verò consilia affirmatiua semper sunt de actibus bonis, & sub aliqua ratione melioris boni, vel simpliciter, vel respectu talis personæ, vel in tali occasione; de quibus plura attingemus in libro sequenti cap. 1.

Primò in consilia Euangelica & essentialia ad statū religiosum, & in quasi accidentalia.

Secundò diuiduntur consilia in negatiua, & affirmatiua.

Consilia negatiua non remouent semper malum morale, sed occasionem mali.

CAPVT IX.

Satisfaciendo fundamentis hæreticorum nonnulla dubia de consiliis Euangelicis explicantur.

1. Prima hæreticorum obiectio soluitur primò.

SVperest, vt ad motiua hæreticorum respondeamus. In primo adducitur testimonium Pauli ad Philip. 4. vbi Paulus monet generaliter fideles, vt omnia sanctè, purè, verè, ac synceriter faciant. Respondere autem possumus in primis per illa verba magis præcipi modum operandi, quàm operum multitudinem, aut varietatem; cùm enim dicit, *Quæcunque sunt vera*, non præcipit omnibus, vt omnia verè virtutis opera faciant: id enim impossibile ferè est. Præcipit ergo, vt omnia, quæ faciunt, verè faciant, id est, syncerè, & sine hypocrisi. *Quæcunque boni nominis*, id est, quæcunque facitis talia sint, vt bonum nomen conciliare possint, nec enim omnia, quæ bonæ sunt famæ, facere vnusquisque potest: & sic de reliquis. Et hoc significauit Bellarminus suprà, cùm dixit, illa verba negatiuè esse intelligenda. Non quia non moneat Paulus, vt hæc faciamus, cùm concludat, *hoc agite*, sed quia præcipit fieri tali modo, vt sine fictione, seu impuritate, & fuco fiat. Et hoc etiam significauit ibi Caietanus. Additque etiam significari à Paulo, nihil ex his bonis Christianis prohiberi, etiāsi necesse nō sit omnia ab omnibus fieri.

Bellar.

Caiet.

2. Secunda & facilior illius solutio.

Faciliùs verò dicitur Paulum ibi non exhortatum tantùm ad opera præceptorum, sed generaliter

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ter ad omnia bona, & honesta, siue præcepti opera, siue consilij; ipse enim Paulus non solùm faciebat opera bona præceptorum, sed etiam optima consiliorum: & vtraque etiam docebat; & tamen generaliter concludit, *Quæ didicistis, accepistis, & vidistis in me, hæc facite.* Nec in omnibus illis exhortatoriis verbis est aliquod illa restringens ad præcepta, vel consilia: sunt ergo verba generalia, & indifferentia ad singula operum genera, ideo iuxta illorum capacitatem, & materiam sunt applicanda.

3. Explicantur verba Mat. 5. Idem dicendum est de loco ad Ephes. 6. & similibus. Verbum autem Christi, *Estote perfecti*, de perfectione iustitiæ necessaria, & essentiali sufficienter intelligitur, & omnia, quæ ibi Christus docet, ita possunt exponi, vt præceptum contineant saltem in animi præparatione, vt est vulgare. Quanquam etiam prior responsio possit ad totum illum Christi sermonem applicari, nimirum, vt absolutè perfectionem Christianam doceat, tradendo præcepta, & insinuando consilia, & præcipuè quæ tunc in principio Euangelicæ prædicationis erant necessaria. Et ita cùm ait, *Estote perfecti*, omnem perfectionem includit: verbum autem, *estote*, non limitatur ad rigorem præcipiendi, vel lenitatem consulendi; sed indifferenter, vt verbum exhortationis accipiatur quoad singula cum partitione accommoda applicandum sit. Quem sensum D. Thomas (D. Thom.) ibi satis indicat, & omnes ferè expositores fatentur in his, quæ ibi Christus attigit, & legi antiquæ addidit, quædam præcepti, alia consilij contineri: ergo perfectio, ad quam hortatur, ita est accipienda, vt & necessariam, & abundantiorem complectatur, quamuis non vtramque præcipiat.

4. Explicantur verba Ioan. 13. & 15. Denique de Christi præcepto Ioan. 13. & 15. idem dicendum est. Nam cùm præcipit, vt diligamus nos inuicem, sicut ipse dilexit nos, particula, *sicut*, non dicit æqualitatem, sed imitationem, quemadmodum in loco Matth. 5. *Estote perfecti; sicut Pater vester perfectus est*, idem manifestum est. Si ergo imitemur Christum diligendo nos inuicem in his, quæ necessaria sunt (vt vitam corporalem pro æterna vita proximi tempore necessitatis periculo mortis exponendo) tunc sufficienter illud explemus præceptum, vt 1. Ioan. 3. *Quoniam ille animam suam pro nobis posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere.* Si verò imitemur ipsum plus diligendo proximum, quàm in rigore præcepti teneamur, vt periculum mortis aggrediendo propter eius spiritualem vtilitatem, vel ex nobis necessariis, illi etiam non extremè indigenti subueniendo, tunc consilij opus faciendo, Christum imitabimur. Christus ergo absolutè hortans nos ad imitandum ipsum in dilectione proximi, vtramque perfectionem imitandam proponit, non tamen vtramque præcipit: vel si verbum illud, Ioan. 13. *Mandatum nouum do vobis*, &c. strictè accipiatur, in hoc maximè se imitandum nobis proponit, vt sicut ipse pro nobis mortuus est ex præcepto Patris, ita & nos pro fratribus animas ponamus, cùm fuerit necessarium.

5. Soluitur secundũ fundamentum. Secundum fundamentum hæreticorum ex præcepto charitatis Dei sumebatur, quod argumentum est frequens apud ipsos: nam ex forma illius præcepti malè intellecta plures errores deducunt, nimirum, Deum præcipere nobis impossibilia; & in omnibus actionibus hominem, etiam iustum peccare, quia illud transgreditur, A & similia. Sed quia explicatio illius præcepti, & verborum, quibus in Scriptura traditur, ad materiam de Gratia, Charitate, & Pœnitentia pertinet, & ideo hîc breuiter dicimus, illud præceptum affirmatiuum esse, & particulare formaliter, vt sic dicam, id est, de particulari materia, & actu; virtute autem esse vniuersale, & negatiuum etiam præceptum inuoluere. Quatenus ergo particulare præceptum affirmatiuum est, solùm obligat ad eliciendum actum proprium dilectionis Dei, qui est actus internus à voluntate elicitus, & ad modum essentialem talis amoris Dei, qui communiter dicitur, *super omnia*, & in B forma præcepti explicatur per illa verba: *Ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus.* Nam, cùm dicitur, *ex toto corde*; nihil aliud præcipitur, nisi vt Deum, tanquam *vltimum finem nostrum diligamus.* Ibi enim, *cor* voluntatem significat. Vnde *ex toto corde*, idem est, quod *ex tota voluntate*; voluntas autem tota quasi adæquatè censetur tendere in vltimum finem, quia illum præfert omnibus, & omnia vult aliquo modo propter ipsum, & in ipso, & consequenter illum super cætera diligit. Sic ergo illo præcepto non obligamur diligere Deum summo conatu, vel intensione, sed summa appretiatione, vt aiunt. Item non præcipimur, vt semper in hoc actu dile- C ctionis versemur, quia præceptum illud affirmatiuum est, non obligat pro semper. Nec etiam præcipitur nobis, vt nunquam alium actum amoris eliciamus; vel quod perinde est, vt quoties actum amoris elicimus, Deum per actum illum formaliter, & propriè amemus; quia illud, *ex toto corde*, non excludit intensionem voluntatis ad alias res honestè amabiles, cùm illæ non repugnent amori Dei. Ideóque Paulus in citato loco ad Philippenses solùm monet, vt cogitemus *quæcunque amabilia*, vtique, vt ea diligamus. Et Christus ipse præcipit vt diligamus nos inuicem; solùm ergo prohibemur ex vi illius particulæ vt totum cor in alio; præter Deum non D figamus vtique aliquid aliud, vt vltimum finem diligendo. Denique per illud præceptum formaliter non præcipiuntur alij actus boni aliarum virtutum, sed tantùm virtute, & remotè; & sic etiam non pro semper, sed quando ad diuinum honorem, & amorem conseruandum necessarij fuerint: & consequenter virtute etiam prohibetur quidquid hunc amorem excludit quale est omne peccatum mortale.

Explicatur præceptum Charitatis Dei sũptum ex Matt. 12.

6. Declaratur vlteriùs idẽ præceptum charitatis. Hinc ergo manifestum est per hoc præceptum non excludi consilia, quia ex eo non sequitur; omnia bona opera in particulari, & prout in diuersis temporibus, & in magna varietate fieri possunt, esse per hoc præceptum mandata. Nec E formaliter per illud præcepta sunt, vt declaratum est, & ex forma verborum patet; quia solùm de actu diligendi præceptum loquitur: nec etiam virtute; quia non omnia alia opera bona sunt necessaria ad talem Dei amorem retinendum; quia hæc virtualis inclusio supponit necessitatem in aliis operibus bonis, non facit illam. Ideo enim illa virtualiter includere dicitur, quia necessaria sunt; ergo vt sint necessaria, oportet, vt supponantur alio modo, seu in proprio genere, vel ratione suæ propriæ honestatis esse præcepta. Ergo opera bona, quæ ex se, vel ex aliis positiuis legibus præcepta non sunt, ex vi solius præcepti dilectionis Dei non præcipiuntur; & consequenter possunt esse sub consilio, non obstante illo præcepto dilectionis Dei. Ado

(c) 2007 Ministerio de Cultura

do præterea, quòd ea ipsa, quæ in illo præcepto virtute continentur, non vt facienda pro quolibet tempore, sed pro quo necessaria, vel determinata fuerint, continentur, vt v.g. in præcepto diligendi Deum, virtute includitur præceptum colendi ipsum, vel adorandi; aut etiam præceptum diligendi proximum, eiúsque miserendi; & nihilominus ex vi dilectionis Dei, non obligamur pro semper colere Deum, vel diligere proximum, aut eleemosynam facere; sicut etiam propria, & specialia præcepta talium actuum non pro semper ad illos exercendos obligant, quia omnia sunt affirmatiua, & eadem est ratio de omnibus. Ergo etiam ex hac parte præceptum dilectionis Dei non excludit, quin multi boni actus sint sub consilio, saltem pro eo tempore, pro quo alia præcepta non obligant.

7. *Explicantur vlteriora verba Matt. 22.*

Nec contra hoc obstant aliæ particulæ illius præcepti, *ex tota mente, ex tota anima, ex totis viribus*; quia per omnes has particulas non res noua significatur; nec aliquid speciale per singulas præcipitur; imò nec aliquid additur, quod per particulam, *ex toto corde*, præceptum non fuerit: Vt rectè adnotarunt Card. Bellar. tom. 1. lib. 2, de Monachis cap. 3. & Barrad. tom. 3. lib. 8. cap. 20. & Mald. Matth. 22. & ideo illa sola in aliis Scripturæ locis ponitur: vt Psalm. 118. ait Dauid, *In toto corde meo exquisiui te*; & ideo de illo dicitur Ecclesf. 47. *De omni corde suo laudauit Dominum, & dilexit Deum, qui fecit illum.* Et idem legitur 3. Reg. 14. & ibi additur: *Custodiuit mandata mea, faciens, quod placitum esset in conspectu meo.* In quo significatur, dilectionem ex toto corde, etiamsi nihil additur, esse dilectionem perfectam, quæ aliorum præceptorum obseruationem, & voluntatem placendi Deo virtute includit, ac proinde sufficere ad implendum summum dilectionis Dei præceptum. Sicut etiam conuersio ad Deum ex toto corde ad veram conuersionem sufficit vt constat Ierem. 24. Igitur per alias particulas non res noua, vel distinctus modus significatur, sed perfectio illius amoris exaggeratur, & distinctiùs explicatur.

Bellar. Barrad. Maldonat.

8. *Explicatur particula illa, ex tota mente tua.*

Quod ergo dicitur, *ex tota mente tua*, omittitur Deuter. 6. 10. & 11. quod est signum per illam particulam nihil peculiare præcipi, sed explicari, quod in priori particula implicitè continebatur. Nam si mens accipiatur pro superiori animæ portione, sub illa cor, id est, voluntas includitur: si autem pro intellectu, vt à voluntate distinguitur, sic cùm voluntas intellectum sequatur, non potest quis toto corde diligere, nisi intellectus cooperetur. Vnde per illam particulam explicatur Deum verè esse diligendum, & sine fictione, & magna cum mentis applicatione ad Dei bonitatem, beneficientiam, & alias rationes diligendi ipsum considerando, vt ita pleno iudicio animus in eum feratur. Vnde 4. Reg. 20. Ezechias sic ad Deum orabat: *Memento, quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto.* Et 1. Ioan. 3. *Non diligamus verbo, nec lingua, sed opere, & veritate.*

9. *Explicatur particula illa, ex tota anima tua.*

Item, quod additur, *ex tota anima tua*, etiam omittitur in aliis locis citatis, & 1. Reg. 7. & re vera nihil addere potest superioribus particulis: nam anima non se mouet, nec fertur in Deum, nisi per intellectum, & voluntatem; ergo quod tota mente, & corde amatur, tota etiam anima amatur. Vel ad summum indicari potuit, animam etiam, vt est forma corporis, debere totam

A in Deum ferri, vtique etiam per appetitum, quatenus illi possibile est, iuxta illud Ps. 83. *Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum*; vel certè, qui ita debet homo diligere Deum, vt etiam animam, id est, vitam pro illo ponat: nam anima sæpe pro vita vsurpatur; sic enim de amore proximorum propter Deum dicitur 1. Ioan. 3. *Debemus pro fratribus animas ponere.* Particula denique, *ex omnibus viribus*, in quibusdam locis omittitur: vt Deuteron. 4 & 10. & Matth. 22. in aliis verò aliter proponitur. Nam Deuteron. 6. dicitur, *Et ex tota fortitudine tua.* Marc. verò 12. dicitur, *ex tota virtute tua*, solúsque Lucas posuit,

Explicatur particula, ex omnibus viribus.

B *ex omnibus viribus*; idem tamen significare voluit: nam per vires significare solemus virtutem operandi, & effectus qui est præcipuus, & maximus, dicitur tota virtute fieri. Per illam ergo particulam, nihil aliud significatur, nisi Deum esse diligendum præcipuo, & magno amore. Quòd si quis per omnes vires exponere velit, vel intelligere omnia membra corporis, quatenus omnia per amorem Dei, eius obsequio accommodanda sunt, non repugno: Vt Tolet. Luc. 10. innuit. Denique Deut. 4. additur alia particula, *& tota tribulatione animæ tuæ*, quæ vel ad amorem non pertinet, sed ad contritionem, vel per illam declaratur firmitas, seu magnitudo diuini amo-

Tolet.

C ris, quoad æstimationem, seu appretiationem; quia nulla aduersitas, vel tribulatio illum debet impedire.

Igitur ex forma illa præcepti; nulla probabili, vel apparenti ratione potest inferri, quòd ita obliget ad omnia virtutis opera, vt nullum sub consilio relinquat. Quia ex nulla particula illarum, nec ex omnibus simul, nec ex illa exaggeratione, *ex toto corde*, vel *tota virtute*, inferri potest hominem teneri ad faciendum semper, vel summo conatu, vel ipsum Dei amorem, vel aliud opus, quod in quocunque momento possit melius iudicari, aut ad maiorem Dei gloriam pertinere. Quia nec vllus ex Patribus ita illud præce- 10.

Expenditur qua ratione non côuincat hoc secundû fundamentum hæreticorû.

D ptum intellexit, vt videre licet in Hieronymo, Chrysostomo, Hilario, Ambrosio, & aliis in citatis locis Matthæi, & Lucæ. Nec modus ille loquendi habet illam vim, aut significationem, vel in Scriptura, vel in communi loquendi modo, sed ad exaggerandum magnitudinem operis, conatus, aut desiderij, vel diligentiæ solemus dicere, toto corde hoc desiderare, vel totis viribus hoc procurasse. Sicut Genes. 31. dixit Iacob, *Scitis, quòd totis viribus seruierim Patri vestro.* Et 2 Reg. 15 de populo Israël dicitur, *Toto corde sequitur Absalon.* In præsenti ergo per illam phrasim excellentia, qua Deus, vt summum bonum, vltimúsque finis diligendus est, indicata

Hieronym. Chrysost. Hilarius. Ambr.

E est, vt dixi. Et ideo ipsamet Scriptura declarat, illum amorem in vi præcepti rigorosi solùm exigere à nobis aliorum præceptorum obseruantiam. Vt Ioan. 14. *Si diligitis me, mandata mea seruate.* Et è conuerso: *Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est, qui diligit me.* Et 1. Ioan. 5. dicitur: *Hæc est charitas, si mandata eius custodiamus.* Ergo præceptum dilectionis non obligat ad consilia seruanda, nec illorum naturam mutat, nec nouam obligationem, aut necessariam illis adiungit, vt satis declaratum est.

Ad confirmationem sumptam ex testimoniis Augustini, & D. Thomæ; respondeo in primis Augustinum in loco ibi citato, in lib. 1. de doctr. Christ. à cap. 22. nihil aliud intendere, nisi, quòd ex vi præcepti charitatis Dei solus Deus propter se 11.

Infirmatur confirmatio sumpta ex Aug.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

se diligendus est, ita vt in illum tota voluntatis intentio feratur vltimatè, & reliqua omnia propter ipsum aliquo modo diligantur. Vnde ante verba in argumento citata sic inquit: *Hæc regula dilectionis diuinitus constituta est. Diliges proximum tuum, sicut teipsum; Deum verò ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente, vt omnes cogitationes tuas, & omnem vitam, & omnem intellectum in illum conferas, à quo habes ipsa, quæ confers.* Vbi videtur illas particulas talis præcepti explicare, non tam ex parte principij diligendi, quàm ex parte obiecti, seu materiæ amoris, vt sic dicam, id est, vt diligere Deum ex toto corde, non sit toto conatu cordis ipsum diligere, sed totum cor illi consecrare, & in ipsum conferre: quod fit, eo ipso, quòd Deus, vt vltimus finis diligitur, & sic de reliquis. Et ita hæc sententia Augustini nullo discrepat ab his, quæ diximus. Atque eundem planè sensum habent verba superiùs citata, quæ statim subiicit, inquiens: *Cum dicitur toto corde, tota mente, tota anima, nullam vitæ nostræ partem relinqui, quæ vacare debeat, & quasi locum dare, vt alia re velit frui, sed quidquid aliud diligendum venerit in animum, illuc rapiatur, quo totus diligentis impetus currit.* Quæ sententia in se verissima est (quidquid sit de verborum præcepti interpretatione) & per illam solùm intenditur, quòd hoc præceptum obligat ad non diligendum aliquid etiam propriam vitam, mentem, vel animam, fruendo illa; & ita in illa sistendo, vt amor non tendat in Deum, saltem virtute, sicut Paulus aliàs monet, *Omnia in gloriam Dei facite*, vt alibi exposuimus. Propter hoc autem non fit, vt omnia opera bona sint in præcepto, & nullum in consilio, quia semper referuntur in Deum aliquo modo; etiamsi spontaneè, & sine obligatione præcepti fiant.

12\. Solet autem interdum docere Augustinus, tale esse hoc præceptum charitatis Dei, vt non possit in hac vita perfectè impleri, quasi illo præcipiamur summo conatu, & sine vllo omnino defectu Deum semper, ac sine vlla cessatione diligere, quod in hac vita possibile non est, sed in futuram reseruatur. Ita sentit August. lib. de spirit. & liter. cap. 36. & lib. de perfect. iust. quem imitatur Bernardus serm. 20. & 50. in Cant. & D. Thom. 2. 2. quæst. 44. art. 6. & quæst. 84. art. 6. Veruntamen quidquid sit de literali sensu præcepti, ad quem fortasse illa subtilitas Augustini necessaria non est; in ipsa sententia, & doctrina nihil Aug. ab his, quæ diximus, discrepat. Quia in eisdem locis docent isti Patres, posse in hac vita hoc præceptum ita impleri, vt nullum peccatum, nullàve præuaricatio contra illum committatur; etiamsi non pro singulis temporibus diligatur actu Deus, vel licèt non semper propter illum operemur, quantum possumus. Vnde fatentur, quod est per se euidentissimum, nihil nos peccare nunc non amando Deum illo modo, & perfectione, quo Beati ipsum diligunt. Sic enim dicit August. lib. de spirit. & lit. cap. 36. *Neque enim ... esse nondum potest tanta dilectio Dei, quanta illi cognitioni plenè perfecta videtur* (vtique visionis Dei) *iam culpæ deputandus est.* Idémque habet D. Thomas d. quæst. 184. art. 3. ad 2. Et ... dicunt, non excludi illam perfectionem patriæ ab hoc præcepto, sed in illo contineri, non quidem tanquam materiam eius, sed vt finem; vt rectè exposuit Caietanus, ac subinde ex vi huius præcepti debere nos habere in intentione, & affectu illam perfectionem amoris patriæ, quia ita debemus hîc amare Deum, quantum hîc possumus, vt in affectu, & ipse habeamus perfectissimum amorem patriæ. Quæ doctrina in se vera est, quidquid sit de necessitate eius ad explicandum præceptum, quod alibi tractandum est. Et ex illa etiam nihil sequitur contra doctrinam datam de consiliis, nec contra libertatem operandi aliquando id, quod minus perfectum est, absque peccato; quia sic operando non desistimus ab illa intentione, & affectu diligendi Deum summa perfectione patriæ, quia executionem eius non hîc, sed in beatitudine consequi tenemur, aut possumus.

Ex vi præcepti charitatis tenemur habere in affectu, & spe perfectissimum amorem patriæ.

August. Bernard. D. Thom. D. August. D. Thom. Caiet.

13\. Aliud verò testimonium D. Thomæ in illa confirmatione obiectum nouam difficultatem à nobis postulat: sequitur enim ex dictis posse in materia charitatis dari specialia consilia; consequens non videtur admittendum; ergo. Minor probatur, quia D. Thomas suprà illud negare videtur, quia est contra illam formam præcepti, *ex toto corde*, &c. Quia, qui totum dicit, omnia includit; ita vt nihil ei addi possit; & ideo omnem perfectionem comprehendit. Nam, vt Aristoteles dixit 2. Physic. *Perfectum est, cui nihil deest*; ergo nihil consulendum in tali materia relinquit. Confirmat, quia in præcepto charitatis nulla cadit mensura; ergo in sua mensura nihil consulendum relinquit. Antecedens patet, quia mensura non adhibetur in fine, sed in mediis, charitas autem est finis: nam Deum respicit proximè, vt vltimum finem; ergo non habet certam mensuram, cui per consilium aliquid addi possit.

Vrgetur difficultas sumpta ex D. Thoma. Arist.

14\. Nihilominus tamen sequela in obiectione facta probatur, quia præceptum illud non obligat ad semper diligendum; ergo frequentiùs diligere actu Deum, erit sub consilio. Antecedens suppono tanquam certum, sequitúrque ex illo fidei principio, quòd præceptum Dei non obligat ad rem simpliciter impossibilem; de quo videri possunt adnotata in lib. . de Legib. cap. 9. à num. 15. & quæ latiùs tractat Bellarm. lib. 4. de Iustit. cap. 11. & sequentibus. Semper autem, ac continuè, & sine intermissione Deum actu diligere in hac vita homini est impossibile; non solùm tempore somni, sed etiam in tempore vigiliæ, propter necessariam attentionem, & distractionem mentis ad cogitationes alias, & curas humanas, sine quibus hæc vita transigi non potest. Et quamuis per miraculosam, & extraordinariam gratiam, posset Deus hoc donum, vel potestatem homini conferre, præceptum tamen dilectionis Dei non supponit hoc donum, vt est per se notum: & ideo ad talem continuationem in hac vita obligare non potest. Retinet ergo naturam præcepti affirmatiui, quæ est non obligare pro semper. Hinc ergo euidens fit illatio: nam, si tempora, pro quibus præceptum illud obligat, per ipsum essent determinata, extra illa elicere actum charitatis Dei, sub consilio esset; quia verò non determinat certa tempora, ideo non obligat, nisi iuxta occasiones occurrentes prudenti arbitrio determinandas, vt necessarias; ergo extra illas exercere illos actus, ad consilium pertinet. Idem argumentum fieri potest de intensione dilectionis Dei, quia non cadit sub illud præceptum, vt dilectio sit summè intensa. Imò nec certam intensionem ex obligatione requirit. Vt de contritione dixi, tractando de Pœnitentia; & de charitate tetigi in materia Gratiæ: &, si Deus concesserit, in propria materia iterum

Soluitur ratio facta. Bellar.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

iterum dicam; ideóque feruentissimos actus dilectionis Dei exercere, ad consilium pertinet.

15. *Cõfirmatur solutio.* Simile argumentum sumitur ex actibus imperatis à charitate. Nam, potest quis ex immediato imperio charitatis renunciare sæculo, & temporalia bona relinquere, &c. qui actus externi sunt in consilio; ergo actus etiam interni, quibus imperantur, tantùm erunt in consilio: at illi actus sunt eliciti à charitate, licèt sint proximè imperantes dictos externos actus; ergo proprij actus charitatis Dei sæpe cadunt sub consilio. idémque procedit, etiamsi charitas non immediatè moueat ad extremum actum, sed mediante alia virtute, cui imperat, seu eius actum refert in honorem Dei. Nam licèt *omnia facere in gloriam Dei*, vt Paulus monet 1. Corinth. 10. secundùm quendam modum possit esse in præcepto, id est, secundùm relationem virtualem, vel aptitudinalem, & quasi intrinsecam, & essentialem actui: nihilominus, quòd in omnibus bonis operibus id faciamus per formalem actum charitatis, non est præceptum, sed consilium: vt in lib. 2. de Legib. cap. 11. dixi. & latiùs in materia de Gratia lib. 1. & in tractat. de Fide. Et sumitur ex eodem D. Thoma 1. 2. q. 100. art. 10. (*D. Thom.*) dicente, hunc modum operandi moralem virtutem, referendo illam per actum charitatis formalem in Deum, non cadere sub præceptum, quod pro semper obliget, sed tantùm pro eo tempore, pro quo dilectio Dei obligat, ac proinde reliquis temporibus esse tantùm sub consilio. Præterea, quod diximus de charitate erga Deum, locum etiam habet in dilectione proximi, quia raró ex præcepto obligamur ad actus internæ dilectionis circa proximum exercendos, quos tamen interdum exercere optimum consilium est, & quo fuerint intensiores, eo magis consulentur, cæteris paribus. Item ex parte obiecti possunt consilia magnæ perfectionis inueniri. Sic enim in materia diligendi inimicos multa sunt de consilio, etiamsi amor illorum absolutè sit de præcepto. Et se exponere magnis laboribus, & periculis propter salutem proximorum, ordinariè opus consilij ad charitatem pertinentis est; quando nec charitas, nec iustitia in rigore obligant. Denique idem habet locum in amore charitatis erga seipsum, vt ex dictis est per se clarum.

16. *Declaratur D. Thomas in contrariũ allatus.* Ad difficultatem ergo respondeo concedendo sequelam, verbáque illa D. Thomæ sano modo esse interpretanda. Nam cùm ipse fateatur, modum charitatis non semper cadere sub præceptum, non potuit absolutè negare cadere sub consilium, cùm modus ille maioris perfectionis sit, quàm illud solum, quod propriè, & in materia legis præcipitur; ergo etiam in præcepto charitatis aliquid, quod est plus, sub consilio remanet. Sicut ergo D. Thomas cum Augustino dixit, summam perfectionem dilectionis Dei, etiam illam, quæ in hac vita haberi non potest, non excludi ab hoc præcepto, vtique, quia per modum finis, non vt materia eius, in eo continetur, vel potiùs indicatur; ita dixit: *Id, quod est plus, non cadere sub consilium*, vtique comparatione facta ad perfectionem amoris contentam in præcepto per modum finis. Nam sic quælibet minor perfectio, licèt excedat rigorosam obligationem præcepti, multo magis continetur in illo per modum finis. Quia verò id, quod est finis respectu vnius, potest esse medium respectu alterius (vt rectè ibidem Caietanus notauit) ideo (*Caiet.*)

A illud etiam plus, seu illa maior perfectio amoris huius vitæ potest esse medium ad consummatam perfectionem patriæ; & vt sic potest esse medium non necessarium, sed vtile, ac subinde non sub præcepto, sed sub consilio.

Nec contra hoc procedunt rationes in obiectione adductæ. Ad primam enim respondetur, ex forma præcepti in rigore nihil posse colligi: quia (vt dixi) per illam particulam *ex toto*, non quælibet totalitas, vt sic dicam, nec summa perfectio amoris significatur aut præcipitur, sed illa, quæ consistit in perfecta tendentia ad Deum, vt vltimum finem, per amorem, quo & ipse super omnia, & alia propter ipsum diligantur. Vltra hanc autem perfectionem, seu totalitatem, aliquid plus in ipsomet amore dari potest, quod sub consilium cadat, vt explicatum est. Admittendo autem, sub illa particula, *ex toto*, comprehendi summam perfectionem possibilem homini saltem in patria, cùm illa non comprehendatur, vt materia præcepti sed vt finis præcepti, non excluditur, quin aliqua maior perfectio, quàm præcepta, vt materia, & minor quàm sperata, & proposita, vt finis, possit esse sub consilio, tanquam aptius medium ad illam consummatam perfectionem obtinendam. 17. *Soluitur prima ratio superioris obiectionis.*

Ad secundam rationem, seu confirmationem, quòd finis non cadit sub mensuram, respondetur, actum charitatis patriæ, licèt sit finis præceptorum, & in illo non adhibeatur mensura, seu limitatio, quoad exercitium, & feruorem eius (iuxta illud Bernardi, *Modus diligendi est sine modo diligere.*) nihilominus quoad obligationem aliquam mensuram, seu determinationem recipere; quia charitatis actus, vt in via præcipitur, est medium ad perfectionem charitatis patriæ acquirendam; & ideo necessariò dicendum est, in illo, vt sic, dari certam mensuram, vltra quam potest aliquid plus sub consilio esse, vt satis explicatum est. 18. *Soluitur secunda ratio eiusdem obiectionis. Charitas nõ habet mensurã quoad exercitiũ, & feruorem, habere tamẽ potest quoad obligationem, & determinationem.*

Ad tertium fundamentum principale pro hæreticis propositum ex ratione sumptum, negamus minorem, asserimúsque, etiam respectu Dei posse dari opera supererogationis, id est, quæ superent id, quod mandatum est. Quod his verbis expressè dixit Chrysost. homil. 8. de Pœnit. *Nequaquam Dominum incuses, haud mandat impossibilia, multi & ipsa superant mandata, ergo si impossibilia fuissent, minus sua sponte superassent.* Et Hieron. lib. 1. contra Iouinianum: *Christus*, ait, *ideo plus amat virgines, quia sponte tribuunt, quod sibi non fuerat imperatum; maiorisque gratiæ est offerre, quod non debeas, quam reddere, quod exigaris.* Ergo possunt virgines supra id quod debent, aliquid offerre, seu erogare. Vnde August. lib. de sanct. virginit. cap. 30. *Si aliquid amplius* vtique vltra debitum, *supererogaueritis, in redeundo, reddet vobis.* Et serm. 18. de verbis Apost. de virginibus ait: *Amando te, plus facimus, quam præcipis.* Imò ipsemet Dominus satis clarè hoc docuit Matth. 19. Nam cùm dixisset, *serua mandata*; & adolescens dixisset, hæc omnia seruaui, replicauit Christus esse aliquid, quod vltra mandata ad perfectionem assequendam fieri posset, videlicet vendere omnes facultates, & sequi ipsum, quod rectè notauit August. epistol. 89. ad Hilarium. Nec aliud docuit idem Dominus in alio loco Luc. 17. cùm dixit, *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, serui inutiles sumus.* Cùm non dixit, nihil amplius facere potestis, quod bonitatem aliquam præceptis addat, sed monuit, 19. *Respondetur ad tertiũ fundamentũ hæreticorũ.* *D. Chrysost.* *D. Hieron.* *D. August.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Explicantur verba Lucæ 17. monuit, vt nihilominus se vt seruos inutiles recognoscerent: vel quia non tam suis viribus, quàm gratia Dei præcepta impleant, vel quia vtilitas illius obedientiæ in ipsos redundat, non in Deum. Et ita dicunt multi Patres, per illa verba præcepisse Christum humilitatem, & animi submissionem: ex quo non sequitur, vt opera supererogationis negauerit.

20. Alius sensus eorumdem verborum. Imò addendum est, iuxta alium valde probabilem sensum suprà insinuatum, quémque Maldonatus doctè prosequitur, ibi Christum docere voluisse, debere nos aliquid vltra præceptorum exigentiam in obsequium Dei sponte facere, vt cumulatiorem gratiam, & remunerationem à Deo consequamur. Sic enim vocat seruos inutiles, qui solùm ea faciunt, quæ præcepta sunt, vt declarat subiuncta ratio, *Quæ debuimus facere, fecimus*; id est, sola illa. Tales autem serui dicuntur inutiles, non quia non fecerint, & quasi soluerint quæ debebant, sed quia nihil sua sponte in gratuitum amorem sui Domini perfecerunt. Et ideo non concludit Christus, nunquid reddet ei condignum stipendium, seu statutam mercedem; sed *nunquid habebit gratiam seruo illi, qui fecit, quod illi imperauerat?* id est, nunquid vltra stipendium debitum reddet ei, qui solum illud, quod tenebatur, fecit; & sic respondet, *non profectò*. Docens, debere nos liberaliùs cum Deo agere, si volumus eum erga nos largiorem etiam experiri. Ergo supponit nos ex diuino amore posse multa facere, vltra ea, quæ præcepta nobis sunt.

21. Qua ratione plus Deo debeamus quàm illi repèdere possimus. Ad rationem autem, qua hoc impugnatur, quia plus Deo debemus, quàm illi rependere possimus; respondendum est, duplex esse debitum, aliud ex voluntaria, & congruente gratitudine, aliud ex proprio debito obedientiæ, seu necessitate, quæ rigorosum præceptum imponit. De priori debito vera est illius rationis assumptio, sed ex illa nihil concluditur; quia illudmet gratitudinis genus non semper cadit sub præceptum, & ita sub consilio relinquitur. Si autem antecedens illud de secundo genere debiti intelligatur, falsum est; quia (vt diximus) licèt potuisset Deus multa vel omnia, quæ illi ex gratitudine debemus, rigoroso præcepto à nobis exigere; non tamen fecit, nec id fuisset consentaneum prouidentiæ suæ, vt explicatum est. Igitur ex eo, quòd quidquid boni habemus, à Deo accepimus, in rigore præcepti solùm ad sequentia tenemur. In primis, vt hoc ipsum recognoscamus, & humiliter fateamur; & quòd debitis temporibus pro acceptis beneficiis gratias agamus. Deinde, vt quidquid boni facimus, in ipsum, tanquam in vltimum finem, in eiúsque gloriam aliquo modo referamus. Denique, vt in nulla re illum offendamus. At verò gratitudo ad Deum non obligat nos in rigore præcepti, vt virginitatem seruemus, vel paupertatem sectemur, vel alia bona opera non præcepta faciamus: quamuis, si illa ex gratitudine ad Deum facere velimus, optimè id facere possimus; quia nunquam debitum illud exhaurire, aut ei adæquatè satisfacere valemus: tunc verò etiam in ratione gratitudinis opus consilij, faciemus, non præcepti.

22. Vtrùm cõsilium aliquã obligationẽ licèt leuiorẽ inducat. In prima confirmatione illius tertiæ rationis petitur, an consilium aliquam obligationem, licèt leuiorem, inducat. Aliqui enim Scholastici ita sentire videntur; illi nimirum, qui in hoc peccatum veniale à mortali distinguunt, quòd mortale est contra præceptum, veniale verò contra consilium: vt sunt Scot. in 2. dist. 21. quæst. 1. & Gabr. dist. 22. quæst. 1. art. 3. & in 4. d. 16. quæst. 5. art. 1. not. 1. & fauet D. Thom. 1. 2. quæst. 88. art. 1. ad 1. quatenus ait veniale peccatum non esse contra præceptum; quod etiam Alensis sensit 2. p. quæst. 106. membr. 5. vers. *Contra quintam*. ad 5. & Bonauent. in 4. dist. 42. art. 1. quæst. 1. Inde enim sequi videtur, peccatum veniale esse contra consilium; quia inter præceptum, & consilium non est medium; ergo si peccatum veniale non est contra præceptum, erit contra consilium. *Scotus. Gabr. D. Thom. Alens. Bonau.*

23. Vega. Videri peccatũ veniale agere cõtra consilium. Vnde alij (vt refert Vega lib. 11. in Trid. c. 2.) dixerunt, consilia esse præcepta minima, de quibus dixit Christus Matth. 5. *Qui soluerit vnum de mandatis istis minimis, minimus vocabitur in regno cœlorum*. Ex quibus omnibus consequenter infertur, consilium aliquo modo obligare ad sui obseruationem, saltem sub culpa veniali. Iuxta hanc ergo sententiam respondebitur ad illam confirmationem; dissentire à diuina voluntate in his, quæ consilij sunt, aliqualem culpam esse, venialem tamen: & in hoc distingui consilium à præcepto. Potéstque hoc suaderi, quia velle agere contra consilium, vt v.g. velle non esse religiosum, non est bonũ; ergo est malum: ergo signum est, consilium aliquam obligationem inducere. Sicut etiam in religioso velle agere contra vnam regulam, quæ in vi præcepti imposita non est, non caret aliqua culpa, licèt talis regula tantùm vim consilij habere possit.

24. Consiliũ ex se nullam omnino obligationẽ inducit. Vega. Nihilominus dicendum est, consilium purum, & qua tale est, nullam obligationem inducere, nec etiam sub veniali. Ita docuit Vega suprà, & lib. 14. c. 12 vbi reprobat modum illum distinguendi peccatum veniale à mortali, & consentiunt omnes moderni Theologi 1. 2. quæst. 88. Hócque mihi certum videtur, & clarè doceri à Patribus præcedenti capite allegatis; dicunt enim opera consiliorum esse merè spontanea, & libera: & planè sine vlla culpa posse dimitti. Imò videtur clarè id docere Paulus 1. Corinth. 7. dicens: *Si nupserit virgo, non peccauit; si acceperis vxorem, non peccasti; qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit*, etiamsi contra consilium agat: nemo autem de eo, qui mentitur, dicere poterit, bene facit, aut non peccat. Eadémque ratio est de cæteris consiliis. Et ideo in Scriptura non reprehenduntur, qui consilia non sequuntur; solent autem, qui mentiuntur, & qui verba otiosa dicunt, aliáve peccata venialia committunt, reprehendi.

25. Ratio à priori cur frãgere cõsilium non sit peccatum. Ratio autem à priori intelligetur, respondendo ad primam illam confirmationem. Consilium enim Dei externum, seu nobis propositum immediatè solùm indicat dictamen diuini intellectus iudicantis, & approbantis id, quod consulit, tanquam vtilius, & conuenientius ad vitam beatam faciliùs, & perfectiùs consequendam. Nam consilium propriè ad intellectũ pertinet, & interiùs est actus eius; exteriùs verò illum actum internũ immediatè indicat. Vt v.g. cùm Christus dixit Matth. 19. *Si vis perfectus esse, abi, & vende*, &c. proximè significauit nobis, quid de illo medio necessario ad salutem sentiret. Vnde discrepare ab illo per intellectum, existimando illud medium non esse vtilius, ac melius, magna esset ratio iniuriæ, quam illi irrogarent, qui perperam de illis consiliis sentirent. At verò non velle sequi, & exequi consilium illud, non quia non

(c) 2007 Ministerio de Cultura

non existimatur optimum, sed quia voluntas propter alias rationes in illud obiectum non inclinatur, nulla est, nec minima ipsius Christi offensio, quia per hoc nullo modo improbatur, nec refutatur consilium eius.

26. *Consilium non metaphoricā, sed propriā voluntatē Dei indicat, licèt inefficacem.*

Vlteriùs verò fatemur, Dei consilium etiam esse signum alicuius voluntatis eius, sed quia non est talis voluntas, quæ obligationem inducat, ideo consilium ad nullam culpam obligare. Declaratur, quia in Deo multiplex est voluntas; vna est propria, & formalis; alia dici potest metaphorica; & multi putant consilium solùm esse metaphoricam voluntatem, id est, signum ipsum. Iuxta quam sententiam facilè respondebitur, Deum consulendo ita quidem se gerere, ac si vellet, vt homo tale consilium exequatur, re tamen vera Deum id sæpe, & generaliter non velle; ideóque consilium non indicare in Deo aliquam voluntatem, ratione cuius obligationem inducat. At verius fortasse est, consilium indicare aliquam voluntatem, ratione cuius obligationem inducat. At verius fortasse est, consilium indicare aliquam propriam voluntatem Dei: hæc autem duplex esse potest in Deo; vna est absoluta, & efficax, quam explicamus per verbum *vellem*, aut per modum desiderij. Consilium ergo de se non indicat in Deo efficacem voluntatem, sed ad summum simplicem affectum, & complacentiam in tali meliori bono, quæ voluntas de se ad inducendam obligationem non sufficit. Imò vlteriùs voluntas efficax ex parte obiecti proximi subdistinguenda est. Nam quædam est tantùm de executione, alia tantùm de obligatione imponenda. Et prior nec ad obligationem sufficit, nec necessaria est. Nam licèt Deus voluerit efficaciter me esse religiosum, non me ad id obligauit; & licèt de se non habuerit voluntatem efficacem, vt Petrus v.g. confiteretur Christum; nihilominus illum ad talem confessionem obligauit, quia de ipsa obligatione imponenda efficacem habuit voluntatem, & hæc est necessaria ad obligationem. Quia ergo consilium talem voluntatem non indicat, sed potiùs eo ipso, quòd tantùm per modum consilij datur, indicat in Deo non esse talem voluntatem, ideo nullam obligationem inducit. Et hoc modo ponderauit Chrysostomus, & alij Patres verba Christi, *Si vis perfectus esse, &c.*

Quæ voluntas efficax in consilio reperitur.

27. *Explicatur Scoti & Gabrielis sententia.*

Vnde ad Scotum, & Gabrielem respondemus, vel refutandam esse illorum sententiam; vel certè ipsos abusos esse nomine consilij, cùm omnia illa media, quæ non sunt simpliciter necessaria ad vitam æternam consequendam, dicunt esse sub consilio. Sic enim vitare peccatum veniale dicunt esse sub consilio, hoc autem impropriè, & præter commuem vsum dictum est. Et præterea permisso illo modo loquendi, negare non possunt, esse aliqua consilia, quæ nec illo modo inducunt obligationem, seu esse aliqua media vtilia ad vitam æternam, quæ omittere nulla sit culpa. Ideóque licèt dicant peccatum veniale esse contra consilium; non tamen è contrario dicent, quidquid contra consilium fit esse peccatum veniale; hoc enim erroneum profectò esset. Oportebit ergo, vt duo genera consiliorum distinguāt, vnum, cuius transgressio est peccatum veniale, aliud, cuius omissio sine peccato vllo omitti potest. At nos hoc tantùm posterius censemus esse proprium consilium; & de illo loqui Paulum, & sanctos Patres, cùm de consiliis Euangelicis loquuntur; illud autem prius magis habere de prohibitione, aut de præcepto, quàm de consilio.

A Quod ita explicatur, quia licèt peccatum veniale non auferat ius ad vitam æternam, & ea ratione dicatur, euitare illud non esse medium necessarium, sed vtilius ad salutem; nihilominus ita impedit consecutionem salutis, vt nisi euitetur, vel postquam commissum est, plenè remittatur, nemo cum illo intrabit in regnum cœlorum; & sub hac ratione carentia peccati venialis potest dici necessaria ad salutem, quamuis necessarium non sit, vt in hac vita obtineatur: nam potest in futura comparari. At transgressio consilij nullo modo impedit beatitudinem, nec aliqua eius remissio necessaria est.

Peccatū veniale euitare non est medium necessarium ad salutem.

28. *Explicantur D. Thom. & alij in contrariū allati.*

B Ad D. Thomam verò, & alios respondemus, ipsos non dicere veniale peccatum esse contra consilium; nec negare, quin deroget alicui præcepto, vel sit contra aliquam prohibitionem; sed quia illa est leuis, nolunt simpliciter vocare præceptum, quod pertinet magis ad modum loquendi, quàm ad rem. de quo alibi ex professo dicendum est, nam ad hunc locum non spectat. Ad probationem verò illam, quòd velle non seruare consilium, est malum; respondeo posse argumentum retorqueri ex citatis verbis Pauli; quia si velle nubere non est malum, certè nolle virginitatem seruare, non est malum. Fateor tamen talem actum ex solo obiecto bonum non esse, sed attendendum esse finem, seu motiuum talis voluntatis.

Soluitur prima probatio.

C Et ita etiam quando velle nubere dicitur esse bonum, intelligitur, si debito modo fiat, in est, si quis id velit propter filiorum procreationem, vel in remedium concupiscentiæ, &c. Idémque est cum proportione de volitione agendi aliquid contra regulam non obligantem ad vllam culpam, vt latiùs infrà in proprio loco dicemus. De vltima confirmatione videri possunt, quæ dixi lib. 1. de Legib. c. 14. n. 9. & 10. vbi explicaui, quomodo consilia Euangelica ad legem Christi pertinere dicantur; non vt sub præceptis contenta, sed vt illis veluti ex plena legislatoris prouidentia adiuncta, & per ipsum approbata, confirmata, & promulgata; & ex ibi dictis, quæ hìc tradita sunt

Soluitur secunda & vltima.

D confirmari possunt.

Capvt X.

Statum perfectionis non præceptorum tantùm, sed etiam consiliorum obseruantiam includere.

Hæc est conclusio in omnibus his, quæ in præcedentibus capitibus dicta sunt, intenta. Ad cuius explicationem, & probationem supponenda in primis est distinctio in superioribus data, inter statum perfectionis, & ipsam charitatis perfectionem: nam charitatis perfectio est finis huiusmodi status; ipse verò status potissimè constat ex mediis ad illum finem consequendum, & hoc modo dicitur non tantùm præcepta, sed etiam consilia complecti.

E Vt autem hoc magis declaretur, supponenda est communis distinctio de duplici perfectione charitatis, seu Christianæ vitæ: vna perfectio dicitur essentialis, alia superaddita essentiali, ac subinde accidentalis; vel vna simpliciter necessaria ad iustitiam, & vitam spiritualem animæ, alia vtilis, seu ad melius esse. De priori loquitur Christus, cùm ad omnes dicit, *Estote perfecti*, Matth. 5. De posteriori verò dicit ad quem

Perfectio charitatis duplex, altera essētialis, altera accidentalis.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quendam; *Si vis perfectus esse.* Matth. 19. De priore etiam intelligitur optimè Paulus ad Philip. 3. cùm non de se solùm, sed etiam de aliis dicit; *Quicumque perfecti sumus.* De posteriori intelligi potest idem Apost. eod. c. 3. ad Philip. de se dicens, *Non quod iam acceperim, aut iam perfectus sim.* Nam licèt possit hoc intelligi de perfectione patriæ; vt exponit August. serm. 15. de verbis Apost. c. 13. tamen etiam, & fortasse meliùs intelligitur de perfectione viæ abundantiori. Negat autem Paulus se illam habere; non quia iam non esset in altissimo perfectionis gradu, sed quia nondum acceperat totam perfectionem, quam in hac vita consequi poterat, & sperabat.

D. August.

2. Perfectio vitæ de qua loquimur, includit etiā perfectionē accidentalē.

In præsenti ergo, cùm de perfectione vitæ Christianæ agimus, non de sola essentiali perfectione, sed de cumulatiori loquimur: nam respectu illius, communem statum perfectionis eiusdem vitæ distinximus. Prior enim perfectio essentialis præcisè sumpta, pertinet ad communem statum Christianorum; quia licèt non omnes in tali statu existentes illam perfectionem habeant, quia multi non iuxta debitum illius status operantur; & ita spiritualiter non viuunt; nihilominus omnes sunt in statu, in quo illam perfectionem intendere, ac procurare tenentur, & habent sufficientissima media per quæ illam consequantur.

3. Perfectio vitæ Christianæ sine consiliorum obseruantia nō acquiritur. D. Thom.

Hinc ergo in primis concludimus, Christianam perfectionem sine obseruatione consiliorum, præter præcepta non acquiri. Assertio est certa, & communis, eámque tradit D. Thom. d. q. 84. art. 3. & sumitur ex verbis Christi Matth. 19. *Si vis perfectus esse, abi, & vende omnia, quæ habes, & veni sequere me.* Vbi obseruationem & executionem consilij paupertatis ad perfectionem assequendam proponit, vt medium, seu viam necessariam. Et simili modo Paulus consulit virginitatem, dicens, 1. Cor. 7. *Volo vos sine solicitudine esse. Mulier innupta, & virgo cogitat quæ Domini sunt, vt sit sancta corpore, & spiritu.* Et infrà: *Porrò hoc ad vtilitatem vestram dico, non vt laqueum vobis iniyciam, sed ad id, quod honestum est, & quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi.* Et inferiùs de non nubente ait: *Melius facit,* &, *Beatior erit.* Eadémque ratio est de consilio obedientiæ, & de aliis proportione seruata. Ratio autem est, quia perfectio Christiana requirit præceptorum obseruationem, sine qua nemo saluari potest: & vlteriùs aliquid perfectionis addit vltra id, quod simpliciter necessarium est ad salutem; ergo maximè addit consiliorum obseruationem. Tota ratio est fundata in allegatis Christi verbis Matth. 19. Nam priùs dixit: *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata,* vbi exigit ea, quæ ad salutem sunt simpliciter necessaria; & postea addit: *Si vis perfectus esse;* ergo apertè docet, perfectionem aliquid addere vltra id, quod est necessarium ad salutem, quod in antecedenti supposuimus. Consequentiam verò indicat Dominus, dum inde subinfert, per consilij cuiusdam obseruantiam perfectionem esse obtinendam.

Probatur ratione.

4. Cōfirmatur ex Luc. 17.

Potéstque hoc confirmari ex verbis Christi Luc. 17. *Cùm feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus;* iuxta probabilem eorum expositionem in superioribus datam. Eum enim seruum, qui ea tantùm facit, quæ præcepta sunt, inutilem vocat, non quia non suo muneri satisfecerit, & suum stipendium mereatur, sed quia nullam peculiarem beneuolentiam erga Dominum ostendit, nec ampliori gratia, aut beneficio dignus est. Sic ergo in diuino obsequio ad charitatis excellentiam aliquid consilij, vltra id, quod præceptum est agere oportet. Dices, ergo non potest quis esse perfectus, sine virginitatis, aut paupertatis obseruantia, vel alia simili. Respondetur negando consequentiam: quia cùm dicimus, perfectionem charitatis non acquiri sine obseruantia consiliorum non restringimus sermonem ad illa tria principalia consilia, sed in vniuersum loquimur de consiliis, includendo etiam omnem modum meliorem seruandi præcepta, quàm præceptum in rigore requirat: & sic est euidentior assertio; quia nisi quis aliquid boni non præcepti faciat, vel saltem meliori modo, quàm præceptum est, faciat, non poterit aliquam perfectionem charitatis, præter essentialem, obtinere: nec aliquid operatur, quo maiori gratia dignus fiat, vt in citatis verbis Christus docuit; & est per se manifestum.

Impugnatio, & eius solutio.

5. Declaratur & confirmatur vlteriùs conclusio.

Vnde tandem concludimus ad statum perfectionis necessarium esse, vt præter præcepta, consilia, eorúmque obseruantiam complectatur, & requirat. Hoc intendit præcipuè D. Thomas in loco suprà allegato; & omnes Patres de hoc statu scribentes; præsertim Cassian. collat. 1. colligitúrque ex verbis Christi D. & Pauli citatis & sequitur necessariò ex præcedenti assertione, supposito fine illius status. Nam in quolibet statu prudenter instituto media esse debent fini consentanea, sed in statu perfectionis aliquid virtutis intenditur, vltra id, quod est essentiale, ac simpliciter necessarium ad charitatem; ergo aliqua media perfectiora & vltra præcepta profiteri debet. Item obseruantia omnium præceptorum ad communem statum vitæ Christianæ pertinet, quia est necessaria ad perfectionem essentialem charitatis, quam omnes fideles tenentur intendere: sed status perfectionis aliquid addit huic communi statui, quo faciliorem reddat viam crescendi in charitate vltra id, quod simpliciter est ad salutem necessarium; ergo necesse est, vt consiliorum obseruantiam complectatur.

6. Quæ consiliorū obseruātia ad statum perfectionis necessaria sit.

Inquires, quorum consiliorum obseruantia, vel professio ad statū perfectionis necessaria est? Respondeo, de hoc agere D. Thomam ad q. 186. art. 2. dum tractat de statu religionis, & ideo in libro sequenti plura in particulari dicemus. Nunc solùm negatiuam regulam statuere possumus; nimirum non omnia consilia esse necessaria ad omnes, & singulos perfectionis status. Ita docet D. Thomas suprà; & in Opusc. 19. cap. 2. vbi id confirmat exemplo Apostolorum. Nam licèt omnes statum perfectionis profiterentur, non omnes seruabant consilium non accipiendi stipendia ab Ecclesiis, quibus prædicabant, sed solus Paulus illud seruabat. 1. Corinth. 9. Ratione etiam est euidens: tum, quia non omnia consilia possunt simul impleri: tum, quia non omnia sunt consona, & proportionata cuicunque statui. Nam quædam sunt consona diuitibus, quæ non pertinent ad professores paupertatis. Tum præterea, quia quædam consilia sunt proportionata incipientibus, quæ proficientibus, aut perfectis non expediunt. Et è contrario quædam postulantur à perfectis (ait D. Thomas) quæ incipientibus etiamsi perfectionis statum profiteantur, non consuluntur; ne fortè se alicui periculo exponant. & sic de aliis. Vnde affirmatiua regula generalis solùm esse potest, vt eorum consiliorum obseruantia in vnoquoque statu requiratur, quæ illi proportionata sit, vt tractando de statu religionis fusiùs explicabimus.

Non requiritur omniū consiliorum obseruantia. D. Thom.

Probatur ratione euidenti.

D. Thom.

Eorū consiliorum obseruantia in vnoquoque statu requiritur, quæ illi proportionata sit.

CAPVT

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Capvt XI.

An Christiana perfectio, vel eius status principaliùs in præceptorum, quàm consiliorum obseruatione consistat, vel è conuerso.

1. Perfectionē principaliùs esse in præceptis ostenditur primò. Ita videtur sentire D. Thom.

QVæstionem hanc tractat D. Th. 2. 2. q. 184. art. 3. & resolutio eius esse videtur perfectionem principaliùs in præcepto quàm in consiliis positam esse. Quæ sententia probatur primò, quia id, quod est de rei essentia, principaliùs in ea est, quàm accidentia: sed preceptorum obseruantia est de essentia perfectionis Christianæ, consiliorum autem perfectio accidentaria est; ergo illa prior est principalior. Minor, quoad priorem partem probatur, quia essentia perfectionis consistit in charitate, & præcipuè in amore Dei super omnia, vt c. 3. dictum est: hæc autem perfectio maximè præcipitur; nam hoc est maximum, & præcipuum mandatum, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde*, &c. vt dicitur Matth. 22. Deut. 6. &c. Quoad posteriorem verò partem probatur, quia illa perfectio est accidentalis, quæ sine essentiali non potest subsistere: è contrario verò sine perfectione consiliorum esse potest perfectio essentialis charitatis; ergo hæc est accidentalis. Secundò argumentor, quia dilectio substantialis Dei, quæ est in præcepto, est finis principalis status perfectionis, & media necessaria ad illum finem consequendum, sunt reliqua precepta, eorúmque obseruationes; consilia verò sunt tantùm veluti instrumenta quædam, ad maiorem vtilitatem, vel facilitatem conducentia; ergo præcepta sunt absolutè principaliùs requisita. Consequentia nititur in illo axiomate, quia propter quod vnumquodque tale, & illud magis; semper enim finis principaliùs quæritur, quàm media, vel instrumenta ad illum, & forma, quàm dispositio.

Probatur secundò.

2\. Antecedens autem totum colligo ex verbis Christi Matth. 19. *Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes*, &c. *& sequere me*. Vbi Christus duo postulat, vnum est tanquam via, seu dispositio, aliud, vt terminus, seu finis, aut forma; & illud prius pertinet ad consilium, scilicet, vendere omnia, &c. hoc autem posterius, scilicet sequi Christum; ad præceptum dilectionis pertinet: nam Christus iubet, vt ipsum sequamur, vtique *non corporis gressu, sed mentis affectu*, vt dixit Ambros. lib. 5. c. 5. in Lucam, §. De vocatione publicani. Et ideo dixit etiam Hieron. Matth. 19. per illam particulam *exigi quod perfectum est*. Ergo obseruatio præceptorum, & præsertim illius, quo vera Dei dilectio exigitur, principalior est in statu perfectionis, quàm cætera omnia. Et confirmatur idem antecedens ex Augustino in Enchir. cap. 121. dicente: *Omnia præcepta diuina referuntur ad charitatem.* Ex quo infert inferiùs. *Quæcumque ergo mandat Deus, ex quibus vnum est: Non mæchaberis, & quæcumque non iubentur, sed spirituali consilio monentur, ex quibus vnum est: Bonum est homini mulierem non tangere, tunc rectè fiunt, cum referuntur ad diligendum Deum, & proximum propter Deum, & in hoc sæculo, & in futuro.* Vbi principalia præcepta charitatis ponit tanquam finem, & alia præcepta, vt media propinquiora, & maximè necessaria; consilia verò, vt media magis remota: ergo sunt minùs principaliter requisita. Denique idem confirmatur ex Cassiano, collat. 1. cap. 7. vbi Moses

D. Ambros. Hieronym. D. August. Cassian.

A Abbas latè docet, consilia esse veluti instrumenta ad cordis puritatem assequendam; cor autem obseruatione præceptorum principaliter purificatur. Atque his ferè modis D. Thomas suam sententiam confirmat.

Nihilominus consiliorum obseruantiam, seu professionem ad statum perfectionis principaliùs necessariam esse, in primis suaderi potest ex quadam doctrina D. Thomæ 1. p. q. 5. art. 1. ad 1. & q. 6. art. 3. vbi ait rem creatam non esse bonam simpliciter, nec perfectam per suam essentiam, sed per accidentia, quæ essentiam perficiunt. Ex quo principio colligimus, quòd licèt vita Christiana essentialiter consistat in actibus præcepto-
B rum, nihilominus in statu simpliciter bono, & perfecto constituitur per actus consiliorum. Hinc ergo videtur concludi consilia principaliùs requiri ad statum perfectionis, quàm præcepta. Probatur hæc vltima consequentia, quia in vnoquoque composito forma quæ illud in tali esse formaliter constituit, est in illo principaliùs requisita, vt in artefacto, quatenus tale est; & figura est principaliter forma, magísque intenditur: sed in statu perfectionis consilia, seu illorum obseruantia est forma constituens vitam Christianam in esse perfecto; ergo ipsa consilia sunt principaliùs ad perfectionem requisita, quàm præcepta. Secundò declaratur hoc amplius, quia per præce-
C pta non mandatur, nec acquiritur, nec intenditur perfectio charitatis, sed tantùm substantia charitatis, vt sic dicam: per consilia autem intenditur, & acquiritur perfectio charitatis, licèt non mandetur; ergo consilia principaliùs concurrunt ad statum perfectionis, quàm præcepta. Probatur consequentia, quia illud principaliùs ad perfectionem requiritur, per quod ipsa charitas intenditur: nam per hanc intentionem eius perfectio acquiritur, & per illam, postquam acquisita est, formaliter constituitur in esse perfecto; vt prima ratio probat. Nec refert, quòd per consilia non mandetur perfectio; tum, quia illa perfectio non proponitur, vt necessaria, sed vt me-
D lior; & ideo per aliquid non præceptum optimè constituitur. Tum etiam, quia licèt illa perfectio per se, & ex natura rei non præcipiatur, nihilominus supposito statu perfectionis, tendentia ad eandem perfectionem sub obligationem cadere potest: quod satis est, vt id, quod consilia super præcepta addunt, principaliùs ad perfectionem requiratur.

3\. Consiliorū obseruātiam principaliùs ad statū perfectionis requiri ostenditur. Probatur primò in doctrina D. Thom.

4\. Obiectio.

Dices: in præceptis, præsertim dilectionis, & proximi, contineri omnem perfectionem tam præceptorum, quàm consiliorum, & in hoc excedere, ipsa consilia, quæ perfectionem in præceptorum non continent, sed illam supponunt;
E & ideo præcepta principaliùs simpliciter requiri. Assumptum ostenditur, quia præcepta continent essentialem perfectionem, vt materiam, ad quam obligant, & simul continent quamcumque perfectionem superadditam, vt finem, ad quem tendendum est. At hoc non videtur dici congruenter; quia hoc posterius in rigore verum non est. Vt autem hoc ostendam suppono, quando aliquid non cadit sub præceptum, vt materia eius; vt dicatur contineri in illo per modum finis, necessarium esse, vt id, quod præcipitur, sit sufficiens ad consecutionem talis finis. Vnde per præcepta non mandatur aliquid, vt finis; nisi quatenus vel mandantur ea, per quæ, si fiant, talis finis comparabitur: vel prohibentur ea, quæ nisi caueantur, consecutionem talis

Quid ad solutionē supponendum.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

talis finis impedient. Ac proinde è contrario, quidquid tale est, vt sine illo possit finis per præceptum intentus comparari, nullo modo continebitur in tali præcepto, nec vt materia, nec vt finis; & similiter quidquid per solos actus præceptos acquiri non potest, nullo modo in præceptis continetur, neque vt materia, neque vt finis. Ratio omnium est, quia tunc finis omnino excedit vim talium mediorum; ac proinde in præceptis de solis illis mediis non potest virtute per modum finis contineri. Quia ex vi talium præceptorum nemo tenetur consequi, vel intendere talem finem, efficaciam talium mediorum, ac præceptorum excedentem; quia potest esse contentus fine adæquato talibus mediis.

5. Perfectio intenta ab statu perfectionis excedit efficaciam præceptorum.

Ita ergo se habet in præsenti perfectio intenta per statum perfectionis ad præcepta omnia præcisè sumpta, siue diuisiuè, siue collectiuè. Excedit enim vim, & efficaciam illorum; & ideo ex vi illorum, non solùm non præcipitur, vt materia, quod est certum, verùm etiam, nec per modum finis in eis continetur. Aut enim est sermo de maiori perfectione in via obtinenda, vel in patria: si de priori, ex vi præceptorum non tenemur illam in via consequi, vel intendere; quia non tenemur illam procurare, aut non impedire: ergo illa maior perfectio in solis præceptis non continetur, nec vt materia, nec vt finis; ac proinde ad tendendum in illam maiorem perfectionem, principaliùs consilia concurrunt. Si verò sit sermo de perfectione patriæ, illa subdistinguenda est: nam quædam est communis, & quasi essentialis status beatitudinis, vt quòd charitas ibi semper, ac necessariò sit in actu cum summo conatu possibili operáti & cum summa rectitudine, & immutabilitate: alia perfectio est in gradu, & intensione ipsius dilectionis excellentiori. Et prior quidem continetur in præceptis per modum finis, quia tenetur homo in illam perfectionem tendere, & impedimenta eius cauere, ad quod sufficienter per sola præcepta obligatur; & ideo in illis rectè dicitur illa perfectio contineri per modum finis. Altera verò nullo modo continetur in solis præceptis, quia ex vi illorum non tenemur illam amoris excellentiam etiam pro vita futura procurare, aut non impedire. At in statu perfectionis hæc maior excellentia charitatis pro statu patriæ intendenda, & procuranda est; ergo perfectio, quæ consulitur, ac subinde consilia ipsa principaliùs pertinent ad statum perfectionis, quàm præcepta.

6. Distinguendũ inter statum perfectionis, & ipsam perfectionem.

Hæc difficultas non videtur esse magni momẽti, multùmque ad modum loquendi pertinere potest: vt autem clariùs resoluatur inter statum perfectionis, & perfectionem ipsam distinguendum est. Nam sicut illa duo inter se differunt, ita in hoc puncto aliquid speciale potest in statu considerari, quod in ipsa perfectione non inuenitur. Duo enim in statu perfectionis spectari possunt. Vnum est id, quo in suo esse quasi formaliter, vel efficienter proximè constituitur: aliud est illud, ad quod ordinatur, vel propter quod instituitur. In ipsa verò perfectione charitatis, vel sanctitatis solum spectandum occurrit id, quo charitas ipsa in statu perfectionis proximè constituitur, siue formaliter, siue efficienter; ad eum modum, quo perfectio habitus per actus fit. Nam cùm ipsa charitas sit finis, non habet specialem considerationem respectu alterius, ad quem ordinatur; quamuis enim perfectio charitatis viæ ad perfectionem charitatis patriæ natura sua tendat, tota illa habitudo est proportionata intrinsecæ perfectioni eiusdem charitatis viæ, illique intrinseca, & connaturalis, & ideo non variatur eius ratio, vel constitutio, siue vna, siue alia ratione consideretur.

7. Prima conclusio. Perfectio Christiana principaliùs præceptorũ quã consiliorum obseruantiã postulat. D. Thom.

Primò ergo dico, perfectionem ipsam vitæ Christianæ principaliùs præcepta, eorùmque obseruationem, quàm consiliorum postulare. Hanc assertionem probant fundamenta D. Thomæ, qui reuera de perfectione ipsa potius, quàm de statu locutus est, vt ex litera patet. Et ratio potissima illa est, quòd in vnaquaque re principalior est essentialis perfectio, quàm accidentalis. Nec contra hoc obstat alia doctrina D. Thomæ ex 1. p. adducta. Nam, vt explicaui in disp. 10. Metaph. sect. 1. n. 16. dictum illud, quòd creatura est bona secundùm quid, per solam essentiam, & per accidẽtia fit simpliciter bona, quoad vtramque partem intelligendum est, non comparando præcisè accidentalem, & substantialem perfectionem inter se, sed constitutum ex vtraque ad alteram præcisè sumptam comparando. Ita ergo in præsenti perfectio sola præcepta includens, vel obseruans, imperfecta dici potest, & secundùm quid, comparata ad perfectionem præcepta, & consilia simul amplectens; quod est per se notum, cùm se habeat, vt includens, & inclusum: de quo nunquam D. Th. dubitauit. Nihilominus in hac ipsa consummata, aut absoluta perfectione conferendo inter se id, quod addunt consilia supra præcepta ad perfectionem, quam sola præcepta exigunt, & pręstát, præcipua est perfectio, quam præceptorum obseruantia confert. Non est autem hoc speculatiuè aut metaphysicè, vt sic dicam, accipiendum; non enim ad rem præsentẽ refert disputare, an in gratia, vel charitate intensiori, secundus gradus v.g. sit magis, vel minus perfectus, quàm prior, vel æqualis & sic de cæteris: hoc enim parum refert ad rem moralem, de qua tractamus. Imò, vt c. 3. diximus, & iterum dicemus, ille excessus in intensione ad perfectionem, de qua nunc est sermo nõ est necessarius per se. Loquimur ergo moraliter, & sic dicimus, iustitiam, quæ in obseruatione pręceptorum consistit principaliorem esse, quàm id, quod ex obseruatione consiliorum ei adiungitur, vt in statu perfecto esse dicatur. Quia illa prior est, quasi substantialis, & maximè necessaria, & principaliter procuranda, & custodienda. Vnde ipsa etiam consiliorum obseruantia ad hoc ordinatur, vt statim explicabo. Nec etiam huic assertioni obstat secunda ratio dubitandi in principio posita, vt in fine capitis dicam.

8. Secunda cõclusio, status perfectionis vtraque, sed principaliùs præcepta, quàm consilia respicit.

Dico secundò, statum perfectionis non tantùm ad præceptorũ, vel consiliorum perfectionem, sed ad vtramque simul ordinari; inter ea verò, principaliùs præcepta, quàm consilia respicere. Prior pars nota est ex dictis in capitibus proximè præcedentibus. Nam in primis hic status ideo perfectionis dicitur, quia aliquid melioris boni vltra præcepta per illũ intenditur. Nec obstabit, si quis dixerit, obseruantiam, & executionem consiliorũ potius supponi ad hunc statũ, quàm per illum intendi: nam renuntiando propriis bonis, & proprię voluntati, constituitur quis in statu perfectionis. Hoc, inquam, non obstat, quia vtrumque simul subsistit: tum quia quorundam consiliorum executio ad obseruanda alia consilia disponit; & ideo propter illã fieri potest: vt de virginitate ait Paul. 1. Cor. 7. *Mulier innupta, & virgo cogitat quæ Domini sunt, vt sit sancta, & corpore, & spiritu.* Et per paupertatem intenditur ablatio impedimentorum ad sequendum Christum, non solùm eius præcepta obseruando, sed etiam in consiliis eum imitando.

Obseruãtia vnus consilij inseruit ad alia consilia obseruanda.

Tum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Tum etiam, quia ſicut habitus ſupponit actus, per quos fit, & nihilominus ordinatur ad ſimiles actus exercendos; ita licèt ſtatus perfectionis exercendo, & exequendo aliqua conſilia conſtituatur, nihilominus ad eadem conſilia perpetuò, ac perfectiùs obſeruanda ordinatur.

9. Probatur ſtatũ perfectionis ordinari ad præceptorum obſeruantiã.

Quòd autem hic ſtatus ordinetur ad obſeruationem præceptorum, etiam eſt manifeſtum; quia illa eſt magis neceſſaria, & fundamẽtum alterius. Nec poteſt perfecta obſeruantia pręceptorum ita ſupponi, quin ſemper neceſſarium ſit illam conſeruare, tueri, & ſuis temporibus exercere; ergo non poteſt ſtatus perfectionis non ordinari ad hanc perfectionem, licèt ad conſilia etiam referatur. Et declaratur ex ipſa praxi, & neceſſitate lapſæ naturæ. Nam ad ſalutem maximè neceſſarium eſt, poſt perfectam remiſſionem peccatorum perſeuerare in gratia, & vitare peccata mortalia; & quia hoc valde difficile eſt in natura lapſa, ideo modus viuendi inſtituitur, & quæritur, in quo & minores, & pauciores ſint occaſiones peccandi, ſeu gratiam amittẽdi; & ad hunc finem inter alios inſtitutus eſt ſtatus perfectionis: ergo ſine dubitatione ad obſeruantiam etiam præceptorum inuentus eſt. Et hinc facilè probari poteſt, principaliùs ad præcepta, quàm ad conſilia obſeruanda ordinari.

Probatur primò principaliùs ordinari ad præcepta, quàm ad cõſilia.

Primò, quia ordinata intentio principaliùs tendit in id, quod præcipuum, & maximè neceſſarium eſt.

Probatur ſecundò.

Secundò, quia conferendo iſta duo inter ſe, ſecuritatem ſalutis, ſeu perſeuerantiam in gratia, & augmentum eius, principaliùs intendi debet ſecuritas, & perſeuerantia; quia eſt magis neceſſaria ad abſolutam Dei amicitiam, & ad vitandam æternam damnationem. Parum enim proderit in gratia, pro aliquo tempore multum creſcere, ſi in ea eadem non perſeueretur.

10. Probatur tertiò.

Tertiò hinc fit, vt ſtatus perfectionis omnia, & ſingula præcepta complectatur, & obſeruet, quia omnia, & ſingula ſunt neceſſaria. Nam, *qui in vno offendit, fit omnium reus*. Non ſic autem eſt de conſiliis: nullus enim religioſus ſtatus omnia ſimul conſilia complecti poteſt: quia & nimiũ onerarẽt, & ſæpius ſeſe impedirent. Ideò licet quædam generalia ſint, omnibus ſtatibus ſimpliciter perfectis ſunt communia. Ex aliis verò vnuſquiſque ſtatus illa profitetur, quæ ſuo fini neceſſaria, vel conuenientia prudẽter iudicãtur: vt in diſcurſu materiæ videbimus.

Probatur quartò.

Denique ipſa conſilia propter præcepta cuſtodiuntur. Quoniam vel ad faciliùs, & ſecuriùs conſeruandam gratiam inſeruiunt, vel etiam ad obtinendam illam per veram pœnitentiam, ſi fortaſſe ſufficiẽs non præceſſit, eliguntur: vnde ad hoc etiam ſtatus perfectionis ordinatur.

11.

Verum eſt tamen, etiam poſſe homines obſeruando quædam præcepta ad alia conſilia ſeruanda iuuari, & ita pręceptum alicuius obſeruantiam ad aliud conſilium explendum ordinare, vt v.g. ieiunium præceptum ad orationem, quæ tantùm ſit in conſilio, meliùs exercendam. Sed hic ordo eſt quaſi ab extrinſeco ex parte operantis; alius tamen eſt per ſe, & ab intrinſeco, quia cõſilia ex ſe, quaſi circumdant, & protegunt præcepta, & conſiliis violatis creſcunt pericula frangendi præcepta: & ideo conſiliorum obſeruatio propter præcepta principaliter ſumitur.

Status perfectionis non tãtùm ordinatur ad obſeruantiam præceptorũ, ſed etiam ad completam præceptorũ obſeruationem.

Adde, ſtatum perfectionis non ſolùm ordinari ad illam obſeruãtiam præceptorum, quę ſimpliciter eſt neceſſaria ad ſalutem, & ad ſtatum gratiæ conſeruandum, vtique vitando peccata mortalia, ſed etiam ad completam præceptorum obſeruationem, quæ venialia etiam excludat quoad fieri poſſit. Quia hic etiam gradus perfectionis magis neceſſarius, maioriſq; obligationis eſt, quàm conſiliorum obſeruatio præciſè ſumpta; & per peccata venialia, homo ad mortalia committenda magis diſponitur, quàm per conſiliorum omiſſionem; ergo etiam in hac parte obſeruatio præceptorum magis intenditur, quia venialium peccatorum euitatio ad integram præceptorum obſeruantiam pertinet.

12. Tertia concluſio, ſtatus perfectionis per opera conſiliorum per ſe conſtituitur. Probatur primò.

Dico tertiò: ſtatus perfectionis in ſuo eſſe, per ſe, ac regulariter loquẽdo per opera conſiliorum conſtituitur. Vnde huiuſmodi ſtatus eſſentia in cõſiliis potius, quàm in præceptis poſita eſt. Hanc aſſertionem probat ex parte ratio prior dubitandi poſteriori loco poſita. Et probatur facilè, primò, quia ſtatus ipſe perfectionis non eſt in præcepto, ſed in conſilio; nullus enim per ſe loquendo obligatur ſub pręcepto aſſumere, ſeu profiteri ſtatum perfectionis; ergo actus, quo talis ſtatus aſſumitur, actus cõſilij eſt; ſed per illum actum talis ſtatus conſtituitur, & fit; ſeu homo per illum actum conſtituitur in ſtatu perfectionis, quod perinde eſt, quia ipſe ſtatus in particulari, & in indiuiduo nõ fit, niſi per modum accidentis, quod fit in tali ſubiecto, ſeu perſona, & ideo per eundem actum dicitur actus ipſe fieri, per quem perſona in tali ſtatu conſtituitur: ille autem ſtatus conſilij eſt, cùm non ſit præceptus.

Probatur ſecundò.

Secundò, etiamſi homo ſeruet omnia præcepta, & id ſæpius proponat, non conſtituetur in ſtatu perfectionis; neceſſe ergo eſt, vt per aliquem actum vltra præcepta additum, conſtituatur; ergo per actum conſilij non quidem per quemlibet, ſed per eum, qui ad talem effectum accommodatus ſit, qui maximè eſſe ſolet actus vouendi, vt explicabimus.

13. Probatur tertiò.

Accedit, quòd talis actus ſufficit ad talem ſtatum conſtituendum ſine præceptorũ obſeruatione. Nam ſicut diximus poſſe aliquem eſſe in ſtatu perfectionis, & nõ eſſe perfectum; ita nunc addimus, poſſe aliquem non ſeruantem præcepta efficere actum conſilij, quo in ſtatu perfectionis cõſtituatur. Vt ſi quis exiſtens in ſtatu peccati, & cum propoſito permanendi pro tunc in illo, religionem verè & cum intentione profiteatur. Ergo ſignum eſt, ſtatum ipſum per opus conſilij, & nõ præcepti in ſuo eſſe conſtitui. Denique hoc modo dicemus, tria vota, paupertatis, caſtitatis, & obediẽtiæ eſſe de eſſentia ſtatus religioſi, qui maximè eſt ſtatus perfectionis acquirendæ. At verò vota illa actus conſiliorum ſunt; ergo ad conſtitutionem quaſi formalem, vel proximè efficientem talis ſtatus, conſilia potius, quàm præcepta concurrunt. Dixi autem in aſſertione, *per ſe loquendo*, quia ex accidenti contingit, vt aliquis ex neceſſitate talem ſtatum aſſumat; vt ex voto religionis, v.g. vel ex præcepto ſuperioris. Vt ſi ex præcepto Papæ quis fiat Epiſcopus: ſed hæc accidentaria ſunt, quæ in præſenti non conſiderantur.

14. Non aduerſatur D.Th.

Nec D. Thom. in d. a. 5. aliquid contra hoc docuit, quin potiùs in a. 4. hoc apertè confirmat, dum ait, ſtatum perfectionis eſſe ſtatum ſeruitutis, qui obligatione aliqua conſtituitur; nam illa obligatio non ex præcepto, ſed ſponte aſſumitur, & per illam quaſi formaliter talis ſtatus conſtituitur. Sicut de religioſo ſtatu in tota q. 186. latè declarat. In argumento ergo 3. iuxta præcedentes aſſertiones locutus eſt. Et de illis tantùm maximè fundamenta eius procedunt. Nam conſilia, licèt ſint inſtrumenta ad perfectionem acquirendam; nihilominus ad conſtituendum ſtatum perfectionis non concurrunt per ſuos actus tanquam inſtrumenta, ſed tanquam forma conſtituẽs moralem

(c) 2007 Ministerio de Cultura

lem effectum; vel tanquam principium formale moralem obligationem inducens. Sicut in matrimonio voluntarius consensus non instrumentum, sed forma talem statum constituens, & mutuam obligationem inducens; ad hunc enim modum se habet professio in religione, vel aliquod votum, vel promissio in quolibet statu perfectionis, vt in capite sequenti exponemus. Et ita satisfactum est rationibus dubitandi pro vtraque parte in principio positis; circa vltimam verò duo dubia occurrunt breuiter explicanda.

Duo dubia diluenda.

15. Primum, an in præceptis contineatur perfectio cōsiliorum saltē vt finis. D.Thom. D. August.

Primum dubiū est, an in preceptis contineatur perfectio cōsiliorum, saltem, vt finis? Nam D. Th. in d. art. 3. ita sentire videtur. Et videtur à fortiori sumi ex doctrina August. in toto lib. de Perf. iust. & lib. de Spir. & lit. in fine, dicentis in præcepto diligendi Deum ex toto corde, precipi non vt materiam, sed vt finem omnem perfectionem charitatis etiam patriæ, quæ in via expleri non potest; ergo multo magis præcipitur vt finis omnis perfectio supererogationis viæ; quia hæc licèt non præcipiatur, vt materia, saltē possibilis est in statu viæ. Respondeo nihilominus, si propriè, & in rigore loquamur, perfectionem supererogationis, non solùm non præcipi, vt materiam in quam obligatio præcepti cadat, verùm etiam nec per modū finis in præceptis contineri; quia præcepta reuera non dantur propter illum finem, nec per se illuc tendunt; & hoc satis persuadet discursus in vltima ratione dubitandi propositus. Nec August. aut D. Thom. loquuntur illo modo de perfectione supererogationis viæ; sed de perfectione patriæ, de qua etiam ille modus loquendi coarctandus est ad perfectionem necessariam & quasi substantialem status beatifici. Nam cum illa habet cōnexionem perfectio charitatis viæ, quæ sub præceptum in rigore cadit: hæc enim ad illam perfectionem patriæ per se ordinatur; & ideo rectè verificari potest, quòd illa perfectio patriæ in præcepto dilectionis Dei per modum finis continetur. Et simili modo in consiliis, & perfectione supererogationis, quæ per illorum obseruantiam in via comparari potest, dici poterit contineri per modum finis abundantior, & perfectior perfectio charitatis patriæ, quia inter se habent eandem connexionem medij, & finis, seu viæ, & termini. Hęc autem connexio nō ita inuenitur inter sola præcepta, & perfectionē supererogationis viæ, aut patriæ, & ideo non videtur ille modus loquendi ad illam perfectionem extendendus, nisi quis considerando fortasse omne imperfectū naturaliter appetere suam perfectionem, & charitatem remissam, quasi naturaliter, appetere suam intensionem; & in hoc sensu dicere velit, in præceptis perfectionem consiliorum per modum finis desiderabilis, & appetibilis contineri: verumtamen locutio est satis metaphorica, de qua non contendo, dummodo sufficienter, & sine periculo deceptionis proferatur.

Resolutio negatiua.

Explicatur D. August. & D. Thom.

16. Secundū dubium, an cōsilia sint tantùm instrumēta acquirendę perfectionis, vel illā formaliter addant. Resolutio dubij.

Secundum dubium est, an omnia consilia sint tantùm instrumenta acquirendę perfectionis maioris, seu supererogationis, vel aliqua etiam sint, quasi formaliter addentia homini perfectionis cumulum, saltem ex parte. Quod dubium cum illo ferè coincidit, quod suprà tractatū est, an dentur consilia in propria materia, & actu charitatis Dei, & proximi. Vnde supposita resolutione ibi data, dicendum hîc est, consilia, quę dantur in materiis aliarum virtutum, præsertim moralium, rectè vocari quasi instrumenta perfectionis acquirendæ: vt Moyses Abbas in d. collat. 1. copiosè declarat. Sicut etiam pręcepta earundem virtutum, quæ in

Cassian.

A materiis eiusdem generis versantur, possunt dici instrumenta ad substantialem perfectionem charitatis, vel obtinendam, vel conseruandam, remouendo impedimenta: vt D. Thom. etiam in d. 2. locutus est. At verò consilia, quę in ipsismet actibus charitatis locum habent, non solùm instrumentaliter, sed quasi per se conferunt ad excellentiam perfectionis, vel formaliter in ipso actu charitatis, vel si de habituali perfectione sermo sit, per se augendo habitum saltem dispositiuè. Id patet in consiliis amandi, vel feruentiùs, aut intensiùs, vel frequentiùs, vel perseuerantiùs, & cum maiori continuatione, vel cum maiori extensione ad plura obsequia Deo præstanda, & maiora bona illi, B vel proximis desideranda quàm præceptum dilectionis obliget. Obseruantia enim, & executio horum consiliorum per se auget perfectionem charitatis: imò magna portio Christianæ perfectionis in eis formaliter consistit. Vnde videntur à D. Thoma, & aliis sub ipsa formali perfectione comprehendi; & solùm de aliis consiliis loquuntur, quando de illis dicunt ad perfectionem acquirendam instrumentaliter deseruire.

D. Thom.

Caput XII.

Vtrùm status perfectionis per votum, vel promissionem aliquam obligationem inducentem necessariò constituendus sit.

C

1. Hæc quæstio nobis superest ad substantiam, & quasi essentiam status perfectionis explicandam, diximus enim hunc statum sine aliqua obligatione non consistere; ex quo necessariò sequitur talem obligationem per aliquem actum inducendam vel imponendam esse, quia nō est naturalis, nec necessaria, vt est per se notum: nam homo non nascitur, imò nec per Baptismum renascitur in statu perfectionis constitutus, nec cum speciali obligatione talis status. Ergo necesse est, vt per specialem actum assumatur, vel inducatur. D Vnde generatim etiam addidimus hanc obligationem non per actus præcepti, sed consilij assumi. Nunc ergo specialiùs exponere oportet, quisnam, vel qualis hic actus sit. De quo puncto nihil inuenio generatim dictū de statu perfectionis: nam de statu religioso omnes videntur docere, per votum, vel plura vota constitui, vel etiam per traditionem aliquam: sed de illo statu infrà dicturi sumus; nunc de statu perfectionis, qui plures sub se comprehendit, generaliùs tractamus. Et de illo solùm dixit D. Thom. d. q. 184. a. 4. ad hunc statum requiri obligationem: quomodo autem inducatur, vel per quem actum non declarat. Ratio autem dubitandi est, quia status perfectionis pertinet ad statum seruitutis: vt in cap. 2. tactum est, & E supponit D. Thom. in d. art. 4. Nam priùs sub disiunctione dicit, ad statum seruitutis, aut libertatis adipiscendum obligationem aliquam, vel absolutionem ab illa requiri, vtique cum partitione accommoda: nam ad statum seruitutis obligatio, ad statum autem libertatis absolutio requiritur; inde verò determinatè infert constitui aliquem in statu perfectionis *quia obligat se, &c.* tacitè supponens, hunc esse statum seruitutis. At verò status seruitutis variis modis induci potest, scilicet, vel voluntate aliena, vt principis, vel captiuantis iustè, vel media promissione, donatione, venditione, aut simili contractu. Quid ergo dicendum est de hac speciali, ac nobilissima seruitute, seu

D. Thom.

Ratio dubitandi.

D. Thom.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

seu obligatione status perfectionis.

2\.
Prima conclusio, obligatio status perfectionis non inducitur sine cōsensu eius qui talē statū assumit. D.Thom.

Dico primò, hic status non potest ab extrinseco fieri, neque obligatio eius induci, sine consensu propriæ voluntatis eius, qui talem statum assumit. Hoc significauit D.Thomas suprà, cùm dixit aliquem esse in statu perfectionis, *ex hoc, quod obligat se perpetuò ad ea, quæ sunt perfectionis.* Nemo enim obligat se sine propria voluntate: nam cùm obligatio ab vno alteri imponitur, vel inuito, vel independenter à consensu eius, non dicitur iste obligare se, sed ab alio obligari.

Probatur inductione.

Probatur etiam inductione, quia nemo potest in statu matrimonij, & cum eius propria obligatione constitui sine proprio consensu, seclusis nunc diuinis miraculis. Item nullus capax proprij consensus potest in statu communi vitæ Christianæ sine tali consensu constitui; quia non potest validè baptizari inuitus: ergo à fortiori non potest status perfectionis, eiúsve obligatio ab extrinseco imponi sine consensu recipientis.

Probatur ex vsu Ecclesiæ.

Potéstque hoc ipsum vsu Ecclesiæ in variis statibus perfectionis ostendi: nam status religiosus sine voluntaria professione non consistit; nec status continentium sine voluntaria promissione: nec status Episcoporum sine voluntaria consecratione & acceptatione, & sic de aliis, quæ aliquam participationem horum statuum habere possunt, vt videbimus.

Probatur ratione.

Denique ratione declaratur, quia hic status, eiúsque obligatio est res consilij, & non præcepti: nemo autem potest ad ea, quæ sunt consilij, per solam alterius voluntatem sine suo consensu obligari; loquendo nimirum de potestate humana, & de diuina secundùm legem ordinariam, quidquid sit de absoluta pontentia Dei, de qua suprà aliquid tetigimus, & ad præsens nihil refert.

3\.
Obiectio contra præcedentem cōclusionē.

Dices: Episcopus est in statu perfectionis, vt supponimus; & tamen aliquando potest aliquis ex præcepto Pontificis obligari ad illum statum assumendum. Item potest aliquando Pontifex præcipere alicui, vt religionem profiteatur, si ad vitandum publicum scandalum, vel ad commune bonum, aut pacem necessarium sit: vel propter aliam similem causam. Ergo non est in vniuersum verum rem consilij non posse per præceptum alterius sub obligatione imponi.

Prima illius solutio.

Respondeo in primis, in illis casibus vel Pontificem non imponere nouam obligationem, sed declarare, & vrgere illam; quæ in tali casu ex particularibus circunstantiis, aut necessitate orta est vt maximè videtur probabile, quoties aliquis obligatur ad religiosam professionem faciendam: vel certè in illis casibus materiam, quæ de se, & in ordine ad propriam perfectionem personæ assumentis statum, erat tantùm materia consilij, in ordine ad alios fines occurrentes, fieri materiam præcepti, vtique propter vtilitatem, vel necessitatem aliorum; vel quia illud est medium necessarium ad satisfaciendum alteri obligationi iustitiæ, vel quid simile. Cùm enim Pontifex rem de se indifferentem, etiam arduam, & periculo mortis expositam, propter grauissimam necessitatem, & excellentem finem præcipere possit, quid mirum, quòd possit etiam præcipere propter vrgentem necessitatem, vel causam, rem optimam, quæ per se tantùm est in consilio; non quidem formaliter, quatenus consilium est, id est, non solùm propter melius bonum operantis, sed vt est medium conueniens & necessarium ad commune bonum, vel ad alium similem finem.

4\.

Addo verò vlteriùs etiam tunc non fieri, vel A imponi ipsum statum perfectionis immediatè per solum imperium præcipientis, sed per proprium actum, & consensum eius, qui ad talem statum profitendum, vel assumendum obligatur.

Secunda eiusdē obiectionis solutio.

Sicut quando aliquis obligatur ad ducendam aliquam in vxorem, non fit immediatè maritus eius per imperantis præceptum, sed obligatur, vt per proprium consensum contractum matrimonij faciat. Ita ergo nemo constituitur in statu perfectionis sine proprio consensu, licèt aliquando possit ad talem consensum præstandum ex præcepto obligari. Nec existimo posse aliter fieri per potestatem humanam, sicut in matrimonio B satis communiter receptum est. Est enim eadem, vel maior ratio.

Vide Sanc lib. 2. disp. 27.

Obiectio & illius solutio.

Quòd si obiicias, quia potest vnus homo antea liber fieri seruus alterius sine proprio consensu per humanam potestatem; ergo etiam poterit fieri religiosus, vel in simili statu seruitutis spiritualis constitui. Respondetur in primis negando consequentiam, quia illa seruitus corporalis est pœna, quæ potest violenter, & ab extrinseco fieri, & ordinatur etiam ad seruitium coactum, si necesse fuerit: status autem perfectionis, licèt dicatur seruitutis ratione obligationis, non est pœnalis, sed ad diuinum obsequium, & ad spirituale bonum profitentis illum per se ordinatur; & ideo ex natura sua postulat C liberum eius consensum: vt omittam, non satis certum esse in humana seruitute, quæ in pœnam iustam imponitur, an per eam obligetur seruus in conscientia ad permanendum in seruitute, & captiuitate, vel possit fugere sine peccato, licèt Dominus habeat ius ad detinendum, & cogendum illum, & seruus parere teneatur, quatenus per fugam pristinam libertatem recuperare non potest, quæ controuersia alterius loci, & negotij est.

Seruitus corporalis est pœna, ac proinde ab extrinseco induci potest.

5\.
Secunda conclusio, actus, quo status perfectionis constituitur, ordinariè est emissio voti; aliquando tamē esse potest alius modus contrahendi.

Dico secundò, actus, quo status perfectionis constituitur, ordinariè fit emittendo votum aliquod apud Deum: sæpius tamen adiungi debet aliqua donatio, vel traditio, vel contractus; & D aliquando potest sine proprio voto per alium modum contrahendi obligationem constitui. In hac assertione aduertere oportet non esse sermonem de specifico, & proprio statu religioso, sed generatim de statu perfectionis, qui plures modos status præter religiosum sub se complectitur, vt mox dicemus, quamuis frequentior, & quasi ordinarius modus assumendi statum perfectionis sit in religioso aliquo viuendi modo, vt in discursu materiæ videbimus.

Probatur prima pars cōclusionis.

Hinc ergo probatur prima pars assertionis, quia status religiosus non fit sine aliquibus votis Deo factis; sed ille est ordinarius modus assumendi statum perfectionis: ergo saltem ex hac parte actus, quo status perfe- E ctionis constituitur, est aliquod votum emittendo. Accedit, quòd si quis modus vitæ participantis perfectionem, præter statum religiosum in Ecclesia reperitur; fit, aut vouendo castitatem, aut aliud voluntarium Dei obsequium, cui homo se in perpetuum offerat, vt ex vsu ipso constat; ergo illa pars inductione, & experientia satis nota est. Ratio verò est, quia status perfectionis ad diuinum obsequium, & ad spiritualem profectum profitentis illum, ordinatur adiuncta obligatione; ergo actus, quo talis status potest aptissimè constitui, est ille, quo & Dei obsequium principaliter intenditur, & ipsimet Deo de tali obsequio fit obligatio: sed huiusmodi est votum, vt constat; ergo votum est actus maximè proprius ad hunc statum constituendum; &

(c) 2007 Ministerio de Cultura

& ideo mirum non est, quòd ordinarius modus A assumendi hunc statum, aliquid Deo vouendo, fiat.

6. Probatur secũda pars cõclusionis. Nihilominus altera pars assertionis probatur ratione generali, quia non solo voto, sed etiam aliis modis potest quis ad opera consilij, & perfectionis obligari; ergo non solùm per votum, sed etiam per alios actus potest quis statum aliquem perfectionis sumere, seu profiteri. Consequentia probatur, quia de ratione huius, quod ad immobilitatem attinet, solum est, quòd cum sufficienti obligatione fiat, nec obligatio alio titulo postulatur, nisi propter immobilitatem; ergo omnis actus, qui satis sit ad obligationem B necessariam inducendam, erit etiam sufficiens ad constituendum hunc actum; ergo si dantur alij actus ad hoc sufficientes, præter votum, poterit aliquando hic status sine voto speciali constitui. Probatur ergo antecedens primò, quia generatim loquendo, homo non sola promissione, sed etiam aliis modis potest se obligare, vt obligatur quis ad dandam pecuniam non tantùm promittendo, sed etiam donando; & ad actionem aliquam obligatur quis, vel promittendo; vel etiam acceptando munus cui talis actio annexa, potest quis obligari vni ad dandum alteri, licèt huic, cui daturus est, nullam promissionem faciat. Tota ergo hæc varietas potuit in assumptione huius status C reperiri; quia nihil repugnat, & ex hominum libera voluntate pendet.

27. Inductione ostenditur eadẽ secunda pars conclusionis. Et inductione, ac vsu declaratur. Nam status Episcoporum status perfectionis est, vt infrà dicemus, ex omnium sententia, quia in eo obligatur quis ad opera maximæ perfectionis, & nihilominus talis obligatio in eo statu non nascitur ex voto speciali, sed ex acceptatione talis muneris secum afferentis illam obligationem, vt infrà ostendemus; quia vel de facto nullum interuenit tale votum, vel si aliquod fit ex institutione Ecclesiæ, non est per se necessarium in tali statu; vnde nec est constitutiuum eius, sed erit illi annexum ex positiua institutione, vt dicemus. D Item potest aliquis se offerre hospitali in perpetuum obsequium ad ministrandum illi in operibus pietatis circa pauperum curationem, nullum votum Deo emittendo, vt latè declaraui lib. 1. de Voto, cap. 14. & 16. & tamen per illam oblationem manet perpetuò obligatus ad illa opera supererogationis; ergo illo modo potest constitui in aliquali statu perfectionis sine proprio voto. Nec contra hanc posteriorem partem vrget ratio, qua priorem probauimus; quia licèt status perfectionis ad opera supererogationis diuini obsequij ordinetur, nihilominus obligatio ad permanendum perpetuò in vsu, & exircitio talium operum, potest alio modo contrahi, quàm per pro- E missionem ipsi Deo factam, qui modus poterit esse plus & religiosus, & ad maius bonum animæ spectans, etiamsi non fiat ex voto; cur ergo non erit ad aliquem statum perfectionis sufficiens.

8. Obiectio contra primã partem cõclusionis. Contra priorem verò partem obiici potest, quia si solum votum, aut plura vota possunt statum perfectionis constituere, sequitur hunc statum per actum merè internum constitui, cuius oppositum cum D. Thoma docuimus. Sequela patet, quia per solum internum votum potest quis ad opera consiliorum, & perfectionis perpetuò obligari, vt ad castitatem, vel paupertatem, vel ad faciendum alia meliora bona. Nam quòd perfectum votum possit interiùs in mente consummari, extra controuersiam est: vt in d. lib. 1. de voto cap. 13. dixi. Respondetur, negando absolutè consequentiam, quia licèt internum votum sufficiat ad inducendam obligationem apud Deum; quæ dici potest obligatio inuisibilis, & per se occulta hominibus; non tamen sufficit ad inducendam obligationem apud Ecclesiam, & ab hominibus cognoscibilem; nisi votum per externam promissionem consummetur. Diximus autem obligationem ad statum, de quo tractamus, necessariam, esse debere externam, & hominibus accommodatam. Quapropter per internum votum dici quis poterit esse in statu perfectionis apud Deum, non tamen apud Ecclesiam, de quo statu nunc tractamus, vt idem D. Thomas dixit. Illius solutio.

Sed instari potest conuertendo argumentum. Nam hinc sequitur vota externa perpetua, & de perfectioribus actibus interdum non sufficere ad statum perfectionis constituendum: vt si talia vota exteriùs fiant, omnino tamen occultè, & sine alicuius testis præsentia; quia tunc etiam non potest Ecclesiæ de huiusmodi statu constare. Ergo non constituent statum apud Ecclesiam, sed solùm apud Deum. Imò licèt votum coram aliquo teste, vel promissio, aut contractus inter duas tantùm personas fiat, non sufficiet ad statum constituendum apud Ecclesiam; quia etiam talis actus ita occultus est, vt sufficienter probari non possit. Respondeo in primis, non esse eandem rationem de voto, vel promissione merè interna, & de exteriori occulta: nam internus actus per se, & natura sua non cadit sub Ecclesiæ cognitionem; & ideo dicitur per se occultus: externus verò per se cognosci potest ab aliis hominibus, licèt in casu aliquo probationes deficiant; & ideo tunc dicitur per accidens occultus. Quæ differentia tanta est, vt ratione illius prior actus merè internus sit omnino extra directam iurisdictionem Ecclesiæ: externus verò licèt per accidens occultus per se cadit sub Ecclesiasticam iurisdictionem. 9. Impugnatur solutio. Soluitur impugnatio.

11. Actus promissionis, vel voti occultus per acc dẽs, per se sufficit ad statũ constituendum. Dico ergo, ex natura rei loquendo, actum exterioris promissionis, aut voti, etiamsi occultus sit, validum esse, & obligationem inducere etiam apud Ecclesiam, ac proinde esse per se sufficientem ad statum constituendum. Vnde si illud, quod ita factum est occultè, aliquando veniat in notitiam Ecclesiæ, poterit cogere homines ad permanendum in tali statu; non quia de nouo oriatur obligatio; sed quia innotuit Ecclesiæ, quæ à principio valida fuit. Dico autem *ex natura rei*, quia si Ecclesia præscribat peculiarem formam, aut solemnitatem faciendi talem actum, ita vt aliter factus non valeat; tũc etiam apud Deum talis actus non obligabit, & consequenter nec statum constituit; sicut nunc matrimonium clandestinum sine parocho, & testibus factum non constituit statum, nec obligationem inducit propter statutum Ecclesiæ, licèt ex natura rei esset validum. An verò id fecerit Ecclesia in omnibus modis, quibus status perfectionis constitui potest: & an in hoc sit aliqua differentia inter vota simplicia, & solemnia; seu inter statum perfectionis completum, vel incompletum, in discursu materiæ videbimus.

12. Vtrùm ad statũ perfectionis requiratur actus qui Sed interrogari vltimò potest circa hanc obligationem, & actum, qui illam inducit, quódnam obiectum habitura sit, seu cuius rei obligationem inducat. Duo enim possunt sub tali obligatione comprehendi: vnum est permanentia perpetua,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

obliget ad perpetuò permanendum, & ad exercẽdum in eo aliquid perfectionis.

petua, & immutabilis in tali viuendi modo de se apto ad perfectionem exercendam; aliud est exercitium ipsum, vel obseruantia aliquarum rerum, vel actionum supererogationis, vt orandi, &c. Interrogari ergo potest, an vtriusque obligatio necessaria sit ad statum perfectionis. Ad quod breuiter respondeo, necessarium esse, ad proprium statum perfectionis, vt fiat per actum, qui vtramque partem illius obligationis comprehendat, id est, qui & ad perperuò permanendum in tali viuẽdi modo; & ad obseruandum, seu exercendum in ea aliquid perfectionis obliget. ita sumitur ex D. Thoma in loco citato. Et probatur prior pars, quia hæc obligatio postulatur propter immobilitatem, quam status requirit; ergo immediatè, ac principaliter in permanentiam talis status cadere debet: sicut ciuilis, & humana seruitus non constituitur per obligationem seruiendi, nisi illa de se perpetua sit. Nam si quis se obliget ad seruiendum pro certo tempore, vel quandiu sibi placuerit in contractu permanere; non erit in statu seruitutis, sed famulus, aut mercenarius esse dicetur.

Resolutio affirmatiua. — *D. Thom.* — *Probatur prima pars.*

12. *Obiectio.*

Sed obiici potest. Quia in Ecclesia sunt aliqui viuendi modi in congregatione aliqua, vel communitate, cum obligatione obediendi, vel tali, aut tali modo ea operandi, quæ ad perfectionem pertinent, quandiu ibi permanserint, & sine obligatione ad permanendum; & nihilominus illud videtur sufficiens ad statum perfectionis, quia non est status communis vitæ Christianæ, aliquid enim maius est; ergo est status perfectionis; non enim datur medium, vt dixi. Item illa perpetuitas non videtur esse de ratione status perfectionis. Nam status Episcopi est status perfectionis, & tamen potest facilè relinqui, & mutari quoad obligationem exercendi actiones Episcopales ad perfectionem pertinentes, licèt consecratio indelebilis sit. Item aliqui viuentes in statu perfectionis possunt expelli, & illo statu priuari. Respõdeo sine dubio ad proprium statũ necessariam esse moralem immobilitatem, ac proinde obligationem semper manendi in tali modo, ac ratione viuendi, quantum est ex parte eius, qui talem statum assumit; alioqui non assumit statum, sed semper est, quasi in probatione, vel deliberatione de statu, an sibi conueniens sit.

Illius solutio.

13. *Respõdetur ad primum exemplum.*

Vnde ad primum exemplum respondeo, si obligatio permanendi omnino nulla sit, sed potiùs è contrario omnino liberum sit discedere, & talem viuendi modum relinquere, non solùm impunè, sed etiam sine culpa, per se loquendo talem viuendi modum, licèt ad perfectionem vtilis sit, quandiu durat, simpliciter non mereri nomen status. Vnde infrà dicemus, tales communitates non esse sufficientes ad statum religiosum; nec in iure sub nomine religiosorum, seu regularium comprehendi. Et ad argumentum respondetur, homines sic viuentes excedere cæteros communes fideles in actuali modo viuendi, cum maiori vitæ perfectione, non tamen in statu; sicut etiam inter ipsos coniugatos quidam perfectiùs viuunt, quàm alij; & ex proposito voluntatis suæ seruant continuè, & perseueranter meliorem quendam viuendi modum; & nihilominus quoad statum non excedunt eos, qui minus perfectè viuunt. Sic ergo de illis voluntariè permanentibus in talibus congregationibus iudicandum est.

14. *Respõdetur ad secũdum*

Ad secundum exemplum de Episcopis respondemus habere de se sufficientem immobilitatem: nam tenentur semper in illo munere permanere,

A iuxta cap. *nisi cùm pridem*. de Renunt. siue illa stabilitas ex voto proprio, siue ex institutione diuina, vel Ecclesiastica proueniat, quod postea videbimus. Vnde Episcopus non potest suo arbitrio statum mutare. Quòd autem de licentia Pontificis, propter graues causas id interdum liceat, non est contra rationem status, quia eius immobilitas non est naturalis, aut metaphysica, sed moralis, ad quam satis est, vt ex graui causa, & ex propria obligatione personæ proueniat, licèt per causam extrinsecam, & ob rationem grauiorem mutari possit. Vnde ad vltimum similiter respondetur, ibi etiam sufficientem firmitatem, & obligatio- B nem interuenire: vt latiùs dicemus in tomo sequenti, institutum Societatis interpretando.

exemplum Episcopus tenetur permanere in suo munere.

15. *Probatur secũda pars superioris resolutionis, primò inductione.*

Altera verò pars de obligatione ad ipsas actiones perfectionis facilè ostendi potest, aduertendo, sub actionibus comprehendi omissiones, seu priuationes morales actionum impedientium perfectionem: nam, vt sæpe dixi, eadem est vtrarumque ratio. Sic ergo fieri potest inductio. Nam status Episcopalis obligat ad pastoralis muneris actiones, status continentiæ, ad castitatem seruandam, & status religiosus ad paupertatem, & generatim ad obediendum, vel ad particulares actiones, quæ interdum promittuntur in speciali; vel ad obseruationem regulæ generatim, in gradu, & C modo ab ea præscripto. Et in vniuersum omnis status, præsertim seruitutis, ad aliquam actionem obligat, vt in matrimonio, seruitute humana, & similibus videre licet. Vnde ratio à priori est. Quia status inde dicitur perfectionis, quòd firmiter ad opera perfectionis ordinatur; hic autem ordo, cùm moralis sit, intelligi non potest sine aliqua obligatione. Quamuis hæc maior, vel minor esse possit: nam interdum immediatè inducitur per ipsum actum promittendi: vt cùm status hic assumitur per votum speciale abstinendi à carnibus, vel quid simile; interdum mediatè tantùm per votum obediendi, immediatè verò per præceptum prælati; & tunc variari poterit obligatio D iuxta modum præcepti, seu mandati, aut regulæ.

Probatur secundò ratione à priori.

16. *Obligatio ad opera perfectionis, & ad permanentiã in ratione vitæ modò ex vno actu, modò ex multis contrahitur.*

Vnde obiter intelligitur, obligationem ad illa duo, quæ declarauimus, scilicet, ad opera perfectionis, & ad permanentiam, in ratione vitæ, quæ talia opera exigit, interdum contrahi ex vi vnius, & eiusdem actus, interdum ex diuersis. Nam religiosus ex absoluto voto obedientiæ obligatur ad actiones iniunctas, & ad permanendum semper in tali statu, seu seruitute; & in quocunque voto de se perpetuò idem videre licet. At in Episcopatu obligatio ad actionem nascitur ex munere semel suscepto, quandiu illud durat; quòd autem permanere in illo sit ex obligatione, vide- E tur maximè esse ex institutione, & lege Ecclesiæ; quia ex vi solius muneris non interuenit aliquod votum, vel promissio perpetua. Vnde in cap. *nisi cùm pridem*, dicitur: *Cedere Episcopis sine licentia, Apostolica authoritate esse interdictum, & nexibus præceptorum impediri.* Quia verò illa lex iam est perpetuò adiuncta tali muneri; ideo obligat, eo ipso, quòd munus sub tali conditione acceptatur; & ita diuersam habet radicem; licèt supposita lege Ecclesiæ, eodem voluntario actu suscipiendi tale munus, vtraque obligatio contrahitur. Quæ omnia ex dicendis in sequentibus clariora fient.

CAPVT

(c) 2007 Ministerio de Cultura

CAPVT XIII.

An status perfectionis in statum incipientium, proficientium, & perfectorum conuenienter diuidatur.

1\. EXplicata ratione, seu essentia status perfectionis, nonnullæ illius diuisiones explicandæ sunt; vt cognita statuum varietate, & explicatis breuiter cæteris, qui a proprio statu religioso distincti sunt, circa religiosum statum, qui est huius operis scopus, diutius immoremur. Incipimus autem à proposita diuisione; & quia per eam non tam variæ species totales, vt sic dicam, status perfectionis, quàm diuersi gradus eiusdem status, & quasi varia membra eiusdem corporis distinguuntur, vt dicemus; & quia illam præcipuè tradidit D.Thomas in hac materia 2.2.q.183. a.4. Oportet autem ante omnia æquiuocationem quandam circa diuisum illius partitionis tollere; multum enim ad eius intelligentiam conferet. Nomen enim status, vt suprà tactum est, interdum significat conditionem, vel gradum perfectionis, seu terminum ad quem res, vel qualitas aliqua in suo augmento peruenit: vt distinguitur status pueritiæ, iuuentutis, & senectutis; aliquando verò significat stabilem viuendi modum in ordine ad aliquem finem. Vtroque ergo modo potest in dicta partitione sumi status perfectionis. Et priori modo pertinet diuisio ad ipsam charitatem, seu perfectionem eius; & ita illam tradidit D.Thomas 2.2. q.24.a.9. Posteriori autem modo dicitur propriè de statu, seu de modo quærendi, aut exercendi perfectionem; & in hoc sensu traditur à D. Thoma in d. q.183. & in eo ad præsentem locum pertinet. Quia tamen iste status dicit habitudinem ad perfectionem charitatis, vt diximus, non potest diuisio in posteriori sensu sine priori rectè explicari. Et ideo de illo pauca præmittimus.

D.Thom.

Nomen status dupliciter vsurpatur.

D.Thom.

2\. Solent ergo illi tres gradus, vel ipsi charitati tribui, scilicet incipienti, proficienti, & perfectæ: vel personis, & sic solent Patres eam tradere sub nominibus incipientium, proficientium, & perfectorum. Atque hos etiam gradus non solùm in charitate, sed etiam in fide, & in cognitione Christi, & in scientia diuini eloquij, & in omni virtute solent etiam Patres distinguere: vt videre licet in Gregorio lib. 2. in Ezechiel. homil.15. circa verba illa cap.40. *Venit ad portam, & ascendit per gradus eius*, per quos mysticè intelligit virtutum gradus. *Quia vnaquæque virtus*, ait, *quasi quibusdam gradibus agitur; aliud namque sunt virtutis exordia, aliud profectus, aliud perfectio*, & similia latiùs habet lib.22. Moral. cap.14. alias 21. & 22. vbi etiam in discursu iustificationis illos tres gradus distinguit; & in diuersis virtutibus inter se comparatis, & in eadem virtute, fidei, vel alia simili; & absolutè in augmento gratiæ, & sanctitatis. Sic etiam Bernard. lib. de vit. solit. ad fratr. de Monte Dei, parum post principium. Et illos tres gradus priùs distinguit, & deinde in vnoquoque illorum alios tres similes status considerat, & copiosè, ac eleganter prosequitur. Et Hugo de Sancto Victore in serm. 1. sup. Eccles. in cognitione Dei, seu mentali oratione, eosdem tres gradus distinguit. Et Richard. de sancto Victore in duobus opusculis de gradibus charitatis; etiam in charitate perfecta quatuor gradus enumerat: in sensu tamen longè diuerso; quia illi potius sunt varij effectus charitatis, quàm gradus, seu status. Et ad hunc modum multi alij Patres diuisionem hanc attigerunt, & præcipuè in charitate illam tradunt, quia est præcipua virtus, & forma cæterarum, & vinculum, ac substantia perfectionis.

Tres gradus enumerati modò charitati, modò personis tribuuntur, & in quauis virtute reperiuntur.

D.Gregor.

D.Bernard.

Hugo de sancto Victore.

Richard. de sancto Victore.

Vide de Pœnit. d. 2. c. 15. cum sequentibus.

3\. Præcipuè verò notanda sunt duo Augustini loca; quia in eis videtur quartum membrum illi partitioni adiungere. Nam in lib. de Nat. & Grat. cap.70. de illa dixit: *Inchoata charitas, inchoata iustitia est, charitas prouecta, prouecta iustitia est; charitas magna, magna iustitia est; charitas perfecta, perfecta iustitia est.* Circa quæ verba dubitare poterit aliquis, quomodo Augustinus quatuor status, seu gradus charitatis distinguat? PosSetque apparenter responderi, per charitatem perfectam intelligere Augustinum charitatem Patriæ: nam charitas viæ (vt in puncto sequenti dicemus) nunquam est simpliciter perfecta; & ideo videtur meliùs vocari magna, quando ad perfectiorem gradum huius vitæ peruenit. Obstat verò, quia statim Augustinus, etiam maiorem charitatem in hac vita esse posse fatetur, & vltra illam addit perfectionem vitæ futuræ, dicens: *sed miror, si non habet, quo crescat, cum de mortali excesserit vita.* Accedit, quòd tract.5. in Ioan ante medium, de charitate ait: *vt perficiatur, nascitur; cum fuerit nata, nutritur; cum fuerit nutrita, roboratur; cùm fuerit roborata, perficitur.* Vbi etiam quatuor membra enumerat; & in vltimo sine dubio loquitur de perfectione vitæ huius; nam adiungit: *Cum ad perfectionem venerit, quid dicitur? Mihi viuere Christus est, & mori lucrum; optabam dissolui, & esse cum Christo.* Hoc autem dicit charitas huius vitæ, vt ibi latè prosequitur.

Duo Augustini loca expenduntur.

4\. Indicat ergo Augustinus in verbis illis, in charitate secundùm se spectata, (vt sic dicam) supponi ante dictos tres gradus substantiam eius, vt productum per primam regenerationem, hanc enim vocat in posteriori testimonio charitatem natam: sicut in infante ante omnia supponitur substantia corporis, prout generationem præcisè terminat; & deinde incipit nutriri, & postea roborari, donec perficiatur. Et consequenter in priori testimonio *charitatem inchoatam* vocat eandem, quam in alio loco *charitatem natam* appellauit, quæ nullum augmentum adhuc accepit. Iuxta quam expositionem charitas incipiens non dicitur in ordine ad productionem, sed in ordine ad aliquod augmentum adeò paruum, vt ad robur non sufficiat. Estque probabilis modus loquendi, quamuis nihil impediat sub charitate incipientium comprehendere totum statum, quem habet charitas ab ipsa productione prima inclusiuè, vt sic dicam, vsque ad certum terminum incrementi. Et ita in quocunque sensu trimembris illa diuisio sufficiens est.

Charitatis status in quatuor membra diuidi potest, sed omnia in tribus assignatis includuntur.

5\. In modo autem distinguendi illa membra, inuenitur in Patribus nonnulla varietas, quæ in reipsa potest habere fundamentum. Nam in charitate inuenitur latitudo graduum intensionis, & quantitas extensionis ad varios actus, vel obiecta, & maior, vel minor perfectio in modo operandi; vel tendendo ad bonum, vel resistendo malis, & peccatis. Primò ergo potest illa partitio secundùm varios intensionis charitatis gradus explicari: nam in qualibet qualitate, inchoatas qualitas dici potest, quæ est valde remissa; perfecta, quæ est summè intensa: prouecta verò, seu proficiens

(c) 2007 Ministerio de Cultura

proficiens dici potest, quæ mediocrem habet intensionem, vel in quocumque gradu medio inter infimum, & supremum gradum existat. Possúntque ad hunc sensum verba Augustini accommodari. Et fortasse moraliter, seu regulariter loquendo in dictis charitatis gradibus diuersitas illa secundùm intensionem reperitur; quia charitas suis actibus, vel elicitis, vel imperatis augetur in quocunque perfectionis augmento; simúlque eisdem actibus in intensione crescit. Nihilominus tamen non possunt illi gradus primò, & per se per maiorem, aut minorem intensionem distingui. Primò quidem, quia perfectus status charitatis non consistit in gradu intensionis, vt suprà dictum est; nec inferiores status possunt per gradus intensionis discerni. Secundò, quia intensio charitatis viæ non habet certum terminum; ergo ex illa parte non potest assignari status perfectæ charitatis per intensionem summam; ergo nec potest designari aliquis certus gradus intensionis, & augmenti, in quo ille status incipiat, & finiatur status medius, qui proficientium dicitur. Eadémque ratio est de gradu remissionis, & de initio status augmenti. Tertiò, quia intensio gratiæ, & charitatis potest crescere ex opere operato, vel ex multitudine actuum, ac diuturnitate vitæ; etiamsi homo semper imperfectè operetur; & in statu incipientium, & valdè imperfectorum maneat.

Non diuiditur charitas prædicto modo ratione maioris, vel minoris intensionis.

6\. *Aliqui distinguunt charitatem ratione extensionis ad varios actus. D. Bonau.*

Secundò possunt illa membra distingui per extensionem charitatis: & sic distinguit Bonauentura tres gradus charitatis in Opusc. de Gradib. virt. cap. 1. tom. 1. Primus extenditur ad solos amicos, secundus ad inimicos in necessariis, tertius ad inimicos in his, quæ supererogationis sunt. At primus gradus non meretur nomen charitatis, quia non includit omnia, quæ sunt de substantia charitatis. Vnde Christus dixit, etiam Ethnicos illam dilectionem habere. Aliter idem Bonau. in Apologia pauperum. in 1. responsione, p. 3. a. 1. Primum gradum ponit in charitate amplectente obseruantiam mandatorum: secundum, in extensione ad consilia: tertium in perfruitione (vt ait) sempiternalium iucunditatum; vtique quantum in hac vita haberi potest. Postea verò in secunda responsione p. 1. a. 1. ponit hunc tertium gradum charitatis perfectæ in desiderio moriendi pro Christo, vel pro salute animarum; quod etiam habet in primo loco citato. Et eundem insinuant Bernard. & August. suprà. Et lib. de Gratia, & lib. arbitr. cap. 1 Pluresque alios modos distinguendi hos gradus, tradunt Hugo, & Richard. de sanct. Vict. & Bernard. locis citatis, qui sunt probabiles.

D. Bernard. D. August.

7\. *Prædicta diuisio non cadit etiā in charitate ratione extēsionis ad varios actus.*

Quod autem ad rem præsentem spectat, nos supponimus, in omnibus istis gradibus includi totam charitatis extensionem, quæ illis essentialis dici potest; vt est ex parte obiectorum ad Deum, & proximum, siue amicum, siue inimicum, & ex parte actuum ad implenda omnia præcepta; & consequenter etiam ad moriendum pro Christo, vel fide eius, vel pro iustitia, aut pro salute proximorum in casu necessitatis. Deinde credimus, intra illam extensionem posse distingui illos tres gradus incipientis, proficientis, & perfectæ charitatis, vt statim explicabimus. Item addimus vltra totam illam amplitudinem charitatis dari perfectionem eius per extensionem ad consilia, & opera supererogationis, tam erga Deum, quàm erga proximum, tam inimicum, quàm amicum. Et adhuc in charitate sic extensa,

A quæ respectu prioris dici potest perfecta, distinguendos esse illos tres gradus incipientium, proficientium, vtique in via perfectionis; & eorum, qui iam in illa perfecti sunt. Quomodo distinguere solent mystici Theologi tres vias, purgatiuam, illuminatiuam, & vnitiuam.

Tertiò ergo concludimus, tres illos status distinguendos esse ex modo operandi magis, vel minùs perfecto; vel ipsam dilectionem Dei, & proximi, vel opera virtutum, quæ ipsa charitas, vel ex necessitate, vel ex consilio, vel ad melius esse postulabat. Hic autem modus operandi esse videtur promptitudo, facilitas, & delectabilitas B in operibus charitatis, siue elicitis, siue imperatis. Nam modus operandi proprius virtutis, seu ex virtute, est promptè, ac delectabiliter operari; cùm ergo charitas sit maxima virtutum, rectè gradus perfectionis eius, ex diuersitate in tali modo operandi distinguentur. Et inde poterit etiam oriri diuersitas in modò operandi magis, vel minus feruente, id est, cum maiori, vel minori conatu, & intensione; atque etiam in extensione ad actus difficiliores, vel heroicos. Atque hoc modo charitas incipiens vocabitur illa, quæ à concupiscentiis, & aliis passionibus nondum mortificatis, non solùm impeditur, ne facilè, & delectabiliter virtutem operetur, sed etiam in periculo versatur, vt C à peccato aliquo superetur, & expellatur. Et hic status dicitur status pugnæ, & viæ purgatiuæ, quia in illo præcipua cura esse debet resistendi concupiscentiis, & mortificandi passiones, nutriendo simul, & fouendo charitatem ipsam, vt D. Thomas in d. art. 9. dixit. Hoc autem fieri potest, & debet, non tantùm seruando præcepta, sed etiam præueniendo (vt sic dicam) occasiones, in quibus præcepta obligant: vt ad vitanda peccata illis contraria, charitas prompta, & optimè disposita sit. Et ideo talis status licèt ex vna parte imperfectus sit, ex alia in statu perfectionis etiam intenditur.

8\. *Tres charitatis status ex modo operandi magis vel minus perfecto distinguuntur.*

Quænam sit charitas incipiens.

D. Thom.

Secundus autem gradus charitatis proficientis, seu prouectæ, incipit etiam ex parte subie- D cti, quando iam in illo passiones ita sedatæ sunt, vt pugna contra concupiscentiam non ita solicitet animum diligentem Deum, præsertim de lapsu graui, quia iam promptè, & faciliter incumbat operationi virtutis, eiusdémque charitatis incremento. Et ideo ille status dicitur viæ illuminatiuæ; quia in eo mens magis, ac magis illuminatur in operationem virtutis. Vnde in hoc gradu fortior est charitas ad promptè, & faciliter euitanda peccata mortalia, quamuis in vitandis venialibus adhuc difficultatem patiatur. Tertius autem gradus charitatis perfectæ esse dicitur, quando iam sunt passiones ita edomitæ, & animus E operationi virtutis adeò est assuetus, vt in proprio, & perfectissimo munere charitatis, quod est diligere Deum, & promptè, & delectabiliter se exerceat. Et hic est status perfectionis huius vitæ, qui meritò via vnitiua esse dicitur; quia per dilectionem cum Deo vnitur; & hoc est præcipuum huius gradus studium.

9\. *Quæ sit charitas proficiens.*

Charitas perfecta explicatur.

Et hoc ferè modo explicat distinctionem horum graduum D. Thomas in dicto art. 9. quamuis licèt dicat, hos gradus distingui secundùm diuersa studia, ad quæ homo perducitur per charitatis augmentum, vtique pugnandi contra peccata, crescendi in virtute, & se Deo viuendi; in idem reuera coincidit, quia ex dispositione subiecti, eiúsque repugnantia nascitur necessitas prius pugnandi contra peccata, & concupiscentias,

10\. *D. Thomas & alij ita distinctione horum graduum charitatis explicant.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tias, & postea exercendi cæteras virtutes, quibus animus præparetur, vt tandem in Deo quiescere, eique facilè vniri valeat. In idem etiam reuoluitur, quod de his gradibus sapienter, ac deuotè scribit Bernardus sermon. 3. & 4. in Cant. eos per oscula pedum, manuum, & oris Christi distinguens, quod obscuriùs attigerat Origen. homil. 1. in Cant. Eandémque ferè doctrinam habet Gregor. lib. 24. Moral. cap. 7. aliàs 12. & 13. vbi habet illa verba, quæ D. Thomas refert in argum. *Sed contra.* dicti art. 4. *Tres modi sunt conuersorum; inchoatio, medietas, atque perfectio.* Quos dicto ferè modo declarat.

D. Bernard. *Origen.* *D. Greg.*

11. Impugnatur prædicta diuisio ad propriũ statum perfectionis applicata. Primò.

Hactenus diximus de priori sensu illius diuisionis; quoniam, vt dixi, ad secundum, huius loci proprium, explicandum, necessarium visum est. Hinc enim nascitur difficultas, quomodo possit diuisio illa ad proprium statum perfectionis applicari. Primò, quia nullus est status perfectionis, qui ad solam inchoationem perfectionis, seu ad solum primum gradum charitatis incipientium tendat, & in illo terminetur, ac sistat, quia licèt ad perfectionem pertineat per illum gradum acquirere, non tamen in illo sistere; sed potiùs studium perfectionis est, semper vlteriùs progredi. Vnde idem argumentum fieri potest de secundo gradu respectu tertij; ergo non possunt gradus perfectionis secundùm illa tria membra distingui. Secundò obiicit sibi D. Thomas d. a. 4. quia status perfectionis pertinet ad statum libertatis, vel seruitutis; sed ad illum statum non pertinet illa differentia trium graduum; quia status perfectionis de se ad perfectum obsequium tendit, & obligat; & quidquid minus præstatur, potiùs est defectus talis status, quàm eius differentia. Tertiò est specialis difficultas circa distinctionem tertij membri à secundo. Quia in hac vita non potest talis perfectio acquiri, in qua sistatur; quia in hac vita semper vlteriùs progrediendum est. Ergo nec dari potest status perfectionis distinctus, à gradu, seu statu proficiendi. Probatur consequentia, quia summa huius vitæ perfectio in proficiendo posita est. Et eadem ferè difficultas est in assignanda differentia inter primum, & secundum gradum, seu statum.

Secundò. *D. Thom.* Tertiò.

12. Quibus modis intelligi possit prædicta diuisio.

Ad has difficultates soluendas, & diuisionem in hoc sensu explicandam, aduerto, duobus modis intelligi posse statum diuidi in illa tria membra; vnus est, vt tres illi status secundùm quandam limitationem inferiorum graduum omnino inter se condistincti intelligantur; ad eum modum, quo species numerorum distinguuntur, quia maior numerus includit minorem, & non è conuerso. Sic ergo status incipientium dicitur ille, in quo solùm quæritur charitas inchoata, & ibi sistitur ex vi status. Proficientium autem dicitur, qui [illegible] præcedentem, non tamen in eius scopo sist[illegible] sed vlteriùs progreditur vsque ad statum prou[illegible]tæ charitatis, & in eo sistit ex vi talis modi viue[illegible]i. Vltimus verò erit perfectorum status, qui vlt[illegible] prædictos status, ad perfectam cum Deo vnion[illegible]m instituit professores suos. Alia verò intelligentia illius diuisionis esse potest, vt me[illegible] illa solùm sint partialiter (vt sic dicam) in v[illegible]o consummato, & integro statu perfectionis distincta.

13. Iuxta priorem sensum dicunt aliqui, non esse necessarium tres illos gradus ad statum perfectionis pertinere; sed satis esse, vt in diuersis statibus vitæ Christianæ inueniantur. Vnde aliqui [illegible]buunt statum incipientium coniugatis, qui [illegible] ex vi

A statu non habent media, quibus proficiant vltra illum gradum; imò ex vi status subiecti sunt concupiscentiis, & impedimentis. iuxta illud 1. Corinth. 7. *Tribulationem autem carnis habebunt huiusmodi, ego autem vobis parco.* Et quod alibi dicitur, parentes teneri filiis thesaurizare, quod sine distractione, & animi diuisione non fit. Sed hæc accommodatio non placet: tum, quia illi tres gradus, in his præsertim, qui viam perfectionis profitentur, inueniuntur, & distinguuntur à Patribus. Tum etiam, quia coniugati ex vi matrimonij non habent peculiarem statum vitæ Christianæ formaliter sumptæ, sed tantùm materialiter, vt B iam explicaui. Et ideo sicut ex vi status matrimonij non sunt alligati ad sola præcepta seruanda, sed possunt multa consilia seruare, si velint: ita etiam non sunt limitati quoad perfectionem charitatis ad gradum incipientium, sed etiam gradum perfectorum possunt attingere, vt suprà etiam dixi. Ergo sine causa dicuntur ex vi coniugij in statu incipientium commorari. Tum denique, quia iuxta illa illam accommodationem non poterunt alij duo gradus communiter distingui, vel aliis viuendi modis attribui.

Malè accõmodatur coniugatis status incipientium.

14. Non bene accõmodatur non religiosis status incipiẽtium, perfectionis religiosis, perfectorũ solis Episcopis.

Alij inter eos, qui aliquo modo statum perfectionis participant, ita illa membra distribuunt, vt gradum incipientium illis personis attribuant, C quæ extra religionis statum aliquo modo speciali diuino obsequio se dedicant per votum castitatis, vel aliud simile. Gradum autem perfectionis omnibus religiosis accommodant: gradum autem perfectorum in solis Episcopis agnoscunt. Sed hæc etiam accommodatio nullo modo admittenda est. Primò quidem, quia falsum est, religiosum statum ad gradum proficientium limitari. Nam, vt infrà ostendemus, simpliciter est schola perfectionis; & in eo maximè potest charitas ad perfectum statum in hac vita possibilem peruenire. Hoc enim experientia ostendit, & docent Patres, vbicunque de illis tribus statibus charitatis loquuntur, Bernardus præsertim, & D Gregorius. Et ratio idem demonstrat, quia in illo statu impedimenta omnia perueniendi ad perfectionem, maximè auferuntur, & media præcipuè illam acquirendi inueniuntur. Ergo ille status non sistit in gradu proficientium, sed maximè tendit ad gradum profectorum. Vnde D. Thom. q. 184. a. 5. tã religiosis, quàm Episcopis statũ perfectionis simpliciter attribuit. Vnde clarè sentit, statum religionis non esse tantùm statum proficientium: nam si ibi sisten[illegible] non posset dici absolutè status perfectionis; præterquam quòd, si status perfectionis ita sumatur, non erit adæquata diuisio: vt in sequentibus declarabimus.

D. Bernard. *D. Gregor.* *D. Thom.*

15. Status incipientiũ non rectè attribuitur continentibus, aut virginibus.

Tandem primum membrum de statu incipien-E tium, non rectè attribuitur continentibus, aut virginibus, qui solam castitatem vouent; & secundùm exigentiam illius status vitam instituunt. Nam si sunt in statu alicuius perfectionis, cur non erunt etiam in statu proficientium? Etenim modus ille viuendi aptissimus est ad proficiendum in charitate: vt apertè sentit Paulus 1. Cor. 7. dicens de Virgine: *Cogitat, quæ Domini sunt, vt sit sancta, & corpore, & spiritu.* Vtique iuxta status sui exigentiam: & è conuerso, mortificatio passionum ad illius status conseruationem, & debitam obseruantiam valde necessaria est, & per illam ad statum proficientium peruenitur; nulla ergo ratione potest status ille ad gradum incipientium limitari. Imò etiam de se disponit ad gradum perfectorum attingendum; ideóque nec ab

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ab illo excludi potest. Præsertim, quia etiam in ipsa perfectione latitudo inuenitur: & licèt fortè talis status præcisè spectatus per se, & ex vi sua ad summam perfectionem non sufficiat; nihilominus ad aliquem gradum perfectionis, qui gradum proficientium excedat, per se potest hominem perducere.

16. *Prædicta diuisio est vel accidẽtis in subiecta, vel subiecti in accidentia.*

Multo ergo probabilior est posterior modus explicandi illã diuisionem, nimirum, vt non sit quasi diuisio generis in species, id est, status perfectionis in varios viuẽdi modos, qui sint veluti species sub genere contentæ: sed sit diuisio vel accidentis in subiecta; vel subiecti in accidentia. Primam partem probant primæ duæ rationes dubitandi in principio positæ; & quæ contra alios dicendi modos obiecta sunt. Et illam docet Caietanus in q. 183. in principio, dicens, statum incipientium, & proficientium non nisi imperfectè habere rationem status, nec esse veluti species de per se, sed veluti vias ad aliud: nam ipsa nomina *incipiẽtium, & proficientium*, includunt habitudinem ad perfectionem, tanquam ad terminum.

Caiet.

17. *Explicatur qua ratione fit diuisio accidẽtis in subiecta.*

Aliæ verò duæ partes sunt probabiles, & sub diuersis rationibus veritatem continẽt; status enim perfectionis est, quasi accidens quoddã illis personis inhærens, quę talẽ statum profitentur. Idem autem status, idémque viuendi modus inuenitur in quibusdam incipientibus, & in aliis proficientibus, & tandem in aliis, qui iam perfectionem attigerunt. Quia non omnes, qui eandem rationem vitæ profitẽtur, ęquales progressus in illa faciunt; vel æqualiter illam obseruant: & ideo nõ tantùm perfectionis status generatim sumptus, sed etiam in specie, & in indiuiduo rectè diuiditur in illa tria membra ex parte personarum. Perinde enim est, ac si diceretur; in statu perfectionis quidam sunt incipientes, alij proficiẽtes, alij perfecti. Sicque dixit D. Thom. 2. 2. q. 186. a. 1. ad 3. *In religione nõ omnes sunt perfecti, sed quidam incipientes, quidam proficientes.* Ideóq; in hac consideratione rectè dicitur illa diuisio accidentis in subiecta; & sic dixit Bernardus in d. lib. de vit. solit. Hoc autem modo, sicut stella à stella differt in claritate, sic cella à cella; in conuersatione scilicet, incipientium, proficientium, & perfectorum.

D. Thom.

D. Bernard.

18. *Ostenditur quomodo fit diuisio subiecti in accidentia.*

Aliter verò sumi potest ipse religionis status, quasi subiectum capax diuersorum modorum accidentalium. Et sic potest illa diuisio accipi, & dici subiecti in accidentia; qualis est diuisio caloris in remissum, & intensum; & charitatis in incipientem, nutritam, & perfectam, vt suprà explicatum est. Eodem enim modo status perfectionis potest considerari, vel tanquam inchoatus, vel vt iam prouectus, vel vt plenus, & perfectus; & ideo rectè in illa tria membra, tanquam subiectum in accidentia distingui. Et hoc videtur D. Thomas significasse in d. q. 183. art. 4. dicens: *In omni humano studio est inuenire principium, medium, & finem; & ideo status spiritualis seruitutis, ac libertatis secundùm tria distinguitur, principium ad quod pertinet status incipientium; medium ad quod pertinet status proficientium; & finem, ad quem status perfectorum spectat.*

D. Thom.

19. *In quocunque statu perfectionis illa tria mẽbra considerari possunt.*

Vnde fit, vt in vnoquoque statu perfectionis acquirendæ, seu qui est via ad perfectionem, possint illa tria membra distingui; quia vnusquisque status perfectionis est studium quoddam habens initium, medium, & finem. Et hinc etiam addere possumus, in illa partitione numerari quasi tres partes integrantes eundem statum perfectionis, qui sit studium acquirendæ perfectionis; & in ea

A ratione completum, & consummatum sit. Nam in eo esse debet peculiaris ratio inchoãdi perfectionem; & inde transeundi ad studium proficiẽdi in perfectione; vt tandem sequatur institutio ipsius perfectionis; ita vt singulis gradibus propria exercitia, & media, atque actiones deputentur. Vnde quamuis in omnibus illis membris ac eorum singulis, firmitas, & essentialis ratio status perfectionis inueniatur; nihilominus in solo tertio mẽbro est tanquam in termino; in cæteris verò, tanquam in transitu, & quasi progressu ad illum. Atque hanc doctrinam ferè totam breuiter amplexus est Bernardus in d. tract. de vit. solit. vbi cùm distinxisset illos tres status, dicens: *Incipiẽtium status potest dici animalis; proficientium rationalis, perfectorum spiritualis*; paulo pòst adiungit: *Et cum ex his tribus hominum generibus cõstet omnis status religionum, quæ sicut proprijs nominibus distinguuntur, ita dignoscuntur ex suorum proprietate studiorum: debent omnes filij Dei in die, qui est, semper diligenter prospicere, quid desit sibi, vnde venerint, quousque peruenerint; & in quo proficiendi statu singulis diebus, vel horis sua se æstimatio deprehendat.* Vnde necesse est, vt integrum perfectionis studium tres illos processus, seu status, quasi partes suas comprehẽdat; sítque veluti quoddam totum heterogeneum ex illis membris inter se distinctis constans. Ex quo etiam fieri potest, vt secundùm maiorem, vel minorem participationem actionum, & studiorum partialium, varij status perfectionis, seu religionis inter se distinguantur: vt infrà tractando de varietate religionum copiosiùs dicemus.

D. Bernard.

B

C

Ex his facilè est rationibus dubitandi in principio positis respondere. Nam prima & secunda rectè probant, illa tria membra nõ distingui vt tres species status perfectionis totaliter diuersas; non tamen probant, intra eundem integrum statum non distingui, vt partes eius. Quia licèt totus status nõ sistat in gradu inchoato, vel medio: nihilominus, quia nemo repentè fit summus; ideo necesse est, vt per inferiores gradus paulatim ad superiores tendatur. Eo vel maximè, quòd, vt dixit D Bernardus suprà, in quolibet illorum graduum suus modus perfectionis inuenitur, quæ in singulis quærenda est. *Ab omnibus* (ait) *vobis* (vtique religiosis) *perfectio exigitur, licèt non vniformis, sed si incipis, incipe perfectè; si iam in profectu es, & hoc ipsum iam perfectè age: si autem perfectionis aliquid attigisti, teipsum in temetipso metire, & dic cum Apostolo: Nõ quòd iam apprehenderim, aut perfectus sim, sequor autem, si fortè comprehendam, in quo, & comprehensus sum; vnum autem, quæ quidem retro sunt obliuiscens, & ad ea, quæ sunt priora extendens meipsum ad destinatum persequor, ad brauium supernæ vocationis in Christo Iesu*, ad Philip. 3.

20. *Soluuntur duæ rationes dubitandi initio propositæ.*

D. Bernard.

Et hinc consequenter respondet Bernardus ad E tertiam rationem dubitandi propositam, in qua petebatur, quomodo possit in hac vita distingui status proficientium à statu perfectorum, cùm in præsenti, quandiu vita durat, proficiendum sit. Respondet ergo tacitè Bernardus, addendo verba Apostoli in eodem loco. *Quotquot ergo perfecti sumus, hoc sapiamus. In quo* (ait) *manifestè Apostolo docente, declaratur, quia perfecta eorum, quæ retro sunt, obliuio, & perfecta in anteriora extensio, ipsa est hominis iusti in hac vita perfectio. Et perfectio huius perfectionis ibi erit, vbi erit brauij supernæ vocationis perfecta apprehensio.* Dico ergo, obiectionem solùm probare, statum perfectorum in hac vita nõ consistere in hoc, vt ad terminum augmenti peruentum sit; ita vt vltrà non sit progrediendũ, hoc enim

21. *Soluitur tertia ratio dubitandi.*

D. Bernard.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

potiùs perfectiori huius vitæ repugnat. Nam, vt A optimè idem Bernardus epist. 253. dixit, *Indefessum proficiendi studium, & iugis conatus ad perfectionem perfectio reputatur.* Et hæc est communis Patrum doctrina, vt videri potest in August. tract. 4. in 1. epist. Ioan. & serm. 15. de Verb. Apost. & ser. 50. de Temp. & lib. de Cant. nouo cap. 4. Cassian. collat. 1. præsertim c. 7. & 13. Basil. hom. 11. Exaëm. in id, *Crescite*, &c. Greg. hom. 13. in Ezechiel. Status ergo perfectorũ non distinguitur à statu proficientium in carẽtia augmenti, sed potiùs in maiori affectu, diligentia, & facilitate proficiendi. Itémque in maiori feruore operandi altiora, & excellentiora opera apta ad maiorem profectum.

D. Bernard.
D. August.
Cassian.
D. Basilius.
D. Gregor.

22. Denique addit D. Thomas d. q. 184. a. 2. *Excedunt perfecti, quia ab illorum affectu excluditur, non solum illud, quod est charitati contrarium, sed etiam omne illud, quod affectum mentis impedit, ne totaliter feratur in Deum.* Quorum verborum sensus non B est, perfectionem huius vitæ excludere omnia peccata venialia, vel omnem concupiscentiam, seu omnes eius motus inordinatos; id enim capacitatem huius vitæ excedit: vt docet Aug. lib. de perfect. iustitiæ, & ex materia de Gratia suppono; sed est sensus, quòd hæc excludantur à deliberato affectu eius, qui ad statum perfectorum attigit. Et ideo ab his impedimentis faciliùs, ac frequentiùs se expediat. Et in eodem sensu accipiendum est, quod dixit Aug. lib. 83. quæst. 36. C *Charitatis venenum est spes adipiscendorum, aut retinendorum temporalium: nutrimentum eius est imminutio cupiditatis. Perfectio nulla cupiditas.* Vtique secundùm deliberatum affectum. Vnde in lib. de perfect. iustitiæ. cap. 9. exponendo plura testimonia diuinæ Scripturæ, quibus ad perfectè viuendum, & sine macula prouocemur, ait: *Currentes exhortantur, vt perfectè currant.* Et statim adiungit: *Ingredi sine macula non absurdè etiam ille dicitur, qui ad ipsam perfectionem irreprehensibiliter currit, carẽs criminibus damnabilibus; atq; ipsa peccata venialia nõ negligens mũdare eleemosynis.* Vbi significat, quamuis status, seu gradus perfectorum non omnia venialia peccata excludat; ad illum nihilominus pertinere, vt multum minuatur, & quæ interdum ex D fragilitate accidunt, quàm citissimè mundentur.

D. Thom.
D. August.

CAPVT XIV.

Vtrùm status perfectionis in statum illam acquirendi, vel eandem exercendi conuenienter distinguatur; & quomodo Episcopi in statu perfectionis esse dicantur.

1. Hæc diuisio à paucis Doctoribus sub illis terminis traditur, ab omnibus autem supponitur, vel comprehenditur in alia, quam verbis ferè æquiualentibus tradunt, distinguendo statũ perfectionis in statum religiosorũ, & Episcoporũ: vt est apud D. Thom. 2. 2. q. 184. a. 5. & sequentib. tamen quia hæc diuisio sub his terminis data non potest sufficienter intelligi, nisi antea sub prioribus terminis declaretur, (vt ex dicendis patebit) ideo quærimus, an status perfectionis cõuenienter diuidatur, in statum perfectionis acquirendæ, id est, qui sit veluti studium, & schola, in qua doceantur homines perfectionem addiscere, & obtinere: & in statum perfectionis exercendę, id est, in quo obligetur quis opera perfectionis exercere; etiamsi ex vi illius status perfectionẽ propriã acquirere non doceatur Et quidem in primo membro huius partitionis, nihil dubitationis, aut difficultatis est. Nam in capitibus præcedentibus probatum est dari in Ecclesia statum perfectionis, aliquid addens statui communi Christianæ vitæ, & omnia, quæ de illo statu diximus, maximè procedunt de statu tendente ad perfectionem inchoãdam, promouendam, & consummandam; ergo omnia, quæ adduximus, probant dari in Ecclesia statum, qui sit schola perfectionis, vel (vt illum D. Thomas vocat) perfectionis studium. Et præsertim notum est, huiusmodi esse statum religiosum: nam in eo per obseruationem pręceptorum, & consiliorum ad perfectionem acquirendam tenditur. Tota ergo difficultas est in altero membro, quomodo possit à priori esse distinctum.

1. Vtrùm status perfectionis distinguatur in [perfectionis] acquirendæ & exercendæ.
D. Thom.

In primo mẽbro nulla dubitatio esse potest.

Tota difficultas vertitur in secundo.

2. Et ratio dubitandi est. Primò, quia perfectio nec exerceri potest, quin priùs habeatur; nec haberi potest sine miraculo, nisi priùs acquiratur, & semel habita, & acquisita, non est otiosa, sed in eodẽ statu exercetur; ergo impossibile est distinguere statum exercendæ perfectionis, ab statu, in quo acquiritur. Consequentia per se nota videtur, & cum antecedente simul declaratur. Nam vel status, in quo simul exercenda est perfectio, per se supponit ipsam perfectionẽ; & sic erit quasi terminus eius, sicque non constituet statũ distinctũ: nam status perfectionis acquirendæ, etiã post acquisitum suum terminum perseuerat, eiúsq; opera exercet. Sic enim religiosus postquã ad statum perfectorum peruenit, religiosus durat; & opera perfectionis illi statui maximè consentanea exercet, dum in assidua cõtẽplatione, & vnione cum Deo, & in aliis actibus diuini cultus, & religionis, vel etiam in assiduis misericordię operibus, maximè in his, quæ ad salutẽ spiritualẽ proximorum pertinẽt, occupatur. Sicut enim habitus per actus acquisitos similes actus exercet; ita perfectio in aliquo statu comparata exercet actus similes illis, per quos comparata est; ideóque tam exercitium, quàm acquisitio perfectionis ad eundem statum pertinet. Ergo si status exercẽdæ perfectionis per se supponat perfectionẽ, nõ potest esse distinctus ab statu acquirẽdę perfectionis. Si verò status est exercendæ perfectionis, & perfectionẽ non præbet, nec ad illã iuuat, non erit status perfectionis; quia non erit status bene, & prudẽter institutus, & cõsequenter nõ erit status perfectus, sed valde imperfectus. Probatur hęc illatio, quia status perfectionis debet iuuare habentem non solùm ad salutẽ, sed etiam conferre facilitatem, & aliquam maiorem securitatẽ obtinendi salutẽ: at verò status obligans ad opera heroïca, & perfecta, & non iuuans ad perfectionem, nec illam per se supponens, non potest ad salutem propriam iuuare; sed potiùs constituet hominẽ in magno periculo perditionis, eo quòd non possit moraliter suo muneri satisfacere; ergo non erit status perfectionis. E

Ratio dubitandi.

3. Nihilominus assero, conueniẽter statum perfectionis diuidi in statũ acquirendæ, & exercendæ perfectionis: vel, quòd idẽ est, in statũ tendẽtium ad perfectionẽ, & statũ perfectorũ. Sumitur hæc diuisio ex D. Thom. in d. q. 184. art. 5. Vbi in arg. *Sed contra*, adducit Dionysium in cap. 5. de diuin. nom. qui attribuit perfectionẽ Episcopis tãquam perfectioribus, & in cap. 6. tribuit perfectionem monachis, vt Deo famulantibus. Quę differentia, si attentè consideretur, reuera in idem redit. Et in art. 7. idem magis declarat dicens, in genere perfectionis quosdam esse in statu perfectionis, vt agentes, nimirũ, vt perfectores; alios verò, vt recipientes, vtiq; perfectionẽ ipsam, quam acquirunt: ergo

Optima est traditio diuisio.
D. Thom.
D. Dionys.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ergo meritò priorũ status dicitur esse solùm exequendæ perfectionis; posteriorum verò etiam acquirendæ. Et q. 185. art. 4. ad 1. docet idem Sanctus, *quod perfectio religiosorum, & Episcoporum secundum diuersa attenditur: nam ad perfectionem religionis pertinet studium, quod quis adhibet ad propriam salutem: ad perfectionem autem status Episcopalis pertinet adhibere studium ad proximorum salutem.* Per quæ verba quasi describit D. Thomas illa duo membra, quæ nos appellamus, exercendæ, vel acquirendæ perfectionis.

4. *Probatur vlteriùs eadem diuisio ex eodem D. Thoma.* Præterea in quæst. 186. a. 1. ad 4. de statu religionis expresè dicit, *esse principaliter institutum ad perfectionem adipiscendam per quædam exercitia, quibus tolluntur impedimenta perfectæ charitatis.* Et in art. 2. in corpore ait: *Status religionis est quædam disciplina, vel exercitium ad perfectionem perueniendi.* Assignat autem illam differentiam, tanquam constitutiuam status religiosi, & descriptionem illam, tanquam ipsi adæquatam: & tamen supponit, præter statum religiosum, esse alium distinctum statum perfectionis, in quo dicit esse Episcopos tãquam perfectiores: ergo clarè supponit, & sentit priorem esse statum perfectionis acquirendæ; posteriorem verò solùm agendæ, seu exercendæ. Expressius verò, & sub propriis terminis tradit prædictam diuisionem, eámque latè declarat Gerson. 3. tom. in tract. de statu perfect. Alph. 67. à lit. V. & tract. sequenti de perfect. cordis. Alphab. 68. lit. A. & B. Eandem attigere Dionys. Carthus. Opuscul. de regulis vitæ Christ. cap. 1. & Maior 4. dist. 38. q. 6. qui expresè vtuntur verbis *perfectionis acquisitæ & acquirendæ.* Quibus accedit Caiet. 2. 2. quæst. 189. art. 3. vocans, *statum perfectionis propriæ, vel alienæ,* quæ in idem redeunt, vt infrà cap. 16. iterum attingemus.

Gerson. *Caiet.*

5. *Probatur diuisio ratione.* Ratione potest diuisio hæc breuiter declarari; quia vtrumque membrum illius partitionis datur reuera in Ecclesia, & in vnoquoque illorum generalis ratio status perfectionis inuenitur, & inter se habent sufficientem distinctionem, seu oppositionem, & totum diuisum adæquatè complectuntur. Ergo nihil illi diuisioni deest ad bonam partitionem necessarium. Consequentia est clara, & antecedens per singulas partes probatur. Nam in primis de statu religionis satis iam probatum est, esse scholam acquirendæ perfectionis. Vnde Dionysius cap. 6. de Ecclesiast. hierarch. p. 1. de Monachorum ordine dicit: *Sanctorum mysteriorum sacrificia edisçens à sacra eorum scientia, ad exactissimam perfectionem diuina ratione subuehitur.* Et addit: *Vnde sancti Præceptores nostri diuinis eos appellationibus sunt prosecuti partim Therapeutas, id est, cultores à sincero Dei famulatu, atque cultu: partim Monachos ab indiuidua, & singulari vita appellant; vt quæ illos in diuinam, Deóque gratam perfectionem promoueat.* Tradit Cassian. latè collat. 1. præsertim cap. 7. & sequentibus & reliqui Patres communiter.

D. Dionys. *Cassian.*

6. *Obiectio.* Sed objicit, Gerson suprà, quia, si religio est status perfectionis acquirendæ, immeritò status perfectionis vocatur; aptius enim dicetur via ad perfectionem, quàm status eius: nam repugnat esse iam in statu, & esse in via. *Quis enim,* ait, *dicet religiosum esse in statu gloriæ, quia est in statu illius adipiscendæ.* Sic enim D. Thomas suprà ait, religiosum statum perfectionem, vt finem respicere, ad quem tendit: non ergo erit status perfectionis, sed tendens ad perfectionem. *D. Thom.* *Soluitur obiectio.* Sed in primis obiectio est de solo modo loquendi. Deinde exẽplum de gloria non est simile; quia gloria est finis extrinsecus, & remotus, & non acquirendus in eodem statu, sed transeundo ad alium vitæ ordinem. At verò perfectio specialis, & propria huius vitæ, est finis proprius, & quasi intrinsecus status religiosi, & intra ipsum acquirendus, & ideo meritò talis status simpliciter perfectionis dicitur, quia ita est via ad perfectionem, vt etiam terminum includat. Nam (vt cap. præcedenti dicebamus) status religionis non tantùm inchoantes, & prouectos, sed etiam perfectos habere debet: & quia perfecti sunt præcipui, & maximè intenti, ab illis simpliciter denominatur. Eo vel maximè, quòd hæc via simul est cum termino magis, vel minùs perfecto, iuxta maiorem, vel minorem progressum in tali via factum. Vnde in omnibus verè profitentibus talem statum aliquis est perfectionis gradus, licèt non in singulis sit in gradu perfectio; esse autem potest, & debet in toto corpore. Quamuis etiam in omnibus sit quodammodo in via; quia huius vitæ perfectio, quantacumque sit, in hoc semper consistit, vt ad maiorem perfectionem anhelet, vt in fine capitis præcedentis dictum est: ideóque etiam respectu perfectorum in religione existentium, semper est schola perfectionis; quamuis etiam status perfectionis sit. Et ita simul probatum est, totam rationem status perfectionis, quod est diuisum illius partitionis, in hoc membro inueniri.

7. *Probatur dari statum perfectionis exercendæ, qualis est Episcoporum status.* Quòd verò etiam detur in Ecclesia alius status perfectionis exercendæ, seu communicandæ aliis, in Episcoporum statu concipimus. Nam supponimus Episcopos esse in statu perfectionis ex vi suæ dignitatis; quod in capite sequenti ex professo tractandum, & declarandum est. At non sunt in statu perfectionis acquirendæ; ergo in illis datur status perfectionis exercendæ, non potest enim cogitari medium. Minor probatur, tum ex ipso vsu, tum ex fine, & institutione talis status, qui est ad illuminandos, & perficiendos alios: vt docet Dionys. dicto libro capite 5. & 6. Et sumitur ex illo Matth. 5. *Vos estis sal terræ, vos estis lux mundi: nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus, qui in domo sunt.* Et ideo, qui in illo statu constituitur, licèt indigeat propria, & personali perfectione, non recipit ex vi status media, quibus illam acquirat, sed quibus illam exerceat circa alios. Ergo meritò dicitur esse status perfectionis exercendæ, non verò acquirendæ, & ita sufficienter probata est illorum membrorum differentia, & quasi oppositio; quia & ad diuersos fines proprios tendunt, & diuersis actionibus per se incumbunt, & longè diuersas obligationes habent; sunt ergo planè distincti. Denique inde facilè ostenditur, diuisionem esse adæquatam, quia perfectio non potest intendi, nisi vel agenda, vel vt recipienda, id est, vel vt aliquis eam sibi acquirat, vel vt illam aliis communicet, neque inter hæc potest cogitari medium. Nam vel illud esset per mistionem, seu participationem vtriusque extremi; & hoc non, quia ille status sub priori membro perfectionis acquirendæ comprehenditur, vt ex dictis intelligi potest, & magis ex dicendis de statu religioso constabit: vel esset per carentiam vtriusque extremi; & hoc etiam non erit medium respectu talis diuisionis, quia nullo modo continebitur sub diuiso. Sicut inter Doctorem, & discipulum non datur medium, in genere vtique studentium, seu

D. Dionys.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

seu eorum, qui literas profitentur, licèt extra illud genus possit dari medium per vtriusque muneris abnegationem; ita ergo est in præsenti. Atque ita satis probata sunt omnia, quæ proposuimus, ac subinde diuisionem optimam, ac necessariam esse.

8. *Soluitur ratio dubitandi.*

Ad rationem igitur dubitandi respondemus in primis, rectè distingui illa duo membra ex finibus per se primò intentis in illis statibus, scilicet, perfectionis propriæ, vel aliorum, & consequenter ex diuersis mediis, actionibus, quæ ad illos fines per se ordinantur. Deinde, de statu perfectionis exercendæ, dicimus posse aliquem exercere opera perfectionis, licèt perfectus non sit: sicut potest castitatem alteri persuadere, qui castus non est; & paupertatem, qui non est pauper. Et ratio est, quia propria perfectio non est principium adæquatum actionum perfectarum, præsertim earum, quæ ad alios perficiendos ordinantur. Et ideo potest aliquis esse perfector, licèt non sit perfectus. Vt autem sit in statu perfectionis, satis est, quòd sit in statu perficientis, licèt ipse perfectus non sit. Quia verò hic modus operandi perfectionem, nimis imperfectus, & inefficax est; & moraliter vix potest cum fructu fieri, iuxta verbum Christi Matth. 5. *Si sal euanuerit, in quo salietur.* Ideo concedimus, statum hunc perfectionis exercendæ, vt rectè assumatur, & exerceatur, requirere personalem perfectionem in eo, qui talem statum profitetur. Vnde optimus ordo erit, quod in tali persona perfectio antecedat, tãquam dispositio ad illum statum conueniens, & maximè necessaria: vt significauit Christus Dominus quãdo à Petro, priusquam Vicarium suum illum crearet, interrogauit, *Amas me?* Matth. 21. quod in omnibus ad talem statũ perfectorum assumendis locum habet. Nõ est autem necesse, vt illa perfectio personalis in aliquo statu perfectionis acquisita sit, potest enim extra statum perfectionis comparari, & ideo licèt hic status requirat perfectionem personæ, vt bonam dispositionem ad illum, non ideo ipse erit status perfectionis acquirendæ; nec per se illam præstabit, sed aliunde illam petet. Nec inde sequitur, vt in fine illius rationis inferebatur, hunc statum perfectionis non esse bene, ac prudenter institutum; quia prudens alicuius status institutio nõ postulat, vt ipsemet status conferat, vel doceat, aut aliter secum afferat omnem bonam dispositionem ad illum necessariam. Sicut Episcopatus requirit scientiam, non tamen illam confert. Pertinet ergo ad prudentiam assumentis, & conferentis tale munus, vt sine tali dispositione non detur, vel assumatur; non verò, quòd status ipse illam per se tribuat.

Episcopatus munus supponit Episcopo perfectionem.

9. *Status perfectionis exercendæ non constituit hominem in periculo perditionis.*

Vnde non sequitur, vt vlteriùs inferebatur, quòd talis status constituat hominem in periculo propriæ damnationis, obligando ad opera perfecta, & non dando perfectionem: sed ipse homo se constituit in periculo, si absque debita dispositione talem statum accipiat. Ne tamen videamur nimiam obligationem imponere talem statum assumentibus, addimus, licèt conuenientissimum sit, & longè melius non assumere munus perficiendi alios, nisi post multam propriæ perfectionis exercitationem, & acquisitionem; nihilominus non esse simpliciter, & ex præcepto necessarium, vt in reipsa, & in executione talis perfectio præcedat. Sed satis est, vt proposito, & voluntate de se efficaci habeatur, saltem, quoad implenda omnia, quæ ex vi talis muneris necessaria sunt, & sub obligationem cadunt, quamuis perfectio [illegible]na

Episcopus antequã assumatur, debet habere perfectionẽ in proposito, & voluntate efficaci.

A sint. Qualia sunt, pro ouibus animam ponere, Ioan. 10. Et pro earum salute vigilare, & conuenienter illas pascere: vt 1. Petri 5. docetur. Ac denique non est extra rationem huius status, quòd in eo simul exerceatur perfectio, vel acquiratur, vel iam acquisita augeatur. Nam, vt bene notauit Gerson in priori tract. litt. V. ad finem, licèt status prælatorum sit status perfectionis exercendæ, hoc tamen non obstat, quin illomet exercitio perfectionem acquirant, vel in illa crescant, quia non sunt in summo perfectionis, sed in illa semper crescere possunt, & ipsa opera, quæ exercent, quo perfectiora sunt, eo sunt ad crescendum in virtute aptiora. Sed quia hoc non est B per se intentum ex vi illius status, sed quòd aliorum saluti, & perfectioni studeatur; idcirco hinc sumit suam veluti specificationem, & diuisionem ab alio statu.

Gerson.

Et ita obiter satisfactum est ad id, quod ex parte alterius membri objiciebatur; quia in statu perfectionis acquirendæ, seu religioso, non tantùm acquiritur, sed etiam exercetur perfectio; imò tunc maximè exercetur, cùm magis est acquisita, seu magis aucta. Est enim id verissimum; sed illud exercitium semper est ad acquisitionem propriæ perfectionis necessarium, & quia perfectio huius vitæ non habet in illa intrinsecum terminum, sed in perpetuo augmento maximè consistit, ideo semper exercetur, vt crescat, C sempérque est exercitium pertinens ad statum perfectionis acquirendæ.

Soluitur quod contra aliud diuisionis membrum objiciebatur.

Caput XV.

Vtrùm Episcopatus sit status perfectionis exercendæ, seu perfectorum, ac perficientium.

1. In præcedenti capite supposuimus, Episcopos esse in statu perfectionis, quem exercendæ, seu D communicandæ perfectionis appellamus: nunc autem illud probare, & ampliùs explicare necessarium est. Non est tamen in animo omnia quæ ad munus Episcopale, & ad obligationes Episcoporum pertinent, in præsenti opere tractare; licèt magna ex parte id fecerit D. Thomas in 2. 2. qu. 185. per totam; quoniam, & ab instituto præsentis operis alienum est, & iuxta mentem, ac distributionem nostram proprium locum habet in tomo 6. ad 3. p. D. Thomæ: Vbi cum sacramento ordinis totã Ecclesiasticam Hierarchiam (si Deus vires, & vitam concesserit) elucidare pro viribus desideramus. Solùm ergo nunc consideramus Episcopatum sub ratione status perfectionis, E quoniam ad complementum huius materiæ, & ad exactam cognitionem, & distinctionem statuum, necessarium est.

D. Thom.

2. Primùm ergo dubitare quis potest, cur Episcopatus inter status numeretur, cùm ad ministeria potiùs pertineat, quæ nos in cap. 1. & 2. ab statibus distinximus, & à præsenti consideratione reiecimus. Quòd autem Episcopatus ministerium sit, constat ex Paulo ad Ephes. 4. dicente, *Alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerij.* Vnde 1. ad Timotheum 4. ad illum, tanquam ad Episcopum scribit: *Hæc proponens fratribus, bonus eris minister Christi* Iesv. Et frequenter in suis epistolis se, & alios Apostolos ministros Christi vocat, quibus

Cur Episcopatus inter status numeretur. Prima ratio dubitandi.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

bus in ministerio Episcopi successerunt. Est ergo Episcopatus vnum ex potissimis Ecclesiæ ministeriis; non est ergo status. Quia ministerium ordinatur ad aliorum salutem, in quo habet conuenientiam cum gratia gratis data; status verò ad propriam perfectionem habentis instituitur, quæ non semper est coniuncta cum aliorum perfectione, sicut nec gratia gratis data gratum facientem per se coniunctam habet.

3. Secunda ratio dubitandi.

Accedit secundò, quòd Episcopatus non habet immobilitatem ad rationem status necessariam. quod in hunc modum declaro. Nam in Episcopatu duo possunt considerari, scilicet, consecratio, & prælatio. Prior immobilis est, & indelebilis; illa tamen non constituit statum perfectionis, quia non obligat ad aliqua opera perfectionis, sed tantùm præbet quandam capacitatem, & potestatem ad Episcopales actiones exercendas, quatenus ad solam potestatem ordinis pertinent; non tamen dat pastorale ius, nec per se obligat ad aliqua opera consilij, vel perfectionis; nec per se habet annexum votum castitatis, neque aliud simile; neque ex vi sua obligat, quasi ex officio ad perficiendum, vel illuminandum alios; sed ad summum propter quandam personæ dignitatē tenebitur talis persona maius exemplum virtutis, & honestatis præbere intra latitudinem præceptorum, quæ obligatio communis est omnibus personis in aliqua dignitate constitutis, seruata proportione; per se autem non sufficit ad specialem statum constituendum, multóque minus ad statum perfectionis. Altera verò pars de Episcopatu, quoad prælaturam ipsam, seu pastorale munus, licèt officium perfectionis esse videatur, non tamen habet immobilitatem ad rationem status necessariam. Nam (vt suprà dixi) immutabilitas moralis status duas obligationes requirit; vna est ad ipsa opera perfectionis exercenda, quandiu persona in tali munere, vel viuendi modo permanet: alia est ad permanendum in tali munere, seu quasi seruitute. Prælatus verò licèt dum habet Episcopatum obligetur ad actiones eius, ex vi muneris, non tamen obligatur ad permanendum semper in illo officio; quia nec ex natura rei; nec ex speciali voto, aut pacto ad hoc obligatur. Quòd si fortasse lege positiua canonica, talis obligatio Episcopo imposita est, illa est valde extrinseca, & non sufficit ad statum constituendum; quia ipsa etiam est facilè mutabilis, & quia etiam curatis, & aliis inferioribus prælatis tale præceptum potest imponi.

4. Tertia ratio dubitādi an Episcopatus sit status perfectionis.

Tertiò, quamuis demus Episcopale munus habere aliquam rationem generalem status, potest specialiter dubitari de differentia illa *perfectionis*, quomodo in ipsum conueniat. Quia status perfectionis præter præcepta debet amplecti consilia saltem aliqua, obligando aliquo modo ad aliqua supererogationis opera: Episcopatus autem non obligat ad vlla consilia seruanda; quia nec obligat ad castitatem ex vi sua (vt supponimus.) Quamuis enim Episcopi obligentur nunc ad castitatem, non est ex peculiari titulo Episcopatus, sed ex generali ratione sacri ordinis, qui ad Episcopalem consecrationem antecedit: & illa etiam obligatio non nascitur ex ipso sacro ordine vt talis est, sed ex Ecclesiæ institutione, quia votum castitatis tali ordini annexum est. Et prætere, si tale votum aliquo modo statum perfectionis constituit, non est perfectionis exercendæ, sed acquirendæ, saltem incompletè. quæ omnia in sequentibus explicabuntur, & ostendentur. Nec etiam obligat Episcopatus ad Euangelicam paupertatem; quia Episcopus & est capax dominij temporalium bonorum, & de facto illud habet sine vlla repugnantia sui status, nullúmve defectum contra illum committendo. Idémque est de voluntaria obedientia, nam, si quam promittit Episcopus summo Pontifici, illa promissio non cadit in materiam liberam, sed alioqui de se necessariam; quam magis confirmat: quod non satis est ad statum perfectionis. Denique idem est de quibuscunque aliis operibus supererogationis; quia licèt Episcopus ratione muneris ad aliqua ex præcepto teneatur, ad quæ antea non obligabatur, id non satis est ad statum perfectionis: nam id commune est omnibus nouum munus assumentibus; vt patet in Parochis, Prælatis inferioribus Episcopis, Doctoribus cathedras regentibus: imò etiam in Regibus, & quibuscunque aliis gubernatoribus. Ipsi ergo licèt ratione munerum speciales habeant obligationes, nihilominus dici non possunt consilia seruare, sed præcepta, quia suis muneribus satisfaciunt. Et ideo non possunt propter eam causam statum perfectionis habere. Idem ergo erit in Episcopis.

Votū castitatis est annexū sacro ordini, ex Ecclesiæ institutione; non ex natura ipsius ordinis.

5. Certū omnino est Episcopatū esse statum perfectionis. D. Thom. Gerson.

Nihilominus omnino asserendum est, Episcopos ratione pastoralis muneris esse in statu perfectionis, nō tanquam in via ad illum, sed tanquam in termino, qui propriè dicitur status perfectorum, & perficientium. Ita docet D. Thom. in locis citatis, & consentit Gerson. nec aliquis Scholasticorum dissentit. Probari potest ex antiqua traditione, & communi consensu Ecclesię. Quem possumus in primis colligere ex honorificis titulis, & nominibus, quibus tota antiquitas Episcopos cōdecorauit. Nam in primis olim vocabantur sancti, vel sanctissimi non propter personalem sanctitatem, quæ incerta, & occulta est, sed propter status perfectionem. Ita legimus frequenter in antiquis Conciliis, præsertim in Ephes. in multis epistolis, & in Chalcedon. in principio, cùm Episcopi recensentur, & in Clement. 1. §. 1. de pœnis ex hac appellatione inter alias, excellentia Episcopatus colligitur. *Episcopi, ait, dicuntur sanctissimi, Christi legati, spirituales Patres, columnæ Ecclesiæ*, &c. Hinc etiam Iustinianus Imperator in collat. 9. Authenticorum inscripsit titulum 15. *De sanctissimis Episcopis*; & in pluribus eius tituli capitibus eos ita compellat, & beatos, ac Deo amabiles, & aliis similibus encomiis excellentiam illius status recognoscit. Et similia repetit in multis legibus. C. de Episcopis, & clericis.

Probatur primò ex traditione & consuetudine Ecclesiæ.

Concilium Ephes. Concil. Chalcedon.

Maximè verò ponderanda est lex 42. *Nos semper*, vbi perfectionem Episcopalis status collatione facta ad Apostolicum, sic declarat. *Si Apostoli sacerdotium à Domino Christo Deo nostro accipientes, & omnibus bonis terram implentes, suámque doctrinam omnibus tradentes, nec suæ quidem in hoc mundo concessæ vitæ, vt saluti nostræ inseruirent, pepercerunt; an non æquum est, eos, qui in eorum munus succedunt, & sanctis Ecclesiis sacerdotes præsunt, puram, atque incorruptam vitam agere, & opes, ac pecunias pro nihilo ducere, vitámque suam omnem ad clementissimum Deum referre, ac dirigere.* Et infrà dicit, Episcopos liberos esse debere à filiorum cura, & omni solicitudine rerum temporalium. *Quia omne eorū studiū & cogitatio in Dei cultu, & rebus Ecclesiæ versari debet.* Consonat id, quod Conc. Trid. sess. 23. c. 4. & Can. 6. & 7. docet, Episcopos esse successores Apostolorū, & in hierarchico ordine esse præcipuos. Ex quo infert Simachus Papa in ep. ad Laur.

Concil. Trident. Simanchus.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Episcopum Mediol. quæ habetur 2.tom.Concil. post 6. Synodum Romanam. Episcopum etiam debere sanctitate præcellere, cùm sit honore præstantior. Et Innoc. III. in cap. *ex multa.* de voto, dixit de Episcopis, quòd *sicut dignitate præcedunt, ita religione*, id est, ex vi status præcedere debent. Vnde Greg.homil.17. in Euang. Episcopale munus *locum sanctitatis* appellat; & grauiter reprehendit eos, qui dignè illud non implent, sed *terrenis actibus implicantur.* Quod latè ibi prosequitur. Meritò ergo in statu perfectionis Episcopi esse dicuntur.

7. Probatur deinde authoritate D.Dionys. Præterea Dionys.cap.5.de Ecclesiast.hierarch. Episcoporum statum sic describit: *Pontificum ordo sacratior, primus est diuina speculantium ordinum; idemque & summus, & vltimus.* Et infrà: *Est igitur Pontificalis ordo, qui cōsummati virtute suffultus, perficientia quæque hierarchiæ præcipuo, & proprio peragit munere*, &c. Et in cap.6. Episcopalem statum religioso anteponit. Et Ignatius epist.10.ad Smyrnens. inter multa alia de Episcopali dignitate ait: *Episcopo nihil maius est in Ecclesia, quia Deo consecratus pro totius mundi salute.* Quibus verbis perfectionem status Episcopalis rectè describit. Idem sumi potest ex Athanasio, & aliis Episcopis Alexandrinis in epist.ad Felicem II. in tom.1. Concil.vbi Episcopos vocant *Columnas, qui Ecclesiam sustinere, & propriis humeris portare debent.* Item ex Greg.lib.4.epist.31. vbi affert loca Scripturæ, in quibus Sacerdotes Angeli, & Dij appellantur. Et adducit exemplum Constantini, qui tanta veneratione dignos Episcopos censuit, vt deos appellaret. De quo titulo, seu appellatione videri possunt, quæ dixi in lib.3. defensionis fidei.cap.24. num.7.

D.Athanas.

D.Gregor.

8. Probatur tertiò ex Patribus. D.Ambros. Multa etiam in hanc rem tradunt Patres dignitatem Episcopalem commendantes; præsertim Ambros. lib. de dignitate Sacerdotali cap.2. *Honor* (ait) *& sublimitas Episcopalis nullis poterit comparationibus adæquari.* Et cap.3.ait, *Nihil esse sublimius Episcopis.* Et infrà: *Ne sit honor sublimis, & vita deformis: ne sit deifica professio, & illicita actio: ne sit religiosus amictus, & irreligiosus prouectus.* Certè deifica professio plus quàm statum perfectionis indicat, cui & *religiosus amictus*, & *religiosæ actiones* respondere debent. Similia multa habet Chrysost. in lib. de Sacerd. Nam licèt sæpè de Sacerdotio generatim loquatur, maximè ad Episcopos sermonem dirigit. Vnde in lib.3. circa medium, sic ait: *Episcopum certè conuenit & studio acri, & perpetua vitæ continentia, tanquam adamantinis armis circumspectum quoquo versum circumspicere*, &c. Et lib.6.in principio Episcopos cum Monachis comparans ait: *Multo maiorem vitæ integritatem illis necessariam esse.* quod latè prosequitur. Et in Orat.de sancto Philogon. circa medium de cura pastorali Episcopi, si debitè fiat, inquit: *Nullum officium hoc Deo charius est.* Ex quibus verbis, & aliis multis similibus, quæ in Patribus inueniuntur, colligimus, eos non tantùm docere Episcopos in ordine Ecclesiastico habere præcipuum quendam locum, & superiorem potestatem, sed etiam ratione sui muneris postulare magnam spiritualem perfectionem in seipsis, vt alios possint perficere, & *esse forma gregis ex animo*, vt Petrus ab eis exigit 1. epist.cap.5. Et ita etiam sumi potest assertio ex his, quæ Paul. in epist.ad Timoth. & Titum, in sanctitate, & moribus Episcopi requirit.

D.Chrysost.

9. Probatur Vt verò hanc veritatem ratione probemus, simulq; dubitandi rationibus satisfaciamus, primò ostendendum est, quomodo in Episcopatu vera ratio status inueniatur; deinde verò, cur perfectionis esse dicatur. Primum probatur ex duabus conditionibus, quas in primo capite huius libri dixi esse ad statum necessarias. Vna est, vt dicat modum essendi in aliqua conditione pertinente ad rei complementum, vel dignitatem, vel commodum viuendi modum. Altera est, vt illa res habeat permanentiam, & stabilitatem. Prior autem harum conditionum satis clarè inuenitur in Episcopatu, præsertim vt includit non solùm consecrationem cum potestate ordinis, sed etiam prælationem, seu Episcopale munus cum obligatione sua, & potestate iurisdictionis, prout nunc de illo loquimur. Hæc enim conditio est personæ ad magnam ipsius dignitatem, & perfectionem pertinens. Nam licèt Episcopatus ad aliorum commoda per se primò institutus sit; quia verò illa commoda spiritualia sunt, & per actiones valde perfectas procurantur; non possunt in magnum spirituale bonum ipsiusmet operantis non redundare: nec hoc est à proprio fine ipsiusmet muneris alienum; ita enim ordinatur ad aliorum bonum, vt bonum ipsiusmet habentis non excludat. Nam, vt Paulus ait ad Hebr.5. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona, & sacrificia pro peccatis.* Et infrà: *Quoniam & ipse circundatus est infirmitate, propterea debet, quemadmodum pro populo, ita & pro semetipso offerre.* Eadémque ratio est de cæteris actionibus, & spiritualibus profectibus. Præterquam quòd talis conditio ex natura sua requirit in persona magnam sanctitatem, & affert obligationem exercendi illam, & ita satisfactum est primæ rationi dubitandi. Nam licèt Episcopatus sit ministerium, & sub ea ratione in præsenti non consideretur; nihilominus tale est, vt ratione suæ dignitatis, & perfectionis ad constituendum statum sufficiat, vt in puncto sequenti magis declarabitur. Maior difficultas est, quomodo in hoc munere inueniatur stabilitas, seu perpetua obligatio ad statum necessaria propter rationem dubitandi suprà positam.

primò in Episcopatu verā rationem status inueniri.

Obiter soluitur prima ratio dubitandi.

10. Soluitur secunda ratio dubitandi. Ad quam iuxta opinionem aliquorum potest responderi ad rationē status satis esse, quòd obligatio exercēdi perfecta opera inseparabiliter coniuncta sit cum tali munere, quādiu in ipso aliquis permanserit. Nam hæc immobilitas, seu necessitas quasi composita, seu ex suppositione talis muneris sufficiens est ad rationem status, etiamsi perseuerantia in tali munere voluntaria sit, & per se non cadat sub speciali obligatione. Præsertim, quia non est de ratione status immobilitas absoluta, sed satis est, quòd moraliter sit difficile mobilis; & quòd habeat graues causas perseuerantis durationis moraliter perpetuæ; tale autem videtur esse Episcopale munus, etiam seclusa speciali obligatione rigorosa permanendi in illo; quia propter suam dignitatem, & excellentiam firmiter adhæret.

11. Displicet tamen solutio. Sed nihilominus hic modus dicendi nobis non satisfacit, quia illa immobilitas obligationis conditionata, seu ex suppositione muneris valde imperfecta est; cùm ex sola libera voluntate conditio illa pendeat, vt in fine capitis decimi dictum est. Nec ex sola dignitate, & excellentia muneris nascitur sufficiens immobilitas, si nulla obligatio permanendi in tali munere adiungatur. Tum, quia sicut muneris dignitas ad permanendum in eo inuitat, ita difficultas, & arduitas deterret etiam

pru

(c) 2007 Ministerio de Cultura

D. August. D. Hieron. D. Chrysost.

prudentissimos homines, qui agnoscunt Episcopatum magis oneris, quàm honoris esse debere: vt notant August. lib. 19. de Ciuit. cap. 19. Hieron. epist. 83. ad Ocean. & Chrysost. hom. 10. in 1. ad Timoth. Tum etiam, quia vtcumque res pendeat ex sola libera hominis voluntate, non potest dici satis firma, & permanens, ideóque dicendum est simpliciter Episcopatum habere absolutam immutabilitatem moralem; quia eo ipso, quòd semel acceptatur, secum affert perpetuam obligationem permanendi in tali munere; ita vt non possit pro arbitrio proprio relinqui. ita habetur ex iure inferiùs referendo. Difficultas verò est in explicando, vnde talis obligatio oriatur, quæ longiorem postulat disputationem, quam sequenti capite trademus.

Vera solutio præferenda.

12\. Soluitur tertia ratio dubitandi.

Altera verò pars proposita de differentia constitutiua, vt sic dicam, huius status, in specie talis status perfectionis, vtique exercendæ facilè potest expediri, proprias actiones, ad quas status hic obligat, & personam perpetuò dedicat, considerando. Nam munera Episcopalia perfectissima sunt, vt illuminare, purgare, ac perficere alios. Vnusquisque autem status talis est, qualia sunt opera ad quæ ordinatur: nam ab illis quasi speciem sumit, sicut habitus, & alia, quæ ad actus ordinantur; & ideo quales sunt episcopales functiones, talis est hic status. Quod verò tertio loco contra hanc partem objiciebatur, solùm probat statum Episcopi non esse statū perfectionis acquirendæ, non verò quòd non sit status perfectionis exercendæ. Vnde concedimus ad hunc statum constituendum non esse necessaria vota de aliquorum consiliorum obseruatione: nam de se nullum votum requirit Episcopatus, vt ostensum est. Et licèt de facto habeant Episcopi votum castitatis, illud per se non est necessarium ad hunc statum constituendum: vt patet in Episcopo electo, & confirmato, & non dum in sacris ordinato. Et ex vi iuris diuini posset Episcopus consecratus esse vnius vxoris vir, & nihilominus esset in statu perfectionis. Ratio est, quia illa consilia, eorúmque obseruantia non continent formalem perfectionem, sed sunt instrumenta ad illam acquirendam, sine illis tamen potest inueniri perfectio; & ideo etiam potest sine illis status consistere, qui ex se hominem perfectum requirat; & ad opera perfecta obliget; quod pertinet ad statum perfectionis exercendæ. Sicut status regius dici potest status prudentiæ, & fortitudinis, non quia illas præbeat, nec docet, quomodo acquirendæ sint, sed quia illas de se postulat, ac supponere debet, vt tale munus conuenienter exerceatur; & simili modo munus Doctoris, seu docentis dici potest quasi status doctrinæ; non quia faciat doctum hominem, sed quòd in illo talem perfectionem supponit, ac requirit. Ad hunc ergo modum status Episcopi status perfectionis, seu viri perfecti meritò appellatur.

Ad Episcopatus statū constituendum non requirūtur vota de aliquorum cōsiliorum obseruatione.

Capvt XVI.

Vtrùm Episcopale vinculum iure diuino indissolubile sit, vel vnde immutabilitatem habeat.

1\. Opinio asserentiū Episcopos teneri ex iure diuino ad permanendum in munere suscepto.

In hoc puncto variæ sunt opiniones. Prima docet Episcopos obligari ad perpetuò permanendum in munere suscepto ex iure diuino, & naturali. Ita docet Caiet. 2.2. q. 184. a. 6. solúmque id probat. Quia Episcopus ex vi suæ institutionis est causa principalis effectuum, seu actionum ad munus suum pertinentium; sed causa principalis ex natura sua tenetur assistere suo effectui: ergo & Episcopus ex iure naturæ tenetur ad opera sui muneris, ac subinde ad opera perfectionis exercenda, qualia sunt ea, per quæ salus animarum procuratur. Eandem opinionem tenet Vasq. tom. 3. in 3. p. disp. 241. cap. 1. & 3. & 5. licèt ex fundamento distincto, & consequenter in sensu longè diuerso. Fundamentum ergo eius est, quia vinculum Episcopi cum sua Ecclesia ex diuino iure est indissolubile, ac perpetuum. Ex quo principio optimè sequitur Episcopatum vi sua obligare Episcopum, vt perpetuò in suo munere permaneat; ideóque constituere illum in statu spirituali, non minus, quàm matrimonium carnale constituat personas in statu humano, seu ciuili. Illud autem fundamentum probat ex antiquis Pontificum decretis agnoscentibus hoc matrimonium spirituale inter Episcopum, & suam Ecclesiam: vt sunt Euarist. in epist. 2. in principio, & Calixt. I. in epist. 2. cap. 3. & iuuant alia decreta, quæ absolutè prohibent, ne Episcopus Ecclesiam, quam semel acceptauit, deserat, etiam propter quietem religionis: vt declarat Liberius Papa in epist. ad omnes Episcopos, nec propter transitum ad aliam Ecclesiam, vt disponunt Iulius I. epist. 1. Leo I. epist. 82. aliàs 88. Gelas. epist. 6. & Pelag. II. epist. 2. & Concil. Antioch. II. cap. 25. & Concil. Sardicens. cap. 1. Maximè verò fundatur prohibitio in hoc, quòd primum vinculum est indissolubile. Nam si esset ex se dissolubile, posset Episcopus sua voluntate illud dissoluere cum priori Ecclesia, & aliud cum alia sua voluntate contrahere, si alia liberè etiam consentiret, sicut fieri potest in omni contractu humano dissolubili.

Caiet. Vasq. Euarist. Papa. Calixt. Papa. Iulius. Leo. Pelag. Concil. Antioch. Concil. Sardicensē.

2\. Quo præcipuè nitatur hæc sententia.

Maximè verò nititur hæc sententia in Decretalibus Innocentij III. qui hoc modo videtur antiqua decreta explicare. Nam in cap. *inter corporalia*. de translat. Episc. ex eo, quòd spiritualia firmiora sunt, & difficiliùs dissoluuntur, quàm corporalia, sic infert: *Dubitari non debet, quin omnipotens Deus spirituale coniugium, quod est inter Episcopum, & Ecclesiam, suo tantùm iudicio reseruauerit dissoluendum.* Quam illationem probat, quia vinculum carnalis matrimonij suo iudicio reseruauit Deus, cùm dixit, *Quos Deus coniunxit, homo non separet*, Matth. 19. Ex quibus verbis duo sumuntur apparentissima argumenta. Vnum est, quia nullum vinculum, nullámve obligationem reseruauit sibi Deus quoad dissolutionem, vel dispensationem, nisi quæ iure ipso diuino introducta est: sed vinculum spiritualis coniugij Episcopalis sibi Deus reseruauit dispensandum; ergo est indissolubile iure diuino. Aliud argumentum à fortiori sumitur ex vinculo matrimonij carnalis: nam (vt supponimus) illud est indissolubile iure diuino; sed vinculum spirituale Episcopi firmius est: ergo multo magis est de iure diuino. Tertium etiam addi potest ex verbis, quæ ipse Pontifex inferiùs subiungit; cùm enim dixisset, quoties vinculum Episcopale per translationem, depositionem, vel cessionem dissoluitur authoritate Pontificis, diuina authoritate dissolui, statim subinfert: *Et ideo tria hæc, quæ præmisimus, non tam institutione canonica, quam institutione diuina, soli sunt Romano Pontifici reseruata.* Vnde sic concluditur, reseruatio

Primum argumentum. Secundum. Tertium.

(c) 2017 Ministerio de Cultura

diuina supponit institutionem diuinam vinculi indissolubilis; sed quilibet modus dissoluendi hoc vinculum est reseruatum Pontifici iure diuino: ergo supponit indissolubilitatem in illo vinculo ex ipso iure diuino. Quartò, hoc idem confirmat ipse Pontifex, in cap. *licet*, seu vltimo eiusdem tituli, dicens: *Sicut matrimonium homo dissoluere nequit, sic etiam spirituale fœdus coniugij, quod est inter Episcopum & Ecclesiam, sine illius authoritate dissolui non potest, qui successor est Petri, & Vicarius Iesu Christi.* Quintò addi possunt verba eiusdem Pontificis, in cap. *nisi cùm pridem.* de renunt. vers. *Verum si, propter laboris angustias, aut persecutionis incursus non debes deserere sponsam tuam, cui defigendo manum, apud extraneum te fide media copulasti.*

Quartum.

Quintum.

3.

An Episcopatus in hac sententia sit vinculū indissolubile iure diuino positiuo, an naturali.

Quale autem sit hoc diuinum ius, an naturale, vel positiuum, ab authore illius sententiæ, non satis declaratur; indicat tamen posse dici de iure diuino positiuo, quatenus ipsa institutio Episcopatus est iuris diuini positiui, vtique ex voluntaria Christi Domini institutione; posse verò dici esse de iure diuino naturali, quatenus supposita institutione talis muneris, vt à Christo facta est, ex natura ipsius sequitur talis obligatio. Sicut supposita institutione Baptismi ex diuino iure naturali, obligatur fidelis ad non recedendum à Baptismo, & ad illud iterum non recipiendum. Et in hoc aliqua ex parte conuenit hæc sententia cum opinione Caietani: nam etiam Caietanus dicit esse hanc immutabilitatem de iure diuino naturali, quod necesse est intelligi supposita institutione, quia sine illa nullum esset fundamentum talis iuris naturalis: vt est per se clarum. Differre autem videntur dicti authores, quia Caietanus, quantum ex eius ratione colligi potest, non fundat immobilitatem status Episcopalis in vinculo indissolubili Episcopi cum sua Ecclesia particulari, cui semel desponsatus fuit, vt Vasquez procedit: sed solùm nititur in absoluta institutione Episcopalis gradus in ordine ad Ecclesiam vniuersalem, quia est per modum causæ principalis, quæ ex natura rei suo effectui assistere tenetur. Nam ex vi huius rationis non tenetur Episcopus assistere huic loco, vel illi ex natura rei, sed vbicumque id impleat, suo muneri satisfaciet, & illa immobilitas ad immobilitatem status sufficiet; quia semper Episcopus ex vi muneris tenebitur operibus perfectionis insistere, siue huic, siue illi Ecclesiæ inseruiat. Vnde iuxta hanc sententiam magis erit contra ius diuinum naturale absoluta renunciatio Episcopi, quàm translatio; quia per translationem non omnino deserit Episcopus munus suum, seu causalitatem illam principalem, pro qua institutus est; per renunciationem verò simpliciter denegat Ecclesiæ suum influxum, & nullo modo suo effectui assistit. Et hoc videtur significasse glossa in d. cap. *nisi cùm pridem.* vers. *sponsa.* Nam cùm Innocentius in textu dicat, non debere Episcopum propter persecutiones, vel angustias suam sponsam deserere, glossa per sponsam, Ecclesiam militantem intelligit: nam illam quoad munus Episcopale deserit, qui absolutè renuntiat Episcopatui, vt quietè viuat, aut religiosus fiat.

In quo conueniāt, & differāt Caiet. & Vasq.

Vide Caiet. infr. vbi de voto super D. Thom.

4.

Displicet posita sententia, quia ius diuinū nulla ratione colligitur.

Hæc verò sententia neutro modo exposita mihi probatur, quia nullum sufficiens fundamentum talis iuris diuini, inuenio; quia nec ex sola ratione naturali, nec ex traditione Ecclesiastica ostendi potest. Priorem partem docuit Maior in 4. dist. 38. quæst. 7. art. 2. & Hostiens. in summa. tit. de Transl. Episc. quæst. 4. num. 5. in fin. & alij infrà citandi. Et declaratur in hunc modum, quia ex natura rei nullus obligatur ad permanendum toto suæ vitæ tempore in ministerio, vel munere, quod semel voluntariè suscepit. Ergo nec Episcopus ad hoc tenetur ex iure naturali diuino. Antecedens inductione facilè ostendi potest: & consequentia probatur, quia Episcopatus est quoddam munus, seu ministerium ecclesiasticum (vt suprà ostensum est) & in eo non potest peculiare discrimen assignari. Et ratione declaratur, quia cùm à principio acceptatio fuerit voluntaria, etiam perseuerantia in illa erit voluntaria, nisi ratione alicuius promissionis, vel pacti in ipsa susceptione muneris aliquis obligetur ad perseuerandum in illo. Tunc autem obligatio non nascitur ex iure naturali immediatè, sed mediante humana promissione, aut pacto. Talis autem promissio, vel pactum inducens huiusmodi obligationem, non magis est annexum muneri Episcopali de iure diuino naturali, quàm aliis muneribus, aut dignitatibus humanis, siue temporalibus, vt Consulis, Prætoris, vel etiam Regis: siue spiritualibus, vt in aliis Prælatis Ecclesiæ videre licet.

Probatur primò non colligi ratione naturali.

Maior. Hostiens.

5.

Obiectio, & illius solutio.

Dices, hoc verum esse considerando absolutè ius naturale ante omnem institutionem, tamen supposita institutione Episcopatus, prout à Christo facta est, naturaliter sequi ius illud. Sed contrà, quia hæc ipsa institutio, quæ supponitur, ab illa sententia non fuit per se necessaria ex vi prudentiæ, vel rationis naturalis, sed fuit Christo libera; ergo ex vi rationis non potest constare, quòd talis fuerit institutio. Assumptum per se clarum videtur, quia potuit Christus ita instituere Episcopatum, vt necessarium non esset illum concedi sub tali pacto, aut promissione. Et sicut instituendo ordinem sacerdotalem, non instituit, vt nemo ordinetur sacerdos, nisi cum pacto, & promissione suscipiendi animarum curam siue in communi, siue in particulari, in tali, vel tali parochia; ita instituendo consecrationem, seu gradum Episcopalem, potuit non instituere, vt nemo consecraretur Episcopus, nisi sub pacto, vel promissione regendi aliquem Episcopatum, siue confusè, siue determinatè: & consequenter potuit etiam ex vi institutionis non obligare ad suscipiendum Episcopatum cum illa obligatione, & onere, & non alio modo. Ergo ex vi rationis non potest ostendi talis institutio, & consequenter nec tale ius naturale, etiam ex supposito institutionis ostendi potest.

6.

Deinde non colligi tale ius ex traditione Ecclesiast. quia renunciatio Episcopatus non est contra ius diuinum.

Venio ad aliam partem de traditione, seu consuetudine Ecclesiæ, & ostendo potiùs ex illa probari non esse indissolubilem vnionem Episcopi cum Ecclesia, siue particulari, ad cuius titulum ordinatus est; siue vniuersali, quoad vsum sui muneris ex officio, & obligatione. Et in primis id ostendo à contrario ex renunciatione. Nam renuntiatio Episcopatus simpliciter facta, & sine vlla translatione, non est contra diuinum ius: ergo vinculum Episcopi cum obligatione seruiendi Ecclesiæ vniuersali in aliqua eius diœcesi, etiam indeterminatè, non est de iure diuino. Consequentia clara est, quia, qui renuntiat simpliciter Episcopatui, nulli Ecclesiæ postea addictus manet, nec tenetur alicui inseruire ex officio: ergo si renuntiatio illa non est contra ius diuinum, nec obligatio illi contraria erit de iure diuino. Antecedens probatur primò ex dicto cap. *nisi cùm pridem.* Nam licèt dicat talem renunciationem

Probatur primò.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ciationem prohibitam esse sine licentia Papæ, nunquam dicit esse contra ius diuinum, sed in fine tantùm dicit, *Cedendi licentiam authoritate Apostolica tibi scias penitus interdictam.* Et rationem adiungit: *Quoniam etsi pennas habeas, quibus satagas in solitudinem aduolare, ita tamen astrictæ sunt nexibus præceptorum, vt liberum non habeas absque nostra permissione volatum.* Vbi satis clarè docet Innocentius, non diuina, sed apostolica authoritate, & per Ecclesiastica præcepta esse liberam cessationem interdictam; & addendo, *absque permissione nostra,* satis profectò significat non esse illam dispensationem in iure diuino, sed permissionem, vel licentiam, quæ multo faciliùs concedi potest. Quod sanè in modo, quo ibi illam concedit, satis ostendit; sic enim ait: *Quia verò in postulando cedendi licentiam instituisti, tibi te duximus relinquendum; vt si propter aliquam causam vtilem, & honestam in huiusmodi proposito perseueres, de licentia nostra cedas.* Hinc ergo colligimus illam licentiam non esse dispensationem in iure diuino; alioqui non tam liberè, ac facilè concederetur propter quamcunque causam vtilem, & honestam, & eius arbitrium eidem, qui licentiam petit, relinquendo. Etenim in matrimonio rato nemo dicet posse tam facilè licentiam concedi marito, vt relinquat sponsam liberam propter quamcunque causam; quam iustam, vel honestam iudicauerit: Nam, quia illa licentia non datur nisi dispensando in iure diuino, ideo multo rariùs, & ex grauissima causa diligenter examinata, & cognita conceditur. Ergo è contrario in nostro casu facilitas, & modus concedendi hanc licentiam ferè euidenter ostendit, illam non esse dispensationem in iure diuino.

7. Probatur secundò.

Et confirmat hoc magis idem Innocent. III. in cap. *Quidam*, eodem tit. vbi statuit, eum, qui hanc licentiam petiit, & obtinuit, cogendum esse renunciare, & rationem reddit: *Quia in postulatione huiusmodi, aut Ecclesiarum commoda, quibus præsunt, aut salutem videantur propriam attendisse.* In quibus verbis considero in primis hanc licentiam licitè peti, & concedi propter propriam salutem spiritualem petentis, etiamsi ratio communis boni non intercedat, dummodo (vt interpretor) aliunde possit communi bono sufficienter prouideri. Inde tamen, iudicio meo, efficaciter colligitur, licentiam illam non esse dispensationem in iure diuino; Alioqui propter solam priuatam vtilitatem non esset concedenda; cùm status ipse Episcopalis de se non sit tali vtilitati contrarius. Deinde considero, si vinculum Episcopi cum Ecclesia est indissolubile iure diuino, contra omnem rationem, & vltra humanam potestatem esse videri, vt aliquis contra voluntatem suam cogatur ad dissolutionem talis vinculi propter priuatam eius vtilitatem; solùm, quia talem licentiam postulauit, & obtinuit. Alioqui etiam in coniugio humano, si vir petiisset, & obtinuisset dispensationem matrimonij rati propter aliquam vtilitatem suam, non posset validè retrocedere, sed posset compelli ad vtendum tali licentia, quod certè incredibile est. Ergo cùm Pontifex in illo casu inuitum cogat ad cedendum Episcopatui, signum magnum est, firmitatem, vel dissolutionem huius vinculi ex humano iure maximè pendere, & non esse de iure diuino. Tandem confirmatur hæc pars ex eo, quòd hæc dissolutio fit ab Ecclesia in pœnam delicti, per depositionem, vt ibidem dicit Innocentius; quæ depositio non est tantùm quoad torum (vt sic dicam) seu quoad vsum, sed etiam est quoad vinculum. Nam reuera Episcopus à sua Ecclesia omnino separatur, & illa per depositionem priuatur; quod fieri non deberet, si vinculum esset iure diuino indissolubile; sicut non fit, nec fieri potest in vinculo carnalis matrimonij. Quod maximè vrget, quando talis depositio non fit in Ecclesiæ vtilitatem, vt fieri aliquando potest, sed fit in solam vindictam criminis, etiamsi Episcopus emendatus sit, & suæ Ecclesiæ æquè vtilis futurus esse credatur.

8. Probatur tertiò. Renuntiatio Episcopatus facta ex licentia Papæ absq; vrgenti causa tenet.

Vnde argumentor vlteriùs, quia aliàs sequitur ex contraria sententia renunciationem Episcopatus factam ex licentia obtenta sine speciali causa legitima, sed solùm, quia Pontifex vult petenti condescendere, cùm possit aliter æquè bene Ecclesiæ prouidere, esse nullam. Consequens autem est falsum; ergo. Sequela patet ex principio recepto, quòd dispensatio facta in diuino iure sine causa sufficienti, non solùm illicita est, sed etiam nulla. Falsitas autem consequentis à fortiori ostendetur ex dicendis statim de translatione; & ex parte ostensa est ex verbis, & modo loquendi Innoc. III. in d. cap. *nisi cùm pridem.* Et præterea ex consuetudine Ecclesiæ videtur satis nota; quia similes renunciationes facilè concedi consueuerunt, vel ex leuibus, & ordinariis causis, vel interdum ex speciali fauore, beneuolentia, aut remuneratione: & nemo circa valorem illarum scrupulum iniecit. Imò si ex eis nullum Ecclesiarum incommodum resultet, sed statim æquè bene eis prouideatur, facillimè possunt tales facultates honestari.

Innoc. III.

9. Probatur quartò. Non est cōtra ius diuinū ordinari Episcopum sine titulo.

Et confirmatur hoc, quia non est contra diuinum ius, vt Episcopus in principio consecretur sine titulo, aut prouisione alicuius propriæ Ecclesiæ, seu Episcopatus; ergo non est contra ius diuinum, vt postquam consecratus est, & alicui Ecclesiæ dicatus, per renunciationem maneat consecratus ab omni cura alicuius Ecclesiæ liber. Consequentia patet à paritate rationis: & antecedens constat, quia nulla talis prohibitio inuenitur iure diuino lata, nimirum, vt Episcopus non consecretur sine prouisione, seu titulo specialis Episcopatus; quia tale ius diuinum nec scriptum est, neque traditum. Quin potiùs olim sæpe ita factum esse probabilissimum est; sic enim multi credūt Petrum ordinasse Linum, & Cletum in Episcopos coadiutores suos sine titulo specialis Episcopatus. Idem alij credunt de aliquibus qui nonnunquam in antiquis Conciliis dicuntur Chorepiscopi, esse, scilicet, aliquos consecratos Episcopos sine propria ciuitate, aut Episcopatu, vt per villas, & alios minores populos totius diœcesis proprium Episcopum iuuarent. Nec etiam potest ratio talis prohibitionis diuina assignari, cùm talis ordinatio Episcopi, nec intrinsecam indecentiam, nec aliam inordinationem habeat. Et sæpe possit esse ad iuuamen aliorum Episcoporum vtilis, vel necessaria.

D. Petrus Linū & Cletū in Episcopos ordinauit sine speciali Episcopatu.

10. Probatur quintò. Sūmus Pontifex potest renuntiare Pontificatui.

Denique summus Pontifex non minus est Episcopus, & sponsus vniuersalis Ecclesiæ Catholicæ, quàm vnusquisque Episcopus sui Episcopatus; & præterea est proprius Episcopus Ecclesiæ Romanæ, & nihilominus renunciando in vniuersum suæ dignitati, & Pontificatui, & omni curæ pastorali, non agit contra ius diuinum, cùm licitè, & validè id facere possit, & aliquando factum sit; nec ad illam renunciationem est necessaria talis causa, quæ ad dispensandum in iure diuino

(c) 2007 Ministerio de Cultura

diuino sufficiat; sed sufficit voluntas Pontificis renunciantis, vt infrà ostendam: ergo vinculum illud summi Pontificis cum Ecclesia non est indissolubile iure diuino; cùm ex consensu partium (vt sic dicam) dissoluatur; ergo idem à fortiori dicendum est de cæteris Episcopis, seruata proportione, vt mox explicabo.

11. Probatur sextò. Translatio Episcoporũ non est contra ius diuinum.

Tandem possumus simile argumentum sumere ex translatione Episcoporum, nam hæc fieri non potest, nisi dissoluatur vinculum cum priori Ecclesia, alioqui non fieret translatio, sed multiplicatio Episcopatuum in eadem persona: sed hæc translatio non est diuino iure prohibita; ergo nec dispensatio Episcopi cum sua prima Ecclesia fuit iure diuino indissolubilis. Probatur minor, primò, quia omnia decreta antiqua, quæ trãslationem prohibent, nunquam indicant esse prohibitionem diuinam, sed Ecclesiasticam valde antiquam. Sic enim ait, d. Conc. Antiochen. cap. 21. *Nec inde transmigret secundùm pristinum de hac re terminum constitutum.* Secundò, nunquam fundant illam prohibitionem in prioris vinculi indissolubilitate, sed in incommodis, quæ ex illa sequuntur, quia ordinariè desideratur ex auaritia, vel ambitione, & est occasio, vt Episcopus propter spem, vel solicitudinem ascendendi ad pinguiorem Episcopatum, non amet primam sponsam, quantum debet, nec debitam curam, & solicitudinem illius gerat, quæ incommoda sunt extrinseca, & licèt sufficiant ad prohibitionem ordinariam Ecclesiasticam ferendam, non tamen ostendunt absolutè ius diuinum naturale, vel positiuum. Tertiò, quia eadem decreta non absolutè prohibent translationem, sed ne fiat propria authoritate, ac voluntate, sed *vel necessitate, vel authoritate maiorum*; vt dixit Pelag. II. d. epist. vel, *non sine causa*, vt dixit Gelasius.

Conc. Antioc.

Pelag. II. Gelas.

12. In multis prouinciis consuetudo transmutãdi Episcopatus introduci cœpta est. *Iul. I. Osius.*

Quartò est non leue signum, quòd sæpe contraria consuetudo in multis prouinciis Ecclesiæ introduci cœpta est: vt testatur Iul. I. suprà, & Osius in Conc. Sardicen. Non enim tam frequenter id fieret, si contra ius diuinum esse crederetur. Denique hoc maximè suadet vsus Ecclesiæ, quem nunc etiam vigere conspicimus, magna enim facilitate, & frequentia huiusmodi translationes fiunt; & quamuis credendum sit, semper intercedere rationabilem causam, ad prudentem, & ordinariam gubernationem sufficientem; nihilominus est euidens, non semper, imò raro desiderari causam publicam tantæ necessitatis, vel vtilitatis Ecclesiæ, quæ ad dispensandum in iure sufficiat. Quia ordinariè in huiusmodi translationibus possent æquè dignè, & sufficienter Ecclesiæ vacantes sine translatione prouideri, & nihilominus propter maiorem congru[illegible]iam, vel remunerationem personarum, [illegible] alias similes causas fiunt ascensus à minori ad maiorem Episcopatum. Quæ rationes sufficiunt quidem ad dispensandum in humano iure, non autem in diuino; ergo signum est sentire Pontifices, hoc totum esse Ecclesiasticum, non diuinum; alioqui sequeretur huiusmodi omnes prouisiones Episcopatuum per huiusmodi translationes esse non solùm iniquas, sed etiam inualidas, quod dicere absurdissimum est; esset enim hic intolerabilis error moralis in Ecclesia.

13. Cõclusio est vinculũ Episcopi cũ sua Ecclesia non esse ex iure diuino naturali, vel positiuo. *Hostiens. Maior. D. Thom. Soto.*

Concludo ergo, vinculum Episcopi cum sua Ecclesia, non esse iure naturali, vel diuino indissolubile. quæ fuit opinio Hostiensis, & Maioris, vt suprà retuli; & videtur communiter recepta per glossam, & Doctores in d. cap. *inter corporalia.* & cap. *nisi cum pridem.* Et idem mihi videtur sentire D. Thomas in loco paulo inferiùs citando. & Soto lib. [illegible] de [illegible] art. 1. post conclus. 9. vers. *Verum ex hoc*, quatenus ibi dicit translationes Episcopatuum propter incommoda, quæ sequuntur, prohiberi; per se tamen non esse malas; *nec cauendas esse nimium.* Idem sentiunt Thom. Sanch. lib. 7. de matrim. disp. 28. num. 13. & Petr. Ledes. tract. de matrim. quæst. 53. art. 3. post concl. 3. versu, *sed vt hæc.* Quatenus aiunt Episcopum electum, & confirmatum, si non sit consecratus, nec ordinatus in sacris, posse liberè resilire, & ad nuptias transire, quia non emisit votum castitatis, quo fiat inhabilis ad matrimonium; & addunt, hoc nullo iure illi prohiberi.

Sanch. Petr. Ledes.

14. Sed hoc vltimum videtur esse contra Innoc. III. in d. cap. *inter corporalia.* dicentem, *Sicut Episcopus consecratus sine licentia summi Pontificis suam non debet Ecclesiam derelinquere, sic nec electus, & confirmatus. Cùm non debeat in dubium reuocari, quin post electionem, & confirmationem canonicam, inter personas eligentium, & electi coniugium sit spirituale contractum, cui profectò Episcopalis dignitas,* id est, consecratio, *nihil addit.* Vtique quòd vinculum augeat, licèt addat specialem ordinis potestatem. Propter quod dicitur in cap. *licèt.* eodem tit. per consecrationem Episcopi eius spirituale coniugium cum Ecclesia confirmari. Quapropter censeo, Episcopum electum, & confirmatum ante sacram ordinationem non posse sine peccato resilire, & matrimonium contrahere sine Pontificis licentia. Et ita postea docuisse videtur Sanchez lib. 4. in Decalog. cap. [illegible] num. 6. Nihilominus tamen addo, si de facto contrahat matrimonium, esse validum propter rationem factam, & consequenter dissolui prius vinculum; & talem personam fieri inhabilem ad Episcopatum, secundùm præsentem Ecclesiæ morem. Et hoc satis est, vt intelligamus non esse indissolubile iure naturali, aut diuino vinculum Episcopale, sicut est vinculum matrimonij carnalis. Et respondendo ad argumenta, hoc magis declarabitur.

Episcopus electus & cõfirmatus ante ordinationẽ sacrã, validè, non licitè contrahet matrimonium.

15. Respõdetur ad fundamentum Caiet.

Ad fundamentum Caietani respondeo negando consequentiam dato antecedenti in bono sensu, supponit enim Episcopum esse causam principalem effectuum, seu functionum sui muneris, quod posset in rigore negari. Quia si sit sermo de functionibus ad potestatem ordinis pertinentibus, potiùs est causa instrumentalis, seu ministerialis. Nam sicut omnia sacramenta sunt Christi instrumenta in gratia, aliisque supernaturalibus effectibus præstandis; ita ministri sacramentorum in ipsis sacramentis efficiendis in virtute Christi, & vt instrumenta eius operantur. Vnde sicut sacerdos consecrat in persona Christi, & vt minister eius; ita & Episcopus eodem modo confirmat, vel ordinat, aut consecrat alios. Idémque ferè est de functionibus ad iurisdictionem spectantibus, quia semper Episcopi operantur, vt Christi vicarij. Nihilominus tamen loquendo moraliter de his actionibus, præsertim, vt ad gubernationem animarum, & ad iurisdictionem pertinent, non immeritò dicuntur Episcopi causæ principales, quatenus verè sunt Principes Ecclesiæ, & propriam, ordinariam, ac superiorem iurisdictionem habent, per quam quasi principali, ac propria virtute operantur,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

operantur, admodum causarum primarum, licèt à causa vniuersali, & magis superiori pendeant. Ex hoc autem antecedenti sic concesso, non rectè infertur teneri Episcopum ex iure diuino naturali ad permanendum in illo munere, nec sequitur vinculum Episcopi cum sua Ecclesia; vel cum Ecclesia vniuersali, esse immutabile quoad obligationem ministrandi in tali munere.

16. Causa principalis non tenetur ex natura sua assistere suo effectui, vt Caiet. affirmat.

Cùm autem ad probandam illationem Caietanus assumit illud principium, quòd *causa principalis ex natura sua tenetur assistere suo effectui*, si loquatur de causa physica naturaliter agente, est nimis metaphorica, & impropria locutio, ex qua nullum argumentum ad causam, & obligationem moralem assumi potest. Nam causa naturaliter agens non est capax obligationis, sed naturalis inclinationis, ac necessitatis in modo agendi, & ideo semper assistit effectui, si materiam, & alias conditiones necessarias coniunctas habeat, non tamen est simpliciter immobilis, quia potest priuari qualitate, per quam agit, vel aliter impediri. Vnde ad summum per quandam proportionem inferri potest, Episcopum, quandiu Episcopatum retinet, debere effectibus talis muneris assistere, non tamen rectè infertur teneri etiam ad illud munus semper retinendum. Quia non habet illud à natura, sicut causa naturalis habet suam virtutem agendi, sed medio voluntario consensu agendi, potestatem, quam habet, accepit; & ideo ex natura rei potiùs videtur posse per eandem voluntatem se priuare tali potestate; & consequenter obligationem assistendi talibus functionibus deponere. Sicut Rex est causa moralis principalis in suo regimine, cui tenetur assistere quandiu est Rex: non tamen tenetur iure natura semper esse rex, sed potest regno cedere, & ita illa obligatione priuari.

17. Confutatur idem principium alio exemplo.

Estque aliud exemplum fortius in causa partim morali, partim physica proxima principali. Nam coniuges sunt causa physica principalis prolis, & quatenus liberè conueniunt, sunt causæ morales, & per matrimonium quodammodo assumunt generandi munus, & nihilominus non tenentur semper iure naturæ ad vsum talis potestatis, sed possunt ex mutuo consensu perpetuò abstinere. Quòd si non possunt separari quoad vinculum, nec vnus potest negare alteri debitum ipso inuito, id non prouenit ex ratione causæ principalis, sed ex speciali ratione talis vinculi, & pacti, in quo non omnino æquiparatur illi vinculum Episcopi cum Ecclesia, vt iam tactum est; & respondendo ad aliam sententiam magis explicabitur. Quòd si quis vrgeat, quia consecratio Episcopi est indelebilis, ratione cuius non potest à se abdicare potestatem ordinis, quam per illam accepit; respondemus, nihil id referre, quia illa potestas per se sola non obligat ad vsum eius ordinarium, vt indicauit Pontifex in d cap. *inter corporalia*: nam in hoc sensu dixit, consecrationem Episcopi nihil addere vinculo eius. Et id probat, quia *Episcopali præditus dignitate*, id est, charactere, *potest nullius Ecclesiæ esse Episcopus*, & consequenter non habere obligationem talis muneris.

D. Thom.

Et eodem modo D. Thomas d. quæst. 185. art. 4. ad 3. dixit, non esse inconueniens, quòd talis potestas in aliquo Episcopo sit otiosa. Præsertim, quia non erit omnino otiosa, cùm possit quis ea vti ad aliquos Episcopos iuuandos ex consensu eorum.

18. Infirmatur fundamentũ alterius sententiæ.

Ad primum ergo fundamentum sententiæ Vasquez negatur assumptum, nimirum, vinculum Episcopi iure diuino naturali, seu ex vi suæ institutionis, vt à Christo factum est, esse indissolubile. Et ad primam probationem in contrarium, sumptam ex decretis antiquis prohibentibus, ne Episcopi suas Ecclesias deserant, iam responsum est, nunquam fuisse illam prohibitionem absolutam, sed cum illo addito, *sine debito ordine*, vel, *sine sedis Apostolicæ licentia*. Vnde non fundatur illa prohibitio in naturali illius vinculi indissolubilitate, sed potiùs illa prohibitio induxit eam indissolubilitatem, quam nunc tale vinculum habet; vnde cùm infertur, quòd si tale vinculum natura sua esset dissolubile, posset per voluntatem Episcopi dissolui: responderi posset, negando sequelam de facto; quia prohibitio Ecclesiastica voluntatem Episcopi impediuit; & sub Pontificis arbitrio in negotio illam constituit. Vnde potest etiam responderi concedendo sequelam attenta sola rei natura, & sublata Ecclesiastica lege prohibente. Aduertere autem oportet præcipuè in hoc posteriori membro, in assumptione muneris Episcopalis, pactum quoddam interuenire inter Episcopum, & suam Ecclesiam, seu inter electum, & eligentes, vt significauit Innoc. III. in d. cap. *Inter corporalia*. §. *Sicut enim*, ibi: *Inter personas eligentium, & electi*. Quocirca ex vi talis pacti tenebitur Episcopus non recedere à munere suscepto, saltem sine consensu alterius partis, nimirum, Ecclesiæ suæ, seu eligentium. Quia æquitas contractus postulat, vt sicut Ecclesia non potest Episcopum semel acceptum sua voluntate inuitum à se repellere; ita neque Episcopus possit illam inuitam deserere. Et ita supposito pacto, illa obligatio naturalis est, quamuis medio libero consensu vtriusque partis orta: & ita posset ex eodem mutuo consensu dissolui; nisi Ecclesiastica prohibitio interuenisset.

Ex vi pacti quod datur inter Episcopum & suam Ecclesiã, non potest Episcopus illam sine illius consensu deserere.

19. Respõdetur ad decreta antiqua.

Vnde patet responsio ad antiqua decreta, in quibus hæc vnio Episcopi cum sua Ecclesia coniugium spirituale vocatur; & per quandam similitudinem ad matrimonium carnale declaratur. Nam ratione pacti prædicti, vinculum illud coniugium vocatur; & comparatio illa cum matrimonio non est per propriam similitudinem, seu conuenientiam vniuocam, sed per quandam proportionalitatem; & ideo necessarium non est, vt in omnibus proprietatibus æqualitatem, aut similitudinem teneat. Nam in primis matrimonium carnale per solum consensum vtriusque coniugis fit ratum: coniugium autem spirituale Episcopi non est ratum per solam electionem ab ipso electo acceptatam, sed per confirmationem Pontificis fit ratum, vt dicitur in d. cap. *inter corporalia*, & d. cap. *licèt*. Deinde matrimonium carnale consummatur per vsum contrahentium, per quem vinculum ipsum multo fit indissolubilius, vt ex propria materia suppono. At verò spirituale coniugium quamuis consummari consecratione dicatur in d. cap. *licèt*, nihilominus nihil ei per consecrationem additur; vtique, quoad firmitatem vinculi; vt ex d. cap. *inter corporalia*, habetur. Præterea matrimonium consummatum per potestatem Pontificis dissolui non potest, vt suppono, coniugium autem spirituale etiam consummatum dissoluitur authoritate Papæ, vt vsu constat. Rursus in matrimonio carnali fieri non potest per dispensationem Papæ, vt vnus duas vxores simul habeat: in coniugio autem

(c) 2007 Ministerio de Cultura

autem spirituali fieri potest, & vnus Episcopus duas Ecclesias sponsas habeat, & sæpe fit. Ergo quamuis vinculum Episcopi cum sua Ecclesia vocetur coniugium spirituale, non est propterea necessarium, vt habeant similitudinem in naturali vinculi indissolubilitate.

20. Explicantur verba Innocentij in cōtrarium allata.

Ad verba autem Innocentij dicentis, *Deum sibi reseruasse huius vinculi Episcopalis dissolutionem*, respondeo hæc verba explicanda esse per illa, quæ inferiùs subdit. *Non enim humana sed potius diuina potestate coniugiū spirituale dissoluitur, cùm per translationem, depositionem, aut cessationem, authoritate Romani Pontificis (quem constat esse Vicarium Iesu Christi) Episcopus ab Ecclesia remouetur.* Igitur eo B modo, quo dissoluitur illud vinculum authoritate diuina, eodem modo vinculum factum est indissolubile authoritate diuina, id est, authoritate diuinitus data Vicario suo. Et eodem modo sibi Deus reseruauit illius vinculi solutionem, vtique per Vicarium suum: nam sicut Deus soluit per suum Vicarium, ita per eundem reseruauit. Et in eodem sensu *illa tria sunt reseruata Romano Pontifici, non tam constitutione canonica, quàm authoritate diuina*; quia ipsa constitutio canonica in authoritate diuina fundata est.

21. Declaratur vlteriùs Pōtificis mens, Episcopatus institutio est ex institutione diuina; determinatio verò quoad modū regiminis, & iurisdictionis est ex iure Ecclesiastico.

Declaratur ampliùs hæc mens Pontificis. Nam licèt Episcopatus sit ex immediata institutione diuina, nihilominus determinatio quoad modum regiminis, & iurisdictionis, & alias conditiones C talis prælationis, non est ex immediata Christi institutione, sed Vicario suo illam commisit: vt de diuisione diœcesum est clarum, & de iurisdictione magis, vel minus restricta, alibi diximus, & dicemus latiùs in 6. tom. ad 3. p. Sic ergo in præsenti, licèt Christus instituerit, vt Episcopi essent ordinarij Principes, Pastores, & Doctores suarum Ecclesiarum, determinationem illius prælationis quoad perpetuitatem, vel immobilitatem eius, suo Vicario commisit, & ab eius voluntate, & arbitrio prudenti, ac rationabili pendere voluit. Pontifices autem decreuerunt, vt talis cura esset perpetua, ita vt deseri non posset sine Pontificis licentia; & ideo facta hac determinatione, dissolutio manet reseruata Pontifici, non tam constitutione canonica, quàm diuina. Tum quia illa D determinatio ab institutione diuina suam vim, & efficaciam habet: tum maximè, quia facta determinatione, qui acceptat Episcopatum sub ea conditione, & modo, confirmationem eius recipit, vt sine licentia confirmantis illum deserere non possit, & sub eadem conditione obligationem acceptat: & ideo ex vi pacti, ac subinde ex naturali obligatione, non potest suo arbitrio retrocedere. Hinc ergo sufficienter solutum est primum argumentum, quod ex illo textu sumebatur. Nam reseruatio illa dicitur ex institutione diuina mediatè, non proximè, vt declaratum est.

Episcopū deserere Episcopatū reseruatur Papæ, ex institutione diuina mediatè, non immediatè.

22. Soluitur secūdum fundamentum.

Ad secundum fundamentum sumptum ex similitudine ad matrimonium carnale, iam responsum est, non esse necessarium, quòd exemplum sit in omnibus simile, sed satis esse, vt sit proportionale. Matrimonium enim, vt est contractus, est quodammodo naturale, & iuxta exigentiam naturæ habet quandam indissolubilitatem naturalem: coniugium autem spirituale est additum ex institutione diuina, quæ in particulari determinatur per constitutionem canonicam, & ideo magis determinata est ex natura rei indissolubilitas matrimonij, quàm Episcopatus. Quamuis etiam illa indissolubilitas matrimonij rati non sit tanta, quin per Pontificem possit dissolui; & tunc etiam non ab homine, sed à Deo dissoluitur; quia eius authoritate fit dispensatio.

23. Tertiū fundamentum enucleatur.

Ad tertium sumptum ex posterioribus verbis allegati textus dicentis, *non tam constitutione canonica, quàm institutione diuina*, reseruatam esse Deo dissolutionem Episcopalis vinculi, iam etiam responsum est, reseruationem dici esse ex institutione diuina, quia in illa radicatur; non quia immediatè ab illa sit, & eodem modo posse indissolubilitatem vinculi non absolutè, sed cum illa conditione, vt non fiat sine authoritate Pontificis, esse radicaliter ex institutione diuina, vel non sine interuentione pacti sub conditione, media authoritate diuina, per Pontificem determinati. Et ita etiam non obstant alij duo textus; imò hoc confirmant, quia caput *licèt*, expressè addit modum, quo spirituale coniugium indissolubile sit, scilicet, *sine authoritate Vicarij Christi*. quia contractum est per modum cuiusdam fœderis, sub tali onere, & conditione. Et ideo in cap. *nisi cum pridem*. fundamentum huius obligationis dicitur esse *fides data in contractione talis vinculi*. Non est ergo immediatè de iure diuino, sed mediantè data fide cum onere, & obligatione, seu conditione authoritate Pontificum præscripta.

24. Secūda opinio ait immobilitatē Episcopatus oriri ex voto quo Episcopus se obligat ad perpetuam curam suæ Ecclesiæ. *D. Thom. Carthus. Soto. VValdens.*

Orta hinc videtur alia opinio, dicens hanc immobilitatem Episcopatus cum obligatione non deserendi illum sua sponte, oriri ex peculiari voto, quo Episcopus se obligat ad perpetuam pastoralem curam talis Ecclesiæ. Hæc fuit sententia D. Thom. 2. 2. quæst. 184. art. 4. 5. & 8. & clariùs quæst. 185. art. 4. & quæst. 189. art. 7. & Opuscul. 18. Et sentit hoc votum esse solemne; & in eo fundari, quòd Episcopus non possit Episcopatum deserere, nec ad alium se transferre sine dispensatione Pontificis. Quam sententiam secuti sunt Carthusian. Opuscul. de regimine Episcoporum art. 3. Soto libro 10. de Iust. qu. 2. art. 4. & VValdens. in tom. 3. doctrinalis fidei. libro 3. tit. 2. capite 17. Et hoc putant necessarium ad veritatem status Episcopalis; quia existimant, non posse statum perfectionis sine voto solenni consistere. Et ratione huius voti indicat etiam D. Thomas in institutione Episcopi interuenire professionem solennem, per quam Episcopus in statu perfectionis constituitur. Cùm autem D. Thomas fateatur, hoc votum esse dispensabile per Papam, & id neget de votis solennibus religiosorum; necesse est ... non eodem modo de vtriusque solennitate senserit: ac proinde solennitatem huius voti Episcopalis esse tantùm quasi extrinsecam, E & accidentalem, ac iure humano introductam. Et ideo in præcedenti puncto dixi, D. Thomam in ea opinione fuisse, vt vinculum Episcopi cum sua Ecclesia non sit iure diuino indissolubile.

25. Reiicitur dicta opinio.

Verumtamen, si hæc sententia intelligatur de proprio voto, quod in promissione Deo facta consistit, non est probanda, quia nullum fundamentum habet; & cùm votum de se sit actus voluntarius, & consilij, non potest sine fundamento cogente affirmari, aut credi necessarium. Et ita sensit Caietanus super D. Thomam in citatis locis. Et declaratur, ac probatur; quia in primis consecrationi Episcopi, vt sic, nullum peculiare votum ex iure diuino, vel humano annexum est. Nam de voto castitatis iam dixi solum esse

Caiet. Cōsecrationi Episcopi nullū votū annexum est.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

esse consecrationi Episcopi coniunctum, quatenus illa consecratio supponit sacrum Ordinem, cui annexum est tale votum, vel obligatio castitatis non iure diuino, sed Ecclesiastico, vt lib. seq. dicemus. Potuisset autem Ecclesia illud coniungere ordinationi Episcopi, & non sacerdotij, id tamen non fecit, ideóque nunc non est alia obligatio castitatis in Episcopo, quàm in sacerdote; licèt fortè ex circumstantia personæ, in Episcopo sit maior, vt videbimus infrà. De voto item paupertatis, & obedientiæ res est manifesta. Idémque de quocumque voto aliquid faciendi ex vi consecrationis; nullum enim tale potest cum fundamento cogitari, nec in eo, qui absolutè renunciauit Episcopatui, aliquid eiusmodi reperitur: vt ex d. cap. *inter corporalia,* colligitur. Et tamen in illo manet quidquid consecrationi Episcopali annexum est. Idémque est de illo, qui sine titulo alicuius Ecclesiæ Episcopus consecratur. Nam cùm illi non imponatur pastoralis cura, non potest votum illius emittere.

26. Nullũ votũ fit ab Episcopo electo & confirmato acceptãte Episcopatũ.

Deinde nec tale votum fit ab Episcopo electo, & confirmato, acceptante, & suscipiente pastoralem curam. Quia vel illud votum est de præstandis, ac exequendis actionibus sui muneris, vel de perseuerando in illo munere: neutrum dici potest. Ergo. Probatur prior pars; tum quia vel illud votum cadit in solas actiones, ad quas Episcopus tenetur ex præcepto charitatis, vel iustitiæ ratione officij: & sic non est verisimile imponi tale votum ex obligatione, cùm prior obligatio sufficiat. Nec peccatum Episcopi omittentis actiones debitas ratione officij habet specialem malitiam sacrilegij contra votum, sed solam, quam habet ex transgressione officij, vel præcepti. Vel illud votum esse creditur de aliquibus operibus supererogationis, quæ aliàs non sunt in præcepto, & tale votum esset nimis onerosum, & propria sponte rarò, vel nunquam fit: nec credo posse Episcopum per Ecclesiam cogi ad illud emittendum. Imò indefinitè factum, esset indiscretum: & constat de nullo particulari actu fieri. Nam si Episcopus in sua institutione aliqua in particulari promittit, vel iurat, illa non sunt vota specialia Deo facta, sed vel humanæ promissiones, vel iuramenta, quibus priores obligationes magis confirmantur: vt videre licet, in cap. *ego N.* de iureiurando, & in forma iuramenti, quæ in Pontificali Romano habetur.

27. Non fit votũ ab Episcopo perseuerãdi in suo munere.

Altera verò pars de voto perseuerandi in munere probatur primò ex d. cap. *Nisi cùm pridem,* in fine, vbi dicitur, Episcopatum esse ligatum nexibus præceptorum, ne volare possit ad religionem sine licentia Papæ: & non dicitur esse ligatum voto. Secundò, ex eodem cap. §. *Verùm si.* vbi illa obligatio perseuerandi in fide data fundari dicitur; fides autem data fuit non per votum proprium Deo factum, & speciale, sed per pactum ipsum inclusum in acceptatione talis muneris cum tali onere, & obligatione lege Ecclesiastica præscripta. Tertiò, quia hæc obligatio sufficit, & ideo vltra illam, non est, cur cogatur Episcopus ad superaddendam voti obligationem; neque ipse sua spontanea voluntate tale votum facere intendit; nec vult se amplius obligare, quàm iure diuino, vel Ecclesiastico teneatur. Quartò, quia quando cum aliquo dispensatur, vt renuntiet, vel transeat ad alium Episcopatum, non censetur fieri dispensatio in aliquo voto; alioqui talis dispensatio sine sufficienti causa fa-

A cta, esset nulla; quod est incredibile, vt iam ostensum est. Nam si impleatur illa conditio, vt renuntiatio, vel translatio non fiat sine licentia Romani Pontificis, actus sine vllo scrupulo recipitur, vt validus communi vsu Ecclesiæ; quidquid sit de honestate illius, vel culpa, ob defectum rationabilis causæ.

28. Immobilitas status Episcopi vnde oriatur.

Vnde ad præcipuam difficultatẽ, propter quam hæc omnia diximus, respondemus ad immutabilitatem status Episcopi sufficere moralem obligationem permanendi in illo munere ortam ex pacto inito cum Ecclesia, incluso in ipsa acceptatione Episcopatus cum conditionibus præscriptis, vel ex mutuo consensu contrahentiũ; vel ex iure B pontificio. Imò existimo ad rationem status sufficere pactum de se perpetuũ, à quo recedere quis non possit sine consensu alterius contrahentis. Ideóque licèt à Pontificibus non esset addita illa conditio quòd Episcopus nõ possit deserere suam Ecclesiam sine sua licentia, satis esset ad rationem status, quòd non possit illum dimittere sine consensu ipsius Ecclesię, seu eligentium. Quia (vt c. 1. dixi) hæc immobilitas necessaria ad statum, non est metaphysica, sed moralis, & ideo per solum pactum sufficienter firmari potest, etiamsi rarò possit aliquando per easdem causas dissolui. Hæc autem firmitas multum aucta est in Episcopatu per conditionem additam per Ecclesiastica decreta: C ideóque illa satis, supérque est ad rationem status. Vnde cùm in hac vltima replica dicitur, statum perfectionis non posse constitui sine proprio voto, siue solemni, siue non solemni, negatur assumptum, quia votum non est causa adæquata status, nec id vlla ratione probatur. An verò, quãdo status firmatur voto, illud esse solemne oporteat, postea videbimus, priùs enim oportet explicare, quid illa solemnitas supra votum addat.

Immobilitas requisita ad statum non est metaphysica, sed moralis.

29. Explicatur D Thom. Caietan.

Ad D. Thom. autem respondet Caiet. illum nõ fuisse locutum de proprio voto, sed lato modo vocasse votum pactum illud, quo se obligat Episcopus ad tale munus. Nam quia tale pactum voluntarium est, & religiosum, id est, ad cultum Dei D spectans, & postquam factum est, de se perpetuò obligat, ideo quandã analogiam habet cum voto, & lato modo solet ita nuncupari. Quomodo in Baptismo dicuntur fideles votũ facere profitendi Christianã fidem, & se subiiciendi Ecclesiæ, cùm tamen proprium votũ non sit, vt alibi diximus. Et in eodem sensu vocatur quodammodo professio, quã facit Episcopus, cum instituitur: non quia illa cum proprio voto ad Deum fiat, nec quia sit eiusdem rationis cũ professione religiosa, de qua postea dicturi sumus; sed generali appellatione, qua dicitur aliquis profiteri malitiam, vel seruitutem, aut subiectionem, cùm se adscribit tali muneri, & promittit vel vsum eius, vel fidelitatem, aut quid E simile. Qui modus professionis, si aliàs est de se perpetuus, ad statum sufficit, & consequenter ad illam satis est illa solemnitas, quæ morali modo ad publicam, ac perpetuam obligationem, vel per leges postulatur, vel ex natura rei sufficiens est, si humanæ leges nihil speciale disponant.

30. Satisfit ex dictis secundæ rationi dubitandi.

Et per hæc satisfactum est secundæ rationi dubitandi in principio positæ. Concedimus enim Episcopum non constitui in statu propriæ perfectionis ex vi solius consecrationis; imò nec consecrationem esse necessariã, vt Episcopus censeatur in tali statu constitutus. Quia si sit electus, & cõfirmatus, iam est in statu, iuxta decis. Innoc. III. in d. cap. *cum inter corporalia.* Et consequenter ille status erit perfectionis, iuxta dicenda in punct. seq.

F Imò

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Imò ait Innocentius, consecrationem nihil addere illi statui; quod suprà de vinculi immobilitate declaraui. Nam respectu operationum perfectarum aliquid addit, cùm plura, & satis magna, & perfecta possit facere Episcopus consecratus; quæ sine consecratione per seipsum perficere non potest: & ideo fortasse tunc dicitur esse, quasi in statu consummato in d. cap. *licet*.

31. *Satisfit secundæ parti eiusdem rationis dubitandi.* Deinde ad alteram partem de prælatura, iam ostensum est, quomodo habeat immobilitatem ad statum sufficientem. Nec obstat, quòd illa immobilitas ex iure Canonico pendeat, quia etiam fundatur in pacto quasi intrinseco illi muneri, & per ius Canonicum quasi completur, quod ferè in omni statu inuenitur. Addo denique cùm hic statu intrinsecè pendeat ex confirmatione Papæ, etiam modo stabilitatis suæ pendere quasi intrinsecè ex modo, quo Papa illum confirmat; quia ipse est præcipuum caput in terris cuiuscumque Ecclesiæ tam vniuersalis, quàm particularis; & ideo eius consensus in tali vinculo constituendo principaliter postulatur; & ab illo maximè pendet eius firmitas. Per ius autem Canonicum declaratum est, Romanum Pontificem non aliter habere ratum tale vinculum, nisi sub ea conditione, vt sine suo consensu dissolui non possit; & ideo nihil obstat, imò iuuat, quòd hæc firmitas ex iure Canonico pendeat.

CAPVT XVII.

Vtrùm Prælati sæculares Episcopis inferiores, vel etiam Parochi sint in statu perfectionis.

1. *Aliqua sunt ad quæstionem supponenda.* HÆc quæstio tacta est in rationibus dubitandi in præced. cap. propositis: & D. Th. in d. q. 84. illam tractat; quia est ad plenam cognitionem status perfectionis necessaria. Obseruãdum enim in primis est, in ea considerari hos prælatos præcisè ratione muneris, secluso voto castitatis, quod habent, vt clerici in sacris ordinati, de quo statu infrà dicendum est. Vnde consequenter supponimus hos non esse in statu perfectionis acquirendæ; quod à fortiori probant, quæ de Episcopis diximus; ideóque agimus de statu perfectionis exercendæ. Deinde supponimus, ex vi solius ordinationis, non esse hos prælatos in statu perfectionis exercendæ; quod etiam ex his, quę de Episcopis diximus suaderi potest. Item de omnibus clericis infra ordinem sacerdotis constitutis, est id manifestum; quia ex vi solius ordinationis non obligantur, nec deputantur ad opera perfectionis. Et licèt ratione status clericalis, vel specialem aliquam obligationem habere possint ex præcepto Ecclesiæ, vt ad recitandas horas, vel etiam maiorem vitæ honestatem, ac decentiam requirant, nihilominus hæc omnia non attingunt proprium aliquem perfectionis gradum, sed pertinent ad communem viam præceptorum. Nam etiam in laicis pro diuersitate statuum possunt plures, vel pauciores obligationes reperiri. Quapropter status talium clericorum non excedit communem statum vitæ Christianæ; licèt intra latitudinem illius digniorem gradum obtineat.

Certum est clericos infra ordinem sacerdotis non esse in statu perfectionis.

2. *An simplices sacerdotes in statu perfectionis sint.* De simplicibus autem sacerdotibus nonnullum dubium esse potest, an ex vi sacerdotalis characteris possint dici in statu perfectionis constituti. Non enim desunt, qui ita sentiunt, vt videre licet in Antonin. 3. p. in Prolog. §. 4. & 5. & August. de Ancon. lib. de Potest. Eccles. q. 76. art. 1. Et suaderi potest, quia ex vi sui ordinis habet proprium vitæ institutum immutabile, & ad excellentissima opera, quæ [illegible] perfectionem requirunt, ordinatum. Nimirum ad consecrandum corpus, & sanguinem Domini, & ad offerendum Deo diuinissimum sacrificium, & vt Sacerdos sit mediator inter Deum, & populum, nomine totius Ecclesiæ pro fidelibus intercedendo. Quæ omnia adeò sunt excellentia, vt si comparetur consecratio Episcopi ad ordinationem sacerdotis, in eo præcisè, quod vnaquæque per se cõfert, altior videatur sacerdotis ordinatio quàm Episcopi consecratio. Ergo sacerdos ex vi sui ordinis constituitur in statu perfectionis exercendæ. Et confirmatur: nam ratione sui ordinis tenetur ad maiorem vitæ puritatem, quàm omnes inferiores; & ideo eius peccatum cæteris paribus grauius est: vt sentiunt Gregor. in Pastoral. & Ambros. & Chrysost. in lib. de sacerdotali dignitate.

Antonin. August. de Ancon. Probatur pars affirmatiua.

D. Gregor. D. Ambros. D. Chrysost.

3. *Pars negatiua ostenditur. D. Thom. Caiet. Gerson. Antonin. Ancona.* Contrarium nihilominus sentiunt D. Thomas, & Caietan. Gerson, & alij statim citandi. Imò etiam Antoninus, & Ancona limitant suam sententiam, dicentes, presbyteros lato modo, & non proprio, esse in statu perfectionis. Potestque suaderi D. Thomæ sententia, quia clerici etiam sacerdotes ex vi suæ ordinationis non obligantur ad perficiendos alios, nec ad propriam perfectionem acquirendam, nec ad opera supererogationis, præscindendo nunc à voto castitatis. Et quamuis teneantur dignè ministrare, in rigore satisfaciunt huic obligationi seruando præcepta, & in gratia ministrando. Quam obligationem habet etiam populus Christianus suo modo, quatenus tenetur communicare, & dignè ad tantum sacramentum accedere. Quòd verò hæc obligatio sit maior in sacerdote, solùm constituere videtur differentiam secundùm magis, & minus, intra latitudinem generalis status vitæ Christianæ, quæ præceptorum obseruatione contenta est, & habet ordinem, vel gradus iuxta varias personarum conditiones, & dignitates, etiamsi statum perfectionis non profiteantur, nec ad illum ascenderint.

4. *Resolutio quæstionis sit sacerdotes saltè inchoatiuè esse in statu perfectionis.* Et vterque modus dicendi potest facilè defendi; quia dissensio videtur esse magis de modo loquendi, quàm de re. Nihilominus tamen negare non possum, quin sacerdotes habeant aliquo modo statum perfectionis saltem inchoatum: tum, quia habent sacrum ministerium valde excellens, ratione cuius ad magnam honestatem, & virtutem obligantur: vt docent Patres scribentes de sacerdotio; præsertim Chrysost. & Ambros. Vnde D. Thom. q. 184. art. 8. fatetur, maiorem sanctitatem requiri in sacerdote propter excellentiam ministerij, quàm in non sacerdote. Et Caiet. in eadem q. a. 4. dicit ex hypothesi, quòd si obligatio ad maiorem perfectionem sufficeret ad statum perfectionis, sacerdos ex vi sui ordinis esset in statu perfectionis. Ego autem suprà ostendi, sacerdotem non minus obligari ad exteriorem, quàm ad interiorem virtutem, & certè in Pontificali Romano, Isidoro, & aliis, etiam externa munera perfectionis tribuuntur sacerdoti; vt inferiùs in hoc capite videbimus. Quapropter censeo sacerdotes ex vi sui ordinis habere statum altiorem, & sanctiorem, qui ab eis nonnulla perfectionis opera requirit; ratione cuius obligationis meritò dici possunt esse aliquo modo, saltem inchoatiuè, in statu perfectionis.

D. Thom.

Caiet.

Nostra

(c) 2007 Ministerio de Cultura

5. Opinio affirmans prælatos inferiores Episcopis esse in statu perfectionis. *Gerson. Henriq. Maior.*

Nostra verò quæstio propria est de prælatis, vel pastoribus animarũ inferioribus Episcopis; an ex vi prælationis, seu muneris sui simpliciter sint in statu perfectionis? In quo puncto indistinctè de omnibus, parochos etiam includendo, partem affirmantem docuit Gerson in d. tractat. de statu perfectionis. Alphab. 67. liter. V. & seqq. in 3. p. Sequitur Henriq. quodlib. 12. q. 28. & 29. & Maior 4. dist. 38. q. 7. Fundamentum huius sententiæ est, quia isti omnes ex vi sui muneris obligantur ad opera valde perfecta, nimirum, ad curandum de salute aliorum, eos illuminando, & perficiendo, & ad animam pro illis ponendam, si oportuerit. Confirmatur, quia Discipuli Christi, quos specialiter elegit, & misit binos ante faciem suam, Luc. 10. fuerunt in aliquo statu perfectionis supra communem plebem; sed illis succedunt parochi, & isti inferiores prælati, vt docet Clemens epist. 1. ergo isti etiam illum statum perfectionis participant: súntque in secundo gradu post Episcopos, sicut illi discipuli post Apostolos in secundo ordine fuerunt, teste Hieronymo epist. 127. ad Fabiolam, marg. 6.

Clemens.

Hieronym.

6. Contraria sententia est D. Thomæ.

Contrariam sententiam tradit D. Thomas in d. q. 184. art. 6. Eiúsque fundamentum est, quia hi prælati non consecrantur voto ad hæc munera exercenda, nec ad permanendum in illis; & ideo dici non possunt esse in statu perfectionis, etiamsi dici possint habere officium, vel ministerium ad perfectionem pertinens. Et hanc opinionem docet ibi Caietanus, licèt fateatur, diuersitatem ferè esse de modo loquendi; quod certè magna ex parte ita est. Vt ergo verborum contentionem, quoad fieri possit euitemus, & rem ipsam explicemus, distinguamus illas duas voces, *status*, & *perfectionis*; & de singulis videamus, quomodo possint his pastoribus animarum attribui, & inde constabit, an coniunctum, scilicet, *status perfectionis*, in eis reperiatur.

Caiet.

7. An prælati inferiores Episcopis habeant immutabilitatem, & obligentur ad permanendum in suo munere. Pars negatiua. Probatur 1. *D. Thom.*

Et primùm circa statum quæri potest, an isti habeant in suis muneribus immutabilitatem sufficientem ad statum. Et vt quæstio clariùs de re sit, interrogatio est, an isti inferiores pastores teneantur, & in rigore obligentur ad permanendum in suo munere. Nam si obligantur, habebunt in eo munere immobilitatem ad statum sufficientem; secus verò erit, si liberum eis est ministerium illud deserere. In hoc ergo puncto D. Thom. suprà videtur negare absolutè istos inferiores animarum pastores obligari ad perseuerandum perpetuò in suo munere. Idem habet in d. q. 184. art. 6. & q. 189. art. 7. ad 1. Qui fundatur præcipuè, quia isti pastores non se obligant voto, nec Episcopi. Sed si intelligatur de proprio voto, iam ostensum est, etiam Episcopos non obligari voto; si verò sumatur latè pro pacto, vel promissione mutua, & onerosa facta cum Ecclesia, vel prælato eius, vnde constat hos pastores non habere obligationem proportionatam suo muneri: respondet Caietanus non habere illam de iure diuino, sicut habent Episcopi: nec de humano, quia scriptum non est. Sed de hoc posteriori iure infrà dicetur. De priori verò iam ostensum est, etiam Episcopos non habere illam obligationem absolutè de iure diuino. Si autem Episcopi dicantur illam habere medio pacto, quia naturale ius obligat ad pacta seruanda: idem cum proportione dicetur de his inferioribus, quia etiam de illis dicetur, ex pacto obligari; nec oppositum probat Caietanus, vt videbimus.

Reiicitur tamen probatio.

Caiet.

8. Probatur 2.

Aliter videtur D. Thomas probare non esse in his pastoribus obligationem retinendi curam animarum, quia possunt liberè eam deserere, vt ad statum religionis transeant. Id enim liberè sine licentia Papæ, vel Episcopi facere possunt; iuxta decretum Concil. Tolet. IV. c. 49. aliàs 50. vbi sic dicitur: *Clerici, qui Monachorum propositum appetunt, quia meliorem vitam sequi cupiunt, liberos eis ab Episcopo in monasterium largiri oportet ingressus, nec interdici propositum eorum, qui ad contemplationis desiderium transire nituntur.* habetur in cap. vnic. 19. q. 1. & in q. 2. c. 2. de his, qui sub Episcop. curam habent animarum. Idem statuit Vrbanus Papa II. dicens: *Si quis horum, qui in Ecclesia sua sub Episcopo populum retinet, & seculariter viuit afflatus Spiritu sanctò in aliquo monasterio, vel regulari canonia saluare se voluerit, quia lege priuata ducitur, nulla ratio exigit, vt à lege publica constringatur.* Et infrà: *Quisquis ergo hoc spiritu ducitur, etiam Episcopo contradicente, eat liber nostra authoritate.* Propter quæ iura idem docet D. Thom. d. q. 184. art. 6. & q. 189. a. 7.

Concil. Tol.

Vrbanus Papa.

D. Thom.

At verò ex hoc signo non colligitur, istos prælatos, vel parochos non habere obligationem permanendi in suo munere sufficientem ad statum, sed ad summum probat, non esse illam obligationem omnino absolutam, sed includere conditionem non repugnantem statui maioris perfectionis. Probatur à simili. Nam religiosus professus in vna religione potest secundùm ius commune transire ad arctiorem religionem, cap. *sanè*, & cap. *licèt*, de regularibus; quod non obstat, quominus antea esset in statu perfectionis, licèt minus stricto, vel perfecto. Et ratio est, quia immutabilitas status perfectionis per se solùm opponitur retrocessioni, iuxta verba Christi Domini, quæ ipse D. Thomas allegat, Luc. 9. *Qui mittit manum suam ad aratrum, & respicit retrò, non est aptus regno Dei.* Et ideo non excludit ascensum ad vlteriorem gradum intra latitudinem status perfectionis. Hæc autem ratio non minus procedit in Curato respectu religiosi status, quàm in statu religioso inferiori respectu altioris: ergo non obstante hac licentia transeundi ad religionem, poterit munus prælatorum inferiorum esse sufficienter immobile ad statum.

9. Impugnatur ratio tradita.

Instat verò Caietanus; quia si Curati essent in statu perfectionis, essent in altiori statu, quàm religiosi, quia essent in illo, vt perfectores, & non tantùm vt perficiendi, & consequenter non possent ad statum religionis transire. Sed hoc non obstat, quia licèt essent in statu perfectorum, essent in illo in gradu imperfecto; & moraliter est melius, & securius esse in statu perfectionis acquirendæ. Eo vel maximè quod totum hoc pendet ex iure Ecclesiæ, quæ censuit ad commune bonum animarum expedire, vt in Episcopis non fiat mutatio tam facilè, sicut in parochis, quia facilè potest per Episcoporum prouidentiam suppleri, quod non ita erat in Episcopis.

10. Soluitur instantia Caietani.

Aliud denique signum huius mutabilitatis repugnantis statui, affert D. Th. quia isti pastores inferiores possunt renũtiare suis officiis, seu beneficiis, ac dignitatib. sine licentia: in quo differunt ab Episcopis. Vnde colligit, eos non habere obligationem perpetuam, quam Episcopi habent; quia in obligatione de se perpetua solus Papa potest dispensare. Ergo non habent inferiores immobilitatem ad statum necessariam, nam hæc non est sine obligatione de se perpetua. Verumtamen etiã hæc ratio nõ caret difficultate, duobus enim modis potest intelligi, hos prælatos posse cedere suis muneribus, vel officiis. Primò, quia sola sua volun-

11. Probatur 3. eadem pars negatiua. *D. Thom.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

voluntate sine dependentia ab aliquo superiore, & sine violatione alicuius iuris possunt id facere; quia nulla obligatione, vel diuina, vel ex lege humana tenentur. Secundò, quòd possint id facere consentiente, vel dispensante superiore, & non aliter. Priori modo intellexit rationem illam Caietanus. Ait enim, nec iure diuino, nec humano obligari hos ministros Ecclesiæ in suis muneribus perseuerare; quia non inuenitur tale ius scriptum.

12. Impugnatur prolatio. Sed quoad hanc partem contrarium videtur certum. Nam in cap. *admonet*, de renuntiatione, Alexander III. cuidam Episcopo mandat, vt non permittat suis clericis dimittere Ecclesias, quas habent, *ipso inconsulto*, id est, *inuito*, vt ibi significat glossa, & exponit Panorm. & sumitur ex aliis iuribus, in quibus talis renunciatio sine licentia Episcopi prohibetur: vt patet ex cap. *si quis vero*, cum tribus sequentibus. & cap. *Episcopus, de loco*. 7.q.1. vbi clerici prohibentur deserere suas Ecclesias, vel transire ad alias sine suorum Episcoporum licentia; & si faciant, reuocari posse, & si pertinaces sint, grauiter puniendos esse decernitur. Et est communis sententia Canonistarum, quos latè refert Flammin. lib. 7. de resignat. benefic. q. . à principio. Eamdémque sententiam supponit D. Thomas d. q. 184. art. 6. dicens, posse Archidiaconum, vel Curatum relinquere suam Ecclesiam de licentia sui Episcopi, vbi licentiam, tanquam necessariam postulat. Non esset autem necessaria, nisi præcederet obligatio saltem Canonici iuris.

(Panorm. — Flammin. — D. Thom.)

13. Reiicitur Caietani responsio. Respondet autem Caietanus hanc licentiam non requiri propter prohibitionem, vel, quia Curatus sit obligatus ad perpetuam curam animarum, *sed propter obligationem fidelitatis, quam debet Episcopo, eo quod officialis eius est. Nam hoc, ait, quilibet officialis debet domino suo.* Sed in primis contrarium colligitur ex dictis iuribus: & deinde sine iure positiuo nulla esse posset talis obligatio fidelitatis propria, & rigorosa, id est, quæ sub graui culpa esset, & grauiter ab Ecclesia puniri posset. Vtrumque declaro. Quia vel illa obligatio quam fidelitatis Caietanus appellat, est merè naturalis, id est, absque interuentu alicuius pacti, vel dispositionis legis humanæ, sed intrinsecè orta ex ipso officio; ratione cuius dicitur officialis debere hoc domino suo; nisi à superiori domino vocetur, vt Caietanus ait, etiam si speciale pactum de hoc non intercedat, nec lex vlla id disponat. Et hæc obligatio vel est nulla, vel ad summum esse potest ex quadam honestate, vel decentia; non verò ex rigorosa, &, vt ita dicam, legali obligatione. Nullus enim famulus, operarius, aut minister, vel officialis alterius tenetur in suscepto ministerio, vel alterius seruitio permanere, si de illa re pactū inter eos in ipsa conuentione non præcessit. Nam secluso pacto, sicut dominus liber manet ad dimittendum famulum, vel officialem; ita & officialis ad relinquendum dominum; quia hoc postulat mutua æqualitas, si aliter inter eos conuentum non sit: nec potest dari naturale fundamentum maioris obligationis.

14. Infirmatur vlteriùs eadē responsio. Igitur ex natura rei solùm cogitari potest quidam vrbanitatis titulus, ne quis insalutato domino, vel prælato recedere videatur. At verò talis obligationis transgressio, vel omissio per se non sufficit ad grauem culpam, vel pœnam, secluso iure positiuo speciali. Et ad summum obligat ad petendam licentiam; non verò ad expectandum consensum. In his autem Curatis, vel prælatis inferioribus obligatio est rigorosa, & non est tantū ad petendam licentiam, sed etiam ad consensum superioris expectandum, vt ex citatis iuribus, & Doctoribus constat. Imò Episcopus non potest illam licentiam dare sine graui causa, vt eadem iura disponunt. Et specialiter Pius V. in motu proprio 58. in bullario, & incipit, *Quanta Ecclesiæ Dei* &c. Denique vbi non est promissio, non est propria obligatio fidelitatis; ergo seclusa promissione seu pacto, non potest talis obligatio naturalis affirmari: præsertim, cùm idem Caietanus neget teneri Curatos ad permanendum in suo munere ex iure diuino naturali. Quòd si quis dicat ibi interuenire pactum, & promissionem, in qua talis obligatio fundetur. Instamus in primis ad hominem contra Caietanum; quia tunc nulla erit in hoc differentia inter Episcopos, & inferiores pastores. Deinde interrogabimus, vnde sit annexum illud pactum tali muneri; non enim ex solo iure diuino naturali; quia posset Ecclesia statuere alium modum conferendi hæc officia, vel beneficia, vel recipiendi hos ministros sine tanto onere; nec id esset intrinsecè malum: ergo fundamentum talis obligationis semper reducitur ad ius positiuum, quo explicatum est, talia ministeria cum tali onere, vel sub tali conditione conferri.

(Pius V.)

15. Non requiritur votum ad status immutabilitatem. Quapropter licèt D. Thomas hanc obligationem ex pacto, vel Ecclesiastica lege agnoscere videatur, quatenus ait, quòd sine licentia superioris tale officium dimitti non potest; nihilominus negat sufficere ad statum; quia illa obligatio non est talis, vt solus summus Pontifex in ea possit dispēsare; & apertè declarat vim rationis in hoc ponere, quòd isti prælati non se obligant voto perpetuo ad retinendum tale munus: in hoc enim ponit differentiam inter ipsos, & Episcopos; propter quam dicit, hos esse in statu perfectionis, & non inferiores. At contra hoc est, quia suprà ostendimus tale votum non esse simpliciter necessarium ad statum: nec Episcopos habere illud distinctum à pacto incluso in conditione, sub qua Episcopatum acceptant. Vnde sumitur argumentum, quia in Episcopis sufficit obligatio in tali pacto, vel in Ecclesiæ constitutione fundata. Ergo sufficiet etiam in inferioribus: nam illi etiam sub simili conditione, & tacito pacto tale munus acceptant.

16. Non requiritur quòd solus Papa possit dispēsare. Neque obstabit, quòd in Episcopis necessaria sit licentia Papæ; in aliis Episcoporum sufficiat. Quia hoc potest inde prouenire, quòd Episcopus non habet alium superiorem proximum; inferiores autem habent Episcopos superiores. Vnde quando prælatus non Episcopus ex priuilegio soli Papæ subiectus est, non potest sine licentia Papæ suo munere cedere, iuxta capitulum vltimum, de Renuntiatione. Et ipse Papa, quia superiorem in terris non habet, per se potest renuntiare Papatui sine alterius hominis consensu, iuxta c. 1. de Renuntiat. in 6. ibi: *liberè valet*, &c. vbi glossa & Doctores id notant. Ergo sicut in Episcopis non est contra rationem status, quòd de licentia Papæ possint Episcopatum relinquere; ita nec in inferioribus prælatis obstabit, quòd ex licentia Episcopi renuntiare valeant.

17. Non obstat, quòd difficiliùs dispensetur cum Episcopis. Et eadem ratione nō obstat, quòd hæc licentia difficiliùs Episcopis, quàm cæteris cōcedatur, nec quòd Episcopi nō possint transire ad statum religiosum sine licentia obtenta: inferiores verò possunt. Tum, quia hæc omnia ex positiuo iure pendent; & quod statuit in Episcopis, posset etiam in aliis ordinare, si communi bono ita esset necessarium. Et è contrario posset etiam iure Ecclesiastici statui, vt Episcopus ad religionem sua sponte,

&

(c) 2007 Ministerio de Cultura

& sine speciali licentia transire posset: nam hoc non est contra vllum diuinum ius; sicut in speciali casu id concessum videtur in cap. *per tuas.* de voto. Tum etiam, quia illa differentia solum est secundum magis, & minus: vnde solum potest ex illa inferri, statum Episcoporum esse firmiorem, & nobiliorem; non verò, quòd in reliquis non sit etiam immobilitas ad statum sufficiens. Et ratio à priori est; quia quod pacto, & iure communi stabilitum est, de se est moraliter satis firmum, & stabile, etiamsi per dispensationem superioris mutari possit. Nam id, quod per solam dispensationem alterari potest, & pendet à voluntate alterius, moraliter censetur esse subdito per se impossibile; ideóque contraria immobilitas ad statum sufficit. Præsertim, quando ad talem mutationem magna causa de iure postulatur, vt in præsenti casu secundùm iura necessarium est. Denique non inuenitur maior firmitas in ipso summo Pontifice; imò illi non est necessaria alicuius hominis licentia, vel consensus, vt possit abdicare à se papatum; & nihilominus ratione illius non minus est in statu, quàm cæteri Episcopi; quia satis esse censetur, quòd habeat de se perpetuitatem, & quòd illam mutationem facere non possit, nisi ex grauissimis causis; ergo cum proportione similis stabilitas in aliis sufficiet.

Ad status immutabilitatē sufficit, quòd ille de se habeat perpetuitatem, & quòd quis mutationē facere nequeat, nisi ex grauissimis causis.

18. Probabile est in prælatis inferioribus sufficiētiam dari ad statum, seu stabilem viuendi modum.

Quod ergo spectat ad nomen, & rationem status, attenta iuris dispositione, satis probabili ratione defendi posset, esse in his prælatis inferioribus, seu in munere, ac obligatione vniuscuiusque illorum sufficientiam ad statum seu stabilem viuendi modum constituendum. Idque maximè locum habet in primis in Abbatibus, vel similibus prælatis; qui licèt non sint Episcopi quo ad consecrationem, in reliquis habent iurisdictionem Episcopalem, & immediatè subsunt Papæ; & ex vi sui muneris ita sunt perpetuò Ecclesiis suis addicti, vt sine licentia Papæ illis cedere non possint: nam isti parum ab Episcopis in stabilitate differunt. Idémque ferè est de quibusdam prælatis religionum perpetuis ex institutione sua; illi enim vltra statum religiosum, quem ex vi professionis habent; ratione muneris dici possunt esse in statu non solùm acquirendi perfectionem, sed etiam perficiendi alios, ac subinde esse in statu perfectionis exercendæ. Similes verò prælati, vel regulares, vel si qui sunt seculares, qui ad certum tempus triennij, vel sexennij huiusmodi curam habent, non poterunt ea ratione dici in statu, sed in officio, vel dignitate quadam. Denique inferiores pastores, & Curati licèt ex vi iuris (vt dicebam) videantur immutabilitatem habere; nihilominus considerato communi vsu, quo receptum est, vt facillimè mutentur; & consequenter, vt talia beneficia non assumant animo permanendi in illis perpetuò; sed ad alia pinguiora ascendendi, vel renuntiandi cum aliquo emolumento, vel simplici pensione sine obligatione animarum: hoc, inquam, vsu considerato satis probabilis modus loquendi est, quòd isti non statum assumere, sed ministerium, officium; vel dignitatem Ecclesiasticam, pro illo tempore habere dicantur.

Inferiores pastores & curati considerato cōmuni vsu nō tam statum, quàm ministerium assumunt.

19. An ex parte obiecti detur ratio cur prælati inferiores sint in statu vel officio perfectionis exercendæ.

Iam verò sequitur alterum membrum, an ex parte obiecti, seu materiæ sit in his muneribus sufficiens ratio, ob quam isti prælati in statu perfectionis esse, vel certè officium perfectionis exercere dicantur. Est autem sermo non de perfectione acquirenda: nam constat hos prælatos ex vi muneris non profiteri consiliorum obseruan-

A tiam, nec alia media, quæ ad perfectionem acquirendam per se conducunt; quia eorum munera per se non ad propriam perfectionem, sed aliorum profectum ordinantur: vt ex dictis de Episcopis à fortiori constat. Igitur sermo est de perfectione exercenda. In quo puncto negari non potest, quin isti pastores multum participent de perfectionis obligatione, & exercitio ex vi sui muneris; siue vocetur status, siue officium. Et hoc maximè intendunt rationes primæ opinionis. Et abstrahendo à nomine *status* id fatetur ex parte D. Thomas in d. q. 184. a. 6. ad 3. vbi de his inferioribus prælatis ait: *Magis habere officium ad perfectionem pertinens, quam statum perfectionis*: quòd quidem si intelligatur ratione nominis status, vel officij, erit facile in his, qui temporalem tantùm administrationem habent; in aliis verò; qui habent illam ex se perpetuam, habet difficultatem iam tractatam.

D. Thom.

B

At verò D. Thomas (vt etiam Caietanus interpretatur) id videtur intelligere etiam ratione modi exercendi illa opera, quæ ad perfectionem pertinent. Vnde inter hos inferiores, & Episcopos differentiam constituit. *Quia pastorale officium & obligatio ponendi animam pro ouibus ad Episcopos principaliter pertinet; ad inferiores solum secundario, & ministerialiter, quantum eis ab Episcopo committitur.* Et Caietanus addit: *Quòd Episcopi assumunt curam animarum, vt agentia principalia. Curati verò assumunt curam animarum, vt officiales principalium agentium.* Vnde infert, eos non teneri naturali obligatione ad non deserendam curam animarum. *Quia officiales*, ait, *in virtute principalis agentis operantur, vt instrumenta, & sicut aliena agunt virtute, ita alienam exequuntur obligationem.* Vnde in solut. ad 2. eiusdem art. dicit D. Thomas, & defendit Caietanus, inferiores prælatos comparati ad Episcopos, *sicut balliui, vel præpositi ad regem.*

20. Quam differentiam cōstituat D. Thom. inter Episcopos, & prælatos inferiores in exercendis operib. perfectionis.

C

Hanc verò doctrinam latè impugnant Henr. Gerson, & Maior suprà. Ne autem propter defendendum modum loquendi (in quo, vt dixi, magna ex parte hæc quæstio de perfectione huius status versatur) aliqua falsa in aliis materiis, & rebus grauioribus asserantur, suppono primò Episcopos altiori, & perfectiori modo habere pastoralem curam, quàm parochos. Patet, quia Episcopatus à communi officio, vel potestate sacerdotis iure diuino distinguitur. Differt autem, tanquam in altiori gradu, & ordine constitutus, vel quoad potestatem ordinis, vt est certum, vel quoad potestatem iurisdictionis; vt illi existimant, qui putant iurisdictionem Episcoporum esse de iure diuino. Sed quia hoc fortè verum non est, probabilius dicitur, excellentiam Episcoporum in iurisdictione esse de iure ordinario Ecclesiastico iuri diuino valde consentaneo. In hoc ergo sensu verum est, Episcopos principalius habere curam pastoralem, quàm parochos. Quia illi sunt quasi principes Ecclesiarum, & habent vniuersaliorem curam, & magis independentem, quàm parochi. Nihilominus tamen addendum est, inferiores prælatos etiam esse ordinarios pastores, & exercere illam curam, non vt instrumenta Episcoporum, vel officiales, seu quasi vicarios eorum, sed vt causas proximas sua propria, & in suo ordine principali virtute operantes.

D

21. Henriq. Gerson. Maior.

Episcopi perfectiori modo habēt pastoralem cura quàm parochi. Probatur.

E

Inferiores prælati sunt ordinarij pastores, nō instrumenta sive officiales Episcoporum.

Declaratur, distinguendo in his inferioribus pastoribus tres gradus: vnus est quorundam prælatorum carentium Episcopali consecratione, & consequenter inferiorum Episcopis in potestate

22. Declaratur distinguendo tres inferiorum past gradus.

F 3 ordi

(c) 2007 Ministerio de Cultura

De primo gradu eorũ qui æquales sunt Episcopis in iurisdictione, certum est esse causas principales.

ordinis: & nihilominus æqualium illis in potestate iurisdictionis, cum exemptione ab ordinariis Episcopis & independentia ab illis, & cum immediata subiectione, & dependentia solius Apostolicæ sedis. Et de his clarum est exercere pastoralem curam, vt causas principales. Quia non minori virtute operantur, quàm Episcopi in omnibus illis effectibus, & actibus hierarchicis, qui à charactere, seu consecratione Episcopali non pendent: vt sunt illuminatio, purgatio, & perfectio subditorum, &c. & eandem obligationem habent cum æquali etiam dependentia à Papa. Secundus gradus istorum prælatorum est, Archidiaconorum, vel similium, qui iurisdictionem quidem Episcopalem ordinariam participant, non tamen totam, nec cum exemptione, seu recursu immediato ad summum Pontificem. Et de his etiam manifestum videtur, exercere pastoralem curam, vt causas principales: tum quia ex vi sui muneris habent illam curam, quam exercent; & non potest Episcopus illam auferre: tum etiam, quia possunt iurisdictionem suam delegare, quod est signum ordinariæ iurisdictionis, quæ in suo ordine principalis est. Tum præterea quia subordinatio, quam retinent ad Episcopum, non est contra principalem curam in suo ordine; quia etiam Episcopi iurisdictio, aliquo modo est subordinata Archiepiscopali. Nam in naturalibus etiam causa proxima principalis est, etiamsi ab vniuersaliori pendeat; vt euidentiùs ex sequenti puncto, & à fortiori constabit.

In 2. gradu eorum qui iurisdictionem Episcopalem participant, non tamen totã, nec independenter, idem dicendum.

23\.

In 3. gradu constituuntur parochi particulariũ Ecclesiarũ, & qui principales etiã causæ sunt.

In tertio igitur gradu constituuntur parochi particularium Ecclesiarum, qui propriè non comprehenduntur nomine prælatorum, iuxta communem vsum iuris, & modum loquendi Doctorum. Nam prælati propriè dicuntur, qui iurisdictionem ordinariam, etiam in externo foro ecclesiastico habent, isti autem parochi non habent ordinariam iurisdictionem externam, & ideo propriè prælati non dicuntur. Nihilominus tamen sunt proprij pastores, sicut in iure vocantur, vel comprehenduntur sub nomine proprij sacerdotis, in cap. *omnis vtriusque sexus*. de pœnit. & remis. Quapropter iuxta materiæ capacitatem non possunt dici officiales Episcoporum; sicut est Vicarius eius, vel officialis, vulgariter dictus, Prouisor; sed sunt propriè pastores in suo gradu, & à mercenariis distinguuntur; quos etiam Christus Ioann. 8. propriis pastoribus opponit. Vnde non sunt etiam propriè instrumentales causæ respectu Episcoporum; sed sunt causæ proximæ principales, iuxta materiæ capacitatem. Nam licèt respectu [illegible] sint causæ [illegible] ministri eius, hoc modo etiam Episcopi, & ipse summus Pontifex sunt causæ instrumentales. Tamen sicut Episcopi dicuntur causæ principales moraliter, quia habent proprium ius, & potestatem quasi propriam, & intrinsecam ad suum munus exercendum; ita & parochi in suo ordine sunt Domini suorum beneficiorum, & propriam potestatem, ac officium exercent, & propriam obligationem adimplent, & non tantùm alienam exequuntur.

24\.

Bene possunt parochi dici veri pastores, licet sint coadiutores & subordinati episcopis.

Nec refert, quòd parochi sint quasi coadiutores; nam etiam Episcopi sunt cooperatores Pontificis, & in partem solicitudinis vocati, non in plenitudinem potestatis: vt dixit Vigilius Papa epist. 1. cap. vlt. & refertur in cap. *qui se scit*, 2. q. 6. vbi etiam habet illam sententiam, *Qui se scit alijs esse præpositum non molestè ferat, aliquem sibi esse prælatum.* Quam in simili casu docuit Iulius I. epist. 1. in fine. & Leo epist. 82. aliàs 84. cap. 7. per quam insinuant quòd licèt Episcopi sint veri pastores principales in suo ordine; nihilominus subsunt superiori pastori: ita inferiores pastores sunt in suo gradu proprii pastores licèt Episcopis subordinati sint.

Vigilius Pap. Probatur. *Iulius I. Leo.*

25\.

Confirmatur vlteriùs ex Concilio Trid.

Potest hoc confirmari ex Concil. Trid. sess. 23. cap. 1. de Reform. vbi cùm vellet præcepta de residentia Episcoporum, & parochorum tradere, generaliter de pastoribus loquens, hoc iacit fundamentum: *Diuino præcepto mandatum esse omnibus, quibus animarum cura commissa est, oues suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbique diuini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere, &c. pauperum, aliarúmque miserabilium personarum curam gerere, & in cætera munera pastoralia incumbere.* ex quo fundamento infert, obligationem Episcoporum ad residendum; & postea subinfert: *Eandem omnino de Curatis inferioribus, & alys quibuscumque, qui beneficium aliquod Ecclesiasticum curam animarum habens, obtinent, Sacrosancta Synodus declarat, & decernit.* In quo contextu manifestè sentit Concilium parochos comprehendi sub propriis pastoribus, quibus per se, & ex officio conuenit animarum cura; quos etiam à mercenariis distinguit: ergo sentit, non esse tantùm officiales Episcoporum, quasi ministros vices ipsorum gerentes; & instrumenta aliena virtute operantia, seu alienam obligationem exequentia, sed esse proprios pastores, quibus per se à principe pastorum, seu domino totius gregis ouium cura demandata est. Ex quo addit Gerson, statum, seu munus parochorum esse de iure diuino & de Christi institutione, ita, vt non possit à Pontifice tolli ab Ecclesia: sicut non potest auferri status Episcoporum; quia etiam parochi ad integrum ordinem hierarchicum à Christo institutum pertinent. Estque hoc probabile, tum ex antiquissima traditione; tum, quia ad bonum regimen Ecclesiæ, & salutem animarum est necessaria hæc parochiarum distinctio, & propriorum parochorum institutio: sed quia hoc incertum est, in proprium opus de Ordine, & Ecclesiastica hierarchia, id reseruamus. Nunc enim nobis sufficit, quòd de facto munus hoc parochorum, tanquam pastorale cum propria potestate, & iure, seu quasi dominio sit institutum: siue institutio sit absolutè de iure diuino, siue per Ecclesiasticum completa sit.

Gerson. Munus parochorum est de iure diuino.

26\.

Omnes inferiores pastores habere statũ siue munus exercendi actiones vitę perfectæ asserũt prædicti authores. Probatur ex Conc. Trid.

His ergo positis, tanquam in re ipsa certis, colligunt prædicti authores, omnes inferiores pastores habere statum, vel proprium munus, & obligationem exercendi actiones vitæ perfectæ, ac subinde esse in statu perfectionis exercendæ. Quod videtur suaderi satis probabiliter ex verbis allegatis Concilij Tridentini: nam illæ actiones pastorales, quas numerat, magnam perfectionem in pastore requirunt; præsertim, *pascere gregem verbo, & exemplo in omni bonorum operum genere, sacrificium, & sacramenta dignè offerre, & ministrare, & corporalibus, ac spiritualibus operibus misericordiæ incũbere.* Ergo status, qui ad hæc, & similia pastoralia opera obligat, ex parte materiæ status est perfectionis exercendæ. Probatur consequentia, tum quia status, qui obligat ad actiones perfectas, & ad frequentem earum vsum, status perfectionis est; sed talis est status horum parochorum: ergo. Tum etiam, quia status ex natura sua supponens, & requirens in persona sufficientem virtutẽ ad opera ex genere suo perfecta, & vitãdi contraria, meritò dici potest status perfectionis;

talis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

talis autem est hic status, vt ex verbis Concilij colligitur. Et confirmari optimè potest ex his, quæ de his muneribus, & ministris eorum tradit Basilius in Regul. moral. regula 70. præsertim c. 1 [illegible] regul. 80. c. 11. & sequentib. vbi de prædicationibus verbi Dei loquitur, à fortiori autem hos comprehendit quibus ex officio munus hoc conuenit.

D. Basil.

27. Cōfirmatur vlteriùs ex Pontificali Rom.

Vnde confirmari hoc potest secundò: nam in Pontificali, inter alia munera, hæc duo tribuuntur Sacerdoti, scilicet, *præesse*, & *prædicare*, & subditur inferiùs, hos designatos esse in septuaginta discipulis à Christo electis, quos binos ante se misit: *Vt doceret*, ait, *verbo simul, & facto, ministros Ecclesiæ suæ fide, & opere, debere esse perfectos.* Tribuuntur autem sacerdotibus illa munera, non quia ex vi solius ordinationis, ius gubernandi, seu exercendi pastoralem curam, & prædicandi accipiant: sed quia ad illos fines inter alios ordinantur, & quasi proximè disponuntur. Et sic etiam dixit Isidor. lib. 2. de diuin. offic. cap. 7. *Sacerdotibus, sicut Episcopis dispensatio mysteriorum Dei commissa est: præsunt enim Ecclesiæ Christi; & in confectione diuina corporis, & sanguinis consortes cum Episcopis sunt; similiter, & in doctrina populorum, & in officio prædicationis.*

D. Isidor.

28. Non infringit superiorem resolutionem esse Episcopos in altiori gradu perfectionis.

Nec obstabit, quòd Episcopi sint in altiori gradu perfectionis, quàm isti inferiores prælati, vel Curati. Quia sicut in statibus acquirendæ perfectionis, vnus esse potest perfectior alio, vt postea videbimus; ita etiam sub communi statu perfectionis exercendæ, potest esse varietas, & inæqualitas in gradu perfectionis. Si ergo dubitandum non est, quin Episcopi sint in altiori gradu perfectionis, quàm inferiores prælati; quia quo vniuersaliorem, & p[illegible] ad illuminandum excellentiùs, magísque perficiendos alios, verbo, & exemplo obligantur. Vnde peculiari etiam potestate ordinis, ex officio possunt alios confirmare, presbyteros ordinare, Episcopos consecrare, & per potestatem iurisdictionem altiorem, & vniuersaliorem prouidentiam diœcesis suæ habere tenentur; & simul congregati in Conciliis, etiam in vniuersalé aliquem influxum, saltem suffragium ferendo habere possunt. Ideóque excellentiorem virtutis, & perfectionis statum munus illud postulat. Hoc autem non obstat, quo minus etiam inferiores prælati, in statu perfectionis sint, quatenus ad multa opera eiusdem rationis destinantur; licèt non eodem modo nec in tam excellenti gradu. Imò etiam sub ipsis Episcopis inuenitur varietas, & inæqualitas. Nam inferiores prælati, qui participant [illegible] ctionem Episcopalem, ad plura, & perfectiora opera obligantur; & ideo proximi sunt Episcopis in statu perfectionis: & qui inter eos sunt exempti, videntur etiam ad maiorem perfectionem obligari, vel in eis supponi debere; quia quo superiori modo, magísque independenti operantur, eo perfectiores, & aptiores ad tale regimen supponuntur. Denique in infimo gradu erunt Curati, quia magis limitatam habent sphæram, & actionem: nihilominus tamen aliqua ex parte illum statum participant, quatenus ex officio eisdem operibus perfectionis magna ex parte incumbunt.

29. Probabile est inferiores prælatos etiam parochos esse

Ex his ergo, quæ de immutabilitate horum prælatorum inferiorum in suo munere, & de perfectione operum eorundem munerum dicta sunt, videtur probabiliter colligi, hos prælatos seu pastores animarum esse aliquo modo in statu perfectionis exercendæ, non acquirendæ, seu in statu perficientium, nō perficiendorum, maximè, si cum munere huiusmodi sacerdotalis ordo coniungatur. Nam sicut Innoc. III dixit coniugium Episcopi cum sua Ecclesia consecratione consummari, si institutio, seu collatio, aut electio & confirmatio in tali prælatione aut beneficio antecedat; ordinariè verò solet præcedere ordinatio sacerdotalis. Et ideo diximus suprà, per illam quasi inchoari statum perfectionis simplicium sacerdotum: nunc verò addimus, addita pastorali cura compleri quodammodo in suo gradu aliqualem statum perfectionis huiusmodi prælatorum. In quo aliquid considerari potest pertinens ad perfectionem vitæ contemplatiuæ, & aliquid vitæ actiuæ; & primum habere ex vi sacræ ordinationis; secundum autem ex vi prælationis. Nam ratione ministerij consecrandi, & offerendi corpus Christi, quod per sacerdotalem ordinationem accipiunt, ad altiorem rerum diuinarum considerationem, maiorémque animi puritatem obligantur; ratione verò prælationis tenentur saluti proximorum procurandæ incumbere. Et quia ex vi ordinationis, & susceptionis talis muneris ad vtraque opera perpetuò dicantur, non incongruè dicuntur esse in statu perfectionis dicto modo; licèt in gradu inferiori, vel infimo illius ordinis, vt explicatum est. Et sanè quamuis D. Thomas, Caietanus, & alij, in modo loquendi differant; in re non discrepant. Nam idem met D. Thomas Matth. 5. in vltimis verbis distinguens statum perfectionis viæ in tria membra, vnum vocat ordinis, alium prælationis, & tertium religionis, significans non solùm prælatos omnes, sed etiam clericos esse in statu perfectionis. Vnde aliqui conciliant illas sententias dicentes, hos prælatos non simpliciter, sed tantùm secundùm quid esse in statu perfectionis, quod facilè potest admitti, nec de vocibus contendendum est; & res ipsa in sequenti cap. 18. explicabitur.

aliquo modo in statu perfectionis exercendæ.

Innoc. III.

D. Thom. Caiet.

CAPVT XVIII.

Vtrùm status Episcoporum perfectior sit quàm status Religiosorum.

1. VValdens.

HÆc comparatio odiosa videri potest, & ideo vitanda; vt tetigit VValdens. lib. 3. tom. 3. de sacramental. tit. 9. cap. 8. Veruntamen facilè tolli- [illegible] tractetur, simúlque consideretur, non fieri comparationem inter personas, vel merita earum, sed inter status, eorúmque conditiones, seu qualitates. Vel, vt dixit D. Thomas d. q. 184. a. 8. *comparatio fit ex genere operum, non ex charitate operantis*, sicut [illegible] Luc. 7. vitam contemplatiuam actiuæ prætulit, dicēs: *Maria optimam partem elegit.* Sic ergo comparatio non est odiosa, sæpéque in discursu huius materiæ occurret. Fortasse tamen videbitur hoc loco præpostera dicta comparatio; quia nisi sint extrema cognita, non potest inter ea comparatio fieri: hactenus autem non explicu[illegible] religiosum statū; quo modo ergo possumus i[illegible]um cum alio statu compar[illegible]? Veruntamen ad comparationem faciendam sufficit nobis generalis diuisio superiùs data de statu perfectionis exercendæ, vel acquirendæ. Nam hæc membra secundùm generales rationes suas satis explicata sunt;

Comparatio non fit inter personas, sed inter status.

D. Thom.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

& secundùm illas tantùm status prælatorum , & religiosorum , quasi ex genere suo comparamus. In hac autem comparatione duo possunt inquiri; vnum est, quis status istorum sit perfectior, comparando maximum , & perfectissimum statum [illegible] vnius ordinis ad maximum alterius. Aliud est, singulos status vnius generis cum singulis alterius conferendo: ex his autem comparationibus, prior in præsenti capite definitur ; quia reducitur ad comparationem status Episcopalis cum religioso: de altera verò in cap. 19. dicemus.

2. *Conclusio, Episcoporũ statũ quocũque statu religiosorũ perfectiorem esse.*

Dico ergo Episcoporum statum esse perfectiorem , quocunque statu religioso ; ac subinde statum perfectionis exercendæ, perfectiorem ex suo genere esse , quàm statum acquirendæ perfectionis. Hæc posterior pars clara est, quia comparatio ex genere fit secundùm suprema capita vtriusque extremi ; in statu autem perfectorum , seu perfectionis exercendæ, Episcopatus est summus; ergo si ille excedit omnem statum perfectionis acquirendæ, profectò ille status prælatorum ex genere suo perfectior est.

Probatur authoritate.

Prior igitur pars probatur in primis ex Conciliis , Pontificibus , & aliis Patribus c. 13. allegatis, qui non solùm dicunt Episcopos esse in statu perfectorũ, sed etiam esse in sublimitate , cui nullus alius status potest adæquari.

Probatur ratione.

Deinde probatur ex operum excellentia , ad quæ ex vi illius status perpetuò obligantur , & consecrantur prælati. Nam talia opera sine magna perfectione pro dignitate exerceri non possunt; & ex natura sua perfectiora sunt, & magis ardua, quàm ea, ad quæ religiosi ex vi sui status consecrantur; ergo status Episcopi excedit absolutè totum ordinem status religiosi. Cõsequentia est clara, quia status perfectionis , quasi specificatur ab actibus, ad quos principaliter ordinatur: Vnde ex habitudine ad perfectiores actus , status iudicandus est perfectior ; præsertim , si modus habitudinis sit etiam perfectior, vt est in Episcopo; quia est in illo, vt in perfecto, & perfectore, & non vt in perficiendo.

3. *Cõfirmatur ratio tradita.*

Propositio autem assumpta ex muneribus Episcoporum stabilitur : nam in primis habent omnes excellentias , quas habent inferiores Prælati; & deinde habent illas vniuersaliori , & altiori modo ; præter eas habent alias omnino proprias, & valde perfectas; quæ omnia breuiter declarantur.

Commune habet Episcopus cum aliis inferioribus docere, prædicare, & illuminare alios.

Nam in primis habet Episcopus commune cum aliis inferioribus docere , prædicare, & illuminare alios verbo: imò hoc munus quasi per antonomasiam solet tribui Episcopis ; quia & maior authoritate illis conuenit , & ipsos etiam inferiores [illegible] habent docere , & dirigere.

Conc. Trid.

Propter quod Concil. Trident. sess. 25. c. 11. de Reformat. dicit ; *Prædicare esse proprium Episcoporum munus* , iuxta præceptum Christi datum Apostolis Marci vlt. *Prædicate Euangelium:* nam in eo munere Episcopi Apostolis succedunt.

Pontificale Rom.

Et in Pontificali Romano , sub titulo de Consecratione Episcopi , inter munera Episcopi ponitur *interpretari*, vtique Scripturam, *quando verbum Dei fidelibus proponit*, seu prædicat, hoc enim multo magis ad Episcopale munus pertinet, quàm ad inferiores ministros. Vnde in septima Synodo post actionem septimam c. 2. dicitur: *Substantia summi sacerdotis nostri sunt eloquia diuinitus tradita, id est, vera Scripturarum diuinarum disciplina.* Et refertur in cap. omnes. 38. d. Et Origen. homil. 6. in Leuiticum. *Hæc duo, inquit, sunt Pontificis opera, vt à Deo discat legendo diuinas Scripturas, & sæpius meditando, vt populum doceat.*

4. *Probatur pertinere ad Episcopum illuminare.* *Conc. Tolet.*

Secundò pertinet maximè ad Episcopum, omnes exemplo illuminare ; quia *non potest abscondi ciuitas supra montem posita*, & quia *bonus pastor ante oues vadit, & oues illum sequuntur*. Vnde Conc. Tolet. XI. cap. 2. *Quantum quis*, inquit, *præcelsi culminis obtinet locum, tanto necesse est præcedat cæteros gratia meritorum, vt in eo, quod præsidet singulis, singulariter ornetur eminentia sanctitatis , habens semper in ore gladium veritatis , & opere efficientiam luminis.*

Garcia à Loaysa.

Quæ verba pio, & erudito scholio illustrat ibi insignis eiusdẽ Ecclesiæ Archiepiscopus D. Garcia à Loaysa ; in quo ex Scripturis, & Patribus multa ad hoc confirmandum congerit. Tertiò desideratur maximè in Episcopo charitas tum in Deum, qui est principalis ouium Dominus , vt significauit Christus Ioan. 21. cùm ter interrogauit Petrum, an se diligeret, priusquam illi oues suas commendaret: tum in subditos , quos & tolerare , & benignè suscipere, ac patienter ferre; eorúmque necessitatibus subuenire, & inseruire debet, iuxta illud Pauli 1. Corinth. 9. *Omnium me seruum feci, vt plures lucri facerem.* Et infrà, *Factus sum infirmus infirmis, vt infirmos lucri facerem* ; *omnibus omnia factus, vt omnes facerem saluos.* Ac denique peculiari modo ex vi sui muneris tenetur ita diligere oues , vt animam pro eis ponat , si oportuerit, vt Ioan. 10. Christus docuit. Vnde necessaria illi maximè est patientia , quæ opus perfectum habet ; quia non tantùm misericordiam, sed iustitiam etiam , & interdum fortiter, & seuerè seruare oportet : vnde necesse est , vt ab improbis multa patiatur. Propter has ergo , & similes causas, thronus Episcopalis locus maximæ perfectionis est.

5. *Prima cõtra præcedẽtem doctrinam obiectio.*

Plures verò difficultates circa hanc comparationem [illegible] quia licitum , imò, & consultius est id appetere, & procurare , quod perfectius est ; & consequenter etiam licet illud vouere : sed apparere Episcopatum , vel non est bonum ; vel certè non est consulendum , & ideo non est conueniens materia voti, quod esse potest de quolibet meliori bono ; ergo non est Episcopatus status maximè perfectus , nec statui religioso præferendus, cùm religiosum statum & consulere, & appetere, & vouere optimum sit.

Votum non ingrediendi religionem, per se est nullum.

Et confirmari hoc potest, quia votum non ingrediendi religionem , per se est nullum tanquam repugnans maiori bono ; votum autem nõ acceptandi Episcopatum, per se bonum est, & validum : ergo signum est meliorem esse statum religiosum, quàm Episcopalem.

6. *Secunda obiectio.*

Secundò [illegible] , quia saltem in latitudine [illegible] status datur aliquis perfectior statu Episcoporum. Nam in primis in omni statu religioso completo, & proprio emittuntur tria substantialia vota de tribus præcipuis consiliis , quæ Episcopi ex vi sui status præcisè spectati, non emittunt. Et præterea religiosi multa opera obseruantiæ regularis profitentur. Et vltra hæc omnia, nonnulli ex vi sui instituti, & status incumbunt illis operibus, quæ in Episcopo summæ perfectionis esse videntur; vt sunt meditatio , & contemplatio rerum diuinarum ; prædicatio verbi Dei ; & pro animarum salute , cura , & solicitudo , ex voto, & obedientia suscepta , non solùm cum magnis, & arduis laboribus ; sed etiam vitam multis periculis pro Christi ouibus exponendo : ergo talis religiosus status totam perfectionem Episcopalis status complectitur, & addit religiosæ vitæ perfectionem , & abnegationem temporalium rerum, &

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Cōfirmatur.

& honorem, quam status Episcopalis per se non includit: ergo superat illum instar totius, quod parte maius est. Et confirmari hoc potest saltem de prælatis religiosis: nam illi cum religioso statu coniungunt Episcopalem, quantum ad munus spectat, absque consecratione, quæ ad statum perfectionis parum addere videtur; ergo pensatis omnibus sunt in statu perfectiori, quàm sæculares Episcopi. Quod argumentum magis vrget in Prælatis perpetuis, & præsertim, si principalem, vel supremum locum habeant, vt Generales, vel etiam Prouinciales.

7. Tertia obiectio.

Tertiò obiicitur, quia si status Episcopalis esset religioso perfectior, qui haberet votum religionis impleret illud acceptando Episcopatum, quia votum satis implet, qui in melius illud commutat, iuxta cap. *peruenit.* de iureiurando. Consequens autem est contra caput *per tuas.* de voto: vbi habenti votum Religionis, qui illud non impleuerat, & Episcopatum acceperat, consulit Pontifex, *vt si conscientiam suam sanare desiderat Episcopatum relinquat, & votum suum impleat.* Ergo signum est, censuisse Pontificem statum religionis non esse perfectiorem. Probatur consequentia simul cum maiori: quia, qui vouit ingredi religionem laxiorem, satis implet votum, ingrediendo strictiorem; ergo, qui vouit statum inferiorem perfectionis, etiam adimplebit votum assumẽdo perfectiorem: ergo è contrario si votum religionis non impletur per Episcopatus professionem, signum est, statum Episcopi non esse perfectiorem. Et confirmatur, quia si status Episcopi est perfectior, non erit licitum illo relicto descendere ad statum religiosum, etiam de licentia Papæ: nec Papa poterit licitè dare talem licentiam, sine alia extrinseca causa, vel necessitate; quia si Episcopatus est perfectior status, ex solo intuitu perfectionis religiosæ, non potest iusta causa talis mutationis oriri: dispensatio autem sine iusta causa concessa, non est licita; consequens autem est falsum, & contra vsum Ecclesiæ, imò contra commune prudentum consilium, qui non tantùm putant huiusmodi transitum posse licitè fieri de licentia Papæ, sed etiam, vt meliùs consulunt, etiamsi nulla alia causa intercedat, præter desiderium propriæ perfectionis, dummodo Ecclesiæ vacanti per huiusmodi transitum possit æquè bene prouideri.

8. Eneruatur prima obiectio. Episcopatū appetere per se non cadit sub consiliū.

Circa primam obiectionem occurrebat disputatio, an appetere Episcopatum, vel illum procurare licitum sit? Sed illam in opus de ordine omittimus, quoniam ad difficultatem in illo argumento tactam, satis est supponere, appetere Episcopatum non esse ex melioribus bonis, nec per se cadere sub consilium; sed ad summum in casu necessitatis, in quo etiam matrimonium consuli potest. Veruntamen ad vim argumenti eneruandam, in primis obiicimus, quòd, si esset argumentum validum, non solùm probaret comparatiuè statum Episcopalem non esse statum perfectiorem, sed etiam absolutè, non esse statum perfectionis. Quia omnis status perfectionis videtur esse ex melioribus bonis, & ideo ex se materiam esse consilij, & appetitus honestissimi, & voti, quod de meliori bono esse debet.

9. Tres differentiæ inter statum religiosum & Episcopalē numerātur.

Vt ergo difficultati satisfaciamus, oportet aduertere, quod suprà traditum est, status Episcopi, & religiosi esse diuersarum rationum. Nam religiosus status per se est perfectionis acquirendæ & communicandæ; quamuis consequenter A etiam status augendæ perfectionis in seipso; quia hoc augmentum ex vsu perfectorum operum sequitur. Et hinc oritur alia differentia inter hos duos status, quòd Episcopalis supponit perfectionem in eo, qui ad illum assumitur, religiosus autem minime. Vnde Concil. Trid. Sess. 6. cap. 1. de Reform. statuit: *vt ad Ecclesiarum regimen, omni quippe angelicis humeris formidandum, qui maximè digni fuerint, quorúmque prior vita atque omnis ætas à pueribus èxordiis vsque ad perfectiores annos per disciplinæ stipendia Ecclesiasticæ laudabiliter acta, testimonium præbeat, secundum venerabiles Patrum sanctiones assumantur.* Quæ ferè verba ex Zosimo B Papa epist. 1. in principio, & Hormisda. epist. 3. cap. 1. & Cœlestin. epist. 2. cap. 1. & aliis decretis, quæ à Gratiano dist. 61. referuntur, sumpta sunt. At verò è contrario ad statum religiosum imperfecti, & peccatores nuper ad Deum conuersi recipiuntur, quia, vt perficiantur, assumuntur.

Prima. Secunda. Conc. Trid. Zosimus. Hormisda. Cœlestin. Gratian.

10. Tertia differentia.

Tertia differenria est, quòd status religiosus per se requirit oblationem impedimentorum perfectionis acquirendæ; & ideo per vota consiliorum perfectionis constituitur: status autem Episcopalis ex se hæc non requirit. Vnde potest quarta differentia assignari, quòd Episcopalis status magnam dignitatem includit, ad quam per se C consequitur magnus honor superior potestas, & minor subiectio, & abundantia diuitiarum, seu rerum temporalium. Vnde fit, vt magnam perfectionem requirat talis status in eo, qui ad illum ascendit, vt non solùm his rebus non impediatur, sed etiam illis omnibus ad excellentiora virtutum opera præstanda vtatur: status autem religiosus è contrario requirit paupertatem, subiectionem, & abnegationem temporalium bonorum.

Quarta differentia.

11. Prima responsio ad primam obiectionem.

Hinc ergo ad primam obiectionem respondemus primò, quòd licèt status Episcopalis sit perfectior cæteris, nihilominus propter illa, quæ habet adiuncta, est in illius appetitu periculum D præsumptionis, vel ambitionis, vel auaritiæ, aut cupiditatis diuitiarum; & ideo appetitum eiusmodi moraliter, ac per se loquendo non esse laudabilem, vel consulendum; & ob eandem rationem non est materia voti; quia licèt Episcopatus secundùm se magnum bonum sit, appetere tamen, vel procurare illum, non est ex melioribus bonis propter pericula: non potest autem voueri, nisi quod potest tanquam melius desiderari. Secus verò est in statu religioso, nam licèt sit minùs perfectus, simpliciter est melius bonum, quàm omne aliud illi incompossibile; & aliunde non habet de se illa pericula; imò aufert impedimenta perfectionis, & incentiua illorum vitio- E rum, quæ perfectionem impediunt; & ideo & appeti, & voueri, & consuli potest.

Status Episcopalis non est materia voti propter adiuncta pericula.

12. Secunda eiusdem obiectionis responsio. Status religiosus nobilitate cedit, vtilior [illegible] statu Episcoporum.

Secundò dicimus, quòd licèt status Episcopi in se sit altior, & perfectior tanquam obligans ad perfectiora opera; & requirẽs in persona plures, & maiores virtutes: nihilominus status religiosus est vtilior, & aptior ad perfectionem acquirendam, conseruandam, & augendam, moraliter loquendo, omnibúsque pensatis. Et ideo magis potest procurari status religionis, quàm Episcopalis, & aptior est materia voti. Nihilominus tamen non est per se, & intrinsecè malum vouere acceptare Episcopatum, si ab illis temporalibus commodis præscindatur; multo magis, si contrariis incommodis coniunctum sit, vt

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vt erat in primitiua Ecclesia; & nunc in Iaponia, China, & aliis similibus locis esse potest. Loquor de voto acceptandi, quia tunc iudicium de dignitate personæ superiori relinquitur; & ita tollitur periculum præsumptionis: alia verò pericula ex dicta conditione Episcopatus, abdicata supponuntur. Vnde procurare Episcopatum, etiam dictis conditionibus suppositis, vix probari potest, ne dum consuli, vel voueri, quia tale desiderium supponit iudicium de propria sufficientia, & dignitate, quæ existimatio de seipsa periculosa est. Nihilominus tamen in casu aliquo potest hoc honestari, vt si magna sit necessitas Ecclesiæ, & tanta incommoditas Episcopatus, vel ob aëris inclementiam, vel ob alia pericula mortis, vel ob regionis distantiam, vt vix inueniretur aliquis ad tale ministerium aptus, qui Episcopatum acceptare vellet. Tunc enim se offerre, opus esse posset perfectionis, & materia voti; sed de hoc latiùs in materia de Ordine.

Acceptare Episcopatũ aliquando potest esse materia voti.

13. Respõdetur ad cõfirmationẽ eiusdẽ primæ obiectionis. D. Thom.

Ad confirmationem illius primi argumenti ex dictis facilè respondetur, concedendo antecedens, nimirum, votum non ingrediendi religionem, regulariter, ac per se loquendo, esse inualidum: votum autem non acceptandi Episcopatum, per se validum esse, si debito modo fiat, vt rectè docet D. Thomas 2. 2. q. 186. a. 2. ad 3. Negatur autem consequentia, nimirum, minus perfectum esse Episcopalem statum; solùm enim sequitur esse minus securum, aut pluribus periculis expositum. Vnde, qui vouit non acceptare Episcopatum, semper habet subiunctam conditionem, nisi præcipiatur ab habente potestatem, & ideo solùm vouet non procurare illum, nec propria sponte, & quasi nixus suo iudicio de propria sufficientia, illud accipere: nec propter temporalia commoda, sed propter solam obedientiam, vel necessitatem charitatis illud suscipere. Et ita per huiusmodi votum non fugitur Episcopatus, vt status minùs perfectus, sed fugitur modus minùs perfectus ascendendi ad illum. Et ita quoad hoc, tale votum est meliori bono, & non claudit ianuam maiori bono; quia semper patebit ingressus ad Episcopatum, si superior præcipiat. In statu autem religionis cessant hæ rationes, vel pericula, & non solùm status ipse perfectionis est, sed etiam modus obtinendi illum, ipsum appetendo, petendo, & procurando, est optimus: ideóque tam votum non assumendi, quàm non petendi, aut procurandi illum, per se illicitum, & inualidum est, nisi in aliquo casu ex circunstantiis personæ, & aliarum rerum propter vitandum aliquem excessum, aut imprudentem modum procurandi talem statum, votum honestetur.

14. Responsio ad secundã obiectionẽ.

Secunda obiectio est specialis de aliquibus statibus religiosis, & ideo exacta illius declaratio, ex inferiùs tractandis pendet. Nunc ergo breuiter respondetur, negando consequentiam; quia licèt status religiosus interdum exerceat actiones pertinentes ad statum perfectionis communicandæ, seu exercendæ circa alios, solùm ministerialiter, & per quandam delegationem à supremis prælatis illam participant; & ideò talis status non attingit excellentiam status Episcopalis, ad quem illæ actiones principaliter, & quasi proprio iure spectant. Vnde obligatio exercẽdi tales actiones, & procurandi salutem animarum, & perdendi pro illis animam, si oportuerit, longè maior, & altior est in Episcopo, quàm in quocunque simplici religioso, cuiuscunque sit instituti. Et ideo etiam ex ea parte status eius perfectior est. Præterea ipsi Episcopi iure suo, & seclusis priuilegiis sunt pastores, & perfectores ipsorum religiosorum, cuiuscunque ordinis sint; & ideo ex vi muneris maior perfectio in Episcopo desideratur. Denique multæ grauissimæ, ac perfectissimæ actiones pertinentes ad perficiendos alios, sunt propriæ Episcoporum, vel ratione consecrationis, vel ratione iurisdictionis: vt fideles confirmare, sacerdotes consecrare, in veritatibus fidei definiendis habere suffragium, & ad vniuersale regimen Ecclesiæ, quando oportuerit, vocari per eum, ad quem pertinet Concilia congregare, quæ omnia, & similia totum ordinem status religiosi excedunt.

15. Infirmatur secundæ obiectionis cõfirmatio.

Vnde ad confirmationem concedimus, Prælatos religiosorum, ratione muneris habere peculiare perfectionis munus. Quod si temporale sit, magis nomen officij, quàm status meretur; si verò sit perpetuum, potest fortasse speciali ratione status perfectionis vocari, & ad statum perficientium pertinere, iuxta dicta in præcedenti capite. Nihilominus tamen respondetur, illos prælatos simpliciter esse inferiores Episcopis in perfectionis statu; quia illa veluti duplex ratio status perfectionis, quæ in talibus prælatis religiosis considerari potest, in statu Episcopali vniuersaliori, altiorique modo continetur, vt patebit facilè considerando, & applicando ea, quæ in principio huius responsionis, & in probationibus assertionis dicta sunt. Tertia obiectio postulat grauem quæstionem, in sequenti capite tractandam.

Prælatura religiosa si est perpetua meretur nomen status, si tẽporalis, solũ officij.

Tertia obiectio sequenti cap. soluetur.

CAP. XIX.

An status Episcopalis adeò perfectus sit, vt in eo votum religionis impleatur: & exponitur caput Per tuas, *de voto.*

1. Tertia obiectio in præcedenti capite proposita nonnullas petit difficultates, quarum resolutio ad præcedentis resolutionis exactam notitiam, necessaria est. Est autem præcipuum dubiũ, an ille, qui vouit ingredi religionem, & ante votum expletum ad Episcopatum vocatur, possit licitè, & sine transgressione voti Episcopatum accipere, quasi votum in melius commutando, vel per fortius vinculum illud extinguendo; ita vt consequenter ad votum implendum non ampliùs teneatur. videtur enim hoc sequi ex resolutione data, quòd status Episcopalis est perfectior religioso. Et tamen oppositum in illo textu definiri videtur. Primus modus respondendi est, non frangi votum illud acceptando Episcopatum, sed extingui; & consequenter nihil in eo peccati; nec relinqui obligationem postea renunciandi Episcopatui, & implendi votum, per se loquendo. Ita sentiunt Abbas, Antonin. & Henric. in d. cap. *per tuas.* vbi etiam non repugnant Hostiens. & Ioan. Andr. & sequitur Henriq. lib. 10. de sacramento Ordin. cap. 32. in fine, licèt addat, *contrarium esse tutius, & communiter receptum, & ideo in praxi seruandum.* Constantiùs id tradit vterque, Emanuel Sà, verbo Episcopus. num. 2. & Rodriguez in Sum. tom. 2. cap. 6. num. 6.

Prima sentẽtia affirmás votũ ingrediendi religionem non frangi per acceptationem Episcopatus. Abbas. Antonin. Henric. Hostiens. Ioan. Andr. Henriq. Emmanuel Rodr. Et Sà.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

num. 6. referens, hoc fuisse iudicium plurium Doctorum in Salmaticensi Academia, additque D.Thomam, & Caiet. sed immeritò.

2. Fundamentũ est quòd votum non frangitur quando in melius mutatur. Cõfirmatur primò.

Fundamentum huius sententiæ est, argumentum secundum superius factum, quod in eo casu non frangitur votum, sed in melius commutatur, & consequenter meliùs impletur, iuxta cap. *Scripturæ*. de voto. & cap. *peruenit*. de iureiurando. Et confirmatur, quia vinculum maius extinguit minus, vt vinculum carnalis matrimonij soluit vinculum voti simplicis religionis; ergo multo magis soluet illud vinculum spiritualis matrimonij; cum hoc tamen discrimine, quòd illa prior solutio fit cum peccato, hæc verò posterior sine peccato fit; quia cum maiori vinculo maior etiam perfectio coniungitur. Et simili modo votum solenne in religione laxiori extinguit vinculum simplicis voti præcedentis ingrediendi religionem strictiorem, iuxta cap. penultim. de Regular. in 6.

Cõfirmatur secundò.

Ergo multo magis in præsenti. Tandem confirmatur, quia religiosus professus licitè transit ad Episcopatum, vt patet cap. vnico 18. q. 1. & est per se notum; ergo à fortiori nondum professus, & habens simplex votum religionis licitè transit immediatè ad Episcopatum; quia minus ligatus est vinculo religionis, quàm professus religiosus.

3. Secunda & verissima sententia affirmat eũ qui vouit religionem peccare acceptando Episcopatum, ac teneri dimittere.

Secunda sententia, quam verissimam censeo, affirmat in primis, votum religionis, quod præcessit Episcopatus acceptationem, non extingui, nec impleri per ascensum ad Episcopatum. Et consequenter affirmat, peccare illum, qui habens votum religionis ante illud impletum statum Episcopatus assumit sua voluntate; & sine speciali dispensatione. Vnde affirmat tertiò, eum, qui sic accepit Episcopatum cum voto religionis nondum impleto, teneri ad renunciandum Episcopatui, vt votum religionis impleat; quamuis illo impleto possit iterum acceptare Episcopatum, si ad illum eligatur. Hanc sententiam insinuauit satis D.Thomas 2.2. q. 189. a. 3. ad 1. vt infrà expendemus; & ita intelligit, & sequitur ibi Caietanus. Et idem tenent ex Theologis Richar. in 4. dist. 38. art. 5. q. 1. ad 3. & Maior q. 6 & Abulens. q. 94. in cap. 30. Numer. Azor. tom. 1. lib. 11. cap. 16. q. 2. & cap. 22. q. vlt. & optimè Sanch. lib. 4. in Decalog. cap. 17. Ex Canonistis etiam Abbas Antiquus, & Cardinalis ibi. & magis inclinat Ioan. Andr. & Hostiens. & hic clariùs in summa titulo de Voto. §. *Et vtrum à voto*. num. 14. Ex Summistis Syluest. Verbo *Votum*. 3. q. 9. & Verb. *Religio* 2. q. 20 Angel. *Votum*. 2. q. 12. *Votum*. 3. [illegible] Corduba in summa Hispana. q. 153. Nouissimè Miranda in Manual. Prælat. regul. tom. 1. q. 20. art. 9. & alij, quos prædicti referunt.

D. Thom. Caiet. Richard. Maior. Abulens. Azor. Sanch. Abbas Antiq. Cardin. Ioan. Andr. Hostiens. Syluest. Angel. Corduba. Miranda.

4. Probatur primò ex cap. per tuas. *Cardinalis Henriq. Emanuel.* Reiicitur primus illius cap. sensus.

Probatur primò ex dicto cap. *per tuas*, cuius decisio satis clara, & expressa videtur, licèt per varios intellectus ab authoribus contrariæ sententiæ eludatur. Vnus est, ibi Pontificem solùm consulere, quod esset melius, non verò quod fuisset necessarium. Ita indicat Cardinalis ibi, & sequuntur Henriquez, & Emanuel, suprà. Fundatur, quia Innocentius III. dicit: *Nos autem tuæ discretioni consulimus*. Sed repugnant huic expositioni sequentia verba: vt *si tuam sanare desideras conscientiam*. Ergo supponit Pontifex illum Episcopum habuisse conscientiam læsam, & consulit remedium necessarium ad illam sanandam. Non ergo vtitur verbo *consulendi* eo modo, quo consilium à præcepto distinguitur, sed eo modo, quo vocamus consilia illa responsa, quæ interrogantibus de obligatione in conscientia, dare solemus. In qua significatione etiam consilium distinguitur à præcepto; non tamen, quia non sit de re, quæ sit sub præcepto, sed quia obligatio non imponitur à consulente sed tantùm declaratur. Vnde Pontifex, quia in eo responso non se habebat, vt præcipiens, sed vt docens obligationem, quæ in conscientia inerat, vtitur verbo consulendi.

Consulens nõ imponit obligationẽ, sed declarat.

5. ex Probatur D. Th. sensus illius cap. *per tuas*.

Et ita intellexit illum textum D. Thomas in d. solut. ad 1. In qua priùs tractat decisionem Alexandri Papæ in cap. *consulendus*. 17. q. 2. Nam interrogatus de presbytero beneficiato, qui in infirmitate constitutus religionem promiserat, & postea non impleuerat. Respondet Pontifex non esse priuandum beneficio. Exponítque D. Thomas, id intelligendum esse in foro exteriori Ecclesiæ: nam cùm ille presbyter votum tantùm simplex fecisset, non poterat ad relinquendum beneficium de iure compelli. Et adiungit sanctus Doctor: *Tamen in foro conscientiæ fuisse illi consulendum, quòd omnibus dimissis, religionem intraret*. In quibus verbis euidenter vtitur verbo *consulendi*, in significatione à nobis declarata: nam ille presbyter sine dubio tenebatur rigoroso præcepto diuino ad votum implendum. Et statim veluti à simili confirmat D. Thomas dictum suum ex d. cap. *per tuas*. & in eodem sensu illud exponit, dicens: *Consulitur Episcopo Caropolitano, qui post votum religionis Episcopatum assumpserat voto non impleto, vt si suam saluare conscientiam desideraret, regimen Ecclesiæ resignaret, & redderet Altissimo vota sua*; ita legit D. Thomas textum illum. Et in eius verbis pondero verbum *consulitur*: nam in eadem significatione illo vtitur, in qua parum antea illo vsus fuerat. Pondero etiam verbum *saluandi conscientiam*, quo explicatur consilium de re necessaria ad salutem. Denique pondero in textu, & in sancto Doctore illa verba vltima, *& redderet Altissimo vota sua*: Nam si Episcopus ille non peccasset, sed impleuisset votum assumendo Episcopatum, & in melius votum commutando, iam non haberet votum, quod Deo redderet; quia iam altiori modo illud impleuerat: ergo cùm Pontifex consulat illi, vt reddat votum, supponit illum adhuc fuisse obligatum: & cùm reddere votum, non sit opus consilij, sed præcepti, consilium Pontificis non fuit de opere consilij, sed de re necessaria ad salutem.

6. Reiicitur secundus aliquorũ sẽsus capitis illud *per tuas*.

Secundò respondent aliqui, in illo casu fuisse aliquid speciale, quia ille Episcopus non vnum tantùm, sed duo vota emiserat; vnum religionis, quod ibi dicitur, *solenniter emissum* non quia fuerit solenne propriè, cum tantùm fuerit promissio de futuro; sed quia coram testibus, & cum alia externa solennitate fortè factum fuerat. Alium votum fuit de implendo priori voto post duos menses à reditu ab Apostolica sede, quod votum vocatur in textu *Promissio facta in manibus Prælati eiusdem Ecclesiæ*. Vnde inferunt aliqui per hanc promissionem fuisse speciale ius acquisitum eidem Ecclesiæ. Ideóque licèt ille Episcopus recipiendo Episcopatum ante ingressum religionis non violauerit prius votum, sed illud impleuerit; secundam verò promissionem non impleuisse, & Ecclesiam illam iure acquisito defraudasse: & ideo Pontificem illi dictum consilium dedisse. ita Emanuel suprà, nullum alium authorem huius intellectus referens. Nec ego illum inuenio; nec videtur mihi probabilis. Nam in primis Pontifex in plurali dicit, *redde Altissimo vota*: ergo neutrum erat impletum. Deinde non dicit, vt

Emanuel Rodr.

impleat

(c) 2007 Ministerio de Cultura

impleat promissionem homini factam; nec vt reddat ius Ecclesiæ acquisitum, sed solùm, vt vota reddat Altissimo. Nullam ergo rationem habuit Innocentius iuris acquisiti Ecclesiæ. Præterea non dicitur promisisse aliquid Prælato, sed in manibus prælati Deo promisisse.

7. *Impugnatur* ... Adde, quòd nihil noui tunc promisit, neque vlli personæ, nec per secundum votum vllam rem nouam promisit; sed tantùm tempus ad prioris voti obligationem implendam determinauit. Ergo, si postea assumendo statum Episcopi primum votum impleuit, nihil de secundo restabat implendum. Nam transgressio facta propter dilationem maiorem, iam transiit, & infecta esse non potest: & ratione illius tantùm manet obligatio ad pœnitentiam agendam: tantùm ergo potuit obligatio relinqui ad substantiam operis; ergo si hæc impleta est per ascensum ad melius, nihil superest reddendum. Denique licèt secunda promissio specialiter facta esset tali Ecclesiæ, & Prælato eius, qui speciale ius acquisisset exigendi promissum; nihilominus illud ius fuisset extinctum per ascensum ad Episcopatum, si per hunc fuisset votum religionis impletum. Sicut votum simplex ingrediendi certam religionem, etiamsi habeat specialem promissionem humanam eidem relioni factam, extinguitur ingrediendo arctiorem religionem; quod etiam sine peccato fieri potest: nam si post factam professionem in vna religione est licitus transitus ad arctiorem de iure communi, multo magis post simplicem promissionem. Ratio autem est, quia talis promissio semper habet innatam conditionem, vt non impediat maius bonum. Ita ergo si transitus ad Episcopatum est perfectior, quàm ad aliam quamcunque religionem (vt illa sententia supponit) per illum extincta fuisset omnis illa prior obligatio tam voti, quàm promissionis factæ prælato, etiamsi vtraque præcessisset, quia eadem ratio militat, eadémque conditio in tali voto inclusa fuisset.

Votum ingrediendi certam religionẽ etiam cũ promissione eidem facta, extinguitur ingrediendi arctiorem.

8. Tertiò respondent alij, Episcopum illum specialiter peccasse, quia fuit in mora culpabili implendi votum intra tempus per secundam promissionem definitum. Vnde electio de illo facta fuit nulla (vt ait ibi Hostiensis in priori expositione) vel saltem erat irritanda (vt aiunt Antonin. Henric. & alij ibi.) Quia Episcopus eligitur ad sacrorum administrationem, quæ gratiam requirit: & ideo si eligatur existens in peccato mortali, vel nulla, vel cassanda est electio. Addit verò Panormit. hoc procedere, supponendo illum Episcopum peccasse ex ambitione, vel cupiditate honoris, acceptando Episcopatum, vel procurando electionem, & ideo debuisse illi renunciare: nam si bona intentione accepisset, satis illi fuisset pœnitentiam agere de priori mora. Alij verò non inuenientes in illo facto sufficientem causam, quæ ad renunciandum Episcopatui illum Episcopum necessitaret, respondent, vel propter conscientiam erroneam ad id fuisse inductum; quia non poterat aliter illam deponere, vel propter auferendum scandalum, quod aliter vitari non potuisset.

Tertius ad caput per tuas, intellectus.

Antonin. Henric.

Panormit.

9. At hæc omnia, & frustrà, & sine fundamento maiori ex parte sunt excogitata: ideóque vim Pontificis responsi nõ euacuant; vnum enim tantùm ex illo textu euidenter colligitur, nimirum, illum electum grauiter peccasse contra votum per nimiam dilationem, priusquam eligeretur: vt euidenter probant illa verba: *Cùm in termino ipsa transacto non curasses, quod voueras adimplere, tandem existens voti transgressor vocatus fuisti,* &c. Veruntamen inde non colligitur necessariò fuisse in statu lethalis peccati, quando fuit electus, quia poterat iam de peccato doluisse, saltem quando electioni consensit; vel certè post illam, antequam Pontificem consuleret. Imò ipsa consultatio videtur profectò fuisse sufficiens signum pœnitentiæ iam actæ, & desiderij, ac propositi adimplendi quidquid ex vi præteriti voti teneretur. Quo posito nulla erat necessitas renunciandi Episcopatui ad conscientiam sanandam, si iam prius votum per commutationem in melius fuisset impletum. Imò licèt demus, illum permansisse in peccato mortali, quod priùs commiserat, non tenebatur in conscientia renunciare, sed pœnitentiam agere: nam per illam sufficienter suæ conscientiæ consuluisset. Quia falsum omnino est, electionem ad Episcopatum esse nullam propter mortale peccatum electi; imò nec est verum esse irritandam; quia nulla talis pœna inuenitur in iure lata in vniuersum: & quando in aliquo casu lata supponatur, non obligat electum in conscientia ad resignandum, sed per sententiam iudicis priuari poterit. Atque ita in rigore falsa esset conditionalis responsio Pontificis: *Si tuam sanare conscientiam desideras renuncia,* &c. quia posset per solam pœnitentiam sanari sufficienter; & consequenter non haberet vota, quæ Deo redderet: quia retinendo Episcopatum, & facta sufficienti pœnitentia prioris transgressionis, sufficienter vota sua impleuisset.

Impugnatur.

Non sequitur fuisse in peccato, quando fuit electus.

Quod verò addit Panormitanus, impertinens est; tum, quia diuinat, vel temere iudicat, illum Episcopum mala intentione electioni suæ cõsensisse: cum nihil de hoc in textu legatur; nec ipse ob hanc causam consuluerit Pontificem, sed propter dubium ex voto excitatum. Nec etiam Pontifex illum arguit de tali culpa, sed de transgressione prioris voti. Tum etiam, quia licèt talis intentio præcesserit, mutando illam, & agendo de illa pœnitentiam, adhibitum fuisset remedium, & consequenter non fuisset renunciatio ad sanandam conscientiam necessaria. Neque verisimilius est quod alij addunt de conscientia erronea, quia etiam gratis, & sine fundamento fingitur: nam ex textu solùm colligi potest illum consuluisse Pontificem, narrando simpliciter factum, quia dubitabat, quid ratione voti, & prioris transgressionis eius agere teneretur: non verò insinuatur, ipsum iam credidisse, quòd esset ad renunciandum & votum implendum obligatus. Et præterea licèt supponatur hoc credidisse; si in hoc errabat, non debuisset in errore confirmari, sed de veritate doceri: ita enim tollitur conscientia erronea, non errorem fouendo. Nec Pontifex rectè egisset, sic fouendo conscientiam erroneam, & quodammodo decipiendo. Nec illa fuisset causa sufficiens ad dandam licentiam renunciandi Episcopatui, cùm credibile non sit, conscientiam erroneam non potuisse per declarationem, & approbationem Pontificis auferri. Et eisdem ferè modis improbatur altera fictio scandali; quia & gratis præsumitur, vel asseritur, & ad summum potest præsumi de priori transgressione, & mora, quod per pœnitentiam auferri potuisset: & vt ex perseuerantia in Episcopatu sine ingressu religionis scandalum non sequeretur, pontificia responsio, & approbatio sufficientissima fuisset.

10. *Nõ tenetur etiã dimittere Episcopatum, quia mala intentione acceptauit.*

Neque item propter cõscientiam erroneam, aut scandalum.

Est igitur illud pontificium responsum simpliciter 11.

Ex d. cap. per tuas, omnia quæ asserta sunt, colliguntur.

citer, & ad literam (vt sic dicam) secundùm planum contextum intelligendum. Et ita ex illo apertè probatur omnia, quæ in nostra sententia proposuimus. Nam in primis ex illo habemus votum, religionis ante Episcopatum factum non impleri [illegible] ri per assumptionem ad Episcopatum: nam si votum impleretur, extingueretur eius obligatio, & consequenter etiam in illo Episcopo fuisset extincta, & votum impletum; quia non est minor ratio in illo, quàm in aliis; consequens autem est contra responsum Pontificis, quo declarat, illum mansisse obligatum ad reddendum Domino vota sua. ergo votum religionis, & eius obligatio, mansit in tali Episcopo. Et hinc infertur, quod secundo loco proposuimus, peccasse illum assumendo Episcopatum ante impletum votum religionis. Quod quidem non affirmatur expresè in illo textu: optimè autem sequitur ex eius decisione: nam si necessarium fuit illi Episcopo resignare regimen Ecclesiæ, & religionem ingredi ad sanandam conscientiam; ergo erat læsa, & onerata conscientia ex contrario facto. Item, qui absolutè tenetur implere votum, peccat faciendo aliquid, quo se reddit moraliter impotentem ad votum implendum. Sed, qui assumit Episcopatum, redditur impotens ad ingressum religionis, iuxta cap. *nisi cùm pridem*. de renunciat. ergo habens votum religionis, peccat contra votum, acceptando Episcopatum ante votum impletum.

12. Obiectio, & eius solutio.

Dices; de licentia pontificis fieri potest liber, & habilis ad profitendam religionem, & ita non fit simpliciter impotens: nam postea potest petere licentiam à Pontifice, & si dederit, satisfaciet voto; si verò non dederit, excusabitur, quia iam fecit, quod in ipso erat. Respondeo, hoc non obstare quominus priùs grauiter peccauerit. quia sumendo Episcopatum se priuauit absoluta libertate ingrediendi religionem, eámque Pontificis voluntati subiecit, quod fuit contra prioris voti obligationem, quia per illud suam voluntatem, & absolutam libertatem obligauerat ingressui religionis. Replicabis, posse huiusmodi Episcopum sine renunciatione Episcopatus assumere habitum, & profiteri religionem, non animo deserendi suam Ecclesiam, sed cum ea contractum vinculum conseruando; hoc enim nec per se impossibile, nec malum est, cùm idem simul esse possit religiosus, & Episcopus; nec est iure aliquo prohibitum. Nam in dicto cap. *nisi cùm pridem*, solùm prohibetur Episcopo renunciatio Episcopatus, vel desertio gregis, vt ad religionem transeat. Quòd verò Episcopus non fiat religiosus manens Episcopus, ibi non prohibetur, nec a[illegible] inuenitur prohibitum.

13. Quo iure prohibeatur Episcopum fieri religiosum non dimittendo Episcopatū.

Responderi potest in primis hoc esse prohibitum in Concilio Constantinop. prout refert Innoc. III. in cap. *post trāslationem*. de renūc. Nam, qui descēdit ab Episcopali dignitate ad monachatum, non potest Episcopus iterum fieri, iuxta illud Cōcilium. ergo multo minus potest in eodem Episcopatu manere. Citat autem Innocentius decretum illud, ex concilio Constantinopolitano primo: nam dicit esse vnum ex quatuor principalibus, quos Ecclesia vt quatuor Euangelia veneratur; illud verò est Constantinopolitanum I. vt constat ex Gregorio lib. 1. Regis Epist. 24. & cap. *sicut* dist. 25. Nunc autem in actis illius Concilij hoc decretum non inuenitur. Vnde glossa ibi solùm allegat cap. *hoc nequaquam*. 7. q. 1. in quo quidē canone [illegible] cta prohibitio habetur. Gratianus tamen illum refert ex concilio Constantinopolitano sub Ioanne Papa VIII. qui plusquam quingentis annis post Synodum primam Constantinopolitanam sedet. Et in tomis Conciliorum nullū extat Concilium Constātinopolitanum sub Ioanne VIII. celebratū, sed sub Adriano II. eius prædecessore celebrata fertur [illegible] Synodus generalis, quæ fuit Constantinop. IV. contra Photiū eiusdem ciuitatis Patriarchā Schismaticū congregata. Verumtamen etiā in Concilio illo decretum illud nunc nō inuenitur.

14. At verò in decreto Gregoriano notatur circa illud caput, inueniri Synodū illam Constantinop. sub Ioanne VIII. in Vaticano Græcè scriptam; ex qua ita ibi decretum Latinè transfertur: *Quamuis hucusque nonnulli Antistites ad monachorum habitum descendentes conati sint in Antistitum fastigio manere, cùmque id facerent, ea res neglecta est: sancta tamen, & Oecumenica hæc Synodus hanc quoque negligentiam corrigens, atque inordinatam hanc actionem ad leges, quæ de Ecclesiastico statu sunt, reuocans, statuit, vt si quis Episcopus, siue quis alius Antistitis dignitatem obtinens ad vitam monasticam descendere, & propriæ locum implere voluerit, hic Antistes dignitatem ampliùs non retineat. Monachorum enim instituta ad obedientiæ, & disciplinæ rationem pertinent, minimè verò ad magisterij, vel præfecturæ, atque eorum sunt, qui non alios pascere, sed pasci profiteantur.* Et postea fertur generale decretum, *vt nullus Antistes ad vitam Monachorum transeat*; & adiicitur pœna: *Vt qui contrarium fecerit, ampliùs dignitatem non recuperet.* Circa quod decretum, quoad hanc vltimam partem multa dicit Inn. III. in d. c. *post translationē*. Et disputant interpretes, in vtroq; loco, quæ nostro instituto non deseruiūt. Solùm ergo ex priori parte colligi videtur ibi, principaliter vetitum fuisse ne quis Episcopus religionem denuo profiteatur, retinere volens Episcopatum, quem antea habebat. Et ad hoc pondero, tum verba, per quæ cōsuetudo aliquorum Episcoporum refertur, qui profitentes Monachatum, conabantur in antiquo fastigio manere: tum etiam verba, quibus talis consuetudo prohibetur, scilicet, *Antistitis dignitatem amplius non retineat*. Tum denique rationem prohibitionis ibi redditam, quæ in conditionibus, quasi oppositis vtriusque status fundatur; quam rationem his verbis Gratianus refert. *Monachorum enim vita subiectionis habet verbum, & discipulatus non docendi, vel præsidendi, vel docendi alios.*

Episcopus ingrediens religionem non renunciato priùs Episcopatu illū amittit.

15. Quamobrem iura omnia nouiora supponunt non posse Episcopum religionis habitum sumere, & illum profiteri, nisi priùs Episcopatui renunciet; quia & prohibitum est, & ex natura rei non decet, & aliquam repugnantiam inuoluit. Primò quidem ratione nouitiatus, quem ante professionem peragere, & in probatione [illegible] necesse est: hoc autem Episcopum non decet, & cum obligatione residendi repugnat. Dicit tamen Hostiensis ibi, in eo casu posse professionem statim fieri. Quod fortasse secundùm ius antiquum, verum erat ex consensu partium: nunc a[illegible] Concilij Tridentini seruandum est, nec ille casus inuenitur exceptus, etiamsi renunciatio Episcopatus præcedat. Deinde retinere Episcopatum profitendo religionem quodammodo repugnant [illegible] tum ratione traditionis, nam Episcopus seipsum sponsæ suæ tradit; ergo durante illo vinculo non potest se tradere religioni. Tum etiam ratione obedientiæ; quia irrationabile esset promittere denuo obedientiam ei, cui ratione prioris status, in quo vouens vult permanere, obedire non potest. Tum denique ratione paupertatis, quia per votum paupertatis fit abrenunciatio bonorum

Ratio, cur non liceat Episcopo profiteri religionem nō dimittendo Episcopatū.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

norum omnium, & liberæ administrationis eorum, quod repugnat habenti, & retinenti Episcopatum. Quapropter licèt hæc duo vota suo modo manere possint, quoad vinculum in Episcopo, qui ante Episcopatum illa [illegible] fuerat, vt postea videbimus, non tamen rectè [illegible] eo, qui est Episcopus, & Episcopatum retinere vult. His igitur rationibus non potest Episcopus de nouo profiteri religionem, nisi præuia Episcopatus resignatione. Et quia talis resignatio fieri non potest sine licentia Pontificis, ideo, qui statum Episcopalem immediatè accipit, se reddit moraliter inhabilem ad statum religiosum: ideóque si religionis votum priùs habebat, mortaliter peccat, acceptando Episcopatum, priusquam votum impleat.

16. Atque hinc sequitur, quod vltimo loco asseruimus, eum, qui accipit Episcopatum habens votum religionis non impletum, in conscientia teneri renunciare Episcopatui, vt votum religionis impleat. ita definitur in illo textu. Ratio autem est quia in illo manet integrum votum religionis, vt patet ex prima parte assertionis, qua dictum est, non extingui tale votum per ascensum ad Episcopatum: at votum obligat, quandiu integrum manet, quia hic est veluti formalis effectus eius; ergo obligat ad media necessaria, vt impleatur, seu ad tollenda impedimenta executionis eius. At verò renunciatio Episcopatus in tali persona est medium necessarium ad votum implendum, seu ablatio impedimenti omnino repugnantis, vt ostensum est Ergo obligat tale votum ad talem renunciationem.

Ratio cur vouens religionem tenentur dimittere Episcopatum.

17. Sed ne videamur sola authoritate illius textus niti, oportet rationem reddere, cur per ascensum ad Episcopatum votum illud non extinguatur. Nec satis est dicere: ideo non extingui, quia non impletur, nec formaliter, vt per se notum est, nec eminenter, vt sic dicam; quia instabitur interrogando, cur non impleatur eminenter, cùm status Episcopatus sit perfectior? In quâ interrogatione ad difficultatem in secunda obiectione propositam, cuius occasione hæc omnia dicta sunt, reuocamur. Vnde reddendo hanc rationem, simul dictæ obiectioni, & fundamentis prioris sententiæ satisfaciemus.

18. Dico ergo per ascensum ad Episcopatum non impleri votum religionis etiam eminenter; quia votum religionis impletum aliquid perfectionis addit Episcopali statui, quod status Episcopalis secum non affert; & simul cum illo esse potest, vt patet in Episcopo religioso: nam verus religiosus manet, & ratione illius status ad multa opera [illegible] ad quæ secularis Episcopus non obligatur. Ad hanc autem specialem perfectionem religiosam suscipiendam obligat votum religionis, & ideo, qui tale votum emisit, tenetur priùs religionem profiteri, quam Episcopatum accipiat, ne perpetuò illa perfectione careat, cùm Episcopatus illam non conferat. Et ob eandem causam, qui ante tale votum impletum Episcopus fit, debet postea cedere, vt religiosus fiat. Nam per hoc, & votum implet, nec fit incapax perfectionis status Episcopalis; quia potest postea ad illum ascendere, si eligatur.

Probatur idē vlteriùs. Per ascēsum ad Episcopatū nō impletur non religionis.

[illegible] Sed contra priorem partem instatur, quia vt votum impleatur virtualiter, seu eminenter, per communicationem in rem meliorem, non oportet, vt minor materia in maiori claudatur, sed satis est, vt vel omnibus pensatis, materia, in quam votum commutatur, sit melior, quàm quæ promissa fuerat, vel, vt posterius sit maius vinculum, quàm fuerit prioris voti. Exemplum prioris membri est: si quis votum ieiunij in votum copiosæ eleemosynæ commutet, qua moraliter Deo gratior censeatur, etiam si eleemosina in se, nec formaliter, nec [illegible]. Alterius autem membri exemplum est suprà positum in eo, qui professionem facit in religione laxiori, cùm haberet votum simplex strictioris religionis. Secundò instat Panormitanus contra vltimum dictum; quia licèt is, qui renunciat Episcopatui, si fiat religiosus ex obligatione voti, possit eligi iterum in Episcopum, fortassis non eligetur, & ita se exponit periculo carendi statu perfectiori propter minus perfectum: ergo non potest fieri, vt ex voto ad hoc obligetur.

[illegible]ctio in contrarium.

Cōmutatio votorū quomodo fiat in meliorē materiam.

Secunda obiectio Panormit.

20. Ad priorem replicam potest in primis responderi in votis per se perpetuis non posse fieri commutationem in aliud sub titulo melioris rei, seu maioris perfectionis, nisi quando res illæ inter se ita comparantur, vt maior includat minorem. Nam alioqui omnis dispensatio, & commutatio talium votorum Papæ reseruata est, vt docuit D. Thom. d. q. 184. a. 6. & ibi notat Caietanus, & in sequentibus latiùs dicemus. Et hoc modo limitandum conseo quod Caietanus ait d. q. 189. §. *ad obiectionem.* nimirum, tunc per assumptionem perfectioris status impleri votum de statu minùs perfecto, quando sunt eiusdem ordinis, seu generis, & ideo ita se habent, vt in maiori claudatur minus, sicut duæ religiones inter se comparantur. At verò in præsenti religio, & Episcopatus sunt diuersarum rationum, & Episcopatus non includit essentialem perfectionem religionis, vt declaratū est; & ideo non admittitur talis cōmutatio sine licentia, seu dispensatione Pontificis.

Prima ad obiectionē responsio.

D. Thom. Caietan.

21. Deinde à priori rationem reddendo, quæ & interrogationi satisfaciat, & resolutionem confirmet, addendum ex superius dictis, perfectionem status religiosi & Episcopalis esse diuersarum rationum. Nam, vt Maior suprà dicit, Episcopatus est status perfectionis acquisitæ; religio verò est status perfectionis acquirendæ. Caietanus autem vocat statum religiosum *perfectionis propriæ*, id est, ipsius religiosi, Episcopatum autem dicit esse perfectionis alienæ; nam per se primò est ad bonum, & perfectionem aliorum, propriam supponendo. Et hinc est, vt status Episcopalis non sit per se materia voti absoluti, quod Maior vocat *categoricum votum*, quia in ordine ad vouentem, & ad salutem eius, non est per se expetibile, nec melius, vt in priori argumento declaratum est, quod secus est de statu reliligioso. Et inde à fortiori sequitur, vt votum religionis non sit commutabile in statum Episcopi propria [illegible] voluntate, & consequenter, & à fortiori, vt per assumptionem Episcopatus votum religionis non impleatur.

Secūda eiusdem obiectionis responsio. *Maior.*

Caiet.

Maior.

Votum religionis nō est commutabile propria voluntate in statum Episcopi.

22. Vnde ad aliam replicam Panormitani respondeo, concedendo, facilè fieri posse, vt qui semel Episcopatum resignat, vt religionis votum impleat, iterum non eligatur, & huic periculo se exponere renunciando Episcopatui. Dico tamen hoc nihil obstare, quominus renunciare possit, & debeat; quia hoc nihil obstat maiori perfectioni, & securitati propriæ personæ sic renunciantis Episcopatui, vt religionis statum sumat. Quia in religionis statu faciliùs, & securiùs poterit propriam perfectionem acquirere, & in dies in illa magis crescere; & quamuis non faciat excellentiora opera Episcopatus, euitabit tamen pericula Episcopatus, & aliis multis operibus sanctis aliorum operum excellentiorum defectum compensare poterit. Et ita omnibus pensatis, si altero statu carendum est, melius

Secundæ obiectionis solutio.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

melius illi est ad propriam salutem, Episcopatu, A quàm religione carere: ideóque nullum est inconueniens quòd illi periculo carendi Episcopatu propter religionem se exponat. Et declaratur à simili [illegible] qui vouit non ambire, nec procurare Episcopatum, nec oblatum acceptare, nisi ab eo, qui potestatem habet, sub præcepto obligetur, exponitur morali periculo satis euidenti non ascendendi ad Episcopatum: & nihilominus votum illud optimum est, & obligat; ergo propter simile periculum non excusatur quis implendo religionis voto, & consequenter, nec à renunciando Episcopatui, quando necessarium id est ad implendum votum, cuius obligatione priùs tenebatur. Adde, si contingat, istum, qui sic renunciauit, non eligi iterum ex iusta causa, vel saltem sine detrimento talis Ecclesiæ, id non modò non esse incommodum, verùm etiam secundùm Deum esse optabile, & melius tali personæ; si verò ipsum non eligi, in aliquod incommodum Ecclesiæ cedat, illud ipsi non imputari, qui non se minus dignum reddit Episcopatu, imò digniorem: & tunc ad solicitudinem Papæ, vel aliorum, ad quos, vel præsentio pertinet, spectabit tale incommodum Ecclesiæ vitare. B

Optimũ est votum non ambiẽdi, nec acceptandi Episcopatũ, nisi quis à superiore obligetur.

23\. Ex his ergo satis patet responsum ad fundamentum contrariæ sententiæ. Negamus enim, statum Episcopi esse ita meliorem, vt in illud possit votum religionis commutari, seu virtualiter impleri, ratione iam tradita. Nec iura citata obstant: nam cap. *scripturæ*, loquitur de commutatione voti temporalis in perpetuum: caput C autem *peruenit*, de eo absolutè loquitur, qui promissum in melius commutat. Iam verò ostensum est, quomodo hæc commutatio non sit simpliciter in melius, vel respectu ipsius vouentis, vel respectu diuini obsequij. Ad confirmationem fundatam in maiori vinculo, respondeo in primis non sufficere maius vinculum, nisi etiam intercedat maior perfectio propria ipsius vouentis. Vnde in primo exemplo matrimonio, non est verum extingui votum religionis per matrimonij vinculum, sed inpediri. Vnde si solum intercedat D vinculum matrimonij rati, priusquam consummetur, implendum est votum religionis: vt per vinculum professionis solemnis prius vinculum matrimonij rati dissoluatur. Si verò tale matrimonium fuerit consummatum, votum quidem manet, non obligat tamen ad executionem viuente coniuge, quia tale matrimonium dissolui non potest, etiam de licentia Papæ, in quo superat vinculum spirituale inter Episcopum, & Ecclesiam: obligabit tamen, si coniux moriatur. In alio verò exemplo de professione facta in religione laxiori post votum simplex ingrediendi religionem strictiorem, vinculum professionis maius est; & status per illud assumptus est simpliciter E perfectionis acquirendæ: & ideo saltem ex dispositione iuris extinguit prius votum religionis strictioris. An verò hoc sit tantùm de iure positiuo, vel etiam ex natura rei, dicetur infrà lib. 4. tractando de voto simplici religionis. Ad secundam confirmationem optimè respondet Maior suprà, negando consequentiam, quia religiosus iam professus, licèt fiat Episcopus, manet religiosus. 16.1.cap.§.18.quæst.cap. vnico. Vnde ita ascendit ad statum perfectiorem, vt inferiori non priuetur. At verò, si ante professionem fiat Episcopus, priuabitur statu religioso, contra prius votum, nisi relicto Episcopatu religionem ingrediatur, & votum impleat; ideóque non est similis ratio

Soluuntur iura in contrarium allata.

Cõfirmatio fundata in maiori vinculo infirmatur.

Matrimoniũ non extinguit votum religionis, sed impedit.

Professio facta in religione laxiori extinguit votum ingrediendi strictiorem, saltem ex iuris dispositione.

Maior.

CAPVT XX.

Nonnulla dubia circa capitulum Per tuas, *explicantur.*

Circa datam resolutionem nonnulla dubia occurrunt. Primum est, an in eo casu sit necessaria licentia Pontificis ad resignandum Episcopatui: vel ipso iure data censeatur per illum textum; Caietanus hoc posterius opinatur: & illum sequitur Tabiena verb. *Episcopus*. q. n. 8. Contrarium verò tenet Azor, & Sancius, & mihi videtur probabilius. Est autem in casu illius textus incertum, an ille presbyter fuisset iam Episcopus electus, & confirmatus, & consecratus; vel tantùm electus. Nam ibi solum dicitur, *Vocatus fuisti ad regimen Ecclesiæ Gebennensis*. Potuit autem esse per electionem vocatus, & nondum esse confirmatus. Quòd si ita casum interpretemur, nulla fuit illi necessaria licentia ad relinquendum Ecclesiæ regimen, & consequenter sequitur, Pontificem nullam licentiam illi dedisse: sed tantùm obligationem, quam habebat, declarasse: vel etiam noluisse electionem eius confirmare. Et hunc sensum probabilem reputat Hostiensis, Ioan. Andr. & alij. Quo sensu admisso, manifestum est, nullam licentiam ibi esse datam aliis ad renunciandum Episcopatui in tali casu, si in illo iam confirmati sunt. Veruntamen non est minus probabile, illum fuisse iam Episcopum confirmatum, & fortasse etiam consecratum; hoc enim indicatur in verbis illis: *Consulimus, vt regimen resignes Ecclesiæ memoratæ*. Nam in rigore indicant habuisse iam susceptum, & pacificum regimen, quod sine confirmatione non accipitur, nec sine consecratione multo tempore retineri solet. Nec oportet id exponere de renunciatione iuris ad regimen acquisitum per electionem, nondum tamen possessum; quia hæc ex positio non est sine aliqua verborum improprietate, quæ necessaria non est.

1. Primum dubium, an Episcop. qui non religio. resignat, possit Episcopatũ sine licentia Põtificis.

Caiet.

Tab.

Pars negatiua tenẽda.

Azor.

Sancius.

Hostiens.

Ioan. Andr.

Veruntatem etiam hoc sensu admisso, assero non posse nunc Episcopum confirmatum, qui ante Episcapatum habuit votum religionis, resignare Episcopatui, sine licentia Papæ, vt votum adimpleat, Ratio est, quia non obstante voto, electio, collatio, seu confirmatio Episcopatus fuit valida, & per eam contractum est spirituale vinculum inter Episcopum, & Ecclesiam; quod vinculum ex natura rei, seu iure diuino, vel saltem de iure canonico indissolubile est sine licentia Papæ, iuxta cap. *inter corporalia*, de Translation. Episcop. Vnde ante d. cap. *perpetuas*, in simili casu tenebatur quilibet Episcopus ad votum implendum, quantum in ipso esset: & quia non poterat sine licentia Papæ propter superadditum Episcopatum, tenebatur illam petere, vt etiam Caietanus fatetur. At verò ius illud cap. *inter corporalia*, non est derogatum pro illo casu, in quo votum religionis antecedit; nullibi enim talis derogatio inuenitur. Et in d. cap. *per tuas*, licèt idem Innocent. III. respondendo illi Episcopo, simul obligationem ipsius illi explicauerit, & licentiam dederit eidem ad exequendam obligationem; non tamen condidit ius generale, & talem dederit licentiam omnibus Episcopis, qui vel tunc haberent simile votum, vel in posterum habere illud contingeret, vt inconsulto Pontifice possent liberè renunciare ad votum implendum.

2. Probatur.

Caiet.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Cõfirmatur triplici ratione cap. *per tuas*, nullum ius generale condi.

Primò, quia nullum est verbum in textu, quo tale nouum ius conditum, vel talis generalis licentia ipso iure concessa significetur: nec ex licentia viri data in particulari facto, potest inferri, omnibus esse concessam, vt est per se clarum. [illegible] ideo est vniuersalis pro omnibus: licentia verò est quid facti, & potest esse conueniens in vno casu, & non in alio. Vnde sumitur secunda ratio, quia licentia illa non est concedenda, nisi causa cognita, & spectata non tantùm obligatione personæ, sed multo magis Ecclesiæ necessitate, vel vtilitate; ergo non poterat conuenienter, ipso iure naturaliter dari. Tertiò, quia aliàs esset melioris conditionis Episcopus, qui ante acceptum Episcopatum, votum religionis habuit, & acceptando Episcopatum peccauit, quàm qui iam Episcopus tale votum emisit: nam iste non posset implere votum sine licentia, ille verò posset, vel cum licentia, vel sine illa Episcopatui renunciare, quod nec rationabile videtur, nec verisimile.

4\. Secundum dubium, an Episcopus qui post votum suscepit Episcopatũ cum licentiã petit, teneatur explicare votum. Sacius existimat non teneri.

Tunc autem succedit aliud dubium, quando Episcopus habens talem obligationem voti religionis ante Episcopatum susceptum, postea licentiam à Pontifice petit ad resignandum Episcopatum, vt possit religionem ingredi, an teneatur votum explicare, vel sufficiat simpliciter licentiam petere, quia cupit religionem ingredi. quod dubium attigit Sancius suprà, & breuiter respondet sibi probabilius videri, non esse necessarium explicare votum. Primò, quia non est cogendus peccatum suum explicare: si autem diceret, se habere votum factum ante receptum Episcopatum, consequenter fateretur, cum transgressione voti ad Episcopatum ascendisse. Secundò, quia nunquam promisit se votum manifestaturum. Tertiò, quia religiosus, qui votum emisit de materia prælato subiecta, cùm petit licentiam faciendi quod promisit, non est necesse, vt votum aperiat, sed satis est vt simpliciter petat licentiam ieiunandi, vel quid simile, quòd si prælatus illam dare noluerit, votum manebit irritum, etiamsi non sit prælato manifestatum, vt dixerat in eodem lib. 4. cap. 25. & nos etiam diximus lib. 6. de voto, cap. 7. Ergo idem cum proportione habebit locum in Episcopo in casu prædicto. Quæ illatio videtur in hoc fundari, quòd Papa potest irritare hoc votum; & ad irritationem non est necessaria eiusdem voti manifestatio, quod maiori examinatione indiget.

5\. Votũ ingrediendi religionem ante Episcopatũ emissum nõ est per se irritabile à Papa. *Sancius.*

Vt ergo veritatem explicemus, aduertere oportet, hoc votum, de quo tractamus, non esse per se irritabile à summo Pontifice; quia factum est ante subiectionem, & obligationem Episcopatus: vnde fuit omnino absolutum, sine inclusa conditione pendente à superioris consensu, vt in simili diximus lib. 6. de voto. cap. 6. in fine. & copiosius tractat idem Sancius d. lib. 4. cap. 25. n. 5. & cap. 31. n. 2. & sequentibus. Hinc ergo fit, vt Pontifex non possit tale votum auferre directè, & in se, nisi per dispensationem, & consequenter ex legitima causa. Dico autem, *directè, & in se*; quia indirectè, & ex parte materiæ, poterit impedire [illegible] executionem, quæ solet dici indirecta voti [illegible], vel potiùs suspensio, vt in dictis locis de voto, notatum est. Hinc ergo fit, prædictam sententiam non posse procedere de priori modo auferendi votum: tum quia irritabile non est illo modo, vt dixi: tum etiam, quia licèt irritari posset, non posset in se, & directè irri- A tari, nisi votum ipsum Pontifici explicaretur: vt in eisdem locis de voto, dixi, & ipse Sancius cum communi sententia consentit. Vnde à fortiori necessarium erit voti narrationem Pontifici facere, vt dispenset: tum, quia non potest Pontifex circa incognitum voluntariè operari: tum etiam, quia non potest aliter procedere cum causæ cognitione: vtrumque autem ad dispensationem necessarium est, scilicet, voluntariè, & ex causa operari? ergo prædicta sententia ad summum procedere potest de indirecta irritatione voti & in hoc etiam sensu non caret illa sententia difficultate.

6\. An specialis causa requiratur ad dispensandum cũ Episcopo in voto ingrediendi religionẽ ante Episcopatũ emisso.

B Priùs autem, quàm illam proponam, interrogare oportet, vtrum ad priorem modum auferendi hoc votum ab Episcopo sit necessaria causa specialis? Interrogo autem de speciali causa; quia cùm illud votum auferri non possit sine dispensatione, clarum est, esse necessariam causam, etiam ad valorem dispensationis, quia est in voto, & ius diuinum attingit. Dubium ergo est, an causa illa sufficiat, quæ ex ipso vinculo Episcopali resultat, scilicet, vt possit Papa illud votum per dispensationem tollere, solùm, quia non vult vinculum contractum inter Episcopum, & Ecclesiam dissoluere. Et quidem si hoc vinculum est perpetuum iure diuino, planè videtur sufficientissima causa ad dispensandum in voto C simplici, ne in vinculo alio iuris diuini, quod fortius esse videtur, dissolutio fiat. Nam maior est hæc dispensatio, quàm prior: sufficiens autem causa dandi vnam dispensationem est, vt alia maior dispensatio euitetur. Potéstque hoc confirmari: nam si Papa dispenset cum Episcopo non habente votum religionis, vt possit religionem ingredi, nulla alia existente causa ad dispensandum in vinculo Episcopali, præter spiritualem profectum, quem renuncians cupit, & sperat ex religionis statu, talis dispensatio iuxta illam sententiam censetur illicita, imò, & nulla; quia est contra ius diuinum, sine causa sufficiente, cùm commune bonum priuato sit præferendum: erD go licet votum religionis præcesserit, sola ipsius obseruantia non est sufficiens ratio dispensandi in vinculo Episcopali, quia præferretur minus bonum, scilicet, priuatum, maiori bono, scilicet, ipsius Ecclesiæ. Ergo è contrario perpetuitas illius vinculi est sufficiens ratio dispensandi in tali voto.

Si vinculum contractum inter Episcopũ & Ecclesiã, est de iure diuino, nõ requiritur alia causa præter obligationẽ Episcopatus.

7\. Vinculũ inter Episcopũ & Ecclesiã, de iure Ecclesiastico, ac proinde requiritur alia specialis causa.

At verò supponendo, vt nos credimus, vinculum Episcopale habere indissolubilitatem tantùm de iure Ecclesiastico, non videtur illa sufficiens causa: sed alia maior necessaria erit, nimirum, vt intersit Ecclesiæ, ne tali pastore priuetur, qui est illi tam vtilis, vt sine detrimento E Ecclesiæ mutari non possit. Probatur contraria ratione, quia vinculum Episcopi cum Ecclesia sua, tantùm est indissolubile iure Ecclesiastico; ergo dispensatio in illa indissolubilitate tantùm est in iure positiuo humano: at dispensatio in voto religionis est maior, quàm illa; ergo potiùs vitanda est dispensatio in voto; quàm in alio vinculo, si alioqui necessitas Ecclesiæ non intercedat. Et confirmatur, retorquendo contrariam confirmationem: nam in illo casu, in quo Episcopus petit licentiam renunciandi, vt ingrediatur religionem, non est ex voto, quia suppono illud non habere, sed ex deuotione, & propter maiorem spiritualem fructum personæ suæ sine detrimento Ecclesiæ; quia potest aliquis æquè dignus, & vtilis prouideri, vt suppo

Licẽtia concessa Episcopo, vt ex deuotione ingrediatur religionem, licet, & tenet.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ſupponimus. In eo (inquam) caſu diſpenſatio, ſeu licentia data à Papa, in primis valida eſt, ita vt renunciatio, & profeſſio religionis, & prouiſio alterius Epiſcopi inde ſubſecutæ, validè fiant, & teneant (quidquid aliqui moderni contradicant) quia ſi aliqua diſpenſatio ibi interuenit, tantùm eſt in iure humano, & diſpenſatio in iure humano etiam ſine cauſa data, valida eſt. Addo verò etiam eſſe licitam illam licentiam, vel diſpenſationem; quia fit intuitu maioris boni ſpiritualis talis perſonæ, ſine detrimento Eccleſiæ, quia facilè poterit prouideri de alio ſponſo æquè vtili, vt ſupponitur. ergo nulla ratio malitiæ, vel abuſus poteſtatis ibi interuenit. Ergo à fortiori, quando ex parte perſonæ Epiſcopi præcedit votum religionis, non poteſt Papa diſpenſando, tale votum auferre, niſi aliqua ſpecialis neceſſitas Eccleſiæ id poſtulet: & è contrario illa non interueniente, tenebitur Pontifex, ſi de tali voto illi conſtet, Epiſcopo licentiam dare, vt votum inpleat.

Diſpenſatio in iure humano etiam ſine cauſa data, eſt valida.
Valent. 2. 2. diſp. 10. q. 3. punct. 4.

8\. Hæc ergo pars videtur mihi probabilior: nam hæ rationes valde efficaces mihi videntur; contrariæ autem, falſo nituntur fundamento, ſcilicet, quòd vinculum Epiſcopi cum Eccleſia ſit iure diuino indiſſolubile. Abſolutè namque non ita eſt, vt ſuprà oſtendi, & quamuis ex ſuppoſitione pacti obligatio illa ſit aliquo modo de iure naturali, non tamen eſt abſolutè perpetua, ſed quaſi ſub conditione, vtique, niſi ex conſenſu partium, ſeu Pontificis tale pactum diſſoluatur. Quando autem Pontifex dat licentiam renunciandi, eo ipſo pactum diſſoluitur, & ceſſat obligatio; illud autem pactum, & indiſſolubilitas eius, iure Eccleſiaſtico introducta eſt, cui ſatisfacit Pontifex, quando dat talem licentiam ſine Eccleſiæ damno, vt obligatio priùs Deo facta impleatur. Et hoc videtur mihi optimè colligi poſſe ex dicto cap. *per tuas.* Nam ibi conſultus Pontifex facillimo negotio conceſſit licentiam reſignandi regimen, vt votum impleretur; nec eſt cur præſumamus, id fuiſſe propter crimen aliquod, vel indignitatem illius Epiſcopi; tum quia non eſt præſumendum malum, niſi probetur: tum etiam, quia ſi quid peccauerat, ille Epiſcopus tranſgrediendo votum, iam veſtigia recta quærebat: & ideo ipſemet Pontifex ſubdit, *quòd ſi iterum eligeretur, acceptare poſſet*; iudicabat ergo illum eſſe dignum, & ſufficientem illi regimini. Tamen, quia non iudicauit, illum fuiſſe neceſſarium ad tale regimen; vel quia credidit potuiſſe ſine detrimento Eccleſiæ profiteri religionem, & iterum eligi, ſtatim licentiam reſignandi conceſſit. Ergo à contrario ad diſpenſandum in tali voto, credidit eſſe aliquam ſpecialem cauſam neceſſariam.

Præfertur poſterior ſententia, & impugnantur rationes pro prima.

9\. Ex quo infero à contrario, in tali caſu, ſeu exiſtente tali voto, non poſſe iuſtè Pontificem negare licentiam renunciandi Epiſcopatui, ſine ſpeciali cauſa iuſta, quæ vel Eccleſiæ vtilitatem concernat, vel aliàs ad diſpenſandum in voto ſufficiat. Probatur, quia Pontifex non poteſt ſine iuſta cauſa diſpenſare in tali voto, vt oſtenſum eſt, nec etiam poteſt executioni voti impedimentum ponere, ſine aliqua ratione, iure, vel vtilitate Eccleſiæ id exigente. Dices: Pontifex, negando licentiam, nec diſpenſat in voto, nec ponit impedimentum, ſed ſolùm non aufert, quod alter culpa ſua poſuit. Non videtur autem obligari Pontifex ad auferendum impedimentum, neque talem perſonam habilem ad votum implendum reddere. Reſpondeo quamuis Pontifex formaliter (vt ſic dicam) ſcienter non poſuerit impedimentum impletioni illius voti; nihilominus materialiter (vt ſic dicam) cooperatum eſſe illi rei, quæ impedit, ne votum adimpleri poſſit, vtique talem perſonam voto aſtrictam in Epiſcopum confirmando. Vnde ſi poſtea notitiam voti habeat, & poſſit impedimentum tollere, dando licentiam, vt impleatur, ſecundùm rectam rationem non poteſt talem licentiam ſine iuſta cauſa negare: eò vel maximè; quòd ipſe eſt diſpenſator bonorum Dei; & ideo tenetur fideliter, & prudenter agere, vt ea, quæ Deo ſunt promiſſa, ſine diminutione, & ſine impedimento reddantur. Non diſpenſaret autem prudenter, & fideliter, ſi non tolleret impedimentum adimplendi votum; quia iuſtè poteſt; ergo tunc etiam debet id facere. Denique Papa non poteſt tunc directè, & per ſe tale votum irritare, ſed ad ſummum indirectè ex parte materiæ, vt conſtat; quia eſt votum factum ante vinculum Epiſcopale: at verò talis indirecta irritatio in huiuſmodi votis non habet locum, niſi quatenus iuri, vel obſequio ſuperioris, aut Eccleſiæ præiudicant, vt communiter traditur in materia de irritatione votorum; & in locis citatis videri poteſt. ergo neceſſe eſt, vt talis modus irritationis fiat cauſa cognita, vt poſſit iudicium de tali præiudicio ferri, ſine quo fieri non debet, nec poteſt.

Tenetur Papa concedere licentiam ingrediendi Religionem Epiſcopo qui ante Epiſcopatum illam ingredi vouit.

Obiectio in contrariũ, & illius ſolutio.

10\. Atque hinc tandem concludo, teneri Epiſcopum in caſu, quem tractamus, cùm petit licentiam renunciandi ad ingrediendam religionem, obligationem, quam ex voto habet, Pontifici proponere, quoniam aliàs, ſi Pontifex licentiam neget, non manebit in conſcientia tutus, & quietus non implendi votum. Dico autem, *ſi Pontifex licentiam neget*, quia ſi concedat illam, & ipſe illa vtatur, & votum impleat, ceſſat omne dubium. Vnde ſi priùs licentiam petat ſimpliciter ſine voti narratione, animo implendi votum, ſi concedatur, vel inſtandi ampliùs, & cum maiori explicatione, ſi negetur, nihil peccabit, quia poteſt illo modo ſuæ famæ conſulere, tentando, an illud medium ſufficiat; nec illa mora, quæ ob eam cauſam intercedere poteſt, ad culpam ſufficiet, cùm non ſit certa, & cauſam habeat iuſtam. Solùm ergo dicimus neceſſarium eſſe votum manifeſtare Pontifici, vt poſſit cum ſufficienti cauſæ cognitione, vel diſpenſare in voto, vel licentiam renunciandi negare; ita vt Epiſcopus in conſcientia ſecurus, & quietus perpetuò maneat. Vt hoc ſuadeam, aduerto differentiam inter votum religionis emiſſum ab Epiſcopo, poſt Epiſcopatum adeptum, vel antea: nam votum ſubſecutum poſt Epiſcopatum in obiecto ſuo includi conditionem, ſiue explicitam, ſiue ex vi iuris implicitam, *ſi Papa licentiam renunciandi dederit*. Votum autem antecedens non fuit vllo modo conditionatum, ſed omnino abſolutum; poſtea verò ex accidenti, & ex culpa vouentis, neceſſitas illius conditionis ſuborta, & adiuncta eſt: vt ex dictis ſatis patet, & ex dicendis ampliùs patebit.

Concluſio ſecũdi dubij eſt teneri Epiſcopũ explicare votũ, niſi aliter licentiam obtineat.

11\. Hinc ergo differentia oritur inter illa duo vota; quia in priori voto, cùm petitur licentia à Pontifice, non eſt neceſſarium aperire illud votum eſſe emiſſum, ſed ſufficit licentiam petere: nam in illo voto efficaciter procedit æquiparatio cum irritatione indirecta voti à religioſo emiſſi. Et ratio eius eſt, quia illud votum cùm ſit conditionatum, ante conditionem impletam non obligat, niſi ad procurandum, vt impleatur conditio; huic

Votum Epiſcopi de ingredienda religione Epiſcopatu non eſt neceſſariò explicandum cùm petitur licentia.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

huic autem obligationi fit satis petendo simpliciter à Pontifice licentiam renunciandi; ergo. Probatur minor, quia votum ex parte materiæ solam illam conditionem includit, *si licentia fuerit concessa*; & [illegible] medium, vt illud impleatur ex parte [illegible], est petere eiusdem licentiæ, proponendo causas, quibus iustificari possit, ad quas vel nullo modo pertinent votum post Episcopatum emissum, quia est valde extrinsecum, & potius supponit licentiam posse iuste concedi, quàm conferat ad iustitiam eius. Et licèt aliquid fortè iuuare possit, vel mouere Pontificem ad dandam licentiam, ipse non tenetur ex ipsa rei natura ad faciendum, quantum potest ad inclinandam Pontificis voluntatem; nec id per votum promisit, vt constat; & de votis religiosorum dici solet, de quibus, quoad hoc, est eadem ratio.

12. An si Episcopo licētia semel negetur, illā iterū teneatur petere.

Vnde statim dubium suboritur, quod de religiosis etiam tractatur, an in eo casu, si Episcopo licentia semel negetur, illam iterum petere teneatur? Et ratio dubitandi est; quia per negationem talis licentiæ, non extinguitur votum, quia non irritatur directè, & in se, cùm non fuerit notum Papæ, vt supponitur; ergo vinculum eius semper manet, licèt eius executio maneat suspensa; ergo obligabit iterum, atque iterum ad petendam licentiam. Et ita videbatur dicendum, iuxta generalem doctrinam de irritatione votorum. Illa tamen supposita, (quia non est huius loci) in particulari considerandum hîc occurrit, talem esse hanc licentiam renunciandi Episcopatui, vt sine iusta causa, licitè concedi non possit, vt iura suprà citata docent; quia non est mera licentia, sed habet admistam dispensationem, in quo differt à licentia, quam frequentius solet religiosus petere, vt aliquod votum impleat, vt ieiunandi, recitandi, eleemosynam faciendi, vel quid simile, quod ex solo arbitrio prælati pendet. Si ergo post semel negatam licentiam, non sit facta mutatio, quæ augeat iustam causam concedendi licentiam, nulla est obligatio iterum petendi illam, quia præsumendum est, iustè fuisse nagatam. Vnde cùm non sit aucta iustitia causæ, non est, cur iterum licentia petatur: si autem noua causa iustificans licentiam occurrat, & aliunde votum in sua vi permaneat, quia & factum fuit sine temporis determinatione, & in cæteris conditionibus ex parte personæ est capacitas ad implendum illud; tunc obligare poterit votum ad licentiam iterum petendam, siue ab eodem Pontifice, siue à successore; & hoc ratio facta, & generalis doctrina persuadet.

Nō tenetur nisi augeatur causa concedendi licentiam.

13. Longe alia ratio est in voto ante Episcopatū emisso, atq; adeò explicandum est.

At verò, quando votum antecedit assumptionem ad Episcopatum, longe alia ratio militat, ob quam votum Pontifici narrandum sit; quia illud votum non fuit conditionatum, sed absolutum, & ideo etiam absolutam obligationem à principio induxit ad religiosum statum sumendum. Ergo, quamuis fuerit ex culpa, vel ex ignorantia personæ impedita eius executio, & facta dependens à licentia Pontificis, vouens tenetur, quantum in se est, facere, vt votum impleat, ac subinde maiorem adhibere deligentiam, quàm si à principio cum illa conditione vouisset: ergo tenetur obligationem suam specialem explicare; in nulla enim alia re potest maiorem diligentiam adhibere. Secundò, & efficaciùs, quia quando votum præcessit, non potest Pontifex negare licentiam, nisi ex iusta causa specialiter pertinente ad commodum Ecclesiæ, vt explicaui. Non potest autem Pontifex sub hac consideratione licentiam negare, vel concedere, nisi de obligatione voti antecedentis certior sit factus; ergo necessarium est illi votum explicare. Probatur minor, quia cognitio voti præcedentis, multum referre potest ad ferendum prudens iudicium, expediat, nec ne licentiam concedere, vel negare. Quod secus est; quando votum subsequitur quia tunc liberum est Pontifici negare licentiam sine alia causa speciali, solùm, quia non vult dissoluere vinculum spirituale Episcopi cum Ecclesia, semel ritè, & rectè contractum. At verò, quando votum præcessit, licèt vinculum fuerit ratum, non tamen fuit rectè contractum, sed cum læsione voti & ex ea parte cum Dei iniuria, & ideo cognitio præcedentis voti, multum refert ad ferendum prudens iudicium, an licentia neganda, vel concedenda sit. Et ergo narratio illius facienda Pontifici.

14. Respōdetur ad rationes in contrarium. Ad primam negandum esse inconueniēs cogi Episcopum voti transgressionem aperire.

Nec contra hoc obstant rationes in contrarium factæ. Ad primam enim respondeo, nullum esse inconueniens, quòd Episcopus cogatur voti sui transgressionem aperire, vt remedium suæ conscientiæ inueniat: sicut in casu cap. 1. *per tuas*, ille Episcopus fecit. Quia vel ex propria culpa, vel ignorantia se in illo statu constituit, quod commune est, & frequēs in cæteris delictis, quæ vel reseruationē, vel censuram, vel aliam similē obligationem dependentem à iuridictione Pontificis annexam habent. Verum est tamen in aliis casibus regulariter nō esse necessarium declarare personam, licèt narretur delictum, vt dispensatio vel absolutio in foro consciētiæ obtineatur. In præsenti verò non habet hoc locum, quia necesse est explicare locum, seu Ecclesiā, & Episcopatum resignandum: & ita non potest occultari persona; quia renunciatio non potest non esse publica, & in exteriori foro, & cum cognitione causæ, quæ ex circunstantiis particularibus personæ, & Ecclesiæ pendet, & ideo necessarium est etiam propriam personam manifestare. Solum ergo tentari priùs potest remedium suprà insinuatum petendi priùs licentiam simpliciter sine declaratione voti, vt si consideratur licentia, sine declaratione proprij delicti obtineatur. Quòd si hoc remedium non successerit, & licentia negata fuerit, vt illa firma, & rata maneat, & conscientia tuta, necessarium erit, iterum explicato voto licentiam postulare.

15. Ad secundā quid dicendum.

Ad secundam respondetur, illam rationem habere locum in voto, quod à principio fuit conditionatum; non tamen in voto, quod à principio fuit absolutum, & vi sua obligat ad omnem diligentiam conuenientem, & moraliter necessariam, vt adimpletio voti iustè negetur, seu impediatur.

Ad tertiam respondendū diuersam esse rationem in voto à religiosis emisso.

Ad tertiam similiter respondetur, non rectè fieri æquiparationem cum irritatione votorum à religiosis emissorum: nam illa sunt à principio conditionata, & facta in statu subiectionis; & prælatus potest pro suo arbitrio negare licentiam sine speciali causa iustificante. Nec in religiosis sunt alia vota facta ante statum subiectionis, quæ irritari possint, quia omnia extinguntur per solemnem professionem. Solùm in votis societatis potest esse aliqua exceptio, de qua in proprio loco infrà dicemus. Et per hanc resolutionem plenè satisfactum est omnibus, quæ in vltima obiectione præcedentis capitis, proposuimus.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

CAPVT XXI.

Vtrùm status inferiorum Prælatorum, vel Parochorum sit perfectior religioso statu.

1. Pars affirmatiua probatur. *Henric. Maior. Gerson.*

DE hac comparatione dissensio, & contentio est non parua inter authores suprà citatos. Nam Henricus, Maior, & Gerson, etiam hos inferiores prælatos, vel etiam parochos censent esse in altiori statu perfectionis, quàm religiosos simplices. Fundantur ferè in his, quæ de istorum prælatorum statu in cap. 15. dicta sunt. Nam omnia, quæ probant illos esse in statu perfectionis, consequenter probant esse in perfectiori statu, quàm sint simplices religiosi quam consequétiam etiam Caietanus probat. (*Caiet.*) Ait enim in 2.2. q. 184. art. 6. §. *Ad obiectum contra secundam rationem*, &c. *Quòd si essent in statu perfectionis Curati, essent in perfectiori statu, quàm religiosi, quoniam essent in statu perfectionis, vt perfectores.* Vnde in virtute sic argumentatur: Status perfectionis, vt est ad perficiendos alios, quem nos statum perfectionis exercendæ appellamus, est perfectior religioso statu; sed Curati sunt in statu perfectionis exercendæ, seu ad perficiendos alios: ergo eorum status est perfectior statu religioso. Confirmatur, ac declaratur, quia pastor animarum, quicumque sit, ex vi sui muneris talis esse debet vt possit alios purgare, & verbo, & exemplo illuminare. Item vt possit apud Deum pro populo intercedere, & venerandum sacrificium dignè pro omnibus offerre. Vnde debet esse sufficiens, non tantùm sibi, sed etiam aliis. Denique, cuiuscumque pastoris animarum munus magna indiget virtute, & fortitudine ad difficultates occurrentes sine lapsu superandas; ergo excellentiorem virtutem requirit, quàm status religiosus. (Qua ratione solui possit argumentũ.) Responderi autem potest, negando simpliciter consequentiam, quia ex vi præmissarum solùm sequitur statum inferiorum prælatorum esse excellentiorem in suo genere: vnde non sequitur, esse perfectiorem simpliciter, sed solùm secundũ quid. Nã id, quod est sub nobiliori genere, ratione differentiæ potest esse simpliciter minùs perfectum. Et ita status parochi licèt participet statum ex genere suo perfectiorem, potest simpliciter esse minus perfectus, quàm religiosus status, quia diminutè participat excellentiam illius status, & alioqui in multis ab statu religioso exceditur.

2. Vrgetur argumentum.

Sed contra hoc instatur, quia Paulus 1. ad Timoth. 3. & ad Titum 1. describens excellentem sanctitatem, quam Episcopalis status postulat, sub Episcopo cæteros Ecclesiæ pastores comprehendit; vt communiter interpretes intelligunt: quia Paulus post Episcopos, omissis presbyteris, statim ad Dracones transitũ facit, presbyteros sub Episcopis complectens. Ergo omnes etiam inferiores prælati sunt in statu simpliciter perfectiori, quàm simplices religiosi. (*D. Bernard.*) Vnde Bernard. serm. de tribus ordinibus, de Prælatis, etiam non Episcopis loquens, ait, necessarium esse prælatis perfectam charitatem de corde puro, conscientia bona, & fide non ficta. Et adiungit: *Puritatem cordis in eo Prælatus habet, vt prodesse desideret, non præesse: vt scilicet proprium commodum, vel honorem sæculi, sed aliud quippiam suum in prælatione non quærat, præter solum beneplacitum Dei, & animarum salutem. Sed*

A *cum intentione pura, & necessaria quoque est irreprehensibilis conuersatio, vt forma factus gregis, incipiat facere, & docere*, &c. Et infrà: *Mihi, & omnibus pariter veritas clamat, quoniam oportet irreprehensibilem esse eum, qui præest.* Et infrà: *Quoniam ea, quæ arguit in discipulis, oportet vitare magistrum; & qualis est in conuersatione, talis sit necesse est etiam in occulta cogitatione*, &c. In quibus verbis magnam & excellentem perfectionem Bernardus ab omnibus prælatis requirit; & ad omnes accommodat, quæ Paulus de Episcopis scripta post se reliquit; sentiens postulari in illis, non tantùm, quia tales prælati, id est, Episcopi, sed absolutè, quia prælati, &
B pastores animarum sunt. Vnde August. epist. 48. (*D. August.*) ad Valer. exaggerans prælationis statum, & pericula eius, & excellentẽ sanctitatem, quam postulat; non de solo Episcopo, sed etiam de presbytero loquitur, dicens: *Nihil esse in hac vita, & maximè in hoc tempore difficilius, laboriosius, aut periculosius, Episcopi, aut presbyteri, aut diaconi officio; sed apud Deum nihil beatius, si eo modo militetur, quo noster Imperator iubet.*

3. Opposita sententia proponitur. *Caietan. D. Thom.*

Nihilominus contrariam sententiam tenent Caietanus suprà, & communiter Thomistæ; in eámque magis inclinat D. Thomas 2. 2. q. 184. art. 6. & 8. Nam licèt subobscurè, & multis adhibitis distinctionibus loquatur: tandam omnibus
C pensatis, videtur statum religiosorum præferre. (Cõfirmatur primò.) Primò, quia religiosus status est quasi quoddam holocaustum, in quo persona se, suaque omnia, & totam vitam, ac voluntatem suam Deo consecrat: Curatus autem, nec ita perpetuò se obligat, neque se totum, & omnia sua Deo consecrat, sed tantùm limitatam, & inferiorem curam animarum suscipit, pro arbitrio suo illam administraturus, quandiu voluerit. Secundò, quia religiosus ex (Secundò.) vi sui status, profitetur perfectum viuendi modum; & tendere semper tenetur ad perfectionem, exercendo magna charitatis, religionis, & obedientiæ, & aliarum virtutum opera. At verò parochus, etiamsi ex vi muneris, postulet vitam ir-
D reprehensibilem, & exemplarem, non tamen excedit communem, & moralem bene viuendi modum, qui in obseruatione præceptorum consistit.

4. Tertiò.

Tertiò, quia in statu ordinario pastoris animarum difficilius est cauere peccatorum pericula, quàm in religioso, & alioqui opera ipsa bona ex vi talis status exercenda, non sunt nimis grauia, seu difficilia; neque maiorem vitæ partem occupant, & habent adiuncta plura humana commoda, quibus illa difficultas subleuatur: in statu verò religioso multo maior est difficultas tam in excellentia, & perfectione operum, quàm in illorum continuatione quasi perpetua, sine vsu ferè pro-
E priæ libertatis, saltem in animi præparatione, quam status obligatio requirit. Quòd si in cauendis peccandi occasionibus maior est in tali statu facilitas, hoc ipsum in eius commendationem redundat; quia securitas boni, & immunitas mali, magna pars est felicitatis; & ideo etiam multùm auget status perfectionem. Quartò denique, quia pastores animarum; vt in statu perfectionis constituantur, statum religiosorum assumunt; Religiosi verò è contrario, vt perfectionem magis profiteantur, pastoralem curam fugiunt: ergo signum est, statum religiosum, pensatis omnibus, perfectiorem esse.

5. Cõclusio [...] statuum [...]gionis a[...]

In hac comparaion e vix potest absoluta resolutio certa ratione definiri; quia videntur hi status mutuò se habere, sicut excedens, & excessum.

Nihilo

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Iu... perfe-ctiorē esse, statu prælationis infra Episcopalē, & æquiualentem illi, quamuis secundū quid sit inferiorē.

Nihilominus tamen, omnibus pensatis, posterior sententia præferenda videtur. Dico igitur, statum religionis absolutè loquendo, perfectiorem esse statu prælationis infra Episcopalem, vel æquiualentem illi: secundùm quid autem, seu ex quadam hypothesi, seu conditione, quæ moraliter vix adimpletur; statum horum prælatorum vel parochorum posse censeri perfectiorem. Declaratur: nam isti duo status comparari possunt duobus modis, vel in ordine ad nos, vel secundùm se. Priori modo, sensus quæstionis erit; quis illorum statuum sit ab homine eligibilior, tãquam aptior, & vtilior ad vitæ puritatem sectandam, & ad proficiendum in virtute, & obsequio diuino, & tandem vitam æternam consequendam. Et in hoc sensu non est dubium, quin status religiosus melior, & perfectior, ac vtilior sit. Hæc probant, quæ pro secunda sententia proposuimus. Et declarari possunt; quia status religiosus est absolutè sub consilio: non sic autem status habendi animarum curam; licèt ex obiecto malum non sit; nihilominus per se non consulitur, & multis circunstantiis indiget, vt honestetur. Vnde status religionis, quo magis voluntariè suscipitur, eo meliùs, & prudentiùs fit; cura verò animarum, quo magis coactè, & ex superioris inductione, vel obedientia suscipitur, eo securiùs accipitur. Quod quidem de Episcopatu docent communiter sancti, vt videre licet in Augustino 19. de Ciuitate cap. 19. Gregor. in Pastoral. p. 1. c. 8. Hieronym. epist. 83. ad Ocean. Chrysostom. in libris de Sacerdot. Cum proportione autem ad cæteros applicari potest, iuxta mentem Pauli suprà explicatam; & ita de omnibus loquitur sanctus Augustinus dict. epist. 148. Quapropter à fortiori potest hæc pars confirmari ex his, quæ de Episcopatu diximus; nimirum, licèt sit perfectior status, nihilominus per se loquendo non esse materiam; nec per illum impleri votum religionis; nec desiderandum, aut procurandum esse. Ergo multo magis aliæ prælationes inferiores, secundùm hanc rationem, & comparationem cedunt statui religionis. Vnde cùm ius canonicum transitum ad religionem Episcopis prohibeat; inferioribus pastoribus permittit, & consulit, quia meliorem vitam sequi cupiunt, vt ait Concilium Tolet. IV. c. 49. cap. *Clerici*. quæst. 1. Vnde Gregor. lib. 10. epist. 39. quosdam monachos non solùm hortatur, vt quendam huiusmodi clericum monasterium ingredi cupientem recipiant; sed etiam ait: *Quibus valetis adhortationibus, pastorali admonitione succendite, vt feruor huius desiderij in eo non tepescat.* Et addit notanda verba: *Vt qui à turbulento curarum sæcularium tumultu se segregans, quietis desiderij portum monasterium appetit, rursum in Ecclesiasticarum curarum non debeat perturbationibus implicari.* Et Gregorium imitatur Anselm. epist. 10. ad Goffridum, vbi censet hos sæculares clericos, non minus in procellis, & tempestatibus mundi versari, quàm laicos, & ideo non esse à portu religionis abstrahendos, si ad illum à Domino vocentur. Ex his autem omnibus solùm concluditur, statum religionis esse statum propriæ perfectionis acquirendæ; quod non habet de se status prælationis, aut curæ animarum. Deinde etiam concluditur, prælationis munus, seu statum minus securum esse; religionis verò esse statum maioris securitatis in ordine ad spiritualem salutem, quod nemo negabit. Denique comparatio hæc in sensu isto est magis practica, & moralis, confert enim ad prudentem electionem inter status Ecclesiasticos

Non est dubiū statum religionis in ordine ad nos esse eligibiliorē quàm statū horum prælatorum.

D. August.
D. Hieron.
D. Chrysost.
D. August.

Conc. Tolet.
D. Gregor.

D. Ansel.

A faciendam, & moraliter etiam loquendo, magis habet locum in inferioribus prælationibus, & maximè in propria animarum cura; quia ista munera, & faciliùs procurantur, & frequentiùs in humanam electionem veniunt.

6. Si status Religionis & prælatorum inferiorum cōsideretur secundū se, perfectior est status prælatorū. *D. Thom.*

Posteriori modo, sensus prædictæ comparationis erit, an status Parochorum secundùm se spectatus, maius Dei obsequium contineat, & perfectiora opera ex suo genere requirat, ideóq; de se perfectior sit, quàm status religionis. Et in hoc sensu speculatiuè (vt sic rem explicem) concedi potest, statum pastoralem esse perfectiorem simplici statu religioso. Et in hoc sensu procedunt B motiua prioris sententiæ. Et fauet D. Thomas, Matth. 5. in vltimis ferè verbis: vbi distinguendo perfectionem vitæ, in perfectionem meriti, vel status; & enumerans plures perfectiones meriti vitæ, vnam dicit esse *perfectionem excellentiæ vitæ*; & addit: *Ad hanc tenentur clerici super laicos*. Ergo inter clericos maximè debent illam profiteri omnes, qui sunt animarum pastores, seu prælati: quos paulo inferiùs dicit habere statum perfectionis, vt suprà notaui. Dixi autem, hunc excessum speculatiuè potius considerari, quàm practicè inueniri: quia licèt verum sit, obligationem illius status magnam requirere perfectionem; & opera eius, si debito modo fiant, quando C occasio eorum occurrit; vel in præparatione animi habeantur, quando deest occasio, esse magni meriti apud Deum, & fortasse maioris, quàm sint ordinaria opera simplicis religiosi. Nihilominus practicè loquendo, illa conditio difficillimè, raróque impletur; quia in eo statu, impedimenta perfectionis non sunt ablata, sicut sunt in religioso. Et ideo dixi, hunc excessum esse secundùm quid; quia solùm ex quadam hypothesi, quæ raro impletur, consideratur.

7. Status Episcoporū cur simpliciter sit perfectior.

Quòd si obiicias, idem dici esse de statu Episcopi. Respondeo, ex parte quidem id verum esse; quia tamen status Episcopalis in multitudine, & excellentia operum, & eminentia dignitatis in D eo superat, quòd plures occasiones exercendi heroicos virtutum actus, secum affert, & minuit frequentiores peccandi occasiones: ideo status Episcopi simpliciter dicitur perfectior, inferiores verò tantùm secundùm quid, ordinariè, ac regulariter loquendo.

8. Dignitas sacerdotis maiorem sanctitatem postulat, quàm status religiosi laici conuersi. *D. Thom.*

Accedit tandem, quòd status religiosus per se non excludit aliqua ex his, quæ inferioribus prælatis perfectionem requiritur: vt est v.g. sacerdotium. De quo D. Thomas d. art. 8. fatetur, dignitatem sacerdotis esse maiorem, maioremque postulare sanctitatem, quàm statum simplicis religiosi laici, seu conuersi. Hæc verò dignitas de se communis est religiosis: Vnde qui E illam habent, ex ea parte æquales sunt sæcularibus prælatis, à quibus in munere exceduntur. Nihilominus tamen etiam potest status religiosus multum de perfectione illius muneris participare. Nam, quia religiosus status est status proficiendi in perfectione charitatis, tam Dei, quàm proximi; ideo de se non sistit in profectu proprio, sed etiam confert virtutem ad proficiendos, & illuminandos alios; & ex vi charitatis perfectæ, ad illud charitatis opus inclinat. Ergo status religiosus in sua latitudine hoc genus perfectionis amplectitur. Et quamuis Prælati semper in hoc superent, quòd magis ex officio, maiorique obligatione iustitiæ, ad talia opera præstanda teneantur, nihilominus potest hoc in religioso cōpensari; tum ex obligatione voti paupertatis, aut obedientiæ,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tiæ, tum ex maiori feruore charitatis, & puriori intentione, quam ex vi status habere potest, & debet, nulla temporalia lucra, vel honores per huiusmodi ministeria quærendo. Eritque in religioso statu tanto maior perfectio ex hoc capite, seu exercitio procurandi proximorum salutem, quanto illud fuerit ex vi professionis talis status magis intentum. Ergo omnibus pensatis, status religiosus ex genere operis perfectior est, quàm quilibet status clericalis infra Episcopatum; quamuis in particulari, imperfectus aliquis status religiosus, vt v. g. militaris, statu parochorum, vel alio simili inferior esse possit.

INDEX CAPITVM
LIBRI SECVNDI.

De religiosi status essentia, & origine, & votis, ac de aliis, quæ ad illum spectant.

Cap. I. *VTRVM status religiosus sit status perfectionis acquirendæ: declarantur fines, & media huius status.*

II. *Vtrùm tria consilia, paupertatis, castitatis, & obedientiæ, & illa sola sint de substantia religiosi status; vel aliis etiam modis constitui posit.*

III. *Vtrùm voti obligatio perpetua ad statum religiosum necessaria sit, & quotuplex esse debeat.*

IV. *Vtrùm ad status religiosi substantiam præter tria vota essentialia, necessaria sit promissio, vel traditio personæ talem statum assumentis facta alicui homini, vel hominum communitati propter Deum.*

V. *Vtrùm ad constituendum statum religiosum vota debeant esse solemnia.*

VI. *Vtrùm solemnitas substantialis voti religiosi castitatis, in benedictione aliqua, vel consecratione, aut alio externo ritu posita sit.*

VII. *Vtrùm solemnitas voti castitatis consistat in donatione, seu traditione suiipsius, quam religiosus Deo, & religioni facit.*

VIII. *Superior opinio ex iure impugnatur, & solemnitatem voti castitatis de iure humano esse ostenditur.*

IX. *Ratione ostenditur traditionem religiosam ex solo iure naturali non irritare subsequens matrimonium.*

X. *De solemnitate voti castitatis, eiúsque origine vera sentia.*

XI. *Nonnulla corollaria ex præcedenti resolutione inferuntur, quibus & res ipsa magis exponitur, & aliqua dubia explicantur.*

XII. *Qualis sit, & vnde originem habuerit solemnitas voti paupertatis.*

XIII. *Qualis sit, & vnde originem traxerit solemnitas voti obedientiæ, & aliorum, si quæ alia vota solemnia sunt.*

XIV. *Vtrùm solemnitas propria trium votorum essentialium, sit etiam de substantia, & essentia religiosi status.*

XV. *Vtrùm Ecclesiæ approbatio, ad statum verum religionis constituendum necessaria sit.*

XVI. *Dubia quædam expediuntur, quibus doctrina cap. superioris declaratur.*

XVII. *Vtrùm potestas ordinaria approbandi religionem cum plenitudine, & excellentia, in solo Summo Pontifice resideat; & quomodo ab Episcopis participetur.*

XVIII. *Vtrùm potestas iurisdictionis ad statum reliogiosum, vel in illo simpliciter necessaria sit.*

LIBER

(c) 2007 Ministerio de Cultura

LIBER SECVNDVS.

DE RELIGIOSI STATVS ESSENTIA, origine & votis, quibus conſtituitur; ac de aliis quæ ad illum ſpectant.

DIximvs de ſtatu perfectionis, illúmque in ſtatū perfectionis exercendæ, vel acquirendæ diſtinximus: & de ſtatu perfectionis exercendæ, quæ huic operi opportuna viſa ſunt, ſufficienter explicauimus. Supereſt igitur, vt de altero membro ex profeſſo, & copioſiùs diſputemus. Nam, vt in principio dixi, in hoc opere de ſtatu religioſo proprio, & perfecto, præcipuè dicere intendimus. Eſt autem religioſus ſtatus idem cum ſtatu perfectionis acquirendæ, vt mox explicabimus. Huius ergo ſtatus, quem in Eccleſia eſſe tanquam notum ſupponimus, eſſentiam, & B originem in hoc libro explicare intendimus. Quia verò in vſu vocis huius poteſt eſſe quædam analogia, & in re ipſa inuenitur varietas: nam quidam eſt ſtatus religionis proprius, completus, atque perfectus; alij verò eſſe poſſunt imperfecti, & ſecundùm quandam participationem: ideo in diſcurſu huius libri vtrumque modum ſtatus perfectionis acquirendæ diſtinguemus, & explicabimus. Et quia talis ſtatus per votum aliquod Deo emiſſum conſtituitur; ideo ſimul in hoc libro de votis, quibus ſtatus religioſus integrè, vel imperfectè conſtituitur, dicendum erit generatim: nam in particulari de ſingulis poſtea dicturi ſumus.

Capvt I.

Vtrùm ſtatus religioſus ſit ſtatus perfectionis acquirendæ, ſeu, an hæ duæ voces eandem rem ſignificent; vbi fines, & media huius ſtatus declarantur.

1. Status religioſus ſtrictè acceptus tria vota requirit, non ita latè ſumptus.

PRincipio ſupponendum eſt, iuxta communem Eccleſiæ vſum, ſtatum religioſum, quaſi per antonomaſiam, & in ſtricta ſignificatione appellari perfectum Monachorum, ſeu regularium D ſtatum, qui ſe Deo totaliter conſecant, & tradunt, tria vota de tribus principalibus conſiliis, paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ, emittendo. Nihilominus tamen latiori, ſeu generaliori quodam ſignificato, ſtatus religionis ſub ſe comprehendit alios viuendi modos, in quibus homines voluntariè ſe offerunt diuino cultui, & obſequio, vel aliquam conſiliorum obſeruationem ſe obligando. Et ſic comprehendit non tantùm proprios, & completos religioſos, ſed etiam continentes, qui per ſolum votum caſtitatis ſe Deo ſpecialiter obligant; vel quoſcumque alios, qui non integrè, ſed ex parte vota religioſorum emittunt. Sic enim iuris Canonici interpretes in rubric. de Regular. docent: nomen *Regularis* [illegible], vel regu-A laris, strictè ſumptum, ſignificare eum, qui tria ſubſtantialia vota in religione approbata profeſſus eſt; latè verò comprehendere omnes, qui per aliquod votum, & ſpecialem viuendi modum Dei ſeruitio conſecrantur. Et hoc modo Hieronymus in cap. *duo ſunt.* 1.2. quæſt. 1. duo genera Chriſtianorum diſtinguens, in priori ponit *clericos*, & *Deo deuotos*; in poſteriori communem laicorum populum: vnde ſub priori membro videtur non ſolùm comprehendere propriiſſimos religioſos; ſed omnes etiam illos, qui quolibet ſpeciali vinculo Dei obſequio conſecrantur: & conſequenter illud prius membrum videtur in duo ſubdiſtinguere. Vt quidam dicantur diuino obſequio per ordinationem Eccleſiaſticam conſecrati, ſcilicet, Clerici, qui non tam ad propriam perfectionem, quàm ad ſacrum miniſterium dedicantur; alij verò dicantur diuino obſequio per propriam deuotionem addicti, ac ſubinde Deo deuoti; vtpote per aliquam promiſſionem illi oblati, & obligati. Et hi ſub ampla ſignificatione nominis religioſi comprehenduntur. Et ſimili modo dici poteſt ſtatus religioſus latè ſumptus abſtrahere à completo, vel incompleto ſtatu religionis.

D. Hieron. duo genera Chriſtianorum diſtinguit.

In hac ergo ſignificatione, dicimus ſtatum perfectionis acquirendæ, & ſtatum religionis eundem eſſe. Quod ita declaratur; quia in fine, & mediis conueniunt, ſoliſque nominibus differunt, quæ à diuerſis reſpectibus eiuſdem ſtatus deſumpta ſunt. Finis enim intrinſecus, & omnino proximus ſtatus perfectionis, eſt ipſa perfectio charitatis huius vitæ, per obſeruationem non præceptorum tantùm, ſed etiam conſiliorum obtinenda; extrinſecus verò finis eſt perfectio charitatis patriæ. Eoſdem autem fines reſpicit ſtatus religioſus: [illegible] docet D. Thom. quæſt. 186. art. 1. ad [illegible] 4. & ex dictis in ſuperioribus capitibus manifeſtum eſt. Nam cùm Chriſtus dixit adoleſcenti, *Vade, & vende*, &c. Matth. 19. ſtatum religioſum promulgare incepit: vt Patres docent, & infrà videbimus; & tamen finem eius deſignat, dicens: *Si vis perfectus eſſe*, &c. ergo propria charitatis perfectio eſt finis intrinſecus ſtatus religioſi. In hoc ergo conuenit, vel potiùs idem eſt cum ſtatu perfectionis. Et ita docuit Moyſes Abbas apud Caſſian. collat. 1. cap. 4. & 5. Baſil. ſermon. 1. & 2. de Inſtitutionibus Monach. qui habentur ante regulas, fuſiùs diſputat. Chryſoſt. lib. 3. contra Vituper. vitæ Monaſt. Auguſt. epiſt. 89. q. 4. & alij paſſim: ſub perfectione autem charitatis non ſolius Dei, ſed etiam proximi amorem comprehendimus; iuxta dicta in ſuperiori libro cap. 4. Et ideo non repugnat ſtatui religioſo; imò eſt illi maximè conſentaneum, non tantùm ad Dei cultum, ſed etiam ad proximi ſalutem, & ad opera miſericordiæ

2. Status perfectionis acquirendæ, & ſtatus religionis idē ſunt. Quínam ſit finis intrinſecus ſtatus religioſi, & quínam extrinſecus. *D. Thom.*

Moyſes Abb. Baſil. Chryſoſt. Auguſt. Eſt maximè cōſentaneū ſtatui religioſo etiam ordinari ad proximi ſalutem, & ad opera miſericordiæ.

cordiæ exercenda ordinari : Vt constat ex plurium religionum institutis, præsertim verò Societatis nostræ, de qua in Bullis Pontificiis Pauli III. & Iulij III. dicitur, ad hunc potissimum finem institutam, vt salutem animarum intendat. Nec hæc [illegible] à scopo propriæ perfectionis est alienus; quia procurando aliorum salutem, maximè perficitur, qui tali muneri incumbit : nam per illud diuinam gloriam potissimum quærere debet ; ita vt ipsa misericordia erga proximum via sit ad maiorem vnionem cum Deo, vt in prædictis Bullis dicitur.

Deinde huic fini vitæ præsentis respondet cum proportione finis remotus perfectionis charitatis patriæ : nam licèt illa perfectio absolutè sumpta sit finis totius vitæ Christianæ, tamen cum peculiari excellentia, & augmento per statum religiosum intenditur. Et hanc gloriæ abundantiam significauit Dominus Matth. 19. dicens, *Vade, & vende omnia*, &c. *& habebis thesaurum in cœlis*. Vbi Chrysost. hom. 64. *Vt alliciatur*, inquit, *ingentem ei futuram mercedem ostendit*. Et ad illam magis declarandam adiecit Christus promissionem illam, *Cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos*, &c. Nam licèt hæc dignitas ad gloriam accidentalem pertineat, induit nihilominus singularem excellentiam gloriæ, & vnionis cum Deo per charitatem ; censetúrque illa promissio facta omnibus, qui voluntariam paupertatem profitentur : vt August. Beda, & alij Patres exponunt. Huiusmodi autem sunt omnes religiosi; & è conuerso omnes, qui statum paupertatis voluntariæ assumunt, aliquem gradum status religiosi participant.

D.Chrysost.

August. Beda.

3. Finis vltimus status religiosi est etiam Dei cultus & gloria.

Chrysost.

Basilius.

Denique finis vltimus, etiam suo modo peculiaris, & proprius religiosi status est peculiaris Dei cultus, & gloria. Nam licet hic etiam esse debeat finis omnium fidelium proprio ; ac speciali modo ad Dei cultum perfectius exercendum, & ad vitam, & actiones ad diuinam gloriam ordinandam status religionis instituitur. Vnde Chrysost. in libro de comparatione Regis, & monachi, religiosum vocat eum, qui *Totam vitam suam Dei cultui mancipauit, & se totum Deo dedit* ; *& pro pietate, ac Dei cultu cum dæmonibus bellum gerit*. Et Basil. in d. reg. 7. ex fusiùs disputatis in fine, religiosum institutum, ait, *Propositum finem habere gloriam Dei*. Et in regul. breuior. in 157. ait, propriam religiosi affectionem, seu intentionem esse debere, *vehementem cupiditatem placendi Deo, eámque insatiabilem, stabilem, & constantem*. Omnibus ergo modis idem est finis status perfectionis acquirendæ, & religiosi.

4. Consiliorum obseruantia est medium ad perfectionem religiosam.

D.Thom.

Non requiritur omnium obseruantia.

Atque eodem modo de mediis ad hunc finem obtinendum iudicandum est : nam eadem sunt statui perfectionis acquirendæ, & statui religionis accommodata ; omnia enim illa vltra præceptorum obseruantiam sub consiliorum professione comprehenduntur, quia nulla possunt esse alia ad perfectionem charitatis obtinendam magis accommodata; vt in præcedenti libro cap. 10. & 11. ostendimus. Ergo cùm eadem charitatis perfectio sit finis religiosi status, per consiliorum obseruantiam procuranda est. Atque ita docuit D. Thomas d. qu. 86. art. 2. & sequent. Vbi ex eo colligit necessitatem seruandi consilia in statu religionis, quòd ille, *est quædam disciplina, vel exercitium ad perfectionem perueniendi*. Atque hinc etiam colligit, non pertinere ad religiosum statum, vt quilibet religiosus ad omnia consilia teneatur ; quia diuersis exercitiis potest perfectio

A acquiri ; sicut diuersis medicinis acquiritur sanitas. Qui autem operatur propter aliquem finem, non applicat omnia media possibilia, sed quæ prudenter eligit, vt magis proportionata. Quam regulam nos suprà de statu perfectionis acquirendæ statuimus ; & ita conuenientia, vel potiùs identitas vtriusque status magis cernitur.

Declarari autem hoc amplius potest in præsenti, vtendo distinctione ibi data de consiliis, in ea, quæ sunt veluti vniuersalia instrumenta acquirendæ perfectionis ; quæ etiam consilia substantialia religionis, & per antonomasiam, consilia Euangelica, vel consilia simpliciter vocari solent : & ea, quæ sunt particularia; & in omni materia virtutis locum habent. De prioribus absolutè dicendum est, omnia illa consilia necessaria esse ad perfectionem status religiosi, quia sunt substantia eius, vt capite sequenti ostendemus. De cæteris verò, cùm non pertineant ad perfectionem essentialem, dicendum est, non omnia requiri ad perfectionem vniuscuiusque status religiosi. Tum, quia non omne, quod est vtile, est necessarium, cùm aliud æquè vtile sufficere possit : tum etiam, quia non omne, quod secundùm se spectatum videtur melius, vel vtilius, est vnicuique statui religioso proportionatum : & ideo non omnia talia consilia in omnibus, & singulis statibus religiosis requiruntur, vt perfecti sint: tum præterea, quia nimia coaceruatio consiliorum esse posset impedimento perfectioni acquirendæ ; imò sæpe esset impossibilis, quia multa sunt consilia, quæ simul obseruari, aut exerceri non possunt. Tum denique, quia non omnes status religiosi, qui substantialiter, & essentialiter perfecti sunt, absolutè, & simpliciter æquè perfecti sunt ; vt est constans apud omnes, & infrà tractando de religionibus in particulari, ostendemus. Hæc autem inæqualitas prouenit ex varietate in horum consiliorum obseruatione. Ergo non solùm non est opus, vt vnaquæque religio omnia consilia complectatur ; verùm etiam nec necessarium est, vt omnis religio optima ex his consiliis eligat, & profiteatur. Imò in ipsismet substantialibus consiliis potest varietas, & maior, & minor obseruantia inueniri, & cum absoluta perfectione essentiali status religiosi consistere; vt infrà videbimus. Denique hinc à contrario optimè argumentatur D. Thomas opuscul. 19. cap. 2. quia si oporteret, vnumquemque statum religiosum omnia consilia amplecti, sequeretur confusio religionum : non haberent enim, in quo distinguerentur, si omnes omnia consilia obseruarent ; quia non nisi in variis obseruantiis, quæ sub hæc consilia cadunt, distingui possunt.

Sunt quædam consilia ad essentiam status religiosi pertinentia.

Nõ est opus vt vnaquæque religio omnia consilia complectatur.

D.Thom. Vnde proueniat religionum distinctio.

6. Sine aliquibus consiliis non potest consistere religio, quemadmodum nec substantia sine omnibus accidentibus.

At verò licet non omnia talia consilia particularia sint in omni statu religioso necessaria, nihilominus sine illis omnibus, nulla potest religio consistere. Nam sicut substantia creata non potest sine omnibus accidentibus consistere ; etiamsi nulla substantia omnia postulet accidentia, nec illa simul recipere possit ; ita etiam religiosus status, non potest in sola substantia sine omnibus accidentibus consistere. Et ratio est, tum quia hæc particularia consilia ad obseruationem principalium consiliorum moraliter necessaria sunt, vt abstinentia, modestia, clausura ad castitatem, & sic de cæteris. Tum etiam, quia sunt proportionata media ad perfectionem singularum virtutum, sine quibus perfectio charitatis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ritatis obtineri non potest. In quo tandem obseruandum est, quòd licèt finis communis omni statui religioso sit perfectio charitatis, nihilominus vnusquisque status religiosus habet suum peculiarem finem, & scopum in quo, & per quem illam perfectionem charitatis acquirere intendit, vt contemplando, aut salutem proximi procurando, vel vtrumque exercendo, vel alia opera religionis, aut misericordiæ præstando. Iuxta hos ergo particulares fines, vnusquisque religiosus status indiget aliquorum particularium consiliorum obseruatione suo fini proportionata. Nam tria principalia consilia ad omnia sunt vtilia; imò necessaria ad statum religiosum simpliciter perfectum; non tamen sufficiunt ad peculiares fines singulorum statuum. Particularia autem consilia, quamuis non omnia sint necessaria ad illum communem finem, aliqua necessaria sunt ad particulares fines cum perfectione quærendos; alia verò ad alios: & ideo licèt non omnia consilia singulis religiosis statibus, neque eadem omnibus conueniant, nihilominus vnicuique aliqua suo fini proportionata, necessaria sunt.

7. Dubium. Sed quæret aliquis, an è contrario aliqua consilia particularia repugnent religioso statui generatim sumpto. Et videtur dicendum, posse aliqua consilia repugnare tali statui, præsertim perfecto in suo genere: vel propter defectum, & imperfectionem, vel propter excessum, & nimiam perfectionem. Prior pars declaratur in quibusdam actibus virtutum, qui supponunt statum imperfectum, & statui religioso repugnantem. Ex qua suppositione tale opus esse potest sub consilio respectu talis personæ; non verò respectu religiosi. Sicut enim Theologi distinguunt perfectionem simpliciter à perfectione secundùm quid, quia illa est melior in quolibet, hæc verò minimè; quia imperfectionem aliquam supponit. Ita inter consilia distinguere possumus quædam, quæ absolutè sunt de meliori bono, vt virginitas; alia verò, quæ tantùm ex suppositione status imperfecti in illo sunt meliora, vt in muliere coniugata aliquis decens ornatus, qui marito placeat, potest esse in consilio, qui tamen virginitatem profitẽti repugnet. Consilium etiam faciendi copiosas eleemosynas, in diuitem optimè cadit; non verò in religiosum: quia consilium illud supponit imperfectum statum habendi dominium diuitiarum.

8. D.Thom. Exemplum alterius partis sumi potest ex D. Thoma d. q 186. a. 2. vbi duo consiliorum genera distinguere videtur; quædam, quæ supponunt perfectionem charitatis, & ad illam consequuntur: vt maledicenti benedicere absque necessitate. *nam illud*, ait, *ex superabundantia charitatis prouenit*; alia verò sunt, quæ sunt media, & instrumenta perfectionis acquirendæ. Et de his posterioribus videtur clarum per se non repugnare religioso statui, vt sic, quamuis non omnia singulis statibus conueniant, vt dictum est. De prioribus autem sequi videtur repugnare statui acquirendæ perfectionis; quia repugnat esse medium ad acquirendam perfectionem, quod illam, & abundantiam eius supponit. Possumúsque exemplum adhibere in statu Episcopi: nam aliqua erunt consilia illa statui accommodata, quæ religioso statui repugnabunt, vt habere liberam administrationem, vel (vt aliqui volunt) etiam dominium temporalium bonorum; & si quid aliud est huiuscemodi.

Hic dicendi modus probabilis est, & rectè explicatus mihi non displicet, nihilominus tamen, absolutè de consiliis loquendo, nullum esse videtur, quod statui religioso in sua generalitate sumpto repugnet. Quia, per se loquendo, religiosus in omni materia virtutis quoscunque actus perfectionis exercere potest; & de illis præcipuè dantur consilia, quæ simpliciter, & absolutè hoc nomen merentur. (Nullum est consilium, quod statui religioso generatim sumpto repugnet.) Quod dico propter actiones illas, quæ solùm in casu, vel ex suppositione alicuius occasionis, vel imperfectionis consuluntur: vt est in exemplo illo de ornatu mulieris coniugatæ. Nam licèt formaliter sumptum (vt sic dicam) ab statu virginitatis sit alienum, nihilominus cum proportione sumptum eminentiùs in profitentibus virginitatem locum habet, quia ornari debent modo suo statui accommodato; ita vt sponso suo Christo maximè placeant. Dixi autem, *per se loquendo*, quia ex defectu materiæ interdum non poterit religiosus aliquorum consiliorum opera exequi: vt est in illo exemplo de copiosa eleemosyna, vel de operibus liberalitatis, aut magnificentiæ, quæ diuitibus possunt de consilio conuenire. Et nihilominus religiosus non est omnino incapax talium operum, quia sine dominio diuitiarum possunt exerceri ab habente liberam administrationem talium bonorum, vt v. g. ab Episcopo religioso, & suo modo à Prælato religionis intra suam sphæram; & à priuato religioso de licentia Prælati. (Eleemosyna potest fieri à religioso.) Et præterea in affectu potest, & debet religiosus esse paratus ad huiusmodi opera quantum sibi fuerint possibilia: & hoc satis est, vt sit talium consiliorũ capax. Et hic modus potest facilè omnibus consiliis prioris generis accommodari.

9. De aliis verò consiliis, quæ perfectionem charitatis supponere videntur, dicendum est, non reiici ab statu religioso simpliciter, seu quoad omnia; sed dicuntur non requiri in illo, tanquam spectantia ad media perfectionis acquirendæ, sed potiùs, tanquam fructus perfectionis acquisitæ; qui fructus ad perfectionem etiam augendam conferunt: tamen, quia gradum aliquem perfectionis, & abundantiam charitatis supponunt, ideo inter media perfectionis acquirendæ non numerantur. Vnde idem D. Thomas (D.Thom.) in loco allegato dixit, quòd licèt religiosus non teneatur ad implendum hæc consilia, quæ ad perfectionem charitatis consequuntur; tenetur saltem ad ea implenda tendere, vtique ad perfectionem tendendo: vt in exemplo posito de benedicendo maledicenti se, clarum est, ad religiosum statum maximè pertinere: nam præcipuè consulitur perfectionem profitentibus; & à perfectis seruari debet. Vnde Paul. 1. Corinth. 4. *Maledicimur, & benedicimus.* Status autem religionis licèt sit perfectionis acquirendæ; tamen (vt in superiori libro diximus) hic status licèt ad perfectionem acquirendam tendat, non excludit perfectionem acquisitam, vel exercitium eius; imò in illo statu sunt gradus incipientium, proficientium, & perfectorum: & ideo hæc etiam consilia ad religiosos pertinent; ad incipientes in desiderio, ad perfectos verò etiam in opere tanto meliori, quanto profectus in perfectione maior fuerit.

10. De consiliis autem, quæ statum Episcopi supponere videntur, dicendum est in primis non repugnare statui religioso: nam ab Episcopo religioso impleri possunt: vnde si à religioso non Episcopo non possunt executioni mandari, non est

est quia repugnent eius statui; sed quia deest materia, vel quia non sunt de operibus tali statui perfectionis accommodatis. Vix autem (vt opinor) talia consilia inuenientur, quæ non possint modo religioni accommodato intra eundem statum impleri. Addo etiam statum religiosum perfectè obseruatum ita disponere affectum hominis, vt eum facilè, & paratum reddat ad huiusmodi consilia exequenda, si occasio tulerit.

12\. Relinquitur ergo ex dictis; statum religionis, & statum perfectionis acquirendæ solis nominibus differre, si cum proportione comparentur. Nam idem status dicitur perfectionis ex proximo fine intrinseco, ad quem tendit, vt ex natura, & côditione illius status in superioribus explicata, & ex B nomine ipso manifestum est. Idem verò status vocatur religiosus ex habitudine ad finé vltimum, ac principalem, in quem tendit, qui est Deus ipse, cuius cultus in tali statu principaliter intenditur, cuíque homines specialiter, & omnino in eo consecrantur, & inde per antonomasiam religiosi dicuntur. Vnde Dionys. c. 6. de Ecclesiast. Hierarch. ait, *Religiosos vocatos esse terapeutas, id est, cultores, à syncero Dei famulatu, atque cultu.* Idémque aduertit D. Thom. d. q. 186. a. 1. & d. Opusc. 19. in principio. Et latiùs notauimus in lib. 1. de Relig. cap. 1. & 2. Cur autem dixerimus hos status esse eundem, si cum proportione comparentur, ex dicendis in capite sequenti constabit.

Vnde dicatur status religiosus.

D. Dionys.

D. Thom.

CAPVT II.

Vtrùm tria consilia, paupertatis, castitatis, & obedientiæ, & illa sola sint de substantia seu essentia religiosi status; vel alijs etiam modis constitui possit.

1\. *Ratio dubitãdi proponitur.*

RAtio dubitandi esse potest, quia status perfectionis acquirendæ, & status religionis idem sunt, vt præcedenti capite dictum est: sed status perfectionis non tantùm tribus votis, sed etiam duobus vel vno tantùm constitui potest; ergo etiam status religionis. Consequentia est clara ex maiori; quia si duo illa non re, sed nominibus differant, quidquid ad vnum constituendum sufficit, ad alterum satis erit: & sicut omnis status religiosus est acquirendæ perfectionis; ita etiam è contrario omnis status acquirendæ perfectionis erit status religionis. Probatur ergo minor principalis argumenti: nam status continentiæ, in quo virgo aliqua per solum votum castitatis Deo dicatur, status est perfectionis acquirendæ; quia & est status, cùm sit quidam viuendi modus satis firmus, & stabilis ratione voti, & est supra communem statum vitæ Christianæ; ergo est status perfectionis, quia inter illos status non datur medium. Vnde Paulus 1. Corinth. 7. de huiusmodi statu loquens illum commendat, tanquam perfectionis viam: quia *qui sine vxore est solicitus est, quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo*; &, *mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini sunt, vt sit sancta, & corpore, & spiritu.* Atque simile argumentum fieri potest de statu clericorum non ratione ordinis, sed ratione perpetuæ continentiæ, quam habet connexam, ratione cuius ad perfectiorem vitæ modum, quàm communis status vitæ Christianæ postulet, obligantur: ergo illo titulo statum perfectionis acquirendæ profitentur. Idémque argumentum fieri potest de voto paupertatis, & multo magis de vtroque simul, si sola fiant,

Probatur statum religionis posse côsistere nô tantùm tribus votis, sed etiam duobus, vel vno solum.

A idémque est de voto obedientiæ, vel per se spectato, vel cum alio coniuncto.

2\. *Probatur nô sufficere tria vota tãtùm ad côstituêdum statum religio.*

Aliunde autem argumentari possumus, quòd illa tria consilia ad statum religiosum constituendum sola non sufficiant. Primò quidem, quia licèt status illorum consiliorum seruentur, & in proposito habeantur, si votum non intercedat, non sufficiunt ad constituendum religiosum statum; quia talis modus viuendi sine voto non potest esse stabilis: actus autem vouendi, est actus consilij distinctus ab illis tribus; ergo. Dicetur fortasse illa tria consilia ex parte materiæ designari, & per notam exclusiuam alias materias excludi; non verò modum obseruandi illa consilia, & ita non excludi votum, sed potiùs tacitè includi. Sed instatur, quia licèt quis emittat vota illorum trium consiliorum exteriùs, & in facie Ecclesiæ, si nihil aliud faciat, nec aliam regularem obseruantiam profiteatur, non erit in aliquo religioso statu; ergo nec simpliciter religiosus reputabitur in Ecclesia, nec priuilegiis religiosorum fruetur. Ergo signum est, illa tria non satis esse ad essentiam, vel substantiam religiosi status constituendam. Secundò, quia præter illa tria videtur necessarium ad perfectionem acquirendam multa consilia ad aliarum virtutum materias pertinentia obseruare, etiam cum stabilitate. Nimirum orationis C studium, & frequentiam, & aliquid supererogationis in materia abstinentiæ, clausuræ, & similibus. Tertiò, quia vnusquisque religiosus status in particulari sumptus habet proprium scopum, & finem, ad cuius consecutionem non sufficiunt illa tria generalia consilia, sed alia magis particularia necessaria sunt: vt Monialibus rigorosa clausura, quam etiam aliqui regulares viri obseruant; & nonnullæ religiones propria quædam vota emittunt sibi essentialia: vt innuit Concilium Tridentinum sess. 25. capite 1. de Regularib. ibi: *Ac si quæ alia sunt alicuius regulæ, vel ordinis peculiaria vota, ad eorum respectiuè essentiam pertinentia.* Ergo illa tria consilia, si sola, & D nuda sumantur, ad summum sufficient ad genus religiosi status abstractè sumpti constituendum; non tamen, vt in reipsa status religiosus cum solis illis consistere valeat.

Primò.

Secundò.

Tertiò.

3\. *Prima assertio.* *Ad statû religiosû, seu perfectionis propriè dictûm vota sunt necessaria.*

Dico primò ad religiosum statum simpliciter, seu perfectum, ac propriè dictum necessaria sunt & essentialia illa tria consilia Paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ. ita docet D. Thom. d. q. 186. a. 2. & 3. & 4. contr. gent. cap. 130. & Opusc. 19. in principio. & consentiunt omnes Theologi, sumiturque ex Patribus statim citandis. Ratione item gnerali ostendi potest, retorquendo primam rationem dubitandi; quia status religiosus est scholà, seu studium perfectionis acquirendæ: sed inte E gra perfectionis via, & consummata illa tria consilia in primis proponere debet obseruanda; ergo eadem sunt necessaria in statu perfecto religionis. Probatur subsumpta propositio. Primò, de Paupertate ex verbis Christi D. Matth. 19. *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes.* Ex quo loco omnes sancti colligunt consilium paupertatis, vt superiori libro cap. 6. notaui. Et hic ponderare possumus, quòd sicut in illis prioribus verbis, *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata*; significauit Christus præceptorum obseruantiam esse necessariam ad salutem: ita in posterioribus, *Si vis perfectus esse, vade, & vende*, &c. necessitatem paupertatis ad perfectionem obtinendam indicauit. Vnde Gregor. Nazianz. Orat. 16. dixit,

D. Thom. Trident.

Greg. Naz.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Christum his verbis perfectionem paupertate definiisse.

4\. Non oportet autem vtramque partem verborum de æquali necessitate intelligere, sed iuxta materiæ proportionem. Distinguere autem possumus inter perfectionem, & statum perfectionis: nam ad perfectionem acquirendam est quidem vtilissimum, & moraliter necessarium diuitiis abstinere; non est tamen simpliciter necessarium. Nam diues bene vtendo diuitiis, & alia opera perfectionis faciendo, potest ad perfectionis gradum peruenire. At verò ad statum perfectionis integrum est paupertas simpliciter necessaria; quia sine ablatione impedimentorum non potest status religionis consistere: perfectionis autem impedimenta magna ex parte per paupertatem tolluntur. Et ideo idem Dominus, quamuis propter se huiusmodi ablatione impedimentorum non indigeret, pauperem vitam professus est; quia non solùm ipsius perfectionis, sed etiam viæ ad illam, seu status perfectionis exemplum nobis tribuere voluit: vt latè declaraui in 2. tom. 3. p. disp. 28. sect. 2.

Distinctio inter perfectionem, & statũ perfectionis.

Probatur necessariam esse paupertatem.

5\. Vnde etiam Apostoli eandem professi sunt, vt constat Matth. 19. & illos imitati sunt sancti Patres, & fundatores Religionum: vt infrà tractando in particulari de Votis monasticis, seu religiosis, ostẽdemus. Interim videri possunt Basil. serm. 1. & 2. de Instit. Monach. & in Regul. breui. in 92. & 93. Hieron. epist. 1. ad Heliodor. circa principium, & 22. ad Eustochium versùs finem. Greg. Nazianz. orat. 16. August. in sua Regula, quam ad sanctimoniales repetit in epist. 109. & in duobus serm. de commun. vit. Cleri. sunt 49. & 50. de diuersis in 1. p. & optimè lib. 17. de Ciuit. cap. 4. versùs finem. Benedictus in sua regula. & Gregor. 4. Dialog. c. 5. Ratio autem huius partis est, quia paupertas tollit concupiscentiam diuitiarum, & solicitudinem illas acquirendi, quæ non solùm suffocant sementem, & profectum spiritualem maximè impediunt, sed etiam innumera peccandi pericula secum afferunt. de qua re inferiùs in speciali libro de religiosa paupertate latiùs dicendum est.

Basilius. *Hieron.* *Gregor. Naz.* *August.* *D. Gregor.*

6\. Secundò probatur subsumpta propositio de consilio castitatis; de quo, atque eius voto inferiùs etiam in proprio libro disputandum est. Et ideo nunc satis sit supponere fundamentum in superiori lib. cap. 6. iactum, & approbatum, quòd virginitas, & castitas sit in consilio tradito, & exaggerato à Christo Domino Matth. 19. & à Paulo 1. Corinth. 7. & à Patribus ibi allegatis, & perpetuo vsu, ac consensu Ecclesiæ. Hoc enim supposito facile est ostendere necessitatem huius cõsilij ad statum perfectum religionis. Distinguendo hîc etiam illa duo, nimirum, perfectionem ipsam, & statum perfectionis, & gradum necessitatis. Ad vtrumque enim est necessaria continentia, non solùm ab illicita copula, sed etiam à licita, & coniugali: vt Paulus suprà ostendit, dicens: *Qui sine vxore est, solicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum vxore est, solicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est. Et mulier innupta, & virgo cogitat quæ Domini sunt, vt sit sancta & corpore, & spiritu; quæ autem nupta est, cogitat, quæ sunt mundi, quomodo placeat viro.* vbi virtute sic argumentatur: Perfectio maximè consistit in vnione ad Deum, & solicitudine illi placendi; sed status coniugalis diuidit cor, & solicitudines mundi secum affert: ergo de se multum impedit spiritualem profectum, ac perfectionem;

Ostenditur necessarium esse consiliũ castitatis.

A ergo continentia tollens hæc impedimenta moraliter necessaria est ad perfectionem acquirendam.

Ex quo vlteriùs concludere possumus esse ad statum perfectum religionis simpliciter necessariam; quia de ratione huius status est, vt sit vita expedita, & facilis ad perfectionem acquirẽdam, & consequenter, vt excludat omnia, quæ notabiliter impedire possunt perfectionis acquisitionem, vel illam difficilem reddere: sed ad hoc magna ex parte necessaria est virginitas, vel saltem continentia, & cœlibatus, quando amissa est virginitas, & iam reparari non potest; ergo sine continentię consilio non potest status perfectus religionis consistere. B Accedit, quòd vera paupertatis professio, vix potest moraliter loquendo, sine continentia, & cœlibatu consistere; quia coniugium, quantum in ipso est, secum affert solicitudinem acquirendi diuitias: tum quia necessariæ sunt ad familiam, & onera matrimonij sustentanda: tum etiam, quia parentes debent filiis thesaurizare; ergo eo ipso, quòd paupertas est ad statum perfectionis necessaria, etiam castitas necessaria erit. Sicut etiam è contrario ad castitatem seruandam multum confert paupertas: nam hæc duo consilia mutuò se iuuant. 7.

Paupertatis professio moraliter loquendo non potest consistere sine continentia, & cœlibatu.

Tertiò idem probatur de consilio obedientiæ voluntariè susceptæ, vt distinguatur ab obedientia necessaria, quæ diuinis, & humanis præceptis C debetur: nam hæc non est propriè, & strictè sub consilio, cùm sit sub præcepto. Et præterea supponendum est sermonem esse de obedientia, quæ Christo principaliter offertur, & proximè homini, tanquam vicem eius gerenti, in ordine ad spirituale animæ bonum, nimirum, vt hominem suæ obedientiæ commissum in via salutis dirigat, & adiuuet. De quo dixit Basil. in Const. c. 23. circa finem. *Nihil est aliud Antistes, qui modo diligẽter munus exequitur, cui præpositus sit* (pietati videl.) *quàm is, qui personam Christi sustinet, & sequester est inter Deum, & hominem.* Hoc ergo genus obedientiæ assumere, ac profiteri, & voto Deo offerre, bo- D num, & optimum esse, infrà in speciali libro de religiosa obedientia ostendemus: vbi etiam esse vtilissimam ad perfectionem obtinendam probabimus. Nunc verò sufficit ratio illa, quam Basilius ibidem indicat, dicens: *Illud firmissimè tenendum est, rem esse difficillimam seipsum cognoscere, & curare, propterea, quòd naturaliter seipsum quisque amat; & quilibet, quia naturaliter in seipsum propensus est, in veritatis iudicio fallitur. At verò ab alio cognosci, curarique, facile est, cùm ei, qui alios regit, ad veritatem discernendam nequaquam obstet suiipsius amor.* Ergo ex hac parte seuerior multo est ad perfectionem obedientiæ via; tollit enim periculum propriæ voluntatis, & affectionis; éstque de se E valde vtilis ad perfectionem. Præterquam quòd etiam Deo gratior est, tum propter maiorem abnegationem, & humilitatem propriam, tum etiam propter maiorem subiectionem propriæ voluntatis ad diuinam.

8\. Probatur de cõsilio obedientiæ.

Basilius.

Et hinc optimè concluditur ad statum religionis perfectũ necessarium esse hoc sequi consilium absolutè loquendo; quia huiusmodi status debet esse via moraliter secura, & expedita ad tendendũ in perfectionẽ: & ad hunc finem est moraliter necessariũ habere aliquem eiusdem viæ ducẽ, & rectorẽ; quia nemo existimare se debet sufficientem ad iudicandum de his, quæ sibi ad perfectionem expediunt; & ad eligendum inter illa, propter rationem à Basilio tactam. Et præterea, quia status perfe

(c) 2007 Ministerio de Cultura

perfectionis postulat, vt homo paratus sit in omnibus eligere, quod melius sit: hoc autem proprio arbitrio, & volútate facere difficillimum; & multo difficilius stabilitatem in hoc tenere per solam propriam voluntatem. ergo ne[illegible] cer-tam aliquam regulam, & rationem operandi in hoc sibi præfigere: quæ non potest esse, nisi per obedientiam. Nam per propriam prudentiam id facere, res est magni periculi, & perpetuæ solicitudinis. Vnde addit aliam rationem D. Thomas q. 186. a. 7. & 3. contr. Gent. c. 130. & in Opusc. 19. c. 1. Quia sicut ad amputandam solicitudinem circa temporalia bona, datur votum paupertatis; ita ad amputandam solicitudinem hominis circa seipsum, datur obedientiæ votum, propter quod homo dispositionem suorum actuum superiori committit. Denique aut consideramus hunc religionis statum in aliqua communitate, & sociali vita, & sic per se euidens est, necessariam esse obedientiam ad talem statum: quia sicut corpus sine capite viuere non potest; ita nec communitas, sine gubernatore; nec gubernator proderit sine obedientia: est ergo in tali statu euidenter necessaria. Si autem religionis status in vita solitaria spectetur; sic potest nonnulla difficultas emergere: sed de illo procedunt etiam rationes factæ. Quomodo autem in solitudine possit esse verus status religionis, postea videbimus.

D.Thom.

10. Ex his ergo satis probata est assertio quoad singula, ex tribus dictis consiliis. Quòd autem simul omnia necessaria sint, facilè ex dictis concludi potest. Primò, quia de ratione perfecti status religiosi est, vt quis propter Deum renunciet omnibus rebus, bonísque creatis, quę perfectum Dei amorem impedire possunt: hæc autem bona, vel sunt externa, vel [illegible] nentia; vel pertinent ad animam, & propriam voluntatem: ergò omnibus illis renunciandum est in statu perfecto religionis. At verò ad hanc integram renunciationem necessaria sunt illa tria cōsilia: nam per paupertatem externa bona, per castitatem proprium corpus, per obedientiam propria voluntas abnegatur. Ergo hæc tria ad talem statum necessaria sunt. Et confirmari potest hæc ratio; quia sicut ad virtutem non satis est vitare malum, sed necessarium est bonum operari; ita ad statum perfectionis non satis est fugere pericula, vel impedimenta tollere proficiendi in perfectione charitatis: sed etiam necesse est, totam vitam suam ad Deo seruiendum in operibus perfectionis ipsi offerre; vt rectè dixit D. Thomas Opusc. 18. de statu perfectionis c. 1. & est per se notum: sed tria illa sunt necessaria, vt vtr[illegible] fiat. Nam per paupertatem & castitatem præcipuè tolluntur impedimenta, & per illa non tam aliquid agēdum, quàm aliquid omittendum propter Deum, promittitur; per obedientiam verò voluntatem suam, proinde se totum consecrat homo Deo in perfectum obsequium eius. Ergo sine his tribus consiliis non poterat perfectus religionis status constitui.

Probatur de tribus simul.

D. Thom.

11. Secundò dicendum est, hæc tria consilia per se sufficere ad substantiā status religiosi constituendam. Hæc assertio est D. Thomæ in d. q. 186. a. 7. & aliis locis suprà citatis. Et tribus rationibus illam demonstrat. Prima est, quia illa tria consilia seu vota sufficiunt ad remouendum omnia, quæ feruorem charitatis impediunt. Nam hæc maximè sunt tria, scilicet, concupiscentia externorum bonorum, & sensibilium delectationum; & inordinatio voluntatis humanæ. quorum primum per paupertatem, secundum per castitatem, tertium per obedientiam remouetur.

Secunda assertio.

Hæc tria consilia per se sufficiunt ad essentiam status religiosi.

12. Sed instabit aliquis, quia impedimentum secundum non satis per castitatem tollitur. Nam castitas solùm reprimit delectationes venereas; quæ licèt inter sensibiles maximæ sint; non tamen sunt solæ. nam etiam dantur delectationes gustus, quarum appetitus, & inordinatus vsus spiritualem profectum, & exercitium perfectionis non parum impediunt. Ergo quoad hanc partem non sufficit sola castitas, sed oportet addere aliquod consilium abstinentiæ, vel afflictionis corporis. Accedit, quòd D. Bernard. in serm. de tribus ordinib. Ecclesiæ, agens de statu religioso, tria eius consilia sic enumerat. *Tribus compactus est lignis, vt qui perfectè eo vti voluerint, non labatur in itinere pes eorum. Hæc autem sunt pœna corporis, paupertas substantiæ mundialis, & humilitas obedientiæ.* Quorum necessitatem, & connexionem, ac sufficientiam eleganter ostendit, dicens: *Nam & per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum; & qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli; & quem a Deo suo exturbauit inobedientia, sine dubio per obedientiam recto tramite ad eum redit. Hæc itaque sibi inuicem esse compacta necesse est: nam nec pœna corporis inter diuitias stabilis, nec obedientia sine pœna facilè potest esse discreta; & paupertas in voluntate, & voluntas propria nullius potest esse momenti. At verò his ritè compositis, vide, si non tria maris huius pericula euasisti, concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ.*

D.Bernard.

13. At enim hæc Bernardi verba, vel difficultatem non expediunt, vel nouam inducunt, & augent. Nam ipse omittit castitatis professionem; & nihilominus illa tria, quæ numerat, ad perfectionem ex hac parte tollendi impedimenta sufficere docet. Ergo vel putauit castitatem non esse necessariam, quod constat esse falsum, & incredibile, vel sub pœna corporis castitatem præcipuè inclusit, quod verissimum est. Ita ergo nos è contrario dicimus, sub castitate comprehendi omnem illam corporis afflictionem, quæ ad reprimendas delectationes venereas, & concupiscentias immoderatas fuerit necessaria. Et hoc etiam insinuauit D. Thomas, cùm dixit, per castitatem excludi concupiscentiam sensibilium delectationum, inter quas præcellunt delectationes carnis. Nam licèt materia voti castitatis non sit corporis afflictio, seu pœna, nec abstinentia ab omnibus corporeis delectationibus, sed à libidinosis tantùm; nihilominus professio castitatis, & virginalis pudicitiæ secum quodammodo trahit aliarum sensibilium delectationum moderationem, vel etiam abnegationem, tanquam statui virginitatis conuenientem, ac moraliter necessariam. Vnde iuxta distinctionem repetitam inter perfectionem, & statum perfectionis, dici potest in præsenti, quòd licèt votum obligans ad castitatem, non obliget ad alias corporis afflictiones; nihilominus votum illud, eo ipso, quòd hominem constituit in statu continentiæ, constituere ipsum in statu postulante omnium corporearum delectationum mortificationem, & consequenter corporis afflictionem. Et ideo Bernard. vnum sub alio comprehendit, vtique, quia in statu connexa sunt; & ideo quoad hanc partem ad status religiosi perfectionem, & integritatem professio virginitatis, seu castitatis sufficit, quia

D.Thom.

Votū castitatis requirit vt moraliter necessariā, omnē aliā corporis temperātiā, & delectationum sensibiliū moderationem, præter libidinis castigationem.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

D. Hieron.

quia hæc omnem aliam corporis temperantiam postulat: vt copiosè docet Hieronymns epist. 22. ad Eustochium de custodia virginitatis. A

14. Solicitudo bonorũ temporalium est triplex.

Secunda ratio D. Thomæ est, quia illa etiam tria consilia ad excludendam animi inquietudinem, & nimiã solicitudinem secularem, quæ perfectionis progressum impedire maximè solet, sufficiunt. Triplex enim esse solet hæc solicitudo, videlicet, de acquisitione, & administratione externorum bonorum; de cura familiæ coniugis, & filiorum, & de propriarum actionum dispositione, & electione. Ex quibus prima anxietas per paupertatem, secunda per castitatem, tertia per obedientiam aufertur: ergo etiam ex hac parte tria illa consilia ad statum perfectum religionis sufficiunt. B Tertia verò ratio D. Thomæ est, quia religiosus status maximè postulat, vt homo in eo se, & omnia sua totaliter offerat Deo; hoc autem sufficienter per illa tria consilia fit: nam per paupertatẽ bona omnia externa, per castitatem proprium corpus, per obedientiam propriam animam religiosi offerunt Deo. In his autem omnia bona continentur.

15. Circa has verò rationes difficultas statim occurrit præcedenti similis; quia in priori non videntur omnes animi solicitudines perfectionem impediẽtes sufficienter numeratæ. Nam honoris, & famæ appetitus, & dignitatum ambitio maximè solent animum hominis solicitum, & inquietum tenere; C & ab spiritualibus profectibus illum abstrahere. Hæc autem solicitudo per dicta tria vota non sufficienter aufertur: vt facilè ostendi potest; quia hæc cupiditas, & solicitudo longè diuersa est à præcedentibus, & cum obseruatione paupertatis, castitatis, & obediẽtiæ stat nimia honoris, & dignitatis solicitudo. Eodem modo contra alteram rationem instatur; quia hæc sunt distincta bonorum genera: quæ per illa tria Deo non offeruntur: vt explicando materias trium votorum, in sequentibus ostendetur.

Honoris, & famæ appetitus virtualiter per tria vota Deo offertur.

Ad hanc verò difficultatem eodem modo respondẽdum est, quo primæ satisfecimus. Nam licèt per illa tria vota, vel consilia formaliter (vt sic dicam) non amputentur D honoris, & famæ, vel dignitatum appetitus, & solicitudo; nihilominus virtute, & quasi in radice, quantum est ex vi status abscinditur. Tum ratione paupertatis, quia illius professio est status abiectionis, & humilitatis: tum ratione obedientiæ; nam qui propriam voluntatem, vel actionem non habere profitetur, curam, & solicitudinem propriarum actionum, vel munerum sibi arrogare non potest; & consequenter nec dignitatem ambire, nec humanos honores procurare, si conuenienter suo statui operetur. Atque hoc modo per illa tria vota, etiam hæc bona honoris, dignitatis, & similia Deo sufficienter offeruntur, saltem virtualiter, & ex parte status, ac modi vi- E uendi.

16. Sub tribus votis virtualiter continẽtur omnia alia consilia conducentia ad perfectionẽ status religiosi.

Ex his autem colligere possumus, quomodo hæc tria consilia ad substantiam religiosi ac perfecti status sufficere dicantur; cùm multa alia, & quodammodo omnia ad perfectionem assequendam necessaria sint. Quia sicut in rebus creatis, non quidquid ad operandum, vel finem consequendum necessarium est, ad rei essentiam, vel substantiam pertinet; sed satis est, vt in substantia ipsa sit aliquomodo virtute contentum, & ab ea dimanans; vel ei annexum, vel additum sit ad perfectionem eius consummandam: ita etiam in statu religionis, illa tria dicuntur substantiam religiosi status continere; quia sunt prima, ac principalia eius fundamenta, ad quæ cætera omnia reducuntur, quæ ad finem illius status consequendum, conuenientia esse possunt. Nam in illis virtute continentur omnia, quæ vel ad remouenda impedimenta, vel ad perfectam oblationem sui, & suarum rerum Deo faciendam opportuna esse possunt. Atq; hac ratione quamuis religiosus status non omnia consilia simpliciter, ac cõiunctim exequenda cõplectatur; nihilominus aliquo modo, saltem diuisim, & in animi præparatione, omnia, quæ ad finem talis status necessaria, vel opportuna iudicentur complectitur. Et ita sub paupertate cõprehenduntur omnia consilia, quæ vel ad qualitatem cibi, ac vestitus vilis, vel ad vsum necessarium aliarum rerum, vel ad modum quærendi hæc omnia, mendicando, aut laborãdo, vel ad alterius arbitrium illam recipiendo, pertinent. Ad castitatem autẽ, vt dixi, spectant corporis afflictiones, abstinentiæ, & similia consilia; imò etiã vigilias, & orationes videtur Paulus virginitatẽ annectere. Maximè verò sub obedientia comprehenduntur omnia pietatis, religionis, & charitatis officia: & quidquid ad finem perfectionis in tali statu consequendum conferre potest. Nam, quia hoc in ipso vsu, & executione definitum non est; sed prudenti iudicio regulariter præscribendum, ideo iuxta perfectionis regulam, superioris arbitrio hoc relinquitur: & ita obedientiæ consilium omnia consilia vnicuiq; statui opportuna in quadam animi præparatione complectitur.

17. Tertia assertio.

Dico tertiò: qui tantùm vnum, vel alterum ex his principalibus consiliis, vel omnia incompletè, & imperfectè profitetur; quamuis simpliciter statum religionis non assumat, nihilominus statum religiosum aliquo modo participat, & in lata significatione, seu analogia quadam status ille dici potest religiosus.

Agitur de statu religioso imperfecto. D. Thom.

Hanc assertionem indicauit D. Thom. 2. 2. q. 184. a. 4. & clariùs in Opusc. 19. c. 1. vbi priùs dicit perfectam religionem triplici voto consecrari; & postea subdit, esse aliquos modos viuendi, quibus aliquod eorum deficit. *In quibus* ait, *perfecta religio non inuenitur*. indicans inueniri imperfectam. Eandem distinctionem clariùs tradit Henr. in d quodl. . . q. 29. præsertim in solut. ad 5.

Henric.

Eandémque supponunt authores suprà citati, quando communiter distinguunt latam, & propriam, seu rigorosam religiosi appellationem; ille enim dicendi modus per hanc assertionem, & distinctionem declaratur. Confirmari etiam hoc potest ex doctrina glossæ in Clement. 1. de Religios. domib. verb. *Obedientiam.* Et in Clem. *Cum ex eo.* de sent. excom. ver. Tertiò, quam sequitur Nauar. in Comment. 1. de Regul. n. 2 . . Nimirum posse esse aliquem viuendi modum ad perfectionem pertinentem & approbatum, qui non satis sit ad statum propriè religiosum.

18. Et tunc optimè applicatur prima ratio in principio capitis posita, quia omnis modus viuẽdi spiritualiter ordinatus ad perfectionẽ charitatis acquirendã; si alioqui habeat immutabilitatem, seu firmitatem ad statum sufficientem, aliquo modo dici potest, & debet status perfectionis, vt probat ratio facta. Quia excedit communem statum vitæ Christianæ, quoniam aliquid vltra essentialem perfectionem charitatis obseruat, & per semitam consiliorum tendit, licèt non omnino exactè, & completè illam amplectatur. Ergo cum eadem proportione talis viuendi modus dici poterit religiosus status. Nam in re est eadem ratio, eadémque proportio. Et in nominis impositione idem etiam fundamentum reperitur; quia omnis

status

(c) 2007 Ministerio de Cultura

& ad maiorem cum Deo vnionem ordinatur: & peculiari modo hominem Deo obligat, vel religat. Quapropter sicut status perfectionis, ita etiam religiosus status amplè sumptus distinguendus est in statum integrum, ac perfectum, & statum imperfectum, ipso in se non completum, & incompletum. Iuxta quam distinctionem aliqui conuersi religionum solent sub religiosis comprehendi; licèt tria vota non emittant. Et aliquæ fœminæ, quæ Beatæ vulgo appellantur, obseruantes continentiæ statum, votum illius emittentes, vel solùm, vel cum aliis simplicibus, nomine religiosorum interdum veniunt, & aliqualem statum religiosum habere censentur, licèt statum perfectum religionis non habeant. Idémque est de quibusdam, qui Eremitæ, vulgò *Ermitaños*, appellantur. Et multi sunt alij similes viuendi modi in Ecclesia, quos in discursu huius operis explicabimus. Nam, quia solus ille status est simpliciter religiosus, qui habet omnia, quæ ad illum requiruntur; & hæc sunt multa, vt videbimus: ideo imperfectus status multiplex esse potest, prout magis, vel minus conditionem perfecti status participauerit; & ideo explicando singulas conditiones proprij status religiosi, cæteros adnotabimus. Vnde etiam constat, in quo analogia illius diuisionis posita sit: nam solus completus status religiosus est simpliciter talis, alij verò secundùm quid.

De cōuersis religionum.

De illis, quæ vulgo Beatæ appellantur.

De Eremitis, vulgo *Ermitaños*.

19. Ad primam ergo rationem dubitandi patet responsio ex proximè dictis. Ad secundam autem principalem rationem benè ibi responsum est, vt ex dicendis in sequenti capite, magis constabit. Ad primam verò replicam fatemur, etiam in statu, in quo tria vota simplicia sine omnibus aliis requisitis emittuntur, talem viuendi modum non esse simpliciter statum religiosum, sed tantùm secundùm quid, quia licèt ad statum religiosum tria consilia ex parte votorum sufficiant, requiruntur aliæ conditiones, vt in sequentibus dicemus. Ad secundam verò replicam per ea, quæ in fine secundæ assertionis dicta sunt, satisfactum est: nam satis est, quòd in prædictis tribus consiliis reliqua necessaria virtute contineantur. Ad tertiam replicam dicimus, hîc esse sermonem de statu religioso genericè sumpto; quomodo autem ad varias religiones contrahatur, & an inter illas sit specifica diuersitas, & in aliqua re essentialis, vel tantùm sit distinctio numerica, & quasi accidentalis, postea videbimus.

Soluuntur argumenta contraria.

Caput III.

Utrùm voti obligatio perpetua ad statum religiosum necessaria sit, & quotuplex esse debeat.

1. Svpponimus ex dictis in superiori libro, non omnem viuendi modum habere rationem status; nisi peculiari aliquo vinculo moralem, ac sufficientē immutabilitatem habeat. Vnde ad statum religiosum duo requiruntur, scilicet, perfectio, seu religiositas, vt sic dicam, in modo viuendi, & firmitas, seu immutabilitas in talis vitæ professione. Et priorem quidem conditionem in superiori capite declarauimus; nunc altera tractanda est. De qua non rectè sensit Henricus quodl. 12. qu. 29. ad 5. dicens, ad statum perfectionis sufficere propositum permanendi in tali modo viuendi, qui ad perfectionem ducat; etiamsi alia obligatione, aut voto firmatum non sit. Quod quidem in vniuersum dixerat de communi ratione status in solutione ad primum. Et postea idem in particulari repetit de statu religionis, & de statu virginitatis in solutione ad 4. Nullam verò nouam probationem, seu confirmationem addit.

Ad statum religiosum requiruntur perfectio & firmitas ipsius.

Henric.

Nos autem oppositum diximus de statu in communi, & de statu perfectionis, & de statu prælatorum: & ideo consequenter, & à fortiori supponimus idem de statu religiosorum; qui non solùm verus status est, sed etiam valde perfectus; & ideo etiam in ipsa ratione status maiorem postulat firmitatem. Tum quia est de re valde difficili, & de se non necessaria, sed voluntaria; propter quod, nisi aliquo morali vinculo firmata sit, facilè fluctuabit; ideóque non poterit veram rationem status participare. Tum etiam, quia licèt castitas, & paupertas possint aliquo modo per solum propositum voluntatis sine aliqua obligatione seruari; nihilominus obedientia in materia non præcepta, sed voluntaria sine aliquo præcedenti vinculo exerceri non potest. Quia obedientia supponit potestatem præcipiendi directiuam, vel etiam coactiuam: hæc autem esse non potest circa materiam aliàs liberam ab obligatione præcepti; nisi præcedat voluntaria subiectio, exclusa seruitute coacta, de qua nunc non agimus. Ergo status religiosus, cùm sit status voluntariæ obedientiæ, non potest per solum propositum constitui. Nam, si non præcedat aliqua subiectio, erit potius propositum sequendi consilium alterius, quàm parendi præcepto eius; vt autem præcedat subiectio, aliquod vinculum, seu obligationem aliquam præcedere necesse est. de qua re in capite sequenti, & in lib. de obedientia, iterum, atque iterum sermo redibit. 2.

Obedientia requirit necessariò in re nō præcepta obligationē: & nō sufficit solum propositū obediendi.

Secundò supponimus hanc obligationem primò, & per se cadere debere in tria illa principalia consilia statui religioso essentialia, de quibus in præcedenti capite actum est: & debere esse indefinitam, ac subinde de se perpetuam pro toto vitæ tempore, ita docent omnes Theologi infrà citandi: & ex dictis in libro præcedenti de statu in genere, & ex præcedenti assertione apertè sequitur. Quoad priorem quidem partem, quia non potest status aliquis sine his, quæ illi essentialia sunt, subsistere; ergo obligatio, quæ aliquem statum firmum reddit principaliter in ea, quæ ad substātiam eius pertinent, cadere debet: huiusmodi autem sunt illa tria consilia; ergo in illis maximè requiruntur immobilitas, & firmitas, quæ sine voluntaria obligatione intelligi non potest. 3.

Qualis debeat esse prædicta firmitas huius status.

Quoad alteram verò partem consecutio ostenditur; quia diximus ad rationem status non satis esse habere munus, vel viuendi modum ad opera perfectionis obligantem; sed etiam esse necessariam obligationem permanēdi semper in tali munere, vel viuendi modo, moraliter saltem, ac per se loquendo. ergo à fortiori est hoc necessarium ad statū religiosum, qui in suo genere valde perfectus est; & ratione sui finis hanc perpetuitatem maximè postulat. Nam finis huius status est perfectio charitatis obtinendæ in hac vita, & in futura: sed ad hunc finem consequendum necessaria est permanentia perpetua in tali statu, vsque ad finem vitæ; ergo obligatio de se perpetua ad permanendum in tali genere vitæ est de ratione huiusmodi status: & sic potest optimè pars hæc confirmari ex illis verbis Christi Luc. nono, *Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro aptus est regno Dei*. Nam licèt ibi non sit 4.

Firmitas hęc debet esse perpetua.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sermo de statu religioso in speciali, nihilominus ex ipsa generali sententia Christi sumitur optima dictæ perpetuitatis ratio. Nam in vniuersum Christi vocatio ad sequendum, siue per fidem, & amorem, siue per viam consiliorum, & perfectionis, talis conditionis est, vt non permittat retro respicere, nedum ab ea diuertere, & retrocedere. Ergo sicut status vitæ Christianæ de se postulat perpetuitatem; ita etiam status vitæ religiosæ, seruata proportione; & ideo diximus in libro superiori, illum viuendi modum, quo durante, promittitur obedientia, vel aliquid simile; ita tamen, vt permanentia, seu perseuerantia in tali modo viuendi semper voluntaria sit, & ab omni obligatione libera, ad statum proprium religiosum non pertinere, sicut nec temporalis famulatus, vel merè voluntarius, ad statum seruitutis sufficit.

5. De essentia huius status est, vt per vota confirmetur. *D.Thom. Caiet. Soto. Palud. Aluar.Pelag.*

Tertiò consequenter addendum est, de ratione, ac essentia status religiosi esse, vt per vota Deo facta confirmetur, vt stabilitatem conuenientem habeat. ita docet D.Thom. 2.2.q.88.art. 11. latiúsque q.186.art.6. vbi Caietanus, & alij, & Soto lib.3.de Iust.q.5.art.1. & sequentib. Palud.in 4.dist.38.q.1. & ibi cæteri Scholastici frequentiùs: & Aluar.Pelag.lib.2.de Planct.Ecclesiæ, cap.56. Et consentiunt iuris expositores in cap.*cum ad monasterium*. de statu Monach. Ex quo textu probari hæc assertio potest: & ex toto titulo de Regular. præsertim ex cap. *viduam*. cap. *significatum*. & cap. *porrectum*. cum similibus, quibus optimè probatur de facto non assumi in Ecclesia huiusmodi statum religiosum sine votis, quæ in religiosa professione fieri solent; quamuis non dicatur expresè illa vota esse de substantia religiosi status. Inde tamen magnum sumitur argumentum, quòd huiusmodi vinculum voti per se, & quasi ex natura rei ad huiusmodi statum constituendum, sit necessarium. Ratione autem id magis comprobatur, quia hic status aliquo vinculo, quod obligationem perpetuam inducat, firmari debet, vt ostensum est. Hoc autem vinculum non potest esse extrinsecum, id est, ab extrinseca potestate proueniens, quale est præceptum, quia hic status, & fundamenta principalia eius, quæ sunt paupertas, castitas, & obedientia, talia sunt; vt nec ex natura rei cadant sub obligationem præcepti, nec à Deo imperata sint, nec ab Ecclesia præcipi possint, nisi voluntaria obligatio hominis antecedat; ergo debet esse vinculum ab intrinseco proueniens per voluntarium consensum eius, qui talem statum assumit; quod non est, nisi vinculum voti.

6. Obiectio.

Dices, argumentum rectè probare statum hunc ... constitui non posse sine promissione, seu pacto voluntario hominis talem statum assumentis, inde tamen nō sequi, necessarium esse votum, quia posset fieri per solam promissionem, vel traditionem humanam. Potest enim aliquis alicui homini obedientiam perpetuam promittere, non promittẽdo illam Deo: quæ promissio inducet de se obligationem perpetuam, quæ ad constituendum statum sufficiat, vt suprà de statu Episcopali dicebamus. Potest etiam materia talis obedientiæ ad castitatem, & paupertatem extendi; quia potest quis promittere alicui obedire, etiamsi castitatem seruare, vel omnia relinquere præcipiat; ergo promissio humana facta homini sufficit ad constituẽdum aliquem in statu paupertatis, castitatis, & obedientiæ, ac subinde in statu religioso absque proprio voto facto Deo. Nam, vt latè declaraui in 2.tom.de Virtut.Relig.lib.1. de Voto.cap.16. etiam de re honesta, & pia potest fieri promissio homini, & non Deo, quæ re vera non erit votum. Ita ergo potest quis promittere obedientiam homini, etiam in ordine ad castitatem, & paupertatem seruandam, si ipse ... præciperet, nullum votum Deo faciendo. Quod etiam potest intelligi per modum traditionis, vel pacti humani: Vt si in aliqua communitate humana congregata ad bene, & perfectè viuendum in paupertate, & castitate, fiat promissio obediendi prælato, & præcipienti secundùm illam regulam, castitatem, & paupertatem. Tunc enim illa promissio erit, vel tantùm humana, quia supponitur soli homini fieri, vel non fieri per modum simplicis promissionis, sed onerosæ, seu pacti mutui. Hæc autem obligatio (vt suprà de Episcopo dixi) sufficit ad statum, quia illa promissio sufficientem inducit immutabilitatem, ac perpetuam obligationem. Deinde illa obligatio est ad omnia consilia substantialia perfectionis; ergo constituet etiam integrum statum acquirendæ perfectionis, qui est idem cum perfecto statu religionis.

Respondeo in primis concedendo, votum, & promissionem humanam, etiam in his materiis ad pietatem, & salutem animæ pertinentibus in rigore distincta esse, & sæpè coniungi, vt infrà videbimus, & frequenter etiam separari; ita vt fiat votum Deo de obedientia homini præstanda, nulla facta promissione ipsi homini; sicut fit votum Deo præstandi eleemosynam pauperi, licèt ipsi pauperi nulla promissio fiat. Nihilominus tamen è contrario in hac materia pertinente ad salutem animæ, moraliter non contingit, promissionem fieri homini, & non Deo; quia per talem obedientiam principaliter intenditur vnio cum Deo per charitatem perfectam: ergo non debet fieri homini propter commodum, vel honorem illius, sed potiùs propter bonum promittentis, & ad maius Dei obsequium; ergo principaliter debet fieri Deo, homini verò in cultum, & honorem eius. Deinde si modus ille promissionis, & pacti, qui re vera possibilis est, fieri aliquando supponatur ex absoluta potestate liberæ voluntatis, per illum dici poterit homo constitui in aliquo statu honestæ seruitutis suo modo vtili ad honestè viuendum cum aliquo perfectionis augmento per consiliorum obseruantiam, & ad summum in aliquo statu perfectionis secundùm quid. Simpliciter tamen non merebitur nomen religiosi status. 7. Votũ, & promissio humana de re pia distinguuntur, & separantur inter se.

Primò quidem, quia solus ille status nomen religionis meretur, qui & cõmuni Ecclesiæ vsu receptus, & probatus est, & omnia habet, quę ad talem statum Ecclesia requirit: vt in discursu sequẽtium capitum videbimus. Secundò, quia ipsum nomen religionis demonstrat, solùm illum statum talem esse, qui Deo primò, ac per se consecratur, quod non habet, nisi ille status, in quo per vota Deo facta, homo ipsi consecratur. Et ideo religiosus dicitur mundo mortuus, & Deo viuus. cap. *placuit*. 2.16.q.1. Tertiò, quia sola promissio humana, si priuata sit, & per mutuũ consensum promittentis, & promissarij dissolui possit, imperfecta est, & ad proprium statum religiosum, & Ecclesiasticum non sufficit, nisi iure aliquo, & authoritate publica firmetur: hoc autem modo non confirmatur promissio obedientiæ, vel castitatis, nisi per proprium votum Deo principaliter consecretur. Vnde dixit Henricus suprà, quòd *Virginitas non honoratur, nisi, quia est sub voto; quia aliter non*

8. Promissio, quæ hunc statum firmat, debet fieri Deo.

Virginitas nõ honoratur nisi per votum.

non habet alicuius statum perfectionis, neque corpus sanctificaret, nisi ex tali proposito aliquo modo Deo dicata esset. Et eadem ratio est de reliquis.

9. D. Thom. Quartò declarat hoc egregiè D. Thomas in Opusc. 18. de Perfect. vit. spirit. cap. 15. dicens, perfectionis esse non solùm aliquod opus perfectum facere, sed etiam opus perfectum vouere; quia de vtroque consilium datur. Vnde, qui opus perfectum ex voto facit, ad duplicem perfectionem attingit. Perfectio autem, quæ est in voto, conditionem mutat in statum libertatis, vel seruitutis, vtique in ordine ad Deum. Vnde infrà concludit. *Qui totam vitam suam voto Deo obligauit, vt in operibus perfectionis ei deseruiat, iam simpliciter conditionem ad statum perfectionis assumpsit.* Vbi hanc ponit, quasi essentialem formam, & modum necessarium ad talem statum constituendum, seu assumendum: loquitur autem de statu perfectionis acquirendæ, integro, ac simpliciter tali, cuiusmodi est religiosus status; omnis ergo alius modus facere quidem poterit religiosum secundùm quid; non verò rigorosè, ac simpliciter.

10. Tandem verò instabit aliquis; quia saltem probat obiectio facta per vnum tantùm obedientiæ votum posse statum religiosum perfectum cōstitui; quia per illud potest homo sufficienter obligari ad paupertatem, & castitatem, mediante obedientia Deo promissa: & consequenter etiam per illud cōsecratur Deo virginitas, & paupertas, sicut consecratur oratio, & studium, & omnis actio, vel omissio, quæ ex obedientia fit. Vnde aliquæ religiones per solum obedientiæ votum religiosam facere professionem solent. Respondeo nihilominus, certum esse ad statum simpliciter religiosum constituendum, non sufficere vnum obedientiæ votum, sed tria ad minus requiri, ita docent citati Theologi, & reliqui Doctores omnes, & sufficienter probatur ex vsu Ecclesiæ, & ex iure. Nam voti obedientiæ necessitas per se nota est ex dictis; quia generalis obligatio parendi prælato necessaria est in hoc statu, & tam vniuersalis est, vt non possit sub alio particulari voto comprehendi. Alia verò vota, propria, & immediata clarè supponuntur ab Innoc. III. in dicto cap. *cùm ad monasterium.* in illis verbis: *Ne æstimet Abbas, quòd super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare, quia abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis adeò est annexa regulæ monachali, vt contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere.* De quibus verbis longa futura nobis est in sequentibus disputatio. Nūc ex illis solùm colligimus religiosam professionem per se, & immediatè obligare ad paupertatem, & castitatem independenter à præcepto prælati ex voto obedientiæ. Et eodem capite: & ex capite vnico de Voto. in 6. etiam colligimus, illa duo vota habere speciales effectus circa personam religiosam, quos votum solum obedientiæ facere non posset.

Per solā obedientiā constitui non potest hic status.

11. Tandem possumus ratione argumentari, quia illa duo consilia castitatis, & paupertatis per se spectata sunt maximè necessaria ad statum religiosum: ergo ad integram perfectionem illius status pertinet, vt per propria vota immediatè, ac per se recipiant stabilitatem, & immutabilitatem; ita vt nec prælatus in eis possit mutationem facere, nec ab eius voluntate eorū obseruantia pendeat. Nec vsus alicuius perfectæ religionis potest in contrarium allegari; quia licèt fortasse interdum in professione alicuius religionis perfectæ, solùm fiat expressa mentio obedientiæ secundùm regulam, sub illis verbis implicitè vota castitatis, & paupertatis intelliguntur; quia ita in regula eiusdem religionis continentur. Et in hoc sensu accipiuntur illa verba ex communi intelligentia, & consuetudine eiusdem religionis.

Nec in hoc rectè fit æquiparatio inter hæc duo consilia castitatis, & paupertatis, & alias particulares actiones quas sine speciali obligatione propriorum votorum ex obedientia religiosi obseruent. Nam cætera opera sunt particularia, & mutabilia, interdum enim quædam expediunt, interdum alia; & rarò expedit sub rigorosa obligatione imponi. At verò consilia castitatis, & paupertatis sunt valde generalia, & eorum immutabilis obligatio, quæ per propria, & specialia vota inducitur, per se necessaria est. Nec denique obstat, quòd vsus paupertatis ex licētia prælati pendeat; quia prælatus dando licentiam vtendi hac, vel illa re, nullam mutationem in voto paupertatis, vel in eius obligatione facit; sed tantum ex parte materiæ, quasi adimplet conditionem necessariam, vt talis vsus bonorum temporalium non sit contrarius voto paupertatis, nec sub illo comprehendatur. Dixi autem in assertione, ad minus tria illa vota requiri; quia hæc sunt essentialia ipsi statui religioso, vt sic. An verò in aliquibus religionibus aliquod aliud votum sit de substantia talis religionis, in tomo sequenti, tractando de Religionibus in particulari, meliùs dicetur. Statim verò inquirendum occurrebat, qualia esse oporteat talia vota, scilicet, an solennia sint necessaria, vel simplicia sufficiant? Priùs autem necessarium est exponere, quomodo votum solenne à simplici distinguatur. Ad hoc autem explicandum examinare priùs oportet, an præter dicta vota, traditio aliqua, vel promissio humana ad statum religiosum necessaria sit?

12. Non est eadē ratio de aliis cōsiliis seruandis.

Caput IV.

Vtrùm ad status religiosi substantiam, præter tria vota essentialia, necessaria sit promissio, vel traditio personæ talem statum assumentis facta alicui homini, vel hominum communitati propter Deum.

1. Svppono, statum religiosum duobus modis constitui posse per se loquendo, & ipsa rei natura considerata; vnus modus est in communitate religiosa: alius est in vita solitaria, seu in particulari viuendi modo. Prior modus satis notus est in Ecclesia; imò secundùm præsentem eius consuetudinem, status religionis non est, nisi cœnobiticus, id est, in aliqua Ecclesiastica congregatione, seu communitate; in qua sub vno capite, & sub aliqua probata regula viam perfectionis religiosi profitentur. Imò hanc fuisse primam religionis formam à Christo datam, & suo exemplo inductam, sentit Basilius de Constitut. Monast. c. 19. dicens de Cœnobitis. *Hi verò imitatores sunt Saluatoris nostri, eiúsque vitæ, quam inter nos duxit. Quemadmodum enim ille coacto Apostolorum choro communia cuncta, séque ipsum communem Apostolis præbuit; ita hi quoque Antistiti suo obtemperantes genus viuendi Apostolorum imitantur, ac Domini.* Vbi de hoc religionis instituto in vita communi multa præclara scribit, dicens: *Maximam partem eorum, qui se colendæ pietati dederunt, in societate cum alys degisse.* Et in cap. 20. 22. & 23. illius status

Status religiosus duobus modis cōstitui potest, vel in cōmunitate religiosa, vel in vita solitaria.

D. Basilius.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

firmitatem & rectum obedientiæ ordinem describit, & commendat. Et ex antiquis decretis est hoc manifestum 16.q.1. per multa capita; & vbicunque de Monachis in monasterio degentibus sermo est. Et nouiora iura, quæ de hoc statu, & de approbatione ad illum necessaria sequuntur, in hoc sensu videntur de Religione loqui; vt per vocem illam, aliquam communitatem hunc statum profitentem significent: Vt videre licet in c. vltimo, de Religiosis domibus, & in capite vnico, eodem titulo, in sexto. Et ita frequentiùs loquitur de religione D. Thomas in 2. 2. qu. 186. præsertim art. 2. 5. & sequentibus.

D. Thom.

2. Statüs religiosus in vita solitaria dari potest.

Alter modus religiosi status in priuata, vel solitaria vita parum quidem vsitatus nunc est in Ecclesia: nihilominus ex natura rei esse possibilem probari facilè potest; quia nulla in eo potest repugnantia ostendi, vt paulo pòst declarabitur. Prius enim ex antiquo vsu Ecclesiæ id conuinci potest. Olim enim virgines priuatam in suis domibus vitam agentes, in manibus Episcopi profitebantur, & sacrum velum recipiebant. Sic enim sanctam Domitillam de manu Clementis sacrum velamen virginitatis accepisse referunt historiæ, vt est apud Surium tom. 3. in 12. die Maij, & Baron. tom. 1. anno 98. n. 6. At verò illud velamen signum erat religiosi status; & ante monasteria, seu communitates virginum, in vsu fuit: tunc autem huiusmodi virgines sacræ, in domibus priuatis, vel parentum, vel aliis honestis locis habitabant: vt clarè supponit Concilium Elibert. c. 27. vbi has virgines, tanquam religiosas Deo dicatas appellat. Et de eisdem loquens Concilium Carthag. III. cap. 33. præcipit, vt virgines sacræ, *si parentibus, à quibus custodiebantur, priuatæ fuerint, Episcopi prouidentia, vel presbyteri, si Episcopus absens fuerit, in monasterio virginum, vel grauioribus fœminis commendentur.* Vbi obseruare licèt, quòd quamuis eo tempore iam essent monasteria virginum in vsu, nihilominus non cogebantur virgines sacræ in monasteriis viuere, si commodè poterant in priuatis domibus custodiri. Dices, hæc posse intelligi de fœminis virginitatem solam vouentibus. At non potest hoc vniuersim sustineri; quia virgines sacræ, & Deo dicatæ in primitiua Ecclesia, non dicebantur, nisi quæ sacrum velamen recipiebant; quod viduis, & corruptis non concedebatur, etiamsi votum castitatis emitterent: vt constat ex Gelas. epist. 1. & ex Leone epistola 87. & August. lib. de bono coniug. cap. 26. Et infrà suo loco latiùs dicemus. Erant ergo veræ religiosæ, & ideo specialiter consecrari dicebantur. Præterquam quòd verisimile non est, toto eo tempore, quo non potuerunt monasteria virginum ædificari, aut fœminarum conuentus fieri; nullas fuisse in Ecclesia fœminas propriè, ac verè religiosas.

Surius. Baronius. Conc. Elibert. Conc. Carthag. Instantia. Gelas. Leo. August.

3. Simile argumentum fieri potest de viris, qui in principio Ecclesiæ religiosum statum assumpserunt. Priùs enim incepisse priuatim, seu singulatim se Deo dicare, quàm in cœnobio, seu vita cõmuni, verisimile est. Et in primis de Apostolis fieri potuit, vt sequendo Christum, sub trium votorum obligatione ab ipso accepta, & recepta, religiosi fierent. Nam, quòd multi hoc idem fecerint, & inde Collegium Apostolicum resultauerit, respectu singulorum quasi accidentarium esse potuit: nam primus, qui hoc fecit, statim verè religiosus fuit, & idem fuisset, etiamsi alij statum illum non assumerent. Certiùs id ostenditur in antiquis monachis solitariam vitam agentibus, iuxta nomen suum. Nam Monachus idem, quod solus significat, teste Hieron. epist. 13. & idem habetur in cap. *placuit.* 1. & 2. d. q. 1. & D. Basil. in suis Monasticis constit. à principio vsque ad c. 18. huiusmodi solitarios monachos instruit. Vnde in c. 19. sic incipit: *Ac de iis quidem, qui singulariter, ac seorsim a cæteris ad pietatem se exercent; deque solitariam vitam complexis superiùs dilucidè, quantum potuimus, disputauimus.* Et infrà subiungit. *Verùm, quoniam maximam partem, quæ se colendæ pietati dediderunt, in societate cum alys degunt,* &c. In quibus verbis vtrumque membrum distinctionis à nobis propositæ expressit. Verum est tamen, in prioribus etiam capitibus multa dicere, quæ ad religiosos in communitate viuentes spectant. Vnde in cap. 8. 9. & 10. & aliis, expresè loquitur de his, qui in monasteriis viuunt, & in eis vitam solitariam, & contemplatiuam profitentur. Et in regula 6. ex fusiùs disputatis, ait, vitam religiosam separatam esse debere à consuetudine & cohabitatione secularium: statim verò in septima supponit, talem vitam, aut omnino solitariam, aut ex societate fratrum eiusdem propositi esse posse; & inquirit, quæ illarum potior, aut eligibilior sit: & quamuis cœnobiticam præferat, nõ negat tamen alteram perfectam, ac verè religiosam esse posse. Imò in epist. ad Chilonem, anachoreticam vitam valde commendat. Et idem prosequitur in Opuscul. de laudibus vitæ solitariæ. & in epist. 1. ad Gregorium, & in 79. ad Eustachium.

Hieron. Basilius.

Nec dubitandum est, quin isti Anachoretæ verum statum religiosum habere potuerint. Sicut nunc posset Pontifex alicuius vota priuatim sibi facta, tanquam substantialia religionis admittere, & olim etiam faciebant Episcopi, vt infrà videbimus. Ratio verò est, quia neque ex ratione status, vt sic; nec ex ratione status perfectionis necessaria est illa conditio vitæ communis: nec status religiosus ex sua specifica ratione aliquid habet, vnde illam necessariò requirat; ergo nulla ratione necessaria est. Maior quoad vtramque partem probatur; quia status, vt sic, solùm dicit immobilitatem quandam in conditione libertatis, aut seruitutis: addit verò status perfectionis, quòd sit in ordine ad actus perfectionis exercendos. Sed conditio seruitutis potest esse propria alicuius personæ priuatam vitam agentis, & in illa potest habere stabilitatem, & ordinem ad actum perfectionis; ergo. Atque eadem proportione probanda est minor propositio; quia status religionis non addit supra statum perfectionis, nisi, quòd sit in ordine ad perfectionem acquirendam: & quòd sit veluti schola perfectionis. Sed potest quis priuatam vitam agens, perfectioni acquirendæ insistere, & certam vitæ rationem firmam, & stabilem assumere, in qua per obseruantiam trium consiliorum ad perfectionem tendat; & ad hunc finem sub alicuius potestate sit firmiter constitutus. Ergo nihil illi deerit, quominus verè, ac propriè sit in statu religionis. Denique extra communem, seu cœnobiticam vitam potest integra virginitas perfectè Deo consecrari, nihil habendo proprium, nec proprietarium vsum cum dependentia ab alterius licentia. Vnde potest etiam obedientiæ votum interuenire, Episcopo. v. g. vel alteri potestatem habenti factum; & ab eo publicè, ac solenniter, si necesse fuerit, acceptatum. Ergo sine vita communi potest status verus religionis constitui. Quomodo autem semper interuenire debeat Ecclesiæ approbatio, infrà videbimus.

4. Anachoretæ verũ statum religiosum habent.

Hac

(c) 2007 Ministerio de Cultura

5. Prima assertio.

Hac ergo distinctione supposita. Dico primò. Per vota religiosa ita homo traditur Deo, vt speciali modo dominium sui in Deum transferat; id autem non fit, nisi quando talia vota nomine Dei per Ecclesiam acceptantur.

Religiosus dominiũ sui in Deũ trásfert.

D. Thom.

Prior pars huius assertionis sumitur ex communi modo loquendi Patrum, præsertim D. Thomæ 2.2.q.184.a.4. & 5. & q.186.a.1. vbi dicit religiosum per antonomasiam dici, qui se totaliter mancipat diuino seruitio. Expressiùs id docet in 4. dist. 38. q.1.a.2.qu.3. & quodlib.3.a.18. eúmque imitantur alij Scholastici, quos capitibus sequentibus referemus.

D. Gregor.

Deinde sumitur hæc pars ex Gregorio, quem sæpiùs in hac materia D. Thomas allegat in homil. 20. in Ezechiel. versùs finem. Vbi indicat, professionem religiosam esse holocaustum quoddam, in quo religiosus nihil sibi reseruat, sed *sensum, linguam, vitam, atque substantiam, quam perceperat, omnipotenti Deo immolat*. Nam, vt antea dixerat, *Cum aliquis omne, quod habet; omne, quod viuit; omne, quod sapit, omnipotenti Deo vouit, holocaustum est*. Vnde alij Patres de hoc statu loquentes sæpe docent, verum religiosum ita se Deo tradere, vt nullum ius in seipsum retineat.

D. Basilius.

Sic enim dixit Basilius sermone 1. de instit. Monach. *Vbi quis sponte sua ipse professus, hic Deo custodire seipsum debet, veluti eorum aliquid, quæ donata sunt Deo*. vbi alia multa dicit, quibus hoc significat. Vnde ad Monachum lapsum in epist. 1. sic scribit: *Vide, ne fortè dum vis, quæ quibusdam pactus es custodire, trásgrediare pacta a te inita cum Deo, quæ professus es coram multis testibus*. Et in regulis fusiùs explicatis in 14. declarat, pactum illud esse traditionis cuiusdam, & ideo *sacrilegum furtum committi si res sic Deo dicata subtrahatur*.

Chrysost.

Et Chrysost. epist. ad Theodor. Monach. circa medium: *Si militiæ*, inquit, *vincula non tenerent, quis tibi desertionis crimen obijceret? Nunc autem nihil in te penitus tui iuris est, quippe qui tanto imperatori militare cœpisti*.

Cassian.

Et Cassian. lib. 2. de Instit. Renunc. cap. 3. *Religiosum*, ait, *ne sui quidem ipsius dominium, vel potestatem habere*.

S. Benedict.

Et similia ferè habet Sanctus Benedictus in sua regula cap. 58.

D. Thom.

Ratio autem huius partis in generali reddi potest, quia status religionis est status seruitutis: vt D. Thomas docuit, & in superiori libro explicuimus. hoc autem intelligendum est de seruitute Dei, vt ipsum nomen religiosi præ se fert, &

D. Dionys.

notauimus ex Dionysio cap. 6. de Ecclesiast. Hierarch. At seruitus non fit per solam promissionem, sed traditionem, & dominij translationem requirit. Ergo cum proportione in hoc etiam statu necessaria est. Et probando alteram partem, hæc magis confirmabitur.

6. Vota nomine Dei per Ecclesiã acceptari debent, vt fiat hęc traditio.

D. Thom.

Altera ergo pars, nimirum, hanc traditionem non fieri, nisi interueniente acceptatione Dei per Ecclesiam, probari potest in primis ex vsu Ecclesiæ, quem infrà tractando de professione religiosa, latissimè ostendemus. Deinde probari potest illa ratione generali tacta à D. Thoma q.184.a.4. quia status religiosus, de quo tractamus, est status Ecclesiasticus; ergo per traditionem validam in foro Ecclesiæ fieri debet: non potest autem traditio esse valida in foro Ecclesiæ, nisi per ipsam Ecclesiam acceptetur. Ergo. Vnde confirmatur: nam hac ratione approbatio Ecclesiæ necessaria est, vt infrà videbimus. Denique traditio non habet valorem, nec efficaciam ad transferendum dominium in alterum, nisi ab eo acceptetur; ergo etiam in præsenti traditione necessaria est acceptatio Dei. At Deus non acceptat immediatè per seipsum aliquam donationem sibi factam; ergo necesse est, vt per Ecclesiam, seu ministrum ab ea deputatum hæc acceptatio fiat, & consequenter, ratione illius necessarium est, traditionem hanc in manibus alicuius hominis fieri. Primum antecedens in humanis donationibus receptissimum est. Ex l. *nec ambigi*. C. de donat. cum similibus, quæ latè congerit Sancius lib. 1. de Matrim. disput. 6. à principio. Sanch.

Prima item consequentia est clara; quia necessitas acceptationis ex natura rei prouenit, quia donatio est quidam contractus, qui sine donantis, & donatarij consensu non perficitur.

Minorem autem probant aliqui; quia Deus per seipsum non posset acceptare sine sui mutatione. 7.

Sed hoc reiecimus in lib. 4. de Voto cap. 2. Vbi ostendimus, Deum per seipsum vota acceptare, quæ in promissione consistunt, quod hîc negamus de traditione, vel oblatione, resoluendo dubium, quod in illo tractatu lib. 1. cap. 14. in fine indecisum reliquimus. Probanda est ergo illa minor ex differentia inter promissionem, & traditionem, seu donationem Deo factam.

Differentia, inter promissioné & traditionem Deo factam.

Nam promissio ipsi Deo immediatè fieri potest, & illi placere, si sit de re sibi grata: & hoc satis est, vt habeat suum effectum, qui tantùm est obligare promittentem ad faciendum quod promisit. Neque inde acquirit Deus aliquod speciale ius, vel dominiũ, quasi intrinsecum; sed promittens manet obligatus ad seruandum promissum. Et quamuis Deus possit illum cogere, non habet illam potestatem de nouo acquisitam, sed intrinsecam, & connaturalem, solúmque ex parte materiæ, seu hominis facta est mutatio per obligationem, quam homo promittendo acquisiuit; ratione cuius sub illa potestate diuina constitutus est. At verò traditio, vel donatio, licèt possit immediatè fieri intuitu Dei, non tamen acceptatur ab ipso, nec est illi grata, nisi fiat alicui homini, à quo acceptari, vel repudiari possit, & qui ius acquirat in rem traditam ad vtendum illa, vel illi imperandum, curámque gerendi eius.

Huius autem ratio est, quia Deus secundùm ordinariam prouidentiam suam non suscipit peculiarem curam gubernandi priuatam personam immediatè per seipsum, nec indiget his rebus sensibilibus, vt eis immediatè, & sine interuentu causarum secundarum vtatur; & ideo donatio sic facta Deo, vel esset vana, & otiosa, vel quasi tentans Deum, ab illo immediatum regimen exigendo; & propterea illi non placet, nec ab ipso immediatè acceptatur. 8.

Potéstque hoc exemplis declarari. Nam si quis secum deliberet, ac definitè velit à se abdicare dominium vineæ. v.g. & immediatè illam Deo donare, nisi illam voluntatem manifestet Ecclesiæ, id est, ministris eius, qui sunt administratores bonorum Dei, & illi eam acceptent, & sub sua cura, & regimine illam recipiant; nullius momenti erit donatio, & sine iniustitia poterit à priori domino voluntas illa retractari. Imò etiam sine peccato, nisi constet voluisse se obligare in futurum. Nam tunc habebit prior voluntas vim promissionis factæ Deo, de qua certò constare oportet, vt ad illam implendam aliquis cogatur. Donatio autem propria, & traditio externorum bonorum, quæ aliquid vltra promissionem addat, respectu Dei intelligi non potest, nisi per Dei ministros acceptetur. Ergo idem est in traditione proprij corporis, personæ, aut voluntatis. Et hæc veritas ex dicendis in capitibus sequentibus de votorum solennitate: & in lib. 6. de Professione religiosa, magis declarabitur,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tur, & confirmabitur. Et ibi etiam plures illam docentes referemus; & respondebimus Scoto, qui contrarium videtur docere in 4. dist. 34. qu. vnica.

9. *Secunda assertio.* Dico secundò, ad proprium vinculum religiosi status, quando in communitate religiosa assumitur, præter tria vota supradicta immediatè Deo facta, quibus religiosus ipsi obligatur, necessaria est peculiaris obligatio humana per modum pacti reciproci, quo & ipse religioni se donat, & obligatur religioni; & religio eius traditionem acceptat, eique vicissim obligatur ad illum tanquam membrũ suum alendum, conseruandum, & iuxta suum institutum gubernandum. Hanc assertionem indicant multi Theologi disputantes de voto solenni religionis, & substantiam eius in traditione constituentes; sed ex illis quidam illam cum voto ipso confundunt; alij dicunt esse solennitatem voti: non declarant autem, an inducat peculiarem obligationem humanam, id est, inter homines; neque an reciproca sit. Solum inuenio Nauarrum, in cons. 26. de regul. in principio, expressè declarantem hanc reciprocam obligationem. *Nauarr.* Et sequitur Sancius lib. 7. de Matrim. disput. 25. n. 12. Idémq; sentiunt Canonistæ in cap. *ad Apostolicam.* de Regular. ex quo textu potest hoc genus contractus, & mutuæ obligationis colligi: *Sancius.* quatenus Innocentius III. ibidem dicit probationis annum in fauorem religiosi, & religionis introductum esse, vt vterque iuri suo consulat, & an obligari sit expediens, experiatur. Potest hoc etiam ex vsu Ecclesiæ, & modo profitendi in his religionibus confirmari. Sed hoc infrà in lib. 4. ex professo tractandum est. *Lib. 4.*

10. *Inter religiosum, & religionem datur mutua obligatio.* Ratio denique propria huius status est, quia in eo religiosus fit membrum vnius corporis mystici, quod est ipsa religio: id autem fieri non potest, nisi per mutuam vnitionem inter totum, & partem; illa verò vnitio, cùm moralis sit, per mutuam obligationem fit; & quia est actualis, ac realis, & (vt ita rem explicem) præsentanea vnio, ideo per traditionem actualem, & acceptationem illi proportionatam fieri debet. Vnde obiter etiam notari potest, in hoc statu euidentiùs ostendi causam, ob quam non potest religiosus in illo statu constitui, nisi sit aliquis, qui Dei nomine eius vota, obligationémque acceptet; quia in illo statu ita se homo tradit Deo, vt non nisi obligatione reciproca, & sibi proportionata ex parte alterius extremi obligari velit. Non potest autem esse obligatio vltro, citróque humana, & hominibus proportionata, nisi aliquis obligetur religioso nomine, seu vice Dei, sicut ipse Deo se obligat respectu talis hominis, vel mystici corporis humani; ergo necessarium est, vt præter religiosum se tradentem, intercedat alter, qui traditionem acceptet nomine Dei, & totius religionis, simúlque illam acceptando, religionem ipsam obliget religioso. Totum ergo hoc est de substantia talis status.

11. *Tertia assertio.* Dico tertiò. Status religiosus priuatim, & sine vnione ad aliquam religiosam communitatem assumptus, non potest quidem fieri sine habitudine ad aliquem hominem, cui vouens se obliget, & potestatem in seipsum tribuat. Nihilominus tamen potest interdũ hoc fieri per speciale pactum cum tali persona nomine Dei acceptatum, ex quo reciproca obligatio oriatur. Interdum verò ex sola rei natura talem statum considerando, cõstitui potest sine speciali promissione, vel obligatione proximè, vel directè homini facta per sola vota

A oblata Deo, & modo speciali ab homine acceptata. Prima, & secunda pars huius assertionis faciles sunt ex dictis. Nam prima fundatur in necessitate voti obedientiæ, vt in cap. 2. & 3. dicere cœpimus: nam sine obedientia voluntaria ad hominem loco Dei volũtariè assumptum ad proprium regimen, non potest status obedientiæ constitui, siue in vita communi, siue in priuata. Ergo non potest homo obligari ad obediendum, nisi ex vi talis obligationis teneatur alicui homini obedire; ergo necessarium est, vt ex vi talis obligationis redundet in alterum potestas præcipiendi, & obligandi ipsum religiosum statum assumentem; quia superioris potestas, & inferioris subiectio, seu obligatio correlatiua sunt: vnde non potest vna, B sine alia subsistere. Ergo necesse est, vt ipse vouens tribuat alteri talem potestatem, obligando se illi, quia in voluntaria obedientia non datur alia origo talis potestatis, nisi voluntas hominis statum illum assumentis.

Dices, imò hanc potestatem residere in tali superiore per iurisdictionem Ecclesiasticam, quam habet, vel à iure ordinario, vt Episcopus, vel ex donatione Papæ. Hæc verò responsio petit quæstionem specialem de hac iurisdictione, an sit per se necessaria ad statum religiosum, quam circa finem huius libri tractabimus. Nunc verò suppono non esse necessariam talem iurisdictionem specialem ex natura rei, quia ipsa obligatio ex votis C orta sufficit, vt ibi ostendam. Et præterea, quando intercedit iurisdictio, non potest cadere in aliquam personam, nisi præcedat voluntaria subiectio tali personæ, vel prælato data; & ita semper procedit ratio facta. 12.

Secunda pars ex dictis facilis est, quia materia est accommodata humanæ promissioni, vel pacto mutuo, & in libertate voluntatis est illud facere. Declaratur, quia votum obedientiæ necessariò fieri debet de parendo mandatis alicuius hominis; ergo licèt hoc votum fiat Deo, cum illo fieri potest promissio ipsi homini cum speciali, & propria obligatione parendi illi, etiam confe- D rendo illi ius, vt ex iustitia possit alterum obligare, vt suis iussis obtemperet. Totum enim hoc cadit sub potestatem liberæ voluntatis, & non est contra rationem status religiosi, imò illum aliquo modo perficit, magísque confirmat. Nam licèt hæc promissio fiat homini, fit propter Deum, eiúsque intuitu, & in ordine ad maiorem Dei cultum; ideóque non est extra rationem religiosi status. Poteritque hæc obligatio esse mutua; si alter, cui obedientia promittitur, non solùm illam acceptet, sed etiam se obliget ad habendam peculiarem curam, & administrationem talis personæ: & præsertim, si illa obligatio perpetua fuerit, vel quandiu vita durauerit, vel sim- E pliciter ratione muneris: vt si obedientia promittatur Episcopo, non vt est Petrus, vel Paulus, sed vt est Prælatus talis diœcesis; & obligatio cum proportione reciproca sit, quantum esse potuerit. 13.

Hinc verò probatur vltima pars, nimirum, in huiusmodi statu priuato hanc humanam obligationem non esse necessariam, neque de substantia talis status religiosi, sed absque illa posse subsistere, loquendo ex sola rei natura, & secluso omni Ecclesiastico iure. Quia sicut est in libertate voluntatis cum voto obedientiæ Deo facto coniungere promissionem factam homini; ita est etiam in eius libertate purum votum facere, sine tali promissione; & tamen illud obedientiæ votum 14. *Ex sola rei natura, promissio facta homini non est necessaria ad hunc statũ priuatim assumptum.*

tum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tum cum reliquis ſufficiet ex natura rei ad conſtituendum talem hominem in ſtatu perfecto religionis; ergo illa promiſſio non eſt neceſſaria, nec ad ſubſtantiam talis ſtatus. Conſequentia euidens eſt, & maior ſimiliter, quoad vltimam partem nota eſt. Quia poteſt quis vouere Deo aliquid agendum circa proximum pura obligatione voti, nihil homini promittendo, nec vllam obligationem ei præſtando. Vt ſi quis voueat Deo iniuriam remittere malefactori ſuo, vel dotare pauperem, vel ſeruire in hoſpitali, nullum ius ipſi hoſpitali tribuendo; & in ſimilibus: vt notaui lib. 1. de voto cap. 16. n. 13. Sic ergo in præſenti, qui vult religioſum ſtatum priuatum ſumere, promittit Deo obedire, ſuo confeſſori nullam ſpecialem promiſſionem faciendo. Ergo poteſt ſufficienter per illa tria ſubſtantialia vota in illo ſtatu conſtitui ſine interuentu alicuius humanæ promiſſionis.

15. Et declaratur ampliùs: nam poteſt quis vouere obedientiam non huic determinatæ perſonæ, vt eſt Petrus, vel Paulus; nec Prælato ratione muneris perpetui, ſed ſimplici cõfeſſori, quem ipſe elegerit: imò etiam poteſt non ita promittere, vt teneatur ſemper in eius obedientia permanere, quem ſemel elegerit, ſed retinere libertatem mutandi confeſſorem, eligendo alium, quamuis ſemper voto obligetur ad obediendum ei, quem elegerit, & pro confeſſore habuerit, quod ſatis eſt ad illius voti perpetuitatem, & immobilitatem. Ergo ſignum eſt, cum tali voto obedientiæ non coniungi ſpecialem promiſſionem, vel obligationem ad perſonam confeſſoris. Tandem ex parte perſonæ confeſſoris, ſeu talis ſuperioris idem poteſt declarari; quia non eſt neceſſarium, vt ex parte illius aliqua ſpecialis promiſſio, vel obligatio fiat perſonæ ſibi obedientiam promittenti: ergo nec è contrario, &c. Probatur conſequentia, tum à paritate rationis: tum etiam, quia quando ex parte vouentis additur ſpecialis promiſſio reſpectu Prælati, ſolet obligatio eſſe reciproca, vt declaratum eſt; & videtur æquitati conforme, regulariter loquẽdo. Antecedens verò probatur, quia talis confeſſor, aut ſuperior pro ſuo arbitrio poteſt liberè acceptare munus confeſſoris cum illa poteſtate præcipiendi, quandiu in eo munere permanſerit, non ſe obligando ad permanendum in illo. Et quamuis tali acceptatione ſuppoſita, teneatur curam illam debito modo adminiſtrare: non tamen ex ſpeciali promiſſione, ſed tantùm ex ipſa lege naturali, quantum iuſtitia, & recta ratio dictauerit, nullam peculiarem obligationem ſibi ex vi alicuius promiſſionis, vel contractus imponendo.

16. Dices; licèt hic diſcurſus probet hæc tria vota poſſe hoc modo fieri, non tamen probare, illa ſufficere ad ſtatum religioſum conſtituendum: aliàs poſſet ſubſiſtere ſine vlla traditione propriæ perſonæ talem ſtatum aſſumentis, & ſine translatione peculiaris dominij in Deum ſupra ipſam, quod videtur alienum à ſanctis Patribus, & ab illius ſtatus perfectione. Item ſequeretur, nunc eſſe poſſe veros religioſos cum ſolis tribus votis illo modo factis; quod etiam repugnat iuri, & communi conſuetudini, quam nunc ſeruat Eccleſia. Reſpondetur in primis, hactenus ſolùm dictum eſſe ex natura rei, & ex parte votorum, vel promiſſionum, aut pactorum, poſſe illa tria vota ſufficere ad conſtituendum religioſum ſtatum, ſpectato ſolo iure diuino, ac naturali. & hoc ſufficienter probat diſcurſus factus. An verò talia vota ſimplicia ſufficiant, vel ſolennia requirantur: item an ſit neceſſaria Eccleſiæ approbatio; vel ex eius ordinatione poſſit aliquid eſſe neceſſarium ad ſubſtantiam talis ſtatus; quod ex ſola rei natura, vel de iure diuino neceſſarium non ſit; nondum eſt diſputatum, ſed in diſcurſu huius libri declarandum eſt. Et ideo ad difficultatem poſitam nunc breuiter concedimus antecedens, quia non infirmat diſcurſum factum, vt declaraui. Poſſet etiam vtraque ſequela negari, quia poſſunt illa tria vota ſine alia promiſſione, vel pacto humano ita fieri, vt traditionem aliquam contineant. Et nunc poſſunt aliæ conditiones ex inſtitutione Eccleſiæ requiri, vt poſtea videbimus.

Capvt V.

Vtrùm ad conſtituendum ſtatum religioſum vota debeant eſſe ſolemnia.

Hoc eſt præcipuum punctum huius materiæ, ad quod exactè explicandum, neceſſarium eſt diligenter inquirere, & explicare, quid ſolenne votum ſimplici addat, quomodóque ab illo differat: quam propterea quæſtionem, in tractatu de voto, lib. 1. cap. 14. in hunc locum reſeruauimus. Attigit quæſtionem propoſitam D. Thom. 2. 2. q. 184. a. 4. & generatim docet, ſolennitatem aliquam voti, non ſolùm ad ſtatum religionis, ſed etiam abſolutè ad ſtatum perfectionis cõſtituendum neceſſariam eſſe. Quæ verò, & qualis debeat eſſe illa ſolennitas, non ſatis explicat: & ideo circa illius loci intelligentiam, & circa rem ipſam variæ ſunt opiniones, quas poſtea tractabimus. 1. D. Thom.

Priùs enim ſupponenda eſt diſtinctio voti in ſimplex, & ſolẽne; quæ ſumitur ex cap. *rurſus*, & cap. *meminimus*. qui clerici, vel vouentes, & ex cap. vnico de voto in ſexto. & ex cap. penultimo de Regular. in ſexto; tradunt D. Thomas 2. 2. q. 189. a. 5. & alij communiter. Et indicatur à Baſilio in regulis fuſi. diſput. reg. 14. dicente: *Apoſtatam in Deum peccare, quem profeſſionis ſuæ teſtem adhibuerit, cuique ſolenni ſe voto obligarit.* Vbi licèt vnum tantùm membrum exprimat, tacitè innuit aliud: nam votum ſolenne à non ſolenni diſtinguitur; & hoc rectè vocatum eſt ſimplex, quia ſimplicitas vbique, & in præſenti etiam negationem dicit, vt mox explicabimus. Et ante Baſilium rem ipſam, id eſt, votum cum ſolennitate factum explicauit Dionyſ. cap. 10. de Eccleſiaſt. Hierarch. vbi modum ſolenniter vouendi religioſorum deſcribit. An verò Patres iſti loquantur de voto ſolenni in ſignificatione nunc vſitata, incertum eſt. Et Medin. lib 4. de ſacror. homin. contin. contendit illa verba, prout nunc ſunt in vſu, non eſſe antiqua. Sed hoc poſtea expendemus, tractando de origine religioſi ſtatus. Votum ſimplex, & ſolẽne diſtinguuntur. D. Baſilius. D. Dionyſ. Medin.

Secundò ſupponendum eſt, votum ſimplex, & ſolemne in communi, ac eſſentiali ratione voti conuenire. In hoc fundamento multi Doctores inferiùs citandi conſentiunt; illúdque in tractatu de voto, lib. 1. cap. 14. indicauimus. Et probatur breuiter; quia niſi illa duo vota in aliqua communi, & eſſentiali ratione voti conuenirent, non vniuocè, ſed æquiuocè, vel ad ſummum analogicè vota dicerentur. Conſequens autem eſt falſum, & contra communem ſenſum Doctorum, imò, & iurium, ac Pontificum de hac materia loquentium; & contra omnem rationem; quia omne 2. Conueniũt in cõmuni, & eſſentiali ratione voti.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

A omne votum siue simplex sit, siue solenne, inducit obligationem religionis ex vi promissionis Deo factæ. Hæc autem conuenientia non est in sola voce, sed in re ipsa; neque vlla ratio analogiæ in ea reperitur. Vnde omnia, quæ de honestate, vel obligatione voti in Scriptura loquuntur, tam votis solennibus, quàm simplicibus conueniunt. Quale est illud Eccles. 5. *Si quid vouisti Domino, ne moreris reddere*, & similia. Et confirmatur, nam transgressio voti simplicis, & solennis, in genere malitiæ essentialiter conueniunt. Adeò, vt multi Theologi probabiliter doceant, non esse necessariam circunstantiam illam in confessione explicare: & qui contrarium docent, saltem supponunt, illa duo peccata in B eodem genere malitiæ conuenire. Ergo necessariò dicendum est è conuerso, votum solenne, & simplex conuenire in essentiali ratione voti, siue illa generica sit, siue specifica, quod postea videbimus.

Circunstantia voti solennis, vel simplicis nō est necessariò in confessione aperienda.

3. In quo differat votum simplex à solenni.

Ex quo possumus tertiò supponere, votum solenne differre à simplici, tanquam addens, & includens aliquid, quod votum simplex non includit; ita, vt votum simplex ideo tale sit, & appelletur, quia præcisè includit essentialem rationem voti, absque peculiari aliqua solennitate, quam solenne addit vltra essentialem rationem voti, & consequenter quasi priuatiuè comparetur, & opponatur voto solenni, quia caret C illa solennitate, quam solenne votum, vltra communem rationem voti, in tali materia includit. Tota ergo difficultas superest in explicando, quid sit ista solennitas, quæ proprium religiosum votum solenne constituit; quod in sequentibus capitibus paulatim inquirendum est. Nunc solum illud addimus, quod ex dictis sequitur, quidquid illa solennitas sit, non posse esse differentiam essentialem alicuius speciei voti, id est, contrahentem essentialiter votum castitatis, obedientiæ, vel aliud simile: sed esse aliquid extra essentiam talis voti, vt votum est talis materiæ, licèt sit de ratione voti solennis, vt solenne est: sicut figura sphærica est de ratione globi, vt globus est, licèt non sit de ratione intrinseca D talis quantitatis, vel materiæ talis globi. Hoc probaui latè in d. libro, & cap. de voto. Et summa rationum est, quia votum simplex castitatis, v. g. est quædam species vltima voti, vt est per se clarum; quia potest in re ipsa, & in indiuiduo subsistere sine maiori contractione, vel determinatione; ergo illud votum non est ampliùs contrahibile essentialiter. At verò in solenni voto castitatis inuenitur totum id, quod positiuum est, & essentiale in voto simplici castitatis; ergo id quod addit votum solenne castitatis supra votum simplex eiusdem materiæ, non est differentia essentialiter contrahens votum, vel nouam eius E speciem constituens, sed erit aliquid accidentaliter perficiens votum, vt scilicet formaliter constituat votum in ratione solennis; & sub hac ratione, & quasi compositione, de illius essentia dici possit. Quæ omnia in sequentibus clariora, & certiora fient.

Solennitas nō ingreditur essētiam voti solēnis, nisi reduplicatiuè accepti.

4. Duplex solennitas voti apponitur.

Quartò, vt specialem voti solennitatem, quam inquirimus, explicare possimus, alia vulgaris distinctio voti solennis præmittenda est. Aliquando enim votum appellatur solenne lato quodam, & vulgari modo; aliquando verò, proprio, & stricto: & prius votum dicitur accidentaliter solenne, id est, accidentali, & quasi extrinseca solennitate ornatum; quomodo etiam inter Gentiles, quædam vota solennia dicebantur, quia verbis conceptis, & solenni ritu fiebant: vt referunt Alexand. ab Alexandro, & Tiraquel. lib. 2. Geniali. cap. 11. & lib. 3. cap. 22. Posterius autem dicetur substantialiter solenne, tanquam substantiali quadam solennitate constitutum; de qua substantiali solennitate, quid sit, tota controuersia versatur, vt postea videbimus. Et hanc distinctionem insinuat D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 7. ad 3. vbi solum votum substantialem solennitatem habens vocat solenne, quod vbique obseruat: aliud autem vocat publicum. Item tradunt dictam diuisionem plures ex Theologis in 4. dist. 38. Durand. q. 1. & 2. n. 7. & 8. Palud. q. 2. Scot. q. 1. supplem. Gabriel. q. 1. a. 2. Altisiod. lib. 4. sum. tract. 9. cap. 7. q. 4. ad 3. Abulens. in 3. cap. Numer. q. 46. Aluarus Pelag. libro de Planctu Eccles. cap. 46. Cordub. lib. 1. quæst. Theolog. qu. 24. Petr. Soto de Instit. Sacerd. tract. de Matrim. lect. 5. Nauarr. cons. 18. de Regular. August. de Anchona lib. 1. de Potest. Eccles. q. 70. art. 1. ad 2. Et videri potest Medina de Sacror. homin. continentia lib. 4. controu. 7. cap. 22. & sequentibus. Et sumitur etiam ex iuris Interpretibus, in cap. penult. de voto, vbi specialiter Innocent. Hostiens. & Panorm. & in cap. vnico de voto. in 6. vbi Ioannes Andreas, Gemin. & alij. Ancharanus in cap. *meminimus*, qui clerici, vel vouentes. Anton. de Butr. in cap. *rursus* eodem titulo. Potestque diuisio ex illis iuribus colligi, & ex aliis, quæ infrà referemus.

Alex. ab Alexand. Tiraquel.

D. Thom.

Durand. Paludan. Gabriel. Altisiod. Abulens. Corduban. Petr. Sot. Nauarr. August. Anchona. Medin.

Ioan. Andr. Gemin. Anchar. Ant. de Butr.

5. Ad huius autem diuisionis explicationem supponere oportet, cùm votum fieri possit, vel sola mente, vel simul voce, aut alio externo signo, actúque visibili (vt in tractatu de voto diximus) ad vtrumque votum solenne necessarium esse, vt nō solùm mentale, sed etiam externum, & visibile sit. Tum, quia nullum potest simplicius votum esse, quàm purè mentale; ergo, vt votum sit aliquo modo solenne, debet saltem addere aliquam externam manifestationem. Tum etiam, quia votum non dicitur solenne, nisi in ordine ad Ecclesiam, cui debet de tali voto constare. Et ideo in iure nullum votum solenne appellatur, quod externum non sit; quia internum per se, & natura sua occultum est hominibus. Deinde non satis est, votum esse externum, vt sit solenne, sed oportet etiam esse aliquo modo publicum. Vnde Magist. in 4. dist. 38. proprium votum, quod *singulare* ipse appellat, in priuatum, & solenne distinguit; & definit, priuatum esse, quod in abscondito fit; solenne verò, quod in conspectu Ecclesiæ factum est. Vbi sub priuato voto, non tantùm purè mentale (quod dici potest per se occultum hominibus) sed etiam externum in angulo, & sine vllius hominis præsentia factum (quod per accidens occultum dici potest) comprehendit, & è conuerso omnia vota humano modo publica, vel aliis nota, solennia vocat.

Votū solenne debet esse externum, & aliquo momo publicum.

Magist.

6. Aliter distinxit votum Hugo de Sanct. Victor. lib. 2. de Sacram. p. 12. & serm. 53. de Instit. Monast. dicens: Votorum aliud esse occultum, & coram Deo tantùm; aliud manifestum etiam coram homine. Vbi sub priori membro votum tam per se, quàm per accidens occultum comprehendit. Nam sub altero complectitur omne votum coram homine factum; non tamen vocat illud solenne, sicut Magister, sed tantùm manifestum; res tamen ipsa, & sententia ab vtroque intenta eadem est. Nam constat, non fuisse Magistrum locutum de voto solenni strictè, & rigorosè sumpto;

Hugo.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sumpto; quia non omne votum publicum est hoc modo solemne, vt est per se notum. Sumit ipse ergo votum solemne pro quocunque voto externo publicè facto. Veruntamen non omne votum publicum dici potest solemne, loquendo iuxta communem vsum scholasticum, vel aliquo modo in iure fundatum. Nec è conuerso omne votum soléne oportet, vt sit propriè, & rigorosè publicum; quia non dicitur propriè publicum, quod tantùm coram vno fit, cùm nec notorium, nec probabile humano modo sit; & nihilominus votũ sic factum substantialiter potest esse solemne: vt rectè dixit Scot. in 4. dist. 38. quem Durand. Argent. & alij imitantur, & ex dicendis patebit.

Scotus. Durand. Argent.

7. Hinc ergo concludimus posse esse votum substantialiter solemne, licèt externa, & accidentali solemnitate careat. Declaratur in primis exemplo matrimonij: nam matrimonium clandestinum ante Concilium Tridentinum poterat dici solenne substantialiter, id est, ratum, & essentialiter validum, quamuis non esset solemne in foro Ecclesiæ, vtique quoad solemnitatem accidentalem, etiam iure debitam. Propter quam rationem, etiam nunc matrimonium factum coram procho & testibus sine præuiis denunciationibus, & per fraudem, & violentiam aliquam factam parocho, vocatur clandestinum, & non solemne, quamuis ratum, & substantialiter validum sit. Ita ergo esse potest in voto solemni professionis religiosæ: nam tale votum, vt validum sit, & substantialiter solemne, requirit quidem, vt duo intersint, vnus promittens, seu offerens seipsum, & alius acceptans nomine Ecclesiæ, seu Dei: ad hoc potestatem habens legitimam: vt constat ex vsu Ecclesiæ, & ex cap. *cùm ad monasterium.* de statu Monachi, & cap. *porrectam.* de Regularibus. Si autem illi duo interueniant, etiamsi absque alia externa solemnitate, & sine maiori publicitate fiat, erit professio valida, & consequenter votum substantialiter solemne, vbi alia externa cæremonia non fuerit ex dispositione iuris humani ad valorem voti necessaria. Et nihilominus tale votum non erit solemne solemnitate externa requisita secundùm antiquissimũ Ecclesiæ morem, in modo externo emittendi talia vota, & consecrandi aliquem ad diuinum cultum per statum religiosum. De hac enim maximè loqui videtur Basilius loco suprà citato, eámque describit Dionysius loco item allegato, vt infrà explicabimus.

Quid sit votum substátialiter solemne.

Duo requirũtur ad validitatem, & solemnitatẽ substantialem voti.

8. Constat ergo posse esse aliquod votum religionis solemne substantialiter, etiamsi externam, seu, quod perinde est, accidentalem solemnitatem non habeat. Idémque ostendere possumus in voto solemni Clericorum: nam si quis ita occultè ordinetur in sacris, vt nullus intersit præter ordinandum, & ordinantem, & iste nullam cæremoniam externam adhibeat, præter substantialem formam & materiam; sicut verè manet ordinatus, ita verè emittit votum solemne castitatis secundùm sustantiam, licèt extrinseca, & accidentali solemnitate careat.

9. E contrario verò potest etiam dari votum exterius solemne, id est, cum certo ritu, & cæremoniis externis factum & non habens substantialem solemnitatem. Declaratur, supponendo ex cap. vnico. de voto. in 6. votum castitatis non esse solemne substantialiter, nisi vel dirimat matrimonium, vel saltem irritet contrahendum. Iam ergo potest dari votũ cum certa solemnitate, & ritu externo factum, quod nullum talem effectum moralem habeat: ergo potest dari votum solemne acciden-

Potest dari votum accidentalẽ tantùm habens solemnitatẽ.

A taliter, quod non sit substantialiter solemne. Consequentia est clara ex suppositione facta; & antecedens probatur in primis de possibili in voto castitatis clericorum in sacris: nam cùm illud votum non sit annexum [...]ini sacro ex natura rei, nec ex diuino iure, sed Ecclesiastico, potuisset Ecclesia coniugere tali ordini solam promissionem castitatis, non inhabilitãdo personam ad subsequens matrimonium ratum, vt per se notum videtur; & tunc haberet eandem externam solemnitatem, quam nunc habet, quia esset annexum eidem ordini cum eadem solemnitate tradito, & nihilominus non esset substantialiter solemne. Idem argumẽtum fieri potest de votis annexis statui religio-

B nis: nam facta cum tota externa cæremonia, & solemnitate, qua nunc fiunt, possent non habere effectus morales irritãdi matrimonia, per quos substantialem solemnitatem explicamus; & sine illis, vel aliquo eorum subsistere non potest, vt in sequentibus ostendemus. Et de facto votum castitatis Scholarium Societatis, cum eadem externa solemnitate factum priùs non irritabat subseques matrimonium & postea vim illam à sede Apostolica accepit: quamuis illa etiam vis in illo non fuerit sufficiens, vt sit substantialiter solemne, propter conditionem quam includit, & intentionem, sub qua fit, vt infrà dicemus. Declarari etiam hoc potest ex quadam Bulla Sixti IIII. in appro-

Votũ castitatis scholarium Societatis, priùs nõ irritabat subsequens matrimonium.

C batione tertij Ordinis Sancti Francisci, quæ habetur in Speculo Minorum, mihi folio 99. in qua supponitur, in illo viuendi modo solita fuisse fieri tria vota *solemniter*, id est, cum externa solemnitate, in manibus superioris, coram toto Collegio; & de illis nihilominus dubitabatur, an essent *solemnia*, vtique substantialiter. Deinde verò concedit Pontifex, quòd in posterum, vt solemnia habeantur, nimirum, propriè, & substantialiter; ergo antè potuerunt esse accidentaliter solemnia sine solemnitate substantiali. Et ratio clara est, quia votum simplex fieri potest cum aliqua extrinseca cæremonia, & certis verbis conceptis, & in manu alicuius, & coram multis testibus,

D & cum aliqua benedictione: vt ex se videtur clarum, quia nulla est in hoc repugnantia, & ex voluntate hominum pendet. Et sumitur ex cap. *per tuas.* de voto. Vbi de quodam dato chirographo dicitur, *Solemniter fuisse votum in quadam Ecclesia, & in præsentia Prælati*: cùm tamen illud votum solùm simplex esse potuerit, vt ex materia eius constat; vnde notat ibi Panormitanus solùm fuisse solemne solemnitate accidentali. Idémque sumitur ex d. cap. vnico de voto. in 6. vbi Bonifacius docet, solum votum castitatis ordini sacro, aut religiosæ professioni annexum esse solemne; nullum verò aliud, etiamsi coram Prælato, & quibusuis testibus, & cæremoniis

Panorm. Solum votũ castitatis ordini sacro, & religiosæ professioni annexũ est solemne: ac proinde impedit matrimoniũ postea contractum.

E fiat: quia nullum aliud impedit valorem matrimonij postea contracti.

Ex quibus in primis concluditur, duas, inueniri in votis solemnitates inter se mutuò separabiles, ac proinde distinctas. quas etiam indicauit D. Thomas in dicta quæst. 88. art. 7. ad [...]. vbi priorem selemnitatem vocat humanam, eámque consistere significat in externo apparatu, & multitudine testium, vt in corpore, exemplo solemnitas nuptiarum, & nouæ militiæ declarat: alteram verò spiritualem, & diuinam appellat, quam in sacra benedictione, vel consecratione aliqua consistere, in eodem corpore declarat. Veruntamen non semper prior ita est humana, vt [...] sola externa, vel ciuili põpa, 10.

10. In votis dãtur duæ solemnitates inter se mutuò separabiles, & distinctæ humana scilicet, & spiritualis.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

aut publico concursu consistat, sed potest etiam in sacras cæremonias, orationes, & benedictiones includere; & ad votum substantialiter solemne non sufficere vt iuribus, exemplis, & ratione declaratum est. Et quando ita fit, etiam dici poterit spiritualis, & diuina. quia & spiritualem actionem includit, & non sine interuentu diuinæ virtutis, & potestatis introducta est. Altera verò solemnitas, quam nos substantialem vocamus, non semper requirit aliquam consecrationem, aut benedictionem, vt patet, tum in votis solemnibus per professionem tacitam emissis, in qua nulla talis benedictio intercedit: tum etiam, quia hic modus profitendi, seu faciendi votum solemne, non est de iure diuino, sed ex institutione Ecclesiæ, vt per se satis est notum, & in sequentibus latiùs ostendetur. Vnde potest ab Ecclesia sine talibus cæremoniis ordinari, vel admitti etiam in expressa professione: & de facto etiam posita illa institutione, non est ita necessaria, vt si omittatur, professio non sit valida, & vota verè solemnia, vt infrà videbimus. Ad abstrahendum ergo ab opinionibus, & æquiuocationem tollendam, nos priorem solemnitatem vocamus accidentalem, quamuis humana etiam dici possit; non solùm, quia non immediatè à Deo, sed ab hominibus inducta est; hoc enim habet altera solemnitas, vt infrà videbimus: sed quia & tota est externa, & visibilis, & ad hominum eruditionem, vel satisfactionem, vt sic dicam, ordinatur. Posteriorem autem vocamus substantialem, quia in ea consistit substantia; & essentia voti solemnis per antonomasiam sic dicti, vt tale est, id est, quantum ad id, quod addit supra omne votum simplex, quomodocumque factum sit quod additum per virtutem, & efficaciam ad efficiendos aliquos effectus morales, nunc indicamus: nam postea latiùs exponendum est, an illamet virtus sit ipsa solemnitas substantialis: Nihilominus tamen etiam hæc solemnitas dici potest spiritualis, etiamsi absque spirituali consecratione fiat. Tum, quia virtus illa, & efficacia inuisibilis, & spiritualis est, & à potestate diuinitus Ecclesiæ concessa descendit: tum quia ad spirituale bonum hominis, & perfectiorem Dei cultum ordinatur.

Potius vocãdæ hæ duæ solemnitates, vna accidentalis, altera substantialis.

11\. *Non repugnant inter se hæ solemnitates, sed possunt in eodem voto coniungi. Probatur ratione.*

Addendum verò est, has solemnitates non ita esse inter se distinctas, vt sint repugnantes, possunt enim in eodem voto coniungi, vt est per se notum, tam in voto clericorum in sacris, quàm in votis professionis religiosæ debito modo factæ. Et ratio est, quia nulla repugnantiæ ratio inter illas solemnitates cogitari potest. Imò dici possunt habere inter se magnam conuenientiam, tanquam substantia, & accidens; quæ licet distincta sint, nihilominus substantia optimè accidenti coniungitur, & ab illo ornatur. Estque optimum exemplum eiusdem moralis ordinis in Baptismo in quo & solemnitas substantialis, & cæremonialis, seu accidentalis rectè distinguuntur; & interdum adhibetur prima sine secunda ob necessitatem, & aliquando additur secundo priori, quando sine posteriori facta supponitur. Ordinariè verò, & optimo iure Baptismus cum vtraque solemnitate fit. Et quid simile in matrimonio considerari facilè potest. Sic ergo præter votum simplex, tantùm accidentaliter solemne & votum solemne, quod fieri potest cum sola solemnitate substantiali, datur votum vtroque modo solemne: imò hic esse debet ordinarius, & conueniens modus vouendi solemniter; vt tam sacra, & supernaturalis actio conuenienti modo fiat. Quamuis autem illæ solemnitates in eodem voto coniungantur, semper inter se distinctæ manent: nam quæ per se, & ex suis rationibus distincta sunt, non confunduntur, licèt inter se vniantur, vt in substantia & accidentibus patet, & in exemplis de Baptismo, & Matrimonio & in omnibus solemnibus contractibus id videre licet. Fiunt enim cum multo apparatu, aut verborum, aut Scripturarum, aut testium: substantia verò contractus in mutuo consensu dandi, & accipiendi consistit, reliqua verò ornamenta, & quasi accidentia contractus existunt.

Probatur exemplis.

12\. *Aduertenda.*

Sed in hoc etiam ad omnem æquiuocationem tollendam, obseruare oportet, in solemni voto (id quod in aliis contractibus solemnibus cõmune est) duplices esse posse externas conditiones contractus, vel voti solemnis. Quædam sunt requisitæ, vt debito modo fiant, non tamen sunt ita necessariæ, quin votum, vel contractus valeat, etiamsi illæ circumstantiæ omittantur, vt est in matrimonio, quod tali tempore, vel loco fiat, vel quod denunciationes præcedant; & in professione religiosa, quod fiat coram multis testibus, & cum habitus benedictione, vel aliquibus orationibus. Et huiusmodi solemnitas est propriissimè, & omnimodè accidentalis. Aliæ verò esse possunt conditiones, seu circumstantiæ, quæ licèt sint externæ, nihilominus sint ad valorem voti, vel contractus necessariæ, ita vt si omittantur, actus sit inualidus, sicut nunc est in votis religiosis, quòd annus nouitiatus præcesserit, certa ætas, & quòd fiat in manibus Prælati in religione approbata; & si quæ sunt similes, vt infrà videbimus: & quales in matrimonio nunc sunt parochi, & testium præsentia. Et huiusmodi circumstantiæ solent dici de forma, & de substantia rei moralis, seu contractus, quia sine illis non fit validè; & ita etiam vocari possunt de substantia voti solemnis, quod in bono sensu permitti potest, nec est de modo loquendi contendendum.

13\.

Nihilominus tamen in rigore, tantùm sunt accidentia, seu conditiones necessariæ, vt substantialis solemnitas voti, vel vt votum ipsum solemne validè fiat: vt in exemplo matrimonij, parochus, & testes non sunt de substantia eius, sed sola materia, & forma, seu consensus sufficienter expressus tradendi, & acceptandi mutuò corpora; illæ verò conditiones, sine quibus talis consensus non erit verus, nec efficax. Sicut in naturalibus propinquitas est conditio necessaria ad agendum, non tamen principium per se actionis: & dispositiones accidentales sunt necessariæ ad introductionem substantialis formæ, non verò sunt partes eius, vel de rei substantia; ita ergo in voto solemni substantialiter extrinsecæ conditiones vel circumstantiæ pertinentes ad extrinsecam solemnitatem actus, etiamsi tales sint, vt sine illis votum non esset validum, vel substantialiter solemne; nihilominus distinctæ sunt ab ipso voto, quod in promissione efficaci consistit, & à solemnitate substantiali, ratione cuius matrimonium irritat, vel alium similem effectum habet. Quod declaratur, quia huiusmodi conditiones non solùm in votis substantialiter solemnibus, sed etiam in simplicibus possunt interdum esse necessariæ ex Ecclesiæ institutione. Potest enim Ecclesia huiusmodi conditiones interdum præscribere in votis simplicibus priuatis; vt dixi in libro 1. de voto, cap. 8. Ergo idem potest facere in votis simplicibus per se publicis, seu includentibus contractum aliquem, vel requirentibus acceptationem ex parte religionis alicuius; vt in aliquibus votis Societatis videre licet, & in sequentibus latiùs explicabitur.

Aliquæ extrinsecæ cõditiones, & circunstantiæ requirũtur vt votũ sit validum, & substantialiter solemne; & tamen sunt distinctæ à voto, & eius solemnitate.

Nulla

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Nulla est enim maior repugnantia quoad hoc in his votis, quam in matrimonio, vel quàm in voto simpliciter, & substantialiter solemni; quia illæ conditiones omnes, etiamsi concurrant, non excedunt accidẽtalem solemnitatem voti, si aliud non addatur, & ideo possunt etiam in simplicibus votis, tanquam necessariæ ad eorum valorem aliquando postulari.

14. Ex quibus satis declarata manet distinctio suprà data de duplici voto solemni, accidentaliter videlicet, & substantialiter. Nam illud dicitur accidentaliter solemne, quod solam accidentalem solemnitatem habet; substantialiter verò, ac simpliciter solemne dicitur, quod substantiali solemnitate affectum est; siue habeat aliam solemnitatem integram, siue absque illa fiat, dummodo non desint illæ conditiones, & circunstantiæ, quæ secundùm ius Ecclesiasticum ad valorem talis voti necessariæ fuerint. Vnde quod ad vsum nominis *voti solemnis*, pertinet, quamuis secundùm Latinæ vocis proprietatem, & antiquitatem, solemnitas voti externum ritum, & apparatum, quo interdum fit, præcipuè requirat; ideóque votum solum accidentaliter solemne, posset simpliciter solemne appellari: nihilominus loquendo theologicè, tale votum non dicitur solemne, nisi secundùm quid, & simpliciter est simplex; quia reuera vinculum solius simplicis promissionis Deo factæ, inducit, & alium moralem effectum non habet. Quod enim quidam aiunt, inducere maiorem obligationem, quia cum maiori scandalo violatur, & accidentarium est, & non semper verificatur, quia, si occultè violetur, non pariet scandalum.

Votum accidentaliter solemne, dicitur secundùm quid solemne.

15. E contrario autem votum habens solemnitatem substantialem, simpliciter solemne dicendum est, etiamsi occultè fiat, vt Theologi suprà citati docent: & indicat D. Thomas d. quæst. 88. art. 7. ad 3. Quia res à sua substantia, & essentia, simpliciter talis denominatur; & quia tale votum habet vim, & efficaciam peculiarem ad proprios affectus morales, & spirituales ad cultum Dei pertinentes, vt explicabimus. Et hoc modo loquuntur communiter iura de voto solemni, vt videre licet in d. cap. vnico. de voto. in 6. & in cap. penult. de Regul. & in Extrauag. Ioann. XXII. de voto. Vnde obiter satis reiecta est opinio cuiusdam Rodulphi, qui confundebat votum solemne cum publico; & solùm in hoc à simplici illud distinguebat quod per se magis notum, seu probabile est Ecclesiæ, & cum maiori scandalo violatur, quæ & accidentaria, & insufficientia sunt, vt ex dictis satis constat. Et ideo illa opinio ab omnibus Theologis in 4. dist. 38. reiicitur, & parui penditur; & contra illam videri possunt Antonin. 1. p. sum tract. 2. a. 5. Aug. de Ancona de Potest. Eccles. q. 70. art. 1. ad 2. Hostiens. in sum. titul. qui clerici, vel vouentes.

Votum substantialiter solemne dicitur solẽne simpliciter. D. Thom.

Antonin. Hostiens. August. de Ancona.

16. His igitur notatis circa explicationem voti solemnis, quæstionem propositam duo breuiter assero. Vnum est; necessarium moraliter esse, vt vota, quibus status religionis constituitur, cum aliqua solemnitate extrinseca fiant, ac subinde solemnia sint, saltem accidentaliter, & secundùm quid. hoc docere voluit D. Thomas 2. 2. q. 184. a. 4. & 5. cùm dixit, ad statum perfectionis requiri obligationem perpetuam aliqua solemnitate formatam: nec ampliùs potest ex illo loco colligi, cùm neque ratio eius amplius probet, neque ibi de statu religionis in particulari, sed de statu perfectionis in genere loquatur, vt in superiori capite notaui. Quid verò in aliis locis D. Thomas senserit, postea videbimus. Eadem assertio facilè potest inductione probari; quia & à principio suscipiendo Monachatu ita obseruatum est; vt ex Dionysio, & Basilio suprà probauimus. Et iuxta Concilium Toletanum X. in professione monachorum scriptura postulabatur. cap. *Omnes*. 27. q. 1. Denique ita nunc in omnibus religionibus idem obseruatur: quamuis enim non omnes easdem cæremonias in sua professione obseruent, omnes aliquem ritum externum, solemnitatem adhibent. Et congruentia optima est, quia & ad satisfactionem Ecclesiæ oportet, quòd actus sit publicus, & notorius; & ad ædificationem, & rectum ordinem spectat, vt cum forma certa, & decenti, ac sacro ritu, tam insignis vitæ mutatio, & tam perfecti status assumptio fiat.

Primum assertum. Ad statum religionis constituendum est moraliter necessarium vt vota sint solemnia saltẽ accidentaliter. D. Thom.

Dionysius. Basilius.

17. Dixi autem, *moraliter hoc esse necessarium*, quia in rigore non est necessarium ad valorem actus; nisi aliud, vel communi, vel priuato religionis iure declaratum sit: & ita non est illa necessitas absoluta, & simpliciter, sed ad melius esse; vt omnia decenter, & ordinatè fiant. Vnde in casu aliquo potest ille status constitui sine hac externa solemnitate; quod maximè potest contingere in professione tacita, vel in casu, quando ad vitandum scãdalum, vel infamiam, oportet secretò profiteri. Quanquã in vtroque casu, ac semper supponi debeant aliquæ circunstantiæ, quasi solemnizantes actus, vt est legitima ætas, probatio, seu nouitiatus sufficiens, & delatio certi habitus, vel exercitium talium actionum professorum in professione tacita; vel in expressa traditio in manu legitimi prælati facta, etiamsi priuatim, & occultè, ac sine aliis ordinariis cæremoniis fiat. Contra hanc verò assertionem, & ferè contra omnia dicta circa prædictam diuisionem militare videntur quæ de solemnitate voti tractat Vasquez 1. 2. disp. 165. cap. 8. sed illius sententiã in capite sequenti expendemus.

Absolutè, & simpliciter non est necessaria solemnitas accidentalis.

18. Secundum assertum est, vota substantialiter solemnia, licet conuenientia, & congruentissima sint ad statum religiosum assumẽdum, & ideo ordinariè ita fiant: nihilominus non esse simpliciter necessaria, seu essentialia ad illum statum constituendum. Prior pars huius assertionis probatione non indiget. Posterior verò nunc solùm suadetur, quia illam tantam votorum solemnitatem ad illum statum constituendum, nec iure diuino positiuo, nec humano, nec etiam ratione efficaci, vel satis probabili, persuaderi potest, esse necessariam. Et ideo non est gratis asserendum, nec admittendum, cùm potiùs contraria pars sit consentanea, & antiquissimo, & nouissimo vsui Ecclesiæ; & ratione satis efficaci ostendi possit. Quæ omnia maiori confirmatione indigent; non tamen possumus illam commodè prosequi, nisi priùs propriissimam voti solemnis rationem & differentiam eius ab omni voto simplici, quancunque participationem solemnitatis habente, diligentiùs explicemus: ideóque in hoc priùs immorabimur, & postea ad probationem prædictæ assertioni[...] temur. Vota autem solemnia multiplicia sunt, præsertim, castitatis, paupertatis, & obedientiæ: & fortasse alia nonnulla esse possunt, in quibus solemnitas non est eiusdem rationis, quamuis cum proportione quadam inueniatur. Et ideo licèt hæc quæstio ne voto solemni generatim, & in communi ab authoribus disputetur, visum mihi est priùs illam in particulari tractare de voto castitatis, quia in eo res est magis controuersa; & difficultas clariùs

Secundum assertum. Vota substãtialiter solemnia sunt conuenientissima, non tamen simpliciter necessaria, seu essentialia ad statũ religiosum constituendum.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

clariùs potest in illo percipi, ac definiri; & inde facilius poterit ad cætera vota solemnia resolutio accommodari.

Caput VI.

Vtrùm solemnitas substantialis voti religiosi castitatis, in benedictione aliqua, vel consecratione, aut alio externo ritu posita sit.

1. *Supponenda. Primò duplex est votũ castitatis solemne.*

Svppono duplex esse votum solemne castitatis ordinis sacri, ac religiosi status, iuxta cap. vnicum, de voto in 6. & in præsenti solùm tractari de voto annexo professioni religiosæ, quod religiosum, in titulo capitis vocamus, quamquam de altero obiter aliquid attingemus; & latius de illo dicemus inferiùs, lib. 9. generatim de voto castitatis tractantes. Suppono secundò, votum religiosum castitatis duplicem moralem effectum habere: vnus est maximè proprius, quia dirimit præcedens matrimonium ratum non consummatum: alius est, quia impedit, & annullat matrimonium postea contractum, quem effectum habet etiam votum castitatis clericorum in sacris, non autem votum simplex castitatis: nam licèt impediat matrimonium, ne licitè contrahatur, non tamen irritat illud, regulariter loquendo: quod addo propter vota quædam simplicia Societatis Iesv, de quibus suo loco dicemus. Hæc omnia in sequentibus sunt probanda, & latè tractanda: nunc autem illa supponimus, quia necessaria sunt ad solemnitatem substantialem voti castitatis religiosæ explicandam. Nam licèt votum non sit solemne, quia hos effectus habet, cùm ipsi effectus posteriores sint ipso voto solemni; & potiùs, quia solemne est, ideo illos effectus habeat: nihilominus virtus efficiendi tales effectus, vel illud, quidquid est, vnde tale votum vim dirimendi habet, & efficaciter impediendi matrimonium, est voti illius solemnitas: nec aliter potest à nobis meliùs dignosci, aut declarari. Quid ergo illud sit, & in quo consistat, in præsenti inquirimus. Et quia variæ sunt opiniones, quæ longam examinationem requirant, ideo per diuersa capitula singulas expendemus, de illisque iudicium feremus.

Secũdò votũ religiosum castitatis habet duplicem effectũ moralem.

2. *In quo consistat substãtialis solemnitas voti. D. Thom. Prima sententia asserit solemnitatẽ consistere in quadam cõsecratione spirituali, benedictione, vel alio simili sacro ritu.*

Prima ergo sententia ponit hanc solemnitatem in quadam consecratione spirituali, benedictione, vel alio simili sacro ritu. hæc videtur fuisse sententia D. Thomæ 2. 2. quæst. 88. art. 7. vbi sic ait: *Solemnitas voti attenditur secundum aliquid spirituale, quod ad Deum pertineat, id est secundum aliquam benedictionem, vel consecrationem, quæ ex institutione Apostolorum adhibetur in professione certæ regulæ.* Et id magis explicans in art. 9. ait: *Solemnitas voti in quadam spirituali benedictione, & consecratione consistit.* Ex quo in art. 11. colligit, hoc votum esse indispensabile; quia res semel Deo consecrata, quandiu permanet in suo esse, non potest non esse consecrata: vnde satis declarare videtur, consecrationem ipsam esse quasi formalem causam solemnizantem votum. Fundamentum D. Thomæ est, quia vnicuique rei adhibenda est solemnitas proportionata, vt in militia, & matrimonio ipse exemplificat: & idem est in testamentis, contractibus, & similibus. Sed votum est promissio Deo facta; ergo eius solemnitas in aliqua spirituali, & diuina benedictione, vel consecratione consistere debet. Vnde in solutione ad primum, & tertium, vocat D. Thomas hanc consecrationem, seu benedictionem, spiritualem, & diuinam; quia Deus est principalis author eius, licèt per ministerium hominis fiat. Et hac ratione dicit, votum solemne fortiorem obligationem apud Deum habere, quàm simplex, & peccatum contra illud, grauius esse. Potéstque hæc sententia confirmari ex antiquo vsu similia vota emittendi cum solemni benedictione, & consecratione: vt de Monachis refert Dionysius cap. 6. & vlt. de Ecclesiast. Hierarch. & de sacris Virginibus. Ambrosius ad Virginem lapsam, cap. 5. vbi professionis, & consecrationis meminit. & plura refert Gratianus 20. quæst. 1. & 27. quæst. 1. denique Medina dict. lib. 4. de sacrorum hominum continent. controuers. 7. cap. 35. Pro hac sententia refert Francum quendam Abbatem Affliginiensem. Sed ille in verbis, quæ ipse refert, solum dicebat, benedictionem habitus monachalis, quæ in vsu est multarum religionum, non esse contemnendam, nec habitum huiusmodi semel susceptum posse liberè in habitum clericalem commutari; quod longè diuersum est.

Dionysius. D. Ambros. Gratianus. Medina.

3. *Prædicta sententia ferè omnibus displicet. Scotus. Durand. Caiet. Palud. Heruæus. Medina. Sancius.*

Hæc verò sententia intellecta prout verba sonant, & à nobis relata est aliis Theologis ferè omnibus displicuit. Præsertim Scoto in 4. distinct. 38. quæst. vnica. Durando quæst. 2. Et ex Thomistis illam refellit Caietan. dict. art. 7. Paludan. in 4. distinct. 38 quæst. 4. art. 4. in fine. Et refertur etiam Heruæus quodlib. 12. quæst. 21. Et latè sententiam hanc impugnat Medina suprà cap. 35. & 36. & Sancius lib. 7. de Matrim. disput. 25. num. 1. & mihi etiam improbanda videtur. Dicendum ergo est, votum non fieri substantialiter solemne, ratione alicuius sacræ benedictionis, vel consecrationis. Probatur primò, quia id, sine quo votum potest esse solemne, non est substantialis solemnitas eius; nec ad illam essentialiter pertinet: vt est per se notum; quia sine substantiali, seu essentiali forma, aut proprietate res non potest subsistere. Vnde licèt non omne id, sine quo non potest res subsistere, sit essentiale, vel substantiale, quia potest esse conditio necessaria: nam vltra essentialia, seu substantialia, multa possunt esse necessaria, vt res subsistat: nihilominus è contrario, omne id, sine quo potest res subsistere, de substantia, vel essentia illius non est, quia primum fundamentum rei est totum id, quod ad substantiam eius pertinet. At votum potest esse solemne substantialiter absque vlla consecratione, aut benedictione: ergo solemnitas substantialis in tali consecratione non consistit. Consequentia est euidens; & minor probatur primò in professione tacita, quæ sine vlla consecratione, aut sacra cæremonia fit, & habet annexum votum solemne castitatis.

Vera sententia affirmat nõ fieri votũ solemne ratione alicuius sacræ benedictionis, vel consecrationis. Probatur primò.

Probatur in professione tacita.

4. *Instantia soluitur.*

Dicetur, ipsam gestationem habitus professorum esse quandam virtualem consecrationem personæ, quatenus præcedit ipsius habitus benedictio: sed hoc nihil iuuat, quia etiam necessarium non est, vt habitus sit benedictus, vt est per se notum: vel etiamsi sit, fieri potest, vt sit communis nouitiis, tam in externa forma, quàm in benedictione. Et tunc delatus talis habitus non magis consecrabit personam post annum probationis, quàm antea: imò nec per se sufficiet ad tacitam professionem, vt infrà videbimus. Præterquam, quod ridiculum est dicere, consecrari personam, eo quod habitum benedictum ferat: tum, quia benedictio habitus est valde extrinseca personæ; tum quia

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Probatur etiã in professione expressa.

quia habitus non facit monachum, sed est aliquale signum professionis eius. Aliter verò probatur minor principalis rationis; quia etiam expressa professio, & votum solemne fit in multis religionibus sine spirituali benedictione, & consecratione: vt in Societate, & in Religione sancti Dominici, in qua (vt Caietanus notauit) priùs fit professio cum votis solemnibus, & postea benedicuntur vestes, ac proinde benedictio, quæ ibi interuenit, votum solemne supponit; non ergo illud solemnizat. Et Medina addit, multas Religiones esse nunc in Ecclesia, vt medicantes omnes, & nonnullas monachales, quæ talem benedictionem non agnouerint, & nihilominus earum vota æquè solemnia sunt in sua substantia, ac aliarum religionum.

5. Probatur secundò.

Secundò principaliter argumentari possumus; quia fieri potest, vt stante eadem consecratione, & benedictione votum non sit solemne; ergo signum est, substantialem solemnitatem talis voti non consistere in consecratione. Consequentia est euidens; quia repugnat, formam adesse, & eo modo, quo potest, inesse, seu informare, & effectum suum non conferre; ergo si consecratio est ipsa solemnitas voti, & illa adest, & personam verè consecrat, non potest votum non esse solemne; quia (iuxta illam sententiam) solum est somne votum, quod habet coniunctam consecrationem; vel potiùs, quod est tali consecrationi annexum. Ergo è contrario si stat votum esse annexum consecrationi verè consecranti personam, & non esse solemne, non fit solemne per talem consecrationem. Probatur ergo antecedens in primis in voto solemni sacerdotum; quia (vt rectè ait Caietanus) potuisset Ecclesia instituere, vt sacerdotes vouerent castitatem, & non manerent inhabiles ad matrimonium: nam hæc duo distincta sunt; & qui potuit vtrumque simul introducere, potuisset etiam vnum sine altero ordinare. Tunc autem eadem esset consecratio, & benedictio personæ, & consequenter votum esset annexum eidem consecrationi; & nihilominus non esset solemne. Ergo solemnitas non consistit formaliter, & per se in illa consecratione.

6. Cõfirmatur in voto castitatis, quod à principio emittebant scholastici in Societate Iesu.

Deinde probatur idem in voto religiosæ castitatis; quia in societate Iesu fiunt vota Scholasticorum, & Coadiutorum cum publica solemnitate satis sacra, scilicet, in manibus prælati habentis in manibus sacram Eucharistiam & nihilominus vota sunt simplicia, & in principio nullo modo reddebant personam inhabilem ad matrimonium. Idémque esse potuisset, etiam si solemnis benedictio adiungeretur, si intentio, & institutio eadem esset. Item nihil repugnaret approbari à summo Pontifice statum viuendi religiosum, in quo homines perpetuò se cultui diuino consecrarent; & professio cum tribus votis essentialibus, & sacra benedictione fieret: & nihilominus personæ vouentes ad matrimonium inhabiles non fierent, ac subinde vota essent tantùm simplicia; ergo sacra benedictio non dat per se substantialem solemnitatem solemni voto religiosæ castitatis. Consequentia est clara ex dictis, & antecedens videtur per se notum; quia nulla ratio repugnantiæ reddi potest, & quia videmus approbasse Ecclesiam quamplures religiosos viuendi modos, habentes varios modos obligandi ad castitatem; cur ergo non posset illum adiungere; cùm in eo nulla maior repugnantia inueniatur. Denique ratio à priori est, quia nulla consecratio, aut benedictio humana potest per se reddere personam inhabilem ad matrimonium: nam si sacerdotalis ordinatio, aut Episcopalis consecratio hoc per se non præstat, quomodo aliæ inferiores consecrationes per se id conferent; At verò etiam solum votum castitatis per se non reddit personam inhabilem ad matrimonium, vt nunc supponimus; & infrà in lib. 9. probabimus; ergo nec tale votum potest fieri solemne per adiectionem sacræ benedictionis, vel ex eo, quòd alicui consecrationi annexum sit.

Ratio à priori est, quia nulla consecratio humana potest per se reddere personam inhabilẽ ad matrimonium. Similiter nec votum castitatis solum per se.

7. Instantia soluitur. *D. Thom.*

Responderi potest ex D. Thoma d. q. 88. art. 11. consecrationem religiosam per se reddere inhabilem personam ad matrimonium; quia consecratio reddit inhabilem rem consecratam, ad alios repugnantes vsus. Vt sumitur ex Leuitici vltimo: vsus autem matrimonij repugnat consecrationi personæ religiosæ, & ideo adiuncto voto reddit illam inhabilem ad matrimonium vi sua, & sine alio iure talem inhabilitatem inducente. Sed hoc reuera probabile non est. Primò quidem, quia, vt dicebam, altior est consecratio personæ sacerdotalis, vel Pontificialis; & tamen illa vi sua non reddit personam inhabilem ad matrimonium, vt est certum ex Paulo 1. ad Thimoth. 3. & Titum 1. & ex vsu Ecclesiæ antiquo: & in lib. 9. ostendetur latiùs. Dices, id esse verum de consecratione sola per se sumpta: secus verò adiuncto voto castitatis, quod per illam statim solemnizatur. Sed hoc etiam est manifestè falsum: nam si Ecclesia nullum votum castitatis adiunxisset ordinationi sacræ; & sacerdos faceret votum castitatis, sua ordinatione non fieret inhabilis ad matrimonium; imò si vxorem duceret, licèt malè faceret, matrimonium esset validum: ergo inhabilitas illa non prouenit per se ex consecratione, adiuncto voto. Idem obiici potest de voto continentiæ religiosæ; quia secluso Ecclesiæ statuto inhabilitante talem personam, etiam si emittat votum castitatis in manu Prælati cum intensione se obligandi ad continentiam; & ad abstinendum à vinculo coniugali, quantum potest; & à Prælato benedicatur, & suo modo consecretur, seu dicetur diuino obsequio, non ideo persona fiet inhabilis ad matrimonium; quia nec voluntas priuata vouentis habet per se potestatem ad inducendum hunc effectum: nec benedictio per se similem potestatem habet; nec ad hunc finem confertur: & ideo nec vtraque simul potest talem inhabilitatem inducere; nisi alia positiua institutio intercedat.

8. Secunda responsio, ac sententia.

Aliter responderi posset ad omnia dicta, consecrationem per se solemnizare votum, etiamsi tale votum personam vouentem non reddat inhabilem ad subsequens matrimonium. Nam hoc non esse de ratione voti solemnis, sed potiùs posse votum esse solemne, & non irritare matrimonium postea contractum, sentit Medin. suprà capite 24. & Vasq. 1. 2. disp. 165. cap. 83. num. 11. vbi declarat, vim illam inhabilitandi personam ad matrimonium, non esse ad votum solemne necessariam; sed esse effectum quandam iure humano annexum solemni voto: *Sine quo tamen*, inquit, *votum verè solemne manere posset.* Vnde solemnitatem voti in hoc solùm constitui, quòd sub certa regula approbata, iuxta ritum, &

Medina. Vasq.

In quo constituat Vasquez voti solemnitatẽ.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

& cæremonias in eadem regula constitutas, publicè nuncupatur, cum traditione perpetua ex parte vouentis, & acceptantis.

9. Probat hanc sententiam primò ex cap. vnico, de voto in 6. vbi interrogatio proponitur. Quod votum dici debeat solemne, & ad matrimonium dirimendum efficax; & expendit, duo distincta ibi proponi; ac proinde solemnitatem voti non esse efficacem ad matrimonium dirimendum. Et confirmat, quia si efficacia esset ipsa solemnitas, respondere debuisset Pontifex, illud votum esse solemne, quod est efficax ad matrimonium dirimendum; seu quod inhabilem reddit vouentem ad matrimonium contrahendum. Non sic autem respondet, sed ait: *Illud solum votum debere dici solemne, quantum ad matrimonium post contractum dirimendum, quod solemnizatum fuerit per susceptionem sacri ordinis, aut per professionem factam in religione. Ac si diceret* (ait Vazquez) *illud esse solemne, quod sub certo quodam, & præscripto modo nuncupatum est; modus enim ille vicem habet solemnitatis.* Confirmat secundò, & declarat hoc amplius; quia interroganti, quodnam votum inhabilitet ad matrimonium, simplex, an solemne? respondendendum erit, solemne. si verò rursus interroget, quodnam sit solemne; profectò si solemnitas esset inhabilitas, respondendum esset, illud votum esse solemne, quod inhabilitat ad matrimonium. At hæc responsio friuola esset, vt est per se clarum; quia vltimum responsum cum prima interrogatione coincideret; ergo respondendum est, illud votum esse solemne, quod certa quadam, & præscripta forma effectum est: hæc igitur est solemnitas voti, non inhabilitandi vis. Tandem id tacitè confirmat, quia aliàs sequeretur, antiquitus, quando in Ecclesia religiosi vouendo castitatem, non fiebant inhabiles ad matrimonium, vota illorum non fuisse solemnia, quod non videtur admittendum.

10. Iuxta hanc ergo doctrinam posset supradicta sententia exponi, vt per consecrationem, seu benedictionem spiritualem personæ vouentis, nihil aliud intelligat, quàm ipsum actum, quo aliquis solemniter diuino cultui, & obsequio dicatur: nam reuera illa dicitur quædam hominis consecratio, & sanctificatio, maximè cùm voto firmatur. Et consequenter votum annexum tali consecrationi, per illam solemnizari, siue inhabilitet personam ad matrimonium, siue non inhabilitet. Econtrarióque nullum esse votum solemne sine aliqua consecratione, id est, dedicatione ad diuinum obsequium, sub aliqua forma præscripta, & solemni: nam per professionem tacitam etiam fit talis dedicatio perpetua, & in ea necessaria est aliqua externa forma præscripta, licèt illa non in benedictione verbali vel cæremoniali, vt sic rem declarem, sed in alio publico actu, vel vsu religioso consistat. Quòd autem talis consecratio, & vera solemnitas voti sine inhabilitate ad matrimonium inueniri possit, iuxta sententiam hanc nullum inconueniens reputatur.

11. Hæc sententia inprimis mihi est singularis. Vazquez enim nullum eius authorem refert, & omnes Doctores in in duobus sequentibus capitibus referendi pro comperto supponunt, omne votum castitatis, quod non irritat matrimonium contractum, vel contrahendum, quomodocunque fiat, esse simplex, licèt solemnitatem externam, & accidentalem habere possit: & è conuerso omne votum propriè, & theologicè solemne, irritare matrimonium, vel præcedens non consummatum, vel saltem subsequens: & consequenter omne castitatis votum, quod huiusmodi effectum efficere non potest, esse simplex; quia omne votum castitatis, aut simplex est, aut solemne. Vnde etiam Caietanus art. 7. dixit, potuisse per Ecclesiam fieri, vt votum castitatis annexum ordini sacro, simplex esset, & non solemne; vtique si non inhabilitasset personam ad matrimonium, sed tantùm naturalem obligationem voti castitatis induceret: hoc autem locum non haberet, si solemnitas substantialis voti, in modo tantùm emittendi tale votum, vt sacræ ordinationi annexum, consisteret. Idémque de voto annexo professioni religiosæ dici potest: nam potuisset Ecclesia non dare tali voto efficaciam inhabilitandi personam ad matrimonium, vel irritandi illud, vt infrà videbimus. Et tunc licèt in exteriori ritu, eodem modo fieret, non esset solemne in ea proprietate, in qua nunc loquimur.

> Prædicta sententia singularis est.

> In hoc distinguitur votũ castitatis solẽne à simplici, quod solẽne irritat matrimoniũ non ita simplex. *Caiet.*

12. Quòd si nomen hoc voti solemnis in alia significatione accipiatur erit de nomine contentio, & in æquiuoco laborauimus; non distinguendo inter solemnitatem merè externam, quam nos accidentalem appellamus; & quasi internam, quam substantialem vocamus: quia illa est, quæ adæquatè distinguit votum solemne à simplici, vt de his votis nunc tractamus. Nam omnis extrinseca solemnitas potest in simplici voto inueniri. Vt sumitur ex cap. *per tuas.* de voto. vbi votum ingrediendi religionem dicitur solemniter emissum. Vbi addit Innocentius, votum illud dici solemniter factum, quia in præsentia Abbatis, & multorum emissum fuerat; non tamen fuisse solemne, eo modo, quo votum continentiæ religiosæ solemne dicitur. Et idem sentit Abbas adiungens, fortè interuenisse publicum instrumentum, cum præsentia Abbatis, quod ciuilem (vt sic dicam) solemnitatem auget. Additque Innocentius, etiam alia vota peregrinationis, vel terræ sanctæ, si cum externo ritu solemni fiant, posse dici solemnia, *sicut*, ait, *solemne dicitur propter solemnitatem vulgi.* Ita ergo in præsenti dicimus, etiam votum absolutum continentiæ, ordinis, vel religionis, si ita fiat, vt non inhabilitet personam ad matrimonium, posse dici solemne solemnitate vulgi, non tamen propria theologica solemnitate, de qua tractamus.

> Votum substantialiter solemne inhabilitat ad matrimonium.

13. Quod verum esse censeo, etiamsi loquamur de aliqua solemnitate externa ex institutione Ecclesiæ necessaria ad valorem voti. Idem enim posset Ecclesia ordinare in votis simplicibus, saltem grauioribus, ac perpetuis; vtique vt non essent valida, nisi coram testibus, vel prælato, vel aliqua simili circunstantia: & nihilominus votum sic factum non transcenderet gradum voti simplicis, prout nunc illud adæquatè contra solemne distinguimus; etiamsi vulgari, vel ciuili modo posset dici solemne, sicut testamentum, aut alienatio, vel contractus ritè facta, dicuntur solemnia: vbi vox, *solemnia* nihil aliud significat, quàm esse valida, & debito modo facta; hîc autem plus ad votum solemne requirimus, nimirum, quòd sit validum non solùm ad obligandum, sed etiam ad inhabilitandum personam. Ac denique, ne de voce contendamus, supponimus, nos ita loqui cum communi Doctorum, de solemni voto. Vnde consequenter dicimus, solemnitatem, in modo nuncupandi votum, nisi talis sit, vt votum sic factum non solùm sit validum ad obligandum ad continentiam perpetuam, sed etiam

ad

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ad irritandum matrimonium, non esse sufficientem ad constituendum votum solemne propriè, sed tantùm vulgari modo.

14. Hac ergo supposita vocis significatione, quod ad rem attinet, addimus, votum castitatis, etiamsi peculiari ritu externo, & solemni ab Ecclesia ordinato, & ad valorem voti requisito fiat, non posse ex vi talis solemnitatis, habere vim inhabilitandi personam, nisi in ipsa institutione Ecclesiæ, id specialiter expressum; & additum sit: ideóque non posse esse solemne substantialiter, ex vi talis ritus, siue nomine consecrationis, aut benedictionis, aut solemnitatis externæ, siue quocunque alio nomine appelletur. Et hoc in sequentibus capitibus magis explicabitur, & confirmabitur. Neque contra hanc doctrinam induci potest caput vnicum de Voto, in 6. quin potiùs illam confirmat. Fatemur enim ibi supponi, posse votum habere aliquam solemnitatem sine efficacia dirimendi matrimonium; quod etiam probat d. caput *per tuas*. & communis modus loquendi: sed illa solemnitas præcisè sumpta accidentalis est, & vulgaris; & ideo in interrogatione proposita in illo capite, additur; quòd votum debeat esse solemne, & ad dirimendum matrimonium efficax. Vbi secunda particula determinat, & declarat priorem; & ita distinguuntur, tanquam quid generale, & determinatum, vt interrogatio ad votum substantialiter solemne definiatur. Et ideo nihil obstant illa verba, quominus efficacia voti ad inhabilitandam personam solemnitatem eius substantialiter compleat; licèt ordinariè requirat, vel supponat aliam vulgarem solemnitatem, vt in capite præcedenti diximus.

15. *Soluuntur argumenta in contrariũ allata.* Vnde ad primam confirmationem, & alteram ponderationem Pontificij responsi, dicimus, non potuisse Pontificem conuenienter respondere, illud votum esse solemne cum efficacia ad dirimendum matrimonium, quod inhabilitare potest personam: nam hoc esset, idem per idem æquiualentibus verbis repetere, & nullam lucem, sua responsione quæsito afferre. Optimè igitur respondet, declarando, cui voto efficacitas illa conueniat; & sic ait, solùm in voto solemnizato per susceptionem sacri ordinis, vel per professionem religionis approbatæ inueniri. Vbi significat quidem, in voto habente efficaciam illam, supponi aliquam solemnizationem externam: declarat autem non cuicunque solemnitati simili, sed illis duabus, quas exprimit, inditam esse illam efficaciam, quæ talia vota faciat speciali modo, & quasi per antonomasiam solemnia. Vnde cùm subdit: *Reliqua verò vota, &c.* planè indicat alia omnia vota castitatis, quæcunque hunc effectum non habet esse simplicia; etiamsi secundùm quid, & vulgari modo solemniter fieri possint. Et hoc etiam indicant illa exclusiua verba: *Declaramus solum illud votum debere dici solemne, quantum ad matrimonium post contractum dirimendum*, id est, simpliciter, ac propria, & canonica solemnitate. Vnde altera explicatio in argumento subiuncta, planè destruit textum; quia Pontifex non dicit, votum esse solemne, quia fit modo præscripto: nam hoc etiam votis simplicibus conuenire potest: sed dicit, votum solemnizatum cum tali proprietate, solùm esse, quod tali, vel tali modo fit.

16. *Respõdetur, ad secũdam cõfirmationem.* Ad secundam confirmationem dicimus, interroganti, quod votum irritet matrimonium, simplex; an solemne? rectè responderi, solemne; quod inhabilitat ad matrimonium: quòd si rursus ille interroget, quódnam sit solẽne votum? verè quidem posset responderi, esse illud quod irritat matrimonium. At verò supposita priori interrogatione, non esset accommodata responsio respectu interrogantis, quia in eadem ignorantia relinqueretur; ideóque tunc meliùs respondebitur, eo modo, quo respondet Põtifex, esse illud, quod sacro ordini, vel professioni religionis approbatę annexũ est. Si autẽ absolutè aliquis inciperet interrogando, quod sit votum solẽne? Optimè respondebitur ei, esse illud, quod vim habet irritandi matrimonium: nam per effectum satis aptè solemnitas illa explicatur. Si autem vlteriùs interrogetur, quod votum illum effectum habeat? tunc optimè, & conuenienter dabitur Bonifacij responsum. Vnde nunquam oportet respondere, votum solemne esse, quod præscripto ritu, & forma fit; imò hæc responsioni supposita est: nam interrogatio intelligenda est de voto solemni, proprio, & speciali modo: & illa responsio est de voto generali, & vulgari modo, solemni appellato. Circa illud autem Pontificium responsum obiter notari oportet, datum esse de voto continentiæ solemni, prout nunc est in Ecclesia, & non prout esse posset. Nam absolutè posset per Ecclesiam fieri, vt vota annexa ordini sacro, & professioni religiosæ, essent simplicia; & vt alia vota non sic annexa, essent solemnia: vt partim dictum est, & partim in sequentibus ostendemus. *Aduertendũ circa respõsionem Bonifacij.* Ad vltimam confirmationem concedo, si quando fuit in Ecclesia votum castitatis annexum religioni, & non inhabilitans personam ad matrimonium, non fuisse solemne, vt distinguitur à simplici, sed absolutè fuisse simplex. *Vltimæ cõfirmationi satisfit.* An verò aliquando fuerit talis vsus in Ecclesia: & è contrario, an omne votum habens nunc illum effectum sit solemne; in sequentibus, & præsertim tomo sequenti, tractando de instituto Societatis dicetur.

17. *Opinio Vasquez est aliena à quęstione proposita, & à mente, & doctrina D. Thomæ.* Ex quibus manifestum est, illam sententiã non posse accommodari ad primam opinionẽ in principio positam; quia illa non loquitur de solemnitate tantùm externa, & vulgari, sed de illa, quæ vim cõfert dirimendi matrimonium. Et præcipuè aliena est illa declaratio à mente D. Thomæ, qui apertè loquitur de solemnitate, cui adeò repugnet matrimonium, vt nec de absoluta potestate Pontificis, aut valere, aut licere possit. Sic ergo negatum à nobis est, talem solemnitatem posse ex sola consecratione, aut benedictione prouenire. Vnde ad fundamentum illius opinionis respondemus, solùm procedere de solemnitate extrinseca pertinente, vel ad ornatum actus, vel ad summum ad actus valorem in sua intrinseca specie, & obligatione: & de hac solemnitate procedunt exempla inducta, & ratio, seu proportio ab eis sumpta. Et sic fatemur, aliquam consecrationem, aut benedictionem esse solemnitatem proportionatam; vt emissio talis voti decenter, & ornatè fiat: non tamen inde fit, vel esse necessariam ad valorem, vel sufficere ad prædictam efficaciam actus, nisi per aliquam legem id instituatur, multóque minus esse per se, & natura sua sufficientem ad dandam actui substantialem solemnitatem, quæ in efficacitate ad inhabilitandam personam consummatur. Nec aliud probat antiquus vsus talis consecrationis, aut benedictionis.

18. *Satisfit sententiæ D. Thomæ.* Sed quid ad D. Thomam? Medin. d. lib. 4. Controu. 7. cap. 35. & 36. omnino contendit, D. Thomam, illam opinionem, vt sonat, docuisse; & in ea re falsam sententiam tenuisse, vel approbasse. Idque, inter alia, suadere conatur ex veterum Thomistarum expositione: qui vt totum solemne ca-

(c) 2007 Ministerio de Cultura

stitatis esse indispensabile defenderent, per eam benedictionem, nescio quid monacho indelebiliter imprimi docuerunt, vt ille ait. Nihilominus Soto lib. 7. de Iust. q. 2. a. 5. & in 4. dist. 38. q. 2. a. 1. exponit D. Thomam, vt non intellexerit, benedictionem solemnem, quæ externo ritu, & cæremoniis, ac orationibus fit, dare voto formaliter, aut efficienter substantialem solemnitatem, vel efficaciam ad inhabilitandum personam vouentem ad matrimonium; sed per illam, tanquam per quoddam signum, solemnitatem voti explicasse, quia cum illa induci solet. Et hanc expositionem sequuntur multi moderni Thomistæ, & Sancius suprà; & mihi etiam non videtur credibile, existimasse D. Thomam externam benedictionem per se posse aut aliquid imprimere vouenti, aut dictos morales effectus infallibiliter, & ex se habere; quia talis assertio valde absurda est, & nullo fundamento nixa, vt probant suprà adducta. Veruntamen etiam difficilè intelligitur, quomodo illa benedictio sit certum signum solemnitatis voti substantialis; cùm & sine tali benedictione possit dari votum propriè solemne, & super emittētem vota tantùm simplicia possit cadere talis benedictio. Probabile ergo est, quod suprà dicebam D. Thomam per consecrationem & benedictionem nihil aliud intellexisse, quàm ipsammet traditionem, qua profitens religionem, seipsum religioni tradit; & docuisse hanc esse voti solemnitatem, & sic coincidit illa opinio cum alia capite sequenti tractanda. Et tacitè sic etiam exponit D. Thomam Petrus Soto lect. 5. de Matrim. ad finem.

Videtur D. Thomas per consecrationē religiosi factam ipsi religioni. Petrus. Soto.

Capvt VII.

Vtrùm solemnitas voti castitatis consistat in donatione, seu traditione suiipsius, quam religiosus Deo, & religioni facit.

1\. *Traditio religiosi facta religioni distinguitur re ipsa à voto castitatis, quod est promissio facta Deo.*

SVpponit hæc quæstio, in professione religiosa duo interuenire: vnum est donatio quædam, quam religioni religiosus de seipso facit, quando illum statum assumit, eámque Prælatus nomine religionis acceptat; de qua infrà tractando de professione status religiosi, latiùs dicendum est: aliud est votum castitatis, quod in se non est donatio, sed promissio soli Deo facta: vt ex primo libro de Voto suppono, præsertim in cap. 14. Vnde ista duo distincta sunt, non tantùm ratione (vt quidam cogitasse videntur) sed reipsa, tum quia donatio sui, quam religioni religiosus facit, nec est materia voti castitatis, neque habet pro obiecto, & materia corpus proprium in ordine ad castitatem seruandam, sed in ordine ad obsequium, & subiectionem religionis: tum etiam, quia illa donatio, seu traditio, non est differentia contrahens votum, vel vnum aliquid cum illo componens secundùm rationem: vt in d. cap. 14. ostendi. Tum denique, quia duo illa mutuò sunt separabilia, posset enim illa donatio sola fieri sine voto castitatis; vt fit ab aliquibus donatis, seu conuersis, & olim fiebat voluntate parentum de filiis paruulis: vt infrà tractando de ingressu religionis videbimus. Et è contrario votum castitatis fieri potest etiam in manibus alicuius prælati, & cum solemnitate externa, sine alia donatione vouentis: vt olim fortasse à sacris virginibus fiebat; & licèt tunc fortè non inhabilitaret personam ad matrimonium; posset tamen Ecclesia id instituere, vt ex dicendis patebit. Sunt ergo illa duo in re distincta: nunc verò in professione religiosa simul fiunt, & quasi coniunguntur moraliter ad vnam professionem religiosam quasi artificiosè componendam. Hac ergo veritate supposita, meritò inuestigamus, an donatio illa voto castitatis adiūcta, sit illa solēnitas, ratione cuius votū illud vim habet inhabilitandi persanā ad matrimoniū.

In professione religiosa traditio suiipsius.

Secunda principalis opinio in hac materia est, solemnitatem voti castitatis formaliter consistere in dicta traditione. ita docent graues Theologi. D. Thomas in 4. dist. 38. q. 1. a. 2. quæstione 3. in corpore, & ad 2. & art. 3. q. 3. Idem habet quodlib. 3. a. 18. & quodlib. 10. a. 11. ad 1. Probabiléque est in 2. 2. idem dicere voluisse, cùm consecrationi speciali solemnitatem tribuit, nomine consecrationis dictam traditionem intelligendo; quia per illam consecratur homo diuino obsequio, vt in fine præcedentis capitis dixi. Sub nomine verò traditionis idem docuerunt Bonau. d. dist. 38. a. 2. q. 1. Durand. q. 1. Richard. art. 7. q. 2. Argentin. a. 3. ad 1. Mairon. quæst. vnica particula 4. Et ex Thomistis Capreol. dist. 33. a. 1. conclus. 2. & 3. & a. 3. ad 1. Scoti contra 2. concl. & ibi Deza, a. 3. notab. 4. Arag. 2. 2. q. 88. a. 7. & Soto dist. 38. q. 2. a. 1. & 2. & lib. 7. de iustitia. q. 2. a. 5. col. 6. Et idem sentit Petrus Soto d. lect. 5. de Matrim. ad finem; quamuis nonnulla dicat, quæ obscuriorem eius mentem reddunt, vt in discursu videbimus. Clariùs loquitur Turrecr. in cap. *presbyteris.* dist. 27. & in cap. *sicut bonum.* 27. q. 1. a. 1. Et ex scriptoribus nostræ Societatis, sequuntur hanc sentētiam Valentia 3. tom. disp. 6. q. 6. punct. 5. & in 4. tomo disp. 10. de Matrim. q. 5. punct. 3. Henriq. lib. 11. de Matrim. c. 5. n. 3. & 4. qui alios refert; & plures Sancius infrà citandus. Est autem in modo loquendi aliqua diuersitas inter hos authores, nam quidam asserunt, ipsam sui traditionem, quam religiosus facit religioni, esse essentialiter ipsum votum solemne castitatis, quod nobis non placet, vt in lib. 1. de voto capite 14. & paulo etiam antè diximus, & in sequentibus iterum dicemus. Alij ergo distinguendo illa duo, prout nos illa distinximus, dicunt ab ipsa traditione habere votum vim inhabilitandi personam ad matrimonium; & ideo illam esse veluti moralem formam solemnizantem eiusmodi votum. Et in hoc sensu dicunt, votum solemne castitatis includere promissionem, cum traditione, & translatione dominij in Deum mediante homine, seu in hominem vice Dei. Et ita loquitur D. Thom. d. quæst. 3. art. 18.

2\. *Secūda opinio in hac materia affirmat solēnitatē voti castitatis formaliter consistere in dicta traditione. D. Thom. Bonau. Durand. Richard. Argent. Mairon. Capreol. Petr. Sot. Turrecr. Valent. Henriq.*

Primum, & præcipuum huius sententiæ fundamentum est; quia res vni tradita, non potest alteri validè donari; ergo religiosus donatus Deo per votum habens traditionem annexam, non potest validè se tradere alteri homini in coniugem; ergo ex vi talis voti dictæ traditioni coniuncti, talis persona fit ad matrimonium validum contrahendum inhabilis: sed in hoc consistit substantialis solemnitas voti castitatis; vel certè illud est infallibile signum talis voti, vt dictum est. Ergo votum castitatis religiosæ ex vi prædictæ donationis solemnizatur, & reddit personam inhabilem ad statum matrimonij. Probatur hæc vltima consequentia; quia traditio proprij corporis quæ in matrimonio fit, repugnat formaliter, ac directè cum prædicta traditione religiosa.

3\. *Fundamētū præcipuum huius sententiæ.*

Secundò declaratur ampliùs hæc ratio, quia possibilis est status religiosus, in quo talis fiat traditio proprij corporis ad cœlibatum seruandum in Dei honorem, vt sit incompossibilis cum traditione

4\. *Declaratur, & confirmatur.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ditione matrimonij; ergo talis est illa, quæ nunc fit in professione religiosa cum voto castitatis; ergo inde habet tale votum, vt sit solemne. Antecedens probatur, quia in tali genere traditionis nulla est repugnantia: nam homo potest se tradere Deo in eius obsequium, prout voluerit; & Deus per ministros suos potest talem traditionem acceptare; & ita peculiare dominium in corpus talis hominis acquirere, præter generale, & connaturale dominium omnium, quod ex vi creationis habet. Sicut aliarum rerum temporalium, quæ ad cultum Dei Ecclesiæ donantur, acquirit Deus speciale dominium, ratione cuius non potest donator de illis ampliùs disponere, vel alteri eas donare; quia per donationem Deo factam, se tali potestate, & priori dominio priuauit: ita ergo potest fieri in dominio proprij corporis. Sicut potest etiam vnus homo alteri se in seruitutem tradere, per quam donationem ab alio acceptatam, sui dominium, & propriam libertatem amittit; ita vt nec possit se à seruitute eximere, nec alteri donare: cur ergo non poterit homo simili modo se Deo tradere. Probatur ergo prima consequentia, quia per religiosam professionem homo perfectissimè tradit se Deo in obsequium eius, quantum potest; & ideo possessio illa quædam mors mystica, seu ciuilis reputatur. Sicut de monacho dixit Eugenius Papa in cap. *placuit communi*. 16. quæst. 1. *Mundo mortuus est, Deo autem viuit.* Ergo in eo statu facit homo maximam sui abnegationem, & abdicationem proprij dominij, eiúsque translationem in Deum, quam facere potest.

Eugenius.

5. *Declaratur status propositæ difficultatis.* *Scotus.* *Paludan.* *Palacios.* *Medina.* *Sancius.* *Vazq.* Duobus modis intelligi potest quod talis traditio inhabilitet ad matrimonium: vel natura sua, ac proinde iure diuino naturali: vel ex institutione Ecclesiæ. De primo modo est tota controuersia.

Hanc sententiam impugnant Scotus, Paludanus, Palacios, & multi alij in 4. dist. 38. & ex modernis Medina, Sancius, Vasquez & alij: non tamen omnia, quæ obiiciunt, efficacia sunt. Et ideo ad exactè inuestigandam huiusmodi sententiæ veritatem, vel probabilitatem, suppono, duobus modis posse intelligi traditionem illam inhabilitare personam ad matrimonium; vel ex natura sua, ac proinde iure diuino naturali, vel ex institutione Ecclesiæ. Et licèt vtroque modo asseratur, de priori est tota controuersia, nam in illo maximè loquuntur citati authores, contra quem sensum argumentatur in primis Scotus suprà; quia etiam per votum simplex castitatis, homo tradit corpus suum Deo, quantum ad effectum voti, qui est abstinere ab vsu carnali; vel saltem in arbitrio hominis est hoc modo, & intentione vouere castitatem, si velit. Nam, cur non? Pendet enim hoc ex eius libertate; ergo etiam tale votum erit solemne, & irritabit matrimonium subsequens, quod dici non potest. Ergo nec de voto facto cum traditione facti per hominem id dici potest. Probatur prima consequentia, quia nõ minus transfert aliquis à se, quod immediatè dat Deo, quàm quod mediante homine illi donat. Nam si quis dicat Deum noluisse aliquid sibi donari immediatè, nec acceptare illud, nisi per hominem, ostendat (inquit Scotus) hanc voluntatem Dei in Scriptura; quia nimirum sola ratione ostendi non potest. Quia sicut homo potest habere animum promittendi Deo immediatè; ita & donandi. Nam quòd inter homines non sit donatio, nec translatio dominij per solum internum actum voluntatis; ideo est, quia est occultus alteri homini, qui debet donationem acceptare, vt consummetur. At verò Deus optimè nouit internos actus voluntatis, & sicut acceptat promissionem purè mentalem, ita potest acceptare donationem ipsi immediatè factam; ergo non potest cum fundamento dici, promissionem acceptare, non verò traditionem.

6. *Instantia soluitur.*

Dicunt autem aliqui, donationem proprij corporis esse rem grauiorem, quàm promissionem castitatis: & ideo licèt Deus acceptet promissionem, noluisse per seipsum acceptare traditionem, quæ multo maiorem deliberationem requirit. Hoc autem non satisfacit; quia etiam votum castitatis est res grauissima; & magnam deliberationem postulat: & similiter votum intrandi religionem, grauissimum est, & virtute quodammodo includit traditionem religiosam, ad quam obligat: & nihilominus Deus per seipsum illud acceptat; ergo etiam acceptabit traditionem proprij corporis ad cœlibatum seruandum, si solo animo interno fiat. Iam ergo probatur secunda consequentia, vel concluditur aliter argumentum, quia traditio interna proprij corporis ad seruandam continentiam soli Deo facta non irritat matrimonium subsequens; nec priuat hominem potestate tradendi suum corpus coniugi ad actum cœlibatui contrarium; ergo nec traditio facta exteriùs in manibus prælati habet illum effectum ab intrinseco ex ipso iure naturæ. Dices, nunc esse ab Ecclesia præscriptam formam se tradendi Deo, iuxta quam requiritur acceptatio in religione approbata, & ideo internam traditionem nullam esse. Sed contra hoc est, quia saltem ex sola rei natura, & stando in iure diuino homo potest seipsum tradere Deo efficaciter, sua voluntate; ita vt se ad matrimonium ritè contrahendum, inhabilem, & impotentem redderet, quod incredibile est.

7. *Cõfirmatur.* *Medin.*

Vnde hanc rationem ita defendit, & amplificat Medina suprà cap. 22. 25. & sequentibus, vt dicat, votum simplex castitatis non solùm posse cum traditione fieri, sed etiam sine illa perpetuum esse non posse: imò indicat, neque verum votum esse posse, nec inducere obligationem. Ita enim argumentatur contra prædictam sententiam; quia si votum castitatis non includit traditionem, ex vi illius Deus non habet specialem potestatem, vel ius in corpus vouentis; ergo nec vouens tenetur speciali obligatione ad abstinendum à coniugio. Vnde vlteriùs distinguit duplex, vel etiam triplex votum castitatis: vnum, quod traditionem, licèt occultam, vel priuatam continet: aliud, quod nuda est promissio, quod, vt ait principio cap. 27. non nisi imperfectissima ratione est votum: & inferiùs absolutè profert, non esse votum, licèt votum promissionem supponat. Ac tandem in hoc distinguit promissionem à voto castitatis; quòd promissio est de edendo voto castitatis, & ideo non perficit spirituale matrimonium cum Deo: votum autem est de castitate ipsa seruanda. Vnde etiam ait, promissionem castitatis perficere tantùm quasi sponsalia de futuro cum Deo: votum autem castitatis perficere matrimonium, quia continet internam professionem, per quam vouens corpus suum Deo tradit. Ex quo tandem concludit cap. 28. non omne votum etiam simplex esse promissionem: nam votum castitatis simplex, non est promissio, sed traditio. Vnde à fortiori idem docet de voto solemni, quia oppositæ differentiæ non possunt formaliter eidem conuenire: traditio autem, & promissio oppositas habent differentias. Ergo. Et hanc

Medina duplex, vel triplex votum castitatis distinguit, & similiter promissionẽ ab ipso voto.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

hanc doctrinam videtur sumpsisse Medina magna ex parte ex glossa 27. quæst. 1. in principio. vers. *Quod vouentes*. & cap. 1. vers. *sub testimonio*. Et illa etiam vtuntur Azor d. lib. 2. cap. 6. quæst. 6. 7. & 8. & Sancius d. disput. 25. num. 4. 5. & 6.

Azor. Sancius.

8. Impugnatur Medinæ impugnatio.

Nihilominus hæc impugnatio prædictæ sententiæ parum efficax mihi videtur, & prout à Medina vrgetur, multa falsa, & absurda continet. Nam in primis perinde est dicere, dari aliquod votum, quod non sit promissio, ac dicere dari hominem, qui animal non sit: nam sicut animal est genus hominis, ita promissio est genus voti, vt in lib. 1. de Voto c. 13. & 14. ex Scriptura, Patribus, & ratione probatum est. Et de voto castitatis in particulari probatur, quia nullum est votum castitatis, quod non obliget ex fidelitate Deo debita ad seruandam castitatem in futurum, sed talis obligatio non nascitur, nisi ex promissione Deo facta, vt dicto loco probatum est, & statim ampliùs declarabitur; ergo nullum est votum castitatis, quod non sit promissio. Quod non solùm de simplici, sed etiam de solemni voto castitatis verum est, etiam iuxta prædictam sententiam rectè explicatam; quia essentialiter est promissio, licèt illi traditio coniungatur: vt iam dixi hîc, & in lib. 1. de Voto, & in sequentibus ampliùs confirmabitur. E contrario etiam nulla est promissio castitatis Deo facta, quæ non sit votum; quia illa est voti definitio. Nec instantia de promissione vouendi castitatem, est ad rem, quia etiam illa est verissimum, & propriissimum votum. Sicut est verum votum promissio ingrediendi religionem; quia est promissio facta Deo, & obligat ex fidelitate Deo debita. Non tamen est votum castitatis; quia non cadit immediatè in illam, sed in statum religionis, & consequenter in ipsum votum castitatis. Vnde est quasi reflexum votum, quod obligat ad vouendam castitatem; non verò ad castitatem ipsam, quandiu non vouetur. Sicut votum religionis obligat ad vouendam obedientiam, non tamen ad obedientiam ipsam seruandam. Pomissio ergo vouendi castitatem sicut non est votum castitatis, ita nec est promissio castitatis: & è contrario, sicut est promissio vouendi, ita etiam est votum vouendi. Vnde non differt à voto castitatis in genere voti, sed in proxima voti materia.

Promissio essentialiter vt genus includitur in omni voto.

Nulla datur promissio Deo facta, quæ non sit votum.

9. Potest dari votum simplex castitatis quod sit pura promissio; & nullam habeat traditionem. Traditio & promissio non sunt actus necessariò coniuncti, sed possunt separari pro arbitrio libertatis.

Deinde non videtur dubium, quin possit dari votum simplex castitatis, quod sit pura promissio, & nullam traditionem habeat adiunctam. Probatur ex dictis; quia idem actus non potest esse promissio, & traditio, vt idem author fatetur: & in cap. 14. de voto latè probaui. Neque etiam illi duo actus promittendi, & tradendi rem promissam, sunt per se, aut necessariò coniuncti, sed separari possunt pro arbitrio libertatis. Sæpe enim donamus, quod nunquam promisimus; & promittimus, quod vel nunquam, vel saltem non statim tradimus. Quin potiùs repugnat circa eandem omnino rem, & secundùm idem versari simul promissionem, & traditionem: nam promissio respicit futurum, traditio de præsenti fit. Quòd si interdum fit de præsenti donatio alicuius rei cum promissione aliqua, tunc non promittitur res iam donata, id enim repugnat; sed promittitur vel fructus talis rei, vel conseruatio donationis factæ, vel quid simile. Ergo potest dari pura promissio castitatis, quæ nec sit traditio, nec habeat illam con-

A iunctam. Probatur prior pars, tum ex illo principio, quòd promissio & traditio non sunt idem actus: tum quia castitas non consistat quasi in habitu, vel re aliqua permanenti, sed in carentia actuum futurorum voluntaria. Et ideo non donatur castitas ipsa, cùm sit votum; sed promittitur eius obseruatio. Altera item pars illationis probatur, quia dato, & non concesso, quòd subiectum, vel principium castitatis, id est, corpus, vel voluntas possit donari, cùm castitas ipsa promittitur, semper id pendebit ex libertate voluntatis. Ergo potest homo promittere castitatem, nullam sui donationem fa- B ciendo.

Castitas nõ cõsistit quasi in habitu, vel in re permanenti, sed in carentia actuũ futurorũ voluntaria: ac proinde nõ donatur castitas ipsa, cùm sit votũ, sed promittitur eius obseruatio.

10. Additur cõtra Scotum. *Soto. Sanch.*

Denique addo contra Scotum, votum simplex castitatis soli Deo factum non posse habere traditionem adiunctam proprij corporis; quæ soli Deo immediatè fiat. ita etiam docuit Soto, & illum secutus est Sancius cum aliis, quos refert: rationem autem conuincentem reddere difficile est. Probatur autem primò inductione; quia licèt homo ita promittat Deo res suas ad cultum eius, vt simul habeat voluntatem, & animum deliberatum tradendi illas Deo statim, & ex tunc; nihilominus, quandiu illa non præbet Ecclesiæ, vel pauperibus, vel in alia opera pia illa expendit, non abdicat à se dominium talium C rerum; aliàs manerent illa bona sub solo dominio Dei quod est absurdum: tùm quia aliàs posset quilibet sciens factum illius hominis, illa bona, tanquam nullius hominis existentia occupare sine iniustitia cõtra priorem dominum: tum etiam, quia aliàs licèt prior dominus nullum votum proprium, seu promissionem fecisset Deo; eo ipso, quòd haberet voluntatem donandi talia bona Deo, maneret obligatus ex iustitia ad non retinendum talia bona, neque posset alteri ea sine iniustitia contra Deum donare; nec valida esset talis secunda donatio, imò nec iam posset suo arbitrio ad hoc, vel illud opus pium applicare illa, si à principio non eadem interna voluntate, quã Deo donauit illa bona, ius illud sibi non reser- D uauit. Quia postquam in Dei dominium transierunt, nulla priuata persona est dispensator illorum; sed Papa, vel Episcopus, qui est vicarius Dei. Tenetur ergo homo ille tradere bona illa pastoribus Ecclesiæ, vt suo arbitrio ea in Dei cultum expendant: quæ omnia videntur incredibilia, & absurda.

11. Notandum circa internam donationem Deo factam.

Item, quis habeat voluntatem tradendi Deo diei huius laborem, vel peregrinando, vel in templi ædificationem operas suas præstando, non adhibendo promissionem, aut votum proprium, sed tantùm per modum donationis illas operas, tanquam fructus arboris Deo tra- E dendo, non committet iniustitiæ peccatum, etiamsi illas non faciat; ergo signum est, non transtulisse in Deum dominium talium actionum, nec ius æquiualens dominio. Imò quamuis illas omittat, nihil peccabit, si reuera non promisit; quia illa voluntas non est, nisi propositum de se efficax id faciendi; & quidquid aliud voluntas conatur, vanum est, si non prodeat in actum promittendi, seu vouendi Deo, vel donandi alicui homini propter Deum, vel vice ipsius. Vnde in Scriptura non legimus alium modum, quo se homo Deo obliget, nisi vouendo, seu promittendo, quod idem est, vt ostendi d. lib. 1. de Voto cap. 13. Neque etiam legimus aliud genus pacti inter Deum, & homines immediatè, nisi vel mediante præcepto, & promissione ex

Non datur modus se obligandi Deo nisi mediante voto, seu promissione.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ex parte Dei: vt Genes. 12. & 17. & sæpe in lege veteri; vel mediante voto & promissione ex parte hominis: vt de Iacob Genes. 28. & similibus. Ergo alius modus pacti per modum traditionis, aut internæ donationis factæ Deo, fictus est, & sine fundamento. Quod ergo in bonis externis explicatum est, etiam de proprio corpore est intelligendum: nam licèt homo habeat internam voluntatem tradendi corpus in Deo speciale obsequium eius, non est verisimile vel amittere aliquod dominium in corpus suum; quod in Deum transferat vel nouam obligationem sibi imponere, præsertim seruandi castitatem, si illam non vouit: idémque est de voluntate se donandi Deo ad illi obediendum; & similibus. Nam huiusmodi voluntas solùm est bonum propositum, quod per se obligationem non inducit: vt in lib. 1. de Voto. probatum est.

12. Differentia inter promissioné, & donationé.

Ratio verò reddi potest: primò ex differentia inter promissionem, & donationem: nam promissio est quasi lex particularis, quam homo sibi imponit, & ideo potest fieri immediatè ipsi Deo; quia suum effectum habet immediatè in ipso vouente, quem specialiter obligat ad cultum Dei, cuius obligationis homo est capax, & Deus talem etiam promissionem acceptat, quoniam ad cultum eius pertinet, & hominem sic obligari bonum est. At verò donatio per se, & immediatè non obligat donantem, nec in illo habet effectum suum proprium, sed in donatario, in quem transfert dominium rei donatæ; & inde fit, vt donans illo priuetur, & consequenter obligetur ad non agendum contra donationem factam. Hinc ergo prouenit, vt homo non possit Deo donare aliquid immediatè in seipso: vel quia Deus in se non est capax priuati, imperfectique dominij, quale homo habet, qui non potest perfectius dominium dare, quàm habeat. Vel quia (vt rectè notauit Sancius) dominium ordinatur ad vsum, & gubernationem rei, aliàs frustrà esset. Deus autem non suscipit in se peculiarem vsum, & gubernationem alicuius rei per modum causæ proximæ, & particularis; sed vult, vt bona particularia per causas secundas gubernentur, & administrentur, etiamsi in cultum eius donentur. Ideóque non acceptat, nec vsurpat dominium particulare alicuius rei per seipsum, sed si quid donatur ei, vel in cultum eius, vult dari ministris suis, vt ab eis nomine eius acceptetur, & administretur: & aliàs facta donatio est vana, & irrita, vtpote ab ordinaria prouidentia Dei aliena. Quod aliquo modo significatum est, in verbis illis Psal. 49. *Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos*, &c. Et tandem concludit: *Immola Deo sacrificium laudis, & redde Altissimo vota tua.* Insinuat enim Deus, his modis se velle coli, non per donationes ipsi immediatè, & in seipso factas.

Donatio facta Deo immediatè vana est, & irrita.

Sanch.

13. Votũ solẽne habet aliquã traditionem adiunctam.

In hoc ergo rectè procedit prior sententia differentiam constituens inter votum simplex, & solemne castitatis; quia votum simplex est sola promissio non coniuncta traditioni. Votum autem solemne castitatis semper habet aliquam traditionem coniunctam; quæ non nisi Deo immediatè, sed per ministros suos fit; & per illos etiam acceptatur: ideóque res sic Deo tradita sub illorum cura, & gubernatione manet. Vnde non ita Deo traditur, quin etiam donetur homini ministro Dei, eique nouum aliquod ius in rem donatam acquiratur, sicut videre licet in omnibus oblationibus temporalium bonorum, quæ in Dei cultum offeruntur. Talis ergo traditio est quæ coniungitur voto castitatis, vt solemne fiat. Atque ita inuenitur non solùm in voto castitatis religiosæ, sed etiam sacri ordinis. Nam, qui ordinatur in sacris seipsum speciali modo tradit in manus Episcopi ad diuinum cultum & qui profitetur statum religiosum, se tradit religioni, cum qua init pactum reciprocum, & ideo acceptatio religionis necessaria est, iuxta caput, *ad Apostolicam.* de Regular. Votum ergo castitatis huic traditioni coniunctum ab illa solemnizari dicitur, iuxta illam sententiam.

14. Traditio nõ est per se sufficiens ad faciendum so ẽne votũ castitatis.

Secundò ergo efficaciter probatur contra prædictam sententiam; quia potest dari votum castitatis coniunctum traditioni, factæ in obsequium Dei, & per hominem nomine Dei acceptatæ, & non esse solemne, sed manere simplex, vel quantum est ex natura rei, vel etiam de facto; ergo traditio non est per se sufficiens ad solemnizandum votum. Consequentia clara est ex superiùs dictis. Et antecedens probatur primò in voto solemni ordinis: nam licèt de facto sit solemne, potuisset, esse simplex, si Ecclesia ordinasset: vt suprà diximus. Veruntamen hoc exemplum parum vrget; quia de voto clericorum etiam D. Thomas, & alij fatentur esse solemne, quasi per accidens; quia castitas non est per se coniuncta ordinationi sacræ, sicut statui religioso, sed ex Ecclesiæ institutione: & ideo impedimentum illius voti non esse ex vi traditionis, sed ex institutione Ecclesiæ: & ratio est, quia illa traditio non est ita perfecta, nec eiusdem ordinis cum illa, quæ in professione religiosa fit.

D. Thom.

15. Ostenditur in voto castitat. simpl. so post biennium in Societate Iesu.

Probatur ergo aliter primum antecedens; quia ait in Religione Societatis Iesu post biennium fit votum castitatis cum reliquis simul cum traditione, qua vouens se tradit religioni per Ecclesiam approbatæ, & acceptatur à superiore, in eius manibus publicè, & cum sacris cæremoniis fit. Et nihilominus illud est votum simplex, vt ex instituto Societatis, eiúsque approbatione per Bullas Pontificias constat; imò ante Gregorium XIII votum illud adeò erat simplex, vt subsequens matrimonium non irritaret. Et quamuis postea Gregorius XIII. in Bulla, *Ascendente Domino* illud impedimentum introduxerit, & personam sic vouentem inhabilem ad matrimonium reddiderit, durante voto; nihilominus declarauit etiam nunc esse simplex, & non solemne; ergo votum non solemnizatur per traditionem religiosam.

16. Hæc difficultas fundatur in iure nouo.

Hæc difficultas in iure nouo fundata creditur, & ideo antiqui Theologi illi non respondent: ex modernis verò aliqui institutum Societatis non satis perspectum habentes sinistrè constitutionem Pontificis interpretati sunt, cum quibus agemus in sequenti tomo lib. 3. à principio, Societatis institutum declarando, & defendendo. Alij verò eiusdem instituti defensores, vt antiquam opinionem Theologorum, quam expendimus, cum dicta institutione Societatis concordent, duplicem traditionem religiosam distinguunt, vnam perfectissimam, & ex omni parte consummatam, aliam minùs perfectam, & (vt ita dicam) aliqua ex parte claudicantem: & priorem, aiunt, & ex se, & ab intrinseco, reddere personam inhabilem ad matrimonium, & ita solemnizare votum castitatis; non verò posteriorem: & huius posterioris modi dicunt esse traditionem illam Societatis. Vnde ad argumentum negant consequentiam; quia traditio,

Aliqui probabiliter duplicem traditionem distinguunt.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

traditio, quæ fit à religiosis Societatis non professis, est alterius rationis à traditione, quæ fit à professis tam eiusdem Societatis, quàm aliarum religionum approbatarum. Nam in professione solemni fit traditio perfecta, & simpliciter perpetua ex vtraque parte, quia & religiosus ita se tradit, vt se perpetuò priuet dominio sui corporis, & religio etiam illam acceptat, vt irreuocabilem: & ita se obligat religioso, vt non possit illum dimittere quoad vinculum, nec professionem, seu traditionem semel factam dissoluere. Traditio verò illa, quæ ab scholaribus, vel coadiutoribus Societatis fit, licèt ex parte religiosi sit perpetua, & ideo cum tribus votis sufficiat ad statum religiosum constituendum; nihilominus ex parte religionis non est ita perpetua, quia ex certis causis potest religiosum liberum dimittere, & repudiare donationem sibi à religioso factam. Et hinc fit, vt hæc traditio non ita solemnizet votum sibi annexum, sicut prior. Hanc distinctionem refert Sancius suprà num. 11. & tradit Vasquez d. disput. 165. cap. 8. responsum prædictum approbando. Et idem sentit Valentia tom. 4. disp. 10. quæst. 5. punct. 3. & latè, ac doctè Basil. in lib. variar. disput. quæst. 3. cap. 5. & est sententia satis probabilis.

Sancius. Vazq. Valent. Basil.

17. *Impugnatur prædicta distinctio.*

Nihilominus iudicio meo vim argumenti facti non eneruat. In duobus enim comparari potest quoad perfectionem traditio, seu donatio religiosa, quæ in Societate fit post biennium, ad illam, quæ fit in absoluta, & solemni professione. Primò, in substantia (vt sic dicam) traditionis, id est, in intensione, vel magnitudine obligationis, aut in extensione materiæ, & amplitudine rei donatæ, ac denique in abdicatione dominij proprij corporis, & voluntatis. Secundò comparari possunt in perpetuitate, & irreuocabilitate talis donationis, ac proinde in incapacitate recuperandi vnquam libertatem, & dominium sui alteri donatum. In priori comparatione falsum est dicere, illam donationem, quæ in Societate fit cum votis simplicibus, minus perfectam esse, quàm quæ fit in quacunque professione religiosa: Nam scholaris, vel coadiutor Societatis, cùm tria vota emittit, verè se Societati donat, abdicando dominium suæ voluntatis, & corporis in ordine ad omnia obsequia Dei, & religionis, secundùm suam regulam. Vnde in ipsamet religione Societatis in hoc non est inæqualitas perfectionis inter hos religiosos, & alios solemniter professos. Cùm ergo professi Societatis non minus perfectè se tradant religioni suæ, quàm cæteri professi monachi religionibus suis; fit consequenter, vt dicti religiosi Societatis non professi quoad hanc partem, non minus perfectè se tradant, quàm cæteri omnes religiosi, siue quoad abdicationem dominij in seipsos, siue in extensione materiæ, seu rei donatæ. Quippe qui (vt ait Gregorius XIII. in d. constitut.) *per ea vota se actu religioni tradunt, séque diuino seruitio in ea dicant.* Vtique plenè, & integrè iuxta suam regulam.

De traditione religiosa, quæ fit in Societate Iesu.

18. *Incapacitas dominij temporalium bonorum in professis solemniter prouenit ex sola traditione sui, sed adiuncta ordinatione Ecclesiæ.*

Neque contra hoc obstat, quòd isti religiosi Societatis per vota simplicia non fiunt incapaces dominij temporalium bonorum: tum quia non agimus de traditione quoad externa bona fortunæ, sed de donatione propriæ personæ, quoad omnes vsus sui corporis regulæ consentaneos: tum etiam, quia incapacitas dominij temporalium bonorum in professis solemniter, non prouenit ex sola illa donatione sui, sed adiuncta ordinatione Ecclesiæ, vt infrà ostendam; & ideo stante æqualitate in donatione sui potest ex ea parte in illo effectu esse inæqualitas. Denique in magnitudine, seu intensione (vt sic dicam) obligationis etiam est æqualitas. Nam si sit sermo de obligatione ad religionem ipsam, cùm hæc oriatur ex translatione dominij in ipsam; sicut donatio in sua substantia æqualis est; ita & obligatio: quæ ex illa nascitur. Si verò sit sermo de obligatione, quæ nascitur ex voto castitatis, etiam illa non est minor, quia, teste Cælestino III. in cap. *rursus.* qui clerici, vel vouent. votum simplex non minus obligat apud Deum, quàm solemne. Maximè, quia etiam iuxta dictam sententiam, præcisa traditione, & nudam promissionem Deo factam considerando, non intelligitur differentia inter vtrumque votum; & ideo prudenter addidit Cælestinus illam particulam, *apud Deum.*

Votum simplex nõ minus obligat apud Deũ, quàm solemne.

Præterea in comparatione illarum traditionum, quoad durationem, seu perpetuitatẽ ex parte personarum seu tradentium etiam est æqualitas; quia vouentes simpliciter in Societate, etiam ex parte sua se in perpetuum tradunt Societati; nec possunt vnquam, vel in vllo casu donationem de se factam reuocare, aut sine apostasiæ labe propria voluntate recedere. Ratione cuius perpetuitatis, illa traditio, & perpetuitas votorum, quæ, illa durante, existit, ad verum, proprium, ac perfectum statum religiosum constituendum sufficit: vt Gregor. XIII. definiuit, & infrà dicemus. Solùm ergo ex parte acceptationis talis donationis, quæ à prælato fit nomine religionis, est inæqualitas: quia in Societate superior acceptat illam donationem, quantum ad translationem dominij in religionem, & quantum ad obligationem personæ se donantis; non tamen, quantum ad obligationem retinendi immutabiliter illud dominium; sed potiùs reseruat religioni, & eius prælatis potestatem repudiandi dominium illud, in quo à professione solemni differt. Hancque inæqualitatem Societatis, Bullæ, & constitutiones ostendunt; & non aliam, quod attinet ad prædictam traditionem. 19.

At verò hæc differentia non satis est ad factum argumentum soluendum. Quod ita ostendo. Nam ex hac differentiam solùm sequitur, per hanc donationem Societatis cum voto castitatis non fieri personam inhabilem ad matrimonium perpetuò, & irreuocabiliter; sicut fiunt alij religiosi solemniter professi. Quia, si illa donatio rescindatur, & consequenter vota tollantur, & persona in pristinam libertatem transeat, tolletur illa inhabilitas, sicut nunc etiam fit. Nihilominus tamen in hoc debet seruari æquiparatio: quòd si traditio professorum vtrinque irreuocabilis, ab intrinseco; & iure diuino, ac naturali reddit personam inhabilem ad matrimonium irreuocabiliter, etiam illa traditio Societatis reddet ab intrinseco personam inhabilem ad matrimonium, quandiu non reuocatur, licèt per rescisionem prioris contractus possit auferri. Consequens autem est falsum; ergo etiam illa sententia falsa est. Probatur sequela, quia ideo dicitur professio natura sua, & diuino iure facere religiosum impotentem ad ritè contrahendum matrimonium; quia cùm iam non sit suus, sed eius, cui se donauit, non potest alteri validè donare seipsum: at verò si hoc ita est, 20.

eadem

(c) 2007 Ministerio de Cultura

eadem ratione sequitur, simplicem religiosum Societatis, quandiu religiosus manet, & donatio sui, quam semel fecit, non rescinditur non posse validè alteri se donare, ac subinde pro illo tempore non minus ab intrinseco esse inhabilem ad matrimonium, quàm in perpetuum religiosus solemniter professus.

21. Impotentia ad donandū validè rem priùs donatam, nō prouenit ex eo, quòd prior donatio irreuocabilis sit, sed ex eo quòd nemo potest donare, quod non est suum.

Probatur consequentia, quia impotentia ad donandum validè alicui rem priùs alteri donatam, non prouenit ex eo, quòd prior donatio irreuocabilis sit, sed ex eo quòd nemo potest donare, quod non est suum, eo tempore in quo donationem facit. Vnde si quis donauit agrum Petro, & tradidit illum, non potest illum Paulo donare, etiamsi prior donatio facta Petro, reuocabilis per eius voluntatem sit, si eundem agrum donatori restituere velit: quia dum non reuocatur, dominium, vel potestatem in agrum non habet. Cùm ergo ostensum sit, religiosum simplicem Societatis non minus se donare religioni quoad abdicationem dominij in seipsum, & translationem eius in religionem, quàm religiosum solemniter professum, profectò tam est impotens ad se tradendum alteri, quandiu in illo statu permanet, quàm semper sit solemniter professus in statu suo: si ergo in hoc talis impotentia sequitur ab intrinseco ex vi prioris traditionis, etiam illo sequetur, durāte statu. Quòd autem hoc consequens falsum sit, constat ex progressu Societatis: nam in principio tales religiosi non fiebant inhabiles ad matrimonium, etiam durante statu, & postea per constitutionem Gregorij facti sunt inhabiles durante statu: & tamen nec traditio, nec vita, nec modus à religione institutus ad assumendum talem statum, immutata sunt; ergo signum est illam inhabilitatem nō prouenire ab intrinseco ex traditione, sed ex lege Ecclesiæ: ergo nec in donatione omnino irreuocabili, quam cæteri religiosi faciunt, id prouenit ab intrinseco ex traditione, sed aliquid amplius ex parte Ecclesiæ necessarium est. Atque hoc argumentum inductum ab exemplo cum paritate rationis, videtur mihi satis efficax, nec video, quid possit conuenienter responderi.

CAPVT VIII.

Superior opinio ex iure impugnatur, & solemnitatem voti castitatis de iure humano esse ostenditur.

1. TErtiò principaliter argumentari possumus contra dictam sententiam, quia ex ea sequitur solemnitatem voti castitatis religiosæ non esse de iure tantùm Ecclesiastico, sed de diuino iure. Consequens falsum est, ergo. Minor patet ex Bonifacio Papa c. vnico de voto in 6. dicēte, *voti solemnitatem sola Ecclesiæ constitutione inuentam esse.* quæ verba retulit Gregorius XIII. in dicta constitutione, *Ascendente Domino.* Et non solùm probauit, verùm etiam pro fundamento suæ decisionis, & reprobationis doctrinæ, quam ibi damnat, illam sumit. Vnde constat, non vt priuatum Doctorem, sed vt Pontificem, & Ecclesię Magistrum ex cathedra loquentem illam docuisse veritatem. De qua re plura in sequentibus, & præcipuè in proprio tractatu de Societatis instituto lib. 3. dicemus. Probatur ergo sequela principalis argumenti; quia status religionis, vt includit traditionem tribus votis essentialibus firmatam, de iure diuino, est, saltem in lege noua ex Christi institutione, vt in sequenti libro ostendemus. Sed illa traditio sic facta ex natura rei

Bonifacij textus principalis.

Sequitur prædicta sētētia solemnitatem esse de iure diuino.

A & de iure naturali inducit impedimentum irritans, & inhabilitat ad matrimonium contrahendum iuxta illam sententiam; & totum id est de iure diuino: estque necessarium, & sufficit ad voti solemnitatem substantialem. Ergo ex illa sententia apertè sequitur solemnitatem voti castitatis non esse de solo Ecclesiastico iure.

Ad hanc rationem multi ex his, qui illam sententiam in prædicto sensu defendunt, concedunt illum modum traditionis religiosæ per translationem dominij ipsius religiosi in religionem esse ex diuina Christi institutione, & consequenter etiam fatentur illam efficaciam voti solemnis castitatis religiosæ ad subsequens matrimonium dirimendū esse de iure naturali; ac denique substantialem talis voti solemnitatem esse etiam de iure diuino. Et ad Pontifices respondent, locutos esse de solemnitate requisita, vt talis traditio ritè, & validè fiat, sicut nunc matrimonium, quoad substantiam, & indissolubile vinculum; & quoad efficaciam irritandi secundas nuptias, durantibus primis, est de iure diuino; nihilominus solemnitas nunc requisita, vt matrimonium validè fiat, est de iure Ecclesiastico, vtique; quod coram parocho, & testibus fiat. Ita explicant illam Bonifacij decisionem plures Doctores, præsertim Theologi moderni, & Thomistæ, quos refert Sancius suprà num. 16. & Henric. dict. lib. 12. aliàs 2. de Matrim. cap. 5. vbi plures, qui contrarium docent, in eundem sensum trahere conatur. Et Couarruuias etiam illam sequitur interpretationem in 4. Decretal. 2. p. cap. 7. §. 4. num. 8. & citat Palud. in 4. dist. 38. quæst. 2. §. *Septima diuisio.* sed sibi expressè ait. *In voto solemni esse duo, scilicet, materiam, id est, essentiam voti, & solemnitatem, tamquam formam: & in voto solemni religionis materiam esse de iure diuino, & naturali, quia ipsemet vouens obligat se, sed solemnitatem esse ab Ecclesia.* Et sequitur ibi supplementum Gabr. quæst. 1. art. 2. in fin. & vterque per materiam, seu voti essentiam apertè intelligit solam promissionem, quæ à voluntate pendet, cuius obligatio est de iure diuino, *& nemo*, inquiunt, *potest illam impedire.* Vnde omnem aliam voti solemnitatem ab Ecclesia esse sentiunt: vt expressiùs declarat Palud. quæst. 4. artic. 4. conclus. 11. & supplem. quæst 1. art. 2. concl. 4. citans Gersonem in Regul. Moral.

2. Multi ex auctoribus concedunt sequelam.

B

C

Henric. Vide Matiēz. lib. 5. Recop. tit. 1. in rubr. gloss. 1. n. 7. Couar. Palud.

Gabriel. Vide Gers. 3. p. Alp. 67. lit. T.

D

Palud.

3. Vera ergo, & communis iurisperitorum intelligentia est, Pontificem in d. cap. vnico, loqui de solemnitate substantiali voti, id est, de virtute, & efficacia, quam habet ad irritandum subsequens matrimonium. Vnde glossa ibi notab. 1. ex eo, quod dicitur in illo capite, solemnitatem voti inductam esse constitutione Ecclesiæ, colligit, non votum ipsum, sed constitutionem Ecclesiæ esse, quæ dirimit matrimonium. Vbi eodem modo textum illum intelligunt Ioan. Andr. Dominic. Archidiac. Anchar. Francus, & alij. Et videtur, posse conuinci ex ipso contextu. In quo in primis considerenda est quæstio proposita his verbis. *Quod votum debeat dici solemne, ac ad matrimonium dirimendum efficax?* Vbi apertè proponitur quæstio de illo voto solemni, quod ratione suæ solemnitatis vim habet dirimendi subsequens matrimonium. Ad respondendum autem huic quæstioni, Pontifex pro fundamento sumit, *quod voti solemnitas ex sola Ecclesiæ constitutione est inuenta.* Ergo loquitur in his verbis de illa solemnitate, ratione cuius votum habet dirimere matrimonium, ac proinde supponit ipsam vim dirimen-

Vera textus interpretatio.

E

Ioan. Andr. Dominicus. Archid. Anchar. Francus.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

di matrimonium, quam tale votum habet, sola institutione Ecclesiæ profectam esse. Probatur hæc consequentia primò, quia, vt conueniens sit responsio, & fundamentum eius, termini debent vniuocè & in eadem accipi significatione in responsione, in qua in interrogatione positi fuerunt.

4. Secūdò confirmatur. Secundò, quia si in illo fundamento esset sermo de sola solemnitate exteriori necessaria ex constitutione Ecclesiæ ad valorem actus, esset ineptissimum ad responsionem inferendam, quam Pōtifex colligit. Tum, quia illa solénitas necessaria ad valorem actus etiam votis simplicibus potest adhiberi; posset enim Ecclesia statuere, vt votum simplex castitatis, & religionis, non sit validum; nisi in tali ætate, vel coram testibus factum: ergo quòd talis solemnitas sit ex constitutione Ecclesiæ, impertinens est, vt inde colligatur, quódnam votum sit solemne ad dirimendum matrimonium. Tum etiam, quia è contrario potest esse votum solemne quoad traditionem personæ in Dei obsequium; & consequenter (iuxta illam sententiam) habens vim dirimendi matrimonium sine vlla alia solemnitate requisita ex institutione Ecclesiæ ad valorem actus. Vt olim virgines vouebant in manibus Episcopi, & se tradebant illi in Dei obsequium cum solemnitate aliqua accidentali, non specialiter determinata ab Ecclesia ad valorem actus. Ergo ex illo fundamento sic intellecto non posset rectè colligi sola duo vota ordinis, & religionis esse solénia, quoad vim dirimendi matrimonium.

5. Tertiò. Tertio specialiter id confirmatur, quia Pontifex in illis verbis indifferenter loquitur de voto solemni ordinis & religionis, & vniuersaliter de omni voto habente solemnitatem impeditiuam matrimonij, (vt sic dicam) At verò votum connexum ordini nullam requirit solennitatem extrinsecam inuentam ab Ecclesia, vt dirimat matrimonium. Nam si quis ordinetur subdiaconus cum sola solemnitate substantiali sacri ordinis, quæ nō est ex constitutione Ecclesiæ, sed diuina, erit inhabilis ad matrimonium, & habebit votum solemne sine alia solemnitate inuēta ab Ecclesia, præter constitutionem, qua voluit, talem clericum esse inhabilem ad matrimonium, vel mediante voto, vel ex efficacia talis legis: vt sumitur ex Concil. Trid. sess. 24. c. 9. (*Conc. Trid.*) Ergo respectu talis voti, & solemnitas eius impertinens esset illud fundamentum quòd solemnitas extrinseca necessaria ad valorem actus est ex sola constitutione Ecclesiæ, cùm votum ordinis possit esse validum, sicut solemne sine tali extrinseca solemnitate. Dicet fortasse aliquis, sola constitutione Ecclesiæ inductum esse, vt tale votum sit annexum ordini sacro & hanc esse in illo voto solemnitatem solo iure Ecclesiastico inuentam. Sed contrà, quia neque hoc satis est, vt votum annexum ordini irritet matrimonium subsequens: nam, vt suprà dictum est, potuisset Ecclesia illi coniungere simplex votum, seu simplicem obligationem seruandi castitatem, non inhabilitando personā. Ergo necesse est, vt solemnitas per Ecclesiam inducta sit ipsamet inhabilitatio personæ, seu efficacia data voto ad illam inducendam. Ergo de hac solemnitate loquitur Pontifex quoad votum; ergo cùm generatim, ad & indifferenter loquitur, de eadem loquitur in omni voto quod illam habet.

6. Probatur quartò. Quartò id apertè colligitur ex verbis decisionis, seu conclusionis ex tali fundamento illatæ: *Præsentis duximus declarandum oraculo sanctionis, illud solum votum debere dici solemne quantum ad post contractum matrimonium dirimendum, quod solemnizatum fuerit per susceptionem sacri ordinis, aut per professionem*, &c. Hæc enim decisio, & illatio ex priori fundamento in hoc necessariò fundari debet, quòd Ecclesia per suam constitutione tantùm illis duobus votis illam vim dirimendi matrimonium subsequens contulit: ergo de solemnitate, quantum ad hunc effectum, locutus fuerat antea Papa, cùm in suo fundamento sumpsit solemnitatem voti ex sola constitutione Ecclesiæ introductam esse. Probatur consequentia tum ex vniuocatione terminorum, quæ in toto discursu seruanda est tum etiam, qui præter illa vota, possent alia reputari, & affirmari solemnia, quod vim dirimendi matrimonium, si alioqui haberent aliquam solemnitatem requisitam ex constitutione Ecclesiæ ad valorem voti. Et è contrario nullum esse posset votum solemne quoad irritandum matrimonium subsequens, nisi haberet aliquam solemnitatem extrinsecam requisitam ad valorem voti, quod falsum esse iam ostensum est. Et ergo hæc in virture Pontificis argumentatio: illa tantum vota sunt solemnia, quibus Ecclesia contulit solemnitatem, id est, vim irritandi matrimoniū; sed solis illis duobus votis Ecclesia vim illam contulit; ergo illa duo tantùm sunt solemnia, quoad matrimonium subsequens dirimendum.

Quintò, ac principaliter hæc intelligentia, & resolutio ex alia decisione Gregorij XIII. tam apertè comprobatur, vt iam omnis alia expositio improbabilis, & reprobata, ac prohibita esse videatur: Cùm enim Greg. XIII. in Bulla, *Quanto fructuosius*, anno 1582. in confirmationem Instituti Societatis edita inter alia declarasset, *eos, qui absque professione solemni per tria vota simplicia Societati incorporant, verè, & propriè religiosos esse, & tales esse ab omnibus iudicandos, & appellandos*; præcipiendo *ne quisquam hoc in dubium reuocare auderet*. Nihilominus postea non defuit, qui & contrarium docere, & declarationem Pontificis vel perpetuam interpretari, vel temererario ausu despicere, & damnare ausus fuerit. Hanc autem erronem temeritatem volens corripere, & damnare idem Pontifex, in alia Bulla, *Ascendente Domino*. anno 1584 edita ad coarguendum illorum errorem, verba Bonifacij præmittit, dicens: *Non considerantes voti solemnitatem sola Ecclesiæ constitutione inuentam esse; triáque huiusmodi Societatis vota, tametsi simplicia, vt substantia religionis vota ab hac Sede fuisse admissa, illáque emittentes in statu religionis verè constitui, quippe qui per ea ipsa se Societati dedicant, atque actu tradunt, séque diuino seruitio emancipant.* In his ergo verbis apertè loquitur Greg. de solemnitate substantiali, quæ rigorosum, & propriissimum votum constituit, illúdque ab omni simplici distinguit; & illam solemnitatem dicit esse ex sola constitutione Ecclesiæ. Ac de eadem tacitè Bonifacium interpretetur, illúmque in modo precedendi, & decidendi imitatur. Nam ad damnandos Theologos impugnantes Institutum Societatis, & contra prius suum decretum contumaces, pro fundamento sumit, *solemnitatem voti sola institutione Ecclesiæ inuentam esse.* Ergo necesse est, vt in dicto sensu de solemnitate voti loquatur; quia illi Theologi de illa solemnitate voti loquebantur, & quia vota scholarium, aut Coadiutorum Societatis illa carebant, ideo dicebant, non constituere verum religionis statum. Ergo, vt Pontifex firmum fundamentum iaceat, necesse est, vt de eadem solemnitate voti loquatur, cum dicit, esse ab Ecclesia inuentā.

7. Probatur quintò. Greg. XIII. decisio.

Deinde

(c) 2007 Ministerio de Cultura

8. Deinde illi aduersarij non negabant solemnitatem illam, quæ consistit in modo profitendi, vel contrahendi cum religione, cum extrinsecis conditionibus, vel solemnitatibus necessariis ad solemnitatem actus, esse ab Ecclesia inuentam, quia de hoc nullus dubitauit vnquam. Imò D. Thomas (cuius doctrinam sequi illi Theologi profitebantur) in 4. dist. 38. q. 1. a. 2. in corpore, dicens, votũ solemnizari per traditionem factam in manu prælati religionis approbatæ, addit, *seruatis aliis circunstantiis, quæ secundùm iura determinantur.* Cùm ergo ait Gregorius illos Theologos non considerasse, solemnitatem voti esse ex sola Ecclesiæ constitutione, non loquitur de hac solemnitate, quæ in dictis circunstantiis consistit. Ergo è conuerso fundamentum Pontificis est, solemnitatem essentialem voti esse ex sola Ecclesiæ constitutione. Præterea ex hoc fundamento infert Pontifex, vota simplicia Societatis posse esse substantialia religionis, & verum religionis statum constituere, etiamsi careant illa peculiari solemnitate, quam vota professorum habent. Ergo necesse est, vt de hac ipsa peculiari solemnitate loquatur, cùm dicit, esse ex Ecclesiæ constitutione; simul etiam docẽs, sicut Ecclesia instituit verum religionis statũ, cum illa solemnitate votorum, ita etiam posse sine illa admittere vota simplicia, vt substãtialia & sufficientia ad religiosum statum constituendum.

D. Thom.

9. Denique hinc etiam argumentum suprà factum roboratur: nam Gregorius de his Societatis votis agnoscit, esse substantialia religionis vota, & à sede Apostolica admitti; ac legitimo modo, & cum circunstantiis approbatis Ecclesiastica constitutione emitti in religione approbata, post legitimam ætatem, & probationem, &c. & cum vera traditione fieri, & ideo constituere religiosos, *non secus, ac ipsos tum Societatis, tum aliquorum regularium ordinum professos*, vt inferiùs dicetur: ergo nihil quod ad ius diuinum pertinet, in his votis desiderari potest, vt solemnia sint. Ergo solemnitas, quæ illis deest, & votis professorum inest, non est diuini, sed humani iuris, nec est traditio, sed aliquid aliud, quod per constitutionem Ecclesiæ additum est.

10. Quid desit simplicibus Societatis votis, ne sint solemnia.

Dices, quid ergo deest tunc his votis Societatis, quominus solemnia sint, cùm illis addiderit Gregorius vim dirimendi matrimonium subsequens: nam hoc satis est, vt votum sit solemne, vt patet in voto sacrorum ordinum; Responderi potest, ad solemne votum religionis non satis esse, quòd subsequẽs matrimonium irritare valeat, sed etiam præcedens non consummatum. Sed hoc in primis controuersum est, an scilicet, hæc vota Societatis hanc habeant efficaciam, de quo infrà dicturi sumus. Et deinde licèt illam non habeant, simpliciter erunt solemnia, sicut votum clericorum. Respondeo igitur, illis deesse, quòd non inhabilitant personam simpliciter, ac perpetuò, sed solùm quandiu durant. Non habent autem durationem absolutè perpetuam, quia non sunt annexa professioni perpetuæ ex vtraque parte, sed traditioni dissolubili per repudiationem acceptantis; & ideo non habent vim ad solemnizandum votum sufficientem. At verò sicut est ex peculiari institutione Ecclesiæ, quòd hæc vota talis sint conditionis dissolubilis; ita etiam in aliis religionibus ex iure positiuo Ecclesiæ habet professio indissolubilitatem ex parte acceptantis. Nam ex natura rei posset religio cedere iuri suo, & professum à seruitute religiosa, quam se voluntariè donando, contraxerat, & ab obedientia, quam promiserat, liberum dimittere, saltem ipso religioso consentiente. Quia ex natura rei contractus dissolui potest per voluntatem contrahentium; & vnusquisque cedere potest promissioni, vel donationi sibi factæ; nec potest seipsum reddere inhabilem ad cedendum iuri suo per solam suam voluntatem; quia semper potest illam mutare, dummodo fiat sine iniuria alterius. Quòd ergo nunc religio vniens sibi religiosum per professionem solemnem non possit amplius vinculum dissoluere, etiam consentiente religioso, non est de iure naturali, nec ex diuino positiuo, quod ostendi possit: est ergo iuri Ecclesiastici, vt sumi potest ex cap. vlt. de Regular. Quidquid ergo solemnitatis in votis professorum reperitur, quod votis Societatis simplicibus desit, iure Ecclesiastico inuentum est, & traditioni, ac votis superadditum.

Capvt IX.

Ratione ostenditur traditionem religiosam ex solo iure naturali non irritare subsequens matrimonium.

VLtimò, ne solis exemplis, vel authoritate niti videamur; ratione sententia illa improbanda est. Duo autem dicit principaliter: vnum est, traditionem illam, quæ religioni in Dei obsequium fit, de iure diuino esse necessariam ad statum religiosum constituendum, quamuis modus faciendi illam, per Ecclesiam determinetur: alterum est, traditionem illam semel factam ex ipso iure naturæ reddere personam inhabilem ad matrimonium validè contrahendum. Et de primo quidem nunc non multum contendimus: in bono enim sensu concedere possumus esse de iure diuino, vt status religionis per traditionem propriæ personæ talem statum assumentis, factam in manu alicuius, qui illam acceptet, & per illam peculiare ius in personam religiosam acquirat, constituatur; siue illa traditio sit simpliciter necessaria ad statum religiosum, & de illius essentia, siue pertineat ad quandam veluti speciem eius, seu peculiarem modum constituendi illum statum. Quia fortasse potest etiam sine illa per sola tria vota alio modo constitui; & fortè aliquando vsitatum ita fuit, licèt nunc non sit in vsu, de quare infrà, tractando de origine huius status, & de modo illum profitendi tractandum erit. Iuxta hunc autem posteriorem dicendi modum, qui satis probabilis est, non potest traditio illa ita de iure diuino reputari, vt ius diuinum statuerit, vel instituerit statum religiosum illo modo determinatè faciendum, sed vel illo, vel alio sufficiet. Atque ita illa traditio non vt existens (vt sic dicam) sed vt possibilis erit de iure diuino, vel (quod in idem redit) potius potestas instituendi talem traditionem, & acceptandi illam erit de iure diuino, quàm ipsa traditio, seu actualis eius institutio: sicut alios de excommunicatione, aliis censuris, & de sacramentalibus diximus. Quia verò ad præsens non refert, damus absolutè, huiusmodi traditionem, quoad substantiam esse de iure diuino; quamuis modo ab Ecclesia præscripto fieri debeat. 1. Vtrùm traditio sit de iure diuino.

Addimúsque circa secundum punctum, etiam traditionem legitimè factam, & à iure diuino manantem non irritare matrimonium subsecutum, ex vi solius iuris diuini. Probatur primò; quia 2. Probatur traditionem non irritare matrimoniũ solo iure diuino.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quia si traditio illa spiritualis de se, & ab intrinseco repugnat cum traditione carnalis vinculi matrimonij, etiamsi fiat absque speciali voto castitatis, irritabit matrimonium subsequens. Consequens est falsum; ergo. Probatur sequela, quia si illa traditio intrinsecè pugnat cum matrimonio, & irritat illud, ideo est, quia per illam abdicat persona sui dominiũ à se, & transfert in alium; ideóque iam non potest alteri se donare. At verò per solam donationem fit illa abdicatio, & translatio dominij, etiamsi votum castitatis non addatur: ergo etiam sic facta irritabit matrimonium. Consequens autem falsum est; ergo, &c. Maior nota est ex fundamento contrariæ sententiæ. Minor autem etiam est in iure manifesta & vsu etiam est nota; quia quotidie fiunt translationes dominiorum per puras donationes, sine additione alicuius promissionis, vel voti, aut iuramenti. Et ratio est, quia voluntas absoluta donandi in habente potestatem sine alio adminiculo est sufficiens ad transferendum dominium, præsertim, si in actum externum traditionis cum acceptatione donatarij prodeat. Ergo sicut aliarum rerum donationes ita fiunt, potest fieri donatio, & traditio propriæ personæ. Item in seruitute ciuili, seu carnali, ita fieri potest; ergo etiam religiosa, seu spiritualis seruitus potest eodem modo contrahi. Et ideo diximus in superiori libro, ad rationem status perfectionis ex natura rei non esse necessarium votum, sed donationem, vel pactum aliquod sufficere: vt in statu Episcopi videre licet. Ergo idem est de traditione, quam nunc consideramus.

Translatio dominiorũ fit per puras donationes, sine additione alicuius promissionis, voti, vel iuramenti.

3. Minor autem prioris syllogismi, seu falsitas consequentis satis certa esse videtur; quia de facto nulla traditio sui sine voto castitatis, vel lege Ecclesiæ, irritat matrimonium. Hoc patet ex traditione personæ, quæ suscipiendo sacrum ordinem fit: item in conuersis, seu oblatis, qui se offerunt hospitali, vel religioni in perpetuam quasi seruitutem spiritualem; nam verè dominium sui à se abdicant, & in hospitale, vel religionem transferunt: & tamen non fiunt inhabiles ad matrimonium. Item pueri, qui olim donabantur à parentibus religioni, verè constituebantur sub potestate, & dominio religionis, vt infrà suo loco videbimus: & nihilominus peruenientes ad ætatem adultam non erant inhabiles ad matrimonium, vt ex vsu illorum temporum infrà etiam monstrabimus. Adde, quòd licèt nunc fieret traditio religiosa cum voto castitatis sine aliis substantialibus votis religionis, nec votum illud esset solemne, nec persona esset inhabilis ad matrimonium: ergo multo minus potest fieri persona inhabilis ad id per solam traditionem. Illatio per se nota est, & antecedens probatur; quia talis traditio cum solo vno voto castitatis non esset professio religiosa, nec constitueret statum religiosum; quia desunt aliqua substantialia. ergo votum illud non esset solemne; quia nec esset coniunctum ordini sacro, nec professioni religionis. Et ita sumitur ex cap. *ex parte tua*, de conuers. coniug. quamuis Innocentius ibi num. 1. quem multi sequuntur, non rectè in hac parte opinetur, meliúsque sentiunt Panormit. in dict. cap. rursus, in fine, quem cum aliis sequitur Sancius suprà num. 21. Et idem sumitur ex Syluestro relig. 3. num. 18. vbi idem dicit de professione, seu traditione facta cum solo voto obedientiæ, *excludendo alia*. Meritóque addit, *excludendo alia*: nam votum obedientiæ, si fiat secundùm regulam approbatam, virtute includit alia vota; vt vsus aliquarum insi-

Quid de traditione cum solo voto castitatis? nec votum illud esset solemne, nec persona esset inhabilis ad matrimonium.

Panorm.
Sancius.
Syluest.

A gnium religionum ostendit. Et sumitur ex d. cap. *ex parte tua*, in fine, ibi: *Nisi se voto adstrinxerit ad obseruationem regularem.* Vtique de præsenti, non de futuro, vel, vt glossa ibi dicit: *voto, id est, promissione*, quæ & traditionem, & votum prædictum includit: hoc autem non habet locum in solo voto castitatis, quia neque formaliter, neque virtualiter cætera includit.

Dicet fortasse aliquis, quando fit traditio sola, vel cum solo voto castitatis, vel non esse eiusdem rationis cum donatione sui, quam facit religiosus adiunctis tribus votis; vel si talis fiat ex intentione vouentis, non esse validam, quia sine firmitate trium votorum non acceptatur ab Ecclesia, quia non fit B (sicut fieri debet) in religione ab Ecclesia approbata. Sed neutrum horum vim argumenti facti euacuat: nam in primis illa traditio, licèt non sit eiusdem rationis moralis, vel potiùs non habeat eandem vim ad effectum constituendi verum religiosum statum; quia vel non fit in religione ab Ecclesia approbata, vel non habet omnia vota substantialia coniuncta: nihilominus in sua intrinseca ratione, & substantia potest esse eiusdem rationis; vtraque enim est donatio habens eandem materiam, scilicet, propriam personam, & potest fieri tam integra, & plena ex intentione donantis ad omnia obsequia Dei, & religionis, vno modo, sicut alio; & eodem modo potest à religione acceptari. C Deinde licet Ecclesia non approbet illam traditionem in ratione professionis religiosæ, propter defectum votorum; nihilominus non reprobat, nec irritat illam, sed suæ naturæ illam relinquit. Nulla enim lex canonica proferetur, in qua talis oblatio sui nuda (vt sic dicam) id est; non firmata, & ornata per tria vota ab Ecclesia irritetur, vel prohibeatur. Ergo cùm de se sit bona, & ad Dei obsequium fiat, & in salutem spiritualem personæ sic se tradentis redundet, non est cur inualida iudicetur.

4. Instantia soluitur.

Responderi potest, esse inualidam, quia non est, qui acceptet nomine Dei, quod esset necessarium; quia hæc oblatio non fit homini in eius commodum, sed fit in honorem Dei. Sed contrà, quia D multæ religiones habent à Pontifice potestatem acceptandi conuersos sic se offerentes; non vt religiosos, sed vt Deo deuotos. Item ex natura rei videtur esse hæc potestas in ordinariis prælatis, si Pontifex illam non limitet, quod non fecit quoad hanc partem; & in religione similiter inuenitur talis potestas: quia cum illa fit contractus, & in illius vtilitatem cedit, licèt principaliter fiat in honorem Dei. Denique licèt daremus, nunquam esse validam ex defectu alicuius conditionis ab Ecclesia præscriptæ, ac requisitæ, vt validè fieret: nihilominus de se potest esse valida, etiamsi absque votis fiat, & Ecclesia posset non exigere talem conditionem, vt E necessariam ad valorem eius; & nihilominus sic facta non faceret personam inhabilem ad matrimonium ex intrinseca natura sua, sine adminiculo Ecclesiasticæ constitutionis, vt ostensum est: ac proinde rectè sequitur, neque nunc fieri illum effectum ex sola rei natura, vt etiam probatum est.

5. Prælati religio. habẽt potestatem accipiendi conuersos.

Potéstque amplius hoc declarari, ac confirmari; quia talis traditio per se, & vt distincta, & præcisa à voto castitatis, non obligat ad castitatem seruandam; ergo nec per se potest ab intrinseco valorem matrimonij impedire. Antecedens probatur primò à posteriori; quia aliàs religiosus peccando contra castitatem, præter malitiam contra temperantiam, duas haberet malitias, vnam contra religionem,

6. Sequitur ex prædicta sententia, in peccato religiosi

(c) 2007 Ministerio de Cultura

præter malitiam cōtra temperantiā, dari duas malitias, vnā contra religionem, & aliam contra iustitiā.

gionem, quia est contra votum, & aliam contra iustitiam, quia est contra donationem religioni factam: sicut coniux habens votum castitatis adulterium committens, præter intemperantiam, & sacrilegium, contra iustitiam peccat in alterum coniugem, cui iam suum corpus tradidit. Consequens autem est falsum; ergo & illud vnde sequitur. Minor probari potest ex communi consensu Doctorum, quos latè refert Sancius lib. 7. de Matrim. disp. 27. à n. 19. disputando de obligatione aperiendi in confessione circunstantiam voti simplicis, vel solemnis Ordinis sacri, aut professionis ex quibus quamplures docent, sufficere explicare circunstantiam voti absolutè, non explicando solemnitatem, nec modum solemnitatis, nec an votum fuerit bis, vel ter emissum. Et licèt alij dicant; aliquas ex his circunstantiis esse aperiendas, non fundantur in eo, quòd addant plures species malitiarum, sed vel in hoc, qnòd notabiliter aggrauant, vel pauci in hoc, quòd votum simplex, & solemne differant specie, quod est falsum, vt infrà ostendemus. Et quod ad præsens attinet, non ideo dicunt, multiplicari malitias in fornicatione religiosi professi, sed vnam tantùm ponunt, licèt alterius rationis esse fingant. Nullus ergo est, qui senserit plures esse malitias in fornicatione religiosi, præter eam, quæ est contra temperantiam, seu castitatem, & aliam contra votum, seu professionem. Est ergo vna tantùm malitia sacrilegij in tali actu. Et ratio non est alia, nisi, quia traditio per se non obligat ad seruandam castitatem, sed solùm votum.

Duplex tantùm malitia est in peccato religiosi contra castitatem.

7. Oppositum autem ex illa sententia sequi facilè probatur, quia traditio religiosi, & promissio castitatis, sunt actus inter se moraliter, ac realiter distincti; & inducunt obligationem pertinentem ad diuersas virtutes; votum enim inducit obligationem religionis, ac fidelitatis ad Deum, traditio iustitiæ ad religionem, cui se donauit. Vel, vt alij, volunt, erit etiam sacrilegij species diuersi, quatenus est contra specialem honorem Dei, vel contra nouum ius dominij illi acquisitum, simile illi sacrilegio, quod inuenitur in furto rei sacræ, vel in violatione templi: & ita erit in illo actu non tantùm duplex, sed etiam triplex malitia præter luxuriam; quæ omnia in moralibus absurda sunt. Ratio autem cur illa traditio non obliget specialiter ad castitatem, reddi potest, quia obiectum, seu materia illius traditionis, est ipsamet persona donantis, non in ordine ad non fornicandum, vel abstinendum ab vsu copulæ carnalis; quia licèt iste possit esse finis illius traditionis, non tamen est eius materia. Vnde sicut finis legis non cadit sub obligationem legis; ita nec ille finis talis donationis cadit sub obligationem ex ipsa donatione intrinsecè ortam. Alioqui ex illa traditione oriretur specialis obligatio ad vitanda singula peccata; quia sub finem illius traditionis cōprehenditur: nam ad cætera peccata vitanda ordinatur. Vnde tandem facilè probatur consequentia principalis argumenti, quia si fornicatio non est contraria intrinsecæ obligationi illius traditionis: ergo vsus matrimonij per honestam carnalem copulam multo minus erit illi contrarius. Ergo nec vinculum matrimonij est contrarium illi traditioni; ergo ex sola rei natura non irritatur ab illa, vel ab obligatione, quæ ex illa nascitur.

Finis legis nō cadit sub obligationē legis.

8. Confirmatur exemplo seruitutis.

Vltimò explicatur vis huius rationis, & assertio intenta ampliùs roboratur exemplo seruitutis contractæ per donationem, aut venditionem,

A vel similem contractum ipsius serui. Nam per illum contractum se priuat dominio suiipsius, & se donat alteri, & nihilominus inuito domino potest se validè tradere alteri coniugi per matrimonium; nec prior traditio inhabilitat personam ad secundam. ergo proportionali ratione dicendum est de religiosa seruitute ex tali traditione orta, non reddere ab intrinseco personam inhabilem ad se tradendum alteri per matrimonium. Antecedens supponimus, vt certum ex cap. 1. de Coniug. seruorum, & aliis. Consequentia verò probatur, quia in primis disparitas rationis non facilè redditur. Deinde, quia æquiparatio potest suaderi sufficienter, quia licèt Dominus acquirat

Traditio per seruitutem contracta non inhabilitat seruum ad matrimoniū validè contrahendum.

B ius in seruum, quoad opera ius, ita vt possit illo vt in omnem corporalem vsum prudentem, & sibi vtilem, & fortasse per matrimonium aliquo modo impediatur ab huiusmodi ministerio, cum aliqua domini incommoditate, vel minori vtilitate: nihilominus ius, & libertas matrimonij tanta est, támque naturalis, vt non potuerit quispiam vel coactè, vel etiam sua priuata voluntate tali potestate priuari, etiamsi in pœnam iustam, vel per venditionem parentis, vel per suam voluntatem seruus effectus sit. Vnde, quia seruitus, nec à iure, nec ab authoritate Reipublicæ cum illo rigore introducta est, nec fortasse introduci potuit; ideo non obstante priori traditione seruitutis, habilitas ad contrahendum matrimonium retenta est. Simili ergo modo, quādo aliquis se tradit in seruitutem religiosam, non statim ex vi sui priuati cosensus in illam traditionem, se reddit inhabilem, & impotentem ad se trahendum in matrimonium; nisi accedat Ecclesiæ authoritas, quæ illam inhabilitatem introducat; quia per illam traditionem non se obligat ex iustitia ad se abstinendum ab omni vsu corporis sui, qui aliquo modo possit impedire obsequium religionis exactissimum, & cum commoditate maxima religionis. Et ideo cum illa traditione non repugnat formaliter, & ex natura rei vinculum matrimonij.

9. Confirmatur vltimò.

Et confirmatur; quia coniugatus postquam D consummauit matrimonium, potest profiteri religionem de licentia alterius coniugis, cum aliis de iure requisitis, & tunc non dissoluitur vinculum matrimonij per traditionem religioni factam; ergo signum est, non habere inter se formalem, & intrinsecam repugnantiam: sunt enim hæ traditiones, seu vincula diuersarum rationum, & ad distinctos fines ordinum; non tamen sunt formaliter repugnantia, nec ad fines contrarios tendunt: & ideo sine adminiculo iuris, vnum non impedit, & irritat aliud, eo vel maximè, quod potestas matrimonium ineundi tam est naturalis, & ad commune bonum totius naturæ data, vt licèt possit homo sola voluntate sua se obligare Deo, ad non E vtendum illa, non tamen videatur, posse se priuare illa omnino, & inhabilem se ad matrimonium reddere sola sua priuata authoritate, nisi authoritas publica intercedat. Quia ius matrimonij ineundi magis videtur publicum totius naturæ ius, quàm indiuidui; quia ad conseruationem speciei ordinatur. Et ideo licèt possit homo pro suo arbitrio non vti illo iure, & potestate; non tamen se omninò illa potestate priuat, sine adminiculo publicæ potestatis. Imò videtur fuisse necessaria potestas supernaturalis data Ecclesiæ; quia nec naturalis potestas humana potuit introducere seruitutem, quæ libertatem, & potestatem ad contrahendum vinculū matrinonij auferret: vt D. Thomas, & Theologi sentiunt in 4. dist. 36. Nec etiam in

Vt introducatur inhabilitas ad matrimoniū contrahendum, requiritur publica authoritas, & non sufficit priuata.

D. Thom.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

in lege veteri videtur fuisse talis potestas etiam in ordine ad spiritualem seruitutem, vt in lib. sequenti videbimus.

10. Quorundã opinio partim approbanda.

Hinc tandem aliqui graues, & antiqui authores, licèt dixerint, votum castitatis fieri solemne per traditionem, quam habet adiunctam, nihilominus addiderunt, illam traditionem non dirimere matrimonium subsequens ex vi iuris naturalis, seu diuini, sed Ecclesiastici; ac subinde non solemnizare votum ex natura sua, sed virtute constitutionis Ecclesiæ. ita sentit Altisiod. lib. 3. sum. tract. 28. cap. 2. q. 3. §. *Quod votum solemne*. Et idem tradunt Ioan. Andr. Anchar. Dominic. & Archidiac. in cap. vnico de Voto. in 6. & Card. in Clement. vnic. de consanguinit. q. 24. Hæc tamen sententia parum differt à nostra, & communi, quam in cap. sequenti trademus: immeritò tamen tribuit irritationem matrimonij traditioni potius, quàm voto, cùm iura aliter loquantur, vt in sequenti capite ampliùs explicabimus. Fundamenta verò prioris sententiæ non indigent peculiari responsione: nam primum expeditum, & impugnatum est exemplo seruitutis; quod ostendit, non omnem traditionem vnius rei, vel personæ ad aliquos vsus, impedire traditionem eiusdem personæ ad vsus alterius rationis, & ordinis; quia possunt non habere formalem oppositionem contradicentem, vt contingit in seruitute, & matrimonio: & idem est in præsenti, sola natura rei spectata. Ad alteram rationem respondemus, concedendo esse possibilem talem traditionem, sed non absque adminiculo voti authoritate Ecclesię solemnizati, vt mox explicabimus.

Altisiodor. Ioan. Andr. Anchar. Dominicus.

Caput X.

De solemnitate voti castitatis religiosæ, eiúsque origine vera sententia.

1. Quid sit substantialis solemnitas voti castitatis. Vera sententia.

Aliorum opinionibus repudiatis, superest, vt tertiam, quæ communior est, & nobis omnino vera videtur, proponamus. Et in primis dicimus, votum castitatis religiosæ esse solemne præter vim irritandi præcedens matrimonium ratum, de qua lib. 9. nihil aliud addere, quàm esse votum, non solùm prohibens, sed etiam irritans matrimonium subsequens, ac subinde solemnitatem voti substantialem, de qua nunc agimus, nihil aliud esse, quàm moralem efficaciam voti castitatis ad habilitandam perpetuò personam, ne validum matrimonium contrahere valeat. ita docent authores omnes in sequenti corollario allegandi. & sumitur ex cap. vnic. de voto, in 6. & ex cap. *Rursus*. qui cler. vel vouent. & ex multis Decretis 27. q. 1. Et sequitur ex impugnatione aliarum opinionum; quia sine efficacia ad irritandum perpetuò subsequens matrimonium, votum castitatis non est solemne: sed votum simplex castitatis habere potest omnia alia, quæ habet solemne, præter hanc efficaciam, scilicet, quamcunque externam solemnitatem, seu ritum emittendi votum, & adiunctam traditionem, & quicquid aliud cogitetur. Ergo primaria differentia inter votum simplex, & solemne, in dicta efficacitate posita est; ergo illa est voti solemnitas substantialis, quia sine illa non erit solemne, & cum illa non potest non esse solemne.

2. Tribuimus autem hanc efficacitatem voto castitatis potius, quàm traditioni religiosæ: prout

A est actio, & donatio à promissione distincta. Tum quia ita loquuntur iura, & Doctores communiter: tum quia prima prohibitio contrahendi matrimonium, non est à traditione, vt probatum est, sed est à voto castitatis: irritatio autem adiungi solet prohibitioni lex enim, quæ prohibet, eadem irritare solet, quando maiore rigore, & efficacioribus verbis fertur. Vnde si lex de se tantùm prohibens, fiat irritans; quodammodo solemnizari dici potest: & hic modus loquendi in his votis introductus est. Tum præterea, quia in sacra clericorum ordinatione, non ordinatio, sed votum censetur inhabilitate personam, vel immediatè lex ipsa canonica, si fortasse ab aliquo malitiosè votum non emittatur. Ergo

Cur efficacia inhabilitandi potiùs tribuatur voto castitatis, quàm traditioni.

B idem censendum est de Voto castitatis religiosæ: nam d. cap. vnicum, eodem modo de vtroque loquitur. Et in hoc est maior ratio; quia nunquam inhabilitas inducitur, nisi mediante voto. Vnde si quis profitendo religionem, haberet animum verè se tradendi religioni, non verò vouendi, nec se obligandi ad castitatem, non fieret inhabilis ad matrimonium, etiamsi ponamus traditionem sic factam fuisse acceptatam, & validam. E contrario verò, etiamsi traditio non præcedat, nec adiungatur, per solum votum castitatis emissum in manu Episcopi, & per illum acceptatum, posset Ecclesia inhabilitare personam ad matrimonium, & fortè aliquando fecit, vt infrà videbimus. Ergo votum ipsum

Quid si quis non habeat animũ vouendi.

C sub tali lege factum, est quod irritat: quamuis de hoc non est multum contendendum: quia ad modum loquendi pertinere videtur.

3. Vltimò verò circa hanc assertionem obseruare oportet, votum ipsum solemne considerari posse, vel in fieri, vel in facto esse: & in fieri esse actum ipsum promittendi sufficienter exteriùs expressum, & acceptatum sub tali instituto, seu constitutione Ecclesiæ: at verò in facto esse, seu permanenter esse vinculum, quo vouens ligatus, seu obligatus manet. Sicut matrimonium in fieri est ipse consensus, verbis, vel signis expressus, & acceptatus: & in facto esse, est vinculum inter coniuges permanens. Et similiter irritatio matrimo-

Votum solemne potest considerari vel in fieri, vel in facto esse.

D nij potest esse vel actualis, quæ solùm fit, quando matrimonium irritum attentatur: vel permanens per modum habitus, & sic est inhabilitas inducta in personam ad validè contrahendum. Votum ergo solemne propriè sumptum pro ipso actu vouendi, rectè dicitur esse solemne per efficaciam, quam à lege recipit ad inhabilitandam personam, quasi effectiuè, inducendo in illam talem inhabilitatem. Et hoc modo de voto solemni loquimur: & in eodem sensu de illo dicunt Theologi, inhabilitatem hanc non esse voti solemnitatem, sed effectum: & propterea nos, non de inhabilitate, sed de virtute inducendi inhabilitatem locuti sumus. Si autem loquamur de voto in facto esse, id est, de vin-

E culo per actum vouendi inducto, sic dici potest, votum ipsum formaliter inhabilitare personam ad matrimonium; quia ex tali actu vouendi tale relinquitur vinculum in persona, vt non solùm liget, & obliget ad non contrahendum, sed etiam inhabilem ad talem contractum reddat. Et sic inhabilitas ipsa potest dici esse ipsa solemnitas voti in eo sensu accepti, id est, vinculi ex voto relicti. At verò irritatio, quæ fit, cùm tale matrimonium attentatur, fit effectiuè moraliter ab actu vouendi, quamuis remotè; proximè verò, & formaliter (vt sic dicam) prouenit à tali vinculo, & ligamine personæ: atque hoc etiam modo actualis irritatio matrimonij, non est solemnitas voti, vt habitualiter permanentis, sed est effectus eius, vt constat.

Similis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

4\. Traditio etiã sumi potest vel in fieri, vel in facto esse.

Similis distinctio animaduerti potest in traditione, quę in professione religiosa interuenit: nam potest etiam in fieri, & in facto esse considerari; & priori modo est actus ille, quo aliquis se religioni donat: posteriori autem modo est ipsa seruitus permanens, quæ in tali persona, respectu religionis manet. Vnde dicunt aliqui, traditionem priori modo sumptam esse ipsummet votum solemne; & consequenter posteriori modo acceptam; esse effectum voti solemnis. quia traditio in facto esse est effectus actualis traditionis, vt per se patet: ergo traditio priori modo sumpta erit ipsum votum solemne. Sed illud prius falsum est: nam votum solemne castitatis & donatio sui, quam religiosus facit religioni, actus sunt distincti (vt dixi) & ideo traditio in facto esse non est effectus voti solemnis, præsertim castitatis; quia tale votum nullum dominium transfert in religionem, sed solum ita obligat personam Deo, vt irritet contrarium factum, quoad matrimonij vinculum. Et ideo ipsa traditio non potest dici formaliter solemne votum, sed esse cum illo: vt loquitur D. Thomas quodlib. 3. art. 18. Vel etiam dici potest, illud cum traditione professionem religiosam quasi componere, & ideo in tali professione formaliter includi, vt infrà suo loco latiùs dicemus.

Votum solemne castitatis, & traditio sui actus sunt distincti.

D. Thom.

5\. Assertio secunda.

Dicendum est secundò (& sequitur ex dictis) solemnitatem voti castitatis solo iure Ecclesiastico esse institutam. Hoc latè in superioribus authoritate Pontificum probatum est, & virtute asseritur ab omnibus, qui dicunt professionem religiosam à solo iure Ecclesiastico habere vim irritandi matrimonium perpetuò. Nam ostensum est votum solemne, & simplex tantum in hac virtute differre: nam in omnibus aliis rebus conuenire possunt, in obligatione ad Deum, in adiuncta traditione, in ritu, & forma exteriùs vouendi, & si quid aliud excogitari potest. Vim autem illam esse tantùm à iure Ecclesiastico, docent ex Theologis Altisiod. lib. 3. sum. tract. 28. cap. 2. quæst. 3. Scot. 4. dist. 38. q. vnic. Palud. q. 4. art. 2. & supplement. Gabr. a. 3. vt suprà citaui, & Richard. etiam ibi, art. 7. qu. 2. ad 3. dicit, votum solemne irritare subsequens matrimonium. *Quia iura non tantùm prohibent tales personas contrahere, sed etiam decernunt, & constituunt eas illegitimas ad contrahendum.* Vnde ne sibi sit contrarius, cùm dicit in corpore eiusdem quæstionis, votum solemne irritare subsequens matrimonium ratione traditionis, exponendus est, solùm intellexisse traditionem esse fundamentum congruentissimum, quod Ecclesiam ad illud impedimentum instituendum induxit: quod facilè credi potest, & fortasse multi ex authoribus capite præcedenti allegatis in eodem sensu locuti sunt. Præterea docent idem Caiet. 2. 2. q. 88. a. 7. Idem tenet Henriq. quodlib. 5. q. 28. & 38. Gerson tract. de Matrim. 1. p. Alphab. 25. lit. I. Abul. Num. 30. q. 59. Aluar. Pelag. lib. 1. de Planct. Eccles. cap. 26.

Altisiod. Scot. Paludan. Gabriel. Richard.

Caietan. Henriq. Gerson. Abul. Aluar. Pelag.

6\. Gloss.

Ex iuris peritis autem tetigit hanc sententiam Gloss. 27. q. 1. in principio quæstionis. vers. *Quod vouentes.* & cap. 1. vers. *sub testimonio.* Sed non perstat in sententia; nunc enim negat, nunc verò affirmat. Sic etiam glossa in cap. *rursus.* qui clerici, vel vouentes. vers. *Apud Deum.* priùs hanc sententiam docet; postea verò in extremum errorem inclinat, dicens cum Hugone, omne votum castitatis, quantumuis simplex, irritare ex natura sua matrimonium subsequens, quod & falsum, & erroneum est, vt suo loco infrà dicemus. Apertiùs hoc docet glossa in cap. vnico de voto in 6. in notat. 1. post casus propositionem, & Hostiens. in sum. lib. 4. tit. qui clerici, vel vouent. n. 4. idem, & cum eo Abbas, & multi alij in d. c. *rursus.* Item Ioan. Andr. Dominic. & alij, in d. c. Vnico, quos cum multis aliis refert Sancius d. lib. 7. disp. 26. nu. 2. vbi etiam summistas allegat. Et ex modernis latè illam tuetur Medin. d. lib. 4. de Cont. Sacerd. controuers. 7. cap. 22. 31. & sequentib. Hugol. de Sacram. tit. de Matrim. c. 19. n. 5. Azor tom. 1. lib. 12. c. 6. q. 1. 2. & 3. Plat. de bono stat. religiosi c. 21. in fin. Basilius Ponce in lib. de Var. quæst. 3. Scholast. cap. 4. & 5. Alex. Pezant. in addit. ad 3. p. qu. 53. disp. 1. Lessius lib. 2. cap. 40. dubit. 19. num. 141. & Garcia de Benef. 7. part. cap. 10. à n. 52. plures alios referens. Denique Bellarm. lib. 2. de Mon. c. 32. ad 2. probabilem putat hanc sententiam, licèt illam oppositæ non præferat, quia rem ex professo non disputat.

Hostiens. Abbas. Ioan. Andr. Dominic. Medin.

Hugol. Azor. Plato. Basilius. Pezantius. Lessius. Garcia. Bellarm.

Ratione denique probatur ex dictis, quia in quocunq; voto castitatis irritante matrimonium subsequens, præter constitutionem Ecclesiæ, tria tantùm spectari possunt, scilicet, vel traditio, vel promissio perpetuò seruandi castitatem ab illo momento: vel consecratio, sub qua omnem externam benedictionem aut cęremoniam, aut testium multitudinem (si exigatur) aut quamcunq; aliam similem solemnitatem comprehendimus. Sed nihil illorum per se, & ex natura sua irritat matrimonium subsequens: nam de traditione, & consecratione, seu exteriori forma profitendi, iam id ostensum est. Idémque est de promissione, vt certum supponimus, quia tota vis talis promissionis in voto simplici castitatis inuenitur; & tamen per se non reddit personam ad matrimonium inhabilem, vt supponimus, & infrà lib. 9. ostendemus. Neque etiam id faciunt ex iure diuino positiuo (vt sensit Almai. tract. de Potest. Eccles. cap. 15.) quia tale ius diuinum nec scriptum est canonicè, nec aliqua Patrum, & Ecclesiæ traditione ostendi potest. Relinquitur ergo, vt ex solo iure Ecclesiastico id proueniat.

7\. Probatur ratione.

Almain.

8\.

Idem autem dicendum est de omnibus illis, etiamsi simul concurrant, & vniantur. Primò, quia sicut in singulis illis partibus nihil inuenitur, quod ex se dirimat subsequens matrimonium, ita neque in aggregato illarum reperitur; vt eisdem argumentis, & discursibus probari potest; & propria ratione, quia illa tria simul sumpta non inducunt aliquem effectum repugnantem per se valori matrimonij. Nec est, vnde in illo aggregato resultet maior virtus ad maiorem, vel nouum effectum moralem efficiendum, cùm tantùm se habeant, vt plures circunstantiæ morales, quæ malitiam actus augere possunt, non verò illum irritare. Secundò, quia potest fieri per Ecclesiæ constitutionem, vt concurrentibus illis tribus, persona non maneat inhabilis ad subsequens matrimonium, & valorem eius. Sicut iam magna ex parte fecit; & posset id facere, addendo quamcunque externam solemnitatem, aut benedictionis, & traditionis ac voti perpetuitatem; nulla enim repugnantia in hoc ostendi potest. Imò ita fuisse olim vsitatum in Ecclesia, multi viri docti existimant, & videtur posse colligi ex multis Conciliorum, & Patrum decretis, quæ Gratianus dist. 27. & 27. qu. 1. refert. Sed de illa consuetudine dicturi sumus inferiùs. Denique, quia votum castitatis religiosæ, quatenus tale est, non inducit suam obligationem, nec vllum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vllum effectum, nisi professio valida sit. Vt rectè docet Paludanus, & supplementum Gabrielis suprà; quia est veluti annexum tali statui, & traditioni, quæ in illo fit. Et ideo dixi, *quatenus tale est*, quia si profitens habeat intentionem se obligandi ad castitatem; etiamsi contingat, professionem non esse validam: tunc non subsistente professione, obligabit votum illud, vt omnino priuatum, & simplex; non vt votum castitatis religiosæ, quod annexũ est professioni validæ. At professio, & virtus, ac efficacia eius pendet ex acceptatione Ecclesiæ: nam acceptare personam religiosam hoc vel illo modo, vel in ordine ad hos, vel illos morales effectus, pendet ex institutione Ecclesiæ. Ergò hæc etiam inhabilitas tota resoluitur in Ecclesiæ institutionem.

Votum castitatis religiosæ si professio non sit valida, manet simplex, ac proinde non reddit personã inhabilem ad matrimonium.

9. Argumenta in contrarium. *Soto.* *Primum.*

Contra hanc assertionem tenent authores allegati, qui solemnitatẽ ponunt in traditione, quæ ex natura sua irritat matrimonium subsequens. Ex quibus Soto in lib. 7. de Iust. q. 2. a. vlt. contra illam arguit. Primò, quia sequitur posse Papam, dispensare in voto solẽni castitatis, quod magnum reputat inconueniens. Secundò, quia aliàs votum solemne religionis irritaret præcedens matrimonium ratum, non consummatum ex sola institutione Ecclesiæ, & non ex natura rei, ac iure diuino. Consequens est falsum; quia Ecclesia non habet potestatem dissoluendi vinculum matrimonij rati, quod ab ipso Deo institutum est. Tertiò, quia non potest Ecclesia reddere inhabilem personam ad matrimonium per solã legem vel præceptum suum. Nam licèt Pontifex prohibeat alicui, ne vxorem ducat, si contrahat, licèt peccet, matrimonium tenebit. Ergo non potest intelligi, quòd sola Ecclesiæ constitutio illum effectum inducat: ergo neque quòd illam voto castitatis tribuat. Quartò, quia alias posset Ecclesia facere, vt religiosi professi non essent inhabiles ad matrimonium, quod est absurdum.

Secundum. *Tertium.*

10. *Quartum.* Solutio argumentorũ. Papa potest dispensare in voto solemni castitatis.

Sed hæc parum cogunt. Ad primum enim concedimus sequelam: nam consequens est verissimum; quod in sequentibus circa professionem religiosam, & circa singula vota solemnia ipsius ostendendum est. Imò inde argumentum retorquemus, quia Ecclesia potest dispensare voto solemni, vel tollendo omnino votum, vel saltem tollendo eius solemnitatem; ergo signum est, solemnitatem istam non esse de iure diuino. Quod argumentum ad hominem fortasse efficax est; an verò absolutè concludat, suo loco dicemus. Ad secundum etiam concedimus sequelam; & negamus consequens esse falsum. Ad probationẽ autem dicimus, licèt matrimonium sit ex institutione diuina; nihilominus, quandiu non est consummatum, esse dispensabile per Ecclesiam, quatenus in re ipsa media voluntate humana contrahitur. Et præsertim potest medio statu religioso dissolui, propter maius animæ bonum; quia status religiosus etiam est ex diuina institutione, licèt modus eius ex humana Ecclesiæ traditione pendeat, quæ potest talem conditionem, seu virtutem tali statui conferre; quod postea in particulari tractandum est. Ad tertium respondemus, primam propositionem esse falsissimam: nam Ecclesia sola sua lege facit inhabilem ad matrimonium clericum in sacris, licet ipse votum castitatis emittere nolit, vt sine controuersia omnes Theologi docent, & sumitur ex Conc. Tridentino sess. 24. c. 9. Probatio etiam nullius est momenti: nam licèt non omnis lex prohibens sit irritans, nihilominus potest Ecclesia irritare aliquos actus quos prohibet, & id facit, quando sufficienter in lege sua declarat: vt in lib. 6. de Legibus dictum est.

Quid si clericus in sacris votum castitatis nolit emittere.

11. Ecclesia duobus modis potest facere verũ religiosum habilem ad matrimonium.

Ad quartum concedimus sequelam. Ad maiorem verò declarationẽ consequentis aduertimus, duobus modis posse intelligi Ecclesiam facere, vt verus religiosus nõ sit inhabilis ad matrimonium. Primò antecedenter, vt sic dicam, id est, in ipsamet institutione status religiosi, ordinando, vt sine tali inhabilitate cõstituatur. Secundò, consequenter, id est, faciendo habilẽ ad matrimonium eum, qui iam per statum religionis, quem assumpserat, factus fuerat inhabilis. Priori modo concedimus, posse Ecclesiam instituere statum verũ religionis, qui non habeat hanc proprietatem inhabilitandi ad matrimonium personam illum assumentẽ. Imò hanc fuisse primitiuæ Ecclesiæ consuetudinem, multi existimant, quod postea accuratiùs inuestigabimus. Et Gregor. XIII. in priori bulla suprà citata, qua institutum Societatis confirmat; sine hoc effectu, vel impedimento matrimonium irritante, verum statum religiosum in illa esse institutum, quoad aliquas personas declarauit: vnde idem facere posset Ecclesia in quacunque religione, & in omnibus illis. Quia verò ad Ecclesiæ pulchritudinem, & perfectionem spectat, vt in ea sit ille status cum omnibus gradibus, & ornamentis perfectionis; ideo nunquam Ecclesia ita vtetur illa potestate (quę ad ædificationem, & non ad destructionem data est) vt in nulla religione illum modum religiosi status permittat. Sicut etiam potest ab omnibus clericis illud genus solemnitatis, & inhabilitatis auferre: nunquam verò faciet, quoniam honestati, & sanctitati Ecclesiastici status non conuenit & ideo Spiritus sanctus, à quo Ecclesia regitur, non permittet.

12. Circa posteriorem autem modum faciendi habilem ad matrimonium eum, qui per præcedentẽ professionem religiosam inhabilis factus fuerat, dicimus, hunc modum difficiliorem esse. Sicut difficilius est latam legem, aut votum factũ tollere, quàm illud prius nõ facere, omnis enim mutatio periculosa est, & non fit sine incommodo aliquo, nisi manifestè sit à malo ad bonum, vel à minori bono ad maius; nihilominus tamẽ ille modus non est impossibilis, quia saltem per dispensationẽ fieri potest, vt dictum est, & interdum factum esse legimus, non solùm cũ persona priuata, sed etiam cum tota aliqua communitate: vt cũ aliquibus religionibus militaribus. Et sine dubio Põtifex idem facere nunc posset cũ militibus sancti Ioãnis, non solùm ordinãdo, vt qui in posterũ religionẽ professi fuerint, & validè, & licitè vxores ducere possint, sed etiã iam professis idem concedendo, si iusta, & vniuersalis causa subsit. An verò talis dispẽsatio, vel mutatio facta sine causa valeat, postea diligentiùs tractabitur. Nũc breuiter dico, quoad obligationẽ ex proprio voto profectã tollendam, non fore validã, vt in materia de voto dixi: quoad obligationẽ autẽ inhabilitatis valiturã esse, etiamsi indebitè fiat: quia quod illam partem est dispensatio in solo iure Ecclesiastico, vel eius mutatio quæ valida est, etiamsi absque rationabili causa fiat, vt in materia de legibus dictum est.

CAPVT XI.

Nonnulla corollaria ex præcedenti resolutione inferuntur, quibus & res ipsa magis exponitur, & aliqua dubia explicantur.

Ex

(c) 2007 Ministerio de Cultura

1. Primum corollarium. Votũ potest fieri ex solẽni simplex, per extrinsecã mutationẽ solam

EX dictis in præcedenti capite infertur primò, idem votum in se immutatum manens, fieri posse ex solemni simplex, & ex simplici solemne, independenter à voluntate vouentis. Probatur ex proximè dictis: nam votum castitatis militum sancti Ioannis, nunc est solemne; & si Pontifex nunc ferret legem, vt talis professio, siue iam facta, siue in posterum facienda non irritaret matrimonium subsequens, votum illud desineret esse solemne; quia non redderet personam ad matrimonium inhabilem; sine qua conditione, seu virtute, nullum est votum continentiæ propriè solemne, vt dictum est. Et ratio est, quia hæc solemnitas pendet ex lege Ecclesiæ, quæ lex licèt quoad inducendum inhabilitatem, supponat voluntatem, vel assumendi sacrum ordinem, vel viuendi in tali religioso instituto ab Ecclesia approbato; nihilominus in sua duratione, vel in ablatione legis, & effectus eius non pendet ex voluntate, vel intentione vouentis. Et ideo solemnitas voti, seu virtus ad inhabilitandam personam, præcipuè est in lege. Et licèt dicatur esse in voto morali modo, reuera non addit illi nisi denominationem extrinsecam; & ideo sine mutatione intrinseca voti, vel vouentis, per ablationem legis auferri potest.

2. Votũ potest fieri ex simplici solẽne. Notandum circa vota Societatis Iesu.

Et eadem ratione fieri potest votum ex simplici solemne, sine noua voluntate, aut intentione vouentis. Quod explicare possumus in votis simplicibus Societatis: nam à principio ex duplici capite fuerunt simplicia. Vnum est, quia non reddebant personam inhabilem ad matrimonium. Aliud est, quia non erant annexa traditioni omnino perpetuæ, & indissolubili ex vtraque parte, religionis; videlicet, & religiosi, sed tantùm ex parte religiosi, manente potestate in religione ad dissoluendum vinculum, & dimittendi religiosum ex iustis causis. Quoad priorem autem partem diminuta est, (vt ita dicam) simplicitas voti castitatis talis instituti; quia iam illud votum reddit personam inhabilem ad matrimonium, quandiu votum permanet; per Bullam Gregor. XIII. *Ascendente Domino*. quæ statim, ac lata est, habuit effectum non solùm in his, qui post illam votum illud castitatis emiserunt, sed etiam in illis, qui absque illo impedimento religiosi erant: vt ex tenore ipsius Bullæ manifestum est, & in proprio tractatu in sequenti tomo ostendimus. Quoad alteram verò partem posset etiam nunc illa conditio compleri per legem Pontificis auferentis à Societate potestatem dimittendi eos, qui post biennij probationem, vota in ea legitimè emisissent, si Apostolicæ sedi ita expedire videretur. Non est enim dubium, quin hanc habeat potestatem; quia vota illa ex parte materiæ & ex genere suo perpetua sunt; & similiter ex parte religiosi, vt perpetua emittuntur: & traditio, cui annectuntur, ex parte eiusdem irreuocabilis est; ergo Pontifex potest illam facere irreuocabilem ex parte religionis, tanquam supremus eius pastor & legislator. Ergo tunc in illo voto castitatis compleretur ratio voti solemnis: nam haberet omnes conditiones necessarias, quas tale votum solemne postulat. Sicut è contrario, si nunc Papa mutaret in hac parte iura aliarum religionum, & statueret, vt omnes possent religiosos, etiam antea professos, propter crimina incorrigibilia liberos dimittere à vinculo professionis, & ab omnibus votis, vota priùs solemnia desinerent esse solemnia; quia ex tunc non essent absolutè perpetua, sed sub illa cõditione, nisi iustè dimittantur; vel quandiu in eo statu retenti fuerint. Et hoc corollarium doctè attigit Basilius in d. q. cap. 5. in fine. *Basilius.*

3. Obiectio contra hanc resolutionẽ. *D. Thom.*

Sed obiici potest contra resolutionem hanc, quia votum solemne magis obligat, quàm simplex: vt docet D. Thomas 2. 2. q. 88. a. 7 ad 1. & in 4. dist. 38. q. 1. a. 3. quæstiunc. 3. ad 1. Sed omnis voti obligatio pendet ex intentione vouentis. Ergo impossibile est, votum fieri ex simplici solemne sine noua intentione, & voluntate vouentis; ac proinde fieri non potest per extrinsecam mutationem solam. Et eadem ratione, nec è conuerso poterit sine consensu vouentis votum solemne fieri simplex; quia oppositorum eadem est ratio. Et augetur difficultas, quia vota, quæ in Societate fiunt à Coadiutoribus formatis, & à fortiori post integram probationem, ideo non sunt solemnia, sed simplicia; quia ex intentione vouentium, & acceptantium fiunt, vt simplicia, & non vt solemnia. Hæc enim ratio redditur in declarationibus nostrarum constitutionum 5. p. cap. 4. litera A. his ferè verbis: *Non sunt solemnia, sed simplicia, licèt multi adsint, quando emittuntur: quandoquidem intentio emittentis, & admittentis iuxta traditam a Sede Apostolica facultatem, hæc est, vt neque emittantur, nec admittantur, vt solemnia.* Quæ ratio videtur approbari à Gregorio XIII. in d. Bulla, *Ascendente Domino*, dicente: *Tum ex constitutionum præscripto, tum ex vouentis, & admittentis intentione, esse simplicia.* Et præterea etiam in emissione talium votorum ex præscripto earundem constitutionum adduntur illa verba: *Omnia intelligendo iuxta ipsius Societatis constitutiones.* Ergo solemnitas, vel simplicitas voti multum pendet ex explicita, vel implicita intentione vouentis; & consequenter illa non adhibita, seu mutata, non potest talis mutatio fieri. *Greg. XIII.*

4. Respõdetur ad obiectionem.

Ad obiectionem respondeo, obligationem voti in tantum pendere ex voluntate vel intentione vouentis, in quantum in eius libertate est emittere, vel non emittere votum, quia votum non potest obligare, nisi sit; non erit autem, nisi voluntas velit. Tamen posito voto, quòd illa obligatio maior, vel minor sit, non pendet ex nouo consensu vouentis, sed oriri potest ex aliis circunstantiis, vel extrinsecis præceptis. Et sic rectè intelligitur, quod dicit Pontifex in cap. *rursus*. qui cler. vel vouent. votum simplex, & solemne æquè obligare apud Deum, vtique quoad obligationem, quæ præcisè oritur ex voluntate emittendi votum, & ex promissione voluntariè facta: nam si ex parte voluntatis, & promissionis est æqualitas, obligatio voti inde orta æqualis est, quantum est ex vi voti siue publicè, siue occultè, siue solemne, siue simplex fiat. Nihilominus tamen ex circunstantiis poterit crescere, vel minui obligatio independenter à noua voluntate vouentis: vt v. g. votum solemne propter circunstantiam personæ, vel magis sacræ, vel in digniori statu constitutæ, & similium, poterit magis obligare; & voti transgressio in tali persona erit maior, etiamsi vouens nolit: quia posito voto, illud augmentum naturaliter consequitur ex aliis circunstantiis. Et illud augmentum interdum erit intra eandem speciem, vt Caiet. d. art. 7. dixit: aliquando esse poterit scandali, vt dixit Magist. in 4. dist. 38. nonnunquam verò erit alterius speciei particularis, ortæ ex violatione voti, vt solemne est. Vt qui peccat contrahens matrimonium, post votum solemne castitatis, grauiùs peccat, quàm post simplex; quia grauius peccatum *Caiet. Magist.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Grauiùs peccat qui violat votũ solẽne, quàm simplex castitatis contrahẽdi matrimonium.

tum est facere actum irritum, quàm tantùm prohibitum. Ita ergo votum solemne dicitur magis obligare ex circunstantia personæ, vel alterius legis ponentis impedimentum; & ideo potest crescere obligatio addita lege extrinseca solemnizante votum. Ex hac igitur parte non repugnat votum transferri ex solemni in simplex, & è contrario, sine nouo consensu, vel alia intrinseca mutatione vouentis.

5. Ad confirmationem respondeo, aliud esse loqui de voto in fieri, seu de ipsa emissione voti; aliud verò de voto iam facto. Cùm ergo fit votum, fit simplex, vel solemne, iuxta intentionem vouentis: & hoc tantùm ex allegatis verbis vel Pontificis, vel declarationum Societatis colligitur. Non est autem existimandum esse necessarium ad votum solemne, vel simplex emittendum, vt cùm emittitur, fiat cum intentione formali, & (vt ita dicam) in actu signato simplicitatis, vel solemnitatis voti: sed virtualis intentio sufficit, qualis in illis verbis continetur; omnia intelligendo iuxta ipsius Societatis constitutiones. Non enim omnes, qui vouent, sciunt discernere, an simplicia, vel solemnia vota emittant: & qui id norunt, non semper de illis votorum proprietatibus cogitant, quando vouent, vel profitentur; vel quouis modo religioni alicui incorporantur. At verò virtualiter, & quasi in actu exercito vouens, qui tantùm intendit promittere Deo, eo ipso habet intentionem virtualem votum simplex emittendi. Si autem vult obligari Deo in tali religione, iuxta regulam, vel institutum eius, eo ipso intendit facere votum simplex, vel solemne, prout regula, vel instituti ratio postulauerit. Sic ergo in Societate dicuntur vota Coadiutorum ex ipsa intentione vouentis, & acceptantis, esse simplicia; quia ex vi instituti non fiunt, vt absolutè perpetua, nec cum vinculo ex vtraque parte dissolubili. Nam Prælatus ita illa acceptat, vt reseruet sibi potestatem dimittendi liberum religiosum; si aliquando instituti ratio id postulauerit, & vouens illi conditioni se voluntariè subiicit, cùm vouet. At verò, licèt votum in principio ea intentione factum sit, & ideo fuerit simplex; nihilominus potest in solemne postea mutari independenter à noua voluntate, seu intentione vouentis. Quia supposito priori voto in tali statu religioso, in quo non erat inductum impedimentum irritans matrimonium subsequens, potest Pontifex propter bonum talis religionis, & statum eius illud inducere, sine nouo consensu singulorum: præsertim consentiente, & postulante ipsa religione. Et similiter posset Pontifex potestatem illam dimittendi à religione auferre, si expedire iudicaret. Nec ad id esset necessarius consensus ex parte religiosorum; cùm id non adderet eis obligationem, quæ iam ex parte illorum erat perpetua, & potiùs in eorum fauorem redundaret.

6. *Secundum corollariũ. Votum simplex, & solẽne nõ differunt specie. D. Thom. Caietan. Petr Ledesm. Garcia Medin.*

Secundò principaliter sequitur ex dictis, votum simplex, & solemne non differre specie, sed tantùm in morali quadam proprietate; quæ accidentalis, & extrinseca respectu substantiæ voti existimari debet. Contrarium huius illationis sensit D. Thomas in 4. d. 38. q. 1. a. 2. quæstiunc. 2. Veruntamen assertio posita communiter recepta est; tenuit illam Caietan. 2. 2. q. 88. a. 7. in fin. Et sequitur Petr. Ledesm. de matrimonio. q. 53. a. 2. dub. vnico. ad 4. Garcia de Benef. 7. p. cap. 10. num. 56. & omnes, qui solemnitatem voti à constitutione Ecclesiæ oriri docent, Idémque licèt diuerso modo, docet Medin. suprà cap. 38. Consentit Azor d. lib. 12. cap. 6. quæst. 8. quamuis in principio Caietano contradicat, & cum Medina sentiat. Illi enim distinguunt duplex votum simplex, vnum de futuro, & aliud de præsenti; quæ dicunt specie differre: quia primum est tantùm promissio; secundum verò traditionem includit, quæ differt specie à promissione. Rursus verò votum de præsenti distinguunt in simplex, & solemne; & sic concedunt non differre specie. Et in hac parte sententiam hanc videtur approbare Sanchez lib. 7. disput. 25. num. 4. 5. & 6. nam ibi tria infert Corollaria, quæ illam doctrinam continent, & tandem in fine approbat. Sed clariùs illius expressit eodem lib. 7. disp. 27. n. 18. & 27. & sequitur etiam Vasquez tom. 2. in 3. p. disput. 124. cap. 5. num. 96. *Sanches. Vazq.*

7. Contraria verò sententia mihi semper displicuit, vt sæpe in superioribus tetigi. Tum, quia loquendo de voto castitatis, impossibile est in eo distinguere vota simplicia specie diuersa; quia omne votum simplex est pura promissio, vnde si sit eiusdem materiæ, semper erit eiusdem speciei: nam vtrumque de futuro, quoad implementum eius, vtrumque est de præsenti, quoad obligationem, quam inducit. Tum etiam, quia nullum votum quatenus est votum, est essentialiter traditio, sed illam coniunctam habere potest: vt in superioribus dixi, ex traditis in lib. 1. de voto. cap. 14. Quòd autem votum castitatis habeat, vel non habeat coniunctam traditionem, non facit distinctionem specificam, cùm traditio extrinsecè adiungatur, & ad summum esse possit, vel materia, vel effectus eius, vt in superiobus explicaui. Vnde non rectè Soto d. lib. 7. q. 2. a. 5. ad 1. quem aliqui moderni sequũtur, ex eo, quòd traditio, & promissio specie differunt, inferunt votum solemne, & simplex differre specie. Nulla enim est illatio; cùm traditio nec sit votum, nec differentia voti solemnis. Ideòque meliùs Valentia tom. 3. disp. 6. q. 6. puncto 5. §. *Vltimo.* nobiscum in hac parte sentiens, dicit, quòd etiamsi solemnitas voti in consecratione, vel traditione ponatur: nihilominus votum solemne non differt specie à simplici, sed tantùm per respectum ad subiectum; quia solemne fit à persona, quæ simul consecratur, aut se tradit, quasi in seruum; simplex autem fit à persona, sine tali conditione adiuncta. *Nullũ votũ quà tale, est essentialiter traditio. Soto. Valent.*

8. Quia verò ille respectus potest etiam voto castitatis inesse, & non esse solemne, vt suprà declaratum est; ideo etiam differentia accidentalis inter votum simplex, & solemne, illo modo non satis explicatur. Fundamentum ergo nostri corollarij est; quia votum simplex, & solemne castitatis, intrinsecè est tantùm promissio, cuius naturam non immutat constitutio inducens vim irritandi matrimonium subsequens. Item ostensum est, idem numero votum posse fieri ex simplici solemne, & è contrario, sine mutatione ex parte actus voluntatis vouentis; ergo euidens signum est, illa vota non differre specie. Ex quo etiam facilè intelligitur, qualis sit diuisio voti in simplex, & solemne, non est enim generis in species; erit ergo solùm subiecti in accidentia. Quomodo etiam simplex votum castitatis distingui potest in solemne, aliquo modo exteriori, & tali solemnitate carens; & in votum castitatis statui religioso annexum, & non annexum. Et cum proportione diuidi potest votum solemne, vt in 4. Corollario dicemus. *Fundamẽtũ corollarij.*

Tertiò,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

9. Tertiũ corollarium. Declaratio pontificiæ sententiæ, in cap. rursus. Qui Clerici, vel vouẽtes. D.Thom.

Tertiò, infertur ex dictis maior declaratio illius Pontificiæ sententiæ, in citato cap. *rursus.* qui cler. vel vouent. quatenus ait, votum simplex paris obligationis esse apud Deum, ac solemne. Quam D. Thomas explicat de æqualitate in obligatione sub mortali; non verò in aliis: vt 2.2.d. q.88. art. 7. ad 1. & quodl. 10. art. 11. quod verum quidem est; amplius verò declarari potest, quia comparatio (vt iam dicere cœpi) est de voto simplici, & solemni præcisè, vt vota sunt: nam ex adiunctis potest crescere obligatio in voto solemni. Hoc autem augmentum potest esse duplex, scilicet, extensiuum, & intensiuum: extensiuum voco, quod fit per additionem obligationis diuersæ virtutis, seu speciei; & sic maior est obligatio voti solemnis castitatis ad non contrahendum matrimonium, quàm voti simplicis, quia hoc tantùm obligat ex vi religionis, illud autem ex vi religionis, & iustitiæ: quia peculiarem iniuriam facit alteri coniugi, irritum matrimoninm cum illo contrahendo; quam non facit, qui tantùm habet votum simplex. Et similiter fieri potest, vt violans votum solemne paupertatis, peculiare nocumentum inferat suæ religioni, vel alteri, contra iustitiam, vel charitatem; & ideo magis obligetur ad cauendum actum voto contrarium, vtique extensiuè, id est, pluribus titulis. Intensiuum autem augmentum appello, quod fit intra latitudinem eiusdem virtutis; & sic etiam ob plures circunstantias occurrentes, supposita solemnitate voti, potest ex vi religionis eius obligatio esse maior, vt explicaui. His autem modis, si attentè res consideretur, etiam potest vnius voti simplicis obligatio esse maior, quàm alterius in eadem materia castitatis. Vt si votum simplex habeat adiunctam traditionem, & vnionem ad statum religiosum, vel illi sit addita vis irritandi matrimonium subsequens. Et ideo absolutè vera, & formalis est sententia Pontificis, quòd votum simplex æqualis est obligationis, ac solemne, vtique per se, & cæteris existentibus paribus, vt esse possunt; ita enim omnis comparatio intelligi debet, vt rectè fiat. Alioqui nec vota simplicia castitatis poterunt dici æqualis obligationis; quia ex adiunctis poterit in vna persona magis obligare, quàm in alia: imò in vna poterit magis obligare votum simplex, quàm solemne in alia propter varias circunstantias.

Obligatio in voto maior potest esse duplex, scilicet extensiua, & intensiua.

10. Quartum corollariũ. Qualiter inter se cõueniant, & distinguantur votum solemne castitatis, sacri ordinis, & religionis. In quibus conueniunt.

Quartò possumus ex dictis inferre, qualiter inter se conueniant, vel distinguãtur votum solemne castitatis sacri ordinis & religionis. Conueniũt enim in hoc, quòd vtrumque est absolutum, & perfectum de tota materia castitatis, vt per se notum est. Conueniunt etiam, quia vtrumque habet quandam specialem perpetuitatem, præter eam, quæ voto simplici castitatis inest: quatenus vtrũque eũ annexum cuidam statui, & traditioni ab intrinseco immutabili; & inde indissolubili moraliter, nimirum vel statui clericali, qui ex vi characteris indelebilis perpetuitatem habet: & statui religioso, qui etiam per propriam professionem absolutè immutabilis est. Quamuis hæc immutabilitas religiosi status sit moralis, ex contractu, & institutione Ecclesiæ; in ordine verò, sit quasi physica ex vi characteris, & ex Christi institutione. Denique conueniunt illa vota, quòd vtrumque habet solemnitatem substantialem ex institutione positiua Ecclesiæ: nam de voto Clericorum id certum est, & sine controuersia receptum; de solemnitate autem voti religiosi idem nos ostendimus.

Immutabilitas religiosi status est moralis.

11. D.Thom. In quibus differunt.

Differunt autem in multis. Et primò D.Thomas 2.2.q.88.a.11.assignat discrimen, quod votum clerici per accidens est annexum ordini; votum verò castitatis per se est annexum statui religioso, quia est de essentia eius: vnde illud est annexum ordini solùm ex constitutione Ecclesiæ, hoc ex ipso iure. Sed in hoc distinguendum est inter votum castitatis absolutè sumptum, & votum solemne castitatis, vt solemne. Nam loquendo de voto castitatis absolutè, & secundùm se, optimum est assignatum discrimen: nam status clerici in quocunque gradu, & ordine, stando in iure naturali, & diuino sine vllo voto castitatis subsistere posset, vt est certum: status autem religiosus, vt est completus perfectionis status, sine voto castitatis subsistere minimè potest, vt suprà probatum est. Ergo aliter est annexum hoc votum religioni, quàm Ordini, vtique ordini ex accidenti, religioni ex intrinseca natura, & per se. At verò loquendo de voto, vt solemni, vel vt dirimente matrimonium, neutrum adhæret per se illis statibus, sed ex mera Ecclesiæ institutione, vt de voto clericorum omnes admittunt: & de voto religionis iam dictum est, & in cap. 22. ex professo probabitur. Alia differentia certa est, quòd votum clericorum irritat matrimonium subsequens, non tamen irritat contractum: votum autem solemne religiosæ castitatis vtrumque præstat. Prior pars extra dubitationem est, vt videbimus, tractando de illo voto. Posterior item definita est in Conc. Trident. sess. 24. canon. 6. Et infrà, disputando de religiosa professione, illum eius effectum, ipsiúsque antiquitatem, & originem inuestigaturi sumus. Non desunt tamen aliqui Iurisperiti limitationem in hoc adhibentes, dicendo, dari aliquod votum solemne religionis, quod prius matrimonium ratum non dirimat; licèt subsequens impediat, & irritet, sed illa limitatio probabilis non est; nec in iure, nec in vsu Ecclesiæ habet fundamentum: non quia non potuerit Ecclesia id constituere in voto solemni religioso, sicut fecit in voto clericorum, vel in voto simplici castitatis in religione Societatis emisso, vt infrà probabimus, sed quia id factum non legimus, vt infrà suo loco dicemus, & ex proximè dicendis constabit.

Alia differ ẽtia præcipuè notanda.

Vide Sanciũ lib. 7. disp. 25. n. 21.

12. Paludan. Differentia assignata à Paludano reiicitur.

Alias differentias assignat Palud. in 4. dist. 38. q.2. Vna est, quòd votum Ordinis est præsumptum, religionis autem verum. Sed hæc differentia in rigore non est vera, quia etiam votũ clerici est verum, vt infrà dicam: & licèt possit fieri cum deceptione, & esse tantùm præsumptum, idem potest accidere in voto professionis. Si autem votum Ordinis dicatur præsumptum, quia non fit verbis expressis, sicut votum professionis; sic differentia & est valde accidentaria, & in tacita professione non inuenitur. Alia differentia est, quod ordinis votum ita est illi annexum, vt si ordinatio sit irrita, nulla oriatur voti obligatio: si autem professio sit nulla, relinquatur obligatio voti castitatis, saltem simplicis. Sed hoc posterius, licèt in iure antiquo habeat aliquod fundamentum, in cap. *ex parte*, cap. *placet*, & aliis, de conuers. coniug. [illegible] verò per Concilium Trident. sess. 25. c. 15. de Regular. sublatum est. Et in vtroque voto res pendet ex particulari intentione personæ, vt postea videbimus.

13. Votũ solẽne castitatis adæquatè diuiditur in

Tandem obiter colligitur ratio sufficientiæ illius diuisionis voti solemnis castitatis, in ordinis, & religionis: quæ tanquam adæquata traditur in d. cap. vnico. de voto. in 6. Datur enim illa diuisio, vt sufficiens de facto; non tamen possibili. Nam etiam

(c) 2007 Ministerio de Cultura

etiam votum castitatis annexum traditioni perpetuæ propriæ personæ factæ hospitali sine professione religiosa, potuisset ab Ecclesia solénizari quoad prædictum effectum; & similiter votum etiam virginis sacræ in manibus Episcopo factum sine voto paupertatis. Et aliis modis possent talia vota solemnia multiplicari. De facto verò non ita est, teste Bonifacio in d.c.vnico. vbi ad definiendum, quæ vota sint solemnia, quoad matrimonium subsequens dirimendum, præmisit solemnitatem voti esse ex sola Ecclesiæ constitutione; vt inde inferret, esse tantùm illa duo, quia Ecclesia illis tantùm duobus eam solemnitatem, & quasi eminentiam concessit. Et inde falsa esse conuincitur sententia Innocentij, in cap. *ex parte*. 2. de conuers. coniug. dicentis dari aliquod votum soléne continentiæ, & non professionis; quod nō dirimit matrimonium antea contractum, sed irritat subsecutum. Et illum sequitur Alex. de Neuo in cap. *rursus*. qui cler. vel vouent. n. 21. Qui fundatur in cap. vltimo. qui clerici, vel vouentes. Hæc, inquã, sententia falsitatis conuincitur, ex citato cap. vltimo, quia aliàs vota solemnia castitatis non essent tantùm duo, sed tria: quia illud solemne votũ nec esset sacri ordinis, nec professionis, contra decisionem Bonifacij. Nec votum, de quo agitur in cap. *insinuante*, fuit eiusmodi, sed fuit annexum professioni validæ; quia conditiones illi additæ, quæ ibi referuntur, contra substantiam professionis non fuerunt, vt infrà, tractando de professione, & de paupertate religiosa, latiùs dicemus. Vltima differétia inter illa duo vota assignari solet; quòd votum solemne ordinis dispensabile est: non autem votum professionis religiosæ. Nos verò hanc differentiam non agnoscimus; quia licèt prior pars vera, & indubitata sit, posterior est falsa; indiget verò peculiari tractatione, quam in lib. 6. circa professionem religiosam, & in sequentibus circa singula solemnia trademus.

Votum ordinis, & religionis.

Alexand. de Neuo.

CAPVT XII.

Qualis sit, & vnde originem habuerit solemnitas voti paupertatis.

1. EX dictis de voto solemni castitatis nō erit difficile solénitatem aliorum votorũ, applicando doctrinam datam, explicare. Et in primis dicendum est de voto paupertatis, quod, vt suprà diximus, vnum est ex essentialibus status religiosi: & simplex etiam esse potest, ac soléne, vt omnes Theologi tanquam notum supponunt. Est autem simplex quando Deo fit pura promissio, seruandi paupertatem; abdicando à se dominium omnium bonorum temporalium, & nunquam illis, vt propriis, vtendo. Hæc enim duo ad materiam huius voti spectant: & quando de illis sola promissio Deo fit, & est votũ quia est promissio facta Deo; & est simplex, quia tali promissioni nihil additur, quod vel specialem obligationé inducat, vel aliquem peculiarem moralem effectum adiungat. Nam, quòd hoc modo fieri possit manifestum est; cùm in voluntatis libertate id positum sit. Et similiter fieri potest occultè, vel publicè, & sine externa solemnitate, vel cum illa, & nihilominus esse simplex, si solemnitas illa tantùm accidentalis sit sicut de voto castitatis diximus.

Quando votũ paupertatis simplex censeatur.

2. Dices, in tali voto nō posse fieri promissionem sine traditione; quia necesse est, vt qui paupertatem vouet, statim priuet se bonis suis, quod sine traditione illorũ non fit. Respondeo, necessarium esse, vt illa bonorum spoliatio, aut votũ tempore præcedat, aut sequatur; quia simul non potest humano modo fieri. Igitur quando præcedit, nō est actus voti, nec ex obligatione fit, sed voluntariè: vnde dici potest moralis quædam præparatio ad votum faciendũ. Quando autem subsequitur votũ, est quidem effectus, & initium obseruationis eius; non est autem pars eius, aut proprietas, vel aliquid simile, quod simplicitati eius repugnet. Imò id commune esse potest omni voto simplici, quod statim obligare incipit. Quòd autem illa voti paupertatis executio non possit (moraliter loquendo) simul cum ipsa promissione fieri, ostenditur; quia talis promissio non priuat hominem per se & ipso facto, dominio rerum suarum, quia ex sola rei natura hanc vim non habet, vt est manifestum in promissione simili facta homini. Necessaria ergo est noua volũtas, & noua actio donandi, & alterius acceptatio: quæ omnia, moraliter loquẽdo, simul fieri non possunt. Vnde tale votũ tantùm est pura promissio obligans in futurum: erit ergo votum simplex; sed de his latiùs inferiùs dicemus tractando de voto simplici paupertatis.

Instantia soluitur.

Quædã cõditio notanda in voto simplici paupertatis.

Quod autẽ etiam possit esse solemne, nō minùs certũ est apud Theologos, & licèt non sit tã expressum in iure, sicut de voto castitatis; nihilominus ex æquiparatione vtriusque voti, quam facit Innocent. III. in cap. *cùm ad monasterium*. de statu Monach. in fin. rectè colligitur, vtrũque esse soléne, cùm in religiosa professione emittitur. Et hoc etiam sufficienter confirmat vniuersalis Ecclesiæ sensus, & traditio. Vt autẽ eius solemnitaté explicemus, addere possumus, hoc votum nō solemnizari, nisi per professioné factam in aliqua religione ab Ecclesia approbata, in quo differt à voto castitatis. Quanquam Medin. lib. 5. de Cor. c. 20. & seq. etiam votum paupertatis esse annexũ Ordini sacro affirmet; quod ex antiquitate ostendere nititur. Sed est falsa, & improbabilis sentétia; quia neque Episcopatui tale votũ annexum est, vt rectè docet D. Thomas 2. 2. q. 185. art. 6. Ergo multo minùs clericorum ordinationi. Et ratio, qua D. Thomas vtitur, generalis est, quia clerici, cùm ordinantur, nec per legem Ecclesiasticã ad paupertatem obligantur, quia nulla talis lex extat; nec etiã propria voluntate tale votum emittũt, vt per se notũ est. Imò licèt aliquis eorum illud voluntariè emitteret, non esset solemne; quia nō statim priuaret vouenté dominio rerum suarũ: nec redderet incapacé hæreditatis; vel ad nouum dominiũ temporalium rerum acquirendum: nec plus, quàm si extra ordinationem factũ esset, vouẽtem obligaret. Est ergo sententia illa improbabilis. Nec argumenta, quæ ab vsu antiquo Medina sumit, aliquid probant. Tũ, quia si aliquando fuit talis vsus in Ecclesia, à multis retro tẽporibus mutatus est, vt ex toto iure Canonico constat: & ex Aug. serm. 52. ad fratr. in Eremo. & Cõcil. Aquisgran. cap. 112. cap. *nolo*. 12. q. 1. Tum etiam, quia licèt fortasse olim clerici in cõmuni viuentes, votũ paupertatis emitterent; non tamen omnes ex vi ordinationis suæ ad id cogebantur. Tum denique, quia nec in illis, qui tale votum emittebãt ostendi potest, illud fuisse solemne. Imò contrarium fortè probabilius est. Sicut etiam in initio Euangelicæ prædicationis omnes fideles paupertatem vouebant, vt sumitur ex Actor. 4. & 5. & non ideo credendum est, votum illud aut fuisse solemne, aut necessarium. Ideóque mos ille breuissimo tempore

3.

Votum paupertatis potest esse solemne.

Medina.

Improbatur Medinæ sẽtentia affirmans votum paupertatis esse annexũ ordini sacro.

D. Thom.

August.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tempore in fidelium communi vita durauit.

4. Votum paupertatis non solẽnizatur, nisi in statu religioso.

Nunc igitur certum sit, votum paupertatis, licèt à clericis, & laicis emitti possit, cùm sit voluntarium, non tamen solemnizari, nisi in statu religioso ab Ecclesia approbato, in quo rigorosa professio fiat. Probatur, quia tale votum non fit nisi in statu perfectionis; ergo non fit, nisi in statu religioso, quia non fit in statu Episcoporum: & si contingat fieri votum paupertatis in aliquo viuendi modo ad perfectionem aliqualem ordinato, nunquam habebit proprios aliquos morales effectus, ratione quorum solemne propriè censeatur. Et ideo addidi necessarium esse, vt in religione approbata fiat, quia extra illam non est vera professio; nec verus religionis status, iuxta caput vltimum. de Relig. Domib. & cap. vnico eod. tit. in 6. Et præterea adiunxi, necessarium esse, vt cum rigorosa professione religiosa fiat: voco enim rigorosam illam, quę fit cum vinculo ex vtraque parte (religionis vtique, & religiosi) indissolubili per traditionem vnius, & acceptationem alterius irreuocabilem: vt excludam alium modum vnionis, seu incorporationis, vel professionis quæ fieri potest, & olim fieri solebat, & nunc in Societate ab aliquibus eius membris fit, cum perfecta traditione irreuocabili ex parte religiosi, & non ex parte religionis. Nam votum paupertatis in ea factum pro illis membris non est solemne, quia non habet firmitatem ad votum solemne necessariam, nec inducit effectus suos simpliciter, & absolutè perpetuos ex parte religionis, quod non minus est necessarium ad voti solemnitatem in paupertate, quàm in castitate: nam est eadem ratio, nec probabile discrimen assignari potest, & ex dicendis ampliùs ostendetur.

5. In quo conueniant, & disconueniãt votum simplex, & solẽne paupertatis.

Declarandum ergo superest, quid votum solemne paupertatis simplici addat, & quo iure, & inde constabit, quomodo ab illo differat. Oportet autem priùs supponere, hæc duo vota in primis conuenire in ratione essentiali voti, alioqui votum solemne paupertatis non nisi æquiuocè votum diceretur. Deinde suppono conuenire in materia, licèt cum aliquo discrimine: nã votum simplex potest esse particulare tantùm ex parte materiæ, id est, de quibusdam bonis temporalibus, & non de omnibus; vt si quis vouerit, non habere proprium, nisi vsque ad certam quantitatem, vel non habere bona immobilia, &c. Votum autem solemne paupertatis esse debet integrum, non habendi aliquid tanquam proprium, siue quoad dominium, siue quoad vsumfructum: vel etiam quoad vsum alicuius rei, vt propriæ. ita sumitur ex d. c. *cùm ad Monasterium*. cum omnibus Doctoribus ibi: & D. Thom. 2. 2. q. 186. a. 7. & reliquis Theologis in 4. dist. 38. Anton. 3. p. tit. 16. cap. 1. Soto lib. 7. de Iust. q. 5. a. 2. & videri potest Panor. in 4. 1. p. Concil. in 88. Et ratio est, quia status religionis vndique consummatus, & perfectus integram paupertatem postulat, vt suprà dictum est, & authores citati docent.

D. Thom. Antonin. Soto. Panorm.

6. Nihilominus tamen per hoc non satis discernitur hoc solemne votum à simplici; quia etiam votum simplex potest esse de tota materia paupertatis, esto nõ sit hoc necessarium. Sicut etiam votum simplex in hac materia potest esse omnino occultum, aut mentale: solemne autem debet esse externum, & publicum: tamen, quia etiã simplex potest esse huiusmodi, inde non satis discernuntur: & simili modo votum solemne paupertatis, non fit, nisi, cùm religiosus se tradit religioni, quod in voto simplici non est necessarium. Ta-

A men, quia etiam potest dari votum simplex paupertatis, quod non fiat nisi coniunctum cum traditione religiosa, vt in votis Societatis inuenitur, & fortasse olim in Ecclesia vsitatum est, vt postea dicetur: ideo etiam adæquata, vel sufficiens differentia inter votum simplex, & solemne paupertatis inde sumi non potest. Quærenda est ergo talis differentia, quæ ita conueniat omni voto solemni paupertatis, vt nunquam voto simplici conueniat, aut conuenire possit.

7. In quo distinguantur votum simplex, & solẽne paupertatis.

Dicimus ergo primò, hæc vota à posteriori, & in effectibus distingui, ad instar similium votorum castitatis. Nam votum solemne paupertatis non solùm obligat ad non habenda bona temporalia,
B vt propria, sed etiam reddit personam perpetuò incapacem proprietatis, & dominij; & consequenter eam reddit inhabilem ad quamcunque hæreditatem adeundam: ac subinde simul, ac tale votum fit, sua vi, & ipso facto excludit dominium eorum bonorum, quæ antea possidebantur: quos effectus non habet votum simplex eiusdem materiæ, etiamsi ex parte vouentis adæquatum sit. Itaque sicut votum solemne castitatis religiosæ, & dirimit pręcedens matrimonium ratum non consummatum, & irritat subsequens; ita votum solemne paupertatis excludit pręcedens dominium, si quod erat, & omnem acquisitionem impedit. Et consequenter, quia nemo potest donare, vel alie-
C nare validè propria authoritate, & voluntate, nisi res proprias, quarum est Dominus; ideo tale votum omnes similes contractus consequenter irritat.

Solemnitas excludit omne dominium pręcedẽs, & omnẽ acquisitionẽ impedit.

In hoc effectu consistit solẽnitas huius voti.

8. Hæc omnia certa sunt, & colliguntur ex d. cap. *cùm ad monasterium*, & cap. *non dicatis*. 12. q. 1. & cap. *quia ingredientibus*. 19. q. 3. quod est Greg. lib. 7. epist. 7. & citat legem Iustiniani, in Authentica *Ingressi*. & Authentica *Nunc autem*. C. de sacros. Eccles. & infrà in proprio libro de hoc voto, hoc ex professo, & specialiùs tractabitur. Consultò verò addidi inhabilitatem huiusmodi debere esse perpetuam, vtiq; absolutè, & moraliter ex vi sta-
D tus; quoniam potest dari aliquod votum paupertatis simplex habens illos effectus, quandiu durat tale votum: & de facto in Societate inuenitur, vt suppono. Quia tamen non inducit illam incapacitatem absolutè perpetuam, sed dependenter ex voluntate Prælatorum religionis, qui possunt vinculum dissoluere, & personam liberam ab illa obligatione, & capacem relinquere, ideo tale votum non est solemne; & ideo è contrario, vt ille effectus sit adæquatè solius voti solemnis, oportet, vt in dicto sensu accipiatur, & perpetuus sit. Et sic ab effectu rectè distinguitur votum solemne ab omni voto simplici paupertatis, quia votum simplex nunquam potest illum effectum inducere. Atque ita per eundem effectum potest huius-
E modi solemne votum describi.

Hæc inhabilitas debet esse perpetua.

9. Secundum assertum. Solemnitas in voto paupertatis, ex solo iure Ecclesiastico prouenit.

Secundò dicimus, solemnitatem substantialem huius voti in hoc consistere, quòd habet vim, & efficaciam ad huiusmodi effectũ in personam vouentis inducendum; quam vim non habet ex solo iure naturali, vel diuino; vel quatenus votum est, nec etiam illam habet ab illa traditione, cui coniungitur, sed ab Ecclesiæ institutione. Quæ omnia eodem modo explicanda in pręsenti sunt, quo suprà in voto castitatis sunt declarata, & probata. Prima ergo pars clara est; tum quia hoc votum non est solemne, quia prædictos effectus habet, sed quia potens est ad illos inducendos: tum etiam quia votum simplex paupertatis potest habere omnem extrinsecam solemnitatem, vel conditio

ditiones alias præter istam; ergo hæc est propria ratio, quæ votum solemne ab illo distinguit. Secunda item pars est clara, quia etiam votum hoc, quatenus votum est, tantùm est promissio: at verò promissio ex solo iure naturæ non habet illos effectus, vt est per se notum. Circa alias verò duas partes est controuersia: nam qui dicunt, religiosum professum ex natura rei, fieri inhabilem ad matrimonium ex vi traditionis sine alio Ecclesiastico iure, de voto solemni paupertatis idem sentire videntur. Nam licèt pauci id in particulari de singulis votis explicent, tamen, cùm de voto solemni generaliter, & vt tale est, ita doceant, de omnibus, & singulis idem sentiunt: vt specialiter

Soto.

videri potest in Soto in 4. dist. 38. q. 2. a. 2. & in 7. lib. de Iust. q. 2. a. 5. Est ergo eorum opinio, huius voti solemnitatem consistere in traditione, quæ vel est de essentia eius, vel illud formaliter solemnizat (vt sic dicam) quia non ex cõstitutione Ecclesiæ, sed ex se, & ex iure diuino naturali habet illa traditio excludere omne dominium à persona, & reddere illam inhabilem ad illud acquirendum.

Fundamentũ opinionis asserẽtis solemnitatem hãc formaliter cõsistere in traditione.

Fundantur, quia ex vi traditionis fit homo tanquam mancipium, & se, ac omnia sua transfert in Deum, & religionem; ergo cum illa traditione repugnat omnis proprietas, seu dominium, vel præsens, vel futurum in tali persona; & consequenter omnes etiam actiones, quæ à dominio proficiscuntur, & illud necessariò supponunt in tali persona, ex natura rei irritæ sunt. Et confirmatur primò exemplo serui; nam eo ipso quòd in alterius dominium transit, omnia eius bona, & iura fiunt domini, & ipse incapax fit ad aliquid acquirendum, vel vt proprium possidendum. Vnde intelligitur, seruitutẽ inducere inhabilitatem ad dominium, licèt ad matrimonium eam non inferat. Sic ergo religiosus fiet inhabilis ad dominium per professionem ex natura rei; etiam si de

D. Gregor.

matrimonio id non concedatur. Nam Greg. lib. 4. epist. 44. in fine dixit: *Seruus, qui fit religiosus, licèt ab humano seruitio liber recedat, in diuino obsequio districtiorem appetit seruitutem.* Et refertur in cap. *multos.* dist. 54. Innocent. verò III. in cap. *cùm olim.* 2. de priuilegiis, saltem dicit, seruum, & monachum in eo esse pares, quòd neuter alicuius rei dominium habeat.

10. Et declaratur ampliùs: nam si quis donaret alteri omnia bona sua, non tantùm præsentia, sed etiam futura; ita vt quidquid ad ipsum vllo tempore peruenire posset, ipso facto in alium transferretur, fieret inhabilis ad aliquid sibi acquirendum ex vi talis donationis, sine vllius iuris positiui adminiculo; sufficerétque vt humanum ius tali donationi non resisteret: sed ita se habet religiosus in professione sua respectu religionis; ergo contrahit dictam inhabilitatem ex vi professionis suæ. Atque hanc partem confirmant iura

Vide Suarium.

dicentia, professionem esse quandam mortem ciuilem, & religiosum mundo esse mortuum: vt ait Eugenius Papa in cap. *placuit.* 2. 16. q. 1. Vnde Arsenius (vt in eius vita refertur) accepto testamento cuiusdam consanguinei, qui ipsum hæredem instituerat, illud rumpere voluit, dicens: *Ego prius mortuus sum, quam ille, cur ergo me instituit hæredem?*

11. Nihilominus, quod de voto castitatis diximus, idem de hoc voto dicendum credimus; quod etiã sentiunt Doctores suprà citati de voto solẽni generaliter loquẽtes. Et specialiter de hoc voto tradunt Azor d. lib. 12. cap. 6. q. 5. Vasq. 1. 2. disp. 65. c. 6. Sancius lib. 7. disp. 25. Basil. Pon. d. q. 3. Lessi.

Probatur secundum assertum. *Azor. Sancius. Basilius. Lessius.*

A lib. 2. cap. 41. dubit. 8. n. 71. & Garcia de Benef. 7. par. cap. 10. nu. 64. & alij. Fundamentum præcipuum est, quia hæc inhabilitas acquirendi dominium alicuius rei, duobus modis potest contrahi. *Garcia.*

Primò reddẽdo voluntatem hominis inefficacem ad contrahendum vel acceptandum alicuius rei dominium. Secundò, per donationem, vt ita dicam, anticipatam. Vt si quis renuntiet hæreditati in fauorem alterius, vel donet alteri in præsenti, quidquid in futurum sibi donatum, vel aliter obtentum fuerit. Prior modus non est possibilis sine adminiculo legis, quia semper homo mutare propositum potest; & posterior voluntas semper est efficax ad mutandam præcedentem, quæ non

Inhabilitas acquirendi dominium alicuius rei, duobus modis potest contrahi.

B habuit donationis effectum: vnde nõ sufficit promissio; quia illa non transfert rem in alterum, nec impedire per se potest efficaciam contrariæ voluntatis sequentis, etiam si fortasse peccaminosa sit. Et hac ratione matrimonium de præsenti cum vna, licèt fiat contra sponsalia de futuro alteri iurata, validum est; & similiter licèt priùs aliquis renũciet hæreditati, etiam cum iuramento, si postea illam acceptet, verè acquirit illam, licèt peccet; si solùm per modum promissionis illam renunciationem fecit. Sic ergo votum paupertatis, quantumuis solemne, quatenus promissio est, non potest ex sola rei natura talem inhabilitatem inducere, propter rationem factam.

C Posterior autem modus aliquo modo possibilis est in aliis contractibus; tamen in præsenti applicari non potest, etiam ratione traditionis, quæ huic voto coniungitur. Primò, quia illa traditio per se, & intrinsecè, ac ex vi status religiosi, ad summum requirit, vt religiosus suam personam omnino tradat religioni, & obsequio eius: cum hac autem donatione non est ex sola rei natura necessariò coniuncta renunciatio dominij, seu proprietatis omnium bonorũ temporalium, imò nec obligatio non habendi illa, nisi votum paupertatis illi traditioni coniungeretur: ergo multo minus sequitur talis incapacitas ex sola rei natura, ex traditione, vel professione religiosa. Se- 12.

D cundò explicatur ampliùs, & vrgetur hæc ratio; quia non est de ratione talis traditionis, vt simul cum persona bona, & iura talis personæ tam præsentia, quàm futura in monasterium, vel corpus religionis transeant. Nam in religionibus, quæ vel sunt incapaces talium bonorum, etiam in communitate, vt sunt sancti Francisci sacra religio, & domus professorum Societatis: vel ius succedendi in bonis suorum religiosorum, vel ad eos pertinentibus nõ acquirunt, qualis est Societas Iesv: in his, inquam, nulla bona, vel iura temporalia transeunt ad religionẽ ex vi traditionum suarum personarum, quas illis faciunt, qui eas profitentur, vel eis incorporantur; ergo non est hoc de ra-

Societas Iesv nõ habet ius succedẽdi in bonis suorum religiosorum.

E tione talis traditionis. Ergo in his saltem religionibus non inducitur incapacitas acquirendi bona, vel succedendi in illis ex vi traditionis.

In aliis autem religionibus, in quibus religio succedit in bonis, & iuribus religiosi, in primis hoc ipsum oritur ex institutione humana, & non ex intrinseca natura traditionis religiosæ; vt ex aliarum exemplo constat: & quia in eisdem posset illa institutio mutari, manente eadem traditione religiosa, quoad personam. Et deinde non obstante illo iure religionis, spectata sola rei natura, posset religiosus professus esse simpliciter capax dominij saltem ex consensu religionis. Nam tunc nulla fieret iniuria religioni, nec acquisitio dominij esset contra priorem donationem, seu 13.

transla

(c) 2007 Ministerio de Cultura

translationem iurium religioni factam. At verò incapacitas, quæ nunc inducitur per votum solemne, multo maior est; vt constat ex d. cap. *Cùm ad monasterium.* Ergo non oritur ex sola traditione, etiam cum illa conditione, est ergo ab Ecclesiastico iure. Et confirmatur hoc, ac declaratur, quia religiosus eiectus omnino à religione in perpetuum, iuxta probabilem sententiam, iam non acquirit religioni; quia dimittendo eum, quoad hanc partem cessit iuri suo: & nihilominus non acquirit sibi dominium, neque potest de bonis acquisitis testari. Sed illi solet Camera Apostolica succedere, vt infrà videbimus. Ergo signum est, illam incapacitatem non fundari in iure religionis, sed in positiuo iure inhabilitante personam, & acquisitionem irritante.

Religiosus professus è religione in perpetuum eiectus, non potest testari de bonis acquisitis: illi succedit Camera Apostolica, nō verò religio.

14. Tertiò, ferè omnes rationes suprà factæ de voto castitatis in præsenti applicari possunt. Tertia ergo sit, quia illa traditio sine voto non prohibet habere proprium; ergo multo minus potest irritare acquisitionem dominij, vel illud expellere. Consequentia clara est, & antecedens etiam videtur per se manifestum; quia si quis religioni oblatus non faceret votum non habendi proprium, non peccaret contra paupertatem, aliquid accipiendo; esto peccare posset contra iustitiam, aliquid vsurpando de bonis religionis. Vt si fortè se tradendo religioni, bona etiam omnia, & iura sua in eam transferret, vt ab ipsa sustentaretur; tunc enim peccaret quidem postea contra iustitiam aliquid sibi acquirendo. Nihilominus tamen non maneret omnino inhabilis ad aliquid sibi acquirendum. Tum, quia id facere posset, & validè, & iustè de licentia religionis: tum etiam, quia possent ex mutuo consensu pactum dissoluere. Tum denique, quia illa impotentia acquirendi sibi, tunc non oriretur ex vera paupertate, sed ex iure alteri acquisito. Accedit, quòd illud pactum non est necessarium ad statum religiosum, & sine illo esse potest solemne votum paupertatis, vt iam ostensum est.

15. Quartò, hîc etiam poterit applicari altera ratio; quia in Societate post biennium fit votum paupertatis cum vera, & perfecta traditione sui: & nihilominus persona non fit incapax acquirendi, & retinendi dominium bonorū, & ideo votum illud paupertatis tantùm est simplex. ergo traditio religiosa nō sufficit ad solemnizandum hoc votum nec ad reddendam personam incapacem dominij: pendet ergo ex institutione speciali, cum Ecclesiæ approbatione. In quo exemplo est etiam considerandum, quòd licèt Societas, quoad collegia & domos probationis, sit capax redditunm, & bonorum immobilium: nihilominus, qui se tradunt Societati, & in illa vota emittunt, nullum ius ad sua bona in religionem transferunt, ex vi incorporationis cum illa; ergo quòd in aliis religionibus id fiat, non est ex sola natura rei, sed est ex positiuo iure. Cuius etiam signum est, quia in Coadiutoribus formatis Societatis, idem votum est simplex, & per illud, vel traditionem, cui adiungitur, nullum ius ad bona, vel hæreditates vouentis acquiritur religioni, & nihilominus tales religiosi fiunt incapaces dominij temporalium bonorum. Cuius ratio non est, nisi, quia ita est institutum, & probatum ab Ecclesia: ergo signum est huiusmodi effectum ab institutione pendere.

Societas nullum ius acquirit ad bona suorū religiosorum.

16. Ad fundamentum contrariæ sententiæ facilis est ex dictis responsio, negando primam illationem; quia traditio religiosa per se, & quantum postulat natura talis status, solùm fit ad Dei famulatum, & obsequium religionis: ideóque ad illam non pertinet paupertas, nec translatio bonorum, aut iurium personæ profitentis in religione. Sed ad cōplendum statum religiosum præter traditionem, adiungitur paupertas, quæ non est ex natura rei determinata, sed in diuersis religionibus, variis modis seruatur. Nam cùm illa non sit perfectio, sed instrumētum ad perfectionem, iuxta finem intentum in vnoquoque statu religioso; modus ille præscribitur per specialem institutionem: vt rectè docuit D. Thomas 2. 2. q. 188. a. 7. & 3. contra gent. c. 133. Eodem ergo modo ex vi paupertatis religiosæ, nec transferuntur bona, & iura omnia in religionem, sed iuxta specialem institutionem: nec illud sufficit ad incapacitatē dominij; nisi de hoc etiam fiat peculiaris institutio iuxta Authent. *ingressi.* de sacros. Eccles. receptam in c. *quia ingredientibus.* 19. q. 3. In qua institutione potest etiam esse magna varietas. Nam renunciatio omnium bonorum, quæ actu possidentur, fieri potest, vel quoad solū vsum proprietarium, seu pro solo proprio arbitrio; non verò quoad renunciationem totius proprij dominij. Item posset fieri quoad renunciationem omnium, quæ actu possidentur, non inducendo inhabilitatem in futurum: vel etiam è contrario posset induci incapacitas ad acquirendum aliquid, retento dominio aliquorum bonorum, sine proprietario vsu. In his enim non est repugnantia, licèt non omnia sint in vsu. Ex hac autem varietate intelligitur non esse in hoc aliquid ex natura rei determinatum, sed ex Ecclesiæ constitutione pendere.

Soluuntur fundamenta contrariæ opinionis.

Ad traditionē religiosā nō pertinet paupertas.

D. Thom.

17. Ad primam confirmationem respondemus, in primis illam incapacitatem, quam humana, & ciuilis seruitus inducit, non esse ex natura rei, sed ex iure humano ciuili, vel gentium; quia illa seruitus non est naturalis, sed ab hominibus introducta, vel in remedium, ne occiderentur capti in iusto bello, vel in pœnam, vel per alium humanum cōtractum: & ita potuisset introduci, vt aliquis fieret seruus in perpetuū quoad omnes operas suas, vel lucra omnium laborum suorum; & nihilominus, vt aliis modis posset aliquid sibi acquirere, vel hæres fieri, & hæredem instituere. Ergo ex hac parte potest argumentum, & æquiparatio retorqueri. Deinde posset negari similitudo, & illatio; quia seruus non est omnino incapax dominij: nam fortasse captus in bello iusto, non perdit statim bona omnia, quæ antea possidebat; nec illa transeunt ipso facto in dominium capientis personam, nisi bona simul iustè accipiat. Et post seruitutem potest dominium aliquod acquirere; vel ex promissione, seu concessione Domini, vel in aliis casibus; de quibus videri possunt Moderni de Iustitia scribentes. Et ideo ex hac parte etiam deficit illatio: & vera etiam in hoc est sententia Gregorij, rigidiorem esse in hac parte religiosam paupertatem. Ad aliam verò similitudinem ibi inductam, iam dictum est, non rectè accommodari ad religiosam traditionem, quia nec per se fundatur in illo donationis genere, neque similis donatio sufficit ad propriam dominij incapacitatem inducendam. Iura denique dicentia, religiosum esse mortuum mundo, loquuntur, vel de obligatione, & affectu, quem religiosus habere debet; de quo maximè locutus fuisse videtur Arsenius ibi citatus: vel si intelligatur illa mors quoad effectus, quos professio religiosa irritat; loquuntur illa iura supposito statu, vt per Ecclesiā institutus, & consummatus est: vnde mors illa ciuilis dicitur, tanquam humano iure inducta.

Seruus non est omnino incapax dominij.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

CAPVT XIII.

Qualis sit, & vnde originem traxerit solennitas voti obedientiæ, & aliorum, si quæ alia vota solemnia sunt.

1. TErtium votum religioni essentiale est, votum obedientiæ, vt suprà vidimus. Est autẽ sermo de voto obediendi homini: nam licèt fieri posset votũ obediendi Deo per seipsum præcipiẽti, illud nec ad religionis statum pertinet, nec ordinariè cõsulendum est: vt in lib. 2. de Voto c. 3. & 5. attigimus. Est ergo sermo de voto obediendi homini vicem Dei tenenti. Addendúmq; est, oportere, vt sit votum obediendi in materia nõ tantùm per se necessaria, seu quæ aliàs sit sub præcepto absque voto, sed etiam in materia consilij, & supererogationis, quæ propriè ad perfectionẽ pertinet. Supponimúsq; contra hæreticos materiam huius voti, non solùm honestam esse, sed etiam de meliori bono, & sub cõsiliis Christi contineri; quod suprà circa statum religionis ostendimus. Denique supponimus, votũ obedientiæ honestè fieri posse, & extra professionẽ religiosam, & in illa, ac proinde & simplex esse posse, & solemne. Simplex est omne illud, quod extra professionẽ religiosam fit; de quo postea in lib. 6. aliqua dicemus. Solemne autẽ est solum illud, quod fit in professione religiosa communiter in Ecclesia vsitata, & quasi per antonomasiam sic dicta. Quod addo, ad excludendum votum obedientiæ, quod fit à religiosis societatis nõ professis; nam licèt coniungatur traditioni religiosæ, simplex est, & non solemne; saltem ex eo capite, quòd illa traditio non est absolutè perpetua, quia non inducit vinculum indissolubile ex parte vtriusque extremi: vt in cæteris votis explicatũ est. Et sic intellecta dicta suppositio, quoad partem affirmantem hoc votum in professione religiosa esse solemne, indubitata est apud omnes, & ex discursu huius capitis manifesta fiet.

De materia huius voti.

Quare votũ simplex obediẽtiæ in societate nõ fit solemne.

2. Quoad aliam verò partem exclusiuam, aliqui censent, etiã ordinationi sacræ adiungi votum solẽne obedientię, cuius sententiæ videtur esse Medina lib. 5. de Contin. c. 10. & 11. & c. 13. Cuius sententiã referens Vazquez tract. de Reddit. c. 1. §. 1. dub. 3. dicit omnes id fateri; quia cùm clerici ordinantur, ab eis exigitur, vt promittant obediẽtiam Pręlato suo. Sed in primis non infertur inde illã promissionem esse votum, quia illa promissio nõ videtur fieri Deo, sed homini; verba enim, quibus fit, hæc sunt in Põtificali Romano: *Promittis obedientiam Prælato tuo?* Et respondet ordinandus, *Promitto.* Tantùm ergo videtur illa esse quædam humana promissio, cui postea iuramẽtum adiungitur, quod distinctam obligationem à voto inducit. Deinde esto esset votum, nõ est, cur vocetur solemne, nisi accidentaliter, quia publicè, & cum ritu determinato fit; quia inde non habet vllum effectum moralem, præter obligationem, quam promissio, vel simplex votum inducit.

Vtrùm clerici obediẽtiã voueant.
Medin.
Vasq.

3. Ac deniq; probabile est, non esse promissionem obediẽtiæ in materia obediẽtię supererogationis, vt sic dicã, sed tãtùm in materia necessaria; vel quã Prælatus facere potest necessariã ex vi præcepti, etiãsi promissio specialis nõ interueniret. Additur tamen ad maiorẽ firmitatẽ, & ad meliùs explicãdũ voluntarium cõsensum in nouã subiectionẽ, quã clericus Prælato suo offert, & de nouo assumit. Sic ergo illa clericorũ promissione omissa, votũ solemne obedientiæ tãtùm in professione religionis fit. Vnde propositũ dubiũ nascitur, quidnã solemnitas illa sit; & cõsequenter, vnde sit? Ratio autẽ dubitandi peculiaris nobis est, quia nos hanc substantialẽ votorum solemnitatem per aliquos peculiares effectus morales explicamus; quia sine illis nihil in voto solẽni inuenimus, quod simplici cõuenire non possit. At hoc votum obedientiæ nullũ peculiarem effectũ habere videtur, præter obligationẽ obediẽdi prælato, quam votum simplex ęqualiter inducit; vt in societate videre licet. Ergo tale votum nullã solemnitatem peculiarem habet, cùm nõ habeat vllũ solemnitatis effectum.

Clericus in ordinatione non vouet, sed solùm promittit obediẽtiam Prælato in rebus necessariis.

Quid sit solemnitas in voto obedientiæ.

4. Ad hanc difficultatem moderni authores, quos hîc, & in superioribus allegaui, nihil respondent, neq; huic voto peculiarẽ effectum moralẽ attribuunt. Respõderi autem potest, votũ hoc peculiarẽ effectum habere, quẽ votũ simplex obedientiæ facere nõ potest, nimirum, quia ita subjicit volũtatem vouentis Prælato, vt sine illius cõsensu inefficax sit ad omnẽ ciuilem, vel naturalẽ obligationem, per cõtractum, vel quemcunq; aliũ modum cõtrahendam. Hãc esse cõditionem religiosi professi, tradunt Inn. in c. *olim.* 2. de Priu. Abbas in c. *ex rescripto.* de Iureiur. not. 3. & ibi Fel. qui alios refert. & Host. lib. 3. sum. tit. de Fideiuss. §. *pro qua.* v. *& quis.* Et Ias. in l. *si id, quod.* n. 1. ff. de cõd. indeb. v. *& quis.* Nauar. lib. 1. Cõs. tit. de Pactis cõs. vlt. n. 4. & 5. Qui authores etiã sentiunt, hunc effectum prouenire ex voto obedientiæ. Fundãtur enim in hoc, quòd regularis renũciat voluntati suę, ita vt nec velle, nec nolle habere dicatur, in c. 2. de testam. in 6. c. vlt. de sepult. in 6. c. *quorundã.* & c. *si religiosus.* de Elect. in 6. Hæc autẽ renunciatio, & abdicatio propriæ volũtatis per votũ obedientiæ fit, iuxta verba Augustini in regula Monacharum, aliàs ep. 109. quæ referũtur in c. *Nõ dicatis.* 12. q. 1. *Nostræ cõgregationis fratres nõ solùm facultatibus, sed etiã volũtatibus proprijs in ipsa ordinis susceptione renuntiauerunt, & se promissam obedientiã penitus aliorum potestati, & imperijs, Christo, & pro Christo subdiderunt.* Est ergo ille effectus à voto obedientiæ.

Aliqui opinãtur in hoc consistere, quòd votũ obedientiæ ita subjicit voluntatem prælato, vt sine illius cõsensu inefficax sit ad omnẽ ciuilẽ, vel naturalẽ obligationẽ quocunq; modo contrahendam.
Innocent.
Abbas.
Felinus.
Hostiens.
Iason.
Nauarr.
D. August.

5. At verò simplex votum obediẽtię talẽ effectum nõ habet ex vi solius obligationis suæ naturalis, quia solùm inducit simplicẽ obligationẽ promissionis parendi Prælato, quæ non est sufficiens ad irritandã voluntatem se obligandi alteri in materia non contraria priori voto, aut suæ regulæ, vel iuri acquisito religioni, seu prælato eius; quia vbi non est naturalis repugnantia, non est, cur vnum ex sola rei natura aliud destruat. Adde, quòd votum obedientiæ per se nõ obligat ad nullam promissionem faciendã de re honesta; & aliàs nec per regulam, nec à Prælato prohibitam. Sicut de voto dixi lib. 3. de Voto c. 5. Nam est eadẽ ratio. Ergo ex hac etiam parte talis obligatio valida est. Imò quãuis vouere, vel promittere, esset à Pręlato prohibitum, nihilominus factũ ipsum non esset per se irritũ, nisi hoc antecedenter fieret; quod an possit ab ordinario prælato religioso fieri, incertum est; iuxta dicta in citato lib. 3. c. 3. & infrà tractabitur. Ergo ille effectus, de quo agimus, prouenit ab aliqua solẽnitate tali voto addita, vel potiùs virtus, & efficacitas ipsi voto adiũcta est solẽnitas eius, seruata proportione ad ea, quę de aliis votis diximus.

6. In hoc autem modo explicandi huius voti solemnitatem, difficultas occurrit; quia fundamentum, quod sumitur, nõ est certum, nec sufficienti iure, aut ratione fundatum. Nam in primis Panorm. 1. p. Cõsil. in 104. (si est eius, vertitur enim in dubium) referens prædictam opinionem, illam reprobat, quoad illam partem de obligatione natural?

Panormit.

turali, dicens, posse religiosum obligari naturaliter, quia æquiparatur seruo; iuxta doctrinam Innoc. in d. cap. *cum olim.* quam probat Bart. in l. 1. cum aliis. ff. de stipulat. seruorum. Et seruus potest naturaliter obligari sine licẽtia Domini, iuxta leg. *naturaliter.* & l. *si id, quod.* ff. de condicti. indeb. vbi Bart. id notat. Veruntamen nec hoc fundamentum satis firmum apparet, quia non est necesse, illam æquiparationem, in omnibus obseruari. Tum, quia, vt suprà ex Gregor. lib. 4. epist. 44. constat, strictior est seruitus religiosa, quàm pœnalis, seu temporalis. Vnde in hac parte illa potest esse rigorosior; quia iura hoc concedunt seruo, nõ autem religioso. Tum etiam, quia multa licent seruo sine licentia Domini, quæ non licent religioso sine licentia Prælati, & è conuerso. Nihilominus Nauar. Comment. 2. de Reg. n. 42. in hanc sententiam inclinans, dictam rationem Panormit. confirmat; quia nulla lex magis videtur resistere obligationi monachi promittentis, quàm serui, vtique, quantum est ex parte voluntatis vtriusque, & supposita materia capaci, id est, honesta, & neutri in particulari prohibita. Deinde, quoad obligationẽ naturalem addit optimam confirmationem, quia religiosus per votum naturaliter obligatur Deo; ergo non omnino caret voluntate ad se obligandum; ergo etiam obligatur, promissione facta proximo de re sibi libera, & honesta, vt esse potest; imò etiam de meliori bono, & consilij opere: vt est seruare secretum, offerre sacrificium pro amico, rem mutuo acceptam reddere, vel soluere, & similia.

Bartol.

D. Gregor.

Nauarr.

7. Addo præterea, nullum esse ius positiuum, quod huic obligationi resistat, seu illam irritet; ergo ex natura rei non irritatur per solum obedientiæ votum, vt iam ostensum est: ergo non est, cur religiosus dicatur inhabilis ad contrahendum, vel imponendum sibi huiusmodi obligationem propter obedientiæ votum. Maior probatur, quia illa generalia iura, quæ allegantur, dicentia religiosum non habere velle, nec nolle, & similia, non docent, religiosum non posse quidpiam licitè aut validè velle promittere sine consensu Prælati, sed contra illius voluntatem, vel independenter ab illa: vt latè dixi in d. lib. de Voto. c. 5. n. 7. Vnde iura citata solùm requirunt positiuum consensum Prælati; quando materia circa quam religiosus aliquid promittit, acceptat, vel disponit ex natura sua, vel ex instituto, ac regula religionis, vel ex obligatione aliorum votorum, licentiam Prælati postulat: vt patebit attentè legenti d. cap. 2. de Testamentis in 6. & cap. vlt. de sepult. eodem libro. Et specialiter notari potest d. cap. *Si religiosus.* de Elect. in 6. ibi: *Consensus sic præstitus* (vtique sine licentia Prælati) *non teneat.* Et infra: *ipso facto viribus vacuetur omnino.* Nam his verbis apertè indicatur irritationem fieri per illam legem, & antea non fuisse ex vi solius voti obedientiæ. Item, cùm irritatio specialiter ibi adiungatur, satis significatur, non esse vniuersalem. Tandem addit Nauarrus alias congruentias valde probabiles; quia irritatio tam vniuersalis, nec necessaria est, nec decet statum religiosum. Nam sine naturali obligatione vix potest humanus conuictus consistere; & ideo vix reperietur religiosus, qui si rem aliquam promittat, quam sine licentia prælati honestè facere possit, non se sentiat ad implendum promissum obligatum: imò si necessaria ei fuerit licentia ad opus præstandum, & sub illa conditione expressa, vel tacita promisit, licentiam petere tenebitur; & illa concessa te-

Nauarr.

nebitur implere promissionem: nam si negetur, ipso facto ruet obligatio.

Verumtamen licèt hęc posterior sententia, quoad hanc partem vera sit; nihilominus non obstat, quominus per illũ effectum solemnitas voti obedientiæ explicari possit, qui consistit in eo quòd vouens se non possit firmiter obligare absque cõsensu prælati, vt ex dictis constat. Primò quidem, quia licèt demus religiosum posse naturaliter obligari, saltem non potest obligari ciuiliter: nam in hoc omnes conueniunt, & ex iuribus dictis, & ex exemplo serui confirmari potest, & latiùs inferiùs circa professionem religiosam tractandum erit: hic autem effectus moralis est, & à voto obedientiæ ducit originem, & non ratione solius promissionis; ergo ratione solemnitatis. Deinde licèt religiosus possit validè naturaliter obligari; non tamen firmiter, neque irreuocabiliter, quia potest à prælato eius obligatio irritari: sicut de votis religiosorum docuit D. Thomas, & nos cum illo, in d. lib. 3. c. 5. & latiùs in lib. 6. c. 7. Quam doctrinam meritò extendit Nauarrus suprà, ad promissionem, & obligationem naturalem religiosi factam homini, & sanè meritò. Nam si tanta est potestas Prælati religionis in voluntates subditorum, vt etiam obligationem Deo factam, pro suo arbitrio possit auferre, profectò eandem, vel maiorem habet ad irritandum omnem aliam obligationem, quam quouis modo religiosus sua voluntate contraxit. Probatur illatio, quia omnis irritatio ex eodem genere potestatis, & dominationis nascitur: tum quia etiam naturalis obligatio homini facta, est obligatio in conscientia, & potest esse occasio peccandi, vel impedimentum perfectionis: & ideo conueniens fuit, totam illam sub Prælati potestate constitui.

8. In quo consistat solemnitas huius voti.

D. Thom. Prælatus potest irritare subditorum vota & promissiones. Nauarr.

Hæc autem potestas specialis Prælatorum, & subordinatio ex parte subditorum, seu impotentia ad se obligandum firmiter, seu independenter à voluntate superiorum, ex voto obedientiæ oritur, & in religione fit cum peculiari modo, & efficacia: ac proinde per hunc effectum rectè voti huius solemnitas declaratur. Probatur hæc vltima consequentia, quia simplex obedientiæ promissio per se non inducit tantam subiectionem, & dependentiam in vouente, nec dat tantam potestatem illi, cui obedientia promittitur; sed huic dat tantùm potestatem præcipiendi, & illi imponit obligationem obediendi in his, quæ præceperit, intra latitudinem materiæ talis voti, seu promissionis. At verò potestas irritandi omnem obligationem subditi, longè maior est, & non est per se tantùm connexa cum potestate præcipiendi: ergo nõ sequitur ex vi voti simplicis obedientiæ: ergo pertinet ad peculiarem proprietatem, à qua votum illud talem efficaciam habet; & consequenter in illa consistit talis voti solemnitas. 9. Votum simplex obediẽtiæ nõ inducit tantam subiectionẽ, & dependẽtiam in vouente.

Sed adhuc superest difficultas in hoc modo explicandi solemnitatẽ huius voti per hunc effectũ. Nam in primis, quòd religiosus nõ possit se ciuiliter obligare alteri, vel nõ prouenit ex voto obedientiæ, sed ex eo, quòd in religioso non inueniatur materia talis obligationis: vel quatenus oriri potest ex voto obedientiæ, non est ratione alicuius peculiaris proprietatis, vel solemnitatis eius, sed ex mera obligatione talis voti. Explicatur, & probatur; quia omnis obligatio ciuilis, aut est realis, aut personalis. Prior versatur circa bona externa & temporalia; & ideo impotentia illa se obligandi realiter, in religioso prouenit ex voto paupertatis, quia nõ habet bona, ad quæ præstãda se obli 10. Difficultas circa propositam solemnitatẽ obedientiæ.

se obligare ciuiliter possit. Posterior autem obligatio cadit in ipsam personam religiosi,& actiones eius:& quia per votum obedientiæ illas constituit in voluntate superioris; ideo non potest illas alteri obligare; quia cùm illæ obligationes sint repugnantes, prior efficacior est,& alteri resistit,non ex peculiari solennitate voti,sed ex pura obligatione,quam,vt votum est,inducit. Et ita hunc effectum declarant Innocentius, & alij, in dicto capite *cum olim*. 2. de Priuileg. & in cap. *in præsentia*. de Probation & Bart. in l. *si communis seruus*. ff. de stipulat. seruor. Panorm. in Cons. 88. p. 1.

Innocent. Bartol. Panormit.

11. Irritatio duplex est, directa, & indirecta.

Deinde, quòd naturalis obligatio non sit omnino firma,sed à Prælato irritari possit,iuxta duos irritationis modos, ex diuersis causis prouenire potest.Vna est enim irritatio indirecta,quæ fit ex parte materiæ:& hæc in obligatione reali prouenit ex voto paupertatis;in personali autem prouenit ex voto obedientiæ:& ad hoc sufficit simplex obedientiæ votum, ratione cuius possit prælatus illam materiam prohibere, vt cum D.Thoma, & communi dixi in d.lib.6.de Voto cap.7.n.1.Alia est irritatio directa, quæ fit reuocando, & quasi infringendo voluntatem eius,qui se obligauit.Et hoc etiam modo possunt superiores Religionum, subditorum vota irritare: vt in d.cap.7. ostendi. Et eadem ratione possunt omnem aliam naturalem obligationem tollere,vt dictum est. Non videtur autem hæc potestas fundari in voto obedientiæ secundùm se spectato,ac subinde nō poterit votum inde solennizari. Consequentia videtur clara,& antecedens probatur; quia illa potestas irritandi vota & obligationes subditorum, prouenit ex potestate dominatiua,quam Prælatus habet in religiosos sibi subditos. Illam autem potestatem non habet ex voto,quia per votum non fit donatio,sed promissio; ergo ex vi illius nō acquiritur dominium,seu dominatiua potestas. Sicut seruitus non inducitur per promissionem,sed per realem traditionem, vel iustam captionem personæ. Ita ergo in præsenti,si prælatus religionis talem potestatem dominatiuam habet in voluntates subditorum,vt verè habet,non illam accepit per votum obedientiæ,sed per traditionem, quam religiosus facit,vt suprà dictum est. At votum nō solennizatur formaliter per traditionem vt in aliis dictum est;& de hoc videtur eadem ratio, qui traditio, & votum tantùm concomitanter se habent:& efficacia dandi talem potestatem, non est in ipso voto,sed in traditione.

D. Thom.

Vnde proueniat in prælato potestas irritādi vota, & obligationes subditorum.

12. Ad hoc autem responderi potest, votum obedientiæ non distingui à traditione sui, quam religiosus facit religioni: tum, quia per traditionem fit præcipua abnegatio propriæ voluntatis, quæ fit etiam per votum obedientiæ; iuxta illud Gregorij lib.6.in prim.reg.cap.2.*Per alias virtutes nostra Deo impendimus,per obedientiam nosmetipsos exhibemus*. Et illud lib.35.Moral.in Iob cap.12.*Per obedientiam propria voluntas mactatur*.Tum etiam, quia nō oportet plura vincula multiplicare; aliàs religiosus inobediens dupliciter peccaret,& contra iustitiam ratione traditionis, sicut peccat seruus non parendo domino, & contra religionem ratione voti,quod non videtur admittendum: vt Soto insinuat lib.7.de iustitia qu.2.art.3.ad 1. in fine.Nihilominus hæc respōsio falso nititur fundamento: nam supponimus in professione religiosa, præter traditionem, verum, ac formale votum obedientiæ fieri; quod infrà ostendemus. Votum autem, cùm essentialiter sit promissio,

D. Gregor. Soto.

A non potest esse traditio, nec illam essentialiter includere, licèt cum illa fiat, vt suprà lib.1. & in 2. tom. de Virtut. religionis lib. 1. cap. 14. probatum est. Et rationes ibi factæ æquè in voto obedientiæ procedunt. Nec superfluè additur votum obedientiæ traditioni religiosæ, etiamsi ex vi traditionis religiosus iam non sit sui iuris, & illi, cui se tradit, parere teneatur. Nam in primis traditio facta religioni specialiùs consecratur Deo per obedientiæ votum: nam cùm traditio immediatè fiat homini propter Deum, & ad obsequium Dei, per votum quasi eleuatur,vt sit quasi spirituale holocaustum ipsi Deo oblatum. Deinde traditio firmatur per votum: nam B addit illi specialem obligationem fidelitatis Deo debitæ; quam traditio per se non inducit. Nec est inconueniens admittere duas malitias in actu contrario obedientiæ Prælati, vnam contra hominem, & aliam contra Deum: nam id sentit D.Thomas 2.2.qu.88. art.5. ad 1. dicens, votum obediendi prælatis supponere promissionem humanam ad Deum,vel traditionem factam prælato, & supra illam cadere votum. Ac subinde concedit ibi duas obligationes diuersarum rationum. Vnde fit in transgressione contraria esse duas malitias; vt ibi Caietanus animaduertit, & Soto admittit in eodem articulo suprà citato ad 3. Vnde in solutione ad primum in alio sensu C locutus est; solùm enim negat,peccando contra obedientiam prælati,peccari simul contra virtutem specialem temperantiæ, v.g. vel aliam similem, quod alterius considerationis est, quam infrà disputando de peccatis religiosorum tractaturi sumus.

Non superfluè additur votum traditioni.

Notāda duplex malitia in actu contrario obedientiæ.

Caiet. Soto.

Supposita ergo distinctione inter traditionem religiosi,& votum obedientiæ, videtur consequi ex dictis, in hoc voto admitti posse illorum Doctorum sententiam, qui dixerunt, votum solennizari per traditionem,tanquam per formam illi moraliter coniunctam. Nam omnis impotentia, quæ in voluntate religiosi inuenitur ad firmiter se obligandum,nascitur ex traditione sui in potestatem D prelati,sub quo,tanquam pupillus sub tutore constituitur. Et quia hæc traditio licèt per votum formaliter non fiat,per illud perficitur,& roboratur:ideo tale votum,quia supra talem traditionem cadit,per illam solennizari dicitur. Vnde inferunt aliqui, solemnitatem huius voti esse de iure naturali, & diuino; quia si traditionem consideremus, ad illam ex natura rei, ac proinde ex iure diuino, ac naturali sequitur impotentia illa voluntatis religiosæ ad firmiter se obligandum. Deinde, si votum spectemus, habet hanc proprietatem specialem, quòd cadit in ipsam traditionem,quam religiosus facit prælato; & ideo iure diuino obligatur ad implendam illam, & E quasi virtute continet illam, & ab illa solennizatur; & ita virtute illius ex natura rei reddit voluntatem vouentis inefficacem ad se obligandum firma obligatione, id est, non reuocabili, seu irritabili à prælato, & ita specialiùs, quàm cæteri videtur sentire Aragon.2.2.quæst.88.a.8. dub.1.

13. Aliqui dicūt votum obedientiæ per traditionem solennizari.

Aragon.

Ego verò ad hanc rem explicandam,in primis dico, traditionem religiosam etiam voto obedientiæ firmatam, non habere ex solo iure naturæ, & sine adminiculo iuris canonici, vim ita subjiciendi voluntatem religiosi voluntati prælati, vt reddatur impotens ad validè, & firmiter se obligandum sine consensu prælati. hanc assertionem indicat Richard.in 4.dist.38.a.4.quæst.1.

14. Assertio prima. Traditio religiosa etiam voto obedientiæ firmata, non habet ex solo iure na-

Ait

(c) 2007 Ministerio de Cultura

turæ absque adminiculo iuris canonici, vim prædictam. *Richard.*

Ait enim religiosum nullum votum validum posse emittere sine licentia prælati; quia per Ecclesiam illi est prohibitum. In quo licèt falsum asserat, omne votum religiosi esse inualidum simpliciter: nihilominus in quantum illam assertionem reducit ad ius positiuum Ecclesiæ, satis indicat, etiam quamcunque infirmitatem (vt sic dicam) illius voti, in ius positiuum Ecclesiæ reducendam esse. Et eodem modo induci possunt pro hac sententia Angel. verb. *votum*. 2. num. 5. Rosel. verbo *votum*. num. 14. Sumitur etiam ex Iurisperitis asserentibus, religiosum non posse voto se obligare: nam in hoc præcipuè fundantur, quòd ius illis resistit, vt videri potest in Panormitano, & aliis in principio capitis allegatis. Et licèt etiam dicant, non posse vouere, quia non habent velle, aut nolle, id solùm confirmant ex legibus canonicis, vt Panormitanus in cap. vlt. de Voto num. 3. & alij supra allegati. Denique idem docui in d. lib. 6. de Voto cap. 7. Et quoad obligationem ciuilem videtur per se clara; quia ipsamet ciuilis obligatio quoad institutionem, & substantiam suam (vt sic dicam) est de iure humano: vnde incapacitas illius eiusdem est iuris. De naturali autem obligatione suaderi potest, quia traditio religiosa cum voto obedientiæ non irritat vota, vel alias naturales obligationes religiosorum ipso facto ex iure naturæ. Ergo nec faciunt illa directè irritabilia ex natura sua. Antecedens probatur, quia iuxta veram sententiam traditam lib. 3. de Voto cap. 5. nunc talia vota sunt valida, & obligant, donec irritentur; ergo non irritantur ipso facto iure naturæ. Nec in hoc à nobis dissentiunt, qui putant talia vota à principio esse inualida: nam ipsi etiam hoc referunt in humanam institutionem, vt dixi. Consequentia verò probatur, quia licèt aliud sit irritare, quàm infirmare ipso facto obligationem, non est tamen maior ratio ad vnum, quàm ad aliud asserendum. Primò, quia non habet vnum maiorem connexionem intrinsecam cum professione religiosa, quàm aliud.

Angel. *Rosel.* *Panorm.*

15. Secundò, quia vtrumque prouenire debet ex potestate, quasi dominatiua, quam ex natura rei acquirit Prælatus religionis supra ipsam voluntatem religiosi, & actus eius. Vnde si homo sua priuata voluntate potest alteri illam subjicere, & donare, vt quidquid ipse postea velit facere, vel promittere, possit alius irritare, ea ratione poterit illam alteri tradere, vt quidquid obligationis sibi imponere intentet, sine Prælati obligatione, sit irritum, & inane. Et consequenter dicendum esset, talem esse traditionem religiosam; quia re vera erit magis perfecta, & religiosus intendit illam facere perfectam, quantum ex natura rei potest. Multo ergo verisimilius videtur, neutro modo fieri posse, vt homo ratione vtens se priuet potestate se obligandi firmiter ad ea, quæ iustè, & honestè facere potest, solo suo arbitrio, & authoritate se priuando dominio suæ voluntatis, quoad hanc partem, & illud in aliud transferendo: quando ergo religiosè fit, sine adminiculo, & fauore legis Ecclesiasticæ non fit. Antecedens non potest euidenter probari, (quantum ego assequor) est autem per se verisimillimum; quia res est grauissima, & valde præternaturalis, & exposita multis litibus, & fraudibus, nisi authoritate publica roboretur. Et ita videmus, nec in ciuilibus, nec in Ecclesiasticis introductum, inuenire tale genus

A dependentiæ vnius voluntatis personæ iam vtentis ratione ab alia sine Reipublicæ, vel Ecclesiæ authoritate: vt constat in ciuilibus de voluntate minoris filij respectu parentis; vel pupilli respectu tutoris: & in spiritualibus in abrenunciatione voluntatis, de qua tractamus; semper enim ab authoritate Ecclesiæ, eiusque approbatione pendet.

Dices, vbi sunt Ecclesiastica iura, in quibus hic effectus fundetur, seu instituatur? Item, si hic effectus non sequitur ex natura rei ex efficacia voluntatis propriæ personæ se alteri tradentis, non videtur summum Pontificem illum introducere posse, seu instituere: quòd si Pontifex B non potest, non est in Ecclesia talis potestas, vt per se patet. Antecedens liquet, quia Pontifex non habet potestatem irritandi fidelium vota, (vt suppono;) ergo per solam potestatem iurisdictionis non potest talem irritationem introducere, infirmando vota religiosorum, vel eorum voluntatem, quoad hanc partem inhabilitando. Denique retorquemus argumentum suprà factum; quia si Ecclesiæ institutione factum est, vt professio religiosa hunc habeat effectum, etiam potuisset instituere, vt voluntas religiosi non esset capax illius obligationis naturalis, etiam irritabilis, sed vt ipso facto esset irrita: vnde ergo constat, hoc potius, quàm illud instituisse. Cùm C igitur hoc ostendi non possit, neutrum illi est tribuendum, cùm probabilius credamus non omnes obligationes religiosorum ipso facto irritasse. 16.

Ad satisfaciendum primæ interrogationi, aliqui allegant cap. *Monacho*. 20. qu. 4. sed illud caput parum probat: vt notaui in lib. 3. de Voto, cap. 5. Alij præcipuè fundant hunc effectum in illa regula Canonum, quòd *Religiosus non habet velle, nec nolle*: vtique in quo à Prælato non pendeat, vt subiungitur, & tacitè exponitur in d. cap. *Si religiosus*. & indicatur in d. cap. *non dicatis*. Alij vtuntur æquiparatione serui, qui licèt possit naturaliter obligari, non tamen ita firmiter, quin possit D dominus eius obligationem irritare. Hoc tamen non est certum, si tamen verum est, satis est commoda æquiparatio. Addi etiam potest, modum, & effectum religiosæ professionis nunquam fuisse in Ecclesia sine aliqua eius approbatione, & confirmatione: per quam etiam huic modo contrahendi inter religiosum, & religionem, vel prælatum, dat robur, & authoritatem, sine qua efficax non fuisset; & ita hoc Ecclesiasticum ius, seu institutio eiusdem Ecclesiæ traditione sufficienter ostenditur. 17.

Vide iura ciuilia.

Ad secundum respondemus, negando consequentiam: nam etiam Pontifex non potest irritare matrimonium factum; & tamen anteceden- E ter potest conditiones tradere, sine quibus matrimonium irritum sit. Idémque inuenietur in professione religiosa, & in aliquibus votis simplicibus. Ratio verò est, quia difficilius dissoluitur vinculum semel factum, & validum, quàm impeditur, ne fiat. Item, quia irritatio voti iam facti non est actus propriæ iurisdictionis, sed dominij, seu iuris paterni. At verò modum contrahendi determinare, & gradum etiam obligationis, vel acquisitionis dominij præscribere, est actus iurisdictionis, & superioris potestatis, quæ in hoc particulari effectu, non est, cur Ecclesiæ denegetur. 18.

Vnde ad tertium fatemur habere Pontificem potestatem approbandi institutum religiosum, 19.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

in quo ex vi professionis impediantur voluntates religiosorum, vt validè se obligare, aut vouere possint; síntque talia vota non solùm infirma, sed etiam irrita. Nihilominus tamen non credimus id fecisse; quia canones id non declarant, & suauiùs explicantur, ac sufficienter de irritabilitate obligationis potiùs, quàm de irritatione. Item, quia communis vsus, & consensus religionum ita explicat hunc effectum. Item, quia illa irritatio esset nimia, & (vt sic dicam) inhumana subiectio, statui religioso minimè necessaria, imò neque conueniens: altera verò moderatior est, & illi statui conuenientissima. Vnde potest argumentum illud retorqueri. Nam si hic effectus est quasi naturalis, ex vi traditionis fieret in summo gradu, seu quantum possibilis est; quia causæ naturales agunt, quantum possunt, & quia voluntates priuatarum personarum, in hoc non discernunt, sed se tradunt, quantum possunt simpliciter, & absolutè, si hoc non pendet ab institutione, & approbatione Ecclesiæ. Vnde, quia hic effectus ab institutione, & approbatione Ecclesiæ fit, habet locum discretio: & ideo non cum summo rigore, sed cum conuenienti moderatione hanc efficacitatem instituit, & professioni religiosæ tribuit.

20. Assertio secunda. Dicta vis, & solemnitas nunquã fuit ab Ecclesia attributa soli voto obedientiæ, aut soli traditioni per se sũptis, sed principaliter voto.

Dico secundò. Ecclesia nunquam tribuit hanc vim vel soli voto obedientiæ separatim à traditione facto, nec soli traditioni per se sumptæ, sed vt confirmatæ per votum obedientiæ, & principaliter propter illud. Ideóque dicta solemnitas per Ecclesiam introducta, & efficacia subjiciendi voluntatem religioni in tali gradu, & tali modo posita, ipsi voto obedientiæ principaliter attributa est. hæc tota assertio est conformis authoribus allegatis. Et prima, & secunda pars eius videntur notæ ipso vsu, & traditione Ecclesiæ; quia Ecclesia nunquam hoc instituit, aut probauit, nisi in statu religioso: hic autem status non subsistit sine obedientiæ voto, vt suprà ostensum est; nec etiam constituitur ille status sine traditione, nec fortasse potest sine illa subsistere, saltem in completo gradu perfectionis. Et si fortè aliquando extitit sine tali traditione, non constabat votis solemnibus, sicut nunc constat, vt postea dicemus. Ergo votum obedientiæ non habet illam efficaciam, nec solemnitatem, nisi traditionem religiosam supponat, & super illam cadat: nec è conuerso traditioni per se spectatæ tanta perfectio, vel efficacitas data est. Vnde pars assertionis vltima, in qua huius puncti resolutio consistit, facilè suadetur; quia hic effectus proprius est religiosæ professionis, in qua traditio est quasi materiale, votum autem est veluti formale, quod non solùm firmat obligationem parendi religioni, sed etiam illam complet, & maximè Deo consecrat; ideóque illi principaliter tribuitur abnegatio voluntatis: vt ex Augustino, & Gregorio iam retulimus; & sumitur etiam ex Basilio, in regul. fusi. disputat. reg. 6. & 8. & idem tradunt omnes Patres de statu religioso scribentes, vel regulas eius tradentes. Ergo meritò dicta efficacitas voto obedientiæ tribuitur; & illa eius solemnitas constituitur.

21. Difficultas in hac materia.

Vna tantùm superest difficultas; quia inuenitur votum obedientiæ traditioni religiosæ coniunctum, & eandem habens efficacitatem ita subordinandi voluntatem vouentis prælato, vt sine illius consensu non possit firmiter obligari; & nihilominus non est votum solemne obedientiæ; ergo istius voti solemnitas non in illa proprietate consistit. Antecedens ex voto obedientiæ scholarium, & Coadiutorum Societatis Iesu verificatur, vt nunc suppono. Consequentia verò nota videtur; quia non potest forma inesse alicui, quin illum formaliter denominet. Ergo si illa est proprietas, & solemnitas voti obedientiæ, omne votum illam habens, erit solemne: & è cõtrario si aliquod votum obedientiæ illam proprietatem habens, non est solemne, signum clarum est, non esse illam voti huius solemnitatem. Hæc autem difficultas iam in superioribus est in similibus expedita; concludit enim, totam solemnitatem huius voti non consistere in sola proprietate iam dicta nudè, & præcisè sumpta; sed includere, vel supponere traditionem absolutè perpetuam cum vinculo, & obligatione irreuocabili ex vtraque parte, vtique religiosi, & religionis, ita vt illa proprietas vel sit talis forma, quæ non det voto illam denominationem solemnis, nisi perpetuum sit; nec ipsa sit solemnitas, nisi in ordine ad illud. Sicut curuitas non est simitas, nec dat illam denominationem, nisi tali materiæ, scilicet, naso: & effigies monetæ nõ dat illam denominationem, nec valorem, nisi tali materiæ, v.g. argento. Vel certè, vt solemnitas huius voti non sit tota huius voti solemnitas, sed consummet, seu integret illam simul cum absoluta voti perpetuitate. Vel denique, quia quando supponitur traditio vtrinque irreuocabilis, votum etiam habet efficaciam ad introducendam incapacitatem perpetuam: votum autem simplex Societatis non inducit illam absolutè perpetuam, & ideo non est moraliter ita efficax, ideóque non est solemne: sicut in aliis declaratum est. Vbi etiam est ostensum, quomodo talis perpetuitas ex vsu canonum, & communi modo sentiendi ad substantialem solemnitatem voti necessaria sit.

Solemnitas huius voti includit vel supponit traditionem absolutè perpetuam.

Hîc verò restabat quæstio an præter hæc vota sint alia solemnia propria, & peculiari solemnitate substantiali? In quo habemus generalem doctrinam D. Thomæ 2. 2. quæst. 88. art. 7. ad 2. & 3. dicentis, non omnia vota esse apta, vt solemnizentur: nam temporalia vota, & particularia, quæ sunt de particularibus actibus, vt votum peregrinationis, vel similia, non solemnizantur, sed illa tantùm, quæ perpetua sunt, & quodammodo vniuersalia; quia per illa totaliter se homo subjicit diuino obsequio. Et rationem reddit, quia solemnitas non solet adhiberi, nisi mutationi, seu assumptioni status, vel simili mutationi stabili, ac perpetuæ. quæ doctrina intelligenda est de solemnitate substantiali, vt ipse indicat in solutione ad 3. Nam accidentalis, & externa aliis etiam contractibus, & votis etiam simplicibus adhiberi potest, & interdum ita fit, vt in superioribus tactum est. Iuxta verò communem, & antiquum Ecclesiæ morem, & ordinarium ius, sola illa tria vota solemnizari consueuerunt. Et ita dixit Durand. in 4. dist. 38. qu. 1. num. 8. vota solemnia tantùm esse circa illas tres materias, nempe, castitatis, paupertatis, & obedientiæ; & ita loquuntur alij antiqui, sed intelligendi sunt de facto, & pro suis temporibus, non de possibili. Sicut etiam (quod notandum est) solum votum castitatis clericorum in sacris solet separatum ab aliis solemnizari; quia eius solennitas minor quodammodo, magísque accidentaria censetur. At verò reliqua tria vota religionis, non tantùm sola ipsa solemnizari consueuerunt, sed etiam non solemnizantur,

22. An præter tria vota sint alia substãtialiter solẽnia. D.Thom.

Durand.

Tria vota religionis simul debent solemnizari in professione.

tur,nisi simul;nec potest vnum sine aliis solemnizari secundùm ordinarium ius,quia nullum illorum solemnizatur, nisi in professione religiosa: professio autem religiosa sine tribus votis valida esse non potest. Et hoc est nouum, & optimum signum,quòd tota hæc solemnitas sit ex Ecclesię institutione:nam sine dubitatione potuisset vnum illorum votorum, præsertim castitatis sine aliis solemnizari; nō solùm in sacri ordinis susceptione, sed etiam in aliis viuendi modis suo modo perpetuis, & stabilibus, si Ecclesia ita instituere, & approbare voluisset. Quid enim impedit? aut quæ repugnantia in ea re cogitari potest? Certè nulla. Et fortasse aliquando ita vsitatum fuit,vt postea videbimus. Simili ergo modo, licèt tantùm illa tria vota vsque ad nostra tempora solennizari consueuerint, quia illa sola ad religiosum statum constituendum sufficiunt; nihilominus non repugnat, alia solemnizari. Et in religione Patrum Sancti Francisci de Paula, Minimorum appellata,additur in professione quartum votum perpetuæ abstinentiæ quadragesimalis, quod solemne esse indicatur,cùm quartum votum appellatur. Et ita illud appellant Palacios in 4.dist.38. disp.1.& Azor d.lib.12.c.6.q.vlt.Hoc autem posito,in quo eius solemnitas consistat, illius instituti professores meliùs explicabunt.In professione item solemni,quæ in societate fit,quartum votum specialis obedientiæ ad summum Pontificem in Missionibus acceptandis,& obeundis additur: quod votum tam in constitutionibus Societatis, quàm in Bullis Pontificiis solemne appellatur. In quo autem eius solemnitas consistat, illud institutum explicando,tractabimus.

Præter tria alia etiā vota possūt solennizari.

Palacios. Azor.

CAPUT XIV.

Utrùm solemnitas propria trium votorum essentialium, sit etiam de substantia & essentia religiosi status.

1. HAnc quæstionem simplici assertione superiùs in cap. 6. huius libri ad finem definiuimus; quia verò illam radicitus explicare, & probare,non intellecta trium votorum solemnitate, non poteramus, ideo circa illius declarationem, in præcedentibus capitibus, & ipsis nondum explicatis,cum aliqua fortasse præmatura anticipatione,necessitate coacti, immorati sumus: ideóque ad illam examinandam,& probandum,nunc reuerti necesse est. Nam vsq; ad tempora nostra, & Gregorij XIII. Pontificis Maximi,multorum opinio fuit,sine illis tribus votis solemnibus,propriè, & substantialiter statum religiosum subsistere non posse, ac subinde illam solemnitatem esse de essentia religiosi status; sub essentia nunc comprehendendo quidquid ad illius status constitutionem simpliciter necessarium est.Solétque hæc opinio tribui D.Thomæ 2. 2.qu.184. art.5. qui locus nō cogit,vt iam vidimus: citatur etiam in q.189.a.2. ad 1. vbi ait, *duplex esse votum religionis,vnum solemne,quod hominem facit monachum, vel religiosum; aliud simplex,quo non fit aliquis monachus,vel religiosus,sed solùm obligatur ad religionis ingressum.* Qui etiam locus non omnino cogit; quia non loquitur D.Thomas de omni voto simplici,sed de illo, quo de futuro promittitur religionis ingressus,de quo clarum est,non posse religiosum constituere; sicut votum castitatis non facit castum: nec etiam dicit,votum solemne esse necessarium ad religiosum constituendum; sed solùm dicit, per vota solemnia fieri hominem religiosum: vnde non sequitur,aliter fieri non posse. In hoc autem videtur fauere D.Thom. quòd tantùm illa duo membra distinguit, & ita non agnoscit tertium genus votorum, quæ solemnia non sint;nec tantùm simplex de futuro statu,sed simplicia constituentia religiosum. Dici tamen potest, D.Thomam illa omisisse,quia suo tempore non erant in vsu, & quæstionem de possibili non disputabat. Allegari etiam solet in eadem 2. 2.q.188.a.7.in corpore,& ad 2.quatenus ait,solemnitatem adhibendam esse voto, quo totaliter homo consecratur; sed non constat,an de substantiali, vel externa, & accidentali solemnitate loquatur: nec etiam dicit illam esse necessariam, sed de facto adhiberi, quod fieri potest, quia decet,vel,quia melius est,licèt non sit necessarium, Fitque hic sensus verisimilis,quia ibi indifferenter loquitur de voto continentiæ clericorum, & aliis; cùm tamen constet non fuisse necessarium, vt votum clericorum fuerit solemne illo rigoroso modo,sicut sæpe in superioribus diximus. Itaque in hac re non habemus D. Thomam nobis aduersantem.

Vsq; ad tēpora nostra, fuit multorum opinio, sine votis solemnibus nō posse consistere religiosum statum. *D.Thom.*

Explicandus D. Thomas, & dicendum esse locutū de facto, nō de possibili.

2. Illam verò sententiam videtur supponere Caietanus 2.2.q.188.art.1. dum ait,nomine religionis, seu religiosi status præcipuè dicti, significari statum personarum tria vota solemnia profitentium;& licèt addat verba illa,*propriè dicti.* intelligit de proprietate,quæ in vera rei existentia fundatur: nam alios modos viuendi cum illis tribus votis negat esse status religiosos, quia vota illa simplicia sunt. Apertiùs, & constantiùs docuit hanc sententiam Soto lib.7. de Iust.qu.1.a.1. & 3. eandémque moderni frequentiùs secuti sunt. Idémque communiter sentire videntur Summistæ verbo *Religio,& Religiosus.*cùm propriam religionem dicunt esse communitatem approbatam, in qua fit vera professio cum tribus votis solemnibus,vel substantialibus,quod in idem redire videtur; quia iuxta definitionem Bonifacij,vota in tali professione facta solemnia sunt. Et sic etiam docuit expressè Nauar.Comment.1.de Regular. n.18.24.& 25.agens de voto paupertatis, & addit idem esse de voto castitatis. Vnde pro eadem sententia possunt allegari Innocent.Hostiens.Panorm.& alij in rubric.de Regul. & Felin.in cap. *Ecclesia sanctæ Mariæ.* de Constit.1.& in cap. *tua nos.* de Iur.iur.vide Anchar.in c.1.de Regulis iur. in 6.§.*Quod si.*in fin.Et in cap. *præsens clericus.*20. q.3.& Rebuff.in Practic.tit.de Regul.ad prælationis nominationem.§.1.verb. *Religiosi.* & Iul.l. *inter publica.*17.ff.de verborum significat.

Caiet. Soto. Nauarr. Hostiens. Panorm. Felin. Rebuff. Iul.

3. Fundamentum primum huius sententiæ esse potest,idem ferè,quod à prædictis authoribus insinuatur; quia status religionis non constituitur, nisi per tria vota substantialia in professione religiosa facta,sed talia vota sunt solemnia:ergo ille status non constituitur, nisi per vota solemnia. Maior sumitur ex iuribus dicentibus, habitus nō facit monachum,sed professio.cap. *ex parte.* & c. *porrectum.*de Regular.cap. *Religioso.*§.*quamuis.* de sent.excom.in 6.cap.*Beneficium.*de Regulis iur.in 6.& Clement.1.de Relig.domib.quæ iura requirunt professionem in religione approbata, vt aliquis verus religiosus constituatur. Et licèt nō exprimant tria vota,constat, in professione includi. Quòd autem illa vota solemnia sint, sumitur ex declaratione Bonifacij, in d.cap. Vnico. de Voto in 6. vbi votum factum in religiosa professione dicit

(c) 2007 Ministerio de Cultura

dicit esse solemne. Secundò confirmatur hoc ratione, quia status religiosus esse debet omnino stabilis, ac immutabilis: sola autem vota solemnia possunt hanc stabilitatem statui tribuere; ergo. Probatur minor: tum quia sola vota solemnia sunt indispensabilia: tum etiam, quia illa sola sunt omnino absoluta, ita vt nullam conditionem includant, sub qua deficere possint. Tertiò addi potest, effectus votorum solemnium videri omnino necessarios ad religiosum statum; ergo, & ipsa vota solemnia: nam si effectus est necessarius, etiam causa, præsertim si sit adæquata; vt videntur esse solemnia vota respectu talium effectuum in subiectâ materia. Antecedens ergo probatur, quia matrimonium repugnat statui religionis; quia & repugnat castitati; & abstractioni, & separationi à secularibus curis, quam status religiosus requirit. Idémque cum proportione de paupertate dici potest.

4. Vera sententia. Religiosus status sine votis solemnibus, cum simplicibus cõstitui potest.

Nihilominus à sententia proposita recedendum non est. Dicimus itaque verum religiosum statum sine votis solemnibus, cum simplicibus constitui posse; ac proinde solemnitatem votorum nõ esse de essentia religiosi status. hanc sententiam sequuntur hoc tempore communiter Doctores de hac materia scribentes, vt videre licet in Scriptoribus Societatis, scilicet, Azor, Sancio, Valentia, Plato, & Vasquez, locis suprà citatis: & Lessio lib. 2. de Iustitia cap. 41. dub. 1. nu. 8. & dub. 8. n. 69. & multis aliis. Et ex sacra Augustiniana familia satis eruditè Basilius Legion. in quæst. sæpe citata. Nec antiqui cõtradicunt, vt postea ostendam. Imò Caiet. 2. 2. qu. 88. art. 7. in prima opinione, circa finem; & clariùs in secunda, in principio, dicit posse Ecclesiam approbare religionem cum professione per traditionem, & vota simplicia. Quin etiam D. Thom. 2. 2. q. 186. ab art. 2. vsque ad sextum solùm requirit ad statum religiosum, quòd sit votis firmatum, nulla facta mentione solemnitatis. Atque eodem modo in Opusc. 18. de perf. vitæ spirit. c. 11. & 15. ad statum religiosum tantùm requirit oblationem integram sui, & mutationem vitæ voto firmatam. Et in probatione ac discursu totius capitis, in generali voti ratione, abstrahendo à solemnitate, fundatur.

Azor. Sancius. Valent. Plato. Vasquez. Lessius. Basilius. Caiet. D. Thom.

5. Probatur assertio primò.

Probatur autem primò assertio nostra; quia status religionis est ex diuina institutione, saltem legis gratiæ, vt libro sequenti monstrabimus. Sed solemnitas votorum nõ est de iure diuino, sed de Ecclesiastico, vt iam ostensum est; ergo solemnitas votorum non est de essentia status religiosi. Probatur cõsequentia, quia si hæc solemnitas est iuris humani, poterit per illud ipsum auferri, & adhuc manebit integra institutio diuina; ergo ex vi eius solius poterit status religiosus subsistere, alioqui esset diuina institutio insufficiens. Potéstque aliter formari argumentum, quamuis eodem reuoluatur. Nam, qui instituit rem aliquam moralem, instituit saltem omnia, quę sunt de essentia eius; aliàs simpliciter non institueret talem rem, quia res sine sua essentia esse non potest. Ergo si Christus Dominus instituit statum religiosum, instituit quidquid est de essentia eius; ac proinde quidquid est de sola Ecclesiæ institutione, ad essentiam talis status non pertinet: at solemnitas nõ est de institutione Christi, sed solius Ecclesiæ; ergo non est de essentia talis status. Sic de Sacramentis argumentari solemus: nam quia omnia sunt de immediata Christi institutione, quidquid per solam institutionem Ecclesiæ eis additum est, ad eorum essentiam non pertinet.

Dices, potuisse Christum statum religiosum instituere, quasi generatim, & abstractè, determinationem autem eius Ecclesiæ committere: & tunc talis determinatio non minus essentialis erit tali statui, quàm sint reliqua, quæ generatim sunt de diuina institutione. Sicut sacramentalia generatim sunt de iure diuino; determinatio verò fit per Ecclesiam. Et nihilominus, id quod Ecclesia definiuit vt necessarium ad primam Tonsuram, vel ad benedictionem Chrismatis, aut olei, de essentia est talis sacramentalis. Respondeo, duobus modis intelligi posse, statum religiosum tantùm generatim esse de iure diuino. Primò, vt Christus solùm in genere, & quasi in confuso ordinauerit, vt in Ecclesia status religionis institueretur; totam verò eius institutionem, tam quoad essentiam, quàm quoad modum eius, Apostolis, & vicariis suis commiserit. Secundo modo intelligi potest, Christum instituisse hunc statum in particulari quoad essentiam, & substantiam eius, sine qua esse non possit: commisisse autem Ecclesiæ modum, & circumstantias eius; dedisséque illi facultatem definiendi, ac præcipiendi non solùm modum pertinentem ad decentiam, vel solemnitatem merè accidentalem contractus, sed etiam ad præscribendum aliquem modum cum tanta necessitate, vt sine illo non possit substantia ipsius status, eiúsve obligatio validè fieri. qui modus (vt in superioribus dixi) etiam pertinet ad solemnitatem accidentalem, tametsi dici soleat aliquo modo substantialis, quia sine illo res ipsa non subsistit. Vtérque igitur ex his modis probabilis est; in vtroque verò habet vim ratio facta, & concludit, quod intendimus. 6.

6. Instãtia cõtra traditam resolutionem.

7. Nam si priori modo institutio huius status intelligatur, manifestè sequitur posse Ecclesiam instituere statum religionis cum solis votis simplicibus, sicut instituit cum solemnibus. Probatur; quia hoc ex sola rei natura non repugnat statui religioso. Aut enim repugnaret ex sola ratione status, vel ex particulari status religiosi, vt talis est; neutrum dici potest. Ergo. Probatur minor, quia iam suprà ostensum est statum humanum non postulare physicam, aut omnino immutabilem firmitatem, seu stabilitatẽ, sed satis esse, quòd habeat de se perpetuitatem, & necessitatem moralem permanendi in tali viuendi modo. Et hoc etiam ostendimus sufficere ad statum perfectionis, si aliquo modo status ipse obliget ad opera perfectionis, vel ad illam tendat, & obliget ad media, quæ ad illam conducant. Et idem est de statu perfectionis acquirendæ, qui est status religionis. Nec etiam repugnat ex iure diuino positiuo; quia in illo modo institutionis, de quo loquimur, iam supponitur Christum non in particulari, sed tantùm in generali hunc statum instituisse, & statim circa secundum modum institutionis, id magis confirmabitur. Ergo ex nullo capite repugnat Ecclesiam instituere statum religiosum cum solis votis simplicibus, sicut instituit cum solemnibus. Probatur consequentia, quia Ecclesia potest suam institutionem mutare, vel addere, sed minuere, prout expedire iudicauerit, vt est per se notum. Vnde cùm solemnitas votorum ab ipsa addita, & inuenta sit, potuisset vel nunquam illam introducere, vel introductam auferre, vel vtrumque modum status religiosi acceptare, eo quòd hæc varietas pluribus prodesse posset, cùm perfectioni non obstet, & ad decorem Ecclesiæ pertineat, de qua scriptum est Ps. 44. *Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate.*

Idem

(c) 2007 Ministerio de Cultura

8. Idem discursus in alio modo institutionis fieri A potest. Nam si Christus in particulari instituit statum religiosum, quoad totam essentiam eius in illa institutione non requisiuit, vt vota essent solemnia; ergo solemnitas absolutè non est de essentia talis status. Antecedens probatur argumento facto, quia solemnitas substantialis voti non est de iure diuino, sed de sola constitutione Ecclesiæ, vt ostensum est; ergo non est de institutione Christi: ergo non potest esse requisita in votis religionis ex vi institutionis Christi dicto modo factæ: ergo multo minùs potest esse essentialis. Et potest hoc confirmari, quia nec ex historia Euangelica, nec ex aliis vestigiis antiquitatis, vel Apostolicæ traditionis colligi potest ta- B lis institutio Christi in particulari; ergo cùm non sit etiam de iure naturali, vt ostensum est, rectè concluditur, fuisse inuentum Ecclesiæ, ac subinde sine tali solemnitate potuisse non addere, nec postulare in votis religiosis talem solemnitatem.

9. Gregor. XIII. Quo argumento vsus est Gregor. XIII. statim citandus, quando contra eos, qui falsò existimabant, religiosos Societatis non emittentes vota solemnia, in vero religioso statu constituendos non fuisse, dixit: *Non considerantes voti solemnitatem sola constitutione Ecclesiæ esse inuentam.* Nam hinc tacitè infert, quòd sicut potuit Ecclesia approbare religionem cum votis solemnibus, ita etiam sine illis. C Quæ ratio multo magis procedit de quacunq; solemnitate accidentali, etiamsi ab Ecclesia posita sit, vt necessaria ad valorem actus: nam potuit vel illam nunquam addere, vel additam tollere, vel in quibusdam religionibus illam exigere, & non in aliis. Nam hæc varietas non repugnat, nec parit confusionem, sed ornat Ecclesiam. Et eo ipso, quòd talis solemnitas necessaria sit ex sola institutione Ecclesiæ, ablata necessitate ex eiusdem Ecclesiæ voluntate, actus est validus, & subsistet cum his solùm, quæ ex natura rei, vel institutione Christi ad illum fuerint necessaria, vt est per se notum.

10. Probatur assertio secùdò. Secundò principaliter probatur assertio, appli- D cando simul rationem factam ad antiquum, & modernum Ecclesiæ vsum; & argumentor in hùc modum. Voti religiosi solemnitas in duobus consistit. Vnum est, vt traditioni, seu oblationi personæ religiosæ, omnino absolutæ, & ex vtraq; parte, scilicet, religionis, & religiosi immutabili, coniunctum sit. Alterum est, vt habeat vim inhabilitandi personam ad effectus morales suprà declaratos; hæc enim duo coniunctim necessaria sunt, & alterum sine altero non sufficit, vt in superioribus declaratum est, & in votis Scholarium, & Coadiutorũ Societatis est manifestum. Sed neutra ex illis conditionibus est de essentia status re- E ligiosi; ergo nec solemnitas ipsa. Consequentia est clara, & maior probata supponitur. Probatur ergo minor, per singula membra discurrendo. Et primò, quòd ille modus perpetui vinculi vtrinque indissolubilis, essentialis non sit, probatur ratione, quia non est necessarius ex ipsa rei natura, nec ex Christi institutione; ergo nullo modo. Consequentia clara est, quia præter illa iura solùm relinquitur ius Ecclesiæ, quod variari potest: & ideo ex vi illius non potest illa conditio ad statum religiosum essentialis esse, sed ad summum ex suppositione talis iuris, quod ad essentialem rationem non sufficit; quia mutato illo iure sine tali conditione, poterit status religiosus subsistere, vt ex prædictis manifestum est.

Probatur ergo prior pars antecedentis de iure naturæ, quia si professio illius status, vt cõtractus quidam inter religionem, & religiosum consideratur, sicut per cõsensum voluntarium vtriusque partis factus est; ita potest ex natura rei per contrarium vtriusq; partis consensum dissolui, si aliquod ius positiuum, diuinũ, vel humanũ, illi non obstet, quia ex solo iure naturæ nihil est, quod obstet, præsertim, si rationabilis causa intercedat. Si autem vinculũ illud consideretur, vt est fundamentum status de se perpetui; sic quidem necessaria videtur ex natura rei obligatio perpetua ex parte religiosi se tradentis religioni; nõ verò ita est necessaria ex parte religionis acceptãtis, quia, quòd donãs seipsum religioni, possit reuocare donationem, & est directè contra veritatem, & perpetuitatem donationis; & est cõtra veram sui abnegationem, & renunciationem sæculi. Non est autem tam necessarium, vt ex parte religionis sit acceptatio omnino irreuocabilis. 11.

Ratio autem est, quia ex parte donatarij, non est contra ius naturæ acceptare donationem sub ea cõditione, vt possit eam relinquere, aut manumittere, si velit. Vt in seruitute ciuili, vera seruitus est ex parte serui; etiamsi liberum sit domino seruum manumittere, & libertate donare. Ita ergo esse poterit in seruitute religiosa; quia nõ est iniqua cõditio, vt religiosus se tradat, & obliget religioni irreuocabiliter ex parte sua, & quòd religio acceptet traditionem nõ se obligando absolutè ad retinendũ religiosum, sed quandiu expedire iudicauerit. Tum, quia contractus est voluntarius ex vtraque parte, & ita vtraq; pars adhibere potest conditiones sibi cõuenientes, vel necessarias. Tum etiam, quia multo maius est beneficium, quod religio religioso confert, acceptando traditionem eius, quàm sit commodum inde sibi prouenïens, vel quàm sit obsequium, quod profitens religioni confert. Et alioqui bonum religionis est commune; ideóque non est contra naturalem iustitiam, quòd religiosus absolutè se tradat perpetuò, & se priuando libertate reuocandi donationem; & quòd religio non absolutè, sed cum aliqua limitatione, seu conditione acceptet perpetuò, & irreuocabiliter; sed cum limitatione, & exceptione casuum, in quibus ad commune bonum religionis expediat secũdùm regulam prudentiæ religiosum liberum dimittere. Et hoc satis est, vt votum tali professioni annexum non sit solemne ex defectu perpetuitatis, vt sæpe dictum est. 12. Non est iniqua cõditio quòd religio non se obliget absolutè.

Nec etiam talis modus contrahendi est contra rationem status religiosi, sola natura rei spectata; quia considerando generalem rationem status, ibi est sufficiens stabilitas, seu perpetuitas; quia ex parte religiosi est absoluta, & ex parte religionis est moralis, & quanta bono cõmuni in tali modo viuendi expedit; ergo illa sufficit. Præsertim cùm status personæ magis requirat perpetuitatem ex parte eius, quàm ex parte alterius, vt in seruitute ciuili videre licet. Vnde cõsiderado vlteriùs particulatem rationem status religiosi, quatenus perfectionis est, vel ad perfectionem tendit, illa conditio, seu libertas, quæ in religione manet, non impedit perfectionem, sed potiùs iuuare potest, & hominem ad perfectionem assequendam sollicitiorem reddere, ne sua culpa à religione expellatur. Igitur considerando purum ius naturæ, non est illa conditio voti solemnis ad statum religiosum necessaria. 13. Solemnitas nõ postulatur ex rei natura ad essentiam religionis.

Quòd autem nec ex diuino iure positiuo necessaria sit, in primis negatiuè (vt sic dicam) ostenditur;

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Non postulatur ex iure diuino positiuo.

ostenditur; quia nec per Scripturam, nec per traditionem probari potest tale ius diuinum positiuum: & sine fundamento authoritatis, non est, cur credatur, cùm ratione probari non possit. Positiuè autem probatur ab aliquibus doctis modernis, pars illa, quia status religiosus verus, & perfectus fuit in vsu Ecclesiæ à temporibus Apostolorum, vt in sequenti libro ostendemus. Sed in illis primis seculis propè Apostolorum tempora, religiosi professi ita recipiebantur à religione, vt propter iustam causam posset illos dimittere, non solùm separando illos quoad communem societatem, & cohabitationem, quod etiam nunc fit in religionibus, in quibus fit professio per vota solemnia; sed etiam relaxando vinculum, & liberos ab omni obligatione traditionis, & votorum, eos dimittendo: ergo contraria institutio non est de iure diuino. Consequentia euidens est. Et minor probatur ex consuetudine antiquiorum religionum, in quibus religiosus status ad meliorem formam redactus est à sanctissimis Patriarchis religionum.

15. Olim dimittebantur religiosi professi. D. Basilius.

Primus est D. Basilius, apud quem multa vestigia huius antiquitatis inueniuntur. Nam in Constitut. Monastic. cap. 22. eleganter docet, vinculum religiosi professi cum religione esse arctissimum, & ex parte religiosi perpetuum: & in cap. 34. addit, pactum illud adeò obligare religiosum, vt nunquam ei liceat prius monasterium, cui semel se coniunxit, titulo transeundi ad aliud simile, deserere: & nihilominus in fine eiusdem capitis ait, *Tunc autem tantummodo reprehensione vacare fratris segregatio debet, quandocunque ea Antistitis iudicio, alicuius occultæ, quam ipse sciat, vtilitatis causa, fiat.* Erat ergo tunc in potestate Prælati monachum dimittere, seu à sua Societate segregare. Verumtamen hic locus posset exponi non de segregatione per transitum ad statum non religiosum, sed vel per transitum ad aliud monasterium, vel de separatione quoad habitationem, & conuictum, non verò quoad vinculum: vel potiùs loquitur Basilius de segregatione non perpetua, nec extra Prælati obedientiam; sed de egressu monasterij alicuius mandati implendi causa. Sic enim idem Basilius in Reg. fusiùs disputatis, cùm in 14. 15. & 36. valde exaggeret culpam segregationis per discessum à monasterio post professionem, quam etiam solemne votum appellat, addit in Reg. 36. circa finem: *Cæterùm si tenendi causa mandati Dominici alius aliò distrahatur, talis distractio neutiquam pro segregatione habenda est, sed assignati potius vnicuique muneris administratio existimanda.*

16. Nihilominus tamen parum antea in eadem regula 36. huic sententiæ fauet, dicens: *Qui ad relinquendam cæterorum fratrum Societatem à propria animi leuitate impellitur, is curare suam imbecillitatem debet. Alioqui si medicinam noluerit admittere, ipse exclusus à nemine admittatur.* Vbi de exclusione cum priuatione religiosi status, & libertate ab omnibus eius vinculis loqui videtur; alioqui non tam facilè, & cum tanto onere exclusionem præciperet. Et simili ferè modo loquitur in Asceticis, dicens in epistola ad Canonicos in fin. *Qui nec sic* (id est, post trinam admonitionem) *noxam emendauerit, oportere eum à reliquo corpore præcidi*, &c. Et infrà: *Oportere* (ait) *illius, veluti membri ab reliquo corpore deiecti, vicem dolere.* Idémque grauissimè repetit in regulis breuioribus, in 57. 61. 102. & 155. & ex fusiùs disputatis in 28. 29. & 47. & in Animaduer. aduersùs Canonicos nu. 8. Quibus in locis non declarat quidem S. Basilius, qualis esset illa separatio, seu diuisio, siue putridi membri abscisio, id est, an esset solùm per eiectionem quoad actualem Societatem, & vnionem, vel etiam quoad totalem vinculi, & vnionis relaxationem, tamen, cùm tam facilè fieret, & propter causas interdum non admodum graues, verisimile profectò fit, fuisse posterioris generis; ac subinde vinculum professionis non fuisse eo tempore ex parte religionis omnino absolutum, & irreuocabile.

Secundò; de tempore, ac institutione D. Augustini, videtur idem colligi ex Regula ipsius; vbi de illo, qui post varias admonitiones corrigi negligit, ait: *Etiam si ipse non abscesserit, de vestra Societate proijciatur.* Sed modum non explicat, (vt de Basilio dixi:) videtur autem posse colligi ex sermone 1. eiusdem Patris de Communi vita Cleri, qui est 49. de diuersis. Ibi enim tractans de paupertate, quam cum suis clericis in suo monasterio profitebatur ex voto, sic ait in cap. 2. *Nulli licet in Societate nostra habere aliquid proprium.* Et clariùs in cap. 4. *Qui Societatem communis vitæ iam susceptam, quæ laudatur in Actibus Apostolorum, deserit, à voto suo cadit, & à professione sancta cadit.* Vnde paulo antea refert, quod secum statuerat dicens: *Nullum ordinare clericum, nisi, qui mecum vellet permanere; vt si vellet discedere à proposito, rectè illi tollerem clericatum, quia desereret sanctæ Societatis promissum, cœptúmque consortium.* Vbi apertè loquitur de discedentibus post promissam Societatem, id est, post vota, & professionem, quæ tunc fiebat, & nihilominus subdit, *Ecce in conspectu Dei, & vestro mutaui consilium. Qui volunt habere aliquid proprium, quibus non sufficit Deus, & Ecclesia sua, maneant, vbi volunt, & vbi possunt, non illis aufero clericatum. Nolo habere hypocritas. Malum esse quis nesciat? Malum est cadere à proposito, sed peius est, simulare propositum.* Permittit ergo illos discedere, & extra monasterium viuere, & habere proprium, vt ostendunt illa verba: *Qui volunt habere aliquid proprium.* Vnde infrà inducit aliquos excusantes, & dicentes: *Quid mali fecit? Non potest tecum tolerare vitam istam. Extra Episcopatum vult manere, & de proprio viuere, ideo non debet perdere clericatum.* Ipse verò respondet. *Malum esse profiteri sanctum, nec implere*, iuxta illud, *Vouete, & reddite*, &c. Et nihilominus infrà subdit: *Si ab hoc proposito ceciderit, & extrà manens clericus fuerit, dimidius & ipse cecidit. Quid ad me? non eum iudico; si foris seruat sanctitatem, dimidius cecidit.* Et tandem infrà sic ait: *Qui mecum manere vult, non debet habere aliquid proprium. Qui hoc non vult, habeat libertatem, & videat vtrum habere possit felicitatis æternitatem.* 17.

Vide Conc. Aquisgr. in. anni 816.

Ex hoc loco tale conficitur argumentum: Illi clerici cum Augustino in communi vouentes, erant verè religiosi, & nihilominus ita permittebantur discedere, vt essent clerici sæculares, & possent habere proprium; ergo dimittebantur liberi à voto paupertatis, & consequenter à professione religiosa. Sed objici potest, quia isti clerici non solùm post discessum à monasterio, sed etiam in illo erant habentes proprium, vel licitè cum licentia Prælati, vtique, eiusdem Augustini: vel illicitè, & occultè, & cum hypocrisi: vt constat ex longo discursu Augustini in serm. 2. de eadem materia, aliàs 50. de diuersis. Vbi priùs multos habentes proprium ad tempus excusat, quia & cum licentia retinebant, & non habebant vsum 18.

August.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vsum talium bonorum; nec de illis disponebant, nisi ad Augustini arbitrium. In fine verò addit: *Qui habere voluerit proprium, & de proprio viuere, & contra nostra ista præcepta facere, parum est, vt dicam, non manebit mecum, sed nec clericus erit.* Vbi videtur reuerti ad consilium: quod antea mutauerat, degradando huiusmodi clericos: veruntamen non ita est; sed distinguit duo genera eorum, qui volebant habere proprium. Nam, quidam apertè id profitebantur, & ideo discessum postulabant, quibus Augustinus id permittit sine degradatione, vel vlla pœna, sed tantùm periculi sui eos admonet. Alij verò erant, qui occultè proprium habebant, & nihilominus in monasterio manebant, & de communibus bonis viuere volebant; & his Augustinus, si id sciret, & eiectionem, & degradationem minatur. De prioribus loquitur in illis verbis: *Scio me dixisse, quòd si nollent mecum suscipere socialem vitam, &c. non illis tollerem clericatum, sed seorsum manerent, seorsum viuerent, quomodo nossent, Deo viuerent. Et tamen ante oculos posui, quanti mali sit à proposito cadere.* De aliis verò addit: *Modò, quia placuit illis, Deo propitio, socialis hæc vita, quisquis cum hypocrisi vixerit; quisquis inuentus furit habens proprium, non illi permitto, vt inde faciat testamentum, sed delebo illum de tabula clericorum.* Igitur ex illa historia solùm colligitur, illos clericos non potuisse licitè, & occultè habere proprium, quamuis de facto potuissent habere proprium; quia per votum incapaces illius non fiebant. Et ita illi, qui dimittebantur, vel recedebant, poterant postea habere proprium, etiamsi à voto paupertatis non absoluerentur.

19. Sed contra hoc instatur primò, quia licèt daremus ex illa licentia habendi proprium non satis colligi potuisse Prælatum monasterij relaxare votum paupertatis discedenti: nihilominus ex alio capite inde colligitur, votum illud paupertatis non fuisse solemne; quia non habebat efficaciam faciendi personam proprij incapacem, quam esse necessariam ad solemnitatem illius voti suprà ostendimus. Deinde magna est differentia inter clericos discedentes, vel intus cum hypocrisi manentes. Nam priores non solùm validè, sed etiam licitè poterant proprium habere; & ideo non dicit de illis Augustinus, quòd essent in statu damnationis, sed, quòd essent in periculo; de aliis verò ait, esse mortuos: hoc enim significat in primo sermone, cùm dicit: *Si foris seruat sanctitatem, dimidius cecidit; si vero intus habuerit simulationem, totus cecidit.* Et in serm. 2. *Malui habere cæcos, vel claudos, quàm plangere mortuos: qui enim hypocrita est, mortuus est.* Ergo qui recedebat à monasterio dimissus, à voto paupertatis omnino liberabatur; aliàs non potuisset licitè proprium habere, nec rebus suis, tanquam propriis vti. Vnde fit etiam verisimilius, illos hypocritas, licèt dicantur, voluisse habere proprium, reuera non potuisse habere illud, non solùm licitè, sed etiam validè quoad verum dominium, licèt de facto haberent aliqua, tanquam propria. Idque non quia essent incapaces dominij simpliciter, & absolutè, & ex vi status; contrarium enim rectè probatur in illo secundo sermone, ex multis exemplis, quæ in illo referuntur, & infra ponderabimus; sed quia vsurpabant bona, quæ ad monasteria pertinebant, tamquam propria, & aliunde ex communi viuere volebant; quod erat contra iustitiam.

20. Alius verò superest scrupulus circa clericos

A illos; quia non videntur fuisse veri religiosi, nec statum permanentem, & ex parte ipsorum perpetuum habuisse; quia poterant à monasterio discedere, si voluissent. Vnde tantùm videntur paupertatem vouisse, quandiu ibi manerent: permanere autem in arbitrio suo fuisse. Sicut nunc vouent paupertatem quidam clerici regulares, qui verè religiosi non sunt. Quòd si hoc ita, est nullum ex illo facto, ad rem, de qua agimus, argumentum sumi potest. Assumptum patet ex ipsa relatione Augustini. Nam in primo sermone cap. 4. dicit: *Certè ergo statueram nullum ordinare clericum, nisi, qui mecum vellet manere.* Vbi supponit, hoc fuisse in vniuscuiusque arbitrio positum; quamuis ipse nollet eos

B ordinare, qui discederent. Item inferiùs introducit aliquos pro clerico interpellantes, & dicentes, *Quid mali fecit? Non potest tolerare istam vitam, extra Episcopatum vult manere; non debet ideo perdere clericatum.* Non ergo peccabat clericus discedendo. Et confirmatur. Nam si peccaret, exeundo, esset apostata, & in statu peccati extra religionem permanendo. Quomodo ergo potuisset Augustinus subiungere: *Si foris seruat sanctitatem, dimidius cecidit.* Non enim potest apostata in eo statu voluntariè permanens sanctitatem seruare. Quomodo etiam Augustinus diceret, eum constitui in periculo, & non potiùs

C in statu damnationis. Denique in sermone 2. hypocritas permanentes in monasterio, & ibi habentes proprium, mortuos vocat; alios verò recedentes, solùm claudos, vel cæcos, viuentes tamen: vnde significat, non grauiter peccasse recedendo.

Sed nigilominus ex hac parte, etiam satis validum est argumentum. Nam apertè Augustinus tradi eiusmodi clericos recedentes à monasterio, & volentes extra illud habere proprium, malè egisse; quia *Malum est à proposito recedere*; & ideo statuisse illos priuare clericatu, *quia desererent sanctæ Societatis promissum.* Promiserant ergo in illa Societate manere. Vnde subdit, *eum, qui Societatem vitæ iam susceptam deserebat, à voto suo, & à* 21.

D *professione sancta cecidisse.* Et infrà subiungit: *Ego scio, quantum mali sit profiteri sanctum aliquid, nec implere: Vouete, & reddite, &c.* Et infrà dicit, sic recedentem, licèt clericus maneat, cadere ex parte, vtique deserendo professionem. Certum ergo videtur, clericos illos non solùm habuisse votum paupertatis, sed etiam votum, vel promissionem permanendi in illa congregatione, cui se tradiderant: vel saltem fide data, se perpetuò coniunxerant: ergo non est dubium, quin isti ex professione tenerentur perpetuò manere in monasterio, ac proinde essent veri religiosi, & consequenter apostatæ, si inuito Prælato discederent.

E At verò illi, de quibus Augustinus loquitur, non videntur apostatasse apertè, nec inuito Augustino discessisse; sed per importunas petitiones licentiam exeundi obtinuisse, eámque Augustinum ad vitandum maius malum concessisse. Hoc enim indicat in sermone primo, in illis verbis: *Maneant vbi volunt, & vbi possunt, non illis aufero clericatum; nolo habere hypocritas, malum est cadere à proposito, sed maius est simulare propositum.* Et infrà: *Quantum sit periculi, ante oculos eius posui, faciat quod vult;* & paulo inferiùs: *Nolo habeat necessitatem simulandi.* Et ferè similia habet in secundo sermone. Ex quibus colligitur, votum, vel promissionem ibi perseuerendi non fuisse omnino absolutam,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sed dependentem à voluntate Prælati: tamen, quia illa licentia erat quasi extorta, & sine causa legitima, & consequenter contra prius propositum; ideo Augustinus exitum illum, etiam sub illo colore factum, non approbat; quia verò poterat habere aliquam sufficientem causam, illum etiam non damnat, sed exeuntes admonet sui periculi, quamuis conscientiæ ipsorum illos committat. Quem Augustini locum tam fusè ponderare volui, quoniam ad declarandam aliquam partem Instituti Societatis, & nouitatis oppositionē ab illo remouendam, magnum lumen afferre potest.

22. D. Benedict. Tertiò de temporibus sancti Benedicti argumentum sumi potest ex ipsius regula. Nam in c. 28. & 29. iubet præscindi à religione aliquos incorrigibiles: quod de absoluta separatione quoad vinculum ibi Turrecremata intelligit; & in cap. 38. aliàs 58. profitentium vestes custodiri præcipit, vt si abire postea velint, illis induti discedant; quamuis ibidem dicatur, post professionem non manere libertatem à monasterio discedendi, nec à iugo regulæ se eximendi. Denique iuuat, quod Gregor. 2. Dialog. cap. 25. refert, monachum quendam importunis precibus à sancto Benedicto, *vt relaxaretur*, postulasse. Et post plures admonitiones in petitione sua perseuerando, tandem à sancto Patre tædio affecto iussum esse discedere. Quo in loco sine dubio sermo est de monacho iam professo, vt ex proprietate nominis & ex discursu historiæ manifestum apparet. Deinde, ponderandum est verbum, *iussit*: non enim dicit tantùm permisit, aut licentiam dedit, sed iussit, quasi in pœnam incōstantiæ ipsius, eum ejiciens, & ad exeundum cogens. Denique emergiam habet verbum, *relaxandi*, quod in proprietate sua vinculi solutionem significat. Nec mirandum est, quòd sanctissimus Benedictus monachum propter solam importunam petitionem eius, liberum mitteret: nam credibile est, vel instinctu Dei id fecisse, præsciens diuina, & mirabili visione à via fuisse reuocandum, vt postea quietus, & stabilis perpetuò maneret; vel iudicasse prudenter, illum non fuisse monasterio aptum, quod satis esse credidit, vt illum à sua congregatione dimitteret, illius correctionem, & emendationem diuinæ prouidentiæ committens.

Gregor.

D. Benedictus prudēter liberum à votis monachū dimisit, propter solā importunam eius petitionem.

23. Sed licèt hæc omnia probabiliter suadeant professionem tunc fuisse cum acceptatione includente aliquam conditionem, qualis nunc fit in scholaribus Societatis, cùm post biennium incorporantur; ac subinde vota in illis temporibus non fuisse solemnia, quoad hanc partem. Nihilominus non omnino conuincunt; quia ferè omnia, quæ ex D. Basilio adducuntur, commodè intelligi possunt de dimissione pœnali, per separationem actualem (vt sic dicam) à commercio religionis, absque irritatione vinculi religiosi, & votorum. Et multa etiam ex regulis Benedicti adducta eundem sensum patiuntur: & alia possunt intelligi de sola permissione eundi, non de absolutione. Nam in d. cap. 58. iubet sanctus Benedictus, vt *quamuis dentur sæculares vestes, volenti post professionem abire, non tamen ei reddatur sua professionis testimonium, quod in die professionis suo nomini consignatum in altari posuerat*. Quo significatur, professionem illam non fuisse relaxatam, quoad vinculum, sed tantum, quoad separationem actualem per discessum. Ac subinde illum discessum nō fuisse sine Apostasia, nec fuisse concessum, vt licitum, sed permissum, vel ad ma-

A ius malum vitandum, vel quia Prælati tunc non habebant, aut existimabāt, se non habere tantam potestatem in subditos, vt illos cogere possent; vel certè licèt possent, nolebant coactione vti, quia vel non sperabant fructum ex coacta detentione, vel maiorem perturbationem, & dispendium monasterij timebant.

Ex locis etiam Augustini, plures admittunt interpretationem de separatione actuali. Solus ille locus ex sermone de communi vita clericorum, violenter videtur sic exponi. Ideóque non est improbabile, tunc, & in illo Augustini monasterio professionem religiosam non fuisse tam firmam, absolutam, sicut non est solemnis professio. Nihilominus tamen tam absolutam acceptionem non esse necessariam ad verum religiosum statum, euidentiùs conuincitur ex particulari instituto Societatis Iesu, quoad religiosos, qui nondum solemnem professionem emiserunt: illi enim est parte sua perpetuò obligantur; Societas verò illos admittit, retinet tamen potestatem illos liberos admittendi, ex iustis causis, iuxta suas constitutiones per Pontifices approbatas; qui vsus reputatur nouus comparatione facta ad tempora Gregorij IX. qui videtur clariùs illam facultatem religionibus abstulisse in cap. vlt. de Regul. Re tamen vera, potiùs est reductio ad morem antiquum, si vera sunt, quæ proximè diximus. Et nihilominus Gregor. XIII. declarauit, eos, qui dicto modo se tradunt Societati, tria vota emittendo, esse verè, ac propriè religiosos, vt mox videbimus; ergo illa conditio indissolubilis vinculi ex vtraque parte, non est de essentia veri, ac proprij status religiosi. 24.

B

Ad religiosū statum non est necessaria absoluta acceptio ex parte religionis.

C

Deinde, quòd efficacitas moralis voti solemnis ad morales effectus suprà tractatos, inducendos, non sit de essentia religiosi status; probatur discurrendo per singula & applicando ad illam discursum proximè factum in præcedenti conditione. Nam in voto castitatis non est necessaria illa conditio ex natura rei, seu de iure naturali; nec est de iure diuino positiuo: ergo non est essentialis. Consequentia est clara; quia conditio pendens ex iure positiuo non est essentialis, vt iam probatum est quia variari potest; & in hoc ipso voto varietatem in diuersis temporibus habuit, vt infrà probabitur. Et hoc etiam ad probationem vtriusque partis sufficiebat, quia ius naturæ, & diuinum non recipiunt mutationem, seu varietatem per Ecclesiam: seu in hac conditione fuit, & est varietas; ergo non est de iure diuino naturali, vel positiuo. Vlteriùs verò prior pars de iure naturali sufficienter probatur ex dictis in cap. 8. & 9. Nam ibi ostensum est, traditionem religiosam, ex sola rei natura non inhabilitare personam ad matrimonium, nec etiam votum illi adiunctum habere hanc vim; ergo nullo modo habet illud votum talem vim ex solo naturali iure. 25.

Præcedens discursus iterum applicatur effectibus solemnitatis.

D

Conditio pendens ex iure positiuo non est essentialis.

E

Quòd vero ex iure diuino positiuo illam habeat, sufficienter probatur, petendo, Vnde tale ius probetur; cùm nec in Scriptura legatur, nec apud antiquos Patres talis traditio habeatur; Quin potiùs multi contendunt ex antiquitate ostendere, olim fuisse statum verum religionis cum voto castitatis non dirimente matrimonium subsequens. ita docuit latè Medina dict. lib. 4. de Cont. controuers. 7. à capite 29. & secuti sunt Azor d. lib 12. capite 6. quæst. 3. Plato lib. 2. de Bono statu relig. cap. 21. Vasquez 1.2. disp. 165. cap. 7. 26.

Medina. Azor. Plato. Vasquez.

Basil.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Basilius. Basil. d. quæst. 3. cap. 8. Qui aiunt, vsque ad tempora Innoc. II. & Concil. Romani sub eo celebrati, matrimonia contracta à religiosis illicita quidem, valida tamen fuisse; quia in solo illo Concilio hoc impedimentum irritans expresè decernitur, vt habetur in cap. *vt lex.* 27. q. 1. & ante illud licèt in multis decretis damnentur vt iniqua talia matrimonia, & puniantur per censuras, & diuortium, nunquam tamen dirimuntur: imò interdum cohabitatio, & vsus matrimonij post alicuius temporis separationem, & pœnitetiam permittuntur. Veruntamen punctum hoc de antiquitate huius effectus voti castitatis religiosæ perplexum valde est: nam considerata varietate antiquorum canonum, & sanctorum Patrum de hac materia loquentium, vix potest aliquid certum in illa definiri; ideóque peculiarem, & prolixam considerationem postulat, quam in libro de voto castitatis, Deo dante, trademus.

27. Argumentũ primum. Nunc verò duo argumenta nobis sufficiant. Vnum est, d. cap. *vt lex.* nam ex illo, vel colligitur hunc effectum ab eo tempore cœpisse, & institutum esse: vel saltem inde sumitur per constitutionem Ecclesiæ effectum illum esse inductum. Et vtrumlibet sufficit ad probandum, quod intendimus. Declaratur; nam verba Concilij sunt: *Huiusmodi copulationem, quam contra Ecclesiasticam regulam constat esse contractam, matrimonia non esse censemus.* Nam verbum *censemus*, ius nouum solet inducere, vt notat glossa in Clement. 1. de concess. præbend. verb. *censemus.* quam ibi Panormitanus sequitur: Et sumitur ex leg. *censere*, ff. de verb. signif. vbi *censere* idem esse dicitur, quod præcipere, à quo verbo in hac significatione sumpto appellatio censuræ Ecclesiasticæ deriuata est: vt notaui disp. 1. de Censuris. sect. 1. Iuxta hanc ergo interpretationem apertè significatur ius hoc irritans tale matrimonium ibi incepisse; ac proinde non esse de iure diuino. Potest autem verbum *censemus*, in alia satis propria, & vsitata significatione accipi, vt idem sit, quòd *iudicamus*, aut *declaramus*; in qua sæpius in iure accipi notat Brison. lib. 3. & præsertim in hac significatione sumitur, quando lex non loquitur de futuro; sed vel absolutè, vel de præterio, & rationem reddit antiquam: vt notat d. glos. in d. Clemen. 1. quam in hoc valde ibi commendat Panorm. & Felin. in c. vlt. de Constit. ad finem. Et latè declarat Nauar. in cap. *si quando.* de rescrip. excep. 21. n. 3. 4. & 5. Talis autem est ratio, quam ibi reddit Pontifex, dicens: *hanc copulationem, quam contra Ecclesiasticam legem esse censemus.* Vnde cùm verbum *censemus*, ambiguum sit, aptissimè illi loco hæc significatio congruit. Declarat enim Pontifex illud matrimonium esse nullum. *Qod est contra Ecclesiasticam regulam*; vtique directè, & efficaciter prohibentem, irritantémque talem copulationem. Qua interpretatione admissa, vel permissa, ponderamus rationem datam ab Innocentio. *Quia est contra Ecclesiasticam regulam.* Nam inde saltem colligitur, hanc prohibitionem irritantem, Ecclesiastici iuris esse, non diuini, ac proinde non esse de essentia status religiosi.

(Margin: Panormit. — Brisonius. — Panorm. Felin. Nauar.)

28. Secundũ argumentum. Alterum argumentum est, quod sumitur ex c. vnico de voto in 6. iunctis Breuibus, quibus Gregor. XIII. Institutum Societatis declarauit ampliùs, auxit, & confirmauit: nam in priori textu, cùm Bonifacius dicit, solemnitatem voti esse ex sola institutione Ecclesiæ; specialiter loquitur de voto castitatis, & in ordine ad hunc effectum inhabilitandi personam ad matrimonium, Gregorius autẽ XIII. in priori Bulla, *Quanto fructiosius*, declarauit, votum simplex castitatis cum aliis factis in Societate etiam sine vllo effectu, quem tunc non inducebat, *esse, & fuisse sufficiens* ad verum, & proprium religiosum statum constituendum. Et in altera Bulla, *Ascendente Domino.* idem confirmat, & rationem sumit ex illo principio Bonifacij, quòd solemnitas voti est de constitutione Ecclesiæ, & ex eadem potestate ibi de nouo illi voto hunc effectum tribuit, & nihilominus simplex remanere declarauit. quod iterum postea Gregor. XIIII. confirmauit. Ex quo nouo iure euidenter concluditur hunc effectum dirimendi matrimonium subsequens, seu virtutem ad illum præstandum, & esse de iure Ecclesiastico, & non esse de essentia religiosi status, ac proinde huius voti solemnitatẽ propriam ad eandem essentiam non pertinere.

Simile argumentum de voto paupertatis fieri potest; quia in illo etiam conditio illa, seu virtus inducendi in personam incapacitatem dominij, ac proprietatis temporalium bonorum, in primis non est de iure diuino naturali, aut positiuo: vt satis supérque in superioribus probatum est. Deinde in Societate inueniuntur multi verè, ac propriè religiosi per votum paupertatis, quod hanc inhabilitatem non inducit, iuxta prædictas Bullas. id autem repugnaret, si illa solemnitas esset de essentia. Vnde Nauarrus suprà non est consequenter loquutus. Nam in eodem Comment. 1. de Regul. num. 19. docet, sine voto solemni paupertatis constitui aliquos veros religiosos in Societate Iesu. In prioribus ergo locis locutus videtur ex quadam consuetudine iuxta commune ius & ordinarium profitendi modum iam receptum in Ecclesia, vt conuenientissimum in illo statu, non vt simpliciter necessarium, vel essentialem. Cuius etiam optimum argumentum est, quia probabilissimum est, imò etiam verum, statum religiosum multo esse antiquiorem, quàm sit hæc incapitas in viris religiosis; ex quo eidem euidenter concluditur. Illa verò duo, quæ assumimus, pendent ex notitia antiquitatis huius status, & temporis, à quo illa incapacitas introduci cœpit, quorum prius in sequenti libro, aliud verò in libro de voto paupertatis tractanda sunt. Et ideo à longiori probatione hîc abstinemus. Idem ferè est de voto obedientiæ, cuius peculiaris solemnitas in ordine ad aliquem moralem effectum, magis dubia est, vt vidimus. Vnde multo magis erit de præteritis temporibus incerta, minúsque cognita: cùm tamen certum sit, votum obedientiæ cum aliis fuisse sufficiens ad religiosum statum constituendum, siue illum effectum irritandi, vel infirmandi omnem voluntariam obligationem personæ religiosæ habuerit, siue non habuerit. Signum est ergo essentiam religiosi status ab illo effectu, seu solemnitate non pendere. 29.

(Margin: Nauar. — Idem ostenditur de voto obedientiæ.)

Vltimò addere possumus rationem naturalem, & à priori; quia ad statum religiosum essentialiter constituendum, duo necessaria sunt, & sufficiunt. Vnum est, sufficiens stabilitas, seu immobilitas: aliud est sufficiens ablatio impedimentorum perfectionis cum mediis sufficientibus ad illam acquirendam. Sed vtrumque horum præstare possunt vota simplicia ab Ecclesia sufficienter approbata, & admissa, modo in sequenti capite declarando. Ergo non est, cur voti solem- 30. Ad essentiã status religiosi duo sũt necessaria, & sufficiunt.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

solemnitas ad statum religiosum constituendum essentialis, aut necessaria reputetur. Consequentia clara est, & maior in superioribus tradita, & ostensa est. Ac minor etiam ex dictis facilè colligitur: nam ostendimus vota simplicia, satis superque ad stabilitatem sufficere, si de se perpetua sint, & eo animo absolutè fiant, quantum est ex parte vouentis. Et eadem ratione satis esse, quòd sint adiuncta traditioni perpetuæ ex parte religiosi; quamuis ex parte religionis aliquam conditionem, seu limitationem admittant. Hoc autem supposito sufficientia trium consiliorum principalium, paupertatis, castitatis, & obedientiæ ad tollenda impedimenta perfectionis eadem est; siue voto simplici, siue solemni firmentur. Nam licèt fortasse effectus illi morales, quos vota solemnia conferunt, aliquid amplius iuuent ad maiorem incapacitatem (vt sic dicam) impedimentorum, & curarum temporalium; nihilominus id non pertinet ad essentiam. Tum, quia magis, & minus non variant speciem. Tum etiam, quia inter religiones, quæ professionem solemnem emittunt, vna pleniùs auferet impedimenta perfectionis, quàm alia: tum maximè, quia si vota omnia, præsertim obedientiæ, perfectè seruantur, non minus exactè auferent vota simplicia omnia impedimenta, quàm si essent solemnia; quòd si vota non seruentur, etiamsi solemnia sint, non conferent ad impedimenta perfectionis tollenda. In reliquis verò mediis positiuè iuuantibus ad perfectionem, clarum est posse esse sufficientia, siue simplicia vota sint, siue solemnia: & interdum esse posse æqualitatem, interdum vero excessum tam in vno modo profitendi, seu vouendi, quàm in alio.

31. Respōdetur fundamentis contrariæ sententiæ.

Ex quibus facile est ad fundamenta contrariæ sententiæ respondere. Ad primum enim dicimus, etiam tria vota non solemnia, si ab Ecclesia prohibentur, & admittantur in aliquo instituto vitæ religiosæ, esse posse vota substantialia religionis; id enim definiuit Gregorius XIII. in Bullis suprà citatis; & fortasse in antiquis Ecclesiæ temporibus obseruatum est. Nec obstat declaratio Bonifacij: nam (vt suprà notauimus) ille non declarauit quidquid possibile est, sed quid de facto esset censendum, iuxta Ecclesiasticum ius suis temporibus obseruatum. Tunc enim non erat in vsu, nec approbabatur ab Ecclesia religiosa professio, nisi votis solemnibus confirmata: non negauit autem Bonifacius alium modum professionis, seu assumptionis status religiosi posse per Ecclesiam introduci, & approbari; imò id in virtute dixit, cùm docuit, voti solemnitatem esse de iure Ecclesiastico. Nec etiam ibi dixit Pontifex non posse esse vota substantialia religionis, nisi sint solemnia, licet suo tempore alia non fuissent; imò eo ipso, quòd id tunc proueniebat ex iure Ecclesiastico, potuit & antea, & postea aliud institui: sicut postea Gregorius XIII. ex eodem principio declarauit.

32. Ad secundum iam declaratum est, quomodo sine solemnitate votorum possit esse in statu religioso sufficiens firmitas, seu stabilitas. Et similiter responsum est ad tertium: nam ostensum est, vota simplicia sufficienter auferre posse impedimenta perfectionis. Vnde, quia matrimonium de se impedit perfectionis exercitium, & progressum; ideo per votum castitatis excluditur per voti obligationem: non est autem de essentia, vt tollatur etiam, seu impediatur quoad capacitatem; quia licèt hoc simpliciter melius sit, non tamen est simpliciter necessarium. Tum quia si solum consideretur matrimonium, quoad vinculum, non repugnat essentialiter cum vinculo status religiosi: vt patet in coniuge, qui profitetur religionem viuente alio coniuge. Si verò consideretur, quoad vsum, & cohabitationem, etiamsi matrimonium religiosi validum fuisset, posset adhiberi remedium per separationem perpetuam, quoad vsum, & cohabitationem: vt olim iuxta multorum sententiam fiebat; & ideo ille effectus voti solemnis, quoad incapacitatem matrimonij, non est de essentia talis status; quamuis ad optimam Ecclesiæ prouidentiam pertinuerit illum adiungere, vt separatio facilior, & tutior esset. Idémque faciliùs potest applicari ad votum paupertatis: nam capacitas dominij parum impedit perfectionem, si vsus eius proprietarius non sit, sempérque à Prælati voluntate dependeat, vt in suis locis infrà fusiùs ostendemus.

Caput XV.

Vtrùm Ecclesiæ approbatio, ad statum verum religionis constituendum necessaria sit.

Hæc est vltima conditio, quæ ad statum religiosum postulari solet. De qua supponimus secundùm præsens ius & morem Ecclesiæ, non esse dubium quin verus religionis status in sola religione ab Ecclesia approbata subsistere possit; ita enim statutum est ab Innocent. III. & saltem ab eo tempore in Ecclesia obseruatum est, traditúrque in cap. vlt. de relig. domib. & à Gregor. X. in cap. vnic. eod tit. in 6. Hinc ergo nascitur dubium, vtrùm ante illa tempora fuerit necessaria huiusmodi approbatio: vel si non fuit, quomodo postea introduci potuerit illa necessitas. Nam, quòd antea necessaria non fuerit, probare videntur apertè verba Innocent in dict. cap. vlt. dicentis: *Ne nimia religionum diuersitas grauem in Ecclesia confusionem inducat, firmiter prohibemus, ne quis de cætero nouam religionem inueniat, sed quicumque ad religionem conuerti voluerit, vnam de approbatis assumat.* Nam illa particula, *firmiter prohibemus*, & illa, *ne quis de cætero*, apertè ostendunt illud esse ius nouum. Idémque ostendit ratio prohibitionis, *Ne nimia religionum diuersitas*, &c. Nam supponit, ante illam prohibitionem fuisse in Ecclesia magnam religionum diuersitatem à suis fundatoribus inuentam, & saltem magna ex parte sine Ecclesiæ approbatione introductam. Idque magis confirmat Gregorius X. referens, non obstante illa prohibitione aliquas religiones sine Pontificis approbatione, temeraria præsumptione fuisse inuentas, quas ipse reuocat, & prohibet. Et in §. *sanè.* S. Augustini & Carmelitarum ordines permanere decernit; quia ante prohibitionem Innocent. III. fuerant instituti: significans, sine vlla speciali approbatione inductos fuisse, & vsque ad illa tempora perseuerasse; quia prohibitio Innocentij ad præterita non extendebatur, sed tantùm ad futura. Denique antiquæ religiones sine speciali approbatione inductæ sunt, vt in sequentibus videbimus. Non erat ergo necessaria Pontificis approbatio ante illam Innocentij III. prohibitionem. Per hoc autem non negamus, quin antea fuerint aliquæ religiones specialiter approbatæ à Pontifice, non solùm tacitè per longum vsum, sed etiam expressè per specialem declarationem. Nam religio sancti Iacobi in Hispania ab Alexand. III. approbata est, vt ex eius Breui ostenditur.

1. Secundùm præsens ius, & more Ecclesiæ verus religionis status requirit necessariò Ecclesiæ approbationem.

Et

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Et idem Pontifex religionem Carthusianorum expresse confirmauit: vt refert Petr. Sut. de vita Carthus. lib. 2. tract. 3. cap. 2. Idémque de religione Carmelitarum tradit Trithem. lib. de Laudibus Carmelit. cap. 5. Solùm ergo dicimus ante Innocentium III. non fuisse necessariam Pontificis approbationem, sed ab eiusdem præcepto incepisse. quod non video cur Vasquez improbauerit 1. 2. disput. 165. cap. 4. num. 38. Cùm id satis ex citatis iuribus colligatur; sicut ex ipsis colligunt omnes Doctores Canonistæ, & ex Theologis Card. Bellarm. lib. 3. de Monach. cap. 4. Sanchez lib. 7. de matrim. disput. 25. num. 10. Azor tom. 1. lib. 11. cap. 24. quæst. 5. Lessius lib. 2. cap. 41. num. 13. Miranda de Regul. tom. 1. quæst. 3. art. 6. Et licèt in cap. *ne nimia*, citato, non ita expresse hoc diceretur, illud postea sic declarauit Concil. Lugdun. sub Gregor. X. vbi non solùm prohibet nouas inuenire religiones sine summi Pontificis approbatione, sed etiam declarat, hoc fuisse iam prohibitum in cap. *ne nimia*. Ab eo ergo tempore approbatio expresse requiritur.

Petr. Sut. Trithem. Bellarm. Sanchez. Azor. Lessius. Mirand. Basil. Ponc.

2. Hinc autem oritur circa alteram partem dubitatio. Nam ex dicto principio sequitur hanc approbationẽ non esse de iure diuino necessariam: nam si fuisset de iure diuino, nunquam potuisset sine illa vera religio subsistere, aliquid enim necessarium & essentiale illi defuisset; quia in his rebus, quæ ex institutione pendent, quidquid de iure diuino postulatur, tanquam essentiale reputatur, vel certè ita necessarium, vt sine illo non possit res subsistere. Ergo è contrario, si tanto tempore fuerunt in Ecclesia religiones sine approbatione, signum est, approbationem non esse necessariam ex vi diuini iuris. Ex hoc autem videtur vlteriùs sequi, non potuisse Ecclesiam, illam exigere vt necessariam: vel, quod idem est, non potuisse prohibitione sua facere, vt religio sine approbatione Ecclesiæ inuenta, si alioqui habeat, quæ de iure diuino necessaria sunt, & sufficiunt ad verum religiosum statum, non sit vera religio, & secundùm illam profitentes sint veri religiosi. ita enim de solemnitate argumentabamur, & ab institutione sacramentorum id confirmabamus.

Probatur nō esse de iure diuino necessariā Ecclesiæ approbationem. Secundò.

Secundò, ad idem stabiliendum, argumentor; quia approbatio non dat religioni probitatem, nec addit illi aliquid ad perfectionem pertinens, sed solùm addere potest notitiam, vel testimonium sanctitatis eius. Sicut canonizatio non facit hominem sanctum, sed notificat eius sanctitatem. Ergo approbatio non potest esse necessaria ad veritatem (vt sic dicam) religiosi status; sed ad summum exigi poterit ad quandam certam notitiam, & æstimationem eius: ergo quamuis desit hæc approbatio publica, si re vera modus viuendi est religiosus, honestus, & pius, & hoc per humanam notitiam prudentem sufficienter constet, verus religiosus constituetur, qui talem viuendi modum stabiliter, ac firmiter professus fuerit.

3. Tertiò.

Tertiò maximè hoc vrget, supponendo, vt diximus, vota simplicia de tribus consiliis principalibus, & substantialibus ad statum religiosum sufficere. Nam si solemnia essent necessaria, ex ea parte posset approbatio Ecclesiæ requiri; quia voti solemnitas ex Ecclesiæ approbatione pendet. At verò simplicia vota illam dependentiam non habent; & alioqui simul sumpta ex intrinseca natura sua personam Deo consecrant, & totum officium religiosum, ac viam perfectionis virtute continent. Ergo non potest Ecclesia impedire, quominus sic facta, hominem in vero statu religioso constituant. Dicet fortasse aliquis tria illa vota non sufficere ad constituendum statum religiosum sine traditione facta Deo in manus alicuius vicem Dei habentis: & ad hoc esse necessariam approbationem Ecclesiæ; quia sine ipsius authoritate nemo potest vicem Dei gerere, aut ex peculiari potestate loco Dei valide contrahere, vel acceptare. quam rationẽ insinuauit D. Thom. in 4. dist. 38. q. 1. a. 2. quæst. 3. dicens, *Ad religiosum statum necessarium esse, vt traditio eius fiat in manu eius, qui debeat recipere seruatis circunstantiis, quæ iura determinant, quia alias non fieret sub eorum potestate, qui religioni præsint.* Sed contra hoc, est in primis, quia hinc sequitur approbationem semper, & ante Innoc. III. fuisse necessariam. quod consequenter concedit D. Thomas ibidem in solut. ad 3. Deinde etiam infert, solemnia vota semper fuisse ad constituendum statum religiosum necessaria.

D. Thom.

Vnde in hoc puncto prima opinio referri potest, quæ doceat, approbationem semper fuisse necessariam, quia semper fuerunt necessaria vota solemnia, quæ sine Ecclesiæ approbatione talia esse non possunt. ita sentit D. Thom. loco allegato, & insinuat Caiet. 2. 2. q. 188. a. 1. & alij moderni sequuntur. Hæc tamen sententia, si intelligatur de votis solemnibus propriè, ac prout in iure communiter accipiuntur, supráque à nobis declarata sunt, ex falso fundamento procedit, vt in superioribus ostẽsum est; & ideo in præsenti nihil amplius de illa dicere necesse est. Posset autem aliter intelligi de voti solemnitate accidentali, seu tantùm extrinseca, quæ in certa forma, & viuendi ritu, seu profitendi posita sit. Nam hæc solemnitas sine dubio esse potest necessaria ad valorem actus, si Ecclesia illam instituit, vt necessariam, sicut in aliis contractibus, testamentis, iuramentis, ac similibus fieri potest. Hac ergo ratione potest esse necessaria Ecclesiæ approbatio, quatenus ab Ecclesiæ institutione pendet; quòd professio sic, & non aliter facta valida sit. Et certè in hoc sensu videtur loqui D. Th. in d. loco ad 3. habétque locum non solùm in religioso statu, qui votis solemnibus fit, sed etiã in illo, qui votis tantum simplicibus celebratur, vt in Societatis instituto videre licet; & fortasse ante tempora Innocentij tertij, & Gregorij noni, in omnibus, vel in pluribus religionibus ita fiebat.

4. Prima opinio docet approbationem semper fuisse necessariam. Caietan.

Veruntamen etiam hoc modo non erit necessaria simpliciter Ecclesiæ approbatio, sed solùm ex suppositione, quòd ipsa statuat certum profitendi ritum, seu conditiones, sine quibus valida non sit votorum emissio, vel professio. Quarum conditionem vna esse potest, vt talis professio sit secundùm aliquam regulam ab Ecclesia probatam, & aliter facta non valeat. Hæc autem necessitas non est absoluta; quia potuisset Ecclesia nihil tale statuere, sed in solo naturali, ac diuino iure rem totam relinquere: & tunc sine Ecclesiæ approbatione posset religiosus status assumi, seruando tantùm ea, quæ supposita fide secundùm rectam rationem, & Christi doctrinam, ac institutionem, ad talem statum sufficiunt. Sicut potuisset respublica nullam solemnitatem ad testamentum postulare & tunc ad testamentum validum confirmandum, ea sufficerent, quæ sola lex naturalis dictaret. 5.

Propter hoc dici potest, in statu religioso esse peculiarem quandam rationem, ob quam sine approbatione Ecclesiæ nullo modo fieri potest; quia nimirum modus vouendi, & quasi contrahendi ad statum religiosum assumendum non est merè humanus, sed quodammodo diuinus, quatenus non 6.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

non solùm cum homine, sed etiam cum Deo ipso, fit. Et è conuerso, non contrahi cum Deo solo, quasi merè spiritualiter, sed etiam sensibiliter cum homine vicem Dei gerente, & nomine illius vota, & traditionem hominis assumentis statum acceptantem, vt in superioribus ex iure in cap. *cum ad monasterium.* de statu Monach. & cap. *porrectum.* de reg. & ex communi Doctorum sententia ostensum est. Ex hac ergo parte necessaria est approbatio Ecclesiæ; quia non potest aliquis nomine Dei contrahere, & acceptare oblationem Deo factam, nisi à Deo ipso acceperit potestatem: nullus autem illam accipit immediatè à Deo, nisi summus Pontifex; & ideo necesse est, vt modus contrahendi, & constituendi hunc statum, saltem, quantum ad personam acceptantem, in cuius manibus vota fiant, sit ab Ecclesia institutus, & aliquo modo approbatus. Quod potest à posteriori confirmari; aliàs posset quis verus religiosus fieri emittendo tria vota in manibus sui confessoris acceptantis illa, sine interuentu alicuius authoritas Ecclesiasticæ, quod per se statim satis absurdum apparet. Et hanc etiam sententiam indicat D. Thomas suprà, & multis modernis placet; mihique in hac parte non displicet, si rectè declaretur.

7. Nihilominus est secunda sententia dicens, approbationem non esse absolutè necessariam, sed solùm requiri, vt Ecclesia non prohibeat, nec irritet omnem modum assumendi hunc statum ab ipsa specialiter non probatum. Nam quòd hoc possit facere Ecclesia, nemo Catholicus negare potest; tum quia iam magna ex parte fecisse videtur, vt videbimus; tum etiam, quia potest conditione præscribere, sine quibus vota, vel traditio non teneant. Quòd autem positiua approbatio necessaria non sit, probari videtur ex antiquo vsu, vt diximus: & ratione suaderi potest, distinguendo duos modos assumendi hunc statum, vel in vita priuata, seu solitaria, vel in communitate, vt suprà in cap. 4. vidimus. In priori ergo modo certum videtur, tria vota simplicia priuatim facta, si ab Ecclesia non irritentur, ex natura rei valida esse, & obligare. Quod de voto castitatis, & paupertatis per se notum est; quia non oportet, vt illa in alicuius manibus fiant, qui illa acceptet, & approbet. Idem verò est de voto obedientiæ; quia sola rei natura spectata, fieri potest validè, & honestè alicui homini bono, & prudenti, cui vouens se subiiciat, vt ab eo gubernetur, vel promittendo soli Deo, obedire tali homini, vel simul promittendo eidem homini, ipsi obedire in his, quæ ad bonum animi, & obsequium Dei pertinent. Vtroque enim modo fieri potest, licèt hic posterior ad rem præsentem accommodatior sit, vt cap. 4. dixi. Et vtroque etiam modo votum est ex natura rei licitum, & validum, secluso iure Ecclesiastico prohibente, vel irritante; quia homo est dominus suæ libertatis: & illis modis illam alteri subiicere propter Deum, etiam est ex se honestum, si prudenter fiat: imò pertinet ad consilia, & meliora bona, vt infrà in lib. de obedientia ostendemus.

Secunda sententia asserit approbationē non esse simpliciter necessariā: sed solùm requiri vt Ecclesia non prohibeat, nec irritet, &c.

8. 8 Neque ex parte personæ, cui obedientia promittitur, necessaria est specialis approbatio, aut commissio Ecclesiæ: vt alterius subiectionem; & obedientiam licitè, & validè acceptare possit. Sed satis est, vt non sit ei prohibitum, sola rei natura spectata. Tum quia in rebus licitis, & honestis homines possunt inter se contrahere, & mutuò se obligare, si non prohibeantur, quia & vnus

A est dominus suæ libertatis; & alter est capax potestatis, seu dominij in alterum. Tum etiam, quia ad acceptandum huiusmodi votum, vel promissionem, non est necessaria specialis potestas à Deo commissa, sed sufficit, vt secundùm rectam, & prudentem æstimationem iudicetur id esse honestum, & Deo gratum: nam per hoc sufficienter intelligitur, Deum acceptare quod ad suum obsequium aliquis electus, tanquam minister eius acceptat. Nec enim oportet, vt ille sit publicus minister ad illud munus ab Ecclesia deputatus: sed satis est, quod ab altero voluntariè, ac prudenter sit electus. Hinc ergo concluditur ratio: nam illa omnia possunt validè fieri sine positiua Ecclesiæ approbatione; & illa sufficiunt ad hominem verum religiosum constituendum, quia sufficiunt ad perfectam abrenunciationem, & abnegationem, ablationémque omnium impedimentorum, cum sufficienti stabilitate, quæ satis sunt ad constituendum illum in completo statu perfectionis acquirendæ. Ergo ex natura rei potest ita constitui sine peculiari Ecclesiæ approbatione, cum sola non repugnantia.

B

9. Deinde ratio hæc extendi potest ad statum religiosum cœnobiticum, seu in aliqua humana communitate institutum, quia in hoc statu solum additur socialis vita; in qua necesse est esse ordinem debitum, aliàs esset summa confusio. Ideóque oportet, vt sit aliquis, qui gubernet, & alij, qui gubernentur; & consequenter, quòd in illo sit potestas præcipiendi, & in aliis sit subiectio, & obligatio parendi: & consequenter necesse est, vt singuli assumentes illum statum, aliquo modo se tradant illi communitati in obsequium Dei, & ipsius communitatis propter Deum. Ac denique, vt in tali cōmunitate sit præscripta aliqua norma, seu regula viuendi, sine qua non potest vlla communitas ordinatè viuere aut rectè gubernari. Hæc autem omnia fieri possunt sine peculiari approbatione publica per naturalem potestatem, & libertatem, quam homines habent ad paciscendum inter se honestè, & ad eligendum modum viuendi, secundùm rationem, vel fidem, aut perfectionem. Et illa sic facta, adiunctis tribus votis sufficiunt ad statum, quia habent firmitatem pacti, & voti; & similiter sufficiunt ad viam acquirendæ perfectionis, eadem, vel maiori ratione, quàm in statu priuato. Ergo etiam communitas religiosa verè, ac substantialiter sine approbatione constitui potest, dummodo non reprobetur. Hoc enim semper addimus; quia non est dubium, quin sit in potestate Ecclesiæ huiusmodi genera priuatarum congregationum prohibere, reprobare, & talia pacta, & vota irritare: quia multum ad commune bonum Ecclesiæ expedire potest. Nam, & leges ciuiles in suo ordine id facere possunt, iuxta leg. 1. & seq. ff. de collegiis illicit. & notant glossa, Abbas, & alij in d. cap. de relig. domib. Seclusa verò hac prohibitione, nihil est requisitum ex vi diuini iuris ad religiosam congregationem, quod peculiarem influxum positiuum Ecclesiæ, vt sic dicam, vel approbationem requirat. Nam solemnitas substantialis votorum non est necessaria: accidentalis autem præscribi posset per statuta talis communitatis, & ex communi consensu eiusdem. Nec ad talia statuta esset necessaria potestas specialis, aut approbatio; quia eo ipso, quòd essent rectæ rationi conformia, & secundùm approbatam Ecclesiæ doctrinam, & iuri communi Ecclesiastico non contraria, per se essent virtualiter approbata. Nec etiam esset necessaria specialis iurisdictio, vt infrà ostendemus; quia subordinatio, & potestas

C

D

Status religiosus saltem requirit quòd non reprobetur ab Ecclesia.

E

(c) 2007 Ministerio de Cultura

potestas nata ex voto obedientiæ, & ex promissione, seu pacto, vel traditione; esset sufficiens, tam ad præcipiendum, & diligendum subditos, quàm ad cogendum œconomicè potiùs, quàm politicè, quod satis esse videtur: Ergo non est positiua approbatio necessaria.

10. Hæc sententia probabiliter discurrit, multáque ab illa proposita ad explicandum modum, quo ante Innocentium III. antiquiores religiones introductæ, & approbatæ in Ecclesia sunt deseruire possunt. Nihilominus tamen prior sententia rectè explicata, vera nobis videtur: ad illam tamen declarandam, & probandam, aliqua præmittenda sunt. Et in primis præter distinctionem status religiosi in priuato viuendi modo, vel communi, quàm suprà probauimus, & nunc supponimus; addimus aliam distinctionem suprà etiam tactam de religiosa communitate. Nam quædam est propria, & Ecclesiastica religio, id est, talis congregatio, cuius personæ, & Ecclesiasticę sunt, & ab illo statu sine apostasia discedere non possunt sua voluntate; & ex vi status gaudet priuilegio canonis, & fori: ac denique in iure nomine regularium, vel monachorum, vel religiosorum propriè dictorum significantur. Alia verò cogitari potest religiosa communitas, quæ modum viuendi religiosum imitatur, non sit tamen propria religio. In quo religionis modo esse possunt, vel fortè sunt varij gradus: nam interdum talis modus viuendi est sine votis omnino, solùm per modum pij Collegij ad obseruanda consilia congregati, in quo voluntariè viuitur, & perseueratur; sæpius verò fit cum aliqua obligatione ex voto, seu promissione orta: nam interdum fit tantùm votum castitatis, vel etiam obedientiæ; interdum verò tria substantialia emittuntur; non quidem propriè solemnia, cum aliquo tamen solemni ritu sacro, & publico; & aliquando sunt cum obligatione perpetua ibi permanendi; aliquando verò solùm pro tempore, quo ibi permanserint, cum potestate recedendi, si voluerint.

Prior sententia rectè explicata vera est.

Duplex religionis status in cõmunitate distinguendus.

11. Deinde oportet supponere, quid nomine approbationis Ecclesiæ significetur. Duo enim includere videtur, sicut alibi dixi de approbatione alicuius personæ in confessorem. Vnum ad intellectum pertinet, seu ex iudicio illius procedit; aliud voluntatis opus est magis proprium. Quod in religiosa communitate ita explicatur: nam illam primo modo approbare, nihil aliud est, quàm post sufficiens examen iudicare interiùs, & exteriùs authenticè declarare, hunc viuendi modum esse sanctum, sine vllo errore, vel superstitione, & tam in fine, quàm in mediis perfectionis viam obtinere, ideóque esse aptum, vt in religiosum statum erigatur, & consecretur: vnde per talem approbationem nihil tali instituto confertur, sed quod habet, innotescit. Posteriori autem modo approbare, est, quasi efficaciter creare, seu erigere talem communitatem personarum in statum Ecclesiasticum, & verè religiosum, quod immediatè fit per voluntatem efficacem approbantis; quæ moraliter confert tali congregationi quidquid ad verum statum religiosum ex parte approbantis conferri potest: vt est potestas admittendi talem statum, quos Deus vocauerit, potestas condendi statuta, eligendi Prælatos, & fruendi priuilegiis Ecclesiasticarum personarum, & similia.

Quid nomine approbationis Ecclesiæ intelligatur.

12. Possumus hoc illustri exemplo declarare in approbatione nostræ Societatis primùm facta à A Paulo III. in prima Bulla; vbi post instituti examinationem, sic inquit, *Cùm autem nihil in præmissis reperiatur, quod pium non sit, ac sanctum. Nos,* &c. *præmissa omnia, & singula tanquam ad spiritualem profectum eorundem sociorum, & reliqui Christiani gregis opportuna, Apostolica authoritate, tenore præsentium ex certa scientia approbamus*, &c. Ecce priorem partem approbationis. Deinde subiungit alteram, cùm addit: *Confirmamus, & benedicimus, ac perpetuæ firmitatis munimine roboramus, ipsiúsque socios sub cura, & huius sanctæ sedis Apostolicæ protectione suscipimus.* Et statim illi confert potestatem faciendi constitutiones, & recipiendi B alios quorum numerum ibi limitauit: quam restrictionem paulo pòst in alio Breui abstulit. Et similia ferè habentur in prima Bulla Iulij III. & aliis: & hæc duo, quæ de religiosa communitate, eiúsque membris diximus, suo modo ad priuatum religionis statum applicari possunt, vt dicemus.

Paulus III.

13. Dico ergo primò. Ad instiuendam religionem, quæ & modum viuendi in communi Societate, seu congregatione profitetur, & toti Ecclesiæ proponitur, necessaria est Ecclesiæ approbatio iudiciaria, seu ad intellectum spectans. Probatur, quia non potest religio practicè, vt sic dicam, per voluntatem prudenter approbari, & Ecclesiæ, vt C verus acquirendæ perfectionis status proponi, nisi iudicium de illius approbatione, & vtilitate præcedat. Vnde sicut non potest sententia ferri, sine causæ cognitione præuia, ita nec confirmatio religionis sine approbatione, quam iudiciariam, seu declarantem veritatem appellare possumus, fieri potest: at illa confirmatio necessaria est, vt mox dicemus; ergo etiam approbatio per modum iudicij necessaria est. Et ob eandem causam necessarium est vt tale iudicium, & publicum, & authenticum sit; cùm talis religio vniuersæ Ecclesiæ imitanda, seu amplectenda, & sequenda proponenda sit, vt supponimus. Et de hac approbatione maximè loquuntur Doctores, cùm di-D cunt, non posse errare Pontificem religionem aliquam approbando, id est authenticè declarando, illum esse honestum & sanctum viuendi modum, & viam conuenientem ad perfectionem acquirendam. Nam hic error perniciosus esset Ecclesiæ in materia morum. Est etiam hæc approbatio veluti quædam canonizatio, per quam tale institutum publicè, & authenticè sanctum perhibetur; sicut canonizatio personæ alicuius, nihil est aliud, quàm de illius vera sanctitate, & gloria publicum, & authenticum Ecclesiæ testimonium. Ex quo exemplo optimè potest assertio confirmari: nam si ad colendos sanctos publicè, & vniuersè sine periculo erroris, aut superstitionis, ne-E cessaria est approbatio sanctitatis eius per publicam Ecclesiæ sententiam declaratiuam illius non minori ratione necessaria est approbatio simili illius congregationis, & viuendi modi, qui vniuersæ Ecclesiæ tanquam sanctus, & ad perfectionem obtinendam vtilis proponitur.

Prima conclusio. Ad religionẽ in cõmunitate instituendam, & toti Ecclesię proponendam, est necessaria Ecclesiæ approbatio iudiciaria.

14. Et hinc etiam intelligi potest, necessitatem hanc non esse de solo iure Canonico, sed in ipso iure naturali magnum habere fundamentum. Ratio à priori est, quia non potest institui religio secundùm aliquem viuendi modum communem cum solis substantialibus votis religiosi status sine additione aliquarum obseruantiarum, quibus ille status ad peculiarem religionem, seu viuendi modum determinetur. Tum quia sicut

Hæc approbationis necessitas non solũ in iure canonico, sed etiam in naturali fundatur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

substantia non potest esse, vel operari sine accidentibus; ita nec religiosus status sine regula, & viuendi modo, ac ordine: tum etiam, quia aliàs non posset distinctio religionum, & consequenter nec peculiaris institui ordo. In hoc ergo, quod per inuentionem humanam additur, errandi periculum imminet, propter quod vitandum, Ecclesiæ approbatio necessaria est. Quia si libera esset talium religionum institutio, ampliatio, & propagatio, facilè accidere posset, vt multi admiscerentur errores, & vt fideles deciperentur, modúmque viuendi vel saluti contrarium, vel perfectionem impedientem, vel saltem ad illam nihil iuuantem, pro vero & vtili perfectionis statu assumerent, quod esset magnum Ecclesiæ detrimentum.

15. Et ita accidit tempore Innocentij III. Nam hæretici quidam pauperes de Lugduno, aliàs VValdenses vocati, superstitiosum viuendi modum pro religioso inuenerunt, & pro religionis statu introducere procurarunt: resistente autem Innocentio III. minimè potuerunt (vt Abbas Vrspergensis refert in Chronico anno 1212.) & hac occasione (vt multi credunt) Innocentius III. decreuit, vt nulla religio sine approbatione summi Pontificis de nouo erigeretur. Vnde notanda est differentia inter hanc necessitatem, seu obligationem, ante, vel post Ecclesiasticam prohibitionem: nam ante prohibitionem non peccaret, qui suo prudenti iudicio, & arbitrio modum religiosè viuendi inueniret, & honestum, & ad perfectionem vtilem eum iudicando, erigeret, & socios reciperet, qui secum illum profiterentur, modo explicato superiùs in secunda opinione. Nihilominus tamen ad Prælatorum Ecclesiæ curam pertinuisset tunc talem introductionem, præsertim cum extensione, & propagatione non admittere, donec ab eis examinaretur, & probaretur; quia hoc sine dubio per se necessarium est ad bonum Ecclesiæ regimen, & ideo in Prælatis Ecclesiæ non deest potestas ad prohibendos hos viuendi modos non examinatos; nec per Ecclesiam, id est, per Ecclesię Pastores approbatos.

16. *Duobus modis potest religio institui.* Vnde vlteriùs concludo semper, & ab initio Ecclesiæ Christi necessarium fuisse aliquomodo huiusmodi approbationem ad religiosam communitatem denuo introducendam. Ad quod explicandum aduerto, duobus modis posse aliquam religionem in vniuersa Ecclesia introduci. Vnus modus est, quando à principio corpus religionis pro vniuersa Ecclesia instituitur, vt per totam Ecclesiam diffundi valeat specialem vnitatem corporis mystici in se retinendo cum mutuo vinculo sub vno proprio capite, vel gubernatore. Qui modus non fuit frequens in antiquioribus religionibus, vt mox dicemus: sed postea, & præcipuè temporibus religionum mendicantium viguit. Et sine dubio talis religio, eiúsque institutio per se, & quasi natura sua vniuersalem Ecclesiæ approbationem postulat, quia illius probitas toti Ecclesiæ interest. Vnde concluditur, ad summum Pontificem pertinere, vt in sequenti capite latè dicemus; quia cura vniuersalis Ecclesiæ propria est summi Pontificis. Et ideo supposita dignitate, ac obligatione ipsius, ratio ipsamet postulat, vt sine ipsius scientia, & approbatione nullus viuendi modus pro vniuersa Ecclesia introducatur, aut instituatur.

Approbatio religionis necessaria est, & pertinet vel ad Pontificem, vel ad Episcopum pro illius diuersitate.

17. *Olim non instituebantur religiones vel pro vniuersa Ecclesia, vel sub vno cap.* At verò antiquiores religiones, quæ Innocentium III. præcesserunt, alium modum inceptio- A nis, & propagationis suæ habuerunt. Nam in principio, vel non fuit earum institutio generalis pro vniuersa Ecclesia, vel non sub vno capite per modum vnius corporis politici propagabantur: sed religio incipiebat in vno particulari monasterio, & sæpius, vt creditur, intra illud solum continebat, (vt de monasterio sancti Martini Turoni, & alio Mediolani, & aliis, quæ in Occidente, & pluribus quæ in Oriente fuerunt, verisimile est.) Interdum verò multiplicabantur monasteria, vel per imitationem, & exemplum, vel per diligentiam priorum monachorum, qui interdum ab alliis populis, vel Principibus inui- B tabantur. Et ita videntur dilatatæ sancti Basilij, & sancti Augustini, maximè verò S. Benedicti religiones; & quamuis sub vno capite, & supremo gubernatore non vnirentur, ideóque non propriè vnum corpus religionis efficerent; nihilominus propter conuenientiam in regula, & emanatione ab vno parente ex pluribus monasteriis similibus vna familia componi censebatur. In illius ergo temporibus approbatio religionis in principio non erat vniuersalis, nec à summo Pontifice immediatè fiebat; sed initium eius ad illum Episcopum spectabat, in cuius diœcesi primum monasterium incipiebat; quòd si aliud simile in alia diœcesi erigendum erat, ad eius Episcopum approbatio spectabat. Qui non tenebatur C alterius iudicium sequi, cùm non esset in hoc superior, nec eius approbatio esset (vt ita dicam) canonica, id est, vniuersalis; & ita procedebatur, donec tam generalis fieret religionis approbatio, vt tacito consensu vniuersalis Ecclesiæ, approbata censeretur, quod maximè consummabatur, quando Romani Pontifices huiusmodi monasteria facto ipso, vel tacito consensu approbare videbantur: & hoc modo veteres religiones monasticæ & clericorum approbationem meruerunt, & obtinuerunt. Quod potest confirmari, & declarari ex aliis, quæ de similibus modis in canonizandis sanctis Doctores tradunt, vt D videri potest in VValdens. tom. 3. de sacram. cap. 122. & Bellarm. lib. 1. de Beat. sanctorum. cap. 8. Nam, vt iam explicuimus, eadem ratio militat in approbatione religionum, & ideo eadem proportio seruanda est.

18. *Secunda conclusio. Requiritur etiã practica approbatio.* Secundò dicendum est, ad huiusmodi religionem instituendam, & erigendam, non satis esse approbationem, quasi speculatiuam, per quam eius honestas, & vtilitas declaretur, sed necessariam etiam esse approbationem practicam, per quam detur tali congregationi, vel Prælatis eius potestas acceptandi, & recipiendi in Christi nomine, & in vero statu religioso constituendi illos, qui vitam illam profiteri voluerint. De- E claratur assertio, quia, vt dixi, valde distincta sunt, iudicium de probitate rei, & licentia, & facultas illam exequendi. Dicimus ergo, præter iudicium de honestate talis viuendi modi necessariam esse licentiam, & facultatem Ecclesiæ ad talem religionem instituendam, & erigendam. Et ita assertio in præsenti tempore est certa post Ecclesiæ constitutionem: vt apertè probatur ex d. cap. vlt. de Relig. domibus. Prohibet enim, *ne quis nouam religionem inueniat*. Vtique sine licentia speciali Pontificis. Idem colligitur ex ratione textus: *Ne nimia Religionum diuersitas grauem in Ecclesia Dei confusionem inducat*. Hæc enim ratio eò tendit, vt religiones non nimium multiplicentur; ob quam rationem

nem potest interdum non expedire aliquam religionem de nouo institui, etiamsi ex Instituti examinatione constet, nihil mali, vel incommodi spiritualis continere. Ob hanc ergo causam, & alias potuit Ecclesia prohibere, ne sine approbatione, & licentia sua noua religio instituatur. Qua prohibitione consequenter factum est, vt ad religionem instituendam specialis approbatio practica, id est, concessio, & facultas nouam religionem instituendi necessaria sit. Vt autem, qualis sit ista necessitas, meliùs intelligatur, circa illam prohibitionem nonnulla occurrentia dubia proponenda, & explicanda sunt, quod in sequenti capite commodiùs fiet.

CAPUT XVI.

Dubia quædam expediuntur, quibus doctrina cap. superioris declaratur, & consummatur.

1\. *Primum dubium.* PRimum dubium est, quid illa lege canonica prohibeatur? Et secundum esse potest, an illa lex sit tantùm prohibens, vel etiam irritans. Et vtriusque dubitandi ratio ita declaratur; quia verba Innocentij sunt: *Prohibemus, ne quis nouam religionem inueniat.* Quæ verba necessariò intelligenda sunt de inuentione, quæ ad executionem, & praxim transeat: nam cogitatione inuenire, vel scriptam inuentionem tradere, non est prohibitum, vt per se notum est. Deinde non minus declaratum est debere intelligi de inuentione, quæ propria authoritate, vel sine licentia summi Pontificis ad executionem transit. Nam si id fiat de licentia Papæ, sanctum est, & quotidie fit: nec enim lex vnius Pontificis potuit impedire successorum potestatem; vel ad nouas religiones instituendas ianuam prorsus occludere. Vnde rectè D. Thomas 2.2.q.188.art.1.ad 4. dixit, ibi institutum esse, ne noua religio sine authoritate summi Pontificis instituatur; & in idem redit, quod dixit Bellarm. lib. de Monach. cap. 4. ibi fuisse prohibitum, ne deinceps vllus ordo instituatur sine approbatione Apostolicæ sedis. *D. Thom.* *Bellarmin.*

2\. Hoc ergo supposito, occurrit obiectio, quia prohibitio illa videtur repugnantiam in verbis inuoluere. Nam ponamus, aliquem nunc instituere modum viuendi cum studio perfectionis in communitate aliqua, sub aliquo Prælato, in cuius manibus tria vota fiant cùm traditione, & obligatione seruandi certam regulam honestam, nouam tamen, & ab authore talis modi viuendi inuentam. Nunc ergo quæro, an illa sit vera religio, nec ne? Nam si non est religio, ille non peccat contra legem dictam, quia reuera non inuenit nouam religionem; & consequenter illa institutio valida erit, quia non erit contra illam legem: hoc autem videtur contra illius legis intentionem, & contra rationem; quia illi statui, si validus est, & subsistit, nihil deest ad veram religionem, cùm sit modus viuendi stabilis, & tribus votis consecratus, & per honesta media ad perfectionem Christianam tendens; quæ est ipsa definitio religiosi status: vt videre licet in Bellarm. suprà cap. 2. & aliis. Si autem dicatur, illam congregationem esse veram religionem, tunc sequitur, non obstante illa prohibitione, posse fieri, & subsistere plures reli-

A giones veras sine approbatione Pontificis; & consequenter etiam post talem prohibitionẽ non esse necessariam approbationem Pontificis, vt noua religio valide instituatur, sed ad summum, vt fiat licitè, quod videtur contra mentem Pontificis in ratione ipsius explicatam; quia sic eadem pericula, & eadem confusio in multiplicatione religionum sequeretur.

Ex hac ergo difficultate nascuntur duo dubia proposita: nam si illa lex est irritans, in prædicto casu illa congregatio non erit religio, & tunc explicandum erit, quomodo ille institutor transgressor sit illius legis, & quid per illam prohibeatur. 3.

B Si verò est tantùm prohibens, satis clarum erit, quid prohibeat: videndum tamen erit, quomodo intentioni illius legis satisfiat. Quòd ergo lex illa in principio, cùm condita est, de sola prohibitione sine irritatione fuerit intellecta, colligi potest ex cap. vnic. de Relig. domib. in 6. vbi refert Pontifex, quòd post illam prohibitionem, *Præsumptuosa multorum temeritas effrenata quasi multitudinem adinuenit*; vtique religionum, de quibus in principio capitis dicitur: *Religionum diuersitatem nimiam, ne confusionem induceret, generale Concilium consulta prohibitione vetauit.* Quæ verba etiam nudam prohibitionem indicant; & magis id significant verba sequentia, quibus Pontifex *cunctas religiones, & ordines mendicantes post dictum Concilium

C adinuentos, qui nullam sedis Apostolicæ confirmationem meruerunt, perpetuæ prohibitioni subiicit, & quatenus peccesserant reuocat.* Igitur supponere videtur fuisse validos, non enim illos nullos fuisse declarat, sed *reuocat* denuo, vtique eos annullando. Et certè, si non fuisset ita intellecta illa vox, verisimile non esset ausos futuros fuisse homines catholicos tantam multitudinem religionum multiplicare. Potest etiam hæc pars ratione generali confirmari; quia lex prohibens non est irritans, nisi id expresè declaret, quòd ibi non fit, nec extendi debet, cùm sit odiosa: hæc tamen sententia & falsa est, & difficultatem propositam non euacuat, vt mox ostendam.

D Priùs enim referre necesse ast sententiam Caietani, qui hanc difficultatem sub aliis terminis tetigit in 2.2. q.188.a.1. mouet autem illã in speciali circa professores regulæ tertij ordinis, vtique S. Francisci, vel S. Dominici (hoc enim non declarat) in peculiari congregatione viuentes in communi, & tria vota emittentes sine licentia Pontificis. Et de illis quærit, an violent prædictam legem, tanquam institutores nouæ religionis, vel potiùs excusari possint à culpa, & transgressione illius legis, quia non sunt veri religiosi, nec ille modus viuendi est religio. In quo dubio ipse in hanc posteriorem partem inclinat. Et potest pro 4. *Caiet. setentia in hoc dubio.*

E eadem sententia citari Cardin. Con. 39. quatenus dicit, legem prohibentem nouam religionem inuenire, non comprehendere illos, qui nouum modum religiosè viuendi inuenerunt sine professione; quia illa non est propria religio. & sequitur Felinus in cap. *Ecclesia sanctæ Mariæ* de Constitut. in principio. Illam verò sentẽtiam confirmat Caietanus, tum authoritate talium instituentium, quos dicit fuisse viros religiosos, & non ignorantes, & veneratione dignos apparuisse. Tum ex illo principio, quòd pœnæ non sunt extendendæ. Ex quo infert, nomine religionum in dicto capite intelligi statum personarum tria vota solemnia emittentium, quia hæc est propriissima, & stricta illius vocis significatio. *Cardin.* *Felin.*

Ex

(c) 2007 Ministerio de Cultura

5. Ex quo vlteriùs colligit Caietanus, instituentes congregationes prædictas cum tribus votis, non esse authores nouæ religionis; quia illa vota non sunt solemnia, sed simplicia, iuxta declarationem Bonifacij in d. cap. vnico. de voto in 6. Et consequenter ait, illa non esse vota constituentia religionem propriè dictam. Et ita ad difficultatem respondet, illos instituentes tales viuendi modos non agere contra prohibitionem Innocentij; quia non instituunt religiones. Obiicit autem sibi, quia saltem peccabunt contra prohibitionem Gregorij X. prohibentis fieri nouos ordines: quam vocem videtur addidisse Gregorius ad prohibitionem extendendam; quia vox *ordo* generalior est, & propriè comprehendit illas congregationes religiosum ordinem seruantes, etiamsi vota solemnia non habeant. Et solùm respondet Caietanus de particulari Ordine Tertiariorum, vel Tertiariarum, quòd licèt ei de nouo addantur tria vota simplicia sine licentia Pontificis, non fit nouus ordo, sed antiquus quodammodo perficitur; & ideo in rigore per hoc non fit contra prohibitionem illam. Ex quo toto discursu videtur colligi, sensisse Caietanum, materiam prohibitam ab Innocentio fuisse tantùm religionem constantem ex votis solemnibus, & consequenter legem illam fuisse irritantem in eo, quod prohibet, scilicet, respectu religionis constantis ex votis solemnibus; quia nec licitè, nec validè fieri potest sine licentia Pontificis. At vero respectu ordinis, in quo talia vota non emittuntur legem illam Innocentij nec irritantem, nec prohibentem esse, quia non cadit in talem materiam; & ideo dicit non peccare contra illam legem, qui talem ordinem sua authoritate inuenit. De prohibitione autem addita per Gregorium, sentit latiorem habere materiam, quia non solùm nouam religionem, sed etiam nouum ordinem prohibet. Vnde licèt in particulari excuset Tertiarios propter rationem, quam reddit, tamen generatim non excusat eum, qui introduceret nouum ordinem non solùm quoad vota, sed etiam quoad totam viuendi normam, quominus esset prohibitionis Gregorianæ transgressor. Non explicat autem, an respectu talis ordinis sit lex illa tantùm prohibens, an etiam irritans.

6. Hæc verò sententia plurimum eneruat decretum Innocentij, & solidum fundamentũ non habet: nam in primis nunc non agimus de pœna, de qua illud decretum nullam mentionem facit; sed materiam, & efficaciam illius legis inquirimus. Et deinde lex illa non potest dici odiosa, vel pœnalis, sed potiùs directiua, cùm nullam pœnam adhibeat, & fauorabilis, cùm communi Ecclesiæ bono valde vtilis fuerit, & nulli onerosa cum fundamento reputari possit Quia postulare pontificiam approbationem non est onus speciale, sed quodammodo in ipsa natura talis operis inclusum, vt omnia ordinatè fiant: & præsertim ea, quæ tanti momenti existunt. Præterea, quamuis eo tempore religionum vota solemnia essent, & sine illis fortasse religiosus status non constitueretur; nihilominus hoc non est per se, vel de intrinsica ratione veræ religionis requisitum, (vt iam à nobis declaratum est.) Vnde cùm Pontifex de religionibus generaliter loquatur, non est, cur eius prohibitio ad religiones, in quibus vota solemnia fiunt, restringatur. Nam ex illa non tantùm prohibet religiones vsitatas, vt sic dicam, sed quascunque possibiles fieri sine approbatione Pontificis.

Prohibitio Innocentij nõ est odiosa, sed directiua.

A Quod optimè colligi potest ex ratione, & fine legis. Nam si Pontifex solum prohibuisset fieri religionem cum professione trium solemnium votorum, non euitasset inconueniens quod proponit, dicens: *Ne nimia religionum diuersitas grauem in Ecclesia Dei confusionem inducat.* Nam si religiones cum votis simplicibus sine approbatione Papæ possent & validè, & sine culpa multiplicari, non minor confusio in Ecclesia Dei sequi posset, vt est per se notum: Imò quodammodo esset maior, & cum maioribus incommodis. Tum, quia multiplicatio esset non tantùm eiusdem generis, vt sic dicam, sed etiam diuersi generis quia si vota essent tantùm simplicia, & non fierent cum magna examinatione, & circunspectione per Ecclesiam probata, multo maiora inconuenientia ex illorum varietate, & violatione sequi possent, vt facilè à quocumque prudenti considerari potest. Denique licèt verum esset, nomine religionum in eo textu significari eas in quibus vota solemnia fiunt; nihilominus negandum non esset, contra illam legem peccare, qui religionem sua authoritate, sine facultate Papæ, eo modo, quo potest, introducit; quia aliàs nunquam posset aliquis contra illam legem peccare, vt probat ratio dubitandi in principio posita, cui Caietanus non respondet; consequens autem est apertè falsum, vt statim ostendemus.

B

C

Ad expedienda igitur proposita dubia, & alia, quæ obiter occurrere possunt. Dico primò. Materia illius legis prohibentis, vt lata est ab Innocentio III. est cuiscumque veræ religionis, seu congregationis verè religiosæ institutio, sine Pontificis, seu Ecclesiæ approbatione. Probatur ex verbis expressis eiusdem capitis: *Prohibemus, ne quis de cætero nouam religionem inueniat.* Et ita intelligunt glossa, & interpretes ibi, & Felinus in cap. *Ecclesia sanctæ Mariæ.* de Constit. cum Cardinal. in con. 37. Nec in hoc dissentit. Caietanus, licèt modum constituendi religionem nimiùm restringat, vt dixi. Ratio autem est, quia nomen *Religio*, propriè, & vniuocè (vt sic dicam) non nisi veram religionem significat; sicut homo significat verum hominem: verba autem legis in vniuoca, & propria significatione accipienda sunt, nisi aliud in ipsa lege declaretur. Locutus sum autem de illa lege solùm vt lata ab Innocentio III. quia de illa, vt lata à Gregorio X. dubitari potest, an extensa fuerit ad materiam ampliorem, quod paulo pòst declarabo. 8. Prima conclusio.

Felin. *Cardin.* *Caiet.*

D

Dico secundò. Lex illa non solùm prohibet fieri religionem sine facultate Pontificis, sed etiam irritat religionem sic factam, vel potiùs attentatam, facitque, vt non sit vera religio. Hanc assertionem sumo ex D. Thoma in 4. dist. 38. q. a. 2. quæstiunc. 3. in corpore, & ad 3. vt statim explicabo. Idem sentit Caietanus 2. 2. q. 88. art. 7. dub. 1. in fine 1. opin. & in 2. & Summistæ communiter verbo *Religio.* gloss. in cap. 1. de Relig. domib. in 6. verb. *processerunt*, dum addit *de facto*, id est, non iure, nec verè, sed tantùm in exteriori facto, & specie. Et similiter tacitè exponit verbum Pontificis *reuocamus*, id est, nulla esse declaramus; & ideo cum effectu eas de medio tolli volumus. Adde, quòd communitates illæ cum tali modo viuendi congregatæ, si verè religiones fuissent, quamuis indebito modo erectæ, non possent tam facilè reuocari, & annullari; quia 9. Secunda conclusio.

E

D. Thom. *Caiet.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quia professio ligaret, siue vota essent solemnia, siue simplicia, ideóque non possent tanta facilitate dissolui. Neque etiam illa fuisset conueniens pœna, potuissent enim illi religiosi cogi ad profitendam aliam religionem ex approbatis in pœnam prioris delicti, & vt vota sua meliùs seruarent; nam si liberi dimitterentur, commodum ex suo delicto quodammodo reportarent. Hoc igitur modo assertio potest ex illo textu satis probabiliter colligi.

10. Fauet etiam caput vnic.de voto in 6.quatenus indicat, solam illam professionem esse validam, quæ fit in religione per sedem Apostolicam approbata; & Clement. vnic. de Relig. domibus dicens, Beguinas non fuisse religiosas verè, quia non profitebantur in religione approbata. Et ex Extrauag. *Sancta Romana.* eod. tit.ibi, *Quasi secta fuerit vna de religionibus approbatis.* Et infrà in toto discursu illius textus idem significatur; & ideo in fine quidquid à simili secta sub nomine religionis actum est, *Nullius momenti, aut firmitatis fuisse decernitur.* Ratio reddi potest, quia licèt aliqua lex non addat verbum expressum irritandi, nihilominus ex ratione ipsius, & ex materia, ac modo prohibitionis huiusmodi legis intentio colligi potest. Et ita est in præsenti, quia nimia religionum varietas non inducit confusionem ex eo, quòd fiant, sed ex eo, quòd sint, & durent. Ergo lex illa non solùm intendit prohibere ne fiant tot religiones, sed etiam intendit facere, ne existant: hoc autem non poterat consequi per solam prohibitionem, nisi talis esset, quæ factum irritaret. Et hoc fortasse significatum est per illam exaggerationem, *firmiter prohibemus.*

11. *Non constituitur verus religiosus nisi in communitate approbata.* Item ex materia idem sic colligimus; quia vera religio non est, nisi, in qua verus status religiosus fieri, seu acquiri potest. Sed facta illa prohibitione in nulla communitate non approbata potest verus religiosus constitui; ergo nec illa potest esse vera religio: ergo illa prohibitio talis est, vt etiam irritet. Consequentia cum maiori notæ sunt: minor autem probatur; quia ad verum religiosum statum non sufficiunt tria vota immediatè Deo facta, & ab illo inuisibiliter, vt sic dicam, acceptata; sed necesse est, vt fiant in manu alicuius, qui vice Dei possit illa visibiliter acceptare, & consequenter possit etiam talem personam tali corpori Ecclesiastico, & religioso incorporare. Sed hoc non potest habere vlla humana congregatione sine approbatione Pontificis post illam prohibitionem; ergo. Maiorem tradit Nauar.in Comment.1.de Regul. num.18. moni. 23. & cons.de Regul. ex cap. *ad Apostolicam.* & cap. *porrectum.* de regul.vbi idem habent Innoc. Cardin.Panormit. & alij. Fundant autem illam necessitatem in voti solemnitate, in quo res quidem est manifesta, & de illo præcipuè illa iura loquuntur. *Nauar. Panorm.*

12. At verò id nos etiam probamus in votis simplicibus, quæ interdum possunt verum religiosum constituere: nam tunc etiam necesse est, vt in manus alicuius potestatem habentis ad illa admittendum, fiant: vt insinuat Greg.XIII.in Bullis sæpe citatis, quibus Institutum Societatis confirmat. Nam in illis inde probat, aliquos in Societate constitui verè, & propriè religiosos per vota simplicia; *quia & per ea se Societati dedicant, & actu tradunt, & ab ipsa Sede Apostolica admittuntur,* (id est, eius authoritate, & per ministros ab ipsa deputatos) *& per ea Societati incorporantur.* Sentit ergo, hoc esse necessarium, vt vota etiam simplicia verum religiosum constituere possint. Et ratio est per se euidens, quia loquimur de vero statu religioso ecclesiastico, seu in foro Ecclesiæ, & non tantùm apud Deum; & ideo necesse est, vt vota, quibus talis status constituitur, ab ipsa Ecclesia acceptentur. Ideóque licèt non sint solemnia substantialiter, & in rigore suprà explicato; nihilominus necesse est, vt aliquo modo solemniter fiant, quoad modum emittendi illam manibus potestatem habentis. Quod euidentiùs vrget, loquendo de statu religioso cœnobitico, seu in communitate aliqua religiosa. Non enim potest quis fieri verus religiosus alicuius religionis, nisi fiat membrum eius; non fit autem membrum eius per vota, nisi religio illa acceptet, & in corpus suum vouentem coaptet; quod sine publica potestate non fit.

13. Quòd autem hæc potestas nunc non sit in congregatione non approbata per Ecclesiam, probatur; quia illa potestas debet principaliter à Sede Apostolicâ manare: vt Gregorius insinuat, de tribus votis simplicibus scholarium Societatis dicens, à sede Apostolica fuisse admissa. Et ratio est, quia potestas dispensandi, & disponendi ea, quæ ad Deum pertinent, in Ecclesia principaliter residet in Pontifice, tanquam in supremo Vicario Dei: ad hanc autem potestatem pertinet authoritas admittendi vota nomine Dei in publico Ecclesiæ foro; ergo talis authoritas principaliter est in Pontifice. Adde ob hanc rationem ipsum esse supremum Prælatum cuiuscunque religionis, sine cuius authoritate nemo potest illi incorporari. At verò facta prædicta prohibitione, non potest talis potestas esse in communitate non approbata; quia Pontifex non communicat illam potestatem communitati, quam non vult statum religionis habere: ideóque absoluta prohibitio in tali materia vim habet irritandi. Et hic discursus sumitur ex D.Thoma in loco allegato. *Summus Pontifex est supremus Prælatus religionum.*

14. *Colligitur primò.* Ex quo principio colligimus primò, hanc etiam approbationem, seu facultatem semper fuisse in Ecclesia necessariam ad constituendum verum statum religiosum in communitate aliqua, licèt non semper eodem modo in vsu fuerit. Ratio prioris partis est, quia semper fuit necessaria potestas in tali communitate ad acceptanda vota, & traditionem religiosam nomine Dei, quæ potestas à Pastoribus Ecclesiæ deriuari semper debuit, quod sine approbatione non fit. Et in hoc deficit discursus secundæ sententiæ, quia considerat hanc congregationem, vt merè politicam, in qua possunt sufficere voluntates contrahentium cum naturali potestate se mutuo obligandi. In religioso autem statu aliquid altius, & sacratius inuenitur, præsertim, vt in Christi Ecclesia inter status Ecclesiasticos numeretur; quia in eo Deus ipse est aliquo modo vna ex partibus principaliter contrahentibus, & acceptantibus; & ideo necessaria est in illo statu facultas manans à Christi vicario per aliquam approbationem. Altera verò pars probatur optimè exemplis suprà positis de antiquis religionibus: tunc autem approbatio incipiebat ab aliquo, & paulatim procedebat per multorum Episcoporum consensum, donec Romanus Pontifex, vel expressè, vel saltem tacitè consentiret modo suprà explicato. de quo in capitibus sequentibus plura dicemus, quæ tractando de singulis religionibus notiora fient.

Secundò

(c) 2007 Ministerio de Cultura

15. Secundò colligimus ex dictis, per prohibitionem illam Innocentij non solùm irritari religionem constantem ex votis solemnibus substantialiter, sed etiam constantem ex votis simplicibus cum ea externa solemnitate factis, quæ ad incorporandum aliquem in communitate religiosa sufficiat. Probatur, quia illa communitas, & modus viuendi, si non est per Papam approbatus, non habet ab illo potestatem aliquem sibi incorporandi, & consequenter, nec acceptandi traditionem, vel vota; quia Pontifex non dat talem potestatem, nisi approbando efficaciter, & practicè aliquem viuendi modum, & communitatem ad viuendum, secundùm illum congregatam. Ergo talia vota non sunt valida sine approbatione, nec sufficientia ad constituendum statum religiosum. Ergo lex prohibens inuenire religionem non approbatam, etiam irritat illum religionis modum, saltem quoad esse veræ religionis. Et hoc etiam confirmant omnia obiecta contra Caietani sententiam, nimirum, quòd Innocentius prohibet omnem veram religionem, & prohibendo, irritat: si autem illa congregatio votis simplicibus ab illa acceptatis constitueretur, esset vera religio. Item quod alias eadem confusio religionum sequeretur.

Colligitur secundò.

16. Dices; illa vota reuera obligant eos, qui talem viuendi statum assumunt, quia hac intentione ab illis emittuntur; & nulla est lex, quæ illam obligationem impedire possit, cùm sit naturalis, & sancta. Propter hoc dixerunt aliqui, illa vota esse valida, vt simplicia, licèt, non vt solemnia. ita sentit Caietanus 2.2.q.88.art.7.circa secundam opinionem, & Card. con. 39. Felin. in cap. *Ecclesia sanctæ Mariæ*. de Constit. At verò contrarium, id est, vota illa nullo modo esse valida, sentit gloss. in Extrauag. *S. Romanæ*. Ioan. XXII. de Relig. domibus verb. *Approbatis*. cum Hostiens. in cap. *Is, qui*, seu 1. de Regular. in 6. quia professio nulla per se nullam obligationem inducit, vt suprà dicitur. Et hæc sententia in rigore mihi videtur vera, quam sic declaro; quia in primis post talem professionem votum obedientiæ non obligat, quia non habet materiam, in quam cadere possit, quia illa obedientia non promittitur, nisi in tali communitate, quatenus est vnum corpus mysticum, seu Ecclesiasticum habens aliquem superiorem, & modum, vel regulam, secundum quam præcipere valeat. Talis autem regula, cùm non sit approbata, nulla est; & ipsa communitas cùm sit prohibita, non potest in vnum corpus moraliter coalescere; ergo ibi non potest inueniri obedientia, quæ sit materia voti: nec illa esset obedientia perfectionis, sed rebellionis, & pertinaciæ. Et consequenter nec votum paupertatis potest esse validum; quia & omnino pendet à voto obedientiæ (vt infrà dicam) & moraliter loquendo talis paupertas non promittitur, nisi in ordine ad talem communitatem, & cum obligatione reciproca, quòd communitas curam suscipiat alendi, & prouidendi profitentibus illam; ergo non subsistente communitate, nec tale votum, paupertatis potest obligare.

Caietan. Felin.

Host.

Vtrùm maneat aliqua obligatio ex professione nulla.

Non manet quoad vota obedientiæ, & paupertatis.

17. Votum autem castitatis de se magis abstrahit à modo viuendi in aliqua communitate, & extra illam fieri potest: ideóque de illo res est magis dubia. Resolutio autem est, quæ de quacunque professione nulla dari solet, vt infrà videbimus. Nam si ille, qui talem statum assumit, absoluta, & priuata intentione voluit castita-

Manet aliquando quoad votũ castitatis.

A tem vouere, votum tenebit, & obligatus ille manebit; quia nulla est lex, aut ratio irritandi tale votum. Si autem solùm habuit intentionem vouendi castitatem in illo statu, & communitate, & vt connexam cum via perfectionis; sic votum castitatis erit etiam irritum, quia etiam illi materia subtrahitur. Et nisi clarè constiterit de priori intentione, ita est de tali voto præsumendum. Idémque dicendum est de obligatione sumendi alium religiosum statum validum; quia nisi constet de tali voto simplici, & de intentione vouentis, ex vi illius voluntatis, & actionis profitendi talem statum, seu viuendi modum,
B nulla obligatio religionis manet, quia ibi promissio, aut votum alterius religionis non interuenit.

18. Sed interrogabit aliquis; an eo ipso, quòd Pontifex talem viuendi modum, vt honestum, & sanctum approbet, détque facultatem profitendi illum cum votis tantùm simplicibus, illa sit vera religio, ita vt vna ex approbatis dici possit; vel oporteat, vt expresè, & quasi formaliter illam approbet sub ratione veræ religionis; ita vt veluti specialiter illi priuilegium veræ religionis concedat. Aliqui enim Canonistæ, & Summistæ hoc posterius indicant, dum distinguunt inter Pontificiam approbationem communitatis religiosæ in ratione religionis veræ,
C vel in ratione modi viuendi honestè, ac religiosè aliquo modo. Dicúntque ad religionem non sufficere hanc posteriorem approbationem, sed requiri priorem, quasi formalem. ita distinguit Panormit. in cap. *nullus*. de for. comp. numero 11. & cons. 55. numero 1. & 2. Syluest. verb. *Religio*. 1. quæst. 1. vers. 2. clariùs Nauarr. Commentar. 1. de Regul. numero 18. moni, 23. qui refert glossam in Clement. *Cum ex eo*. de sentent. Excommun. verb. *Tertio*. Et idem habet glossa in Clement. 1. de Relig. domibus. verb. *Obedientiam*. Mihi tamen aliter distinguendum videtur: nam duplex esse po-
D test modus viuendi approbatus à Papa in aliqua communitate religiosa. Vnus est cum vera vnione, & incorporatione per tria vota simplicia de se perpetua, & de tribus consiliis substantialibus perfectionis integris, & perfectis in suo ordine. Alius modus est in aliqua communitate, & modo viuendi honesto cum voto castitatis solo, vel coniuncto cum solo voto obedientiæ; vel cum tribus non perpetuis, etiam ex parte vouentis, sed quandiu vouens voluerit in illa communitate manere, aut cum alia simili conditione diminuente substantialiter statum perfectionis.

An requiratur vt expresè, ex quasi formaliter sub nomine & ratione veræ religionis detur approbatio, vt sit vera religio.

Panor. Syluest. Nauar.

Præmittitur distinctio.

E Dico ergo, quando modus viuendi est prioris generis, eo ipso, quòd approbatur, vt sanctus, & honestus, & datur facultas emittendi, & acceptandi in illo tria vota; approbari vt sit verus religionis status, nec posse vnum ab alio separari, ac subinde non esse necessarium, vt approbatio sit cum illa formalitate; sed satis esse, quòd simpliciter approbetur, vt introduci & esse possit. Ratio est, quia impossibile est approbare modum viuendi in communitate religiosa, & habentem omnia, quæ (præter approtionem) sunt de substantia religionis, ac religiosi status, & non approbare illum, vt sit vera, & propria religio, etiamsi in approbatione ipsa, seu in obiecto eius hoc formaliter non exprimatur. 19.

Deciditur dubium.

Proba

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Probatur assumptum, quia in rebus naturalibus impossibile est, rem habere omnia, quæ sunt de substantia talis speciei, v.g. hominis, & non esse verum hominem; & in artificialibus non potest aliqu id hebere quidquid est de substantia, seu ratione domus, & non esse domum: & sic in moralibus, non stat aliquid habere omnia, quæ sunt de substantia Sacramenti. v.g. & non esse sacramentum. Sic ergo impossibile est aliquam congregationem habere omnia, quæ sunt de substantia religionis, & non esse religionem; ergo si talis congregatio approbatur simpliciter cum toto suo viuendi modo, impossibile est, approbari, vt est talis viuendi modus, & non in esse veræ religionis. Nec explicari potest, quid addat tali statui approbatio vno modo facta potiùs, quā alio. Et hoc probāt nōnullæ ex rationib. dubitādi in præced. c. propositę.

20. Denique in approbationibus Instituti Societatis Iesu id manifestè conspici potest. Nam Paulus III. in prima sua approbatione nullam mentionem facit religionis, sed proposita tota ratione viuendi in hoc instituto, his verbis illud confirmauit: *Cùm nihil in præmissis reperiatur, quod pium non sit, ac sanctum. Nos, vt iisdem sociis, qui nobis super hoc humillimè supplicari fecerunt, in eorum pio viuendi proposito eò promptiores existant, quo se maiori Sedis Apostolicæ gratia complecti cognorint, & præmissa per nos approbari viderint, præmissa omnia, & singula tāquam ad spiritualem profectum eorundem sociorum, & reliqui Christiani gregis opportuna Apostolica authoritate, tenore præsentium ex certa scientia approbamus, confirmamus*, &c. Et infrà cùm restringit numerum recipiendorum, non vocat religionem, sed *normulam viuendi*. Et similiter Iulius III. in sua prima Bulla eamdem approbationem referens, & confirmans, eadem ferè præmittit verba, & tandem concludit: *Apostolica authoritate tenore præsentium erectionem, & institutionem Societatis*, &c. *perpetuò approbamus, & confirmamus*; nulla facta eius mentione sub nomine religionis, vel religiosi status. Et nihilominus Pius V. in suo secundo Breui, *Dum indefessè*, ex vi dictæ confirmationis declarauit, *Præpositum ac singulas personas Societatis huiusmodi verè, & non fictè mendicantes fuisse, esse, & fore, & inter aliorum fratrum, & religiosorum mendicantium ordines, aliósque fratres, & religiosos mendicantes, prout illos nos connumeramus, connumerari debere*. Vbi pondero verba illa *fuisse, & esse*. ex illis enim constat declarare Pontificem, ex vi prioris approbationis hanc fuisse religionem veram, quia secundùm omnia necessaria ad veram religionem approbata fuerat; sicut etiam declarat fuisse mendicantem, quia quidquid ad rationem mēdicantis necessarium est, in ipso instituto continetur, etiamsi sub illa ratione mendicantis formaliter, & expressè approbata non fuerit. Idémque argumentum sumitur ex vtraque Bulla Gregorij XIII. eiusdem instituti confirmatoria; vbi etiam declarat, non solùm professos, sed etiam coadiutores, & scholares approbatos, & incorporatos Societati, per tria vota simplicia ab eadem Societate admissa, fuisse, & esse verè religiosos. Ergo Societas, in qua viri religiosi facti sunt, ex vi suæ primæ approbationis incepit esse vera religio, licèt non sub ea formalitate verborum, sed sub realitate, vt sic dicam, modi viuendi in se includentis omnia substantialia veræ religionis, & cum facultate, ac potestate acceptandi vota eorū, qui tali congregationi incorporari vellent, tunc fuerit approbata.

21. Vnde addo secundò; quando institutum, & modus viuendi alicuius congregationis nō includit tria vota integra, & de se perpetua, prout sunt de essentia veri status religiosi, quāuis approbetur in ratione modi viuēdi honesti, & aliquo modo religiosi, & Pontifex multa priuilegia, & immunitates illi concedat, imò, & communicationem indulgentiarum, & omnium priuilegiorū cum omnibus religionibus illi tribuat; nihilominus talis approbatio non sufficit, vt illa sit vera religio, seu verus status religiosus. In hoc sensu loqui debuerūt authores suprà citati, vt verum dixerint, & vt eorum doctrina locū habeat; existimóque hanc fuisse eorum mentem, nam apertè loquuntur de quibusdā viuendi modis specialibus, vt Tertiariorum, Iesuatorum, & similium, qui tria substantialia vota tunc nō emittebant, vt iidem authores referunt. Et cōfirmatur optimè ex c. *indēnitatibus*. §. *supradicta*. de Elect. in 6. vbi fit mentio congregationum quarūdam mulierū, religioso modo, sine vera professione viuentiū, quę non reprobatur; & de illis in fine ait Pontifex: *Per hoc autem illarum statum, ordinem, aut regulam non intendimus approbare*. Ratio autem assertionis clara est, quia plures modi viuēdi possūt esse honesti, & participare aliquid de itinere perfectionis, etiamsi nō habeat omnia ad integrum statum necessaria. Ergo potest Papa talē modum viuendi vt honestum approbare, quia in hoc per se nullum est inconueniens; & interdum potest esse ad Ecclesiæ vtilitatem expediens. Non potest autē Papa facere, vt aliquis sit verus status religiosus sine his, quæ sūt de essētia, vel substātia talis status ex diuino iure. Ergo sola approbatio si nō cadat in sufficientem materiam, non potest esse approbatio religionis: ideóque approbatio Papæ in genere sūpta in dicta duo membra rectè distinguitur.

Alia decisio adiicitur.

A B C (margin letters)

22. Sed quæret aliquis vlteriùs, an hoc tempore nō tantùm sit necessaria approbatio Pontificis ad veram religionem constituendam, sed etiam ad quēcunque modum viuendi honestum, obseruantem ordinem, ac ritum, & cæremonias aliquas religiosas sine tribus votis substantialibus. Nam aliqui absolutè negant, vt Card. con. 39. & Felin. in c. *Ecclesia S. Mariæ*. de Const. Veruntamen hoc ad summum permitti posset spectata sola prohibitione facta in Concil. Lateran. sub Innocentio III. Nam loquitur de sola religione, & vox est cum proprietate intelligenda: vt bene Caiet. considerauit cum aliis. Nihilominus tamen oppositum dicendum est, attenta prohibitione Concilij Lugdun. sub Gregorio X. quia loquitur de religionibus, & Ordinibus. Ordo autem cum proprietate dictus latiùs patet: nam illæ congregationes, licèt veritatem status religiosi non attingant, nihilominus ordines cum proprietate appellari solent. At ibi prohibitio fit, ne quis sine approbatione nouam religionem, vel ordinem adinueniat. Ergo extensio facta est ad quemcumque religiosum modum viuendi qui ordo dici possit, quamuis ille statum verè religiosum non attingat.

Aliud dubium. *Cardin.* *Felin.* *Caietan.* *Deciditur.*

23. Atque ita sentiunt communiter DD. ex textu allegato cum glossa ibi, v. *Habitus*, quam commēdat Panorm. d. cons. 55. Et idem habet in c. *nullus*, de for. comp. n. 11. in fin. Et optimè confirmat ex Extrauag. *Sancta Romana*. Ioan. XXII. de Relig. domib. vbi prohibitionem Concilij Lugdunensis cum eadem extensione, & disiunctione *ordinis, vel religionis*, refert. Declarátque Fratricelios, Beguinas, & alios similes deliquisse contra dicti Concilij legem; *quia habitum nouæ religionis assumere, congregationem, & conuenticula facere*, &c. *temeritate damnabili præsumpserunt*. Supponit ergo,

Panorm.

D E (margin letters)

(c) 2007 Ministerio de Cultura

go, etiam illum modum Institutionis vitæ communis religiosæ absque approbatione Papæ esse prohibitum in illo textu. Ratio denique est, quia non minor confusio, & periculum ex multiplicatione istorum ordinum, quàm ex multiplicatione religionum sequi poterat: vt Gregorius X. & Joannes XXII. apertè ponderant. Vnde insinuat, hanc etiam fuisse mentem Innocentij, quam ipsi potius declarant, quàm extendunt. Et hinc colligit Panorm. in d. cap. vlt. de Relig. domib. per hoc ius Canonicum correctum esse ciuile, statuens vt collegia pia licita sint, etiamsi specialiter approbata non sint. l. 1. ff. de Colleg. illicit. Sed illa lex non loquitur in materia Ecclesiastica, nec tractat de approbatione Pontificis, sed Imperatoris, aut Regis, vel Reipublicæ sæcularis, & ideo illa prohibitio non tam fuit correctio iuris ciuilis, quàm nouum canonicum ius.

24. Circa quod superest addendum, quòd suprà diximus de lege Innocentij non solùm prohibentem esse, sed etiam irritantem eodem modo accipiendum esse de prohibitione Gregorij, quatenus in hos viuendi modos, seu ordines cadit. Quamuis enim illis non habeat locum irritatio religionis propriæ, seu religiosi status, quia de se in tali modo viuendi approbato nullus verus religionis status constituitur; nihilominus, quando talis modus viuendi sine approbatione instituitur, etiam in suo gradu, & ordine, nullus est. Consistit autem in hoc irritatio, quòd omnia pacta, & promissiones humanæ, quæ in ordine ad talem modum congregationis erigendum, vel assumendum fiunt, nullæ sunt, nullámque obligationem inducunt: & similiter votum obedientiæ, si ibi fiat, est nullum; imò etiam votum castitatis, si fiat cum intentione seruandi illam in tali communitate, & non aliàs, quia includit conditionem turpem. Ac denique, quia ex vi illius legis, non solùm prohibita est in institutio illius status, sed etiam duratio seu perseuerantia in illo: hac etiam ratione meritò dici possunt tales congregationes esse irritæ ex vi talis legis, cùm lex illis semper resistat, non solùm in fieri, vt sic dicam, sed etiam in facto esse.

Quid importet irritatio ordinum prædictorum.

25. Vltimò circa hanc prohibitionem, & irritationem noto, intelligendam esse de religione prout nunc est in vsu Ecclesiæ in congregatione, & vita communi. ita notauit glossa, verb. *Habitum.* in d. cap. 1. de Relig. domib. in 6. Nam de solitariam vitam agentibus, vel priuatim in suis hospitiis viuentibus, ibi nihil disponitur. quam sententiam approbat Panorm. d. Cons. 55. eámque confirmat ex Clement. 1. de Relig. domib. in fin. Vbi post prohibitionem cuiusdam superstitiosi modi viuendi in communi quarundam fœminarum adiungit Clemens V. *Per prædicta nequaquam intendimus, quin si fuerint aliquæ mulieres, quæ promissa continentia, vel etiam non promissa, honestè in suis conuersantes hospitiis, pœnitentiam agere voluerint, & virtutum Domino in humilitatis spiritu deseruire, hoc eisdem liceat, prout Dominus ipsis inspirabit.* Et idem sequitur Nauar. in Manual. cap. 27. num 127. Et si attentè ponderentur verba d. cap. 1. de Relig. domib. in 6. hic est eorum sensus, hæc enim sunt verba: *Districtius inhibentes, ne aliquis de cætero nouum ordinem, aut relibionem adinueniat, vel habitum nouæ religionis assumat.* Et similia ferè reperiuntur in d. cap. vlt. extrà eod. & ita in vtroque membro sermo est de religione, vel, ordine, in quo fit professio vitæ communis; & alicuius modi viuendi, qui per receptionem plures congregrati, & per

Nomine religionis, vel ordinis non intelligitur nisi religio., & ordo prout nunc est in vsu Ecclesiæ in congregatione, & vita communi. Panormit.

Nauar.

A successionem conseruari possint.

Duo autem per illa membra prohibentur, vnum est inuenire talem ordinem vel religionem: aliud est, illam ingredi; & hoc significant illa verba: *Habitum nouæ religionis assumere.* Nam sicut nemo ingreditur antiquam religionem, nisi habitum illius assumendo; ita nouæ religionis ingressus per assumptionem habitus fieri debebat. Hoc ergo per illa verba prohibitum est; non verò quòd in sua priuata vita, & domo possit vnusquisque habitum humilitatis, aut pœnitentiæ, etiam singularem assumere; sed id prudentiæ, & regimini Episcoporum relinquitur. Et ratio facilè redditur; quia ex priuato modo viuendi singu- B larum personarum, etiamsi in exteriori habitu, vel moribus varietas sit, non sequitur in Ecclesia confusio illa, vel perturbatio, aut errandi periculum, vel alia mala, quæ arbitraria religionum, & Ordinum inuentione timeri possent; & si quæ possunt incommoda particularia ex priuatis modis viuendi sequi, facilè possunt per prouidentiam Pastorum Ecclesiæ præueniri, & caueri; & ideo per legem canonicam prohibiti non sunt. 26.

Prohibetur non solùm inuenire talem religionem, sed etiam ingredi.

Non prohibetur habitus, & modus singularis in vita priuata.

Quamuis autem hæc ita sint, nihilominus verum existimo, in his priuatis viuendi modis, seu extra communitatem regularem ab Ecclesia approbatam, quam nunc propriè religionem appellamus, neminem posse verum statum religiosum assumere, aut verum religiosum fieri. Quanquam C enim verus religionis status in priuata domo, ac vita fieri, & consistere posset, vt suprà cap. 4. docui, & olim fuerit in vsu in Ecclesia, vt infrà ostendam, tractando de Eremitis: nihilominus in præsenti tempore existimo non posse huiusmodi statum, vt inter Ecclesiasticos numeretur, extra religiones approbatas constitui. Hoc mihi videntur sentire Doctores, in rubrica, de Regularibus. vbi communiter tradunt, Eremitas, & Beatas, quas vocant, in priuatis domibus religiosè viuentes, non esse verè ac propriè religiosas personas. Fundaríque potest hoc in verbis Innocentij, in d. cap. vlt. vbi facta prohibitione: *Nequis de cætero nouam religionem inueniat*, adiungit: *Sed quicunque* D *ad religionem conuerti voluerit, vnam de approbatis assumat.* Per quæ verba limitat assumptionem religiosi status ad professionem factam in vna de religionibus approbatis. Vnde idem Innnocentius III. in cap. *in singulis.* de statu Monach. omnium religiosorum statum ad communem vitam ita reuocare studuit, vt non solùm in sigulis monasteriis communis viuendi modus seruetur; sed etiam diuersa monasteria inter se aliquo modo vniantur, & in vnam veluti societatem aggregentur. quod Concilium Tridentinum Sess. 25. cap. 8. de Regular. confirmauit. 27.

Extra communitatem approbatam nemo fit verè religiosus.

Ratio autem videtur sumenda ex dictis in superioribus, quòd ad statum religiosum necessaria E sunt tria vota substantialia cum traditione acceptata ab abente potestatem ab Ecclesia, vt nomine Dei talia vota, & traditionem admittat. Nunc autem ex ordinatione Ecclesiæ, non est commissa hæc potestas; nisi religionibus approbatis, seu earum Prælatis; & ideo per illa tria vota vbicúque, aliter facta verus religiosus status non constituitur. Et hoc confirmat, quod ex Gregorio XIII. sæpe adduximus. Nam inde probat, tria vota Scholarium, & Coadiutorum Societatis, tametsi simplicia, nihilominus esse substantialia religionis, & verum religiosum constituere; quia in religione approbata illius sedis authoritate admittuntur. Ergo extra similem statum non possunt esse substantialia 28.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

substantialia religionis vota, ac proinde nec verus religiosus status. Confirmari etiam hoc potest, quia videmus ablatam esse ab Ecclesia consuetudinem velandi virgines in priuatis parentum domibus manentes. Ideóque non recipi earum vota in manibus Episcopi, vel alterius, qui non sit Prælatus alicuius monasterij, cui talis virgo se tradat, & incorporetur. Idémque in viris multo magis seruatur. Vnde Concilium Tridentinum in d. Sess. 25. tradens doctrinam de Regularibus, hanc planè veritatem supponit.

29. Asseritur vltimò, & satisfit argumentis contrariis. Argumenta aliarum opinionum ex dictis satis expedita sunt; solùm superest addendum, propter rationem principalem in principio positam, eos, qui nouas religiones sine approbatione introducunt, grauissimè peccare contra dictam prohibitionem, etiam reipsa, quod introducunt, non assequantur, id est, veram religionem non efficiant. In hoc omnes conueniunt. Vnde Panormitanus ibi in principio colligit regulam, nemini licere nouam religionem inuenire: si ergo non licet, peccat, qui id facit. Et in d. cap. *nullus*. de for. comp. dicit hos, *transgrediendo prohibitionem sic solemniter, & ex causa factam, incurrere non modicum peccatum*. Idem docuit Sylu. verb. *Religio*. 1. quæst. 6. addens illos non esse religiosos propriè, sed potiùs irreligiosos, & in eo facto grauiter peccare; imò addit esse excommunicatos ipso facto, sicut etiam dixerat verb. *Excommunicatio*. 9. num. 95. excommunicatione 20. Et idem tenuerunt Angel. & Nauar. quorum sententiam quoad culpam admittimus: nam quoad censuram non approbamus: vt dixi in 5. tom. de Censur. disp. 23. Sect. 4. num. 18. non quia materia, & culpa non sit capax censuræ, sed quia de facto lata non est. Ratio autem assertionis non est alia, nisi quia illa est grauissima prohibitio Ecclesiastica, quæ non inuoluit in se repugnantiam suprà obiectam, id enim contra omnem prudentiam, & contra intentionem legislatoris fuisset. Prohibet ergo illa lex inuenire religionem sine approbatione, eo modo, quo per temeritatem, & præsumptionem potest ab homine inueniri, & introduci, scilicet, facto, seu quod in externa professione speciem corporis mystici religiosi habere videatur.

(Panorm. — Syluest. — Angel. Nauar.)

30. Peccat grauiter qui nouam religionem introducere tentat, licèt effectum nõ assequatur. Itaque prohibet Concilium, ne quis, quantum est ex se, religionem tentet introducere, & ideo violator est legis, & grauissimè peccat, qui id tentat, licèt effectum assequi non potuerit; & sic etiam dixit Gregorius X. in d. cap. 1. *Præsumptuosam aliquorum hominum temeritatem effrænatam multitudinem ordinum inuenisse*. Nec refert, quòd non vtatur nomine religionum, sed Ordinum; quia vel iuxta subiectam materiam pro eodem sumpsit; vel ait, eos, licèt adinuenissent Ordinem, nihilominus peccasse contra priorem Innocentij prohibitionem, eo quòd religionem introducere tentabant. Et ideo ipse iterata constitutione prohibet tam religionem, quàm ordinem, & nihilominus, qui nunc nolens introducere religionem, sed tãtùm nouum ordinem sine licentia Pontificis intentaret, grauiter peccaret, vt sentit Panorm. d. cons. 55. quamuis, vt diximus, etiam talis viuendi modus non posset nunc esse verus ordo, nec verum Collegium, seu religiosum corpus, sed tantùm quædam illius vmbra, quod non obstat, quominus grauissimè peccet, qui illum sine approbatione introducit. Sicut, qui nunc contrahit matrimonium sine parocho, & testibus grauissimè peccat, etiamsi nullum matrimonium in reipsa faciat, iuxta Concilium Tridentinum Sess. 24. cap. 1. de Refor. matrim. vbi ad maiorem claritatem dicit: *qui sic matrimonium ducere tentabunt*. tamen in Sess. 25. cap. 15. de Regular. de professione ante annum probationis expletum, vel ante legitimam ætatem facta, sic ait: *Professio antea facta, sit nulla*; vbi professionem appellat, quæ vera professio futura non est, quia tanquam professio fieri tentatur, vel quia esset vera professio, si lex illa edita non fuisset. Ita ergo in nostro casu dicendum est.

(Panor.)

CAPVT XVII.

Vtrùm potestas ordinaria approbãdi religionem cum plenitudine, & excellentia, in solo Pontifice Summo resideat; & quomodo ab Episcopis participetur.

1. Prima assertio. Potestas hæc est iure diuino in Pontifice.

HÆc quæstio magna ex parte in duobus præcedentibus capitibus expedita est; ad maiorem autem intelligentiam materiæ, eiúsque complementum nonnulla in hoc capite addere oportunum iudicauimus. Primò ergo suppono, potestatem hanc iure diuino summo Pontifici Romano conuenire. Res est per se nota, supposito principio fidei, quòd Papa sit supremus Christi vicarius in terris: nam hinc fit, vt in illo sit suprema iurisdictio, & potestas ad gubernandam, & ad pascendam Ecclesiam: potestas autem approbandi religionem, est pars potestatis iurisdictionis Ecclesiasticæ, & gubernatiuæ in ordine ad bonum animæ; ergo est in summo Pontifice: ergo immediatè conuenit illi ex vi iuris diuini; quia eius dignitas inde manat, & immediatè à Christo Domino confertur, & cum dignitate datur potestas, cuius actus inter alios est approbatio religionis.

2. Assertio secunda. Est etiã aliquo modo in Episcopis.

Secundò dico, potestatem aliquo modo esse esse in Episcopis: & olim ante Concilium Lateranense, illam participasse. ita docet Vasquez d. disput. 165. cap. 4. num. 39. Azor tom. lib. 11. cap. 24. quæst. 5. Lessius lib. 2. cap. 41. num 12. Mirand. de Regul. tom. 1. quæst. 3. art. 6. & Basil. Ponce in dict. quæst. 3. cap. 7. Et idem sentit Mendoza lib. 2. de Concil. & liber cap. 30. quatenus latè ex sacris Conciliis probat, olim monachos fuisse sub Episcopis, tanquam sub propriis Prælatis. Quod non videtur intelligendum illo generali modo, quo cæteri intra diœcesim habitantes, Episcopo, tanquam proprio Prælato subduntur; sed etiam speciali titulo religionis, sicut nunc subduntur, v. g. Prouinciali, vel Generali. Sic enim Abbas ipse erat sub Episcopo, sicut inferiores monachi erant sub Abbate proximè, & mediatè, seu remotè sub Episcopo, sub quo ipse Abbas existebat. Ideóque in Concilio Niceno capite 56. precipiebatur, vt Abbas ter in anno coram Episcopo compareret. Et in Concil. Aurelian. can. 21. dicuntur Abbates in Episcoporum potestate consistere. capite *Abbates*. 18. quæst. secunda & in sequenti dicitur: *Monasteria, & monachorum disciplina ad eum pertineant Episcoporum, in cuius sunt territorio constituta*. Et ideo Abbate, præcepta Episcoporum contumaciter despicientes excommunicantur in Concil. Aurel. III. capite 22. & ita videtur fuisse obseruatum ex vi iuris communis, & semotis specialibus exemptionibus. colligitur ex capite vltimo, de Relig. domibus.

(Vasquez. Azor. Lessius. Mirand. Basil. Mendoz.)

(c) 2007 Ministerio de Cultura

3. Probatur vlterius. Dionys.

Præterea receptio monachorum ad Episcopum spectabat, vt sumitur ex Dionys. de Ecclesiast. Hierarch. cap. vlt & Conc. Niceno lib. 3. cap. 14. iuxta versionem Pisani. Et meritò, quia cùm Episcopus sit proximus pastor, & suo modo Christi vicarius, quasi proprius ex vi sui muneris, poterit nomine Dei acceptare vota, & traditionem; quod alij inferiores Prælati, aut fundatores Religionum sua authoritate facere non poterant. Et ita olim virgines sacras ab Episcopis velatas fuisse, antiqua traditio est, vt postea videbimus. Similiter ad Episcopos spectabat monachorum incorrigibilium eiectio; iuxta Concil. Melden. cap. 19. & alia ad superius quoddam eorum regimen spectantia: vt sumitur ex cap. *qui religiosi.* 18. quæst. 2 Concilij Carthag. 4. cap. 22. Et ex Concilio Antiocheno cap. 39. Ex hac ergo subordinatione, quæ tunc erat inter religiosorum monasteria, & Episcopos colligi potest, multo maiorem fuisse in approbatione vniuscuiusque monasterij, eiúsque vel fundatione, vel introductione cum nouo religionis modo. quod videtur expresè cautum in Concilio Chalcedonensi cap. 4. & 8. Et habetur in cap. *diffinimus.* 18. quæst. 2. & postea Concil. Agathense capite 27. sic statuit: *De monachis monasterium nouum (nisi Episcopo permittente, aut approbante) nullus incipere, aut fundare præsumat.* Habetur in cap. *de monachis.* 18. quæst. 2. in quibus verbis noto verba illa: *Permittente, aut approbante.* quibus duobus membris alia duo respondere videntur, *incipere, aut fundare.* Approbatio enim de nouum religionis institutum in nouo monasterio introducendum, necessaria erat. At verò ad ædificandum monasterium antiquioris instituti permissio suffecisse videtur, & vtrumque ad Episcopos pertinuisse declaratur: & similia ferè habentur ex eodem Concilio c. 51. in cap. *cellulas.* eadem dist. 18. quæst. 2.

4. Cõfirmatur efficacius.

Euidentior huius rei probatio sumitur ex dictis in capite præcedenti, vbi ostendimus religiones antiquas, quæ ipso vsu approbari meruerunt, sine speciali approbatione Pontificis incepisse: quod etiam voluit Trithem. lib. de Laudi. Carmel. cap. 5. interrogans: *Dic mihi detractor, legistine Bullas veteres ordines approbantes? Quis Papa firmauit veteres Ordines Pachomij, Basilij, Augustini?* Hinc ergo colligimus, approbantibus Episcopis introduci cœpisse; quia nec verisimile est, sine vllo examine, & approbatione Pastorum Ecclesiæ incepisse. Id enim sine magno animarum periculo permittit non poterat; nec secluso Pontifice summo, ab aliis, quàm à propriis Episcopis fieri poterat. Neque illis tunc erat prohibitum; nullum enim tale ius extat, nec ex traditione, aut historiis habetur. Et ideo Concilium Lateranense in d. cap. vltimo dicens: *De cætero,* &c. illo verbo significat, nouum esse ius, quod condit, & futura respicere, non præterita; vt de illo textu in particulari notauit glossa in c. 1. §. *Sanè.* de Relig. domib. in 6. verb. *Præcessit.* Neque obstat, quod ibidem supponitur, iam tunc fuisse religiones approbatas, cùm præcipitur, vt, *quicunque ad Religionem conuerti voluerit, vnam de approbatis accipiat.* Respondetur enim, sermonem esse de approbatione Pontificia vel expressa, & speciali, quæ aliquibus religionibus iam concessa fuerat, vt videbimus: vel tacita, quæ totius Ecclesiæ, ipso vsu tacitè inducta fuerat; quam ab expressa Episcoporum approbatione incepisse credimus.

Trithem.

Tandem ratio à priori est, quia religionis approbatio est necessaria ad bonos, & perfectos Ecclesiæ mores: ergo per se loquendo, & non præueniente, nec impediente Pontifice, pertinet ad vnumquemque Episcopum in sua diœcesi. Tum quia in his rebus, quæ ad ordinariam gubernationem pertinent, vnusquisque Episcopus potest in suo Episcopatu, quod Pontifex in vniuersa Ecclesia, nisi à Pontifice reseruentur, aut excipiantur, quod ex peculiari excellentia, seu titulo illi concessum esse supponimus, & alibi, Deo dante, dicemus. Tum etiam, quia Episcopus ex proprio munere, est perfector aliorum, teste Dionys. cap. quinto de Eccsiast. Hierarch. Ergo ad illum spectat perfectionis viam subditis suis ostendere, & approbare.

His verò non obstantibus, quidam modernus author hanc sententiam non approbat, dicítque Episcopos nunquam approbasse religionem, sed tantùm admittere solitos fuisse ad regulam per Pontificem approbatam. Ad obiectionem autem, quia regula Basilij, vel Augustini non inuenitur approbata à Papa; respondet, ex eo, quòd aliæ regulæ leguntur à Papa approbatæ, intelligi debere, nec Basilium, nec Augustinum, aliquem ad obseruationem suæ regulæ admisisse antequam per Pontificem probata fuisset. Potéstque in huius sententiæ fauorem allegari cap. *Ecclesia.* 8. de Consecrat. dist. 1. sed de illo textu dicam paulo pòst. Citatur etiam pro eadem sententia Panor. in d. cap. vlt. de Relig. domib. sed alia ibi eius sententia, quam statim explicabo. 6.

6. Sententia singularis negat: sed sine fundamento. Henriq. lib. 10. de sacr. Ord. c. 35. n. 3. cum C. m. in lit. G.

Igitur illa sententia singularis est, & sine vllo fundamento cogitata. Nam inprimis, quòd Episcopi nõ potuerint ante Lateranense Concilium monasteria in suis diœcesibus erigere, nisi secundùm aliquam regulam approbatam à Papa, non fuit vnquam de iure naturali, vel diuino; nec tum erat de hac re præceptum, vel prohibitio à Pontificibus lata. Ergo sine fundamento imponitur Episcopis illud onus. Maior probatur, quia status religionis, quoad substantialia, & quoad consilia, de iure diuino est; & consequenter est approbatus non solùm vt bonus, sed etiam vt melior; ergo ex hac parte non erat tunc necessarius recursus ad Pontificem. Idem verò status quoad peculiarem modum viuendi cum his, vel illis cæremoniis, aut regulis, vel constitutionibus, non est determinatus iure diuino naturali, vel positiuo, vt per se notum est, sed humana prudentia, & ratione, diuino Spiritu adiuta determinari potest. Ergo vnusquisque Episcopus poterat in suo Episcopatu hanc determinationem facere sine recursu ad Pontificem, quandiu ipse aliud præcipiebat; quia nulla naturalis ratio, vel diuina lex illum recursum, vt necessarium exigebat.

Et declaratur, quia duo sunt in approbatione, vt dixi: vnum est iudicium de probitate, & honestate talis modi viuendi, vel talis regulæ; & hoc potest esse ita euidens secundùm rationem naturalem, & consonam fidei, vt ex hoc capite non sit necessaria ex natura rei, vel iure diuino alterius approbatio. Aliud est, licentia viuendi publicè, & communiter secundùm talem modum, vel regulam. Et quoad hoc quilibet Episcopus in suo Episcopatu habet potestatem dandi talem licentiam, quandiu illi prohibitum per Pontificem non est. iuxta illud

Episcopus potest in sua diœcesi quidquid illi non prohibetur.

prin

(c) 2007 Ministerio de Cultura

principium receptum communiter, Episcopum posse in sua diœcesi, quidquid illi non prohibetur; quod in præsenti materia optimè applicatur, quia pertinet ad ordinarium regimen animarum.

Innocent.

Et hoc apertè sensit Innocentius in d. cap. vlt. addens particulam, *de cætero*, vt suprà ponderaui. Nam eadem includit, cùm subdit: *Et similiter, qui voluerit religiosam domum de nouo fundare regulam, & institutionem assumat de approbatis.* Et in hoc sensu dixit Panorm. ibi, post illam legem, non posse Episcopum licentiam contra illam dare, quia prohibitio generalis, & quia Episcopus non potest dispensare in lege Concilij Generalis. Vnde indicat, ante hanc prohibitionem Episcopos hoc facere potuisse.

Panor.

9. Deinde, quod ille author ait, omnia monasteria antiqua fuisse fundata secundùm aliquam regulam approbatam à Papa, verisimile non est. Primò, quia regulæ religionis antiquæ, & ab Ecclesia receptæ tres tantùm sunt, Basilij, Augustini, & Benedicti; vt suprà tetigi ex Concilio Romano sub Innocentio II cap. 26. & 27. Et habetur in cap. *perniciosam*. 18. quæst. 2. De nulla autem illarum potest cum probabilitate dici, fuisse à summo Pontifice specialiter, & expressè approbatam, priusquam monasteria secundùm illas fundari cœperint. Nam regula Basilij ante annum 328. in quo ipse mortuus creditur, facta est: & tamen in Conciliis, vel decretis canonicis mentio eius non inuenitur, vsque ad VII. Synodum. cap. 20. quæ plusquam 400. annis post mortem Basilij celebrata est; & longè pòst in d. cap. *perniciosam*. & tamen per illos 400. annos innumera monachorum monasteria sub illa regula multiplicata sunt præsertim in oriente. Et in dictis Conciliis non approbatur, sed vt iam recepta, & approbata commemoratur, vtique vsu ipso; non enim possumus cum fundamento affirmare, Basilium obtinuisse à Pontifice approbationem, sed cùm esset Episcopus, authoritate sua, illam pro suo monasterio approbauit; & inde per imitationem, & acceptationem in aliis locis introducta est, consentientibus Episcopis, quando ad eorum diœceses perueniebat; & tandem annuente tacitè summo Pontifice, quando ad eius notitiam, vel vsum occidentalis Ecclesiæ peruenit.

Religiones S. Basilij, S. Augustini, & S. Benedicti sunt introductæ sola Episcopi approbatione.

10. Idem de regula Augustini dicendum est: nam similiter facta est, ante annum 440. quia tunc iam D. Augustinus mortuus erat; & tamen in canonibus mentio eius haud fit, vsque ad annum 830. sub Eugenio II. & Carolo Magno in quodam Concilio Rhemensi. can. 3. Alij dicunt in villa Theodonis fuisse coactum. Eiusdem etiam regulæ meminit Synodus Rhemens. in d. cap. *perniciosam*. Et in vtroque loco supponitur fuisse ita receptam, vt secundùm illam monasteria fierent, vel etiam reformarentur. Et sine dubio Augustinus statim sub illa religiosos congregare cœpit, sua authoritate, vt ex sermonibus de communi vita Clericorum, & aliis eius operibus constat; & postea religiosa monasteria, vel etiam integræ religiones sub illa multiplicatæ sunt: & per solum vsum, & tacitum Pontificis consensum est approbata. Nam licèt postea specialiter approbatus fuerit ordo fratrum S. Augustini, non tam est approbata ipsa regula, quàm specialis modus viuendi sub illa; quomodo etiam Prædicatorum religio approbata est.

Vide Conciliū Rhemense, nam ponitur sub Leone 3.

Denique idem est de regula sancti Benedicti. Nam licet eius mentionem faciat dictum Concilium Rhemense, vel Theodonense, & Concilium Moguntinum in principio; & canon. 11. anno 813. & Zacharias Papa in epistola ad Bonifacium. & Alex II. in cap. *Gonsaldus*. 17. quæst. 2. & Alex. III. cap. *super eo*. de Regular. Omnes supponunt, regulam tanquam sanctam, & receptam, nihil de ipsius approbatione tractantes. Et quamuis multo antea Gregor. lib. 2. Dialog. cap. 12. illius mentionem fecerit, & in 36. eam laudauerit, dicens, *esse regulam discretione præcipuam, & sermone luculentam*: non tamen illam, vt Pontifex approbat, sed laudat, vt Doctor, & Sanctus. Refertur autem in additione quadam ad Turrecrematam, super regulam S. Benedicti. cap. 1. sanctum Gregorium Viuæ vocis oraculo approbasse regulam. Itémque Zachariam postea illam confirmasse, veruntamen esto hoc admittatur, saltem ante Gregorium, nulla præcessit specialis approbatio alicuius Pontificis, quamuis per 50. annos, iam essent multa monasteria sub illa regula ædificata, in quibus etiam ipse Gregorius, & religiosè vixerat, &, vt creditur, aliqua ipse fundauerat. 11.

Præter has regulas refertur alia sancti Pacomij, qui Basilium præcessit anno 318. & ab Angelo eam recepisse, historiæ referunt. Niceph. lib. 9. c. 14. Sozomen. lib. 9. cap. 13. & Palad. in Lausiaca historia. cap. 35. aliàs 38. vbi & regulam totam nobis proponit; & secundùm illam instituisse Pacomium Monasterium ferè mille quadringentorum monachorum, quod alia multa peperit: in quibus ad septem mille viri religiosi Deo seruiebant, referunt. Nullam autem mentionem faciunt specialis approbationis talis regulæ; nec est verisimile Romanum Pontificem, aut de illa reuelatione Angelica certum factum fuisse, aut regulam ipsam examinasse, & approbasse. De Episcopo verò illius territorij per se credibile, & verisimillimum est, quia Episcopi sunt Ordinarij Pastores, ad quorum curam spectat de statu suorum subditorum diiudicare, & pericula tollere, ac viam salutis, & perfectionis ostendere. Ergo quando institutio erat à Deo, non fiebat sine hac subordinatione. Nam, *quæ à Deo sunt, ordinata sunt.* 12.

Idem dicendum de religione sancti Pacomij. *Nicephor. Sozom. Palad.*

Præterea legimus apud Athanasium in vita Antonij, sub illo fuisse multa monachorum domicilia: quorum meminit etiam Augustinus lib. 8. Confess. cap. 6. Vbi etiam refert, fuisse Mediolani monasterium plurium religiosorum sub D. Ambrosio. Et Sulpitius in vita Martini. cap. 4. refert ipsum Mediolani monasterium ædificasse; & in cap. 7. ait aliud prope Turonensem ciuitatem sibi statuisse, in quo 80. religiosos habebat, quos ad suum exemplum instruebat. Et Gregor. lib. 1. Dialog. capite 4. *Sanctum Equitium*, refert, *pro suæ magnitudine sanctitatis, multorum monasteriorum patrem in Valeria Prouincia fuisse.* Et similia multa in historiis sanctorum Patrum leguntur. 13.

Patet etiam in multis aliis monasteriis.

Ex quibus sic colligimus. Ista monasteria non viuebant sine aliqua certa regula, vt videtur per se notum; aliàs non fuisset in eis ordo, sed confusio; & consequenter non potuisset in eis esse schola perfectionis; imò vix posset in eis votum obedientiæ emitti: quia vt ordinatè fiat, secundùm aliquam regulam fieri debet, vt infrà dicetur; sub regula comprehendendo 14.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quælibet statuta, constitutiones, aut certum ritum, ac modum viuendi. Sed illa monasteria non viuebant secundùm regulam S. Benedicti; quia multa sunt antiquiora; nec secundùm regulam Augustini, quia profitebantur vitam monasticam, quæ alia est ab vtraque institutione Augustini, tam clericali, quàm eremetica: nec Basilij, quia illa non est obseruata, nec cognita in Occidente per multa tempora; quando iam erant in his partibus multa ex dictis monasteriis: & in ipso Oriente multa monasteria, vt Antonij, & similium, fuerunt Basilio antiquiora. Ergo non est verisimile illa omnia monasteria eandem regulam seruasse, sed illa tantùm, quæ ab vno primo monasterio ducebant originem. Alia verò, quæ proprios fundatores, seu inuentores habuerunt, iuxta varias ipsorum regulas ordinariè vixisse, credendum est; quia si vnum monasterium non ducebat originem ab altero, vel illud imitabatur, non poterat fieri humano modo, vt veluti casu, & præter intentionem in omnibus regulis conuenirent, ergo signum est, particularia monasteria vsa fuisse suis regulis propriis, sine peculiari consultatione Pontificis, eiúsque approbatione non expectata, nec petita, quia nulla mentio tam frequentis recursus ad Papam pro approbatione huiusmodi obtinenda reperitur; nec necessitatis eiusmodi ratio sufficiens reddi potest, cùm institutio illa vniuersalis non esset, nec pro tota Ecclesia fieret. Sufficiebat ergo Episcoporum approbatio, sicut in canonizatione, vel potiùs beatificatione alicuius sancti olim seruabatur, vt nunc supponimus. Est enim eadem, vel maior ratio in præsenti, vt capite præcedenti tactum est.

25. Assertio tertia. Hæc potestas altiori modo est in Pontifice, quàm sit in Episcopis.

Dico tertiò, potestatem approbandi religionem, longè altiori, & excellentiori modo esse in summo Pontifice, quàm sit in cæteris Episcopis. Hoc certissimum est: potéstque ostendi; quia generatim loquendo, omnis potestas gubernandi Ecclesiam, est altiori modo in Pontifice, quàm in omnibus Episcopis, non solùm diuisim, sed etiam collectiuè sumptis. Vt in opere de Ecclesiastica Hierarchia ex professo ostendendum est. Nunc distinctiùs probatur assertio constituendo aliqua discrimina inter Pontificiam, & Episcopalem approbationem. Primum sit, quia Pontificis approbatio respicit per se totam Ecclesiam: Episcopi autem, solam suam diœcesim. Hoc est per se notum. Ratio prioris partis est, quia in Pontifice est omnis potestas Ecclesiastica in supremo gradu quoad omnia: & ideo adæquatè respicit vniuersam Ecclesiam, quoad personas; & loca in quocunque actu suo, & pro vniuscuiusque capacitate. Sed vnus ex his actibus est approbare religionem, ergo id facere pro vniuersa Ecclesia, ad summum Pontificem spectat. Quia verò Pontifex liberè sua potestate vtitur, poterit, si velit, religionem aliquam approbare pro suo solo proprio Episcopatu Romano: vel etiam pro vna prouincia sola, vt v. g. pro Italia, vel Hispania, sicut beatificat sanctum, quem non canonizat. Quia, qui potest totum, potest etiam partem, licèt non è contrario.

Primum discrimē inter summam Papæ, & Episcoporum potestatem.

26. Vnde ratio alterius partis est, quia potestas vniuscuiusque Episcopi est limitata ad suam diœcesim, nec potest exercere actus iurisdictionis pro alieno territorio; nec alienas oues pascere. Vnde nec Archiepiscopus posset pro toto Archiepiscopatu religionem approbare, sed solùm pro sua propria diœcesi; quia extra illam non habet ordinarium regimen, ad quod huiusmodi approbatio pertinebat; quando Episcopis denegata non erat. Vnde fit, vt si Episcopus monasterium religiosum sub noua regula à se approbata, in sua diœcesi erigat, eo ipso possint intra eandem diœcesim plura monasteria multiplicari; non verò extra illam; nisi alio Episcopo acceptante, vel denuo approbante; & sic poterit ad alias diœceses transire, & per cunctam Ecclesiam, non per vnam approbationem, sed quasi per collectionem plurium. Quæ, nisi per expressam, vel tacitam Pontificis approbationem consummentur, nunquam pro tota vniuersali Ecclesia sufficient. Tum, quia saltem in Episcopatu Romano admitti non poterit, sine ipsius consensu: tum maximè, quia nunquam habebit peculiarem proprietatem vniuersalis approbationis, donec specialis authoritas Pontificis intercedat, vt ex sequenti puncto patebit.

Secundum discrimen inter Pontificiam, & Episcopalem approbationem est, quia Episcopalis approbatio habet certitudinem merè humanam, ac subinde fallibilem: approbatio autem Pontificis habet diuinam authoritatem ab speciali Spiritus sancti assistentia, quam habere creditur, ne in tam graui negotio erret; & ideo certitudinem habet infallibilem. Hæc differentia quoad priorem partem indubitata est, quia nulli particulari Episcopo promissa est specialis spiritus sancti assistentia, quæ promissa est Petro, cùm ei dictum est Matth. 8. *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersùs eam.* Et Luc. 22. *Rogaui pro te, vt non deficiat fides tua*, &c. Et ratio est, quia hæc assistentia datur Pontifici in gratiam Ecclesiæ catholicæ, & tanquam supremæ regulæ visibili, quæ ita vniuersalem Ecclesiam dirigere debet, vt nec in fide, nec in moribus, quoad doctrinam, vel approbationem errare valeat: Episcopus autem particularis non approbat pro totâ vniuersali Ecclesia, vt dictum est. Nec etiam est suprema regula, sed habet superiorem in terris, à quo possit emendari, & ideo eius muneri talis assistentia non debetur, nec datur. Imò nec per delegationem potest à Pontifice committi, quia illud speciale priuilegium proprium Pontificalis dignitatis delegabile non est, sicut nec potestas canonizandi sanctos, vel definiendi veritatem aliquam catholicam cum illa assistentia delegabilis est, vt ex communi doctrina nunc suppono. Dices, hinc colligi, Episcopum non posse religionem approbare, quia perniciosum valde esset Ecclesiæ in huiusmodi approbatione errorem aliquem misceri. Respondeo, non esse æqualem certitudinem in rebus omnibus exigendam, & ideo maior requiritur ad approbãdum aliquem statum, proponendo illum toti Ecclesiæ, vt perfectionis viam securam, & sine errore, quàm ad proponendum illum particulari Ecclesiæ, seu diœcesi; satis ergo est, quòd possit Episcopus bene in fide instructus, ac prudens, & prudentum consilio vtens morali certitudine illam approbationem facere.

17. Secundum discrimen. Approbatio Episcopi est fallibilis, Pontificis verò est infallibilis.

Pontifex nō potest errare in approbatione religionis sicut nec in canonizatione sancti alicuius.

18. Et hinc magna ex parte probata relinquitur altera pars de infallibili summi Pontificis approbatione. In quo puncto non satis cautè locutus est Cano libro quinto de locis capite 5. indicans, posse Pontificem errare in approbanda religione; ductus fortasse, vel falsa opinione aduersùs aliquam religionem approbatam ex sinistra informa

Sententia Cani vt incauta reiicitur. Cano.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

formatione de illius moribus, aut instituto, præcitanter concepta, vel certè sola humana coniectura: quia religionis approbatio non pertinet ad doctrinam fidei, nec ad mores Ecclesiæ vniuersalis, sed ad particularem viuendi modum cuiusdam familiæ; & ideo non est inconueniens, quòd in hac approbatione errare possit Pontifex, quia Spiritus sancti assistentia solùm pro vniuersali Ecclesia illi promissa est. Sed nihilominus omnino sentiendum, & dicendum est, non posse errare Pontificem in approbatione religionis, quoad iudicium de honestate, & sufficientia talis modi viuendi, vt sit status perfectionis acquirendæ, seu religionis; quidquid sit de approbatione practica, quoad licentiam, & facultatem introducendi de nouo aliquam religionem, & quoad iudicium prudentiale, in quo talis concessio fundatur. Prior pars est, quam nunc intendimus, potéstque generaliter suaderi, quia Pontifex approbando religionem aliquam, quasi canonizat illam vt sanctam, & honestam, & obligat omnes fideles ad id credendum. Ergo sicut non potest errare in canonizatione alicuius sancti, vt est certum, & idem Cano fatetur lib. 5. c. penult. & tradunt Bellarm. lib. 1. de Sanctorum beatitudine c. 9. Dried. lib. 4. de dogmat. c. 1. & Maschard. tom. 1. de Probat. Conclus. 262. n. 57. ita neque in cõfirmatione religionis errare potest; & ideo damnatur VVicleph. in Concil. Constantien. sess. 8. eo quòd religiones approbatas ausus est damnare; eadem enim ratio in singulis, quæ in omnibus militat. Ideóque Concilium Lateranense sub Innocentio III. c. 13. dixit in vniuersum, bonam, & piam esse religionem authoritate Pontificis confirmatam. Facit etiam decretum Hilarij cum Cõcilio Romano relatum 25. q. 1. dicens: *Nulli fas sit Apostolica decreta contemnere.* Quod referens S. Thomas Opusc. 19. contra impugnat. Relig. c. 4. columna 13, initio in editione Romana ait: *Cum aliqua religio per sedem Apostolicam instituta est, manifestè se damnabilem ostendit, qui talem religionem damnare conatur.* Denique ratio est, quia Pontifex errare non potest in his, quæ ad mores pertinent cum graui detrimento vniuersalis Ecclesiæ, talis autem esset prædictus error. Quia licèt non tota Ecclesia obseruet modum viuendi vnius religionis approbatæ, nihilominus talis religio pro vniuersa Ecclesia approbatur; & omnibus fidelibus proponitur, vt via secura non solùm ad salutem, sed etiam ad perfectionem; ergo error in tali approbatione in vniuersalis Ecclesiæ perniciem, quantum in se est redundaret.

Cano. Bellarm. Dried. Mascar.

Hilar. S. Thom.

19. Declarabitur hoc amplius distinguendo varia iudicia particularia, quæ in hac generali approbatione includuntur. Vnum est, talem modum viuendi ex omni parte honestum esse, nihilque contra bonos mores includere. Et in hoc certissimum est, imò de fide esse videtur, non posse Pontificem errare, approbando religionem; alioqui mala pro bonis approbaret, induceretque fideles in errorem bonis moribus contrarium. Quia quod à Pontifice in vna religione vt honestum approbatur, fieri potest à quolibet studioso fideli, etiamsi talem religionem non profiteatur, si aliunde statui suo non repugnet. Et ideo, quod pro vna religione approbatur, de se vniuersæ Ecclesiæ proponitur, vt honestum, siue ad credendum, siue ad operandum: ergo & veritati Ecclesiæ, eiúsque sanctitati repugnaret talis error. Quocirca, sicut Augustinus epist. 118. cap. 5. dixit, *De eo, quod vniuersa Ecclesia facit, quin ita*

A *faciendum sit, disputare insolentissimæ insaniæ esse.* Ita nos dicimus, de his, quæ Pontifex, in aliqua religione approbat facienda, dubitare, an honesta sunt, insolentissimæ insaniæ esse. Non est enim minor authoritas Pontificis approbantis, quàm sit traditionis, seu consuetudinis vniuersæ Ecclesiæ. Et hanc partem maximè confirmant omnia superiùs adducta.

Aliud iudicium est, quo declaratur, talem modum viuendi suis votis firmatũ, & Pontificia authoritate admissum, & confirmatum, esse verum 20.
religiosum statum: & huic etiam iudicio non potest subesse falsitas: tum quia, cùm requisita de iure
B diuino ad statum religiosum sint nota in Ecclesia, non solùm certò, sed etiam euidenter cõstare potest, an in illo statu reperiantur: tum etiã, quia ea, quæ ex parte Ecclesiæ necessaria esse possunt ad talem statum constituendum, ab ipsomet Pontifice in actu exercito (vt sic dicam) adhibentur, & ideo ex ea parte non potest error committi. Tum denique, quia etiam esset talis error perniciosus Ecclesiæ, & bonis moribus contrarius. Ergo Spiritus sancti assistentia ad vitandum huiusmodi errorem deesse non potest. Oportet autem aduertere, sermonem esse de approbatione religionis, quoad illam rationem, præceptáque viuendi, quæ Pontifici expresè cõfirmanda pro-
C ponuntur. Nã, si postea specialia statuta, & constitutiones ab ipsa religione fiant, nõ habent hunc gradum certitudinis, etiamsi authoritate à Papa concessa facta sint, donec in particulari ipsi innotescant, & illa confirmet; quia, vt dixi, assistentia Spiritus sancti non est delegabilis, & ideo licèt illa commissio Papæ valorem, & authoritatem præbeat legibus ad obligandum, si honestæ sint, non tamen præbet illam infallibilem directionem in cauendo omni errore, qui in ipsa lege constituenda misceri potest, malum, vel inutile, pro bono, & vtili præcipiendo.

Et hinc sequitur, in tali approbatione aliud iudicium certum includi, nimirum, talem modum 21.
D viuendi per se spectatũ, & ex vi instituti esse vtilem ad perfectionem acquirendam: nam hoc includitur in essentia veri status religiosi, vt suprà ostensum est. Itẽ necesse est, vt in tali statu supponantur præcepta obseruanda, & addantur consilia, & tollantur impedimenta perfectionis, quantum est ex vi status: ergo non potest non esse status perfectionis. Denique eo ipso, quòd approbatur religio, declaratur esse opus consilij talem statum profiteri; ergo contrarius error esset valde perniciosus Ecclesiæ: ideóque etiam in hoc non deest Spiritus sancti assistentia, ne talis error in Ecclesia introducatur. Dixi autem *ex se, & ex vi instituti*; quia fieri potest, vt per abusus, & prauos
E mores per temporis decursum introductos, talis religio peruenerit ad statum, in quo ad perfectionem plura sint impedimenta, quàm auxilia, & ideo iam non sit ad perfectionem conueniens, non tamen ex vi instituti approbati, sed ex adiunctis. Nec inde sequitur, omnes religiones, approbatas æquè perfectas; quia in via perfectionis potest magis, & minus reperiri. Et licèt religio approbata sit vtilis ad perfectionem assequendam, non opus est, vt sit vtilissima, vel quòd ad summum gradum perfectionis æquè adiuuet; quamuis nulla illum excludat, vt experientia etiam docet: nam ferè nulla est religio, in qua viri valdè perfecti & sancti inuenti non sint.

Vltimum iudicium in approbatione religionis 22.
inclusum esse videtur, quòd talis religio sit tali

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tempore necessaria, vel conueniens Ecclesiæ Dei: nam approbatio in tali tempore, & cum talibus circunstantiis fieri debet. Et de deceptione in hoc iudicio aliqui non improbant sententiam Cani. quod de possibili posset fortè tolerari. Tamen Cano non tantùm de possibili, sed etiam de facto loquitur, & cũ tanta exaggeratione, vt sic scribat: *In hoc sæculo tam multæ sunt religiones a summo Pontifice confirmatæ, vt qui eas omnes tueri voluerit, támque Ecclesiæ, vel vtiles, vel necessarias, hic imprudentiæ, ne dicam stultitiæ nomine iure optimo summis rationibus arguetur*, Vbi tacitè, & à fortiori ipsos Põtifices summos, qui posteriores religiones confirmarũt imprudentiæ, & stultitiæ arguit: nã si ipsarũ defensores talem notã merentur, multo magis ipsi cõditores, seu authores. At hic grauissimus excessus est, ne quid maius dicam: nã esto non habeat Pontifex specialẽ Spiritus sancti assistentiã, vt in hoc etiã non erret; quod non solùm incertũ est, sed etiam contrariũ est fortè magis pium: nihilominus semper pro ipso Põtificis iudicio præsumendũ est, vbi aliud euidenter non constat: tũ quia de quolibet Principe, vel superiore ita debẽt subditi cogitare. iuxta regulam Augustini lib. 22. cõtra Faustum. c. 34. 35. Et refertur in c. *quid culpatur*. 23. q. 1. & sumitur ex c. *ad aures* de temp. ord. & ex Nicolao Papa in epist. ad Nicolaũ Imperatorem. Tum etiam, quia in Pontifice est multo maior, & specialissima ratio, quæ his verbis declaratur in c. 1. d. 40. *Quis sanctum dubitet esse, quem apex tantæ dignitatis attollit. In quo si desunt bona acquisita per meritum, sufficiunt, quæ à loci prædecessore præstantur. Aut enim claros ad hæc fastigia eligit, aut qui eriguntur, illustrat.* Vtique maioribus auxiliis, & illuminationibus illum adiuuando. Tũ denique, quia hæc negotia non sine magna consultatione, & matura consideratione expediri solent; & ideo cùm error. aut nimietas non possit euidenter ostendi, non sine audacia præsumitur.

Cano.

August.

23. Accedit, quòd si vnaquæque religio in se non habet, vnde reprobetur, non apparet, cur propter aliarum consortium reprobanda, aut non admittenda fuisset. Nã ex multitudine, & varietate bonorum multorum, nullum eorum minuitur, imò tunc extensiuè crescunt bona, quæ sunt media ad perfectionem consequendã vtilia. Deinde ex hac religionũ multiplicatione non sequitur illa confusio in Ecclesia, quam vitare voluit Lateranense Concilium, quin potiùs ideo ibi requisita est approbatio, ne illa cõfusio ex nimia multitudine religionũ oriretur. Vnde ipsammet approbationem reputauit Concilium fore medium sufficiens ad illam confusionem vitandam, quia si approbatio non esset necessaria, & multiplicatio sine vllo delectu, vel discretione fieret, & fideles confunderentur, nescientes distinguere pretiosum à vili, & periculis exponerentur. hæc autem per approbationem, moraliter loquendo euitantur. Et hoc ipsum sensit Concilium Lugdunense, reprobando solos ordines introductos post Conciliũ Lateranense, cum illa limitatione, *Qui nullam approbationem Sedis Apostolicæ meruerunt*. Est ergo vera, & solida secunda differentia inter Episcopalem, & Pontificiam approbationem assignata.

24. Tertium discrimen. Hæc potestas est in Pontifice immediatè de iure diuino; non ita in Episcopis.

Præter has verò possunt aliæ notari, quæ ad materiã magis declarandã & consummandã deseruient. Tertia ergo sit, quòd in Põtifice est hæc potestas immediatè de iure diuino, vt est per se clarũ: in Episcopis verò, vel non est ex iure diuino, sed olim ex institutione Apostolica, præsertim Petri in ipsa distributione Episcopatuũ, hæc potestas commissa fuit Episcopis, & per sequentes Pontifices limitata non est, vsque ad innocentium III. Vel certè, si Episcopis ex iure diuino competebat, cum dependentia à Christi Vicario data est, quæ controuersia generalis est, & ideo circa illam non immoramur.

25. Quartum discrimen. Est immutabilis in Pontifice per hominem, in Episcopis est dependens à Pontifice, à quo limitari, vel auferri potest. Panorm.

Addimus tamen quartam differentiam, quæ ad rem maximè pertinet, quòd in Pontifice est hæc potestas immutabilis per hominem; quia à nullo, præter Christum, pendet: & ideo nec tolli, nec diminui, seu limitari potest: in Episcopo autem est cum dependentia à summo Pontifice, à quo limitari, vel etiam auferri potest. Vt iam factum est in Concilio Lateran. in dicto c. vlt. de Relig. domib. vbi notat Panorm. post illam prohibitionem, non posse Episcopum contra tenorem illius facere, quia non potest in lege Concilij vniuersalis dispensare. quod in aliis casibus reseruatis videre licet: nam per reseruationem tollitur ab Episcopo potestas dispensandi, vel absoluendi in tali casu. Sic ergo per illam legem, hanc approbationem sibi Papa reseruauit, & consequenter illam inferioribus abstulit. Vnde inferunt aliqui differentiã aliam, dicentes hanc potestatem in solo Papa esse, & fuisse ordinariam, in aliis verò Episcopis fuisse delegatam. Sed non est necessaria illatio, quia omnis iurisdictio conueniens Episcopo ex vi sui muneris, sine positiua concessione, cum sola non prohibitione, seu reseruatione, conuenit illi, tanquam ordinaria, vt constat de dispensatione votorum, & similibus. Et ratio est, quia illa dicitur iurisdictio ordinaria, quæ conuenit ex vi muneris, & dignitatis, etiamsi per reseruationem limitari possit, talis autem est hæc potestas, vt ex dictis patet: nec reseruatio est signum delegationis, vt per se notum est.

Reseruatio non est signum delegationis factæ.

26. Quintum discrimen. Pontifex potest approbare religionem solennizando vota; non ita Episcopus.

Quinta differentia potest addi, quòd Pontifex approbare potest religionem solennizando vota: vt est certum ex cap. vnico. de voto in 6. & suprà dictum est; Episcopus verò non videtur posse solẽnizare vota, ac proinde nec approbare religionis statũ, nisi vt ex votis simplicibus constantem. Duplex autem ratio huius posterioris partis reddi potest. Vna est, quia potestas inhabilitandi personam ad matrimoniũ subsequens, videtur excedere particularem, & limitatam iurisdictionem Episcopalem. Quod in primis colligitur ex d. cap. vnico de voto in 6. quod requirit, religionem esse per sedem Apostolicam approbatam, vt votũ castitatis religiosæ sit solemne, vtique quoad illum effectum. Ratio etiam reddi potest, quia iritare matrimonium est res grauissima, & ideo ex natura rei videtur Pontifici reseruata iuxta regulam c. 1. *minores*, de Baptismo dicentis, maiores causas ad Romanum Pontificem specialiter pertinere, eo vel maximè, quod non videtur fieri posse, vt persona sit inhabilis ad contrahendum matrimoniũ in vno Episcopatu, & non in alio: Episcopus autẽ non potest inhabilitare personam pro vniuersa Ecclesia, cùm limitatam habeat iurisdictionem. Ergo non potest solemnizare votum castitatis quoad hunc effectum. Multo verò minus videtur posse dare illi vim ad dirimendum matrimonium iam contractũ, quia hoc multo difficilius esse videtur, propter præiudicium tertij, & propter naturalem indissolubilitatem vinculi matrimonij, & quia talis potestas non spectat ad ordinarium regimen animarũ, & ideo non conuenit Episcopo ex vi sui muneris, etiamsi non prohibeatur; sed vt illã habeat, necesse est, vt ei specialiter delegetur. De cæteris autem votis paupertatis, & obedientiæ

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tiæ, prior ratio cum proportione procedit. Poteſtque hæc ratio cõfirmari, quia Epiſcopus non poteſt irritare vota antecedenter, id eſt, hanc vel illam conditionem voto apponere, ſine qua validum non ſit; cùm aliàs illa conditio non eſſet ex natura rei ad valorem voti neceſſaria; quia huiuſmodi irritatio præſertim in obligatione, ſeu quaſi contractu cum Deo ipſo, eſt res valde ardua, & actus ſupremæ poteſtatis: ergo ſimiliter ſolemnizare vota, & tribuere illis poteſtatem irritandi, particularis Epiſcopi vires excedit.

27. Altera ratio, ob quam videtur, Epiſcopum non habere poteſtatem ſolemnizandi vota, eſt, quia non poteſt efficere, vt vinculum religionis ſit abſolutè perpetum, & irreuocabile ex vtraque parte, religionis, ſcilicet, & religioſi. Sicut non poſſet Epiſcopus facere vinculum matrimonij rati indiſſolubile, niſi ex natura ſua huiuſmodi eſſet; quia cùm ille contractus voluntarius ſit, non poteſt Epiſcopus illi maiorem obligationem addere, quàm per voluntatem contrahentium naturaliter habebat: nam illud ſolum ſummo Principi conuenire poteſt. Sic ergo, cùm vinculum inter religionem, & religioſum, non ita ſit perpetuum, & indiſſolubile ex natura ſua, quin per voluntatem religionis, vel ſaltem vtriuſque partis diſſolui poſſit, non poteſt Epiſcopus ſua ordinaria poteſtate illi addere indiſſolubilitatem; ſed ad ſummum hoc tribui poteſt Pontifici ob ſupremã poteſtatem. Ergo ex hac etiam parte non poterat Epiſcopus ſolemnizare vota, cùm illa conditio ad ſolemnitatem votorum, neceſſaria ſit, vt ſuprà vidimus. Quòd ſi vera eſt hæc pars, optimè iuxta illam probatur, ac veriſimile fit, antiquas religiones, antequam à Pontificibus ſpecialiter approbarentur, nõ habuiſſe vota ſolemnia, nec irritaſſe matrimonia, vel alios contractus, nec vinculum abſolutè perpetuũ induxiſſe, vt ſuprà tetigimus, & in ſequentibus ex profeſſo tractandum eſt.

28. *An Epiſcopus in ſua diœceſi poſſit inducere impedimenta irritantia matrimonium, ſi non prohibeatur.*

Veruntamen hæc differentia ex hac poſteriori parte incerta eſt, licèt ſit probabilis. Pendet enim ex illa quæſtione, an Epiſcopi in ſuis diœceſibus poſſint inducere impedimenta irritantia matrimonium, ſine Pontificis authoritate, niſi prohibeantur. Nã, ſi id poſſunt, cõſequenter etiam poterunt ſolemnizare vota, quoad vim illam moralem inhabilitandi perſonam; ſeu quod idẽ eſt, irritandi actus, vel contractus voto contrarios; eſt enim eadem ratio, vt per ſe patet. Quòd autem id poſſint Epiſcopi ex vi ſui muneris, affirmat Sancius lib. 7. de matrim. diſp. 1. in fin. Fũdatur verò in ſolo illo principio, quòd Epiſcopus poteſt in ſuo Epiſcopatu quidquid Pontifex poteſt in vniuerſa Eccleſia, niſi prohibitus ſit. Vnde, quanuis fateatur cum communi Doctorum, quos citat, Epiſcopos de facto non habere hanc poteſtatem, dicit, hoc inde prouenire, quòd Papa ſibi reſeruauit. Si verò inſtes, de tali reſeruatione nullo iure canonico conſtare. Reſpondet, vniuerſali conſuetudine fuiſſe introductum; ſicut de diſpenſatione in votis reſeruatis dici ſolet. Iuxta hanc ergo doctrinam ruit prior ratio in contrarium inducta.

Affirmat Sanchez.

29. Et ad poſteriorem conſequenter dici poterit, etiam poſſe Epiſcopum inſtituere in ſua diœceſi, vt vinculum religionis ſit abſolutè perpetuũ, & irreuocabile ex vtraque parte, quia quando Epiſcopus approbat religionem, cõſequenter dat illi poteſtatem admittendi vota, & traditionem nomine Dei: ergo poteſt dare illi hanc poteſtatem cum tali modo, & conditione, vt ipſe etiã Prælatus obligetur ſubdito ad non reuocandũ contractum; quod ſatis eſt, vt ſaltem non conſentiente religioſo, non poſſit religio vinculum illud diſſoluere. Vlterius verò etiam facere poterit Epiſcopus, vt nec per mutuũ conſenſum poſſint vinculũ tollere, nam ſicut illa traditio non acceptatur, niſi per ſpecialem perſonam datam ad id faciendum vice Dei, ita non poterit reuocari, niſi per ſimilem, ſeu proportionalem poteſtatem. Poteſt autem Epiſcopus concedere poteſtatem religioni ad acceptandum, non tamen ad dimittendum; ſicut nunc facit Papa: ergo eſſet tunc vinculum perpetuum, ſicut eſt nũc. Denique etiam tũc poſſet Epiſcopus, non tantùm religionem nõ approbare, ſed etiã ita illam prohibere, vt non poſſet validè fieri; negando vtique poteſtatem acceptandi traditionem religioſam, ſine qua non ſubſiſtit religio Eccleſiaſtica, vt ſuprà dictũ eſt. Ergo etiam poſſet è contrario ita acceptare traditionem, vt vinculũ eſſet indiſſolubile, ſaltem ſecluſa diſpenſatione. Itaque hoc modo facilè defendi poteſt, poſſe Epiſcopũ ſolemnizare vota, & profeſſionem religioſam in ſua diœceſi, niſi ſit reſeruatum, ſicut nunc eſt. An verò ſemper fuerit, incertum eſt; & ideo etiam ex hoc capite certò ſciri non poteſt, qualis fuerit in hac parte vſus antiquus. Nunc ergo nihil in hoc abſolutè definio, quia pendet ex illo principio de poteſtate, quam habet Epiſcopus ad inducenda impedimenta irritantia matrimonium; quam in alium proprium locum ex profeſſo tractandam differo.

30. *Vltimum diſcrimen. Papa approbare poteſt ſimpliciter, Epiſcopus ſecundùm quid.*

Sexta, & vltima differentia cõducens ad intelligentiam iuris, eſt, ſolum Papam poſſe ſimpliciter approbare religionem; Epiſcopos verò tantùm ſecundùm quid. Excluſiua quoad partẽ affirmantem per ſe clara eſt de Põtifice, vt ex dictis conſtat. Probatur ergo, quoad alteram partem de Epiſcopis, quia eorũ approbatio plures habet limitationes, ob quas meritò dicitur, ſecundũ quid. Prima eſt, quia non ſufficit pro tota Eccleſia, ſed pro vna tantùm diœceſi. Secunda eſt, quia prout eſt approbatio iudicatiua, & declaratiua veritatis, ſeu veræ ſanctitatis, nõ eſt infallibilis, ſed per humanam coniecturam, vel prudentiam fit. Tertia, quia etiam prout eſt practica, & quaſi effectiua talis ſtatus, non eſt omnino firma, ſed à ſuperiori poteſtate reuocari poteſt. Et hinc colligere poſſumus, quoties in iure Canonico ad veritatem religionis poſtulatur approbatio, abſolutè ſic appellata, & ſine vllo addito, ſermonem eſſe de approbatione Pontificia. Exemplũ optimum eſt, in illo capite vlt. de Relig. domib. vbi ſolùm præcipitur, ne quis inducat religionem, præter approbatas; vel, vt qui religioſus fieri voluerit, vnã de approbatis aſſumat. Et nihilominus certum eſt, ibi requiri approbationem Pontificiam. Nam eius neceſſitas per illum textum inducta primùm eſt. Et ſimiliter in c. vnic. eod. tit. in 6. prius improbãtur religiones nouæ, quæ approbationem nõ meruerunt; & poſtea reuocantur, quæ confirmationem ſedis Apoſtolicæ non meruerunt. Vnde cõſtat per approbationem priùs abſolutè dictam, confirmationem ſedis Apoſtolicæ poſtea explicari. Et ratio etiam hoc ſuadet: tum, quia, cùm in iure leges ſint vniuerſales, & Pontificiæ, vel Conciliares à Pontificibus confirmatæ, non ſolent vocare approbationem ſimpliciter, niſi, quæ eadem Pontificia authoritate facta eſt: tum etiam quia approbatio non omnino certa, nec vniuerſalis, nomen approbationis ſimpliciter non meretur.

CAPVT

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Caput XVIII.

Vtrùm potestas iurisdictionis ad statum religiosum, vel in illo simpliciter necessaria sit.

1. IN hoc capite non intendimus nouam aliquam conditionem ad statum religiosum necessariam adiungere, vel inuenire, sed tractatam in capitibus proximè præcedentibus ampliùs explicare: quod necessarium iudicauimus propter nouum modum loquendi aliquorum Theologorũ, quem statim expendemus. Vt autem punctum breuiter attingamus, supponimus, tribus modis posse in hoc negotio iurisdictionem requiri. Primò ad instituendam ipsam religionem. Secundò ad constituendos ipsos religiosos in tali statu. Tertiò ad regimen ipsius religionis. De primo modo, seu vsu iurisdictionis non dubitamus; quia resolutio ex precedentibus capitibus constat; tunc enim instituitur religio, cùm approbatur, & cõfirmatur: nã licèt præcedere debeat inuentio, & quasi ordinatio instituti, in quod cadere debet approbatio: illa prior est, quasi præparatio, & dispositio materiæ, ad quam non est necessaria iurisdictio; quia per illã actionem, nec ius dicitur, nec lex fertur, vel aliqua actio superioris exercetur. Solùm ergo ad tam excellens opus in primis necessaria est diuina vocatio, inspiratio, & illuminatio; & deinde experientia, prudentia, & nõ modica sapientia; & ante omnia maxima vitæ sanctitas. At verò approbatio est veluti formæ inductio, ac subinde est veluti religionis, seu cõmunis status cuiusdã religiosi effectio, seu creatio. Et ad illum actum sine dubio requiritur potestas iurisdictionis spiritualis; quia illa est veluti quædam sententia declaratoria, secum afferens executionem, dando illi instituto statum veræ religionis, & illius corpori, ac personis eius potestatem, vel facultates necessarias ad illum statum inchoandum, propagandum, & cõseruandum, vt in superioribus tactum est, vbi hac ratione diximus, potestatem approbandi religionem tantùm esse in Pastoribus Ecclesiæ, ac subinde ad potestatem Põtificiam pertinere: vnde cùm non pertineat ad potestatem ordinis, ad potestatem iurisdictionis pertinere necessarium est. Denique inde fit, vt hæc potestas, vt est in Episcopis, à summo Pontifice pendeat, ideóque ab ipso per reseruationem actus eius auferri possit.

Tribus modis potest iurisdictio requiri ad statum religiosum.

2. In secundo puncto etiam supponimus, iurisdictionem esse necessariam in acceptante vota, seu professionem. Certum est enim professionem religiosam non esse validã, nisi ab habente potestatem acceptetur. Vt sumunt omnes Doctores ex c. *ad Apostolicam*, de Regular. ibi, *Abbate per se, vel per aliũ professionem recipiente monasticam*. Et infrà: *Ideóque obligatur per professionem omissam pariter, & acceptam*. Idem sumitur ex c. *porrectum*. eodẽ titulo, ibi, *Ex quo à conuertendo votum emittitur & recipitur ab Abbate*. vnde colligunt specialem potestatem esse necessariam ad acceptandũ aliquem in religiosum. Dubitãt verò, apud quem sit hæc potestas, & quomodo sit exercenda; quod infrà suo loco tractabitur, nunc enim necessarium non est. Potestas autem illa specialis est, & potestati conferendi beneficia comparatur à Panormitano ibi, quem imitatur Sylu. Verb. *Religio*. 3. q. 13. & 14. Geminian. autem in c. *cõstitutione*. de Regul. in 6. vocat illã potestatem incorporãdi aliquem in Religionem, sine qua, vel ordinaria, vel delegata, seu commissaria, non potest aliquis verus religiosus constitui: at illa meritò dici potest potestas iurisdictionis latè saltem loquendo, quatenus omnis potestas gubernatiua, vel administrationis, iurisdictionis dici potest; quomodo potestas iurisdictionis spiritualis adæquatè condistinguitur à potestate ordinis. In hoc ergo sensu rectè dicitur necessaria iurisdictio ad constituendum aliquem religiosum. Et ita infrà ostendemus, nunquàm fuisse in Ecclesia factos religiosos, nisi admissos per Episcopos, vel per aliquos ab illis, vel à summo Pontifice potestatem habentes. Nec de hoc puncto plura hoc loco dicere necesse est.

Panorm. Syluest.

3. Quæstio ergo principaliter proponitur in tertio sensu; an scilicet, in statu religioso necessaria sit peculiaris iurisdictio Prælati in subditos, qui veri religiosi censendi sint? In quo puncto P. Vazquez 1. 2. disp. 165. c. 4. pro comperto habet, neminem posse esse verè religiosum, nisi cõstitutus sit sub alterius iurisdictione, & potestate; eandémque sententiam asserit Basil. Ponce d. q. 3. ex Variis. c. 5. in diuerso tamen sensu, & ex contrario fundamẽto. Hic enim author per iurisdictionem intelligit potestatem gubernatiuã necessariam in Prælato Religionis ex vi professionis per se, ac præcisè spectatæ. Vnde sic in virtute colligit. Nemo constituitur religiosus, nisi se donet religioni, & ex vi talis donationis ipse transeat in ius religionis; ergo ex tali donatione oritur propria, & pecularis iurisdictio Prælati religionis in religiosum. Hæc ergo iurisdictio necessaria omnino est in religioso statu. Confirmat, quia Prælatus religionis habet specialem potestatem per quam vota subditorum irritare valet. Hæc autem non est, nisi potestas iurisdictionis, quam per donationem religiosi à se acceptatam acquirit. Loquẽdo autem de propria iurisdictione Ecclesiastica, quæ à Pontifice, vel Episcopo manet, sítque propria potestas ligandi & soluendi in foro exteriori per proprias leges, & censuras, vel alias pœnas, fatetur ille author non esse talem iurisdictionem de necessitate intrinseca status religiosi; sed esse extrinsecam, & superadditam illi statui, vel à Pontifice, vel immediatè à Deo.

Quæstio excitatur in tertio sensu, an sit necessaria peculiaris iurisdictio prælati in subditos. Affirmant aliqui. Vazq. Basilius.

Per iurisdictionem intelligunt potestatem gubernatiuam à subditis manantem.

4. At verò alius author è contrario putat de intrinseca ratione religiosi status esse, vt in eo Prælatus habeat iurisdictionẽ in subditos; quæ non ab ipsis subditis, sed à Põtifice manet. Fundamẽtum eius est, quia sola vota facta in manibus Prælati cum promissione obedientiæ, non sufficiunt aliquẽ religiosum constituere; nisi fiant iuxta aliquod institutum, per quod aliqua iurisdictio in subditos Prælato data sit; ita vt possit illos punire, & ad vota, institutúque seruandũ cogere. Hæc autem iurisdictio non potest competere Prælato religionis, nisi à Põtifice vel Episcopis manet; ergo. Maiorem supponit, vt manifestam ex communi sensu omnium: & fortasse, quia sine tali iurisdictione non posset neruus disciplinæ in tali statu subsistere; quod est contra finem illius status, ac subinde cõtra substantiã illius. Minor autem probatur ab inconuenienti, quia aliàs posset aliquis constitui religiosus per tria vota priuatim facta; quod est absurdum, & contra omnium sententiã. Deinde probat à priori, quia sicut Respublica ciuilis, postquã omnem suam potestatem in Regem transtulit, non potest alteri Principi iurisdictionem conferre; nec etiã pars reipublicæ, vel ciuitas,

Vasquez requirit potestatem à Pontifice manantem.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tas, vel collegium aliquod, quod sit pars illius Reipublicæ, potest aliquem superiorem sibi præponere cum vera potestate iurisdictionis, quam in ipsos exercere valeat, quia iam tota est in Principem translata; ita in Christi Ecclesia, cùm tota iurisdictio spiritualis vicario Christi ab ipso data sit, vt inde in alios Pastores descendat, non potest vlla congregatio priuata Prælatum cum vera iurisdictione sua authoritate, & voluntate sibi præponere: neque vlla persona particularis per quãuis promissionem, votum, aut traditionem sui alicui personæ, aut communitati factam, & ab ea acceptatam, potest illi in seipsum veram iurisdictionem spiritualem præbere; ergo necessaria est iurisdictio quæ à Pontifice depẽdeat, vel in ipso sit, & peculiari modo religiosum statum sibi habeat subiectum. Quam rationem latè dictus author prosequitur, & addit confirmationem sumptam ex potestate irritandi vota, quæ in religiosis Prælatis existit. Nam illa non est à potestate dominatiua, vt quidam dicunt: nam hæc nulla est in huiusmodi prælatis; ergo est ex speciali iurisdictione in ipsis. Antecedens probatur, quia prælatus non habet aliquod genus dominij in religiosum, nisi quatenus potest illi præcipere, & ad obseruationem regulæ cogere, qui sunt actus iurisdictionis, non dominij.

5. Quid intelligatur nomina iurisdictionis & potestatis dominatiuæ.

Ne fortasse sit de modo loquendi contentio, supponere oportet, quid nomine iurisdictionis, & potestatis dominatiuæ significetur. Vt enim hæc duo distinguantur, oportet animaduertere nomine iurisdictionis in præsenti significari potestatem spiritualem ad claues Ecclesiæ pertinentem; & consequenter à Christo Domino datam, vel deriuatam, medio vicario suo, vel aliis Episcopis. Per potestatem autem dominatiuam intelligi oportet ius acquisitum religioni, & prælatis eius ad imperandum religiosis, & vtendum operibus eorum, prout conueniens iudicauerint. Quæ potestas, si in religione reperitur, non pertinet ad claues, nec à Christo descendit per specialem donationem Ecclesiæ factam; sed orta est radicaliter à voluntate profitentium talem regulam, & se donantium religioni cum promissione, & obligatione obediendi secundùm illam. Vnde manifestum est, talem potestatem, si est, distinctam esse à potestate clauium, & consequenter à iurisdictione propriè dicta, & explicata; quamuis impropriè, & abusiuè loquẽdo vocari possit iurisdictio, extendendo hanc vocem ad omnem potestatem imperandi, & cogendi, quam habet pater in filiũ, & dominus in seruum. qui abusus vocis cauendus est, tum quia inducit ambiguitatem, & confusionem, ac dissensionem in verbis; tum etiam, quia neque in iure canonico, nec in ciuili dicitur iurisdictio, nisi potestas publica, & politica, quæ à Principe, vel republica manauit. Deinde, quoniã hæc quæstio maximè locum habet in religione propriè sumpta secundùm communem vsum pro communitate religiosa aduerto, posse talem religionem considerari dupliciter, primò, vt constat ex solis religiosis cum proprio prælato eiusdem religionis, vt Abbate, Priori, vel alio simili: secundò, vt includit superiorem Prælatum quasi extrinsecum, vt est nunc Papa respectu omnium religionum exemptarum; & olim erãt Episcopi respectu monasteriorum suæ diœcesis, & nunc sunt in aliquibus monasteriis monialium sibi subiectis.

6. Prima assertio.

Dico ergo primò. In statu religioso necessaria est in Prælato potestas gubernatiua monasterij, & suo modo dominatiua singulorum religiosorum, distincta à potestate iurisdictionis, & ab ea separabilis. Hæc assertio videtur clara ex fundamento prioris sententiæ, & ex omnibus supradictis de traditione, quam professio religiosa includit, quámq; omnes admittunt, vt suprà dixi; quia per illam traditionem aliquod ius transfertur in religionem; ergo illud ius distinctum est à iurisdictione, quam Christus dedit, vel eius vicarij conferre possunt. Vsus autem illius iuris est gubernatio personæ religiosi; seu applicatio illius ad hæc, vel illa opera, cum efficacia moraliter requisita ad bonum religionis, & religiosi. Ergo illud ius est quædam potestas gubernatiua religiosi distincta à propria iurisdictione. Secundò, status religionis est status seruitutis distinctus à statu subiectionis, quem ex vi Ecclesiasticæ iurisdictionis omnes habent fideles. Ergo illi seruituti respondet potestas peculiaris dominatiua à propria iurisdictione distincta; imò & separabilis ab illa, vt ex sequenti assertione patebit. Nunc argumentor tertiò, ex potestate Prælati religionis ad irritanda vota religiosorum: nam illa irritatio non fit ex iurisdictione; ergo est ex potestate dominatiua. Consequentia euidens est, quia non potest aliud genus potestatis cogitari, nec hactenus inuentum est. Antecedens verò communiter receptum est. Duplex enim modus irritandi vota distinguitur à Doctoribus: vnus est indirectus ex parte materiæ voti, quæ subest voluntati Prælati: alius modus est directus, tollendo simpliciter vinculum voti ex parte voluntatis ipsius vouentis, quæ est impotẽs ad se firmiter obligandum. Et prior quidem modus euidenter nascitur, non ex iurisdictione, sed ex particulari iure circa materiam voti à religioso emissi; quod ius est vel ex traditione, vel ex voto obedientiæ: vt patet à simili in seruo, cuius vota irritat dominus ex parte materiæ, non ob iurisdictionem, sed ob dominium, idémque est de patre in filium, quoad vota realia, vel repugnantia obedientiæ sibi debitæ.

In statu religioso requiritur in prælato potestas gubernatiua, à iurisdictione distincta & separabilis. Probatur primò.

Secundò.

Tertiò.

Indirecta votorum irritatio in religiosis est actus dominij, non iurisdictionis.

De alio verò modo directæ irritationis est cõtrouersia, an cadat sub Prælati potestatem? Qui tamen illum admittunt, nõ in iurisdictione, sed in potestate dominatiua illum fundant, id est, in pacto inter religionem, & religiosum; & in modo tradendi se, suámque voluntatem religioni, & prælatis eius; vt dixi suprà, explicando solemnitatem voti obedientiæ, & in 2. tom. de Relig. lib. 6. de voto cap. 7. Et ex ibi dictis confirmatur; quia hæc potestas non potest esse ex iurisdictione manante à Prælatis Ecclesiæ, quia nemo dat, quod non habet. At verò Episcopus, vel etiam Pontifex ex vi solius iurisdictionis, non potest hoc modo irritare vota fideliũ; ergo nec Prælato Religionis iurisdictionem ad illa irritanda dare potuit. Respondent, quamuis Pontifex non habeat potestatem ad irritanda vota fidelium, qui ei specialem obedientiam non vouerunt; nihilominus in eos, qui hanc obedientiam ipsi Pontifici vouerunt, & ipse acceptauit, eósque in suam peculiarem protectionem suscepit, vt sunt omnes religiosi, specialem iurisdictionem exercere posse, ideóque posse eorũ vota irritare; & ita potuisse illam Prælatis religionum communicare. Sed contra hoc est, quia etiam in ipso Pontifice irritatio votorũ religiosorum nõ est actus iurisdictionis, sed eiusdem dominij religiosi; quod altiori modo est in Pontifice, tanquam in supremo Prælato. Nam si esset actus iurisdictionis, requireret causam, & non distingueretur à dispensatione: vt in d. lib. 6. de voto c. 1. & seqq. vsque ad 7. latè dixi. Vnde

7. Idem dicendum de directa si datur in prælato.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

de non sufficit specialis iurisdictio Pontifici in aliquem, vt possit illius vota irritare. Nam licèt specialiorem iurisdictionem in Clericos, vel Episcopos habeat, nihilominus non potest vota illorum irritare, nisi quando eorum vota ex parte materiæ pendent ex libera Pontificis voluntate (vt ibidem dixit;) atque hoc magis ex sequenti assertione confirmabitur. A

8. *Assertio secunda. Prædicta potestas sola sufficit ad constituendum verum statum religiosum.*

Dico secundò. Hæc potestas quasi dominatiua, & domesticā, vt sic dica, seu œconomica, sine alia propria spirituali iurisdictione, quæ sit in Abbate, Priori, vel alio simili Prælato proprio, & immediato religiosi conuentus, sufficiens est ad verum statum religiosum constituendum. Hanc assertionem mihi probat sufficienter argumentū sumptū ex monasteriis monacharum, in eis enim Abbatissa non habet iurisdictionem spiritualem (vt est communis sententia, & doctrina;) & multo minus habet ciuilē, seu temporalē, vt est per se notum; quia à nullo Principe sæculari illā acceperunt, & nihilominus Moniales illi subiiciūtur, vt matri, tenentúrque illi parere secundùm regulā, quā sunt professæ. Et hæc potestas ex parte Abbatissæ, & subiectio ex parte aliarū sufficit ad veram religionem in tali statu constituendam. Ergo propria iurisdictio extrinseca (vt ita dicā) existēs intra congregationem religiosam in proprio eius Prælato, ad substantiam religionis non pertinet. B

Probatur in Abbatissis monialium.

Idem argumentū sumi potest ex antiquis monasteriis monachorum. Nā verisimile est, instituta fuisse sine speciali iurisdictione, quæ perfectis talium monasteriorum communicata fuisset. Tum, quia communiter tunc monachi, etiam Abbates, non erant clerici; vt etiam de sancto Benedicto affirmat Bonauentura in expositione suæ regulæ c. 7. & ita verisimile est, nō fuisse illis aliquā spiritualem iurisdictionem communicatam. Tū quia de hac re nulla mentio est in historiis, ne talis iurisdictionis effectus peculiares legimus; quia nec voluntariam iurisdictionem exercuisse legimus, dispēsando in præceptis Ecclesiæ, vel in votis; nec etiam inuoluntariam, ferendo censuras. Nam excommunicationes quædā, quæ in regula Benedicti leguntur, non erant censuræ propriæ, sed corporales pœnæ, & quasi exilia quædam, aut separationes, vel domesticæ incarcerationes.

9. *Responsio Vasquez.*

Respōdet P. Vazquez, quanuis in his Prælatis non sit necessaria integra iurisdictio, quæ ad censuras se extendat, nihilominus sine aliqua iurisdictione coactiua esse non posse, quia sine illa non potest hominum congregatio sufficienter gubernari. Et ita videmus etiā Abbatissas posse punire subditas propter Regulæ transgressionem, & eas cogere ad regulæ obseruationem, quod sine aliqua iurisdictione facere nō possent. Sed cōtra hoc est, quia non omnis coactio, & punitio est actus propriæ iurisdictionis: nam Dominus potest punire seruum, & illū cogere ad seruanda mandata ab ipso præscripta, nec ad hoc indiget iurisdictione, sed dominio. Et pater castigat filium, & mater filiam; ac denique in domestico, seu œconomico regimine etiam est suo modo potestas directiua, & coactiua, quæ per se spectata non est potestas iurisdictionis, sed paterna, vel dominatiua appellari potest. Hæc ergo in ordine spiritualiū potestatū, etiā inuenitur, & per se sufficit in religiosa familia ad directionem, & coactionem, quasi paternam, vt conuenienter gubernari valeat. Nam si maior sit necessaria coactio, vel punitio, poterit per aliam maiorem, & quasi extrinsecam, (vt sic dicā) potestatem prouideri, vt mox dicam.

Non omnis coactio, & punitio est actus propriæ iurisdictionis vt patet in patre respectu filij, & in domino respectu serui.

Et declaratur ampliùs hæc doctrina: nā licèt in Ecclesia, vel in Republica, vel regno, postquā suprema potestas iurisdictionis vni Principi, vel supremo gubernatori data est, non possint subditi per volūtaria pacta, vel societates volūtariè initas aliquem sibi superiorem cum propria iurisdictione præficere; nihilominus mediātè matrimonio vxor subiicitur viro, & vir specialem in vxorem potestatem habet; & pater in filium, & dominus in seruos, & famulos sine diminutione, vel præiudicio iurisdictionis Principis. Et tandem, ratione mediātè, alio pacto possunt plures ciues, seu particulares personæ in Collegium aliquod sociari, & proprium, seu quasi domesticū gubernatorem sibi deligere, cui ex promissione, & pacto parere teneantur, siue præcipiat, siue mulctam aliquam imponat; vel coactionem moderatā, & priuatæ familiæ proportionatam faciat. Nam totum est consentaneum rationi naturali, & nō derogat supremæ iurisdictioni Principis; & ideo per se licitū est, nisi prohibeatur. Sicut iure ciuili pia collegia licita erant, etiamsi non essent specialiter approbata. Sic ergo status religiosus potest sufficienter constitui in simili congregatione, in qua proprius religiosus Prælatus habeat potestatem præcipiendi subditis absque propria iurisdictione ex potestate paterna spirituali, accepta ex voluntario pacto, & traditione acceptata, & per votum obedientiæ confirmata. Et inde etiam consequenter habebit potestatem coërcendi subditos, & puniendi pœna regulari, & moderata, quæ ad ordinarium regimen vnius familiæ sufficiat. Igitur potestas propria iurisdictionis non est simpliciter necessaria ex sola rei natura, vt verus status religiosus constitui possit. 10.

Declaratur magis hæc doctrina.

11. *Tertia assertio. Ad perfectum regimen status seu monasterij religiosi necessaria est propria potestas iurisdictionis in aliquo prælato talis religionis. Hanc potestatem respectu monialium habet Episcopus, vel prouincialis aut alius prælatus.*

Dico tertiò. Ad perfectum regimen status, seu monasterij religiosi, necessaria est propria potestas iurisdictionis in aliquo Prælato talis religionis, saltē extrinseco, & cōmuni aliis fidelibus. Hæc autem iurisdictio non est conditio prærequisita specialiter ad illum statū, sed cùm spiritualis iurisdictio ad regendam vniuersam Ecclesiam, & omnes status eius, præsertim Ecclesiasticos, generaliter supponatur, facta institutione alicuius religiosi status, statim specialis subiectio ad spiritualem Ecclesiæ iurisdictionem, quasi naturaliter ad illū consequitur. Priorem partem huius assertionis admittit ex parte Vazquez, & si potestatē paternam seu priuatæ familiæ à regia, & Ecclesiastica iurisdictione distinguere voluisset, totam assertionē facilè cōcederet. Prima ergo pars in primis cōstat inductione: nam monasteria monialium, licèt intra se, vt sic dicam, non habeant Prælatam cum potestate iurisdictionis; nihilominus semper habent Prælatū, qui propriam iurisdictionem in omnes illas etiā in Abbatissam habeat; vt est Episcopus in monasteriis illi subiectis; vel Prouincialis, aut alius Prælatus illius religionis virorum, cuius membrum tale monasterium existit. Olim etiam ante exemptionem religiosorum, monasteria monachorum subiiciebantur Episcopo, tāquam habenti iurisdictionem in ipsos, vt probant iura in præcedentibus capitibus allegata. Post exemptionem verò omnes subduntur summo Pontifici, vel Prælatis propriæ religionis, quibus Pontifex suam iurisdictionem communicauit. Nunquam ergo status religiosus sine subiectione ad prælatum aliquem habentem iurisdictionem propriam in omnes eius professores inuentus est. Signū ergo est aliter institui nō posse. Et declaratur à simili, quia in republica, vel regno

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Confirmatur à simili. gno ciuili, nulla familia, vel collegium priuatum esse potest, aut aliquis ciuilis status inueniri, quin subdatur Principi, seu magistratui seculari, tanquam habenti propriam iurisdictionem in ipsum, vt est per se euidens, & optimè probat ratio inducta pro secunda sententia. Ac denique ratione generali ostenditur, quia priuata, seu paterna potestas non sufficit ad bonum regimen monasterij, aut personam eius, vt patet. Nam aliquando necessarium est vti censuris, vt compellantur; & aliquando vti oportet pœnis corporalibus, grauioribus, quàm per paternam potestatem solam inferri possint. Magísque declarabitur hæc ratio, alteram assertionis partem explicando, ac demonstrando.

Ostenditur ratione.

12. Declaratur ergo pars illa; quia religiosus status eo ipso, quòd per Ecclesiam approbatur, & instituitur, est status sacer, & Ecclesiasticus, & personæ eius sunt sub peculiari dominio Dei, vt suprà declaratum est; & ideo eo ipso sunt personæ sacræ & Ecclesiasticæ, quia & diuino obsequio specialiter sunt deputatæ, & ad ipsum specialiter pertinent. Hinc ergo est, vt tales personæ ex vi sui status, & ex diuino, & canonico iure à iurisdictione temporalium Principum exemptæ sint: vt ostendimus in defensione fidei, lib. 4. cap. 10. in fine, & toto cap. 11. & 12. & iuuant, quæ diximus in 18. & in tom. 5. de censuris, disp. 22. sect. 1. n. 19. & seqq. circa censuram canonis, *si quis suadente*, 17. q. 4. vbi id notant Doctores. Et in rubr. de Regul. & in cap. 2. de foro compet. Hinc ergo fit, vt eo ipso, quòd aliquis religiosus constituitur, sub spiritali iurisdictione pastorum Ecclesiæ constituatur. Illa ergo subiectio non est conditio necessaria ad statum religiosum constituendum, sed est, quasi proprietas consequens ad illum statum; & eadem ratio est de iurisdictione, quæ illi subiectioni respondet. Sunt enim illa, quasi correlatiua, quæ vt talia sunt, simul incipiunt, & ex eadem quasi ratione fundandi consequuntur. Sicut ex ordinatione clerici sequitur subiectio illius personæ ad Prælatum iurisdictionem spiritualem habentem; non verò est illa subiectio, vel iurisdictio conditio necessaria ad clericatum, sed est proprietas consequens. Vnde consequenter fit, vt hæc iurisdictio sit accommodata tali statui; in quo sensu illam vocamus specialem, quæ non ex iure aliquo positiuo, vel pacto, aut voto, sed ex parte materiæ, seu conditione personæ, ex natura rei determinatur. Declaratur, quia iurisdictio Papæ, vel Episcopi est de se, quasi virtus causæ vniuersalis, quæ ad particulares effectus ex dispositione materiæ determinatur. Sic enim Pontifex vniuersalem habet potestatem in laicos, & in clericos seculares, & regulares, & in monachos: non tamen eosdem actus iurisdictionis in singulos exercere potest. Sed in vnoquoque iuxta capacitatem suam, id est, iuxta vniuscuiusque statuts exigentiam. Et sic specialiter cadit in monachos, quibus multa potest præcipere, quæ clericis aliis præcipere haud valet; imò inter religiosos ipsos, iuxta varia eorum instituta diuersimodè potest illam iurisdictionem exercere.

Iurisdictio est quasi proprietas consequens statum religiosum.

13. In quo est vltimò obseruandum, in Pontifice, Episcopo, vel alio Prælato talem iurisdictionem habente, coniungi simul propriam potestatem iurisdictionis cum potestate dominatiua, seu paterna, orta ex religiosa professione. Quia vt dictum est, qui acceptat professionem, est vel aliquis ordinarius Episcopus in monasteriis non exemptis, sed Episcopo subiectis; vel est ipse Papa per se, vel per alium, cui potestatem acceptandi vota, & traditionem concedit: vnde fit, vt pactum ipsum professionis cum Prælato Ecclesiastico principaliter perficiatur; & inde consequenter sequitur, vt ipse etiam sit præcipuus talis monasterii, vel totius religionis Prælatus, etiam quoad potestatem dominatiuam, seu particularem ex traditione, seu professione ortam. Vnde statim subsequitur subiectio ad eundem Prælatum, prout iurisdictionem ordinariam, & Ecclesiasticam habet in oues suas, & in vnamquamque iuxta statũ suum. Atque ita illæ duæ potestates mutuo se iuuant. Nam cùm Episcopus, v.g. possit in virtute obedientiæ monialibus sibi subditis, vt Prælatus superior talis religionis, præcipere, vt Episcopus est, potest censuram adiungere. Et sic etiam Prælati religionum exemptarum, cùm à Papa habeant iurisdictionem Episcopalem in suos religiosos, in quos etiam habent particularem potestatem ratione professionis, & obedientiæ, vtraque potestate vtuntur, quando in virtute obedientiæ, & sub pœna excommunicationis præcipiunt; & in pœnis, & coactionibus nunc vna, nunc altera potestate vtuntur, vel regulari tantùm disciplina, & coactione vtendo; vel per iurisdictionem grauiùs puniendo.

Potestas dominatiua oritur ex professione religiosa, & ordinariè coniungitur cum potestate iurisdictionis.

14. Vnde tandem concludimus, aliquod genus potestatis gubernatiuæ, & quasi paternæ in spirituali ordinatione esse per se necessarium in statu religioso, & quasi ab intrinseco ratione obedientiæ, & traditionis spiritualis, quam ille status includit: propriam autem iurisdictionem non ita esse ab intrinseca ratione status; quamuis semper sit coniuncta cum priori potestate in aliquo superiori Prælato intrinseco, vt sic dicam, vel extrinseco religionis; & ideo specialis subiectio ad talem iurisdictionem, in quocumque profitente religiosum statum necessariò inueniatur. Et ita responsum est ad fundamenta aliarum opinionum, quatenus contra ea, quæ diximus procedere possent. Ad illud verò, quod specialiter inferebatur, quia sequeretur per tria vota priuatim Deo facta constitui aliquem religiosum, facilè respondetur, iam ostensum esse, oportere, vt talia vota, & traditio nomine Dei acceptentur per Ecclesiam; quia sine hac acceptatione, nec status Ecclesiasticus, ac religiosus potest consurgere; nec potestas dominatiua, seu paterna esse posset in Prælato Ecclesiastico. Si autem intercedat traditio, & acceptatio eius, ac trium votorum, verum est, statim constitui statum religiosum; etiamsi per impossibile, in nullo Prælatorum esset alia propria iurisdictio: nunc autem nunquam potest omnino deesse, vt satis explicatum est.

Corollarium.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

INDEX CAPITVM
LIBRI TERTII.

De auctore seu causa efficiente, & antiquitate status religiosi.

CAP. I. *VTrùm religiosus status sit proprius legis gratiæ, vel etiam ante illam fuerit.*

II. *Vtrùm religiosus status à Christo ipso fuerit institutus.*

III. *Vtrùm status religiosus perpetua traditione, & sine interruptione semper in Ecclesia durauerit.*

IV. *Vtrùm religiosus status in Ecclesiæ exordio eiusdem rationis cum illo, qui nunc est.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

LIBER TERTIVS.

DE AVCTORE, SEV CAVSA efficiente religiosi status, ac præsertim de eius origine, & antiquitate.

1\. EXPLICATA natura status religiosi, priusquam de singulis eius obligationibus, ac votis disseramus, dicendum est de primaria causa, & origine eius, & quid in hoc statu in tota antiquitate obseruatum est; multum enim hoc confert vt ea, quæ de natura huius status diximus, ampliùs declarentur, & confirmentur: & ob hanc rationem ab efficiente causa initium sumimus, licèt extrinseca videatur. Et præterea quia de causa finali huius status satis in duobus libris præcedentibus dictum est; vbi ostendimus perfectionem Christianam, vt acquirendam, esse huius status finem, eáque occasione, quid hæc perfectio sit, ostendimus. Infrà etiam tractando de ingressu religionis, quo fine status hic assumendus sit, ostendemus, & de varietate religionum, & in specie de societate disputando, quem hunc amplius explicabimus; quam ob rem de hac causa, licèt præcipua sit, hîc plura dicere non est necesse. Materialis autem causa huius status non sunt nisi homines ipsi, qui statum hunc possunt assumere, de quibus tractantes de ingressu, & de professionem meliùs dicemus. Tandem formalis causa non est alia, quàm ipsa professio, & vota, quibus homo religiosus efficitur, vt iura dicunt, & ideo inferiùs explicanda est. Circa causam autem efficientem aduertendum est aliud esse loqui de statu religionis secundùm se, aliud de applicatione eius (vt sic dicam) ad talem personam; potest enim status religiosus institui, etiamsi nullus religiosus efficiatur: sicut institutus est status matrimonij antequam contraheretur, & sacramentum instituitur ante vsum eius; institutio enim solùm dicit aptitudinem, vt in tali viuendi modo possit verus religiosus fieri, qui voluerit; applicatio autem illius vocatur quando in exercitio aliquis talem statum assumit. Hîc ergo non agimus de causa efficiente huius status, quatenus applicatur ad singulas personas: nam hoc pertinet ad librum de professione religionis, ex quo constabit, non esse ibi alias causas quærendas, præter ipsos, qui sua voluntate, & consensu talem statum assumunt, & eum qui potest & vult oblationem acceptare; est enim ille quidam contractus, qui mutuo consensu contrahentium perficitur, vt dicemus. Agimus ergo de causa instituente hunc statum, quam inquirimus nunc solùm in generali, inde enim facilè constabit, quid in singulis religionibus dicendum sit, supposita earum varietate, quæ postea etiam explicanda est.

CAPVT I.

Vtrum religiosus status sit proprius legis gratiæ, vel etiam ante illam fuerit.

1\. MVltorum sententia est statum religiosorum antiquiorum esse statu legis gratiæ, cœpisséque vel à tempore legis naturæ in Enos, de quo dicitur Genes. 4. cœpisse *inuocare nomen Domini*, aliquo scilicet speciali religionis cultu, nam communis à principio in primis parentibus Abel & aliis fidelibus fuit. Vel saltem in tempore legis veteris, vel in Nazareis, de quorum votis Numer. 6. mentio fit, vel præcipuè in Elia, & Eliseo, ac filiis Prophetarum, qui in collegiis habitabant; eorum verò auctorem & fundatorem Hebræi Samulem faciunt, vt docet Geneb. in Chrono. Et Comestor in histor. lib. 1. Reg. cap. 10. *Nota*, inquit Comest. *quod Samuel primò instituit conuentus religiosorum iugiter psallentium Domino.* Idem confirmatur ex D. Hieronymo, epist. 4. ad Rustic. *Filij Prophetarum quos monachos in veteri Testamento legimus, ædificabant sibi casulas prope fluenta Iordanis*, &c. *& turbis vrbium derelictis polenta, & herbis agrestibus victitabant.* & epist. 13. ad Paulin. *Nos autem habeamus propositi nostri* (id est, monachatus) *principes Paulos, Antonios, Hilariones, Macharios, & vt ad Scripturarum auctoritatem redeam, noster princeps Elias, noster Eliseus nostri filij Prophetarum*, &c. Deinde Ioannem Baptistam ante tempus legis gratiæ statum hunc professum fuisse, illúmque vel instituisse, vel instaurasse, significat Chrysost. hom. 1. in Marcum, dicens: *Sicut Sacerdotum principes sunt Apostoli, sic monachorum princeps Ioannes Baptista est.* Et Hieron. epist. 22. ad Eustoch. de custod. Virgin. *Huius vitæ* (scilicet Anachoritarum) *auctor Paulus, illustrator Antonius, & vt ad superiora conscendam, princeps Ioannes Baptista est.* In vita denique Pauli primi Eremitæ, idem ferè repetit. Hinc etiam scripsit Bernardus epistol. ad Fratres de Monte Dei, prope initium. *Sed hæc nouitas* (loquitur de illorum instituto) *non est nouella vanitas, res enim est antiquæ religionis perfectè fundatæ in Christo pietatis, antiqua hæreditas Ecclesiæ Dei à tempore Prophetarum demonstrata, iámque noua gratiæ sole creato in Ioanne Baptista instaurata, & innouata, ab ipso Domino familiarissimè*

Marginal notes: Status religiosus antiquior est statu legis gratiæ. *Vide Vald. lib 3. doct. Eid. c. 2.* — 4. Reg 6. D. Hieron. — Ierem. 3. — D. Chrysost. — D. Barn. *Vide Biblioth.* *Vide Bellar. lib 2. de Monach. c. 5* Matth. Galienum de Origine Monast. Henriq. tom. 2. lib. 12 c. 5. lit. B.

vissimè celebrata, & ab eius discipulis ipso præsente concupita. Ad eundem modum de huius status origine sensit Machar. serm. ad Monachos, vbi Eliæ in veteri lege, Ioanni Baptistæ in lege Gratiæ tribuit initium huius status. Item Cassian. lib. 1. de Instit. cœnob. cap. 1. de Elia & Eliseo ait, *Qui in veteri testamento professionis huius fundauere primordia.* Principem verò auctorémque testamenti noui Ioannem Baptistam nominat Petrum & Paulum. Idem sentit Isidor. lib. 2. de Officiis capite 9. Dorotheus in synopsi Prophetarum.

Machar. *Cassian.* *Isidor.* *Doroth.*

2. Verisimile videtur ante legẽ gratiæ fuisse in vsu tria vota substãtialia religionis.

Probatur fuisse in lege naturæ votum castitatis. *D. Hieron.*

Præterea ante legem nouam in vsu fuisse tria illa vota, in quibus substantia religiosi status consistit, verisimile videtur. Nam etsi ante legem scriptam nihil certi de hac re affirmare possimus, considerata ratione naturali intelligi potest illum modum viuendi, & Deo seruiendi, tunc non defuisse; quia in primis ritus viuendi, seu consecrandi aliquid per votum Deo, de iure naturæ est, maximè supposita fidei illustratione, vt suprà tractatũ est. Deinde eodẽ iure, seu ratione naturali manifestum est, esse optimũ vitã perfectionis sequi, eámque per mundi abnegationem comparari: cur ergo valde credibile non est, in lege naturę fuisse plures sanctos viros, qui hãc viam sequuti sunt; Etenim si inter Gentiles multi castitatem perpetuam seruabant, cur multi fideles non eam Deo denouissent? De Crate illo Thebano Hieronymus refert epist. 13. propter amorem sapientiæ ingentem auri thesaurũ reliquisse; cur ergo propter cœlestem contemplationem non multi sancti terrena omnia illis etiam priscis temporibus despexisse credendum est?

3. Probatur in lege scripta fuisse castitatis votum.

Iam verò de tempore legis scriptæ habemus ad id asserendum magnum in Scripturis fundamentum, nam per Isaiam 56. Dominus *Eunuchos* consolatur, eisque promittit *nomen sempiternum, quod non peribit.* Eunuchi autem ibi non corporaliter, sed spiritualiter intelligendi sunt, de quibus Matth. 19. dicitur, *Eunuchi sunt qui se castrauerũt propter regnum cælorum, castrauerunt* (inquam) *se per castitatis votum,* vt suprà cum Patribus exposuimus. & ita locum etiam illum Isaiæ antiqui Patres intellexerunt, vt fusè Bellar. lib. 2. de Monach. c. 9. cui etiam cõsonat illud Sapient. 3. *Felix spado qui nõ operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitauit contra Deum nequissima, dabitur enim illi fidei donum electum, & sors in templo Dei acceptissima.* Ac propterea Damas. lib. 4. c. 25. Virginitatem à multis antiquis Patribus seruatam esse dicit.

Bellarm.

Probatur fuisse votũ obedientiæ. *Damasc. Ioseph.*

De voto etiam obedientiæ in vsu fuisse inter Essenos indicat Iosephus lib. 2. de Bello Iudaico c. 7. & cùm constet eos & filios Prophetarum communem viuendi rationem tenuisse in vno corpore, seu cõgregatione, per se statim fit credibile, obedientiam fuisse professos, quia aliter non ordinatè nec politicè viuere potuissent. Denique de paupertate, quòd multi etiam veteres Patres eam coluerint, præsertim Elias, Eliseus, & qui eos imitati sunt, sancti citati sæpe significant, & ad eos alludere videtur Paulus, cùm ad Heb. 11. dicit, *Circumierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, in montibus & speluncis, & in cauernis terræ:* vbi D. Thomas notat his verbis describi à Paulo mala voluntariè assumpta ab antiquis Patribus ex fide; vnde in illo verbo, *egentes,* intelligit indicari paupertatem voluntariè assumptam, in quo *præfigurabant,* ait, *statum perfectionis noui testa-*

Probatur fuisse votũ paupertatis. *D. Thom.*

A *menti.* quod etiam dicit generaliter notari in Elia, qui pastus fuit à coruo, & à muliere vidua &c. Fuit ergo ante legem Euangelicam vera professio omnium quæ ad statum religiosum sunt necessaria: ergo & ipse status.

4. Vera sentẽtia asserit, statum religiosum simpliciter, & prout includit omnia quę de illius substantia sunt, esse propriũ legis gratiæ, antea verò fuisse adũbratũ, & inchoatũ, non verò perfectũ. *D. Bernard. D. Thom.*

Nihilominus existimo perfectionis ac religionis statum absolutè & simpliciter, ac prout includit omnia quæ de illius substantiali perfectione sunt, esse proprium legis gratiæ, anteàque fuisse adumbratum, & ex parte inchoatum, non verò perfectum. Hanc sententiam significasse mihi videntur D. Bernard. & D. Thom. locis citatis: ille enim dicit à tempore Prophetarum fuisse hanc vitam præmonstratam, in Ioanne Batista innouatam, B ab ipso verò Domino familiarissimè celebratam: significans perfectionem ipsam ab illis quidem antiquis Patribus fuisse exercitam, etiam quoad opera consiliorum; statum verò ipsum à Christo Domino fuisse profectum. Clarius verò D. Thom. ad Hebr. 11. lect. 8. exponens verba illa, *egentes, angustiati, afflicti,* dicit in priori verbo significari statum voluntariæ paupertatis aliquorum veterum Prophetarum, *in quo,* inquit, *præfigurabant statum perfectionis noui testamenti.* De quo Matth. 19. *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes.* Sentit ergo D. Thom. hunc statum esse proprium noui Testamenti; olim verò solùm fuisse adumbratum. Vnde D. Hieronym. epist. 22, de custod. Virgin. C ad Eustoch. *Alia,* inquit, *fuit in veteri lege felicitas;* ibi dicitur, *Beatus qui habet semen in Sion, & domesticos in Hierusalem,* &c. Et infrà, *Paulatim verò increscente segete, messor immissus est, virgo Elias, Eliseus virgo, virgines multi filij Prophetarum,* &c. Et infrà, *Inuenietur ergo in viris tãtum hoc continentiæ donũ, & in doloribus iugiter Eua parturiebat. Postquam verò virgo concepit in vtero, & peperit nobis puerum, soluta maledictio est, idcóque & ditius virginitatis donum fluxit in fœminas, quia cæpit à fœmina. Statim vt filius Dei ingressus est super terram, nouam sibi familiã instituit, vt qui ab Angelis adorabatur in cœlis, haberet Angelos & in terris:* Et infrà, quod ad rem maximè spectat. *Tunc primùm auditum est: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suã, & sequatur me.* D quæ verba de vocatione ad statũ religiosum Patres intelligunt, præsertim Basil. in reg. 6. ex fusiùs disputatis. Ex dictis ergo colligitur religiosum statum, etsi ante Christum fuerit, à Patribus antiquis, & Prophetis adumbratum, & ex parte inchoatum, illius tamen prfectionem, seu perfectam institutionem, esse propriam legis gratiæ. Quod latè etiam ostendunt Hieron. Platus lib. 2. de Bono stat. relig. cap. 19. & 20. Bellarm. lib. 2. de Monach. cap. 5. Matth. Galenius de Orig. Monast. Henriq. tom. 2. lib. 12. c. 4. Basil. Ponce q. 3. Scholast. c. 2.

D. Hieron. *Basil.* *Platus. Bellarm. Galen. Henr. Basil.*

5\. Declaratur autem assertio primò generali ratione, quia tanta perfectio, quanta secum affert E religiosus status, debuit in tempus gratiæ reseruari. Primùm, quia *nihil ad perfectum adduxit lex,* vt Paul. ait ad Hebr. 7. ideo ad Galat. 4. tempus legis veteris appellat tempus infantiæ, seu pueritiæ, dicẽs, *Ita & nos cùm essemus paruuli sub elementis mundi huius eramus seruientes,* &c. Secundò, quia decebat, vt sicut Christus de cœlo veniens pro vniuerso mundo nouam legem & abundantiæ gratiam attulit, ita etiam intra suam Ecclesiam nouam viuendi rationem excellentiori modo ad perfectionem tendentem institueret, ac demonstraret. Tertiò, quia status perfectionis maximè consistit insequendo & imitando Christum, propter

Secundò. Tertiò.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

propter quod vbicumque ad hunc statum vocat, addit illam vocem, *& sequatur me*, vbi Hieron. *quod proprium* (inquit) *Apostolorum est, atque credentium*; & de Petro dicente, *Ecce nos reliquimus omnia*, inquit, iungit quod perfectum est, scilicet, *& sequuti sumus te*: ergo expediebat, vt dux huius viæ & status esset ipsum Dei Verbum iam incarnatum. Nam licèt etiam veteres per fidem in eum aspicerent, & ita eum imitari potuerint, iuxta illud quod de Moyse scribit Paulus ad Hebr. 11. *Maiores diuitias æstimans thesauro Ægyptiorum improperium Christi*, nihilominus non habebãt tam expressam cognitionem vitæ, & morum futurorum in Christo, nec experimentalem earum rerum cognitionem. Et præterea licèt cognitio illa in vno vel altero fuerit sufficiens, & ideo ipsa imitatio, & perfectio etiam in aliquibus esse potuerit, tamen communiter ac regulariter non erat generalis illa tam distincta cognitio, & ideo nec perfectio ipsa quoad statum publicum, & omnibus propositum potuit, aut debuit esse illo tempore in eo gradu, & modo, quo nunc est.

6. *Secũda pars veræ sententiæ propositæ ostenditur, & satisfit argumẽtis contrariæ opinionis.*

Tandem ex duabus partibus, quas nostra habet assertio prior affirmans, quæ ad tempus legis gratiæ pertinet, in sequentibus demonstranda est, quamuis ex dictis in libris precedẽtibus & ex vsu ipso satis per se sit euidens. Altera verò pars, quæ partim affirmans etiam est, partim negans, quoad affirmantem partem sufficienter probatur rationibus in principio propositis; quoad partem verò negantem explicanda à nobis est, atque ita rationibus alterius sententiæ, quatenus nostræ repugnare possunt, satisfaciendum. Primùm igitur negare non possumus, quin aliqui ex veteribus Sanctis fuerint virgines, vt de Elia, Eliseo, ac filiis Prophetarum affirmat expresè Hieron. suprà, & de illis & aliis Ignatius, Ambros. & Damas. quos cum aliis retuli in 2. tom. 3. p. disput. 6. sect. 3. vbi etiam dixit, licèt hi virginitatem seruauerint, incertum tamen esse an per votum illam Deo consecrauerint: nam de hac re nulla mentio, vel significatio in Scriptura fit. Nec ex eo solùm quòd voti sanctitatem & perfectionem agnoscebant, sufficiens coniectura sumitur, vt dicamus illos virginitatem seu castitatem vouisse: tum quia virginitas non erat in communi obseruantia illius temporis, nec in lege consulebatur, sed potiùs videbatur commendari fœcunditas, & ideo fortasse licèt illam seruarent, quãdiu aliud Deo placere eis non constabat, nõ tamen in perpetuum promittere auderent sine speciali Dei reuelatione. Sic enim etiã de Beatissima Virgine & Iosepho multi Patres sentiunt non vouisse Virginitatem sine speciali Dei reuelatione, vel Spiritus sancti instinctu ei æquiualente. Tum etiam, quia licèt vota de singularibus actionibus, & præsertim de sacrificiis, & oblationibus essent tunc in vsu, tamen vota de rebus perpetuis, & quæ varios ac difficiles poterant habere euentus, non fiebant eo tempore, quia superabant perfectionem illius status, & ideo fieri potuit, vt etiam viri sancti talia vota non emitterent. Nec ex locis illis Isaiæ aut Sapientiæ aliquid sufficiẽter probatur, nam licèt admittamus ibi esse sermonem de Eunuchis spiritualibus per votum castitatis, non est tamen necesse, vt illa verba ad mores, vel homines illius temporis referãtur. Sed Isaïas propheticè loquitur de his quæ in aduẽtu Messiæ futura erant in Ecclesia, & ita verba eius continent vaticinium in noua lege impletum, vt significauit Bellarm. lib. 2. de Monach. c. 9. vbi cum Hieronymo eodem modo intelligit testimonium Sapientiæ. Videtur autem in illo loco generalem sermonem esse de omnibus iustis castitatem custodientibus, séque ab omni toro maculato seruantibus, siue ex voto, siue sine voto, siue in hoc, siue in illo tempore.

Aliqui sancti ex veteribus fuerũt virgines, vt Elias, Eliseus, &c.

Castitas ante legẽ gratiæ non vouebatur, nisi ex speciali reuelatione Dei.

Vota de re perpetua nõ solebãt fieri ante legem gratiæ.

Explicatur locus Isai. & Sapient.

Bellarm.

7. *Votum paupertatis non fuit in vsu tempore legis veteris.*

Hinc constat multò minùs ostendi posse votum paupertatis fuisse in vsu tempore legis veteris; nullum enim talis voti ibi vestigium inuenitur. Imò & de vsu paupertatis voluntariæ rarissima sunt iudicia in vna vel alia persona, de quibus etiam incertum est quem modum vel gradũ paupertatis seruarint. Esto enim Elias paupertatem amauerit, quoad vsum paucarum rerum, quis affirmare poterit nullius habuisse dominium, vel quod difficilius est, nec licitè habere potuisse; Imò si illius historiam attentè legamus, 3. Regum 17. inueniemus ipsum non cœpisse voluntariam paupertatem profiteri, donec illi præcepit Deus. *Recede hinc, & vade contra Orientem*, &c. *vbi de torrente bibes, coruísque præcepi vt pascant te ibi*. & infrà, *Surge, & vade in Sarephta Sidoniorum, & manebis ibi, præcepi enim ibi mulieri viduæ, vt pascat te.* Ex quibus verbis potiùs possumus coniectare priùs habuisse Eliam bona, ex quibus aleretur, ideo enim videtur à Deo præuentus, & admonitus, vnde esset sustentandus, ne de ea re esset solicitus, nec de eius paupertate plura in Scriptura leguntur. Nec etiam de paupertate Elisei præter id quod 4. Reg. 4. legimus, cùm frequenter transiret per Sunam, solitum fuisse diuertere ad quandam fœminam, vt hospitio reciperetur, & aleretur, quod est indicium paupertatis eius, licèt non sufficiens, nam ibidem de muliere dicitur, *Quæ tenuit eum vt comederet panem*; & inferiùs eod. cap. dicitur tempore famis filios Prophetarum habitasse coram eo in Galgala, ipsúmque præcepisse vni de pueris suis. *Pone ollam grandem, & coque pulmentum pro filijs Prophetarum.* Vnde colligi potest ipsum habuisse aliqua bona, cùm tempore famis abundanter posset alere filios Prophetarum: quamuis etiam pulmentum illud potuerit esse vile & eleemosynis comparatum. Itaque nihil certi de modo paupertatis eius, vel sociorum, seu eorum, qui filij Prophetarum appellantur, affirmare possumus.

Elias coluit paupertatẽ, sed non vouit.

Eliseus coluit paupertatem, sed non vouit.

8. *Similiter obedientiæ votum non fuit in vsu tempore legis veteris, vt patet in Eliseo.*

Præterea de vsu, multóque minus de voto obedientiæ vestigium sufficiens inuenimus in Elia: de Eliseo solùm legimus ministrasse Eliæ, fuisséque discipulum eius; vnde fit consequens, vt illi obsequens fuerit: quòd autem vel eam obedientiam voto consecrauerit, vel intuitu status religiosi id fecerit, affirmare non possumus, quia in Scriptura nullum inuenimus huius rei indicium. Solùm enim 3. Reg. 19. dixit Dominus Eliæ, *Eliseum filium Saphat vnges Prophetam pro te*. In fine verò illius capitis significatur, Eliseum relictis patre & matre, & rebus quas habebat, sequutum fuisse Eliam. Ex quo optimè colligimus præcessisse tunc quandam figuram, & adumbrationem status religiosi; quòd autẽ Eliseus fuerit sequutus Eliam cum voto obedientiæ, & cum tali renũciatione rerum omnium, vt nihil proprium ei habere liceret, ne vsum rei alicuius sine facultate Eliæ, neque in Scriptura habet fundamentum, neque id, nisi merè voluntariè affirmare possumus: potiúsque ex auctoritate negatiua possumus contrarium coniectare, quia rem tanti momenti Scriptura non tacuisset, vel saltem indicasset.

De filiis autem Prophetarum quidam colligunt professio

Filij Prophetarum obedientiã sub Eliseo habuerunt, sed non vouerunt.

professionem quandam obedientiæ, ex eo quòd 4. Reg. 2. legitur, postquam raptus est Elias, & Eliseus recepto eius pallio reuersus est, & diuiso Iordane transiuit, cognouisse filios Prophetarum, requieuisse spiritum Eliæ super Eliseum; vnde ait Scriptura, *& venientes in occursum eius, adorauerunt eum proni in terram*; ac si tacitè dicerent se ei obedientiam præstare, quam antea Eliæ tribuere soliti erant. At hoc non habet sufficiens fundamentum in textu, nec consonat verbis sequentibus, *dixeruntque ei: Ecce cum seruis tuis sunt quinquaginta viri*, &c. Igitur ex prioribus verbis nihil aliud colligi potest, nisi recognouisse illum vt sanctum virum, & specialiter afflatum spiritu Dei, & ideo desiderasse illum consolari, & iuuare in eo quod possent: vt indicant posteriora verba.

10. *Viuebãt sub Eliseo, veluti in quadã congregatione.*

Magis colligi potest modus congregationis, & subordinationis religiosæ inter Elisæum, & illos filios Prophetarum, ex verbis 4. Regum 6. *Dixerunt filij Prophetarum ad Eliseum: Ecce locus in quo habitamus coram te, angustus est nobis, eamus vsque ad Iordanem, & tollant singuli de sylua materias singulas, vt ædificemus nobis ibi locum ad habitandum: qui dixit: Ite*, &c. Et quidem hæc verba manifestè indicant inhabitasse filios illos Prophetarum cum Eliseo in vna societate, seu collegio, eúmque vt dominum & superiorem solitos esse recognoscere. Quis autem fuerit ille modus congregationis, non satis constat, quia Scriptura solùm veluti casu, & per occasionem eam indicat. Incertum ergo est, an illi Prophetarum filij ita Eliæ, vel Eliseo adhærerent, vt perpetuam cum illo societatem inirent, vel solùm ad tempus cum eo degerent, vt ab eo instruerentur in diuinis rebus, & postea de se liberè disponerent. Vnde licèt Hieronymus absolutè dicat hos filios Prophetarum fuisse virgines, in Scriptura id non reperio, & verisimile est dum ibi erant castitatem coluisse, nec in congregatione illa solitos fuisse admitti, nisi ab onere matrimonij liberos: quòd autem in eo statu perseuerarent semper, aut quòd voto ad hoc obligarentur, affirmari non potest. Ac similiter de obedientia credendum sine dubio est, dum ibi erant Eliseo fuisse obsequentes, tum quia illum recognoscebant vt sanctum, & donis Dei superiorem, & ita semper eum Dominum appellabant: tum etiam, quia sine aliquo obedientiæ genere impossibile est in congregatione ordinatè viuere. An verò illa obedientia esset ex voto, vel ex promissione humana, vel ex pacto tantùm conditionato, si ibi perseuerare vellent, vel solùm ex interna spiritus motione & operatione merè voluntaria, incertum est.

Incertũ est, an filij Prophetarũ perpetuò in societate Eliæ, vel Elisei habitarent.

Verisimile est castitatẽ coluisse dũ ibi erant.

Idẽ de obedientia dicẽdum: incertũ tamẽ est an obedientia esset ex voto, an ex pacto, vel solũ ex interna spiritus motione, & operatione voluntaria.

11. *Probatur tradita doctrina discurrẽdo per omnes viuẽdi modos, qui ante Christi aduentum inter Iudæos extiterunt.*

Possumus præterea similem discursum facere per omnes congregationes, seu viuendi modos, qui ante Christi aduentum dicuntur fuisse inter Iudæos per modum religionis, seu religiosi status, & in singulis explicare quomodo perfectam huius status rationem non attigerint. Inter quos famosiores videntur esse Esseni, de quibus illustris narratio est apud Philonem lib. de Vita contemplat. & Ioseph. lib. 18. Antiquit. cap. 2. & lib. 2. de Bello Iud c. 7. ex quibus etiam intelligere licet illos fuisse religiosos, & paupertatem ac cætera consilia obseruasse. At verò de his Essenis varia est opinio; multi enim Patres existimarunt illos, de quibus Philo loquitur, non fuisse Iudæos, sed Chistianos, & D. Marci dicipulos. ita docet Hieron. de Scriptor. Eccl. in Marc. de quo sic ait, *Assumpto Euangelio, quod ipse confecerat, perrexit Ægyptum, & primum Allexandriæ Christum annuntiam constituit Ecclesiam tanta doctrina, & vitæ continentia, vt omnes sectatores Christi ad exemplum suum cogeret. Denique Philo disertissimus Iudæorum, videns Alexandriæ primam Ecclesiam adhuc iudaizantem, quasi in laudem gentis suæ librum super eorum conuersatione scripsit; & quomodo Lucas narrat, Hierosolymæ credentes omnia habuisse communia, sic & ille quod sub Marco Alexandriæ doctore fieri cernebat, memoriæ tradidi.* Dicit autem Hieronymus vidisse Philonem Alexandrinam Ecclesiam iudaizantem, quia licèt Christiana esset, adhuc legalia seruabat: Philonem autem propter Iudaismum illam laudasse, quamuis reuera de Christianis loqueretur. Idem repetit paulò inferiùs in Philone, quem dicit habitacula Christianorum vocasse monasteria, ea in multis prouinciis esse memorans. *Ex quo* (ait Hieron.) *apparet, talem primum Christo credentium fuisse Ecclesiam, quales nunc monachi esse nituntur, & cupiunt*, &c. Hanc sententiam sequutus est Beda præfatione in Marcum, & Cassian. lib. 2. de Instit. renunc. cap. 5. & eam priùs docuit Euseb. lib. 2. Histor. cap. 15. Sozom. lib. 1. c. 12. in fin. Denique Epiphan. hæres. 29. vt nominis rationem reddat, ait illos de quibus loquitur Philo, non Essenos, sed Esseos vocari, vel potiùs Iesseos, à Iesu nomine. Potéstque hoc confirmari, quia si Esseni fuissent ante Christi aduentum, essétque aliqua Iudæorum religio, vtique fieret aliqua mentio illorum in Euangelio, sicut fit Pharisæorum, & Sadducæorum; at nulla fit: signum ergo est inter Iudæos non fuisse.

Philo. Iosephus. Quid de Essenis dicendum. Esseni, de quibus Philo loquitur, nõ sunt Iudæi, sed Christiani, iuxta aliquorum Patrum sententiam. D. Hieron. Beda. Cassian. Euseb. Sozom. Epiphan. Iuxta Epiphaniũ vocãtur Essei, vel Iessei, à Iesu nomine.

12. At verò quamquam de Philone probabile sit loqui de Essenis Christianis: quia tractat de illis, qui nouam perfectionis viam eo tempore profiteri cœperant. Iosephus autem de Iudæis videtur loqui, nam antiquiores inter Iudæos illos esse significat, & à Pharisæis & Sadducæis illos distinguit, & quædam eorum dogmata refert, quæ cum Christiana religione non consonant. Vnde Epiphan hæres. 19. ponit Essenos Iudæos, qui ante Christum fuerunt, & hæres. 9. & sequentibus, alios Essenos Samaritanos fuisse affirmat. Cyrillus etiam lib. 5. contra Iulian. ex Porphyr. eorum mentionem facit, dicitque in perscrutandis Prophetis fuisse diligentes; & ideo multi existimant non fuisse Christum persequutos, & ob eam causam non fieri eorum mentionem in Euangelio. Eorum etiam meminit Plinius lib. 5. Histor. cap. 17. & antiquissimos illos esse significat, & castitatem ac paupertatẽ dicit coluisse *sine vlla fœmina, sine pecunia*. B. Nilus in principio Asceticorum suorum ait, illos habuisse mores similes nostris religiosis, non tamen credidisse in Christum. Philast. etiam contra hæreses ait multos eorum in Iudaismo permansisse. Verisimile ergo est & ante & post Christum fuisse, & multos ex illis ad fidem conuersos per Marci prædicationem Alexandriæ, moralem viuendi modum de se bonum in Christianismo retinuisse, & perfecisse; & ideo verum quidem esse Philonem de Christianis loqui, non tamen excludere antiquiores Essenos: imò fortè etiam Iosephus, vt Hieron. significat, de eisdem loquitur, illos cum Iudæis confundens. De quibus videri possunt plura in Matthæo Galt. lib. de Origine Monast. cap. 5. Baron. tom. 1. Ann. 64. n. 6. & seq. Bellar. lib. 2. de Monach. c. 5.

Iosephus loquitur de Essenis Iudæis, & à Pharisæis, & Sadducæis illos distinguit. Epiphan. Cyrill. Plinius. B. Nil. Philast.

13. De his ergo Essenis, qui inter Iudæos fuerunt, licèt constet modum religiosæ vitæ tenuisse, tamen quòd non veri religiosi fuerint ostendi potest: primò, quia etiam illo tempore non creduntur

Esseni, licèt modum religiosæ vitæ tenuerint

(c) 2007 Ministerio de Cultura

non fuerunt verè religiosi. tur habuisse veram & sanam fidem, vt ex Iosepho colligitur, & ex Epiphan. sine vera autem fide, nec vera religio esse potest. Secúdò ex Iosepho lib. 18. Antiquit. cap. 2. & Philone lib. Quòd liber sit probus, eos non seruasse veram paupertatem, sed habuisse diuitias vnde viuerent. Tertiò de obseruatione castitatis, & obedientiæ nihil certò affirmare possumus, multóque magis incertum est an vota emiserint, præsertim perpetua. nam de his omnibus, qui castitatem seruabant in lege veteri, certiùs creditur regulariter solùm pro aliquo tempore illam seruasse.

Non habuerunt veram & saná fidẽ. *Epiphan.*

14. Idẽ dicendũ de Nazaræis. Nazaræi etiam videntur habuisse inter Iudæos similitudinem quandam religionis: nam de illis dicitur Numer. 6. quòd se sanctificabant, & per votum Domino consecrabant; sed (vt omittam illos etiam non habuisse integram & sanam fidem, vt videre licet in Epiph. hæres. 18.) ex eodem loco Scripturæ constat illam consecrationem, vel sanctificationem non fuisse perpetuam, sed ad tempus; nec alia opera perfectionis comprehendisse, præter abstinentiam à vino & vuis, cum aliis cæremoniis, quæ ibi narrantur, de quibus videri potest Abul. ad locum citatum. & Mendoça in quodl. quæst. 5. num. 1. Vnde probabile aliqui existimant ab horum Nazaræorum ritu duxisse originem Rechabites adeò in Scriptura celebres, propter laudes, quas de illis refert Ierem. cap. 35. Illi enim à Ionadab patre suo hoc præceptum habuerunt. *Non bibetis vinum vos & filij vestri vsque in sempiternum, & domum non ædificabitis, & semen non seretis, & vineam non plantabitis, sed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus vestris*; quod paternum præceptum ipsi inuiolabiliter obseruarunt, pro quo laudem & præmium à Deo meruerunt. Illorum ergo viuendi modus ab institutione paterna duxit originem; tamen Ionadab occasionem id præcipiendi videtur sumpsisse ritu à Nazaræorum, cui ipse aliquid addidit. Quòd tamen etiam illi Religiosi non fuerint, constat, quia in reliquis rebus extra illas cæremonias laicorum more viuebant, & filios generabant, &c. Monstrat autem Baron. suprà hos Rechabites diuersos fuisse ab Essenis, licèt verisimile censeat hos ab illis originem duxisse. Non omittam autem aduertere Hieronymum epist. 13. inter antiquos religiosorum duces cum Elia, Eliseo, & filiis Prophetarum hos etiam Rechabites numerare, vt intelligatur ipsum non appellasse eos duces, eo quòd perfectum religiosum statum ad [illegible] tenerent, sed quia extra vrbem viuebant, & vitam quandam solitariam & pauperem profitebantur. Omitto sectas alias, quæ inter Iudæos fuerunt, Pharisæorum, Sadducæorum, Dosithæorum, & similium, constat enim eos & in fide & in moribus multum à vera religione defecisse, vt videri potest apud Iosephum dict. lib. 18. Antiquit. cap. 2. & lib. 2. de Bello Iud. cap. 2. Epiphan. hæres. 13. & sequent. quæ in summam redigit Baron. in Apparatu ad Annales initio tom. 1.

Epiphan.

Rechabites traxerunt originem à Nazaræis.

Isti etiã non fuerũt verè religiosi.

15. Explicatur magis tradita assertio quoad vota substãtialia status religiosi. Tandem explicari potest in hunc modum assertio posita. Nam in primis si consideremus statum nostrum religiosum, vt constantem ex solemnibus votis, nullo fundamento affirmare possumus tale genus voti fuisse in vsu in lege naturæ, aut veteri, quo scilicet, personæ fierent inhabiles ad matrimonium contrahendum, & matrimonium ritè contractum ante consummationem dirimeretur; sunt enim hæc propria Ecclesiæ Christi, nec potest afferri vllum exemplum, aut vestigium antiquitatum, quo ostendatur ante illos fuisse. Quod satis confirmant Pontifices, qui declarant hanc solemnitatem ab Ecclesia fuisse introductam, vtique per specialem potestatem à Christo datam; anteà ergo quàm Christus daret hominibus hanc potestatem, non fuit, nec esse potuit inter eos vsus talium votorum. Idem argumentum fieri potest de voto paupertatis, quatenus heminem reddit inhabilem ad temporalium rerum dominium, imò etiam quatenus obligat ad illud non habendum, neque acceptandum circa vllam rem, vel nunquam, vel rarò existimo esse cognitum à veteribus, licèt actualem vsum paupertatis multi coluerint. Vnde si abstrahamus à votis solemnibus, hac speciali & legitima solemnitate, fortasse fieri potuit, vt aliquis tria vota emiserit priscis illis temporibus; dico tamen de nullo posse cum sufficienti fundamento affirmari: multóque minus de aliqua communitate, & ritu aliqua viuendi pro omnibus hominibus communiter proposito. Vnde hîc accommodari potest distinctio insinuata à D. Thom. 2. 2. quæst. 184. art. 4. de statu hominis vel interno, vel occulto, & apud Deum; vel de externo, publico, & apud Ecclesiam. Prior potest suo modo consurgere ex votis soli Deo factis, de quibus nos iudicare non possumus, & ita neque affirmare simpliciter ab aliquo ante Euangelium fuisse omnia simul facta vt perpetua, & vt per illa se totum Deo consecraret immobiliter, quia hoc scriptum, aut traditum non est: nec etiam id possumus constanter negare, quia neque hoc etiam est scriptum, & non fuit impossibile fieri, quanquam præsumptio sit in contrarium, tum propter auctoritatem negatiuam, tum quia non erant talia vota illis temporibus accommodata, vel propter non vsum, vel propter minorem lucem Euangelicæ perfectionis, vel propter temporales promissiones, quæ tunc fiebant, & propter alias similes causas. Posterior autem status præter tria vota apud Deum requirit specialem potestatem in hominibus acceptandi illa nomine Dei, & traditionem quandam, quæ in statu religioso cum illis coniuncta est; quę potestas supernaturalis est, & propria legis nouæ; nec cum probabili fundamento potest antiquioribus tribui, magis quàm potestas ligandi, & soluendi, quæ in Euangelio data est. Et per hæc satis responsum est rationibus dubitandi in principio positis.

CAPVT II.

Vtrùm religiosus status à Christo ipso fuerit institutus.

Mirum est, quanto odio ab initio Ecclesiæ, religionis status oppugnatus sit; duplices autem fuere religiosorum hostes, alij enim personas, alij statum ipsum insectati sunt: vtrumque autem modum homines impij, & præsertim hæretici exercuerunt, vt eleganter prosequitur noster Plautus in proœmio li. 1. de statu Relig. Vt autem Iulianum Apostatam, & alios principes hęreticos omittam, qui potentia, & vi religiosos vexarunt, quos latè refert Iodoc. Coccius tom. 2. thes. lib. 4. de vita Monastica, art. 2. in principio. Ariani summo odio religiosos prosecuti sunt, vt ex Athanasio colligi potest in Apologetico proximè ante secundam eius epistolam; & in epist. ad 1.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Solit. vit. agent. sub finem & ex Rufinio lib. 1. Hist. cap. 3. Similia de Donatistis refert Aug. Enarrat. in Psal. 132 Lib. autem 3. cōtra Petilian. c. 40. significat, non solùm contra personas, sed etiam contra statum inuectos fuisse. Tempore etiam Chrysost. multi fuerunt non solùm hæretici, sed etiam mali fideles vituperatores vitæ monasticæ, contra quos ille tres libros scripsit. Heluidius, & Iouinianus etiam hunc statum oppugnarunt, nec enim potuerūt hostes castitatis, & virginitatis esse, quin etiam contra religiosum statum se armauerint. Postea VViclephus statum hunc à dæmone inuentum ausus est dicere, quem errorem damnauit Concil. Constant. Sess. 8. & latè impugnatur ab Vualdensi tom. 2. à cap. 83. Ac tandem noui hæretici illum vehementer insectantur, asserentes rem nouam esse, & ab hominibus otiosis inuentam, calumniantur. Et qui maiorem ei auctoritatem tribuunt, post trecentos annos Christi dicunt incepisse, ciúsque inuentores fuisse Macharium, Antonium, & similes. Et ne hanc etiam antiquitatem nostris religiosis tribuere videantur, dicunt illos nihil habere commune cum illis antiquis monachis, vt Bellar. refert 2. lib. de Monach. cap. 5. Tria ergo videnda sunt. Primum hoc non esse inuentum purè humanum, sed ab ipso diuino iure ducere originem. Secundum, statum hunc continua, & non interrupta traditione in ecclesia seruatum fuisse. Tertium, substantia & essentia eundem semper fuisse statum, licet accidentibus, & cæremoniis varietatem obtineat.

Bellarmin. Tria consideranda in hac materia.

2\. Primū punctū, & ratio dubitādi an status religiosus sit inuentio humana. Primò. Secundò. Tertiò.

Circa primum punctum ratio dubitandi esse potest, primò, quia nullibi legimus talem institutionem. Secundò, quia nulla ex religionibus, quæ in Ecclesia sunt, vel fuerunt vnquam, est à Christo instituta: ergo nec status religiosus secundùm se; quia institutio diuina debet esse in particularia, sicut statum Episcoporum, vel sacerdotum instituit. Tertiò, vel hic status ex natura sua bonus est, & sic non indiguit positiua institutitione, vel est indifferens, & sic non potuit à Christo institui; maximè cùm ex vi talis institutionis nihil speciale à Christo collatum sit.

Aduertendū pro explicatione dubij. Vera resolutio. Status religionis quoad substantiā suā à Christo Domino immediatè traditus & institutus fuit: ac proinde est de iure diuino nō præcipiente, sed consulente. *D. Thom. Paludan. VVald. Soto Castro. Nauar. Aluar Pelag. Catharin. Turrian. Bellar. Platus. Valent. Henriq. Vasq. Alber. Pius.*

Pro explicatione aduertendum est, aliud esse loqui de statu religioso, puro ac nudo, quoad ea quæ illi substantialia sunt, aliud verò esse loqui de illo vt determinato ad certam regulam, seu certum viuendi modum, vel, quod perinde est, vt talibus circunstantiis vestitum. Dico ergo primò, status religionis secundùm se, & quoad substantiā suam ab ipso Christo Domino immediatè traditus & institutus fuit: atque ita dici potest esse de iure diuino non præcipiente, sed consulente. hæc est sententia omnium catholicorum rectè sentiētium. Ita D. Thom 2. 2. quæst. 88. art. 4. ad 3. Palud. in 4. d. 38. quæst. 1. definit. 5. circa 3. VVald. tom. 1. de Sacramental. tit. 9 cap. 83. & 84. & tom. 3. doctr. Fid. cap. 31. & 32. Clitou. lib. 3. de Votis Monast. cap. 5. Soto lib. 7. de Instit. quæst. 5. art. 1. præsertim corol. 6. & 7. Castro contra hæres. ver. *Votum*. Nauarr. comment. 4. de Regular. num. 3. & de redit. Ecclesi monit. 3. Aluar Pelag. lib. 2. de Planct. Eccles. cap. 56. aliàs 53. Catharin. lib. 2. contra Caiet. Turrian. lib. 5. pro Epist Pont. cap. 2. Bellarm. lib. 2. de Monach. cap. 5. Platus lib. 2. de bono stat Relig. cap. 20. Valent. 2. 2. disput. 1. q. 4. punct. 1. §. 6. & in Controu. tit. de Votis monast. cap. 2. Henriquez lib. 10 de Sacramento Ordin. cap. 1. Albert. Pius lib. 5. de Monach. Salmeron tom. 8. tract 52. in solutione octauæ obiectionis. Vasquez 1. 2. disp. 165. cap. 5.

4\. Probatur ex Patrib. qui communiter docēt Christum distribuisse in duos status vitā Christianorum, &c. *Basil.*

Eadem veritas sumitur ex antiquis Patribus, qui communiter docent Christianorum vitam & statum in duos ordines Christum distribuisse, vnum profitentium communem viam mandatorum, vt sunt coniugati, alium qui profitentur altiorem, & Angelicam vitam, id est, religiosam. Notauit hoc Simon Logothetes antiquus auctor in Chronic. refértque varios Patres, potissimùm id docuit Basil. serm. 1. Ascetico de Abdicat. rerum, & perfect. spirit. vbi inter alia dixit, per illa verba Matth. 11. *Venite ad me omnes qui laboratis*, vocare nos Christum ad monachorum vitam. Idem in Regul. fus. disp. Regula 6. duplicem illam vitam expressè distinguit, & de perfecta exponit illud, *Qui vult venire post me, abneget semetipsum*. & in Constit. monast. cap. 9. dicit Religiosam vitam esse imitationem illius, quam Christus cum suis Apostolis instituit. & cap. 23. loquens de obedientia religiosa, *Hanc (inquit) is qui secundum Deum verè est monachus, antistiti suo præstet oportet; si quidem, vt iam diximus, Christus discipulos in hoc elegit, qui hoc vitæ institutum æmularentur, vt per eos formam relinqueret eandem sequuturæ posteritati.* Idem habet epist. 79. ad Eustoch. Chrysost. etiam homil. 17. ad Popul religiosam vitam vocat *philosophiam à Christo introductam*; qui tres etiam libros scripsit contra vituperatores vitæ monast. Idem Athanas. epist. ad Ammon. monachum. tom. 5. qui etiam tom. 4. exhortationem habet ad monachos, vbi inter alia ait, *Illud legis indultum est terminis, hoc gratiæ seruatum est incrementis.* Euseb. lib. 1. de Demonstrat. cap. 8. *In Ecclesia Dei duo modi viuendi instituti sunt, &c.* vbi licèt non dicat expressè esse institutos à Christo, tamen ex contextu præcedentium capitum constat, hanc esse illius mentem; optimè autem in hunc modum definit statum religiosum, dicens, *Alter quidem (scilicet viuendi modus) naturam nostram, & communem hominum vitæ rationem excedens, non nuptias, non sobolem, non substantiam, non opum facultatem requirens; totus autem prorsus à communi & consueta cunctorum hominum vita abhorrēs, & solum diuino cultui, & immenso rerum cælestium amori addictus.* Copiosè etiam de eadem re scribit August. epist. 89 ad Hilar. quæst. 4. vbi ait se Apostolorum exemplo hanc viam sequutum fuisse, & alios ad hoc propositum, quantum poterat, fuisse hortatum. Hieron. epist. ad Rustic. monach. & sæpe aliàs, idem sentit. Et apertè Origen. homil. 9. in Iosue.

D. Chrysost. *D. Athanas.* *Euseb.* *August.* *Hieronym.* *Origen.*

5\. Probatur præcipuè ex Euangelio.

Fundatur autem præcipuè hæc veritas in Euāgelio, in quo Christus homines ad tria illa consilia, paupertatis, castitatis, & obedientiæ exhortatur, & ad vota perpetua de illis facienda, quæ duo in superioribus à nobis ostensa sunt, de illis votis simplicibus in particulari disputando. At verò substantia status religiosi in his tribus votis consistit: ergo hic status ab ipso Christo traditus est. Dices, esto Christus hæc vota consuluerit, non tamen inde fit consuluisse statum religiosum, tum quia potuerunt singula laudari, & commendari per se se, non tamen vt componentia vnum statum, tum maximè, quia status religiosus plus includit, quàm illa tria vota, nam suprà diximus, licèt quis illa tria vota simpliciter emittat, non statim esse verè ac propriè religiosum. Respondeo ad priorem partem, si singula per se laudata & commendata sunt, multo magis necesse est, vt omnia tradita sub consilio fuerint, quia illa non se impediunt, sed potiùs iuuant. Addo Christum Dominum sæpiùs hoc significasse, cùm enim ait, Matth. 19.

Instantia soluitur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Matth. 19. *Vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, ac sequere me.* expressè coniungit paupertatem cum obedientia, & necessariò supponit castitatem, quia non posset quis sequi liberè Christum obligatus vxori, nec etiam paupertas cum filiorum procreatione & obligatione, quæ inde nascitur, bene coniungitur, vt suprà ostendimus. Et ideo alio loco omnia Christus coniunxit, relinquere *patrem, matrem, vxorem, filios, agros, adhuc autem & animam suam.* & Matth. 16. *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Quæ omnia & similia, licèt in aliquo sensu possint ad omnes fideles pertinere, & de obligatione præcepti exponi, in præparatione animi pro casu necessitatis, &c. Tamen propriè & in rigore intelliguntur de actuali renuntiatione omnium ad Christum perfectè sequendum, vt suprà ex sanctis Patribus, & ex ipso textu Euangelico ostensum est: ergo satis apertè inuitauit nos Christus ad quandam viuendi rationem & statum, omnem illam abnegationem cum immobilitate & stabilitate includentem.

6. Secunda assertio. Status religionis non est institutus à Christo quoad particularem eius determinationem ad talem regulam vel circumstantias.

Vnde ad alteram partem respondeo, & dico secundò, Christum Dominum instituisse religiosum statum, quantum ad omnia quæ sunt de substantia talis status, etiamsi non instituerit particularem determinationem eius ad talem regulam vel circunstantias. Illud verò sufficit, vt simpliciter dicatur talem statum instituisse. Hæc vltima pars per se nota est, quia res simpliciter dicitur talis ratione suæ substantiæ & essentiæ, & ideo qui rei substantiam producit, absolutè illam producit, etiamsi non conferat accidentaria. Sic etiam dicitur Christus instituisse Sacramenta, quia docuit ea quæ sunt de eorum substantia, etsi accidentalia Ecclesiæ commiserit. Prima verò pars declaratur, quia si quid est de substantia huius status præter tria vota, solùm est traditio sui, quam in manibus prælati facit, qui religionem profitetur; at verò hanc etiam Christus cõsuluit, vt non obscurè ex verbis eius colligitur, *Abneget semetipsum.* Abnegat enim se maximè homo (vt Patres omnes exponunt) quando se priuat sua propria voluntate & libertate propter Christum, quia hoc est maximè proprium hominis vt sic, & ita hoc significat illud relatiuum, *semetipsum*; maximè autem se priuat homo hac voluntate propria & libertate per illam traditionem: nam licèt per obedientiam etiam id fiat, status autem huius obedientiæ tunc est perfectus, quando homo non solùm promittit, sed etiam donat se, ita vt nec dominium suæ libertatis quodammodo retineat. Verbum etiam illud quod Christus sæpe repetit, *Veni, sequere me*, hoc ipsum consilium continet, non enim solùm significat me sequere, id est, me imitare, sed reipsa me sequere, quocunque ego iero, & voluero, teipsum mihi dando, vt in omnibus ad nutum meum mouearis. Deinde vsus ipse (qui sicut est optimus legum interpres, ita & consiliorum) ostẽdit hoc sensu fuisse intellecta Christi verba ab Apostolis, & ad praxim reducta, & ita etiam fuisse in morem Ecclesiæ perpetua traditione introductum, vt sequenti cap. constabit. Et ex responsionibus ad rationes dubitandi propositas, magis etiam declarabitur hæc prima pars simul cum secunda: quæ etiam ex se satis clara est, & ex secunda ratione in principio facta, quam iam expendemus.

7. Respõdetur ad rationes

Ad primam ergo rationem negatur assumptum, satis enim in Euangelio significata est institutio huius status. Addi etiam potest ex Basil. in reg. moral. regul. 19. cap. 1. & regul. 70. cap. 8. & in reg. 1. ex breuioribus, quamuis hoc in particulari Christus non consuluisset, eo ipso, quòd vbique nobis consuluit id quod est perfectum, & meliùs & sufficienti ratione constat hunc statum esse meliorem, & perfectiorem, id satis esse, vt censeatur à Christo consultum.

In contrariũ assertas. Ad primam. *Basil.*

8. Ad secundã. Christus nullam religionem instituit in particulari.

In secunda ratione petitur, quam religionem Christus instituerit. Cui breuiter responderi posset, instituisse omnem quatenus religio est, nullam verò in particulari, nullam, id est, neque hanc, neque illam in particulari, sed religionis statum secundùm se, ac immobiliter, vt aiunt Dialectici, sicut instituit sacramentum Baptismi, non in particulari hoc vel illud, sed simpliciter Baptismum. Vnde aliud est instituere, aliud facere, vel conferre: Christus enim omnia sacramenta instituit, non tamen omnia fecit aut contulit. Vnde si neminem ipse suis manibus baptizasset, licèt Baptismum instituisset, nullum tamen in particulari fecisset: & de facto priùs fortè instituit, postea verò suis manibus sanctissimam matrem, & aliquos ex præcipuis Apostolis baptizauit, vt alibi docui ex Euthymio, & aliis. Instituere ergo solùm est designare talis rei substantiam, seu velle vt talis res moralis (siue sit status, siue sacramentum) tali vel tali modo fiat, abstrahendo à particularibus, & ab omnibus etiam accidentibus, si necesse sit: facere verò est exercere, aut à parte rei ponere talem rem, quæ institui dicitur in hoc vel illo indiuiduo. Christus ergo Dominus instituit religionis statum secundùm se, prædicando tria consilia, & docendo homines perfectam abnegationem, & sæculi renuntiationem, vt statim in solutione tertiæ rationis magis explicabitur. Atque hoc satis esset ad veritatem propositæ doctrinæ, & solutionem argumenti.

Christus probabiliter suis manib. baptizauit sanctissimã matrem, & aliquos ex præcipuis Apostolis.

9. Christus etiam instituit religionem in particulari, ad eam Apostolos congregando.

Addo verò insuper, etiam fecisse Christum quandam religionem in particulari, ad eam quosdam homines congregando, eisque proprium & particularem modum vitæ religiosæ tribuendo. Declaratur, nam Christus Apostolos vocauit ad verum ac proprium religiosum statum assumendum. hoc ex parte suprà ostendimus, quando agentes de tribus votis castitatis, paupertatis, & obedientiæ, Apostolos verè ac propriè illa emisisse probauimus. Non enim vtcunque illa emiserunt, sed vt pertinentia ad statum perfectionis, vt ait D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 4. ad 3. id est, vt illum statum continentia, quod etiam sensit quæst. 186. art. 6. ad 1. dum ait Apostolos sequutos fuisse Christum, tanquam immobiliter ei adhærentes, & nunquam recessuri ex August. de Conson. Euãg. lib. 2. cap. 17. & hoc etiam sensit idem Augustin. 17. de Ciuitat. cap. 4. cùm dixit Apostolos hoc magnum votum emisisse. & epist. 89. quæst. 4. dicens se Apostolorum exemplo hanc perfectionis viam sequutum fuisse. Vnde in vita eius c. 5. refertur Augustinum factum presbyterum monasterium intra Ecclesiam instituisse, & cum Dei seruis viuere cœpisse, secundùm modum & regulam à sanctis Apostolis institutam. & Chrysost. homil. 17. ad Popul. non solùm dicit hanc philosophiam fuisse à Christo prædicatam, aut institutam, sed *introductam*, id est, exercitam in aliqua congregatione ab ipso coacta. & homil. 17. in Matth. ad hunc statum exhortans, *Vis*, inquit, *ô monache esse dicipulus meus? Fac tu quod fecit Petrus, quod fecit Iacobus & Ioannes.* & homil. 69. in Matth. dicit Monachos imitari Apostolos etiam

Apostoli verè religiosi fuerunt, & vota emiserunt. *D. Thom.* *D. August.* *Chrysost.*

in

(c) 2007 Ministerio de Cultura

in habitu, & lib. 4. contra vituper. vir. monast. circa finem dicit, Apostolos impleuisse quæ nunc monachi faciunt. Hinc etiam Bernar. ad Fratres de Monte Dei de antiquitate status religiosi loquens, ait, *Res est à Deo familiarissimè celebrata, & ab eius discipulis ipso præsente concupita.* Quæ verba planè indicant Christum vsu ipso & exercitio statum hunc cum suis discipulis coluisse, quod non potuit esse nisi in aliqua particulari Religione. Idem sentit idem Bernard. in Apolog. ad Guilliel. Abb. & tract. de Amore Dei, post med. & plures alios suprà retuli. Estque hæc veritas per se maximè credibilis, nam cùm vocaret Christus Apostolos, vt eis primitias spiritus communicaret, & vt semen omnis virtutis, & perfectionis per eos in vniuersum mundum spargeret, & alioqui Christus ipse omnes ad perfectionem vocaret, dubitari non potest, quin suos Apostolos primùm vocauerit, & in eo statu, in quo omnibus exemplum ad perfectionem esse possint, constituerit.

D. Bernard.

10. Status religiosus ad diuersos fines particulares ordinari potest: scilicet, aut vitam contemplatiuā, aut actiuā, aut mixtam Apostolatus habuit pro fine particulari vitam mixtam, & salutem animarum per Euangelij prædicationem procucurandum.

Deinde cùm status religiosus ad diuersos fines particulares ordinari possit, qui sub illis tribus comprehenduntur, qui sunt aut vita contemplatiua, aut actiua, aut mixta, Christus specialiter vocauit Apostolos ad hoc tertium genus vitæ in particulari, & non tantùm indefinitè ad perfectionem: ergo etiam ex fine specialem religionem in eis condidit. Antecedens constat, ex modo quo à Christo vocabantur Matth. 4. *Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum.* Sic etiam Luc. 9. cùm vocasset quendam, dicens, *Sequere me*; & ille petiisset, *Permitte mihi primùm ire, & sepelire patrem meum*; ipse respondit, *Sine mortui sepeliant mortuos suos, tu autem vade, & annuncia regnum Dei*; & infrà subdit, *Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei*, vtique prædicando, & ideo aliis locis Marc. 10. & Luc. 10. specialiter promittit singulare præmium dimittentibus omnia, *propter me* (ait) *& propter Euangelium, seu propter regnum Dei.* Vocabat ergo Christus omnes quidem ad perfectionem, & statum religiosum, aliquos verò specialiter ad illum statum vitæ religiosæ, quo ad Euangelij prædicationem homines destinarentur, & perficerentur, & ita constat finem specialem Apostolicæ religionis fuisse cooperari Christo in salute animarum. Clarum est autem cum illo coniunctam fuisse præcipuam partem vitæ contemplatiuæ, sine qua non poterat esse status ille vndequaque perfectus, prout esse debuit. Et ideo ipsi Apostoli Actor. 6. dicebant, *Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis*; & infrà, *Nos verò orationi & ministerij verbo instantes erimus.* Ecce præstantissimum finem illius religionis, in qua ex plenitudine contemplationis ad annuntiandum Euangelium Apostoli procedebant. Vnde etiam verisimile mihi est, ita suscepisse Apostolos statum illum, vt non solùm ex charitate, vel obedientia Dei, quasi extrinseca, sed intrinsecè ex vi sui status obligati manserint ad munus illud præstandum. Et ideo de Iuda dicitur Actor. 1. præuaricatum esse de Apostolatu, præuaricari enim propriè est à fide data vel proprio officio deficere, &c. Sic etiam aiebat Paul. 1. Cor. 9. *Si non euangelizauero, væ mihi est, necessitas enim mihi incumbit.* Sic ergo constat religionem à Christo congregatam fuisse particularem, tum ex fine, tum ex modo obligationis, & obedientiæ sub vno pastore, Chri-

Vita contēplatiua etiā fuit in Apostolo.

A sto, cui omnes se peculiariter dicebant, & tradebant ad illud munus. Non fuit autem necesse in illa religione aliquam specialem regulam describi, aut statui quoad alia quæ sunt secundaria, vel cæremonialia in religionibus, quia Christum habebat præsentem, qui erat regula viua sufficiens; post illum autem non poterant esse huiusmodi cæremoniis, aut speciali regulæ astricti, qui per vniuersum mundum spargendi erant: nec etiam illa indigebant, quia erant perfectissimi, & Spiritu sancto potissimum regendi erant, & ex parte hominum viuus etiam Petri influxus satis illis futurus erat.

In religione illa Apostolatus nō fuit regula certa data, quia Christus præsens viua regula erat; & postea Spiritu sācto potissimùm regebātur per orbē dispersi.

11. An institutio religionis fuerit à Christo per doctrinam tantùm, vel etiā per potestatem.

Quid sit instituī per doctrinam, & quid per potestatem.

B In tertia ratione petitur, an institutio religionis fuerit à Christo Domino per doctrinam tantùm, vel etiam per potestatem. Per doctrinam tantùm esse appello, quando per solam manifestationem absconditæ veritatis, aut per exhortationem ad id quod ex se bonum, vel melius erat, ob ignorantiam verò, vel negligentiam omittebatur, introduci incipit; sic votum simplex castitatis, v.g. dici potest institutum esse à Christo, non quia ex speciali concessione Christi aliquid de nouo acceperit, propter quod amplectendum sit: sed quia specialiter circa perfectionem illius homines illuminauit, & publicè ad illud amplectendum omnes inuitauit. Per potestatem autem institui dicitur, cùm ex efficacitate, C & concessione instituentis aliquid habet, quod ex se non habebat, & ratione illius incipit esse vtile, aut honestum. Sic sacramentorum vsus est à Christo institutus, quia illis cæremoniis externis aliquid à Christo collatum est, sine quo nec ex se vtiles, nec religiosæ essent. Quærimus ergo quo ex his duobus modis status religiosus à Christo institutus dicatur. Videtur enim sola doctrina & prædicatione potuisse à Christo institui, quia nihil est in hoc statu, quod ex se non pertineat ad maiorem animi perfectionem, ita vt licèt fingamus in Christo nullam fuisse potentiam, sed solùm sapientiam, D & doctrinam, per illam solam posset inuitare & prouocare homines ad statum religiosum. Atque hanc partem videtur insinuasse Soto lib. 7. de Iustitia. quæst. 1. art. 1. cap. 7. cùm inquit abrenunciationem seculi, quæ per statum religiosum fit, non modò iure diuino existere per Christum constituto, verùm ex visceribus naturalis iuris depromi. Vnde clarè sentit Christum in hoc nihil fecisse, sed solùm naturæ ius declarasse, sic enim concludit. *Atque adeò Christi prædicatio legis naturalis declaratio fuit.* Rationes autem ibi aliquas accumulat non admodùm congruentes: quòd Christus sua prædicatione non mutauit naturam, sed perfecit, & suo exemplo, ac viuendi modo id seruauit, quod est secundùm naturam: hæ (inquam) rationes non concludunt, E quia Christus non contra naturam, sed supra naturam nos viuere docuit, atque ita ipse vixit: vnde non dubito quin pura naturalis ratio lumine gratiæ destituta, aut vix, aut nullo modo possit tale vitæ institutum assequi, vel probare. Ratio ergo propria est, quia bona consiliorum, non ideò talia sunt, quia Christus illa tradidit, sed potiùs à conuerso, ideo Christus illa tradidit, quia talia sunt, id est, optima, & aptissima ad perfectionem charitatis obtinendam. Vnde quidquid sit de pura natura, tamen de natura illuminata per fidem, non videtur dubium, quin potuerit consiliorum honestatem

Opinio aliquorum est, statū religiosum à Christo institutū per solā doctrinā fuisse.

Rationes Soti nō sunt congruentes.

Probatur opinio posita.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tem & vtilitatem spiritualem cognoscere: inter hæc autem consilia vnum est consilium religionis; ergo de idem illo sentiendum est: ergo non fuit necessarium aliter institui à Christo, quàm per doctrinam, & approbationem naturalis iuris. Atque hoc etiam sentiunt qui putant statum hunc fuisse in vsu ante Christi aduentum, licèt paucioribus esset cognitum.

12. *Resolutio vera est, hũc statum non solũ doctrina, sed etiã potestate à Christo fuisse institutum.* *Probatur prima pars.*

Hoc verò non obstante, absolutè dicendum esse censeo, licèt Christus Dominus multa de hoc statu docuerit, quæ ex se talia sunt, nihilominus non sola doctrina, sed potestate aliqua, & facultate Ecclesiæ suæ concessa hunc statum instituisse. Priorem partem probat bene ratio facta, & potest etiam colligi ex ipsa prædicatione Christi, & Apostolorum, cùm enim persuadent paupertatem, aut castitatem, rationibus naturalibus vtuntur, quibus ostendant ad spiritualem profectum illam esse vtilem. & ideo aiebat Christus Matth. 19. *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes*, &c. Sic enim aiebat Paulus 1. Cor. 7. *Mulier nupta cogitat quomodo placeat viro, virgo autem cogitat quæ Domini sunt.* Posterior pars probatur primò generali ratione, quia aliàs Christus verè ac propriè non instituisset religiosum statum, ad hoc enim non sufficit sola doctrina. Non enim dicetur Christum instituisse vt vinculum matrmonij esset indissolubile, eo quòd specialiter hoc prædicauerit, & fortasse mundum de hac veritate illuminauerit, quæ Iudæis & à fortiori Gentibus antea erat ignota. Nec etiam dicetur instituisse vsurarum prohibitionem, quia illam docuit, & sic de aliis. Dicitur autem à Patribus instituisse hunc statum: ergo aliquid ei addidit sua potestate. Secundò declaratur ratione: nam licèt vota castitatis & paupertatis fortasse ex natura rei fieri possent, ideóque non indigerent nisi promulgatione, votum autem obedientiæ religiosæ cum traditione speciali, quæ ad religiosum statum necessaria est, non potest ex sola rei natura subsistere, sed postulat specialem Dei institutionem, & facultatem aliquam ab ipso datam, & hanc dicimus dedisse Christum. Probatur assumptum, quia, vt suprà visum est, hic status non solùm promissionem, sed etiam traditionem requirit, quæ fiat homini, vt vicem Dei tenenti, & acceptandi traditionem nomina Dei, hoc autem fieri non potest ex sola rei natura, sed oportet, vt Deus ostenderit se velle hunc modum contractus inire cum homine, & quòd alicui dederit facultatem, vt suo nomine illum perficere valeat.

Probatur secunda pars resolutionis primò.

Secũdò probatur specialiter in voto obedientiæ, & traditione religiosa.

13. Quòd autem Christus Dominus hoc fecerit, primò colligitur ex verbis, quibus ad hunc statum homines vocauit, *sequere me*, &c, *abnegat semetipsum, & sequatur me.* Nam per hæc vocabat homines, vt sese omnino illi traderent in perpetuum obsequium & seruitutem, seipsis (vt sic dicam) & suo dominio se spoliantes, & in illum transferentes. Quia verò non solùm præsentes vocabat, sed omnes, ideo, cùm ait *sequatur me*, non de se tantùm in propria persona loquitur, sed etiam de illis, qui illam in terris semper repræsentaturi erant, per potestatem ab ipso datam: ergo per hæc & similia verba significauit Christus, & se cupere ab hominibus hoc genus traditionis, & semper fore paratum ad acceptandum illam per se, vel ministros suos. Tertiò denique ob hanc causam, vt statim ostendam, quod in Apostolis incepit, in cæteris imitatoribus perpetua traditione seruatum est: & ob eandem rationem ad Ecclesiæ pastores semper pertinuit, religiosam traditionem acceptare, vel repellere, quod profectò in sola rerum natura fundari non potest. Confirmatur, ac declaratur, nam per religionis professionem fit quædam spiritualis desponsatio inter Deum & hominem, vt sancti loquuntur: ergo ad illam necessarius est vtriusque partis consensus: ergo necesse est vt ex parte Dei illum præbeat aliquis, qui ab eo potestatem habeat.

Professio religiosa est quędam spiritualis desponsatio.

14. *Instantia allata soluitur.*

Dices, etiam voti simplicis obligatio requirit acceptationem Dei, quia nulla promissio obligat, nisi acceptata, & tamen non oportet vt Deus alicui contulerit potestatem acceptandi promissionem sibi factam nomine suo, sed ex eo ipso quòd ex se honesta est, intelligitur illi grata & accepta: ergo idem dici poterit de traditione religionis. Respondeo non esse similem rationem, nam per votum simplex, seu priuatum & purum, fit obligatio Deo ipsi immediatè, & (vt ita dicam) in seipso, quare per se solùm intercedit inter Deum & hominem, ideóque non requiritur alius modus acceptationis, quàm generalis, quo Deus iam declarauit vota sancta sibi esse accepta, & sub obligatione implendi, siue hoc constiterit per Scripturam, seu diuinam reuelationem, quod est centum; siue etiam constare sufficienter potuerit per solam rationem naturalem, quod est probabile. At verò in religiosa professione obligatur, & traditur homo Deo non immediatè in seipso, sed medio aliquo homine per externam traditionem, donationem irreuocabilem, quam oportet exteriùs etiam acceptari per Ecclesiam, vt D. Thom. dixit quæst. 184. articulo quarto. hic status est publicus, & in foro Ecclesiæ. Ob hanc ergo causam necessarium fuit publicè acceptari per specialem potestatem à Christo datam. Quantum ad hoc igitur institutus est hic status à Christo Domino non per solam doctrinam, sed per institutionem specialem, collationem dictæ potestatis: quam Petro dedisse credendum est. Et per illum communicari aliis, quia ad pastoralem potestatem pertinet, & ad eum qui vicarius Christi est, & dispensator bonorum eius: atque adeò ad potestatem ligandi & soluendi optimè reuocari potest.

Votum simplex à Deo immediatè acceptatur, solẽne verò mediante homine vicem, & potestatem à Deo habẽte ad id acceptandum.

CAPVT III.

Vtrùm status religiosus perpetua traditione, & sine interruptione semper in Ecclesia durauerit.

1. *Nõ agimus hic de perpetua traditione status religiosi ab Elia, Eliseo & Ioanne Baptista, quia incertum, an fuerit vera religio.*

OMissis hæreticis, de quibus satis in superioribus dictum est, ex Catholicis aliqui censent, statum religiosum non solùm à tempore Christi, & Apostolorum, sed etiam à tempore Eliæ, & Elisei continua traditione vsque ad Ioannem Baptistam, & deinceps vsque ad nos fuisse deriuatum; de qua sententia dicam nonnulla infrà, originem mendicantium religionum explicando. Nunc eam non imprbo, quia falsam esse demonstrare non possum; sed neque eam approbo, sed tamquam in certam relinquo; non solùm, quia

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quia non satis mihi constat, qualis fuerit ille status religiosus ante Christi aduentum, nec quibus votis fuerit consecratus: sed etiam, quia multo magis incerta mihi est continua traditio, aut duratio illius status; quia nec de hoc fit mentio in Scriptura, nec in Iosepho, aliísve antiquis historiographis Iudæorum quidquam inuenio: nec etiam apparet quomodo temporibus captiuitatum populi Israëlitici ille status durauerit, aut quomodo post illas excitatus fuerit. Multóque minùs verisimile est Ioannem Baptistam illum specialem statum professum esse, nisi solùm imitatione, quatenus in spiritu Eliæ solitariam & asperrimam vitam professus est. Nec etiam ipse Ioannes successorem reliquit in suo vitæ instituto, nisi solùm quatenus exemplo suo alios potuit ad similem viuendi modum excitare. De illa ergo antiquiori continuatione religiosi status nihil in præsenti tractamus, sed de illa quæ fuit ab eo tempore, quo Christus veram religionem instituit, & condidit.

Agitur de duratione status religiosi à tempore Christi Domini.

2. Communis est Patrum sententia, quòd hic status ex tūc perpetuo durauerit. Dionysius. D. Hieron. Euseb. Tertull. Cyprian.

Quòd ergo hic status ex tunc perpetuò in Ecclesia durauerit, communis est Patrum consensus, & traditio, vt constat ex Dionysio de Ecclesiast. hierar. cap. 6. vbi de monacorum institutione epistolam scribit ad Demophilum monachum. Idem sumitur ex Hieronym. de Vir. Illustr. in Philipp. & Marco, vbi tempore Marci Euangelistæ refert iam fuisse monasteria in Ægypto, & Alexandria, quod etiam refert Euseb. lib. 2. Histor cap. 16. Ex Tertulliano etiam antiquissimo intelligimus, etiam illis priscis tēporibus fuisse sacras & religiosas virgines, de his præcipuè agit lib. de Veland. Virgin. quem imitatus est Cyprian. lib. de Habitu Virgin. & in sequentibus plures referemus. Est etiam hæc veritas per se probabilis,

Probatur.

supposito fūdamento priùs posito, quòd ipsi Apostoli institutione & vocatione ipsius Christi fuerint veri religiosi effecti: sicut enim est naturæ appetitus generare sibi simile, ita etiam gratiæ, multóque altiori, ac perfectiori modo: ergo cùm Apostoli erant religiosi, alios etiam religiosos efficere sine dubio desiderabant. Vnde etiam Paulus dicebat 1. Cor. 7. *Volo autem omnes esse sicut meipsum.* Ergo sine dubio multos religiosos effecerunt, quia verbum eorum efficacissimum erat, & non est cridibile solùm in hoc negotio fuisse otiosum, & vacuum rediisse. Confirmatur primò, quia ipsi Apostoli tales erant religiosi, vt ex proprio instituto essent vocati ad iuuandos & perficiendos alios: ergo cùm à Christo intellexissent hunc statum esse perfectissimum, ad illum sine dubio homines vocabant, & efficaciter trahebant. Denique ex Actis Apostolorum hoc facilè intelligitur: nam ibi refertur exemplo Apostolorum fideles habuisse omnia tunc communia, & votum etiam paupertatis emittere solitos fuisse, vt ex cap. 4. & 5. constat, in superioribus etiam ostensum est ab ipsis Apostolis incepisse votum virginitatis: ergo, &c.

3. Variis modis explicatur hæc dimanatio status religiosi ab Apostolis. Prima opinio tenet Apostolorū tēpore totā

Hæc verò dimanatio status religiosi ab Apostolis variis modis potest explicari. Primò enim quidam existimant Apostolum tempore totam Ecclesiam fuisse quasi vnam religionem, in qua omnes fideles statum perfectionis, ac verè religiosum profitebantur; & ita per aliqua tempora durasse. Postea verò refrigescente charitate cœpisse introduci in Ecclesiam, vt singuli sua propria haberent, & ita vitam communem mandatorum introductam esse, semper tamen aliquos monasticos,

A seu religiosos vitam tenuisse. ita sumi potest ex Hieronym. de Scriptor. Eccles. in Philone vbi sic ait: *Ex quo apparet talem Christo credentium fuisse Ecclesiam, quales nunc monachi esse nituntur.* & infrà, *quales & Lucas refert, primùm Hierosolymis fuisse credentes.* & in Marco ait, *Alexandriæ Christum annuntians constituit Ecclesiam tanta doctrina, & vitæ continentia, vt omnes sectatores Christi ad exemplum sui cogeret;* & postea refert Philonē recentem tales fuisse Alexandriæ credentes, quales Lucas Hierosolymis fuisse narrat. Eodem ferè modo loquitur Isidor. libro secundo de Eccles. offic. cap. 15. & Abbas Piammonius apud Cassian. collat. 18. cap. 5. *Cœnobitarum* (inquit) *disciplina à tempore Apostolicæ prædicationis sumpsit exordium: nam talis erat Hierosolymis omnis illa credentium multitudo, quæ in Actibus Apostolorum describitur;* & infrà, *Talis erat tunc omnis Ecclesia, quales nunc per paucos in cœnobiis inuenire difficile est.* Sic etiam Chrysostom. hom. 11. in acta dicit Monachos sic viuere, vt olim initio Ecclesiæ viuebant fideles omnes in Hierusalem. Idem habet Bernard. Apolog ad Gulliel. Abb. & sumi potest ex August. Psalm. 132. vbi exponens illa verba, *Quam bonum, & quàm iocundum habitare fratres in vnum*, ait primò habitasse in vnum illos, qui in primitiua Ecclesia habebant omnia communia, & illos fuisse monachos imitatos. Similia ex Melchia Papa refert Burchar. lib. 3. Decret. cap. 2. & in tom. 1. Conc. lib. de quadruplici Synod. Apostol. in fin. significat in dicto loco Actor. congregatum esse Apostolorum concilium, quo statutum est, vt omnia essent communia, &c. & subditur, ex hoc decreto Apostolorum fundatam esse vitam & conuersationem omnium religiosorum, vitam beatorum in patria, vbi omnia sunt communia, imitantium. D. Thom. etiam 2. 2. q. 188. art. 7. *A discipulis Christi* (ait) *omnis religio sumpsit exordium, qui pretia prædiorum*, &c.

Ecclesiam fuisse quasi vnam religionem, in qua omnes fideles statū veræ religionis: profitebantur. D. Hieron.

B Cassian. Chrysost. Bernard. August.

C D. Thom.

4. Opinio posita expositione indiget.

Veruntamen hæc aliqua expositione indigent. Et vt ab his vltimis verbis incipiam, non est putandum Apostolos fecisse aliquod decretum, quo fideles omnes obligarent ad renuntiandum omnibus rebus, & vt nihil proprium haberent, sed omnia communia. Nunquam enim hoc fuit vniuersæ Ecclesiæ in præcepto, sed tantùm in consilio, vt in superioribus ostensum est. Neque enim Actor. 4. refertur aliqua congregatio ad doctrinam, vel gubernationem ordinata, sed ad orādum. Postea verò non per modum præcepti, aut decreti, sed per modum historiæ refertur. *Multitudinis autem credentium erat cor vnum*, &c. Vnde c. 5. dixit Petrus ad Ananiā, *Nónne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat potestate;* Significans nullo præcepto obligatum illum fuisse ad paupertatem, priusquam illam vouerit vt sancti omnes exponunt. Deinde putandum non est, fideles omnes, etiam Hierosolymis existentes, eo tempore, de quo Lucas loquitur, verè ac propriè fuisse religiosos. Quod prius notauit Dried li. 6. 4. de Dogmat. cap. 5. p. 5. & Bellar. lib. 2. de monach. c. 5. & indicauit etiam Cassian. lib. 2. de Inst. rem. c. 5. vbi de Alexandrina Ecclesia loquens, ait, *In primordiis fidei pauci quidem, sed probatissimi monachorum nomine censebantur, qui ab Euangelista Marco, qui primùm Alexandrinæ Ecclesiæ præfuit, normam suscepere viuendi.* Et subdit: *Non solùm illa magnifica retinebant, quæ primitus Ecclesiam, vel credentium turbas in Actibus Apostolorum legimus celebrasse, verùm etiam his multo sublimiora cumulauerant.*

D E Driedo. Bellarm. Cassian.

Itaque

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Non intelligitur totam Ecclesia esse vitâ religionem quoad omnia essētialia, sed tātùm quoad aliqua, vt patet, quia multi fideles erant coniugati, &c.

Itaque cùm vita religiosa videtur omnibus fidelibus, totíque Ecclesiæ, quæ Apostolorum initio fuit Hierosolymis, tribui: non oportet intelligi de statu religioso, quoad omnia illa quæ de essentia huius status sunt, & quæ nunc à monachis seruantur. Nam clarum est non omnes fideles professos fuisse castitatem; aut matrimonio, vel vxoribus abstinuisse: de voto etiam speciali obedientiæ nulla est mentio, nec verisimilitudo. Solùm ergo quoad ea, quæ in Actibus expresè narrantur, id intelligendum est, quia in eis cor vnum, & anima vna, & habebant omnia communia, quæ diuidebantur prout vnicuique opus erat: quam vitam monachi imitati fuisse dicuntur, non quia illa tantùm amplexi sunt, sed quia omnia illa ad perfectionem pertinentia sunt amplexi, addentes plura alia, quæ ad statum religiosum spectant, vt dixit Cassianus. Addo præterea fortasse non omnes fideles etiam illo tempore modum illum paupertatis amplexos fuisse, quod Bellarm. suprà expresè docet, & insinuatur Actor. 5. in verbis citatis, *Nónne manens tibi manebat*, &c. & verosimiliter sequitur ex illo principio, quòd Apostoli non proponebant illud paupertatis genus, vt necessarium ad salutem, sed exemplo suo illud ostendebant, & tanquam melius consulebant: ergo verosimile est non omnes omnino fideles illam viam amplexos fuisse. Neque obstat quòd Lucas generaliter videtur asserere. *Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna*; & infrà, *Nullus eorum aliquid suum dicebat*, &c. & infrà, *Quotquot habebant agros*, &c. Nam consuetum est in Scriptura cùm de multitudine aliqua, vel congregatione loquitur, omnibus attribuere, quod in pluribus inuenitur; tunc autem propter fidei feruorem plures id faciebant, & ideo generaliter de omnibus dicitur.

Non omnes fideles modum illum paupertatis amplexabantur.

5. Resolutio vera. A principio prædicationis apostolicæ semper fuerunt, qui Apostolos in statu religionis sequuti sunt.

Denique siue ille modus paupertatis fuerit pro aliquo tempore communis omnibus, siue non, dicendum est à principio Apostolicæ prædicationis semper fuisse aliquos, qui Apostolos in statu religionis sequuti, & imitati sunt; quomodo autem id factum fuerit, non est adeò certum: quidam ergo existimant Apostolos primum secum congregasse religiosos clericos, & sacerdotes, qui se totos Euangelicæ prædicationi consecrarent, & in hunc finem mundum omnino reliquerunt per castitatem & paupertatem perfectam, ac voto firmatam, ac perfectam Christi sequelam, offerendo se, vt animas suas ponerent pro ouibus Christi; postea verò crescente paulatim Ecclesia, religiosum statum etiam ad laicos fuisse deriuatum, & ita paulo pòst monachorum ordinem incepisse. Alij è contrario existimant monachorum vitam statim incepisse, vel quia multi Iudæi in verum Deum antea credentes, vitam solitariam ac perfectam profitebantur, qui postea ad finem per Apostolos conuersi in eodem statu permanentes, illum perfectiùs instituebant iuxta Apostolicum ritum: vel quia ex feruore fidei & charitatis multi volebant non solùm mandatorum, sed etiam consiliorum viam amplecti, quos Apostoli libenter ad religiosum viuendi modum admittebant, sine certa regula, aut modo congregationis, sed prout vnicuique Spiritus sanctus inspirabat. Ego verò vtrumque verum censeo, quamquam prior dicendi modus in hoc mihi verus videatur, quòd Apostoli ex prima-

Primus status religiosus fuit clericorum, ac sacerdotum Apostolos imitantium: tū verò monachorum.

A ria cura & intentione Sacerdotum religionem, id est, propriam, in qua ipsi erant, propagare, & augere procurauerint, licèt simul alios fideles ex communi ordine & gradu ad perfectionem, & statum eius excitare, & admittere studuerint.

6. Status religiosus ab Apostolis in clericis, ac sacerdotibus religiosis continuantur.

Primò ergo continuantio status religiosi ab Apostolis in clericis, ac sacerdotibus religiosis, vt à nouissimo, & grauissimo testimonio incipiamus, colligi potest ex quadam Bulla, seu sententia Pij IV. quam refert Nauarr. comment. 4. de Regular. num. 7. & 8. quæ lata est in fauorem clericorum regularium in causa de iure præcedendi, quam cum monachis Benedictinis tractabant, & inter alia dicit Pontifex, B *Comperto satis per eos* (scilicet Cardinales) *ex compluribus literis Apostolicis, diuersisque alys documentis, rationibus, & probationibus, quòd ipsi canonici fuerunt, & sunt de illis clericis à Sancto Augustino, quin imò à Sanctis Apostolis institutis, eosdem canonicos tam suæ antiquæ institutionis huiusmodi, quàm etiam dignitatis clericalis, qua eos statim, quòd professionem regularem emittunt, insignitos esse oportet.* Et infrà, *Unde nos illorum relatione intellecta, eáque per nos diligenter examinata, quoniam eam in omnibus suis partibus veritati & iuri consonam*, &c. Ecce ex Pontificis & Cardinalium testimonio Apostolos religionem clericoC rum instituisse, vel potiùs congregasse, quod testimonium non sola relatione dicentium, sed magnis rationibus, & probationibus, ac antiquioribus literis Apostolicis dicitur fuisse fundatum. Et in eodem insinuasse clericos illos ab Apostolis institutos continua successione, vsque ad Augustinum, & ab Augustino vsque ad Pium IV. durasse, sicut à Pio IV. vsque ad nostram ætatem conseruati sunt. Et huic etiam consonat quod Posid. in vit. Aug. cap. 5. ait, Augustinum presbyterum factum seruos Dei iuxta Apostolorum regulam secum congregasse. quos ipsemet Augustinus nunc sacerdotes, nunc presbyteros, nunc verò clericos appellat, vt videri potest serm. 5. D ad Fratres in Erem. & serm. 1 & 2. de Communi inst. cler. qui antea erant 52. & 53. ad Fratr. in Erem. & nunc post illos habentur; referuntur etiam in Concil. Aquisgran. sub Ludouic. cap. 112. & 113. Præterea Alexander in cap. *præter* d. 32. monet clericos, vt in religione & in communi viuant, *Rogantes* (inquit) *monemus, vt ad Apostolicam, communem scilicet vitam, summopere peruenire studeant, quatenus perfectionem cum his consequuti, qui certissimo fructu dicantur, in cœlesti patria mereantur ascribi.* In quibus verbis significat Apostolicum morem fuisse, vt clerici cum illis huiusmodi vitam agerent, non verò omnes clericos ad eam obligatos fuisse, sed eos E tantùm, qui voluntariè profiterentur. Consonat responsio Gregorij ad Augustinum Anglorum Episcopum, *Quia tua fraternitas monasticis regulis erudita seorsum viuere non debet à clericis suis in Ecclesia Anglorum, quæ nuper ad fidem perducta est, hanc debet instituere conuersationem, quæ in initio nascentis Ecclesiæ fuit fratribus nostris*, &c. hæc in prima responsione; in secunda verò mentionem facit clericorum communiter in paupertate viuentium, habetur in cap. *Si quis verò*, d. 52. cap. *quia tua*, 12. quæst. 1. Idem colligitur ex Clemente I. Eugen. II. Leone IV. & Nicol. I. quos refert Gratianus 12. quæstione 1. cap. *dilectissimis*. cap. *necessaria*. cap. *nulla*, & apertiùs cap. *scimus*, ex Vrbano Papa in epist. decret. c. 1. vbi

D. August.

D. Gregor.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vbi ait Apostolorum morem maximè in clericis permansisse. Hæc autem non ita intelligenda sunt, vt credatur omnes clericos hunc modum vitæ fuisse sequutos, sed eos, qui perfectionem sequi volebant: nam Vrbanus suprà clarè exhortatur ad obseruandum votum paupertatis, quod faciebant voluntariè, nam si illud non fecissent, ad paupertatem seruandam non tenerentur, vt ibidem ait; & ita etiam sensit Præpositus in c.1. d.43. Guillelm. Dur. in Ration. diuin. offic. lib. c. de septem diebus Paschæ, vbi tamen ait maiori ex parte clericos olim hoc institutum seruasse. Illum verò fuisse verum religiosum ostendit Medin. lib. 2. de contin. sacerd. c. 8. potéstque facilè ex dictis colligi, quia ex dictis habetur paupertatis votum, castitatis verò in ipsa ordinatione profitebantur, sine obedientia autem in congregatione esse non poterat, & verosimile est eam Episcopo specialiter promisisse.

Præposit. Guillel. Dur.

Medin.

7\. Sic ergo valde verosimile fit, nunquam à temporibus Apostolorum defuisse clericorum religionem; quamuis fortasse non semper fuerit eiusdem instituti, aut modi particularis, quantum ad peculiarem finem intentum, & proprium viuendi modum. Nam de Apostolis sine dubio credendum est congregasse secum religiosos viros, qui eundem proprium finem intenderent, quem ipsi Christum sequentes amplexi fuerunt, scilicet prædicationem Euangelij, & animarum conuersionem, & ad hoc consecrarent animas suas, & propter hunc finem omnia relinquerent; tales fuerunt Paulus & Barnab. de quibus Actor. 15. alij Apostoli dixerunt, *Cum charissimis meis Paulo & Barnaba hominibus, qui tradiderunt animas suas pro nomine Domini nostri Iesu Christi.* Et eiusdem ordinis existimo fuisse alios peculiares Apostolorum socios, vt Titum appellat Paul. 2. Cor. 8. & primarios viros in fratribus, vt appellantur Actor. 15. quales verosimile est fuisse diuinum illum Ierotheum, Dionysium Areopagitam, & de Luca & Marco id certius est. Postea verò cùm cœpisset fides propagari, & Episcopi suas sedes firmas & proprias habere, cessasétque iam, vel in multis locis nunquam fuerit introducta vita illa communis, in qua omnes fideles nihil proprium habentes viuebant, Episcopi ab Apostolis in vita religiosa instructi, & educati, cœperunt presbyteros & clericos secum congregare, qui in diuinis ministeriis & laudibus præcipuè occuparentur, & cum eis vitam religiosam agerent. Ad quam videtur alludere Ignatius epist. ad Smirnenses, vbi ait, *Omnes Episcopum sequimini vt Christum, Patrem, & Presbuterorum collegium vt Apostolos.* Consonat sententia Gregor. suprà citata.

D. Ignat. Vide Concil. Aurel. c. 9. Mogunt. c. 9. Turon. II. c. 23. Aquisgr. c. 35. & 115. Carthag. IV. c. 112. & 113.

8\. Prædictus ordo clericorum renouatus est ab Augustino, non inceptus. De prioritate, & antiquitate ac duratione religionis clericorum regularium.

Ex qua intelligere licet prædictum morem non ab Augustino incepisse, sed ab ipso cùm iam remitti inciperet, instauratum & renouatum fuisse, & ita vsque ad Gregorij tempora durasse. Imò Gelas. Papam qui paulo post Augustini tempora floruit, & Africanus fuit, & discipulus eius fuisse creditur, in Ecclesia Lateranensi similem Canonicorum religionem congregasse, quæ vsque ad Bonifacij VIII. tempora durauit, teste Onuphrio, & refert etiam Paulus Morisia de origine religionum c. 37. imò ex sententia Pij IV. suprà relata constat vsque ad nostra tẽpora durasse. In cæteris etiam prouinciis hæc consuetudo durauit, & in Hispania per Isidorum reformata creditur, cuius reformationis magna vestigia vsque hodie extant in Ecclesia Cæsaraugustana, Pampilonensi, & Turraconensi. Postea verò hic modus viuendi Episcoporum & canonicorum cathedralium Ecclesiarum mutatus est, & similia monasteria religiosorum clericorum sunt instituta, qui nomen Canonicorum retinuerunt, quia vel canonicis successerunt, vel quia regularem vitam seruabant; *canon* enim regulam significat. Atque horum vestigia habemus in Hispania, Legioni, & ante paucos annos in Parrhases, & aliis locis, & Conimbricæ extat illustre, & celebre, & antiquissimum monasterium, quod Sanctæ Crucis appellatur, in quo hoc institutum summa cum laude & religione seruatur. Quanquam de horum canonicorum regularium, qui nunc sunt, origine variæ sint opiniones, quas examinare non est nostri instituti.

9\. Monachi ex sua institutione non sunt clerici, sed laici.

Venio ad alium ordinem religiosorum, qui monachi dicti sunt, hos enim ex institutione sua non fuisse clericos, sed laicos, constat ex Dionis. c. 6. de Ecclel. hierarch. & in sequentibus latiùs ostendetur. Imò hinc sumi potest ratio huius institutionis. Cùm enim à principio nascentis Ecclesiæ vel omnes, vel plures fideles viam perfectionis sequi incepissent, postea verò crescente multitudine fidelium, non posset moraliter illa vitæ communitas & paupertas in tota Ecclesia generaliter obseruari, cœperunt aliqui à communi fidelium vita segregari, & religiosam profiteri. Vnde etiam intelligimus hunc vitæ modum & statum à tempore Apostolorum etiam incepisse, nunquámque in Ecclesia intermissum fuisse. Nam huiusmodi fuisse Alexandriæ monasteria illa sub Marco instituta, quorum Philo meminit, ex Hieronim. Euseb. & Cassian. locis suprà citatis, satis constat. Dionysium etiam Apostolorum discipulum de his facere sermonem in dict. c. 6. Eccles. hierarh. manifestum est, cùm hos monachos ponat in ordine initiandorum. Chrysost. etiam lib. 3. contra vitup. vir. monast. *Apostoli* (inquit) *huius vita documenta dederunt.* Latiùs id habet Basil. in Constit. monast. c. 19. & 23. Hanc etiam traditionem egregiè deducit Abbas Piamon. apud Cassian. collat. 18. c. 5. *Cœnobitarum* (inquit) *disciplina à tempore prædicationis Apostolicæ sumpsit exordium,* &c. & infrà, *Hi autem, quibus adhuc Apostolicus inerat feruor, ea quæ ab Apostolis vniuersum corpus Ecclesiæ generaliter meminerant instituta, peculiariter ac separatim exercere cœperunt.* Bernard. in Apolog. ad Guilliel. Abbat. de monastico ordine loquitur, cùm ait Apostolos sui ordinis institutores, & inchoatores fuisse, & Concilium Meldense c. 9. *sacrum* (inquit) *monasticũ ordinem à Deo inspiratum, & ab Apostolis fundatum, à sanctissimis & nominatissimis Patribus excultum* &c.

Dionys. — Status Monachorũ ab Apostolorũ tempore incepit, & nũquam intermissus fuit. — *Dionysius.* — *Chrysost.* — *Basilius.* — *Cassian.* — *Bernard.* — *Conc. Meldense.*

Verum est hos Patres non accuratè distinguere monasticum ordinem & clericalem, sed religiosum statum in genere ea voce appellare: nihilominus verò satis docent monasticum institutum, quod laicis etiam commune est, ab Apostolis ipsis duxisse originem. Denique Hieronymus & alij Patres suprà citati idem sentiunt, præsertim Augustinus in illo Psalm. 132. tractans illa verba, *Quàm bonum, & quam iocundum habitare fratres in vnum,* ait hanc vocem primum audiisse primos fideles, qui congregati in vnum Spiritus sancti aduentum expectarunt, & alij fideles, quorum erat cor vnum, & anima vna, non tantùm illi soli, *Non enim, ait, vsque ad illos tantùm ipsa dilectio & vnitas fratrum, venit enim & ad posteros ipsa charitatis exultatio, & votum Deo*; & infrà. 10.

August.

Ex

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Ex voce huius Psalmi appellati sunt & monachi, neque vobis de ista voce insultet Catholicis. A

11. Nunquam defuerunt in Ecclesia Monachi.

Præterea si illorum temporum historiæ consulantur, facilè intelligetur, hanc constitutionem nunquam omnino in Ecclesia cecidisse, aut defuisse, sed continuata traditione ad nos manasse, nam per omnes ferè ætates leguntur sancti monachi, & patres monachorum. Nam de primo seculo habemus iam institutionem Apostolorum, Marci institutionem & amplificationem, quam verosimile non est, pro illo eodem seculo statim excidisse. In secundo seculo, anno scilicet centesimo sexagesimo tertio Helenus Alexandriæ insigne ac copiosum monasterium erexit, cui successit Nicodorus, & huic Eugenius, qui in persecutione Gallieni sub Cornelio Pontifice passus est circa annum Domini 255. Et ita habemus etiam in tertio seculo successionem monachorum: In quo etiam tertio seculo scripsit Hippolytus orationem de mundi consummatione, in qua inter alia ait, *Pastores fient quasi lupi, monachi expetent quæ sunt mundi.* Atque in eodem seculo cœpit florere Antonius, qui non instituit, sed inuenit iam multa monasteria, quæ postea perfecit. De illo etiam refert Athanas. cùm obiret apud senem quendam moratum, ab eoque susceptum, dum singulorum fratrum apis instar gratias hauriebat, & ab eis vniuersis puro diligebatur affectu, &c. Iam verò de quarto seculo & deinceps res adeò nota est, vt neque hæretici illam negare audeant, quamuis obscurare cupiant, vt sequenti cap. videbimus. Itaque propè illa tempora innumeri fuerunt in Oriente monachorum Patres, Amon enim in Nitria magnam copiam monachorum congregauit, quem postea Athanasius vidit euntem in cœlum, vt Athanasius refert in vita Antonij: ipse verò Antonius in Alexandria plures etiam sub se monachos instituit. Eutychianus in Pi. . . . Palæmon in Thebaide, Hilarion, Athenagoras, Chariton, & alij innumeri. Quibus postea successit Basilius, qui monasticum institutum ad meliorem formam reduxit. In Occidente verò Martinus monasterium octoginta monachorum ædificauit, cum quibus sanctissimè vixit. Augustinus regulam monachorum instituit & scripsit, postea Benedictus aliam instituit regulam & religionem monasticam, quæ vsque ad nostra tempora illustrissima in Ecclesia fuit, posteáque aliæ successerunt. Constat ergo statum hunc cum Ecclesia cœpisse, perpetuóque perseuerasse.

Vide Surium. B C D

12. Moniales sub Monachis comprehenduntur. Illarũ status ab Apostolorũ tempore incepit.

Denique sub monachis comprehendere possumus moniales quæ idem genus contemplatiuæ ac cœnobiticæ vitæ profitentur, quarum institutum antiquissimum etiam, ac perpetuum in Ecclesia fuisse facilè ex his intelligi potest, quibus suprà ostendimus virgines sacras ac relatas à temporibus Apostolorum in Ecclesia fuisse, nam Matthæus Iphigeniam, Paulus Teclam, & Petrus Petronillam virgines consecrarunt. De Marta etiam legimus Massilissæ collegium virginum congregasse, cum quibus vsque ad mortem sanctissimè vixit. Theophila propè annum trecentesimum Nicomediæ multa virginum regebat monasteria, eodémque ferè tempore in Hispania floruisse sanctimonialium virginum statum ex Elibertino Concil. cap. 13. & 27. colligimus. Testimonia denique antiquorum Patrum, tam de sacris virginibus, quàm de monachis frequentissima sunt, ex quibus multa in superioribus adduximus, & afferemus in sequenti cap. Omnes tamen de hoc E

Vide Surium.

statu loquuntur vt de re antiqua, etiamsi ipsi antiquissimi sint, & prope Apostolorum tempora. Ita ergo satis constat religiosum statum à Christo Domino institutum & creatum fuisse, & per Apostolos propagatum, atque ita per Patrum traditionem, nunquámque intermissam successionem ad nos vsque peruenisse.

Capvt IV.

Vtrùm religiosus status in Ecclesiæ exordio eiusdem rationis fuerit cum illo, qui nunc est.

Religiosus status considerari potest, vel secundùm se, vel prout applicatus ad talem regulam, vel institutum, cum his vel illis circumstantiis: illud priùs vocare possumus substantiam huius status; totum hoc posterius etiamsi videatur comprehendere varias differentias religionum, quæ veluti specie diuersæ reputantur, accidentale est respectu status religiosi. De his ergo quæ accidentaria sunt, si in particulari sumantur, nulla est quæstio, quia manifestum est pro temporum varietate esse mutata, & non omnes religionis modos esse æquè antiquos, cùm enim illi ab hominibus inuenti sint, mutationem accipiunt, & ob hanc præcipuè causam, vt suprà dicebamus, Ecclesiæ approbatio in religionibus constituendis necessaria est, quia in eis non nuda substantia religiosi status sumitur, sed cum variis circumstantiis, & accidentibus, de quorum conuenientia, vel probitate oportet per publicam approbationem constare. Igitur de duobus potest moueri quæstio, vnum est circa substantiam religiosi status, aliud est circa cæremonias, vel circumstantias generatim sumptas, vt sunt singularis habitus, distinctus ab habitu aliorum fidelium, diuersitas in victu, separatio in habitatione, modus proprius conuersationis, hæc, vel illa exercitia, & similia. In vtroque autem est controuersia cum hæreticis huius temporis, qui non solùm negant monachos, aut religiosos fuisse in Ecclesia primitiua; verùm etiam aiunt eos, qui olim fuerunt, saltem à temporibus Antonij, Basilij, &c. nihil habuisse commune cum his religiosis, & monachis, qui nunc sunt; ita refert Bellarm. lib. 2. de Monach. c. 5. ex Philippo Melanct. in Apolog. pro cõfess. August. art. 7. & Calui. lib. 4. Instit. cap. 13. §. 10. Contra hos ergo duo à nobis ostendenda sunt, scilicet, substantiam, & generales monachorum ritus in antiquissimis monachis fuisse.

1. Status religiosus dupliciter considerari potest, vel secũdùm substantiam, vel quoad accidẽtia, qualia sunt regulæ, instituta, & aliæ circunstantiæ particulares.

In vtroque sensu potest excitari quæstio.

Hæretici huius tẽporis negãt absolutè religiosos fuisse in primitiua Ecclesia: & eos, qui olim fuerũt, affirmant nihil habere cõmune cum nostris. *Bellarm.*

Dico ergo primò statum religiosum quoad substantiam & essentiam eiusdem rationis fuisse semper in Ecclesia. Hæc assertio certa est apud omnes Catholicos. Et probatur primò ratione generali, quæ ex dictis concluditur. Nam religiosus status quoad suam substantiam & essentiam ex iure diuino ducit originem, nam ab ipsomet Christo institutus est; sed illa quæ sunt iuris diuini, immutabilia sunt, & eadem apud omnes: ergo. Secundò confirmatur ac declaratur, nam si status religiosus, qui nunc est, quíque antea fuit, est substantialiter diuersus, vel vterque est à Christo institutus, vel alter tantùm: primum dici non potest, quia ex diuina Scriptura non habemus à Christo Domino, nisi vnum modum quærendi perfectionis viam, scilicet per sui abnegationem, seculi, & temporalium bonorum abre

2. Prima conclusio. Status religiosus quoad substãtiã, & essentiam eiusdem rationis fuit semper in Ecclesia. Probatur primò. Secundò.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

abrenuntiationem, & castitatis obseruationem; A neque etiam ex traditione Patrum aliam Christi doctrinam, vel institutionem elicere possumus: ergo dici non potest Christum ipsum instituisse varios religionis modos, quoad substantiam. Præterquam quòd neque explicari potest, quales illi sint, vel in quo differant ex vi institutionis Christi, nec cur vnus illorum magis inceperit, ac fuerit in antiquis fidelibus, quàm alius. Si autem dicatur alterum tantùm statum religionis fuisse à Christo institutum, & illum excidisse, posteáque alium inuentum esse ab hominibus in substantia diuersum, duo planè absurda in tali assertione continentur, vnum est aliquam Christi institutionem ad Ecclesiæ perfectionem maximè pertinentem, & prorsus excidisse, & periisse, quod est contra Ecclesiæ institutionem, & integritatem, ac puritatem doctrinæ eius. Aliud est religiosum institutum, quod nunc est in Ecclesia, esse purè humanum inuentum, & non à Christo Domino; B oppositum enim huius demonstratum est in superioribus. Nam considerando Christi doctrinam de hoc statu, & conferendo illam cum hoc statu religioso, qui nunc est in Ecclesia, inuenimus quòd Christus Dominus docuit, hîc obseruari: ergo.

3\. Probatur tertio à priori.

Atque hinc sumitur tertia ratio à priori, quia status religiosus substnatialiter, est in hoc quòd sit quædam viuendi ratio, in qua homo se totum C diuino seruitio consecrat, profitendo illa tria magna consilia paupertatis, castitatis, & obedientiæ; sed talis fuit status religiosus primitiuæ Ecclesiæ, & qui nunc est; ergo sunt eiusdem rationis quoad substantiam & essentiam. Maior demonstrata est in superioribus. Minor quoad posteriorem partem vsu ipso & experientia constabit, & latè illam tractabimus in sequentibus, explicando religiosam professionem, & singula vota quæ in illa fiunt. Quoad alteram verò partem magna ex parte probata est à nobis in his quę de votis, paupertatis, castitatis & obedientiæ in genere diximus, multa etiam afferemus infrà lib. 6. cap. 1. vbi D ostendemus professionem religiosam antiquissimam esse in Ecclesia. Vt autem hîc breuiter confirmetur, aduerto tria posse in hoc statu distingui, scilicet obseruantia illorum trium consiliorum cum omnibus quæ illis annexa sunt, obligatio & dedicatio ad illa, modus obligationis, quòd scilicet sit per vota solemnia, vel simplicia.

Tria obseruanda & distinguēda in hoc statu. Primum obseruātia triū votorum. Secundum obligatio ad illa. Tertiū modus obligationis, per vota solemnia, vel simplicia.

4\. Primum & secūdum inuenitur in antiquis Patribus commendatum: tertium non item.

Ex his ergo tribus primum & secundum facilè in Patribus antiquis inueniuntur, tertium verò non item; vbicunque enim apud antiquos Patres sermo est de monachatu, vel monachis, illa tria maximè commendantur, tanquam necessaria, vt conuenienter in suo statu viuant. Hoc videre licet in Basilio in Regul. fus. disput. in 5. de E Constit. in 8. & 9. de Paupertate, in 41. de Obedientia, & in Præfatione ad Constit. monast. rectè de omnibus tribus, & passim in suis Apothecis. August. in sua Regula eadem seruanda docet, & seruari solitam à cœnobitis, [illegible] lib. 1. de Morib. Ecclesiæ cap. 31. Benedictus etiam in suis Regulis eadem commendat. Cassian. lib. 4. de Instit. renun. latè de Obedientia, & paupertate & lib. 6. de castitate. Ac denique omnes qui de monachali vita scripserunt, in obseruantia horum trium consiliorum illam maximè constituunt. Obligatio ad hæc tria seruanda in antiquis etiam monachis non defuit, quod latiùs ostendemus infrà disputantes de religiosa professione, quam semper fuisse in vsu ibi probabimus: de ratione autem veræ professionis est, vt obligationem inducat. Et ideo hîc vnum tantùm vel alium locum commemorabo. Optima sunt verba Augustini in id Psal. 75. *Vota mea Domino reddam. Nemo* (inquit) *positus in monasterio frater dicat: Recedo de monasterio, neque enim soli qui sunt ad monasterium, peruenturi sunt ad regnum cœlorum, & illi qui ibi non sunt, ad Deum non pertinent: Respondetur enim ei, sed illi non vouerunt, tu vouisti, tu retro respexisti.* Basil. in Constit. Monast. cap. 22. ait Religionem facere pactum cum Spiritu sancto, quod non potest rescindi sine magno crimine, dolore, & scandalo; & cap. 34. significat, qui hoc pactum violat, & in ea transgressione perseuerat obstinatè, vitandum esse vt excommunicatum, & pertinacem in malo. Benedictus in Regula cap. 58. damnandum fore ait religiosum apostatam ab eo quem contemptui habuit. Hieronym. epist. 1. ad Heliodor. *Non tibi licet de tuis quidquam habere*, &c. & eodem modo loquuntur reliqui omnes.

Basilius. D. August. D. Bened. Cassian. D. August. D. Basilius. D. Hieron.

5\. Atque hæc duo nobis sufficiunt ad confirmationem assertionis positæ, nam in superioribus ostendimus, in his consistere substantiam religionis. Quia verò etiam diximus de ratione religiosi status esse traditionem, quam de seipso religiosus facit Deo in manibus prælati, hanc etiam olim non defuisse in antiquis religiosis ex verbis Basilij intelligi potest in Regula 14. ex fus. disput. vbi sic ait, *Etenim qui seipsum Deo semel donauit, hic si ad aliud vitæ genus transierit, sacrilegij scelere obstringitur*; multáque alia referemus infrà disputando de professione religiosa. Et ex modo, quo olim consecrabantur virgines Deo, constat eandem traditionem interuenisse, quæ nunc fit; & ideo consecrari dicebantur, & Christo desponsari, vt in superioribus tractando de voto virginitatis latè diximus. Vnde est illud Hieronymi ad Demetriad. epist. *Ex eo tempore, quo virginitati perpetuæ consecrata es, tua, non tua sunt*, &c. religiosus ergo status quoad substantiam idem semper fuit in Ecclesia ab exordio eius vsque nunc. Neque contra veritatem hanc afferunt hæretici obiectionem alicuius momenti, cui satisfacere necessarium sit.

Traditio in manibus prælati etiam fuit in antiquis religiosis. Basilius. D. Hieron.

6\. Secundò dicendum est, etiam in cæremoniis, seu ritibus religiosis saltem in genere, seu in communi sumptis, magna inuenitur conuenientia inter religiosos primitiuæ, & præsentis Ecclesiæ, quæ sunt habitus, communis habitatio, exercitia, & actiones, modúsque sanctæ conuersationis eorum. De habitu quod spectat ad fœminas, constat sacratas virgines olim speciali habitu ab aliis distincto vsas fuisse; ex Concil. Carthag. IV. cap. vltim. & ex his quæ de velatis virginibus in superioribus diximus: quantum ad viros spectat, cùm dixerimus à temporibus Apostolorum fuisse, & clericos religiosos, & monachos. De clericis non constat nobis habuisse habitum specialem, sed verosimile est vsos fuisse honesto habitu clericorum, quod ferè etiam nunc obseruare conspicimus. De monachis verò constat ex Dionys. dict. cap. 6. de Eccles. hierarch. mutationem habitus fieri solitam in professione religionis. *Vbi verò* (inquit) *ille ita omnia promiserit, consignans eum crucis signo sacerdos, tondet, exutúmque veste omni, aliam induit*, &c. Idem constat ex Regula 22. ex fus. disput. vbi inter alia ait, *Eiusmodi à nobis vestimenti excogitandum est genus, quo ad omnia,* vti

Secunda cōclusio. In cæremoniis, seu ritibus religiosis saltem in genere sumptis magna est conueniētia inter religiosos primitiuæ, & præsentis Ecclesiæ. Probatur de habitu monialium. Conc. Carthag. De habitu clericorum non constat, sed est verisimile fuisse specialem. Habitus monachorū fuit specialis. Dionysius.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

A *vti commodè possimus, vt scilicet eo amicti, & diurnæ pariter honestati, & nocturnæ etiam necessitati faciamus satis. Ex quo quidem illud continget, vt communem omnium nostrûm inter nos in vestimento ornatum esse, & veluti insignem quandam, ac peculiarem ex ipso amictu homini Christiano impressam notam.* Et rationem illam affert, ob quam deceat monachos speciali habitu vti, vt in fine eandem dicit esse rationem in calceamentis. Benedictus etiam in Regul. 56. nominat cucullas, scapularium, &c. & cap. 58. statuit vt post professionem factam exuatur conuersus propriis vestibus, & habitu monasterij induatur. Hunc verò habitum & cucullam, ac cæteras partes eius, latè describit Cassianus toto lib. 1. de Instit. renunt. Nilus in Ascetico, & attingit Epiphan. in Compendiaria doctrina. Chrysost. homil. 69. in 21. Matth. Nicephor. lib. 9. Histor. c. 19. Hieronym. epist. 8. ad Demetriad. de custodia Virgin. vbi etiam plura de vestibus sacrarum virginum, & epist. 4. c. 22. & sæpe aliàs. Et ex Concil. Carthag. VI. c. vlt. constat sacras virgines diuerso habitu ab aliis vti fuisse solitas: de quo plura suprà adduximus in lib. de voto castitatis.

D. Bened.

Cassianus. Nilus. Epiphan. Chrysost. Nicephor. Hieron.

Conc. Carthag.

7\. Possunt autem, quod notandum est, in hoc monachorum habitu considerari quædam conditiones, veluti substantiales, seu morales, aliæ mysticæ, seu significatiuæ: in prioribus, quæ maximè ad rem pertinent, semper fuit inter religiosos quædam conuenientia, licèt in posterioribus fuerit diuersitas. Morales conditiones appello quæ ad decentiam & honestatem spectant, & religionem redoleant. Huiusmodi sunt vestis simplicitas, & honestas, quæ totum hominem modestissimè tegat, quod etiam Christiani omnes in principio Ecclesiæ seruabant, pallio, seu togata veste simplices vtentes, vt sumitur ex Tertulliano lib. de Pallio, vbi Pamel. aliqua notat. Deinde vestis vtilitas, quæ paupertatē redoleat, quam omnes monachi semper obseruarunt, vnde est illud Hieronymi epist. 23. ad Marcellam, *Nos quia serica veste non vtimur, monachi iudicamur.* Et quamuis non defuerint, qui hoc in monachis reprehenderint, vt videre licet in D. Thom. 2. 2. qu. 187. art. vlt. & Opusc. 19. cap. 8. tamen sine fundamento loquuti sunt, vt ipse ibi conuincit, & antiquissima decreta declararunt. *A primis enim temporibus* (dicitur in VII. Synodo cap. 16. & refertur cap. 1. 2. qu. 4.) *Omnis sacratus vir cum mediocri & vili vestitu versabatur*: vnde ibidem statuitur, *Si inuenti fuerint deridentes eos qui vilibus & religiosis vestibus amicti sunt, per epitimium corrigantur*, id est, per suspensionem quandam. Vnde in Concil. Gangren. cap. vltim. dicitur, *vestium vilitatem propter corporis tantùm curam laudamus.* In hac tamen vilitate moderatio quædam adhibita semper fuit, vt ex citatis verbis VII. Synodi intelligere licèt, quia pertinet ad decentiam Ecclesiasticarum personarum, præsertim earum, quæ aut ministeria sacra tractare, aut cum aliis proximis propter eorum salutem conuersari debent. Et hac ratione in Concil. Aquisgran. cap. 124. Canonicis regularibus præcipitur, vt in vestitu mediocritatem teneant. Et ob eandem causam statuunt Concilia, vt clerici non sint pannosi, nec laceri, ne apud laicos contemptibiles fiant. Vnde Concil. Gangren. cap. vlt. *Parsimoniam cum veste humili non reprobamus: dissolutos autem & fractos in vestibus incessus non recipimus, & domum Dei honoramus.* cap. *parsimoniam.* d. 41. vt patet in Concil. Senon. 2. p. cap. 24. & Colon. p. 5. c. 26. Et hinc etiam ortum est, vt Mart. V. in Constit. Minorum c. 2. eos admonuerint, vt vestes non sint adeò viles, & grossæ, vt videntes eas ad terrorem, horrorem, & derisum inducant. Denique ad has conditiones habitus spectat eius munditia; nam, vt Bernardus dicere solitus erat, tunica sordibus obsoleta, testis est desidiæ, atque socordiæ: vnde Hieronymus epist. 2. *Ornatus, & sortes pari modo fugienda sunt*, quia, vt Plutarch. dixit, Vestis sordida odiosum hominem reddit.

In habitu Monachorū cōsiderandę conditiones morales, & mysticæ, seu significatiuæ.

Morales pertinēt ad honestatem, vt sunt vestis simplicitas, honestas, paupertas, &c.

Christiani olim veste honesta, & simplici vtebantur.

Tertull. D. Hieron. D. Thom.

Conc. Gangren.

In habitu moderatio adhibenda ne sit nimis vilis, & horridus.

Conc. Aquisgran.

Conc. Gangren.

Conc. Senon. & Colon.

Martin. V.

Ad habitum pertinet vestis munditia.

D. Bernard. D. Hieron. Plutarch.

8\. Hęc ergo in omnibus religionibus semper commendata sunt, vt videre licet in Basilio regul. 22. ex fus. disput. August. Benedict. in suis Regulis. B Mysticas verò cōditiones appello quæ ad aliquid significandum vsurpatæ sunt, ad quod maximè spectat color, aut figura habitus monastici, de qua re aliquid Dionys. dict. c. 6. Cassian. lib. 1. de Instit. renunt. De habitu verò Monialium attinguntur à Hieron. epist. 23. & in his fuit aliqua diuersitas, & nunc etiam est, sed hæc cùm sit valde accidentaria, non multum refert. Per eam tamen inter alia, vt Basil. suprà dicit, præcipuè inuentum est, vt vnius congregationis & instituti homines ex ipso habitu statim cognoscantur, eámque ob rem seculares, qui habitu monachali induuntur, grauiter reprehenduntur in Authent. de Sanctissimis Episcop. §. vlt. collat. 9. & è contra monachi C qui sine suo, in alieno habitu incedunt, vt patet d. 41. per totam, & in vniuersum de clericis, cap. *Clerici*, de Vita & honest. cler. Clem. 2. eod. tit. Trident. sess. 14. cap. 6. de Reform. Ex his etiam constat consuetum esse antiquissimum monachis vti capitis tonsura, vt patet ex Dionys. suprà. Epiphan. hæres. 80. & August. de opere Monach. cap. vlt. de qua re tota eruditè disputat Bellarm. dict. lib. 2. de Monach. c. 40. vbi refellit hæreticos contra monasticum habitum, & tonsuram disputantes, sed eos omitto, quòd nihil difficultatis afferunt.

Vide Anton. Monachum lib. 1. Melissa c. 36.

Mysticæ cōditiones sūt, quæ ad aliquid significandū vsurpātur; vt sūt color, aut figura habitus.

Dionys. Cassian. Hieron.

Seculares vtentes habitu monachali grauiter reprehēduntur; similiter Monachi vtentes habitu alieno.

Conc. Trid.

9\. Alia tria quæ proposuimus notissima etiam sunt in Sanctis Patribus: nam de communi eorum D habitatione, & monasteriis frequens est mentio. Nam licèt fuerint varia monachorum genera, vt infrà proprio libro videbimus, & attingit Hieronymus epist. 22. ad fin. Basil. Reg. 7. ex fus. disp. Benedict. in sua Regula c. 4. Semper tamen fuerunt monachorum monasteria à cæteris separata, ex quibus sub obedientia vnius prælati degebant. Horum à tempore Marci in Alexandria meminit Philo lib. de Vita Contempl. vt suprà ostensum est. Maximè verò ad formam redacti sunt à tempore Basilij, qui eorum vsum viuendi maximè commendat serm. 1. de Instit. mon. & Reg. 6. ex fus. disput. de hac habitatione, & cur separata esse debeat, latè differens. De eisdem latè etiam Cassian. lib. 4. de Instit. renunt. à E princip. Hieronymus, Epiphan. & alij Patres. Est autem notanda differentia inter clericorum & monachorum monasteria, nam monachi extra vrbem, & separatim habitare solebant; clerici in vrbibus & in domibus Episcoporum, vt constat ex August. duobus sermonibus de Communi vit. cler. & aliis suprà citatis. Quæ diuersitas erat accommodata finibus talium institutionum, nam monachi ad vitam solitariam & contemplatiuam congregabantur; clerici verò ad ministeria sacra publicè peragenda, & ad iuuandos Episcopos in talibus ministeriis. Illa autem monachorum ex parte nunc durat, in his præcipuè, qui propriè monachalium ordinum dicuntur.

De cōmuni Monachorū habitatione, & Monasteriis frequens est sermo apud Patres.

D. Hieron. D. Bened. D. Epiph. Cassian. August.

Differentia inter clericorū, & Monachorum monasteria; Monachi extra vrbem, & separati habitabāt, clerici in vrbibus, & in domibus Episcoporum.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Alij verò, quia plus iam de vita actiua participant quamuis in suis etiam monasteriis communiter viuant, non tamen extra vrbes, sed in oppidis & vrbibus commorantur, vt proximis meliùs inseruire possint. Eadem ferè conuenientia, & diuersitas in exercitiis, & actionibus perspici potest. Olim enim monachis duplex præcipua erat occupatio, vna in diuino officio canendo, vt constat ex Basilio, August. Benedicto, & omnibus; alia in operibus manuum, ex quibus magna ex parte viuebant, vt videre licet in Basilio Regul. 37. ex fus. disput. cum sequentibus. Cassian. lib. 10. præsertim à cap. 8. Benedict. in Reg. c. 48. Vnde constat plurimum errasse hæreticos dicentes non licere monachis ex operibus manuum suarum viuere, & ad hoc laborare. Hoc enim nec per se malum est, nec prohibitum; nam potiùs id aliquando consulit Paul. ad Ephes. c. 1. ad Thess. 4. & Actor. 20. se ita fecisse affirmat: de qua re plura apud Augustinum toto lib. de opere monach. & lib. 2. Retr. c. 22. Epiphan. hæres. 80. Bellarm. lib. 2. de Monach. c. 41.

Monachi olim dupliciter occupabātur, vel in diuino officio canendo, vel in labore, & operibus manuū, ex quibus magna ex parte viuebant. *D. Basilius. D. Bened. Cassian.*

Prius ergo exercitium psalmodiæ generatim loquendo, ab omnibus monachis retentum est: cur autem Societas se hoc munere excusauerit, infrà suo loco dicemus: vbi de hoc exercitio plura dicemus, præter ea quæ de horis canonicis suprà suo loco generatim tradita sunt. Alia verò pars de opere manuum ferè est mutata in religionibus, præcipuè virorum; olim enim non erant clerici, nec literis vacabant ordinariè: nunc verò maiori ex parte clerici sunt, de facto etiam si eorum institutum per se id non postulat, vacant etiam literis, & aliquibus actionibus erga proximos, & ideo operibus manuum vacare non possunt, aliundéque aluntur, vt infrà videbimus de paupertate disputantes. Hæc autem diuersitas etiam est accidentaria, & non mutat honestatem &

Prius exercitium adhuc perseuerat, nō ita secūdū, præcipuè in monasteriis virorum.

A sanctitatem talis status, nam omnia hæc exercitia sancta sunt, & bona, & pro diuersitate temporum, vel finium possunt mutari. Quanquam August. lib. de Mor. Eccles. cap. 31. etiam de antiquis monachis ait. *In communem vitam castissimam sanctissimamque congregati, simul ætatem agunt, viuentes in orationibus, lectionibus & disputationibus:* infrà verò addit. *Operantur manibus, quibus & corpus pasci possit, & a Deo mens impediri non possit.* Atque ibidem refert similia de monasteriis fœminarum, & operibus manuum quibus alebantur. De quibus etiam meminit Ambros. ad Virgin. Cass. c. 7. & latiùs Hieron. locis citatis. Denique

August.

Vide de his Aragon 2. 2. q 81. art. 7.

B quoad modum conuersationis, præter ea quæ ex iisdem Patribus sumi possunt, solùm adnotabo ex Augustino initio Enarrationis in Psal. 132. etiam modum salutandi, dicendo, *Deo gratias*, fuisse antiquissimum, & ab hæreticis quibusdam etiam illo tempore reprehensum. *Hi* (inquit) *insultare nobis audent, quia fratres cùm vident homines, dicunt, Deo gratias:* quibus ipse respondet, *Qui dicit Deo gratias, gratias agit Deo, vide si non debet frater gratias Deo agere, quando videt fratrem suum? Non enim non est locus gratulationi, quando se inuicem vident qui habitant in Christo.* Ex quibus verbis planè quisque colligere potest, quanta fuerit similitudo antiquarum religionum cum nostris in effectu, in charitate, in nomine, in salutatione. An verò in aliis effectibus fuerit, dicemus

Modus salutādi dicēdo, Deo gratias, est antiquissimus. *D. August.*

C in sequentibus agentes de singulis votis, & aliis rebus particularibus religionum. Quomodo autem in antiquis religionibus fuerit sufficiens Ecclesiæ approbatio, ex dictis in lib. præced. sufficienter intelligi potest, & infrà declarabimus sub quorum prælatorum obedientia tunc viuerent religiosi, & quando inceperit eorum exemptio, & ideo de origine huius status hæc sufficiunt.

INDEX CAPITVM
LIBRI QVARTI.
De voto assumendi statum Religionis.

CAP. I. *VTRVM votum assumendi statum religiosum, bonum, & validum sit.*

II. *Quomodo votum hoc obliget ad Religionis ingressum.*

III. *An, & quomodo Religionis votum obliget ad perseuerandum in Religione professionem in ea emittendo.*

IV. *Ad quid obliget votum profitendi, seu perseuerandi in Religione.*

V. *Vtrùm simplex votum Religionis dirimat sponsalia, & impediat matrimonium, vel vsum eius.*

VI. *Vtrùm hoc votum assumendi statum religiosum per propriam irritationem cessare, seu extingui possit.*

VII. *Quale religionis votum sit reseruatum quoad dispensationem, seu commutationem.*

VIII. *Vtrùm hoc votum quoad gradum arctioris religionis sit ita reseruatum, vt nec ab Episcopo, nec ab alio summo Pontifice inferiori dispensari, seu commutari valeat.*

IX. *Quomodo commutatio voti religionis facienda sit.*

LIBER

(c) 2007 Ministerio de Cultura

LIBER QVARTVS.

DE VOTO ASSVMENDI STATVM Religionis.

QVAMVIS hoc votum simplex sit, est enim mera promissio de futuro, quæ statum religiosum non constituit, sed ad illum ordinatur: nihilominus illius tractationem in hunc locum reseruauimus, quia cùm tale votum pro obiecto habeat ipsum religiosum statum, oportuit priùs de ipso statu notitiam aliquam præmittere, ac deinceps de illius promissione sermonem facere. Dicemus ergo priùs de obligatione huius voti, quatenus ex tali materia specialem aliquam proprietatem, vel conditionem habet, postea de modis quibus cessare possit hæc obligatio: nam cætera, quæ communia sunt, ex generali doctrina de Voto sunt potiùs supponendi.

CAPVT I.

Vtrùm votum suscipiendi religiosum statum, bonum & validum sit.

1. *D.Thom.* Error dicētiū, nō oportere homines se voto ligare ad religionis ingressum. Fundamentū illius duplex. *Vide tract. 6. de voto. lib. 1. c. 18.*

TRactat quæstionem hanc D.Thom. 2. 2. qu. 189. art. 2. ad 3. & Opusc. 17. cap. 11. 12. & 13. vbi refert quosdam suo tempore errasse, dicentes non oportere homines se voto ligare ad religionis ingressum. qui partim fundabuntur in generali errore circa conuenientiam, seu honestatem cuiuslibet vti: contra quem errorem satis in superioribus dictum est; partim nitebantur in speciali ratione & difficultate talis voti. Nam cùm status religiosus sit res valde ardua, non videtur laudabile illam promittere sine sufficienti fundamento, & probatione talis status; ideo enim in iure cautum est, vt ante professionem huius status annus probationis præmittatur, vt infrà videbimus. Et confirmatur, quia assumere religiosum statum ex Christi institutione, non est res necessitatis, sed voluntatis, & fieri non debet absque speciali instinctu Spiritus sancti, vt sumitur ex Vrbano Papa in c. *duæ sunt*. 19. qu. 2. ergo non licet homini necessitate astringi ad hunc statum assumendum; maximè cùm de Spiritus sancti vocatione certus esse non possit.

2. Resolutio vera. Votum religionis emittere, est optimum, per se loquendo.

Nihilominus dicendum est, per se loquendo, optimum esse votum religionis emittere. Conclusio est certa de fide, vt satis constat ex communi vsu, & consensu Ecclesiæ. Ratio autem manifesta est, quia materia talis voti non solùm est honesta, sed etiam est ex melioribus, & optimis bonis: ergo & votum eius ex se optimum est. Et confirmatur, nam ingredi religionem est bonum: ergo ingredi ex voto, per se loquendo, est melius; suprà enim ostensum est, opus ex voto factum cæteris paribus melius esse, quàm sine voto: ergo etiam votum ipsum de tali opere faciendo optimum est. Dices, melius est statim ingredi religionem, quàm votum ingrediendi facere, nescit enim

Lib. 11. de voto c. 17.

A tarda molimina Spiritus sancti gratia: ergo pensatis omnibus nunquam expedit religionem promittere. Respondetur, primum argumentum non probare hoc votum nō esse bonum & optimum, sed ad summum probare, non esse tam bonum, quàm est ipsa actualis professio religionis. Deinde dicitur non posse moraliter fieri, vt homo statim ac deliberat de religionis ingressu, propositum illud sine vlla mora exequatur, sunt enim plura humana impedimenta, quæ aliquam moram requirunt, vt res adeò grauis conuenienti modo executioni mandetur. Et ideò sicut propositum religionis, per se loquendo, tempore præcedit ingressum religionis; ita etiam, per se loquēdo, laudabile est propositum illud per votum fir- B mare, ac Deo specialiter consecrare.

Dico autem, *per se loquendo*, quia hîc solùm consideramus opus ipsum ex genere ac specie sua. Ad iudicādum autem in particulari, an expediat, particulares circumstantias considerare necesse est. 3. Notandum.

Et in primis necessaria est maior ætas, vt Caiet. aduertit in dict. art. 2. in quo tamen aliud necessitatis est, aliud congruitatis: vt enim tale votum sit & honestum, & validum, solùm est necessaria ætas sufficiens ad habendum vsum rationis, & deliberationem sufficientem ad peccandum mortaliter, hæc enim necessaria est, & sufficiens ad obligationem voti in genere, vt suprà vidimus: ergo C in rigore etiam ad hoc votum sufficit, sicut diximus etiam de voto castitatis, & aliis perpetuis, quia materiæ grauitas non sufficit vt maior deliberatio ex necessitate requiratur, nec ex natura rei potest aliqua maior ætas, aut aliquis certus excessus ad hoc postulari. Quamuis autem tale votum in omni ætate vsus rationis validum sit; si tamen fiat ante annos pubertatis, non est omnino firmum, nam irritari potest à parente, dummodo post completam dictam ætatem cōfirmatum non sit, iuxta generalem doctrinam suprà traditam de irritatione votorum. At verò loquendo de congruitate, ad hoc votum emittendum conueniens est matura ætas, ideóq; non est facilè pueris con- D sulendum, nam sicut facilè persuadentur, ita etiam facilè mutantur. Deinde etiam requiritur matura deliberatio maior quàm ad alia vota, & alia humana negotia; quia perfecta vitæ mutatio, suáque & rerum omnium perfecta abnegatio res est grauissima, & magna consideratione digna. Quapropter examinanda in primis est diuina vocatio, & inspiratio: deinde conditio personæ quoad habitum corporis, & alia huius vitæ impedimenta pensanda sunt, ad iudicandum an expediat tale votum emittere. Vnde generaliter concludit Caiet. non esse laudabile alios inducere ad hoc votum emittendum; quod ego intelligendum arbitror de inductione aut importuna, aut omnino E antecedente ad alterius voluntatem, nam hæc solet multum minuere libertatem, cùm tamen huiusmo

Vt tale votū sit honestū, & validum, necessaria est ætas capax peccati mortalis.

Votum factū ante annos pubertatis non est firmum, nā irritari potest à parente. *Lib. 6. de voto cap. 6.*

Ad votum religionis emittēdum congruè, requiritur matura ætas; & matura deliberatio, maior, quā ad alia vota. Nō est pueris consulēdū vota religionis emittere.

Explicatur Caiet.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

iusmodi votum esse debeat omnino spontaneum, ne exponatur quis periculo aut violandi illud, aut ex tristitia, & necessitate illud implendi. Si autem alius consilium postulet, & re sufficienter considerata iudicetur, & statum religionis illi expedire, & periculum imminere mutandi propositum, nisi illud votum confirmet, rectè potest ad tale votum emittendum induci non precibus importunis, sed rationibus non humanis, sed diuinis.

4. Dubium est; an hæc forma vouendi (si futurus sim religiosus, ero in tali religione) sit laudabilis, & obliget.

Dubitat autem specialiter Palud. An hæc forma vouendi, *Si futurus sim religiosus, ero in tali religione*, laudabilis sit, & obligationem aliquam inducat, refertque aliquos dixisse tale votum inualidum esse, imò peccare qui illud facit, & qui illud consulit; quia ex vna parte non inducit ad religionis statũ, quia non est absoluta promissio eius; aliunde verò retrahit hominem à perfectioribus religionibus, si fortasse statum illum assumere velit. Verumtamen hęc opinio improbabilis est, meritóque à Paludano rejicitur, quia illud est votum conditionatum de re licita; quid ergo impedit quominus validum sit? Non quidem quòd sit conditionatum, vt per se notum est, aliàs omne votum conditionatum nullum esset, nec etiam quòd sit de determinatione ad certam religionem, aliàs votum absolutum eiusdem religionis in particulari esset illicitum, quia impediret aditum ad perfectiores religiones. Respondet ergo Palud. illud votum non impedire directè, vouendo scilicet non ingredi talem religionem, sed solùm indirectè & implicitè, & ideò validum esse: sicut iuramentum (inquit) non ingrediendi religionem, nullum est, quia directè repugnat maiori bono, iuramentum autem ducendi aliquam in vxorem validum est, quamuis indirectè & implicitè etiam impediat. Sed profectò in re morali non minùs incommodum esset, si licitè impediret. Nego igitur vllo modo impedire, nam tale votum determinat obligationem voluntatis saltem quoad specificationem ad talem religionem, respectu cuiuscunq; inferioris, seu laxioris; quod optimum est; non excludit tamen, quin determinatio illa in meliorem commutari possit, & ideo nullum maius bonum impedit. Sicut etiam iuramentum de contrahendo matrimonium cum aliqua, non impedit quominus religionis status illi præferri possit, vt in cap. 5. dicam. Est ergo bonum & validum illud votum, non tamen est propriè votum religionis, quia proprium religionis votum obligat, vt sic dicam, ad exercitium actus ingrediendi religionem; hoc verò, de quo agimus, solùm obligat quoad specificationem, & ideo nec reseruatum est, nec ad præsentem disputationem spectat, neque aliquid habet speciale, sed per communia principia de voto regulatum est.

Tale votum est validum, & obligat solùm quoad specificationem; non est propriè votum religionis, nec reseruatum.

5. Votum religionis semel emissũ obligat ad sui obseruationem.

Ex his ergo constat votum religionis semel emissum obligare ad sui obseruationem, id est, ad exequendum id quod voto promissum est. Hoc constat ex generali ratione voti, nam tale votum est sanctum & validum, vt ostensum est: ergo obligat quantum est ex se; est enim hic effectus inseparabilis, & quasi formalis voti. Statim verò inquirenda occurrunt omnia quæ de tali obligatione generatim disputata sunt, quorum primum ac præcipuum est, pro quo tempore obliget tale votum. In quo nihil ferè speciale hîc occurrit, sed dicendum est, si vouens intentione ac promissione sua designauit tempus, pro illo obligari: si autem absolutè & indefinitè promisit, per se obliga-

Si vouẽs intentione, ac promissione designauit tempus, pro illo obligat

A ri ad statim, per se ac moraliter loquendo; hæc enim est natura voti, vt ibi ostendi, quæ in hoc voto maiori ratione locum habet; quia qui vouit Deo religiosum statum, totam vitam suam, totúmque vitæ tempus illi promisit, & ideo eo ipso, quòd indebitè differt executionem talis voti, tantum subtrahit, ac detrahit de materia promissa. Hoc autem non obstat quominus ex iusta causa differri possit executio talis voti, vt statim dicam.

votum; si verò absolutè promisit, obligat ad statim, per se, ac moraliter loquẽdi.

6. Quibus modis cessare, vel auferri possit obligatio voti religionis.

Rursus occurrit inquirendum, quibus modis cessare vel auferri possit hæc obligatio, etiamsi non impleatur. Ad quod in primis dicendum est auferri posse per illos tres communes modos, qui B sunt, irritatio, dispensatio, & commutatio; de quibus ad finem huius libri dicemus. Ex quibus primus generalis non est, sed tantùm in quibusdam personis locum habet, in quo applicanda est hîc generalis doctrina suprà tradita, nam in hoc nullam habet specialitatem. Circa alios autem duos modos solùm est obseruandum, hoc votum esse summo Pontifici reseruatum, & ideo applicanda hîc esse omnia quæ de talibus votis in superioribus dicta sunt, siue tale votum absolutum sit, siue conditionatum, aut pœnale. Deinde dicendum est hanc obligationem nunquam auferri propter solam negligentiam, aut voluntariam dilationem vouentis; non enim debet ex sua culC pa commodum reportare, nec potest sua voluntate obligationem deponere, quam voluntariè sumpsit. Itaque quamuis vouerit religionem ingredi intra certum tempus, & illud transactum sit, non cessat obligatio, quia ille terminus positus est ad differendam, non ad extinguendam obligationem, nisi aliud constiterit de intentione vouentis, quod rarissimè, moraliterque vix contingit, quæ omnia in superioribus fusiùs tractata sunt. Vltimò dicendum est ratione impedimenti posse hominem excusari ab obligatione huius voti; hoc enim constat ex generali doctrina de Voto, ex qua etiam habetur, si hoc impedimentum sit perpetuum, excusare simpliD citer, si verò sit temporale, excusare ad tempus, ita vt regula generalis sit, tandiu excusare, quandiu durat. Quapropter si impedimentum perpetuum iam aderat quando votum emissum fuit, fecit vt votum esset nullum, quia fuit de materia moraliter impossibili, & non accepta Deo. Si tamen impedimentum solum fuit temporale, votum quidem validum fuit, habet tamen quasi suspensam obligationem, donec impedimentum auferatur: quando autem tale impedimentum sufficiens sit, prudenti arbitrio relinquendum est.

Non cessat hoc votum propter solã negligentiã, aut dilationem voluntariam vouentis.

Ratione impedimẽti potest quis excusari à voto implendo.

7. Ad differendã executionem huius voti, sufficit non solùm impedimentũ positiuũ, sed etiã negatiuum, seu causa rationabilis; vt tenera ætas, defectus scientiæ, &c.

Est autem hoc loco obseruandum ad differendam executionem huius voti, non solùm suffiE cere impedimentum, vt sic dicam, positiuum, sed etiam negatiuum, seu rationabilem causam quæ ex illo solet oriri: huiusmodi censeo esse causam differendi votum, quæ ex tenera ætate sumi solet, vt per augmentum corporis, & virium eius homo idoneus credatur ad onus religionis sustinendum. Similis causa est quæ interdum sumitur ex defectu scientiæ: nam si quis differat implere hoc votum, vt priùs comparare possit doctrinam religioni vtilem, quam intra religionem ipsam posse consequi non sperat, non est reus voti iudicandus. In huiusmodi autem causis, ac dicationibus in primis bona fide procedendum est, vt non ipsa dilatio, sed vera vtilitas religionis, & propria etiam rationabiliter

inten

(c) 2007 Ministerio de Cultura

intendatur. Deinde cauenda sunt pericula, ne vel occasione dilationis ita implicetur homo secularibus rebus, vt postea omnino non possit religionem ingredi: vel etiam ne illo tempore tot peccata multiplicentur, vt illud detrimentum maioris sit existimationis, quàm omnis alia vtilitas quę ex studiorum profectu, vel alia simili occasione sperari potest. In qua re arbitrium viri prudentis multum valere potest, & regulariter necessarium est. Videatur Sylu. verb. *Votum* 2. qu. 3. Cordub. in Summa Hispana.

CAPVT II.

Quomodo votum hoc obliget ad religionis ingressum.

1. Ratio dubitandi est, quia nemo obligatur ad id quod non est in sua potestate; sed ingredi religionem non est in potestate hominis, pendet enim à voluntate eorum à quibus admitti debet: ergo.

Conclusio. Votum hoc obligat ad procurādum religionis ingressum, & antequam homo recipiatur, nullā aliā inducit obligationem.

Dicendum in primis est, obligare hoc votum ad procurandum religionis habitum, seu ingressum, & antequam homo recipiatur nullam aliam inducere obligationem. Prior pars manifesta est, quia hoc votum inducit obligationem ad id, quod per illud promittitur, vt superiori cap. ostensum est; promittitur autem assumptio religiosi status, quæ appetitione eius qui futurus est religiosus inchoanda est: ergo ad hanc primò ac per se obligat hoc votum. Confirmatur ex secunda ratione dubitandi proposita: nam hoc votum obligat saltem ad id, quod fieri potest ex parte vouentis, vt talem statum assumat; sed petere & procurare illum, maximè est in potestate eius: ergo ad hoc obligat.

2. Probatur secunda pars.

Addidi verò secundam partem assertionis propter quosdam asserentes, qui religionem vouet, eo ipso obligari ad castitatem seruandam, quia religio castitatem includit, & ideo qui religionem vouit, castitatem vouere censetur. Imò addunt aliqui etiam obligari ad alia onera religionis, si cum mora culpabili per illum stet, quominus religionem ingrediatur. Sed vtrumque falsum est; nam licèt professio ipsa religionis includat castitatis votum, tamen qui solùm vouit religionem ingredi, aut profiteri, nondum castitatem vouit, neque ad hoc se intendit obligare in seculo manens: & ideo licèt ante ingressum contra castitatem peccet, sacrilegium contra votum non committit. quæ est communis sententia, vt statim referemus. Et eâdem ratione à fortiori non obligatur ad paupertatem, neque ad alia onera religionis, quandiu in seculo manet, siue licitè in eo statu duret propter legitimam excusationem, vel dilationem, quod certissimum est, siue etiam illicitè, & transgrediendo votum propter rationem factam, quia ille non vouit paupertatem, vel alia onera, sed statum cui illa annexa sunt postquam assumitur, non verò anteà. Circa hanc verò partem, per quam excludimus omnem aliam obligationem, obseruare possumus regulam illam, quòd exclusiua non excludit comitantia: nam hîc etiam non excludimus quin hoc votum obliget ad cauenda impedimenta religiosi status, quale maximè est status matrimonij, de quo infrà plura dicemus.

Non obligat tale votū ad castitatē, nec ad alia vota, & onera religionis.

Obligat verò ad cauenda impedimenta religiosi status, quale est matrimonium.

3. Vouens religionē, tenetur ingred. si admittatur.

Atque ex hac assertione sequitur, eum qui huiusmodi votum habet, teneri ad suscipiendum re-

A ligiosum habitum, seu ingrediendum religionem, si ab ipsa admitti velit. Patet, quia propter hanc causam obligatur ad petendam religionem, & quia ad ingrediendum cum effectu se obligauit, quantum in ipso est. Et ob contrariam rationem, si non admittatur, videtur manere liber ab obligatione voti, si supponamus fecisse sufficientem diligentiam, vt admitteretur, & nihilominus repulsam passus est: tunc enim iam fecit quod in ipso erat. Quod autem pendet ex alterius voluntate, quatenus tale est, non cadit sub obligationem voti. & hoc sensit D. Thom. q. 88. art. 3. ad 2. vbi rectè ait in eo casu reddi impossibilem homini ingressum religionis, & ideo cessare talis

B voti obligationem, quod etiam sensit qu. 189. art. 3. ad 2.

Si nō admittatur post factā sufficiētem diligētiā, manet liber à voto.

D. Thom.

Difficultas verò superest; quando censeatur aliquis sufficienter fecisse quod in ipso est, vt propter repulsam liber maneat ab obligatione voti. Ad quod explicandum aduertendum est ex D. Th. suprà, tripliciter posse fieri hoc votum, primò de religione in genere, secundò de tali religione in specie, vel substantia, vt est, v. g. religio mendicantium, vel in specie atoma, vt est religio prædicatorum: tertiò de tali religione, seu monasterio in indiuiduo, ita vt principalis intentio vouentis feratur in hunc locum propter specialem deuotionem, vel obseruantiam eius, aut aliam similem

C causam. Quando ergo religionis votum factum est hoc tertio modo, sufficiens diligentia est petere habitum in illo loco, quòd si non admittatur, non tenetur vouens alibi petere, neque alibi ingredi, etiamsi imitetur, vel rogetur. ita D. Thom. locis citatis, & ibi Caiet. Sot. & alij Doctores in 4. distinct. 38. Richard. art. 5. qu. 1. supplem. Gabr. qu. 1. art. 3. Palac. disput. 1. concl. 4. Palud. d. 27. qu. 3. art. 1. cap. 3. Angelus *Votum* 3. à num. 10. Syluest. verbo *Votum* 2. qu. 17. & communiter Summistæ. Ratio verò est, quia obligatio non excedit intentionem promittentis, nec materiam promissionis; sed sic vouens solùm intendit se obligare ad hunc locum, & illum su-

D mit vt materiam adæquatam suæ promissionis: ergo si illa sit impossibilis propter repulsam, liber manet.

4. Dubitatur, quādo vouēs cēseri debeat fecisse sufficiēter quod in ipso est, vt propter repulsam liber maneat ab obligatione voti.

Tripliciter potest fieri hoc votum.

Prima assertio.

Vouēs religionem, vel monasteriū in indiuiduo, sufficit ibi tantùm petere habitum; quod si nō admittatur, nō tenetur alibi petere, nec ingredi, etiāsi inuitetur, vel rogetur.

D. Thom. Caiet. Richard. Palac. Paludan. Angelus. Syluest.

Dices, quamuis materia voti facta sit impossibilis, ita vt tota impleri non possit, si saltem ex parte impleri possit, quoad illam votum obligat; sed in præsenti votum ingrediendi hoc monasterium includit promissionem religionis, & licèt per repulsam ingressus in hoc monasterium redditus sit impossibilis, adhuc manet possibilis illa materia quoad ingressum religionis, vt sic: ergo ad hoc obligabit tale votum. Maximè, quia in illa materia hoc est præcipuum, & quasi per se, nam determinatio ad particularem locum vide-

E tur esse valde materialis, & per accidens. Respondetur nihilominus mensuram huius obligationis non esse sumendam ex ipsa rei natura, sed ex intentione vouentis; & ideo licèt religio, vt sic, quatenus plura virtute complectitur, principalior videatur, liberum nihilominus est vouenti non illam sic intendere, sed quatenus contracta est ad hanc speciem, & ad hoc indiuiduum, & ideo extra illud ad nihil obligatur: nam status religionis vt possibilis alibi non est pars materiæ huius voti in particulari, & ideo nihil eorum quæ sub tale votum cadunt relinquitur possibile.

5. Probatur.

Instantia facta soluitur.

Sed attentè obseruare oportet, sermonem esse quando primaria, ac præcisa intentio vouentis fuit

6. Notandum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Circa traditam conclusionem. fuit de ingressu in hoc monasterio: nam si fuisset de ipsa religione in communi, licèt postea ex peculiari deuotione animum ad hoc monasterium applicuisset, non esset in hoc regula seruanda, sed quæ in sequenti puncto tradetur, vt omnes auctores citati aduertunt; quia voluntaria applicatio postea subsequuta non coarctat generalem obligationem voti priùs contractam. Quid verò sit agendum quando dubium est, quæ fuerit principalis intentio vouentis, definiendum ex doctrina suprà data de Voto dubio. Nam licèt Syluest. Angel. & alij dicant inclinandum esse in partem rigorosiorem, quam ipsi tutiorem vocant; ego nihilominus existimo magis esse interpretandum dubium in fauorem vouentis, qui possidet suam libertatem, & quatenus est certus se vouisse aliquam religionem, iam implet votum petendo in hac: quatenus verò dubitat, an principaliter vouerit religionem in genere, aut specie, vel potiùs in tali particulari loco, non est certus de aliquo maiori vinculo, aut debito, quàm sit circa talem locum, & ideo amplius obligandus non est.

In dubio voto est fauendum vouenti.

7. *Dubitatur, an vouens teneatur sæpius petere; & an post primam repulsam, si inuitetur, teneatur ingredi religionem. Ad neutrum tenetur regulariter loquendo, nisi aliud cõstet de sua intentione.*

Sed quæret aliquis, an sufficiat semel petere religionem in tali loco, vel teneatur quis iterum ac sæpius hoc procurare; præsertim si mutatis circumstantiis, vel prælatorum, vel aliarum personarum, aut occasionum, seu impedimentorum concipiatur noua spes obtinendi religionem. Item quæri potest, an teneatur quis acceptare religionem, si post primam repulsam, ipso etiam non petente ab ipso monasterio vocetur, & inuitetur ad habitum religionis. Respondeo in his & similibus interrogationibus, non posse certam & generalem regulam tradi, nam pendet ex intentione vouentis, & vltra illam ad executionem eius moraliter necessarium est prudentis viri arbitrium. Itaque, regulariter loquendo, qui hoc votum emittit, solùm intendit se obligare ad procurandum semel ingressum talis monasterij, ea diligentia & solicitudine, quæ ad negotium graue peragendum iuxta prudens arbitrium sit sufficiens; non intendit autem se obligare ad importunas preces, & consequenter neque ad multiplicandas petitiones; & quia non est maior ratio de vno numero, quàm de alio, ideo si semel fecit sufficientem diligentiam, non tenetur ampliùs receptionem postulare. Maximè si cùm primùm petiit religionem, manifestauit obligationem suam, & nihilominus admissus non est, sed liber relictus. Quod aduertit Caiet. dict. qu. 88. art. 3. in quodam breui, dubio 2. circa ad 2. addens necessarium esse vt repulsa sit totalis, quia si non repellitur simpliciter, sed pro tunc, expectare tenetur. Et hoc secundum censeo verum, dummodo dilatio non sit nimia, & ita molesta, vt prudenti arbitrio iudicari possit vouentem non se obligasse ad expectandum cum tanto onere.

Nõ tenetur in petendo manifestare votum. Illud verò prius de manifestatione voti est quidem securius consilium, non videtur tamen absolutè necessarium, quia nullo iure ad hoc obligatur, neque illud est necessarium, vt voti obligatio cesset, cùm non auferatur per dispensationem, sed per defectum materiæ, vel vt diligentia in procuranda religione censeatur sufficiens; quia obligatio petentis non est conditio necessaria, imò nec per se mouens vt quis recipiatur in religione, quod si aliquando mouere possit, accidentarium est, & ideo non obligatur is qui petit ad manifestandum suum votum. Tandem non videtur esse intentio vouentis semper manere suspensum, & quasi pendere à voluntate religiosorum, & ideo si post sufficientem postulationem semel ac definitè ei denegata est religio, votum omnino cessare, & extingui videtur, ita vt ex vi illius cogi non possit ad eam acceptandam, etiamsi inniteretur. Hæc autem semper habent illam conditionem subintellectam, nisi constet aliam fuisse intentionem vouentis, nam illi semper standum est; hîc autem solùm tradimus ea quæ regulariter accidunt, & quæ ex communi forma vouendi intelligenda sunt, quandiu de alia intentione vouentis non constiterit.

8. *Secunda assertio. Vouens religionẽ in specie, tenetur in multis locis id procurare. D. Thom. Probatur.*

Circa secundum modum vouendi religionem in specie præter superiùs dicta, quæ proportione seruata applicari possunt, addendum est non satisfacere hominem vouentem suæ obligationi petendo in vno, vel alio loco, sed teneri in multis id procurare, si fortè recipiatur. ita docet D. Thom. quem alij sequuntur. Ratio est, quia illud votum ex forma, & modo quo fit obligat vniuersaliùs, quia generaliùs, seu magis indefinitum habet obiectum: ergo respectu illius non est sufficiens diligentia, quæ fit per particularem petitionem in vno, vel alio loco, sed oportet eam facere in pluribus. Patet consequentia, quia per solam vnam, vel alteram particularem repulsam non fit moraliter impossibilis materia talis voti, prout cecidit sub intentionem vouentis; votum autem obligat quandiu illud implere non est moraliter possibile. Confirmatur ac declaratur, nam si quis voueat aliquid facere sub hac conditione disiunctiua, si Petrus, vel Paulus, vel Ioannes, &c. mecum consenserint, non satisfaciet vnius tantùm, vel alterius consensum requirendo, sed teneretur omnes consulere, quia aliàs non posset esse certus, an conditio impleretur, nécne; sed qui vouet absolutè aliquam religionem in specie, virtute inuoluit conditionem, si in aliquo illius monasterio recipiatur, quæ æquiualet huic disiunctiuæ, si in hoc, vel illo, aut illo loco recipiatur: ergo si in vno, vel alio non admittatur, tenetur in aliis postulare; alioqui non censebitur sufficientem diligentiam fecisse. *Confirmatur.*

9. *An talis teneatur discurrere per omnia monasteria. Et resoluitur teneri, sed cum quibusdã limitationibus.*

Dices, ergo qui habet huiusmodi votum, tenetur discurrere per omnia monasteria talis religionis, donec vel in aliquo recipiatur, vel ab omnibus repellatur, alioqui non satisfacit obligationi suæ. Consequens autem videtur durissimum, & præter communem vsum, quia est res difficillima, & moraliter impossibilis, atque adeo præter cogitationem vouentium. Respondeo nihilominus concedi posse sequelam adhibitis limitationibus, quæ admirationem & difficultatem auferent: nam si formaliter sistamus in casu de quo loquimur, rationes factæ reuera æquè procedent de omnibus locis talis religionis, & ideo sufficienter probant sequelam. Prima verò limitatio est, nisi ex intentione vouentis coarctetur aliquo modo amplitudo talis voti, seu materiæ eius; iam enim dictum est obligationem voti nunquam extendi vltra intentionem vouentis, tunc autem iam illud votum non est absolutè de religione in specie, sed cum aliqua determinatione, & ita non omnino persistitur in casu proposito. Atque in hac morali præsumptione fundatur quod Caietan. dixit dict. quæst. 88. art. 3. non teneri qui sic vouit discurrere extra regnum, quia non est verosimile voluisse ad hoc obligari, cùm sit valde difficile, & extraordinarium.

Prima limitatio est, quãdo aliud non constet ex intẽtione vouentis.

Iuxta Caiet. non tenetur discurrere extra regnum.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

dinarium. Quod etiam tuentur, Nauarr. cap. 12. num. 48. Sot. lib. 7. de iust. quæst. 2. art. 1. Anglez florib. 2. p. quæst. vnica de voto quæst. 2. diffic. 5. Tolet. lib. 4. sum. cap. 17. num. 12. & alij moderni sequuti sunt; & reuera ita est præsumendum, quandiu oppositum non constiterit de intentione vouentis. Et eâdem ratione si vouens non intendit se obligare ad loca multum distantia, sed intra patriam suam, vel propè illam, solùm tenebitur per propinqua loca discurrere, vt iidem auctores docent; oportebit tamen, vt in tali casu clariùs constet de tali intentione vouentis: nam generalis præsumptio non sufficiet, nisi plures & particulares coniecturæ intercedant; hæ autem coniecturæ frequentiùs habebunt locum in fœminis, quàm in viris, vt per se constat, quia magis inusitatum est fœminis, magisque difficile extra patriam longiùs peregrinari.

Ordinariè ita præsumendū de intentione vouētis, præcipuè in fœminis.

10. Secunda limitatio. Non est necessarium vt omnia monasteria formaliter requiratur, sed vel formaliter, vel virtualiter.

Altera limitatio, valde necessaria ad tollendam moralem difficultatem, est, non esse necessarium vt omnia monasteria formaliter requirantur, sed vel formaliter, vel virtualiter. Est enim hæc quasi dialectica quædam inductio, in qua ex numeratione plurium particularium, infertur vniuersalis, & quia impossibile est omnia indiuidua formaliter recensere, sufficit illa numerare, ex quibus probabiliter intelligi possit eandem esse rationem de cæteris, nam illa est quædam virtualis omnium enumeratio. Ad hunc ergo modum in præsenti censeo sufficere, & talia ad idem monasterium, ex quibus probabilis coniectura fiat, eum qui in illis non admittitur, neque in aliis eiusdem religionis monasteriis esse recipiendum. quæ coniectura moraliter fiet considerata causa non admittendi talem personam, si generalis sit, & eiusdem rationis respectu aliorum locorum eiusdem religionis: quod facilè constabit, tum ex vniformi modo viuendi talis religionis in omnibus locis, tum etiam ex sufficienti informatione, quæ ex tribus, vel quatuor monasteriis regulariter accipi potest. Atque hanc limitationem insinuant dicti auctores cùm dicunt, teneri quempiam adire alia monasteria, etiam remotiora, si sit spes quòd in eis recipietur. Hæc enim spes moraliter adimitur facta prædicta diligentia & probabili inductione.

11. Resolutio vera. Aliquando sufficiet adire tria, vel quatuor monasteria; aliquando duo, vel vnum etiā; aliquando verò plura.

Et ideo censeo regulariter sufficere adire tria, vel quatuor loca præcipua, & aliquando talis esse posset causa denegationis, talisque informatio ex parte religiosorum, vt sufficiat duo, vel aliquando etiam vnum tantùm monasterium adire, si ex illo possit satis probabiliter fieri vniuersalis inductio. Sicut etiam è contrario causæ non admittendi vouentem in pluribus monasteriis possunt esse adeò particulares, & dissimiles, & similiter mores, & consuetudines diuersorum monasteriorum adeò variæ, vt ex quatuor, vel quinque sæpè non fiat sufficiens inductio, & ideo semper durabit obligatio ampliùs procurandi in aliis locis, donec arbitrio viri prudentis (quod in his rebus semper necessarium est) per probabilem inductionem censeatur probabiliter facta vniuersalis petitio, ac denegatio. Hæ autem coniecturæ ferè cessant in illis religionibus, in quibus receptio per Prouincialem fit, vel solùm cum Capitulo, seu Concilio Prouinciali: tunc enim Prouincialis ipse consulendus est; quòd si ab eo quis non admittitur, consequenter censetur à tota prouincia repulsus, & ideo moraliter æstimari potest ipsa repulsa virtualiter vniuersalis, maximè si cum consilio grauium virorum eiusdem religionis censeatur facta. Quamuis autem hæc præsumptio moralis sit, nihilominus semper in particulari considerare oportet an relinquatur moralis spes, conueniendo prælatum alterius prouinciæ, vel Generalem ipsum, pensata etiam intentione vouentis, si ad omnia illa loca se extendit.

12. An teneatur petere arctiora monasteria, quādo in laxioribus nō recipitur.

Sed quid si intra eandem religionem sint monasteria valde diuersa in austeritate vitæ, & obseruatione disciplinæ religiosæ, & aliquis non recipiatur in laxioribus, tenebitúrne arctiora petere, si in eis sit spes? vel è contrario, si ab arctioribus repellatur, & in aliis relinquatur spes, an illa procurare teneatur. Respondeo in hoc ferè idem iudicium dandum esse, quod in voto religionis in genere, de quo statim dicam. Addo etiam considerandam esse intentionem vouentis, nam si de illa sufficienter constet, non multum refert illa locorum varietas, ac dissimilitudo. Nam si quis vouens religionem S. Francisci, v. g. solùm sibi proposuit eam rationem viuendi in ea religione, quam de Obseruantia vocant, & in ea non recipiatur, non tenebitur alium arctiorem viuendi modum, qui in pluribus prouinciis illius religionis obseruatur, procurare, aut acceptare; aut è conuerso, si primariò intendit austeriorem viuendi modum, & illum retinere non possit, non tenebitur, etiamsi possit ingredi monasteria, vbi alia viuendi ratio, quamuis religiosa, obseruatur. At verò si intentio vouentis fuit omnino indifferens de religione D. Francisci, & non habet aliquam probabilem coniecturam, ex qua colligat determinationem voluntatis suę ad hunc modum viuendi, potiùs quàm ad illum intra eandem religionem, tenebitur illam suscipere vbicunque recipiatur, iuxta doctrinam paulo antea traditam, & in sequenti puncto ampliùs explicabitur.

13. Tertia assertio.

Superest dicendum de tertio modo vouendi religionem in genere, ad quod votum multa ex dictis in superioribus cum proportione applicari possunt. Est autem vlteriùs considerandum, hoc votum in hoc differre ab aliis duobus, quòd per illud præcisè intenditur substantia religionis sine determinatione ad certum viuendi modum, quæ determinatio in aliis votis adiungitur vel maior, vel minor, pro illorū diuersitate. Quia verò substantia religionis in reipsa non inuenitur, nisi cum aliqua determinatione ad certā regulam, vel certum aliquem viuendi modum, ideo tale votum obligat ad suscipiendum illum statum, cum aliquo determinato viuendi modo, indifferenter autem in quolibet, quia votum ipsum omnino indifferens fuisse supponitur.

14. Primum dubium An votum religionis in genere impleatur in quacunque religione, etiā in militaribus. Qui absolutè vouit, nō implet votū ingrediendi aliquam ex militaribus.

Duo verò hinc nascuntur dubia, primum est an votum hoc sufficienter impleatur in quacunque religione, quod specialiter quæri solet de religionibus militaribus, in quibus substantialia vota religionis diminuta quodammodo fiunt, quia non vouetur castitas simpliciter, sed coniugalis, & sic de aliis. Sed hæc quæstio attingit aliam, an hæ militares religiones sint religiones simpliciter, saltem quoad eum gradum personarum, quæ & vxorem ducere, & proprium suo modo habere possunt. Sed omissa nunc hac quæstione, quam infrà tomo sequenti tractabimus, ego existimo eum, qui absolutè religionem vouit, non satisfacere tali voto assumendo illum statum, quia obligatio voti mensuranda est

(c) 2007 Ministerio de Cultura

est iuxta intentionem vouentis; nullus autem qui religionem vouet, per religionem intelligit huiusmodi statum, sed alium perfectiorem: ergo non satisfacit obligationi intentæ assumendo talem statum. Minor patet ex communi modo concipiendi, iuxta quem interpretari debemus voti obligationem, sicut etiam interpretanda sunt verba cuiuscunque contractus, seu promissionis, argumento textus in cap. *ex literis* 1. de sponsalibus. Constat autem, cùm aliquis dicit se velle ingredi religionem, communiter non intelligi de hoc statu coniugatorum militum. Imò hinc vlteriùs infert Corduba in Summa quæst. 143. non impleri hoc votum sufficienter in religione militari, etiamsi quis eam profiteatur in gradu clericorum: imò neque in religione canonicorum regularium, quia licèt ab his fiant tria vota substantialia religionis perfecta & integra, imò & solemnia, & ideo veri religiosi sint, nihilominus iuxta communem significationem verborum non solent comprehendi sub intentione vouentium absolutè religionem, sed tantùm illi ordines, in quibus strictiùs viuitur. Sed hoc mihi non probatur, nam vt omittam aliqua esse monasteria canonicorum regularium, in quibus religiosa disciplina satis strictè obseruatur; & inter militares aliquos esse verè monachos, de quibus dubitari non potest, quin eorum status sufficiat, ad huius voti obseruationem, adhuc generaliùs loquendo, existimo, hoc votum sufficienter impleri in huiusmodi statu clericorum ordinum militarium, quandiu aliquid non constiterit de expressa intentione vouentis. Ratio est, quia is, qui absolutè & indefinitè vouet religionem, non dirigit intentionem suam, nisi ad substantiam religionis, neque eam determinat ad particularem modum, vt dixi; in his autem statibus integrè ac perfectè saluatur substantia religionis, quæ in tribus votis consistit. Præterea huiusmodi clerici in communi viuunt, & disciplinam religiosam obseruant. Vnde falsum est, sub nomine religionis, vel religiosi absolutè dicti, hunc statum non comprehendi, etiam secundùm communem loquendi modum.

Implet verò votũ ingrediendo ordinẽ clericorũ ordinũ militarium.

15. Non impletur tale votũ, si fiat ex militibus sancti Ioannis.

Maior dubitatio esse potest de militibus sancti Ioannis, qui vota solemnia emittunt, & matrimonio copulari non possunt. Tamen, quia in modo viuendi, & exterioribus actionibus, seu exercitiis, magnam habent affinitatem cum statu seculari, non videntur in vulgari sermone religiosorum nomine comprehendi; & ideo magis dubitari potest de intentione vouentis religionem, an hunc statum comprehendere voluerit. Nihilominus tamen si vouens non sit moraliter certus quòd intentione sua excluserit hunc religiosæ vitæ modum, magis quàm alios, non damnarem illum, qui in eo statu velit tale votum implere, nam reuera est simpliciter status perfectionis, ac religionis; & si debitè seruetur, prout potest, non minus difficilis est, quàm multi alij, in quibus sine controuersia sufficienter impletur tale votum; & ideo hanc partem tuentur Arag. 2. 2. qu. 88. art. 11. Azor tom. 1. lib. 13. inst. Moral. cap. 4. qu. 4. Et Sayro tom. 1. Thesaur. lib. 6. cap. 7. num. 10. Quia tamen hoc pendet ex intentione vouentis, hæc est præcipuè consulenda, & omnibus modis ex verbis, fine, & circumstantiis quoad fieri possit, coniectandum: & quando probabiliter constiterit intentionem vouentis positam fuisse in perfectiori gradu religionis, tunc certum est in inferiori non sufficienter impleri, per se loquendo, & seclusa legitima commutatione, de qua suprà in generali doctrina de commutatione votorum diximus. Vbi etiam declarauimus qua ratione cesset obligatio voti de strictiori religione per professionem in laxiori, etiamsi hæc non fiant sine transgressione prioris voti.

Si quis tamẽ voluerit in illa votum implere non est damnandus.

16. Secundum dubium. Ad quid teneatur, qui hoc votum habet, si post factam diligentiam in nulla religione recipiatur.

Secundum dubium erat, ad quid teneatur, qui hoc votum habet, si in nulla religione recipiatur. Quod dubium solùm habet locum post factam sufficientem diligentiam; hæc autem diligentia cum proportione ad ea, quæ in superiori puncto diximus, facienda est: nam quod ibi de diuersis monasteriis quasi numero distinctis dictum est, hîc applicandum est ad religiones specie diuersas, in quibus propter earum dissimilitudinem non tam facilè fieri potest coniectura suprà tradita, quòd qui in vna non admittitur, etiam repelletur in alia; & ideo regulariter necessarium erit plures tentare religiones, vt tandem repulsa iudicetur vniuersalis. De quo plura dicere non est necesse, quia res est magis pertinens ad prudentiam, quàm ad doctrinam. Supposita ergo vniuersali repulsa, dixerunt aliqui teneri nihilominus eum, qui tale votum religionis emisit, ad assumendum religiosum statum eo modo, quo possit, scilicet vouendo paupertatem, castitatem, & obedientiam in manu sui Episcopi. ita tenuit Hostiens. in cap. *porrectum*. nu. 14. de Regularib. Et Innoc. ibidem, & alij Iuristæ, quia qui non potest in totum implere votum, debet seruare in quantum potest. Item quia ille status religiosus est, cùm in eo emittantur tria vota substantialia religionis.

Opinio aliquorum est teneri ad vouẽdam paupertatẽ, castitatem, & obediẽtiam in manibus sui Episcopi.

17. Reiicitur prædicta opinio.

Hæc verò opinio fortasse haberet locum præteritis temporibus, quando ad statum religiosum non requirebatur specialis approbatio Pontificis, quia tunc professio facta in manibus Episcopi, & ab eo recepta & probata, reuera constituebat verum religiosum; & ideo comprehendi poterat ille status sub absoluto voto religionis. Quamuis in hoc etiam obseruare tunc oportebat intentionem vouentis: nam si hæc fuit de assumendo statu religioso in vita communi sub aliqua communi regula, non tenetur quis ex vi talis voti assumere quasi priuatum illum statum religiosum, quia non fuit comprehensus sub intentione vouentis: sicut enim qui vouet vnam domum, vel vnam religionem in particulari, si ibi non recipitur, non obligatur ad alias; ita qui vouet statum religiosum in communi vita, non tenetur illum assumere in priuata domo: vel sicut etiam vouens vitam cœnobiticam, si ad eam non admittitur, non tenetur vitam solitariam profiteri.

18.

Ex quo euidentiùs concluditur secundùm præsentem Ecclesiæ statum ex voto religionis non oriri illam obligationem, quam Hostiensis, & Innocentius existimauit, vt rectè docuit Caiet. 2. 2. quæst. 184. art. 3. & sumitur ex Panormitano dict. cap. *porrectum* num. 12. quatenus dicit per tria vota emissa in manibus Episcopi constitui aliquem verè ac simpliciter religiosum, & in materia stricta religiosorum nomine non comprehendi sic vouentem in manu Episcopi, quæ quidem vera esse constat ex suprà dictis de statu religioso, & ex his concluditur intentum. Nam per votum religionis solùm promittitur verus status religiosus; quod patet tum ex vi verborum, tum ex intentione vouentium. Sed illa emissio trium votorum in manu Episcopi non constituit

(c) 2007 Ministerio de Cultura

constituit verum religiosum: ergo ex vi talis voti non relinquitur obligatio ad illum actum; & ita patet responsio ad secundum fundamentum contrariæ sententiæ. Primum autem iam suprà in simili solutum est: illud enim axioma, qui non potest totum votum seruare, debet implere quod potest, solùm habet locum quando id, quod à vouenti fieri potest, per se comprehensum fuit sub materia voti; quod in præsenti verum non est, vt suprà explicuimus.

19. Votum religionis impletur in Societate, in quocumque gradu eius.

Hinc autem obiter notari potest, si contingat habentem tale votum in nulla religione recipi, nec etiam in Societate admitti ad gradum professorum, admitti verò in hac religione ad gradum coadiutorum, vel in ordine ad illum teneri ad implendum ibi votum suum; quia licèt vota quæ in eo gradu emittuntur, tantùm simplicia sint, sunt tamen per Ecclesiam approbata, vt substantialia religionis, vtrúmque ac proprium religiosum constituunt: & ideo ingressus in talem religionem in ordine ad illum gradum sub materia illius voti comprehenditur. Et confirmatur, nam ad hanc rationem sufficienter inpletur hoc votum religionis in Societate in quocunque gradu eius, vt à Pontificibus etiam in suis Bullis declaratum est, & infrà videbimus: ergo & è contrario quando alibi, vel in alio gradu locus non conceditur, tenetur quis in hoc gradu implere votum suum, si ille conceditur, quia votum semper obligat dum moraliter impleri potest.

20. Si in nulla religione recipiatur, manet omnino liber à voto. *Caietan.* *Soto.* *Syluest.* *Nauarr.* *Cordub.* *Anglez.*

Vltimò infertur ex dictis, quoties aliquis in casu proposito (& idem est cum proportione in superiori) redditur impotens ad implendum votum, quia omnino non admittitur, tunc liberum manere, vt de suo statu disponere possit, perinde ac si votum non emisisset. ita docet Caiet. d. quæst. 189. art. 3. & quæst. 88. art. 3. dub. 1. circa solutionem ad 2. Sot. ibidem lib. 7. de Iust. quæst. 1. art. 3. Syluest. *religio* 2. quæst. 17. Nauar. capite 12 num. 48. Cordub. in Summa. quæst. 136. Anglez difficult. 9. de Voto. Azor lib. 11. inst. Moral. cap. 22. q. 3. Sanchez in Decal. lib. 4. de Voto capite 16. n. 111. & alij communiter, & sequitur manifestè ex dictis in superiori, quia in eo casu ille non tenetur ad castitatem seruandam, nec etiam tenetur ad paupertatem, vel alia onera religionis, quia illa non vouit extra religionem, nec etiam tenetur manere suspensus & expectans, si fortè recipiatur, quæ omnia in superioribus ostensa sunt: ergo nihil cogitari potest, ad quod maneat obligatus.

21. Dubium in hac materia. Si non recipiatur propter aliquod impedimentũ, quod est in sua potestate auferre, si tale est, vt facile, ac sine graui onere remoueri possit, tenetur removere; & nõ ita si cũ magna difficultate sit auferendum, tale est, v.g. in homine grãdioris ætatis Grammaticã addiscere.

Solùm potest inquiri si fortè repulsus sit propter causam, vel defectum, qui adhibita diligentia, & industria ab ipso vouente tolli possit, an ad hoc maneat obligatus. Vt v. g. si non admittatur propter defectum Grammaticæ, an teneatur illam discere, & sic de aliis. Ad quod breuiter dicendum est, quando impedimentum tale est, vt sine graui onere, ac difficultate remoueri possit, tunc sine dubio obligari vouentem ad se reddendum habilem, vt sic dicam, vt in religione recipi possit: nam is qui ad aliquid obligatur, consequenter obligatur ad media moraliter necessaria, præsertim quando extra ordinaria non sunt, nec nimium ardua, aut difficilia, sed in præsenti hoc medium est huiusmodi in ordine ad votum implendum, & per illud obseruatio voti est moraliter & facilè possibilis: ergo obligatur ad illud exhibendum ex vi voti.

A At verò si res sit extraordinaria, aut nimis grauis, vel simpliciter, vel respectu vouentis (qualis reputari solet in homine grandioris ætatis Grammaticæ disciplina) tunc consulenda est dispositio & intentio vouentis. Nam si constet illum non intendisse se obligare cum tanto onere, non erit cogendus se illo modo ad religionem præparare. Ac proinde si quando vouit ignorabat illud esse impedimentum, cogitabatque se posse recipi sine tali scientia, vel arte, est signum sufficiens, noluisse se obligare cum illo onere; at verò si sciebat dispositionem illam esse necessariam, & nihilominus, dum illa careret religionem vouit, tenebitur vel illo modo

Si præuidit tale impedimentũ, tunc tenetur illud auferre, vel fieri laicus, si in eo gradu recipiatur. *Soto.*

B se disponere vt recipiatur, vel esse contentus inferiori gradu religionis, si in eo absque tali dispositione recipiatur. quod docuit Soto lib. 7. de Iustitia quæst. 2. art. 1. argum. 3. Ratio autem est, quia qui non obstante illa cognitione, absolutè vouit religioneu, virtualiter intendit se obligare ad media quæ vouit esse necessaria ad illum finem assequendum. Dixi autem, *Nisi velit inferiori gradu religionis esse contentus.* Quia si absque cognitione linguæ Latinæ recipiatur in gradu Laicorum, qui etiam veri religiosi sunt, satisfaciet suo voto illum gradum acceptando, quia licèt à principio illud non intenderit, nec promiserit coram Deo, æquiualet, & propter maiorem

C humilitatem maiorémque mundi contemptum in accidentalibus excedit, cùm alioqui in substantia religionis æqualis sit.

22. Vouens religionẽ indefinitè, si nõ recipiatur ad gradũ sacerdotum propter aliquod impedimentum, tenetur ingredi pro gradu laicorũ, si admittatur; dummodo illius intentio nõ fuerit vouere, & ingredi in gradu sacerdotum.

Ex quo etiam facilè expeditur interrogatio alia quam Soto dicto loco proponit, an is quit vouit religionem, & in ea non recipitur ad gradum sacerdotum propter defectum scientiæ, vel aliam ineptitudinem ad illum gradum, teneatur ingredi pro gradu laicorum, vt ad illũ admittatur. Respondendum est enim, hoc pendere ex intentione vouentis, nam si indefinitè vouit religionem, & nec formaliter, nec virtualiter applicuit intentionem suam ad gradum sacerdotum, tenetur acceptare alium gradum, quia tenetur implere vo-

D tum prout potest, potest autem illo modo, qui comprehensus fuit sub tali voto, veluti sub disiunctione, vt in superioribus in simili explicatum est. Si autem intentio vouentis solùm fuit assumere religiosum statum in gradu sacerdotum, seu in ordine ad illum, & ad eum non admittatur, non tenetur absolutè ingredi pro inferiori gradu, quia vt sæpe dixi, non amplius obligatur quàm intenderit. Et ideo dixi absolutè non obligari, quia ex suppositione & per modum voluntariæ commutationis obligari poterit ad excusandam aliam obligationem, vel diligentiam faciendam pro alio gradu obtinendo, vt in casu proximè præcedenti dictum est, nunc enim non iam ex vi

E solius voti præcedentibus, sed ex vi nouæ voluntatis obligatur. Quocirca si quis sponte sua nolit facere talem commutationem, & moralem ac sufficientem diligentiam adhibeat, vt pro gradu sacerdotum aptus reddatur, addiscendo Grammaticam, vel quid simile, & id assequi non possit, non propterea obligandus est ad acceptandum gradum laicorum, qui iam per illum non stat quominus adimpleat votum prout à principio emissum fuit, & ideo non cogitur in alio gradu non intento votum implere. Sicut si vouisset ingredi in particulari aliquam religionem, in qua vel certa conditio originis, vel maior eruditio, aut saltem maior aptitudo ad illam postulatur, & ob illius defectum in tali religione

non admittitur, non tenetur aliam ingredi, etiamsi admittatur, quia illam non vouit, nec se obligauit; secundùm moralem autem æstimationem, non minùs diuersum ac difficile est intra eandem religionem, vel gradum laicorum, aut sacerdotum acceptare, quam vnam religionem in aliam commutare. A

23. Quidam verò hoc limitant, vt solùm procedat quando vouens à principio ignorabat suam impotentiam, vel incapacitatem ad talem gradum, quia si illam sciebat, & nihilominus vouit, obligandus est ad ingrediendum in gradu laicorum in fauorem voti, ne sciens & prudens frustrà illud emisisse videatur. Item, quia cùm iam sciret illum gradum sibi esse moraliter impossibilem, virtualiter voluit se obligare ad gradum possibilem. Veruntamen cùm hîc tractemus de obligatione in conscientia, non est præsumptionibus vtendum, & ideo nisi aliàs sufficienter constet de intentione vouentis, non est obligandus; fieri enim potest (quod magis præsumendum est) vt licèt suam incapacitatem agnouerit, sperauerit illam vincere, vel magnis laboribus, vel importunis precibus, vel aliis mediis. Meritò ergo tunc poterit obligari ad maiorem diligentiam adhibendam, non tamen ad gradum laicorum acceptandum, si illum omnino non intendit. Hæc autem intentio cognosci poterit, vel ex voluntate expressa & formali, vel ex qualitate, & statu personæ vouentis, considerato simul communi vsu personarum talis conditionis circa religiosum statum assumendum: nam ex his circunstantiis sufficienter determinatur intentio vouentis, & sensus verborum, etiamsi in promissione ipsa non addatur expressa determinatio.

Vide Philiarchũ t. 1. p. 2. lib. 3. cap. 21.

24. Ex quibus tandem constat quid dicendum sit de eo qui vouit religionem ingredi in gradu laicorum, & non admittitur nisi addiscat hoc vel illud officium, in quo possit religioni deseruire. Ad quod Soto cum limitatione respondet, si officium sit difficile ad addiscendum, vel laboriosum, non teneri: quod sine dubio verum est, quando vouens de tali medio seu officio non cogitauit, quia nullo modo intendit se ad id obligare. Nam si priùs intellixisset, ac præuidisset religionem postulaturam ab ipso talem conditionem, & nihilominus vouisset; obligandus esset, quia saltem virtualiter id voluisse, & intendisse videtur. Vnde in prædicta limitatione continuat Soto, si officium sit facile, obligari vouentem ad eam diligentiam præstandam iuxta religionis placitum. Quod ego verum existimarem, quando talis persona ignorans tale officium inutilis esset religioni in muneribus laicorum, quia tunc rationabiliter ab eo postulatur illa dispositio, & vouens per se tenetur adhibere media facilia, & moraliter necessaria ad votum suum implendum. At verò si ipse aliàs absque tali officio est satis idoneus, vt in aliis muneribus laicorum possit sufficienter religioni inseruire, & si aliquid vltrà necessarium est, facilè potest intra religionem addiscere; non potest cogi, aut obligari, vt priusquam in religione recipiatur, vacet tali officio addiscendo, etiamsi id facilè præstare possit, quia illa non est dispositio necessaria, nec medium per se ordinatum, nec simpliciter, nec in tali persona, & ideo ex vi voti non obligatur ad illud præstandum.

Voués religionem in gradu laicorum, si non recipiatur, nisi priùs addiscat hoc vel illud officium, tenetur addiscere, quando aliàs esset inutilis sine illo, non ita si tale officiũ non est simpliciter necessarium.

Caput III.

An & quomodo religionis votum obliget ad perseuerandum in religione, professionem in ea emittendo.

1. Dupliciter fieri potest hoc religionis votum. Primò absolutè & simpliciter, per hæc aut similia verba, *Voueo ingredi religionem*, vel *talem religionem*, vel *esse religiosus*, vel indefinitè, vt *hic*, vel *ibi*. Secundò potest fieri hoc votum cum expressione perseuerantiæ, scilicet, *Voueo ingredi & perseuerare in religione*, vel *in tali religione*, seu *in ea profiteri*. Distinctio est D. Thomæ 2. 2. quæst. 189 artic. 4. vbi tertium membrum addit, scilicet, quando quis vouet ingredi religionem expresse, intendens se obligare ad ingrediendum cum libertate perseuerandi, vel retrocedendi. Sed, vt constat ex doctrina eius, eadem est ratio de hoc, & de illo priori, & absoluto modo vouendi religionem, & ideo illos distinguimus, quia quod in vno formaliter exprimitur, in alio virtute continetur. Quocirca quando votum fit priori modo, certum in primis est post susceptum religionis habitum non teneri quempiam ratione talis voti absolutè & simpliciter ad perseuerandum, vel profitendum: nam si intra probationis annum rationabiliter, & ex sufficienti causa iudicet sibi non expedire illum statum, liberè, & absque violatione voti potest illum relinquere. ita docent omnes Doctores. Ratio autem est, quia iure communi concessus est hic annus probationis in fauorem non solùm religionis, sed etiam ingredientis religionem, vt post sufficiens experimentum possit liberè eligere, quod sibi magis expedire iudicauerit. Per illud autem votum non censetur quis renunciare huic fauori (siue aliàs possit, siue non, quod infrà videbimus) sed potiùs censetur quis ingredi religionem iuxta commune & ordinarium ius, vt docet D. Thom. suprà, Dec. in cap. *in præsentia*, de Probationib. num. 55. Henr. in c. *statuimus*, de Regularib. col. 5. Archid. in c. *Scimus*, 12. quæst. 1. Anton. 3. p. tit. 16. c. 4. §. 4. & alij Doctores infrà referendi: ergo per tale votum non se obligat quis simpliciter ad perseuerandum, sed ad summum sub ea conditione, nisi post sufficientem experientiam, aliud sibi iudicauerit expedire: ergo non impleta conditione, non tenetur perseuerare.

Hoc votum potest fieri dupliciter.

D. Thom.

Assertio prima. Vouens religionẽ absolutè, non tenetur ad perseuerandum, si intra annum probationis ex causa sufficienti iudicet sibi non expedire illum statum. Probatur.

D. Thom. Dec.

Archid. Antonin.

2. Atque hinc secundò certum est, si post sufficientem probationem iudicet illum statum sibi esse conuenientem, teneri ex vi voti ad perseuerandum & profitendum, ac proinde si religionem deserat, trangressorem esse voti, & teneri iterum ingredi ac profiteri. Quæ assertio communis etiam est, & probatur primò, quia votum religionis per se non fit propter solum habitum nouitiorum suscipiendum, sed primariò fit propter ipsum statum religionis: ergo per se obligat ad illum statum profitendum, & retinendum: ergo cùm non obligat omnino absolutè, vt dictum est, obligat saltem sub ea conditione, si post sufficientem probationem talis status conueniens iudicetur: ergo impleta hac conditione, votum violat qui religionem deserit. Secundò, quia aliàs sufficienter impleret votum qui susciperet religionis habitum animo non profitendi quidquid in religione expediretur.

Assertio secunda. Si iudicet talem statũ esse conuenientem, tenetur ex vi voti ad profitendum, & si exeat, tenetur iterũ ingredi, & profiteri. Probatur primò.

Secundò.

Conse

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Consequens est contra omnes, & planè absurdum, quia ille modus ingrediendi religionem imprudentissimus est, & contra finem & institutionem talis ingressus: vnde ferè inutile esset votum; quod tantùm ad illum modum ingrediendi religionem obligaret. Imò Palud. 4. d. 38. quæst. 4. & Sot. lib. 7. quæst. 2. art. 1. ad 3. tale votum esse vanum, scilicet ingrediendi religionem animo exeundi. Nihilominus non nego posse excogitari casum in quo aliquis non habens voluntatem, nec propositum profitendi religionem, velit se obligare ad profitendum habitum illius, etiam ex honesto, & religioso motiuo, videlicet si fortè Deus eo tempore, & aliorum conuersatione & exemplis eum excitet, & inducat ad professionem. Quo casu votum sic factum obligaret ad ingressum, & non ad professionem, vllo modo. Nisi Deus efficaciter illum moueat, & immutet propositum eius: & in hoc casu, & non aliàs, intelligo verum esse quod Syluest. *Religio*, 2. q. 19. ex Richard. dicit satisfacere aliquem voto suo si intret sine proposito permanendi; cum desiderio autem faciendi quod poterit, vt Deus immutet propositum suum. Hoc enim subit locum quando intentio voti à principio talis fuit.

Palud.

Potest dari votũ ingrediendi, sine animo profitendi.

3\. Votũ animo non profitẽdi factũ, non est propriè religionis.

Dico autem hoc non esse propriè votum religionis de quo agimus, & quod regulariter ab omnibus fit, neque ita esse interpretandum, nisi de tali intentione vouentis expressa ac formali constet, ideóque de voto religionis absolutè loquendo, certum est obligare ad professionem saltem cum supradicta conditione. Quod ex Caietan. ita declaratur; nam qui vouet ingredi religionem, per se loquendo, intendit ingredi, vt probet, an sibi expediat profiteri, necne: ergo intendit obligari ad probationem vt sic, sed de ratione probationis consideratæ secundùm rectam rationem est, vt res assumatur, si inueniatur expediens, & relinquatur, si minus congrua reperiatur? ergo qui se obligat ad religionis probationem, planè intendit se obligare ad probandum bona fide, id est, animo perseuerandi si rem gratam inuenerit, alioqui non est probatio, sed fictio: ergo qui sic vouet, sine dubio intendit se obligare ad perseuerandum illa conditione impleta: hanc ergo conditionem ad minimum continet religionis votum absolutè, & simpliciter factum. Atque hæc doctrina sumitur ex D. Thom. dict. quæst. 189. art. 4. & in ea conueniunt Caietan. & ibi Opusc. 17. responsionum respons. 7. Sot. 7. de Iustit. quæst. 2. art. 1. ad 3. Syluest. *religio* 2. quæst. 19. *Votum* 4. quæst. 3. punct. 6. Nauarr. cap. *docet* num. 47. Couar. in cap. *quamuis pactum*, 1. p. §13. n. 12. Tolet. lib. 4. summ. cap. 17. num. 12.

Votum religionis obligat ad professionem, absolutè loquendo. Probatur.

D. Thom. Caiet. Soto. Syluest. Nauarr. Couarr.

4\. Primum dubium in hac materia. Quale debeat esse iudiciũ, quod expediat, vel nõ expediat permanere in religione post sufficiẽs experimentum, & quæ causæ ad hoc sufficiant.

Circa hanc verò partem nonnulla supersunt declaranda. Primum est, quale debeat esse iudicium, quod expediat, vel non expediat permanere in religione post sufficiens experimentum eius, vt non obstante voto liceat, vel non liceat illam deserere. Et est ratio dubitandi: nam vel illud verbum *expedire*, significat esse melius, vel vtilius tali personæ in ordine ad bonum animæ eius: vel significat non esse nimis onerosum, vel difficile pondus talis religionis sustinere. Si primum dicatur, vix poterit deseri vnquam religio sine violatione voti; quia rarò contingit personam adeò esse ineptam ad religionem, aut religionis mores ita esse improportionatos conditioni personæ, vt pruden-

A ter iudicetur melius esse tali personæ & vtilius ad bonum animæ eius religionem deserere, quàm in ea perseuerare. Hîc autem agimus de iudicio practicè vero, & prudentiali: nam si sufficeret quodlibet iudicium temerè, & sine sufficienti fundamento formatum, nullius momenti esset obligatio voti. Si autem altera pars eligatur, videtur repugnare intentioni voti: nam finis illius est necessitatem homini imponere, vt in via perfectionis perseueret, vincendo difficultates eius: ergo non satis est religionem verè iudicari onerosam, ac difficilem, vt absque voti violatione possit derelinqui. Confirmatur, quia aliàs æqualiter possent deserere religionis habitum B nouitius habens votum religionis, ac non habens, quia in vtroque requiritur saltem illud iudicium.

Respondeo non esse facile certam aliquam regulam in hoc describere, & ideo fortasse auctores nihil in particulari de hoc dicunt. Verosimilius autem est non esse necessarium definitum iudicium, quod ad bonum animæ expediat, vel melius, aut æquè bonum sit non perseuerare in tali religione, quia nimis rigorosum & scrupulosum est tantam obligationem imponere, maximè cum non possit sufficienti ratione, vel auctoritate conuinci. Deinde, quia tale votum intelligitur factum integrè, retento fauore iuris C circa probationem religionis; iuxta commune autem ius potest nouitius nolle cum legitima causa profiteri non solùm eo casu, sed etiam propter alias causas, vt statim explicabimus: ergo etiamsi votum habeat, non est ad illum casum coarctandus. Satis ergo erit si timeat periculum alicuius grauioris mali, & detrimenti spiritualis, vel de illo probabiliter dubitet, propter graues tentationes quas experitur, vel quia non sperat se posse cum gaudio & tranquillitate animi in eo statu Deo deseruire. Imò licèt ad hoc dubium non perueniat, si credat onera religionis ita superare suas vires, vt vel non possit illa sine multis dispensationibus sustinere: vel certè, D si omnibus illis se velit exponere, non sine tristitia & perturbatione animi se esse victurum, vel denique si expertus sit labores, & difficultates esse longè maiores, quàm cogitarat, sibíque proposuerat. Nam in his casibus, vel similibus (si æquiualentes cogitentur) non credo obligari ex tali voto ad perseuerandum. Ratio autem omnium est, tum quia lex Ecclesiastica concedens libertatem intra annum probationis, omnes hos casus meritò comprehendit: tum etiam, quia intentio vouentis non videtur esse obligare se ad religionem, nisi possit cum alacritate animi, & cum sufficientibus viribus illius pondus integrè sustinere, & ideo si probabiliter iudicat E hanc conditionem non impleri, non obligabitur ex tali voto ad perseuerandum, quæ doctrina consentanea est auctoritatibus suprà citatis,

5\. Resolutio primi positi.

Probatur.

Nec contra illam vrgent rationes dubitandi posteriori loco factæ, nam licèt votum religionis ad hunc finem ordinetur, vt homo in proposito religionis confirmetur, & aliquo modo ad perseuerandum cogatur, vel obligetur, non tamen absolutè, neque sub illa conditione adeò stricta & rigorosa, sed sub alia magis accommodata humanæ fragilitati, qualis à iure intenditur, & à nobis explicata est; & illa sufficit ad constituendam aliquam differentiam inter nouitium habentem votum, & non habentem.

6\. Satisfit rationibus in contrarium adductis.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tem. Nam qui votum non habet, neque illam conditionem expectare tenetur, sed pro libertate sua potest intra probationis annum religionem relinquere, etiamsi optimam, sibique accommodatam, & facilem illam inuenerit, quia nondum est aliquo vinculo astrictus. Non desunt tamen qui dicant, etiam in eo casu peccare venialiter nouitium non habentem votum, si religionem relinquat, sine rationabili causa. ita Philarchius tom. 1. p. 2. lib. 3. cap. 20. ad finem. Anglex difficul. 7. de Voto. Sanchez lib. 4. de Voto. capite 16. num. 92. sequentes in hac parte Caietanum, vbi suprà, qui idem apertè affirmat; addit tamen, (& in hoc differentiam constituit) eum, qui non habet votum, si exeat sine rationabili causa, peccare tantùm venialiter, alium verò peccare mortaliter. Rationem verò illius peccati in hoc ponit, quia eo ipso quòd quis suscipit habitum religionis, quoddam pactum tacitum inter ipsum & religionem intercedit, vt si aptus inuentus fuerit post probationem, ad professionem admittatur, ideóque non posset à religione non admitti, aut expelli gratis, & sine rationabili causa: ergo vt pactum æquale sit ex vtraque parte, etiam nouitius non potest relinquere habitum religionis sine causa rationabili. Quæ ratio apparens quidem, est, tamen si est efficax, non videtur tantùm concludere culpam venialem, sed etiam mortalem, quia non erit tantùm violatio fidelitatis, sed etiam iustitiæ, nam pactum cum mutua obligatione & onere ex iustitia obligat. Item, quia ex parte religionis, seu religiosorum expellere nouitium idoneum sine causa rationabili, & contra voluntatem eius, videtur esse peccatum mortale; ergo etiam ex parte nouitij simile peccatum interueniet, si sine causa religionem deserat. Quòd si hoc concedatur, differentia alia constituenda erit, nam tunc nouitius, qui habet votum præter hoc peccatum, committit etiam sacrilegium contra votum.

7. Nouitius nõ habens votũ religionis, potest illam deserere absq; rationabili causa sine vllo peccato. Non ita dicendum de ministris religionis expellentibus

Non videtur tamen mihi nessarium hoc pactum admittere, quod neque ex expressa partium voluntate, ac conditione satis ostendi potest, neque etiam ex iure habetur. Quapropter, per se loquendo, nullum inuenio peccatum in hoc exitu mere voluntario, secluso voto, quia nullam inuenio virtutem aut legem, quæ per illum directè ac per se violetur. Neque est simile ex parte religionis, existimo enim ministros eius grauiter peccare expellendo nouitium idoneum sine causa rationabili, vel quia abutuntur potestate iurisdictionis sibi concessæ, ratione cuius ex officio tenentur, & bonum religionis procurare, & quasi iustum iudicium ferre in ea causa, vel quasi iustam dispensationem exercere. Videntur etiam mihi peccare contra charitatem respectu nouitij, quia priuant illum magno bono, & grandi periculo exponunt. Quæ rationes non habent locum in ipso nouitio, quia disponere potest de seipso, non vt minister, aut dispensator, sed vt dominus, & potest cedere iuri suo. Respectu verò religionis non peccat contra charitatem, quia inde non resultat nocumentum alicuius momenti ipsi religioni, nec etiam contra iustitiam, aut fidelitatem, quia nihil promisit. Neque oportet obligationem esse mutuam, quando solùm est ex charitate, vel iustitia legali, aut alia simili. Dixi autem, per se, quia ex intentione operantis poterit facile voluntas illa deserendi inchoatum statum esse peccaminosa, si fiat propter malum finem, in quo & venialis & mortalis culpa esse potest pro ratione finis, & fortè regulariter non deest aliqua culpa, saltem venialis; quòd tamen non sit simpliciter necessaria patet, quia ille egressus non est ex obiecto ita prauus, quin possit fieri cum intentione honestè viuendi, quamuis sine obligatione ad tantam perfectionem.

8. Limitãt aliqui traditã doctrinam, dummodo non sit ingressus religione cum proposito perseuerãdi in illa, sed non bene. *Panorm. Palud.*

Aliqui verò existimant hoc esse limitandum, vt non procedat, quando aliquis ingressus est religionem cum proposito perpetuò perseuerandi in illa. quod sentiunt Panormit. in cap. *statuimus*, de Regularib. & tunc aiunt si egrediatur, teneri ad ingrediendum iterum religionem saltem laxiorem, vt patet ex Panormit. in cap. *consuluisti*, de Regular. num. 3, Et sequitur Palud. d. 38. quæst. 4. art. 1. & fauent leges Hispaniæ partita 1. tit. 7. l. 7. & 8. Sed hæc sententia si propriè intelligatur de nudo proposito falsa est, & destruens generalem doctrinam moralem, quia ferè nullus ingreditur religionem, nisi cum illo proposito; vnde etiam repugnat prædictis decretis. Videntur autem dicti auctores per propositum intellexisse intentionem faciendi tacitam professionem, vt in 1. disput. de Voto adnotauimus, de qua professione plura in sequentibus.

9. Instantia soluitur.

Dices, idem fore dicendum de illo, quia habet votum, si consequenter loquamur. Diximus enim fauorem à iure concessum circa libertatem professionis infra annum probationis, integrum manere, non obstante dicto voto: ergo si stante voto hæc libertas tanta est, vt possit quis licitè habitum religionis exuere sine rationabili causa, tam ex parte religionis, quàm ex parte sui, licèt non sine honesto fine, (hæc enim duo valde diuersa sunt) eadem libertas manebit etiam post votum emissum. Respondetur negando consequentiam, quia illa libertas deserendi religionem sine rationabili causa, non pertinet ad fauorem iuris communis, sed quid consequens potiùs permissum, quàm intentum. Vnde tria sunt in hoc iure distinguenda. Primum est id quod immediatè statuit, concedit, & hoc solum est, vt professio fieri non possit ante annum probationis expletum. Secundum est finis per se intentus, qui est vt vel professio fiat cum sufficienti cognitione, libertate, vel vt non fiat, si ex causa rationabili ita oportuerit, & hoc per se pertinet ad fauorem intentum, & concessum per hanc legem. Tertium est (quod inde consequitur) hunc nouitium pro sua libertate posse toto illo anno religionem dimittere, sine alia causa rationabili; & hoc non est per se intentum per illam legem, sed permissum, quia vitari non potuit supposita suspensione, seu prohibitione professionis pro illo anno. Vnde quoad hanc partem nihil concedit, sed relinquit hominem in ea dispositione, & libertate in qua antea erat, & ideò si homo aliunde nullam habebat obligationem, liber manet: si autem homo iam voto se obligauerat ad perseuerandum in religione non interueniendi causa rationabili ad deserendum illam, lex non abstulit talem obligationem, sed facultatem ita se obligandi, cùm per se non intendat concedere aut tueri illam libertatem, quatenus detrimentum potius, quàm fructum afferre potest, sed permittit illam, quia non potuit ab altera separari.

Tandem

(c) 2007 Ministerio de Cultura

10. Difficultas si peresti, an voto religionis obligatus, qui ex rationabili causa intra annum probationis illã deserit, liber omnino maneat ab obligatione voti.

Tandem inquiri potest circa hoc punctum, an is qui ex rationabili causa, dimittit religionis habitum intra annum probationis, liber omnino maneat ab obligatione voti. Respondeo, iuxta distinctionem datam cap. præcedenti, si votum fuit de vno monasterio, seu loco determinato, omnino extinctam manere obligationem voti quia iam fuit sufficienter impletum, cùm pro illo loco sufficiens experimentum factum sit. Idémque in voto de aliqua religione in specie, si causa rationibus ad non perseuerandum oritur ex his conditionibus, vel oneribus, quæ soli religioni communia sunt, quia tunc probatio illius loci est virtualis probatio totius religionis. At verò si illa causa solùm nascatur ex propriis ac particularibus conditionibus talis loci, vt si respectu talis personæ sit incommodus saluti eius, vel quid simile, tunc res videtur magis dubia, nam tunc illa non videtur sufficiens probatio pro tota religione, & consequenter, nec causa est rationabilis ad totam illam deserendam, sed solùm in tali loco. Tenebitur ergo vel procurare priùs loci mutationem, quàm habitum deserat, vel si hoc non permittit consuetudo religionis, aut ex rationabili causa non conceditur, tenetur iterum ingredi ad probandum in alio loco, vbi cessent illa particularia incommoda. Atque hæc ratio cum proportione applicari potest ad votum religionis in genere: nam licèt quis habeat iustam causam non perseuerandi in tali religione propter specialem rigorem, vel modum pocedendi eius, non ideo habet rationabilem causam dimittendi absolutè rereligiosum statum, nam in alio fortasse posset facilè perseuerare: ergo cùm se obligauerit ad religionem in genere, adhuc tenetur ampliùs probare in alia religione, nisi rationabilis causa oriatur ex generali difficultate status religiosi, vt sic.

11. Resolutio difficultatis. Vouens religionem si ex causa rationabili egrediatur, vel si eiciatur, dũmodo directè, nec indirectè eiectionem non procurauerit, manet omnino liber à voto, nec tenetur in aliis monasteriis, vel religionibus ingredi.

Nihilominus non censeo, hoc onus esse imponendum vouentibus, nisi vbi aliàs constiterit, hanc fuisse satis claram, & expressam intentionem vouentis: clarum est enim posse illum se obligare, si velit, ad probandum sæpius in pluribus locis, vel religionibus. At verò quoties votum simpliciter & ordinario modo fit, non videtur ita explicanda intentio vouentis, quia solùm vouet ingredi religionem: ergo tantùm vouet semel ingredi, nam qui indefinitè promittit aliquid facere, vt ieiunare, aut eleemosynam dare, ex vi voti solum obligatur ad id semel faciendum, quia ad veritatem indefinitam sufficit vna particularis: ergo qui semel ingressus est religionem, & bona conscientia non perseuerauit, sufficienter impleuit votum illud: ergo extincta manet eius obligatio. Accedit quòd esset grauissimum onus iterum ac sæpius loca vel religiones probare, & in eis semper de nouo nouitiatum inchoare, ac proinde cogi ad probandam religionem plusquam per annum, quæ omnia videntur esse aliena ab intentione vouentium. Et hoc idem dicendum est si non ipse voluntariè egrediatur, sed à religione eiiciatur: nam est eadem proportionalis ratio, dummodo bona fide processerit, & directè, aut indirectè non procurauerit eiectionem aliquid in eum finem faciendo, vt eiiciatur, nam tunc non tam eiicitur, quàm ipse sua voluntate egreditur sine rationabili causa; at verò si absque tali intentione sua ex fragilitate, aut praua consuetudine ita se gerat, vt eiici mereatur, nihilominus voto suo satisfecisse iudicandus est, quia iam facit quod promisit, probando religionem. Et ita facilè respondetur ad priores rationes, nam illa probatio est sufficiens iuxta vouentis intentionem, & ideo causa rationabilis: quæ ex illa resultet, ad non perseuerandum in tali loco, vel religione, est etiam sufficiens ad extinguendam omnino voti obligationem.

12. Idem dicendũ de voto, quo quis promittit esse religiosum: nam votum religionis, & essendi religiosum, sunt æquiualentia. Caiet.

Dices, Quamuis ratio facta rectè procedat in voto ingrediendi religionem, non tamen in voto qua quis promittit esse religiosum, quia religiosus propriè non constituitur per ingressum, sed per professionem; & ideò qui vouet esse religiosus plus videtur promittere, quàm ingressum religionis: ergo si per vnum ingressum nec potuit assequi vt esset religiosus; nec satis expertus est illum statum sibi non expedire, tenetur adhuc illum procurare. vnde Caiet. 2. 2. quæst. 182. articulo quarto, dubio primo, differentiam inuenit inter illa duo vota, & putat ampliùs obligare votum essendi religiosum, ille autem fundatur perpetuitate, de qua statim. In præsenti autem mihi videntur illa vota æquiualentia, quia etiam votum ingrediendi religionem per se tendit ad statum, & aliquo modo ad illum obligat, vt dixi: & è contrario votum essendi licèt magis explicet ipsum statum, tamen etiam intelligitur secundùm formam iuris communis, vt D. Thom. dixit; & ideo non excludit conditionem dictam, videlicet si post sufficientem probationem talem statum sibi iudicet conuenientem. Quare licèt verba sint diuersa, res est eadem, & ideo non magis obligat vnum votum, quàm aliud. Atque hæc videtur etiam esse communis intentio vouentium.

Caput IV.

Ad quid obliget votum profitendi, seu perseuerandi in religione.

1. Superest dicendum de alio viuendi modo, quo quis expresè & directè vouet profiteri in religione, seu perpetuò in ea manere. De quo certum est obligare ad omnia, ad quæ obligat votum simplex religionis. Difficultas verò est an amplius obliget, scilicet ad perseuerandum absolutè, & sine conditione, hoc enim affirmare videtur D. Thom. dict. quæst. 189. artic. 4. & sequuntur Caiet. Cou. & Nauarr. citati in præcedenti puncto, Abul. Num. 30. quæst. 95. ad primum. & quæst. 93. Antonin. 3. part tit. 16. capite 2. Palac. in 4. dist. 38. disput. 1. post quartam conclus. Philiarch. tom. 1. parte 2. lib. 3. cap. 20. & hoc tempore videtur hæc sententia communiter recipi à viris doctis, & probatur, quia votum obligat ad id de quo fit; sed hoc votum non est tantùm de ingressu, vel probatione religionis, sed expresè fit de perseuerando, vt supponitur: ergo ad hoc obligat. Confirmatur, nam si nouitius intra religionem iam existens faciat votum profitendi in illa, ad hoc obligatur, nam illud votum sanctum est, & validum; ergo aliquem effectum habet; ergo maximè obligationem ad perseuerandum: ergo votum perseuerandi emissum ante ingressum eundem effectum habet. Tertiò argumetatur

Prima opinio asserit obligare ad perseuerantiam. D. Thom. Caiet. Nauarr. Philiarch.

Probatur primò. Secundò. Tertiò.

tatur Nauarr. à poſteriori, quia difficiliùs diſpenſatur votum perſeuerandi in religione, quàm abſolutum votum religionis; vnde ſi quis habens votnm perſeuerandi peteret diſpenſationem, explicato ſolùm voto abſoluto religionis, cenſeretur ſubreptitia diſpenſatio. Imò aliqui exiſtimant ſolum votum perſeuerandi eſſe reſeruatum, votum autem ingrediendi non eſſe reſeruatum, quia non eſt abſolutè perpetuum: ergo ſignum eſt multo maiorem eſſe obligationem voti perſeuerandi, quæ ſolùm poteſt in hoc conſiſtere, quòd abſolutè obligat ad perſeuerandum.

Quartò.

Quartò, quia vnuſquiſque poteſt iuri ſuo renuntiare, ſeu fauori ſibi à iure conceſſo; quod in particulari de hoc fauore annuæ probationis aſſeritur in cap. *Statuimus*. & cap. *conſulti*, de Regular. ſed qui vouet profiteri, & perpetuò perſeuerare in religione, ſatis declarat ſe renunciare iuri ſuo: ergo obligatur abſolutè, & ſine dependentia ab anno probationis ad profitendum, & perſeuerandum.

2. Secūda opinio negat obligare ad perſeuerandum, & nullū agnoſcit diſcrimē inter votum religionis, & votum perſeuerandi in religione. *Soto.*

2. Secunda ſententia eſt extremè contraria, quam tenet Soto lib. 7. de Iuſtit. quæſt. 2. art. 1. ad 3. vbi nihil intereſſe putat inter votum perſeuerandi in religione, & votum religionis, ſeu ingrediendi religionem abſolutè factum, nec plus obligare vnū, quàm aliud. Eam ſequitur Aragó. 2. 2. quęſt. 88. art. 3. ad 2. ſolutionem. Ledeſma tom. 2. tract. 10. c. 3. dub. 7. caſu 4.

Probatur.

Ratio eius eſt, quia qui abſolutè vouet religionem, etiam vouit perſeuerātiam in religione; ſed quia non vouet illam niſi ſecundùm formam iuris, ideo non cenſetur illam abſolutè vouere, ſed ſub conditione à iure conceſſa, ergo pari ratione, quantumcunque expreſsè voueat profiteri, ſemper ſubintelligitur illa conditio, quia ſemper intelligitur quiſque vouere ſecundùm formam iuris. Eadémque ratio eſt de voto perſeuerandi, quia non aliter perſeueratur in religione, quàm profitendo, & ideo ſub qua conditione intelligitur promiſſa profeſſio, intelligitur etiam perſeuerantia promiſſa. Idem optimè explicatur in caſu illo, in quo quis vouet eſſe religioſus cum proprietate accipiendo religioſum, quem non habitus, ſed profeſſio conſtituit, vt dicunt iura; nam illi etiam voto optimè accōmodatur ſupradicta conditio & tamen religioſus vt ſic includit perfectionem, & perpetuitatē ſtatus: ergo quòd perpetuitas, vel profeſſio formaliter proferantur, non mutat naturam voti, nec excludit prædictam conditionem.

3. Cōfirmatur reſpondēdo ad argumēta contrariæ ſententiæ.

3. Accedit in confirmationem huius ſententiæ, quia ex hoc fundamento (quod ſine dubio valde probabile, & iuridicum apparet) facillimè diſſoluuntur, vel potiùs per ſe cadunt fundamenta contrariæ ſententiæ: ergo in materia oneroſa hæc pars, vtpote benignior, præferenda eſt; non eſt enim grauis obligatio imponenda ſine aperto iure, vel conueniente ratione. Antecedens patet diſcurrendo per rationes ſingulas.

Reſponſio ad primam rationem.

Ad primam enim dicitur hoc votum, licèt in cortice verborum (vt ſic dicam) videatur continere promiſſionem perſeuerandi, re tamen vera tacitè & intimè includere conditionem, ſi iudicetur expediens poſt iuridicam probationem, quæ conditio non eſt gratis aſſerta, ſed in iure fundata, & in commmuni etiam ſenſu, & intentione vouentium.

Ad ſecundā.

Vnde ad ſecundam, ſeu ad confirmationem idem cum proportione dicimus de nouitio qui poſt ingreſſum vouit profiteri; nam ſemper intelligitur vouiſſe ſub eadem conditione, ſi in

A eo tempore probationis quod ſupereſt, nulla rationabilis cauſa ad dimittendam religionem, de nouo innoteſcat. Itaque pel illud votum ſolùm intelligitur nouitius ſe priuare illa libertate, quam antea habebat ad non perſeuerandum, etiam ſine cauſa. Vnde ſumi poteſt confirmatio, nam votum illud ſufficienter in hoc ſenſu explicatur, ſufficientémque habet effectum: ergo non oportet maiorem rigorem & obligationem imponere.

Ad tertiam.

Ad tertiam negatur aſſumptum; vnde ſuprà agentes de votis reſeruatis oſtendimus æquè reſeruatum eſſe votum religionis, ſiue abſolutè fiat, ſiue ingrediendi, ſiue perſeuerandi in ligione.

4. Ad quartā.

B Ad quartum verò argumentum conſequenter negaret Soto ſic vouentem renuntiare iuri ſuo. Hoc tamen maiori indiget declaratione, & examinatione; nam, vt opinor, hinc pendet punctum & reſolutio quæſtionis.

Dubium. An poſſit quis huic iuri renuntiare: & dicendum primò poſſe ex natura rei, ſecluſo iure poſitiuo impediente.

Et primò videndum eſt an poſſit homo huic iuri renuntiare: & quidem ex natura rei ſecluſo impedimento iuris poſitiui, non eſt dubium quin poſſit religionem ingreſſurus huic iuri renuntiare, quantum ad ipſum ſpectat, quia eſt dominus ſuæ libertatis. Dico autem, *quantum ad ipſum ſpectat*, quia etiam hoc ius eſt introductum in fauorem religionis, & ideo quantumcunque quis vouens renunciet iuri ſuo, & ſe obliget ad profitendum C independenter, vt ſic dicam, à probatione, nihilominus religio poteſt illum dimittere, niſi etiam ipſa renuntiaſſet iuri ſuo, & ſe obligaſſet, quod etiam facere poſſet ex ſtatura rei, ſecluſo iure poſitiuo impediente.

Dicendū ſecundò etiam poſſe iure antiquo renūtiare huic iuri.

Deinde etiam eſt certum iure antiquo potuiſſe vnumquemque huic iuri renuntiare, vt manifeſtè probant dict. caput *Statuimus*, & caput *conſulti*, de Regular. vbi pro ratione redditur, *Cùm quilibet renuntiare valeat ei, quod pro ſe noſcitur introductum*. Idem habetur in cap. *ad Apoſtolicam*, eodem titulo, vbi admonentur prælati religionis, ne facilè huiuſmodi renuntiationem admittant, quod eſt obſeruandum, nam deſeruiet præſenti in D tentioni.

Tota dubitatio eſt poſt Conc. Trid.

Nunc autem dubitari poteſt, an poſt ius nouum Concilij Trident. poſſit validè quiſpiam renuntiare huic fauori: nam Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 15. de Regul. abſolutè irritat profeſſionem factam ante expletum annum probationis, nulla facta exceptione voluntariæ renuntiationis: vnde poſt illud decretum admittenda non eſt, vt latiùs infrà dicemus: ergo quoad hanc partem derogata ſunt illa iura antiqua: ergo ratione huius noui iuris non poteſt quis renuntiare huic fauori à iure ſibi conceſſo, quantumcumque voueat perſeuerare in religione. Nihilominus hæc vltima illatio ſolida non eſt, aliud eſt enim prohibitam eſſe hanc renuntiationem, quoad hunc E effectum, vt profeſſio ante expletum annum facta valeat; aliud verò eſt eſſe prohibitam quoad aliud effectum, ſcilicet, vt poſſit quis ſe abſolutè obligare ad faciendam profeſſionem poſt annum expletum.

Concilium prohibet tātū, & irritat profeſſionē factam ante annum probationis expletum; non verò votum aliquod ſimplex intra illum annum factum.

Quoad primum vetita eſt illa renuntiatio in Concilio Tridentino, non verò quoad ſecundum, nullam enim de hac re mentionem facit, ſolúmque irritat profeſſionem factam ante annum expletum, non verò irritat aliquod votum ſimplex intra illum annum factum: ergo ſicut antea poterat quis ſe obligare ad profeſſionem poſt annum faciendam, etiamſi nollet ante expletum annum profeſſionem facere, ita & nunc.

Dices,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

5. Instantia ex fine & ratione Concilij deducitur.

Dices, licèt hoc Concilium non exprimat, ex fine & ratione eius intelligi potest hanc esse mentem eius, & totum hoc comprehendisse, quia finis Concilij fuit, vt professio cum perfecta libertate, & sufficienti experimento religionis fieret ad vitanda pericula, vel inconstantiæ, & apostasiæ, vel vitæ perpetuò iniocundæ, vel etiam infructuosæ; ad hunc autem finem necessarium est non solùm vt professio intra annum non fiat, verùm etiam neque absoluta obligatio ad professionem: nam si postea religio displiceat, vel frangenda est fides obligationis factæ, vel eadem incommoda sequentur. Confirmatur, idem Concilium statim in cap. 16. annullat omnem renuntiationem, aut obligationem, nisi cum certis conditionibus ibi assignatis, & non permittit hunc fauorem renuntiari à nouitio, & in discursu illius capitis & sequentium alia plura statuit in fauorem libertatis in omittenda professione; constat autem hanc libertatem magis diminui per huiusmodi votum, quàm aliis mediis quantum spectat ad forum conscientiæ.

6. Soluitur instantia allata. Votum perseuerandi in religione nec prohibetur, nec irritatur à Conc. Trident.

Fateor coniecturam esse apparentem, esséque satis consentaneum menti Concilij, vt hæc vota non consulantur, nec facilè fiant: nihilominus affirmare non possumus tale votum simplex irritatum esse à Concilio, quia irritatio voti est res grauissima, & expresè facienda esset, si fuisset intenta. Si autem votum hoc irritatum non est à Concilio, factum tenet, ac proinde obligat. Neque enim probabiliter dici potest nunc votum illud non esse de bono obiecto, sed prohibito, & ideo non esse validum; falsum enim hoc est, nam obiectū eius est professio post annum probationis facienda, hoc autem obiectum bonum est, & iuri Concilj consentaneum. Dices, eo ipso quòd fit tale votū, destruitur veritas anni probationis, & ideo tale votum destruit quodammodo obiectum suum, & eo ipso facit, vt sit de obiecto illicito, vel potius impossibili; quia professio sine vero anno probationis post ius Concilij Tridentini impossibilis est. Antecedens declaratur ex quadā doctrina Caiet. suprà tacta, nam vera probatio non est nisi vbi experimentum sumitur hoc animo & intentione, vt si res post experimentum grata iudicetur, assumatur; si verò ingrata, relinquatur: hanc verò intentionem licitè habere nō potest qui absoluto voto perseuerandi ligatus est; ergo tale votū facit hominem moraliter incapacem probationis: ergo est repugnans Concilio, atque adeò de re illicita, ac moraliter impossibili. Minor probatur, nam si tale votum est validum, qui habet illud, tenetur habere intentionem profitendi post annum, siue experiatur religionem siue gratam, siue ingratam: hæc ergo non est vera probatio, sed ficta. Sic enim suprà dicebamus cum D. Thom. 2. 2. q. 189. art. 4. ad 3. eum qui cùm habeat votum ingrediendi religionem, illam ingreditur cum absoluta intentione non perseuerandi, quantumuis sibi gratam illam experiatur, non implere votum, quia reuera non intrat ad probandum, sed quasi per modum cuiusdam cæremoniæ: ergo commutata proportione qui ingreditur & animo, & obligatione profitendi, quamtumuis ingratam experiatur, religionem verè non intrat ad probandum.

Obiectio in contrarium.

D. Thom.

7. Non est improbabile dicere saltè indirectè ex mutatione materiæ per Concilium esse inualidum tale votum.

Non est quidem improbabilis ratio, ob quam posset aliquis apparenter dicere, quamuis Concilium directè hoc votum non irritauerit, tamen ex mutatione ab ipso facta in tali materia, id est, ex absoluta necessitate anni probationis ab eo specialiter instituta consequenter factum etiam esse, tale votum in sensu omnino absoluto validum esse non possit. Et hinc profectò multū probabilitatis accrescit opinioni Soti. Nihilominus tamen ratio facta, licèt acuta videatur, non satis conuincit. Tum quia Concilium solùm intendit, vt professio sit omnino libera ab omni extrinseca necessitate, & in foro, vt sic dicam, Ecclesiastico: de necessitate autem, seu obligatione merè interna apud Deum ex sola propria voluntate manante, nihil disponit. Vnde ego facilè concederem omne pactum inter nouitium & religionem de facienda, vel admittenda professione post annum sub absoluta obligatione, id est, quidquid ex probationis experimento resultet, nullum esse virtute illius decreti dicto modo ponderati, & adiunctis etiā aliis superiùs citatis. De voto autem soli Deo facto non est eadem ratio, quia illud pertinet ad forum merè internum, de quo, vt dixi, Concilium nihil disposuit. Tum etiam, quia votum illud non omnino excludit intentionem sufficientem ad veram probationem, nam ad hanc sufficit intentio profitendi, etiamsi post probationem religio iudicetur maximè difficilis, & ingrata, nisi hoc sit in tali gradu, vt homo non possit tuta conscientia in illo manere, vel vt euidentissimè constet melius & vtilius fore ad salutem animæ in illa nō perseuerare: hoc enim sufficit vt experimentum fiat verè ad vtramque partem, scilicet vel retinendi, vel relinquendi statum, & ideo ad veram probationem sufficit, vt statim explicabo. Accedit etiam differentia inter professionem & votū simplex, quòd professio per vota solemnia semel emissa habet moralem quandam indissolubilitatem, tantámque firmitatem, vt propter priuata incommoda, vel difficultates dissolui non possit: votum autem simplex, etiamsi sit de professione facienda, si pòst, aut indiscretè factū, aut nimis obseruatu difficile inueniatur, habes plura remedia; nā & per Pontificem dispensari potest, & sæpe etiam reliqui debet illum dimittere liberum, non obstante talis voti obligatione; neque ipse peccabit contra votum, etiamsi prælatis religionis suas causas, & dispositionem repræsentet, vt meliùs, & prudentiùs possit de sua admissione deliberare: nā hoc non est contra votū perseuerandi, nam illud ad minimū habet hanc conditionem subintellectam, si à religione acceptetur, vtique cum perfecta notitia omnium quæ necessaria sunt, vt prudenter id fiat. Ob hanc ergo differentiam, licèt Concilium irritauerit professionem ante expletum annum probationis factam, non sequitur irritasse votum emittendi professionem, vel aliquid circa hoc votum disposuisse; quod etiam declarauit congregatio Cardinalium, super decreta Concilij: declaratio autem apud Marzillam & Farinacium ita habet. *An verò qui vouit ingredi religionem, & in ea perseuerare, si ingressus, & intra annum probationis recedens, sit liber voto, ex mente huius decreti Concilij, &c. Congregatio declarauit hoc decretum Concilij nihil disposuisse de voto, idem declarauit si tempore nouitiatus emisissent tale votum nouitij.* Non deest ergo potestas etiam post Concilium Trident. qua vnusquisque posset renuntiare iuri suo quoad hanc obligationem profitendi post annum probationis.

Ratio tamen allata in argumēto non conuincit.

Concilium solùm intendit vt professio sit omnino libera ab omni extrinseca necessitate; de necessitate autem, seu obligatione merè interna apud Deum nihil disponit.

Obligatio ab extrinseco prouenens, quale est pactum, facit professionem nullam.

Differentia inter votum simplex, & professionem.

Vlteriùs verò explicandū superest, an per votum perseuerandi in religione censeatur quis eo ipso huic iuri renuntiare. In qua re duo mihi di- 8. Ponuntur duæ resolutiones.

 cenda

Prima resolutio. Per votum perseuerandi nisi aliud intendat vouens, solùm obligatur ad non dimittendam religionem sine iusta causa.

cenda videntur. Primum est per votum illud absolutè factum, nisi specialis & expressa intentio vouentis interueniat, non esse interpretandum, aut intelligendum vouentem renuntiare huic iuri suo, sed tantùm se obligare ad non dimittendam religionem sine iusta & rationabili causa. Atque in hoc sensu approbo Soti sententiam, quam mihi sufficienter probant, quæ in illius persuasionem & defensionem adduxi, atque illa etiam quæ circa intelligentiam Concilij Trident. inquisita sunt. Nam ex eis attentè perspectis intelligere licet propensionem, vt sic dicam, totius iuris communis, etiam vt professio religionis fiat cum perfecta cognitione & experimento talis status, & cum omnimoda libertate ad dimittendum, vel assumendum; ergo quoties votũ commodè explicari potest factum esse secundùm hoc ius, & hoc non repugnat expressæ intentioni vouentis, id explicandum est; maximè cùm tale ius fauorabile sit non solùm religioni, sed etiam personæ vouenti, & sit etiam valde consentaneum rectæ rationi, & naturali etiam inclinationi. Potest autem tale votum optimè illo modo intelligi, vt satis inter argumentandum declaratum est: & sufficienter persuadetur ex illo principio à Theologis & Iurisperitis suprà citatis recepto: votum, quamtumuis absolutum appareat, intelligendum esse iuxta formam iuris, nisi aliud fuerit expressum.

9\. Dices, aliquando is qui religionem vouet, iterum vouet perseuerare in religione, intendens se ampliùs obligare, & tamen per ipsius votum iam erat obligatus ad non dimittendam religionem, sine rationabili causa, vt suprà dictum est: ergo posterius votum magis absolutè obligat ad perseuerandum. Respondeo sæpe multiplicari hæc vota ab hominibus, præsertim intelligentibus vt per promissionis repetitionem se magis ac magis confirment in proposito religionis promisso, quam distinctis verbis explicant, vt clariùs & distinctiùs sibi proponant totum id, ad quod obligati sunt, & nouo proposito in illo confirmentur. Ab aliis verò ignorantibus, aut minùs doctis, aliquando fit hæc repetitio, non quia intendant obligari ad rem diuersam, sed quia putant votum sæpius repetitum magis obligare. Multi etiam facilè cogitare possunt, per votum religionis solùm obligari ad suscipiendum habitum eius, & posse postea liberè exire, absque alia causa, & ideo addunt votum perseuerandi. Multi etiam hoc vouentes, & putantes addere obligationem priori voto, si interrogentur, nesciunt distinctè explicare quid intendunt, & ideo eorum intentio meritò secundùm iura explicatur, & quidquid de tali multiplicatione votorum cogitant, eorum ignorantiæ attribuitur, nisi vbi constiterit eos ex certa scientia aliud intendere.

Instantia allata soluitur.

10\. Dico ergo vltimò, si de expressa intentione vouentis satis constiterit voluisse absolutè se obligare ad perseuerandum, ad hoc manet obligatus, ita vt votum illud distinctum sit à voto indefinitè religionis, longéque aliam obligationem quoad hanc partem inducat. Hoc sensu interpretor sententiam D. Thomæ. Oportet tamen cum Caietano aduertere aliud esse vouere religionem cum proposito perseuerandi; aliud verò vouere ipsam perseuerantiam, quia propositum, & votum longè diuersa sunt. Hîc ergo non agimus de illo priori modo, ille

Secunda resolutio. Si vouens expressa intentione voluit se absolutè obligare ad perseuerandũ, ad hoc manet obligatus.

A enim non obligat ad perseuerantiam, quia propositum non inducit obligationem: sermo ergo est de posteriori modo; & ita assertio probata manet ex dictis: nam in homine est potestas ad se obligandum hoc modo quæ nullo iure ablata, vel impedita est: ergo si accedat voluntas & actus promittendi cum intentione se obligandi, vt in casu supponitur, promittens obligatus manebit. Et confirmatur, nam tale votum habet distinctam materiam à voto religionis, vt sic, vt ex prædicta intentione vouentis constat, & illa materia, quantum in se est capax est voti, quia ex suo genere est de bonis melioribus, & nullo iure prohibita est: ergo ex parte illius validum est B votum. Aliæ autem conditiones requisitæ non desunt; ergo tale votum, & simpliciter est validum, & distinctum à voto indifferente religionis, & consequenter nouam obligationem inducens, quæ non est alia nisi absolutè perseuerandi, vt per se satis constat.

Probatur.

Atque hæc doctrina confirmari potest ex verbis Innocent. III. in cap. *consulti*, & clariùs ex Gregor. IX. in cap. *statuimus*, de Regularib. Quærunt enim an ingrediens religionem possit liberè exire ante annum probationis expletum, & respondent posse, *nisi euidenter appareat, quod tales voluerint absolutè* C *vitam mutare, & in religione perpetuò Domino deseruire.* Verum est textus illos optimè intelligi de voto solemni & tacita professione; quod euidentius est d. cap. *Consulti*, & ita communiter exponuntur. Panormitanus autem cum Cardin. illa verba intelligit de voto simplici, & est satis probabile, quia Pontifex distinguit tale votum à professione expressa, & tacita; sed hoc infrà post sequentem librum examinabimus. Nunc solùm expendimus illud verbum, *Nisi euidenter appareat*, nam inde saltem à simili sumimus argumentum, hanc obligationem non esse imponendam, nisi vbi euidenter constiterit de intentione vouentis, neque esse negandam, vbi de illa constiterit. D

11\. Confirmatur.

Quantumuis autem hoc votum in eo casu sit absolutè de perseuerando, non potest nihilominus excludere eas conditiones, quæ in omni promissione includuntur. Prima est, si in discursu anni probationis constiterit professionem talis personæ in tali religione non esse licitam, nec tutam in conscientia, nam votum solùm obligare potest ad rem honestam. Non repugnat autem huiusmodi casus, potest enim per experientiam probationis intelligi talem personam esse inutilem tali religioni, & teneri ad declarandum aliquem defectum, quo intellecto indubitanter à religione expelletur. E Idem potest accidere, vt post experientiam prudenter iudicetur, se non posse moraliter seruare talem statum, quin sæpiùs grauiter delinquat: ergo tunc tenebitur illum non profiteri. Addo præterea, etiamsi non iudicet statum illum futurum sibi esse occasionem ruinæ, si moraliter & prudenter intelligat sibi non esse futurum medium ad maiorem perfectionem acquirendam, sed potiùs obstaculum, id satis esse, vt iam non obligetur tali voto, quia votum quodlibet est de meliori bono, & hoc præcipuè est de via, & statu conducente ad maiorem perfectionem: ergo si status non inuenitur esse talis, non intelligitur promissa perseuerantia in illo.

12\. Limitatur resolutio posita, & ponuntur casus, in quibus non obligat tale votum.

Et

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Et confirmatur, nam cessante fine adæquato legis, cessat eius obligatio: neque enim illius obseruantia tam Deo grata existeret. Præterea hîc etiam applicandum est illud principium ex D. Thoma, & à nobis in superioribus explicatum, quoties post votum emissum aliqua difficultas, vel occasio emergit, aut denuo cognoscitur, quæ iure merito impediret amissionem voti, si à principio existeret & cognosceretur, etiam impedire obligationem voti iam emissi, id est, si talis est conditio exorta, vt præexistens redderet votum vel vitiosum, vel inutile, vel minus gratum Deo: sic ergo in præsenti casu si post tale votum emissum similis conditio exorta sit circa perseuerantiam in tali religione, siue denuo sit cognita, votum factum non obligabat. At verò si alia minor mutatio facta sit, quamuis obseruationem talis voti difficiliorem reddat, non poterit quis tuta conscientia propria auctoritate religionem dimittere, sed dispensatione indiget, vt docuit Nauar. c. 12. n. 46. qui in hoc sensu intelligendus videtur.

Nauarr.

13. Dubia in hac materia. Prima assertio. Habens tale votum si voluntariè egrediatur sine iusta causa, tenetur redire ad profitendũ. Secunda assertio. Si ex causa legitima sit egressus, nõ tenetur amplius ingredi.

Hinc tamen statim insurgunt dubia quæ in similibus casibus suprà relata sunt, ad quid scilicet teneatur, qui habens tale votum in religione non perseuerat voluntariè, vel ab eo inuoluntariè eiicitur ante professionem factam. Respondetur tamen primò, si voluntariè egreditur sine causa rationabili, quæ excuset à transgressione voti, semper manere cum obligatione redeundi ad profitendum: hoc manifestum est, quia nec impletum fuit votum, neque alia via sublatum est. Secundò si absque transgressione voti ex aliqua legitima causa ex suprà numeratis egressus est, & causa est perpetua, non tenetur ampliùs talem religionem ingredi. Hoc etiam est clarum, quia causa illa extinxit obligationem voti, quia materiam reddidit incapacem talis obligationis. Quod quidem maximè procedit, quando vel votum factum est principaliter de perseuerando in tali monasterio, vel certè si sit factum de religione sub communiori ratione, causa etiam est adæquata toti religioni, prout est obiectum, seu materia talis voti. At verò si causa non sit adæquata, sed propria huius loci, vel huius religionis: votum autem perseuerandi in religione vniuersalius sit, tunc doctis Theologis visum est, non esse plenè satisfactum tali voto, sed ad hoc manere obligationem ingrediendi alibi, vbi cesset illa causa, & ibi perseuerandi. Quod sanè videtur probabile, quia ille non vouit semel ingredi, & probari, sed absolutè & in omni euentu possibili moraliter perseuerare in religione: ergo cùm hoc adhuc sit moraliter possibile, semper manet obligatio, & illa inadæquata causa non excusat, nec etiam prior ingressus, quia non fuit illi principalis materia talis voti, sed professio ipsa. Quàm verò hoc certum sit, statim dicam.

14. Tertia assertio. Si causa egrediendi legitima sit temporalis, & non perpetua, tenetur ingredi illa cessante.

Tertiò, si exitus sit legitimus, non tamen ex causa perpetua, sed temporali, licèt excuset à transgressione voti, valde tamen dubium est, an extinguat eius obligationem, etiam respectu eiusdem loci, seu religionis, prout fuit adæquata materia talis voti. Exẽplũ est, si durante nouitiatu parentes incidant in graué necessitatẽ, propter quam obligetur nouitius ad ingrediendũ vt subueniat parentibus, vel ipsemet nouitius incidat in grauem morbum, à quo nec perfectè sanari possit, nisi egrediatur, nec ad professionem admmitti, nisi sanetur. In his enim & similibus ca-

A sibus iustus est egressus, facilè tamen possunt, illæ causæ postea cessare vel mortuis parentibus, vel recuperata sanitate: tenebitur ergo tunc talis persona ad religionem redire: Planè videtur teneri, quia causa illa cùm non fuerit perpetua, potuit quidem obligationem voti suspendere, non tamen vt sua extinguere, si non interuenit dispensatio. Item, quia si ante ingressum illa causa occurrisset, sine dubio tantùm posset operari dilationem voti, non verò extinctionem: ergo idem est quamuis superueniat post ingressum ad habitum ante professionem, quia etiam tunc superuenit ante expletum votum. Ratio denique facta de causa inadæquata respectu loci habet locum in hac quæ dici potest inadæquata, respectu
B temporis, & ita idem videtur in vtroque casu æquè receptum.

15. Oppositum tamen probabiliter sequi potest in praxi.

Posset verò quispiam tentare ad asserendum oppositum, & excusandum vouentem ab hac onerosa obligatione, propterea quòd licèt professionem principaliter vouerit, non tamen vt obtinendam omnibus viis, & modis, sed ordinaria via Ecclesiæ, scilicet per vnum ingressum, & vnum annum probationis, & ideo cùm iam illam viam inchoauerit, & per illum non steterit, quominus illam compleuerit, videtur iam satisfecisse voto, neque ex vi illius cogi posse ad ingrediendum iterum, annúmque nouitiatus iterum
C inchoandum, quia hoc est extraordinarium onus, ad quod non videtur se obligasse. In quo est satis magna differentia inter eum, qui ante, vel post susceptionem habitus impeditus est per superuenientem causam temporalem ab obseruatione voti. Nec reputo considerationem hanc improbabilem. In praxi verò examinandam censeo intentionem vouenti; quòd si satis constiterit intentionem eius talem fuisse, qualem in proxima ratione declaraui, sine dubio potest hæc sententia in praxi seruari. Si autem de tali intentione vouentis constare non potest, prior potiùs sententia sequenda est, quia cùm in casu supponatur votum esse factum animo se obligandi ad
D perseuerantiam, non obstantibus, sed superatis omnibus difficultatibus, quæ non reddant votum illicitum, vel inutile, aut moraliter impossibile, & hæc, de qua nunc agimus, tantùm sit vna ex prædictis difficultatibus, censenda est comprehensa sub illa intentione vouentis, quamdiu oppositum non constiterit.

16. Quarta assertio. Si inuoluntariè eiiciatur, extinguitur votũ si est propter causam perpetuam eiectus; si verò propter temporalem, illa cessante tenetur redire.

Quartò iam constat quid dicendum sit quando non ipse nouitius voluntariè egreditur, sed inuoluntariè eiicitur, nam si propter causam perpetuam, & adæquatam repellitur, extinguitur votum, sin autem cessante causa, redibit obligatio cùm limitatione proximè posita in superiori puncto. Vnde si causa pendet ex voluntate
E ipsiusmet vouentis, tenetur illam auferre si potest, & illam ablatam esse religioni ostendere, vt iterum recipiatur, & perpetuò retineatur, hoc enim semper tenetur procurare vouens quantum in ipso est, ad hoc enim tenetur vouens quamdiu obligatio voti non fuit extincta. Atque idem proportionaliter dicendum est, si causa perpetua sit, non tamen adæquata religioni promissæ; tunc enim procuranda erit religio vbi talis causa impedimentum non sit. Et ita videntur sentire Doctores in priori sententia adducti.

CAPVT

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Capvt V.

Vtrùm simplex votum religionis dirimat sponsalia, & impediat matrimonium, vel vsum eius.

1. De aliis effectibus & obligationibus, quæ ex hoc voto resultare possunt, satis ex præcedentibus sectionibus constare potest, adiunctis his, quæ de voto in genere dicta sunt. De causis item necessariis ad valorem & perpetuitatem huius voti, vel de modis quibus cessare, aut auferri potest, vel de eius reseruatione, nihil etiam noui dicendum occurrit, sed omnia petenda sunt ex generali doctrina. Quia verò status religionis cum matrimonij statu quandam repugnantiam habet, ideo de hac re nonnulla dicenda sunt, quamuis si considerentur ea, quæ de voto simplici castitatis in simili quæstione diximus, multa possint hîc cum proportione applicari. Potest ergo hoc votum fieri vel post matrimonium contractum, & consummatum, vel post matrimonium ratum nondum consummatum, vel ante matrimonium ratum post sponsalia de futuro, vel ante vtraque sponsalia ab homine omnino libero.

2. Prima conclusio. Votum religionis post matrimoniũ consummatum, obligat an ingressum illius vel mortuo, vel consentiente coniuge.

Dico ergo primò. Votum religionis factm in statu matrimonij consummati, solùm obligat ad ingressum religionis post mortem coniugis, vel illo viuente de consensu eius, iure Ecclesiastico in aliis seruato. Pars affirmans manifesta est, quia hoc votum obligat, quantum licitè, & sanctè potest; ad hoc autem obligare potest, quia ille actus optimus est, & nullum per se habet iuridicum impedimentum: ergo. Quòd si aliquis quærat, an tale votum semper obliget ad illa duo simul, vel ad alterum, & ad quod determinatum, dicendum est hoc pendere ex intentione vouentis, potuit enim solum religionem promittere pro tempore viduitatis si sibi eueniat, & si hoc tantùm intendit, cùm vouit, non tenetur ingredi, viuente vxore, etiamsi ipsa maximè consentiat, quia nemo tenetur soluere debitum ante tempus in promissione assignatum, quia limitata causa limitatum parit effectum. At verò si intentio vouentis fuit obligari etiam in præsenti statu ad mutandum illum per religionis ingressum, si iuxta formam iuris coniux consentiat, tunc ad hoc statim tenebitur. Et nihilominus licèt coniux neget consensum, obligatio ad religionem durabit vsque ad mortem coniugis, vt si contingat, tunc executioni mandetur, quia per negationem consensus coniugis non est obligatio talis voti extincta, sed executio dilata, eo quòd conditio illa solùm fuerit apposita, vt votum possit statim impleri, votum autem quod de se obligat ad statim, si tunc impleri non possit propter impedimentum, ablato impedimento, multo magis obligat. Hoc autem intelligendum est per se, & quantum est ex forma talis voti, nam ex voluntaria intentione vouentis etiam fieri potest, vt solùm velit obligari ad religionem, si statim coniux consenserit, ita vt si conditio non impleatur, votum extinguatur, neque ipse maneat semper obnoxius illi oneri, & obligationi: hoc enim nec repugnantiam habet, nec irrationabile est, & ideò ita discerni & distingui potest ex voluntate vouentis; oportet autem intentionem illam esse satis expressam: nam si votum simpliciter fiat ingrediendi religionem, si coniux consenserit, & nulla limitatio adhibeatur, de se perpetuò obligat, & conditio illa impleta censetur, si coniux de medio sublatus fuerit, quia eius consensus solùm postulabatur, quatenus necessarius erat, iam verò necessarius non est.

Sed quid si tale votum fiat de sumenda statim religione etiam sine consensu coniugis? Respondeo. Aut coniux ob adulterium alterius coniugis, & perpetuum diuortium liber est perpetuò ab obligatione reddendi debitum, & tunc votum obligat, quia est de re licita, & nullum habet impedimentum; vel obligatio: matrimonij perdurat in sua vi, & tunc quoad hanc partem votum esset de re iniusta, & ideo nullam induceret obligationem, & nihilominus, per se loquendo, tale votum inducit obligationem ad religionem, si coniux consentiat; quia vtile per inutile non vitiatur, & votum factum de re honesta cum accidentario modo impossibile, ablata conditione, obligat ad substantiam actus, vt in simili dixit Nauarr. c. 12. n. 43. Vnde si coniux non consenserit, pro tunc quidem non obligabit tale votum, post mortem autem eius obligabit; quia votum obligans, si coniux consentiat, obligat etiam illo mortuo, per se loquendo, vt dictum est. Item, quia qui vouit ingredi religionem repugnante, coniuge, multo magis voluit ingredi illo non impediente, vel resistente; post mortem autem nec resistit, nec impedit. Semper tamen habet locum limitatio illa, *Nisi alia fuerit intentio vouentis*; quam hîc etiam oportet esse satis claram, & expressam, quia est multum alienum à forma & natura talis voti. 3.

Dubium in hac materia. Votum religionis etiam sine consensu coniugis, si vouens liber est à reddendo debito, in perpetuum, obligat statum.

Nauarr.

4. Votum religionis etiã illicitè non impletum, non obligat ad seruandã castitatem: ac proinde habens tale votum potest reddere, & petere debitum. Lib. 6. de voto. cap. 4.

Secunda pars negatiua exclusiuè proposita clara est, tum quia materia illius voti tantùm est religio futura, tempore; scilicet, habili, & in ipso voto, aut designato, aut comprehenso: ergo tale votum solum obligat in futurum modo declarata; in præsenti verò solũ obligat ad præparationem annuæ per propositum ingrediendi religionem suo tempore, vel saltem non habendo contrarium propositum. Tum etiam, quia votum religionis etiam illicitè non impletum non obligat ad seruandam castitatem, neque ad actiones proprias vitæ religiosæ: ergo multo minùs obligabit hoc votum: ergo nihil aliud superest ad quod possit obligare. Vnde fit, vt habens tale votum possit licitè non solùm reddere, sed etiam petere debitum, quia non tenetur ad castitatem seruandam. Sequitur etiam tale votum non posse ab alio coniuge auferri, aut irritari, quia nullo modo est in præiudicium eius, de quo latiùs in superioribus dictum est; & infrà iterum dicemus.

5. Secunda conclusio. Votum religionis factum post matrimonium ratum non cõsummatũ, obligat absolutè ad religionis ingressum; & ad abstinendũ à prima copula tum petendo, quàm reddendo. Probatur prima pars.

Dico secundò, votum religionis factum post matrimonium ratum non consummatum obligat absolutè ad religionis ingressum, & consequenter ad abstinendum à prima copula, tam reddendo, quàm petendo debitum; nobiscum sentiunt Sanchez lib. 9. de Matr. disput. 35. num. 10. & Lessius lib. 2. cap. 41. dubit. 5. num. 47. Prima pars manifesta est, quia illud votum est validum, & non habet impedimentum; & ideo addidi particulam *absolutè*, quia tunc non est necessarium expectare consensum alterius coniugis, quia intra tempus à iure præscriptum, vterque coniugum habet ius ingrediendi religionem antequam matrimonium consummet, non expectato

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ctato alterius consensu, sed illud votum obligat ad ingressum moraliter possibilem, & licitum: ergo. Secunda verò pars probatur, quia licèt hoc votum per se non obliget ad castitatem, obligat tamen ad non contrahendum, vel non consummandũ vinculum impediens obseruationem talis voti, consummando autem matrimonium redditur persona impotens ad implendum votum: ergo agit contra talis voti obligationem. Et hinc facilè probatur non solùm esse illicitum petere (quod per se clarum est) sed etiam reddere consensum, & cooperationem ad talem copulam, quia tunc non tenetur reddere cùm habeat ius abstinendi à copula, si velit, vt possit ingredi religionem: ergo tenetur non reddere cùm habeat votum. Patet consequentia, quia tunc reddendo non excusatur propter ius alterius, vnde propriè non est redditio debiti, sed cooperatio merè voluntaria: non ergo excusat à trãsgressione voti.

Probatur secunda pars.

6. Dubium in hac materia. Si alius coniux petat debitum ex tunc dando facultatem, vt non obstante matrimonij cõsummatione possit ingredi religionem; non est licita talis consummatio.

Sed quid si alius petat debitum ex tunc dando facultatem, vt non obstante consummatione matrimonij possit ingredi religionem? Respondeo etiam sic non licere, quia euidenti periculo morali exponitur non implendi votum, quia poterit is qui facultatem dedit, illam reuocare, vel saltem nolle ad perpetuam continentiam obligari, & tunc alius non permittetur ab Ecclesia ingredi religionem. Addidi verò limitationem, vt hoc solùm intelligatur quoad primum actum consummandi matrimonium, quia si semel consummetur, etiamsi in eo actu peccetur, postea non obligabit votum vllo modo ad continentiam, sed licebit non solùm reddere, sed etiam petere. Ratio est, quia hoc votum per se non obligat ad continentiam, vt dixi, & aliàs postquam semel matrimonium consummatum est per subsequentes actus coniugales, non additur nouum impedimentum ad votum implendum, & ideo iam ex nullo capite voto contrarij sunt. Manebit ergo tunc votum illud obligans solùm ad ingressum religionis post mortem coniugis, vel ex consensu ipsius, eodem modo, quo de voto postea facto dictum est.

7. Difficultas duplex. Post transactum tẽpus à iure præfixũ ad impediendam religionem, habens votum peccat consummãdo matrimonium.

Solùm potest hîc dubitari, cùm tempus concessum coniugi post matrimonium ratum ad ingrediendam religionem, sit limitatum in iure, scilicet duorum mensium, si illud tempus iam transactum sit, siue per impotentiam, siue per negligentiam, an postea etiam peccet quis consummando matrimonium. In quo in primis certum est petendo peccare, quia semper tenetur, quantum est ex se conseruare se aptum ad ingressum religionis, & non ponere nouum impedimentum. Quapropter si non obstante lapsu temporis alter coniux non petat ius suum, tenetur alius qui votum habet ingredi religionem cùm primùm possit, neque oporteret positiuum, vt sic dicam, ab altero coniuge petere consensum, sed satis erit ipsum non cõtradicere; quia cùm reipsa nondum facti sint vna caro, si de facto alter profiteatur, soluetur sine dubio vinculum matrimonij, iuxta cap. 2. cum similibus de Conuers. coniugat.] Alioqui verò dum alter non exigit ius suum, alter non peccat continentiam seruando, nec ingrediendo religionem, etiamsi votum non habeat: ergo si habeat, iam non solùm licebit, sed tenebitur, quandiu alter non repugnat.

Et tenetur non consummato matrimonio, & non contradicente coniuge ingredi religionem.

8. Si post transactos duos menses, statim alter coniux petiit debitum, tenetur reddere, & non peccat consummando matrimonium.

Difficultas verò est an si statim post transactos duos menses, alter petat ius suum, ita vt nolit vllam ampliùs expectare dilationem, possit alter, vel etiam teneatur, reddere debitum, aut A potiùs statim ingredi religionem. Sanè videtur debere reddere debitum, nec iam peccare consummando matrimonium, siue peccando, siue ex iusta causa votum suum implere distulerit; quia iam alter exigit ius suum pro eo, tempore pro quo illi debitum est: ergo alter non potest iustè negare occasione voti, quod non obligat cùm iniuria proximi. Et quidem si is qui votum habet, non potest statim ac alter petit debitum, habitum religionis suscipere, quacunque occasione impediatur, existimo teneri ad reddendum debitum propter rationem factam, & quia non sine causa tempus illud iure præscriptum est. Item B si post expletum tempus duorum mensium non semel tantùm, sed iterum ac sæpiùs alter petiit debitum suum, alius verò procrastinando differat, sine dubio grauiter peccat, & consummare matrimonium tenetur, etiamsi iam non habeat aliud impedimentum religionis, quia hoc sufficit, & excusat illum à nouo peccato, etiamsi fortè peccauerit constituendo se in eo statu, in quo iam non potest liberè religionem ingredi.

9. Si post transactos duos menses coniux non petiit debitum per multum tempus, licèt postea petat, tenetur ingredi religionem, & non consummare matrimonium, consideratis circumstantiis prudenter illius moræ in petendo.

At verò si post transactum tempus à iure definitum alter numquam petiit debitum, atque ita multo tempore in eo statu permaneat, quamuis postea incipiat debitum exigere, non videtur alter obligandus, vt primæ petitioni statim consentiat, & consummet matrimonium, sed si C potest, debet potiùs statim ad religionem aduolare, & votum suum implere: quia alter tacendo, & non petendo debitum, videtur facilè consensisse, & cessisse iuri suo, & ideo alius nondũ cœpit esse in mora, & ideo adhuc potest implere votum suum. Verum est tamen considerandas esse morales circumstantias, ratione quarum intelligi posset, eum qui expectat, tacitè petere ius suum, & inuoluntariè pati moras illas, licèt fortasse propter verecundiam, aut reuerentialem timorem, vel alios similes respectus, non audeat explicitè postulare: quapropter in huiusmodi casu sæpe est necessarium prudentis viri iudicium ad D discernendum in particulari, quando ille qui habet tale votum, ita incipiat esse in mora respectu alterius coniugis, vt iam non liceat illi religionem ingredi altero inuito, & cogendo illum ad integrum probationis annum denuo expectandum.

10. Numquam licet in eo casu habenti votum religionis petere debitũ, & consummare matrimonium.

Dices, ergo in eo casu, quando ad eum statum iam peruentum est, poterit his qui habet votum, aggredi consummationem matrimonij, petendo illud. Patet consequentia ex dictis, quia per se non tenetur ad continentiam ex vi talis voti, nec etiam in eo casu iam tenetur propter vitandum impedimentum religiosi status, quia iam ipse est impeditus, ne possit ingredi in vita vxoris; de E consensu autem eius etiam post copulam ingredi poterat. Respondetur, negando consequentiam, quia etiam in eo casu copula est nouum impedimentum, quod proinde ipse vitare tenetur quantum in ipso est. Patet, tum quia quamdiu matrimonium non est consummatum, semper est dissolubile per professionem religionis, quacumque ratione validè fiat; si autem consummetur, vinculum dissolui non poterit, quamtumuis vterque in professione consentiat: tum etiam, quia ex hoc sequitur, vt si matrimonium consummetur, alter multo difficiliùs daturus sit consensum suum, cùm oporteat, ipsum etiam perpetuam castitatem profiteri. Semper ergo augetur plurimum ex prima copula impedimentum religiosi status, & ideo non licet habenti votum illam petere

(c) 2007 Ministerio de Cultura

petere, etiam in eo casu, licebit tamen reddere, quando ad illas temporis angustias deuentum fuerit, & ita est assertio posita quoad hanc partem limitanda.

11. Tertia conclusio. Votum religionis factū post sponsalia de futuro etiam iurata, obligat, & dissoluit sponsalia. *Nauarr. Lopez. Henriq. Sanch. Lessius.*

Dico tertiò, si votum religionis fiat post sponsalia de futuro, etiam iurata, obligat ad ingressum religionis, & consequenter ipsa sponsalia dissoluit. ita Nauar. in sum. cap. 22. num. 27. casu 10. Ludou. Lopez 2. p. instr. de Matr. c. 38. Henriquez lib. 11. de Matr. cap. 14. n. 4. Sanchez lib. 1. de Matr. disp. 46. num. 2. Lessius lib. 2. cap. 41. dubit. 6. num. 54. & alij communiter. Hæc assertio eodem modo explicanda, quo similem de voto simplici castitatis infrà ostendemus, est enim eadem vtriusque voti ratio, & maior quodammodo de hoc voto religionis, quia directè tendit ad altiorem perfectionis statum, quem impedire non debent sponsalia de futuro. Vnde confirmatur, nam matrimonium etiam de præsenti, nondum consummatum, non impedit vim & obligationem huius voti, etiamsi post ipsum matrimonium fiat: vt ex præcedenti assertione patet; ergo multo minus impedient sponsalia de futuro, etiamsi iurata sint.

12. Instantia allata soluitur.

Dices iuramentum posse impleri simul cum voto, contrahendo nimirum priùs matrimonium, & postea ante consummationem ingrediendo religionem. Respondetur in primis hoc non esse contra assertionem, quia inde non probatur hoc votum non esse validum, aut non obligare ad ingressum religionis, sed ad summum non obligare ad non contrahendum matrimonium, cum intentione non consummandi. Quod per se loquendo verum est, secluso omni periculo morali consummandi, sicut infrà etiam dicemus de voto simplici castitatis; vbi id latiùs explicabimus. Dico verò vlterius id non esse necessarium ratione iuramenti, imò nec regulariter consulendum. Ratio prioris partis est, quia iuramentum illud promissorium conditionem includit melioris frugis, & ideo si solùm religionis causa non impletur promissio, non violatur iuramentum, in quo excepta fuit illa conditio. Sic enim dicunt iura non esse transgressorem iuramenti qui in melius illud commutat. cap. *peruenit*, de iureiurand. cap. *scripturæ*, de voto. Ratio verò posterioris partis est, quia aut regulariter vix potest vitari periculum, aut saltem consultius est, tam propter proprium bonum spirituale, quàm propter aliquem honorem alterius coniugis, statim ad religionem transire sine interuentu vinculi matrimonij.

13. Huic verò posteriori parti repugnare videtur ca. *commissum*, de Sponsal. vbi in simili casu dicitur, *Tutius esse religione iuramenti seruata priùs contrahere, & postea si elegerit ad religionem migrare.* Respondetur tamen primò cum glossa ibi, eum qui sponsalia iurauerat in casu illius textus non habuisse votū religionis, sed mera & spontanea voluntate ad illam aspirasse, quod non obscurè indicat verbum illud *si elegerit*, & ideo non est similis ille casus, quia ibi in contrahendo nullum erat periculum peccati, sicut esse potest in eo qui habet votum; & quamuis in priori esse possit tale periculum, ne illa occasione impediretur status maioris perfectionis, tamen propter reuerentiam iuramenti voluit Pontifex non esse habendam rationem huius periculi. Secundò respondetur, illud dici tutius non per se, & in conscientia, nam reuera etiam secluso voto est in conscientia tutissimum, & ab omni culpa libe-

A rum immediatè transire ad religionem, vt etiam gloss. & interpretes ibi fatentur, & ratio ptoximè facta conuincit. Sed respectu hominum & fortasse ad vitandum aliquod scandalum, illud dicitur esse tutius, & tunc etiam ego addendam putarem illam limitationem, scilicet, si absque periculo impedimenti perfectioris status fieri possit. Sed de expositione huius capitis latè egimus lib. 2. de iuramento cap. 3. à n. 2.

14. Notandum in hoc puncto, si contingat habentem tale votum non profiteri in religione, adhuc teneri ad implendam promissionem sponsalium, si alter sponsus velit.

Ex dictis constat vltima assertionis pars, scilicet, sponsalia de futuro per subsequens votum religionis dirimi, quia comparatione illius non obligant. Est autem aduertendum, si contingat eum qui tale votum emisit, implere illud ingrediendo, & probando religionem, non tamen B profitendo, adhuc teneri ad implendam promissionem sponsaliorum, si alter sponsus velit; quia iam tunc potest sine transgressione voti, qua sublata, non est vnde prior promissio vim suam amiserit. Item, quia conditio subintellecta in tali promissione non fuit ita consummata, vt sufficeret impedire vim sponsaliorum, in quo tantùm sensu subintelligenda fuit, quia ad bonum & perfectionem animæ non est in alio sensu necessaria. Quocirca quandiu votum hoc non consummatur, vt sic dicam, per solemnem professionem], suspendit potius quàm extinguit sponsaliorum obligationem, vel etiam dici potest C votum hoc simul quidem manere cum vinculo sponsaliorum, tamen quamdiu durat, & impleri potest, eius obligationem maiorem esse; si tamen illud iterum extinguatur, vel impleatur persona adhuc manente apta ad matrimonium, sponsalia incipiunt sine impedimento suam obligationem exercere. Et hinc etiam est, vt persona quæ post sponsalia religionis votum emisit, si sit in mora, possit ad petitionem alterius partis per iudicem compelli, vt vel religionem intret, vel si iustè impeditus est, promissionem sponsaliorum impleat; nam cùm sponsalia non sint omnino extincta, sed solùm vincantur à voto religionis, si hoc non prodit in actum, illa retinet suam vim.

15. Quarta conclusio. Votum religionis factum ante omnia sponsalia obligat ad non contrahendum, neque etiam promittendum matrimonium. Limitatur.

D Dico quartò, si votum hoc fiat ante omnia sponsalia, tam de præsenti, quàm de futuro, obligat per se ad non contrahendum matrimonium, neque etiam promittendum. Hoc constat, quia omnis contractus, vel promissio contraria tali voto illicita est, huiusmodi autem est matrimonium, & promisso eius; & ideo in cap. *rursus*, qui cler. vel vouent. iuramentum ducendi vxorem post votum castitatis temerarium dicitur, & non obligare, idem autem est de voto religionis; hoc autem procedit, vt ratio facta ostendit, quando sponsalia fiunt modo repugnante tali voto, nam si fierent sub hac ratione, *Si non potuero professionem emittere*, aut si alia via licita obligatio E huius voti ablata fuerit, ac denique si fiat sub conditione non consummandi matrimonium, & absque periculo: in his casibus nulla erit violatio voti, vt ex dictis patet, & promissio facta obligabit sub conditione posita, quia honesta est. Atque tota hæc doctrina in hoc capite data communis est apud authores citatos cap. præced. & alios in materia de sponsalibus, & matrimonio, & adeò clara, vt in eis referendis immorari necesse non fuerit.

CAPVT

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Capvt VI.

Vtrùm hoc votum aſſumendi ſtatum religioſum per propriam irritationem ceſſare, ſeu extingui poſſit.

1. *Votũ poteſt ceſſare tribus modis.*

TRibus modis poſſe aliquod votum, ac eius obligationem ceſſare, per irritationem ſcilicet, diſpenſationem, & commutationem, diximus tomo præcedenti, tract. de voto. An verò hoc votum religionis totidem modis ceſſare poſſit, hîc ſpecialiter eſt examinandum, propter illius ſpecialem rationem, & reſeruationem. Quod attinet ad irritationem, ſolùm occurrit inquirendum, an parentes illud irritare valeant? Notandum verò, quæſtionem tantùm eſſe de filiisfamilias, qui & vſum rationis iam habent, & adhuc permanent ſub parentum regimine, & cura: nam de emancipatis, qui patriam poteſtatem iam ſunt egreſſi, certum eſt, eorum vota non poſſe à parentibus irritari, ſi poſt pubertatem, vel emancipationem ab ipſis ſunt emiſſa, vel confirmata.

Quæſtio hęc ſolùm procedit in filiis ſub cura parentum degentibus.

2. *Filij puberes, & impuberes quãdo dicantur, & ſint.*

Filios verò familias in duos ordines diſtinguere poſſumus. Sunt enim quidam impuberes, alij maiores. Impuberes dicuntur vſque ad certam ætatem à iure præſcriptam: nam iuxta antiquum ius dicitur annus pubertatis decimuſquartus cõpletus in maſculis; duodecimus verò item completus in fœminis. cap. *ex literis*, & cap. *puberes*, de diſpenſatione impuberum; quæ iura loquuntur de anno pubertatis in ordine ad matrimonium: in ordine verò ad religionem, & profeſſionem loquitur cap. *ad noſtram*, & cap. 1. & 2. eodem titulo in *6*. Ibi tamen ſermo eſt de viris; de fœminis enim nihil dicitur. Gloſſa verò in Clementina *eos*, de regularibus duodecim annos dicit in fœmina ſufficere; & idem ſumitur ex cap. *virum*, de regularibus. Nunc verò anni pubertatis quoad effectum profitendi in religione tam in viris, quàm in fœminis in decimoſexto ætatis anno iam completo definiti ſunt per Conc. Trident. ſeſſione 25. cap. 15. de regularibus. Quoad præſentem verò quæſtionem de voto ſimplici aſſumendi ſtatum religioſum annus pubertatis hodie computandus eſt iuxta ius antiquum: nam circa vota ſimplicia nihil quoad hoc innouauit Conc. Trident. vel aliud ius nouum; vt rectè annotauit Palac. in 4. diſt. 38. diſp. 3. proindéque prædictus annus pubertatis eſt decimuſquartus in viris, & duodecimus in fœminis. Qui autem ætatem illam iam tranſegerunt, puberes, ſeu maiores dicuntur. His poſitis ad quæſtionem accedamus, quæ inquirit, quid poſſint parentes in filios circa irritationem voti aſſumendi ſtatum religioſum? quæ ex dictis lib. 6. de voto eſt definienda.

Annus pubertatis in ordine ad profeſſionẽ, eſt decimuſſextus ętatis annus completus tã in viris, quàm in fœminis: in ordine verò ad matrimoniũ, votũ religionis, & alia, eſt decimuſquartus in viris, & duodecimus in fœminis.

Palac.

3. *Prima concluſio. Parẽtes poſſunt directè irritare omnia vota filiorum impuberum.* *Soto. Nauarr. Syluest.*

Dico ergo primò, parentes poſſe etiam directè irritare omnia vota filiorum impuberum, nullo excepto, ſiue ſint realia, ſiue perſonalia; ſiue temporalia, ſiue perpetua; caſtitatis, vel religionis; ſiue ſint vota de conſiliis, ſiue etiam præceptorum obſeruatione. hæc eſt communis Theologorum ſententia, quam bene probat Sot. lib. 7. de iuſt. quæſtione 3. artic. 2. Nauarrus cap. 12. numero 64. Conſentit Syluest. & ſummiſtæ omnes. Hæc aſſertio ſatis probata manet ex lib. 6. de voto cap. 6. à num. 1. vbi generatim oſtendimus, eſſe in patre hanc poteſtatem. Et ratio nunc breuiter eſt; quia licèt pater prohibere

Probatur.

A aliàs non poſſit obſeruantiam præcepti; ſemper tamen poteſt tollere obligationem additam ex voto. Nam filius iure naturæ ita eſt ſub patris poteſtate, vt ante vſum rationis voluntate patris regi debeat; vnde voluntas patris voluntas filij cenſetur. Poſtquam autem filius incipit vti ratione, quamuis iam poſſit liberè operari; quia tamen pro aliquo tempore habet vſum rationis, nimis imbecillem, ac tenuem; ratio naturalis dictat, vt pro eodem à voluntate patris pendeat ſaltem quoad firmitatem obligationis, ita vt non ſit omninò firma, donec pater illam approbet; quæ ratio maximè militat in obligatione votorum; quorum in concluſione meminimus. Vnde rectè
B Sylu. verb. *votum* 5. n. 3. differentiam in hoc conſtituit inter vxorem, & filium impuberem, quòd illa poteſt aliqua vouere, quando materia nullo modo præiudicat marito; quia alioqui eſt ſui iuris, & habet poteſtatem deliberatam: filius autem impubes ita eſt ſub parentibus, vt voluntas eorum quodammodo illius cenſeatur ſaltem quoad hoc, vt ſine illa non poſſit completè, & firmiter ſe obligare.

Syluest. Differentia inter vota vxoris, & filij impuberis.

4. *Parentes nõ poſſunt irritare votum ſolẽne caſtitatis annexum ſacris ordinibus, ſi filius impubes ordinetur voluntariè.*

Maior adhuc dubitatio eſt de filiis poſt annos pubertatis, vtrùm poſſit pater votum religionis eorum irritare ante pubertatem emiſſum? quæ tractari ſolet de voto ſolemni, & ſimplici religionis; ſed in ſolemni iam nullam habet quæſtionem.
C Aut enim eſt votum ſolemne ordinis; aut profeſſionis in religione. De primo certum eſt apud omnes non poſſe irritari à parentibus, ſi contingat, impuberes voluntariè in ſacris ordinari; quanquam enim illud graue peccatum ſit, tam ex parte ordinantis, quàm ordinati; tamen ordinatio tenet, & conſequenter votum caſtitatis illi annexum ratum omnino eſt & firmum ſaltem ex ſtatuto, & conſuetudine Eccleſiæ, vt infrà ſuo loco latiùs dicemus. Votum autem ſolemne profeſſionis irritatione non indiget, quia irritum per ſe eſt, ſi ante annos pubertatis fiat; imò nunc neceſſaria eſt ætas ſexdecim annorum, iuxta Conc. Trident. ſeſſ. 25. cap. 15. Vnde licèt olim tranſacto anno, &
D die pater non poſſet irritare tale votum filij, cap. *puella*. 20. qu. 2. Nunc neceſſarium eſt, vt prędicta ætas ſit completa ad hoc, vt tale votum ratum ſit; non poſſet tamen nunc pater filium, vel filiam, quæ annum 14. iam expleuit, extrahere è monaſterio contra voluntatem eius: nam licèt religioſus nondum ſit, poteſt tamen velle ibi eſſe, vt probetur, ac tandem ſuo tempore profiteatur; & in hoc ſui iuris iam eſt: de quo etiam infrà latiùs in proprio loco.

5. *Opinio aliquorum eſt, nõ poſſe patrẽ poſt annos pubertatis irritare votũ religionis à filio impubere emiſſum.* *Soto. Aragon. Fundamentum.*

Omiſſo ergo voto ſolemni, de ſimplici aliqui cenſent, licèt factum ſit ante pubertatem, ſolo tractu temporis ita firmari, vt poſt illam ætatem completam irritari à patre non poſſit, ſiue
E pater conſenſerit, vel ſciuerit votum, ſiue non; & ſiue puer denuò illud confirmauerit in adulta ætate, ſiue de illo nihil ampliùs cogitauerit. ita tenet Soto lib. 7. de iuſtitia quæſtione 3. articulo vltimo fin. quem ſequitur Aragon. 2. 2. quæſtione 88. art. 9. Ratio eſt, quia ius non dat poteſtatem patri irritandi tale votum, niſi pro tempore pueritiæ, & ante pubertatem. Ergo tranſacto illo tempore, patris etiam poteſtas ceſſauit. Secundò, quia dominus poteſt irritare votum ſerui, dum eſt ſeruus; ſi autem iam factus eſt liber, non poterit irritare illud, etiamſi in ſeruitute fuerit emiſſum: ergo ſimiliter, &c. Tertiò, quia perſona iam non ſubeſt poteſtati patris; ergo nec vota. Pro hac ſententia citari ſo-

(c) 2007 Ministerio de Cultura

let Angel. sed immeritò, quia verb. *votum*. 2. n. 6. sententiam habet singularem; nam de voto religionis facto ante pubertatem censet, omninò non obligare etiam post pubertatem; & ideo de hoc voto sentire non potuit cum dictis authoribus, vt per se constat. De aliis autem votis impuberum ferè idem sentit, quod de votis puberum: & de votis quidem realibus ait, posse irritari vsque ad 25. annum; de aliis verò tantùm dicit, posse irritari. Nec aliud explicat. In eo autem, quòd posuit terminum illum 25. annorum etiam pro puberibus, fauet prædictæ sententiæ, vt mox explicabo.

6. Secunda cõclusio. Parẽtes possunt irritare post annos pubertatis vota filij impuberis, dũ modo illa vota expressè, & nõ tãtùm tacitè filius nõ cõfirmauerit post annos pubertatis. *Caietan. Nauarr. VValdens. Lud. Lopez.*

Nihilominus dico secundò. Probabilius est, talia vota posse irritari à parentibus. quam sententiam tenet Caiet. 2. 2. q. 8. art. 5. Eandem sequutus est Nauarr. c. 12. num. 71. & VVald. 3. p. Candelabri c. 4. num. 100. Ludou. Lopez 1. p. c. 48. Vt verò meliùs intelligatur, & confirmetur hæc sententia, distinguamus varios status talium votorum, & certa ab incertis separemus. Primò ergò fieri potest, vt filius perueniens ad ætatem puberem, confirmauerit tale votum; & tunc certum est, iam non posse irritari, sicut antea; sed computandum esse sicut alia vota post pubertatem emissa, de quibus statim. Ratio est, quia per illam confirmationem, est tanquam de nouo emissum. Solùm in hoc quæri potest, an hoc habeat locum, solùm quando confirmatio fuit expressa per distinctam voti recogitationem, ac voluntatem, vel sufficiat tacita, sicut solet sufficere in professione, etiam ad validandam illam? videtur enim inde sumi argumentum à fortiori, vt hîc etiam tacitus consensus sufficiat. Dico tamen hîc non habere locum tacitam confirmationem, sed necessariam esse expressam. Ratio est, quia votum illud non fuit nullum, sed validum, licèt infirmum: vnde quandiu non accedit voluntas expressa confirmandi, vel denuo emittendi illud, solùm potest intercedere voluntas implendi illud; per hanc autem voluntatem nunquam firmatur tacitè id, quod erat infirmum, sed solùm eius obligatio expletur, quæ verè inerat.

7. Confirmatur. Professio nulla, nõ fit valida per tacitam, & quando. *Caiet. Nauarr. Syluest.* Probatur.

Explicatur, & confirmatur exemplo professionis tacitæ; de qua dicunt doctores omnes, si professio prior fuit nulla, nunquam tacitè iterum fieri, quandiu prior professio seruatur sub existimatione valoris, & obligationis illius, vt patet ex Caiet. 2. 2. q. 189. art. 5. Nauarr. cap. 12. nu. 71. & in consiliis tit. de Regularib. sæpius & Sylu. verb. *Matrimonium* q. 10. & Doctores communiter c. 1. de Regular. in 6. Cuius ratio est, quia illa existimatio, & ignorantia impedit nouam voluntatem vouendi; & facit, vt solùm habeatur voluntas implendi votum existimatum; quæ non satis est ad denuò vouendum. At verò in præsenti semper adest non falsa, sed vera existimatio obligationis voti; & ex illa seruatur. Ergo si nulla alia adest voluntas, illa non satis est ad firmandum votum; & ideo hîc nihil oberit, siue intercedat ignorantia existimando illud votum esse inde omnino firmum, & non posse irritari, siue semper agnoscatur vt votum infirmum, & irritabile; quia vtroque modo non confirmatur per solam continuam obseruationem sine expressa voluntate confirmandi illud. Quia si ignorantia prædicta intercedit, res est per se clara; imò tunc etiam expressa voluntas non sufficeret, vt sentiunt Caiet. & Nauarr. quia si puer post 14. annum vult perpetuò seruare illud votum, quia putat, iam non esse irritabile à parente; illa ignoran-

A tia tollit perfectum voluntarium, & ex hac parte impedit ne votum confirmetur. Nam qui sic operatur, potiùs supponit, votum esse firmum, & ideo vult seruare illud, quàm velit illud confirmare. Si verò adsit vera existimatio, etiam tunc illa obseruantia non procedit ex eo, quòd tale votum cognoscatur esse firmum, vt ea ratione præsumatur voluntas firmandi illud: sed procedit solùm ex eo, quod cognoscitur esse obligatorium. Et ideò nihil inde colligi potest, nisi voluntas seruandi votum, quæ non sufficit ad illi firmitatem addendam. Est ergo necessaria expressa voluntas.

8. Tertia conclusio. Si pater cõfirmauit votũ filij post annos pubertatis, iam non potest amplius irritare.

Secundò fieri potest, vt ex parte vouentis nulla
B la facta fuerit confirmatio, fuerit autem ex parte patris. Et tunc quod ad præsentem quæstionem attinet, certum existimo, non posse patrem ampliùs tale votum irritare. Tamen vt generaliùs rem definiamus, distinctione opus est. Aut enim postquam pater habuit ratum illud votum, iam filius excessit annos pubertatis, vel infra illos adhuc permanet. In priori casu certum existimo, iam non posse patrem tale votum irritare. hoc saltem conuincunt rationes prioris sententiæ. Item quia votum illud iam fuit omninò firmatum per eum, qui habebat potestatem, & totum tempus, pro quo illi data est potestas, iam est elapsum; ergo non potest ampliùs irritare. Aliàs ta-
C lia vota semper pro toto tempore vitæ manerent infirma, quantumuis pater illa rata habuisset: quod planè est absurdum, nulloque fundamento affirmari potest. Et idem iudicium est, si pater intra pubertatem votum ignorauit, & quamprimùm illud resciuit post pubertatem, illud confirmauit; iam enim ampliùs irritare illud non potest. Et hoc solum est, quod ad præsens dubium pertinere poterat.

Probatur.

9. Quarta cõclusio. Si pater ratũ habuit tale votum intra annos pubertatis, adhuc intra illos potest irritare.

Addo verò in alio casu rem esse dubiam; vt, v. g. si filius 13. anno ætatis votum religionis fecit, & pater statim illud ratum habuit, an possit nihilominus illud irritare toto anno sequenti, quandiu ætas 14. annorum impleta non est? Nam
D ex dictis de prælatis religionum videtur sequi pars affirmans. Nam prælatus potest validè irritare votum à se confirmatum, etiamsi irritando peccet; ergo idem dicendum est de patre saltem pro eo tempore, pro quo durat potestas eius in filium, sicut durat potestas prælati in religiosum. In contrarium verò facit, quia iam ille actus vouendi fuit omninò traditus Deo per consensum vtriusque voluntatis, à quibus pendere poterat; ergo non potest ampliùs irritari, quia iam non manet sub dominio patris. Nec videtur esse simile de religioso; quia ille manet semper subditus quoad materiam, & ideo saltem ex parte mate-
E riæ poterit semper votum illius validè irritari à superiore; quod in religioso ferè pro eodem reputatur; quia eius subiectio perpetua est. Hîc autem materia non est subdita patri, nisi fortè pro tempore, quo durat minor ætas: vnde quoad hoc verum est, posse patrem nolle, vt ante inchoatam pubertatem tale votum non impleatur; non tamen videtur, posse illud auferre quoad vinculum ipsum, propter rationem factam. Atque hæc pars est satis probabilis; & in eam superiori tomo tract. de voto lib. 6. cap. 6. num. 16. & cap. 8. num. 7. magis inclinaui. Nihilominus oppositam, re nunc maturiùs considerata, probabiliorem censeo. Moueor primò ex potestate prælatorum religionis ad irritanda vota subditorum, quæ propter similem licentiam, seu

(c) 2007 Ministerio de Cultura

seu confirmationem non amittitur, vt eodem lib. 6. cap. 8. ostendi. Secundò quòd voluntas pueri pro toto illo tempore semper est infirma, & patri subiecta. Et ideo confirmatio patris semper habet tractum successiuum durante illa ætate, vt non intelligatur plenè, & absolutè facta, donec illa ætas consummata sit; nec pater confirmando votum abdicauit se potestate patria in filium etiam quoad illum effectum. Et ideo si illa vtatur, validum efficit actum, licèt ex alio capite malè sua potestate vtatur, si sine causa illud irritet.

10 Quinta cōclusio. Si pater nūquam cōfirmauit tale votum filij impuberis, potest illud irritare post annos pubertatis. Probatur.

Tertiò potest fieri, vt pater nunquam confirmauerit tale votum. Quod duobus modis potest accidere. Primò, quia illud omninò ignorauit: secundò, quia licèt sciuerit, suspendit voluntatem ab actu, & nec approbare voluit, nec irritare. In vtroque casu censeo veram secundam opinionem suprà positam, sed in priori magis certá, quia votum illud à principio fuit infirmum, & nunquam firmatum fuit, neq; à vouente, neque à patre; ergo semper est infirmum; ergo quantum est ex se semper est irritabile; sed in patre non deest potestas, quia illam à principio habebat, & illam non exercuit tacitè, vel expressè votum cōfirmando, & per solā temporis successionem illam non amisit; quia nulla lege limitata est illa potestas, vt solùm ac necessariò debeat exerceri antequam filius annos pubertatis attingat, sed solùm vt circa vota pueritiæ exerceri debeat. Itaque obiectiuè (vt sic dicam) respicit illa potestas filium impuberem, & actus talis ætatis, non tamen secundùm coëxistentiam tantùm durat, aut operari potest, quandiu durat ætas impuberis; sed semper dummodo respiciat actus pueritiæ, vt sic.

11. Confirmatur, quia votum illud à principio inclusit hanc conditionem, nisi pater contradixerit, vt D. Thomas hìc, & omnes fatetur; ergo semper manet pendens ab illa; ergo quotiescunque illa ablata fuerit, cessabit votum. Dices, conditionem intelligi, si non contradixerit intra debitum tempus, scilicet ætatis puerilis. Sicut etiam limitanda est illa conditio, si non contradixerit, antequam confirmetur. Respondeo, hanc posteriorem non esse limitationem, nec esse necessariam additionem; quia licèt votum sub ea cōditione simpliciter sumpta fiat, quādo in maiori ætate postea confirmatur, tollitur conditio, quia veluti de nouo fit absolutè votum. Prior verò limitatio petit principium; nam de hoc disputamus: filius enim ex speciali sua intentione non apponit talem limitationem, imò sæpe ipsam conditionem excludit, sed iure ipso intelligitur posita; in iure autem nulla talis limitatio habetur, nec certa aliqua ratione colligitur, cùm votum illud non confirmatum, semper habeat eandem imperfectionem, & potestas hæc data sit parentibus, vt subueniant imperfectionibus, & imprudentiis filiorum. Quæ ratio semper habet locum respectu actus præteriti, vt factum fuit ex imperfecta prudentia, & immatura ætate, etiamsi aliàs tempus ætatis elapsum sit; quod videtur valdè materiale.

Instantia soluitur.

Confirmatur. Confirmatur à simili argumento textus in cap. vlt. de sent. excomm. vbi conceditur Episcopis facultas absoluendi ab excōmunicatione canonis, *si quis suadente*, pueros, qui ante annos pubertatis in eam inciderunt. Et additur, absolutionē posse eis dari siue ante, siue post annos pubertatis postulēt se absolui: subiungiturq; optima ratio, quę ad rem præsentem facit, cùm propter defectum ætatis, in qua fuit commissus excessus, rigor sit mansuetudine tēperandus. Quia ergo ratio illius indulgētiæ nō est defectus ætatis, in qua absolutio datur, sed in qua delictum committitur; ideo illa extensio meritò fit, sed in præsenti ratio huius irritationis nō est defectus ætatis, in qua irritatio datur, sed in qua votum fit; ergo similis extensio hìc est admittenda. Vnde optimè ibi Panorm. n. 2. & Felin. n. etiam 2. ex eo textu colligunt, beneficiū semel indultum minori, ex quo incepit habere locum, nō extingui per superuenientiam maioris ætatis. Quòd autē votum in minori ætate factum possit irritari à patre, est beneficium minori concessum: non ergo tollitur per solam ętatem sine noua voluntate; denique fauores ampliandi sunt. Panormit. Felinus.

12. Atque hæ rationes ostendunt, idem esse dicendum, etiamsi pater sciuerit votum filij ante annos pubertatis, si illud nō confirmauit positiuè. Nam licèt tunc illud non irritauerit, potest postea irritare. Sicut si mihi data esset potestas ad dispēsandum vota omnia facta ante trigesimum annum ætatis; possem illa dispensare etiam in senibus, seu grandioribus, quamuis antea illa sciuerim, & illa non dispensauerim, quia illa potestas non respicit ętatem, quam habet vouens, cùm dispensatur, sed quam habuit, cùm vouit. Et prior scientia eius, qui potestatem habuit dispensandi, non impedit, nec minuit potestatem eius, quia liberum ei est, vti sua potestate cùm voluerit, dummodo circa suum obiectum, & materiā operetur: ita ergo est in præsenti. Solùm potest difficultatē facere quod Num. 30. dicitur, *Si pater audierit, & tacuerit, rea erit*, &c. vbi solum silentium paternum post cognitionem voti censetur sufficiens voti cōfirmatio, vt ampliùs irritari non possit. Expendit autem Caiet. ibi in Hebræo pronomen, *ei*, scilicet, si tacuerit ei; quo significatur, non sufficere, quòd pater quomodocunque sciat, & taceat, sed oportere, vt requisitus à filio petente facultatē implendi votum suum, taceat; tunc enim tacendo consentire videtur, & ita interpretatur legem illam. Addo verò, etiam hoc modo interpretatam legem illam habuisse tunc vim obligandi in cōscientia; nunc autem nō habere, sed inspiciendam esse veritatem. Si enim pater etiam requisitus tacendo non habuit voluntatem confirmandi votum, sed solùm suspendendi, & permittendi pro tunc, non manet votum firmum, sed potest illud irritare postea, & licitè, & validè in quocunque tempore: dum tamen non irritat, filia tenetur obligatione voti, & ad illud implendum, prout in dicto cap. dicitur, & ex dictis cōstat. Si verò habuit animum confirmandi, & approbandi votum, confirmatum manet; & ita de illo seruanda sunt quæ in secundo puncto diximus.

Fundamentum Soti ex dictis solutum est; iam enim ostendimus, quomodo per solum lapsum ætatis puerilis non fuerit transactum tempus, in quo pater potest vti sua potestate circa vota illi subiecta; vnde quoad illa semper manet persona subiecta respectiuè, id est, secundùm opera illius ætatis, licèt secundùm prǽsentis ætatis actum non sit ita subiecta. Exemplum autem, quod de seruo afferebatur non est simile, quia votum serui non est directè irritabile in seipso, sed solùm ratione materiæ; & ideo mutata materia, aufertur omnis imperfectio eius, propter quam solam erat irritabile, vt alibi diximus. 13. Fundamentū contrariæ opinionis dissoluitur.

Dico tandem tertiò, votum religionis, aut castitatis esse validum, nec irritabile à patre directè, vel indirectè tam simplex, quàm solemne à filio pubere factum etiā inuitis parentibus. Est sententia cōmunis Doctorum omnium S. Thomæ 2. 2. q. 88. 14. Sexta conclusio. Votum religionis, aut castitatis à

(c) 2007 Ministerio de Cultura

filio pubere factum nullo modo poteſt à patre irritari. D Thom. Caiet. Aragon. Dur. Richard. Sylueſt. Nauarr. Innocent. Hoſtienſ. Nicol. de Lyra. Abulenſ. Carthuſ. Probatur.

q.88.art.8.& 9. & infrà q.189.art.2. Caiet. Aragon. eiſdem locis, aliorúmq; Theologorum in 4. d.88.præſertim Dur.q.1.Richard.& ſuppl.Gabr. Summiſtæ verb. *votum*,& verb. *Religio* vbi Sylu. *Religio* 2.q.15.& *votum* 2.q.6. Nau.cap.12.n.64. Summa Confeſſorum lib.1.tit.8.q.30. vbi refert Innocentium,Hoſtienſ.& alios. Idem habent expoſitores in c.30.Numer.Nicol.de Lira, Abulenſ. Carthuſ. & alij. & habetur expreſsè in cap. *ſi in qualibet*.& cap.*puella* 20.q.2. vbi Turrecr.& alij. Sumitur etiam ex cap.*ad noſtram*,vbi Doctores de Regularib. & ex l. *Deo nobis*. §. hoc etiam. C. de Epiſc.& cler.& in Auth. *de ſanctiſſ. Epiſc.* cap.41. Ratio verò ſatis cõſtat ex dictis;quia tale votum ex parte vouentis perfectum eſt, & ex parte materię non præiudicat parenti;quia in his,quæ ſpectant ad ſtatum propriæ perſonæ,& pręſertim in ordine ad diuinum obſequium, filius habet plenum dominium ſui ipſius. Hîc verò duplex occurrebat cum hęreticis diſputatio. Prior,an liceat, vel expediat hominibus in iuuenili ætate perpetuam caſtitatem vouere,aut religionem profiteri etiam ex voluntate parentum? Poſterior eſt, an filiis in quacunque ætate liceat ingredi religionem inuitis parentibus? Hæretici enim huius temporis vtrumque negant: vera autem, & ſana doctrina vtrumque affirmat, & approbat per ſe loquendo, & remotis extrinſecis, & accidentalibus impedimentis. Sed de hac re infrà in proprio loco diſputandum eſt; legatur VValdenſ. lib. 3. de ſacramentalib. tit.9.cap. & Bellarm. lib.2. de Monach.cap.35.& 36.

15. *Vltima concluſio. Prælatus nõ poteſt irritare votum religionis actiõis à ſubdito factum.*

Vltimò inquiri poſſet hoc loco de poteſtate, quam habent prælati religionum erga ſubditos ad irritandum votũ religionis,ſi fortè illud emittant.Circa quod dubium tantùm eſſe poteſt circa votum tranſeundi ad arctiorem religionem, an illud irritare valeant.Sed de hoc iam tractauimus ſuperiori tom.tract. de voto variis in locis,videlicet lib. 2.cap.6.n.23 & lib.6.c.7.n.9.& c.10.n. 16. ibique cum communi Doctorum ſententia diximus non habere poteſtatem prælatos ad hoc votum irritandum: videri etiam poteſt Sanch. in Decal.lib.4.de voto cap.33.n.2. *Sanch.*

CAPVT VII.

Quódnam, ſeu quale religionis votum ſit reſeruatum quoad diſpenſationem, ſeu commutationem.

1. SVpponimus ex tomo præcedente,tract.de voto lib.6.c.21.quinque eſſe vota ſummo Pontifici reſeruata quoad diſpenſationem,& commutationem;vnúmque ex illis eſſe votum religionis. Nunc verò inquirimus,quínam religionis modus ſub hac reſeruatione comprehẽdatur? ſupponendum verò eſt ex dictis lib.2. huius tractatus, nomen religionis hîc propriè accipi pro ſtatu vero, & proprio religionis,qui vt talis ſit, debet eſſe ab Eccleſia approbatus; alioquin non eſt vera religio, vt ſuprà diximus; ac propterea omnia vota pertinentia ad alios viuendi modos, quantumuis honeſtos,& laudabiles, non ſunt vota religionis; & ideo non ſunt reſeruata, ſed per Epiſcopum diſpenſari poſſunt.

Votum religionis ab Eccleſia non approbatæ non eſt Papę reſeruatum.

2. Secundò eſt obſeruandum, votum religionis dupliciter accipi poſſe.Primò pro voto,ſeu votis, quibus ſtatus ipſe religionis quaſi formaliter conſtituitur,vt ſũt vota paupertatis,caſtitatis,& obedientiæ. Secundò pro ſimplici promiſſione aſſumendi talem ſtatum.Et vtroque modo verum eſt, votũ religionis eſſe Papæ reſeruatum:tamen iuxta communem ſenſum Doctorum in hoc puncto pręcipuè accipitur votũ religionis poſteriori modo:nam de aliis votis,quoniam ſolemnia regulariter ſunt,non ſolùm certum fuit ſemper eſſe reſeruata ſummo Pontifici, ſed etiam adhuc aliqua controuerſia eſt, an ipſe poſſit in illis diſpenſare? quam infrà ſuo loco tractabimus.Quia verò nũc aliquis ſtatus religionis per vota ſimplicia conſtituitur,indubitatò tenendum eſt,etiam illa vota eſſe reſeruata, & à ſolo ſummo Pontifice, vel ex eius expreſſa commiſſione diſpenſabilia: quod in votis coadiutorum, & ſcholarium ſocietatis manifeſtum eſt ex Bullis Pontificiis, & ex aliis,quæ infrà ſuo loco afferemus; ex quibus etiam conſtabit,hanc fuiſſe perpetuam Eccleſiæ conſuetudinem,vt priuati Epiſcopi non poſſint ex vero,& proprio religioſo facere non religioſum;quod tamen fit, quando in votis illis, quibus religioſus formaliter conſtituitur,diſpenſatur.

Votum religionis dupliciter accipi poteſt.

Atque hinc vlteriùs colligimus loquendo de voto religionis alio modo magis vſitato pro ſimplici promiſſione aſſumendi ſtatum religioſum; illud votũ generaliter accipiendum eſſe pro promiſſione cuiuſcumque ſtatus religioſi,dummodo propriè,& ſimpliciter religioſum conſtituat;duobus enim modis poteſt tale votũ fieri. Primò generatim de religione nullam in particulari determinando,ſecundò determinatè de hac,vel illa religione;& vtroque modo tale votum reſeruatum eſt ſine vlla reſtrictione. Et ratio eſt,quia vtrumque abſolutè eſt de ſtatu religionis. Nam quælibet ſpecies continet in ſe genus; vnde votum talis religionis votum religionis eſt. Et è conuerſo genus non eſt extra ſpecies; & ideo votum religionis abſolutè factum in aliqua determinatione impleri debet. Et ideo omnis religio, quæ ſufficiens eſt ad implendum illud generale votum,eſt etiam ſufficiens, vt votum de illa in particulari factum ſit etiam reſeruatum. 3.

Concluſio. Votum religionis ſiue generaliter, ſiue ſpecialiter factũ, eſt reſeruatum. Probatur.

Ex quo infero primò votum ingrediendi ſocietatem in particulari eſſe reſeruatum, non ſolùm quia etiã in ea religione fit ſolemnis profeſſio,ad quam poteſt illud votum religionis terminari:verùm etiamſi definitè fiat de ſtatu aliquo huius religionis, qui ſolis votis ſimplicibus formatur, & conſummatur. Ratio eſt,quia etiam tale votũ eſt ſimpliciter verè, ac propriè votũ religionis,ſicut ſtatus ille verè,ac propriè religioſus eſt. Itẽ quia votũ religionis abſolutè factum ſufficienter impletur aſſumendo illum ſtatum.Imò votum alterius religionis,in qua ſolemnis profeſſio fit iuxta Pontificum conceſſiones, & declarationes, ſufficienter impletur ingrediendo ſocietatem,& prædicta vota in ea emittendo,vt conſtat ex compẽdio priuilegij ipſius ſocietatis verb.*commutatio* 2. Quòd ſi quis objiciat, ante natã ſocietatem votũ religionis reſeruatum tantùm fuiſſe illud, quod cõtinebat promiſſionẽ in ordine ad profeſſionem ſolemnem religionis.Reſpõdetur,etiamſi hoc demus,nihilominus Eccleſię vſum,& inſtitutionem declaraſſe,id non fuiſſe ob neceſſitatem iuris, ſed facti,id eſt,non fuiſſe quia formalis ratio religionis id poſtularet,ſed quia fortaſſe non erat verus, ac proprius religionis ſtatus, qui ſolis votis ſimplicibus cõſtitueretur. Inſtituto autem hoc ſtatu, votum religionis ex ſe illum etiam comprehendit. An verò ante ſocietatem fuerit in Eccleſia huiuſmodi ſtatus,infrà ſuo loco diſputabimus.

4. Infertur primò. Votũ ingrediẽdi ſocietatẽ in particulari, eſt reſeruatum.

Secundò

(c) 2007 Ministerio de Cultura

5. Infertur secundò. Votum religionis clericorum militantium est reseruatum.

Secundò intelligitur ex dictis, an votum assumendi religionem militarem sit reseruatum, nécne? id enim maximè pendet ex alia quæstione, an ille status sit verè, & propriè religiosus non solùm secundùm primam institutionem, sed prout nunc est in vsu? Illa verò nunc prætermissa (infrà enim occurret commodior locus) in præsenti distinguendum censeo; habent enim hæ religiones duas partes, clericorum scilicet, & militum. Quod ergo attinet ad statum clericorum, non dubito quin votum religionis de illis in particulari reseruatum sit, quia illi sunt veri religiosi, verámque professionem faciunt, & vota etiam solemnia emittunt. Item quia votum religionis absolutè factum in qualibet illarum sufficienter impletur, nisi de intentione vouentis aliud constiterit, vt rectè Cordub. in summ. q. 148. De militibus autem subdistinguendum est. Aut enim loquimur de militibus sancti Ioannis, & si qui sunt alij, qui ita profitentur religionem, vt vxorem validè ducere non possint; & votum talis religionis in particulari reseruatum esse censeo, quia existimo tale votum esse veræ, & propriæ religionis. Et quia absolutum votum religionis etiam posset impleri illa religione militari suscepta, nisi intentio vouentis obstet; quamuis oppositum céseat Cordub. suprà, in quo non loquitur consequenter. Nam infrà q. 178. docet, talem esse religiosum statum horum militum, vt non solùm impediat matrimonium contrahendum, sed etiam dirimat contractum contra Sotum, qui sine vllo fundamento oppositum dixit in 4. d. 27. q. 1. art. 4. in fin. Ex hoc autem fundamento colligit ipse in priori quæstione, votum religionis impleri sumendo clericalem habitum S. Ioannis; ergo idem dicere debuit de habitu militari. Quare non dubito, quin votum talis religionis reseruatum sit. Quod etiam tenuit Arago. 2. 2. q. 88. art. 11. Azor tom. 1. lib. 13. cap. 4. q. 4. Emman. Roder. in expositione Bullæ n. 123. De voto autem sumendi militarem habitum in aliis religionibus, verisimilius censeo non esse reseruatum; quia nec votum religionis absolutè factum in illis impleri censetur, nec secundùm communem existimationem tale votum censetur esse religionis simpliciter. Nec propterea nego, has religiones militares etiam quoad milites ad matrimonium habiles, esse veras religiones, quantum ad essentiam religionum; hoc enim infrà examinandum est: sed solùm assero habere illum qualemcunque statum religionis ita admixtum statui sæculari, & temporalibus curis, ac solicitudinibus, vt talis status prout est in talibus personis, non possit comprehendi nomine religionis simpliciter dictæ quoad obseruantiam votorum, & quoad exercitium vitæ religiosæ; & consequenter per solum illum non satisfieri generali voto religionis; quod etiam ostendit communis praxis, & consuetudo: nullus enim timoratus, qui votum religionis emisit, putat se implere illud assumendo huiusmodi habitum militarem.

Cordub. Votum religionis militaris sancti Ioannis, est reseruatum.

Corduba nō loquitur cohærenter.

Aragon. Azor. Emman. Roderic. Votum religionis militaris in aliis religionibus militaribus non est reseruatum.

6. Dubium in hac materia.

Vlteriùs verò dubitari potest circa alios modos vouendi religionem, an sub hac reseruatione comprehendantur? Nec disputo nunc de modo vouendi conditionato, vel absoluto: nam de hoc iam dictum est tract. præcedenti dicto lib. 6. de voto cap. 22. Sed intra latitudinem voti absoluti potest esse duplex modus vouendi religionem: vnus est vouendo tantùm ingredi religionem: alter est vouendo perseuerare, & mori in religione; hos enim duos modos communiter distinguunt authores vt diuersos; & de posteriori quidem manifestum est, esse seruatum, quia est perfectum in illo ordine, quantum esse potest ex vi modi, ab perpetuitatis obiecti. Vnde si illud non esset reseruatum nullum votum religionis intelligi posset reseruatum. De voto autem priori modo facto potest esse nullum dubium, quia illud videtur solum esse votum temporale, quod non reseruatum, sicut de castitate diximus. Antecedens patet, quia votum illud solùm obligat ad ingrediendam religionem, non verò ad perseuerendum in illa; vel si ad hoc aliquo modo obligat, solùm est sub conditione si non displicuerit, vel non sit nimis onerosa religio, aut aliquid huiusmodi. Vnde etiam ex hac parte reseruatum non est saltem ante impletam conditionem.

Duplex esse potest votū absolutū religionis.

Votū ingrediēdi religionē & perseuerandi, est reseruatum.

7. Secunda assertio. Votū ingrediēdi tātùm religionem, etiam est reseruatum. Prima assertio.

Nihilominus pro certo habendum est, etiam votum illud esse reseruatum. ita sentiunt omnes Doctores. Nam licèt hoc in particulari non disputent; tamen hoc ipso supponitur, quoad reseruationem nullam esse differentiam inter illa duo vota, quod est manifestius iuxta sententiam eorum, qui putant, illa duo vota non habere effectus distinctos quoad obligationem. quod sentit Sot. lib. 7. de iust. q. 2. art. 2. ad 3. Idem verò dicendum est, etiamsi teneamus, hoc votum minus obligare, quàm votum perseuerandi. Quod magis videtur sentire. D. Thom. 2. 2. q. 189. art. 4. Et sequuntur Caiet. ibi, communiùs Doctores. Ratio est, quia etiam tale votum est votum religionis simpliciter, & absolutè, quia in obiecto illo nulla conditio à vouente apponitur; simpliciter enim vouet religionem, quod est vouere esse religiosum, hoc autem ex se perpetuum est. Si autem in illo voto subintelligatur aliqua conditio, solùm est illa, quam ius ipsum apponit; scilicet esse religiosum præmissa probatione; & ex illa, vel post illam prudenter iudicando sibi religionem congruere. Conditio autem iure ipso imposita non sufficit, quo minus votum absolutè, & simpliciter tale sit; nam quod secundùm ius faciēdum promittitur, simpliciter, & absolutè promittitur. Et hoc probat etiam consuetudo, in qua hæc reseruatio fundatur; ordinariè enim votum religionis fit tantùm hoc modo; & nihilominus semper censetur reseruatum.

8. Tertia assertio. Votum religionis exprefsè factū sub intētione ingrediēdi, & probādi religionē, & excūdi, si nō placuerit, est adhuc reseruatum. Probatur ratione. *D. Thom. Caiet. Soto.*

Ex quo infero, quòd licèt tale votum expresè fiat sub intentione ingrediendi, & probandi religionem, & exeundi, si non placuerit, nihilominus votum esse reseruatum, quia totum hoc non excedit conditionem à iure ipso positam. Vnde D. Thomas suprà significat, hoc votum non esse diuersum à voto religionis absolutè facto; sed solùm explicitè continere quod in alio erat implicitè. Sed quid si aliquis voueret religionem ingredi sumendo habitum nouitiorum cum expressa intentione, vt post susceptum illum habitum non sit magis obligatus ad professionem faciendam, quàm si absque voto eundem habitum suscepisset. Quidam putant, tale votum esse vanum, & nullum, quia ingredi religionē sine animo perseuerandi, nō est laudabile, sed potiùs est nōnullum peccatum, quia tale propositum est cōtra finem illius ingressus. Sed in hoc distinctione opus est, fateor enim ingredi religionē cum proposito absoluto, exeundi ante professionem, quicquid de religione iudicet post experimentum eius, esse actum inordinatum, & contra rationem, & aliquo modo iniuriosum ipsi religioni. Vnde si quis voueret ingredi illo modo, coniungendo

(c) 2007 Ministerio de Cultura

scilicet illa duo in obiecto voti, votum esset illicitum, & nullum saltem quoad alteram partem, scilicet habendi in ipso ingressu propositum exeundi. Nam quoad aliam, scilicet quoad obligationem ingrediendi, videtur esse validum tale votum; quia illæ sunt duæ partes, vel duo actus, qui per accidens coniunguntur, in quibus locum habet illa regula: Vtile per inutile non vitiatur; sicut communiter dicitur de voto eundi Hierosolymam modo aliquo indecente, aut impossibili. Nam tunc secluso modo videtur obligare ad substantiam actus; de quo in superioribus dictum est. In præsenti autem probabile est, tale votum esse nullum; quia intentio vouentis esse videtur obligare se ad illum modum ingrediendi, & non aliàs. Et quoad rem præsentem spectat, si validum esset, profectò non esset reseruatum; quia reuera non est votum religionis, sed solùm induendi pro aliquo tempore habitum religionis. Longè tamen diuersum est, votum suprà positum, scilicet ingrediendi religionem absque vlla obligatione perseuerandi in illa; nam hoc sine dubio est bonum, & validum votum: non enim excludit propositum perseuerandi, sed obligationem, quod longè diuersum est. Imò non videtur multum diuersum hoc votum ab illo, quod est de religione absolutè, vel ab illo, quod est cum expressa conditione probandi, & experiendi, an religio expediat. Solùm in hoc vltimo modo declaratur, quòd hæc probatio, & experientia futura sit tam libera, támque sine obligatione, vel scrupulo, ac solet esse in his, qui ingrediuntur sine voto; quæ conditio non est illicita, nec imprudens, quia ille modus ingrediendi religionem licitus est; ergo obligare se ad illud præcisè non est malum: est ergo obligatorium, vt non impediat maius bonum, sed potiùs ex se possit ad illud conferre. Quare etiam censeo, hoc votum esse religionis simpliciter, atque adeò reseruatum; quia est absolutè de ingressu religionis, retento integrè priuilegio iuris, quod non minuit veram rationem voti religionis. Nec potest dici, tale votum esse temporale, quia licèt positiuè non includat perpetuitatem, non tamen excludit illam, imò quantum ex se est, tendit ad illam; & hanc doctrinam tenet Palud. in 4. d. 38. qu. 4. art. 4. nam licèt sæpè ibi appellet hoc votum religionis temporale, tandem concl. 5. in fin. concludit esse reseruatum Papæ, & fatetur inter perpetua computari, quia potest esse perpetuum, & ad hoc tendit. Refértque praxim Romanam esse, vt nec summus Pœnitentiarius in ea possit dispensare ordinaria potestate, qui tamen non minorem potestatem habet, quàm Episcopi. Quod sequitur Antonin. 2. p. tit. 11. c. 2. §. 9. votum 4. vers. 6.

Palud.

Antonin.

CAPVT VIII.

Vtrùm hoc votum quoad gradum arctioris religionis sit ita reseruatum, vt nec ab Episcopo, nec ab alio S. Pontifice inferiori dispensari, seu commutari valeat.

1. Ratio dubitandi proponitur.

RAtio dubitandi esse potest, quia hæc vota non tantùm sunt reseruata quoad dispensationem, sed etiam, quoad commutationem; vt

A suppono ex communi sententia, & communi consuetudine. Sed illa est commutatio quædam adiuncta dispensatione; ergo non potest fieri authoritate inferioris circa votum reseruatum. Vnde Nauarr. Comment. 4. de Regular. num. 10. ait tale votum de aliqua religione determinata non posse commutari in religionem etiam æqualem, nisi à summo Pontifice, vel de eius authoritate. Quod ipse probat, quia superior religionis non potest talem commutationem facere, quia nondum habet iurisdictionem in eum, qui tale votum emisit. Quæ ratio quoad dispensationem ad laxiorem efficaciter probat tam de superiore illius religionis, de qua factum fuerat votum, B quàm alterius, in quam desideratur commutatio; nisi fortasse ad hoc habeat speciale priuilegium, vt multi habent, qui iam tunc authoritate Papæ dispensant. Non probat autem ratio illa de Episcopo, cuius nullam mentionem Nauarrus fecit. De illo autem solo potest esse dubium, quia ille adhuc est de iure communi proprius prælatus eius, qui tale votum emisit sub Pontifice summo; & quoad commutationem in religionem æqualem de neutro fortè sufficienter constabit.

Nauarr.

Est igitur communior sententia votum strictæ religionis quoad gradum eius non esse reseruatum, sed per Episcopum posse dispensari, vt in C laxiori impleatur. ita tenet Palud. in 4. d. 38. qu. 4. & Antonin. 2. parte titulo 11. cap. 2. §. 9. Syluest. verb. *votum* 4. qu. 3. §. 6. & expresè id consuluit Nauarr. cons. 41. de voto. & sumitur ex eodem dict. comm. de Regular. num. 22. & idem tenuit Sot. & refert Emanuel Roder. suprà. & Henriq. lib. 7. de indulgent. c. 30. §. 6. litera E. Plures statim referam. Fundamentum est, quia talis dispensatio non est in voto religionis; solùm dicitur dispensari cum aliquo in voto religionis, quando ei conceditur, vt liberè possit in sæculo remanere: nam si manet ligatus, vel ad religionem in communi, vel ad aliquam in particulari, non potest dici simpliciter dispensatus D in voto religionis. Ergo talis dispensatio reseruata non est, quia tantùm votum religionis est absolutè reseruatum. Et confirmatur ex primario fine huius reseruationis, qui est fauor status religiosi, quatenus talis est, non asperitatis, aut rigoris religionis. Vnde reseruatio voti religionis per se solùm est, ne homines facilè cadant, aut desistant à statu religionis. Confirmatur denique, quia hæc sententia vsu recepta est; vnde non est dubium, quin sit probabilior, & practicè secura. Longè autem certius est, commutationem hanc non esse reseruatam, quando fit in æqualem religionem; imò tunc non solùm authoritate Episcopi, sed etiam minori fieri posse existimo, quod patebit ex dicendis. E

2. Cõmunior sentẽtia docet, votũ strictæ religionis non esse reseruatum, sed per Episcopũ dispensari posse, vt in laxiori impleatur.

Paludan. *Antonin.* *Syluest.* *Nauarr.* *Soto.* *Henric.*

Fundamentum.

Confirmatio.

Sed contra dictam resolutionem fieri potest obiectio: nam sequitur, posse Episcopum dispensare etiam cum persona iam facta religiosa, & professa, vt ad laxiorem religionem transeat; quod videtur falsum. Sequela probatur, quia etiam illa nõn esset dispensatio in voto religionis, sed in asperitate, & rigore talis religionis. Minor autem patet, quia aliàs posset Episcopus dispensare cum religioso, vt retento statu, vel etiam habitu extra claustrum viueret, &c. quia per hoc non dispensaret in voto religionis, sed in quibusdam obseruantiis eius. Vt hæc difficultas alicuius sit momenti, procedere debet de religiosis non exemptis à iurisdictione Episcoporum: nam in exem

3. Instantia allata soluitur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Episcopus nō potest in hoc voto dispēsare cum religiosis professis à sua iurisdictione exēptis, potest verò cum nouitiis.

exemptos non habet iurisdictionem; & ita facilè negatur sequela argumenti. Et ratio differentiæ est, quia ante professionem persona est subdita Episcopo,& ideo potest cum illa dispensare; post professionem verò iam non est subdita, & ideo iam non potest dispensare cum illa non propter reseruationem voti, sed propter mutationem fori. Rectè autem probat argumentum de religioso nouitio ante professionem: nam licèt habeat votum illius religionis, cuius habitum gestat etiam directè factum ad perpetuò permanendum in illa; potest Episcopus cum illo dispensare vt ad laxiorem transeat, quia nouitius adhuc est sub iurisdictione Episcopi, quæ licèt, durante nouitiatu, videatur esse suspensa; tamen quoad ea, quæ sunt iurisdictionis voluntariæ, & pendent ex libera voluntate ipsius nouitij, potest habere suum vsum, nihil enim est, quod impediat, supposita rationabili causa; hæc enim conditio semper in hac materia intelligitur, vt iam dixi.

4. Iuxta multorū opinionem Episcopus potest in hoc voto dispēsare cum religiosis professis sibi subditis. Et similiter Prælati respectu suorū subditorum. *Innocent. Panorm. Abbas. Hostiens.*

Difficultas ergo posita procedit de religiosis subditis Episcopo;& cum eadem proportione locum habet in exemptis respectu suorum prælatorum, quos loco Episcoporum habent. Multi ergo doctores concedunt id, quod in argumento infertur, scilicet, Episcopum posse dispensare cum religioso, verbi gratia, cum moniali sibi subdita. citatur Innoc. in cap. vlt. de renuntiat. & in cap. *Dilectus*. de temp. ord. Et idem sentit Panorm. in cap. *significatum*. de Regular. num. 11. vbi Abbas etiam antiquus idem dicit; restringit tamen hoc ad eos, qui ante maiorem ætatem, scilicet viginti quinque annorum, professionem fecerunt. Et in eodem sensu citat sententiam Innocentij. Idem tenuit Hostiens. in cap. *non est*, de Regular. qui expressiùs idem dicit de prælato religionis habente iurisdictionem Episcopalem, vbi Panorm. etiam num. 6. simpliciter, & sine restrictione approbat sententiam Innocentij, quam tenet etiam Archid. cap. *Monachum*. 20. quæst. 1. num. 5. Et eandem sequuntur Palud. Anton. & Syluest. suprà, qui solùm aiunt, necessarium esse consensum capituli, vt prælatus possit talem dispensationem concedere, quod non probat. Ratio autem esse videtur propter ius, quod religio habet acquisitum in talem personam. Fundamentum autem huius sententiæ est, quia Episcopus in dispensatione votorum potest quidquid ei non prohibetur, vt suprà diximus; sed hæc dispensatio ei non prohibetur; nullo enim iure id cautum est. Quin potiùs in d. cap. *significatum*. de Regular. hoc ei concedi videtur. Ergo. Et ita ad obiectionem factam iuxta hanc sententiam responsio erit concedere sequelam; quæ argumento etiam ibi facto suaderi videtur, quia non apparet maior ratio ante professionem, quàm post illam.

Archid. Paludan. Antonin. Syluest.

Probatur.

5. Cōtrarium opinantur alij.

Contrariam nihilominus sententiam tenent aliqui, & tribuunt Nauarro dicto cap. *statuimus*, seu comment. 4. de Regular. num. 10. in princip. citanti glossam, quam dicit esse receptam in cap. *cùm singula*. §. prohibemus. verb. *Canonicus*. de præben. in 6. Sed illa glossa, si attentè legatur, hoc non dicit; verba enim eius sunt; si transiret ad laxiorem sine causa, solus Papa dispensat, cùm sit contra iura; in quo non est recepta, quia & Panorm. suprà, & in cap. *non est*. de Voto, & ipse Nauar. ibidem contrarium docent. Et meritò, quia neque ipse Papa in hoc potest dispensare sine causa, quia dispensatio in voto neque ex toto, neque ex parte fieri potest sine causa. Dum verò glossa illa addit illi exclusiuè restrictionem illam sine causa, significat, cum causa non solùm Papam, sed etiam Episcopos posse dispensare in transitu ad laxiorem religionem, de quo nihil aliud expresè dicit. De transitu verò ad æqualem dicit, Abbatem, seu prælatum religionis posse ex causa ad illam dispensare. Præterea idem Nauarrus ibidem §. quinto, expresè refert priorem sententiam, quam amplectitur, & dicit esse communem, explicatque quod priùs dixerat, intelligendum esse de potentia dispensandi sine causa quoad forum exterius. Et ita etiam videtur interpretari prædictam glossam, in quo non immoror, dummodo pro certo supponatur, talem dispensationem sine causa datam, iniquam esse, & fortasse nullam, vt sequenti capite dicam. Cuiuscunque verò fuerit illa sententia, potest suaderi primò ex vsu Ecclesiæ, qui esse videtur, vt in huiusmodi casibus fiat recursus ad summum Pontificem. Quod etiam iuuari potest ex illa regula cap. *maiores*. de baptism. quòd grauiores Ecclesiæ causæ ad summum Pontificem reseruantur. Inter quas non immeritò numeratur transitus ab vna religione ad aliam laxiorem. Secundò saltem quoad mendicantes hoc videtur statutum à Martino IV. in Extrauag. 1. de Regularib. inter communes; vbi prohibentur Regulares transire ad quamcunque religionem Monachorum sine facultate summi Pontificis. Generaliùs verò, & expressiùs Concil. Trident. sess. 25. cap. 19. de Regularib. sic statuit. *Nemo etiam regularis cuiuscunque facultatis vigore transferatur ad laxiorem religionem*. quæ verba habent vim reseruandi, & tollendi quamcunque similem facultatem, etiam si antea esset; aliàs non essent efficacia ad id, quod disponere intendunt.

Conc. Trid.

6. Resolutio vera est, priorem sententiam esse veram, attendēdo ius antiquum, & commune.

Circa has sententias mihi quidem videtur priorem rectè procedere iure antiquo, & communi; quia nihil inuenio in eo dispositum, quod illi obstet. Quod autem de consuetudine afferebatur, incertum est, & non videtur verisimile, cùm tot graues auctores, quos nec consuetudo, nec virtus eius latere poterat, illam sententiam docuerint. Neque vnius, vel alterius translatio ad laxiorem religionem videtur esse res tanti momenti, vt propter solam rei grauitatem debeat censeri reseruata, si aliunde non constet. In præsenti autem non constat de tali reseruatione. Solùm potest vrgere ratio suprà indicata, quia per professionem religio acquirit ius in religiosum;& ideo non videtur sine suo consensu posse illo priuari. Quæ ratio non solùm de laxiori, sed etiam de æquali probaret; imò & contra potestatem summi Pontificis fieri posset. Respondetur ergo in primis, hanc dispensationem non posse dari sine iusta causa, qua existente prælatus dispensare potest circa personam religiosi; sicut potest circa alia bona religionis, præsertim quia hoc vinculum religiosi cum religione totum ordinatur ad maius obsequium Dei, maiúsque bonum spirituale ipsius religiosi. Causa autem iusta in præsenti casu semper debet respicere huiusmodi fines; & ideo in eo casu præsumitur religio consentire; & si non consentiret, censeretur irrationabiliter inuita. Quod quidem procedit non solùm in Pontifice, sed etiam in Episcopo respectu suorum subditorum, quia habet ordinariam potestatem in omnes non exemptos. At verò in prælatis religionum exemptarum,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

rum, quia potestatem habent iuxta peculiare ius vniuscuiusque religionis, ex illo iudicandum est an possint, vti hac potestate sine consensu capituli, vel solùm cum illo? Hæc dicta sunt de religiosis ante Concilium Tridentinum.

7. Secundùm ius nouum neq; Episcopus, neque Prælatus religionis potest dispensare in hoc voto cum religiosis professis.

At verò secundùm nouum ius eiusdem Concilij dicendum censeo, neque Episcopum, neque prælatum religionis posse in hoc dispensare. Omitto statutum Martini IV. in dicta Extrauag. quia nec generale est, nec propriè tractat de hoc puncto, sed de transitu Mendicantium ad monachales ordines, quem prohibet, & in hoc suam vim retinet. Concilium autem Trident. generaliter prohibet transitum ad laxiorem ordinem prætextu cuiuscunque facultatis, quæ verba omnem licentiam, & dispensationem à Concilio irritabilem comprehendunt: Nam omnis dispensatio, & licentia, facultas quædam est; & dum Concilium vetat vigore illius transitum fieri, manifestè tollit ei huiusmodi vigorem, quod est illam irritare, & potestatem conferendam auferre. Hinc Gregorius XIII. in quadam Bulla, quæ incipit, *cùm aliàs*, anno 1582. 22. Septembris Societati concessa, specialem facultatem concedit eius generali, vt possit eam dare religiosis eiusdem ordinis, etiam professis, vt ad quemuis alium vel mendicantium, vel non mendicantium paris, laxioris, aut arctioris obseruantiæ ordinem per ipsum Præpositum illis præscribendum transire valeant. Quam potestatem Generali concessam apertè sentit Pontifex esse extra ius ordinarium, & adeò singularem, vt etiam noluerit participari ab aliis religionibus ex vi generalis communicationis, quam plures habent in priuilegiis aliarum, prout in eadem Bulla expressè declarauit. Ergo signum est, sine facultate Pontificis non habere Generales religionum hanc potestatem, & consequenter, neque Episcopum circa religiosos sibi subditos, est enim eadem ratio. Vnde ad difficultatem positam negatur sequela. Ad probationem autem respondetur, hoc non prouenire ex generali reseruatione voti simplicis religionis, sed ex peculiari reseruatione voti solemnis, seu professionis, aut actualis vinculi status religiosi iam suscepti; quod vinculum voluit Ecclesia esse magis reseruatum non solùm quoad substantiam, seu genus status, sed etiam quoad speciem, seu perfectionem eius. Solùm superest aduertendum, Concilium solùm loqui de laxiori religione; vnde quoad transitum ad æqualem manet hæc res in dispositione antiqui iuris, & in eo casu habet locum prior opinio stando in iure communi, quia si aliud statutum fuerit iure particulari alicuius religionis, illud seruandum est.

Generalis Societatis Iesu potest dispensare, & absolutè dare licentiã sibi subditis trãseundi ad aliã religionẽ paris, laxioris, aut strictioris obseruantiæ.

Per Conc. Trident. prohibetur prælatis dare licentiam trãseundi ad religionem laxiorem; ac proinde ad æqualẽ possunt dare secundùm ius antiquum.

8. Prælati religionis possunt cũ subditis dispensare in voto trãseundi ad arctiorẽ religionẽ priusquam transeant; post transitũ verò, & professionem nequeũt dispẽsare, vt ad priorem redeant. *Palud. Antonin. Syluest. Soto. Nauarr. Caiet.*

Atque hinc etiam fit, vt possint prælati religionis cum suis subditis dispensare in voto transeundi ad arctiorem religionem priusquam transeant. Si verò iam sunt translati, & in ea sunt professi, non poterunt cum eis dispensare, vt ad priorem redeant. Prior pars sequitur ex præcedenti assertione, quia illud votum est simplex, & non reseruatum; & aliàs hi prælati respectu suorum subditorum quoad hanc partem æquiparantur Episcopis; & ita consequenter docuerunt Palud. Antonin. & Syluest. suprà, & Sot. lib. 7. de iust. quæst. 3. art. 1. & quæst. 4. art. 3. & Nauarr. d. comment. 4. de Regularib. num. 22. in fin. & lib. 3. consil. tit. de voto, cons. 21. Et vtroque loco refert pro hac sententia Caiet. 2. 2. quæst. 189. art. 8. vel quæst. 88. art. 8. Sed in priori loco nihil dicit; in alio verò solùm ait, tale votum religiosi esse firmum, nec posse à prælato irritari. De dispensatione autem nihil dicit in particulari, sed generatim ait, prælatum religionis habere omnem potestatem dispensandi cum subditis, quam habet Episcopus erga suos; quod est fundamentum huius illationis, vt diximus.

9. Votum religionis arctioris factũ à seculari, non potest dispẽsari iure ordinario, à prælato religionis laxioris, in quam postulat recipi.

Vltimum dubium in hac materia esse potest de hoc voto ingrediendi arctiorem religionem prout fieri potest ab aliquo sæculari antequam religiosus fiat, vtrùm possit dispensari à prælato religionis laxioris, in quam postulat recipi? Cui respondeo, certum esse iure ordinario, non posse, quia persona, quæ illud habet, nondum est illi subdita. Dico iure ordinario, propter aliquas religiones, quæ habent à summo Pontifice priuilegia, vt illas ingrediens satisfaciat suæ obligationi, etiamsi votum habeat ingrediendi strictiorem religionem. Quod dupliciter potest Papa concedere; vno modo concedendo superioribus talis religionis facultatem dispensandi quoad hanc partem cum eo, qui recipiendus est. Et hoc modo concessit hoc priuilegium prælatis sancti Benedicti Eugenius IV. vt refertur in compendio Mendicantium tit. de dispensat. §. 28. Et refert etiam Emanuel Roderic. tom. 1. quæst. Regular. quæst. 25. art. 6. Simili priuilegio vti possunt prælati Societatis Iesu, iuxta formam tamen præscriptam in compendio suorum priuilegiorum verbo *commutatio*. 3. vbi additur; *Si quis à Societate ante professionem recesserit, dispensationem cessare, ac iterum obligationem talis voti reuiuiscere.* Iuxta verò hæc, & similia priuilegia necessarium est, vt volens intrare religionem suum votum declaret superioribus eius, vt ab eis possit dispensari: quia quando dispensatio committitur prælatis, requiritur eorum actus, & voluntas, quæ sine cognitione voti esse non potest. Addit etiam Rodericus suprà, necessarium esse iustam causam, quia nec Papa potest sine causa dispensare cum aliquo, vt ex arctiori religione transeat ad laxiorem, vt Syluest. & Antonin. docuerunt. Est expressè Panorm. in cap. *non est de voto*, & Nauarrus comment. 4. de Reg. num. 10. Sed quo modo hoc verum sit, statim dicam. Alio ergo modo potest Papa concedere hoc priuilegium immediatè ipsi religioni, ita vt non committat dispensationem prælatis talis religionis; sed ipse immediatè, & veluti ipso iure dispenset cum eo, qui vult talem religionem intrare, etiamsi votum alterius religionis strictioris habeat. Et tunc necessarium non erit, vt qui petit habitum talis religionis, suum votum explicet; satis enim est, vt sciat religionem illam habere tale priuilegium, & ideo oportet verba priuilegij diligenter expendere, vt intelligantur, an committant dispensationem, vel ipso facto dispensent.

Potest verò dispensari propter priuilegiũ concessũ multis religionibus. *Roderic.*

Si hoc priuilegiũ dispẽsandi conceditur ipsis prælatis, tenetur qui vult recipi, aperire suũ votum, non ita si priuilegium conceditur ipsi religioni immediatè. *Syluest. Antonin. Panormit. Nauarr.*

10. Habẽs votũ religionis strictioris, non peccat ingrediendo laxiorẽ, quãuis non habeat causam specialem, præter volũtatẽ, si religio ad id habeat priuilegium.

Sed quæres, an tunc peccet qui ingreditur religionem laxiorem cum tali voto? Distinguendum videtur iuxta præcedentem sententiam: nam si absque causa rationabili id faciat, non excusabitur à peccato, propter priuilegium, quia Papa ipse non potest in hoc dispensare sine causa; si verò ex causa fiat, tunc ratione dispensationis, quam secum affert priuilegium, nulla erit culpa. Ego tamen indistinctè assero, licitum esse tunc ingredi talem religionem absque alia causa propter voluntatem ingredientis, maximè

(c) 2007 Ministerio de Cultura

A maximè si id faciat intuitu maioris boni spiritualis, quia nimirum ita est affectus, vt speret, magis se in ea religione profecturum, quamuis alioqui laxior sit: nam in hoc iam continetur moralis quædam causa sufficiens. Verumtamen etiamsi motiuum non sit adeò spirituale, sed solùm ex quadam humana fragilitate velit aliquid de rigore vitæ remittere, supposito priuilegio Pontificis, non existimo in eo facto peccare: Nam illud priuilegium absolutè concessum validum est, & credendum est esse rationabile, & sanctum; & non postulat specialem causam ex parte personæ particularis, sed ipsum fauorem religionis supponit, vt sufficientem causam; ergo licitè potest quis vti illo priuilegio, vt sonat; neque est, cur illi imponamus hoc onus quærendi aliam causam. Itaque censeo, quòd licèt Papa non possit absque vlla causa talem compensationem facere, sufficere tamen causam publicam pertinentem ad commune bonum, & fauorem huius religionis, etiamsi in singulis indiuiduis non intercedant nouæ rationes, seu causæ.

Probatur.

B

II. *Etiam in eo casu potest prælatus cũ eo licitè dispensare si sit vtilis religioni.*

Propter quod idem censeo quando priuilegium committit dispensationem superiori religionis: nam vt ille iustè dispenset, non tam debet quærere causam, quæ cedat in fauorem petentis, quàm in fauorem suæ religionis. Vnde si iudicet, personam illam esse conuenientem, & aptam suæ religioni, potest cum illa licitè dispensare absque alia speciali causa, quia hæc est sufficiens, & iuxta intentionem concedentis priuilegium. In quo differentia notanda occurrit inter eum, qui iam est professus religionem arctiorem; & eum, qui solùm habet votum illius: nam cum priori non potest sine causa dispensari, vt ad laxiorem transeat; nec Papa posset concedere priuilegium, vt hoc facere liceat sine causa; quia tale priuilegium nec cederet in bonum particularis personæ, nec totius religionis, sed potiùs esset in destructionem eius: ergo relaxatio voti ex vi illius facta non posset esse valida. At verò quando nondum præcessit professio in religione strictiori, quamuis præcesserit votum simplex, faciliùs potest alteri religioni priuilegium concedi, vt in ea censeatur impleri votum de arctiori religione, quia tunc vni religioni fit fauor, & alteri non fit præiudicium; tum quia nondum est illi proprium ius acquisitum; tum etiam quia regulariter non expedit inuitum aliquem recipere, seu illum, qui ad laxiorem vitam propensus est. Panormitanus ergo, & alij loquuntur de illo qui iam est professus in arctiori religione, & de illo negant posse per Pontificem mutari ad laxiorem sine causa. Quibus addo, quod ipsi, vt credo, non negarunt, non esse semper necessarium, vt hæc causa sit ex parte religionis ipsius, scilicet in bonum, vel commodum eius, sed posse sufficere ex parte alterius religionis, scilicet vel illius à qua fit mutatio, si illi expediat, talem personam à se remouere; vel illius, ad quam fit mutatio, quod maiorem quidem causam requirit propter ius, quod iam habet acquisitum altera religio; aliquando tamen potest esse sufficiens, vt si talis sit persona, quæ communi bono alterius religionis multum profutura sit.

Differentia inter dispensationẽ voti religionis arctioris professi, & nõdum professi est; quòd prima requirit causam; non ita secunda dispensatio.

C

D

Quæ causæ sufficiant ad hãc dispẽsationem cum professo.

E

***

Caput IX.

Quomodo commutatio huius voti religionis, seu assumendi statum religiosum sit facienda.

Non tractamus hîc de potestate faciendi talem commutationem, iam enim suprà ostendimus, hoc votum reseruatum esse, tam quoad dispensationem, quàm quoad commutationem eius: Nunc ergo supponimus dari hanc facultatem siue ex priuilegio, siue alio modo, & inquirimus, quomodo sit executioni mandanda. In hoc ergo voto de se perpetuo regulariter loquendo existimo, necessariam esse potestatem miscendi dispensationem, vt commodè fieri possit commutatio, quia aliter difficile est attingere æqualitatem, non est tamen simpliciter impossibile, & ideo ad illud etiam extendi potest potestas purè commutandi. Deinde generatim loquendo; si votum sit perpetuum, & possit commodè in aliud eiusdem ordinis, seu perpetuum commutari, consulendum est; ita enim faciliùs attingi poterit æqualitas. 1.

Vt cõmutatio voti religionis commodè fiat, regulariter loquẽdo, debet adiungi aliquid dispensationis.

Dico ergo, vt votum religionis commodè commutetur, debere in primis commutari in votum sacerdotis, vel continentiæ perpetuæ, additis aliquibus operibus religionis, & misericordiæ, quibus suppleatur si quid deerat æqualitati. Debent autem illa opera aut imponi, vt perpetuò etiam durent; aut talia esse, vt eorum magnitudine duratio compensetur. Aliqui etiam putant, hoc modo votum ingrediendi arctiorem religionem posse commutari in votum ingrediendi, & perseuerandi in religione laxiori. Nam quod illud prius videtur excedere in perfectione religionis, compensatur in altero ratione maioris perpetuitatis in obiecto vt cadente in tale votum: sed hoc non sufficit ad æqualitatem; vnde nisi aliunde suppleatur, vel dispensetur, non existimo esse licitam talem commutationem, vt commodiùs inferiùs ostendam. 2.

In quas res commodè possit commutari.

Votum religionis strictioris non potest commutari in votum laxioris.

Potest autem in præsenti dubitari, an per generalem potestatem commutandi vota possit votum particularis religionis commutari, vel in æqualem, vel in laxiorem, supplendo aliunde inæqualitatem? Hoc autem dubium ex dictis resolutum est. Dicendum est enim talem commutationem fieri posse ex vi illius generalis facultatis, si aliæ conditiones necessariæ concurrant. Ratio est, quia ibi non commutatur votum religionis, vt sic, sed vt est talis, vel talis religio; quod reseruatum non est. Et ideo potestas ad illam commutationem sub generali concessione comprehenditur. Qua ratione diximus suprà, Episcopum sua potestate ordinaria posse facere hanc commutationem etiam admista aliqua dispensatione, quæ substantiæ religionis non repugnet. Generalis autem potestas commutandi comprehendit omnia vota, quæ Episcopus potest commutare, excepto quòd per illam non potest misceri dispensatio, si solùm ad commutandum detur. 3.

Per potestatẽ generalẽ commutãdi vota, potest commutari votũ religionis particularis, si concurrant aliæ conditiones necessariæ.

Præter hæc verò in omnibus votis, & maximè in hoc & aliis perpetuis obseruandum est, an fuerint à principio pœnalia, quamuis iam obligent propter crimen iam commissum (nam de statu ante conditionem impletam iam dictum est;) 4.

Votum pœnale potest commutari in materiam minus grauem v.g.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

votum religionis strictioris in votũ laxioris, si vouens libẽtiùs illá ingrediatur.

est;) tunc ergo in primis considerandum est, an talia vota comprehendantur sub potestate commutandi iuxta principia posita in tractatu de voto lib. 6. cap. 23. nam quoad hoc eadem ratio est de commutandi potestate, ac dispensandi, seruata proportione. Deinde supposita potestate non immeritò dubitari potest, an tale votum ex eo solùm quòd non obligat ad illam materiam, nisi vt pœnam possit in aliquid minus commutari? de quo nihil inuenio ab auctoribus dictum. Mihi tamen probabiliter videtur, posse id fieri, si materia illa, in quam fit commutatio, non multum distet à priori; & alioqui est gratior, & libentiùs fiet à pœnitente. Vt, v.g. si pœna imposita fuit intrandi strictam religionem, & commutatio fiat in aliam aliquantulum minùs strictam, ad quam pœnitens libentiùs inclinatur. Et quidem si commutans habeat potestatem miscendi dispensationem, res est clara, quia illa est sufficiens causa. Si verò potestas sit ad puram commutationem, consideratione dignum est; obsequia coacta non esse ita grata Deo, sicut voluntaria. Et ideo licèt vna illarum religionum sit perfectior alia; nihilominus ingressum in inferiori magis voluntariè susceptum, & cum maiori spe fructus moraliter reputari posse vel maius, vel æquale Dei obsequium; ideóque commutationem illam fieri posse non tantùm titulo admistæ dispensationis, sed etiam puræ commutationis.

5. Dices, hac ratione posset quodlibet votum in minus commutari, si vouens proponat rem illam promissam iam esse sibi valde coactam, & aliam futuram esse magis spontaneam, atque ex hac parte suppleri quod deficit ex parte materiæ. Hoc autem admittendum non est: nam est fraudulentum & repugnans fidelitati promissionis factæ; maximè si illud inuoluntarium omninò liberum sit, seu potiùs non voluntarium, vt videtur supponi in ratione prædicta. Nam si tale inuoluntarium sit aliquo modo naturale ex passione aliqua, vel difficultate rei, illud non minuit meritum, si per contrariam voluntatem vincatur; & ideo illud conferre non potest ad supplendam inæqualitatem commutationis: licèt ex eo possit aliquando sumi ipsa ratio miscendi dispensationem.

6. *Instantia allata dissoluitur.*

Respondeo, non esse parem rationem de aliis votis, quorum materia à principio fuit per se intenta, & volita: nam inuoluntarium postea superueniens est ex sola mutatione voluntatis, quæ non confert ad minuendam obligationem, vel honestatem actionis promissæ, vt promissa fuit. At verò in voto pœnali res imposita in pœnam à principio non fuit per se intenta, nec per se volita; & ideo ex vi talis modi promittendi non videtur exigi, vt res illa ita spontaneè, & propter se fiat, sed potiùs vt sustineatur per modum pœnæ, quæ vitari non potest. Et ideo quando fit commutatio in aliam materiam per se volitam, & intentam, non videtur fieri commutatio in sola materia, sed etiam in modo vouendi, & offerendi illam Deo, qui sine dubio melior est, & gratior Deo, vt facilè patebit, duo vota similia secundùm se comparando, scilicet votum pœnale strictæ religionis cum voto absoluto minùs strictæ. Videtur ergo hæc sententia probabilis, quamuis, quia incerta est, securiùs semper erit æqualitatem inter materias seruare, quoad fieri possit.

7. Vltimò ergo in modo computandi hanc æqua- A litatem in voto religionis, non satis constat, quid considerandum sit in materia talis voti, vt per illam compensari debeat. Tria enim in materia talis voti considerari possunt; scilicet professio ipsa, quæ tria vota substantialia includit, & onera per se, ac necessariò coniuncta cum tali statu præter materias trium votorum, vt esse potest pensum recitandi horas Canonicas, & si quid aliud est huiusmodi, ac denique asperitates aliquæ religionis. Deinde votum esse potest vel religionis in genere, vel alicuius in particulari. Quando ergo votum commutandum est de religione in genere, satis ferè est, bonitatem trium votorum, & professionis considerare, vt B aliquid ei æquale imponatur, quale erit perpetua castitas, si fieri possit, vel saltem coniugalis cum aliquibus perpetuis, vel magnis eleemosynis iuxta personæ potestatem, & cum aliquibus etiam orationibus, & maximè cum aliquo frequenti vsu sacramentorum Confessionis, & Communionis, iuxta determinationem adhibendam prudenti arbitrio confessoris.

In commutatione voti religionis æqualitas quomodo cõsiderãda, & facienda.

8. *In hoc voto cõmutando vt æqualitas seruetur debet addi aliquid ratione horarum canonicarum.*

Aliquid etiam videtur addendum ratione horarum canonicarum, quarum orationi perpetuæ quodammodo se obligauerat ex vi talis voti. Sunt autem qui putent posse hoc onus excusari, quia votum illud impleri posset suscipiendo statum fratrum non sacerdotum, qui ad illud C onus non tenentur. Sed hoc non caret scrupulo, quando persona & à principio talem intentionem non habuit, & moraliter certò scit, si ingrederetur religionem, non esse assumpturum illum statum, consideratis conditionibus personæ. Deinde qui hoc titulo vellet illo onere liberari, deberet considerare humilitatem, & laborem illius status religiosi, & aliquid proportionale ratione illius in commutationem suscipere.

9. *Onus horarũ canonicarum non habent religiosi Societatis Iesu antequam in sacris ordinẽtur; nec etiã milites sancti Ioannis.*

Verisimiliùs posset excusari hoc onus aduertendo, illud non esse vniuersale omnium religionum. Nam religiosi milites S. Ioannis illud non D habent; & votum illud religionis in genere posset in tali religione sufficienter impleri. In Societate etiam Iesu religiosi non habent hanc obligationem donec in sacris ordinentur. Ergo in illo genere non includitur sufficienter talis obligatio. Quia verò regulariter comitatur statum religiosum, & si in vna, vel altera inuenitur exceptio, est propter particulares causas; ideo non omninò videtur excludendum hoc onus à tali computatione, nisi considerando, & æstimando alias particulares obligationes, quas loco illius habent illæ particulares religiones, quæ tali onere carent, sicut dicebamus in priori consideratione.

10. *In voto religionis cõmutãdo ieiuniũ & alia austeritatis opera cõputanda sunt prout in aliqua religione minùs austera exercentur.*

E Quod verò spectat ad ieiunium, & alia austeritatis opera, cùm hæc non sint æqualia in omnibus religionibus, & in aliquibus pauca sint; satis erit ea expendere in vna religione, quæ in his operibus minùs excellat, quàm reliquæ, quia in ea sufficienter posset impleri tale votum. Semper tamen addo, tunc simul consideranda esse alia opera talis religionis, quæ licèt non videantur ad austeritatem pertinere, sunt tamen valde laboriosa, vel meliora secundùm charitatem Dei, & proximi. Non enim fideliter fieret talis commutatio, si in vnaquaque religione solùm consideretur id, quod non habet austeritatis, orationis, operum misericordiæ, aut defensionis Ecclesiæ, &c. vt ita hæc

(c) 2007 Ministerio de Cultura

hæc omnia simul excludantur à commutatione, quia sine singulis illorum posset votum impleri; atque ita commutatio in solis, ac nudis tribus votis relinquatur. Hæc, inquam, computatio fraudulenta est, nulla est enim in Ecclesia talis religio, quæ his omnibus operibus simul careat ex vi suæ institutionis. Votum autem licèt in communi fiat, in aliqua tamen religione particulari, & prout in re existit, implendum est. Ergo, vt commutatio practicè, & moraliter fiat, determinanda est proportio ad aliquam religionem particularem, quod arbitrio vouentis fieri poterit, etiam ad minimam, in qua posset votum implere. In illa verò computanda sunt omnia, scilicet austeritas magna, aut parua cum aliis laboribus, & operibus pietatis, vt ita seruetur æqualitas.

II. *Idem proportionaliter dicendum in cõmutatione voti religionis particularis.*

Ex quo videtur inferri, quando votum religionis est ad certam religionem definitam, v. g. D. Dominici, vt rectè commutatio fiat, consideranda esse ieiunia, & alia exercitia propria talis religionis. Et ita docuit Medina in sua Instructione cap. 14. §. 7. Duo tamen addenda occurrunt. Primum est, quoniam tale votum iuxta decreta, vel priuilegia Pontificum impleri posset in alia religione præsertim Mendicantium; ideo liberum esse vouenti quamcunque ex illis eligere, vt secundùm illam fiat commutatio, quia liberè posset in eam ingredi, ibique suum implere votum. Ergo in rigore ad aliquid ampliùs non tenetur: ergo in illud sufficienter fit commutatio. Secundum est, ex vi talis voti non teneri vouentem absolutè ad profitendum in illa religione, sed iuxta formam iuris, si post probationem rationabiliter non displicuerit; & ideo ex vi talis voti non statim sequuntur illa omnia onera vt perpetuò duratura, sed quasi sub conditione prædicta, seu dependenter à probatione; & ideo non oportet, materiam commutationis esse æqualem illis omnibus oneribus religionis absolutè consideratis, ac si certò futura esset, sed vt futura sub conditione incerta; & ideo licèt illorum grauitas consideranda sit (hoc enim negari non potest) tamen etiam est consideranda incertitudo euentus, quantúmque minuatur rei æstimatio ex eo, quòd nondum in se, neque in causa necessaria, sed tantùm in spe, & causa contingente existit, sicut alibi de votis conditionatis dicebamus: & ibi dicta possunt in præsenti quoad hanc partem cum proportione applicari. Reliqua quæ de huius voti commutatione dici poterant, facilè ex his & aliis, quæ libro 6. generatim diximus de votorum commutatione, expediri possunt.

Duo obseruãda in cõmutatione voti religionis.

INDEX CAPITVM
LIBRI QVINTI.
De ingressu religionis, ac nouitiatu.

Cap. I. *Vtrum ad ingressum religionis requiratur ex parte ingredientis aliqua determinata ætas.*

II. *Quanta sit potestas parentum ad effectum offerendi, seu tradendi religioni filium iam rationis vsum habentem.*

III. *Vtrùm expediat pueros religionem ingredi, vel in eam admitti.*

IV. *Quænam personæ inhabiles sint ad religionis ingressum, & receptionem.*

V. *Vtrùm propter necessitatem parentum, teneatur quis non ingredi religionem.*

VI. *Vtrùm propter filiorum, aut fratrum necessitatem teneatur quis non ingredi religionem.*

VII. *Vtrùm qui debitis oneratus est, vel obnoxius rationibus reddendis, aut delictorum pœnis, possit licitè religionem ingredi.*

VIII. *An ingressus religionis ex perfecta scientia, & libertate fieri debeat.*

IX. *Quæ libertas requiratur ad religionis ingressum.*

X. *A quo, & qua forma receptio facienda sit, vt ingressus sit validus, & licitus.*

XI. *Quos effectus habeat religiosus ingressus.*

XII. *Vtrùm ante professionem necessarius sit integer probationis, seu nouitiatus annus.*

XIII. *Quando nouitiatus incipiat, & an regularem habitum requirat.*

XIV. *Quænam sint de substantia, seu necessitate probationis, vel nouitiatus.*

XV. *Vtrùm de substantia nouitiatus sit, vt annus sit continuus.*

XVI. *Vtrùm nouitius ad obseruantiam regularem teneatur. Et vtrùm officia, beneficia, ac dignitates Ecclesiasticas habere possit.*

LIBER

(c) 2007 Ministerio de Cultura

LIBER QVINTVS.

DE INGRESSV RELIGIONIS, ac nouitiatu.

1. DVPLEX potest ingressus religionis distingui, vnus per susceptionem habitus, alius per professionem, & hic posterior est, per quem verus religiosus quoad proprium statum, de quo hîc agimus, constituitur; tamen quia ad hunc posteriorem ingressum iuxta sacros canones non peruenitur nisi per priorem, & inter eos probationis annus, seu nouitiatus intercedit, & sæpe valor professionis ex illis duobus pendet, ideo in præsenti libro de primo ingressu, ac de nouitiatu, in aliis verò sequentibus de professione, & omnibus, quæ ad illam pertinent, vel consequuntur, dicemus. Prior autem ingressus subdistingui solet: nam quidam est ad educationem, alius ad nouitiatum; nos autem de hoc posteriori hîc tantùm agimus, nam ille tantùm propriè est ingressus ad religionem, prior enim potiùs est præambulum quoddam; quanquam si ingressus ad educationem fiat sub habitu religionis, per modum vnius sub alio comprehendi potest, quamuis nouitiatus non statim incipiat, vt infrà dicam.

2. De hoc ergo ingressu suppono per se actum esse religionis, quatenus via est, seu inchoatio quædam ad illam traditionem, per quam homo se totum diuino cultui dedicat; vnde non est dubium, quin talis actus ex obiecto suo honestus sit, & optimus: oportet autem (quod secundò supponendum est) hunc ingressum esse in religione approbata iuxta superiùs dicta de approbatione religionis; quia aliàs non erit via ad verum statum religionis, hic enim secundùm Ecclesiasticam traditionem extra religionem approbatam esse non potest. Tertiò suppono, vt hic ingressus rectè, & validè fiat, necessarium esse, vt cum debitis circumstantiis, vel ex natura rei, vel ex iure canonico requisitis, fiat; hoc enim in omni actu studioso cum proportione necessarium est: hæ autem conditiones requiri possunt vel ex parte personæ ingredientis, vel ex parte recipientis, vel ex parte modi, quæ tria in discursu huius libri præcipuè declaranda sunt.

CAPVT I.

Vtrùm ad ingressum religionis requiratur ex parte ingredientis aliqua determinata ætas.

1. Referuntur varij errores hæreticorum.

TRactari potest hæc quæstio, vel præcisè stando in iure naturali, ac diuino, vel in iure positiuo, & canonico. Priori modo dixerunt aliqui, non licere, vel saltem non expedire aliquem ingredi religionem, nisi matura ætate, & ideo pueros non esse ad religionem admittendos. ita refert D. Thom. opusc. 17. cap. 11. vbi specialiter refert aliquos dixisse illicitum esse pueros ante annos pubertatis ad religionem admittere; Lutherus verò, vt Bellarm. refert lib. 2. de monachis cap. 39. dixit homines non esse aptos ad religionem, nisi post septuagesimum, vel octogesimum ætatis annum; & similiter posteriores omnes hæretici reprehendunt communem Ecclesiæ consuetudinem admittendi pueros ad religionem; dicúntque contrariam antiquissimæ Ecclesiæ consuetudini, in qua vidua non nisi sexagenaria ad profitendum st tum continentiæ admittebatur, vt intelligi potest ex Gregorio lib. 3. epist. 11. vbi vetat viduam vel alium ante sexagesimum ætatis annum, & priùs in Concilio Romano sub Syluestro Can. 10. vetitum fuerat ne vsque ad septuagesimum secundum admitteretur. Nec refert quòd ibi non sit sermo de ingressu per solam habitus susceptionem, sed per voti emissionem, & acceptationem, quia eo tempore hæc duo non distinguebantur, quod nobis constat. Et quamuis distinguerentur, non est verisimile vltra annum, vel duos, vel paucos annos inter vtrunque ingressum postulatum fuisse. Ex quo etiam fit, vt primus etiam ingressus non nisi in senili ætate fieret, propter quod absolutè videtur dixisse Paulus 1. ad Timoth. 5. *Adolescentiores viduas deuita*; & infrà, *volo iuniores nubere, & matresfamilias esse.* Et in his vltimis verbis maximè fundant hæretici errorem suum; putant enim quando homo est aptus ad generationem, nec sine periculo suo, nec sine iniuria, & detrimento humanæ speciei posse perpetuam continentiam profiteri. Nam hinc optimè sequitur non posse durante illa ætate assumere statum, in qua fit talis professio, vel illum cum tali intentione per ingressum inchoare. Sed fundamentum huius erroris, inferiùs refutandum est. Alij verò authores, quos D. Thomas refert, solùm in hoc videntur fundati, quòd res tam ardua, & perpetua, non debet sine magno iudicio inchoari; maximè cùm semel inchoata per susceptionem habitus, non possit sine magno dedecore, & infamia omitti, propter quam vitandam solent multi in religione perseuerare, etiamsi maximè illis displiceat, quod postea in magnum animarum detrimentum cedere solet.

D. Thom.

Bellarm.

Gregor.

2. Resolutio vera. In quacunque ætate licèt ingressus religionis, neque vllo iure prohibetur. Triplex ætatis distinctio.

Nihilominus dicendum primò est, nullo iure prohibitum esse in quacunque ætate religionem ingredi, vel in ea admitti, si alioqui debitus ordo & modus seruetur. Hæc assertio est certissima. Ad quam explicandam tres possumus ætates distinguere, scilicet ætatem adultam, post annos pubertatis, vel ætatem etiam adultam infrà annos pubertatis, quæ dici solet doli capax, quatenus

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quatenus in ea est vsus rationis ad peccandum mortaliter sufficiens, & consequenter etiam ad vouendum, iuxta dicta in principio materiæ de Voto. Tertia ætas est infantiæ, scilicet ante rationis vsum. De prima ergo ætate est euidens proposita veritas, stando in mero iure naturali, quia offerre si liberè ad perpetuum Dei cultum, per se loquendo, in omni ætate licitum est, sed hoc fit suo modo, id est, inchoatiuè per illum ingressum: ergo ex natura rei nihil est quod illum prohibeat. item, nullum est naturale principium, ex quo colligi possit ad hunc specialem actum requiri determinatum tempus ætatis, nec est maior ratio in vno quàm in alio post capacitatem libertatis. Quapropter hæc ratio non solùm probat de prima, sed etiam de secunda ætate, nam stando in solo iure naturali, non est distinctio inter has ætates pubertatis, vel impuberem, sed iure humano prudenti arbitrio facta est secundùm ea, quæ frequentiùs accidunt, neque enim omnes homines in eodem tempore ætatis ad eandem perfectionem in discretione mẽtis, & vsu rationis perueniunt. Vnde & pro diuersitate temporum & actionum solent termini harum ætatum variari, vt suprà agentes de simplicibus votis filiorum familiàs tetigimus, & ex sequentibus magis constabit.

Non prohibetur religionis ingressus iure naturali.

4\. Igitur ex vi solius iuris naturalis nulla est præscripta ætas in qua non sit licita religiosi habitus voluntaria susceptio, sed ea tantùm requiritur ætas, quæ ad perfectam deliberationem sufficiat, non tam vt actio illa sit licita, quàm vt humana sit. Et quoad hanc partem idem per se euidens est stando in iure diuino positiuo, quia nullam de hac re habemus legem à Christo latam, qua prohibeat hunc egregium actum à fidelibus fieri ante certam ætatem. Vbi enim est talis lex scripta in diuinis literis, aut qua traditione Pontificum, Conciliorum, aut Patrum ostendi potest? Quin potiùs si ad verba & exempla Christi attendamus, intelligemus contrarium, esse multo magis consentaneum intentioni eius: nam indifferenter vocat omnes ad perfectionem, & sine vlla mora vult omnes sequi statim vocationem eius, vt videre licet Matth. 19. & Luc. 18. & alia infrà expendemus.

Neque iure naturali, aut diuino positiuo.

5\. De iure autem Ecclesiastico existimare aliquis potest non esse ad hunc ingressum præscriptum 15. ætatis annum à Concil. Tridentino, ante illud verò ob similem proportionem præfixum fuisse 13. Nam in dict. Concil. sess. 25. cap. 15. de Regu. statuitur, vt ante 16. annum ætatis expletum nemo possit ad professionem admitti, c. verò 16. præcipit vt finito tempore nouitiatus, superiores nouitios quos habiles inuenerint ad profitendum admittant, aut è monasterio eiiciant (à qua generali lege statim excipit nostram religionem Societatis Iesu, quam nos etiam in hac parte huius tractatus exceptam intelli volumus, quoad ea quæ præter ius commune ibi specialia sunt, quæ infrà suo loco tractabuntur.) Videtur ergo Concilium supponere ingressum & receptionem ad habitũ religionis, per quem nouitiatus inchoatur debere fieri 15. anno ætatis iam expleto: nam si finito anno probationis statim sine mora ex præcepto Concilij professio facienda est, & illa non est valida, nisi fiat post expletum decimumsextum ætatis annum, necesse est vt receptio solùm ante vnum annum fiat, atque adeò post expletum 15. annum ætatis.

Concil. Trid.

6\. Nihilominus etiam est certum; neque Ecclesiastico iure esse in hoc aliquã terminationem factã: in quo nobiscum sentiunt Sancius in decal. lib. 4. c. 18. n. 32. Emanuel Rod. tom. 3. q. reg. q. 15. a. 2. & Miranda in Man. præl. tom. 1. q. 22. art. 3. Et de antiquo quidem iure est hoc manifestum ex toto tit. de Regul. vt in sequenti puncto in particulari expendemus. De Concilio autẽ Trid. constat, quia cùm c. 16. tempus professionis expresè desigat, de receptione ad habitũ, neque ibi, neque alibi quidquam simile statuit. Debuisset autem expresè id præcipere ac declarare, cùm res esset grauis & præter ius commune, & limitans aliquo modo naturalem libertatem. Nec coniectura facta est alicuius momenti, tum quia c. 16. non sine causa dixit. *Quos habiles inuenerit*: qui autem 16. annum ætatis non expleuit, licèt per vnum vel plures annos in religione vixerit, nondum inuenitur habilis ad professionem, & ideo præceptum illud nõ obligat: tum etiam, quia licèt aliquis per plures annos in religione fuerit, non censetur omnino expleuisse annum probationis, donec decimumsextum ætatis annum impleat, hoc enim sine dubio voluit consequenter Concilium.

Nec tandem iure Ecclesiastico prohibetur. Sanch. Rodriq. Mirand.

Conc. Trid.

Igitur non solùm post annos pubertatis, sed etiam ante illos, licitum est habenti vsum rationis ingredi religionẽ si velit. Duas verò limitationes hîc adhibere necesse est, propter quas dixi suprà, *si debito modo, & ordine fiat*. Prima est antiqua, eámque significauit D. Thom. 2. 2. quæst. 189. ar. 5. cùm dixit pueros posse recipi in religione ante pubertatis annos cum voluntate parẽtum, quod negatiuè interpretandum censeo, id est, parentibus non contradicentibus, nam ibi D. Thom. hunc ingressum cum voto simplici æquiparat: dicit autem ibi in solutione ad 4. non peccare impuberem vouendo aliquid sine licentia parentis, quia semper intelligitur obligari quantum in se est, quia durante illa ætate semper potest parens filij votum irritare, si voluerit. Ita ergo non peccat filius impubes ingrediendo religionem sine licentia parentis, paratus eam relinquere, si parens ipsum reuocauerit intra illam ætatem, quia per hoc neque trangreditur aliquod præceptum paternum, neque iniuriam aliquam parenti facit. Quòd autem pater ius habeat reuocandi filium pro illa ætate, constat ex potestate quam habet ad irritanda vota filiorum, est enim eadem vtriusque ratio, scilicet, quia voluntas filij pro ea ætate est imperfecta, ideóque in omnibus actionibus & obligationibus suis, vt firmæ & stabiles sint pendent à voluntare parentis, iuxta canonicum ius. Quod colligitur ex cap. 2. de Regular. dicente, *Si quis ante annos legitimos tonsurus est, si parentes ipsius infra annum non reclamauerint, in clericatu permaneat*: vbi tonsuram esse idem significat, quòd ad religionis habitum recipi, vt glossa & interpretes exponunt, iuxta modum loquendi antiquorum canonum, vt videre licet 20. q. 1. per totam, quem etiam D. Th. vsurpauit suprà ad 1. Vnde cùm postea dicitur, *in clericatu*, & latè sumitur pro toto statu Ecclesiastico, vt regulares personas comprehendit; & in eodem sensu exposuit ibi glossa, *clericus factus, id est, monachus*. Atque ita ex eo textu vtrumque quod diximus, colligitur, & filium posse ingredi sine consensu parentis, dummodo non contradicat, & patrem habere ius reuocandi illum; & vtrumque etiam expresè habetur in Concilio Tollet. X. capite 6. & in Concil. Tribur. capite 24. & habetur in cap. 1. & 2. 20. quæst. 2. vbi pro viris decimus quartus annus, pro fœminis

7. Licitus est ingressus religionis habenti vsum rationis etiã ante annos pubertatis. Prima limitatio. Possunt impuberes recipi in religione non contradicẽtibus. D. Thom.

Pater habet ius reuocãdi filiũ impuberem à religione.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

nis verò duodecimus designatur; quod ius quantum ad hanc partem integrum manet, nam licèt quoad valorem professionis hoc ius antiquum mutatum sit à Concilio Trident. non verò quoad alios affectus, vt in simili suprà diximus, tractando de irritatione votorum simplicium.

8\.

Intra annũ pater potest reuocare filiũ impuberem à religione, si non cõsensit tacitè, vel expressè illius ingressui.

Est autem in illis textibus considerenda differentia quædam; nam in c. 2. de Regular. & in c. 2. 20. q. 2. conceditur parentibus annus ad reclamandum, ita vt si post annum, & diem non reclamauerint, iam non possint irritare factum; ante elapsum autem illud tempus semper possunt. At verò in c. 1. 20. q. 2. absolutè conceditur parentibus, vt vsque ad decimumquartum annum, & non vltrà, habeant hanc falcultatem; hoc autem est valde diuersum à priori: nam fieri potest, vt ante elapsum annum filius decimumquartum annum impleat, & tunc iam non poterit reuocari à patre; & è contrario fieri potest, vt post expletum annum ingressus, nondum puer attigerit decimumquintum ætatis annum, & tunc adhuc poterit reuocari à patre. Respondeo priorem partem esse veram, si filius postquam peruenit ad annos pubertatis, suum factum ratum habeat, & resistat parentum reuocationi, quia tunc perinde est ac si denuo ingrederetur; & ideo hoc non repugnat prioribus iuribus, quia loquuntur de anno iuxta subiectam materiam, id est, qui locum habeat iuxta ætatem impuberem. Vnde aliud membrum falsum est, nam si pater per annum integrum taceat, nõ poterit ampliùs reuocare filium, etiamsi adhuc impubes sit: quia interpretantur iura patrem sufficienter consensisse, & quasi obtulisse filium religioni, & ideo iam non posse illum reuocare, ipso renuente. Neque hoc repugnat alteri decreto, tum quia ibidem dicitur patrem non posse reuocare filium impuberem à religione, si ex illius consensu habitum suscepit: tum etiam, quia ibi non dicitur affirmatiuè ac simpliciter, vt pater possit reuocare filium vsque ad decimumquartum annum, sed negatiuè, vt non possit amplius quàm ad decimumquartum. Et hoc est simpliciter, & sine exceptione verum; illud verò prius non nisi cum illo addito, nisi antea ipsi consenserint, vel expressè, vel tacitè secundùm ius. Quin potiùs in illo cap. 1. ad hunc interpretatiuum consensum non videtur annus, nec tempus vllum concedi, quia nisi mox contradixerint, ius reuocandi denegatur; & ideo glossa ibi laborat in explicanda illa particula *mox*, sed fortasse tunc illa erat institutio, quam vox illa in rigore præ se fert; nunc autem standum est posteriori iuri. Dubitat autem glossa in dict. capite 2. quomodo ille annus computandus sit, & à quo tempore. Dico tamen breuiter, quòd à tempore scientiæ, & ita vt ex tunc computetur tempus anni, & seclusis impedimentis; tam in foro conscientiæ, quàm in externo, si sufficienter probetur. Ita docent communiter doctores, Palud. in 4. dist. 38. q. 4. art. 2. num. 25. D. Anton. tit. 11. cap. 2. §. 6. Syluest. verbo, *Relig.* 2. q. 11. & communiter Summistæ.

Paludan. Anton. Syluest.

9\.

Secunda limitatio.

Fœminæ maiores 12. annis non possunt statum regularem suscipere, nec emittere profes-sionem sine Episcopi examine.

Altera limitatio quæ ad puberes spectat, noua est ex ordinatione Concilij Tridentini sess. 25. c. 17. vbi sic ait, *Sancta Synodus statuit atque decernit, vt si puella, quæ statum regularem suscipere voluerit, maior duodecim annis sit, non antè eum suscipiat, nec postea ipsa vel alia professionem emittat, quàm explorauerit Episcopus*, &c. Ex quibus verbis in primis constat quod suprà dicebam posse religionis habitum suscipi ante decimumquintum, & ante duodecimum ætatis annum; atque adeò quoad hanc partem nullum esse à Concilio præfixum terminum ætatis. Constat denique quoad viuos nullam omnino limitationem positam in hoc fuisse à Concilio, quia ibi tantùm de fœminis loquitur, & alibi nunquam de viris quidquam dixit: vnde illa est veluti exceptio quæ firmat regulam. Et eâdem ratione constat Concilium nihil quoad hanc partem limitasse in fœminis ante annum pubertatis, quia expressè dixit, *si puella maior duodecim annis sit*; illam ergo diligentiam in minoribus noluit esse necessariam, vt rectè etiam adnotarunt Michaël Med. de sacrorum hominum continent. lib. 4. controuersia 9. capite 4. Sancius lib. 4. Decalog. capite 18. num. 33. Et fortasse ratio fuit, quia ante illam ætatem non censetur rei propria voluntate, sed parentum, quorum iuri noluit Concilium quidpiam derogare, cùm de illis nec præsumi possit sinistra intentio contra bonum filij, nec timeri seductio, aut deceptio, regulariter loquendo. Post pubertatem autem iam censetur puer, vel puella gubernari proprio arbitrio in his quæ ad salutem animæ spectant; & quia hoc arbitrium in tenera ætate, facilè potest vel seduci, vel induci, ideo voluit Concilium diligentiam illam ab Episcopo præmitti. Cur autem illud in fœminis, & non in viris statuerit, ratio fuisse videtur, quia regulariter loquendo, fœminæ præcipuè virgines, & quæ nondum statum susceperunt, minorem habent libertatem, minorémque rerum experientiam, quàm viri, & maiorem subiectionem ad parentes, vel tutores, & ideo faciliùs possunt ignorantia, aut timore, vel reuerentia duci. Denique ponderandum est, Concilium ibi nullum addidisse verbum irritans factum, sed solùm præcipere vt illa diligentia præmittatur: quapropter si omittatur, non ideo receptio erit nulla, aut insufficiens ad professionem postea suo tempore emittendam, non caret tamé culpa illa omissio, nam illa Concilij verba, *statuit*, & *decernit*, vim præcepti sufficienter declarant.

Medin.

Sancius.

Ratio cur hoc statuerit Conciliũ potius in fœminis, quàm in viris.

10\.

Ingressus religionis etiam licet ante vsum rationis, dummodo parentes positiuè consentiăt in filij ingressu.

Superest dicendum de tertia ætate infantiæ ante vsum rationis, in qua non habet locum bonitas, vel malitia ex parte ipsius pueri, si religioso habitu induatur. Solùm ergo esse potest ex parte recipientium, vel ex parte offerentiũ puerum ad religionem: & in his etiam certa est assertio posita, scilicet, religioni, seu prælatis eius illicitum non esse hos pueros ad religiosum habitum admittere, si à parentibus offerantur: hæc enim conditio necessaria est, vt licitè possit fieri receptio ex parte religionis, vt omnia iura supponunt capite 1. 20. q. 2. & ibidem capite 4. *Oportet* (dicitur) *infantes cum voluntate & consensu parentum, imò ab ipsis parentibus oblatos sub plurimorum testimonio suscipi.* Quæ verba licèt ibi citetur ex quadam Synodo, sunt Basilij in reg. fus. disp. c. 15. & ideò non habet vim legis positiuæ: nec verbum illud *oportet*, necessitatem in rigore significat; tamen iuxta subiectam materiam, re uera significat necessitatem, vt actu rectè fiat. Ratio est, quia infans parentis voluntate regitur, & hoc est intrinsecum & naturale ius parentis: ergo iniuria illi fit, si absque suo consensu à religione recipiatur, vel potiùs surripiatur. Confirmatur, nam huiusmodi filius infidelis non potest iustè baptizari sine consensu parentis: ergo nec filius fidelis potest subtrahi à cura parentum, vt in religione recipiatur, sine ipsorum consensu.

Probatur à simili.

Dices

(c) 2007 Ministerio de Cultura

11. Dices, videtur sufficere, vt parens non contradicat, nam etiam filius impubes habens vsum rationis est sub cura parentis, ita vt contra eius voluntatem non possit de se disponere. Et nihilominus recipi potest in religione sine licentia parentis, dummodo non contradixerit: ergo idem dici poterit de eodem filio etiam ante vsum rationis. Respondeo negando consequentiam, quia nullus potest recipi in religione sine consensu eius, vel alterius, qui tamquam eius reputetur: ille autem qui iam peruenit ad vsum rationis, potest iam præstare suum consensum, licitè illum præstat sine licentia parentis cum præparatione ad obediendum illi, si contradixerit, & ideo licitè etiam recipi potest, quia tunc nec ipsi filio, nec parenti fit iniuria. Ante vsum verò rationis non habet filius propriam voluntatem qua consentiat, sed solius parentis, & ideo tam illi fieret iniuria, si absque vllo consensu reciperetur, quàm parenti, quia priuaretur re omnino sua, & à sola sua voluntate dependendo, suo non requisito consensu. Addo semper præsumi dominum rationabiliter inuoluntarium, quando priuatur re sua sine suo consensu, & absque superioris potestate, & ideo respectu infantis semper parentem præsumi positiuè inuoluntarium, non verò respectu filij, qui iam potest suo arbitrio vti, cùm ille iam possit per se consentire.

Instantia allata soluitur.

12. Quòd autem hoc liceat, supposito parentis consensu, ex iuribus statim citandis certissimum est. Nam si patri licet offerre religioni filium infantem antequam ratione vti valeat, cur non licebit religioni illum acceptare? Neque enim parenti facit iniuriam, cùm ipse consentiat, nec filio, cùm voluntatem non habeat, per quam repugnare possit, & alioqui beneficium tale sit, vt ad maximum eius bonum ordinetur. Et ob easdem causas non fit iniuria religioni, cùm & ipse consentiat, & ad illius augmentum, & ad maius Dei obsequium totum id ordinetur. Solùm superest vt probemus parentibus licitum esse filios suos religioni offerre educandos, ita vt, quantum in ipsis est, in ea perpetuò perseuerent. Hoc autem manifestè supponitur in decretis citatis 20. quæst. 2. per totam, & ideo sumitur ex 20. quæst. 1. præsertim cap. 2. 3. & 4. & in cap. *quamprimum*, & cap. *illud*. item ex cap. 2. de Regular. vbi cum Innocent. id docet Panormitanus n. 6. Ratio autem est, quia parens habet ius & dominium in filium suum: ergo potest de illo disponere in omnem vsum, qui iniustitiam, vel aliam turpitudinem non contineat: ergo multo magis in eum vsum, qui & ad maiorem Dei cultum, & ad maius ipsius filij bonum ordinatur; huiusmodi autem est hæc oblatio per se, & ex vi obiecti, quidquid sit de intentione offerentis, & aliis quæ sunt per accidens. Denique hæc oblatio per se & natura sua mala non est, vt ostendit ratio facta, neque est prohibita iure diuino positiuo, quia nullibi de iure constare potest, nec Ecclesiastico, nam hoc potiùs expresè approbat talem actum, vt citatum est.

Parentes licitè possunt offerre religioni filios educendos, vt postea perseuerent.

Probatur ratione.

13. Interrogabit autem aliquis quinam operetur hæc obligatio à parentibus facta filij alicui religioni. Quidam enim existimarunt per illam ita tradi religioni, vt non solùm à patre reuocari non possit, verùm etiam nec ab ipso filio ad annos etiã pubertatis perueniente: Cui sententiæ nonnulla antiqua decreta fauere videntur. Nobis tamen falsa videtur, & incredibilis, quia naturali rationi & diuino iuri multum repugnat; quia verò attingit materiam de profess. relig. in proprio libro illam tractabimus. Communis ergo responsio est oblationem hanc tria operari. Vnum est, vt talis filius familias licitè possit à religione recipi, ac retineri, & hoc est quod ad præsentem quæstionem præcipuè spectat, quódque ex dictis sufficienter probatur. Secundum est, vt pater non possit ampliùs vti patria potestate ad reuocandum filium, quia iam cessit iuri, suo & quantum in se est donationem filij religioni fecit, quam ipsa acceptauit. Tertium est, vt neque ipse filius sua voluntate egredi possit ante annos pubertatis, quia in illa ætate non tam sua, quàm patris voluntate regendus est; pater autem voluntatatem suam in religionem transtulit, & ideò sine religionis consensu exire non potest intra illam ætatem, quamuis ab ipsa religione possit expelli, etiam ante pubertatem, si ita sibi expedire censuerit, quia pro nullo tempore se obligauit ad retinendum illud, quod notandum est. Atque hæc sumuntur ex citatis decretis 20. q. 2. & cap. 2. de Regular. & Innoc. Panorm. & aliis interpretibus ibi, qui ex eisdem iuribus declarant, non solùm expressam, sed etiam tacitam oblationem ad hoc sufficere, iuxta suprà dicta de impuberibus ratione vtentibus. Existimo tamen tacitum parentis consensum per dissimulationem vnius anni tunc habere vim oblationis, quantum ad illum effectum, quando ipse expresè non postulatur se nolle donare, aut cedere iuri suo, sed tantùm permittere, vt pro tunc ibi filius permaneat, nam tunc contra voluntatem expresè declaratam non videtur habere locum præsumptio.

Hæc oblatio operatur tria; primũ, vt talis filius licitè recipiatur, & retineatur à religione. Secundũ, vt pater nequeat reuocare amplius filium. Tertium, vt filius non possit egredi sua volũtate ante annos pubertatis.

Alia verò hîc superest difficultas, an hæc oblatio licita sit, & valida, si eo animo fiat, vt sit perpetua donatio irreuocabilis, etiam per voluntatem filij, cùm ad adultam ætatem peruenit. Sed quia hoc spectat ad materiam de Professione, ideo meliùs tradetur in libro sequenti: nunc enim solùm agimus de ingressu seu receptione ad religionem, ex quibus perpetuum vinculum nascitur, donec debito tempore, & modo voluntaria professio fiat. 14.

CAPVT II.

Quanta sit potestas parentum ad effectum offerendi, seu tradendi religioni filium iam rationis vsum habentem.

Hæc quæstio non habet difficultatem, si filius ipse consentiat in sui obligatione, quia tunc non tantùm offertur à patre, sed etiam ipse se offert; vnde non est cur hæc oblatio non sit licita. Dubium ergo est, an hoc liceat non expectata, vel etiam repugnante eiusdem filij voluntate. In quo distinguendum est de filio ante, vel post annos pubertatis, nam ante expletam pubertatem potest; postea non potest. De hac posteriori parte nulla dubitatio est, nam filius postquam peruenit ad pubertatis annos, est omnino sui iuris, in his quæ pertinent ad salutem animæ suæ, & ideò sine sua voluntate cogi non potest ad religionis habitum assumendum. Atque hoc planè supponit Concilium Trident. dict. capite 17. sess. 25. quando statuit, vt fœminæ post duodecimum annum in monasteriis non recipiantur, do- 1.

Filius post annos pubertatis non potest cogi à parentibus ad ingressũ religionis sine propria voluntate.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

nec priùs ab Episcopo examinentur, an voluntariè id faciant, vt supra vidimus. Censet ergo necessariam esse illarum voluntatem, & consequenter non posse licitè cogi etiam à parentibus ad talem ingressum.

2. *Aliqui negāt posse licitè parentes offerre filium religioni ante annos pubertatis, non expectata; vel etiam repugnante filij voluntate.* *Ambros.*

De altera verò parte est maior difficultas. Nam Panorm, in dict. c. 2. de Regular. n. 9. negat esse licitum. Probat primò, quia sacrificium inuoluntarium Deo non est placitum, hilarem enim datorem diligit Deus. Vnde Ambros. lib. 1. de Iacob. & vit. beat. c. 3. Voluntarium sibi militem legit Christus: & refertur cap. *non est* 15. q. 1. Secundò, quia filius impubes sic inuitus oblatus à patre, potest licitè exire cùm primùm potuerit, & voluerit; ergo non potest licitè cogi ad illum ingressum, quia non potest dari bellum iustum ex vtraque parte. Prima verò consequentia clara est, quia si filius non tenetur permanere, neque ingredi tenetur: ergo habet ius resistendi, ne ingredi cogatur. Antecedens autem probatur ex Inn. in d. c. 2. & glossa 20. q. in principio hoc expresè dicentibus, & insinuatur in cap. *præsens* 20. q. 3. & per argumentum à contrario sensu in cap. *puellæ* 20. q. 1. Tertiò, quia parentes non possunt cogere filium impuberem ratione vtentem ad contrahendum sponsalia de futuro, c. 1. de responsat. impub. in 6. ergo neque ad ingressum religionis. Patet consequentia, quia ita comparatur ingressus religionis ad professionem, sicut sponsalia ad matrimonium. Hanc etiam partem tuetur Sancius lib. 4. decl. cap. 18. num. 26.

Sancius.

3. *Resolutio vera.* *Palud.* *Anton.* *Parentes licitè offerre possunt religioni filium ratione vtentem ante annos pubertatis sine illius consensu, immo repugnante voluntate.* *Probatur soluendo rationes contrariæ sententiæ.*

Nihilominus responsio data mihi vera videtur, eámque sententiam tenet Palud. in 4. d. 38. q. 4. n. 98. & D. Ant. 2. p. tit. 11. c. 2. §. 8. notab. 4. Et rationes prædictæ non probant actum illum esse per se malum, neque esse iure humano prohibitum. Nec existimo excogitari posse rationes alias, aut afferri iura quibus id probetur: non est ergo cur ille actus absolutè damnetur. Assumptum declaro discurrendo per singulas rationes. Nam prima suadet fortasse id regulariter non expedire, quia morale est, vt ea quæ inuoluntariè inchoantur, fructuosa non sint, & desideratum exitum non habeant: non probat tamen illum actum esse malum, aut displicere Deo, quantum est ex parte parentis, qui voluntariè illum facit; neque ex parte filij, quia licèt, vt est inuoluntarius ingressus, non placeat Deo, vt est obedientia paterna placebit. Et quamuis, vt dixi, ex tali ingressu, non magnus fructus regulariter sperari possit, non est etiam cur timeatur magnum detrimentum, quia ille ingressus non est perpetuus, sed postea legitimo tempore per voluntatem filij deseri potest, quod licèt ita contingat, non erit maius nocumentum filij, quàm si perpetuò in seculo mansisset: ergo, per se loquendo, ille ingressus non cedit in detrimentum filij, sed potiùs duplex fructus ex illo sperari potest. Vnus est quòd licèt in principio inuoluntariè ingrediatur religionem, postea bono exemplo, & conuersatione poterit faciliùs mutare voluntatem, & sponte maneæ. Alius est, quia licèt postea ad seculum reuertatur, secum fortasse deferat aliqua semina virtutum, quibus instructus melius in seculo viuat, quàm si in religione nutritus non fuisset. qui discursus probat hunc actum non solùm per se illicitum non esse, verum etiam nec semper non expedire, præsertim si non sit nimia violentia, sed considerandas esse circunstantias per-

A sonarum, vt inde coniectari possit spes fructus.

Secunda verò ratio, atque etiam tertia probant optimè, non posse huiusmodi filium ita cogi ad hunc ingressum, vt inde maneat obligatus ad profitendum, vel perpetuò manendum in religione, quia ad hoc nullus adultus potest sine sua voluntate obligari (nisi fortasse in pœnam, de quo aliàs) Non probant autem illæ rationes iniquum esse offerre huiusmodi filium religioni, vt ibi viuat, donec perfectius habens iudicium eligere possit, an velit in eo statu permanere, nec ne. Cùm ergo in secunda ratione assumitur huiusmodi filium posse egredi mo- 4.

B nasterio cùm voluerit, si sensus sit, cùm legitimè voluerit, id est, cùm peruenerit ad pubertatis annos, & sui iuris quoad hoc negotium esse cœperit; sic verum est quod assumitur: & hoc probant bene iura ibi citata, & ratio insinuata, quia sicut in ea ætate non potest cogi vt intret, ita neque vt permaneat, cùm nulla obligatio ex priori ingressu illi accreuerit. Hoc autem nihil obstat, quo minùs pro ætate impubere cogi possit, vt ibi permaneat. Vnde si sensus antecedentis sit, etiam intra illam ætatem impuberem posse egredi cùm primùm voluerit, negatur assumptum, & glossa reuera loquitur in priori sensu, nam ex cap. *præsens*, quod citat, aliud

C colligi non potest, nam ibi solùm narratur factum de quodam parente nobili, qui filium coëgerat ad suspiciendum habitum religionis, cuius factum ibi non reprehenditur; filius autem (quantum ex ipsa ratione colligitur) non reclamauit intra annos pueritiæ, & impubertatis: nam inter octauum & decimum annum (vt ibi dicitur) id est, *non*, vt notat glossa, *cucullam inuoluntarius induit, & post quoddam ipsius temporis spatium monachalem habitum inuitus etiam induit*; postea verò pro sua libertate litem mouit: ergo non est verisimile voluisse relinquere habitum intra annos pubertatis. Eò vel maximè quòd, vt patet ex dicta narratione, ille non solùm

D ad ingressum, sed etiam ad professionem coactus est; quod fuit iniquum, & quantum ad hoc posterius, etiam citra voluntatem parentis: & de hoc præcipuè puncto ibi tractatur, & ad hoc directè respondit Pontifex, illum non fuisse cogendum vt monachus fieret, neque regulari obseruantiæ perpetuò subiiciendum, aut ea occasione hæreditate paterna priuandum, quod fratres præcipuè intendebant. De totali autem ingressu nihil ibi expresè dicitur, sed potiùs addit Pontifex hæc verba notanda, *Vsque dum diuina inspiratione compunctus, propria voluntate regulæ se subdat, liceat eum à mundanis, & laicalibus remotum vagationibus, vel negotiis in-*

E *ter religiosos, & Ecclesiasticos viros canonicam degere vitam.* quæ verba potiùs fauent nostræ sententiæ.

Capite autem *puellæ*, nihil ad rem facit, nam loquitur de puella, quæ sine coactione parentum voto se Deo consecrauit, de qua dicitur non posse sine culpa retrocedere. Ex quo etiam à contrario sensu ad summum colligitur per voluntatem parentum non potuisse obligari, ita vt ei retrocedere non liceret. Per quod etiam responsum est ad rationem tertiam; negamus enim in hoc seruari proportionem inter sponsalia de futuro, & ingressum religionis: nam per sponsalia obligatur quis ad matrimonium; nemo autem potest 5.

test

(c) 2007 Ministerio de Cultura

test obligari, nisi promittat, nec promittere contra suam voluntatem absolutam & efficacem, de qua agimus. Per ingressum autem religionis non obligatur quis ad profitendum, & ideo non est similis ratio. Est etiam alia dissimilitudo: nam matrimonium non est ex optimis bonis, nam licèt honestum sit, impedit maiorem perfectionem, & ideo non solùm ad promissionem eius, non potest filius inuitus cogi, verùm etiam neque ad eam vitæ conuersationem, vel familiaritatem, quæ paulatim illam voluntatem inducat, quod secus est de statu religionis, vt constat.

6. Probatur nostra sententia.

Atque hinc tandem potest directè probari nostra sententia, quia pater cogendo filium impuberem ad hunc ingressum vtitur iure suo, & vsus ille de se cedit in maius bonum filij, & non priuat illum iure suæ libertatis pro ea ætate, in qua ad illum solum spectabit: ergo talis actus nec continet iniustitiam respectu filij, nec malitiam contra religionem, aut aliam virtutem: ergo non est per se maius: ergo cùm non inueniatur prohibitus, licitus est. Maior (cætera enim clara sunt) probatur, quia pro illa ætate, nondum puer est plenè sui iuris, sed habet voluntatem suã dependentẽ à voluntate parentis etiam in his, quæ spectant ad instituendam vitam in ordine ad bonum animæ, & ideo potest parens vota eius irritare, & quemlibet viuendi modum à filio sumptum impedire: ergo eadem ratione habet ius designandi illi modum viuendi pro illa ætate. Potéstque hoc confirmari ex paulo antè dictis; nam filius oblatus ante vsum rationis potest etiam inuitus retineri in religione post vsum rationis, vsque ad ætatem puberem: ergo etiam iam vtens ratione, quamuis impubes sit, potest offerri à patre, licèt ipse repugnet. Patet consequentia, quia non est maior ratio de perseuerantia post oblationem factam, quàm de oblatione: nam si filius non posset donari inuitus quando ratione vtitur, nõ posset etiam donari ante vsum rationis, sub ea lege, vt etiam inuitus perseueret vsque ad ætatem puberem: sicut quia post pubertatem non potest donari sine ipsius voluntate, ita neque antea potest donari sub ea lege, vt etiam post pubertatem necessariò perseueret. Tandem potest confirmari ex Conc. Trid. d. c. 17. à contrario sensu: nam propterea solùm statuit, vt post duodecimum ætatis annum voluntas virginum examinetur ab Episcopo; quia ante illum terminum ætatis parentes habent ius introducendi filiam in monasterium, non expectato eius consensu.

Concil. Trid.

7. Confirmatur soluẽdo difficultatis instantiam.

Sed adhuc superest difficultas, quia videtur nimium tantam potestatem tribuere parentibus in filios, vt possint eos vel vi cogere, vel præcepto obligare ad agendam vitam religiosam, & sequẽda opera perfectionis toto tempore pueritiæ vsque ad pubertatem pro captu illius ætatis; quia ea quæ sunt propria consiliorum opera, nemini possunt sub præcepto imponi: ergo multo minùs poterunt his paruulis præcipi, qui imbecilliores sunt: ergo non possunt parentes præcepto ligare hos filios ad hunc ingressum: ergo nec per vim poterunt cogere; tum quia nemo potest iustè cogi ad id faciendum quod non tenetur: tum etiam, quia aliàs filius iustè posset vel fugere, vel se defendere, vt valeret; atque ita daretur bellum iustum ex vtraque parte. Respondeo in primis, si conditio illius ætatis attentè spectetur, non esse arduam hanc obligationem, nam illa opera quæ respectu maiorum sunt supererogationis, respectu illius ætatis habent quandam

veluti naturalem necessitatem. Nam in primis obseruare castitatem non est illis voluntarium, sed necessarium, cùm non possint tunc matrimonium contrahere, imò nec firmiter se ad illud obligare sine voluntate parentum, attento iure canonico toto tit. de despons. impub. Quid ergo mirum, quòd possit pater omnibus modis custodire filium pro ea ætate, vt castitatem seruaret? vel quòd ad hoc vti possit medio religiosæ habitationis, propter maiorem securitatem? Deinde paupertas saltem quoad vsum, seu ius vtendi & disponendi proprio arbitrio, quasi naturalis est illi ætati, quæ paupertas vel necessitas eius, non crescit ex religiosa habitatione. Idem ferè est de subiectione, & obedientia quæ naturalis etiam est illi ætati, & potestas iubendi est in parente, quam ipse potest quasi delegare prælato religionis, quem supponimus prudenter vti debere tali potestate. Neque enim potest huiusmodi puerum cogere ad totius regulæ obseruationem, sed pro captu ætatis eum in virtute educare, & exercere. Ergo considerata conditione talis ætatis non est nimis arduum opus, quod à parente iniungitur per huiusmodi ingressum. Nam susceptio habitus, quæ videtur minùs necessaria ad conuenientem filij educationem, magísque aliena ab ordinario viuendi modo fidelium, illa (inquam) per se non est res adeò difficilis, vt propter aliquem altiorem finem possit à parente iniungi, maximè si hîc & nunc existimetur necessarium ad conuenientem filij educationem, id enim in multis particularibus casibus accidere potest. Deinde non videtur necessarium, vt pater possit propriè & in rigore præcipere filium impuberem omnia illa, ad quæ facienda potest illum cogere modo proportionato illi potestati & ætati, scilicet per paternam correctionem, & disciplinam. Fortasse enim non potest parens filium in conscientia obligare, vt quotidie Missam audiat, & nihilominus potest illum compellere, & licitè castigare nisi faciat: de hoc ergo genere coactionis in præsenti loquimur, & illa est sufficiens, etiamsi non intercedat proprium, & rigorosum præceptum.

Quapropter ne videamur contradicere communi sententiæ, concedere possumus huiusmodi impuberem sine peccato posse dimittere religionis habitum cùm voluerit, & potuerit, etiam ante pubertatem, id enim præter citatos auctores, docent frequenter Summistæ, vt patet ex Syluest. verb. *religio* 2. num. 10. & aliis. Nihilominus parens etiam tuta conscientia potest per ordinata media impedire, vt filius intra illam ætatem possit habitum dimittere, & illum paternè corripere & castigare, si id faciat. Neque illud est bellum ex vtraque parte: nam filio non conceditur licentia resistendo parenti per vim, sed solùm subterfugiendo, & se excusando ab obligatione; sicut iudex licitè punit fugientem è carcere, neque ille licitè potest punitioni resistere, quamuis fugere licitè potuerit. Denique aduertimus non licere parentibus abuti hac potestate, vel nimiam coactionem adhibere, vel vltra annos pubertatis illam extendere; imò nec expedire facilè illa vti, sed vbi aliqua grauis causa coëgerit, vel quando resistentia filij nimia non est, & fructus aliquis de illo ingressu probabiliter speratur, quia licèt tunc minùs gratus sit filio, creditur pro ætatis vel conditionis facilitate fore postea mutandum, & ad voluntatem parentis accommodandum.

8. Limitatio traditæ conclusionis. Impubes sic coactus, licitè potest etiam antè pubertatem dimittere habitum. *Syluest.*

S 3 Inter

(c) 2007 Ministerio de Cultura

9. Dubium in hac materia in quo parẽte sit hæc potestas.

Si filius altero parẽte sit orbatus, in altero manet.

Si pater velit offerre filiũ, & mater repugnet, licita, & valida erit talis oblatio.

Gloss. *Archid.* *Syluest.* *Palud.*

Interrogabit autem aliquis de quo parente hæc intelligenda sint. Respondeo, si filius altero parente orbatus sit, in altero manere potestatem hanc, quia ille retinet naturale ius,& dominium in filium. An verò à tutore impediri possit, statim dicam. Secundò, si impubes habeat vtrumque parentem,& ambo consentiant, res est extra difficultatem. Tertiò, si in eo casu parentes inter se dissentiant, & pater sit qui vult filium offerre, potest id facere, eritque valida & licita eius oblatio, quia pater est caput, & ad illum principaliter pertinet regimen domus & filiorum: vnde etiam iura dicunt patrem habere filium in potestate,& non matrem, cap.1.de conuers.fideli. & Instit. de adoption. §.*fœminæ*. Atque ita sensit Gloss. in cap.1. 20. quæst.2. verb. *Aut vnus*, quamuis non sine dubitatione, vbi Archidiac. idem sequitur Syluest. verb. *votum*, 5. quæst. vlt.licèt verbo *religio*, 2.quæst.13. confusè loquatur, & nihil satis definiat,& hic etiam adhibet limitationem, nisi filius nondum sit ablactatus,quia tunc magis est sub cura matris,quod idem à fortiori dicit, si filius adhuc sit in vtero matris, significans, si pater tunc voueat offerre filium religioni, non obligari postea tali voto si mater repugnet. Sed hæc limitatio nullo iure fundatur, nec sufficienti ratione, & ideo non videtur necessaria; nec Paludan.quem citat, illam adhibet, vt videre licet in 4. d.38. quæst.4. num. 26. vbi absolutè tenet hanc sententiam.

10. *Innoc.* *Panorm.*

Contrarium verò sensit Innoc. in c.2. de Regularib. cuius sententiam communiter esse probatam à Doctoribus dicit ibi Panorm.n. 6. quam ipse etiam dicit sibi placere in fauorem religionis. Sed ego in hoc non video fauorem religionis, sed potiùs matris & naturalis potestatis quam habet in filium. Vnde fundamentum Innocentij est, quia in his spiritualibus magis est spectanda patria potestas, vt naturalis, quàm vt ciuilis: naturaliter autem filius obligatus est obedire matri; vnde Deus sine distinctione præcepit patrem & matrem honorari. Item,quia in re communi potior est conditio prohibentis, iuxta Regulam, *In re communi*, de Regul.iur.in 6. Sed filius est res communis patris & matris: ergo si mater contradicat, eius voluntas præferenda est: ergo si contra illam fiat, nec validè, nec licitè fiet. Denique quod omnes tangit, ab omnibus comprobari debet. l.vltim. C. de author. præst. Nihilominus & in fauorem religionis, & ex natura rei censeo oppositum esse verum; quia non solùm humano iure, sed naturali vir est caput mulieris: ergo ex eodem iure debet esse inter eorum voluntates debita subordinatio: ergo quando inter se repugnant in re licita & honesta, voluntas viri vincere debet. Et confirmatur, nam in aliis actionibus vel studiis pertinentibus ad educationem filij, potest pater matre repugnante de filio disponere, & ad hanc, vel illam artem addiscendam illum applic[illegible]e, vel in hunc, aut illum locum etiam distantissimum, & per multos annos mittere: imò solo iure gentium spectato,& seclusa ciuili & Ecclesiastica prohibitione posset in aliquo casu illum vendere, inuita matre; cur ergo non poterit religioni offerre? Et ita responsum est principali fundamento Innocentij; illa verò regula iuris, præterquam quòd fallit in fauorem religionis, vt ibi glossa aduertit, intelligenda videtur quando res ita est communis, vt ius vtriusque partis æquale sit,

Probatur licitè, & validè posse patrem offerre filium religioni matre repugnante.

A non verò si vnum sit alteri subordinatum, vt in præsenti contingit.

Quartò fieri potest, vt mater velit offerre illum, & pater repugnet, & tunc sine dubio habet locum opinio Innocentij, & Panormitani, quia rationes eorum procedunt, & cessat ratio in contrarium, quia cùm vir sit caput, eiúsque potestas sit maior, præferenda est. Dices, cùm in eo casu voluntas matris honestior sit, in fauorem religionis præferenda videtur. Respondetur,honestius esse vt quæ in Dei honorem fiunt, ordinatè fiant: vnde non pertinet ad fauorem religionis inuersio ordinis & iustitiæ. Eò vel maximè, quòd licèt religio ex obiecto sit melior B in indiuiduo, non est facile discernere an expediat infantem impuberem illi statui ascribere; vnde quia hoc spectat ad prudentiale iudicium, ex hoc capite iudicium viri præferendum est. Vnde etiam patet responsio, si alia obiectio fiat, quia cùm filius infidelis baptizari non possit inuitis parentibus, nihilominus potest baptizari consentiente matre,& patre repugnante. Quidquid enim sit de exemplo quod & incertum est, & multas requirit limitationes, de quibus aliàs; negatur similitudo: quia Baptismus est res magis ad salutem necessaria: vnde extra omnem dubitationem & decet & expedit filio, & pater sua abutitur potestate dum Baptismo eius repu- C gnat: & ideo mirum non est, quòd in hoc negotio maior sit fauor Baptismi,quàm ingressus religionis.

11. Non licet talis oblatio si velit mater patre repugnante.

Tandem verò obiici potest cap.1.20.quæst.2. vbi sic dicitur: *Si in qualibet minori ætate, vel religioni debitam vestem, vel religionis tonsuram, in vtroque sexu filijs, aut vnus,aut ambo parentes dederint*, &c. Vbi definitè vnius tantùm parentis, quicumque ille sit, factum & voluntas requiritur: ergo mater sufficit, etiamsi pater repugnet. Respondetur primò ex glossa, partitionem illam intelligi accommodè, scilicet vnius,si vnus tantùm sit,vel vtriusque, si ambo extiterint. Iuxta quam expositionem posset fauere is textus quo- D ad hanc secundam partem opinioni Innocentij in superiori puncto tractatæ. Verumtamen etiam in hoc sensu ibi non dicitur amborum parentum consensum requiri, sed dicitur id quod certum est, scilicet sufficere. Reliquum verò colligendum relinquitur, aut ex communi iure, aut ex naturalibus principiis. Secundò verò dicitur,cùm sufficere dicitur consensus vnius,non excludi conditionem veluti ex natura rei ibi inclusam,scilicet vnius, cuius consensus efficax esse possit,vel vnius,seclusis impedimentis. Et priori modo sufficit consensus parentis, vt dictum est, posteriori autem sufficiet consensus matris, si pater non repugnet, etiamsi positiuè non cooperetur: E quamuis enim de hoc vltimo nonnulli dubitent, tamen sine causa, vt etiam Innocentius & Abbas suprà referunt; quia etiam mater habet patriam potestatem, & ius præcipiendi filio, cui ipse obedire tenetur, dum pater non regnat. Verum est tamen oblationem factam à sola matre non esse ita firmam,quin possit reuocari à patre, quandiu non consenserit, quia non se priuauit iure suo, nec satis est quòd permittat tacendo, nisi transactus sit annus,à iure præscriptus, vt tacitum consensum præbuisse iuridicè præsumatur, nam tunc etiam reuocare non poterit.

12. Obiectio soluitur.

Oblatio filij à matre licet & valet, etiã si pater non consentiat, si tamen non repugnat, adhuc tamẽ reuocari potest à patre intra annũ.

13. An hæc potestas sit etiã in tutore.

Vlteriùs verò dubitari solet, an idem dicendum sit de tutore, quòd scilicet possit pupillum

reli

(c) 2007 Ministerio de Cultura

religioni offerre. Quidam negant, vt Fredericus Senen. consil. 277. quia nullibi in iure canonico legitur ei cocessa potestas; quamuis enim in cap. 2. 20. q. 2. detur facultas tutori reuocandi pupillum impuberem à religione, non tamen vt possit illum donare, aut offerre, quia plus requiritur ad agendum, quàm ad impediendum. Sed oppositum sine dubio verum est, quod tenent Innocent. & Abb. loco citato, & colligitur sufficienter ex dict. cap. 2. nam æquiparatur parenti, & sicut dicitur posse reuocare pupillum, si non consenserit, ita dicitur non posse reuocare si consenserit, etiam tacitè per annum integrum dissimulando: ergo supponitur posse tutorem offerre voluntate sua pupillum. Ratio etiam est clara, quia vterque actus ex eadem potestate procedit, & quia tutor succedit parenti, quoad omnia quæ pertinent ad gubernationem filij: & ideo non oportet hunc casum esse in iure expressum, sed satis est quòd exceptus non sit. Et hanc opinionem tenet etiam Palud. in 4. d. 38. q. 4. num. 28. vbi tamen differentiam constituit inter parentes & tutores, quòd licèt parentes possint offerre impuberem, non tamen tutores, quia non est ita res eorum, sicut parentum. Sed hoc cùm non sit iure fundatum, non videtur admittendum, quia illa coniectura, aut congruentia parui momenti est, quia licèt naturaliter aut physicè, non ita sit, res eorum moraliter ita pendet à voluntate eorum, & hoc est in hoc negotio præcipuè spectandum.

Tutor potest licitè, & validè offerre impuberem religioni. *Innoc.* *Abbas.* *Probatur.* *Paludan.*

14. Dubium in hac materia. *Syluest.* *Innocent.*

Hinc verò oriuntur alia dubia si contingat filium impuberem habere tutorem alium à parente, & parens ac tutor inter se dissentiant, vel vnus sine alio filium offerre; quomodo id licitè & validè fieri possit. Syluest. verb. *religio* 2. censet in eo casu parentes posse offerre filios inuitis tutoribus, & citat Innocentium suprà, & summam Confess. tit. 8. quæst. 30. Ratio autem huius solùm est, quia in his spiritualibus ius naturæ præfertur ciuili, vel Ecclesiastico. Quæ ratio firma non est, quia illud principium nullo iure fundatur, neque est verum quando ius naturæ non est ita positiuum, vel necessarium, vt cessare non possit, facta aliqua mutatione per ius humanum. Sic enim vnusquisque ex iure naturali habet potestatem vouendi, eo ipso quòd habet libertatem, & tamen adiuncto aliquo iure humano, id non potest facere nisi iuxta modum præscriptum ab humano iure. Mater etiam iure naturæ potest irritare votum filij, & tamen si sit confirmatum à tutore, vel si tutor repugnet, non potest, licèt tutor habeat eam potestatem iure humano.

15. Tutor etiam sine consensu matris viduæ, imò & repugnante potest offerre pupillum impuberem: non ita mater si non sit tutrix.

Dico ergo in eo casu maiorem potestatem simpliciter loquendo, esse in tutore quàm in matre vidua, quæ tutrix non sit, & ideo posse tutorem offerre pupillum inuita matre, & è contrario matrem non posse inuito tutore, quia quoad hoc habet tutor totam potestatem patris; sicut suprà etiam dixi, tractando de irritatione votorum. Si autem mater offerat solùm dissimulante, & non contradicente tutore, erit quidem licita & valida oblatio, reuocabilis tamen à tutore, quamdiu vel expressè, vel tacitè dissimulando per annum non consenserit. Atque idem iudicium cum proportione ferendum censeo, quoties parentes priuati fuerint iuridicè patriæ potestatis vsu, & cura, eáque fuerit in tutorem translata: nam potestas parentis in filium ita est iure naturæ concessa, vt possit per humanum coarctari, vel etiam impediri quoad gubernationem, & dispositio-

A nem circa filium, & res eius. Neque quoad hoc refert quòd tutor sit persona extranea, siue coniuncta, vt auus, &c. quia hîc non est attendenda coniunctio, sed potestas data tutori authoritate reipublicæ. Et ex eodem principio censeo terminandam illam controuersiam, si filius viuente patre existat sub potestate aui, cuius voluntas in hoc negotio plus valeat aui, an patris. Nam Innocentius patrem præfert, quem Sylu. & alij sequuntur; Panormitanus autem in contrariam sententiam inclinat. Quod ergo verius censeo, si auus ita habeat nepotem in sua potestate, vt tutor eius sit legitimè constitutus; vel si qua-
B cumque alia ratione ius patriæ potestatis in eum legitimè translatum est. Si autem solùm dicatur esse in potestate aui quoad actualem gubernationem & educationem ex licentia patris, tunc patris voluntas præferenda est, quia non est priuatus iure suo.

Idem dicendum de auo, si est tutor.

Supererat respondere ad fundamentum hæreticorum: constat autem ex dictis, & manifestiùs ostendetur capite sequenti, falsum esse quod dicunt de antiqua Ecclesiæ consuetudine. Illa verò decreta quæ afferunt, quæ ad professionem pertinent, infrà in proprio libro declarabuntur. Reliqua verò quæ spectant ad obseruantiam perpetuæ castitatis, inferiùs latiùs ex- 16.
C plicanda sunt; interim verò aduerto cùm Paulus dicit, 1. Tim. 5. *Volo iuniore nubere*; non simpliciter & absolutè, vel (vt sic dicam) appretiatiuè id potius velle quàm vt castitatem seruarent, cùm ipse alibi dixerit, 1. Corinth. 7. *Volo omnes esse sicut meipsum, & de virginibus consilium do*, &c. loquitur ergo de voluntate conditionata, quam eodem loco explicuit, dicens, *Cum luxuriati fuerint in Christo, nubere volunt*, &c. Quod autem ait, *Vidua eligatur non minus sexaginta annorum*, non intelligitur de electione ad religionem aliquam, vel ad castitatem seruandam, si enim potiùs dixisset, Non admittatur, vel non recipiatur: intelligitur ergo de receptione earum viduarum,
D quæ sumptibus Ecclesiæ alebantur; vel ad ministerium earum, quæ dicebantur Diaconissæ, vt in libro de Professione latiùs dicemus. Aliud fundamentum ex congruentia sumptum, non tam attingit quid in hoc negotio liceat, quàm quid expediat, & ideo ex sequenti capite & totius libri discursu, eius responsio erit manifesta.

CAPVT III.

Vtrùm expediat pueros religionem ingredi, vel in eam admitti.

E IN præcedentibus capitibus solùm explicuimus quid valeat, & quid liceat circa ingressum puerorum; hîc declarandum superest quid expediat. In qua re nulla est difficultas, neque esse potest inter catholicos (de hæreticis enim nihil noui dicendum superest) quoad pueros qui iam peruenerunt ad annos pubertatis: nam cùm Ecclesia declarauerit in ea ætate posse validam & legitimam professionem facere, planè sentit eam ætatem esse aptam ad illum statum, atque adeò, per se loquendo, expedire, vt si voluerint, possint hi iuuenes ad religionem admitti. Et quia ante professionem annus probationis necessarius est, hinc ad minimum constat etiam esse expediens, vt etiam ante puberem ætatem saltem per annum integrum ad religionis habi- 1.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tum admittatur. Quoniam verò Concilium Trident. quoad professionem faciendam ampliauit ætatem impuberem vsque ad decimum sextum annum ætatis expletum, hodie solùm colligi potest ex illo principio decimumquintum annum esse proprium terminum, in quo incipiunt pueri esse apti, vt eos in religione recipere expediat. Difficultas verò est de toto tempore superioris ætatis.

2. *Prima opinio tenet esse valde expediens, vt pueri ante annos pubertatis ex voluntate parentum in religione recipiantur.*

Et quidem D. Thom. 2. 2. q. 189. art. 5. loquens absolutè de pueris ante annos pubertatis, nullámque distinctionem in tota illa ætate faciens, dicit esse valdè expediens, vt ex voluntate parentum in religione recipiantur: quod probat primò ex illis verbis Threnor. 5. *Bonum est viro portare iugum ab adolescentia sua*, & addere possumus verba Christi Matth. 19. *Sinite paruulos venire ad me.* quæ ad hoc propositum adduxit Basilius Reg. 15. ex fusioribus addens quod de Timotheo dixit Paulus 2. ad Timoth. 3. quòd ab infantia sacras literas didicisset, & quod ad Ephesios 6. ait filios educandos esse in disciplina, & correctione Domini, supponens hoc optimè in religione fieri.

3. Secundò affert exemplū Ioannis Baptistæ, qui ab infantia in Eremum secessit, vbi admirabilem vitæ rationem instituit, vt ex Luc. 1. colligitur, & ex Patribus & historiis id confirmauimus, & declarauimus in 2. tom. 3. part. Disput. 24. sect. 3. Quibus nunc addendum occurrit, quia ad rem præsentem confirmandam confert, quod de Essenis Iosephus refert lib. 2. de Bello Iudai. c. 7. & Porphyrius apud Euseb. lib. 7. de Præparat. Euág. c. 1. & Cyrillum Alex. lib. 5. contra Iulianum, scilicet, solitos fuisse alienos liberos adhuc teneros & ad omnem doctrinam aptos secum educare, ac moribus suis stabilire sub cura vnius magistri, qui in timore & disciplina eos contineret. Nec desunt qui putent Ioannem Baptistam in pueritia inter hos educatum fuisse, quod tamen mihi verosimile non est, cùm ante vsum rationis in Eremum ductus fuerit, & vsque ad tempus Baptismi inde non recesserit; valet autem, vt dixi, illud Essenorum exemplum ad confirmandam dictam D. Thomæ sententiam.

4. Tertiò affert D. Thomas exemplum S. Benedicti, cui Romani nobiles suos filios omnipotenti Deo nutriendos dabant, vt refert Gregor. lib. 2. Dialog. cap. 3 qui etiam cap. 24. mirabile refert exemplum de quodam puero monacho. Vnde idem S. Benedictus cap. 59. suæ Regulæ præscribit modum quo & acceptandi, & offerendi sunt religioni à parentibus filij in minori ætate. Quæ institutio antiquior adhuc fuit: nam Pachomius, vt ex eius Regula cap. 96. & 97. constat, multitudinem huiusmodi puerorum in suo monasterio habebat, & ad pietatem educabat. Basilius etiam quæst. 15. ex fusiùs disput. hos pueros recipiendos dixit, & educandos in religione, nullámque ad eorum receptionem præscribit ætatem; imò ait, *Nullum ætatis tempus idoneum esse iudicamus, vel ipsius adeò teneræ atque ineuntis, vt videlicet qui orbati parentibus sint*, (supple, atque etiam tutoribus) *eos nostra sponte ipsi assumamus, & exemplo Iob parentes pupillorum simus: qui autem sub parentibus sunt, eos ab ipsis ad nos adductos multis adhibitis testibus recipiamus*, &c. Refert præterea Gregor. lib. 1. Registri epist. 48. suo tempore innumeros ex his pueris monasteriis fuisse donatos à parentibus. Bernardus etiam epist. 1. refert Rupertum nepotem suum, ad quem scribit,

D. Basil.

A oblatum fuisse in pueritia à parentibus monasterio Cluniacensi: de qua historia plura inferiùs dicemus. Denique iura omnia superiori sect. tractata manifestè supponunt impuberes in omni ætate recipi posse, & debere parentibus consentientibus, atque id expedire; alioqui non adeò fauerent iura huic receptioni, vt irreuocabilem esse velint post parentum consensum vsque ad annos pubertatis, quo tempore ipsi pueri incipiunt habere ius eligendi quod voluerint.

Quartò argumentatur D. Thom. à communi consuetudine, quæ habet, vt pueri statim applicentur illis officiis, vel artibus, *in quibus sunt vitam acturi.* 5. Quo argumento etiam rationem suæ
B sententiæ insinuat: nam valdè expedit hominibus, vt in statu perfectionis vitam ducant; ergo etiam expedit eis ad illam vitam à principio pueritiæ applicari. Vnde in solutione ad 2. *Religionis* (inquit) *status principaliter ordinatur ad perfectionem consequendam, & secundum hoc conuenit pueris, qui de facili inducuntur.*

Nihilominus D. Anton. 2. p. tit. 11. cap. 2. §. 4. 6. sentit non expedire huiusmodi pueros in religionibus admitti. Idem docet Syluest. verbo *religio.* 2. quæst. 10. addens, *Quamuis* (inquit) *Benedictus id fecerit, & D. Thomas licere docuerit*; diminutè autem illum refert, quia non solùm licere, sed etiam valde expedire dixit. Refert etiam pro
C sua sententia Archidiaconum. Duóque fundamenta insinuat. Primum est, quia experientia docuit, hoc non expedire. Secundum, quia omnes Regulares hoc seruant: nam in eorum Regulis ferè omnibus cautum est ne ante decimūquartum annum pueri recipiantur: quod etiam nostræ Societatis constitutionibus præscriptum est; & idem existimo esse in aliis. Præterea idem confirmatur ex D. Hieronymo epist. 151. ad Algasiam. q. 8. dicens, *Præceptum est Apostolis: Estote perfecti*, &c. Et infrà, *Apostolis, non pueris præcipitur, verùm iam ætatis robustæ, vt assumant perfectionem.* Hoc autem secundum confirmat primū
D experientia, nam hæc concordia posteriorum religionum ex ipsa experientia videtur profecta.

Secunda opinio docet non expedire impuberes in religione admitti. D. Anton. Syluest.

p. 1. c. 3. §. 13. & c. 2. §. 12.

Mihi distinctione vtendum occurrit. Quæri 7. enim potest, an hæc receptio puerorum impuberum in religione expediat ipsis pueris recipiendis, vel an expediat ipsi religioni, hæc enim duo, vt per se constat, valde diuersa sunt, neque vnum necessariò est cum altero coniunctum. Dico ergo primò, ipsis pueris valde vtile, atque expediens esse huiusmodi ingressum, seu receptionem in religione, dummodo religio ipsa reformata sit; & religiosa disciplina ac prælatorum vigilantia in ea vigeat. Hæc sine dubio fuit mens D. Thomæ, nam & verba Scripturæ, & rationes, &
E coniecturæ quas adducit eò tendunt, vt probent conuenientissimum esse homini ab infantia in operibus diuini cultus educari, & ita etiā ex eius fundamentis sufficienter demonstratur hæc assertio. Et idem probāt quæ ex Athan. Ambr. Hieronym. & August. adducit Bellarm. lib. 2. de Monach. c. 35. Dixi verò, *dummodò religio reformata sit*, &c. quia si disciplina ac vigilantia in religione deficiat, non poterit pueris esse vtilis educatio in tali religione, quia sicut illa ætas facilis ad bonum est, si diligenter erudiatur, & custodiatur; ita eadem facilitate vel defectu disciplinæ, vel prauis aliorum exemplis corrumpitur. Et è conuerso si eadem vigilantia desit, puerorum societas & conuictus nocumentum esse potest aliis religiosis, qui cum eis conuersantur. Vtrumque autem

Distinctione vtendum.

Prima conclusio. Ingressus in religione reformata est valde expediens pueris ante annos pubertatis.

Bellarm.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

autem incommodum vitatur per seueritatem & rigorem in disciplina religiosa, & ideo vbi hæc seruatur, sine dubio expediens est ipsis pueris quòd in tali religione nutriantur.

8. Secunda cõclusio. Ipsius religionibus regulariter nõ expedit ingressus, & educatio horum puerorum.

Nihilominus dico secundò, ipsis religionibus regulariter non expedire educatione horũ puerorum onerari. In hoc sensu videntur loquuti posteriores authores, quorum fundamenta ad hoc tendunt: nam religionum constitutiones ita ordinantur ad bonum eorum, qui religionibus aggregandi sunt, vt primariò per se intendant bonum ipsius religionis: cùm ergo in huiusmodi constitutionibus frequentiùs statuatur, vt ante pubertatem, vel prope illam, pueri non admittantur, sine dubio iudicatum est ita expedire ipsis religionibus: nam propter commune earum bonum id statutum est. Obseruandum verò est, (vt eius rei ratio intelligatur) hoc maximè procedere in his religionibus, quæ licèt vitam regularem obseruent, non separantur quoad habitationem à communibus populis & ciuitatibus; neque etiam à frequenti conuersatione cum secularibus hominibus, propter opera charitatis, quæ circa eos exercent iuxta suorum institutorum rationes, quales sunt religiones Mendicantes, & similes. In his ergo facilis est ratio assertionis positæ, quia pueri non sunt apti ad labores, & opera talium religionum, nec religiones ipsæ sine magno dispendio, labore, & distractione, ac impedimento circa alias actiones ipsis magis proprias ac necessarias in his pueris enutriendis ac educandis, ocupari possunt.

Conclusio procedit præcipuè respectu religionum mendicantium.

9. Sunt verò aliæ religiones quæ monasticam vitam magis à consortio hominũ separatam profitentur, & circa seipsas (vt sic dicam) id est, circa custodiam, instructionem, & exercitationem suorum religiosorum tantùm occupantur, & in his facilius esse poterat expediens etiam ipsis religionibus huiusmodi pueros recipere, & educare: & ita de illis præcipuè loquuntur Basilius, & Benedictus superiùs citati, quorum temporibus potuit hoc esse magis expediens, tum quia magis vigebat monachalis disciplina, tum etiam, quia tunc religiones illæ ferè solùm constabant ex laicis hominibus, qui nec in studiis diuinarum literarum, neque in actionibus circa proximos occupabantur; sed solùm in labore manuum, & in diuinis laudibus, & orationibus: & ideo faciliùs poterant in educandis his pueris occupari, eósque ex laboribus manuum suarum alere. Iam verò in illis religionib. magna mutatio facta est tam in viuendi modo, quam in rigore disciplinæ, & ideo in præsenti tempore fortasse illis etiam non expedit hos pueros in religionem admittere, & ita id ferè iam non est in vsu. Quòd si alicubi specialis aliqua ratio interuenit quæ in bonum totius religionis redundet, quia vel fortasse non posset aliter commodè conseruari, vel quia experimento comprobatum est nullum detrimentum inde religione prouenire, quo sublato statim cessat ratio cur dicamus hoc non expedire religioni; quia opus ipsum religiosè educandi hos pueros, per se charitatis est, vt Basilius rectè dicit; & si aliunde maiora incommoda non sequantur, ista via poterit faciliùs conseruari religio. Quia verò (vt dixi) regulariter loquendo incommoda sunt maiora, ideo loquendo etiam moraliter, & regulariter absolutè id non expedit religioni.

10. Vltimò verò potest circa hoc obseruari, non constare ex antiquis Patribus, quos attulimus, an hi pueri, qui olim in religionibus recipiebantur, sub habitu religioso admitterentur. Nam Basilius, licèt expressè dicat eos non continuò ad reliquum fratrum corpus fuisse aggregandos, sed eis fuisse seorsim locum assignandum in quo habitarent, & victus rationem quam tenerent: de habitu nihil dicit, neque etiam Benedictus. Bernardus autem in dicta epist. refert Rupertum illum postquam oblatus fuit à parentibus, in seculari habitu permansisse. Sunt etiam in iure aliqua decreta quæ prohibent alicui dari habitum religionis, nisi per aliquot annos priùs in religione educetur, quæ infrà connumerabimus. Quòd si hoc ita esset, faciliùs possent vitari incommoda quæ ex huiusmodi puerorum receptione sequi solent; quamuis illud etiam ipsum non possit non esse religioni onerosum. Ego verò existimo Basilium & Benedictum planè loqui de receptione ad habitum religiosum, nam hoc magis indicant eorum verba, & si quæ nunc manent vestigia illius antiqui vsus, hoc etiam comprobant. Bernardus autem loquitur in quodam casu, in quo, licèt ex parte parentum facta fuisset oblatio, non tamen realis traditio, & consequenter neque ex parte religionis interuenerat actualis receptio, quam nos dicimus semper fuisse ad habitum religiosum; illa verò iura longè alium sensum habent, vt infrà dicam, illud enim non erat tempus educationis, sed probationis. Vnde potiùs existimo in his pueris, qui in tenera ætate recipiebantur, non fuisse necessarium, vt ibidem tractabitur.

Non constare, an si pueri educandi olim, sub habitu religioso reciperentur.

CAPVT IV.

Quænam personæ inhabiles sint ad religionis ingressum & receptionem.

1. QVoniam generaliter de statu religioso loquimur, qui & viris & fœminis communis est, supponere oportet præsentem doctrinam vnicuique sexui cum proportione esse applicandam, nam vterque sexus ad religionem habilis est, sed cum proportione accommoda. Nam viri ad religiones pro viris institutas; fœminæ verò ad suas habiles sunt; commutata verò ratione, fœmina est persona inhabilis ad religionis ingressum in religione virorum: & è contrario viri ad religionem fœminarum. Quia id non solùm esset contra institutionem, & finem talium religionum, sed etiam contra bonos mores. Deinde supponendum est, quamcumque personam per se ac seclusis impedimentis, esse habilem ad ingressum religionis; quia quilibet homo per se est capax perfectionis Christianæ, ad quam religio tendit, vnde consilia perfectionis ex se pro omnibus dantur. Solùm ergo superest, vt explicemus, an possint esse aliqua impedimenta quæ personam reddant inhabilem ad huiusmodi ingressum, & quænam illa sint. Duplicia autem impedimenta intelligi possunt, quædam ex natura rei, secluso speciali iure positiuo, alia per solam humanam constitutionem introducta. Priora oriri possunt ex naturali defectu, qualis est, v.g. amentia, vel si quod est aliud simile, illius existentia naturaliter impedit. Vnde fit, vt hæc impedimenta aliquando simpliciter reddere possint personam inhabilem, aliquando verò solùm sub hac vel illa conditione. Ac denique interdum possunt

Fœmina est inhabilis ad ingressum in religione virorum; & vir in religione fœminarum.

Duplex genus impedimenti potest dari, vel ex natura rei, vel ex iure positiuo.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

possunt impedire ingressum ne licitè fiat, non verò vt validus non sit. Dicitur autem iuxta huius materiæ capacitatem ingressus validus, in quo fundari potest verus nouitiatus, ac tandem vera professio; ille autem dicitur inualidus, qui sufficiens non est, vt ab illo possit annus nouitiatus numerari: nam cum hic ingressus solùm in facto videatur consistere, & alios effectus morales non habet, non potest eius valor aut nullitas in alio consistere.

2. Assertio. Dantur aliqua impedimenta quæ reddunt personam inhabilem ad religionis ingressum.

Dico ergo primò nonnulla esse impedimenta quæ reddunt personam inhabilem ad ingressum religionis. Hæc assertio in generali probari potest ex hoc principio, quòd persona inhabilis ad B professionem, est etiam inhabilis ad religionis ingressum, seu habitum suscipiendum, quando conditionis inhabilitans perpetua est; quia cùm ingressus ad professionem ordinetur tanquam via ad terminum, qui est incapax termini, erit etiam incapax viæ. Item quia ingressus est ad probationem, tam ex parte futuri religiosi, quàm religionis, persona autem inhabilis ad religionem, non est capax probationis: ergo nec receptionis validæ ad religionem. Sunt autem aliqua impedimenta quæ reddunt hominem simpliciter inhabilem ad professionem, vt postea videbimus. Meliùs autem declarabitur, & probabitur hæc assertio, ostendendo in particulari huiusmodi impedimenta.

Primum impedimentum est carentia vsus rationis.

3. Primum ergo impedimentum reddens personam inhabilem ad ingressum religionis, est carentia vsus rationis si perpetua sit. De illa enim quæ est per solum defectum ætatis, iam suprà diximus, non impedire illum ingressum, qui esse potest ad educationem tantùm, quamquam etiam impediat ingressum ad proprium nouitiatum, quia hoc incipere non potest vsque ad annum pubertati proximum, vt dixi. Aliquando verò contingit hîc defectus etiam post ætatem sufficientem ex corporis læsione, quæ amentem, aut stolidum hominem reddit. Hoc autem impedimentũ temporale esse potest, & tunc non simpliciter facit hominem inhabilem ad hunc ingressum, sed solùm pro eo tempore, pro quo talis carentia durat, iuxta cap. *sicut tenor*, de Regularibus, quocirca si amens, vel quacũque alia ratione *extra se positus*, vt textus ille loquitur, in religione admittatur, aut habitu religionis induatur, receptio nullius momenti est in ordine ad nouitiatũ inchoandum, vel professionem postea faciendam. Ratio quæ ex illo textu colligitur est, quia in eo statu non potest homo consentire religioni. Videtur autem textus ille præcipuè loqui de professione, per quam homo obligatur; & obligari non potest sine proprio consensu. Est tamen eadem ratio de ingressu ad nouitiatum, quia licèt per illum homo non obligetur, incipit tamen probari, & probare in ordine ad obligationem præstandam, & ideo proprium etiam consensum requirit. Probatio item sine vsu rationis esse non potest, fit enim per experientiam quæ rationis actus est. Ex quo colligitur, quòd licèt aliquis sic receptus tempore amentiæ, postea consentiat statim, ac redit ad se, nihilominus prior receptio computanda non sit, sed ex tunc incipere debet, ex quo consensit, quia priùs erat persona inhabilis. Secundò obiter infero, si quis receptus sit legitimè, & postea durante nouitiatu in amentiam incidat, & in ea pro aliquo notabili tempore durat, priorem receptionem irritam reddit, quia pro eo tempore, pro quo amentia durauerit, persona inhabilis ad probationem facta est: de quo puncto latiùs dicetur inferiùs.

Carentia vsus rationis duplex, vel perpetua, vel temporalis. Amentia temporalis non facit inhabilem personam simpliciter, sed pro eo tempore, quo durat.

Vltimò infertur, quod principaliter intentum est, eum qui perpetua amentia laborat, esse inhabilem vt in religione suscipiatur, quia ille est prorsus ineptus ad professionem: ergo & ad propriam receptionem, quæ ad illam ordinetur. Vnde licèt contingat aliquem sic amentem indui habitu religionis, & per multos annos cum religiosis habitare, & postea etiam per miraculum ad sanam mentem redire, non posset ratione totius præteriti temporis professionem facere, aut nouitius reputari, etiamsi ratam habere vellet primam receptionem: quamuis oppositum dixerit Hostiensis, & multi eum sequantur, vt Angelus suprà refert, quibus ipse meritò contradicit, quia quod à principio nullum fuit, non potest tractu temporis firmari, vt habet regula, *Non firmatur*, de Reg. iuris in 6. ergo nec per subsequentem voluntatem potest ita ratum haberi, vt incipiat esse validum ab eo tempore pro quo nullum fuit: maximè cùm alia Regula iuris habeat, ratum haberi non posse, quod alicuius nomine non est gestum, & manifestum sit receptionem hominis perpetuò amentis non potuisse ipsius nomine fieri. Addo denique actum illum ex C intrinseca repugnantia, & incapacitate personæ esse nullum, & ideo nullo modo fieri posse, vt in eo fundetur verus nouitiatus, seu probatio religionis, in quo solo ferè consistit, quòd sit valida receptio. Opinio autem Hostiensis poterat olim procedere non quoad hoc quòd talis receptio fieret valida per subsequentem consensum, id enim esset impossibile, vt probatum est, sed quoad hoc vt possit quis renuntiare iuri suo, & esse contentus illo ingressu, & nouitiatu in illo fundato, ac si vera essent, quod potiùs esset sine nouitiatu profiteri, quod tunc fieri poterat, renuntiando, vt dixi, proprio iuri. Nunc verò etiam hoc locum D non habet, vt infrà dicemus.

4. Conclusio. Qui perpetua amentia laborat, est inhabilis vt in religione suscipiatur.

Infertur ex dictis contra Host. & alios.

Secundum impedimentum matrimonij consummati.

Secundum impedimentum est vinculum matrimonij consummati, quod non simpliciter facit inhabilem ad hunc ingressum, sed sub conditione, nisi alter coniux iuri suo renuntiet, & licentiam præbeat: nam aliàs si ingressus vnius coniugis fiat ex consensu alterius, validus est, cùm etiam professio postea sit valida, vt infrà videbimus, & ob contrariam rationem quamdiu consensus non interuenit, persona est inhabilis. Cuius etiam argumentum est, quia illa receptio est directè repugnans cum vsu matrimonij, quem E alter coniux licitè potest exigere: ergo continet manifestam iniuriam: ergo ex natura rei est nulla. Denique alter coniux potest statim alium reuocare, & cogere ad egressum: ergo signum est ingressum illum nullum omnino fuisse. Consonant denique huic sententiæ cap. *ex parte*, cap. *ex publico*, cap. *verum*, & cap. *placet*, de conuers. coniugat. & cap. *Agathosa*. 27. quæstione 2. Atque ita sentit Angel. verb. *Religio*. numero 14. adiuncto numero 16. & quæ dicit verbo *Matrimonium* 4. & Syluest. verbo *Matrimonium* 8. numero 12. Verum est hos authores, & alios communiter in hac materia præcipuè loqui de illo ingressu, qui est per professionem, vt videre etiam licet in Innocentio, Panormit. Calderino, & aliis super dicta iura, & in cap. quidam, & cap.

5. Matrimoniũ consummatum, nisi alter coniux consentiat, inhabilitat ad ingressum religionis.

Angel. *Syluest.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

& cap. *consuluit*, eod. tit. & ideo de hoc primo gressu, non est assertio ita certa, vt statum dicam.

6. Dubium est, an coniux possit reuocare licentiam datam alteri coniugi, vt religionem ingrederetur, etiam, postquam est ingressus. Prima opinio negat.

Dubitari enim potest in primis circa priorem partem, an postquam alter, coniux dedit alteri facultatem ingrediendi religionem, possit illam reuocare, ante professionem, (quid enim post factam professionem possit, infrà dicemus.) Videtur autem non posse, quia suprà ostensum est, si pater det filio impuberi facultatem ingrediendi religionem, non posse illam reuocare, etiam ante professionem: ergo nec maritus, v. g. poterit reuocare talem facultatem datam vxori, præsertim postquam illa ingressa est religionem. Et confirmatur, quia aliàs æquè posset maritus reuocare vxorem à religione, quam de eius licentia suscepit, quàm si absque tali facultate ingressa fuisset. Consequens est falsum, alioqui talis ingressus inualidus fuisset, & nullius momenti, vt suprà argumentabamur.

7. Secunda sententia, & vera affirmat, possit reuocare.

Nihilominùs dicendum est posse coniugem illam licentiam reuocare. Quod sumi potest ex Richardo, Soto, & aliis suprà, disputando de votis simplicibus coniugum. Nam ferè omnes fatentur posse maritum reuocare licentiam datam vxori ad vouendum si eam præueniat, priusquam votum emittat, quia nondum orta est obligatio ad Deum ex parte eius, cui data est licentia, nec qui illam dedit, statum se priuauit dominio suo, vt illam reuocare non possit. Quæ ratio tota in præsenti locum habet. Et confirmatur ac declaratur in hunc modum: nam is coniux qui ingressus est religionem, potest sua sponte exire ante professionem, & ad alterum redire, qui tenetur eum recipere, & maritalem vitam cum illo agere: ergo & ipse potest alterum reuocare, & ipse parere tenetur; debent enim esse iura paria, & vterque intelligi debet esse pro eo anno quasi in probatione an sibi expediat perpetuò ab alio separari.

8. Quocirca non est similis ratio de parte offerente filium impuberem, quia ille quamdam donationem facit, & suo iuri absolutè cedit, coniux verò solùm dat licentiam ad probandum, & tacitè sibi ius similis probationis reseruat. Vnde etiamsi vterque coniux ex mutua facultate religionem ingrediatur, si vnus non perseuerat, potest alterũ reuocare; quia vterque censetur probare cum dependentia ab alio. Vnde est etiam aliud discrimen; quia pater quando offert filium impuberem, non propriè & immediatè offert filium ad probationem, hæc enim non incipit donec filius propria voluntate vult ingredi, aut manere ibi ad experiendam religionem, quod necessariò iam esse debet post adultam ætatem, & ideo illa est absoluta oblatio ad educationem filij religiosam pro tempore impubertatis, ideóque non pendet ex probatione, nec perseuerantia filij pendet ampliùs ex voluntate patris, sed filij tantùm, quod in coniugibus secus est, vt declaraui. Et ideo ad confirmationem concedo sequelam: nec propterea sequitur ingressum illum esse inualidum, aut nullius momenti, quia est sufficiens fundamentum veræ probationis, seu nouitiatus; ita vt perseuerante vtroque coniuge in eadem voluntate, & concurrentibus aliis necessariis legitima professio possit in eo fundari. Quantum verò hinc eneruetur quædam ratio facta pro assertione, statim dicam.

Si vterque coniux religionem ingrediatur, & alter nõ perseueret, potest alium à religione reuocare.

9. Secùdò dubitari potest in hoc puncto an possit huiusmodi ingressus vnius coniugis à principio factus sine licentia alterius, postea confirmari, & ratus haberi per superuenientem, consensum illius. Videtur enim non posse, quia, vt suprà dicebamus, quod à principio inualidum est, non potest tractu temporis confirmari; nec potest quis ratum habere quod suo nomine non est gestum; sed ille ingressus à principio fuit inualidus, & omnino sine authoritate, aut consensu alterius coniugis factus: ergo. In contrarium autem est quia nullo iure aut ratione probatur sufficienter illum ingressum ita fuisse inualidum, vt non possit superueniente consensu coniugis sufficere ad probationem validam faciendam.

Dubium secundum est, an ingressus religionis à principio factus sine licentia alterius coniugis, possit ratus haberi per superuenientem illius consensum. Aliqui negant.

B Nam iura, vt infrà videbimus, solùm irritant professionem factam ab vno coniuge sine licentia alterius; de primo verò ingressu nihil speciale statuunt: ex vi autem illius decisionis ad summum sequitur ingressum non posse habere effectum stante illo impedimento, non verò quòd illo sublato non possit. Itaque si vxor sine licentia mariti monasterium ingrederetur, & per sex menses in nouitiatu maneret coniuge inuito, à quo tandem licentiam obtineret, permanendi simpliciter, & profitendi, non oporteret nouum annum nouitiatus inchoare, sed post annum expletum, à primo ingressu posset profiteri; quia ibi interueniunt ad professionem omnia quæ iura requirunt, & non est imponendum maius onus

C sine iure, vel euidenti ratione: ergo primus ingressus validus efficitur, quandocũque ante professionem consensus coniugis obtineatur. Confirmatur primò, nam si vxor bona fide ingressa esset religionem, putans maritum esse mortuum, & postea illum viuere constaret, ciúsque consensus obtineretur, non oporteret nouum nouitiatum inchoare, sed completo anno post primum ingressum posset professionem emittere: ergo idem est etiam si à principio mala fide, & peccando ingressa fuisset. Patet consequentia, quia quòd peccatum per iniustitiam interueniat, non impedit valorem actus, nisi aliquo speciali

D iure id explicetur. Deinde confirmatur, nam si vxor ingressa sit religionẽ viro inuito, & nouitiatum in ea faciat, & contingat maritum mori, potest statim post annum à primo ingressu professionem emittere, quia iam est sublatum impedimentum: ergo signum est primum ingressum non fuisse prorsus inualidum, sed solùm dependentem ab alio coniuge: ergo quoties ille consentiat, validus esse incipiet, quia tollitur impedimentum.

10. Resolutio vera. Talis ingressus potest ratus haberi, nec fuit absolutè inualidus à principio.

Non inueni dubium hoc in terminis ab authoribus tractatum cùm hæc scriberem: vtraque autem illius pars videtur aliquam speciem probabilitatis habere. Nihilominus tamen verum censeo

E illum ingressum non esse ita inualidum, quin probatio, seu nouitiatus in eo fundatus valere possit ad professionem validam faciendam, si tempore professionis impedimentum ex parte alterius coniugis sublatum esset. Quam resolutionem postea apud Sancium reperi lib. 7. de Matr. disput. 37. vbi multa circa hác materiam generatim, & speciatim disputat à num. 46. vsque ad 70. Eandem docere videtur Azor tom. 1. lib. 12. inst. mor. cap. 1. quæst. 6. §. si quæres. Vbi professionem coniugis absque alterius licentia factam, dicit statim ac alter moritur ratificari. Expressiùs tenet Lessius lib. 2. cap. 41. dubit. 7. n. 66. & 67. Probatur, quia si ex natura rei consideretur, ibi interueniunt ea quæ ad eam probationem & experientiam religionis sufficiunt, nec interuenit sufficiens

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sufficiens consensus ex vtraque parte, id est, religionis, & futuri religiosi; interuenit etiam humanum experimentum ex vtraque etiam parte: ergo ex natura rei illud sufficit ad veram probationem, & consequenter ad verum ingressum in quo illa fundari possit; & in hoc est magna differentia inter hoc impedimentum & præcedens: nam præcedens tollit consensum & experimentum humanum, & ideo facit nullitatem absolutam, & irreparabilem per se & natura sua, quod in præsenti non ita est. Ex iure autem positiuo nulla est lex specialiter irritans hoc factum, nec irritatio professionis sufficit, si ante illam impedimentum tollatur, vt explicui. Et ideo iura (quod maximè obseruare licet in quodam motu proprio Sixti V. de illegitimis) quando volunt receptionem indebitè factam esse ita inualidam, vt licèt postea defectus emendentur, vel impedimenta tollantur, ad nouitiatum, vel professionem non deseruiat, non tantùm professionem, sed ipsam etiam receptionem specialiter annullant, quia nimirum sola irritatio professionis non sufficit ad annullandam absolutè receptionem, etiamsi fiat illicitè, & cum impedimento irritante professionem. Atque hæc doctrina notanda est pro aliis impedimentis statim tractandis, quibus etiam tanquam variis exemplis res ipsa magis declaratur.

Notandum quod impedimentum annullans professionē; non annullat ingressum etiam illicitè factū, nisi id specialiter exprimatur.

11. Respondetur rationibus contrariæ opinionis.

Ad rationem ergo dubitandi respondetur non esse eandem rationem de hoc, & de superiori impedimento, vt dictum est. Vnde distingui potest dupliciter posse ingressum hunc esse inualidum. Primò simpliciter, & absolutè, & de hoc verum est non posse postea valorem habere. Alio modo potest esse inualidus non simpliciter, sed sub conditione, nisi tale impedimentum auferatur, qui proinde etiam potest dici validus sub contraria conditione, si tale impedimentum auferatur: Hoc ergo tantùm modo dici potest inualidus ingressus vnius coniugis sine consensu alterius, & ideo superueniente consensu potest fieri validus, quia tollitur conditio quæ repugnabat. Dices, hoc reuera non est esse inualidum, sed tantùm esse prohibitum, vel iniquè factum. Respondetur hoc solùm spectare ad modum loquendi, nec multum esse contendendum cum eo, qui ita loqueretur. Quia verò impedimentum ad ingressum aliquando tale est, vt etiamsi non offeratur, sed duret vsque ad professionem, sufficiat vt receptio, licèt malè facta, fundet verum nouitium, verámque professionem, ideo hoc dici solet impedimentum solum prohibens, aliud verò etiam inualidans aliquo modo, vt explicatum est. Vnde necessariò fit, rationes factas ad probandum hoc impedimentum, non probare illud annullare absolutè ingressum, sed solùm sub prædicta conditione, & ita hoc tantùm infertur in speciali ratione. Prima verò confirmatio neutrum satis probat, nam potest esse actio valida, etiamsi sit iniuriosa; imò & professio coniugis, vt infrà dicam, secluso iure positiuo irritante valida esset, etiamsi fieret cum iniuria coniugis non consentientis, solúmque suspensa maneret quoad effectum, quem sine iniuria coniugis habere non posset. Ita ergo secluso iure positiuo ille primus ingressus cum iniuria coniugis ex natura rei est iniquus, & nunquam posset sufficere, vt ratione illius fiat licitè nouitiatus, aut professio durante impedimento: nihilominus ex se non inualidat actum. Altera verò confirmatio ad summum infert inualiditatem quamdiu non tollitur impedimentum, quod à principio, & in ipso ingressu extitisse supponitur: nec iura ibi adducta aliud probant, vt declaraui.

Tertium impedimentum professionis factæ in alia religione.

12. Tertium impedimentum esse potest vinculum professionis factæ in alia religione. Sicut enim vinculum matrimonij carnalis impedit vinculum professionis spiritualis, & consequenter etiam impedit ingressum qui ad illū ordinatur; ita etiā spirituale vinculum professionis in religione aliqua impedit ingressum & receptionem in alia, quia directè repugnat traditioni, quæ per priorem professionem facta est. Hoc verò impedimentum attingit materiam de transitu ab vna religione ad aliam, quæ postea ex professo tractanda est; & ideo hîc solùm dicimus limitandum in primis esse hoc impedimentum ad eam religionem, ad quam transire non licèt, vel ex natura rei, vt quando religio, ad quam fit transitus, laxior est, vel ex speciali Pontificis declaratione ac prohibitione irritantis posteriorem professionem: tunc enim consequenter etiam impeditur posterior ingressus. At verò si transitus nec per se malus est, nec prohibitus, ingressus etiam in posteriori religione & validus erit & licitus: imò licèt contingat esse illicitum non ex substantia, sed ex modo: vt, v. g. quia sine licentiam petita discessit, validus nihilominus erit ingressus, nisi aliquo expresso iure humano irritus fiat, quod iure communi non inuenitur, vt est communior sententia, quam infrà tractabo. Ac denique quoties professio facta in secunda religione valida est, non obstante culpa in modo transitus, non potest ingressus inualidus iudicari, etiamsi fuerit peccaminosus.

Professio facta impedit ingressum religionis laxioris; vel supposita aliqua Pontificis prohibitione irritante.

13. Addendum præterea est etiam in eo casu, in quo professio valida ex vi talis ingressus fieri non potest nulla facultate concessa à priori religione, ingressum seu receptionem ipsam non esse absolutè & simpliciter nullam, sed quamdiu talis facultas non conceditur, eadem proportione & ratione, qua de vinculo matrimonij id declaratum est. Quocirca (quod in praxi notandum est) si aliquis religiosus sine debita facultate habitum alterius religionis suscipiat, in qua licèt nouitiatum integrum expleat, in eo statu validam professionem facere non potest, si tamen in discursu anni facultatem obtineat ab alia religione, vel ab eo, qui illam dare potest, & consequenter habilis fiat ad professionem, eo ipso prior ingressus incipiet valere ad eandem professionem, ita vt nouitiatus à die ingressus, & non tantùm à die facultatis obtentæ computari possit, ac debeat, quia inhabilitas illa non erat absoluta & intrinseca, vt sic dicam, sed solùm ex defectu facultatis, quo defectu non obstante in ipso facto ingressus & receptionis interuenerat sufficiens consensus ex vtraque parte (supponimus enim nullam interuenisse deceptionem.) Deinde nouitiatus ipse fieri etiam poterat cùm sufficienti probatione, & experientia ex vtraque parte, & hæc solùm esse poterant ex natura rei necessaria ad valorem actus; ideóque nullo existente iure humano directè irritante receptionem ipsam, vt in præsenti supponimus nullum esse, non est cur illa receptio sit in se absolutè inualida, sed tantùm sub prædicta conditione. Atque hîc applicari possunt ferè omnia dicta in præcedenti pūcto. Solùm

Ingressus est validus, etiamsi postea detur licentia transeundi.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Solùm potest in hoc casu nonnullam facere difficultatem, quod iste, qui hoc modo ingreditur secundam religionem, est apostata, & excommunicatus. Sed in primis illa non censetur propriè apostasia, nec iure communi culpa illa habet excommunicationem ipso facto annexam. Deinde quidquid sit de specie culpæ, illa per se non impedit valorem facti, de censura verò statim dicam.

Quartum impedimentum seruitutis.

14. Seruitus nō est impedimentū irritans religionis ingressū, sed reddens illicitum.

Quartum impedimentum numerari solet seruitus, sed, vt infrà dicam, hæc non est conditio irritans professionem etiam sine licentia B domini facta, & ideo numerari non potest inter impedimenta irritantia ingressum, quamuis illum reddat illicitum: & idem censeo de impedimento cuiuscumque debiti, vel obligationis ciuilis, aut naturalis, secluso quodam speciali iure Sixti V. de quo dicam cap. 7. Igitur præter impedimenta posita nullum aliud inuenio, quod possit aliquo modo dici irritare ingressum, seu receptionem in religione. Ex quibus etiam intelligere licet, vnicum esse impedimentum quod absolutè & simpliciter reddat personam inhabilem ad hunc ingressum, ita vt omnino absolutè irritet illum. quod significauit Syluest. verb. *Religio* 5. num. 1. dicens C quemlibet puberem ratione vtentem esse capacem nouitiatus: inde enim sequitur supposita sufficienti ætate, de qua in primo capite dictum est, solam carentiam vsus rationis reddere personam simpliciter inhabilem ad hunc ingressum.

Sola carētia vsus rationis inter impedimēta reddit personā simpliciter inhabilem ad religionis ingresū.

Quod etiam quantum ad negatiuam partem exclusiuæ, confirmari potest ex his quæ diximus de aliis impedimentis: nullum enim illorum reddit personam simpliciter incapacem, nec irritat actum simpliciter, sed secundùm quid, id est, quando non ponitur talis conditio, vt explicuimus. Hæc autem procedunt considerando impedimenta quæ vel ex natura rei inesse possunt, quale nullum inuenio præter de- D fectum rationis, vel iure communi & ordinario introducta inueniuntur. Quod aduerto tum propter ius illud datum à Sixto V. circa illegitimos, vel debitis aut rationibus reddendis obligatos. Quod quantum ad illegitimos iam sublatum est, & ideo de hoc impedimento nullam mentionem fecimus: quantum verò ad alios infrà declarabitur. Tum etiam hoc aduerto propter particularia iura religionum, quæ in vnaquaque consideranda sunt, & seruanda; in aliquibus enim conditio generis ex origine Iudæorum aut paganorum est impedimentum irritans: in aliis defectus natalium, seu esse illegitimè natum: in aliis grauis infamia, vel iuris, vel notorij E facti, maximè si proueniat ex lapsu circa fidem, vel proprio, vel progenitorum ad forum contentiosum delato, & in illo publicè punito: aliquando etiam irregularitas homicidij voluntarij, vel aliud simile.

Obseruari debēt impedimēta particularia cuiuslibet religionis.

15. Notandum circa formā qua impedimenta ponuntur.

Circa has autem constitutiones duo obseruanda sunt. Primum est generale, an scilicet verba illarum constitutionum sint tantùm prohibentia, vel etiam irritantia: nam si solùm prohibeant, ex vi sua non reddunt factum irritum, nisi aliunde vel ex vsu & praxi religionis, vel ex aliis circumstantiis talium constitutionum constet hanc esse legis intentionem. Si autem A constitutio est irritans, tunc est secundò considerandum, an talis irritatio cadat immediatè in solam professionem, vel etiam in receptionem directè, & immediatè; quando enim fit priori modo, licèt professio facta à tali persona inhabili sit simpliciter nulla, receptio nihilominus non ita absolutè nulla est, sed solùm sub conditione, si conditio inhabilitans ablata non fuerit, vt in similibus explicatum est. Vt, v.g. si constitutio religionis dicat: Prohibemus aliquem recipi ab Hebræis ducentem originem, & professio ab illo facta nulla sit, & contingat aliquem ex eo genere recipi; postea verò ante professionem dispensationem obtineat, non oportebit illum nouitiatum inchoare, sed factum valebit ex vi prioris receptionis, quia non fuit simpliciter nulla, sed tantùm sub prædicta conditione. At verò si irritatio directè & immediatè in ipsam receptionem cadat, tunc non sufficiet prædicta dispensatio, quominus necesse sit denuo recipi, & nouitiatum inchoare, nisi etiam de hoc ipso specialis dispensatio habeatur, quam solus Papa posset concedere, quia solus ipse potest dispensare, vt sine integro probationis anno valida professio fiat.

Alia impedimenta alterius generis assignantur.

Tandem dicendum est, multa esse quibus homo impeditur ne possit licitè ingredi religionem, quamuis per ea non reddatur simpliciter inhabilis, ita vt receptio facta non teneat. Hæc assertio communis est Doctorum in hac materia, potéstque generali ratione suaderi, quia in aliis actionibus humanis non omnia quæ prohibent fieri aliquid, illud reddunt irritum, si fiat, vt patet in matrimonio, in ordinatione clerici, & in professione ipsa, idem infrà ostendetur: ergo idem erit in præsenti. Ad quam etiam confirmandam multa sumi possunt ex dictis in puncto præcedenti. Denique potest ita declarari: nam hæc impedimenta oriri possunt, vel ex naturali iure, vel ex Ecclesiastico communi, vel ex proprio iure singularis religionis. De hoc vltimo iure manifestum est plures conditiones requiri in religione in persona recipienda, quæ non sunt de valore receptionis, sed solùm eò spectant, vt prælati religionis suo munere fungantur debito modo; vt v. g. quòd sit corpore sanus, vel ingenio valens, & similia; quæ magis in particulari inferiùs tractabimus de religione Societatis in specie. Itaque quoad hoc ius solùm oportet verba eius expendere modo superiùs dicto. 16.

Multa dātur impedimenta, ne fiat licitus ingressus religionis.

De iure autem canonico præter ea quæ dicemus infrà de modo receptionis, & de motu proprio Sixti V. non inuenio aliquam conditionem hoc speciali modo requisitam iure communi in persona ingressura religionem, præter eas, quæ iure naturæ necessariæ sunt. 17. Dices ex generali regula & per quandam consecutionem necessarium esse vt talis persona non sit affecta Ecclesiastica censura. Obiectio. Respondeo si sit sermo de necessitate præcepti, ad summum esse verum de excommunicatione maiori: aliæ enim per se non impediunt, quia neque in sua formali priuatione (vt sic dicam) continent talem prohibitionem, nec speciali aliquo decreto lata inuenitur; Diluitur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

solùm ergo possunt aliquando esse signa quòd persona indigna sit vt ad talem statum recipiatur, quod iam pertinet ad naturale ius, & pendet ex coniectura, quam prudenter expendere necesse est. At verò excommunicatio maior priuat omni communicatione, præsertim spirituali, hic autem ingressus fieri non potest sine magna communicatione spirituali; & ideo dubium non est quin excommunicatus priusquam absoluatur, neque ingredi possit religionem, neque in ea recipi sine graui peccato. Si verò sit sermo de impedimento irritante, nego vllam censuram etiam maiorem excommunicationem huiusmodi esse, quia nec professionem irritat, vt infrà ostendam: ergo multo minus receptionem, quia neque est propriè contractus, neque aliquo speciali, aut generali iure irritatur.

Excommunicatio maior impedit licitum ingressum religionis.

18. In primo ordine naturalis iuris multa similia impedimenta interuenire possunt; tria tamen præcipua occurrunt. Vnum est, si quis ingrediatur religionem, sciens ac prudens se esse ineptum ad labores, vel onera illius religionis, vt si habeat ægritudinem occultam, vel quid simile. Secundum est, si ingrediatur contra debitum pietatis, vt quia habet parentes aut filios in graui necessitate constitutos, quibus subuenire posset, & deberet. Tertium est, esse obnoxium debitis, seu rationibus reddendis. De primo nihil speciale occurrit dicendum, quia ad praxim illius solum est necessaria prudentia, qua expendatur quanta sit personæ ineptitudo, vel improportio ad obseruandam perfectionem religionis, præcipuè castitatem & obedientiam, & principales ritus religionis, vel etiam corporales eius labores sustinendos, si talis sit personæ status vt ad vsum eorum recipiatur. In hoc autem genere maximè peccatur, quando tacendo talia impedimenta occultantur. Nam si ingressurus totam suam dispositionem religioni manifestat, & voluntariè à religione recipiatur, ingrediendo non peccabit, sperans non plus ab eo fore postulandum, quàm possit. Quod habet locum quando ex tali impedimento non sequitur aliquod morale periculum peccati: nam, si hoc interueniat, non sufficiet voluntarius consensus religionis, vt licitus sit ingressus: vt, v. g. si experimento constaret aliquem esse omnino ineptum ad seruandam castitatem, iuxta illud 1. Corinth. 7. *Melius est nubere, quam vri.* Et sic de aliis. Alia verò duo impedimenta accuratiori indigent declaratione.

Qui ingreditur religioné scienter occultádo impedimentũ graue vel animi, vel corporis, peccat.

Caput V.

Vtrùm propter necessitatem parentum teneatur quis non ingr[...] religionem.

1. TRactabimus priùs quæstionem hanc de filiis respectu parentum, vbi etiam extendemus sermonem ad alios ascendentes. Deinde de parentibus respectu filiorum, & consequenter aliorum descendentium. Ac tandem de fratribus inter se; vnde à fortiori constabit quid de aliis consanguineis dicendum sit. Circa primum ergo punctum ratio difficultatis est, quia nemo tenetur diligere proximum quantumuis sibi coniunctum in ordine ad temporalia, vel corporalia bona plusquiam se in spiritualibus: sed hæc obligatio ad parentes ad summum potest esse ex charitate: ergo non obligat cum prædicta appretiatione seu comparatione: ergo non obligat filium vt propter temporale, & corporale commodum patris tantum bonum proprium spirituale amittat. Nec satisfaciet qui dixerit hoc bonum spirituale non esse simpliciter necessarium, sed ad melius esse; temporale autem bonum, quo pater indigere supponitur, esse necessarium. Hoc, inquam, non satisfacit, tum quia tantus est excessus spiritualium bonorum ad temporalia, vt etiam ea, quæ in priori ordine simpliciter necessaria non sunt ad æternam salutem, præferenda sint his, quæ ad salutem corporis necessaria sunt: hac ergo ratione possum ego me exponere periculo mortis corporalis, vt faciam actum religionis, vel charitatis, etiam quando illi non sint in præcepto, nec ad salutem necessarij. Si ergo possum ego vitæ propriæ non subuenire vt actum perfectionis faciam, cur non potero statum perfectionis assumere contempta alterius necessitate corporali, etiamsi sit patris? Tum maximè, quia bonum illud supererogationis tale est, vt loquendo secundùm ea, quæ frequentiùs accidunt, ex omissione illius sequantur moralia pericula plurium peccatorum mortalium, quæ sunt damna grauissima cuicumque morti corporali præferenda.

Ratio difficultatis proponitur.

2. Præmittenda in primis est distinctio triplicis necessitatis, extremæ, grauis, & communis, quæ ad explicandam obligationem charitatis, misericordiæ, seu eleemosynæ communiter à Doctoribus dari solet. Extrema dicitur quando homo est in eo vitæ discrimine, vt nisi ei subueniatur, moraliter certa sit mors, aut grauissimum periculum eius. Grauis dicitur quando vita hæc sustentari non potest, nisi cum magna penuria, indigentia, ac difficultate, vel cum magno dedecore, vel notabiliter cadendo à proprio statu, vel exercendo opus alienum à qualitate & conditione talis personæ. Communis necessitas dicitur quando homini necessarium est parcè & moderatè viuere, & non solùm superfluis, sed etiam congruis aliquando carere, & statum potius minuere, quàm augere, vt possit hanc vitam transire, nihilominus tamen adhibita industria, & diligentia, necessaria non desunt.

Explicatio triplicis necessitatis, extremæ, grauis, & communis.

Communem patris necessitatem non impedire filij ingressum in religione.

3. De hac leui necessitate nulla est controuersia: nam D. Thom. & omnes auctores citandi fatentur propter hanc necessitatem nunquam obligari filium, vt omittat, vel differat religionis ingressum. ita D. Thomas 2.2. quæst. 101. artic.4. ad 4. quæst. 189. artic. 6. quodlibet. 10. artic. 1. vbi, quod notandum est, ait, si pater sine obsequio filij potest aliqualiter sustentari, non obligari filium ad omittendum statum perfectionis, vt illi subueniat. Ratio autem in principio cap. tacta est, quæ, vt minimum, hoc conuincit. Et

Filius in leui patris necessitate non tenetur differre, vel omittere ingressum religionis. *D. Thom.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Et confirmatur, nam in eo casu non teneretur filius emancipatus, seu habens bona propria in rigore præcepti alere patrem ex propriis bonis, maximè si non posset id facere nisi priuando se æquali commodo, vel honore: ergo multo minùs ad hoc tenetur cum tanto spirituali incommodo. Denique præceptum subueniendi parentibus affirmatiuum est, quod proinde non pro semper obligat, sed pro articulo necessitatis, & ideo iuxta gradum necessitatis gradum obligationis inducit. Necessitas etiam non absolutè, sed respectiuè obligationem inducit: eadem namque necessitas plus obligat eum qui facilè, quàm eum qui dificilè potest subuenire, & tanta potest esse difficultas, tantúmque dispendium alterius qui subuenire debet, vt indigentis necessitas quasi nulla reputetur. Ita ergo est in præsenti necessitate patris respectu filij, quia tanquam nulla moraliter reputatur comparatione tanti incommodi, quantum est priuari statu perfectionis. Quocirca licèt pater expressè præcipiat filio vt sibi subueniat, & religionis statum prætermittat, non tenetur filius illi obedire, quia non potest pater in hoc rigorosius præceptũ filio imponere, quàm natura ipsa posuerit, neque in his quæ ad salutem suæ animæ spectant, tenetur filius obedire patri prohibenti, sine sufficienti causa, quę sibi vtiliora sunt, & à Deo inspirantur, in quo casu patri spirituum potiùs obediendum est, quàm patri carnis, vt ait Paul. ad Hebr. 12.

Solum superest in hoc animaduertendum, vt talis necessitas patris prudenter pensetur non solùm secundùm id quod in præsenti tẽpore actum iam est, sed etiam secundùm id quod iam imminet, & moraliter proximè timetur: nam in his rebus moralibus periculum proximum & probabile tanquam res ipsa reputatur; & ideo si tale esset in præsenti periculum, necessitas, quæ per se sumpta esset communis adiuncta illa circunstantia, reputaretur moraliter grauis, esétque per alia principia statim tractanda, definienda: oportet ergo vt pensatis omnibus sistatur intra limites communis necessitatis; & tunc sine limitatione, & controuersia procedit assertio posita.

Extremam patris necessitatem talem religionis ingressum impedire.

4\. *Filius in extrema necessitate patris tenetur vt illi subueniat differre, vel omittere religionis ingressum. Duæ requiruntur conditiones ad hãc obligationem. Prima est, vt filius possit tali necessitati subuenire manendo in seculo.*

Secùndò de extrema necessitate est è conuerso certa resolutio, teneri filium non dimitttere patrem in tali necessitate vt religiosus fiat. Hoc probabitur à fortiori ex dicendis in seqũeti puncto. Duo autem ad hanc obligationẽ necessaria sunt. Vnum vt filius manendo in seculo possit illi necessitati subuenire, eiúsque rei moralem, seu probabilem spem habeat; quia nemo ad impossibile obligatur, neque ad aliquid frustrà faciendum, & ideò præceptum correctionis fraternæ non obligat sine spe fructus, quantunuis grauis videatur proximi necessitas. Filius etiã si longè distaret à patre, quem sciret esse in extrema necessitate, si non speraret illuc peruenire eo tẽpore quo possit illi succurrere, sine dubio non obligaretur illuc tendere: ergo similiter è contrario si filius ex sua præsentia fructum non sperat, nec remedium paternæ necessitatis, non tenetur illuc non discedere cum magno detrimento: non ergo obligandus est frustrà magnum bonum religionis omittere. Neque ad talem obligationem sufficiet quòd pater magno dolore, aut de-

A solatione afficiendus sit: nam hi effectus per se non augent necessitatem, aut obligationem, nisi fortè probabiliter timeretur inde magna mortis acceleratio, nam tunc iam posset filius huic malo subuenire, vel potiùs illi præuenire, differendo ingressum, ideóque ad hoc teneretur.

Secundum requisitum ad hanc obligationem est, vt filius sit necessarius patri in huiusmodi necessitate constituto, nam si vel alios filios habeat, vel aliam viam & rationem, qua suæ necessitati consulere possit, rectè poterit alius filius religionem ingredi, non obstante tali necessitate patris. Quia vt necessitas hæc inducat obligationem moralem, respectiuè accipienda est, tunc 5. *Secunda cõditio est, vt filius sit necessarius patri.*

B autem talis necessitas respectu talis filij vera necessitas non est, cùm ipse ad illius remedium non sit necessarius. Atq; hoc sæpius repetit D. Thom. dict. q. 101. art. 4. ad argumenta, & ita exponit factum Christi Matth. 8. & Luc. 9. qui non permisit quendam differre suam conuersionem ad statum perfectionis propter curandam patris sepulturam; quia erant alij. inquit D. Thom. per quos poterat illud opus complere, si de solo funere, vt verba sonant, & Chrysostom. exponit, intelligatur: vel iuxta expositionem Cyrilli, erant alij, à quibus pater iam senex posset vsque ad sepulturam sustentari. *D. Thom.*

Est autem obseruandum ad hanc excusationem satis non esse quòd alij subuenire possint, 6. *Vlterius requiritur, vt alij possint, & sint facturi, ad hoc vt filius excusetur.*

C sed oportere vt sit spes & moralis certitudo quòd id sint facturi, parum enim refert quòd pater plures filios habeat, à quibus iuuari possit, si alij tales, sint vt non credantur id esse facturi; & ideo in eo casu obligatio durat respectu alterius. Nec refert quòd fortasse alij in eo facto grauiter peccent, nam eorum peccatum non excusat alium; quia ex illo facto, & circunstantiis reipsa sequitur, vt pater sit in extrema necessitate respectu talis filij, & consequenter vt filius ipse de facto teneatur illi subuenire, & ob eam causam ingressum religionis differre, si necesse sit. Nam hoc etiam in hac posteriori limitatione subintelligendum est. nam si filius suf- *Si filius ingrediẽdo religionẽ potest aliqua via subuenire parenri, non tenetur tunc differre ingressum.*

D ficienter posset subueuire parenti in tali necessitate constituto, etiamsi religionem ingrediatur, nimirum dando illi bona quæ habet, vel per amicos succurrendo, vel per aliam diligentiam, quam in religione existens potest exhibere; in eo casu non tenebitur ingressum differre, quia iam respectu illius cessat vera necessitas talis medij, & consequenter cessat etiam obligatio. Ex quibus tandem è contrario sequitur tandiu teneri filium ad differendum huiusmodi statum, quandiu patris necessitas durauerit; quòd si illa perpetua fuerit, tenebitur etiam filius perpetuò in seculo manere si pater superuixerit; quia

E cùm necessitas sit quasi radix huius obligationis, duratio illius est etiam radix durationis alterius.

Quanam sit obligatio nepotis erga auum, vel alios consangnineos in extrema necessitate.

Sed quæres, an idem dicendum sit de nepote respectu aui: imò idem profectò quæri posset de quocunque homine respectu cuiusuis proximi existentis in necessitate verè extrema, & concurrentibus aliis circunstantiis, quòd non sit alius qui possit subuenire, &c. Videtur enim idem 7.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

esse dicendum de quolibet proximo, quia præceptum charitatis erga proximum maximè obligat in extrema necessitate: ergo implendum est, etiamsi oporteat religiosum statũ omittere. Quòd si hoc verum est, à fortiori idem erit dicendum de auo, ad quem iuxta ordinem charitatis magis obligatur. Atque eadem proportione idem dici potest de aliis consanguineis, seruato ordine charitatis.

8. *In extrema necessitate non tenetur nepos vt auo subueniat, nec consanguineus cõsanguineo, differre per multũ tempus religionis ingressum.*

Nihilominus auctores omnes singulariter hoc dicunt de parentibus, apud quos etiam de auo nullam mentionem inuenio, quantum ad hanc obligationem, vnde sine dubio significant obligationem hanc etiam in extrema necessitate, esse singularem respectu parentis, & ex speciali titulo prouenire. Vnde considerandum est quòd licèt ex bonis fortunæ teneamus subuenire proximis in extrema necessitate existentibus, quando & illa bona habemus, & nobis ad conseruationem vitæ necessaria non sunt; non tamen tenemur regulariter loquendo, quando illa bona non habemus, ea procurare, & acquirere, vt proximo etiam extremè laboranti subueniamus. Sed ad summum quando, & breui tempore, & sine multo labore id fieri possit. Et eadem ratione non tenemur per nostras actiones vel corporalia obsequia huic necessitati cuiuscunque proximi succurrere, nisi cum eadem facilitate id fieri possit. Non verò si necesse sit totum studium & actiones vitæ per multum tempus huic ministerio seu necessitati dicare, quia præcisa ratio charitatis, & misericordiæ non obligat cum tanto rigore ad subleuandas corporales miserias, & necessitates proximorum. At verò respectu parentis est specialis obligatio ad subueniendum illi non solùm ex bonis externis iam habitis, sed etiam quærendo & procurando illa, & cum aliquo labore, & difficultate, & per multum etiam tempus, si parentis necessitas id expostulat: & similiter extenditur hæc obligatio etiam ad corporalia obsequia illi necessaria, dicando si opus sit per quodlibet vitæ tempus nostras actiones in parentis sic indigentis adiutorium; totum enim hoc comprehenditur sub quarto Decalogi præcepto: quamuis enim sub voce honoris præceptum illud feratur; quia, per se loquendo, debent filij parentibus reuerentiam & honorem potius quàm subsidium, nam parentes debent thesaurizare filiis, non filij parentibus. Nihilominus ex accidenti si pater indigeat, ad illum honorem præceptum spectat omne obsequium illi necessarium, vt optimè docuit D. Thom. 2.2.q.101.art.2.& q.189. art. 6.& sumitur apertè ex Christi Domini interpretatione Matth. 15. vbi Hieronym. & ex eo Beda interpretatur honorem in Scriptura, non tam in salutationibus & officiis deferendis, quàm eleemosynis ac munerum oblatione sentiri. Vnde 1. ad Timot. 5. *Viduas honora*, id est, illis subueni & prouide; & infrà, *Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni sunt*; maximè verò omne huiusmodi obsequium ad patrem habet rationem honoris, vt ait D. Thom. suprà ad primum, quia *fit illi ex debito tanquam maiori*. Nascitur autem hoc debitum ex eo peculiari titulo, quòd à parentibus habemus quidquid sumus, tanquam à propria, & per se causa nostri esse: quæ ratio respectu aliorum proximorum locum non habet, & tam intrinseca & naturalis est, & tam grauis, vt ad totam prædictam obligationem sufficiat.

Filius, si patris necessitas postulet, tenetur illi subuenire, non solùm dando sua bona, sed etiam laborando procurare vnde sustentetur.

D. Thom.

A Ex his ergo constat hanc obligationem non esse communem respectu omnium proximorum, quia non tenetur homo cum tanto discrimine cuilibet proximo subuenire, quia subuentio eius non est ex singulari debito, sed solùm ex generali debito misericordiæ; respectu autem parentis est ex speciali debito pietatis, quod multo rigorosius, est, adeò vt excedat ordinariam iustitiæ obligationem: quamuis enim pietas non sit propriè iustitia, quia non est tam propriè ad alterum, est tamen perfectio quoad debitum, & obligationem, vt alibi latiùs tractaui. Si ergo subuentio proximi extremè indigentis breui aliqua dilatione religionis, per breuem actionem, seu occupationem fieri potest, charitas aliquando ad illam obligabit, non verò ad differendum per multum tempus illum statum, vt homo vacet subuentioni proximi. Quia neque alium inferiorem statum, aut ministerium, vel munus suum tenetur homo relinquere, aut per multum tempus suspendere, vt subueniat simili necessitati cuiusuis proximi: ergo multo minùs tenebitur ad perfectionis statum omittendum, vel multo tempore differendum. De auo verò (& cum proportione de aliis consanguineis) est nonnulla maior ratio dubitandi, quia debitum pietatis ad illos extenditur, iuxta doctrinam D. Thom. & Caiet. dict. quæstione 101. art. 1. Nihilominus tamen, absolutè loquendo, non existimo hanc obligationem esse extendendam ad consanguineos, neque etiam ad alios; quia neque auctores illam extendunt, neque est sufficiens ratio, quia auus valde remotè se habet ad nepotem, & per se illi non contulit esse, vnde neque auus habet naturalem obligationem alendi nepotem, vel thesaurizandi illi. Illa ergo obligatio pietatis respectu aliorum consanguineorum vel solum operatur, vt secundùm ordinem charitatis præferenda sit, vel etiam, vt maius aliquod obsequium, vel subsidium illis exhibendum sit; non tamen cum tanto dispendio, præsertim per multum tempus.

9. *Corollariũ.*

Debitũ pietatis erga parentes est maius quàm debitum iustitiæ.

B

C

D

Vtrùm graui patris necessitate teneatur filius non ingredi religionem.

Superest dicendum de graui necessitate; circa quam difficilis est D. Thomæ sententia, quia in prædicto artic. 4. quæstione 101. ad 3. & 4. nulla distinctione vtitur, sed absolutè ait, *si carnalibus parentibus nostra obsequia sint necessaria*; explicans verò gradum huius necessitatis addit, *vt sine his sustentari non possint*. Et è conuerso pro generali regula statuit, *si absque nostro obsequio possunt sustentari, licitum est eorum obsequia prætermittere, ad hoc quòd amplius religioni vacemus*. Hæc autem verba extremam necessitatem indicant; illud enim extremè necessarium est, sine quo sustentari homo non potest. Item referens ibidem sententiam quorundam, qui dixerunt, etiam in eo gradu necessitatis licitum esse ingredi religionem parentũ curam Deo committendo, solùm illam impugnat, quia hoc esset tentare Deum, sub spe diuini auxilij parentes periculo committendo, vbi humano consilio & industria aliquod remedium adhiberi posset: quæ ratio

10. *Videtur esse sententia D. Thomæ, quòd in graui necessitate patris possit filius ingredi religionem.*

E

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ratio solùm in extrema necessitate locum habet. De hac ergo sola D. Thom. ibi loqui videtur, & in quodlib. suprà citato expresè dixit, *si pater potest aliqualiter sustentari, non tenetur filius*, &c. quãdiu autem non est in extrema necessitate, quantumuis sit in graui, potest aliqualiter sustentari. Quod magis explicauit addens, *etiamsi non honorificet*, & concludens tunc tantùm filium teneri, quando pater nullo modo potest sine filio sustentari. Vnde non defuerunt auctores qui senserint minorem necessitatem quàm extremam parentis non obligare filium ad omittendum ingressum religionis, explicántque in hunc modum. Nam solùm illa necessitas detinet filium ne licitè possit religionem ingredi, quæ obligaret extraneum ex misericordia ad subueniendum illi ex necessariis ad decentiam sui status; sed ad hoc nemo obligatur (iuxta communem sententiam) nisi in extrema necessitate proximi: ergo nec filius obligatur nisi in extrema necessitate proximi: ergo nec filius obligatur nisi in extrema necessitate patris. Maior ita suaderi potest, quia longè altioris rationis est perfectio status animi, quàm decentia status corporis: ergo necessitas quæ non obligaret extraneum cum diminutione, vel indecentia sui status politici, non obligabit filium cum amissione status perfectionis. Denique rationes dubitandi in principio positæ hanc sententiam suadent.

Vide Nicol. Ly. Matth. 15 Maior. in 4. d. 38. q. 16.

11. Communis sententia tenet, nõ posse filiũ dimittere parentẽ in graui necessitate, vt ingrediatur religionem. D. Thom.

Nihilominus communis sententia est, non posse filium, per se loquendo, dimittere parentem in graui necessitate, vt religionem ingrediatur, subintelligendo limitationes in præcedenti puncto positas; scilicet quòd non sit alius, nec ipse filius aliter possit, manens autem in seculo possit: nam grauis necessitas & obligatio per se includunt hæc omnia, & hanc sententiam videtur insinuasse D. Thom. dicta q. 189. art. 6. vbi sic ait. *Dicendum est quòd parentibus in necessitate constitutis, ita quòd eis commodè aliter quàm per obsequium filiorum subueniri non possit, non licet filiis prætermisso parentum obsequio religionem intrare.* Vbi ad exponendum, vel leniendum rigorem aliorum locorum videtur addidisse illam particulam *commodè*; & ideo aliam etiam regulam moderatur, dicens, *Si verò non sunt in tali necessitate, vt filiorum obsequio multùm indigeant*, &c. vbi non dixit *extremè*, sed *multùm*; qui autem est in graui necessitate multum indiget, nec potest commodè sine filij obsequio sustentari. Et expresè hoc docuit Syluest. verb. *religio*. 2. q. 7. Angel. verb. *religio*. n. 11. vbi refert. D. Thom. quodl. 3. art. 6. aliàs 16. & Alens. 3. p. vide q. 31. aliàs 3. aliàs 33. memb. 4. Nau. in summa c. 14. n. 14 Gerson. tractatu de grauato ære alieno. Alphab. 39. lit. X. Lyra & alij expositores Matth. 15. circa illa verba, *irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.* Fauetque huic sententiæ canon. Concilij Gangrensis, qui refertur in cap. 1. d. 30. *Si qui filij maximè fideles parentes deseruerint, occasione Dei cultus, hoc iustũ esse iudicantes, & non potius debitum honorem parentibus reddiderint, vt hoc ipsum in eis venerẽtur, quòd fideles sunt, anathema sint.* Inter canones etiam 80. qui referuntur à Pisane ex Concil. Nisseno lib. 3. de Actis illius Concilij in 14. statuitur ne aliquis fiat monachus sine licentia Episcopi. Et redditur ratio; hoc autem idcirco statuimus, ne vllus causam habeat relinquendi vxorem, aut filios, aut matrem, aut similes qui auxilio eius opus habent.

Syluest. Angel.

Gerson.

Vide ibi Abulens. & Richar. & alios in 4. d. 38.

12. Ex quibus & ex verbis Christi hec potest sumi-

A regula, in qua hæc sententia fundetur, diuinum ac naturale præceptum prætermittendum non est propter opera consilij. Sed in graui necessitate filius tenetur subuenire parenti per se loquendo, & secluso consilio de statu perfectionis: ergo non obstante tali consilio tenetur filius præceptum illud seruare. Maior præter auctoritates adductas, facilè probari potest, quia præceptum est necessitatis, consilium tantùm voluntatis, semper autem præferendum est quod est necessarium. Nec potest dici quòd perfectio consilij cessare faciat obligationem præcepti, aliàs posset maritus negare debitum vxori prætextu continentiæ seruandæ, vel fieri religiosus ipsa inuita, & similia exempla facilè afferri possunt, quæ facilè ostendũt illũ esse peruersum ordinem. Quocirca, licèt opus aliquod per se cadat sub consilium, non tamen pro illo tempore, pro quo obligat præceptum aliud naturale, cum quo ipsum simul seruari nõ potest: non enim possunt dari consilia de non seruandis præceptis, sed dantur de bonis actibus, quatenus præceptis non repugnant. Minor autem propositio certissima videtur, quia ad honorem naturaliter debitum parentibus pertinet eorum honorem non contemnere: ergo & non dimitere illos in graui necessitate, in qua nec sine magno detrimẽto, nec sine magno dedecore sustentari possent absque filij obsequio. Et confirmatur retorquẽdo quandam rationem in contrarium factam: nam multorũ sententia & valde pia, ac probabilis est, teneri vnumquemque ex misericordia ad subueniendũ proximo suo, extraneo etiam ex necessariis ad proprium statum, dummodò non cogatur in simili graui necessitate se constituere: ergo de filio non solùm probabile, sed certum est teneri, per se loquendo, ad subueniendum patri in graui necessitate constituto, non solùm ex necessariis ad statum suum, sed etiam laborando si necesse fit, & honestè quærendo vnde illi subueniat.

Probatur ratione.

Confirmatur.

13. Quòd si hæc ratio solida est, vt esse videtur, ex illa iudicandum est, quænam sit grauis necessitas in præsenti materia. Illa enim quæ per se sufficit ex lege naturæ ad obligandum filium sub peccato mortali ad sustentandum parentem, vel ad obsequium necessarium illi præstandum, illa etiam in præsentis grauis existimatur ad hunc effectũ obligandi filium, vt prætextu religionis parentis subsidium non dimittat. Et è conuerso necessitas quæ per se non sufficit ad illam obligationem præcepti, etiam in præsenti non reputatur grauis; & ea non obstante potest filius de se liberè disponere. Hanc regulam indicauit Nauarr. suprà, & est manifesta ex dictis. Est enim præ oculis habenda illa differentia, quam D. Thom. asignat inter parentem & filium, quòd parens per se tenetur alere filium, quia per se est sub cura eius, & indiget illius auxilio, filius autem non per se obligatur ad alendum patrem, quia non est principium eius, vel curator eius, vt sic dicam, sed tantùm ex accidenti, occasione necesitatis, quæ propterea non inducit grauem obligationem, nisi grauis sit. Quando autem necesitas sit tanta, vt sufficiat ad illam obligationem, non habet certam regulam præter prudens arbitrium: explicatur autem à Doctoribus per has circunstantias, si necessarium esset parentibus mendicare, vel seruire aliis cum magno dedecore, iuxta conditionem suarum personarum; vel si cogantur nimium affligi, aut incarcerari propter debita, vel multa incommoda corporalia pati, vt ægritudinem, famem, nuditatem,

Quænã censeatur grauis necessitas in præsenti materia.

Notãda differentia inter parentẽ, & filiũ, quo ad obligationẽ alendi.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tem, frigus & similia, quæ omnia non absolutè tantùm, sed etiam respectiuè considerata qualitate personarum pensanda sunt vt prudens feratur iudicium.

14. Ad grauem patris necessitatem pertinet, si pater nequeat sustentari honorificè iuxta statū suū, sed cogitur ad vilia descendere.

Quo etiam fit, vt ad hanc grauem necessitatem pertineant etiam illa, quæ sunt indecentia ad statum, vt expressè Syluest. dixit cum Angelo, quos alij sequuntur. Vnde quod D. Thom. in dist. quodlib. 10. dixit satis esse vt filius non obligetur quòd pater possit sustentari, licèt non honorificè, vel ab ipso aliis locis retractatum est, vel intelligendum est de honore excedente statum, ad quem parentes quantum possunt aspirant, & per filios cupiunt ad altiorem gradum aliquantulum promoueri; ad hoc autem filij non tenentur B etiamsi parentes magnam partem suarum facultatum studiis filij, v.g. consumpserint, sperantes ab illo esse promouendos; quia hoc nec per se inducit specialem obligationem, nec etiamsi filius velit, posset ad hoc se specialiter obligare, fuisset enim turpis obligatio, scilicet, ad non ingrediendam religionem, quando parentes in vera necessitate non existunt, nec possunt iustè conqueri de filio, quia nullum maiorem fructum ex suis sumptibus & laboribus sperare poterant, aut debebant, quàm vt se perpetuo Dei obsequio consecrarent.

15. In graui patris necessitate non potest filius licitè ingredi religionem, etiasi habeat illius votū.

Secundò sequitur ex dictis in prædicto casu grauis necessitatis parentis non posse filium licitè C intrare religionem, etiamsi votum ingrediendi habeat. ita docent citati authores. Et probatur, quia votum non potest obligare ad actum contrarium naturali præcepto. Item, quia id quod redderet illicitum votum si in principio existeret, excusat ab obligatione voti, si postea superueniat; si autem parente iam existente in graui necessitate filius voluisset vouere ingredi religionem, durante illa necessitate votum esset illicitum, vtpote de re illicita: ergo quamuis necessitas superueniat iam existenti voto, excusat ab obligatione voti. Dicunt verò aliqui maiorem necessitatem parentis requiri ad detinendum filium qui votum emisit, quia hæc necessitas latitudinem habet; & D ideo non debet æqualis postulari respectu filij habentis, vel non habentis obligationem voti. Et confirmari potest, nam si filius iam esset religiosus, non teneretur relinquere statum, vt parenti subseruiret: ergo similiter si habeat religionis votum, non tenebitur illud prætermittere, vel saltem non semper æqualiter tenebitur ac si votum non emisisset.

Oppositum opinantur aliqui authores.

16. Tenenda tamen tradita doctrina.

Nihilominus regula posita generaliter tenenda est, scilicet: Omnis necessitas parentis, quæ obligat filium non habentem votum ad non ingrediendam religionem, obligat eum etiamsi votū habeat; hanc enim probant rationes factæ, quæ ita etiam possunt explicari, quia illud votum solùm est de ingressu quatenus cadit sub consilio; E sed ingredi relictis parentibus in graui necessitate, non est opus consilij: ergo non fuit materia illius voti: ergo perinde manet obligatio naturalis, ac si votum non intercessisset. Quocirca licèt necessitas parentis secundùm se possit esse maior, vel minor, tamen quoad hunc effectum consistit in morali puncto, in illo scilicet, quod secundùm se sufficit ad obligandum filium subuentioni parentis abstrahendo à voto, & ab omni ordine ad statum perfectionis. De exemplo autem adducto, scilicet de filio iam religioso non sumus hoc loco dicturi, sed postquam de professione & statu ipso dixerimus. Nunc quidquid sit de antecedēte, negatur similitudo, quia per solum votum simplex filius nondum mutauit statum suum, nec traditionem sui fecit & ideo parens nihil amisit de iure suo; factus autem religiosus iam mutauit statum, & ideo solùm iuxta capacitatem & decentiam talis status, tenetur postea patri subuenire; maximè quando necessitas post statum religionis superuenit, vt dixi latiùs infrà suo loco.

Tertiò hinc subinfertur, quoties filius habens votum religionis licitè potest sua authoritate non ingredi religionē propter necessitatem parentis, etiam teneri ad non ingrediendum, neque inter hæc duo dari medium. In quo aliquos etiam viros doctos errare video, putant enim aliquam esse necessitatem, propter quam licet non ingredi, quamuis non sufficiat vt sit illicitus ingressus ex illo principio, quòd hæc necessitas habet latitudinem, & ideo minor debet sufficere vt actus sit licitus, quàm vt cadat sub obligatione. Probatur autem illatio facta, quia ab obligatione voti non excusat, nisi illa necessitas, quæ à principio existens redderet votum illicitum, (quod perinde est) quæ facit vt ingressus non possit esse materia voti, nam ob hanc solam causam excusat ab obligatione voti; sed hæc necessitas est tantùm illa, quæ obligat ad subueniendum parentis: ergo nūquam est necessitas excusans ab obseruatione voti, quin etiam ad non seruandum illud. Confirmatur, quia vel necessitas parentis talis est, vt ratione illius naturale præceptum obliget, vel non: si primum, illud præceptum obligat ad non seruandum votum; si secundum, non excusat quin præceptum naturale seruandi votum obliget ob eandem rationem. 17.

17. Quoties filius habens votum licitè potest non ingredi religionē, etiam ad id tenetur.

18. Et ideo dixi, *propria auctoritate*, quia necessitas aliqua parentis quę per se nō sufficit ad obligandum subuentioni eius, & consequenter neque ad omittendum votum propria auctoritate, sufficere potest ad obtinendam dispensationem licitè, atque ita media auctoritate superioris voti executionem prætermittere. Propria verò auctoritate nunquam id licet, nisi quando necessitas peruenit ad punctum præcepti naturalis, & tunc iam non habet latitudinem, sed quæ excusat à voto, obligat ad non seruandum illud. Et in hoc est differentia inter habentem & non habentem votum; sed ratio differentiæ est clara, quia in eo qui non habet votum, per se & absque parentis necessitate licitum est non ingredi religionem, & ideo nunquam, propriè loquendo, est licitum non habenti votum non ingredi religionem, quia pater est in necessitate, sed quia non est præceptum, vnde etiam licet, quamuis parens non egeat, ac propterea in tali persona optimè distinguitur necessitas, cum qua licet non ingredi, id est, quæ nōdum facit illicitum ingressum, & quæ illum facit illicitum; tamen ex his duab. respectu habentis votū prior nō excusat ab obligatione voti, posterior verò non solùm excusat, sed etiam obligat ad non seruandum illud. & ideo in illo non datur mediū.

19. Sed adhuc superest in hoc difficultas, quia secluso voto potest necessitas parentis ad eum gradum peruenire, in quo licèt præceptum naturale nondum obliget, nihilominus iudicio prudentum melius & gratius Deo sit manere in seculo, seruiendo parentibus, quàm ingredi religionem, etiamsi ingressus non iudicetur absolutè licitus. Quod in praxi sæpe vidimus, & considerata materiæ qualitate, facilè intelligitur casum esse moralem: ergo in eodem euentu, quamuis filius votum habeat, licitum ei erit non seruare votum,

etiamsi

(c) 2007 Ministerio de Cultura

etiamsi ad hoc non teneatur. Patet consequentia, quia non frangit votum qui propter melius illud prætermittit, sed tunc non ingredi est melius, vt in casu supponitur: ergo licitum erit tunc non exequi votũ, quamquam non sit obligatorium, quia non obligatur quis semper ad id quod melius est. Respõdetur primò in hoc etiam esse dissimilem rationem inter habentem & non habentem votum: nam licèt demus respectu non habentis votum posse dari casum, in quo licèt non sit præceptum, nihilominus sit melius manere in seculo ad seruiendum patri, quàm ingredi religionem. Nihilominus respectu habentis votũ numquam id erit melius si non sit præceptum, quia circumstantia voti semper in illo præponderat, & facit vt actus non præceptus & sibi contrarius numquam possit esse melior, nisi interueniat auctoritas superioris, quæ votum ipsum priùs auferat. Vnde dicitur secundò illo argumento optimè concludit, dari nunc sufficientissimam causam dispensationis, ita vt obliget superiorem ad illam concedendam, si de huiusmodi causa illi constet. Non verò probat quòd sine dispensatione id liceat, quia, vt votum obliget, satis est quod secundùm se sit de bono meliori, nam quòd ex circumstantiis extrinsecis hîc & nunc id non appareat melius, & est extrinsecum, & moraliter valde incertum, & ideo sine auctoritate superioris non cessat obligatio voti, præsertim cùm semper sit meliùs hunc ordinem seruare. Propter quod, etiamsi à principio factum esset votum existente iam illa parentis necessitate, non existimarem tale votum esse nullum, aut non obligare ad ingressum, non obstante illa necessitate, vel saltem ad petendam dispensationem, quando vouens cupit illud non implere. An verò in hac postrema illatione aliqua limitatio adhibenda sit, statim dicam.

Instantia allata soluitur. Aliquando melius est filio non habenti votum propter patris necessitatem, manere in seculo, quamuis nõ teneatur, quàm ingredi religionem.

20. *Limitatur conclusio supra posita. Filius si ab ipso parente ad peccatũ inducatur, excusatur ab obligatione manendi in seculo propter illum; immo & tenetur deserere.*

Quærendum enim superest, an in conclusione ipsa proposita admittenda sit aliqua exceptio. Duæ namque solent assignari propter quas præcauendas dixi in conclusione, *per se loquendo.* Prior est excusari filium ab hac obligatione, si à parente ipso, propter cuius obsequium in seculo manet, ad malum animæ suæ contrarium inducatur. Hanc posuit D. Thom. dict. quæst. 101. art. 4. dicens, *Si cultus parentum abstrahat nos à cultu Dei, iam non esset pietatis parentum insistere cultui contra Deum*; & ad hoc accommodat vulgare dictum Hieron. in Epist. ad Heliodor. *Per calcatum perge patrem,* &c. Et sententiam Ambrosij lib. in Lucam, *Necessitudini generis diuinæ religionis pietas antefertur.* Et in solutione ad 1. affert sententiam Gregorij hom. in Euangel. dicentis, *Parentes, quos aduersarios in via Dei patimur, odiendo & fugiendo nescire debemus.* Idem D. Thom. quodl. 3. art. 17. & quodlib. 10. art. 3. Et hanc sententiam communiter sequuntur citati auctores.

21. *Quæ sit differentia inter tentari, & induci ad peccandum.*

Aduertit autem Caiet. super dict. art. 4. aliud esse filium prouocari à parente ad malum; aliud induci: prouocatur enim quando tentatur etiamsi resistat; inducitur autem quando ita prouocatur, vt consentiat: quando ergo inducitur, non solùm potest, sed etiam tenetur patrem deserere, quod certissimum est; quia si propter nullam causam dandum est scandalum, multo minùs sustinendum, quia non sunt facienda mala vt veniant bona. Vnde non solùm propter ingressum religionis est tunc patris consortium vitandum, sed simpliciter propter cauendum peccatum. Atque ita posse propter peregrinationem, vel aliud quodcumque remedium sufficiens ad fugiendam illam peccati occasionem, obsequium patris dimitti. Vnde si præcisè ac formaliter loquamur, illa non est exceptio, quia tunc non cessat obligatio ad parentes ex causa religionis, sed ex alia vniuersaliori.

22. *Notandum verò est etiã in eo casu non cessare in filio obligationem subueniendi parenti, si loco distans possit, vel quolibet alio modo.*

Ex quo vlteriùs mihi occurrit addendum, ob hanc causam non omnino cessare obligationem ad subueniendum parenti, sed solùm quantum necesse sit ad vitandam illam occasionem peccati: ita vt si filius permanens in seculo loco distans à parente possit lucrando illi per alios deseruire, & subsidium ferre, & in religione hoc non possit, adhuc teneatur non ingredi, sed parenti subuenire: vel si ingrediens religionem inde possit illi succurrere, teneatur hanc curam non dimittere. Ratio est, quia filius in eo casu solùm potest deserere parentem propter vitandum suum scandalum passiuum: ergo solùm potest tantum illum deserere, quantum necesse sit ad vitandum illud scandalum: ergo si illo sublato superest medium sufficiens ad subueniendum necessitati parentum, integra manet obligatio. Neque etiam refert quòd parens dando scandalum filio, videatur fieri indignus osequio eius; fit enim indignus apud Deum, non tamen apud filium, qui non est vindex illius peccati sui parentis, nec propterea potest illum priuare iure suo, sed solùm potest se immunem seruare, occasionem peccati fugiendo. Item quia ex præcepto diligendi inimicos tenemur illis subuenire in extrema & graui necessitate, non minùs quàm si nullum malum nobis intulissent: ergo similiter filius tenetur diligere patrem sibi inimicum inductione ad malum, non minus quàm si tale malum ei non intulisset (scilicet quoad dilectionem præceptam:) ergo ex vi talis dilectionis æquè tenetur necessitati ius subuenire, si possit id facere vitando inductionem ad malum.

23. *An filius quando à patre prouocatur ad peccandum teneatur illum deserere etiã in graui necessitate cõstitutum.*

Propter quas rationes incertum mihi est quod secundo loco Caiet. ait, quando filius prouocatur à parente, non tamen ab eo inducitur, posse quidem, si velit illum deserere, & religionem ingredi, non tamen teneri, si moraliter certus sit, prouocationem parentis sibi non esse moralem occasionem, ratione cuius constituitur in morali periculo peccandi: Ita enim intelligenda est hæc posterior pars, alioqui statim haberet, locum illa regula, *Qui amat periculum, peribit in illo*; ac propterea tenebitur filius non solùm inductionem, si illam expertus est, vitare, sed etiam prouocationem, si ex illa sentit, vel probabiliter timet morale periculum, quod quia magis humanum est & morale, ideo regulariter verum est, prouocationem sufficere, vt teneatur filius vitare obsequium parentis prouocantis se ad malum. Sicque intelligo illa verba D. Thom. dict. art. 4. ad 1. *Si parentes nostri nos prouocent ad peccandum, & abstrahant à cultu diuino, debemus quantum ad hoc eos deserere, & odire.* Quod enim dicit, *quantum ad hoc,* non solùm intelligit prout significat Caietan. quantum ad consensum illis non præbendum, sed etiam quoad eos fugiendos quantum necesse sit, ne nos prouocent; nam de hoc modo vitandi parentes potissimè loquebatur. *D. Thom.*

24. *Non tenetur in eo casu deserere ratione sui.*

Nihilominus tamen ex illa hypothesi (quæ prudentis viri arbitrio in multis casibus moraliter admitienda est) veram existimo Caietani, senten

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sententiam, quòd non teneatur filius ratione sui vitare tunc obsequium patris, ne ab ipso prouocetur; quia iam talis prouocatio ipsi non est mala moraliter: ergo non tenetur illam vitare: ergo neque obsequium ratione illius. Addidi verò particulam illam, *ratione sui*, licèt Caiet. eam omiserit, quia dubitari potest an propter vitandam spiritualem ruinam ipsius parentis teneatur filius eum fugere: nam ipsamet prouocatio, quæ filio non est ruina, parenti est ruina, vt patet in exemplo Caietani de filia, quæ dum parenti ægrotanti inseruit, ab ipso prouocatur, nam licèt ipsa non cadat, pater iam cecidit: ergo propter hunc lapsum patris vitandum potest obligari filia ad deferendum patrem, tum quia est maius malum illius, quàm necessitas corporalis, tum etiam, quia videtur ipsa esse aliquo modo causa, vel occasio illius.

25. Nullo modo est filius in eo casu ad patrem deserendum obligādus; si verò potest facilè per alium, vel alio modo subuenire pārenti, tenetur illum relinquere.

Nihilominus etiam hoc titulo non censeo talem obligationem esse filio imponendam, quia ipse non est causa illius nocumenti patris, quia non præbet illi scandalum actiuum, sed permittit passiuum, quod alter sua malitia accipit. Nec tenetur illud vitare, cùm habeat rationabilem causam, & moraliter necessariam, propter quam ibi assistat, & illud munus exerceat. Et quamuis spirituale nocumentum maius sit quàm temporale, tamen hoc posterius solet esse magis irreparabile, & alioqui magis pertinet ad obligationem filij obsequium præbere parenti indigenti temporali subsidio: quapropter potest permittere aliud malum vt ministerium suum exerceat; quamquam si facilè possit simul consortium parentis vitare, & eius necessitati sufficienter subuenire, per alium ei necessaria ministrando, profectò ad id obligandus est, quia, vt ego existimo, charitas non solùm obligat ad non dandum proximo scandalum actiuum, sed etiam ad vitandum passiuum, quando tali negotio, & alias obligationes simul implendo id fieri potest; quia tunc sine rationabili causa permitteretur tantùm malum proximi, vel potiùs contemneretur vita animæ eius: ergo hæc obligatio multo grauior & fortior est in filio respectu parentis. In eo autem casu nulla est ratio permittendi tantum malum in parente, nam alia via potest eius necessitati sufficienter prouideri: ergo tunc tenetur eo vti medio, quo & necessitatem patris subleuet, & omnem peccandi occasionem illi auferat; quando verò tale medium non occurrit, vel non sine magna difficultate, & incommodo adhiberi potest, tunc non tenetur filius omnino deserere patrem propter prædictam occasionem.

26. Dubium est, an in eo casu quamuis filius non teneatur, possit tamen licitè deserere parentem. Affirmat Caiet.

Iam verò occurrit dubitatio circa alteram partem à Caiet. positam, esto non teneatur filius in eo casu patrem deserere, an possit licitè. Caietanus enim absolutè affirmat, dicens: *Quamuis propter ipsius demerita potest illum relinquere si non vult cessare à prouocatione.* Quæ ratio his verbis insinuata mihi non satisfacit, quia, vt in proximo puncto dicebam, filius non est vindex demeritorum patris; deserere autem illum in necessitate solùm propter demerita esset punire illum propria auctoritate: ergo hoc titulo non licet. Confirmatur ac declaratur, quia licèt pater per eadem merita fiat indignus beneficio, non tamen ipso facto, vt sic dicam, amittit ius suum: ergo non obstantibus illis demeritis charitas & pietas eodem modo obligant ad subueniendum illi. Nihilominus ob aliam rationem possumus excusare filium, ne cum tanto onere teneatur

A parenti inseruire, quia non tenetur perdurare in quadam continua spirituali pugna illata sibi ab ipsomet parente, est enim res valde ardua, & de se periculosa, nisi homo persistat in quadam perpetua vigilia, & oratione; non tenetur autem filius cum tanto onere parenti subuenire: maximè cum ab ipsomet parente tale onus & difficultas proueniat. Et fortasse hoc modo considerauit Caiet. demerita parentis, scilicet, non tantùm quatenus secundùm se sunt digna pœna, hoc enim non satis esset, vt rectè probat ratio facta; sed etiam quatenus in maximum grauamen ipsius filij redundat. Et hîc etiam adiungi

B potest spirituale commodum quod in patrem redundat, si ei talis occasio auferatur: nam in rebus moralibus singula quæ per se non sufficiunt, coniuncta possunt excusari. Ita ergo probabile est, etiam secluso periculo consentiendi, posse licitè filiam, quæ prouocatur à patre alioqui indigente, illum deserere, tum ne ipse tam turpiter labatur: tum etiam ne ipsa in quodam perpetuo spirituali bello iniustè cogatur.

Sed quæres, an si talis filia aliunde habeat votum religionis, ratione illius obligetur ingredi, non obstante necessitate patris; vel an tunc etiam liberum illi sit eligere quod maluerit; ita vt hæc exceptio addenda sit regulæ generali superiùs positæ. Respondeo probabiliter admitti

27. Si filia vel filius habeat votum religionis, & in eo casu deserat patrē, tenetur implere votum, & ingredi religionem.

C posse hanc exceptionem; quia in eo casu filius excusatur ab obligatione vt possit patrem deserere, illud est in fauorem suum, vt non cogatur cum tanto onere & spirituali grauamine patri existere: ergo hoc est quasi priuilegium eius, quod non debet in eius grauamen, & onus conuerti, nec etiam debet cogi in vsum eius: ergo si illo vti non vult, non tenebitur religionem ingredi, si autem vult, ingredi etiam poterit. Neque hæc est propria exceptio: nam regula posita solùm fuit, necessitatem parentis, qua per se non obligat ad subueniendum parenti, non excusare ab obligatione voti: in præsenti autem necessi-

D tas reuera per se obligabat, excusatio verò aliunde per accidens prouenit in fauorem filij, & ideo si ipse nolit illo vti, sed cedere iuri suo, non est cur cogatur votum implere. Hoc autem cum hac moderatione verum censeo, scilicet, si talis filius patri inseruire velit: nam si illum deserat, non video quomodo excusari possit, quominus votum impleat, quia tunc in reipsa & actu, vt sic dicam, nullum habet impedimentum: oportet ergo vt vel naturali præcepto implendo insistat, etiamsi excusari possit, vel si excusatione vtitur, votum impleat. Sic enim sæpe contingit, vt qui propter impedimentum excusabatur ab onere alicuius præcepti, quamuis

E per priuilegium auferatur ei tale impedimentum, teneatur statim implere præceptum, vt audire Missam tempore interdicti. Neque hoc reputatur grauamen, cùm ad maius bonum spirituale pertineat, quòd si in præsenti aliquod grauamen est, ex propria voluntate nascitur, qua se voluit obligare absolutè, & simpliciter ad ingressum religionis, & postea etiam voluit non admittere impedimentum quo posset à tali obligatione excusari.

28. Dubium est in hac materia, an sit idem dicendum in prouocatione ad peccata venialia.

Sed quæret adhuc aliquis circa hoc punctum, an sola inductio, vel prouocatio ad peccata venialia sit sufficiens ratio huius excusationis: nam si fundamentum adductum solidum est, videtur etiam de veniali peccato procedere, nam etiam venialiter peccandum non est propter salutem

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Resolutio vera. Filius si prouocetur directè à parente ad peccatum veniale, tenetur deserere; si verò indirectè, tenetur non deserere, nec ingredi religionem.

lutem patris, nec propter quamcumque aliam causam. Respondeo cum eadem distinctione de inductione & prouocatione: nam de priori efficaciter videtur procedere dicta ratio. Ne tamen id nimium videatur, limitare id possumus vt procedat de scandalo, seu inductione directa: nam si pater directè inducit filium ad mentiendum, vel quid simile, non potest nec debet illi obedire. Quòd si aliter non potest inductionem vitare, debet patrem potiùs deserere, etiam in necessitate, debet, inquam, sub reatu tantùm venialis culpæ, cùm periculum maius non sit. At verò si inductio non est directa, sed ex accidenti, vt, v. g. quia pater actionibus suis prouocat filium ad impatientiam venialem, vel exemplo ad ludum, &c. non existimo esse illam sufficientem excusationem. In quo potest constitui differentia inter peccata venialia & mortalia, nam si peccatum est mortale, quacumque ratione pater ad illud filium inducat, siue exemplo, siue verbo; siue directè, siue indirectè, si de facto, est illi moralis occasio peccandi, iusta ratione potest & debet à filio deseri, iuxta superiùs dicta. At verò quando peccatum est tantùm veniale, & inductio etiam solùm est indirecta per exemplum, vel alio simili modo, tunc non solùm non videtur filius obligandus, etiam sub veniali culpa ad deserendum patrem, verùm etiã nec sufficiens ratio excusationis illa esse videtur; quia similis occasio in vna, vel altera materia vix potest humano modo excusari in quocumque statu, & in quorumcumque hominum, præsertim secularium, diuturna & familiari consuetudine. Item, quia tunc pater, nec propriam iniuriam, aut magnam vim filio infert circa talia peccata, & alioqui filius absolutè potest in eo actu non imitari parentem, seu occasioni non consentire; quòd si ex fragilitate non possit omnia vincere, illud non est magnum detrimentum, maximè cùm ferè idem timere possit in quolibet alio viuendi modo. Ergo pensatis omnibus non est moraliter hæc excusatio admittenda, alioqui ferè omnino eneruaretur hæc naturalis obligatio, semperque possent filij à parente excusationem prætendere.

29\. Idem dicendum, si filius impediatur ab operibus perfectionis.

Atque idem dicendum censeo de impedimento operum perfectionis. Est enim valde considerandum, quòd licèt teneatur filius aliquando propter parentem non assumere statum perfectionis, numquam tamen tenetur propter parentem non tendere ad perfectionem opera consilij & perfectionis exercendo, sunt enim hæc duo valde diuersa, nam extra statum perfectionis potest acquiri perfectio, & licèt obsequium parentis sæpè repugnet cum statu perfectionis, non tamen repugnet quantum est ex se, cum perfectione ipsa, quia virtus non potest repugnare perfectioni virtutis. Et hæc videtur mihi propria ratio à priori, ob quam obligatio ad succurrendum parenti non cessat propter affectum ad ingressum religionis, quia bonum simpliciter hominis non consistit in statu perfectionis, sed in perfectione ipsa; hæc autem non excluditur propterea quòd status religionis non assumatur, nam seruiendo patri indigenti potest ad perfectionem tendere si velit. Quòd autem in eo viuendi modo difficiliùs id acturus sit, quàm si statum ipsum assumpsisset, accidentarium est, nec ob eam causam debet cessare obligatio præcepti, sed ipse animari debet ad difficultatem vincendam si velit esse perfectus. Ex hoc autem

A principio apertè, colligimus non posse parentem cogere huiusmodi filium ad non facienda opera perfectionis, quæ cum debito sibi obsequio non repugnant (si enim repugnauerint, iam in tali persona ad eius perfectionem non pertinebunt.) Probatur, quia in hoc magnum inferret nocumentum filio in re sibi non necessaria, & circa quam nullum habet naturale ius: nam in his quæ ad bonum suæ animæ spectant, filius est omnino iuris sui. Quocirca si pater in hoc tentaret vim filio inferre, aut ita prouocaret vt eum induceret ad omittenda perfectionis opera, vt ad non seruandam, vel vouendam perpetuam continentiam, vel quid simile, haberet filius B sufficientiam causam euitandi consortium parentis, etiamsi illum deserere necesse esset; quia magnam iniuriam & nocumentum ab ipso pateretur, à quo non posset aliter se defendere, cùm tamen ius se defendendi habeat. Si autem pater ad hoc filium non cogat, neque directè inducat indirectè autem per vitæ exemplum, vel alio modo occasionem illi præbeat, omittendo talia opera, non erit illa sufficiens ratio excusationis, vt à fortiori constat ex dictis de peccato veniali.

30\. Difficultas est, an filius deserere parentem licitè possit ingrediendo religionem, si timeat probabiliter se non posse in seculo manere sine morali periculo peccandi mortaliter; quin parens vllo modo ad id præbeat occasionem. Affirmant multi. *Syluest. Cordub. Alens. D. Thom.*

Hinc verò difficultas nascitur circa aliam exceptionem à proposita conclusione, quam etiam piximus communiter assignari, scilicet, si filius C probabiliter timeat se non posse manere in seculo sine graui & morali periculo peccandi mortaliter, posse licitè ingredi religionem, non obstante patris necessitate, etiamsi periculum illud nullo modo à patre proueniat, nec directè, nec indirectè, sed ex aliis humanis occasionibus, etiamsi patrem in quacumque necessitate relinquat. ita sentiunt auctores citati, Syluester verbo *Religio*, 2. quæst. 7. Cordub. in summa quæst. 14. art. 1. Alens. 3. p. q. 31. & D. Thom. in quodlib. 3. art. 16. & quodlib. 10. art. 9. id satis expressè asseruit: at verò in 2. 2. de hoc casu non ita expressè loquitur, sed tantùm de priori, vt patet quæst. 101. art. 4. & ad 1. & 3. D & quæst. 189. art. 6. nam hoc posteriori loco nullam limitationem adhibet, in prioribus verò solùm ponit supradictam, quando pater inducit filium ad malum, ibi tamen in corpore hoc insinuat, dum ait, *Si cultus parentum abstrahat nos à cultu Dei, iam non erit pietatis parentum insistere cultui contra Deum.* Et hæc est ratio huius limitationis, quia tenemur plus diligere Deum, quàm parentes, iuxta illud, *Qui diligit patrem, au matrem plusquam me, non est me dignus.* Insistere autem obsequio parentum cum morali periculo peccandi mortaliter, esset parentem Deo præferre: ergo. Præterea quia nemo tenetur subuenire parenti cum tanto detrimento suo, quia E nec cum morali periculo mortis corporalis tenetur illi subuenire: ergo multo minus tenebitur cum simili periculo mortis spiritualis.

31\. Ratio difficultatis declaratur.

Circa hanc ergo doctrinam, vt dicebam, nascitur ex dictis difficultas, quia pater in eo casu non est vllo modo causa talis periculi filij, & alioqui semper est in potestate, & libertate filij cum diuina gratia, illud periculum superare (in quo est magna differentia inter mortem spiritualem & corporalem,) cur ergo priuandus pater in eo casu iure suo, & obsequio sibi debito, & non potiùs cogendus est filius & vt patri inseruiat, & vt omnem diligentiam adhibeat ad excusandam vel superandam quamcũque occasionem peccati? Quando enim pater est in causa, meritò

(c) 2007 Ministerio de Cultura

meritò filius ab eo se defendit, & pater iustè deseritur, quando verò pater nullo modo est causa, sed aliunde ex accidenti prouenit, quod humanum est, non videtur vitanda occasio cum iniuria parentis, sed aliter superata. Confirmatur, quia si hæc excusatio admittitur regulariter loquendo, omnis filius ab hac obligatione excusabitur, quia omnes dicent, & moraliter non sine fundamento, se non posse manere in seculo sine periculo peccandi mortaliter.

32. Resolutio dubij. Rarissimè licèt filio in eo casu parentem deserere, & tũc debent tria concurrere.

Quapropter difficilem censeo limitationem hanc ad praxim applicare, ideóque rarissimè admittendam esse, nisi vbi hæc omnia concurrerint. Primùm, vt periculum extraordinarium sit, nam si ordinarium periculum, quod est in seculo, sufficeret, superuacanea esset tota doctrina data. Item si illud periculum satis est, vt homines obligentur seculum deserere, & fieri religiosi, cur debet satis reputari, vt excusentur ab obligationibus honestis ab ipsa natura datis? Deinde necessarium est vt periculum sit de materia certa & determinata: nam si solùm sit confusè, seu vagè periculum peccandi, nunc in hac, nunc in illa materia, prout offerri contingit, non excedit ordinarium periculum peccandi, quanquam contingat hoc periculum esse maius in vna persona, quàm in alia; quod non satis est ad prædictam excusationem. Præterea oportet speciale periculum esse innatum ex circunstantiis inseparabilibus ab obsequio paterno: nam si separari possunt, tenebitur potiùs tales circunstantias vitare, nam hoc modo vitabit periculum, & obseruabit naturale præceptum. Denique, necessarium existimo periculum tantum esse vt obliget hominem ad ingressum religionis, si aliter illam occasionem peccandi auferre non potest; quia, vt dicebam, si periculm non obligat ad fugiendum, cur debet excusare aut dare licentiam fugiendi cum tanto detrimento parentis, & quodammodo contra naturalem obligationem? Quòd si aliter posset illam occasionem vitare, quàm ingrediendo religionem, semper tenebitur succurrere parenti quantum possit, quomodocunque in seculo maneat: quia ergo hæc omnia cõcurrere vix morale est, ideo magna prudentia necessaria est ad admittendam in particulari talem excusationem, etiamsi speculatiuè admittatur. Et hæc sufficiunt de primo puncto: nam ex dictis satis responsum est ad rationes dubitandi in principio positas, & ad fundamenta prioris sententiæ.

CAPUT VI.

Vtrùm propter filiorum aut fratrum necessitatem teneatur quis non ingredi religionem.

1. Communis sententia est, parentẽ non posse omissa filij cura, vel in necessitate relicto, deserere illum, aut ingredi religionem.

SEquitur dicendum de obligatione parentis ad filios, an scilicet pater teneatur non ingredi religionem propter necessitatem filiorum. In qua re communis resolutio est, maiorem esse in hoc genere obligationem patris ad filium, quàm è contrario; filius enim, vt D. Thomas suprà dicit, non obligatur per se ad alendum, seu honorandum parentem, nisi pee accidens ratione necessitatis; pater autem non ex accidenti tantùm, sed per se ratione sui muneris tenetur alere & instituere filium, quia est principium eius. Vnde fit vt non solùm quando filius est in necessitate, sed etiam absolutè non possit pater ingredi religionem omissa filij cura, nisi & sufficienter de rebus necessariis illi prouideat, & per alios illum instituere, vel sufficienter eius curam gerere possit. ita D. Thomas 2. 2. quæst. 189. art. 6. D. Anton. 3. p. tit. 16. cap. 3. Turrecr. cap. 1. art. 1. num. 2. dist. 20. & alij. Ratio est eadem cum proportione quæ in superiori puncto tacta est, quia hæc est naturalis obligatio ex naturali præcepto, & ideo ommitti non potest propter opus, vel statum non præceptum. Vnde in Concil. Gangrens. quod refertur dist. 30. cap. 14. sic statutum est. *Si quis dereliquerit proprios filios suos, & non eos aluerit, &, quod pietatis est, necessaria non præbuerit, sed sub occasione continentiæ negligendos putauerit, anathema sit.* Cui consonat illud Pauli 1. ad Timoth. 5. *Qui suorum maximè donesticorum curam non habet, infidelis est, & infideli deterior.* Atque hæc doctrina sumitur ex D. Thomas. 2. 2. quæst. 101. art. 2. ad 2. & quæst. 189. artic. 6. Vt autem hæc doctrina generaliter vera sit, subintelligenda est conditio, nisi iam parens suo muneri satisfecerit, & illud veluti iam deposuerit, tunc enim alia regula adhibenda est.

Conc. Gangr. — D. Thom.

2. Tradita doctrina intelligitur de obligatione erga filium nondũ emãcipatũ: nam erga iã emãcipatũ eodẽ modo solũ tenetur subuenire, quo filius erga parentem.

Vnde ad hoc magis explicandum duplex status filij distinguendus est, vnus est quandiu filius est sub cura parentis; alius est quando iam est emancipatus. In priori statu consideratur propriè sub ratione filij, id est, sub actuali subiectione ad patrem, & quatenus est veluti pars eius, & ideo de filio sic considerato procedit doctrina data, vt constat ex fundamento eius, & sic generaliter vera est. Filius autem emancipatus iam non est sub cura parentis, sed gerit se vt persona omnino sui iuris, & condistincta, vt sic dicam, & ideo iam non tenetur pater per se loquendo alere, aut instituere huiusmodi filium, sed supponitur hoc sufficientet fecisse quando illum emancipauit, & in hoc sensu dici potest iam absoluisse, & exuisse munus, & officium patris. Ex quo planè sequitur per se non teneri non ingredi religionem propter curam, vel solicitudinem alendi, aut instituendi huiusmodi filium, quia iam illa obligatio naturalis finita est, non enim erat perpetua, sed pro statu naturalis indigentiæ filij. Nihilominus tamen existimo ratione necessitatis obligari patrem ad filium emãcipatum eodem genere obligationis, quo ipse filius obligatur subuenire parenti in necesitate constituto. Ratio est, quia non minus obligatur pater ex charitate & pietate naturali ad subueniendum filio in necesitate constituto, quàm filius teneatur succurrere parenti, quia secundùm ordinem charitatis, vel in hac obligatione sunt æquales, vel certè plus pater tenetur diligere filium, quàm filius patrem, iuxta doctrinam D. Thomas. 2. 2. quæst. 23. art. 9. Item, quia cùm vinculum inter patrem & filium reciprocum sit etiam obligatio debet esse reciproca, cæteris paribus, quoad statum & quoad necesitatem: si ergo filius etiam emancipatur tenetur succurrere parenti in necesitate existenti: ergo etiam pater tenetur succurrere eidem filio in simili necesitate existenti, etiamsi emancipatus sit: ergo sicut filius non potest licitè religionem ingredi, deserendo patrem in necesitate existentem; ita nec pater relinquendo filium, etiam emancipatum in simili necesitate. Quocirca licèt patris obligatio ad filium sit per se, & illa implera intelligatur quando pater sufficienter

Probatur ratione.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ficienter filium educauit, eique prouidit, tam in præsenti, quàm in futurum, non propterea excluditur quin postea etiam possit per accidens obligari ob necessitatem filij, quia parentum vinculum non fuit extinctum, & in hoc fundatur talis obligatio. Quapropter cætera omnia, quæ de obligatione filij dicta sunt, ad hanc patris obligationem possunt applicari, cùm sit æqualis, seu proportionalis ratio.

3. Dubium est, an frater teneatur non ingredi religionem, vt possit subuenire fratri in necessitate.

Tertium punctum erat de obligatione ad fratres ratione necessitatis. Nam per se certum est fratrem non obligari ad alendum, vel educandum fratrem, etiam minorem natu, quia non est principiũ eius: at verò ratione necessitatis obligari potest vnus fratrum ad subueniendum aliis; & tunc est dubium, an in eo casu possit licitè frater ingredi religionem, non obstante fratrum necessitate. Videtur enim ex dictis sequi non posse applicando illud principium, quòd præcepti obligatio prætermitti non potest propter voluntarium consilij opus: nam in hoc etiam casu secundùm se & in mero iure naturali spectato intercedit naturalis obligatio inter fratres. Nihilominus nec D.Thom. nec alij auctores extendunt hanc obligationem ad fratres inter se, eámque assignant, vt propriam parentum, & filiorum inter se. Possumus autem distinctione vti:

Prima conclusio. Si fratres subueniendi sunt adhuc sub cura parentis, tenetur frater non ingredi religionem, & subuenire ratione parentis.

nam vel fratres sunt adhuc sub cura parentis, & sic censentur augere necessitatem & indigentiam eius, ideóque ratione parentis obligari quis potest etiam ad fratres suos, quia tunc considerantur vt pars eiusdem parentis. Et quia sub necessitate parentis includuntur omnia, quæ pertinent ad statum, & manus suum; inter quæ præcipuum locum habet conueniens filiorum educatio. Quapropter si mater, v.g. vidua plures filias virgines habens sub cura & obligatione sua haberet necessaria ad suam sustentationem, non tamen ad conuenientem educationem filiarum, & ad collocandas illas in decenti statu, moraliter censeretur esse in graui necessitate, in qua non posset licitè à filio deseri propter religionis ingressum, si alioqui posset illi necessitati prouidere propter rationem iam tactam.

4. Secunda conclusio. Si fratres subueniendi non sunt sub cura parentis, non tenetur.

At verò si fratres per se considerentur separati à parentibus iam defunctis, non obstante graui necessitate fratrum, posse vnumquemque licitè ingredi religionem. Probatur à fortiori ex his, quæ diximus suprà de auo existente etiam in extrema necessitate, non est enim maior obligatio ad fratrem, quam ad auum, imò videtur esse minor, quia minus habet frater ad fratrem, quàm nepos ad auum, quia hîc saltem mediatè habet esse ab illo, fratres verò solùm habent concomitantiam, vel similitudinem emanationis ab eodem principio, quæ non videtur esse tanta connexio, vt ratione illius obligetur frater ad subueniendum fratri cum tanto rigore & discrimine. Item explicatur in hunc modum, quia obligatio vnius fratris ad alium non est veluti ex iustitia ratione proprij iuris, vel naturalis subiectionis, quam vnus frater habeat in alium, sicut est obligatio inter patrem & filium; sed est obligatio charitatis, maior quidem quàm sit inter extraneos ratione maioris coniunctionis, non tamen excedens modum illius obligationis: ergo licèt instante necessitate de præsenti, vel ad breue tempus, posset esse aliqua obligatio subueniendi fratribus, etiam differendo ingressum religionis, quia moraliter illud nocumentum pro nihilo reputatur; tamen non potest frater obligari ad expectandum longo tempore, vt in futurum fratribus prouideat, quia charitas vel misericordia per se ad hoc non obligant, maximè cum illo detrimento, quod moraliter graue reputatur. Est autem hæc causa valde rationabilis ad differendum, vel omittendum ingressum religionis, quia ex se illud opus est magnæ charitatis, & ex natura rei habet magnam decentiam, etiamsi non proueniat ad gradum & rigorem obligationis.

5. Tertia conclusio. Si pater habeat votum religionis, non potest licitè sine dispensatione differre ingressum propter grauem fratrũ necessitatem.

Vnde aliqui viri docti existimant, quòd licèt quispiam habeat votum religionis, quod ex se iam obligat, tuta conscientia posse differre ingressum ob huiusmodi necessitatem fratrum, etiam sine dispensatione ad iudicium viri prudentis. Ego verò solùm existimo illam esse legitimam causam dispensationis, sine illa verò non licere prætermittere voti obligationem propter illam solam causam, Quia, vt suprà dixi, voti obligatio prætermitti non potest propria auctoritate, nisi ipsa priùs cesset, non cessat autem ex se seclusa dispensatione, nisi quando materia eius ratione nouæ mutationis vel fit incapax obligationis voti, vel certè moraliter creditur non cecidisse pro eo casu sub intentionem vouentis. In dicto autem casu non est illa sufficiens causa, vt talis materia non sit apta ad obligationem voti, vt patet ex dictis, quia ille ingressus non est prohibitus propter solã illam causam, neque etiam est talis illa circumstantia, vt per se excludat materiam illam ab intentione vouentis, quia ordinariè non solent suscipere homines curam fratrum suorum cum tanto onere & detrimento suo vltra id quod ex præcepto naturali tenentur. Et ideò nisi aliunde constiterit satis probabili coniectura non fuisse intentionem vouentis obligari, pro illo casu non posse credo auctoritate propria voti obseruationem prætermittere.

Capvt VII.

Vtrùm qui debitis oneratus est, vel obnoxius rationibus reddendis, aut delictorum pœnis, possit licitè religionem ingredi.

1. Potest quæstio hæc tractari secundùm commune, & ordinarium ius, vel secundùm speciale editum à Sixto V. in quodam motu proprio de hac re. Priùs ergo tractabitur priori modo prout à Doctoribus tractata est. Deinde adiungemus ea quæ specialiter à Sixto sunt addita.

Duplex debitum, certum, & incertum.

Duplicia igitur debita distinguenda sunt; quædam incerta, quæ nulli certæ personæ sunt restituenda, de quibus nulla est controuersia inter auctores; quia omnes docent hæc non impedire ingressum religionis.

Prima, & communis assertio. Ingrediens religionem tenetur, si habeat, priùs soluere debita incerta, nec satisfacit solùm ingrediendo: potest verò donare vel religioni, vel pauperibus, &c.

Nam si homo habeat vnde his debitis satisfaciat, & illa bona simul cum persona tribuat religioni, satis superque restituit, quia in opus satis pium illa bona expendit. Quòd si nolit ea religioni donare, tenetur sine dubio in pauperes, vel alios pios vsus expendere totam quantitatem bonorum quam incertis creditoribus debet, quia cùm possit, non est cur excusetur. Neque enim huic debito satisfacit per ingressum religionis, seu per traditionem suæ personæ, quam religioni facit, quia sunt bona diuersarum rationum, & prius debitum reale est, quod per bona eiusdem ordinis soluendum est. Posset autem illud habere locum,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Habens votum eleemosynæ potest commutando satisfacere per ingressum religionis; neque ad hoc indiget bulla compositionis.

locum, quando illud debitum esset tantùm ex alio priori voto, nam si quis vouisset dare centum in eleemosynam, & postea vellet ingredi religionem, posset non dare illam eleemosynam, sed parentibus bona relinquere, si tamen id faceret per modum commutationis, quia, vt suprà dixi, votum reale potest in personale commutari. Vnde hoc non solùm verum habet quando votum prius non determinabat certam personam, vel locum, sed etiam si factum fuerit certo hospitali, aut monasterio, &c. Neque oportet vt bullam compositionis accipiat, quod significauit Palac. dict. d. 38. disp. 1. concl. 7. quia vbi non est obligatio, non est necessaria compositio, facta autem commutatione nulla relinquitur obligatio. Et ratio à priori est, quia per prius votum nullum acquisitum est ius hospitali, &c. vt suprà notauimus, & videri potest Palud. dict. d. 38. quæst. 4. art. 2. At verò, si talis persona sit impotens ad restituendum, excusatur, & consequenter potest liberè ingredi religionem, nec tenetur priùs quærere aut lucrari vnde restituat, imò nec per breue tempus expectare, etiamsi certò speret intra illud habiturum vnde soluat, quia cùm nulli certæ personæ restitutio sit facienda, non multum interest creditoribus, etiamsi omittatur propter præsentem impotentiam: nam si ex piis eleemosynis aliquid spirituale commodum posset in eo redundare, hoc potest facilè per orationes, & alia religionis opera supplere: vnde cùm aliàs in præsenti nulla sint bona quæ actu sint obnoxia illi obligationi, non est cur obligetur debitor ad expectanda alia bona cum dilatione religionis.

Palac.

2. Secunda assertio. Si debitum est certum, & persona sit simpliciter impotens ad soluendum, potest statim ingredi religionem: si tamen habeat spem proximam soluendi, tenetur expectare, vt priùs soluat.

Aliud est debitum certum, quod constat priùs esse soluendum, si facultas adsit. Difficultas verò est quando persona est impotens ad soluendum. Et tunc si sit impotens simpliciter, seu in re, & in spe, quia nec in præsenti habet vnde restituat, nec sperat habere, quia & ignorat artem qua id lucretur; & si quid comparare sperat, toto illo indiget ad sui sustentationem, & in illo casu etiam est certum posse statim ingredi religionem, quia perinde est excusatus à solutione debiti, ac si nihil deberet, neque vllam iniuriam facit creditoribus ingrediendo; quia inanis est actio creditoris, quam inopia debitoris excludit. Ait verò supplem. Gabr. in 4. d. 38. quæst. 2. art. 3. concl. 3. in eo casu petendam esse à iudice facultatem. Sed id non est necessarium, quia nullum est ius quod ad id obliget: satis ergo est, si quæ habuerit bona creditoribus relinquere. Et si aliquod posset sequi scandalum, illud tollere procurando, vt tam publicè constet de sua impotentia, quàm constet de debito. E contrario verò licèt homo actu non habeat vnde soluat, si tamen habet in spe proxima, tenetur expectare aliquantulum temporis, vt priùs debitum soluat, quàm religionem ingrediatur; vt si sperat ex fructibus beneficij, vel hæreditatis intra annum soluere. Ratio est, quia nemo potest ingredi religionem cum iniuria tertij, neque transgredi naturale præceptum propter faciendum opus consilij, vt in superiore capite dictum est; sed in eo casu iniuria fieret creditori, & naturale præceptum iustitiæ obligaret ad soluendum illi debitum: ergo. Nec dici potest hanc obligationem cessasse propter præsentem impotentiam, quia illa non est impotentia simpliciter, sed secundùm quid. Nam cùm præceptum illud affirmatiuum sit quatenus ad actum positiuum obligat, negatiuum autem quatenus obligat ad non retinendam rem alienam; priori ratione obligat ad restituendum tempore congruo, quando præsens commodum non est; posteriori autem ratione obligat, vt non se reddat impotentem ad restituendum vt fieret per ingressum religionis. Nam reuera in eo casu non poterat antea dici moraliter impotens, quia quod breui tempore certò speratur, quasi præsens moraliter reputatur, neque illa mora, seu detentio est nocumentum, aut grauamen magni momenti secundùm moralem æstimationem, vt ob eam rem excusetur quis à debita iustitia alteri persoluenda; atque hoc magis constabit ex sequenti puncto.

3. Difficultas est, quando debitor per longũ tempus potest soluere. Prima opinio docet, non posse tunc licitè ingredi religionem. *Medina. Gerson. Maior. Nauarr. Cordub.*

Controuersia ergo est, quando debitor licèt actu & in spe proxima impotens sit, sperat autem diuturno labore & industria, vel alia via paulatim soluere per longum tempus, an teneatur differre ingressum religionis donec plenè soluat. In qua re prima sententia est non posse huiusmodi debitorem tuta conscientia ingredi religionem, sed peccare contra iustitiam. ita sentit Medina C. de Restitut. quæst. 3. causa 8. citans Gerson. 2. p. Alphabeto 39. lit. X. & Y. qui dicit multos Doctores Parisienses huic sententiæ subscripsisse: tenet etiam Maior in 4. d. 38. quæst. 2. circa fin. idem tenet Nauarr. in comment. 1. de Regul. num. 7. & comment. 2. num. 42. & idem sentit Cordub. in Summ. quæst. 182. quamuis non omnino dictis auctoribus consentiat. Fundamentum huius sententiæ est illud idem quod de obligatione ad parentes tractatum est: nam principium ibi sumptum, quòd propter opus consilij non est omittendum opus præcepti, generale est, & non arctatur ad solam materiam, seu obligationem pietatis, vt per se constat, fundatur enim in ipsa generali necessitate præcepti diuini, & naturalis, in quo ordine præceptum iustitiæ magnam habet vim, quale est illud quòd debitor in hoc casu tenetur. Nam tenetur ex iustitia soluere: ergo & vti mediis moraliter necessariis, & conuenientibus ad soluendum: ergo & laborare, & honesto modo lucrari vt soluat: ergo per se loquendo, & non existente statu religionis tenetur non se reddere inhabilem ad soluendum, nec se obligare ad aliquid quod talem solutionem, vel media ad illam conuenientia impediant: ergo non licet etiam intuitu religionis debitorem suo iure, vel iusta spe priuare; quia bonum illud, quod religio præter cætera habet, licèt maius sit, non est tamen necessarium, neque placet Deo cum iniuria tertij; nec licet alicui cum aliena iniuria, vel nocumento locupletari, vt dicitur in c. *suam*, de pœnis. Confirmatur primò, quia perinde est retinere aliena inuito domino, & ea furari; sed numquam licet aliena rapere propter aliud opus bonum faciendum; ergo. Secundò confirmatur, quia ob hanc causam non licet coniugi ingredi religionem iuxta naturalem obligationem, quam habet, idémque est de seruo, & similibus: & specialiter vrget Nauarr. cap. *commissum*, de Sponsalib. vbi dicitur eum, qui sub iuramento promiserat ducere aliquam, si velit ingredi religionem, priùs debere implere promissum, & postea ingredi.

Probatur.

Confirmatur primò.

Secundò.

4. Eadem opinio tenet tale debitum non extingui per professionem.

Quia verò auctores huius opinionis fatentur quòd necessarium est professionem esse validam si ab huiusmodi debitore ante debitam solutionem iniustè fiat; ideo consequenter dicunt in eo

casu

casu non extingui obligationem per talem professionem, sed teneri hunc debitorem ad procurandum, vel lucrandum in religione vnde soluat, petita à prælato licentia, quam ipse in eo casu dare tenebitur; quòd si inter religionem hoc non possit, speret autem fore vt possit, si ad tempus religionem egrediatur, etiam ad hoc teneri, si absque scandalo possit, & de licentia prælati, nam sine illa non debet id facere, sed tunc excusabitur propter impotentiam, quamuis ipse superior non maneat in conscientia tutus. Verumtamen de hoc secundo puncto dicemus latè infrà agendo de professione, & de simili obligatione filiorum ad parentes: nam eadem esset ratio de vtroque puncto, supposito in præsenti opinione recitata.

5. Secũda opinio docet, si debitum est reale, satisfacere debitorẽ, si reddat quãtum potest, cedẽdo suis bonis in fauorẽ creditoris. Si verò sit personale, non potest ingredi, nisi priùs soluat. D. Thom. Syluest. Palud.

Nihilominus est secunda opinio, quæ distinguit duplex debitum: vnum merè reale, aliud personale, quo persona ipsa obligata est ad aliquid certum agendum, vel reddendum. De priori ait hæc opinio, satisfacere debitorem, si reddat quantum potest, cedendo bonis suis in fauorem creditoris, & ideo si hoc faciat, posse tuta conscientia ingredi religionem, ita vt nulla obligatione soluendi talis debiti ampliùs teneatur. In posteriori autem casu non posset ingredi, nisi priùs soluat debita. Hæc est D. Thomæ sententia 2. 2. quæst. 189. art. 6. ad 3. Quamuis enim Nauar. & nonnulli alij conentur D. Thomam adducere in contrariam sententiam, re tamen vera hæc est eius opinio, vt constat facilè tam ex distinctione, quàm ex ratione eiusdem. Et ita intellexit & sequitur Palud. in 4. dist. 38. quæst. 3. & Sylu. verbo *religio* 2. quæst. 4. vbi citat pro hac sententia Archidiaconum, Vldarium, & summam confessorum: citat etiam Raymundum, qui eandem sententiam tenuit cum aliqua limitatione, nimirum, quòd si post ingressum talis personæ, & professionem, religio ratione illius aliqua bona acquirat per donationem, successionem, vel testamentum, tenebitur ex illis debitum soluere, quantum illa suffecerint; ipse tamen non putat limitationem hanc esse necessariam. Pro eâdem sententia refert Nauarrus Innocentium & communem sententiam in rubrica, in cap. 1. de Obligatis ad ratiocin. Fundamentum D. Thomæ est, quia propter pecuniam secundùm iura ciuilia persona liberi hominis non obligatur, sed solùm res, quia persona liberi hominis superat omnem pecuniæ æstimationem: ergo exhibendo omnes res suas ad debiti satisfactionem, liber manet, vt de se possit disponere, atque adeò religionem ingredi. Ex qua ratione constat D. Thom. in ea parte non tantùm loqui de debito incerto, quia illud principium absolutè de debito pecuniæ (quod nos vocauimus purè reale) ab eo assumitur. Item constat non loqui tantùm de illo, qui lucrari non potest ad soluendum debitum, vt alij interpretantur. Sed non rectè, tum quia expressè dicit, exhibendo res suas non teneri manere in seculo, vt procuret vnde debitum soluat: supponit ergo aliquam spem, & potestatem acquirendi, aliàs non oporteret illum specialiter excusare: tum etiam, quia D. Thom. non fundatur in impotentia simpliciter, qualis esset in eo casu; sed fundatur in carentia personalis obligationis.

Fundamentũ huius sententiæ quoad debitum reale.

6. Euertitur fundamẽtũ contrariæ opinionis.

Atque ita ex hoc principio ruit fundamentum contrariæ sententiæ, quatenus contra hanc partem procedit: negatur enim quòd in tali homine, postquam res suas omnes quantum potuit, ad soluendum exhibuit, maneat aliqua obligatio naturalis, quæ per ingressum religionis violetur, sed potiùs, quia nulla talis obligatio manet, liberè potest religionem ingredi: quòd autem non maneat, probatum est, quia obligatio purè realis non adhæret personæ, sed reus, & ideo exhibitis rebus, libera manet persona; aliàs si obnoxia maneret ad lucrandum, & quærendum vnde solueret, eo ipso maneret ex parte priuata libertate sua, imò cogi posset ad seruiendum creditori, si illo modo, & non alio, potest debitum soluere; quod tamen non ita est, quia persona libera non obligatur cum tanto onere ex debito reali, seu pecuniario. Vnde fit, vt in eo casu non solùm religionis causa, sed etiam simpliciter & absolutè, quia iam fecit quod tenebatur, posset de sua persona liberè disponere, exercendo, v. g. munus honorificum, potius quàm lucratiuum, & sic de aliis. Cùm autem in hac parte cum S. Thoma dicitur satisfacere hunc debitorem cedendo bonis suis, non est intelligendum de cessione legali, id est, cum quibusdam cæremoniis iure ciuili introductis, quæ non fiunt sine infamia & dedecore, & ad forum conscientiæ nihil pertineret: sed intelligitur de largitione omnium bonorum, quantum moraliter potest secundùm rectam rationem, per hoc enim satisfacere videtur suæ obligationi in conscientia.

7. Probatur conclusio quoad debita personalia. D. Thom.

Altera pars de debitis personalibus, videtur mihi significari à D. Thom. cùm ait, *Ille qui est obligatus ad aliquid certum, non potest illud prætermittere, facultate existente*. ibi enim clarè loquitur de obligatione personali. Item, id declarat exemplum, quod statim subdit, scilicet eum qui reddendis rationibus obnoxius est, teneri prius huic debito satisfacere, quàm religionem ingrediatur. iuxta cap. 1. de Obligatis ad rat. cum communi, & gloss. ibidem. Nam huius ratio non videtur esse alia, nisi quia illud debitum est personale. Vnde cùm D. Thom. subdit idem esse in quolibet debito certo, non videtur per debitum certum intelligere illud quod debetur certæ personæ, etiamsi reale tantùm sit: nam licèt sit verum tale debitum priùs esse soluendum, si facultas adsit, idem tamen dici posset de debito incerto, vt in principio declarauimus: intelligit ergo id quod non tantùm est debitum pecuniæ (de hoc enim postea loquitur) sed quod est alicuius certæ obligationis personalis. Fundamentum autem huius partis est illud idem, quo prior sententia nitebatur, addendo hìc cessare principium, quo fundata est prior pars huius sententiæ: nam licèt ex debito pecuniæ non obligetur persona libera, ex directa personali obligatione obligari potest: ergo non licet hac obligatione prætermissa religionem ingredi, iuxta latiùs dicta superiori sect. & in fundamento præcedentis opinionis.

8. D. Thom.

Dices hoc ad summum procedere in illo qui potest priùs implere huiusmodi debitum, in quo sensu loquutus est apertè D. Thom. vt patet ex illis verbis, *Non licèt prætermittere hoc debitum facultate existente*. Nos autem loquimur in eo qui in præsenti non potest implere obligationem suam. Respondeo priùs quæstionem esse de illo qui potest implere obligationem suam, si in seculo maneat, non verò potest illam implere, si religionem ingrediatur, vel statim, vel intra breue tempus: & in eo casu dicit hæc sententia teneri ad perdurandum in seculo

Instantia allata soluitur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

toto tempore necessario ad implendum illud debitum, etiamsi diuturnum sit. Et in hoc constituit differentiam inter debitum reale, & personale; quia propter illud non obligatur quis longo tempore in seculo commorari, etiamsi in illo possit reale debitum soluere; quod secus est in personali. Et hoc confirmant exempla de seruo, de coniugato, & de filio, quæ tamen non procedunt contra priorem partem, quia istarum personarum debita personalia sunt, & non tantùm realia.

9. Difficultas est in hac vltima assertione tuenda.

Verumtamen hæc posterior pars in hac generalitate, & sine limitatione accepta, difficultatem habet. Primò, quia si quis promisit seruire alicui per aliquot annos, vel docere, seu legere, &c. etiam cum iuramento, potest nihilominus religionem ingredi, vt fatentur omnes auctores, etiam citati in primo puncto, & tamen illud debitum personale est, cùm sit ad propriam actionem, & per propriam obligationem ipsius personæ. Idémque est ex sententia eorundem auctorum, si promisit aliquam pecuniæ quantitatem: nam si statim non est soluenda, non tenetur expectare, aut quærere vnde soluat, & tamen illud debitum ex parte rei promissæ licèt videatur reale, in se potiùs est personale, quia immediatè contractum est per obligationem personæ; & certè si illud reale reputatur ratione materiæ, cùm id iudicium sit quoad rem præsentem de promissione officij, seu actionis personalis, & de promissione pecuniæ, in vniuersum erit eadem ratio, idémque iudicium de obligatione personali, ac reali, atque ita ruit prædicta distinctio. Ratio autem generalis quoad actiones personales reddi potest, quia in omni humana promissione intelligitur subintellecta conditio, seu exceptio melioris frugis: etenim si in ipso matrimonio rato, quod est maximum vinculum quod ex humano pacto nasci potest, talis conditio subintelligitur; multò magis videtur in quocunque alio pacto humano intelligenda: vnde etiam promissio matrimonij per sponsalia iurata illam includit; nec tenetur quis in rigore prius matrimonium contrahere, quàm religionem ingrediatur, vt in superioribus diximus, vbi etiam respondimus ad cap. *commissum*, quod Nauarr. citat, non loqui de rigore præcepti, sed de consilio, & non in vniuersum, nec per se, sed aliquando ad vitandum scandalum. Idem ergo erit de quacunque alia simili promissione propriæ personæ ad aliquod obsequium & munus.

10. Tertia opinio asserit debitorem posse licitè ingredi religionẽ quando sine longa mora nõ potest soluere debitum quodcunq; illud sit.

Propter hæc est tertia sententia, quæ non admittit distinctionem datam in secunda opinione, asseritque in vniuersum contra primam, debitorem qui non potest sine longa mora in seculo satisfacere creditori suo, posse tuta conscientia ingredi religionem, prætermisso tali debito, siue sit debitum pecuniæ, siue personalis obsequij, vel actionis; & siue sit debitum contractum ex re accepta, vt in mutuo; siue ex promissione spontanea, etiam cum obligatione iustitiæ: nam vix potest inter hæc omnia rationabilis assignari differentia. Præter rationes autem proximè insinuatas, potest hîc addi alia, quia nemo obligatur ad restituendum, seu soluendum humanum debitum cum notabili detrimento sui, & ita nemo cogitur mendicare, aut notabiliter cadere à suo statu, vt soluat debitum; nec etiam implere promissum cum notabili infamia sua. Et ita non rectè æquiparantur quoad præsens attinet, non furari, & restituere alienum: nam illud prius est purè negatiuum, cuius oppositum est intrinsecè malum, ita vt nunquam liceat, nisi vbi acceptio rei alienæ desinat esse furtum, vt in extrema necessitate. At verò secundum, quæ parte affirmatiuum est non pro semper obligat, sed propter varias causas, licet interdum non soluere debita: vna autem ex præcipuis est, quando id fieri non potest sine magno detrimento creditoris, vt exemplis declaratum est. Sed differre ingressum religionis per multum tempus est maximum detrimentum, quia est in bonis maximi momenti, & præsertim, quia cum tali dilatione ordinariè est coniunctum periculum, & peccandi sæpius mortaliter, & desistendi omnino à proposito ingrediendi religionem: non ergo tenetur cum tanto detrimento debitum soluere, vel promissum implere. Et in hanc sententiam inclinant magis Canonistæ in illo tit. de obligatis ad rati, nam reuera nihil distinguunt de debito pecuniæ, vel personali ad alias actiones, vt patet ex Panormit. ibi num. 8. citans ibi Innocent. & Hostiens. & Archidiaconum in cap. *præterea* 51. d. & Speculatorem de statu monach. §. 1. versic. 29.

Verumtamen hæc sententia ita etiam generatim sumpta non caret scrupulo & difficultate, quia videtur nimiam licentiam concedere omnibus debitoribus. Nam si illud principium vniuersaliter verum est, scilicet in omnibus pactis humanis, per quæ homo obligatur ad aliquid, subintelligi exceptionem libertatis transeundi ad religionem; sequeretur etiam seruum posse ingredi religionem inuito domino; quamuis enim ipse se in seruum vendidisset, conditio illa subintelligenda fuisset, quia illud est quoddam humanum pactum. Item quamuis aliquis recepisset anticipatum stipendium pro munere ad quod exercendum se obligauit, posset non obstante illo debito ingredi religionem, etiam non restituto stipendio, si non posset, nec impleto munere, si diu expectare oporteret. Consequens autem videtur valde alienum à iustitiæ æquitate. Præterea principium illud nec ex iure habetur, nec sufficienti ratione conuincitur; quomodò ergo possumus tanta facilitate hanc licentiam dare contra iustitiæ obligationem? Præterea periculum illud, vel magnum detrimentum, quod allegatur ex parte debitoris, vt excusetur à solutione debiti propter ingressum religionis, non est morale, nec videtur admittendum in hac materia, aliàs idem posset allegare filius respectu patris, & coniux respectu coniugis, & seruus respectu domini, & obligatus ad ratiocinia respectu creditoris. Illud ergo detrimentum non est in bonis necessariis, imò neque necessariò infert nocumentum: nam si quis velit diligentem industriam adhibere, potest detrimentum illud bonis operibus compensare, aut vitare; periculum autem, si commune & ordinarium sit, non sufficit ad excusationem; si autem sit extraordinarium, est valdè accidentarium, & non est propter illud constituenda regula generalis, sed potiùs illa futura esset quædam exceptio à generali regula posita, sicut diximus de obligatione filij ad parentes.

11. Proponũtur difficultates contra hanc opinionem.

12. Resolutio vera est, priorẽ opinionẽ esse præferẽdã, cum debita tamen moderatione.

Omnibus ergo attentè consideratis, quamuis hæc posterior opinio pia sit, prima tamen in rigore iuris videtur vera, si tamen cum debito moderamine iudicio viri prudentis accipiatur; hæc est enim vna ex præcipuis difficultatibus huius

(c) 2007 Ministerio de Cultura

huius puncti, quia non potest vlla generalis regula dari, quæ non plures patiatur exceptiones, vt patet ex prædictis auctoribus. Considerando nihilominus id quod est per se, videtur pro regula statuendum, vt debitum iustitiæ soluatur, si moraliter potest, prius quàm per ingressum religionis homo fiat inhabilis ad illud soluendum. Quod etiam in debito pecuniæ verum habet, quia hoc debitum in conscientia etiam cadit in ipsam personam: vnde si non possit statim soluere, tenetur quàm primùm possit; & licèt actu non habeat, si habet in spe, vel potentia proxima, tenetur suam industriam adhibere, vt soluat, nec tunc satisfaceret cedendo bonis quæ in præsenti habet, quia esset fraudulenta illa bonorum cessio, vt rectè dixit Nauar. suprà. Hoc autem ita moderandum est, vt necesse sit spem illam soluendi debitum esse moraliter certam, nam propter spem dubiam non debet quis obligari cum tanto onere. Oportet etiam vt non cogatur quis vel illis negotiationibus insistere, quæ de se implicant ad peccatum, vt sunt mercaturæ, & similia, præsertim si persona sit experta periculum in eo lucrandi genere. Nec etiam cogenda est ad petendum, vel mendicandum vt soluat, nec ad exercendas viliores actiones, & indecentes suo statui. Vnde si aliter non posset soluere, censeretur simpliciter impotens; si tamen aliunde sit certa spes soluendi ordinaria industria, & decenti ac honesta actione, non video cur propter solam temporis dilationem admittenda sit excusatio, per se loquendo, quod ideo addo, quia si interueniat speciale periculum propriæ animæ, ratione illius excusabitur, vt suprà de filio dictum est.

13. Hoc autem maximè locum habet quando obligatio nascitur ex iure proprio, & intrinseco alterius. Vel ratione rei ab illo acceptæ, vel ratione damni eidem illati: nam si oriatur ex sola promissione, mitiùs interpretanda est obligatio, nam cùm oriatur ex voluntate promittentis, non videtur esse intentionis suæ se obligare cum tanto rigore, & discrimine: imò rarò aut nunquam obligatur quis ex vi promissionis ad lucrandum vnde illam soluat, nisi in ipsa promissione hoc fuerit expressum. Atque hinc etiam in aliis debitis & obligationibus ad aliquas actiones attendendum in primis videtur, an obligatio adhuc permaneat in vi promissionis, vel iam transierit in transactionem, seu translationem dominij cum traditione, vt contingit in seruitute, nam in hoc posteriori casu iam non potest res aliena vsurpari; in priori autem adhuc datur locus retrocedendi ex iusta causa, vel mutatione denuo insurgente. Et ideo tunc considerandum est, an non implere pactum sit notabile detrimentum alterius, nam si non sit, non erit rationabiliter inuitus, ideóque poterit alius religionem ingredi. Sæpe autem nocumentum hoc est parui momenti, quia cùm obligatio sit mutua, & æqualis, altero non implente, alius etiam obligatione liberatur; & frequentiùs contingit non deesse alium, qui actionem illam possit implere. Quando autem hoc contigerit, etiam is qui obligatus erat satisfaciet implendo per alium, vt ipse possit religionem ingredi, & creditor tenebitur vel id acceptare, vel alteri libertatem concedere, vt si velit religionem ingrediatur. Et iuxta hæc ferendum est iudicium in similibus casibus. Fundamenta etiam omnium

A opinionum hoc modo facilè conciliantur, & dissoluuntur. Nam argumenta primæ sententiæ mihi probant per se loquendo generalem regulam seruandam esse, vt obligatio iustitiæ priùs impleatur, expectando necessarium tempus, etiam diuturnum, si sit certa spes soluendi. Aliarum verò opinionum argumenta solùm probant per accidens contingere posse vt hæc obligatio cesset, vel quòd non sit tanti momenti, vt propter illam expectandum sit tanto tempore cum magno dispendio, ita vt creditor rationabiliter non possit resistere, seu esse inuitus, ad quod discernendum in particulari dicimus iudicium prudentis viri esse necessarium. Ad quid verò teneatur debitor si B vel licitè, vel illicitè professionem faciat, vel religio ratione illius, tractabimus infrà post sequentem disputationem.

Hactenus exposui quid ex natura rei, vel iure antiquo in hoc puncto dicendum sit: nunc explicandum est breuiter ius nouum, quod additum est à Sixto V. in constitutione contra illegitimos, criminosos, & reddendis rationibus obnoxios ad aliquam religionem transire volentes. De cuius prima parte quæ ad illegitimos spectat, nihil in præsenti dicendum est, tum quia ad punctum quod nunc tractamus, non pertinet: tum etiam, quia constitutio illa quoad hanc partem reuocata est, & ad terminos iuris communis re- C dacta. 14. Superest dicendum quid in hac materia ius nouũ disposuerit.

Secunda verò pars de criminosis magis concernit præsentem quæstionem, nam criminosus ratione delicti est debitor, & obnoxius pœnæ. Hos ergo criminosos, vel suspectos de crimine ad religionem perpetuò inhabiles declarauit Sixtus, & si temerè admittantur, tam susceptionem habitus, quàm professionem nullam declarat, ac propterea licere quibuscumque iudicibus contra eos procedere, &c. Qui autem criminosorum nomine comprehendantur, illis verbis declarat, dum ait, non esse aliquos adultos viros maiores sexdecim annis in aliquam religionem recipiendos, nisi post factam diligentem inqui- D sitionem de eorum vita anteacta, *Ex accurata informatione, & fide digna relatione compertum & exploratum sit, eos neque aliquorum criminum, qualia sunt homicidia, furta, latrocinia, vel alia similia, & grauiora reos, vel suspectos existere, vt propterea damnati sint, aut ne damnentur, formident.* In declaratione verò quam idem Pontifex circa priorem constitutionem fecit, hæc verba ait, *Contra criminosos verò, quorum professio eâdem constitutione nostra irrita declaratur, ac propterea iudicibus & curiis secularibus procedendi facultas conceditur; tunc demum id locum habere volumus, & non aliter, cùm actis publicis constiterit ipsos iudices, & curiam secularem ante susceptionem habitus de ipso crimine ad-* E *uersùs eos accusationem suscepisse, vel inquisitionem instituisse.* 15. Exponitur constitutio Sixti V. Quales iudicētur criminosi, vt inhabiles sint ad religionem.

Itaque ex hac declaratione in primis intelligere licet, quando crimina sunt occulta, non comprehendi sub hac dispositione, neq; qui ea commiserunt censeri criminosos in ordine ad hunc effectũ. Est autem considerandum ex crimine triplicem effectum oriri posse, qui religionis ingressum aliquo modo impediat. Primus est obligatio in conscientia, & ex iustitia commutatiua ad restituendum damnum illatum, vel satisfaciendum pro iniuria facta; & hoc modo non considerantur crimina in prædicta constitutione, sed reuocantur ad alia debita; idémque iudicium de illis ferẽdum est quod de aliis rigorosis debitis, & quoad hoc nihil 16. Propter crimina occulta nõ est quis criminosus in ordine ad effectus hîc positos. Crimen tripliciter potest impedire religionẽ ingressum.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

refert, quòd talia crimina sint occulta, quia ex illis per se, & intrinsecè nascitur hoc debitum, non ex illorum notitia. Secundus effectus est infamia, quæ locum non habet in criminibus occultis, neque illam videtur per se considerasse Pontifex, vt statim constabit. Tertius effectus est relinquere delinquentem obnoxium pœnæ sumendæ, vel infligendæ per publicam potestatem: & hunc effectum videtur Pontifex præcipuè cõsiderasse. Censuit enim ad Reipublicæ bonum pertinere, vt malefactores prætextu religionis debitas pœnas non effugiant, & ob hoc præcipuè illos in religione recipi prohibuit. Quod facilè colligi potest ex illis verbis, *Alij post furta, latrocinia, rapinas, homicidia, aliáve facinora patrata, etiam banniti, aut damnati, seu qui meritas pro suis delictis pœnas meruerunt, non pia intentione, sed ad euitandam legum & iudiciorum seueritatem, quia tutò in seculo viuere non possunt, tunc demum quærunt à religione auxilium, quando aliunde illud non sperant*, & infrà, *Vt his quoque subterfugij, & impunitatis spes omnino tollatur, auctoritate Apostolica*, &c. Ecce constat intentionem Pontificis fuisse, vt hic tertius effectus criminum in huiusmodi personis non impediatur prætextu religionis. Quia ergo crimina occulta non puniuntur à Republica, neque aliquis timet supplicium eorum, quandiu occulta sunt, ideo noluit Pontifex criminosos occultos sub hac dispositione comprehendere.

17. *Cõprehēditur hîc criminosus propter crimen publicũ, de quo iudiciũ publicũ per accusationẽ, vel inquisitionem inchoatũ sit in particulari & iustè; & quod de tali inchoatione actis publicis constet.*

Quoniam verò multis modis contingit crimen esse occultum, vel publicum, ad tollendam ambiguitatem declarauit Pontifex oportere, vt de tali crimine iudicium publicum per accusationem, vel inquisitionem inchoatum sit, & quòd de tali inchoatione actis publicis constet, ita vt aliæ probationes non sufficiant, non enim sine causa positum est illud verbum, *actis publicis*. Inquisitionem autem illam intelligendam censeo, quæ in particulari, & iustè facta sit, vel quæ ad manifestationem ipsius malefactoris in particulari terminata sit. Nam inquisitio, quæ generatim fieri solet de malefactore quando delictum est publicum, & persona malefactoris omnino occulta, non sufficit ad personam ipsam inhabilem reddendam, si eius delictum non ampliùs manifestatur. Et eâdem ratione, si nulla præcedente infamia, nec semiplena probatione, iudex de aliquo in particulari iniustè inquirat, non propterea sub hoc decreto comprehendi credendus est; quia sine dubio Pontifex de iusta inquisitione loquutus est, neque iniustè per se damnum aliquod inferre debet. Dico autem *per se*, quia si contingat illa occasione manifestari delictum, & postea iuridicè contra malefactorem procedi, iam inde contrahetur inhabilitas, & quòd talis iniusta occasio præcesserit, est per accidens.

18. *Tale crimen debet esse publicũ non solùm notorietate facti, sed etiã iuris aliquo modo.*

Atque hinc constat, oportere ad hoc impedimentum crimen esse publicum, non tantùm notorietate facti, sed etiam iuris aliquo modo; quia licèt necesse non sit per sententiam, vel punitionem iuridicam esse declarandum, oportet saltem vt publica delatio eius facta sit per accusationem, vel inquisitionem iuridicam, & publicis actis contestata. Quapropter licèt alio modo delictum sit publicum, ita vt grauem etiam infamiam gereret, non impediet ingressum religionis, quantum est ex vi huius constitutionis Sixti, quod licèt fortasse in illa sola non esset ita manifestum, in eiusdem declaratione satis explicatum est. Dicere verò posset aliquis in prædicta declaratione solùm dici professionem, aut receptionem tunc esse irritam, quando crimina ad iudicium sunt delata; non tamen dici si de illis sufficienter aliàs constet, non impedire receptionem, saltem ne licitè fiat. Respondeo, in priori constitutione tantùm fuisse factam prohibitionem irritantem, & ideo quando hæc postea limitatur, vel limitata declaratur, non est vnde aliam puram prohibitionem pro aliis casibus colligamus: ergo ex vi huius constitutionis illa receptio non est illicita, sed iudicandum est vel ex particularibus constitutionibus vniuscuiusque religionis, vel ex natura rei considerata decentia, vel vtilitate talis personæ ad statum religiosum.

19. *Dubium in hac materia.*

Quia verò prædicta constitutio dicit, *hos criminosos perpetuò inhabiles declaramus*, dubitari potest, an hoc impedimentum duret, etiam peracta lite, & quamuis contingat reum in humano iudicio absolui, si re vera illud commisit, & de illo fuit in iudicio accusatus, vel inquisitus. Ratio dubitandi est, quia hoc tantùm ibi postulatur, & si semel factum est perpetuò manet, & alioqui inhabilitas etiam perpetuò imponitur. Nihilominus censeo illud impedimentum non esse simpliciter perpetuum, sed solùm quandiu durat status, pro quo aliquis criminosus est, ac meritò dicitur: ad quod satis non est, crimen fecisse, & de illo accusatum esse; sed oportet causam nondum esse terminatam & purgatum delictum. Quocirca si post accusationem, vel inquisitionem, reus est absolutus, & declaratus innocens, existimo licitè & validè posse ingredi religionem, etiamsi fortè contingat in reipsa perpetrasse delictum, quia illud iam censendum est omnino occultum, & accusatio, vel inquisitio iam per absolutionem terminata est, & perinde reputatur ac si non præcessisset. Hanc autem esse intentionem Pontificis, patet ex illis verbis, *Ad euitandam legum, & iudiciorum seueritatem, quia tutò in seculo viuere non possunt*; hæc enim non conueniunt ei, qui post accusationem, vel inquisitionem absolutus est; tum etiam ex illis, *vt propterea damnati sint, aut ne damnentur, formident*: nam hæc etiam moraliter non habent locum in dicto casu. Quin etiam probabile censeo, etiamsi quis de tali crimine iuridicè conuictus sit, & ad pœnam damnatus, si iam pœnam impositam impleuit, & tam Reipublicæ, quàm parti satisfecit, iam manere expeditum ad religionem quantum est ex iuris constitutione: nam, vt dixi, & ex verbis citatis constat, intentio Pontificis solùm est præcauere ne colore religionis criminosi maneant impuniti. Item, quia nulla ratio permittit, vt crimen perpetuò duret, etiam post perfectam satisfactionem exhibitam. Vnde in hoc casu iam cessat omnis ratio, & fundamentum istius constitutionis: quòd si fortasse duret infamia, iam ille est alius titulus, qui in hac lege non consideratur, sed ex aliis iudicandum de illo est. Cùm ergo in illa constitutione dicitur, *vt propterea damnati sint*, intelligendum est de his fugitiuis, qui in absentia damnantur; quia verò nunquam satisfecerunt, semper sunt criminum rei: nam qui condignè satisfecit, iam dici non potest reus criminis, prout ibi appellatur: eandem ergo vim habet nomen criminosi, scilicet, vt eum tantùm comprehendat, qui adhuc est reus criminis

Resolutio vera est, hoc impedimẽtũ nõ esse perpetuum: ac proinde si iã est absolutus, vel dãnatus satisfecit pœnæ, potest ingredi religionem.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

criminis in foro contentioso, in quo causa eius per accusationem, vel inquisitionem inchoata est. Quæ autem crimina ad hoc sufficiant, satis ab ipso Pontifice declaratum est, & ex eis facile erit de cæteris iudicare.

20. Quid disposuerit Pontifex circa ingenti ære alieno grauatos, & rationibus reddendis obnoxios.

Dicendum superest de tertio membro quod ad præsens caput maximè pertinet, & in titulo continetur sub illis verbis, *& reddendis rationibus obnoxius*: in Constitutione autem ipsa per hæc verba declaratur, *Neque ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum grauatos, vel reddendis ratiociniis ita obnoxios, vt ex huiusmodi causa lis vel molestia eis iam illata, vel timendum sit ne inferatur.* Et infrà hoc etiam facit inhabiles ad religionem, & tam receptionem, quàm professionem eorum irritam reddit. Vnde quoad hunc effectum est sine dubio nouum hoc ius; quoad ipsam verò prohibitionem nonnihil fauet hæc constitutio resolutioni à nobis datæ in priori puncto. Expendendum nihilominus est in priori parte huius decisionis verbum illud, *ingenti ære alieno.* nam ibi significatur, non quæcunque debita, sed magna & ingentia computanda esse ad hunc effectum. Quod autem reputandum sit ingens æs alienum, iudicio prudentis viri arbitrandum est. Verum est inferiùs, quando Pontifex inhabilitat personas, solùm dicere, *aut ære alieno*, sine illa particula *ingenti*: addit tamen aliam æquiualentem, scilicet, *vt etiam diximus*, & ita hæc posteriora verba iuxta priora limitanda sunt. Circa aliam verò partem de rationibus reddendis, cessat quæstio quam glossa, & Canonistæ tractant in dict. cap. vnico eod. tit. an solùm de rationibus publicis, vel etiam de priuatis hoc intelligendum sit. Nam Pontifex indifferenter & sine limitatione loquitur; & ideo limitari à nobis non potest ad solas rationes, quę pertinent ad officium publicum, vel communitatem, vel de omnibus intelligenda est constitutio, dummodo habeant conditionem in eadem constitutione his verbis expressam, scilicet, *Vel reddendis ratiociniis ita obnoxios, vt ex huiusmodi causa lis, vel molestia eis iam illata, vel timendum sit ne inferatur.* Vnde licèt ratiocinia reddenda sint, si tamen moraliter creditur sine lite, aut magno grauamine, vel distractione reddi posse, non erit hæc conditio impediens religionis ingressum. In hoc autem iudicio ferendo circa huiusmodi qualitatem, vel grauitatem ratiociniorum, necessarium sæpe erit vti prudenti arbitrio, quando res non est adeò clara, vt circa illam iam lis mota sit, consultiùs tamen erit priùs omnino expedire hæc ratiocinia, & ita regulariter obseruandum est, nisi vbi aliqua specialis necessitas coëgerit, concurrente simul prudenti iudicio, & probabili spe, quòd res sine lite, ac molestia transigi, & finiri poterit.

21. Duo verò ad finem circa Sixti V. Constitutionem sunt adnotanda; primum illam postea anno 1602. per aliam Clementis VIII. fuisse moderatam quoad hoc tantùm, vt professio prædictorum hominum ingredientium religionem, siue essent criminosi, siue ingenti ære alieno grauati, valeret: quoad illicitam verò illorum receptionem, & pœnas recipientium in suo adhuc mansisse vigore. Secundum, prædictam constitutionem & illius pœnas non comprehendere moniales, vt ipsemet Sixtus in alio motu proprio declarauit, sed viros tantùm.

Caput VIII.

An ingressus religionis ex perfecta scientia & libertate fieri debeat.

In omnibus moralibus actionibus debitus modus maximè necessarius est, vt rectè fiant, eóque magis, quo negotium grauius fuerit, & ideo in præsenti maximè obseruandus est, quia de re agitur maximi momenti, ex qua totius vitæ præsentis status & futuræ perfecta consequutio pendet. In hoc autem modo quædam considerari possunt ex natura rei necessaria; alia requisita iure Ecclesiastico communi, vel iure particulari eius religionis, in qua fit ingressus: vnde quædam etiam considerari possunt ex parte ipsius ingressuri; alia ex parte eorum, à quibus recipiendus est; de his posterioribus dicemus præcipuè capite sequenti, nunc de prioribus, quamuis propter connexionem aliqua etiam ex parte religionis attinguntur. 1.

2. Prima assertio. Ingressus religionis non debet fieri temerè, sed cum plena scientia, cognitione, ac deliberatione in particulari talis status. Tres conditiones requiruntur ad hanc perfectam deliberationem. D. Basilius.

Primò ergo ex parte ingredientis ex natura rei necessarium est, vt cum plena scientia & cognitione, & non temerè, talem statum suscipiat. Hoc manifestum est, quia deliberatio perfecta requirit perfectam cognitionem, sed ingressus religionis debet fieri prædicta deliberatione: ergo. Atque hinc fit, vt hæc cognitio esse debeat non tantùm generalis, & quasi speculatiua, sed etiam particularis & practica, quæ est per prudens iudicium: & ideò non satis est quòd status religiosus secundùm se iudicetur melior, ad quod non est necessaria consultatio, cùm hoc ex fine constet; sed oportet in particulari conferre talem statum cum tali persona, consideratis eius viribus, & aliis conditionibus intrinsecis, vel extrinsecis: non enim quidquid est secundùm se melius, cuilibet melius est. Hinc Basilius sermon. de abdicat. rer. cùm de vocatione religionis exposuisset verba illa Matth. 11. *Venite ad me omnes qui laboratis*, & ad hunc statum homines exhortatus esset, subdit, *Verumtamen ego illi auctor sum ne id inconsideranter faciat.* & infrà, *Inde fit, vt eòdem temerè, vnde fuerat egressus, reuertatur, eóque ridiculo, ac ludibrio omnibus sit.* Hæc autem consideratio maximè necessaria est in electione, seu deliberatione facienda, tam circa religionem, in particulari, quàm circa alias circunstantias temporis, loci, &c. Quæ omnia attigit D. Thom. 2. 2. qu. 189. art. 10. tria verò præcipuè sunt obseruanda, vnum si in hoc negotio consilium petendum sit, ab his petatur, qui possunt prodesse, & non obesse; hi autem erunt viri probi, & liberi ab omni humano affectu, quíque de vita sancta & religiosa rectè sentiant, & si fieri possit, aliquod experimentum illius habeant; & affert illud Ecclesiastici 37. *Non attendas his* (id est, improbis) *in omni consilio, sed cum viro sancto assiduus esto.* Aliud est, vt consultatio hæc sit prudens & matura pro negotij qualitate, non tamen diuturna, id est, nimis morosa, quæ & necessaria non est, & solet vocationem Dei impedire, multísque periculis est exposita. Tertium est, vt in hac deliberatione facienda, non tantùm vires propriæ, sed præcipuè vires diuini auxilij considerentur, illis enim maximè fidendum est; vbi Caiet. rectè aduertit dispositionem eius, qui religionem vult ingredi, esse debere, vt spem firmam habeat in diuino auxilio; quam meritò vnusquisque habere potest,

D. Thom. In hac materia à viris probis & liberis ab omni affectu petẽdum est consilium.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quia si Deus non deest in necessariis, & eos etiam vocat, qui illum non quærunt, multo magis protegget, & iuuabit eos, qui omnem cogitatum suum in eum proijciunt. Qui autem hanc dispositionem non sentiunt, ait Caiet. religionem non ingrediantur statim, sed in bonis operibus se exerceant, donec, vel hanc dispositionem obtineant, vel saltem sperent (quod perinde ferè est) quòd ingrediendo religionem, & inchoando vsum eius, perfectam illam fiduciam acquirant. Addi etiam hîc potest sententia notanda Richardi in 4. d. 38. art. 6. quæst. 1. quam sequutus est Angel. verb. *religio.* num. 16. vnumquemque debere existimare statum religionis sibi esse proportionatum, nisi per coniecturam certam, aut experientiam oppositum sibi constaret; quia maior religionis custodia, & separatio ab occasionibus prauis, optima exempla, frequens de diuinis rebus sermo, & maiores consolationes, quas diuina benignitas in fauorem religionis & sanctæ Societatis infundit, onera illius status facilia reddit, quæ alioqui homini existenti in seculo importabilia viderentur.

Richard. Angel.

3. Sed dicet aliquis, vel homo sentit in se vocationem Dei efficacem, vel non sentit: si primum, non est quòd deliberet, sed obediat vocationi, nam illa vocatio non sentitur nisi per propositum, seu desiderium efficax ingrediendi religionem, de quo proposito in corde exorto ait D. Th. suprà ad primum, dubitari non posse quin sit ab Spiritu sancto, & ideo necessarium non esse probare illud: tunc ergo necessaria non est deliberatio, aut consultatio. Si verò homo in se non sentit hanc Dei vocationem, non est etiam quòd deliberet, aut consultet de ingressu, quia temerarium esset sine diuina vocatione de ingressu religionis tractare. Respondeo in vtroque casu posse esse conuenientem, & moraliter necessariam consultationem. Vnde ad priorem partem dilemmatis quidam non admittunt illam doctrinam D. Thom. putántque propositum, seu desiderium religionis, quamuis ex genere suo & obiecto bonum sit, non satis esse vt certò constet esse ab Spiritu sancto, nam etiam in hoc desiderio interdum se transfigurat Angelus Satanæ in angelum lucis, vt significauit in cap. *licet*, de Regular. Innocentius III. Quod verum esse potest, non solùm quia sæpe incertum est homini, quo fine & intentione ad tale desiderium euehatur; sed etiam, quia dubitare potest, an religio sibi expediat, etiamsi desiderium eius in se sentiat: sicut etiam potest paterfamiliàs in se sentire desiderium faciendi copiosas eleemosynas, & coniugatus faciendi votum castitatis, quæ desideria ex obiectis bona sint, & nihilominus in consultationem sunt adducenda, quia non est per se notum talia bona esse conuenientia talibus personis, & consequenter nec tale desiderium esse ab Spiritu sancto.

Instantia facta soluitur.

4. Nihilominus dico desiderium religionis per se ac regulariter loquendo esse ab Spiritu sancto, & vt tale suscipiendum esse, nec de hoc consultare oportere, nisi aliunde ex accidenti aliquid ei adiungatur, quod suspicionem malam inducat, vt si homo sentiat desiderio honoris, vel alterius commodi temporalis, vel quidpiam simile, vnde moueri possit. Atque hanc puto fuisse mentem D. Thom. Et ratio esse potest, quia tale desiderium non solùm est de optimo obiecto, sed etiam abstrahit hominem ab affectu temporalium rerum, & ab his omnibus, quibus caro delectatur, quod est magnum indicium impulsus Spiritus sancti, vt dixit Bernard. serm. 1. Pentecostes. Addo tamen ad executionem talis desiderij necessariam; esse posse consultationem, & regulariter ita existimo, nam sæpe Spiritus sanctus præbet desiderium alicuius rei, cuius executionem non vult: sicut præbuit Dauidi voluntatem ędificandi templum, & Abrahamo voluntatem sacrificandi filium, à quibus executionem non acceptauit. Immittit enim interdum Spiritus sanctus tale desiderium propter bonum & meritum ipsius, quamuis ad executionem peruenturum non sit, aut peruenire non expediat. Et ob hanc causam, quamuis religioni moraliter constet aliquem ab Spiritu sancto motum illius habitum postulare, si persona ipsa religioni non expediat, eam meritò non acceptat: sic ergo ex parte ipsius personæ, quamuis moraliter credat ab Spiritu sancto moueri, nihilominus dubitare potest, & consultare, an executio talis desiderij expediat eidem Spiritui sancto magísque grata sit. Vnde ipsum etiam propositum, vel desiderium religionis ab Spiritu sancto datum, regulariter, ac moraliter loquendo, intelligendum est ad hoc maximè dari, vt de religione assumenda consulatur, & tractetur cùm effectum ingrediendi, si magis ad diuinum obsequium expedire iudicetur. Solùm excipi potest alius casus, in quo ita sit per se notum & euidens personam esse aptam ad religionem, & religionem conuenientem illi, & tam efficax sit motio Spiritus sancti, vt statim etiam per se appareat consultationem esse superuacaneam.

Desiderium religionis per se & regulariter est à Spiritu sācto, ac proinde sine cōsultatione suscipiendum.

Bernard. *Ad executionem talis desiderij necessaria est regulariter consultatio.*

5. Ad aliud membrum respondeo generaliter verum esse, siue aliqua præuia inspiratione, & vocatione Spiritus sancti non posse esse locum huic consultationi, quia non potest talis consultatio moraliter inchoari, nisi ex aliquo bono affectu, & sancta cogitatione circa religiosum statum assumendum. Suppono enim sermonem esse de consultatione, quæ seriò & bona intentione, & animo id efficiendi, quod Deo gratius fuerit, inchoëtur, quæ propterea opus magnæ pietatis est, cuius initium ab Spiritus sancti vocatione, & excitatione sumendum necessariò est. In hoc ergo sensu verum est ante vocationem Spiritus sancti non esse huic consultationi locum. Est tamen in hac vocatione differentia notanda, nam aliquando est cum affectu & desiderio religionis, ita vt vel simpliciter, vel quantum est ex parte sua illam desideret, si expediat, & tunc dicitur esse absolutè & propriè vocatio ad religionem, de qua in priori membro dictum est. Aliquando verò quamuis homo in se non sentiat illum affectum, aut desiderium, habet nihilominus cogitationes aliquas vel motiones internas, vel circa mundi pericula, vel circa excellentiam, & auctoritatem religiosi status, vel circa electionem de suo statu faciendam, cùm in differentia ad eligendum id quod sibi fuerit melius iudicatum, vel circa similia obiecta; & tunc iuxta vulgarem existimationem, & loquendi modum non existimat quis se habere vocationem religionis, quamuis re vera iam ex parte Spiritus sancti aliquod vocationis initium illud sit. Loquendo tamen prædicto vulgari modo negandum est esse temerarium sine vocatione Spiritus sancti de religionis ingressu tractare, aut consultare. Nam ad hoc sufficit quodlibet initium sanctæ cogitationis circa

Ad consultandū de ingressu religionis non expectanda motio extraordinaria Spiritus sancti, sed sufficit aliqualis.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

circa huiusmodi obiectum ab Spiritu sancto datę. Quia hoc ipsum potest meritò in consultationem venire, an scilicet expediat religionem ingredi sine alio speciali desiderio, aut affectu superiùs immisso ex vi solius efficacis electionis factæ maturo iudicio post talem consultationem: nam quòd hoc sæpe expediat, & experientia compertum est, & ratione, quia in aliis operibus virtutum sæpe conueniens est, vel potiùs necessarium hoc modo operari: ergo & in præsenti, quia non est ratio cur hîc semper expectanda sit extraordinaria gratia, vel vocatio Spiritus sancti, qua tribuatur desiderium de se efficax priusquam humana consultatio ac deliberatio præcedat: non est ergo semper illud genus vocationis expectandum, sed quælibet occasio vel sancta cogitatio ab Spiritu sancto data arripienda est, saltem vt prudens consilium, ac deliberatio fiat.

6. Secunda assertio. Vt ingressus religionis debitè fiat, eget bona intentione, ac volũtate perfectè spõtanea.

Secundò dicendum est ad debitum modum huius ingressus pertinere, vt debita intentione, atque adeò vt sponte ac perfectè voluntariè fiat. Prior pars per se nota est, quia in omni opere bono, vt rectè fiat, necessaria est bona intentio: ergo multo magis in hoc quod grauissimum est; vnde non solùm debet esse talis finis honestus, sed etiam tali statui proportionatus, quia hoc etiam spectat ad conuenientem & prudẽtem modum operandi. Quis autem hic finis proportionatus sit, & quæ debeat esse hæc dispositio & intentio volentis ingredi religionem, latè explicant S. Bernard. serm. 24. art. 2. c. 1. & 2. Caiet. 2. 2. q. 189. art. vlt. Nauarr. Comment. 1. de Regular. num. 7. Nobis verò sufficit quod 1. 2. q. 1. c. 2. dicitur fidem ingrediendi religionem esse Deo irreprehensibiliter militare, & Apostolicam vitam imitari. Et ideo valde errant, vt piè adnotauit Nauarrus Comment. 1. de Regul. nu. 7. & sequentibus qui religionem ingrediuntur, vel tædio parentum, aut infelicium euentuum, vel vt euitent egestatem, vel contemptum, aut propter similes causas; quia hi fines vel honesti non sunt, vel non proportionati ingressui religionis.

Probatur prima pars. *D. Bernard. Caiet. Nauarr.* Finis ingrediendi religionem, est vita irreprehensibilis, & Apostolicæ imitatio.

7. Occasio ab intentione ingrediendi religionem distinguenda est.

Oportet tamen occasionem ab intentione distinguere, sæpe enim voluntas, seu desiderium ingrediendi religionem occasionem sumit ab aliquo huiusmodi temporali motiuo, vel euentu, & tamen finis eiusdem ingressus postea non constituitur in huiusmodi temporali fine, sed in diuino obsequio, vel alio simili. Sæpe enim, vt aiunt, vexatio dat intellectum & afflictio temporalis excitat hominem vt de rebus æternis cogitet, & temporalia despiciat, atque ita paulatim eò peruenit vt æterna quærere statuat, & propter illa humana omnia relinquere. Ideóque non est facilè contemnenda deliberatio religionis, quæ ex huiusmodi temporalibus incommodis initium habet, sed est diligentiùs examinanda, nam, si tantùm fuit occasio, non obstat, hæc enim potiùs est frequens via, qua Deus excitat homines ad meliora. Si tamen illud retinet propriam rationem motiui, & finis, tutum non est eo consilio religionem ingredi: tum quia cùm sit temporale, & caducum, facilè mutari potest: tum etiam, quia qui eo animo ingreditur, nec potest habere promptam voluntatem ad tendendum ad perfectionem, quæ est proprius finis religiosi status, nec poterit cum alacritate onera religionis sustinere, nec cum fiducia diuinam gratiam ad id necessariam postulare, atque ita vel in eo statu non perseuerabit, vel in eo nunquam proficiet, nec erit ei iugum suaue, sed onerosum valde, vt rectè do-

Ingressus religionis propter honestum finem ex tẽporali occasione proueniens, est approbãdus, sed tamẽ diligenter examinandus.

A cuit D. Thom. & exposuit Caiet. 2. 2. q. 189. art. vltim. & Nauarr. suprà.

Atque ex probatione huius partis facilè infertur, & probatur altera: nam quod fit ex honesto, ac perfecto fine virtutis, fit sponte, ac plena voluntate; sed ingressus religionis propter huiusmodi finem intendendus est: ergo. Ac propterea non debito modo religionem ingreditur, qui propter timorem, vel reuerentiam paternam, religionem ingreditur, quia nec debito fine, neque integra voluntate ingreditur. Similiter qui per dolum vel fraudem ad religionem inducitur, & ita ingreditur, non plenè voluntariè ingreditur, & ideo etiam in tali ingressu non debitus modus seruatur, quanquam culpa hæc tunc non sit ex parte ingredientis, si bona fide processit, & sufficientem diligentiam adhibuit, sed ex parte decipientis, qui in hoc non paruam iniuriam ei intulit. Sed in hoc defectu voluntarij in huiusmodi ingressu aduertendum est, aliquando posse esse talem, vt actum irritet, aliquando verò vt solùm prohibeatur actus sic fieri, quamuis validus sit, etiamsi ita fiat. Hoc posteriori modo est illicitus ingressus ex indebito fine; posteriori autem modo est prohibitus ingressus ex metu cadente in constantem virum. Quanquam, si propriè loquamur, impedimentum irritans, quod hîc esse potest, magis pertinet ad nullitatem professionis, quàm primi ingressus, de quo nũc agimus: quantumuis enim inuoluntariè quis ingrediatur, si postea ablato metu, aut ignorantia, vel alio simili impedimẽto, plena voluntate ratum habeat priorem ingressum, illa sufficiet ex parte sua, vt professio postea subsequuta valida sit. Et ideo talis ingressus non est simpliciter inualidus, sed quasi sub prædicta conditione, donec tale impedimentum auferatur, sicut suprà in similibus dictum est. Quapropter non oportet hîc in particulari tractare, quando ex hoc defectu voluntarij ingressus sit nullus, nam de ipsa professione infrà commodiùs explicandum est.

8. Probatur secunda pars assertionis quoad plenam voluntatem.

D Hîc verò dubitari potest an in hoc ordine computari debeat ingressus religionis, si propter importunas preces, vel blanditias fiat: nam tunc etiam videtur minus voluntarius ingressus, quia importunæ preces quandam vim moralem obtinent, blandimenta etiam libertatem diminuunt, tum quia extrinsecus voluntatem attrahunt, & quodammodo determinant, tum etiam, quia impediunt perfectum iudicium, & deliberationem. Respondeo hunc sine dubio esse imperfectum modum ingrediendi religionem, multisque periculis expositum, præcipuè si per ea media homo inducatur ad suscipiendam religionem, ex aliquo humano, ac temporali motiuo, vt frequentiùs contingit, quando per hæc media religio procuratur. Nam si quis non sistat in his humanis rationibus, sed eis tantùm vtatur ad voluntatem alterius captandam, vt libentiùs attendat ad religionis bona consideranda, vt ita paulatim, & ex honestate eius, & ex debito fine, ad illam desiderandam inclinetur, sic non erit in illis mediis vlla inordinatio, seu intrinseca malitia, quamuis regulariter fortasse non expediant, quia non sunt media satis proportionata, & regulariter impediunt perfectam considerationem, & intentionem purè spiritualem, qualem tam perfectam mutatio requirit.

9. Ingressus religionis est imperfectus quoad modum, si fiat propter importunas preces, aut blanditias.

Vide cap. *constituit* 20. q. 3.

E

10. Atque huc spectat quæstio quam D. Thom. tractat. 2. 2. quæst. 189. art. 9. an liceat alium ad religionem inducere. Cui absolutè respondet id

(c) 2007 Ministerio de Cultura

esse licitum, & maximè meritorium, per se loquendo, & exceptis mediis inordinatis, quæ sunt per accidens, ex quibus tria tantùm enumerat, violentiam, deceptionem, & simoniam, nam ad hæc reduci possunt omnia, quæ grauem malitiam, vel inordinationem tali actui adiungere possunt; vnde ex genere suo peccata mortalia sunt, quamuis ex leuitate possint esse venialia, præsertim duo priora. Seclusis ergo his, quæ extrinseca sunt, sentit D.Thom. ex suo genere bonum opus esse veris ac solidis rationibus persuadere alium, vt religiosus fiat. Cuius ratio est, quia ille actus ex obiecto est bonus, nam in vniuersum inducere ad bonum, bonum est, & ex se non habet necessariò aliquam circumstantiam malam; cur enim, aut vnde illam habebit? ergo ille actus per se bonus est. Quæ ratio etiam probat, quod & D.Thom. etiam sentit, (eo quòd exceptio firmat regulam) non esse malum vti aliis mediis humanis ad conciliandam piam alterius affectionem, non vt propter humanas illas rationes moueatur, sed vt ad diuinas rationes audiendas & considerandas meliùs applicetur; quamuis autem, vt dixi, hoc non sit per se malum, cauendum est ne in indiuiduo ita excedatur, vt in quandam moralem vel violentiam, vel deceptionem inclinetur. Timendum est etiam periculum inconstantiæ, in eo qui sic attrahitur, quia postea mutatis rebus, facilè etiam mutatur illa pia affectio: rationes etiam illæ, quæ efficaciter propositæ, multum mouebant, postea vel obliuioni traduntur, vel ita tepidè considerantur, vt nihil moueant; & ideo magna prudentia vtendum est in huiusmodi actu inducendi alium ad religionem: petenti enim consilium, veritas liberè proponenda est. Ille etiam quem Spiritus sanctus mouere cœpit, iuuandus est, vel vt in sancto proposito firmus maneat, vel vt Spiritui sancto non resistat, sed potiùs per orationes & bona opera se disponat, vt ab illo efficacius moueatur. Priùs autem quàm Spiritus sanctus incipiat aliquem vocare, rarò expedit, vt opinor, illum directè inducere, ad hunc statum assumendum, quamuis optimum sit ad Dei timorem & conscientiæ puritatem, & ad vitanda pericula peccandi quemlibet excitare, & inducere, simúlque status religiosi commoda, & excellentiam proponere.

Bonum est suadere religionis ingressum; sed cum magna prudentia hoc faciendum est.

Caput IX.

Quæ libertas requiratur ad religionis ingressum.

1. Libertas quæ ad religionis ingressum requiritur, à triplici defectu seu impedimento debet esse immunis, in primis à violentia, quam manifestum est continere grauem iniuriam ex suo genere, quia cogere aliquem ad id, quod ipse facere non tenetur, quódque Deus voluit, & vnicuique esse liberum, vt non præcipiatur, sed tantùm consulatur contra iustitiam est. Deinde est hoc etiam contra religionem ipsam, & contra libertatem quam talis actus intrinsecè requirit. Quapropter iure canonico meritò statutum est, si violentia sit grauis, ita vt inferat metum cadetem in constantem virum, professio nulla sit, vt infrà suo loco latiùs videbimus. Dico autem hanc violentiam esse peccaminosam, & cõtinere grauem iniuriam, quando ad hoc directè inducitur, imò vel comminatio alicuius mali vel incommodi sine aliquo iusto titulo: nam si quis iustè possit mortem alteri inferre, saltem per iustitiæ ministros, & nolit eam remittere, nisi alius religionem ingrediatur, non peccabit, nec faciet iniuriam. Exemplum est si maritus nolit parcere vxori adulteræ damnatæ ad mortem, nisi religionem ingrediatur, nõ enim inferet vim, aut faciet iniuriam, sed potiùs confert magnum beneficium, nam remittit iustam vindictam, & sic ei maius bonum spirituale procurat, qui sibi iniuriam intulit. Idem est de parente, v.g. qui filiam virginem diligenter custodit, seueriùs ac rigorosiùs quàm ipsa velit: nam si ob eam causam illa tædio affecta eligat monasterium ingredi, non est censendus inuoluntarius ingressus, nec parenti imputanda est aliqua violentia, si reuera non excessit nimium, aut filiam malè tractauit sinistra, aut indirecta intentione, vt ad religionem inclinaretur, illa enim iam esset quædam indirecta violentia. Quandiu verò non excedit limites paternæ prouidentiæ, quamuis in ea toto suo iure seuerè vtatur, non potest illi vis imputari, quòd si inde nascitur tædium in filia, accidentarium est, & si quid videtur misceri inuoluntarij in illo ingressu, non est morale, vt sic dicam, sed quasi naturale, quale est illud quod ex intrinseco timore mortis, vel ex aliis humanis euentibus oriri solet.

Prima assertio. Violentia iniusta, & ad ingressum religionis inducta directè, est peccaminosa, & hic prohibita.

Maritus nolens parcere vxori adulteræ ad mortẽ damnatæ, nisi ingrediatur religionem, nõ facit iniuriã, neq; violentiam infert.

Parẽs seuerè tractãs filiã, ita vt tædio affecta ingrediatur monasteriũ, nõ facit illi violentiam, dũmodo id nõ intẽderit, aut nimium excesserit.

2. Exponitur Concilium Tridẽtinum in hac materia.

Et iuxta hæc intelligendum est decretum quoddam Concilij Trident. sess. 25. cap. 18. de Regularibus vbi nouam excommunicationem imposuit his, qui per vim, seu metum fœminas cogunt religionem ingredi. Cuius expositio ad hunc locum spectat, quia non solùm incurritur propter vim, vel metum, quo professio extorquetur, sed etiam quo vel habitus vel ingressus ad religionem obtinetur. Itaque quamuis metus, & vis inferatur, si de facto puella resistit, & monasterium non ingreditur, nondum incurritur illa censura; quia, vt alibi latiùs diximus, vt censura incurratur, necessarius est actus perfectus, id est, habens effectum, quem verba legis in omni proprietate requirunt. At verò si puella ingrediatur metu coacta, eo ipso, qui eam coëgerint excommunicationem incurrunt, etiam ante professionem, imò & ante habitus susceptionem, satis enim est quòd cogatur ad hũc finem: nam Concilium sub disiunctione numerat illos tres effectus, ingressum, habitum, professionem, & quemlibet illorum sufficere inquit ad talem censuram incurrendam. Vnde dubitari nõ immeritò posset, an is qui cogit fœminam vt monasterium ingrediatur, & in coactione perseueret, donec habitum suscipiat, ac tandem vt profiteatur, tres excommunicationes incurrat: videtur enim ita asserendum. Quia non sine causa Concilium dixit sub disiunctione, *ad ingrediendum monasterium, vel ad suscipiendum habitum religionis, vel ad professionem emittendam.* Nam hinc fit vt statim per ingressum coactum incurratur excommunicatio; sed in coactione ad suscipiendum habitum est noua contumacia, & noua actio per se sufficiens ad incurrendam censuram, hanc enim vim habet particula disiunctiua. Et idem argumentum est de coactione ad professionem. Probabile sine dubio hoc est.

Excommunicatur qui per vim, seu metũ cogit fœminã ingredi monasterium, vel suscipere habitũ, vel profiteri; dummodo sequatur aliquis horum effectus.

3. Probabiliter vna tantùm excommunicatio incurritur.

Sed nihilominus si loquamur de illo qui à principio cogit fœminam ingredi monasterium, vt religionem profiteatur, dici potest, etiamsi in ea contumacia perseueret vsque ad professionem, vnam tantùm censuram incurrere, quæ quidem per

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quando quis cogit fœminá ingredi, & in eo animo perseuerat quousq; suscipiat habitū, & profiteatur.

per primum actum ingressus contrahitur, per alios autem magis ac magis aggrauatur, sicut & contumacia notabiliter augetur. Quia tamen ipsa contumacia moraliter vna est quasi per continuationem, ideo & censura videtur esse vna. Erit autem securius, quia reuera probabile est, esse necessarium in petenda absolutione à censura, integram causam eius aperire, quia, vt minimum, est notabiliter aggrauans, & multum varians moralem causam, atque adeò morale iudicium eius. Atque ita quòd ad vsum moralem attinet, parum refert tres censuras, vel vnam eis æquiualentem appellare. Disiunctiua autem loquutio Concilij duos præcipuè effectus operatur. Vnus est, vt qui cogit ad ingressum, statim sine mora excommunicationem incurrat. Alius est, vt licèt quis non coëgerit ad ingressum, vel habitum, si postea cogat ad professionem eum etiam qui sponte ingressus est, eandem censuram incurrere.

4. Coactio ad ingressum, & ad susceptionem habitus distinguitur.

Difficile autem est illa duo distinguere, scilicet, coactionem ad ingressum, & ad susceptionem habitus, quia non dicitur quis religionem ingredi donec habitum suscipiat; & tamen Concilium illa vt distincta numerat, & singula ponit vt sufficientia ad hanc censuram. Ad hoc ergo explicandum aduertendum est Concilium solùm in fauorem fœminarum posuisse hanc censuram: quamuis enim graue peccatum sit viros, seu pueros ad religionem cogere; tamen, quia & illud rarius est, & viri faciliùs possunt iniuriam propulsare, ideo humana lex solùm fragilitati fœminarum prospexit. Solent autem fœminæ aliquo tempore priusquam habitum suscipiant, monasteria ingredi, & ideo hunc ingressum à susceptione habitum Concilium distinxit. Hinc verò interrogatio oritur, an si quis cogat fœminam ingredi monasterium, non eo animo vt inuita permaneat, & suscipiat habitum, sed vt ibi custodiatur, vel etiam vt paulatim afficiatur, & postea si voluerit, habitum suscipiat, in hanc censuram incurrat. Quia Concilium generatim & indistinctè excommunicat eum, qui fœminam ad ingrediendum monasterium cogit. Respondeo in primis, si fœmina nondum ad annos pubertatis peruenit, & à parentibus vel tutoribus ita cogitur, non solùm hæc censura non incurritur, verùm etiam nec peccatum aliquod, per se loquendo committi videtur, quia parens habet hoc ius in filiam pro ista ætate vt suprà visum est; & alioqui actio ex obiecto est bona, & finis etiam propositus bonus est. Nec credendum est Concilium voluisse priuare parentes hoc naturali iure, cùm illud non expresserit. At verò si talis coactio inferatur ab eo qui non habet potestatem, clarum est actionem esse iniuriosam, ac proinde malam. Atque eadem ratione existimo, regulariter loquendo peccare parentem qui filiæ iam puberi hanc vim infert: nam licèt aliquando possit excusari, si habitatio illa ad tempus censeatur moraliter necessaria ad decentiam vel custodiam virginis, tamen seclusa hac necessitate, cùm filia maioris ætatis iam sit sui iuris in his quæ ad statum animæ pertinent, non potest licitè cogi à parente ad tam arctam custodiam, seu clausuram, talémque viuendi modum etiam temporalem. Nihilominus tamen non existimo tunc incurri hanc censuram, nec Concilium fuisse loquutum de hoc ingressu, sed de illo qui per se ordinatur ad susceptionem habitus, & sub hac conditione, seu pactione fit: tum quia in monasteriis mo-

Si fœmina ante annos pubertatis cogatur ad ingresū monasterij, non excōmunicātur parentes, vel tutores sic cogētes; immo neq; peccatū committunt per se loquendo.

Parēs nō potest sine peccato cogere filiā post annos pubertatis ad ingrediendum monasteriū ad educationē, vel custodiam tātùm, nō tamē est propter hoc excommunicatus.

A nialium hic solus ingressus per se & iure ordinario permissus est: ergo de illo tantùm Concilium loquitur, nisi aliud exprimant: tum etiam quia in illo ingressu reuera non est malitia contraria status religiosi, aut derogant libertati, qua sumendus est, quam solam voluit Concilium præcauere, vt ex verbis eius satis constat. Sola ergo coactio ad ingressum, qui directè, vel indirectè ad religionis habitum suscipiendum ordinatur, prohibetur à Concilio: & in hoc sensu vsurpanda sunt quæ diximus tom. 5. de censu. disput. 23. sect. 5. num. 9. Addo insuper Concilium limitationem quandam addidisse huic legi & pœnæ, scilicet, nisi coactio fiat in casibus à iure expressis: B nam tunc illicita non est, & ideo non est digna pœna. Vnus ex his casibus est quando quis vouit religionem, & præcipuè si ex hoc voto (quod dici solet propositum mutandi vitam) habitum suscepit, iuxta cap. *consulti*, cum similibus, de Regular. Alius verò casus est quando coniuges mutuo consensu ingressi sunt religionem, & post professionem vnius alter vult retrocedere, iuxta cap. *significauit*, & cap. *vxoratus*, de controuers. coniugat.

5. Excommunicatio hæc ligat quascunque personas.

Tandem quoad personas & actiones, pro quibus hæc censura imponitur, notanda sunt verba Concilij, nam quoad personas sunt valde generalia, scilicet, *Omnes & singulas personas, cuiuscun-* C *que qualitatis vel conditionis fuerint, tam clericos, quàm laicos, seculares, vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fulgentes.* Quoad actiones verò in primis fertur in eos, qui *quomodocunque coëgerint*, nisi in casibus iure expressis, atque adeò illicitè & contra iustitiam. Per illam autem particulam, *quomodocunque*, significatur non solùm directam, sed etiam indirectam coactionem sufficere, qualis est illa, quam parens infert fœminæ in victu, vestitu, verbis & aliis actibus contumeliosè illam tractando, & affligendo. Existimo autem semper esse necessarium hoc fieri tali intentione, vt illa tædio affecta tandem ingrediatur: nam si solùm id faciat vel ex defectu amoris, vel ex naturali D conditione, licèt sequatur hic effectus, non incurretur hæc censura, dummodò tempore ingressus pater non intelligat, filiam non sponte ingredi monasterium: nam si hoc intelligens consentiret, & aliud remedium non adhiberet, iam tunc violentia moralis consummaretur. Maximè, quia statim Concilium extendit hanc cēsuram ad omnes, *qui consilium, auxilium, vel fauorem dederint, quique scientes eam non sponte ingredi monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere, quoquo modo eidem actui vel præsentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint.* Hæc autem omnia ad coactionem referuntur, & ideo si illa non interueniat, non habet locum hæc censura. E Vnde licèt dolus non minùs causet inuoluntarium quàm coactio, nihilominus qui consilio suo decipit, vel deceptioni cooperatur, vt fœmina monasterium ingrediatur, non incurrit hanc censuram, quia illa non est coactio, & lex pœnalis non est extendēda ad casum similem. Hinc etiam Cardinalium congregatio censuit non incurrere hanc censuram, patrem qui filiam relinquit hæredem, ea conditione vt monasterium ingrediatur, quod si noluerit, monasterium instituit, filiæ autem solùm relinquit alimenta necessaria, quia illa non est coactio, nec inductio per vim, sed potiùs per modum concupiscentiæ. Tandem declararunt iidem Cardinales fœminam sic inclusam per vim in monasterium, educendam esse, & si

Contrahitur per solā coactionē directā, vel indirectam.

Nō incurrit hāc cēsuram pater qui relinquit hæredē filiam ea conditione, vt ingrediatur monasterium.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

si aliquod nocumentum ob eam causam passa est, eorum expensis compensandum esse, qui talem vim intulerunt.

6. Deceptio potest esse vel ex parte religionis, vel ex parte ingredientis.

Secundus defectus, qui aduersatur libertati ad ingressum religionis requisitæ, est deceptio, circa quam aduertendum est deceptionem in hoc ingressu posse interuenire, & ex parte religionis, & ex parte religiosi, & vtramque sufficere vt in hoc negotio debitus modus non seruetur. Deinde est aduertendum quidquid grauioris culpæ in tali ingressu ex deceptione interuenire potest, magis esse in decipiente, quàm in eo qui decipitur: in hoc enim ad summum esse potest imprudentia aliqua vel facilitas in credendo ex leuitate animi, aut ex nimia affectione proueniens, quæ regulariter excusari poterit à graui culpa, maximè in ipso ingrediente: nam ex parte recipientis maior est obligatio adhibendi diligentiam, tum quia non tractat rem priuatam vt propriam, sed pertinentem ad commune bonum religionis, tum etiam, quia ex officio ad id tenetur. Ex parte autem decipientis ex obiecto suo grauis est talis culpa, quia iniustitiam continet, quanquam si deceptio sit in re leui, quæ non posset multum mouere voluntatem, excusabitur culpa mortalis, vel etiamsi non sit formalis, seu ex intentione decipiendi, sed tantùm materialis, saltem directè: nam tunc licèt indirectè propter negligentiam sit aliquo modo voluntaria, raro erit mortalis culpa. An verò ob talem deceptionem actio sit nulla, circa professionem tractandum est: nam in ingressu, seu receptione, vt suprà dixi, non habet specialem difficultatem, quia nulla est lex positiua absolutè irritans talem receptionem præter cōstitutionem Sixti V. quam infrà exponam: seclusa autem speciali lege irritante receptio non potest esse nulla, nisi in ordine ad professionem durante eodem defectu, quando ille talis est vt professionem irritet, nisi per aliam voluntatem perfectè liberam, seu ex perfecta scientia prior ingressus vel receptio rata habeatur.

Deceptio in religionis ingressu aliquando est mortalis, aliquādo venialis.

7. Colligitur primò. Qui iudicat aliquē ineptū, & tamē consulit ingredi religionē, peccat grauiter, potest tamē excusari si procedat bona fide.

Atque hinc colligitur grauiter peccare eum qui consilium præbet petenti, vt religionem vel talem religionem ingrediatur, decipiens illum, quia aliàs intelligit, vel secum iudicat illum non esse aptum ad talem statum, vel simpliciter ei nō expedire, quia decipit illum in re graui, & munere consiliarij abutitur, cùm teneatur illud fideliter exercere, eo ipso quòd illud acceptat. In huiusmodi autem persona, quādo bona fide procedit, facilè habet locum excusatio à culpa graui, quia nō id consulit animo decipiendi, sed fortasse ex nimio timore, vt maius alterius bonum impediat. Debet tamen vir prudens hunc timorem cohibere, nam si pura intentione procedat, non peccabit, sed rectè faciet consulendo, quod coram Deo iudicat esse hîc & nunc melius, etiamsi suo consilio alter à religione desistat. Potest autem hîc non immeritò interrogari, an è conuerso peccet mortaliter, qui suo cōsilio alium à religione auertit, decipiendo illum, vel quia reuera intelligit, nihil esse in illo quod vtilitatem religionis impediat, vel quia temerè & sine sufficienti cōsideratione ex humano affectu consilium præbet. Quidam enim existimant hoc per se non esse peccatum mortale, quia licèt sit deceptio, nō est in bonis necessariis ad salutem, neque inde redundat aliquod graue onus in eum qui decipitur. In quo videtur esse differentia inter hanc deceptionem, & præcedentem. Nam cùm quis per deceptionem cogitur religionem intrare, inuolūtariè suscipere cogitur graue onus, simúlque religioni fit iniuria, nam etiam oneratur persona sibi minimè conueniente. At verò quādo aliquis per deceptionem à religione remouetur, nec bono sibi debito priuatur, nec damno aliquo afficitur. Eadémque ratio est de religione, quia nulla ei fit propria iniuria.

8. Colligitur secundò. Qui decipit auertendo aliquem ab ingressu religionis, peccat grauiter.

Nihilominus existimo etiam hanc deceptionem ex suo genere peccatum esse mortale, quia grauem iniuriam cōtinet contra talem personam, & aliquando etiam contra religionem. Ratio in primis est, quia deceptio ex se est mala, & iniuriosa proximo, maximè quādo intercedit consultatio: nam, vt suprà dicebam, qui acceptat consiliarij munus, eo ipso veluti ex quodam tacito pacto obligatur ad consilium fideliter præstandum. Quæ obligatio maior est, quando cōsilium ad bonos mores pertinet, & deceptio non fit sine magno detrimēto eius qui decipitur; quæ omnia in præsenti concurrunt; & ideo non dubito quin talis deceptio grauem iniuriam cōtineat. Nec refert quòd bonum religionis non sit necessarium ad salutem, sed supererogationis, quia hoc non obstat, quominùs carentia talis boni sit magnum detrimentum, quod inuoluntariè quis patitur per medium iniquum, & iustitiæ contrarium. Nam etiam obtinere beneficium non est necessarium, nec etiam interdum ad hāc vitam transigendam, & tamen per deceptionem impedire aliud ne illud obtineat, est sine dubio grauis iniuria: ergo à fortiori in præsenti. Et confirmatur, nam impedire alium per vim ne religionem ingrediatur, est peccatum mortale: ergo & per deceptionem, nam hæc duo in rebus moralibus æquiparantur.

9. Ex quo infero primò, hoc peccatum per se, & ex vi talis obiecti graue esse, etiamsi aliam iniuriam nō contineat, sæpe autem ex alio capite posse augeri, & duplicatam iniuriam cōtinere. Prior pars satis probata est. Posterior declaratur, quia hæc deceptio sæpe fit grauiter detrahendo, vel de religioso statu, vel de aliqua religione in particulari, vt alter ab eius affectu auertatur, & tūc peccatum deceptionis adiungitur peccato defectionis, quod per se graue est, & circumstantiam specie distinctam, ac proinde in confessione aperiendam addit. Sequitur secundò, hoc peccatum non solùm committi, quando quispiam respondet petenti consilium, decipiendo illum, sed etiam quando propria sponte quis se ingerit ad suggerendum prauum consilium, quo alium decipiat, & à bono proposito auertat, quia grauitas huius iniuriæ non consistit præcipuè in abutendo munere consiliarij (quamuis hæc circumstantia, quando interuenit, non parum augeat malitiam) sed ad eam sufficit deceptio cum tam graui nocumento, sicut sufficit violentia. Vnde è contrario colligi potest si quis absque iniuria violentiæ, aut deceptionis alium auertat ab ingressu religionis precibus, vel promissionibus, illud non esset ex genere suo peccatum mortale, quia ibi non interuenit iniuria; neque inductio ad malum, neque auersio, seu abstractio à bono ad salutem necessario; cur ergo ibi erit grauis malitia? Nam licèt alter graue detrimentum patiatur, non tamen inuoluntariè, sicut per vim, aut deceptionem; sed quia liberè consentit: ergo inde non redundat in alium malitia, saltem moralis. Sed licèt verum sit tunc non esse tam graue peccatum, est tamen sine dubio peccatum multum repugnans ordini charitatis, & respectu Dei,

Qui auertit alium à religionis ingressu solùm precibus, aut promissionibus, non peccat grauiter, nisi preces sint importunæ, & sine vlla causa cōtra certā Spiritus sācti vocationem.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Dei, à cuius maiori obsequio homo separatur, & respectu ipsius proximi, quia à maiori bono impeditur, quod licèt precibus fiat, alienum est ab officio Christianæ amicitiæ. Accedit etiam quòd per hoc sæpe Spiritui sancto mouenti resistitur, quod maiorem deformitatem habet in tertia persona, quàm in ipso qui vocatur, nam ipsemet Spiritus sanctus, dum necessitatem præcepti nõ imponit, concedit licétiam homini vocato, vt suo iure liberè vtatur; grauiter autem fert quòd alius ad quem illa deliberatio non spectat, suis consiliis, & inspirationibus resistat. Quare licèt in hoc peccato non sit iniustitia, tamẽ contra charitatem sæpe potest esse malitia grauis, præsertim si preces, seu inductio nimis sint importunæ, & cõtra Spiritus sancti vocationem moraliter certæ, & absque vllo rationabili titulo, & causa. Eritque maior culpa, si quis absolutè intẽdat impedire ingressum: nam si solùm intendat vt differatur, minor erit culpa, & talis posset esse causa, vt esset nulla. Sic enim excusari possunt parẽtes, qui aliquantulum filios detinent, vt eorum constãtiam experiantur, vel eorum vocationem magis examinent. Et iuxta hæc de aliis censendum est, sempérque quoad fieri possit, est in fauorem religionis inclinandum.

10. *Colligitur tertiò. Qui decipit in religionis ingressu, tenetur tollere talem deceptionẽ vel infamiã detractionis, vel vim, si fortè illata est.*

Tertiò videtur ex dictis consequenter sequi, quoties interuenit iniuria per vim, vel deceptionem, oriri obligationem restituẽdi in eo, qui iniuriam intulit, quia illa iniuria contra iustitiam commutatiuam est, ex huiusmodi autem iniuria intrinsecè nascitur obligatio restituẽdi. Verumtamen circa hoc aduertere oportet, si deceptio fiat cum detractione alterius partis, scilicet, vel religionis, vel personæ, de cuius ingressu agimus, primam & manifestam obligationem restituendi esse, vt fama, seu bona opinio eius quod detractum est reparetur, vt per se cõstat. Potest enim hæc deceptio vel detractio interdum fieri de religione cum ipsa persona ne ingrediatur; vel è conuerso de persona cum religione ne illam recipiat: vtrique ergo cum partitione accommoda satisfaciendum est, ita vt infamatio tollatur. Deindè etiam si detractio nõ fuerit adiuncta, deceptio ipsa tollenda est, & veritas aperienda, vt pars decepta in suam libertatem restituatur. Quòd si hoc non obstante alter perseueret in priori consilio, & nolit religionem ingredi, vel religio nolit eum acceptare, nón credo teneri deceptorem ad ampliorem restitutionem: idémque censeo de eo qui vim intulit, quia damnum illud spirituale aliter reparabile non est, nisi alter consentiat, vnde si consentire non vult, iam ex parte illius cessat ratio obligationis ad maiorem restitutionem. Ex parte autem religionis non erat illi ius aliquod acquisitum in talem personam, vt propterea maior restitutio illi facienda sit, de qua re plura inferiùs.

11. *Excommunicatur qui impedit fœminas ne votum simplex castitatis, aut religionis emittãt; aut professionẽ faciãt, quæ per veli susceptionẽ significatur.*

Tandem iuxta dicta exponenda est alia pars decreti Concilij Trident. suprà tractati sess. 25. c. 13. de Regular. vbi postquam anathema tulit in eos qui per vim fœminas cogunt ad ingressum religionis, eandem censuram extendit ad eos qui illas impediunt, dicens, *Simili quoque anathemate subijcit eos, qui sanctam virginum, vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi, quoquo modo sine iusta causa impedierint.* Circa quæ verba solum occurrit aduertendum, cẽsuram hanc duplici modo videri vniuersaliorem, quàm præcedentem. Prior sumitur ex illa disiunctiua, *veli accipiendi, vel voti emittendi.*

A Nam sub priori parte comprehenduntur tres illæ, quæ in priori membro positæ fuerant, scilicet ingressus, susceptio habitus, & professio; nam quidquid horum impediatur, impeditur voluntas veli accipiendi. Nam si impeditur ingressus, à fortiori impeditur habitus susceptio religionis propria, de qua est sermo: impedito autem habitu necesse est impediri professionem, quæ per veli acceptionem significatur. Igitur in illa priori parte hæc tria comprehenduntur. Additur verò pars altera, *vel voti emittendi*, quæ sine dubio aliquid diuersum significare videtur, & ideo non esse intelligenda tantùm de voto solemni, quod solùm in professione fit, & per veli acceptionem significari solet. Videtur ergo Concilium
B excommunicare eos, qui fœminas impediunt, ne votum etiam simplex emittant, & quia verosimile non est ipsum loqui de quocunque voto, quia hoc nec necessarium erat, nec fortasse conueniens, neque ad intentionem Concilij accommodatum: ideo iuxta subiectam materiam determinandum videtur ad votum simplex virginitatis, seu castitatis, per quod specialiter consueuerunt fœminæ in Ecclesia consecrari Deo extra proprium religionis statum. Existimo etiam comprehendi votum simplex religionis, quod in hac materia eiusdem rationis censetur: eo vel maximè, quòd qui hoc votum impedit, consequenter,
C & quasi radicaliter impedit voluntatem veli accipiendi.

Aliqui verò per voti emissionem intelligunt professionem ipsam, à qua distinguunt veli susceptionem tanquam actionem distinctam. Sed est difficilis expositio, tum quia verba Concilij intelligenda sunt, iuxta vsum, quem habent in aliis canonibus; constat autem antiqua Concilia, & Pontificia decreta, quoties de veli acceptione tractant, religiosam professionem per illam intelligere: tum etiam, quia licèt illa duo in eo rigore sumpta, distinguantur, tamen in re non separantur, nec potest vnum fine alio impediri: quid ergo necessarium erat in lege morali ea sub disiun-
D ctione proponere? Et explicatur ampliùs in hunc modum, nam si in monasterio aliquo monialium sint aliquæ veram professionem emittentes, quibus velum non imponatur, quia ad domestica tantùm officia recipiuntur; & quispiam impediret ne aliqua fœmina admitteretur ad velum, non tamen impediret professionem, profectò non incurreret hanc censuram, quia alia circumstantia valde accidentaria est, & quia illud non esset impedire statum perfectionis, sed signum quoddam honoris, de quo nihil Concilium curabat: ergo per veli acceptionem intelligit non præcisè accidentalem cæremoniam, sed ipsam substantialem professionem. 12.

E Alia ampliatio continetur in illo verbo, *quoquo modo impediat.* Nam in priori parte dixerat Concilium, *quomodocunque coëgerint.* Vniuersaliùs autem quòd esse videtur quoquo modo impedire, nam impeditur quis non tantùm per coactionem, sed etiam multis aliis modis quos comprehendere voluit Concilium, si iniusti sint, & ideo phrasim locutionis mutauit. Primò ergo clarum est ibi comprehendi omnes qui per vim directè vel indirectè illatam ipsi fœminæ, directè impediunt eius voluntatem, scilicet, per graues minas, & cætera similia, vt suprà explicatum est. Deinde comprehendi existimo eos qui per similem vim monasterio illatam impediunt, ne ibi admittatur, nam sic etiam iniustè impediunt volun- 13.

13. *Ad hanc excomunicationem contrahendam requiritur, vt iniustè impediat.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

voluntatem veli accipiendi. Idem censeo si hoc fiat per dolum & fraudem, quæ circa monasterium etiam versetur, illud scilicet, circa opinionem de tali fœmina decipiendo, si tandem hoc modo voluntas eius de velo accipiendo, impediatur: nam præterquam quòd tota hæc dici potest quædam violentia moralis, propriè etiam ac formaliter sub verbis Concilij comprehenditur.

14. *Incurritur hæc excommunicatio impediendo per deceptionẽs non verò per preces, aut promissiones.*

Magis dubitari posset de decipiente ipsam fœminam, & per illam deceptionem impediente, ne velum accipiat, vel votum emittat: nam sic decipiens propriè non impedit voluntatem, id est, voluntatis executionem, de qua Concilium loqui videtur; sed facit vt talis voluntas non habeatur, vel vt mutetur, quod longè diuersum est. Sicut etiam qui precibus & promissionibus obtinet à fœmina ne continentiam profiteatur, sine dubio impedit ne velum accipiat, aut votum emittat; & tamen nemo dicet illud sub hac censura comprehendi, quia propriè non *impedit voluntatem*, sed procurat vt voluntas mutetur, vel non habeatur. Et est quidem hoc probabile, & quoad hanc posteriorem partem de precibus non dubito, quin ita sit non solùm propter rationem factam, sed etiam quia ille modus non continet iniustitiam, nec causat propriè voluntarium; & ideo in rigore non est impedimentum, de quo loquitur Concilium. De decipiente verò res est magis dubia, & scrupulosa, quia reuera iniustè impedit voluntatem, & verba Concilij, *quoquo modo decipiat*, valde generalia sunt, neque est cur limitetur ad solam executionem voluntatis, quæ immutata maneat: nam si ipsa mutatio est inuoluntaria, qualis est illa quæ fit per deceptionem, satis impeditur ipsa voluntas à suo desiderio quando per deceptionem fit, vt in eo non persistat. Solùm ergo excipit Concilium casum in quo voluntas ex iusta causa impeditur, vt v. g. quia non suppetit facultas temporalis necessaria ad ingressum religionis, vel quia propositum, aut deliberatio non satis examinata est; in his enim casibus cessat iniustitia, & consequenter etiam cessat hæc pœna.

15. Tertius defectus qui suo modo minuere potest libertatem ingressus religionis, est simonia; potest enim hic defectus redundare in diminutionem libertatis, vel ex parte personæ, si pretio dato ad religionis ingressum trahatur, vel ex parte religionis, si propter pretium illum admittat, & ideo hîc breuiter explicari potest. Aduertendum igitur est, aliud esse aliquid in pretium religiosi status conferre, aliud verò esse conferre aliquid ea occasione non quidem in pretium, sed vel in eleemosynam, vel ob beneuolẽtiam, vel, quod frequentius est, alimentorum gratia: hoc enim posterius non sufficit ad simoniam, sed oportet vt ratio pretij interueniat, vt omnes Doctores in propria materia, specialiter Caiet. in Summ. verb. *Simonia*, & Soto lib. 9. de Iustit. q. [illegible] art. 1. Vnde fit vt practicè ac moraliter loquendo, rarò hic ingressus sit illicitus titulo simoniæ, etiamsi largitio aliqua, vel acceptio alicuius temporalis cõmodi intercedat. Nam in primis constat ex communi vsu Ecclesiæ in monasteriis monialium recipi aliquid in congruam sustentationem religiosæ, & quod dotis nomine solet significari, de qua etiam solet pactum præcedere in quo non censetur esse simonia, quia illud non accipitur tãquam pretium professionis, seu religionis, sed causa sustentationis. Atque ita intelligendus est textus in

Notandum primò.
Vt detur simonia pro ingressu religionis, debet interuenire ratio pretij; & nõ sufficit quòd detur dos, eleemosyna; aut largitio, secluso tamen pacto; nisi detur pro cõgrua sustentatione.
Vide auctorẽ tom. [illegible] lib. 4. de simonia cap. 17.

A cap. *quoniam*, de Simonia; consuetudo enim est optima legum interpres, & textus ille expressè loquitur de pretio; hîc autem reuera pretium non interuenit, sed sustentatio. Sic sacerdos dicturus sacrum, qui aliquid in sustentationem recipit, nec Simoniacus est, nec pretium accipit. Vnde eadem ratione, si religio vel monasterium multùm indigeat, non erit simonia, si ab eo, qui vult ingredi, postuletur, vt habitum, vel aliquid simile necessarium ad eius sustentationem secum afferat; in quo tamen multum obseruandum est, vt scandalum vitetur. Et ob eandem rationem ait Soto lib. 9. qu. 6. art. 2. ad 4. non esse simoniam munusculis aut beneficiis allicere voluntatem alicuius,
B vt religionem ingredi velit; & è conuerso non esse simoniam dare priùs copiosas eleemosynas monasterio, vt illud reddat sibi beneuolum, & piè affectum: dummodo enim omnis suspicio pacti, vel conuentionis tacitæ cesset, simonia non committitur. Quomodo intelligendum est cap. *de regularibus*, de Simonia, & cap. *quam pio* 1. quæst. 2. Quia ergo regulariter loquendo si aliquà largitio interuenit, non habet rationem pretij, nec conuentionem, aut obligationem expressam, vel tacitam, ideo dico regulariter non esse ex hoc capite sacrilegam receptionem, vel ingressum: si autem aliquid eiusmodi interueniret, tunc esset damnabilis, iuxta prædicta iura. Secluso
C autem vitio Simoniæ posset hæc actio esse reprehensibilis, vel ratione scandali, vel si esset nimia quæ libertatem ingredientis per debitam intentionem impediret, vt sæpe contingit, quando aliquis humano modo affectus per hæc temporalia beneficia sine sufficienti deliberatione & consideratione, & propter humana etiam motiua habitum religionis suscipit. Quanta verò & quàm grauis sit talis culpa, ex circumstantiis personarum, & actionum prudenter pensandum est.

Secundò obseruandum est hoc loco decretum Concilij Tridentini sess. 25. cap. 17. de Regular. vbi statuit, *Ne ante professionem excepto victu &* 16.
D *vestitu nouitij, vel nouitiæ, illius temporis, quo in probatione est, quocunque prætextu à parentibus, vel propinquis, aut curatoribus eius, monasterio aliquid ex bonis eiusdem tribuatur, ne hac occasione discedere nequeat, quòd totam, vel maiorem partem substantiæ suæ monasterium possideat.* Et infrà addit pœnam his verbis, *sub anathematis pœna.* In quo primò obseruandum est Concilium non prohibere hanc largitionem tanquam per se illicitam, sed vt semper consulat libertati nouitij. Et ideo non prohibet illam simpliciter, & pro omni tempore, sed ante professionem: illius ergo professione (quod antea dicebamus) bona nouitij tribuere monasterio, non est malum, sed laudabile, si iusto ti-
E tulo, vel liberaliter fiat. Deinde etiam ante professionem non prohibet huiusmodi largitionem fieri ex quibuscunque bonis, sed ex bonis eiusdem nouitij. Vnde si parentes, propinqui, vel amici de suis propriis bonis aliquid velint tribuere monasterio in gratiam nouitij, vt beneuolentiùs tractetur, vel suscipiatur, non ageret contra hoc decretum, quia textus expressè dicit, *de bonis eius*; & quia tunc non habet locum ratio Concilij: nam per hoc nihil minuetur libertas nouitij, quia cùm illa bona ad illum non pertineant, neque illa recuperare possit, aut debeat, inde non fit difficilior eius egressus, si religionem dimittere voluerit: item quia Concilium vtitur hoc verbo, *tributur*, dubitari potest an per modum

Notandum secundò.
Ex nouitij bonis ante professionẽ nihil potest tribui monasterio: ex aliis verò potest.
Est prohibitum sub excommunicatione.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

modum mutui possit dos, v, g. quæ promissa est moniali ante professionem conferri, quia mutuare non est tribuere, & lex odiosa ad rigorem verborum coarctanda est. Nihilominus hæc videtur esse magna fraus legis, quia non minus ex mutuo, quàm ex alia largitione impediretur libertas nouitij: nam etiam sæpe difficilè recuperatur quod titulo mutui datum est. Eò vel maximè, quòd hîc non potest absoluta donatio interuenire, sed solùm sub ea conditione, si nouitius perseuerauerit: ergo hanc & quamcunque aliam, quæ virtute illam includat, prohibet Concilium, in illo autem mutuo similis donatio virtute includitur. Nam si nouitius perseueret, obligatio reddendi ex mutuo cessabit. Censeo igitur hoc etiam esse prohibitum, & per verbum tribuendi intellexisse Concilium quamcunque actualem traditionem bonorum nouitij, per quam in potestatem, vsum, administrationem, vel etiam dominium religionis deueniant, non obstante quacunque obligatione illa reddendi, si nouitius habitum dimittat. Neque existimo admittendam excusationem, quam aliqui prætendunt, scilicet, tale esse monasterium, vt sine vlla difficultate possint ab eo recuperari quæcunque bona: nam etiamsi hoc supponatur, non propterea cessat prohibitio Concilij, quia cessante fine legis in particulari, non cessat obligatio legis. Nonnulla autem verisimilitudo esse posset si bona mutuò darentur monasterio restituenda ante tempus professionis, Vt, v. g. ad quinque vel sex menses, tunc enim non solùm in particulari casu, sed etiam per se, & ex vi talis actionis cessare videtur finis Concilij, nec videtur illa esse largitio simpliciter, etiam iuxta subiectam materiam, quia non conceduntur talia bona sub ea tantùm conditione, nisi nouitius retrocedat, sed vt restituantur ante professionem, etsi ipse perseueret. Sed nihilominus existimo talem mutuationem esse alienã ab intentione Concilij & non carere scrupulo, quia saltem retardare potest nouitium, ne ante solutum à religione debitum, religionem dimittat, etiamsi id desideret. Item, quia post acceptum tale mutuum facile est religioni solutionem differre, spe retinendi nouitium; & è conuerso difficile erit parentibus religionem compellere, vt soluat, sed potiùs in gratiam nouitij conniuebunt. Quapropter ab omni actione huiusmodi, vel specie illius, abstinendum est. Aduertere tamen vltimò oportet, si quid in hoc peccetur, non incurri propterea excommunicationem ipso facto donec imponatur, quia verba Concilij solùm sunt, *Sancta Synodus præcipit dantibus & recipientibus sub anathematis pœna, ne hoc vllo modo fiat*, cùm ergo non dixerit, *ipso facto incurrenda*, neque aliud verbum æquiualens addiderit, non sententiam latam, sed ferendam indicare voluit, iuxta receptam doctrinam, Ponderãdum autem est verbum illud, *ne hoc vllo modo*, nam confirmat omnia quæ diximus.

Mutuum ex bonis nouitij etiã prohibetur à Concilio.

CAPVT V.

A quo & qua forma receptio facienda sit, vt ingressus sit validus & licitus.

1. NOn potest quis religionem ingredi, nisi ab ea recipiatur, nam hæc correlatiua sunt veluti partes humani contractus, qui non potest nisi mutuo consensu perfici. Cùm ergo sufficienter videatur explicata ea quæ ad hunc actum ex parte personæ ingredientis pertinet, sub qua habitudine ingressus appellatur: reliquum est vt de receptione quæ habitudinem dicit ad aliud extremum, scilicet religionem, disseramus. Duo autem ad hunc actum sunt necessaria, scilicet potestas, & debitus vsus eius, qui in modo recipiendi consistit: hæc igitur duo explicanda sunt.

Circa potestatem manifestum est esse necessarium non solùm vt rectè, sed etiam vt validè receptio fiat, nam sine potestate agendi nihil fit, & sine potestate contrahendi, nullus contractus validus est. Quæri ergo potest apud quem sit hæc potestas. Est autem certum primariò ac principaliter esse in summo Pontifice. Sed de hoc non agimus, quia ipse non solet hac potestate immediatè vti. quærimus autẽ de illo in quo est proximè hęc potestas. In quo est secundò certum, hanc potestatẽ immediatè esse in qualibet religione approbata per Pontificem, & in sola illa. Primum patet, quia ex vi approbationis talis potestas ei confertur, imò in ipsa approbatione intrinsecè includitur: nam si religio non posset alios recipere, nec conseruari, nec gubernari posset; qualis ergo esset eius approbatio? Secunda etiam pars ex supradictis manifesta est, quia religio non approbata à Pontifice, non est religio, iuxta ea quæ ab Ecclesia statutã sunt; ergo nec potest habere potestatem admittendi ad religionem: vnde eo ipso quòd Pontifex sibi, reseruauit approbationem religionis, consequenter etiam hanc potestatem reseruauit, vel sibi vel quibus eam ipse concesserit, non concedit autem de facto nisi religionibus à se approbatis. Quòd si fortasse in particulari institutione aliquando est in Episcopo, vel in alio simili prælato, semper est in ordine ad religionem approbatam à Pontifice, eritque peculiaris ille recipiendi modus, qui in generali doctrinam non consideratur. Quamuis autem hæc potestas, sicut & alia iurisdictio proximè sit in toto corpore religionis, non tamen ab illo toto potest immediatè exerceri, vt per se notum est, quia non potest totum ad singulos recipiendos congregari.

2. Prima conclusio. Vt receptio in religione fiat validè requiri potestatem in recipiente.

Hæc potestas est immediatè in sola, & qualibet religione approbata; & includitur in ipsa approbatione.

Relinquitur ergo necessariũ esse, vt hæc potestas sit in prælato vniuscuiusque religionis, quia necessariò debet esse cõmissa alicui, vel aliquibus personis in particulari: ergo maximè prælato religionis, cui eius cura demandata est. Superest ergo explicandum in quo prælato sit hæc potestas, an in singulis proximis, seu localibus prælatis, vt sunt Abbates, Priores, Guardiani vel in Prouincialibus, aut in generalibus. Deinde an sit in sola persona prælati, vel sit cum aliis qui circa illum actum suffragiũ habeant, siue sint particulares personę ad hoc designatæ siue sint omnes personæ eius domus, vel monasterij, in quo aliquis recipiendus est, & an talia suffragia requirantur, vt decisiua, vel tantùm vt consultiua. Quæ omnes quæstiones tractari possunt vel stando in iure commui antiquo, vel stando in iure speciali singularum religionum vel iuxta nouum ius editum à Sixto V. in speciali constitutione de illegitimis.

3. Hæc potestas necessariò est committẽda alicui, vel aliquibus in particulari.

Dubium est in quibus, & quomodo sit.

Priori modo tractatur hæc quæstio à Panormitano in capite *porrectum*, de Regular. n. 5. & 6. & in cap. *ad Apostolicam*, eod. tit. n. 4. & 12. vbi varias opiniones refert. Quidam dixerunt hanc receptionem iure communi pertinere ad Abbatem simul cum Capitulo. ita tenet glossa in cap. vlt. de Reg. in 6. dicens de iure communi hoc pertinere simul ad Abbatem, & capitulum, nisi cõsuetudine præscripta aliud receptum sit: quod sequuntur ibi Ioannes

4. Prima opinio docet hanc potestatem recipere di iure cõmuni detinere ad Abbatem cum Capitulo simul. *Ioannes. Monach. Archidia. Panorm.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Ioannes Monachus & Archidiac. & fundatur in cap. *ea noscitur*, de his quæ fiunt à maiori parte Capit. qui tamen textus, vt Panormitanus notauit, non multum probat, quia in eo non est sermo de receptione religiosorum, sed de præsentatione ad Ecclesias, quando ius præsentandi est in collegio, vt in eodem textu dicitur. Argumentum autem à simili efficax non est, nam ius præsentandi, non est propriè actus iurisdictionis, sed priuilegij, seu dominij cuiusdam; receptio autem nouitij ad iurisdictionem & gubernationem ipsius religionis pertinet. Alij ergo dixerunt, hoc pertinere iure communi ad solum Abbatem, ex dict. cap. *porrectum*, ibi, *A conuertendo votum emittitur, & recipitur ab Abbate.* & ex dict. cap. *ad Apostolicam*, ibi, *Is qui conuerti desiderat, habitum recipit & professionem emittit, Abbate per se, vel per alium professionem recipiente monasticam, & monachalem habitum concedente*, & infrà, *Prohibendum est Abbatibus ne passim ante tempus probationis, quoslibet ad professionem recipiat.* Sed hi textus non conuincunt, quia licèt nominetur Abbas, non excluditur Capitulum; quia potest totum à capite nominari, & quia quamuis tantùm nominetur præcipua persona quæ à tali actione excudi non potest; non ideo excluduntur aliæ, quæ cum illa concurrere possunt, vel debent, licèt taceantur. Citari etiam pro hac sententia potest cap. *nullam* 18.q. 2. vbi dicitur, *Vt de cætero fideliter & studiosè vniuersa, quæ vel ad diuini cultus reuerentiam, vel ad vtilitatem eiusdem monasterij pertinent, Abbatis solicitudo, ad quem potestas tota pertinere conuenit, debeat adimplere.* Vbi glossa notat, & ex ipso textu colligitur, particulam illam *tota*, excludere monachos, *quia potestas*, ait, *ita pertinet ad Abbatem, & non ad monachos*; constat autem receptionem religiosorum inter ea meritò comprehendi, quæ ad diuinum cultum, & monasterij vtilitatem pertinent. Et hanc sententiam tenuit Ioannes Andreas in dict. cap. *ad Apostolicam*, & sequitur Panormitanus locis citatis, & Syluester verbo *religio* 3. q. 13. Nauarrus in dict. cap. *nullam*, commentar. 3. de Regularibus num. 5.

Secũda opinio tenet ad solũ Abbatẽ pertinere.

Panormit. Syluest. Nauar.

5. *Addunt prędictæ opinionis authores, esse adhuc necessariũ cõsilium Capituli, & sine illo esse nullam receptionem.*

Addunt verò prædicti authores non posse Abbatem recipere monachum sine consilio Capituli. Quod adeò necessarium esse dicit Panormitanus, vt si omittatur Capituli consultatio, receptio sit nulla, quamuis non teneatur Abbas sequi iudicium, vel voluntatem Capituli, sed auditis sententiis eorum qui adsunt, ipse possit suam sequi, quamuis contraria sit. Fundatur, quia in regula dicitur, quòd præcipua debet Abbas expedire cum consilio Capituli videtur alludere ad cap. 3. regulæ S. Benedicti, vbi expresè id statuitur & declaratur, vota Capituli non postulari, vt definitiua, sed tantùm vt consultiua. *Constat autem* (inquit Panormitanus) *creationem monachorum esse ad præcipuum in monasterio.* ergo consultatio Capituli ad illam necessaria est. Quoties autem Capituli consultatio necessaria, est si illa omittatur actus est nullus. cap. *nouit.* iuncta gloss. de his quæ fiunt à prælat. sine consensu Cap. Et ex Bartol. cũ his, quæ adducit in l. 1. §. *si plures.* de Exercitatoria act. n. 3. & 4. cũ Bursato lib. 1. consil. consil. 90. qui omnes docent in eo casu consultationem esse necessariam ad valorem actus, etiamsi necessariũ non sit sequi iudicium consultorum, quia aliud est concilium, aliud consensus & ex vi illorum verborum requiritur consilium, non consensus, vt rectè Tabiena verbo *consilium*, & verbo *consensus.* n. 1. Paleotus lib. de sacri consistor. consult.

A 1. p. q. 3. art. 1. Albert. in cap. *cùm in veteri.* de electione. n. 12. Eadem ergo regula in præsenti sequenda est. ergo etiam in præsenti receptio erit nulla. Et hanc etiam partem sequitur expresè Syluest. suprà, & idem sentit Nau.

Vide Scalam lib. de Consil. sapiẽtiæ lib. 1. c. ap. 7. Eman. Rodr. q. 37. art. 16.

6. *Resolutio dubij. Potestas recipiendi, si in regula, priuilegiis, approbatione, aut saltem cõsuetudine nõ attribuatur alicui in particulari; ex iure cõmuni pertinet ad Abbatem in religionibus monasticis; in mendicãtibus verò ad prouincialẽ.*

Mihi tota hæc quæstio parum videtur vtilis, quia in ea nihil ferè potest ex solo iure communi definiri: nam in ipsomet communi iure supponitur, interdum ad solum Abbatem, interdum ad eum simul cum conuentu pertinere, vt patet ex cap. vlt. de Regul. in 6. quod sic habet, *Si ad solum Abbatem pertineat creatio monachorum, eo defuncto nequibit nouus monachus à conuentu creari, aliàs poterit, si eorum creatio spectet insimul ad vtrunque.* Deinde ex adductis à Panormitano id confirmo, quia ipsemet non potuit sententiam suam ex solo iure communi colligere, sed recurrit ad regulam S. Benedicti. Eadem ergo ratione in vnaquaque religione ad illius regulas, & constitutiones recurrendum est. & ad priuilegia per sedem Apostolicam vnicuique concessa. Quòd si nec in regula, nec in priuilegiis, aut approbatione Pontificis (quod vix accidere potest) specialis ac propria declaratio huius rei contineatur, præcipuè attendenda consuetudo, vt gloss. Panormit. & omnes auctores citati docent, & apud illum erit hæc potestas, qui consuetudine præscripta illius vsum habuerit: vix autem cogitari potest casus moralis, in quo vel ex regula & priuilegiis, vel ex consuetudine constet apud quem sit hæc potestas. Si autem talis casus admittatur, vel potius fingatur pro religionibus monasticis, rectè dicitur potestatem hanc iure communi esse penes Abbatem, tum propter dict. cap. *nullam*, tum etiam quia potestas Abbatis in suo ordine est perfectè monarchia, sicut potestas ducis in exercitu, & ideo de se sufficit ad recipiendos monachos, vel milites, nisi aliunde limitetur. In religionibus autem mendicantibus, & quæ illis similes sunt potiùs erit hæc potestas in prouinciali, quia ita videtur Prouincialis ad suam prouinciam, sicut Abbas ad suum monasterium comparari, quia monachorum receptio & professio quodammodo determinatur ad certum monasterium, & ibi acquiritur specialis filiatio, quæ non extenditur ad aliud monasterium, nisi in eo noua fiat professio, quod non ita esset in religionibus mendicantibus, & similibus. Sed quoad hoc tota prouincia quasi vna domus computatur, & ita videtur habere consuetudo omnium huiusmodi religionum. An verò in prædicto casu requiratur Capituli consilium, non credo posse ex iure communi definiri: nam in dict. cap. *nullam*, de illo non fit mentio, quanquam nec per hoc silentium sufficienter excludatur, vt suprà in simili dixi, neque in aliquo textu iuris inuenio de hoc fieri mẽtionem. Erit ergo propria regula vniuscuiusque religionis circa hoc obseruanda: quod si in specie non fuerit hoc in ea declaratum, ex generali modo statuto circa regimen in rebus grauioribus colligendum erit: sicut Panormitanus id elicuit, ex regula Sancti Benedicti.

Difficile autem mihi est illud principium quod Panormitanus pro constanti habet, omnem actũ, ad quem secundum regulam requiritur consultatio Capituli, esse nullum, si absque illa fiat etiamsi consensus Capituli non sit necessarius; quia tunc potestas reuera est in solo prælato, & circumstantia illa. seu modus agendi, non videtur de se adeò substantialis, vt defectus eius reddat actum nullum, nisi in ipsa lege hoc exprimatur, vel

7. *Impugnatur dictum Panormitani.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vel niſi in ipſa lege detur poteſtas noua ſub illa conditione, & conſtituendo illam tanquam formam neceſſariam actus: in quo caſu loquuntur citati authores; in præſenti autem non videtur eſſe eadem ratio, nam poteſtas abſolutè datur prælatis; conſultatio autem poſtulatur ad bonum modum regiminis, nõ verò ad ſubſtantiam actus. nec oppoſitum videtur ſufficienter probari ex dicto cap. nouit quia illa non eſt vniuerſalis deciſio, ſed particularis, neque in eo eſt ſermo de Prælatis religionum, ſed de Epiſcopo, nec de receptione Monachorum, ſed de inſtitutione Abbatum, Abbatiſſarum, & ſimilium perſonarum Eccleſiaſticarum, quæ res longè grauior eſt. Vnde poſſet textus ille in contrarium retorqueri per argumentum ab ſpeciali: nam vt illæ inſtitutiones infirmarentur, neceſſaria fuit ſpecialis deciſio illius textus in eo caſu: ergo cùm res ſit odioſa, non eſt extendenda ad ſimiles, præſertim minùs graues. Addo denique etiam in illo caſu non ſatis probari ex illo textu illos actus eſſe nullos; verba enim textus ſunt, *Nos enim tales inſtitutiones & deſtitutiones carere decerninus robore firmitatis.* Dicitur enim carere robore firmitatis, non ſolùm quod per ſe irritum eſt, ſed etiam quod per ſe irritandum eſt; ergo cùm hæc poſterior interpretatio mitior ſit, cur non poterit, vel potiùs debebit in materia odioſa, prædictis verbis accommodari. Nam quod ibi gloſſa dicit tales actus eſſe nullos, quia facti ſunt contra iura, non ſatisfacit, quia oportet vt ſint contra iura irritantia, & non tantùm prohibentia, vt in ſuperioribus à nobis tactum eſt, & in materia de legibus fuſiùs tractatũ; ſed de intelligentia illius textus quoad hoc punctum, nihil hîc definio quia ad præſens non refert.

8\. Imò licèt generaliter concederemus, quando iure Pontificio conſultatio capituli neceſſaria eſt, vt actus rectè fiat, illum eſſe nullum, ſi abſque illa fiat, non video cur hoc principium ſit extendendum ad omnem actum, in quo conſultatio capituli ſolùm eſt neceſſaria ex directione regulæ Religioſæ, quæ non continet tam rigoroſum præceptum, vel prohibitionem ſicut canonica lex, vt in illa regula tertia S. Benedicti, de qua agimus, videre licet, in qua ſine vllo termino præceptiuo ſimpliciter dicitur, *quando res graues monaſterij tractandæ ſunt, conuocet Abbas fratrum conuentum, & auditis eorum ſententiis id prudenter ſtatuat, quod melius eſſe iudicauerint.* Cauſam autem huius ſtatuti non aliam reddit, niſi, *quia ſæpe ſolet Deus inſimum ex fratribus id quod melius eſt docere, & aperire*, & deinde ſubiungit expedire, tum vt fratres obediant Abbati, etiamſi contra conſilium ab eis datum, rem ſtatuat: tum etiam vt Abbas id quod iuſtum & prudentiæ conſentaneum eſt, ſtatuat. Hæc ergo regula ex vi & forma verborum magis eſt directiua, quàm receptiua; non eſt ergo veriſimile quòd ſufficiat ad irritandum actum, eo ſolùm quod ſine illa circunſtantia conſultationis fit. Eò vel maximè, quòd lex irritans debet eſſe de actu ſpecifico, & particulari, vt de eius effectu, qui valde odioſus eſt. ſatis conſtat: illa autem regula poſita eſt per verba valde generalia, & quæ multum ex arbitrio pendent, an ſcilicet hoc, vel illud negotium, res grauis exiſtimanda ſit. Quocirca mihi probabilius videtur ex vi illius regulæ tantùm non eſſe irritum actum recipiendi Religioſum, de quo agimus, ſed in hoc conſulendam eſſe conſuetudinem, quæ eſt optima legum interpres: eam autem eſſe exiſtimo, vt receptio non exiſtime-

A tur valida ſine conſilio capituli, imò etiam nec ſine conſenſu, vt in terminis docet Nauar. lib. 1. conſ. in 2. editione. titul. de conſtit. conſil. 9. à n. 19. Armil. verbo *nouitius*. n. 11. Emanuel Rodr. tom. 3. quæſt. regul. quæſt. 77. art. 7. Miranda in ſuo Manual. prælat. tom. 2. q. 15. Imò raro, vt exiſtimo inuenietur Releligio in qua receptio ſit facienda cum ſuffragiis capituli, & illa recipiantur tantùm vt conſultiua, & non etiam vt definitiua. Vbi tamen de hoc conſtaret, & aliunde non eſſet conſuetudine, aut expreſſa conſtitutione declaratum, talem conſultationem eſſe neceſſariam ad valorem actus, non cenſetur propter ſolam omiſſionem illius circunſtantiæ receptionem eſſe nullam.

B Vltimò tamen circa hoc punctum aduerto 9.
prædictos Doctores & iura non agere in particulari de prima receptione ad nouitiatum, ſeu ad habitum religionis, ſed potiùs videri loqui de receptione profeſſionis; ſolùm in dict. cap. *ad Apoſtolicam*, diſtinctè dicitur Abbatem recipere ad profeſſionem monaſticam, & monachalem habitum concedere. Sed ſi caſus & contextus attentè legatur, videtur potius loqui Pontifex de habitu profeſſorum, quàm nouitiorum. Nec videtur eſſe eadem ratio de vtraque receptione, quia multo grauior eſt ſecunda receptio, quàm prima, quia illa ſola eſt immutabilis, & in illa C fit propria traditio, & aceptatio; & ideo ea quæ de poteſtate admittendi ad profeſſionem à prædictis auctoribus dicuntur, non videntur poſſe transferri ad primum actum recipiendi. Nihilominus, quia vbi eſt vnum propter aliud, ibi eſt vnum tantùm, vt Ariſtotel. dixit, & prima receptio tota ordinatur ad ſecundam, ideo apud eundem ſine dubio eſt poteſtas ad vtramque, & ideo auctores indifferenter de vtraque loquuntur, & vſus etiam religionum ita obſeruat, & dict. cap. *ad Apoſtolicam*, optimè poteſt hoc modo intelligi. Eò vel maximè, quòd, vt ſtatim dicam, qui ad nouitiatum admittitur, aliquale ius acquirit, vt ſine rationabili cauſa non poſſit ei D denegari profeſſio: ergo oportet vt illa etiam fiat ab eo qui poteſtatem habet admittendi ad profeſſionem cùm ille quodammodo ſe obliget ad illam Præſtendam, ſi receptus ſe idoneum ac dignum præſtiterit.

Ex dictis expedita eſt propoſita quæſtio non 10.
ſolùm quantum ſpectat ad commune ius, ſed etiam quoad ſpeciale quantum à nobis iudicari poteſt; nec enim ad nos ſpectat ſingularum religionum conſtitutiones, priuilegia, aut conſuetudines explicare; ſed tantùm generaliter admonere, vt vnaquæque ius ſuum conſulat, & modũ illum intelligendi, vel interpretandi iudicare; quod præſtitimus explicando ius commune quan-E tum in nobis eſt.

Exponitur latè conſtitutio Sixti V. circa formam, & modum ſeruandum in recipie[n]dis Nouitÿs ad habitum, & profeſſionem.

Solùm ergo ſupereſt vt de conſtitutione Sixti V. circa hoc edita anno 1587. pauca dicamus. 11.
In qua diſtinguenda in primis eſt duplex ætas recipiendorum. Vna eſt ante decimum ſextum annum expletum: alia poſt illum iam impletum. Nam de priori nihil Sextus ſtatuit, ſed in ea ſeruanda ſunt quæ hactenus diximus. Reſpectu verò eorum qui decimumſextum ætatis annum impleuerunt,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

pleuerunt, sic Pontifex statuit. *Perpetuò statuimus, & ordinamus, iuuenes, aut viros adultos maiores sexdecim annis non aliter in aliquam religionem recipi posse, nec debere, nisi priùs de eorum parentibus, patria, déque anteacta vita diligenter inquiratur; & ex accurata informatione, & fide digna relatione compertum & exploratum sit eos neque aliquorum criminum, &c. reos, vel suspectos existere, nisi denique constet ipsos non humana aliqua ratione, sed tantùm deuotionis, seu pietatis feruore vitam religiosam sponte & ex animo elegisse. Déque his omnibus in generali, vel prouinciali Capitulo plena & indubitata fide facta tam superioris generalis, vel Prouincialis, quam definitorum consensu approbati, & ad habitum regularem admissi fuerint.* Et postea irritat receptionem aliter factam; vt mox explicabimus. In illis autem verbis simul præscribit modum, seu formam recipiendi, & statuit à quo sit facienda receptio, & ideo vtrunque declarandum est.

12. Ad receptionem de religione necessariò est præmittẽda inquisitio de parentibus solùm, non de illorum conditione, & qualitatibus.

Quoad modum primum postulat vt diligens fiat inquisitio de parentibus & patria, vita ac moribus. Et quod ad parentes attinet, ideo videtur à Pontifice postulata hæc diligentia, vt constaret recipiendum non esse illegitimum, nam ipse omnes illegitimos in religionem recipi prohibuerat. Quia verò quoad hanc partem de illegitimis constitutio illa sublata est, videri potest hæc inquisitio parentum iam non esse necessaria. Sed reuera non ita est, neque vllo modo est prætermittenda, quia Pontifex absolutè illam requirit, nec declarat illum fuisse adæquatum finem talis præcepti, & potest deseruire ad alios effectus, vt ad certiorem personæ cognitionem, & ad mores eius meliùs cognoscendos. Non oportebit autem inquirere ex vi huius constitutionis conditiones alias, vel qualitates ipsorum parentum; vt an sint pauperes, vel diuites; nobiles, aut cuius originis sint; immò neque an fuerint matrimonio coniuncti, quia nihil horum ibi dicitur, sed solùm vt de eorum parentibus inquiratur: solùm ergo interrogare oportebit, qui illi fuerint, vt constet de recipiendo, quorum filius sit. Sicut etiam dicitur inquirenda patria, non vt de illa aliquid speciale interrogetur, aut innotescat, sed solùm vt constet quæ illa sit, vt per has circunstantias cetior de tali persona cognitio habeatur.

13. Expositus, cuius parentes ignorantur, recipi potest in religione.

Sed quid si post talem inquisitionem nihil de parentibus possit inueniri: vt, v. g. si persona sit exposita, cuius parentes, & ab ipsa, & ab aliis omnibus ignorantur? Respondeo id non obstare quominùs talis persona in religione recipi possit; quia in primis ibi non dicitur vt aliquid innotescat quoad parentes, sed solùm vt diligenter inquiratur, nam cùm postea subditur, *vt accurata informatione exploratum sit*, &c. solùm de moribus sermo est. Deinde quia per illam inquisitionem id saltem constabit, quod de tali persona innotescere potest, illam scilicet solùm habere incertos & incognitos parentes, quò statim fit vt iuxta commune ius nihil mali ex hoc capite in tali persona præsumi debeat: ergo non est cur ob eam rem impediri debeat ad ingressum religionis. Quin potiùs addo, licèt parentes non sint incerti, sed ab ipsa persona cogniti: si tamen per inquisitionem non possit inueniri legitima filiationis probatio, vel propter terrarum distantiam, ad difficilem accessum, vel propter alia impedimenta: nihilominus hoc non obstare quin post factam diligentem inquisitionem; qualis in eo casu fieri potuerit, in religionem quis recipiatur. Et idem censeo de patria, si fortè ob similes occasiones per testes probari non possit; quia, vt iam dixi, tam patria, quàm de parentibus nihil aliud ibi statuitur, nisi vt diligens inquisitio fiat; non declaratur autem quid debeat ex tali declaratione resultare, nec circunstantiæ hæ videntur esse tanti momenti, vt ignorantia earum debeat impedire ingressum si per diligentem inquisitinem expelli non possit. Et hanc expositionem tacitè videtur probasse idem Pontifex in declaratione illius constitutionis quam post vnum annum edidit, vbi in vers. *In iis autem*, quoad exteros & aduenas longissimè à patria degentes, vel quorum patria impedita est, declarat. *Quamuis non liquido constet de his omnibus quæ in constitutione requiruntur, tamen si diligentia adhibita nihil appareat quod eos impediat, recipiendos esse.*

Si post inquisitionem nec parẽtes, nec etiã patria innotescat potest recipi.

14. Est etiã præmittẽda diligẽs inquisitio de vita, & moribus recipiendi.

Secundò quoad mores, & anteactam vitam postulatur in primis diligens inquisitio; deinde vt ex accurata informatione, & fidè digna relatione compertum & exploratum sit recipiendos non habere talia crimina, nec esse grauatos ære alieno, neque obnoxios rationibus reddendis. De quibus impedimentis, quando sint talia, & quomodo intelligenda sint, in superioribus latè diximus. Quæ autem in præsenti sit diligens inquisitio, quæve accurata informatio, vel explorata cognitio, cùm nihil hîc in particulari statuatur, prudentis viri arbitrio relinquendum est. Videtur illa sufficiens, quæ ad humanam fidem faciendam satis est, qualis est duorum, vel trium testium, qui absq; suspicione sint, & iuridicè ac cum iuramento interrogentur, ab aliquo fideli ministro ad hoc munus constituto per religionem seu prælato eius. Nam quòd hæ circunstantiæ obseruandæ sint, verba Pontificis, quæ non putam exaggerationem continent, satis probant: quod autem sufficiant, moralis ratio persuadet. Quia in quodlibet negotio illa est moralis diligentia sufficiens, & in humano iudicio cum ptoportione sufficit ad fidem faciendam. In quo etiam aduerto in prædictis verbis constitutionis non postulari vt aliquod positiuum bonum vt sic dicam, de tali forma probetur; sed solùm vt constet non esse reum criminis, &c. Hæc autem ipsa negotia duobus modis probari potest: primò per positiua testimonia affirmantia talem personam non habere talia crimina &c. Et hic est optimus probandi modus, sed difficilis, quia difficile est vniuersalem propositionem negatiuam contingentem veram esse positiuè cognoscere, & ideò sæpe accidere potest vt talis probatio non inueniatur. Alius ergo modus hæc probandi est negatiuus magis quàm affirmatiuus, quia scilicet testes solùm asserunt se nescire in tali persona esse aliquod ex dictis impedimentis. Quæ negatio si pura sit, nihil certè drobat, vt per se constat; si autem tale testimonium feratur ab eo, qui simul profitetur se cognoscere talem personam; & mores eius, moraliter valdè probabile est, & existente sufficienti numero testium, pro materiæ qualitate sufficiens probatio est: nam huiusmodi negationes, vt dixi, moraliter non possunt aliter probari, & quia huiusmodi vitia vix possunt ita occulta esse, vt ab his, qui familiariter personam norunt, ignorentur.

Qualis esse debeat requisita inquisitio.

Sufficit probatio negatiua quod testes nesciãt habere crimina.

Dices eundem Pontificem in alia Bulla declaratoria tanquam quid speciale concessisse, vt in aduenis & exteris hic modus negatiuæ probationis sufficiat, *quamuis non liquido constet* (inquit) 15.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

(inquit) *de his omnibus, quæ in constitutione nostra requiruntur, tamen si diligentia adhibita nihil appareat, quod eos impediat, habiles reputandos esse.* Indicat ergo per argumentum ab speciali, in aliis maiorem probationem requiri, ita vt *liquidò constet.* Respondeo, speciale in aduenis esse, vt de his, quæ in patria gesserunt, aut relinquerunt, nec prædictam probationem afferre possint, qui non inueniuntur, testes, qui tales personas & conuersationes earum in propria patria nouerint, & ideo quoad totum illud tempus solùm afferre possunt probationem merè negatiuam, quam meritò voluit Pontifex sufficere, si de reliquo tempore, pro quo in tali religione versati sunt, bonum habeant testimonium ab iis qui eos nouerunt.

Instātia soluitur.

16. Præter hanc verò probationem de carentia talium impedimentorum tertiò videtur Pontifex velle, vt de vocatione ipsa ad religionem aliquid positiuum probetur, cùm subiungit, *Nisi denique constet ipsos non humana aliqua ratione, sed tantùm pietatis ac deuotionis feruore vitam religiosam sponte & ex animo elegisse.* Veruntamen circa hoc duplex probatio distingui potest: vna est per testimonia, alia est per coniecturas. Prior sine dubio etiam quoad hanc partem non potest esse nisi negatiua, quia nec Dei vocatio, & religiosa intentio potest aliis ita esse nota, vt de illa possint affirmatiuum testimonium ferre. Ad summum ergo poterit requiri negatiua, qualis suprà explicata est, scilicet, vt qui personam norunt, testificentur se nihil tale, seu alienum à diuina vocatione de illa vnquam intellexisse, nec habere rationem aliquam, ob quam id suspicari possint. Existimo tamen non oportere de hoc scrupulosè & in specie inquirere, quia periculosum est, & non videtur à Pontifice intentum: satis ergo quoad hanc partem erit, si generatim inquirendo de moribus ac vita nihil occurrat quod sinistram de spiritu vocationis suspitionem ingerat. Alia ergo probatio per coniecturas videtur præcipuè à Pontifice intenta: hæc autem fit per prudentem examinationem eius qui religionem ingredi desiderat, quæ fieri debet per prudentes & fideles ministros eiusdem religionis: vnde tunc constare dicetur id quod Pontifex vlt, quando post sufficientem interrogationem, prudenter iudicatum fuerit nullam esse probabilem rationem suspicandi, vocationem illam esse ab humano, vel à malo Spiritu; nam cùm illa sit ex obiecto bona, & ad ad Spiritum sanctum pertinens, meritò dici potest constare quòd talis sit, quandiu oppositum non probatur, nec in probabilem suspicionem venit.

17. Quartò addit Pontifex de his omnibus debere fieri plenam & indubitatam fidem in generali vel prouinciali Capitulo. quæ verba etiam ad modum tantùm recipiendi pertinent: per ea enim non datur facultas recipiendi ipsi Capitulo, vt ex ipsis verbis præcisè sumptis constat, & ex sequentibus, quæ statim declarabimus. Cùm enim hæc verba non conferant potestatem Capitulo, solùm possunt ad modum, seu formam pertinere. Imò vlteriùs videtur, nec consultationem Capituli ex vi illorum verborum postulari, ita vt necesse sit eorum, qui adsunt, sententias audire: sed solùm Capitulum ipsum certum reddere de inquisitione facta, prout à Pontifice præscripta est. Quod videtur voluisse Pontifex, tum vt persona recipienda esset aliquo modo nota toti religioni, tum vt dicta inquisitio & informatio maiori cum diligentia fieret, cùm illius ratio in publico Capitulo esset reddenda: tum etiam, vt si aliquid qui sunt de Capitulo contrarium scirent, illud possint obiicere. Hinc verò addendum etiam est requiri approbationem totius Capituli, non quidem simpliciter de persona recipienda, quoad omnia quæ in ea requiri possunt, hæc enim approbatio Prouinciali, & Definitoribus committitur, vt statim dicam, sed quoad ipsas inquisitiones, sufficienter factæ, sint, nécne. quod etiam ex alia Bulla declaratoria eiusdem Pontificis apertè colligitur. Hanc verò conditionem moderatus est idem Pontifex in alia bulla declaratoria, eo modo quo in sequenti puncto explicabimus. Postea tamen variæ religiones circa hanc etiam informationem, seu inquisitionem, & circa personas, per quas facienda est, vel quibus ratio illa est reddenda, moderationem seu declarationem à Sede Apostolica obtinuerũt, sed illa vniuersalis non est, & ideo ad nostram declarationem non pertinet, sed vnaquæque religio modum sibi præscriptum obseruare tenebitur.

De his inquisitionibus debet certificari Capitulum generale, vel prouinciale.

Quintò addit Sixtus V. post prædicta omnia *Superioris Generalis, seu Prouincialis, & Definitorum consensu approbandos, & ad regularem habitum admittendos fore qui religionem ingrediuntur.* Per quæ verba potestatem recipiendi planè committit Prouinciali & Definitoribus, & ideo dixit suprà non tradere illam toti Capitulo prouinciali: nam ad approbationem, & admissionem, nec Concilium, nec Capituli probationem requirit, sed solùm definitorum cum prouinciali. Huic verò expositioni videntur obstare verba eiusdem Pontificis in alia Bulla declaratoria, versic. *Verùm*, vbi sic ait: *Verùm in iis monasteriis, domibus & locis regularibus, quæ aut nondum in congregationes redacta, aut aliàs nulli prouinciæ subiecta sunt, statuimus vt trina Capitula conuentualia tribus distinctis cum interuallo saltem decem dierum vicibus celebrata eandem in recipiendis nouitiis per trinas huiusmodi distinctas vices approbatis habeant auctoritatem, quæ per nostram constitutionem Capitulis prouincialibus est attributa.* Per quæ vltima verba videtur Pontifex improbare quod dictum est, & asserere potestatem recipiendi datam esse Capitulo Prouinciali. Respondeo intentionem Pontificis solùm fuisse proportionaliter æquiparare hæc monasteria, quæ vnam prouinciam cum aliis non constituunt cum prouinciis aliarum religionum, excepta illa circunstantia de trina probatione, vt eo modo intelligatur eis attributa auctoritas recipiendi religiosos, quæ data fuerat Capitulo Prouinciali: quo modo autem data fuerit ibi Pontifex non declarat, sed ex alia Bulla petendum est; constat autem ex illa solùm esse datam toti Capitulo Prouinciali, quantùm quoad hoc, vt certum reddatur de habilitate, vt sic dicam, personæ recipiendæ, quantum ad inquisitiones à Pontifice præceptas. Possumus etiam addere Capitulum Prouinciale duobus modis posse considerari, scilicet, vel formaliter, prout existimo in congregatione omnium personarum, quæ ad illum pertinent; vel virtute, prout est in Prouinciali, & definitoribus, qui prouinciale Capitulum suo modo repræsentant. Sic ergo attributa est illa auctoritas Capitulo Prouinciali, sed diuerso modo, in ordine ad tres actus, qui in hac receptione interuenire videntur; primus est certiorem fieri de inquisitionibus factis, & quasi vltimam manum & auctoritatem illi tribuere, & hoc commissum est Capitulo formaliter, & in se ipso. Secundus actus est personam recipiendam approbare.

18. Post supradictam inquisitionem committit Sixtus V. potestatē recipiendi Prouinciali, & definitoribus.

Non obstat alia Bulla.

Quam potestatē habeat Capitulum circa recipiendos.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Tertius ad habitum regularem eam admittere (hos enim duos modos videtur distinguere Pontifex, quamuis moraliter per modum vnius fiant) & hi dici possunt commissi Capitulo prouinciali, non tamen prout in se est formaliter, sed prout virtute in definitorio existit. Itaque immediatè hæc potestas est in Prouinciali & definitoribus, & eâdem proportione iuxta declarationem dictam in illis monasteriis, quæ constituunt prouinciam, erit in Abbate, v.g. cum suis definitoribus, seu consultoribus. Et eadem proportione dicendum est de aliis personis iuxta alias declarationes & moderationes, quas statim referemus.

19. Suffragia definitorum non sunt cōsultiua tantùm, sed definitiua.

Colligitur autem manifestè ex verbis Pontificis suffragia definitorum cum Prouinciali non tantùm consultiua, sed etiam definitiua esse, quia non tantùm Concilium, sed etiam consensum illorum postulant; & ideo dicimus, potestatem non esse in solo Prouinciali, vel Abbate, sed in toto illo Concilio, seu definitorio. Dubitari autem posset qualis consensus illarum personarum necessarius sit ad talem actum. Nam si verba nudè spectentur, videntur requirere consensum omnium, nemine discrepante, sic enim habet. *Tam Prouincialis, quam definitorum consensu approbati, & ad habitum regularem admissi fuerint*: vel saltem Prouincialis consensus videtur esse omnino necessarius, & maioris partis, vel saltem æqualis definitorum, ita vt licèt omnes definitores consentiant, si Prouincialis dissentiat, non possit fieri receptio, quia specificè & distinctè postulatur consensus Prouincialis, quod non verificatur, etiamsi omnes alij consentiant. Non postulatur autem consensus omnium definitorum, sed indefinitè ponitur *Definitorum*, quod satis verificatur si plures consentiant cum Prouinciali in eo numero, qui aliàs de iure sufficiat cum Prouinciali ad sententiam faciendam. Atque hic videbatur genuinus sensus dictorum verborum quē quoad hanc posteriorem partem confirmauit Sixtus V. in Bulla declaratoria, versic. *Neque verò*. Quoad priorem verò partem non videtur illum admittere, sed generaliter ait. *Satis esse volumus si vocalium & suffragiorum numerus legitimus sit a iure, vel per cuiuscunque ordinis statum præfinitus, interuenerit*. Cùm ergo dicitur in priori Bulla, *Nisi consentiant Prouincialis & definitores*, ita intelligendum est, ac si dictum esset, sine consensu definitorum, ita vt suffragia vincant, quæcunque illa fuerint. Quia verò in eadem Bulla declaratoria concessum est vt absque Prouinciali Capitulo, superior Prouincialis cum duobus aut tribus localibus ad hoc designatis, vel cum duobus aut tribus antiquioribus patribus alicuius monasterij similiter ad hoc electis à Capitulo Prouinciali mendicantium, vel Generali monachorum, vt in ipsa Bulla latiùs continetur, potestatem habeat ad recipiendum, ideo quod dictum est de definitorio, dicendum est de hoc concilio ex Prouinciali, & aliis religiosis designatis coacto: nam in illo toto est potestas modo explicato.

Non requiritur ad receptionem consensus omniū definitorum, vel electorum, sed satis est si plures cōsentiāt cum Prouinciali.

20. Receptio ad habitum regularem nō seruata hac forma est nulla, & similiter professio.

Vltimò addit Pontifex, *Si qui eorum contra præsentem nostram constitutionem temerè admittentur, tã susceptionem habitus, quàm professionem exinde secuta ex nunc, prout ex tunc, pariter irritamus, & annullamus*. Circa quæ verba dubitatū olim fuit de illo participio *eorum*, nam immediatè ante hæc verba præcesserāt illa, *Omnes & quoscunque, vt dictum est, criminosos, &c. ad religionem perpetuò inhabiles declaramus*. Vnde participium illud *eorum*, videtur has tantùm personas referre. Atque ita tunc solùm receptionem esse nullam, quando persona inhabilis est propter defectum aliquem ex ibi numeratis, non verò si defectus sit tantùm in modo recipiendi, quando personas aliàs est habilis. Sed nihilominus ex alia Bulla declaratoria eiusdem Pontificis, versic. *quod autem*, manifestè sumitur omnem receptionem ad habitum regularem factam non seruata illa forma, nullam esse. Quapropter illud relatiuum *eorum*, non refertur ad solos criminosos & inhabiles, de quibus proximè sermo præcesserat, sed ad omnes qui in religionem admittuntur post decimum sextum ætatis annum, vt in altero rescripto declaratur; & attentè considerando non tam series, quàm materia verborum ex ipsa colligi poterat, nam si de solis personis inhabilibus esset sermo, nihil noui sequens clausula operaretur: nam cùm iam dictum esset illas personas esse inhabiles, inde iam constabat receptionem earum esse nullam; ergo refertur ad omnes, ita vt illa nullitas non tantùm ex inhabilitate personæ, sed etiam ex defectu prædicti modi non seruati nulla fiet. Atq; in hoc sensu recepta est & obseruata illa constitutio.

21. Deinde ponderanda est in illis verbis illa particula *temerè*, nam ex ea sequi videbatur, si bona fide & ex ignorantia saltem probabilis, receptio facta fuerit, non seruata forma illius constitutionis receptionem non esse inualidam, ex vi illorum verborum, quia non temerè facta est, iuxta communem doctrinam quæ in materia de legibus & de Censuris dari solet circa explicandas huiusmodi particulas quando in his legibus pœnalibus, vel irritatoribus, apponuntur.

22. Prædicta receptio non seruata forma præscripta, est inualida, vel fiat ignorāter & bona fide, vel sciēter.

Nihilominus contrarius sensus videtur colligi ex Bulla declaratoria in versiculo proximè citato, quatenus declarat eos, qui post promulgationem illius constitutionis professionem emiserunt, etiam ignoranter non seruata forma receptionis, non esse religiosos, sed professionem nullius esse roboris & momenti. Distinguere autem oportet hoc loco inter professionem & admissionem ad habitum: nam vtraque annullatur in illo casu per constitutionem, diuerso tamen modo, quantum ex declaratione colligitur. Nam si receptio facta sit non seruata illa forma, & professio fiat antequam ille defectus suppleatur, professio est nulla, quantumuis bona fide facta sit, vnde quoad professionem nihil operatur particula illa *temerè*, sic declarante Pontifice, siue illa fuerit declaratio, siue additio. At verò receptio absque tali forma facta bona fide, & ex ignorantia, licèt sit aliquo modo inualida, scilicet, quandiu non suppletur ille defectus, tamen non est ita inualida, quin cognito defectu & supplendo, seu facta inquisitione, quæ fuit prætermissa, incipiet prior receptio esse valida, id est, sufficiens, vt in ea possit professio fundari; seu, quod idem est, vt ab illa possit annus nouitiatus computari: hoc enim planè voluit Sixtus in declaratione in illis verbis, *non aliàs admittendos esse ad professionem, quàm facta inquisitione, & seruata forma in ipsa constitutione præscripta*; ergo facta inquisitione statim poterunt ad professionem admitti, non expectata noua receptione, aut nouitiatu. Vnde quoad hoc multùm operatur particula *temerè*, & potest differentia inter professionem & receptionem assignari; nam professio est quodammodò immutabilis, & ideo si semel fuisset valida, nulla esset iam necessaria diligentia: si autem

(c) 2007 Ministerio de Cultura

si autem inualida fuit, non potest incipere valere, nisi de nouo fiat, receptio autem non est ita immutabilis, & non tam in se, quàm in ordine ad professionem valida est, vel inualida, vt suprà declaraui: & ideo potest non simpliciter, sed secundùm quid inualida fieri, ita scilicet, vt defectus suppleri possit. Quod meritò concessum est, saltem in casu ignorantiæ, & bonæ fidei. Videtur autem hinc consequenter sequi, si receptio contra formam præscriptam, temerè facta sit, esse simpliciter & omnino nullam, ita vt licèt postea inquisito fiat prima receptio nihil valeat ad nouitiatum computandum, vel professionem faciendam; sed oporteat rem totam iterum inchoare: quod licèt durum videatur, ita planè scriptum videtur; nam de his qui temerè admittuntur, dicitur, *tam susceptionem habitus, quam professionem & inde sequuta irritamus, annullamus, viribúsque & effectu carere decernimus.* Hæc enim verba absolutam & omnimodam irritationem indicant; quæ profectò non esset, si receptio illa supplendo postea diligentiam omissam ad professionem posset sufficere: nec de illa dici posset viribus & effectu omnino caruisse. Atque hæc de Constitutione illa; pro tamen notandum, postea per aliam Clementis VIII. fuisse moderatam quoad hoc vt valeat professio, etiamsi prædictæ informationes nouitiorum omitterentur, vt iam suprà animaduertimus.

Num aliqua alia forma, & modo iure communi positiuo, vel naturali, in religiosis ad habitum recipiendis sit præceptus.

23. Nunc solùm superest breuiter explicandum, num aliquo alio iure quidpiam aliquid necessarium sit, quod ad hunc modum pertineat. Quod primum tractari potest, stando in solo iure naturali: in quo nihil noui quod dicam habeo, sed solùm seruandam esse prudentiæ rationem, vt is nimirum recipiatur, qui & ad religionem idoneus, & à Deo vocatus, & tali instituto habilis iudicetur: nam ad hoc tenetur prælatus religionis, & ex officio respectu ipsius religionis, & ex charitate respectu ipsius recipiendi. Vnde fit etiam vt præcedere debeat examinatio ac probatio sufficiens ad illud iudicium prudenter ferendum. Quæ autem & quanta esse debeat illa probatio, prudenti arbitrio relinquitur; neque plura ex vi solius iuris naturæ dici possunt.

Ex iure naturali solùm debet dari examen, & probatio diligens, vt idonei, & à Deo vocati solùm recipiantur.

Rursus verò interrogari potest, an ex antiquo iure communi aliquid aliud peculiare necessarium sit. Ad quod breuiter respondeo nihil videri necessarium, quod nunc sit in vsu. Olim enim in Concilio Nisseno can. 14. statutum fuerat, vt nemo possit in religionem recipi *sine licentia Episcopi*, qui in illo monasterio potestatem habet. Quæ verba indicant id factum fuisse, quia tunc potestas erat apud Episcopum, vel ab illo pendebat tamquam à superiori prælato: quod nunc poterit obseruari in religionibus monialium, vel si quæ sunt aliæ, quæ immediatè subiiciuntur potestati Episcopi; in aliis verò constat hoc non esse necessarium saltem illo titulo. Verumtamen si consideretur ratio, quæ in illo canone subiicitur, videtur etiam illud pertinuisse ad modum recipiendi, scilicet, vt Episcopo constaret eum qui vult ingredi religionem

24. Olim ex iure Ecclesiastico nemo poterat recipi sine licentia Episcopi habentis potestatem in illo monasterio. *Concil. Nissen.*

A non teneri alia maiori obligatione; quæ illum impediret. Sed quoad hoc etiam canon ille, & vsu & nouis institutionibus, ac exemptionibus religionibus derogatus est, & cura illa prælatis religionum est commissa.

Deinde olim necessaria erat diuturna probatio priusquam ad religiosum habitum admitteretur. Nam in cap. vltimo 27. quæst. 2. Bonifacius Papa sic statuit: *Si quis incognitus monasterium ingredi voluerit, ante triennium monachi habitus ei non præstetur.* Verum est glossam ibi intelligere textum illum de habitu professorum, & triennium illud esse debuisse in habitu nouitiorum ad probationem, quæ in illis personis diuturnior postulabatur, eò quòd essent incognitæ, quæ est probabilis expositio; tamen in cap. vnico 53. dist. ex Gregor. lib. 7. epist. 11. de militibus, qui in monasterium conuerti volunt, sic dicitur. *Iuxta normam regularem debent in suo habitu per triennium probari, & tunc monachicum habitum Deo authore suscipere.* Et dist. 54. cap. *multos*, ex eodem Gregorio dicitur, *Quisquis ex iuris Ecclesiastici seruitute, vel sæcularis militiæ ad Dei seruitium conuerti desiderat, prius probetur in laico habitu constitutus.* Et in cap. *Monasteriis.* 19. quæst. 3. ex eodem Gregorio dicitur. *Monasteriis omnibus fraternitas vestra districtius interdicat, vt eos quos ad conuersionem susceperint, priusquam in conuersatione compleant, nullo modo audeant tonsurare.* Quod verbum de prima receptione ad habitum potius quàm de secunda ad professionem dici solet. Circa quæ loca glossa existimat, quatenus postulant probationem in proprio habitu reuocata esse per alia iura, quæ nouitiorum habitum admittunt, cap. *statuimus*, de regular. Sed iura illa antiqua non videntur loqui de probatione nouitiatus quæ tam ad experimentum à religione de futuro religioso, quàm de religione ab ipso religioso ordinata; sed de priori probatione, quæ totum nouitiatum, & omnino religiosum habitum debebat præcedere, & ordinabatur solùm ad cognoscendum an esset aliquod impedimentum, propter quod religiosus habitus omnino dandus non esset. Dicendum ergo in primis est, illa iura non statuisse probationem illam pro omnibus religionem ingredi volentibus, sed pro quibusdam particularibus personis; scilicet, vel pro incognitis, vel pro militibus, vel pro Ecclesiastico seruitio deputatis, vt in prædictis iuribus expressum est. Pro aliis ergo omnibus nec quoad modum, nec quoad tempus aliquid circa talem probationem definitum erat, sed semper fuit arbitrarium, sicut nunc est. Deinde dicendum est etiam in prædictis personis illam temporis limitationem vsu, & contraria consuetudine fuisse sublatum, ita sentiunt glossa, & Doctores & ex facto ipso constat: totum ergo hoc negotium nunc arbitrarium est, exceptio iure Sixti V. suprà exposito.

25. Item requirebatur diuturna probatio solùm pro incognitis militibus, & Ecclesiastico seruitio deputatis.

Hic verò occurrebat quæstio, quam D. Thom. tractat. 2. 2. quæst. 189. art. 1. & latissimè opusc. 17. à cap. 2. vsque ad 7. an peccatores debeant ad religionem admitti, priusquam fuerint diu in præceptorum obseruatione exercitati. Tempore enim D. Thomæ quidam contendebant hoc esse necessarium, & reprehendebant religiosos, qui hunc ordinem inuertebant, quia non est transeundum ab extremo ad extremum, nisi per medium, & natura docet ab imperfecto ad perfectum esse progrediendum; & ideo immediatè velle transire à consuetudine peccandi ad statum

26. Dubitatio à D. Thoma tacta.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

perfectionis temerarium, & ab omni ratione alienum eis videbatur. Sed hunc errorem meritò D. Thom. impugnat: nulla enim certa regula in hoc assignari potest, sed prudentiæ tam ingressuri, quàm recipientium hoc relinquendum est. Primò quidem, quia diuina gratia non est his legibus astricta; facile enim est in oculis Dei subitò honestare pauperem, Ecclesiast. 11. nescitque tarda molimina Spiritus sancti gratia, vt Ambr. dixit. Secundò, quia status religionis, status quidem perfectionis est, non tantùm ad propria opera perfectorum, sed etiam ad opera pœnitentium, & purgationis, quæ in eo statu, & plura, & grauiora, & meliori modo fiunt: ergo ex hac parte optimè possunt in hunc statum recipi etiam grauissimi peccatores, si magno feruore, & desiderio satisfaciendi Deo resurgant. Tertiò, quia religio non tantùm est status consiliorum, sed etiam præceptorum, imò ipsa consilia sumuntur vt media ad seruanda ipsa præcepta, & cauenda peccata: ergo ex hoc etiam capite meritò admittentur pœnitentes, vt à similibus peccatis securiùs caueant. Vnde nihil obstat, quod aiunt ad assumendum onus præceptorum, ne si vtrumque simul assumitur virtus deficiat, eo quòd nulla supponitur. Hoc, inquam, nihil obstat, quia ipsa consilia, & præcepta simul sumpta ita sese mutuò iuuant, vt facilius ita impleantur præcepta, quàm si nullum illorum onus assumitur; & si fortasse aliqui lapsus miscentur, & rariores sunt, & minùs graues. His nihilominus addimus, quando inueterata est consuetudo peccandi, cautionem maximam adhibendam esse, ne facilè quis subitò admittatur propter præsentem feruorem, qui facilè solet remitti, & postea necesse est, aut admissum turpiter eiicere, aut non sine aliorum religiosorum scandalo, eiúsque periculo illum retinere.

(Margin: Resoluitur affirmatiuè. — Primò. — Secundò. — Tertiò. — Limitatio.)

27\. Aduertendum speciale.

Vltimò videndum supererat, an ex iure speciali religionis aliquid aliud circa hanc formam, & modum recipiendi obseruandum sit. Sed hoc semper vnicuique religioni remittimus, & monemus, vt vnaquæque obseruet circumstantias per suas constitutiones, & institutum sibi circa hoc peculiariter præscriptas. Quæ quidem ita erunt necessariæ, vel vt receptio sit valida, vel vt rectè fiat, vel solùm per modum directionis, vt melius fiat, sicut in ipsismet statutis fuerit præscriptum, quod ex eorum verbis, & aliis circumstantiis iuxta principia sæpius tacta colligendum erit.

28\. Resolutio dubij cuiusdam; an potestatem habens teneatur recipere petentem ingredi religionem suppositis omnibus requisitis.

Potest verò per occasionem interrogare aliquis, an concurrentibus omnibus necessariis, tam ex parte recipiendi, quàm ex parte religionis, vt conuenienter, & vtiliter possit fieri receptio, teneatur qui potestatem habet postulantem admittere. Ad quod breuiter respondeo, si nulla interueniat rationabilis causa excusans, teneri ex officio, & ex charitate. Primùm respectu religionis, quæ inde augetur, & ex parte consequitur finem suum. Secundò respectu proximi, qui sine causa magno beneficio, quod alter non ex bonis propriis, sed ex bonis communibus Christi, & Ecclesiæ tamquam fidelis dispensator præstare tenetur. Cum hoc consonat sententia Basilij in regul. fus. disput. reg. 10. *Cum Christus prædicet, ac dicat: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, non fit sine periculo, si qui ad Dominum per nos accedere in animo habent, y à nobis reiiciantur.* Dixi autem, *nisi causa legitima excuset,* quia hæc obligatio non est de re adeò necessaria, quin multis de causis cessare possit, vt si pro tunc religio non habeat sufficientem commoditatem temporalem, vel non sine graui onere possit nouum religiosum alere. Item si multi aliàs æquales petant religionem, & non possint omnes simul recipi propter dictam causam, liberum erit (existente qualitate) hos reiicere potius, quàm illos. Denique quoties res fuerit dubia, vel vtrinque probabilis, an expediat talem personam recipere, nec ne, liberum etiam est illam non admittere; imo eò faciliùs tunc licet, quò in maiorem religionis fauorem, & securitatem cedit. Quocirca si quis bona fide absque odio, vel alio prauo affectu procedat, & mediocrem diligentiam adhibeat, securè potest suffragium suum concedere, vel negare.

(Margin: Basilius.)

Caput XI.

Quos effectus habeat religiosus ingressus.

1\. Primus effectus.

Expediuimus omnia, quæ de substantia, & causis huius ingressus nobis occurrerunt, superest nunc videamus, an hic ingressus aliquos habeat morales effectus. Et primò quidem ac præcipuè inter hos effectus constitui potest, quòd ab hoc ingressu computandum est tempus probationis nouitij ad professionem requisitum, & consequenter quòd in tali ingressu legitimè facto fundanda est valida professio. Hæc insinuata sunt in omnibus, quæ hactenus diximus, magísque constabunt ex his, quæ sequentibus capitibus dicemus; & ideo de hoc effectu plura hîc dicere non est necesse, magis enim pertinet ad effectum formalem eiusdem ingressus explicatum per respectum ad nouitiatum, & professionem, quàm vt aliquid nouum vltra illum addat.

2\. Secundus effectus. Notatio.

Secundò numerari, vel potiùs dubitari potest, an hic ingressus habeat effectum alicuius obligationis moralis. Ad quod breuiter respondeo, duplicem posse hîc excogitari obligationem, vnam absolutam ad perseuerandum in statu inchoato, & profitendo in illo; aliam ex suppositione, scilicet, quamdiu in nouitiatu vult perseuerare nouitius. De hac posteriori dicam inferiùs; de priori autem certum est non inducere talem obligationem ex cap. *statuimus,* de regular. ibi, *ad pristinum statum redire posse liberè infra annum.* Nam si liberè redire potest: ergo nulla obligatio permanendi ex vi ingressus inducta est. Atque ita notant ibi Innocen t. Panormit. & alij. Angel. verb. *Nouitius.* num. 9. Sylu. verbo *religio.* 5. quæst. 8. qui etiam aduertunt posse exire sine licentia, nec propterea incurrere aliquam inhabilitatem, vel incapacitatem ad Ecclesiastica beneficia, iuxta cap. *postulasti,* de regular. Ratio verò est, quia nulla est lex, quæ talem obligationem inducat, neque etiam ibi intercedit aliquod votum, vel promissio, vt supponimus, quia hoc per se non spectat ad talem ingressum.

(Margin: Assertio, ingressus religionis non obligat ad perseuerandum, & profitendum. *Innoc. Panormit. Angel. Syluest.*)

3\. Argumenta pro parte contraria, saltem quãdo non datur iusta causa.

Dices, esto non oriatur absoluta obligatio, oriri saltem obligationem non relinquendi religionem, nisi ex iusta causa. Primò quidem respectu Dei, quia oppositum esset resistere inspirationi eius, & magnam ingratitudinem committere. Secundò respectu religionis; tum quia ab illa non potest dimitti, nisi ex iusta causa: ergo vt sit vtrimque æqualitas, neque ipse potest il-

lam

iam dimittere sine rationabili causa. Eò vel maximè, quòd eo tempore eius expensis nutritus est: ergo debet illi satisfacere permanendo si nullam iustam causam abeundi habeat. Tertiò etiam respectu Ecclesiæ videntur multa iura hanc obligationem exigere non redeundi ad sæculum, sed permanendi vel in illa, vel saltem in alia religione, cap. *super eo*, de regular. quod expresè loquitur de suscipiente habitum religionis, & ante professionem volente eum dimittere.

4. Opinio Syluestri fauēs impugnatur.

Propter primam rationem Syluest. dicta q. 8. in fine concedit in eo casu esse peccatum ingratitudinis, si quis sine iusta causa, *Ex solo tædio sanctæ vitæ, vel huiusmodi*, egrediatur. Non explicat autem an sit peccatum mortale, vel veniale, neque an sit formalis ingratitudo, vel materialis; nam formalis profectò non est per se loquendo, quia licèt vocatio ad religionem fuerit beneficium diuinum, non tamen propterea obligat ad hunc modum gratitudinis perseuerantiam in illa: quo enim iure vel ratione probari potest hæc obligatio? poterit enim quis se ostendere gratum, proponendo vel seruire Deo in sæculo, vel imitari religiosorum mores, seu aliquem spiritualem fructum capere ex illo ingressu, quamuis propter animi infirmitatem nolit in eo perseuerare. Si autem illa non est formalis ingratitudo, nec materialis esse potest, quia hæc non est respectu Dei, nisi adiuncta alicui culpæ, quæ supponatur; hîc autem nulla supponitur, sed hæc dicitur esse prima. Adde eodem modo posse dici ingratum, si vocatus à Deo ad religionem, nolit ingredi sine alia causa rationabili, sed solùm ex animi infirmitate. Vnde licèt admitteremus hunc modum culpæ, non esset propriè ex speciali obligatione orta ex ingressu, sed ex generali ratione beneficij diuini, & debito, quod ex illo nascitur. Ego verò existimo in huiusmodi rebus interuenire ingratitudinem Dei negatiuam, potius quàm priuatiuam per se loquendo; negatiuam verò, quia homo non correspondet beneficio diuino quantum posset, & deberet, vt meliori modo se gereret. Dico autem non esse priuatiuam, quia in rigore non priuat honestate, neque est culpa per se loquendo. Neque etiam aliud genus culpæ hîc necessariò interueniat, dummodo seruetur generalis ratio operandi propter honestum finem, vt suprà notauimus, illa autem seruari potest, etiamsi non sufficiat ad iustam causam dimittendi religiosum statum.

Ad primum argument.

Egrediens, vel non ingrediens religionem sine causa, est Deo ingratus negatiuè.

5. Ad secundum.

Ad secundum iam suprà dictum est, nullum pactum de perseuerando interuenire inter religiosum, & religionem ex vi solius primi ingressus, & ideo ex ratione iustitiæ nec ingredientem obligari ad permanendum, nec religionem ad illum retinendum. Ex alio verò capite oriri, vt non possit religio licitè illum dimittere sine iusta causa, scilicet, quia in hoc casu non se gerit vt domina, sed vt dispensatrix; ipsa verò particularis persona, quia est sui domina, potest liberè de se disponere; sicut paulo anteà dicebamus teneri prælatum religionis ad recipiendum eum, qui ingredi desiderat, quando est dignus, & nulla occurrit iusta ratio non admittendi illum, quamuis ipse ingredi non teneatur. In his enim obligationibus quæ non sunt iustitiæ commutatiuæ, sed distributiuæ, vel charitatis, non oportet obligationem esse mutuam. Addit præterea Syluest. suprà, etiam ratione expensarum

Religio non potest licitè nouitiū dimittere sine iusta causa.

Nouitius egrediens no

A non teneri aliquem non solùm ad permanendum, verùm etiam nec ad aliquam satisfactionem faciendam, quod probat ex cap. *non solum*, de regular. in 6. quatenus ibi dicitur, *Nec infra annum aliquatenus impediri*, &c. Nam si monasterium possit recuperare expensas à nouitio, multum posset eius ingressum impedire, quæ probatio satis remota est. Nam si expensæ illæ essent ex iustitia debitæ, illas postulare non esset morale impedimentum. Vera ergo ratio est, quia nulla est talis obligatio iustitiæ, vel quia reditus, aut eleemosynæ monasterij non tantum sunt ad alendum professos, sed etiam nouitios; vel quia is qui ingreditur, statim se offert seruitio, & vtilitati religionis, & ideo debitum est, vt eius bonis alatur. Et vtrumque satis confirmat vsus, & omnium religionum institutio, quæ optima fuit, vt probatio nouitij liberior esset. Addo nihilominus, si is qui ingreditur religionem in sustentationem suam pro tempore nouitiatus aliquid religioni donet, non teneri postea religionem illi egredienti restituere, nisi eam partem, quam non consumpsit pro rata temporis. Nam quòd hoc recipere religioni liceat, constat ex Trident. sess. 25. cap. 16. de regular. ibi, *Excepto victu, & vestitu nouitij, vel nouitiæ illius temporis quo in probatione est*. Ergo non tenetur religio reddere quod eo tempore consumptum est. Sed quid si à principio nihil donauit ingrediens, obligauit autem se ad soluendam certam summam pro sumptibus nouitiatus. Respondeo obligationem per se loquendo esse iustam, & validam: nam si donatio est iusta, cur non obligatio? Poterit ergo tunc religio exigere obligationis implementum, non tamen poterit eo titulo impedire liberum nouitij egressum, sed illo sine impedimento concesso, iuxta dictum cap. *non solum*, postea poterit suum debitum postulare; quod si fortè timeat impotentiam, vel difficultatem recuperandi, sibi imputet, quòd vel à principio non postulauit, vel quòd non maiorem cautionem adhibuit; neque enim propterea potest in religione, tanquam carcere, vel morali coactione ad debitum recuperandum detineri.

tenetur soluere expēsas à religione factas.

Probatur.

B

Resolutio dubij.

C

Secundum dubium.

Resoluitur.

D

6. Ad 3. argumentum.

In tertia ratione petitur, quid intelligant iura per propositum mutandi vitam, quando dicunt eum, qui cum tali proposito habitum religionis suscepit, non posse postea licitè illum dimittere; quia certum est iura non intelligere professionem tacitam, vel expressam: nam expresè distinguunt iura illud propositum ab vtraque professione, vt patet ex cap. *consulti*, & ex cap. *statuimus*, de regular. & cap. *non solum*, eodem titulo in 6. Certum autem est solum propositum non inducere obligationem, etiamsi multi Canonistæ oppositum ex illis textibus collegerint; contra quos disputauimus suprà lib. 1. de voto in communi cap. 3. vbi tandem conclusimus, necessarium esse, vt votum simplex intercedat, votum, inquam, non solùm ingrediendi, sed simpliciter permanendi in religione, omnino cedendo iuri suo quoad tempus probationis. De quo voto quantum, & quo modo obligaret tunc, vel obligare nunc possit, satis in superioribus dictum est. Diximus de priori obligatione.

E

7. Agitur de altera obligatione posita num 2.

Dicendum superest de posteriori, de qua hoc loco solùm occurrit inquirendum, vtrùm ex suppositione, quòd quis religionem ingressus illius habitum assumit, & in nouitiatu se exercet, aliqua morali obligatione teneatur, quandiu ibi perseueret.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

seueret. Hæc tamen quæstio quatenus ex parte A coincidit cum illa, an ad obseruantiam regularem teneatur nouitius, inferiùs est latè discutienda; solùm ergo hîc breuiter est inquirendum, an ingressus religionis, & habitus illius susceptio ante professionem impediat matrimonium, licèt non dirimat. Et ratio pro negatiua parte esse potest, quia talis habitus, & ingressus ex eo impediret matrimonium, quia pro tunc illud redderet illicitum, & peccaminosum; sed non apparet, vnde reddatur illicitum; ergo. Minor, in qua est difficultas probatur, quia nouitius contrahendo non agit contra votum, neque contra aliquod præceptum, alioquin verò ille potest libere religionem dimittere, iuxta cap. *statuimus*, de regularibus; sed matrimonium contrahere in hoc casu est in actu exercito religionem dimittere: ergo. Præterea Doctores in materia de matrimonio non numerant habitus susceptionem inter impedimenta: ergo.

Dubitatio. An ingressus & habitus religionis impediant matrimonium. Pars negatiua suadetur primò.

Confirmatur.

8. Resolutio vera est pro parte affirmatiua. Glos.

Nihilominus dicendum est nouitium quandiu religionis habitum retinet, non posse licitè contrahere, quamuis si de facto contrahat, validè contrahat. Ita tenet glossa in cap. *beneficium, verbo, conferendum*, de regularibus in 6. Et est textus expressus in cap. *consuluit*, de regular. Ex quo intelligi potest, quamuis hoc impedimentum expresse non numeretur, ad votum simplex castitatis reduci, sic enim ait Pontifex, *sicut votum simplex matrimonium impedit contrahendum, & non dirimit iam contractum, ita habitus sine professione susceptus ne contrahatur, impedit, sed contractum nequaquam dissoluit*; meritóque hoc præcepit Ecclesia in reuerentiam habitus religiosi, & ad vitandas fraudes, & scandala; quia verò tale matrimonium validū est, si quis illud contrahat, tenebitur, ad dimittendam statim religionem, cùm primùm commodè possit, quia iam faceret illi iniuriam fictè in ea manendo, cùm sit iam matrimonio ligatus, & non possit in ea profiteri, ac proinde tenetur restituere quidquid postea consumeret, quod maximè procedit, si matrimonium consummatum fuit, quia tunc persona est omnino inhabilis ad professionem. At verò si matrimonium tantùm esset ratum, & nihilominus nouitius vellet perseuerare cum animo profitendi, vel saltem ad expectandum, si fortè à Deo moueatur, vt tandem professionem faciat, non peccabit perseuerando; sed potiùs rectè faciet: nam vtitur nouitiatu ad aliquem finem, propter quem institutum est.

Notatio prima.

Notatio secunda.

9. Tertius effectus.

Tertius effectus ingressus in religionem esse potest, liberatio ab omni priori voto, vel promissione. De quo effectu agentes de professionis effectibus inferiùs dicemus. Solùm nunc asserimus talia vota non propriè auferri, sed suspendi, quando ex se diuturniora sunt. Vnde post tempus illud obligare possunt, si religionis habitus dimittatur. Asserimus item etiam hanc suspensionem non fieri ipso facto, sed per modum commutationis, vel à prælato, aut confessore facta, vel etiam propria voluntate, quia est commutatio in bonum euidenter melius. Quoad alias verò promissiones humanas, si impleri possunt commodè, vel ante, vel post ingressum religionis, certum est non auferri, sed esse implendas; quia diuinus cultus non tollit quin iustitia, & fidelitas ad homines seruanda sit. Si verò non possit impleri promisso, seruanda est doctrina suprà tradita, de eo qui habet debita, vbi obiter exposuimus.

Specialiter tandem dubitari solet, an hîc ingressus dissoluat sponsalia, ita vt hic sit veluti quartus effectus eius. Quidam doctores negant, Durand. in 4. dist. 27. quæst. 3. art. 3. Palud. in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 3. concl. 5. Couarr. 1. p. 4. cap. 1. num. 11. Veracruz in speculo 1. p. art. 21. Armil. verbo *sponsalia*, num. 12. Turrecrem. cap. *vbi non est*, 30. quæst. 2. art. 4. num. 5. & Petrus Ledesma de matrim. quæst. 43. idem probabile censet. At contrarium tenet Syluest. verbo *sponsalia*, quæst. 10. Sot. in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 2. Nauar. cap. 22. num. 26. indicat supplem. Gabr. in 4. dist. 27. quæst. 2. art. 1. Henriquez B lib. 11. de matrim. cap. 14. num. 3. & Sanch. plures allegans lib. 1. de matrim. disp. 42. num. 2. Sed in sponsalibus distinguenda est duplex obligatio: altera illius qui manet in seculo; altera illius, qui religionem ingreditur. Prior videtur ipso iure auferri per alterius ingressum saltem quoad hoc, vt non teneatur spectare, sed possit statim cum altero contrahere, si velit. Ratio est, quia ipsa non se obligauit cum tanto onere, sufficitque illa mutatio rerum, vt obligatio cesset. Item quia is qui ingreditur, eo ipso satis significat se mutare voluntatem, & remittere alteri obligationem. An verò in aliquo casu talis persona adhuc teneatur, statim dicam. In C altero verò, qui ingreditur; non cessat ipso iure hæc obligatio donec profiteatur; nam si postea non perseueret in religione, & altera pars expectet, & velit in eo casu sponsalia impleri, altera etiam tenebitur. Ratio est, quia altera pars numquam cessit iure suo. Dices, eo ipso, quòd ex vna parte cessat obligatio, cessat ex alia, quia est mutua, & reciproca. Respondeo falsum esse assumptum, quia vna obligatio non pendet ab alia, neque est necessariò coniuncta cum alia; quia ergo obligatio promissionis tollitur per remissionem alterius partis, & fieri potest vt ab vno remittatur, & non ab alio, ideo potest etiam obligatio in vno cessare, & non cessare in alio, & ita contingit in præsenti. Vrgebis, per D professionem simpliciter, & omnino soluitur matrimonium ratum; ergo per ingressum religionis, qui est via ad professionem, soluentur sponsalia de futuro. Respondetur negando consequentiam, nam est multiplex differentia. Primò quoad ius Ecclesiasticum, quod in professione illud statuit, de ingressu autem nihil. Secundò etiam quoad fundamentum iuris naturæ, tum quia matrimonium ratum non est solubile ex vna parte, & non ex alia; sponsalia autem de futuro possunt dissolui ex vna parte tantùm, sicut à principio potuisset esse simplex promisso tantùm ex vna parte. Item etiam quia E professio statim inducit firmam, & immutabilem obligationem repugnantem matrimonio; ingressus autem religionis nullam inducit, sed pendet semper ex futuro euentu professionis, vel egressus.

10. Quartus effectus. An dissoluat sponsalia. Negant aliqui. Durand. Palud. Couar. Veracruz. Armil. Turrecrem. Affirmant Alij. Syluest. Soto. Nauar. Henriq. Sanch. Notatio. Assertio prima quoad manentem in seculo.

Assertio secunda quoad ingredientem.

Instantia diluitur.

Secunda instantia soluitur. Primò. Secundò.

Tertiò.

11. Dubium in hac materia.

Pars affirmatiua suadetur.

Circa hoc tamen quæri potest, an si eo tempore, quo deserit habitum religionis, qui illum assumpsit, alterum adhuc solutum inueniat, & aptum ad matrimonium secum contrahendum, redeant sponsalia ad pristinum statum, ita vt vtrimque sit obligatio. Videtur enim id consequi: nam licèt alter per ingressum videatur remisisse debitum, alter tamen non acceptauit, cùm illa remissione vsus non fuerit; ergo quando alius egrediendo reuocat priorem remissionem, manet in alio integra obligatio, sicut à principio erat,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

erat, quia iam tunc par videtur vtriusque conditio, cùm vterque sit aptus ad matrimonium sine illa mora, & prior promissio vtrinque rata permaneat, cùm remissio, quæ ab vtero videbatur facta, effectum non habuerit. Respondeo satis probabile hoc esse maximè si is, qui in sæculo mansit, etiam animo, & proposito numquam remissionem acceptauit, sed expectauit successum alterius, vt de se disponat. Verùm fieri potest, vt quamuis talis personæ matrimonium cum alia statim non contrahat (quia non semper occurrit commoditas vt breui tempore hoc fiat,) nihilominus statim se agnoscat liberam obligatione sponsalium, & proponat non ampliùs cum illo, sed cum alio contrahere; & tunc existimo reuera manere liberã in conscientia; etiamsi alius postea egrediatur, quia id potuit in conscientia facere acceptando remissionem ab alio tacitè factam, quæ proinde habuit effectum, ac propterea extincta obligatio non reuiuiscit. Si autem illa persona numquam habuit tale propositum, sed potiùs voluit expectare alium vt cum eo perficeret sponsalia, si posset; probabile est ita perfici propter rationem factam. Nihilominus non censeo tantam obligationem esse imponendam personæ manenti in seculo, idque propter mutationem ex altera parte factam, quæ sufficit excusare ab obligatione promissionis, etiamsi sine remissione alterius acceptata. Est autem illa magna mutatio, assumpsisse habitum religionis, & retrocessisse; inde enim secundùm moralem æstimationem quædam nota, & quasi infamia contrahitur, quæ sufficiens esse solet ad auertendam alterius voluntatem, & consequenter ad excusandum à promissione facta. Et quia hæc mutatio facta est in vno extremo, & non in alio, ideo etiam obligatio potest in vno cessare, licèt non cesset in alio. Aqui hæc vera sunt in foro conscientiæ; in foro autem Ecclesiæ putant aliqui petendam esse facultatem à pastoribus Ecclesiæ, maximè si sponsalia sint publica, & is, qui in sæculo mansit, velit contrahere antequam alius profiteatur, vel etiam ipso inuito postquam iam ingressus est. Verumtamen licèt hoc consultius videatur ad tollendam occasionem scandali, vel rixæ; non video tamen cur sit per se necessarium, cùm nulla lege cautum sit.

Est probabilis sed tamen limitanda.

Resolutio vera est, absolutè, dissolui sponsalia ex parte in seculo.

12\. Quintus effectus huius ingressus est, gaudere priuilegio clericali quantum ad immunitatem, vt in canonem incidere censeatur, qui talem personam percusserit, iuxta cap. *religioso*, de sentent. excommun. in 6. de qua extensione videnda sunt dicta in 5. tomo, specialiter autem aduertit Angelus verbo *Nouitius* num. 21. hunc effectum non solùm oriri ex proprio ingressu, à quo incipit nouitiatus, sed etiam de illo, quo impubes ante legitimam ætatem ad educationem religiosam recipitur sub habitu religioso, eo fine, vt debito tempore probetur, & profiteatur, quod quidem ipse nec ratione, nec textu probat, neque in dicto cap. *religioso*, declaratur. Quia tamen textus ille absolutè loquitur de ingredientibus religionem, & materia est fauorabilis, ideo ampliatio illa meritò admitti potest. Huic autem effectui adiungi præterea potest, quòd ex vi huius ingressus persona etiam gaudet priuilegio fori, quia pro tunc persona Ecclesiastica reputatur. Et ideo Sixtus V. in prædicta Bulla de illegitimis, postquam quorumdam criminosorum receptionem in religione irritam fecit, declarat iudices sæculares in eos retinere potestatem, supponens non esse illam habituros, si receptio valida fuisset. Sed de hoc priuilegio videri possunt quæ diximus in defensione fidei lib. 4. de immunitate Ecclesi. cap. 29. Denique inter hos effectus possunt multa alia numerari quæ ad statum nouitiorum pertinent, & meliùs tractabuntur inferiùs.

Quintus effectus.

Hoc priuilegio Canonis probabiliter gaudet etiã ingrediens religionem sub habitu religioso ad educationem.

CAPVT XII.

Vtrùm ante professionem necessarius sit integer probationis, seu nouitiatus annus.

Inter primum religionis ingressum (de quo hucusque in hoc libro egimus) & secundum, qui fit per professionem, mediat tempus probationis, de quo proinde consequenter dicendum est, an, & quantum necessarium sit, & qualis in eo debeat fieri probatio ad reliqua, quæ ad actiones illius temporis spectant. 1.

De religione verò, seu statu religioso agere possumus, aut stando in solo diuino iure, & sic certum est, nullam determinatam probationem necessariam esse ad religiosum statum assumendum, neque duplicem ingressum, sed solùm fuisse requisitam eam examinationem diuinæ vocationis, & personæ, & aliarum circumstantiarum, quæ pro negotij qualitate prudentis viri arbitrio sufficiens videretur. Qua deliberatione facta posset quis statim admitti ad statum religiosum sine alia dilatione; quia de hac re nullum est diuinum ius scriptum aut traditum, neque ex sola ratione posset aliquid certum in hac parte colligi. Vnde si consideretur hic status, vt extra congregationem aliquam, & absque determinatione ad certam regulam, olim assumi poterat, & solebat vel in aliquibus Virginibus sacris, vel in eremitis, & solitariam vitam agentibus; ad illum nullus nouitiatus propriè dictus, nullàue certa probatio esse poterat necessaria; totũ enim hoc committendũ erat arbitrio Episcopi, vel eius qui potestatem habebat admittendi oblationem. Propriè ergo videtur requiri hæc probatio per nouitiatum in statu religioso cœnobitico, & congregatione religiosa. De qua agens Basilius (qui primus antiquam monachorum viuendi rationem ad meliorem formam redegit, magisque religioni congruentem, vt in eius vita refertur (ille ergo in regul. fusi. disput. regul. 10. de hac re disserens ait, eos, qui recipiendi sunt, ad idoneas exercitationes duci debere, & adhibito temporis spatio, grauioribusque impositis laboribus, periculum esse faciendum de illorum natura, constantia, &c. Videtur tamen ibi sentire totam hanc probationem extra religionem fuisse faciendam, nã subdit, *Sin minus dum adhuc extra sunt, repudiemus, neque ex istiusmodi periclitatione detrimentum vllum in fratres redundet.* Videtur ergo loqui de probatione ad primum ingressum, quamquam in fine subdat, si ex hac probatione constet, personam esse dignam, tunc debere adscribi, *Ad illorum numerum, qui seipsos Domino consecrarunt.* Vnde colligi potest illo tempore non fuisse, necessariam probationem intra religionem, & in habitu illius ante professionem. Inferiùs verò regula 15. disserit latè idem Basil. de pueris educandis in monasterio ante professionem, non tamen declarat in quo habitu essent educandi, nec

Assertio prima. Ex iure diuino nullũ certum, & determinatum tempus nouitiatus requiritur.

Ad statum religiosum extra congregationem non est necessarius nouitiatus.

Requiritur tamen pro statu cœnobitico.

D. Basilius.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

nec illam educationem ponit vt necessariam viam ad professionem, sed pro illis tantùm pueris, qui ante perfectum rationis vsum religioni à parentibus offerebantur. Idem autem Basil. in regul. breuior. in 95. nouitios in monasterio suo tempore fuisse supponit, & in regul. 97. non solùm ait esse admittendos, qui volunt religionem experiri, sed etiam eum, qui solùm vult recipi vt aliquo tempore proficiat, quod tamen modò in vsu non est. Ex his ergo constat etiam in congregatione religiosa nullum certum probationis tempus, aut modum esse ex natura rei, aut ex diuino iure definitum, quod ex sequentibus iuribus constabit ampliùs.

3. Assertio secunda. Ex iure positiuo certum probationis tempus postulatur.

Aliò ergo modo considerari hoc potest de iure positiuo, & sic certum est requiri ante professionem definitum probationis tempus; hoc tamen ius non vnum semper fuit, & omisso priuato religionis statu, de quo nihil reperio fuisse vnquam determinatum, ac definitum in cæteris religiosis; aliqui existimant olim fuisse necessarium triennium, & postea biennium ad probationem, iuxta caput *si quis incognitus* 17. quæst. 2. & caput *Monastery* 19. quæst. 3. Verumtamen in illis iuribus neque est vniuersalis sermo de omnibus recipiendis, nec constat, an sit sermo de probatione ad professionem, vel ad primam habitus collationem. Prima ergo determinatio huius temporis fuit ad probationem vnius anni; & priùs videtur iure proprio, & priuato religionum hoc fuisse introductum, vt patet ex regula B. Benedicti cap. 58. postea verò iure communi receptum est, vnde Alexander II. in cap. *Gonsaldus.* 17. quæst. 2. *Quia & Beati Benedicti regula, & præcipuè patris, & prædecessoris nostri Sancti Gregorij canonica institutio interdicit monachum ante vnius anni probationem effici, iudicamus* &c. Quod ius confirmatum postea est in cap. *ad Apostolicam*, de regular. & cap. *non solum.* eodem titulo in 6. Et hoc etiam retinet nunc Ecclesia stando in iure communi, & specialiter renouatum est in Tridentino sess. 25. cap. 19. de regular. & cap. 6. statuit, vt probatio vltra annum non differatur, & solùm excipit Societatem Iesu, de qua postea dicemus, nunc solùm ius commune explicamus, quod constat esse generale.

Determinatio ad annũ probationis facta est, & quomodo.

4. Quid de necessitate huius anni dicendum.

Verumtamen in necessitate huius temporis etiam fuit varietas. Nam Sanctus Benedictus statuit quidem, vt tempus illud iuxta regulam esset necessarium, non tamen declarauit quanta esset illa necessitas, nec an professio aliter facta esset inualida. Nec etiam Alexander II. aliquid in hoc distinctè declarauit. Alexander autem III. in cap. *ad nostram*, de regular. declarat, professionem ante annum probationis factam, esse nullam, si is qui illam emisit, intra triduum pœnitentiæ signa ostenderit, factum retractando; in cap. verò *ad Apostolicam*, eodem titulo, dicitur, si religio, & nouitius suo iuri renuntient, velintque probationis tempus breuius esse, posse id facere quia id tempus in fauorem vtriusque partis concessum est, vnusquisque autem potest fauori suo renuntiare. Vnde in eo casu professio antea facta valida iudicatur; imò etiamsi in ipso primo ingressu prædicto modo fiat, quia qua ratione potest pars anni ex consensu mutuo prætermitti, potest etiam totus, & ita habetur in cap. *constitutionem.* de regular. in 6. Tempus ergo vnius anni non erat iure antiquo simpliciter necessarium, sed tantùm sub ea conditione, nisi

Assertio 1. Tempus vnius anni ex iure antiquo

A religio, & nouitius renuntiarent iuri suo; sub illa verò erat simpliciter necessarium, adeò vt professio antea facta esset nulla, vt ex eisdem iuribus colligitur. Quapropter si per quamcũque coactionem cogeretur nouitius antea profiteri, professio esset nulla, quia qui cogitur, non cedit iuri suo; idémque, si per ignorantiam facti vel iuris probationis integrum tempus omitteretur: in quo erant nonnullæ differentiæ inter professionem expressam, vel tacitam, quas sequenti libro meliùs tractabimus. Duæ verò erant præcipuæ. Vna, quòd professio expressa obligabat ad hanc religionem in particulari: tacita solùm in communi, dict. cap. *constitutionem.* Secunda, quòd professio expressa quocumque tempore fieret, statim obligabat; tacita verò (quæ censetur fieri induendo particularem habitum professorum) non statim, sed post triduum perseuerantiæ obligabat, vt dicitur in eodem cap. *constitutionem*, & in hoc sensu declarari videtur cap. *ad nostram*, suprà citatum, de cuius sensu magna erat controuersia, sed iam non necessaria. Addo verò in hoc puncto ab hac generali regula exceptas fuisse religiones mendicantium per dictum cap. *non solum.* & cap. *constitutionem*, de regular. in 6. ita vt in eis integer annus probationis fuerit simpliciter necessarius, neque locum haberet renuntiatio proprij iuris, seu fauoris.

non erat simpliciter necessarium.

B

Limitatio quoad religiones mendicantes.

C

Nunc verò hoc iam est statutum, vt ordinarium ius pro omnibus religionibus sine vlla exceptione, quantum ad hanc partem per Concil. Trident. sess. 25. cap. 15. de regular. vbi generaliter dicitur, *In quacumque religione tam virorum, quam mulierum nullus ad professionem admittatur, qui minori tempore, quam per annum post susceptum habitum in probatione steterit.* Et subditur, *Professio autem antea facta sit nulla, nullósque habeat effectus*, &c. Nec dubitandum est, quin per illud ius reuocata sint antiqua, quæ concedebant facultatem renuntiandi huic fauori, quamuis hæc reuocatio ibi non sit expressa, non enim fuit necessaria, nam in ipsa forma legis satis continebatur, alioqui illud ius nihil noui adduxisset, neque vllius fuisset vtilitatis. Et ita explicatum est per congregationem Cardinalium, & vsu declaratum ac receptum. Et latè id confirmat Nauar. consil. 62. de regular. quod incipit, *an Franciscanus*, vbi ait, licèt disputando possit aliud defendi, non tamen consulendo, aut iudicando; Sed reuera, si probabiliter loquendum est, nec probabiliter potest aliud defendi, quia hoc voluit Concilium addere antiquo iuri, & verba eius sunt satis expressa. Tria verò circa hoc decretum explicanda supersunt. Primum, quando incipiat hic probationis annus. Secundum, quid necessarium sit, vt aliquis dicatur esse in probatione. Tertium, an hic annus debeat esse continuus, & omnino integer: hæc enim tria à Concilio in prædictis verbis insinuantur.

5. Assertio 2. Annus probationis post Conc. Trident. est necessarius pro omnibus religionibus.

Ratio dubitandi diluitur.

D

Nauarri opinio reiicitur.

Tria dubia inferius explicanda.

E

Capvt XIII.

Quando nouitiatus incipiat, & an regularem habitum requirat.

1. Primum dubium circa verba Conc. Trident. habens duo puncta.

PRimum eorum, quæ proposita sunt, videtur ab ipso Concilio declaratum in illo verbo, *post susceptum habitum.* In quo duo contineri videntur. Vnum est, ante habitum susceptum non inchoari annum probationis, seu nouitiatum. Aliud

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Rationes dubitandi. Pro primò.

Aliud est, ab illo suscepto statim inchoari. Circa vtrunque autem difficultates occurrunt. De primo quidem, quia magis est ingredi religionem, vt aliquis sit religiosus, quàm vt sit nouitius; sed ad aliud prius non est necessaria susceptio habitus, sed potest aliquando fieri in proprio habitu seculari, vt expresè dicitur in cap. *constitutionem*. de regular. in 6. Et ratio est, quia habitus non facit monachum, sed professio, cap. *porrectum*, de regular. ergo maiori ratione poterit probatio, & nouitiatus fieri sine habitu religionis. Vnde in cap. vlt. 53. dist. Gregorius dicit, *Debent in suo habitu per triennium probari.* Et in cap. *multos*. d. 54. *Probetur* (inquit) *prius in laico habitu constitutus.* De secundo verò etiam est dubium, quia non satis est induere habitum religionis, vt probationis annus inchoetur, tum quia si impubes ad habitum recipiatur, non statim fit propriè nouitius, nec probationis annum inchoat, vt in superioribus ostensum est: tum etiam, quia licèt fœmina, v.g. suscipiat habitum monialis, & in propria domo maneat, non poterit tempus illud in probationis anno computari statim.

Pro secūdo.

2. Circa primum. Opinio est aliquorum non esse de substātia nouitiatus, vt fiat in habitu regulari. *Abbas. Greg. Lopez.* Fundament.

Circa priorem punctum antiqua dubitatio fuit, vtrùm ad proprium nouitiatum, quem ius requirit, requiratur habitus religionis. Et aliquorum opinio fuit, non esse de substantia nouitiatus, seu probationis, vt fiat in habitu regulari, sed fieri posse in habitu proprio. Ita tenet Abbas in cap. *super eo*, de regular. n. 7. quem sequitur Gregor. Lopez in lib. 3. tit. 7. p. 1. glossa vltima. Cuius fundamentum est, quia nullibi hoc præcipitur, nec ex tenore regulæ, ait Panormitanus, id percipi potest. Vnde suprà aduertimus Basilium in suis regulis nunquam de hac re expressam fecisse mentionem, quod etiam obseruari potest in regula Sancti Benedicti cap. 58. vbi agens priùs de anno probationis, nullam mentionem facit habitus regularis; quin potiùs post professionem emissam dicit, exuendum esse professum propriis vestibus, & religionis habitu induendum; & per proprias vestes manifestè intelligit sæcularem habitum, quem seruandum esse dicit, vt si religiosus inconstans fuerit, illis induatur iterum, ac emittatur; fauet etiam Gregor. citatis locis.

3. Cōmunior sententia asserit, esse de illius substātia, vt fiat in proprio habitu illius religionis. *Gloss. Turrecrem. Syluest. Angel.*

Nihilominus communior sententia est de substantia probationis esse, vt fiat in proprio habitu illius religionis, ad quam aliquis probatur, & consequenter nouitiatum non incipere, donec quis habitum induat. ita tenet glossa in cap. *super eo*, de regular. & in cap. vlt. dist. 53. vbi etiam Turrecrem. art. 2. glossa etiam in cap. *si quis incognitus*. 27. q. 2. & habetur etiam in dict. l. Hispaniæ, & tenet Syluester verbo *religio*. 5. q. 5. & Angelus verbo *nouitius* n. 16. Et videtur supponi in cap. *statuimus*, de regular. vbi Pontifex statuit, vt habitus professorum sit aliquo modo distinctus ab habitu nouitiorum, saltem in benedictione. Ratio etiam in multis religionibus esse potest; quia probatio nouitij ordinatur, vt ipse experiatur religionis austeritatem, sed magna pars huius austeritatis solet consistere in proprio habitu religionis: ergo.

Fundamentum sumptū ex quadam condignitate.

Quæ ratio est optima congruentia, non tamen per se est satis conueniens seclusa lege, & præsertim non probat, nouitiatum non posse incipere absque habitu, si alio modo nouitius verè admittatur ad probationem; quia non est necesse vt nouitius experiatur singulas aspe- A ritates religionis per totum annum continuum: ergo neque erit necessarium, vt per totum annum experiatur asperitatem habitus, sed sufficiet, vt aliquoties illum deferat. Aliquando etiam poterit ciliciis, vel aliis modis maiorem asperitatem experiri. Maximè ergo fundatur hæc sententia in consuetudine omnium religionum, quæ hoc obseruare videntur, éstque optima legum interpres. Hanc igitur censeo seruandam esse in hoc casu, vt dixit etiam Antonius in dicto cap. *super eo*.

Vera ratio huius sententiæ.

4. Dubiū speciale, & resolutio difficultatis propositæ.

Dubitari autem hîc specialiter potest, an aliquid nouum circa hoc statutum sit à Concilio Trident. per illa verba, *post susceptum habitum*; B videtur enim voluisse prædictam controuersiam dirimere, & statuere, vt sine habitu non intelligatur probationis annus inchoari. In contrarium autem est, quia verbum illud solùm videtur obiter dictum, in re autem adeò graui, in qua & diuersæ sunt Doctorum sententiæ, & iura videntur variè loqui, non est verisimile voluisse Concilium obiter, & quasi aliud agens rem definire, aut nouum aliquod introducere; sed expressiùs saltem diceret, probationis annum à susceptione habitus inchoari. Vnde valde mihi verosimile est, per illa verba nihil aliud voluisse Concilium dicere, quàm annum esse computandum ab eo die, in quo C aliquis in religionem admittitur, vt nouitius. Quia verò hæc receptio ex communi consuetudine fit per collationem habitus; ideo illam significauit Concilium per illam phrasim, *post receptum habitum*. Vnde si in aliqua religione esset consuetudo recipiendi ad probationem, & verum nouitiatum in proprio habitu sæculari, non crederem hoc esse derogatum per Conciliū, vt de nostra Societate inferiùs dicemus. Addo insuper, quamuis religio non habeat specialem habitum pro nouitiis, sed in seculari habitu eos probet, nunquam tamen fieri posse, quin nouitius probetur in eo habitu, quem vel regula religionis præscribit, vel eius consuetudo ha- D bet, & hoc satis est, vt verba Concilij locum habeant.

Declaratur intentio Concilij.

5. Ad argum.

Quapropter difficultates priori loco positæ non procedunt, quia supponunt Concilium hîc specialiter statuere, vt annus probationis non incipiat ante susceptum habitum religionis quod non concedimus, sed loquutum esse ordinario modo, quia receptio ita fieri solet, & debet ratione consuetudinis, per quam multi censent derogata esse iura, quæ in contrarium ibi citantur, quanquam dici etiam possit, vt suprà insinuatum est, ibi non esse sermonem de probatione ad professionem, sed de probatione quæ fieri solebat aliquando ad primam receptio- E nem ad nouitiatum. Iuxta quam expositionem potiùs inde colligitur receptionem ad nouitiatum solitam fuisse fieri per mutationem habitus; quia ob hanc causam videtur specialiter cautum, vt in illa priori probatione habitus non mutetur. Quia verò argumentum ibi sumptum ex professione, procedere potest contra prædictam consuetudinem, vel obligationem ex illa prouenientem: responderi potest primò, magis esse de substantia nouitiatus induere habitum nouitiorum quàm sit de substantia professionis induere habitum professorum: nam in professione hoc est quid posterius. Vnde sine dubio est quid accidentarium, & supponit probationem iam factam. Quapropter, licèt id omittatur,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vel licitè, vel sine culpa, ob vrgentem necessitatem, valida erit professio; at verò respectu nouitiatus susceptio habitus videtur esse primum signum talis receptionis, & ideo magis videtur esse de substantia eius. Nihilominus non nego vbi vel ex lege, vel ex consuetudine, vel ex dispensatione fuerit aliud signum sufficiens, habitum etiam non omninò esse de substantia probationis, seu inceptionis eius.

6. Resolutio secundæ difficultatis initio propositæ. Fundament.

Hinc ad secundam partem difficultatis dicitur, formaliter, ac præcisè loquendo, annum probationis incipere ab eo puncto, in quo, & ex intentione religionis, & ex consensu nouitij aliquis admittitur ad talem religionem in statu nouitiorum, & vt in ea probari incipiat. Patet quia hic est veluti quidam contractus inter religionem, & futurum religiosum, per quem conueniunt in sumendo experimento de se inuicem in ordine ad talem finem, & tali modo, & pro tali tempore: ergo ex eo puncto, in quo talis contractus perficitur ex mutuo consensu, & tempus designatum inchoatur, incipit probationis annus; ex natura verò talis pacti consequitur necessariò supponi, vt persona ipsa, quæ recipitur, sit habilis, & in ætate conuenienti ad talem probationem.

7. Dubiū circa ætatē requisitam ad inchoandum nouitiatum. Prima sententia.

Dubium verò, est, quænam ætas requiratur inchoandum probationis annum; nam aliqui postulant, in nouitio decimumquintum annum expletum, idque supponi videtur à Concilio sess. 25. de regul. c. 15. cùm dicit, probationis annum post susceptum habitum inchoari; duo enim in eo capite à Concilio præcipiuntur. Primum, vt professio non fiat ante decimumsextum annum ætatis impletum. Secundum, vt præcedat integer annus probationis. Hinc ergo intelligitur, hunc annum debere esse non solùm in ætate pubere, iuxta antiquos Canones; sed etiam post decimumquintum annum ætatis expletum: nam probatio debet proximè præcedere professionem, seu professio immediatè subsequi, vt ex c. 16. eiusdem Concilij sumitur, & infrà dicetur.

Notatio.

Vnde etiam aliqui Doctores aduertunt, vbi professio vsque ad decimumoctauum ætatis annum danda non est, iuxta cap. *Quia in insulis.* de regular. vel iuxta particularia statuta alicuius religionis, annum probationis futurum esse in decimoseptimo ætatis. ita Angelus verbo *Nouitius* n. 7. Syluest. *Religio.* 5. q. 3. & *Religio* 2. q. 10.

Angel. Syluest.

Cùm ergo Concilium ait, *post susceptum habitum*, si absolutè loquamur, videtur habere conditionem subintellectam, scilicet in ætate legitima: quæ autem sit hæc legitima ætas, Concilium non explicat, quia de hoc non agebat; obiter tamen insinuare videtur, debere esse annum immediatè ante professionem, nam probatio coniuncta, & continua cum professione debet fieri.

8. Secunda & communis sententia.

Nihilominus annum probationis posse inchoari ante decimumquintum, & consequenter expleri ante decimumsextum; sentiunt communiter Doctores, qui post Tridentinum de hac re scripserunt. ita Nauar. lib. 3. consil. tit de regular. consil. 30. n. 1. in prima editione, Sorbus in priuileg. mendic. verbo *Nouitus*, notabili 4. Azor tom. 1. lib. 12. institut. moral. cap. 4. q. 9. Henriquez lib. 13. Excommunic. c. 40. num. 2. Lessius lib. 2. c. 41. dubit. 7. n. 59. Sà verbo *religio* n. 3. Sanchez lib. 7. de matrim. disput. 37. n. 49. Miranda in Manuali præl. tom. 1. q. 22. art. 2. prima concl. ad finem. Nam in primis posse annum probationis inchoari ante decimumquin-

Nauarr. Sorbus. Azor. Henriq. Lessius. Sà. Sanch. Mirand.

A tum expletum, dummodo incipiat post annos pubertatis, seu decimumquartum, probatur, quia iure antiquo poterat annus probationis inchoari ante decimumquintum annum, Concilium autem nihil circa hoc innouauit; nec item est opus vt statim expleto anno decimosexto nouitius ad professionem admittatur, nam licèt Concilium c. 16. disponat, *vt finito tempore nouitiatus, superiores, nouitios, quos habiles inuenerint, ad professionem admittant, aut è monasterio eiiciant.* Id tamen intelligendum est, nisi aliquid obstet, & qui probantur habiles tunc inueniantur, vel inhabiles è contra iudicentur. Nam si vel annus decimus sextus ab ipso Concilio omnino requisitus non sit completus, vel alia iusta, & rationabilis causa

Finito nouitiatus anno potest differri professio, si dentur rationabiles causæ.

B occurrat professionem differendi, qualis esset, verbi gratia, si nouitius morbo aliquo laboret, vel si in probatione sufficienter non satisfecerit, vel aliquid obstiterit ad rectam suorum bonorum dispositionem, quod post aliquod tempus elapsum non impediat, licitè potest professio differri, & in hoc conueniunt non solùm citati Doctores, sed etiam Congregatio Cardin. ad quam decretorum Concilij declaratio spectat, quæ ad illa verba Concilij c. 16. sess. 25. *Finito autem tempore nouitiatus, superiores, nouitios*, ita declarauit. *Hæc verba respiciunt tantùm ad habiles, & ita ex licentia Sanctissimi Domini nostri, explicante hunc textum Illustrissimo Cardinali Clareualensi, censuit congregatio dictum tempus Nouitiatus esse arbitrarium.*

Declar. Cōgreg. Card.

C

9. Resolutio vltimi dubij.

Vltimò expediendum est aliud dubium quod vltimo loco ponebatur de susceptione habitus in propria domo. Nam in primis manifestum est Concilium loqui de susceptione habitus collati ab ipsa religione; nam si quis propria voluntate, seu authoritate induat illum, illa susceptio habitus nihil ad probationem, vel religionem confert, vt notant Syluest. & Angel. supra argum. Clement. *Eos.* de regularibus. Ratio autem, quæ ex supradictis sumitur, est manifesta, quia nouitiatus & religionem, & nouitium respicit, & ideo ex consensu vtriusque partis debet inchoa-

D ri. Neque oportuit in concilio hoc ampliùs explicari, quia satis per se notum erat, maximè cùm dixerimus, per habitus susceptionem descripsisse Concilium primam receptionem in religione. An verò gestatio habitus nouitij debeat esse intra claustrum, quod in dicta obiectione etiam tangitur, non pertinet ad præsens, sed ad sequens punctum. Nam licèt supponeremus, viuere intra claustrum esse necessarium ad debitum probationis modum, hoc nihil obstaret, quominus receptio, vel collatio habitus posset fieri extra claustrum, & si oportuerit, in priuata domo. Siue enim hoc licitè, siue illicitè fiat, non erit contra substantiam proba-

E tionis, neque obstabit quominus inde incipiat nouitiatus, dummodo statim probatio in loco debito, & modo, ac tempore necessario subsequatur.

CAPVT XIV.

Quænam sint de substantia, seu necessitate probationis, vel nouitiatus.

1. Secundū dubium circa verba Conc.

Secundo loco exigit Concilium, vt professionem emissurus per annum, *in probatione steterit.* Et hanc conditionem vt necessariam ad valorem

(c) 2007 Ministerio de Cultura

lorem professionis ponit. Explicandum ergo necessariò est, quid sit, in probatione stare. Vt autem intelligatur ratio dubitandi, supponamus in religione qualibet esse definitum modum, seu ritum probandi nouitios sub certo habitu in tali loco, & habitatione separata, sub proprio magistro, & sub tali disciplina: & exercitio talium actionum. Inquirimus ergo an sit de substantia probationis, & vt impleatur verbum illud à Concilio positum, *in probatione steterit*, vt nouitius per integrum annum hæc omnia seruet. Et ratio dubitandi est, quia non est maior ratio de vna circunstantia ex dictis, quàm de aliis: ergo vel omnes sunt de substantia nouitiatus, vel nulla, dicere autem omnes esse de substantia, scrupulosum valdè, ac planè incredibile est; quis enim dicat, non egisse integrum probationis annum, qualem Concilium requirit, eum, qui vel in domo nouitiorum non habitauit, sed in alia cella, vel nouitiorum ministeria non exercuit, &c. E conuerso etiam dicere, nullam talium circunstantiarum esse de substantia, inuoluit repugnantiam, aliàs posset quis esse nouitius, & nihil eorum habere, quæ nouitij sunt propria; quia ablatis omnibus, quę nō sunt de substantia nouitiatus, poterit nouitiatus manere.

Notatio.

Sensus dubij, & ratio dubitandi.

2. Adnotatio pro resolutione dubij propositi.

In hac re dicendum necessariò est, aliquid esse de substantia nouitiatus, quo ablato non poterit quis verè dici esse in probatione, vt ratio facta conuincit; quæ etiam cogit; vt dicamus, non omnia illa simul sumpta, quæ in nouitiatu concurrere solent, & debent, esse de substantia nouitiatus. Addo insuper, quamlibet earum circunstantiarum, sine qua probatio hæc potest esse sufficiens, vt probatio sit valida, simpliciter non esse de substantia nouitiatus, siue determinatè sumatur, siue disiunctim, siue confusè, vt sic dicam; quia illud dicitur esse in his rebus moralibus de substantia, sine quo res esse non potest. Dico autem, *nec determinatè*, *nec confusè*, quia posset quis cogitare, esto non sit de substantia nouitiatus habitare inter nouitios, vel tales actus illorum exercere, vel tale signum nouitiatus deferre, vel aliquid simile determinatè, nihilominus de substantia illius esse confusè, & indefinitè aliquid horum, vel omnia simul facere. Hoc autem non ita est, tum quia substantia vniuscuiusque rei pro sua capacitate, & natura debet esse determinata: tum etiam, quia multæ ex illis circunstantiis tales sunt, vt per se sumptæ non sufficiant ad nouitiatum constituendum sine quibusdam aliis; aliæ verò sunt, quæ sufficiunt sine reliquis, oportet ergo vtrasque designare, in hoc consistit punctus huius difficultatis, quæ mihi eò obscurior visa est, quò non inuenio illam in terminis tractatam, quod in re morali non parum difficultatem auget.

3. Distinctio præmittēda.

Vt autem, prout mihi occurrit, difficultatem explicem, distinguo vlteriùs inter statū probationis, vt sic dicam, & actualem probationem. Hæc enim duo, & secundùm se facilè distingui possunt, & ad rem præsentem maximè necessarium est, quia de substantia nouitiatus, est status probationis: actualis autem probatio, vel nulla, vel parua, vt ostendam. Dicitur ergo esse in statu probationis, qui ad hoc alicubi existit, vt probet, & probetur, éstque idoneus, & expeditus ad hunc finem; actualiter autem probatur per actiones, vel passiones, per quas experimentum de persona sumitur.

Dico ergo in primis, statum probationis, seu nouitiatus substantialiter includere aliquid negatiuum, & aliquid positiuum. Negatiuum est, quòd aliquis non fecerit professionem per vota, & traditionem acceptatam in tali religione. Hoc manifestum est tum ex verbis Concilij, quod vult vt totus probationis annus professionem antecedat: tum etiam ratione physica pro capacitate materiæ; quia statim ac res peruenit ad terminum, desinit esse in via, præsertim in successiuis, Vnde sicut de necessitate motus est, peruenisse ad terminum, ita de substantia nouitiatus non emisisse professionem; comparato enim fine, desinit inquisitio, & formato iudicio, cessat consultatio: probatio autem ordinatur ad professionem, vt ad finem, & est veluti inquisitio ad iudicandum de futura professione; ergo statui probationis directè repugnat professionem esse factam. Et ideo vel talis professio nulla est, vt nūc post Concilium Tridentinum vel quando erat valida interueniente renuntiatione, eo ipso cessabat probationis status.

4. Assertio prima.

Fundamentū primum.

Secundum.

Hoc autem adeò verum est (éstque valdè notandum) vt non solùm professio reipsa valida, sed etiam existimata valida, sit contra substantiam nouitiatus, seu status probationis. Itaque si quis exteriùs professionem emittat, reuera existimans validè profiteri; eo ipso desinit esse in statu probationis, quamuis professio nulla sit, & quandiu in ea fide manet, tandiu probationis status esse non potest. Ratio est quia probatiō supponit libertatem assumēdi, vel relinquendi statum, cuius gratia fit probatio: nam ad hoc ordinatur, vt qui probatur, experimento discat, an sibi expediat talis status; ergo probationi, vt sic, repugnat professionis vinculum, non solùm reipsa verè contractum, sed etiam existimatio eius; qui enim existimat se esse tali vinculo ligatum, iam non est in religione, vt probet illam, sed ex necessitate, vt debitum suum impleat. Dices, esto non sit ex intentione & voluntate probandi, tamen reipsa probat, & experitur asperitatem religionis, quod satis esse videtur ad finem huius probationis. Respondetur reuera formaliter, ac propriè non esse in nouitiatu, ac probatione, vt Concilium requirit, quod satis paret ex modo loquendi, & communi consuetudine omnium religionum; nam qui existimatur professus, eo ipso vt professus tractatur & tractari debet, & ideo pro tunc nec probari dici potest, nec esse in statu de se apto vt probetur. Et morale etiam est, vt vnusquisque alia animaduersione, & circunspectione operetur, & obseruet res omnes religionis, quando ibi existit animo probandi, vel quando existit vt habens iam illum statum firmum, & immutabilem.

5. Corollariū primum.

Ratio assignatur.

Instantia.

Diluitur.

Vnde etiam vlteriùs elicio, non solùm impedire hunc statum probationis existimationem professionis ex parte ipsius religiosi, sed etiam ex parte religionis, quia hæc probatio reciproca est, vt iura docent, ordinatur enim non solùm vt nouitius experiatur religionis modum, & asperitatem, sed etiam ipsa religio probet, an persona nouitij idonea sit ad religionem: ergo si ab ipsa religione iam professus existimatur, eo ipso desinit esse in statu, in quo posit ab ipsa probari. Hæc igitur est prima conditio necessaria ad statum probationis, scilicet, vt qui probatur, nec professus sit, neque sub existimatione professi in monasterio existat, vel teneatur; ideo vocamus conditionem hanc priuatiuam. Necessarium autem est, vt habeat

6. Corollariū secundum.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

coniunctam cognitionem libertatis, quam nouitius habet ad assumendam vel relinquendam religionem, & consequenter vt tam ex parte nouitij, quàm religionis sit merè spontanea, & non ex obligatione, aut cogitatione obligationis status iam permanentis.

7. Assertio secunda. Probatur primò.

Præter hoc verò dicimus requiri aliquid positiuum, quod exteriùs fiat, & moraliter duret inter nouitium & religionem. Declaratur primò generatim, quia nouitius quandiu talis est, & verè existimatur, aliquam habitudinem, & vnionem habet cum religione, quam non habebat quando nouitius non erat, neque habent alij, qui religionem nullo modo ingressi sunt, vt in ea probentur. Hæc autem vnio, & habitudo contrahi non potest sine aliquo positiuo actu humano: nam prior illa negatio cum cognitione eius, prout explicata est non sufficit, nam illa communis est omnibus, qui in religione nullo modo existunt, neque probantur; ergo præter illam necessarium est aliquid positiuum.

Probatur secundò.

Secundò in particulari declaratur, quia ad hunc statum probationis necessarius est primus ingressus religionis suprà explicatus, quia per illum acquiritur dicta vnio, seu habitudo cum religione, ingressus autem ille fieri non potest sine aliqua exteriori oblatione, & quasi traditione ex parte nouitij, & acceptatione ex parte religionis ad prædictum finem sumendi experimentum: ergo huiusmodi actio, seu datio, & receptio, & omnia signa sensibilia, quæ ad illam necessaria fuerint, sunt de substantia talis status; & quia collatio, & receptio habitus regularis inter illa signa moraliter reputatur modo superiùs explicato, ideo cum eadem proportione erit de substantia huius status.

Notandum.

Ex illa verò receptione acquiritur religioni ius aliquod imperandi, & imponendi homini sic recepto ea onera, quæ iuxta modum religionis ad eam probationem, & experientiam faciendam fuerint accommodata. Et è contrario ex parte nouitij oritur aliqualis obligatio parendi, ita vt cogi possit, nec valeat ipse iure resistere, nisi statum inchoatum omnino deserat. Et hac ratione dicitur prima receptio moraliter permanere, quandiu non retractatur. Vt autem retractetur, non videtur per se necessarium aliquod nouum signum externum positiuum exhibere, sed satis erit non exhibere signum nouum contrariæ voluntatis, seu retractationis, vel quod perinde est, non reuocare, vel auferre signa prioris ingressus, & receptionis, quando eorum duratio, & conseruatio moraliter necessaria est, vt talis status duret.

Ratio vniuersalis.

Ratio omnium solùm est, quia cùm hic aliqualis status non consistat in voto, vel promissione, neque in firma, & immutabili obligatione, solùm potest consistere in significatione permanente prioris voluntatis cum aliquali iure, & obligatione ad exercendam, & sustinendam probationem; ad hoc autem, & necessarium est, & sufficit id, quod explicuimus, vt per se satis constat: ergo.

8. Assertio tertia.

Dico secundò. Nulla actualis probatio est de substantia anni probationis præter voluntariam permanentiam in prædicto statu cum sufficienti exteriori significatione eius, prout explicatum est.

Fundamentum primū.

Probatur primò, quia finis legis, seu præcepti non est de substantia legis, & finis alicuius status, verbi gratia, matrimonij, qui est filios procreare, non est de substantia eius: sic ergo in præsenti, quamuis actualis probatio, & A experimentum mutuum sit finis anni probationis, & illius quasi status, nihilominus non erit de substantia eius.

Secundum.

Secundò declaratur, quia si nouitius perseuerat in statu probationis, quamuis fortasse à religione, vel prælato eius nō probetur, ipse ex se expositus est, vt probetur, & per illum non stat quominùs probetur: ergo non debet illi nocere, neque impedimento esse ad professionem validè suo tempore faciendam; & hoc sensu dicimus actualem probationem non esse de substantia nouitiatus, etiamsi fortasse possit esse in præcepto respectu prælati, qui malè faciet dissimulando & conniuendo, vt statim ampliùs explicabitur. Quòd si fortasse nouitius ipse resistat B huic actuali probationi, non quidem retrocedendo omnino, sed impatienter eam ferendo, & detrimentum, potius quam fructum ex ea capiendo per hoc ipsum sufficienter probatur, satis enim per hoc cognosci potest, illum non esse aptum ad religionem, & nihilominus si hoc non obstante, à religione retineatur, & ad professionem tandem admittatur, professio est omnino valida, & annus probationis sufficiens: ergo actualis probatio per actus positiuos, vt sic dicam, non est de substantia nouitiatus.

Tertium.

Similéque argumentum sumi potest ex parte ipsius nouitij, nam licèt ipse voluntariè fugiat experiri asperitatem religionis, quantum potest, retentu statu, C imò licèt experimento aliquo cognoscat se esse moraliter ineptum ad talem religionem, vel impotentem ad sustinendos labores eius, si tamen in statu perseueret, ac tandem profiteatur, sufficit ad valorem actus: ergo signum est, actualem probationem non esse de substantia, iúsque ac Concilium solùm voluisse, vt tam religio, quàm persona habeant potestatem, & tempus sufficiens, & statim aptum ad experimentum vtrinque sumendum; Quòd si in illo sumendo negligentes fuerint, sibi imputent; non enim debuit valor professionis ex tot particularibus circunstantiis dependere. Nam si contrarium experimentum, ex probatione resultans, non impedit valorem probationis impudenter factæ, & re- D ceptæ, cur impediet defectus experimenti ex negligentia, vel alia causa proueniens. Tertiò hoc probari potest ratione dubitandi in principio posita, quæ magis vrgebitur ad particularia descendendo.

9. Dubitatio, an deferre habitum nouitiorum sit de substãtia nouitiatus. Pars affirmatiua.

Primò ergo ex dictis expeditur quæstio, an deferre habitum nouitiorum sit de substantia nouitiatus, seu anni probationis. Patrem enim affirmantem videtur docere Iacobus de Graffis in decisionibus aur. lib. 3. cap. 5. num. 15. vbi dicit, qui non detulit habitum nouitiorum per integrum annum continuum, non facere postea validam professionem. Tribui etiam solet E hæc opinio Nauarro in variis Consiliis sub titulo de regular. Sed in nullo eorum de hac circunstantia in speciali loquitur, sed solùm de anno integro, & continuo probationis, vt infrà videbimus.

Probari potest.

Probari autem potest hæc opinio, quia sicut induere habitum nouitiorum est de substantia initij nouitiatus, ita continuatio sub eodem habitu erit de substantia anni probationis.

10. Pars negatiua est certa.

Nihilominus non censeo habitum nouitiorum etiam vbi distinctus est ab habitu professorum, esse de substantia probationis, seu nouitiatus, ita vt necessarium sit illum deferre, vt quis dicatur in probatione stare, quod Concilium requirit. Hæc assertio non videtur mihi habuisse dubium ante decretum Concilij Tridentini, quia

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Ante Conc. nõ erat circa hoc quæstio, nec difficultas.

quia nullum est ius (de communi loquor) quod talem conditionem requirat. Et Doctores qui inquirunt, an deferre habitum sit de necessitate nouitiatus, non tractant de habitu nouitiorum, sed de habitu religionis, seu regulari, quem conferunt cum proprio habitu seculari, vel ad summum cum habitu alterius religionis; nunquam tamen quoad hoc distinguunt inter habitum eiusdem religionis nouitiorum, vel professorum, & ad summum dicunt habitum regularem eiusdem religionis esse necessarium, Post Concilium autem nihil circa hoc innouatum est, nam ipsum etiam ab habitu nouitiorum abstinuit, & simpliciter dixit, *Neque in minori tempore, quam per annum post susceptum habitum*; Si autem Concilium voluisset in hoc aliquid peculiare addere præter ius commune, debuisset illud in specie proponere, ac declarare, cùm res sit valdè grauis, & pertinens ad legem irritantem grauissimum professionis actum, aliter factum. Accedit, quòd cap. 19. silentium imponit omnibus, qui post quinquennium à professione facta, contra valorem eius litem mouere voluerint: supponit ergo professionem expressam, quando contingit nullam fuisse, posse ratificari, deferendo habitum professorum, aliàs non potuisset iustè silentium illud imponere: ergo etiam supponit non esse de substantia probationis deferre habitum professorum, quia, vt infrà ostendemus, licèt professio expressa nulla possit per tacitam ratificari, etiam post Concilium Tridentinum, nunquam tamen sine integro anno probationis: ergo quando aliqua pars illius anni defuit sub habitu nouitiorum, poterit suppleri sub habitu professorum, si alia necessaria concurrant.

Probatur primò, neq; post Concil. requiri.

Secundò.

11. Cõfirmatur exemplo.

Vt autem ratione etiam hoc ostendamus, exemplo priùs rem declaramus. Recipiatur ergo in aliqua religione vir grauis sub habitu nouitiorum, & post duos, vel tres menses honoris causa, vel alia ratione simili decoretur habitu professorum, ita tamen vt neque ipse nouitius propterea existimet se iam esse professum, aut ligatum, neque etiam religio eo animo talem habitum conferat; si ergo talis nouitius in eo habitu vsque ad completum annum perseueret; & tandem professionem emittat, interrogo, an illa professio valida sit; nec ne; Profectò negare illam esse validam improbabile est, quia nullum habet impedimentum irritans vel ex iure antiquo, vt per se notum est, vel ex Concilio Tridentino; nam ille verè fecit professionem, postquam per integrum annum post susceptum habitum in probatione stetit. Dicere enim quòd stare in probatione essentialiter includit portare habitum nouitiorum, nullo iure probatur, neque ab ipsomet Concilio Tridentino insinuatur, vt declaraui. Vnde quicunque in religione cum eius habitu existit sub obedientia prælati ad eum finem, vt & ipse experiatur religionis vitam, & religio etiam ipsum agnoscat, verè, & propriè dicitur stetisse in probatione per annum, vt sumitur ex cap. *ad Apostolicam*. de regularibus cum similibus, & in superioribus satis declaratum est; quæ omnia in illo casu concurrunt. Si autem professio in eo casu valida fuit, apertè concluditur, deferre habitum nouitiorum per annum non esse de substantia annuæ probationis.

12. Est sen ent. Nauarr.

Atque hæc resolutio sumitur ex Nauarro consil. 28. 44. & 89. de regularibus, si attentè legatur; cuius sententiam, & aliorum modernorum expendemus latiùs lib. sequenti agentes de professione tacita. Neque etiam Iacobus de Graffis, vt existimo, vim fecit in habitu nouitiorum, sed pro habitu regulari sumpsit, & ex eo quod frequenter obseruatur, ita nominauit, inferiùs verò num. 24. apertè dicit, posse ratificari professionem, & suppleri defectum probationis integræ deferendo habitum professorum. Ad rationem autem in contrarium factam negatur assumptum. Nam si quis in casu proposito reciperetur statim sub habitu professorum, non animo renuntiandi iuri suo, aut faciendi professionem, sed solùm ad probationem in eo habitu faciendam propter honorem, vel aliam humanam causam, illa etiam esset sufficiens receptio, & nouitiatus inchoatio, vt eisdem rationibus facilè probari potest, & ex dictis etiam in capite præcedenti est satis manifestum, neque in hac re nouam difficultatem inuenio. Magis posset vlteriùs dubitari, an continuè, & sine intermissione differre habitum regularem, sit de substantia anni probationis. Sed hoc partim ex puncto sequenti, partim ex capite sequenti explicabitur.

Resp̃õdetur ad arg. contrariæ opinionis.

13. Dubitatio secunda, an commorari intra claustrũ per annum probationis sit de eius substãtia.

Secundò ex dicto principio expeditur aliud dubium, scilicet, an commorari intra claustrum per annum probationis, sit de substantia eius. Multi enim authores ita sentire videntur, Syluester verbo *religio*. 5. quæst. 5. Angelus verbo *nouitius*. num. 16. Nauar. consil. 9. de regul. num. 2. & sæpe in aliis consiliis; imò inter declarationes Cardinalium ad dictum cap. 15. Concilij Tridentini expresè additur, quòd probatio debet esse intra claustrum per annum continuum. Veruntamen hæc conditio materialiter sumpta, vt sic dicam, necessaria non est, formaliter autem intellecta est vera, & admittenda, quod iidem authores sentiunt. Et explicatur in hunc modum à Panormit. in cap. *cum illorum*, de sent. excomm. dicente, vbicunque fuerit monachus, si sit sub obedientia Abbatis, semper fingi esse in claustro; sic ergo si esse in claustro intelligatur vere, & sine fictione, quod nos appellauimus esse materialiter, non est de substantia nouitiatus, nullo enim iure hoc postulatur. Item quia si nouitius à Superiore suo mittatur alicubi, licèt per multos menses ibi degat sub obedientia eius, verè est in probatione; quæ enim maior probatio, quàm obedire: aut quomodo potest quis iure dici, probationem fugere, cùm non deserat obedientiam, & subordinationem ad prælatum suum; Hinc à congregatione Cardinalium meritò responsum est, si nouitia curandæ valetudinis causa de licentia superiorum monasterio exeat, & in domo parentum curetur, non propterea interrumpi nouitiatum, eodem tempore posse professionem emittere, ac si è claustro non exiisset. Hinc etiam Nauarr. consil. 32. de regularibus rectè respondit, si nouitius de mandato prælati per magnam partem anni extra monasterium versetur, etiam in curia Principis tractans negotium religionis, semper esse in approbatione sine interruptione, & posse suo tempore professionem emittere, quia non est de ratione anni probationis manere semper intra septa monasterij, sed ad probationem sufficit manere sub obedientia sui superioris, vbicunque nouitius fuerit; vbi

Affirmant multi.

Resolutio habens duas partes.

Explicatur mens Congreg. Card.

Probatur prima pars in sensu materiali.

Secundò.

Tertiò ex declar. Congreg. Card.

Cõfirmatur ex Nauarr.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vbi ad hoc etiam allegat cap. vlt. qui clerici vel vou. Ex quo potiùs colligitur, professionem fieri posse validè extra septa monasterij, imò etiam ab illo, qui in monasterio nunquam vixit; non constat autem quòd in casu illius textus nouitiatus præcesserit, tunc enim voluntariè eò fieri poterat professio sine præuio nouitiatu. Rectè autem inde à fortiori colligitur, potuisse tunc etiam nouitiatum fieri extra monasterium. Vnde cùm nullo nouiori iure aliquid quoad hanc partem innouatum sit, rectè infertur, etiam tunc non esse illam conditionem necessariam simpliciter, quod satis etiam consuetudo confirmat.

14. Probatur secunda pars in sensu formali.

At verò formaliter sumendo existentiam in claustro, vel fictione iuris, vt Iuristæ loquuntur, sic quidem de necessitate probationis est, esse in claustro, ita vt si quis illud deserat propria voluntate, & extra obedientiam prælati, eo ipso extra probationem fieri censeatur. Et hæc est sententia Angeli, Syluestri, & Nauarri suprà, quod mihi videtur cum grano salis esse intelligendum, quia non videtur verisimile per omnem exitum extra septa monasterij, retento habitu, & cum animo redeundi, interrumpi nouitiatum, etiamsi fiat indebitè, & sine licentia prælati; quia etiam hoc nullo iure cauetur. Item quia professus exiens illo modo non est apostata, etiamsi grauiter peccet, quia non deserit religionem; ita ergo nouitius tunc non deserit religionem, nec propriè, ac verè retrocedit: manet ergo suo modo in religione; licèt in ea leuiter, & ordinatè se gerat: ergo in nouitiatu, & probatione manet, quia non habet in religione alium gradum, & quia propter vnam culpam etiam grauem non statim interrumpitur probationis annus. Et confirmatur, quoniam aliàs si nouitius de licentia prælati iret extra monasterium ad certum locum, ipse verò absque licentia ad alia loca transiret, eo ipso desereret nouitiatum, & interrumperet annum probationis, quod est profectò valde rigorosum, & sine fundamento iuris, vel efficacia rationis. Sequela autem patet, quia tunc etiam formaliter constitueretur extra claustrum, qui non esset in illis locis de licentia prelati. In his ergo casibus poterit quidem nouitius dignè puniri, vel etiam dimitti, si prælato visum fuerit; tamen donec dimittatur, non desinit esse in probatione propter solam huiusmodi culpam. Vt ergo dicatur nouitius formaliter, seu omnino claustrum dimittere, necesse est vt recedat, vel aliò diuertat, animo non redeundi, seu, quod perinde est, vt non solùm sine licentia exeat, sed etiam vt per exitũ intendat constitui extra obedientiam prælati; nam tunc eo ipso desinet esse nouitius, vt per se constat. Ex quo à fortiori colligo, si nouitius exeat de licentia prælati illicitè & sine rationabili causa data, tunc multo minus interrumpi probationem. Quod ideo aduerto, quia Nauarrus suprà videtur requirere licentiam iusta de de causa datam, quod nimis etiam est rigorosum, & non potest etiam iure fundari, nec ratione, quia talis nouitius non deserit religionem; imò fieri potest, vt licèt superior peccet, dando licentiam, ipse nihil peccet exeundo. Item quia licèt prælatus sine iusta causa eximat nouitium à quocunque onere nouitiorum, vel det illi licentiam, verbi gratia dormiendi plusquam oportet, non interumpitur probationis annus, vt est per se notum: ergo idem est in præsenti, est enim eadem ratio; aliàs si prælatus sine causa iusta daret licentiam nouitio, vel sæpiùs eundi in agrum, vel visitandi amicos, (quæ sunt exempla ipsius Nauarri) toties interrumperetur nouitiatus; quod profectò nulla probabilitate dici potest, tam cùm licentia est iniusta, quàm cùm est iusta; neque enim hæc debet nouitius discernere, nec magis est vnum consuetudine receptum, quàm aliud. Denique rationes factæ de nouitio exeunte sine licentia; à fortiori hoc probãt. Et iuxta hæc posset cum proportione definiri dubium proximè relictum in superiori puncto de gestatione habitus continua. Sed de hoc plura infrà.

(Margin: In hoc sensu loqui videntur auctores contrarij. Primò. — Secundò. — Cõfirmatur. — Quando dicatur nouitius claustrũ formaliter dimittere. — Notatio, & assertio contra Nauarr.)

15. Dubitatio tertia.

Tertiò ex dictis definitur, quod dubitari solet in hac materia, si nouitius statim, ac monasterium ingreditur, in lectum incidat ægrotus, & ita duret per annum integrum, an possit dici, in probatione fuisse, & completo anno statim profiteri. Dicendum est ergo posse profiteri, & illum fuisse verum annum probationis, quod ex mente omnium Doctorum asseruit Nauarrus dicto consil. 32. num. 5. Et ratio est, quia quantum est ex se, verè manet in statu probationis in tali religione, & sub obedientia illius. Quòd autem actu probari non possit, est per accidens, nec refert, quòd annus probationis datus est ad sumendam experientiam, tum quia finis legis non est de substantia legis: tum etiam, quia in eo casu nouitius satis probatur per infirmitatem, in qua sufficienter poterit religio cognoscere naturam eius, & aptitudinem ad religionem; ipse verò, & charitatem, & mores religionis poterit cognoscere; & quamuis non valeat vitæ austeritatem in se formaliter, vt sic dicam, experiri, aliunde tamen poterit sufficientem notitiam comparare. Vnde ex hoc casu colligit Nauarrus tanquam certum, & manifestum, non esse necessarium experiri omnes austeritates in specie. Ego verò vlteriùs colligo nullam esse necessariam, neque aliam actualem probationem, præter illam, quæ est in perseuerantia in tali religione per annum sub obedientia illius, vt explicatum est.

(Margin: Resolutio tenenda. — Probatur ratione.)

Capvt XV.

Vtrùm de substantia nouitiatus sit, vt annus sit nouitiatus.

1. Tertiũ dubium circa verba Conc. Trid. Assertio prima.

IN hoc capite explicanda est illa particula, *per annum*. De qua in primis certum est, intelligendam esse de anno integro, & perfecto, ita vt neque vna dies illi desit. in quo Doctores omnes conueniunt, tum quia iura antiqua suprà citata ita de hoc anno loquuntur, Concilium autem iuxta antiqua iura loquutum est: tum etiam, quia consuetudo ita hoc interpretatur; tum denique quia lex, quæ taxat, vel tempus, vel pretium, vel aliquid huiusmodi, præcisè, & quasi in indiuisibili constituit talem mensuram. Nam etiam Philosophi dicunt, mensuram debere in indiuisibili cõsistere itaq; hic annus perfectus esse debet. Addo vlteriùs cum Sancio lib. 2. de matrimon. disput. 24. num. 22. & Lessio lib. 2. de iustitia cap. 41. dub 7. num. 59. annum prebationis ita computandum esse de momento ad momentum, vt si habitum nouitius assumpserit prima die Ianuarij, v.g. post meridiem, non possit eadem die recurrente termino anni profiteri ante meridiem, sed

(Margin: Probatur primò. Secundò. Tertiò. — Additio assertionis positæ.)

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sed expectandum esse punctum suscepti habitus, quia in eo completur, & perficitur annus à Concilio requisitus. Non tamen opus est addere anno vnum diem cùm nullo iure id præcipiatur vt bene obseruat citatus Sanchez. Quòd verò attinet ad integritatem, aduerto duobus modis posse hunc annum integrum computari; primò per continuationem vnius, & eiusdem anni naturalis. Secundò per computationem seu aggregationem partium discretarum, vt si quis per sex menses, v. g. fuit in nouitiatu, & postea est egressus, & in seculo mansit per aliud tempus, ac deinde iterum religionem ingressus per sex alios menses probetur, & hi cum prioribus coniungantur, & computentur ad integrum annum constituendum.

Notandum.

Annus integer dupliciter potest computari.

2\. Dubium in hac materia. Prima sententia affirmatiua. *Gloss. Specul. Bonif.*

Fuit ergo aliquorum sententia, non esse continuationem anni de necessitate probationis, sed posse prædicto modo compleri, supplendo tantùm id quod declarat. ita tenuit glossa in regula, *Eum qui.* de regul. iur. in 6. qui refert aliquos antiquos pro hac sententia. Quam etiam sequutus est Speculator tit. de statu Monachor. §. 1. vers. 37. n. 43. & Bonifac. in Clem. *Eos*, de regular. n. 47. cum hac moderatione, vt tempora anni sunt diuersa, v. g. æstatis, aut hyemis. Et primò glossa citata conatur regulam illam ad hoc inducere, quæ sic habet. *Eum, qui certus est certiorari vlterius non oportet*, quæ parum profectò probat; potest autem sic induci. Nam annus probationis ordinatur ad sumendum iudicium certum de religione, & de persona, sed hæc certitudo sufficienter sumitur per annum directè compositum: ergo non oportet maiorem certitudinem postulare. Secundò possumus argumentari, quia nullum est decretum, quòd expresse requirat annum continuum, nec Concilium Tridentinum illam particulam addidit: ergo non est à nobis addenda, præsertim ad restringendam legem, quæ ex hac parte odiosa videtur: ergo sufficit esse in probatione per annum, id est, per duodecim menses, siue continuè, siue interpolate illi numerentur. Tertiò addere possumus iuxta aliam sententiam difficiliorem, ac valde onerosum fieri religionis ingressum; nam si contingat aliquem per vndecim menses religionem probasse, & posse per diem exire, difficillimum illi esset iacturam factam reparare, integrum probationis annum iterum inchoari. Accedit quartò, quòd difficilè potest designari, quæ interruptio sufficiat impedirire debitam huius anni continuitatem.

Probatur primò. — Secundò. — Tertiò. — Quartò.

3\. Secunda sententia negatiua, & certa. *Panorm. Angel. Syluest. Sà. Henriq. Azor. Less. Emman.*

Nihilominus contraria sententia tanquam certa tenenda est cum Panormit. in cap. *ad Apostolicam*, de regular. numero 9. vbi pro ea refert Ioannem de Lignano in Clem. *Eos*, de regular. & Bartolum in l. *interdum*. §. *quoties*. ff. de publ. Idem tenet Angelus verbo *Nouitius*, num. 15. & Sylu. verbo *Religio* 5. num. 4. Nauarr. consil. 9. 34. & in aliis multis de regular. vbi pro eadem sententia refert Anchar. & Philippum Francum, plures refert Bertachin. verbo *Annus*, sequuntur etiam communi consensu recentiores Theologi, Sà verbo *Religio* num. 9. Henriquez lib. 13. de excommunicat. cap. 40. num. 2. Azor tomo 1. lib. 12. instit. moral. cap. 2. quæst. 8. Lessius lib. 2. cap. 41. dubit. 7. Eman. Rodrig. 2. tomo 3. quæst. regul. quæst. 15. art. 8. & Miranda in Manuali tom. 1. quæst. 22. art. 4. concl. 1. Fundamentum præcipuum est, quia quando in iure tempus certum ad aliquid requiritur, intelligendum est

Fundamentum primum à iure.

A de tempore continuo. Ad hoc autem principium probandum citat Angel. cap. *cupientes*. vers. *cæterum* de elect. in 6. sed ille textus nihil probat, nam in eo additur, *per triennium continuum ex tunc inchoandum*, &c. Ex quo potiùs posset argumentum sumi in contrarium. Nam ideo videtur addita particula, *continuum*, quia in ipso tempore non satis videbatur inclusa. Quamuis neque hoc argumentum sit efficax, nam potuit addi ad maiorem declarationem, quia in cap. 1. eiusdem tituli in simili pœna, & clausula non additur illud verbum, & nihilominus certum est, intelligendam esse de tempore continuo, vt ibi Ioan-

B nes Andreas, & alij notant & principium illud tradit glossa in rubr. ff. de diuer. temp. præscr. & in l. *genero* ff. de his qui not. infam. Et quamuis nullo iure expressè probetur, est per se valde consentaneum rationi, quia tempus, & præsertim definitum vt dies, vel annus, & est continuum, & in hoc sensu regulariter significatur; qui enim legat, vel donat alteri vsum domus per annum, de anno continuo intelligitur, aliàs esset valdè incerta, & arbitraria donatio, possetque alius nunc vno mense, & postea alio suo arbitrio annum complere cum notabili grauamine alterius, vel è conuerso posset hæres, aut donatarius prout vellet annum interpretari. Vnde

Secundum fundam. à ratione

C etiam sumitur alia moralis coniectura, nam oportet, vt tam in iure, quam in contractibus humanis aliquid definitum, ac certum designetur, quando annus, vel aliud simile tempus præscribitur, quod esse non posset, nisi continuum tempus intelligeretur. Et videtur ad hoc optimus textus in Clement. *Eos qui*, de regular. vbi professionem tacitam facere dicuntur, qui habitum professorum, *per annum* portant, quod sine vlla controuersia de anno continuo intelligendum est. Hoc autem principium euidentius est quando in lege designatur dies, ex quo tale tempus computari debet, vt si lex dicit, ex tunc sit suspensus per triennium, vel ex quo die accipi tale offi-

Tertium à morali coniectura.

D cium, teneatur per annum hoc, vel illud facere, sine dubio hæ, & similes leges intelliguntur de tempore continuo, vt constat est communi omnium intelligentia, vsu, & quia non possunt aliàs commodum habere sensum. Propter quod censeo post Concilium Tridentinum multo certiorem esse hanc sententiam, quàm antea, prius enim solùm dicebatur, vnius anni probationem esse necessariam, vt in cap. *Gonsaldus*. 17. quæst. 2. & cap. *ad Apostolicam*, de regul. Vel vt professio non fieret ante annum probationis elapsum, vt in cap. *Non solùm*, de regular. in 6. Concilium autem Tridentinum supra expressè addidit, *Nec qui minori tempore, quam per annum*

Post Conc. est res extra controuersiam, & certior.

E *post susceptum habitum probationis*; vbi designat tempus, ex quo talis annus computandus est, intelligit ergo de anno continuo; atque ita declaratum est in congregatione Cardinalium. Addunt præterea rationem dicti authores, quia intermissum tempus minuit asperitatem probationis, nam difficilius est perseuerare per annum continuum, quàm per partes interpolatum. Sed ad hoc dici posset, esto hoc ita sit, nihilominus non cogit nos ad intelligendum illum annum eo modo, quo maiorem rigorem, & difficiliorem perseuerantiam postulat, nam potiùs videntur huiusmodi leges onerosæ liniendæ. Addit verò Syluest. annum hunc dari ad experiendas omnes asperitates regulæ, quod non semper fieri posset, nisi annus requireretur continuus, quia in vna

Ita declarauit Congreg. Card.

Aliæ coniecturæ & rationes probabiles afferũtur ab auctoribus.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

parte anni, v. g. in Aduentu, vel in quadragesima plura, & asperiora sustinenda sunt; posset autem quis interpolatè esse nouitius per annum, vitando illa tempora. Sed ad hoc etiam dici posset, accidentarium id esse, nam ostensum iam est, non esse necessarium actu experiri omnes religionis labores. Nihilominus suppositis prioribus fundamentis, quæ sunt præcipua, hæ sunt etiam probabiles coniecturæ, & congruentia dictæ legis. Nam licèt simpliciter necessarium non sit actu experiri omnes religionis labores, nihilominus necessarium est, esse in statu idoneo ad experiendos illos; ad hoc autem per se loquendo accommodatus est annus continuus; & inter hæc experimenta præcipuum esse debet in perseuerantia, & constantia, & ideo meritò, ad hanc probationem annus continuus postulatus est.

4. Respõdetur ad argumẽtũ primum. Ad primum ergo argumentum contrariæ sententiæ sumptum ex regula iuris, negatur per interrupta tempora sumi sufficientem experientiam, satisque certam, tum quia non sumitur illa, quam lex requirit, quæ sola debet censeri sufficiens: tum etiam, quia constantia, & perseuerantia non satis probatur, vt dictum est. Ad secundum. Ad secundum iam ostensum est quomodo ex vi iuris necessarius sit annus continuus, etiamsi hæc vltima particula in iure non exprimatur. Ad tertium. Ad tertium respondetur, concedendo illud grauamen sequi, sed illud est priuatum, & parui momenti respectu vniuersalis commodi religionis, quod ex prædicta lege in dicto sensu intellecta resultat.

5. Ad quartum & resoluitur dubitatio proposita. Opinio Syluest. Opinio Nauarr. In quarto verò puncto petitur, vt explicemus, quibus modis hic annus interrumpatur, ita vt necesse sit iterum illum inchoare Syluester enim suprà indicat, modicam interpolationem ad diem, v. g. non sufficere, dicit enim annum debere esse continuum, eo modo, quo solent austeritates in religione continuari, scilicet modicè, & ad diem interpolandum. Nauarrus autem dicto Consil. 32. numero 1. & 3. dicit nouitiatum interrumpi per exitum nouitij à Claustro per tres, vel quatuor dies sine licentia superioris. Notandum duobus modis posse interrũpi nouitiatus annum. Primò. Dicendum verò est, duobus modis posse interrumpi hunc annum. Primò faciendo professionem ante completum illum, cum voluntate, & existimatione faciendi veram professionem; ex tunc enim iam non manet nouitius ampliùs in probatione, iuxta dicta sectione præcedenti: ergo interruptus fuit annus probationis; nam iuxta Concilium, in toto illo anno debet in probatione stari. Secundò. Secundò potest interrumpi per dimissionem habitus, seu exitum à religione, quia per hoc etiam desinit nouitius esse in probatione, & in statu idoneo, vt etiam ex præcedenti capite patet: ergo desinit esse nouitius: ergo interrumpitur annus. Quocirca continuitas huius anni per se loquendo non est moralis, aut per paruas morulas discretionis, vt Syluester voluisse videtur, sed est propria, & physica, quanta esse in tempore, vel in anno potest, quia non est continuitas actionis, sed status, vel quasi status, vt explicaui; duratio autem in statu omnino continua est, siue homo actu experiatur asperitatem regulæ, siue non. Dixi autem *per se loquendo*, quia ex se potest hic annus habere hanc continuitatem perfectam.

6. Dubitatio. Dubitari autem potest, an quælibet physica interruptio sufficiat, vt moraliter censeatur annus non esse continuus ad effectum sufficientis probationis, & validæ professionis, ita vt omnis A interruptio physica sit etiam moralis, vt distinguendæ illæ sint, Nauarrus enim Consil. 32 de Regular. significat, si interruptio sit momentanea, id est, breuissima, non esse considerabilem, id est, moraliter non interrumpere probationem; Concilium autem 32. ait, interruptionem trium, vel quatuor dierum esse sufficientem, significans, si sit vnius, vel duorum dierum, non sufficere. Mihi autem videtur magis esse considerandam grauitatem actionis, per quam interrumpitur probatio nouitiatus, quàm temporis diuturnitatem, quia aliàs nihil certum de hac interruptione, eiúsque sufficientia dici poterit, sed relinquendum erit vniuscuiusque arbitrio; alicui B enim videbitur parua mora trium, vel quatuor dierum, alij verò magna. Quocirca censeo si quis dimisso religionis habitu, egressus est, eo ipso interrumpi annum probationis, etiamsi paulo pòst intra diem pœniteat, quia eo ipso amisit statum, quem habebat & indiget noua receptione, & admissione, vt possit iterum nouitius esse. Sicut ergo hæc posterior receptio distincta est à prima, ita nouitiatus incipit esse distinctus. Atque hæc regula videtur mihi satis probabilis, vt quoties iuxta consuetudinem, & modum religionis, censetur noua receptio necessaria, annus etiam probationis sufficienter interruptus existimetur. Vnde quod Nauarrus ait, annum interC rumpi per exitum trium, vel quatuor dierum è monasterio sine licentia superioris, si intelligatur de exitu totali, id est, animo non redeundi, & dimisso habitu, non solùm verum est, sed etiam sine limitatione temporis fuisse asserendum, quia actus ipse per se sufficit, & moraliter interrumpit perseuerantiam, & constantiam, propter quam continuitas in probatione postulatur. Si verò sit sermo de exitu animo redeundi, præsertim cum habitu, non credo interrumpi nouitiatum, etiamsi sit per aliquot dies, nisi re cognita, à prælato dimittatur propter ea, quæ superiùs adduxi.

Resolutio tenenda.

Regula vniuersalis, & satis probabilis in hac materia.

7. Dubium particulare quoad habitus dimissionem. Notãda differẽtia inter exuere, & dimittere habitum. Resolutio prima. Speciale verò dubium habet, an per quamcunD que dimissionem habitus interrumpatur annus probationis. In quo aduerto aliud esse exuere habitum, aliud dimittere; exuit enim habitum, qui ad tempus illud deponit; dimittit verò qui omnino mutat animo non ampliùs induendi illum. Exuere ergo habitum non satis est ad hanc interruptionem: nam primò aliquando fieri potest de licentia prælati, vel pœnitentiæ, aut humiliationis causa, vel gratia dispensationis, siue iustè, siue iniustè datæ; propter hoc enim non censetur nouitius moraliter mutare statum suum. Secundò potest hoc fieri ab ipso nouitio sine licentia, & contra regulam: vt, v. g. si ad dormiendum spolietur habitu, & omni parte eius E contra propriam regulam; imò licèt spolietur, vt induatur vestibus secularibus ludi causa, vel fortasse liberiùs committendi aliquod peccatum, etiam extra monasterium, non existimo per hos actus interrumpi nouitiatum, quia reuera non mutatur status vitæ, qualis in nouitio esse potest, nec est inconstans in vocatione, & perseuerantia (quod in hac continuatione maximè attendendum est) licèt in illo statu malè viuat, vt suprà etiam dixi. Per dimissionem autem habitus consummatam, & perfectam fit interruptio, quia mutatur status. Dico autem *consummatam*, & *perfectam*, non solùm quia necesse est, vt fiat animo mutandi statum, sed etiam quia oportet, vt moraliter consummetur talis mutatio, & egressus

Resolutio secunda.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Ponuntur duo casus in particulari.

egressus à monasterio: vt, v. g. si prælatus decreuisset nouitium dimittere, & ea intentione eum religionis habitu exui, & propriis vestibus indui fecisset, postea verò priusquam egrederetur monasterio mutasset sententiam, nouitióque iterum habitum restitueret, non crederem fuisse interruptum nouitiatum, quia non fuit actus dimittendi consummatus. Quod maximè verum habet, si nouitio reluctante id agebatur, nam si ipso petente id fieret, maior videretur facta mutatio; nihilominus tamen etiam in hoc casu dissimulari posse opinor, quia contrarium est nimis rigorosum, & non potest iure, aut ratione sufficienter conuinci, & alioqui satis rationabiliter dicitur illam non esse interruptionem moralem, cùm nondum actus omnino consummatus sit. Et iuxta hoc existimo iudicium ferendum in casu illo, quem attingit Nauarr. dict. Consil. 33. de nouitio qui se intra monasterium abscondit animo fugiendi, & fortasse mutato iam habitu (licèt hoc ibi non exprimatur) postea verò inuentus à superiore, & blanditiis illectus mansit in monasterio, & sic professus sit.

Ratio resolutionis traditæ.

Probabilius enim censeo tum non fuisse interruptum nouitiatum, non propter momentaneam moram, vt Nauarrus dicit, sed quia actus non fuit consummatus, vt explicatum est.

8\.
Vltima difficultas.

Superest verò hîc alia difficultas, an hæc continuitas probationis debeat esse vsque ad professionem intrinsecè, vt sic dicam; vel sufficiat annum ipsum esse integrum, etiamsi proximè non sequatur professio; & consequenter, si expleto anno probationis, nouitius nolit profiteri, sed monasterio egrediatur, & postea iterum redeat, an prior annus probationis sufficiat ad professionem emittendam.

Opinio Angel. & Sylu.

Hoc dubium attingunt Angelus, & Syluester suprà, censéntque non esse necessariam continuationem probationis cum professione, ac proinde in dicto casu probationem illam fuisse sufficientem ad professionem emittendam. Et ita explicant, & probant opinionem Speculatoris suprà citatam, nullam verò probationem afferunt, nisi fortasse quòd ille annus probationis verè fuit integer, & continuus, & nullum est ius, quod postulet continuari etiam cum professione, aut quod vetet professionem fieri si inter nouitiatum, & illam tempus aliquod secularis vitæ intercedat.

Non placet hæc opinio. Primum inconueniens quod ex illa sequitur.

Verumtamen hæc sententia mihi non placet, neque dictos auctores in ea consequenter loqui censeo; ex illa enim sequitur, posse nunc inchoari annum probationis decimoquarto anno ætatis, & finiri initio decimiquinti, & postea redire ad sæculum vsque ad complementum ætatis sexdecim annorum, & tunc regredi ad monasterium, & sine alia probatione profiteri. Quod profectò statim per se absurdum apparet.

Secundum.

Et eadem ratione potuisset quis ante Concilium probationem facere duodecimo anno ætatis, & postea simili modo professionem facere, quia nullum erat ius designans, in qua ætate nouitiatus esset peragendus. Consequens autem est falsum, & contra eosdem auctores, qui alias dicunt, annum probationis non posse inchoari nisi vno anno ante legitimam ætatem à iure designatam ad professionem, adeò vt etiam dicant, vbi necessaria est ætas decem & octo annorum, probationem non posse inchoari ante decimumseptimum, vt etiam suprà animaduerti cap. 11. huius libri.

9\.
Tertium.

Præterea sequitur, licèt quis redierit ad sæculum per decennium post integrum annum pro-

A

bationis factum, posse cum illo anno postea profiteri, quod planè absurdissimum est, & contra omne prudens iudicium. Nam intermissione temporis diuersificantur mores, & opera hominum, vt dicitur in l. *Si non sortem*. §. *libertus*. ff. de conditione indebiti. Quo principio vtitur Angelus ad probandum interruptionem anni probationis esse contra substantiam eius; æquè autem efficaciter procedit ratio de interruptione inter probationem, & professionem, quia qui in hoc anno, vel hac ætate rectè se gessit in nouitiatu, potest iam esse habilis ad religionem, & è contrario.

B

Quòd si quis fortasse dicat, hoc solùm esse verum, quando nimium tempus interpositum est: respondetur in primis idem dici posse de interruptione ipsius anni probationis.

Instantia diluitur.

Deinde dicitur id esse accidentarium, & aliquando in paruo tempore magnam posse fieri rerum mutationem; aliquando verò nullam, etiam in tempore longo, & admissa interruptione, nullam moralem regulã relinqui; ideóque vel nullam admittendam esse, vel certè nullo fundamento dici maiorem, vel minorem impedire, aut non impedire.

Sententia auctoris.

Existimo ergo eadem iura quæ statuunt, vt annus probationis præcedat, consequenter velle, vt finito anno statim de persona iudicium feratur, & ad probationem admittatur, si admittenda sit; vel saltem in eodem statu

C

probationis vsque ad professionem perseueret, nam si illum mutet, moraliter mutat fundamentum iudicij, quoniam multum potest mutare mores, propter quod moraliter etiam loquendo, noua probatione indiget.

Probatur ex Conc.

Atque hoc tandem mihi persuadent verba Concilij Tridentini, *per annum post susceptum habitum*; quibus indicatur, non debere ante professionem plures receptiones ad habitum antecedere. Facit etiam quod cap. 16. monet religionum prælatos, vt finito anno probationis, aut nouitios ad professionem admittant, aut eos eiiciant, quis autem dicat, si semel eos eiiciant anno expleto, posse iterum illos re-

D

cipere, & validè ad professionem admittere cum eadem probatione? Vel etiam, si nouitius ipse noluit profiteri, etiamsi religio illum admitteret, quomodo potest postea admitti sine nouo experimento?

10\.
Hæc sententia est probabilior.

Propter hæc ergo probabiliorem hanc partem esse censeo, quamuis non sit tam certa, sicut alia de interruptione anni nouitiatus; quia & pauci Doctores hoc in specie disputant, & affirmant &, fundamentum iuridicum non est tam manifestũ licèt sufficiens videatur.

Notandum.

Non omittam etiam aduertere, prædictam sententiam, & fundamentum eius maximè procedere, quando interruptio fit per egressum à religione; contingere autem

E

potest, vt fiat emittendo professionem nullam cum existimatione, quòd valida sit; tunc etiam suprà diximus, probationem interrumpi, & tempus illud, pro quo aliquis viuit in habitu, actione, & existimatione professi, non posse tempus probationis appellari. Difficile ergo creditu est, propter moram interpositam inter annum probationis, & veram, ac validam professionem ita interrumpi tempus debitum, vt intellecto postea defectu professionis, non possit iterum valida fieri sine nouo anno probationis, quod videtur planè sequi ex dictis. Sed hoc genus interruptionis non videtur eiusdem rationis quoad omnia, de qua re dicam commodiùs libro sequenti, vbi explicabo quo modo professio nulla iteranda sit.

CAP.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Caput XVI.

Vtrùm nouitius ad obseruantiam regularem teneatur; & vtrùm officia, beneficia, ac dignitates Ecclesiasticas habere possit.

1. Sensus quæstionis. Qvæstio intelligitur, vt suprà dixi, quasi in sensu composito, dum nouitius in eo statu existit; nam simpliciter certum est non obligari. Ratio autem dubitandi pro parte negatiua est, quia nouitius nullum votum emisit: ergo ad nihil amplius tenetur ex vi illius status, quàm ante illum teneretur, quia non est vnde oriatur talis obligatio, si ex promissione non nascitur. In contrarium verò est, quia nouitius fruitur bonis, & priuilegiis religionis; ergo debet etiam eius onera sustinere: ergo debet ad hoc esse obligatus, quia aliàs non posset conuenienter dirigi, & gubernari à prælatis religionis. Ratio dubitandi.

2. Resolutio. Nihilominus simpliciter dicendum est, nouitium non obligari in cõscientia ad obseruantiam regularem, quamuis aliquo modo debeat subesse disciplinæ religiosæ, quamdiu à monasterio non recedit. Vtramque partem probant rationes dubitandi, vt tamen res tota explicetur, & breuiter exponamus nonnulla breuia dubia, quæ de nouitiis tractari solent, reuocemus omnes obligationes proprias religiosorum ad tria vota, & per illa breuiter discurramus; supponimus enim hîc solùm esse sermonem de obligationibus, quas religio addere potest, & solet; nam de aliis, quæ communes sunt omnibus Christianis, non dubium est, quin maneant in nouitio, neque illæ propriè pertinent ad obseruantiam regularem, sed generaliores sunt.

Ad quid teneatur nouitius in materia castitatis.

3. Prima assertio. Quod ergo spectat ad votum castitatis, clarum est, si aliàs nouitius priuata deuotione votum castitatis non emisit, nulla noua, seu speciali obligatione teneri ad seruandam castitatem, sed solùm illam, quæ ex iure naturæ nascitur, quia nec religiosus professus tenetur, nisi ex ratione voti, nec potest excogitari alia ratio huius obligationis. Solùm potest obseruari, ratione scandali vitandi, & honoris religiosi habitus, & totius religionis, maiori quadam obligatione teneri nouitium ad castitatem seruandam quamdiu talem habitum portat, & in illo quasi statu perseuerat; hanc verò obligationem existimo esse accidentariam. Secunda. Vnde si in indiuiduo nouitius peccet contra castitatem præcauendo sufficienter ne sequatur scandalum, vel infamia religionis; non incurrit specialem malitiam, imò neque existimo illam circumstantiam personæ, scilicet quòd sit nouitius religionis, ita aggrauare peccatum, vt sit necessarium illam in confessione explicare, quia nullum est sufficiens fundamentum talis grauitatis; nam licèt ille dici possit magis ingratus Deo, vel ex maiori malitia peccare, quia maiorem habet cognitionem, & pauciores occasiones; nihilominus hæ sunt circumstantiæ valde generales. Circumstãtia nouitij non est necessario confitenda.

4. Assertio tertia. Denique à fortiori colligitur, non peccare nouitium, si relicta religione, etiam in sæculo constitutus, matrimonium contrahat, & consummet, semper enim supponimus non esse factam professionem vel expressam, vel tacitam, & ita est res manifesta. Et eâdem ratione, si contra castitatem peccet in eo statu, non aggrauatur eius culpa, saltem notabiliter præcisè ex ea circumstantia, quòd religiosus aliquo modo fuerit, vulgari modo loquendo; nulla enim obligatio inde mansit, nec iam id cedit in infamiam religionis. Solùm potest augeri peccatum propter maiorem scientiam, vel resistentiam diuinæ gratiæ, quæ sunt accidentaria, & communia, vt dictum est. Et huc etiam spectat, quòd potest deferre quascunque vestes sæculares, quibus vtuntur merè laici, & coniugati. Dixit autem Ioannes Andr. debere vitare vestes nimis lasciuas in signum antiquæ religionis, quod est sanum, & prudens consilium, non tamen præceptum, nec maior obligatio rigorosa, quàm ex natura rei nascatur, vt bene notauit Panormit. in cap. *consulti.* de regular. in fin. Et hæc sufficiunt de voto castitatis, quæ magna ex parte applicari possunt ad alia peccata, quæ nouitius potest committere, vel perseuerans in eo statu, vel post illum relictum contra alia præcepta Ecclesiastica, vel diuina; parum enim ex ea circumstantia aggrauantur per se loquendo. Explicatur dictũ Ioan. Andr.

Ad quid item obligetur in materia paupertatis.

Circa obligationem paupertatis certum est ex vi illius ad nullam actionem, vel omissionem teneri nouitium, cùm votum non emiserit. Dico autem *ex vi illius*, quia aliunde poterit in hac materia delinquere. In quo oportet distinguere de bonis religionis, & de bonis ipsius nouitij, quæ secum attulit, vel quouis modo retinet. Circa priora licèt non teneatur nouitius ad vsum paupertatis ex voto, quia illud non fecit, tenetur tamen ex lege iustitiæ. Primùm, talium bonorum dominium non vsurpare, quia sua non sunt. Deinde neque ampliorem vsum eorum accipere, quàm ei à religione concedatur, ob eandem causam, quia non vtitur illis bonis, vt dominus eorum, sed ex concessione domini: ergo non potest licitè excedere eius voluntatem, & facultatem. Vt autem in tali materia, & grauitas culpæ, & obligatio restituendi, quæ inde resultare potest, discernatur, distinguere oportet duplicem vsum talium bonorum. Vnus est intra eandem religionem, vt quando ordinatur ad vtilitatem, vel commoditatem propriæ personæ. Alius est extra religionem, vt quando talia bona exteris donantur, vel alio modo extra religionem distrahuntur. Hic posterior vsus propria auctoritate, & sine licentia factus, vt supponitur, reuera habet rationem furti sacrilegi in tali persona, quia est acceptio rei inuito domino, & ita habet rationem furti, & aliunde est circa materiam aliquo modo sacram, & dedicatam, & ideo participat malitiam sacrilegij; est ergo tale peccatum mortale ex genere. De quantitate autem materiæ ad illud sufficiente perinde iudicandum est de tali persona, ac de qualibet alia; nulla enim particularis ratio in ea interuenit. De priori autem vsu vlteriùs distingui potest, an sit talis, vt per eum res consumatur, vt est vsus ciborum, vel talis vt res permaneat, vt est vsus libri. In hoc posteriori rarò erit grauis culpa ex parte nouitij, quia materia illa sistendo in rigore iniuriæ, leuis est, quia paruum nocumentum inde refertur religioni, 5.

Distinctio præmittẽda. Prima assertio circa bona religionis.

Notatio circa vsum talium bonorum.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

religioni, etiamsi res, quæ ad vsum vsurpatur, pretio æstimabilis sit, dummodo ex illo vsu non grauiter lædatur, aut minuatur eius gradus, neque aliqua extrinseca incommoda, seu nocumenta sequantur. In alio verò vsu, quo res consumitur, potest esse maior scrupulus grauioris culpæ si nimium excedatur; tamen si res quæ vsu consumuntur, non sint pretiosæ, aut extraordinariæ, & alioqui excessus non sit nimius, licèt sit frequens in modica quantitate panis, seu vini, aut rerum similium, non existimo committi grauem iniuriam, aut peccatum mortale, quia secundùm prudentem, & moralem æstimationem non æstimatur illud nocumentum graue, nec moraliter censetur religio in vita in eo gradu, seu ratione nocumenti, sed magis ratione indebiti ordinis, seu modi. In quo idem ferè iudicium esse censeo, siue hic vsus in propriæ personæ vtilitatem vsurpetur, siue tribuatur alteri eiusdem religionis, quia neutro modo fit alienatio extra religionem, & bona illa semper ipsi religioni inseruiunt, & in eius vtilitatem aliquo modo cedunt.

6. Secunda assertio circa bona propria ipsius nouitij.

Circa alia bona propria ipsius, nouitij, regula generalis sit, æquè posse nouitium talia bona habere, aut de illis disponere, ac antea poterat. Itaque præcisè ex parte religionis neque impedimentum vllum appositum est ad huiusmodi vsum, si antea plenam, & expeditam facultatem illius habebat, neque etiam noua illi facultas addita est, si non habebat, vt si erat sub cura tutoris, vel aliquid huiusmodi. *Ratio assertionis.* Ratio est, quia per solum ingressum ad nouitiatum nec aliquam obligationem contraxit, per quam dominium vel eius liber vsus impediatur; neque etiã nouum dominium, aut libertas acquiritur, neque exemptio ad prioris subiectionem quoad talium rerum administrationem. *Primũ Corollarium.* Atque hinc etiam fit, vt possit nouitius, & validè & licitè aliquid de nouo acquirere, etiam sine licentia prælati, siue per testamentum, siue per donationem, siue quodlibet alio modo illi statui non repugnante, quia nec voto, nec iure aliquo impeditur; neque absolutè, & simpliciter potest prælatus hoc prohibere nouitio, ita vt in conscientia illum obliget, tum quia nihil fortasse potest ei hoc modo præcipere, vt statim tractabimus; tum etiam, quia sicut non potest illum compellere ad relinquenda ea bona, quæ priùs habebat, ita neque prohibere quominus de nouo acquirat, dummodo acquisitio non fiat per actiones, vel negotiationes sæculares, vel statui talis religionis repugnantes. *Secundum.* Similiter etiam sequitur, licitè, & valide posse nouitium de bonis suis disponere sua voluntate ex eodem principio.

De his, quæ ad testamentum, seu vltimam voluntatem nouitij spectant.

7. Primum dubium.

Ex quo etiam decidenda sunt alia dubia, quæ circa materiam paupertatis, & bonorum temporalium de nouitiis tractari solent. Vnum est, an nouitius ante factam professionem moriens in monasterio, possit, cui voluerit, sua bona testamento relinquere, omnino prætermisso monasterio. *Resolutio duplex. Imola. Nauar.* Dicendum est enim, liberè posse, nisi priùs ea donasset, vel obtulisset monasterio. Ita docuit Immola in cap. *in præsentia*, de probat. & sequitur Nauarr. Comment. 2. de regular. n. 49. A vbi ait tam liberè testari posse nouitium infra annum probationis, ac si extra Monasterium esset, & non teneri quidquam Monasterio relinquere si nolit. *Probatur prima.* Ratio prioris partis est, quia retinet dominium, & possessionem suorum bonorum, & nullo nouo vinculo habet ligatum vsum, vel dispositionem eorum. *Secunda.* Ratio verò alterius partis est, quia neque aliquid promisit Monasterio vt supponimus, neque aliquo iure Pontificio, vel Cæsareo talis obligatio nouitio imponitur, & ideo à nobis imponenda non est, iuxta regulam textus in cap. *consuluisti*. quæstione 4. Et in Authentica de Triente, & semiss. §. *considere-* B *remus*. *Notandum.* Quæ ratio non solùm probat de nouitio, qui occasione mortis testamentum condit, sed etiam de illo qui ante professionem, vel quocumque tempore probationis illud vult instituere: nam idem habet dominium, eamdémque libertatem.

8. Secundum dubium

Dubitari autem potest, an possit licitè religio illum prohibere, vel minis cogere, vt vel testamentum non condat, vel monasterium relinquat hæredem, alioqui eiiciendum esse, & ad professionem non admittendum. *Ratio dubitandi.* Habet autem hoc aliquam rationem dubitandi in his religionibus, quæ succedunt in iure filiationis, seu hæreditatem obtinendi nomine, & loco suorum C religiosorum. Aliæ enim religiones, quæ hoc ius non habent, vt est Societas, vel religio Minorum, nullam probabilem, vel apparentem causam habent impediendi liberam nouitij voluntatem & dispositionem, quia neque sua interest, neque aliàs inueniri potest, vnde tale ius vel facultatem habeant. Aliæ item religiones, quæ illud ius habent, si nouitius condat testamentum occasione mortis naturalis, nullum habent apparentem titulum ad impediendam nouitij voluntatem per comminationes, v. g. illum statim eiiciendi, vt extra monasterium moriatur, vel similes, quia illud est moraliter cogere voluntatem eius in eo, ad quod religio nullum ius habet. D At verò quando testamentum fit, vt postea sequatur professio, videtur religio habere apparentem titulum, nam habet ius succedendi, si per testamentum nouitij non excludatur: ergo graue nocumentum illi infert nouitius alium hæredem instituendo, & illam excludendo. Et præterea irrationabiliter vult onus se perpetuò alendi imponere religioni, & bona sua aliis, fortasse non indigentibus relinquere. Et in hoc etiam non parum ingratum se religioni ostendit: ergo his rationibus potest religio comminari eiectionem, si tale testamentum condat. Atque vsu ipso aliquando intellexi fieri à viris, & doctis, & timoratis in religione satis graui. *Absolutio tenenda. Primò.* Mihi E autem huiusmodi coactio semper displicuit, & scrupulosa valdè visa est. Primò, quia non videtur carere iniustitia, si talis persona aliàs professione digna; omnes enim rationes, vel potiùs excusationes adductæ non ostendunt nouitium: condendo tale testamentum, & instituendo aliũ hæredem prætermisso monasterio, facere illi aliquam iniuriam, quia non tenetur ex iustitia monasterium relinquere hæredem vel ex testamento, vel ab intestato, nam licèt monasterium sit capax huius iuris, & hæreditatis, non tamen inde fit, nouitium teneri ex iustitia eam relinquere monasterio. *Secundò.* Neque apparet alius titulus quo obligari possit, neque enim sub eo pacto in principio receptus est, vt supponimus; nec enim id simoniæ labe caruisse videretur. Vnde sumitur

secunda

(c) 2007 Ministerio de Cultura

secunda ratio, quia extorquere ius hæreditatis sub comminatione denegandi professionem, videtur esse quædam tacita venditio professionis, nam inuoluit pactum dandi professionem, si hæreditas detur, & non aliàs. Et declaratur, nam si priùs in receptione ipsa id fuisset deductum in pactum expressum, simoniacum extitisset, idem autem sit postea implicitè, & virtute. Responderi potest, sicut moniales recipiuntur cum expresso pacto tantæ dotis, & nisi postea soluatur non admittuntur ad professionem, & vtrumque fit sine iniustitia, vel simonia, ita etiam posse illud fieri. Verumtamen id quod in monialibus propter præscriptam consuetudinem, & specialem fœminarum necessitatem admittitur, non est facile ad religiones virorum extendendum, cùm huiusmodi pacta adeò sint sacris canonibus prohibita; & ideo non est similis ratio. Ac deinde licèt alicubi propter præscriptam consuetudinem, vel specialem indigentiam permitti possit aliquam sufficientem sustentationem religiosi exigere, cogere tamen ad relinquendam religioni totam hæreditatem, vel aliquid vltra congruens sustentationi, non video quo titulo honestari possit.

Instantia.

Diluitur.

9. Tertium dubium.

Huic dubio annexum est aliud, si nouitius ante professionem moriatur infecto testamento, an religio illi ab intestato succedat. In quo dubio dubius videtur fuisse Bartolus in Authent. *Si qua mulier*. C. de Sacrosanctis Ecclesiis, eiúsque decisionem Canonistis reliquit. Ex quibus Decius in dicto cap. *in præsentia*, numero 73. id affirmat, nullum verò affert probabile fundamentum. Et ideo verior sine dubio est contraria sententia, quam tenet Panormit. in eodem cap. *in præsentia* numero 68. & ibi Immola num. 67. Philippus Francus in rubr. de testam. n. 67. & Nauarr. Comment. 2. de regular. n. 49. Idem tenuit Syluester verbo *religio*. 5. quæstione 12. Angel. verbo *Nouitius* num. 11. Ratio est, quia nouitius ante professionem non est verè religiosus, cap. *Religioso*, de sentent. excommunicat. in 6. & cap. *porrectum*, de regularibus: ergo non habet religio vnde illi ab intestato succedat, quia tunc solùm habet hoc ius, quando religiosus factus incapax ius suum transtulit in religionem. Confirmatur, quia nouitius retinet dominium, & dispositionem suorum bonorum: ergo si neque in vita, neque in morte per testamentum, vel sufficientem declarationem suæ voluntatis (quæ si probetur in causa pia, sufficit etiam in foro exteriori) illa non contulit monasterio, non est vnde possit ei succedere.

Sententia negatiua est vera.

Probatur primò.

Secundò.

De donationibus nouitij inter viuos.

10. Prima opinio Panorm.

Sed quid de bonis, quæ nouitius in vita Monasterio donauit? Respondet Panormit. suprà, quem Syluest. Angel. & alij sequuntur, talia bona retineri posse, & debere à monasterio, quia sufficienti titulo donationis factæ à vero domino illa possit. Dices, donationem illam habuisse subintellectam conditionem subsecuturæ professionis: ergo illa non secuta morte, non habet effectum. Antecedens patet, quia si nouitius nolit profiteri, sed egrediatur religione, potest repetere talia bona: ergo signum est, donationem non fuisse absolutam, sed sub illa conditione. Respondetur primò illud etiam quod assumitur, non esse in vniuersum verum. Panormit. enim in cap. *statuimus*, de regular. num. 4. docet, si prior donatio simpliciter facta fuit sine vlla protestatione, & appositione conditionis, absolutam esse donationem, & non posse reuocari etiamsi nouitius egrediatur; secus verò esse, quando tempore donationis illa protestatio facta est. Et hæc quidem posterior pars manifesta est, quia tunc satis constat de intentione donantis. Priorem verò meritò limitat idem Panormit. in cap. *quod a te*, de cleric. coniug. num. 5. vbi distinctione vtitur, nam si donauit omnia bona sua, censetur donasse sub prædicta conditione futuræ professionis, quia non est verosimile voluisse se spoliare omnibus bonis, etiamsi ibi non esset permansurus; at verò si donauit tantùm partem aliquam, & nihil aliud expressit, videtur simpliciter, & absolutè donasse; quia cessat illa præsumptio, & nulla conditio exprimitur, & alioqui ipse ingressus, & sumptus faciendi in tempore probationis, potest esse sufficiens ratio talis absolutæ donationis. Quæ maximè locum habent in ordine ad forum contentiosum; nam in foro conscientiæ intentioni donantis studium est, vt bene notauit Angel. verbo *Nouitius* n. 1. Est autem valde probabile quando donationes sunt moderatæ, considerata personæ qualitate, esse omnino absolutas; at verò si donatio est copiosa, & magna, etiamsi non sit de omnibus bonis, verosimilius est, regulariter habere subintellectam conditionem, & posse in conscientia reuocari, quoties nouitius aliunde certus non est, se habuisse contrariam intentionem.

Declaratur & limitatur.

Nihilominus tamen quando nouitius non recedit, sed moritur ante professionem, & expressè non reuocat priorem donationem, existimo firmam, & ratam manere donationem, siue fuerit moderata, siue copiosa, atque etiam de omnibus bonis. Quia licèt habuerit subintellectam conditionem perseuerantiæ, satis tamen perseuerauit, qui in religione mortuus est, etiamsi ob temporis defectum professionem emittere non potuerint. Vnde licèt illa donatio facta fuerit causa mortis ciuilis, quæ in professione esse intelligitur, tamen satis censetur compleri per anticipationem mortis naturalis, quæ multo magis perseuerantiam, atque adeò perpetuitatem donationis complet; præsertim quia dum nouitius moriendo tacet, donationem factam confirmare videtur. Est autem vltimò in hoc puncto considerandum, hæc omnia maximè habere locum iuxta antiquum ius; nam iuxta nouũ ius Concilij Tridentini sessione 25. cap. 16. de regularibus huiusmodi donationes, & dispositiones inter viuos nouitiis prohibitæ sunt, nisi cum certa solemnitate ibi perscripta, & cum illa etiam statuitur, vt effectum non habeant, non secuta professione. Atque ita videtur non habere locum omnia, quæ diximus. Quod quidem verum est, quando professio non subsequitur, nec mors naturalis nouitij intercedit, & donationes sunt magni momenti, vel bonorum immobilium; nam si donatio sit de re parui momenti, & quæ non excedit expensas nouitiatus, non videtur à Concilio reuocata. At verò quando intercedit mors naturalis, non prohibet Concilium quamcumque donationem à nouitio factam saltem causa mortis, sicut etiam dixit Nauar. dicto Comment. 2. de regular. num. 51. per illud decretum non prohiberi nouitio, quin possit ante professionem testamentum facere, siue ante, siue post ingressum primum religionis, quod proinde testamentum morte ciuili postea per

11. Secunda & vera sententia.

Declaratur prohibitio Concilij Trident.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

per professionem subsecuta confirmabitur interueniente morte naturali ante professionem. Sic ergo donatio causa mortis naturalis non videtur prohibita à Concilio, est enim ferè eadem ratio, tum quia illa non potest dici alienatio, vel renuntiatio simpliciter, de quibus Concilium loquitur: tum etiam, quia in illa omnino cessat ratio Concilij, non enim ob eam causam, vel minimum minuitur libertas in professione facienda, vel omittenda. Tum denique, quia ad huiusmodi donationem per accidens omnino est habitus religionis, seu status nouitij, cùm naturalis mors communis omnibus sit. Quocirca si nouitius expresè vel tacitè cum sufficienti, & morali præsumptione tempore mortis, vel causa eius aliquid monasterio donauit, existimo iusta, & tuta conscientia retineri posse.

Vtrùm nouitius habere possit beneficia, officia, vel alias dignitates Ecclesiasticas.

12. Vltimum dubium 4. puncta continens. Primum pũctum.

Hoc tertium dubium, ad paupertatem etiam nouitij spectans, est, & ideo hîc locum habet; in eo verò quatuor præsertim puncta continentur. Primum est, an nouitius retinere possit Ecclesiastica beneficia, vel illis sit priuatus, aut priuandus. In quo est expressa iuris decisio, nouitium non posse iustè priuari beneficio suo sine eius consensu, cap. *beneficium*, de regular. in 6. vbi adduntur limitationes, scilicet, *nisi constet, quòd vitam voluerit absolutè mutare vel professionem expressam fecerit, seu scienter habitum receperit professorum.* Hodie autem limitationes hæ non habent locum intra annum nouitiatus, de quo loquimur, nec professio expressa, vel tacita antea facta valida est; neque habet locum renuntiatio iuris proprij; & ideo etiam nunc non refert, vt opinor, quòd euidenter constet, voluisse vitam mutare, quia necessariò debet subintelligi conditio, seu dependentia, vt sic dicam, ab anno probationis propter decretum Concilij Tridentini dicto cap. 15. Imò existimo propter aliud decretum eiusdem Concilij cap. 16. etiam ex consensu nouitij non esse validam renuntiationem beneficij à nouitio factam, nisi fiat cum solemnitate ibi perscripta, & ita vt non habeat effectum, nisi subsecuta professione, quapropter etiam ex proprio consensu non poterit beneficio priuari. Dices, ergo tenebitur nouitius inseruire tali beneficio, vel saltem poterit fructibus eius priuari. Respondeo primùm, teneri ad illud seruitium, quod per se potest in tali statu exercere, vt est officium Canonicum recitare. Deinde debet per alium inseruire quoad cætera omnia quantum fieri possit, assignata huiusmodi Vicario congruenti portione, in eodem cap. *beneficium*, declaratur. Vnde constat, per se loquendo non esse nouitium priuandum omnibus fructibus, quos percipit ratione tituli, & ratione quorum ad recitandum obligatur. Denique, si aliquod sit seruitium, quod per alium suppleri non possit, vt est, v.g. residentia in choro, si sit canonicus, tunc nullum est incommodum, quòd tali seruitio vacet, nam per alios sufficienter suppletur; priuabitur autem tunc nouitius distributionibus, quæ requirunt residentiam personæ. Et hæc est communior doctrina in hoc puncto, vt intelligi potest ex Nauarro suprà, & Syluestro *religio* 2. quæst. 8. quamuis Angelus, & nonnulli alij senserint op-

Additio.

Instantia soluitur; & asseritur etiam fructus suos facere, qui non requirunt personalē assistentiam, vt distributiones in choro assistentibus.

A positum, quoad fructus beneficij; sed sine fundamento iuridico, cùm nouitius sit verus dominus, & non debeat iure suo priuari: non est ergo cur priuetur fructibus, nisi vbi iure, vel recepta consuetudine constiterit, non posse illos facere suos, nisi personaliter resideat, tunc etiam ita priuabitur fructibus, ac si ob quancunque aliam causam non resideret: nec enim possumus quoad hoc maius aliquod priuilegium nouitio concedere, quia nullo etiam iure fundatum est.

13. Difficultas orta ex præcedenti.

Hîc verò consequenter quæri solet, an nouitius possit denuò beneficium seculare acquirere, seu de illo prouideri. Quæstionem breui-B ter attigit Angelus verbo *Nouitius* numero 23. & respondet negando simpliciter, quem sequitur Tabiena quæst. vltima; nullum tamen ius, nec rationem adducit, neque ego inuenio ius aliquod, ratione cuius nouitius fiat inhabilis ad beneficium recipiendum, aut collatio ei facta nulla sit. Et ideo existimo, si nihil aliud obstet, factum tenere, si ei beneficium sæculare conferatur, & ipse illud acceptet: nam sicut potest acquirere alia bona temporalia, ita etiam hæc spiritualia, seu mixta. Et ideo hanc partem tuentur. Tiraquel. de retract. lignagier. gloss. 8. §. 1. numero 37. Azor tomo 1. institut. Moral. lib. 12. cap. 3. quæstione 1. & alij. Sen-C tio tamen regulariter non rectè, nec licitè tale beneficium conferri: nam vel ei datur, vt illo beneficio prouocatus religionem deserat, & hoc contra charitatem est, & contra ipsam religionem; vel datur vt illis fructibus fruatur, vel ipse, vel religio quandiu professionem non fecerit; & hoc tam ex parte dantis, quàm ex parte recipientis est illicitum, quia est contra institutionem, & finem beneficij. Et ideo iuxta communem sententiam Doctorum, accipere beneficium sine animo seruiendi solùm ad fruendum fructibus aliquo tempore illicitum est, & consequenter etiam est illicitum dare illud cum eadem intentione, vel ei, quem constat non aliter D illud accipere. Non videtur tamen hoc ita intrinsecè malum, quin in fauorem religionis indigentis possit superior habens potestatem, in hoc licitè dispensare. Et iuxta hæc intelligenda, vel limitanda est glossa in cap. *beneficium*, verbo *conferendum*, de regular. in 6. De pensione autem non videtur esse eadem ratio, quia non datur proprio titulo spirituali, etsi quod onus habet adiunctum, illud est valde simplex, nimirum officium Virginis recitare, quod optimè potest à nouitio impleri; & alioqui recipere pensionem animo retinendi illam breui, seu definito tempore, non est contra legem aliquam, vel in detrimentum Ecclesiastici seruitij, sed po-E tiùs est in fauorem beneficij, in quo pensio posita est.

Assertio prima quoad validitatem collationis.

Secũda quoad licitã collationem, & receptionẽ beneficij.

Limitatio.

14. Secũda difficultas. Pars negatiua est vera stãdo in iure communi.

Dixi suprà validè posse nouitium beneficium sæculare acquirere, quia de regulari maior est difficultas, in qua negantem partem sequuntur Lapus, Dominicus, & Francus, quos refert, ac sequitur Garcia parte 7. de Beneficiis capite 10. numero quarto, & quidem stando in iure communi hæc sententia certissima est, vt constat ex Clement. *Quia regulares*, de supplenda negligentia prælat. & Clement. *Ne in agro*. §. *Sanè prioratus*, de statu monachorum, vbi decernitur, quòd solis professis beneficia regularia conferantur. At iuxta decretum Concilij Tridentini sessione 24. de reformat. cap. 10.

Z potest

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Pars affirmatiua est certissima post Conc. Trident.

potest dari beneficium regulare nondum professis, imò & his, qui religionis habitum nondum suscepere, modò habitum suscipere, & professionem emittere teneantur; ita enim statuit loco citato Concilium. *Regularia*, inquit, *beneficia in titulum regularibus professis prouideri consueta, cùm per obitum vacare contigerit, religionis tantùm illius ordinis, vel ijs, qui habitum omnino suscipere, & professionem emittere teneantur, & non alijs*, &c. Nam si his, qui nondum religionem sunt ingressi, licet conferre regulare beneficium, dummodo ad habitum suscipiendum, & professionem emittendam obligentur, cur non licebit conferre nouitio sub eodem onere, obligatione, & conditione? Notandum verò primò, licere nouitio, vel alij nondum ingresso deserere habitum, vel obligationem ad illum, & ad professionem, antequam illam emittant, relinquendo beneficium, in tantum enim ad vtrunque obligantur, in quantum beneficio potiri volunt, & non ampliùs. Notandum secundò hanc facultatem, quæ per Concilium fit sæcularibus, ac nouitiis sub prædicta obligatione, seu conditione, ita limitari, seu declarari per quandam declarationem Cardinalium, vt non de omnibus beneficiis regularibus, sed simplicibus tantùm sit intelligenda; verba enim dictæ declarationis ita referuntur in declarationibus Marzillæ, ac Farinacij typis iam mandatis. *Viso hoc capite Concilij congregatio censuit posse etiam ordinarios collatores, portiones monachales, & Canonicales, & similia simplicia beneficia regularibus prouideri consueta conferre, nedum eius ordinis professis, sed etiam sæcularibus, qui habitum suscipere, & professionem emittere omnino teneantur, Abbatias tamen, & beneficia administrationem habentia non nisi professis iuxta Canones per ordinarios inferiores conferri posse.*

Notatio prima.

Secunda notatio, & limitatio.

15. Punctum 2. Assertio prima negatiua quoad dignitates religionis.

Circa secundum punctum distinguendum est de dignitatibus religionis, vel extra illam: nam ad priores eligi non potest nouitius, ita enim statuitur in cap. *nullus*, de elect. in 6. vbi sic dicitur. *Nullus religiosus ad Abbatiam, seu prælaturam suæ, vel alterius religionis de cætero eligatur, nisi antea fuerit ordinem regularem expresè professus; quod si secus actum fuerit, eo ipso irritum habeatur.* Vbi non solùm nouitij excluduntur, sed etiam illi qui non expresè, sed solùm tacitè professi sunt; quod de monialibus in particulari repetitur in cap. *indemnitatibus*, eodem titulo, nec enim otiosè additur illa particula, *expresè*, nam ad eligendum actiuè disertè postulatur solùm professio tacita, vel expressa; vt verò passiuè eligi possit, expressa postulatur, & meritò, quia is, qui in prælatum eligitur, debet esse omni exceptione maior, & ideo eius professio debet esse extra omnem ambiguitatem, & controuersiam. Vnde fit, vt à tali electione à fortiori excludantur sæculares, de quo aliàs. At verò quoad dignitates extra religionem in eodem cap. *nullus*, dicitur, nouitium posse ad Episcopatum eligi. De aliis autem inferioribus dignitatibus nihil ibi expresè dicitur; quia verò Episcopalis dignitas specialiter conceditur, videntur aliæ prohiberi. Et ita senserunt multi interpretes, vt ibi glossa refert. Aliunde verò cùm in priori parte illius capitis nouitij solùm prohibeantur eligi ad prælationem religiosorum, consequenter videntur admitti ad quamcunque aliam electionem, quia per se, & ex natura rei exclusi non sunt: ergo eo ipso quòd non excluduntur, admittuntur. Censeo ergo idem esse iudicium de his dignitatibus extra religionem, quod de beneficiis; non debent enim eligi nouitij, si tamen eligantur, non est electio irrita, ad Episcopatum autem & validè, & licitè eliguntur. Ratio autem assignari potest, quia Episcopatus est status maioris perfectionis, & ad commune Ecclesiæ bonum maximè necessarius; & ideo si nouitius aliquis dignus sit, & Ecclesiæ opportunus, statim prouocari potest ad Episcopatum, non expectata professione. Addo etiam, post electionem posse, si velit, profiteri, & postea Episcopus consecrari, & simul esse religiosus, & Episcopus. At verò quælibet alia dignitas sæcularis infra Episcopatum est inferior quoad statum perfectionis, imò & de se repugnans illi; & ideo non debet nouitius per electionem ad illam à proposito religionis distrahi; si tamen eligatur; quia persona non est incapax, neque vllo iure irritatur electio, valida erit.

Secunda affirmatiua quoad episcopatum. Quoad alias inferiores dubium.

Tertia assertio tenet quoad alias eligi validè, sed non licitè.

Ratio assertionis 2. & 3.

16. Punctum 3. Opinio aliquorum sub distinctione.

Tertium punctum de electione actiua tractat Sylu. *Religio*. 5. quæst. 11. Angel. verbo *Nouitius* num. 24, cum Ioanne Andr. qui latè hoc tractat in d. cap. *beneficium*, de regular. in 6. & sub distinctione respondent, quia vel ius eligendi competit nouitio, vt est pars alicuius Collegij, vel Capituli, vt habet Canonicus ad eligendum Episcopum, v. g. aut competit illi ex iure speciali, & personali, vt conuenit patrono ius nominandi. In priori verò casu dicunt, non esse nouitium vocandum ad electionem; in posteriori autem posse, & debere; neutrum autem aliquo iure confirmant, sed congruentiis, quarum summa esse videtur, quia quando ius est communitatis, vel ratione illius, per ipsam communitatem sine nouitio potest commodè fieri electio; aliunde verò non potest nouitius conuenienter vocari sine dispendio religionis. At verò quando ius est speciale, per se loquendo magis est necessarium suffragium patroni, vel alterius habentis tale ius, & regulariter etiam id potest faciliùs fieri sine exitu nouitij à claustro, atque sine multa distractione, vel dispendio religionis. Atque in hac posteriori parte mihi non est dubium; prior autem videtur minus certa; quia cùm nouitius retineat suum ius eligendi propter congruentias, & sine lege non est illo priuandus; ipsius enim, & religionis erit iudicium, an sibi expediat, néc ne, electioni adesse. Eò vel maximè, quòd posset suffragium suum alteri committere, iuxta cap. *quia propter*. §. *illud*, de electione. Nihilominus placet sententia communis, ita illam intelligendo, vt si nouitius velit electioni adesse, excludi non possit; hoc enim probat efficaciter ratio facta, quia non potest priuari iure suo; alij tamen non tenentur eum vocare, quia ille regulariter non potest commodè adesse: ergo neque alij tenentur illum vocare, argumento dicti cap. *quia propter*.

Fundament.

Resolutio 1.

Resolutio 2.

17. Punctum 4.

Quartum punctum de ordinatione nouitij propriè non spectat ad obligationes eius, neque ad obseruantiam paupertatis, vel materiæ alterius voti, sed magis pertinet ad materiam de irregularitate, vbi de illa re diximus. Videantur Angel. suprà num. 20. & Syluest. quæst. 10. & cap. *Monasterijs*. 19. quæst. 3. vbi Doctores de hoc tractant, & communiter textus ille allegatur ad probandum prohibitum esse nouitium ordinari; mea tamen sententia de hac re non loquitur,

sed

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sed de receptione ad habitum religionis, ad quam voluit ibi Gregor. præcedere biennium probationis, vt superiùs explicatum à nobis est; éstque manifestum ex contextu. Quocirca nullum ius ego inuenio in quo sit interdictum nouitium ordinari, & ideo tom. 5. in 3. partem disputat. 50. sectione 5. num. 13. absolutè docui posse intra annum, seu tempus nouitiatus ordinari; à quo verò prælato dependeat, seu facultatem, & litteras demissorias habere debeat, vt legitimè ordinetur, alibi ex professo est disputandum; nunc breuiter dico, quamuis probabile sit, satis esse habere facultatem ab Episcopo, in cuius diœcesi est monasterium, in quo probatur, vt opinatur Sancius in Decal. lib. 4. de voto cap. 39. numero 20. probabilius tamen credo id spectare ad Episcopum, in cuius diœcesi domicilium habebat, quando ingressus est religionem; quod obiter attigi tomo præcedenti tractatu de voto lib. 6. cap. 12. num. 9. Et ratio est, quia nouitius dum est in probatione, non commutauit priorem statum simpliciter in statum religiosum, & consequenter nec mutauit domicilium; ergo adhuc manet sub priori Episcopo in his quæ absolutè respiciunt personam suam: ergo ab illo adhuc pendet in litteris demissoriis. Ex quibus sequitur attento iure communi in hoc minimè pendere à prælato religionis, cùm pro eo tempore non habeat iurisdictionem simpliciter quasi Episcopalem in illum, sed magis limitatam, ad finem scilicet, probationis. Dixi, *attento iure communi*, quia si religio habuerit circa hoc speciale priuilegium, cum ampliatione illud communicandi nouitiis, sicut habet Societas Iesu, vt constat ex compendio priuilegiorum eiusdem, verbo *Communicatio*. §. 5. Tunc poterit illorum prælatus has litteras eis concedere demissorias, sicut aliis professis, vel religiosis; similiter hoc priuilegio vti poterunt aliarum religionum prælati, qui cum Societate in priuilegiis communicant erga suos nouitios. Addo quamuis in priuilegio religioni concesso hæc extensio non exprimatur, probabile est ita ex legitima interpretatione ad nouitios posse extendi, cùm probabilis sententia doceat nouitios priuilegiis religionis gaudere, quam sequitur Molina tomo 1. de Iustitia disp. 139. & alij.

(Resolutio tenenda. — Dubitatio. — Prima opinio est probabilis. — Secũda probabilior. — Ratione probatur. — Limitatio. — Societas Iesv habet circa hoc speciale priuilegium.)

Ad quid teneatur in materia obedientiæ.

18. Tertiò dicendum est de his, quæ ad obedientiæ votum spectant, sub quibus totum onus regulæ comprehenditur. De quo generaliter dicendum est, nouitium per se, & directè non posse obligari in conscientia præcepto superioris. ita docent omnes, & patet, quia nondum illi obedientiam promisit. Et eadem ratio probat, non obligari in conscientia ad obseruationem regulæ, quia nondum illam professus est, nec seipsum religioni perfectè tradidit. Dico autem, *per se*, *& directè*, primò, quia tenetur non præbere aliis religiosis scandalum, vel prauum exemplum, & ex hac parte obligari poterit aliquando vel statum illum relinquere, vel saltem in rebus publicis, & communitatis regulam obseruare. Secundò id addidi, quia licèt non teneatur sub culpa obedire, vel seruare regulam tenetur nihilominus ita subiacere religiosæ disciplinæ, vt per violentiam non resistat; nam hoc necessarium est ad conuenientem gubernationem, aliàs sequi

(Assertio prima. — Secunda assertio.)

posset in monasterio magna inordinatio, & confusio. Vnde quando primò habitum suscepit, ad hoc se virtute obligauit, pactum iniens cum religione, vt quandiu ibi permaneret, sicut ab ea sustentari, doceri, & dirigi debet, ita etiam religiosè corripi posse. Dices, posset nouitius nolle castigationem admittere, sed habitum potiùs dimittere. Respondetur, probabile esse tunc etiam superiorem debere, aut castigationem remittere, aut eum liberè dimittere. Illud autem prius sæpius fortasse expedit, vt maiori bono nouitij consulatur, si alioqui commune bonum religionis non periclitatur. Et hac ratione videtur dixisse Angelus verbo *Nouitius* num. 8. licèt nouitij non teneantur ad obseruationem regulæ, debere ad eam induci, aliquid tamen esse illis indulgendum, ne retrocedant; sæpè verò propter commune exemplum, vel quia eo ipso, quòd ita resistit disciplinæ, se ostendit ad religionem ineptum, maximè si non semel ex passione, sed sæpe ex praua natura id faciat; aliquando, inquam, expediet potius illum dimittere, quàm conniuere, nec tunc eneruatur disciplina, quia ipsa dimissio est satis magna pœna. Addo insuper, sæpe expedire in tali casu priùs castigare nouitium, & postea illum dimittere, tum quia tale potest esse delictum, vt per dimissionem non sufficienter puniatur; tum etiam ne detur aliis nouitiis occasio liberè peccandi, & deficiendi in vocatione sua. Et ita limitandum videtur, quod Syluest. ait verbo *religio* 5. quæst. 7. posse nouitium ad tempus detineri in carcere si ipse velit, & non aliter; quia non potest impediri, quin religionem dimittat, si velit: hoc enim tunc procedet, quando ipsa dimissio reputatur sufficiens pœna; alioqui ne delicta maneant impunita, & nouitij sumant occasionem perpetrandi similia delicta, censeo posse detineri nouitium, donec sufficienter puniatur, & postea dimitti; neque hoc erit contra capitulum *statuimus*. vel cap. *non solum*. De regular. extrà, & in 6. quæ præcipiunt liberè dimitti nouitium volentem discedere; illa enim loquuntur per se, seu re integra, seu in ordine ad statum, non verò impediunt iustam punitionem delicti, ratione cuius nouitius specialiter subditus est iudici Ecclesiastico, & prælato suo, à quo, & puniri, & torqueri potest, si necesse sit, vt rectè docuit Nauar. alios referens Consil. 5. de foro compet. Vltimò in hoc etiam animaduerto, prælatum religionis respectu nouitij, & durante illo statu sustinere curam proprij parochi, & Episcopi, & ideo quamuis non possit illum sub præcepto obligare ad opera consiliorum, posse tamen ea omnia præcipere etiam sub censuris, si necesse sit, quæ parochus, vel Episcopus præcipere possunt, quia tale præceptum non fundatur in voto obedientiæ, sed in iurisdictione Ecclesiastica per summum Pontificem concessa. De qua iurisdictione, quantum se extendat tam in casuum, vel censurarum reseruatione, eorúmque absolutione, quàm in externa punitione, dicemus infrà tractando de iurisdictione prælatorum.

(Instantia. — Dissoluitur, & resoluitur dubiũ circa punitionem nouitij. — Opinio Syluestri limitatur. — Explicantur textus allati. — Notatio, & assertio tertia.)

Tandem ex dictis resoluitur dubium, an teneatur nouitius canonicum officium recitare. Partem enim affirmantem tenuit Palud. in 4. d. 15. quæst. 5. propter rationem in principio tactam, quòd nouitius gaudet priuilegiis religionis, & alitur eius reditibus, vel eleemosynis fidelium: ergo tenetur saltem ad hoc onus, quod 19.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

est veluti officium publicum, propter quod religiosi ab Ecclesia aluntur. Nihilominus certum est, non obligari nouitium ad recitandas horas ex proprio præcepto, vt meliùs docuerunt D. Antoninus 3.p. titulo 13. c.4.§.1. Sylu. verbo *Hora* quæst.2. Caiet. in summ. eodem verbo, Soto lib. 10. de Iustitia quæst.5. art.3. in fine, Lessius lib. 2. cap.37. dubit.9. num.49. Sà verbo horæ canonicæ nu.1. Et ego tomo 2. de religione lib.4. de Horis canonicis cap.17. nu.2. aliquid de hoc puncto attigi. Ratio verò est, quia illi verè non sunt religiosi, & ideo nullus est titulus, quo possint obligari, cùm alioqui etiam non sit de hac A re vllum præceptum, nec consuetudo præscripta. Nec refert quòd gaudeant priuilegiis, nam vt rectè ait Nauarr. etiam clerici in minoribus, si deferant habitum clericalem, gaudent priuilegio Canonis, & tamen ad recitandum canonicum officium non tenentur, sed sufficiens ratio illius priuilegij reputatur, quòd sint in via ad altiora ministeria; idem ergo est de nouitio, qui iam est in via, & quodammodo incipit consecrari Deo. Et hoc etiam sufficit vt alatur Ecclesiasticis bonis, seu eleemosynis, præsertim quia non est illa proxima ratio, vnde obligatio hæc oriri solet, de quo aliàs.

Resolutio certa.

Probatur primò.

Secundò.

INDEX CAPITVM
LIBRI SEXTI.
De professione religiosa.

Cap. I. *VTRVM professio sit, fueritque semper necessaria ad religiosum statum.*

II. *Quid sit formaliter, ac substantialiter professio religiosa, & quis sit formalis effectus eius.*

III. *Vtrùm ad valorem professionis necessarius sit consensus omnino liber, & in ætate perfecta.*

IV. *Vtrùm ad valorem professionis necessarius sit consensus ita liber, vt non ex metu tribuatur.*

V. *Vtrùm ad professionem necessarius sit consensus ita liber, vt non per dolum, vel ignorantiam detur.*

VI. *Vtrùm ad professionem necessaria sit libertas à seruitute.*

VII. *Vtrùm libertas à matrimonij vinculo ad professionem necessaria sit.*

VIII. *Vtrùm Episcopus, vel in alia dignitate constitutus possit religionem profiteri.*

IX. *Vtrùm obligatio filij ad parentem, vel alia similis professionem impediat, vel potius per eam tollatur.*

X. *Vtrùm ad professionem necessaria sit libertas à quocunque debito, vel vinculo; & ad quid postea teneatur, qui debitis obnoxius profitetur.*

XI. *Quæ conditiones ex parte religionis necessariæ sint, vt professio rectè, & validè fiat.*

XII. *Quæ forma seruanda sit, vt professio validè, & rectè fiat.*

XIII. *Quos effectus habeat valida professio.*

XIV. *Vtrùm per professionem commutentur, seu extinguantur omnia vota, quæ ipsam præcedunt.*

XV. *Vtrùm professio religiosa quatenus contractum humanum includit, sit indissolubilis per contrahentium voluntatem, & vnde id habeat.*

XVI. *Vtrùm professio sit vinculum omnino indispensabile etiam per potestatem Pontificis.*

LIBER

(c) 2007 Ministerio de Cultura

LIBER SEXTVS.

DE PROFESSIONE RELIGIOSA.

POst nouitiatum completum, sequitur religiosa professio, per quam religiosus status substantialiter consumatur, & ideo de illa consequenter dicendum est. Primò, quàm sit necessaria ad religiosum statum. Deinde, in quo substantialiter consistat, & quas causas, vel conditiones requirat, vt valida sit, & quot modis fieri possit, seu quotuplex sit. Ac deinde, quas proprietates, & effectus habeat. Quia verò professio, & expresè, & tacitè fieri potest, & illa, quæ est expressa, & quasi exemplar alterius, & professio simpliciter, ideo de illa priùs, & præcipuè hîc disputamus; postea verò quæ ad aliam pertinent, addemus.

CAPVT I.

An professio sit, fueritque semper necessaria ad religiosum statum.

1. Variæ significationes verbi *profitendi*.

PRofitendi verbum, & eadem proportione professionis nomen latissimè patet apud Latinos, significare enim solet publicam testificationem, seu confessionem, seu alicuius muneris assumptionem, præsertim si cum speciali solemnitate, & obligatione fiat. Sic dicitur aliquis profiteri malitiam, dicebantur etiam olim profiteri nomina apud Prætorem; & in Euangelio legimus, ascendisse Ioseph, vt profiteretur cum Maria, Lucæ 2. Sic etiam dicimur profiteri fidem, & à Concilio Trident. sess. 24. cap. primo de reformatione præcipitur aliquando fieri professio fidei. Ac denique Diuus Thomas 2. 2. quæst. 184. articulo 5. eodem ferè modo dixit, cùm aliquis assumitur ad Episcopale munus, adhiberi aliquam solemnitatem cum professione, qua se obligat ad tale ministerium. Iam verò communi vsu Ecclesiæ accommodata est hæc vox, vt significet actum illum, quo is qui vult religiosus fieri, statum illum publicè, solemniter, ac firmiter assumit: quo sensu est frequentissima hæc vox in iure Canonico, & decretis. Est autem hæc significatio in prædicto sensu generalis, abstrahit enim à professione facta per vota solemnia, vel simplicia, & à professione omnino absoluta, & irreuocabili ab ea, quæ includit conditionem, & dissolui potest. Quia verò nunc agimus de ordinario iure religionum, prout nunc est in vsu Ecclesiæ, ideo in præsenti ferè semper loquemur de professione omnino absoluta, & irreuocabili, aliam reseruantes in postremam partem huius materiæ, quæ est de Societate in particulari, cuius ille modus profitendi proprius est.

Conc. Trid. — D. Thom. — In præsenti quid significet.

A Sic igitur declarato quæstionis titulo dicendum est, professionem veram, ac validam ita esse de substantia religiosi status, vt ante illam non sit aliquis verè, ac propriè religiosus, per illam autem fiat. Hæc assertio iuxta proximè notata intelligi posset cum proportione: nam si sit sermo de statu religioso in generali, prout à nobis in superioribus explicatum est, professio etiam in eadem generaliter est sumenda. Si autem è contrario sermo sit de professione per vota solemnia, status etiam religiosus cum proportione sumendus est: vt autem omnis tollatur æquiuocatio, sensus debet esse formalis, B vt, iuxta proportionem status, modus etiam professionis necessarius sit. Loquendo ergo, vt dixi, de communi more religionum, conclusio intelligi potest de solemni professione. Vt autem conclusio sit in vniuersum vera, necesse est intelligi de professione valida, vt abstrahit à tacita vel expressa; & ideo licèt de expressa hîc præcipuè disseramus, de vtraque probabimus. Et probatur primò ex capite *Religiosi*, de sentent. excommunic. in sexto §. *Quamuis autem is qui religionem ingreditur, religiosus censeri cum effectu non possit, donec sit tacitè, vel expressè professus*, &c. & idem habetur in capite *porrectum*, de Regular. cùm mo- C nachum non faciat habitus, sed professio regularis. Quod etiam sumitur ex capite *ex parte*, eod. titulo, & in Concil. Matiscon. capite quinto, & Concil. Trident. sessione 14. capite 6. de Reformat. & ideo etiam in capite *consuluit*, qui cler. vel vouent. dicitur habitum sine professione, non impedire quominus matrimonium postea contractum valeat. Et Sixtus quintus in declaratione suæ constitutionis de illegitimis, eodem sensu dixit, *Qui tunc verè, & propriè religiosi effici dicuntur cum professionem emittunt*, &c. Atque in hac veritate conueniunt Doctores super iura præcitata, & Theologi & Summistæ quos infrà re- D feremus.

2. Assertio certissima. — Notatio pro explicanda assertione tradita. — Probatur ex iure.

Secundò principaliter potest probari assertio ex perpetua Ecclesiæ traditione: nam ex quo tempore incepit religiosus status, incepit etiam professio, cuius antiquissima mentio inuenitur in sanctis Patribus interdum sub nomine consecrationis, aut benedictionis, interdum nomine iuramenti, aut voti, & sæpe etiam professionis. Dionysius enim in capite 6. de Eccles. Hierarch. parte 2. ita monasticæ professionis ritum describit. *Stat quidem Sacerdos ante sacrum altare monasticam impetrationem psallens.* Et infrà. *Ea verò finita sacerdos ad eum accedens* (ad eum scilicet, qui monachus efficitur,) *in-* E *terrogat primò, an renuntiet visibilibus omnibus, non solùm viris, verùm imaginibus quoque, ac phantasiis. Deinde exponit illi perfectissimam* vitam,

3. Probatur ex perpetua Ecclesiæ traditione. — D. Dionys.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vitam, illum apertè contestans, oportere illum mediam (id est, communem vitam) *longè antecedere. Vbi vero ille ista omnia intentè promiserit, consignans cum crucis signo sacerdos tondet, tres diuinæ beatitudinis personas inclamans, exutúmque veste omni, aliam induit, & cum sanctis alijs, qui adstant viris, ipsum salutans diuinorum mysteriorum participem efficit.* Præterea Eusebius libro 9. de Præparat. Euang. cap. 1. institutionem Essenorum referens ex Porphyrio inter alia inquit, *Qui in eam sectam veniunt, non statim,* &c. (quæ infrà agentes de probatione Societatis referemus) & infrà, *Antequam comiter cum eis vescantur iureiurando confirmant primò pios se erga Deum futuros,* &c. Similia refert Cyrill. lib. 5. contra Iulian. & sumuntur ex Iosepho lib. 2. de bello Iudaico cap. 7. Diximus autem suprà ex eodem Eusebio lib. 2. histor. cap. 16. hos Essenos fuisse monachos qui in Alexandria sub Marco Christianam perfectionem profitebantur: vnde per illud iusiurandum religiosa professio significari videtur. Verum est diuersam videri narrationem Porphyrij, quam Eusebius priori loco refert, à narratione Philonis, quam refert posteriori loco. Vnde licèt Philo de Christianis loquatur ex Iudæis conuersis, Porphyrius autem multa narrat, quæ ad Iudaicos ritus ita pertinent, vt non possint commodè religiosis Christianis attribui: vnde ille verè loqui videtur de antiquis Essenis, qui in Iudaismo erant, quibus non possumus propriam religiosam professionem attribuere. Vnde in superioribus etiam aduertimus illud iuramentum non fuisse de obseruandis propriis consiliis Euangelicis, sed de pietate erga Deum, & similibus, quæ per se ad honestatem seruandam, vel vitandum peccatum necessaria sunt. Nihilominus per se credibile est Essenos Christianos sicut antiquorum mores ad perfectionem Christianam transtulerunt, & subleuarunt, ita altiorem modum professionis iuxta Ecclesiasticum morem obseruasse.

Euseb.

Esseni non fuerũt propriè religiosi professi.

4. Præterea in Regula Pacomij (quam ab Angelo ei reuelatam historiæ referunt) cap. 95. habetur monachos nouitios priusquam ad secretiorem fratrum conuersationem susciperentur, promittere solitos seruare regulas monasterij, per quam promissionem regularis professio significari videtur. Imò & August. cùm lib. 17. de Ciuit. cap. 4. dicit Apostolos votum magnum emisisse, per illud votum religiosam professionem planè intelligere videtur. Expressiùs Basilius sæpe huius professionis mentionem facit, nam epistola ad Conon. *Non vnus,* inquit, *agon imminet ex pacto profitendi,* quod vitæ genus, inquit inferiùs esse conueniens Euangelio; & in Regula 14. & fus. disput. fusè de hac professione disserit. Et inter alia ait, *Qui intra reliquorum fratrum societatem ascriptus, factam iam a se professionem resciderit, is perinde aspici debet, vt qui in Deum peccarit, quem videlicet professionis suæ testem adhibuerit, cuique solemni se voto obligarit.* Quod ibi & regula 15. latè prosequitur. Et sermone de Instit. monach. *Ante religiosæ,* inquit, *istius vitæ professionem liberum est vnicuique communem cum cæteris viuendi normam sequi. Vbi verò iam quis sponte sua ipse professus est, hic Deo custodire seipsum debet, veluti eorum aliquid, quæ dicata sunt Deo, ne sacrilegij iudicium incurrat.* Et Epistola ad Amphilochium Ionij Episcopum canon. 19. *Virorum,* inquit, *professiones non nouimus, præterquam si qui seipsos monachorum ordini*

Metaphrastes in vita eius. Nicephor. lib. 9. histor. c. 14. Sozomenus lib. 3. hist. c. 13.
Basilius.

A *adiudicarint, qui tacitè videntur cœlibatum admittere, sed in illis quoque illud existimo præcedere oportere, vt ipsi interrogentur, & euidens ipsorum accipiatur professio* Vbi indicat etiam diuisionem professionis in tacitam & expressam, de qua infrà latiùs. Quod verò ait in solis monachis professionem inueniri, de laicis intelligendum puto, nam in clericis regularibus verisimile est etiam eo tempore inuentam fuisse, vt in superioribus attigimus. Multo autem id certius est de tempore D. Augustini; nam licèt in sua regula expressam non faciat mentionem professionis, postulat tamen à suis obseruantiam paupertatis, castitatis & obedientiæ, ad quam eos teneri supponit. Vnde in sermone 2. de comm. vit. cleric. *Qui societatem,* inquit, *communis vitæ iam susceptam, quæ laudatur in actis Apostolorum, deserit, a voto & professione sua cadit, & Deum habet iudicem.* Et sermone 60. ad fratres. *Sic & tu monache, antequam promitteres, in tua erat potestate facere quod volebas, vox tua ligauit te mihi:* vbi expendenda illa particula *mihi*, rectè enim explicat vim professionis, vt infrà dicam. Similia habet in ea verba Psalm. 75. *Vouete & reddite Domino Deo vestro.* In regula etiam S. Benedicti capite 58. expressa est forma profitendi.

Explicantur verba D. Basilij.

August.

5. Eadem traditio confirmari potest ex Cassiano lib. 4. de Institut. renunc. cap. 33. *Pœnæ,* inquit, *grauissimæ præparantur ijs, qui tepidè & negligenter institutionis regulam fuerint executi, & secundùm hoc quod professi sunt, fructus etiam congruos sanctitatis eidem exhibere neglexerit, melius est enim secundùm Scripturæ sententiam non vouere, quàm vouere & non reddere.* cap. 36. *In hac nuditate, quam coram Deo & Angelis eius professus es, ad finem vsque perducas.* Et Isidorus in sua regula capite 4. *Conuersus,* inquit, *in monasterio recipiendus non est, nisi prius ipse se scriptis spoponderit permansurum: sicut enim hi, qui ad secularem promouentur militiam, in legionem non transeunt, nisi antè in tabulis conferantur, ita & hi qui spiritualibus castris cœlesti militia sunt signandi, nisi prius professione verbi, aut scripti teneantur, in numerum & societatem eorum, qui seruiunt Christo, transire non possunt.* Cum quibus verbis illa duo expressè posuit, scilicet, & sine professione non posse esse religiosum, & per illam constitui. De eadémque professione loquitur Hieron. cùm epistola 8. ad Demetriadem dicit, *Quando eras in seculo, ea quæ erant seculi diligebas.* Et infrà. *Nunc autem quia seculum reliquisti, & secundùm post Baptismum gradum inisti pactum cum aduersario tuo, dicens ei: renuntio tibi diabolo, & seculo tuo, & pompæ tuæ, & operibus tuis, serua fœdus quod pepigisti.* & epistola 1. ad Eliodor. *Animaduerte frater, non tibi licet de tuis quidquam habere rebus.* & infrà, *Sed forsan dicturus es, quid ergo? quicunque in ciuitate sunt, Christiani non sunt? Non est tibi eadem causa quæ cæteris: Dominum ausculta dicentem: Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia tua, & da pauperibus, & veni & sequere me. Tu autem perfectum te fore pollicitus es: nam cùm derelicta militia te castrasti propter regnum cœlorum, quid aliud quàm perfectam sequutus es vitam?* Tandem confirmari potest hæc traditio ex his quæ antiqui Patres tradunt de velandis virginibus: nam veli impositio professio quædam religionis fuisse videtur saltem in aliquibus, vt in superioribus attigimus ex Innocent. I. epist. 2. ad Victricium cap. 12. & 13. & ex Tertulliano libro

Cassian.

Isidor.

Hieron.

Veli impositio in virginibus, erat professio religionis.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

libro de Velandis virginibus, & videri possunt Optatus Milleuit. lib. 6. de Schismate, vbi hoc velum fuisse dicit insigne quoddam quo sacræ virgines à non sacris discernebantur. Quod etiam sumitur ex Ambros. libro 3. de Virginib. & Chrysost. in serm. Quòd regulares fœminæ viris cohab. tom. 5. & videri possunt alia quæ congerit Gratianus 20. q. 1. & 27. q. 1.

6. Notatio circa professionem ab antiquis Patrib. declaratam. In his ergo Patrum testimoniis obseruandum est, quamuis ex eis euidenter constet in religionis statu semper fuisse necessariam professionem aliquam, quæ obligationem induceret ex voto aliquo, promissione, aut pacto, præsertim ad illa tria consilia paupertatis, castitatis, & obedientiæ; non tamen ex illis satis colligi qualis fuerit illa obligatio, vel promissio, quósve effectus habuerit, ideóque non satis etiam constare, an loquantur de professione solemni, qualis est illa quæ nunc regulariter fit. Satis ergo nobis fuerit nunc ostendisse professionem generatim sumptam semper fuisse ad religiosum constituendum necessariam. Ad quod etiam adduci possent quæ de sacrandis & velandis virginibus apud antiquos Patres inueniuntur: hinc enim satis constat professionem esse de ratione status religiosi, modus autem eius pertinebit ad modum status qui accidentarius illi est. Atque hinc etiam sumitur ratio à priori conclusionis, quia de ratione status religiosi est firmitas, seu stabilitas in eo genere vitæ, quod per talem statum assumitur; sed hæc firmitas non est sine professione, & per illam contrahitur: ergo professio necessaria est ad statum religiosum. Maior demonstrata in superioribus est tam de statu in genere, quàm de statu perfectionis, & religionis; vbi conclusimus ad hunc statum non satis esse voluntatem seu propositum, nisi obligatio aliqua intercedat. Et inde facilè etiam probatur minor, quia ante professionem nihil esse firmum, & stabile, cùm nouitius possit liberè recedere: per professionem autem, firmitas quædam & immobilitas acquiritur, cùm iam non sit in libera voluntate professi, statum susceptum dimittere, vt iura, & Patres citati docent, & ex vsu ac sensu Ecclesiæ constat. Vnde autem hæc firmitas proueniat, & quanta sit, statim explicabimus: nunc satis sit dicere in ea interuenire votum & promissionem quæ obligationem atque adeò firmitatem inducit.

(Probatur assertio posita à priori.)

7. Ex quo intelligere licet, professionem hanc, quam necessariam & sufficientem ad statum religionis esse diximus, debere esse validam, nam si inualida sit, non inducit obligationem, & consequenter nec religiosum facit. Distinguenda itaque est professio (solétque esse prima diuisio eius) in validam & nullam, seu inualidam, quæ est diuisio plusquam analogi in analogata, vt sic dicam; nam professio inualida cùm nulla sit, professio non est, sed solùm apparet. Dicitur autem professio inualida, quæ licèt exteriùs fiat eo modo quo solet fieri vera professio, re tamen vera talis non est, nec vim habet obligandi; cùm ergo illa non sit professio (sicut homo pictus non est homo,) mirum non est quòd religiosum non constituat, scilicet verè & in re, sed ad summum apparenter etiam & in existimatione. Quibus autem modis contingat professionem esse inualidam: vel, quod perinde est, quæ sint necessaria vt professio sit valida, in sequentibus videbimus. Præterea solet professio diuidi in expressam & tacitam. Expressa est, quæ fit per

(Prima diuisio professionis in validam, & inualidā qualis sit.)

(Secunda diuisio in pro-)

A formalia & expressa verba, qualia sunt: Ego professionem facio, vel alia æquiualentia, iuxta varios modos religionum, quos infrà indicabimus. Tacita verò appellatur, quæ factis potius quàm verbis fit, scilicet, gestando habitum, vel exercendo actus professorum, vt infrà latè declarabimus.

(fessionem tacitam, & expressam.)

Conclusio ergo posita de professione quacunque, dummodo valida sit, intelligenda est, nam sola professio valida potest esse necessaria, & ideo ex hac parte non potest verificari assertio de sola professione expressa, cùm etiam tacita verum religiosum constituat, vt multa iura testantur, vt patet ex cap. *statuimus*, de Regular. cum similibus, & sumitur etiam ex cap. *vidua*, eod. tit. & ex cap. *non solum*, cap. *constitutionem*, & cap. *beneficium*, de Regular. in 6. & Clement. *Eos qui*, eod. tit. Quod ius per Concilium Trident. reuocatum non est, etiamsi sess. 25. de Regularib. cap. 15. annum integrum ante professionem requirat: nam inde solùm habetur, ante professionem etiam tacitam, requiri etiam nunc probationis annum, non tamen excluditur, quin illo præmisso fieri possit, & ideo ius antiquum integrum manet, cùm non sit reuocatum, & ita declarauit Congregatio Cardinalium; & Sixtus V. manifestè supponit in declaratione suæ constitutionis de Illegitimis, dum ait, *Sed cùm eadem ratio vigeat in professione tacita emittenda, quæ militat in expressa, statuimus quòd in quibúsvis ordinibus & religionibus, neque etiam tacita professio quorumcunque religiosorum induci possit, nec inducta intelligatur nisi in receptione, constitutionis forma seruata fuerit*; ergo si receptio legitima fuerit, poterit ex mente Pontificis etiam nunc subsequi tacita professio. Vnde eadem verba applicare nos possumus ad Concilium interpretandum ex illo eodem principio, quòd eadem ratio viget in tacita professione emittenda, quæ militat in expressa. Ac denique in sequenti §, qui incipit, *Si quis verò ante editam nostram constitutionem iam tacitè professus expressè cupiat profiteri*, &c. apertè supponit Pontifex nunc etiam professionem tacitam habere locum, & tam esse validam, vt non sit necessaria noua acquisitio ad faciendam expressam. Ratio autem huius communis iuris est, quia interior voluntas, à qua maximè pendet professionis efficacia & obligatio, vt infrà dicam, non solùm verbis, sed etiam factis sufficienter declarari potest, vt per se constat: ergo quamuis non intercedant verba expressa, si per facta sufficienter declaretur voluntas profitendi, & mutandi statum, id satis erit ad veritatem professionis: hæc autem est quæ professio tacita vocatur, vt dixi: ergo illa per se sufficit ad religiosum statum constituendum.

(8. Assertio tradita intelligitur de quacunque professione valida, siue tacita, siue expressa.)

(Nihil circa hoc reuocauit Concil. Trident.)

(Probatur primò ex declar. Congreg. & ex verbis Sixti V.)

(Probatur secundò ratione.)

9. Quamuis autem circa explicationem huius doctrinæ plures difficultates inferiùs tractandæ occurrant, circa veritatem tamen eius non se offert difficultas alicuius momenti. Duo enim diximus, vnum est per veram professionem constitui aliquem verum religiosum, & contra hoc nihil video quod objici possit, cùm non possit cogitari vera professio quæ non inducat obligationem, quæ ad talem statum constituendum sufficiat. Aliud est sine vera professione non fieri verum religiosum. At contrà objici potest, quia multi in iure vocantur religiosi qui professionem non emittunt, vt in cap. *Saluator*. 1. q. 3. clerici omnes dicuntur religiosi, & in iure omnes

(Prima pars assertionis positæ.)

(Secúda pars. Argument. cótra 2. partem.)

(c) 2007 Ministerio de Cultura

personæ Deo dicatæ aliquo speciali modo religiosæ dicuntur, ita vt priuilegio clericali gaudeant, quamuis professionem non emittant. Difficilius autem est, quòd in aliquibus iuribus præter professionem tacitam & veram, propositum mutandi vitam cum susceptione habitus sufficere dicitur, vt quis religiosus fiat, vt patet in cap. *beneficium*, & cap. *super eo*, in 6. & extrà de Regular.

10. Respõsio ad primã partẽ argumenti.

Respondetur ad priorem partem, vocem illam *religiosus*, æquiuocam esse in iure, de qua multa tractant Iurisperiti in rubrica de Regularibus, vbi Panormit. latè hoc tractat, & refert alios, & ibi in additione plures referuntur; quæ in summam redigunt Syluest. & Angel. verbo *religio* 1. Breuiter autem dicitur, religiosum propriè esse qui tria vota substantialia in religione approbata emittit, vt ex superiùs à nobis tractatis satis constat, & omnes auctores docent, & ita loquimur in præsenti. Sic ergo cessat difficultas tacta, nam si interdum alij non professi religiosi dicuntur, sumitur vox in latiori significatione; nam quia religio est virtus præbens cultum Deo, omnis persona, quæ in hoc munere aliquid speciale habet, potest religiosa appellari. Quomodo autem in iure accipienda sit, an strictè vel latè, communis resolutio esse videtur, in dispositione odiosa sumendam esse strictè, in fauorabili latè. Ego verò censeo non posse hoc generaliter definiri, sed materiam, finem, & alias circumstantias, ac verba legis esse obseruanda, vt mens legislatoris vel Pontificis percipiatur. Addo etiam frequentiùs obseruari vt vox *religiosus* substantiuè sumpta, strictè sumatur pro religioso proprio, qui aliàs dici solet regularis; adiectiuè autem faciliùs solet latè sumi.

Vox *religiosus* quomodo in iure accipienda.

11. Ad secundam.

In secunda obiectione petitur difficultas bis iam in superioribus tacta, quid nimirum in iure significat suscipere habitum cum proposito mutandi vitam, vel quam obligationem inducat, si non est professio expressa, vel tacita. Hoc autem supponendo, dicendum est talem personam non esse religiosam; quia illud in vniuersum est verum, habitum sine professione non facere religiosum, qualecúnque propositum habeat. Et ideo talis persona proximè & immediatè non manet obligata ad obseruantiam regularem, sed ad summum poterit esse obligata ad religionem profitendam, ratione voti simplicis, quod per illud propositum significatur, vt suprà declaraui. Tale verò votum ingrediendi religionem, etiam cum simplici habitus susceptione non sufficit ad verum religiosum constituendum, vt per se notum est. Alia grauis difficultas hîc tractari poterat, quoniam olim fiebant religiosi non tantùm professione, sed etiam parentum donatione, hanc tamen commodiùs tractabimus.

Habitus sine professione nõ facit monachum.

Caput II.

Quid sit formaliter, ac substantialiter professio religiosa, & quis sit formalis effectus eius.

1. Rationes dubitandi proponuntur.

Ratio difficultatis est, quia vel religiosa professio consistit in votis Deo factis, aut in pacto aliquo humano, vel in vtroque simul: nihil autem horum dici posse videtur; ergo. Sufficientia partitionis positæ per se nota videtur, nam per professionem religiosam nihil aliud intelligimus, nisi id vnde manat obligatio ad religiosum statum retinendum, quæ non potest oriri nisi ex promissione ad Deum, aut pacto cum homine: nulla enim alia causa excogitari potest, quia talis obligatio non potest ex nudo præcepto seu lege oriri, quia materia eius, non est materia præcepti, sed consilij. Minor autem quoad primam partem probatur, quia sola vota etiam de tribus consiliis, paupertatis, & castitatis, & obedientiæ, non sufficiunt facere religiosum: ergo non consistit in illis tota substantia professionis religiosæ. Consequentia euidens est, quia professio est veluti forma constituens religiosum; & ideo sicut impossibile est formam inesse, & non constituere formaliter tale, ita impossibile est in aliquo esse totum id quod est de substantia religionis, & non esse religiosum. Antecedens autem patet, quia potest quis illa tria vota priuatim emittere, & tamen non erit religiosus: nouitius autem ante expletam probationem eadem potest emittere, & non propterea professionem fecisse censetur. Item aliàs non esset ad professionem necessaria hominis acceptatio contra cap. *ad Apostolicam*, de Regular. Sequela patet, quia vt vota illa fiant ac valida sint; satis est quod fiant Deo à quo sine interuentu hominis acceptantur.

Probatur primo sola tria vota nõ sufficere.

2. Probatur secũdò solum pactũ humanum non esse satis. Primò. Secundò.

Secunda pars probatur, quia solum etiam pactum humanum non sufficit ad constituendum verum religiosum. Primò quidem, quia pactum humanum non est satis firmum, quia per voluntates contrahentium dissolui potest, professio autem religiosa videtur maiorem firmitatem postulare. Secundò, quia pactum humanum non inducit obligationem religiosam, sed iustitia, vel fidelitas: ac professio debet inducere obligationem religiosam; & ideo Patres suprà citati transgressionem eius sacrilegium vocant. Basilius autem Constit. Monast. cap. 22. professionem ipsam pactum cum Spiritu sancto appellauit. Tertiò, quia ex solo pacto humano non nascitur obligatio ad seruandam castitatem, vel paupertatem, sed ad summum posit oriri obligatio ad obediendum; de substantia autem status religiosi est obligatio ad castitatem, & ad paupertatem, vt suprà ostensum est.

Tertiò.

3. Probatur tertiò neque vota, neque pactum humanũ simul sufficere. Primò. Secundò.

Tertia pars probari potest primò, quia professio debet esse aliquid simplex, & per se vnum: non est ergo aggregatum ex pacto humano, & promissione diuina; quomodo enim ex his aliquid per se vnum fiet? Secundò, quia & in iure, & in forma vouendi videtur professio à votis distingui, sic enim in cap. *vnico*, de Voto in 6. votum continentiæ dicitur solemnizari per professionem, & sacram ordinationem: sicut ergo sacra ordinatio non includit substantialiter votum, ita nec professio, nam æquè condistinguitur à voto, & dicitur esse vt forma dans esse solemnitati. Vnde in forma profitendi sic dicitur, *Ego professionem facio, & promitto paupertatem*, &c. ergo si propria verba sunt vera & efficacia, promissio subsequens non est de substantia professionis. Tertiò argumentari possumus, quia prima & secunda ratio in secundo membro factæ non solùm videntur probare pactum humanum non esse totam substantiam professionis, sed etiam non posse esse de substantia eius. Vnde in forma profitendi aliquarum religionum nulla illius mentio fit, vt Carthusiani sic profitentur, *Ego promitto stabilitatem, & obedientiam, & conuersionem*

Tertiò.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

uersionem morum meorum coram Deo & sanctis eius, & reliquis istius Eremi in præsentia Domini nostri Prioris, &c. Quartò argumentamur è contrario, quia sæpe videtur facta in Ecclesia religiosa professio sine illis tribus votis: sic enim olim virgines profitebantur in manibus Episcopi, à quo velamen nigrum aut rubeum recipiebant, vt sumitur ex Concil. Tolet. 10. cap. 8. & ex Ambros. ad Virginem lapsam cap. 5. & de Institut. Virgin. cap. 8. & ex Hieronymo epist. 8. ad Demetriadem, & epist. 48. ad Sabinam aliquantulum à principio, & tamen illæ vel nihil vouebant, vel ad summum solam Virginitatem. Nunc etiam in aliquibus religionibus solùm fit professio cum voto obedientiæ, vt in religione Prædicatorum, qui solùm profitentur obedientiam secundùm regulam Sancti Augustini, vt constat ex lib. earundem Constitutionum distinct. 1. cap. 15.

Quartò.

Traditionem esse de substantia professionis religiosæ.

4\. Primùm omnium dicendum est de substantia professionis religiosæ esse traditionem quam religiosus facit de seipso religioni, seu Deo in tali religione, & per prælatum eius, cuius acceptatio etiam est de substantia professionis. Antequam probetur assertio, recolendum est quod in superioribus dixi, statum religiosum de se & stando diuino iure non esse limitatum ad congregationem religiosam quæ vnum corpus morale efficiat, sed posse fieri priuatim & solitariè. Quamuis autem frequenter ita fortasse fieret in exordio Ecclesiæ, postea verò reuocata est vita religiosa ad cœnobiticam, & iam nunc, iuxta Ecclesiæ decreta hic status verè ac propriè non habet locum extra religionem approbatam. Quia ergo proposuimus loqui de hac professione secundùm ordinarium ius Ecclesiæ; ideo dicimus substantialiter ac formaliter postulari traditionem religioni factam: seruata autem proportione, applicari hoc potest ad traditionem factam in manu Episcopi, vel alterius qui potestatem habeat acceptandi illam. Iam ergo assertio posita communis doctrina est Scholasticorum. D. Thom. enim in 4. dist. 38. quæst. 1. artic. 2. quæst. 3. ita professionem religiosam explicat, *Sicut, inquit, seruitutem alicui pollicitus, confestim sese ei in seruum daret: sic facit qui se in præsenti dat Deo, diuinis se seruitiis mancipando.* Ob eandem causam dixit Bonauent. ibi. art. 2. quæst. 1. qui professionem emittit non solùm castitatem promittere, sed etiam sui corporis dominium in alium transferre. Similiter Richardus ibi artic. 7. quæst. 2. & 3. *Qui solemne* (inquit) *votum emittit, dat alij dominium super seipsum, & ponit se sub alterius potestate.* Item Durand. ibi quæst. 1. artic. 2. in voto solemni ait fieri traditionem in seruitium Dei. *Unde profitentes*, inquit, *actualiter se ponunt in manu prælati vice Dei.* Item Carthusianus ibi. quæst. 2. de eo qui profitetur, *Præsentialiter*, inquit, *seipsum offert & dat Deo, diuinis seruitijs se mancipando in manu eius qui recipere potest.* Item Soto ibi quæst. 2. art. 2. *Reuera*, inquit, *sese tradit*, loquens de religioso profitente. Et lib. 7. de Iust. quæst. 2. art. 5. adeò ponit substantiam in hac traditione, vt ipsam censeat esse formaliter votum solemne, quod nobis suprà displicuit, & statim pauca addemus. Meliùs Hispalensis in 4. dist. 33. quæst. 1. art. 3. notab. 4. non votum

Notatio præmittenda.

Assertio tradita est cōmunis. D. Thom.

D. Bonauent.

Richard.

Durand.

Carthus.

Soto.

Hispal.

ipsum, sed voti solemnitatem essentialem esse dixit, quòd quis se Deo donet, tradens se purè, realiter, & actualiter Dei seruitio ei qui vicem Dei habeat. Idem sensit Petrus Soto lect. 5. de Matrim. in fin. cùm dixit in voto solemni esse traditionem suiipsius, & Caiet. tom. 1. Opusc. tract. 7. de profitente loquens, ait, *Ponit ipsum Deum & Ecclesiam in professionem corporis, non enim solùm promittit, sed mutat de facto statum, & exhibet se ad religionis statum.* In eadem sententia fuit Altisiodor. lib. 4. Summæ tract. de matrim. cap. 7. quæst. 4. Tolet. lib. 4. cap. 18. Sanchez lib. 7. de Matrim. disput. 25. Et Basilius Ponce tom. 1. Variar. disp. quæst. 3. Scholast. cap. 1. Nauarr. consil. 26. de Regul.

Petr. Sot. Caiet. Altisiod. Tolet. Sanch. Nauarr.

5\. Probatur primò authoritate Pontificum.

Probatur autem hæc sententia ex Innocentio III. in cap. *ad Apostolicam*, de Regularib. vbi primùm ait probationem ordinari in fauorem conuersi, & monasterij, vt sese inuicem experiantur. Quod non alia ratione necessarium est, nisi quia professio traditionem vnius, & acceptationem alterius substantialiter requirit. Vnde statim subdit, *Si vtraque pars renuntiet iuri suo, & conuersus professionem emittat, & abbas acceptet, obligationem oriri.* Ergo intelligit professionem substantialiter fieri per traditionem. Hoc etiam confirmari potest ex constitutione Gregor. XIII. in confirmationem instituti Societatis, *Ascendente Domino*, vbi declarat scholares in Societate approbatos esse verè religiosos, tria substantialia vota emittentes, *Quippe qui* (inquit) *per ea ipsa se Societati dedicant, atque actu tradunt, séque diuino seruitio in ea mancipant:* Supponit autem Societatem esse religionem approbatam, ac proinde (vt ait) talia vota à Sede Apostolica fuisse admissa: manifestè ergo sentit hanc traditionem esse de substantia religiosi status. Confirmari etiam hoc posset ex antiqua consuetudine quæ fuit in Ecclesia, vt filios suos religioni traderet, vt per eam donationem religiosi efficerentur: sed ea consuetudo indiget expositione, de qua infrà dicemus.

6\. Probatur secundò ratione.

Ratio autem adiungi potest, quia vt aliquis in statu religioso constituatur, non satis est vt quomodocunque promittat; sed necesse est vt se priuet iure, quod in seipsum habet in ordine ad actiones, & ad omnia sua, illúdque transferat in alterum, scilicet in religionem, vel prælatum (nullus enim alius excogitari potest.) Hæc autem translatio non fit nisi per traditionem religiosam, non enim est translatio coactis, qualis fit in captiuitate, vel alia seruitute pœnali; neque etiam est præcepta, quæ per legem fiat, quia nec de facto est talis lex, neque ista est materia præcepti; sed est voluntaria non per contractum temporalem, vt sic dicam, vt est emptio & venditio, nam hic potiùs repugnat religiosæ professioni, eámque simoniacam facit: ergo per traditionem omnino spontaneam, & suo modo spiritualem, vt statim explicabimus: est ergo hæc traditio de substantia professionis religiosæ. Maior probari potest argumentis factis in principio in primo membro, quibus etiam suprà probauimus ad statum religiosum aliquid amplius requiri vltra tria vota, quod nihil potest esse nisi prædicta proprij iuris abdicatio, & in alium translatio; vbi etiam adduximus Basilium qui apertè ita loquitur in regul. 14. ex fus. & in cap. 22. Constit. monast. vbi donationem hanc comparat illi quæ in matrimonio fit, & non minùs indissolubilem esse sentit: & similia

Basilius.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Chrysost. similia habet serm. de Instit. renunt. & epist. ad Canonicam. Atque eodem modo Chrysost. epistola 6. ad Theodorum monachum, *Nihil in te penitus tui iuris est, quippe qui tanto imperatori militare cœpisti, nam si mulier proprij corporis potestatem non habet, sed vir, multo magis qui Christo potius quam sibi viuunt, conditionem sui corporis habere non possunt.* Hieron. Et eodem ferè modo loquitur Hieronym. in epist. 4. ad Rustic. monach. Gregor. lib. 1. Registri cap. 33. *Si ille* (inquit loquens de Anania) *mortis supplicio dignus fuit qui eos, quos dederat numos Deo abstulit, considera quanto periculo in diuino iudicio dignus eris, qui non numos, sed teipsum Deo omnipotenti, cui te sub monachali habitu deuoueras, subtraxisti.* Et refertur 17. quæst. 1. cap. D. Bened. *Ananias.* Hinc etiam Benedictus in regul. cap. 58. *Ex illo die nec corporis sui potestatem se habiturum* Cassian. *sciat.* Quomodo etiam loquitur Cassianus lib. 2. de Instit. renunt. cap. 3. *Nec cui ipsius se Dominum, vel potestatem habere cognoscat.* Et Bernard. serm. 19. in Cantica, *Qui vestri curam semel nobis credidistis, quid rursus de vobis vos ipsos intromittitis?* Multa etiam in hanc sententiam sumi pos-D. Thom. sunt ex D. Thom. 2. 2. quæst. 88. art. 8. ad 3. & Opusc. 18. de Perfect. vit. spir. cap. 8. & sequen-D. Bonau. tibus. Plura ex Bonauent. lib. de Inform. nouit. cap. 2. *Te,* inquit, *dedisti ei propter Dominum, & iam non es tuus.* Et lib. de processu relig. cap. 28. sic explicat consilium Christi de propria abnegatione. *Qui vult venire post me, abneget semetipsum.* Et in speculo discipl. 1. p. cap. 4. hac ratione vocat religiosum statum felicem seruitutem, & gloriosam libertatem.

7. Cõfirmatur ex potestate irritãdi vota subditorũ.

Præterea ex hoc principio docent Theologi omnes esse in prælato religionis potestatem irritandi vota religiosorum, vt in superioribus visum est, qui actus non prouenit ex potestate iurisdictionis, vt ibidem est ostensum: prouenit ergo ex potestate dominatiua, quam prælatus acquirit in religiosum ex vi traditionis ab eo factæ, & Instantia. à se acceptatæ. Dices, ad hunc effectum, imò & ad saluanda omnia dicta Sanctorum adducta, sufficere obedientiæ votum, ratione cuius dicitur religiosus abnegare seipsum, quia sua libertate se priuat, & alterius voluntati illam submit-Dissoluitur. tit. Respondetur, si votum obedientiæ præcisè sisteret in ratione promissionis siue Deo, siue homini etiam factæ, reuera non esse sufficientem vt religiosus dicatur nullum habere ius in seipsum, quia per promissionem non transfertur dominium in alterum, nec datur ei ius in re, sed ad summum ad rem, & ideo promissor adhuc retinet ius in rem promissam. Quocirca si votum obedientiæ intelligatur factum soli Deo, illud non posset dare alteri potestatem ad irritanda vota, sed solùm præcipiendi hoc, vel illud, iuxta amplitudinem voti, & tunc votum illud non obligaret circa talem materiam, quia non esset licita: votum autem in se ratum maneret, & vim haberet obligandi quoties cum præcepto alterius, cui obedientia promissa est, non opponeretur. Si verò obedientia includeret etiam promissionem factam homini cui obediendum est sine translatione iuris in ipsum, adhuc non sufficeret ad plenam irritationem voti in seipso, sed solùm ad impediendam executionem eius ex parte materiæ, vt suprà tractando de irritatione latè ostendimus illa duo distinguendo. Vt ergo hic effectus locum habeat, necesse est fateri talem esse obedientiam religiosam, vt non solùm promittatur, sed etiam tradatur ipsa vo-A luntas per quam obediendum est, & ita constituatur sub voluntate alterius, vt sine illius consensu nullam possit firmam obligationem sibi imponere. Cuius signum etiam est, quia quantumuis nouitius voueat obedientiam prælato, Cõfirmatur exemplis. vel pœnitens confessori, nunquam potest eius vota ita simpliciter & absolutè irritare, sicut prælatus religionis id potest facere circa religiosum professum. Ergo signum est aliud genus donationis seu translationis proprij iuris fieri in religione præter simplicem promissionem obedientiæ: & de hoc genere traditionis loquuntur sine dubio Patres locis citatis, & ita explicant perfectam sui abnegationem & renuntia-B tionem.

8. Cõfirmatur vlterius ex materia paupertatis.

Possumus præterea hoc colligere ex alio effectu pertinente ad paupertatem: nam per professionem fit, vt cum persona omnia bona & omnia iura religiosi transferantur in religionem: ita vt quidquid postea religiosus acquirat, statim in religionem transferatur, siue hæreditario iure, siue per donationem, aut quolibet alio modo ei obueniat. Cuius fundamentalis ratio est, quia religiosus se totum religioni tradidit. Ac propterea in iure solet religiosus seruo comparari, vt notat Nauarr. Comment. 2. de Regu-Nauarr. lar. num. 9. 33. & 42. & Molina lib. 1. de Iustitia disput. 140. pagina 147. in fine. in quo po-C tius seruo, quàm filio comparatur, quia filius Religiosus cur potius seruo, quàm filio à iure comparetur. aliquorum bonorum proprietatem potest acquirere sibi, quamuis vsumfructum acquirat patri; religiosus autem & proprietatem & vsumfructum, & quidquid aliud cogitari potest, religioni acquirit: ergo hoc manifestum signum est perfectæ traditionis factæ de suamet persona: nam ratione illius reliqua iura collata censentur, sicut seruus tradendo se in seruitutem, omnia tradit.

9. Probatur tertiò ex potestate coactiua prælatorum.

Tertiò possumus idem probare ex alio effectu quem suprà insinuauimus; nam prælatus religionis non solùm potest præcipere religioso professo, sed etiam eum potest cogere ad obediendum, D & punire illum si regulam transgrediatur: hoc autem non posset ei esse concessum ex vi solius promissionis. Vt si quis promitteret alicui se daturum aut venditurum ei in seruum, quamdiu promissionem non impleret, non posset eum vt seruum tractare, quia reuera nõdum esset seruus, nec sub eius dominio, aut potestate. Imò nec posset sua auctoritate eum cogere ad implendum promissum, sed ad summum posset per iudicem seu potestatem publicam id postulare: at verò postquam se illi in seruum donauit, aut vendidit, potest sua potestate & dominio vtens seruum punire, & cogere vt officium suum impleat. Cùm ergo videamus similem potestatem habere E prælatum in religiosum ex vi promissionis, consequens profectò est, vt professio traditionem includat, per quam professus sub dominio sui prælati constituatur: nam traditionibus rerum dominia transferuntur, vt dicitur in l. *traditionibus* C. de pactis.

10 Instantia cõtra proximè dictum. Diluitur.

Dices hanc potestatem conuenire prælato religionis non ex vi professionis solius, aut traditionis in ea inclusæ, sed iurisdictionis Ecclesiasticæ sibi concessæ. Verumtamen licèt hoc locum habere posset in religionibus, præsertim virorum, prout nunc in Ecclesia gubernantur; tamen per se & intrinsecè non est de essentia religiosi status, & tamen illa potestas intrinseca & inseparabilis ab eo est: ergo signum est intrinsecè

(c) 2007 Ministerio de Cultura

secè oriri ex professione, & non ex sola iurisdictione. Antecedens patet, tum in religionibus monialium, in quibus Abbatissæ non habent propriam iurisdictionem Ecclesiasticam, vt est communis sententia, quam in materia de Pœnitentia & de Censuris, attigimus cum D.Thom. in 4.dist.19.quæst.1.artic.1. quæst.3. ad 4. & d. 25. quæst.2.art.1. ad 2. & tamen habent prædictam potestatem coactiuam in subditas, coactione videlicet tali statui proportionata. Idem argumentum sumi potest ex antiquis religionibus monachorum, quæ per se ex hominibus laicis constabant, vt in superioribus tactum est, & infrà latiùs dicetur, præsertim tractando de Varietate religionum: vnde in eorum prælatis non poterat esse propria Ecclesiastica iurisdictio, sed hæc erat apud Episcopum, qui eam presbytero aut vicario committere solebat, sicut nunc faciunt Episcopi circa monasteria monialium sibi subdita. Et ad hoc videtur alludere August. in regula sua, vbi præpositum & presbyterum distinguit cap.23. & 25. & in 42. addit, maiorem fuisse presbyteri auctoritatem, significans habuisse iurisdictionem, & tamen etiam in prælatis seu præpositis erat illa potestas coërciua, vt manifestè constat ex eodem Augustino, & ex regula Sancti Benedicti, & omnibus: ergo illa per se non prouenit ex potestate iurisdictionis, sed ex vi professionis, & traditionis, quæ per eam fit. Quin potiùs vt talis iurisdictio conuenienter dari possit, supponitur altera potestas, & traditio.

Primò. D.Thom. Secundò. August.

11. *Probatur quarto, à priori.* Quartò hinc colligitur ratio à priori huius veritatis; est enim necessaria hæc traditio ad religiosum statum, vt abnegatio sui & seculi abrenunciatio perfecta sit: & ita fundata est in illis verbis Christi, Matth.16. *Qui vult venire post me, abneget semetipsum,* quibus nos ad nostram abnegationem & perfectam renuntiationem inuitat. Et ita illam intellexerunt Patres citati, præsertim Basil. dicta epist. ad Canonic. vbi concludit hoc vitæ genus esse conueniens Euangelio, & serm. de Abdicat. rerum & reg.6. ex fus. disput. Item fuit necessaria, quia, vt D.Thom. docuit 2.2.quæst.184. art.4. & 5. status religionis est status seruitutis, & ideo necessaria est ex parte religiosi perfecta subiectio, & quasi seruitus, ex parte verò prælati potestas dominatiua, qua possit non solùm dirigere, sed etiam coërcere; hæc autem non fiunt, nec comparantur nisi media hac traditione, vt explicatum est. Desumunt præterea aliqui rationem ex solemnitate votorum, quia hæc traditio necessaria est, vt vota sint solemnia; nos verò hac ratione non vtimur, tum quia ex illa non concluditur traditionem esse de substantia professionis, cùm vota solemnia non sint de substantia status religiosi, vt suprà ostensum est: tum etiam, quia traditio non est proxima & sufficiens ratio solemnitatis, cùm possint esse vota cum traditione sine solemnitate. Aliæ ergo rationes factæ nobis sufficiunt.

Basilius. D.Thom. Notandum.

Tria vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ esse etiam de substantia professionis.

12. *Assertio est communis.* Præter traditionem tria etiam vota paupertatis, castitatis & obedientiæ sunt de substantia professionis, siue illa explicitè, siue implicitè A fiant. Hæc est certa & communis sententia omnium Doctorum, quos suprà citaui. Et probatur, quia quidquid est de substantia status religiosi, est de substantia professionis; sed tria illa vota sunt de substantia status religiosi: ergo sunt etiam de substantia professionis. Minor in superioribus latè probata est, & expresè asseritur à Gregorio XIII. in dicta constit. *Ascendente Domino*: Maior autem patet ex dictis cap. præced. nam professio præcisè sumpta sumitur ad constituendum verum religiosum in vero ac proprio statu professionis: ergo necesse est vt quidquid est de substantia huius status, sit etiam de substantia professionis; aliàs ponamus fieri professionem quoad substantialia sine his quæ sunt extra B substantiam eius, atque adeò sine illis votis, si illa negentur esse de substantia professionis: ergo iam tunc posset quis esse substantialiter professus, & consequenter substantialiter religiosus sine illis votis: quod tamen implicat; nulla enim res potest consistere, nec etiam concipit sine aliqua sui parte essentiali; sed tria illa vota sunt de essentia religiosi status; ergo sicut hæc non separantur à substantia status, ita nec à substantia professionis.

Probatur prima pars assertionis.

13. *Probatur secũda pars. Primò.* Dixi autem, *siue explicitè, siue implicitè fiant*; primò propter rationem generalem superiori capite factam, quòd implicita significatio per facta, C vel alia signa externa sufficit ad obligationem inducendam, & consequenter etiam ad votum externum. Secundò propter exempla in rationibus dubitandi membro vltimo adducta: non enim minùs perfectam professionem faciunt religiosi Prædicatores quàm alij, nec minùs censentur tria vota emittere, quamuis non omnia exprimant, & ideo quædam solùm implicitè censeantur emittere, vt Caiet. etiam docuit: expresè enim solùm vouent obedientiam secundùm regulam sancti Augustini, tamen sub ea reliqua vota intelliguntur, licèt hoc in dubium verterit Cardinalis in Clem. *eos*, de vsuris quæst.2. sed immeritò, cùm id & vsu constet, D & communi sententia, quam omnes Theologi admittunt cum D.Thom.2.2. quæst.186. art.6. & quodlib.1. qu.9. artic.2. Canonistæ cum Innocentio in cap. *consuluit*, de Regular. Imò talis professio satis expressa censetur: nam cùm fit expressa promissio obedientiæ secundùm regulam, in illa regula continentur castitas, & paupertas, & ita magis est confusa significatio eius quod expresè promittitur. Et eodem modo interpretor verba illa professionis Carthusianæ, *Promitto conuersionem morum meorum*, scilicet quoad statum continentiæ & paupertatis secundùm regulam. Tertiò hoc addidi propter illa antiqua exempla, quæ proferebantur de consecratione, E seu velatione virginum. Quamuis enim mihi non constet omnes illas quæ velabantur fuisse plenè & perfectè religiosas, vt inferiùs dicam tractando de voto simplici castitatis; nihilominus negari non potest quin plures fuerint verè & propriè religiosæ, vt eodem loco dicam, & sumitur ex Athanasio lib. de Virginitate, vbi inter alia inquit, *Væ virgini quæ non est sub regula*, & ex Hieronymo epist.48. ad Sabinianum increpatoria, eo quòd ad virginem Deo consecratam accedere ausus esset, de qua dicit etiam votum perpetuæ clausuræ emisisse illis verbis, *Post Apostoli Petri basilicam, in qua Christi flammeo consecrata est post crucis & resurrectionis & ascensionis dominica sacramenta, in quibus rursum se in monasterio victuram*

Secundò. Modus profitendi religiosorũ Prędicatorum. D.Thom. Modus profitendi Carthusianorum. Vide Medinã lib.4.de Contin. Controu.6.cap.16. Hieron.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

victuram spoponderat. Hoc autem supposito dicendum est illas vel expresse vel certè implicitè vota omnia solitas fuisse emittere. Quod significauit Clemens Alexandrinus lib. 3. Stromat. dicens, *Et continentia, corporis despicientia, conuenienter pactus conuentis cum Deo initis: non solum enim in rebus venereis, sed etiam in aliis quæ anima perperam concupiscit non contenta necessarys, versatur continentia;* significans eas quæ castitatem vouebant vouisse continentiam rerum temporalium, quæ est paupertas, quod similiter de obedientia potest intelligi. Idem significat Hieron. dict. epist. 8. ad Demetriad. vbi cum illa loquens inquit, *Nunc autem quia seculum reliquisti, & secundo post Baptismum gradu insisti pactum cum aduersario tuo dicens ei: renuntio tibi diabolo, & seculo tuo, & pompæ tuæ, & operibus tuis:* vnde inferiùs subdit, *Ex eo tempore quo virginitati perpetuæ consecrata es, tua non tua sunt, imò verè tua, quia Christi esse cœperunt: quæ auia viuente, vel matre ipsarum arbitrio dispensanda sunt.* An verò huiusmodi professio in qua non omnia vota expressè proferuntur, dicenda sit expressa, vel tacita, licèt possit esse quæstio de nomine, tamen quia iura aliquid negant tacitè professis, quod concedunt aliis, vt, v. g. eligi in superiorem, vt superiori cap. tactum est; ideo dicendum est talem professionem esse satis expressam, quia eo ipso quòd vnum votum voce exprimitur, vel promissio alicuius obiecti (vt conuersionis motum) in quo alia confusè continentur, tota professio est satis expressa. Imò si verbis exprimatur consensus in pactum initum cum Deo & religione, sub ea forma & modo quibus secundùm communem consuetudinem significatur religiosorum professio, erit satis expressa professio, quamuis vota implicitè tantùm emittantur; quia in eo maximè expressio professionis consistit, quòd consensus in talem statum verbis expressis significetur iuxta morem & consuetudinem vniuscuiusque religionis, in qua consequenter necessarium erit vt in tali professione dicta tria vota saltem implicitè contineantur. Et ob hanc causam oblatio quam in aliquibus religionibus faciunt illi qui dicuntur conuersi, & per eam suo modo se tradunt monasterio, vt illi perpetuò seruiant, non est professio, & consequenter illi non sunt professi, quia nec explicitè faciunt tria vota substantialia, neque etiam implicitè, iuxta eorum intentionem & significationem talis actionis, quam habet iuxta communem consuetudinem. Iterum autem se insinuabat hîc difficultas de pueris oblatis à parentibus ante vsum rationis, sed de hoc statim. Nunc dico breuiter eos nec esse, neque vnquam fuisse verè religiosos antequam perueniant ad ætatem, in qua possint tria vota explicitè, vel implicitè emittere.

Clem. Alex. — *Hieron.* — Notatio circa professionem expressam.

Quæ, & qualis sit traditio, quæ in professione fit.

14. Dicendum tertiò, traditionem, quæ in professione fit, etiamsi homini immediatè fiat, non est pactum, aut donatio merè humana, sed est religiosa & sacra, nam aliquo modo fit principaliter Deo ad quem specialis obligatio ex illa nascitur. Hanc assertionem propono, tum vt aliqua argumenta in principio facta dissoluam, tum vt explicem, quomodo ex hac traditione & votis vna professio coalescat. Prior ergo pars, scili-

Assertio duas continens partes. — Probatur prima pars.

A cet traditionem hanc immediatè fieri homini, vsu ipso manifesta est, necesse est enim in manibus alicuius fieri, & ab ipso acceptari, vt ostendimus; ergo signum est traditionem illi proximè fieri. Deinde lib. 2. ostensum est Deo ipsi immediatè, & in se non posse fieri traditionem, aut donationem, per quam nouum aliquod dominium acquirat: ergo hæc traditio, per quam, vt ostendi, verè transfertur aliquod ius & dominium, necesse est vt immediatè fiat alicui homini, vel religioni. Atque hoc etiam significarunt Theologi, qui dixerunt in professione religiosa non solùm fieri Deo promissionem, sed etiam ipsi prælato; immo priùs fieri prælato de obe-
B diendo illi: deinde autem fieri Deo de seruanda promissione facta prælato circa obedientiam illi præstandam, vt patet ex D. Thom. 2. 2. quæst. 88. art. 5. ad 3. & Caiet. ibi, & tom. 2. Opuscul. tract. 11. quæst. 3. Soto lib. 7. de Iustit. quæst. 2. artic. 3. ad 3. & insinuat Nauar. consil. 8. de Voto: expressiùs Medina loquens in particulari de sua, id est, de Minorum professione lib. 5. de Continent. cap. 27. & ex formis profitendi vsitatis in multis religionibus, & suprà relatis id colligi potest, expressiùs verò quàm in cæteris in forma profitendi Societatis ita dicitur 3. p. Constit. cap. 3. §. 3. & 6. *Ego N. professionem facio, & promitto omnipotenti Deo coram eius Virgi-*
C *ne matre, ac vniuersa cœlesti curia, & omnibus circumstantibus, & tibi R. P. Præposito Generali.* Quamuis autem dicti auctores nomine promissionis vtantur, non excludunt tamen traditionem quam aliis locis expressè posuerunt, vt vidimus: nos autem ex vna ad aliam argumentum facimus. Nam si promissio humana seu homini facta potest in professione religiosa interuenire, poterit etiam traditio. Imò hæc magis est necessaria, quia reuera promissio illa, vt facta homini, ex se non videbatur esse de substantia professionis: nam supposita traditione ex vi illius oritur in religioso obligatio iustitiæ respectu prælati ad parendum illi, & in prælato potestas ad præci-
D piendum, & corripiendum: sicut si quis donetur aut vendatur in seruum, licèt aliam promissionem non faciat parendi domino, ex vi prioris contractus tenetur, quia ex vi illius est seruus, & potestate domini: sic ergo in præsenti sola traditio sufficit ex hac parte, ad substantiam professionis, quia sufficit ad subiectionem vnius, & potestatem alterius. Promissio verò si additur vt quid distinctum à traditione, etiam respectu hominis solùm additur ad maiorem firmitatem, pluribus titulis obligationem augendo. E contrario verò sola promissio simplex in futurum facta prælato de parendo illi, adiunctis etiam tribus votis ad professionis substan-
E tiam non sufficeret, quia per eam non daretur prælato sufficiens potestas, nec fieret perfecta renuntiatio, vt in prima assertione explicatum est.

D. Thom. — *Caiet.* — *Soto.* — *Nauarr.* — *Medin.* — Forma professionis Societatis Iesu. — Notatio.

Altera verò pars conclusionis, scilicet quòd hæc traditio non sit merè humana, sed aliquo modo fiat Deo, in primis à fortiori sumitur ex omnibus Theologis, quos in prima assertione citaui, quin potiùs nos hoc modo eorum sententiam moderamur, nam ipsi ferè nihil distinguunt inter traditionem & votum solemne; vnde indicant ita fieri traditionem immediatè Deo, sicut votum: ergo ad minimum sentiunt traditionem hanc ad Deum ipsum spectare, & religiosam esse, atque adeò principaliter fieri Deo. Hoc ipsum colligimus 15.

Probatur secũda pars assertionis positæ.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

colligimus ex Patribus suprà citatis, qui hac ratione vocant professionem pactum cum Spiritu sancto initum, vel cum Deo, & per professionem aiunt personam Deo donari, consecrari, dicari. Et è conuerso aiunt eum qui à professione facta recedit, sacrilegum esse, *& seipsum Deo subfurari*, vt loquitur Basilius in regul. 14. & fusioribus. Confirmari etiam hoc potest ex quibusdam verbis Pij V. in quadam Bulla contra Apostatas in fauorem Societatis, quæ inquit, *Æquum reputamus*: vbi de Apostatis ait, *postquam se Deo dediderant seculi libertatem quærentes, ad illud reuerti, & in illo palam degere non dubitauerant*: vbi traditionem religiosam vocat donationem sui Deo factam. Idem colligitur ex Gregorio XIII. in dicta constit. *Ascendente Domino*, vbi de emittentibus vota in Societate dicit in statu religionis verè constitui, & subdit, *Quippe qui per ea ipsa se Societati dedicant, atque actu tradunt, séque diuino seruitio in ea mancipant.* vbi duo dicere animaduerto: vnum est traditionem fieri religioni, mancipationem autem fieri diuino seruitio: quod planè est dicere, traditionem fieri Deo in ipsa religione; religioni autem, vt per eam talis traditio tendat in cultum Dei. Potéstque explicari ex diffeentia ad seruitutem humanam: nam qui se tradit alicui in seruum, & se tradit ei, & in seruitium & vtilitate eius; religiosus autem licèt se tradat prælato religionis, non tamen in eius vtilitatem, sed in cultum Dei: & hoc etiam modo explicat seruitutem religiosam Magnus Gregorius lib. 4. Registri cap. 88. epist. 44. relatus in cap. *multos* distinct. 54. *Multos*, ait, *de Ecclesiastica familia, seu seculari militia nouimus ad omnipotentis Dei seruitium festinare, vt ab humana seruitute liberi in diuino seruitio valeant familiarius. in monasteriis conuersari*; & infrà, *Absque vlla retractatione seruire omnipotenti Deo in monasterio promittatur, vt à seruitio humano liber recedat, qui diuino amore districtiorem subire appetit seruitutem.* Vbi semper seruitutem, quæ per religiosam traditionem contrahitur ad Deum refert; quamuis circa monasterium proximè versetur.

Basilius. Cõfirmatur ex verbis Pontificum. Ex Pio V. Ex Gregor. XIII. Declaratur exemplo seruitutis humanæ. D. Greg.

16. Ratio autem huius partis sufficiens redditur ex primo & secundo argumento tactis in secundo membro in principio quæstionis, quorum prius sumebatur ex indissolubilitate pacti professionis, quæ apud me non est parùm efficax; indiget verò multa expositione, quam infrà in propria sectione trademus. Secundum verò argumentum sumebatur ab effectu, quia talis traditio inducit obligationem religionis, & ideo violatio eius sacrilega est, non solùm propter transgressionem voti obedientiæ, sed etiam, quia furtum rei sacræ, & Deo donatæ. Ex quo elici etiam potest ratio à priori, quia in hoc negotio nihil agitur intuitu hominis, sed totum intuitu Dei. Vnde illamet traditio quæ fit homini, non est actus liberalitatis ad hominé, neque obseruantiæ, neque alterius virtutis, quæ circa hominem versetur, sed est actus virtutis religionis, ergo signum est principaliter fieri ipsi Deo. In qua multum differt hæc traditio ab eleemosyna, v. g. quæ fit propter Deum; nam ibi largitio proximè est ex misericordia, licèt imperetur à charitate; hîc autem immediatè est ab ipsa religione, vel charitate erga Deum, magísque assimilatur illi donationi qua aliquis confert calicem, vel rem sacram Ecclesiæ, quamuis dominium

Probatur ratione. Ratio à priori traditæ assertionis.

A quod inde acquiritur, sit diuersum ab eo, quod confertur per hanc traditionem, vt statim declarabimus.

17. Neque obstat, Deum non posse acquirere nouum dominium ex traditione hominis, quia licèt non possit ipse immediatè acquirere, potest in homine & per hominem. Dices, quî fieri potest vt homo acquirat nouum dominium vice Dei, & quod ipse Deus principaliter non acquirat; Inter homines enim si procurator aliquod dominium acceptet vice alterius, tale duminium principaliter transfertur in eum cuius procurator vices gerit: quòd si in eum transferri non posset, neque per procurratorem acceptari posset: nam qui vicem alterius gerit dum contrahit, solùm est B instrumentum quoddam, per quod obligatio vel effectus contractus ad alium transit. Respondeo tale dominium non tranferri in Deum in seipso, licèt detur ministro eius in obsequium ipsius Dei, quia simpliciter est dominium participatum, & imperfectum; quod Deo in seipso conuenire non potest. Neque oportet illa humana exempla in omnibus accommodari diuinis rebus, quia homo est capax noui domini imperfecti, & illud intendit in se recipere, quando per procuratorem illud acceptat. Item procurator humanus ex vi illius muneris non potest vti illa potestate seu dominio acceptato, neque enim est minister ad hoc institutus. C At verò Deus, vt diximus, non est capax noui dominij imperfecti, neque ad illud acquirendum constituit prælatum religionis tanquam procuratorem, sed potiùs vt nomine suo illud in se acceptet tanquam minister ad hoc deputatus. Posset autem ex humanis aliquod exemplum sumi, si, v.g. in aliquo regno nobilis non teneretur seruire Proregi, sed tantum personæ Regis in seipsa, ex amore autem ad regem se traderet in seruitium Proregis, non vt dux, vel comes, vel Petrus vel Paulus est; sed vt Prorex est: illa traditio principaliter quidem fieret Regi, quia solùm fit alteri vt repræsentat personam eius, & in cultum eiusdem. Nihilominus tamen Rex deinde non ac- D quireret nouam potestatem per se exercendam, sed acquireret nouam potestatem in alio futuram, & per alium exercendam. Verùm neque hoc exéplum oportet esse simile in omnibus; nam res diuinæ cùm altioris ordinis sint, semper habent aliquid singulare.

Obiectio dissoluitur. Instantia. Illius solutio. Declaratur exemplo.

18. Ex hac verò assertione (quo ea magis explicabitur) intelligi potest, qualis sit effectus quasi formalis professionis quatenus traditionem includit; si enim per eandem vocem quasi denominatiuam id explicare velimus, formalis effectus traditionis est esse traditum seu donatum: quod in re nihil aliud est, quam esse translatum in alterius potestatem. Vnde ad hunc effectũ pertinet & po- E testas data prælato seu religioni in eum qui se illi tradidit, & passiua subiectio eius qui se tradidit: hæc enim duo quasi correlatiua sunt, simúlque oriuntur posito fundamento, & termino. Quæret autem aliquis, qualis sit hæc subiectio. Quidam enim existimant esse eiusdem rationis cum subiectione serui ad dominum, atque adeò esse propriam seruitutem, quia est vel subiectio filiationis, vel seruitutis; nam potestas superioris quæ non fundatur in propria iurisdictione, solùm esse potest aut patris aut domini, vel etiam viri in vxorem, quam omitto, quia nullam habet proportionem cum re de qua agimus: ergo hæc subiectio aut filij aut serui esse debet,

Corollariũ. Qualis sit effectus formalis professionis. Prima opinio circa passiuã subiectionem religiosi professi. Probatur à priori.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

non est autem filij: est ergo vera seruitus. Probatur minor, tum quia filiatio illa non est naturalis, vt per se constat, neque etiam est adoptiua, quia hîc reuera non interuenit adoptio, sed donatio, & ideo ex illa potius resultat seruitus, quàm filiatio: tum etiam, quia religiosus per traditionem se donat strictiori modo quo potest, strictior autem est obligatio seruitutis, quàm filiationis.

Probatur à posteriori.

A posteriori etiam potest hoc confirmari, nam religiosus ex iustitia tenetur non recedere à religione, & si quis illum extrahat, ita peccat contra iustitiam, vt teneatur restituere, etiam donando seipsum si aliter non potest, vt est multorum sententia, Palud. in 4. dist. 15. quæst. 15. art. 2. ibi Gabr. quæst. 17. art. 3. dub. 1. Antonin. 2. p. tit. 2. c. 2. §. 1. Adrian. in 4. materia de restitut. quæstione de bonis animæ, Syluest. verb. *restitutio* 3. quæst. 1. qui refert alios; sicut etiam qui prouocat seruum, vt à Domino fugiat, tenetur damnum resarcire, l. *qui seruo*. ff. de furtis. l. 1. ff. seruo corrupto. ergo signum est religiosum verè ac propriè esse sub dominio religionis, ac proinde esse seruum. Tandem confirmatur, quia per alias donationes factas religioni acquiritur ei proprium dominium, siue sint per se primùm dicatæ in cultum Dei, vt est calix, & similes res sacræ, siue in seruitium, & vtilitatem religionis: vt si equus, vel seruus donetur religioni; at religiosa traditio est vera & propria donatio, & ad vtrumque fit, scilicet, in cultum Dei, & in vtilitatem ac seruitium religionis: ergo acquiritur religioni proprium dominium in ipsum: ergo è contrario in religioso nascitur propria relatio seruitutis.

Palud. Gabr. Antonin. Adrian. Syluest.

19. Secunda & vera opinio negat esse propriè seruitutem. Probatur in ordine ad Deũ esse seruitutem, & filiationem simul.

Veruntamen licèt hic modus loquendi ad profitendam religiosam humilitatem accommodatissimus sit, nihilominus in rigore & propriè loquendo hæc subiectio non est propriè seruitus, eiusdem scilicet rationis formalis cum illa quæ est in mancipio. Aut enim compararamus subiectionem hanc in ordine ad Deum, vel ad religionem, siue prælatum eius. Priori modo est quidem strictissima seruitus, multo tamen nobilior & altioris ordinis, sicut terminus eius & obligatio ad Deum longè maior est: illa tamen seruitus non excludit filiationem adoptiuam, nam potiùs per se ordinatur ad profitendam illam; quia status religiosus ad perficiendam charitatem, & gratiam institutus est; illis autem efficimur filij adoptiui. Sicut ergo gratia efficit filios & efficit seruos, & illa duo non repugnant respectu Dei, quia filiatio non est naturalis sed minùs perfecta, & seruitus est nobilissima, & ideo in Scriptura vtroque modo iusti vocantur, ita status religiosus & est perfectioris seruitutis, & perfectioris filiationis ad Deum. Neque in his respectibus ad Deum repugnant simul donatio, & adoptatio, quia neque adoptatio adultorum fieri potest, nisi ipsi velint se donare in eo gradu in quo adoptantur, neque donatio fit nisi Deo ipso, & operante vt donentur, & donationem acceptante. Est ergo status religionis respectu Dei & status seruitutis, & status filiationis: seruitutis, quia totus ordinatur ad reddendum Deo debitum cultum & seruitium, & quia ad hunc finem speciali modo se tradunt religiosi homini vicem Dei gerenti: filiationis autem est, tum quia totus ille cultus maximè esse debet ex amore, & quia per illum magis ac magis perficitur filiatio adoptiua, maiúsque ius acquiritur ad hæreditatem paternam, & quia ad hos fines ordinatur, & acceptatur à Deo talis traditio, magis habet de filiatione, quàm de seruitute.

A

At verò comparando hanc subiectionem ad religionem seu prælatum eius, omnino dicendum est, non esse propriè ac formaliter seruitutem, qualis est in mancipio sed magis accedere ad subiectionem filij quamuis neque naturalis, neque adoptiua proprie sit, sed alterius rationis, quæ spiritualis appellatur. Declaro singula, & prima quidem pars ex eo patet quòd seruitus mancipij respectu alterius hominis est vilissima conditio, per se loquendo, inuoluntaria; & in grauissimam pœnam introducta, vtpote multum repugnans naturali dignitati hominis: subiectio autem religiosa nobilissima est, non eleuans, sed extollens potiùs ac perficiens naturalem hominis dignitatem. Quamuis enim religiosus eo ipso dicatur nobilitatem amittere, illud autem intelligitur de nobilitate carnis & sanguinis quoad temporalia emolumenta quæ ex illa prouenire possunt, & à religioso contemnuntur, & renuntiantur: loco autem illius acquiritur maior quædam nobilitas spiritualis quæ consistit in speciali dedicatione & subiectione ad Deum, & ad hominem propter ipsum.

20. Probatur in ordine ad prælatũ, seu religionẽ nõ esse seruitutem. Probatur assertionis prima pars. Primò.

B

V. de Tiraq. de Nobilit. c. 26.

Secundò declaratur hoc discrimen duplici signo, vnum est, quia mancipium potest à domo liberè vendi ac distrahi, non habet autem religio talem potestatem in religiosum. In quo cernitur clara differentia inter traditionem religiosi & serui; nam si quis habens mancipium illud donaret religioni, posset ipsa illud vendere, quod non potest facere in religioso qui se illi tradidit: est ergo diuersa traditio, & diuersa potestas dominatiua ex illa resultans. Vnde non est de ratione status religiosi vt in eo sensu sit strictissima traditio, id est, vilissima; neque vnquam in Conciliis Euangelicis positum est, vt qui vult perfectus esse, se tradat alteri, seu religioni in mancipium, neque id vnquam in Ecclesia fuit vsitatum. Potest autem religiosa traditio dici strictissima, quia inducit obligationem longè perfectissimam, & altioris rationis, atque etiam de se perpetua, ita vt non solùm non valeat religio religiosum semel sibi traditam alienare; verùm etiam nec manumittere: in quo multum etiam differt hæc subiectio à propria seruitute. Aliud discrimen est, quòd seruus non potest se in alterius dominium transferre, etiamsi ab illo meliùs tractandus sit, & quodcumque aliud maius commodum inde speret; religiosus autem quantumuis vni religioni se tradiderit, potest (quantum est ex vi traditionis, & secluso iure prohibente) se transferre in aliam religionem arctiorem, in qua maius spirituale commodum speret: signum ergo est ex hac traditione non resultare seruitutem eiusdem rationis.

21. Probatur secundò. Differentia prima inter traditionem religiosi, & serui.

C

D

Secunda differentia.

E

Tertiò hinc potest intelligi ratio à priori. Vt enim rectè notauit D. Thom. 1. p. q. 96. art. 4. tunc aliquis est subiectus homini propria seruitute, quando eius subiectio primariò ordinatur ad hoc, vt subiectus in suum proprium vel commune bonum à dominante dirigatur. *Cuius ratio*, inquit D. Thom. *est, quia liber est causa sui, vt dicitur in principio Metaph. seruus autem ordinatur ad alium.* Ex quo infert D. Thom. primò priorem seruitutem esse conditionem pœnalem, & ignobilem, quia per illam fit vt bonum quod deberet esse

22. Probatur ratione à priori. Seruitus propria qualis sit. D. Thom.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

esse proprium cedat alteri, quod de se contristat, cùm vnusquisque appetat suum bonum. Posteriorem autem subiectionem non esse ignobilem, nec pœnalem, nec per accidens introductam, quia per se tendit in bonum naturæ, & eiusdem qui se subiicitur. Ex quo vlteriùs concludit priorem seruitutem non fuisse futuram in statu innocentiæ, quia nobilissimus erat, & omni pœna immunis: posteriorem autem futuram fuisse in illo statu, quia per se est conueniens humanæ naturæ, cuius vita socialis est. Ex quibus omnibus nos argumenta desumere possumus ad rem de qua agimus. Nam in primis dominatiua potestas, quæ est in prælatis religionis, non ordinatur ad commodum vel vtilitatem ipsorum, sed ad bonum subditorum: ergo horum subiectio non est propria seruitus, sed nobilior quædam conditio.

23. Instantia duplex.

Dices, etiam ordinari ad vtilitatem religionis, ergo respectu illius erit hæc vera seruitus. Item tota illa dominatio magis tendit in gloriam Dei, quàm in bonum ipsius subditi. Ad priorem partem virtute respondet D. Thomas cùm dixit, per nobilem subiectionem, quæ à seruitute distinguitur, dirigi subditum, vel in bonum proprium, vel in commune: ita enim religiosus dirigitur in bonum religionis, tanquam in bonum commune, quod magis propriè vnusquisque religiosus reputare debet, quàm suum priuatum commodum. Eò vel maximè, quòd nunquam potest bonum religionis separari quantum est ex se, à vero bono proprio ipsius religiosi, quod est spirituale bonum; & ideo licèt prælatus vtendo sua potestate dominatiua intendat primariò bonum religionis, non potest excludere bonum religiosi, sed potiùs debet etiam illud intendere, aliàs non bene vteretur sua potestate: imò si aliquid præciperet titulo boni religionis, quod non posset cedere in bonum spirituale religiosi, abuteretur sua potestate, & non esset illi parendum, sed id impossibile est, nisi id quod præcipitur malum sit. Ad alteram partem hinc etiam responsum est, quia gloria Dei est commune bonum. Concedo tamen subiectionem hanc esse seruitutem non hominis, sed Dei, cui seruire regnare est: vnde seruitus regia dici potest, non est enim seruitus ignobilis, aut pœnalis, sed per se cedens in maximum bonum naturæ. In qua illud etiam considerandum est, quòd licèt vltimatè cedat in gloriam Dei, non tamen in vtilitatem, sed ipsiusmet serui; & ideo ex hac parte non infert tædium illud & tristitiam, quam affert seruitus humana, & ignobilis.

Respond. ad primam.

Respond. ad secundam.

24. Probatur vlteriùs.

Ex quo etiam potest alia ratio confici, quia hæc subiectio religiosa non habet rationem pœnæ, nec potest contristare subditum secundùm rectam rationem, cùm non minuat, sed perficiat libertatem eius, totaque ordinetur in eiusdem bonum. Nec potest dici per accidens introducta ratione culpæ, & in pœnam eius, seu per se in maius bonum subditi: est ergo longè diuersa à propria humana seruitute. Addo etiam, vt hoc magis declarem, subiectionem hanc & potestatem dominatiuam illi correspondentem, quantum est ex vi status seruitutis, potuisse habere locum in statu innocentiæ, in quo alia seruitus esse non poterat. Dico autem, *quantum est ex vi status seruitutis*; quia ex parte voti castitatis, aut paupertatis, non esset status religiosus, prout nunc est, accommodatus statui innocentiæ, quia illa duo, quæ nunc sunt media moraliter necessaria ad perfectionem, in statu innocentiæ nec necessaria, nec fortasse accommodata essent, ac obedientia, & subiecto in eo statu esse posset, vt citato loco rectè D. Thom. probat: ergo etiam posset per votum & traditionem Deo consecrari, & illa tunc sufficerent ad statum perfectionis, vbi paupertas & castitas necessariæ non erant. Quòd autem per se & ex vi illius status hoc non repugnauerit, patet quia nullam includit imperfectionem illi statui repugnantem, & aliunde addit perfectionem propter maiorem dedicationem in cultum Dei: quod obiter adnotaui, non vt contendam in statu innocentiæ futurum fuisse statum religiosum, id enim incertum est, sed solùm vt declarem subiectionem religiosam esse adeò nobilem vt statui innocentiæ non repugnauerit, vt hinc clarè constet illam esse longè diuersam à conditione seruili propria seruitute humana.

Additio, & notatio circa subiectionem religiosi; poterat esse in statu innocentiæ.

25. Probatur secunda pars assertionis.

Qualis autem hæc subiectio, sit in altera parte responsionis nostræ declarauimus. Distinguit enim Arist. lib. 3. Polit. c. 4. duplicem potestatem priuatam, seu domesticam, scilicet purè dominatiuam, qualis est domini in seruum, & œconomicam, qualis est patris in filium. Potestas ergo hæc prælati religionis œconomica est, non tamen omnino eiusdem rationis cum illis quas Arist. posuit: non enim potuit ipse hoc genus potestatis agnoscere, attingit enim aliquo modo ordinem supernaturalem, pendetque ex diuina institutione: est ergo hæc quædam potestas eminentior, & illas virtute continens. Maiorem autem habet similitudinem, simpliciter loquendo cum patria potestate quia quidquid perfectionis in patria potestate inuenitur, in ordine ad bonum filij procurandum, excellentiori modo reperitur in hac potestate, & propterea prælatus religionis patris nomen obtinuit, & ita à sanctis Patribus vocatur, quod adeò verum est vt dicant Theologi simpliciter & in rebus altioris ordinis plus debere huiusmodi patrem diligere spiritualem filium, quàm carnalem, vt cum Ambros. 1. de Offic. docuit D. Thom. 2. 2. quæst. 26. art. 8. ad 2. Sic ergo in his quæ ad perfectionem & proprium bonum spectant, habet hæc subiectio religiosa maximam similitudinem cum paterna subiectione, ita vt per traditionem illam, quam includit professio, patria potestas in prælatum religionis transferatur, quam ipse acceptando suo modo adoptat, seu accipit alium in filium, ipse verò filius se tradendo eam donat, neque enim repugnat se donare in filium, & non propriè in seruum. Quatenus verò hæc traditio habet adiunctam paupertatem cum incapacitate habendi proprium, habet hæc subiectio maiorem similitudinem cum seruitute; & quoad hoc solet in iure religiosus magis æquiparari seruo quàm filio, vt suprà adnotaui: sed hinc solùm sequitur subiectionem hanc eminentiori modo continere id quod potest esse perfectionis sine conditione serui, & quoad aliquid, seu secundùm quid, habere cum illa maiorem similitudinem. Et ita satisfactum est fundamentis prioris sententiæ (si tamen in re diuersa est) fatemur enim per hanc donationem acquiri aliquod dominium religioni, seu prælato, non tamen purè dominatiuum, vt sic dicam, sed gubernatiuum (neque enim traditiones omnium rerum eiusdem rationis sunt) & illud sufficit ad obligationem iustitiæ. Opinio verò quæ ibi tangitur, de obligatione restituendi, si quis consilio suo fecit religiosũ fugere, infrà in proprio loco tractabitur.

Potestas prælati religionis est œconomica, & paterna spiritualis, & supernaturalis.

Notatio prima.

Notatio secunda.

Satisfit arg. primæ opinionis.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Concluditur ex traditione, & tribus votis coalescere substantiam religiosæ professionis.

26. Dico quartò, ex dictis omnibus concludendum est, quamuis traditio, & tria vota substantialia secundùm se, ac formaliter diuersa sint; ex illis coalescere professionem quoad substantiam suam per modum vnius moralis contractus perfecti & consummati. Hæc assertio ponitur ad satisfaciendum aliis difficultatibus in principio tactis in tertio membro rationum dubitandi. Prior autem pars videtur discrepare à communi modo loquendi Theologorum quos suprà citaui: nihil enim ipsi distinguere videntur inter traditionem & votum solemne, quibus fauere videtur modus loquendi Gregorij XIII. in dicta constit. *Ascendente Domino*; definiens enim emittentes tria vota in Societate verè constitui in statu religionis, subdit rationem, *Quippe qui per ea ipsa se Societati dedicant, atque actu tradunt.* Expendendum enim est illud verbum, *per ea ipsa*, significare enim videtur in illis formaliter consistere hanc traditionem. Nihilominus pars illa satis à nobis in superioribus probata est, vbi ostendimus omne votum essentialiter esse promissionem, & ideo licèt aliquod votum possit habere traditionem adiunctam, non tamen posse esse formaliter traditionem ipsam, ergo cùm vota religiosorum sint vota vera, necesse est secundùm se ac formaliter distingui ab ipsa traditione. Item id patet ex effectibus quasi formalibus: nam traditio dat alteri potestatem dominatiuam, quam votum per se non confert; & è contrario votum obligat ex speciali fidelitate ad Deum, respectu verò hominis non inducit specialem obligationem; traditio verò specialiter obligat respectu hominis ex iustitia propter proprium ius, quod ex traditione acquisiuit. Denique illa in rigore separabilia sunt: nam conuersus non professus se donat religioni, & non emittit tria vota, & multi etiam credunt in filiis infantibus donatis à parentibus religioni esse veram traditionem sine prædictis votis; & è contrario etiam possunt esse vota sine traditione, quæ licèt non sint solemnia, tamen in sua substantia & specie sunt eiusdem rationis.

Prima pars assertionis probatur. — *Greg. XIII.* — *Vide authorē lib. 1. de voto cap. 14.* — *Votū essentialiter, & formaliter distinguitur à traditione religiosa. Habet effectus formales diuersos.* — *Possunt ad inuicem separari.*

27. *Instantia.* Dices, quomodo potest traditio à voto obedientiæ separari, cùm per traditionem obligetur quis religioni & prælato eius ad obediendum illi tanquam patri; Respondeo primò, licèt illæ duæ obligationes in materia conueniant, tamen formaliter esse diuersas ac separabiles, nam potest quis promittere seruire alteri, non tamen sese in seruum tradere: & è conuerso, potest quis se in seruum tradere, & non adiungere promissionem, sed esse contentum obligatione, quæ ex traditione nascitur: potest denique ad maiorem firmitatem vtrumque adiungere. Ita ergo in præsenti intelligendum est. Vnde vlteriùs dico, etiam in professo habente vtramque obligationem in vsu posse separari vnam ab alia: nam ex vi traditionis, quam includit professio, tenetur religiosus seruare regulas sui ordinis secundùm gradum & modum quo propositæ sunt, & facere ministeria quæ ei præcipiuntur, etiamsi non proponantur vt præcisè materia voti obedientiæ. Sic ergo satis constat quomodo hæc formaliter distinguantur.

Dissoluitur primò. — *Secundò.*

A Altera pars facillima est: nam consuetum est inter homines vt moralibus contractibus plures firmitates addantur, cùm enim iustitia & fidelitas humana, valde sit defectibilis, vt maior firmitas & securitas addatur, plures tituli obligationum adiunguntur. Sic enim interdum facta donatione additur promissio non reuocandi illam, cui deinde adiungitur iuramentum, & si materia sit capax, addi etiam solet promissio ad Deum, seu votum. Ita ergo in præsenti professio potest traditionem & vota includere ad maiorem firmitatem. Accedit ex coniunctione horum non tantùm cescere titulos obligationum, quasi intensiuè in ordine ad idem, sed etiam extensiuè in ordine ad res diuersas, sicut tria vota B obligant ad distinctas materias, & traditio religioni facta vi sua obligat ad obseruantiam regularem, & ad reuerentiam præstandam prælato vt parenti, & ad parendum illi hoc titulo, etiam seclusa speciali obligatione voti obedientiæ. Status autem religiosus cùm in hac vita sit omnium bonorum aggregatione perfectus (vt ita dicam) totam hanc extensionem; & obligationem includit, & ideo necesse non est vt professio sit vnicus simplex actus, sed potest ex multis coalescere quæ moraliter vnum per se faciunt; quidquid sit de physica vnitate. Et ita facilè explicantur omnia, quæ adducta sunt, & omnes difficultates soluun- C tur.

28. *Secūda pars assertionis probatur.* — *Cōfirmatur.*

Dubium de oblatis, an sint verè religiosi, verámque professionem emittant.

Manet verò difficultas circa prædicta, quia non videntur illa duo, scilicet traditio & tria vota, sufficere ad substantiam professionis, etiamsi hæc fiant in religione approbata (vt supponitur ex suprà dictis tam de statu religionis in communi, quàm de primo ingressu.) Assumptum ergo patet in his qui dicuntur oblati integrè, illi enim se & sua offerunt religioni approbatæ, & tria vota in illa emittunt, & nihilominus profes- D sionem veram non faciunt, neque veri religiosi efficiuntur. Antecedens declaratur ex Panormitani doctrina in cap. *vt priuilegia*, de priuileg. pro vt eam refert Syluest. verb. *Oblatus*, aliquos esse qui se tradunt religioni in seruitium eius, vota autem non emittunt, & vocantur ab eo non plenè oblati, quia licèt offerant se, non tamen sua, vel quia non se omnino & perfectè Deo consecrant: & de his nulla est difficultas, certum enim est non esse religiosos, vt suprà tactum est. Alij verò sunt qui dicuntur plenè se tradere religioni, & tria vota emittunt, qui nihilominus veri religiosi non sunt, vt idem Syluest. affirmat ex Abbate suprà, & in cap. *non est*, de Regular. n. 2. & c. *cum dilectus*, de E success. ab intest. n. 2. Cum quo idem sentit Sylu. verb. *Oblatus*. In his ergo inuenitur traditio cum tribus votis absque professione: ergo non sufficiunt illa duo. 29.

Hanc difficultatem attigit Nauarr. consil. 49. de Regular. quod incipit, *An sit*, & in primis negat se legisse in aliquo classico auctore, posse esse oblatum emittentem tria vota, nec Panormitanum, quem Syluest. citat, talium votorum meminisse, sed eum vocasse plenè oblatum, qui se & sua omnia obtulit monasterio, nulla facta mentione de votis. Quam sententiam indicat etiam Couarr. in cap. *Alma* p. 2. §. 2. in fin. vbi conuersum dicit esse verum religiosum, quia tria vota emittat. Ille autem, inquit, est verus religiosus

32. *Opinio Nauarr.* — *Couar. sequi videtur sententi. Nauar.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Thom. religioſus qui tria vota emittit, auctore D. Th. 2. 2. q. 186. art. 7. ſentit ergo oblatos tria vota non emittere, quòd ſi emitterent, futuros fuiſſe veros religioſos, etiamſi habitum non mutarent, vel intra clauſtrum non viuerent, aut alias cæremonias ordinis non ſeruarent; hæc enim non ſunt de ſubſtantia religioſi ſtatus. Vnde inferiùs idem Couarr. referens Capellam Tholoſanam dicentem, hos oblatos non fieri inhabiles ad matrimonium, ait, ſe idem ſentire de quocunque oblato qui votum caſtitatis non emiſerit tacitè vel expreſsè, etiamſi habitum mutauerit; indicans, ſi votum caſtitatis emittat, reddi inhabilem, atque adeò eſſe verè religioſum. Iuxta hanc ergo doctrinam reſpondendum erit ad difficultatem tactam, negando poſſe dari oblatum emittentem tria vota in manibus prælati religionis cui ſe offert, quin veram profeſſionem faciat, verúſque religioſus efficiatur.

Quid dicendum iuxta hos authores.

31. Aſia opinio Nauar.

Nihilominus Nauarr. conſ. 49. de Regul. quod incipit, *An ſi verè*, proponit caſum in quo quidam ſe obtulit monaſterio in manu Abbatis per hæc verba: Ego N. me dono, & offero in oblatum monaſterio S. Benedicti, vouendo paupertatem, caſtitatem, & obedientiam tibi eius Abbati; nõ autem profiteor regulam ordinis, nec me obligo ad cæremonias & obſeruantias eius. Et poſtea non mutauit habitum, nec accepit regularem præter ſcapularium paruum. Conſultus ergo Nauarrus in eo caſu, reſpondit, illum non eſſe verum religioſum, & conſequenter ait illam oblationem non fuiſſe veram profeſſionem; quia actus (ait) non excedit intentionem operantis. l. *non omnis.* ff. ſi certum petatur. & c. vlt. de præbend. ſed ille non habuit intentionem profitendi verè, nec ſe tradendi in religioſum: ergo. Minor patet ex eius verbis, tum quia expreſsè dixit ſe tantùm offerre in oblatum, qui multum differt à monacho, cap. *vt priuilegia*, de priuileg. imò minus eſt quàm conuerſus, c. *ex eo*. §. 1. de elect. in 6. Tum quia dixit ſe non obligare ad regulam & cæremonias, quod eſt de ratione illius profeſſionis. Tum quia habitum regularem non ſuſcepit. Iuxta quam reſolutionem manere videtur integra difficultas tacta, quia ibi eſt traditio cum tribus votis ſine vera profeſſione. Vel potiùs hinc poteſt argumentum retorqueri contra Nauarrum, quia in illo actu nihil videtur defuiſſe ad ſubſtantiam & veritatem religioſi ſtatus: ergo nec profeſſionis. Nam intentio illa ſic operantis videtur fuiſſe ex quadam ignorantia, nam ille deceptus videtur, putans in eo caſu aliud eſſe oblatum, quàm religioſum, quæ ignorantia non obſtat quominus res intenta habeat effectum, vt per ſe conſtat. Aſſumptum verò patet, tum quia in iure oblatus cũ tribus votis nunquam diſtinguitur à religioſo, nec dicitur eſſe minus quàm conuerſus, vt ex ipſo Nauarro, & ex dictis conſtat. Tum etiam, quia religioſus non vouet ſeruare regulam, nec ad hoc ſpecialiter ſe obligat, niſi quatenus ad obedientiam obligatur, quam etiam ille vouit: ignorauit etiam propriam vocem cùm dixit ſe non profiteri regulam, ſi putauit aliquid ſpeciale reſeruaſſe, quia nec alij religioſi regulam profitentur. Tum denique, quia habitus non eſt de ſubſtantia, vt infrà dicetur.

Probat ſuam opinionem.

Retorquetur argum.

32. Reſolutio difficultatis Probatur.

His verò non obſtantibus dicendum cenſeo poſſe inueniri oblatum cum tribus votis, qui non ſit verè religioſus, neque emittat veram profeſſionem. Quod explicatur reſpondendo ad difficultatem factam; quia nõ quæcunque traditio ſufficit ad veram profeſſionem, ſed traditio in religione approbata cum voto obedientiæ ſecundùm regulam approbatam. Vnde ad veram profeſſioné, verúmque religioſum ſtatum, nõ ſatis eſt vota fieri in religione approbata, ſed oportet fieri in ea prout approbata eſt. Contingere autẽ poteſt oblationem, ac votum fieri in religione aliàs quidem approbata, non tamen prout approbata eſt, id eſt non ad illum viuendi modũ, qui approbatus eſt, ſed ad alium voluntariũ, ſeu deuotione priuata inuentum: & tunc ille modus viuendi aut coniungendi ſe illi religioni non magis ſufficit ad profeſſionem, quàm ſi illa religio approbata non eſſet. Ita videtur accidiſſe in caſu illo quem Nauarr. refert: tunc enim fiunt vota in religione prout approbata eſt quando fiunt ſecundùm regulam talis religionis; ita vt traditio ſit ordinatam ad obſeruationem regulæ; & obedientia ſit ſecũdùm regulam, & ſimiliter paupertas & caſtitas. At verò in illo caſu non videtur facta vota hoc modo, ſed perinde ac ſi illa religio non haberet regulam approbatam, vt ex forma vouendi conſtat: & ita quoties ita factum fuerit profeſſio nõ erit vera. Vnde infero (quod etiã à poſteriori rem explicat) in eo caſu illa vota non fuiſſe ſolemnia, nec reddidiſſe illam perſonam inhabilem ad matrimonium, aut incapacem prorſus dominij, quia in hoc genere non eſt votum ſolemne, niſi ſit annexum profeſſioni factæ in religione approbata, iuxta c. vnic. de voto in 6. illa autem vota non fuerunt facta in religione approbata vt approbata eſt, quia non fuere facta ſecundùm regulam, vt patet ex verbis expreſſis vouentis: ergo.

Notãdũ circa huiuſmodi oblatos.

Atque ita ſatisfactum eſt principali difficultati; omnis enim traditio cum tribus votis factis in religione approbata, ſufficit ad veram profeſſionem: intelligendum eſt autem formaliter, quatenus approbata eſt, aliàs materialiter tantùm & per accidens ſe haberet approbatio: ita autem fieri nihil aliud eſt quàm fieri ſecundùm regulam approbatam. Ita vt licèt quis non voueat directè obſeruationem regulæ, voueat obedire ſecundùm illam, id eſt, quoties ſecundùm illam fuerit præceptus, & profiteatur obſeruare illã, ita vt ſubiectus maneat correctioni religioſæ, ſi illam violauerit, & obligetur etiam ad deferendum habitum regularem, & ſimilia. Non poteſt autem inueniri oblatio cum tribus votis hoc modo facta in religione approbata, quin vera profeſſio ſit, quòd ſi aliqua nõ eſt profeſſio, aliquid horum ei deficiet, vt in illo caſu Nauarri explicatum eſt. 33.

CAPVT III.

Vtrùm ad valorem profeßionis neceſſarius ſit conſenſus omnino liber, & in ætate perfecta

Explicata profeſsionis ſubſtantia dicendum ſequitur de cauſis eius: inter quas primum locum obtinet finalis, ſed de illa nihil ſpeciale dicendum occurrit: nam per ſe ſatis notum eſt quem finem ex ſe habeat, & in operante habere debeat religioſa profeſsio, habet enim eundem quem ſtatus ipſe religioſus, ſcilicet perfectionem charitatis & diuini cultus: imò ſi velimus ſubtiliter hæc diſtinguere, ipſe ſtatus religionis eſt proximus finis religionis ſicut terminus actionis, medio autem ſtatu habet eundem finem cum illo. An verò ex fine operantis vitiari poſsit profeſsio, dicendum eſt poſſe quidem vitiari vt malè fiat,

1. Cauſa finalis profeſsionis aſſignatur.

Dubium reſoluitur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

fiat, non tamen vt inualida sit; quia licèt ipse habeat prauum finem in profitendo, quod profitetur, & vouet bonum est. De qua re videri possunt dicta suprà lib. 1. de Voto in genere c. 5. nec de hac causa plura videntur necessaria. Vide Palud. in 4. d. 26. q. 3. Syluest. verb. *religio* 3. q. 6. Panormit. in cap. *vt clerici*, de Regul. Causa autem formalis videtur satis explicata in his, quæ de traditione & votis dicta sunt; ipsa enim professio est quædam moralis forma quæ non videtur habere aliam formalem causam præter suam substantiam. Quia verò in his actionibus moralibus modus se habet tamquam forma, ideò inferiùs explicando hunc modum, etiam hanc causam ampliùs declarabimus. Supersunt ergo causæ efficiens & materialis, quæ simul explicandæ sunt, quia in eandem personam coincidunt, quia professio est veluti actio immanens, quæ in operante manet.

Causa formalis quænam sit.

2. Causa efficiens proxima professionis qualis sit. Ratio dubitandi.

In præsenti ergo capite inquirimus proximum principium efficiens validam professionem, quod est consensus operantis, de quo nonnulla potest esse ratio dubitandi, quia quod non est necessaria causa religiosi, non est necessaria causa professionis, cùm ille status non nisi per professionem fiat: sed liber consensus non est necessaria causa status religiosi; ergo nec professionis. Minor probatur ex antiqua consuetudine, de qua nonnulla adduximus disputando de primo ingressu. Per illam autem donationem perseuerantem per tempus sufficiens, saltem vnius anni constitui infantem verum religiosum absque proprio consensu, ex eo colligitur, quòd non licebat illi ad seculum reuerti, imò nec ad aliam religionem transgredi, vt colligitur ex Concil. Tolet. IV. Can. 40. & refertur 20. q. 1. cap. *Monachum*, & à Burchardo lib. 8. sui Decreti cap. 6. *Monachum* (dicitur ibi) *aut paterna deuotio, aut propria professio facit, quidquid horum fuerit, alligatum tenebit, proinde his ad mundum reuertendi intercludimus aditum, & omnes ad seculum interdicimus regressus*: Similia refert Burch. lib. 8. c. 1. ex Conc. Tollet. XI. c. 6. vbi explicatè dicitur, si in qualibet minori ætate parentes induerint filium religionis habitum, vel in hoc consenserint, non posse filios retrocedere. Vnde Isidorus relatus à Gratiano in c. proximè sequenti. *Quicunque* (inquit) *à parentibus propriis in monasterio fuerit delegatus, nouerit se ibi perpetuò mansurum, exemplo Samuelis, qui à matre oblatus in monasterio permansit.* Conc. autem VVormat. can. 5. aliàs 22. expresè addidit, etiam postquam ad pubertatis annos perueniunt non posse egredi, *Quia nefas est*, ait, *vt oblatis à parentibus Deo filiis voluntatum fræna laxentur*; & infrà concludit, *velint nolint, permanere cogantur.* Hæc ferè refert Gratianus ex Gregor. ad August. Anglorum Episcopum d. 20. q. 1. c. 2. non inuenitur autem in Gregor. I. sed in epist. 4. Greg. III. ad Bonifacium Legatum Germaniæ, & in citato Conc. VVormat. Similia refert ex Conc. Tribur. Gratianus ibid. c. 6. Ex quo etiam colligi potest hos adeò fieri veros religiosos, vt fiant inhabiles ad matrimonium; nam ibi dicitur, *vxorem si vsurpauerit, dimittere compellatur*. Denique historia quā Bern. refert epist. 5. ad Robertum nepotem suum valde notanda est pro hoc puncto: fuerat enim Robertus ille oblatus à parentibus monasterio Cluniacensi, nondum verò habitum Cluniacensem induerat, neque eis fuerat in professionem datus, sed tantùm dono oblatus (vt ex sequentibus colligitur.) dictus enim Robertus in seculo

Burchard.

Isidor.

Conc. VVorm.

Conc. Trib.

A manens Cisterciensem habitum à Bernardo petiit, qui eius vocationem per biennium probauit, propter eius teneram ætatem: tandem verò ipso efflagitante eum recepit, & post annum probationis ad professionem admisit; postmodum autem idem Robertus ad Cluniac. transiit eorum inductione, ibique professus est. Mota est lis & ad Pontificem delata, qui pro Cluniacensibus sententiam tulit contra Bernardum; tantam enim vim habere voluit Pontifex parentum oblationem, vt per subsequentē professionem rescindi non potuerit: non ergo semper est necessarius proprius consensus ad statum religiosum.

Nihilominus dicendum primò est, veram ac validam professionem non fieri sine libero cōsensu eius qui religiosus efficitur. hæc est communis & certa sententia, quam tradit D. Th. 2. 2. q. 189. a. 5. & omnes Doctores statim citandi, & habetur in c. 1. de Regul. ibi, *& spontanea voluntate*, & in c. 4. *Vidua si sponte*, & à fortiori sumitur ex multis iuribus quæ statim referemus. Ratio est, quia professio est quidam contractus humanus, contractus autem humanus sine consensu non perficitur: ergo. Item de substantia professionis sunt tria vota, sed votum est actio personalis, nec fieri potest sine propria voluntate, & consensu: ergo. Tandem matrimonium sine proprio & libero consensu valere non potest: ergo multo minùs professio; nam est quodammodo arctius vinculum, tum quia potest ipsum matrimonium ratum dissoluere, tum etiam, quia obligat ad vitam arctiorem, & magis carni repugnantem, ad quam homo sine propria voluntate obligari non potest.

B

3. Assertio prima & communis.

Probatur ratione. Primò.

Secundò.

Tertiò.

C

Dico secundò: Non qualiscunque, sed perfecta libertas consensus necessaria est ad valorem professionis, & ideo vsque ad puberem ætatē professio valida non est, nec consensus efficax. ita D. Th. suprà, & omnes. Vt autem probetur, aduertendum est aliud esse loqui ex natura rei, aliud ex iure positiuo. Priori modo solùm esset necessaria illa perfectio libertatis ad professionem quæ ad votum emittendum, vel ad donationem validam faciendam sufficit. Diximus autem suprà ad vouendum sufficere illum liberum consensum, quæ ad peccandum mortaliter satis est: ergo idem sufficeret ex natura rei ad valorem professionis, quia ex sola rei natura nulla alia certa perfectio assignari potest quæ necessaria sit. At verò ex iure positiuo necessaria est ætas pubertatis, ita vt licèt antea habeatur sufficiens libertas ad peccandum, imò licèt in particulari indiuiduo malitia, vt aiunt, suppleat ætatem professio valida non sit. Hoc constat ex iure antiquo in c. *firma* 20. q. 1. vbi adulta ætas, iam perfecta & nuptiis apta postulatur. idem ferè in cap. *in præsentia*, de probation. & cap. *ad nostram*, de Regular, & cap. *significatum*, & c. 1. cum gloss. eod. tit. Quod ita exposuit D. Thom. suprà ad 1. Olim autem ætas pubertatis quoad hunc effectum erat post annum 14. ætatis completum, vt dicta iura declarant. Et hanc vocauit ætatem discretionis Clem. III. in c. *cùm virum*, & Cęlest. III. in c. *cùm simus*, de Regular. nunc autem ætas hæc non completur vsque ad 16. annum perfectum ex decreto Conc. Trid. sess. 25. c. 15. de Regularibus.

4. Assertio secunda etiam communis.

Notandum pro explicatione assertionis.

D

E

Quænam sit ætas pubertatis necessaria.

Ratio huius institutionis supponit in primis, Ecclesiam habere potestatem ad irritanda vota, quando non fiunt cum legitimis conditionibus ab ipsa præscriptis, quod est certissimū, vt suprà probauimus, & in præsēti est multo clarius; quia professio nō potest esse valida nisi sit acceptata, debet autem acceptari per Ecclesiā, aut eius auctoritate: ergo

5. Assignatur ratio, quare Ecclesia hāc ætatē determinauerit.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ergo se ipsa non acceptat, non potest professio esse valida. Eo autem ipso quòd statuit legem ne talis professio facta ante legitimam ætatem valida sit non acceptat illam: sic ergo optimè potest illam irritare, quod ita in præsenti fecisse constat ex citatis iuribus. Congruentia autem, seu ratio motiua ad hanc legem fuit grauitas, & difficultas status religiosi, quanto enim est fructuosius cùm sufficienti cognitione & libertate sumptus; tanto est periculosius si alter assumatur: & ideo meritò postulata est maturitas maioris ætatis, vt cum maiori discretione, & perfectiori libertate fiat. Accedit quòd omnia simplicia vota impuberum infirma sunt, ita vt possint à parentibus irritari, propter imbecillem vsum rationis, qui in eo statu præsumitur: ergo multo magis votum solemne non poterat esse firmum; non expediebat autem ita esse infirmum, vt posset à parentibus irritari, quamuis esset validum: meritò ergo prouisum est ab Ecclesia, & præuentum, ne valorem haberet. Vnde hîc non habet locum illa regula quòd qui se potest obligare diabolo, potest se etiam Deo obligare; quia hæc procedit considerata solùm rei natura, Ecclesia vero speciali prouidentia potuit hîc limitationem adhibere in obligatione professionis propter maius Dei obsequium, cui placent sacrificia voluntaria, & ad cauenda maiora mala.

6. Malitia in hac materia non supplet ætatem.

Quòd autem in hoc negotio malitia non suppleat ætatem, olim ab aliquibus iurisperitis dubitatum est, vt refert Syluest. verbo *Religio* 2. q. 12. quia in matrimonio malitia supplet ætatem, c. *à nobis*, & cap. *tuæ*, de desponsat. impub. & præterea ex cap. *postulasti*, de Regular. Nihilominus res certa est quam proposuimus, vt docuit gloss. in Clem. *eos*, de Regular. verb. *ætate*, & communiter Doctores in cap. *postulasti*, de Regular. vt ibi notat Abb. numero 2. Ratio verò est, quia iura absolutè & sine tali exceptione irritant professionem antea factam, vt patet ex cap. *ad nostram*, de Regularib. & c. 1. eod tit. in 6. & aliis iuribus citatis, maximè ex Concil. Tridentino: non possumus autem nos sine lege vel cogente ratione legem limitare, aut exceptionem ei adiungere. Præsertim, quia in dict. c. postulasti, olim addebantur hæc verba, *nisi prudentia fortè suppleuerit ætatem illis, vt transire debeant ad regulam laxiorem.* in quibus veterum Canonistarum opinio fundata est, postea verò illa verba sublata sunt, vt intelligatur etiam hæc limitatio, seu exceptio sublata, vt ibi gloss. & Doctores notant. Nec argumentum à matrimonio sumptum, validum est, tum quia in his rebus, quæ pendent ex iure positiuo, argumentum à simili non est efficax, tum etiam, quia professio religiosa est longè altior, ac difficilior, quàm matrimonium, & ideo necesse non est illa æquiparare. Vnde Basil. in Regul. fus. disput. Reg. 15. ait, pueros non esse ad professionem admittendos, *nisi vbi rationis vsus accesserit, & habitum illum rerum iudicandarum ætas maior attulerit.* & infrà, *quo sanè tempore admittenda est virginitatis professio tamquam firma iam, & eiusmodi, quæ à proprio Concilio, iudicióque proficiscatur, ratione iam probè adulta.* in quibus verbis particulas illas ponderandas aduerto, *maior ætas*, & *probè adultera ratione.* vide cap. 1. 20. q. 1.

Probatur.

D. Basilius.

7. Dubium primum.

Tandem verò circa hoc inquiri potest, an sicut hodie non potest professio validè anticipari ante 16. annum expletum, ita non possit impediri, quin si post 16. annum fiat concurrentibus aliis conditionibus necessariis, valida sit? Respondeo minimè posse hanc regulam constitui nam Concil. Trident solùm negatiuè statuit, vt professio antea facta, valida non sit; non tamen etiam affirmatiuè præcipit, vt illa ætas sufficiat, ita vt nullo alio iure maior requiri possit. quod apertè supponit Nauarr. consil. 24. de Regular. num. 2. & est per se euidens tum ex verbis Concilij, tum ex ratione illius: nam per illam legem solùm intendit fauere professioni in hoc, quòd cum perfecta deliberatione fiat; cui rationi non obstat, sed potius fauet, quòd maior ætas requiratur. Quocirca per hoc decretum reuocatum non est statutum Gregor lib. 1. Registri epist. 48. quod refertur à Gratiano in cap. *qui autem* 20. q. 1. & habetur in cap. *quia in insulis*, de Regular. vbi prohibet in insulis recipi pueros in monachorum monasteriis ante 18. annum, *quia in insulis*, ait, *dura est congregatio monachorum.* Circa quem tamen textum mihi placet animaduersio Abbatis, solùm esse prohibentem, non irritantem professionem factam antea; quàuis Hostiens. & alij oppositum dixerint, sed immeritò, quia in illo textu nullum ponitur verbum irritans, & simplex prohibitio non sufficit, maximè in re tam graui, & quæ ius diuinum attingit. Quid verò insularum nomine ibi sit intelligendum, difficile est, quia non apparet, cur in insula Siciliæ, v. g. aut Angliæ, & similibus durior sit congregatio monachorum. Et ideo Panormit. suprà decretum illud solùm intelligit de insulis, in quibus vnicus tantùm est locus solitarius, & mari circumdatus intra angustum territorium: nam in illis propter pericula, & alias difficultates, meritò dici potest durior congregatio monachorum. Quod coniectura vtendo, rationabile apparet: nam quando insulæ sunt ampliores, habentes prouincias, & regna, nulla est in eis difficultas, aut ratio ob quam inter eas, & alias prouincias differentia constituatur. Sed quia Gregorius in particulari loquitur de insula Orphiana, & Palmaria, ex qualitate earum videndum est, an coniectura quadret: nam licèt Gregorius addat particulam generalem *aliisque insulis*, optimè de aliis similibus illud interpretandum est. Verumtamen quod ad rem spectat consulenda est consulendo, dicit enim ibi Ioan. Andr. diligenter inuestigasse, & numquam inuenisse legem illam in aliqua insula seruari; vbi autem talis fuerit consuetudo, illa lex non obligabit.

Resolutio.

Quid de insulanis dicendum.

Notatio prima.

Notatio secunda.

8. Opinio, & restrictio Panorm. improbatur.

Addit verò Panormit. citato loco, cum aliis; decretum illud Gregorij extendendum esse ad omnes religiones monachorum, quarum dura est congregatio, & specialiter ponit ipse exemplum in mendicantibus. Ratio eorum est, quia dispositio legis ampliari & restringi debet iuxta rationem in ea expressam, l. *cum pater*. §. *dulcissimis*, ff. de legatis 2. Verumtamen hanc extensionem meritò reiicit Syluest. verb. *religio* 3. quæst. 2. tum quia illud generale principium vel non est verum, vel solùm in fauorabilibus admittendum est, non verò in odiosis & restrictiuis: tum etiam, quia illa lex fundatur non in quacumque asperitate religionis, sed ex illa quæ specialiter oritur ex arctitudine insularis loci. Itaque secluso illo textu, qui consuetudine creditur reuocatus, nullum inuenio casum in quo iure communi maior ætas, quàm sexdecim annorum, necessaria sit. Obseruanda autem præterea sunt regu-

Notandum.

 laria

(c) 2007 Ministerio de Cultura

laria statuta, nam Carthusiani dicuntur non admittere aliquem ad professionem ante 20. annum, vt refert Panormitanus; & Prædicatores dicuntur habere constitutionem specialem, vt ante 17. annum laicos ad professionem non admittant; & Nauarr. suprà refert similem regulam cuiusdam religionis, quam non nominat. Vbicumque autem talis lex fuerit, non repugnat Concilio, aut iuri communi, & ideo seruanda est, si per contrariam consuetudinem non est reuocata. An verò talis lex sit irritans, vel solùm prohibens, non potest resolui, vt rectè dixit suprà Nauarr. nisi lecta illa, & rectè intellecta.

9. Dubium secundum.

Aliud verò dubium supererat hîc scilicet, an professio facta ante legitimam ætatem aliquam obligationem relinquat. Sed hoc dubium quantum ad eos, qui ratione iam vtuntur, licèt impuberes sint, infrà in generali tractabitur de professione inualida. Quantùm ad eos verò, qui ante vsum rationis donati sunt religioni à parentibus, de quibus, ratio dubitandi suprà est proposita, dicendum est nullam obligationem eis relinqui, si quando perueniunt ad annos pubertatis, contradicant, nolintque religionem profiteri. nam liberè possunt matrimonium contrahere, aut quemcumque alium statum assumere, vt expresè docuit Marcell. Papa in cap. *illud autem* 20. q. 1. vbi de his pueris dicitur, *anno* 15. *ætatis* (inchoato intelligo) monendos esse à prælatis an permanere velint, & si annuerint, vlterius retrocedere non posse, si autem renuerint, liberos relinquendos esse, vt ad seculum reuertantur, si velint, *quia satis inutile est, vt coacta seruitia Domino præstentur*. Quæ sententia proportione seruata, nunc locum habet: solùm mutando decimumquintum, in decimumseptimum annum; quia nunc professio non valida, vsque ad illum annum inchoatum, & ideo tunc danda est illa optio. Addo verò insuper necessarium esse vt saltem ab initio 15. anni puer intelligat se esse liberum ad non profitendum, vt possit illum integrum annum probationis habere, iuxta superiùs dicta de nouitiatu. An verò possit etiam huiusmodi puer ante illam ætatem relinquere religionis habitum inuito parente, suprà lib. præcedenti de primo ingressu agentes, dictum est.

Resolutio.

...atio 1.

Notatio 2.

Ad illa ergo decreta in principio citatà respondent aliqui iure antiquo potuisse infantem fieri verè religiosum absque proprio consensu per voluntatem parentis, qui consequenter dicent vel professionem non esse simpliciter necessariam ad statum religiosum, nisi in his qui propria voluntate vti possunt, quod videtur insinuari illis verbis Concilij Toletani, *Monachum vel professio facit, vel paterna deuotio*: vel certè dicetur ad professionem necessarium esse liberum consensum vel proprium in eo qui est capax illius, vel (secundùm illud antiquum ius) etiam alienum respectu filij non habentis proprium, quia voluntas patris tamquam eius reputatur. Quòd si quis instet, quia in illa donatione parentis non poterant interuenire tria vota substantialia religionis. Respondent aliqui implicitè interuenisse ex declaratione vel constitutione Ecclesiæ. At profectò mihi hoc incredibile est, & extra facultatem Ecclesiæ esse censeo, ideóque non potuisse ex efficacia Ecclesiasticæ legis fieri, ac proinde nec declarari, alioqui declaratio falsa esset. Assumptum probo primò ex

...sponsio prima ad decreta supra posita.

Conc. Tolet.

Reiicitur, & impugnatur.

Primò.

A illo principio, quòd votum propriè sumptum ita pendet ex extrinseca voluntate, vt non possit ab extrinseco prouenire, etiam per diuinam potentiam, quia dicit intrinsecam habitudinem ad actum immanentem, & vitalem. Secundò, quia si nomine impliciti voti intelligatur obligatio extrinsecus imposita circa tales materia in ordine ad diuinum cultum, etiam non habet Ecclesia potestatem imponendi talem obligationem circa materiam integræ, ac perfectæ castitatis, seu virginitatis, & alias similes, quæ solùm ad perfectionem necessariæ sunt. Et eadem ratione dici non potest parentem ex naturali dominio, B quod habet in filium, habere vim imponendi talem obligationem, quia neque illa parentis facultas in puro naturæ ordine spectata tam excellentem habet virtutem, tum quia illa non excedit naturales terminos (hæc autem vota altioris ordinis sunt,) tum etiam, quia licèt talia vota considerentur, quatenus ex naturali lumine rationis elici possunt, etiam excedunt paternum regimen, & potestatem naturalem, maximè vt perpetua, & pro toto vitæ tempore, sed solùm quandiu illi subiectus est. Neque verò in lege Euangelica potestas parentum ita eleuata est, vt iure ipso diuino sit illis talis potestas concessa, nulla enim scriptura aut traditione hoc constat, & ideo C gratis asserendum non est.

Secundò.

Aliter ergo responderi posset, verum quidem esse in illa donatione filij non adiungi tria vota substantialia, etiam implicitè, & consequenter illam non fuisse veram professionem, vt etiam Concil. Tolet. indicat, dum distinguit professionem à paterna deuotione. Habuisse nihilominus vim professionis quoad traditionem, seu donationem, quæ per per illam fit, ita vt ex vi illius acquireret monasterium verum dominium in infantem & infans maneret postea obligatus ex iustitia ad seruiendum monasterio, ideóque nec posset iustè nec permitteretur retrocedere: sicut si pater proprium filium vendidisset, aut donasset, D verè maneret seruus, & teneretur postea seruitutem seruare Vnde sic oblatus à parentibus non esset quidem in rigore religiosus quoad perfectionis statum, sed largo modo posset dici monachus (prout videtur Concilio Tolet.) quia est verè traditus, & in illa traditione diuino obsequio mancipatus. Ad quod confirmandum conferre potest doctrina glossæ in c. *vt lex continentiæ* 27. q. 1. quam allegat & multum commendat Abb. in cap, *non est*, de Regular. num. 3. quod generatim de oblatis dicit adstringi monasterio magis quàm monachos, quia etiam causa arctioris vitæ non possunt transire ad alia monasteria, quamquam petant licentiam à superiore: nam E oblati dicunt qui se & sua dedicant monasterio, & ita efficiuntur quasi serui illius His ergo oblatis videntur posse comparari hi filij donati à parentibus, quod videtur etiam confirmare illa sententia prolata à Pontifice in causa Roberti, vt suprà citatum est. nam fortasse ob eam rem non est permissus transire ad aliam religionem.

11. Responsio secunda.

Verumtamen licèt hæc sententia hoc modo explicata probabilis sit, nihilominus non existimo fuisse vnquam in Ecclesia obseruatum vt filij à parentibus traditi monasteriis in infantia, cogerentur postea permanere in monasterio, siue vt monachi, siue vt oblati: etiam illis volentibus, cùm perueniunt ad adultam ætatem. Quia, vt dixit Marcellus Papa, *seruitia coacta Deo non placent:*

12. Impugnatur data responsio.

Probatur primò. Marcell. PP.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

placent: est autem illud decretum Marcelli valde antiquum, nam anno 304. Domini ille floruit, & idem sumitur ex decretis Leonis & Eugenij quæ refert Gratianus in cap. *puellæ*, & cap. *sicut* 20. quæst. 1. & idem statuit postea Cælestinus III. in cap. *cùm simus*, de Regular. vbi glossa & Doctores ita sentiunt. & in c. 1. & 2. eod. tit. Item glossa & doctores in cap. *Clericus* 2. de Vita & honestate cler.

Secundò. Ratio autem addi potest primò, quia ex natura rei non videtur esse tanta potestas in parente, vt possit liberè donare filium, aut obligare, prout voluerit, etiam in obsequium Dei: nam licèt hoc possit pro ea ætate, pro qua non censetur filius habere voluntatem propriam, aut non perfectè liberam, iuxta dicta in lib. de primo ingressu: non tamen pro illo tempore, pro quo iam est perfectè sui iuris. Et licèt iuxta ius naturale, & expositiuũ etiam commune possint parentes aliquando vendere filium in seruũ; illud tamen erat in aliquo raro casu, & propter aliquam grauem necessitatem parentis, ad quam subleuandam concedebatur illis tanta in filium potestas, quia in ordine ad corporalia subsidia magna est obligatio filij ad parentem, & magnum ius parentis in filium: & ideo non solùm ante vsum rationis, verùm etiam post illum habebat pater hoc ius quando filium sub ea potestate retinebat. At in ordine ad diuinum obsequium numquam occurrit talis necessitas, neque existimo fuisse vnquam in Ecclesia tale ius, neque etiã esse consentaneum rationi aut diuinæ voluntati; nam Deus vult vt ab vnoquoque vtente ratione liberum sibi fiat obsequium, vel oblatio.

Confirmatur. Et confirmatur, nam vel puer sic oblatus à parentibus poterat postea resiliens in annis discretionis licitè, & validè contrahere matrimonium, vel non poterat: si primum dicatur, repugnat apertè antiquis decretis suprà citatis, & consequenter interpretanda erunt, non esse loquuta in eo sensu, sed de infantibus qui postea liberè consenserunt traditioni parentum; si verò dicatur secundum, repugnat dictis contra præcedentem sententiam, quia sequeretur obligari quempiam ad seruandam Virginitatem sine propria voluntate, quod est contra intentionem Christi, in Euangelio, & Pauli ad Corinth. & perpetuum sensum Ecclesiæ, vt patet ex multis decretis distinct. 32. & 20. quæst. 1. & 2. & est optimus textus à simili in c. *de his* 28. d. qui est Concil. Tolet. II. c. 1.

13. Vera respõsio. Dico ergo prædicta iura intelligenda esse de filiis oblatis in infantia, qui postquam ad annos discretionis peruenerunt, oblationi de se factæ à parentibus expressè vel tacitè consenserunt. Quæ limitatio quamuis non expressè addatur in Concilio Tolet. IV. ex aliis iuribus subintelligenda est, cùm Concilium illud post tempora Marcelli Papæ congregatum sit, & ita interpretatur ibi glossa, & in cap. *cùm virum*, de Regular. & colligitur ex illo textu si attentè ponderentur illa verba, *habitum religionis induens benedictionem accepit*. Quod etiam notauit gloss. in cap. *addidistis*. 20. quæst. 1. Idémque dicendum est ad Isidorum, quamuis textus ille non habeat tantam auctoritatem, tum quia sit priuati doctoris, tum etiam, quia etiam in ipso Isidoro inuentus non est, vt in Codice Gregoriano notaui. Idem dicendum est ad Concilium VVormat. seu Gregor. III. quamquam testimonium illud specialem habeat difficultatem, quia expressè quærit, an liceat his infantibus oblatis

A egredi, & matrimonio copulari, postquam pubertatis annos impleuerint; & respondet, *hoc omnino deuitamus*. Significat ergo nullam eis relinqui optionem quando perueniunt ad annos pubertatis. Et auget difficultatem ratio quæ subditur, *quia nefas est vt oblatis à parentibus Deo filiis voluptatis fræna laxentur*. Vbi non redditur causa ex consensu, & ratihabitione filij, sed præcisè ex oblatione paterna, cui contraire fas censetur. Nihilominus priora etiam verba intelligenda sunt hoc modo, vt post completam puberem ætatem, v. g. 14. ætatis annum iam non liceat filio oblato retrocedere, quia perseuerando in illo

B statu toto tempore vsque ad pubertatem completam, & non reclamando cum primùm illam impleuit, satis videtur ratam habuisse oblationem paternam; quia verò Marcellus Papa statuit vt in 15. ætatis anno à prælatis interrogentur velint permanere necne, existimo non fuisse hoc reuocatum à Gregorio, sed ita semper fieri debuisse: ideóque cùm Gregorius dixit, postquam impleuerint pubertatis annos, vel supponere etiam interrogationem illam iam factam, & pueri electionem, vel certè addidisse, etiamsi interrogatio illa prætermissa fuisset per solam perseuerantiam vsque ad adultam ætatem completam, tacitè censeri confirmatam oblationem. Atque ita

C etiam exposuit ibi glossa, fortasse tamen Marcellus loquitur quando professio tantùm sit tacita, nam tum necesse est vt post pubertatem completam, annus integer transeat, quod etiam nunc obseruatur, iuxta cap. 1. de Regular. in 6. vt infrà videbimus. Alia verò iura quæ solùm requirunt annum pubertatis completum, intelligenda erunt quando fit expressa professio, & ad eundem sensum accommodata est ratio textus: nam licèt in hoc negotio multum deferatur reuerentiæ debitæ parentibus, numquam excluditur id quod ex parte filij necessarium est, vt non possit licitè retrocedere, scilicet proprius consensus in ætate sufficienter adulta. Eadem re-

D sponsio datur ad Concilium Triburiense, quæ fundari potest in illis verbis eius, & *in Ecclesia cœpit canere & legere*, vbi glossa aduertit, ideò esse posita, quia non solùm verbis, sed etiam factis propria declaratur voluntas. Denique historia illa Roberti apud D. Bernardum ex vna parte videtur multum augere difficultatem, ex alia non videtur ad præsentem quæstionem pertinere, cùm ibi non fuerit oblatio, vt ita dicam, consummata, sed solùm promissa, & religionis habitu nundum accepto: in quo casu nullus hactenus dixit quempiam fieri religiosum per solam parentis promissionem, & ita relinquitur difficultas communis in omni opinione. Vide-

E tur ergo mihi Pontificem in eo casu voluisse confirmare secundam professionem, non quia prima valida non fuisset in Cisterciensi ordine; nec quia per solam parentis oblationem filius factus esset monachus Cluniacensis, sed solùm, quia aliquod ius illi fuerat acquisitum ad talem personam, vnde accedente postea illius consensu per professionem iam ibidem factam, meritò noluit Pontifex aliam mutationem fieri, maximè cùm status esset ferè æqualis & ad bonum ipsius religiosi præcipuè ordinatus: & si quis intercessérat defectus, facilè poterat per ipsummet summum Pontificem suppleri.

Vltimò addendum est in hac quæstione, hunc liberum consensum necessarium esse non solùm ex parte religiosi, sed etiam ex parte religionis. 14. Assertio vltima.

ita

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ita sentiunt Doctores omnes suprà citati, & specialiter videri potest Panormitanus in cap. *porrectum*, de Regular. num 10. & in cap. *consulti*, eodem tit. & Nauarr. consil. 26. de Regular. n. 1. & Gregor. Lopez in l. 7. tit. 7. part. 1. & colligitur apertè ex cap. *ad Apostolicam*, de Regularib. Vbi ad valorem professionis requirit Innoc. III. tam liberam acceptationem ex parte religionis, quàm oblationem ex parte religiosi. Et in cap. *porrectum*, eod. tit. dicitur professionem regularem fieri ex qua conuertendo votum emittitur, & recipitur ab Abbate, quod ibi etiam glossa ita intelligit. Ratio autem est manifesta ex dictis iuribus, & ex supradictis de ingressu religionis, & de traditione quæ in professione fit. Nam ex his omnibus habetur professionem religionis includere pactum quoddam inter religiosum & religionem; tum quia omnis donatio quatenus requirit acceptationem alterius, est pactum quoddam: tum etiam, quia, vt Nauar. suprà dixit, professio est contractus quoddã obligatorius ex parte religionis & religiosi, quia religiosus se obligat monasterio ad seruiendum ei secundùm regulam, monasterium autem ad tractandum eum secundùm regulam, ergo tam est necessarius liber consensus ex parte religionis, quàm ex parte ipsius religiosi. Neque in hoc difficultas vlla occurrit.

Probatur primò ex iure.

Secundò probatur ratione.

15. Notandum.

Hinc verò à fortiori sequitur, necessariam esse potestatem in recipiente, seu acceptante professionem, quia parùm conducet consentire, nisi persona quæ nomine religionis consensum præbet, ad hoc habeat potestatem, quia aliàs non haberet consensum efficacem. Occurrebat tamen statim quæstio apud quem sit hæc potestas. Sed hæc eodem modo expedienda est, quo aliam similem suprà resoluimus de potestate recipiendi ad habitum religionis.

Caput IV.

Vtrùm ad valorem professionis necessarius sit consensus ita liber vt non ex metu tribuatur.

1. Quoniam ea quæ ex metu, vel ignorantia fiunt, simpliciter libera & voluntaria sunt, quamuis secundùm quid sint inuoluntaria, & coacta, ideo inquirendum relinquitur, an professio ita debeat esse perfectè libera, vt has etiam imperfectiones excludat: priùs ergo dicemus de metu, & deinde de ignorantia. Circa metum autem considerandum est, non esse quæstionem quando quis ex metu profitetur exteriùs, interiùs verò non consentit, sed solùm fingit: nam tunc certum est professionem apud Deum esse nullam, quia sine voluntate & intentione profitendi non potest valida esse professio, *secundùm omnes*, vt dixit Nauarr. consil. 15. de Regular. & per argumentum à simili sumitur ex cap. *tua*, & cap. *is qui*, de sponsalib. & consonat sententiæ Gregorij in cap. *humanæ aures* 22. quæst. 1. *quòd homines verba nostra talia iudicant, qualia foris sonant, diuina verò iudicia talia ea audiunt, qualia ex intimis proferuntur.* & suprà tractando de voto in genere, hoc latiùs probatum est. Vnde ad hoc non refert quòd timor sit magnus, vel paruus, imò absolutè non refert ex qua causa proueniat defectus consensus; sed sufficit illum non esse, vt actus sit inualidus, siue ex metu graui, aut leui, siue ex alia praua intentione, aut malitia non habeatur: quacunque enim ratione id contingat, illo deficiente deficit anima contractus, vt sic dicam, & ideo nihil fit. Solùm poterit conferre consideratio causæ ad explicandum quæ obligatio manere possit in eo qui ita finxit, vel ad iterandã validè professionem cum vero consensu, vel ad aliquod damnum resarciendum. De qua re nonnulla diximus tractãdo de voto in genere, & in sequentibus aliquid fortasse attingere necessarium erit.

Notatio, & assertio simul.

Notatio secunda.

2. Quæstio ergo huius loci est, quando quis profitendo verum consensum interiùs præbet, exortum tamen per metum, an reuera professio valeat, verùmque religiosum constituat. Et ratio dubitandi esse potest, quia ille tandem simpliciter vult se tradere religioni, & obligari Deo: ergo facit quod vult, nam potestatem habet, cùm sit Dominus sui; nam qui potest & simpliciter vult, volitum facit; in hoc enim distinguitur absoluta voluntas, quæ etiam efficax dicitur à voluntate inefficaci.

In quo sensu procedat difficultas. Ratio dubitandi.

3. Nihilominus res certa est talem professionem nullam esse. Quod docent omnes Doctores super iura statim citanda. & Sot. lib. 7. de Iust. q. 2. art. 1. ad 2. & in 4. d. 29. q. 1. art. 3. & Nauar. Comment. 4. de Regnlar. n. 76. & consil. 9. de his quæ vi. vbi duo fundamenta generalia assumit, vnum est, nullum votum factum ex graui metu validum esse, iuxta gloss. in c. *Abbas*, de his quæ vi. aliud est, nullum actum metu factum ligare agentem in conscientia, iuxta communem opinionem Hostiens. Adrian. & aliorum, quos ibi refert, & seipsum etiam citat in Manual. c. 17. num. 29. & 30. Sed ibi nihil dicit de hoc tam generali principio, & in c. 22. num. 50. contrarium principium statuere videtur: illud etiam generale principium de voto nobis suprà probatum non fuit. Probatur ergo primò ex cap. 2. de his quæ vi, &c. ibi. *Si legitimè probatum fuerit non timore mortis prædictam mulierem religionem intrasse, aut quod fecit post modum ratum habuisse*: ergo si professio fuisset facta ex metu, & postea liberè confirmata, seu rata habita non fuisset, valida non æstimaretur: & in cap. *cùm dilectus*, eod. tit. cùm proposita est quæstio de voto quodam seruandi regulam Cisterciensem & per violentiam facto: respondet Pontifex seruandum esse, non obstante violentia, *quæ proponebatur iurata, cùm neque metum mortis, neque cruciatum corporis contineret, & ideo non debuerat cadere in constantes*: ergo si metus fuisset grauis, & cadens in constantem virum, votum non obligaret, iuxta mentem Pontificis. Confirmari etiam hoc potest ex aliis iuribus irritantibus matrimonium metu factum cap. *significauit*, de eo qui duxit in matrim. &c. cap. *veniens* 1. cap. *locum*, de sponsalib. item quia electio facta ex metu nulla est, cap. *vbi periculum*. §. *cæterum*, de electione in 6. Quæ exempla conuincerent, si in illis casibus actus essent inualidi ex natura rei, quia non minor libertas requiritur ad professionem; quàm ad illos actus. Tamen si illi actus solùm sunt irriti iure positiuo, non est tam efficax argumentum; est tamen optima congruentia, seu coniectura idem in præsenti casu fieri debuisse.

Conclusio vera, & certa.

Probatur ex iure.

4. Vt autem rationem huius veritatis reddamus, inquirendum superest, an talis professio sit irrita ex natura rei, vel ex iure positiuo. Quidam censuit ex natura rei esse tale votum inualidum, quod indicat Soto suprà, & idem sentit lib. 8. de iustitia

Dubitatio, an talis professio sit nulla ex natura rei, vel

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ex iure positiuo. Prima opinio.

iustitia q. 1. art. 7. versùs finem. Idem tenet Philiarch lib. 3.c. 18 tom. 1. Nauarr. dict. comment. 4. de Regular. idem sentire videtur cùm solùm argumentetur à simili, vel etiam à fortiori, quia professio maximè ligat, & ideo perfectam libertatem requirit. Idem planè sentit Panormitanus in c. *sicut nobis*, de Regularibus num. 5. de cuius opinione plura statim. Hoc ergo est fundamentum præcipuum huius sententiæ, quod ita ampliùs explicari potest: nam professio primariò fit ipsi Deo, cui se homo obligat, & principaliter tradit: ergo non est verisimile Deum acceptare traditionem sibi factam coactè: est ergo inualida ex natura rei. Accedit maximè, quia si ex natura rei professio non est inualida, neque ex iure positiuo erit, quia nullum est ius positiuum expressum, in quo talis irritatio fiat. Nam priora capita quæ de votis specialiter loquuntur, hoc non statuunt, sed ad summum supponunt, & non satis clarè, vt statim dicam. Alia verò iura quæ non in hoc casu in specie, sed in aliis loquuntur, non sunt efficacia, vt dixi.

Fundamentum illius.

Confirmatio.

5. Secunda opinio.

Aliorum verò sententia est, professionem non esse irritam iure naturæ. Sed quidam ex illis propter argumentum proximè factum dicunt consequenter talem professionem in conscientia validam esse, & obligare, quamuis Ecclesia non cogat ad illam seruandam. Ita tenet Syluest. verb. *Metus* quæst. 8. *Quia nullibi* (inquit) *authenticè legi talem irritationem.* Citátque Abbatem in cap. *cùm locum*, de sponsalibus. Sed pro Cardinali citauit Abbatem, nam Cardinalis id asserit, non verò Abbas. Idémque Syluester verb. *Votum* 2.q. 12. in contrarium citat Panormit. in c. *sicut nobis*, de Regularibus. & meritò, quia ibi num. 5. aliis locis tenet votum metu factum irritum esse, vt patet ex cap. *Abbas*, de his quæ vi, &c. n. 11. præter Syluestrum ergo nullum authorem inuenio huius sententiæ. Suaderi autem potest, quia si professio hæc non est nulla ex natura rei, oporteret legem canonicam irritantem actum adeò grauem, esse expressam; non autem ita est: nam in cap. 1. de his quæ vi, id non exprimitur, præcipit enim ibi Pontifex vt quædam mulier per censuram Ecclesiasticam compellatur professionem seruare, nisi legitimè probetur factam esse per metum. Ex quo in primis directè non habetur quid esset agendum si constaret interuenisse metum: deinde ad summum colligi potest, tunc non esse aliquem compellendum ad seruandam professionem, non verò sequitur illum non teneri in conscientia ad illam seruandam. Multóque minùs probat cap. *cum dilectus*, in quo non est sermo de professione religionis, sed de quodam voto simplici, seu promissione iurata, quam non dicit Pontifex futuram inualidam si metus fuisset grauis, sed colligi fortasse potest quòd hinc fuisset irritanda, quod Pontifex noluit tunc facere, quia metus non fuit grauis.

Vide Panorm.

Fundamentum illius.

6. Vera resolutio duas partes amplectens.

Nihilominus dicendum censeo, talem professionem esse validam ex natura rei, iure tamen Ecclesiastico irritam esse. hæc sententia sumitur ex Nauarro in summa c. 22. numero 50. & aliis qui de matrimonio ita sentiunt; & insinuat etiam Soto in 4. d. 29. q. 1. art. 3. ad 4. Eandem expresè ex recentioribus docent Sanchez in Decal. lib. 4. cap. 3. num. 9. Aragon. 22. q. 88. art. 3 Henr. lib. 1. de matr. cap. 9. num. 1. & 3. & Less. lib. 2. cap. 40. dubit. 3. num. 18. quatenus asserit grauem ac iniustum metum solo iure positiuo irritum reddere votum. Idem tradit cap. 41. dubit. 7. num. 61. de professione. éstque hæc sententia frequentiùs recepta in scholis. Et quoad priorem partem mihi sufficienter probatur rationibus, quibus idem in superioribus ostendi lib. 1. de voto in communi, cap. 7. & 8. Summa earum est, quia in hoc metu duo possunt considerari, vnum est quòd inferatur per iniuriam, quod maximè est verum, quando incutitur ad extorquendum consensum in professione: aliud est, quod vel tollit, vel nimium minuit libertatem. Primum est quidem verum, & posset fortasse valere ad irritandum contractum cum homine factum, & in tali iniuria fundatum, vt multi probabiliter opinantur; tamen respectu Dei hæc iniuria nihil facit, quo minùs promissio vel traditio illi facta valida sit, tum quia ipse non est auctor talis iniuriæ, tum etiam quia si ipse velit malum illud, vel timorem inferre, aut permittere, vt homo induceretur ad professionem faciendam, iure merito posset id facere. Secundum autem quoad oblationem libertatis falsum est, quia voluntas non cogitur simpliciter, nec necessitatur ad interiorem consensum, liberúmque esset homini velle potius mori, quàm profiteri. Quoad diminutionem autem libertatis verum est assumptum; tamen inde inferri non potest actum esse nullum ex natura rei, quia nulla sufficienti ratione hactenus probatum est, ad valorem huius actus ex natura rei necessariam esse libertatem ita perfectam, vt nullo ex capite minuatur, aliàs professio facta importunis precibus, vel ex vehementi passione, non esset valida. Accedit plures esse metus non minùs minuentes libertatem, de quibus certissimum est, non inualidare professionem, huiusmodi est metus mortis naturalis, ex infirmitate, vel violentæ ex naufragio. Optimúsque casus esse solet de adultera, quam maritus iustè vult affici pœna mortis, nec parcit nisi religionem profiteatur; quia certissimum est talem professionem esse validam. Idémque censeo si quis timens violentam mortem sibi imminentem ab inimico, quem vt fugiat, religionem ingreditur, non quia metus in hunc finem immissus sit, sed in odium, vel vindictam alterius rei. In quo casu Panorm. in dict. c. *sicut nobis*, significat professionem esse inualidam, sed immeritò, quia nullo iure id probari potest, nec ratione. Quid enim interest, respectu Dei quòd talis metus iustè incutiatur per publicam iustitiam, aut iniustè per priuatam personam? nam sine dubio vtroque modo, æquè minuitur libertas, & ratio iniuriæ, vt dixi, impertinens est; ergo vlteriùs quamuis metus directè inferatur ad extorquendum consensum in professione, non propterea ex natura rei vel consensus est inefficax, vel professio nulla.

Probatur prima pars.

Confirmatur.

Reiicitur Panormit.

7. Instantia contra proximè positam confirmationem.

Responderi potest, quando metus directè incutitur ad extorquendum consensum, esse specialiorem quandam diminutionem libertatis, quæ non est in quocumque alio metu ex numeratis: nam in aliis non determinatur voluntas ex vi metus ad eligendam professionem, tanquam medium necessarium ad vitandum malum, quod timetur; sed cùm malum alioqui immineat, voluntas ipsa ex sua libertate se determinat ad eligendum hoc medium, vel vt à Deo imploret auxilium, vel vt securiorem viuendi rationem habere possit. At verò quando metus directè incutitur ad extorquendum consensum, voluntas ex vi illius quodammodo determinatur

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tur ad eligendam professionem tanquam medium necessarium ad vitandum malum, illud, quæ determinatio longè maior est, magisque contraria libertati: nam supposita intentione vitandi illud malum est quædam necessitas simpliciter: Vnde cùm homo habeat intrinsecum & naturale ius ad vitandum malum illud, imò etiam voluntas vitandi illud quodammodo naturalis sit, voluntas etiam talis medij non censetur sufficienter libera. Atque ex hac differentia oritur alia ad morales effectus valdè notanda: nam quando metus non est directè immissus ad extorquendum consensum, moraliter nulla est occasio faciendi fictam professionem, sed regulariter fit verè, & ex animo, quia hoc modo facta est medium vtile, vel ad placandum Deum, vel ad consequendum finem intentum, non autem si fictè fieret. At verò quando timor est directè immissus ad extorquendum consensum, regulariter est occasio faciendi potius professionem fictam, quàm ex vero consensu, quia ipsum externum opus reputatur sufficiens medium ad vitandũ periculum.

Notandum pro metu annullante, vel non annullãte professionem.

8. *Responsio ad instant.*

Sed licèt hæ differentiæ meritò consideratæ sint, & sint vtiles ad intelligendum quare iura non irritant, nec in vniuersum prohibent professiones ex priori metu factas: summè autem detestatur directas coactiones, & extorsiones professionum; nihilominus non sufficiunt, vt propterea dicamus professionem factam ex metu directè immisso esse ex natura rei nullam. Primò, quia tota illa differentia est secundùm magis & minus, seruata semper libertate simpliciter ita perfecta, vt ad peccandum mortaliter sufficiat: nullo ergo sufficienti fundamento dicitur, diminutionem illam, quæ accidentaria semper dici potest, in vno gradu annullare actum ex natura rei, & non in alio: maximè cùm pro regula habeatur libertatem, quæ sufficit ad peccandum mortaliter, sufficere ex natura rei ad votum emittendum. Secundò, quia ex eo potiùs quòd talis professio frequenter fictè fit, colligitur ipsum consensum internum non esse medium simpliciter necessarium ad vitandum timorem illum, quia actus externus fictè factus sufficeret: solùm ergo eligitur ab operante ne talem externum actum indebito modo faciat qui est magnus, & perfectus vsus libertatis. Tertiò, quia ratio suprà facta semper retinet vim suam quæ apud me est maxima, quia talis voluntas potest se obligare, & hic & nunc simpliciter & absolutè vult: ergo quantum est ex sese, seu ex natura rei, id facit, nisi extrinsecus iure aliquo impediatur. Propter has ergo rationes censeo ex sola rei natura professionem talem non esse inualidam.

Primò. *Secundò.* *Tertiò.*

9. *Probatur secunda pars resolutionis positæ quòd sit irrita iure Ecclesiastico.*

Altera verò pars, scilicet quòd iure canonico inualida sit, euidenter sequitur ex prima assertione à nobis posita: nam si professio est inualida, & non iure naturæ, necesse est vt id sit iure canonico, quia nullus alius modus probabilis excogitari potest. Ipsa autem prima assertio non videtur hactenus sufficienter probata, quia illa iura quæ adduximus, videntur valdè infirmari obiectionibus factis. Nihilominus probatur primò ex cõmuni consensu Doctorum, vt citatum est, nam & Syluest. qui videtur contradicere aliis locis in verb. *Religio* 3. q. 11. hanc planè sequitur sententiam. Imò videtur etiam esse communis sensus totius Ecclesiæ, quo huiusmodi professiones inualidæ iudicantur, qui consensus magni ponderis est in hac materia, vel quia consuetudo est optima legum interpres, vel quia licèt illud tale

Primò ab auctoritate.

A ius non esset scriptum, ex tali consensu communi posset intelligi esse traditum, & vsu receptum in Ecclesia. Maximéque confirmari hoc videtur ex Cõcilio Trident. sess. 25. c. 19. de Regular. vbi sic inquit, *Quicumque regularis prætendat se per vim, & metum ingressum esse religionem, aut etiam dicat ante debitam professum fuisse, aut quid simile*, &c. Vbi clarè supponit ex hoc capite inualidam fieri professionem, non solùm existimatione Ecclesiæ, sed re ipsa; nam concedit tempus quinquennij ad allegandam hanc nullitatem professionis: item æquiparat hoc impedimentum cum defectu ætatis legitimæ, quem constat esse contra valorem

Conc. Trid.

B professionis, & addit illam particulam generalem, *& quid simile*, vt comprehendat omne aliud impedimentum irritans. Denique in hoc sensu seruatur in Ecclesia hoc decretum, nam si quis ante elapsum quinquennium post professionem factam in Ecclesiastico iudicio sufficienter probet per metum fuisse coactum ad professionem emittendam, liber ab omni obligatione iudicatur. Quod nullo modo fieri deberet saltem ita simpliciter, & absolutè, si in sola præsumptione, quòd professio fictè fuisset facta, sententia fundaretur: debuisset enim Ecclesia explicare modum sententiæ, seu libertatis, & onerare conscientiam professi, quòd si interiùs consensit non

C obstante metu, non potest religionem dimittere, etiamsi ab Ecclesia non cogatur; non autem ita fit, sed simpliciter liber iudicatur: ergo sensus est, siue consenserit, siue non, professionem fuisse nullam, eo ipso quòd ex metu processit. Atque hæc eadem praxis Ecclesiæ, & mens Concilij Trident. ostendit hunc esse verum sensum dict. c. 1. de his quæ vi, &c. Hinc denique sumitur ratio, ob quam fuit valde expediens Ecclesiam tales professiones irritas facere, quia non poterat alio modo animarum periculis & necessitatibus sufficienter succurrere: cùm enim ipsa non posset conuenienter cogere ad professionem seruandam eum, qui metu coactus illam fecisset, sed

Probatur secundò ratione.

D periculum magnum erat, quod multi viri religiosi statum suum non seruarent, & ideo conuenientissimum fuit talem professionem irritam facere, ita vt in hoc negotio hæc duo conuertantur ab Ecclesia non cogi ad professionem tenendam, & ipsam non obligare.

Dices nónne potuisset Ecclesia professionem illam postquam iuridicè probatum fuerit ex metu esse factam, postea irritam facere, etiamsi priùs rata fuisset? cur ergo non ita factum est? sæpe enim lex non irritat actum, disponit tamen vt irritetur, quod in præsenti videtur futurum fuisse melius, vt post professionem hoc modo factam nemo posset illam deserere sine sententia, & ir-

10. *Instantia.*

E ritatione Ecclesiæ, & interim ad eam seruandam verè obligaretur. Respondeo, mea sententia hunc modum fuisse possibilem, tamen res est incerta, & sub opinione, nam multi putant professionem semel ratam non posse per Ecclesiam dissolui, & hoc satis erat vt Ecclesia modum illum per generalem legem non statueret: maximè, quia si dissolui potest, solùm est per summum Pontificem, & ideo nec fuit conueniens vt talis irritatio omnibus iudicibus committeretur; nec etiam fuit expediens vt in omnibus similibus causis iudicium esset Sedi Apostolicæ reseruatum. Melius ergo fuit præueniendo incommoda, talem professionem irritare, & per hæc sufficienter, vt existimo, & satisfactum est aliarum opinionum fundamentis.

Responsio.

Statim

(c) 2007 Ministerio de Cultura

11. Dubitatio quinam metus annullet professionē. Differentia, & explicatio metus leuis, & grauis.

Statim verò occurrit inquirendum de quo metu intelligendum hoc sit. Potest enim esse vel grauis, vel leuis. Prior appellatur communiter cadens in constantem virum, quia talis tantúsque est, vt vir etiam fortis & constans illo moueri possit. Aliqui verò declarant, illum esse metum cadentem in virum constantem, cui vir constans cedit, vt aliquod malum faciat: quo sensu nullus metus etiam mortis acerbissimæ cadit in virum constantem, quod tamen falsum est. Item, quia aliàs si quis faceret professionem factam ex metu mortis, ille non esset metus cadens in virum constantem; si autem faceret professionem veram, quantum est ex se esset metus cadens in constantem virum, quia prior ex metu fecit aliquod malum; posterior verò minimè: at hoc falsum est, cùm sit metus æquè grauis. Non est ergo hæc circumstantia explicanda per respectum ad opus seu ad subiectum, sed per respectum ad obiectum seu malum quod timetur, quod tam graue est quod meritò vir fortis timere potest, non vt ob illud vitandum aliquid ex se malum faciat, hoc enim propter nullum metum licet; sed quòd meritò illud timere potest, & fugere, fugiendo talem actum, vt est in præsenti professio. Quod autem malum censendum sit ita graue vt ad hunc metum sufficiat ferè, iudicio prudentis arbitrandum est, argumento l. *metus*. ff. quibus ex causis, &c. nam licèt in dict. cap. *cum dilectus*, de his quæ vi, dicatur non obstare violentiam quæ metum mortis aut cruciatum corporis non continet; nihilominus vt glossa ibi & omnes aduertunt, non tantùm illa duo sufficiunt ad hunc metum grauem, tamen ex illis sumitur regula vt omne malum moraliter æquiualens sufficiat, vt diuturnus carcer, verbera, vel ignominiosa, vel acerba; item grauis infamia, vel honoris iactura, quam homines præferunt corporis incommodis, & similia, sed vt breuiùs, & generaliùs res explicetur, dico metum vt dicatur cadere in virum constantem, duo prærequirere; & quòd malum quod timetur sit graue iudicio prudentum; & quod graui, seu probabili ratione timeatur tanquam imminens. Quæ autem mala non sunt ita grauia, non sufficiunt ad metum cadentem in constantem virum, propterea leuis dicitur. Præter mali verò grauitatem oportet vt metus etiam sit rationabilis, id est, in vero & morali periculo fundatus, nam vir constans non timet nisi vbi de periculo satis constat; inconstans autem, aut leuis homo facilè trepidat vbi non est sufficiens ratio timoris. In quo etiam non potest vniformis regula tradi, sed pro capacitate subiecti: aliam enim constantiam requirit recta ratio in viro quàm in fœmina; & aliam in matura ætate, quàm in puerili, vt latiùs tractant Doctores in materia de Matrimonio, & videri possunt Couar. in 4. p. 2. c. 3. §. 4. Nauar. c. 22. n. 51. Syluest. verbo *Matrimonium* 8. q. 11. Soto in 4. d. 22. q. 1. art. 2. & lib. 7. de Iustitia q. 2. art. 1. ad 2. Sanchez lib. 4. de Matrim. disput. 3.

12. Communis, & vera sententia.

In præsenti ergo omnes requirunt metum cadentem in constantem virum, vt professio sit irrita. Et colligitur ex cap. 1. de his quæ vi. vbi solùm de metu mortis fit mentio, & à fortiori ex cap. *cum dilectus*, vbi metus non grauis quasi nihil reputatur. Omnia etiam iura, quæ in casu matrimonij, & similibus de metu irritante loquuntur, & in hunc modum, illum explicant, vt patet in cap. *veniens* 2. & cap. *consultationi*, de sponsalib. & aliàs dicitur in iure quòd vanus timor non excusat, l. *metum* 2. ff. quod metus causa, & l. *si quis ab alio*, ff. de re iudic. Et ratio est, quia metus leuis non immutat multum voluntatem, & consequenter non diminuit notabiliter libertatem eius. Dices, etiamsi fortasse malum in se graue non sit, aut periculum in re non immineat, si in apprehensione operantis vt talia iudicentur, non minus mouent, quàm si in re existerent: ergo non minùs libertatem minuunt: ergo non minùs impediet valorem professionis. Et è conuerso licèt malum sit graue, & verè imminens, non tamen apprehendatur vt tale; vel licèt apprehendatur, non tamen multum moueat, quia ex fortitudine operantis simul apprehenditur vt superabile, tunc metus parum diminuet libertatem, tunc ergo non irritabit actum. Circa hoc Nauarr. in Summa cap. 17. num. 39. & c. 22. nu. 51. vers. *Septimum*, & consil. 9. de his quæ vi, indicat illam distinctionem metuum solùm procedere in foro exteriori, nam in foro conscientiæ putat expendendum esse, an & quantum metus mouerit: potest enim alicui inferri metus grauis, & nihilominus ipse non operari ex metu, sed quia placet res ipsa quæ postulatur, & tunc non videtur in conscientia posse discedere ab actu, seu professione sic facta, licèt si in foro exteriori probet metum, iudicandus sit liber. Similí ergo ratione, si quis non ampliùs moueatur ex metu graui, quàm alius ex leui, non videtur in conscientia propter talem metum irritari actum; & è conuerso si aliquis non minus moueatur interius ex obiecto leui, quam vir constans ex graui, non minùs irritabitur actus in conscientia, licèt in exteriori foro aliter iudicetur.

Fundament.

Obiectio.

Opinio Nauar. de metu leui.

13. Iudicium auct. circa opinionem Nauar.

Atque hæc sententia fortasse haberet probabilitatem, si verum esset metum natura sua irritare professionem, quia priuat aliqua libertate: tunc enim reuera non tam esset considerandum, qualis sit causa metus, quàm qualis sit apprehensio eius, vel potiùs quantus sit ipse metus, quia non causa vel obiectum metus secundùm se, sed formalis metus est, qui tollit & minuit libertatem: ergo in foro conscientiæ hoc esset attendendum, si ex natura rei professio esset nulla ob defectum libertatis, sicut de dolo & ignorantia statim dicemus. At verò, quia fundamentum illud falsum est, vt ostendi, dicendum in præsenti censeo non solùm in foro exteriori, sed etiam in conscientia leuem metum ex parte causæ & obiecti non irritare professionem, quantumcunque moueat vel perturbet profitentem, dummodò non tollat vsum rationis, nec libertatem sufficientem ad peccandum mortaliter. Probo, quia Ecclesia nunquam irritauit talem professionem, sed illam simpliciter voluit esse validam, nulla ratione habita apprehensionis, vel perturbationis ipsius profitentis. Meritò autem ita statuit, tum quia lex generalis non respicit particulares casus, tum etiam, quia illa apprehensio, vel perturbatio, non potest moraliter probari in foro Ecclesiæ; & ideo non potuit iuxta illam rectè fieri irritatio, sed iuxta rei habitudinem, seu qualitatem.

Resolutio vera.

Fundament.

14. Prima limitatio, & assertio circa metum grauem.

Atque eadem ratione non refert quòd ex magnitudine timoris, seu obiecti eius parùm aliquis perturbetur, satis enim est quòd verè timeat, & quòd ex timore profiteatur; quia tunc etiam actus cadit sub legem irritantem vniuersaliter latam. Dico autem satis esse quòd timeat, & quòd ex timore profiteatur, nam hæc duo in

(c) 2007 Ministerio de Cultura

conscientia necessaria sunt, in quo sententiam Nauarri maximè probo. Si quis enim non obstante exteriori causa, & comminatione, quæ iudicio prudentum esset sufficiens, vt vir, vel fœmina constans timeret, nihilominus ipse interiùs, & in re non timeret, & nihilominus vellet religionem ingredi, non ex timore, sed propter alias causas, professio esset valida, nec posset talis persona tuta conscientia liberari iugo religionis per sententiam: nam licèt fortasse in foro exteriori obtineret intentum suum, probando sufficientem causam timoris, tamen apud Deum non obtinebit, cùm reuera ex tali causa non fuerit ortus timor, qui est vera & proxima ratio huius irritationis.

15. Secunda limitatio, & assertio.

Idem similiter censeo etiamsi ortus sit timor, quando ille non est causa profitendi, vt contingeret in eo qui dum timeret, haberet expressam voluntatem profitendi, etiamsi nulla esset timendi ratio propter bonum ipsius religionis. Contingit enim vt vexatio det intellectum, & timor mali imminentis sit occasio concipiendi bonum religionis, ita vt iam homo ex amore illius, & non tantùm ex timore incusso ad profitendum moueatur: & tunc assero professionem in conscientia esse validam, etiamsi in exteriori foro apparenter probari possit nulla.

Probatur ratione.

Ratio est, quia reuera tunc qui sic profitetur, ita se gerit, ac si non haberet metum, qui ibi omnino per accidens ac concomitanter se habet. Item, quia si professio priùs facta ex metu postea interiùs ratificetur, incipit esse valida, vt postea dicam, quamuis in foro exteriori iudicanda esset inualida; sed in prædicto casu in eodem momento quo fit professio, rata habetur per voluntatem tam liberam, quàm postea esse posset transacto metu: ergo in conscientia ex tunc est valida talis professio. Neque est inconueniens quòd interdum possit in hoc discrepare iudicium externi fori à foro conscientiæ, quia leges humanæ non iudicant de internis, & secundùm id iudicant quod regulariter euenire solet: quando autem interuenit grauis causa metus, actus regulariter fit ex metu, & ideo in foro exteriori, vt talis iudicatur.

16. Dubium de timore reuerentiali. Ratio dubitandi.

Solet autem hîc specialiter dubitari, an metus reuerentialis fœminæ, v. g. sit sufficiens ad irritandam professionem ex illo factam. Et ratio dubitandi est, quia id simpliciter asseruit gloss. in cap. *præsens* 20. quæst. 3. quam glossam vt singularem commendat Nauarr. in summ. cap. 22. num. 51. vers. 8. & consil. 9. de his quæ vi. qui hoc eliciunt ex dict. cap. *præsens*. In contrarium autem est, quia timor reuerentialis non videtur grauis, nec cadens in constantem virum, quia regulariter loquendo, neque obiectum eius graue est, neque ratio timendi sufficiens.

Secunda assertio.

Vt verò respondeamus, cauenda in primis est ambiguitas in significatione illius vocis, *timor reuerentialis*; aliquando enim significat solam interiorem reuerentiam ad aliquam personam, vt patris, tutoris, &c. cum quidam verecundia, quæ puerum detinet ne voluntati patris audeat contradicere. Et hunc metum reuerentialem minimè sufficere existimo ad irritandam professionem. Quod contra prædictam glossam, & plures alios, quos refert, tenet Couarr. in 4. p. 2. cap. 3. §. 6. num. 7. Salzedo super regula 531. Bernard. Dias ampliatione 1. Henr. libro 11. de matrim. capite 9. num. 5. Ludou. Lopez 2. p. instruct. in materia de matrim. cap. 40. §. primò igitur. Et plures Iuristæ, quos allegat, & sequitur Sanchez lib. 4. de matrim. disp. 6. num. 18. Et quidem ad ho- A minem magnum argumentum est, quòd hic metus non irritat matrimonium carnale, vt prædicta glossa fatetur, & est communis sententia Doctorum, quos referunt citati auctores ergo nec professionem irritabit. Patet consequentia, quia quoad hoc æquiparantur hi actus ab omnibus ferè iurisperitis, nec potest verisimilis ratio differentiæ assignari. Ratio verò à priori est, quia nullum est decretum canonicum irritans tale matrimonium: ergo non habet vnde sit nullum, iuxta superiùs dicta.

Probatur ratione.

Antecedens probatur, quia in primis dictum cap. *præsens*, nihil probat, quia ibi non solùm interuenerat timor reuerentialis, sed etiam absoluta coactio, vt pa- B tet ex illis verbis, *sub testificatione iureiurando firmauit* (scilicet pater Artho) *quod quando primitus ei cucullam induit, idem Lambertus semper restitit, & nunquam se fieri monachum consensit, sed demum ab insequentibus monastico habitu violenter est indutus.* Non fuit ergo timor reuerentialis, sed coactio manifesta, præter multa alia quæ ibi interuenerunt, propter quæ euidens erat illam non fuisse professionem. Apparentius argumentum pro illa sententia sumi solet ex capite *puellæ* 20. quæst. 1. vbi dicitur, *Puella quæ non coacta parentum imperio*, &c. Significatur ergo parentum imperium, cui puella propter reuerentiam non audet contradicere, moralem coactionem sufficere, C quæ excuset ab obligatione voti. Verumtamen textum hunc exponere videtur Clemens III. in cap. *cùm virum*, de Regularib. ibi. *Non videtur ille monasticæ professionis à se iugum posse excutere, cùm eam non constet euidenter contradixisse.* & iterum infrà, *si eam quandoque contradixisse constiterit.* Et inferiùs allegat verba Leonis in dict. cap. *puellæ*; & intelligenda dicit de fœmina constituta in ætate nubili, quæ non potest cogi vt parentum sequatur voluntatem, coactionem autem tunc fieri intelligit, quando ipsa contradicit; quando ergo non contradicit, licèt taceat fortasse ex reuerentia, non cogitur, nec in foro exteriori ex hoc solo principio potest talis professio D nulla iudicari; & in interiori valida est, si reuera profitens internum consensum adhibuit. Præterea in dict. cap. 1. de his quæ vi. non irritatur hic consensus, nisi intercedente metu mortis, sub quo omnis metus cadens in constantem virum ad summum comprehenditur: ille autem timor reuerentialis non potest dici metus cadens in constantem virum, sed ad summum reputari solet leuis, seu modica coactio, quæ non sufficit, vt dicitur in cap. *insinuante*, qui cler. vel vouent. & notauit Panormit. in cap. *cum virum*, de Regular. in fin.

17. Secunda assertio.

Alio verò modo timor reuerentialis includit non solùm imperium paternum, cui ex reueren- E tia non contradicitur, sed etiam coactionem aliquam per quam puer cogitur eam reuerentiam patri præstare, vt etiam in hoc negotio eius non audeat contradicere voluntati: hic autem timor non est nisi præcesserint minæ, vt Abb. suprà notat ex Innoc. in c. *cum causam*, de Offic. deleg. & Bartol. in lib. 1. §. *quæ onerandæ*. ff. quarum rerum actio non datur, & ex multis aliis idem notat Couar. suprà num. 4. Sic ergo sumptus metus reuerentialis sine dubio sufficit ad irritandam professionem, vt iidem auctores docent; quia etiam sufficit ad irritandum contractum matrimonij, & vt alij contractus irritentur.

Fundamentum illius.

Proprium verò fundamentum esse debet, quia talis timor est cadens in constantem virum; & ideo necesse est, vt

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vt malum quod pater comminatur, sufficienter graue sit, & quòd ipsa comminatio sit sufficiens, iuxta superiùs dicta de metu graui. Existimo autem non esse necessarium quòd minæ formales sint, vt sic dicam, sed satis esse quòd filius habeat sufficientem causam, & indicia, ob quæ timeat à parente graue aliquod nocumentum, si ei contradicat. Et hoc videtur significare Abb. suprà cùm ait, *Quando præcesserunt minæ, vel verbera, vel pater erat terribilis*. Quare ad discernendum in particulari, quando est sufficiens comminatio, & de malo satis graui iudicium prudentis viri maximè necessarium est. *Abbas.*

18. Circa hanc verò partem occurrebant tractanda duo decreta Concilij Tridentini. Vnum est de pœna imposita his, qui per metum cogunt aliquem profiteri. sed hoc sufficienter tractatum est suprà præcedenti libro. Aliud decretum est, quo præscribit modum & tempus, quæ seruare debent professi, si velint propter hanc nullitatem habitum deserere. Sed illud meliùs explicabimus infrà.

19. *Vltimum dubium.* Vltimò ergo inquiri hîc potest, an si ex parte religionis acceptatio, vel receptio sit facta per vim, seu metum cadentem in constantem virum, irrita fiat professio. De qua re nihil inuenio expressè tractatum in citatis auctoribus, cùm tamen vtraque ex parte dubia videatur. solus Lessius, ex his quos viderim, quæstionem quasi obiter attigit, & pro affirmatiua parte resoluit lib. 2. cap. 41. dubit. 7. num. 61. quæ suaderi potest in hunc modum, nam in contractu, vt iustitia seruetur, æqua debet esse vtriusque partis conditio, sed hæc professio est quidam contractus inter religionem & religiosum, vt sæpe dictum est, & ideo non potest fieri sine vtriusque partis consensu, vt rectè notauit Abbas cum Innocentio in cap. *porrectum*, de Regular. num. 10. Ergo si ex parte religiosi requiritur consensus omnino liber à prædicto metu, etiam ex parte religionis eadem immunitas concedenda est, alioqui non esset æqualitas. Confirmatur à simili de matrimonio: iniquum enim fuisset ex parte fœminarum irritare consensum datum ex metu, & non ex parte virorum, aut è conuerso. *Probatur pars affirmatiua.* Contraria nihilominus pars ex eo suadetur, quòd talis irritatio nullo iure habetur: vnde cùm ex sola rei natura non habeatur, vt supponimus, non possumus illam cum fundamento asserere. Etenim quòd ex parte profitentis consensus per metum irritus factus sit per legem, non satis est vt idem ex parte religionis dicamus, quia in materia adeò speciali, & odiosa, non possumus per argumentum à simili extendere ius. Maximè quia etiam de persona profitente non est ius adeò expressum, quin oporteat ex consuetudine, & aliis coniecturis, illud ita interpretari: ex parte verò religionis, nec sunt aliquæ coniecturæ, nec talis consuetudo locum habet: nam fortasse nunquam visum est in Ecclesia quòd professio iudicata sit nulla propter metum religioni, seu prælato eius incussum; nec quòd religio eo titulo aliquem à se expellere voluerit. Vnde additur seu augetur ratio, quia hîc non intercedit ratio similis, vel æqualis, etiamsi ab illa argumentari velimus: nam in primis vis, & metus facilè infertur pueris, & iuuenibus ingredientibus religionem, & ideo necesse fuit canonicum ius huic malo succurrere. Religioni autem vix potest talis vis inferri, vel licèt possit, casus est tam rarus, vt non oportuerit in vniuersali lege illius *Probatur pars negatiua.*

A rationem habere. Deinde professio ex parte ingredientis est longè difficilior, & onerosior, quam ex parte religionis, vt per se constat, & ideo meritò fieri potuit hic fauor se tradenti, non verò acceptanti. Et in his multum differt inter professionem & matrimonium, ac propterea argumentum etiam inde desumptum efficax non est.

20. *Resolutio difficultatis pro parte negante. Prima assertio.* Quapropter pensatis omnibus hanc posteriorem partem existimo veriorem. Itaque necessarius quidem est voluntarius consensus religionis per eum qui potestatem habet, vt professio teneat, vt probat ratio facta de mutuo contractu, & est communis sententia in capite *ad Apostolicam*, & cap. *porrectum*, de Regular. ex B quibus iuribus id etiam sumitur. Quapropter si ob metum, vel ob quamcunque aliam causam superior fingat se recipere professionem, re tamen vera non habeat animum, neque intentionem admittendi, professio valida, & consummata non erit, quia actio exterior in his contractibus nihil efficit, sine consensu, vt est in iure notum. Nec mirandum hoc est, nam si Baptismus qui adeò ad salutem necessarius est, est nullus, si minister non habet intentionem dandi, quid mirum si professio non perficiatur, si minister non habet intentionem acceptandi? Verum est in foro exteriori causam hanc nullitatis non esse C admittendam, quia probari non potest. *Notandum.* Existimo etiam religiosum ipsum non teneri credere prælato hoc asserenti, quia indignus est de fide, qui in negotio tam graui dicit se fictum fuisse: imò ob eandem rationem credo non posse illi credere in eum finem vt religionem deserat in religionis iniuriam, & cum graui periculo frangendi fidem Deo datam, quam certus est se dedisse quantum est ex parte sua, & sufficientem probationem non habet, vt credat non fuisse acceptatum, neque vt sua auctoritate illam frangere audeat. Si autem velit fidem adhibere, vt remedium quærat, non malè faciet. Quid autem remedij supersit, infrà suo lo-D co dicam.

21. *Secunda assertio.* At verò si prælatus non fictè, sed vero consensu professionem acceptauit, etiamsi ex quocunque metu id fecerit, valida est professio. Probatur argumento suprà facto, quod videtur conueniens supposita sententia, quam omnino veram existimo, metum ex sola rei natura non reddere inefficacem talem consensum, cùm non habeamus ius Ecclesiasticum, nec consuetudinem, aut aliud principium, vnde id colligamus factum esse ab Ecclesia, & hoc maximè videtur certum, quando persona recepta non est indigna, nam tunc licèt is qui religionem cogit iniustè faciat, tamen in effectu ipso non in-E fert grauem læsionem religioni, cùm persona recepta non sit ad illum statum inepta, & ideo tunc nulla videtur esse sufficiens ratio irritandi talem contractum. *Dubiũ speciale.* At verò si persona esset indigna, propter grauem læsionem religionis videretur esse maior ratio huius irritationis: sic enim dicunt communiter Doctores sæpe contingere vt contractus ex metu factus, si grauem etiam læsionem contineat, rescindatur, qui aliàs non rescinderetur, vt videre licet in Couar. in 4. parte 2. capite 3. §. 6. numero 4. Quòd autem in aliis contractibus irritatur, in his quæ rescindi non possunt postquam rata sunt, sufficere solet, vt à principio non valeat. Verumtamen etiam in eo casu non existimo hoc esse verum, quia

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quia etiam in illo nullum est ius irritans, sine quo congruentiæ non sufficiunt. Imò fortasse quia hæc læsio rara est, & moraliter vix potest esse adeò grauis, quin aliis modis præueniri, aut reparari posset, ideo iure communi considerata non est, nec sufficiens existimata ad talem legem ferendam. Verum est si religio ob eam causam temporale damnum patiatur, vel alendo personam inutilem, vel vltra numerum eorum quos potest sustentare, teneri eum qui metum intulit ad hoc damnum resarciendum, & hæc de metu.

Resolutio vera.

CAPVT V.

Vtrùm ad professionem necessarius sit consensus ita liber, vt non per dolum, vel ignorantiam detur.

1\. Ratio dubitandi proponitur.

SVperest dicendum de professione facta per errorem, vel ignorantiam, an scilicet valida sit. Et est ratio dubij, quia vel talis professio esset irrita ex solo naturali iure, vel ex positiuo canonico; neutrum videtur dici posse: ergo minor quoad priorem partem, ex dictis in præcedenti puncto patet, quia non minus causat inuoluntarium metus, quàm ignorantia, vt constat ex doctrina D.Thom. 1. 2. qu. 6. ergo si metus ex natura rei non irritat professionem, quantumcunque grauis sit, nec ignorantia irritabit. Altera verò pars minoris probatur, quia nullum est ius irritans talem consensum, seu professionem; imò cap. vlt. 20. q. 3. significatur professionem per dolum factam validam esse, quamuis bona talis religiosi in religionem non transeant, sed hæredibus reddenda sint.

2\. Prima sententia.

Circa hoc varias sententias inuenio: nam Hostius & Raymundus, quos refert Syluest. verb. *Religio* qu. 11. dixerunt, non obstante deceptione, vel ignorantia, validam esse professionem, quia conditio eius, qui sic decipitur intrando religionem, melior facta est. Allegatur etiam cap. *ex parte* 2. de conuers. coniug. ibi, *Quamuis falsa sit causa per quam ad susceptionem veli prædicta mulier est inducta.* & cap. *veniens* eod. tit. vbi non obstante quodam dolo, professio quæ omnino valida & rata habenda dicitur. Denique allegatur cap. *cùm dilectus* de his quæ vi. vbi glossa vltima dixit, licèt dolus interueniat in spiritualibus, & det causam contractui, non subueniri dolum passo. Vbi Panorm. num. 12. rationem addit, quia ille est bonus dolus, iura autem non subueniunt, nisi contra malum dolum. Denique Nauarr. consil. 46. de regularib. quod incipit, *Herus*, absolutè dixit quòd professio facta per dolum valet in vtroque foro quoad profitentem, & quoad monasterium, citatque cap. *constituit* 20. qu. 3. vbi gloss. idem affirmat. & Angelus verb. *Religiosus* nu. 21. Confirmari potest hæc sententia, quia si deceptio annullaret professionem, etiam importunæ preces, & blanditiæ illam annullarent: consequens autem est planè falsum: ergo. Sequela patet, quia in diminuendo voluntario dolus, & blanditiæ, seu preces importunæ, æquiparantur, quia reuera virtualiter nonnulla deceptio & dolus in importunis precibus & blanditiis inuoluitur, nam mens eius, qui blanditiis afficitur, aliquo modo obscuratur, &

Probatur ex iure.

Probatur ratione.

A impeditur, ne seueritatem religionis apprehendat.

3\. Est improbabilis absolutè sumpta.

Nihilominus hæc sententia in vniuersum, & sine vlla restrictione defendi non potest, vt ex dictis suprà in simili quæst. de voto in genere manifestum est, nam quoad hoc eadem est profectò ratio de professione. Dico ergo aliquam ignorantiam seu deceptionem reddere professionem nullam, non verò omnem. ita sentit Innoc. in capite *cùm dilectus*, de his quæ vi. quem sequitur ibi Ab. num. 12. & Syluest. suprà qui in hunc modum hoc declarant. Nam si ignorantia talis est, vt in peritissimum quemque cadere posit, vitiat (inquiunt) religionis B ingressum, non verò illa quæ minor fuerit, seu quæ faciliùs à quolibet percipi posset. Quæ distinctio, seu explicatio mihi non placet, quamuis videatur posse fundari in dict. capite *cùm dilectus*, ibi, *Nec obstante dolo, quo se proponebant fuisse seductos, cùm talis dolus non tam ad circumuentionem prædictorum Cistercensium, quàm ad fatuitatem eorum debeat retorqueri*: de quorum verborum sensu statim dicam. Eandem opinionem tenuit Soto lib. 7. de Iustit. qu. 1. art. 2. & in 4. d. 35. qu. 1. art. 2. & eandem sententiam reperio in Nauarro consil. 46. de Regular. *Herus*, ad secundam quæstionem vbi adhibet limitationem prioris sententiæ quam in præcedenti quæstione C asseruerat, scilicet, nisi dolus sit tantus, qui tollat omnem consensum, quia tunc ad religionem (inquit) non obligaret professio, nec perpetua, nec per aliquod tempus. Denique sententia hæc sumi potest ex his, quæ in 4. d. 30. & 36. de Matrimonio notant Doctores. Vnde eadem proportione, qua ipsi ibi loquuntur, & distinguunt errorem in rebus substantialibus matrimonij, vel in accidentalibus, ita hîc distinguendum censeo. Potest enim error, vel deceptio contingere, vel in rebus substantialibus religionis, vel adeò grauibus, vt moraliter ad substantialia reuocentur, vel deceptio tantùm in accidentalibus, seu in rebus D quæ sunt minoris momenti. Exempla sunt si quis inducatur ad religionem profitendam, quia putauit, se non obligari in perpetuum, vel per eam non priuari dominio rerum, aut aliquid simile, quod est contra substantiam religionis. Idem censet Soto esse, si quis decipiatur circa asperitatem & difficultatem religionis, quando tanta est, vt moraliter superet vires eius, qui profitetur, tum quia licèt ille modus viuendi non sit de substantia professionis, vt sic, videtur esse de substantia professionis secundùm talem regulam, atque adeò de substantia huius professionis in particulari, tum etiam, quia ad valorem professio-E nis maximè spectat, vt sit de re possibili. Accidentaria verò, seu minoris momenti censentur alia omnia, quæ vel sunt extrinseca, vt sunt motiua, seu causæ extra honestatem religionis; vel si sunt intrinsecæ, illum gradum non attingunt, vt sunt aliæ obseruantiæ religionis.

Resolutio vera.

Displicet distinctio, & declaratio ignorantiæ.

Error seu ignorantia duplex esse potest in hac materia.

4\. Assertio prima. Probatur ex iure.

Igitur quando ignorantia vel deceptio est in rebus substantialibus & prioris ordinis, reddit professionem nullam. Probatur primò ex iisdem iuribus, quæ pro priori opinione citantur. Nam in d. cap. *cùm dilectus*, dum pro causa redditur, quòd dolus ibi non fuerit, quia potiùs fuit quædam fatuitas, satis insinuatur aliquem dolum grauiorem, seu magis apparentem potuisse sufficere.

Deinde

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Deinde in cap. *veniens*, de conuers. coniug. causa ob quam deceptioni mulieris non defertur, redditur, quia postmodum non continuit, & quia fuit in mora repetendi virum: ergo potiùs ibi significatur si res fuisset integra propter consensum per deceptionem extortum, non fuisset cogenda carere vsu viri. Fuerat autem deceptio illa in re maximè substantiali, iuxta negotij qualitatem: postulatum enim fuerat ab vxore, vt daret viro licentiam profitendi religionem, & non fuerat ei declaratum, quòd si talem licentiam daret, oportebat eam seculum relinquere; & captiosè vir ei asseruerat quòd nisi licentiam daret, & sibi, & toti mundo inutilem redderet. Petebat ergo postea mulier illa virum suum, allegando se fuisse deceptam; repellitur autem, quia & diuturnitate temporis videbatur vulgata iam deceptione consensum confirmasse, & maximè, quia interim adulterata fuerat: ergo ex illo textu potiùs colligitur deceptionem in re substantiali potuisse excusare, nisi mulier illa aliis titulis amisisset ius suum.

Probatur secundò à simili.

Secundò probatur à simili de matrimonio, in quo error personæ, quia substantialis est, impedit matrimonium, & idem est de quacumque alia re substantiali matrimonio, vt ex communi sententia suppono in 4. d.30. & aliis suprà citatis, & supplem. d. 21. quæst.1. Ledesm. qu.53. artic.1. Victor. relect. de matrimonio p. 1. numero 10. Tolet. in summa lib.7.cap.3. ex multis aliis, quos refert, & sequitur Sanch. lib. 7. disput. 18. à numero 18. Ergo idem dicendum est de professione seruata proportione, quia in postulando libero consensu paria iudicantur, vt suprà ostensum est.

Probatur tertiò ratione.

Tertiò probatur ratione, quia ignorantia causat inuoluntarium, vel saltem non voluntarium, quia eo ipso quòd obiectum non est cognitum, non est volitum: ignorantia autem facit, vt obiectum non cognoscatur: ergo facit vt operans non consentiat, nec velit illud, sine consensu autem in voluntate non potest professio esse valida, vt suprà ostensum est.

5. Instantia diluitur.

Dices, in præsenti casu nunquam ignorantia ita occultat obiectum, quin homo apprehendat, & velit profiteri. Respondeo aliquando ita occultare, vt nomine potius quàm re professionem apprehendat, quia non veram professionem, qualis in re esse potest, & debet, sed aliam, qualis non est, neque esse potest, sibi fingit, vt, v. g. professionem sine obligatione perpetua, vel alio simili substantiali defectu. Ita aliquando contingit, vt licèt non contingat deceptio, vel error circa professionem in communi, contingat circa hanc particularem religionem, quam quis profitetur in re; ad substantiam eius pertinente, & tunc licèt non occultetur vera professio in communi, occultatur tamen vera professio in particulari, & quia actiones versantur circa particularia, & voluntas sic profitentis non fuit profitendi religionem in genere, sed hanc in particulari, si in ea substantialiter errauit, reuera non habuit verum consensum, aut voluntatem eius, & ideo talis professio nulla fuit, nec mansit obligatio ad religionem in genere, quia homo non habuit talem voluntatem, sicut suprà in similibus dictum est.

6. Assertio secunda.

Quando autem ignorantia vel deceptio accidentalis, seu inferioris gradus est, constat non irritare professionem; quia non excludit A substantialem, atque adeò nec sufficientem consensum. Et hoc probat argumentum proximè factum, & omnia quæ in confirmationem primæ sententiæ adducta sunt.

Respondetur iuribus pro prima sentent. adductis.

Quibus quatenus priori assertioni repugnare possunt, per hanc satis fit; quia omnia iura quæ ibi adducuntur de hoc dolo sufficienter explicantur, vt de capite *cum dilectus*, & de capite *veniens*, satis ostensum est. In cap. autem *ex parte*, manifestum est interuenisse deceptionem solùm circa motiuum extrinsecum, non circa proprium obiectum, circa quod versari debet consensus ad professionem necessarius. in capite autem *constituit*, primùm dici potest, ibi esse sermonem de ordinatione clericali, quæ in hoc differt B à professione, quòd imprimit characterem indelebilem, & facta tenet si homo habeat intentionem suscipiendi Ecclesiasticum ordinem, quantumuis ex metu, vel deceptione illam habeat; & ideo sic ordinatos in suscepto ordine permanere cogit, quamuis ad castitatem seruandam, vel ministrandum in ordine suscepto cogi non possint, vt inferiùs dicetur: & quoad hoc est similitudo cum professione, ex qua similitudine data doctrina confirmari potest. Secundò dicitur, verisimile esse in illo capite *constituit*, esse sermonem de professione quæ nomine tonsuræ ibi significatur, quia ibi C dicitur includere paupertatis obligationem; non dicitur autem ibi interuenisse grauem deceptionem, nam verba sunt, *Hi verò, qui illecti comam deposuerunt*, &c. verbum autem illecti, non significat deceptionem circa professionem ipsam, sed falsas promissiones aut blandimenta quibus ad veram professionem potest aliquis induci.

Responsio ad rationes in contrarium factas.

Rationes etiam prioris sententiæ parum probant contra priorem assertionem nostram, & ad summum possunt confirmare hanc posteriorem. Nam quòd hæc deceptio tendat in maius bonum eius, qui decipitur, non satis est (in quo videntur decepti multi ex Iurisperitis su- D prà citatis, nisi sano modo explicentur, vt infrà dicam) non satis, inquam, hoc est, nisi bonum illud sit voluntarium, quando ex se necessarium non est, vt est hoc bonum religionis, quod sine proprio consensu sub obligationem cadere non potest: si ergo dolus impediat consensum, vt reuera aliquando potest, parum refert quòd deceptio tendat in maius bonum decepti, ad hoc vt valeat professio.

7. Ad confirmationem.

Ad confirmationem autem vltimam non defuerunt qui dicerent, idem esse iudicium de professione facta ex blanditiis, seu importunis precibus. Quod significat Matthæus de E Afflictis decisione 69. quem referens non reprobat Couarr. in 4. 2. parte, capite 3. §. 6. in fin.

Vera resolutio quoad bláditias, & importunas preces.

Dicendum verò est importunas preces & blanditias, & quæcunque similia, quæ concupiscentiam augent, si non includant simul deceptionem occultantem substantiale obiectum consensus, non impedire professionis valorem. Est enim aperta dissimilitudinis ratio, quia tales preces, vel blanditiæ non impediunt consensum absolutum, & voluntarium, imò proprium voluntarium non minuunt, sed augent potiùs, vt de concupiscentia dixit alibi D. Thom. Et quamuis libertatem minuant quoad indifferentiam eius, hoc nec ex natura rei sufficit ad irritandum actum, vt

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vt à fortiori patet ex supradictis de metu, neque etiam est vllum canonicum ius quod illum irritet. Atque ita sentit de blanditiis Angelus verb. *Religiosus* nu. 23. citans dict. cap. *constituit*, quem sequitur Syluest. verb. *religio* 3. quæst. 11. in fin. Nec Couarr. & Matth. de Afflictis loquuntur simpliciter de importunis precibus, sed quando adiunguntur timori reuerentiali. Volunt enim quòd sicut minæ adiunctæ reuerentiali timori obstant valori professionis, ita etiam importunæ preces. Verumtamen neque hoc modo eorum sententiam probo, quia neque id verum est ex iure naturali: quandoquidem nec minæ ipsæ, sine positiuo iure id facere possent, vt ostensum est, neque etiam ex iure positiuo, nullum enim afferunt, neque extat: nec denique ex similitudine rationis, quia & est argumentum infirmum, & hîc reuera non est similitudo, quia minæ, & timor reuerentialis sunt eiusdem ordinis, & constituunt vnum timorem grauem, & cadentem in constantem virum: de quo habemus positiuum ius. Preces autem importunæ, ac blanditiæ, & timor reuerentialis sunt diuersarum rationum, mouéntque diuersimodè, scilicet inferendo metum, & augendo concupiscentiam, & ita nec completur metus grauis, vt locum habeat commune ius, nec ex duabus illis causis leuibus consurgit vna grauis quæ notabiliter ita libertatem minuat, vt ex se possit actum irritare.

Explicatur in quo sensu loquatur Couar.

Adhuc tamē rejicitur.

8. Ex his sequitur primò differentia notanda inter metum & dolum; quia dolus non ex iure positiuo sicut metus, sed ex natura rei actum irritat. Hoc patet in primis, quia in rigore nullum est ius canonicum ex quo sufficienter hæc irritatio colligatur, licèt in aliquibus insinuetur, magis præsupponendo, quàm efficiendo illam, vt vidimus. Ratio verò differentiæ est, quia metus non occultat obiectum, sed inclinat ad illud per extrinsecum motiuum, quod non tollit veram, & absolutam voluntatem: deceptio autem occultat obiectum, tollítque consensum, & voluntatem directam illius. Ex qua differentia nascitur, quòd iura ciuilia irritos iudicant contractus ex dolo factos: factos autem per metum non irritos, sed irritandos decernit per actionem, Quod metus causa, vt notauit gloss. in d. cap. *constituit* 20. qu. 3. ius autem canonicum licèt irritet aliquando contractum factum per metum vt professionem, de qua agimus; factam autem per dolum non irritat, sed relinquit naturæ suæ. Vnde si dolus tantus sit, vt occultet obiectum, & tollat consensum, de illo iudicandum relinquit secundùm illam regulam, quòd sine consensu nihil humanum fit: si autem dolus sit de aliis circumstantiis, vel motiuis, noluerunt iura ex illo capite irritare professionem dolo factam, fortasse ob illam rationem Canonistarum, quia talis deceptio non nocet, sed est in manu bonum eius qui decipitur.

Corollariū primum. Differentia inter dolū, & metum.

9. Secundò infero ex dictis, doctrinam datam non solùm procedere, quando error vel ignorantia contingit per iniuriosam deceptionem, sed etiam si ex quacunque alia causa naturali, seu extrinseca contingat. Ratio est, quia impedimentum professionis in eo casu non prouenit ex iniuria, sed proximè ex defectu consensus, non solùm autem impedit consensum iniuriosa deceptio, sed etiam ignorantia siue per errorem sit, siue per scientiæ priuationem: nam quolibet ex his modis impedit consensum; quamuis moraliter contingere non possit in hoc negotio ignorantia purè priuatiua, quia necesse est apprehendi professionem aliter quàm in re sit, vt impediatur consensus. Sicut etiam in matrimonio ignorantia circa personam impedit illud, etiam seclusa iniuria, quia ipsa sufficit ad impediendum consensum, quamuis illa ignorantia moraliter non contingat per solam priuationem, sed per errorem circa personam. Quin potiùs dicta etiam ratio probare videtur parùm referre in præsenti quòd ignorantia sit probabilis, vel quòd negligentia aliqua intercedat, dummodò ignorantia affectata non sit, quod suprà dixi tractando de voto in genere, & nunc etiam verum videtur de professione ob similem rationem, scilicet, quia ignorantia etiamsi crassa, vel supina sit, impedit verum consensum & directum in professione, qui necessarius est ad illius valorem. Nec quoad hoc est similis ratio de peccato, & professione, nam ad peccatum sufficit indirectum voluntarium, & moralis imputatio, in hoc fundata, quod potuit quis, & debuit, negligenter tamen omisit: in præsenti autem non sufficit hæc indirecta voluntas, seu imputatio, quia non agitur de culpa, sed de voluntaria obligatione, quæ circa rem aliàs non præceptam oriri non potest, nisi ex vera, & propria voluntate, maximè quia si in expellenda tali ignorantia, aliqua negligentia interuenit, illa non est culpabilis ex speciali ratione professionis, nec ex aliqua obligatione iustitiæ, sed solùm est contra prudentem modum operandi; quod non videtur sufficiens, vt propterea quis censeatur præbere interpretatiuum consensum circa rem ignoratam. Secus autem est, quando ignorantia est affectata, nam tunc interuenit voluntas directa ignorando, & consequenter virtualis consensus in talem actum, confusè volendo illum prout in re ipsa fuit: nam reuera ita est ille consensus interpretandus, nisi aliud constiterit de expressa intentione vouentis. Et iuxta hoc potest exponi dict. cap. *cum dilectus*, quod videri potest huic parti repugnare, quatenus ille dolus non reputatur excusare, quia fuerat imprudens, tanta enim fuerat illorum canonicorum fatuitas, vt consultò voluerint & affectauerint sinere se decipi. Quamuis generalis & vera responsio esse videatur in foro exteriori non admitti excusationem fundatam in deceptione nimis crassa, & negligenti: nihilominus tamen in interiori, si reuera ob eam causam defuit verus consensus ad impediendum sufficit, quia iudicium in hoc foro non in præsumptione, sed in re ipsa fundatur.

Corollariū secundum.

Duplex ignorantia. Notandum primò.

Notandum secundò.

10. Vltimò concluditur ex dictis, impedimentum hoc non solùm ex parte profitentis, sed etiam ex parte religionis posse interuenire; nam consensus ex parte eius etiam est necessarius, vt sæpe diximus; sed si deceptio sufficiens intercedat ex parte religionis, vt sæpe accidere potest, impeditur talis consensus, vt ex ratione facta per se constat: ergo. Atque hoc tanquam manifestum supponit Nauarr. consil. 26. de Regular. & sumitur ex Panormit. in cap. *porrectum*, de Regular. numero 10. Solùm oportet explicare, quando deceptio ex parte religionis tanta est, vt sufficiat eam reddere simpliciter inuoluntariam. Sed hoc eadem proportione explicandum est, nimirum si contingat error in persona, vel in conditionibus substantialibus eius iuxta ritum, vel consuetudinem talis religionis,

Corollariū tertium.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

nis, ita vt consensus virtualiter sit conditionatus, admittendi scilicet hanc personam, si verè talis est, seu talem proprietatem habet, qua deficiente non impletur conditio, & ideo consensus inefficax redditur.

CAPVT VI.

Vtrùm ad professionem necessaria sit libertas à seruitute.

1. HActenus explicuimus conditiones aliquas ad professionem requisitas ex parte ipsius consensus, quæ omnes eò tendunt, vt illa sit ex plena libertate in differentia, seu deliberatione: cuius occasione de ætate requisita, & de anno probationis etiam diximus. Nunc explicandæ supersunt aliæ conditiones requisitæ ex parte personæ profitentis ad liberum etiam consensum, non quatenus libertas soli naturali necessitati opponitur, sed etiam quatenus opponitur cuicunque repugnanti obligationi, quorum maxima videtur esse seruitus, de qua proinde statim est dicendum.

Notatio circa libertatẽ requisitam.

2. Statuendum igitur est vnam ex conditionibus ad religiosam professionem requisitis esse, vt persona sit libera à statu seruitutis: nam seruus manens seruus non potest religionem profiteri. Dico autem, *manens seruus*, quia si herus illi concedat licentiam profitendi, poterit quidem profiteri; tunc autem iam liber reputatur, vel tanquam liber operatur, quia secundùm quandam rationem dimittitur, seruus autem in eodem puncto, quo dimittitur, liber fit, argumento text. in Authent. de nuptiis. §. *Et multo potiùs.* Et eorum, quæ notat Bald. in l. 1. C. de manumissis, & Nauar. comment. 3. de Regul. num. 44. Abulens. in Num. cap. 30. quæst. 89. Syluest. verbo *seruitus* quæst. 6. seruus enim sine licentia domini religionem profiteri non potest. cap. *qui verè.* 16. quæst. 1. vbi Conc. Chalced. cap. 4. excommunicat prælatum, qui recipit seruum in Monachum sine licentia domini. Et in Concil. Gangren. cap. 3. excommunicatur qui suadet seruum contemnere dominum causa religionis. Idem habetur in can. 43. Martin. Brachar. Episc. cap. *si quis seruum* 1. & 2. 17. quæst. 4. cap. *nullus Episcoporum* 54. dist. vbi Leo Papa non de professione in particulari, sed de officio clericatus in genere loquitur, dicens, seruum alterius ad officium clericatus assumi non debere, nisi vel pretio dato ipsi domino, vel de eius voluntate; rationem verò generalem reddit, quæ videtur religiosos comprehendere; *Debet enim* (inquit) *esse immunis ab alijs, qui diuinæ militiæ est aggregandus, vt à castris dominicis, quibus nomen eius adscribitur, nullis necessitatis vinculis abstrahatur.* Expressiùs id prohibet Gelasius Papa epist. 1. cap. 16. Et in cap. *generalis* dist. 54. vbi sub disiunctione dixerat, solitos fuisse seruos ad monasteria sese conferre, vel ad Ecclesiasticum famulatum, & à prælatis indifferenter recipi, & subdit, *Quæ modis omnibus est amouenda pernicies, ne per Christiani nominis institutum ad aliena peruadi, vel publica videatur disciplina subuerti.* Ex cuius verbis ratio huius veritatis constat, quia seruus est res aliena, & ideo contra iustitiam est inuito domino profiteri. Vnde 1. Petri 2. dicitur, *serui subditi estote.* & 1. Timoth. 6. *Quicunque sunt sub*

Assertio prima.

Excommunicatio imposita.

Leo. PP.

Gelas. PP.

A *iugo serui*, & vide Basil. in Regul. fus. disputat. reg. 10.

3. Difficultas verò est an talis professio sit valida. Negat Palud. in 4. dist. 38. quæst. 4. D. Anton. 2. p. titul. 11. cap. 2. & Azor lib. 12. instit. Moral. cap. 1. quæst. 3. At affirmatiua sententia, quæ censet professionem serui esse validam etiam inscio, vel inuito domino, probabilior, & communior est. ita docent Archid. cap. *si quis incognitus.* 17. quæst. 2. numero 1. & ibi Turrecr. num. 3. Angel. verbo *Religiosus.* num. 5. Syluest. verbo *Religio.* 2. quæst. 3. Gregor. Lopez, leg. 6. in fine tit. 7. p. 1. Lessius lib. 2. cap. 41. dubitat. 3. num. 31. Probatur, quia nullum inuenitur ius

B canonicum, quod irritam illam faciat, neque etiam ex natura rei videtur esse nulla, cùm vota seruorum valida sint quandiu non irritantur. Dices professionem habere hoc speciale, quòd si semel rata fuerit, non potest à domino irritari, & ideo si ratione dominij potest herus alia vota serui irritare, hoc irritabitur, vt ita dicam, antecedenter, ne herus grauem iniuriam patiatur. Confirmatur ac declaratur, quia quod vni traditum est, non potest alteri validè tradi, seruus autem traditus est domino: ergo traditio religioni facta ex natura rei est inualida. Respondeo herum non posse omnia vota serui absolutè irritare, sed solùm ex parte materiæ, quod po-

C tiùs est vsum, vel actum eorum impedire, quatenus suo dominio repugnant, & non ampliùs, quod suprà probatum est. Sic ergo in præsenti necesse non est, vt possit professionem irritare, nec quòd per se irrita sit, sed solùm ex lege iustitiæ suspendi poterit, vt sic dicam, quoad actualem vsum in his quæ iuri domini repugnant. Poterit ergo dominus non obstante professione seruum repetere, & sibi, & non religioni seruire cogere, argumento cap. *nulli*, cum similibus dist. 54. nihilominus tamen ille verus religiosus erit, quia extra monasterium potest esse verus religiosus, & seruare tenebitur castitatem, & paupertatem, obedientiam autem cu-

D ius vsum habet impeditum, in animi præparatione seruare tenebitur: vnde quacunque ratione liber fiat, vel facultatem à domino habeat, ad religionem redire tenebitur. ita colligitur ex variis iuribus cap. *Si quis incognitus* 17. quæst. 2. vbi statuitur, vt seruus incognitus non admittatur intra triennium; si verò intra illud tempus à domino non petatur, admitti posse ad professionem, nec postea reddendum esse domino, etiamsi illum quærat, sed tantùm res quas secum attulit. Additur verò limitatio, *Nisi sit tam longè quòd inueniri non possit*: nam tunc quia dominus non censetur fuisse in mora, & consequenter nec consensisse, illi reddendus est seruus, quamuis

E professio legitima fuerit. Inde ergo rectè colligimus, & professionem serui esse validam sine consensu domini, & nihilominus dominum non priuari iure vtendi seruo suo. Quòd autem post triennium priuetur, quando commodè potuit illum repetere, & non fecit, videtur in fauorem religionis introductum ex pia præsumptione, & interpretatione iuris, quòd potuit concedere domino illud tempus ad contradicendum sub ea lege, vt si id omittat iuri suo renuntiare censeatur. Quod etiam Iustinianus Imperator concessit in Authent. de Sanctissimis Episcop. §. *si seruus.* & in Authent. *si seruus* de Episcop. & cler. & habetur in cap. *si seruus* 2. dist. 54. Atque ita sentiunt Angel. verb. *religiosus* num. 5. & Syluest.

An talis professio valida sit. *Palud.* *Azor.*

Assertio secunda & cõmunis. *Archid.* *Turrecrem.* *Angel.* *Syluest.* *Lessius.* Probatur.

Instantia dissoluitur.

Quomodo irritare possit dominus vota serui.

Dominus potest repetere seruum professum.

Notandum.

Vide authẽt. de Monach. §. de singulis. & Nou. 5. cap. 2.

Limitatio.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

religio 2.qu.3.qui referunt Hostiens.& alios. Vnde vt dominus censeatur consentire, satis est, quòd sciat,& non contradicat; ex iisdem iuribus, & doctoribus. Vnde in dicto cap. *Qui verè.* 16. qu.1. vbi Latinè dicitur *sine licentia.* Græcè habetur, *sine conscientia.* quia in fauorem religionis tacitus consensus est.

4. Duplex difficultas. Quæri verò potest an possit satisfieri domino post professionem serui iam factam, dando illi pretium, ita vt veluti cogatur ad vendendum seruum; & è contrario, an possit herus cogere religionem, vt sibi redimat seruum iusto pretio datum, & nolle personam serui iam religiosi. Ad priorem partem respondeo dominum cogi non posse ad seruum suum vendendum, seu redimendum, quia, vt supponimus, non præcessit eius consensus, nam si præcessisset ille, sufficeret, nec esset necessaria redemptio. Quòd si fortè consensit in professionem, sub ea conditione vt pretium sibi soluatur, tunc poterit quidem cogi ad acceptandum pretium, non tam ratione professionis, de qua hîc agimus, quàm ratione pacti. Quòd si consensus non præcessit, nec culpa præcedere potuit in hoc præcisè, quòd seruum non prohibuit profiteri, quia vel non potuit, vel certè non tenebatur nisi intra tempus à iure præscriptum: ergo nullo titulo cogi potest ad vendendum seruum si nolit. Et confirmatur, quia ante professionem factam non potest cogi vendere seruum vt religiosus fiat: ergo nec post factam professionem, quia illa per iniuriam facta est; ex iniuria autem nemo debet fructum aut ius aliquod acquirere, alioqui daretur locus fraudibus, & deceptioribus. Ad alteram verò partem sub disiunctione respondendum videtur, nam si religio bona fide & ignorans conditionem serui, illum recepit, non cogetur illum redimere, sed reddere domino petenti, quia nec ratione iniuriæ, nec ratione rei acceptæ tenetur, cùm satis sit reddere rem ipsam: nec etiam in pœnam, quia culpa defuit, & quia nullum inuenitur ius imponens illam pœnam. Si autem scienter & cum iniuria domini seruus admissus est, videtur cogenda religio ad reddendum pretium, si herus contentus sit, & in honorem religionis, & in satisfactionem domini, quia aliquod grauamen illius est habere seruum religiosum. Et ita tenet Syluest. cum Raymundo citans cap. *si seruus* 1. distinct.54. vbi est sermo de Episcopo ordinante seruum. Quod autem ibi dicitur de duplicata satisfactione, non censeo extendendum ad præsentem causam, quia pœna est. Neque inuenio aliquam pœnam ipso iure latam in prælatum religionis in hoc delinquentem, vel suspensionem vel excommunicationem ferendam in dict. cap. *generalis* d. 54.

(Margin: Resolutio secundę difficultatis. — Resolutio secundę difficultatis. — Quæ pœna imponatur recipienti seruum.)

Capvt VII.

Vtrùm libertas à matrimonij vinculo ad professionem necessaria sit.

1. Notatio. Altera conditio ad professionem requisita solet assignari, vt persona quæ professionem emittit sit libera à vinculo, vel obligatione matrimonij consummati: nam si solùm ratum sit, non impedit quominus liberè possit quilibet coniugum professionem emittere, cùm per illam vinculum talis matrimonij dissoluatur, vt nunc

A supponimus, & infrà probandum est. Sermo ergo tantùm est de matrimonio consummato, quod impedire censetur professionem. Dixi autem necessarium esse, vt sit liber *à vinculo, vel obligatione*, quia non semper est necessarium, vt vinculum dissolutum sit (quod fieri non potest nisi per mortem alterius coniugis,) sed satis erit si coniux sit liber in perpetuum ab obligatione talis matrimonij, id est, ab obligatione reddendi debitum. Et hac ratione si alter coniux adulteretur, alter liberè potest religionem profiteri, cap. *Agathosa* 27.quæst.2.& cap. *Veniens*,& cap. *Gaudemus*, de conuers.coniug. & idem existimo quoties causa perpetui diuortij intercessit, & per Ecclesiam declarata est, interuenit enim eadem ratio, vt magis ex sequentibus constabit. Oportet ergo vt & matrimonium, & obligatio eius integra sit. (In quo sensu procedat quæstio.)

B Et nunc vlteriùs aduertere oportet, tribus modis posse aliquem sic ligatum profiteri post tale matrimonium, eóque durante. Primò absque licentia alterius coniugis, secundò de licentia eius, & illo etiam suam conuersionem iuxta ius requisitam promittente. Tertiò de licentia coniugis manentis in seculo absque vlla conuersione. In primo casu certum est professionem esse nullam; ita enim manifestè colligitur ex cap. *quidam*, de conuers. coniug. vbi non solùm dicitur tale votum non tenuisse, scilicet quatenus solemne fuit, quod est dicere professionem non valuisse, sed etiam ratione voti non teneri ad monasterium redire, de qua posteriori parte infrà dicam. Idem habetur in cap. *placet*. eod. titulo. 2. (Tribus modis potest quæstio excitari. Primò. Secundò. Tertiò. Assertio prima in primo modo.)

C Ad reddendam verò rationem huius decisionis, quærere oportet, an hoc impedimentum sit ex natura rei, vel ex iure Ecclesiastico. Videtur enim primùm dicendum, quia traditio de re aliena ex natura rei nulla est; sed huiusmodi est talis professio: quia, vt ait Paulus 1. ad Cor. 7. *Vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier: nec mulier sui corporis potestatem habet, sed vir*; ergo traditio illa, quæ in tali professione fit, cùm sit de re aliena, & inuito domino, est nulla. Nihilominus existimo seclusa lege Ecclesiæ, talem professionem non esse omnino ex se nullam, sed perinde fuisse de illa iudicandũ ex sola rei natura, ac de professione serui facta inuito domino: nam eadem ratio in illa militare poterat; & nihilominùs diximus talem professionem validam esse quoad vinculum, licèt quoad vsum suspendatur, quantum dominium alterius in seruum ex iustitia requirit. Ita ergo dicendum videretur de coniuge, quantum est ex vi rationis factæ, quia si à coniuge vsus ei debitus non auferatur, quòd vinculum professionis teneat, nihil obstat dominio eius, vt per se constat, quia non obstante tali vinculo, non fraudatur iure suo: sicut votum simplex religionis cuiuslibet coniugis validum est, quamuis non posit impleri viuente alio, eo inuito: ita ergo & traditio posset esse valida, quamuis professio, & vsus non posset iustè religioni concedi, altero coniuge viuente, & inuito. Nec tale vinculum esset parui momenti si professio valida fuisset, vt infrà in tertio puncto manifestè constabit. 3. (Difficultas, an sit talis professio nulla ex natura rei, vel ex iure Ecclesiastico. — Resolutio vera.)

D E

Completa ergo ratio, ob quam talis professio etiam quoad vinculum non teneat, est, quia Ecclesia ita statuit. Quod meritò fecit ad euitanda sacrilegia, atque etiam dissidia inter coniuges. Cur autem ita annullauerit hanc professionem, & non professionem serui, ratio reddi potest, 4. (Redditur cōpleta rationis resolutionis.)

(c) 2007 Ministerio de Cultura

potest, vel quia casus de seruo profitente rarus esse potest, & ideo sufficienter iudicatum fuit ei esse promissum dicto modo. Item ex valore professionis serui non redundat in dominum magnum grauamen, in coniugem autem redundat, propter rigorosam, & quasi mutabilem obligationem castitatis, & suo etiam modo propter votum paupertatis, vt statim dicam. Addi etiam potest, quòd vinculum inter seruum & dominum non est ita indissolubile, sicut vinculum matrimonij consummati, potest enim pretio dato seruitus tolli, vel aliis modis, & ideo non debuit ob eam rem omnino impediri perpetuum vinculum professionis, quod secus est in matrimonio.

5\. Dubitatio. Sed quæres vnde sufficienter probetur hanc irritationem factam esse in Ecclesia: nam licèt iura dicant, votum non tenere, intelligi posset, non tenere simpliciter, seu quoad obligationem reddendi debitum, vt ibidem postea significatur, cum quo tamen stat vt professio fuerit valida, vt ex sequentibus constabit. Respondeo id sufficienter colligi ex eo, quòd in prædictis iuribus dicitur, non teneri talem personam mortuo coniuge ad ingrediendum monasterium, at si professio fuisset valida, ex illa sine dubio huiusmodi obligatio oriretur. Hanc verò deductionem destruit gloss. in cap. *quidam*, verb. *non tenetur*, ita illud exponens, id est, non debet ab Ecclesia compelli, *Ipse tamen* (inquit) *peccat si non perficit quod vouit, ex quo impedimentum cessabit.* Verumtamen falsa est hæc interpretatio, vt Panormit. & alij notarunt: quod patet primò ex proprietate verbi, *non tenetur*, quod sine causa restringitur, vel potiùs detorquetur ad impropriam significationem. Secundò, quia in ipso textu pro ratione redditur, *quæ votum non tenuit.* Tertiò, quia infrà distinctè explicatur in quo votum tenuerit, scilicet quoad non petendum debitum: ergo in omnibus aliis non tenuit. Quartò, quia in cap. *placet*, distinctè explicatur, hanc esse materiam consilij, non præcepti. *Dicimus* (inquit Cælestinus III.) *ei congruentius ad salutem esse, vt ad monasterium redeat, si verò ad hoc induci non potuerit, ipsam inuitam credimus non cogendam.* Quintò id conuincitur manifestè ex gloss. vlt. in eod. cap. *placet*: nam talis persona licèt malè faciat, si matrimonium contrahat post mortem coniugis, si tamen contrahit, factum tenet, quia eius persona non est facta inhabilis ad matrimonium, vt ibidem glossa fatetur: ergo signum est professionem fuisse nullam, nam si valida fuisset, personam redderet inhabilem ad matrimonium. Vnde in hoc posteriori capit. glossa illa concedit ibi non fuisse votum solemne, sed in priori textu videtur voluisse manere obligationem ingrediendi religionem per modum voti simplicis religionis, quod etiam falsum est, quia talis persona nunquam promisit religionem ingredi, sed se tradidit religioni; quòd si eius traditio acceptata non est, non relinquitur obligatio se iterum tradendi, nec de hac re facta est vlla promissio, vt in omni alia donatione constat, & infrà generatim dicemus de professione inualida.

Respousio. Glossæ interpretatio impugnatur. Primò. Secundò. Tertiò. Quartò. Cælest. III. Quintò.

6\. Difficultas orta ex præcedenti dubitatione; an ex professione Hinc verò nascitur alia difficultas circa prædicta iura, quia docent votum castitatis fuisse validum, & viuente coniuge obligasse ad non petendum debitum, & illo mortuo ad non contrahendum iterum matrimonium; hoc autem esse non posset, si professio fuisset valida, quia

A quod nullum est, nullam inducit obligationem; quando autem professio est nulla, etiam votum castitatis est nullum, quia non fit, nisi vt annexum professioni, & ablato principali, accessorium etiam tollitur. Hæc difficultas confirmat verum esse quod diximus, hanc nullitatem non esse intrinsecam, & ex natura rei, sed ex iure Canonico: nam si priori modo fuisset nulla, profectò etiam votum castitatis fuisset nullum, propter rationem factam, & quia animus vouentis non fuit obligare se ad castitatem seruandam per se, ac separatim, vt sic dicam, sed solùm vt coniunctam statui religioso. Quia verò Ecclesia est quæ fecit hanc professionem inualidam, ipsa potuit non omnino illam annullare, sed

nulla maneat adhuc votum castitatis.

Resolutio est affirmatiua.

B aliquid illius ratum habere, quod sine præiudicio coniugis, & sine vllo dispendio, seu incommodo matrimonialis status validum esse posset. Huiusmodi autem est votum castitatis, cum ea limitatione, quæ de eisdem iuribus proponitur, neque quoad hoc est simile de voto simplici religionis: nam qui profitetur, non facit vllam promissionem in tali religione, & ideò si de facto non ingreditur, quia professio non tenuit, non potest in eo manere talis promissio, quia non potest extrinsecùs imponi, & ab intrinseco non processit: facit autem formalem promissionem castitatis, quæ in professione quidem habet

C solemnitatem adiunctam ex professione, & ideo annullata professione tollitur solemnitas: nihilominus tamen ipsa promissio castitatis valida retineri potest, quia Ecclesia noluit illam omnino irritare.

Vnde obiter colligo vota paupertatis & obedientiæ in huiusmodi casu omnino irrita facta esse, & ad nihil postea obligare, quamuis de illis nihil inueniam ab interpretibus adnotatum. Ratio verò est, quia in illis iuribus solùm de voto castitatis mentio fit, & videtur mihi esse veluti exceptio quæ firmat regulam in contrarium, & applicari potest difficultas tacta, quia annullata professione, annullatur quidquid illi anne-

7\. Non ita in votis paupertatis, & obedientiæ. Probatur.

D xum est, nisi ex intentione annullantis aliquid relinquatur, hîc autem solum votum castitatis in dictis iuribus relinquitur: ergo omnia alia inualida fiunt. Et quidem meritò, quia votum obedientiæ in professione solùm fit secundùm regulam, & ideo ablata regula non est quòd maneat; paupertatis autem obligatio multum aliena est à statu matrimonij: imò vix habet materiam certam in eo casu, annullato statu religionis, extra quem regulariter fortè non expedit, votum autem castitatis per se magis accommodatum est, seruata proportione pro quolibet statu.

8\. Assertio secunda in secūdo modo, & sensu suprà posito. Probatur.

Circa secundum modum profitendi, nihil dicendum occurrit: nam certum est professionem

E ab vno coniuge factam de licentia & legitima conuersione alterius validam esse, vt constat ex cap. *cùm sis.* & cap. *significauit*, cum similibus de conuers. coniugat. Ratio autem clara est, quia talis professio non est irrita ex natura rei, neque ex iure canonico: ergo est simpliciter valida. Minor constat ex iuribus citatis: maior etiam à fortiori sequitur ex dictis in præcedenti puncto, & quia cessat omnis iniuria vtriusque coniugis, quia volenti & consentienti non fit iniuria. Cessat deinde omne periculum, quia vterque conuertitur, vt castitatem seruet. Denique cessat omne impedimentum religiosi status, quia ex tunc neuter coniugum manet obligatus

ad

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ad vsum matrimonij : ergo omnibus modis talis professio non solùm valida, sed etiam licita est. Vnde intelligitur vinculum matrimonij, & vinculum professionis religiosæ, etiam cum votis solemnibus non esse formaliter repugnantia; nam in eo casu vinculum matrimonij non dissoluitur, sed quasi sopitur, & impeditur, quoad vsum per vinculum professionis ei superadditum, solúmque manet quoad hunc effectum, vt neuter coniugum possit aliud matrimonium contrahere, etiamsi per dispensationem vel quacunque alia ratione à vinculo professionis liberari contingeret: hoc autem nihil repugnat vinculo professionis; & ideo nihil est vnde illa duo vincula habeant formalem repugnantiam ex natura rei, sed solùm illam habent in casibus à iure expressis. Quomodo autem conuerti debeat alter coniux vt alter profiteatur, infrà explicabitur, disputando de voto continentiæ clericorum; idem enim cum propositione hîc dicendum est. Vbi etiam obiter dicemus an maneat aliqua obligatio in marito, v.g. iam ordinato ad subueniendum vxori, si in necessitate corporali, vel spirituali existat. Idem enim quæri potest de marito iam professo, idémque cum proportione dicendum est. Dico autem, *cum proportione*, quia professus iam est mortuus, & ideo minus obligatur, sempérque salua obedientia, & sub ordinatione ad suum superiorem, vt paulo inferiùs dicemus de obligatione subueniendi parentibus.

Notandum primò.

Notandum secundò.

9. Circa tertium modum profitendi de licentia alterius coniugis sine conuersione eius, tria colliguntur ex iure, quorum ratio & concordia nonnullam habet difficultatem. Primum est talem professionem esse validam. Secundum est, nihilominus si alter coniugum, qui licentiam dedit, & non fuit conuersus, suum socium iam professum petat, illi esse reddendum ad vsum matrimonij. Tertium est, mortuo illo coniuge tenere eum, qui professionem emisit ad religionem redire. ita colligitur ex cap. *ex parte*, 1. & aliis, de conuers. coniug. quamuis enim ibi expressè non dicatur illam professionem esse validam, dicitur tamen maritum sic professum, mortua vxore teneri ad religionem reuerti; ad quod tamen non teneretur, nisi professio fuisset valida, iuxta dicta in primo puncto. Vnde in eodem c. *ex parte*, apertè significatur secundum matrimonium à tali professo factum mortua prima vxore fuisse nullum, nam præcipitur separari à secunda coniuge, & religionem ingredi : ergo supponitur professio valida. Atque in hoc consentiunt omnes Doctores, paucis exceptis, vt infrà dicam. Ratio est, quia nullum est ius positiuum, quod talem professionem irritet, vt ex dict. capite *ex parte*, & ex aliis, quæ solùm requirunt licentiam, vt valida sit professio, cap. *Agathosa* 27. quæst. 2. & cap. *Qui vxorem* 33. quæst. 5. imò in cap. *consuluit*, de conuers. coniug. significatur, sufficere consensum tacitum, qualis est quando sciente vxore, vir ingreditur religionem, & in ea permanet vsque ad professionem tacitam, vel expressam : nam si contingat, vt est in casu illius textus) vxorem eo tempore mori, non potest maritus ad seculum redire, vt ibidem dicitur. Ergo per iura non irritatur talis professio. Vnde rectè colligit Panormit. ibi conuersionem alterius coniugis, quæ in aliis iuribus postulatur, non requiri ad valorem professionis, sed vt rectè fiat.

Assertio tertia in tertio modo supra posito cõtinẽs tria pũcta.
Primum.
Secundum.
Tertium.
Probatur primũ pũct. ex iure.

10. Aliunde verò ex natura rei non potest cogitari inualida talis professio, vt à fortiori constat ex dictis, & quia in hoc casu nulla fit iniuria coniugi, cùm ille consentiat; & in hoc conueniunt Doctores omnes infrà citandi. Dubitari verò potest an requiratur expressa licentia, vel sufficiat tacita, quæ intelligitur esse, quando alter coniux scit factum alterius, & non prohibet : nam Panormit. in cap. 1. de conuers. coniug. num. 7. quem sequitur Syluest. *Matrimonium* 8. quæst. 12. §. 4. significant non sufficere talem consensum, donec per mortem coniugis tacentis confirmatum sit, iuxta cap. *consuluit*, de conuers. coniug. Ego verò existimo illum consensum sufficere ad valorem professionis, quod ex eodem cap. *consuluit* colligo : nam propterea non potest vxoratus in illo casu mortua vxore ducere aliam, vt ibi dicitur, nimirum, quia professio valida fuerat. Nec enim verosimiliter dici potest ab eo puncto, quo mortua fuit vxor, cœpisse esse validam, cùm antea non fuisset, nihil enim referret mors vxoris ad nouum valorem tribuendum professioni, nisi nouus viri consensus, & sufficiens signum eius accessisset. Mors ergo illa solùm operatur, quòd iam repeti vir non possit, cùm tamen anteà posset, licèt professio fuisset valida, iuxta ea quæ statim dicemus. Et confirmatur, nam secundùm commune ius talis consensus sufficere solet in casibus similibus, vt ex multis decretis sumi potest 20. q. 1. & 2. & sumitur ex regulis iuris, 27. in 6. *Scienti & consentienti non fit iniuria*, addita 43. *Qui tacet, consentire videtur*; erit ergo talis professio valida.

Probatur etiam ratione.

Dubitatio, quæ licentia requiratur.

Resolutio, & sententia authoris.

Confirmatur.

11. Hinc verò nascitur difficultas circa secundum punctum: nam si coniugi manenti in seculo facta non est iniuria, cur ei repetenti suum coniugem reddendus est? Nam restitutio solùm habet locum vbi præcessit iniuria, vel in re ipsa existit. Declaratur, nam ille cessit iuri suo, & aliunde statim acquisitum fuit Deo, & religioni per professionem : cur ergo priuanda est religio iure acquisito, quod simul illi donauit, quantum ad ipsum spectabat coniux qui licentiam dedit. Nihilominus ita hoc statutum est in cap. 1. de conuers. coniug. vbi Alex. III. in prædicto casu ita concludit. *Dicimus quòd nisi vxor ad religionem transierit, aut perpetuò castitatem seruare promiserit, vir potest, & debet de monasterio reuocari.* Quo textu non obstante aliqui antiqui fortasse moti ratione dubitandi proposita dixerunt, si licentia sit valida, nunquam posse reuocari coniugem professum: Pontificem autem in eo textu loqui quando licentia per vim vel metum extorta est, iuxta cap. *accedens*, eod. tit. Verumtamen hæc opinio ab omnibus statim citandis rejicitur, quia reuera diuinat, imò loquitur contra expressa verba textus, *de licentia, & permissione vxoris*, quæ supponitur valida, aliàs nulla fuisset ratio dubitandi, an maritus reddendus esset vxori, cùm professio omnino fuisset nulla.

Difficultas circa secundum punctum.

Resolutio.

Interpretatio aliquorũ in hac parte. Rejicitur.

12. Nihilominus aliqui propter difficultatem tactam, hanc decisionem limitant, quia vel coniux, qui licentiam dedit, sciebat ius, statuens, vt vnus coniugum profiteri non posset sine alterius conuersione, vel illud ignorabat : in hoc posteriori casu dicunt procedere decisionem Alexand. III. quia tunc ratione ignorantiæ non potest in tali coniuge præsumi voluntas vouendi perpetuam castitatem, aut religionem; & ideo non cogitur ad vouendum, & quia aliàs permitti non debet liber permanere in seculo sine suo coniuge, illi reddendus dicitur. At verò seclusa ignoran

Limitatio aliquorum.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

A ignorantia negant dicti auctores coniugem professum posse reuocari, sed potiùs alium esse cogendum, vt ipse etiam voueat, vel profiteatur secundùm iura, quia tacitè, & virtualiter id promisit, quando licentiam dedit sciens ius, ad quod talis obligatio sequitur; nam qui vult antecedens, virtute vult consequens. ita refert glossa in cap. *qui vxorem* 33. quæst. 5. & videtur sequi, nam ponit hanc opinionem vltimo loco, & non refellit, expressiùs tenet glossa in cap. *Agathosa* 27. quæst. 2. & in cap. *seriatim* 22. d. & in cap. *ex parte* 1. de conuers. coniug. Et eandem opinionem sequitur Panormit. in dict. cap. 1. num. 5. & Syluest. verb. *Matrimonium* 8. Angelus verb. *Matrimonium* 4. num. 9. & Soto in 4. dist. 27. quæst. 1. B art. 4. in fine. Vide Turrecrem. in cap. *quod Deo* 33. quæst. 5.

13. Non placet limitatio facta. Primò. Hæc verò limitatio mihi non placet, quia Alexand. III. absolutè, & indistinctè respondet, vbi autem ius non distinguit, nec nos distinguere debemus, præsertim vbi ratio non cogit, nec est aliud decretum, in quo illa limitatio fundari possit; hîc autem omnia hæc concurrunt, vt facilè consideranti patebit, & ex dicendis ampliùs constabit. Secundò. Præterea ignorantia iuris rarò, aut nunquam in iure ipso præsumitur, quomodo ergo credibile est propter solam ignorantiam iuris absolutè, & sine vlla distinctione respondisse Pontificem, restituendum fuisse virum illum vxori suæ nulla facta mentione, vel examinatione C talis ignorantiæ. Tertiò. Præterea sicut citati auctores reprehendunt eos qui textum illum exponebant de licentia extorta per metum, quia de suo hoc addebant sine fundamento in textu qui simpliciter dicit, *de licentia & permissione vxoris*; ita nos arguere possumus dictos auctores, cùm exponunt, loqui textum de vxore ignorante, de suo etiam loqui sine fundamento in textu, qui simpliciter dicit, *Monasterium ingressus, professionem fecit vxore in seculari habitu remanente, nec transeunte ad religionem, aut perpetuam castitatem vouente.* Deinde gratis etiam dicitur præsumi vxorem vouere castitatem, aut religionem, eo quòd D sciat ius hoc præscribens, tum quia fieri potest vt ipsa nolit implere tale ius, sed solùm dare licentiam, vt alter videat quid facere possit, aut debeat, vel relinquendo prælatis eam curam, vt ipsi videant an talem professionem debeant admittere. Imò in hoc non videtur vxor multum peccare, quia non inducit maritum ad talem professionem faciendam, sed solum quantum in ipsa est, permittit, (hoc enim verbo vtitur ibi Pontifex) non tamen tenetur facere omne id, quod necessarium est, vt maritus licitè profiteatur, nec etiam tenetur contradicere, aut resistere, quia hoc non spectat ad officium eius: cur ergo præsumendum in illa est tale votum continentiæ, E & religionis? Quòd si illud sufficienter non præsumitur, certè ad illud emittendum cogi non potest propter scientiam iuris magis quàm si illam non habuisset, quid enim illa refert? Imò etiamsi in eo peccasset, non propterea cogi posset, non est enim hæc pœna proportionata tali culpæ.

14. Resolutio, & sentent auct. Existimo ergo decisionem Alex. III. per se intelligendam esse, & non ratione alicuius accidentis, quale est ignorantia, timor, vel dolus. Fundarique solùm in hoc quòd licet coniux licentiam dederit, si non vouit, non potest ad vouendum cogi; nec censetur vouisse, eo quòd licentiam dedit, quia hæc duo non sunt per se connexa. Et licèt ius statuat, vt illa licentia non habeat effectum, nisi vxore ipsa vouente, si tamen hoc ius seruatum non est, non propterea debet alter compelli; quia illa transgressio iuris magis est in prælato, vel in altero coniuge profitente, quàm in alio, qui licentiam dedit: vel si in eo etiam fuit aliqua culpa, illa non est pœna proportionata, vt dicebam, neque vllo iure inuenitur imposita. Si autem coniux, qui in seculo mansit, non cogitur vouere, æquum est, vt ei reddatur coniux, ne liber in seculo manens relinquatur in periculo viuendi cum iniuria creatoris. Limitatio. Vnde fit resolutionem hanc solùm habere locum quando alter coniux nihil vouit, nam si fecisset votum simplex religionis, & postea illud implere nollet, sed repetere suum comparem, non est illi dandus, sed potiùs ille cogendus est, vt suum votum impleat, vt omnes fatentur, & est per se satis notum. Quin potiùs etiamsi non religionem, sed castitatem simpliciter voueat, non poterit repetere suum coniugem, tum quia non potest licitè ab illo debitum petere, tum etiam quia in dict. cap. 1. expressè dicitur, *Nec perpetuam continentiam vouente.* Tunc ergo potiùs ille compellendus est, vt suum votum seruet. Dubium. Quòd si sit senex, illud satis est, etiam secundùm ius cap. *cum sis*, & cap. *vxoratus*, eod. tit. Si autem est iuuenis, non est per tale votum iuri satisfactum, & ideo dubitant doctores, an possit ab Ecclesia compelli, religionem ingredi. Resolutio illius. Et omissis variis sententiis quæ in Panormit. videri possunt dict. cap. 1. mihi videtur simpliciter non posse compelli ad religionem, sed solùm ad seruandum quod promisit, & ad eam clausuram, quæ ad tollendam suspicionem, vel periculum sufficiat. Atque resolutionem sumo partim ex glossa in dict. capite *vxoratus*, partim ex Innocentio in dict. cap. 1. & fauet etiam Calderinus.

15. Difficultas specialis. Prima sententia. Disputant autem doctores, an in eo casu possit is qui licentiam dedit, nullum tamen votum religionis, vel castitatis perpetuæ emisit, suum coniugem repetere? & Calderinus ait non posse, propter difficultatem tactam, scilicet, quia ille iam renuntiauit iuri suo, & ideo non videtur habere ius repetendi. Ait verò posse implorare officium iudicis, ipsúmque iudicem illi debere suum coniugem reddere ex vi illius cap. 1. De conuers. coniug. Quod fortasse ad formam fori contentiosi refert, res tamen ipsa eòdem reuolui videtur, nam illo modo sufficienter quis petit coniugem suum, & obligat iudicem, vt illum sibi reddere debeat. Est autem accommodatus ille loquendi modus ad respondendum in forma difficultati propositæ; conceditur enim eum non posse suo iure hoc postulare, nihilominus posse petere, vt Ecclesiasticum ius circa se obseruetur. Secūda sententia, & probabilior. Innocentius verò simpliciter concedit posse hunc repetere coniugem suum, quia hoc videtur ei dicto canonico iure concessum. Nec contra illud obstat difficultas proposita, nam quantumcunque ille voluerit suo iuri renuntiare, Ecclesia non vult illam renuntiationem acceptare, nisi sub ea conditione, vt ipse etiam conuertatur, quæ conditio ex voluntate ipsius semper pendet, & ideò si illam implere non vult, renuntiatio manet non acceptata, atque ita non habet effectum: neque quidquam obstat, quominus ille retineat ius suum, quod postulare posset. Et hoc significauit Alexand. III. cùm dixit, *Nisi vxor ad religionem transierit, aut perpe-*

tuam

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tuam castitatem seruare promiserit, vir potest & debet de monasterio reuocari. Et ideo etiam nihil obstat ius, quod per professionem acquisitum videtur Deo, & religioni, quia non potuit ei maius ius acquiri, quantum ad actualem professionem, vt sic dicam, vsum, & retentionem coniugis professi, quàm sub ea conditione, si alter coniux conuerti voluerit, cùm renuntiatio eius aliter acceptata non sit, quia non potest religio aliter acceptare professionem, quàm ei per Ecclesiam concedatur, vt ex superioribus constat. Nec denique obstat quòd per talem professionem coniugi facultatem concedenti non fuit facta iniuria, satis enim est quòd non fuerit priuatus iure suo, quia, vt dictum est, eius renuntiatio non est aliter acceptata. Quod quidem non fit ab Ecclesia in fauorem eius, sed in fauorem, vt ita dicam, pudicitiæ, & castitatis coniugalis, nam cum illius læsione vel periculo morali, non placet separatio alterius coniugis. Atque ita potest facilè sententia Innocentij defendi, & quidquid sit de forma exterioris fori, quæ ad me non pertinet, in foro conscientiæ non est dubium, quin talis coniux possit petere ab alio cohabitationem, & debitum, quia ex interpretatione, vel modo acceptationis iuris licentia illa solùm fuit ad professionem faciendam, saluo suo iure, quod est ad petendum: vnde fit, vt alter reddere teneatur, & monasterium similiter obligetur eum restituere, seu liberam facultatem ei facere, quamuis propter scandalum vitandum id fieri debeat auctoritate Ecclesiastici iudicis competentis.

Iudicium Auth. pro hac secunda sentent.

16\. Resolutio circa tertiū punctum.

Superest dicendum de tertio puncto, quod absolutè spectatum non habet difficultatem: nam si professio valida fuit, & impedimentum est ablatum, nihil est quod ab hac obligatione reuertendi in religionem excuset. Item si alter coniux, qui licentiam dedit, quocunque tempore vellet conuerti, alter tenetur vel in monasterio permanere, vel ad illud reuerti, si exiisset: ergo idem est, si coniux de medio tollatur, per se loquendo, & ablatis impedimentis, quæ per accidens attingere possunt. Dubitabit verò fortasse aliquis, an in eo casu teneatur ille professus redire ad eandem religionem, vel satis sit redire ad aliam, etiam laxiorem: nam aliquando professio indebito modo facta non obligat cum tanto rigore. Nihilominus respondeo teneri ad eandem religionem redire, nam professio valida ad totum obligat, ad quod potest obligare, quia in totum valida est, & non tantùm in parte, quia non est maior ratio de vna parte, quàm de alia. Confirmatur, nam votum simplex religionis factum de tali religione in particulari ad illam obligat, & non impletur in laxiori, & è conuerso, si fortasse ad illam non obligat, quia in ea impleri non potest, neque ad laxiorem obligat: ergo pari ratione votum solemne factum in particulari religione ad illam in particulari obligat, neque in laxiori impletur, vel è conuerso, si ad illam in particulari non obligaret, non esset cur ad alias obligaret. Denique hoc ex iure communi probari potest auctoritate negatiua, quia nullum est Ecclesiæ decretum statuens vt talis professio in religione laxiori possit obseruari. quod argumentum erat in præsenti sufficiens, quia ex natura rei non poterat hoc esse licitum, vt in superioribus ostensum est. Vnde quòd in professione tacita aliquando hoc liceat, est ex speciali permissione, vel dispensatione Ecclesiæ, vt infrà videbimus, quæ in præsenti non inuenitur.

Dubitatio specialis.

Responsio. Probatur primò.

Secundò.

Tertiò.

Notatio.

Quin potiùs in citatis iuribus significatur oppositum, nam in cap. *ex parte,* compellendus dicitur sic professus, vt muliere demissa ad suum monasterium reuertatur, & in cap. *consuluit,* dicitur in eo casu non posse aliquem dimittere habitum quem assumpsit.

Capvt VIII.

Vtrùm Episcopus, vel in alia dignitate constitutus possit religionem profiteri.

Aliud libertatis genus in persona, quæ professionem emissura est, solet requiri; nimirum, vt libera sit ab Episcopali obligatione, vel dignitate: nam Episcopus per se, & sua voluntate, non potest professionem emittere. Dico autem, *per se, & sua voluntate,* quia de licentia Papæ poterit profiteri, quia per illam licentiam ab speciali obligatione liberatur. Quæ omnia habentur in cap. *nisi cùm pridem,* de renunt. & sumuntur ex cap. *licèt,* de Regular. quibus locis omnes interpretes hoc docent, & D. Thom. 2 2. quæst. 185. artic. 4. Sot. lib. 10. de Iustit. quæst. 2. art. 4. & Syluest. *religio* 2. qu. 8. Angel. verb. *religiosus.* num. 12. Circa quam resolutionem dubitari potest in primis, de quo Episcopo intelligenda sit: potest enim esse Episcopus tantùm electus, & nondum confirmatus, vel potest esse iam confirmatus, nondum verò consecratus: potest item esse electus confirmatus, & consecratus. Vel denique esse potest consecratus tantùm, & cum nulla Ecclesia desponsatus: vel certè licèt aliquando desponsatus fuerit, potest iam per renuntiationem legitimam à Papa acceptatam quasi diuortium factum esse. Resolutio ergo posita maximè, atque indubitanter locum habet in Episcopo confirmato, & consecrato, & actualiter habente suam Ecclesiam cuius curam gerit: nam de hoc maximè loquitur dict. cap. *nisi cùm pridem,* & in eo præcipuè locum habet omnis ratio, quæ in hoc impedimento assignari potest, vt videbimus. De alio verò extremo, vera mihi videtur pars contraria, seu negatiua, nam Episcopus electus, nisi speciali, ac personali præcepto prohibitus sit, optimè potest religionem profiteri. Probatur, tum quia ille nondum est Episcopus simpliciter, sed secundùm quid, id est, electus, quod potius est futurum esse Episcopum, quàm iam esse: dicta autem iura loquuntur de Episcopo simpliciter, imò cap. *nisi cùm pridem,* apertè loquitur de Episcopo iam desponsato suæ Ecclesiæ. Tum etiam, quia Episcopus defectus etiamsi acceptauerit, potest sua voluntate liberè retrocedere antequam confirmetur, & Episcopatum nolle, quia nec perseuerare promisit, neque vllo præcepto cogitur, vt sumitur ex cap. *inter corporalia,* & glossa ibi verb. *confirmatus,* de translat. Episcop. ergo etiam potest si velit religionem ingredi, & profiteri.

1\. Assertio prima.

Notandum.

De quo Episcopo procedat assertio posita.

Secunda assertio. Quid de Episcopo solum electo.

De Episcopo autem iam confirmato, nondum verò consecrato, potest esse maior dubitandi ratio. Primò, quia etiam hic Episcopus videtur esse tantùm secundùm quid, cùm Episcopus magis sit nomen ordinis, quàm iurisdictionis; iura autem quæ de hoc impedimento loquuntur, videntur restringenda ad Episcopos simpliciter, & omnibus modis consummatis: nam quoad hanc partem

2\. Assertio tertia. Quid dicendū de Episcopo cōfirmato, & non consecrato. Rationes dubitandi pro parte negatiua.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

partem videtur hæc materia odiosa, vtpote tollens libertatem.

Pro parte affirmatiua.

In contrarium verò est, quia Episcopus semel confirmatus iam est verè Episcopus, & sponsus talis Ecclesiæ, & ideò dicunt iura illum iam habere iurisdictionem, cap. *transmissam*, de electione, dicunt etiam illud esse veluti matrimonium spirituale vatum, quod per consecrationem consummatur, cap. *licèt*, de translat. Episc. ergo comprehenditur sub dicta generali regula cap. *nisi cùm pridem*, quod apertè videtur definitum in cap. *inter corporalia*, de translat Episc. vt dicitur, *Sicut Episcopus consecratus sine licentia Episcopi Romani suam non debet Ecclesiam derelinquere, sic nec electus confirmatus, cùm non debeat in dubium reuocari, quin post electionem & confirmationem canonicam ieter personas eligentium & electi, coniugium sit spirituale contractum.* Et infrà dicitur non esse maius vinculum inter Episcopum consecratum cum sua Ecclesia, quàm inter Episcopum confirmatum, & ideo idem ius in vtroque seruandum esse. Ex quibus intendit Innocent. III. concludere Episcopum confirmatum, etiamsi consecratus non sit, non posse cedere episcopatui, neque ad alium transire, nisi ex licentia Romani Pontificis. Hinc autem rectè colligitur non posse etiam ad religionem transire, nam ob hanc causam idem Innocent. III. in dict. cap. *nisi cum pridem*, negat Episcopum posse transire ad statum religiosum, inconsulto Romano Pontifice, quia non potest suam Ecclesiam deserere.

Pars affirmatiua est vera. Ad rationẽ.

Atque hæc pars sine dubio vera est. Et ad difficultatem in contrarium dicendum est, Episcopi nomen, non minùs propriè significare pastorale munus, quod ex se consecrationem requirit, quàm ipsam ordinis dignitatem, & in præsenti præcipuè accipi ratione muneris Episcopalis.

3. Instantia.

Dices, Episcopus tantùm confirmatus æquiparatur ei qui matrimonium tantùm contraxit, dict. cap. *licèt*; sed qui matrimonium ratum contraxit, & non consummauit, liberè potest ad religionem transire: ergo & Episcopus confirmatus.

Solutio.

Respondetur negando consequentiam, nam Innocent. III. in dict. cap. *inter corporalia*, vult quoad hoc fortius esse vinculum spirituale, quàm carnale, & æquè indissolubile esse spirituale coniugium tantùm ratum, ac consummatum per consecrationem Item est differentia, quia religio est perfectior status, quàm matrimonium; est autem minus perfectus, quàm Episcopalis. Denique Episcopale munus ad bonum commune, & regimen animarum ordinatur, & ideo ex se præfertur priuato commodo quod per statum religiosum intendi videtur.

4. Assertio quarta quid de Episcopo consecrato.

Hinc verò per argumentum à contrario colligi potest, Episcopum consecratum, si nullius Ecclesiæ Episcopus sit, non contineri sub hac prohibitione, sed posse liberè religionem ingredi si velit; quia in eo cessat tota ratio huius prohibitionis, scilicet, quia Episcopus non potest cedere Episcopatui, aut suam sponsam deserere, vel quia vinculum spiritualis coniugij indissolubile est propria auctoritate: hæc autem omnia cessant in hoc Episcopo, quia neque habet Ecclesiam, cui cedat, vel sponsam, quam deserat, & quia vinculum iam supponitur legitimè dissolutum, quando Episcopatui renuntiauit. Est ergo tunc veluti factum diuortiũ, & persona illa est quasi vidua: ergo potest liberè religionem ingredi. Accedit quòd Innoc. III. in d. c. *inter corporalia*, inde probat consecrationem nihil addere vinculo confirmationis, quòd potest sola sine Episcopatu reperiri, *vt in eo* (inquit) *qui oneri renuntiauit Episcopali, non honori*: ergo sentit consecrationem per se solam nullum afferre vinculum, vel impedimentum. Denique ex d. c. *nisi cùm pridem*, solùm colligitur Episcopum non posse sua auctoritate renuntiare Episcopatui, vt ingrediatur religionem; ergo vbi necessarium non est renuntiare Episcopatui, nihil est quid impediat. Est ergo hoc sine dubio verum, eum qui legitimè renuntiauit Episcopatui, esse omnino liberum in ordine ad professionem emittendam.

5. Assertio quinta. Quid de Episcopo titulari, vel relegato.

Aliquando verò potest contingere, vt aliquis Episcopus videatur carere sponsa, non quia Episcopatui renunciauerit, sed quia fortasse tota illa Ecclesia, vel prouincia à fide defecit, sicut nunc videmus plures Episcopos à suis Episcopatibus relegatos: vel etiam videtur ita accidere in Episcopis titularibus, qui non consecrantur nisi titulo alicuius Ecclesiæ, quam semper respiciunt vt sponsam, etiamsi illi inseruire, & cohabitare non possit, eo quòd ab infidelibus occupata sit. De his ergo non censeo esse eandem rationem, sed comprehendi sub dicta lege, & impedimento, quia licèt videantur separari à sua sponsa, quoad torum, vt sic dicam, non quoad vinculum: vnde in c. *post translationem*, de renunt. vers. *cæterum*, etiam in eo casu, in quo Episcopus non potest proficere in regimine pastorali propter rabiem persecutionis, superioris auctoritas postulatur, vt possit ad monasticam vitam decendere. In hoc etiam consideratur id quod est per se, scilicet vinculum, & obligatio, non quod est per accidens, quale est quòd propter impedimenta extrinseca non possit obligatio illa executioni mandari.

6. Dubitatio, an hoc impedimentũ sit irritans. Rationes pro parte affirmatiua.

Vt autem huius impedimenti ratio, & qualitas magis explicetur, dubitari potest, an hoc impedimentum tale sit vt irritet professionem. Videtur enim ita esse dicendum. Primò, quia vinculum Episcopi cum sua Ecclesia iure diuino indissolubile est, vt affirmat Innoc. III. in d. c. *inter corporalia*, & ideò ait quandocunque dissoluitur, non humana, sed diuina auctoritate dissolui, scilicet auctoritate Pontificis, quæ diuina est, cùm ipse sit Christi vicarius, cui ex institutione diuina talis dissolutio reseruata est: ergo seclusa auctoritate Pontificis, non potest esse valida professio Episcopi, quia non potest esse valida Episcopatus renuntiatio. Et confirmatur ex c. *licèt*, de Regul. vbi in hoc æquiparatur transitus Episcopi ad religionem cum transitu ab vna religione ad aliam; sed professio facta in religione laxiori, ab eo qui in arctiori est professus, nulla est, si fiat sine legitima licentia superioris ergo similiter, &c. Ratio autem vtriusque est, quia qui se tradidit alicui, & iam non est sui iuris, non potest validè se alteri tradere.

7. Resolutio est negatiua. Notandum pro explicatione.

Nihilominus non censeo esse hoc impedimentum irritans omnino professionem, sed tantùm prohibens, atque etiam impediens vsum eius. Vt autem hoc explicem & probem, aduerto duo hîc esse distinguenda, scilicet, professio, & renunciatio Episcopatus, seu dissolutio vinculi spiritualis, quod est inter Episcopum, & suam Ecclesiam. Quoad hoc ergo secundum certum est, talem professionem esse inualidam, id est, non habere talem effectum, quod probat sufficienter prima

© 2007 Ministerio de Cultura

ratio in contrarium proposita; siue hoc sit, quia Episcopale vinculum propriè, & in rigore est indissolubile iure diuino, id est, ex immediata institutione diuina, siue sit indissolubile ex voto speciali ipsius Episcopi, cuius dispensationem sibi Pontifex reseruauit, vt D. Thom. & Sot. suprà citati, significant: siue id sit, quia ex Ecclesiastico præcepto tale intercedit pactum inter Ecclesiam & Episcopum, vt Episcopus omnino obligetur, & se priuet potestate rescindendi contractum, quod nobis probabilius videtur, vt suprà diximus, satisque est, vt iure diuino dicatur prohibitum Episcopo cedere Episcopatui iure suo: nam in sensu composito (vt sic dicam) id est, supposito tali genere contractus, illud est contra ius diuinum, & naturale. Hinc igitur rectè concluditur, quantumuis Episcopus profiteatur religionem, non propterea manere liberum onere Episcopali, atque adeò quantum ad hoc nullam esse professionem. Et hoc modo dixit Innocent. in dict. cap. *nisi cùm pridem*, & si pennas habeas, quibus satagas in solitudinem aduolare, ita tamen astrictæ sunt nexibus præceptorum, vt liberum non habeas, absque nostra permissione volatum.

8. Probatur prima pars. Nihilominus tamen professio ipsa quoad substantiam suam intelligi potest valida sine hoc effectu, & in hoc sensu dicimus esse validam quoad vinculum, licèt non omnino quoad vsum. Probatur quoad priorem partem, quia non est inualida ex natura rei, neque ex iure positiuo: ergo est valida. Probatur maior, quia si ex natura rei esset inualida, maximè quia non potest esse valida, nisi dissoluat vinculum inter Episcopum, & Ecclesiam, nulla enim alia ratio excogitari potest; illud autem verum non est, quia vinculum professionis, & vinculum Episcopale, non sunt formaliter repugnantia: ergo potest esse validum vinculum professionis, etiamsi aliud non dissoluat. Antecedens patet, quia quando religiosus professus assumitur ad Episcopatum, non tollitur prius vinculum, sed superadditur aliud, & simul manent: ergo signum est non esse formaliter repugnantia: ergo licèt mutetur ordo & priùs inducatur vinculum Episcopale, & postea religiosum, poterunt simul manere quantum est ex natura rei. Et quoad hoc est magna differentia inter transitum religiosi ad laxiorem religionem, & Episcopi ad statum religiosum, nam religiosus non potest esse simul validè professus in duabus religionibus, Episcopus autem potest simul esse religiosus & Episcopus. Item dum professus religiosus religioni laxiori se tradere vult, offert Deo aliquid minùs gratum ipsi, & simpliciter minus bonum, quia incompossibili maiori bono; & ideo sicut votum quod non est de meliori bono, validum non est, ita neque illa professio: at verò Episcopus professionem faciens non offert Deo aliquid minùs gratum, sed simpliciter aliquid melius, quia offert quoddam bonum per se optimum, & meliori non repugnans, cùm simul esse possit cum Episcopatu, & simpliciter melius sit esse Episcopum, & religiosum, quàm Episcopum tantùm.

Notandũ; religiosus non potest validè profiteri in duabus religionibus.

9. Declaratur exemplis. Tandem id declaro exemplo matrimonij carnalis: diximus enim suprà professionem factam durante matrimonio consummato, etiam sine debita licentia, non esse nullam ex natura rei, quia illa duo vincula matrimonij & religionis non sunt formaliter repugnantia, & quia potest habere suum effectum quasi formalem in huiusmodi coniugato, etiamsi quoad plenum vsum maneat impedita. Ita ergo in præsenti dicendum est, iam enim ostensum est illa duo vincula, Episcopale, & religiosum, non esse formaliter repugnantia, & facilè ostendi potest, personam Episcopi non esse incapacem formalis effectus professionis. Quod patet discurrendo per singula vota: nam de castitate constat, posse ad illam nouo titulo obligari, paupertatem autem potest de nouo promittere, quia nec quoad obligationem, nec quoad actualem obseruantiam statui eius repugnat; vnde non est dubium quin possit, & licitè, & validè simplex votum paupertatis emittere. In obedientia autem videtur esse nonnulla maior difficultas, expedietur autem facilè si duo considerentur. Vnum est ad substantiam religiosi status satis esse habere obedientiam, & obligationem in animi præparatione. Aliud est posse dari aliquem vsum & exercitium obedientiæ non repugnans muneri Episcopali. Sic ergo non est Episcopus simpliciter incapax voti obedientiæ, etiam emissi, seu emittendi post Episcopatum acceptum. Denique eodem modo non est incapax Episcopus illius traditionis quæ per professionem fit, saltem quoad translationem dominij, seu proprietatis, vt sic dicam, in religionem. Quod per hunc effectum rectè explicatur; nam facta illa traditione per professionem, si talis persona renuntiet postea Episcopatui cum debita facultate, eo ipso statim incipiet teneri ad obseruantiam regularem, quod non repugnat: ergo non est incapax talis persona formalis effectus professionis: non est ergo cur ex natura rei sit inualida.

Ostenditur discurrendo per vota.

10. Probatur secunda pars resolutionis positæ. Hinc verò probatum relinquitur, quod secundo loco dicebamus, talem professionem esse impeditam quoad vsum, hoc enim habet ex natura rei, supposita conditione talis personæ, quia non potest per professionem priuare suam Ecclesiam iure, quod in ipsam, eiúsque actiones habet, quia non potest professio dissoluere spirituale vinculum inter Episcopum & Ecclesiam, & ideo necessariò professio illa manet impedita quoad omnem vsum religionis, qui Episcopali muneri repugnat sicut in exemplo de professione coniugis seruata proportione apparet. Atque hinc tandem probari facilè potest altera pars, nimirum hanc professionem non esse irritam iure Ecclesiastico quoad substantiam suã, sed solùm quoad hunc effectum dissoluendi Episcopale vinculum, nec tollẽdi eius onus, & obligationem: nullum enim est in iure verbum ex quo ampliùs colligi possit, vt patet ex dict. cap. *nisi cum pridem*, & d. cap. *licèt*, & simul cum sequenti difficultate meliùs declarabitur.

11. Difficultas an sit illicita talis professio. Oritur tamen ex dictis noua difficultas circa hoc punctum, nam videtur sequi hanc professionem in Episcopo non solùm inualidam non esse, verùm etiam neque illicitam, quia ex se mala non est, quid enim habet contra rectam rationem, aut contra debitum Dei honorem, cùm per illam aliquid simpliciter melius, & Deo gratius offeratur? Si autem ex se mala non est, cur per Ecclesiam prohibetur? Addo nullum esse Ecclesiasticum ius, quod satis apertè hanc professionem prohibeat, nam in dict. c. *licèt*, quod videtur in hac re expressiùs loqui, pro regula solùm ponitur,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ponitur, vt nullus absque licentia Romani Pontificis præsumat occasione quacumque deserere præsulatum, vt ostensum est, validè fieri posse, illa certè prohibetur ex vi illius regulæ.

12. Communis sententia affirmat.

Nihilominus communis sententia, vt diximus, est, prohibitum esse Episcopo religionem profiteri. & ita colligunt ex d. cap. *licèt*, gloss. Innocent. Panormit. & omnes qui pro eodem dicunt, transire ad religionem, & deserere Episcopatum illa de causa, nullus autem meminit illius casus, in quo retento Episcopatu aliquis fiat religiosus per veram professionem. In quo significant hunc casum non esse moralem, nec secundùm Ecclesiæ consuetudinem, quod satis est vt non liceat; item quia est indebitus ordo, cùm dignitas Episcopalis altior sit. Vnde Innocent. III. in dict. cap. *nisi cùm pridem*, *Facilius*, inquit, *indulgetur vt monachus ad præsulatum ascendat, quàm vt præsul ad monachatum descendat*. Denique considerato modo assumendi religiosum statum, & quæ ad illum necessaria sunt, secundùm præsentem Ecclesiæ consuetudinem; facilè intelligitur, hoc fieri non posse, nec decere. Ac denique consuetudo, quæ est optima legum interpres, ita prohibitionem hanc declarauit, quia probabile etiam est hoc non solùm esse malum, quia prohibitum, sed ex se esse inordinatum, quia is qui secundùm præsentem statum est incapax munerum, & actionum alterius status, non potest conuenienter hunc posteriorem statum assumere, si non potest deserere priorem. In quo est magna differentia inter hos duos status, Episcopalem, & religiosum, quando contrario ordine assumuntur: nam quando aliquis priùs fit religiosus, tunc capax est munerum illius status; & quando postea fit Episcopus, etiam potest exercere munera, ad quæ per Episcopatum obligatur. Et licèt ex parte impediatur ab actuali vsu religiosi status, id non inconueniens, quia fit propter perfectiorem statum. Quando verò è conuerso priùs fit Episcopus, & postea religiosus manens Episcopus, accipit statum inferiorem, cuius vsum habere non potest, quod inordinatum esse videtur. Nec satis est dicere assumi tunc statum religiosum propter perfectionem quasi habitualem, tum quia status est propter vsum, & ideo qui est incapax vsus non debet accipere statum, tum etiam, quia si aliquid perfectionis ex assumptione illius status adiungi posse videtur, per vota simplicia paupertatis, vel obedientiæ, vel per animi præparationem, & desiderium suppleri potest. Meritò ergo talis profitendi modus non permittitur.

13. Vltima dubitatio. Quid dicendum de professis in vna religione.

Posset verò hîc vlteriùs inquiri, an quilibet status perfectior impediat valorem professionis in religione; quia verò nullus est status perfectior simpliciter professione, seu religioso statu in tota sua latitudine sumpto, nisi status Episcopalis: ideo solùm potest illa quæstio locum habere intra statum religiosum, comparádo strictiorem ad laxiorem, & ita pertinet quæstio ad disputationem de transitu ab vna religione ad aliam, quam infrà tradem us. Nunc autem supponimus professionem in vna religione impedire professionem non solùm in laxiori; sed etiam in æquali, idque non solùm ex statuto Ecclesiæ, sed etiam ex natura rei, vt probabiliùs existimamus: professio autem in vna religione non impedit professionem in altiori, quia in hoc sequitur naturam voti, quod non impedit melius bonum. Atque hinc facilè expeditur quod vltimò circa hanc conditionem inquiri solet, an extendatur ad inferiores prælatos præter Episcopum: quod tractat D. Thom. 2.2. quæst. 189. artic. 7. & ibi interpretes. Panormit. cum aliis in dict. cap. *licèt*, Syluest. & Angel. suprà & omnes vno vel alio excepto conueniunt hoc impedimentum non habere in inferioribus locum. Ratio D. Thomæ est, quia illi non obligantur speciali voto perpetuo ad pastorale munus, & ideo nulla indigent dispensatione Papæ: possunt ergo sine licentia Papæ relinquere dignitatem, vel beneficium, & religionem profiteri. Addendum verò est hoc nullo iure illis esse probibitum; imò cap. *licèt*, de Regular. specificam mentionem faciens de Episcopis, & Archiepiscopis, planè significat, inferiores omnes illa licentia non indigere. An verò hi clerici inferiores debeant licentiam petere à suis Episcopis, suprà tractatum est, cùm de voto in genere ageremus, tom. 2. lib. 3. cap. 4. num. 10. vbi diximus in his requiri licentiam petitam, quamuis non obtentam: idque docent communiter Theologi, & Canonistæ, quos latè refert Sanch. in Decal. lib. 4. de Voto cap. 25. num. 48. Vnde constat talem licentiæ petitionem ad summum esse necessariam propter quandam decentiam, & bonum ordinem, non, verò ad valorem professionis.

Quid de prælatis Episcopo inferioribus.

14. Specialis difficultas est, de quibusdam habentibus iurisdictioné Episcopalé.

Specialis verò ratio dubitandi est de quibusdam Abbatibus immediatè subiectis summo Pontifici, & habentibus iurisdictionem Episcopalem: nam si petant licentiam à Papa, & non obtineant, non poterunt ingredi religionem, quia Papa potest impedire ingressum, quamuis alij Episcopi non possint; si verò expectare debent consensum Papæ, iam erunt æquales in hoc Episcopis. Propter quod ita sentit Hostiens. in dict. cap. *licèt*. nam cùm sint veri prælati, & iurisdictionem habeant Episcopalem, & exemptam, aliquando solent nomine Episcoporum comprehendi: ergo mirum non est, quòd in præsenti Episcopis æquiparentur. Nihilominus in rigore censeo non æquiparari, quia inter illa duo cogitari potest medium, vt si Papa petitioni eorum nihil respondeat, tunc enim profiteri poterunt licentia petita, & non obtenta, vt sensit Panormitanus suprà, citans Ioan. Andr. in cap. *cùm non stat*, de Regulis iuris in 6. Fortasse his prælatis sufficiet licentiam petere à suo Archiepiscopo, vel ab illo Episcopo cui de iure deberent esse subiecti, si non essent exempti, nam in suum commodum videntur posse non vti exemptione in eo casu, in quo nullum dignitati præiudicium fieri videtur.

Resolutio.

Notandum.

CAPVT IX.

Vtrùm obligatio filij ad parentem, vel alia similis professionem impediat, vel potiùs per eam tollatur.

SVpponimus solam patriam potestatem, vel subiectionem filij, seu obedientiam parenti debitam, non impedire liberam filij professionem, quia in his quæ ad Deum pertinent, atque adeò in votis emittendis, maximè post pubertatem (ita enim nunc loquimur) filius est sui iuris, vt suprà ostensum est, & ideo de 1.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

D. Hieron. Assertio verissima.

de hoc negotio agens dixit Hieron. epist. 4. ad Nepotian. *Per calcatum perge patrem.* Solùm ergo superest quæstio de casu speciali, in quo pater grauiter indiget ope filij: & hoc modo inter conditiones ad profitendum necessarias ponitur libertas ab speciali obligatione subueniendi, vel obsequendi parentibus, nam cum hoc debito, vel obligatione profiteri nemo potest. De quo puncto videnda sunt suprà dicta de ingressu religionis, nam illa necessitas impedit professionem, quæ primum ingressum impedire valet: nec de hac obligatione, seu gradu necessitatis hîc plura dicere necesse est. Solùm ergo addendum est, licèt hæc causa sit sufficiens ad obligandum sub mortali, nec professio fiat, non tamen esse sufficientem ad irritandam illam, si fiat, vt est communis sententia; quam tenet Nauar. lib. 3. Consil. titul. de Regul. Concil. 26. aliàs 3. Sanchez in Decal. lib. 4. de Voto. cap. 20. num. 10. Less. lib. 2. cap. 41. dubit. 3. num. 34. & alij. Et ratio est, quia talis professio non est irrita ex solo iure naturali, vt à fortiori patet ex his, quæ in similibus, in superioribus diximus, quia talis persona non est incapax illius obligationis, quæ per professionem religiosam suscipitur, quamuis fortasse non possit statim illam exequi, de quo mox dicemus: neque etiam inuenitur ius canonicum, quod talem professionem irritam faciat.

Dubium in hac materia an filius professus teneatur succurrere parentibus, &c.

Hinc verò nascitur dubium, si non obstante hoc debito aliquis profiteatur, an post professionem teneatur succurrere parentibus, relicto, si opus sit, religioso habitu, seu statu, quantum ad actualem obseruantiam & obedientiam, & an ab ipsis parentibus iustè repeti possit. Videtur enim ita esse asserendum. Primò, quia hoc est consentaneum iustitiæ, & pietati, quibus religio repugnare non potest. Secundò à simili de professione coniugum; nam si coniux potest repetere comparem indebitè professum, quia habet ius in illum, quo non potuit priuari per professionem; cui non poterit pater reuocare filium, in quem habebat actuale ius? non enim magis potuit suo iure priuari, & ob eandem causam manebit filius in conscientia obligatus, & religio etiam ad reddendum illum, vel sufficienter parentibus eius subueniendum. Tertiò, quia filius sic profitendo facit iniuriam patri: ergo non potest illi prodesse vt liberetur ab obligatione, quam antea habebat.

Pro parte affirmatiua. Primò. Secundò. Tertiò.

2. Pro parte negatiua. Primò.

In contrarium autem est, quia per professionem persona censetur ciuiliter mori; ergo etiam per professionem liberatur omni obligatione ciuili, aut humana, quia cum morte omnia finiuntur. Et ideo exemplum quod de coniugibus afferebatur, vel non est simile, vel in quo est simile oppositum persuadet, quia vel in eis professio valida non est sine licentia facta, vel si fiat cum licentia, & valeat in rigore, cessat obligatio in professo, quam in alio casu Ecclesia aliud prouideat ex officio suo, quod in præsenti cum fundamento dici non posset. Confirmatur tandem, quia aliàs, etiamsi quis professus esset eo tempore, quo parentes non indigebant, propter exortam postea parentum necessitatem, teneretur relicta religione parentibus subuenire, quia etiam non potuisset illos priuare iure suo. Consequens est falsum, & contra doctrinam Sanctorum, vt videre licet, præsertim in Basilio, regula 32. ex fusioribus.

Secundò.

A vbi inquit omnem affectionem, & curam erga parentes exercendam esse, quia hæc ad viuos spectant: non ad mortuos, inter quos religiosi computantur: vnde concludit eos ab omni prorsus huiusmodi debito liberos esse.

3. Hoc dubium tractari solet à Doctoribus, tam de illo casu, in quo necessitas parentis antecedit professionem, quàm de illo, in quo subsequitur; & quamuis prior tantùm in rigore ad hunc locum pertineat, tamen quia commodè separari non possunt, de vtroque dicemus. Quidam enim nihil inter hos duos casus distinguendum putant, & in opiniones extremè contrarias diuisi sunt. Prima ergo opinio dicit in eo casu filium B iam professum, solùm obligari ad subueniendum parenti, seruata obedientia, & professione religiosa: tenebitur ergo à suo prælato facultatem petere, & illa obtenta, & habitu, ac religione retenta, ei subuenire prout potuerit; si autem superior facultatem neget, alter excusabitur. ita sentit D. Thom. 2. 2. q. 101. art. 4. ad 4. & quodlib. 3. art. 6. vel 16. & quodlib. 10. art. art. 9. quibus locis licèt non apertè distinguat inter illos duos casus, tamen indistinctè, & sine exceptione loquitur. Et ratio eius vniuersalis est, quia in religione professus reputatur iam quasi mortuus mundo, & ideo non debet se iterum occasione parentum negotiis secularibus implicare. Quæ ratio variis C modis confirmari, & declarari potest. Primò, quia per professionem validam maior obligatio inducitur, quia est ad Deum, quàm sit illa, quæ est ad parentes; vnde illa spectat ad primum præceptum primæ tabulæ; hæc ad primum præceptum secundæ tabulæ. Secundò confirmatur, quia religiosus iam non habet voluntatem propriam, neque est sui iuris, & ideo iam non est capax talis obligationis: sicut vxoratus non potest inuita vxore illam relinquere, vt subueniat parenti; quia iam sui corporis potestatem non habet: si quis etiam se in seruum vendidit, vel alio iusto titulo seruus effectus est, non potest inuito domino illum relinquere, vt patri subueniat: D ergo similiter in præsenti. Tertiò confirmatur, quia commune bonum religionis præferendum est priuatis incommodi vnius, vel alterius parentis; at verò si ianua, vel occasio religiosi aperiatur, intrà incommoda & perturbationes, & interdum etiam scandala oriri facilè possunt: nam etiam monialis egredi cupiens monasterio, titulo, & colore subueniendi parentibus, ab eo exiret: expedit ergo vt hæc ianua omnino claudatur. & hanc opinionem sequitur Lyra, Matth. 5. & Abul. Matth. 4. q. 12. Alens. 3. p. q. 33. memb. 4. art. 1. & plures, quos sequitur Sanchez lib. 4. de Voto. cap. 20. num. 17.

Prima opinio. D. Thom. Probatur. Confirmatur primò. Secundò. Tertiò.

4. Alij è contra indistinctè affirmant teneri E filium professum ad subueniendum parenti in necessitate constituto, etiam inuito prælato, & relicto habitu, si necesse sit; quamuis necessitas parentis professioni superuenerit. Inter eos autem qui ita sentiunt est diuersitas, nam quidam sentiunt ad hanc obligationem sufficere eam grauem necessitatem parentis, quæ si antea fuisset, obligaret filium ad non profitendum. quod sentit Maior in 4. dist. 38. quæst. 16. vide ibi Richard. Henric. quodlib. 6. vel 12. q. 18. Medin. quæstione 3. de Restitut. fol. 19. Adrian. quodlib. 1. articulo 3. ad 7. & quodlib. 2. quæst. 1. fine argum. Anchar. de potestate Papæ, quæstione 5. artic. 1. Et fundamentum esse potest, quia professio non potuit præiudicare parenti, nec

Secunda opinio. Maior. Richard. Henr. Medin. Adrian. Anchar. Fundament.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

nec priuare illum iure suo, vt suprà argumentabamur. Alij verò hoc limitant ad casum extremæ necessitatis: nam tunc aiunt sufficere petitam licentiam, licèt non obtineatur, in quacunque autem minori necessitate, quantumuis graui, putant procedere priorem sententiam. ita tenet Caiet. 2. 2. quæst. 111. art. 4. qui ita exponit D. Thom. & eum sequuti sunt multi ex modernis Theologis. Ratio eius est, quia extrema necessitas præfertur omni voto & obligationi, præsertim humanæ, vel voluntate propria assumptæ. Ratio verò alterius patris, est eadem quæ tacta est.

Limitatio. *D. Thom. Caietan.* Probatur.

5. Notatio nō est quæstio de extrema necessitate.

Ne verò tot distinctionibus confundamur, hanc omittamus, quæ in hac materia semper mihi displicuit, vt suprà insinuaui, tractando de primo ingressu, non quia primum huius membrum de extrema necessitate falsum sit, sed quia est impertinens; nam illa obligatio non est specialis ad parentes, sed ad omnes proximos, vt Caiet. fatetur, & ideo meritò D. Thom. nullam illius specialem mentionem fecit. Fundamentum autem illius partis est, quia tunc prælatus irrationabiliter est inuitus, & rem iniquam præcipit, aut necessarium prohibet. Hac enim de causa possumus alienum accipere, inuito domino, vt proximo extremè indigenti subueniamus; & seruus inuito hero potest illi subuenire; & maritus potest relinquere vxorem nolētem, vt ei subueniat. Omissa ergo necessitate extrema, difficultas præsens solùm versatur de illa necessitate, quæ in alio homine existens non obligaret, nec sufficeret quæque ante professionem obligaret filium ad non profitendum, an etiam obliget post professionem factam.

6. Tertia opinio duas partes includens.

Est ergo tertia opinio quæ distinguit duos casus suprà positos, quando necessitas parentum antecessit professionem, vel subsequuta est; & in priori affirmat teneri filium ad subueniendum parenti etiam inuito prælato, & relicta religione, si opus sit. Ratio huius partis esse potest quia filius tunc profitendo fecit specialem iniuriam parenti, ratione cuius manet semper obnoxius eidem obligationi. nec enim potuit per ipsammet actionem iniuriosam ab illa liberari, hoc enim omni rationi, & iustitiæ repugnat. Declaratur etiam, nam cùm illa persona iam esset actualiter obnoxia illi obligationi, non potuit ipsa aliter se tradere religioni, nisi cum illo onere: ergo non obstante traditione professionis, manet semper illa obligatio, nec acquiritur ius religioni ad impediendam executionem eius. Et hoc confirmat exemplum de coniuge suprà positum, & melius exemplum de seruo, qui ab hero repeti potest, vt sibi seruiat, non obstante professione.

Probari potest prima pars.

7. Probatur secunda pars.

In altero verò casu concordat hæc opinio cum prima, potéstque ex dictis eius fundamentum ampliùs explicari; quia quando pater non est in necessitate, tunc filius non est ita actualiter obligatus ad obsequium eius, vt ob eam causam teneatur non profiteri, quia illud præceptum affirmatiuum esset, & non obligat pro semper: tunc ergo nullam facit iniuriam parenti, ex qua nasci possit specialis obligatio. Rursus ex vi illius quasi habitualis obligationis, quæ est in filio, quando pater in necessitate non existit, licèt filius in præparatione animi præparatus esse debeat ad subueniendum patri, si indiguerit, prout ipse potuerit; non tamen tenetur ex vi illius obligationis se conseruare in eo statu, in quo pos-

A sit parenti subuenire, si fortè ad necessitatem deuenerit; esset enim hoc magnum grauamen, quod nulla potest sufficienti ratione fundari, quia filius non tenetur thesaurizare parenti, quia non tenetur, per se loquendo eum alere; ergo propter casus contingentes, qui non veniunt in considerationem, vel prouidentiam humanam, quandiu probabiliter non iam imminent, non tenetur filius se seruare in eo statu, in quo possit parenti subuenire, aliàs non posset omnes diuitias contemnere, nec posset in longissimas regiones discedere, nec in desertum abscondi, vbi nihil de parente sciat, quæ planè absurda sunt, & planè contra communem vsum.

B Sic igitur quando parens non indiget, potest filius absolutè ita se tradere religioni, suámque voluntatem ita abdicare, vt iam sit omnino impotens ad subueniendum parenti, aliquid agendo contra statum, vel religionem suam. Vnde licèt postea oriatur parentis necessitas, non aget contra præceptum subueniendi parentibus, si hoc omittat, quia ei non permittitur, quoniam inuenit eum impotentem, & præceptum affirmatiuum non obligat, nisi eum, qui potest. Et hoc confirmant exempla suprà adducta de statu coniugij, aut seruitutis, qui possunt dici status impotentiæ respectu parentis, quando ei subuenire non potest sine præiudicio

C obligationis coniugij, aut seruitutis. Et hanc opinionem tenuerunt Angelus verbo *Religiosus* num. 32. vbi vtramque partem variis iuribus & rationibus bene confirmat, & citat Nicolaum de Lyra Matth. 15. eúmque in omnibus sequutus est Syluester verb. *Religio 6.* quæst. 9. qui ita etiam interpretatur opinionem D. Thomæ. Idem tenet Nauarr. in Summa c. 14. n. 14. & comment. 3. de Regular. num. 48. Tolet. lib. 5. cap. 5. Less. lib. 2. cap. 41. dubit. 3. num. 34. & alij.

Angel. *Syluest.* *Nauarr.* *Tolet.*

8. Hæc tertia opinio est cōmunior, & probabilissima.

Hæc vltima opinio mihi videtur probabilissima, multúmque rationi consentanea, & si attentè legantur auctores, est communior inter illos: nam

D qui indistinctè dicunt teneri filium professum ad subueniendum parenti, à fortiori hoc dicent quādo necessitas parentum antecessit professionem, Qui verò indistinctè negant filium ad hoc teneri nisi seruato suo ordine religionis, nihil de illo speciali casu dicunt, vt patet ex D. Thom. Caiet. & aliis, & ideo verisimillimum est eos loquutos esse de religioso legitimè, & debito modo professo, cui superuenit necesitas parentis: nam de alio casu potiùs supponunt filium non debere fieri religiosum. Mihi ergo hæc opinio placet, oportet tamen rem totam distinctiùs exponere.

E

Quænam sit obligatio filij subueniendi parenti grauiter egenti, si imminente iam illa indigentia professus est.

9. Prima resolutio quatuor partes continens.

Dico ergo primò, quando filius professus est religionem cum iniuria parentis iam existentis in graui necesitate, tenetur petere facultatem ad subueniendum illi, & religio, seu prælatus, tenetur eam dare: si autem neget, & aliud remedium commodum non sit, potest etiam licentia non obtenta subuenire parenti, secluso scandalo, vel notabili indecentia religiosi status. Quæ omnes particulæ & circunstantiæ

(c) 2007 Ministerio de Cultura

notandæ sunt, quia in re morali sunt maximè necessariæ. Prima ergo pars apud omnes, & in omni casu certa est, nam obligatio ad parentes non extinguitur omnino per professionem religionis, cùm sit intrinseca, naturalis, & honestissima. Vnde quando Basilius, vel alij Sancti per exaggerationem videntur dicere oppositum, intelligendi sunt per se ac regulariter, vel quando cura parentum reuera esset perfectioni contraria: non est autem huiusmodi quando est recta ratione regulata. Nec etiam quoad hoc obstat, quòd professio sit quædam ciuilis mors, quia sicut non tollit naturalem vitam, ita neque intrinsecam, & naturalem obligationem omnino auferre potest. Manet ergo in religioso hæc obligatio naturalis: ergo ad minimum tenetur facultatem petere à suo superiore ad implendam illam, quia nullo meliori modo potest illam implere; nec verò potest licitè hunc modum prætermittere quando actio, per quam parenti subueniendum est, iuxta religiosum institutum sine facultate superioris fieri non potest, quia cùm illa persona iam religiosa sit, debet seruare suum institutum, quantum possit sine præiudicio alterius obligationis naturalis: in præsenti autem nullum sequitur ex petitione talis facultatis.

Probatur prima pars.

10. *Probatur secunda pars traditæ resolutionis.*

Secunda pars de obligatione religionis ad concedendam talem facultatem, videtur mihi indistinctè, & in vniuersum vera, & ad minimum probari argumentis tertiæ sententiæ: nam religio iniuriam fecit parenti, recipiendo filium tali obligationi iam obnoxium: ergo non potuit acquirere ius in filium (vt sic dicam) contra ipsum parentem: ergo non potest propter suum seruitium, vel vtilitatem eum impedire, quominùs parenti succurrat: ergo tenetur facultatem concedere. Dices: Fieri potest, vt bona fide religio illum admitteret; ideóque parenti non fecit iniuriam. Respondeo hoc esse accidentarium, nam in re facta est iniuria, licèt operans ob ignorantiam excusatus fuerit à culpa, & ideo semper tenetur (vt sic dicam) ratione rei acceptæ, etiamsi excusetur ratione acceptionis. Sed quid si ex tali exitu religiosi, magnum detrimentum religionis sequatur: durum est enim obligare tunc religionem ad dandam talem facultatem. Quid etiam si religio ipsa velit subuenire parenti, & non dare facultatem filio; Respondeo incipiendo ab hoc secundo, non esse dubium quin possit id facere; tunc enim eo ipso cessat necessitas parentis: nam, vt suprà dixi, disputando de primo ingressu, vera necessitas respectu filij non est, nisi quando nullus est alius, qui possit, & velit subuenire parenti: in illo autem casu iam est alius; cessat ergo necessitas, & consequenter obligatio, quæ intelligi semper debet existente necessitate. Vnde ad aliam partem respondeo primum, si detrimentum religionis solùm est carentia talis personæ, & omnis commodi, quod ex illa posset religioni prouenire, hoc non esse considerabile, quia religio nunquam acquisiuit ius in talem personam cum iniuria parentis, & illud non est detrimentum priuatiuum, vt sic dicam, sed merè negatiuum. Si verò aliud esse cogitetur (quod vix potest contingere moraliter loquendo) tunc suscipiet in se religio onus filij; non enim debet cum præiudicio tertij damnum suum vitare. Quòd si casus ita restringatur, vt etiam ipsa religio dicatur non habere facultatem sufficientem ad subueniendum parenti, tunc habere posset locum prudens arbitrium, an cum tanto detrimento suo teneatur quasi restituere alienum. Ego verò existimo moraliter non posse contingere talem excusationem.

Instantia.

Diluitur.

Duplex dubium.

Respõdetur ad secundũ.

Ad primum.

11. *Probatur tertia pars.*

Tertia pars assertionis positæ continetur in illo verbo, *Si aliud remedium commodum non sit.* Censeo enim teneri huiusmodi religiosum tentare omnia media quæ moraliter, & commodè possunt, vt seruata obedientia, & obligatione suæ religionis, parentis necessitati subueniat. Itaque si intra religionem manens, & religiosè viuens potest ex eleemosynis, vel aliunde parenti subuenire, non potest religionem dimittere; cùm medium necessarium non sit. Imò in eo casu nec superior tenebitur facultatem dare ad talem exitum, sed solùm ad actiones necessarias ad satisfaciendum prædictæ obligationi. Quod si fortè iudicauerit hoc non expedire religioni, tunc tenebitur personæ concedere aliquem viuendi modum in quo possit suæ obligationi satisfacere, vt in secundo puncto dictum est. Deinde si necessarium sit extra clausuram religionis viuere, fieri autem id possit habitu retento, non est maior licentia procuranda nisi in eo casu, in quo religioni non iudicetur expediens aliquem cum habitu religionis extra religionem diutius viuere. Itaque ea tantùm facultas petenda est, quæ & fini intento sit satis, & religioni minimùm noceat; vtrique enim tenetur satisfacere, quantum possit persona in tali statu constituta. Quòd si hæc facultas cum hac iustificatione petita à superiore aliquo modo denegetur, curandum omnino est vt non possit per ignorantiam iuris, aut facti excusari, vtriusque perfectam probationem, seu informationem illi tribuendo. Si autem in sua sententia perstiterit, ad superiorem prælatum vsque ad Generalem, recurrendum est. Imò si de dimittenda religione agitur, existimo necessarium esse ad summum Pontificem accedere, & licentiam postulare, quia ipse est supremus prælatus omnium religionum, & quia vbi dispensatio, vel facultas obtineri potest, non est temerè aliquid agendum contra obligationem status religiosi. Omnia autem hæc intelliguntur cum illo addito, commodè fieri potest, in quo duo continentur; vnum est vt recursus ad superiorem, vel Papam non sit adeò difficilis, vt moraliter possit reputari impossibilis: quia nemo cum tanto onere obligatur ad facultatem procurandam, præsertim quando aliunde obligatio naturalis vrget. Aliud est, vt non sit periculum in mora, alioqui illud non esset morale remedium. Dixi etiam, *si de dimittenda religione agitur*; quia si aliis remediis occultè potest religiosus suum habitum, & statum retinens necessitati parentis subuenire, faciliùs poterit id agere petita facultate, & non obtenta à proximo prælato, sine recursu ad superiorem, vel interim dum ab eo conceditur, quia hoc neque ita spectat ad substantiam religionis, neque directè ad voti obligationem, quod à fortiori ex sequenti assertione constabit.

Quomodo hæc licentia sit petenda, & danda.

Notatio prima.

Notatio secunda.

Notatio tertia.

13. *Probatur quarta pars.*

His ergo positis quarta pars assertionis, scilicet, quando aliud remedium non superest, posse, & debere huiusmodi religiosum subuenire parenti, etiam sine licentia prælatorum, & relicta religione, si medium necessarium sit, videtur mihi sufficien

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sufficienter probari rationibus factis pro tertia sententia, & in initio dubitationis, quibus nihil addendum occurrit. Addidi verò duas circumstantias, quæ omnino seruandæ videntur. Vna est vt scandalum non sequatur; nam hoc semper præfertur aliis obligationibus particularibus, dummodo verum scandalum sit, & graue, quódque alia ratione vitari non possit, quod prudentis viri iudicio in particulari iudicandum est. Alia est, vt id fiat sine notabili indecentia religiosi status, nam hoc ex suo genere maius malum est, quàm detrimentum temporale parentis, magísque spectat ad Dei honorem illud vitare; & religionis ex vi sui status speciali obligatione tenetur illud cauere. Et quantum ad hoc non refert quòd iniquè, vel cum iniuria parentis acceperit illum statum, quia illa culpa non debet redundare in graue detrimentum religiosi status, seu totius religionis: maximè cùm illius iniuriæ particeps non fuerit.

13. Obiectio prima. Sed supersunt duæ obiectiones. Prima est, quia si quis donauit pecuniam, v.g. eo tempore, quo debitum soluere tenebatur, & ideo impotens factus est ad soluendum, quamuis & ipse dando, & alter accipiendo peccauerit; nihilominus datio valida est, & qui donauit, non potest sua auctoritate pecuniam iterum arripere, neque alius eam dare tenetur: ergo similiter in præsenti.

Obiectio secunda. Secunda obiectio est, nam si alius filius clericus ordinetur eo tempore, quo eius pater illius ope, & auxilio indigebat, quod non potest in clericatu præstare, ita vt ponamus, vel fingamus in suscipiendis ordinibus grauiter peccasse filium ob dictam causam, nihilominus non teneretur postea talis filius clericatum deserere, & militiam vel artem medicam exercere, vt patri subueniat, quamuis in clericatu non possit, sed solùm tenetur intra suum statum agere quod potuerit: ergo similiter, &c.

14. Responsio ad primam. Primò. Ad priorem partem respondetur primò negando assumptum, si in exemplo seruetur proportio, scilicet, quòd acceptans talem pecuniam, per se loquendo, iniuriam facit creditori, eam acceptando, nam tunc ratione iniuriæ, & cooperationis ad damnum alterius, restituere tenebitur: sed de hoc aliàs. Secundò. Secundò, quidquid sit de veritate exempli, negatur similitudo, quia in debito reali non res ipsa, sed tantùm persona ipsa est obnoxia tali obligationi, & ideo quamuis res detur, non transit cum illa obligatio: at verò obligatio ad parentes inest ipsi personæ, & ideo quando ipsa persona se donat religioni, cum illa transit obligatio. Vnde si filius, existente patre in graui necessitate, donaret monasterio res suas, quibus tenebatur ex præcepto subuenire patri, licèt peccaret, donatio esset valida, nec posset postea reuocari, quia non esset simpliciter contra iustitiam, sed contra charitatem, & quia obligatio non inest ipsi rei, sed redundat in eam ratione personæ; ideóque postquam separatur à persona, nullo modo manet obnoxia obligationi: at verò persona filij quantumcumque se tradat, non potest à se separare illam obligationem. In quo est etiam considerandum pecuniam, v. g. non esse sub actuali dominio creditoris, sed debitoris (in eo enim casu loquimur) & res, quibus filius teneretur subuenire parenti non sunt etiam sub actuali dominio parentis, sed filij: at verò ipse filius est quodammodo sub actuali dominio, seu iure parentis, nam immediatum ius parentis est in ipsum, & non res eius, & ideo semper ipsum comitatur talis obligatio.

15. Responsio ad secundam. Ad secundam obiectionem respondetur, eo exemplo confirmari vltimam partem conclusionis. Quamuis enim casus ille moralis non videatur, illo tamen admisso, dicendum est clericum illum teneri ad subueniendum parenti in primis in his rebus, vel reditibus, quos titulo, & ministerio clericali obtinere potuerit, quòd si non sufficiant, tenebitur etiam propriis manibus laborare, exercendo actum non repugnantem, neque indecentem statui clericali: ad actiones autem repugnantes, vel non decentes statui, non tenebitur, quia etiam filius nobilis, non cogetur mendicare, vt subueniat parenti; potest enim vnusquisque consulere decentiam sui status; clericus autem (& idem de religioso) non solùm potest, sed etiam debet, quia per hoc non consulitur principaliter personali honori eius, sed totius ordinis, seu religionis.

Quæ sit obligatio filij subueniendi parenti in grauem necessitatem post eiusdem filij professionem incidenti.

16. Secunda resolutio duas partes continens. Dico secundò, quando filius professionem fecit antequam pater in necessitate existeret, & postea necessitas suborta est, tenetur illi subuenire, seruato suo statu, & substātiali ordine religionis, non tamen potest eam ob causam mutare statum sine legitima facultate Pontificis, aut suorum Prælatorum. Probo singula. Et in primis quòd teneatur subuenire, omnes Doctores sine dissensione docent. (Probatur prima pars.) Et à fortiori probant quæ dicta sunt in prima assertione; & inde sequitur teneri huiusmodi religiosum ad petendam facultatem ad ea media adhibenda, quæ sufficiant, non verò debere maiorem libertatem expetere, quàm ad prædictum finem necessaria sit. Quod explicandum est eodem modo, quo in superiori assertione, quia quoad hæc omnia nulla est ratio differentiæ inter hos duos casus.

17. Difficultas an prælatus teneatur facultatem dare. Resolutio vera. Difficultas autem esse potest, an prælatus in eo casu teneatur facultatem dare, sicut in præcedenti. Et quidem si necessitati parentis subueniri possit per media, quæ ab ipso religioso, retento habitu, & intra religionem manente, decenter & sine notabili grauamine religionis, ac sine morali periculo ipsius religiosi, adhiberi possunt, nullus prudens dubitabit, quin teneatur prælatus talem facultatem dare, quia & charitas illum obligat, cū & proximus sit in graui necessitate, cui vnusquisque tenetur subuenire ex superfluo, & multo magis non impedire licitam subuentionem alterius. In hoc autem casu actiones illæ, quibus talis religiosus potest subuenire parenti suo, dici possunt quasi superfluæ ipsi religioni, & prælato; tenebitur ergo ex charitate per illas subuenire parenti eius, vel saltem non impedire quominus illi subueniat. Imò videtur etiam teneri ex iustitia, quia pater habet hoc ius in filium, vt saltem iuxta modum possibilem, & commodum statui illi subueniat: ergo iniuriam ei facit hoc impediendo.

18. Secunda difficultas. Dubium verò superest quando necessaria est facultas diu viuendi extra monasterium, vel etiam dimittendi habitum, vel certè si intra monasterium, necesse sit priuare monasterium vtilitate aliqua, quæ ex actionibus religiosi in ipsum redundabat; an teneatur tunc prælatus dare talem facultatem? In quo Nauarr. dict. Comment 3. de (Negat Nauar.)

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Regulat. num. 49. negat prælatum teneri in hoc secundo casu, ad dandam hanc facultatem, licèt in priori teneatur. Nullam verò affert rationem, suaderi tamen potest, quia nec tenetur ex iustitia, nec ex charitate. Primum patet, quia religio acquisiuit ius absolutum in talem personam, sine vllo onere, vel debito iustitiæ, vt suprà explicatum est, & alioqui pater non habet ius in filium, qui iam mutauit statum; cum detrimento verò ipsius status, vel cum læsione eius, cui est acquisitum ius per talem statum, non tenetur subuenire, sed solùm ad ea quæ statui non repugnant aliquo ex dictis modis. Nec etiam tenetur ex charitate, quia iam illa subuentio non est ei superflua, sed est veluti abscissio membri corporis ad subueniendum alteri; vel est ex actionibus necessariis, seu valde commodis suo monasterio.

Fundamentum esse potest.

Alij affirmant.

Fundament.

Alij nihilominus censent teneri prælatum ad dandam huiusmodi licentiam, dummodò aliud detrimentum religioni non sequatur, nisi carere ad tempus vtilitate talis personæ; quia hæc non est res tanti momenti, vt propter eam impediri debeat naturalis obligatio subueniendi parenti, & quia filius religiosus debet subuenire parenti, nihil agendo contra statum suum, exire autem ad tempus propter talem causam, & cum debita facultate, non est contra statum: ergo non habet prælatus rationabilem causam negandi talem facultatem.

19. Præfertur sententia Nauarr. supra posita.

Mihi prior sententia simpliciter ac moraliter loquendo videtur verior, quia ratio facta efficaciter probat, non esse hanc obligationem iustitiæ. Ad obligandum autem ex charitate oportebit, vt sine incommodo religionis, & quasi ex superfluo possit illa subuentio fieri, quod moraliter dici non potest, præsertim quando necessarium est religionem egredi, vel retento habitu, vel relicto, quia in vtroque solet esse magnum dispendium religionis, & ideo existimo nunquam ad hoc teneri. At verò si incommoditas religionis tantùm esset priuari aliqua vtilitate temporali, vt, v. g. eleemosynis Missarum religiosi, vel aliquibus operibus artis, quæ ab eo fieri possent, & essent pretio æstimabilia; tunc considerare oportebit, an illa vtilitas sit veluti superflua monasterio quod aliàs diues est, vel copiosas habet eleemosynas, vnde alatur. Quod si ita sit, tenebitur ex charitate ob generalem quidem obligationem eius, specialiter tamen applicatam in hoc casu propter specialem coniunctionem personæ indigentis ad religiosum, qui est membrum talis monasterij, & propter specialem obligationem ipsiusmet religiosi, quam non debet impedire prælatus si commodè potest.

Limitatio.

20. Probatur secunda pars resolutionis traditæ.

Ita ergo exposita prior assertionis pars satis probata est ex dictis in præcedenti assertione. Altera verò, in qua cum doctoribus tertiæ opinionis differentiam inter hunc & præcedentem casum ponimus, & primam opinionem amplectimur, ex fundamentis circa illas opiniones adductis, satis probata videtur. Solùm superest pauca in particulari declarare: nam in religionis statu quædam sunt principalia, quæ ad substantialem, vt sic dicam, obseruationem eius pertinent, quale est habitum religionis retinere, sub actuali obedientia prælatorum eius viuere, intra claustrum permanenter habitare, & similia. Alia sunt magis particularia & secundaria, vt obseruantia huius vel illius cæremoniæ, aut regulæ, cuius transgressio non est directè contra substantiam status, aut alicuius voti. Cùm ergo dicimus non posse religiosum contra voluntatem prælati, & religiosum institutum subuenire parenti in necessitate post professionem suborta; id intelligendum est, quando ad eum finem necessarium est, religionem deserere, ac prærumpere in his, quæ ad priorem ordinem spectant, quod in conclusione explicamus illis verbis, *seruato statu, & substantiali ordine religionis.* Et ratio ex dictis est, quia contrarium agendo censetur quis retrocedere, & apostatare statum religiosum, & occupare iterum quod Deo absolutè tradiderat, quod est veluti alienum furari ad subueniendum existenti in graui necessitate, quod nec propter parentem licèt, & maximè furto sacrilego, quale est illud quod committitur vsurpando rem semel Deo dicatam, iuxta regulam iuris in 6. *Semel Deo dicatum non est ad vsus humanos vlterius transferendum.* Item, quia ostensum est superiorem non teneri ex iustitia ad dandam hanc facultatem: ergo potest iustè violenter cogere subditum, vt non egrediatur, vel aliquid simile faciat ad subueniendum parenti: ergo è conuerso non potest subditus licitè id facere inuito prælato, aliàs esset bellum iustum ex vtraque parte, non fundatum in ignorantia, neque in alia probabili excusatione alterius partis, quod repugnat. Nec verò tunc filius omittens parentem in eo statu agit contra quartum Decalogi præceptum, quia est impotens ad subueniendum illi, cùm iam non sit sui iuris, & quia præceptum illud cùm affirmatiuum sit, solùm obligat pro capacitate, & possibilitate status, in quo filius inuenitur eo tempore quo occurrit patris necessitas.

Notandum pro explicatione.

Fundamentalis ratio.

Regula iuris Confirmatur.

Dices, Filius naturalis vinculo, non solùm habet obligationem ad patrem quasi ad quendam creditorem, sed tanquam ad eum sub cuius dominio est, & è conuerso pater non solùm habet ius ad filium, vt sic dicam, sed in filium, tanquam in rem aliquo modo suam: ergo nunquam potuit filius se ipsum ita tradere religioni, quin illud ius paternum integrum maneat, & consequenter pro suo tempore obliget. Tale est enim illud ius, vt licèt sit perpetuum, vsus eius non sit perpetuus, sed pro certis temporibus, & cum certis circumstantiis. Et comparari potest cum iure seruitutis, quod quis potest habere in domum, v. g. ad habitandum in illa, in hac, vel illa occasione, si occurrerit: quantumcumque enim Dominus domum vendat, aut donet, secum ferre debet illam seruitutem: hæc ergo obligatio filij ad parentem est veluti quædam seruitus; non videtur ergo posse extingui, aut diminui propter quamcumque voluntariam traditionem ipsius filij. Confirmatur primò, quia hoc principio vsi sumus suprà in priori assertione ad probandam illam; ad illud autem parùm referre videtur quod necessitas parentis actu iam esset, quando facta est professio; nam actualis necessitas non præbet parenti maius ius radicale (vt sic dicam,) sed præbet quasi actualem vsum eius; & ideo non minùs videtur obligare filium quando postea exoritur necessitas; quàm cùm præcessit. Confirmatur secundò, quia esto possibilis sit hic modus contrahendi cum religione, videtur tamen nimis durus, & parum consentaneus fini, & perfectioni religionis, & ideo nec videtur hæc esse intentio profitentium; nec Ecclesiæ instituentis, vt approbantis statum religiosum. Quid enim derogat religioni, aut perfectioni,

21. Instatur pro parte affirmatiua. Prima.

Secunda.

Confirmatur primò.

Secundò.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

perfectioni, quòd traditio quæ in religione fit, intelligatur facta sub hac conditione, vt ius paternum illæsum seruetur, ideóque semper filius teneatur subuenire parenti grauiter eius ope indigenti; ac proinde religio etiam teneatur ei facultatem dare, vel iniustè neget, ipse liberè possit eam accipere.

22. *Est probabilis hæc opinio.*

Hæ difficultates ostendunt hanc sententiam non esse adeò certam, quin contrariæ probabiles sint. Nam prima & tertia apparenter suadent secundam opinionem: secunda verò obiectio impugnat distinctionem tertiæ opinionis, quam nos sequimur. Nihilominus ad primam respondetur, parentem habere quidem naturali titulo ius in filium; non tamen semper idem, & inuariabile, quia filius ipse immutabilis non est, sed successione temporis variationem recipit, tum in ætate, & consequenter in libertate: tum etiam in statu. Constat autem euidenter maius ius habere patrem in filium infantem, quam in iam adultum, & maius ante pubertatem, quàm post illam, præsertim intercedente positiuo iure. Et eodem modo maius etiam habere ius in filium ante emancipationem, quàm in iam emancipatum. Item (sicut suprà argumentabamur) per coniugium filij quodammodo minuitur ius patris in ipsum, quia iam incipit esse alterius, & idem est de statu seruitutis. Ita ergo in præsenti dicimus de statu religioso, qui est quidam status seruitutis. Non ergo obstat vt ius patris in filium sit à natura datum, quia naturalia etiam iura variantur, variatis materiis, seu obiectis eorum. Propriè ergo loquendo, non priuat filius parentem aliquo iure sua voluntate, sed mutat statum, quo mutato ius etiam ipsum paternum aliquo modo mutatur, & statui accommodatur: est enim hoc ius veluti relatio, quæ variato termino, variatur. Et ideo non fit recta comparatio cum seruitute prædij, aut domus, quando res illa, quæ seruituti subiecta est, quasi immutabilis perseuerat, teneret autem similitudo, si res illa variabilis esset, sic enim de facto contingit secundùm varios status eius, etiam ius seruitutis variari: nam res quandiu fructifera est, subiecta est tali pensioni, quæ cessat, si fiat sterilis.

Respondetur ad primam. — *Ad secundã.*

23. *Ad confirmationem.*

Quòd verò status religionis non solùm huiusmodi esse possit, sed etiam sit, probatur tum ex eius excellentia, tum ex absoluta forma viuendi & se tradendi, tum ex testimonio grauissimorum Patrum, qui in hoc negotio ad eos maximè pertinente, videntur testes omni exceptione maiores, huiusmodi sunt Basilius (cuius sine dubio hæc fuit mens,) D. Thom. Caiet. & alij suprà citati. Nec videri debet dura hæc conditio in hoc spirituali matrimonio, cùm in carnali non videatur, maximè cùm non deobligetur religiosus filius subuenire parenti modo suo statui accommodato; qui regulariter loquendo, est sufficiens, nec propter raros euentus mutandus, aut diminuendus fuit status religiosus, aut perturbationibus subiiciendus; ex quo maiora sequerentur incommoda, quàm ex prædicta conditione talis status sequi valeant. Et ideo falsum est, non pertinere ad maiorem perfectionem huius status, quòd sub hac lege, & perfectione institutus sit; per quod ad secundam etiam confirmationem responsum est.

24. Prima ergo confirmatio, vt dixi, non tam impugnat hanc conclusionem, quàm superiorem, & distinctionem datam. Vnde qui indistinctè deberet primam tenere sententiam, concederet totum illud, quod in confirmatione sumitur, & probabiliter responderet, quamuis peccet filius profitendo, quando pater in graui necessitate esse supponitur, peccasse quidem contra charitatem, nihilominus tamen factum tenuisse, & statum filij fuisse mutatum, & consequenter ius paternum fuisse variatum, & obligationem filij diminutam, quia ex priori culpa, cùm solùm contra charitatem fuerit, non manet obligatio nisi à pœnitente agenda. Nihilominus sententia posita rationabiliter semper magísque pietati consentanea videtur, quia non est fauor religionis defendere id, quod cum impietate fit, neque est rationabile, vt fraus & dolus alicui patrocinentur. Dico ergo culpam illam non tantùm esse contra charitatem, sed etiam contra pietatem, cuius obligatio in respectu ad alterum deficiat à formalitate iustitiæ, in rigore, & excellentia obligationis superat illam, & ideo non minus obligat ad reparandum damnum illatum, quàm quælibet iniuria: sicut alibi diximus de iniuria in Deum commissa, est enim similis ratio seruata proportione. Quocirca quamuis mutato statu filij ius etiam paternum mutetur, si autem illa mutatio facta est cum actuali iniuria patris, cessat ratio talis mutationis ex parte patris, quia non in grauamen eius, sed illius qui talem iniuriam intulit, debet illa mutatio redundare, v.g. si res aliqua esset subiecta certæ pensioni quandiu esset fructifera, vel vtilis, & dominus talis rei per malitiam, vel iniuriam eam redderet inutilem, non liberaretur obligatione soluendi pensionem, sed quod videbatur cessare ex mutatione rei ratione iniuriæ, seu modi, retineretur: ita ergo in præsenti dicimus filium ratione iniuriæ paternæ quasi reincidere in obligationem, qua per mutationem status auferenda videbatur, seu, quod perinde est, non quamcunque mutationem talis status, sed illam quæ sine iniuria patris fit, sufficere ad ius paternum variandum.

Notandum pro confirmatione primæ resolutionis positæ num. 9.

25. *Obiectio.*

Objici tamen potest ex prima conclusione contra hanc secundam ex illo principio D.Thom. & communi, illud impedimentum, quod à principio impediret votum, excusare postea ab obligatione eius; sed necessitas parentis, si anteà existeret, impediret obligationem professionis; ergo postea exorta excusat ab eadem. Respondetur tamen primò, illud principium habere locum in votis simplicibus, non verò in professione, quia illa continent puram promissionem, hæc addit traditionem: multa autem impediunt, & excusant ab obligatione promissionis factæ, quæ nullam habent efficaciam, si donatio, & traditio iam facta est, vt in superioribus etiam diximus cum communi sententia, ita respondet Cordub. loco infrà citando. Addo verò vlteriùs illud principium non semper habere locum in impedimento, quod à principio existens, reddit quidem votum illicitum, non tamen nullum, quia tunc non semper cessat obligatio eius, nisi specialis ratio intercedat: hîc autem professio non est nulla ratione talis impedimenti. Denique dicere possumus, illud esse verum si cætera sint paria, vel si sit eadem proportio, quando impedimentum antecedit, vel subsequitur, quod in præsenti non ita est, vt satis declarauimus.

Respõdetur primò. — *Secundò.* — *Tertiò.*

26. *Vltima difficultas.*

Superest solùm dicendum de secundo genere actionum, quæ retento religioso statu, & substantiali ordine eius fieri possunt in subsidium patris

© 2007 Ministerio de Cultura

patris indigentis. De quibus dubitari potest, si ad illas etiam denegetur facultas à superiore an possit, vel debeat filius illas efficere contra voluntatem prælati. *Suppositio prima.* In quo in primis supponendum est, nihil esse agendum cum scandalo, vel cum offensione religionis, quia hæc maiora sunt mala, & ideo si prohibitio prælati publica sit, ordinariè non licebit publicè agere contra illam, quia non fit sine scandalo, neque sine graui offensione, multóque minus licebit per vim aliqua conari contra præceptum superiorioris. *Secunda.* Difficultas ergo solùm est, an occultè, & cautè possit in eo casu subuenire parenti. In quo ego absolutè & simpliciter censeo, licitè posse. *Distinctio præmittenda.* Quia verò non in omnibus est æquè certum, distinguamus duplices actiones. Quædam enim sunt directè contra regulam, ad quas propterea necessaria est prælati dispensatio, quam concedere non vult, vt esse potest, v. g. petere ab amico eleemosynam, vel in religioso Minori erit manibus accipere pecuniam, & sub hoc ordine comprehenduntur actiones quæ factæ sine licentia essent contra votum, vt vendere libros, & pecuniam dare alicui. Aliæ sunt actiones quæ non sunt directè contra regulam, nec contra votum, etiamsi absque licentia fiant, sed licentia requiritur propter bonum ordinem.

27. *Assertio prima.* Quoad has ergo posteriores actiones certum censeo posse fieri in eo casu, vel licentia non petita, si non sit moralis spes eius, vel etiam denegatiua. *Ratio assignatur.* Ratio est, quia tunc immeritò, & fortasse etiam iniustè denegatur, & alioqui ius paternum vrget. Item, quia ex duobus malis minus est eligendum, tunc autem detrimentum paternum graue est, religionis autem nullum, vel ferrè nullum, quia regula non violatur, & ita in rigore nihil fit contra ius acquisitum religioni per professionem. *Instantia soluitur.* Dices fieri contra regulam, quæ licèt non prohibeat simpliciter actionem, prohibet tamen sine licentia fieri. Vnde etiam fit contra ius prælati, quod habet vt sine sua voluntate id non fiat. Respondetur regulam postulare licentiam, vel dandam, vel secundùm rectam rationem debitam. Quod maximè verum est quando illud opus subest altiori obligationi naturali, quæ alioqui religioni non opponitur, & ideo nec fit contra regulam, nec contra ius superioris, quia tunc non vtitur iure suo, sed abutitur. Quapropter etiamsi prælatus in hoc casu, non solùm facultatem neget, sed etiam sub præcepto prohibeat, ne religiosus aliquid huiusmodi faciat in subsidium patris, non tenetur religiosus ei obedire, quia præceptum planè iniquum est, & inualidum. *Notandum.* Oportet tamen vt ius religiosi, seu parentis sit clarum, & certum: nam in dubio superiori fauendum est, vt est generalis regula. Deinde timendus est nimius, vel inordinatus affectus ex parte filij; & ideo non solùm suo iudicio, sed prudentum consilio, & qui priuata affectione careant, gubernetur.

28. *Opinio. Cordub.* At verò de alio genere actionum Cordub. in summ. q. 141. (vbi hanc materiam latiùs quàm alij disputat) sentit non esse licitum, quia illud iam est agere contra regulam, quam professus est, & exemplum ponit in religioso sancti Francisci, qui pecunias acciperet. *Assertio secunda.* Mihi tamen nimis scrupulosa hæc sententia videtur, si pro generali regula accipiatur: nam quamuis regula id prohibeat, propter talem causam potest ita postulare iustam dispensationem, vt prælatus teneatur illam petenti concedere: ergo si iniustè A deneget, licebit occultè, ac sine scandalo ita operari propter eandem necessitatem: nam licèt materialiter videatur tunc fieri contra regulam, non tamen verè, ac formaliter, quia tunc ex epiikia, non censetur talis regula obligare. *Confirmatur.* Confirmatur ac declaratur, nam si religioso sancti Francisci occurreret occasio subueniendi parenti reuera grauiter indigenti, accipiendo pecuniam, tunc non habet opportunitatem accedendi ad superiorem, & occasio sit talis, vt si illam amittat, non habeat moralem spem alterius simili; nónne poterit tunc ille secum ipso (vt sic dicam) dispensare, vel propriùs interpretari hîc & nunc eam regulam non obligare? Quia quod pro chari- B tate institutum est, contra charitatem seruari non debet, vt Bernar. dixit, & quia verosimiliter iudicat prudentem prælatum si ibi adesset, fuisse dispensaturum. In eo igitur casu sine dubio licebit talis epiikia; ergo quamuis petita fuerit à superiore dispensatio, & iniustè illam negauerit, si de hoc manifestè constet, vt semper supponimus, id non obstabit, quo minùs eadem epiikia vti liceat. Probatur consequentia, tum quia iniusta negatio dispensationis non potest facere, vt lex magis obliget, quàm ex se obligaret; nec potest tollere quin interpretatio illa ex se iusta sit, & conformis intentioni legislatoris: tum etiam, quia perinde est habere præ- C latum abutentem sua potestate, & iniustè nolentem vti illa, cùm possit & debeat, ac non habere copiam prælati.

29. *Regula vniuersalis in hoc dubio.* Quocirca pro regula in hoc puncto ego assignarem, si iudicio prudentum prælatus iniustè agit, non dispensando, posse religiosum subuenire in illo casu parenti, si potest occultè sine scandalo, quia reuera non agit contra statum suum. Si verò casus non est talis vt prælatus obligetur ad dispensandum, tunc non censeo posse fieri ipso denegante dispensationem, quia tunc est vehemens argumentum, obligationem regulæ per se non cessare, neque habere tunc locum prædictam epiikiam, & ideo non licebit D agere contra regulam, quam aliàs supponimus obligari sub mortali, nam si minor esset obligatio, non posset esse dubium quin in eo casu cessaret. Non possumus autem in vniuersum dicere prælatum iniustè agere negando talem dispensationem, quia materia regulæ potest esse adeò grauis, & iuxta mortem, & institutum religionis, vt talis dispensatio censeatur cedere in magnum dispendium religionis, & ideo prudentis viri arbitrium in particulari necessarium existimo. De illo autem casu (vt ex illo ad alios fiat coniectura) scilicet quòd monachus sancti Francisci pecunias recipiat, non existimo rem esse tam grauem, quin secluso scandalo, in eo casu E liceat: suppono enim ibi non agi contra substantiam voti, quia non intelligitur tunc monachus accipere pecuniam, vt eius dominium, seu proprietatem, imò nec liberum vsum habeat, sed solùm vt sit veluti quidam minister, per quem dominus pecuniæ illam parenti tribuit, seu ad vsum eius; hoc enim sufficit ad succurrendum necessitati eius: solùm autem illi monacho licet quod ad eum finem necessarium est. Solùm ergo potest ibi esse violatio regulæ, quoad materialem, vt ita dicam, contractionem pecuniæ, illam apud se habendo dum patri eam tradit, vel in vtilitatem eius eam expendit. Hæc autem non videtur esse res adeò grauis, neque ita pertinens ad rigorem, & integritatem religionis,

quin

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quin propter tam grauem necessitatem, & obligationem pietatis, cesset illius obseruantiæ obligatio, quamuis alioqui sancta, & valde religiosa sit. Et per hæc responsum est sufficienter fundamentis secundæ opinionis, nam cæteras non existimamus doctrinæ à nobis datæ in superioribus esse contrarias.

Quid de parente respectu filiorum, ac de fratribus dicendum.

30. Ex his constat quid dicendum sit de parente respectu filiorum: nam generalis regula statuenda est, ad omnia ad quæ in prædicto casu tenetur filius respectu parentis, teneri parentem respectu filij, quia quoad hoc maior est, magísque per se obligatio parentis ad filium, vt suprà visum est. Vnde hîc specialiter addo in parente probabilissimam esse sententiam quæ asserit teneri absolutè & simpliciter ad succurrendum filio grauiter indigenti, etiamsi in principio licitè professus fuerit, illi sufficienter prouidendo, si, hoc non obstante, filius postea in grauem necessitatem incidat. Quia obligatio parentis ad alendum filium est per se, & ideo videtur non variari, nec mutari, etiam ratione status religiosi assumpti. Maximè autem posset hoc defendi respectu filij nondum emancipati: nam per emancipationem sine dubio magna ex parte extinguitur obligatio parentis, quia iam videtur functus munere suo; postea verò solùm manet naturalis obligatio, quæ ex casu necessitatis oriri potest, & ita quoad illum satis est quòd eius obligatio sit quasi reciproca, & æqualis. Respectu verò filij non emancipati magis videtur vrgere dicta ratio. Sed nihilominus non videtur sufficiens ad faciendam exceptionem, nam quando pater licitè profitetur, supponitur sufficienter prouidisse filiis vsque ad emancipationem, & ideo si necessitas postea suboritur, est per accidens: satis ergo est quòd in eo casu ita obligetur parens ad filium, sicut filius ad parentem.

31. Vltimò interrogari potest, quid in hoc dicendum sit de fratre respectu fratrum, vel sororum. Sed ad hoc quantum attinet ad impediendam professionem, idem dicendum est quod de primo ingressu diximus. Post professionem verò iam factam etiamsi fingamus peccatum aliquod in ea interuenisse, nulla potest esse obligatio succurrendi fratribus cum detrimento, vel diminutione status religiosi; quia illud vinculum ad summum obligat ex charitate, & non cum tanto rigore. Vnde D. Thom. & auctores ferè nullam mentionem illius faciunt; intra religionem verò seruato ordine eius, manebit obligatio charitatis maior, quàm ad alios proximos, quanto est maior coniunctio.

CAPVT X.

Vtrùm ad professionem necessaria sit libertas à quocumque debito, vel vinculo. Et ad quid postea teneatur, qui debitis obnoxius profitetur.

1. Notatio prima. HÆc quæstio eadem proportione, qua præcedens, expedienda est. Et in primis, supponenda sunt, quæ superiùs de primo ingressu diximus: tunc enim alia debita, vel obligationes impediunt facere professionem, quando primum ingressum iustè impediunt. Si verò primus ingressus propter talia debita non impeditur, nec professio impedietur: nam hæc duo quoad hoc tanquam vnum reputantur, cùm vnum sit propter aliud. Quando verò propter hæc debita impediatur homo à religione, suprà tractatum est. Hîc ergo solùm addendum est hoc impedimentum, licèt aliquando tale sit, vt reddat illicitam professionem, nunquam verò irritat illam. Itaque licèt aliquis sit obnoxius rationibus reddendis, vel multis debitis soluendis, & ideo non possit licitè professionem emittere in religione, aut ad eam recipi, nihilominus si profiteatur, valida erit professio. Ita docuit in specie Nauarr. consil. 3. de Regular. *secundum notata*, inquit, in rubric. & cap. 2. de obligat. ad ratiocin. Ratio est eadem quæ sæpe tacta est, quia talis professio non est irrita ex iure naturæ, vt sæpe probatum est: nam quoad hoc eadem, vel fortior ratio hîc interuenit, quàm in debito filij, aut coniugis, neque etiam est prohibita aliquo iure positiuo, nullum enim afferri potest. Nam quamuis Sixtus V. in quodam motu proprio inhabiles redderet ad religionem, & irritam faceret professionem illorum, qui magno ære alieno oppressi, aut ad ratiocinia etiam grauia reddenda essent astricti; præsertim si non haberent facultates, quibus se ab his debitis haud difficile possent exonerare; nam si illas haberent, nec eorum religionis ingressus, nec professio per illum motum proprium impediebatur. Quamuis, inquam, per hanc Sixti constitutionem inhabiles ad religionem, & eorum professio irrita censeretur, qui his debitis essent obnoxij: postea tamen Clemens VIII. alio motu proprio, anno 1602. edito constitutionem Sixti moderatus est quoad hoc, vt professio illorum valeret, quoad illicitam verò receptionem eorum, & pœnas recipientium in suo vigore eam reliquit, vt iam suprà lib. 5. cap. 6. ad finem notauimus. Notatio secunda.

Tota ergo difficultas quæ superest est circa secundam partem quæstionis, an si de facto profiteatur huiusmodi debitor, post professionem teneatur laborare, vel quærere vnde soluat. 2. In quo puncto non videtur posse dubitari, quin si in principio licitè professus fuit, non obstante debito, postea non teneatur egredi ad soluendum debitum: imò nec ad hoc petere licentiam, neque illam acceptare: quamuis offeratur: nam si à principio idem debitum non potuit impedire licitam professionem, quomodo poterit postea obligare ad egressum? cùm turpiùs egrediatur religiosus, quàm in seculo sine professione antea maneret. Dices fieri posse, vt antea non posset in seculo securus manere propter periculum, postquam verò iam religiosus est, & per aliquot annos in virtute exercitatus, possit sine periculo exire, & satisfacere creditoribus. Instantia. Respondeo concedendo accidere posse, vt illa ratio excusationis cessauerit, tamen occasione illius aliæ grauiores exortæ sunt, quæ vel eandem excusationem conseruant, vel potiùs debitum extinxerunt, vt à fortiori ex dicendis constabit. Diluitur.

Solùm ergo dubitari potest, an in eo casu teneatur debitor intra monasterium, vel propriis manibus laborare si possit, vel aliis mediis licitis procurare, vnde suis creditoribus satisfaciat, vel petendo eleemosynam, vel ex his quæ ad pro- 3. Dubium speciale.

prium

(c) 2007 Ministerio de Cultura

prium vsum sibi à religione conceduntur, aliquid cum licentia subtrahendo, &c. Videtur enim ex dictis in superiori puncto sequi ad hoc obligari, quia filius religiosus sic obligatur patri: ergo & debitor creditori, quia hæc etiam est obligatio naturalis, & iustitiæ, quæ obseruanda est, quando religioni non repugnat, vt in casu prædicto. Atque ita sentit Maior in 4. d. 88. q. 17. qui consequenter ait teneri prælatum ad dandam huiusmodi facultatem tali religioso, quod etiam sentit Palat. 16.

4. Probabilior sentẽtia negat. D. Thom. Palud. Syluest. Angel. Tabien. Armill. Probatur.

Nihilominus probabilius censeo in eo casu nullam specialem obligationem iustitiæ manere in creditore, sed per professionem omnino extingui debitum, & obligationem. Ita sentit D. Thom. 2. 2. quæst. 189. art. 6. ad 3. & Palud. in 4. d. 38. q. 3. art. 2. concl. 3. Supplem. q. 2. art. 3. concl. 3. Syluest. *religio*, 2. q. 4. Angel. verb. *religiosus*, n. 7. Tabiena n. 12. Armil. n. 5. Ratio est, quia professio religiosa habet vim extinguendi talem ciuilem obligationem: nam si per eam homo ciuiliter moritur, quid mirum, quòd etiam ciuiles obligationes eius extinguantur. In quo est magna differentia inter illam obligationem, & hanc quæ est ad parentem, quòd illa ciuilis est, sæpè verò naturalis, illa est quasi seruitus, & veluti personæ inest, hæc verò vel magis cadit in res ipsas, vel si redundat in personam, solùm est obligatio quædam in futurum quæ extinguitur cùm persona desinit esse sui iuris. Vt si quis in statu libertatis existens, esset debitor, & postea in seruitutem iustam redigeretur præsertim sine sua culpa, iam nihil soluere teneretur; quia non habet vnde soluat. Et confirmatur, ac declaratur, quia omnes actiones religiosæ, & quidquid ex eis resultare potest, sunt religionis, & ideo ipse nec tenetur, nec potest ex illis soluere sine voluntate superioris, nec religio tenetur eam dare se priuando suo temporali commodo, quia ipsa nihil debet, nec obligatio personæ transibit in illam ex vi solius professionis; quia suppono ipsam non acceptasse, nec se voluntariè obligasse ad tale debitum: nam tunc ipsa teneretur soluere ex nouo titulo, siue ex actionibus religiosis, siue aliunde: suppono etiam non accepisse simul cum persona bona temporalia eius, alioqui iam talis persona non fuisset impotens ad soluendum, vt supponitur, & tunc ipsa religio ratione talium bonorum, potius quàm ipse religiosus teneretur, nec religiosus potest soluere ex lucro suarum actionum defraudando religionem. Si quid verò ei conceditur in proprium vsum, durissimum est eum obligare ad soluenda inde debita, quia illa vix solent esse sufficientia ad commoditatem humanam, & ad decentiam status; nemo autem cogitur restituere ex his, quæ ad transigendam vitam, & ad decentiam status sibi necessaria sunt, præsertim si absque culpa, in eo statu constitutus est. Neque etiam cogendus est religiosus ad mendicandum, vt soluat talia debita, quia hoc est grauissimum onus, quod aliis hominibus communiter non imponitur, neque ipse ad hoc teneretur in seculo manens; non est autem obligatio aucta propter statum religiosum. Quòd si contingat religiosum venire ad eum gradum, in quo multa habet ad suum vsum superflua, de quibus ex facultate superiorum liberè potest disponere, probabile est tunc teneri ad soluendum, & non seruare rectum ordinem, si ea potiùs gratuitò donet, vel in alios superuacaneos vsus expendat. Ego verò etiam in casu

Confirmatur.

Limitatio prima.

Limitatio secunda.

A non censeo obligari ex iustitia, propter primam rationem fundamentalem, quòd per talem statum extinguitur omnis huiusmodi cura, & obligatio. Et quia hoc est per se conueniens tali statui, vt religiosus omnem hanc curam & solicitudinem deponat. Quòd autem in aliquo casu habeat illam rerum copiam, & vsum, est per accidens.

5. Secunda difficultas, ad quid teneatur si illicitè professus sit. Prima opinio.

Superest verò dicendum de alio casu, in quo huiusmodi debitor peccat grauiter contra iustitiam respectu creditoris profitendo, quia nimirum tenebatur expectare, donec priùs solueret: suprà enim diximus tales posse esse circumstan-B tias, vt insit hæc obligatio. In illo ergo casu quidam dicunt teneri ad soluendum vel intra religionem, si possit, vel relicta religione, si necesse sit ex facultate quidem superioris, si eam possit obtinere, vel si non possit etiam sine illa. Ita sentit Nauarr. comment. 1. de Regular. num. 7. & comment. 2. num. 42. & 47. & Palat. suprà, Medin. Cod. de restitut. quæst. 3. art. 8. ad 5. Angles de restitut. art. 2. difficult. 9. dub. 6. & videtur sequi ex dictis cap. præcedenti, quia hic fecit iniuriam creditori profitendo; ergo per talem iniuriam non potest liberari à debito, quo tempore ipsiusmet professionis tenebatur. Item quia non potuit se donare nisi cum onere quod tunc actu habebat. C Item quia posterior obligatio, cum iniuria facta non potuit præiudicare priori, cap. *veniens*, & cap. *intellecto*, de iureiurand. Item quia votum factum cum iniuria tertij, non obligat ad suam obseruantiam, quantum ad eam partem, in qua est iniuriosa, vt patet de voto coniugis, & de professione serui. Denique omnes rationes factæ in superiori puncto videntur hîc posse accommodari.

Probatur primò. Secundò. Tertiò. Quartò.

6. Secũda opinio.

Alij per contrarium extremum sentiunt post factam professionem, non teneri huiusmodi religiosum ad soluendum tale debitum, neque egrediendo religionem, neque intra illam. Ita sentiunt Palud. & Supplem. locis suprà citatis, & D Syluest. religio 2. quæst. 4. Verum est hos auctores, non distinguere an ingressus fuerit licitus, vel illicitus, quia potiùs sine distinctione supponunt licitum esse ingressum nulla habita ratione talium debitorum. Suaderi autem potest hæc opinio, quia per professionem extinguitur obligatio ciuilis, vt dictum est: sed talis professio est valida: ergo non obstante culpa quæ in ea interuenit, habet eundem effectum. Probatur consequentia, quia illa culpa, etiamsi contineat iniuriam creditoris, non potest excedere vim obligationis ciuilis: ergo illa etiam cessat ratione professionis. Declaratur, nam si illud debitum ortum fuisset ex aliqua iniuria facta ante ingressum reli-E gionis, cessasset ratione professionis; ergò etiamsi fiat in ipsamet professione. Et ex hoc principio respondet hæc sententia rationibus præcedentis, constituendo semper in hoc differentiam inter hoc debitum ciuile, & debitum filij ad patrem.

Fundamẽtũ esse potest.

7. Assertio prima.

Mihi autem media quædam sententia placet, quam indicat Maior & alij ex suprà citatis. Primò ergo assero in eo casu non teneri religiosum egredi religionem vt debitum soluat, neque aliquid agere contra decentiam, vel substantiam illius status. In quo constituo differentiam inter hunc debitorem respectu creditoris, & filium respectu patris. Ratio me mouens est, quia hæc debita ciuilia non obligant cum tanto rigore, vt teneatur quis à suo statu cadere, vt patet etiam in

Assignatur ratio.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

in homine, & in statu seculari: ergo multo minùs religiosus ad hoc tenebitur, quia multo maius est detrimentum, & periculum in deserendo tali statu, vel aliquid contra decentiam aut substantiam illius agendo. Confirmatur, quia satis probabilis opinio est propter hæc debita, si homo non sit actu potens ad soluenda illa, non teneri ad omittendum, vel differendum statum religionis: ergo postquam constitutus est in illo statu, esse debet multo probabilius, neminem obligari ad relinquendum illum propter tale debitum, quia multo grauius & onerosius est cadere ab statu semel sumpto, quàm illum non assumere. Vnde in materia de restitutione communiter docent Doctores, sæpe teneri hominem non ascendere ad statum aliquem, donec restituat debitum. Si tamen iam in illo statu constitutus est, non obligari ad descendendum, etiam fortasse aliqua culpa in eo ascensu interuenerit: ergo multo magis in præsenti dicendum est.

Cõfirmatio.

8. Assertio secunda.

Secundò verò assero teneri huiusmodi religiosum in eo casu soluere illa debita, si aliquo modo commodè posset intra religionem manens, & regularem disciplinam obseruans. Et quoad hoc differentiam constituo inter eum qui sine iniuria creditoris, & eum qui cum illa ingreditur. Et probatur, quia quoad hoc cessat difficultas mutandi statum, quæ illum excusare possit, & alioqui ratio iniuriæ ex se obligat ad satisfactionem possibilem intra decentiam status. Confirmatur, nam si religiosus post professionem furatur, vel iniuriam facit, licèt non teneatur egredi monasterium ad restituendum, teneatur nihilominus illi restituere, quoad commodè possit. Hæc autem iniuria facta creditori in ipso ingressu, & professione, reputatur moraliter tanquam facta post ingressum ab homine iam religioso, vel non minùs graue est ipsammet professionem. Quapropter nulla ratio patitur, vt ipsamet professio extinguat talem obligationem. Denique iustitia seruanda est præsertim vbi non repugnat religioni, in præsenti autem nihil repugnat; quia non pertinet ad fauorem religionis, vt qui iniuriosè statum illum assumit omnino liber maneat ab obligatione reddendi debitum.

Probatur.

Cõfirmatur.

9. Vltima difficultas, an censuræ impediãt professionem.

Per hæc ergo sufficienter explicatæ videntur conditiones omnes pertinentes ad libertatem eius, qui religionem ingressurus est. Solùm poterat hîc dubitari de vinculo censuræ, an illud etiam impediat professionem. Sed hoc quantum attinet ad interdictum, & suspensionem (& eadem ratio est de irregularitate, quamuis censura non sit) certum est non impedire professionem, non solùm vt validè, verùm etiam vt licitè fiat, quia illæ censuræ non prohibent communicationem, vel participationem rerum spiritualium quæ per professionem fit. De excommunicatione verò dubitari potest, eo quòd priuet omni communicatione, & præcipuè spirituali. Quæ ratio probat quidem durante excommunicatione neminem licitè se ingerere professioni faciendæ, neque etiam licitè ad illam admitti si excommunicatio denuntiata sit, vel lata contra notorium clerici percussorem; iuxta Extrauag. *Ad euitenda*, & communem doctrinam de excommunicatione. Nihilominus tamen talis professio ab excommunicato facta, valida est, vt in specie docuit Nauarr. dict. consil. 3. de Regular. citans cap. *cùm illorum* de sent. excomm. vbi de hac re sermo non est, neque

A video probabile argumentum, quod inde sumi possit, nisi hoc solùm quòd fauor religionis maximè est à iure intentus. Idem tenet Cauar. in 4. p. 2. cap. 6. num. 3. & citat eundem textum, dicens esse optimum, *vbi professio* (inquit) *facta ab excommunicato omnino valida est*. Quod Abbas ibidem notat, & post eum Felinus, dicens illum textum singularem. Sed mihi, vt verum fatear, textus ille parum probat. Eandem tamen sententiam sequitur Syluest. verbo, *Absolutio*. 5. Vgolin. de Cens. tabul. 2. num. 10. Henr. lib. 13. de excomm. cap. 7. num. 7. Azor tom. 1. lib. 12. instit. Moral. cap. 3. quæst. 9. Paulus Comitol. lib. 2. Respons. Moral. quæst. 8. §. vlti-
B mo. Ratio tamen sufficiens est, quia nullo alio iure talis professio fit irrita, nec ex generalibus regulis de excommunicatione colligi potest.

Caput XI.

Quæ conditiones ex parte religionis necessariæ sint vt professio rectè & validè fiat.

C Principio supponendum est de necessitate professionis esse, vt ex parte religionis aliquis ad eam concurrat, qui traditionem ab eo qui profitetur, faciendam acceptet: quod satis ex superioribus constat, cùm ostensum sit professionem essentialiter requirere traditionem, quæ consummata esse non potest, nec habere effectum, nisi acceptata sit, acceptatur autem à religione per aliquem qui possit incorporare professum religioni: est ergo hæc conditio omnino necessaria ad valorem professionis. Et ita notarunt Cardinal. in Clem. 1. §. *quia verò*, de statu monach. idem & Innoc. Panormit. & alij in cap. *porrectum*, & in cap. *ad Apostolicam*, de
D Regular. Ex quibus iuribus id etiam manifestè colligitur, vt notauit etiam Nauarr. consil. 40. de Regular. quod incipit *Matthæus*, num. 2. & Comment. 4. de Regular. num. 74. Vbi rectè infert nullam professionem religiosam posse constare, nisi duæ personæ concurrant, quarum altera se obliget religioni, altera religionem obliget. Quod etiam notauit Gregor Lopez in lib. 7. tit. 7. partit. 1. Includit enim professio reciprocam obligationem ex parte religionis, & religiosi, nam est contractus mutuus inter illa duo extrema, vt ex eisdem iuribus colligitur, & iidem auctores adnotarunt, & præterea Nauarr. conf. 26. de Regular. Ergo ex parte religionis ne-
E cessaria est acceptatio & susceptio talis obligationis.

1. Suppositio præmittẽda.

Cardin. Innocent. Panormit. Nauarr.

Atque hinc fit primò, necessarium esse vt professio fiat in manibus eius, qui potestatem habeat incorporandi aliquem tali religioni, qui actus non erit validus, nisi supponatur potestas, vt est per se notum, & præter auctores citatos notat Syluest. verb. *religio*. 3. q. 18. Angel. & alij verb. *religio*. Dubitari autem potest apud quem sit huiusmodi potestas. Sed in hoc idem censendum est quod suprà de potestate recipiendi ad habitum, seu nouitiatum diximus, eadem enim est vtriusque ratio. Imò auctores ibi citati magis loquuntur de hac receptione ad professionem, quàm de priori ad habitum, quia per hanc fit propria vnio ad

2. Assertio prima.

Dubij resolutio.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ad corpus religionis, & per eandem magis obligatur religio. Est ergo hæc potestas regulariter in tota religione, vel in eo prælato, cui vel ab ipsa religione, vel immediatè à Summo Pontifice tradita est. In quo censeo consulendam esse vniuscuiusque religionis institutionem & approbationem, nam ex solo iure communi nihil ferè certum in particulari accipi potest, vt ibidem dixi. Hinc verò etiam fit ad valorem professionis esse necessariam ex parte ipsius religionis, approbationem Pontificis, quia sine tali approbatione non est potestas admittendi aliquem ad statum verè religiosum, vt colligitur ex cap. vlt. de Religiosis dom. & cap. vnico eod. tit. in 6. & cap. vnic. de voto in 6. notat Syluest. verb. *religio* 3. quæst. 18. cum communi sententia Canonistarum in locis citatis, quæ confirmari latiùs potest ex his quæ de necessitate Pontificiæ approbationis ad religiosum statum suprà diximus.

3. Dubium, an professio in manibus Episcopi valeat.

Prima resolutio.

Atque ita cessat quæstio, quam Canonistæ Syluest. Angelus, Nauarr. & alij tractant, an professio facta in manibus Episcopi sine consensu religionis valida sit. In qua Innocent. simpliciter affirmat, quem alij sequuntur in dict. cap. *porrectum*. Antonius autem & alij negant. Sed prior sententia procedit iuxta morem antiquum Ecclesiæ, quando expressa approbatio Pontificis ad statum religiosum non postulabatur, sed ex vsu, & tacito consensu Episcopis erat commissa, à quorum iurisdictione religiosi non erant exempti. Tunc enim dubium non est, quin iure ordinario & quasi proprio haberent Episcopi potestatem admittendi ad professionem, siue professio fieret in vita priuata, & extra communitatem religiosam, siue in illa, quia Episcopi tunc erant veluti supremi prælati religionum: & ideo ad eos maximè pertinebat hæc receptio. Imò licèt nunc sit quæstio inter Doctores, an Abbas possit admittere ad professionem sine consensu sui Capituli, de Episcopis mihi non est dubium, quin eo tempore id facere possent? sicut nunc potest summus Pontifex admittere ad professionem quemcunque voluerit in quacunque religione, sine illius consensu vel consilio, quia habet in illam superiorem potestatem, & ad illum spectat modum recipiendi in religione statuere, aut mutare: simili enim potestate ex tacito, vel expresso consensu Pontificis vtebantur eo tempore Episcopi, nam ad eos pertinebat religiones approbare, & consequenter instituere modum admittendi ad professionem, & vtendi potestate ad hunc effectum, quæ in in ipsis primariò existebat. At verò nunc non potest hoc generaliter affirmari, nec etiam vniuersaliter negari, nam standum est institutioni, & approbationi Pontificiæ, & ideo dixi cessasse quæstionem hanc, vel certè esse inutilem, quia si religio sit exempta à iurisdictitione Episcoporum, manifestum est non posse Episcopum auctoritate sua admittere aliquem ad professionem in tali religione, quia non habet in illam iurisdictionem quæ ad hunc actum necessaria est. Item, quia talis religio semper habet proprium recipiendi modum à Pontifice probatum. Si autem religio non est exempta, clarum est posse Episcopum auctoritate sua admittere ad professionem in tali religione, quia est proprius prælatus eius, non minùs quàm Abbas, vel prouincialis, in religione exempta.

Secunda resolutio.

4. Specialis dubitatio, an ad hoc requiratur cōsensus, vel consiliū capituli, seu monasterij.

A An verò præter auctoritatem Episcopi, etiam necessarius sit consensus, vel saltem consilium Capituli, seu monasterij; ex peculiari institutione talis religionis, seu monasterij, eiúsque approbationis seu confirmationis definiendum est; quia in communi iure nihil inuenio in hoc statutum, & ideo ex vi iuris communis non censeo huiusmodi consensum, vel consilium esse necessarium: quapropter vbi ex peculiari constitutione, vel consuetudine religionis non constiterit hanc conditionem esse necessariam, & sub illa datam esse Episcopis potestatem admittendi ad professionem, & non aliter, valida erit professio, sola eius potestate admissa, quia nullo iure ad talem
B modum limitant. At verò si religio ex peculiari institutione illam formam vel solemnitatem requirat, illa conditio seruanda est, vt professio valeat, vt in simili sumi potest ex cap. vlt. de Regular. in 6. cum his quæ glossa & Doctores ibi tradunt & quæ Nauarr. tractat consil. 36. & 40. de Regul. Ratio verò est, quia licèt nunc religio aliqua sit subiecta Episcopo, nihilominus institutionem & approbationem non habet ab Episcopo, sed à summo Pontifice, & ideo Episcopus immutare non potest modum professionis in tali religione institutum, & approbatum, tanquam necessarium ad ordinem eius neque aliter censetur recipere potestatem, nisi ea conditione, vt tali mo-
C do ea vtatur.

5. Tertia resolutio.

Hæc autem omnia intelligenda sunt de Episcopo sua propria potestate vtente: nam, vt Syluest. suprà notat, si Episcopus nomine alterius, qui potestatem habet incorporandi religioni, professionem admittat valida erit professio. Cuius ratio à priori est, quia potestas hæc admittendi ad professionem delegabilis est, sicut alia iurisdictio, quia nullo iure hoc prohibetur, neque inuenitur in tali potestate specialis aliqua conditio, ob quam delegari non possit. Hinc verò constat primò, oportere vt hæc commissio fiat ab eo qui talem potestatem iure ordinario habeat: nam si solùm ex com-
D missione, seu delegatione illam haberet, non posset illam subdelegare, iuxta commune ius, nisi hoc etiam illi esset specialiter commissum. Constat deinde hoc non esse speciale in Episcopo, sed esse commune cuicunque alteri, cui talis potestas commissa sit ab eo qui iure proprio illam possidet, quia in eo casu non est potestas in Episcopo ex dignitate, vel munere Episcopali, sed ab extrinseco delegante, quæ delegatio alteri, qui non sit Episcopus, etiam fieri posset: nam Episcopalis dignitas non est etiam necessaria conditio, vt persona sit capax huius commissionis, seu delegationis, nullo enim iure vel ratione hoc probari potest. Vnde Inno-
E cent. Panormit. & alij in dict. cap. *porrectum*, generaliter dicunt professionem debere admitti ab eo qui potestatem habet incorporandi religioni, vel ab alio de licentia eius, siue ille alius Episcopus sit, siue non.

6. Speciale dubiū circa ratihabitionem.

Resolutio prima.

Addunt denique Syluest. verb. *religio* 3. & Angel. verb. *Professio*, si Episcopus quamuis non habeat facultatem à prælato religionis, nihilominus non suo, sed nomine ipsius prælati, & sub spe ratihabitionis eius professionem admittat, illam esse validam, ratihabitione secuta. Ego verò existimo talem professionem nullius esse momenti, quatenus sub spe ratihabitionis de futuro facta est. Nam in primis certū est pro illo tēpore, pro quo nōdum est ratihabitio exhibita à prælato habente

(c) 2007 Ministerio de Cultura

habente potestatem, nullam esse, nec constituere illam personam in statu religioso, ita vt si interim dum accedit consensus prælati matrimonium contrahat, factum teneat, quia persona non mansit inhabilis ex vi illius professionis, cùm reuera traditio eius non fuerit acceptata ab habente potestatem. Et ita fatentur etiam prædicti Doctores solùm enim aiunt talem professionem incipere esse validam post ratificationem, & non antea. Hinc autem vlteriùs fit, vt secuta ratihabitione superioris, necessaria sit iteratio consensus ex parte profitentis, vt professio valida esse incipiat. Probatur, quia prior consensus non fuit validus, neque habuit effectum: ergo vt professio incipiat esse valida, necessarius est nouus consensus profitentis. Responderi verò potest, quamuis prior consensus non fuerit statim efficax, non tamen fuisse omnino inualidum, sed fuisse ad modum consensus conditionati, qui suspensus manet quandiu conditio non est impleta; illa autem posita transit in absolutum, & statim habet effectum sine nouo consensu. Ita enim in prædicto casu, qui profitetur consentit professioni, sub ea conditione expressa, vel tacita, si prælatus, qui potestatem habet admittendi, eam ratam habuerit, & ideo adimpleta conditione non videtur necessarius nouus consensus.

Resolutio secunda.

7. Sed licèt hoc probabiliter defendi possit, nihilominus probabilius existimo quod dictum est. Et in primis pro certo habendum est, necessarium esse, vt talis persona non reuocet consensum, nam si eam pœniteat professionis factæ, & nolit illa ligari, quamtumuis prælatus eam ratam habeat, profectò ratihabitio postea subsecuta nullum habebit effectum, quia eo tempore quo illa exhibetur, & quo professio deberet incipere esse valida, non inuenit permanentem consensum alterius partis, sine quo non potest hoc mutuum vinculum perfici. Sicut in matrimonio sub conditione contracto, si ante conditionem impletam alter contrahentium reuocet consensum, licèt postea conditio impleatur, non perficitur matrimonium, quia prior consensus sub conditione præstitus per contrarium consensum absolutum reuocatus, non potest habere vim, & efficaciam ad perficiendum contractum: igitur necessaria saltem est moralis perseuerantia in priori voluntate. Deinde necessarium etiam est, vt de hac perseuerantia exteriùs constet, nam interior consensus non sufficit ad humanum contractum perficiendum, nisi de illo sufficienter constare possit, eo tempore quo perficitur contractus; hoc autem est moraliter iterare consensum, siue id fiat per expressum signum perseuerandi in priori voluntate, siue per tacitum. Quod ita declaro, quia in illo casu, etiamsi prælatus religionis, suum præbendo consensum ratam habuerit professionem, non statim incipit professio esse valida, donec profitenti de tali ratihabitione constet: vel ergo tunc ipse retrocedit, & sic non perficitur professio, vel consensit saltem tacendo, & tacita approbando, & hoc perinde est ac si de nouo professionem emitteret. Denique in re tam graui non videtur admittendus talis modus professionis tanquam validus, etiam sub conditione prædicto modo explicata, cùm & parte admittentis nulla supponatur potestas, alioqui posset professio fieri, non solùm in manu Episcopi, sed etiam cuiuscunque alterius priuatæ personæ, sub spe talis ratihabitionis, quod concedere planè absurdum est: talis ergo professio nullam vim habet traditionis, nec potest huiusmodi traditio esse suspẽsa. De quo plura dicam ca. seq. An verò ex tali professione relinquatur aliqua obligatio saltem promissionis simplicis, dicam cap. sequent.

Cõfirmatur secunda resolutio.

8. Vltimò ergo necessarium est, vt is qui parte religionis professionem acceptat, præter potestatem habeat etiam liberam voluntatem acceptandi, & obligandi religionem eo modo, quo obligari debet. Probatur, quia professio non consistit in potentia, sed in actu humano, & voluntario. Item, quia professio est, seu fit ad modum cuiusdam contractus humani, qui mutuo partium consensu perficitur. Vnde fit si prælatus, qui professionem admittit, licèt exteriùs eam recipiat, interiùs non habeat intentionem, illam admittendi, nec voluntatem incorporandi talem personam religioni, professionem non esse validam, ita vt si postea constare possit sufficienter de tali fictione, qui talem professionem emiserat, liberè possit talem statum relinquere, & alium assumere, seruata tamen forma iuris, vt id licitè fiat. Ratio est, quia eo ipso quòd contractus claudicat ex altera parte, est simpliciter inualidus: tunc autem ille contractus ex parte religionis non tenet, neque illam obligat, quia obligari non potuit, nisi per voluntatem eius, cui data est potestas; ille autem voluntatem non habuit, vt in casu supponitur: ergo professio simpliciter non tenuit. Quid autem remedij hìc adhiberi possit, infrà dicetur. Quanta autem libertas ex parte religionis ad hunc consensum requiratur, explicatum obiter est in his quæ de libertate profitentis diximus? & ideo de his conditionibus ex parte religionis requisitis nihil ampliùs dicendum occurrit.

Assertio secunda.

CAPVT XII.

Quæ forma seruanda sit vt professio validè, & rectè fiat.

1. EX causis quæ ad professionem possunt concurrere, aut requiri, hæc sola superest explicanda, quæ rationem causæ formalis iuxta materiæ capacitatem obtinet; de qua in primis certum est, exteriorem aliquam formam, quæ mutuum consensum religionis & religiosi sufficienter explicet, necessariam esse vt perficiatur professio, & vt vinculum eius consurgat. In hoc conueniunt omnes Doctores, & patet primò ex generali ratione contractus humani, qui licèt requirat consensum interiorem, non tamen illo solo perficitur, quia sine externis signis non possunt homines inter se mutuos consensus agnoscere, aut acceptare; professio autem, vt diximus, licèt principaliter contineat obligationem ad Deum, tamen non fit sine aliquo contractu inter homines, ergo non potest fieri sine sensibili signo ad modum matrimonij. Vnde confirmatur secundò, nam hac ratione votum solemne per se publicum est, vt in superioribus diximus, quia non purè internum, sed externum esse debet. Atque eadem ratio est de quocunque voto constituente religiosum statum; nam hic status non solùm coram Deo, sed etiam coram Ecclesia perficitur, éstque peculiaris gradus seu

Assertio prima. Ad validam professionẽ est necessaria forma exterior.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

seu ordo personarum Ecclesiæ visibilis, & ideo necesse est vt aliqua sensibili forma constituatur, & ita semper est in Ecclesia obseruatum, vt constat ex Dionys. c. 6. de Eccles. Hierarch. & ex aliis, quæ in primo & secundo cap. adduxi.

2. *Assertio secunda quali debeat esse hæc forma.*

Secundò (quia in præsenti de professione expressa tantum agimus) necessarium est vt hoc signum sit satis expressũ, qualis est vox humana: atque ita fieri consueuit iuxta communem vsum Ecclesiæ. In quo tamen solùm occurrit obseruãdum, ordinariè solùm requiri hanc formam, seu expressionẽ verborum ex parte profitentis, qui suam oblationem & vota propriis verbis solet exprimere. Ex parte autem prælati recipientis, ordinariè nulla verba requiruntur sed solùm aliquod signum seu exterior demõstratio, quia significet se acceptare professionem. Vnde in nostra Societate, cùm in 5. p. Cõstit. c. 3. particularis forma describatur, quam proferre debetis qui professionẽ emittit, nullum verbũ adiungitur, quod ab acceptante proferendum sit. Et idem ferè colligitur ex Dionysio citato loco, & ex Benedicto cap. 58. suæ regulæ, & ex consuetudine aliarum religionum. Posset autẽ hæc verborũ expressio sufficienter fieri per interrogationes à prælato factas, quas olim etiam fuisse vsitatas Dionysius testatur, & tunc in rigore satis esse posset ad professionis valorẽ si profitẽs annuat & cõsentiat, quocunq; signo exhibito, vt, v.g. inclinatione capitis, vel alio simili, sicut in matrimonio sufficit: est enim par ratio, vt in præsenti nullum possit ostendi speciale ius quod maiorem expressionem requirat. Quin potiùs si interrogatio sit satis expressa, huiusmodi assensus sufficiens erit etiã ad professionẽ expressã, quia illud signũ coniũctũ tali interrogationi totã eius significationẽ induit & participat.

3. *Duplex dubium in hac materia. Resolutio ad primam.*

Quæri autem potest, an scriptura sit etiam necessaria, vel sufficiens, vt per illa expressa professio fiat. Respondeo quoad priorem partem communi non esse vllum scriptum necessarium, sed sufficere vt sola voce negotiũ totum transigatur, vt apertè colligitur ex c. *porrectum*, cum similibus, de Regular. Item, quia ex natura rei tale signum necessarium non est, vt per se constat, neque inuenitur aliquod decretum communis iuri quo hæc circunstantia præscribatur. Iure autem speciali aliquarum religionum requiritur vt professio in scriptis fiat, vt constat ex regula 58. sancti Benedicti, vbi ordinatur, vt qui profitetur, suã professionem scriptã & consignatam, seu subscriptam super altari ponat, & in nostra Societate dict. p. 5. Const. c. 3 postulatur, vt votum scriptum sit, & ex scripto legatur. Quare vbi hæc forma vouendi præscripta fuerit, seruanda est, tum ob regulæ obseruantiam, tum etiam ad tollendam ambiguitatem. An verò illa circunstantia scripturæ essentialis sit, non videtur posse vniuersaliter definiri: nam licèt auctores dicant per quæcũq; verba exprimatur professio sufficere ad valorem eius, etiãsi non seruetur forma in regula præscripta, quia regula ponens talem formam non videtur ponere illam vt substantialem, vt patet ex Panormit. in dict. c. *porrectum* n. 3. quem sequitur Angel. verb. *Professio*, & Sylu verb. *religio* 3. q. 8. in fin. licèt hoc (inquam) ab his Doctorib. dicatur, & regulariter verum sit quoties in ipsa regula aliud non explicatur; nihilominus hæc limitatio adhibenda est: nam si in regula aprobata, & confirmata à summo Pontifice talis conditio expressè ponatur, vt essentialis, talis profectò iudicanda est, nam iura humana possunt huiusmodi conditiones vt essentiales postulare. Quod quidem in prædicta cõstitutione

Professio in Societate Iesu necessariò debet scripta legi.

A Societatis factum esse videtur, nam cùm in dict. c. 3. 5. p. constit. plures circunstantiæ proponantur in emittenda professione obseruanda, in declaratione (quæ vim etiam constitutionis habet) lit. A. dicitur nõ omnes illas esse simpliciter necessarias, sed decẽtes: adiungitur tamen, *Illud autem essentiale est, vt publice votum legatur coram iis*, &c. nã verbum illud *legatur*, in omni rigore & proprietate præsupponit debere esse scriptum quod legendũ est, & ita videtur mihi omnino obseruandum; nec carere scrupulo nullitatis si aliter professio fiat.

4. *Resolutio ad secundum dubium.*

Atque eodem ferè modo expediendum est alterum membrum, an solum scriptum sufficiat ad professionem etiam expressam. In quo partem affirmantẽ significat B Syluest. verb. *Religio* 3 in princ. dum ait professionem expressam fieri voce, vel scripto: sentit ergo quodlibet ex his signis per se sufficere. Quod quidem stando in sola rei natura, vel iure communi mihi videtur verum, nam scriptura est tam expressum signum sicut vox: & ideo si ex scriptura ipsa & ex modo exhibendi illam sufficienter constet de persona vouente, & quod illam scripturã exhibeat animo profitendi, & eodem modo ab habente potestatem recipiatur, ex natura rei ad professionẽ sufficiet: & in iure communi nihil amplius reperio, quod tamquam essentiale requiratur. Item, mutus in rigore potest emittere professionem, quam cùm non possit verbo C facere, nullo meliori signo potest illam emittere quàm aliqua scriptura. Verum est iuxta cõmunem Ecclesiæ consuetudinem, legendam esse publicè talem scripturam ab ipso profitente si id facere possit, aut sciat, essétque imprudentissimum professionem facere, aut admitere per solam oblationem, vel receptionem scripturæ, sine vlla expressione verborum: maximè si absque vlla necessitate fiat, tum propter communem consuetudinem, vt dixi, tum etiam, quia inde possint oriri dubia, & controuersiæ, quæ in re tam graui vitanda sunt. Addo etiam consulenda esse specialia iura religionum; nam interdum potest essentialiter requiri vt votum non tantùm scribatur, sed etiã le- D gatur, vt in prædicta Constitutione Societatis visum est.

5. *Dubitatio, an requiratur, vt professio coram testibus fiat. Resolutio.*

Atque eodem modo respondendum est, si quis interroget, an necessarium sit, vt professio hęc coram testib. fiat. In quo etiam nihil inuenio expressè definitum iure communi, aut ab auctoribus satis declaratũ. Si autem naturam talis actus attendamus sine dubio postulat vt coram sufficiẽtibus testibus fiat, vt conuenienter fiat, quia cùm per professionem assumatur specialis status Ecclesiæ, oportet professionem ita fieri vt de illa possit Ecclesiæ constare. Et ideo sicut matrimonia clandestina semper fuerunt ab Ecclesia improbata, & prohibita propter sacrilegia, & adulteria, quæ E occasione illorum consequuntur, ita etiam professiones clandestinæ, & sine testibus factæ, abominandæ, & vitandæ sunt, quia ex illis etiam sacrilegia, & apostasiæ facilè sequi possunt, cùm Ecclesiæ de tali professione constare non possit. An verò professio sic facta inter eum qui potest incorporare, & qui profiteri vult, valida sit, dubitari potest: sed, vt dixi, nullum inuenio in communi iure decretum quod illam irritet; vnde stando in iure communi apud Deum valida erit, sicut ante decretum irritans Concilij Trident. matrimonia clandestina valida erant; consulenda verò sunt particularia iura religionum, quale est illud quod ex constitutionibus Societatis suprà citaui, in quibus essentiale esse dicitur

Notãdũ pro Societate Iesu.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

dicitur, vt vota legantur coram iis de Societate, & externis, qui adfuerint. Imò Palud.d. 38. q.2. diuis. 8. dixit expressam professionem debere fieri præsentibus duabus patribus conuentus, & maiori parte consentiente, & non debere aliter fieri, nec factum teneri, quod solùm erit verum vbi speciali iure talis religionis cautum fuerit.

6. Assertio tertia duas partes includés.

Tertiò dicendum est, de necessitate huius formæ esse, vt per eam exprimatur obligatio trium votorum cum traditione, seu respectu ad certam ac determinatam religionem. In hac assertione duo continentur: vnum est, vt professio fiat cum sufficienti expressione traditionis & trium votorum: aliud est vt fiat cum respectu ad certam religionem in particulari. De priori parte nihil ferè addendum occurrit his quæ in superioribus dicta sunt, nam ostensum est substantiam professionis tria vota requirere cum traditione: probatum est etiam totum hoc debere esse externum & publicum: ergo necesse est vt signum illud quo fit professio totum illud sufficienter significet. Aduertimus autem suprà varias esse formulas profitendi in diuersis religionibus, & in aliquibus non distinctè exprimi singula vota, aut traditionem, vt quid distinctam, à votis, sed id nõ refert, satis enim est quòd per modum vnius exprimatur ipsa professi, quæ in sua ratione hoc totum includit, vel tradendo se in monachum, & in fratrem, iuxta cap. *porrectum*, de Regular. vel profitendo talem regulam, vel promittendo obedientiam, aut tria vota secundùm talem regulam, vel alio simili modo: nam tunc satis expressè fit professio quamuis non distinctè explicentur singula, quæ in professione includuntur, non est enim hoc necessarium ad expressam professionem.

Ostenditur prima pars.

7. Ostẽditur secunda pars.

Posterior pars satis etiam est certa, sumitúrque ex D. Thom. statim citando, & eam tradunt ferè alij auctores suprà allegati, & specialiter Angelus verb. *Professio* cum Antonio in cap. *rursus*, qui cler. vel vouent. Nauar. Comment. 2. de Regular. n. 5. vbi refert Ioann. Andr. communiter receptum in cap. *constitutionem*, de Regul. in 6. & Calder. Consil. 27. de Regular. & probatur primò ex verbis Bonifacij VIII. in cap. vnic. de voto in 6. vbi inquit votum solemnizari per professionem expressam, vel tacitam factam alicui de religionibus per sedem Apostolicam approbatis. Vbi significat non satis esse profiteri religionem in communi, sed aliquam in particulari ex approbatis. Vnde D. Thom. 2.2, q. 88. art. 7. etiam dixit, votum solemnizari per professionem certæ regulæ: ergo solemnitas voti pendet ex valore professionis: ergo si votum non per se solemne, nisi coniunctum professioni certæ regulæ, ideo est, quia professio non potest esse valida, nisi fiat incerta, ac determinata religione approbata. Denique hoc videtur satis expressum in cap. vlt. de Religios. domib. ibi, *Quicunque ad religionem conuerti voluerit, vnam de approbatis assumet.* Declaratur etiam ratione ex dictis; nam de ratione validæ professionis est, vt fiat in manibus eius, qui potest incorporare religioni, sed nullus est qui possit incorporare religioni in genere, sed huic, vel illi in particulari: ergo necesse est vt traditio fiat determinando religionem, cui fit. Quin potiùs si per proportionem ad res physicas, & morales hoc expendamus, videtur repugnare aliter fieri: nam per professionem incorporatur quis, seu vnitur corpori religionis, vt actuale membrum eius: non potest autem membrum particulare vniri realiter corpori in communi, sed certo, ac determinato corpori: nec potest quis actualiter esse ciuis ciuitatis in communi, & nullius in particulari, aut esse seruus hominis, & non huius, vel illius. Quocirca quamuis ponamus aliquem prælatum habere potestatem admittendi professos ad varias religiones, nihilominus quando in particulari aliquam personam admittit, necesse est vt ad aliquam determinatam ex illis religionibus, illam admittat, aliàs non erit valida professio. Ad quod etiam confirmandum, applicari potest illud axioma, quòd actiones versantur circa particularia.

Probatur ex iure.

Probatur ratione.

Sed contra hanc partem, ampliùs explicetur, obiici potest primò, quia aliquando est valida professio, & tamen ex illa non oritur obligatio ad determinatam religionem, sed solùm ad religionem in communi, vt constat ex cap. *constitutionem*, de Regular. in 6. ergo potest fieri professio cum intentione se tradendi, & obligandi religioni in genere, & non alicui in particulari: ergo si talis intentio per signum expressum proferatur, & præcisè significetur, erit valida professio, quamuis non fiat cum respectu ad particularem religionem. Secundò, olim quando fiebat professio religiosa in manibus Episcopi, per eam dedicabatur homo statui religioso in communi, & non huic, vel certæ regulæ, aut regioni in particulari: ergo non repugnat professionem validam fieri ipso modo: ergo si de facto ita fiat in manibus Episcopi, vel alterius potentis incorporare religioni, erit, valida professio. Quod argumentum videtur conuincere saltem futuram esse validam professionem sic factam, si in manibus Pontificis fiat, vel alterius de licentia eius, quia ex parte professionis non repugnat, vt ostendit ratio facta, potestas autem in Pontifice deesse non potest. Tertiò argumentor, quia non est maior ratio de conseruatione rei, quàm de effectione? sed religiosus professus potest conseruari in statu religioso, ita vt verè religiosus sit, etiamsi non maneat vnitus, & incorporatus alicui religioni in particulari: ergo potest etiam à principio ita fieri religiosus per veram professionem. Minor patet in religioso eiecto per sententiam iustam, & definitiuam, ille verus monachus manet, vt est certum, & tamen iam non manet membrum illius religionis à qua eiectus est, vt docet Nauarr. Comment. 3. de Regular. n. 44. & 45. quia omnino est præcisus ab illa; nec tenetur obedientiam eius, multóq; minùs est membrum aliarum religionum, quibus nunquam vnitus fuit. 8. Argumẽta in contrarium. Primum. Secundum. Tertium.

9. Responsio ad primum.

Circa primum argumentũ Bart. in l. *quod seruus*. ff. stipulat. seruor. censet aliquem posse esse professum religionis in genere; ponítque exemplum in eo qui ante completum annum probationis aliquam ex religionibus mendicãtibus profitetur, nam licèt illa professio sit inualida respectu talis religionis, iuxta c. *non solum*, & cap. *constitutionem*, de Regular. in 6. nihilominus est valida respectu religionis in genere. Sic etiam Geminianus in dict. cap. *constitutionem*, cum Lapo dixit, professionem factam in manibus habentis administrationem religiosam, obligare ad religionem saltem in genere, non tamen in specie. Quam sententiam referens Angel. in verb. *Professio*, dicit, esse veram, si ille administrator potest obligare religionem, quã administrat, ei, quem recipit. Dico tamen nunquam professionem expressam validam esse, quin

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quin obliget ad certam & determinatam religionem, quia vel in principio fit sine habitudine ad certam religionem, & sic est nulla, vt in assertione demonstratum est, & consequenter nec obligat ad certam religionem, nec religiosum simpliciter constituit. Aut professio à principo facta est certæ religioni, & de illa rursus quæro, an fuerit valida vel nulla: nam si fuit valida, ad illam religionem in particulari obligat, in qua facta est; neque in hoc inuenitur in iure aliqua exceptio, nec per solum discursum rationis fieri, vel potiùs fingi potest. Si autem fuit nulla, non constituit religiosum, neque obligat per actualem traditionem religioni, aut in communi, aut alicui in particulari. Dico autem, *secundùm actualem traditionem*, vt abstineam à quæstitione, an professio inualida inducat saltem obligationem voti simplicis religionis, quod est promissio, & non traditio, nam de hoc infrà in proprio loco agemus; nunc autem solùm tractamus de vinculo professionis, quod ex traditione, vel ex voto etiam solemni oritur: & sic manifestum est professionem simpliciter nullam non posse hoc vinculum inducere, etiam respectu religionis in communi. Quocirca in illo casu, in quo Bartol. loquitur, falsum profectò est, per illam professionem constitui verum religiosum, etiam in ordine ad religionem in communi, vt rectè notauit Nauarr. comment. 3. de Regular. n. 44. Quia in iure illa professio nulla est. Idémque dicendum est de alio casu, in quo Angel. & alij loquuntur: nam vel ille, qui habet administrationem religiosam, habet potestatem incorporandi religioni, vel non; si non habet, impertinens est illa administratio ad effectum professionis, nec ratione illius plus valet, vel obligat professio, quàm si nullam administrationem haberet: si verò habet dictam potestatem, professio non ad religionem in communi, sed ad illam in particulari obligabit, cui ille potest incorporare. Quòd si circa plures religiones talem potestatem habeat, necesse est vt circa aliquam determinatè illam exerceat, alioqui nihil faciet.

10. In cap. autem *constitutionem*, citato in prima obiectione non est sermo de professione expressa, sed de tacita, de qua infrà ex professo dicturi sumus. Nunc autem breuiter dicendum est illam per se, & vi sua, coram Deo vera est, & valida, obligare ad eam religionem in particulari, in qua fit, prorsus enim repugnat nunc fieri talem professionem, & non fieri in aliqua determinata religione, quia oportet, vel deferre habitum professorum alicuius religionis, vel aliquas actiones exercere, quibus animus profitendi significetur, quæ non possunt non esse determinatæ, & in aliqua certa religione fieri. Ex iuris autem benignitate ita acceptatur, vt sic professus possit, si voluerit, ad aliam religionem transire. Cuius rei ratio, & verus sensus infrà tractabitur. Quandiu verò talis religiosus illa concessione non vtitur, verè est addictus, & obligatus illi particulari religioni, in qua tacitè professus est.

11. Ad secundā. Circa secundam obiectionem, in primis dicendum est, non posse esse statum religiosum in reipsa suo modo existentem, quin sit in aliqua certa specie, eo modo, quo in his rebus moralibus inueniri potest, quia sicut in naturalibus, etiam in moralibus non potest aliquid in reipsa existere, aut fieri sine sufficienti, hoc est, speciali determinatione, vt in præsenti necesse est, votum castitatis, v. g. esse vel simplex, vel solemne; & votum paupertatis habere hunc, vel illum modum determinationis ex parte materiæ, & obedientiam promitti huic, vel illi prælato, & successoribus eius secundùm aliquam certam mensuram; quia sine hac determinatione non potest esse certa, & moralis obligatio. Est autem vlteriùs considerandum determinationem hanc professionis, seclusa ordinatione Ecclesiæ, & stando in solo iure diuino, quoad aliquid posse esse per modum positiuum, vel solùm quasi priuatiuum: vt, v. g. quòd fiat professio in aliqua communitate, & secundùm certam regulam, vel quòd fiat in vita priuata in manibus episcopi, sine determinatione ad certam regulam, vt olim sæpe fiebat in manibus Episcopi. Tunc ergo (vt obiectioni respondeamus) qui hoc modo professionem emittebat, non manebat obligatus alicui religioni, id est, communitati religiosæ, neque alicui regulæ, vel in communi, vel in particulari, quia nihil horum promittebat: neque etiam in statu religioso constituebatur in communi, seu in abstracto, sed in tali modo particulari, in quo priuatim viuere licebat secundùm obedientiam eius, cui promittebatur, & iuxta intentionem, & finem præstitum ab ipso vouente, iuxta superiùs dicta de voto simplici obedientiæ.

Nunc autem ex speciali decreto Ecclesiæ constitutum est, vt professio religiosa fieri non possit, nisi in religione approbata, atque adeò in vita communi, & regulari: hac enim ratione religiosi in iure regulares appellantur. Et ideo iam nunc neque Episcopi, neque aliquis infrà summum Pontificem, potest ad professionem admittere, nisi incorporando profitentem religiosæ communitati. Atque ita supposito hoc iure, euidenter procedit ratio facta, quia iuxta ordinarium ius Ecclesiæ iam non potest quis admitti ad professionem manens in vita priuata, sed per incorporationem ad religionem aliquam sub communi regula approbatam: & ideo fieri non potest talis receptio, neque ab Episcopo, neque ab alio aliquo infrà summum Pontificem, nisi in ordine ad certum, & determinatum corpus religionis approbatæ. In summo autem Pontifice secus est, nam ipse potest dispensare in iure communi, & recipiendo professionem eo ipso approbat illum statum, & illum vitæ modum in particulari. Vnde si ipse nunc admitteret aliquem ad professionem religiosam sine vnione ad aliquam religionem ex approbatis, sic professus ad nullam earum, vel in communi, vel in particulari maneret obligatus, sed solùm ad statum quem professus esset, nimirum ad statum religiosum sub obedientia summi Pontificis, vel alicuius specialis vicarij eius in priuato viuendi modo, sine obligatione ad certam regulam, quod non repugnat assertioni positæ, quæ secundùm ius ordinarium in Ecclesia posita est, quamuis proportione seruata locum habeat in quocunque particulari statu religioso. 12.

Et hinc respondendum est ad tertiam obiectionem, circa quam disputari posset, an professus iustè eiectus à religione, omnino maneat separatus, & distinctus à tali religione, ita vt nullo modo censendus sit membrum eius, fortasse enim non 13. Ad tertiam.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

non ita abscinditur, quin aliquo modo maneat sub obedientia eius, quandiu alteri religioni non vnitur; quod si verum est, cessat obligatio. Quia verò illud est incertum, & infrà est disputandum, ideo illo antecedente admisso, respondetur, non esse similem rationem de assumptione status religiosi, & de duratione illius: iure enim Ecclesiastico solùm statutum est, vt professio valida non fiat, nisi sub aliqua regula approbata; non est tamen statutum, vt semel professus sub aliqua regula, semper sub ea retineatur; ita vt nec ex iusta causa præscindi possit. Et ideo non est similis ratio de inceptione, & de duratione. In illo ergo casu eiectus ab aliqua religione, reducitur quasi ad statum religiosum vitæ priuatæ, quia per eiectionem non potuit priuari substantiali statu religioso, quia supponimus illum fuisse assumptum per solemnem professionem: solùm ergo priuari potuit speciali vnione, & obligatione ad talem religionem, non verò inde mansit obligatus alteri religioni ex approbatis, nec in particulari, nec in communi, vt per se constat: reducitur ergo ad illum statum vitæ priuatæ, qui vt diximus, non repugnat & esse, & fieri ex natura rei, licèt secundùm ius ordinarium Ecclesiæ iam non possit per se fieri, licèt illo modo quasi accidentario possit tandem aliquis in eum statum incidere, seu prouocari.

14. Assertio vltima; in forma professionis nō debet includi conditio repugnās substātiæ status religiosi. Gloss. Cardin. Panormit. Syluest. Angel. Innocent. Hostiens. Abbas. Turrecrem. Couar. Azor. Lessius.

Vltimò dicendum est, necessarium esse ad valorem professionis, vt forma eius ita sit absoluta, vt non includat conditionem repugnantem substantiæ status religiosi. ita docent glossa in cap. vlt. de condit. apposit. & ibi Cardin. & Panormit. quos sequitur Syluest. verb. *Religio* 3. qu. 6. 7. & 18. & idem tenet Angel. verb. *Professio*, & verb. *religiosus* num. 19. Idem tenuit gloss. in cap. *Monachi*, verb. *administrationem*, de statu monach. Innocent. Hostiens. & Abb. in cap. *insinuante*, qui cler. vel vou. Idem Abb. in capite *edoceri*, de rescriptis. Deci. num. 5. Turrecrem. in cap. *non dicatis* 12. quæst. 1. art. 4. Couar. 4. decret. 2. p. cap. 3. §. 1. num. 18. Azor lib. 12. Inst. Moral. cap. 5. quæst. 2. Lessius lib. 2. cap. 41. dubit. 7. num. 62. & Emman. Rodr. tom. 3. quæst. regul. quæst. 17. art. 6. Et ratio est clara, quia deficiente substantiali parte vel consensu in illam, non potest contractus, & consequenter nec professio perfici; argumento cap. *tua nos*, de sponsal. & quia quocunque substantiali, seu essentiali ablato, res tota destruitur; sed in prædicto casu aufertur aliquid substantiale, & consensus in illud: ergo. Exemplum est, si quis profiteretur sub ea conditione, vt sibi liceat proprium retinere, nam hoc est contra substantiam solemnis professionis, iuxta cap. *cum ad monasterium*, de Regular. & idem est in similibus. Et confirmatur, nam in huiusmodi casu non intendit quis se obligare ad totum id quod est de substantia religionis; ergo neque intendit hoc promittere, imò contrariam intentionem per talem formam & pactum seu conditionem declarat: ergo.

15. Opinio contraria proponitur, & impugnatur.

Contra hanc verò assertionem tenuit glossa in cap. *solet* 32. quæst. 2. in fine, quam sequuntur Innocent. Hostiens. & Ioan. Andr. in dict. cap. vlt. de condit. apposit. & videtur eorum opinio probari ex cap. vlt. qui cler. vel vouent. vbi quædam mulier in manibus cuiusdam fratris sancti Augustini professa est, *Eo adiecto tenore, vt in domo propria eum omni substantia sua remoueret*: Et nihilominus illa professio iudicatur valida, & ad

A illam obseruandam persona illa cogenda esse dicitur. Ratio adiungitur, quia per professionem acquiritur speciale ius in obsequium Dei, cui non debet nocere praua conditio apposita, cùm ille qui sic profitetur, voluntatem habeat profitendi. Et in hoc constituunt dicti auctores differentiam inter matrimonium & professionem, quia per matrimonium obligatio fit homini, per professionem Deo, cuius pars semper fauorabilior est. Sed hæc ratio nullius momenti est, quia Deus non minùs vult consensum liberum, & verum in pacto secum inito, quàm homo: in eo autem casu non intercedit verus consensus, quia ille vult quandam professionem monB struosam, & impossibilem, & in ipso contractu illam exprimit, & ideo tam ex parte formæ, quàm ex parte consensus talis professio inualida est: imò licèt interiùs fortasse aliam voluntatem vel intentionem habuerit, ex solo defectu formæ talis professio esset inualida, quia ad valorem professionis non sufficit interior consensus, nisi exterior sufficienter exprimatur; quia, vt diximus, hic contractus, non fit cum Deo immediatè, sed mediante homine. Ad cap. autem, *insinuante*, dicitur primò ibi non fuisse appositam conditionem alicuius rei contrariæ substantiæ religionis, duo enim ibi exprimuntur, vnum est, vt liceret in domo C propria manere, quod per se non est contra substantiam status religiosi, imò olim non erat præter vsum Ecclesiæ, ex cap. *de viduis* 27. quæst. 1. & ex his quæ latiùs inferiùs dicemus. Aliud est, vt liceret de sua substantia in eâdem domo viuere, quod non est intelligendum retento dominio, & proprietate talium bonorum, sed vsu, & consequenter administratione talium bonorum ex concessione, & licentia prælatorum religionis, quæ administratio non est contra substantiam professionis religiosæ. Et ita exponit illum textum glossa ibi, quam Innocent. Abb. & alij sequuntur. Deinde dicitur illam limitatio-D nem non fuisse ibi additam per modum conditionis, à qua penderet valor professionis, & consensus in illa; sed illud fuisse pactum, vt ibi exponit Panormit. sequutus Bartol. quos refert etiam & sequitur Nauarr. comment. 2. de Regular. num. 14. latè & benè Couarr. proximè citatus.

Sed quæres an professio facta sub conditione indifferente, seu non contraria substantiæ religiosi status, valida sit. Respondeo conditionem esse posse aut de præterito, aut de præsenti, aut de futuro: de duabus prioribus non est difficultas, nam quando conditio est de præterito, si in re ipsa subsistit, consensus & forma transeunt in absoluta; si verò conditio non subsistit, con-E sensus redditur nullus, quia conditionalis sicut veritatem, ita & actum suspendit, & ideo si conditio non existit, consensus redditur nullus; eadémque ratio est de conditione de præsenti; quapropter rectè dicunt Iurisperiti, conditionem de præterito & de præsenti non esse propriè conditionem, quia non suspendit actum; conditio autem propriè esse dicitur illa quæ actum suspendit, vt ex variis iuribus & Doctoribus notauit Couar. in 4. 2. p. cap. 3. §. num. 9. Conditio autem de futuro, quæ propriissima conditio est, suspendit actum, & consequenter facit vt in præsenti professio non teneat, quia nondum exhibitus est consensus absolutus, seu simpliciter; & ideo si postea nō impleatur conditio, manifestum

16. Dubitatio, an professio sub cōditione indifferēte sit valida.

 est,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

est, professionem nullam esse, quia nullus consensus interuenit, vt per se notum est. Solùm ergo inquiri potest, an impleta conditione talis professio incipiat esse valida. In quo in primis certum est si consensus fuerit reuocatus ante impletam conditionem, non satis esse postea implere conditionem vt professio valida sit; quia dissensus subsequutus illius valorem impedit, vt suprà dixi, estque in simili communis sententia in cap. *super eo*, de condit. apposit.

17. Difficultas, an requiratur nouus consensus. Pars negatiua suadetur.

Difficultas ergo est, quando non reuocatur, an eo ipso quòd impletur conditio, incipiat esse valida professio, & esse religiosus qui antea non erat, sine nouo actu voluntatis eius. Videtur enim per solam perseuerantiam in priori consensu impleta conditione perfici contractum, & illam expressionem traditionis, quæ conditionata fuerat, transire in absolutam: ergo ipso facto ex vi conditionis impletæ incipiet ille esse religiosus sine alio actu. Confirmatur primò à simili de voto simplici conditionato: nam impleta conditione, incipit absolutè obligare, sine nouo consensu, aut voluntate: ergo idem est de professione, videtur enim esse eadem ratio. Aliud simile de aliis contractibus humanis, vt de donatione sub condione facta, nam impleta conditione valere incipit absque nouo actu, vel consensu. Vltimum exemplum esse potest de matrimonio contracto per verba de præsenti sub conditione futuro, nam incipit valere adimpleta conditione, vt significatur in c. *de illis*, de condit. apposit. Vbi Iuristæ communiter hoc tenent, & in cap. *super eo*, eod. tit. iuncto cap. vlt. quos sequitur Palud. in 4. distinct. 29. quæst. 2. in fin. Soto lect. 3. de matrim. §. quarto. Sanchez lib. 5. de matrim. disput. 8. num. 5.

18. Resolutio vera est affirmatiua.

Nihilominus censeo professionem sub conditione de futuro esse nullam, quantum ad proprium vinculum professionis, nisi illa conditio ita sit apposita, vt reducatur ad conditionem de præsenti; ita vt subsequuta conditione non incipiat esse valida, nisi denuo fiat. Pro hac sententia non referam auctores, quia non inuenio in specie punctum hoc ab eis tractatum; colligo tamen illam ex his quæ de matrimonio docet D. Thom. in 4. d. 27. quæst. 2. artic. 2. ad 4. & d. 29. quæst. 1. art. 1. quæst. 3. Bonauent. in 4. dist. 29. quæst. 3. num. 13. Durand. ibidem quæst. 2. num. 5. & in solut. ad 1. Et Sot. quæst. 2. art. 1. Maior dist. 27. quæst. 4. Adrian. in materia de matrimonio, & bene Couarr. in 4. p. 2. cap. 3. num. 5. Nauarr. lib. 4. consil. titul. de sponsalibus. consil. 4. num. 7. Gutier. lib. 1. quæst. Canon. cap. 22. num. 21. Henric. lib. 11. de Matr. cap. 12. Alexand. Pezant. in addition. ad 3. p. quæst. 47. disput. 3. Qui omnes dicunt matrimonium factum sub conditione, etiam per verba de præsenti, impleta conditione, non incipere esse matrimonium donec replicetur, & explicetur iterum mutuus consensus. Est enim quod hoc eadem ratio de professione, nec video rationem differentiæ sufficientem, quæ assignari possit. Vna enim sola interesse videtur, quæ cum aliqua apparentia ad rem præsentem applicari posset, scilicet, quia matrimonium est sacramentum, & non professio. Sed hæc non satisfacit, quia in sacramento matrimonij ex iure diuino nihil requisitum est ex parte consensus & significationis eius ad valorem sacramenti, nisi quod est requisitum ad valorem contra-

A ctus. Si ergo ex natura rei conditio impleta posset consummare priorem consensum, & significationem exteriorem eius, ita vt statim perficeretur contractus, eadem ratione posset statim perfici sacramentum. Et ideo auctores citati fundantur in propria natura & conditione talis contractus; qui ex illis est, quibus in regula iuris dicitur, actus legitimos non recipere conditionem, quia ad hoc institutus est, vt statim sortiatur effectum, & ideo non admittit conditionem, quæ illum suspendat; nam eo ipso quòd suspenditur, desinit esse matrimonium, & est alius modus contractus. Ac proinde consensus in illud non est verus consensus in matrimo-B nium, neque vnquam esse potest, quantumuis impleatur conditio, & ideo illa impleta, vt matrimonium valere incipiat, necessarium est, vt denuò fiat: qui discursus totus locum habet in professione, quia seruata proportione consistit in actuali traditione, & ideo de illius substantia est, vt statim sortiatur effectum, ideóque illi repugnat suspensio per conditionem appositam; vnde consensus tunc datus re vera solùm est in aliquid de futuro, non de præsenti, quod significauit Vrbanus III. in cap. *super eo*, de condit. appositis, dicens, *Cum huiusmodi consensus non sit de præsens, habendus, licèt per verba de præsenti euidentius exprimatur, qui in alicuius arbitrio non ha-*C *bito, vel habendo consistit.* Quæ ratio in quacumque conditione de futuro procedit. Ac proinde, quamuis impleatur conditio, non sufficit prior consensus, sed nouus requiritur cum noua actuali traditione.

Potest hoc etiam confirmari ex consuetudine Ecclesiæ, quæ est optima legum & institutionum interpres: numquam enim visum est fieri professiones illo modo sub conditione, sed solùm promissiones de futuro, de quibus alia est ratio; nam promissio licèt inducat obligationem in præsenti, respicere potest executionem in futurum, & ideo admittit conditionem, quæ non propriè suspendit obligationem promissio-D nis, sed executionem operis promissi, & ita potiùs differt obligationem, quæ dilatio terminatur impleta conditione tanquam in termino præfixo: at verò professio requirit actualem executionem per traditionem de præsenti, & ideo non admittit suspensionem per conditionem de futuro: oportet ergo impleta conditione fieri de nouo traditionem, quæ absolutum consensum exprimat. Et ita facilè expediuntur coniecturæ in contrarium factæ. 19. Confirmatur.

Quæret verò aliquis, an talis professio sub conditione facta aliquem effectum, vel obligationem inducat. Respondeo, vt consequenter loquamur, ita in hoc, sicut in matrimonio censendum esse. Docent autem D. Thom. & ouctores citati matrimonium sub condione factum E æquiualere sponsalibus de futuro quoad vim obligandi ad contrahendum matrimonium impleta conditione, iuxta cap. *super eo*, de condit. appos. ibi, *Nisi voluntas patris post modum intercedit, nequaquam cogendus est ad matrimonium contrahendum:* ergo si voluntas patris intercessisset (hæc enim erat conditio apposita) ad matrimonium contrahendum cogendus fuisset: ergo ex priori contractus conditionato mansit ad hoc obligatus; aliàs iustè cogi non posset. Ergo idem in præsenti dicendum est de professione, quia illa obligatio in matrimonio non oritur ex peculiari conditione eius, sed ex natura talis contractus 20. Dubitatio specialis, quam obligationem inducat talis professio.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tractus, qui licet videatur fieri, per verba de præsenti, ratione materiæ, & conditionis adiunctæ, resoluitur in contractum de futuro, & quia ad hoc intercedit consensus sufficiens, ideo inducit obligationem de futuro. Impleta ergo conditione tenebitur qui sic professus est ad profitendum, & ad id cogi poterit, si de priori professione sufficienter constiterit.

21. Limitatio præcedentis resolutionis. Hoc autem maximè procedit, quando professio conditionata fit in manibus eius qui potestatem habet admittendi ad professionem. An verò idem dicendum sit in casu suprà tractato, quando professio fit in manibus eius qui non habet potestatem, sub conditione, si superior consenserit, seu ratam habuerit, aut potestatem concesserit, non facilè dixerim, quia non videtur omnino eadem ratio, eo quòd hic posterior cōtractus non fit inter personas habiles ad contrahendum in tali materia, & quia multum abutitur potestate, quàm non habet, etiamsi id faciat sub ratihabitione, quia hîc actus requirit potestatem habitam, non habendam. In contrarium verò est, quia cùm hîc contractus resoluatur in obligationem de futuro, per adiectam conditionem videtur purgari omne vitium. Nam si expressè diceret: Promitto profiteri in manibus tuis, si prælatus suas vices sibi commiserit; videtur promissio valida, & impleta conditione obligabitur quis profiteri; sed in hunc sensum reducitur alius contractus: ergo licèt in modo excedatur, eadem obligatio inducetur. Atque hæc pars, omnibus pensatis, probabilior videtur, quamuis opposita non sine probabilitate possit disputando defendi, propter magnum abusum illius professionis inusitatum in Ecclesia, & valde repugnantem intentioni prælatorum, à quibus talis conditio pendet. Et iuuare possunt quæ in simili de matrimonio suprà tractat Couarr. num. 7. & 8. & infrà agentes de professione inualida, aliqua addemus.

22. Dubium, an professio per procuratorem sit valida. Pars negatiua suadetur. Atque ex his expediri potest incidens dubium, scilicet an professio fieri possit per procuratorem: nam ex dictis videtur sequi, non posse, quia consensus per procuratorem datus videtur resolui in conditionatum, quando potestas procuratori committitur; & ideo quamuis per procuratorem fiat professio, non videtur valida, donec ipse religiosus iterum absolutè consentiat, & factum confirmet, quia antea solùm videtur impleta conditio, quod non satis est, vt professio valida esse incipiat, vt diximus. Resolutio est affirmatiua. Nihilominus dicendum est professionem fieri posse per procuratorem. ita docuit Syluest. verb. *religio* 3. quæst. 15. Angel. verb. *Religiosus*. Rosella, verbo *Nouitius*, num. 23. Armilla num. 14. Azor tom. 1. lib. 12. cap. 5. quæst. 5. Sà verbo *Religio*, num. 14. Miranda in Manual. tom. 1. quæst. 14. artic. 1. concl. 2. Et id tanquam certum supponit Nauarr. consil. 32. de Regular. quod incipit, *N. fuit*, vbi tractans de professione facta per procuratorem ad id specialiter deputatum, quæ ex aliis capitibus videbatur dubia, ex illo tanquam certum supponit, fuisse validam. Ratio est, quia omnis contractus fieri potest per procuratorem, si non sit lege prohibitum, iuxta l. 1. §. *vnus* ff. de Procuratorib. & regula 68. de reg. iuris in 6. *Potest qui per alium, quod potest facere per seipsum*: Sed professio perficitur per modum cuiusdam contractus, qui nullo iure à prædicta regula excipitur; vnde glossa super regula plures exceptiones adhibens, huius non meminit, quod etiam videre licet in glossa in cap. *Qui ad agendum*, de procuratorib. in 6. Item matrimonium fieri potest per procuratorem cap. vlt. de Procurat. in 6. ergo & professio, quid enim magis obstat? Quocirca circa modum sic profitendi seruanda ferè sunt, quæ circa modum sic contrahendi matrimonium communiter traduntur; & in dict. cap. vlt. significatur, ex quibus illud maximè essentiale est, vt scilicet consensus non sit reuocatus ante vsum procurationis, quia postea iam deficeret consensus, vt in dict. cap. expressè dicitur, & est per se manifestum, & ideo non esset valida professio. Deinde oportet vt procurator sit ad hoc munus specialiter deputatus, id est, ad professionem nomine alterius emittendam, & in tali religione, aut monasterio, quod insinuat Nauarr. suprà, & à simili potest colligi ex dict. cap. vlt. Verum est argumentum à simili non esse in hac materia multum efficax, si conditio illa non sit iure naturæ necessaria, sed ex speciali iure positiuo, & fortasse ob hanc causam Syluest. nullam facit mentionem huius specialis conditionis. Duæ requiruntur conditiones. Secunda.

Nihilominus multo securius est illam seruare, & videtur satis probabile ex natura rei esse necessariam moraliter loquendo, quia emittere professionem, est actio adeò specialis, & difficilis, vt moraliter comprehendi non possit sub clausula generali: opportet ergo vt mandatum procuratori datum expressè sit ad professionem emittendam, & consequenter etiam ad determinatum locum, seu religionem, quia deliberatio circa religionem, & voluntas profitendi ad determinatā religionem haberi, & determinari debet. Quamuis autem moraliter hoc ita sit, si in rigore rem speculemur, non video, si mandatum caretur ad profitendum cum expressa indifferentia, & optione vi procurator eligeret religionem, cur in rigore non sufficiat, cùm ex natura rei nihil impediat, & nullo iure prohibitum inueniatur. Hinc etiam videtur fieri consequens professionem posse fieri per litteras, nam alij contractus etiam matrimonium, possunt hoc modo perfici. Neque hic occurrit aliquid speciale præter ea quæ in simili de matrimonio tractari solent. Solùm aduerto vt considerentur specialia iura religionum, & obseruentur aliæ solemnitates, vel circunstantiæ, quæ in vnaquaque tanquam essentiales declaratæ fuerint; vnde si aliquæ huiusmodi essent incompossibiles cum illo modo profitendi in absentia, non haberet locum in tali religione, ordinariè tamen nullæ videntur esse huiusmodi circumstantiæ. 23. Resolutio circa secundam conditionem. Professio validè fieri potest per litteras.

Vltimò inquiri potest vtrùm habitus, vel locus pertineat ad necessariam formam professionis, & consequenter an professio fœminæ in religione seu in monasterio virorum, vel è conuerso, valida sit. In qua re certa, & communis resolutio est, susceptionem habitus, aut ingressum in monasterium, aut quòd professio intra religionem, vel in Ecclesia fiat, non esse de substantia, & valore professionis, ita docent omnes Doctores, & est satis expressum in cap. *insinuante*, qui cler. vel vou. & sumitur ex cap. *porrectum*, & aliis, de regular. Et ratio reddi potest, qui hæ circumstantiæ sunt valdè extrinsecæ, & ideo nulla fuit ratio, cur tanquam essentiales designarentur. Hinc verò inferunt aliqui Doctores professionem à fœmina factam in religione virorum validam esse, per eam tamen non obligari 24. Vltima difficultas circa habitum, vel locum. Communis, & vera sententia. Probatur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

obligari ad habitandum cum illis, sed ad seruandam religionem in domo sua, vel in alio conuenienti loco. ita Panormit. in dict. cap. *insinuante*, Angel. verbo *professio*, num. 3. Syluest. *religio* 3. quæst. 9. qui hoc colligunt ex dict. cap. *insinuante*. Sed quamuis fortasse quæstio pertineat ad modum loquendi, non existimo propriè dictum, fœminam posse validè profiteri in religione virorum, & è conuerso; & ita communiter sentiunt Doctores, qui de hoc dubio disputant, Nauar. lib. 1. consil. titulo de ætate, & qualitate, consil. 8. num. 10. & lib. 3. tit. de regular. consil. 47. num. 1. Henriq. lib. 14. de irregul. cap. 8. num. 6. in Comment. lit. A. Sà verb. *Religio* num. 30. & alij. Neque oppositum colligitur ex dicto cap. *insinuante*, nam ibi solùm dicitur fœminam vouisse in manibus fratris sancti Augustini, & postea habitum illius religionis gestasse, habitum scilicet ad fœminas pertinentem. Vnde non sequitur fœminam professam fuisse religionem virorum, sed religionem, cuius regula pro viris, & fœminis approbata est, & in qua viri præsunt fœminis, ideóque fœminæ in prælati manibus profiteri debent.

Opinio Panormit. & aliorum reiicitur.

25. *Resolutio difficultatis.*

Propriè ergo professio fœminæ non potest esse in religione virorum, sed ad summum in religione suo modo vtrisque communi, & in ea parte quæ ad fœminas pertinet, & seruato decenti modo. Cùm enim professio fieri non possit nisi in religione approbata, aut approbata est pro solis viris, vt est, v. g. Societatis, & sic nullo modo poterit professio fœminæ in tali religione valida esse, etiamsi in domo propria vel quacumque alia ratione fiat, nisi fortasse ex speciali concessione Pontificis, quia facultas admittendi ad professionem vltra approbationem non extenditur. Et eadem proportione, vel maiori ratione, si religio approbata sit pro solis fœminis, non poterit professio viri in ea esse valida; at si religio complectatur suo modo viros, & fœminas, & pro vtrisque partitione accommoda approbata sit, poterunt quidem in illa recipi & viri, & fœminæ, sed non propterea profitetur fœmina religionem virorum, nec quatenus virorum est, sed religionem communem, quatenus ad fœminas accommodata, & approbata est.

Capvt XIII.

Quo effectus habeat valida professio expressa.

1.

Hactenus explicuimus omnes causas professionis, & consequenter conditiones omnes necessarias, vt valida, & expressa sit. Nunc dicendum est de effectibus, quod amplissimam nobis posset præstare materiam, si omnia illa, quæ ex professione religiosa consequuntur, numerare velimus; nam reuera illa omnia possunt inter effectus professionis computari: sed quia in discursu materiæ illa omnia explicanda sunt, ideo in præsenti solùm est breuiter notandum in professione duo includi, scilicet traditionem, & tria vota, & ex vtroque proprij effectus oriuntur. Ex voto enim castitatis sequitur inhabilitas ad matrimonium, & irritatio matrimonij rati, & non consummati, si præcessit; & ita hi possunt inter effectus professionis computari; tamen quia specialiter annexi sunt voto castitatis,

Ponuntur effectus professionis ratione trium votorum.

A ideo melius de illis dicemus infrà de voto castitatis solemni religionis in speciali disputando. Atque idem dicendum est de aliis affectibus annexis professioni ratione voti paupertatis, vt est inhabilitas ad habendum proprium, translatio omnis iuris proprij in religionem, &c. Idémque est de effectibus, qui consequuntur ratione voti obedientiæ, si qui fortasse sunt præter obligationem parendi prælato, quos postea inquiremus.

Eodem modo intelligere possumus aliquos effectus sequi ex professione ratione traditionis. Quorum primus, & quasi formalis est, vt homo non maneat sui iuris, sed sub dominio, & potestate religionis, cui etiam incorporatus tanquam verum membrum politicum eius; quamuis enim hæc non fiant nisi per professionem validam, quæ traditionem, & vota includit, tamen sicut aliqui effectus accommodantur illi ratione vnius, vel alterius voti, ita etiam aliqui ratione traditionis; cui maximè correspondet translatio dominij, seu iuris in propriam personam, in religionem ipsam, & consequenter quasi priuatio iuris in se ipsum, ad quam consequitur obligatio ad seruandam regulam religionis; sicut membrum reipublicæ tenetur seruare leges eius ex vi vnionis politicæ, quam cum illa habet. Deinde ex eadem radice sequitur dominium, seu ius, quod religio habet ad omnes actiones religiosi, quia se illi donauit in quandam honorificam seruitutem, vel spiritualem filiationem. Fortasse etiam potestas irritandi vota, quæ est in prælato religionis, hanc traditionem proximè consequitur, quamuis soleat etiam voto obedientiæ tribui, vt suprà diximus, quatenus per illud subiectio, & abnegatio propriæ voluntatis, quæ per hanc traditionem fit, prædicto voto firmatur, propter quod solent hæc duo tanquam vnum reputari, vt infrà tractando in speciali de voto solemni obedientiæ videbimus. Item posset inter has effectus computari absolutio ab omnibus prioribus votis, vel etiam ab omnibus debitis, quam ipso facto censetur religiosus per professionem obtinere. De quo effectu, quo sensu verum sit, & quomodo ad professionem consequatur, capite sequenti dicendum est.

2. Effectus qui ex professione sequuntur ratione traditionis. Primus.

Secundus.

Tertius.

(B, C, D in margin)

Præter hos autem effectus, qui sunt magis intrinseci, & reputari possunt quasi propriæ passiones professionis, alij cogitari possunt magis extrinseci, quanquam hi nulli esse videntur ex sola vi & natura professionis, sed ex aliquo priuilegio illi adiuncto: nam ex sola rei natura nihil aliud sequi videtur ex professione præter id, quod intrinsecè spectat ad obligationem talis seruitutis, seu subiectionis cum obligatione trium votorum; de quibus obligationibus sigillatim postea dicendum est; quin etiam impedimenta illa, quæ specialiter sequuntur ex votis, non censetur esse intrinseca ex natura rei, sed iure Ecclesiastico adiuncto, nisi aliquod eorum habeat aliquam necessariam connexionem cum ipsa obligatione, & materia voti, vt in particulari postea videbimus. Ex priuilegio autem potest intelligi aliquis effectus sequi ex professione, vel Ecclesiastica concessione, vel diuina. Priori modo potest inter hos effectus ponit, si verum est, per professionem auferri inhabilitates, vel irregularitates, quod de aliquibus affirmari potest: non de omnibus, de quo in materia de irregularitate dictum est, & attigit Nauar. comment. 2. de Regular. num. 60. Deinde huc

3. Assignantur alij effectus professionis magis extrinseci ratione priuilegiorum.

Ex iure Ecclesiastico quales habeat effectus professio expressa valida.

(E in margin)

(c) 2007 Ministerio de Cultura

huc etiam spectat exemptio personæ religiosæ à iurisdictione iudicum ordinariorum, nam hoc non sequitur intrinsecè ex professione. Quod est certum, si loquamur de exemptione à iurisdictione Episcoporum, nam olim religiosi erant Episcopis subiecti, & nunc sunt aliqui; nec poterant ipsi se eximere à iurisdictione ordinaria Episcoporum per suam propriam voluntatem, quidquid ipsi vouerent, nisi sedes Apostolica eos eximeret, & sub sua speciali gubernatione susciperet; eisque propriam iurisdictionem conferret. Si verò sit sermo de exemptione à iurisdictione temporali, magis dubitari potest, an sequatur ex vi solius professionis, attento tantùm iure diuino; cum qua dubitatione alia coniuncta est, scilicet, an ex vi professionis religiosus fiat persona Ecclesiastica ratione diuini iuris, vel humani Ecclesiastici, nam quod ita fiat, certum est, argumento cap. *Si quis suadente.* 17. quæst. 4. & aliorum iurium, quæ attigit Nauar. dicto num. 60. Sed hæc, & similia infrà disputabuntur commodiùs tractando de priuilegiis religiosi status in genere. Et de hoc multa diximus lib. 4. de defensione fidei disputando generatim de exemptione Ecclesiastica. Verisimilius enim est, quamuis hæc ducant originem ex diuino iure, non consummari nisi Ecclesiastico. Ne igitur hîc cogamur omnia hæc priuilegia explicare, satis sit in vniuersum dicere, omnia, quæ specialiter conceduntur personis religiosis, eo quòd professæ sunt, inter hos effectus professionis computari.

Exemptio religiosorũ ab Episcopo quo iure cõcedatur.

4. Ex iure diuino attribuitur indulgentia plenaria, & qualis. D. Thom.

Ex diuino autem iure potest professioni attribui effectus obtinendi remissionem totius culpæ, & pœnæ, quasi ex opere operato: hunc enim effectum videtur illi tribuere D. Thom. 2. 2. quæst. 189. art. 3. ad 3. vbi cum formidine ait, *Rationabiliter dici potest, quòd per ingressum religionis aliquis consequatur remissionem omnium peccatorum*; *vnde* (subdit inferius) *legitur in vitis Patrum quòd eandem gratiam consequuntur religionem intrantes, quam consequuntur baptizati.* Vnde Bellarm. lib. 2. de Monach. cap. 6. inquit hoc non esse certum, sed piè credi, & ad id confirmandũ adducit congruentia testimonia Athanasij, Hieronymi, & Bernardi. Nauar. etiam in comment. 2. de regular. num. 60 ait, professionem indulgentiam plenariam operari. Consentire videntur communiter Theologi, ac Summistæ de hac remissione & condonatione generatim loquendo. D. Anton. p. 3. cap. 3. Palud. in 4. d. 4. quæst. 3. Angelus verbo *religiosus* num. 46. Syluest. *religio* 3. quæst. 23. Bernard. Senens. allegatus ab Angelo supra Hieronym. Platus de bono statu relig. cap. 13. Vuald. de sacramental. titul. 9. cap. 80. Azor lib. 12. instit. moral. cap. 5. quæst. 11. Emman. Sà verbo *religio* num. 17. Less. lib. 2. cap. 41. dubit. 8. num. 72. & alij.

Cardin. Bellarm. Nauar. D. Anton. Paludan. Angel. Syluest.

5. In quo sensu sequantur prædicti auctores. Bellarm. Nauar.

Veruntamen nullus ex prædictis auctoribus absolutè æquiparat professionem baptismo, vel martyrio in hoc, quòd aliquando ex opere operato, vel ex speciali priuilegio primam gratiam conferat, vel faciat ex attrito contritum; imò Bellarm. in hoc expresse ponit differentiam inter Baptismum, & professionem, quòd Baptismus tollit culpam, & pœnam, professio autem non tollit culpam, sed pœnam. Et Nauar. cum limitatione loquutus est, dicens, *Professio regularis facta cum debita contritione indulgentiam plenariam operatur.* Caietan. etiam circa dictam solutionem

A ad tertium pro certo habet, eum, qui facit professionem in peccato mortali, nõ solùm non consequi tunc remissionem culpæ, aut pœnæ, verùm etiam quando postea conteritur, nullam remissionem pœnæ consequi ratione præcedentis professionis, quæ opus mortuum fuit, & sic fermè loquuntur cæteri. D. Thom. verò apertè loquitur de satisfactione pro peccatis, & de absolutione à reatu pœnæ, non culpæ. Quapropter temerarium censerem hunc effectum tribuere professioni; est enim res grauissima, & valde supernaturalis, quam sine reuelatione, traditione Ecclesiæ, ac Patrum doctrina asserere temerarium est. Maximè cùm hoc priuilegium necessarium B non sit, cùm nec professio sit sacramentum habens vim ex opere operato, nec per se loquendo instet necessitas articulari mortis, neque finiatur vitæ tempus ad agendam pœnitentiam concessum, sicut finitur per martyrium, sed potiùs ibi quodammodo inchoatur status ad pœnitentiam agendam aptissimus.

Est temerariũ æquiparare professionẽ baptismo, vel martyrio.

6. Verus sensus.

Solùm ergo docent prædicti authores hanc gratiam esse diuinitus concessam professioni, vt si quis illam emittat in statu gratiæ, ei remittatur totus reatus pœnæ temporalis ex Dei liberalitate, vel quasi gratitudine, etiamsi ipse aliàs non reddat satisfactionem condignam illi reatui. Quam assertionem piam esse fateor, & pro- C babilem propter authoritatem tantorum Doctorum, & quia cedit in fauorem religionis, & quia congruum videtur, vt Deus ea liberalitate vtatur cum amico, qui se illi totum tradit. Fateor tamen me non videre probationem satis cogentem. Nam D. Thom. nullam mentionem priuilegij, aut diuinæ liberalitatis facit, sed in excellentia illius operis effectum hunc fundare conatur. *Rationabiliter autem dici potest, quòd etiam per ingressum religionis aliquis consequatur remissionem omnium peccatorum, si enim aliquibus eleemosynis factis homo statim potest satisfacere de peccatis suis; multo magis in satisfactionem pro omnibus peccatis sufficit, quod aliquis se totaliter diuinis obsequiis man-* D *cipet per religionis ingressum, quæ excedit omne genus satisfactionis, etiam publicæ pœnitentiæ, sicut holocaustum excedit sacrificium.* Ex quo verborum discursu constat D. Thomam sensisse non ex priuilegio, sed ex virtute talis operis ad satisfaciendum hanc integram remissionem comparari; & virtute facit hanc rationem; Per magnam eleemosynam, vel per aliquam pœnitentiam publicam solent homines iusti condignè satisfacere pro suis peccatis, ita vt totus reatus statim eis remittatur: ergo multo magis id poterunt per professionem religionis. Quæ quidem illatio est per se probabilis ex genere talis operis, tamen quia illud opus potest esse magis, vel minus sa- E tisfactorium iuxta affectum, & dispositionem profitentis, & peccata præterita possent postea esse plura, vel pauciora, ideo illatio non est euidens, & ob eam causam dixit D. Thom. *Rationabiliter dici potest*; atque ita non ponit hanc tanquam certam regulam ex aliqua promissione Dei, ideóque subiungit, *Si tamen non absoluerentur per hoc ab omni reatu pœnæ, nihilominus vtilior est professio religionis, quam peregrinatio terræ sanctæ*, &c. Itaque mens eius fuisse videtur, tale esse, támque excellens hoc opus, vt quamuis ordinario modo ex bono affectu charitatis, etiam sine extraordinario feruore fiat, ad satisfactionem pro omnibus peccatis regulariter sufficiat, nisi illa sint magna, & multa, & pœnitentia de illis

Est pia, & probabilis hæc opinio in hoc sensu explicata.

D. Thom.

Explicatur mẽs D. Tho. in hoc puncto.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

illis parua, modúsque profitendi valde remissus. Sed quia hæc omnia rarò concurrunt, ideo moraliter dictus effectus professioni attribui potest. Atque ita seipsum explicuit D. Thom. in 4. dist. 4. quæst. 3. art. 3. quæst. 3. ad 3.& Nauar. comment. de indulgentiis in §. *In Leuiticum*, notab. 20. num. 17.

7. Professio habet hanc remissionem ex se, non ex priuilegio. Probatur ex Patribus.

Atque hoc videtur mihi magis extollere, ac commendare religiosum statum, & professionem eius, quia non extrinseco priuilegio incerto, sed certæ perfectioni, & excellentiæ talis operis effectus ille tribuitur. Neque etiam ex Sanctis Patribus amplius colligi videtur; Athanasius enim in vita Antonij solùm refert Antonium tempore mortis audiuisse Sanctos Angelos dicentes omnia peccata sibi fuisse remissa, quando monasticam vitam professus est: ex quo non potest colligi speciale priuilegium, tum quia ibi magis agebatur de remissione culparum, quàm pœnarum, vel si de tota remissione intelligatur, sicut prior intelligitur comparata non ex priuilegio, sed per dispositionem proportionatam, ita & posterior per condignam satisfactionem; tum etiam, quia si in aliquo potuit professio habere hunc effectum modo à nobis declarato, maximè in Antonio, in quo peccata vitæ superioris leuiora erant, & feruor conuersionis maximus: Hieronymus autem epist. 25. de Blasila solùm dicit, *Cùm propitio Christo ante quatuor fermè menses secundo quodam modo se Baptismo lauerit, & ita deinceps vixerit, vt calcato mundo semper monasterium cogitaret.* Ex quibus verbis solùm colligi potest ingressum monasterij, cuius propositum Blasila habebat, Baptismo à Hieronymo comparari, & ideo secundum Baptismum illum appellare. Cuius simile refert D. Thom. ex vitis Patrum, sed non oportet comparationem fieri per similitudinem æqualitatis, alioqui tribuendum esset professioni, quòd faceret etiam ex attrito contritum, sed per quandam proportionem, ad quam sufficit prædictus effectus dicto modo explicatus. Vnde Bernard. lib. de præcepto, & dispensat. interrogans cur Monasterialis disciplina secundum Baptisma nuncupetur, respondet, *Arbitror ob perfectam mundi abrenuntiationem, ac singularem excellentiam vitæ spiritualis, quæ præeminet vniuersis vitæ humanæ generibus. Huiuscemodi conuersatio professores, & amatores suos Angelis similes, & dissimiles faciunt, imò diuinam in homine reformat imaginem, configurans nos Christo instar Baptismi, & quasi denique secundò baptizamur, dum per id quòd mortificamus membra nostra, quæ sunt super terram, Christum induimus, complantati similitudini mortis eius.* In quibus verbis in primis videtur comparationem illam attribuere non solùm professioni, sed obseruationi eius, & toti vitæ religiosæ, quam alibi martyrio comparauit; & deinde si ipsi professioni aliquid in hoc negotio tribuit, non illud fundat in priuilegio, vel promissione aliqua Dei, sed in ipsius operis excellentia.

D. Hieron. Professio assimilatur baptismo.

D. Bernard.

8. Confirmatur rationibus.

Præterea non videtur amplius necessarium ad fauorem religiosæ professionis, cùm & ipsa habeat proportionem ad prædictam satisfactionem, quod melius est, vt dixi; & præterea quodammodo obliget hominem ratione status ad maiorem indies satisfactionem exhibendam pro peccatis præteritis ratione status suscepti. Vnde, & tali operi, & statui magis accommodata ratio prouidentiæ videtur, vt religiosi pro peccatis præteritis, vel in ipsa professione, vel si tunc remissi A fuerint, post illam pro peccatis præteritis condignè satisfaciat. Hæc autem dixerim, non vt priorem sententiam simpliciter reiiciam, neque vt piam existimationem, aut deuotionem erga professionem religiosam imminuam; sed vt certa ab incertis distinguam, & religiosos admoneam ne spe illius liberalitatis incertæ, certam satisfactionem pro peccatis omittant. Addendum verò est concessione summorum Pontificum aliquibus religionibus concessum esse, vt omnes personæ, quæ in eis recipiuntur, plenariam omnium peccatorum indulgentiam in ipso ingressu, & iterum in morte consequantur, sicut B conceditur religiosis Societatis Iesu, vt habetur in compendio priuilegiorum eiusdem Societatis verbo, *Indulgentia*, §. 4. qua cæteri mendicantes fruuntur.

Iudicium auctoris circa priorem sententiam.

Quid concedant summi Pontifices in hac materia.

CAPVT XIV.

Vtrùm per religiosam professionem commutentur, seu extinguantur omnia vota, quæ ipsam præcedunt.

1.

C HIc est vnus ex præcipuis effectibus, qui tribui solent professioni religiosæ, quia verò res difficultatem habet, siue quæstio procedat de ipsa commutatione, an fiat generalis de omnibus votis, quæ professionem præcedunt, siue de modo, an scilicet fiat ipso iure, vel semper requirat actum hominis communitatis, ideo de illa sigillatim hîc disputabimus. Duobus verò modis potest Papa absoluere, vel ligare, scilicet, vel communi iure, vel ab homine, seu per proprium personalem actum in particulari. Hic autem posterior modus est vsitatus, & indubitatus, ac certus in huiusmodi actu commutandi vota. De priori verò est specialis dubitatio propter vota simplicia, quæ præcedunt professio- D nem religionis, an ipso iure commutentur in statum religionis. Nam de cæteris omnibus votis certum est, nullam talem commutationem in illis reperiri; à nullo enim authore, quem ego viderim, asseritur, neque in iure scripta inuenitur, nec est introducta consuetudine aliqua, de qua nobis constet. Ex quo in primis colligimus, commutationem voti in minus bonum, imò & in æquale nunquam ipso iure fieri, quia si aliqua commutatio fit ipso iure, maximè est votorum simplicium in statum religiosum; at verò illa non est (si reuera est) nisi ratione melioris boni: ergo in minus, vel æquale nunquam fit ipso iure. Ratio etiam hoc suadet, quia ad fa- E ciendam huiusmodi commutationem licitè, & validè, necessarium est in particulari considerare circumstantias actionum, vel personarum, & ex eis colligere tum causam, tum etiam modum commutationis, argumento cap. 1. de voto. Sed ad huiusmodi considerationem necessaria est hominis actio; non ergo potest talis commutatio rectè fieri ipso iure, sed debet fieri ab homine, id est, à Pontifice, vel immediatè, vel per alium, cui illam committat.

Notatio præmittenda.

Assertio prima. Commutatio voti in minus, vel æquale bonum non fit ipso iure.

Probatur ratione.

2. Assertio secunda. Commutatio voti in melius ipso iure solùm fit per ingressum religionis. Assignatur ratio.

Et hinc etiam fortasse est, vt extra illum casum de religione, certum sit, nullum alium reperiri, in quo vota commutentur, etiam in melius. Quia licèt supposita certitudine de meliori bono non sit necessaria causa, vt commutatio fieri possit, tamen illa comparatio inter parti

(c) 2007 Ministerio de Cultura

particularia bona in iure facta non est, quia vel moraliter non potuit, quia quod secundùm speciem suam est melius bonum, potest in indiuiduo esse minus; vel certè non oportuit, quia nulla erat moralis necessitas talis commutationis; quia si in particulari constiterit de meliori bono, vouens si voluerit, potest illam facere, non potest autem cogi ad illam faciendam, quia voti obligatio voluntariè suscipienda est: si autem non constiterit in particulari de meliori bono, non expedit, vt authoritate iuris talis commutatio fiat. Neque in hoc æquiparanda est lex gratiæ legi veteri, in qua vota quædam necessariam, vel determinatam habeant iure diuino commutationem, vt patet Leuit. vlt. illa enim præcepta fuerunt eo tempore cæremonialia, & accommodata illi statui propter genera sacrificiorum, & oblationum, quæ tunc erant in vsu; in lege autem noua nullum est ius diuinum de hac re, & humanum esse non oportuit propter dictas causas.

3. *Sententia communis tenet, per professionē omnia vota præcedentia extingui.*

In illo autem particulari casu de statu religionis est communis sententia, omnia vota præcedentia extingui per professionem religionis, veluti per quandam commutationem in quidpiam ita melius, vt vniuersaliter, & quasi eminenter omnia præcedentia cōprehendat. ita tenet D. Tho. hîc art. 12. ad 1. & qu. 189. art. 3. ad 3. quibus locis idem affirmat Caiet. Quod adeò verum censuit D. Thom. vt in eadem quæst. 189. art. 8. ad tertium dixerit, eum, qui vouit ingredi religionem arctiorem, & sua authoritate ingressus est laxiorem, & in ea professionem emisit, non teneri ampliùs transire ad strictiorem religionem, quia prius votum simplex extinctum fuit per subsequens solemne, etiamsi talis professio facta non fuerit sine peccato ratione præcedentis voti simplicis. *Specialis doctrina D. Thom.* Idem tenet Soto 7. de iustitia q. 4. art. 3. Palud. in 4. dist. 38. q. 4. art. 2. & ibi supplem. Summa confess. lib. 1. tit. 8. q. 78. Syluest. *Votum* 3. q. 9. & *Votum* 4. q. 3. vers. 4. & q. 7. vers. 3. Tabiena *votum* 3. §. 9. Nauar. c. 12. nu. 65. & 78.. Couar. in cap. *Quamuis pactum.* 1. p. §. 3. n. 4. Armilla verbo *votum* n. 28. Significauit Glossa, & Canonistę in cap. *Scripturæ*, de voto. Ex quo textu sumitur præcipuum fundamentum huius sententiæ, sic enim ait, *Reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obsequium in perpetuum noscitur religionis obseruantiam commutare.* Cuius etiam triplicem rationem indicat D. Thom. suprà. *Rationes D. Thom. Prima.* Prima, quia alia vota sunt de particularibus operibus; professio autem religionis est de tota vita hominis, & ideo in illa cætera includuntur, sicut particularia in vniuersali. *Secunda.* Secunda, quia per professionem moritur homo priori vitæ. *Tertia.* Tertia, quia singulares obseruantiæ religioni non competunt, satisque est illius onus sustinere.

4. *Notandum primò. Secundò. Assertio prima & vera. Vota præcedētia professionem, quæ cū illa simul impleri non possunt, per eam cōmutantur, & extinguuntur.*

Quia verò hæc fundamenta non videntur satis conuincere ad persuadendam dictam sententiam, vt constet, quid sit certum, quid verò dubium, aduertendum est primò, quædam esse vota præcedentia professionem, quæ non possunt simul impleri cum ipsa professione, vt vota peregrinationum, eleemosynarum, & similia; alia verò esse, quæ simul cum professione consistere, & impleri possunt. De prioribus res est certa commutari, & extingui per professionem religionis; & hoc maximè probat capite *Scripturæ*, & fortasse nihil aliud, in quo non tam condit ius, quàm declarat, vt patet ex ratione, quam adducit, quæ ita etiam formari po-

A test. Quia votum natura sua includit conditionem, vt maius bonum non impediat; constat autem maius esse bonum religionis, quàm quodlibet aliud temporale, vel particulare, quod per alia vota voueri solet, aut potest: ergo qui profitetur religionem prætermissis prioribus votis, non agit contra illa, sed vtitur iure suo, quod in priori voto semper intelligitur reseruatum, & consequenter priora vota cessant, quia iam etiam cessauit conditio, sub qua intelligebatur esse factum. *Fundamentalis ratio.* Maior supponitur in dicto capite. Et in integra eius lectione expresè sic habetur. *Scripturæ sacræ testimonio declaratur, quòd spiritualis homo propositum non*
B *mutat, cum pro salute animæ suæ vtilius aliquid meditatur.*

5. *Etiā extinguitur votū peregrinationis Terræ Sanctæ.*

Neque oportet ab hac generali regula excipere votum peregrinationis Terræ sanctæ, vt quidam voluerunt, tum quia ratio facta, & in textu expressa generalis est, nam etiam illa peregrinatio est temporale obsequium, & non debet impedire perpetuum; tum etiam, quia ex integra lectione illius textus constat de illo speciali casu loquutum fuisse Romanum Pontificem, verba enim sunt. *Inde est, quòd vestris iustis postulationibus alias non indignati indulgemus, inclinati vobis indulsimus, quatenus si quis sepulchrum dominium, vel alia limina sanctorum pro-*
C *posuerit visitare, & infirmitate, vel alia rationabili causa occurrente apud vos religionis habitum assumere, atque Deo seruire voluerit, liberè eum recipere valeatis, nec voti facti reus habeatur, qui temporale,* &c. Constat ergo Pontificem idem censere quoad hanc commutationem de voto peregrinationis Terræ sanctæ, quod de aliis. *Effugiū præcluditur.* Posset autem quis interpretari hæc verba de voto peregrinationis tantùm deuotionis causa, non tamen de alio voto in subsidium Terræ sanctæ. Et ita illud excipit Syluest. *Votum* 4. quæstione 7. vers. 3. Angel. eodem verb. in principio. Alij verò Doctores communiter etiam hoc non admittunt, vel tacendo talem ex-
D ceptionem, vel expresè illam excludendo, vt Caiet. verb. *Voti dispensatio*, & Nauar. numero 79. Qui tamen absolutè loquuntur de voto Hierosolymitano; sine dubio tamen volunt excludere Syluestri limitationem. Et idem sentiunt Richard. in 4. distinct. 38. & Angel. verbo *Votum* 4. Et cùm textus in hoc nihil distinguat, non est cur nos distinguamus, & materiam fauorabilem coarctemus; quod magis ex dicendis patebit. *Ad hæc cōmutatio fiat ex natura rei, vel ex gratia, & iure Pontificio.* Considerari etiam potest in illis verbis, quæ ex integra lectione retulimus, in eis non significari hanc commutationem ex natura rei, vt dicebamus, sed ex speciali gratia, & nouo iure Pontificio; hoc enim significat ver-
E bum illud, *indulgemus.* Et ratione etiam declarari potest, quia votum peregrinationis non est simpliciter incompossibile cum voto religionis, posset enim priùs peregrinatio fieri, & postea religionis habitus suscipi: ergo quòd prætermisso hoc ordine liceat statum ingredi religionis, videtur esse indultum Pontificis. *Resolutio.* Respondeo priùs ad hanc rationem comparatione facta ad idem tempus, melius esse ingredi religionem, quàm peregrinari; & ideo licèt verum sit, eum qui habet peregrinandi votum, illud implere priùs debere, & postea ingredi religionem; melius nihilominus est statim ingredi, quàm illum ordinem seruare, quia in illa met anticipatione religionis, ex suo genere est maior spiritualis vtilitas;

(c) 2007 Ministerio de Cultura

præterquam quòd interposito illo tempore possunt offerri occasiones, aut pericula, quæ propositum religionis impediant. Adde, quòd seruato illo ordine, iam non esset locus commutationi; nam post votum impletum, quæ esse potest commutatio? Igitur ad illud verbum textus respondeo, aut verbum illud solùm esse beneuolentiæ, & authoritatis, vel ad summum significare, Pontificem fecisse aliquam gratiam illis religiosis declarando talem esse illorum statum, vt præferatur cæteris actibus etiam voto promissis. Denique in collectione Gregoriana omissum est illud verbum tanquam non necessarium, & fortasse ad hanc ambiguitatem tollendam.

6. *Etiã extinguũtur purè vota realia.*

Rursus addendum est, non esse necessarium B excipere vota realia, vt rectè adnotarunt Caiet. Couar. & alij suprà. Idem Caiet. 2. tomo opusc. tract. 11. qu. 3. Cuius fundamentum sumendum ex dictis suprà tractatu præcedente, scilicet, quòd per votum reale non acquiritur ius ei, in cuius vtilitatem cedit; & ideo sistendum est in puro voto; quia si adiuncta est propria humana promissio, illa non commutatur, sed implenda est, sicut sunt alia humana debita soluenda, si fieri potest. Quando verò sunt pura vota, etiamsi realia sint, commutari possunt; vnde in verbis, & ratione textus allegati hæc etiam comprehenduntur; & ideo etiamsi sit votum in subsidium Terræ Sanctæ, quod mixtum est, & quoad eam C partem redimi posset, sub hac generali regula comprehenditur, & sufficienter commutatur in professionem religionis tanquam temporale obsequium in perpetuum. Oportet autem aduertere hîc solum esse sermonem de his votis quatenus eorum obseruantia incompossibilis est cum statu religioso, in quo homo nihil habet proprium, ex quo possit vota realia implere. Vnde nunc solùm considerantur illa vota, quatenus obligare possent pro illo tempore, pro quo homo iam est religiosus, vt si esset votum dandi singulis diebus, vel annis talem eleemosynam, aut faciendi piam operam. Et idem censeo de quolibet voto reali, cuius obligatio non vrget ante illud tem- D pus, in quo homo vult fieri religiosus, quia non tenetur tunc homo anticipare solutionem; nec postea locum habet obligatio, vt declaraui. At verò si votum reale tale sit, vt possit, & debeat esse impletum eo tempore, tunc obseruantia talis voti non est incompossibilis cum ingressu religionis, vt per se constat; & ideo in eo non habet locum præsens regula, sed iuxta aliam partem propositam, de votis incompossibilibus, de hoc iudicandum est.

Promissio humana nõ cõmutatur, sed debet impleri.

Notandum.

7. *Duplex genus votorũ, quæ possunt esse simul cũ professione.*

Alia ergo sunt vota, quorum obseruantia & executio simul esse posset cum professione religionis. Quæ in duplici sunt differentia, quædam, quæ sufficienter impleri possunt, ante ingressum E religionis sine vllo impedimento, vel dilatione eius, vt, v.g. quia licèt homo velit hodie ingredi religionem, hodie etiam potest priùs facere eleemosynam, aut sacrificium, vel orationem, aut aliud simile, quod promisit. Alia verò sunt implenda in ipso statu religionis, quia & materia illorum in eo statu locum habet, vt sunt orationes, ieiunia, &c. Et duratio obligationis talis voti per se extendebatur ad totum illud tempus. Et in vtrisque intelligi potest duplex commutationis modus. Vnus est ex voluntate, & intentione ipsius vouentis: alius ipso iure, seu facto, ipso etiam homine nihil de tali commutatione cogitante, aut volente.

A Hoc ergo posito, de prioribus votis res est facilis. Aut enim tempus, pro quo obligabat tale votum, impletum est ante ingressum religionis, vel non. Si iam est impletum, debet etiam statim impleri votum, etiamsi religionis ingressus proximè futurus sit; suppono enim non differri propter implendum aliud votum (hoc enim nunquam est necessarium, vt dixi) sed ex voluntate ipsius hominis religionem ingressuri; tunc autem nulla est ratio excusans ab obseruatione voti, quod iam obligat. Vt, v. g. habeo votum ieiunandi hodie, & decreui crastina die ingredi religionem, nihilominus teneor hodie ieiunare, neque obseruantia huius ieiunij est incompossibilis cum illo ingressu, nec est causa dilationis eius, neque est ex vi iuris commutabilis in illum, quia eo tempore, quo ingressus religionis est futurus, iam erit violatum votum, & obligatio eius extincta propter lapsum tempus, pro quo obligabat. Solùm ex intentione vouentis posset ibi interuenire commutatio hoc modo, si nimirum talis persona hodie, & ex nunc habeat animum ad ingressum religionis, & in hanc obligationem commutandi ieiunium, vel aliud votum, quod pro hodie habetur. Quòd enim hoc modo fieri possit, manifestum est ex dictis, quia est commutatio in bonum euidenter melius; vtrumque autem necessarium est ad illam commutationem. Primum, vt habeat animum se obligandi ex tunc, quia in commutatione voti non aufertur eius obligatio, sed in aliam materiam mutari debet; & ideo non satis est habere propositum ingrediendi, sed etiam transferendi obligationem voti de actu præsenti in ingressum futurum. Secundò est necessarium non tantùm obligari ad religionem, sed etiam velle in hanc obligationem aliam commutare; nam qui habet vnum votum, & facit aliud melius, non statim ipso facto commutat vnum in aliud, nisi à principio habuerit animum suscipiendi posterius votum loco prioris, & non coniungendo vtrumque simul.

8. *Assertio secunda.* *Vota, quæ vrgent ante ingressũ religionis, non cõmutantur ex vi iuris, possũt tamẽ cõmutari ex intentione vouentis, & quomodo.* *Probatur prima pars.*

Probatur secunda.

Ita ergo censendum est de his votis, quæ debuerunt, & potuerunt impleri ante ingressum religionis. Illa verò, quorum obligationis tempus nondum aduenit ante prædictum ingressum, non sunt ex necessitate antea implenda, nec tenetur homo præuenire tempus propter futurum religionis impedimentum, quia neque ex vi illius intentionis, quam habuit, cùm vouit, ad hoc se obligauit; neque est aliud caput vnde oriri possit talis obligatio, cùm illud impedimentum futurum iustum sit, & licitè possit voluntariè apponi, non obstante priori obligatione, eò vel maximè, quòd respectu eorum votorum, de quibus nunc agimus, religionis ingressus non est impedimentum absolutum, quia supponimus talia vota esse de actionibus, quæ in ipsa religione fieri possunt. Quapropter si vouens velit talia vota ante susceptum religionis statum non implere, sine dubio licitè potest. De obligatione autem eorum post susceptum illum statum eadem ratio erit, quæ de aliis votis, quæ nec debuerunt, nec potuerunt impleri ante ingressum religionis.

9. *Assertio tertia.* *Vota, quorũ impletio nõ vrget ante ingressũ religionis, non sunt ex necessitate antea implenda.*

10. *Assertio quarta.* *Vota, quæ cõpatiuntur cũ ipsa professione, etiã extingui possunt per illam, si profitens velit commutare.*

De his ergo postremis votis certum in primis censeo, si ipsemet vouens, & profitens religionis, habeat animum cõmutandi omnia priora vota sua in illam professionem, & ibi extinguendi omnem obligationẽ eorum, posse licitè, & validè id facere, tam

tam in votis realibus, quàm in personalibus, & tam in minoribus, quam in maximis, etiamsi essent reseruata. Nunc enim reuera nulla sunt, quæ hîc comprehendi possint; nam vota peregrinationum incompossibilia censentur, vt iam dictum est. Votum autem continentiæ est pars, vt sic dicam, ipsiusmet professionis, vnde non tollitur, sed solemnizatur; votum autem religionis non commutatur, sed impletur. An verò in aliquo casu commutari possit, iam suprà libro 4. expendi. Ratio ergo huius assertionis est, quia talis commutatio est euidenter in melius: ergo licet intendere illam: ergo etiam talis intentio efficax est.

Ad hoc non requiritur, superioris auctoritas.

Vnde quoad hanc partem non habet dubium, quod Panorm. in dict. cap. *Scripturæ*, in dubium reuocat, an in eo casu ad hanc commutationem requiratur superioris authoritas, certum est enim non requiri, quam ipse ibi fatetur esse opinionem Innocentij, & communem, & in eam ipse tandem inclinat, addendo nihilominus tutius esse authoritatem superioris interponere. Sed neque hoc necessarium est, quia prior illa pars est tutissima, & sine vlla ambiguitate, vel quia commutatio in melius propria authoritate fieri potest, vt suprà dixi; vel quia præter hoc principium etiam iuuat authoritas iuris in dicto capite *Scripturæ*, in quo declaratur, & bonum religionis esse melius quolibet temporali voto, & talis commutatio approbatur. Et quamuis in illo textu iuxta integram lectionem sermo fuerit de votis incompossibilibus, tamen ratio textus vniuersalis est, & Gregorius IX. omittens particularem casum, & sola illa generalia verba in textu illo ponens, videtur voluisse omnem huiusmodi commutationem approbare.

11. Obiectio dissoluitur.

Quòd si quis objiciat, quia vota præcedentia possunt esse tot, ac tanti momenti, vt possint superare statum religionis moraliter loquendo. Respondeo, non defuisse Doctores, qui hanc limitationem adhibuerint, vt videre licet in Richardo in 4. distinct. 38. & Angelo, *Votum* 4. in principio, qui dicunt, quando aliud votum esset tanti momenti, vt conferri posset saltem sub dubio cum voto religionis, tunc consulendum esse Pontificem ad commutationem faciendam. Alij verò indistinctè loquuntur, & meliùs, primò quia in voto principaliter considerari debet bonitas, & vtilitas in ordine ad spiritualem salutem vouentis, & in hoc excedit votum religionis. Secundò propter rationes D.Thomæ, quæ non tam probant commutationem hanc ipso facto fieri, quàm potestatem, vt fiat, quia honesta, & rationabilis est. Quocirca licèt fingamus votum præcedens esse de quacunque asperitate vitæ priuatæ, & de maximis eleemosynis, &c. nihilominus totum hoc commutari potest in statum religionis, quia hoc non solùm securius est, & immobilius, sed etiam substantialiter melius; nam in eo offert homo Deo totum, quod habet, & habere potest, & ita in eo concluditur vel formaliter, vel eminenter, quidquid in aliis priuatis votis cogitari potest. Deinde etiamsi admittamus casum dubium, non esset necessarius nouus recursus ad Pontificem, sed sufficit authoritas iuris, quæ ex dicto cap. *Scripturæ*, sufficienter habetur; quidquid enim sit, an ipso facto commutet talia vota, saltem approbat commutationem, si eam vouens facere voluerit, & in votis incompossibilibus hæc

Richard. Angel.

Primò.

Secundò.

A duo ferè idem sunt. Et hoc saltem sensu verum est, hanc commutationem non ex priuilegio iuris positiui, sed iure naturæ licitam esse, vt sentit D. Thom. 4. distinct. 38. quæst. 1. artic. 4. quæstiuncula 4. ad 2. & Tabiena *Votum* 3. §. 9.

12. Dubium an hæc cõmutatio fiat, etiamsi nõ intendatur à profitente.

Adhuc verò superest declarandum, an hæc commutatio fiat ipso facto virtute legis, etiamsi vouens, seu profitens illam non intendat. In qua re videtur quidem valde probabilis sententia commutationem hanc non fieri ipso facto, quia nullum est ius, cuius virtute fiat. Aut enim est ius naturale, aut positiuum diuinum, vel Ecclesiasticum; nullum autem horum ostendi potest.

Suadetur pars negatiua, & primò quoad ius naturæ.

B De primo patet, quia hæc vota non sunt incompossibilia ex natura rei: ergo non cur ex iure naturæ vnum excludat aliud, vel commutetur in aliud, seclusa speciali intentione vouentis. Antecedens patet, quia illa vota non sunt incompossibilia ex parte materiali, vt in casu ipso supponitur; neque ex parte obligationis, quia illæ non sunt contrariæ, si materiæ repugnantes non sunt. Nec verò propter solam multitudinem ex sola rei natura se excludunt, cùm nec simpliciter, nec moraliter impossibilis sit homini omnium illarum obseruatio. Vnde quantum ad actiones horum votorum non habent locum illæ rationes, quòd homo moritur priori vitæ, C & quòd religio comparatur ad particularia vota, sicut totum ad partes; non enim ita moritur religiosus priori vitæ, quin licitè, & sanctè possit multas actiones bonas efficere, in quibus priùs se exercebat; & quamuis hoc non possit tam liberè, sicut antea, sed cum dependentia à regula, vel superiore; hinc tamen solùm sequitur priora vota non obligare ad illas actiones, quando regulæ opponuntur, quia quoad hoc iam sunt incompossibilia. Sequitur etiam non esse tam firma, sicut antea, nam possunt irritari à prælato; quia hoc secum affert status religiosus. Vnde etiam quoad hoc habet repugnantiam cum talibus votis, scili- D cet quoad firmitatem eorum; simpliciter tamen illam non habet cum obligatione illorum. Neque etiam quoad hoc includit illa tanquam totum partem; quia & potest esse status religiosus sine his votis, & illi possunt adiungi, vt manifestè patet, nam homo iam religiosus potest similia vota facere; quæ valida sunt, quandiu non irritantur, vt suprà visum est; ergo solo iure naturæ non fit hæc commutatio ipso facto.

Suadetur secũdò quoad ius diuinum positiuum.

De iure autem positiuo diuino magis patet, quàm vt probatione indigeat; tum quia neque in diuina Scriptura habetur, neque ex traditione, aut Pontificum, vel Conciliorum declaratione de illo constat; tum etiam, quia licèt status re- E ligionis ex iure diuino manauerit; tamen modus, & circumstantiæ eius in particulari non fuerunt iure diuino præscriptæ. Vna autem ex his particularibus circumstantiis, satísque incerta est hæc votorum commutatio; non est ergo cur diuino iuri attribuatur.

13. Suadetur tertiò quoad ius Ecclesiasticum.

Venio ad ius Ecclesiasticum, nam si quod est, maximè dicto cap. *Scripturæ*, nullum enim aliud ab authoribus adducitur, aut à me inuentum est. Ex illo autem non satis colligitur: nam vt omittam incertum esse, an textus ille intelligendus sit de omnibus votis, vel solùm de incompossibilibus propter antiquam lectionem integram; tamen illo etiam admisso nullum est

(c) 2007 Ministerio de Cultura

verbum in illo textu, quod commutationem ipso facto, & ex vi iuris indicet. In quo expendo verbum illud *commutat*, refertur enim ad ipsum vouentem, de quo dicit non fore reum voti, si hanc faciat commutationem; ergo ius illud non facit commutationem, sed sustinet, ac defendit, quam fecerit vouens. Ad quod etiam adduco generales regulas omnium interpretum ad intelligenda talia iura; nam quando lex vtitur verbo, quod requirit hominis actionem, non facit seipsa, vt cùm dicit, *excommunicetur*; vel faciat hoc, aut illud. Et idem est, si det licentiam faciendi; dat enim seipsa licentiam, non tamen per se facit actum, ad quem licentiam præbet; atque hic est modus loquendi in illo textu; tunc autem lex operatur seipsa, quando aut similibus verbis id exprimit, aut vtitur verbo indicatiui, vel æquipollentis, quod mediam actionem hominis non requirit, vt *excommunicatus sit*; de quibus regulis dixi latè in tomo de censuris, & libro 5. de legibus, in illo autem textu nullum est simile verbum, vt ex dictis constat.

14. Resolutio auctoris in hoc dubio.

Hic discursus satis efficaciter probat, vt existimo, nullum esse ius diuinum, aut Ecclesiasticum scriptum, cuius virtute hæc commutatio ipso facto fiat. An verò tale ius fuerit consuetudine introductum, dubitari potest propter tot, & tantorum virorum authoritatem; sed quia hoc ad factum pertinet, de quo mihi non satis constat, nihil circa illud definio. Et ideo consulo, vt qui profitentur, admoneantur semper de huiusmodi commutatione facienda, vel certè vt superiores statim post professionem factam illa irritent, quod facere possunt, & propter hoc fortasse dixerunt Canonistæ, tutius esse, vt in hac commutatione prælati authoritas interponatur. Hinc etiam dixit Richard. in 4. dist. 38. artic. 8. quæst. 2. quòd si volens facere professionem, actualiter, vel habitualiter vult manere obligatus ad vota, quæ fecerat in sæculo, non commutantur in votum religionis: si autem actualiter, vel habitualiter intendat absolui, manet absolutus; per habitualem autem intentionem necesse est, vt intelligat virtualem, quæ ex aliqua actuali relicta sit, alioqui solus habitus nihil operatur. Et idem sentit Summa Angelica verbo *votum* 4. num. 2. Syluester verò suprà dicit, quòd licèt profitens voluerit manere obligatus prioribus votis, si tamen hanc voluntatem habuit ante professionem, nihilominus ipso iure tolluntur per professionem. Sed certè quamuis aliàs de tali iure satis constaret, difficile creditu est, habere hanc vim etiam contra voluntatem virtualem vouentis, cùm ius non intendat beneficium inuito conferre, aut maius bonum impedire, si aliquis vult voluntariè illud implere. Vnde ipse Syluester fatetur, quòd si in ipso instanti professionis quis habeat talem voluntatem, vota non commutantur ipso iure; parum autem refert, quòd voluntas duratione præcesserit, si moraliter, seu virtualiter maneat, & retractata non est. Quocirca etiam admisso illo iure saltem ob consuetudinem intelligendum erit, dummodo quis non habeat contrariam voluntatem; nam tunc ex vi illius vota manebunt, irritari autem poterunt à prælato religionis, vt dicti authores fatentur.

Opinio Syluestri rejicitur.

15. Difficultas circa sent.

Ex his etiam videtur difficilis illa sententia D. Thomæ satis recepta, eum qui emisit simpliciter votum religionis arctioris, & absque dispensatione intrauit laxiorem, & in ea professionem emisit, ipso facto manere omnino liberum à priori voto, quia in ipsa professione extinctum est. ita sentit D. Thom. citato loco; hæc verò sententia dupliciter defenditur. Prior modus est, eum, qui profitetur, licitè profiteri, & commutare priùs votum simplex in solemne. ita significat Syluester verbo *votum* 4. quæst. 7. vers. 3. cum limitatione tamen, scilicet, quando votum arctioris religionis non fuit de profitendo, sed de assumendo habitum religionis. Idem tenet Palud. 4. distinct. 38. quæst. 3. num. 11. & supplem. ibi quæst. 1. art. 3. Antonin. 2. p. tit. 11. cap. 2. §. 8. Alij verò absolutè dicunt, tale votum solemne non fieri licitè in religione laxiore. Ita tenet Nauar. cap. 12. num. 48. loquens de eo, *qui vouit strictiorem ingredi religionem*, & non dixit, *vouens ingredi, & manere*, citátque D. Thom. in hanc sententiam dicta quæst. 189. artic 9. ad tertium. vbi dicit non esse licitum inducere illum, qui habet votum ingrediendi maiorem religionem, ad minorem; quod non alia ratione non licet, nisi quia esset inducere illum ad malum. Denique hæc est nunc communis sententia, & est apertè declarata in cap. penultimo de Voto in sexto. in quo casus hic expressè tractatur, & D. Thomæ sententia definiri videtur, súntque expendenda illa verba, *Qui post votum à se de certa religione intranda emissum*, &c. Vbi glossa etiam notauit, textum illum non loqui de illo qui vouit intrare, & perseuerare, sed de illo, qui simpliciter vouit intrare, & tamen infrà subditur, *Pro voto tamen non completo, erit eidem pœnitentia imponenda*. Ergo supponit Pontifex, eum qui habet votum arctioris religionis, etiamsi illud sit ingrediendi, tantùm peccare, & violare tale votum profitendo religionem laxiorem. Et quidem immeritò Palud. & Syluest. in hoc distinguunt inter votum profitendi, vel ingrediendi tantùm; nam etiam, qui vouit ingredi, ad hoc obligatur: ergo quando ingreditur laxiorem religionem peccat, quia commutat aliquid maius in minus sine dispensatione: ergo perseuerando in illo statu cum animo non implendi prius votum, etiam peccat; ergo etiam profitendo peccat, quia obligatio semper durat. Neque excusat solemnitas voti, aut perpetuitas religionis, quia etiam votum simplex ingrediendi religionem est perpetuum, vt suprà dixi; & quamuis non obliget absolutè ad profitendum, obligat tamen ad ingrediendum animo profitendi, & ad professionem emittendam, si nullum rationabile impedimentum occurrat. Hoc ergo satis est, vt non possit aliquis sua authoritate absque culpa profiteri in laxiori religione, desistendo simpliciter ab eo, quod promiserat, quódque simpliciter ad maius bonum tendebat. Vnde colligo, quod suprà in hunc locum remisi, non esse licitam commutationem voti ingrediendi religionem arctiorem in votum ingrediendi, & perseuerandi in laxiori, etiamsi Antonin. & alij suprà citati indicent, propria etiam authoritate posse hoc fieri. Hoc ergo existimo falsum, non solùm quia commutatio præsertim adeò grauis non potest propria authoritate fieri, sed etiam quia non censeo illam commutationem esse æqualem, maximè hodie quando inter illa duo vota ingrediendi,

D. Th. asserētis votum religionis strictioris extingui per professionē in laxiori. Primus modus defendendi hanc sententi.

Secundus modus.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vel profitendi religionem, vel nulla est differentia, vel tam parua, vt nulla sit comparabilis cum inæqualitate religionum. Item quia, vt ostendi, prædictum capite loquitur generatim de voto ingrediendi religionem, & nihilominus definit peccare, qui profitetur in laxiori habens tale votum: ergo multo magis peccauit, qui sua voluntate illud commutat in votum profitendi. Imò hinc etiam fit, non posse ita commutari ab eo, qui habet potestatem purè commutandi, nisi vel addat aliquid, quo suppleatur inæqualitas, vel possit aliquam miscere dispensationem.

Licita est hæc cõmutatio authoritate superioris etiam dispẽsantis.

16. *Secũda difficultas, an sic profitens teneatur trãsire ad religionem arctiorem. Pars affirmatiua probatur.*

Hinc ergo nascitur difficultas circa dictam resolutionem D. Thomæ. Nam si is, qui talem professionem emittit, est prioris voti violator: ergo cùm adhuc possit prius votum implere, & tempus habile non sit translatum, semper tenetur illud implere transeundo ad arctiorem religionem, cuius ingressum vouerat. Probatur consequentia, nam in primis constat, posse petita licentia, & non obtenta transire ad arctiorem. Deinde constat votum ingrediendi religionem de se semper obligare, etiamsi per dilationem violetur; imò quo plus indebitè differetur, eo plus obligat: ergo ibi inueniuntur, & persona, & tempus habilia ad implendam illam obligationem, cur ergo non implebitur? Et confirmatur: nam qui post votum simplex religionis illicitè matrimonium contraxit, & consummauit, licèt non teneatur ingredi durante matrimonio, quia persona pro tunc est inhabilis; tamen soluto matrimonio per mortem alterius coniugis, tenetur implere votum per se loquendo, & non insurgente de nouo alio necessario impedimento. Ergo similiter in præsenti qui violauit simplex votum maioris religionis profitendo minorem, semper tenetur prius votum implere; & quia persona per talem professionem non est facta inhabilis ad illud implendum, non est quod expectet, sed semper tenebitur.

Confirmatur.

17. *Responsio Caiet.*

Ad hoc verò vltimum respondet, & bene Caiet. dicta quæst. 189. artic. 8. per matrimonium non extingui votum, sed impediri; per professionem autem extingui. Huius autem rationem esse ait, quia professio est fortius vinculum alienans personam profitentis tali religioni; indicans hanc extinctionem sequi ex natura rei ex vi alienationis, quæ fit per professionem; sicut matrimonium consummatum quandiu durat, ex natura sua impedit votum religionis, non tamen ita extinguit, vel quia non est ita perpetuum, quin ex defectu alterius extremi tolli possit, quod non habet professio; quia ipsa religio, cui homo se tradit, perpetua est; vel etiam quia vinculum matrimonij substantialiter est inferioris ordinis: votum autem solemne est eiusdem ordinis; & alioquin superat in solemnitate & professione. Sed nihilominus hæc ratio mihi non satisfacit, nec satis intelligo, cur secluso iure positiuo, & stando in sola rei natura, tale votum extinguatur per subsequentem professionem, quia obligatio transeundi ad arctiorem religionem non est incompossibilis cum valore professionis in inferiori religione; cur ergo ex natura rei vna excludet alteram? Præterea commutato ordine non repugnat ex illis obligationibus alteri adiungi; nam si quis iam professus in laxiori, promittat arctiorem, obligatus manet, ita vt neque irritari possit tale votum à

Non placet ratio Caiet.

Votum religionis arctioris post professiõ nõ factum obligat, neq; potest à prælato irritari.

A prælato; cur ergo si votum simplex præcesit, & subsequuta est professio valida, non poterit cum illa simul manere obligatio transeundi ad arctiorem ex vi prioris voti? Quin potiùs hoc argumento probari videtur, etiamsi is qui profitetur, intendat prius simplex votum commutare in solemne, seu in professionem laxiorem religionis, commutationem ex natura rei, & seclusa authoritate superioris non esse validam; quia simpliciter, & absolutè loquendo non est in melius bonum, imò potiùs de se impedit maius bonum, scilicet, similem professionem, vel viam ad illam in meliori professione; alioqui etiamsi illud votum simplex esset subsequutum post professionem in laxiori, B posset commutari in perseuerantiam vel iterationem quandam eiusdem professionis.

18. *Resolutio vera est negatiua propter ius positiuũ in hoc dispensans.*

Quocirca potiùs respondendum censeo, ex vi solius naturalis iuris non auferri priorem obligationem illius voti simplicis propter votum solemne subsequutum; iure tamen positiuo potuisse id statui, & ita esse statutum in dict. capite penult. de regularib. in fauorem status religiosi. Quamuis enim votum arctioris religionis obligare possit etiam personam religiosam; facilè tamen cum illa dispensari potest authoritate superioris propter bonum religionis, vel ipsius religiosi, vt quietiùs, & libentiùs Domino seruiat. C Meritò ergo summus Pontifex ipso iure hanc dispensationem concessit ei, qui post votum simplex religionis arctioris in laxiori professus est. Nam quamuis id non fecerit sine culpa, tamen eo ipso ostendit maiorem quendam affectum ad talem religionem, & moraliter credi potest ibi maius obsequium præstaturum Deo, & ideo Ecclesia cum illo benignè dispensauit. Item fuit hoc rationabile in fauorem illius religionis, in qua facta est professio; quia aliàs deberet qui talem professionem emittit, in ipsamet professione habere animum non permanendi in illa religione, quia teneretur habere propositum implendi promissionem suam; hoc autem videbatur D esse in fraudem, vel iniuriam talis religionis; & ideo meritò dispensauit Ecclesia, vt talis professio omnino firma maneret, & vt in ea prius votum extingueretur. Dices D. Thomam non potuisse in hoc iure fundari, quia suo tempore nondum erat constitutio à beneficio edita. Respondeo concedendo D. Thomam non fundari in illo textu, sed in sola ratione maioris obligationis voti solemnis, quàm simplicis, quæ (vt verum fatear) apud me non concludit ex vi solius rationis, aliàs etiam probaret votum simplex arctioris religionis post professionem subsequutum non obligare, sicut votum religionis (quod est exemplum D. Thomæ) non E obligat durante matrimonio, etiamsi post illud consummatum factum sit; & ideo existimo semper esse subintelligendum votum solemne ex Ecclesiastico iure saltem consuetudine introducto habere hanc vim. Nam quòd D. Thomæ tempore, & ante illum textum Bonifacij hoc ius iam in Ecclesia seruaretur, verba eiusdem Bonifacij multum indicant, quæ sic habent: *Voto non obstante priori, cui tanquam simplici per secundum noscitur derogatum, potest in eadem licitè permanere*; illa enim verba, *Noscitur derogatum*, indicant planè ibi quantum ad hoc non condi nouum ius. Atque hic textus sic expensus videtur mihi melior, quàm alij, ad

Rationes dispẽsandi ipso iure. Prima.

Secunda.

Obiectio pro D. Tho.

Solutio.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ad suadendam opinionem communem suprà tractatam, quòd vota simplicia per subsequentem professionem extinguantur, quam in praxi satis probabilem censeo, cum illa limitatione à Richardo posita, quòd vouens ipse non resistat per contrariam intentionem, quam etiam in præsenti adhibendam esse censeo. Nam si tempore emittendi professionem in religione laxiori vouens habet voluntatem permanendi in priori obligatione, & propositum implendi illud, non extingueretur obligatio, quia illa est virtualis quædam promissio noua transeundi ad strictiorem religionem, non obstante professione in laxiori, & ita iam se habet tanquam votum subsequens, quod validum est. Imò si id faceret ex necessitate aliqua, vt, v.g. quia pro tunc non potest commodè ingredi religionem, quam vouerat, vel quia ex quacunque alia causa non est in mora culpabili, nihil in eo facto, & voluntate peccaret; quia nec violaret prius votum, nec poneret impedimentum executioni eius. Deberet tamen religionem illam, in qua profiteri vult, suæ obligationis, & propositi certiorem facere, ne illam decipere videretur.

Limitatio prima tenenda.

19. Secunda limitatio reijcienda.

Aliqui etiam limitant dictum cap. penult. vt procedat, quando prius votum solemne fuit ingrediendi religionem: nam si fuit etiam perseuerandi, & profitendi, putant non extingui per subsequentem professionem in laxiori. Quod significat ibi glossa verb. *intranda*; hæc tamen limitatio admittenda non est, primò, quia non habet fundamentum in textu: nam licèt verum sit in principio loqui de voto ingrediendi religionem; ratio verò illa, *Cui tanquam simplici per secundum noscitur derogatam*, generalis est, & complectitur omne votum simplex religionis, siue sit ingrediendi, siue etiam perseuerandi. Secundò non habet fundamentum in glossa, nam illa non loquitur de voto ingrediendi, vt distinguitur à voto perseuerandi, sed vt distinguitur ab ipsomet ingressu consummato, qui est per professionem, & sic rectè dicit textum non loqui de voto, quod fit in ingressu religionis, id est, in professione ipsa. Tertiò non habet rationis fundamentum, quia, vt paulo antea dicebam, in præsenti nulla est differentia inter votum simplex intrandi, & perseuerandi in religione; quia vtrumque de se obligat ad non suscipiendam laxiorem religionem sine dispensatione, & vtrumque est æquè simplex, & in vtroque procedunt omnes rationes, propter quas expedit, vt extinguatur persona eius. Et hoc significauit textus ille comprehendendo sub voto intrandi omne votum simplex religionis, quod antecedere potest solemne, quod glossa apertiùs declarauit, dicens, *Aliud est religionem profiteri, aliud vouere de intrando, vel profitendo*; Vbi hæc duo, quæ sub disiunctione ponit, pro eodem reputat.

Primò.

Secundò.

Tertiò.

20. Difficultas specialis circa vota simplicia Societatis Iesu.

Vltimò hîc obiter dubitari potest de votis simplicibus Societatis, quæ post biennium fiunt, nam per illa cum traditione, & incorporatione facta in tali religione etiam superiora vota cessant, & tamen huiusmodi religiosus potest dimitti omnino liber à votis illius religionis; resurgéntne tunc priora vota, & præsertim Hierosolymitanum, vel aliud simile, quod non nisi per aliud votum perpetuum extinguitur, iuxta capite *Scripturæ*, de voto? Responderi potest sub disiunctione; aut enim talis religiosus per dolum, & fraudem dedit causam, ob quam iustè eijcitur, vel sine dolo processit; nam in priori casu videtur obligari, non verò in posteriori. Sed distinctio hæc non rectè applicatur; aut enim talia vota fuerunt suspensa, vel omnino extincta (hæc enim distinctio multum est in hac materia obseruanda) si fuerunt tantùm suspensa, non fuit facta absoluta commutatio, sed solùm dilata obligatio durante illo statu, & ideo quacunque ratione cesset, etiam sine dolo obligatio redibit. Si verò fuerunt extincta, redire non possunt, etiamsi dolo malo exitus procuretur, quia obligatio extincta non resurgit; ille tamen non manebit tutus in conscientia quantum ad suum statum, & vota quæ in religione emisit; an verò de facto cætera vota in Societate per vota post biennium emissa sint extincta, vel tantùm suspensa, in tractatu vltimo de Societate dicemus. Nunc breuiter supponimus non extingui, sed manere tantùm suspensa ipso iure, iuxta Decretum 128. primæ Congregat.

Assertio prima.

Si verò loquamur de solo ingressu religionis per habitus susceptionem, per illum non commutantur vota ipso iure, vt suprà dictum est, sed ad summum suspenduntur, & ideo mirum non est, quòd per exitum à religione absque professione redeat obligatio. Potest tamen fieri ab homine commutatio in talem ingressum bona fide factum in ordine ad professionem emittendam, si post legitimam probationem iudicatum fuerit expediens. Et tunc etiam est verum obligationem extinctam non redire. Tunc verò optimè applicatur distinctio data, an dolo, & malitia exeat omissa professione, vel bona fide vtendo facultate communi iure sibi concessa. Nam si procedat hoc posteriori modo, manet tutus, & liber ab hac posteriori obligatione, si verò mala fide exitum procurauerit, non tenebitur quidem obligatione prioris voti iam extincti, tenebitur tamen iterum ingredi religionem, quia ex vi prioris commutationis mansit obligatus ad religionem profitendam, quantum in ipso esset, vel saltem ad non dimittendam illam per malitiam, & dolum. 21.

Secunda assertio. Quomodo commutentur vota per ingressum religionis.

Ex quibus facilè etiam constat, quid dicendum sit si votum peregrinationis etiam Hierosolymitanæ, vel aliud commutetur in votum simplex religionis: nam hæc etiam commutatio non fit à iure, sed ab homine; & est sine dubio licita, quia est de meliori bono, & videtur probari in dicto capite *Scripturæ*; intelligitúrque non solùm de voto profitendi religionem, sed etiam de voto simpliciter ingrediendi iuxta formam iuris; nam etiam hoc est perpetuum, vt suprà dixi, & sine dubio est de meliori bono. Per talem ergo commutationem extinguitur prius votum, nec resurgit vnquam, siue vouens perseueret in religione, siue non. Applicanda verò est distinctio data de exitu cum bona, vel mala fide, non vt in alterutro casu prioris voti obligatio resurgat; hoc enim fieri non potest, cùm fuerit extincta; sed vt satisfactum fuerit, vel non fuerit voto religionis: nam qui mala fide exiit, & sine causa rationabili, non liberatur ab obligatione illius voti. Si autem bona fide vtitur iure sibi concesso, liber manet. Et idem est si talis voti religionis 22.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ligionis dispensationem obtineat. Denique ita de illo iudicandum est, ac si à principio solum votum religionis emisisset.

Capvt XV.

Vtrùm profeßio religiosa quatenus contractum humanum includit, sit indissolubilis per contrahentium voluntatem, & vnde id habeat.

1. *In quo sensu quæstio excitetur.* SVpponimus in professione duo interuenire, scilicet traditionem religiosi cum acceptatione religionis, ac mutua, seu reciproca obligatione, & vota, quæ Deo immediatè fiunt, ac immediatam obligationem ad Deum inducunt, de cuius perpetuitate, vel possibili relaxatione postea videbimus, nam solius prioris vinculi indissolubilitatem, obligationísque perpetuitatem inuestigamus. *Duobus modis potest hoc vinculum dissolui.* Duobus autem modis potest simile vinculum relaxari, vel esse indissolubile, scilicet, vel ab intrinseco ex mutuo consensu contrahentium, vel ab extrinseco per dispensationem superioris, vel per alium excellentiorem modum, sicut matrimonium ratum tantùm, est ab intrinseco indissolubile, licèt ab extrinseco per dispensationem solui aliquando possit, & per professionem religiosam irritari. Hi ergo duo modi in vinculo professionis considerari possunt, & de dispensatione dicemus postea. Nunc priori modo conditiones huius vinculi consideramus; supponimúsque duobus modis intelligi posse contractum humanum inter duos esse dissolubilem ab intrinseco. *Contractus humanus dupliciter est dissolubilis ab intrinseco.* Primò per mutuum consensum, & quasi contrarium pactum inter eosdem. Secundò per voluntatem vnius partis etiam altera inuita, quod potest contingere, vel ex parte vnius ex contrahentibus, vel ex parte vtriusque, ita vt vnusquisque possit cogere alterum ad rescindendum contractum si voluerit: vt, v.g. contractus emptionis, & venditionis absolutè factus, & consummatus potest dissolui ex consensu vtriusque partis, non verò per vnius tantùm voluntatem. Si autem alienatio facta sit cum pacto de retrouendendo ex parte ementis, poterit prior alienatio dissolui ad petitionem primi venditoris etiam inuito priori emptore. Si autem prior contractus est cum pacto tam de retrouendendo, quàm de emendo ex parte vtriusque contrahentis, tunc ad petitionem cuiuscunque illorum alter cogi potest ad priorem contractum dissoluendum. In præsenti ergo omnes isti modi possunt cogitari, & ideo de singulis dicendum est.

2. *Assertio prima. Professio ex parte profitentis omnino indissolubilis est.* Dico primò vinculum professionis ex parte profitentis omnino indissolubile est, ita vt sola voluntas eius nunquam vel possit ad rumpendum vinculum, libertatémque recuperandam sufficere, vel religionem ad illam concedendam cogere. Hæc assertio extra controuersiam est; nam in primis ratione huius obligationis religiosi professi suam religionem deserentes apostatæ sunt, & grauissimè puniuntur, compellíque semper possunt, vt redeant. cap. *consulti*, cap. *ex parte*, & cap. vltimo, de regular. & cap. vltimo de Apostatis, & cap. 2. ne clerici, vel monachi in 6. *Probatur ratione.* Deinde ratione probatur, quia religiosus per professionem fit seruus religionis, A in quam sui dominium transtulit, sicut in seruitute ciuili videre licet. Idémque argumentum sumitur ex donatione alteri facta, quam donator reuocare non potest, sua sola voluntate, sic autem religiosus se donat monasterio; ergo non potest suo arbitrio reuocare donationem factam inuita religione; hoc enim est de ratione seruitutis, & donationis absolutè, ac voluntariè factæ. Denique idem est de qualibet promissione absolutè facta, præsertim quando supponit donationem, & cadit in perpetuitatem, & perseuerantiam in traditione factam, quomodo etiam in professione religiosa tacita, vel expressa fit.

3. *Secunda assertio. Post acceptatam professionẽ nõ potest religio fsum liberare à vinculo professionis.* Dico secundo. Post absolutam, & solemnem B professionem à religione acceptatam non potest religio sua tantùm voluntate religiosum inuitum liberum à vinculo professionis dimittere, eúmque religioso statu priuare; neque illum cogere, vt talem dimissionem acceptet. Circa quam assertionem notandum duobus modis posse religionem à se religiosum expellere, vno solùm quoad vsum (vt sic dicam) status religiosi, & vnionem cum ipsa religione. *Duobus modis potest religio à se ejicere professum.* Alio quoad proprietatem, seu vinculum obligationis, & quoad ipsum religiosum statum. Nunc non tractamus de priori eiectione; nam licèt illa non possit fieri sine causa, fieri tamen potest per modum iustæ pœnæ, nisi iure Ecclesiastico prohibeatur, vt in C fine huius materiæ videbimus. *In quo sensu procedat assertio.* Hîc autem de posteriori modo separationis, & abscissionis religiosi loquimur, & intelligitur assertio non solùm sine causa, sed etiam cum illa; & à fortiori colligitur hæc assertio ex cap. vlt. de regular. in quo iubentur prælati religionis omnes fugitiuos, & apostatas annuatim inquirere, & ad religionem aliquo modo reuocare. Item ex communi sensu, & praxi Ecclesiæ constat professum religiosum, etiamsi ejiciatur in perpetuum, & ab actuali iugo religionis eximatur, semper manere religiosum, & posse cogi vel à religione, vel saltem à Pontifice, vt ad habitum, & ad obseruantiam religionis redeat. *Probatur ratione.* Ratio autem est, quia huius- D modi professio fit cum obligatione inter religionem, & religiosum, vt suprà dictum est cum Nauarr. cons. 5. aliàs 16. de regularibus. Sanch. lib. 7. disp. 25. vbi alios allegat: ergo religio cùm acceptat traditionem religiosi, non purè (vt ita dicam) tanquam donationem omnino liberalem illam acceptat, sed vt onerosum, & mutuum contractum, ita vt simul se obliget absolutè, & simpliciter ad retinendum religiosum, & alendum, educandum, ac benè regendum illum: ergo non potest sua voluntate, siue illum inuitum dimittere.

4. *Obiectio.* Dices, hoc solùm probare de eiectione ita voluntaria, vt sine causa iusta fiat, secus autem si E fiat ex causa rationabili, iuxta Ecclesiasticos Canones, vel propriam regulam, sicut habetur in regula Sancti Benedicti cap. 28. & 29. Tunc enim iustè, & validè ejicitur, quia & est pœna iusta, ad quam imponendam non deest potestas in religione, & hæc ipsa conditio à priori pacto contenta est, vel subintelligi debet. *Instantia contra obiectionem factam.* Sed instabis, nam inde sequitur, posse prælatum religionis ex causa, & in pœnam, non solùm ejicere religiosum quoad actualem vnionem, & subiectionem, sed etiam ipsum religionis vinculum, & statum prorsus auferendo, quod admitti non potest. Probatur sequela, quia potest religio ita illum liberum à sua subiectione dimittere, vt

(c) 2007 Ministerio de Cultura

illum ampliùs ad se reuocare non possit, nec iste ampliùs ad illam redire, vel ei parere teneatur; ergo tunc religio cessit iuri suo, totúmque dominium, quod in religioso habebat, à se abdicauit, & ab omni obligatione alendi, & regendi talem personam, seipsam liberauit; ergo pactam traditionis, & acceptationis, ac obligationis reciprocæ inter religionem, & religiosum prorsus fuit rescissum, & qui erat seruus, factus est liber; sicut contingit in seruo ciuili, quando ita à domino manumittitur, vt dominio in ipsum se abdicet. Hinc verò vlteriùs sequitur, talem sic eiectum omnino fieri non religiosum, & liberum ab omni obligatione etiam votorum euadere. Probatur, quia fundamentum primum totius status religiosi prout nunc fit, est traditio, & pactum inter religionem, & religiosum; ergo destructo fundamento, totus status tollitur. Item, ille est status seruitutis, sed tollitur seruitus, vt probatum est; ergo & status religiosus. Præterea tollitur votum obedientiæ, quia subtrahitur omnino materia eius; neque enim ille promiserat obedientiam nisi prælatis illius religionis, quibus iam non tenetur obedire, quia iam non sunt sui prælati, neque ampliùs ad id obligari potest, quia non potest vnquam cogi, vt illis subiiciatur; ergo materia illius voti omnino subtrahitur in eo casu, & consequenter votum irritatur: illo autem ablato cessant reliqua; tum quia illa non sunt facta nisi cum mutua dependentia ob conuenientiam ad professionem, quæ sublato quocumque essentiali requisito, tota destruitur: tum quia religiosus non emittit vota, nisi in statu religioso seruanda; ergo destructo religioso statu, omnia vota euacuantur.

5. *Vera responsio.*

Respondeo per eiectionem religiosi professi quantumuis iustam, & perpetuam, nunquam rescindi omnino prius vinculum, vel ex parte religiosi quoad traditionem, & seruitutem religiosam, vel ex parte religionis, quæ non omnino amittit ius, seu dominium, quod priùs habebat in religiosum eiectum, quandiu aliam religionem non ingreditur, & in ea profitetur. Nam religiosus sic eiectus verus religiosus manet, vt notat Archidiacon. in cap. *Abbates* 18. q. 2. n. 5. vbi etiam regulam Sancti Benedicti supracitatam sic exponit, & tenetur ad vota seruanda, & fortasse ad aliquas grauiores obseruantias suæ religionis, quatenus in tali modo viuendi seruari possunt, vt latè tractat Nauar. Comment. 2. de regular. num. 33. & sequentibus, & in Comment. 3. num. 44. & 45. & nos inferiùs disputabimus. Et præterea est valdè probabile teneri ad religiosam communitatem reuerti si à prælato reuocetur, quia hoc magis pertinet ad iustam pœnam, & non est necesse, vt religio se priuet suo dominio, & potestate in talem personam, licèt possit illa nunquam vti in religiosum dimissum, si ita expedire iudicauerit, vel sibi licuerit. Et hoc maximè confirmat cap. vltimum de regular. vt suprà citaui. Et potest exemplo confirmari. Nam hoc etiam modo posset Dominus temporalis mancipium eiicere non manumittendo illum, sed tantùm non vtendo dominio suo circa illum, vel illum à se separando, vt suo arbitratu viuat, & de suis operibus alatur, quandiu Domino videbitur.

Ad quid teneatur professus è religione dimissus, quãdiu in alia nõ profiteatur.

6. *Alia responsio.*

Addo verò vlteriùs, licèt demus posse aliquam religionem ita cedere iuri suo quoad gubernationem religiosi, vt nunquam possit amplius illum cogere, vt ad suam obedientiam reuertatur, nihilominus semper manere sub obedientia speciali supremi prælati omnis religionis, qui est Summus Pontifex, respectu cuius semper manet in statu religioso, sub peculiari eius potestate tam ratione traditionis, quàm ratione voti obedientiæ. Quia licèt tantùm se obligauerit per votum illi religioni, & prælatis eius, sub illis Pontifex continetur, & ideo ab illo cogi semper potest, vt ad suam religionem reuertatur, non tantùm per potestatem iurisdictionis, vt Pontifex est, sed etiam per specialem potestatem prælati totius religionis. Quod maximè habet locum hoc tempore, in quo religiosi sunt exempti à prelatione Episcoporum. Nam olim illis erant subiecti non tantùm, vt Episcopis instar aliorum fidelium vel clericorum, sed etiam tanquam propriis prælatis, & superioribus, vt sumitur ex multis decretis apud Gratianum 18. 2. præsertim à cap. *quidam monachorum*, ex Conc. Calcedon. cap. 4. &c. *Abbates* 6. ex Concil. Aurelian. I. cap. 21. & cap. *ad monasteria*, ex Concil. Arelatensi, & cap. *cognouimus*, ex Gregor. 1. 7. epist. 65. & ex Dionysio c. 6. de Ecclesiastica Hierarch. D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 5. ad 3. Et inde etiam fit, vt eiecti à religionibus exemptis Episcopo tamquam prælato suo religiosè obedire teneantur. Quia eiectus à religione, & habitu religionis priuatus priuilegium exemptionis amittit, ideóque redit ad ius antiquum, & Episcopo subiectus manet. Sic ergo constat per eiusmodi eiectionem, & separationem religiosi à corpore religionis nunquam auferri, aut rescindi fundamentum illud religiosi status, quo in traditione religiosa constituitur; nec etiam votum obedientiæ per subtractionem materiæ extingui; multóque minus cætera vota castitatis, & paupertatis. Atq; ita certa, & indubitata relinquitur assertio posita, quod in his religionibus, in quibus secundùm Ecclesiæ morem status religiosus per solemnem professionem constituitur, nulla est potestas in religione, vel prælatis eius ad liberandum religiosum ab ipso vinculo religionis, eiúsque statu quoad substanstantiam eius, ipso religioso inuito. Quæri autem potest, quæ sit propria ratio huius impotentiæ, & an sit ex lege positiua Ecclesiæ, vel ex diuino, aut naturali iure, quod in sequenti assertione explicabitur.

Sic eiectus semper manet sub obedientia speciali summi Pontificis.

Eiectus è religione manet subiectus Episcopo.

7. *Assertio tertia.* *Neque ex mutuo consensu vinculum professionis dissolui potest, Nauar.*

Dico ergo tertiò etiam ex mutuo consensu & pacto contrario (vt sic dicam) religionis, & religiosi non potest religiosa traditio à religione ritè acceptata rescindi quoad vinculum eius. Hæc etiam est communis, & indubitata assertio, quam Nauar. in comment. 2. de regular. n. 33. & in comment. 3. num. 45. ex Cardin. in cap. *si de regular.* q. 1. his verbis explicat. *Professio regularis producit in regulari quasi quendam characterem indelebilem.* Et citat D. Thomam 2. 2. q. 88. art. 11, addendo ampliationem, *per vllam potestatem etiam papalem*, quam ipse non probat cum Innocent. & aliis in cap. *cum ad monasterium*, de statu Monach. in quo innuit omnes, qui putant vinculum professionis solemnis esse omnino indispensabile, à fortiori huic assertioni subcribere; & eos, qui admittunt dispensationem, saltem supponere nullo alio modo auferri posse. Habet autem hæc veritas fundamentum in primis in iure canonico in decretis citatis, præsertim in dicto cap. vltimo, de regular. Fauet etiam dictum cap. *cum ad Monasterium*; de statu Monachorum. Deinde in

Fundamentũ.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

in vsu, & traditione omnium religionum; nunquam enim talis modus liberandi aliquem à vinculo religionis in Ecclesia visus est, nedum permissus, vel probatus. Addo non solùm nunquam fieri dissolutionem vinculi religiosi isto modo, verùm etiam neque quoad actualem subiectionem, & vnionem cum ipsa religione; hæc enim per modum conuentionis, & pacti inter religiosum, & prælatum sine alia causa exigente talem separationem, per solam authoritatem prælati, seu religionis fieri non potest. Vnde ad summum fit per modum iustæ pœnæ, vt explicuimus.

8. *Difficultas, quo iure sit hoc vinculũ professionis indissolubile. Probatur esse tantùm iure Ecclesiastico.*

Difficultas verò superest in explicanda radice huius indissolubilitatis, vnde quæstio est, an sit ex sola prohibitione Ecclesiæ addita tali contractui religioso tribus votis confirmato, vel sequatur ex natura rei, supposito pacto tali modo, & intentione inito? Quod enim priori tantùm modo fieri potuerit, suaderi potest primò, quia suprà lib. 2. diximus non esse de essentia status religiosi, vt hæc traditio sit ex vtraque parte irreuocabilis, & probauimus fuisse antiquum morem religionum dimittere religiosos liberos etiam quoad vinculum, & quoad totum religiosum statum. Et si ponderentur aliqua, quæ ex Basilio, Augustino, Benedicto, & Gregorio attulimus, profectò indicant solitum esse id fieri ad solam petitionem religiosi consentiente prælato religionis; ergo dissoluebatur vinculum ex mutuo consensu; ergo signum est, non habere vinculum illud ex diuino iure naturali, vel positiuo tantam indissolubilitatem. *Secundò.* Secundò idem suadetur, quia omnis contractus humanus, per quas causas nascitur, rescindi potest, iuxta regulam §. vltimi instituta, quibus modis obligatio tollatur; sed hoc vinculum religiosi cum religione per contractum humanum, & mutuum consensum factum est; ergo per eosdem consensus dissolui potest. *Confirmatur. Primò.* Confirmatur. Nam hac ratione multi, & grauissimi viri sentiunt matrimonium ratum non esse natura sua omnino indissolubile, nisi aliqua diuina institutio addatur, cùm tamen nullus contractus humanus sit natura sua indissolubilior, quàm sit matrimonium. *Secundò.* Aliud simile exemplum est de seruitute humana ex voluntario contractu orta; nam licèt ex se perpetua sit, nihilominus ex consensu partium dissolui potest; quod non obstat statui seruitutis, quia sufficit, vt natura sua ex parte serui perpetuus sit. Idem ergo erit in seruitute religiosa. Probatur consequentia ex similitudine rationis quoad hanc partem. Nam herus potest manumittere seruum suum, quia ratione dominij potest vti illo, vel renuntiare iuri, quod in illum habet: prælatus autem religionis habet dominium, vel ius peculiare in religiosum; ergo potest ius suum renuntiare si velit, & consequenter religiosum à iugo seruitutis religiosæ liberare; hac tamen intercedente differentia, quod in manumissione solus consensus heri videtur sufficere, quia illa seruitus est pœnalis, & onerosa seruo, & iam quasi naturaliter supponitur consensus illius, seruitus autem religiosa est honorifica, & commoda non solùm animis, sed etiam corpori, & vitæ humanæ; & ideo secundùm rectam rationem, & ordinariè non præsumitur, sed expectatur consensus religiosi, illo autem accedente nihil aliud ex natura rei desiderari posse videtur, vt fieri possit vinculi dissolutio; Vnde è contrario necessaria erit superior positiua prohibitio, vt talis dissolutio fieri non possit.

9. *Probatur vinculũ hoc professionis ex natura rei esse indissolubile. Primò.*

Aliunde verò potest contrarium suaderi primò, quia hoc vinculum de facto est indissolubile dicto modo, vt diximus, & non ratione alicuius prohibitionis positiuæ; ergo ex natura rei. Probatur minor, quia talis prohibitio non est iuris diuini positiui, nullibi enim ostendi potest, maximè cùm eiusmodi contractus, & traditio ab Ecclesia inuenta sit. Nec etiam est iuris Pontificij, quia nulla lex canonica proferri potest, per quam facta sit; nam cap. vlt. de regular. quod aliqui ad hoc citant, nihil probat; ibi enim potiùs supponitur immutabilitas status religiosi professi, quam religio, vel prælatus eius non potest auferre; & ideo præcipitur ibi prælatis, vt omnino procurent fugitiuos religiosos, & quomodocunque extra religionem vacantes ad illam reuocare. Neque ad hoc sufficit prohibitio canonica; aliàs enim esset in potestate Pontificis, vt est supremus religionum prælatus, hoc modo dissoluere illud vinculum per solam voluntatem suam de consensu religiosi sine vlla causa, atque adeò non dispensando, sed quasi irritando. Et consequenter licèt fortè peccaret Pontifex, id faciendo cum damno spirituali subditi, nihilominus factum teneret, quia vtitur iure suo, remittendo, seu condonando illud, & consequenter etiam ius religionis tanquam supremus dispensator omnium bonorum eius, & non ageret contra iustitiam respectu religiosi, quia volenti, & consentienti non fit iniuria, nec prohibitio humana potest actum Pontificis irritare. Esset ergo valida eiectio, & translatio personæ ab statu religioso ad non religiosum sine causa, & dispensatione iusta, quod est absurdum, & contra omnem sensum, & vsum Ecclesiæ.

10. *Probatur secundò à priori.*

Secundò probatur hæc pars à priori, quia ex hoc contractu inter religionem, & religiosum, quem professio solemnis includit, non solùm nascitur reciproca obligatio inter religionem & religiosum in eorum commodum, sed multo magis nascitur obligatio respectu Dei in cuius honorem, & cultum ille contractus fit; ergo ex hac parte contractus ille natura sua indissolubilis est per solas voluntates contrahentium, quia diuinum ius vtique Deo acquisitum ex vi illius contractus resistit. *Confirmatur. Primò.* Et confirmatur, ac declaratur, quia licèt religiosus proximè se tradat religioni, principaliter se tradit Deo per religionem, seu in religione; & similiter licèt prælatus proximè acceptet traditionem illam, Deus per illum principaliter illam acceptet: ergo post consummatum contractum non sufficiunt voluntates proximè contrahentium ad illum dissoluendum, nisi constet Deum etiam cedere iuri suo, ad quod necessaria est authoritas Pontificia, cui talis interpretatio diuinæ legis commissa est, quia vtitur, quando in votis dispensat, & ideo si aliquo modo potest dissoluere hoc vinculum, solùm est per modum dispensationis, vt mox videbimus. Non autem id potest facere quasi cedendo peculiari iuri, quod sibi, & religioni per talem professionem, & traditionem acquisitum est; cuius optima ratio est, quia hic modus distrahendi priorem contractum per mutuum consensum, est actus proprij, & absoluti dominij, quale habet dominus temporalis in seruum; at nec religio, nec prælatus eius, vel etiam Papa habet tale dominium speciale in religiosum,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ligiosum, sed solam habet administrationem vice Dei proprij Domini; ergo non competit prælato, vel Papæ talis absoluta potestas renuntiandi, vel dissoluendi illum contractum, quasi per potestatem dominatiuam; ergo sub hac ratione natura sua indissolubilis est. Quod potest tandem explicari exemplo magis sensibili. Nam si quis donet calicem Ecclesiæ, non potest postea prælatus, vel etiam Pontifex donationem irritare, vel calicem reddere priori domino ex sola absoluta voluntate, ac si esset absolutus dominus calicis, quia reuera non habet tale dominium, sed prudentem administrationem per quam poterit de calice disponere, vt fidelis dispensator, & prudens. Ita ergo se habet persona religiosi Deo donata in seruitutem specialem, ideóque non potest in libertatem restitui per solam manumissionem, (vt sic dicam) voluntariam alicuius hominis, sed ad summum poterit per iustam dispensationem, de qua mox videbimus.

Secundò.

11. Resolutio difficultatis propositæ. Et conciliatur vtraque sententia.

Hæc sententia valdè probabilis est, dummodo in eo sensu accipiatur, vt his, quæ de essentia huius status religiosi in lib. 2. diximus, non sit contraria. Atque ita rectè intellecta poterit fortè cum superiori conciliari. Itaque in primis duplex quæstio distinguenda est. Aliud enim est quærere, an religiosus status requirat vinculum natura sua indissolubile per voluntates proximè contrahentium. Aliud verò est quærere, an posset interdum status religiosus fieri medio contractu natura sua per voluntatem proximè contrahentium indissolubili, ex vi contractus sine alio legis humanæ adminiculo. In hoc enim posteriori sensu dubitatio hæc accipienda est. Nam in priori pro certo supponimus non esse contractum sic indissolubilem necessarium ad omnem religiosum statum constituendum, neque esse illi essentialem secundùm suam generalem rationem præcisè spectatam. Ratio patet ex dictis, quia potest fieri religiosa traditio, in qua acceptatio non fiat omnino absoluta, sed sub conditione limitante, ac potestate retractandi illam iustis ex causis secundùm regulas, seu constitutiones religionis, & tunc clarum est ex dicta traditione non contrahi vinculum indissolubile, cùm ex iusta causa dissolui possit, & cessare per solam reuocationem à prælato factam iuxta prioris pacti tenorem, & modus traditionis est nunc in vsu in Societate Iesu quoad aliqua membra eius, & nihilominus sunt veri, & proprij religiosi. Et fortè etiam fuit in vsu in antiquis religionibus, vt in libro secundo tractatum est. Nihilominus tamen certum est, non hoc tantùm modo fieri posse, & nunc fieri religiosum statum, quin potiùs secundùm præsentem Ecclesiæ morem frequentiùs fieri religiosum statum cum vinculo dicto modo indissolubili; ideóque in alio sensu superest quæstio, an sit possibile constitui etiam statum illum per talem traditionem, & acceptationem, quæ ex se, & natura sua inducet vinculum indissolubile, & consequenter an de facto professio solemnis ita fiat?

In quo sensu propria quæstio procedat.

12. Aduertendũ pro resolutione.

Pro cuius resolutione est vlteriùs considerandum sæpè, ac frequentiùs contingere, vt forma contractus, & modus, ac intentio contrahendi humano iure instituta sit, & nihilominus contractus semel factus natura sua inducat talem, vel talem obligationem, vel effectum magis, vel minùs permanentem, vt, v.g. si lex statuat, vt acceptans semel Episcopatum, vel aliud munus, A non possit illud sua authoritate, & libertate renuntiare, vel vt qui acceptauit hæreditatem, non possit illam repudiare; tunc quòd ille contractus sub tali modo, & onere accipiatur, ex humana est institutione, & nihilominus contractus sub tali intentione factus inducit tale onus natura sua, quia non solùm ex ciuili, sed maximè ex naturali obligatione ad illam seruandam cogit. Ad eum modum, quo votum, vel promissio est obligatio humana merè voluntate inducta, semel tamen posita ex natura sua talem obligationem inducit. Sic ergo illa professio solemnis dici potest habere indissolubilitatem à iure Ecclesiastico, quatenus quod tali modo fiat ex B Ecclesiæ institutione introductum est, vt constat, tum quia poterat non ita fieri, si Ecclesia nollet, tum quia fortasse antea ita fiebat, & postea alia forma profitendi introducta est. Tum etiam, quia illa indissolubilitas omnino pendet ex modo, & intentione acceptationis, quæ per authoritatem Ecclesiæ fit nomine Dei: hic autem modus ab ipsa Ecclesia præscribitur, & determinatur: ergo talis modus contrahendi in ius Ecclesiasticum resoluitur, & nihilominus professio sic facta rectè dici potest inducere vinculum indissolubile per voluntatem contrahentium, tum quia & religiosus sic se tradens omnino se priuat potestate retractandi tale pactum, vel talem donatio- C nem, quia ex parte sua totum ius suum absolutè transfert in Deum; & religio ex vi institutionis suæ ita acceptat, vt absolutum dominium, vel quasi dominium talis personæ, Deo principaliter, & sibi ministerialiter, vt sic dicam, acquirat, & ideo ex vi talis acceptationis illum ampliùs retractare non valeat, quia nec suo nomine potest, nam ius transiuit specialiter in Deum, nec etiam nomine Dei, quia non est ad hoc ministerium constitutus prælatus, vel religio, sed pertinet ad vicarium Dei, qui altiorem potestatem habeat dispensandi bona, seu iura Deo specialiter acquisita.

In quo sensu dicatur professio indissolubilis iure Ecclesiastico, & simul naturali.

Cur Prælatus religionis nõ possit dispẽsare in professione cum subdito.

Et iuxta hæc facilis redditur ratio, quæ circa D secundam assertionem quærebatur, cur scilicet non possit prælatus religiosus incorrigibilem religiosum sic professum ita dimittere, vt ipsum statum religiosi, & regularitatem, & quasi characterem eius (vt Nauarr. loquitur) illi auferat. Hoc enim non tribuitur sufficienter prohibitioni humanæ, tum quia aliter Pontifex id facere posset saltem validè, quamuis illicitè, sicut faceret tollendo, vel dispensando sine causa in votorum solemnitate, de quo tamen maior est ratio, nam solemnitas voti est tantùm de iure humano, vt ostensum est, professio verò seu traditio solemnis etsi iuxta conditiones iure humano constitutas emittatur, illis tamen positis iure E naturali manet irreuocabilis, etiam per summum Pontificem, nisi per dispensationem quando iusta interuenit causa; tum etiam, quia posset contrarium lege humana induci, quod certè non potest nisi mutando modum acceptationis, & contractus, qui modò in professione solemni datur. Tum denique, quia inuoluit repugnantiam quòd acceptatio sit omnino absoluta, & quod retineatur potestas ejiciendi religiosum, priuando illum tali statu, quia in hoc secundo inuoluitur conditio opposita absolutæ acceptationi. Vnde etiam sequeretur talia vota, quæ supponuntur, esse solemnia inducere conditionem repugnantem solemnitati votorum, iuxta dicta

13. Responsio ad secũdam rationẽ suprà factam.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

dicta in libro ſecundo. Accedit denique quòd iuxta conſenſum omnium Theologorum, & Iuriſperitorum, votum ſolemne vel per nullum hominem auferri poteſt, vel non niſi per diſpenſationem; prælati autem religionum cùm puniunt incorrigibiles religioſos, ejiciendo illos, non exercent voluntariam iuriſdictionem, qualis in diſpenſando exercetur, ſed exercent iuriſdictionem inuoluntariam, & cogentem per pœnam; ergo non poteſt extendi ad ablationem votorum ſolemnium, & conſequenter nec vinculi religioſi, ſine quo illa vota non ſubſiſtunt.

14. Tandem ex dictis facile eſt vtriuſque partis argumenta diſſoluere, cùm ipſi modi dicendi ſuprà explicati contrarij non ſint, etiam eorum fundamenta non concludunt contraria, ſed diuerſa.

Capvt XVI.

Vtrùm profeßio ſit vinculum omnino indiſpenſabile etiam per poteſtatem Pontificis.

1. HÆc quæſtio tractari ſolet de voto ſolemni, & in particulari, & ſpecialiter de voto continentiæ; ſed quia in ſingulis votis ſolemnibus infrà à nobis tractanda eſt, quia in vnoquoque habet ſuam facultatem, ideo de ipſa profeſſione præcipuè ratione traditionis, & emancipationis ad obſequium Dei, & conſequenter de voto ſolemni, vt ſic præciſè ex vi ſolemnitatis tractanda eſt, quoniam hinc pendet reſolutio omnium dictarum quæſtionum. Eſt ergo in hac re celebris ſententia D. Thomæ aſſerentis profeſſionem eſſe omnino indiſpenſabilem, nec poſſe Pontificem ex monacho facere non monachum; quod tanta aſſeueratione affirmat, vt præter ſuam conſuetudinem dicat, *Papam non poſſe facere quòd ille qui eſt profeſſus religionem non ſit religioſus, licèt quidam Iuriſtæ ignoranter contrarium dicant*, 2. 2. q. 88. art. 11. Eius ſententiam ſequutus eſt Capreol. in 4. d. 33. q. vnica ad argumenta Scoti, & Durandi contra ſecundam concluſionem, & Syluest. *Votum* 4. qu. 3. Tabiena verb. *Diſpenſatio* §. 7. Abulenſ. num. 30. q. 109. vbi quoſdam antiquos Canoniſtas pro hac ſententia refert, latè Soto lib. 7. de Iuſtit. q. 4. art. 2. & in 4. diſt. 38. q. 2. art. 2. vbi pro eadem refert gloſſ. in cap. *cùm ad monaſterium*, de ſtatu monach. & in cap. 1. de voto, & Altiſiodorenſ. lib. 3. Sum. tract. 22. cap. 1. q. 2. Sed licèt verum ſit ex opinione illorum poſſe hoc inferri à fortiori, tamen illi non hoc ſolùm aſſerunt, ſed in vniuerſum votum perpetuum diſpenſari non poſſe, quorum ſententiam in hac parte reprehendit D. Thom. & meritò, quia improbabilis eſt. Vnde ex illa non poteſt huic opinioni, quam tractamus, authoritas conciliari; ſed potiùs ex illa poteſt argumentum ſumi à contrario ſenſu. Nam illi authores intellexerunt, nihil eſſe in voto ſolemni quatenus tale eſt, ſed ſolam perpetuitatem, quæ illi cum voto ſimplici continentiæ communis eſt. Vnde ſi ex perpetuitate non eſt indiſpenſabile, capax erit diſpenſationis, & eodem ferè modo procedit in hac quæſtione Albertus Magnus in 4. diſt. 35. art. 16. nam aliud generalius principium conſtituit, ſcilicet, votum perpetuum nunquam poſſe ita diſpenſari, vt liceat actus illi contrarius, qui per votum promiſ-

Proponitur ſententia D. Thom. negãtis poſſe Põtificem diſpẽſare in profeſsione.

A ſus fuerat; vnde etiam in voto temporali non videtur admittere diſpenſationem, ſed commutationem in melius, quam etiam putat fieri non poſſe in voto perpetuo; quæ omnia planè falſa ſunt. D. etiam Bonauentur. in 4. diſtinct. 38. qu. vlt. generaliter negat poſſe Papam diſpenſare in votis, ſed ſolùm declarare, an obliget, nécne; vel an in particulari caſu ſit maius obſequium Dei ſeruare votum, quàm non ſeruare. Atque hoc modo de diſpenſatione loquendo ſub problemate relinquit, an habeat locum in profeſſione, quod etiam dicit de voto ſimplici continentiæ. Almainus autem in tract. de authoritate Eccleſiæ cap. 3. licèt non admittat diſpenſationem voti, niſi per modum interpretationis, concedit in aliquo caſu poſſe habere locum huiuſmodi interpretationem circa votum ſolemne, ſeu religioſum ſtatum.

B

D. Thomas primò fundat ſuam ſententiam in verbis Innocentij Papæ in cap. cùm ad monaſterium, de ſtatu monach. *Abdicatio proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis adeò eſt annexa regulæ monachali, vt contra eam nec Summus Pontifex poſſit licentiam indulgere.* In quibus verbis apertè dicit Pontifex ſe non poſſe diſpenſare in actibus contrariis his votis: ergo multominus poterit diſpenſare omnino auferendo aliquod ex his votis: ergo multominus poterit diſpenſare in tota profeſſione ſtatum per illam acquiſitum auferendo. 2.

Primũ fundamentum. D. Thom.

C Secundò argumentatur ratione, quia non poteſt Pontifex facere, vt res ſemel conſecrata ad diuinos vſus permanens in eſſe ſuo, non maneat conſecrata; ſed per profeſſionem conſecratur religioſus diuino cultui, ita vt eſſe religioſum nihil aliud ſit, quàm eſſe conſecratum Deo; ergo non poteſt Papa efficere, vt perſona ſemel religioſa per profeſſionem, quandiu viuit, non ſit religioſa. Maior habetur in primis ex illo Leuit. vlt. *Illud quod ſemel ſanctificatum eſt Domino, non poteſt in alios vſus commutari.* Vnde ſumpta videtur illa regula iuris 51. in 6. *Semel Deo dicatum non eſt ad vſus humanos vlterius transferendum.*

Secundum fundamentũ à priori.

D Item patet inductione, nam calix ſemel conſecratus quandiu eſt, non poteſt non eſſe conſecratus. Item crux illa, quæ ſemel fuit ſanctificata per contactum corporis Chriſti, non poteſt non retinere ſemper illam ſanctificationem. Ratio autem à priori eſſe videtur, quia hæc conſecratio intrinſecè oritur ex quadam actione, quæ iam præteriit, & ideo relinquit conſecrationem indelebilem, perinde ac ſi characterem immutabilem impreſſiſſet: nam illa habitudo ad actionem præteritam, ſeu denominatio ab illa relicta magis indelebilis videtur, quàm quælibet impreſſa qualitas, nam hæc quatenus in præſenti manet, auferri poteſt aliquo modo; illa verò

Tertiũ fundamentum.

E quatenus conſiſtit in habitudine ad actionem præteritam, non magis poteſt non eſſe, quàm actio præterita poteſt non fuiſſe, poſtquam facta eſt.

Vnde non videtur referre ad vim huius rationis, quod Caietan. & alij reſpondent, benedictionem non eſſe de eſſentia profeſſionis; nam D. Thomas (vt credendum eſt in re tam clara) non facit vim in hoc quòd benedictio fiat per rationes, aut per aſperſionem aquæ benedictæ, ſignum crucis, vel alias ſimiles cæremonias; nam per ſe euidens eſt has non pertinere ad ſubſtantiam profeſſionis, vt in profeſſione tacita conſtat, & ex hactenus dictis de ſubſtantia profeſſionis manifeſtum eſt; & ſumi etiam poteſt ex multis 3.

Reſponſio Caiet. refellitur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

multis iuribus de regular. & de conuers. coniugatorum, ac denique etiam Soto cum Caietano aduertunt in sua religione potiùs fieri professionem, postea sequi benedictionem. Consecrationem ergo vocauit D. Thomas ipsam emancipationem, per quam talis persona diuino cultui cõsecratur, quæ fit traditione ipsa, & dedicatione talis personæ ad diuinum cultum, quæ eo ipso quòd semel facta est, irreuocabilis esse videtur. Vnde Soto suprà tertiam rationem adiungit, quam putat esse eandem cum præcedenti, quia religiosus constituitur per actualem traditionem, per quam persona in alterius, scilicet religionis potestatem, & professionem traditur, sed qui sic traditur in alterius dominium, non potest illi subtrahi sine iniuria eius, sed traditio manet perpetua, & irreuocabilis: ergo huiusmodi est religiosa professio. Quam rationem confirmat idem author illo exemplo D. Matthæi, qui nefas putauit permittere Iphigeniam, quæ iam Christo consecrata, & desponsata fuerat, Regi mortali dari in sponsam, quamuis dimidium regni illi offerret.

Confirmatur.

4. Quartũ fundamentum.

Quartò argumentor, quia Summus Pontifex non potest dispensare in diuino iure, vt omnes supponimus, sed professio religiosa, eiúsque obligatio est de iure diuino, quod à nobis in superioribus ostensum est. Quamuis enim modus profitendi in particulari sub hac vel illa regula, vel sub huius, vel illius potestate fit de iure Ecclesiastico, tamen substantia ipsius professionis de iure diuino est; ergo. Quintò confirmatur, quia professio religiosa dissoluit matrimonium ratum, non consummatum; ergo id facit virtute diuini iuris, nam ius humanum non potest dissoluere vinculum matrimonij, quod est ex iure diuino, ac naturali: ergo ex eodem diuino iure est hoc vinculum strictius, & indissolubilius, quàm sit vinculum matrimonij; sed hoc indispensabile est per potestatem humanam; ergo & illud. Aliàs contingere posset, vt aliqua fœmina duobus viris vtroque superstite, & è contrario vnus vir duabus fœminis licitè, & validè successiuè in matrimonium daretur, vt si priùs cum vna contraxit non consummando matrimonium, & postea religionem professus est, ac deinde dispensatus, & tandem matrimonium cum alia contraxit; hoc autem absurdum videtur; sic enim (aiunt aliqui) haberet simul quis duas vxores viuentes, vel vna mulier duos maritos, quod absurdum est. Tandem confirmari solet, quia Papa non potest dispensare in matrimonio consummato, decet autem, sicut est in Ecclesia aliquod vinculum carnale, quod postquam plenè consummatum est, omnino est indispensabile; ita etiam sit aliquod spirituale vinculum cum Deo omnino indispensabile, & immutabile: hoc autem nullum potest esse maius, nec magis consummatum, quàm sit in professione religiosa, quæ non indiget alia consummatione, quia ipsummet vinculum includit spiritualem actum, ratione cuius qui adhæret Deo, vnus spiritus fit cum ipso; in carnali autem matrimonio vir & vxor non fiunt vna caro vsque ad vsum.

Confirmatur.

5. Cõmunior sententia docet posse summũ Pontificem dis-

Dicendum nihilominus est primò summum Pontificem posse dispensare in professione religiosa, atque adeò efficere, vt qui hactenus fuit religiosus professus, ampliùs iam religiosus non sit. Hæc est sententia multo communior, quàm præcedens, tenent enim illam quamplures Theologi. Et in primis tenuit illam D. Th. in 4. d. 38. q. 1. art. 4. quæstiuncula 1. ad 3. & ex Thomistis sequitur eum Caiet. 2. 2. qu. 88. art. 7. & 11. Palud. ibi q. 4. art. 4. concl. 11. Antonin. 3. p. tit. 16. cap. 1. §. 10. & tit. 22. cap. 7. casu 12. vbi varios pro hac sententia refert. Idem tenet Heruæus quodlib. 11. q. 3. Ferrar. etiam 3. contr. Gent. cap. 124. in fi. hanc sententiam admittit vt probabilem, existimat tamen illam dispensationem solùm esse per modum declarationis, quod in vniuersum de omnibus votis affirmat. Eandem opinionem sequitur Petrus Sot. lect. 5. de Matrimonio, in fin. vbi prudenter ait, necessaria & legitima causa interueniente, non esse facilè in his auctoritatem dispensandi restringendam. Eandem opinionem significat Ledesm. in 4. 2. p. q. 69. art. 7. in fine. Tenent eandem ferè alij Theologi in 4. d. 38. Scot. qu. 2. Durand. q. 2. Richard. art. 9. q. 4. Maior qu. 14. Supplem. q. 1. art. 5. dub. pen. & ibidem Palat. Idem sentit Medin. Codice de Confess. q. de dispensat. confess. Angel. verb. *Votum* 4. nu. 5. Angles art. 8. de Voto, difficult. 2. latè Medin. lib. 5. de contin. sacerdot. Accedunt communiter nostri Theologi; Tolet. lib. 4. cap. 18. num. 5. Henr. lib. 12. de matr. cap. 5. nu. 7. Valent. 22. disp. 6. qu. 6. punct. 7. Azor tom. 1. lib. 12. inst. moral. cap. 7. q. 1. Eman. Sà verbo *voti irritatio, dispensatio*, &c. num. 13. Sanches lib. 8. de matr. disp. 7. nu. 7. Less. lib. 2. cap. 40. num. 141. Præterea tenent hanc sententiam communiter doctores vtriusque iuris, Innocent. Ioannes Andr. Hostiens. Panormit. & alij in cap. *cum ad monasterium*, de statu monach. Turrecrem. in cap. *de illo clerico* 32. d. Felin. in capite *si quando*, de rescriptis, vbi plures refert, quos etiam ex parte commendat & sequitur Couarr. in cap. 2. de testam. num. 10. Gregor. Lopez in l. 2. tit. 7. partit. 1. vbi adducit Bald. in l. *si pater*. §. vlt. ff. de adoptionib. cum aliis. Idem repetit tit. 8. l. 4. idem tenet Matienso in lib. 5. Recopil. tit. 7. l. 1. Gloss. 1. nu. 20. Anton. Gom. l. 40. Taur. numero 66. vbi alios plures Iuristas referunt. Ac denique idem tenet Nauarrus in Summ. cap. 12. num. 75. & in Comment. 2. de Regular. n. 35. & sæpe aliàs.

Pensare in Professione. *D. Thom. Caiet. Palud. Antonin.*

6. Confirmant primò variis exemplis. Primò cum religiosis militaribus.

Ad hanc sententiam confirmandam afferunt multa exempla & antiqua & moderna plurimorum Pontificum qui cum religiosis professis dispensarunt. Nam in primis in religionibus militaribus dispensatum est, vt possint matrimonium contrahere: & cum religione sancti Ioannis idem fieri posset non solùm antecedenter pro his, qui in futurum illam professi fuerint, sed etiam consequenter, id est, cum iam professis solemniter dispensando, vt Soto suprà concedit, licèt, mea sententia, non satis consequenter. Deinde Matienso suprà ex Anchar. consil. 339. num. 2. ad fin. refert dispensatum esse cum Ramiro Monacho, & sacerdote ex stirpe Regum Aragoniæ propter defectum successoris, vt monasterium relinqueret, & vxorem duceret, ex eáque habuisse filium qui successit in regno. Et idem exemplum esse videtur quod adducit Palud. suprà. Refert etiam Surius tom. 1. ex Bernardo Iustiniano in vita S. Laurentij Iustiniani cap. 1. Alexandrum III. dispensasse cum quodam adolescente monacho Nicolao nominato Veneto de familia Iustinianorum, vt vxorem duceret ad familiam illam bello penè extinctam excitandam. Item ne hoc singulare videatur, refert ibidem eundem Alexandrum III. dispensasse cum Constantia Guilielmi Siciliæ Regis filia monacha,

Secundum cum Ramiro Rege.

Tertiũ cum Bern. Iustin.

Quartũ cum Nic. Venet.

Quintũ cum Constant.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

cha, vt nuberet Imperatori Henrico Frederici Barborossæ filio ad sobolem Guilielmi patris excitandam. Idémque factum esse videtur quod Caiet. refert dict. art. 11. quamuis differat, quia Constantiam illam dicit fuisse filiam Rogerij Regis, & non ab Alexandro, sed à Cœlestino III. dispensatam. Casimirum item Regem Poloniæ D. Benedicti monachum iam professum dispensatione summi Pontificis vxorem duxisse. Denique nostris etiam temporibus aliquando hoc factum esse dicitur. Faciunt etiam ad hoc dispensationes in matrimonio rato, quas constat aliquando esse concessas; & ego vidi Bullam Gregorij XIII. huiusmodi dispensationem continentem, & tamen ferè omnes auctores conueniunt, si matrimonium ratum dispensabile est, multo magis professionem. Neque hoc argumentum ob effectu parui pendendum est, non est enim verisimile Pontifices doctissimos & pios temere vsos fuisse sua potestate, in re tam graui, sed ad minimum existimasse hanc partem probabilissimam ac ferè certam, maximè cùm hîc non solùm tractetur an hoc liceat, sed etiam an factum teneat. In quo genere quæstionum, aut dubitationum oportet semper in operando sequi id quod tutius, atque adeò quod probabilius est.

Sextū cum Casimiro Rege Polon.

Cōfirmatur ex dispensatione matrimonij rati.

7. Confirmant secundò ratione dicti auctores hanc sententiam.

Secundò solet pro fundamento principali huius sententiæ afferri; quòd voti solemnitas Ecclesiæ institutione introducta est, vt dixit Bonifacius VIII. in cap. vnico, de voto in 6. & confirmauit Gregor. XIII. in Constit. *Ascendente Domino*, in confirmationem Instituti Societatis edita: nam summus Pontifex potest dispensare in quacunque Ecclesiastica constitutione: ergo etiam potest dispensare in voto solemni. Quod fundamentum aliqui putant esse tam certum, & euidens quoad illationem, vt existiment iam non posse sine errore in fide contrariam opinionem defendi: sed de gradu certitudinis, & probabilitatis nostræ sententiæ infrà dicam.

8. Responsio aduersariorum.

Aduersarij ergo respondent Pontifices illos non potuisse loqui de substantiali solemnitate voti, nam hæc in ipsa traditione posita est, quam esse ex diuino iure suprà à nobis est ostensum; & ex illa sequuntur effectus proprij voti solemnis: dicunt ergo Pontifices loqui de modo acceptandi talem traditionem vel approbandi religionem, in qua vota solemnia fiant, nam hoc est ex Constitutione Ecclesiæ. Posita autem approbatione Ecclesiæ vinculum ipsum professionis ex diuino iure existit. Sicut constituere modum & solemnitatem necessariam, vt contractus matrimonij validè fiat, per Ecclesiæ Constitutionem definiri potuit; nihilominus tamen vinculum matrimonij sic factum diuino iure tenuit: sic ergo sufficienter exponi putant dictum illorum Pontificium. Quam expositionem necessariam existimant, quia aliàs sequeretur non solùm posse Papam dispensare in voto solemni, sed etiam dispensationem futuram esse validam, etiam sine causa datam, quia dispensatio in iure humano valida est; consequens autem est absurdum, & contra auctores etiam nostre sententiæ, qui non solùm causam sed grauissimam, & ad commune bonum necessariam requirunt.

9. Vt autem & veritas assumptæ propositionis, & mens Pontificum, & vis illationis, & certitudo doctrinæ, & solutio omnium difficultatum perspicuè intelligatur, quamuis multa de hac voti solemnitate in superioribus dixerim; hîc aduerto aliud esse loqui de statu ipso religionis, & de traditione, ac votis, quæ in eo fiunt, quantum ad substantiam, & obligationem intrinsecam eorum; aliud verò de peculiari solemnitate huius professionis quoad hunc effectum inhabilitandi personam ad matrimonium subsequens. Quoad illud prius omnes conuenimus esse de iure diuino, prout statim magis explicabitur. De secundo autem est controuersia: nam quidam dicunt illum effectum de iure diuino esse coniunctum priori statui; alij verò solùm de iure Ecclesiastico esse adiunctum. Et quamuis nonnulli defensores nostræ sententiæ in præsenti quæstione existiment ad illam tuendam necessarium esse dicere illum effectum adiunctum esse professioni de iure Ecclesiastico: ego verò existimo non esse necessarium; sed quamuis esset annexum iuri diuino, adhuc esse locum dispensationi, vt statim declarabo. Quamuis alioqui verum censeam illum iure Ecclesiastico esse adiunctum, & hanc fuisse intentionem dictorum pontificum, vt suprà tetigi, & infrà in propria disput. iterum dicam.

Notatio prima pro confirmāda doctrina tradita, & solutione difficultatum.

10. Notatio secunda.

Rursus aduerto dupliciter aliquid esse de iure diuino, scilicet vel naturali, vel positiuo. Item hoc posteriori modo aliquid esse de iure diuino vel instituente tantùm, vel etiam præcipiente. Hoc posteriori modo est de iure diuino confessio, quia & instituta & præcepta est à Christo. Priori autem modo est (exempli gratia) extrema vnctio, quia instituta est à Christo, fortè verò non præcepta. Item, id quod est de iure diuino quoad institutionem, licèt sit ex illo iure quoad substantiam, sæpe recipit modum & determinationem per Ecclesiam, vt quòd consecratio fiat in pane, institutio diuina est, quòd autem ille panis sit fermentatus, vel azymus, Ecclesiæ determinatio est. In præsenti ergo institutio religiosi status per traditionem, & tria vota de iure diuino est, non verò quoad aliquod præceptum positiuum, quia neque vsus, seu exercitium talis status sub præcepto est, neque etiam post assumptum illum statum, ius diuinum positiuum nihil circa illum præcipit, sed relinquit illum naturali obligationi, quæ ex illo nascitur, tam quoad durationem eius, quàm quoad obseruationem. Explicatur breuiter, nam Christus Dominus instituit, & probauit hunc modum viuendi tanquam actum ad acquirendam perfectionem, non tamen præcipit illum assumere, neque supposita professione eius speciale præceptum positiuum posuit perseuerandi in illo statu assumpto, sed hoc naturali obligationi, quæ ex ipso statu sequitur, reliquit; sicut non oportet positiuum præceptum dare de obseruandis votis quæ in eo fiunt, quia hoc naturale præceptum est. Vnde quoties in Scriptura hæc obligatio proponitur, non additur positiuum præceptum, sed naturale ius intimatum. Et simili modo (huc enim hæc omnia tendunt) non præcepit Christus speciali præcepto positiuo hunc statum semel assumptum esse omnino immutabilem, nec vetat specialiter dispensationem eius; sed hoc etiam naturæ ipsius rei reliquit, quatenus cum illa habet, vel non habet repugnantiam. Denique nullum etiam specialem modum circa talem statum determinauit, neque etiam aliquam proprietatem,

Status religiosus quomodo sit de iure diuino.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vel effectum illi adiunxit, præter id quod ex ipsa rei natura intrinsecè sequitur. Quæ omnia existimo non negari ab auctoribus etiam prioris sententiæ, quia nullum tale Christi præceptum positiuum, neque alius modus diuini iuris ostendi potest in hoc negotio, nec ex Euaangelio nec ex decretis Pontificum, aut Conciliorum, neque ex sanctis Patribus, aut traditione, neque ex vlla ratione, aut necessitate, cùm ea quæ explicuimus, sufficiant ad omnem perfectionem, omnémque vsum huius status. Maximè, quia in lege Euangelica nulla sunt præcepta positiua diuina, præter ea quæ ad fidem aut sacramenta cum Missæ sacrificio spectant, vt ex materia de Legibus suppono.

11. *Proponitur verum fundamentum doctrinæ traditæ.*

Ex his ergo principiis infero primò fundamentum præcipuum nostræ sententiæ ita esse formandum; professio religiosa non est indispensabilis ex eo præcisè quod à iure diuino habet, & quidquid illi additum est, ex constitutione Ecclesiæ dispensabile est: ergo simpliciter potest summus Pontifex in ea dispensare. Consequentia hæc fundatur in illa vniuersalissima potestate, *Quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cælis*, &, *Pasce oues meas*. Nam inde habetur quidquid vel natura sua insolubile non est per publicam potestatem, & ab ipso Christo non est prohibitum solui, per potestatem Petro datam solui posse, quia ab illa vniuersali Christi loquutione non excipere possumus, nisi quod vel natura sua exceptum est, vel Christus ipse excepit. Imò addo, quia ad præsentem causam referre poterit, quando res fuerit dubia, & exceptione non constiterit, pro Petri potestate præsumendum esse, tú quia in dubiis melior est conditio possidentis, præsertim superioris: tum etiam quia concessio Principis amplissimè amplianda est, maximè quando verba eius sunt amplissima. Minor vt per se nota supponitur ex materia de Legibus, & de potestate Ecclesiæ.

12. *Probatur maior argumenti propositi.*

Maior autem in qua est difficultas, probatur, quia in primis hic status non est immutabilis per dispensationem ex speciali præcepto positiuo diuino, addito institutioni, seu approbationi talis status, vt iam dictum, & probatum est, nec etiã sequitur intrinsecè ex natura talis status quòd sit indispensabilis: ergo nullo titulo indispensabilis est. Minor probatur, quia omnis contractus humanus, & omne vinculum obligationis inter homines, quod mutuo consensu perficitur, præcisè stando in ratione vinculi, non ita indissolubile natura sua, quin saltem per potestatem publicam, & maximè supernaturaliter concessam ex iusta causa dissolui possit; sed vinculum professionis per contractum humanum, & per mutuum consensum contrahitur, nihilque habet speciale, ob quod ab illo generali principio eximatur: ergo. Maior probatur inductione in omnibus humanis contractibus. Solùm instari potest in matrimonio consummato, ad ilud tamen excludendum addidi, *præcisè stando in ratione vinculi*, quia illa immutabilitas non nascitur ex præcisa vinculi obligatione, sed adiuncto vsu, quo specialiter firmatum est vinculum, & ius acquisitum, vel proli genererandæ, vel naturæ propagandæ, vt non disputem modò, an illa omnimoda indissolubilitas sit ex sola rei natura, vel ex speciali prohibitione diuina.

Instantiæ obuiatur.

13. *Altera instãtia diluitur.*

Instari etiam potest illa propositio in matrimonio rato, non consummato. Veruntamen ego existimo falsam esse exceptionem; nam verius censeo tale vinculum posse dissolui per potestatem publicam saltem supernaturalem. Addo propterea, etiamsi illa exceptio admittatur, non sequi idem esse dicendum de vinculo professionis, quia in matrimonio rato, si in illo esset talis proprietas, non esset ex sola mutua obligatione coniugum inter se, nam suprà hoc ius facultatem habere posset potestas publica. In vinculo autem professionis, neque habet locum hæc ratio, neque alia similis, vel proportionalis, ob quam illa indispẽsabilitas intrinsecè oriatur ex natura talis vinculi professionis, vt in minori propositione dicebamus.

14. *Tertia instantia dissoluitur.*

At verò hinc potest sumi occasio respondendi negando prædictam minorem: dicetur enim in hoc contractu professionis interueuire specialem causam indispensabilitatis, quia per illum non tantùm homini, sed principaliùs Deo per hominem ius acquiritur, quod per hominem auferri non potest. Veruntamen hæc responsio ad summum concludit professionem esse indispensabilem per potestatem merè humanam, non tamen esse indispensabilem per potestatem supernaturaliter à Deo concessam, ad eum modum quo dixit Innocent. III. in cap. *inter corporalia*, de translat. Episc. *Non humana, sed potius diuina potestate coniugum spirituale dissoluitur, cùm per translationem, depositionem, aut cessionem auctoritate Romani Pontificis, quem constat esse Vicarium Iesu Christi, Episcopus ab Eclesia remouetur.* Sic ergo quamuis per spirituale vinculum professionis ius aliquod sit ipsi Deo acquisitum, nihilominus per Vicarium suum, cui dispensationem iurium & bonorum suorum specialiter commisit, poterit dispensari.

15. *Cõfirmatur primò non repugnare hanc dispẽsationẽ propter ius acquisitum religioni per professionẽ.*

Vnde confirmatur hæc ratio retorquendo aliam, quam ex natura traditionis Soto colligebat, scilicet quia per traditionem persona transfertur sub dominium alterius, à quo sine iniuria subtrahi non potest per dispensationem: aut enim dispensatio in professione esset iniusta propter ius religioni acquisitum, quo ipse priuatur, aut propter ius Deo acquisitum quod ei subtrahitur; neutra autem ratio est vllius momenti, vt propterea censeatur indispensabilis professio: ergo. Probatur minor quoad priorem partem de iure religionis: primò, quia summus Pontifex est etiam summus prælatus cuiuscunque religionis, & ex hac parte habet facultatem dispensandi quantum ad id quod ad religionem spectat, id est, cedendi iuri illius propter iustam, & rationabilem causam, nam tota religio potest hoc modo cedere iuri suo, & suprà ex Nauarro referebamus aliquando id facere, vt à se omnino expellat putridum membrum, & religiosum incorrigibilem: ergo multo magis poterit summus Pontifex id facere propter bonum commune, vel causam quæ ad illud pertineat. Secundò non solùm Pontifex est supremus prælatus religionis quoad potestatem illam dominatiuam, quæ ex vi professionis comparatur religioni, sed etiam quoad supremam iurisdictionem à Christo illi datam super totam Ecclesiam, ratione cuius est supremus dispensator omnium Ecclesiasticorum bonorum, & iurium, inter quæ hoc genus religioni acquisitum in talem personam computatur: ergo per hanc etiam potestatem potest sine iniuria religionis dare illam tali personæ, propter bonum commune.

Confirmatur secundò.

Tertiò

(c) 2007 Ministerio de Cultura

16. *Cōfirmatur tertiò exemplis. Primum.*

Tertiò confirmatur exemplis, nam hac ratione potest, vt ait Innocent. III. suprà, priuare Ecclesiam aliquam suo Episcopo, & transferre in aliam Ecclesiam, vel in aliud munus, quamuis aliquod ius esset acquisitum Ecclesiæ in suum Episcopum. Potest etiam dispensare cum religioso, vt transeat ad religionem laxiorem; per quam dispensationem non minùs priuatur religio iure sibi acquisitio in religiosum, quàm si omnino transiret ad statum secularem. Ex quo obiter infero ad hanc dispensationem, si ex hoc solo capite consideretur non esse necessariam causam publicam, aut communis boni, sed sufficere maius bonum ipsius particularis personæ, nam propter illud solet non difficilè concedi transitus ad laxiorem religionem. Et ratio à priori est, quia ius illud, quod religioni acquiritur, non est proprium, & rigorosum dominium ad propriam vtilitatem ordinatum, sed magis ad bonum ipsiusmet religiosi, & ad obsequium Dei, & ideo propter hos fines facilè potest per Pontificis potestatem auferri, & mutari.

Secundum.

17. *Tertiū exēplū de oblatis religioni, cum quibus potest Papa dispensare.*

Vltimum exemplum afferre possumus de his, qui dicuntur oblati religioni; nam illi se donant religioni, & efficiuntur quasi serui illius, adeò vt ob hanc causam dixerit glossa in cap. *vt lex* 27. quæst. 1. illos non posse transire ad aliam religionem etiam strictiorem, sicut suprà de seruis diximus, de cuius dicti veritate non disputo: illud solùm indubitatum censeo, acquirere, scilicet religionem peculiare ius, & quoddam genus dominij in huiusmodi oblatum, vt affirmant Panormit. & alij in cap. *vt priuilegia*, de priuileg. Syluest. verb. *Oblatus*, & nihilominus certum est Pontificem posse cum huiusmodi oblato dispensare, liberando illum ab omni obligatione ad talem religionem. Quod argumentum non afferimus, vt vnum vinculum cum alio comparemus, fortius enim est vinculum professionis, quàm oblationis, vt ex communi sententia dixit Nauarr. consil. 27. de Voto, per se satis constat, sed solùm vt explicemus posse interdum Pontificem sine iniuria religionis dispensare priuando illam aliquo iure sibi acquisito, atque adeò ex hoc capite non repugnare, quin in professione dispenset, nam magis, vel minùs quoad hoc non variant potestatem. Et fortasse ex parte religionis non est minus ius acquisitum in oblatum, quàm in professum, quamuis in ordine ad Deum sit multo maius professionis vinculum.

18. *Probatur nō repugnare hāc dispēsationē propter ius Deo acquisitum per professionem.*

Superest ergo vt alteram partem probemus, scilicet non repugnare hanc dispensationem propter ius Deo acquisitum per professionem, vel (quod perinde est) quia ius acquisitum religioni totum est in ordine ad Deum; hoc autem iam ferè probatum est ex eo quòd Deus vices suas commisit Pontifici circa omnia bona sua. Vnde sicut ipse Deus tanquam supremus Dominus potest cedere huic iuri sibi acquisito, ita Pontifex non vt dominus, sed vt dispensator potest illud remittere: & hoc est in professione dispensare. Confirmatur & declaratur ex dictis suprà in dispensatione in voto simplici, quia non minus est de iure diuino, quàm professio religiosa, quia etiam ius diuinum illud approbat, & consulit: Christus enim & Paulus simpliciter virginitatem & eius promissionem seu obligationem consulunt siue in statu religionis, siue extra illum, & posito illo voto, etiam ex iure diuino obligat; & per illud aliquod ius Deo acquiritur propter promis-

Cōfirmatur ex potestate dispēsandi in voto simplici castitatis.

A sionem illi factam: & nihilominus est in Pontifice vt Dei Vicario potestas remitendi hoc ius, & ita dispensandi in illo voto; cur ergo non habebit etiam potestatem dispensandi ius illud acquisitum Deo per traditionem religiosam, qualecunque illud sit, nulla enim maior repugnantia assignari potest: sicut enim nullus potest rem alicui donatam donanti reddere, nisi ipsemet qui illam dono accepit, vel qui ab illo potestatem habuerit; ita nullus potest remittere promissionem alicui factam, nisi ipsemet, cui facta est, vel qui ab eo habuerit potestatem, cum illa autem vtrunque fieri potest: illa ergo in præ-
B senti dicendum est. Neque afferri potest firmum principium, ex quo colligatur Christum dedisse Vicario suo potestatem ad remittendas promissiones sibi factas, & non traditiones ex causa proportionata. Imò nec congruentia sufficiens adduci potest, cur conueniens fuerit vnam potestatem dare, & non aliam, cùm etiam post traditionem factam res humanæ mutari possint, & causa sufficiens offerri, vt propter maius Dei obsequium, & aliquod commune bonum, illud ius Deo acquisitum remittatur. Denique iuuat ad hoc explicandum, quòd etiam per peccatum acquiritur Deo ius ad vindicandam iniuriam sibi factam, & nihilominus
C intelligitur Christus per illam vniuersalem concessionem dedisse Vicario suo potestatem remittendi hoc ius per indulgentias: ergo signum est hanc potestatem extendi ad ea, quæ respiciunt ius ipsum diuinum resultans ex aliqua hominis actione: sed tale est ius quod ex professione oritur; ergo nihil obstat quominus per hanc potestatem dispensabile sit.

Capvt XVII.

Soluuntur difficultates pro opposita sententia; D Et explicatur in quo sensu dicatur hæc solemnitas voti à Summis Pontificibus de iure Ecclesiastico.

1. Ratio suprà posita, & explicata, videtur mihi esse fundamentum huius assertionis, & reuera sufficiens; magis tamen consummabitur responsionibus argumentorum: nam in hac materia sufficiens ratio asserendi potestatem dispensandi, est non ostendi repugnantiam, nec exceptionem ab vniuersali Christi concessione, in hoc enim suo modo, & per quandam partici-
E pationem imitatur potestas Petri potentiam Dei, de qua dicimus posse quidquid non repugnat; ita enim illa potest quidquid non repugnat in ratione obiecti dispensabilis, quod de professione ostendimus, & clarius fiet solutionibus argumentorum. Priùs tamen oportet ex dictis colligere vim illius rationis sumptæ ex illo principio, quòd solemnitas voti est de iure Ecclesiastico, & declarare quod sensu id dictum sit à Pontificibus, cùm dixerimus statum religiosum esse de iure diuino modo explicato. Certum autem videtur Bonifacium Papá loquutum fuisse de solemnitate voti quoad vim inhabilitandi personam ad matrimonium contrahendum. Quod patet primò, quia de sola hac solemnitate proposita erat quæstio. Sic enim ait,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Quod votum debet dici solemne, ac ad dirimendum matrimonium efficax, nos consulere voluisti; & statim subdit, *Nos igitur attendentes quod voti solemnitas*, &c. loquitur ergo de solemnitate quoad illum effectum.

Secundò. Secundò, quia inferius in responsione eandem declarationem expresè adhibet, dicens, *Illud solùm votum debere dici solemne, quantum ad post contractum matrimonium dirimendum*, &c.

Tertiò. Tertiò, quia ibi in communi loquitur de voto solemni sacri ordinis, & religionis, cùm tamen in voto sacri ordinis non sit alia solemnitas, quæ votum illud distinguat à voto simplici, præter efficaciam ad illum effectum. Sensus ergo Pontificis ibi sine dubio est solemnitatem hanc dirimendi matrimonium subsequutum, cuicunque voto conueniat, Ecclesiastica constitutione illi adiunctam esse. Neque ibi agebatur de approbatione religionis, nec de solemnitate exteriori, cum qua votum faciendum est, vt cum fundamento dicamus de illa loquuntum esse Pontificem: nihil enim hoc ad quæstionem ibi propositam referebat, & tamen Pontifex illud assumit vt fundamentum decisionis suæ.

2. Explicantur verba Gregor. XIII.

Gregorius autem XIII. cùm Bonifacij sententiam tacitè insinuat, sine dubio ab eius sensu non discedit, & contextus, & mens eius attentè consideretur, ad hunc finem illam adducit, vt declaret, non pertinere ad substantiam status religiosi, vt vota eius habeant illam solemnitatem, quæ in dicta efficacia irritandi matrimonium subsequens consistit, nam ad hoc propositum illud fundamentum assumit, inde concludens vota quædam Societatis potuisse ab eâdem Ecclesia vt substantialia religionis admitti sine dicta solemnitate, vt infrà suo loco latiùs videbimus; quapropter supradicta euasio nullo etiam modo potest ad mentem Gregorij XIII. accommodari, quia ibi etiam non tractabat de exteriori solemnitate seruanda in admittendis votis religionis.

Effugium. Posset autem aliquis liberiùs respondere in his decretis Pontificiis illud solum esse certum, quòd directè definitur, vel statuitur; rationes autem quæ obiter attinguntur, non semper esse solidas: illam autem sententiam obiter esse prolatam ab illis Pontificibus, & ideo neminem cogi ad admittendam illam.

Eluditur. Veruntamen hinc ad summum habetur illam non esse quoad hanc partem definitionem fidei, quoad facilè concedimus; negari tamen non potest quin magnam habeat auctoritatem, neminémque posse sine magna audacia, ne dicam temeritate, dicere, illos Pontifices in ea sententia errasse, tum quia est coniuncta cum eo, quod principaliter intendunt, ac declarant, vt vix possit vnum sine alio consistere, tum etiam propter eorum auctoritatem, & quia verisimile non est proprio tantùm iudicio, quamuis essent doctissimi, sine magna consultatione, ac deliberatione verba illa posuisse, præterquam, quod efficaci etiam ratione ostendi potest, illam sententiam in dicto sensu esse veram, quod suprà tactum est agendo de distinctione voti simplicis & solemnis, & de solemnitate castitatis religiosæ.

3. Probatur posse Pontificé dispensare in professione, neque obstare solemnitaté voti.

Ex hoc ergo principio sic declarato, optimè concluditur posse Pontificem in professione religiosa dispensare: nam si non posset, maximè propter voti solemnitatem; sed in hac solemnitate potest dispensare: ergo & in professione. Maior declaratur in hunc modum, quia Pontifex potest dispensare in omni voto non solemni, vt ex communi consensu suppono: ergo nihil cogitari potest in professione, quod dispensationem impediat, nisi solemnitas: si ergo illa non impedit, nihil est quod impediat. Probatur ergo minor, quia quidquid per constitutionem Ecclesiæ introductum est, per pontificis potestatem potest dispensatione auferri, vt etiam suppono ex materia de legibus: sed solemnitas est addita per constitutionem Ecclesiæ, vt declarauimus: ergo per dispensationem potest auferri: auferatur igitur, & tunc quidquid reliquum est, ita poterit dispensari sicut votum simplex. Declaratur ampliùs: nam si hæc solemnitas est ex constitutione Ecclesiæ, poterit Ecclesia antecedenter illam auferre, vt Gregor. XIII. intulit, id est, potest facere, vt vota substantialia religionis in traditione fiant absque tali solemnitate; sicut etiam posset facere, vt votum castitatis fiat in ordine sacro sine solemnitate: tunc autem dispensare posset Pontifex in professione illa, seu votis religiosis: ergo etiamsi iam facta sint cum solemnitate dispensando in hac, poterit consequenter in tota professione dispensare; sicut nunc potest dispensare in voto solemni sacri ordinis.

4. Non enim repugnat fieri hæc dispensatio ratione traditionis.

Video responderi posse, etiam seclusa solemnitate, quæ consistit in virtute irritandi matrimonium subsequens, professionem ipsam esse indispensabilem non propter vota, sed propter traditionem, & potiùs vota ipsa reddi indispensabilia ratione traditionis, quia per se illi annexa sunt, vt D. Thom. vult. Sed in primis nullus auctorum dixit, traditionem esse indispensabilem, si non talis quæ reddat personam inhabilem ad matrimonium: imò Soto ait non sufficere vt ex statuto Pontificis reddat inhabilem nisi id faciat ex natura status religiosi; vnde vlteriùs addit posse Pontificem dispensare cum milite professo sancti Ioannis, vt vxorem ducat, etiamsi nunc sit inhabilis ad matrimonium, quia illa inhabilitas, ait, non est ex natura talis religionis, sed ex statuto Pontificis, quod an consequenti ratione, vel voluntariè sit dictum, infrà in propria quæstione de Religionibus militaribus examinabitur: nunc solùm id affero, vt intelligatur vinculum religiosum, nisi tale sit vt habeat illum effectum, à nemine positum esse indispensabile, nam requiri auctores illius opinionis idem ferè sentiunt. Addo præterea superiori discursu satis ostēsum esse traditionem ex vi sua aut peculiari obligatione, quam inducit, vel ex iure quod alteri confert, non esse indispensabilem: si ergo ex votis, aut ex solemnitate illis adiuncta, indispensabilis non sit, non habet vnde sit indispensabilis.

5. Confirmatur vlterius.

Hoc ergo modo ratio illa satis efficax est. Vt autem res fiat euidentior, adiungo, quamuis professio, & traditio religiosa natura sua, & consequēter diuino iure naturali redderet personam inhabilem ad matrimonium, nihilominus fore dispensabilem, & per dispensationem consequenter tolli illam inhabilitatem. Explico in primis à simili, nam votum simplex religionis semel factum natura sua, atque adeò diuino iure naturali impedit matrimonium contrahere, non quidem irritando, sed purè impediendo, & nihilominus dispensabile est, & per dispensationē tolli potest illud impedimentū, quantūuis ex iure diuino esse dicatur,

quia

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quia illud ius diuinum non est absolutè impositum, sed ex suppositione voti perseuerantis, quæ suppositio per dispensationem auferri potest. Ita est ergo in præsenti, nam licèt (data hypothesi) traditio religiosa natura sua, & iure diuino reddat inhabilem ad matrimonium, nihilominus ipsa in se dispensabilis esse potest, vt conuincit fundamentalis ratio suprà facta; illa autem ablata per dispensationem, consequenter tollitur impedimentum irritans, quia necessitas illius impedimenti non absoluta, & consequentis, vt sic dicam, sed consequentiæ, & ex suppositione traditionis validæ, & in suo valore perseuerantis; quæ suppositio tolleretur per dispensationem, & consequenter tolleretur illud impedimentum consequens. Quapropter ad præsentem quæstionem non multum referre existimo, quòd ex professione religiosa sequatur hæc solemnitas ex natura rei, vel quòd sit addita ex iure positiuo; & ideo Caiet. & alij vtrumque posuerunt, scilicet, & professionem reddere inhabilem natura sua ad matrimonium, vt infrà suo loco tractabo, & nihilominus esse dispensabilem, vt iam citaui. Nam ex illa naturali consequutione solùm sequitur Pontificem non posse efficere, vt manente illa traditione in sua vi, persona sit habilis ad matrimonium, quia hoc esset immutare naturas rerum data illa hypothesi, & dispensare contra ius diuinum naturale; sicut non potest Pontifex dispensare, vt stante voto simplici religionis, in sua vi, licitè quis matrimonium contrahat, quia hoc etiam esset contra ius diuinum naturale: potest tamen nihilominus ipsos cōtractus tam traditionis, quàm promissionis dissoluere, quia illi non necessariò constant & durant iure aliquo diuino specialiter prohibente dispensationem eorum; atque ita potest auferre quidquid ex illis naturaliter sequebatur.

6. Atque ex his tandem intelligitur quale sit inconueniens illud, quod ex sententia prædictorum Pontificum, prout à nobis intelligitur, suprà inferebatur: nimirum si solemnitas voti est ex constitutione Ecclesiæ, dispensationem voti solemnis etiam sine causa datam esse validam. Nam supposita illa sententia quoad aliquid est bona illatio, non tamen simpliciter, & quoad omnia: aliud est enim tollere voti solemnitatem, aliud tollere totum votum solemnizatum. Primum factum teneret etiam sine causa dispensatione concessa, quamuis dispensans peccaret. Quoad secundum verò non teneret factum, quia votum iam carens solemnitate non potest auferri sine causa; potest tamen manere ablata solemnitate, & obligare per suam propriam, quamuis iam non inhabilitet. Quod ferè eodem modo infrà dicetur de voto solemni sacri ordinis. Et quoad hoc multum refert, an inhabilitas ad matrimonium ex natura rei sequatur ex professione, vel ex constitutione Ecclesiæ. Nam iuxta priorem sententiam dispensatio in voto solemni sine causa data, quoad nihil tenebit, sed manebit persona æquè inhabilis ad matrimonium, ac antea erat: iuxta posteriorem tamen sententiam, quam veram reputamus, valebit illa dispensatio quantum ad effectum auferendi solemnitatem, seu inhabilitatem ab Ecclesia additam (suppono enim dispensationem esse legitimè & sine subreptione obtentam) nihilominus tamen non valebit quoad tollendam omnem obligationem

Assertio. Pōtifex sine causa potest validè dispensare in solemnitate voti, non ita in ipso voto.

A intrinsecè ortam ex traditione, & votis religiosis, quia in integra manerent.

7. Obiectio. Dices hinc saltem sequi non maiorem causam requiri, vt dispensatio in voto solemni sit valida, quàm in voto simplici, quod est contra omnes. Sequela patet, quia in primis Pontifex potest validè dispensare in solemnitate voti, etiam sine causa: dispenset ergo existente illa causa quæ ad dispensandum in voto simplici sufficeret, & solemnitatem, seu inhabilitatem auferat ex absoluta sua potestate, & deinde dispenset in professione ex prædicta causa: tunc ergo tota dispensatio valida erit, quia quoad votum habet sufficientem causam, & quoad solemnitatem nullam requirit, saltem vt teneat. Respondeo primò idem argumentum fieri posse de voto solemni sacri ordinis, B quod si in illo admittatur consequens, pari ratione admitti poterit in præsenti, quia vtraque solemnitas est ex constitutione Ecclesiæ. Nec videtur esse illud magnum inconueniens, quia satis est quòd ad licitè dispensandum sit maior causa necessaria: cùm enim vnum votum non excedat aliud, nisi in quodam iure positiuo, solùm requiret maiorem causam eo modo, quo ius positiuum illam requirit, scilicet, vt licitè dispensetur. Quæ responsio vera est considerando solemnitatem præcisè quoad prædictam inhabilitatem. Addo verò vlteriùs, aliud esse loqui de voto simplici secundùm se; aliud verò de traditione religiosa votis simplicibus, id est, non habentibus annexam illam inhabilitatem, confirmata.

Respōdetur.

Secundò.

C Dico ergo, etiam seclusa illa solemnnitate, seu inhabilitate per Ecclesiam adiuncta, maiorem causam requiri ad dispensandum etiam validè in professione religiosa, quàm in votis simplicibus nudè sumptis, quia maius quid est rescindere donationem iam factam, quàm promissionem remittere: & ideo maior etiam causa necessaria est ad dispensandum in traditione, quàm in voto simplici, nam illa actualem donationem continet, per quam acquisitum est ius religioni, & Deo in re, & non tantùm ad rem. Si ergo in prædicta illatione comparetur professio ad votum simplex purè sumptum, negatur sequela, quæ in hoc sensu non probatur argumento ibi D facto, vt per se facilè constare potest. Si verò comparetur professio, & traditio religiosa habens adiunctam solemnitatem legalem, id est, inhabilitatem ad matrimonium ex constitutione Ecclesiæ, ad seipsam præcisè sumptam, sine tali solemnitate, sic concedimus sequelam, quæ nullum habet in eo sensu inconueniens, vt dictum est.

Assertio. Maior causa requiritur ad dispensandum in professione religiosa, quàm in votis simplicibus nudè sumptis.

Satisfit fundamentis contrariæ sententiæ positæ cap. 16. n. 1. & seq.

8. Ad primum. E Iam respondendum est ad fundamenta prioris sententiæ. Ad primum ex cap. *cùm ad monasterium*, respondetur ibi non esse sermonem de dispensatione in monachatu, auferendo illum de quo hîc tractamus, sed esse sermonem de dispensatione in obseruatione votorum durante monachatu, & hoc sensu dicere Pontificem non posse dispensari cùm monacho in sensu composito (vt sic dicam,) id est, perseuerante monacho, vt aliquid faciat contra votum castitatis, vel paupertatis, qui sensus planè

(c) 2007 Ministerio de Cultura

planè constat ex illis verbis, *Abdicatio paupertatis, & custodia castitatis adeò est annexa regulæ monachali, vt contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere.* Illa enim ratio fundatur in connexione vnius cum alio, & ideo solùm probat stãte vno non posse auferri aliud, quod consequens est, non verò probat esse indispensabilem ipsum monachatum, nec probat quin illo ablato possit auferri id, quod consequens est. Atque hæc est communis expositio interpretum ibi, quam Palud. & alij sequuntur.

9. Obiectio ex Alberto sumpta.

Obiicit verò Albertus, quia plus est dispensare in toto monachatu, quàm in aliquo vsu eius; si ergo non potest Pontifex dispensare in obB seruatione monachatus illo durante, minùs poterit in toto monachatu dispensare: plus est enim totam arborem eradicare, quàm fructum impedire, vel alienare.

Responsio.

Respondetur ex supradictis, negando maiorem, nam quando consequutio vnius ex alio est iuris naturalis, & diuini, si fundamentum maneat, non potest consequutio per dispensationem impediri, vt durante matrimonio rato cum vna, non potest tolli inhabilitas ad ducendam aliam, & durante voto castitatis, non potest tolli obligatio ad seruandum illud, potest tamen per dispensationem vel matrimonium ratum solui, vel votum tolli, & sic etiam inhabilitatem, C vel obligationem auferri. Ita ergo est in præsenti, quia durante monachatu seruare vota eius est de iure diuino naturali, & contrarium est intrinsecè malum, ideóque dispensationem non admittit, monachatum autem esse non est de præcepto diuino, & ideo dispensare in illo non est contra diuinum ius, neque habet intrinsecam malitiam. Sed licèt hæc responsio satisfaciat illi textui, quantum ad præsentem quæstionem spectat, adhuc tamen manet circa illum quæstio, vtrùm non ablato vinculo professionis, possit Summus Pontifex dispensare in vsu & obseruatione alicuius voti ex D substantialibus religionis. De hac verò quæstione dicemus commodiùs tractando de singulis votis religionis.

10. Responsio prima ad primam rationem pro sent. D. Th. factam.

Ad primam rationem variè ab auctoribus responsum est. Quidam dicunt, licèt Papa non possit rem semel consecratam exsecrare, posse tamen illam ab vsu sacro omnino remouere, & ob grauem causam licentiam dare, vt ad vsus communes inseruiat, non quidem illicitos, quamuis non sacros. Et hoc modo aiunt posse efficere, vt religiosus licitè ad vsum matrimonij ob necessitatem transferatur.

Non placet hæc responsio.

Hæc verò responsio in præsenti satisfacere non videtur, & aliunde videtur repugnare sententiæ Innocent. III. in dict. E cap. *cùm ad monasterium*, prout explicata est. Primum patet, quia licèt Papa dispenset, vt liceat vti calice consecrato ad communem potum ob aliquam vrgentem necessitatem (quod exempli gratia dictum sit) nihilominus calix ille semper consecratus manet, & cessante necessitate, cessaret dispensatio. Sic ergo si consecratio religiosi tam immutabilis est sicut calix, & solùm propter necessitatem dispensetur in vsum data etiam tali dispensatione; adhuc ille manet religiosus: non ergo ex religioso fit non religiosus per dispensationem, prout asseruimus: & ita quoad hanc partem non satisfit difficultati. Aliunde verò iuxta illam responsionem admittitur dispensari cum religioso, manente religioso, vt liceat illi non seruare castitatem, quod videtur

A repugnare dicto cap. *cùm ad monasterium*. Sed de hoc posteriori puncto dicam infrà. Nunc ratione prioris membri fateor dictam responsionem non satisfacere.

11. Secunda responsio Caietan. distinguentis duplex genus benedictionis.

Caietanus ergo dict. art. 11. respondet distinguendo duplex genus benedictionis; quandam vocat constitutiuam, aliam inuocatiuam, quas non in verbis exterioribus, sed in institutione Ecclesiæ, & intentione benedicentis distinguendas dicit. Benedictio ergo constitutiua est illa, per quam res constituitur sacra ex institutione Ecclesiæ, & intentione ministri eius, id est per quam ita manet deputata ad aliquem sacrum vsum, vt iam non liceat in alium profanum illam conuertere, quomodo benedicitur calix, corporale, &c. Benedictio autem inuocatiua, est illa, quę solùm ad impetrandum à Deo felicem vsum talis rei, etiamsi neque vsus ille sit sacer, neque propter benedictionem res impediatur à quolibet vsu, quomodo benedicitur panis in mensa communi, vel nauis, aut domus, & alia multa etiam per specialem inuocationem Ecclesiæ. Hac ergo supposita distinctione supponit Caietan. benedictionem qua solet monachus in professione benedici, non esse constitutiuam, sed inuocatiuam, quia ante illam benedictionem, vel etiam sine illa potest esse monachus: vnde concludit huic benedictioni non obstare quominus persona sic benedicta ad profanos vsus per dispensationem auferatur. Et addit vlteriùs quidpiam valde singulare, posse Ecclesiam instituere benedictionem constitutiuam sacrarum virginum, qua posita non esset in potestate Ecclesiæ cum illis dispensare plusquam cum calice consecrato, neque impedire, quin essent inhabiles ad matrimonium, non ex vi voti, sed ex vi consecrationis.

12. Ex duplici capite reiicitur hæc responsio, & doctrina Caiet. Primò.

Sed quod attinet ad priorem partem huius responsionis non est ad rem, nec satisfacit menti auctorum alterius opinionis: supponit enim D. Thomam loqui de consecratione religiosi per aliquas benedictiones cæremoniales Ecclesiæ, de quibus verissimè dicitur illas non esse constitutiuas religiosi sed inuocatiuas: sed D. Thomas non de his loquitur, sed de consecratione spirituali, quæ per ipsammet professionem fit, quæ aliàs dicitur emancipantio, ac dedicatio: & de hac procedit argumentum, quia non est minùs constitutiua talis persona ad vsus sacros, & ex se prohibens vsus profanos, quàm sit quælibet alia benedictio, quæ constitutiua dicitur. Et inde sumitur argumentum quòd illa non sit minus immutabilis, quàm quælibet alia.

Secundò.

Quod verò attinet ad alteram partem, nõ existimo posse institui ab Ecclesia talem benedictionem constitutiuam alicuius personæ in esse personæ sacræ, vt ex vi illius benedictionis sit inhabilis ad matrimonium, nisi hoc ipsum in tali ritu, ipsamet Ecclesia expressè instituat, ac declaret; cùm semper necessarius sit voluntarius consensus personę consecrandę, & tunc semper posset Ecclesia in tali ritu, & inhabilitate dispensare.

13. Probatur nõ esse possibile huiusmodi benedictionẽ, seu cõsecrationẽ.

Probo singula: primùm, quia nulla maior potest esse consecratio, quàm sit sacerdotalis, vel Episcopalis à Christo instituta, tamen illa ex se non reddit personam inhabilem ad matrimonium, solùm, quia in ipsa institutione Christus Dominus hoc non explicuit: ergo multo minùs potest quælibet benedictio Ecclesiæ, quãtumuis constituat, & deputet personam ad solos vsus sacros, eam reddere inhabilem ad matrimonium,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

trimonium, nisi in ipsa institutione expressè declaret se adiungere hoc impedimentum. Si autem Ecclesia vellet hoc impedimentum adiungere tali consecrationi à se institutæ, & inuentæ, non dubito, quin possit, quia nulla est repugnantia, nec ratio sufficiens ob quam dicamus hoc esse extra potestatem eius. Nam sicut adiunxit sacris ordinibus inhabilitatem ad matrimonium, ita si expedire iudicaret, potuisset illam addere minoribus ordinibus, quos aliqui putant ab Ecclesia esse institutos, imò etiam posset eam adiungere primæ tonsuræ, quam constat esse speciem quandam consecrationis constitutiuæ ab Ecclesia inuentam. Sic ergo posset illud impedimentum ponere omnibus virginibus, vel continentibus tali modo à se instituto benedictis, & per benedictionem ad diuinum cultum deputatis.

14. In omnibus autem his casibus necessarius est voluntarius consensus suscipientis consecrationem, quia sine illo nemo potest obligari ad perpetuam castitatem; hic autem consensus sufficienter præstatur voluntariè suscipiendo consecrationem, cui Ecclesia adiunxit talem obligationem, taléque impedimentum, sicut suprà dicebamus de continentia annexa ordinibus sacris, & ideo necesse est, vt tale impedimentum distinctè, & clarè sit institutum, quia aliàs non posset voluntariè suscipi illud onus, cùm in præcisa consecratione non contineatur, vt dictum est. Denique quòd posito illo casu possit Ecclesia in tali impedimento dispensare, mihi euidens est, siue possit consecrationem illam tollere, siue non, de quo statim dicam. Probatur tum à simili, quia manente consecratione sacerdotali, vel Episcopali, potest Ecclesia tollere illud impedimentum, tum etiam, quia omnis res, per quascumque causas nascitur, per easdem disolui potest, hoc autem impedimentum, vel obligatio ad seruandam castitatem fuissent ab Ecclesia imposita, & annexa tali benedictioni: ergo per eandem Ecclesiam possent tolli, aut separari, non obstante benedictione priori.

15. *Proponitur tertia & vera responsio.*

Aliter ergo mihi respondendum occurrit, distinguendo vel declarando illam propositionem. Rex semel consecrata, dum manet, non potest execrari, seu consecrationibus priuari. Omissis enim consecrationibus imprimentibus characterem, in quibus veritas illa certior est, & non tantùm morale, sed etiam physicum fundamentum habet in qualitate interna, & indelebili, quæ à solo Deo infundi potest, & ideo in solis consecrationibus ab ipso institutis hic modus immutabilitatis inuenitur. His, inquam, omissis duplex genus consecrationis rerum, vel personarum distingui potest; vnum est, in quo aliquis dicitur consecrari, seu dicari Deo, solùm per deputationem quandam pacto aliquo, vel promissione firmatam. Aliud est in quo res aliqua dicitur sanctificari vel consecrari Deo solùm per actionem aliquam sacram, quæ circa rem talem facta est. Inter quæ duo genera talis intelligitur esse differentia, quòd in priori licèt res suo modo sacrata fuerit per actionem, quæ iam præterit, non tamen res dicitur manere consecrata per talem actionem, nisi quatenus relinquit in tali re obligationem moralem ad talem diuinum cultum, vel sacrum vsum. Vnde fit, vt si illa obligatio auferri, vel rescindi possit, res etiam illa possit consecrationem amittere, quia non consistit in solo actu præterito, vt præteritus

Duplex cõsecratio distinguenda.

Declaratur primum genus consecrationis.

A est, sed quatenus in effectu suo, qui est contractus, seu obligatio, moraliter permanet.

16. *Ostenditur exemplis. Primò.*

Exemplis facilè potest hoc declarari: nam per votum etiam simplex virginitatis suo modo consecratur Deo persona, & ita loquuntur frequenter Patres vocantes sacras virgines, & Deo consecratas, non solùm sanctimoniales professas, sed etiam alias quæ simpliciter virginitatem vouerunt, & maximè quando votum illud publicè cum aliqua solemnitate fit, vt constat ex multis testimoniis quæ infrà adducemus disputantes de voto simplici castitatis. Et tamen si votum illud per dispensationem auferatur, cessat ille modus consecrationis, quia non durat, nisi quandiu durat obligatio voti. Similiter personæ quæ se tra- *Secundò.*
B dunt diuino obsequio, quamuis non in statu proprio religioso, sed offerendo se, & sua alicui religioni, qui communiter dicuntur oblati, vel conuersi, suo modo sunt personæ Deo consecratæ, nam personæ sacræ censentur, & priuilegio canonis fruuntur, vt in proprio loco diximus; & nihilominus certum est posse cum eis dispensari in obligatione, vel donatione, quam fecerunt, & eo ipso auferri illud genus dedicationis ad obsequium Dei, & personam de nouo esse sacram. Nec solùm personæ, sed etiam aliæ res sacræ & consecratæ à Deo esse censentur, quando ita deputantur ad Dei cultum, vt sint iuris, & dominij
C Ecclesiastici; quia verò ius illud, & dominium amitti potest statim ac mutatur, res etiam illæ desinunt esse sacræ. Ad hunc ergo modum per professionem dicitur persona consecrari Deo, solùm quia sub speciali obligatione constituitur sub spirituali iure, & dominio religionis; quia ergo hæc obligatio & ius seu dominium per dispensationem auferri possunt, ideo etiam talis consecratio mutari & tolli potest.

17. *Declaratur secundũ genus consecrationis.*

At verò in alio genere consecrationis res dicitur manere consecrata ex vi præcedentis actionis, non propter obligationem moralem, quæ in ea, vel circa eam maneat, sed solùm propter habitudinem quandam ad actionem præcedentem, quomodo dicitur consecratus calix, & aliæ
D res, aut vestes sacræ; sic etiam per primam tonsuram quodammodo consecratur aliquis, & fit clericus. Et hæc consecratio fortasse est omnino immutabilis, quia cùm eius sanctitas solùm consistat in habitudine ad actionem præteritam, sicut iam non potest illa actio non præteriisse, ita neque habitudo illa potest auferri, aut impediri. Quando autem talis est immutabilitas, non solùm per dispensationem auferri non potest consecratio, verùm etiam per omnem potentiam implicat auferri, sicut implicat non fuisse actionem, quæ præteriit: nemo autem dicet hoc modo esse mutabilem statum religiosum, aut Deum ipsum
E non posse facere ex religioso non religiosum: ergo signum est hanc consecrationem personæ religiosæ non esse illius generis, & ideo ad illarum rerum immutabilem consecrationem non sumi efficax argumentum. Quanquam circa hoc etiam secundum genus rerum consecratarum, aduertendum occurrit, aliquando fieri, seu resultare hanc consecrationem ex natura alicuius actionis absque alia impositione, vel institutione humana, aliquando verò pendere omnino ex institutione. Priori modo consecratur calix, eo ipso quòd in illo sanguis Christi consecratur etiamsi ab Episcopo consecratus non sit propter contractum ad sanguinem Christi: sic etiam consecrata fuit terra quam Christus calcauit, & specialiter

Notandum, dupliciter posse fieri hanc consecrationem.

In primo genere non potest auferri consecratio, nec etiã per diuinam potentiam.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

cialiter crux, claui, &c. reliquiæ etiam Sanctorum hoc modo sanctæ sunt. Posteriori autem modo sacrantur calices, vestes, &c. In rebus ergo prioris generis videtur consecratio esse prorsus immutabilis, ita vt nec Deus ipse possit facere quin lignum quod Christus tetigit sanctum sit, & eo titulo peculiari veneratione dignum, quandiu durat, quia sufficiens, ac tota ratio illius consecrationis est tactus præcedens, qui nec iam potest non fuisse, nec eius effectus formalis potest impediri, quandiu res durat.

18. *In secundo potest.* In secundo autem genere consecrationis, quæ est per institutionem, immutabilitas potest etiam ex institutione pendere: nam sicut potest Ecclesia instituere, vt per has diuinas actiones res maneat consecrata, ita etiam posset instituere, vt per alias actiones quasi contrarias execretur, & tunc prior consecratio non esset omnino immutabilis, sed quandiu moraliter permanserit iuxta ritum institutionis. Sic legimus Num. 6. fuisse in lege veteri sanctificationem, & consecrationem Nazaræorum, quæ non perpetuò durabat, sed iuxta votum vniuscuiusque, & ita debito tempore per alias actiones auferebatur. Sic etiam nunc Ecclesia per degradationem quodammodo execratur clericum, quantum potest, characterem enim auferre non potest, & ideo simpliciter non tollit ordinem; si tamen ipsa ordinatio solùm esset sanctificatio extrinseca, vt sic dicam, ab Ecclesia instituta, posset Ecclesia per degradationem totam priorem consecrationem auferre, quia nihil repugnat effectum moralem pendentem ex institutione, vel aliam contrariam moralitatem auferre; sic enim potest Respublica exauctorare doctorem, non solùm vsu gradus, quod facile est, sed etiam gradum ipsum radicitus auferendo, non ita vt non fuerit, sed vt iam non sit. Hoc igitur modo etiam non repugnat rem Deo consecratam execrari. Quod autem dicitur Leuit. vlt. quod Deo semel consecratum est non posse ad alios vsus conuerti: in primis non ponitur tanquam naturale ius, nec de omnibus rebus, sed de quibusdam iuxta speciales ritus illius legis, nam in aliis admittitur commutatio, vel redemptio in re Deo consecrata per votum. Deinde illa propositio, prout etiam in regula iuris acceptatur intelligenda est, tum in sensu composito, vt sic dicam, id est, durante consecratione, tum etiam per se, ac seclusa necessitate, & auctoritate eius, qui possit dispensare.

19. *Responsio ad tertiam rationem initio allatam.* Ad tertium argumentum ex dictis satis responsum est, concedimus enim (quod Soto vult) hanc consecrationem religiosam per ipsam traditionem, & vota fieri; tamen ex hoc ipso colligimus talem consecrationis modum auferri posse per dispensationem, nulla etiam iniustitia interueniente: vtrumque enim satis declaratum, & probatum est. *Ad confirmat.* Ad confirmationem autem ex facto Matthæi, ad quam inquit Soto Caietanum non potuisse respondere nisi negando historiam; verumtamen Caietanus vtrumque modum respondendi satis indicauit, non enim sine occasione de historia dubitauit, quia nec Simon Metaphrastes, nec alij antiqui auctores illam recensent. *Vide Niceph. lib. 2. histor. c. 41. Socrat. lib. c. 15.* Quia verò Ecclesia in festo sancti Matthæi idem recitat, non esse negandam censemus; si autem illa quidpiam probat, non solùm de professione religionis, sed absolutè de voto virginitatis, probat esse indispensabile, quia ibi solùm legimus Iphigeniam fecisse votum virginitatis, *Hippolytus.* propter quod de illo scribit Hippolytus libel. de

A duodecim Apostolis, Matthæum fuisse victimam virginitatis: fingere autem Iphigeniam fuisse professam, & fecisse votum solemne, voluntarium est. Matthæus ergo potuit non dispensare, quia non iudicauit fuisse legitimam causam dispensandi, vel certè, quia eo tempore, & occasione talis dispensatio fuisset in detrimentum religionis.

Ad quartum iam etiam responsum est, cùm explicuimus, quomodo professio, eiúsque obligatio sit de iure diuino. Hæc enim duo quæ ibi confunduntur, accuratè distinguenda sunt, scilicet professio, & obligatio, quæ ex illa nascitur: nam obligatio supposita professione de iure quidem diuino est, non quidem positiuo, sed naturali, sicut est etiam obligatio implendi id, quod per votum simplex promissum est: vnde sicut in obligatione voti simplicis non dispensatur, ita neque in obligatione professionis, quæ semper ipsam professionem supponit: sed sicut dispensatur in voto, tollendo illud, ita etiam dicimus dispensari posse in professione, professio autem licèt sit de iure diuino quoad institutionem, & consilium saltem sub communi ratione status religiosi; nihilominus de facto, & in reipsa est quidam contractus voluntate humana perfectus, & ex hac parte dissolui potest per dispensationem, quia nullum est ius diuinum, quod hoc prohibeat, & potestas per quam hoc fit, etiam est de iure diuino, sicut de dispensatione in voto simplici dictum est. 20. *Responsio ad quartam.* *Differentia inter professionem & obligationem ex illa resultantem.*

B C

Ad quintum de matrimonio rato negatur assumptum: nam verius est posse Pontificem in matrimonio rato dispensare, nec vinculum illud est omnino indissolubile in ordine ad potestatem supremam à Christo concessam, donec consummatum sit; ita enim exposuit Alexander III. in cap. *ex publico*, de conuers. coniug. vel certè licèt ante consummationem ita sit indissolubile, vt ab homine dissolui non possit, nihilominus si Papa in illo dispenset, non ab homine dissoluetur, sed à Christo, qui ei potestatem contulit, vt in simili exposuit Innocentius III. in cap. *inter corporalia*, de translat. Episcop. Addo præterea illationem non esse necessariam, nam si matrimonium ratum per Pontificis dispensationem dissolui non potest, consequenter dici posset professionem religiosam non dissoluere illud in virtute Ecclesiastici statuti, sed diuini iuris, nam si Papa non potest dissoluere illud vinculum per dispensationem, quomodo poterit per vniuersalem legem? potuit ergo Christus hoc priuilegium dare professioni, etiamsi non abstulerit potestatem dispensandi in illa, quia licèt voluerit propter maiorem perfectionem in statu admittere dissolutionem in illo vinculo, & hoc ordinario iure approbare, quia frequenter in vsu venire poterat, & ita expediebat, non propterea necessarium fuit velle vt status ille perfectionis omnino esset immutabilis per dispensationem ex quacumque causa grauissima; quia nec status ille natura sua hoc habet, nec oportuit speciali iure ab ipso addi. Quæ responsio disputationis gratia facilè sustineri posset. 21. *Responsio ad quintam rationem.* *In matrimonio rato potest Papa dispensare, & quomodo.*

D E

Aliter etiam dici posset, licèt Ecclesia non possit dispensare in matrimonio iam contracto in sensu omnino absoluto, posse tamen quasi antecedenter facere vt matrimonium contrahatur sub ea conditione tacita, vt vnicuique contrahentium liceat ante consummationem ad altiora vota transire: sicut enim potest Ecclesia creato nouo 22. *Alia responsio.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

nouo impedimento matrimonium ita impedire, A vt ratum non fiat; ita etiam potest impedire ne fiat nisi sub illa conditione, qua posita, non per dispensationem, sed per se vinculum dissoluitur, eo ipso quòd alter religionem profitetur. Qui modus dicendi est probabilis, sed non caret difficultatibus, vt infrà attingemus. Quod autem tanquam inconueniens inferebatur posse eandem fœminam duobus viris viuentibus successiuè nubere, ita vt vtrumque matrimonium sit validum: hoc, inquam, rectè intellectum nullum inconueniens est, quia non sequitur, quòd simul habeat duos maritos, quia dissoluto primo matrimonio per professionem (& idem est de dispen- B satione) iam ille non est maritus, sed fuit sponsus; vnde quando postea ablato vinculo professionis per dispensationem, cum alio contrahit, illum solum habet sponsum: nunquam ergo habet duos, sed successiuè habuit, nec duo matrimonia simul sunt valida, sed successiuè fuerunt, ita tamen vt saltem primum non fuerit consummatum, & hoc nullum inconueniens est.

23. Ad confirmationem. Quare matrimonium ratum, & consummatum sit omnino indispensabile.

Ad vltimam confirmationem (quæ solùm est congruentia quædam) negatur similitudo, nam in matrimonio carnali consummato fuit specialis ratio omnimodæ indissolubilitatis, vel propter perfectam significationem sacramentalem vnionis Christi cum Ecclesia, vel propter naturalem rationem, quæ sumitur ex damno vel iniuria, quæ inde redundaret in prolem, in vinculo autem professionis nulla similis ratio locum habet, neque alia quæ cogat, aut sufficientem congruentiam ostendat: nam ad perfectionem talis status sufficit ordinaria perpetuitas, & indissolubilitas quam habet, subordinatio ad potestatem Pontificis nihil diminuit de perfectione eius, & aliquando ad commune bonum potest esse necessaria. Cùm verò instat Soto aliquando posse occurrere similem necessitatem dissoluendi matrimonium consummatum: respondemus, illud esse specialem repugnantiam, & fortasse intrinsecam malitiam, qualis est in vago concubitu, ad D quem quodammodò reuocaretur, seu reduceretur præcedens copula, si matrimonium dissolueretur, & ideo in illo euentu alio modo prouidendum est, non tamen propterea excludenda est dispensatio, in aliis casibus, aut vinculis.

Fertur iudicium ex censura de opposita sententia.

24. Prima opinio tenet opinionem D.Thom. non posse defendi sine errore.

Vnum verò superest in hac quæstione inuestigandum, videlicet quàm sit certa hoc tempore hæc resolutio. Aliqui enim existimant, licèt tempore D. Thomæ. qui Bonifacium præcessit, eius opinio probabilis fuerit, tamen à tempore E Bonifacij VIII. qui declarauit solemnitatem voti esse de iure Ecclesiastico, oppositam sententiam longè probabiliorem fuisse; nunc autem tanquam certam, & indubitatam tenendam esse propter constitutionem Gregor. XIII. in qua & confirmat dictam sententiam Bonifacij, & auget, illam definiens posse esse statum verè, ac propriè religiosum sine illa solemnitate, vt de facto est in gradu scholarium approbatorum, & coadiutorum Societatis Iesu. Item (quod consequens est) posse per Ecclesiam fieri, vt is qui est verè, ac propriè religiosus, desinat esse religiosus; & vt is, qui ratione talis status erat inhabilis ad matrimonium, ratione status religiosi, per Ecclesiam fiat habilis, sicut de facto iam fit.

Quæ omnia videntur repugnare directè cum opinione D. Thomæ, & fundamento eius: vnde cùm illa iam sint omnino certa, videtur opinio D. Thomæ non posse defendi sine errore. Respondeo, mihi quidem non videri nunc opinionem illam multum probabilem, in quo nulla sit D. Thomæ iniuria, quia successu temporis potuit hæc res magis ac magis declarari, maximè interueniente Summorum Pontificum auctoritate, ad quos magis spectat iudicium de sua potestate, quàm ad vllum doctorem. Deinde dico grauissimè errasse nonnullos modernos defensores D. Thomæ, qui vt illam opinionem defenderent, prædictam doctrinam Greg. XIII. labefactare, & ferè expressè negare ausi sunt, non tantùm dictum Pontificem iniuria afficientes, sed etiam eneruantes omnia similia statuta, & declarationes, aut approbationes editas à summis Pontificibus in aliarum religionum defensionem.

Opinio, & iudicium auctoris in hoc puncto.

Addo verò vltimò illas declarationes Pontificum non omnino pendere ex hac sententia, quòd professio religiosa dispensabilis sit, & ideo si quis conetur defendere opinionem D. Thomæ, non discedendo in aliquo à prædicta doctrina Pontificum, non esse dignum aliqua censura, licèt fortasse minùs probabiliter, aut minùs con- C sequenter loqueretur. Non existimo autem id esse impossibile, nam in primis nunquam D. Thomas expresè dixit (quod ego sciam) illam solemnitatem voti, quæ consistit in vi irritandi subsequens matrimonium, esse omnino de iure diuino, sed solùm dixit professionem esse immutabilem, & votum continentiæ ita esse illi annexum, vt non possit ab illa separari, quod verum esse potest, etiamsi tale votum non reddat personam inhabilem ad matrimonium. Vnde quod concludit, non posse in tali voto dispensari, intelligi potest de dispensatione simpliciter, ita vt contrahere matrimonium, & violare castitatem liceat: non tamen propterea negat inhabilitatem illam posse per Ecclesiam separari à tali voto, quia non repugnat hoc fieri sine illo, vt patet in dispensatione sine sufficienti causa data. Aliter etiam dici posset, cùm Pontifices aiunt illam solemnitatem voti esse ex constitutione Ecclesiæ, non propterea excludere, quin possit oriri ex natura rei ex aliquo voto, vel statu perfectionis, sed ipsum voluisse definire posse Ecclesiam hanc solemnitatem adiungere, & non extendi vltra constitutionem & declarationem eius. Itaque contendere quis posset iuxta opinionem D. Thomæ votum castitatis adiunctum professioni, quæ absolutam traditionem, & ex vtraque parte obligatoriam includit, natura sua reddere personam inhabilem ad matrimonium, adiunctum verò traditioni aliter factæ, non habere ex se talem effectum, seu solemnitatem, licèt Ecclesia possit illam adiungere, quod D. Thomas nunquam negauit. Et hoc modo explicata illa sententia quidquid sit de eius probabilitate in vi rationis stando, non erit contraria Pontificibus, neque illo titulo digna aliqua censura, dummodò non asseratur solemnitatem illam siue ex natura rei, siue ab Ecclesia adiunctam esse de substantia status religiosi verè ac propriè dicti; hoc enim apertè repugnat declarationi Gregor. XIII. & eodem modo dici posset ex sententia D. Thomæ professionem factam cum traditione absoluta, & intrinsecè indissolubilem ex vtraque parte religionis, & religiosi, etiam esse indispensabilem, & conse-

25. Opinio D. Thom. sine censura defendi potest, licèt non sit tam conformis declarationibus Pontificum. Declaratur mens, & sensus D. Thom.

Interpretantur verba, & mens Pontificum.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

consequenter etiam votum illi per se annexum, contra quod nec dicti Pontifices aliquid expressè dixerunt, neque etiam id habet aliquam repugnantiam euidentem cum instituto Societatis, prout à Gregor. XIII. confirmatum & declaratum est: nam licèt illa professio esset indispensabilis, potest esse alius modus professionis, seu vinculi, sufficiens quidem ad constituendum statum religiosum, quia & sufficientem traditionem, & tria vota substantia includit, non tamen ita indispensabilis, quia traditio eius non ita est absoluta. Hæc enim doctrina licèt fortasse non possit sufficienter fundari, vt latiùs dicam tractando de instituto Societatis, non est tamen directè contraria Pontificibus, vt ea ratione censuram mereatur.

26. *Alius modus defendendi opinionem D. Thom. Vota scholarium Solarium Societatis possunt dici indispensabilia, licèt sint irritabilia.*

Denique addo (quod fortasse nouum videbitur) etiamsi quis consequenter ad opinionem D. Thomæ dicat omnia vota quæ constituunt verum religiosum, atque adeò vota scholarium Societatis esse indispensabilia, etiam à Romano Pontifice, non propterea directè repugnare, aut contradicere instituto Societatis, aut constitutioni Gregor. XIII. Intelligetur hoc facilè si præ oculis habeatur distinctio inter irritationem & dispensationem, & inter potestatem ad vtrumque actum; quæ tanta est, vt possit aliquis habere potestatem ad irritandum, & non ad dispensandum aliquod votum, & è conuerso. Quod ergo per se directè spectat ad institutum Societatis, solùm est quòd tale vinculum, & vota eius sunt irritabilia, quod est & certum & clarum, supposita conditione sub qua fiunt in suis constitutionibus satis expressa, & in Bullis approbata, quod suo loco latiùs dicemus. Quòd verò talia vota sint dispensabilia, nécne, nihil ad hoc institutum refert: imò si quis tentet defendere, per dispensationem tolli non posse, magis videbitur fauere stabilitati talis status, non repugnando conditioni eius: non enim repugnat dicere donationem sub conditione factam irritari quidem posse ob defectum conditionis, non tamen dispensari, si aliàs conditione existente firma permaneat. Hæc dixerim nequis existimet aut institutum Societatis quoad hanc partem pendere ex prædicta doctrina de dispensatione professionis, aut nos impugnare opinionem D. Thomæ in hac parte, vt solùm res nostras tueamur; nam reuera non ita est, sed quia nullum habet fundamentum sufficiens, vt ab vniuersali potestate Pontificis illum actum subtrahamus. Nec etiam negamus quin decreta Pontificum postea edita, & quæ de peculiaribus votis, & gradibus religiosorum Societatis in eis declarata, & approbata sunt, faciliori, & maiori consecutione in doctrina iuxta oppositam sententiam, quam hìc defendimus, cohæreant, & intelligantur.

Capvt XVIII.

An potestas dispensandi in professione religiosa in solo summo Pontifice resideat.

1. *Assertio prima.*

Ex dictis satis probatum est esse in summo Pontifice potestatem ad dispensandum in professione religiosa; interrogari verò vlteriùs potest, an hæc potestas in solo summo Pontifice existat. In quo dubitari non potest de facto quod potestatem ordinariam, cùm solus ipse hanc potestatem habeat, nam id constat ex vsu, & consuetudine totius Ecclesiæ. Et ratio est, quia sicut potuit vota simplicia castitatis, aut religionis sibi reseruare, multò magis professionem religiosam. Quòd autem ita fuerit, quamuis nullum esset ius scriptum, sufficienter ostenderet consuetudo, sicut de aliis votis reseruatis diximus. Sed præterea constat ex eo iure, quo Pontifex sibi reseruauit approbationem religionum, & illas à iure ordinariorum exemit, & sub sua cura, & speciali protectione suscepit. Potest autem inquiri, an hoc fuerit semper obseruatum in Ecclesia, vel an Episcopi aliquando habuerint hanc facultatem, & consequenter, an seclusa reseruatione eis competat ordinario iure, quod si ita est, quando cœperit hæc reseruatio. De qua re tota iudicandum censeo, sicut de approbatione religionis, de qua suprà dixi, quandiu Apostolica sedes eam sibi non reseruauit, ad Episcopos pertinuisse saltem quantum ad efficacitatem instituendi, vel approbandi aliquod institutum religiosum, & acceptandi, vel dandi potestatem ad acceptandum nomine Dei traditionem, & vota religiosa.

Dubitatio circa Episcopos.

2. *Assertio secunda. Ante reseruationem poterant dispensare Episcopi. Probatur ratione.*

Existimo ergo toto tempore quo hic status rerum in Ecclesia durauit, quamdiu Pontifices vota perpetua sibi non reseruarunt, habuisse Episcopos potestatem dispensandi cum religiosis sibi subditis in professione, & votis monasticis, sicut poterant dispensare in voto virginitatis. Ratio est, quia non est minoris potestatis approbare religionem, quàm dispensare in statu religioso; sed Episcopi iure ordinario habent priorem potestatem, nisi auferatur: ergo & posteriorem; non est autem verisimile priùs factam esse restrictionem circa dispensationem, quàm circa approbationem, tum quia hæc habent inter se quandam connexionem, imò negotium approbandi multo grauius est, quia propinquiùs respicit commune bonum; tum etiam, quia nullum iudicium ex antiquitate habemus, vnde illa reseruatio pro illo tempore colligatur: quin potiùs multa sunt, ea quibus intelligi potest, eo tempore quo religiosi erant subiecti Episcopis, & ab eis solis pendebant in approbatione, confirmatione, & aliis ad eorum regimen pertinentibus, habuisse in illos plenam potestatem, etiam in dispensatione circa vota, quamuis incertum sit, qualia tunc essent illa vota, qualisve professio, prout sæpe in superioribus tactum est, & attingetur iterum infrà in speciali Libro de Castitate religiosa.

3. *Confirmatur.*

Confirmatur tandem, quia iuxta opinionem multorum omnis potestas quæ est in Pontifice ad dispensandum in votis iure diuino pro vniuersa Ecclesia, est etiam in Episcopis erga suos subditos, quandiu à Pontifice non limitatur, vel certè licèt non sit iure diuino, quod ego verius existimo, saltem est ex concessione, quæ ab Apostolorum tempore incepit, & perpetua traditione, & consensu tacito conseruata est, quia est necessaria ad ordinarium regimen animarum, & ideo quandiu non aufertur, concessa intelligitur. Quando autem hæc limitatio, aut reseruatio cœperit, nobis non constat, quamuis certum videatur non semper fuisse ex coniecturis, & rationibus adductis. Verisimile igitur est incepisse ad minimum quando cœpit reseruatio perpetuorum votorum, vel quando Pontifices approbationem religionum sibi reseruarunt, ab ordina

Potestas dispensandi in votis quo iure competat Episcopis.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ordinariorum iurisdictione eas eximentes. Neque in hac re aliquid certius dicendum occurrit, neque enim video inconueniens vllum aut difficultatem, cur non potuerint Episcopi aliquando hanc potestatem habere, aut cur non possit Pontifex, si velit, etiam nunc illam concedere iure ordinario, vel omnibus (quamuis hoc non expediat) vel alicui Patriarchæ, aut Primati in aliqua prouincia valde distanti, in qua difficilis est ad Pontificem recursus. Quod etiam facere potest per delegationem, aut perpetuò annexam tali dignitati Episcopali, aut (quod facilius est) tali personæ concessam, cùm enim hæc potestas iurisdictionis sit, quamuis sit valde grauis, sine vlla dubitatione delegabilis est.

4. *Dubitatio, an sicut vrgente graui necessitate potest Episcopus dispensare in votis Pontifici reseruatis, possit etiam in professione. Rationes pro parte affirmatiua.*

Vna vera hinc nascitur mihi dubitatio, an in hoc genere dispensationis adduci possit doctrina communiter recepta, Episcopos scilicet, posse dispensare in aliquo euentu, in votis Pontifici reseruatis, quando nimirum necessitas est valde vrgens, ita vt animarum periculum immineat, vel aliquod graue nocumentum contra bonum commune, & accessus ad Pontificem sit tardus, ac difficilis, sítque prædictum periculum in mora. Auctores enim generatim loquuntur, & hanc exceptionem non faciunt. Rationes etiam, quæ illam regulam suadent, in hoc etiam euentu locum habent, si causa, & necessitas proportionatæ sint, ita vt ex ea parte sit certum legitimam esse dispensationem. Neque est verisimile eam potestatem relictam esse Episcopis ob necessitatem animarum, & limitatam fuisse quoad hunc effectum, existente simili, aut proportionata necessitate. Accedit quòd multi auctores, qui non propriam dispensationem, sed interpretationem circa omnia vota admittunt, eandem fatentur habere locum circa professionem, seu votum solemne; vt suprà retuli: potest ergo ex eorum sententia dari casus, in quo tanta sit necessitas boni communis, vt ex vi eius absque vlla propria dispensatione cesset obligatio voti solemnis, quia impediret maius bonum, vel quia intercedit naturalis obligatio tam grauis, vt in ipso voto censeatur talis casus exceptus, ergo licèt ordinariè authentica interpretatio in tali casu pertineat ad Pontificem, si occurrant circumstantiæ dictæ, poterit eam dare Episcopus: ergo idem dicendum est etiam in dispensatione propriè dicta.

5. *Vide Henriq. lib. 2. de Pœnit. c. 22. lit. H. Pars negatiua est verior.*

Circa hoc nihil inuenio declaratum ab auctoribus, qui & potestatem dispensandi in professione, & voto solemni in summo Pontifice agnoscunt, & prædictam regulam generaliter, & sine exceptione admittunt, & rationes quibus illam regulam confirmant, videntur in hoc etiam casu procedere, & concedere prædictam facultatem Episcopis. Nihilominus non censeo potestatem hanc extendendam esse ad Episcopos sine expressa Pontificis delegatione, in quocumque casu, & quantacumque necessitas excogitetur.

Probatur.

Ratio est, quia in primis iuris principium est, generalem clausulam non comprehendere casus speciales, in quibus superior verosimiliter non esset aliquid concessurus: sed potestas dispensandi in voto solemni religionis, secundùm præsentem statum, & vsum Ecclesiæ, est valde specialis, quam non legimus vnquam Pontifices inferioribus concessisse, habétque tam difficilem vsum, vt ipsi Pontifices raro illa vtantur: ergo nunquam licet per Epiikiam interpretari

A in aliquo casu esse concessam Episcopo. Consequentia rectè colligit, quia in voto castitatis simplici, & similibus reseruatis colligunt doctores posse Episcopos dispensare in casu vrgentis necessitatis, quia vsus, & antiqua consuetudo dispensandi in hac occasione indicat vel non fuisse à principio mentem Pontificis hæc vota in similibus casibus sibi reseruare, vel saltem postea ad dispensandum in eis tacitè eam facultatem concessisse; ergo econtra si nunquam talis fuit vsus, & consuetudo dispensandi in votis solemnibus nullam omnino in ordine ad illa facultatem habent. Et idem censeo dicendum de potestate dispensandi in matrimonio rato, & vtrumque potest ex ipso vsu, vel potiùs non vsu confirmari,

B nunquam enim legimus, vel audiuimus Episcopum aliquem in aliquo euentu vsurpasse sibi talem potestatem; vsus autem est optimus interpres legum & potestatum, &c. Indicat etiam hic vsus casum tantæ necessitatis adeò extraordinarium esse, vt moralis non reputetur, ideóque propter illum non esse verosimiliter factam à Pontificibus hanc exceptionem, vel huius potestatis delegationem, sine qua non potest in inferioribus esse hæc potestas.

Similiter non potest Episcopus dispensare in matrimonio rato.

6. *Corollariũ, professio cessat ex natura rei propter aliquã occurrentem necessitatem.*

Ex quo tandem à fortiori constat hoc vinculum professionis religiosæ nunquam cessare ex natura rei seu per seipsum, propter aliquam occurrentem necessitatem, sicut vinculum matri-

C monij rati nunquam ex natura rei dissoluitur ex sese, propter insurgentem causam, nisi à superiore potestate dissoluatur, quia talia vincula ex sese & intrinsecè sunt perpetua absolutè, & simpliciter nullámque includunt conditionem, ratione cuius ex se possint cessare ob defectum conditionis, quod de vinculo matrimonij hîc suppono, quia repugnat fini eius: de vinculo autem professionis constat ex dictis in superiore capite. Et ratio reddi potest ex dictis, quia moraliter nunquam potest occurrere casus, in quo malum sit per se obseruare tale vinculum non obstante occurrente necessitate: extra huiusmodi autem casum non potest tale vinculum per se

D cessare. Quæ ratio apud me sufficienter probat de vinculo ipso. An verò probet etiam de vsu ipso, & obseruatione omnium votorum quoad vsum, dicam commodiùs infrà disputando de castitate religiosa. Nunc ex dictis rectè concluditur hoc vinculum professionis nunquam dissolui per solam interpretationem: nam quando interpretatio sufficit, supponitur effectus ex se talis, quia per interpretationem solùm declaratur id quod in re est, & ideo etiam ex hoc capite non potest talis dissolutio huius vinculi ad Episcopos extendi pro aliquo casu, alioqui etiam posset extendi ad viros doctos, maximè quan-

E do esset difficilis recursus ad superiorem, quod incredibile est.

Assignatur ratio.

CAPVT XIX.

Quot modis fieri possit tacita professio secundùm ius antiquum.

SVpponimus ex dictis in præcedentibus, professionem duobus modis fieri posse, expressè, & tacitè, quod etiam probant multa iura in sequentibus referenda, & quæ hactenus diximus de expressa professione tradita sunt. Hîc ergo duo 1.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

duo solùm declaranda supersunt, scilicet, quomodo fieri possit professio tacita, & quam obligationem inducat, ex quibus etiam constabit, an hæ duæ professiones licèt in exteriori signo differant, in morali vinculo sint eiusdem rationis, & consequenter, an omnia, quæ diximus de professione expressa, in tacitam conueniant, aut aliqua exceptio sit adhibenda, & quænam illa sit.

2. Prima ergo quæstio hoc capite agitanda est, quibus scilicet modis fieri possit tacita professio, quæ tractari potest, aut secundùm ius antiquum, aut secundùm nouum Concilij Trident. Priori modo tractatur à Canonistis in cap. *statuimus*, de Regularib. & in cap. *constitutionum*, eod. tit. in 6. Summistæ omnes verb. *Professio*, & verb. *Religio*, qui omnes supponunt tacitam professionem esse veram professionem, quod etiam à nobis in præcedentibus probatum est. Eius autem veritas suppositis aliis ad veram professionem requisitis, maximè pendet ex interiori consensu, & ex sufficienti exteriori signo, quo ille significetur. Et de interno quidem consensu nihil speciale hîc addendum occurrit, nam regula est generalis sine illo nullam professionem validam esse in conscientia, & coram Deo, quantumuis exteriùs præsumatur, ac iudicetur, vt bene notauit Nauarr. comment. 4. de Regular. num. 71. & 74. argum. cap. *tua*, de sponsalib. & cap. *humanæ aures* 22. quæst. 5. quia in his actibus moralibus signum externum nihil efficit sine interiori intentione, neque actus externus operatur aliquid extra intentionem operantis. Solùm ergo superest explicandum, quod signum externum esset olim sufficiens ad professionem tacitam, supposito interiori consensu.

Tertia professio est vera professio.

Status difficultatis præsentis.

3. Solent igitur tres modi præcipuè assignari tacitè profitendi, scilicet, deferre habitum professorum, vel exercere actus professorum, vel vtrumque simul. Exclusis enim verbis, vel scriptis, quibus fit expressa professio, nullum aliud signum aptum ad indicandum internum profitendi animum excogitari posse videtur, præter externum actum, vel habitum seu vestitum. Hi autem si sint proprij nouitiorum, non possunt animum profitendi significare, vt per se constat. Imò licèt habitus professorum, & nouitiorum idem sit, deferre illum non est sufficiens signum professionis, nisi aliquid peculiare adiungatur, quo professus à nouitio distinguatur; de quo statim dicemus; imò cum simili additione putant aliqui per solam susceptionem habitus nouitiorum posse aliquando fieri professionem tacitam secundùm ius antiquum, quod non credo verum, vt statim dicam. Solùm ergo illa duo signa, scilicet, habitus, vel actiones professorum, videntur esse posse apta ad professionem tacitam, indicandam, quæ vel sigillatim, vel simul possunt concurrere, & ita insurgunt dicti modi professionis tacitæ quos breuiter explicare necesse est.

Quot modis fiat tacita professio.

4. Primus ergo modus professionis tacitæ olim erat, quando quis induebatur habitu proprio professorum, id est, distincto ab habitu nouitiorum ita colligere ex cap. *statuimus*, de Regular. ibi, *Statuimus nouitios in probatione positos ante susceptum religionis habitum, qui dari profitentibus consueuit, vel ante professionem emissam, ad priorem statum redire posse liberè infra annum.* Ergo si talem habitum infra annum susceperint, non possunt ad seculum redire, sed censentur tacitè professi:

Primus modus tacitæ professionis olim solus erat per habitum professorum.

A vnde ibi emittere professionem, idem est quod expressè profiteri. Loquitur autem ibi Pontifex de habitu professorum qui sit distinctus ab habitu nouitiorum, alioqui vbi esset habitus communis vtrisque, omnes nouitij suscipientes habitum religionis illius, statim fierent professi, quod absurdum est. Et ratio differentiæ est clara ex dictis, quia vbi est habitus communis, non potest statim à principio habere significationem propriam: quod secus est quando habitus est omnino proprius professorum; & ideò admonet textus in fine illius textus, vt si habitus non fuerit in figura distinctus, saltem habeat benedi-B ctionem aliquam, in qua distinguatur. Hoc ipsum statuitur in cap. 1. de Regular. in 6. vbi & distinctio seu proprietas habitus ampliùs declaratur, & additur, oportere, vt talis habitus suscipiatur post puberem ætatem, quia hæc etiam ad professionem expressè emittendam, necessaria est.

Requirebatur tamen ætas pubertatis.

Dices etiam, erat tunc necessarius probationis annus ante professionem. Respondeo esse discrimen, nam annus probationis renuntiari poterat, cap. *ad Apostolicam*, de Regular. & ita renuntiari intelligebatur ab eo qui voluntariè professorum habitum induebat; ætas verò pubertatis renuntiari nunquam potuit, ex quo ad valorem professionis postulata est, quia cum fundeC tur in defectu intrinseco, qui in minori ætate ad perfectè deliberandum esse præsumitur, sicut ob eam causam iudicatur persona insufficiens ad profitendum, ita etiam ad renuntiandum iuri suo. Solent autem ad hunc modum professionis tacitæ, requiri multæ conditiones, vt videre licet in Panormit. Syluest. Angel. & aliis statim citandis; verumtamen illæ aut communes sunt omnibus professionibus, aut si aliqua est propria, explicabitur meliùs in puncto sequenti, & in discursu capitis omnes attingentur.

5. Non ita requirebatur annus probationis.

Ratio differentiæ.

Secundus modus professionis tacitæ ab aliquibus fuisse creditur per vsum eorum actuum, qui professorum sunt proprij, etiamsi illi actus D fuerint in anno nouitiatus, & cum habitu tantum nouitiorum. Hoc genus professionis tacitæ colligi potest ex cap. *vidua*, de Regular. vbi dicitur, vidua quæ sua sponte velum conuersionis, *quamuis non sacrum*, sibi imposuerit, & in Ecclesia inter velatas oblationem Deo obtulerit, velit nolit Sanctimoniæ habitum retinere debere, vbi particula illa, *quamuis non sacrum*, indicat illud velum fuisse nouitiorum insigne, potius quàm professarum, & nihilominus propter actum illum offerendi, qui videbatur esse proprius professarum, talis vidua censetur esse tacite professa. Potest etiam hoc probari à paritate rationis, quia non est minus proprium signum personæ E professæ actus, quàm vestitus, si vterque sit prius, & illi soli debitus, sed per solùm habitum significatur sufficienter tacita professio: ergo etiam per exercitium actus, qui de iure, vel consuetudine sit proprius professi; dummodo neque ignorantia, neque grauis metus intercedat, vt semper in huiusmodi præsumptionibus necessariò supponitur. Nam si quis se ingereret actui professorum, ignorans illud munus ad solos professos pertinere, magis indicaret ignorantiam suam, quàm animum profitendi, vnde probata ignorantia cessaret omnis præsumptio: & idem est si per metum id faciat, quia tunc etiam solùm indicatur animus vitandi nocumentum.

6. Secundus modus erat per vsum actuum professorum.

Ignorantia, vel grauis metus impedit professionem tacitam.

Et

(c) 2007 Ministerio de Cultura

7. *Duæ conditiones requiruntur adhuc ad hanc professionē secundo modo factam iuxta aliquorum sentent. Ratio primæ conditionis.*

Et hanc sententiam tenet Ioan. Andr. in dict. cap. *vidua*, addit tamen in eo casu supponi debere saltem habitum nouitiorum, & debere subsequi perseuerantiam, saltem per triduum, vt intelligatur facta professio tacita. Ratio prioris partis est, quia tam in illo textu, quàm in omnibus, qui de professione tacita loquuntur, primùm omnium postulatur assumptio alicuius habitus religiosi, vt patet tum ibi, tum etiam in cap. *viduis* 27. quæst. 1. ex Conc. Tolet. IV. cap. 57. & ex Concil. Carthag. IV. cap. 104. & ex Conc. Triburien. cap. 10. cum similibus: ergo ad minimum requiritur habitus nouitiorum. Vnde si merè secularis cum religiosis professis se ingereret ad electionem faciendam, quæ solis religiosis competit, non propterea censebitur tacitè professus, quia in seculari homine, qui voluntatem priùs non ostendit assumendi illum statum, ille actus non est signum professionis, sed potiùs violentiæ illatæ religiosis, & vsurpationis alieni iuris: quando autem supponitur habitus nouitiorum, supponitur iam sufficienter demonstrata voluntas assumendi illum statum, & ideo sufficienter censetur significari eius professio per vsurpationem talis actus. Additur verò altera conditio de perseuerantia tridui propter argumentum à simili, ex c. *ad nostram*, de Regular. vbi in primo modo professionis per susceptionem habitus professorum ante expletum nouitiatus annum, tridui perseuerantia postulatur: de qua conditione infrà dicam. Sequitur hanc sententiam ibi Panormitanus & Syluester verbo *Religio* 3. n. 19. quamuis subobscurè loquatur. Idem tenet Angelus ver. *Nouitius* num. 12.

Ratio secūdæ conditionis.

8. *Iudiciū auctoris circa prædictam sententiam, & resolutio est, requiri præter actus professorū, etiam habitum propriū professorū. Probatur primò, respondēdo ad iura allata.*

Hæc sententia est probabilis, imò vix possumus ab ea discedere cùm sit valde communis. Ego tamen, vt verum fatear, non inuenio sufficiens fundamentum eius in iure, præcipuè si intelligatur, de eo, qui exercet actum proprium professi, tamen in habitu proprio nouitij, id est, distincto ab habitu professorum; quia in nullo textu inuenio professionem tacitam sine habitu professorum, vel proprio, vel communi illis. Et in primis ex dict. cap. *vidua*, aliud non habetur: nam illud velum reuera erat eiusdem rationis cum illo quo vtebantur viduæ velatæ, quæ obligationem offerebant; de quibus ibi fit mentio: quod ibi notauit Antonius, & placet etiam Panormitano, & optima coniectura est, tum quòd textus vniuocè, vt sic dicam, de illis loquitur: tum etiam, quia aliàs non fuisset ausa vidua publicè cum aliis offerri: tum denique, quia velum viduarum non solebat sacrari, aut benedici, & ideo dicitur ibi, *non sacrum*; non quia esset distinctum à velo professarum, vtrumque ergo idem erat, & ibi appellatur velum conuersionis. Vnde ex alio etiam capite infirmum argumentum sumitur ex illo textu, quia non satis constat ibi esse sermonem de viduis professis, sed solùm de emittentibus publicè votum castitatis, quod fortasse regulariter simplex erat, vt superiùs adnotauimus agentes de voto simplici castitatis. Ex illo ergo textu solùm colligitur signum in exteriori habitu alicuius status esse sufficiens indicium professionis tacitæ tali statui accommodatæ. Atque ita Panormit. cum Antonio fatetur in rigore ex illo textu solùm colligi assumptionem habitus professorum cum vsu alicuius

A actus sufficere ad professionem tacitam, quod clarum est, vt statim dicemus. Quòd ergo solus actus professi sine habitu professorum sufficiat, nullo iure probari potest: sine iure autem non videtur hoc asserendum, quia professio tacita non tam ex euidentia rei, quàm ex præsumptione asseritur; nulla autem præsumptio videtur sufficiens nisi iuris auctoritate confirmata sit. Accedit, quòd in dict. cap. *statuimus*, generaliter dicitur nouitios, qui habitum professorum proprium non receperunt, nec expressam professionem emiserunt liberè posse, exire, si velint; ergo etiamsi actus quoscunque exercuerint sine illo habitu, poterunt liberè exire; alioqui vera non est illa vniuersalis propositio, neque

B adæquata desiunctio. Eò vel maximè quòd statim additur exceptio, *Nisi euidenter appareat, quòd talis voluerit vitam mutare*, de qua statim. Exceptio autem (vt iuristæ dicunt) firmat regulam in contrarium: ergo præter illam exceptionem bene intellectam non est alia admittenda. Colligitur ergo hinc vniuersalis regula sine voluntaria susceptione habitus proprij professorum, nullam fieri solitam professionem tacitam intra annum nouitiatus, quæ etiam colligitur ex cap. 1. de Regular. in 6.

9. *Probatur secundò respondēdo ad rationes. Primò.*

Nec rationes aliæ, aut indicia, secluso iure oppositum probant, quia non est omnino eadem

C ratio de susceptione habitus, & de exercitio actus professi. Primò, quia externus habitus post vocem & scripturam est signum magis certum & expressum professionis alicuius status, nam magis est institutus significandi gratia, quàm actus; imò actus reuera non habet talem significationem ex impositione, sicut eam habet religiosus habitus. Secundò, quia licèt habitus non faciat monachum, sed professio, dari tamen solet in ipsamet professione tanquam signum permanens eius, & ideo voluntaria susceptio talis habitus cum intentione ingrediendi religionem, censebatur meritò sufficiens signum professionis; at verò actus solùm est veluti quidam effectus

Secundò.

D qui subsequi solet ex professione; & ideo non tam significat eam fieri, quàm supponi, ac proinde non videtur sufficiens signum ad emittendam professionem tacitam: maximè, quia etiam professionem factam non satis indicat, quatenus est talis actus, sed quatenus est iure factus: solent autem sæpe huiusmodi actus vsurpari contra ius, & sine potestate, & ideo solus actus non est sufficiens indicium professionis factæ. Et confirmo, nam vt ille actus iure fiat, debet supponere personam vnitam religioni per professionem: ergo non potest illam vnire, quia non potest esse causa sui principij. Dices, præsumitur supponere voluntatem profiten-

Cōfirmatur.

Instantia diluitur.

E di. Sed contrà, nam præterquam quòd præsumptio est debilis, vt dixi, illud non satis est, quia voluntas non sufficit ad professionem, neque ad incorporandum hominem religioni, nisi sit exteriùs manifestata: illa autem voluntas, vt supponitur, ad talem actum, non est exteriùs manifestata: ergo ille actus licèt supponat talem voluntatem, non supponit hominem professum, nec etiam potest constituere professum propter rationem factam, quia si est actus vsurpatus, non indicat professionem, si autem est actus verus, & iuridicus, supponit illam, & ideo non potest eam efficere.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

10\. Video responderi posse actum illum, v.g. electionem à nouitio factam non esse quidem in re iuridicum, & validum actum, satis verò esse quòd ab ipso nouitio fiat animo faciendi verum, & legitimum actum, atque ita præsumi debere, quia nemo præsumitur velle iniustè operari. Potest etiam responderi, vt actus ille sit validus, satis esse quòd supponat professum, vel faciat, quemadmodum vt sacramentum dignè suscipiatur, sufficit quòd supponat hominem sanctum, vel faciat. Sed ego reuera existimo talem actum, vel suffragium, vel quidquid illud sit, non esse validum, neque in Ecclesiastico iure vt talem esse admittendum, quia non procedit ab habente potestatem, de quo aliàs. Vnde consequenter censeo illam præsumptionem esse valde infirmam, quia nunquam potest talis persona excusari à peccato malè vsurpatæ potestatis, & ideo nullum est sufficiens principium ad præsumendum voluisse per illum actum profiteri.

11\. Propter quæ omnia probabilissimum censeo non posse aliquem in foro Ecclesiastico iudicari verè professum propter solum illud signum intra annum nouitiatus, & sine habitu professorum. Quod certius mihi est, quando nec proprium, nec communem habitum professorum suscepit, quia tunc clariùs vrgent rationes factæ. Idem tamen existimo dicendum, etiamsi habitus nouitiorum non distinguatur ab habitu professorum, quia sine habitu proprio, & distincto professorum, nulla erat professio tacita intra annum nouitiatus, vt mihi probat dict. cap. *statuimus*, & dict. cap. 1. & iuuant etiam coniecturæ adductæ. Et ita sentit Nauarr. comment. 4. de Regular. num 73. in fin. An verò post transactum annum professionis sufficiat exercitium talis actus sine habitu, infrà dicam. In foro autem conscientiæ primùm si talis persona non habuit animum profitendi, res est clara: veruntamen licèt eum habuerit, etiam mihi est res dubia propter rationem factam. Sed quia nunc constat talem professionem esse nullam, saltem ex defectu anni nouitiatus, ideo in hoc nunc non immoror. Quid autem censendum sit si casus contingat post impletum annum probationis, infrà dicam.

12\. *Resolutio vera.* Secundus ergo modus professionis tacitæ verus & certus erit, si quis & habitum professi assumat, & actum eius exerceat. Qui ad summum colligitur ex dict. cap. *vidua*, & à fortiori ex priori modo, & ex iuribus ibi adductis: imò videri potest hic modus non esse distinguendus ab illo, quia & includit illum, & solùm ratione illius fit hîc tacita professio: nam quando quis in hoc casu exercet actum professi, iam supponitur professus per assumptionem habitus, iuxta priorem modum. Nihilominus iuxta communem sententiam potest aliqua differentia assignari: nam quando solus habitus professorum assumitur, dicitur requiri perseuerantia tridui post assumptum habitum, vt professio tacita facta censeatur, ex cap. *ad nostram*, de Regular. & expressiùs in cap. *constitutionem*, eod tit. in 6. At verò quando adiungitur exercitium actus ad susceptionem habitus proprij professorum, tunc statim censetur facta professio, ob dict. c. *viduam*, & ita tenent omnes citati Doctores. Et de priori quidem parte dubitari non potest quoad forum

Perseuerantia tridui, quomodo & quando requiratur.

A externum, nam ius est expressum, quanquam de sensu illius dubitari possit, an semper requiratur illud triduum post susceptum habitum professorum, vel solùm quando aliqua probatio, seu nouitiatus non præcessit, ita vt voluerint iura triduum expectare, quando primus actus qui accipitur est habitus professorum, seu quando, illud, vel maius tempus non præcessit, sub habitu nouitiorum, quando verò aliquis nouitiatus præcessit, & postea fit mutatio ad habitum professorum, illud triduum non expectetur. Hic enim sensus insinuari videtur in dict. cap. *ad nostram*, in verbis illis, *Si post decimumquartum annum habitum ipsum sine probatione

B susceperit, & infra triduum deposuerit*: vbi duæ conditiones requiruntur, vt professio illa non censeatur valida, scilicet, quòd sine probatione præuia talem habitum susceperit, & ante perseuerantiam tridui demiserit: ergo è contrario quælibet conditionum positarum sufficiet vt professio sit valida. Nec deest congruentia, quia quando habitus professorum à principio sumitur, res est nimis repentina, & ideo non statim præsumitur vera, aut satis deliberata, ac propterea triduum prudenter expectatur. Quando autem præcessit aliqua probatio, iam supponitur aliqua experientia status religiosi & maturior deliberatio, & ideo

C non videtur tunc adeò necessarium subsequens perseuerantiæ experimentum. Vnde hîc sensus, attento dict. cap. *ad nostram*, non esset inprobabilis, considerato autem dict. cap. *constitutionem*, in quo ius hoc quasi de nouo statuitur, vel declaratur, illa explicatio locum non habet, quia simpliciter, & sine limitatione hæc conditio postulatur in omnibus sic tacitè profitentibus infra annum probationis etiam inchoatum, vt ex discursu textus manifestè colligitur, & ibi notat glossa & Panormit. in cap. *Ad nostram*, de Regularib. Vbi ob eandem causam meritò reiicit quasdam exceptiones ab illa regula, quas aliqui adiungebant,

D scilicet, si habitus recipiatur in infirmitate, vel post votum simplex religionis: hæ namque nec ratione fundatæ sunt, neque iuri consonant, nam vbi ipsum nihil excipit, non est admittenda exceptio, nisi vbi sit necessaria ad æquitatem legis.

Adhuc tamen circa hoc punctum dubitari potest an illa conditio esset necessaria in foro conscientiæ. Fieri enim potest, vt aliquis verè sit professus coram Deo, & ab Ecclesiæ non iudicetur professus, quia coram ipsa non satis probatur. Ponamus ergo aliquem assumpsisse habitum professorum ex perfecta deliberatione, & voluntate profitendi, ac renuntiandi anno nouitiatus: nunquid statim obligatur, 13.

Dubiũ speciale, an ante hoc triduum sit valida professio coram Deo, & in foro conscientiæ.

E ac est verè professus coram Deo? Videtur quidem ita esse affirmandum, licèt Ecclesia illum talem non iudicet, vsque ad perseuerantiam tridui, quia Ecclesia ducitur præsumptione, & ideo donec voluntas ita probetur, non iudicat esse sufficiens indicium ad illam præsumendam: Deus autem intuetur cor, & ita statim ac est, videtur apud eum obligare voluntas profitendi cum illo signo exteriori, quod de se iam sufficiens est. Nihilominus probabilius censeo professionem illam etiam coram Deo non cœpisse esse validam vsque ad perseuerantiam tridui; quia in dict. cap. *constitutionem*, illa conditio ponitur

Resolutio est negatiua.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ponitur vt simpliciter necessaria, vt talis professio obliget, scilicet, verè & in reipsa, non præsumptione tantùm, tum quia verbum *obliget*, in rigore hoc significat, & debet fauorabiliùs intelligi, & vt magis inseruiat ad securitatem animæ, & conscientiæ: tum etiam, quia aliæ conditiones ibi numeratæ, hoc modo sunt necessariæ, scilicet, quòd sciens, volens, & indebita ætate id faciat. Potuit autem Ecclesia id multis modis facere, scilicet, vel non admittendo renuntiationem anni nouitiatus aliter factam, vel imponendo illud signum externum ad significandam professionem cum dependentia à triduana perseuerantia, vel non acceptando traditionem vsque ad complementum illorum trium dierum, etiamsi alius à principio illam facere voluerit.

14. Idem dicendum de professione tacita facta per susceptionem habitus & exercitium actus professorum; nimirum ad illam etiam requiri perseuerantiam tridui.

De posteriori autem parte mihi maius dubium est, quamuis Panormitanus, Anton. Innocent. & alij in dict. cap. *vidua*, Syluest. Angel. & alij Summistæ in ea asserenda ferè conueniunt, quod sequitur Nauarr. dict. comment. 4. de Regular. num. 73. qui fundantur in dict. cap. *vidua*, in quo eo ipso quòd illa & habitum seu velum conuersionis suscepit, & actum velatarum exercuit in Ecclsia inter velatas Deo offerendo, professa censetur. Et quamuis ibi non exprimatur illa duo facta esse infra, vel ante triduum, satis tamen est quòd illa duo ponantur tanquam sufficientia ad complendum professionis signum. Vnde colligunt dicti auctores exercitium illius actus professorum æquiualere triduanæ perseuerantiæ. Et potest hoc confirmari, quia aliàs superfluè adiungeretur in illo textu actus offerendi ad susceptionem habitus, si ad consummandam professionem nihil referre. Nihilominus contrariam sententiam tenuit Ioan. Andr. in dict. cap. *ad nostram*, cuius opinio mihi quidem valde probabilis est. Primò, quia in illo cap. *vidua*, vt dixi, non videtur agi de propria professione, sed de voto simplici castitatis, quod viduæ emittebant, & in eius signum aliquod velamen assumebant; quod ex Concil. Tribur. can. 25. vnde textus ille sumptus est, non obscurè intelligi potest: nam ibi Concilium allegat decretum Gelasij Papæ 1. epist. Decret. cap. 21. aliàs 23 vbi de his viduis velatis dicit, si sponte castitatem professæ fuerint, & postea castitatem mutabili mente calcauerint, admonendas esse, non tamen cogendas: quod etiam refertur 27. quæst. 1. cap. *de viduis*, quo loco probabilissimum est, vt in superioribus adnotaui, non esse sermonem de viduis professis in proprio religionis statu, alioqui plus ad suum statum obseruandum cogerentur. Concilium autem Triburien. de eisdem omnino viduis loquitur, non ergo loquitur de propriè professis statum religionis, de quibus nunc loquimur, addidisse tamen videtur ad decretum Gelasij, quando vidua non tantùm velum assumit, sed etiam publicè in Ecclesia cum cæteris velatis viduis ad offerendum Deo accedit, tunc cogendam esse susceptum habitum retinere, & seruare. Quod fortasse factum est, non solùm, quia actus ille erat proprius viduarum velatarum, sed etiam, quia erat actus sacer, & publicus in Ecclesia; quod etiam colligitur ex cap. *vidua*, 27. quæst. 1. ex Concil. VVormat. cap. 21. in quo sermo est de vidua, quæ sacrum

A velamen capiti imposuerit, & ideo magis posset intelligi de vidua propriè religiosa, ibi tamen expressa professio requiri videtur, nam additur, si professa est, in eodem habitu permanere spondens nunquam religionis deponere velamen. Concilium autem Triburien. loquitur de vidua assumente velum non sacrum, & quæ aliàs iuxta decretum Gelasij non cogebatur ab Ecclesia ad continentiam seruandam, sed solùm obligationis suæ admonebatur, cui illud Concilium addidit, in illo speciali casu cogendam esse.

Quapropter ex illo textu infirmum sumitur argumentum, tum quia hîc agimus de propria, B & solemni professione; tum etiam, quia ibi non est sermo de quocunque actu professorum, sed de illa oblatione propter specialem rationem, & consuetudinem eius: vnde glossa ibi inquit, quòd licèt diu ibi habitasset sine tali oblatione, non iudicaretur monacha, seu castitatem professa. Considero præterea decretum illud, præterquam quòd solùm fuit Concilij Prouincialis, antiquius multo esse quàm cap. *constitutionem*, in quo noua forma tradita videtur profitendi tacitè ante completum annum nouitiatus cum omnibus conditionibus ad talem professionem necessariis, inter quas ponitur perseuerantia per triduum, & nulla fit mentio de C exercitio actus professorum: ergo iuxta hoc ius nouum & Pontificium interpretandum, & limitandum est illud antiquius: nullibi enim in iure declaratum est, exercitium actus professi æquiualere perseuerantiæ tridui, nec etiam est vlla ratio sufficiens propter quam hoc asseratur. Nam si talis actus statim, seu ante completum triduum factus est, æquè inconsideratus, seu indeliberatus æstimabitur, ac ipsa professio: nam ob hanc causam requirit ius tempus saltem trium dierum ad recogitandum, & approbandum factum, ideóque non est congrua illa compensatio. Si autem actus ille post expletum triduum factus est, iam supponitur professio consummata, & illud solum D est maius quoddam signum obfirmati animi, & moraliter loquendo nunquam fit statim in tam breui tempore, & est ideo etiam indicium morale professionis tacitæ iam completæ, non tamen complens illam. Quod etiam confirmare possumus difficultate in superiori puncto posita. 15.

Concludo ergo saltem à tempore Bonifacij VIII. auctoris dicti cap. *constitutionem*, vnicam fuisse formam profitendi tacitè intra annum nouitiatus per susceptionem habitus proprij professorum in ætate legitima cum perseuerantia tridui, & cum scientia sufficienti & voluntate libera. Hæc enim omnia in dicto cap. E *constitutionem*, explicantur, & ideo aliæ conditiones quæ ibi non ponuntur, necessariæ non sunt. Illam verò scientiam ita explicant Syluest. Angel. & Nauarr. cum Innocentio communiter recepto in dicto cap. *vidua*, vt necessarium sit, quod profitens sciat per talis habitus gestationem tali tempore, aut modo induci professionem. Sed hoc est verum in foro conscientiæ, vt dicam infrà; in foro autem exteriori difficilè admittetur talis excusatio, quia in illo foro videtur sufficere vt sciat illum habitum esse proprium professorum, & illum voluntariè assumat, & in eo duret; nam in hoc solùm fundatur præsumptio tacitæ professionis, & non in ipsomet iure, quod talem

16. Corollariũ.

Quæ scientia ad tacitã professionẽ per habitus susceptionẽ requiratur, vt obliget in foro conscientiæ, & in externo.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

professionem constituit, aut declarauit. Et ita sentire videntur Panormit. & alij; quamuis non negauerim scientiam huius iuris plurimum augere præsumptionem. Denique aduertere oportet in eo cap. *constitutionem*, solùm poni conditiones necessarias ex parte profitentis, supponi autem requisitas ex parte religionis, quæ sunt duæ, scilicet, potestas admittendi talem professionem, & voluntas. Et potestas quidem erat tunc in omnibus religionibus, præterquam in mendicantibus, vt in eodem cap. *constitutionem*, declaratur, & suprà dictum est cùm de anno probationis ageremus. Voluntas autem extendenda erat per aliquem habentem potestatem admittendi ad professionem, quia quoad hoc eadem est ratio de professione tacita, quæ de expressa, vt omnes citati auctores aduertunt; & meritò, quia sine consensu vtriusque partis sufficienter declarato non potest contractus perfici. Tamen sicut ex parte profitentis tacita sufficiebat professio, seu traditio, ita ex parte prælati, vel communitatis sufficiebat tacita admissio, quia scilicet, prælatus ipse vidente & tacente conuentu habitum professorum dedit, vel quia ipse nouitius vidente & tacente prælato ipsum habitum assumpsit, & ita per triduum perseuerauit.

Quid requiratur ex parte religionis, vt tacita professio valeat.

17. Quot modis fiat tacita professio expleto nouitiatus anno. Primus, & certior modus.

Venio ad secundum modum principalem profitendi tacitè post expletum annum nouitiatus, in quo possunt etiam varij modi distingui. Primus autem & certior est gestare habitum professorum post expletum probationis annum. Quod dupliciter accidere potest, nam habitus professorum potest esse vel indistinctus ab habitu nouitiorum, vel distinctus: quando est prioris generis, necesse est per integrum annum & adhuc ampliùs illum gestare. Quando verò est posterioris, generis, necesse est ad hunc professionis modum post expletum annum illum suscipere. ita sumitur ex cap. 1. de Regular. in 6. in quo textu nonnulla obseruanda sunt. Primum est hunc annum debere totum integrum computari post expletos annos pubertatis. Itaque licèt quis recipiat huiusmodi habitum ante 14. annum ætatis expletum, totum illud tempus antecedens non computatur cum anno probationis, sed debet inchoari à principio 15. anni, ita vt professio expleto 15. anno consummetur, quod notauit Palac. in 4. distinct. 38. disput. 1. sub 3. conclus. Quamuis enim in superioribus dictum sit, professionem expressam validè fieri posse, statim ac annus 14. ætatis expletur, iuxta ius antiquum, & consequenter probationis annum posse fieri in anno proximè antecedente. Nihilominus ad professionem tacitam perseuerentia vnius anni sub habitu religionis requiritur ex vi illius decreti, vt totus hic annus post expletam pubertatem transigatur. Cuius ratio reddi potest, quia in hoc genere professionis tacitæ signum expressiuum eius, non in vno, vel alio momento, sed quasi per discursum totius anni exhibetur, & ideo postulatur vt habitus ille deferatur per totum integrum annum in ætate perfecta, in qua secundùm ius existimatur aliquis sufficiens ad perfectè deliberandum. Secundò obseruandum est in hoc iure solùm requiri vt per annum integrum talis habitus deferatur; vnde rectè colligit Syluest. suprà cum Summa Rosella contra

Notatio prima circa c. 1. de Regul.

Notatio secunda.

A Palud. & Angelum non requiri, vt vltra annum deferatur etiam per diem, nisi alioqui annus ex se aliunde illum habeat iuxta communem computationem, vt est annus bissextilis. Ratio est, quia textus solùm dicit, *per annum*: ergo in primo momento, in quo impletur annus, consummatur professio. Tertiò postulatur in eodem textu, vt habitus talis sit, vt in eo professi, & nouitij non distinguantur: nam si habitus nouitiorum sit distinctus ab habitu professorum, deferendo illum per annum, vel maius tempus, nunquam fit professio tacita, quia nunquam sufficiens signum exhibetur assumptionis talis status. Potest autem habitus B professorum distingui ab habitu nouitiorum vel exteriùs & sensibiliter, vel in figura, vel in colore, vel alio sensibili signo, aut quasi spiritualiter & insensibiliter, scilicet in aliqua benedictione. Declaratur ergo in dict. cap. 1. §. *distinctos*, oportere vt habitus professorum neutro modo distinctus sit, nam si vel in sola benedictione distinguantur, id satis est ad impediendum hunc modum professionis tacitæ. Tamen quoad hanc partem hoc ius limitatum est per Clem. *Eos*, de Regularib. in qua sic habetur, *Nisi huiusmodi habitus in colore, scissura, vel forma se distinctum patenter exhibeat ab habitu professorum.* Igitur si in sola benedictione distinC guantur, id non obstabit quominus professio tacita fiat.

Notatio tertia.

Limitatur hæc tertia conditio.

Dices, ergo iuxta illud nouum ius susceptio habitus professorum proprij, distincti verò in sola benedictione, non sufficeret ad professionem tacitè faciendam ante expletum annum nouitiatus, quia iam ille non censetur habitus distinctus, sed communis. Respondetur negando consequentiam, quia ille textus solùm addidit limitationem illam quoad alium modum professionis tacitæ, & extendendus non est vt ibi notat glossa, quam bene confirmat Nauarr. quia textus ille noluit restringere, sed potiùs ampliare profesD sionem, & ideo voluit vt fieret illo modo per habitum publicè indistinctum, etiamsi haberet occultam differentiam: at si hoc extenderetur ad alium modum professionis tacitè, restringeretur professio, quia non posset fieri per professionem habitus distincti occultè, sicut antea poterat, iuxta cap. *statuimus*, de Regular.

19. Instantia.

Diluitur.

Quartò obseruo in prædicto cap. 1. distinctionem quandam fieri inter eos, qui ante pubertatis annos expletos, vel post illos communem religionis habitum suscipiunt. Ad quam differentiam assignandam alia distinctio communis habitus ibi supponitur: aliquando enim E ita est communis professis, & nouitiis vt illi soli eo vtantur, aliquando verò non solùm illis, sed etiam aliis cum eis degentibus, qui nec professi, nec nouitij sunt, communis est, & breuitatis causa dici potest communissimus. Est ergo differentia, quòd si quis ante pubertatem suscipiat habitum communissimum, licèt illum deferat per annum integrum post pubertatem, non censetur tacitè professus, sed oportet vt habitus ab illo susceptus sit tantùm communis: at verò si quis suscipiat habitum in pubere ætate, etiamsi habitus ille communissimus sit, fiet tacitè professum per annum integrum illum deferendo. Cuius differentiæ ratio fuisse videtur, quia impuberes semper censentur

20. Notatio quarta.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

censentur operari cum imperfecta deliberatione, & ideo si communissimum habitum recipiant, non statim præsumitur, quòd ex intentione status religiosi illum sumpserint, quod secus est in homine iam pubere. Hæc nihilominus differentia sublata censetur, nam in ea indifferenter sic statuitur, *Eos qui deinceps in discretionis constituti ætate nouitiorum habitum in aliqua religione per annum portauerint, hoc ipso religionem illam decernimus esse professos*; quando scilicet habitus est indistinctus modo suprà dicto: cùm enim ibi Pontifex nihil distinguat, sed absolutè loquatur de omnibus, *quia portauerint*, & non dixerit, qui receperint, videtur planè distinctionem, seu differentiam illam abstulisse. Atque ita illum textum intellexit Nauarr. in dict. comment. 4. de Regular. num. 74. & citat glossam receptam in eadem Clemen.

Glossa. Sed licèt glossa referat hanc sententiam, illam tamen non sequitur, imò ait, *Sed non credo quòd hæc decretalis illud corrigat, quod probat litera supra nouitiorum habitum; facit cap. cùm expediat*, de elect. in 6. scilicet, quia correctio iurium vitanda est quoad fieri possit: potest autem hîc vitari, quia rectè intelligitur dicta Clement. de habitu communi, & non communissimo, & ad hoc rectè ponderatur illa particula, *habitus nouitiorum*: si enim habitus, esset adeò communis, vt alij etiam non nouitij, nec professi illo vterentur, non diceretur propriè habitus nouitiorum. Et hanc sententiam sequitur Panormitanus ibi, mihíque magis probatur.

21. Dubium, an requiratur habitus proprius professorum.

Præter hæc nihil aliud inuenio in iure statutum de hac tacita professione. Posset autem iuxta tractata circa priorem modum tacitæ professionis dubitari, an exercere actus professorum per annum integrum absque habitu illorum, sed cum habitu solùm proprio nouitiorum, & patenter distincto, sufficiat ad professionem tacitam faciendam.

Resolutio est affirmatiua.

Sed hæc dubitatio iam locum non habet, suppositis quæ diximus: nam sine habitu professorum nullus actus sufficit, nec de hoc vsu, seu exercitio talium actuum etiam per annum sit in iure aliqua mentio, sine iuris autem fundamento, nihil in hoc possumus affirmare, vt dixi. Accedit quòd si actus ita conueniant professis, vt sint etiam communes nouitiis, manifestum est communicationem in illis per annum, & per viginti annos sine habitu professorum saltem communi, vel communissimo, non sufficere ad professionem tacitam, vt glossæ & interpretes circa dicta iura, Syluest. Nauarr. & alij locis citatis, tanquam certum supponunt. Si verò actus sunt proprij professorum, vel vnus sufficit iuxta opinionem quandam superiùs tractatam, vel si vnus sine habitu professorum non sufficit, vt veriùs putamus; nec multiplicatio quælibet sufficiet, quia nullum est ius de vno casu potius, quàm de alio, neque etiam ratio sufficiens. Sicut autem actus professorum per se non sufficiunt, ita neque necessarij sunt, nam in dictis decretis nulla eorum fit mentio, sed solùm postulatur vt habitus per annum deferatur.

Explicatur quid Clem. intelligat per deferre habitum *in religione*.

Additur verò hæc particula, *in religione*, vt patet in dict. Clement. *Eos qui*, ex qua colligunt aliqui, oportere vt habitus ille intra monasterium referatur, vt significat gloss. ibi, & latiùs Syluest. *religio* 3. quæst. 19. citans Panormit. in cap. *ex rescripto*, de iureiur. Rectè tamen explicatur ab eodem hoc non esse intelligendum quasi materialiter de existentia intra claustrum, nam sufficit deferre habitum sub obedientia religionis, & in ordine ad incorporationem cum illa, hoc enim est formaliter deferre in religione: quod etiam Nauarr. adnotauit. Quapropter necesse non est hanc ponere, vt specialem conditionem necessariam ad hanc professionem tacitam, tum quia communis est omni professioni, vt sic, siue sit tacita, siue expressa: tum etiam, quia continetur sub alio iam proposita, scilicet, quòd omnis professio tacita requirit acceptationem ex parte religionis: hæc enim esse non potest, nisi sub obedientia eius habitus deferatur.

22. Secundus modus profitêdi tacitè.

Præter hos modos tacitè profitendi assignari solet alius, quem aliqui putant olim fuisse obseruatum, scilicet per solam susceptionem cuiuscunque habitus religionis, etiam proprij nouitiorum, si post publicum votum simplex religionis & relinquendi seculum assumatur.

Probatur ex iure. Primò.

ita enim colligitur ex cap. *consulti*, de Regular. vbi proponitur quæstio, an qui sumpsit habitum nouitij, possit ante professionem emissam infra tempus probationis licitè exire. Respondet autem Innocent. sub distinctione, nam aut ille, qui conuersus est, proposui absolutè vitam mutare, vel simpliciter ad probandum ingressus est; & omisso posteriori casu, in quo non est difficultas, in priori ait Pontifex, *debet vt regulariter viuat, ad laxiorem saltem regulam pertransire*. Quibus verbis significat illum fuisse tacitè professum: nam ille est effectus proprius tacitæ professionis, vt infrà declarabo, & tamen illa professio dicitur fieri per solam assumptionem habitus nouitij, etiamsi sit omnino proprius, & distinctissimus ab habitu professorum, vt ibi glossa significat, & patet ex absoluta appellatione sine illa restrictione.

Secundò. Præterea hoc ipsum indicatur in cap. *statuimus*, eod. tit. ibi, *Nisi euidenter appareat quòd talis voluerit absolutè vitam mutare, & in religione perpetuò domino deseruire*, vbi hunc ponit tanquam tertium casum, in quo post susceptum habitum religionis non licet ad seculum redire. Primus autem ferat de eo qui expresè est professus: alius de illo, qui habitum suscepit, qui dari profitentibus solet; ergo in illo tertio sermo est de illo qui suscipiendo quemcunque habitum etiam nouitiorum propter propositum mutandi vitam censetur statim professus, nam ibi iudicatur tam ligatus, & addictus statui religioso, sicut alij. Et ideo pro ratione statim subiungitur, *cùm quilibet renunciare valeat ei quod pro se noscitur introductum*: quod ibi dictum videtur propter tempus probationis: significatur ergo in eo casu fieri aliquem verè professum, & renuntiasse iuri suo.

Tertiò. Eadem sententia confirmari potest ex cap. *non solum*, de Regular. in 6. vbi hic casus æquiparatur præcedentibus de professione expressa, vel tacita per susceptionem habitus religiosi.

Quartò. Idem significatur in capite *beneficium*, eod. tit & lib. vbi etiam æquiparat hunc casum cum professione quoad hoc, vt si suscipiens habitum religionis aliquod habeat beneficium, posset statim alteri confere.

Quintò. Ad idem afferri solet cap. *super eo*, de Regular. sed ibi per habitum religionis rectè potest intelligi habitus professorum. In

(c) 2007 Ministerio de Cultura

In superioribus autem iuribus per propositum mutãdi vitam, nihil videtur posse intelligi nisi votum simplex religionis, quia solum propositum non sufficit, vt in principio de voto in communi ostendi: votum etiam solemne non est, alioqui esset professio expressa: ergo solùm esse potest votũ simplex.

23. Probatur auctoritate.

Hanc sententiam sic expositam tenuerunt multi Canonistæ, asserentes votum simplex intrandi certam religionem solemnizari suscipiendo habitum illius, etiam nouitiorum proprium, ita vt eo ipso talis persona inhabilis maneat ad matrimonium, & si antea contraxerat matrimonium ratum, illud statim dissoluatur, & alter coniux liber maneat. ita sentit Ioann. Andr. in dict. cap. *consulti*, referens Hostiens. & Innocent. & alios; idem in cap. *meminimus*, qui cler. vel vouent. Idem tenuerunt Dominic. Imol. & Geminian. in cap. penult. de Regular. in 6. Veruntamen hæc sententia ita generaliter intellecta, adeò videtur mihi rectæ rationi repugnare, vt verisimile mihi non sit fuisse hanc mentem Pontificum in prædictis iuribus: vnde cùm verba eorum non cogant vt hunc sensum amplectamur, alius probabilior erit inquirendus. Ratio autem est, quia votum simplex intrandi religionem nunquam solemnizatur, tum quia sola vota paupertatis, castitatis & obedientiæ solemnizantur per ordinariam professionem iure communi, & antiquo, votum autem simplex intrandi religionem est longè diuersum ab his: tum etiam, quia potiùs tali voti repugnat solemnitas, quia nec est traditio, nec est coniunctum traditioni; sed potiùs quando fit traditio, & votum solemne, illud votum impletur, & desinit esse: imò aliquando licèt non impleatur, finitur, vt in casu dict. cap. penult. de Regular. in 6.

Prædicta sent. & modus profitẽdi reiicitur vt omnino improbabilis.

Votum simplex religionis nunquã solemnizatur.

24. Primum effugium præcluditur.

Dicetur fortasse illud votum dici solemnizari dicto modo, non quia ipsum manens fiat solemne, sed quia illi succedit votum solemne. Sed hoc nihil aliud est quàm dicere tunc fieri professionem tacitam. Contra quod obstat primò, quia nullum ibi interuenit signum externum sufficienter indicans professionem vel ex parte religiosi, vel ex parte religionis: non est ergo illa professio tacita. Consequentia patet, quia cùm professio includat contractum humanum essentialiter, requirit mutuum consensum aliquo sensibili signo sufficienter expressum. Antecedens autem quoad priorem partem probatur, quia ibi nullum est signum externum ex parte religiosi, nisi habitus nouitiorum voluntariè sumptus: ille autem habitus non est signum professionis, sed probationis. Dicetur fortasse in non habentibus votum simplex religionis id esse verum, tamen in habentibus, eo ipso esse signum professionis, quia cùm priùs iam promiserint, censentur postea implere promissum, & ideo se tradere ac profiteri. Sed in primis hoc non est verisimile, nec probabile, quando prius votum solùm fuit absolutè intrandi talem religionem, quia, vt suprà diximus cum D. Thoma, tale votum non est votum profitendi, sed simpliciter intrandi, & ideo impletur bona fide intrando ad probationem: ergo tunc nullum est verum indicium voluntatis profitendi per solam assumptionem habitus nouitiorum, nec ille debet esse peioris conditionis, quàm illi qui sine voto ingrediun-

Primò ex parte religiosi.

Secundum effugium diluitur.

A tur, cùm reuera nihil plus faciat, quàm illi, sed idem ex maiori obligatione. Si autem votum præcedens fuisset de profitenda religione, haberet illud indicium maius fundamentum, non tamen sufficiens, vt præsumptio iuris, quæ in tam graui negotio debet esse vehemens, in illo fundetur. Primò quidem, quia valde probabilis opinio est, etiam in eo casu non obligari hominem ad perseuerandum in omni euentu in tali religione, sed posse eam sine culpa relinquere, si eam experiatur sibi nimis acerbam, & incommodam, quia quantumuis prius votum videatur fuisse de perseuerantia in religio-

B ne, semper habet conditionem subintellectam, secundùm formam, seu ordinationem iuris: ergo non est cur censeatur talis persona profiteri statim ac suscipi habitum nouitiorum, neque amplius ligari, quàm antea erat. Ei ideo non satis est respondere per talem professionem non ita ligari quin possit ad laxiorem transire, si illam sentiat sibi incommodam: hoc, inquam, non est satis, quia si ille tantùm vouit illam religionem in particulari, & in illa inuenit sufficientem execusationem, non tenetur aliam adire, etiam laxiorem ex vi prioris voti: ergo non est cur præsumamus illum voluisse ampliùs se obligare propter solam susceptionem habitus

C nouitiorum. Item, quid si experiatur se inhabilem, vel valde difficilem ad statum religiosum, vt sic; vel quia moraliter non potest esse continens, vel quia experitur se nimis debilem ad communem vitam religiosorum; certè tunc nec ad laxiorem religionem transire tenetur, etiamsi votum religionis in communi vouisset: non est ergo vnde præsumatur ita se voluisse ligare. Tum denique, quia licèt admitteremus aliam opinionem asserentem, illud votum obligare absolutè ad perseuerandum, ac profitendum; nihilominus certum est non obligare nisi ad profitendum tempore, & ordine ab Ecclesia statuto: cur ergo præsumetur voluisse

D anticipare tempus, & mutare ordinem, aut renuntiare iuri suo? Nam estò non valeat sua auctoritate licitè retrocedere, nihilominus potest velle non statim immutabiliter, vel indispensabiliter, vt sic, dicam, obligari: Sed priùs experiri religionem, vt si minùs sibi conuenientem eam inuenerit, vel per dispensationem, vel per prouidentiam eiusdem, religionis, vel alio conuenienti modo possit sibi consulere; non est ergo rationabilis illa præsumptio, etiam ex parte religiosi.

Multo autem minus verisimilis ex parte religionis, quia illa nullum signum exhibet acceptandi talem personam ad statum religio- 25. Probatur secundò ex parte religionis.

E sum, veram vnionem secum, sed solùm ad probationem, nihil enim ampliùs indicat dando habitum nouitiorum. Nec verò ex parte religionis quidquam refert votum simplex priùs factum à nouitio, in quocunque sensu factum sit, id est, siue de intrando, siue de profitendo, quia hoc nullam obligationem inducit, vel imponit ipsi religioni, sed tam liberè potest illum dimittere, si sibi non probetur, ac quemlibet alium nouitium: neque est vlla ratio fingendi ipsa sponte voluisse se ampliùs obligare. Atque ita saltem ex hoc capite ibi non fieri professionem veram, nec personam illam manere inhabilem ad matrimonium, nec dissolui matrimonium ratum, si præcessit,

tenet

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tenet Cardin. quem sequitur Panormitanus in dicto cap. *consulti*. Quam sententiam sequuntur Syluest. verb. *Religio* 3. & 5. & Angel. verb. *Nouitius* nu. 12. in fin. qui citat cap. *ex transmissa*, de renunt. vbi quidam post votum religionis habitum suscepit, & post aliquod tempus egressus supponitur non esse religiosus, sed secularis clericus. Idem tenet Nauar. comment. 4. de Regular. nu. 74. Et potest etiam sumitur ex cap. *Gosaldus* 17. qu. 2. & sumitur ex D. Thom. in 4. d. 38. qu. 1. art. 2. q. 3. ad 2. vbi generaliter ait, *Per habitum qui solet dari non professis, non sufficit ad solemnizandum votum, etiam prius emissum*.

Syluest. Angel. Nauarr. D. Thom.

26. Responsio prima ad iura suprà allegata.

Ad prædicta ergo iura suprà responsum est cum eisdem auctoribus, per propositum mutandi vitam, significari quidem votum simplex religionis, quod dici potest aliquo modo solemnizari per susceptionem habitus nouitiorum publicè factam cum sufficiente demonstratione talis propositi, ac voti, vt in eisdem iuribus supponitur: solemnizari, inquam, dici potest, non propria solemnitate legali, seu substantiali, qualis est in professione, sed solùm solemnitate accidentali, quatenus votum illud per illam susceptionem habitus fit publicum in foro Ecclesiæ, & ideo obligatur talis homo ab eâdem Ecclesia ad implendum suum votum, non quia iam religiosus sit, sed quia ex priori promissione obligatus mansit. Quæ quidem responsio non caret difficultatibus, quia si illud votum tantùm simplex fuit, videri potest iam sufficienter expletum, bona fide intrando, & probando. Respondetur autem vel ibi supponi illud votum fuisse de perseuerando in perpetuum, vt verba illorum decretorum indicant, & ideo non iudicari sufficienter impletum; vel certè supponi fuisse votum religionis absolutè, & ideo manere obligationem ingrediendi aliam religionem, saltem laxiorem. Denique responsio hæc videtur necessariò admittenda, quia in eisdem iuribus ponitur hoc membrum tanquam distinctum à professione tacita, & expressa, & ideo non videtur illa obligatio posse oriri nisi ex voto simplici.

27. Responsio secunda.

Alia verò responsio nunc occurrit, scilicet ibi per propositum mutandi vitam non intelligi solùm votum simplex Deo factum, sed habens coniunctam aliquam promissionem, vel oblationem factam ipsi religioni, quæ quidem non acceptabatur ab ipsa religione, & ideo nec faciebat hominem professum, neque obligabat ad talem religionem in particulari; acceptabatur autem ab Ecclesia veluti ipso iure, & ideo obligabat ad suscipiendum statum religiosum, saltem in laxiori religione. Fit autem hæc interpretatio verisimilis tum ex verbis ipsorum iurium, tum etiam, quia ex puro voto simplici religionis non videtur quis posse obligari ad perseuerandum in aliqua religione etiam laxiori, nisi intercesserit aliqua maior causa obligationis respectu ipsius Ecclesiæ. Vnde quia hic modus obligationis iam non est in vsu, ideo propter votum simplex religionis, nunquam cogitur ab Ecclesia redire ad aliquam religionem ille, qui tantùm habitum nouitiorum suscepit, & ante professionem illum relinquit. Neque in hac interpretatione inuenio difficultatem specialem, quamuis incerta sit.

* *
*

A

CAPVT XX.

Quibus modis fiat professio tacita post Concilium Tridentinum.

SVperest dicendum quæ ratio professionis tacitæ nunc locum habeat post Concil. Trident. nam in principio huius libri ostendimus professionem tacitam non fuisse omnino exclusam per dictum Concilium, quia nec expressè illam aliquando annullauit, neque ex aliis eius decretis id necessariò sequitur, vt videbimus. Duo igitur dicenda videntur: primum est post Conc. Tridentinum iam non habere locum professionem tacitam intra annum probationis, seu quæ integrum probationis annum non supponat. Hoc certum est, tum quia professio expressa antea facta non valet post Concil. Tridentinum: ergo multo minùs tacita: tum, quia Concilium simpliciter dixit, *Professio antea facta sit nulla*: ergo omnem professionem includit. Et ita declararunt Cardinales, & est res certa, & indubitata, quia iam nemo potest renuntiare annum probationis, vt suprà dixi. 1.

B Assertio prima. Post Conc. Trident. nõ fit professio tacita intra annum probationis.

Secundò dicendum est professionem tacitam, quæ fit, seu consummatur anno probationis expleto, habere locum post Concil. Trident. Tenet Nauar. in dict. comment. 4. de Regular. nu. 73. Probatur primò à sufficienti diuisione, quia non est professio tacita nisi ante vel post completum annum nouitiatus: ergo altera illarum habet locum post Concilium: nam ostensum est, non omnem professionem tacitam ab ipso esse reuocatam; sed intra nouitiatus annum non habet locum: ergo postea. Item, quia quidquid Concilium specialiter postulauit ad valorem professionis, seruari potest in hac professione tacita: ergo, si illa seruentur, quoad reliqua professio esse poterit tacita ex antiquo iure. Antecedens patet, quia in primis iam supponitur impleta conditio de anno probationis: deinde supponimus personam etiam esse in ætate à Concilio requisita, scilicet sexdecim annorum; sed Concilium non postulat alias speciales conditiones: ergo. Dices, saltem in professione monialium statuit Concilium cap. 17. vt præcedant quædam diligentiæ; quæ in tacita professione locum non habent. Respondetur, illas circumstantias non esse de substantia, seu valore professionis, & ideo quamuis omittantur, validam esse professionem expressam monialium, ac proinde etiam tacitam, vt bene adnotauit Palac. in 4. d. 38. disp. 1. post tertiam concl. & Sanchez lib. 4. de voto cap. 18. à nu. 32. Præterquam quòd non videtur repugnare, vt post præmissam illam diligentiam, quam Concilium postulat, non sequatur expressa, sed tacita professio.

2. C Assertio secunda. Anno probationis finito potest fieri tacita professio.

D Instantia. Dissoluitur.

E

Tertiò dicendum est seruatis illis circumstantiis integri anni probationis, & ætatis sexdecim annorum professionem tacitam tunc fieri posse illis duobus modis suprà tractatis, & non aliis. Declaratur prior pars affirmans, nam vbi fuerit distinctio sufficiens inter habitum professorum, & nouitiorum, si quis completo anno probationis, & decimosexto anno ætatis sponte habitum professorum assumat, professus iudicandus est, dummodo ex parte religionis tacita acceptatio non desit, vt suprà explicatum est. Ratio est, quia iuxta antiquum ius hoc erat signum

3. Assertio tertia, quomodo fieri possit professio tacita, iuxta dicta c. 19. nu. 17. Probatur assertio quo ad primum modum.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sufficiens professionis, etiam intra annum nouitiatus: ergo multo magis post completum illum annum, sed quoad hanc partem non est hoc ius reuocatum per Concilium Trident. ergo nunc etiam est illud signum sufficiens: ergo iudicanda illa tacita professio. Dico autem *iudicanda est*, quia hîc magis agimus de sufficientia externi signi, & præsumptione in illo fundata, quam de rei veritate, & existentia, quæ pendet ex consensu interiori, cui in foro conscientiæ creditur, non in interno, argum. cap. *vidua*, de Regularib. Imò addit Nauarr. suprà versic. *quoniam autem*, non satis esse, vt quis non habeat contrarium dissensum, seu animum non profitendi, sed necessarium esse vt habeat positiuum animum profitendi, quia si quis negatiuè se habeat, neutram voluntatem habendo, sed solùm sumendo illum habitum gratia alicuius honoris, vel auctoritatis, aut alia simili ratione, in conscientia non erit professus. Quod censeo verum, quia ad valorem voti, aut professionis non satis est non habere animum contrarium, sed oportet habere animum positiuum profitendi, vt in principio de voto diximus, & constat de quocumque alio contractu humano. Potest autem hic casus contingere vel ex ignorantia, vel ex inaduertentia. Primum affirmat Nauarr. suprà, & est antiqua sententia, vt supra retuli, quia talis ignorantia licèt non causet positiuum inuoluntarium, causat nihilominus non voluntarium, quod satis est ad impediendam professionem, vt dixi. Et eadem ratio est de totali inaduertentia, quia hæc etiam excludit positiuum consensum, nemo enim potest velle id, de quo non cogitat. Hoc autem procedit de totali inaduertentia, atque adeò de carentia voluntatis formalis, & virtualis: nam si præcessit aduertentia sufficiens, & intentio profitendi, quæ postea virtualiter mouet, illa sufficiet, vt constat ex doctrina communi de similibus actibus moralibus, quam latiùs tractaui in 3. tom. 3. partis. Potest autem quispiam interrogare, quanta distinctio habitus nunc requiratur ad hunc modum professionis tacitæ, an scilicet requiratur patens distinctio, vel sufficiat occulta per aliquam benedictionem. Sed in hoc ius etiam antiquum manet integrum, & ideo iuxta superiùs dicta quælibet distinctio sufficiet etiam occulta, dummodo ipsi profitenti, & admittentibus in indiuiduo nota sit, quia si ignoraretur illa ignorantia, excluderet necessarium consensum iuxta proximè dicta.

Requiritur positiuus consensus, vt professio sit valida.

4. Probatur assertio quoad primum modum profitendi.

Probatur eadem pars de alio genere professionis tacitæ, nam si quis per integrum annum probationis gestet habitum religionis indistinctum patenter, & alioqui habeat ætatem à Concil. Trident. requisitam, tacitam professionem faciet, eodem modo, quo antea, quia pro eo casu nihil innouatum est à Concilio, quod Nauarr. suprà & consil. 9. de his quæ vi, & sæpe in consiliis de Regularib. tanquam manifestum supponit, & omnes viri docti ita sentiunt, & est satis euidens ex dictis. Vnde fit præter ætatem cæteras conditiones esse nunc necessarias ad hunc modum professionis, quæ antea erant. Solùm potest dubitari an sit nunc necessarium, vt talis habitus deferatur per integrum annum inchoandum post expletum decimumsextum, ita vt professio non censeatur facta, vsque ad decimumseptimum. Nihilominus oppositum suadetur, quia cauenda est correctio iurium quoad fieri possit; ergo in quo ius antiquum non dero-

Dubitatio, quando debeat inchoare, & finire hic annus.

A gatur expresè per nouum, sed potest optimè cum illo conciliari, suam vim retinet: at verò Concilium solùm requisiuit 16. annum ætatis ad professionis valorem; ergo, cùm indistinctè loquatur, omnem professionem comprehendit; & cùm de sola illa loquatur, & non de probatione, nec de susceptione, aut gestatione habitus ad professionem tacitam necessaria, non est ad illam extendendum. Satis ergo erit quòd habitus deferatur toto anno 16. ætatis, nam ille est etiam nûc annus vltra pubertatem, quoad hunc effectum, solúmque ad valorem professionis dilata est pubertas vsque ad decimumsextum annum ætatis ex vi illius decreti. Atque ita hanc partem sustinet Nauarr. lib. 3. consil. tit. de Regul. consil. 30.
B aliàs 20. num. 1. Atque hæc posterior pars probabilis mihi aliquando visa est, postea verò legi inter declarationes congregationis Cardinalium quandam, an qua prior pars expresè tradebatur, declarando Concilium Tridentinum in hac parte cum proportione correxisse caput primum de regularibus in sexto, & annum hunc inchoandum esse post decimumsextum annum ætatis expletum, vt in illo posit professio tacita fieri; & ratio reddi potest iuxta superiùs dicta, quia illa professio censetur fieri quasi successiuè per discursum totius illius anni; & ideo oportet totum transigi in ætate apta ad profitendum secundùm iura, qualis nunc est ætas 16. annorum.

Resolutio vera.

C Probatur tandem, & explicatur posterior pars assertionis, negatiua, quia cum solo habitu proprio, & omnino distinctio nouitiorum, quidquid aliud ei adiungatur, etiam post expletum annum probationis, & decimumsextum ætatis, non fit tacita professio, id est, quamuis exerceantur actus professorum post illum annum probationis cum solo illo habitu; vel etiamsi præcesserit simplex votum religionis, vel quodcumque propositum mutandi vitam, non sufficit ad tacitam professionem. Nam suprà ostensum est, hæc ante Concilium non fuisse sufficientia signa professionis tacitæ, siue intra annum probationis, siue post
D illum exhiberentur; ergo neque modò esse possunt. Patet consequentia, quia sicut professio tacita non est ablata per Concilium Tridentinum, ita neque fuit ampliata. Nec refert quòd professio expressa substantialiter, & validè fieri potest sine habitu professorum, quia in illa intercedit aliud proprium ac per se sufficiens signum professionis secluso habitu; in professione autem tacita, quasi proprium signum eius à iure designatum est habitus professorum tali, & tali tempore gestatus. Vnde etiam fit, vt expressa professio sine habitu etiam Nouitiorum, seu totius religionis fieri aliquando posit; tacita verò minimè ex omnium sententia. Atque ita ad hanc
E partem declarandam, & confirmandam applicanda sunt multa ex his, quæ de tempore ante Concilium Tridentinum diximus.

5. Ostenditur non sufficere ad tacitam professionem gestatio habitus proprij, & distincti Nouitiorum.

CAPVT XXI.

Quos effectus habeat tacita professio, & quomodo in hoc differat ab expressa.

SVpponendum est professionem tacitam esse veram, & substantialem professionem, atque adeò

1. Suppositio.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

adeò constituere hominem verè, ac propriè religiosum, & tribus votis solemnibus obligatum, & expressè colligitur ex capite vnico de voto in sexto, vbi dicitur per talem professionem fieri personam inhabilem ad subsequens matrimonium, & ex Extrauag. *Antiquæ* Ioannis XXII. de Voto, vbi dicitur per talem professionem dissolui matrimonium ratum non consummatum, qui duo effectus simul sumpti conferunt certum, & infallibile indicium veræ, ac substantialis professionis. Ex quo principio inferunt Doctores omnes locis citatis in præcedentibus, conditiones omnes requisitas ad expressam professionem, requiri, ad tacitam, excepta sola expressa, vel tacita significatione in signo externo, nam in hac sola earum differentia consistit: vt, v. g. in vtraque requiritur eadem probatio, eadē libertas & concursus vtriusque partis, & reliqua, quæ suprà de expressa professione dicta sunt. Ratio est, quia illa omnia non requiruntur in professione expressa, propter specialem modum, quem habent in signo exteriori, sed propter vinculum, & quasi contractum per eam perficiendum, ac constituendum, in quo eadem ratio est de professione tacita. Quapropter de his omnibus conditionibus nihil hîc addendum occurrit, sed applicanda sunt omnia, quæ de expressa professione dicta sunt, & quæ in præcedenti capite insinuata, iuxta caput *constitutionem*, de Regularibus in sexto. Posset hîc addi limitatio quam in sequenti puncto declarauimus; nam hodie quoad præsens punctum non est necessarium.

Corollariū primum, ad professionē tacitam requiruntur omnes conditiones, quæ ad expressam necessariæ sunt.

2\. Corollariū secundum, professio tacita habet omnes effectus, quos expressa.

Ex eodem ergo principio infero secundò habere professionem tacitam omnes effectus, quos habet expressa, his tantùm exceptis, qui in iure fuerint declarati. Ratio generalis est, quia causa eiusdem rationis habet eosdem effectus, nisi fuerit impedita; professio autem tacita substantialiter est eiusdem rationis, & ex se non est impedita quominus habere possit omnes dictos effectus, quia illi non sequuntur ratione signi expressi, vel taciti, sed ratione substantialis vinculi, & status. Item, quia vel illi effectus sunt de iure naturali, & sic sequuntur intrinsecè ex traditione & voto, quæ sunt eiusdem rationis in professione tacita, vel effectus sunt de iure positiuo, & sic vbi ius non excipit, sed de professione loquitur, effectus communes sunt vtrique professioni. Seclusa ergo iuris limitatione nullum est principium ad negandum aliquem effectum professionis tacitæ qui conueniat expressæ. At verò ius ipsum cùm ab illo pendeant multi ex his effectibus, rectè potest in hoc limitationem adhibere, & aliquem effectum excipere, seu tribuere professioni expressæ, & non tacitæ, vt per se constat.

3\. Prima exceptio, & limitatio à iure facta est, quòd professio tacita solùm obligat ad religionem in genere.

Videndum ergo superest an in iure inueniatur aliqua huiusmodi exceptio. Ad quod breuiter respondeo duas exceptiones quod hoc in iure inueniri. Prior est valde notanda, quòd professio tacita non omnino obligat hominem illi religioni, in qua professus est, sed religioni in genere, ita vt illi liberum sit ad aliam transire, etiam laxiorem; ita habetur ex capite *statuimus*, de regularibus, & capite *consulti*, eodem tit. Clariùs in capite *constitutionem*, eodem tit. in sexto. Hæc autem iuris declaratio nonnullas habet difficultates. Prima est, qui fieri possit, vt aliquis veram professionem faciens in aliqua religione, illi in particulari non obligetur? Nam

Prima difficultas circa hoc punctū.

A qui profitetur, non tantùm Deo vouet, sed & religioni se tradit, & obedire promittit; non promittit autem, aut se tradit religioni in communi, sed huic in particulari; ergo illi obligatur. Minor patet tum ex habitu, quem assumit, quia significat incorporationem in tali religione, cui signo moraliter loquendo conformis est intentio profitentis; tum etiam, quia professio est quidam quasi contractus; contractus autem non fit cum homine in communi, sed cum hoc vel illo homine, & ita etiam professio non fit cum religione in communi, sed cum hac religione; ergo ad illam nascitur obligatio.

4\. Secunda difficultas.

Hinc secundò difficile est dicere liberum esse B homini sic professo ad laxiorem religionem transire; nam hoc non pendet ex iure positiuo, sed ex iure naturali, ac diuino, quo tenemur reddere Deo, quæ promisimus, nec possumus illa in minora bona commutare, sed qui profitetur etiā tacitè in tali religione, promittit Deo obedientiam, ac perpetuam vitam in illa religione; ergo non manet liber, vt eam in laxiorem commutet. Item ille se tradidit, & obligauit tali religioni in particulari; ergo priuatur libertate transeundi ad aliam, nisi intuitu maioris perfectionis; non ergo potest ad laxiorem transire, nec ius humanum potuit hoc illi concedere, quia est contra diuinum, & licèt per dispensationem, hoc concedi C possit, tamen, vt illa valeat, requiritur specialis, & sufficiens causa, & ideo non videtur posse concedi generali iure, quia non in omnibus talis causa inuenitur.

5\. Tertia difficultas, an religio teneatur retinere, & conseruare sic tacitè professum.

Tertia difficultas est, an Religio, in qua aliquis tacitè profitetur, obligetur illi, scilicet ad retinendum, & conseruandum illum tanquam membrum suum. Nam ex dicto iure videtur sequi illam non obligari, quia aliàs contractus claudicaret, ex parte religiosi, & in detrimentum Religionis quod videtur absurdum, & contra iustitiam. Sequela patet, quia tunc religiosus non obligaretur tali religioni, & tamen Religio obligaretur Religioso, quod est grauamen, D religionis, cui ex alia parte non respondet aliud æquale, & hoc est claudicare contractum. Minor verò quoad priorem partem constat, quia bonum Religionis, vtpotè commune, maius est, quàm priuati religiosi; ergo absurdum est, quòd magis grauetur religio, quàm Religiosus; quoad alteram verò partem de iniustitia, probatur, quia in contractu reciproco, vbi non est intentio gratuitò dandi aliquid, aut liberaliter se obligandi, claudicatio contractus infert iniustitiam, quia inducit inæqualitatem. Quòd si aliquando virtute alicuius legis talis contractus ex altera parte sustinetur, vt in pupillis, & similibus, iuxta legem *Iulianus*, §. siquis à pupillo, ff. de actione empt. & in §. 1. Instit. de authoritate tutoris. E capit. *de illis*, de desponsatione impuber. Hoc semper est in fauorem alicuius innocentis, seu personæ minùs habilis ad contrahendum & quasi in pœnam alterius, vt est optimus textus in capite primo, de eo, qui duxit in matrim. quam pol. per adulterium; at in præsenti nulla ratio similis inuenitur ex parte religionis; ergo. Quòd si ob has rationes altera pars eligatur, scilicet religionem non manere obligatam, intelligi quidem vix potest quomodo illa sit vera professio, quia tunc ex neutra parte est obligatio; ergo nec contractus, vel quasi contractus, ergo nec professio. Item absurdum videtur quòd aliquis sit verus religiosus, & ad eum statum omnino

nino obligatus, & tamen quòd nulla religio teneatur eum recipere, vel retinere sine culpa, vel causa ex parte ipsius.

6. Quarta difficultas, an hoc ius habeat locũ in omni professione tacita.

Quarta difficultas est, an hoc ius locum habeat in omni professione tacita; & ratio dubitandi est, quia dictum caput *constitutionem*, non loquitur generatim de professione tacita, sed in particulari de illa, quæ fit per susceptionem habitus proprij professorum intra annum probationis. In capite autem primo de Regularibus, in sexto, vbi ponitur alius modus professionis tacitæ, deferendo habitum communem cum professis per integrum annum, non fit mentio huius limitationis, sed absolutè dicitur, *per hoc professionem fecisse*; & iterum, *ex tunc religionem assumptam præsumitur veraciter esse professus*; in quibus verbis significari videtur, illi manere obnoxium, & obligatum; neque videtur sumi argumentum sufficiens in contrarium ex similitudine rationis, tum quia in his, quæ continent ius adeò speciale, & odiosum, quia onerosum Religioni, & aliquo modo derogans iuri diuino, vt priora argumenta ostendunt, in his (inquam) non habet locum extensio per argumentum à simili, quia talia iura potiùs restringenda sunt; tum etiam, quia potest ratio dissimilis assignari: quando enim quis profitetur, & solùm tacitè, & ante sufficientem probationem, & experientiam talis religionis in particulari, est aliqua maior ratio indulgendi, vt ad religionem laxiorem possit transire, quàm in eo, qui per integram probationem post annos pubertatis peractam voluntariè permanet in tali religione, atque eam profitetur, argument. dict. cap. primo de Regularibus in sexto ibi; *quoniam cùm iam hic ad discretionis annos peruenit, quid agat agnoscit, & ideo susceptum discretionis tempore ordinem, postquam hunc anni probauerit spatium, intelligitur firmiter approbasse*. Quod ius confirmatum, & extensum est per Clementinam *eos*, de Regularibus, vt suprà vidimus.

7. Vltima difficultas, quid dicẽdũ post Conc. Trid.

Atque ex resolutione huius dubij pendet vltimum, videlicet, an hoc ius habeat nunc locum in professione tacita, quæ post Concilium Tridentinum fieri potest; nam cùm hæc iam non fiat intra annum probationis, si ius illud non extenditur ad professionem post integrum annum factam, neque nunc locum habebit.

8. Prima expositio iuris suprà positi.

Resolutio harum difficultatum pendet ex vera illius iuris expositione. Duobus enim modis potest intelligi; primo in foro tantùm Ecclesiastico, ita vt sensus ait, Ecclesiam non cogere sic tacitè professum ad perseuerandum in eadem religione, sed tantùm in religione saltem laxiori; non tamen per hoc approbare hoc factum in conscientia, sed solùm permittere huiusmodi religioso, vt suæ conscientiæ consulat, si intentionem habuit strictiùs se obligandi. Quòd si hæc expositio vera esset, facilè expedirentur omnes difficultates tacitæ. Verumtamen expositionem illam falsam esse existimo: primò, quia est contra communem expositionem Doctorum in dicto cap. *constitutionem*; & in dicto cap. *consuluit*, vt patet ex Panormitano ibi numero 4. Ioanne Andrea, & aliis, Speculatore tit. de stat. regular. versicul. 43. Secundò, quia in dicto capite *constitutionem*, absolutè dicitur; *Non illi specialiter, cuius habitus est susceptus, sed generaliter Religioni alicui recipientem obligat*, quæ verba non sunt permissiua, sed declaratiua obligationis, & statim adduntur conditiones requisitæ, videli-

Reijcitur primò.

Secundò.

A cet, vt sciens, & volens, &c. sic profiteatur, & nihilominus declaratur, non contrahere maiorem obligationem. Tertiò, quia si in conscientia obligaretur quis ad talem religionem, quando reuera habuit intentionem ibi profitendi, & non posset sine peccato, ad laxiorem transgredi sine causa, & in perniciem animarum tale ius fuisset conditum ab Ecclesia, cur enim Ecclesia generaliter permitteret huiusmodi transitum, si culpabilis esset? hoc enim nullam vtilitatem animabus afferret, sed potiùs periculum peccandi, maximè cùm ius absolutè dicat, sic professum non habere maiorem obligationem. Adde nullam esse rationem hoc asserendi, vel permittendi in hoc genere professionis, potius quàm in aliis, si reipsa non ita esset. Itaque pro certo asserendum est, dicta iura simpliciter, & purè intelligenda esse vt sonant, nimirum hanc professionem tacitam in conscientia non obligare nisi ad Religionem in communi. Quo supposito magis videntur vrgere difficultates positæ.

Tertiò.

Secunda & vera expositio.

9. Doctrina generalis pro solutione difficultatum suprà allatarum.

Dicendum verò est valorem professionis, & modum obligationis eius multum pendere ex Ecclesiæ institutione, cùm constet posse Ecclesiam conditiones præscribere, sine quibus professio valida non sit, vel quia acceptatio professionis pendet ex potestate Ecclesiæ, vel quia quatenus includit quendam quasi contractum, potest Ecclesia ex causis iustis voluntates contrahentium irritas reddere. Vnde in præsenti casu, seu modo tacitè profitendi, potuisset Ecclesia talem professionem tacitam prorsus non admittere, sed irritam reddere; sicut nunc de facto irrita est post Concilium Tridentinum, quamquam nunc irrita est ex defectu anni probationis; potuisset autem Ecclesia etiam ex parte ipsius signi illam irritare, & in vniuersum potuisset omnes professiones tacitas non admittere. Tunc ergo multo magis potuit hanc professionem tacitam, quæ ante annum professionis fiebat, admittere (vt sic dicam) tantùm secundùm quid; quia eo tempore nondum fortasse fuerat experientia satis cognitum, expedire, illam omnino irritare; moderari autem obligationem & vinculum, potuit iudicari expediens propter duplicem imperfectionem talis professionis simul iunctam, scilicet, quòd & præmatura esset, & implicita, seu præsumpta, potius quàm manifesta, & ideo noluit Ecclesia illum simpliciter acceptare, sed solùm quoad valorem religiosi status.

10. Responsio ad primam difficultatem.

Ex his ergo ad primam difficultatem respondetur primò, non repugnare, intentionem profitentis non esse obligare se huic religioni in particulari, sed solùm assumendi statum religiosum reseruando electionem religionis in aliud tempus, vbi id posset facere cum maiori experientia, & consilio. Quod maximè locum habebit, si is, qui profitetur, intellexerit, hoc sibi per ius licere, nam profectò sine adminiculo iuris, talis intentio videretur esse contra substantiam, & valorem professionis, maximè postquam iure statutum est, vt nulla professio sit valida, nisi facta in aliqua religione ex approbatis, iuxta caput vltimum de Religiosis domib. ponderando illa verba, *Vnam de probatis assumat*, quæ non solùm de assumptione quoad externum habitum, sed etiam quoad internum animum intelligenda videntur, cùm omnes actus morales pendeant in sua veritate, & efficacitate, ex interiori intentione. Talis autem professio verè non

(c) 2007 Ministerio de Cultura

non fuisset in vna ex approbatis, quia in nulla determinatur, prout prædicta verba exigere videntur. Quòd si quis contendat, ex vi illorum verborum satis esse intentionem confusè se obligandi ad aliquam ex approbatis, adhuc obstat aliunde, quia non est à quo talis professio acceptetur, quia religio in communi non potest illam acceptare, neque hæc religio in particulari illam vult acceptare, quia non acceptat nisi eum, qui se illi tradit ex animo, & hæc est tacita conditio inclusa in tali acceptatione. Item, quia religio nunc grauiter decipitur, & ex ignorantia procedit, quæ causat inuoluntarium. Secluso ergo iure valde verisimile est talem intentionem esse insufficientem, tamen supposito iure quod non maiorem obligationem imponat, sufficere censeo illam intentionem. Addo verò vlteriùs etiamsi ille intendat profiteri in hac religione particulari, & illi se obligare, nihilominus etiam in conscientia non manere obligatum ad illam religionem in specie, sed tantùm ad religionem in genere. Ratio autem est, quia Ecclesia irritauit, seu non acceptauit illam professionem, quoad ilam specificam obligationem, sed solùm quoad genericam. Hoc enim potuisse facere Ecclesiam satis declaratum est; præcisè autem constat ex prædictis iuribus.

11. Ad secundã difficultatem.

Et per hanc responsum est ad secundam difficultatem, aliud est enim loqui de illo, qui iam cum effectu se obligauit tali Religioni, & Deo, ad perseuerandum in illa, ita vt eius votum semel fuerit plenè acceptatum, & validum. Aliud verò esse loqui de illo, qui licèt habuerit affectum ita se obligandi, tamen impeditus fuit per legem, ne cum effectu sic obligaretur. Hîc ergo non versamur in priori casu, vt difficultas illa supponit, sed in posteriori, & ideo mirum non est, quòd talis persona non obstante tali professione, liberè possit tuta conscientia ad laxiorem transire religionem. Addo verò vlteriùs, etiamsi ante illud ius talis professio fuisset simpliciter valida; & naturali, ac diuino iure obligans ad talem religionem in particulari, nihilominus potuisse Pontificem per generale ius cum omnibus sic professis dispensare, vt ad laxiorem religionem possent transire; nam ad hoc genus dispensationis, seu commutationis posset sufficere generalis causa, nimirum, si ad tollenda animarum pericula, & ad quietem, & pacem sic professorum id censeretur regulariter expedire. Et tunc licèt in vna, vel alia particulari persona cessaret necessitas, vel causa, nihilominus vti possent generali priuilegio; ad cuius absolutum valorem sufficit generalis causa.

Quæ causa sufficiat, vt Papa dispenset concedendo professis transire ad laxiorem religionem.

12. Responsio ad tertiam difficultatem.

Circa tertiam difficultatem aliqui huius temporis Doctores pro comperto habent, ex parte religionis nullam oriri obligationem in tali professione, & putant hoc ipsum affirmari, in illis textibus, & necessariò consequi eo quòd religiosus non obligatur tali religioni in particulari. Hanc verò sententiam in nullo Theologorum Doctorum inuenire potui. Contrariam autem docet expresè Angelus verb. *Nouitius*, num. 14. dicens talem professionem tacitam obligare illam religionem, in qua facta est, quia non poterit professum expellere. Idem sequutus est Syluester *Religio* 3.q.20. & Azor lib. 12. inst. Moral. cap. 4. q.5. Quorum sententia mihi valde probatur, quamuis eorum ratio non conuincat. Solùm enim hoc probant, quia aliàs posset ille à tali religione eiici, & à fortiori à nulla alia recipi; esse ergo religiosus, & nullius religionis, quod est impossibile. Vnde consequenter inferunt, hominem sic extra omnem religionem relictum posse matrimonium validè contrahere, quia religiosus esse non potest. Quod ipsi inferunt tanquam absurdum, vt reuera est, quia repugnat dictis iuribus. Non videtur autem sufficienter inferri, quia ex natura rei non repugnat esse verum religiosum, & in nulla religione particulari recipi: nam, vt superiùs dictum est, in aliquo accidentali casu id posset accidere; ita ergo posset in præsenti concedi. Addo vlteriùs, non sequi illam personam non esse verè religiosam, & inhabilem ad matrimonium; sed solùm sequi religiosum, qui non est obligatus ad certam regulam, non habere certam religionem, in qua nessariò recipi debeat, & ideo si hoc illi contingat, vt à nulla recipiatur, debere statum religiosum seruare sub obedientia Episcopi ad eum modum, quo olim in Ecclesia fiebat, vt suprà dictum est, & tetigit D. Thom. in 4.d.38. q. 1. art. 2. q. 3. ad 3. Ratio ergo quæ magis me mouet, est, quia ius Ecclesiasticum, quod ex parte religiosi hanc obligationem quodammodo minuit, ex parte religionis nihil immutauit; cùm tamen ex parte illius eadem acceptatio interueniat, in professione tacita, quæ in expressa, vt omnes Doctores suprà citati docent; ergo non est vnde religio hac obligatione liberetur. Neque hoc est grauamen religionis alicuius momenti, quia potest huiusmodi religiosum cogere, vel vt statim professionem expressam faciat, vel aliam religionem eligat, & ita vel complebitur vtrinque obligatio, vel tolletur, quæ videbatur esse inæqualitas, neque iniustum videri debet, vel onerosum religioni quòd cogatur professionem expressam admittere, si alter eam velit emitttere, cùm tacitam eiusdem professionem paulo antè acceptauerit. Aliunde verò magnum esset inconueniens, & indecens ad religiosum statum, si persona semel professa posset sine vlla causa repelli, & in nulla religione recipi, & obligari nihilominus ad seruandum religiosum statum extra omnem religionem. Quapropter virtute eiusdem iuris, quo talis modus professionis introductus est, hic modus contractus, & mutuæ obligationis claudicantis aliquo modo ex parte religionis, sustinetur, quod licèt sit aliquo modo in fauorem ipsius religiosi, magis est in fauorem, & decentiam ipsiusmet status religiosi, maximè, cùm nullum ferè intercedat ipsius religionis detrimentum, vt declaraui.

Fundamentum horum auctorum non conuincit.

Vera ratio resolutionis.

13. Ad quartam difficultatem, & approbatur pars negatiua ibi tradita.

Circa quartam difficultatem pars negatiua, quæ ibi sufficienter probatur, omnino eligenda videtur; nimirum hunc professionis modum non habere locum in illa professione tacita, quæ fit deferendo communem habitum professorum per integrum annum; quod apertè sentit D.Tho. in 4. d 38.q. 1. art. 2. q. 3 ad 2. Clariùs id tenet Syluester dicto verbo *Religio* 3. q. 20. & additio ad Angelum ver. *Nouitius* num. 14 vbi significatur hoc procedere in foro Ecclesiastico, nam in foro conscientiæ solùm obligat talis professio religioni in genere, si profitens non habuit animum obligandi se: sed immeritò additur hæc limitatio, quia si nouitius deferendo habitum non habuit animum se obligandi, nullam professionem in foro conscientiæ facit; vnde neque ad religionem in genere, neque in specie obligatur, vt sequenti libro dicam. Si autem habuit

(c) 2007 Ministerio de Cultura

habuit intentionem, & verè professus est, eo ipso quòd in foro exteriori obligatur tali religioni in particulari; obligatur etiam multo magis in foro interiori, quia si in foro Ecclesiastico obligatur; ergo signum est per ius Ecclesiasticum nihil innouatum esse circa talem professionem; ergo est tam firma, & valida quoad omnem obligationem, sicut expressa professio; ergo obligat in conscientia ad talem religionem in particulari. Quòd autem per ius Ecclesiasticum nihil circa hanc professionem innouatum sit, rectè colligitur ex dicto cap. 1. de Regularibus in 6. & ex Clement. *Eos*, eodem tit. vbi Panormitanus idem sentit, & satis in prædicta 4. difficultate confirmatum est.

14. Ad vltimam difficultatem, professio tacita post Conc. Trid. obligat ad religionem in particulari.

Ex quo rectè videtur colligi in vltima difficultate post Concil. Trid. nullam esse professionem tacitam, quæ obliget tantùm Religioni in genere, quia nulla fit validè intra annum probationis; dictum est autem professionem tacitam, quæ fit per integrum annum non obligare tantùm ad religionem in genere, sed in particulari; ergo ita dicendum est nunc. Atque hoc quidem est manifestè consequens, quando professio fit deferendo habitum communem professis per integrum annum. Diximus autem suprà, etiam fieri posse nunc tacitam professionem, assumendo proprium habitum professorum, dummodo sumatur post completum annum nouitiatus, & ideo de illa dubitari potest an ita obliget in particulari, quia illa non est professio deferendo habitum per integrum annum, de qua loquuntur iura proximè citata. Dico nihilominus illam professionem æquè obligare, quia satis est, quòd non est professio intrà annum nouitiatus facta, tum quia iura omnia, quæ statuunt aliquam professionem tacitam, solùm obligare ad religionem in genere, loquuntur de professione facta ante completum annum probationis, & ideo non comprehendunt vllam professionem, quæ post completam probationem fit: maximè cùm vna ex præcipuis causis illius iuris sit ille defectus probationis integræ, vt declarauimus. Ergo non comprehenditur hæc professio sub illo iure; ergo eo ipso obligat, quantum natura sua potest, iuxta superiùs declarata.

Dubitatio specialis.

Secunda principalis differentia inter professionem expressam, & tacitam est, quod expressè professus potest eligi in prælatum, seu Abbatem; tacitè autem professus eligi non potest. ita decernitur in capit. *nullus*, de electione in 6. vbi non solùm hæc conditio requiritur vt aliquis possit in prælatum suæ Religionis, sed etiam cuiuscumque alterius eligi, & electio aliter facta declaratur irrita ipso facto. Ita enim glossa ibi intelligit verba illa, *Eo ipso irritum habeatur*; & meritò: nam hanc vim habet ea particula, *eo ipso*; & tollit ambiguitatem, quæ esse posset in verbo *habeatur*. Idem ius de Monialibus statuitur in cap. *indemnitatibus*, eod. tit. & lib. vbi ratio huius iuris redditur ad vitanda scilicet damna, & dispendia, quæ ex electionibus dubiis, & cum discordia factis oriri solent. Fuit etiam hoc expediens propter decentiam, & authoritatem illius muneris. Vnde quia ex parte eligentium cessat hæc ratio, ideo in illis talis conditio non postulatur, sed ille etiam, qui solùm tacitè professus est eligere valet, vt in dicto capite *indemnitatibus*, declaratur, & quamuis ibi sit tantùm sermo de Monialibus, & à fortiori procedit in viris religiosis, imò eo ipso, quòd nullo alio iure excluditur tacitè professus ab electione actiua, admitti debet, iuxta generalem regulam superiùs positam: neque specialis difficultas circa hoc occurrit.

15. Secunda exceptio, & differentia inter professionem tacitam & expressam.

Non potest passiuè eligi in prælatum suæ, vel alterius religionis.

INDEX CAPITVM LIBRI SEPTIMI.

De Professione inualida.

Cap. I. QVIBVS *modis possit professio esse inualida, & quomodo sit confirmanda.*
II. *Vtrùm professio inualida habeat aliquos effectus.*
III. *An, & quomodo liceat religiosum statum relinquere post factam professionem nullam.*
IV. *De quinquennio à Concilio Tridentino præscripto.*

LIBER

(c) 2007 Ministerio de Cultura

LIBER SEPTIMVS.

DE PROFESSIONE INVALIDA.

QVAMVIS professio inualida, re vera professio non sit, nec religiosum faciat, nihilominus necesse est de illa in particulari dicere, tum vt sciamus, quid remedij illi possit, & debeat adhiberi; tum etiam, vt videamus, an aliquos effectus inducat, aliquámve obligationem relinquat?

CAPVT I.

Quibus modis possit professio esse inualida, & quomodo sit confirmanda.

1\. QVòd sæpe professio possit esse inualida, per se notum est; tum ex proportione, ad alios contractus humanos, & ad alia vota; tum ex dictis de conditionibus necessariis ad valorem professionis: nam vbi multa requiruntur ad valorem actus, sæpe contingit inualidè fieri. Ex quo facilè intelligi etiam potest, quot modis possit professio esse inualida, tot enim sunt, quot sunt conditiones requisitæ ad valorem eius. Vnde aliquando potest esse inualida ex iure naturæ, aliquando ex iure Ecclesiastico, videlicet si necessitas talis conditionis sit ex natura rei, vt est mutuus consensus sufficienter manifestatus, vel ex iure positiuo, vt est tanta ætas, vel annus probationis, vel quòd sit in religione approbata à Summo Pontifice. Aliter etiam potest generalis diuisio tradi, quòd aliquando est inualida professio, ex defectu merè interno, qualis est defectus consensus; aliquando verò ex defectu aliquo exteriori, vt est defectus ætatis, & similes. Denique magis in specie diuidi potest hæc professio inualida per singulos defectus conditionum substantialium professionis; nam sicut ad valorem professionis requiruntur omnes simul, ita ad nullitatem sufficit vniuscuiusque defectus. Sunt autem illæ conditiones requisitæ quamplures; nam ex parte religionis tres, vel quatuor requiruntur, approbatio religionis, potestas in recipiente, voluntas, seu consensus interior, & sufficiens acceptatio exterior. Ex parte verò Religiosi plures sunt necessariæ, ætas, annus probationis, libertas per quam excludimus omne vinculum, quod secundùm ius impediat valorem professionis, vt est vinculum matrimonij consummati, professio strictioris religionis, seclusa dispensatione, vel legitima facultate: item libertas, per quam excluditur metus cadens in constantem virum, & ignorantia sufficiens, vel dolus: deinde internus consensus, seu intentio profitendi: ac denique sufficiens manifestatio exterior, vel expressa, vel implicita; & quia illa prior fieri potest sine habitu, ideo in expressa professione non est necessarius, quod secus est in tacita, quia in illa significatio fit per ipsum habitum; non tamen est in ea hæc conditio specialis, nisi materialiter, vt sic dicam, sed includitur in sufficienti manifestatione interioris consensus. Alia verò conditio, quæ de tacita etiam professione specialiter tradi solet, scilicet, quòd habitus deferatur in monasterio, sub nouitiatu nunc includitur, & ideo, vt suprà dixi, illam addere necesse non est. Quot ergo sunt conditiones hæ, tot modis potest esse nulla professio ex defectu singularum, vt facilè possunt enumerari. Nec circa hanc distinctionem, seu varietatem inualidæ professionis occurrit noua, aut specialis difficultas, sed in vnaquaque specie, vt sic dicam, priùs stabiliendum est ex suprà tractatis, talem conditionem esse de substantia, & valore professionis; deinde verò solùm ad factum pertinere bene examinare, an illa deficiat, nécne, nam si deficit; per euidentem illationem sequitur talem professionem esse nullam.

Assignantur modi, quibus professio inualida fieri potest.

2\. Ex his igitur primò sequitur, aliquando professionem ita esse nullam, vt rata, & valida nunquam fieri possit, vel simpliciter, vel secundùm ordinariam, aut intrinsecam potestatem; aliquando verò ita esse nullam, vt iterum possit validè fieri. Primum patet in professione facta in communitate, vel modo viuendi non approbato à sede Apostolica pro statu religionis; iuxta cap. vltim. de relig. dom. & primum in 6. talis enim professio, etiamsi millies repetatur, erit nulla, quia habet defectum moraliter ineuitabilem; nisi fingamus, religionem illam denuò approbari à Summo Pontifice, quod extra considerationem moralem est; & tunc tanta esset mutatio moralis in rebus, quod non ratificatio, sed noua omnino professio dicenda est; maior verò impotentia esset, ex parte religiosi, si fingamus professionem factam esse à perpetuo amente, seu habente perpetuum defectum vsus rationis, illa enim ratificari nullo modo posset. Minor verò est impotentia, & quasi media, quæ pendet ex voluntate aliena, vt est in coniugato post matrimonium consummatum; & de his & similibus quatenus durant in statu impotentiæ, eadem ratio est, quæ de præcedenti; quatenus verò datur alicui facultas, in posteriori membro annumerari possunt. De toto ergo illo priori membro, nihil hîc dicendum superest, nisi professionem illam, quantum spectat ad vinculum professionis, nec esse vllius momenti, nec remedium aliquod habere. Dico autem, *quantum spectat ad vinculum professionis*, propter vota quæ fieri possunt in aliqua religione non approbata; nam illa licèt non inducat vinculum professionis, haberet valorem suum per se loquendo, id est, seclusis extrinsecis impedimentis, & maximè ignorantia, qua aliquis existimet illam esse religionem approbatam; nam tunc non solùm illa non esset professio, verùm etiam nec talia vota essent valida, aut obligarent

Assertio duas partes includens.

Ostenditur prima pars. Primò.

Secundò.

Tertiò.

Quid dicendum de obligatione votorū quādo professio est inualida.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

garent ex defectu intentionis, & voluntarij, vt à fortiori patebit ex dicendis sequenti capite. Per se autem loquendo talia vota valida esse possunt; imò cùm ibi non fiat professio, ad valorem talium votorum, non erunt necessaria omnia, quæ sunt de necessitate professionis; sed tantùm ea, quæ ex natura rei, vel ex iure communi ad valorem cuiuscunque voti simplicis necessaria sunt. Ad quod confirmandum conferre possunt, quæ de his votis tractat Caiet. 2. 2. q. 188. art. 1.

3. Ostenditur secũda pars de professione ratificabili. Assertio prima. Dicendum ergo superest de professione inualida, quæ capax est remedij, quomodo illi adhibendum sit. In quo primùm statuenda est certa, & generalis regula, hanc professionem semel inualidam, solo tractu temporis nunquam confirmari, etiamsi ablatus videatur defectus, ratione cuius illa professio fuit inualida, vt, v. g. si nunc defectus fuit in ætate sexdecim annorum, licèt illa ætas postea impleatur, perseuerante homine in eodem statu, non ideo fit statim rata professio. In hoc conueniunt omnes, & sumitur ex regula 18. in 6. *Non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non subsistit.* Ratio etiam est clara, quia professio substantialiter perficitur per consensum; aliæ verò cõditiones sunt requisitæ, vt consensus habeat efficaciam; quando igitur professio fuit nulla, defuit consensus vel simpliciter, vel qui habere potuerit efficaciam perficiendi vinculum, & inducendi obligationem, sed per solam temporis successionem nõ accipit efficaciam consensus, qui præcessit, tum quia ille iam non est, tum etiam, quia semper retinet illum defectum; ergo sola temporis successio non facit ratam professionem illam. Quod etiam à simili confirmari potest de matrimonio, quod semel nullum fuit, nunquam enim incipit esse validum propter solum fluxum temporis. Necesse est igitur in primis vt ablato defectu, iteretur consensus, qui iam sit efficax ad inducendam obligationem. Vnde intelligitur obiter professionem nullam non dici ratificari, quia prior professio valida esse incipiat, id enim fieri non potest, quia illa prior non processit, nec iam procedere potest ex consensu efficaci ad inducendam obligationem, quod necessarium est, vt professio sit valida: dicitur ergo ratificari, quia loco illius alia noua rata, & valida efficitur, vt magis ex dicendis patebit, vbi etiam explicabimus, an talis professio aliquo modo retrotrahatur.

Probatur.

Confirmatur.

Quid sit, & significet ratificatio professionis.

4. Assertio secunda. Atque ex hac prima regula colligitur secunda, scilicet, vt professio semel inualida iterum valida fiat, necessarium esse, vt de priori defectu, & nullitate postea constet ei qui talem professionem ratam habiturus est. Ratio est, quia sine hac scientia non potest esse nouus consensus, & voluntas sufficiens ad professionem ratam habendam; quia ignorantia causat inuoluntarium, vel saltem non voluntarium; & ideo quandiu quis ignorat priorem professionem fuisse nullam, nunquam habet voluntatem iterum profitendi, quæ necessaria est ad ratam habendam priorem professionem. Nec satis est, quòd durante illa ignorantia sæpius habeat voluntatem permanendi in religione, quia illa nunquam est voluntas vouendi, seu profitendi, sed solùm voluntas implendi obligationem, quæ esse existimatur, quæ non satis est ad ratificandum votum vt optimè notauit Caiet. 2. 2. q. 189. art. 5. & ex illo sæpius Nauarrus comment. 4. de Regul. n. 75. & in Summa cap. 12. num. 71. & in consilio 23. 24. de Regular. ac sæpe in aliis.

Probatur.

A *Proponuntur, ac dissoluuntur aliqua dubia circa professionem inualidam ratificandam, seu confirmandam.*

His autem positis, quæ certa videntur, nonnulla dubia oriuntur. Primum est, an sufficiat interiùs tantum consensum ratificari, vel necesse sit illum etiam exteriùs manifestare. Et ratio dubij est, quia si consensus tantùm defuit, videtur sufficere si ille adhibeatur, quia per hoc suppletur, quod deerat. Sic enim in matrimonio contracto cum solemnitate Concilij Tridentini, si contingat aliunde esse inualidum, non oportet illam solemnitatem repetere, sed sufficit iterare consensum post ablatum impedimentum, quod fortasse interfuit, & hanc partem indicare videtur Caietanus dict. art. 5. q. 189. dum ait votum solemne factum ante pubertatem, si non irritetur à parentibus statim, non posse irritari post expletam pubertatem; quia præsumitur interiùs ratificari; & eodem modo loquitur Nauar. de professione quę fuit nulla ex metu, si ablato metu interiùs ratificata est, vt patet Com. 4. de Reg. n. 71. Imò & iura videntur interdum ita loqui, vt patet in cap. 1. de Reg. in 6. & sumi potest ex Conc. Trident. sess. 25. cap. 19. de Regularibus. In contrarium autem est, quia consensus interior non sufficit ad professionem, nisi exteriùs exprimatur; hic autem consensus, qui de nouo habetur, non fuit expressus per exteriorem actum, qui præcessit, vt per se notum videtur; ergo oportet, vt nunc denuo per nouum signum manifestetur. Item quia consensus, qui postea datur, non facit, vt professio, quæ præcessit, illamet incipiat esse valida; illud enim repugnat; ergo oportet, vt de nouo fiat noua professio; sed professio non fit nisi per exteriorem actum, vt sæpe dictum est; ergo necessaria est noua expressio interni consensus. Tandem quando matrimonium fuit nullum, non satis est postea iterari internum consensum, sed oportet aliquo modo illum exprimi, & acceptari à coniugibus inter se; ergo similiter.

5. Dubiũ primũ an sufficiat interior solum consensus. Affirmare videntur Caiet. & Nauarr.

B

Negatiua pars probatur. Primò.

C

Secundò.

Tertiò.

D Respondetur, sine dubio necessariam esse nouam aliquam significationem talis consensus, quod probant sufficienter argumenta posteriori loco facta. Sed oportet aduertere, hoc signum externum esse posse, vel expressum, vel tacitum, & vtrumque sufficere ad ratificandam professionem, sed diuerso modo; nam signum tacitum sufficiet ad professionem tacitam, si alia necessaria concurrant, de quibus statim. Quòd autem alterutrum sit necessarium patet, quia ad minimum oportet voluntariè perseuerare, in obedientia talis religionis, sub eodem habitu; hoc autem ipso sufficienter significatur exteriùs, quod in animo habetur, significatur (inquam) saltem implicito, & tacito signo. Vnde si aliquis post factam professionem nullam, relinqueret habitum etiam præter ordinem iuris, & cum apostasia, saltem in foro exteriori, quantumcunque postea eum facti pœnitere, & haberet voluntatem ratificandi professionem priorem, extra religionem existens nunquam fiet verè professus, donec ad religionem reuersus, saltem deferendo habitum tempore sufficiente, illum consensum exteriùs profiteatur, quia aliàs nulla professio valida in tali homine intelligi potest, quia quæ præcessit, vt dixi, nunquam fit valida, & extra religionem, ac sine habitu illius noua fieri non potuit, cùm supponamus, non fuisse expressè repetitam, & implicitum signum nullum sit in eo statu.

6. Resolutio vera.

E Notandum.

Quòd

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Quòd autem quodcunque signum sufficiat, siue expressum, siue tacitum, manifestè supponitur in dicto cap. 19. Concilij Tridentini, & in hoc sensu loquuntur Caiet. Nauar. & omnes. Hinc tamen clarè sequitur, quando professio solùm iteratur per consensum internum permanendo in externo habitu, & obedientia, illam professionem non esse expressam, sed tacitam, quia illud signum externum non sufficit ad aliam professionem.

7. Obiectio. Sed objici potest, quod habetur in dicto cap. 1. de Regular. in 6. in principio, vbi Pontifex loquitur de illo, qui professionem emisit ante annos pubertatis completos, & ait posse liberè exire, *nisi professionem a se prius factam, ratam expressè habeat.* Vbi glossa aduertit ad ratificandam illam professionem nō sufficere professionem tacitam, sed requiri expressam, & in eam sententiam citat Hostiensem in cap. *significatum*, de regularibus, vbi nu. 2. id sentit. Respondetur. Respondeo primò, illum esse casum specialem, ex quo potiùs sumi potest argumentum ad generalem regulam in contrarium constituendam, nimirum professionem expressam, quæ priùs nulla fuit, ratificari per tacitam subsequentem, nisi vbi ius in aliquo casu requirit expressam ratificationem. Ita ergo in dicto textu, quia professio supponebatur facta ante annos pubertatis, postulatur expressa professio, vt statim post 14. annum expletum ratificari possit. Dico autem *statim*, &c. quia si non ratificetur nisi per discursum vnius anni deferendo communem habitum professorum, tunc poterit etiam per professionem tacitam ratificari, vt ex eodem textu constat, tunc autem necessarium erit, vt totus ille annus post pubertatem completam transigatur, vt in superioribus explicatum est; igitur professio nulla per tacitam ratificari potest. In modo autem faciendi tacitam professionem seruanda sunt, quæ iura statuunt de tali professione absolutè spectata, & absque suppositione alterius, quæ nulla fuerit. Ex vi autem huius suppositionis solùm hactenus additum est, necessariam esse scientiam nullitatis prioris professionis, vt secunda professio fieri possit, ex voluntate profitendi quod necessarium est ad valorem eius.

8. Dubium secundum an requiratur nouus annus probationis. Occurrit autem statim secundum dubium, an ad iterandam hanc professionem necessarius sit nouus annus probationis, & consequenter, an talis professio possit statim in vno momēto iterum fieri per nouum consensum personæ iam existentis in sufficienti ætate, vel requiratur aliqua mora temporis. In qua re omisso antiquo iure, nunc distinguendum est, quia vel ante professionem inualidam expresè emissam antecessit integer annus probationis, vel non. Assertio prima. In priori casu constat nō esse necessarium nouum annum probationis, quia iam supponitur sufficienter factus, sine morali interruptione, & ideo in eo casu potest statim professio fieri, vel expresè, vel tacitè modo infrà exponendo. Assertio secunda. In posteriori autem casu dicendum est non posse talem professionem ratificari, per aliam siue tacitam, siue expressam, nisi priùs iterum annus probationis integrè fiat. Hoc declaratum sæpe est à congregatione Cardinalium circa dictum cap. 15. Concil. Trid. sess. 25. ex quo hoc apertè colligitur: nam ibi ad valorem professionis simpliciter requiritur annus probationis; quod procedit, tam de tacita, quàm de expressa professione, & si nō præcesit ille annus, necesse est vt iterum fiat; nam professio inualida, quæ interposita fuit, nihil refert quominus professionis annus ita præcedere debeat, ante professionem validam, ac si alia inualida non intercesserit. Atque ita docuit in terminis Nauar. in multis consiliis de Regular. q. 26. 31. 32. 34. 43. 62. iuxta editionem Lugdunensem anni 94. præsertim verò in 6. quod incipit, *Orta sunt*, n. 17. & alij Moderni idem sentiunt.

9. Dubiū tertiū circa probationis annū, quomodo iterari debeat. Tertiò verò hinc oritur grauis difficultas, quomodo hic annus probationis repetendus sit. Opinio aliquorum. Quidam enim putant necessarium esse Nouitiorum habitum, vbi distinctus est, denuo suscipere, & modum viuendi Nouitiorum per integrum annum obseruare, iuxta religionis morem; quod aliqui credunt sensisse Nauar. citatis locis. Et pro eadem sententia afferri potest Iacobus de Graphis lib. 3. suarum Decisionum cap. 5. num. 15. vbi de illo, qui ex defectu integri anni nouitiatus professionem nullam emisit, ait, esse ad pristinum statum quoad omnia constituendum, ac si nunquam talem professionem emisisset. Idem videtur sentire Emmanuel Rodericus 2. p. summæ cap. 8. conclus. 3. & 5. Citari etiam possunt plures declarationes Cardinalium, in quibus declarant necessarium esse per annum continuum in probatione intra claustra versari; neque aliter posse professionem sic nullam ratificari, vel expresè, vel tacitè. Denique Concilium etiam Trident. in verbis illis, *Nec minori tempore, quam per annum post susceptum habitum in probatione steterit:* nam esse in probatione, idem est, quod esse in Nouitiatu sub habitu, & exercitiis Nouitij; ergo donec hoc fiat non potest professio valorem accipere. Et confirmatur ex ratione, & fine Concilij; nam ideo requirit annum probationis, vt & religio experiatur naturam Nouitij, & ipse regulæ asperitatem. argum. cap. *ad Apostolicam* de regularib. hoc autem non fit nisi per formalem probationem, quæ consistit in exercitiis nouitiorum; ergo hoc modo necessariò præmittenda est probatio iuxta mentem Concilij, aliàs sine causa exigeretur mora vnius anni, ad talem professionem iterandam.

10. Resolutio vera. Nihilominus dicendum censeo sufficere ad talem professionem iterandam, vel expresè, vel tacitè, perseuerare in tali religione sub habitu, & obedientia eius per annum integrum computandum ab eo tempore, in quo religiosus cognouit nullitatem prioris professionis, & decreuit nihilominus eo animo in religione perseuerare. Vnde siue in ea religione habitus professorum communis sit nouitiis, siue sit omnino distinctus, & talis persona iam gestet illum, quia in priori professione nulla illum accepit, nō necesse est illum mutare, sed sub illo poterit suppleri defectus probationis, si cætera quæ dicta sunt concurrant. Idem censeo de aliis actibus, vel exercitiis nouitiorum, nam etiamsi illos nō exerceant, sed actus professorum, poterit idem defectus suppleri. Notandum. Quamuis enim ex alio capite teneatur per se loquendo talis persona pro illo anno abstinere ab illis actibus professorum, qui vel validè, vel licitè nō possunt sine vera professione exerceri, nihilominus ad supplēdum defectum anni probationis illud nō est necessarium, sed solum id, quod dictū est. Fundamentū positæ resolutionis. Fundamentum huius sentētiæ est, quia neque habitus, neque exercitia nouitiorum sunt de substātia nouitiatus, quod suprà suo loco latè probaui, tam secūdùm ius antiquum, quàm post Concilium Tridentinum; ergo sine his potest suppleri defectus anni probationis, & cōsequenter ratificari professio, quæ ex defectu eius nulla fuit. Probatur cōsequentia, quia moralis actus validè fieri vel

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vel iterari potest sine his, quæ sunt extra substantiam eius. Deinde lib. 5. de ingressu ac nouitiatu, directè ostensum est, de substantia probationis tantùm esse existentiam in religione sub obedientia eius, animo probandi illam; sed hoc totum fieri potest si seruentur ea, quæ diximus, nec resumatur habitus nouitiorum, aut eorum proprij actus exerceantur; ergo si illa fiant per annum integrum, satis erunt, vt professio validè iterari possit.

11. Cõfirmatur ex Trident. Et confirmatur hoc ex Concilio Tridentino sess. 25. de Regularibus cap. 19. vbi ait neminem post quinquennium admittendum esse ad allegandam nullitatem suæ professionis; supponit ergo posse talem professionem etiamsi nulla fuerit ratificari, vel expresè, vel tacitè, perseuerando sub eodem habitu, & forma viuendi professorum in eadem religione; ergo ad validam professionem non requiritur annus probationis sub habitu, & exercitiis nouitiorum tanquam omnino necessarius. Instantia. Respondent aliqui, Concilium ibi tantùm loqui de professionibus inualidis, & aliis causis; non verò ex defectu anni nouitiatus, quia expresè numerat professionem ex metu, & ex defectu ætatis, & addit, *aut quid simile*, sub quo verbo volunt comprehendi, non omnem causam nullitatis, sed solùm illas, quæ non excludunt annum nouitiatus, & sunt illæ, quæ in specie nominatæ sunt. Diluitur. Sed hoc nec iure, aut ratione fundatum est, nam similitudo illa sufficienter seruatur in quocunque defectu, annullante professionem; maximè cum Concilium statim addat, *velitque habitum dimitti quacunque de causa.* Atque ita generatim, & sine limitatione intelligunt decretum illud Nauarrus, & posteriores Doctores, & vsu etiam receptum est. Replica. Dicet fortè aliquis, quamuis constet post quinquennium aliquem non fecisse integrum annum nouitiatus necessarium ad professionem, siue tacitam, siue expressam, nihilominus non esse audiendum, iuxta præceptum Concilij, non quia præsumatur verè religiosus; sed quia præsumitur potuisse antea, aut professionem iterare præmisso nouitiatu, aut ius suum postulare. Dissoluitur. Sed hoc certè verisimile non est; nam si verè constet Ecclesiæ vsque ad hunc diem hunc non esse professum verè, etiam tacitè, non potest illum cogere ad profitendum propter aliquam culpam præcedentem, maximè quia in nostro casu, scilicet, quando defectus fuit in anno probationis, culpa, & negligentia non minus religioni, quàm Religioso imputanda sit.

12. Nec Congregatio Cardinalium in suis declarationibus, nec Doctores suprà citati aliud intendunt, sed solùm generatim dicunt probationis annum esse necessarium. Quid autem ad probationis annum necessarium sit, ipsi non tractant. Quid in hoc puncto sentiat. Et inter eos Nauarrus, qui sæpius hanc materiam inculcat in suis consiliis, frequenter ait, etiam post Concilium Trident. professionem expressam, quæ priùs fuit nulla, posse per tacitam ratificari: ad quam tacitam professionem faciendam nunquam plus requirit, quàm scientiam prioris nullitatis, & voluntatem ratificandi illam perseuerando sub eodem habitu, & obedientia, tempore necessario iuxta exigentiam defectus, seu nullitatis, ita, vt si hæc orta fuerit ex defectu anni probationis, saltem perseuerantia sit per annum integrum post prædictam scientiam, & cum dicta voluntate; & ideo in huiusmodi casu ex parte signi externi solùm

A tria requirit ad tacitam professionem, scilicet *habitum professorum in monasterio, per annum continuum*, vt videre licet consil. 17. 32. 34. 41. 44. num. 5. 89. num. 5. & in hoc vltimo loco distinctè numerat causas, ob quas potuit professio esse inualida, *vel quia ante ætatem, vel quia ante finem anni nouitiatus, vel quia metu emisit*, &c. & cùm dixisset, quandiu durat ignorantia nullitatis non ratificari professionem, subdit, *Sed tunc tacitè censetur profiteri, & reuera profitetur, quando sciens professionem factam esse inualidam ob aliquam præteritarum causarum, & ad ratificandam, & approbandam eam, persistit in religione integrum annum a tempore, quo sciuit esse nullam*; vbi B non plus requirit ad ratificandam professionem nullam ex defectu nouitiatus, quàm ex aliis causis; certum est autem, quando prouenit ex aliis causis, non esse necessarium redire ad habitum proprium, & exercitia nouitiorum: ergo idem sentit de aliis, & consil. 28. ad quæstionem 8. generalem regulam statuit, dicens, *post Concilium Tridentinum perinde sunt habendi tacitè professi illi qui per annum totum nullatenus interruptum gestarunt habitum indistinctum ab habitu professorum, ac ante illud.* Cùm autem in his locis Nauarrus loquitur de habitu distincto ab habitu professorum, non est putandum, ipsum in hoc vim constituere, quòd habitus ille commu- C nis sit nouitiis, ac si habitus professorum proprius, & distinctus non sufficiat; hoc enim verisimile non est, alias in professione, in qua habitus sunt distincti, nunquam posset fieri professio tacita per gestationem habitus proprij professorum, quod planè falsum est; solùm ergo requirit, vt ad minimum sit distinctus, id est, non ita proprius nouitiorum, vt ab habitu professorum distinguatur; nam gestando illum habitum nunquam fit tacita professio. Et hanc doctrinam Nauarri sequuti sunt alij moderni suprà citati, & verba declarationum Cardinalium si rectè expendantur, multum illis fauent. Declaratio Cardin. fauet. Nam in quadam earum dicitur, *Professio tacita, seruato tem-* D *pore huius decreti non excluditur*; in alia, *professio tacita per hoc decretum non fuit abrogata, sed remanet in dispositione iuris communis sicut antea, scilicet seruato tempore hîc præfixo*, vt iterum, atque iterum ibi dicitur. Loquuntur autem de tempore præfixo tam ætatis, quàm professionis; ad quam nullam aliam circumstantiam requirunt præter eas, quæ iure communi necessariæ sunt, & meritò, quia Concilium solùm de nouo specialiter perscripsit necessitatem temporis, & ideo solùm dixit, *Professio antea facta sit nulla*, quia solam hanc conditionem temporis specialiter requirebat; at verò si aliquid amplius addere voluisset, id clarè explicare debuisset in re tam E graui.

Quoniam verò diximus, vt hic annus probationis iterum fiat, necessarium esse, vt religiosus priùs intelligat priorem professionem esse nullam. 13. Dubiũ quartũ an requiratur sciẽtia nullitatis, etiã ex parte religionis. Oritur hinc quarta dubitatio, an hæc scientia necessaria etiam sit ex parte religionis, vel in Religioso sufficiat, ita vt, si solus ipse sciat priorem defectum, & voluntariè perseueret toto tempore necessario ad tacitè profitendum, id satis sit vt dicatur per annum extitisse in probatione, & consequenter in fine anni sit tacitè professus. Ratio autem dubitandi est, quia si ad probationem requiritur scientia nullitatis prioris professionis, ideo est, quia ad probationem requiritur libertas retinendi, vel relinquendi talem statum; Ratio dubitãdi pro parte affirmatiua. Primò.

sed

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ſed non minus eſt ex parte Religionis neceſſaria eadem libertas retinendi, vel relinquendi talem perſonam; ergo eadem ſcientia neceſſaria eſt ex parte religionis. Minor patet ex cap. *cum ad monaſterium*, de regularibus cum ſimilibus, quia hæc probatio reciproca eſt, & mutua eſſe debet, quia tam religio, quàm perſona probat, & probatur; vnde cùm Concilium Trident. dixit neceſſarium eſſe annum probationis, de tota probatione (vt ſic dicam) ſeu tam ex parte religionis, quàm religioſi, & actiuè, & paſſiuè intelligendum eſt; ergo tanta libertas & ſcientia requiritur, ex parte religionis, ſicut ex parte religioſi.

Secundò. Secundò poteſt hoc ſuaderi, quia vt profeſſio iterum validè fiat, neceſſarius eſt nouus conſenſus, nouáque acceptatio religionis, quia prior fuit inualida, & inefficax, & ſine acceptatione efficaci non poteſt fieri valida profeſſio; ſed non poteſt religio denuo acceptare, niſi priùs intelligat priorem profeſſionem fuiſſe inualidam; ergo neceſſaria eſt ex parte illius hæc ſcientia, vt profeſſio ratificetur. Patet minor; nam ideo diximus ex parte religioſi eſſe neceſſariam hanc ſcientiam, vt poſſit denuo conſentire in profeſſione: ergo eadem ratione neceſſaria eſt in ipſa religione, vt poſſit denuo conſentire, quia quandiu putat illum eſſe verè profeſſum, non acceptat illum, ſed tolerat, vel retinet quem exiſtimat iam eſſe acceptatum.

14. Ratio dubitādi pro parte negatiua. Primò. In contrarium autem obſtat, quia interdum defectus ex parte religioſi eſt valde occultus, eſt autem difficillimum obligare illum ad manifeſtandum religioni ſuum defectum, ita vt alia via non poſſit profeſſionem ratificare; non eſt autem veroſimile, Tridentinum Concilium, aut alia iura Canonica voluiſſe obligare ad rem adeò difficilem: ergo. Antecedens quoad vtramque partem probatur, tum quia difficillimum eſt ſuum defectum occultum prodere, præſertim cùm in eo potuerit culpa grauis interuenire; tum etiam, quia ille manifeſtando religioni ſuum defectum ſe exponit periculo, vel vt ejiciatur, vel certè, vt cogatur denuo eſſe in probatione per annum integrum, cum omni rigore, & exercitio nouitiorum, quod etiam ſatis durum eſt, multi enim exponentur periculo relinquendi religionem, ne tot difficultates ſuperare cogantur.

Secundò. Secundò poteſt hoc confirmari ex Conc. Trid. dicto cap. 19. vbi poſt quinquennium neminem vult audiri circa nullitatem ſuæ profeſſionis, ſupponens ſine dubio infra illud tempus præſumi debere ratificatam; ergo conſequenter ſupponit ex parte religionis non eſſe neceſſariam aliquam ſpecialem conditionem, vel ſcientiam, vt profeſſio illa ratificetur.

Inſtantia diluitur. Dices idem argumentum fieri poſſe ex parte religioſi. Reſpondeo non eſſe ſimile: nam ex parte religioſi, cùm res ſit priuata, & occulta, de qua non poteſt Eccleſiæ ſatis conſtare, vtitur Eccleſia præſumptione, conceſſo ſufficienti tempore ad illam probabiliter concipiendam; at verò ex parte religionis ſcientia, vel ignorantia ſatis communis eſt, & publica, vt de illa ſufficienter conſtare poſſit; ergo ex ea parte non oportebit vti præſumptione, ſed certa ſcientia: ergo cùm Concilium nullam exceptionem addat ex parte religionis, nec rationem habeat, an illa ſciuerit, vel ignorauerit defectum, ſignum eſt id non fuiſſe ob aliquam præſumptionem, ſed quia non cenſuit id referre ad ratificandam profeſſionem.

15. In hac difficultate duæ tanguntur. Prima eſt

A generalis ad omnem profeſſionem nullam ex quocunque capite. Secunda eſt ſpecialis de defectu probationis. Prior igitur eſt, an ad iterandam profeſſionem nullam, neceſſarium ſit, vt religio ſciat nullitatem, vt poſſit conſentire. In qua re inuenio Nauarrum conſil. 27. de Regular. n. 2. dicentem, non eſſe neceſſarium nouum conſenſum ex parte religionis; vnde optimè ſequitur minus neceſſariam eſſe ſcientiam defectus; loquitur autem de nullitate ex defectu ætatis, de qua nulla eſt ſpecialis ratio, & ita videtur idem ſentire de omnibus. Contraria autem ſententia ſumitur à ſimili, ex eodem Nauar. in Summa cap. 22. n. 47. vbi in ſimili caſu de matrimonio ait, neceſſarium

Notandum pro reſolutione difficultatis poſitæ.

B eſſe, vt quando interuenit tale impedimentum irritans, & vnus coniugum illud agnouit, illud manifeſtet alteri, ſaltem in genere, vt fiat ei iuſta libertas ad renuendum, ſi voluerit. In quam ſententiam citat Innocentium, Scotum, & Caiet. éſtque frequentiùs recepta, vt intelligi poteſt ex Soto, & aliis Theologis d. 35. & Couarr. 2. p. 4. c. 4. nu. 5. ergo ob eandem rationem idem dicendum eſt in præſenti, quia ſicut matrimonium perficitur mutuo conſenſu, ita etiam profeſſio ſeruata proportione.

Mihi verò diſtinctione vtendum occurrit; aut enim profeſſio fuit nulla ex defectu irritante ſolum conſenſum religioſi, vel ex defectu irritante 16. Aſſertio prima.

C vtriuſque partis conſenſum. In priori caſu cenſeo non eſſe neceſſarium nouum conſenſum religionis, ſed ſufficere priorem, moraliter permanentem, atque ita in hoc caſu procedere opinionem Nauarri. Nobiſcum etiam ſentit Sanchez lib. 7. de matr. diſp. 37. num. 60. & 61. Sà verbo *Religio* num. 25. Leſſ. lib. 2. cap. 41. dub. 7. nu. 67. Ratio à priori eſt, quia in eo caſu conſenſus à religione præſtitus, quantum eſt ex parte illius validus fuit, & contractus ſolùm claudicauit ex alia parte, manet autem ille conſenſus quantum eſt ex ſe ſemper exhibitus, vt adueniente ex parte Religioſi conſenſu ſufficiente, contractus conſummetur; ergo vt ratificetur profeſſio, non eſt

Probatur ratione.

D neceſſarius nouus conſenſus ex parte religionis, nec etiam (quod conſequens eſt) vt habeat notitiam prioris defectus. Exempla ſunt. Primum ſi ipſe religioſus, cùm nullum haberet impedimentum, ex ſola libertate, & malitia fictè profeſſus eſt ſine conſenſu interiori; tunc enim, vt ratificet profeſſionem, non eſt neceſſe, vt ſuum defectum manifeſtet religioni, neque, vt aliam diligentiam adhibeat præter ratificationem conſenſus. Hoc probat ratio facta, & quia de iure naturæ nihil amplius videtur neceſſarium ad ratificandum quemlibet contractum, ex eo capite nullum, adeò, vt etiam de matrimonio multi hoc affirment, vt videre licet in Richard. in 4. d. 29. art. 2.

Cōfirmatur exemplis. Primum.

E q. 1. & d. 40. art. 1. q. 6. Syluest. *Matrimonium* 4. q. 11. dict. 4. Pet. Soto lect. 3. de Matrimonio, quamquam de illo ſit ſpecialis difficultas quatenus Sacramentum eſt.

Secundum exemplum eſt, quando profeſſio eſt nulla ex metu cadente in conſtantem virum iniuſto ipſi religioſo; nam ſi poſtea ablato metu liberè ratificet conſenſum, nihil aliud neceſſarium eſt, etiamſi religio ignorauerit metum. ita ſentit Nauar. ſuprà, & affert à ſimili cap. *ad id*, de ſponſalibus. vbi ad ratificandum matrimonium contractum ex ſimili metu, indicatur ſufficere ſimilem ratificationem cōſenſus poſt tranſactum metum. Verum eſt in illo textu non explicari, an 17. Secundum.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

an alter coniux sciuerit metum; satis autem nobis est, quòd ius illud distinctè loquatur, talem scientiam, vel consensum nouum ex parte alterius non exigendo. Tertium exemplum est defectus ætatis sexdecim annorum, in quo specialiter loquitur Nauarrus. Solùm autem probat à simili ex præcedenti. Possumus autem generalem rationem reddere, per quam etiam intelligatur, quando impedimentum annullet professionem irritando consensum solùm ex parte religiosi. Quando enim talis irritatio respicit solum defectum libertatis, vel sufficientis facultatis ad liberandum ex parte religiosi, tunc solùm irritat consensum eius, quia ex alia parte cessat fundamentum, & causa irritationis; quod manifestè patet in metu, & idem planè est in defectu ætatis. Confirmatur, ac declaratur, quia si defectus solùm fuit actualis, vt sic dicam, quia scilicet non præbuit consensum licèt posset, tunc constat defectum solum fuisse ex parte personæ, quæ non consensit. Si autem inefficacia consensus est ex impotentia proueniente ab statuto Ecclesiæ, vt in aliis casibus positis, & si qui sunt similes; tunc totum illud ius impositum est in fauorem ipsius religiosi, & ad subueniendum imbecillitati eius; ergo non debet illum impedire quominus recuperata, vel acquisita potestate perfectè deliberandi, perficere possit contractum, vel professionem, durante ex parte religionis consensu priùs præstito.

Tertium.

Ponitur ratio cognoscēdi impedimentū irritans consensum ex sola parte religiosi.

18. Obiectio prima.

Tria verò obiici possunt contra hanc partem. Primum est, quia sequitur professionem nullam ratificari, per solum consensum internum sine signo externo, quod repugnat superiùs dictis. Sequela patet, quia non est necessaria noua acceptatio, nec nouus consensus ex parte religionis; ergo nec est necessaria manifestatio, seu consensus externus, quia manifestatio solùm est necessaria propter acceptationem. Secundum est, quia vt perficiatur quilibet contractus, necesse est, vt consensus contrahentium, moraliter loquendo, simul concurrant, quia aliàs non possunt contractum perficere, quia nec præsens consensus retrotrahitur, vt contractus valeat ex eo tempore, quo priùs factus fuit inualidus; neque præteritus consensus qui iam non est, habet efficaciam in præsenti tempore, vt ex nunc incipiat valere contractus. Item, quia illi duo consensus mutuò se recipiunt, tanquam actus, & obiectum, & ideo oportet, vt simul concurrant. Tertium est, quia hoc cederet in iniuriam religionis, esset enim magna inæqualitas, quòd religiosus esset liber ad consentiendum, vel ad retrocedendum, & quòd religio maneret addicta priori consensui non concessa illi simili libertate.

Secunda.

Tertia.

19. Respōdetur ad primam.

Ad primum nonnulli authores facilè illud consequens admittunt in matrimonio, vt patet ex Richardo, Syluestro, Petro Soto, suprà; vnde idem consequenter dicerent in præsenti. Meliùs tamen respondetur negando sequelam, quia semper necesse est, vt ille consensus manifestetur aliquo externo signo religionis, saltem deferendo habitum eius, & perseuerando sub prælatorum obedientia. Cuius signum est, quia illa professio sic ratificata non est expressa, sed tacita; ergo non valet ex vi prioris signi expressi; debet ergo nouo signo tacito de nouo significari. Item de nouo fit, non enim valet prout ex tunc, sed prout ex nunc, vt omnes authores lo- A quuntur; ergo oportet nunc exhiberi signum externum, quia contractus non perficitur per solum actum internum, sed per signa externa. Ad argumentum autem respondetur, licèt consensus religionis priùs fuerit exhibitus, nunc autem professionem non incipere esse validam ex vi illius, prout nunc fuit, sed prout vsque nunc durat, neque ex vi acceptationis, quæ præcessit, quæ inualida tunc fuit, sed ex vi nouæ acceptationis tacitæ, quæ nunc fit, exhibendo semper eundem affectum ipsi religioso, & consentiendo traditioni, quæ de se tacitè facit in eodem statu exteriùs perseuerando. Et ita facilis est responsio ad secundum, ad quod in simili de matrimonio respondet Couarruuias suprà numero B 7. non esse necessarium vtrumque consensum eodem tempore exprimi, sed satis esse eundem consensum præsumptiuè concurrere, vt si quis (inquit) consentiat priùs, ac demum illo consensu non reuocato, sed tacitè durante consentiat alter, etiam ex interuallo; vbi pro hac sententia refert plures, & dicit tandem esse communem; quamuis Panormitanus in capite *dilectus*, de sponsalibus, dicat oppositum esse verius de rigore iuris. Ego verò censeo priorem sententiam in præsenti esse moraliter satis certam; tum quia prior consensus censetur moraliter durare, tum maximè, quia semper virtualiter operatur, nam in C virtute eius fit noua acceptatio tacita, & quoad hoc simul moraliter concurrunt, cum consensu, & traditione ipsius religiosi, & hoc satis est, vt mutuò se respiciant inuicem consentiendo, & acceptando, ac denique sufficit, vt in præsenti incipiat valere professio ex vi prioris consensus ex parte religionis, quia non ita præteriit quin virtualiter maneat. Ad tertium verò respondetur, & inæqualitatem illam esse per accidens, & moraliter non esse alicuius momenti. Primum patet, quia solùm est ratione ignorantiæ; nam reuera si religio sciret impedimentum, vel defectum consensus alterius, eandem libertatem haberet; per accidens autem D est, quòd id ignoret, neque alius tenetur ei manifestare, cùm illa libertas actualis seu expedita necessaria non sit ad veritatem, vel efficaciam prioris consensus, vt ostensum est. Secundum declaratur, quia defectus ille, qui interuenisse supponitur, non redundat in damnum religionis; nam ex parte eius supponitur plena de persona satisfactio, & consensus satis legitimus, & voluntarius, & ideo ignorantia illa, nec inuoluntarium causat, nec in vllum grauamen religionis redundat.

Ad secundam.

Ad tertiam.

Secundò verò censeo quando impedimentum, quod præcessit, irritat consensum ex vtraque parte, necessarium postea est, vt vtraque pars notitiam habeat prioris defectus, vt possint de nouo E nouum consensum legitimum, & efficacem præstare: ita tenet Azor tom. 1. inst. Mor. lib. 12. cap. 4. q. 7. & Sanchez lib. 7. de matr. disp. 37. num. 63. quamuis etiam oppositum vt probabile, ac tutum in praxi defendat. Exemplum est in defectu anni probationis, nam cùm nouitiatus in fauorem vtriusque partis, tam religionis, quàm religiosi introductus sit, iuxta caput *cùm ad monasterium*, de regularibus. postquam tale impedimentum vt simpliciter irritans positum est à Concilio Tridentino, æquè censetur irritare vtriusque partis voluntatem, & ideo tunc necessaria est noua voluntas ex parte religionis, quæ vim habeat denuo

20. Assertio secunda.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

nuo admittendi talem personam ad professionem, quæ voluntas sine notitia prioris defectus haberi non potest. Et idem intelligendum est, quoties defectus irritauerit consensum ex parte religionis. Ratio autem est, quia ad perficiendam validè professionem, non quicunque consensus, sed legitimus, & efficax necessarius est, argumento cap. *dilectus*, de sponsalib. ibi, *cùm legitimus non potuerit interuenire consensus.* & cap. *tuæ*, ibi, *per legitimum viri, & mulieris consensum.* In quibus locis notat Abbas legitimum consensum dici, qui legibus qualificatus est, & talem requiri ad matrimonium; ergo idem est de professione. At in nostro casu consensus qui præcessit ex parte religionis, non est legibus qualificatus; ergo non est legitimus: ergo inefficax; ergo quidquid virtute illius fit est inualidum: ergo necesse est nouum consensum præstare, qui per se legitimus sit, & vires habeat sine respectu ad præcedentem consensum.

Ratione probatur.

Consensus legitimus qualis censeatur.

21. Et in hoc est differentia inter hunc casum, & præcedentem; nam in illo consensus præcedens ex parte religionis legitimus fuit, & sufficiens, & ideo virtus eius influit in actum, quoties ex alia parte applicatur consensus, etiam legitimus. In hoc autem posteriori casu præcedens consensus religionis fuit illegitimus, & inefficax, & ideo ex vi illius nihil potest validè postea fieri, quia formaliter fuit inefficax, multo magis solùm virtualiter manens; necessarium ergo est, vt acceptatio religionis postea fiat ex vi noui consensus legitimi per se sufficientis, qui haberi non poterit sine notitia prioris defectus, iuxta suprà dicta, quia quandiu proceditur, sub eadem existimatione, totum quod fit, est veluti continuatio quædam prioris consensus, & ita in virtute eius omnia fiunt. Accedit quòd in hoc posteriori casu ignorantia illa censetur causare inuoluntarium, vel non voluntarium, ex parte religionis, quia cùm probatio in fauorem eius introducta sit, habet ius non admittendi ad professionem, donec ipsa legitimè religiosum probauerit: cui iuri nec nunc renuntiare potest, nec quandiu ignorat renuntiare censeretur, licèt posset, & ideo quandiu ignorat talem defectum, nunquam censetur satis voluntariè admittere talem personam ad professionem; ergo etiam ob hanc causam necessarium est, vt illi manifestetur defectus, vt professio ratificari valeat. Difficultates autem superiùs positæ secundo loco quatenus contra hanc partem procedere possunt, facilem ex dictis habent solutionem, & in sequentibus magis explicabuntur.

Assignantur differentiæ inter duos casus propositos.

22. Statim enim occurrit secundum punctum suprà propositum, quòd potest esse quintum dubium in ordine; an scilicet in eo casu necessarium sit defectum esse notum religioni propter solam professionem, an etiam propter probationem; quod est quærere, an possit religio statim, ac habet illam notitiam, admittere ad professionem tacitam, vel expressam huiusmodi religiosum, quem supponimus per annum perseuerasse in habitu, & obedientia religionis, postquam habuit notitiam prioris defectus; vel necesse sit, vt ex eo tempore, quo religio nouit talem defectum, nouus annus transeat, vsque ad professionem, vt in eo fiat probatio eo modo quo religioni placuerit. Quod sanè ad rem moralem, & ad augendam, vel minuendam difficultatem eius non parum refert. Nam si primum

Dubiũ quintum quando debeat fieri præcedens manifestatio defectus religioni.

A dicatur, poterit religiosus, quamuis suum defectum intelligat, tacere, & perseuerare per annum animo supplendi nouitiatum, & postea rem totam superiori prælato, & his qui cum illo habent potestatem admittendi ad professionem, manifestare, vt statim sine mora, & maiori nota ad professionem denuo admittatur; si autem dicatur secundum, oportebit statim rem totam proponere, ne maior fiat dilatio. Quamuis autem hoc posterius magis rigorosum sit, videtur in rigore verum, quia probatio non est sine libertate actuali, retinendi, & relinquendi quod probatur; ergo quandiu religio existimauit hunc esse professum verè, non habuit illum in probatione, B quia non habuit libertatem dimittendi illum; ergo ille dici non potest toto illo tempore expleuisse probationis annum, quia probatio non minus requiritur ex parte religionis, quàm ex parte religiosi; ergo oportet, vt impleri incipiat probationis annus post notitiam prioris defectus à religione comparatam.

23. Dicetur fortasse satis esse quòd ante professionem religio obtineat libertatem dimittendi, vel retinendi talem religiosum; nam hoc sufficit, vt iudicium ferat de toto tempore præcedenti, & acceptet illud vt sufficiens experimentum ad admittendam, vel dimittendam talem personam, & per hoc illa scientia quoad effectum quasi re- C trotrahitur, & æquiualet, ac si toto tempore illo præcessisset, quid enim hoc refert ad moralem effectum probationis? Ad summum enim conferre posset, quia fortè si religio antea cognouisset illum non esse verè professum, iam illum dimisisset, sed hoc parum interest, nam satis est, quòd hanc libertatem habeat antequam ad professionem illum admittat. Et potest hoc etiam suaderi, quia nullo iure sufficienter probari potest, aliud esse simpliciter necessarium ad ratificandam talem professionem; & alioqui res hæc de se est adeò difficilis, vt non sit difficilior tendenda, sine euidenti necessitate; hanc autem nullam esse videtur satis declarare responsio, seu ra- D tio facta: ergo.

24. Nihilominus prior pars videtur mihi, non solùm securior, sed etiam vera simpliciter. Et ratio à priori est, quia probatio in religione debet fieri vel iuxta regulam, præscriptam à religione, vel saltem iuxta voluntatem superioris dispensantis in illa, vel concedentis alium probationis modum; hoc autem fieri non potest nisi religio, seu prælatus sciat hunc non esse professum; sed agere probationis annum; ergo necesse est vt hoc illi innotescat statim à principio talis anni, quia aliàs, non poterit vel iuxta regulam, vel suo arbitratu probare talem personam; neque satis est, quòd postea in fine anni voluntariè acceptet E perseuerantiam illius anni cum communi vita professorum, tanquam sufficientem probationem; nam hoc perinde est, ac renuntiare iuri sibi concesso ad probandam talem personam; quod post Concilium Tridentinum fieri non potest. Vnde confirmatur; nam de tali persona verè dici non potest quòd per illum annum *in probatione steterit*; ergo verè non habet conditionem necessariam à Concilio requisitam ad valorem professionis. Antecedens patet, quia stare in probatione ex parte religionis in rigore est esse sub potestate alicuius, qui nomine religionis eum probet, & de illo experimentum sumat; hoc autem intelligi non potest, nisi is qui habet potestatem pro-

Resolutio vera. Probatur.

Cõfirmatur primo.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

probandi alium, habeat etiam notitiam, quòd ille nouitius sit, & nō professus, nec consensus postea superueniens in fine anni potest efficere quòd ille stetit in probatione, sed ad summum, quòd ex quadam indulgentia perinde habeatur ac si stetisset, per quod non fit satis Concilio Tridentino. Tandem confirmatur, quia aliàs etiam ex parte Religiosi non esset necessaria scientia illius defectus à principio illius anni ad probationem iterandam, sed sufficeret ipsa realis perseuerantia sub habitu, & obedientia religionis, cum quacumque existimatione, dummodo postea ante repetitam professionem religiosus intelligat priorem defectum, & voluntariè acceptet totum præcedens tempus, tanquam sibi sufficiens ad experimentum de religione sumendum. Atque ita si quis cognouit defectum post annum integrum, poterit statim sine alia mora professionem ratificare ex parte sui, & à religione etiam admitti, quamuis illi etiam tunc primo defectus manifestetur. Consequens autem est valde absurdum, nam in illo reuera nullo modo seruatur anni probationis conditio, quam Concilium requirit. Sequela verò patet, quia nulla est ratio ob quam talis scientia sit necessaria ex parte religiosi, potius quàm ex parte religionis, cùm probatio in vtriusque partis commodum concessa sit, & eo magis in fauorem religionis, quo bonum eius maius est.

Confirmatur secundo.

25. Dubiū sextū an requiratur integrū annū probationis repetere.

Huic verò resolutioni annexum est sextum dubium, scilicet, an in hoc casu, in quo defectus fuit in anno probationis, necessarium sit totum integrum annum repetere, vel sufficiat complere quod defuit: vt, v.g. si per decem menses fuit in nouitiatu, & ita professus est, an sufficiat postea duos menses probationis addere, vel necessarium sit, nouum annum inchoare. In quo oportet in primis supponere, vt talis professio fiat sub existimatione, & errore quòd sit valida, propter aliquam ignorantiam iuris, vel facti, siue illa inuincibilis sit, siue non, quælibet enim ad præsens sufficiet, quia quælibet impedit probationis cursum, & animum probandi, aliqua verò necessaria est; nam si professio solùm fieret exteriùs, vel fictè, intellecta eius nullitate, tam ex parte religiosi, quàm ex parte religionis illa non impediret cursum probationis, etiamsi esset aliqua mutatio in habitu professorum, & in exercitiis religionis, quia hæc non sunt de substantia nouitiatus, dummodo sub eadem obedientia, & regula in habitu religionis perseueretur. Et ita in eo casu non est dubium, quin per duorum mensium perseuerantiam compleatur annus probationis, & consequenter statim iterari possit professio valida, vel tacita, vel expressa.

Notatio præmittenda.

Assertio in secundo casu.

26. Ratio dubitandi in primo casu.

In priori autem casu tota ratio dubitandi est, quia per professionem factam sub illa existimatione statim interrumpitur annus probationis; quia iam ille religiosus existimatur professus, & non nouitius, & consequenter desinit probari; ergo quando postea intelligitur defectus tam ex parte eius, quàm ex parte religionis, incipit nouum probationis tempus; ergo non potest coniungi cum præcedenti ad complendum annum probationis; quia annus probationis debet esse continuus, vt suprà ostensum est; illa autem duo tempora sunt discreta; ergo oportebit semper nouum annum integrum in probatione existere. Potest exemplum afferri de præscriptione, quæ secundùm iura debet esse continua, & ideo quum primum interrumpitur, oportet illam denuo inchoare, & per integrum tempus in ea perseuerare, non computato priori quod interruptum fuit; sic ergo in præsenti, &c. In contrarium autem statim occurrit difficultas sæpius indicata, quia hæc obligatio est nimis ardua, & multis periculis exposita, ideóque imponenda non est sine iure, aut euidenti ratione, quorum neutrum videtur in præsenti reperiri, nam ius non ostenditur; ratio autem facta non videtur demonstrare, quia negari potest illam esse interruptionem sufficientem, cùm in eadem religione semper perseueretur.

27. Notatio prima.

Vt respondeamus huic dubitationi, aduertendum est duobus modis posse contingere aliquem profiteri sine anno probationis. Primò, quia prima receptio ad habitum religionis fuit nulla, & consequenter probatio etiam iuridicè nulla fuit, etiamsi fortasse per integrum annum duraret. Alio modo potest annus probationis integer deesse solùm ex defectu alicuius partis temporis; nam receptio valida fuit, & probatio per aliquot menses rectè facta est, non tamen fuit completa. Qui modus raró iam accidere potest post Concilium Tridentinum, ex iuris ignorantia; aliquando verò ex obligatione, seu mala temporis computatione, quomodocunque autem contingat, annullat professionem. Deinde distinguendæ sunt duæ quæstiones. Vna est an tempus illud, pro quo aliquis perseuerat in religione, existimans se esse verè professum, sit vtile ad complendum annum probationis. Alia est, esto illud sit inutile, nihilominus tempus, quod præcessit ante professionem nullam, posse esse vtile, & coniungi cum alio tempore subsequenti, quod vtile etiam esse posset.

Secunda.

Duæ difficultates in hoc puncto distinguendæ.

28. Assertio prima.

Dico ergo primò, quoties receptio est nulla, totum probationis tempus, quod in ea fundatur, & quod subsequitur post factam expressam professionem, durante existimatione quòd illa valida sit, est vtile, ita vt nunquam possit validè ad complendum annum probationis computari, ideóque, vt talis professio ratificetur, siue tacita vel expressa, necessarium semper est, vt noua receptio validè fiat, & post illam integer probationis annus, ac tandem sequatur professio. Hæc assertio intelligenda est de defectu per se ac simpliciter annullante receptionem; nam si directè solùm annullet professionem, non procedit conclusio, quia tunc non annullatur receptio in se, & consequenter nec nouitiatus, sed impeditur solùm, ne ad effectum professionis possit deseruire, donec dispensatio obtineatur, vel alio modo defectus tollatur, iuxta superiùs dicta lib. 5. & sic facilè probatur assertio, quia si receptio nulla est, nullum habet iuris effectum, sed vnus ex effectibus receptionis est, vt sit quasi fundamentum probationis, sufficientis ad professionem; ergo. Item quia Concilium Tridentinum, dicit annum probationis computandum esse à susceptione habitus, sed vbi professio est nulla, habitus etiam susceptio reuera nulla est, etiamsi materialiter & exteriùs esse apparet. Tandem, quia si sola corporalis receptio habitus sufficeret, non posset Pontifex annullare receptionem, quem enim effectum haberet talis irritatio, si illa non obstante probatio in ea fundata esset valida? Dices habere hunc effectum, quod persona sic nulliter recepta, non gaudet priuilegio fori, nec

(c) 2007 Ministerio de Cultura

nec canonis, vt declarat Sixtus V. infrà citandus. A Sed hoc potiùs confirmat quod diximus, nam hic effectus indicat, & supponit alium; si enim talis persona non gaudet illis priuilegiis, signum est non esse personam Ecclesiasticam; ergo non est nouitius religionis; ergo verè non probatur in ordine ad professionem, sed est ille sicut esse posset quidam secularis. Ex hoc ergo fundamento apertè concluduntur omnes partes assertionis; nam quantocunque tempore ibi existat non iterata receptione non est nouitius; ergo illud tempus nunquam potest computari in annum probationis, neque in partem eius. Vt autem fiat noua receptio, necessarium est, vt cognoscatur defectus præcedens, & auferatur, ac deinde accedat consensus eorum apud quos est recipiendi potestas, satis verò est, vt consentiant religiosum manere in eodem habitu, aut absque alia exteriori cæremonia, per quam appareat de nouo habitum induere. B

29. Ostenditur ex motu proprio Sixti V.

Nec in hac assertione inuenio difficultatem alicuius momenti, quantum ad speculationem attinet, vt sic dicam. In praxi autem his temporibus maximè inuenta est ob proprium motum Sixti V. 73. p. 1. inter motus eius, in quo irritat receptionem factam, non seruata forma ab ipso ibi præscripta, his verbis, *Si qui eorum contra præsentem nostram constitutionem temere admittantur, tam susceptionem habitus, quàm professionem, & inde sequuta, ex nunc prout ex tunc pari modo irritamus, & annullamus, viribúsque, & effectu carere decernimus; ac iubemus eos, qui sic de facto recepti erunt, habitu spoliari, & à religione expelli, & nihilominus si expulsi non fuerint, volumus, & pariter declaramus, habitus susceptionem, & professionem penitus nullam esse, & censeri: ac propterea attenta nullitate habitus, & professionis licere quibuscunque iudicibus*, &c. Quæ verba adeò sunt rigorosa, vt nulla possit esse magis directa irritatio receptionis; atque ita stante nostra assertione sequitur apertè, omnes sic receptos etiamsi per decem annos in religione steterint, non posse iterum expresè, vel validè profiteri, nisi priùs iterum seruata forma recipiantur, & nouum peragant probationis annum. Quod adeò difficile, viris etiam doctis, in praxi visum est, vt interdum ac sæpius consuluerint satis esse, si cognito defectu suppleantur diligentiæ priùs omissæ, & statim iteretur professio. Sed fortasse animaduersum non est quo verborum pondere talis receptio irritetur in se, & quoad *inde sequuta ex nunc prout ex tunc, & viribus ac effectu carere, & penitus nulla*; quæ omnia emphasim habent. Quare non dubito, quin consequens illud admittendum sit, & difficultas hæc superanda ab eo, qui voluerit professionem illam verè ratam efficere. Vnde idem Sixtus V. in declaratione illius motus proprij, quæ est constitutio 12. eius in parte secunda tanquam speciale declarauit, seu denuo decreuit, vt qui ante prædictum motum proprium promulgatum, recepti erant ad habitum religionis, non præmissis diligentiis ibi perscriptis, possent profiteri absque noua receptione, dummodo prædictæ diligentiæ ante professionem fiant; ergo planè intellexit post promulgationem illius motus proprij non satis esse quòd illæ diligentiæ suppleantur ante professionem, sed semper debere antecedere receptionem, & tollere nouitiatum. Denique ibidem etiam declaratur nullam professionem tacitam induci posse, nisi in receptione ipsa constitutionis forma seruata fuerit: C D E

ergo quotiescunque omissa fuerit, iteranda est receptio: vnde quod Nauarrus aliquando in consiliis suis de regularibus significat, ad ratificandam professionem nullam, non esse necessariam nouam receptionem, vt consilio 28. ad quartam quæst. intelligendus est, in eis casibus, in quibus sola professio fuit nulla, non verò quando ipsa receptio directè, & in se irrita fuit, vt ex eodem apertè colligimus consil. 6. de Regularib. num. 17. Hîc verò oriebatur difficultas, an hoc in casu habeat locum tempus quinquennij assignatum à Concilio Trident. quæ in cap. 4. meliùs tractabitur.

Declaratur sensus, in quo loquitur Nauar.

30. Assertio secunda.

Dico secundò, quando receptio in se fuit valida, professio verò nulla, quia ante sufficiens tempus probationis facta, totum illud tempus, quo perseueratur in religione, sub existimatione validæ professionis, non potest quidquam prodesse ad complendum annum probationis; vnde cognito postea defectu, non poterit statim ratificari professio, donec tempus ad integram probationem sufficiens pertranseat. Probatur, quia pro toto illo tempore talis persona non est in probatione, iuxta dicta in superiori puncto; ergo totum illud tempus non est tempus nouitiatus; ergo non potest coniungi cum alio ad complendum annum probationis.

Probatur.

31. Assertio tertia duas partes includes.

Dico tertiò, probabile est, non obstante huiusmodi professione nulla, pro aliquo tempore putata vera, posse probationis tempus, quod præcessit post validam receptionem computari, in anno probationis, ita vt post cognitam nullitatem professionis, non oporteat integrum annum expectare à professione ratificata, sed solum tempus illud supplere quod defuerat, licèt oppositum securius sit, & fortasse probabilius. Prior pars, quam absolutè defendit Sanchez lib. 7. de matrim. disput. 37. num. 50. in hoc fundanda est, quòd illa non sit interruptio sufficiens continuitatis requisitæ ad annum probationis, quia ex nullo alio capite potest illud prius tempus inutile reputari. Assumptum probatur quia illa interruptio videtur magis interna, quàm externa, vel legalis potiùs, quàm naturalis, vt ideo licèt sufficiat ad suspendendam probationem pro illo tempore, non tamen ad discontinuandam illam. quod explicari potest accommodato exemplo de præscriptione, quæ debet etiam fieri tempore continuo. l. 3. ff. de vsucapion. & nihilominus si quis postquam cœpit rem possidere bona fide pro aliquo tempore dubitet, vel malam fidem concipiat, deinceps verò ad bonam fidem reuertatur, & possessionem semper continuet, quamuis illud tempus medium sit inutile, ita vt non possit in tempore præscriptionis computari, nihilominus primum tempus coniungitur cum postremo ad præscriptionem continuandam, quæ propterea dicitur in eo medio tempore dormitasse, non verò interrupta fuisse, quia naturalis, seu externa possessio continuata fuit. Cur ergo non poterit quippiam simile in præsenti dici? maximè cùm iura, quæ continuationem temporis in anno professionis requirunt, non sint adeò expressa quin possint sufficienter de hoc modo continuationis explicari. Et confirmatur, quia aliàs, si aliquis integrum annum probationis perficeret, & tunc emitteret professionem nullam ob defectum ætatis, vel alium similem, non posset postea cùm primùm nosceet professionis nullitatem, professionem ratificare, completa ætate, sed indigeret nouo anno probationis. Probatur,

Prima pars probatur.

Confirmatur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

batur, quia non solùm est de ratione anni probationis, vt sit in se continuus, sed etiam cum ipsa professione, vt suprà ostendimus, & intelligendum est de professione valida, nam aliàs non est professio, sed apparet; in dicto autem casu tollitur hæc continuitas, quia per interpositam professionem nullam, non continuatur probatio cum professione vera, ergo necessarium erit nouam probationem facere, vel si illud tempus interpositum non sufficit in præsenti ad moralem interruptionem, etiam non sufficiet quamuis inter partes veri anni probationis interponatur.

32. Secunda pars assertionis probatur primò authoritate doctorum.

Nihilominus vltima pars assertionis sumitur ex Nauar. consil. 89. de regular. num. 5. vbi loquens de professione nulla, vel quia ante ætatem, vel quia ante finitum nouitiatum, vel quia ex metu facta est, inquit, ad ratificandam, & approbandam eam, necessarium esse, *persistere in religione integrum annum, à tempore, quo sciuit eam esse nullam, annum (inquam) continuum, & non interpolatum, scilicet, vt semper habeat intentionem illam ratificandi.* Vbi non solùm nouum annum integrum, & continuum requirit, sed etiam significat hanc integritatem debere esse non solùm in actu externo, sed etiam in interno, tam quoad scientiam de nullitate prioris professionis, quàm quoad intentionem ratificandi professionem, scilicet, si post probationem non displicuerit. ita enim existimo illam intentionem esse intelligendam, quia ad verum annum probationis faciendum non oportet habere in eo intentionem absolutam profitendi, sed probandi ad profitendum si placuerit, & ad ratificandam professionem; non est etiam necesse habere illam intentionem absolutam in toto anno, sed solùm quando iterum fit professio, si expresse fiat, vel quando consummatur in fine anni, si fiat tacitè deferendo communem habitum professorum. Idem Nauarrus consil. 28. ad quartam quæstionem annum etiam integrum denuo requirit ad iterandam professionem, quem sequitur Graphis lib. 4. Decisionum cap. 4. num. 24.

Probatur secundò ratione.

Ratione etiam probatur hæc pars, quia reuera illa est moralis interruptio, quia vbi deest aliquid, quod est de substantia actus, interrumpitur actus, sed de substantia probationis est, vt tam ex parte religionis, quàm ex parte nouitij interueniat animus, seu intentio probandi, sed hæc conditio deest toto illo tempore intermedio; ergo interrumpitur nouitiatus. Vel explicatur aliter. Nam de ratione formali nouitij (vt sic dicam) est, vt sit in religione sub existimatione nouitij tam ex parte religionis, quàm ex parte ipsiusmet nouitij; ergo toto illo tempore quo deest hæc existimatio, ille reuera non est nouitius; ergo per illud tempus interrumpitur annus nouitiatus.

Instantia.

Dices hac ratione rectè probari pro illo tempore non fieri nouitiatum, non verò quòd id sufficiat ad tantam interruptionem, vt non possit præcedens pars nouitiatus, subsequenti moraliter continuari.

Dissoluitur.

Sed contrà, nam ratio illa probat deesse ibi continuationem veram & physicam (vt sic dicam,) illa autem continuatio, quæ moralis appellatur, est potiùs ficta, quæ à nobis introduci non potest sine authoritate legis, quam in præsenti non habemus.

33. Responsio ad exemplũ de præscriptione. Primò.

Quocirca ad exemplum illud de præscriptione in primis dicimus incertum esse, quod assumitur, & contrarium fortasse esse probabilius, vt cum Panormitano in cap. *illud*, de præscript. numero 6. & communi censent Couarruu. in regula *possessor* p. 2. §. 12. num. 1. & 2. & Molina tom. 1. de iustitia, tract. 2. disput. 78. Ex quibus authoribus colligitur ad interruptionem actus sufficere, quòd interrumpatur, vel desit aliquid pertinens ad substantiam actus, siue illud sit externum, vt est possessio, siue internum, vt est bona fides; & ita omnes illi authores fauent huic nostræ sententiæ.

Secundò.

Secundò, licèt in præscriptione illa sententia admitteretur, neganda esset illatio, quia præscriptio sicut iure humano introducta est, ita ex illo habere debet conditiones, vt incipiat, continuetur, vel interrumpatur, & fortasse ex prædicto iure, vt illa non tantùm suspendatur, sed etiam interrumpatur, necessaria est interruptio, non tantùm fidei, sed etiam possessionis, quod an sit verum, non est nostrum nunc examinare; in præsenti autem nullum est ius tale cum proportione loquendo, imò neque habemus Canonicum ius, quo expresse declaratum sit, quid sit de substantia nouitiatus, sed naturali ratione id colligimus, supposita institutione religiosi status, solúmque expresse statutum est, vt hic nouitiatus debeat esse per annum integrum, atque adeò continuum, & ideo nulla alia continuitas in eo habet locum, nisi quæ ex natura rei in tali actu, vel quasi actu esse potest.

34. Ad confirmationem.

Ad confirmationem, in rigore concedendum est consequens, si consequenter loquamur ad opinionem, quæ ibi supponitur. Et ita profectò sentit Nauarrus citato loco; nam generaliter quoties professio nulla iteranda est, etiamsi ex solo defectu ætatis fuerit nulla, requirit integrum annum post scientiam nullitatis, cùm tamen regulariter contingat, vt præcedat integer annus probationis, quoties nullitas professionis solùm prouenit ex metu, aut ex defectu ætatis. Verum est, minùs certum esse requiri continuitatem, seu immediationem inter nouitiatum, & professionem, quàm inter partes nouitiatus inter se, & ita ex hac parte esse minùs certum illud consequens; nihilominus sicut illa sententia probabilior est quàm opposita; ita etiam illud consequens censeo esse probabilius; nam quòd sit tutius, & ideo eligendum multo certius est.

Notandum, ex quocunque defectu sit professio nulla, semper integer annus probationis de nouo haberi oportet.

Neque hoc existimari debet nimis onerosum; nam in primis quando prima receptio valida fuit; necessarium non est illam expresse iterare, vt Nauarrus & Graphis suprà adnotarunt. Dico autem expresse, quia tacitè semper ratificatur moraliter loquendo, quando cognito defectu, incipit nouus annus probationis inchoari. Deinde si nouitiatus prior reuera fuit integrè factus, vel aliàs religio sufficientem habet notitiam, & bonam existimationem de tali persona, non debet prælatus esse illi nimis onerosus, vel scrupulosè illum cogere ad omnia experimenta nouitiorum, sed potest benigniùs agere, & dissimulare, & interdum esse contentus communi vita aliorum religiosorum: maximè vbi dolus, & fraus, non interuenit, sed bona fides, quia illud sufficiet ad substantiam probationis, & ideo ex rigore iuris non est plus necessarium; ad dispensandum autem in rigore regulæ prædicta ratio videtur sufficiens.

Notandum.

Imò addi potest ex Nauarro consil. 27. de regularibus in fine, quamuis professio non incipiat esse valida nisi in eo tempore quo facta est, nihilominus, si bona fides intercessit, deseruit, vt talis religiosus,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

religioſus, ſaltem poſt ratificatam profeſſionem retineat locũ antiquitatis, quem acquiſiuit, quod prælati facilè concedere poſſunt, éſtque rationi valde conſentaneum.

35. Dubiũ vltimũ an ſufficiat profeſſio tacita. Reſolutio duplex.

Vltimò interrogari hîc poteſt, an huiuſmodi religioſus volens in religione manere, teneatur expreſſam profeſſionem iterare, vel ſufficiat tacita. Reſpondeo quantum ſpectat ad ſubſtantiam religionis, & conſequenter ad obligationem abſolutam, ſufficere profeſſionem tacitam, quia nullum eſt ius quod plus obliget. Quod certius eſt, quando defectus eſt occultus, & poteſt conſenſus ratificari, ſine noua ſcientia religionis, vt de quibuſdam caſibus ſuprà dictum eſt. In aliis autem, vbi ſcientia, & nouus conſenſus religionis requiritur, quandocunque ipſa poſtulauerit profeſſionem expreſſam, facienda eſt: ſi autem ipſa nihil exegerit, poteſt quiſpiam eſſe contentus profeſſione tacita. Dixi autem, quantum ſpectat ad ſubſtantiam religionis, & abſolutam obligationem, quia in ordine ad electionem paſſiuam, alia ratio, & dubitatio eſt, an ſcilicet is, qui priùs profeſſionem expreſſam fecit nullam, & poſtea ſolùm tacitè illam ratam habeat, poſſit in prælatum eligi, & ipſe poſſit tuta conſcientia munus illud acceptare; nam iuxta dicta videtur hoc minimè licere, quia illa electio nulla eſt, iuxta cap. *nullus*, de electione in 6. In contrarium autem eſt, quia ſæpe erit difficillimum profeſſionem expreſſam iterare, maximè ſi defectus fuit, aut merè internus, quia nimirum fictè, & ſine intentione profeſſus eſt, aut omnino occultus, quíque per ſolum proprium conſenſum abſque ſui manifeſtatione, & abſque ſcientia religionis mutato tempore, vel opportunitate, ſuppleri poſsit, vt ſi defectus fuit ex metu occulto, vel quia ætas nondum erat completa, & poſtea ablato metu, vel completa ætate, ſolus etiam, & occultè profeſsionem ratam habuit. In his enim caſibus difficile eſt, aut obligare hominem, vt ſe prodat, aut reuocare in dubium profeſsionem propter defectum, quem probare non poteſt.

Difficultas ſpecialis in hac materia; an tacitè profeſſus poſsit eligi in prælatum.

36. Aſſertio prima.

Propter hæc cenſeo diſtinctione vtendum, quando enim profeſsio expreſſa ita fuit nulla, vt in foro Eccleſiaſtico de eius nullitate conſtet, vel conſtare poſsit, tunc qui illam tacitè ſolùm confirmauit, non poterit eligi in prælatum, & ſi eligatur, nulla erit electio, vnde non poterit ipſe tuta conſcientia illam acceptare. Hoc ad minimum probat dictum capite *nullus*, de electione in 6. Nam in eo caſu ille religioſus non eſt expreſsè profeſſus, nec verè, & in re ipſa, nec etiam in foro Eccleſiæ, cùm in eo conſtet, aut ſaltem conſtare poſsit de tali nullitate; ergo nullo modo habet conditionem neceſſariam, iuxta illud ius ad valorem electionis. Item ſi poſt talem electionem factam ad iudicium contentioſum offeratur, & nullitas prioris profeſsionis probetur, ſine dubio electio declarabitur nulla, non obſtante profeſsione tacita poſtea ſubſequuta; ergo reuera à principio fuit nulla, iuxta prædictum textum, & gloſſam ibi, & omnes; ergo acceptari non poteſt talis electio tua conſcientia, &c.

37. Aſſertio ſecunda.

At verò quando defectus profeſsionis eſt ita occultus, vt in foro Eccleſiæ non poſsit de illo conſtare, tunc videtur probabile, electionem non eſſe inualidam, propter rationem factam, & propter commune principium, quòd Eccleſia non iudicat de occultis, vnde cùm requirit profeſsionem expreſſam, ſolùm videtur requirere eam conditionem, quatenus de illa in ſuo Eccleſiaſtico foro conſtare poteſt. Dices, ergo quamuis illa exterior profeſsio non eſſet ratificata, electio eſſet valida, quia in foro Eccleſiæ ille eſt expreſsè profeſſus. Reſpondetur negando conſequentiam, quia ibi tunc deficeret tota ſubſtantia Religionis, & ita illa perſona ex alio capite eſſet incapax, iuxta cap. *cum ad noſtram*, & cap. *officij*, de electione. Quando verò ſubſequitur profeſsio tacita, iam ille eſt verè religioſus; conditio autem illa, ſcilicet, quòd profeſsio ſit expreſſa, videtur ſufficienter participare ex præcedenti profeſsione valida in foro Eccleſiæ. Eſt accommodatum exemplum de matrimonio exteriùs factum, iuxta formam Concilij Tridentini, quando contingit eſſe nullum ex defectu occultiſsimo, tunc enim ratificari poſtea poteſt ablato defectu, per conſenſum ſecretum, cui conſenſui cenſetur ſolemnitas præcedens moraliter coniungi, quia in foro Eccleſiæ ſufficienter adhibita eſt, vt eſt communis ſententia; ita ergo in præſenti caſu probabiliter cenſeri poteſt, quamuis res dubitatione non careat.

Inſtantia. Solutio. Cõfirmatur exẽplo matrimonij.

Capvt II.

Vtrùm profeſsio inualida habeat aliquos effectus.

1. *Proponitur ratio dubitandi.*

Ratio dubitandi eſſe poteſt, quia ceſſante cauſa ceſſat effectus, ſed eo ipſo, quòd profeſsio inualida eſt, tollitur cauſa; ergo & omnes effectus, qui ex profeſsione oriri poſſunt; ergo profeſsio inualida nullum habebit effectum. Et confirmatur, quia matrimonium inualidum nullum inducit effectum, & idem eſt de aliis contractibus; ergo idem etiam de profeſſione inualida dicendum eſt. In contrarium autem eſt, quia iure interdum dicitur profeſſio inualida obligare ad religionem in genere, licèt non obliget ad talem religionem in ſpecie. cap. *non ſolùm*, & cap. *conſtitutionem*, de regularib. in 6. Et ad hoc confirmandum expendo verba Concilij Trident. ſeſſ. 25. cap. 15. de regularib. *profeſſio autem antea facta ſit nulla, nullámque inducat obligationem ad alicuius regulæ, vel religionis, vel ordinis obſeruationem, aut ad alios quoſcunque effectus*; vbi non ſine cauſa poſt irritationem profeſſionis quoad nullitatem, additur irritatio quoad omnes alios effectus; ſupponitur ergo profeſſionem nullam ſolere habere aliquos effectus. Cuius rei optimum exemplum eſt in cap. *placet*, de conuerſione coniugatorum, vbi profeſſio vnius coniugis facta ſine licentia alterius irrita eſſe cenſetur, ideo enim non tenetur, qui ſic profeſſus eſt, etiam mortuo alio coniuge ad religionem redire; & nihilominus dicitur ibidem eſſe obligatus ad caſtitatem ſeruandam quantum in ipſo eſt, hoc eſt, non petendo; habuit ergo hunc effectum profeſſio nulla.

2. *Notatio prima, duobus modis profeſſio poteſt eſſe nulla.*

Aduertendum eſt duobus modis profeſſionem poſſe eſſe nullam. Primò ex natura rei, vt quia facta eſt ſine intentione ſe obligandi, ſeu vouendi, vel per ſtatutum Eccleſiæ, vt propter varias conditiones ſuprà tractatas. Inter quos duos modos quantum ad rem præſentem pertinet, hanc obſeruo differentiam, quòd profeſſio quæ eſt priori modo nulla, eſt ſimpliciter, & omnino nulla, per ſe loquendo, quia deeſt illi cauſa

(c) 2007 Ministerio de Cultura

causa aliqua simpliciter necessaria ad suam subsistentiam, & ideo per se omnino nulla est. Dico autem *per se*, quia si vouens ex particulari intentione, velit nihilominus aliquod votum validum efficere, poterit quidem id consequi; tamen illud votum non erit validum, tanquam aliquid professionis, sed vt aliud simplex votum per se emissum. Quando verò Ecclesia irritat professionem, aliquando potest professio esse omnino nulla, vt in dicto casu Concilij Tridentini; aliquando verò non quoad omnia, sed solùm quoad aliqua, vt in casibus aliorum textuum, & præsertim in professione, quæ non obligat quidem religiosum ad talem religionem in specie, & nihilominus verum religiosum constituit, vt dictum est de aliqua professione tacita.

Notatio secunda circa effectus.

Deinde distinguere possumus inter effectus, nam quidam intelligi possunt oriri ex professione inualida solùm in foro Ecclesiæ, vel in ordine ad illam: vt, v.g. quia iustè potest cogi sic professus ad permanendum in religione, vel quippiam simile, vel possunt hi effectus esse etiam in foro conscientiæ, vt si non obstante nullitate teneatur quis, vel professionem ratificare, vel aliam religionem ingredi, vel saltem castitatem seruare. In quo etiam oportebit consequenter considerare an talis professio bona fide facta sit, vel cum dolo, & fictione. Item, an professio ita sit nulla, vt de eius nullitate possit Ecclesiæ constare, vel an sit omnino occulta. Denique cùm effectus hic maximè esse possit obligatio aliqua, in hac etiam considerare oportet aliquando esse per se, vt est illa, quæ directè, & quasi proprio iure sequitur ex tali actione; aliquando verò per accidens, vt est illa, quæ est propter vitandum scandalum, vel alia incommoda, vel si fortasse aliquis sequatur ob ignorantiam.

3. Assertio prima duas partes includens.

Dico ergo primò, quando professio bona fide, & sine culpa facta, est simpliciter, & absolutè nulla, siue ex natura rei, siue ex ordinatione, & institutione Ecclesiæ, per se loquendo nullum habet effectum; per accidens autem potest aliquem habere, magis in externo foro quàm in foro animæ. Probatur prior pars, quia talis effectus sequi non potest ex professione, quatenus professio est, quia supponitur simpliciter, & absolutè nulla; & ex eo quod nullum est, quatenus tale est, nihil sequitur. Neque etiam sequi potest aliquis effectus ex illa actione, quatenus iniuriosa religioni, vel sub alia simili ratione, quia supponimus bona fide factam esse, & consequenter sine culpa; ergo etiam sine iniuria; imò licèt contingeret, nocumentum aliquod factum esse religioni, non posset ex illo talis obligatio oriri, vel quia actio non fuit iniusta ex parte operantis, & ideo ex illa non potest sequi obligatio, vel etiam, quia nemo obligatur ad resarciendum nocumentum cum tanto rigore, & per medium adeò difficile, & arduum. Vnde licèt fingeremus ratione alicuius rei acceptæ, quamuis sine culpa, ortam esse in tali persona obligationem satisfaciendi religioni, deberet aliis modis satisfactionem illam implere si posset, quòd si non posset, excusaretur, nec propterea teneretur professionem iterare. Atque hæc ratio procedit maximè quando professio est nulla ex natura rei, quia tunc est nulla quantum esse potest, vt sic dicam, quia natura operatur quantum potest: si autem lex naturalis annullat illum actum, quantum potest illum irritat; reddit ergo eum inutilem ad omnem effectum.

Probatur prima pars, quoad effectus per se.

Item, quia si illa professio ex natura sua nulla est, omnis etiam traditio, & promissio, quæ in illa includitur, est nulla; quem igitur effectum habere potest per se loquendo? Idem autem est, quando hæc nullitas est ex iure Canonico, quia si simpliciter, & absolutè irritat, perinde annullat actum, ac si natura sua esset nullus, vt patet in professione nulla ex metu cadente in constantem virum; nam licèt sit controuersia, an ex iure humano, vel naturali sit nulla, nihilominus tam nulla censetur vno modo, sicut alio, quia ius in hoc nullam adhibuit restrictionem, sed quantum potuit irritauit, & quamuis sit positiuum, imitatum in hoc est ipsum ius naturale.

4. Obiectio.

Dices, aliquando in iure actus est nullus, & nihilominus aliquem habet effectum, vt variis exemplis ostendit glossa in regula *non præstat*, de Regular. in 6. Et ob hanc causam non est idem in iure actum esse inutilem, & haberi pro non infecto, vt colligitur ex leg. *non dubium*, Cod. de leg. & ex Bartolo ibi. nu. 15. tunc enim dicitur haberi pro non infecto, quando omnino nullus est, nullúmque effectum sortiri potest; inutilis verò dicitur, quando inualidus quidem est, quantum ad proprios, & per se effectus, licèt fortasse aliquem habere possit; ergo quamuis professio sit nulla iure humano, non sequitur nullum habere effectum. Respondeo in primis dupliciter irritari actum à iure humano, primò solùm quoad ipsum humanum ius, id est, quoad obligationem, & actionem, quæ in ipso humano iure datur, non verò quoad naturalem valorem & efficaciam ipsius actus in se. Exemplum videri potest, in leg. *stipulatio*. §. *alteri*. cum glossa ver. *nihil interest*. ff. de verborum obligat. & multi existimant hoc tantummodo irritari per leges testamentum minus solemne, & huiusmodi actus sic irritus potest sine dubio habere aliquos effectus, tamen hæc irritatio est tantùm secundùm quid attenta rei natura, licèt aliquando in iure ciuili simpliciter dicatur inualidus. Secundò ergo irritatur actus simpliciter, & in se, id est, quoad naturalem vim, & efficaciam, quam aliàs habere posset, & talis est irritatio professionis, de qua agimus, quæ sola est propriè, & absolutè irritatio. Quando autem ius hoc modo irritat actum absolutè, & sine limitatione, tunc planè nullum producit effectum, per se loquendo, & quoad hoc perinde est, siue dicatur irritus, siue inualidus, siue inutilis, siue habendus prout non factus. Hoc tamen intelligendum est, nisi ipsummet ius aliquem effectum tribuat tali actui, nam per hoc ipsum illi limitat irritationem, ac proinde iam non erit irritatio simpliciter; & ideo semper verum manet, actum simpliciter irritum per ius nullum habere per se effectum. Verè etiam dici potest, actum irritum nullum habere effectum, nisi ille sit in iure expressus. In præsenti ergo illam professionem vocamus simpliciter irritam per ius Canonicum, quæ alicubi absolutis verbis irritatur, & nullibi in ipso iure ei conceditur aliquis effectus, tunc enim non est vnde vllum effectum habere possit; quia neque ex voluntate profitentis, cùm illa non potuerit producere effectum à se intentum, & non intentum per se non efficiat, nec etiam virtute legis positiuæ, quia supponimus nullam esse, quæ talem producat effectum.

Responsio.

Actus à iure humano dupliciter irritari potest. Primò.

Secundò.

5\. Deinde (deueniendo ad posteriorem partem assertio

Probatur secunda pars assertionis quoad effectus per accidens. Primò.

assertionis) dicimus ex tali professione oriri posse plures effectus per accidens, & ita non omninò esse inutilem, etiamsi in re facta non sit. Primò quidem ratione ignorantiæ, nam quandiu existimatur valida, perinde obligat, ac si esset vera, ratione conscientiæ erroneæ, quod commune est aliis actibus. Hinc verò nascitur alius effectus magni momenti: nam si illa ignorantia sit publica & communi existimatione ille iudicetur professus, omnes actus professorum proprij, quia à tali persona fiunt, validi sunt, quamuis alioqui ad suum valorem professionem supponant, quia ratione publicæ vtilitatis ille defectus suppletur ipso iure, eo quòd secundùm publicam existimationem tales actus facti sunt, iuxta leg. *Barbarius.* ff. de offic. prætor.

Secundò.

Tertiò.

Alius item effectus oriri potest ex hac publica ignoratione, nimirum vt aliquis in exteriori foro iustè obligetur ad permanendum in religione, & consequenter ad obediendum, & obseruandam regulam, &c. Probatur, quia licèt ipsi personæ constet de nullitate professionis, si in foro exteriori illam probare non potest iustè, non adhibetur ei fides in Ecclesiastico foro, in quo iustum iudicium fertur secundùm allegata, & probata; ergo iustè ille cogetur permanere in religione. Vnde etiam fit, vt ipse etiam teneatur aliquo modo parere huic sententiæ, & iudicio publico.

6. Difficultas, ad quid teneatur sic professus.

Difficultas verò est, ad quid extendatur tunc obligatio talis personæ, in qua supponere oportet, ipsam esse omnino certam de nullitate professionis; nam quacunque ratione dubius sit, tenetur parere sententiæ, imò licèt non intercedat sententia, non poterit in casu dubio se eximere sua authoritate, nec priuare religionem iure acquisito, cùm ipsa actu possideat; vt rectè notarunt Nauar. lib. 3. conf. tit. de Regul. conf. 13. n. 10. Sanchez lib. 7. de matr. disp. 37. n. 12. & lib. 2. disp. 41. n. 32. & Less. lib. 1. c. 41. dub. 7. n. 66. Vnde in eo casu potiùs videtur obliganda talis persona ad ratificandam professionem, vt possit conueniēter obligationem implere suam, & actus proprios illius status, quem necessariò retinere debet, conuenienti modo exercere. Quando autem coram Deo aliquis est certus, de nullitate professionis, quam bona fide à principio fecit, non tenetur, vt existimo, illam ratificare, quantumuis per sententiam publicam cogatur in religione manere. Hæc est communis doctorum sententia; quam in terminis tradit Nauar. comment. 4. de Regul. n. penult. & lib. 3. conf. tit. de Regul. conf. 89. n. 6. & 7. Sà verbo *Religio* num. 71. Less. lib. 2. 41. dub. 7. n. 65. Henr. lib. 11. de matr. in comm. & c. 8. n. 9. in comment. lit. 5. Sanchez lib. 7. de matr. disp. 37. n. 11. & 37. Probatur, quia illa sententia, solùm est ex præsumptione exteriori; ergo ad summum potest obligare ad externos actus, non verò ad internos, qui solùm sunt sub consilio, neque ad ratificandos externos, quatenus ex illis pendent. Item, quia Ecclesia non præcipit huiusmodi personam, vt voueat, sed vt seruet quod vouit; ergo si reuera non vouit, non tenetur denuo vouere; ergo nec ratificare professionem. Vnde fit quamuis talis persona teneatur ad obseruantiam, & obedientiam exteriorem, coram Deo tamen non obligatur ad substantiam votorum; itaque si contra castitatem peccet, secluso ordine sacro, vel alio voto simplici, non erit sacrilegus ex vi talis professionis; item licèt aliquid vsurpet tanquam proprium, non peccabit

A contra paupertatem, licèt possit peccare contra iustitiam vsurpando, vel dissipando bona religionis, quomodo etiam non peccabit, si ab aliquo externo aliquid accipiat, & de illo tanquam de re propria disponat. Similiter licèt in virtute obedientiæ aliquid ei iniungatur, non peccabit contra religionem non obediendo, etiamsi possit per scandalum, vel alio modo peccare. Denique eadem ratione non tenetur per se ad regulæ obseruationem, quia omnis hæc obligatio ex vera professione, & veris votis nascitur, & ideo si secretò, & sine scandalo illam transgrediatur, non peccabit. Vnde tandem consequenter fit in rigore non teneri ad permanendum in religio-

B ne, sed posse illam relinquere, si valeat facere, sine vi, aut alia iniuria, & sine scandalo, & in his omnibus conueniunt auctores suprà citati. Probatur, quia nullo iure naturali impeditur, cùm reuera nullum habeat vinculum voluntariè susceptum, quod illum obliget; exterior autem sententia, cùm in præsumptione tantùm fundata sit, non potest tam grauem obligationem imponere. Solùm ergo obligabitur talis persona, vel ad parendum exteriùs illi sententiæ, quatenus iusta est, non resistendo per vim, & coactionem, vel ad non deserendam religionem, vel quidpiam aliud faciendum, cum scandalo, quæ obligatio est effectus per accidens respectu prioris profes-

C sionis.

7. Notandum.

Quamuis autem hæc in rigore vera sint, nihilominus consulendum esset tali personę in eo articulo necessitatis positę, vt priorem professionem ratam haberet; quia moraliter loquendo difficillimum est, permanendo in eo statu apparenter, & non verè; & cum obligatione quoad externum forum Ecclesiæ, ita se gerendi, ac si verè statum illum professus esset. Probabile etiam existimo, si religiosus ipse dubitationem moueat, circa valorem professionis, cùm in externo foro nihil probare possit, iustè posse à religione obligari, & cogi ad professionem iterandam; & tunc ipsum debere non fictè, sed verè, & ex animo illam ite-

Resolutio specialis, in casu dubio potest cogi ad verè, & ex animo iterandam professioné.

D rare. Ratio prioris partis est, quia cùm religio habeat ius retinendi talem personam, & cogendi illam, si necesse sit, vt seruet promissa, consequenter habet ius ad omnia necessaria, vt talis persona debito modo statum illum profiteatur; ad hoc autem moraliter necessarium est, vt occludatur omnis via mouendi similem dubitationem; ergo habet religio ius vtendi medio ad hoc necessario. Huiusmodi autem est ratificatio professionis, vt non possit ampliùs talem dubitationem mouere, aut scrupulum allegare. Ratio autem alterius partis est, tum quia omnis fictio in re tam graui est intrinsecè mala, & perniciosa; tum etiam quia alias nullius momenti esset il-

Probatur prima pars.

Probatur secunda pars.

E la iterata professio ad finem, quem religio per illud medium iustè intendit. Nec mirum videri debet quòd aliquis non religiosus coram Deo, nec proprio voto obligatus ad religionem, per alicuius præceptum obligari posit ad profesionem emittendam, quia licèt per se loquendo, nullus posit ita obligari, per accidens autem interueniente ignorantia, & ad maiora vitanda incommoda, & propter commune bonum religionis obligari potest; præsertim, quia hæc obligatio non imponitur sine aliqua præuia actione voluntaria qualis fuit prior profesio, quæ cùm supponatur facta bona fide & sine culpa, necessariò debuit fieri cum intentione profitendi. Quāuis autem illa intentio propter defectum occultum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

fuit inefficax ad valorem professionis, & consequenter ad obligandum absolutè, & simpliciter, nihilominus est sufficiens, vt ratione illius, debeat homo sustinere incommoda, vel obligationes, quæ per accidens sequuntur, quia licèt absque culpa sequantur, non tamen sine causa.

8. Obiectio diluitur. Primò.

Dices, ergo licèt à religione non cogatur professionem ratam habere, ipse per se tenebitur id facere. Respondetur absolutè negando consequentiam, quia satis est, quòd ad hoc medium præcisè obligetur, quando ab eo exigitur, qui ius habet illud procurandi; imò tunc etiam res est satis dubia, an tale præceptum obliget, cùm sit in præsumptione fundatum, licèt nobis probabilius videatur obligare, quia est moraliter necessarium ad commune bonum.

Secundò.

Secluso autem illo præcepto ipsa priuata persona potest sibi consulere, si commodè valeat; si autem in aliquo casu non possit sine scandalo, & periculo religionem dimittere, obligari poterit ad securitatem conscientiæ suæ professionem ratam habere; quod in particulari prudentis viri arbitrio iudicandum est. Et hoc iudicauit Nauarrus comment. 4. de Regularib. n. 74. §. *Aduertendum quarto.*

9. Assertio secunda duas partes cõtinens, quãdo professio est nulla mala fide ex defectu consensus. Ostenditur prima pars.

Secundò dicendum est quamuis professio fuerit nulla ex defectu consensus propter fictionem, & culpam profitentis, nihilominus per se non obligat ad statum religiosum, vel ad seruanda vota; per accidens autem multo magis obligari poterit. Prior assertionis pars est communis quam tenet Caiet. 2. quæst. 88. artic. 1. Soto 7. de iust. quæst. 1. art. 2. Valent. 22. disput. 6. quæst. 6. punct. 1. Azor lib. 12. cap. 5. quæst. 1. & Sanchez lib. 7. de matrim. disput. 37. num. 37. Hæc pars suppositis, quæ dicta sunt in præcedenti capite, in hoc fundatur, quòd hic casus solùm differt à præcedenti in mala fide, ac dolo; hæc autem non sufficiunt per se obligare ad professionem integrè emittendam; ergo cùm ex alio capite non oriatur, vt ostensum est, ex nullo capite talis professio nulla per se inducit hanc obligationem. Minor patet, quia ex mala fide, aut dolo, solùm potest sequi, vel obligatio ad pœnam, vel ad aliquam restitutionem, propter iniuriam, vel nocumentum illatum, neutro autem modo sequi potest obligatio ad professionem, nam quod ad pœnam attinet, neque aliquis ad illam obligatur, priusquam condemnaretur, præcipuè quando non est ipso iure imposita, nec ratificatio professionis potest in pœnam imponi. Quin potiùs si in iudicio Ecclesiastico constet de tali fraude, & de nullitate professionis, persona quidem aliàs punietur, liberè tamen relinquetur à iugo religionis. Quod verò spectat ad restitutionem, regulariter non potest esse tanti momenti in hoc negotio, quin possit alia via fieri, quia per se nullum graue nocumentum inde sequitur religioni, vnde ad summum tenebitur restituere alimenta, vel alias expensas, quæ ob eam causam à religione factæ sint, nisi eius obsequia æquiualerent, vt ait Nauarrus suprà. Hæc autem restitutio aliter fieri poterit, vel si fortasse non possit, non est tanti momenti vt propter eam cogendus sit aliquis religionem profiteri.

Probatur secunda pars.

Altera pars assertionis per se satis clara est, suppositis quæ dicta sunt in præcedenti assertione; omnes enim effectus, quos ibi diximus posse per accidens sequi, habent hic eandem rationem; quam sine dubio auget propria culpa, & mala fides; nam tunc magis voluntariè homo se exposuit omnibus incommodis, & periculis, quæ ex tali ficta professione sequi possunt, & ideo si in foro Ecclesiæ non possit nullitatem probare, meritò cogi potest ad professionem ratam habendam, & ad omnia alia quæ diximus. Accedit præterea quòd in hoc casu, quoad multa alia non habet locum excusatio ignorantiæ ex parte talis personæ, & ideò non potuit tuta conscientia ibi dici permanere, nisi professionem ratificando, multóque minus potuit actus professorum exercere, ideóque in multo maiori periculo versatur, & ideo frequentiùs obligatur ad professionem iterandam, si non possit religionem dimittere, vel non sine scandalo. Hæc enim ratio scandali, etiam in hoc casu maiori ratione obligat, quia propria culpa ille occasionem dedit, & facile potuit ac debuit præuidere.

10. Assertio tertia, quando professio est nulla ex iure Ecclesiastico.

Dico tertiò, quando professio est nulla tantùm ex iure Ecclesiastico, per se habere potest effectus aliquos si in iure expressi sint.

Notatio prima.

Omitto effectus per accidens, nam quoad hos eadem est ratio in hoc casu, & in præcedentibus, si in cæteris proportio seruetur, id est, quòd effectus sit occultus, & ignorantia interueniat, vel scandalum.

Notatio secunda.

Deinde vt certum suppono ex dictis in prima assertione, talem professionem non habere per se aliquem effectum, qui in iure non sit expressus, quia cùm irritetur à iure, quoad omnia irritatur, si in ipso iure nihil excipiatur, vt ostendi; quòd si aliquid excipiatur, illamet exceptio firmat regulam, vt quoad omnia alia irritare intelligatur.

Respõsio ad rationes dubitãdi initio positas.

Sic autem explicata conclusio habet etiam claram rationem ex supradictis, quia sicut potest Ecclesia professionem in toto irritare, ita potest quoad aliquid irritare, & quoad aliquid illam aceptare; ergo talis professio per se habebit effectum, ad quem acceptatur, quamuis quoad alios sit nulla; ad illum autem effectum acceptatur, qui in iure exprimitur, & ideo talem effectum per se inducit. Si autem res attentè consideretur, talis effectus non est ab illa professione, vt inualida est, sed vt ex parte est valida. Et ita cessant rationes dubitandi in principio positæ priori loco.

11. Respond ad exépla sumpta ex iure. Ad primum.

Posteriori autem loco afferuntur iura, propter quæ vltima conclusio posita est; nam ex illis sumuntur exempla, in quibus locum habet, quæ ad tria capita reducuntur. Primum est de emittente tacitam professionem, per susceptionem habitus proprij professorum intra annum nouitiatus; nam illa professio valida, est, quantum ad substantiam status religiosi, licèt non teneat quoad obligationem ad certam religionem, iuxta caput *constitutionem*, de regularib. in 6. de quo casu sufficienter in superioribus dictum est.

Ad secundũ. Ad quid obliget professio facta in religione mendicantiũ ante expletũ annũ probationis.

Secundum exemplum est de professione emissa in religione mendicantium ante expletum annum probationis, nam illa non tenet quoad vinculum talis religionis, licèt antiquum ius obligaret ad religiosum statum, iuxta cap. *non solum*, & cap. *constitutionem*, de Regularib. in 6. De quo casu difficultas est inter authores qualis esset illa obligatio ingrediendi religionem, quam illa professio relinquebat, an scilicet esset sola obligatio voti simplicis ingrediendi religionem, vel esset verus status religiosus cum sola obliga

(c) 2007 Ministerio de Cultura

obligatione generali, vt in præcedenti casu; hoc enim posteriori modo intellexit hunc effectum Bartolus in leg. *quod seruus.* ff. de stipulat. seruo. Quod etiam tenet Gemin. dict. cap. *non solùm.* Priorem verò sensum sequutus est Calderinus consil. 26. de regular. quem sequitur Angelus verb. *professio*, num. 1. circa fidem, & Lapus allegatione 46. Nauarrus comment. 3. de regularib. num 44. Quæ opiniones possent cum probabilitate disputari, habent enim in textu fundamentum. Quatenus enim ibi æquiparatur sic professus cum eo, qui habitum suscepit, ostendendo voluisse vitam mutare, & de vtroque dicitur obligari ad religionem in genere, colligi potest, hanc obligationem tantùm esse voti simplicis, quia in eo qui solùm dedit signa mutandi vitam absque professione tacita, vel expressa, non manet maior obligatio, vt suprà visum est. Quatenus verò in eo textu non aliter annullatur illa professio, quàm per hæc verba, *Decernimus eum, qui taliter receptus fuerit, nullatenus vestro esse ordini alligatum*; videtur efficaciter inde probari opinio Bartoli, quia per ea verba præcisè irritatur illa professio quoad obligationem ad illum ordinem in quo fit; ergo quoad reliqua omnia manet valida, iuxta antiquum ius. In hac verò controuersia non immoror, quia hic casus, sicut & præcedens, iam hodie per Concilium Tridentinum ita est in eo inualida professio, vt nullum omnino effectum habeat sess. 25. cap. 15. de Regularibus.

Resolutio.

12\. Ad tertiũ ad quid teneatur cõiugatus profitens sine licentia coniugis.

Tertium exemplum, & non facile sumitur ex dicto cap. *placet.* de conuers. coniugat. scilicet, de coniugato, qui absque licentia coniugis professus est religionem, tunc enim professio est nulla, & non relinquit obligationem ingrediendi religionem, nihilominus tamen habet effectum obligationis simplicis voti ad castitatem seruandam, vt etiam decernitur in cap. *quidam*, eodem tit. cuius ratio alia reddi non potest, nisi quia professio illa non est irrita iure naturæ, sed ex statuto Ecclesiæ, & ideo potuit Ecclesia irritare professionem quoad traditionem, & solemnitatem eius, non tamen quoad simplicis votum castitatis; nam qui profitetur formale votum castitatis, emittit cum intentione se obligandi, & simul se tradit religioni; potest ergo Ecclesia irritare, seu non acceptare traditionem, & votum castitatis, quatenus Deo fit, integrum relinquere, vnde fit etiam, vt maneat simplex, quia Ecclesia irritando traditionem, abstulit solemnitatem. Adhuc tamen obiici potest, nam qui castitatem vouit profitendo, non intendit simpliciter se obligare ad castitatem, sed solùm intra religionem, quia in eo statu fortasse poterit illam seruare, & non extra illum; ergo si eius obligatio non acceptatur, quoad statum religiosum, non debet iudicari obligatus ad seruandam castitatem. Item aliàs etiam maneret ligatus simplici voto paupertatis, & obedientiæ, quod est durissimum. Sequela autem videtur teneri à paritate rationis. Respondetur primò ex Panormitano ibi professionem illam valuisse, vt potuit, licèt non valuerit, sicut agebatur argumento cap. 1. §. *idem*, de desponsat. impub. in 6. potuit autem valere, vt votum, & hanc intentionem censetur profitens habuisse, scilicet, vt actus suus valeat quantum potest, si non potuerit valere quantum vult, & ideo censetur habere sufficientem intentionem se obligandi ad castitatem.

Obiectio.

Respõdetur primò ex Panorm.

Quam interpretationem non censeo esse admittendam in aliis duobus votis paupertatis, & obedientiæ, tum quia ius nihil tale de illis explicauit, & non oportet extendere præsumptionem rigorosam: tum etiam, quia non habet locum in eis eadem ratio, quia illa vota raro fieri solent extra statum religiosum, & specialiter videntur aliquo modo repugnare cũ statu matrimonij, & obligationibus eius, & ideo sic profitens non præsumitur voluisse se ad talia vota obligare, professione nulla existente. 13.

14\. Respõdetur secũdò & limitatur doctrina tradita.

Addo verò secundò hoc procedere secundùm iuris interpretationem; nihilominus tamen ad iudicandam obligationem in conscientia expendendam esse intentionem vouentis. Itaque ius duo declarat; vnum est se non irritare tale votum, & quoad hoc est certum & infallibile, quia est in potestate ipsius iuris; aliud est, iuxta interpretationem suam, illum qui sic profitetur habere sufficientem voluntatem se obligandi, quia promisit, quod in eius potestate erat. Hæc autem interpretatio est ex sola præsumptione, cui standum est quoties profitens non fuerit certus, habuisse se contrariam intentionem. Si autem constiterit se non voluisse vouere castitatem, nisi, vt annexam religioni, neque aliter se ad illam obligare, quàm si in eo statu, validè admitteretur, tunc reuera non erit obligatus ad seruandam castitatem, & poterit licitè petere debitum viuente vxore. Ratio est, quia vera obligatio voti castitatis non fundatur in præsumptione, nec contrahitur nisi iuxta intentionem vouentis. Declaratur hoc exemplo, iuxta probabilem opinionem paulo antè insinuatam, quòd mittens professionem in ordine mendicantium intra annum nouitiatus, non est verè religiosus etiam iure antiquo; manet tamen obligatus voto simplici, ad aliquam aliam religionem, vt iura statuunt. Nam hoc non obstante Angelus verbo *Professio*, & Syluest. verbo *Religio* 3. quæst. 5. distinguendum putant quoad obligationem in conscientia; nam si ille habuit intentionem omnino determinatam obligandi se huic religioni, cum respectu illius, & non acceptetur obligatio, non tenebitur in conscientia ingredi aliam; at verò si habuit intentionem indefinitam obligandi se religioni prout potuerit, tunc tenebitur ingredi vnam ex aliis. Sentiunt ergo non obstante interpretatione iuris fundata in præsumptione, adhuc esse integrum examinare intentionem vouentis, & iuxta illam, de obligatione in conscientia iudicare; sic ergo nos in præsenti casu dicendum existimamus. Et præterea addimus, in ordine ad contrahendum nouum matrimonium mortuo coniuge, hoc censeri impedimentum, non quidem dirimens, sed impediens, ne licitè fiat, vt constat ex dictis iuribus. Est autem probabile hoc impedimentum, quatenus est ex Ecclesiastico præcepto, obligare, etiamsi in reipsa, & in conscientia ibi non interuenerit simplex votum castitatis, quia satis est, quòd in foro Ecclesiæ, & iuris interpretatione tale iudicetur, vt illud præceptum obliget, sicut sententia iusta secundùm allegata, & probata obligat in conscientia, licèt in re ipsa veritate non nitatur. Verùm hoc etiam cum debita moderatione accipiendum censeo, videlicet, vt cùm eadem proportione hoc procedat, videlicet si votum reuera intercessit,

Probatur.

Notandum pro matrimonij impedimentis.

quia cum intentione factum est, quam ius præsumit, tunc simpliciter in foro externo, & interno impedire; quando verò reuera in conscientia factum non fuit votum, quia de hoc Ecclesiæ constare non potest, obligare in conscientia ab abstinendo à matrimonio, vbicunque, sine scandalo, & offensione Ecclesiæ contrahi non posset; non obligare autem vbi res fuerit adeò occulta, vt sine periculo talis offensionis matrimonium contrahi possit. Quia cùm in re ipsa fundamentum impedimenti non existat, non potest maiorem obligationem in conscientia inducere; quia nulla sententia, vel censura iusta, ex sola præsumptione, seu exteriori probatione ampliùs obligat, vt in tomo de censuris latiùs tractauimus.

15. Obiectio prima. Obiici verò potest contra dicta in hoc puncto, quia sequitur, etiam secluso iure positiuo, posse ex sola intentionem operantis professionem esse nullam, & nihilominus habere hunc effectum obligandi ad castitatem. Patet sequela, nam si quis profiteatur absque intentione profitendi, vel se tradendi monasterio, aut se obligandi ad obedientiam, vel paupertatem, cum intentione autem verè vouendi castitatem, tunc professio erit nulla, vtpotè facta sine sufficienti intentione, & nihilominus contrahetur obligatio seruandi castitatem; nam quoad hoc eadem est ratio de illo casu, quæ de alio proximè tractato ex iure positiuo, quia in illo obligatio ad castitatem non oritur per se ex positiuo iure; sed solùm per accidens, vt sic dicam, tanquam à non impediente, vel non irritante votum; per se autem oritur ex intentione promittentis; sed in præsenti casu supponitur habere similem intentionem; ergo. Consequens autem videtur in primis contra superiùs dicta: nam diximus professionem nullam ex natura rei esse ita nullam absolutè, & simpliciter, vt nullum moralem effectum producat; illa autem professio ex natura rei nulla est, cùm sit ex defectu intentionis. Deinde videtur etiam illud consequens falsum, quia illæ duæ intentiones apparent repugnantes, & ideo neutra potest sortiri effectum; sicut è contrario, si quis profiteretur cum intentione profitendi, & non se obligandi ad castitatem, nihil faceret, neque obligationem vllam contraheret. (Secunda.)

16. Responsio ad primam. Respondeo ad obiectionem concedendo sequelam, quam sufficienter probat ratio facta, & magis confirmabitur respondendo ad rationem in contrarium. Nam repugnantia cum superiùs dictis nulla est, agebamus enim de professione secundùm ea, quæ per se ad illa requiruntur; nam ea quæ concomitanter adiungi possunt, sunt per accidens, & non cadunt sub scientiam; ita verò est in prædicto casu, nam professione existente nulla ex defectu intentionis, illi adiungitur intentio separatim (vt sic dicam) vouendi castitatem, quæ est merè concomitantia accidentaria; sicut posset etiam quis profiteri sine intentione profitendi, & cum intentione se obligandi ex voto ad peregrinationem, vel eleemosynam, quæ obligatio maneret quidem post illam professionem, non tamen propriè ex illa: ita enim ferè est in prædicto casu, solùm intercedit, materialis quædam differentia: nam ibi promissio eleemosynæ est omnino distincta; hîc autem promissio castitatis est veluti quædam pars professionis, quæ vt sic valida non esset ex vi talis professionis, ex alia verò intentione concomitante accipit valorem, quia ex vi illius quasi separatim fit per modum cuiusdam totius. Et quamuis in superiori casu explicato ex iure canonico idem quodammodo intercedere videatur, est tamen diuersitas, nam in illo non deest intentio profitendi, & ex vi illius censetur esse validum castitatis votum, etiamsi professio alio ex capite nulla sit; tamen attentè rem considerando, necesse est intentionem illam æquiualere duplici intentioni, scilicet emittendi votum validum castitatis, siue vt partem professionis, siue per se, ac separatim, vt ex superioribus constat, quæ intentio reuera non est simpliciter necessaria ad profitendum, & ideo dici potest aliquo modo concomitans, tamen ex præsumptione iuris talis esse declaratur.

Ad aliam verò rationem respondetur, illas duas intentiones non esse repugnantes, quod est per se manifestum, quia obiecta sunt diuersa, & non inuoluunt contrarietatem, vel contradictionem, scilicèt fictè, & non verè profiteri; verè autem, & non tantùm fictè castitatem vouere; nihil ergo obstat simul nolle profiteri, & verè promittere castitatem. Item non repugnat nolle castitatem vt partem veræ professionis, velle autem illum solitariè, & vt quoddam totum. Non est autem simile, quod obiiciebatur, si quis intendat profiteri, & non vouere castitatem, nam in his intentionibus est repugnantia, quia est intendere totum sine parte essentiali, & ideo illa intentio est inefficax tamquam de re impossibili. Quod sic ampliùs declaratur, distinguendo in professione traditionem à tribus votis. Posset ergo quis in casu intendere verè, & ex animo se tradere, non tamen adiungere traditioni promissionem castitatis, vel etiam alias; aut potest velle ex vna parte facere veram traditionem cum professione sufficienti ad statum religiosum, & non obligari ad castitatem. Hoc posterius dicimus inuoluere claram repugnantiam, & ideo si quis intelligat quid intendat, & velit, & nolit impossibile est, vt habeat simul talem intentionem; quia esset simul velle contraria cognita; si autem non intelligit quid velit, aut quid nomine professionis significetur, tunc eo ipso non obligatur, quia talis ignorantia causat inuoluntarium, vt in principio materiæ de voto in simili puncto declaraui. Illud autem prius non videtur inuoluere tantam repugnantiam, quia traditio est reuera quid distinctum à professione, & quantum est ex se, posset fieri sine illa, sicut in oblatis fit quædam traditio religioni sine tribus votis, & in matrimonio fit traditio sine vlla promissione. Nihilominus tamen in prædicto casu illa traditio non maneret valida, quia non acceptaretur. Nam iuxta institutionem Ecclesiæ non acceptatur traditio professionis, nisi vt vestita, & firmata tribus votis: in eo autem casu intenditur fieri sola, & sine votis, & ideo non acceptatur, ideóque tota professio quoad omnem effectum inualida relinquitur, nam valor traditionis ex acceptatione pendet; in nostro autem casu promissio sine ex castitatis vt valida sit, non pendet ex acceptatione, sed ex sola intentione vouentis. 17. Ad secundā.

18. Adducuntur varij casus. Primus. Vltimò addi solent alij casus, in quibus professio est nulla iure Canonico, & aliquam relinquit obligationem. Vnus est quando quis suscipit habitum religionis, cum proposito mutandi vitam; nam ibi professio non tenet, & nihilo

nihilominus relinquit obligationem simplicem & generalem assumendi statum religiosum, vt iura docent. Veruntamen eadem iura declarant ibi non interuenire professionem expressam, nec tacitam, & ideo casus non est ad rem, quia ibi non est professio apparens, & nulla, sed omnino neque apparens est, & ideo si aliquis relinquitur effectus, non pertinet ad professionem veram vel apparentem, sed ad aliud genus voti publici, vt ex superioribus constat, vbi hanc expositionem magis probauimus.

19. Secundus. Idem dicendum censeo de alio casu indicato ab Angelo verb. *Professio*, condit. 2. & Syluestro *Religio* 3. quæst. 14. & Nauarr. comment. 2. de regularibus num. 5. de illo qui profitetur religionem cum tribus votis substantialibus in manibus Episcopi; illa enim professio est nulla, & tamen relinquit obligationem seruandi castitatem, vel alia vota, si emissa fuerunt. Veruntamen ille casus, quidquid sit de veritate eius, non est ad rem de qua agimus, quia loquimur de professione facta in religione approbata, quæ saltem apparenter, & in foro Ecclesiæ possit videri professio constitutiua status religiosi. Illa autem professio, de qua dicti authores loquuntur, non est huiusmodi, vnde æquiuocè dicitur professio eo modo, quo virgines omnes simpliciter vouentes castitatem, dicuntur profiteri continentiam, & assumptio cuiuslibet modi viuendi honestè cum aliqua obligatione vocari solet professio, vt suprà dictum est. Vnde in eo casu, eo modo, quo illa est professio, non est inualida, quia nullum habet defectum, in sua specie, (vt sic dicam) & ideo quamuis non valeat ad constituendum propriè religiosum, quia neque ad hoc fit, habere optimè potest suos proprios effectus, propter quos fit, si cum sufficienti voluntate, & absque ignorantia fit. Quod ideo addo, quia si quis faceret talem actum, putans se facere illo modo veram professionem secundùm aliquam regulam approbatam, putans Episcopum habere potestatem ad admittendam illam, tunc propriùs dici posset illa professio nulla, vt nunc loquimur, & reuera ex vi illius intentionis non relinqueret aliquam obligationem, quia esset sine sufficienti voluntate ratione deceptionis, qua interueniente, ille non intendit se obligare ad talia vota, nisi in statu verè religioso, & ideo cùm hæc conditio obtenta non fuerit, obligatio oriri non potuit, nisi ponamus habuisse aliunde intentionem absolutam obligandi se, vt posset iuxta dicta in superiori puncto.

20. Tertius. Vltimus casus addi potest ex Innocentio in cap. *porrectum*, de regularib. de professione facta in manibus eius, qui non potest admittere ad religionem quam dicit valere in vi voti simplicis religionis. Sed hic casus non est distinctus à præcedenti, nam quoad hoc eadem est ratio de Episcopo, & de quolibet alio, qui non habeat potestatem incorporandi alicui religioni approbatæ, & ideo si ex certa scientia ita facta est, illa nec apparens traditio, aut professio est, sed sunt simplicia vota facta coram aliquo, quasi coram teste; si autem ex deceptione facta est, tunc erit putata professio, non tamen relinquet obligationem voti simplicis religionis, quia illud emissum non est; sed ad summum relinquere poterit simplicem obligationem votorum quæ emissa fuerunt si ex parte vouentis interuenit sufficiens intentio iuxta proximè declarata.

Caput III.

An, & quomodo liceat Religiosum statum relinquere post factam professionem nullam.

Svpponendum est talem professionem non fuisse ratificatam, alioqui locum non habet hæc quæstio, nam ex quo talis professio rata est habita, valida iam est, & omnino seruanda, iuxta cap. *significatum*, de irregular. & cap. 1. eodem tit. in 6. cum similibus; imò etiam suponimus, qui sic professus est, nolle priorem professionem inualidam ratam habere; quod licitè posse facere supposita nullitate prioris professionis constat ex proximè dictis in super. cap. & simpliciter affirmat Nauarr. in comment. 4. de regular. num. 75. vbi etiam ait iustè quoad forum conscientiæ posse talem personam relinquere habitum non incurrendo apostasiam, nec excõmunicationem quoad illum forum. Et ratio est, quia talis professio non constituit religiosum (supponimus enim esse inualidam simpliciter, etiam quoad substantiam status religiosi;) ergo non obligat per se ad perseuerandum; ergo potest sic professus tuta conscientia relinquere habitum, & statum, quia solùm ex vi professionis, & votorum potest ad hoc obligari; neque est aliqua lex naturalis, aut diuina, quæ in illo casu talem obligationem imponat, neque etiã est vlla lex Ecclesiastica, nec fortasse esse potest, vt paulo inferiùs magis explicabitur. 1. Suppositio prima. Secunda. Resolutio est affirmatiua.

Ex quo fit consequenter, vt possit talis persona, relicta religione quemcunque statum assumere pro suo arbitratu quantum est ex vi prioris professionis. Patet, quia ablata obligatione professionis tam liber est sicut antea erat. Dico autem quantum est ex vi talis professionis; nam si aliunde ratione alicuius voti simplicis aliqua obligatio relinquatur, oportebit eum statum assumere, in quo tale votum non violetur, iuxta dicta in vltimo puncto præcedentis capitis. Sicut etiam quando professio est valida quoad substantiam status religiosi, sine obligatione ad particularem religionem potest quis licitè relinquere religionis habitum in qua professus est, non est tamen ei absolutè liberum quemcunque statum assumere, sed inter religiosos, quem voluerit, aut potuerit. Semper etiam loquimur per se, quia obligationes, quæ per accidens resultare possunt, non considerantur in scientia; tactæ autem sunt in præcedenti cap. Denique hîc solùm explicamus quid liceat, nam quid magis expediat pertinet ad consilium, de quo constat ex genere suo consultius esse professionem illam ratam habere in eadem religione, vel saltem illam de nouo emittere in alia æquali, vel meliori. Quid autem horum, vel an quidpiam aliud tali personæ consulendum sit, prudentiæ opus est circunstantiis consideratis. 2. Corollarium.

Posito ergo deliberato animo relinquendi religionem, hîc præcipuè inquirimus, quomodo id faciendum sit; nam vt aliquid simpliciter, & omni ex parte licitè fiat, non satis est, quòd substantia sit honesta, sed etiam oportet, vt modo legitimo fiat; hunc ergo hîc inuestigamus, & præcipuè intendimus declarare decre- 3. Difficultas præcipua est circa modũ relinquendi religionem.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tum 19. de regular. sess. 25. Concilij Tridentini. Præmittendum tamen vlteriùs est dupliciter posse professionem esse nullam, scilicet, vel in conscientia tantùm, & coram Deo; vel coram Deo, & Ecclesia. Priori modo voco professionem nullam, quæ tam occultum habet defectum, vt coram Ecclesia probari non possit, siue hoc sit quia habuit causam merè internam, vt est defectus interioris consensus; siue quia licèt externa fuerit, à principio fuit occultissima, vel certè quia licèt aliquando probabilis fuerit, nunc iam mortui sunt testes, vel haberi non possunt. Denique quoties nullitas ita est occulta, vt non sit probabilis in iudicio. Et contrario verò, quoties professio, & in re nulla est, & defectus in iudicio Ecclesiæ sufficienter probari potest, vocatur nulla coram Deo, & Ecclesia. Non addimus autem tertium membrum, scilicet professionem inualidam in foro Ecclesiæ, & validam apud Deum, quia talis professio & est moraliter impossibilis, & licèt in aliquo casu fingatur, nullam difficultatem, aut quæstionem habet in præsenti. Primum patet, quia semper professio publicè, & coram testibus fit, imò regulariter scripto consignata relinquitur, vt de illa semper constare possit, & ideo si in re ipsa, & coram Deo habuit omnia necessaria ad valorem, poterit etiam in foro Ecclesiæ probari valida; maximè cùm professio semper præsumatur valida in foro Ecclesiæ quandiu oppositum probatum non fuerit. Secundum patet, quia licèt fingi possit casus, in quo professio valida coram Deo in foro Ecclesiæ probari non possit, vel quòd sit valida, vel etiam quòd facta fuerit, nihilominus qui illam emisit, tenetur in conscientia eam seruare, nullúmque dubium circa illam mouere, quia ad hoc obligat ius ipsum diuinum, & naturale; nimirum si personæ constet de valore professionis, nam si circa hoc erret, vel dubius sit, operari tenebitur iuxta conscientiam suam; nec potest tunc talis professio dici simpliciter valida apud Deum, sed talis, qualis in conscientia fuit, atque adeò vel nulla si talis iudicetur, ex conscientia probabili, quamuis erronea, de qua practicè ita iudicandum est, sicut de qualibet professione nulla, vel potest etiam esse dubia, de qua nonnulla maior difficultas esse potest, quam in discursu capitis expediemus.

Suppositio prænotanda.

Professio inualida in foro Ecclesiæ, & valida apud Deum, est moraliter impossibilis, & licèt detur, est seruanda in cōscientia, &c.

4. Interrogabit verò aliquis (hoc enim ad ea quæ dicemus necessarium est) quando professio nulla coram Deo desinat esse nulla in foro Ecclesiæ. Videtur enim hoc nunquam posse contingere secundùm rectam rationem; nam etiam in foro Ecclesiæ credendum videtur ei qui iuramento confirmauerit, v. g. se non habuisse intentionem profitendi, aut aliud simile impedimentum habuisse; nam cùm hæc obligatio principaliter sit ad Deum, & pendeat ex voluntate hominis, videtur maximè pendere ex conscientia profitentis, idemque fidem ei esse dandam, & permittendum, iuxta suam conscientiam operetur, argumento cap. *De viduis* 27. quæst. 1. ibi, *Nos autem nullum talibus laqueum debemus inijcere, sed solum adhortatione præmij sempiterni, pœnásque proponere diuini iudicij, vt & nostra sit absoluta conscientia, & illarum pro se rationem Deo reddat intentio.* Vnde saltem videbitur sufficere, quòd valor professionis probari non possit, seu (quod perinde est) quòd in iudicio Ecclesiæ positiuè non probetur, causam nullitatis, quæ allegatur, falsam esse, quamuis etiam nec positiuè probetur sufficienter illam veram esse, sed solo testimonio, vel etiam iuramento ipsius profitentis, quoad potest confirmari ex capite 1. de his quæ vi; vbi in simili causa Pontifex respondet fœminam quandam, quæ religionem professa fuerat, & nullitatem prætendebat: tunc fuisse cogendam ad permanendum, cùm contra eam probatum fuisse, vel metum non intercessisse, vel postea eandem professionem ratam habisse. Ad idem facere potest cap. *mulieri*, de iureiuran. ibi, *sed suæ conscientiæ potius relinquendum est.*

Dubiū speciale an iuramentum ipsius religiosi sufficiat ad probādam professionem esse nullam.

Nihilominus certum est, in hoc non esse credendum ipsi religioso, etiamsi testimonium suum, tanquam certum iuramento confirmet, nisi aliunde interueniat sufficiens probatio. ita expresè cautum est in cap. *vidua*, de Regularib. vbi, *velit, nolit, sanctimoniæ habitum vlterius debet habere, licèt sacramento firmare velit eo tenore velamen sibi imposuisse, vt deponere possit*, vbi Panormitanus & alij aduertunt iuramentum in his etiam, quæ pendent ex conscientia, & actu proprio interno, non admitti, vbi in exteriori actu est vehemens præsumptio in contrarium, & interuenit præiudicium tertij; vtrumque autem inuenitur in præsenti; nam externa professio generat vehemententem præsumptionem contra tale iuramentum, & aliàs agitur de re, quæ vergit in præiudicium tertij, scilicet religionis, cui per professionem ius acquiritur in talem personam, imò & ipsius Dei, ad quem principaliter spectat ius illud. Adde etiam vergere in præiudicium boni communis, quoad totum statum religiosum, quia si tale iuramentum admitteretur, aperiretur ianua infinitis fraudibus, nihílque esset firmum, aut stabile in eo statu. Vnde licèt in aliis rebus habere posit locum, quod ibi notat glossa, scilicet quamuis iuramentum proprium non sufficiat, adiutum aliis circunstantiis, scilicet honestate personæ, & similibus; licèt hoc (inquam aliàs posit habere locum, in præsenti negotio non admittitur, tum propter dicta, tum etiam, quia eo ipso quòd talis persona affirmat, & iurare vult se non habuisse intentionem, nec interiùs consensisse, confitetur se fictè, & infideliter egisse, ac proinde non esse fide dignam. Et confirmatur à fortiori ex matrimonio carnali, nam coniugi affirmanti, se contraxisse exteriùs sine interiori consensu, credendum non est, etiamsi iureiurando id confirmet, vt colligitur ex capite *super eo*, de eo qui cog. con. vxor. vbi, quamuis non exprimatur iuramentum, sed sola confessio, sine dubio comprehenditur; imò ibi additur, licèt vterque coniugum confiteatur defectum occultum, non esse illis credendum in iudicium matrimonij, nisi aliàs sufficienter probetur; ergo multo maiori ratione idem est in præsenti dicendum. Denique confirmatur optimè ex capite *per tuas*, de probationibus vbi generaliter dicitur non esse standum iuramento alicuius, qui contra factum suum priori confessione confirmatum iurat, *Cum nimis* (dicitur ibi) *indignum sit* (iuxta legitimas sanctiones) *vt quod sua quisque voce dilucidè protestatus est, vt eandem causam proprio valeat testimonio infirmare.* quæ verba sumpta sunt ex lege *generaliter*, Cod. de non numerata pecunia.

5. Resolutio est negatiua.

Nota circa iuramentū.

Idem dicendum de coniuge iurante non consensisse interiùs.

Quamuis

6. Resolutio posita extenditur ad professioné nullam ex quocumque defectu occulto.

Quamuis autem hæ rationes potissimum procedant quando defectus professionis omnino pendet ex interiori actu, & intentione vouentis, tamen etiam vera sunt de quocumque defectu exteriori omnino occulto, & qui probari non possit, quia etiam ibi habet locum principalis ratio de præiudicio tertij, & de nocumento communis boni, & in matrimonio carnali est textus expressus in dicto cap. *super eo*. Solùm potest constitui differentia, quia quando defectus sunt extrinseci, possunt allegari sine turpitudine (vt sic dicam) id est, sine contradictione in propriis confessionibus, & sine ostensione prioris infidelitatis, seu fictionis; nam potuit quis bona fide profiteri cum defectu ætatis sibi occulto, quem postea nouit, vel ex metu, quem ob ipsummet metum declarare eo tempore non potuit, & ideo aliquam maiorem fidem facere potest in his casibus proprium iuramentum, præsertim si iuuetur honestate personæ, & aliis circumstantiis; nihilominus tamen per se non sufficit nisi adiungantur alia sufficientia indicia, vel testimonia, nam cum illis non est dubium, quin possit sufficiens probatio consummari. Imò Innocentius in dicto cap. *vidua*, in fine, iudicat hanc differentiam, quòd in aliis defectibus iuramentum adiutum aliis probationibus facit præsumptionem, argumento cap. 1. de his quæ vi. De illo verò qui solùm allegat defectum consensus, & intentionis, etiamsi aliàs probationes adiungere velit, dicit non esse audiendum, *nisi probet se protestationem ex iusta causa emisisse*. Quod nullo iure reprobat, est autem per se valde consentaneum rationi, & iuribus adductis dicto cap. *per tuas*, & dicta lege *generaliter*.

Notandum primò.

Notandum secundò.

7. Notandum tertiò.

Immo nonnulli graues Canonistæ dixerunt, in hoc negotio protestationem non esse admittendam etiam in professione tacita, vt refert Syluest. ver. *Religio* 3.q.19. sed, vt ipse ait, illud ad summum procedit, quando protestatio sine iusta causa fit, quia tunc semper interuenit fictio voluntaria; quando autem iusta causa interuenit, non est ita voluntaria fictio, sed potiùs non est formalis fictio, quia potest tunc id fieri, non ad significandam professionem, sed ad alium finem, & ita protestatio non erit contraria facto, sed declaratoria animi. Quod optimè intelligitur, & facilè accidere potest in professione tacita, quæ facto fit potius, quàm verbis, facta enim non ita sunt per se ad significandum, sicut verba, & ideo possunt optimè fieri propter alium finem, quàm propter significandum profitendi animum, & ita de professione tacita loquuntur præcipuè dicti authores, quibus consentit Nauarrus comment. 4. de regularibus, num. 74. vers. *aduertendum tertiò*. In professione autem expressa, de qua loquitur Innocentius, vix potest iusta causa ad talem protestationem faciēdam inueniri, quia videtur semper contraria facto, quia illa professio fit per verba, quæ per se primò proferuntur ad significandum consensum. Solùm metus videtur posse esse iusta causa; tunc autem, si metus sit sufficiens, non est necessarium, imò neque vtile protestari carentiam consensus, quia est protestari fictionem, & mendacium, sed sufficit protestari ipsum metum, ita vt probari possit, nam ipsemet metus reddit inefficacem consensum, quamuis ex parte hominis adhibeatur. Si autem metus non est sufficiens, tunc sicut non iusta causa ad profitendum sine con-

A sensu interno, ita neque est iusta causa ad id protestandum, est tamen aliqualis causa diminuens culpam, & excusans aliquo modo fictionem (vt ita dicam) formalem, ideóque aliquid conferre potest, vt iuramentum in eo casu aliquam maiorem fidem faciat, vel vt admittantur alia indicia, quamuis impossibile videatur talem defectum posse vnquam sufficienter probari.

8. Corollarium; quid requiratur, vt Ecclesia reputet aliquam professioné nullam.

Ex his ergo satis constat, vt Ecclesia reputet aliquam professionem nullam, non satis esse, vt non probetur validè, vel, quod perinde est, non esse necessarium, vt directè probetur inualidè, sed opus esse, vt sufficienter constet exteriùs factam esse, cum tali defectu irritante; quia in dubio in B fauorem professionis iudicandum est, sicut de matrimonio carnali omnes fatentur: de quo videri potest Palud. in 4. d.27. qu.2. Sot. q.1. & ibi alij. Couarr. in 4. 2.p. cap.2. & Nauar. in Summa cap.22. nu.76. Neque obstant iura in contrarium allegata; nam cap. *de viduis*, non agit de voto solemni, sed de simplici, vt suprà vidimus, de quo est alia ratio, quia non continet traditionem, nec professionem ita publicam, &c. in cap. autem primo *de his quæ vi*, erat sufficiens probatio metus, & ideo oportebat per contrariam probationem ostendere fuisse sublatum: caput aut *mulieri*, non est ad rem, quia loquitur in casu longè diuerso, in quo nec præiudicium tertij, nec C aliæ rationes suprà factæ interueniebant, & nihilominus etiam in eo casu non adhibetur fides iuramento in foro externo, & ideò non prohibetur mulier alteri nubere, quæ priùs iurauerat cum alio contraxisse, qui adhuc viuit, quia illud prius matrimonium in foro Ecclesiæ sufficienter probatum non est.

9. Assertio prima.

Prædicta ergo distinctione supposita, dico primò eum, qui certus est in conscientia professionem esse nullam, & in foro Ecclesiæ id probare non potest, habere ius per se loquendo relinquendi religionem propria authoritate, & assumendi quemcunque alium statum, etiam matrimonij. Addo autem semper, *per se loquendo*, quia D hîc solùm agimus de obligatione ex vi professionis tali modo factæ, quidquid sit de aliis impedimentis, quæ vel ex scandalo, vel ex aliquo alio voto prouenire possunt. Et videtur assertio clara, quia in eo casu non tenetur quis in conscientia permanere in religione; habet ergo ius libertatis suæ: sed non potest hoc ius obtinere per Ecclesiasticum iudicem; ergo potest sua authoritate illud exequi, & recuperare, vt rectè sensit Nauar. suprà. Confirmatur primò; nam si talis persona fugiat, non faciet iniuriam religioni, quia non priuat illam aliqua re sua; & ideo postea nec seipsum, nec quidpiam aliud tenetur ei restituere; nec etiam peccat in Deum, quia nullo modo se illi obligauit; nec denique peccat E ratione modi recuperandi suam libertatem, quia in eo casu non est alius modus possibilis. Vnde in aliis rebus minoris æstimationis potest quis bona sua ab alio possessa propria authoritate accipere, quando per publicam potestatem non potest, & alioqui certus est illa esse sua & ab alio sine titulo in reipsa iusto detineri. Et in causa libertatis, qui in seruitute iniustè detinetur, etiamsi dominus sit in bona fide, & in exteriori foro non possit probare libertatem suam, licitè potest fugere, & libertatem suam recuperare. Denique etiam in causa matrimonij, si quis per metum cadentem in constantem virum cogatur matrimonium contrahere, & postea non possit

Probatur.

Cōfirmatur primò.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

in foro exteriori metum probare, potest in conscientia de facto se separare, & fugere: nisi ob aliam iniuriam, vel extrinsecam rationem ad aliud obligetur; ergo idem est in præsenti dicendum.

10. *Dubitatio, quando talis professus est scienter & mala fide, ad quid teneatur.*

Solùm potest esse dubium quando ille à principio iniuriam fecit religioni, profitendo sine consensu interiori, seu intentione; vel cum alio defectu occulto quem ipse sciebat. Dico tamen hanc iniuriam non esse talem, quæ sit necessario resarcienda per professionem, sed si aliquod damnum temporale illatum à religione, satis erit illud restituere. Si autem nullum fuit detrimentum præter deceptionem, satis erit agere pœnitentiam illius peccati, quia illa iniuria consistit magis in modo quàm in re aliqua, quæ restitutionem postulat. Et eadem ratione si talis persona prius bona fide professa est, postea verò cognito defectu fuit in mora vel ratificandi professionem, vel relinquendi religionem, tenebitur quidem restituere quidquid de bonis religionis in proprios vsus consumpsit; non tamen propterea priuabitur iure fugiendi, & recuperandi statum suum, & in restitutione facienda poterit cum proportione computare obsequia religioni facta eo tempore, vt Nauarrus suprà aduertit. De illo autem tempore, in quo bonam fidem habuit, non est eadem ratio, quia tunc iustè consumpsit, quæ de bonis religionis accepit. Posset autem oriri dubium, quando illa mora in religione tempus quinquennij excessit, præsertim post scientiam delicti vel defectus, an nihilominus semper sit integrum fugere. Sed hoc dicemus meliùs in puncto sequenti.

11. *Assertio secunda.*

Dico secundò, quando professio inualida probari potest coram Ecclesia, non debet is, qui publicè professus est, & existimatur religiosus, relinquere habitum, & statum propria authoritate, sed petendo libertatem suã ab Ecclesiastico prælato. Hoc colligitur ex Concilio Tridentino sess. 25. cap. 19. de Regularibus, ibi; *Et tunc non aliter nisi causas, quas prætenderit, deduxerit coram superiore suo, & ordinario. Quòd si antea habitum demiserit, nullatenus ad colligendam quamcumque causam admittatur, sed ad monasterium redire cogatur, & tanquam apostata puniatur; interim verò nullo priuilegio suæ religionis iuuetur.* Quæ verba manifestè supponunt, quantumcumque aliquis possit prætendere iustas causas nullitatis suæ professionis, non posse licitè sua authoritate habitũ dimittere, alioqui non tam grauiter puniretur, qui id fecerit. At verò Nauarrus dicto comment. 4. de Regularib. n. 77. non obstante hoc decreto putat non obligare in foro conscientiæ, atque adeò non peccare eum qui scit, vel iustè credit professionem suã coram Deo non valuisse, & propterea dimittit habitum, & fugit sua sponte, non aliter reclamando, nec causas nullitatis coram ordinario allegando, nec propterea incurrere pœnam apostatæ, nec teneri iterum ad monasteriũ redire; quæ omnia nulla alia ratione probat. Fortasse autem motus fuit, quia Concilium nullum habet verbum præceptiuum, & ideo videtur illa dispositio merè pœnalis; scilicet, qui talem ordinem iudicialem non seruauerit in prætendendo tali iure, in foro Ecclesiæ non audiatur, &c. Sed nihilominus assertio posita verior videtur, tum quia non est verisimile, Concilium tam grauem pœnam imposuisse propter illum actum, nisi graue peccatum esse supponeret; esto enim priuare velit priuilegiis, vel fauoribus eum qui ad prælatum Ecclesiæ non recurreret, vt meliori modo, & ordine ius suum obtineret, cui tamen pœnam tam acerbam adiungit, si in rigore ille potest bona conscientiæ fugere, & habitum relinquere? tum etiam, quia per sese videtur actus ille perniciosus bono communi, atque contra ius religionis, vel saltem contra iustitiam legalem, quia quando aliquis habet ius ad rem, vel in re, quam alius possidet, præsertim iustè, non potest sua authoritate illam vsurpare, sed debet vti authoritate iudicis, quando commodè potest, quia oppositum est, contra bonum ordinem Reipublicæ, & non per accidens, sed per se inferre potest scandalum, & perturbationem. Quod tanquam certum suppono ex materia de iustitia, & de restitutione: ergo idem dicendum est in præsenti, est enim in omnibus eadem vel maior ratio.

Conc. Trident. — *Opinio Nauarr. dicentis non teneri ad hoc in foro conscientiæ.* — *Fundamentum illius.* — *Reiicitur opinio Nauar.*

Itaque censeo primùm obligari in conscientia huiusmodi publicè professum, non relinquere habitum, nec statum propria authoritate. Secundò, si id faciat grauiter peccat, & præterea tenetur in conscientia non vti priuilegiis religionis, non solùm, quia per Concilium priuatur illis, sed etiam, quia supponitur ipsum certò scire se non esse verum religiosum, & per illum exitum amisit omne ius, quod habere posset, ad gaudendum illis priuilegiis, quandiu in foro Ecclesiæ erat in statu religioso. Et hoc etiam Nauarrus fatetur. Tertiò nihilominus censeo, postquam semel exiuit, quamuis malè fecerit, non teneri ad religionem redire; quia nec ratione professionis tenetur, cùm supponatur nulla, nec Concilium illam obligationem imponit, sed solùm ait, vt cogatur in monasterio permanere, non verò vt ipse teneatur redire; neque etiam ex culpa commissa, per inordinatum exitum, oriri potuit talis obligatio, quia si aliquid culpæ commissum fuit, in modo potiùs, quàm in re ablata, vt sic dicam, positum fuit, & ideo non obligat, quasi ad restituendam illam; non ergo tenetur talis persona ad religionem redire. Quartò verisimilius censeo non incurrere hanc personam ipso facto excommunicationem, vel pœnam aliquam ipso iure impositam propter apostasiam à religione. Probatur, quia non incurrit illam ex vi iuris antiqui, neque ex vi Concilij Tridentini; ergo non incurritur. Prima pars antecedentis patet, quia ille verè, & in re non est apostata, licèt exteriùs appareat, sed, si aliquam committit culpam, solùm est propter indebitum modum vsurpandi suam libertatem, quæ culpa non est vera apostasia; vel est tantùm imperfecta propter externam speciem; ad incurrendam autem censuram à iure impositam, oportet committere culpam perfectam ln specie prohibita, vt ex propria materia suppono. Altera pars antecedentis patet, quia Concilium solùm dicit, *tanquam apostata puniatur*; vbi extendit quidem pœnas apostatarum ad hoc delictum, non tamen ipso facto incurrendas, sed per iudicem imponendas. Quin potiùs addo, quamuis talis persona sub excommunicatione iubeatur redire, & vt contumax declaretur, nihilominus in conscientia non obligari, nec ligari censura, nisi quoad exteriorem obseruantiam eius. Ratio est, quia ibi præceptum solum est ex præsumptione, & ideo cùm rei veritas non subsistat, non obligat.

12. Corollarium primum. Secundum. — Tertium. — Quartum. — Quintum.

Dices, non tantùm ex præsumptione, sed per se propter Ecclesiæ satisfactionem potest talis persona iusto præcepto obligari ad comparendũ, ad

Obiectio.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ad reddendam rationem sui facti; & probandum A quòd Religiosus non sit. Respondeo, si tantùm ad hoc iuridicè citaretur, & securus posset accedere, sine dubio obligaretur, vt ratio probat; tamen, quia potiùs audiendus non est, vt Concilium dicit, sed potiùs puniendus, ideo redire non obligatur in conscientia, cùm reuera obligari non possit ad perseuerandum in statu, quem coram Deo non habet, atque ad assumendum illum, cùm sit opus Concilij, & valde difficile. Et quoad hæc duo vltima puncta placet sententia Nauarri.

Responsio.

13\. Addenda etiam est limitatio, quam ipse etiam ibi insinuat, scilicet excusari à culpa huiusmodi personam propria authoritate dimittendo religionem, vel fugiendo, quando vel ob eam rem B in carcere detinetur, vel aliter impeditur, ne ius suum postulet; vel non potest alia via vexationem illam vitare; tunc enim, nec ius positiuum obligat cum tanto rigore, nec naturalis ratio, quia tunc non conceditur alia via legitima obtinendi ius suum. Quin potiùs, si in Ecclesiastico foro probare possit coactionem, vel impedimentum, atque adeò moralem necessitatem talis exitus, etiam in eodem foro cessabit rigor Concilij, neque obstabit ille exitus, quominus talis persona audiatur, si libertatem suam probare velit. Quod etiam Nauarrus docuit num. 78. quia ille exitus potius necessitatis fuit, quàm voluntatis; C quod sine dubio est valdè consentaneum æquitati. Quod etiam vsus prælatorum, & præsertim in curia Romana, confirmat. obseruatur autem, vt talis persona habitum religionis reassumat, dum causa tractatur, sub securitate, & libertate sufficienti ad illam prosequendam, quod & per se maximè decet, & religioni quodammodo debitum est, ne ante sententiam latam re, quam possidebat, Ecclesia approbante priuari videatur.

Limitatio prima quãdo excusetur à culpa.

Limitatio secũda quãdo liberetur à pœnis Cõcil. Trident.

14\. Vnde addit vlteriùs Nauarrus, etiamsi quis temere habitum dimitteret, si postea velit illum reassumere ad hunc effectum, vt audiatur, non esse illi audientiam denegandam: putat autem Con- D cilium esse ex quadam æquitate intelligendum, scilicet, quòd non audiatur, quandiu fugitiuus, & sine habitu permansit. Nam si petita securitate, paratus sit ad reddendam rationem, & probationem si audiatur, inhumanum (inquit Nauarrus) esset illi perpetuò audientiam denegare, nam esset illum cogere, vel ad seruiendum perpetuò religioni, cùm aliàs liber sit, vel ad ducendam vitam inquietam in perpetuo exilio, timore, ac periculo. Quæ sententia pietati consentanea est, quæ maximè mouit Nauarrum, quia non agnoscit culpam in illo temerario exitu; tamen supposita culpa, quam nos explicuimus, cùm in eius pœnam illi audientia denegetur, non est res adeò E inhumana, si rigor ille necessarius visus est ad continendum in officio huiusmodi religiosum. Nihilominus tamen æquitatem illam non improbo, sed seueritatem illam Concilij intelligo ad literam seruandam, cum iis qui post talem exitum, nunquam voluntate redeunt, si inuiti capiantur. At verò si quis voluntariè redeat, quamuis aliqua pœna affici possit religiosis accommodata, satis consentaneum est rationi, vt non obstante priori delicto audiatur; vt autem omnis scrupulus cesset, tutius erit ad Summum Pontificem accedere, & coram ipso, vel ex commissione eius audientiam postulare, quæ, vt existimo, nunquam denegabitur.

Limitatio tertia à Nauar. tradita.

Resolutio circa hoc punctum.

CAPVT IV.

De quinquennio à Concilio præscripto.

Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 19. de Regular. occurrere volens perturbationibus, quæ prætextu professionis inualidæ in religionibus excitari solent, statuit, vt omnes religiosi, qui voluerint huiusmodi causam nullitatis suæ professionis prætendere, ante quinquennium elapsum illam intentent, alioqui post illud quinquennium non audiantur. Explicat autem, hoc quinquennium computandum esse à die professionis, quod sine dubio intelligendum est de professione non tantùm expressa, sed etiam tacita, quia Concilium indistinctè loquitur, & vtraque est vera, & (vt ita dicam) professio vniuocè, & ideo non possumus nos Concilij decretum limitare. Quis autem sit dies professionis, à quo quinquennium computandum est, in professione expressa per se satis patet: in tacita verò obscurior apparet, & ideo multa de illa dicit Nauarrus suprà. 1.

Aduertendũ primò.

Dubitatio circa profes. sionem tacitam.

Dico autem breuiter nunc esse diem illum, in quo aliquis complet integrum annum in religione deferendo semper communem habitum professorum; vel illum in quo post expletum annum probationis proprium habitum professorum assumpsit, nam ex tunc potuit reputari tacitè professus, & non antea. Nam licèt olim assumptio huius habitus distincti, seu proprij professorum, quocunque tempore fieret, etiam à principio, esset sufficiens signum professionis tacitæ; nunc autem non videtur sufficiens, nisi post annum expletum, quia si antea fiat, ipsa circumstantia temporis impedit talem significationem. Dices, professio expressa, etiamsi fiat inter annum nouitiatus, sufficiens est, vt ab illo die quinquennium computetur; ergo idem erit de professione tacita per assumptionem habitus proprij professorum. Respondeo primò, non esse similem rationem, quia vbi est expressa significatio, cessant coniecturæ, & ita est in professione expressa, quæ ex se satis ostendit animum profitendi, etiamsi intempestiuè fiat; in professione autem tacita est implicita significatio, tantúmque præsumpta voluntas; fundatur ergo in coniectura, quæ ex circumstantia temporis multum pendet. Deinde adde probabile esse, quamuis professio expressa ante completum annum probationis fiat; quinquennium non esse computandum, nisi à die completi anni probationis, in quo potuit prior professio rata haberi; nam ille defectus hodie tam est manifestus, & publicus, vt regulariter non videatur posse iuridicè præsumi professionem illam, quamuis expressam, factam esse animo verè profitendi ex tunc, sed ob alios fines; Concilium autem videtur voluisse concedere tempus quinquennij habile ad ratificandam professionem; nam lex illa in hac præsumptione fundatur, vt magis ex dicendis constabit. 2.

Obiectio.

Diluitur primò.

Secundò.

Secundò ergo aduertendum est, Concilium in eo statuto supponere, vel potiùs introducere iuris præsumptionem, quòd is, qui per quinquennium in religione mansit, & nunquam reclamauit, aut à principio veram professionem fecisse, aut in eo temporis discursu eam ratam habuisse, & idcirco deinceps statuit non esse audien- 3.

Aduertendũ secundò.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Dubitatio ſpecialis; an elapſo quinquennio, velit nolit, manet verus religioſus. Ratio dubitandi.

audiendum. Dubitari autem poteſt; an potuerit Concilium efficere, vt talis homo velit nolit religioſus ſit, etiamſi ex parte voluntatis eius non ſit verum quod præſumitur. Poſſet enim aliquis exiſtimare, quòd ſicut per legem præſcriptionis, ex efficacia legis res præſcripta transfertur in dominium præſcribentis, etiamſi conſenſus prioris domini nunquam interceſſerit; ita ex efficacia huius decreti interuenire hîc quoddam genus præſcriptionis per quinquennium, ratione cuius, & religio acquiſierit ius, & dominium in religioſum, & religioſus reuera maneat ſubiectus, & incorporatus illi, etiamſi reuera prior profeſſio valida non fuerit, neque ipſe poſtea per proprium conſenſum ratam illam vnquam habuerit. Sed hoc duobus modis poteſt intelligi.

Diſtinguendus duplex ſenſus.

Vnus eſt, vt ex efficacia huius decreti aliquis fiat religioſus, ſine proprio conſenſu. Alius eſt, vt licèt fortè non ſit religioſus, quia nunquam conſenſit, nihilominus ex vi huius decreti obligetur in conſcientia ad permanendum in religione, & conſentiendum.

4\. Reſolutio prima in primo ſenſu.

In priori ſenſu exiſtimo rem eſſe impoſſibilem, quia conſenſus adeò eſt intrinſecus profeſſioni, & ſtatui religioſo, vt ſine illo repugnet fieri, ſaltem per humanam potentiam, ſicut repugnat fieri vinculum, ſeu ſtatum matrimonij ſine conſenſu perſonæ. Item, quia de eſſentia profeſſionis ſunt tria vota ſubſtantialia; votũ autem eſt actio perſonalis, quæ ſine proprio conſenſu fieri non poteſt. In hoc ergo ſenſu impoſſibile eſt, vt aliquis fiat verè religioſus, virtute alicuius legis propter ſolam temporis præſcriptionem ſine proprio conſenſu.

5\. Reſolutio ſecunda in ſecundo ſenſu.

In alio autem ſenſu non apparet obligatio adeò impoſſibilis, tamen in primis de facto non habet fundamentum in Concilio, quia ipſum nihil aliud dicit, quàm, *vt non audiatur niſi intra quinquennium*, &c. Per quæ verba ſolùm denegat actionem in foro Eccleſiaſtico; ergo ex vi verborum nullam nouam obligationem in conſcientia imponit, nec verba ſunt extendenda, tum quia in hac parte rigorem continent: tum etiam, quia ſalua proprietate nunquam poſſunt hoc ſignificare.

Obiectio.

Dices, quamuis directè hoc non præcipiat, indirectè ſequitur talis obligatio, eo ipſo quòd denegat actionem in foro exteriori.

Reſponſio. prima.

Reſpondetur falſum hoc eſſe, quia licèt in foro exteriori non audiatur talis perſona, poteſt aliis remediis ſuæ conſcientiæ conſulere, vt ſuprà dictum eſt.

Secunda.

Deinde tam eſt ardua, & difficilis hæc obligatio, vt poteſtatem humanæ legis excedere videatur, quia, vt omnes Patres docent, ſtatus Religionis eſt materia conſilij, non præcepti, vnde propter ſolam moram quinquennij non poteſt hæc obligatio imponi ei, qui verè, & coram Deo liber eſt.

Reſolutio tertia.

Vnde etiam probabile cenſeo, non poſſe fieri virtute legis, vt religio acquirat per modum præſcriptionis tanti temporis tale ius, vel dominium in talem perſonam, vt ratione illius obligetur ex iuſtitia illa perſona vel ratam habere priorem profeſſionem, vel ſaltem manere in religione in perpetuum obſequium eius, quia hoc etiam eſt grauiſſimum onus multum repugnans humanæ libertati, quæ adeò naturalis eſt homini, vt ſine grauiſſima cauſa tolli non poſſit; quod rectè confirmat, quæ in ſimili adducit Nauarrus in comment. 4 de regularibus, in vltimis verbis. Quapropter veriſimile cenſeo circa perſonam liberam non habere propriè locum præſcriptionem,

A ita vt aliquis fiat ſeruus, vel quouis alio modo alieni iuris per ſolam præſcriptionem ſine conſenſu talis perſonæ, quia ſemper reſiſtit propria, & libera voluntas talis perſonæ.

Seruus nemo fit ſola præſcriptione domini.

Atque ita de facto conſtat ex materia de dominio, & de præſcriptione nullum fieri ſeruum ſola præſcriptione domini, quamuis è contrario ſeruus præſcribere poſſit libertatem. leg. 2. Cod. de præſcriptione. Solùm enim in pœnam poteſt quis inuitus alteri ſubijci in ſeruum, vel alio modo ſub dominio illius conſtitui; in præſenti autem, nec culpa talis eſt, vt ſit digna tanta pœna, neque è conuerſo ſtatus religioſus talis eſt, vt in pœnam debeat imponi; ordinatur enim ad propriam perfectionem, & ideo debet eſſe voluntarius. B Videantur ſuprà dicta quæ de libertate profeſſionis diximus, & de infantibus, qui à parentibus donantur religioni, nam ex ibi dictis hæc doctrina confirmatur.

6\. Aduertendum tertiò, in aliquibus caſibus etiã tranſacto quinquennio eſt admittenda exceptio, & concedenda audientia.

Tertiò principaliter aduertendum eſt, in aliquibus caſibus admittendam eſſe exceptionem, vt non obſtante quinquennio tranſacto aliquis audiendus ſit. Ratio generalis eſſe poteſt, quia hæc lex fundata eſt in præſumptione; ergo quotieſcumque talis præſumptio euidenter, vel cum ſufficienti probatione in externo foro ceſſauerit, non obſtante hac lege audiendus erit talis religioſus. Dices, tunc ſolùm ceſſare rationem legis in particulari, ac merè negatiuè, & ideo non oportere, vt legis obligatio ceſſet. C Reſpondetur eo ipſo, quòd ceſſat præſumptio deficere rationem iuſtitiæ in tali actu; & ita ceſſare intrinſecum finem, ſeu honeſtatem ipſius legis, ac proinde ceſſare etiam eius obligationem; ac deinde non poteſt hîc ceſſare legis ratio negatiuè dicto modo quin ceſſet etiam contrariè, quia redundat eius obſeruatio, in grauiſſimum onus, & incommodum talis perſonæ ſine vllo iuſto titulo.

Primus caſus.

Hinc ergo omnes excipiunt primum caſum, in quo aliquis non potuit in toto tempore quinquennij ius ſuum coram ordinario poſtulare; & maximè ſi ab ipſa religione per vim, vel metum D impeditus eſt, tunc enim ipſo iure concedenda eſt temporis reſtitutio. Ita Nauarrus ſuprà, qui etiam refert, ita in praxi obſeruari.

Secundus.

Secundus caſus, & eiuſdem rationis eſt, ſi ignorantia inuincibilis de nullitate profeſſionis aliquo tempore interceſsit, nam licèt hæc non præſumatur, niſi probetur, vbi tamen probari poteſt excuſabit, quia cauſat moralem impotentiam, & inuoluntarium. Vnde licèt Concilium dicat quinquennium eſſe computandum à die profeſsionis, intelligendum eſt per ſe; per accidens verò interueniente ignorantia probabili, computandum erit à die, quo cœpit quis habere ſcientiam de nullitate profeſsionis. Quod confirmatur, quia E Concilium voluit concedere quinquennij tempus habile ad ratificandam profeſsionem; ſed quandiu ignoratur nullitas profeſsionis non poteſt ratificari, vt ſuprà oſtenſum eſt; ergo non debet tempus illud in hoc quinquennio computari. Quod apertè ſentit Nauarrus conſilio 23. de Regular. n. 3. & 4. quod incipit. *Petrutius.*

7\. Tertius caſus.

Tertius caſus addi poteſt, quando defectus profeſsionis talis eſt, vt ſit euidens, non potuiſſe toto illo tempore auferri, & conſequenter nec ratificari profeſsionem. Ratio eſt, quia tunc ceſſat præſumptio; nam euidenter probari poteſt, illum non ſolùm non eſſe, ſed neque etiam potuiſſe eſſe religioſum.

Primum exemplum.

Exemplum eſt accommodatum in quodam caſu Romæ tracta-

tum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tum in congregatione Cardinalium de quodam viro, qui viuente vxore, quæ publicum adulterium commiserat, post aliquot annos ingressus est religionem, & in ea vltra quinquennium post professionem mansit; postea verò intellectum est, illum post dimissam vxorem commisisse adulterium ante professionem, per quod amisit ius, quod per adulterium vxoris acquisierat ad profitendam religionem inuita vxore; atque ita factum est vt professio illa fuerit nulla, ita vt non potuerit ab illo viro toto illo tempore rata haberi. In eo ergo casu non poterat iuste audientia denegari, vel vxori petenti virum suum, vt Cardinales apertè censuerunt, vel religioni volenti eum expellere, vel ipsimet suam libertatem postulanti, quod ipsi non negarunt, sed potiùs supposuisse videntur, dicentes negotium illud remittendum fuisse ordinario loci, vt secundùm ius in eo procederet. Insinuant tamen in eo casu consentiente vxore, posse huiusmodi virum cogi, ad permanendum in religione; veruntamen licèt ille ad castitatem seruandam cogi possit, seu ad non petendum debitum, non tamen ad perseuerandum in religione, iuxta caput *quidam*, cum similibus, de conuersione coniugatorum, neque oppositum in congregatione

Secundum. dicta declaratum est. Aliud exemplum est satis frequens de religiosis, in quorum receptione ad habitum per professionem seruata non est forma præscripta à Sixto V. Nam illi vigente Sixti constitutione, quantocunque tempore in religione ita perseuerarent, nunquam possent validè profiteri etiam tacitè, vt idem Pontifex declarauit; ergo cùm ille defectus iuridicus esset, & satis publicus, vt de illo iuridicè constare posset, cessabat omnis præsumptio, ideóque quandocunque de tali defectu constitisset, non posset quispiam cogi ad permanendum in religione, cùm Ecclesiæ iam constaret, nec expressè, nec tacitè professum esse, & ob eandem causam audiendus esset quotiescunque aliquis talem defectum proposuisset, quia non posset aliter illi incommodo subueniri, nisi ille audiretur; maximè, quia ad ratificandam professionem necessarium est, vt ille defectus examinetur, vt si verè interfuit, suppleatur: ergo si de illo constitisset, liberum esset tali personæ etiam in foro Ecclesiæ, non iterare possessionem; ergo vt hoc posset fieri, iuxta formam Concilij audiri debebat coram ordinario, & suo superiore. Neque hoc repugnat illi Concilio, tum quia cessat præsumptio, in qua fundatur, vt dixi, tum etiam, quia ob eandem rationem intelligendum videtur, quando causa nullitatis quæ allegatur talis est, vt in tempore quinquennij cessare potuerit, & consequenter professio tacitè potuerit ratificari. Dixi tamen in prædicto exemplo, *vigente Sixti constitutione*, quia cùm illa postea sit reuocata à Clemente VIII. vt iam sæpe dixi, quoad effectum irritandi professionem eorum, qui non præmissis informationibus profitebantur, & ob alias similes causas, iam ex illo capite nullum argumentum desumi potest.

8. Ex dictis tamen videtur probabiliter sequi, idem dicendum esse quotiescunque nullitas professionis, & causa eius talis est, vt non potuerit professio ratificari per solum consensum religiosi absque nouo consensu, atque adeò sine noua admissione expressa, vel tacita religionis, nam tunc si certò constet ex parte religionis, nullam fuisse notitiam talis defectus, tunc cessat etiam præsumptio, certóque constare potest, professionem non esse ratificatam, quia non potuit ratificari solo consensu religiosi, & religio consentire non potuit, cùm habuerit ignorantiam, de qua, eo quòd pertineat ad communitatem, facilè poterit iuridicè constare. Exemplum est, si professio sit facta in vno loco, nondum expleto anno probationis, per ignorantiam facti, vel certè per malitiam alicuius prælati, & postea religiosus habitet per quinquennium in alio loco, vbi ritè professus à toto conuentu existimetur. Potest etiam contingere, vt illa persona non sit capax validæ professionis in tali religione, propter defectum alicuius conditionis in ea requisitæ, quæ toto illo tempore ignorata fuit à religione. In his ergo, & similibus casibus, non videtur audientia deneganda propter rationes factas. Et confirmari potest, nam si quis ignoret nullitatem, & id probare possit, datur locus restitutioni temporum, vt dictum est: ergo pari ratione, si religio ignorauit defectum, quando consensus eius necessarius est ad ratificandam professionem, concedenda est restitutio illius temporis, pro quo talis ignorantia durauit, vt eo non obstante, audiri quis debeat. Probatur consequentia, quia in præsenti casu eundem defectum operatur ignorantiæ, etiamsi fuerit ex parte religionis, nimirum vt professio ratificari non potuerit. Verum est, minus esse culpabilem moram petendi ius suum in ipso religioso, quando ipsemet ignorauit defectum; sed hoc non refert, quia hæc culpa non est sufficiens, vt aliquis cogatur esse religiosus, si non est; & consequenter non sufficit vt non audiatur, quando causa nullitatis, non solùm ex parte eius, sed etiam ex parte religionis prouenit, & de illa iuridicè constare potest. Confirmatur tandem, quia in hoc casu audiretur religio, etiam post quinquennium, si probare velit, professionem nullam, & nunquam fuisse ratificatam, vt etiam nobis ex vsu constat; ergo vt sit æqualis conditio, etiam religiosus audiri debet in simili causa.

Et fortasse ob hanc causam Concilium Tridentinum in specie loquutum est de causa nullitatis ex defectu ætatis, vel ex metu, quia huiusmodi professio per solum consensum religiosi, sublato impedimento, ratificari potest; vnde cùm addit, *aut quid simile*, intelligi potest de causa eiusdem qualitatis, scilicet, quando ea non obstante potuit postea ratificari professio per solum consensum religiosi. Quia verò Concilium addit, *velítque habitum dimittere quacunque de causa*, quæ distributio videtur vniuersalis, ideo addi potest, hæc verba ex materiæ qualitate, & capacitate limitari, vt scilicet intelligantur de quacunque causa, quæ secum admittat præsumptionem ratificatæ professionis. Vel etiam dici potest (& quoad rem in idem redit) Concilium loqui de quacunque causa nullitatis, & velle, vt nullus post quinquennium admittatur ad probandam nullitatem prioris professionis quacunque ex causa nulla esse dicatur; non tamen excludere quin audiri debeat, qui non solùm probare voluerit, priorem professionem fuisse nullam, sed etiam se non potuisse toto illo tempore illam ratificare, etiamsi vellet; tunc enim non apparet cur audientia, & propriæ libertatis defensio denegetur. Neque est verisimile, Concilium id voluisse, nec verba eius ad hoc cogunt, nec intentio, quæ præcipuè fuit tollere fraudes, & occasiones allegandi, vel fingendi causas nullitatis, in priori professione;

9. Conc. Trid. germana interpretatio.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sione; & ad hunc finem statuit, vt etiam si illa A fuerit nulla post quinquennium, non sufficere, vt aliquis liberetur à iugo religionis, & ita reuera nunquam sufficit si id tantùm probetur. At verò si non illud tantùm iuridicè constare possit, sed etiam talem professionem non potuisse ratificari; de hoc casu nihil Concilium loquutum est, nec in eo habet locum præsumptio, nec militat illud periculum doli, aut fraudis.

10. Aduertendũ vltimò, solos milites Ordinis sancti Ioannis comprehendi sub hoc decreto.

Vltimò obseruari potest circa hoc decretum à Congregatione Cardinalium declaratum esse sub illo comprehendi milites S. Ioannis, cùm tamen aliàs ab eadem Congregatione declaratum fuerit, ordines militares non comprehendi sub hoc, & sub superiori decreto 15. quod ita conciliandum videtur, vt hoc posterius intelligatur quoad illos ordines, in quibus ex dispensatione fit votum castitatis tantùm coniugalis, Vnde insinuari videtur, hos non ita esse simpliciter, & absolutè religiosos, seu regulares, sicut priores. Sed quia de hoc infrà disputandum est, nunc satis sit quoad præsentem effectum, & quoad rationem horum decretorum, ita fuisse iudicatum à Congregatione, quidquid sit, an quoad substantiam vtrique sint veri religiosi. Dubitari, etiam hîc poterat, quid teneatur agere religiosus, qui post quinquennium non auditur, cùm ipse certus sit, se non esse religiosum. Sed huius dubij resolutio petenda est ex dictis; ita enim de huiusmodi religioso iudicandum est, sicut de illo, qui certus est in conscientia se non esse religiosum, & in exteriori foro probare id non potest, quia hoc decretũ Concilij, licèt audientiam neget, nouam obligationem in conscientia non imponit pro eo casu, & alioqui stando in ratione naturali, hîc reducitur ad casum impotentiæ, vt per se constat.

Dubitatio, ad quid teneatur religiosus, si elapso quinquennio nõ audiatur.

INDEX CAPITVM
LIBRI OCTAVI.
De Paupertate.

Cap. I. *VTRVM paupertas sit necessaria ad salutem.*

II. *Vtrùm paupertatem promittere, seu ex voto seruare sit opus honestum, & de meliori bono.*

III. *Vtrùm vouere paupertatem extra religionem licitum sit, & honestum.*

IV. *Quæ sit materia remota voti paupertatis.*

V. *Quæ sit materia proxima voti simplicis paupertatis, & consequenter ad quid obliget hoc votum.*

VI. *Quibus modis violari possit simplex votum paupertatis, & quàm graue peccatum illud sit.*

VII. *Quàm sit antiquum in Ecclesia, vt religiosi nullum habeant proprium, vel quo iure, aut tempore votum solemne introductum sit.*

VIII. *Vtrùm votum paupertatis excludens proprium in communi, liceat in religioso statu.*

IX. *Quænam paupertas in religiosis sit omnium præstantissima.*

X. *Quæ oriatur obligatio ex voto solemni paupertatis, & quomodo obliget.*

XI. *Quænam acceptio, seu acquisitio alicuius rei sit in religioso vitium proprietatis, contraria voto paupertatis.*

XII. *De professione, seu retentione alicuius rei contra religiosam paupertatem.*

XIII. *Vtrùm religiosus post factam professionem, vel religio nomine illius retinere possit vsum fructum.*

XIV. *Vtrùm liceat religiosis habere annuos redditus, seu bona stabilia ex superioris licentia.*

XV. *De vsu bonorum religiosæ paupertati contrario.*

XVI. *De Testamentis religiosorum.*

XVII. *Quam specialem obligationem inducat votum paupertatis, quod dominium etiam in communi.*

XVIII. *Vtrùm in solemne votum paupertatis cadere possit dispensatio.*

LIBER

(c) 2007 Ministerio de Cultura

LIBER OCTAVVS.

DE PAVPERTATE.

1. QVæ hactenus de professione absolutè, quasi generatim diximus, magna ex parte respiciunt traditionem, quæ in illa sit, & vota solùm quatenus ita illi sunt annexa, vt in aliquibus conditionibus, proprietatibus, vel effectibus cum illa conueniant. Superest ergo, vt de singulis votis ad professionem necessariis in particulari dicamus, nam hoc maximè necessarium est ad distinctam notitiam huius status. Supponimus autem, vota tria esse, paupertatis, castitatis, & obedientiæ: nam hæc esse necessaria, & sufficere ad hunc statum, suprà ostésum est. Quòd si aliqua religio aliquid aliud habeat, id speciale est, & non pertinet ad considerationem status religiosi vt sic.

2. De his ergo tribus votis, ac materia illorum triplici libro sequenti dicemus, non solùm quatenus sunt solemnia; sed etiam in tota sua latitudine prout comprehendunt simplicia. Nam cùm in eisdem materiis, de quibus sunt vota solemnia, fieri etiam possint, ac soleant vota simplicia, tum intra statum religiosum, vt patet in religiosis non professis Societatis Iesu, tum etiam extra illum, vt in sæcularibus castitatem vouentibus, & sic in aliis, operæpretium visum est in vnoquoque libro ex sequentibus agere de his votis in vnaquaque materia in tota sua latitudine incipiendo priùs à simplici ad solemne, vtpote à minus perfecto ad perfectius, sic enim tractationem de votis simplicibus in particulari non omittimus, & faciliorem paramus viam ad solemnia explananda, ac tandem totius status, ac virtutis religionis perfectam, & completam notitiam, Deo dante, consequemur. Inter prædicta verò vota infimum locum tenet paupertas, quia circa materiam minus perfectam versatur, & ideo ab illa est incipiendum.

CAPVT I.

Vtrum paupertas sit necessaria ad salutem.

1. *Errores hæreticorum.* HÆretici dicti Apostolici dixerunt paupertatem Apostolicam esse ad salutem necessariá quod etiam senserunt Pelagiani dicentes non posse homines saluari, nisi renuntient omnibus, quæ possident, vt sumitur ex Augustino epist. 89. & 106. Nazian. etiam oratione prima in Iulianum refert statuisse ne Christianis daretur actio ad se defendendum etiamsi rebus omnibus spoliarentur, cùm in Euangelio eis præceptum sit, vt nihil possideant. Hæretici etiam dicti Fratricelli dixerunt, non licere habere aliquid proprium, vt sumitur ex Extrauag. 22. *Sancta Romana*, vbi eos damnat, & antea Bonifacius VIII. iam damnauerat.

A 2. *Assertio. Paupertas actualis non est necessaria ad salutem, neque præcepta.* Nihilominus dicendum est paupertatem actualem non esse ad salutem necessariam, neque hominibus præceptam. Quod est de fide certum, & sufficienter conuincitur ex ipso vsu, & statu Ecclesiæ. Nam si paupertas ita esset necessaria ad salutem, erraret vniuersa Ecclesia, & maior pars fidelium eius, etiamsi seruarent omnia alia præcepta, essent in statu damnationis, quod repugnat eius sanctitati, & veritati. Conuinci tamen potest hæc veritas, partim ratione, partim ex ipso Euangelio. *Probatur prima pars assertionis quoad ius naturale. Primò.* Aut enim loquimur ex natura rei, aut ex aliquo Christi præcepto, neutro autem modo inuenitur diuitiarum possessio ita prohibita, vt paupertas sit ad salutem necessaria. Minor quoad priorem partem de B naturali iure latiùs probatur in materia de iustitia tractando de rerum dominio, & est per se euidens; quia diuisio rerum, & dominiorum proprietas contra nullum præceptum naturale est. Nam quamuis Deus ipse dominia rerum non diuiserit, sed absolutè potestati, & vsui hominum hæc inferiora bona concesserit, iuxtà illud Genes. 1. *Dominamini piscibus maris*, &c. tamen neque ipse vt author naturæ præcipit, vt res semper manerent sub libero, & communi vsu hominum, neque naturalis ratio per se sola dictat esse malum, aut prohibitum hanc diuisionem facere, vnumquemque proprium aliquid possidere. Quin potiùs generatim ac regulariter loquendo in statu naturæ lapsæ, & conueniens, C & moraliter necessarium fuit, quia alioqui vix possent applicari homines, vel ad excolendos agros, vel ad alia negotia, & munia sustentationi hominum necessaria. *Secundò.* Secundò, quia septimum præceptum Decalogi de non furando naturale est, & ad honestatem morum necessariũ: ergo id, quod intrinsecè ad illud supponitur, non potest esse contra naturalem legem; supponit autem rerum dominium, & proprietatem, nam in definitione furti ponitur, quòd sit acceptio rei alienæ inuito domino. *Tertiò.* Tertiò, id est, manifestum ex discursu totius veteris testamenti: nam à principio humani generis ab ipsis filiis Adæ cœperunt homines habere proprias possessiones, & D diuitias maximè rerum mobilium, ac se mouentium, & sanctissimi viri diuities satis fuisse leguntur, tam in lege naturæ, vt Iob, Abraham, &c. quã in lege scripta, quo tempore Deus abstulit à barbaris gentibus terram promissionis & suo populo tradidit, eámque deinde missis sortibus inter Tribus diuisit, posteáque regnum Sauli tradidit, quod postea in Dauid transtulit, cuius filius Salomon ditissimus fuit. In hoc ergo, per se loquendo, & ex sola natura rei, nulla est malitia. Et ratio denique est manifesta, quia in hoc nulla est iniustitia, cùm nullus possit assignari, cui fiat iniuria; seclusa autem iniustitia, nulla alia ratio malitiæ in tali actu, vel obiecto excogitari potest.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

3. Probatur secunda pars assertionis quoad ius positiuum.

Venio ad aliam partem, in qua magis videntur hæretici errasse, quia in Euangelio interdum videtur Christus Dominus paupertatem, vt omnino necessariam ad salutem postulare. Matth. 19. dixit, *Facilius est camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare in regnum cœlorum.* Et Lucæ 14. *Qui non renuntiat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Veruntamen ex his eisdem locis manifestum est, Christum non præcepisse actualem paupertatem, & renuntiationem bonorum omnium, vt necessariam ad salutem, sed solùm inuitasse ad illam, eámque consuluisse, vt valde vtilem ad perfectionem, & facilitatem quendam in consequenda salute. Hoc planè constat ex discursu posterioris testimonij; cùm enim quidam adolescens ad Christum accessisset, interrogans, *Quid boni faciam vt habeam vitam æternam?* Christus solùm respondit, *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Ille autem iterum interrogauit: quæ? Christus autem præcepta decalogi proposuit, nulla diuitiarum, aut paupertatis mentione facta. Ad quem iterum adolescens, *Omnia hæc custodiui a iuuentute mea, quid adhuc mihi deest?* Ait illi Iesus, *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo, & veni, & sequere me.* Vbi primùm expendo Christum hoc proposuisse extra præcepta, idque addidisse vltra ea, quæ sunt simpliciter necessaria ad consequendam salutem; cùm enim interrogationi factæ, plenè respondisse credendus sit, ea sine dubio, quæ simpliciter necessaria sunt, proposuerat, nam sub illis præceptis reliqua virtute continentur: ergo quod postea addit extra præcepta est. Deinde expendo illas duas conditionales, *Si vis ad vitam ingredi, & si vis perfectus esse.* In quibus clarè ostendi Christus ad ingressum vitæ non esse necessarium vendere omnia, &c. sed ad perfectionem obtinendam. Declarauit etiam illa duo scilicet, ingredi ad vitam, & perfectum esse, inter se distincta esse, & diuersis medijs comparari, & primum sine posteriori contingere. Vnde constat ineptam fuisse Pelagianorum expositionem apud Augustinum epist. 89. q. 4. *Si vis perfectus esse*, id est, si vis, vt nihil tibi desit ad salutem, nam ipsemet adolescens interrogauit, *Quid adhuc mihi deest.* Et Christus, vt Marcus expressit cap. 10. *Vnum tibi deest.* Sed planè intelligit deesse ad perfectionem, non ad salutem, aliàs & immeritò distinxisset inter vitam, & perfectionem, & falsò dixisset, *Si vis ad vitam ingredi serua mandata*; intelligendo de illis mandatis, quæ numerauerat, seclusa renuntiatione, quam postea addidit. Atque hoc modo intellexerunt hunc locum Chrisostomus & omnes Græci ibi Anselm. D. Thomas & alij Marci 10. & alij Patres sequenti assertione citandi. Et videtur res adeò clara ex ipso contextu, vt vix possit ad alium sensum detorqueri.

Explicatur locus Luc. allatus.

4. Discipulus Christi duobus modis quis dicitur.

Et eundem sensum habere potest, quod Christus dixit Lucæ 14. *Qui non renuntiat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse dicipulus.* Discipulus enim Christi (quod ad varia loca Euangelij intelligenda notandum est) dupliciter dicitur. Primò, omnis ille, qui fidem Christi sequitur, & præsertim si eam habeat viuam, & in illa perseueret, quomodo dicebat Christus Ioan. 8. *Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis*; illa enim verba de omnibus credentibus dixit. De qua acceptione legi potest August. lib. 2. de consens. Euangelist. cap. 17. circa finem. Alio modo specialiter dicitur discipulus Christi, qui in perfectione vitæ, & renuntiatione sæculi illum imitatur: sic specialiter vocantur discipuli illi 72. quos Christus designauit Luc. 10. qui discipulorum nomine specialiter significantur. Matth. 9. ibi; *Tunc dixit dicipulis, Messis quidem multa, operarij autem pauci.* Nam Lucas postquam dixerat, *designauit Dominus, & alios septuaginta duos*, subdit, *Et dicebat illis, Messis quidem multa*, &c. Et vtroque modo sumitur frequenter illa vox tam in Euangelio, quàm in actis Apostolorum. Si ergo in prædictis verbis Lucæ, discipulum hoc posteriori modo accipiamus, eum planè intelligemus, qui vult perfectus esse, & ideo illi meritò dici potest, non posse consequi quod intendit, nisi renuntiet omnibus, quæ possidet. Nam in illa conditionali posita à Christo, *Si vis perfectus esse*, &c. includitur hæc necessitas talis medij ad talem finem, & consequenter impossibilitas consequendi illum gradum, seu statum perfectionis: at verò esse illo modo discipulum Christi, non est simpliciter necessarium ad salutem, vt declaratum est, & ideo inde etiam non probatur renuntiationem omnium rerum esse necessariá vel in præcepto. Alium verò sensum, & fortasse magis proprium habere potest hic locus, vt statim dicam.

5. Locus Matthæi allatus duobus modis exponitur. Prima expositio.

Quod ergo in priori loco Matth. Christus Dominus addit de comparatione Cameli, dupliciter exponi potest. Primò vt iuxta subiectam materiam, & consequenter ad ea, quæ proximè dicta erant, ibi non sit sermo de quocunque ingressu in regnum cœlorum, sed per antonomasiam de ingressu per quandam excellentiam, & perfectionem, seu (quod idem est) de tali ingressu; quod sine vllo impedimento, ac detentione, statim pateat. Postquam enim Christus responderat, *Si vis perfectus esse*, &c. refert Euangelista adolescentem abiisse tristem, tunc autem subdit Christus, *Amen dico vobis, quia diues difficilè intrabit in regnum cœlorum*: ergo loquitur de introitu cum perfectione, seu ad perfectionem; nam illi adolescenti diuiti non fuerat difficile seruare mandata, nedum impossibile, cùm à iuuentute sua illa seruasset, non obstantibus diuitiis. Nec enim dubitari potest, quin verum dixerit, vt rectè Chrysostom. notauit. Nam Marcus cap. 10. ait Christum statim eum intuitum esse, & dilexisse eum; quod beneuolentiæ signum, veritatem ipsum dixisse satis declarat: ergo quod reliquum erat, ei fuit difficile, scilicet tendere ad perfectionem, quam difficultatem ex diuitiis ortam fuisse declarauit Matthæus, cùm dixit, *Erat enim habens multas possessiones, & propterea abiit tristis.* De hoc ergo introitu, déque difficultate ad illum, loqui videtur Christus. Hanc verò adeò exaggerauit Christus exemplo Cameli, vt impossibilitatem esse significauerit, vtrumque verò cum proportione accommodatum, verum est: diuiti enim difficile est regnum cœlorum cum perfectione quærere, quia propter amorem diuitiarum, difficile illi est omnibus renútiare; ei autem, nisi hanc difficultatem superet, impossibile est retinédo diuitias perfectionem profiteri, sicut Camelo impossibile est per foramen acus introire. Quæ expositio veram doctrinam continet, ac pia est; aliquantulum tamen videtur violenta quoad proprietatem verbi, intrandi in regnum cœlorum.

6. Secunda expositio.

Aliter ergo exponitur ille locus, vt per eam compara-

(c) 2007 Ministerio de Cultura

comparationem magna quædam difficultas, & humana impossibilitas significetur, non verò talis, quæ ex præcepto relinquendi diuitias, sed ex impedimentis, & periculis, quæ secum afferunt, oriatur; neque etiam talis, quæ nullo modo superari possit, sed quæ non solis viribus humanis, sed diuina gratia vinci possit. Hunc sensum indicant ipsa Christi verba: nam initio solùm dixit, *Diues difficilè intrabit in regnum cœlorum*, quod ex eo intulit, quòd adolescens ille propter amorem diuitiarum, tristis abiit, inde occasionem sumens ad prædicandam difficultatem, quam diuitiæ secum afferunt ad consequendam salutem. Deinde quamuis hyperbolico exemplo difficultatem exaggeret, non oportet rem esse æquè impossibilem, loquitur enim Christus Dominus communi, & vsitato modo, quo solent homines per aliquam huiusmodi hyperbolem, magnam alicuius rei difficultatem declarare. Tandem cùm discipuli admirarentur, Christus admirationem abstulit, dicens, *apud homines hoc impossibile est, apud Deum autem omnia possibilia sunt*; non est ergo malum, nec turpe esse diuitem in sensu composito, vt aiunt. Est ergo solùm difficile propter impedimenta, quæ diuitiæ secum afferunt, quæ licèt humanis iuribus vinci non possint, cum diuina gratia possunt, & ideo apud Deum possibile hoc dicitur, vt notauit Gregor. Nazianz. orat. 36. & August. dicta epist. 89. q. 4. Et hoc ipsum significauit Paul. 1. ad Timoth. 6. dicens, *Diuitibus huius sæculi præcipe non sublime sapere, neque sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo viuo, qui præstat nobis hodie abundè ad fruendum, bene agere, diuites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, vt apprehendant veram vitam*. Supponit ergo Paulus, posse diuites etiamsi diuites maneant, veram vitam apprehendere, dummodo in diuitiis non nimiùm confidant, & eis rectè vtantur, quos *in Deum diuites* appellat Christus Luc. 12.

7. Eodē modo potest explicari locus Luc. Notandum.

Et iuxta hæc exponi etiam potest locus alius, Luc. 14 admittendo in illo esse sermonem de necessitate medij, seu præcepti ad salutem, atque adeò de quocunque vero Christi discipulo, qui saluari vult. Est autem aduertendum, necessitatem ibi insinuatam pertinere ad præceptum affirmatiuum, renuntiandi omnibus, quæ possidentur, in quo seruanda est regula affirmatiuorum præceptorum, quia non pro semper obligant, sed pro articulo necessitatis. Ita ergo non est necessarium ad salutem semper, aut pro aliquo certo tempore speciali lege definito, omnibus renuntiare, sed tunc solùm, quando vel ad fidei defensionem, vel ad occurrentem aliquam obligationem charitatis fuerit necessarium. Et quia hæc occasio rara esse solet, ideo hæc necessitas, quatenus sub præceptum cadit, dicitur non esse de renuntiatione actuali, sed inanimi præparatione. Quomodo exposuit dictum locum D. August. epistola 5. & dicta epistola 89. q. 4. quem sequitur Beda in Lucam, qui ad hoc explicandum distinguit inter illa verba, relinquere omnia, & renunci[illegible] omnibus; *Paucorum enim* (inquit) *perfectorum est relinquere omnia, hoc est, curas mundi postponere; cunctorum autem fidelium est renuntiare omnibus; hoc est, sic tenere omnia, quæ in mundo sunt, vt per ea non teneatur in mundo*. Consonatque hæc expositio his, quæ paulo superiùs Christus dixerat. Luc. 14. *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem, & animam suam, non potest meus esse discipulus*. (Beda.)

Nam licèt hæc verba relata ad discipulum posteriori modo supra posito sumptum, id est, perfectiori modo sequentem Christum, possint de actuali renuntiatione verificari; tamen intellecta generatim de discipulis Christi, id est, de omnibus Christianis, necessarium omnino est, vt prædicto modo intelligatur. Idem ergo est de aliis verbis, quæ tractauimus: nam est eadem ratio, imò virtute eadem sunt: nam cùm Christus concludit, *Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus, quæ possidet*, non solùm de diuitiis, & bonis fortunæ, quæ sunt materia paupertatis, sed simpliciter de bonis omnibus, quæ suprà numerauerat, loquitur, aliàs non declarasset satis, & conclusisset, quod proposuerat, vt rectè obseruauit August. epist. 38. ad Lætum, vbi sic ipse concludit. *Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus, quæ sunt eius, non potest meus esse discipulus*. Et subiungit, *Prælocutio autem cum extrema conclusione concordat; in eo enim quòd vnusquisque renuntiat omnibus, quæ sunt eius, etiam illud continetur, vt oderit patrem suum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc & animam suam, omnia enim hæc propria eius sunt, quæ plerunque implicant, & impediunt, &c.* (August.)

CAPVT II.

Vtrùm paupertatem promittere, seu ex voto seruare, sit opus honestum, ac de meliori bono.

1. Errores hæreticorum negantium.

NEgarunt aliqui hæretici, qui ad aliud extremum declinantes, melius esse dixerunt temporalia bona retinere, & ex eis eleemosynas facere, quàm omnibus renuntiare; ita errasse Vigilantium refert D. Hieronym. libro contra illum, hæretici etiam huius temporis sicut alia consilia, & vota contemnunt, ac reprehendunt, ita etiam paupertatem, & votum eius, nam intentione cultus illam consecrare Deo, dicunt esse superstitiosum, & sacrilegum; alia verò intentione illam assumere voluntariè propter vitandas curas temporalium rerum dicunt esse vanum, & stultum, quia satis est ferre paupertatem, quam necessitas affert, & quia maiorem anxietatem, & solicitudinem afferre solet rerum necessariarum penuria; ob hanc enim causam sapiens perebat, Prouerb. 30. *Mendicitatem, & diuitias, ne dederis mihi*. ita ferè refert Bellarm. lib. 2. de Monach. cap. 8. Castro etiam lib. 12. contra hæreses verbo *Paupertas* hæres. 3. refert quendam Guilhelmum de sancto amore docuisse, paupertatem in promptitudine animi, quando necessaria fuerit ad Christi honorem, esse, optimam, & à Christo commendatam, paupertatem, verò actualem, per quam aliquis omnibus renuntiat, nec consulendam esse, nec laudandam. Quod etiam ex parte sensit Desiderius quidam Longobrdus, cuius meminit D. Thom. opuscul. contra impugnantes religionem capit. 6. dicens, voluntariam paupertatem noxiam esse, nisi vel quis eam profiteatur in religione, quæ saltem in communi prouentus habeat, vel talis persona sit, quæ labore

(c) 2007 Ministerio de Cultura

labore manuum victum sibi comparare valeat. Vnde hic hæreticus præcipuè videtur intendisse mendicitatem damnare. Quem errorem damnauit Alexander IIII. in bulla propria, nam eius tempore hic error contra religiones mendicantes insurrexit, contra quem plura infrà dicemus.

Error alius affirmantiū.

Quoniam verò hæretici semper extremis viis incedunt, non defuerunt alij, qui paupertatem ita laudauerint, vt solam illam ad peccata omnia expianda, & salutem consequendam sufficere dicerent. ita sensit quidam Guilhelmus Antuerpiēsis, vt Castro, & Prateolus in catalogo hæreticorum referunt. Sed isti omnes ferè sine fundamento loquuti sunt, & ideo in eorum argumentis referendis, aut soluendis non immoror, obiter verò quod necessarium sit attingemus.

2. Assertio tres partes includens.

Triplex distinctio præmittenda.

Dicendum ergo est, votum simplex paupertatis per se sanctum, & honestum esse, ac de meliori bono; conclusio est certa, & catholica. Vt autem illam distinctè probemus, tria distinguere necesse est. Primum est, obiectum, seu materia huius præcepti, quod est paupertas. Secundum est, votum eius generatim consideratum. Tertium est, quòd hoc votum sit simplex. De singulis ergo probandum est, per se conferre ad sanctitatem talis actus, nullámve rationem mali secum afferre.

Probatur prima pars, quòd materia ipsa non sit mala.

Et primò quidem de materia ipsa, quòd mala non sit, euidens est, quia contra nullum est præceptum: sicut enim nulla est lex naturalis, vel positiua prohibens homini possessionem diuitiarum, ita multominus est lex, quæ diuitias habere, vel procurare præcipiat; vbi enim reperiri poterit talis lex, aut quo discursus rationis colligi?

Instantia.

Dices, eo præcepto naturali, quo præcipitur homini vitæ propriæ conseruatio, & decens, ac honesta corporis cura, quoad victum, vestitum, & habitationem, consequenter præcipi homini, vt hæc saltem possideat, quæ ad huiusmodi vsum necessaria sunt: nam & Paulus etiam dicebat 1. ad Timoth. 6. *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus*: indicans saltem his non posse hominem renuntiare. Sed non potest homo semper temporibus necessariis habere hæc omnia parata, nisi habeat bona, vnde huiusmodi fructus percipiat: ergo videtur in illo præcepto naturali includi obligationem habendi, vel non abiiciendi illa bona, quæ ad hunc vsum sufficiunt: ergo absoluta, & integra paupertas non est obiectum, quod cum honestate, & laude amari, vel promitti possit. Hoc verò argumentum contra illam maximam paupertatem procedit, quæ ad mendicandum cogit hominem, & ideo illius plenam solutionem trademus inferiùs agentes de paupertate religiosorum mendicantium.

Responsio prima.

Nunc ergo breuiter respondetur, negando minorem. Nam in primis si quis in ea communitate viuat, cuius communibus bonis sustentetur, rectè potest habere vsum omniū rerum necessariarum cum integra paupertate personali. Sed nunc ad illud etiam nō arctamur, & ideo dicitur vlteriùs posse hominem labore manuum suarū habere necessaria ad vitam, ac proindè sine dominio, & possessione aliorum bonorum illi necessitati satisfacere.

Secunda.

Deinde dicitur, iustè posse aliquem renuntiare omnibus bonis, etiamsi sciat necessarium sibi postea futurum mendicare ad satisfaciendum prædictæ naturali obligationi, dummodo ad mendicandum rationabilem aliquam causam habeat, ob quam aliunde viuere non possit, huiusmodi autem sufficiens causa est paupertatis professio cum aliqua exercitatione, occupatione, aut ministerio spirituali, quod proprio labore necessaria quærere non permittat. An verò hæc paupertas priuet omni dominio, necne, postea dicemus.

3. Commēdationes paupertatis.

Tandem in huius paupertatis commendationem sufficiunt Christi verba Matth. 5. *Beati pauperes spiritu*. Quamuis enim hic locus varias habeat expositiones, certum nihilominus est, hunc qui piissimus est, non esse excludendum, scilicet, vt Christus veram, ac voluntariam paupertatem ibi maximè laudet; ita enim Hieronym. Beda, Anselm. & D. Thom. locum intellexerunt. Item moderni ferè omnes expositores; Bernard. Sermone 1. in festum omnium Sanctorum, Gregor. Nissen. lib. de beatitudinibus, Leo item in sermone circa hunc locum Matth. licèt de humilitate, & effectu paupertatis etiam locum intelligat: dicit tamen realem etiam paupertatem voluntariam commendari, vt vtilissimam ad veram humilitatem, internámque affectus moderationem, & ita est etiam intelligendus ibi Chrysost. & August. lib. 1. de sermone Domini in monte, ac videri potest D. Thom. 2. 2. q. 19. artic. 12.

4. Probatur secunda pars, quòd sit de meliori bono, & sit opus cōsilij.

Vt autem hæc paupertas possit esse materia voti, non satis est, non esse malam, sed oportet ostendere esse meliorem suo opposito, atque adeò pertinere ad bona superogationis, & consilij; hoc autem capite præcedenti satis videtur probatum Christi Domini testimonio, & authoritate, nam eo loco vbi non præcipit relinquere omnia tanquam necessarium ad vitam æternam, illud ipsum consulit tanquam necessarium ad perfectionem, & vtilius, ac melius ad vitam æternam; hanc enim vim habent illa verba Matth. 19. *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes*, &c. Respondebat autem Guilhelmus de Sancto amore Christum ibi loquutum de abiectione omnium in præparatione animi, sicut nuper exponebamus verba Luc. 4. *Qui non renuntiat omnibus, quæ possidet*, &c. Verùm hæc expositio non potest illi loco accommodari, tum quia renuntiare omnibus in præparatione animi non est consilium, sed præceptum, vt declarauimus. Christus autem ibi non proponit hoc vt aliquid contentum in præceptis, sed vt aliquid additum vltra præcepta, vt explicauimus: tum etiam quia verba ipsa, *Vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus*, manifestè significant realem executionem, seu actualem derelictionem omnium. Tum denique quia ipsimet Apostoli ita intellexisse videntur, cùm statim subdiderunt, *Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te*.

Interpretatio Osiand. hæret. reiicitur.

Aliter Osiander hæreticus eludebat hunc locum, dicens verum esse Christum dedisse consilium hoc illi adolescenti, non verò propterea dedisse nobis omnibus. Sed est profectò voluntaria responsio ex sola pertinacia orta; cur enim respectu illius adolescentis fuit salutare illud consilium, si materia ipsa secundùm se, & respectu omnium non est materia consilij. Deinde simul dixit illi Christus, *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata*. Et; *si vis perfectus esse, vade, & vende*; sed illud prius non dixit soli, sed in illo omnibus; ergo, & posterius. Præterea quando ille abibat tristis, non intulit Christus, *Quam difficilè hic diues saluabitur?* Sed simpliciter, quàm difficilè diuites, &c. ergo intellexit nō illi tantùm, sed vnicuique diuiti esse optimum cōsilium amare paupertatem ad periculum diuitiarum vitandum.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

5. Alia expositio Caluini reprobatur.

Aliter conatus est hoc testimonium eludere Caluinus hæreticus, vt Bellarm. suprà, & Maldonat. ad locum Matth. referunt, negauit enim Christum illis verbis voluisse dare adolescenti illi consilium aliquod perfectionis, sed tacitè illum reprehendere, eo quòd fuisset mentitus se præcepta seruasse à iuuentute sua. Veruntamen iam suprà ostensum est, nulla vera ratione existimari posse adolescentem illum fuisse mentitum, cùm ea responsione Christo placuerit, & eam ob causam ab eo fuerit dilectus. Deinde non apparet quomodo illa Christi verba prosequantur reprehensionem, aut redargutionem de mendacio. Respondet hæreticus, cùm adolescens dixisset se seruare omnia præcepta, Christum proposuisse illi vnum præceptum relinquendi omnia, quod sciebat non esse obseruaturum, vt per hoc ostenderetur falsum esse, quod dixerat omnia seruasse. At quis non videat vanum, & planè falsum esse hoc commentum. Nam in primis Christus nihil præcepit, sed voluntati eius commisit, dicens, *Et habebis thesaurum in cœlo*. Quod ita patres adnotarunt, illum locum exponentes, vbicunque attingunt tractationem de consiliis euangelicis, vt videre licet in Augustino dicta epist. 89. q. 4. & sermone 6. de tempore. *Consilium* (inquit) *datur, vt vendantur omnia, & pauperibus erogentur*. Ambros. optimè lib. de viduis, circa medium, & Hieronymus contra Vigilantium. Deinde quale est hoc præceptum, quod in eis verbis Christi fingitur, aut enim generale præceptum est, omnes obligans, & hoc satis refutatum est, & ostensum ipsis verbis Christi repugnare; vel fuit peculiare præceptum à Christo Domino illi adolescenti impositum, & hoc parum valuisset ad redarguendum illum, tum quia licèt seruasset omnia præcepta, posset tunc cum tristitia suscipere arduum, & insitatum præceptum; tum etiam, quia nondum Christus Dominus persuaserat, aut conuicerat adolescentem illum, vt præceptum illud acceptare, aut seruare teneretur: ergo licèt illi nó obediret, non conuinceretur falsò dixisse se ab adolescentia præcepta seruasse. Non est ergo dubium, quin Christus Dominus illo loco consilium paupertatis dederit, vt præter expositores ibi, & authores citatos, docuerunt Basilius in homilia contra diuites auaros, & Hieronym. epist. 150. ad Hedibiam q. 1. Cyprianus lib. de lapsis, prope initium. Tertullian. verò lib. de Monogamia cap. 14. cùm dicit, *Discessit, & ille diues, qui non cœperat substantiæ diuidendæ egenis præceptum* latè vsus est præcepti nomine pro quacunque admonitione, vel voluntatis manifestatione. Vide etiam Thomam de Kempis lib. de paupertatis vtilitate.

D. August.

6. Probatur eadem pars ratione.

Ratione tandem conuinci potest eadem veritas, quia duobus modis potest esse aliquid materia consilij, & inter superogationis bona computari. Primò tanquam per se, & in se continens excellentem aliquam honestatem per se amabilem, quomodo est bonum dare eleemosynam, vel orare etiam, quando non tenemur. Secundum tanquam medium vtile ad perfectionem acquirendam; & quilibet horum modorum sufficit, vt aliqua possit esse materia voti, sicut est in superioribus demonstratum. Paupertas ergo per se, ac præcisè spectata non est priori modo bona, quia nec diuitiæ per se malæ sunt, sed ex se indifferentes. Posteriori autem modo est vtilissima, quia tollit impedimenta perfectionis. Vnde D. Thom. 3. contra gentes cap. 133. *Non* (inquit) *paupertas secundum se bona est, sed in quantum liberat ab illis, quibus homo impeditur, quominus spiritualibus intendat*. Quòd ergo paupertas sub hac ratione eligibilior sit, quàm diuitiæ, probatur ex impedimentis, quæ per se loquendo secum afferunt diuitiæ possessæ, rectè enim priuatio ex habitu cognoscitur.

7. Numerantur varia mala, quæ sequitur ex possessione diuitiarum. August.

Primò ergo diuitiæ possessæ ad sui amorem cor attrahunt, & alliciunt, vt experientia constat, & ostensum est in illo adolescente, qui propter amorem diuitiarum, quas possidebat, tristis effectus est cùm audiuit, *Vade, & vende omnia quæ habes*. Vnde egregiè Augustin. epist. 34. ad Paulinum, & Therasiam, *Nescio* (inquit) *quomodo cum superflua, & terrena diliguntur, arctius adepta, quàm concupita constringunt: nam vnde tristis ille discessit, qui consilium vitæ æternæ consequendæ quærebat à Domino, cùm audisset vendenda esse omnia sua, si vellet esse perfectus, nisi quia magnas, vt Euangelium loquitur, habebat diuitias: aliud est enim nolle incorporare quæ desunt, aliud iam incorporata diuellere, illa velut cibi repudiantur, hæc velut membra præciduntur*. Hic autem diuitiarum, & bonorum temporalium amor per sese impedit perfectionem charitatis, tum quia vix potest haberi sine aliqua imperfectione, vel leui culpa, nam vel diuitiæ non tantùm propter Deum, aut virtutem, vel necessitatem, sed propter se, vel propter voluptates huiusmodi, vel honores amantur, vel certè plus amantur, quàm expediat, & ita mentem distrahunt, & occupant, ne tam frequenter, aut feruenter in Deum ferri possit, propter hoc enim Augustinus cum Deo loquens dixit 10. confessionum cap. 29. *Minus te amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat*. Atque hunc diuitiarum affectum optimè explicauit Christus Luc. 12. in parabola illius diuitis, qui dicebat, *Anima habes multa bona in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare*. Quibus etiam verbis significantur alia plura spiritualia incommoda quæ ex hoc affectu, & possessione diuitiarum sequi solent, qualia sunt quædam obliuio mortis, & futuræ vitæ, affectúsque ad voluptates corporis procurandas cum nimia quadam securitate. Præterea huc accedit solicitudo, quæ regulariter necessaria est ad huiusmodi diuitias conseruandas, de qua Christus Matth. 13. dixit, solicitudinem sæculi, & fallaciam diuitiarum esse spinas, quæ suffocant Verbum Dei; *quia bonum desiderium ad cor intrare non sinunt*, vt dixit Gregor. homil. 15. in Euangel. *Suffocant enim, ait, quia importunis cogitationibus suis guttur mentis strangulant*. Et infrà: *Per curam mentem opprimunt, & per affluentiam resoluunt; quodam enim tempore per custodiam suam solicitudine affligunt, atque adeò per abundantiam ad voluptates emolliunt*.

August.

Luc. 12.

D. Gregor.

8. Bonus diuitiarum vsus est difficilis.

Hinc etiam fit, vt valde difficilis sit bonus diuitiarum vsus, quia cum difficultate amittuntur, quæ cum amore possidentur; bonus autem diuitiarum vsus esse non potest sine ipsarum amissione; propter quod aiebat Christus Lucæ 12. *Videte, & cauete ab omni auaritia, quia non in abundantia cuiusquam vita eius est ex his, quæ possidet*. Et Paulus 1. ad Timoth. 6. inter alia præcipiendum esse diuitibus, facilè tribuere, communicare, &c. quia sine hoc vsu perniciosæ sunt diuitiæ, potiusquàm vtiles; hic autem vsus in vniuersum difficilis est. Cum perfectione autem (quod nunc intendimus) illum exercere cum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

perfecto dominio, & libero affectu difficillimum. Tandem hæc est etiam diuitiarum conditio, vt quò plures possidentur, eò plures acquirendi maiorem cupiditatem accendant, *Tunc enim* (vt ait Chrysost. homil 64. in Matth.) *violentior fit ipsa cupiditas; nec vnquam,* ait, *prædicare cessamus, accessione pecuniarum, cupiditatem habendi magis, ac magis inflammari.* Si ergo verum est, vt reuera est, quod Augustin. dixit lib. 83. quæstion. q. 36. *Nutrimentum charitatis, est diminutio cupiditatis, professio,* seu (vt alia habet lectio) *perfectio nulla cupiditas, quia radix omnium malorum est cupiditas; quisquis igitur eam nutrire vult, instet minuendis cupiditatibus.* Vt autem intelligatur de qua cupiditate loquatur, subdit, *Est autem cupiditas amor obtinendi, seu adipiscendi temporalia.*

Chrysost. August.

9. Corollariū. Est ergo euidens, bonorum temporalium possessionem per se loquendo, ac regulariter, potius obesse, quàm prodesse ad perfectionem. Nam hæc spiritualis perfectio præcipuè consistit in Dei contemplatione, & amore, hæc autem multum impediuntur rerum temporalium solicitudine, vt explicatum est. Consistit etiam, licèt secundariò, in exercitio moralium virtutum, in quo possunt diuitiæ nonnihil deseruire; sed quia in hoc ipso vsu earum rectitudinem tenere difficile est, & aliunde possunt meliores actiones morales impedire, quales sunt, v. g. spirituales operationes misericordiæ, ideo pensatis omnibus etiam ad perfectionem vitæ actiuæ, plus impediunt, quàm iuuent. Consistit denique hæc perfectio in puritate mentis ab omni vitio etiam leui quoad fieri possit, & ab omni desiderio inutili, ac cogitatione terrena. Diuitiæ autem possessæ regulariter secum afferunt huiusmodi mala, vel grauiora, vel leuiora pro modo affectus ad ipsas diuitias; nam, *qui volunt diuites fieri,* vt dixit Paul. 1. ad Timoth. 6. *incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua.* Et præcipuè solent diuitiæ, vt paulo inferiùs Paulus indicat, superbiam, & ambitionem generare, & opera abiectionis, & humilitatis impedire, quæ plurimum ad perfectionem tam actiuam, quàm contemplatiuam conferunt. Ex quibus omnibus intelligere licet paupertatem quatenus radicem horum malorum tollit, vtilissimam esse, ideóque sub hac ratione meritò inter opera supererogationis, & consilij computari.

10. Paupertas voluntaria duo includit. Constat deinde hoc intelligendum esse de paupertate voluntaria, in qua duo includuntur, voluntas carendi diuitiis, & actualis carentia; inter quæ duo illud prius est principale, & maximè intentum, nam propter quod vnumquodque tale, & illud magis: carentia autem ipsa est propter minuendam voluntatem, & cupiditatem. Item quia paupertas, quæ voluntaria non est, sed coacta, potius est incentiuum vitiorum, quàm remedium; nam aliquando etiam furandi solet esse occasio, vt dixit D. Thom. 3. contra gentes cap. 134. in fine, sic exponens illud Prouerbiorum 30. *Duo rogaui te, ne deneges mihi antequam moriar, vanitatem, & verba mendacia longè fac à me, mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo necessaria.* Vbi enim Latinus vertit *mendicitatem*, Hebræa habet, *paupertatem.* Quod D. Thom. de coacta paupertate intelligit, quem Iansenius ibi sequitur & rectè expendit verborum connexionem, nam diuitiæ vanitatem, paupertas autem (scilicet coacta) verba mendacia generare solent.

A Et ideo Sapiens illa per modum vnius postulauit, quia vnum est propter aliud. Quod ipsemet Sapiens satis explicauit subdens, *Ne fortè, satiatus eliciar ad negandum, & dicam: Quis est Dominus? aut egestate compulsus furer, & periurem nomen Dei mei.* Vbi etiam dictio illa *compulsus*, egestatem inuoluntariam denotat. Et propter hanc causam dixit D. Thom. lib. 4. de regimine Principum, pauperes voluntarios, & contemptores diuitiarum optimos esse ad regendam rempublicam, pauperes autem coactos esse ineptissimos, quia facilè corrumpuntur, & in propriam vtilitatem omnia conuertunt propter appetitum diuitiarum, quibus carent. D. Thom.

B Ex quo facile est respondere ad omnia quæ contra excellentiam, & maximam vtilitatem paupertatis obiici possunt; vnum enim, ac præcipuum est, quia paupertas solet esse occasio turpes, & iniuriosas actiones perpetrandi. Propter quod videtur dixisse Paul. 2. ad Corinth. 8. *Non enim, vt aliis sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex æqualitate;* loquitur enim de moderatione seruanda in facienda eleemosyna; non enim esse debet homo tam liberalis, vt seipsum priuet necessariis, quod nomine tribulationis Paulus indicat, sentiens paupertatem secum tribulationem, & tentationem afferre. Deinde quia paupertas neque ad perfectionem confert, nec necessaria est; Abrahæ namque quamuis esset ditissimus, dixit Deus, Gen. 17. *Ambula coram me, & esto perfectus,* & Paulus ait. 1. ad Corinth. 13. *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest.* Et alia multa videri possunt in D. Thoma 2. 2. quæst. 186. artic. 3. & 3. contra gentes cap. 131. & sequentibus, omnia verò ex principiis positis facilè dissoluuntur. Aduertendo in primis in his rebus moralibus nihil ferè inueniri posse, quod omni inconuenienti, vel difficultate careat, illúdque esse præferendum quod plura commoda, & pauciora, & minora habeat incommoda. Vnde licèt concedamus, paupertatem etiam voluntariè assumptam, interdum posse offerre aliquod incommodum, vel quia in aliqua occasione impedit, ne opus aliquod misericordiæ operari possimus, vel quia interdum potest esse remota occasio alicuius tentationis, vel periculi contra honestatem, vel aliam virtutem; nihilominus non sequitur ipsam non esse meliorem, quia hæc incommoda parua sunt, & rara comparatione fructuum, quos secum affert, & illa incommoda possunt facilè, vel compensari, vel superari, aut impediri. Nam externa eleemosyna desiderio compensatur, quantum spectat ad exercitium propriæ virtutis. Temporalis autem necessitas proximi, & minoris considerationis est, & regulariter loquendo aliis modis suppleri potest. Tertiò autem si ea occasione occurrerit, & est res valde remota, & accidentaria, & diuina gratia superari facilè poterit, & adhibita prudentia ferè semper poterit præueniri, & præcaueri, si absit nimia rerum temporalium solicitudo. 11. Satisfit argumentis in contrarium factis. Ad primum.

C D E

Vnde addimus vlteriùs (quod caput est) quando paupertas voluntaria est, & incommoda illa rariora esse, & multo faciliùs euitari. Atque ita exponit D. Thom. suprà citatum locum Pauli 2. ad Corinth. 8. loquitur enim Paulus ad fideles, qui in communi statu viuentes eleemosynas faciunt; his enim non est voluntaria paupertas, nolunt 12.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

nolunt enim mutare statum suum, & ideo graue illis esset, & onerosum eleemosynas facere vltra mensuram, & proportionem suarum facultatum, ac status sui, & ideo in his ratio prudentiæ postulat, vt debitam moderationem seruent, ne postea ex nimio excessu contristentur, & alia grauiora incommoda incurrant. Secus verò est de illo, qui vult mutare statum, paupertatem voluntariè amando, nam in illo nullus est excessus vendere omnia, & in eleemosynam dare, quia iam illud est commensuratum statui, seu proposito suo, vt rectè D. Thom. suprà declarauit. Addo etiam Paulum in hoc loco non absolutè prohibere diuitem ne faciat liberales eleemosynas, quantum voluerit, sed præcipuè docere non obligari ad eas faciendas, nisi iuxta debitam mensuram suarum facultatum, & status, & ideo non oportere hanc mensuram excedere regulariter loquendo; cum hoc tamen stat, vt si quis non ex ignorantia iuris putans se teneri, neque ex ignorantia facti putans se non indigere, merè voluntariè liberalior sit in elemosyna facienda, exponendo se periculo limitandi statum, aut priuandi se aliqua commoditate etiam licita, illud per se honestum est, & laudabile, & ex parte est aliqualis paupertas voluntaria. Dico autem *per se*, quia vitanda est iniuria tertij, qualis esset in patrefamilias, v. g. respectu vxoris, & filiorum.

13. Ad secundum. Ad alteram partem fatemur sine paupertate esse posse perfectionem, & cum paupertate etiam voluntaria posse esse maximam imperfectionem; imò & malitiam. Inde verò non sequitur paupertatem non esse maximum instrumentum perfectionis acquirendæ, & ad statum perfectionis necessarium, vt infrà explicabimus. Potest enim hoc medium esse vtile ad perfectionem, etiamsi necessarium non sit, & ideo potuit Deus ab Abrahamo postulare, vt esset perfectus, quamuis paupertatem tunc ei non consuluerit, quia illi tempori, & statui non expediebat. In hoc ergo valde errant hæretici, cùm non distinguunt inter legalem, seu naturalem perfectionem, & Euangelicam, nec quid diuersis temporibus expediat. Sicut ergo (vt suprà dicebamus) coniugium tunc expediebat, & maximè in illis antiquis progenitoribus Christi, & ideo virginitas regulariter non consulebatur, ita etiam nec paupertas actualis, quæ statui coniugali proportionata non est, consulebatur autem semper ea exterior perfectio, quæ affectum diuitiarum ita moderetur, vt licèt diuitiæ habeantur, non impediant, nec promptitudinem ad diuinum obsequium minuant, quam perfectionem credendum est postulasse Deum ab Abrahamo. Rursus, licèt paupertas sit medium ad perfectionem, non tamen est ipsa perfectio, neque illam secum necessariò affert, nec sola sufficit ad illam, & ideo meritò dictum est à Paulo, distributionem bonorum omnium in eleemosynam, si charitas desit, nihil prodesse, quia deest forma, & vita perfectionis; & quia tunc reuera talis eleemosyna, neque est fructus charitatis, neque assumitur, vt medium ad perfectionem charitatis. Quòd si quis priùs, reuera sub tali intentione, & ex vero charitatis affectu illud medium assumpsit, & postea in aliis est negligens, & charitatem amittet, sibiipsi non constat, & tacitè à priori intentione recedit, & ideo mirum non est, quòd fructum, & vtilitatem paupertatis non assequatur.

A Secundo loco probandum est, sicut paupertas ipsa bonum supererogationis est modo à nobis declarato, ita etiam illam voto promittere, & Deo consecrare opus consilij, & optimum esse. Quod quidem ex principiis positis de voto in communi euidenter concluditur, nam actus vouendi per se bonus est, & cadit sub consilium: ergo si cadat in materiam debitam, & proportionatam diuino cultui, erit etiam tale votum sub consilio; cùm ergo ostensum sit paupertatem voluntariam esse huiusmodi materiam, euidenter concluditur, votum illius licitum esse, & consulendum per se loquendo. Vnde ex iisdem locis, & verbis, quibus Christus Dominus paupertatem consuluit, votum hoc etiam consuluisse colligendum est, quia si paupertatem consuluit, ergo & perpetuitatem eius; ergo & immobilitatem, seu firmitatem propter quam votum adhibetur. Item consuluit paupertatem propter perfectionem; ergo multo magis perfectionem ipsam; & paupertas voto consecrata Deo, & perfectior est, & magis ad perfectionem confert; ergo. Denique verba ipsa Christi Matth. 19. hoc ipsum indicant. *Vnde omnia, quæ habes, & de pauperibus, & sequere me.* Nam in prioribus verbis talis alienatio rerum indicatur, quæ non relinquit potestatem ampliùs illas recuperandi. Vltimum autem verbum, *sequere me*, indicat professionem talis status, in quo non de acquirendis diuitiis, sed de acquirenda perfectione curandum est. At nihilominus Caiet. ibi notat, nullum à Christo Domino indici votum volenti perfectionem assequi, & idem repetit Luc. 14. Tamen in 22. quæst. 186. art. 1. circa ad primum declarat Christum non docuisse expresè hoc votum, tamen implicitè in his, quæ docuit contineri, quod in eadem solutione D. Thom. dicit, quia Christus docens, quod necessarium est ad perfectionem comprehendit id, quod ad immobilitatem propositi perfectionis necessarium est, nam si non sit immobilis, perfectio non erit, ex voto autem habet immobilitatem. Igitur quamuis ibi expresè non dicatur ita esse relinquendas diuitias, vt neque illas recuperare, neque alias similes quærere iam liceat, tamen per se verosimile est, aut hoc præcipuè Christum intendisse, aut certè sub consilio suo hoc comprehendisse; quia aliàs non esset perfecta renuntiatio, rerúmque omnium derelictio.

14. Probatur secunda pars, quod sit optimum, & opus consilij vouere paupertatem.

B

C

Caiet.

D

Atque hoc confirmant verba, quæ statim eodem loco Petrus dixit, *Ecce nos relinquimus omnia, & sequuti sumus te*; quasi diceret, expleuimus consilium tuum, vt Origenes, Hieronymus, & Chrysostomus exponunt, Apostoli autem reliquerant nunquam iterum accepturi, alioqui non perfectè omnia reliquissent; imò nisi affectum, & spem omnium reliquissent, non possent simpliciter dicere, omnia reliquisse, maximè cùm pauca, & vilia essent, quæ priùs possidebant. Quod notauit Gregor. hom. 5. in Euangel. dicens, *Multum reliquit, qui voluntatem habendi reliquit, a sequentibus tanta relicta sunt, quanta à non sequentibus desiderari potuerunt*. Quod etiam commemorauit Bernard. in declamationibus circa illa verba Petri prope medium. Et simile est illud Augustini epist. 89. quæst. 4. *Neque mihi minus imputabitur, quia diues non fui; nam nec Apostoli, qui primi hoc fecerunt, diuites fuerunt*, Sed totum mundum dimittit, qui & quod habet, & quod optat habere, dimittit.

15. Confirmatur.

E

D. Gregor.

D. August.

Dices, ad summum hinc colligi affectu, &

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Obiectio. Solutio.

proposito reliquisse omnia, quæ in futurum habere poterant, non tamen promissione, & obligatione non habendi. Respondeo primùm negari non posse si sanctè, ac religiosè potuerunt id proponere, potuisse etiam id promittere, & se obligare. Deinde addo etiam hoc requiri ad perfectam derelictionem; nam sicut ea bona, quæ in præsenti possidentur, non perfectè relinquuntur, nisi ita alienentur, vt ea etiam repetere non liceat; ita bona, quæ in futuro tempore acquiri possunt, non perfectè relinquuntur, nisi ita à voluntate, & affectu alienentur, vt ea acquirere, ac possidere non liceat. Quod non potest fieri nisi interueniente promissione. Vnde August. 17. de Ciuit. cap. 4. referens hæc verba, *Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te.* Eodem modo intellexit hunc locum idem August. enarrat. 3. in Psalm. 103. & dicta epistol. 89. quæst. 4.

August.

17. Confirmatur.

Tandem hoc etiam confirmat exemplum primitiuæ Ecclesiæ, quæ Apostolorum vestigia sectando, hoc modo paupertatem colebat, iuxta illud Actor. 4. *Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna, nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant eis omnia communia.* Quòd autem hoc genus paupertatis voto firmarent, ex casu Ananiæ, & Saphira Actor. 5. colligitur; nam grauissima pœna, & modo miraculoso puniti sunt, eo quòd de pretio proprij agri, quem vendiderant, clam sibi reseruarunt, mentientes, & Apostolum Petrum decipere volentes; nisi enim in hoc agerent contra fidem Deo datam, & contra religionem, vix appareret in facto culpa mortalis; nam licèt esset mendacium, & hypocrisis, non esset peccatum illud contra iustitiam, nec contra charitatem proximi, nec etiam contra reuerentiam Deo debitam, nec mendacium illud fuisset perniciosum, nec hypocrisis erat ad nocendum aliis, nec scandalosa, maximè cùm res esset occulta. Igitur aliunde habuit factum illud grauiorem malitiam dignam illa pœna; quod non potest intelligi quid fuerit, nisi violatio voti. Atque ita intellexerunt hunc locum antiqui Patres, quos refert latè Bellarm. lib. 2. de Monach. cap. 20. & Baron. tomo 1. anno Christi 34. num. 269. Quibus addi potest Athanasius sermone de passione, & cruce Domini in principio, *Vt Ananias* (inquit) *& Saphira in actibus Apostolorum, qui cùm Deo vota fecissent, ex votis subtraxerunt, & cæteros quidem latuerunt; minister tamen veritatis Petrus eos a se extrudit, dicens: Non es mentitus hominibus, sed Deo, qua ex parte ingens miraculum editum est, vt omnes inde cautiores sint redditi, & exemplum Saphiræ perhorruerint; scire enim debemus, quæcumque Deo promittimus, non deinde nostra esse, sed Dei, & si inde quid defraudamus, ea non nos sumere iam tanquam nostra, sed vt Dei sacrilegio compilare.* Quod rectè prosequitur, in paupertate, & virginitate, & aliis votis hoc declarans. Eandem expositionem habet Basil. sermone 1. de institutionibus monachorum, in principio. *Licebat* (inquit) *Ananiæ possessiunculam suam Deo non polliceri, & vouere.* Et idem orat. 17. de humilitate & vana gloria in principio; Oratione autem de iudicio Dei, quæ est proœmium ad moralia, & orat. 3. de peccato, mirum in modum exaggerat hanc pœnam Ananiæ, quia dignus habitus non est, qui de agenda pœnitentia verbum audiret, nec aliquod temporis spatium ad hoc ei datum est. Cyprianus etiam lib. 3. ad

Bellarm. Baron. D. Athan.

D. Basilius.

Quirinum cap. 30. ex hoc loco probat vota sine diminutione esse implenda. Idem Hieronymus epist. 12. ad Paulinum, idem Ambros. 1. officiorum cap. 30. & sermone 24 *Ananias* (inquit) *pecuniam pariter perdidit, & salutem, dum enim ex eo quod promiserat partem subtrahit, sacrilegij simul condemnatur, & fraudis.* Quæ verba ex Maximo referuntur in appendice ad Rom. 10. August. sermone 9. qui esse solebat 25. inter sermones Augustini de verbis Apostoli. Tandem in Concilio Aquensi, aliàs Aquisgranensi III. sub Pipino lib. 3. cap. 21. sic dicitur: *Indubitanter crede, quod in primordio nascentis Ecclesiæ, cœpit eadem Ecclesia vota fidelium suscipere.* Quod statim exemplo Ananiæ, & Saphiræ ostendit; atque ita concludit: *Si enim de propriis suis rebus, quas ad integrum Deo vouerant, pro eo quòd inde aliquid abstraxerunt, vel fraudati sunt, tam horribili morte mulctati sunt, quid putandum est de his, qui ea, quæ alij obtulerunt, Deo auferre præsumunt.*

D. Ambros. Conc. Aquense.

18. Probatur tertia pars assertionis, quod votum simplex paupertatis per se honestum est, & cadit sub consilio.

Tertio loco probandum in particulari est, votum etiam simplex paupertatis per se honestum esse, & sub consilio cadere posse; & quidem si votum simplex generatim sumatur, vt distinguitur à solemni, facilè id persuaderi potest; quia si votum solemne est quid honestum, & licitum, cùm grauius sit, maioremque abdicationem rerum secum afferat, quia non solùm voluntatem, sed etiam capacitatem habendi aliquid suo modo aufert, quo modo votum etiam simplex licitum non erit; tum etiam, quia votum solemne non semper fuit in vsu, vel saltem fuisse non constat, vt infrà videbimus. Denique Patres citati simpliciter de voto, & promissione loquuntur, nullam de solemnitate mentionem faciendo, neque ad honestatem, & sanctitatem talis voti illam requirunt. Potest autem hoc votum simplex dupliciter fieri. Primò ita relinquendo omnia quoad priuatum dominium, seu liberum vsum propriorum bonorum, vt tamen in communi in congregatione aliqua, cuius membrum fiat is, qui votum emittit, retineantur, vel illa eadem bona, vel similia, eisque non iure proprio, sed totius communitatis, & ex facultate dispensationis eis vti liceat. Secundo modo potest fieri hoc votum, & absque alia status mutatione, vel vnione ad aliquam communitatem, atque ita carendo bonis omnibus, tam in particulari, quàm in communi; & vtroque modo damnant hoc votum hæretici. Priori quidem, quia illud, inquiunt, non pertinet ad cultum Dei, sed ad commoditatem propriam, quia nihil est aliud sic vouere, quàm prouidere sibi securiùs in futurum. Posteriori autem, quia est temerarium votum, & contra charitatem propriam, vel aliorum, dum quis cogitur, aut necessariis carere, aut ab aliis ea mendicare.

Votum simplex paupertatis duobus modis emitti potest. Primò.

Secundò.

Error hæreticorum.

19. Impugnatur.

Vtraque autem calumnia facilè refelli potest. Sed de priori, quia non tantùm contra votum simplex, sed maximè contra solemne procedit, dicemus inferiùs, vbi ostendemus illum vouendi modum, perpetua Ecclesia traditione fuisse probatum; nunc sufficiat nobis exemplum paulo antea adductum de primitiua Ecclesia; nam fideles omnia in communi conferebant sub potestate Apostolorum, Act. 4. *Erantque eis omnia communia, diuidebantur autem singulis prout cuique opus erat.* Erat ergo quoddam paupertatis genus sanctum, ac pium, quod etiam voto consecrabatur, vt ostendimus. Quanquam enim bona, quæ à particulari persona relinquuntur, à communi

(c) 2007 Ministerio de Cultura

communitate possideantur, hoc non tollit, quin veram oblationem suorum bonorum Deo faciat, quia seipsum priuat dominio illorum, & iure vtédi, & administrandi illa proprio nomine, & authoritate. Quòd verò ex illo dominio communitatis hæc vtilitas proueniat priuatæ personæ relinquenti bona sua, nimirum vt inde possit habere sufficientem vitæ sustentationem, nihil obstat sanctitati, & religioni talis voti; quia consilium relinquendi omnia, non destruit legem prouidendi corpori in necessariis, sed facit vt hoc ipsum ordinatè, & moderatè, vel etiam humiliter fiat. Quæ omnia in illo paupertatis modo optimè seruantur; quia non ad arbitrium propriæ voluntatis, sed prælati, & iuxta vniuscuiusque necessitatem, non voluntatem vnicuique prouidetur, iuxta illud, *Diuidebantur autem singulis prout cuique opus erat.*

CAPVT III.

Vtrùm votum paupertatis simplex extra statum religiosum emissum licitum sit, & honestum.

1. Ratio dubitandi. NOnnulla maior difficultas inueniri potest in altero modo faciendi hoc votum; propter quam existimare aliquis potest, licèt vouere paupertatem in religione optimum sit, tamen extra religionem, & ei, qui priuatam vitam agit, non esse consulendam, vel quia in tali statu non potest vera paupertas seruari, quia non potest talis persona non habere dominium earum rerum, quibus vtitur, & quarum habet liberam administrationem, cùm non sit alteri subiectus, neque vnitus alicui corpori, apud quod sit tale dominium. Vel certè, quia priuatus homo paupertatem colere non potest, sibi de necessariis prouidendo, nisi cum aliorum grauamine, & cum morali periculo proprio, si non cadendi, saltem non proficiendi propter solicitudinem, & abstractionem, quam priuata necessitas secum affert, quando cura prouidendi de necessariis alteri commissa non est. Et fortasse propter hanc causam dixit Palud. in 4. dist. 38. num. 13. apud magnos viros dubitatum esse, vtrùm liceat ad tria vota castitatis, paupertatis, & obedientiæ inducere homines in sæculo remanentes; hoc enim dubium maximè oriri potuit ex voto paupertatis; nam de castitate res est certa apud Catholicos, & satis vsitata. De obedientia item ex genere illius nihil dubitari potest, vt sequenti libro videbimus. Vnde Ecclesia in sacratis clericis votum castitatis requirit; quandam etiam obedientiæ promissionem ab eis exigit; paupertatem autem non solùm non præcipit, verùm etiam nec consulit, imò nec permittit, nisi religiosi sint; sentit ergo in persona sæculari, vel priuatam vitam agenti paupertatem non esse in consilio. [Opinio Paludan.]

2. Assertio est affirmatiua. Nihilominus dicendum est, votum paupertatis etiam hoc modo factum, per se loquendo, optimum esse, & ad opera consilij pertinere. Quod censeo certum, quia testimonia omnia, quæ adduximus, indifferenter, & sine tali limitatione loquuntur. Et in specie hoc docuit Nauarr. in commentario 1. de regularibus num. 37. & sequentibus, & commentario 2. num. 37. vbi hoc confirmat testimonio Ambrosij lib. 1. de officiis cap. 30. & habetur dist. 86. in cap. *Dominus* [Nauar.] [Ambros.]

A *non vult simul effundi opes, sed dispensari, nisi fortè, vt Elisæus, qui vouens suos occidit boues, & pauit pauperes ex eo quod habuit, vt nulla cura teneretur domestica, sed relictis omnibus in disciplinam se propheticam daret.* Præterea plures sancti vitam solitariam professi sunt, & in ea paupertatem coluerunt, & verosimile est per votum eam consecrasse Deo, vt Paulus Eremita, & similes. Imò Antonius, Benedictus, & alij, qui postea fuerunt patres monachorum, priùs in illo vitæ genere se exercuerunt, ac Deo deuouerunt: ergo profitebantur personalem, quamuis in communi nihil habebant, nec partes erant alicuius communitatis, ex cuius bonis communibus viuerent. [Probabile est antiquos Eremitas hanc paupertatem coluisse.] Præterea ostendimus inferiùs inter status religiosos illum etiam esse laudabilem, & probari maximè B cæteris paribus, in quo paupertas tam in particulari, quàm in communi seruatur. In eo igitur paupertatis voto omne dominium tam in particulari, quàm in communi abdicatur; ergo idem potest facere persona priuata solitariè sumpta, vt sic dicam, est enim eadem ratio. Et potest etiam argumentum proportionale fieri; nam sicut se habet communitas ad dominium commune, ita particularis persona ad priuatum: ergo sicut aliqua communitas tota religiosè priuatur communi dominio, quæ respectu illius erat quasi proprium, & particulare, ita particularis persona potest etiam priuari dominio, quod respectu illius C erat etiam proprium, & quasi adæquatum, & vnicum. [Probatur.]

Denique ex hoc genere voti sequi possunt omnia commoda paupertatis, & per se non sequuntur incommoda, vel rationi, vel maiori bono contraria: ergo per se loquendo, optimum est tale votum. Maior constabit facilè considerando fructus paupertatis, & ad talem statum, seu personam illos applicando. Numerat autem illos fructus breuiter D. Thom. Isai. 48. dicens, *Paupertas confert multa, primò peccatorum recognitionem, secundò virtutum conseruationem* (scilicet ratione humilitatis) *Ecclesiast.* 10. *Pauper gloriatur per disciplinam, & timorem suum. Tertiò cordis quie-* D *tem, Tobiæ* 5. *Sufficiebat nobis paupertas nostra. Quartò desiderij impletionem, Psalm.* 9. *Desiderium pauperum exaudiuit Dominus. Quintò diuinæ dulcedinis participationem, Psal.* 63. *Parasti in dulcedine tua pauperi Deus. Sextò exaltationem,* 1. *Reg. vlt. Suscitat de puluere egenum. Septimò cœlestem hæreditatem, Matth.* 5. *Beati pauperes spiritu, &c.* Hæc autem omnia, quæ ex superiùs dictis sumi possunt, in quolibet homine vouente paupertatem dicto modo locum habere possunt, quia hi sunt fructus paupertatis voluntariè sumptæ ex intentione sequendi Christum, quæ est propriè paupertas Christiana, & spiritualis; prædicta autem E paupertas voluntaria est, vt constat, & eodem spiritu amari potest: ergo etiam tali modo promissa tollit solicitudinem & cupiditatem rerum temporalium, & incentiuum, seu occasionem elationis, ac superbiæ, atque ita quantum est ex se tranquillitatem animi, & alios effectus suprà numeratos affert. [3. Confirmatur.] [Numerātur fructus paupertatis.] [D. Thom.]

Minor autem quoad priorem partem ex supradictis probanda est: nam ratio de paupertate generatim facta in hoc genere paupertatis locum habet, quia nec repugnat charitati propriæ, cùm natura, & priuata persona paucis indigeant, vel labore proprio, vel humili postulatione facilè obtineri possunt. Neque etiam repugnat charitati erga alios, quia quando honesta, seu religiosa 4.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

occasione subsidium ab eis postulatur, nulla vis, aut coactio illis imponitur, sed potiùs materia exercenda charitatis offertur. Vnde non immeritò addidit Nauarrus suprà aliquando licitum esse ex humilitate mendicare etiam sine voto paupertatis, & non facta bonorum renuntiatione, vt quando quis voluntariè peregrinatur mendicando, etiam si alioqui habeat bona vnde possit sibi prouidere, quia satis est, quod de præsenti indigeat, & quòd ob exercitium virtutis in ea occasione voluntariè se constituerit; ergo seruata proportione multo magis id poterit facere toto tempore vitæ, qui propter virtutem eam conditionem assumpsit, & promisit. Nec denique est, quòd de alio incommodo anxietatis, vel solicitudinis timeat, si in vero affectu paupertatis perseueret, & iuxta illum humiliter, & abiectè viuere contentus sit. Illustre de hac re exemplum proposuit Deus in Ecclesia in Sancto Alexio, qui religiosus non fuit, & relictis multis diuitiis paupertatem perpetuò coluit ex eleemosynis viuens, priùs peregrinando, postea in paterna domo incognitus, & illo medio ad insignem sanctitatem peruenit. Et quamuis non constet illud genus paupertatis Deo obtulisse, verisimile autem est tam constans propositum promissione firmatum, & quidquid sit de facto, euidens est, quod tam sanctè fieri potuit, religiosè etiam potuisse promitti. Adduci etiam potest in exemplum mos ille, cuius Nauar. meminit comment. 1. de regular. num. 18. in fin. de quibusdam clericis, qui sine clericalis habitus mutatione sese offerunt Sanctissimæ Domin. N. de monte Ferrato, & tria vota, atque interea votum simplex paupertatis emittunt, non enim solemniter vouent, cùm expresè protestentur se non profiteri regulam Sancti Benedicti.

Nauarr.

5. Ad rationes initio positas responsio.

Per hæc ergo responsum est rationes dubitandi vltimo loco propositas. Insinuatur autem in eis dubitatio de dominis earum rerum, quibus vtitur persona, quæ tale votum emittit, apud quem sit, & necessariò debeat tale votum secum admittere aliquarum rerum dominium. Quam dubitationem meliùs explicabo capite sequenti. Tangebatur etiam ibi difficultas de statu clericorum, de quorum dominio, vel paupertate alio loco ex professo dicendum est. Nunc quod ad præsens attinet, duo respondeo. Primum est Ecclesiam etiam in clericis desiderare paupertatem, sed eam, quæ statum, & dignitatem clericalem deceat. Et ob hanc causam non admittit aliquos ad sacros ordines suscipiendos, sine redditibus, quibus sufficienter alia possint, ne cum irreuerentia, & vilipendio sacri ordinis postea sibi necessaria quærant per actiones, vel negotiationes Ecclesiasticis personis indignas. In superioribus autem dignitatibus, & maximè in Episcopis maiores vult esse facultates, quia supposita hominum vel malitia, vel fragilitate ad conciliandam eis reuerentiam, & ad bonum Ecclesiæ regimen ita expedit. Secundum est, Ecclesiam non excludere ab ordinibus, & dignitatibus Ecclesiasticis pauperes voluntarios, quia & habere possunt vsum quarumcumque facultatum necessarium ad decentiam, & bonum regimen Ecclesiæ absque dominio talium bonorum, & in eis cessant moraliter loquendo illa incommoda, quæ in pauperibus coactis timeri possunt. Quia verò collatio sacrorum ordinum, vel dignitatum est res pertinens ad publicum Ecclesiæ bonum, ideo meritò non solet Ecclesia titulo paupertatis aliquem ad hæc admittere, nisi modo aliquo ab Ecclesia approbato, illam profiteatur. Atque ita quoad hunc effectum paupertas voluntaria, & paupertas religiosa, vt sic dicam, pro eadem reputantur. Nihilominus tamen existimo; licet hoc regulare sit, si tamen de aliqua persona digna quoad reliqua omnia constaret spiritu religioso paupertatem promisisse, & profiteri, viam cœlibem, & priuatam agens, non dubito quin per se loquendo licitè posset admitti ad sacros ordines titulo paupertatis ab habente facultatem. Cuius rei exemplum habemus in Sancto Patre nostro Ignatio, & sociis eius; qui hoc modo ordinati fuerunt titulo paupertatis, antequam Societas tanquam vera religio esset ab Ecclesia approbata. Quia verò postea Concilium Trident. sess. 21. cap. 2. de clericis sæcularibus generaliter loquens, beneficium, vel idoneas facultates in ordinando requirit, ideo necessariam nunc esse existimo facultatem, vel approbationem Summi Pontificis, vt aliquis non verè religiosus titulo paupertatis voluntariæ ad sacros ordines admittatur.

Quare clerici, & Episcopi non profiteantur omnimodā paupertatem.

Concil. Trident. Pauper, qui non sit religiosus, non ordinatur in sacris.

6. Assertio. Simplex paupertatis votum sine voto obedientiæ consistere potest.

Denique insinuabatur in his rationibus aliud dubium, an hoc votum simplex paupertatis, debeat esse connexum cum voto castitatis, & obedientiæ vt rectè fiat. Nam si cum illis sit coniunctum, sine dubio eo erit melius, etiamsi omnia extra proprium statum religiosum fiant; quod facilè ex dictis conuinci potest, quia ex concomitantia aliorum votorum nihil mali, & multum commodi huic voto accrescere potest. Quod adeò verum est, vt potiùs dubitari possit, an coniunctio illa necessaria sit, vt tale votum prudenter fiat. Sed in hoc etiam nulla est difficultas respectu voti obedientiæ; quia quoad hoc nulla est ratio connexionis necessariæ inter obedientiam, & paupertatem, maximè cùm ostensum sit votum paupertatis fieri posse, ita vt neque in particulari, neque in communi bona possideantur. Nam vsus haberi potest prudenti arbitrio proprio sine dependentia ab alterius iudicio, & voluntate; ergo paupertas, & exercitium eius non pendet necessariò ex voluntate superioris. Et ita Summus Pontifex potest habere non solùm paupertatis votum, sed etiam vsum, & exercitium eius, etiamsi superiorem non recognoscat. Simplex ergo paupertatis promissio non necessariò requirit promissionem obedientiæ sibi coniunctam.

7. Dubitatio, an votum paupertatis postulet simul votum continentiæ & econtra.

De continentia verò nonnullum dubium est, quia sine cœlibatu non potest paupertas conuenienter seruari, quia parentes tenentur filiis thesaurizare: ergo status matrimonij repugnat voto paupertatis; quo modo enim possunt esse simul obligatio thesaurizandi, & obligatio carendi omnibus bonis. Atque ita videntur sentire Soto libro 7. de Iustitia quæst. 5. art. 3. cum ait, ablato voto continentiæ, votum paupertatis necessariò auferri; *Quia matrimonialis sarcina votum legitimæ paupertatis procul respuit.* Scilicet propter rationem factam. Econtrario verò Saluianus lib. 1. ad Ecclesiam Catholicam in tomo 5. Bibliothecæ, indicat votum Virginitatis necessariò secum afferre paupertatis votum, dicit enim viduas, & Virgines, quæ continentiam profitentur, imò & coniugatos, qui se voluntariè separant, & ministros altaris, seu Euangelij eo ipso ad paupertatem obligari.

Soto.

Saluianus.

8. Resolutio.

Veruntamen, quamuis hæc vota prudentissimè, & rectissimè coniungantur; tamen non existimo

stimo

est negatiua. Probatur in castitate.

stimo id esse simpliciter necessarium ad vtriusque honestatem. Quod de castitate est per se notum tam ex vsu Ecclesiæ, quàm ex re ipsa, quis enim cogit hominem castitatem vouentem, vt paupertatem etiam voluntariè profiteatur? aut si ipse non ita illam profitetur, quis ei talem obligationem imponit? Quæ igitur Saluianus dixit, aut vera non sunt, aut per exaggerationem dicta sunt ad insinuandam specialem obligationem, qua tenentur hi, qui continentiam profitentur ad thesaurizandum in cœlo, & non in terra, & ad largas eleemosynas faciendas, si opibus abundent. De qua obligatione, qualis, & quanta sit, præsertim quoad ministros Ecclesiæ, de quibus ille minus propriè loquitur, alibi est dicendum. De paupertate verò quoad præsens spectat, sic declaro.

Ostenditur in paupertate.

Nam posset is, qui paupertatem promisit, castitatem, & cælibatum semper seruare absque voto, & ita non incidere in aliquam difficultatem obuiantem paupertati: ergo in rigore potest vnum votum sine alio fieri, & paupertatis votum sine perfecta obseruatione castitatis seruari: nam qui tunc ageret aliquid turpe contra castitatem ex natura rei debitam, non propterea ageret contra votum paupertatis. Propter difficultatem autem tactam posset interrogari, vtrùm habens simplex paupertatis votum contrahendo matrimonium censendus sit agere contra tale votum, esto non agat contra votum castitatis. Videtur enim id sequi ex ratione facta, quia se constituit in eo statu, in quo moraliter non potest votum paupertatis seruare, & ita indirectè saltem videtur agere contra illud. Nihilominus per se, & absolutè loquendo non censeo illo modo violari tale votum, nisi aliud postulet specialis intentio vouentis, pendet autem hoc ex dicendis cap. sequenti, & ideo meliùs ibi declarabitur.

Caput IV.

Quæ sit materia remota voti paupertatis.

1. CVm paupertas in priuatione, seu carentia quadam consistat, solùm per modum priuationis potest habere materiam, illam scilicet, quam remouet, ad eum modum, quo peccatum dicitur esse materia pœnitentiæ. Potest autem hæc materia duplex in voto distingui, remota scilicet, & proxima. Remotam voco res illas, seu diuitias, in quarum carentia paupertas consistit: proximam autem habitudinem illam, vel actionem hominis circa talem rem paupertati repugnantem, cuiusmodi est dominium rei, vel ius, aut vsus aliquis illi æquiualens, vel illud participans. Duo ergo explicanda sunt. Primum, quæ res ad votum paupertatis pertineant. Secundum, quid prohibeatur homini circa res tales ex vi voti paupertatis.

Materia voti paupertatis duplex, & qualis.

2. Circa priorem partem dicendum est, materiam paupertatis esse tantùm ea bona extrinseca, quæ diuitiarum nomine comprehenduntur. Itaque non omnia bona, quorum homo habet dominium, vsumfructum, aut ius vtendi illis, sunt materia paupertatis, quod patet breuiter per illa discurrendo. Nam in primis licèt homo non sit propriè dominus vitæ suæ, habet tamen ius proprium habendi, & conseruandi illam; quòd non solùm per paupertatem non abdicat, verùm nec abdicare potest, aut à se separare, quia

Assertio prima. Materia remota paupertatis sunt tantùm bona extrinseca, quæ sub diuitiarum nomine comprehenduntur.

A est contra ius, & potestatem principalis domini. Et ideo licèt quis possit vendere se in seruum, non tamen potest vendere vitam suam, nec ius, quod in illam habet alienare. Habet præterea homo ius vtendi suis membris, & facultatibus ad actiones suas, quarum etiam est dominus, quod ius alienare potest, vt fit per voluntariam seruitutem; tamen hæc etiam non spectant ad materiam paupertatis, quia non computatur inter diuitias, quæ sunt bona extrinseca, sed inter bona corporalia, quæ intrinsecæ sunt. Vnde eo modo, quo hæc possunt esse materia voti, ad votum obedientiæ potius pertinent, vt postea dicemus.

Probatur excludendo alias res. Vita nō pertinet ad materiam hanc. Neque membra, & facultates.

B Atque his adiungi possunt interna bona spiritualia, vt sunt gratia, & virtutes, quorum bonorum non inopia, sed abundantia procuranda est, & ideo manifestum est ad hanc materiam non pertinere: nam potiùs paupertas promittitur, vt hæ diuitiæ augeantur; vsusfructus etiam, vel vsus horum bonorum, qui in bonis actibus procedentibus à gratia consistunt, integer manet, nec per votum paupertatis aliquo modo minuitur: nam, eo non obstante, potest homo liberè his actibus vti; vel etiam eos dispensare, aut donare, quantum ipsi capaces sunt. Vnde magis possunt pertinere hæc bona ad votum obedientiæ, per quod subiicitur alteri propria voluntas, quæ est proximum principium talium actuum, C quod non repugnat eorum perfectioni, sicut repugnaret paupertas circa talia bona quia paupertas consummatur in carentia illorum bonorum, quorum est inopia; obedientia verò circa tales actus non est ad carendum illis, sed potiùs ad habendos illos cum maiori perfectione, & sub meliori regula.

Item neque bona spiritualia, vt gratia, & virtutes.

3. Præter hæc bona sunt alia, his quidem inferiora, tamen magis interna, quàm sint temporales diuitiæ, eisque superiora; huiusmodi autem sunt fama & honor; & hæc etiam ad materiam huius voti non pertinent vt specialiter notauit D. Thom. 2. 2. quæst. 186. art. 2. ad 4. vbi specialiter loquitur de honore, est autem eadem ratio de fama. Reddidit autem hanc rationem, D quia honor duplex est. Vnus proprius, & verus, qui virtuti debetur, teste Aristotele lib. 4. Ethic. cap. 3. Alius vulgaris, qui exteriori excellentiæ, quæ ex abundantia exteriorum bonorum communiter attenditur, ac vulgò attribuitur. Priori ergo honori nec potest, nec debet homo per votum paupertatis renuntiare, & ideo talis honor non est materia huius voti. Posterior autem honor reuera non habet locum in homine paupere, quia eius fundamentum sublatum est, & ideo votum paupertatis radicaliter quidem tollit hunc honorem, propriè autem, & formaliter non obligat ad fugiendum illum. Vnde licèt E habeat quis votum paupertatis, & huiusmodi honorem quærat tanquam sibi debitum, ac tanquam iniustus, aut ambitiosus censeri possit non tamen per se violat votum paupertatis, si alia ratione vsurpando temporales, & externas diuitias non excedit.

Excluditur etiam fama, & honor.

Honor duplex.

Ostenditur in honore.

4. Alia ratione vtitur ad hoc probandum idem D. Thom. opusc. 19. contra impugn. relig. c. 2. & eam explicat Caietan. circa prædictam solutionem ad 4. quia honor non est in honorato, sed in honorante, & ideo non potest quis renuntiare honori in seipso, quia nemo renuntiat operi, quod non est in se, sed in alio; solùm ergo potest quis renuntiare honori in radice, abiiciendo à se titulum honoris, hoc autem neque ad

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ad paupertatem spectat, vt per se constat, neque semper ad consilium pertinet, cùm ratio honoris sæpe sit, imò per se loquendo esse debeat sancta, & honesta. Atque hic ferè discursus applicari etiam potest ad bonum famæ; nam etiam illa est bonum extrinsecum, & si vera sit, & in virtute fundata, nemo potest honestè illam prodigere, aut à se alienare; nam est debita virtuti, & veritati: si autem sit fama etiam vera, non tamen de bonis primi ordinis, vt sunt virtutes, sed de bonis mediis, quæ ad virtutem, & conuictum humanum vtilia sunt, qualia sunt ingenium, scientia, & alia naturæ ornamenta, & de his bona existimatio per se valde vtilis esse potest, etiam ad vitæ tranquillitatem, & ad plures effectus rationi consentaneos, vel etiam spirituales. Quapropter non pertinet etiam per se ad virtutem huic famæ renuntiare, aut eam prodigere, maximè cùm ab aliis sine culpa auferri non possit, & ipse homo per suas actiones non possit etiam licitè se illa priuare.

Ostenditur in fama, si est vera.

5. Ostenditur idem in fama falsa.

Si autem fama non sit vera, sed falsa, tunc quidem non est propriè homo dominus famæ, & ideo etiam non potest propriè illi renuntiare, habet etiam homo naturale ius, vt non infametur, etiam in his defectibus, quos habet, si aliis occulti sunt: & hoc etiam ius non amittit propter paupertatis professionem, quia nec pertinet ad temporalia bona extrinseca, neque in illius renuntiatione est, per se loquendo, illa spiritualis vtilitas, quæ in vera paupertate inuenitur. Denique fama esse potest mala, quæ potiùs vocatur infamia; & hæc si sit de malis moribus scandalosa est, & quantum est ex parte hominis omnino tollenda, priùs fundamento sublato: hæc autem non est abdicatio alicuius boni, vt hac ratione ad paupertatem reuocari possit, sed potiùs est subtractio alicuius mali, & contrarij boni procuratio; vnde potiùs pertinet ad quoddam genus diuitiarum, seu abundantiæ in bonis huius ordinis. Quòd si hæc infamia sit circa alia bona mediocria naturæ, aut fortunæ, licèt eam tolerare, aut patienter ferre virtutis opus esse possit; constat nihilominus ad paupertatem nihil referre.

6. Obiectio.

Dicet aliquis: Honor, & fama possunt esse materia voti, sicut possunt esse materia virtutis, quæ moderatur affectum circa hæc bona, & aufert nimiam solicitudinem quærendi illa: ergo potest fieri votum non quærendi indebitos honores, vel illos etiam ablatos repudiandi. Imò etiam potest fieri votum non habendi rem aliquam, propter quam soleat ab hominibus honor tribui præter virtutem, aut ea quæ merè naturalia sunt, & cum eadem proportione posset fieri votum non quærendi famam etiam bonam, & veram per se, & directa intentione; quamuis enim non possit homo se infamare, potest tamen licitè, & sanctè se occultare: quòd si interdum sua bona occultare non potest, aut non expedit, potest tamen, & debet illam suam claritatem, aut famam bonam non per se, & directè intendere, sed vel illam permittere, aut tolerare, vel ad summum, vt ad aliquem honestum finem illam admittere: ergo iuxta hanc mensuram potest fama esse materia voti; ergo qui perfectionem profitentur, etiam hæc bona famæ, & honoris sub hac consideratione sub votis suis comprehendunt, & non sub alio, nisi sub voto paupertatis: ergo.

7. Responsio.

Respondeo primò negando consequentiam, A quidquid sit de toto antecedente; quia, vt infrà dicam, necessarium non est, vt qui perfectionem profitentur, vota faciant de omnibus, & singulis actionibus, aut de moderandis singulis passionibus speciatim, nam hoc impediret potius, & laqueum iniiceret, quàm iuuaret ad perfectionem; & ideo non oportet, vt honor, & fama quatenus affectu, ad illa, virtute moderari potest, sub aliquo ex tribus votis, quæ dicuntur perfectionis, contineantur. Sicut exercitium etiam humilitatis, patientiæ, aut aliarum virtutum, non continetur sub his votis, sed potius se habet, vt finis illorum votorum, quæ ad illum finem consequendum iuuent, vel disponant, quod satis est, vt eleganter explicauit D. B Thomas 2. 2. quæst. 186. art. 7. ad 1. & 2. Vnde respondendo ad antecedens, concedo actus ibi explicatos, esse sufficientem materiam voti, non quidem paupertatis, sed humilitatis, aut contemptus honoris, qui ambitioni, aut inani gloriæ opponitur. Dico autem vota illa ita generatim facta circa moderationem huius affectus honoris, aut famæ, regulariter posse periculum continere, quia materia illa valde lubrica est, & difficillimum est circa illam vitare omnem culpam, vnde si de tota illa in confuso votum fieret, sæpius violaretur, saltem venialiter, & obscurum esset, ac perdifficile discernere C quando lapsus essent mortales, & ideo communiter talia vota non fiunt, neque expedit fieri. Circa determinatos autem actus huius materiæ, quales sunt non procurare dignitates humanas, aut loca, vel titulos honoris, & similia, possunt conuenienter fieri talia vota, & in aliquibus religionibus fiunt, vt de nostra Societate infrà dicemus, súntque planè distincta à voto paupertatis. Tota igitur hæc materia aliena est ab hoc voto.

8. Probatur tandem assertio posita.

Relinquitur ergo, & iam ferè probata est altera pars affirmans assertionis positæ, scilicet, externa bona, quæ diuitiarum nomine comprehenduntur, esse materiam quasi remotam huius D voti, nam præter bona hactenus numerata nulla alia supersunt in homine, quibus per paupertatem priuari possit: constat autem ex ipsa vocis significatione, & communi sensu paupertatem consistere in carentia aliquorum bonorum, eodémque modo ex communi etiam sensu manifestum est, paupertatem in proprietate sumptam ad diuitias referri, sicut priuationem ad habitum. Et ideo Christus Dominus Luc. 6. illi beatitudini, *Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei*; opponit illud, *Væ vobis diuitibus, qui habetis consolationem vestram*; sic etiam Iacobus c. 2. diuitem describit, dicens, *Si introierit in conuentum vestrum vir annulum aureum habens in veste candi-* E *da*, cui pauperem opponit, dicens; *Introierit autem, & pauper in sordido habitu.* De quibus infrà subdit, *Nónne Deus elegit pauperes in hoc mundo*, &c. Et, *Nónne diuites opprimunt eos*, &c. Hæc denique est tam in Latino, quàm in vulgari sermone propria huius voti significatio.

9. Diuitiarum nomine quid intelligatur.

Diuitiarum autem nomine in primis veniunt pecuniæ, vt per se constat, non tamen illæ solæ, sed quidquid pecunia æstimari, aut comparari potest, nam omne illud in bonis temporalibus, & externis cõtinetur, & moraliter pecuniæ æquiualet, imò latè vtendo nomine pecuniæ de his omnibus dici solet, iuxta illud Aug. de disciplina Christiana cap. 6. Et habetur in cap. *Totum* 1. q. 3. *Quid* (inquit) *amat, vnde putat se fieri beatum,* August.

pecuniam,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

pecuniam, aurum, argentum, possessiones, breuiter dico pecuniam. Totum enim quodquod possident homines in terra omnia, quorum domini sunt, pecunia vocatur; seruus sit, vas, ager, arbor, pecus, quidquid horum est, pecunia dicitur; & vnde est primo vocata pecunia: ideo pecunia, quia antiqui totum, quod habebant, in pecoribus habebāt, à pecore pecunia vocatur. In quibus verbis duo notare libet. Primum est, seruos cum pecunia numerari, & computari, licèt suprà dictum sit membra humani corporis, & vsum eorum non computari in bonis, quæ paupertati opponuntur. Hoc enim verū est considerando hæc bona respectu eiusdem hominis, cuius sunt partes, vel actiones, sic enim sunt bona intrinseca, & naturalia, quę vt sic pretio comparari non possunt: hęc verò vt translata in dominium alterius inter possessiones, & dominia extrinseca computantur, pretióq; æstimari, & comparari possunt, eorúmque dominium non naturale est, sed acquisitum. Dices, ergo ex vi voti paupertatis repugnat habere propriam vxorem, quod est contra superiùs dicta. Sequela probatur, quia illud ius in propriā vxorem est quoddam dominium humanitus acquisitum in illam personā, tanquam in rem aliquo modo propriam. Respondeo negando sequelam, quia vxor iuxta communem, & proprium modum loquendi non computatur inter externa bona; nec ius illud est pecunia æstimabile; ac denique vir, & vxor tanquam vna caro reputantur, & ideo illud qualecunq; dominium potius est quasi intrinsecum, quale est ius vtendi proprio corpore.

Notatio prima.

Instantia.

Solutio.

10. Alterum notandum est, distributionem illam Augustini, *Totum quod homines possident, seu quorum sunt domini*, intelligendam esse de dominio, vt ita dicā, aduentitio, seu humano. Duplex enim in homine dominiū distingui potest. Vnum est naturale, & innatum; alterū ab hominibus introductum, & per voluntatem humanam aliquo modo acquisitum. Prius versatur circa bona interna, siue corporalia, siue spiritualia, & circa famā, & honorem; nam sine vlla hominū diuisione, vel applicatione vnusquisque ex se habet proprium dominium harum rerum ad se pertinentium; dominium verò externarū rerum non est à natura, sed ex hominū diuisione, ac voluntate, loquendo de proprio dominio, nā de communi vsu aliud est, vt infrà attingam. De hoc ergo dominio Augustinus loquitur, cùm dicit, omnia, quę sub dominiū hominum cadunt, appellatione pecuniæ cōprehendi. Quod etiam docuit Iureconsultus in l. 222. ff. de verborum significatione, dicens, *Pecuniæ nomine nō solùm numerata pecunia, sed omnes res tam soli, quàm mobiles, tam corpora, quàm iura continentur.* quia omnes possunt in pecuniā conuerti, vt rectè ibidem glossa notauit. Et eadem ratione his omnibus fit homo diues, ac proinde paupertas omnia illa excludit, & circa omnia illa, vt circa propriam materiam versatur. Quod etiam potest optimè colligi ex loco Matth. 19. vbi Christus dans consilium paupertatis dixit, *Vade, & vende omnia, quæ habes*; de adolescente autem, *Abijt tristis, erat enim habens multas possessiones*; omnes ergo illæ erant materia paupertatis, & omnes pertinent ad diuitias, quæ difficilem reddunt aditum regni cœlorum, vt statim Christus declarauit.

Notatio secunda.

Duplex in homine dominium.

11. Hîc verò suboritur dubitatio de quibusdam bonis, quæ mediam quandā rationem, seu compositam habere videntur, an comprehenduntur sub hac materia paupertatis. Huiusmodi autem est, in primis Ecclesiasticū beneficium, in quo, & est ius spirituale ad actiones, & bona spiritualia dispensanda; cuius proprium dominiū habet legitimus beneficij possessor; & præterea est ius ad redditus beneficij. Vnde quoad primū est quid spirituale, quoad secundum verò inuoluit materiā temporalem. In eodem ordine possunt poni doctoratus; nam quatenus est testimoniū excellentiæ, & titulus honoris, pertinet ad superiora bona, quatenus verò habet aliquod emolumentum temporale, ad hæc infima spectat. Idémque de quocunque alio munere honorifico simul, & vtili dici potest. Videtur ergo paupertas hæc omnia necessariò excludere, quia quodlibet ex his sufficit hominē diuitē reddere, parúmque refert, quòd pecuniæ primariò, aut consequenter habeantur, dummodo habeantur, nam eo ipso paupertas violatur: ergo hoc votum in ista omnia cadit, tanquam in propriam materiā. In contrarium autem est, quia accessorium sequitur naturam principalis, & ideo redditus beneficij, vt eius titulo annexi, pecunia æstimabiles non sunt, quia titulus ipse spiritualis est, & pecunia æstimari non potest: ergo commutata proportione cùm spiritualia bona per se non sint materia voti paupertatis, quidquid illis annexum fuerit, non est in tali materia computandum; ergo idem dicendum est de omnibus aliis iuribus, vel titulis excellentioribus, quàm sit pecunia, etiamsi illam annexam habeant.

Dubitatio specialis circa beneficia, & officia honorē, & vtilitatem afferentia.

Probatur pars affirmatiua.

Probatur pars negatiua.

12. Distinctione nihilominus vtendum censeo. Illa enim duo nunquam sunt ita connexa, quin intentione, imò & executione ipsa discerni possint. Dico ergo hæc bona præcisè spectata quoad iura spiritualia, vel honorifica, &c. non comprehendi sub materia paupertatis; ideo ex vi talis voti neminem esse incapacē illorum, nec prohiberi quin illa desiderare, procurare, & acceptare debita intentione posset. Dico autem, *ex vi talis voti*, quia aliunde, v.g. ex voto obedientię fieri potest, vt religiosus sit incapax talis muneris, vel iuris, nisi ex voluntate sui prælati, vt postea videbimus. Dico autem, *debita intentione*, præcipuè, vt excludā affectū ad temporales redditus paupertati repugnantem, de quo statim dicam. Atque hoc modo explicata assertio probatur facilè ex dictis, quia talia bona verè, ac propriè non sunt temporales diuitiæ, sed ad superiorem ordinē pertinent: ergo non continentur sub materia paupertatis. Itē illa præcisè sumpta non faciunt hominē diuitem, nec per se sufficiunt ad prouidendum necessitatibus corporis in victu, vestitu, &c. ergo cū illis secundùm se spectatis stat perfecta paupertas: ergo illa non pertinent ad materiam paupertatis. Denique, quia hæc bona pertinent ad Ecclesiasticos honores, seu illorum titulos, quibus non renuntiat homo ex vi voti paupertatis, vt ex D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 7. ad 4. suprà notauimus. Quod latiùs, & optimè prosequitur idem S. Doctor opusc. 19. contra impugnantes religionem c. 2. vbi ex professo probat religiosum per vota religionis, in quibus constat perfectum votū paupertatis includi, non renuntiare omni honori, sed mundano, non verò Ecclesiastico, multóque minus renuntiare omnibus officiis, quibus honor debetur, & specialiter tractat de officio docendi, & de gradu magisterij. Et ad hoc etiam spectat, quod idem D. Tho. dixit quodlib. 3. q. 4. a. 9. non esse per se loquendo contra perfectionem petere officium docendi in Theologia; neque ibi distinguit, an tale officium habeat temporales redditus annexos, nécne; neque id erat necessarium, quia ex hoc capite non mutatur natura talis muneris, & semper potest per se spectare secluso respectu ad illam vtilitatem.

Resolutio sub distinctione. Assertio prima.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

13. Opinio Caiet. reijcitur. Eandem doctrinam sequutus est Caiet. dicta q.186.art.7.circa 4.qui tamen in eo mihi videtur excedere, dũ ait reprehensione esse dignos religiosos abdicantes à suis honores magisterij si sint de religionibus ad prædicandũ institutis, sicut essent reprehensione digni, si presbyteros nollent habere suos; fatemur quidem non esse reprehensione dignos religiosos huiusmodi gradus, & honores admittentes debito modo, & iuxta suum institutum; hoc enim probat tam ratio D.Thomæ, quàm ipsiusmet, & aliorũ Sanctorum exemplum quod Caiet. adducit. Non tamen censemus esse reprehensione dignos illos religiosos, qui licèt ex instituto habeāt docere, & prędicare, nihilominus hos gradus à se abdicant; nam hoc etiam alij Sancti fecerunt, vt Sanctus Bonauentura, Sanctus Antonius de Padua, & eorum similes; quia magisteriũ licèt possit esse vtile ad illum finem, non tamen est necessarium, & aliunde potest non parua vtilitas spiritualis ex illius abdicatione prouenire, maximè respectu communitatis. In his ergo rebus, quę ex se malæ non sunt, & sub diuersis intentionibus possunt honestè, & sanctè fieri, vel omitti, nemo reprehendere debet alterius diuersam professionẽ, sed illud seruare, quod Apostolus ait, Rom.14. *Qui non manducat, manducantem non spernat, & qui manducat, non manducantem non iudicet.* Vbi autem hæc abdicatio fit (quod ad præsens spectat) non fit ex vi paupertatis, sed vel ex voto obedientiæ, vel per professionem talis regulæ. Denique huic etiã doctrinæ consonat Nauar.comm.2.de regul.n.2. 2.dicto, & sequentibus, vbi distinctè declarat sub his muneribus cõprehendi dignitatẽ Abbatialem, Corollarium. & Episcopalem. Itẽ ius eligendi, pręsentandi, confirmandi, instituendi, & omnẽ Ecclesiasticã iurisdictionẽ, imò & sæcularẽ, & beneficia, cathedras, & similia; nam hęc omnia haberi possunt tã quoad proprietatem, quàm quoad possessionem facti, & iuris, vt demonstrat totius Ecclesiæ consuetudo.

14. Assertio secunda. Nihilominus vlteriùs assero, temporalia bona quæ solent esse annexa his muneribus, sine dubio cõprehendi sub voto paupertatis, & materia eius. Probatur, quia talia bona non mutant naturam suã ex illa connexione, & si possideantur, vel sub dominio habeantur, non minus reddunt hominẽ diuitẽ, nec minorem sufficientiã, & solicitudinem afferunt, quàm si essent aliunde acquisita. Vnde nihil obstat in præsenti axioma illud, quòd *accessorium natura sequitur principalis*, quia licèt hoc sit verum formaliter (vt sic dicam) loquendo de ipso accessorio, quatenus tale est, & in eo statu durat, & solùm vt tale est, attingitur per actiones, quæ immediatè vel per se circa ipsum principale versantur; quando verò accessoriũ à principali separatur, & circa illud vt sic, propriæ, ac peculiares actiones versantur, tunc suam propriã retinet naturã, & conditionem. Ita verò est in præsenti; nam licèt temporales prouentus, vel stipendia annexa sint iuri, seu muneri altiori; nihilominus quando ipsa exiguntur, contrectantur, & possidentur, iam amittunt conditionẽ accessorij, sũntq; principalis materia talium actionũ; & ideo necesse est, vt qui votum habet paupertatis, illius obligationem, ac mensuram in talibus actionibus, & circa talẽ materiam seruet. Atque in re hoc ipsum sentit Nau. comm.2.de reg.n.2.§.ex his infertur 1.cũ sequent. vbi per varia exempla in particulari hoc explicat, quę magis pertinent ad votum solemne paupertatis, & ideo inferiùs à nobis suo loco tractabuntur.

15. Dubium de iure percipiendi alimenta. Solùm potest alicui dubitationem facere, quod ibi in obiectione quarta inter alia multa, quę pauper potest habere quoad proprietatem, & possessionem facti, & iuris, vnum est *ius suscipiendi alimenta ex illo monasterio*, quod postea vt verum admittit; & tamen id videtur difficile, quia hoc ius immediatè, & principaliter versatur circa temporalia bona; vnde videtur esse temporale quid, & pretio æstimabile, sicut ipsamet bona: ergo est propria materia paupertatis. Quod quidem verum est de proprio, ac temporali iure ad iustitiam pertinente, quod temporali dominio æquiualet, & pecunia quædam est, quia quantum est in se, vendi potest. Illud ergo intelligendum est de iure aliquo spirituali, quale est ius decimarum, vel ius commendæ, vel aliud simile, hoc enim per se non est materia paupertatis, vt dixi, quamuis pecunia ipsa, vel quidquid illi æquiualet, quod virtute talis iuris exigi potest, statim subiecta sit voto, & legibus paupertatis.

Capvt V.

Quæ sit materia proxima voti simplicis paupertatis, & consequenter ad quid obliget hoc votum.

1. Notatio prima. Duobus modis votũ paupertatis fieri potest. Vt possimus de hac materia generaliter loqui, supponere necesse est, dupliciter posse fieri votum paupertatis; primò integrè, & totaliter, comprehendendo scilicet omnia, quę honesta paupertas includere potest; vel solùm partialiter, promittendo videlicet vnã, vel alteram conditionem paupertatis, non tamen omnem; quòd enim vtroque modo fieri possit, constat, tum quia hoc pendet ex intentione vouentis, & ex parte materiæ, non est repugnantia: nam etiam per hominum contractum potest quis alienare vsum, vel vsumfructũ rei, non alienando dominium: ergo & per votum potest abdicare vnum, & non aliud. Patet etiam à simili, nam votum castitatis, & integrum, & partiale esse potest, vt suprà tetigimus, & infrà etiam dicendum est: ergo & votum paupertatis.

2. In quo sensu procedat quæstio. In præsenti ergo de voto integro paupertatis loquemur, quia explicata tota materia, & obligationibus eius, inde constabit ad quid obligent vota partialia iuxta intentiones vouentium, ex illis enim pendent talia vota; nam si paupertas absolutè, & simpliciter promittatur, & neque tacitè, neque expresè limitatio aliqua adhibeatur ex intentione vouentis, integrũ, & completum votum iudicandum est, id est, obligans ad totam illam paupertatem, quam aliquis sanctè, & honestè profiteri potest; vt latè ostendit Nauar. comm.2.de Regul. n.20. distinxerat enim triplicem paupertatem, scilicet, non habendi alienum iniustè, non habendi proprium nisi vt instrumentum virtutis, & simpliciter non habendi; & subdit, qui paupertatem simpliciter vouet, hanc etiam vouere, quod quidem comparatione aliarũ duarum mihi videtur manifestum, quia paupertas voluntaria, qualis est illa, quæ vouetur, simpliciter dicta, nec de prima, nec de secunda dicitur, secundum communẽ modum concipiendi, & vouendi. Addimus verò etiam in tertio modo posse esse latitudinem: nam potest quis se priuare libero vsu rerũ, & non dominio, & secundùm hanc etiam comparationem votum paupertatis simpliciter factum totam eius materiã comprehendit, sicut castitatis votum cum eadẽ proportione, quia paupertas, sicut & castitas includit quandã negationem, quę omnia destruit, si non limitetur, éstque de se integra priuatio.

Nauarr.

Secundò

(c) 2007 Ministerio de Cultura

3. Notatio secunda. Secundò vt possimus explicare materiam proximam huius voti, necessarium est, breuiter exponere varios respectus, seu morales habitudines, quas homo habere potest, & nomine iuris latè sumpto comprehenduntur; tractatúrque à Theologis in principio materiæ de iustitia, latiúsque à Iurisperitis, & breuiter attigit Nauar. in comment. 1. de regular. à nu. 12. Huiusmodi autem sunt dominium, seu proprietas, vsusfructus, possessio cum iure possidendi, ius vtendi, & vsus, vel possessio rei, facti tantùm, vt vocant, item administratio rei, vel quoad ius, vel quoad factum tantùm.

4. Dominij definitio, & explicatio. Dominium (perfunctoriè nunc illud definiendo) *est principale ius disponendi de re aliqua in quemcunque vsum lege non prohibitum*; his enim verbis rectè explicatur moralis illa facultas, quam dominus habere censetur circa rem suam, omnis enim talis facultas ius appellatur; quia tamen non omne ius est dominium, vt ex dicendis constabit, ideo illud ponitur loco generis, aliæ verò particulæ distinguunt dominium ab aliis iuribus minus perfectis, quæ statim exponemus; Bartolus verò (Bartol.) in l. *si quis vi.* § *differentia.* ff. de acquirenda possessione, addidit in definitione dominij, quòd sit *ius in re corporali*; nam circa res, quas Iuristæ incorporales vocant, vt sunt iurisdictio, ius eligendi, & familia, ipsi non appellant dominium, sed quasi dominium; nos autem indifferenter loquimur, quia circa hæc omnia potest esse vera proprietas, & principalis facultas disponendi de illis, & ideo nihil vetat illam proprietatem simpliciter dominium appellare, & maximè in præsenti materia constat differentiam illam nullius esse momenti, si alioqui tales res incorporales, sint pecunia æstimabiles. Nauarrus (Nauar.) etiam cum Aretino addidit hanc particulam *saluo iure alterius*, vt comprehendatur (inquit) dominium directum tantùm, & vtile tantùm, quia neutrum dat ius ad vtendum nisi saluo altero, sed hoc satis videri poterat in illa particula, *lege non prohibitum*, quia lex prohibet vti iure cum præiudicio alterius.

5. Dominus ab administratore in quo distinguatur. Addidi verò illam particulam *principale*, vt dominum ab administratore distinguerem, ac denotarem dominum propriè dici illum, qui est veluti causa principalis cuiuscunque vsus rei, quia propria virtute, vt sic dicam, illum exercere potest. Fieri autem potest, vt alius ex commissione domini possit re vti, & potest esse tam generalis commissio, vt liceat ei de illa disponere in omnẽ vsum, & nihilominus nõ erit dominus, quia semper vtitur re, vt instrumento alterius. Vnde licèt ius aliquod habere videatur, non tamen principale, sed ministeriale. Quocirca cauenda est etiam æquiuocatio in illo termino *principale*: nam inter dominia sunt gradus, & vnum excellentius alio; Dominiorum varij gradus. Deus enim, vt Deus, habet supremum, & principalissimum dominium; sub illo verò Christus, vt homo, habet dominium excellentiæ, vt alibi dixi 1. tom. 3. p. disp. 48. sect. 2. Respublica etiam dicitur habere dominium altum (vt loquuntur Iuristæ) etiam eorum bonorum, quæ sub particulari dominio alicuius hominis continentur: hîc ergo non vocamus principale ius, vt de his superioribus dominiis, quasi per antonomasiam dici potest, sed vt significat proprium ius, id est, quod nomine proprio, & non alterius habet, sicut dicitur principalis causa, quæ propria virtute operatur, etiamsi non sit præcipua respectu superiorum causarum. Communiter verò illa particula omittitur, quia ius simpliciter dictum, proprium,

A & quasi internũ ius significare videtur; ille enim, qui solùm de licentia domini re vtitur; non tam videtur habere ius, quàm vti iure alieno; posset ergo illa particula omitti, quamuis ad maiorem explicationem nihil impediat: comprehendi autem debent pro præsenti instituto pro quocunque vero dominio particulari, & humano, siue sit omnino plenum, & liberum, siue sit aliquo modo ligatum, vt in maioratu; siue sit semiplenum, vt in dominio emphyteutico, seu directo tantùm, & idem est de vtili, vt statim dicetur.

Vsusfructus dicitur, *ius vtendi, & fruendi alienis salua substantia*, instit. & ff. de vsufructu, in princ. 6. Definitio, & explicatio vsusfructus. quod ius posset in præsenti sub dominio compre-B hendi, quia dominium vtile à Iuristis vocatur, & proprium, ac principale ius est ad tales actus; propter illam verò particulam, *salua substãtia*, deficit à perfecta ratione dominij pleni, & ob eandẽ causam dicetur esse de rebus alienis: est autem radix, seu via ad obtinendum completũ dominium aliquarum rerum, scilicet, fructum eius possessionis, cuius vsusfructus habentur, & hoc est habere ius fruendi, id est, potestatem comparandi dominium fructuum, qui per legem prohibiti non sint. Et ob eandem causam propriè loquendo versatur circa solas res, quæ vsu non consumuntur, quia solæ illæ sunt propriè fructiferæ, quamquam impropriè & iuris accommodatione, etiam rebus vsu con-C sumptibilibus accommodetur, vt constat ex Instit. & ff. de vsufruct. de quo alibi, nam in præsenti hæc differentia non refert.

Vsus quoad ius eadem proportione definitur ab aliquibus ex Instit. & ff. de vsu, & habit. Quod 7. Quid sit vsus quoad ius. sit *ius vtendi aliena re salua substantia*; sed quoad nostrum institutum spectat, vltima particula non videtur necessaria, & ita illam omittit Nau. quia definitio sic data solùm conuenit vsui earum rerum, quæ ipso vsu non consumuntur. Potest autẽ etiam dari nudus vsus earum rerum, quæ eodem vsu consumuntur, qui propterea esse non poterit, salua talium rerum substantia. Responderi verò potest hoc quidẽ esse verum de vsu quoad factũ; D nam potest quis habere licentiam à domino vtendi re eo vsu, quo illa consumitur; non tamen habere locũ in vsu quoad ius, quia non potest quis vti re aliqua proprio iure, & nomine, quin habeat dominium eius; tum quia nemo potest consumere rem alienam suo proprio iure sine licentia domini, cui perit: tum etiam quia circa talem rem, quæ vsu consumitur, nullum videtur esse posse maius dominium, quàm proprium ius consumendi illam. Verumtamen licèt regulariter fortè non detur tale ius vtendi; nihilominus dari non repugnat, quod in vsuario rei fructiferæ intelligi potest; nam ille qui solùm habet vsum arboris, potest comedere poma eius, & illo vsu ea consume-E re; non tamen potest illa donare, aut vendere: habet ergo verum, ac proprium ius ad vnum vsum pomorũ, quo illa consumuntur sine dominio illorum; nam si dominium haberet, posset etiã vendere, & donare. Vnde hæc est differentia inter habentem vsumfructum, vel vsum tantùm eiusdem arboris, quòd vsufructuarius fit dominus fructuũ, vt suprà dicebamus, vsuarius autẽ non, sed limitatum accipit ius ad proprium tantùm, & specialẽ vsum, vt in citatis iuribus habetur. Differentia inter vsumfructum, & vsum eiusdem rei. Vsus ergo in præsenti sumitur pro puro iure vtendi, quod ad vsumfructum non extendatur, nec ad proprium dominium; sit tamen nihilominus verum, ac propriũ ius, ratione cuius potest quis talem vsum exigere, nec sine iustitia poterit inuitus illo priuari.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

8. Quid sit possessio. Possessio sumpta non pro re possessa, sed pro relatione ipsa, vel quasi forma, per quam dicitur possideri; à Nauarro suprà ita definitur cum Bartolo in dicto §. *Differentia. Est ius insistendi rei non prohibitæ possideri*; quæ definitio obscura est, tum quia definitum ipsum quodammodo ponitur in definitione in verbo *possideri*, tum etiam, quia possessio non tantùm iusta, sed etiam iniusta esse potest; & ideo loquendo de possessione in communi, non videtur esse de ratione eius, vt non sit prohibita: tum denique, quia æquè obscurum est, quid insistere rei. Sed aduertendum in possessione iusta duo interuenire. Vnum pertinet ad factum, quoad est actualis occupatio, seu tentio, vel (vt quod fieri possit, rectè explicetur) habitio rei, vt suæ; aliud pertinet ad ius, quod quis habet ad occupandam, seu tenendam talem rem. Et quamuis nouum possessionis magis significet factum, quàm ius, tamen principalius est ipsum ius, quàm factum, & ideo illud præcipuè Bartolus eo loco definiuit, maximè in præsenti materia, si paupertas aliquid de possessione excludit, magis est ius ipsum possidendi; & ideo etiam Nauarr. illa definitione magis vsus est, quàm aliis, quibus solet possessio facti declarari.

9. Distinctio notanda. In qua duo etiam distinguenda sunt, vnum est actio illa, qua res possidenda apprehenditur; vel detinetur, quæ potest dici possessio actualis, quæ actio non est vna certa, ac determinata; aliquando enim manibus, aliquando pedibus, aliquando iuxta varios modos à iure perscriptos sumitur possessio, & ideo communiter definiri solet quòd sit *apprehensio rei corpore, & animo, iuris adminiculo*, id est, per actionem, aliquam corporalem, quæ ex iuris institutione, seu declaratione ad hunc effectum sufficiat; nam cùm ex sola rei natura talis actio definita non sit, oportet ius humano terminari; necesse est etiam, vt fiat animo habendi illam rem, vt suam, id est, tanquam iure, & nomine proprio tenendam: nam qui rem alterius, ipsius nomine apud se habeat, non propriè possidere dicitur, sed potiùs alter per ipsum. Vide Syluest. verbo *Possessio*, & Couarr. in regul. possesso. 2. p. in princip.

10. Aliud est detentio illa, quæ manet quasi habitualiter, seu permanenter ex dicta apprehensione, seu possessione actuali; & hanc significauit Bartolus nomine insistentiæ, & propriè significatur communi nomine possessionis, à qua & homo possessor, & res possessa denominatur. Quia verò hæc rei detentio habitualis non consistit in aliqua physica coniunctione, vel permanente actione, aut informatione, sed in morali quodam respectu ex illa prima apprehensione relicto, ratione cuius censetur illa quasi semper adesse, quandiu per aliud contrarium non destruitur, ideo per eandem apprehensionem solet hæc permanens possessio declarari, quæ in hunc modum intelligenda est. Quando verò hæc possessio facti accipitur, & habetur sine iure ad illam, tunc quidem est possessio, sed iniusta, potest autem esse iusta existimatione, vt si quis putet se habere ius, quod reuera non habet, & tunc dicitur possessio bonæ fidei, & dici potest iusta formaliter, seu in conscientia, quia ad hoc sufficit iustus titulus existimatus, quamuis verus non sit. Si autem scienter sine iusto titulo accipiatur, vel habeatur, talis est omnibus modis iniusta possessio, & malæ fidei nominatur. Et hæc sufficiant de his iuribus præsenti intentioni.

A Præter hæc autem iura distinguenda sunt ea, quæ ad factum solum pertinent, vt sunt vsus, qui facti appellatur; qui consistit in ea actione, qua homo capit actualem vtilitatem ex re, etiamsi proprium ius ad illam non habeat. Huic respondet actualis, vel potiùs habitualis detentio rei ad vtendum illa, quando oportuerit, etiamsi non habeatur vt propria, neque cum aliquo iure in ipsa, quo modo ego habeo libros, vtor autem illis, quando illos lego; & illa non appellatur propriè, & iuridicè possessio, sed tentio quædam. Vnde hîc etiam annumerari potest quoddam peculium, quod dicitur tantùm facti; quale dici potest illud, quod seruus habet ex voluntate domini. Et simi- 11. Alia distinctio.
B le potest esse peculium monasticum, vt notauit Nauar. suprà n. 14. & 15. Denique annumerari hîc etiam potest administratio rei, vel possessiones alienæ, aut non suæ; illa enim non iuris, sed facti tantùm esse videtur, quamuis aliquo modo dici ius potest, vt Nauar. suprà loquitur; quia verò non est proprium, sed nomine alterius, ideo dicimus hanc administrationem magis ad factum, quàm ad ius pertinere.

Dices, quomodo possunt hæc omnia in solo facto consistere absq; iure, si fiant, in vsu enim v.g. iniusto facilè intelligitur vsus facti sine iure vtendi; si autem iustus sit, non videtur posse separari ab vsu, quia vt sit iustus, oportet vt iure fiat, at- 12. Obiectio.
C que habeat quod ex aliquo iure nascatur. Respondeo primò non esse necessarium vt nascatur ex iure proprio, sed satis esse quòd oriatur ex alieno per facultatem, seu licentiam concessam ab eo, qui tale ius habet; longè enim diuersum est habere proprium ius, quod est habere aliquale dominium, aut habere tantùm licentiam à domino, quod reuera nullum dominium est, quod magis in sequentibus explicabitur. Deinde respondeo posse esse æquiuocationem in voce *iuris*, potest enim, aut legem significare, quomodo distingui solet ius diuinum, vel humanum, &c. Alio autem modo sumitur pro morali quadam potestate ad aliquem actum, vel vsum. Priori modo nun- Solutio prima. Secunda. Ius dupliciter sumi potest.
D quam separatur ius ab vsu iusto, nam qui talem vsum habere potest, semper habet ius aliquod, id est, legem aliquam diuinam, vel naturalem, quæ illi talem vsum concedit, vel saltem approbat. Posteriori autem modo separabilis est vsus licitus à iure proprio, & quasi intrinseco, prout explicauimus, quamuis semper requirat aut licentiam, vel permissionem eius, qui tale ius habet, vel saltem vt alterius ius non obstet, vt contingit in vsu rerum, quæ nondum in alicuius proprium dominium deuenerunt, sed in communi vsu à natura concesso relictæ sunt.

E
PRIMA ASSERTIO.

Dominia rerum esse materiam voti paupertatis, atque ex vi illius obligari vouentem ad ea relinquenda.

His positis videndum est, quomodo hæc ad materiam proximam paupertatis pertineant, aut extra illam sint per sequentes conclusiones. Dico ergo primò dominium rerum temporalium (per quæ semper intelligimus, quæ superiori capite explicata sunt) est prima, & principalis pars materiæ proximæ paupertatis. Diximus autem suprà vocari hanc materiam paupertatis, quia illa priuat; paupertas ergo priuat hoc dominio, & votum 13. Assertio prima & communis.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

& votum paupertatis est promissio non habendi hoc dominium; atque hoc modo dicitur dominium hoc esse materia talis voti. Sic ergo explicata conclusio est certa, & communis omnium, sumitúsque ex D.Thoma 2. 2. dicta q.186.art.3. vbi voluntariam paupertatem per hoc explicat, quod est sine proprio viuere, idem autem est carere dominio,& carere proprio. Probaríque potest ex verbis illis Christi, Matth. 19. *Vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus:* nam verbum vendendi, & dandi alienationem dominij significat; & eandem carentiam denotat verbum relinquendi, ac renuntiandi, quibus aliis locis Christus vtitur. Secundò idem probari potest ex iuribus, in quibus paupertas voluntaria per carentiam dominij, seu proprietatis explicatur, vt patet ex cap. *Non dicatis aliquid proprium.* 12.qu. 1. quod sumptum est ex Augustino in Reg. c.2. vbi habenti votum paupertatis non solùm habere, sed etiam dicere aliquid proprium vetat, iuxta illud Actor. 4. *Nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat:* quod adeò exagerant multi ex interpretibus in eum locum, vt dicant peccare pauperem voluntarium, qui vestem, vel aliam rem *meam* appellet: nam si id dicit animo, & intentione, vt ita sit, contra votum agit; si autem absque tali intentione ita loquitur, saltem mentitur. Quod esset verum, si particula *meam* semper significaret proprietatem, aut dominium; quia verò sæpè non sumitur in eo rigore, sed solùm applicatione, seu determinatione ad proprium, & particularem vsum, ideo prolatio illius verbi non semper peccaminosa est, imò aliquando potest esse prudens propter occurrentes circumstantias, vel propter consuetudinem, quæ interdum declarat in bono,& simplici sensu proferri. Augustinus ergo non agit præcipuè de modo loquendi per vocem proprij (quamuis consilium sit illum vitare) sed de re, scilicet, vt nihil tanquam proprium possideatur; quod etiam latè traditur in cap. *Monachi.* c. *super.* c. *Cum ad monasterium*, cum aliis de statu monach. cap. *Ex parte*, de accusation. Ac denique commendatur maximè in Concilio Trident. sess. 25. cap. 2. Tertiò est manifesta ratio, quia paupertas consistit in priuatione, & carentia bonorum temporalium: ergo si sit integra,& absoluta paupertas, vt nunc loquimur, maximè excludit dominium talium rerum, quia ex dominio solent reliqui actus oriri,& quia dominium est quasi proxima ratio, per quam homo diues constituitur, vel simpliciter, vel quoad aliquid, & quia dominium est, quod requirit solicitudinem voto paupertatis contrariam, quæ in eo acquirendo, vel conseruando adhibetur.

D.Thom.

Probatur primò.

Probatur secundò ex iure.

An,& quando sit peccatum contra votum paupertatis dicere, *rem meam.*

Probatur tertiò ratione.

14. Sed quæres, an votum paupertatis ita excludat dominium, vt actu, & necessariò illud expellat, si antea erat, vel impediat, si futurum sit. Respondeo, votum paupertatis, quod in religione fit, si sit solemne, vel alio modo iuuetur dispositione Ecclesiastici iuris, habere illum effectum; votum autem paupertatis nudè & ex se sumptum non habere illum, sed solùm obligare posse ad relinquendum dominium, quod iam habebatur, & nullum postea acquirendum, si vouens per illud dominio se intendit priuare. Prior pars quoad vota solemnia certa est, de qua postea multa dicturi sumus. Additur verò altera particula disiunctiua propter quædam vota, quæ in Societate emittunt coadiutores approbati; quæ licèt simplicia sint, reddunt personam incapa-

Assertio duas partes includens.

A cem proprietatis, & dominij, vt constat ex Extrauagant. *Ascendente Domino*, Gregor. XIII. de quo statim postea. Altera verò pars probatur, quia tale votum paupertatis est omnino simplex; quia solùm est promissio quædam non habendi aliquid proprium; nam ratio voti nudè, ac purè sumpta in hac promissione consummatur: ergo illa non secum affert formaliter carentiam proprij, sed solùm ad illam obligat. Probatur consequentia, quia aliud est promittere, aliud dare. Item aliud est vouere, aliud votum exequi: nam qui vouet religionem, non statim fit religiosus, & qui vouet dare eleemosynam, non statim dat: sic ergo qui vouet esse pauper, id est, carere bonis, non statim fit B pauper, donec illa cum effectu relinquat, vel alia non acquirat. Quæ ratio non solùm probat nullum votum paupertatis, & omnino simplex, quale explicatum est, non habere de facto hunc effectum, verùm etiam nec posse illum habere, quantumuis promittens velit, seclusa lege humana iuuante, nisi accedat alia actio voluntaria, vel contractus, qui etiam sine voto esset per se sufficiens ad huiusmodi paupertatem efficiendam. Probatur primò, quia si de facto tale votum non habet hunc effectum, ideo est, quia non potest, si enim posset, quid impediret? Secundò id declaratur, ac probatur sequentibus illationibus. C

Probatur secunda pars.

15. Ex dictis enim sequitur primò, si aliquis diues, antequam disponat de rebus suis, in hoc temporis puncto emittat priuatum votum paupertatis, ex tunc quidem obligari ad relinquendum dominium totius peculij, non tamen ex tunc, & statim incipere esse pauperem, seu carere dominio suarum rerum, donec de illis disponat. Probatur, quia ex vi illius voti non transtulit illa bona in dominium alterius, neque etiam quasi pro derelictus reliquit, vt à quolibet possint vsurpari tanquam bona, quæ nullius sunt. Constat enim manifestè id fieri non posse, & contra iustitiam commutatiuam peccaturum, qui talia bona vsurparet, & ad restituendum D ea obligari eidem, qui illa antea possidebat: ergo adhuc manent illæ res sub dominio eiusdem vouentis, donec voluntaria dimissio, vel donatio, aut alienatio talium bonornm accedat. Constat autem posse separari nudum votum ab huiusmodi actione, imò nisi talis actio ante votum præcedat, moraliter necessarium est, vt tempore subsequatur, quia dispositio, & alienatio rerum, non potest subitò fieri, sicut fieri potest votum, sed interdum necessaria est postea magna consultatio, & negotiatio. Vnde etiam intelligitur dominium proximè, & quasi formaliter tolli per actio- E nem illam alienatiuam, seu renuntiatiuam eius, quæ per se sola, & sine voto statim efficit hominem pauperem in præsenti, quamuis illa non obliget ad talem paupertatem retinendam in futurum. Votum ergo è contrario solum, ac per se sumptum non reddit statim, & in præsenti pauperem, sed obligat ad prædictam actionem.

Corollariũ primum. Diues vouẽs paupertatẽ nõ caret dominio, donec de suis rebus disponat. Probatur.

16. Sed quæres, quando ergo obligabitur diues, qui votũ paupertatis emisit ad relinquendas diuitias? Et quandiu eas non relinquit, quomodo potest tuta conscientia simul esse diues, & habere votum paupertatis? Respondeo ex generali doctrina de obligatione voti petendum hoc esse; dictum est enim obligationem voti statim incipere, & si nega

Dubitatio, quãdo obligetur ad diuitias relinquendas.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

si negatiuum sit, pro statim, & pro semper obligare; si verò sit affirmatiuum, & ex intentione vouentis non recipiat dilationem, etiam obligare post statim, ita tamen vt moraliter, & cum commoda potestate, & opportunitate intelligendum hoc sit. In præsenti ergo votum paupertatis licet per se, ac primariò negatiuum videatur; factum tamen ab eo, qui nondum diuitiis renuntiauit, affirmatiuum est, quatenus obligat ad actionem necessariam ad relinquenda omnia; Et ideo licèt pro statim obliget, tamen cum morali latitudine, non enim obligat ad præcipitandam actionem, sed ad adhibendam moralem diligentiam; vt quamprimum moraliter, ac prudenter possit, sese omnibus bonis spoliet. Atque in hoc sensu interpretandum est tale votum à tali persona factum, & ideo si non sit in mora, non repugnat simul habere tale votum, & adhuc esse diuitem, quia dominium illud, nec contra votum acquisitum est, nec retentum. Atque posset etiam dici, illum iam esse pauperem in fieri, & nondum ampliùs obligari per tale votum: si autem sit negligens, & in mora esse incipiat, iam non est tutus in conscientia; quamuis adhuc sit dominus, quæ duo repugnant, vt iam dicam.

Resolutio.

17. Corollariũ secundum; potest quis acquirere verum dominiũ, licèt cum peccato.

Secundò sequitur, eum, qui habet huiusmodi votum paupertatis, & accipit aliquid animo acquirendi dominium illius, vel ab eo, qui potest illud transferre, vel quando res nullius antea erat, verum dominium talis rei acquirere, etiamsi acquirendo, vel accipiendo peccet. Sumitur ex Nauar. comment. 1. de regular. nu. 22. & vltima pars manifesta est, quia dominium ita est materia proxima voti paupertatis, vt per illud se obliget vouens ad carentiam eius; ergo qui acceptat dominium alicuius rei, contra votum agit: ergo peccat; de quo latiùs in sequentibus. Altera verò pars probatur, quia quando concurrunt omnia necessaria ad valorem actus, si fiat, tenet, licèt cum peccato fiat. Sed hîc concurrunt omnia necessaria ad translationem dominij, scilicet voluntas dantis, & accipientis cum effectu, & cum potestate ex parte dantis, & capacitate ex parte accipientis: ergo. Maior per se satis clara est. Minor etiam quoad omnes priores partes ex facto ipso supponitur. Vltima verò pars, in qua est difficultas, probatur, quia sola promissio non infert incapacitatem actus oppositi, vt patet inductione: nam promissio non donandi non impedit, quin donatio postea facta teneat, vnde nec dantem reddit impotentem ad dandum, nec rem ipsam incapacem, vt donetur, & similiter promissio non nubendi non reddit incapacem ad nuptias, & sic de aliis. Ratio verò est, vel quia illi actus non sunt formaliter oppositi, vel maximè, quia tota efficacia promissionis est ex voluntate promittentis, quæ postea impeditur per voluntatem contrariam.

18. Corollariũ tertium.

Vnde addo vlteriùs, quòd licèt is qui paupertatem simpliciter promittit, simul habeat voluntatem se reddendi incapacem omnis dominij, mutata voluntate, prout mutatur, acceptando dominium, iam esse capacem, veréque dominium acquirere. Ratio est, quia illa prior voluntas præter promissionem nullum intulit effectum permanentem dominio repugnantem, quia solùm intulit promissionem, vt ostensum est. Dices, ipsa incapacitas est immediatus effectus talis voluntatis, nam talis voluntas efficax est, & ille

Instantia diluitur.

A effectus non videtur transcendere efficacitatem eius. Respondeo, estò possit illa voluntas talem effectum inducere, quandiu ipsa est, vel moraliter durat, tamen per contrariam voluntatem destruetur, & redibit homo ad priorem capacitatem; duobus enim, vel tribus modis potest homo intelligi capax, aut incapax dominij; primò capacitatem remota, & quasi radicali, vt sic dicam, quam capacitatem habet homo eo ipso, quòd est naturæ rationalis, & liberæ, ideóque non potest esse in homine incapacitas directè huic capacitati opposita, quia per illam destrueretur homo. Secundò potest dici capacitas proxima voluntas formalis, vel virtualis acquirendi dominium efficax, & non impedita; cui voluntati contraria est B voluntas, & propositum nullum habendi dominium, quæ potest facere hominem incapacem dominij in sensu composito, non verò simpliciter, id est, illa permanente; nam si per contrariam voluntatem illa expellatur, tollitur illa incapacitas, & redit homo ad connaturalem, & proximam dominij capacitatem, quia sola prior voluntas talem incapacitatem faciebat; illa verò per contrariam expellitur, quod locum habet siue talis voluntas licita sit, siue illicita, quia hæc incapacitas non pendet ex honestate, sed ex efficacitate voluntatis.

Quot modis homo sit capax, aut incapax dominij.

Primò.

Secundò.

Vnde potest tertia capacitas distingui quasi C media; quæ consistit in proxima, & morali efficacia voluntatis ad acceptãdum dominium; & hanc etiam capacitatem non potest homo à se auferre simpliciter per solam voluntatem suam auferendi à se talem potestatem sine adminiculo legis, vel sine aliquo contractu, quæ cum illa capacitate repugnet. Ratio est, quia quantumuis homo velit carere illa facultate, nihil à se aufert, quod per contrariam voluntatem non restituatur, nec ponit impedimentum, quod per eandem posteriorem voluntatem non tollatur, quia illæ voluntatea sunt eiusdem ordinis, & efficaciæ, & ideo posterior semper potest omnino destruere priorem. Et ideo posita est prior limitatio de adminiculo D legis, nam per legem applicatur voluntas superioris, quæ efficacior est, & ideo si lex ipsa, & institutio Ecclesiæ adiungatur voluntati hominis promittentis paupertatem, reddátque voluntatem eius inefficacem ad dominium acceptandum, iam non poterit homo sua sola voluntate auferre à se talem incapacitatem.

19. Tertiò.

Addita etiam est altera limitatio de contractu, quia si homo voluntate sua se transferat in dominium alterius, vel omnia iura ad se, vel in præsenti, vel in futurum pertinentia, traducat in alterum per quandam actualem donationem, aut alium contractum, tunc ita manebit incapax proprij, vt non possit sola sua voluntate ad priorem E capacitatem se restituere, quia iam est alteri ius acquisitum, quo non potest illum priuare, nec sola sua voluntate contractum rescindere. Sic enim, qui sua voluntate se vendit in seruum, consequenter fit incapax dominij, quatenus seruus est; sic etiam religiosus fit incapax dominij per professionem. Et ob hanc causam in principio loquutus sum de simplici, seu pura promissione paupertatis; nam in prædictis casibus non est sola promissio, aut voluntas carendi dominio, sed interuenit etiam traditio, & donatio, aut venditio aliqua, quæ secum affert illam incapacitatem; nam eo ipso quòd talis persona acceptat rem aliquam, eius dominium transit in alium, cui se donauit ex vi prioris contractus.

20.

Quando

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Quando ergo votum paupertatis simplex omnino est, non obstat quominus per voluntatem acceptãdi aliquod dominium acquiratur; quia tunc neque illa voluntas est inefficax ex vi alicuius legis, neq; dominium per illam acceptatum transit in alium ex vi alicuius pacti; manet ergo apud ipsum acceptantem.

21. Dubitatio circa duo Corollaria proxima.

Sed tunc videtur sequi quædam perplexio in huiusmodi persona, quia nec potest tale dominium apud se retinere licitè, quia sicut à principio illud suscipere fuit contra votum paupertatis, ita & retinere; nec etiam videtur posse licitè de tali re liberè disponere, quia etiam hic est vsus dominij, qui non minus repugnat voto paupertatis, quàm dominium ipsum. Quid ergo faciet huiusmodi persona? Respondeo in primis non posse in illo statu voluntariè perseuerare sine culpa, tale dominium apud se retinendo, vt ratio facta probat. Quocirca si res illa immobilis sit, debet illam alienare, iuxta ea, quæ inferiùs dicemus; si verò sit ex aliis rebus, quarum vsu indiget, ita vt talis vsus non excedat paupertatis votum, tunc debet saltem deponere animum habendi dominium in illam, aut vsum eius ex dominio manantem, sed merum vsum facti. Quando autem rem ipsam, vel propter proprietatem, vel propter superfluitatem non potest apud se retinere, licitè potest de illa disponere non tanquam vtens dominio, sed tanquam remouens impedimentum paupertatis per vsum facti iam tunc licitum, supposito priori lapsu. *Resolutio.*

22. Alia dubitatio.

Quæri autem potest, an tunc teneatur talis persona rem illam dare pauperibus, aut Ecclesiæ, vel possit suo arbitrio dare, cui voluerit: nam illud prius videtur esse valde consentaneum voto paupertatis, iuxta illud, *Vade, & vende omnia, quæ habes.* E contrario verò hoc posterius videtur repugnare paupertati, quia videtur esse actus dominij. Dicet verò aliquis neutrum esse in eo casu faciendum, sed rem acceptam ei esse reddendam, qui dedit. At hoc nullo sufficienti fundamento dici potest, nam donatio tenuit, vel quælibet alia alienatio, quia, vt probaui, is qui accepit verè factus est dominus; alter ergo amisit dominium absque illa iniuria: ergo ex vi iustitiæ nulla manet obligatio illi restituendi, seu reddendi talem rem, sed neque ex vi charitatis, aut religionis potest excogitari ratio, ob quam illi sit reddenda talis res ex præcepto, imò neque ex consilio per se loquendo, & ex vi obiecti. Illud ergo quod de subuentione pauperum, vel cousumptione in alios pios vsus, optimum consilium est; quòd autem sit necessarium affirmare non possumus: neque enim votum ad hoc obligat, neque aliud præceptum per se loquendo; suppono enim necessitates pauperum non esse adeò graues, vt ad hoc obligent; hoc enim contingens est, & extrinsecum; votum autem paupertatis licèt obliget ad non retinendum dominium, non tamen ad expendendum bona in hos, vel illos vsus. Vnde quod Christus dixit, Matth. 19. *Vende omnia, quæ habes, & da pauperibus*, duo consilia continet, quorum primum sine posteriori seruari potest, & à multis hodie ita fit, nam dimittunt omnia, non tamen dant pauperibus, & substantia voti paupertatis est de primo, non de secundo: ergo ex vi voti paupertatis non tenetur aliquis in eo casu talia bona dare pauperibus.

23. Existimo ergo rem esse arbitrariam, & in quemcunque vsum honestum posse dispensari, quia per se solùm est necessarium renuntiare illis bonis, seu illa relinquere; quòd verò renuntiatio fiat in huius, vel illius gratiam, est quasi per accidens coniunctum, & arbitrarium, non tam ratione dominij, quàm quia nullum est præceptum determinans hoc potiùs, quàm illud. Et declaratur in hunc modum, nam posset talis persona rem illam à se abdicare, & nulli applicare simpliciter illam relinquendo, ita vt à quocunque primò occupante, licitè accipi posset, quia per hoc implet votum, & nihil amplius facit: ergo etiam potest ita illam relinquere, vt alius, si velit, statim possit illius dominium accipere: hoc autem censetur, cùm rem talem alicui donat. Denique assero, licèt habenti votum paupertatis, per se loquendo, non liceat talis donatio, vel translatio dominij, supposito tamen dominio, vndecunque manauerit etiam ex actione peccaminosa, licitam esse quancunque actionem ad honestam illius rei alienationem, & ad reditum in priorem statum paupertatis necessarium. *Resolutio. Potest talem rẽ cui voluerit donare. Assertio vltima.*

SECVNDA ASSERTIO.

Vsumfructum, vsum, & propriam possessionem esse etiam materiam proximam paupertatis, atque adeò ex vi voti relinquendam.

Dico secundò, vsumfructum, vsum, & propriam possessionem etiam contineri sub materia proxima paupertatis, atque ita hæc omnia relinquenda sunt ex vi illius voti, alioqui contra ipsum agitur. Ratio autem generalis est, quia hæc vel dominium includunt, vel aliquid æquiualens dominio alicuius rei temporalis. Quod declaratur discurrendo per singula. Et in primis de vsufructu constat esse dominium vtile, quod sine dubio licèt non completum, verumtamen dominium est. Imò quantum spectat ad vtilitatem ex bonis temporalibus capiendam, hoc dominium fructuosius est, quàm dominium tantùm directum. Vnde hoc etiam dominium sufficit facere hominem diuitem, eúmque negotiis sæcularibus implicare: ergo renuntiatio illius pertinet ad integram paupertatem. Denique vsusfructus, prout est ius vtendi & fruendi re, est quid pecunia æstimabile, & qui habet illum, verè habet dominium eius; nam hæc iura, quæ res temporales Iuristis dicuntur, etiam cadunt sub dominium, seu quasi dominium, quod ad nostrum propositum perinde est. Vnde potest in hoc iure intelligi quædam quasi reflexio; nam respectu rei, qua frui, & vti licet ex vi talis iuris est dominium tantùm vtile, tamen de hoc ipso iure est dominium proprium, quia illud distrahere licet, & in quemcunque vsum conuertere non prohibitum. Nec verò de hoc iure oportet fingere aliud ius, quod sit dominium eius, ne in infinitum procedatur, sed eo ipso, quod est ius fruendi, & vtendi tali re, per seipsum affert dominium suiipsius; sicut census est ius percipiendi pensionem aliquam ex fructibus rei, in qua fundatus est; quod ius eo ipso cadit sub dominium eius, qui illud habet. Hac ergo ratione huiusmodi iura, & vsusfructus æquè repugnant cum paupertate, ac dominium perfectum cuiuscunque rei. 24. *Assertio tres partes includens. Probatur prima pars assertionis de vsufructu Primò. Secundò.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

25. Probatur secũda pars de vsu. Eadem ferè rationes probant alteram partem de vsu prout accipitur pro iure vtendi; nam hoc etiam ius aliquale dominium vtile est; licèt enim simpliciter non sit dominium illius rei, qua vti licet, est tamen tale ius ad vsum eius, vt sine iniustitia prohiberi non possit. Primò. Vnde tale ius est bonum temporale pretio æstimabile, quod inter diuitias hominum computatur; vnde excludit, si habeatur, integram paupertatem. Secundò. Denique qui habet hoc ius, consequenter etiam habet dominium eius, ideóque si iniustè in illo lædatur, restitutionis obligatio orietur ex vi iustitiæ commutatiuæ, quia læsus est in re sua: ergo qua ratione paupertas integra excludit alia dominia, excludit etiam hoc ius. Obiectio. Dices, qui solum habet ius vtendi, non potest illud in aliud transferre donatione, aut venditione, &c. quia illud est ius quasi personale, vt constat ex iure instit. & ff. de vsu, & habitat. Ergo vsuarius non habet dominium illius iuris. Prima responsio. Respondetur primò, negando consequentiam, nam etiam maioratus non potest alienare bonum, & tamen est dominus, & pensionarius est dominus pensionis, licèt eam non possit vendere. Nam in definitione dominij ponitur, vt sit in omnem vsum lege non prohibitum: si ergo alienatio ea tantùm ratione non liceat, quia iure prohibita est, ob eam solam causam non excludetur dominium. Secunda. Deinde negatur assumptum; nam vsuarius potest vendere ius suum ipsi domino rei, & ex consensu eius potest statim vendere, vel donare; ita enim intelligenda sunt prædicta iura, quia non excludunt pactum, & voluntariam commutationem, quæ in eo casu virtualiter fieret; hoc autem satis est, vt intelligamus illud esse aliquale dominium. Difficultates autem, quæ hîc occurrere possunt, tractabuntur commodiùs circa vltimam assertionem.

26. Probatur tertia pars assertionis de possessione. De possessione etiam propriè sumpta res est clara, quia de ratione possessionis est, vt res non tantùm corpore, sed etiam animo apud se habeatur, tanquam propria; sed hic modus habendi rem temporalem directè repugnat cum paupertate; ergo & possessio: continetur ergo sub materia proxima, quam excludit integra paupertas. Maior ex dictis constat, quia tenere apud se aliquid vt alienum non est possidere, & ideo non repugnat paupertati, vt dicetur. Minor etiam facilè patet ex dictis, quia habere proprium, quia & moraliter idem sunt, & proprium non acquiritur nisi media voluntate; sed possessio includit formaliter, vel virtute voluntatem habendi rem vt suam; ergo est materia repugnans paupertati. Imò hinc obiter intelligitur, actum externum, vel consummatum contra paupertatem semper inchoari à possessione, sub qua comprehendo semper quasi possessionem iurium incorporalium. Dico autem *actum externum, & consummatum*, vt excludam desiderium habendi proprias diuitias, & similes actus merè internos, qui contra paupertatem quidem sunt, quia versantur circa materiam ex vi talis voti prohibitam, non sunt tamen actus consummati, quia per se tendunt ad externam materiam, in qua consummantur. Sine possessione aliquando dominium acquiri potest. Violatio ergo exterior paupertatis ab illo actu regulariter incipit, quo aliquis accipit rem aliquam cum voluntate tenendi illam vt suam, quia per illam acquiritur dominium. Dixi autem *regulariter*, quia licèt ordinaria via acquirendi dominium fit media possessione; interdum tamen sine illa potest acquiri per solam voluntatem acceptantem in casibus à iure expressis, in quibus contingere potest, vt votum paupertatis etiam exteriùs violetur ante possessionem per dominij acquisitionem. Exemplum esse potest, si quis habens votum paupertatis hæreditatem acceptet, nam per talem acceptationem statim fit dominus, etiamsi nondum possideat. *l. cùm hæredes*. ff. de acquirenda possessione, & toto titulo, ff. de acquirenda hæredit. suppono enim, vt suprà dixi, votum paupertatis esse integrum, & sine vlla exceptione.

27. Dubitatio specialis, si hæres instituatur. Hîc verò statim occurrebat inquirendum, quid possit licitè, vel quid debeat facere huiusmodi hæres institutus, vel ab intestato succedens, cùm votum simplex paupertatis antea haberet. Respondeo, antequam votum paupertatis emittatur, huiusmodi euentum esse præueniendum transferendo in aliquem, vel in aliquos pios vsus omnia iura, quæ quocunque titulo, aut modo possint aliquando ad ipsum pertinere; & tunc clarum est, nihil aliud posse postea licitè facere, nisi stare promissis, & dispositis. Si verò ea diligentia prætermissa fuit, nihil aliud potest licitè facere, nisi hæreditatem simpliciter non acceptando, quia ad hoc ex vi voti tenetur; non potest autem aut ius suum in alium transferre, nec etiam disponere, vt bona illa in vsus pios consumantur, sed debet ea simpliciter relinquere vt ad eos perueniant, ad quos deficiente tali hærede pertinerent. Quia omnis alia dispositio, vel translatio in alium supponit virtualem acceptationem hæreditatis, quæ iam repugnat cum obligatione voti paupertatis. Antecedens patet, quia vt ille possit talem rem alteri donare, necesse est, vt priùs aliquo modo efficiat suam acquirendo ius ad disponendum de illa.

TERTIA ASSERTIO.

Vsum facti, & omnem aliam administrationem, quæ non proprio iure, & nomine fit, sed alterius, non ita propriè esse materiam voti paupertatis, &c.

28. Dico tertiò, vsus facti, & omnis rei apprehensio, aut retentio, vel administratio, quæ non proprio iure, & nomine fit, sed in facto tantùm consistit, & ex iure, & concessione alterius pendet, non ita est per se materia paupertatis, vt omnino ex vi illius voti excludantur, aut excludi possint, quamuis aliqua moderatio in his omnibus possit esse materia paupertatis iuxta intentionem vouentis. Assertio cõmunis. Probatur prima pars de vsu facti. Doctrina huius conclusionis communis est; & prima quidem pars quantum ad vsum facti spectat, est euidens, quia sine hoc vsu temporalium rerum impossibile est hominem viuere; non ergo potest homo prorsus se ab hoc vsu priuare, neque id promittere: ergo vera, & Deo grata paupertas non potest consistere in tali priuatione huiusmodi vsus. Vnde Doctores omnes in ea controuersia, an fratres minores habeant dominium earum rerum, quæ vsu consumuntur, omnes conueniunt, vt saltem habeant vsum facti, quia hic non potest omnino per votum paupertatis prohiberi.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

prohiberi. Solùm potest dubitari hîc de illo, quod suprà tetigimus, & obiecit Ioann. XXII. in Extrauagantibus, *Ad conditorem*, &, *Cum inter nullos*, &, *Quia quorundam*, de verbor. signif. quomodo scilicet possit esse vsus facti licitus sine iure vtendi, atque adeò sine dominio aliquo, cùm nemo consumere possit iustè quidpiam, nisi ius habeat illud consumendi. Adde huiusmodi vsum non solùm esse licitum in rebus infructiferis, & quæ vsu consumuntur, sed etiam in rebus fructiferis, & permanentibus, quæ non statim suo vsu consumuntur. Nam, & illarum fructibus, & harum commoditate vti licet: ergo ille non tantùm est vsus facti, sed etiam ius vtendi, & fruendi talibus rebus durabiliter permanens.

Dubitatio, quomodo possit esse vsus facti licitus sine iure vtendi, & dominio.

29\. Opinio aliquorum.

Propter hoc aliqui concedunt paupertatem non omnino excludere ius vtendi, imò nec fruendi simile illi, quod habet vsuarius, vel vsufructuarius, vel etiam aliqua ex parte maius illo, quia ex vi huius iuris sæpe licet pauperi non solùm carpere fructus ex arbore, v. g. sed etiam arborem eradicare, & comburere, quod non licet mero vsufructuario. Sed in hoc solùm esse potest æquiuocatio in nomine iuris, nam si omnis licentia, vel facultas domini, etiamsi ab illo semper pendeat, & pro eius arbitrio reuocari possit, ius appellatur, doctrina data sine dubio vera est, & consentanea his, quæ suprà diximus, solùm modus loquendi est diuersus. Nam ius propriè dictum solùm esse censemus illud, quod inest homini, tanquam proprium, quóve suo nomine operari potest; quod etiam respectu illius ita est obiectum iustitiæ commutatiuæ, vt sine contraria iniustitia inuoluntariè auferri ab illo non possit; & hoc ius dicimus per absolutam paupertatem excludi à particulari persona, & omnem vsum, qui non habetur ex vi huiusmodi iuris, vocamus vsum facti, quantumuis ex voluntate, seu ex concessione domini habeatur. Atque ita facilè respondetur ad priorem interrogationem, optimè separari vsum facti licitum à iure vtendi, quia potest esse consensus ab eo, qui habet ius, non per iuris translationem, aut donationem, sed per meram facti concessionem licitam, ac semper ab ipso dependentem. Eodem modo ad alteram partem fatemur licentiam hanc se extendere ad eosdem, vel etiam ad plures actus, quàm vsus, vel vsufructuarius, non tamen eodem modo, neque cum eadem iuris proprietate, & actione nomine proprio, & ideo non ita repugnare cum paupertate. Quæ doctrina sumitur ex Nicolao III. in capite. *Exit qui seminat.* de verbor. signif. in 6. & Clemente V. in Clem. *Exiuit de paradiso.* de verbor. signif.

Notandum.

Ius propriè dictum quale sit?

Resolutio vera.

30\. Probatur secũda pars de tentione.

Atque ex his facilè intelliguntur, & probantur aliæ partes propositæ, quæ sicut alia, quæ ibi diximus, attinguntur breuiter à Nauarro comment. 1. de regular. num. 12. & sequentibus. Constat ergo ratione superiùs facta non posse aliquem honestè se priuare actuali tentione, seu quasi possessione aliquarum rerum temporalium, saltem illarum, quas Paulus comprehendit, cùm dixit, prima ad Timoth. 6. *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus*: quomodo enim operietur quis vestibus, nisi illas apud se habeat, saltem facto, etiamsi non habeat ius in illas; & sic de aliis; quamuis ergo moderatio, & limitatio in habendis his rebus etiam solo facto, possit meritò ad paupertatem pertinere, totalis tamen carentia, & dimissio talium rerum non pertinet ad voluntariam paupertatem prudentem, & Deo gratam. Vnde nec Christus Dominus, nec Apostoli, nec alij Sancti hoc genere paupertatis vsi sunt: nam licèt Christus Dominus aliquando non haberet vbi caput suum declinaret, vestes saltem habebat, quibus vtebatur. Et licèt in cruce illis etiam spoliatus fuerit, illúmque summum paupertatis gradum, & patienter, & libenter tulerit, non tamen illam nuditatem professus est, tanquam paupertatem voluntariam, cuius ipse author, & effector esset, sed illam sustinuit, tanquam vnam ex iniuriis, & passionibus, quas voluntariè pro hominibus accepit. Legimus etiam aliquando D. Franciscum vestibus etiam propriis seipsum nudasse, vt bonis omnibus paternis renuntiaret; verumtamen nec constat, aut satis verisimile est ita se spoliasse, vt omnino nudus coram Episcopo manserit; satis enim est, si superflua omnia, & pretiosa vestimenta abiecerit, his tantùm, quæ ad tegendum corpus necessaria erant retentis; vel fortasse ita omnia reliquit, vt tamen iam haberet saccum eleemosynis comparatum, quo se tegeret. De aliquibus etiam sanctis solitariam vitam degentibus interdum legimus ita coluisse paupertatem, vt nec vestes haberent, quibus tegerentur, neque alimenta, nisi quando ad actualem vsum illa colligebant, vel recipiebant, vt de Ioanne Baptista, Paulo Eremita, Maria Ægyptiaca, &c. Verumtamen hæc, quæ rarissima, & extraordinaria sunt, non pertinent ad ordinariam voti paupertatis materiam; & aliqua magis sunt admiranda, quàm imitanda vtpote ex speciali instinctu Spiritus sancti facta, quale est nullo prorsus vti operimento corporis, nisi capillis, vt de Ægyptiaca, & Macario etiam fertur. Ioannes enim, & Paulus, sicut etiam Elias tegumento vtebantur, licèt aspero, & vili, quale fuit etiam illud, quo Deus statim post peccatum primos homines induit.

Nec Christus, neque sancti hoc genere paupertatis vsi sunt.

Cõfirmatur exemplo D. Francisci.

Quid de aliquibus sanctis Eremitis sentiendum.

31\. Probatur tertia pars de administratione.

Tandem administratio solius facti nullum proprium ius dominij, aut vtendi, vel fruendi includit, *præcisè ex vi administrationis*, & ideo ad obiectum etiam paupertatis non spectat. Dico autem, *præcisè ex vi administrationis*, quia si ratione administrationis aliquod temporale stipendium accipiatur, ex illa parte poterit violari paupertas, si vltra mensuram vel modum debitum accipiatur, consideratis, quæ hactenus diximus, & voti qualitate. Administratio ergo formaliter, ac per se non repugnat paupertati, quia solùm est quid facti, & non proprij iuris, quia res sic administratæ, non vt propriæ, sed vt alienæ tenentur, & ita non possidentur ab administrante, sed à domino per illum, omnis etiam fructus talium rerum domino accrescit, sicut etiam res, quæ pereunt, illi pereunt; ac denique omnis vsus, vel dispositio talium rerum respectu administratoris solùm est vsus facti, quia solùm ex concessione, & voluntate domini fit. Imò talis est hic vsus, vt ex vi administrationis non possit conuerti in vtilitatem, & commodum administrantis, sed ad conseruationem, & augmentum ipsarum rerum in domini commodum referatur; nihil ergo habet administratio vt sic, propter quod per paupertatis votum excludatur: non est ergo materia paupertatis, sed potest esse materia obedientiæ, interdum vt habeatur, interdum verò vt relinquatur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Assertio. Etiã ius administrandi nõ repugnat paupertati.

quatur. Ex quo vlteriùs addo non solùm administrationem, sed etiam ius administrandi per se non repugnare paupertati, nisi aliunde ius illud habeat emolumentum temporale, & ideo sit pretio æstimabile; nam tunc non licet habere ius tanquam proprium, nisi præscindatur administratio ab emolumento, sicut suprà de cathedra dicebamus. Si verò præcisè spectetur ius administrandi, illud non est dominium, vel quasi dominium alicuius boni temporalis, sed est veluti ius regendi, aut imperandi, quæ per se, ac præcisè spectata non faciunt hominem diuitem secluso emolumento ex eis resultante.

32. Dubitatio, an sit materia huius voti excessus in vsu, vel peculio facti.

Circa hanc verò conclusionem inquiret aliquis, an, & quo modo possit vsus, vel peculium facti esse contra votum paupertatis ratione excessus, etiamsi ex vi solius speciei, vt sic dicam, non sit contra paupertatem, vt, v. g. vti cibis non est materia paupertatis, nihilominus tamen quæri potest, an vti pretiosioribus cibis, sit per se contra paupertatem, & idem est de vestibus, ac de tota supellectili rerum, v.g. mobilium, pertinentium etiam ad ornatum domus, &c. An scilicet excessus in his sit materia paupertatis. Cui interrogationi difficile est respondere, generalem constituendo regulam præter intentionem vouentis, quando ille non vouet paupertatem secundùm aliquam regulam, sed simpliciter, vt modò loquimur. Quando enim votum fit priori modo, ex ipsa regula poterit colligi mensura paupertatis in his omnibus, quæ insinuauimus, vt ex infrà dicendis de paupertate religiosa latiùs constabit; quando verò fit priuatum, & simplex votum, vix potest certum aliquid definiri; nam vt paupertas sit licita, & honesta, satis est, quòd non excludat vsum, vel retentionem rerum, quæ ad vitam necessariæ sunt. Non est autem verisimile eum, qui simpliciter, & absolutè vouet paupertatem, eo ipso se obligare ad non vtendum nisi necessariis, vel vilioribus rebus; quia hoc valde perplexum esset, & lubricum, & moralibus periculis expositum, quia difficillimum est debitum terminum in huiusmodi necessitate præfigere; & quia non semper est idem, sed pro diuersis circumstantiis, & opportunitatibus occurrentibus variari necesse est. Deinde, quia excessus aliquis in huiusmodi vsu, vel abundantia rerum, secluso omni iure proprio, ac rigoroso, non facit hominem diuitem propriè: ergo in rigore loquendo non repugnat paupertati; ergo si votum paupertatis simpliciter fiat, & vouens speciali intentione sua nihil explicet; non erit hic excessus per se loquendo contra paupertatem.

33. Resolutio dubitationis propositæ.

Censeo igitur intentionem vouentis esse in præsenti pro regula constituendam; nam si ille intendit sese obligare ad aliquid speciale in hoc genere vsus, vel ornatus, aut copiæ rerum, tunc omnis excessus erit materia repugnans tali voto, vt per se constat; seclusa verò hac intentione, nulla videtur esse posse talis obligatio, ob rationes factas. Solùm potest videri alicui difficile, quòd quis habeat votum paupertatis, & simul reipsa, seu facto splendidè viuat, & multa pretiosa, ac superflua habeat, & expendat, & nihilominus paupertatem non violet. Verumtamen si omnia illa non habeat, neque illis vtatur, vt dominus, sed in vtroque pendeat à vero domino, & facultatem ab illo concessam, seu permissam non excedat, nihil admirationis in eo est, quia paupertas substantialiter seruatur, vbi nullum proprium ius, vel dominium interuenit, neque expresè, neque tacitè, seu æquiualenter. Poterit ergo in illo excessu esse culpa, vel ratione scandali, vel ratione indecentiæ status, vel fortasse ratione periculi alterius mali; formaliter tamen ibi non inuenio violationem voti paupertatis.

34. Vltima difficultas, apud quem sit dominium rerum.

Tandem dubitari potest, apud quem sit dominium earum rerum, quibus vtitur, vel quas acquirit is, qui tale votum habet. Quia nec est apud ipsum, nec apparet apud quem alium sit; necessarium autem videtur, vt apud aliquem sit. Quidam censent esse apud Deum speciali titulo, ac ratione. ita sentit Nauar. in comment. 2. de regular. nu. 3. Sed hoc mihi non placet, tum quia, vt in superioribus dixi, Deus non est capax noui dominij, quod illi ex nostris actibus acquiratur: tum etiam, quia nullum apparet fundamentum huius dominij, neque ex intentione dantis, nec recipientis, vel habentis, nec etiam ex vi voti paupertatis, quia per illud non obligatur homo aliquid Deo acquirere, vel in speciale dominium eius transferre, quidquid habet, vel denuo recipit; sed solùm non habere aliquid proprium. Denique aliàs videretur obligandus, qui tale votum habet, expendere in sacros vsus omnia, quæ sibi necessaria non sunt, quia iam res illæ specialiter sunt Deo consecratæ, quod videtur durum, & sine fundamento. Alij ergo censent dominium illud manere apud donantes, seu tradentes huiusmodi bona personæ habenti tale votum. Quod sumi potest à simili ex Nicolao III. in cap. *Exijt*, de verborum signif. in 6. Et videtur verisimile, quia supponimus, eum, qui accipit talia bona, non acceptare illorum dominium, quia si acceptaret, ipse fieret dominus iuxta supradicta, transgrederetur tamen votum; nos autem agimus de illo, qui modo debito hæc bona accipit absque transgressione voti: ergo manet dominium apud donantem. Patet consequentia, quia eo ipso, quòd alter non acceptet dominium, contractus non perficitur, quoad dominij alienationem: ergo manet penes ipsum, cuius antea erat.

Prima opinio Nauar. Reiicitur.

Secũda opinio.

35. Non placet absolutè sumpta.

Sed licèt hæc responsio quoad aliqua sustineri possit, scilicet, quoad ea, quæ immediatè donantur huiusmodi pauperi, quandiu in eadem specie durant, non tamen videtur vniuersaliter satisfacere in rebus omnibus, quæ quouis modo, aut titulo comparantur: nam si hic pauper in eleemosynam accipiat pecuniam, & illâ emat triticum, non possumus dicere dominium tritici esse apud eum, qui pecuniam dedit, quia illud nunquam habuit, nec acceptauit, neque etiam apud illum, qui triticum vendidit; quia ille verè factus est dominus pecuniæ; non ergo debet simul retinere dominium rei venditæ. Vnde fratres Minores, qui negant se habere dominium alicuius rei, & ideo aiunt dominium rerum vsu consumptibilium sibi donatarum manere apud donantes, quandiu illæ in eadem specie conseruantur; nihilominus aiunt, postquam in res alias commutantur, dominium cæterarum rerum, quæ ex eleemosynis datis comparantur, non esse apud eos, qui priores eleemosynas dederunt, sed ad Summum Pontificem transire. Hoc autem vltimum dicere cum fundamento non possumus de quolibet vouente simpliciter paupertatem, quia in Minoribus, & aliis religionibus, quæ similem paupertatem profitentur,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tur, Summus Pontifex habet peculiare ius in ipsas, & verisimile est, vel speciali declaratione, vel tale institutum approbando, hoc dominium acceptando: priuata autem persona vouens simplicem paupertatem, nec propterea specialiter subditur Summo Pontifici, neque ab eo habet aliquam specialem approbationem, vel acceptationem.

36. Inter hanc ergo personam, & illum religiosum est similitudo in hoc, quòd dominium rerum emptarum eleemosynis non manet in vendente, neque in eo qui eleemosynam dedit; est autem dissimilitudo, quòd in hac priuata persona non possumus assignare aliquam communitatem, vel superiorem personam, in quam transeat tale dominium, sicut in religiosis fit. Nec solùm in his rebus, quæ per plures contractus, vel quasi contractus dicto modo comparantur, videtur hoc habere locum; sed etiam in omnibus illis, quæ immediatè acquiruntur titulo oneroso, seu per contractum ad iustitiam pertinentem, vt si huiusmodi pauper labore suo stipendium ad victum, & vestitum necessarium acquirat, tunc enim non solùm cibus, & vestitus stipendio emptus, sed etiam ipsum stipendium immediatè datum non videtur manere sub dominio dantis, cùm loco illius iam receperit opus illi æquiualens.

37. Resolutio huius difficultatis est, apud neminem esse. Probatur primò.

Propter hæc ergo videtur probabiliter dici posse dominium illius rei apud neminem esse, quia hoc nullum est inconueniens, & optimè consistere potest cum omnibus, quæ in hoc facto interueniunt, & ad vsum, & obseruationem huius voti paupertatis sunt necessaria. Primum declaratur ex his rebus, quæ nondum in alicuius speciale dominium deuenerunt, vt sunt pisces fluminis, & similia; ponamus ergo hunc hominem habentem votum paupertatis ad suum vsum aliquid piscari, aut venari, aut herbas ex communi agro colligere absque animo acquirendi dominium, sed solùm corporaliter tenendi, aut vtendi: tunc ergo haberet quis materialem possessionem, & vsum rei non suæ, nec alius: non est ergo necessarium, vt res alicui personæ in particulari applicatæ ad vsum facti sint sub eius, vel alterius dominio. Quòd verò idem possit contingere etiam in acceptatione rei, quæ priùs erat sub alterius speciali dominio, ita declaratur, nam quando aliquis præbet aliquid alteri, potest actio esse efficax quoad abdicandum, vel amittendum proprium dominium, etiamsi non valeat quoad transferendum illud in alium: vt, v.g. in simonia, qui dat pretium amittit dominium eius, & alter non acquirit; quod autem ibi fit ex dispositione legis, potest in præsenti intelligi ex voluntate contrahentium, nam qui dat, vult quantum est ex se dominium rei dimittere, & in alium transferre; qui autem accipit, licèt non acceptet dominium in se transferendum, admittere autem potest priuationem alterius, ne alius retineat ius in talem rem: ergo donatio tenebit quoad hanc partem, etiamsi quoad aliam non acceptetur; nam cùm illa duo sint separabilia, vt ostensum est, hîc de facto separabuntur, cùm sufficiens causa interueniat. Quòd autem talis censenda sit voluntas contrahentium in hoc casu, ex parte quidem dantis manifestum est, supponimus enim illum velle dare, & alienare rem, quantum in ipso est. Ex parte autem accipientis declaratur, quia ille acceptat donationem quantum potest absque transgressione voti paupertatis, sed acceptare illam quoad veram alienationem alterius, seu dominij abdicationem, non est contra paupertatem, dummodo translatio dominij, in seipso non acceptetur: ergo quandiu ipse aliud non explicat, ita donationem acceptare intelligendus est. Quæ ratio non minus procedit in eleemosynis, & aliis liberalibus donationibus, quàm in cæteris onerosis, quæ per modum commutationis fiunt. Ita ergo in vniuersum concluditur omnia bona, quæ huiusmodi pauper acquirit, aut retinet ad suum naturalem vsum, nullius esse quoad proprium, & speciale dominium, quia ab vno efficaciter relinquitur, & ab altero non acquiritur, & nulla lege, consuetudine, aut alia via designata est persona, in quam tale dominium transferatur; ergo apud neminem manet.

Secundò. (margin)

Dicet aliquis: Ergo accipere huiusmodi bona à tali paupere ipso inuito, non erit contra iustitiam, neque inde orietur obligatio ad restitutionem. 38. Obiectio.
Probatur sequela, quia neque illi fit iniuria, cùm non sit dominus, neque habeat ius in talem rem; neque alteri, quia nullus etiam alius esse dicitur, apud quem sit tale dominium. Item inquiro, quo iure pauper ille vtatur huiusmodi rebus? suprà enim dicebamus vsum facti in tali persona non esse ex proprio iure, sed ex licentia veri domini, à quo semper pendet, hîc autem dicimus nullum esse dominium talium bonorum; ergo non habet locum talis facultas. Respondeo eadem objici posse in eo casu, in quo talis persona accipit ad suum vsum res, quæ antea nullius erant. Solutio.
Dico ergo tunc non indigere facultate, vt ita dicam, positiua, sed sufficere negationem prohibitionis: nam eo ipso, quo res non est alterius, licitum est illa vti si aliàs licitè teneatur, seu occupetur. Idem ergo dici posset, etiamsi res priùs fuerit sub dominio alterius, qui tale dominium postea reliquit. Quod ergo suprà de facultate vtendi dicebamus, propriè locum habet, quando dominus vsum concedit, & dominium non relinquit priusquam res pereat, vt contingit in amico inuitante alium, & in vnoquoque religioso respectu suæ communitatis capacis dominij in communi. Ad casum verò, de quo nunc loquimur, extendi potest, quia hic etiam vsus quodammodo est ex facultate veri domini, qui fuit, licèt iam non sit. Quod verò spectat ad alteram partem de iniustitia, similiter applicari potest ad casum de paupere occupante bona communia & ideo dicendum est, quamuis ille non habeat nisi tentionem facti, non posse inuitum illa priuari, ab eo, qui non est eiusdem rei dominus absque iniuria, quia vnusquisque habet naturale ius ad defendendum & se, & quidquid apud se possidet, & tenet absque alterius iniuria; hoc autem ius non necessariò est dominium acquisitum in rem apprehensam, sed est naturale dominium in proprias actiones, ad quas pertinet, & vsus facti de re iustè possessa, vel obtenta, & ipsamet tentio rei, quatenus in ipsa moraliter manet actio, per quam apprehensa est. Potest etiam hoc ius reuocari ad illud ius naturale, quod homo habet ad nutriendum, protegendum, & conseruandum proprium corpus, ad illud enim pertinet, vt non possit sine iniustitia priuari rebus, quas ad hunc finem apud se habet sine alterius præiudicio, & quibus possit licitè vti, siue sit illarum dominus, siue non,

***

CAPVT

(c) 2007 Ministerio de Cultura

CAPVT VI.

Quibus modis violari possit simplex votum paupertatis, & quàm graue peccatum illud sit.

1. CONSTAT ex generali doctrina de voto, semper ex illo aliquam obligationem in conscientia oriri, quæ in singulis votis, materiis illorum accommodata est. Vnde in præsenti etiam nascitur obligatio ex voto paupertatis, quæ ex dictis de materia eius facilè intelligi poterit; iuxta modum autem obligationis, erit etiam modus culpæ, ac peccati contra tale votum. Primus ergo peccandi modus contra hoc votum est habendo, vel accipiendo dominium alicuius rei (sub dominio autem possessionem etiam propriam, & ius etiam vtendi, & fruendi proprium comprehendimus iuxta superiùs dicta, ne per singula discurrere necesse sit.) Probatur ergo assertio, quia hoc votum primò, ac præcipuè est promissio non habendi aliquid, vt suum, hoc enim modo ostendimus, hanc esse materiam proximam, quam hoc votum respicit, vt destruendam, & tollendam: ergo immediatè obligat ad carendum huiusmodi dominio; peccat ergo qui illud retinet, vel acceptat: imò etiam, qui illud cupit, aut desiderat, vt benè Nauar. comment. 1. de regular. num. 18. §. 22. & num. 19. §. 27. argumento cap. *Vouentibus* 17. q. 1. Nam sicuti ibi dicitur, *Vouentibus castitatem non solùm nubere, sed etiam velle nubere damnabile est.* Ita hîc dicimus, vouentibus paupertatem non solùm habere, sed etiam velle habere proprium damnabile est. Vnde infert Nauar. difficile esse seruari hoc votum extra religionem, quia difficilè viuitur inter homines sine eorum commercio, commercium autem sine voluntate quærendi dominium sibi vel alteri difficilè habetur. Sed si considerentur, quæ diximus, non erit hoc multum difficile, si conuentiones debita intentione fiant, dandi scilicet alteri, quod illi debetur, & acceptandi solum id, quod iustè, ac religiosè accipi potest.

Primus modus peccandi contra hoc votum.

Probatur.

Nauarr.

2. Atque hinc infertur, peccatum hoc ex genere suo mortale esse, quia est contra votum, atque adeò sacrilegium, quare in hoc nulla est dubitatio. Et grauitas huius culpæ satis exaggeratur à Clemente III. in cap. *Super*, & Innoc. III. in cap. *Cum ad monasterium.* de statu monach. vbi monachus violans votum paupertatis habendo propria, & post canonicam admonitionem in eo peccato perseuerans, de monasterio ejici præcipitur, & si in morte cum tali proprietate inuentus fuerit, priuari Ecclesiastica sepultura. Verum est, ea, quæ pœnalia sunt, restringenda esse ad casum, in quo loquuntur, nempe ad monachos, qui solemne votum paupertatis emittunt; an verò locum habeant in omnibus verè religiosis, etiamsi monachi non sint, vel solemne votum non emiserint, dicemus infrà suo loco; quod autem ad præsens attinet, certum est hæc non extendi ad simplex, & priuatum votum paupertatis, quod extra statum religionis emittitur; & de priori quidem pœna res est per se nota, quia ille non habet religionem, à qua ejiciatur. Quoad alteram verò partem posset quidem Ecclesia illam pœnam imponere propter violationem voti omninò simplicis, tamen de facto non impo- A suit ex vi illius textus, qui solùm de religiosis loquitur. Ratio est, quia licèt vota sint eiusdem rationis, & consequenter etiam transgressiones eorum, tamen in foro Ecclesiæ, peccatum religiosi grauius est, & pœna dignius, & Ecclesiæ etiam magis nociuum, quia est contra publicum statum ab ea approbatum, & contra promissionem speciali modo ab eâdem Ecclesia acceptatam, & receptam.

Hoc peccatū ex genere suo est mortale, & sacrilegium.

In foro Ecclesiæ peccatum religiosi grauius est.

3. Nihilominus ex similitudine rationis rectè colligimus hoc peccatum ex suo genere esse grauissimum; nam votum simplex coram Deo non minus obligat quoad essentialem obligationem, quàm solemne. Vnde sancti in generali loquentes de voto paupertatis valde exaggerant hoc de- B lictum, vt videre licet in Hieronymo epistola 22. ad Eustoch. de custodia Virgin. versùs finem, vbi refert exemplum illud de quodam monacho Nitriæ, qui centum solidos, quos lina texendo acquisierat, moriens dereliquit, de quo Macarius, Pambo, & Isidorus decreuerunt, vt cum illis sepeliretur, dicentes, *Pecunia tua tecum sit in perditionem.* Simile refert Gregor. (cuius meminit Innocent. III. dicto cap. *Cum ad monasterium.*) lib. 4. dialog. cap. 55. Basilius etiam in constitut. Monast. cap. vltimo furtum appellat huiusmodi peccatum, & comparat illud peccato Iudæ, quod à furto incepit. Cassianus C etiam in lib. 7. de Institut. Cœnob. multa de hoc peccato dicit. Et quamuis hi etiam Patres præcipuè tractent de monachis, seu religiosis, tamen doctrina eorum generalis est quoad culpæ exaggerationem pro omnibus, qui quolibet modo viam perfectionis profitentur medio voto paupertatis.

Quæ quantitas vsurpata sit sufficiens ad hoc, vt quis vitium graue proprietatis, seu peccatum mortale contra paupertatem incurrat.

D Difficultas autem potissima huius materiæ est, quæ bonorum quantitas sufficiat, vt hoc peccatum mortale sit. Quidam enim authores tractantes de religiosis significant proprietatem in quacunque materia etiam minima contra votum paupertatis esse peccatum mortale. Quorum sententia, si vera esset in quolibet habente votum simplex paupertatis, procederet, quia non fundantur in aliqua speciali obligatione religiosi, sed solùm in voti obligatione. ita sentit D. Antonin. 3. p. tit. 16. cap. 11. notab. 2. Et Gerson 2. parte tract. de variis quæstion. circa finem Alphabeto 34. lit. S. vbi exempla ponit, si procurator absque licentia prælati emat cultellum, filum, aut acum. E Verumtamen hi authores videntur supponere omnem transgressionem voti, etiam in materia minima, & partiali, esse peccatum mortale. Quod tamen principium falsum est, vt suprà ostendi. Si autem illud non supponant, nullam rationem assignare possunt, ob quam illud verum sit in hoc voto potiùs, quàm in aliis; nam licèt materia eius sit valde necessaria ad finem perfectionis, non tamen est nobilior aliis, imò nec æqualis illis, nec tam proximè, ac directè pertinens ad cultum Dei; constat autem in materia aliorum votorum, præsertim obedientiæ, posse esse peccatum veniale ex leuitate materiæ; ergo & in materia paupertatis.

4.

Prima opinio.

Refellitur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

5\.
Assertio prima, ad violãdam mortaliter paupertatem requiritur materia grauis.
Quæ censeatur materia grauis.

Sit ergo certum requiri materiam grauem; hanc verò grauitatem, & quantitatem ad illam necessarium præscribere difficile est. Quidam authores generalem regulam constituunt, illam censeri posse materiam grauem in proprietate contra paupertatem, quæ in furto sufficeret ad peccatum mortale. Hanc sequitur Cordub. in summa Hispana quæst. 109. Mendoça in quæst. quodlibet. q. 8. conclusione vltima, Lopez 1. p. instruct. consc. cap. 156. conclusion. 5. Graffis 1. p. decis. lib. 3. cap. 5. num 49. & passim alij recentiores. Sed non caret difficultate, primò, quia non apparet sufficiens ratio illius æquiparationis; nam licèt voti obligatio ex ea parte, qua pertinet ad religionem, maior esse videatur, tamen aliunde obligatio iustitiæ videtur esse magis rigorosa; eam enim ob causam, quoties concurrunt obligatio iustitiæ, & religionis, obligatio iustitiæ præfertur, & cùm furtum sit contra iustitiam, potest in minori quantitate esse mortale peccatum, quàm sufficiat ad peccandum mortaliter contra paupertatem. Aliunde etiam difficile est, hanc proportionem obseruare, & accommodare; ad quod explicandum aduerto, duplicem quantitatem in materia furti considerari. Vna dicitur absoluta, quia secundùm se, & respectu omnium grauis est. Alia dicitur respectiua, id est, comparatione facta ad indigentiam, & necessitatem personæ, à qua res per furtum aufertur; sic enim potest esse interdum peccatum mortale in quantitate secundùm se minima ob nocumentum graue, quod inde potest in altero redundare. Sicut enim illa mulier, quæ in Euangelio duo minuta obtulit, magnam eleemosynam fecisse dicta est, eo quòd ex sibi necessariis obtulit, ita auferre ab aliquo duo minuta sibi valde necessaria, potest esse peccatum mortale. Hæc igitur consideratio posterior non habet locum in præsenti, tum quia per se loquendo, & secluso scandalo nulla apparet necessitas, vel vtilitas, ob quam materia, quæ absolute spectata non est grauis, possit reputari grauis per respectum ad operantem, vel ad aliquem alium finem in materia paupertatis: tum etiam, quia hæc quantitas non habet definitum terminum, vt secundùm illam fieri possit æquiparatio; nam hæc solùm inter determinatas quantitates fieri potest. Si autem comparatio fiat secundùm priorem quantitatem absolutam, aut incerta etiam videtur, aut nimiam licentiam tribuit contra paupertatem.

In materia furti duplex quantitas consideráda.

6\.
Quæ quantitas sufficiat in materia furti ad pec-peccatum mortale.

Ad quod explicandum aduerto præpterea de hac absoluta materia furti varias fuisse opiniones inter authores. Quidam existimarunt, vel duos argenteos esse sufficientem materiam absolutam peccati mortalis, vt Cordub. suprà sentit cum Nauarro in summa cap. 17. num. 3. & 4. & in comment. de furto ad cap. *finale*, 14. quæst. 6. num. 11. & 12. & Couar lib. 1. variar. cap. 3. num. 12. qui inter alia fundantur in hoc, quòd furtum vnius gallinæ non excedit hanc quantitatem, & tamen censetur esse mortale, cùm pro talis furto actio in iudicio detur, iuxta §. *Gallinarum*, Instit. de rerum diuisione. qui textus parum probat, quia non in particulari de furto vnius gallinæ, sed absolutè de furto gallinarum, & anserum loquitur. Solùm ergo videntur dicti authores potuisse fundari in quodam prudenti arbitrio considerata pecuniæ æstimatione: illud tamen omnibus ferè posterioribus viris doctis rigorosum nimis visum est, & nulla sufficienti ratione fundatum, quia tale furtum per se non infert magnum nocumentum proximo, nec secundùm moralem æstimationem continet iniuriam, quæ per se sufficiat ad lædendam grauiter charitatem, & amicitiam humanam.

Fundamentum.

Reiicitur.

7\.
Secũda opinio.

Ex quo videtur vlteriùs inferri, etiam duos, vel tres aureos, imò & decem non satis esse ad constituendum peccatum mortale furti: quia si illa auferas à Rege, vel homine ditissimo, nullum ferè nocumentum ei infers, & quasi nihil moraliter æstimatur. Vnde Angel. verbo *Furtum* num. 34. & Syluest. verbo *Furtum* quæst. 2. & Medina Cod. de restitut. quæst. 10. §. *Occurrit*, significant quantitatem hanc non posse in furto designari, nisi per comparationem ad personam, cui fit furtum, saltem sub communi consideratione indigentiæ eius, vel abundantiæ, vel alterius circunstantiæ, quæ indicet, an nocumentum graue sit, necne. Alij verò licèt fateantur furtum interdum esse mortale ob quantitatem rei acceptæ in se, & absolutè sine notabili detrimento respectu personæ, à qua aufertur, nihilominus vel non putant illam quantitatem esse vnam, sed multiplicem, saltem per comparationem ad diuersos status, & ordines personarum, vel certè si vna materia designetur, quæ respectu omnium mortalis sit, putant esse assignandam satis magnam, vt duorum, vel trium aureorum, vt videre licet in Soto 5. de iustitia quæst. 3. art. 3. ad 3. Petro Nauar. lib. 3. de restitut. cap. 1. num. 30. & sequentibus, vbi iuxta sententiam magis receptam concludit respectu diuitum etiam Regum, duos, vel fortè etiam vnum aureum esse materiam grauem; respectu verò communium personarum habentium mediocres facultates, quatuor, vel quinque argenteos; respectu verò pauperum, duos vel etiam vnum. Vel certè melius, magisque consequenter dicendum erit iuxta hanc sententiam, vnum aureum esse materiam grauem, ita vt licèt à Rege auferatur, sit peccatum mortale, quia licèt non inferatur ei notabile damnum, aufertur ab eo notabile bonum, & moraliter æstimabile, vt quid graue, & vtile ad humanas actiones, vt rectè dixit Maior in 4. d. 15. q. 25. circa principium. Infra aureum verò nunquam erit furtum peccatum mortale ex quantitate absoluta, sed solùm ex respectiua. Quæ licèt generali quadam partitione rectè diuidatur per illa tria membra diuitum, mediocrium, & pauperum hominum, nihilominus sub illis potest esse multa varietas, semperque in particulari consideranda erit ratio grauis nocumenti, quandoquidem bonum ablatum secundùm se spectatum graue non est.

Tertia opinio.

8\.
In materia paupertatis qualis quantitas sit grauis iuxta prædicta.

Ex hac ergo recepta doctrina, si vera est regula data, videtur certum materiam necessariam ad pecandum mortaliter in materia paupertatis esse ad minimum vnum aureum. Probatur, quia illa sola censetur hîc sufficiens ad peccatum mortale, quæ in furto sufficit secundùm se, seu secundùm absolutam eius considerationem, quia secundùm respectiuam nulla est quantitas certa infra terminum absolutum, sed infinitè variari potest, ideo cum illa non potest fieri comparatio, sed quantitas illa absoluta in furto ad minimum est vnius aurei: ergo eadem ad minimum necessaria est. in materia paupertatis, ad peccatum graue contra paupertatem:

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Reiicitur. hoc autem nullo modo videtur admittendum; est enim contra commune iudicium rectè sentientium de paupertate, essétque aperire ianuam, nimiámque licentiam dare religiosis ad violandam paupertatem, & sanè D. Gregor. qui propter solos tres aureos censuit tam grauiter fuisse puniendum religiosum, vt & in morte omni fratrum communicatione, & consolatione, & post mortem religiosa sepultura propter illud priuaretur, valdè grauem, vel potiùs enormem censuit esse culpam illam, & consequenter indicauit multo minorem quantitatem sufficientem fuisse ad peccandum mortaliter in illa materia.

9. Ostenditur ratio difficultatis præsentis. Ex his ergo satis declaratum est, regulam illam præsenti quæstioni cum difficultate applicari. Et ratio à priori est, quia ex diuerso capite oritur malitia, & grauitas sacrilegij proprietatis, & furti; in furto enim attenditur læsio proximi in bonis externis ad vsum vitæ necessariis, & ideo quantitas materiæ sumitur ex æstimatione talium bonorum in ordine ad talem vsum, vel absolutè, vel respectiuè: in violatione autem paupertatis non attenditur nocumentum Deo illatum in bonis eius; nam hoc nullum est; nec respectiuè, quia Deus non est capax propriè nocumenti; neque absolutè, quia homo reuera non vsurpat aliquid, quod reuera esset sub speciali dominio Dei, vt ex supradictis constat, & ampliùs statim explicabitur. Solùm ergo in hoc peccato consideratur infidelitas seruandi promissionem Deo factam, & iniuria, quæ inde in Deum redundat. Ad hoc autem grauis materia censenda est, non solùm ex eo capite, quòd sit pecunia, vel res notabilis æstimationis in ordine ad vsus humanos, sed quòd sufficiat ad constituẽdam promissionem grauem in ordine ad diuinum cultum. Cõfirmatur. Confirmatur; quia votum faciendi eleemosynam obligat sub mortali in multo minori quantitate, quàm si vnus aureus: nam si quis promisisset dare in eleemosynam quatuor argenteos, & id omitteret, iudicio cuiusque prudentis, peccaret mortaliter, nullo habitu respectu ad necessitatem proximi, vel graue nocumentum eius, sed solùm promissionem Deo factam, quæ continet grauem cultum eius: ergo simili modo in præsenti.

10. Resolutio circa quãtitatem graué paupertatis. Quocirca si loquamur de regula extrinseca, hæc videtur mihi satis accommodata, scilicet, quantitatem illam, quæ promissa in eleemosynam sufficeret ad peccatum mortale in transgressione talis voti, sufficere etiam ad similem culpam in transgressione paupertatis per dominij acquisitionem: videtur enim esse æqualis ratio in ordine ad fidelitatem, & cultum Dei. Regula autem intrinseca ad hoc iudicium ferendum tam in re, de qua agimus, quàm in exemplo adducto de voto eleemosynæ, non occurrit alia præter æstimationem talis materiæ in ordine ad diuinum cultum, quæ solùm ex prudentum arbitrio, & communi sensu videtur sumenda, & ad summum extendi potest ad quantitatem Quantitas quatuor argenteorum est materia grauis. quatuor argenteorum, ita vt in illa, & in quacumque maiori transgressio voti sit peccatum mortale; in minori verò generaliter excusetur à mortali culpa, nisi aliunde ex circunstantiis occurrentibus ampliùs aggrauetur; neque in his rebus moralibus possumus aliquid certius, aut firmius asserere.

11. Ne tamen aliquis hinc sumat occasionem errandi circa paupertatem religiosorum, quamuis de illa postea ex professo dicendum sit, notandum est hoc loco multiplex discrimen inter hanc, & illam. Discrimina inter hanc paupertatẽ, & religiosã. Primum. Primum esse potest quia religiosus regulariter non est capax dominij, sæcularis verò habens simplex votum paupertatis, licèt illud acceptare non possit, non est tamen incapax illius. Hæc verò differentia ad rationem culpæ non multum refert, & in superioribus satis explicata est. Secundum. Secunda ergo differentia est, quòd religiosus est pars alicuius communitatis, & quod acquirit, acquirit communitati, & quidquid habet ad suum vsum, est sub dominio communitatis, vel alterius, qui communitati illum vsum concedit, iuxta modum suum (quod dico propter religiosos Minores.) At verò priuata persona, quæ habet simplex votum paupertatis, non est par alicuius communitatis, & ideo bona quibus vtitur non necessariò sunt sub proprio iure, vel dominio alterius.

12. Corollariũ primum. Ex qua differentia sequitur primò, quoties religiosus vsurpat aliquid tanquam proprium, ita violare votum paupertatis, vt simul iniustitiam, & furtum quoddam committat, quia accipit alienum inuito domino. Quod peccatum maximè patet, quando ex bonis acquisitis iam monasterio aliquid vsurpat, quia illud reuera non est suum, sed alienum. Vnde, licèt non haberet votum paupertatis, ex hoc capite esset iniustum accipere illud propria authoritate, sine formali, vel interpretatiua saltem voluntate prælati. Eadem autem malitia inuenitur in his quæ de nouo religiosus acquirit, vsurpandis vt propriis, quia ratione voti, & pacti cum religione, quidquid acquirit, acquirit religioni: & ideo eo ipso vsurpat alienum, si sibi illud appropriet, sicut seruus furtum committit, si sibi accipiat, quod acquirit, domino. At verò persona priuata, quamuis violet votum paupertatis proprium accipiendo, aut retinendo, non facit alteri iniuriam, nec furtum aliquod committit quin potiùs verè efficitur dominus, vt suprà dictum est.

13. Secundũ in religioso quæ quantitas sit grauis. Atque hinc fit, vt in hoc peccato proprietatis à religioso commisso rectè possit pro regula accipi, quantitatem illam, quæ sufficit ad peccatum mortale furti, sufficere etiam ad peccatum mortale religiosi sibi aliquid appropriantis. Accipiendum tamen est furtum iuxta materiam subiectam, & respectu talis religionis, talisque personæ, atque ita non procedant contra regulam sic applicatæ difficultates suprà positæ. Quia verò in tali peccato religiosi duæ malitiæ inueniuntur, iniustitiæ scilicet, & sacrilegij contra votum, certum videtur nunquam esse mortalem malitiam sacrilegij ratione proprietatis, nisi etiam malitia iniustitiæ mortalis sit, & ad hoc maximè deseruit regula suprà data ab authoribus. An verò absolutè loquendo quoties peccatum est mortale in ratione sacrilegij, sit etiam mortale in ratione iniustitiæ, dubitari potest, quia interdum hæc separantur; licèt probabile sit in religioso respectu religionis non separari, de quo statim.

14. Tertium. Dico ergo in persona priuata, seu non religiosa habente votum simplex paupertatis ita posse separari vtramuis malitiam, vt graue vitium proprietatis, seu sacrilegij committatur absque iniustitia, seu furto: nam talis persona accipiendo, & volendo aliquid vt proprium, per se non committit furtum, nec iniustitiam, quia potest accipere aliquid à verò dominio, & ex voluntate eius; aliunde

(c) 2007 Ministerio de Cultura

aliunde verò non habet relationem ad communitatem aliquam, in cuius iniuriam illa proprietas redundet. Est ergo tantùm sacrilega, & ideo non potest rectè quantitas illius sacrilegij ex quantitate furti mensurari.

15. Quartū corollarium. Probatur primò. Addo etiam in tali persona posse aliquando inueniri peccatum mortale furti sine peccato mortali contra votum paupertatis, idque dupliciter. Primò ex parte intentionis, vt si accipiat alienum non intendens obtinere dominium, vel proprietatem eius, sed tantùm vsum facti, vt si inuito domino accipiat equum eius solùm ad equitandum, vel si fructus aliquos in magna quantitate ad comedendum accipiat; in his enim actibus potest esse grauis malitia furti, quod tamen per se non sit contra paupertatem, cùm ibi proprietas neque intendatur, neque acquiratur. Quòd enim acceptio fiat inuito domino, vel nolente, pertinebit ad rationem iustitiæ, non verò ad proprietatis vitium. Vnde etiam in religioso potest inueniri hic peccandi modus contra iustitiam, & non contra paupertatem quoad proprietatem; quod ideo addo, quia ex alio capite peccabit religiosus contra paupertatem, quia non solum dominium, verùm etiam neque vsum rerum accipere potest, sine licentia superioris sui; hoc autem genus culpæ non habet locum in voto simplici paupertatis nudè sumpto in persona priuata, quia illa non obligatur ex tali voto ad non vtendum rebus absque alicuius prælati licentia. Instantia diluitur. Dices, eo ipso quòd talis persona vouet paupertatem vouet non vti re aliena, nisi de licentia domini, quia eo ipso quòd domini licentiam non expectat, vtitur illa tanquam dominus. Respondetur negando assumptum, quia qui vouet paupertatem, sicut non vouet temperantiam ita, nec iustitiam. Vnde licèt respectu iustitiæ imputatiuè, vt sic dicam, censeatur vti re illa tanquam propria, tamen reuera non vtitur, nisi vt aliena, quia non intendit illam facere suam, sed solùm illius vsum habere.

16. Probatur secundò. Alio modo posset esse hoc peccatum cum intentione accipiendi proprium, & nihilominus esse veniale contra paupertatem ex leuitate materiæ, & tamen esse peccatum mortale furti: vt, v.g. si quis acciperet acum, penicillum, aut aliud instrumentum parui valoris ab artifice, cui magnum lucrum cessaret ob carentiam talis instrumenti, peccatum illud in ratione furti esset mortale, & tamen in ratione proprietatis esset veniale, etiamsi instrumentum illud sumeretur cum intentione habendi illud proprium; quia illud damnum respectiuum, vnde habet peccatum illud, vt sit mortale ratione iniuriæ, non auget quantitatem illius materiæ, vel deformitatem eius in ordine ad paupertatem; semper enim manet dominium de re leui, eodem modo ac si instrumentum illud acceptum esset ab aliquo, qui plura similia haberet. Idémque est de acceptione argenti ab homine pauperrimo, vel diuite; nam respectu voti paupertatis semper erit veniale, licèt in ratione furti respectu vnius sit mortale, respectu alterius veniale.

17. Obiectio. Dices, in voto simplici castitatis omne peccatum, quod est mortale, vt est contra virtutem castitatis, est etiam mortale, vt est contra votum: ergo in præsenti omne peccatum, quod

A est mortale in ratione furti, erit etiam mortale contra paupertatem. Respondetur negando consequentiam, quia in priori directè fit votum de non violanda castatitae, & ideo materia grauis de non violanda castitate est etiam grauis transgressio illius voti: hîc autem non fit directè votum de non furando, sed de non habendo proprio, quæ duo sunt valdè diuersa, & inuicem separabilia, vt ostendi, & ideo quando coniunguntur, potest circunstantia augens vnam malitiam non redundare in aliam. Et ratio clara est, quia circunstantia, quæ hîc auget malitiam furti, non est in quantitate ipsius materiæ, sed in nocumento proximi, ex quo B tamen non fit ditior ille, qui rem accipit; & ideo non grauiùs violat paupertatem. Vnde propter contrariam rationem potest contingere, vt peccatum non sit mortale, quatenus est furtum, & nihilominus sit mortale, quatenus est acceptio dominij contra paupertatem: vt si furetur quatuor argenteos à Rege, vel homine ditissimo, quia illa quantitas, neque absolutè, neque respectu talis personæ æstimatur sufficiens ad grauem iniuriam, tamen ad infidelitatem, & sacrilegium satis grauis est, vt declarauit. Solutio.

18. Quid de religiosis in hac materia sentiendum. Hæc quæ diximus de habente votum paupertatis simplex extra religionem, seruata proportione applicari possunt ad paupertatem, & C personam religiosam respectu alterius personæ extrinsecæ, seu quæ non est eiusdem religionis, à qua aliquid furetur, quia si religiosus accipiat acum, vel penicillum parui valoris ab artifice, & ob illius carentiam magnum ei cesset lucrum, illa vsurpatio erit peccatum mortale contra iustitiam, non tamen contra votum paupertatis, vt ex dictis constat; & idem est in aliis exemplis adductis. Dixi hanc doctrinam veram esse respectu tertiæ personæ extrinsecæ, quia probabile est, & è conuerso quantitatem grauem in ratione nocumenti videri etiam sufficientem in ratione proprietatis: nam in religioso D votum paupertatis includere videtur specialem habitudinem ad propriam religionem, atque adeò virtute continere votum non furandi aliquid, vt proprium ex bonis ipsius religionis. Hoc tamen non est ita constans, quin valde probabile sit etiam in religioso posse esse acceptionem grauiter iniuriosam ratione nocumenti; & non ratione proprietatis, vt facilè es dictis intelligitur.

19. Quintū corollarium. Vltimò ex dictis intelligitur, seclusa proprietate, & dominio, vix posse inueniri alium modum violandi paupertatem priuatim, & simpliciter promissam. Declaratur, quia religiosus non solùm peccat contra paupertatem E acquirendo, vel retinendo aliquid vt suum, sed etiam dando aliquid sine licentia prælati ex bonis, quibus aliàs ipse licitè vti potest; vel etiam peccat si ad proprium vsum aliquid habeat sine licentia prælati, vel independenter à voluntate illius; neuter autem peccandi modus habet in præsenti locum, quia hoc votum simplex paupertatis per se non respicit superiorem aliquem, cuius licentia ad huiusmodi rerum vsum necessaria sit. Potest ergo, qui huiusmodi votum habet, recipere quæ sibi donantur sine alicuius licentia, dummodo ad suum vsum, non ad proprietatem recipiat, & quia hic vsus, non est etiam limitatus, ex vi voti paupertatis vt sic (nisi

(c) 2007 Ministerio de Cultura

(nisi alia fuerit specialis intentio vouentis) potest, quæ ad proprium vsum habuerit, aliis donare, non tanquam dominus, sed tanquam dispensator, qui quantum ad hoc voluntati alterius astrictus non est, vel certè quia permittit alteri vt dominium illius rei accipiat, quæ sub alterius dominio non erat, cùm enim ipse non sit dominius, non tam ipse dat dominium, quàm permittit, vt alter accipiat, cedendo ad illud qualecunque ius, quod ratione actualis tentionis habebat, ne ipso inuito res possit ab alio occupari.

20. Vltimũ cotollarium. Ac tandem hinc notari potest alia differentia inter hanc personam, & religiosum in modo habendi proprium; nam religiosus non solùm quando hoc directè, & explicitè intendit, sed etiam quando facto ipso ita se gerit inuito superiore, ac si esset dominus occulta retinendo, donando, &c. vt proprietarius delinquit, sicut infrà videbimus. Priuatus autem habens simplex votum paupertatis non potest contra illud per proprietatem peccare, nisi directè intendat sibi acquirere dominium, quia aliàs potest sine facultate accipere ad vsum, & eam occultè retinere, atque de illa disponere: ergo non est vnde colligamus volutatem vitij proprietatis, nisi habeat satis expressam, & claram. Atque hoc colligi potest ex Nauarro comment. 1. de regular. num. 17. §. vigesimum secundum, vbi dicit vouenti paupertatem satis esse negatiuè non velle proprium, vt non peccet, etiamsi non habeat positiuam voluntatem non habendi proprium. Et alia multa sumi possunt ex eodem n. 19. vsque ad 23. *Nauar.*

21. Dubitatio, an talis peccet per displicentiam voti facti. Denique inquirere potest aliquis, an qui tale votum emisit, peccet postea eo ipso, quòd displiceat illi paupertas, ita vt nollet eam promisisse, aut profiteri. Et est hîc specialis ratio dubitandi, quia per tale votum promittitur paupertas voluntaria, non coacta; nam illa prior sola est vtilis, & in consilio, desinit autem esse voluntaria eo ipso quod displicet: ergo eo etiam ipso violatur votum. Dicendum nihilominus est, si illa displicentia solùm sit per velleitatem, & pœnitentiam impefectam præteriti facti, non excludat autem absolutam voluntatem permanendi in paupertate, & carendi omni proprietate, & dominio, non peccari directè, & per se contra votum, quia nec ex generali ratione voti, neque ex speciali talis voti est ibi specialis malitia sacriligij. Prior pars constat, quia licèt quis doleat promisisse, si tamen firmus perseuerat in voluntate seruandi promissum, & debito tempore illud explet, non potest dici infidelis, licèt minùs liberali esse videatur. Imò in eo quodammodo se magis fidelem ostendit, quòd non obstante noua displicentia, aut difficultate, promissionem fideliter implet. Secunda pars probatur, quia non obstante illa displicentia paupertas absolutè, & simpliciter voluntariè seruatur; illa enim displicentia solùm causat inuoluntarium secundùm, quid, & obiectiuè; voluntas autem efficax seruandi votum reddit paupertatem simpliciter voluntariam, non tantùm obiectiuè, sed etiam effectiuè. Si autem displicentia paupertatis tanta esset, vt induceret voluntatem, seu desiderium habendi proprietatem, seu dominium rerum, iam tunc fieret directa voti transgressio. Cauendum est etiam, ne tanta sit paupertatis displicentia, vt ea occasione

Resolutio duas partes includens.

Probatur prima pars.

Probatur secunda pars.

A sione exponat se homo morali periculo, vel acceptandi dominium, vel accipiendi alienum: tunc enim indirectè committeret homo culpam, cuius periculo se exponit, iuxta illud, *Qui amat periculum, peribit in illo:* hoc autem peliculum ex tali effectu proueniens vix potest moraliter cognosci, donec aliquo simili euentu, vel effectu manifestum fit.

Supererat hoc loco dicendum de dispensatione huius voti, veruntamen nihil habet speciale. Nam cùm sit simplex, absque controuersia dispensabile est ex iusta causa, quæ tam in hoc voto, quàm in aliis ad valorem dispensationis necessaria est. Addit etiam Nauarr. comment. 1. de regular. num. 21. quem nos etiam suprà sequuti sumus, tale votum non solùm à Papa, sed etiam ab Episcopo dispensabile esse, quia licèt sit perpetuũ, non est ex reseruatis iure, vel consuetudine. Vnde fit, vt per priuilegia, quibus omnia vota non seruata committuntur, possit etiam vel dispensari, vel commutari, pro qualitate priuilegij; iuxta tenorom eius. Denique ex iisdem principiis constat posse hoc votum vel in toto, vel in parte dispensari iuxta exigentiam causæ, aut necessitatis: nam hoc etiam commune est omnibus votis, & nullam habet in præsenti specialem rationem difficultatis, aut exceptionis. Nam quæ diximus probant integram dispensationem esse possibilem, tam validam, quàm licitam, multo autem faciliùs potest esse licita partialis dispensatio, qualis erit; si concedatur alicui, vt possit habere dominium vsque ad talem quantitatem, & non maiorem, vel talium rerum, v.g. mobilium, aut se mouentium, & non immobilium, quia faciliùs reperiri poterit sufficiens causa, quæ reddat iustam talem dispensationem, saltem propter tollenda pericula, dubitationes, aut scrupulos, quæ fortasse non esset sufficiens ad absolutam dispensationem iustam, quæ saltem requirere videtur, vel moralem aliquam necessitatem sumendi statum matrimonij pro quo est necessaria illa dispensatio, vel aliqua alia ratio pertinens, aut ad commune bonum, aut saltem ad commodum plurimorum sine præiudicio, vel discrimine propriæ salutis spiritualis. 22. Difficultas, an, & à quo sit dispensabile hoc votum paupertatis simplicis.

CAPVT VII.

Quàm sit antiquum in Ecclesia, vt religiosi nullum habeant proprium, vel quo iure, aut tempore votum solemne paupertatis introductum sit.

QVi existimant omne dominium in particulari, vel capacitatem eius essentialiter repugnare statui religioso, consequenter asserere debent, hoc genus paupertatis ab initio nascentis Ecclesiæ fuisse à Religiosis iuris obseruatum, cùm enim negare non possint à principio Ecclesiæ fuisse veros religiosos, negare etiam non poterunt; fuisse in eis omnia, quæ sunt de essentia status religiosi: si ergo paupertas, & votum eius excludens dicto modo proprietatem omnem priuatam, est de essentia religiosi status; dicendum omnino est hanc seruasse & Apostolos, & omnes successores 1. Prima sententia affirmat à tẽpore Apostolorũ incœpisse hoc genus paupertatis.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Probatur authoritate Patrum.

sores eorum in statu religioso. Non videtur autem hoc alienum à Sanctorum Patrum traditione, qui proprietatem vbique detestantur tanquam religioni omnino contrariam; vt constat ex illo celebri exemplo, de Monacho proprietario, qui post mortem extra locum sacrum cum pecunia sepultus est, clamantibus monachis, *Pecunia tua tecum sit in perditione*; quod commemorat Innocent. III. in cap. *cùm ad Monasterium*, de stat. Monachor. referens illud ex Gregor. IV. Dialogorum cap. 55. Sed est multo antiquius, nam de Anachoretis illud refert Hieronimus in Epistola ad Eustoch. de custodia Virginitatis, versùs finem, & simile habetur nomine Augustini sermon. 4. ad fratres in Eremo, & inde sumpta videntur iura Ecclesiastica, in quibus pœna imponitur religioso proprietario, si in eo statu moriatur, vt scilicet suffragiis, & sepultura Ecclesiastica priuetur, vt patet ex dicto cap. *Cum ad Monasterium*, & cap. *Monachi*, & cap. *super quodam*, eodem tit. Hinc etiam Basilius in sermone de Monast. exercit. seu de Ascesi. *Monachum (inquit) oportet nihil in vita quod iuris sui proprium sit possidere.* Idem in Epistola ad Canonicos non longè à principio: idem serm. 2. de institut. Monach. vbi hanc paupertatem ponit tanquam fundamentum religionis, tum propter tollendam solicitudinem temporalem rerum, quæ mentem maximè distrahit; tum etiam propter vnionem eorum, qui in Religione viuunt; quod mirum in modum exaggerat regula 8. ex fusioribus, & in regula 41. in fine habet hæc verba notanda, *Nam qui in eo semel animum obfirmarit, vt ne suarum quidem ipsius manuum esset dominus, & alterius arbitrio permisit dispensandum, quidquid possent efficere operis, quo pacto non is à seipso videatur dissentire, si eorum, quæ ad artium exercitationem necessaria sunt instrumentorum, postulet, vt ius penes se sit, in eáque dominij sibi authoritatem vsurpet.* Et ad eundem modum dixit S. Benedictus in sua regula cap. 58. Monachum à die professionis nihil posse habere proprium, cùm nec proprij corporis sui potestatem habiturus sit. Qui omnes Patres non vt nouam institutionem hanc tradunt, sed vt à suis etiam antecessoribus obseruatam; quod etiam intelligere licet ex Seuero Sulpitio in vita D. Martini cap. 7. & apud Surium tom. 6. vbi de monasterio octoginta Monachorum, quod Martinus construxerat, ait, *Nemo ibi quicquam proprium habebat, omnia in medium conferebantur*, & ex Athanasio in exhortat. ad Monachos inter alia ait, nec præbendæ Eleemosinæ gratia aliquid habiturum Religiosum; & infrà, *Quia non potest parum est, quod totum est. Neque quisquam amplius dedit, quàm qui sibi nihil reseruauit.* Plura sumere licet ex Cassiano lib. 4. de Institut. renun. Quibus omnibus antiquior fuit Vrbanus I. qui anno Domini 224. floruit, & tamen in sua Epistola prima decretali monet, vt quicunque communem vitam susceptam habuit, & nouit se nihil proprium habere, videat ne pollicitationem suam irritam faciat. Constat igitur hanc esse antiquissimam Ecclesiæ obseruationem, atque adeò ad statum religiosum fuisse semper necessariam.

(Basil. — Seuer. Sulpic. — D. Athan.)

2. Rationes pro cōtraria parte, & secunda sent. Prima.

In contrarium autem esse videtur primò, quod libro 2. capite 12. dictum est, nullum fieri incapacem dominij, ex solo proposito, aut voto voluntatis propriæ; imò neque ex vi alicuius pacti humani, nisi iuris Canonici authoritas, seu Ecclesiæ institutio, approbatio accedat; hoc autem ius non fuit ab initio Ecclesiæ, nec videtur multum antiquum; ergo neque illud genus paupertatis, quæ omnem proprietatem excludat, fuit semper in Ecclesia, & consequenter nec potest per se pertinere ad religiosum statum. Minor probatur primò, quia nullum sufficiens indicium talis iuris in tota antiquitate inuenitur, vsque ad tempora Iustitiani Imperatoris, hoc est vsque ad 530. annum Domini, quo tempore ipse edidit iura infrà referenda; nam omnia, quæ adduximus de proprietate prohibita religiosis, ad summum probant prohibitionem, non incapacitatem, quæ longè diuersa est; vnde nec probant carentiam proprij dominij, sed solùm proprietarij vsus; vt videbimus.

3. Secunda ratio.

Secundò tantum abest, vt habeamus sufficientia testimonia illius iuris, vel consuetudinis in antiquis Ecclesiæ temporibus, vt potiùs multa vestigia contrarij vsus ostendi possint. Primum est, quia olim erant multi religiosi solitariam vitam degentes, qui actu nulli proximo superiori specialiter erant subiecti, vt Paulus Eremita, & similes, quos veros religiosos fuisse sentit D. Thom. quæst. 186. art. ... ad 3. quæst. 188. artic. 8. ad 5. Illi ergo non potuerunt talem paupertatem profiteri, quia non poterat non habere aliquas res necessarias ad victum, & vestitum, quarum dominium, quantumuis essent vtiles, apud aliquem erat, non autem apud aliquam communitatem, vel prælatum, quia neutrum habebant: ergo apud ipsos. Vnde sine alicuius facultate poterant de eis disponere in quemlibet honestum vsum pro suo arbitrio. Secundum huic simile est de his, præsertim fœminis, quæ in priuatis domibus statum religiosum assumebant: hunc enim vsum aliquando fuisse, infrà tractando de diuisione religionum ostendemus, & interim obseruari potest ex Concilio Elibertino can. 27. & Hieronymo Epistola 16. ad Principiam, & Epistola 44. & ex Gregor. lib. 3. dialog. capit. 14. & homil. 38. in Euangel. At verò in eo statu non poterant huiusmodi personæ non habere aliquid proprium vnde alerentur, vt iidem sancti eisdem locis indicant, quia non habebant communitatem, ad quam dominium suarum rerum pertineret, & omnino carere rebus omnibus non poterant; neque etiam alebantur communibus bonis Ecclesiæ: nam illa consuetudo non multum durauit.

4. Tertia.

Tertium indicium proprietatis, & dominij est testamentum; at inuenimus olim Religiosos testamentum condidisse; nam de Antonio refert Athanasius in vita eius sic bona sua legasse: *Vestimentorum meorum sit illa diuisio, melotem, & pallium trium, cui superiaceo, Athanasio Episcopo date, quod mihi nouum ipse detulerat; Seraphium Episcopus aliam accipiat melotem; vos cilicium habetote vestimentum, & valete.* Et de Hilarione refert Hieronymus in vita eius in fine, *Cum absens esset Hesichius quasi testamenti vice breuem manu propria scripsit epistolam, omnes suas diuitias ei relinquens, Euangelium scilicet, & tunicam sacceam, cucullam, & palliolum; nam minister eius ante paucos dies abierat*, quasi illum potiùs relicturus hæredem esset, si vixisset. Imò Valenti

(Athanas. — D. Hieron.)

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Vide Gratianum in cap. Prælatum, §. è contra.

lentinianus Imperator qui anno Domini 365. & Martianus, qui anno 450. cœperunt imperare, legem statuerunt in fauorem testamenti legati, aut cuiuscumque dispositionis, & vltimæ voluntatis personæ religiosæ in pietatis opere, vt constat ex leg. *generali*. Cod. de Sacrosanct. Eccles. & similis constitutio refertur ex Theodosio, & Iustiniano Imperatoribus, in leg. *si quis presbyter*. Cod. de Episc. & Cleric. vbi etiam designatur quis debeat succedere *clerico, aut monacho, aut mulieri, quæ solitariæ vitæ dedita est, si nullo condito testamento decesserunt*, & (quod mirabilius est) priùs dicitur vt succedant parentes, & cognati, & illis deficientibus Ecclesia, *vel Monasterium cui fortè fuerat destinatus, vel destinata*. Quibus locis Glossę, & Doctores aduertunt in illis temporibus monachos habuisse proprium; quod etiam notat Salicetus in Authent. *Nunc autem*. Cod. de Episc. & Cleric. dicens per illam correctum fuisse antiquum ius, quod permittebat monachis habere proprium. Sic etiam Augustinus sermone 1. de communi vita Clericorum, aliàs serm. 59. ad fratr. in Erem. aliter, & meliùs serm. 49. de diuersis. ibi ergo cap. 2. refert Ianuarium quendam condidisse testamentum, & Ecclesiam hæredem instituisse, & quamuis illum deploret, significans in ea re grauiter peccasse, non tamen negat testamentum fuisse validum, neque argentum testamento legatum verè fuisse Ianuarij; sed significat licitè non potuisse illud retinere propter vitam communem, quam profitebatur; aut certè, quia eum dolo illud retinuit, & sine facultate de illo disposuit.

5. Quarta ratio.

Quartum indicium est, posse institui hæredem, vel succedere in bonis alterius: quod potest sumi ex Augustini loco proximè citato; nam refert Ianuarium illum duos filios reliquisse, masculum in Monasterio virorum, & fœminam in Monasterio Monialium; inter quos nihilominus de hæreditate paterna erat contentio. Verum est, inde non colligi eos iam fuisse professos, imò dicitur non fuisse in ætate legitima. Pachominus etiam in sua regula cap. 82. præcipit, ne aliquis ex Monachis visitet Moniales, nisi qui habet inter eas propinquas consanguineas; & subdit, *Si autem de ante conuersione, paterna eis debetur hæreditas, mittent eum his probatæ ætatis virum*, &c. vbi supponit paternam hæreditatem potuisse deberi monialibus. Et de Diuo Arsenio refertur in vita eius, quendam Senatorem eum instituisse hæredem, & quamuis Arsenius noluerit hæreditatem acceptare, tamen Senator supponebat illum fuisse capacem; quod exemplum postea iterum commemorabimus.

Pachomius.

6. Quinta ratio. Hieron.

Quintum indicium sumi potest ex exemplis antiquitatis. Nam ex Hieronymo in vita Hilarionis prope finem, intelligimus Antonium habuisse hortulum arboribus consitum. *Videres senem* (dicitur ibi) *cum discipulis B. Antonij huc atque illuc discurrere; hîc aiebant psallere, hîc orare, hîc operari, hîc fessus residere solitus erat, has vites, has arbusculas ipse plantauit, illam aureolam manibus suis ipse composuit: hanc piscinam ad irrigandum hortulum multo sudore fabricatus est; istum sarculum ad fodiendam terram pluribus annis habuit*; & infrà, *postquam autem ad hortulum venerant, videtis* (inquit Isaac) *hoc pomarium arbusculis consitum, & oleribus virens*, &c. & quamuis dici possit hortulum illum non fuisse proprium Antonij, sed communem discipulorum, tamen cùm Antonius Eremum priùs multo tempore habitauerit, quàm discipulos, vel sectatores haberet, verisimile est, hortum illum, etiam cùm solus esset, possedisse. Adde ex eadem vita Hilarionis colligi hanc fuisse consuetudinem monachorum illius temporis, quam bene declarat lepidum illud exemplum duorum Monachorum, ad quos Hilarion visitandi causa omnes Patres aliquando diuertit cum sociis. Quorum alter cùm vineam haberet, diligenter eam custodiri fecit, ne ab hospitibus tangeretur, quod ita factum est. Alter verò Sabas nominatus, vineam etiam habens, omnes Monachos ad eam despascendam inuitauit. *Erant autem qui vescebantur non minus tribus millibus; cumque centum lagenis æstimata fuisset integra adhuc vinea, post dies viginti trecentas fecit, porrò ille parcus frater multominus solito colligens etiam id, quod habuerat versum in acetum serò doluit.* Et alia ibi referuntur, quæ planè supponunt singulos Monachos habuisse aliquas possessiúculas, vt proprias, vel in rebus mobilibus, vel in immobilibus. Et similia sumi possunt ex vitis Patrum p. 2.

7. Pro explicatione supponendum primò. Primus gradus paupertatis.

Vt explicemus quod in hac re probabilius apparet, supponendum est, quatuor modos paupertatis intelligi posse in viro religioso (agimus autem de paupertate particularis personæ, vt talis est, nam de paupertate communitatis, & personæ, vt est pars illius, infrà dicturi sumus.) Primus modus, seu gradus est eius, qui nec licitè, nec validè habere potest dominium alicus rei, neque illa tanquam propria vti, quem gradum paupertatis, nunc seruant omnes, qui emittunt votum solemne paupertatis. Secundus gradus erit eius, qui non possit licitè habere proprium dominium alicuius rei, neque etiam vlla re tamquam propria vti, quamuis non sit incapax dominij, qualis esset paupertas per votum omnino absolutum, & integrum paupertatis, si non esset per Ecclesiam solemnizatum, vt constat ex dictis suprà de voto simplici paupertatis. Tertius gradus est, si quis, nec sit incapax dominij, nec ex voto teneatur statim illo priuari, sed solùm nulla re vt propria vti. qui gradus paupertatis inuenitur in religiosis scholaribus approbatis Societatis Iesu. Quartus gradus erit, si quis ex voto non obligetur ad carentiam dominij, vel omnis vsus rei vt propriæ; sed solùm ad non habendum, nec quærendum temporalia bona vltra certam mẽsuram sufficientem ad sustentationem vitę, iuxta aliquem honestum, vel perfectũ finem sibi præscriptum. Hoc enim votum & honestum, & possibile esse per se notum videtur.

Secundus gradus.

Tertius gradus.

Quartus gradus.

8. Supponendũ secundò.

Suppono secundò, aliquem modum paupertatis necessarium esse ad religiosum statum, atque adeò seruatum esse ab omnibus verè religiosis, qui ab initio in Ecclesia fuère. Probatur, quia suprà ostensum est aliquam paupertatem voto consecratam esse de essentia status religiosi; sed in latitudine paupertatis voluntariæ nullus videtur posse excogitari gradus, qui sub aliquo eorum quatuor non contineatur, quia paupertas religiosa non potest excludere omne dominium, & omnem vsum rerum temporalium, quia talis paupertas voluntariè sumpta, nõ esset honesta, quia esset contraria naturæ, & fini etiam status religiosi, ordinatur enim ad diuinum obsequium, nemo autem posset Deo præstare obsequium, neque aliquid operari, si nec vsum rerum ad vitam necessariarum haberet. Hic ergo vsus

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vsus obiici non poteſt per paupertatem voluntariam, ſed limitari, & ad eam mediocritatem reduci debet, quæ perfectum Dei obſequium non impediat; non poteſt autem limitari, niſi aliquo ex dictis modis.

9. Illis autem omnibus commune eſſe debet, vt nimia ſuperfluitas temporalium bonorum, quæ ſolicitudinem, & diſtractionem ſecum afferre ſolet, auferatur. Quòd ſi hæc tantùm moderatio adhibeatur, conſtituetur quartus modus ſuprà poſitus. Si autem moderatio non tantùm adhibeatur in quantitate bonorum, vt ſic dicam, ſed etiam in modo, vt ſcilicet ſit dependens ab aliena voluntate, etiamſi dominium rei retineatur, conſtituetur modus tertius. Si autem non ſolùm adhibeatur moderatio, & modus in ipſo vſu, ſed etiam dominium abiiciatur ex vi propriæ voluntatis, & promiſſionis, non adiuncta incapacitate per legem, conſtituetur gradus ſecundus; addita verò incapacitate conſtituetur primus. Omnes ergo morales modi voluntariæ paupertatis in particulari in illis continentur; nam ſi quis velit ex illorum commixtione, ſeu mutua participatione alios confingere, vel vſuales, ſeu morales non erunt, vel ad illos reducentur; quod facilè conſideranti patebit; ergo neceſſe eſt aliquam paupertatem ex dictis in ſtatu religioſo profiteri. Poteſt autem inquiri, vel de poſſibili, quis illorum graduum ſufficiat ad hunc ſtatum. In quo nulla eſt quæſtio de primo gradu (conſtat enim illum eſſe ſufficientiſſimum) ſed de tribus aliis; vel poteſt eſſe quæſtio de facto, id eſt, de vſu qui circa hoc in Eccleſia fuit.

ASSERTIO PRIMA.

Aliquando ſtatum religioſum ſubſtantialiter conſtitiſſe in aliquibus cum paupertate, quæ nec dominium, nec vſum independentem excluderet, ſed tantùm vſum rerum vitæ ſuperfluum, probabile eſt.

10. Dico ergo primò probabile eſſe ſtatum religioſum aliquando fuiſſe cum ſola paupertate quarti generis, atque adeò illam eſſe ſufficientem ad ſtatũ religioſum ſubſtantialiter conſtituendum. Priorem partem huius aſſertionis ſuadent duo prima indicia, quæ ſuperiùs adducta ſunt de religioſis antiquis, vitam omnino ſolitariam agentibus, vel ita priuatam, vt non eſſent partes alicuius communitatis; nam in illis non videtur habere potuiſſe locum alius modus paupertatis. Quod quidem quoad priorem partem confirmat dictum Auguſtini explicantis illud Matth. 6. *Nolite ſoliciti eſſe quid manducetis, nec corpori veſtro quid induamini*, lib. 2. de ſermone Domini in monte cap. 15. & 16. & lib. de operibus Monachorum cap. 23. & 26. Nam in priori loco ait, illud ſolùm dici ne ſuperflua quærantur, nec etiam neceſſaria duplici corde, id eſt, ſpiritualia propter illa quærendo, & non potiùs à contrario. Poſteriori autem loco eandem repetens expoſitionem addit; *Non vt iſta non procurent quantum neceſſitati ſatis eſt, vnde honeſtè potuerint, ſed non iſta intueantur, vt propter iſta faciant quidquid in Euangelij præconio facere iubentur.* Et in eodem cap. 23. ait, *Si verba illa ita intelligantur vt nihil in craſtinum reponatur, non poterunt*

Probatur prima pars aſſertionis.

Auguſt.

A *iſta ſeruari, qui ſe per multos dies à conſpectu hominum ſeparatos, & nulli ad ſe præbentes acceſſum includunt ſeipſos viuentes in magna intenſione orationum. Hi enim facillima quidem, atque viliſſima, ſecum tamen alimenta includere conſueuerunt, quæ in illos dies, quibus a nullo videri ſtatuerunt, ſufficiant; quorum exercitationem* (ſubdit) *non ſolum non reprehendo, ſed quantum dignum eſt laudare non poſſum.* Quod ſi hoc dicit Auguſtinus de his, qui ad tempus illud vitæ genus ſumunt, multo magis illud probabit in illis, qui ſolitariam vitam perpetuò coluerunt, quos aliquid reſeruaſſe, & ad neceſſariam vitæ ſuſtentationem habuiſſe, neceſſarium erat. Quod probat hiſtoria, quam refert Gre-
B gorius 3. lib. Dialogorum cap. 26. de Mena Venerabili, qui ſolitariam vitam ducebat, & ad vſum ſuum nihil aliud, niſi pauca apium vaſcula poſſidebat, &c. quæ mira virtute refert. & à latronibus, & ab vrſis fuiſſe cuſtodita. Et deinde ſubdit illum ſolitum fuiſſe recipere quæ à populis vicinis ſibi offerebantur, vt haberet, quod ipſe ad ſe venientibus offerre potuiſſet. De quibus rebus, & dominium, & liberam adminiſtrationem habuiſſe videtur. Alteram verò partem confirmat alia hiſtoria, quam de tribus ſororibus amitis ſuis refert idem Gregorius homil. 38. in Euangelia, quas appellat Virgines ſacras. *Vno* (inquit) *ardore conuerſæ, vno, eodémque tempore ſacratæ, ſub diſtrictione re-*
C *gulari degentes in domo propria ſocialem vitam ducebant*, &c. & tamen infrà ſubdit de vna illarũ Gordiana, *Conductorem agrorum ſuorum poſtmodum in maritum duxit*, ſcilicet poſt ſanctam aliarum mortem; habebant ergo agros in illa regulari vita.

Probatur ſecunda pars. Gregor.

11. Ratione declaratur aſſertio, quia paupertas non eſt propter ſe neceſſaria ad perfectionem; ſed ſolùm vt medium tollens impedimenta perfectionis acquirendæ, ſcilicet, ſolicitudinem, & affectum bonorum temporalium, iuxta doctrinam D. Thom. 2. 2. quæſt. 184. artic. 3. & 185. art. 6. ad 1. & quæſt. 186. art. 3. & 7. ex quo infert quæſt. 188. art. 7. non eſſe vnam, & eandem paupertatem in omni ſtatu perfectionis ne-
D ceſſariam, ſed in vnoquoque ſtatu, illam quæ ſuo fini fuerit proportionata, dummodo ſufficiens ſit ad tollenda impedimenta perfectionis acquirendæ, alioqui non poterit eſſe proportionata ad aliquem finem ſpecialem alicuius veri ſtatus perfectionis, niſi priùs intelligatur ſufficiens ad generalem finem, qui in quocumque ſtatu religioſo intendi debet. Sed cum poſſeſſione, proprietate, & vſu aliquorum bonorum temporalium poteſt eſſe paupertas ſufficiens ad finem perfectionis acquirendæ, tam in genere, quàm in aliqua certa ſpecie. Ergo probatur minor diſcurſu eiuſdem D. Thom in dict. artic. 7. Nam tria ſunt impedimenta perfectionis, quæ per pau-
E pertatem auferuntur, ſcilicet, ſolicitudo temporalium rerum, amor diuitiarum, & elationis, ſeu gloriæ variæ occaſio. Hæc autem duo vltima ſufficienter minui poſſunt, vel impediri per magnam diminutionem diuitiarum, quæ optimè intelligi poteſt, etiamſi aliqua bona temporalia vt propria habeantur. Nam, vt D. Thom. ibidem ait, illa duo non conſequuntur niſi ex abundantia diuitiarum; ſi ergo votum paupertatis ſufficienter auferat omnem huiuſmodi abundantiam, & ſuperfluitatem, & obliget ad poſſidendum ſolùm neceſſaria ad conuenientem vſum, & ſtatum, poterit ex hac parte eſſe ſufficiens ad tollenda hæc impedimenta perfectionis acquirendæ, etiamſi de illis bonis neceſſariis

Probatur ratione aſſertio.

D. Thom.

Tria impedimenta perfectionis per paupertatem auferuntur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

proprietas habeatur. Nam si quis impleat illud Pauli, *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus*, 1. ad Timoth. 6. cum ea moderatione, quam illamet verba indicant, & perfectio inquirit. Si quis (inquam) hoc impleat, etiamsi illarum rerum proprietatem habeat, quantum est ex parte materiæ, & obiecti, non habebit occasionem inanis gloriæ, aut nimij affectus diuitiarum. Dico autem, *quantum est ex parte materiæ*, qua hanc solam occasionem minuit paupertas, quia non obstante potest homo ad minima nimium affici, & in illis inaniter gloriari; quod non solùm contingit in his, qui proprietatem habent, sed etiam in his, qui solo vsu debent esse contenti, vt est apud Cassianum collatione 4. cap. 20. & 21.

12. Quid de solicitudine iudicandũ.

At verò primum impedimentum, scilicet, solicitudo, (ait ibidem D. Thom.) non potest omnino auferri, quia sicut non possunt homines sine his rebus temporalibus viuere, ita nec omnem illarum solicitudinem, vel potiùs curam ac prouidentiam omittere, quia sine hac cura etiam necessaria deficiunt; ergo si paupertas talis sit, quæ hanc solicitudinem sufficienter moderetur, quamuis non omnino auferat, poterit esse sufficiens ad perfectionem acquirendam; sed non obstante proprietate paucarum, & necessariarum rerum, potest esse multum moderata hæc solicitudo, ita vt non impediat perfectum Dei famulatum; ergo potest esse talis paupertas sufficiens ad statum perfectionis. Minor patet rationem generali, quia si desit solicitudo quærendi plura ad regenda, & conseruanda solùm ea, quæ necessaria sunt ad vitam, pauca solicitudo sufficit. Deinde in particulari declaratur exemplis suprà positis; nam si quis profiteatur vitam solitariam, & contemplatiuam, & paruam habeat possessionem, cuius ipsemet curam gerat, sine magna distractione, vel solicitudine poterit inde sustentari. Idem esset si haberet certos reditus moderatos, quibus necessaria vitæ sibi compararet. Item intelligi posset, nulla habens bona immobilia, seu stabilia, sed ex fidelium oblationibus, seu eleemosynis viuens, eorum tamen, quæ sibi darentur, dominium, & proprietatem acquirens; nam ex hoc nulla solicitudo ei accresceret, sed maior ponenda esset in eleemosynis quærendis, quæ solicitudo non est contraria perfectioni. Idem modus paupertatis intelligi posset in prædicatore Euangelico perfectionem reuera profitente, quique ex voto, & animo contentus esset necessariis ad victum, & ad vestitum moderatum, & suo statui proportionatum, qui ex bonis propriis partem ad hunc finem necessariam, sibi reseruaret, ne aliis molestus esset, vel ne lucri gratia euangelizare videretur; sic enim Paulus nolebat necessaria accipere ab his, quibus prædicabat, ne eos offenderet, laborabàtque propriis manibus vt se sustentaret, Actor. 20. 1. ad Corinth. 9. vnde non sine aliqua solicitudine alebatur; si ergo alius prædicator vel nesciret manibus laborare, vel ei non vacaret propter studium, vel contemplationem sibi necessariam, possétque ex propriis bonis modica solicitudine sustentari, non videretur id repugnare perfectioni, si ex voto paupertatis circa omnia alia omnem occasionem maioris solicitudinis excludat. Atque in hunc modum exposuisse videtur author imperfecti, illa verba Matth. 6. *Nolite soliciti esse, dicens, sufficit labor quem pateris propter necessaria, noli de superfluis laborare*: & rectè Maldonatus, *Non omnem prohibet solicitudinem, sed eam, quæ ex diffidentia erga Deum proficiscentur, & eam quæ a Dei seruitute hominem distrahit, & eam quam seruus erga dominum habet*; præmiserat enim, *non potestis seruire Deo, & Mammonæ*.

Author imperfecti.

Maldonat.

Sed inquit D. Thom. citato loco hæc vera esse de solicitudine, quæ adhibetur circa res communes; non verò de illa, quæ adhibetur circa bona propria; quia solicitudo circa bona communia pertinere potest ad charitatem, quæ est finis perfectionis; solicitudo autem circa bona propria pertinet ad amorem priuatum, quo quis se temporaliter amat, & ideo habere aliquid proprium, perfectioni religiosi status repugnat. Respondetur primò hanc rationem ad summum procedere quando diuitiæ propriæ sunt abundantes vltra id quod ad sustentatationem vitæ necessarium est. At verò de necessariis non videtur ratio efficax, tum quia sicut conseruare vitam, & id velle, ac intendere, non est alienum à perfectione charitatis, ita nec solicitudo earum rerum, quæ præcisè ad hunc finem necessariæ sunt, tum etiam, quia sicut ipsa vita amari potest, & debet propter diuinum famulatum, maximè ab eo qui perfectionem profitetur; ita solicitudo rerum temporalium ad conseruandum vitam propter eundem finem in eodem statu assumenda est, & sic non pertinebit ad amorem priuatum, sed ad amorem charitatis. Secundò addo etiam si diuitiæ sint abundantes, & maiorem aliquam solicitudinem requirant, posse nihilominus solicitudinem illam non esse ex amore priuato, sed charitatis, si tantùm ad pietatis opera destinetur, quidquid ex eis vltra necessaria ad vitam abundauerit. Vnde si quis in priuato statu perfectionis hunc finem vitæ actiuæ sibi proponeret, non esset alienum à perfectione illius status abundantiores diuitias in eo retinere, & paupertas talis status posset in duobus consistere; primò in intentione, & obligatione non habendi illas, nisi ad hunc finem sustentandi se, & benefaciendi proximis, vel aliis modis colendi Deum, & honorandi sanctos. Secundò in intentione, & obligatione non quærendi illas negociatione, & solicitudine, quæ implicent negotiis secularibus. Sic enim solicitudo quæ adhiberetur circa talia bona, licèt fortè impediret altiorem gradum perfectionis qualis est in contemplatione, vel spirituali auxilio proximorum, non tamen impediret absolutè perfectionem charitatis, sicut in simili dixit D. Thom. citato loco. Vnde potest tandem confirmari conclusio. Nam hæc paupertas, quæ variis exemplis declarata est, reuera est satis magna, & comprehensa sub Christi consilio; satis enim videtur omnibus renuntiare qui nihil sibi reseruat, nisi quod ad vitam necessarium est; ergo ex hac parte sufficit ad constituendum statum perfectionis, & aliunde ex parte finis non repugnat, vt est ostensum; ergo absolutè sufficiet.

13. Obiectio. D. Thom.

Responsio prima.

Secunda.

Confirmatur.

ASSERTIO SECVNDA.

Probabilius est semper viguisse in Ecclesia paupertatem in statu perfectionis, quæ excluderet vsum rerum independentem à religiosis.

Nihilominus dico secundò, probabilius est semper fuisse in Ecclesia vsitatum, vt in statu 14.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

statu perfectionis paupertas esset per abdicationem proprietatis, saltem quantum ad vsum, atque id est moraliter necessarium ad proprium statum perfectionis. Hanc assertionem, quatenus traditione, & authoritate probari potest, suadent quæ in principio huius capitis adducta sunt, & quæ de antiquitate voluntariæ paupertatis suprà, tractando de votis simplicibus adduximus. Nec dubitari potest, quin paupertas excludens aliquam proportionem omnium bonorum temporalium, sit magis consentanea consiliis Christi, *nisi quis renuntiauerit omnibus quæ possidet*; & exemplis Apostolicis, *Ecce nos reliquimus omnia*; & consuetudini primitiuæ Ecclesiæ, quando erant illis omnia communia, cum expositionibus, & sententiis Patrum, quas circa rem hanc in superioribus adduximus.

15. Secundò potest explicari ratione sumpta ex D. Thom. quæst. 188. art. 7. quia paupertas non solùm est necessaria ad perfectionem propter minuendam solicitudinem, & affectionem ad bona temporalia; sed etiam propter perficiendam illam, si quæ fuerit necessaria, id est, vt non ex amore priuato ac temporali, sed ex charitate adhibeatur: sed ad hunc finem maximè confert paupertas, quæ proprietatem aliquo modo excludat: nam quandiu res possidetur, & tractatur vt propria, etiam amatur vt propria, & consequenter fit tum vt amor non sit adeò purus, & spiritualis, tum etiam, vt non sit adeò moderatus, & independens, sicut in viro perfecto, vel tendente ad perfectionem esse debet. Et quamuis verum sit, hoc non esse ita necessarium, quin possit is, qui habet aliquid proprium, non amare illud amore proprio, inordinatè vel imperfecta, tamen non est dubium quin illa proprietas aliquam huic amori præbeat occasionem. Et ideo licèt illa proprietas absolutè non repugnet perfectioni personali, videtur tamen multum repugnare statui perfectionis, ad quem maximè spectat huiusmodi occasiones auferre: vel saltem certum est cæteris paribus hoc ad maiorem perfectionem pertinere. Non videtur autem minus certum, statum perfectionis semper fuisse in Ecclesia cum illo modo paupertatis, qui ad finem acquirendæ perfectionis, per se ac moraliter magis expediens est, & aliunde non habet repugnantiam, sed potiùs maximam conuenientiam cum illo statu, qualis est hic modus paupertatis, per abiectionem proprietatis. Quis enim dubitat statum hunc, habuisse maximam perfectionem in Apostolis, & in sectatoribus eorum, quorum series, & successio numquam in Ecclesia defuit?

Probatur secundò ratione.

16. Tertiò explicatur assertio discursu facto per varios status virorum perfectorũ, seu tendentium ad perfectionem, respondendo simul obiectionibus factis, quatenus huic assertioni obstare possunt. Primus gradus est eorum, qui vitam omnino solitariam assumpserunt; in quibus nullus modus expropriationis videtur possibilis, saltem quantum ad eas res paucas, & viles, quas possidebant, quibúsque vtebantur. Sed in his duo considero. Primum est, in eo statu potuisse habere, & seruare votum, nullum habendi dominium talium rerum, ideóque verisimile esse illud habuisse. Primum ita declaratur, quia dominium in actu non comparatur, scilicet sine consensu propriæ voluntatis, quia tota potestas dominandi in libertate posita est, & ideo nullus capax libertatis fit actu dominus rei, cuius antea non erat; sine consensu propriæ voluntatis. Vnde fit, vt licèt aliquis accipiat aliquid ad suum vsum, si non habeat affectum, & consensum formalem, vel virtualem acceptandi dominium eius, non acquirere illud; vnde licèt axioma Iurisperitorum, & Theologorum habeat, dominium rei, quæ nullius erat, acquiri à primo occupante, intelligendum id est, si fiat animo, & intentione comparandi dominium eius iuxta aliud principium, actus agentium non operantur vltra intentionem eorum. Sic ergo in his viris perfectis, qui vitam omnino solitariam à principio, ac semper professi sunt, intelligere possumus hac moderatione animi fuisse vsos rebus omnibus, vt solùm commoditatem necessariam, non proprietatem in eis vellent, & ita potuerunt actu carere semper dominio rerum. Nam in principio quando conuertebantur, renuntiabant omnibus, quæ antea habebant; earum verò, quas postea ad vsum continuum, vel donatas acceptabant, vel ex communibus agris, aut montibus accipiebant, poterant semper vsum tantùm accipere, vt explicatum est. Quòd autem ita fecerint, per se credibile est, erant enim viri perfectissimi, & sine dubio obseruabant, quod scriptum est à Paulo, 1. Corint. 7. *Reliquum est, vt qui habent vxores tanquam non habentes sint*; multo ergo magis quascunque res alias; vnde subdit, *& qui emunt tanquam non possidentes; & qui vtuntur hoc mundo tanquam non vtantur*; ita ergo vtebantur illi sancti suis rebus, tanquam non habentes illas quoad dominium, non solùm quoad affectum, id est, quia non inordinatè illas diligebant; sed etiam quoad effectum, nimirum, quia solùm ex illis volebant, quod necessarium erat, scilicet vsum, non autem proprietatem. Nec multum speculari necesse est, an ipsi hæc ita expresè cogitauerint, ac distinxerint, nam satis est quòd practicè habuerint animum renuntiandi omnibus, & solùm vti rebus necessariis ad vitæ sustentationem. Vnde etiam fit verisimile hunc affectum voto firmasse, nam intelligebant, & esse Deo gratius, & ad firmandum suum propositum, & statum vtilius, vnde cùm maximum habuerint desiderium perfectionis, verisimile est coluisse totam hanc perfectionem paupertatis, quæ in illa solitudine non repugnabat. Quod facilè intelligere licet in his religiosis, qui post cœnobiticam vitam in solitudinem se recipiebant, & ibi ex spontaneis fructibus terræ, aut arborum, vel ex fluminibus, aut quocunque alio modo necessaria vitæ accipiebant; id enim faciebant sine affectu repugnante voto paupertatis quod secum deferebant. Ita ergo intelligi potest etiam in his, qui à principio solitudinem amplexi sunt.

Declaratur axioma de dominio.

Probatur tertiò discurrendo per varios status.

Difficiliùs autem in eo statu intelligi potest vsus non proprietarius. Et circa hoc considero secundò, hunc statum vel non fuisse propriè, ac formaliter religiosum, vt sentit Gratianus in §. *è contra*, post capite *perlatum*, 19. quæst. 3. vel non potuisse omnino carere obedientia religiosa, vel obligatione eius, vt ex superiùs dictis in generali de statu religioso intelligi potest, & magis explicabitur infrà descendendo ad particulares diuisiones huius status. Eo ergo modo, quo illi viri habebant obedientiam, vel eius vsum; poterant etiam habere, & sine dubio habebant, vsum rerum, non proprietarium; si autem carebant subordinatione obedientiæ, mirum non est, quòd & proprietarium vsum habere possent, 17.

In eremitis quomodo fuerit vsus nõ proprietarius.

quia

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quia propriè, & formaliter statum religiosum non habebant, etiamsi eminenti quodam modo, & in præparatione animi dici possint illud habuisse, vt infrà cum D. Thom. explicabimus. Declaro singula; nam proprietarium vsum appello illum, qui pendet ex sola propria voluntate, & non ex aliena, cui opponitur vsus communis, seu absque proprietate, qui est pendens semper à voluntate alterius. Quicumque ergo viuit in obedientia religiosa, capax est huius posterioris vsus, & consequenter est capax illius paupertatis, quæ excludat omnem proprietarium vsum. Si ergo in illa solitudine seruari poterat aliqua subordinatio obedientiæ, vt reuera poterat; vel ad aliquem Episcopum viciniorem, vel ad aliquem prælatum, seu Abbatem in proxima solicitudine commorantem, & de Antonio, Machario, & Pachomio legitur, in ordine ad eundem poterat rigorosus vsus paupertatis obseruari, ad quem generalis facultas expressa, vel tacita cum dependentia in præparatione animi sufficiebat Si verò aliquis ita professus est solitariam vitam, & à principio nulli promiserit, vel seruauerit obedientiam, sed solùm instinctu Spiritus sancti gubernatus fuerit, vt, v. g. Ioannes Baptista, vel fortasse Paulus primus Eremita, vel alius similis; tunc non video quomodo in actuali vsu rerum potuerit in re ipsa habere illam dependentiam, quæ tollit proprietarium vsum; solùm ergo possumus intelligere illam in præparatione animi, subiiciendi se in hoc cuilibet homini propter Deum, si ad maius Dei obsequium, & ad maiorem sui perfectionem expediret; vel certè habendo illam dependentiam in affectu, respectu instinctus Spiritus sancti, scilicet, non accipiendi alium vsum harum rerum, nec maiorem, nec meliorem, quàm quod Deo gratius, & ad suam perfectionem vtilius esse sentirent. Et hoc modo dicimus illum statum potuisse esse eminenti modo, & in præparatione animi religiosum, non tamen propriè & formaliter, vt nunc loquimur; nam sine obedientia speciali ad aliquem hominem loco Dei non constituitur hic status, vt suprà dictum est.

18. Generalis ratio assertionis positæ.

Ex quo discursu generaliter concluditur ratio, ob quam semper potuit in omni vero, ac proprio statu religionis obseruari propria paupertas, quoad vsum non proprietarium; idque non solùm magis conueniens, sed etiam moraliter necessarium esse ad debitum ordinem, & perfectionem talis status, ac proinde ita existimandum esse, seruatum semper in Ecclesia fuisse. Probantur omnia ex illo principio, quòd in vero ac proprio statu religioso necessaria est obedientiæ subordinatio; vbicumque autem est hæc subordinatio, potest esse dependentia in omni vsu temporalium rerum à superiori voluntate; ergo etiam potest esse illa paupertas, quæ vetat vsum rei, vt propriæ. Quæ illationes omnes ex dictis sunt notæ. Ex quo vlteriùs per se euidens est, hoc esse conuenientius, & perfectius, tum quia inter rationem obedientiæ erit maior, & perfectior subordinatio, si ad hunc etiam vsum extendatur: tum etiam, quia intra latitudinem paupertatis, cæteris paribus, erit maior abdicatio earumdem rerum. Quod autem sit etiam moraliter necessarium ad deditum ordinem, & perfectionem in vita quidem communi, est per se euidentissimum, quia sequeretur summa confusio, & occasio multorum abusuum in tali communitate, in vita autem priuata non est tam ma-

A nifesta deordinatio, nihilominus tamen posset esse occasio & nimiæ solicitudinis, & multorum defectuum, qui facilè committuntur per liberum vsum rerum temporalium.

19. Quid dicendum de illis, qui in priuatis domibus olim religiosè viuebant.

Itaque, vt ad antiquum vsum reuertamur circa secundum indicium suprà positum de his, vel viris, vel sacris virginibus, quæ in priuatis domibus statum religiosum olim seruabant, si supponamus illum fuisse verè ac propriè statum religiosum, dicendum consequenter est in eo statu seruatum fuisse, non habere proprium, saltem quoad proprietarium vsum. Probatur, quia in tali statu necessarium erat aliquod votum paupertatis, iuxta superiùs dicta de statu religioso, aut ergo erat absolutum votum de omnimoda paupertate, vt sic hunc etiam gradum includebat; vel erat cum aliqua certa limitatione; & sic nulla poterat esse commodior, & securior, & ad perfectionem aptior, quàm habere vsum rerum dependentem à voluntate alicuius superioris, qui in tali statu deesse non poterit, supponimus enim in eo fuisse obedientiæ votum. Atque hoc saltem modo intelligi posset dictum à Hieronymo in epist. 8. ad Demetriadem, *ex eo tempore quo virginitati perpetuæ consecrata es, tua, non tua sunt, immo verè tua, quia Christi esse cœperunt, quæ auia viuente, vel matre, ipsarum arbitrio dispensanda sunt*: quamuis ex verbis infrà referendis incertũ mihi sit, an status Demetriadis esset verè religiosus, vel tantùm status simplicis continentiæ, qualis nunc à multis extra religionem seruatur. Similia etiam videntur verba illa apud eundem, epist. 13. ad Paulinum. *Iam non sunt tua quæ possides, sed dispensatio tibi credita est.* Itaque si huiusmodi personæ vouebant obedientiam Episcopo, prout verisimile est, ab illo, vel ab aliquo eius vices tenente dependentiam habere poterant in vsu rerum suarum; præsertim si in alios vsus præter pios conuertendæ essent: nam quoad eleemosynas faciendas, & similia opera, fortasse erat eis facultas concessa ex vi illius paupertatis, quam profitebantur: nam hac fortasse ratione dixit Hieronymus Paulino, *Dispensatio tibi credita est*, prædixerat enim, *præter victum, & vestitum, & manifestas necessitates, nihil cuiquam tribuas, ne filiorum panem canes comedant. Quem senseris tibi aut semper aut crebrò de numis loquentem excepta eleemosyna, quæ indifferenter omnibus patet, institorem potius habeto quam Monachum.* Et fortè in eodem sensu dixit ad Demetriadem: *Sin autem obierint* (scilicet, auia & matre) *cùm ætas maturior fuerit* (scilicet de tuis bonis) *imò quod Dominus imperat, scitura nihil te habituram nisi quod in bonis operibus erogauerit.* Maximè verò seruata fuit hæc paupertas in Religionibus, in quibus in communi viuitur. Et de his præcipuè loquuntur Basilius, Augustinus, & Benedictus in principio capitis citati, magísque hoc ex dicendis constabit.

Hieron.

ASSERTIO TERTIA.

Paupertatem, quæ excluderet omnium rerum dominium, etsi olim vsitatam, non tamen omni tempore, vel in omni specie à religiosis obseruatam fuisse.

Dico tertiò, licèt paupertas quoad carentiam dominij omnium bonorum temporalium fuerit

(c) 2007 Ministerio de Cultura

fuerit semper in Ecclesia vsitata, non tamen videtur obseruata in omni specie, vel in omni tempore status religiosi. Hanc assertionem mihi probant, quæ à principio pro vtraque parte adducta sunt, propter quæ, & propter alia multa, quæ in historiis occurrunt, & coniectura suadet; existimo varietatem circa hoc in Ecclesia fuisse, & vnum quidem sic, alium verò sic perfectionem voluisse, vnumquemque prout proprium donum ex Deo habebat, 1. Cor. 7. nam in statu perfectionis latitudo est, quæ vtrumque modum amplecti possit, & Christi consilium ita est de exacta paupertate, vt aliam non renuat. Possumus autem loqui de carentia dominij quoad bona stabilia; vel etiam quoad mobilia; item de statu religioso in vita priuata, vel in communi. Quod ergo attinet ad bona mobilia, & ad statum priuatæ vitæ, difficilè profectò credi potest eos, qui statum illum profitebantur, non habuisse dominium, saltem illarum rerum, quas ipso vsu consumebant: quia illi Religiosi non erant partes alicuius communitatis, apud quam posset esse talium rerum dominium; ille autem exquisitus modus vsurpandi vsum sine dominio, quem in perfectissimis viris solitariam viam agentibus considerabimus, non est facilè tribuendus omnibus fœminis, aut viris, qui ordinariam vitam religiosam priuatim seruabant, quia non omnes habebant tam puros, & perfectos affectus; nec verisimile est ex voto se obligasse ad illud genus paupertatis. Posset autem dici talium bonorum dominium fuisse tunc apud Ecclesiam, cuius illi religiosi subditi erant, & administrationem principalem fuisse apud Episcopum, cui subiiciebantur, eos verò tantùm habuisse actualem vsum de licentia eius. Veruntamen licèt hoc contingere potuerit, non tamen potest cum sufficienti fundamento affirmari, & præsertim de omnibus, qui huiusmodi statum priuatæ continentiæ, ac religionis assumebant, quod à fortiori intelligi potest ex adductis suprà posteriori loco, & patebit etiam sequentibus.

Distinctio præmittenda.

Dominium bonorum mobilium apud Episcopũ fuisse est probabile, probabilius apud ipsos religiosos priuatos.

21. Dominium rerum stabilium apud ipsamet priuatis personas esse, probabilius est.

Nam ex antiquis etiam historiis colligi potest in eodem statu haberi potuisse bona stabilia, quoad proprietatem, & dominium; hoc enim probat exemplum relatum ex Gregorio de Gordiana, quæ dum erat sanctimonialis, habebat conductorem agrorum suorum. Item quòd Hieronymus ait de Demetriade, quam significat futuram fuisse hæredem matris, & auiæ, si antea deficerent, & tunc habituram liberam dispositionem rerum suarum, saltem quoad opera pietatis, & infrà concludit: *Hæc ad virginem diuitem, & virginem nobilem sum loquutus.* Fateor tamen mihi non satis constare, an status illarum fœminarum fuerit verè religiosus; si verò nihil aliud repugnet, non videtur id negandum propter hanc solam conditionem. Nam & Hieronymus, & Gregorius supponunt, illa conditione non obstante potuisse fœminas illas verum perfectionis statum profiteri. Quod ego intelligo ita esse, quia ex vi illius status tenebantur ad moderatum vsum talium rerum, quas simul cum persona per aliquod votum Deo obtulerant, saltem per voti obligationem, & dependentiam ab aliquo cui obedire tenebantur. Faciunt etiam ad hoc confirmandum multa exempla, quæ superiùs adduxi. Coniectura etiam est, quia non oportebat, vel etiam sæpe non expediebat, in illo statu viuere ex eleemosynis, quod in fœminis, & virginibus certius est, ergo oportebat eas habere aliquos certos redditus, vel possessiones, ex quibus alerentur: ergo illarum dominium, & proprietas manere poterant in talibus personis, quia non habebant corpus religionis, in quo transirent: nec potest cum fundamento dici transiisse ad Ecclesiam, vel ad pauperes, aut aliquid simile, quia hoc non habet fundamentum, nec est verisimile, cùm de illis bonis testari possent, vel iure hæreditario in eis succedere.

Hieron.

22. Quid de religiosis in communitate viuentibus sentiendum.

De aliis autem religiosis, qui vitam communem in cœnobiis, & conuentibus professi sunt, verisimilius est, regulariter loquendo, eos non habuisse dominium aliquarum rerum stabilium, vel mobilium, quia in his religionibus vsitatum semper fuit renuntiare in principio omnia, quæ antea possidebantur, vt patet ex Basilio, Augustino, Cassiano, Benedicto, locis suprà citatis; postea verò non erat illis necessarium aliquid de nouo acquirere in proprium dominium; neque hoc erat consentaneum statui eorum, nec voto paupertatis, quod emittebant, saltem in hoc sensu, vt sine facultate superioris, nihil huiusmodi retinere, aut habere possint, vt ex prædictis Patribus colligitur. Nihilominus tamen verisimilius videtur, non repugnasse semper illi statui habere huiusmodi dominium, & proprietatem, vel validè, vel etiam licitè ex licentia prælati, iusta causa concessa; quod ex sequenti assertione clariùs constabit.

Limitatio.

ASSERTIO QVARTA.

Paupertatem, quæ reddat religiosum incapacem dominij, non fuisse à principio vsitatam in Ecclesia, sed postea introductam.

23. Dico ergo quartò, paupertas, quæ reddat hominem incapacem dominij, non fuit in principio vsitata in Ecclesia in aliquo statu religioso, sed postea iustis de causis introducta est. Prior pars probari potest ratione sumpta ex dictis, quia hæc incapacitas non inducitur ex natura rei, vnde neque est propriè materia voti paupertatis, quantumcumque enim quis velit se priuare habilitate quam habet ad dominium, non poterit, & ideo per se, & ex natura rei non potest id vouere; non est ergo per se materia voti, sed potiùs est effectus tali voto adiunctus ex institutione Ecclesiæ, qua institutione supposita, est etiam ille effectus voluntarius vouenti, qui volendo causam, vult effectum. In primitiua autem Ecclesia, quamuis esset in vsu votum paupertatis perfectissimum, nondum tamen erat hæc institutio, nullum enim illius vestigium in illa antiquitate per plures annos inuenimus. Nec ex sola ratione, aut perfectione talis status colligi potest. Primò, quia Christus Dominus perfectissimum statum religiosum habuit, & perfectam paupertatem, quoad abdicationem harum rerum temporalium, saltem pro aliquibus temporibus habuit, vt declarat Nicolaus IV. in cap. *ecce id.* de verbor. significat. in 6. & à nobis latiùs tractatum est in 2. tom. 3. p. disp. 28. sectione 2. Nemo autem hactenus dixit, nec cum probabilitate cogitari potest illum fuisse incapacem dominij; quis enim illum incapacem redderet? vel cur ipse voluntariè hunc defectum assumeret, qui neque ad exemplum, neque ad aliquam operum

Probatur prima pars.

Christus habuit perfectissimam paupertatem, non tamen fuit incapax dominij.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

operum perfectionem illi necessarius erat, cùm facile posset non acceptare dominium quando non expediebat, etiamsi illius capax esset.

24. An idem, de Apostolis dicendum quoad bona stabilia. Præterea idem videtur de Apostolis sentiendum; nam licèt reliquerint omnia, & voto se obligauerint ad paupertatem; non tamen est verisimile eos factos esse incapaces dominij; imò non desunt Catholici, qui existiment, Apostolos, etiam post vocationem ad Apostolatum habuisse proprium aliquarum rerum stabilium dominium, propterea quòd Petrus Matthæi 8. & Luc. 4. legatur habuisse domum postquam relictis omnibus sequutus fuerat Christum. Quam expositionem referens Maldonatus eam hæreticis tribuit, & grauiter reprehendit Catholicos, qui eos imitati sunt, quia non oportet domum illam vocari Simonis, quia esset dominus eius, sed quia vel antea fuerat, vel quia in ea solitus erat habitare. Sed licèt hoc probabile sit, & facile possit sustineri, non video tamen in illa expositione errorem, vel inconueniens aliquod seclusa praua intentione hæreticorum; nam sicut Petrus tunc habebat vxorem, quoad vinculum, quam nihilominus comprehendit, cùm dixit se reliquisse omnia, vt sancti interpretantur, quia reliquerat illam, quoad vsum, & quoad animum, cum obligatione non ampliùs accedendi ad illam, ita quamuis adhuc tunc retineret proprietatem, vel dominium domus, nihilominus verè dicere potuisset, illam enim aliis bonis reliquisse, quia quantum in ipso erat, reliquerat illam vxori, vel parentibus cum obligatione, non vsurpandi ampliùs, vel non retinendi illius dominium, quia non videtur necessarium, vt exteriori actu transferret dominium in alium, & alius acceptaret, quòd tamen oportebat fieri, vt abdicaret à se dominium, si antea illud habebat

25. Nihilominus prior expositio simpliciter magis probatur, quia & magis pietatem fouet, magisque aliena est ab erroribus hæreticorum, & conferendo loca Scripturæ in rigore est magis consentanea proprietati verborum eius. Sic etiam quod de Ioanne Euangelista legimus Ioan. 19. accepisse B. Virginem *in sua*, vt Græci codices, & vulgata Latina emendata legit, aliqui ita exponunt, id est, recepit illam in suam domum, seu in propria bona, vt nimirum ex eis illam aleret; cui expositioni assentire videtur Cardinalis Baronius 1. tom. anno Christi 34. num. 21. dicens Euangelistam Ioannem, etsi piscator fuerit, ditiorem aliis Apostolis piscatoribus fuisse, habuisseque Hierosolymis domum, in quam post Christi passionem Dei genitricem recepit, propter ea quæ de domo Ioannis Euangelistæ refert Nicephorus lib. 1. Historiæ cap. 28. & Cedrenus in Annalibus; sed illæ historiæ quoad hanc partem non faciunt fidem, vt in sectione 3. attingam, & verba ipsius Ioannis non cogunt. Nam Patres hanc expositionem non admittunt. Sic enim interrogat Ambrosius in exhortatione ad Virgines, *Quomodo in suam, cùm ipsi Apostoli dixerint, ecce nos reliquimus omnia?* Et respondet in spirituali sensu explicando illa verba, rececepisse Ioannem beatam Virginem in suam, id est, inter spiritualia bona quæ erant propriæ Apostolorum diuitiæ. Magis verò ad literam D. Thomas cum Augustino ibi tract. 119. *Accepit* (inquit) *illam in sua, non prædia, aut possessiones, sed officia, quibus ei diligenter, & reuerenter obsequebatur.* Quamuis autem verum sit ex his locis non colligi Apostolos eo tempore habuisse aliquam possessionem propriam, potest tamen ex authoribus, qui hæc testimonia tractant, non obscurè intelligi eos non fuisse illius incapaces, quamuis ex propria voluntate illis carerent.

Ioan. 19.

Ambros.

D. Thom. & D. August.

26. Quid sentiendum de Apostolis quoad dominium bonorum mobilium. De bonis autem mobilibus multi verisimiliter credunt non solùm potuisse, sed etiam habuisse aliquando priuatum dominium, vt vestimentorum quibus tegebantur; aut gladij, v. g. quod Petrus habebat, quando illi Christus dixit, *Mitte gladium tuum in vaginam*; & quando per mundum dispersi euangelizabant, & ad victum, & vestitum eleemosynas accipiebant, credibile est earum dominium comparasse, quia ea intentione dabantur, & illi simpliciter accipiebant; ergo apud eos manebat dominium, quia nec tunc erat ius conditum, cuius virtute transferretur dominium in alium, vel in aliquam communitatem. Nec cogimur dicere, eos semper habuisse hanc intentionem, quia nihil ad eorum perfectionem referre videtur. Sic etiam quando Paulus propriis manibus laborabat, vt sibi necessaria compararet, quid obstat quominus dominium illius lucri sibi acquireret? vel ad quem transibat dominium illud, si in Paulo non erat? Video multo faciliùs de Apostolis dici posse, quod de viris solitariis suprà dicebamus, semel habuisse animum nihil de rebus temporalibus accipiendi, nisi vsum necessarium, & illud propositum nunquam retractasse. Dici etiam potest ex Christi institutione Collegium Apostolicum nihil habuisse, nisi in communi; & singulos Apostolorum vouisse eam paupertatem perpetuò seruare; nihilque vt perpetuum vnquam accipere, vel habere, sed solùm nomine totius collegij, vel potiùs totius Ecclesiæ, & pauperum eius. Et hoc quidem mihi etiam verisimilius est, tamen inde non infertur incapacitas dominij, vt ex dictis patet, nisi quis fortè addat, Christum sua authoritate fecisse illos incapaces. Sed hoc qua facilitate dictum fuerit, contemnetur; quia nec testimonio aliquo ostendi potest, neque probabili coniectura, quia hoc ad Apostolorum perfectionem nihil pertinebat, parúmque necessaria tunc erat, quando in tota Ecclesia omnia bona erant communia, vnde fortasse, vt infrà dicam, ob temporum, & hominum imperfectionem, & infirmitatem hæc introducta est conditio.

27. Quid de Monachis in solitudine degentibus existimandum quoad dominium. Idem ferè discursus fieri potest de Monachis, qui in solitudine viuebant, siue omnino solitarij essent, siue in aliqua societate eiusdem eremi, ita tamen, vt in singulis cellulis separatim habitarent, propria peculia habentes, de quibus disponere poterant, saltem in vsus pios, & ex licentia senioris. Nam illos fuisse capaces dominij, imò, & illud habuisse, salua sufficienti paupertate & perfectione, videntur persuadere tria vltima indicia superiùs adducta. De aliis verò in congregatione viuentium probabilius apparet semper obseruatum fuisse, vt nihil proprium haberent, neque habere possent, sine facultate prælati. Quòd verò essent incapaces, nullo modo ostendi potest: imò aliqua exempla in eisdem indiciis adducta ex Augustino, Pachomio, & aliis, oppositum suadent. Idem sumi potest ex Hieronymo Epistola 26. ad Pamachium, vbi clarè significat, se cum fratre Pauliniano habuisse dominium aliquarum possessionum, non obstante statu perfectionis, quem profite

(c) 2007 Ministerio de Cultura

profitebantur, non quidem perpetuò, sed ad tempus, spectando fortasse commodam occasionem illas vendendi, & erogandi pauperibus, vt latiùs expendam infrà tractando de paupertate societatis. Nunc satis est ex illo loco planè colligi illum statum, quem sancti illi profitebantur, non reddidisse illos incapaces dominij, imò nec obligasse illos, ad statim relinquenda omnia; nemo autem (credo) negabit statum Hieronymi fuisse verè ac propriè religiosum, cùm ipse multis aliis locis præsertim verò epist. 13. ad Paulinum, cùm inquit, *Nos autem habeamus propositi nostri principes Paulos, & Antonios, Iulianos, Hilariones, Macharios*, &c. Basilius etiam in regula 9. ex fusioribus, si attentè legatur, significat, Monachum etiam post professionem potuisse eo tempore in paterna hæreditate succedere, & non dicit eo ipso fuisse solitum transire in dominium Monasterij, sed ipsum religiosum debuisse de illa sanctè disponere tanquam de re Deo consecrata.

Hieronym.

ASSERTIO VLTIMA.

De tempore, quo hæc solemnitas voti paupertatis religiosæ introduci cæperit.

28. VLtimò ergo dicendum est, hanc solemnitatem voti paupertatis, quòd reddat hominem incapacem dominij, à temporibus Iustitiani Imperatoris vniuersaliter esse introductam; an verò antea religio aliqua vel ex speciali concessione Pontificum, aut Episcoporum illam seruauerit, mihi non constat. Prior pars constat, ex Authenticis eiusdem Iustitiani, in collat. 9. tit. 15. de Sanctissimis Episcopis cap. 38. *Si qua mulier*, & collat. 1. tit. 5. de Monachis, cap. 6. quod incipit, *illud quoque*, ex quibus sumptæ sunt, lex *si qua mulier*, & lex *ingressi*, C. de Sacrosanctis Ecclesiis, & lex *nunc autem*, C. de Episcop. & Clericis, vbi decernit per professionem Monachi omnes res eius fieri monasterij, etiamsi expresè non donentur. *Et non erit* (inquit) *amplius dominus illarum vllo modo*. Quòd si quis dubitet, quomodo potuerint leges ciuiles aliquid de re quæ merè spiritualis, & Ecclesiastica est, disponere; respondemus quæstionem esse generalem, quæ de omnibus ferè legibus, sub prædictis titulis contentis interrogari potest. Multi ergo credunt, Iustinianum ex consensu Pontificum illas condidisse, vel certè eas, quæ in fauorem & bonum Ecclesiæ cedebant, expresso, vel tacito consensu Pontificum admissas fuisse; huiusmodi verò esse has prædictas leges, constat expresè ex Gregorio, qui non multo post Iustinianum vixit lib. 7. Epistolarum, Epist. 7. & habetur 19. quæst. 3. cap. 7. vbi sic inquit, *Quia ingredientibus monasterium conuertendi gratia vlterius nulla sit testandi licentia, sed res eorum eiusdem monasterij iuris fiant, aperta legis definitione decretum est.* Hæc Gratianus. In fine verò Epistolæ ita Gregorius concludit. *Alia igitur omnia quæ ex testamento prænominatæ Siricæ detinentur, quippe quod nullum esse legali sanctione permittitur, necesse est vt iuri monasterij fraternitatis vestræ solicitudine sacerdotali per omnia studio reparentur, quia imperiali constitutione apertè sancitum est, vt ea, quæ contra leges fiunt, non solùm inutilia, sed etiam pro infestis habenda sint.* Idem responsum Gregorij relatum est à Gregorio IX. in cap. 2. de testam. & in Concilio Oxoniensi IV. tom. Conciliorum in cap. antepenultimo sic dicitur, *Quoniam non licet viris religiosis aliquid proprium possidere, qui se, & sua pariter in ipso religionis ingressu Domino dedicarunt, præsenti authoritate definimus, vt nulla persona in regulari ordine constituta condere testamentum præsumat, cùm nihil habeat suum temporale, quod transferre valeat in dominium alienum.* Quod Concilium videtur etiam alludere ad superiora iura, quæ sine dubio postquam fuere condita, generali Ecclesiæ obseruatione recepta sunt. Quod constare etiam potest ex Concilio II. & cap. *Cum ad monasterium*, de statu monachorum, & optimè ex Concilio Trident. sess. 25. de regular. cap. 2. & iuxta hoc ius intelligendi sunt iuris interpretes, quoties dicunt votum paupertatis necessarium ad professionem, vel ad statum religionis, excludere, & proprium, & capacitatem proprij, vt videre licet in Hostiens. Innocent. Panormit. & aliis in dicto cap. *Cùm ad monasterium*; & ita etiam loquitur Nauar. comment. 1. de Regularibus n. 15. versiculo, *Decimum octauum*, & num. 18. versicul. *Vigesimum tertium*, vbi etiam hoc votum requirit, ad constituendum statum religiosum; loquitur tamen; vt dixi, iuxta prædictum commune ius, non secundùm intrinsecam necessitatem status religiosi. Ratio autem huius institutionis primaria est, quia licèt hæc incapacitas simpliciter non sit necessaria ad perfectionem, quia sufficit actu dimittere omnia cum obligatione perseuerandi in eo statu, nihilominus conferre potest, ad tollendam radicitus omnem occasionem proprietatis; item propter maiorem quandam immobilitatem; ac denique, quia sicut religiosus per professionem desinit esse sui iuris, & sub dominio religionis constituitur; ita conueniens est, vt accessorium sequatur principale, ita vt iure ordinario totum quod religiosus habet, vel potest habere, in Religionis dominium, aut ius transeat, si illa sit capax.

Probatur prima pars ex iure. Gregor. Conc. Oxon. Host. Innocent. Panormit. Nauarr. Probatur ratione.

29. Sed obiici potest primò, quia Gregorius post dictas leges Iustitiani refert, Gordianam & alias sorores eius sanctimoniales habuisse proprium. Respondetur iam suprà dictum esse, incertum nobis esse, an status illarum fœminarum fuerit verè, & perfectè religiosus. Quod verò ad rem spectat certum est non fuisse in vita regulari communi, seu in Monasterio aliquo, sed in priuata domo, & ideo personæ illæ, & omnes viuentes in simili statu sub prædictis legibus Imperatoris non comprehendebantur; nam illæ loquuntur solùm de religiosis profitentibus in aliquo monasterio; quia verò nunc, & saltem à tempore Concilij Lateranensis sub Innocentio III. nullus est verus religiosus, nisi vota emittens in religione approbata, vt constat ex cap. vltimo, de Religiosis domibus, & Nauarro, & aliis Doctoribus citatis, ideo iure communi generaliter verum est paupertatem religiosam reddere incapacem dominij, quamuis hoc ius commune possit per speciale approbatum à Pontifice immutari.

Obiectio prima. Diluitur.

30. Sed instabis, nam idem Grgorius iib. 3. epistol. 6. loquens de quadam Petronina religiosa, ait, *Res suas omnes, quas habere potuit, licèt sibi iure potuissent competere, tamen eidem monasterio, quod ingressa est etiam specialiter donationis titulo contulisse.* Quibus verbis significat potuisse bona illa retinere, si voluisset, hoc enim indicant illa verba, *licèt sibi iure potuissent competere*, liberali

Instãtia duplex. D. Gregor.

tamen donatione eas dedisse monasterio. Et infrà ait Agnellum quendam postea seduxisse illam religiosam, & de monasterio eduxisse, *Resque eius omnes tam proprias, quam eas, quas de parte patris ipsius habere poterat, abstulisse*: in quibus etiam verbis significat Gregorius, fœminam illam etiam post ingressum religionis habuisse res proprias, & ius ad hæreditatem paternam; cùm tamen illud factum post tempora Iustiniani acciderit. Respondeo priorem partem obiectionis fundatam esse in æquiuocatione illius relatiui *sibi*: non enim referendum est ad præcedentia, sed ad subsequentia, id est, non ad Petroninam, sed ad monasterium; ita vt sensus sit, licèt monasterio iure pertinerent, nihilominus ad maiorem cautelam, speciali donatione fuisse etiam collatas, ita intelligunt glossa & omnes expositores in cap. *Perlatum* 19. q. 3. & ad hunc sensum confirmandum, expendenda est illa particula, *etiam specialiter donationis titulo*, &c. Nam respondet particulæ, *licet*, quæ præcessit. Sensus ergo est, licèt monasterium haberet vnum titulum, additum esse alium. Iuxta quem sensum fit potiùs ibi allusio ad ius introductum à Iustiniano Imperatore, quod iam erat receptum, & in praxi. Vnde in posterioribus verbis res propriæ vocantur, non quia tunc essent propriæ, sed quia fuerant. Significatur enim ibi, Petroninam, quãdo ingressa est monasterium, aliqua bona possedisse, & ad alia habuisse tantùm ius, quia adhuc erant sub potestate patris, cuius ipsa poterat esse hæres. Priora ergo vocantur ibi propria, vt distinguantur à posterioribus, non quia non iam essent monasterij. Et simili modo de posterioribus dicitur potuisse habere partem hæreditatis paternæ, quia iure originis ad illam pertinebat, quamuis per professionem iam esset in monasterium translata. Et ideo in fine indistinctè præcipit Gregorius omnia illa bona restitui monasterio cum fructibus, & accessionibus eorum.

Responsio ad primam. — *Ad secundã.*

31. *Obiectio secunda.* Tandem obiici potest, quia saltem ad breue tempus potest religiosus professus etiam nunc habere dominium; ergo absolutè non est incapax illius. Antecedens colligitur ex prædictis legibus, & Authenticis, & ex cap. *Si qua mulier* 19. q. 3. vbi statuitur, si persona habens liberos professa fuerit religionem, priusquam de sua substantia disposuerit, possit postea illam inter filios suo arbitrio (seruatis scilicet aliis legibus) diuidere, legitimam partem monasterio reseruando; ergo signum est adhuc retinere dominium. *Solutio prima.* Respondeo primùm inde non sequi huiusmodi religiosum retinere dominium, sed solùm liberam administrationem iure concessam, quantum ad illum actum, quæ non repugnat voto solemni paupertatatis, vt latè Nauarrus comm. 2. de regul. n. 16. & sequent. & n. 57. *Secunda.* Deinde dicitur aliquibus iurisperitis non videri inconueniens religiosum professum retinere dominium ad breue tempus, vt videre licet in Baldo, in cap. *Cum causa*, de re iudicata, vers. *Quæro nunquid*, & Felino, ac Decio in cap. *In præsentia*, de probationibus. Quod si verum est, est optimum signum illam incapacitatem non esse ex natura rei, sed ex iure positiuo, quod potuit aliquem casum similem excipere; de qua potestate ego non dubito; non censeo autem huiusmodi casum esse admittendum, nisi sit in iure expressus, quem ego hactenus non reperi. Sed de hoc iterum redibit sermo.

32. *Corollariũ.* Hæc sunt, quæ de huius iuris origine inuenire potuit, ex quibus in summa colligere possumus, varios gradus paupertatis, suprà propositos, vel omnes, vel certè plures illorum fuisse in vsu in Ecclesia pro varietate temporum, & statuum religiosorum, atque adeò hunc modum paupertatis, per solemne votum, & incapacitatem proprietatis non fuisse semper, & in omni statu religioso obseruatum, maximéque viguisse pro vniuerso statu religioso, in quo vita communis seruatur à prædicto tempore Iustiniani Imperatoris. De superiori verò tempore, quamuis certis indiciis constet non fuisse seruatum in omni statu religioso quoad prædictam incapacitatem, imò nec quoad omnimodam proprietatis, & dominij in particulari carentiam, non tamen ita mihi constat positiuè, vt sic dicam, ante Iustitiani tempora in nullo loco, aut in nullo statu religioso, fuisse in vsu illud paupertatis genus, & ideo id definitè affirmare non possum, sed solùm veluti negatiuè dicere, non constare ex historiis, vel ex Sanctorum exemplis, effectum hunc voti paupertatis habuisse alicubi hanc institutionem, vel effectum ante illa tempora. At verò post tempora Iustitiani non inuenio etiam religionem aliquam fuisse institutam in vita communi, quæ illam paupertatem non seruauerit, paulo enim pòst incepit religio Benedicti Beati, quæ semper paupertatem illam seruauit, & de posterioribus idem constat; idem credendum est de Antiquioribus, quæ tunc erant in Occidentali Ecclesia; nam de Orientalibus, vt erat Religio Sancti Basilij, &c. minus certum id est; de nonnulla verò immutatione, vel moderatione, quæ circa hoc facta est in Societate quoad aliquam partem, seu gradum religiosorum eius, inferiùs suo loco dicemus.

Capvt VIII.

Vtrùm votum Paupertatis excludens proprium in communi, liceat, vel expediat in religioso statu.

Hæc quæstio non habet locum in illo statu religioso, qui priuatim, & extra communitatem statui posset, sola rei natura, vel solo diuino iure spectato, quem esse possibilem sæpè insinuatum est, & infrà in proprio loco ostendemus, in illo enim statu non habet locum dominium in communi, quia nulla supponitur communitas in qua esse possit; & ideo si in tali statu paupertas existat, quæ proprietatem in particulari excludat, consequens necessarium est, vt nullum dominium, vel in particulari, vel in communi relinquat, quamuis dicere possimus quoad priorem partem carentiam esse per modum priuationis, quoad posteriorem verò per modum negationis. De hac nihilominus paupertate ostendimus in superioribus, non solùm licitam esse, sed etiam sub consilio, nec solùm in proprio statu religioso, sed etiam in alio priuato viuẽdi modo aliquid de illo statu participante seruari posse cum obligatione voti simplicis. 1. *Quæstio procedit in statu communitatis.*

Omisso ergo illo statu, in religiosa communitate duplex paupertas intelligi potest. Vna est, quæ licèt excludat à singulis personis omnem proprietatem priuatam, permittat nihilominus dominium in ipsa communitate. Alia verò est, quæ etiam à communitate dominium excludit, & consequenter ab omnibus, & singu 2. *Duplex paupertas in cõmunitate possibilis. Prima. Secunda.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

& singulis religiosis, non tantùm vt particulares personæ sunt, sed etiam, vt sunt partes talis communitatis. Et in hac ipsa paupertate in communi possunt esse gradus. Primus excludens dominium possessionum ac redituum, non verò bonorum mobilium. Secundus qui horum etiam dominium non permittat. Tertius, qui non solùm vtrumque bonorum dominium tollat, verùm etiam, non permittat congregare res necessarias ad vsum pro aliquo futuro tempore, sed tantùm quæ in præsenti necessaria sunt; & quasi in diem viuere quotidie quærendo, quæ pro illo die necessaria sunt. De his ergo omnibus sigillatim dicendum est, quoniam circa illa ferè omnia varij errores exorti sunt, & de nonnullis varia etiam fuerunt Catholicorum iudicia.

Tres gradus paupertatis in cõmuni.

3. Primus error hæreticorum.

Fuerunt ergo quidam hæretici dicentes paupertatem ita esse obseruandam, vt nulla cura, vel diligentia adhibeatur ad habendas res temporales, etiam ad vitam necessarias; sed insistendum esse orationi, & in Deo confidendum. Qui propterea illicitum esse dicebant religiosis laborare manibus, ad comparanda vitæ necessaria, qui (vt contra eos rectè argumentatur Augustinus) consequenter dicere deberent, non licere res huiusmodi congregare in tempus futurum, imò neque eas præparare ad cibum, vel potum, sed ex diuina prouidentia illas spectare. De his hæreticis videri potest Chrysostom. hom. 43. in Ioannem, & Theophylactus Ioan. 6. vbi circa illa verba, *Operamini non cibum, qui perit, sed,* &c. Nominatim hunc errorem tribuit Massilianis, qui non solùm in Monachis, sed in omnibus generaliter reprehendebant operari propter cibum, fundati in illis verbis Christi. Augustinus autem de hæresibus in 37. hos eosdem Psallianos vocat, fortasse ab psallendo, sicut Græcè dicti sunt εὐχῇ, ab orando, refértque illos de monachis specialiter dixisse non licere illis propter corporis sustentationem manibus laborare, quod adducit Epiphanius hæref. 80. eundémque errorem ex professo impugnat idem Augustinus toto libro de opere Monachorum, præsertim cap. 23. quem librum occasione huius erroris scripsisse ipsemet testatur lib. 2. retractationum cap. 21. ex quo etiam constat illos deceptos fuisse occasione verborum Christi malè intellectorum Matth. 6. *Dico vobis ne soliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini; respicite volatilia cœli, quoniam nec serunt, nec metunt, neque congregant in horreum,* &c. & infrà: *Quærite ergo primum regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Nolite ergo soliciti esse in crastinum,* &c.

4. Secũdus error hæreticorum.

Alij hæretici per contrarium extremum dixerunt, non esse licitum profiteri religionem, quæ paupertatem in communi profiteatur. ita sentit Guillelmus de sancto amore, quem imitatus est Desiderius Longobardus; alij addebant limitationem, nisi talis religio ex proprio labore manuum sustentaretur, vt meminit D. Thom. opuscul. 19. contra Impug. relig. cap. 6. Itaque præcipua intentio istorum hæreticorum erat damnare illam paupertatem voluntariam, quæ vsque ad mendicitatem descendit, seu in qua vult quis sustentari ex alienis bonis, relictis propriis, & sine vllo labore proprio, & hoc modo sequuti sunt hunc errorem Ioannes VVicleph. apud VValdensem lib. 4. Doct. fid. cap. 22. &

A postea Lutherus, Caluinus, & sequaces, & eodem modo opinatus est Armachanus sermon. 4. vt refert Bellarminus lib. 2. de Monach. c. 45. Qui error primò fundari potest in verbis Pauli, 2. ad Thessalonicens. 3. *Denuntiamus autem vobis fratres in nomine Domini nostri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundùm traditionem, quam acceperunt à nobis.* Explicat autem statim, quæ sit hæc traditio, & deinde de quibus dicat, *inordinatè ambulante.* De priori sic ait, *Sic enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in labore, & in fatigatione, nocte, & die operantes, ne quem vestrûm grauaremus. Non quasi non*

B *habuerimus potestatem, sed vt nosmetipsos formam daremus vobis, ad imitandum nos; nam & cùm essemus apud vos, hoc denunciabamus vobis, quoniam si quis non vult operari, nec manducet.* Ecce traditionem; inordinatè ergo ambulare dicit eos, qui sine proprio labore, alienis bonis volunt sustentari, cùm laborare possint, & de his subdit; *Audiuimus enim inter vos, quosdã ambulare inquietè, nihil operantes, sed curiosè agentes. Iis autem, qui huiusmodi sunt, denunciamus, & obsecramur in Domino Iesu Christo, vt cum silentio operantes suum panem manducent.* Sic etiam 1. ad Thessalonicens. 4. dixerat. *Rogamus autem vos,* &c. *vt ve-*

C *strum negotium agatis, & operemini manibus vestris, sicut præcepimus vobis, & nullius aliquid desideretis.* In quibus verbis significat, & hoc esse præceptum, & reduci ad septimum Decalogi, non furandi, vel ad vltimum, non concupiscendi res alienas; & ideo etiam ad Ephesios 4. illa duo coniungit; *Qui furabatur, iam non furetur, magis autem laboret operando manibus suis.* Ex quo testimonio ratio etiam colligi potest, quia non est verè indigens, qui aut bona propria habet, aut proprias actiones, quibus sustentari potest; ergo si tanquam indigens vult sustentari rebus alienis, iniustitiam facit, nam fingit se indigentem, cùm verè non sit.

D Dices, ibi non committi furtum, neque iniuriam, vbi sine vi aut dolo, aliquid sponte dandum postulatur, aut oblatum recipitur. Sed contrà, quia non omnino videtur deesse fraus, & moralis coactio, quando sub specie religionis, & indigentiæ, aliquid extorquitur. Vnde Augustinus lib. de opere Monachor. cap. 17. etiam illorum excusationem non vult admittere, qui ob psalmodiam, & orationem diuturnam excusari volunt à labore manuum, & alienis bonis sustentari, quia non oportet orationem adeò esse continuam, quin debeat ob necessitatem infirmitatis humanæ externis actionibus interrumpi. Quod si ita est, infert. *Cur non Apostolicis præce-*

5. Obiectio. Responsio prima.

E *ptis obseruandis aliquas partes temporis deputamus? citiùs enim exauditur vna obedientis ratio, quàm decem millia contemptoris.* Et deinde adiungit, in ipso labore manuum posse diuinas leges, & orationes adiungi; & in sequentibus capitibus alias excusationes excludit. Denique esto hoc non sit rigorosum præceptum, saltem ex verbis Pauli colligitur esse melius, & consultius, & oppositum esse inordinatum, & profiteri aliud vitæ genus, tanquam melius, & perfectius, est intolerabilis error contra bonos mores. Quod satis etiam confirmat vsus antiquarum religionum. de quo videri potest Basilius serm. 1. de institutionibus Monach. & Epistola ad Canonicam,

August.

Secunda.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

& latè in regulis fusiùs disputatis à 37. vsque ad 42. & in moralibus tota regula 48. præcipuè cap. 7. Idem habet Benedictus in sua regula cap. 48. vbi inter alia ait, tunc fore verè Monachos, cùm ex suarum manuum labore vixerint, more antiquorum Patrum & Apostolorum; idem sumitur ex Augustino lib. 8. de moribus Ecclesiæ cap. 31. & Hieronymo epist. 4. ad Rusticum, Epiphanio hæres. 78. Cassiano lib. 2. de Institutis c. 3. & lib. 3. cap. 2.

6. Prima assertio de fide.

Priusquam de opinionibus Catholicorum disseramus, quid certum secundùm fidem sit proponere oportet. Primò ergo certum est, laudabile esse illorum religiosorum institutum, qui paupertatem tam in particulari, quàm in communi profitentes quoad carentiam possessionum, ac certorum redituum, non ex solis eleemosynis, sed ex proprio labore manuum aluntur. Hoc est de fide certum, & sufficienter probatur fundamentis proximè adductis pro secundo errore. Et idem confirmant alia lauca Pauli, in quibus sæpe profitetur, se manibus suis laborasse ad se sustentandum, Actor. 20. & 1. ad Cor. 9. Nec potest exponi quòd loquatur de illo labore, de quo 2. ad Tim. 2. *In quo laboro vsque ad vincula*, scilicet in prædicatione Euangelica; tum quia in dictis locis expressè loquitur de labore manuum, tum etiam, quia distinguit hunc laborem à ministerio Euangelico, dicens, potuisse se ex Euãgelio viuere, vt autem omnem offensionem tolleret, noluisse, sed propriis manibus laborare. Ratio etiam est manifesta, quia in hoc vitæ genere nihil est vel contra rationem, vel contra perfectionem.

Probatur prima pars, quòd non sit cõtra rationem.

Prior pars probatur, cui enim in hoc fit iniuria; aut contra quam virtutem id est? Dicent quòd fortasse esset contra fiduciam Deo debitam. At hoc nullius momenti est, quia non est alienum à debito ordine diuinæ prouidentiæ, honesta via, & ratione, necessaria ad vitam procurare; imò esset tentare Deum, prætermissa omni cura miraculosè aut extraordinaria prouidentia illa à Deo expectare: neque hoc Christus consulit, sed excessum immoderatæ solicitudinis, aut intentionem minùs rectam in quærendis temporalibus bonis coërcere ac reprehendere voluit, vt Augustinus dicto lib. de opere monach. latè prosequitur, & attigit Basilius regula 207. ex breuioribus, vbi ita etiam exponit verba illa Ioan. 6. *Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam*; non enim prohibet Christus propter cibum temporalem operari, sed in eo primarium finem, & quasi totam vitæ curã collocare, vt Chrysost. hom. 43. Theophylactus, & alij exposuerunt ibi. Nulla ergo diffidentia de Deo est, neque aliquid de existimatione debita de diuina prouidentia repugnat laborare ad victum quærendum, etiam illos qui eius obsequio specialiter dedicati sunt, quia non pertinet ad diuinam prouidentiam eos miraculosè, aut per extraordinariam prouidentiam alere, regulariter loquendo, & quando nulla specialis necessitas occurrit.

7. Probatur secunda pars, quòd non impediat imperfectionẽ. Primò. Oratio continua quomodo intelligatur.

Secunda pars, nimirum, hoc de se non impedire perfectionem, latè probatur ab Augustino in dicto lib. de opere Monachor. Primùm, quia necessarium non est ad perfectionem, vt homo semper, ac continuè orationi vacet; sunt enim alia opera virtutis, quæ ad perfectionem etiã iuuant, & ideo quod Christus ait Lucæ 18. *Oportet semper orare*, & Paulus, 1. Thess. 5. *sine intermissione orate*, à sanctis exponitur, non ita intelligi vt nunquam aliud agendum sit; sed vel statis temporibus, nullo die esse orationem omittendam; vel in bonis operibus orationem semper esse continuandam, ita vt ipsa opera sint quædam virtualis oratio, vel frequenter esse exercendam; vt latè exposui lib. de Orat. c. 1. Imò regulariter ac moraliter loquendo, non possunt omnes soli orationi perpetuæ vacare; aliqua ergo interruptio, perfectioni non repugnat; ergo neque aliquo tempore honestas actiones exercere manibus laborando.

Secundò.

Secundò (ait Aug.) quia actiones nõ impediunt, quominus mens sufficienter possit in Deum tendere, vel spirituali lectioni, & meditationi intendere, seu attendere.

Tertiò.

Tertiò ait Basilius, quia hoc potest esse magnæ charitatis, dum religiosus non ad suam tantùm sustentationem, sed etiam vt aliis subueniat, strenuè laborat; sicut Paulus non solùm ea, quæ sibi opus erant, sed etiam iis, quos secum habebat, labore suarũ manuum comparabat; quod ipse refert Actor. 20.

Cassian.

Vnde Cassianus lib. 4. de Instit Eccles. c. 14. de antiquis monachis sic ait, *Cùm vnusquisque eorum quotidie de opere ac sudore proprio tantos reditus conferat monasterio, vt ex his sustentare non solùm suam valeat parcitatem, verùm etiam vsibus possit exuberare multorum, in nullo tamen fratre*, &c.

Quartò.

Quartò potest etiam hic labor ad humilitatis exercitium deseruire, & ad corporis mortificationem, ac pœnitentiam per se confert. Multis ergo modis potest ad perfectionem deseruire; cur ergo statui religioso repugnabit? Quamuis autem hic labor manuum, aliquando possit esse ad sustentationem religiosorum sufficiens; non tamen necesse est totam operam ad hoc necessariam semper impendere; neque hoc pertinet per se ad perfectionem religionis; imò aliquando posset impedire, si labor esset immoderatus. Magis ergo in huiusmodi labore (quando religio illum vitæ modum amplectitur) attendendus est scopus perfectionis intentæ, quàm sufficientia sustentationis; & ideo cum ea moderatione sumendus est, quæ alia opera perfectionis, & contemplationis non impediat; quod si fuerit ad sustentationem sufficiens, erit etiam paupertati subleuandæ proportionatus; si autem fuerit superabundans, ad perfectionem spectabit in pauperes conferre quod superfluum fuerit. Si autem fuerit deficiens, eleemosynis fidelium quidquid defuerit supplendum erit. Superstitiosum enim esset viris religiosis ita labori manuum insistere, ac si omnino necessarium eis esset inde viuere, nihil ab aliis accipiendo. De quo Monachi sancti Basilij quæstionem ei proposuerunt; cui ipse respondet in regulis breuioribus 284. curandum vnicuique esse, vt idoneus sit, qui numero fratrum Domini collocetur; in reliquo verò si indigeat, non esse quod dubitet eleemosynam cum gratiarum actione recipere:

Basil.

A quibus autem (inquit) conueniat accipere, & quando, & quomodo, is statuet, cui communis procuratio commissa est.

8. Secunda assertio etiam de fide.

Dico ergo secundò laudabile esse religiosum institutum, in quo paupertas etiam in communi, quoad carentiam redituum, & bonorum stabilium seruatur, & ex labore manuum, sed ex solis eleemosynis, vel sponte oblatis, vel etiam mendicando petitis viuitur. Est veritas hæc mihi de fide certa: quia, & Ecclesiastica traditio, & Pontificum authoritas, & vniuersalis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

lis Ecclesiæ consensus, satis illam probant, & per singulas partes discurrendo, potest etiam ratione conuinci. Primò ergo traditio ostendi potest exemplo Christi & Apostolorum, vt optimè deducit, ac defendit Bellarminus dict. cap. 45. & nos in proprio loco ostendimus Christum Dominum pauperem vitam professum esse, eúmque ex eleemosynis vixisse constat Lucæ 6. ibi: *Mulieres aliquæ ministrabant ei de facultatibus suis*; quòd etiam aliquando mendicauerit, eodem loco probabilius esse ostendimus, ídque tanquam certum supponere videtur Basilius regul. 22. ex breuioribus, vbi de Christo exponit illud Psalmi 39. *Ego autem mendicus & pauper sum.* Quanquam ibi, & regula etiam 205. non videatur nomen mendici sumere ab actu mendicandi, sed ab ipso statu paupertatis, ad quem aliquis, qui, priùs diues fuerat, peruenit, præsertim voluntariè; satis verò significat, etiam officium mendici Christum exercuisse. De paupertate etiam Apostolorum multa in superioribus diximus; eos autem ex eleemosynis fidelium vixisse, apertè docet Paulus 1. ad Cor. 9. imò Matthæi 10. cùm eos Christus ad prædicandum mitteret, eis dixit, *Nolite possidere aurum, neque argentum*, &c. & Lucæ 10. addidit, *Edentes, & bibentes, quæ apud illos sunt, & manducate, quæ apponuntur vobis.* Quòd autem aliquando mendicauerint viuente Christo, eodem loco in 2. tom. ostendimus; idémque per se verisimile est de tempore post Christi ascensionem, quando per modum peregrinabantur. Nam licèt credendum sit, vix vnquam defuisse fideles, qui calore fidei, & deuotione moti, ipsis etiam non petentibus necessaria offerrent; nihilominus in tanta rerum, & locorum varietate sæpius occurrere poterat necessitas mendicandi, neque est cur fingamus, vel Deum sua speciali prouidentia eam prouenisse, aut ipsos actum illum, qui humilitatis, & patientiæ est, vitasse.

Probatur ex traditione, exéplo Christi, atq; Apostolorũ eleemosynis viuentium cõfirmata. 2. tom. disp. 28. sect. 2.

9. Cõfirmatur.

Denique (quod caput est) Apostolos ex vi sui status ad huiusmodi actus paratos esse oportebat, quia nihil stabile, nec reditum certum in particulari habebant, vt suprà ostendi, nec etiam in communi, de Collegio Apostolico strictè, & propriè loquendo; vt latè ostendit Aluarus Pelagius lib. 2. de planctu Ecclesiæ cap. 55. quia eorum vita talem communitatem, vt sic dicam, vel vsum eius non patiebatur, cùm nec simul liberè viuerent, nec ferè haberent locum firmum, ac stabilem, præter vnum, vel alterum, sed dispersi per vniuersum mundum discurrerent; non ergo poterant ex bonis propriis, vel communibus sustentari; neque etiam ex labore manuum alebantur, præter vnum Paulum, vt ipse affirmat: ergo necessarium illis erat ex eleemosynis viuere, qui autem sic viuit, tam ad petendum, quàm ad accipiendum paratum esse necesse est, prout occasio postulauerit. Nec refert quod Armachanus ait fuisse Apostolis sustentationem debitam ex iustitia, iuxta Christi verbum, Luc. 10. *Dignus est operarius mercede sua*; nam esto hoc ita sit, ipsi non hoc iure exigebant illam, nec etiam moraliter poterant, præsertim, cùm inter aliquos infideles versari incipiebant, vt latiùs Bellarminus dicto loco prosequitur.

10. Hanc etiam paupertatẽ Apostolici viri professi sunt.

Præterea hoc genus paupertatis, post Apostolos professi sunt Apostolici viri, qui ipsos imitati sunt, sicut in munere euangelizandi, ita etiam in modo viuendi, vt expressè refert Eusebius lib. 3. historiæ cap. 31. vbi ait amorem illorum omnium fuisse vendere omnia sua, & dare pauperibus, & deinde peregrè proficisci ad prædicandum Euangelium etiam gentibus, quæ de illo nihil audierant. Manifestum est ergo nihil proprium sibi retinuisse, saltem in bonis stabilibus, nec in particulari, quia vendebant omnia, & debant pauperibus; neque in communi, quia nullam specialem communitatem profitebantur; nec habebant domicilium fixum, sed per varias mundi partes discurrebant, prout mittebantur. Vnde per se statim verisimile fit eos & ex eleemosynis, & sæpe mendicando vixisse, quia nec viaticum semper habere poterant ab Apostolis, à quibus mittebantur, nec credibile est ipsos fuisse solitos illud requirere, aut ab eo pendere; neque etiam oportet fingere omnes laborasse manibus suis, cùm constet Apostolos eorum magistros id non fecisse, & quia morale est, vt plures, aut propter ignorantiam artis, aut propter occupationes id facere non possent. Præter hos etiam Euangelicos viros constat fuisse à principio Ecclesiæ multos profitentes vitam religiosam, in omni paupertate, non in communitate aliqua, sed in solitaria, vel priuata vita; illi ergo nihil stabile habebant, vel in particulari, quia omnia renuntiabant, vel in communi, quia vitam communem profitebantur; illi ergo, & eleemosynis, & acceptis, vel petitis sustentari poterant; nam licèt aliqui potuerint manibus laborare, non est cur fingamus omnibus fuisse hoc necessarium, cùm in tanta hominum varietate, sit verisimile omnes fuisse aptos ad lucrandum necessaria ad vitam ex solo labore manuum, cúmque ex historiis constet, plures illorum maiorem vitæ partem contemplando consumpsisse. Denique habemus illustre paupertatis, & mendicitatis exemplum in B. Alexio, qui cùm diues esset, egens & mendicus voluntariè propter Christum factus est. Nec refert, quod ille propriè religiosus non fuerit, vt suprà indicauimus, satis est enim, quòd voluntaria pauppertas, & mendicitas in eo laudabilis sit; inde enim rectè concludimus à fortiori in religioso statu laudabilem esse.

Similiter alij sancti viri.

11. Probatur secundò assertio ex paupertate religionũ mendicantiũ authoritate Ecclesiæ cõfirmata, & approbata.

Ex his ergo satis apparet primum, quod proposuimus, hoc scilicet paupertatis genus, in antiquissima Ecclesiæ traditione esse fundatum. Quòd autem hæc paupertas, & mendicitas speciali modo seruetur in religionibus aliquibus communem vitam in vna congregatione, seu corpore politico profitentibus, id non videtur esse multum antiquum in Ecclesia, sed à tempore Diuorum Dominici, & Francisci incepisse; nam de religionibus antiquioribus non constat, ante illud tempus hoc viuendi institutum obseruasse, vt infrà loquendo de mendicantibus religionibus in particulari attingemus. Sufficit tamen hæc institutio, ad veritatem hanc de fide confirmandam; quia à Pontificibus & Conciliis generalibus approbata est; primum patet ex Ioanne XXII. in Extrauagant. *Quia quorundam*, de verborum significatione, vbi refert Honorium III. Gregorium IX. Innocentium IV. Alexandrum IV. & Nicolaum IV. institutionem B. Francisci atque adeò professionem paupertatis eius confirmasse. Addit etiam S. Bonau. Innocentium omnem rationem instituti S. Francisci confirmasse, quod postea multi Pontifices fecerunt; idem Cõcilium Lugdunense, vt refert Nicol. IV. in c. *Exiit*, de

(c) 2007 Ministerio de Cultura

de verbor. signifi. in 6. & Concilium Viennens. sub Clemente V. in Clement. *Exiuit*, de verborum significat. & in Concilio Constantiensi sess. 8. vbi damnantur articuli Ioannis VVicleph, in quorum 24. aiebat, *fratres tenentur per laborem manuum victum acquirere, & non per mendicitatem:* cuius prior pars indistinctè affirmans, scandalosa, & præsumptuosa dicitur, posterior verò erronea, *pro quanto asserit mendicitatem fratribus non licere*. Denique concilium Trident. sess. 25. c. 3. de regularibus, hanc etiam sancti Francisci paupertatem approbauit, imò integram seruari voluit, cùm præbendo aliis religionibus facultatem, vt bona in communi habere possent, etiamsi aliàs illis esset prohibitum, Religionem sancti Franscisci excepit. His accedit vniuersalis Ecclesiæ consensus, à tempore huius institutionis vsque ad præsens, qui solus ad omnem certitudinem sufficeret, tum quia Ecclesia est columna, & firmamentum veritatis; tum etiam, quia Spiritus sanctus non permitteret tam vniuersalem, támque diuturnum errorem in Ecclesia circa rem adeò grauem, & ad bonos mores fidelium pertinentem. Quapropter non solùm censeo esse certum in hoc genere institutionis nihil esse contra bonos mores; sed etiam nihil esse contra perfectionem; imò de se esse viam satis expeditam ad perfectionem assequendam & exercendam. Nam hoc expresè Pontifices docent, vt videre licet in citatis iuribus, & sub hac ratione hunc vitæ statum Ecclesiæ proponunt, quem ipsa vniuersali approbatione, & consensu amplexa est.

Propositio VVicleph. damnatur.

Probatur ex cōsensu Ecclesiæ vniursali.

12. *Probaatur vltimò eadē assertio ratione.*

Ratio denique etiam est euidens; nam in primis in hoc genere paupertatis, nullum esse malum probatur, quia non est contra aliquam legem positiuam diuinam, vel humanam; vbi enim est? nec etiam est contra legem naturalem; contra quam enim virtutem, aut contra quod principium naturale id est; Deinde si discurramus per singulas partes, faciliùs hoc constabit; Nam in primis profiteri paupertatem quod carentiam bonorum stabilium, etiam in communi, per se non est malum, cùm hæc bona fortunæ sint, ex rebus indifferentibus, & aliunde talis carentia potest appeti propter bonum finem, vt, v. g. ad tolleddam solitudinem rerum temporalium, vt spiritualibus vacare liberiùs liceat. Ergo propter hunc finem talem carentiam profiteri non est malum, imò bonum & perfectum, & consentaneum consiliis Christi. Deinde supposita huiusmodi carentia, quærere victum proprio labore, non est medium ex natura rei necessarium ad honestatem morum, neque ad perfectionem, vt rectè ostendunt D. Thom. 2. 2. q. 187. art. 3. & dicto opusculo 19. contra impugnantes Religionem: Bonauent. in Apologia pauperum, Antoninus 4. p. tit 11. cap. 7. §. 5. & alij. Summa autem rationum est, quia tunc solùm cadit labor manuum sub præceptum, in ordine ad vitam sustentandam, quando nullum est aliud medium licitum, quo ita possit sustentari, quia si aliqua est hîc necessitas præcepti naturalis, tota debet fundari in necessitate finis & medij, sed religiosis non desunt alia media licita ad se sustentandum, vt ipso vsu rerum constat, nec ex voto se obligarunt ad tale medium, neque etiam per aliquod præceptum positiuum iniunctum est, vt infrà ostendemus respondendo ad loca Pauli.

Primò de carentia bonorum stabiliū etiam in cōmuni.

Labor manuū ad vitā sustentandā quando cadat sub præceptum.

13. *De quo labore*

Loquimur autem in hoc discursu de labore manuum præcisè, vt assumitur ad subleuandam paupertatem; potest enim habere alios fines, vt latè prosequitur D. Thom. scilicet ad vitandum otium, vel macerandam carnem, vel ad eleemosynam faciendam. Propter quos fines potest fortasse interdum hæc actio cadere sub præceptum etiam naturale; veruntamen, & illud est per accidens ad rem de qua agimus, & rarò accidit similis necessitas in viris religiosis, quia & multa alia media habent ad vitandum otium, & carnem macerandam, & ad suum statum non ita per se spectat eleemosynas facere, vt teneantur lucrari vnde eas faciant; sed satis erit ex his quæ habere contigerit, illas tribuere. Quapropter frequentiùs occurret aliqua huiusmodi necessitas laborandi manibus in statu sæculari, quàm in religioso; imò etiam ad subleuandam paupertatem fortunæ potiùs, quàm voluntatis, & præsertim ad sustentandam familiam sæpius occurret talis obligatio in homine sæculari, quàm in religioso, quia vel erubescit mendicare, vel ei non permittitur, vel alio licito modo sustentari non potest. Vnde sumitur confirmatio, quia quoad hoc nulla est maior ratio obligationis in religiosis, quàm in secularibus; sed in sæcularibus non est talis obligatio per se loquendo, sed solùm per accidens in casu necessitatis; ergo nec religiosi.

bore c sermo. [illegible]

14. *Obiectio.*

Sed contra totum hunc discursum instari potest, admittendo verum esse, præceptum hoc non esse peculiare religiosorum, vt religiosi sunt, & asserendo conuenire illis, vt pauperes sunt, & potentes suis actionibus, vel laboribus se sustentari, quæ duo si in sæcularibus concurrant etiam, illi dicentur obligari tali præcepto, siue paupertas sit à fortuna, siue à voluntate; quia iniustum videtur, velle ex alienis viuere, quando homo potest per actiones suas sibi necessaria comparare; vnde in secularibus personis talis viuendi modus reprehensione dignus censetur, & pauperes, qui sani sunt, & ex eleemosynis viuere volunt, meritò per publicam etiam potestatem coërcentur, & tanquam vagabundi puniuntur. De quo etiam extat lex Ciuilis. Cod. de mendicis validis lib. 11. Non ergo ex statu religioso, sed ex naturali hominis facultate, & debito ordine subleuandi suam indigentiam, oriri dicitur talis obligatio; & ita discursus factus non procedit, tum quia ex opposito fundamento procedere videtur, tum etiam, quia supponit esse aliud medium licitum.

15. *Notatio præmittenda.*

Hoc verò refutabitur facilè probando alteram partem assertionis, nimirum posse licitè religiosos profitentes hoc genus paupertatis ex eleemosynis sustentari, quanquam hoc adeò videatur per se euidens, vt non egeat probatione; nam in eo statu nec iniustitia interuenit, neque malitia contra charitatem aut contra aliam virtutem: ergo illud per se malum non est, neque etiam est malum, quia prohibitum; nulla enim extat talis positiua prohibitio; ergo. Prima pars de iniustitia patet, quia scienti, & volenti non fit iniuria; qui autem dant eleemosynas his religiosis, sciunt optimè illos esse pauperes à voluntate, & quidquid habebant; illud propter Deum reliquisse, & spontanea voluntate illas tribuunt; nulla ergo iniustitia ibi esse potest. Nec etiam aliquid contra, vel præter charitatem, quia nullum nocumentum inde alicui prouenit,

Religiosis licitum est eleemosynis sustentari.

neque

(c) 2007 Ministerio de Cultura

neque ipsi dantes, vel alij indigentes, propterea constituuntur in graui aliqua necessitate. Quin potiùs duplex occasio exercendi charitatem inde resultat. Vna est respectu eius, qui dat eleemosynam, nam in hoc exercet charitatem, imò & religionem, si eius intuitu eleemosynam præbeat. Alia est respectu recipientis, quia benefactoribus suis gratum esse oportet, & spiritualibus beneficiis amicitiam peculiarem erga illum ostendere, tum etiam, quia hi pauperes voluntarij cùm pauca illis sufficiant, ex eleemosynis acceptis sæpè aliorum indigentiam subleuant. Et propter hæc supponitur in his personis illud magnum charitatis opus, relinquendi omnia sua propter Deum, ea pauperibus dando, iuxta Christi consilium. Neque contra aliquam aliam virtutem potest in eo actu propria malitia excogitari; quæ est enim hæc virtus, aut quæ inordinatio?

16. Instantia diluitur.

Solùm video dici posse, hoc genus vitæ faueri otiositati, & ideo esse noxium Reipublicæ, & occasionem præbere multorum malorum; at hoc locum habet in sæcularibus hominibus, & in pauperibus coactis, seu à forma, qui non causa pietatis, sed vt otiosè, & voluptuosè viuant, aliorum bonis absque labore suo viuere volunt: ex quo moraliter statim sequuntur furta, violentiæ, & alia vitia similia. Accedit etiam, quòd si talis abusus in Republica permitteretur, vix inuenirentur homines, per quos officia & seruitia Reipublicæ necessaria fierent, quod est contra bonum Reipublicæ, imò, & contra ordinem diuinæ prouidentiæ, quæ ad hoc voluit, quosdam homines esse conditione sua pauperes, vt ad sustinendos labores Reipublicæ necessarios faciliùs applicarentur. Hæc verò ratio non habet locum in pauperibus voluntariis, qui causa pietatis, & paupertatem profitentur, & corporalibus laboribus regulariter abstinent, vt spiritualibus operibus, & studiis sacris ad illa necessariis vacent, & ita non aluntur aliorum eleemosynis, vt inutili otio torpeant, sed propter illud otium sanctum, quod diligit charitas veritatis, & propter negotium iustum, quod suscipit necessitas charitatis. Et ideo ex hoc genere vitæ in tali statu per se loquendo, nullum est periculum quòd sequantur ea vitia, quæ in coactis pauperibus meritò timentur, quia ipsummet genus vitæ petit labores alios, & occupationes, quæ hoc periculum per se excludunt. Dico autem *per se*, quia particulares defectus, qui ex malitia vnius, vel alterius accidere possunt, in re morali non considerantur. Ita ergo euidens est in hoc viuendi modo nullam esse per se malitiam, vel inordinationem, quòd autem nec prohibitio positiua sit, iam sæpe probatum est, quia ostendi non potest.

Pauperes otiosi non tolerantur in republica.

August.

17. Responsio ad obiectionem suprà factam.

Sic ergo solidus est discursus suprà factus, & facilè expeditur obiectio contra illum; habet enim locum, quod in ea sumitur in sæcularibus, & coactis pauperibus, non verò in voluntariis, & religiosis, vt ostensum est. Vnde illa propositio, iniustum esse eum, qui laborare potest, velle viuere ex alienis bonis, si per se, & ex obiecto intelligatur, & in rigore, de iustitia commutatiua, vera non est, quando illa voluntas non se extendit ad accipienda aliena bona inuito domino, sed tantùm ad vsum eorum, quæ liberaliter donata fuerint. Solùm ergo potest illa propositio habere sensum verum intellecta, vel de iniustitia contra iustitiam legalem, vel

A per occasionem contra commutatiuam, quatenus ille modus vitæ est moralis occasio violandi illam; in hoc autem sensu habet locum illa propositio in sæcularibus, & coactis pauperibus, qui laborare possunt, & otiosè viuere volunt, non verò in religiosis, vt ostensum est. Potestque ampliùs ita demonstrari: nam in huiusmodi statu religioso duos ordines personarum distinguere possumus; quidam enim per se, & ex officio diuinis laudibus verbo Dei, vel aliis muneribus spiritualibus, & studiis necessariis vacant, alij verò temporalibus curis, & actionibus, seu ministeriis temporalibus, quæ ad alios iuuandos necessaria sunt, incumbunt. Hi ergo posteriores

Coactis pauperibus, qui laborare possunt, & otiosè viuere volunt, non licet eleemosynis sustentari.

B satis exercent labores manuum, sub quo omnis labor corporalis comprehenditur, quia manus est instrumentum instrumentorum, vt D. Thom. notauit ex Philosopho. Non tamen possunt suis manibus victum quærere, quia omnes operas suas, & corporalem laborem in seruitio religionis ponunt, propter quæ digni sunt non tantùm corporali sustentatione, sed etiam spirituali mercede copiosa. Alij verò licèt manibus non laborent, grauioribus pietatis operibus occupati sunt, & sicut Apostoli aiebant, *Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis*, Actor. 6. ita non expedit hos religiosos relinquere spiritualia munera, vt victum suis manibus quærant,

C Imò nec decet eorum statum, eo quòd diuinis ministeriis consecrati sint; & ad ea dignè exercenda, vel vt ad ea se præparent, ac disponant, totum diei tempus moraliter illis necessarium est. Vnde sicut in die festo meritò vacatur ab omni opere seruili, quia diuino cultui consecratus est, ita tales personæ, sic Deo ad talia opera consecratæ, meritò ab inferioribus laboribus vacant, & nihilominus dignæ sunt, quæ ab aliis sustententur. Vnde potest obiter notari differentia inter antiquos monachos, & præsentes; illi enim regulariter, & ex vi instituti sui, non erant sacerdotes, nec studiis vacabant, neque actionibus spiritualibus erga proximos, & ideo meritò sta-

Differentia in hoc inter antiquos, & præsentes Monachos.

D tutis temporibus manibus laborabant; at verò in præsenti tempore, religiones ferè omnes clericalem statum amplexæ sunt, & studiis vacant, & mendicantes præcipuè aliqua ex parte ministeria erga proximos exercent, & ideo sine reprehensibili otio ab his corporalibus laboribus abstinent, & aliorum bonis sustentantur; si propria nec in particulari, neque in communi habent.

18. Atque ita tandem probata etiam relinquitur vltima pars assertionis, nimirum licitum esse his religiosis sustentari eleemosynis, tam petitis, quàm sponte oblatis: nam si hoc posterius licet, cur non illud prius? neque enim qui petit violentiam infert, neque accipit nisi quod volun-

E tariè datur. Item finis illius petitionis honestus est, & in illo medio, quod est petere, nulla est inordinatio, vel malitia. Dicetur fortasse, saltem esse in eo indecentiam propter prædicandi statum, quem diximus iam esse coniunctum cum hoc statu religioso; sic enim Ecclesia non permittit, clericos ita esse pauperes, vt cogantur mendicare, ne clericalis dignitas vilescat, & contemptui habeatur. Sed licèt hoc habeat locum in mendicitate coacta, non in voluntaria, & ideo Ecclesia licèt sæculares homines ad ordines non admittat, nisi priùs habeant vnde sustententur, religiosos tamen, & voluntarios pauperes admittit, quia in illis mendicitas, eo

Instantia diluitur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ipso quod ex necessitate est, & non lex voluntate, vilis conditio existimatur, & contemptui habetur, mendicitas autem voluntaria, potius habetur in veneratione, tanquam opus pietatis potius, & religionis erga Deum, quàm subuentionis solius naturæ, quod vsu ipso & communi existimatione satis constat, rem per se & moraliter considerando, non ex particularibus, qui sunt per accidens.

19. *Solutio fundamentorũ 2. erroris hæreticorũ relati n. 4.*

Denique fundamenta etiam secundi erroris, quatenus huic assertioni obstare possunt, ex dictis facillimè soluuntur. Nam Paulus in citatis locis apertè loquitur ad communem populum fidelium, & in eo reprehendit turpe otium, quod in sæcularibus, & laicis hominibus vitiosum est, vt diximus, & noxium Reipublicæ, & ideo in priori testimonio ad Thessalon. illa duo coniungit nihil operari inquietè, vel inordinatè ambulare, aut curiosè agere. Itaque reprehendit otium eorum, qui sine iusta causa nolunt laborare, & alienum panem manducant; nam hi moraliter loquendo inordinatè viuunt, & inquieti sunt; religiosus autem non potest dici hoc modo non laborare, imò potiùs dici potest in sensu congruo labore suo panem mereri, quia verè est Dei operarius, ac proinde dignus mercede, & congrua sustentatione. Vnde de seipso ait ibidem Paulus rectè potuisse absque labore manuum aliorum bonis sustentari; sed noluisse propter exemplum, vt alios ad laborandum excitaret. Quod quidem facere potuit Paulus, qui propter excellentiam infusæ sapientiæ poterat Apostolicum munus, & ministerium verbi, sine studio, & alia præparatione exercere, & propter eximiam sanctitatem, & abundantiam spiritus poterat illum laborem, cum eximia contemplatione coniungere. Hæc autem & similia, communibus religiosis ordinariè possibilia non sunt; & ideo licitè aliorum eleemosynis sustentantur. Quod verò alio in loco ad Thessalonicens. Paulus ait, *Et nullius aliquid desideretis*, in Græco ad litteram habetur; *Et nullius necessitatem habeatis*, & ita nullo modo alludit ad præceptum non desiderandi alienum; sed potiùs videtur Paulus referre illa verba ad ea, quæ proximè præcesserant, *Vt honestè ambuletis ad eos qui foris sunt*; id est, ad infideles; & subdit, *Et nullius* (vtique personæ infidelis) *aliquid desideretis*, id est, re aliqua eius indigeatis. Vnde ad hoc specialiter tunc volebat fideles manibus suis laborare, ne molesti essent infidelibus, vel ne propter indigentiam cogerentur cum infidelibus conuersari, aut aliquid minus honestè cum illis agere. In tertio autem loco ad Ephes. apertè monet laborare manibus, ad vitandam furti occasionem. Vnde concludit D. Thom. nunquam Apostolum præcepisse laborem manuum propter se, sed propter vitandum periculum alicuius mali, præsertim otium, & quæ ex illo sequuntur. Quapropter vbi hæc ratio cessat, vt verè in religiosis cessat, non solùm illud præceptum non est, verùm etiam, nec est consilium per se loquendo de statu; nam in multis particularibus personis, aliquando esse potest saltem propter vitandum otium

Ad verba Apostoli.

20. Atque eodem modo intelligendus est Augustinus in citato loco. Ibi enim præcipuè loquitur de Monachis, qui iuxta consuetudinem illius temporis laici erant, & apti ad laborandum manibus, vel etiam in similibus operibus educati, & ante religiosum statum exercitati in eis, vt

A clarè colligitur ex cap. 21. 25. & 28. vbi eos maximè reprehendit, qui cùm priùs essent inferioris conditionis, & suo labore sustentarentur, cùm in Religionem veniunt, volunt sine vllo labore victum, & vestitum, cum maiori commodo & honore, quàm antea habere; & de his maximè ait non esse admittendas eorum excusationes, occasione diuturnæ contemplationis, aut priuatæ deuotionis, quia regulariter loquendo, in huiusmodi personis, non est legitima talis excusatio, quia aut causa non est vera, sed ficta ad palliandam indigentiam, vel certè, non est proportionata vocationi, & conditioni talium personarum; & ideo in dicto cap. 21. expressè dicit

Religiosi laici in labore manuũ exerceri debent.

B aliam esse rationem eorum religiosorum, qui vel Euangelistæ sunt, vel sacramenta dispensant, aut altari ministrant, quos dicit meritò ali ex facultatibus populi: imò etiam inter religiosos laicos dicit aliquam rationem esse habendam eorum, qui antea in similibus operibus non erant exercitati, sed facultates habebant, quibus sustentabantur, quas reliquerunt, & pauperibus tribuerunt, quos ait non ita esse cogendos ad laborandum sicut alios; quod satis prudenter, sicut cætera omnia, à D. Augustino animaduersum est; non quia huiusmodi personæ omnino à labore, & occupatione religiosa excusandæ sint, sed quòd cum debita moderatione, proportione

Moderatius cum aliquibus agendũ.

C imponenda sit. Et eadem ratione non negaret Augustinus, si qui inueniantur in religione (etiamsi aliàs essent ex infimo statu) qui specialiter vocentur, & adiuuentur à Deo ad vitam contemplatiuam, posset magna ex parte leuari à laboribus corporis, quia Spiritus sanctus diuidit singulis sua dona prout vult, & religio non impedit maiorem profectum. Quæ omnia ferè attigit Nicolaus Papa in cap. *Exiitit*. §. *continetur*, de verborum significatione in 6. est ergo hoc negotium prudentiæ, quod prælatorum iudicio relinquendum est.

Tandem ex eisdem principiis patet responsio ad antiquam consuetudinem; fatemur enim regulam, & modum viuendi eorum fuisse labora- 21.

Ad antiquã consuetudinem.

D re manibus ad suam sustentationem. Ratio autem fuit, quia habebant institutum longè diuersum; erant enim, vt dixi, regulariter, & ex vi sui status laici, & ideo, vt Hieronymus loco citato notat, non tam propter corporis sustentationem, quàm propter vitandum otium, occupationem alicuius laboris corporalis ex regula habebant, quia sola contemplatio, aut psalmodia non erat sufficiens occupatio pro omnibus, saltem regulariter, & moraliter loquendo. Non negamus etiam indiguisse tunc magis illo genere vitæ ad suam sustentationem, quia & multitudo monachorum magna erat, & fideles pau-

E ciores, & fortasse minus diuites, & omnino ab ipsis monachis separati, à quibus etiam ferè nullum spirituale beneficium, vel ministerium recipiebant. Quæ omnia longè aliter inueniuntur, in religiosis, qui ex eleemosynis aluntur. Aduertit autem Bellarminus suprà non omnes antiquos monachos huiusmodi fuisse; nam Sulpitius in vita D. Martini refert Monachos D. Martini non fuisse solitos laborare, & arte facta vendere, vt inde alerentur, more aliorum Monachorum, quamuis neque illi viuerent ex eleemosynis, sed ex his, quæ secum afferebant, & in vnũ conferebant, vt ex illis omnes communiter alerentur iuxta primitiuæ Ecclesiæ morem Actor. 4.

Seuer. Sulpit. cap. 7. vt refert etiam Surius tom. 6.

Dico tertiò laudabile esse religiosum institutum, 22.

Tertia assertio etiam de fide, & euidens.

tum. in quo paupertas, cum abdicatione omnis proprietatis in particulari, & cum dominio bonorum in communi obseruatur. Assertio est omnino certa, quæ si intelligatur do sola honestate illius status, ita vt illud laudabile solùm excludat omnem malitiam, & inordinationem à tali statu per se loquendo, & ex vi eius. Est res non solùm certa de fide, sed etiam per se euidens, quia in neutra parte illius status, neque in earum coniunctione, est aliquid contra bonos mores. Probatur, nam de paupertate in particulari suprà ostensum est, non esse malam, sed ad summum ex obiecto indifferentem; vtilem verò ad spiritualem perfectionem, & ita ex fine esse ex bonis melioribus, quæ sub consilium cadunt.

Probatur quoad dominium in communi.

De dominio autem in communi etiam est manifestum, nihil includere contra bonos mores, quia supponimus non esse votum paupertatis prout in tali statu sit coactum, liberum est enim vouentibus ita illud emittere; nec etiam est contra iustitiam, vel aliquam aliam virtutem, vel prohibitionem diuinam, aut humanam.

Obiectio diluitur. Primò.

Dices esse contra ius gentium, quo rerum, & dominiorum diuisio introducta est. Respondeo primò, hoc ius non esse diuinum, aut naturale, sed hominum voluntate introductum, & ideo posse ab ipsis hominibus renuntiari.

Secundò.

Respondetur secundò in huiusmodi genere vitæ ex parte seruari hoc ius, quatenus dominium talium bonorum, ita est huius communitatis, vt non sit alterius hominis, vel communitatis, & ita illa bona non sunt ita communia quin habeant aliquem proprium & particularem dominum, licèt ille non sit vna persona vera, sed ficta, seu mystica. Quoad particulares verò personas, ex quibus illa communitas constat, non exercetur quidem illud ius de rerum diuisione inter ipsas quoad dominia: sed hoc non est propriè contra illud ius, sed præter vel supra illud. Nam licèt rerum diuisio iure gentium introducta sit, non tamen est ex vi illius positiuè ordinatum, vt respectu omnium hominum in particulari dominia diuisa sint, ita vt omnis societas, vel communitas dominij sit prohibita, talis enim prohibitio nec necessaria erat humano generi, nec conueniens, nam impediret humanam societatem, & communitatem, quæ sæpe valde vtilis esse potest: igitur quoad particularem vsum, seu determinationem, relictum hoc est humano arbitrio; nihil ergo inordinatum est in hoc communi dominio.

23. Probatur secũdò quoad coniunctionẽ paupertatis in particulari, & dominij in communi.

Vnde etiam manifestum est, in coniunctione paupertatis in particulari, cum dominio in communi, nihil etiam esse quod bonis moribus repugnet, quia sicut in partibus ipsis per se spectatis nihil est mali, ita neque ex eis simul coniunctis aliquid repugnat contra aliquam virtutem. Quin potiùs ex illis duobus extremis tanquam ex duobus simplicibus, rectè inter se temperatis quoddam compositum, seu mistum resultat, ad vitam humanam, cum perfectione componendam valde accommodatum, vt explicabimus. Non solùm ergo hoc vitæ institutum nihil habet contra bonos mores, verùm etiam de se vtilis valde est ad perfectionem assequendam. In quo sensu etiam censeo assertionem omnino certam, si absolutè, & absque odiosa comparatione sumatur. Et quidem quoad eam partem, quæ est de paupertate, & carentia proprij in particulari, satis probata est ex dictis suprà de voto simplici paupertatis, & ex omnibus quæ in discursu huius disputationis dicta sunt. Altera verò pars de dominio in communi intelligi potest de dominio rerum mobiliũ, vel etiam immobilium, scilicet, possessionum, & redituum, & de vtrisque est vera assertio, de prioribus verò est quodammodo certior, quamuis etiam de posterioribus sit ita certa, vt sine errore negari non possit.

24. Confirmatur exemplo Christi Domini.

Quantum ergo ad dominium rerum mobilium, habemus in primis exemplum Christi Domini, de quo legimus habuisse loculos, vt dicitur Ioan. 12. & 13. vbi dicitur Iudas loculos habuisse, scilicet vt minister Christi, & collegij Apostolici, qui communem pecuniam habebat ad emenda necessaria, vt in ipsomet Euangelio satis explicatum est, & Patres omnes intellexerunt, tum ibi Chrysostom. hom. 64. Euthym. Theophylactus, & alij; tum etiam aliis locis Nazianzen. Orat. 16. in fine, vbi loculos illos videtur vocare Christi crumenam. Origen. hom. 4. in Cantica, Hieronymus lib. 3. contra Pelagianos, & latiùs Augustinus lib. de opere Monachorum cap. 14. & D. Thom. 2. 2. q. 188. art. 7. & docet manifestè Ioannes XXII. in Extrauaganti *Ad conditorem*, &, *Cùm inter*, &, *Quia quorundam*, de verborum significat. vbi hoc tanquam certum definere videtur.

Confirmatur secundò.

Secundò habemus de eadem re exemplum primitiuæ Ecclesiæ, quæ post Christi ascensum sub Apostolis, fuit præsertim Hierosolymis Actor. 4. quando nullus aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia, & diuidebantur singulis prout vnicuique opus erat.

Confirmatur tertiò.

Tertiò habemus exemplum antiquarum Religionum, vt de monasterio S. Martini suprà adductum est, & ex Basilio variis in locis, præsertim in regula 8. 9. & 41. ex fusiùs disputatis, & in regula 272. ex breuioribus, in quibus inquiruntur fratres, quomodo intelligendum sit verbum Christi, Matth. 6. *Nolite soliciti esse de crastino. Videmus enim* (aiunt) *nos in rebus ad necessarium vsum parandis magnum studium adhibere, vt ea etiam reponamus, quæ durare possint ad longinquum tempus.* Respondet autem Basilius, admittendo & probando illam consuetudinem, & explicando verba Christi, vt intelligantur de solicitudine nimia, quæ ex amore proprio, & quadam diffidentia erga Deum proficiscitur. Idem constat ex Augustino dicto lib. de opere Monachor. cap. 25. vbi ait illos monachos aliquo modo excusari à labore manuum qui bona sua monasteriis contulerunt. Idem constat ex eodem in principio suæ regulæ, & refertur in cap. *non dicatis* 12. q. 1. & ex sermonibus ad clericos de communi vita, & Epist. 109. ad sanctimoniales idem constat ibi enim suam ferè repetit regulam. In Regula etiam S. Benedicti cap. 33. pro regula statuit, vt nihil sit proprium, sed omnia communia, & cap. 58. præcipit, vt si aliqua bona nouitius habebat, vel pauperibus distribuat, vel eorum solemnem donationem monasterio faciat: supponit ergo monasterium in communi fuisse capax donationis, & dominij. Denique habemus exemplum multarum religionum, quæ hoc genus dominij admittunt, sine vllo detrimento perfectionis ex hoc capite. Quod apertè senserunt Pontifices, qui eas approbarunt, & definit Ioannes XXII. citato loco.

25. Ratio ab aliquibus excogitata.

Ratio ab aliquibus redditur, quia in his rebus, quæ vsu consumuntur, non potest separari dominium ab vsu, quando talis vsus pleno iure, id est, proprio nomine, & independenter à iure vel voluntate alterius habetur. Communitas autem

(c) 2007 Ministerio de Cultura

autem religiosa necessariò habet huiusmodi vsum talium rerum; ergo & dominium habere potest; imò necessariò habet, hoc enim concludit ratio si efficax est. Maior patet, quia dominium nihil aliud est, quàm ius vtendi re in omnem vsum, &c. vt suprà explicatum est. Minor quantum spectat ad vsum facti manifesta est, quia non possunt homines, sine vsu harum rerum vitam hanc transigere. Quoad ius verò vtendi declaratur ex differentia inter communitatem religiosam, & singulas personas eius. Nam licèt singulæ personæ immediatè habeant vsum talium rerum, possunt illum habere, vt emanantem, ac dependentem ab ipsa communitate, vel per seipsam, vel per eum cui talem administrationem commisit. At verò ipsa communitas non habet alium per se loquendo à quo pendeat in vsu & administratione talium rerum, quia vel non est pars alicuius communitatis, vt si de tota aliqua religione loquamur; vel si sit sermo de particulari monasterio, quod est pars totius religionis, non habet talia bona, & vsum eorum vt communicat cum aliis monasteriis eiusdem religionis, sed vt est quoddam totum moraliter distinctum à reliquis.

26. *Refellitur ratio facta.* Responderi autem potest etiam respectu communitatis posse vsum talium rerum separari à dominio, vel quia ipsimet religiosi non intendunt plus acceptare, sed volunt, vt dominium maneat apud suos benefactores, qui vsum concedunt, vel transeat immediatè ad Christum Dominum, vel ad summum Pontificem Vicarium eius. Sic enim fratres minores profitentur se non habere dominium aliquarum rerum etiam mobilium, vel in communi, quorum institutum, etiam quoad hanc partem confirmatum est à Nicolao IV. in cap. *Exiit*, de verborum significat. in 6. & à Clement. V. in Clementina *Exiuit*, eodem tit. Posset quidem aliquis negare, separationem illam dominij ab vsu perfecto, & libero, qualem minores habent, esse possibilem secundùm moralem æstimationem & valorem, quidquid sit de metaphysica speculatione: hoc enim longa disputatione videtur contendere Ioannes XXII. in dictis Extrauagantibus; veruntamen nobis non est hæc sententia necessaria; admittimus enim posse aliquam religionem si velit illo modo acceptare talem vsum, & facultatem vtendi, quæ pendeat semper ab alio, tanquam à dominio, ac proinde dominium non sit; nam hoc etiam in particulari persona esse possibile, suprà declarauimus. Potéstque conferre ad perficiendum affectum erga paupertatem, & moderandum illum etiam circa vsum talium bonorum; ideóque tale paupertatis genus in illustrissima religione S. Francisci, non negamus, sed veneramur. Dicimus verò illum modum acceptandi vsum in communi sine dominio non esse necessarium ad totam perfectionem assequendam, ad quam paupertatis professio ordinatur.

27. *Assignatur præcipua ratio assertionis.* Ratio est (& hæc est etiam principalis ratio assertionis) quia dominium in communi talium rerum nullam per se solicitudinem affert maiorem, quàm afferat acquisitio, possessio, administratio, vel dispensatio talium rerum; nam siue petantur ad dominium, siue ad vsum, eodem labore petendæ sunt, & idem est de conseruatione, & de quacunque administratione; ergo habere tale dominium per se nihil impedit perfectionem. Declaratur præterea; nam si dominus rei religioni concedit facultatem, ad quemcumque vsum, quid quæso refert ad perfectionem religionis, quòd dominium maneat apud dantem. Dices habere hunc effectum, quia si manet dominus, semper potest sine iniuria repetere quandiu res consumpta non est. *Instantia diluitur.* Respondeo primùm hoc non esse morale, cùm vix possit ad praxim reduci: deinde nihil minuit de perfectione religionis, etiamsi res huiusmodi necessarias sibi, ita possideat in communi, vt à nemine possint sine iniuria auferri, nam hoc non auget solicitudinem rerum temporalium, sed potiùs minuit, (si aliqua fieri potest comparatio) quia necessitati religiosorum securiùs, vt sic dicam, hoc modo subuenietur, & ad moderandum affectum satis est non habere priuatum dominium. Accedit etiam, quòd hoc dominium in communi nunquam excludit dependentiam ab alio in quocumque habente proximum vsum, vel administrationem talium bonorum: nam vnaquæque singularis persona semper vtitur illa re, vt non aliena, & ipsi Prælati, etiam administrant talia bona, vt non sua, sed communitatis; imò, & ipsa communitas, vel etiam tota religio, licèt sit domina, pendet in administratione à Summo Pontifice, vt à supremo Prælato vniuscuiusque religionis; ad quem etiam pertinent talia bona, non quidem vt ad proprium dominium condistinctum à Religione, sed quatenus suo modo constituit cum illa vnum corpus, apud quod est tale dominium, cuius corporis peculiari modo ipse est caput, & consequenter principalis administrator omnium bonorum eius. Hic autem modus dependentiæ sufficit non solùm ad tollendam maiorem solicitudinem temporalium bonorum; sed etiam ad moderandum vsum, & perficiendam debitam, & honestam curam circa eorum dispensationem. Constat igitur dominium talium bonorum in communi, nec impedire perfectionis vitam, neque illam vllo modo minuere: nec contra hanc partem aliqua obiectio occurrit, quæ responsione indigeat, præter ea, quę suprà in disputatione de voto simplici paupertatis diximus, respondendo hæreticis, qui omne rerum dominium damnabant.

28. *Probatur assertio etiā quoad dominium bonorum stabilium. Nec Christus, nec Apostoli hoc dominium habuerunt.* Venio ad aliam partem de dominio bonorum stabilium, quam non possumus ita confirmare antiquis exemplis Christi Domini, vel Apostolorum, quia de Christo Domino & Collegio Apostolico quandiu Christus in hac vita mortali vixit, certum videtur, nec dominium, nec possessionem talium bonorum habuisse. Christus enim ex se nunquam aliquid huiusmodi habuit, vt ostendi in 2. tom. disp. 28. sectione 2. neque etiam cum Apostolis in communi, aliquid simile comparauit, vel acceptauit, vt planè colligitur ex verbis Matth. 8. *Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet.* Idem colligitur ex eo quod discipulis ad se venientibus, & perfectionem profiteri volentibus, consulebat vendere omnia, quæ habebant, & dare pauperibus; nihil ergo stabile relinquebat, quod Collegio Apostolico acquiri posset. Denique in Euangelio nullum est vestigium talis possessionis, aut dominij; nam etiam ad conficiendum vltimum pascha, ad alienam domum diuerterunt; sic enim dixit Christus Marci 14. *Dicite domino domus, quia magister dicit*, &c. Vnde verisimile non est, quod Nicephorus, & Cedrenus dixerunt, domum illam, in qua Christus cœnauit, fuisse Ioannis Euangelistæ, repugnat enim

apertè

(c) 2007 Ministerio de Cultura

apertè prædictis verbis Marci. Vnde si dominus illius domus Christi fuit discipulus, & Ioannes vocatus, non fuit Ioannes Apostolus, sed alter qui cognominatus est Marcus, de quo fit mentio Actorum 12. vt rectè notauit Baronius in primo tom. anno 34. num. 22. Neque etiam tale dominium erat conueniens illi statui, vt mox dicemus. Propter quam causam etiam non habemus de hac re exemplum ab Apostolicis, post Christi ascensionnem, & ideo in actibus nunquam legimus, eos qui ad fidem couertebantur, & habebant agros, aut domos, dedisse illa Apostolis, sed vendidisse illa, & attulisse ac posuisse pretia ad pedes Apostolorum, Actorum 4. & 5. quod etiam in superioribus retigimus. Non est autem incredibile viuentibus adhuc Apostolis cœpisse particulares Ecclesias habere in communi aliqua stabilia bona, vt v. g. post diuisionem Apostolorum Ecclesiam Hierosolymitanam sub Iacobo, Ephesinam sub Ioanne, Antiochenam, vel Romanam sub Petro cœpisse habere aliqua prædia, vel possessiones, quas viri, vel fœminæ nobiles, quæ ad fidem conuertebantur, Ecclesiis tribuebant, eásque vel ad communem vsum fidelium, iuxta morem illius temporis, aut saltem ad vsum pauperum, aut Clericorum, & Ecclesiarum ministeria, quod (vt eruditè notauit Baronius) ex verbis Imperatoris Constantini apud Eusebium lib. 10. historiæ, cap. 5. colligitur, *Quoniam ipsi Christiani* (dicitur ibi) *non solum ea loca, in quæ conuenire solent, sed alia etiam habuisse cognoscuntur, quæ non priuatim ad singulos, sed ad ius totius ipsorum communitatis, id est, Christianorum spectabant, singulis, qui ea possident, mandes velim, vt omnia per legem quam supra posuimus, absque vlla controuersia Christianis, id est, societati ipsorum, & conuentui reddant.* Et infrà in rescripto ad Anelinum, has vocat possessiones ad catholicam Christianorum Ecclesiam pertinentes, quibus priuatæ fuerant per superiores Gentiles Imperatores, præsertim per Diocletianum, & ideo eas mandat Ecclesiæ restitui.

Probabile est habuisse bona stabilia in communi aliquas Ecclesias viuentibus adhuc Apostolis.

1. tom. anno Christi 57.

29. Quocirca quamuis ex illis edictis non satis expresè colligatur cœpisse Ecclesias habere hoc dominium in communi à temporibus Apostolorum, trecenti enim anni iam præcesserant. Colligitur nihilominus in primis multo ante tempora Constantini cœpisse, nullúmque initium illius consuetudinis, post tempora Apostolorum posse assignari; ac proinde potuisse optimè viuentibus adhuc Apostolis cœpisse Ecclesias huiusmodi stabilia bona possidere. Vnde Pius Papa I. in Epistola 2. decretali conqueritur, quòd prædia diuinis vsibus tradita, quidam humanis vsibus applicarent; fuit autem hic Pontifex vndecimus à Petro prope annum 140. Domini, & indicat consuetudinem illam fuisse adeò antiquiorem, vt refrigescente charitate iam cœpisset introduci abusus aliquis circa talia bona. Eiusdem meminit Vrbanus Primus Epistola 1. vbi originem illius consuetudinis declarat, dicens: *Videntes Sacerdotes summi, & alij, atque Leuitæ, & reliqui fideles plus vtilitatis posse afferre si hæreditates, & agros, quos vendebant, Ecclesiis quibus præsidebant Episcopi traderent, &c. cœperunt prædia, & agros quos vendere solebant, matricibus Ecclesiis tradere, & ex sumptibus eorum viuere.* Et infrà: *E quibus Episcopi, & fideles dispensatores eorum omnibus communem vitam degere volentibus ministrare cuncta necessaria debent.* Ex quibus verbis incertum quidem relinquitur, an hæc con-

Vrbanus primus.

A suetudo inceperit viuentibus adhuc Apostolis, quia verba illa, *Sacerdotes summi*, tam Apostolos quàm successores eorum Episcopos significare possunt; tamen cùm Ioannes Euangelista vsque ad 100. Christi Domini annum superuixerit, teste Hieronymo; Eusebio, & aliis, satis verisimile est, saltem in Ephesina Ecclesia potuisse consuetudinem illam ipso adhuc viuente inchoare. Esto verò inceperit paulo post Apostolos, id satis supérque est ad rem significandam de qua agimus. Præcipuè siquis notet in verbis Vrbani illum viuendi modum in communi, non fuisse necessarium, nec generalem omnibus fidelibus, sed his tantùm, qui voluntariè illum eligebant; profitebantur autem voluntariam paupertatem in particulari cum possessione, & proprietate bonorum stabilium in communi, ex quibus alebantur. Hic ergo viuendi modus à principio etiam Ecclesiæ fuit receptus, & probatus, non solùm vt licitus, sed etiam, vt aptus ad perfectionem Christianam insequendam: & vt sufficiens ad explendum consilium paupertatis, à Christo datum. Denique ex antiquissima fundatione monasteriorum diuersarum Religionum, præsertim Monachalium, potest hæc traditio Ecclesiæ sufficienter colligi. Nam inter alia de Gregorio Papa refert Ioannes Diaconus lib. 1. vitæ eius cap. 5. & 6. ex patrimonio suo septem monasteria erexisse, & singulis prædia, & possessiones attribuisse, & ex historiis facile esset multa similia referre; & Iustinianus Imperator in legibus suprà commemoratis, & post illum omnia iura docent religiones esse capaces horum bonorum in communi: imò ad eas pertinere talia religiosorum bona; nisi ex speciali instituto illis renuntient.

Ratio denique facilè redditur, quia supposita paupertate in particulari, in communi dominio talium rerum, neque est vlla deformitas, neque morale impedimentum acquirendæ perfectionis; ergo cum illo dominio stat paupertas sufficiens ad perfectionem. Consequentia est, euidens ex superiùs dictis, quia paupertas solùm assumitur vt instrumentum remouens impedimenta. Antecedens autem quoad priorem partem constat, tum ex omnibus dictis de dominio rerum mobilium; nam quòd materia dominij sint res immobiles, nullam specialem rationem iniustitiæ, vel alterius vitij specialiter continet, vt per se notum videtur. Quoad alteram verò partem optimè probatur à D. Thom. 2. 2. q. 188. art. 7. quia hoc dominium in communi non affert solicitudinem singulis religiosis; nam per paucos administrantur, & magna ex parte per externos, & ita reliqui omnes quietè, & sine cura, vel solicitudine rerum temporalium viuere possunt. Illi præterea, quibus hæc cura imponitur, cùm non administrent illa bona tanquam propria, neque ob priuatam vtilitatem temporalem, sed ob communem, & spiritualem, nihil inde impediuntur ad perfectionem charitatis, quia illud ipsum est opus magnæ charitatis. Vnde D. Prosper lib. 2. de vita contemplatiua cap. 9. exemplo sancti Paulini, & sancti Hilarij confirmat, & propria debere propter perfectionem contemni, & *sine impedimento perfectionis posse Ecclesiæ facultates quæ sunt communes possideri.* Quod etiam refertur in Concilio Aquisgran. sub Ludouico Imperatore cap. 35. & in cap. *Expedit* 12. quæst. 1.

30. Probatur ratione.

Prosper.

Solùm obiiciunt hæretici, quia hoc non est 31.
relinquere

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Obiectio hæreticorũ. relinquere omnia, & dare pauperibus; nam si quis antea nihil habebat, & diues monasterium ingrediatur, non tam relinquit sua, quàm acquirit aliena, saltem per quandam participationem; si autem habebat diuitias, & eas monasterio tribuit in communi conseruandas, non tam eas relinquit, quàm reponit, vt certiùs & securiùs eis fruatur: si denique quæ habebat vendidit, & tribuit pauperibus, vt ex communibus bonis alicuius religionis viuat, non tam relinquit bona, quàm incerta pro certis commutat. Respondemus illum verè implere consilium paupertatis Christi; nam re vera fit pauper, cùm nullius rei dominium retineat, nec possit suo arbitrio de aliqua re disponere, neque etiam debeat ex communibus plus accipere, quàm ei opus sit quæ est maxima paupertas. Nam quòd hæc necessaria proueniant ex reditibus communibus, vel aliis modis comparentur, parum refert ad paupertatem singulorum. Vnde ad primum membrum respondetur, quantumcumque aliquis sit pauper, multum propter Christum relinquere, relinquendo quod habet, & quod posset habere, & libertatem habendi, & disponendi ad libitum de his, quibus vsurus est, vt Sancti Patres de paupertate Apostolorum passim dicunt. Quòd autem in hac paupertate fiat particeps communium bonorum religionis, non est fieri diuitem, cùm non fiat dominus illorum, sed est modus quidam perfectus, & religiosus vtendi rebus temporalibus quantum oportet salua paupertate. Vnde ad secundum membrum dicitur, etiam illo modo verè relinqui omnia, cùm homo se priuet dominio, & libertate vtendi illis, & dari pauperibus, voluntariis quidem, sed tamen veris, & perfectis; quòd verò talis persona postea vsura sit communibus bonis talis religionis, nihil diminuit de veritate, aut de merito paupertatis, quia non excedit indigentiam naturæ, sed in eo seruatur quod dixit Paulus, 1. ad Timoth. 6. *Habentes alimenta, & quibus tegamur his contenti simus.* Et idem dicendum est ad tertium membrum; nam illa non est commutatio diuitiarum pro diuitiis, sed status diuitiarum pro statu paupertatis; quòd autem in tali statu paupertatis prouisus sit ab Ecclesia modus sufficiens subueniendi naturæ, non est contra paupertatem, nec contra consilium perfectionis, sed pertinet potiùs ad singularem Christi, & Ecclesiæ prouidentiam, quæ varios modos instituit, quibus voluntarij Christi pauperes alantur, iuxta varios status, & viuendi ritus, vt in omnibus quodammodo experimento cognoscatur, etiam quoad hæc temporalia impleri Christi promissionem, quod qui propter ipsum aliquid reliquerit, centuplum sit accepturus.

(Margin notes: Responsio. — Ad primum membrum. — Ad secundum.)

Caput IX.

Quænam paupertas, inter eas, quæ à religiosis communitatibus obseruatur, sit omnium præstantissima.

1. Ex his, quæ diximus superiori capite, præsens hæc controuersia orta est inter Theologos, scilicet, quænam paupertatum ex his, quas suprà commemorauimus, sit aptior ad perfectionem obtinendam, atque adeò simpliciter perfectior? Quidam enim existimant absolutè & simpliciter præferendam esse paupertatem illam, quæ nullum mobilium etiam rerum dominium in communi admittit. Quod videtur Sanctus Franciscus suo exemplo docuisse, & ideo qui eius institutum profitentur, ita sentire videntur. Imò, & Christus Dominus exemplo suo id docuisse videtur, cùm de se dixit, *Filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet*, Matthæi 8. vbi Chrysost. hom. 28. aduertit, *non dixisse, habere se quidem, seu despicere, sed nihil se prorsus habere*; & Hieronymus sic interpretatur: *Quid me propter diuitias, & lucra seculi cupis sequi, cùm tantæ sim paupertatis, vt nec hospitiolum quidem habeam, nec meo vtar tecto?* & D. Thom. opusc. 17. cap. 15. ex Chrysostomo hæc refert verba circa prædictum Christi exemplum ac testimonium, *Aspice qualiter paupertatem, quam Dominus docuerat, & opere demonstrauit, non erat ei mensa, non candelabrum, non domus, nec quidquam aliud tale.* Denique cùm Christus Dominus simpliciter consuluerit paupertatem, quò hæc fuerit maior, eò per se loquendo erit magis consentanea consilio eius. Alij econtra tenent, paupertatem, quæ dominium bonorum etiam immobilium in communi admittit, præferendã esse; quia hæc bonorum possessio, & dominium in communi, sollicitudinem habendi non auget in singulis religiosis, imò valde minuit. Nam sæpè ipsa paupertas & carentia, rerum quæ ad vitam sunt necessariæ, maiorem sæpe sollicitudinem & curam ingenerat, quàm moderata illarum possessio & dominium.

(Margin notes: Prima opinio. — Chrysost. — Hieron. — Chrysost.)

2. At verò D. Thom. 2. 2. quæstione 188. articulo septimo, neutram paupertatem putat simpliciter esse præferendam, sed illam, quæ fuerit magis accommodata filiis religionis; nam cùm paupertas non propter se expectatur, sed præcisè vt medium ad finem perfectionis, non semper illa paupertas est melior, quæ est maior, sed quæ est magis proportionata ad finem, nam in hoc consistit perfectio eius. Distinguit ergo tres ordines, seu fines religionum. Quædam enim sunt principaliter actiuæ, circa opera corporalia, vt hospitalitatis, militiæ, &c. & in his ait melius esse habere in communi bona etiam copiosa, quia ad illum finem necessaria sunt. Aliæ verò sunt religiones, quæ ad vitam tantùm contemplatiuam ordinantur; & in his etiam ait, conueniens esse habere possessiones in communi moderatas, quia illo modo sufficienter tollitur solicitudo temporalium rerum, quatenus ad illum finem necessarium est. Aliæ, denique sunt religiones, quæ non solùm ad contemplandum, sed etiam ad contemplata aliis tradendum institutæ sunt: & in his ait paupertatem, tam in particulari, quàm in communi esse præferendam; quia ille status indiget minima solicitudine temporali; hoc autem paupertatis genus minimam solicitudinem relinquit, omnino enim illam auferre huius vitæ status non permittit. Si quis autem rectè consideret, ex hac doctrina D. Thom. colligitur absolutè, & simpliciter loquendo, hoc vltimum paupertatis genus esse perfectius cæteris, quia ille tertius ordo religionum, & finis eius est [c]æteris

(Margin notes: Secunda opinio. D. Thom. — Tres fines religionum.)

(c) 2007 Ministerio de Cultura

cæteris perfectior; ergo paupertas illi proportionata est etiam perfectior cæteris.

3. *Tertia opinio.* Nihilominus non defuerunt viri docti, & sectatores D. Thom. qui absolutè loquendo censeant esse melius secundum genus paupertatis, etiam his religionibus, quæ ad contemplandum, & ad contemplata aliis communicanda ordinantur. A qua sententia non multum discrepat Caietanus circa dictum art.7.D.Thom. nam licèt dicat simpliciter melius esse his religionibus non habere possessiones, in communi, sed viuere ex eleemosynis; tamen ad hoc requirit, & magnam moderationem, in religiosorum numero, & magnam perfectionem in vita eorum; vnde secundùm præsentem statum conuenientius esse habere possessiones in communi. Id verò expressiùs docuit Ferrariensis 3. gentes cap.133. in fine dicens, *Qui hac tempestate frigescente in hominibus charitate, & religionibus, quæ paupertatem voluntariam sectantur, multiplicatis, non possunt religiosi ab aliis sustentationem vitæ acquirere, nisi cum magna solicitudine, & mentis distractione, qua à spiritualium contemplatione eos retrahi necesse est: idcirco conuenientius fortassis est, vt habeant in communi, vnde vitæ necessaria habere possint, quàm vt mendicitati dent operam.* (*Ferrariens.*) Vbi non ex parte vniuscuiusque religionis, sed ex parte secularium, & ex multitudine religionum rationem huius maioris congruentiæ assumit. Eandem sententiam latiùs amplectitur Soto lib.5. de Iustitia qu.5. art.3. conclusione 3. vbi coniungit vtrasque causas ab aliis authoribus tactas. Idem Viguerius in summa, capite 17. §.1. vers.19. Huic sententiæ videtur fauere Concilium Trident. sess.25. cap.3. de regularibus, vbi omnibus monasteriis, & domibus religionum, etiam mendicantium, concedit vt possint habere immobilia bona, etiamsi ex instituto, & quocunque alio modo illis esset prohibitum, exceptis solis fratribus minoribus de Obseruantia, & Capuchinis. (*Fauet Conc. Trident.*) Per quod decretum significauit, hunc modum viuendi ex possessionibus communibus regulariter esse magis conuenientem, excepit autem minores, tum propter singularem illius religionis professionem, tum etiam, quia non expediebat, hoc institutum omnino auferre à statu religionis; tum denique quia si hic modus paupertatis in paucioribus religionibus obseruetur, faciliùs poterit, cum augmento perfectionis, in vna vel altera religionis obseruari.

4. *Assertio. Paupertas bonorū stabiliū tam in particulari, quam in cōmuni est perfectior in religiosis Apostolicis. D Thom. D.Bonauent.* In hac re dicendum censeo in his religiosis, qui statum Apostolicum profitentur, non solùm propriam vnionem cum Deo per contemplationem, sed etiam proximorum spiritualem fructum quærendo, perfectiorem esse paupertatem, tam in particulari quàm in communi, quoad stabiles reditus, vel possessiones, ex quibus illi percipiantur per se loquendo, & ex vi status, ita loquitur D.Tho. & in Opuscul.17. & sequentibus id laté defendit; & S.Bonauent. to.1. Opusculorum, opuscul. 17. de Christi paupertate, §. *Quæritur de mendicatione.* Quod nobis satis confirmat exēplum Christi, & Collegij Apostolici, de quo suprà dictum est. *Hāc profitetur paupertatē religio D.Francisci.* Cui accedit exemplum S.Francisci, & D. Dominici, qui videntur fuisse primi institutores huiusmodi religionum mendicantium, quæ ad spiritualia ministeria proximorum aliquo modo ordinantur; nam licèt aliquæ Religiones, quæ nunc obseruant hoc genus instituti, existimentur antiquiores, tamen quoad hunc viuendi modum fortasse sunt posteriores, vt A postea videbimus. Quantum autem D. Franciscus hanc paupertatem amauerit, satis per se notum est. De diuo autem Dominico refert Bonauentura suprà in morte sua imprecatum esse omnibus maledictionem, qui in ordinem suum possessiones conarentur inducere; quanquam non videatur specialem regulam de hoc constituisse, sicut B. Franciscus, & ideo à toto ordine postea statutum fuit Parisiis in Capitulo generali celebrato anno 1228. & habetur in eorum constitutionibus distinct.2. cap. 20. lectione 3. Denique (vt alia omittamus) Societas Iesu professa, sicut in prædicto fine & modo religionis Apostolos imitatur, ita modum illum (*Item Societas Iesu professa.*) B paupertatis approbante sede Apostolica profitetur, & non solùm per solemne votum illam promittit, sed etiam nouo voto, quasi reflexo promittit nunquam consentire quantum in se est, vt talis paupertas immutetur, & minuatur; quam institutionem specialiter postea declarabimus, & confirmabimus. Nunc sufficit nobis ratio D.Tho. quia hic modus viuendi de se liberior est à cura, & solicitudine temporalium rerum. Sed quia in hoc potest esse nonnullum humanum arbitrium, quid scilicet maiorem solicitudinem requirat, administratio propriarum possessionum communitatis, vel mendicatio eleemosynarum pro tota communitate. (*Probatur.*) Addo in C hoc dubio, & in æquilibrio, vel etiam si de æqualitate vtrinque constaret præferendam esse paupertatem in communi, tum propter Christi exemplum, tum quia ex se habet adiunctum, exercitium plurium virtutum, humilitatis, patientiæ, confidentiæ in Deo, &c. Tum denique, quia de se est aptior ad communicationem proximorum, & ideo quamuis ex parte solicitudinis esset æqualitas (quod etiam non admittimus) in tali statu præferenda est. Vnde obiter aduerto, cùm D. Thomas ait paupertatem deseruire perfectioni, quatenus aufert solicitudinem bonorum temporalium, non excludere omnem aliam vtilitatem, sed asignare primariam causam, propter quam non solùm D vtilis, sed etiam necessaria est paupertas; præter eam verò posse habere alias vtilitates, vt explicatum est.

5. *Assertio secunda.* Quamquam autem hoc ita sit, negari non potest, quin loquendo in particulari de hac, vel illa religione possit ratione circunstantiarum esse illi magis expediens habere possessiones moderatas in communi. Et hoc maximè intendunt authores citati, & hoc ad summum probant eorum coniecturæ. Quibus nos addimus primùm, non omnes illas circunstantias, vel incommoda, quæ illi authores proponunt, inueniri in omni religione, quæ hanc paupertatem E profitetur, & si in aliqua inueniuntur, non in omnibus monasteriis, neque in pluribus. Deinde si alicubi inueniantur, vel paulatim introducantur, non propterea statim immutandam esse paupertatem, sed alia remedia esse adhibenda, & totis viribus conandum, vt talis paupertas conseruetur, quia reuera esse potest occasio multarum virtutum, & valde proportionatæ tali statui. Vbi autem ob diuturnam experientiam aliud expedire iudicatum fuerit, & ideo legitima authoritate fuerit introductum, vel immutatum, reprehendi non poterit, sed laudari; nec timendum est, quod ob eam rem substantialis perfectio minuatur.

6. Hîc verò vlteriùs inquiri potest, an in huiusmodi

Dubitatio specialis, circa prouidẽtiã bonorũ mobilium.

di religionibus, quæ hanc paupertatem profitentur, perfectus sit, non solùm immobilia bona non possidere, verùm etiam, neque ex rebus vsu consumptibilibus in futurum tempus prouideri, eas scilicet congregando pro temporibus opportunis. Omissis enim hæreticis, qui hoc putarunt per se esse illicitum, contra quos satis in superioribus dictum est, non desunt religiosi qui putent pertinere ad maiorem perfectionem, nihil prouidere in futurum, sed in diem viuere, petendo quotidie eleemosynas pro singulis diebus necessarias.

Resolutio.

Sed quamuis hoc fortasse possit alicubi cum fructu, vel sine reprehensione seruari, loquendo tamen moraliter, ac regulariter, prout de rebus humanis iudicandum est, ille modus viuendi, nec est expediens, neque consulendus, & ideo D. Thom. suprà prudenter dixit; *Minimam solicitudinem ingerit seruare res vsui hominum necessarias, tempore congruo procuratas.* & infrà inquit, *Et hoc Dominus paupertatis institutor docuit suo exemplo; habebat enim loculos Iudæ commissos, in quibus recondebantur ei oblata*, Ioan. 12. vbi Augustinus tract. 50. *Exemplum Domini accipe conuersantis in terra*, & tract. 62. *Habebat Dominus loculos, & à fidelibus oblata conseruans, & suorum necessitatibus, & aliis indigentibus tribuebat, tum primùm Ecclesiasticæ pecuniæ forma est instituta.* quæ cum aliis multis referuntur 12. quæst. 1. & ex lib. Augustini de opere monach. Multa ad hoc confirmandum assumi possunt, & ex consuetudine omnium religionum, & specialiter de Religione minorum, declaratum est à Summis Pontificibus in cap. *Exijt*, & aliis decretis suprà citatis. Denique considerata hominum conditione, & indigentia, & temporum, & actionum varietate est aut moraliter impossibile communitatem religiosam sustentare, omnibúsque illius necessitatibus subuenire, vel certè est adeò difficile, vt sine magna distractione, inquietudine, ac periculo religiosorum fieri non possit.

D. Thom. — August.

7. Vltima dubitatio; an sit perfectius non habere dominiũ in cõmuni etiã istorum bonorum mobilium.

Tandem inquiri potest, an per se spectet ad maiorem perfectionem habere hæc ipsa bona mobilia, absque dominio communitatis, etiam pro illo tempore, quo possidentur, & conseruantur; nam fratres Minores hoc punctum paupertatis, tanquam sibi proprium, & ad sui status perfectionem maximè pertinens, defendunt; quibus in hac parte fauet Nicolaus IV. & Clemens V. in locis suprà citatis; Ioannes autem XXII. in citatis etiam Extrauagantibus de verborum significat. videtur hoc genus paupertatis pro nihilo ducere, vel potius, tanquam moraliter impossibile refutare. Verumtamen hæc controuersia & in 2. to. 3. p. & in superioribus sufficienter tacta est.

Resolutio est negatiua.

Non censemus enim ad moralem vsum, & ad profectum perfectionis esse magni momenti. Quamuis enim non negemus professionem illius paupertatis esse possibilem, & amorem eius sanctum esse, & posse habere optimos spirituales effectus, & ex hac parte posse ad maiorem perfectionem iuuare, sicut conferre possunt omnes boni affectus, & actus virtutum; nihilominus non existimamus hanc carentiam dominij quoad hoc punctum per se pertinere ad eam paupertatem, quæ est instrumentum perfectionis acquirendæ. Aliud est enim esse obiectum, vel effectum bonum, & honestum, & accommodatum statui perfectionis, quia cum illa esse potest, & per se non excludit aliquid melius. Quod totum admittimus in illo gradu, seu puncto paupertatis. Aliud verò est A esse medium per se ordinatum & moraliter necessarium ad perfectionem acquirendam in quocunque gradu perfectionis, & iuxta perfectissimum finem religiosi status; & sic negamus illum gradum paupertatis pertinere ad maiorem perfectionem. Cuius ratio est, quia habere, vel non habere dominium illo modo, nec refert aliquid ad augendam, vel minuendam solicitudinem rerum temporalium, neque etiam confert ad actus aliarum virtutum exercendos, vt humilitatis, patientiæ, & similes ad perfectionem valde vtiles. Declaratur hoc primò ex differentia, inter mobilia bona, & immobilia; nam immobilia sicut non habentur sub dominio, ita nec possidentur, nec B administrantur à tali religione, quia possessa, & administrata, non minorem solicitudinem afferrent, quàm si essent propria; nec etiam minus impedirent incertam mendicitatẽ, seu indigentiam eleemosynarum, & ideo paupertas in communi, quoad bona immobilia est medium per se conferens ad perfectionem, minuendo solicitudinem temporalem, & præbendo occasionem mendicitatis, & earum virtutum, quæ cum illa coniuncta sunt.

Paupertas in cõmuni quoad immobilia est mediũ per se ad perfectionem.

At verò mobilia bona necessaria ad victum & vestitum humanum quantumcunque dicantur non haberi sub dominio communitatis, nihilominus excludi non potest, quin conuenienti modo, & opportuno tempore cõgregentur, & C consequenter possideantur, custodiantur, administrentur, & suis temporibus dispensentur, expendantur, & consumantur à communitate, vel nomine communitatis. Quæ omnia nec maiori solicitudine fiunt propter illam carentiam dominij, vt per se constat, quia tam fideliter administranda sunt illa bona, quàm si essent propria; neque etiam illa bona cum dominio possessa magis excludunt incertam mendicitatem; nam per eandem obtinentur, siue cum dominio, siue absque illo acquirantur.

8. Corollariũ primum. Duplex genus bonorum immobilium.

Ex quibus duo in hac materia obseruanda elicio: vnum pertinet ad bona immobilia, quorũ carentiam in communi diximus per se pertinere ad D maiorẽ perfectionem; intelligendũ enim hoc est de illis bonis, quę ad hunc finẽ habentur, vt ex eorum fructibus, seu reditibus religiosi alantur; nam hæc bona sunt, quæ solicitudinem euitabilem (vt sic dicam) afferunt; & incertam mendicitatem excludunt. Sunt verò alia bona immobilia, quæ solùm ad necessarium vsum possidentur, vt est domus ad habitandum, & Ecclesia ad Deo, & proximis ministrandum; & si quid aliud est simile; & hæc necessariò possidenda sunt, conseruanda, & debitè administranda. Quòd si hæc aliquam solicitudinem afferunt, illa excusabilis humano modo non est, suppono enim talia bona cum debita moderatione possideri & administrari, & ideo caE rentia eorum quoad possessionem & administrationem respectu communitatis non pertinet ad perfectionem. Et consequenter, quòd communitas habeat dominium talium bonorum, vel quòd dicatur esse apud Pontificem, per se non est medium necessariũ ad maiorem perfectionem, quia tale dominium per se, neque auget, nec minuit solicitudinem, nec impedit mendicitatem, aut aliud exercitium externum virtutis, quod possit ad perfectionem iuuare.

9. Corollariũ secundum.

Aliud illatum pertinet ad quæstum, seu congregationem pecuniarum vel aliorum bonorum mobilium; nam licèt verum sit, hoc per se non impedire statum perfectionis humanæ, quia est moraliter necessarium ad vitam humanam sustentan

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sustentandam, nihilominus necesse est vt in hoc moderatio paupertati accommodata diligenter obseruetur: quod maximè commendant Pontifices in dicto cap. *Exijt*, & Clement. *Exiuit*, quia si in hoc genere quæstus permittantur excessus, & maiorem multo solicitudinem afferre potest, quàm possessionum diuitiæ, & moraliter etiam potest excludere indigentiam, & incertam mendicitatem, saltem pro multo tempore. Et ideo cùm dicimus possessionem horum bonorum mobilium, & eorum acquisitionem, & conseruationem, non repugnare perfectioni paupertatis, intelligendum est, de possessione, & supellectili accommodata statui paupertatis iuxta vniuscuiusque religionis regulam, & institutionem, & similiter de prudenti prouidentia in præueniendis, seu congregandis huiusmodi rebus, temporibus opportunis, & conseruandis solùm pro eo tempore, quod iuxta rerum conditionem, & circumstantias locorum, ac temporum, moraliter fuerit existimatum necessarium, aut valde conueniens. In quo præter regulam vniuscuiusque instituti (quæ seruanda est, si aliquid in hoc disposuerit) nullam aliam præbere possumus, præter prudentiam, & bonam intentionem prælatorum, & aliarum personarum, ad quarum solicitudinem monasterij sustentatio pertinuerit.

CAPVT X.

Quæ obligatio ex voto solemni paupertatis oriatur, & quibus modis contra illam grauiter peccetur.

1. Notatio prima.

PRincipio habenda præ oculis sunt, quæ de voto simplici paupertatis superiùs sunt dicta: nam cùm hæc vota quoad substantiam sint eiusdem rationis, formaliter (vt sic dicam) eandem obligationem inducunt; materialiter autem potest esse diuersa, prout illa obligatio, ad maiorem, vel minorem materiam potest applicari; hoc ergo nobis hîc superest declarandum, quid videlicet in hoc peculiare habeat votum paupertatis factum in solemni professione religionis.

Notatio secunda.

Agimus autem de hoc voto prout nunc est in vsu Ecclesiæ in communi vita religiosa, generatim illud considerando, & abstrahendo nunc ab illa speciali paupertate, quæ proprietatem etiam in communi excludit, de cuius obligatione aliquid dicemus ad finem huius libri, & abstrahendo etiam à specialibus obseruantiis, si quæ fortasse circa hoc sunt in particularibus religionibus, de quibus quantum ad nostrum institutum spectat, in discursu operis dicemus.

2. Assertio; ad quid hoc votum obliget.

Primò ergo obligat hoc votum ad non habendum dominium, seu proprietatem alicuius rei; hoc est certissimum apud omnes qui de hac materia scribunt, & sumitur ex cap. 2. & cap. *cum ad monasterium*, de statu monach. cum similibus, & manifestè ex Concilio Trid. sess. 25. cap. 2. de Regularibus. Ex quibus locis, & ex modo loquendi, & ex pœna religiosis proprietariis imposita, manifestè constat, hanc obligationem ex suo genere, esse sub culpa mortali. Quod etiam suadet illud antiquum, & vulgare exemplum de religioso, qui post mortem proprietarius inuentus, & cognitus est, & ideo in loco profano cum sua pecunia sepultus est, vt extat apud Hieronymum Epistola

A 22. ad Eustochium, de custodia Virginitatis, & ex Gregorio etiam illud retulimus; quò etiam spectat quod S. Bonauentura refert de S. Francisco, quòd scilicet specialiter maledixerit eis, qui in sua religione proprietarij fuerint, & quid simile de S. Dominico suprà retulimus ex eodem Bonauentura. Ratio est clara, quia tale peccatum est contra votum; ergo est sacrilegium; ergo est peccatum ex genere suo mortale. Dicet verò aliquis, cùm dictum sit, per votum paupertatis fieri personam incapacem dominij, quî fieri potest, vt religiosus peccet acceptando dominium? Respondeo; esto non possit religiosus dominium cum effectu consequi, potest nihilominus affectu velle, B aut dominium ipsum obtinere ex ignorantia, vel inconsideratione incapacitatis suæ, vel certè, quia licèt non possit esse dominus, vult habere rem tanquam dominus.

Instantia diluitur.

3. Dupliciter potest committi peccatum in hac materia.

Vnde colligitur dupliciter posse commi̇tti hoc peccatum. Primò per directam voluntatem habendi, vel acquirendi dominium; secundò per modum accipiendi rem moraliter æquiualentem dominio, seu acquisitioni eius; quantum est ex parte accipientis, & in hoc modo explicando præcipuè consistit substantia huius materiæ; nam prior breuiter expediri potest. Ille enim peccandi modus per se satis clarus est, nec ferè indiget alia expositione; est tamen rarò contingens, præser- C tim in peccatis prodeuntibus in externam actionem, qualis est accipere, vel retinere aliquid, quia ignorantia, vel inconsideratio proprij status rarò contingit; existente autem cognitione propriæ incapacitatis, nemo conatur ad impossibile. Nullus ergo religiosus, moraliter loquendo, accipit aliquid cum absoluta voluntate & directa acquirendi dominium eius. Dixi autem, *præsertim in peccatis prodeuntibus in externam actionem*, quia si loquamur de peccatis purè internis, per inutilia desideria habendi diuitias, & dominium earum, vel per morosas delectationes in huiusmodi obiectis cogitatis, facilè potest peccari desiderando directè proprium dominium; quia desiderium etiam D ad rem impossibilem extenditur. Oportet autem aduertere hoc desiderium posse in obiecto includere compositionem cum voto, vt si sit desiderium habendi diuitias, non obstante voto, cum voluntate formali, aut virtuali obtinendi dominium earum, si esset possibile etiam rumpendo votum, & tunc clara est inordinatio grauis talis desiderij, quia est sacrilega & contraria voto, atque ita ex suo genere peccatum mortale. Si autem tale desiderium non includat dictam compositionem, sed potiùs votum ipsum excludat; tunc per se loquendo non est actus contra votum, licèt ex alio capite sit peccaminosus, saltem, quia inutilis; vt si quis ita desideret, cuperem habe- E re diuitias, nisi votum impediret, vel nollem fecisse votum, vt possem esse diues: nam in priori actu omnino excluditur affectus voto contrarius, imò per illa verba non tam videtur explicari aliquis affectus, qui in præsenti habeatur, quàm ille, qui haberetur, si votum factum non fuisset: constat autem tunc illum affectum non fuisse futurum voto contrarium. Vnde si aliquis simplex affectus in præsenti habetur, talis est quoad bonitatem, vel malitiam, qualis esset sine voto, quia per conditionem appositam illud excludit, & materia talis est, vt separari possit à voto. Sicut qui habet hunc interiorem consensum conditionatum, si hodie non esset prohibitio præcepti, comederem carnes, non aget contra præceptum;

Explicatur primus modus.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

in altero autem actu solùm includitur vltra hunc affectum displicentia quædam de voto facto, quæ per se etiam non est peccatum mortale, ex omnium sententia: quia qui vouit aliquid, non promisit perseuerare in tali complacentia voti facti, vt nunquam illi displiceat, sed solùm promisit perseuerare in proposito implendi votum. Dico autem, *per se loquendo*: nam si quis per huiusmodi actus se exponat periculo retrocedendi, & tandem committendi aliquid contra votum, ex eo capite poterunt tales actus esse contrarij voto, & ideo omnino vitandi sunt, tum quia inutiles, tum etiam, quia perniciosi. Vnde etiam fit, malam esse in religioso delectationem morosam de dominio, vel libero vsu diuitiarum; de qua magis dubitari potest, an sit voto contraria, cùm sit de obiecto prohibito per votum; nam omnis delectatio morosa de obiecto peccaminoso talem malitiam induit, qualem habet obiectum, & actus prohibitus circa illud. Nihilominus probabilius censeo illum actum non esse contrarium voto, quando excludit propositum agendi contra votum; & ideo neque esse peccatum mortale per se, & ex vi obiecti. Illud enim principium quòd delectatio morosa de obiecto prauo participat malitiam eiusdem speciei, ad summum locum habet quando illa malitia obiectiua est intrinseca materia, de qua delectatio sumitur, non verò quando materia solùm est mala, quia prohibita; nam tunc malitia est separabilis per cogitationem, in ordine ad delectationem internam, quamuis non sit separabilis ab executione, durante prohibitione. Sic enim delectatio morosa in die prohibito, de esu carnium, non est per se peccatum mortale, si alioqui voluntas sit firma in proposito seruandi præceptum; ita ergo est in præsenti, in hoc enim æquiparatur materia voti paupertatis, quòd per se & intrinsecè, non est mala, sed solùm, quia eius carentia promissa fuit; de qua re alibi latiùs. interim videatur Sanchez, lib. 1. Decal. c. 2. n. 10. Vasquez 1. 2. disp. 3. c. 3. &c.

Delectatio morosa quãdo sit peccaminosa.

4. Circa posteriorem igitur peccandi modum inprimis obseruari oportet, triplex esse actionum, vel quasi actionum genus, in quibus potest aliquis se gerere, tanquam dominus temporalium bonorum, scilicet, in acquisitione eorum; nam hoc est primum quod ad dominiu mrequiritur. Deinde in retentione, seu conseruatione; ac denique in dispensatione, seu consumptione talium bonorum; quia ergo religiosi, non obstante voto, & accipiunt hæc bona saltem, quoad possessionem, seu tentionem facti, & retinent illa, & illis etiam vtuntur vsque ad consumptionem, in singulis explicare necesse est, quando ita fiant vt in eis censeatur moraliter dominium vsurpari, & contra votum fieri; & consequenter, quæ conditiones concurrere debeant, vt licitè, & iuxta voti exigentiam fiant. Possunt autem hæ actiones tam circa bona mobilia, quàm immobilia exerceri; ordinariè autem prout à Religiosis fiunt circa mobilia versantur, & ideo de illis præcipuè dicemus, quia frequentia dubia moralia circa illa maximè occurrunt: in fine autem adiungemus aliquid de bonis immobilibus, quatenus à priuato religioso possunt aliquando possideri. Aduerto autem, hîc non esse sermonem de religiosis factis Episcopis, nec de religiosis eiectis, sed solùm de his, qui in vnione, & obedientia suæ religionis permanent, nam de cæteris postea dicemus.

Explicatur secũdus modus peccãdi contra votũ paupertatis.

Caput XI.

Quænam acceptio, seu acquisitio alicuius rei sit in religioso vitium proprietatis, seu contraria voto paupertatis.

Primò dubitari potest, quando acceptio alicuius rei sit actus dominij, & proprietatis, & cõsequẽter sit voto contraria. Regula generalis, quę in hoc assignari solet, est, quando religiosus priuatus accipit aliquid sine licentia sui prælati, & ideo censetur tunc peccatũ mortale ex genere suo, nisi ex leuitate materiæ fiat veniale. ita sentit Nau. c. *non dicatis*, seu comm. 2. de Regularibus sæpe, & sumitur ex cõmuni Doctorum sententia in c. *Cum ad Monasterium*, de statu Monach. & insinuatur in textu; nã priùs prohibetur monachus habere propriũ, & inde statim concluditur, *Vnde si alicui fuerit aliquid specialiter destinatum, non præsumat illud accipere, sed Abbati, vel Priori, vel cellerario assignetur*; ac si diceret, accipere aliquid sine facultate superioris esse actum proprietatis, & ita etiã Greg. Lop. in leg. 14. (quæ ex illo textu ad literã sumpta est) tit. 7. p. 1. & ideo omnes etiam antiqui Patres Monachorũ, Basilius, Augustinus, Benedictus, & cæteri suprà citati, cùm aiunt proprietatẽ non esse licitã monacho, statim declarant non licere illi aliquid accipere, sine licentia prælati, vt patet in c. *Non dicatis*, 12. qu. 1. Sic etiã in c. *Ioannes frater*, de regularibus, mandatur, ne aliquis religiosus *peculiare quidquam habeat*, illud autem peculiare dicitur, quod sine licentia Prælati recipitur. 1.

Assertio, & regula generalis.

Denique Conc. Trid. sess. 25. c. 2. de regularibus solùm ex permissione superioris permittit regulari vsus mobilium bonorum, & statim subdit: *Quòd si quis aliquid, quidquam tenere deprehensus, aut conuictus fuerit, is biennio, actiua, & passiua voce priuatus sit, &c.* scilicet tanquã proprietarius; eadẽ autẽ est ratio, de acceptione rei, & de quocunque vsu, & ideo in principio eiusdẽ capitis dixit idem Conciliũ, non posse religiosum habere aliqua bona tanquam propria, *sed statim* (inquit) *ea superiori tradantur*; moraliter autẽ tradi censentur, quando ab eo petitur facultas, & nomine, seu authoritate ipsius, accipiuntur & retinentur, vel alij tradũtur. Et hinc sumitur ratio prædictæ regulæ; nã contrectare bona temporalia propria nomine & authoritate, ad possidenda, & retinenda illa, de se est actus dominij, sed qui rem accipit inscio Prælato, exercet huiusmodi actionem: ergo cõmittit contra votum exercendo actum dominij, & proprietatis: & confirmatur, nã qui vouet paupertatem, sicut vouet non habere, ita, & non accipere aliquo modo, quia accipere ad habendum ordinatur; ergo maximè vouit non accipere tali modo; scilicet absque licentia superioris. 2.

Cõfirmatur ex Trident.

Circa hanc verò regulam nonnulla declaranda supersunt. Primũ est, qualis licentia necessaria sit, expressa ne, an verò sufficiat interpretatiua. In quo in primis certum est, vt res optimè, & sincerè fiat, licentiã expressam esse necessariam, vbi commodè postulari potest, quia huiusmodi licentiam postulat, & religiosa regula, & conueniens, ac ordinatus procedendi modus. Secundò est certum, quando non est commoditas petendi hanc licentiã, sufficere præsumptã, seu interpretatiuam, & quando superior distat, vel est occupatus, & vrget necessitas, vel moralis cõmoditas accipiendi; tunc enim si quis probabiliter credat superiorẽ daturũ fuisse licentiam, si conueniri posset, sine peccato proprietatis accipi potest. Vt tamen meliùs fiat, oportet 3.

Dubitatio prima quæ licentia requiratur. Assertio prima.

Assertio secunda.

Limitatio.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tet vt acceptio sit cum habitudine ad ordinatam retentionem, & dispensationem, & consequenter, vt fiat cum intentione manifestandi rem superiori cùm primùm opportunitas occurrerit, vt ipse expresse ratam habeat acceptionem, vel irritet si voluerit, nam hoc etiam exigit religiosa regula, & debitus ordo. Item, quia sicut nihil potest recipi, sine licentia, ita nec retineri, vt infrà dicemus; ergo eo saltem modo quo est necessaria expressa licentia ad recipiendum, si potest commodè haberi, ita etiam, ad retinendum; ergo quando illa expressa licentia non præcessit, propter impedimentum, illo ablato, relinquitur eadem obligatio petendi expressam licentiam, saltem propter retentionem. Vnde obiter colligo, hoc solùm habere locum, quando res accepta consumpta non est priusquam expressa licentia potuerit à superiore postulari; tunc enim procedit ratio facta. At verò si res iam sit consumpta, cessat necessitas, quæ per se pertineat etiam ad perfectionem paupertatis, quia ad rem omnino præteritam, & quæ iam in futurum non pendet, impertinens est licentia vel consensus superioris; nam licèt illum non præbeat, res non potest esse infecta. Dico autem, *per se, & ratione paupertatis*; nam in ordine ad alios fines posset id aliquando expedire, aut melius esse, vel vt superior diiudicet, an aliquid culpæ, vel imperfectionis fuerit commissum; vel ad melius cognoscendam in futurum voluntatem superioris pro similibus occasionibus, vel vt quando oportuerit possit esse gratus benefactori, &c.

4. Assertio tertia; sufficit licẽtia tacita etiamsi expressa posset postulari.

Tertiò dicendum est in rigore præcepti sufficere tacitam vel probabiliter præsumptam superioris voluntatem, etiam in eo casu, in quo posset expressa licentia postulari, & ob aliquem humanum respectum, vel pudorem, aut nonnullam difficultatem adeundi superiorem omittitur. Hæc est sententia communis, quam tenuit Nauarr. comment. 2. de regularibus n. 20. vbi ipse tacitam licentiam vocat, & Turrecremata in eod. capite, *Non dicatis*, art. 8. vbi probabiliter præsumptam appellat cum D. Thoma 2. 2. q. 32. art. 8. ad 1. vbi specialiter loquitur de licentia necessaria religioso, ad eleemosynam faciendam. Inde verò sumitur à fortiori argumentum, quia facilius esse videtur accipere, & monasterio aliquid acquirere, quàm de bonis illius quidquam dispensare, & ideo verisimiliùs præsumitur licentia ad accipiendum, quàm ad largiendũ etiam per eleemosynam. Eandem sententiam generatim amplectuntur D. Anton. 3. p. tit. 6. c. 1. §. 11. notab. 2. Angel. verbo *Eleemosyna*. n. 6. Cordub. in summ. q. 109. Lopez 1. p. instr. c. 156. concl. 3. sequuntur ex nostris Tol. in summa tract. de peccatis mort. c. 28. Mol. tom. 2. de iust. d. 276. Valent. 22. disp. 10. qu. 4. punct. 3. Less. lib. 2. c. 41. dub. 9. n. 80. Azor. to. 1. inst. mor. lib. 12. c. 12. q. 2. 3. & 4. Maiori ergo ratione reputanda erit sufficiens ad recipiendum. Ratio autẽ, ob quam in vtroque casu sufficiat, redditur à Nauarro, quia tacitũ, & expressum regulariter æquiparantur, iuxta glossam in regula *Expressa* 156. ff. de regulis iuris. quæ tamen non dicit regulariter hoc ita esse, sed quandoque æquipollere, exprimere, & non exprimere, & si attentè considerentur iura, quæ allegat, solùm loquuntur quando non expressum, in aliquo expresso virtute continetur: vt, v.g. cùm mutuum datur, quamuis non exprimatur rem esse reddendam æquè bonam, intelligitur æquè, ac si esset expressum, iuxta legem *Cum quid*, ff. si certum petatur; quia in ipso mutuo iuxta naturalem æquitatem illa conditio includebatur, neque amplius probat glossa in eadem leg. *Cum quid*, quàm etiã refert Nauarrus, cùm tamen reuera non ponat illam regulam tanquam generalem, etiam regulariter, neque citat iura, ex quibus sumi possit, imò contrariam regulam ponit, sub verbis indefinitis; scilicet quandoque tacitum non haberi pro expresso, iuxta dictam regulã *expressa*, maximè in contractibus qui fiunt per verbum, iuxta legem *quidquid*. ff. de verborum oblig. vnde significat solùm in contractibus inter duos, vbi res aliqua interuenit, tacitum pro expresso haberi, scilicet quando in tali re virtute includitur supposita iustitiæ æquitate; hîc autem non versamur in materia iustitiæ, sed gratiæ, & liberalitatis; nam quòd Superior talem licentiam præbeat, mera gratia est, quæ in ipsis bonis accipiendis nullo titulo continetur.

5. Proponũtur argumenta, & rationes in contrarium. Prima.

Quocirca, quamuis hæc sententia tanquã plausibilis libenter audiatur, facilèque recepta sit, non tamen est facile solidam illius rationem reddere; nam in materia iustitiæ non licet dare in eleemosynam aliena bona sine expresso consensu domini, propter solam præsumptionem probabilem; ergo neque in materia religionis licebit; patet cõsequentia, quia non minus est necessarius consensus superioris in præsenti materia, quàm consensus domini in materia iustitiæ. Secundò, quia in iure nunquam aliquid non expressum quidquam operatur, nisi in quantum virtute continetur in aliquo expresso; sed in præsenti nihil interuenit, in quo hic tacitus cõsensus superioris virtute contineatur, ergo. Maior patet ex legibus citatis, & ex c. 2. de rescriptis, quod solet pro communi sententia citari, quia dicit in rescriptis subintelligi hanc conditionẽ, *Si preces veritate nitantur, etiamsi non exprimatur*, vbi glossa plura similia iura allegat, quæ omnia loquuntur de conditionibus tacitis, quæ secundùm rectam rationem in ipso rescripto, aut pacto, vel quocunque alio expresso signo implicitè continentur, licèt non exprimantur. Atque in hoc sensu videtur dixisse Baldus in c. *mandatum*, de rescriptis, col. 1. tacitam voluntatem cohærentẽ expresse, haberi pro expressa, sed in corde retentam nihil operari. Quod refert, & sequitur Tiraquellus in leg. *si vnquam*. Cod. de reuocandis donationibus, verb. libertis n. 21. In præsenti autem nihil inuenire possumus expressum à superiore, in quo hic tacitus consensus sufficienti ratione contineatur. Quin potiùs (quod difficultatem habet) si consulantur regulæ omnium religionum, & attendantur verba, quæ regulariter solent Prælati generaliter proferre, potiùs coniectabimus, conditionem requisitam esse consensum expressum superioris, & tacitum non sufficere. Tandem augetur difficultas, quia vel hic tacitus consensus est solum de futuro, vel est aliquis actus, qui esse vel fuisse in superiore ponitur. Primum non satis est; secundum cùm fundamento dici non potest: ergo Minor quoad priorem partẽ probatur, quia futura voluntas non potest dare in præsenti facultatem, quod est manifestum in licentia, v.g. confitendi alieno Sacerdoti, quia ad illam non sufficit præsumpta voluntas de futuro, vt alibi diximus, quia non potest illa voluntas futura dare iurisdictionem antequam sit; ergo similiter non potest dare licentiam, vel facultatem; nam hæc etiam est actus iurisdictionis ex parte dantis, & aliquam potestatem moralem præbet recipienti. Altera verò pars minoris per se nota videtur, quia nullus talis actus, vel signum eius in

Secunda. Tertia. Quarta.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

in superiori supponitur, cùm, ipso ignorante, res tota transigatur.

6. Hæc argumenta ostendunt, quàm sit verum, quod diximus, longè melius, & securius esse operari in hac materia, cum expressa facultate; quia tamen sententia communis practicè probabilis est, & secura ad excusandam culpam mortalem, & fortasse in rigore etiam speculatiuo vera: vt rationem eius reddamus distinguere oportet inter licentiam tacitam, & præsumptam: tacita enim in rigore, & proprietate verbi dicitur, quæ in aliquo actu expresso iuxta legalem, vel rationabilem interpretationem virtute continetur. Et hoc mihi probant citata iura, quæ ponderaui. Præsumpta verò propriè dicitur, quæ per coniecturas, vel rationes probabiliter creditur futura fuisse, si superior conueniretur. De præsenti verò nullo modo existit, nec per specialem, nec per generalem aliquam voluntatem superioris. Primùm ergo si hîc interueniat voluntas tacita superioris, sine dubio sufficit, quia hæc non est voluntas omnino futura, & conditionalis, sed iam supponitur aliquo modo existens. Et hoc etiam probant glossæ, & iura adducta; nam licèt non dicant non expressum regulariter contineri in expresso, dicunt tamen quando continetur, æquè operari ac si esset expressum; non dicitur autem voluntas tacita, nisi quando secundùm rectam rationem censetur contineri in aliqua expressa: ergo quotiescunque talis fuerit, idem operabitur ac si esset expressa.

Distinctio inter licẽtiã tacitã, & præsumptam.

Probatur assertio quoad tacitam licentiam.

7. Dices, non posse in præsenti materia inueniri voluntatem tacitam superioris in hoc sensu, & rigore explicatam, vt obiectiones factæ videntur ostendere. Respondeo in aliquibus casibus pertinentibus ad secundam conclusionem suprà positam, facilè esse huiusmodi voluntatem tacitam explicare; nam quando superior dat alicui facultatem ad peregrinandum, & non prohibet aliquid recipere, virtute censetur facultatem dare ad recipiendum ea, quæ aliàs prudenter & cum decentia religiosa recipi possunt, quia secundùm rectam rationem, vna facultas in alia intelligitur implicitè contineri. Atque eadem ratione, quia superior generaliter vult conuenienter, & in commodum suæ religionis administrare munus suum; ideo implicitè, & tacitè censetur velle, vt quando ipse est absens, vel difficilè conueniri potest, & est periculum in mora, tunc aliquid accipi posset; sic ergo in casu secundæ conclusionis tacita, seu implicita voluntas superioris interuenit. In casu autem præsentis conclusionis vix potest hæc voluntas reperiri, aut explicari; nisi vbi interuenit consuetudo recipiendi aliquid vsque ad aliquam quantitatem absque petitione expressæ facultatis; nam si scientibus, & tolerantibus Prælatis talis consuetudo seruatur, illa sufficienter indicat generalem voluntatem Prælatorum esse vt in talibus non sit necessaria expressa licentia, saltem quoad excusandam culpam coram Deo. Et ita respectu singulorum actuum, seu receptionum, quæ postea fiunt, habet tacitum consensum. Vt autem hæc consuetudo sit rationabilis, oportet, vt quantitas rei, quæ datur, vel accipitur, valde moderata sit, quia si extendatur ad res notabilis valoris, planè erit contra bonum Religionis, propter nimiam relaxationem paupertatis. Quæ verò sit hæc quantitas moderata, non potest, vt existimo, vna regula generali, pro omnibus religionibus præscribi, sed iuxta modum paupertatis,

Obiectio diluitur.

Ponuntur varij casus, in quibus sufficit tacita licentia. Primò quãdo superior dat licẽtiam ad peregrinandum.

Secũdò quãdo est absens.

Tertiò quãdo scit, & tolerat consuetudinem.

A quæ vnaquæque secundùm suam regulam obseruat, erit illa quantitas præscribenda; & ideo existimo in Religionibus mendicantibus minorem esse debere, quàm in aliis. Aduerto etiam in hoc quòd talis consuetudo rationabilis esse debeat, magis aggrauari superiorum conscientias, quàm subditorum; ipsi enim non debent illam admittere nec tolerare; nam si ipsi scientes eam permittunt, & consuetudo satis generalis est, & præscripta, profectò excusabit subditos saltem à violatione voti paupertatis in recipiendo, quidquid sit in expendendo, de quo infrà dicemus. Patet, quia illis satis constat de sufficienti voluntate superioris ad recipiendum; nam B consuetudo, siue rationabilis sit, siue irrationabilis, illam ostendit; hoc autem satis est, vt actus non sit contra paupertatem. Quod in simili docuisse videtur Nauarrus comment. 3. de regularibus num. 28. ad 4. & patet, nam etiam in facultate expressa licèt mihi constet superiorem non rectè fungi officio suo illam concedendo, nihilominus illa vtendo non pecco contra paupertatem, quamuis fortasse possim alia ratione peccare, vel ratione scandali, vel cooperando ad malum. Idem ergo dicendum erit in licentia tacita, quando ex consuetudine satis constat, etiamsi superior peccet talem consuetudinem permittendo. Eo vel maximè, quòd fieri potest, vt in C particulari licentia ad talem receptionem ex se iusta sit, & honesta, & solùm ratione modi sit reprehensibilis, scilicet quia datur per talem consuetudinem, quod pertinet magis ad negligentiam Prælati, quàm ad proprietatem subditi, ille enim nunquam recipit vt proprium, cùm semper recipiat nixus voluntate superioris, & intuitu illius. Nihilominus tamen omnino debent subditi cauere ne tali consuetudine vtantur, quando manifestè constat esse in dispendium, & relaxationem Religionis, considerata eius regula & instituto, tum propter graue nocumentum religionis cui cooperantur; tum etiam, quia semper infertur à subditis vis quædam moralis ipsis Prælatis, vt D non possint, vel non audeant iniquam consuetudinem impedire, & quando hoc ita est, consuetudo illa non tam ostendit consensum Superioris, quàm permissionem.

Notandum.

Limitatio.

Et hinc potest intelligi alius modus huius tacitæ facultatis, qui esse potest per taciturnitatem Prælati videntis inferiorem aliquid recipere, & tacere; nam cùm non præsumatur superior dissimulare proprietatem in subdito, meritò intelligitur, ideo tacere, quia consentit, & ita cum omni proprietate dat tacitam facultatem. Hic autem modus non simpliciter ab omnibus probatur; nam Turrecremata in dicto cap. *Non dicatis* art. 5. absolutè dicit Superiorem in eo casu E peccare mortaliter, & subditum nihilominus esse proprietarium. Sed de superiore nunc non possumus absolutum iudicium ferre, quia obiectum illud non est intrinsecè malum, & ideo ex circumstantiis pendet iudicium tam grauitatis culpæ, quàm an ibi interueniat culpa ex parte Superioris, & quàm grauis sit, & ideo idem videtur consequenter dicendum de ipso subdito, propter quod Nauarrus suprà num. 22. duplicem distinctionem adhibet, vna ex illa taciturnitate permissiua, vel approbatiua; nam si sit permissiua tantùm, non sufficit excusare subditum, quod est certum, iuxta ea quæ diximus de consuetudine, quia permittere non est dare facultatem; quando autem sit permissiua tantùm, ex circumstan-

8. Alius modus licentiæ tacitæ est quando superior videt, & tacet.

tiis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tiis personarum, rei, & occasionum iudicandum erit. Si autem sit approbatiua, subdistinguit; nam vel est iusta, vel iniusta: si iusta, sine dubio sufficiens est, quia nulla conditio illi deest, quæ ad valorem licentiæ requiratur. Si autem sit iniusta, Nauarrus absolutè ait, non sufficere vt tutum reddat subditum in conscientia. Sed iuxta dicta à nobis considerandum est, an illa iniustitia consistat tantùm in modo taciturnitatis: sæpe enim accidere potest, vt materia, & persona sit capax, & digna tali licentia, si expresè petatur, & quòd nihilominus superior malè faciat permittendo illum modum libertatis, & receptionis, non petita facultate, & tunc illa culpa superioris non obstabit, quominus subditus excusetur à culpa proprietatis, quia illa iniustitia non obstat quominus illa receptio non proprio, sed superioris nomine fiat. Si autem iniustitia consistat in modo obtinendi licentiam ex parte subditi, vel in materia ipsa, ita sentiendum est de tacita, sicut de præsumpta licentia; nam vtrique communis est, & ideo de illa conditione statim tractabimus.

9. Probatur assertio quoad licentiam præsumptam.

Superest dicendum de præsumpta facultate, quæ non fundatur in aliqua voluntate superioris præsenti, aut præterita; formali, aut virtuali; neque in signis eius, sed solùm in coniecturis probabilibus de voluntate futura, sub conditione, si superior sciret, vel facultas ab eo peteretur; & de hac maior dubitatio est propter rationem tactam, quod futurum vt sic nihil ponit in esse de præsenti; & conditionalis etiam nihil ponit in esse, quandiu conditio posita non est; ergo ex vtroque capite illa facultas nulla facultas est; ergo non potest excusare proprietatem. Nihilominus tamen cum D.Thom. dicat illam licentiam sufficere ad eleemosynam faciendam (cuius sententia communiter recepta est, vt præter citatos constat ex Angelo verbo *Eleemosyna*, num.6. Syluest, num.7.) non est cur negemus similem licentiam ad accipiendum sufficere. Tribus autem modis possumus rationem, seu sufficientiam huius licentiæ declarare. Primò, quia talis præsumptio semper reduci potest ad aliquam præsentem voluntatem Prælati, quæ virtute contineat tacitam facultatem: vt, v.g. quia solet similis receptio esse grata superiori; & quia experimento constat in similibus casibus solere facultatem dare sine acceptione personarum; sic enim in voluntate vnius particularis propter rationem vniuersalem virtute continetur voluntas aliorum. Sed hæc explicatio scrupulosa est, & incerta, nam sæpe reuera non poterit excedere coniecturam de futuro. Secundò ergo explicari potest ratio ex intentione vouentium paupertatem: nam cùm tota hæc obligatio ex voto oriatur, legitimæ intentioni vouentium commensuratur; intentio autem vouentium esse videtur, se obligare ad hanc dependentiam in recipiendo à voluntate superiorum hac extensione, quòd præsumpta voluntas sufficiat, & non cum maiori rigore. Hæc autem intentio ex consuetudine colligi potest, intendunt enim se obligare ad paupertatem, prout est, vel esse potest, in vsu religioso, iuxta probatam doctrinam. Quæ ratio probabilis quidem est; si verò attentè cōsideretur, supponit & honestatem consuetudinis, & veritatem doctrinæ, cuius rationem inuestigamus.

Primò.

Secundò.

10. Probatur tertiò.

Tertiò ergo potest reddi ratio, quia licèt illa voluptas præsumpta de futuro non sufficiat vt facultas de præsenti concessa intelligatur, nihilominus sufficit ad tollendam proprietatem, quia sufficit, vt res non accipiatur nomine proprio, & tanquam proprio, sed nomine alterius, cui statim subordinatur tanquam res communis. Quod ita declaro, quia duplici ex capite potest requiri licentia ad aliquid accipiendum, scilicet obedientiæ, & paupertatis. Respectu obedientiæ non sufficiet quidem facultas tantùm præsumpta de futuro, nisi interueniat aliqua alia ratio excusans à petitione expressæ facultatis propter impotentiam saltem moralem, & ideo in casu, de quo loquimur, non possumus excusare religiosum ab inobedientia, & defectu contra regulam. Vnde si regula, vel obedientia sub præcepto obedientiæ posita esset, non video quomodo possit à culpa graui excusari, nisi fortè ob consuetudinem, quæ regulam relaxauerit, aut interpretata fuerit; tamen quia de facto ex vi regulæ, & obedientiæ non interuenit rigorosum præceptum, ideo ex hoc capite excusatur religiosus in eo casu à culpa mortali. Ex titulo paupertatis sola illa voluntas superioris, in rigore necessaria est, quæ ex parte materiæ (vt sic dicam) occasionem, vel modum proprietatis auferat, esto ex parte operantis non det illi facultatem positiuam operandi (hoc enim ad paupertatem non spectat) ad tollendum autem respectum proprietatis sufficit ordo ad voluntatem præsumptam superioris, vt explicatum est, & ideo sufficit etiam ex hoc capite ad excusandum à culpa mortali. Supponimus autem religiosum, qui sic accipit aliquid, non habere animum proprietarium in ordine ad retentionem, vel vsum talis rei, alioqui ex illis capitibus posset mortaliter peccare modo infrà declarando; nunc enim solùm explicamus quid sufficiat ex parte receptionis ad excusandam culpam mortalem. Potéstque hæc ratio confirmari à simili ex leg. *Inter omnes*. §. *rectè*. ff. de furtis. vbi dicitur non esse reum furti qui aliquid accipit, probabiliter credens dominum fuisse daturum si ab eo id petiisset; ratio huius est, quia illa voluntas præsumpta sufficit, vt destruatur obiectum furti, quod in eadem lege indicatur his verbis: *Quid enim dolo fecit, qui putat dominum consensurum fuisse? siue falsò id, siue verè putet.* vbi glossa alia iura citat. hunc textum citat etiam Nauarrus suprà; vnde constat de vtraque voluntate, tam implicita, seu tacita, de præsenti, quàm præsumpta de futuro loquutum fuisse, quamuis eas non distinxerit. Constat etiam, quòd licèt iura superiùs citata magis comprobent priorem partem, tamen etiam hanc posteriorem habere in iure fundamentum, & in materia quodammodo magis rigorosa, vt est materia iustitiæ, & ita ferè satisfactum est difficultatibus in principio tactis, & ratio, quæ sumebatur ex materia furti, potest in contrarium retorqueri.

Solùm ingerit nonnullam difficultatem, quòd ibi tactum est, quia iuxta ordinarium vsum religionum, superiores non solùm non consentiunt, verùm potiùs ægrè ferunt, quòd sine expressa licentia aliquid recipiatur quando illa postulari potest; ergo moraliter non potest talis licentia esse præsumpta. Vnde Gerson 2.p. Alphab. 34. lit. S. inquit, *Quoties probabiliter creditur, quòd si superior sciret, ipse non approbaret, sed displiceret sibi, & hoc displicentia graui, tunc est transgressio voti.* Quod dictum bene explicatur à Nauarro, quia si displicentia superioris, sit de ipsa receptione quoad substantiam eius, vt sic dicam, 11. Difficultas, an displicentia Prælati obstet. Responsio.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tunc omnino tollitur præsumpta voluntas, & ideo receptio proprietaria est. Si autem displicentia, quæ timetur, solùm sit de modo, scilicet, quòd id fiat, sine expressa facultate, non tamen de receptione ipsa, secundum se, id satis est ad excusandam culpam mortalem, quia excusat à proprietate, quamuis non excuset ab aliqua inobedientia. Quod in simili docuit optimè Caietan. in summa, verbo, *furtum*, quem omnes sequuntur.

12. Dubitatio secunda an licẽtia iniusta sufficiat. Rationes dubitandi.

Secundò dubitari potest circa hanc licentiam; an necessarium sit esse iustam, vt religiosus, qui virtute illius aliquid recipit, non peccet contra paupertatem. Et ratio dubij est, quia licentia iniusta in materia voti videtur esse nulla, sicut dispensatio; ergo talis licentia non excusat proprietariam acceptionem. In contrarium autem est, quia non omnis licentia iniusta est nulla, imò nec dispensatio in iure humano, vt alibi diximus. Neque hæc licentia videtur comparanda cum dispensatione in voto, quia reuera hæc non est dispensatio, (nec enim potest Prælatus in votis essentialibus, & obseruatione eorum dispensare;) sed est moralis quædam mutatio ex parte materiæ; nam res quæ sine licentia Prælati accipitur vt propria, cum illa exuit hoc vitium. Hæc ergo licentia, seu mutatio materiæ, libera est ipsi Prælato, quantum est ex vi voti paupertatis subditi, ergo licèt ex alio capite sit iniusta, valida est, atque adeò sufficiens, vt religiosus ea vtens non peccet contra paupertatem, quidquid sit de alio genere peccati.

13. Opinio Nauar. affirmat cum distinctione.

In hoc dubio Nauarrus dict. comment. 2. de Regularib. num. 21. refert Cardinalem Alexand. dicentem licentiam tametsi iniustam excusare à peccato proprietatis, licèt non excuset ab omni peccato. Quod tenet apertè Turrecremata in dicto cap. *Non dicatis*; citans Humbertum; tenet etiam D. Anton. 3. p. tit. 16. Graphis 2. p. decis. lib. 13. cap. 19. numero 30. Azor tom. 1. instit. moral. lib. 12. capite 12. quæst. 1. Hi ergo licèt subditum in hoc casu excusent à vitio proprietatis, non tamen ab alio. Nauarrus verò multa objicit contra hanc sententiam, ac tandem concludit, Religiosum vtentem tali licentia iniusta, peccare peccatum proprietatis; addit tamen quòd si sit paratus ad reddendum communitati, seu resignandum talem rem cùm primùm fuerit requisitus, licèt tunc etiam sit proprietarius, nihilominus non incurrere pœnam proprietarij, id est, priuationem Ecclesiasticæ sepulturæ, quia solùm imponitur contra proprietarium occultum, & nulla vtentem facultate. Et de hac posteriori parte nulla est dubitatio. Priorem autem partem probat Nauarrus præter rationem in principio factam, quia religiosus, vtens illa licentia peccat, vt dicti authores fatentur, & non alio genere peccati, nisi proprietatis; ergo. Probatur minor, tum quia non potest alia species peccati ibi assignari; tum etiam, quia illud peccatum est contra votum paupertatis, non enim est contra castitatem, vt per se patet; neque contra votum obedientiæ, quia illa licentia sufficit saltem, vt non sit contra voluntatem superioris: ergo contra paupertatem; ergo est peccatum proprietatis. Tum denique, quia ille non peccat, nisi quòd tenet proprium sine iusta licentia, quæ non excusat; ergo est proprietarius. Et ideo hanc sententiam tuentur Nauarr. lib. 3. Rest. capite 1. p. 3. Molina tom. 2. de iust. disp. 276.

14. Prima assertio de licẽtia iniusta ex parte petentis.

Mihi in rigore prior sententia videtur verior, quamuis distinctione opus sit; variis enim modis potest licentia esse iniusta, primò ex parte petentis tantùm, quia nimirum per vim, dolum, aut fraudem, illam extorquet, & de hoc casu nulla est dubitatio. nam certum est, talem licentiam nullam esse, quia vis & metus causant inuoluntarium; & idem est de dolo, & fraude. Quapropter si licentia fuit subreptitia, & ex falsa causa, non reddet tutam conscientiam religiosi, & idem censeo si taceantur circumstantiæ, quæ rationabiliter, & probabiliter mutarent voluntatem superioris, vt talem licentiam non concederet; quia tunc etiam ignorantia illa sufficienter causat inuolunrarium. At verò si taceatur aliquid, quod fortasse difficiliorem redderet concessionem licentiæ, non tamen absolutè eam impediret, quantum probabiliter iudicari potest, id non obstabit quominus licentia sufficiens sit, quia illud non pertinet ad substantiam, sed ad modum. Iuxta hoc etiam cauendum est in licentia præsumpta, vel tacita, ne fundetur in aliqua ignorantia superioris: vt, v. g. si proximus Prælatus videat subditum aliquid recipere, & taceat quia credit, vel supponit habere facultatem Prouincialis, quam reuera non habet, tunc enim non excusabitur subditus vtens illa taciturnitate superioris tanquam licentia præsumpta, quando probabiliter etiam credit suum proximum superiorem fundari in illa existimatione, quia hæc ipsa existimatio excludit voluntatem tacitam, & conjecturam eius. Fieri autem potest vt excludat præsumptam, & tunc non obstabit, vt si subditus probabiliter credat, superiorem proximum daturum esse talem facultatem, etiamsi non existimaret Prouincialem illam dedisse; nolit autem ab illo petere, nec veritatem aperire propter verecundiam, vel alios respectus, tunc enim non erit proprietarius, licèt sit imperfectus, vel inobediens.

15. Secunda assertio, de licẽtia iniusta ex parte materiæ.

Alio modo contingit licentiam esse iniustam ex parte materiæ: vt, v. g. si superior det licentiam ad furandum, &, quod proinde est, ad accipiendum aliquid ab eo, qui non potest dare; in quo genere iniustitiæ potest etiam esse varietas; nam aliquando potest esse datio, vel acceptio, ita iniusta, vt sit etiam nulla ex se, & secluso voto paupertatis, vt contingit in furto, & in omni acceptione ab eo, qui vel non est dominus, vel non potest dominium transferrre; aliquando potest esse iniusta, quamuis non inualida, quia scilicet sit ab eo, qui potest donare, licèt id faciat propter iniustam, vel turpem causam (sic enim nunc iniustum accipimus pro iniquo;) quando ergo licentia, licèt iniqua, valida est, id est, sufficiens, vt donatio, vel acceptio teneat, etiam erit sufficiens ad excusandum religiosum à peccato proprietatis. Probatur, quia illa malitia est accidentaria, & extrinseca ad paupertatem: vt, v. g. si religiosus accipiat aliquid pro suffragio, vel pro opere seruili faciendo in die festo, vel per secularem negotiationem aliquid lucretur; in quibus casibus & similibus facile est distinguere aliam malitiam à malitia proprietatis. Denique tunc religiosus non accipit aliquid nomine proprio, sed nomine sui superioris; & per relationem ad voluntatem eius, licèt aliàs sit iniquus, non est proprietarius. Vnde vlterius addo, etiamsi licentia, vel mandatum superioris sint prorsus inualida quoad translationem, seu acquisitionem dominij, satis esse ad excusandam

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sandam à proprietate, quamuis non excuset ab iniustitia; vt, v.g. si concedat superior libertatem accipiendi aliquid per furtum, vel per vsuram, vel etiam præcipiat, subditus accipiendo, non erit proprietarius, quamuis sit iniustus, quia non agit contra votum, cùm nihil accipiat proprio nomine, vel sine voluntate superioris.

Obiectio. Sed contrà, quia qui vouet paupertatem, primùm omnium aliquis obligatur ad non accipiendum, nec habendum aliquid iniustè; ergo in prædicto casu violatur votum paupertatis, quia quoad illam materiam obligatio est absoluta; sicut qui castitatem absolutè vouet, primùm omnium obligatur ad abstinendum ab illicitis actibus; deindè verò etiam ab illis, qui possunt esse liciti.

Solutio. Respondeo negando assumptum, nam votum paupertatis, vt sic, non est de non committenda iniustitia, sed præcisè de carentia proprij, & ideo si hæc carentia possit simul esse cum iniustitia, illa iniustitia non erit violatio voti paupertatis. Ad quod confirmandum facere possunt, quæ de triplici paupertate tractat Nauarrus comment. 1. de Regul. nu. 17. & sequentibus.

16. *Tertia assertio, de licentia iniusta ex parte causæ.*

Vltimò contingit licentiam esse iniustam ex parte causæ, scilicet, quia datur sine necessitate, vel vtilitate rationabili, vel sine aliquo alio iusto titulo, in quo casu maximè loquuntur citati authores, qui indifferenter etiam videntur loqui de licentia ad recipiendum, retinendum, vel expendendum. Sed fortasse non est æqualis ratio de omnibus, præsertim de actu consumendi rem, vel donandi extra religionem, vel etiam habendi peculium nimis superfluum; sed de his infrà; nunc enim de sola receptione agimus, & in illa sine dubio, sententia est vera cardinalis, quia illa acceptio, neque est inuito, neque non volente superiore, sed dependenter ab eius voluntate; ergo non est proprio nomine, sed alieno; ergo non est proprietaria. Patet consequentia ex dictis, quia sola malitia extrinseca, & per accidens coniuncta non sufficit ad proprietatem. Præterea (vt respondeamus rationi dubitandi) quia superior dat licentiam ad recipiendum aliquid, non dispensat in voto paupertatis, sed solùm constituit materiam in eo statu, in quo sit extra latitudinem voti paupertatis; ergo quamuis talis licentia detur sine iusta causa, non propterea est nulla. Patet consequentia, quia dispensatio non est in aliquo iure diuino, imò in nullo iure dispensatio est, & (si attentè consideretur) solùm consistit in fastu quodam, scilicet in hoc, quòd superior verè, & realiter velit subditum hoc recipere, non ex ignorantia, aut errore, sed satis voluntariè, & ideo si facultas à tali voluntate procedat, hoc satis est, vt sit valida quoad hunc effectum, non incurrendi proprietatem, quidquid sit de alia malitia.

17. *Ad argum. Nauar. responsio.*

Ad argumentum autem Nauarri respondent alij authores in eo statu interuenire ex parte superioris peccatum infidelis dispensatoris, ex parte verò subditi peccatum auaritiæ. Sed prior pars, si intelligatur de dispensatione in voto paupertatis, in rigore non est vera, vt dixi; intelligenda ergo est, vel de imprudenti dispensatione in aliquo statuto religionis, vel in obseruantia eius, quoad rigorem paupertatis, non quidem in carentia proprietatis (in hoc enim non dispensatur) sed in absoluta carentia talium rerum, etiam quoad retentionem, seu vsum fa-A cti. Quoad aliam verò partem de auaritia mihi non placet, benèque impugnatur à Nauarro, quia ibi nulla est specialis ratio auaritiæ, nec ordinariè solet hic excessus committi ex hoc affectu, sed potiùs ex affectu nimiæ commoditatis humanæ, si res pertineat ad corporis gustum, vel commoditatem, vel ex affectu vani honoris, seu curiositatis, vt si pertineat ad ornatum corporis, vel cellæ. Dico ergo posse subditum peccare in eo statu iuxta hos affectus, attenta materia & modo operandi; item sæpe peccare peccato scandali, respectu superioris, quem inducit ad iniquam licentiam concedendam, vel respectu aliorum fratrum, ac totius religionis relaxationem introducendo, B aut non se conformando in communi obseruantia suo toti sine legitima causa; potest etiam peccare contra paupertatem, & non peccato proprietatis, sed cuiusdam excessus in abundantia rerum etiam non propriarum, nec appropriatarum (vt sic dicam;) quia moderatio etiam in his rebus potest cadere sub votum, & excessus illius non est proprietas, sed potest dici superfluitas. Vnde obiter infero, si talis acceptio non ordinetur ad vsum aliquem superfluum, & excedentem limitem paupertatis promissæ, quoad hanc moderationem, solam acceptionem non esse contra paupertatem, quantumuis licentia aliàs sit iniusta, vt si res accepta non retinea-C tur à priuata persona, sed statim ad alium vsum destinetur ex voluntate superioris; vnde stando intra limites acceptionis, reuera nunquam est ex hoc capite contra paupertatem. Ad argumentum ergo Nauarri negatur minor, scilicet, non posse hîc interuenire aliud genus peccati nisi proprietatis. Ad primam verò probationem iam declarata est multiplex alia malitia, quæ ibi esse potest. Ad secundam negatur consequentia; nam contra votum paupertatis potest intelligi transgressio, & malitia quæ non sit proprietas, vt declaratum est, licèt non sit in sola acceptione, nisi prout habet ordinem ad aliquem alium superfluum vsum. Ad tertiam nego, subditum D in eo casu habere proprium, sine iusta licentia; quia non habet proprium, imò est repugnantia coniungere proprium cum licentia, quia licentia excludit proprium, vel non potest dari licentia, quæ sit ad habendum, vel recipiendum aliquid, vt proprium, quia est contra votum, cap. *Cum ad Monasterium*, de statu Monachorum. Tunc ergo non habet religiosus proprium sine iusta licentia, sed tenet, vel recipit aliquid sine iusta causa, etiamsi non proprium, vt satis declaratum est.

Relinquitur ergo ex dictis illam tantùm acceptionem esse proprietariam, & per se contrariam voto paupertatis, quæ fit sine licentia taci- 18.
E ta, vel probabiliter præsumpta, aut expressa superioris, eique sufficienter voluntaria, id est, sine vi, metu, aut fraude extorta.

Dubitatio tertia an licentia subita sufficiat. In q. 8. Scholastica in fine.

Iam verò superest explicandum, an sufficiat licentia, seu voluntas superioris debita, quamuis nec tacitè, nec expresè concessa præsumpta sit, sed potiùs contraria displicentia superioris sit præsumpta, vel etiam expresè declarata, negando scilicet facultatem petitam imprudenter, & irrationabiliter, quia supponimus facultatem secundùm rectam rationem fuisse debitam.

Opinio Alphonsi Mẽdoçæ affirmat.

Nam Alphonsus Mendoça in suis quodlibetis, primò sentit, facultatem debitam esse sufficientem; ait enim excusari religiosum à culpa mortali, etiamsi contra voluntatem expressam superioris duos argen-

teos

(c) 2007 Ministerio de Cultura

reos recipiat, aut eroget; & non videtur fundari in leuitate materiæ, nisi quoad hoc, quòd ratione illius voluntas superioris est irrationabilis; sequitur ergo idem esse dicendum quotiescunque aliunde constiterit, voluntatem superioris esse irrationabilem, etiamsi quantitas materiæ magna sit. Sequitur etiam illud non tantùm peccatum mortale non esse, sed nec veniale, quia (vt ipse ait) quando licentia irrationabiliter negatur, adhuc subditus censetur operari cum licentia rationabiliter præsumpta. Limitat autem hoc nisi superior prohibeat in virtute sanctæ obedientiæ; nam tunc censet, obligare sub mortali, etiam in materia duorum argenteorum.

19. Assertio est negatiua. Probatur in casu, quo præsumitur negãda talis licẽtia irrationabiliter. Primò.

Ego verò censeo licentiam tantùm debitam non sufficere, id enim in antiquis authoribus non lego, nec videtur mihi rationi, vel religioso statui consentaneum. Dico ergo, si probabiliter præsumam superiorem negaturum facultatem, mihi non licere rem accipere, etiamsi irrationabiliter esset negaturus, quia, vt paulo antea dicebam, hoc negatiuum magis consistit in facto, quàm in iure, & ideo si de facto res est inuoluntaria superiori, votum paupertatis semper obligat, quia nondum est materia illa constituta extra latitudinem eius. Item illa acceptio non potest fieri nomine superioris, cùm nulla voluntas eius intercedat, nam voluntas debita, nulla voluntas est, quandiu contraria de facto inest; erit ergo illa acceptio nomine proprio; ergo proprietaria, & contra votum.

Secundò.

Item si de facto superior consentiat, etiamsi debuisset non consentire, id satis est vt tollatur proprietas; ergo & è contrario, vt seruetur æqualitas, si superior de facto nolit, illi repugnare erit proprietas, etiamsi velle debuisset.

Tertiò.

Quod tandem declaratur exemplo furti; nam licèt diues teneatur pauperi dare eleemosynam in graui necessitate, si tamen non det, nec præsumatur daturus, etiamsi ab eo petatur, non licet ab eo accipere; quia de facto est simpliciter inuoluntarius, quamuis velle debuisset, quia per hoc debitum, nec acquiritur ius proprium alteri, nec materia illa constituitur extra obiectum furti; ergo similiter in præsenti, est enim inter hæc proportio in superioribus explicata.

Probatur in casu, quo negatur irrationabiliter.

Et hinc à fortiori constat, si superior expresè neget facultatem dandi, vel recipiendi, quantumuis subditus iudicet irrationabiliter negare non esse licitum illud accipere, sed contra paupertatem agere, si id faciat, quia nomine proprio, & non superioris id recipit; neque habet locum voluntas præsumpta, vbi expressa est in contrarium; quia si præsumptus dissensus, non admittit præsumptum consensum, multo magis expressa negatio, & prohibitio excludet præsumptam licentiam, quantumuis rationabilem. Vt enim licentia sit præsumpta, non satis est, quòd secundùm rectam rationem sit debita, quia non semper aliquis præsumitur effecturus quod recta ratio postulat, maximè quando ipse expresè declarat se nolle id facere.

20. Obiectio.

Sed contrà, quia in eo casu, præsertim si materia sit parua, abutitur superior potestate, quam habet in subditum religiosum, dum vult eum tractare vt seruum, & mancipium, negando ei debitam facultatem ad honestam, & religiosam acceptionem, vel alium vsum.

Confirmatio.

Confirmatur, quia si maritus neget vxori licentiam dandi moderatam eleemosynam, & conformem suo statui, potest nihilominus eam date absque peccato, vt est recepta sententia; ergo similiter, &c.

Responsio prima.

Respondeo in primis ad obiectionem, etiamsi in rebus sacris alterius conditionis sit religiosus, quàm seruus, eiúsque subiectio nobilior sit, tamen in materia paupertatis ex sententia communi Doctorum, vel illi æquiparari, vt latè Nauarrus dicto comment. 2. de Regularib. num. 30. & 43. vel certè illum superare in rigore paupertatis, quoad carentiam bonorum, & quoad potestatem habendi illa, & quoad carentiam non habendi, & nihilominus hoc non pertinere ad vilem conditionem, quia in seruo paupertas coacta est, in religioso voluntaria.

Secunda.

Vnde vlteriùs dicitur, quamuis superior neget religioso facultatem recipiendi, vel dandi aliquid minimum, non propterea tractare illum vt mancipium, quia semper fundatur in paupertate voluntaria, & præterea licèt superior in eo excedat, & imprudenter se gerat, & humano affectu moueatur, hoc non tollit voti obligationem, cùm materia semper maneat in eodem statu.

Ad confirmationem. Primò.

Vnde ad confirmationem respondetur primò, exemplum esse incertum, quando prohibitio mariti est expressa, & non continet iniustitiam, vt videre licet in Syluestro verbo *Eleemosyna*, quæstione 5. versic. 5. & deinde non est simile, quia vxor habet dominium suorum bonorum, licèt non habeat administrationem, quæ marito commissa est, tamen cum debito modo, ac mensura, & ideo non potest priuare vxorem vsu rerum debito illius statui, neque ipsa se obligauit speciali voto ad carendum omni vsu proprio suarum rerum, religiosus autem ex vi status non habet, nec habere potest aliquem vsum proprium, imò per proprium votum illum abdicauit, & ideo nunquam illa facultas est ita sibi ex iustitia debita, vt si negetur possit ipse sua authoritate talem vsum, vel acceptionem vsurpare.

21. Instantia.

Sed dicet tandem aliquis votum ipsum paupertatis non solùm includere habitudinem ad licentiam datam, vel præsumptam, sed addendum etiam esse, vel debitam secundùm rectam rationem, quia non obligatur quis nisi ad paupertatem rationi consentaneam, sicut non obligatur nisi ad obedientiam rationabilem.

Solutio.

Sed hæc doctrina admittenda non est, quia, vt dixi, est contra communem sententiam Doctorum, in re morali, & graui. Nunquam enim dicunt, in materia paupertatis sufficere minorem voluntatem, quàm præsumptam. Vnde ad summum addere possumus, si licentia secundùm rectam rationem concedenda iudicetur, & nihil aliud obstet, id satis esse vt sit etiam præsumpta rationabiliter, quia præsumendum est, superiorem facturum quod secundùm rectam rationem debet. At verò si aliàs constet superiorem nolle, iam cessat præsumptio, & consequenter cessat illa voluntas, quæ ad minimum ab authoribus requiritur, qui præterea solùm excipiunt casum extremæ necessitatis proximi, vt constat ex materia de eleemosyna, vbi authores dicunt in extrema necessitate posse, vel etiam debere religiosum facere eleemosynam, etiam prohibente Superiore, vt notat glossa in cap. *Non dicatis* 12. quæstione 1.

Excipitur casus de extrema necessitate.

In casu autem minoris necessitatis hoc ei non conceditur, vt ex eadem glossa colligitur, quia exceptio firmat regulam in contrarium. Et expresè etiam notarunt Angelus, & Syluester verb. *Eleemosyna*, & Archidiaconus in dicto cap. *Non dicatis*, Abbas, & Antonius

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Antonius de Butreo in cap. *si quis*, Extrà de furtis. Hostiens. in summa tit. de pœnit. & remis. circa finē ante specialem titulum de Remissionibus. § *Quid de facientibus eleemosynam*; imò videtur expressa sententia D. Tho. 2. 2. q. 32. art. 8. ad primum. ergo extra casum extremę necessitatis, nunquam sufficit petita licentia, & non obtenta, quantumuis debita dicatur.

22. Prohibitio superioris dupliciter dici potest irrationabilis. Primò contrariè.

Vnde dupliciter potest dici prohibitio superioris irrationabilis. Vno modo contrariè, (vt sic dicam;) alio modo priuatiuè tantùm: *Contrariè* appello, quando prohibet id quod subditus non potest omittere nisi transgrediendo præceptum charitatis, vt est in dicto casu de extrema necessitate. Et in eo sensu dici potest, religiosum non se obligasse per votum ad irrationabilem paupertatem; quanquam in eo casu accipere aliquid ad subueniendum proximo extremè indigenti non est vsus proprietarius, sed potiùs cōmunis, quia in illo casu omnia sunt communia. Sub hoc tamen membro comprehendo omnem casum, in quo religiosus ex pietate, vel iustitia (si tamen id accidere potest de quo suprà dictum est) tenetur subuenire parenti indigenti, vel debitori, non obstante prohibitione superioris: tunc enim carentia talis vsus, non censetur comprehensa in voto paupertatis, tum quia esset illicita, tum etiam, quia potius est veluti restitutio, aut solutio rei alienæ, quàm vsus dominij.

Secūdò priuatiuè.

Priuatiuè autem voto prohibitionem irrationabilem, quando superior quidem abutitur sua potestate, & contra charitatem, vel contra iustitiam distributiuam, aut similem virtutem agit, negando licentiam; nihilominus tamen respectu subditi nihil contra rectam rationem sequitur in actionibus, vel omissionibus eius, etiamsi rigorem paupertatis iuxta voluntatem Prælati obseruet; & tunc nullo modo possumus dare licentiam subdito ad agendum præter votum, nec possumus ita interpretari materiam voti paupertatis, cederet enim in magnam perniciem religionis, facilè enim subditus iudicabit, Prælatum sibi facere iniuriam, & irrationabiliter facultatem negare. Item illa interpretatio voti est contra absolutam formam eius, & nulla authoritate, vel ratione fundatur, quia illa paupertas, seu actus eius in subdito non est irrationabilis, sed honesta, imò tanto est perfectior, cæteris paribus, quanto superior sine iusta causa licentiam negat; ergo comprehenditur sub absoluto voto paupertatis.

Confirmatur.

Tandem exemplo de obedientia hoc confirmo, quando enim obedientia ita est irrationabilis, vt à subdito sine peccato impleri non possit; tunc non obligat: at verò si solùm ex parte superioris sit contra prudentiam, à subdito autem possit sine peccato fieri, tunc illa materia est obedientiæ, vt infrà videbimus ex communi sententia Patrum; ergo similiter in paupertate.

23. Impugnatio opinionis Alph. Mend.

Quapropter non videtur mihi consequenter loqui dictus author dum ait; non peccare mortaliter religiosum contra paupertatē expendendo duos argenteos contra voluntatem superioris, qui facultatem negauit; peccare autem mortaliter si id faciat contra præceptum superioris id prohibentis in virtute obedientiæ: nam si facultas illa irrationabiliter negatur, & ita excusatur peccatum mortale contra paupertatem, vt ipse ait, etiam præceptum illud erit irrationabiliter impositum; ergo hoc etiam satis erit, vt excusetur peccatum mortale contra obedien-

A tiam; eadem enim est ratio; maximè quia si illa materia supponitur esse parua respectu paupertatis, cur non erit etiā parua respectu obedientiæ per se loquendo.

Infertur ex tradita doctrina ad quamcunq; quātitatem esse licētiam necessariam.

Ex quo etiam infero in præsenti puncto ad formalem doctrinam traditam nihil referre, quòd materia acceptionis, vel largitionis, de qua agitur, sit magna, vel parua; nam in vtraque procedit, seruata proportione, id est, intra gradum culpæ, ad quem materiæ quantitas sufficiet. Nam si supponatur materia duorum argenteorum esse parua in materia paupertatis, tunc de illa disponere inuito superiore, qui facultatem negauit, erit quidem venialis culpa, non propter irrationabilem voluntatem superioris, sed propter materiæ paruitatem.

B Nam etiam in parua materia necessaria est licentia superioris, vel data, vel præsumpta, vt probant omnia dicta, nam illa etiam est aliqualis materia voti. Addo denique, quamuis illa materia sit parua, non propterea statim iudicari posse superiorem irrationabiliter agere, negando facultatem, nam propter alios fines, vel religioni conuenientes, vel perfectioni subditi, potest sæpiùs prudenter id facere.

24. Quæ materiæ quātitas sit necessaria ad peccatū mortale.

Statim verò occurrit dubitandum, quænam materiæ quantitas censenda sit parua, vel magna, vt illam accipere sine licentia superioris, etiam præsumpta, sit peccatū mortale, vel veniale. Sed C hoc punctum suprà cap. 6. huius libri latè tractaui, circa votum simplex paupertatis, vbi primùm ostendimus contra Antoninum & Gersonem, non omnem materiam minimam sufficere ad peccatum mortale; deinde fusè inquisiuimus regulam aliquam ad definiendam materiam, quæ in hac transgressione sufficiat ad peccatum mortale, eámque, vt potuimus, tradidimus, & quomodo ad votum etiam religiosorum sit applicanda declarauimus.

25. Dubitatio prima an accipere rē ad publicum, & communem vsum, sit peccatum graue.

Quapropter hîc solùm occurrit huic dubio coniungere aliud, an scilicet, supposita ex parte materiæ sufficienti quantitate ad peccatum mortale, si dominium eius vsurparetur, eadem D sufficiat, vt sit peccatum mortale accipere illam, sine licentia superioris, quando non accipitur, vt habeatur tanquam propria, neque vt occultè, & quasi furtiuè possideatur, vel extra religionem expendatur; sed solùm, vt religioni incorporetur, & publicus, ac communis vsus illius habeatur cum proposito relinquendi illum, quando superiori visum fuerit.

Probatur pars negatiua.

Videtur enim tunc tale peccatum, non esse peccatum mortale; nam licèt materia eius remota sit res grauis, proxima videtur esse leuis; hæc enim duo separabilia sunt. Quod declaro in materia furti; nam decem aurei, materia satis grauis est ad furtum, & nihilominus accipere illa, non simpliciter, E sed mutuò ad breue tempus, cum proposito reddendi, & sine morali periculo alterius nocumenti, non videtur esse peccatum mortale; quia talis actio circa totam illam quantitatem moraliter loquendo est leuis iniuria, quæ est materia proxima, seu actus exterior iniustitiæ, à quo sumi debet grauitas culpæ, quæ est in voluntate faciendi talem actum. Ita ergo in præsenti grauitas culpæ, quæ formaliter est in voluntate accipiendi aliquid, ex grauitate ipsius acceptionis sumenda est. Grauitas autem acceptionis, non ex sola quantitate rei acceptæ; sed ex inordinatione intrinseca ipsius acceptionis sumenda videtur, id est, ex appropriatione, quæ per talem acceptionem fit. At verò quando acceptio

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ceptio fit prædicto modo, & cum intentione explicata, videtur esse minima appropriatio, quia solùm est in exercitio talis actus accipiendi quasi in fieri, vt sic dicam, non tamen in termino eius, neque in re accepta, nimirum, quia acceptio fit sine licentia, res verò accepta nullo modo vsurpatur, nec tenetur tanquam propria; ergo.

26. *Rationes pro parte affirmatiua.*

In contrarium autem est, quia hic actus reuera est proprietatis, & dominij; ergo si fiat circa magnam quantitatem est peccatum mortale. Antecedens patet, quia non fit nomine alieno, sed proprio, cùm non fiat ex aliqua licentia, vel voluntate superioris, expressa, aut tacita, vt in casu supponitur. Consequentia verò probatur, quia ille actus ex genere suo est peccatum mortale, cùm sit contra votum; ergo si in particulari versetur circa magnam quantitatem, erit etiam in indiuiduo peccatum mortale. Patet consequentia, quia in actibus, qui ex genere suo sunt peccata mortalia, regula generalis, & communiter recepta ad iudicandum etiam in particulari esse talia, est quantitas materiæ. Nec satis est respondere, actionem illam non esse grauem, etiamsi in magna quantitate versetur; tum quia sequitur, accipere etiam mille aureos, vel res tanti valoris, v.g. libros, imagines, & similia ad communem vsum sine vlla licentia, non esse peccatum mortale, quod absurdissimum videtur, & in magnum dispendium disciplinæ religiosæ; tum etiam, quia accipere rem aliquam, & incorporare illam religioni, non est actus parui momenti, imò est vsurpatio potestatis propriæ superioris, & licèt materialiter, vt sic dicam, videatur esse vtile Religioni, tamen moraliter potest esse validè nociuum.

27. *Duplex responsio, & opinio in hac difficultate. Prima.*

Ad hanc difficultatem aliqui sub distinctione respondent; aut enim religiosus accipit rem, vt ea vtatur, sine alio superioris consensu; vel vt ad communem vsum illam deputet. In priori casu censetur esse peccatum mortale, si quantitas sit ex se sufficiens ad peccatum mortale proprietatis, quia ille actus proprietarius est, quantum esse potest, quia includit acceptionem, retentionem, & vsum sine licentia superioris; ergo ex parte actionis habet omnem rationem proprietatis, quam habere potest. *Secunda.* In posteriori autem casu non censetur religiosus aliquid accipiendo esse proprietarius, dummodo statim sine mora notabili rem tradat communi vsui, nam si sit in mora voluntaria, incidet in proprietatem, rem occultè apud se detinendo, & quasi nomine proprio illam possidendo. Seclusa verò hac mora, licèt illa acceptio indebito modo fieret, ex defectu obedientiæ, non tamen videtur proprietaria, cùm statim res communitati tradatur.

28. *Vtraque impugnatur. Prima.*

Hæc verò sententia quoad priorem partem videtur nimis rigorosa; quoad posteriorem verò falsa; vel nimis ampla. Primum declaro, nam res quæ accipitur ad proprium vsum, duplicis generis esse potest, scilicet, aut pertinens ad ordinarium vsum religiosum, ita vt de bonis monasterij accepturus esset rem similem ad suum vsum, & in locum illius retineat, quam occultè accepit, non quidem cum maiori proprietate, vel reseruatione, quam similem teneret si à Monasterio illam accepisset; & in hoc casu videtur prior sententia valde rigorosa si ad illum applicetur, quia tunc perinde est ad suum vsum illam tenere, ac communi illam deputare, A quia communis vsus talium rerum, non aliter est communitatis, nisi quatenus diuisus est per singulas personas, ita vt apud nullam sit res similis tanquam propria, quia semper potest à superiore auferri; ita verò contingit in præsenti; nam supponimus tali animo vsum illius rei retineri. Item, quia religiosus habet licentiam à superiore tacitam, vel expressam, vt tali re in communi vtatur, v.g. pileo, veste, libro talis authoris, &c. ergo quòd illam generalem facultatem applicet ad hanc rem particularem, proprio arbitrio, & sine voluntate superioris, vel non est proprietas, quia semper seruatur respectus ad aliquam voluntatem superioris, & ad B communem vsum, vel certè est admodum leuis, & insufficiens ad peccatum mortale; at verò si res quę accipitur, & retinetur ad proprium vsum, non pertinet ad communem vsum religiosorum, vt sunt victus, vestitus, vel instrumenta necessaria ad proprias actiones, vt libri, &c. sed est extraordinaria, pertinens scilicet ad peculiarem, & extraordinarium vsum: vt pretiosa imago, & similia, quæ ad peculiarem ornatum, aut curiositatem, vel commoditatem pertinent, & in his rebus videtur habere locum prior sententia, quia in eis procedit maximè ratio eius, quæ vrgens videtur.

29. *Secunda.*

Secundum declaratur, quia licèt res accipiatur C vt statim communitati tradatur, & de facto ita fiat, nihilominus ipsa acceptio, non solùm contra obedientiam, sed etiam contra paupertatem esse videtur, quia nomine proprio fit, cùm omnino sine licentia fiat, vt supponitur; non enim habemus aliam regulam ad explicandam hanc propositionem, nisi quòd actio fiat independenter à voluntate alterius; fit autem hoc modo, quando fit sine licentia eius, vt suprà declaratum est; ergo cùm illa acceptio fiat sine licentia, fit nomine proprio; ergo actus proprietatis est; ergo est contra votum paupertatis, etiamsi præcisè in ea sistatur, & quidquid postea sequitur, contra paupertatem non sit. Et con- D firmatur, quia aliàs vbi accipere aliquid non esset prohibitum sub præcepto obedientiæ, nunquam talis acceptio esset peccatum mortale, etiamsi esset in maxima rerum, & pecuniarum quantitate, quæ videtur nimia licentia. Sequela verò patet, quia ille actus vt est contra obedientiam non est peccatum mortale, quia supponimus non esse latam legem, nec præceptum in virtute obedientiæ; ergo si non violatur votum paupertatis, non est vnde hoc sit peccatum mortale.

30. *Resolutio dubitationis positæ est affirmatiua, absolutè loquendo.*

Integra resolutio huius dubij pendet ex aliquibus sequentibus, & ideo non potest hîc perfectè tradi. Quapropter nunc solùm assero, hanc E acceptionem, præcisè spectatam, esse non tantùm contra obedientiam, sed etiam contra votum paupertatis, independenter à futura retentione, vel vsu; nam hoc conuincit ratio proximè facta. *Limitatio.* Nihilominus tamen addo, quando res statim traditur communitati, & illa intentione accipitur, regulariter excusari acceptionem à peccato mortali, non tam ex leuitate materiæ, quàm ex præsumpta voluntate superiorum, quibus licèt modus displiceat, non tamen quòd aliquid pro tota communitate tribuatur; quæ coniectura videtur moraliter sufficiens, quando aliquid in particulari non occurrit, quod vehementem faciat coniecturam in contrarium; aut nisi ex consuetudine aliud constet, vbi autem moraliter

(c) 2007 Ministerio de Cultura

moraliter constaret, aut valde probabiliter præsumeretur, non esse voluntatem superioris, vt aliquid accipiatur, etiam vt tradatur communitati; non video quomodo possit talis acceptio, si sit in graui quantitate, à culpa graui excusari.

31. Alia resolutio, quando res applicatur ad vsum proprium.

Eodem modo iudicandum censeo, quando res accipitur, & applicatur ad vsum proprium accipientis, loco alterius rei similis, quæ ad similem vsum ex bonis communibus religionis danda est; solùm adiungitur hîc maior grauitas ex hac circunstantia applicandi propria authoritate rem talem ad suum vsum. Quantum autem hæc circunstantia aggrauet, dicemus in dubiis sequentibus, pendet enim ex illis.

Notatio prima.

Hîc autem animaduertere oportet, ne res quæ accipitur sit multo pretiosior quàm illa, quæ in religione danda erat; nam tunc ex ea parte semper reputabitur res, & vsus eius extraordinarius, ac peculiaris, & consequenter maior proprietas interueniet.

Secunda.

Idem est si res accipiatur, & habeatur cum maiori abundantia quàm soleat à Religione dari, etiam vbi commodè potest, & prouidet, vt si accipiatur duplicata, vel triplicata vestis, vel libri superflui, ac non necessarij, &c. Nam tunc illud peculium sine dubio nimis proprietarium est. Dico autem: *vbi religio commodè potest, & prouidet,* quia vbi ipsa deficit in necessariis, & conuenientibus iuxta ordinarium modum viuendi talis religionis, siue id sit quia non potest, siue quia Prælatus non vult prouidere, tunc faciliùs potest excusari à graui culpa acceptio rei, sic necessariæ, vel propter præsumptam voluntatem superioris, quia tunc immeritò esset inuitus saltem de substantia receptionis, vel quia vsus ille de se communis est tali religioni, & res etiam per talem receptionem efficitur communis, vt statim dicam, & sub ea intentione recipitur.

32. Tertia resolutio, maior quātitas requiritur in casu supra posito.

Vltimò in hoc puncto concludo, quando religiosus aliquid accipit sine vlla voluntate superioris, etiam præsumpta, sine vllo proposito retinendi talem rem in particulari, vel applicandi illam propria authoritate ad particularem vsum; tunc multo maiorem quantitatem necessariam esse ex parte rei acceptæ, vt ille actus sit peccatum mortale, quàm cùm acceptio ad retentionem, vel vsum proprietarium ordinatur. Probatur ex ratione dubitandi in principio posita, quæ hoc saltem probat; quia deformitas acceptionis præcisè sumptæ multo maior est, etiam circa grauiorem materiam. Item quia vix ibi apparet affectus proprietarius, cùm pro sola communitate, & eius vsu res accipiatur. Oportet ergo vt magna sit quantitas, quanta verò sufficiat, prudenti arbitrio est relinquendum, considerato vsu religionis, ac decentia, & aliis circunstantiis eius.

33. Secūda dubitatio, an res sic accepta fiat monasterij.

Statim verò occurrit dubitandum, an res sic accepta fiat monasterij, & consequenter an Religiosus, qui illam accepit, debeat eam monasterio tradere, vel ei reddere qui illam dedit. Ratio autem dubitandi est, quia nullus acquirit nouum dominium sine acceptione; monasterium autem non acceptauit dominium tali rei; ergo non acquisiuit dominium eius. Minor patet, quia monasterium non acceptat nisi per Prælatum, supponimus autem Prælatum, nec expressè, nec tacitè velle talem acceptionem.

Assertio prima.

Respondetur primùm omnium considerandam esse intentionem, & voluntatem donandi; nam si ille non habuit voluntatem

A absolutam donandi, sed solùm sub expressa vel tacita conditione, quòd illa res cedat in proprium vsum ac dominium talis personæ, & ab illa possideatur independenter à superiore, tunc res non acquiritur monasterio, non tam ex defectu acceptantis, quàm donantis, quia cùm conditionalis non ponat in esse, ille non habuit voluntatem donandi monasterio; & quamuis conditio posita fuerit iniqua, nihilominus fuit sufficiens ad supendendam, seu impediendam voluntatem donantis. Quocirca in eo casu, non potest religiosus talia bona apud se retinere, nec etiam Prælato, seu conuentui illa donare; nam primum esset contra paupertatem, secundum autem esset contra iustitiam;

B debet ergo illa reddere vero domino, id est, ei, qui donauit, quia ille nunquam dominium à se abdicauit, cùm sufficientem vololuntatem non habuerit.

Dices, saltem poterit Religiosus petita licentia à superiore talem rem ad suum vsum retinere, 34. Obiectio.

quia tunc iam non agit contra paupertatem, nec etiam contra iustitiam, cùm conditio adiecta à donante impleatur.

Responsio sub distinctione. Prima.

Respondeo, si voluntas donantis fuerit, vt talis res immutabiliter, vt sic dicam, & irreuocabiliter à Religioso possideatur, sic conditionem esse prorsus iniquam, & contrariam paupertati, ideóque talem donationem acceptari non debere, nec posse, quia virtute esset velle possidere

C rem modo proprietario, neque etiam superior potest dare talem facultatem irreuocabilem.

Legatū repugnās paupertati religionis est ipso iure nullum.

Quod potest à simili confirmari, quia legatum relictum Religioni sub conditione repugnante paupertati acceptandum non est, imò est ipso iure nullum, vt dicemus infrà tractando de paupertate Societatis. Et in terminis docent Bart. Authen. *Excipitur.* n. 2. Surdus de Alimentis. tit. 8. priuil. 79. n. 4. Mol. tom. 1. de Iust. disp. 140.

Secunda.

Si autem conditio posita à donante solùm est, dummodo talis religiosus ea re vtatur, statim verò ac prohibitus fuerit à superiore illa vti, sibi restituatur, tunc voluntas non est absolutè iniqua, sed est limitata ad dandum vsum tali personæ, quādiu ei prohibitus non fuerit, & ideo durante licentia, potest religiosus sine

D culpa illum vsum retinere. Quia verò hic modus conditionis continet quandam coactionem moralem respectu superioris, ideo talis facultas concedenda non esset, nec talis donatio admitenda; videtur enim superior cogi ad concedendum tali religioso huiusmodi rem, & vsum eius, ne religio videatur omnino illa commoditate priuari. Sed hoc minus incommodi est, quàm admittere illud priuatum commodum, cum vmbra, ne dicam speciе palliatæ proprietatis, quæ in magnum detrimentum religionis vergere potest.

Alio modo potest hæc donatio ex parte dantis fieri cum absoluta voluntate donandi. Et tunc di- 35. Assertio secunda.

E cendum est, eum qui sic donat, verè spoliari dominio rei, transferri autem non in religiosum, sed in religionem (excipio Religionem S. Francisci, quatenus in hoc peculiari iure vtitur.) Hæc assertio sumitur ex communi regula iuris, quòd quidquid acquirit Religiosus, acquirit Religioni. c. *statutum* 18. q. 1. sicut seruus acquirit domino; nam in hoc æquiparantur, iuxta communem doctrinam Baldi, Philini, & aliorum quos refert, & sequitur Nauar. comm. 2. de Regul. n. 30. & sequentibus.

Obiectio diluitur.

Dices, hoc verum esse quando religiosus acquirit, tunc autem non videtur acquirere, quia nec sibi cùm non possit, nec monasterio, cùm illud non consentiat. Respondetur, etiamsi religiosus sine vlla licentia accipiat aliquid,

Pp illud

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Religiosus quidquid acquirit, monasterio acquirit.

illud acquirere monasterio, quod docet expressè Innocentius in cap. *cum olim*, de priuilegiis n. 3. vbi etiam monasterio vetante aliquid acquirere, si nihilominus acquiratur, dicit acquiri monasterio argumento l. *Etiam*, ff. de acquir. rerum dom. quæ parum certè probat, nam solùm dicit seruum furtiuum acquirere domino, qui bona fide eum emit, non tamen dicit acquirere domino inuito, seu prohibente acquisitionem. Eandem verò sententiam tenet Abbas in cap. *Cum ad monasterium*, de statu Monach. n. 2. Nauar. dicto comment. 2. n. 32. & 33. ratio autem reddi potest, quia cùm hoc cedat in commodum religionis, quantuncunque contradixerit acceptioni, postquam tamen facta est, semper censetur illam acceptare, quatenus sibi potest prodesse, & non obesse; vel etiam dici potest, iure ipso esse validam, & acceptatam donationem. Fauétque Concilium Trident. sess. 25. cap. 2. de regularib. ibi, *etiam quouis modo ab eis acquisita*, & infrà *sed statim ea superiori tradantur, conuentuique incorporentur*.

Conc. Trid.

36. Limitatio resolutionis circa reuocationé talis donationis.

Hoc autem cum hac moderatione intelligendum existimo, vt, quantum est ex parte donantis, & religiosi accipientis, res illa acquisita sit monasterio, nec possit eorum arbitrio donatio reuocari; nihilominus tamen quandiu à Prælato acceptata non est, possit voluntate eius rescindi, & res ipsa domino restitui. Moueor ex principio communiter recepto, quòd contractus factus à Religioso sine licentia Prælati valet, quatenus est vtilis monasterio; potest autem à Prælato irritari, vt videre licet in Nauarro suprà, & latiùs infrà dicemus; idem ergo est de quacumque donatione, vel acquisitione, valet enim, tamen à Prælato irritari potest, si iudicauerit non esse expediens religioni rem illam retinere, siue id sit propter rationem, vel vtilitatem temporalem, siue propter spirituale bonum Religionis.

Obiectio.

Dices, hoc non esse singulare in huiusmodi rebus, seu bonis acceptis à religioso, sine licentia Prælati; nam etiam de aliis rebus monasterij potest Prælatus disponere prout expedire censuerit, quia sunt eius administrationi commissa.

Solutio.

Respondetur longè diuersam esse rationem; nam alia bona sunt sub absoluto, &, vt sic dicam, sub firmo dominio monasterij, & ideo non possunt alienari, vel expendi; nisi in vtilitatem monasterij, vel ex iusta causa, iuxta regulam, & consuetudinem monasterij. In præsenti verò casu, acquisitio facta superiore repugnante, vel sine ipsius licentia tacita, vel expressa, nondum est firma, licèt sit valida, nam irritabilis est per superiorem, & ideo talis irritatio non est propriè alienatio bonorum monasterij, multóque faciliùs, & ex leuioribus causis fieri potest.

37. Vltima dubitatio, an acceptio quoad solú vsú sit peccatum graue ex vi solius materiæ. Ratio dubitandi.

Vltima dubitatio superest circa hanc acceptionem, si sit quoad solum vsum, dominio remanente apud donantem, an sit etiam contraria paupertati, & possit esse ex vi solius materiæ, seu quantitatis eius peccatum mortale. Ratio dubitandi esse potest, quia ibi nulla est proprietas, neque proprietarius vsus; ergo non est transgressio paupertatis, sed solùm obedientiæ, seu alicuius regulæ. Antecedens patet, quia ille, nec directè, neque indirectè accipit dominium, quia, vt supponimus, ita accipit rem, vt semper possit à donante repeti, quandiu consumpta non fuerit; neque etiam accipit vsum proprietarium, quia non habet illum nomine proprio, sed nomine alterius, scilicet domini: ergo.

38. Notandum pro resolutione. Duplex genus bonorũ vsu cõsumptibilium.

Hæc dubitatio magna ex parte pertinet ad tertium membrum suprà propositum, de vsu rerum contrario paupertati. Et ideo breuiter aduertendum est, sermonem esse posse de bonis, quæ suo proprio vsu consumuntur, vt maximè sunt, quæ pertinent ad cibum, & potum, & inter hæc bona potest etiam pecunia numerari. Alia verò sunt bona, quæ licèt mobilia etiam sint, & corruptibilia, habent permanentem vsum omnino distinctum à proprio dominio, & distincto pretio æstimabilem; & vtraque ex his bonis accipi possunt, vel ad vnum tantùm actum transeuntem, vel vt retineantur, & conseruentur ad durabilem vsum, vel vt paulatim consumantur. Denique possunt hæc bona vel vsurpari à Religioso ex cõmunibus bonis monasterij, vel accipi ab aliquo externo ex bonis eius cum expressa, vel subintellecta declaratione, quòd solùm ad vsum recipiantur.

39. Assertio prima de bonis monasterij vsurpatis.

Primò ergo dicendum est, vsurpari aliquo ex dictis modis propria authoritate aliquid ex communibus bonis monasterij, ex se contra paupertatem esse, imò & contra iustitiam; sæpe autem excusari à peccato mortali, ex parte materiæ, præsertim quando per talem vsum bona non consumuntur extra religionem. Probatur regula in generali, quoad paupertatem, quia talis vsurpatio est actus proprietatis: fit enim propria authoritate tanquam à proprio domino, sine vlla licentia Prælati, vt supponimus: quoad iniustitiam verò, quia est vsurpatio rei alienæ inuito domino, scilicet ipsa religione apud quam est tantùm bonorum dominium, vel administratio æquiualens quantum ad hoc (vt Minores comprehendamus.) Atque hinc sequitur talem actum duplici titulo esse peccatum mortale ex suo genere, scilicet, religionis, & iustitiæ. Neque in hoc inuenio dissensionem inter authores, nec rationem dubitandi; nam quæ in principio posita est, ad summum procedit in bonis extrinsecus aduenientibus, quorum vsus à vero domino conceditur, de quibus dicetur statim; nam in bonis religionis hoc locum non habet. Dixi tamen, si propria authoritate hæc bona monasterij vsurpet, nam si verus dominus illorum, id est, religio talem vsum concessisset, eo ipso esset licitus quantum est ex parte iustitiæ, & paupertatis; tunc autem iam non esset casus de quo loquimur, quia iam talis acceptio ad vsum non esset sine licentia Prælati, nam per illum constare debet de voluntate religionis.

40. Difficultas quale sit hoc peccatum in indiuiduo.

Difficultas autem non parua est, in explicanda, & confirmanda grauitate culpę in indiuiduo, cùm religiosus propria authoritate pecuniam, vel aliud ex communibus bonis monasterij vsurpat. In qua re, (vt hoc semel dicam) duo extra cauenda sunt, scilicet, ne nimirum alleuiando culpas relaxationi occasionem tribuamus: & ne religiosiùs quàm par est eas aggrauando, homines fragiles (quales maiori ex parte sumus) periculis exponamus; & quia hoc posterius grauius est, magísque religioni contrarium; ideo si in aliquod extremum (quod vitandum est quoad fieri possit) inclinandum sit potiùs ad lenitatem quàm ad rigorem propendendum esse.

Resolutio prima de pecuniæ vsurpatione.

In prædicta ergo difficultate, in primis censeo acceptionem pecuniæ maximè esse detestabilem in hac materia, neque in ea posse distingui acceptionem quoad vsum, vel quoad dominium, quoad moralem violationem paupertatis, tantùm enim

(c) 2007 Ministerio de Cultura

enim valet vſus eius, quantum ipſa, & æquè damnificatur religio accepto vſu, quo expenditur ipſa pecunia, & quoad hoc parum refert quòd pecunia accipiatur ſtatim expendenda, vel retinenda, & conſeruanda pro aliqua opportunitate; nam licèt hoc poſteriori modo multum augeatur deformitas culpæ & proprietatis, tamen vtrumque per ſe ſufficit ad culpam mortalem, ſi materia attingat quantitatem, ſaltem quatuor argenteorum, iuxta ſuperiùs dicta, & interdum poterit minor ſufficere iuxta occurrentes circunſtantias. Nec videtur ſufficiens excuſatio ab hac culpæ grauitate, quòd fortaſſe pecunia expendatur, emendo aliquid, quod loco illius bonis Monaſterij incorporetur: nam licèt damnum religionis inde minui videatur, tamen actus ipſe nimis proprietarius eſt, & in rigore iuſtitiæ etiam illa eſt grauis iniuria.

41. Reſolutio ſecunda de vſurpatione aliorum bonorum vſu conſumptibilium.

Deinde in aliis bonis vſu conſumptibilibus, pertinentibus ſcilicet ad cibum, & potum: ſi tantùm ad proprium vſum actualem, vt ſic dicam, & tranſitorium aliquid ſumatur, regulariter non videtur peccatum mortale, niſi damnificatio religionis eſſet nimia, & in re extraordinaria ac pretioſiore, extra huiuſmodi enim caſum res huiuſmodi reputantur leuioris conditionis; & quamuis prælatis hoc diſpliceat, non tamen ita ſunt inuoluntarij, vt illam reputent materiam grauem in ordine ad paupertatem, ſed ſolùm in ordine ad decentiam, & perfectionem religionis. Accedit, quòd Religioſi quoad vſum huiuſmodi rerum tractantur vt filij, inter parentem autem & filium non cenſetur ſimilis actio grauis. Secus verò eſſet ſi huiuſmodi res in magna quantitate acciperentur, & occultè retentæ paulatim conſumerentur; nam illud eſſe poſſet graue peccatum, quamuis ad id diſcernendum in particulari magna prudentia neceſſaria ſit. De aliis verò rebus, quæ vſu non conſumuntur ſtatim, ſi non accipiantur, vt occultæ, & tamquam propriæ poſſideantur, ſed ſolùm ad vſum publicum, & expoſitum arbitrio ſuperioris, ſicut retinentur res aliæ, ordinariè exiſtimo materiam eſſe ſolùm peccati venialis, niſi peculiares circunſtantiæ intercedant, quæ indicent deformitatem grauiorem, vt ſi id fiat frequenter, & quaſi ex animo deliberato applicandi illo modo res monaſterij ad ſuum vſum, vel ſi ob eam cauſam priuarentur alij vſu talis rei cum notabili incommodo illorum, aut monaſterij, de qua re plura in ſequentibus dicemus.

Quid de aliis rebus, quæ vſu ſtatim nõ conſumuntur.

42. Aſſertio ſecũda de bonis externis ad vſum acceptis.

Secundò dicendum eſt accipere dicto modo aliquid ad quemcumque vſum proprium ab aliquo externo de bonis eius, non eſt peccatum iniuſtitiæ; tamen etiam eſt contra votum paupertatis. Prior pars conſtat, quia ibi nihil accipitur inuito domino, volenti autem non fit iniuria. Poſterior pars probatur, quia ille etiam eſt actus proprietatis repugnantis paupertati religioſæ. Nam licèt in eo caſu religioſus non vtatur tali re vt dominus eius; tamen in acceptando illo vſu ſe gerit vt dominus, vſus autem ille pretio æſtimabilis eſt; nam ſi ſit actus, quo res conſumitur, tanti eſt æſtimabilis moraliter, quanti res ipſa; ſi autem vſus, ſalua ſubſtantia rerum, ſit pretio æſtimabilis, diſtincto à valore rei, qui ergo illum vſum accipit ſuo arbitrio, & ſine licentia, iam accipit aliquid pretio æſtimabile proprio arbitrio,

Probatur quòd ſit cõtra votum.

A & ſine facultate ſuperioris; ergo quoad id ſe gerit vt dominus. Vnde licèt per votum paupertatis non excludatur ſimpliciter vſus facti, à ſuperiore conceſſus; excluditur tamen vſus facti proprio arbitrio vſurpatus, etiamſi ille vſus à domino concedatur, hoc enim pertinet ad rationem iuſtitiæ, & non ad rationem paupertatis. Confirmatur, & declaratur; nam dominus concedendo talem vſum concedit planè aliquod ius vtendi, quod ius æſtimabile pretio eſt, etiamſi pendeat à domino, qui poteſt illud reuocare: ergo paupertas læditur, cùm tale ius proprio arbitrio recipitur, & in actum reducitur. Atque hoc etiam confirmat vſus, & communis ſenſus B religioſorum, qui hoc modo, & intentione intelligunt emitti votum paupertatis, ſcilicet non habendi rem vllam, neque vtendi illa, niſi ex voluntate Prælati; vnde omnis vſus ſine hac licentia expreſſa, aut interpretatiua, proprietarius cenſetur, etiamſi non ſit de rebus propriis, ſed de alienis.

Ad iudicandum autem de grauitate culpæ, quando vſus eſt ſalua ſubſtantia rei, non eſt conſideranda quantitas, ſeu valor rei quæ ad vſum conceditur, ſed ſola æſtimatio ipſius vſus, quia ſolus ille accipitur, & ex hac parte ſæpe multum minuetur culpa. In aliis autem rebus, quæ vno vſu conſumuntur, parum refert diC ſtinguere vſum à dominio, quod ad præſens attinet, quia ſi res conſumitur, tota res accipitur, cùm vſus accipitur; & ideo iuxta ſuperiùs dicta de quantitate huius materiæ, de hac etiam acceptione iudicandum eſt, eritque maior grauitas ſi res in magna quantitate accipiatur, vt occultè retenta paulatim conſumatur; nam accipere ſolùm rem ad vnum tantùm actum vtendi, v. g. comedendi, aut bibendi, regulariter non æſtimatur materia grauis in ordine ad paupertatem, quidquid ſit de obedientia, vel alia obſeruantia religioſa. In acceptione autem pecuniæ ſemper eſt maior deformitas; idémque eſt in illa accipere vſum quoad domiD nium.

43. Quale, & quàm graue peccatũ ſit.

Imò cenſeo, licèt mutuò accipiatur, non excuſari à culpa graui, quamuis tunc neceſſaria videatur maior quantitas, quàm ſi dono acciperetur, quia reuera iuxta moralem æſtimationem minus eſt id, quod accipitur. Quoniam verò per mutuum, quantum ex vi contractus, acquiritur dominium cum obligatione ſoluendi, ideo talis actio proprietaria eſt, & repugnans paupertati, tum quia per eam accipitur aliquid tãquam proprium, cùm ſine licentia accipiatur, tum etiam, quia obligatur religioſus ad aliquid reddendum propria etiam authoritate; quæ obligatio neque in ipſo firma eſſe poteſt, nec moraliter loquendo E impleri, ſi pecuniam expendat, cùm neque ipſe habeat vnde ſoluat, neque etiam monaſterium in eo caſu obligetur. Loquimur enim, quando mutuum propria authoritate accipitur, ſine voluntate tacita ſuperioris, & expenditur in vſus non neceſſarios, ad quos religio non tenebatur. Nam ſi religioſis de licentia ſuperioris eſſet abſens, & ægrotaret, vel alia ex cauſa indigeret ad vſus ſibi neceſſarios, quibus religio debet, & ſolet prouidere, tunc in accipiendo mutuo non eſt proprietas, cùm ſufficiens licentia intercedat, & religio tenebitur ad ſolutionem eius, cùm teneatur religio in neceſſariis prouidere. Quod cum aliis notauit Turrecremata in dicto cap. *Non dicatis*, art. 7.

44. Quid ſi accipiatur pecunia mutuo.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

5. Obiectio.

Dices interdum potest religiosus aliquam pecuniam accipere, vt eam reddat tertiæ personæ, quod non videtur esse peccatum graue, quia ibi religiosus nihil videtur sibi acquirere, sed tantùm esse instrumentum, quo pecunia illa donetur tertiæ personæ; ergo accipere pecuniam iterum reddendam ipsimet domino, non erit peccatum graue contra paupertatem.

Respondetur distinctione.

Respondeo distinguendo antecedens, dupliciter enim potest id fieri, primò, vt res immediatè donetur religioso, quamuis ipse eam accipiat animo donandi illam tali personæ, & non retinendi illam vt propriam; secundò, quòd donatio immediatè fiat tertiæ personæ, etiam ex intentione ipsius dantis; ipse autem religiosus solùm sit veluti minister, & sequester, quo mediante pecunia ab vno in alium transfertur. Si ergo antecedens intelligatur priori modo, falsum assumit, quia illud ex genere suo peccatum graue est; imò duo peccata ibi interueniunt, vnum accipiendo, nam est actus proprieatis, & dominij; aliud postea dando tertio, tum propter eandem rationem, tum etiam quia iam fit iniuria religioni, cui iam fuit ius acquisitum per priorem acceptionem. Si verò antecedens intelligatur in posteriori sensu, sic verum est quod assumitur, nam illud reuera non est contra paupertatem, poterit autem esse contra regulam, vel obedientiam, si in religione prohibitum sit, ne aliquid simile absque licentia fiat. Et ita resoluit Sanchez lib. 6. de matrim. disput. 4. §. sextò infertur. In eo autem sensu non rectè infertur consequens, nam qui mutuò pecuniam accipit, dominium acquirit quantum est ex modo actionis, & de illa potest tanquam dominus disponere, licèt teneatur eam postea soluere.

Accipere pecuniam in custodia nō est contra paupertatē.

Esset autem simile si religiosus acciperet ab alio pecuniam tantùm in custodia vt eam reddat quoties dominus voluerit, illud enim per se non est contra paupertatem, licèt possit esse cotra obedientiam, & contra decentiam religiosam, si occultè fiat. & in vniuersum cauendum est in huiusmodi actionibus, ne aliquid palliatè, vel simulatè fiat contra paupertatem, quod multum pendet ex tacita intelligentia, & bona, vel mala fide operantium.

Capvt XII.

De possessione, seu tentione alicuius rei contra religiosam paupertatem.

1. Secunda actio, vel quasi actio dominij est possessio, seu retentio temporalium bonorum, quæ quatenus talis est, manifestè repugnat paupertati religiosæ. Dico autem, *quatenus talis est*, quia de facto aliquid huiusmodi in particulari habere, absolutè non repugnat voto, imò quoad aliquid moraliter necessarium est, quo sensu non repugnat religioso habere pecuniam, iuxta cap. *Monachi*, de statu Monach. cum ibi notatis, & per Nauar comment. 1. de Regular. num. 14. & comment. 2. num. 14.

Peculium proprietariū repugnat paupertati.

Solum ergo peculium proprietarium huic voto repugnat, vt ex eodem cap. *Monachi*, constat & ex aliis, quæ Nauarrus supra expendit. Explicandum ergo superest, quæ sint signa possessionis, seu tentionis proprietariæ, & quomodo quantúmve in ea peccetur contra paupertatem.

2. Primum signū peculij proprietarij.

Primum ergo, ac præcipuum signum est, possidere aliquid sine legitima licentia Prælati. habetur expresse in dicto cap. *Monachi*, vbi primùm prohibetur, ne monachi peculium permittantur habere, infrà verò declaratur, *nisi ab Abbate fuerit pro iniuncta administratione permissum*, & subiungitur grauissima pœna contra eos, qui aliter inuenti fuerint habere peculium; nam in vita remouentur à communione altaris, scilicet, nisi resipiscant, & in morte priuantur suffragiis, & sepultura Ecclesiastica, scilicet, si in eo statu moriantur. Vnde constat hanc vnicam conditionem, scilicet carere facultate superioris, esse sufficiens argumentum proprietarij peculij, ad quod etiam facit cap. *Non dicatis*, 12. quæst. 1. & cap. *cùm ad Monasterium*, de statu monach. cum similibus, quæ ibi à glossis citantur, & concordant ibidem Doctores Panormitanus in dicto cap. *cùm ad Monasterium*, num. 8. Innocentius, Hostiensis, & alij. Gerson in tractat. contra proprietarios, habetur 1. part. Alphab. 22. litt. M. (quamuis aliqui censeant non esse illius.) D. Antoninus 3. part. tit. 16. cap. 1. §. 11. Syluest. *Religio*, quæst. 7. Corduba latè in summa quæst. 54. Ratio iuxta supradicta facilis est, quia, qui possidet aliquid sine facultate superioris, non alieno, sed proprio nomine illud possidet; ergo tanquam proprium possidet, ergo violat votum paupertatis, & ex hac parte sacrilegium committit. Aliunde autem etiam videtur furtum committere, quia contrectat, & retinet rem alienam inuito domino, quia illa res non est sua, sed religionis, & sine eius consensu illam vsurpat, & retinet tanquam dominus eius; constat ergo hoc esse peccatum graue ex genere suo.

3. Vnde à contrario infertur primam conditionem, necessariam Religioso ad possidendum aliquid sine proprietate, esse facultatem Prælati. Dico autem esse necessariam; nam sine illa non potest vitari vitium proprietatis, propter rationem factam, & allegata iura.

Dubitatio an sufficiat facultas Prælati ad vitādā proprietatem.

An verò è contrario, hæc conditio, seu facultas superioris sufficiat, vt vitetur proprietatis peccatum, controuerti potest; faciliùs enim committitur peccatum, quàm vitetur, & ideo licèt carentia facultatis sufficiat ad hoc peccatum committendum, adhuc incertum est, an posita contraria conditione vitetur tale peccatum. Sed in hoc iuxta superiùs dicta respondendum censeo aliud esse loqui in genere de peccato contra votum paupertatis; aliud in specie de peccato proprietatis; hîc tantùm loquimur hoc posteriori modo. Et ita censeo sufficere facultatem superioris, vt vitetur peccatum proprietatis, dummodo facultas ad totam possessionem extendatur, vt infrà declarabo. Et ratio est suprà tacta, quia eo ipso quòd interuenit facultas superioris, & dependentia ab illa, iam res non possidetur nomine proprio, sed religionis; non ergo habetur vt propria, sed vt communis; ergo non peccatur peccato proprietatis. An verò alia ratione peccari possit contra paupertatem, non obstante licentia superioris, infrà dicemus. Consequenter verò declarandum mihi occurrebat, quæ facultas superioris sufficiens, vel necessaria sit. Sed in hoc applicanda est doctrina data de acceptione; illa enim generalis est, & ita traditur ab authoribus, nam quod hoc eadem est in præsenti ratio, & facilè ex dictis constat. Item occurrebat hîc quæstio de quantitate mate

(c) 2007 Ministerio de Cultura

materiæ sufficiente, vt proprietarium peculium sit peccatum mortale; sed in illa etiam nihil noui dicendum occurrit, præter ea quæ in superioribus diximus.

4. *Secundũ signũ peculij proprietarij.*

Secundum signum peculij proprietarij assignari solet, quòd res possessa ita occultetur, vt non possit à Superiore inueniri; sumitur ex ciuitatis iuribus & authoribus, & ex cap. *Ioannes*, de Regularib. vbi dicitur, non licere monacho *peculiare* quidquam habere. Id autem quod ita habetur, vt occultetur omnino superiori, satis peculiare est, & vt tale habetur. Vnde Panormit. ibi num. 6. cum Ioanne Andrea notat ibi reprehendi peculium in Religioso; peculium autem declarat esse quod habet ignorante superiore, vel cum animo non dimittendi illud ad libitum, seu iussum superioris, hunc autem animum ostendit, qui rem occultat superiori. Vt autem intelligatur an hoc signum sit diuersum à præcedenti, & quomodo accipiendum sit, aduertendum est, variis modis posse hoc contingere; primò, quòd res à principio accepta sit sine vllo consensu superioris etiam præsumpto, & eodem modo occultè seruetur, & hoc est clara, & maxima proprietas in modo retinendi; tota autem ratio culpæ consistit in priori defectu, cuius indicium est hæc rei occultatio, & præterea indicat pertinaciam in priori voluntate habendi aliquid sine consensu superioris, & præterea indicat animum non paratum ad relinquendam talem pro arbitrio superioris; quod non parum aggrauat culpam. Et ideo peccare religiosum contra paupertatem, qui rem, quam etiam facultate superioris accepit occultat, docent præter citatos, D. Bonau. in specu. discipul. ad nouit. p. 1. cap. 4. Syluester *Religio 6.* quæst. 7. Valent. disp. 10. q. 4. punct. 3. Mendoça in quodlib. quæst. 8. concl. 3. Vnde indicium hoc verum habet non solùm in bonis, quæ ab aliquo extra religionem accipiuntur, & in ea hoc modo retinentur, sed etiam quando aliquid ex bonis religionis hoc modo vsurpatur, & retinetur; nec solùm quando aliquid dono accipitur, sed etiam quando accipitur commodato ad solum vsum, præsertim diuturnum; erit autem tunc leuior culpa ex paruitate materiæ, iuxta superiùs dicta. Et similiter quando ex bonis monasterij acciperetur aliquid, non vt perpetuò retineatur occultè, sed ad certum tempus pro aliquo vsu; tunc diminueretur culpa ex parte materiæ; quanta autem sit diminutio, arbitrio prudentis iudicandum est, applicando regulas & coniecturas, in superioribus positas.

Primus modus possidẽdi rem occultatam à superiore.

5. *Secundus modus retinendi rem occultatam superiori.*

Secundò potest contingere, vt à principio res sit accepta sine licentia expressa, non tamen sine præsumpta, & ideo sine peccato graui; postea verò occultetur superiori, & ita retineatur. Et in hoc casu non videtur illud signum sufficiens proprietatis, sed distinguendum videtur. Duplici enim intentione id fieri potest, primò, ne fortasse superior rem talem auferat, & consequenter, nec possit auferre, & tunc sine dubio proprietas committitur, etiamsi quis semper probabiliter præsumat, superiorem non ablaturum, sed permissurum possessionem, & vsum talis rei, quia illa intentio occultandi rem ne possit à superiori auferri, facit, vt hæc voluntas præsumpta nihil operetur, quia tunc possessio, & retentio talis rei, iam non fundatur in illa, cùm talis religiosus habeat animum habendi rem illam, quidquid superior velit; vnde licèt magis præsumat superiorem fuisse consensurum; tamen illa præsumptio solùm se habet quasi concomitanter, non verò tanquam ratio habendi, quæ excludat proprietarium animum. Alia verò ratio occultandi esse potest solùm ne superior intelligat, ipsum accepisse talem rem non petita facultate, cùm alioqui paratus sit eam relinquere, si superior iubeat, & tunc videtur excusari posse à proprietate, quia illa occultatio non indicat animum proprietarium, & alioqui, vt supponimus, semper durat in ipso religioso probabilis existimatio, quòd superior daret facultatem ad rem illam habendam si ab eo postularetur. Ergo possessio illius rei non est sine facultate sufficienti ad excusandam proprietatem; modus enim occultè retinendi, non est tunc contra substantiam paupertatis, sed contra conuenientem ordinem obedientiæ, sicut suprà dicebamus de receptione sine facultate expressa quando superior est inuitus circa modum accipiendi; nam illa etiam acceptio ob hanc causam occultè fit. Quamuis autem hæc excusatio videatur in rigore sufficiens, maximè quando illa occultatio solùm est ad tempus; nihilominus moraliter cauenda est, quia non caret periculo, si sit diuturna, quia de facto priuatur Prælatus potestate disponendi de illa re, quæ iam est acquisita monasterio, & ex hac parte videtur actio iniuriosa, & proprietaria ex necessitate materiæ, vt sic dicam, etiamsi non sit intenta; nec quoad hoc habet locum præsumptio voluntatis superioris; nam talis præsumptio esset irrationabilis. Ex illo ergo capite semper hæc occultatio videtur esse contra paupertatem, eiúsque materia crescit, quæ est diuturnior; sicut retentio rei alienæ eo est grauior, quo est morosior, & ideo assero posse in tali occultatione esse periculum peccati mortalis. Hoc autem intelligendum est de occultatione totali, & absoluta, per quam ita res occultatur, vt non possit inueniri facta mediocri diligentia; nam si solùm occultetur, ita vt non statim per se pateat, nisi quæratur, & alioqui id fiat prædicta intentione, & cum voluntate præsumpta superioris quoad substantiam facti, seu retentionis rei, sic faciliùs excusabitur culpa grauis. Minor autem erit culpa si res non occultetur, sed solùm ita misceatur, vt confundatur cum aliis rebus monasterij, quas religiosus cum licentia teneat, vt non possit in suspicionem venire, nec discerni an sit ibi aliquid sine licentia acceptum.

Assertio prima.

Assertio secunda.

De qua occultatione sit hîc quæstio.

6. *Tertius modus occultãdi rem superiori.*

Tertiò potest contingere vt in principio res fuerit accepta, & possessa cum licentia expressa superioris, postea verò discursu temporis occultetur, ne possit, & contingat auferri; & tunc dubitari potest, an hoc sufficiat ad proprietatem. Et ratio est, quia talis religiosus, nunquam possidet illam rem vt propriam, sed semper nomine alterius, quia licentia priùs data semper durat, & in virtute eius res tenentur. Nec videtur sufficere; quòd religiosus timeat, aut præsumat, superiorem ablaturum rem illam, si eam videat; vel apud eum inueniat; nam hæc præsumptio non sufficit ad reuocandam priorem licentiam; & alioqui non videtur esse contra

(c) 2007 Ministerio de Cultura

contra paupertatem occultare rem solùm, ne possit excitare mentem, aut memoriam superioris, vt illam fortasse auferat. Respondeo nihilominus si occultatio sit absoluta, ita vt res omnino lateat, esse contra paupertatem, & ex tunc retentionem incipere esse proprietariam. Et in primis si religiosus intelligat priorem licentiam esse reuocatam, vel finitam nisi renouetur, iuxta regulam vel vsum religionis, clara est proprietas, quia tunc proinde se habet, ac si prior licentia non intercessisset. Deinde quamuis aliàs non sit reuocata, per talem occultationem efficitur, vt cesset effectus eius, quia iam non retinetur res ex vi illius, sed ex proprio arbitrio, tum quia illa licentia non fuit ad habendam illam rem proprietario modo; tunc autem incipiet habere modum proprietarium, priuando nimirum superiorem potestate disponendi de illa re, & auferendi illam; tum etiam, quia per illam occultationem facit Religiosus licentiam iterum irreuocabilem, quantum in ipso est; licentia autem irreuocabillis in hac materia est iniqua & nulla, quia repugnat paupertati; quod enim ita habetur vt ab alio repeti non possit, habetur vt proprium, etiamsi à principio ex voluntate illius fuerit possessum. Atque hæc doctrina communis est Doctorum, quos suprà retulimus, & statim referemus.

Resolutio.

7. An habere aliquid claui obseratū sine licentia Prælati, sit vitium proprietatis. Sentētia aliquorum affirmat. Aluar. Pelag.

Ex hoc autem inferunt aliqui habere aliquid claui obseratum sine licentia superioris, quoad illum modum habendi esse peccatum proprietatis, etiamsi alioqui res ipsa cum licentia habeatur. Tribuitur hæc sententia Aluaro Pelagio lib. 2. de planctu Ecclesiæ cap. 67. versùs finem, vbi specialiter loquitur de fratribus minoribus, & inter modos proprietatis numerat: *Claues cellarum tardando per dies extra locum Prælato non assignare; claues capsarum, in quibus patres habent vtensilia, & supellectilem, per spatium dierum eundo extra locum, ne fratres vtantur illis rebus Prælatis non assignari.* Quam sententiam sequuntur Cordub. in expositione regulæ cap. 6. quæst. 9. & Serena Conscientia quæst. 81. qui ex D. Benardino idem referunt. Citantur etiam D. Antoninus 3. p. tit. 16. cap. 1. §. 11. sed ibi non loquitur specialiter de claui, sed generatim ait peculium proprium esse quidquid celatur Prælato, vel tenetur contra voluntatem eius; & subiungit quidquid habeatur de licentia Prælati, non esse proprietatem, si nihil ei celatur, tam de quantitate, quàm de qualitate rei: an verò sub claui tenere sit celare, non exprimit; neque plus dicunt doctores alij, quibus etiam solet hæc sententia attribui. Panormit. in cap. *Cum ad monasterium*, de statu monachor. num. 8. & consil. 88. 1. p. num 6. Gregorius Lopez in l. 14. tit 7. partita prima. Magis indicat illam sententiam Gerson Alphab. 23. liter. R. vbi latè contra proprietarios disputans inter alia inquit: *Nec tibi seruare debes, aut in vsum accipere quod tuum non est. quid ergo custodis non tuum? repone in communi, quod tuum non est, sed omnium, neque clauem deferas, qui clauem habere non debes.* Potest autem illa sententia suaderi, quia in iure ciuili clauis est signum proprietatis, seu proprietariæ possessionis, quæ per clauium traditionem dari solet, iuxta leg. *Clauibus.* ff. de contrahen. empt. & exponit latè Tiraquellus in tractatu de iure constituti possessorij 2. p. ampliat 3. num. 3. & 4. & Couarru. lib. 3. variarum cap. 16. num 1. propter quod etiam antiqui Patres vsum clauium in religiosis reprehendebant, vt videre licet in Cassian. lib. 4. de institut. cap. 15.

Gerson.

Veruntamen circa hoc distinguere opus est. 8.
Nam vsus clauis permissus est in religione, saltem de licentia superiorum. quamuis enim in regulis religiosorum prohiberi soleat, vt infrà videbimus tractando in speciali de paupertate Societatis, tamen nunquam excluditur quin de licentia superiorum liceat, quæ in aliquibus religionibus generaliter conceditur, in aliis verò necessaria est licentia specialis, quæ etiam in quibusdam non nisi raro, & ex graui causa conceditur particularibus personis; in aliis verò faciliùs datur. Si ergo particularis religiosus de licentia superioris legitimè obtenta iuxta regulam, vel probatam consuetudinem suæ religionis, clauem habeat, tunc clauis non est signum proprietatis, quia tunc ipsamet clauis non proprio, sed superioris nomine habetur. Clauis enim per se tantùm est instrumentum & signum custodiæ; possessionis autem propriæ tunc est signum, quando alicui proprio nomine, seu propter ius proprium confertur; nam si clauis conferatur vni, vt procuratori alterius, non procurator, sed dominus propriè dicetur possessionem acquirere. Non est ergo clauis semper signum proprietatis in eo, qui defert illam. At verò si quis absque licentia superioris expressa, vel tacita sub claui rem custodiat, in tantum potest proprietarius censeri, in quantum rem occultat superiori, & vult eam tenere modo ita proprio, & particulari, vt non communitati, sed sibi soli eam reseruet, non sub communi custodia, sed propria, & (quod grauius est) ita vt ipse superior non possit liberè de illa disponere; quæ sunt signa proprietatis, vt ex omnibus authoribus citatis constat, præsertim ex Gersone suprà, & Alphabeto 22. vbi ex Augustino, Hugone Victorino, & aliis multum hoc exaggerat; & attigit Turrecremata d. cap. *Non dicatis*, art. 5.

Assertio sub distinctione.

Addo verò, secluso scandalo, non debere hoc statim peccatum mortale iudicari, si alioqui religiosus reuera sit paratus ad omnia relinquenda, ad nutum superioris, & clauem tradendam, quoties ipse petierit, quia tunc animus proprietatis non esset, licèt excedat in affectu, & in modo custodiæ contra regulam, & aliunde non obstante illo modo custodiæ res custodita cum licentia habetur, & superior non omnino impeditur, quo minus de illa disponere possit petendo clauem, & puniendo abusum. In eo autem casu existimo habere locum, quod specialiter dicebat Aluarus Pelagius de Religioso, qui dum absens est per plures dies, res suas sub claue relinquit, quam secum defert, & superiori non tradit; nam si hoc absque licentia eius fieret, magnum signum proprietatis est, magisque priuat superiorem libertate disponendi de tali re. Si autem superior etiam ad hoc facultatem dedit, non potest subditus proprietatis accusari, præsertim si non desit causa rationabilis; id enim impossibile non est, licèt raro fortè contingat; quid verò dicendum sit, quando licentia est irrationabilis, tam in hoc, quàm in aliis casibus speciale dubium requirit. 9.

Limitatio.

Dubitatur ergo vlteriùs, an possit Religiosus esse 10.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Dubitatio prima, an peccet religiosus cõtra paupertaté eo solùm, quòd habeat aliquid ex licentia irrationabiliter cõcessa. Nauarr. absolutè affirmat.

esse proprietarius, vel peccare contra votum paupertatis, eo solùm, quòd habeat aliquid ex licentia superioris irrationabiliter concessa; hoc verò dubium magna ex parte expeditum suprà est, tractando de acceptione. Nauarrus ergo ibi citatus num.21.comment.2. de Regularibus indistinctè affirmat, quando licentia est iniusta non excusare religiosum à proprietate: quod videtur etiam sentire, & satis exaggerare Gerson Alphab.22.& 23. sequitur etiam Maior in 4. distinct. 38. quæst. 9. Cartus opere de Reformat. Claustr. art.5. Nos autem supponimus non esse sermonem de licentia iniusta ex defectu libertatis per vim vel deceptionem superioris; nam de hac constat esse nullam: nec etiam esse sermonem de licentia iniusta in damnum tertij contra commutatiuam iustitiam, scilicet ad retinendam rem alienam inuito domino; nam hæc etiam est nullius momenti, saltem quoad excusandum ab iniustitia, licèt valere possit ad excusandum à sacrilegio contra votum paupertatis, quamuis regulariter ac moraliter id non contingat, quia talis licentia non solet obtineri, nisi per deceptionem superioris, & ita erit subreptitia, & nulla. Est ergo sermo de licentia iniusta ex parte causæ. Cùm enim bona religionis communia sint, non potest superior pro suo arbitrio ad particularem vsum, vel possessionem illam applicare, sed prout cuique opus est, (Actor. 4.) Quando ergo alicui datur licentia habendi in particulari peculio aliquid, quod nec necessarium, nec vtile sibi est, talis licentia iniusta censetur, ex sententia omnium, vt patet ex Turrecremata, & Nauarro suprà; qui meritò dicunt peccare superiorem dando huiusmodi licentiam.

In quo sensu procedat quæstio.

11. Resolutio vera.

Nihilominus tamen dicendum est, non esse proprietarium religiosum habentem in suo peculio aliquid cum huiusmodi licentia, ita tenent Turrecremata suprà art. 2. & Antoninus 3.p.tit. 16. cap.1.§.11. circa finem, qui citant Vmbertum; & alij quos in simili dubio de acceptione iniusta suprà citauimus. Ratio est, quia ille religiosus tunc non possidet rem illam nomine proprio, sed dependenter à voluntate superioris, sempérque est paratus, vt supponimus, ad illam relinquendam, si ipse iusserit; nihil autem aliud requiritur ad excusandam proprietatem, vt constat ex vi vocis, & ex omnibus authoribus citatis, præsertim Panormitano, in cap. *Quanto*, de offic.ordinar.cap.*Ioannes*, de regularibus, & cap. *Cum ad Monasterium*, de statu Monach. Confirmatur, quia talis licentia, licèt sit iniusta, non est nulla: vt enim suprà notauimus, talis licentia non est dispensatio in voto paupertatis, sed est concessio quædam circa materiam remotam paupertatis, quæ facit moralem mutationem, in materia proxima, quæ est habere talem rem nomine proprio, vel alieno, & quoad hanc mutationem efficax est illa licentia, quia licèt sit sine iusta causa, est ex potestate sufficienti; ergo illa sufficit, vt non committatur peccatum proprietatis.

Probatur.

Cõfirmatur.

12. Dubitatio secunda, an saltè in hoc detur aliud peccatum. Prima opinio reiicitur.

Quæri verò vlteriùs potest an in hoc committat religiosus aliud genus peccati, contra votum paupertatis, vel contra aliam virtutem, nam authores citati grauiter hoc reprehendunt, adeò, vt significent, religiosum in hoc mortaliter peccare; dum autem volunt speciem eius exponere, nihil satis verisimile afferunt; nam in primis dicunt esse peccatum auaritiæ; quia retinet sine rationabili causa. Sed auaritia in primis non est peccatum mortale per se, & ex genere, seclusa iniustitia, iuxta doctrinam D Thom.2.2 quæst.118.artic.4. Deinde malitia auaritiæ maximè pendet ex affectu, & fieri optimè potest, vt religiosus, non teneat huiusmodi rem ex inordinato affectu ad illam libberalitati contrario, sed ex alio fine. Vlteriùs verò ait D.Antoninus, peccare huiusmodi religiosum, quia sæculariter viuit, volens abundare contra cap. *Relatum*, ne cleric. vel monach Sed Pontifex in eo textu loquitur de monachis ita sæculariter viuentibus, vt regulam non obseruent, vt constat ex illis verbis, *ideóque mandamus, quatenus eos ad obseruationem regulæ appellatione remota compellas.* In præsenti autem non agimus de speciali regulæ violatione, quæ iuxta regulæ obligationem, & rei qualitatem esse poterit peccaminosa; sed agimus solùm de violatione paupertatis præcisè ex possessione superflui peculij cum facultate superioris; quòd si hæc superfluitas, vel abundantia dicatur esse aliena ab statu religioso, & hac ratione pertinere potiùs ad sæcularem vitam, id non negabimus, tamen inde non potest inferri peccatum mortale, si alioqui non est contra votum, neque contra aliquod speciale præceptum, sed erit imperfectio magna, aut peccatum veniale, propter indecentiam status.

Secũda opinio refellitur.

13. Resolutio difficultatis. Prima assertio.

Quocirca si loquamur præcisè ex generali obligatione voti paupertatis, non possumus hoc damnare vt peccatum mortale per se, & ex genere, quia ex vi talis voti, non promittit aliquis nihil habere superfluum, sed solùm nihil habere proprium, nec per modum proprij, id est, etiam vsum, vel administrationem sine facultate, non vsurpare; si ergo hoc seruetur circa rerum abundantiam, non violatur paupertatis votum generatim sumptæ, si in generali tantùm ratione sua sumatur. At verò, si quis vel ex speciali intentione, vel ex particulari regula, iuxta quam paupertatem vouet, obligetur ad specialem carentiam rerum superfluarum; tunc si votum est absolutum, & non includit conditionem hanc, *sine licentia superioris*, tunc non excusabitur à transgressione voti propter iniustam licentiam, etiamsi excusetur à peccato proprietatis, vt suprà in simili tactum est. Ex hoc verò capite vix poterit iudicari peccatum mortale, nisi ibi sit satis expressa & specifica intentio vouentis, vel vbi per statum religionis sufficienter declaratum sit illam esse materiam voti. Ex accidenti verò existimo sæpe esse posse peccatum mortale in hac superfluitate ratione scandali, quod vergit in magnum nocumentum, & dissipationem religionis. Item ratione cooperationis, vel inductionis superioris ad concedendam talem licentiam, in quo ipse per se etiam loquendo grauiter peccat si excessus nimius sit, quia infideliter agit, & iniustè, vel contra legalem iustitiam, & contra commune bonum, vel contra distributiuam inæqualiter dispensando res communes, vel contra commutatiuam abutendo sua potestate.

Secunda assertio.

Tertia assertio.

14. Corollariũ, licentia irreuocabilis nunquam est valida.

Ex his verò tandem sequitur licentiam superioris nunquam posse ad hoc valere, vt liceat religioso possidere aliquid, cum proposito non relinquendi illud, etiamsi superior velit, seu licentiam reuocet, quia hoc esset habere rem animo proprietario, quod consequenter esset habere proprium, ad quod non potest superior licentiam dare, iuxta cap.*Cum ad Monasterium*, de statu Monach. Et ideo non potest Prælatus, etiamsi maximè velit, dare hanc licentiam irreuocabilem, quia hoc

(c) 2007 Ministerio de Cultura

hoc virtualiter esset in voto dispensare, quod facere non potest; & ita docent Antoninus, Turrecremata, Syluester, & alij locis suprà citatis, & tanquam manifestum supponit Corduba in summa q.54. notab.2. Idemque supponit communis opinio Doctorum dicentium, non esse validam professionem, sub conditione, vt liceat retinere aliqua bona cum facultate irreuocabili, vt suprà latè retulimus, disputando de forma profitendi; nam illa conditio censetur esse contra substantiam paupertatis: ergo etiam illa licentia est contra idem votum; nunquam ergo potest esse valida. Vnde etiam fit, vt nunquam possit propter talem licentiam licitè occultari res superiori, ita vt ab ipso auferri omnino non possit, quia hoc repugnat facultati, quam necessariò debet retinere superior, quàm sibi adimere non potest, per licentiam à se datam: non est autem idem de licentia custodiendi rem sub claue, & deferendi illam etiam ad distantem locum, vel per multum tempus, quia hoc non ita intrinsecè repugnat paupertati, sicut illud prius, quamuis satis inordinatum sit, & vix possit excusari, nisi in aliquo raro casu. Aduertendum est autem in hoc puncto sermonem esse de Prælato respectu sui ipsius, vel superiorum Prælatorum: sic enim nullus potest dare licentiam irreuocabilem vel à se, vel à suo superiore; potest tamen dare licentiam irreuocabilem ab omni inferiori Prælato, quia hoc intrinsecum est cuicumque facultati, nec tunc peccabit religiosus possidens aliquid cum proposito non relinquendi illud ad arbitrium Prioris, vel Abbatis, donec Prouincialis, vel Generalis, à quo habet, vt supponimus absolutam, & legitimam facultatem, illam auferat. Et hac ratione potest Papa dare licentiam religioso habendi aliquid, quod ab omnibus Prælatis religionis auferri non possit, quia potest dare licentiam irreuocabilem ab ipsis, quamuis ab ipsomet Papa reuocari possit, vt latiùs infrà dicemus agentes de dispensatione voti huius, & videri potest Corduba suprà, & Nauarr. comment. 2. num.14. & 15.

CVPVT XIII.

Vtrùm religiosus post factam professionem, vel religio nomine illius, retinere possit vsumfructum.

1. *Ratio dubitandi.* Ratio dubitandi desumitur ex eo quòd interdum religiosus post solemnem professionem factam licitè retinet vsumfructum bonorum, quem antea habebat sine directo dominio illorum: ergo hoc votum non obligat semper ad non retinendum aliquid, vt proprium. Antecedens patet, quia post professionem sæpe religio gaudet illo vsufructu, non potest autem gaudere, quia in ipsam translatum sit ius, nam vsusfructus sicut non potest alienari inuito principali domino, ita nec potest in alium transferri, vt notauit Molina tomo 1. de iustitia tractat. 2. disp.7. Sarmiento lib.3. select. qq. cap.9. Couarr. 1. variatum cap.8 num.7. & Gama decis.299. ergo in tantum monasterium fruitur, in quantum ius fruendi manet in ipsomet religioso: vnde nunquam monasterium fit propriè vsufructuarium, quia non fruitur nomine suo, sed nomine alterius: ergo ius ipsum fruendi manet semper in persona religiosa.

Duæ verò quæstiones hìc sunt distinguendæ. 2. *Duplex quæstio hic inuoluitur.* Vna est an commoditas vsusfructus omnino extingatur per professionem. Alia est, si non extinguitur, apud quem maneat tam illa, quàm ius ad ipsam. Priorem quæstionem tractat glossa in cap. *Si qua mulier*, 19. q. 3. & in summa respondet non extingui vsumfructum, & consequenter non amitti vtilitatem eius. Idem sequitur Panormitan. in cap. vltimo de pignor. n. 2. Syluest. *Religio 6.* in princip. & communiter Doctores, qui non afferunt speciale ius, quo id probent, sed solùm generalia iura, quæ asserunt bona, seu iura religiosi transire in religionem. Quod quidem non videtur multùm efficax, vt ex dicendis constabit.

3. *Assertio.* Vt ergo ratio, & veritas huius resolutionis intelligatur, & obiectioni factæ satisfiat, circa secundam quæstionem pro certo supponendum est, vsumfructum non posse manere apud religiosum professum quo vtilitatem, & commoditatem fructuum, quia non potest illos percipere, nec illorum dominium acquirere, nec in proprios vsus sua authoritate conuertere: omnia enim hæc repugnant voto solemni paupertatis, & ita in hoc omnes authores conueniunt. Vnde *Dubitatio, ad quē trāseat ius ad vsumfructū, & ipse vsusfructus.* qui dicunt vsumfructum non extingui per professionem, consequenter asserunt quoad vtilitatem transire in religionem. Et ob eandem causam hoc ipsum limitant, vt Syluest. adnotat, vt locum habeat in religionibus, quæ possunt habere proprium in communi, quia aliæ non possunt habere fructus aliquos, vel prouentus: de iure verò ad ipsos fructus, in quo propriè vsusfructus *Prima sententia.* consistit non eodem modo loquuntur dicti authores; nam Panormitan. absolutè ait, non extingui, vt monasterium habeat vsumfructum in vita ingredientis; habere autem vsumfructum est habere ipsum ius: ergo sentit ius ipsum transire ad monasterium. Et ita etiam Syluest. simpliciter ait, transire vsumfructum in monasterium, citans Innocentium in cap. *in præsentia*, de probat. vbi in particulari de vsufructu non loquitur, sed in generali, omnia iura religiosi transire in monasterium. Et idem tenet expresè Gigas q.57. de Pensionibus n.2. & 9. iuxta quam sententiam facilè respondetur obiectioni factæ negando assumptum, quia post professionem nullum ius ad fructus manet apud religiosum, sed in religione pro tempore vitæ ipsius. Contra hanc verò sententiam obstat ratio tacta, quod repugnat naturæ vsusfructus transire ab vna persona in aliam.

4. *Secunda sententia.* Propter hoc dicunt alij, ius quidem manere in persona ipsius religiosi, quamuis commoditas transeat in monasterium. ita loquitur Bartolus in dicta Authentica *Ingressi*, num.42. quem sequitur Antonius Gomez lib.48. Tauri n. 8. vbi refert plures alios; qui non omnes loquuntur de hoc particulari puncto, sed generatim, quòd vsusfructus non extinguitur per professionem, vt patet ex glossa in Authent. *Ingressi*, C. de sacrosanctis Eccles. iuxta quam sententiam ad obiectionem à nobis factam respondet Bartolus, monachum quantum ad sui commodum non posse habere proprium, tamen in commodum monasterij aliquando posse illud retinere; quod solùm confirmant argumento à simili ex l. *Cum filio*, ff. de legatis prima. Et quidem si tantùm consideremus statum perfectionis, & rationem quam

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ob quam religioſus priuatur omni proprietate bonorum, nihil repugnat hoc ius manere in religioſo quaſi materialiter, vel (vt ſic dicam) quaſi mortuum quoad ipſum, ad eum modum, quo manet vinculum matrimonij in coniugato profeſſo ex licentia coniugis. Vnde poteſt confirmari hæc opinio, quia hìc ceſſat omnino ratio legis, quæ vetat, religioſum retinere aliquod ius; ceſſat autem, & negatiuè, quia carentia talis iuris eſt impertinens ad perfectionem; & contrariè, quia cederet in detrimentum totius religionis, ſi tale ius ſepararetur à perſona; quia non poſſet tranſire in religionem, & conſequenter religio amitteret totum commodum vſusfructus. Quæ ſententia ſic explicata eſt probabilis, & poteſt facilè defendi; mihi tamen non omnino probatur, quia eſt exceptio à iure communi in eo non ſatis fundata; & ſine neceſſitate, vt oſtendam. Item, quia aliàs non poſſet reddi ſufficiens ratio, cur penſio extinguatur per profeſſionem, quia ius poſſet manere in religioſo, & vtilitas in religione. Item non poſſet ratio reddi, cur extinguatur vſusfructus etiam in religione, quæ non eſt capax proprij in communi, quia licèt perciperet fructus, non ideo habebit proprietatem aliquam in communi, quia ius nunquam eſſet apud ipſum. Denique facilè fingi poſſent alij caſus, in quibus ob eandem rationem religioſus profeſſus poſſet retinere dominium ſine propria commoditate.

Eſt probabilis hæc ſecũda ſentẽtia, tamen rejicitur.

5. *Tertia ſententia.*

Propter hæc ergo alij dixerunt vſumfructum extingui per votum ſolemne paupertatis, quia ius illius nec in religioſo manere poteſt, neque in religionem transferri; quia illud repugnat voto; hoc verò repugnat naturæ vſusfructus. Quam opinionem refert Panormit. ſuprà, & videtur tandem eam tenere gloſſa in dicto cap. *Si qua mulier*, in fine, vbi illam confirmat, quia vſusfructus extinguitur morte, non tantùm naturali, ſed etiam ciuili, vt videre licet in authoribus ſuprà citatis, & in Angelo, & Syluestro verbo *Vſusfructus*, & Molin. dict. tract. 2. diſp. 9. Sed profeſſio eſt quædam mors ciuilis, cap. *Placuit* 16. q. 1. ergo. Secundò confirmatur, quia penſio eſt quidam vſusfructus, vel ſaltem vſuifructui comparatur, ſed illa extinguitur per profeſſionem religioſam, vt obtendit Gigas citato loco ex cap. *Beneficium*, de regular. in 6. vbi nomine beneficij iuxta communem interpretationem penſio intelligitur: ergo.

6. *Reſolutio.*

Nihilominus quoad hanc partem non cenſeo recedendum à communi ſententia, tum propter authoritatem eius; tum quia eſt magis fauorabilis religioni; tum etiam, quia eſt conſentanea generalibus regulis iuris communis in dict. Auth. *Ingreſſi*, cum ſimilibus, quas etiam conſuetudo ita interpretata eſt. Nec oportet limitationem adhibere in vſufructu, quem pater habet in bonis aduentitiis filij, quam quidam adhibent dicentes, ſi pater profiteatur in religione extingui vſumfructum; quia amittitur patria poteſtas, vt videre licet in Syluestro ſuprà, & Panormitano in cap. *In præſentia*, de approbationibus nu. 57. vbi cum Bartolo aiunt, in eo caſu dimidiam partem vſusfructus amitti, & dimidiam relinqui monaſterio; Couar. autem in cap. 2. de Teſtamentis num. 8. abſolutè ſentit, tunc finiri vſumfructum, & manere apud filium. Communior autem ſententia eſt, eandem eſſe rationem de hoc vſufructu, & de quolibet alio, quam ſequuntur moderni ſuprà citati, & Pinel. in lib. 1. C. de bon. mat. p. 1. num. 47. & Nauar. comment. 2. de regular. num. 55. Quam ſententiam nunc vt veriorem ſupponimus, quia ſolùm obiter rem hanc attingimus, non enim tractamus nunc quæ bona profeſſi tranſeant in monaſterium. Hoc ergo ſuppoſito, quòd commoditas vſusfructus in monaſterio perſeueret, ad obiectionem factam probabiliter credimus reſponderi poſſe, etiam ius fruendi, atque adeò ſimpliciter vſumfructum manere in monaſterio, & non in perſona ipſius religioſi, vt ſentiunt nonnulli ex dictis authoribus, & expreſſiùs Gigas num. 9. dicens, eſſe ſpecialem in fauorem religionis vt vſusfructus tranſeat in monaſterium, & à perſona vſufructuarij recedat, & tamen non extinguatur, argumento (inquit) legis *ſunt perſonæ*. ff. de relig. & ſumptib. funer. quatenus ait in ambiguis religionum quæſtionibus nonnunquam ſtrictam rationem omitti ſolere, nam ſumma eſt ratio, quæ pro religione facit: citat etiam in eandem ſententiam Aretinum in repet. dictæ Authenticæ *Ingreſſi*. Ad quod etiam iuuare poteſt, quod Innocent. ſuprà notat, monaſterium non eſſe propriè hæredem religioſi, ſed ſicut perſona religioſi incorporatur monaſterio, ita etiam iura illius incorporari eidem; atque ita hunc tranſitum eſſe alterius rationis ab omni alia alienatione, vel tranſlatione, ideòque in fauorem religionis habere locum etiam in vſufructu.

7. *Quid de pẽſionibus iudicandum.*

Et ita reſponſum eſt ad priorem difficultatem; ad aliam verò de penſionibus, quæ in vltima opinione tangebatur, quantum ad præſens ſpectat, reſpondemus, idem fore dicendum de illis, quòd ſcilicet per ſe non repugnarent voto ſolemni paupertatis, ſi Pontifices voluiſſent ius penſionarij cum illa amplitudine conferre, vt ipſo facto per profeſſionem tranſiret in religionem; nunc autem non ita confertur penſio, ſed vt immutabiliter (vt ſic dicam) adhæreat penſionario, nec poſſit vllo modo in alium transferri ſine authoritate Papæ, quod conſtat magis ex conſuetudine, & communi interpretatione Doctorum, quàm ex aliquo iure expreſſo. Et reddi poteſt congrua differentia inter ipſam, & alium vſumfructum merè temporalem; nam penſio eſt oneroſa Eccleſiaſtico beneficio, & ideo ſeruitus illius dicitur, & ex hac parte eſt odioſa, & reſtringenda, nec reſpectu illius ita habet locum fauor religionis, nam etiam extinctio illius in rei ſacræ commodum, atque adeò in fauorem religionis cedit.

CAPVT XIV.

Vtrùm liceat religioſis habere annuos reditus, ſeu bona ſtabilia ex ſuperioris licentia.

1. *Rationes dubitãdi pro parte negatiua.*

VLtimò dubitari poteſt circa hanc bonorum tentionem, ſeu poſſeſſionem, an liceat religioſis poſſidere in particulari bona immobilia, ſeu ſtabilia, illiſque vti de licentia ſuperioris. Et ratio dubitandi eſt, quia habere huiuſmodi bona, & dominia, præſertim quoad vſumfructum, eſt habere proprium; nam eſt eſſe vſufructuarium; ſed ſuperior non poteſt dare licentiam ad habendum proprium: ergo. Confirmatur præcipuè ex Concilio Trident. ſeſſ. 25. capite 2. de regular. vbi ſic ſtatuit. *Nec deinceps liceat*

Conc. Trid.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

liceat superioribus bona stabilia alicui regulari concedere etiam ad vsumfructum, vel vsum administrationem, aut commendam. Per quæ verba non videtur Concilium voluisse nouum genus paupertatis introducere ad illud obligando, cùm hoc opus consilij sit, non præcepti: solùm ergo explicat voti obligationem, eámque seruari præcipit. In contrarium autem est, quia talis possessio cùm non habeatur nomine proprio, sed Prælati, & dependenter à voluntate eius, non potest dici proprietaria, quia neque in re, neque in modo illa est possessio dominij: ergo quamuis bona, quæ possidentur, immobilia sint, non propterea fit proprietaria possessio; nam illud materiale, & accidentarium videtur. Nec etiam est proprietaria ratione vsusfructus, quia ille non est iuris, sed facti, quia non proprio nomine, sed alieno, & dependenter à voluntate alterius tales fructus recipit; in perceptione autem, & consumptione fructuum, solùm quoad factum non est per se proprietas, nec proprietarius vsus secluso proprio iure, & interueniente Prælati facultate. Confirmatur ex vsu, quia Moniales possident vitalitios census, & percipiunt, & consumunt fructus eorum; quam consuetudinem damnare non possumus, cùm à Pastoribus Ecclesiæ, scientibus, & videntibus generaliter ferè tolerata, imò & probata sit.

Pro parte affirmatiua.

2\. In duplici sensu excitari potest hęc quæstio. Prima opinio negatiua de tempore ante Concilium.

Hæc quæstio disputari potest, vel de tempore ante Concilium Tridentinum, vel post illud, & de vtroque sensu breuiter dicemus, quia resolutio vnius conferet ad intelligentiam alterius. De priori ergo tempore, est opinio affirmans, ex vi voti paupertatis non licere habere hoc genus peculij, etiam de licentia superioris. ita sentit Gerson Alphab. 23. p. & eam esse plurium Doctorum ait Cordub. dict. quæst. 54. solùm verò designat Gerardum, & Pirrinum in tractatu de dispensatione Ecclesiæ, qui habetur in libro, Monumenta ordinis Minorum. Fundamentum est suprà tactum, quod ita declarant propter rationem in contrarium; quia licèt hoc non sit absolutum dominium, est nihilominus aliquale dominium vtile, quale est illud, quod habet filius de licentia patris, vel seruus de licentia domini: hoc autem Religioso repugnat, quia magis est incapax dominij, quàm filius, vel seruus. Et in confirmationem huius sententiæ allegantur omnia iura, quæ prohibent Religiosos habere proprium, quæ parum ad rem faciunt, quia hoc est, quod inquirimus an hoc sit proprium. Confirmatur tandem, quia hic modus peculij est proxima occasio plurium abusuum contra disciplinam religiosam; ergo per se malum est, & licentia ad illud est inualida; non potest ergo excusare proprietatem.

Fundamentum.

3\. Secunda & cõmunis sẽtentia affirmatiua.

Nihilominus contraria sententia communis est Canonistarum cum Innocentio, in cap. *Insinuante*, qui cleric. vel vouent. quam ex eodem textu colligunt: idem sentit Ioannes Andr. in regula, *non est obligatorium*, de regul. iur. in 6. vbi ait non esse illicitum statutum, vt vnicuique Religioso detur certa portio ad suos necessarios vsus: quod dictum probant Decius in cap. *Edoceri*, de rescriptis, num. 5. Abbas in cap. *Cùm ad Monasterium*, de statu Monach. num. 8. Gregorius Lopez leg. 14. tit. 7. partita 1. Tenet etiam Calderinus in cap. 2. de Regular. Syluest. verb. *Abbas*, quæst. 3. punct. 7. & Nauarr. comment. 2. de regular. num. 9. 14. & sequentibus, & Corduba suprà; Azor tom. 1. institut. moral. lib. 12. cap. 9. quæst. 2. Vasquez in opusc. de Redit. Ecclesiast. cap. 3. dub. 11. num. 11. Quæ opinio fundatur præcipuè in ratione superius facta, potéstque confirmari ex cap. *Cùm ad Monasterium*, vbi sic dicitur: *Neque alicui committatur aliqua obedientia perpetuò possidenda tanquam in sua sibi vita locetur; sed cùm oportuerit amoueri, sine contradictione qualibet reuocetur.* Ex quibus verbis à contrario sensu colligo, si obedientia, vel administratio non concedatur in perpetuum, sed reuocabilis ad nutum non fuisse tunc illicitam, nec contrariam paupertati. Item in cap. 2. eodem tit. dicitur: *Qui peculium habuerit, nisi ab Abbate fuerit ei pro iniuncta administratione permissum, à communione remoueatur*; ergo de licentia Abbatis licitum est peculium: loquitur autem textus indistinctè de peculio bonorum mobilium, vel immobilium. Non est ergo cur nos distinguamus, & restringamus illud ius; præsertim, quia administratio, de qua loquitur Pontifex, magis habet locum circa bona mobilia, quàm immobilia. Hoc etiam multum confirmat dicto cap. *Insinuate*, vbi professio facta sub conditione viuendi extra monasterium, & retinendi bona in administratione, ad propriam sustentationem, vt expositores omnes intelligunt, & suprà declaratum est; perinde autem retinere illud peculium, ac de nouo accipere de licentia Prælati. Denique nulla est ratio sufficiens, quæ probet hoc esse illicitum; non ergo est damnandum, maximè cùm fuerit communi consuetudine receptum. Antecedens patet, quia non inuenitur ius commune positiuum, quo prohibeatur, nec etiam est per se contrarium voto, vt probat ratio superiùs facta, & magis patebit, respondendo ad fundamenta contraria.

Fundamentum.

Itaque hæc posterior opinio in rigore speculatiuo vera est. Vt autem in praxi, & moraliter locum habeat, primò distinguere oportet possessionem, & vsum rei mobilis, ac perceptionem fructuum, à libero vsu, & consumptione illorum; nunc enim non agimus de hoc vltimo puncto, quia pertinet ad tertium suprà propositum, sed supponimus in hoc capite licentiam non esse iniustam, quia nimirum per eam solùm conceditur Religioso, vt expendat liberè fructus illos, in vsus proprios necessarios, vel honestos; de reliquis verò, si fortè superfuerint, disponat quidem arbitrio suo, tamen iuxta modum religioni debitum: quis autem hic modus sit postea explicabimus. Hoc ergo ex hac parte supposito, nihil est in eo peculio dicto modo possesso quod per se repugnet voto paupertatis; falsum est enim in eo interuenire proprietatem, vel dominium etiam secundùm quid, cùm nullum acquiratur ius firmum, & stabile, sed sola licentia ad vsum, vel possessionem facti, semper pendens à voluntate alterius, quod necesse est, vt verè, & non fictè seruetur, atque adeò necesse est, vt coram Deo religiosus habeat animum relinquendi peculium, si superior licentiam reuocauerit. Et quoad hoc non est simile, quod affertur de filiofamilias, vel seruo; nam possunt illi licitè accepta[...] verum dominium, & irreuocabile, si pater v[...] dominus concedere voluerit. Et hoc solum est, [...]od per se spectat ad hoc negotium; abusus aute[...] huius concessionis, vel licentiæ, est per accide[...] Neque est verum inde sequi moraliter, aut reg[...]lariter proximo occasionem alicuius mali; nam [...]d pendet ex

4\. Approbatur hæc secunda sententia, & explicatur.

Ad fundamenta opinionis contrariæ.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ex particularibus circumstantiis, personæ, causæ, ac necessitatis, rerum, seu bonorum, quorum vsus, vel vsusfructus conceditur, quibus spectatis interdum potest hoc fieri sine periculo alicuius mali; aliquando verò potest esse necessarium ad vitandum maius malum, vel ad conuenientem alicuius personæ gubernationem, vt magis ex sequenti puncto patebit. Tandem aduertendum est sententiam hanc intelligendam esse solùm in generali, & ex vi voti paupertatis, vt sic, in particulari autem vnaquæque religio seruare debet, si quam regulam peculiarem circa paupertatis votum, vel materiam eius habuerit, quæ cum huiusmodi peculio, & licentia eius repugnet; idémque est de probata, ac recepta consuetudine, cauendúmque est, ne hac occasione rigor paupertatis relaxari incipiat introducendo huiusmodi vsum vbi non est.

In quo sensu procedat resolutio.

5\. *Post Conc. Trid. prima opinio negatiua.*

Statim verò occurrit aliud membrum propositum, an scilicet, post Concilium Tridentinum possit esse licitum hoc peculij genus. Aliqui enim absolutè negant, quia Concilium simpliciter dicit, *non liceat:* vnde Palatius in 4. d. 38. disput. 1. in fine ait, non licere Monialibus habere annuos reditus, de licentia superiorum, quia putat esse contra Concilium Tridentinum, & significat esse peccatum mortalis proprietatis. Sed inprimis objici potest, quia licèt præceptum Concilij cum hac generalitate intelligatur, non videtur hoc esse peccatum proprietatis, nec contra votum paupertatis, propter argumentum suprà factum, quòd Concilium non potuit extendere voti obligationem, vltra intentionem vouentium; si ergo hoc peculium ex se non erat contra votum paupertatis, non potuit Concilium facere, vt id esset contra paupertatem. Sed hæc obiectio non est magni momenti; primò quidem, quia obseruantia hæc non possidendi dicto modo hæc bona immobilia, licèt directè non cadat sub voto paupertatis; concernit tamen multùm obseruantiam eius, & ideo potuit per Ecclesiam præcipi, sicut potest Ecclesia præcipere Monialibus clausuram, etiamsi illam directè non vouerint, quia concernit obseruantiam castitatis, Religiosus autem obligatur, vel obligari potest, non solùm ad vota, sed etiam ad ea quæ vota concernunt, tanquam moraliter necessaria ad eorum obseruationem; parum autem refert discutere, an illud peccatum sit propriè contra votum, an contra præceptum Ecclesiæ, satis enim est quòd sit peccatum graue contra obedientiam Ecclesiæ, & satis probabiliter reduci potest ad peccatum contra paupertatem, quia intuitu paupertatis, & tanquam medium morale necessarium ad illam seruandam, id prohibetur, vt in simili sumi potest, ex Clement. 1. de verborum significat. ibi, *declaramus, & dicimus,* &c. Deinde dicitur peculium sine licentia legitima Prælati contra paupertatem esse, Concilium autem potuisse hanc licentiam prohibere, ex quo statim sequitur vt tale peculium contra paupertatem sit, & ideo fortasse prohibitio Concilij non rectè dirigitur ad ipsos subditos, sed ad superiores, sic enim ait: *Non liceat superioribus,* &c. Inde enim consequitur, vt subditi obligentur, ad non habenda talia bona immobilia, non tam ex prohibitione Concilij, quàm ex vi voti paupertatis. Nec etiam videtur referre, quòd Concilium non dicit, *non possint,* sed, *non liceat,* quo verbo non videtur annullare talem licentiam, & ideo dici posset, quamuis peccet, qui illam concedit, validam esse, & consequenter sufficientem ad excusandum subditum à peccato proprietatis: hoc (inquam) non obstat, quia iuxta materiæ exigentiam idem esse videtur *non licere*, ac *non posse*, nam illa verba sunt quasi reseruatiua huius potestatis. Atque congregatio Cardinalium in quadam declaratione illis verbis addidit, *Non liceat nisi soli Papæ*, &c. Vnde sæpe ab eisdem Cardinalibus declaratum est, & in genere, & in specie in casu illo monialium non licere habere huiusmodi bona immobilia, vel certos reditus; & pro eodem existimant non licere Prælatis dare hanc licentiam, & non licere subditis habere talia bona.

Obiectio.

Diluitur primò.

Secundò.

Declaratio Cardin.

Nihilominus communiter viri docti huius temporis non existimant hoc esse magis illicitum post Concilium Trident. quàm antea. Quod manifestè docuit Nauar. comment. 2. de regul. numero 15. vers. *Ad quintum*, vbi expresè dicit, Concilium non induxisse nouum ius, sed solùm continere declarationem antiqui, quod in cap. *Cùm ad monasterium*, continetur; & idem dicit *Ad sextum, & ad septimum*, & idem prosequitur, num. 16. Eum sequitur Graffis 1. p. decis. lib. 3. cap. 5. num. 53. Eman. Rod. tom. 2. quæst. regul. q. 125. art. 4. & tom. 3. qu. 29. art. 10. Sà verbo *Religio* num. 48. Miranda in suo Manuali tom. 1. q. 28. art. 8. Qui præcipuè mouentur ex consuetudine recepta, quam condemnare durissimum est. Ratio etiam, vel congruentia esse potest, quia non videtur verisimile, voluisse Concilium prohibere id, quod sæpe est moraliter necessarium ad congruam religiosorum sustentationem; considerato autem modo, quo aliqui religiosi, præcipuè fœminæ ex communibus bonis monasteriorum aluntur, necessarium moraliter est, vt habeant huiusmodi facultatem, quia aliàs conuenienter non possunt sibi prouidere, & maioribus periculis exponuntur. 6.

Secunda & cõmunis sẽtentia affirmat.

In hac verò sententia difficile mihi creditu est quod aduersarij dicunt, Concilium Tridentinum nihil noui præcepisse, sed antiquum ius renouasse; nam verba eius non sunt declaratiua, sed constitutiua noui iuris, vt patet ex illis verbis, *Nec deinceps liceat*, &c. Nam illa particula *deinceps*, planè indicat nouitatem; & verbum *liceat*, imperatiuum est; si autem Concilium solùm voluisset declarare nouum ius, nec oportuisset dicere, *non liceat*, sed *non licet*, multóque minus addenda esset illa particula, *Deinceps*, quæ in rigore idem significat, quod *posthac*, vt constat, & ex proprietate Latinæ linguæ, & ex vsu iuris in lege *Nemo*. C. de Episc. audien. Posset quidem aliquis effugere vim horum verborum, dicendo, verbum præceptiuum, sæpe adhiberi in legibus, quæ non imponunt nouum præceptum, sed renouant antiquum, seu prohibent id quod per se malum est, vt in principio eiusdem capitis dicit idem Concilium, *Non liceat regularibus habere proprium*. quod constat non esse nouum: vnde cùm addit in sequenti clausula, *Non liceat deinceps*, verbum *liceat*, eandem habet significationem, & particula *deinceps*, potest exponi, vt solùm sit continuatiua, ac si diceret, *non liceat præterea*, seu *deinde*. Ita enim Latinè solet aliquando sumi; vel dixit *deinceps*, non quia antea liceret, sed quia tam frequenter fiebat, ac si liceret. Nihil horum mihi satisfacit, quia 7.

Impugnatur hæc sẽtẽtia quatenus asserit Concilium in hac materia nihil noui præcepisse.

Respõsiones quæ afferri possunt.

Non placet.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quia non oportet inferre vim verbis Concilij; infertur autem maxima, præsertim quoad particulam, *deinceps*, verbum autem *liceat*, quod familiare est ipsi Concilio, semper indicat nouum aliquid constitui, vt sess. 24. cap. 6. de Reform. *Liceat Episcopis*, &c. & in sess. 25. cap. 5. de regular. *Nemini sanctimonialium liceat, post professionem exire è monasterio*, &c. & infrà, *Nemini liceat ingredi inter septa monasterij*, &c. & in omnibus his locis aliquid nouum statuit, & expressiùs in cap. 6. eiusdem sess. 25. *Nec in posterum liceat prouinciales*, &c. quæ verba manifestè indicant nouum præceptum; idem autem est in huiusmodi loquutionibus dicere, *in posterum*, vel, *deinceps*.

8. Resolutio vera. Dicendum ergo censeo Concilium nouum aliquid præcepisse: ita sentit Cordub. in summ. q. 54. Petrus Nauarr. lib. 3. de restit. cap. 1. p. 3. dub. 1. num. 163. Molin. tom. 2. disput. 276. Lessius lib. 2. cap. 4. dub. 5. num. 30. Azor tom. 1. lib. 12. cap. 9. quæst. 2. Basil. Ponce quæst. 9. Scholast. cap. 4. Vasq. in opusc. de Redit. Eccles. cap. 3. dub. 11. num. 14. & alij. Explicandum ergo est, quid illud sit, & quomodo contra illud non peccetur per consuetudinem monialium, vel per alias similes. Circa primum multa intelligere possumus esse prohibita à Concilio, quæ nec per se erant contra votum, nec per iura antiqua erant prohibita, nam statim in principio illius capitis ait, *Non liceat regularibus bona immobilia, vel mobilia quouis modo acquisita tanquam propria, aut etiam nomine conuentus possidere, vel tenere; sed statim superiori tradantur, conuentuique incorporentur.* In quibus verbis, quamuis habere bona tanquam propria per se illicitum, & sæpius ante Concilium prohibitum esset, tamen quòd non liceat nomine conuentus, aliqua bona mobilia, vel immobilia possidere, vel tenere, nouum profectò est, quia ex vi voti paupertatis, id non est per se, & intrinsecè malum; nam eo ipso, quòd aliquid possidetur nomine conuentus, non habetur vt proprium; ergo per se non repugnat voto paupertatis. Neque etiam inuenitur ius antiquum, quo specialiter hoc prohibeatur; ergo aliqua noua prohibitio quoad hanc partem facta est à Concilio.

Obiectio, seu responsio ex Nau. Responderi autem potest ex Nauarro habere aliquid nomine conuentus sub particulari, & possessione priuata, nisi ex legitima causa, vel necessitate fiat, semper fuisse malum, & id tantùm fuisse prohibitum à Concilio: nam si licentiam ex legitima causa dedit, sicut id per se malum non est, ita non videtur à Concilio prohibitum.

9. Solutio. Sed hoc, vt dixi, non videtur satisfacere menti Concilij, propter absolutam prohibitionem, & propter vim illius verbi, *non liceat*. Duplex ergo legitima causa hîc cogitari potest. Vna est pertinens ad communem vtilitatem ipsius religionis prouenientem ex administratione talium bonorum, & tunc constat talem possessionem non esse prohibitam à Concilio, quia tunc non conceduntur illa bona in peculium propriè loquendo, sed in custodiam, vel administrationem, & ideo si talia bona sint immobilia, & fructifera, debent fructificare monasterio. Alia causa est pertinens ad particulare commodum ipsius religionis; potéstque possessio esse vel simpliciter necessaria ad sustentationem, vel debitum vsum, seu ministerium ipsius religionis, vel solùm ad maiorem commoditatem, ornatum, vel libertatem. Quando causa est prioris modi, clarum est non habere locum prohibitionem Concilij, quia tunc, id non solùm licet, sed suo modo debitum est. Si quis autem rectè consideret, nunquam illa causa locum habet in bonis immobilibus religionis, & ideo de illis nullam exceptionem fecit Concilium: de mobilibus autem in fine addidit, vt necessaria non denegentur quantum ad vsum, & supellectilem conuenientem, quæ vox *supellex*, idem quod peculium significat, ablata vmbra, seu inuidia proprietatis, quam peculij nomen generare potest. Quando autem causa solùm est commoditatis priuatæ, & cuiusdam exemptionis, ac dispensationis, si non à substantia voti, saltem à regulari & communi obseruantia eius, tunc videtur à Concilio prohibitum simpliciter habere aliquid priuatim, etiam nomine conuentus, habétque prohibitio locum in multis casibus, in quibus antea non fuisset malum, quia ob rationes extrinsecas, vt sic dicam, poterat sæpe illa licentia dari rationabiliter, iuxta morem alicuius religionis, vt v. g. propter multa bona merita de religione; propter insignem eruditionem in fauorem literarum, & propter alia similia; huiusmodi ergo exemptiones, & dispensationes, videtur mihi voluisse prohibere Concilium, præsertim, quoad bona immobilia, & hoc sensu dixisse non licere illa habere nomine conuentus. Et ideo existimo non posse religiosos habere talia bona, quoad proprium, & peculiarem vsum: & vsumfructum, nisi quantum sibi necessarium fuerit ad habitationem, & conuenientem sustentationem; ita tamen, vt principalis cura, & administratio talium bonorum, sit apud Prælatum religionis, cui teneantur reddere rationem talium redituum, si eam exigere velit.

Quoad mobilia autem bona maximè habere potest locum, noua & positiua prohibitio quantum ad tentionem, & quasi thesaurizationem pecuniæ; olim enim fortasse, licere poterat religioso priuatim apud se habere reconditam pecuniæ quantitatem nomine conuentus, & cum licentia, aliquo ex prædictis titulis concessa ob contingentes occasiones, vel necessitates; hoc ergo existimo nunc esse prohibitum ex vi huius decreti, quo religiosus prohibetur habere apud se bona etiam mobilia nomine conuentus: nam intelligendum est de bonis mobilibus, quorum vsu non indiget; qualis maximè est pecunia in futurum recondita; solùm ergo poterit concedi illa, quæ ad actualem, & præsentaneum vsum moraliter est necessaria; quod prudentis viri arbitrio relinquendum est. In aliis autem mobilibus bonis vix potest intelligi noua prohibitio, quia si sunt superflua, semper, & ex natura rei fuêre prohibita; si autem sunt necessaria, vel conuenientia, Concilium illa non prohibet, vt statim declarat. Nihilominus tamen aliquid peculiare considerari potest, nam seclusa hac prohibitione habere peculium superfluum, etiamsi nimius esset excessus, fortasse non esset peccatum mortale seclusa proprietate, & scandalo: nunc autem ratione huius prohibitionis faciliùs committi potest. 10. An, & quomodo prohibeat mobilia bona.

Atque ex declaratione huius partis constat quid sit, quod in sequenti clausula dicit Concilium, *Non liceat deinceps Superioribus*; per hæc enim verba, nec prohibentur tantùm, quæ per se mala erant, sed aliàs prohibita, nec etiam prohibetur aliquid, quod iure ordinario, ac regulari possit, vel debeat, à superioribus religionum subditis 11. Explicantur verba Concilij.

subditis concedere: nam illud prius parum est ad rigorem illorum verborum; hoc autem posterius nimium est, & alienum ab intentione Concilij, quæ solùm est, vt paupertas regulariter obseruetur; in illis ergo verbis, *nec deinceps liceat superioribus bona stabilia*, &c. prohibet extraordinarias, & singulares concessiones horum bonorum, etiamsi aliquando legitimè fieri possint, prout explicui; nam quia hoc rarum est, & ea occasione abusus introducebantur, ideo voluit Concilium, eam potestatem superioribus auferre, & illam Pontifici reseruare. Et iuxta hunc sensum facilè intelliguntur reliqua, quæ in illo capite statuuntur; éstque hæc interpretatio consentanea responsionibus Cardinalium, quarum aliquas statim attingemus; nam prolixum esset omnes referre.

12. Quomodo liceat cõsuetudo Monialium habendi certos reditus. Primò excusari possunt. Impugnatur

Superest, vt declaremus, quomodo liceat consuetudo monialium habendi certos reditus, & si quæ sint aliæ similes; nam illas omnes peccaminosas esse, nec dicere possumus, nec debemus. Tribus autem modis illas excusare possumus. Primò, dicendo, Concilium quoad hanc partem non esse receptum, & ideo non obligare. Hæc verò responsio mihi non placet. Primò quidem, quia in legibus Pontificiis non facilè, nec sine magna interpretatione censeo esse admittendum illud principium, quòd lex humana non obligat nisi sit acceptata; nam lex Concilij ad hoc ipsum obligat, scilicet, vt acceptetur, & ideo vt obligatio talis legis absolutè propositæ & promulgatæ cesset, per resistentiam, vt ita dicam, subditorum, necesse est, vt qui primi restiterunt, peccauerint, quia legitimæ voluntati superioris restiterunt, quamuis postea si superiore vidente, & tolerante id fiat, censeatur conniuere, & tacitè auferre legem. In præsenti autem dicere non debemus hanc consuetudinem cum peccato introductam esse peccando, & resistendo præcepto Concilij. Neque etiam dici potest, Pontificem scire huiusmodi vsum contra Concilium, & conniuere; nam contrarium constat ex declarationibus Cardinalium, vbi in particulari, hic casus his verbis proponitur, *Cum N. viro mortuo facta esset Monialis, sibique reseruasset 50. ducatos annuos ad vsum suum, quia contra Concilium est habere moniales aliquid proprium, visum est dandam esse illam pecuniam Abbatissæ, quæ prouideat necessitatibus N.* Secunda ergo excusatio esse potest, hanc consuetudinem introductam esse vel quandam veluti Epiikiæ, & æquam interpretationem Concilij, quia non est verisimile voluisse obligare eos Religiosos, vel religiosas, quæ commodè sustentari non possunt, sine huiusmodi peculiis, & sub eadem bona fide cõtinuari, & à proximis Episcopis seu Prælatis tolerari, quod satis est, vt singulæ personæ à culpa excusentur. Verùm neque hæc euasio licèt probabilis sit, mihi omnino satisfacit, tum quia vbi patet aditus ad superiorem consulendum, non habet locum iusta Epiikia, præsertim cùm experientia constet, Pontificem in hoc negotio consultum semper respondisse, in fauorem Concilij, & paupertatis; tum etiam, quia iuxta illam interpretationem ad summum licebit discedere à verbis Concilij quando necessitas cogit, quod moraliter vix potest explicari, ita vt reddat tutas conscientias, nisi talis vsus aliquo modo reducatur ad formam Concilij; quæ reuera nunquam est aliud necessarium.

Declaratio Congreg. Cardin.

Secunda excusatio.

Non satisfacit.

13. Vera ratio excusãdi talẽ consuetudinem.

Dico ergo huiusmodi consuetudines, quæcunque illæ sint, vel ita seruandas esse, vt non repugnent verbis Concilij, vel si aliter fiant, esse prauos abusus, qui excusari non possunt, nisi fortasse in particularibus personis ex ignorantia inuincibili. Explicatur in illo exemplo de reditibus monialium. Nam duo ibi distinguenda sunt, scilicet ius percipiendi tales reditus, & ipsimet reditus, seu pecuniæ. Ex his enim duobus solùm ius inter immobilia bona computatur; illud autem certum est, si sit verum ius ciuile, non posse esse in persona ipsius monialis, neque ad hoc posse Prælatum aliquem licentiam dare quia esset proprietas quædam. Oportet ergo, vt vel illud ius quasi adhæreat monasterio, & non personæ, vel certè, vt non sit proprium ius ciuile respectu monialis, sed solùm obligatio in conscientia, in eo qui soluit pensionem ad reddendam illam; & sine dubio fit semper altero ex his duobus modis, & præcipuè hoc posteriori; & ita quoad hanc partem nihil fit contra Concilium, quia illa propriè non sunt bona immobilia, vel si sunt, Monasterio incorporata sunt quoad proprietatem.

Assertio prima.

14. Assertio secunda.

Loquendo autem de ipsa pecunia non est contra Concilium quod singulis annis recipiatur, & in vsus ipsius monialis conuertatur, etiam solutio certa sit, & infallibilis, dummodo pecunia, & vsus eius debito modo recipiatur, & particulari applicetur: consistit autem debitus modus in hoc, vt pecunia quandiu non consumitur, non possideatur ab ipsa in particulari persona, sed à superiore, vel à publico officiali ad hoc munus constituto custodiatur, & postea de licentia eiusdem superioris in vsum talis personæ conuertatur. Si enim hæc obseruentur, nec Religiosus habet aliquid proprium, nec possidet aliquid superfluum, neque etiam habet vsumfructum rei immobilis, neque aliquid aliud committit, cõtra tenorem Concilij, nec licentia ad consumendam talem pensionem in proprios vsus dicto modo data est ad bona stabilia possidenda, neque ad vsumfructum propriè dictum sed solùm est ad actualem vsum tali personæ conuenientem. Atque hanc mentem Concilij videntur explicasse Cardinales illustrissimi, tam in casu particulari, quem suprà retuli, quàm in multis generalibus responsionibus, in quibus sæpe aiunt non posse religiosos sibi acquirere aliquid, vel tenere, sed omnia danda esse superioribus; & idem dicunt de Monialibus, siue illis legatum aliquod relictum fuerit, siue aliquid donatum, siue industria, & labore suo partum, iam semper aiunt tradendum esse Abbatissæ, vel in communi reponendum; *Etiamsi* (inquiunt) *monasterium sit pauperrimum.* Consequenter tamen adiungo ex illis pecuniis primùm omnium prouidendum esse moniali, cuius causa donatæ sunt, vel quouis modo acquisitæ, & si quid reliquum fuerit, in vsum communem conuerti. Vnde consequenter fit, moniales, vel religiosos percipientes huiusmodi reditus, debere esse in hac præparatione, vt si prælati ad alios vsus illos applicent, contenti sint; ipsos autem Prælatos non debere id facere, nisi alio modo sufficienter prouideant necessitatibus subditorum.

Assertio tertio.

Caput XV.

De vsu bonorum religiosæ paupertatis contrario.

1. Expeditis duobus primis membris, quæ sunt accipere, & retinere, superest, vt dicamus de tertio

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tertio, quod est vti, vel quocunque modo expendere, aut disponere de temporalibus bonis. In quo supponimus tanquam certum fundamentum, per votum paupertatis licèt absolutè non prohibeatur vsus talium bonorum (id enim erat impossibile) nihilominus prohiberi vsum proprietarium; in quo etiam omnes Doctores conueniunt, sequitúrque ex ipsa obligatione non habendi proprium; nam qui tollit facultatem, à fortiori tollit actum; ergo qui tollit dominium, tollit actum dominij; sed votum paupertatis, de quo agimus, tollit dominium; ergo tollit actum dominij; sed proprietarius vsus est actus dominij, vt ipsum nomen præ se fert; ergo. Confirmatur, quia magis necessaria est paupertas, seu modus eius in ipso vsu, quàm in dominio; parum enim referret religiosum non habere rem propriam, quoad dominium, si posset pro libito, & arbitrio suo de communibus bonis disponere. Imò in hoc repugnātia quædam inuoluitur, nam quòd fieri possit votum non habendi vsum proprietarium retento dominio, facilè, & optimè intelligitur, quia potest retineri facultas ligata, & impedita ad suum actum, potéstque ille modus paupertatis esse interdum conueniens, vt infrà explicabimus tractando de votis simplicibus Societatis; at verò è conuerso priuari per votum dominio, & retinere liberum vsum, repugnantia est, qualis esset habere liberum & expeditum actum sine facultate Prælati.

Supponendū primum.

2. *Supponendū secundum.*

Ex quo etiam facilè intelligitur, quis sit proprietarius vsus paupertati repugnans; est enim omnis ille, qui proprio arbitrio, & authoritate fit; nam ex hoc ipso proprietarius appellatur, quia proprio nomine, & non alieno exercetur, & inde etiam habeat quòd sit actus dominij; nam dominium est ius vtendi re aliqua proprio nomine, & authoritate; ergo & è contrario vsus, qui proprio nomine, & arbitrio vsurpatur, est actus dominij. Tunc autem dicitur vsus fieri nomine proprio, quando non fit de licentia, aut voluntate Prælati, vt in superioribus sæpe dictum est. Vnde statim in præsenti occurrunt multa ex dubiis suprà tractatis; primum quæ licentia sufficiat; in quo omnes eodem modo respondent, sufficere licentiam præsumptam, imò de hoc casu expressiùs loquuntur Nauarrus & alij Doctores suprà citati. Et in eodem sensu dixit Antonius 3. p. tit. 16. cap. 1. §. 11. vers. *Secundò nota.* peccare religiosum in hoc vsu, nisi poneret spem in ratihabitione Prælati. Non enim existimo esse necessarium, vt qui aliquid donat ex voluntate præsumpta Prælati, habeat propositum postulandi à Prælato, vt expressè ratam habeat donationem factam; quanquam enim hoc melius sit, & consulendum; nihilominus in rigore non est præceptum ex vi paupertatis, imò nec per se pertinet ad illam, quia postquam res donata est, vsus eius iam non pertinet ad religiosum, qui eam donauit; ergo iam non indiget licentia superioris propter vsum eius; vsus autem qui præcessit sufficienter fuit validus, & firmus, ex vi præsumptæ voluntatis; ergo etiam propter illum non est necessaria expressa licentia. Vnde etiam confirmatur, nam licentia ex vi paupertatis solùm est necessaria in ordine ad futurum, vt v. g. si de re accepta sine expressa licentia, aliquando requiritur ratihabitio expressa, solùm est vt deinceps liceat rem illam possidere, aut distrahere; propter præteritum autem, vt sic non est necessaria talis ratihabitio expressa: nam si ad aliquid potest esse vtilis, solùm est, vt donatio alteri facta firmior sit, magísque irreuocabilis; ad hoc autem non obligatur religiosus ex vi paupertatis, quidquid sit, an aliunde obligari possit, quod ad præsens accidentarium est. Circa hanc autem præsumptam licentiam, hic specialiter aduertere necesse est, non æquè facilè esse admittendam, circa vsum, & dispensationem bonorum religionis, quàm in aliis actibus accipiendi, vel retinendi aliquid; quia distractio bonorum ex se, est magis nociua religioni, & ideo regulariter potiùs præsumitur in voluntaria superiori, non solùm ratione modi, sed etiam ratione ipsius substantiæ talis actus, tantóque erit difficilior hæc præsumptio, quanto materiæ quantitas fuerit maior; & augebitur difficultas, si sit extra religionem, nam inter ipsos religiosos eiusdem monasterij faciliùs permittitur. Quæ omnia & multa alia spectanda sunt ad concipiendam probabilem resolutionem, illa tamen concepta sufficit sine dubio ad excusandum à culpa, dummodo alioqui licentia sit iusta.

Dubitatio prima, an licentia præsumpta sufficiat.

Opinio D. Anton. reiicitur.

Notandum hanc licentiā præsumptam non æquè inueniri in omnibus actibus.

3. *Dubitatio secunda, an requiratur licentia iusta.*

Habet etiam hoc loco specialem difficultatem, an requiratur licentia iusta, & religiosus excusetur à culpa, aliquid de bonis religionis consumendo, vel alienando; loquor autem de licentia iusta ex parte causæ, nam ex parte modi obtinendi illam sine vi, aut fraude, clarum est requiri iustam, vt à fortiori constat, ex superiùs dictis. At verò ex parte causæ diximus in superioribus, quamuis licentia fuerit data sine causa legitima, cum peccato ex parte superioris, nihilominus non peccare contra paupertatem religiosum, qui intuitu talis licentiæ aliquid accipit, vel possidet; ergo idem est in præsenti dicendum. Patet consequentia, quia tam in præsenti actione, quàm in cæteris illa licentia efficit vt religiosus non vtatur illa re, tanquam propria, quia non proprio nomine, sed alieno, & in eo non peccabit contra paupertatem, quidquid sit de alio genere culpæ. In contrarium verò est, quia licentia data ad distrahendum aliquid de bonis monasterij sine iusta causa, videtur non solùm iniusta, sed etiam nulla: ergo qui illa nititur perinde operatur, ac si absque licentia rem distraheret; ergo perinde peccat contra paupertatem. Antecedens declaratur, quia Prælatus non est dominus, sed dispensator, & quasi œconomus bonorum monasterij. Dispensatio autem facta in bonis alienis sine iusta causa, non solùm iniusta, sed etiam nulla est, quia excedit facultatem dispensatori commissam: ob hanc enim rationem dispensatio in voto sine causa data, nulla est, & alienatio facta ab œconomo vltra potestatem sibi commissam nulla est; ergo similiter in præsenti.

Rationes dubitandi pro parte affirmatiua.

Pro parte negatiua.

4. *Resolutio est requiri licētiam iustam ex parte causæ.*

Respondeo quoad hanc partem, esse valde probabilem sententiam Nauarri, quam suprà retuli, ad debitum vsum paupertatis, necessariam esse licentiam legitimam ex parte causæ, quod ipse indifferenter affirmat de actione acquirendi, & alienandi. Ego verò inter hæc differentiam inuenio, nam in acquisitione non inuenio nullitatem, etiamsi fortasse in ordine ad bonum regimen religionis licentia detur sine causa legitima; quia id non obstat, quominus ex parte donantis fiat vera translatio dominij

dominij omnino voluntaria; at verò in alienatione ex licentia iniusta inuenitur ratio nullitatis suprà declaratæ, quia res consumitur, vel alienatur inuito domino, nempe religione, & sine facultate eius, quia illa bonorum distractio, non est dispensatio, sed dissipatio, ad quam Religio nunquam dedit facultatem. Quod optimè confirmat Nauarrus comment. 2. de Regularib. num. 23. & sequentibus, & pro regula constituit tunc licentiam Prælati concessam subdito ad aliquid donandum esse iustam, & validam, quando superior ipse per se posset illud expendere, quia quod potest per se facere, potest per alium; si autem ipse potestatem non habet, neque alteri dare potest, cap. *Quod autem*, de iure patronat. Quando autem causa sit iusta, & sufficiens vt licentia sit valida arbitrio prudentis viri, ait idem author esse relinquendum; quod rectè dictum est. Ad hoc autem arbitrium ferendum aliqua considerari possunt; primum an res de qua agitur sit grauioris momenti, & æstimationis; nam in rebus minutioribus non est tam limitata potestas Prælati. Est ergo attentè considerandum, an licentia dicatur iniusta præcisè propter temporale nocumentum religionis, cuius bona sine causa dissipantur; contigit autem nocumentum religionis non esse moraliter considerabile, & nihilominus licentiam dari sine causa legitima, vel etiam cum aliqua imprudentia, consideratione habita aliarum obseruantiarum religionum; tunc ergo in ordine ad paupertatem non erit inualida, nec religiosus ea vtens peccabit tanquam proprietarius, licèt alia ratione possit imperfectus esse. Vnde secundò necesse est, vt subdito certò constet, licentiam adeò esse iniustam, vt sit etiam inualida, nam in dubio potest pro superiore præsumere. Tertiò oportet, vt vsus rei ad quem facultas datur, talis sit, vt per eum res consumatur ac pereat, vel omnino alienetur extra monasterium, nam per quemcunque alium vsum, non fit graue nocumentum monasterio, supponimus non esse sermonem de distractione rerum immobilium, in quibus hæc facultas dari non solet, vel moraliter in illis locum non habet; mobilia autem bona, si non donentur, sed mutuentur, seu commodentur, non cedit in graue nocumentum religionis, nisi exponantur periculo omittendi, vel alterius damni notabilis, nam, tunc vsus ille æquipararetur distractioni, & consumptioni rei, propter moralem regulam, quòd qui amat periculum, peribit in illo. Cætera quæ de hac licentia desiderari possunt, ex superiùs dictis petenda sunt, & in sequentibus dubiis ampliùs explicabuntur.

Quando censeatur licentia iusta, & valida.

5. Dubitatio tertia.

Speciale verò dubium habet, an omnis vsus bonorum Religionis, sine vlla licentia vsurpatus sit contra votum paupertatis, siue talia bona sint religionis, siue non; in quo regula generalis est, huiusmodi vsum semper quidem esse contra votum (supponimus etiam præsumptam licentiam excludi) non tamen semper esse peccatum mortale. Prior pars ex dictis constat, quia ille est actus dominij. Posterior patet, quia ex leuitate materiæ potest esse veniale. Quæ autem materiæ quantitas grauis, aut leuis censenda sit, ex superiùs dictis definiendum est; nihil enim hîc addendum occurrit, nisi hoc solùm, multum in præsenti considerare, an rei dispensatio fiat circa externos, vel inter ipsos religiosos; item an dispensatio sit ad vsum consumptiuum rei, vel salua eius substan-

A tia; nam si dispensatio est extra religionem, & consumendo, seu alienando rem, clara est iniquitas non solùm contra paupertatem, sed etiam contra iustitiam, & ideo tunc moderata quantitas sufficiet ad peccandum mortaliter, iuxta superiùs dicta. Si autem res non consumatur, nec alienetur, sed concedatur ad aliquem vsum post quem reddenda est integra monasterio sine graui læsione, aut detrimento, vel morali periculo eius multo maior rei quantitas necessaria est vt materia illa grauis censeatur, quia cum effectu non damnificatur religio, in bonis suis, & ille vsus, vel non est æstimabilis pretio distincto à re ipsa, vt si pecunia sit, quæ mutuò datur, aut triticum, &c. vel licèt vsus secundùm se possit aliquo pretio æstimari, respectu monasterij id non est considerabile, quia non deberet illum vendere, seu rem locare, & ideo ex hac parte non est illa quantitas admodum considerabilis; ob eam ergo causam multum minuitur culpa, quando dispositio de re non excedit hunc vsum. Quia verò hic vsus est actus dominij, non fit sine culpa; eritque grauis, si rei quantitas notabilis sit.

Assertio prima de dispesatione facta circa extraneos.

Et hinc infertur multo magis minui hanc materiam quando res dispensatur inter ipsos religiosos, quia tunc ex vi illius actus res non alienatur extra monasterium, sed solùm applicatur quoad vsum eiusdem monasterij in aliquo mébro ipsius. Quamuis enim hæc applicatio sit solius superioris, vel eius qui vicem eius gerit, quia est administratio bonorum, quæ ad Prælatum vel officiales spectat, vt Concilium Tridentinum dixit, & ideo illa actio sit deordinata, & in rigore proprietaria; nihilominus ex parte ipsius actionis est minima, quæ in hoc genere esse potest, & ideo vt sit peccatum graue, necesse est multũ augeri, ex parte materiæ, seu rei circa quam versatur. In quo etiam considerari potest alia circunstantia ex parte materiæ; an scilicet vnus religiosus tribuat alteri vsum rei sibi iam concessæ à superiore ad eundem vel similem vsum, vel ex bonis adhuc existentibus sub communi custodia aliquid sua authoritate tribuat alteri ad vsum; nam hoc posterius magis inordinatum est, cæteris paribus, quia maior quædam libertas, & vsurpatio dominij ibi intercedit.

6. Assertio secunda de dispensatione facta inter ipsos religiosos.

Quin potiùs dubitari potest circa priorem modum; an committat religiosus contra paupertatẽ, quando ex rebus sibi concessis, ad vsum suum aliquid donat, intra, vel extra religionem, quando seipsum priuat illo commodo, & nõ grauat religione in re alia, vel alio vsu: vt, v. g. si de quantitate cibi, quam licitè posset consumere, aliquid sibi subtrahat, vel ex quantitate pecuniæ, quam iter agendo posset expendere. Videri enim potest, tunc non agere contra iustitiam respectu religionis, quia nõ damnificat illam, & quia habebat ius consumendi totam rem illam; nec etiam videtur committere contra paupertatem, quia non agit vt dominus, sed potiùs vt seruus, solùmque in virtute facultatis sibi concessæ illi tribuit.

7. Dubitatio quarta an peccet donãdo res sibi ad vsum cõcessas.

Nihilominus communis, & vera sententia est non posse religiosum hoc facere, nisi aliunde habeat voluntatem præsumptam superioris. Est cõmunis sententia, quæ sumitur ex D. Anto. 3. p. tit. 16. §. 11. Sylu. *Religio*. 6. q. 7. Turrecremat. c. *Non dicatis* n. 6. & ibidem Nauar. Sot. 4. de iust. q. 1. a. 1. & sumitur etiam ex Alense 4. p. q. 83. memb. 4. a. 1. & ex D. Th. & aliis suprà citatis, quatenus sine limitatione asserunt, religiosũ non posse eleemosynas facere, sine licentia superioris, saltẽ præsũpta. Ratio est, quia quãdo religioso cõceditur vsus rei,

8. Communis & vera sententia affirmant.

Fundamẽtũ.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

non conceditur simpliciter ius vtendi, non est enim capax talis iuris, quod aliqualem rationem dominij habet, sed conceditur ei vsus facti, non in generali, nec quilibet pro eius arbitrio, sed in particulari talis, vel talis vsus, & ideo præter illum non potest vllum alium sua authoritate vsurpare; si ergo illum vsurpat, in eo se gerit vt dominus, non pauper. Confirmatur, & explicatur, (Cõfirmatio.) quia religioso solùm conceditur vsus cibi, v. g. ad suam sustentationem, quantum indiguerit; igitur siue voluntariò abstineat, siue quia non indiget, non potest suo arbitrio disponere de superfluo, & eadem ratione non potest librum sibi concessum ad vsum, in alium transferre sua authoritate, vel quia iam in illo indiget, vel quia vult se ipsum priuare illa vtilitate propter alium. Eo vel maximè quòd sæpe fortasse in hoc infert nocumentum Religioni, seipsum priuando, vel debita sustentatione, vel maiori alia vtilitate. Et ideo nec titulo eleemosynæ, aut charitatis, hæc libertas conceditur religioso, nisi ex regula, vel consuetudine probata constet, sub ea conditione concedi tantam quotidianam portionem: vel tantam pecuniam ad iter agendum, vt si quid superfluum fuerit, liceat pauperibus erogare; tunc enim iam hebetur licentia, saltem implicitè: nec tunc peccabit religiosus, si ea intentione aliquid sibiipsi subtrahat, dummodo prudentiæ mensuram non excedat; nam tunc iam ageret contra intentionem religionis, & consequenter vltra facultatem sibi concessam. Ex qua doctina planè sequitur non solùm non posse religiosum alteri donare quæ sibi subtrahit, verùm etiam nec posse circa seipsum applicare rem ad alium vsum præter sibi concessum, vt quod datur in cibum non potest vendere, vt inde emat librum, vel si permissum est illi expendere pecunias emendo libros Theologiæ, non potest alios sua authoritate emere, sempérque in hoc peccabit, pro qualitate materiæ, nisi saltem præsumat, id non fore inuoluntarium Prælato.

9. (Tã priuatis religiosus, quàm illis, quibus cura bonarũ religionis commissa est, non licet dispẽsare bona religionis sine licentia debita. Fundamentum.) Atque ex his sequitur generalem regulam positam, scilicet non licere religioso dispensare bona religionis sine debita facultate, non solùm habere locum in priuatis religiosis subditis, sed etiam in omnibus his, quibus cura bonorum religionis commissa est. Ratio generalis est, quia omnes obligantur voto paupertatis; ergo omnibus est prohibitus proprietarius vsus, ergo & dispensatio sine facultate quia illa semper est proprietarius vsus; ergo & dispensatio vltra facultatem sibi concessam ratione ministerij, quia quod vltra facultatem fit, sine facultate fit, nam facultas aliàs data impertinenter se habet ad illum actum, si ad illum non extenditur, vel ex intrinseca ratione ministerij, vel ex voluntate concedenti. Vnde (D. Thom.) D. Thom. 2. 2. q. 32. art. 8. ad 1. *Monachus* (inquit) *habet dispẽsationem a Prælato commissam, potest eleemosynam facere de rebus Monasterij; secundum quod sibi est commissum*: non ergo potest commissionem excedere quantumuis causa pia esse videatur. Atque hoc inprimis locum habet in procuratore, (Quid de procuratore dicendum.) vel quocunque alio simili officiali subordinato præposito Monasterij; nihil enim potest expendere, nisi quatenus ratione muneris ei commissum est, quia aliàs non ageret vt administrator, sed vt dominus; item quia quoad alios vsus, non habet administrationem; ergo non potest in eos bona distrahere, etiamsi pij sint, iuxta glossam, cum text. in Clement. 2. §. *Sed & talis*, verbo, *conuertendum*, de vita & honest. Cleric. quia ratio facta

A etiam in eleemosynis, & piis operibus procedit, vt Syluest. & alij Summistæ, verbo *Eleemosyna*, etiam adnotarunt. Nauar. comment. 2. de regularib. n. 8. & 9. Sarmiento in Defensorio.

Deinde hoc etiam locum habet, in quolibet Prælato Religionis, seruata proportione: nõ enim potest Abbas, vel quicunque alius præpositus vnius monasterij pro suo arbitrio, & voluntate libera, bona monasterij expendere, quamuis enim apud illum sit præcipua administratio proxima bonorum monasterij, iuxta commune ius capite *Nullam* 18. q. 2. & cap. *Edoceri*, de rescriptis, cap. *Cum ad Monasterium*, de Regularibus. Cõci. Trid. dict. cap. 2. & iuxta modum ac regulam in vna- 10. (Quid de Prælatis.)
B quaque religione præscriptam; licèt hoc (inquam) ita sit, nihilominus certum est, illum non esse dominum, tum quia ipse etiam pauper est, & incapax dominij; tum etiam, quia monasterium non transtulit in illum dominium bonorum; ergo non potest vt dominus illa dispensare. Imò nec absolutè loquendo supremus administrator est, sed iuxta regulam sibi præscriptam; nam iuxta varios Religionum ritus in grauioribus solus non potest disponere, sed vel cum consensu conuentus, sed dependenter à prouinciali aut alio superiore maiori; in his verò quæ per se solùm potest, prudentiæ, & charitatis rationem habere debet, & idem cum proportione dicendum est, de quocunque superiori Prælato; nam quo vniuersaliorem habet
C iurisdictionem, eo etiam in hoc genere maiorem solet habere potestatem; nunquam tamen absolutam, nec dominatiuam, sed subordinatam suo superiori, si illum habeat, vel suæ regulæ, ac menti, seu consuetudini religionis totius; vel etiam Summo Pontifici, quando materia id postulauerit. Quia verò omnes hi Prælati regulariter non habent alium, per quem proximè regantur, recurrere semper debent ad præsumptam voluntatem, vel maioris Prælati, vel ipsius religionis, quia nunquam expendunt, vt domini, sed vt ministri. Id autem, quod magis consentaneum rationi iudicauerint, iuxta materiam, vel debium alicuius
D virtutis, v. g. misericordiæ, gratitudinis, æquitatis, vel alterius similis, possunt consequenter præsumere esse iuxta voluntatem maioris Prælati, vel Religionis, quod bene sentit Nauar. comment. 3. de regularib. num. 6.

Vnde fit, vt in donationibus merè profanis, id est, non piis, neque vllo iusto titulo debitis, & à fortiori in turpibus, nunquam posset præsumi talis voluntas, ideoq; & iniquæ sint, & inualidæ, argumento c. *fraternitatem*, de donationibus. In aliis verò, quæ habent rationabilem causam, particulares circunstantiæ considerandæ sunt ad iudicandũ an sit licita donatio. Et ita intelligẽdum censeo c. *Cæterum*, de donationibus, vbi duo maximè conside- 11. (Quæ donationes liceat fieri à Prælatis.)
E randa dicuntur, scilicet consuetudo, & rei quantitas. Et de consuetudine additur, *Quæ tamen sacris canonibus non obuiat*. huiusmodi autem intelligo esse omnem consuetudinem dandi aliquid sine vlla causa rationabili, quia eo ipso donatio esset irrationabilis, & consequenter etiam consuetudo.

Dices, ergo nihil operatur consuetudo, quia causa rationabilis per se sufficit, vt liceat Prælato donare aliquid, etiamsi non sit consuetudo; vnde Panorm. in dicto cap. *Cæterum*, in fine sentit, interueniente consuetudine, posse Prælatum donare aliquid absque rationabili causa. Sed hoc in Prælatis sæcularibus disponentibus de bonis Ecclesiæ facilè admitti potest, quia liberam administrationem talium bonorum habere possunt, 12. (Obiectio.) (Responsio prima.)

& ra

(c) 2007 Ministerio de Cultura

& ratione illius aliquid ex consuetudine accipere quod possint merè liberaliter donare, absque speciali causa rationabili, quanquam aliàs, vt donatio non sit prodiga, vel imprudens, aliqua ratione niti necesse sit. In Prælato autem regulari propter votum paupertatis videtur difficile talem consuetudinem admittere; sed nihilominus vbi introducta fuerit, in modica quantitate sustineri potest; & ita explicari, vt irrationabilis non sit, nec contra paupertatem, quia nimirum religio ipsa veluti ob gratitudinem, eam liberalem licentiam concedit Prælato, vt aliquid moderatum, vel consanguineis, vel amicis liberaliter absque alia speciali causa donare possit, quod propterea ex parte religionis rationabile est, quia iam fundatur in aliqua ratione virtutis, & consequenter ex parte Prælati non est proprietas, quia reuera non id donat nomine suo, sed religionis, & ex facultate sibi concessa. Imò si res attentè consideretur; etiam in eo casu non deest rationabilis causa, quia hoc etiam pertinet ad quandam liberalitatem religionis, & ad conciliandam sibi beneuolentiam aliorum. Hæc autem ratio adeò generalis sine consuetudine non sufficeret, sed necessaria est alia vrgentior, quæ in necessitate proximi, vel in alia ratione debiti fundetur.

Secunda.

13. Dubitatio circa quantitatem.

De quantitate autem nihil in eo textu dicitur, nisi attendendam esse; ab expositoribus etiam solùm declaratur, oportere vt non sit res immobilis, nec mobilis pretiosa, sed solùm ex mobilibus modica: non determinant autem specialem quantitatem: Corduba autem dicta q. 54. dub. vltim. conclus. 1. per rem modicam intelligit decem aureos, quoad localem præpositum monasterij; nam prouinciali, & generali maiorem concedit facultatem. Sed quantitas hæc in aliquibus religionibus solet esse taxata, ac definita, & tunc illa regula seruanda est, alioqui res est arbitraria, existimóque non posse definiri per quantitatem absolutam, sed per respectiuam, quod ita declaro. Aut enim agimus de propria ac liberali donatione, & hæc, vt dixi, non habet locum in Prælato regulari, nisi vbi interuenit regula, vel certa consuetudo, & tunc ipsa regula, vel consuetudo designabit quantitatem, quam oportet non esse nimiam, sed proportionatam viribus, & reditibus Monasterij ita vt moraliter non reputetur donatio damnum alicuius momenti afferre monasterio, alioqui consuetudo non valeret, iuxta dictum cap. *Cæterum*. Et quoad hanc partem quantitas decem aureorum, si intelligatur pro toto anno, respectu plurium monasteriorum parua est. Si verò intelligatur sæpius repetita intra annum, est incerta, & potest esse nimis magna; ergo absolutè nullam quantitatem definire possumus, sed habito respectu ad abundantiam monasterij, & ad prælaturæ dignitatem, & ordinariè stari poterit consuetudini vbi excessus non fuerit euidens. Aut agimus de largitione ex speciali causa rationabili, quæ nimirum talis sit, vt seclusa consuetudine, sufficiat ad honestandam largitionem, vt est eleemosyna, remuneratio, &c. & in his multo minus potest absolutè quantitas designari; nam illa quæ assignatur à Corduba, scilicet decem aureorum, in aliquo actu erit nimia, & in alio parua, & pro toto anno est quasi nihil. Vnde Panormitanus suprà dicit ad dandum viginti, vel triginta honestæ puellæ, vt nubat vel nobili pauperi, non esse necessariam consuetudinem, sed sufficere generalem

A rationem tribuendi eleemosynã, iuxta communia iura c. *Quia*, & c. vlt. 16. q. 1. erit ergo respectiuè illa quantitas prudenti arbitrio definienda considerata facultate Monasterij, & occasione, seu necessitate, & aliis circunstantiis, spectata etiam qualitate, modo, ac consuetudine Religionis.

Vlteriùs verò dubitari potest, an expendere aliquid de alienis bonis, quæ ad monasterium non pertinebant, sit contra votum paupertatis; si fiat sine licentia Prælati. Potest autem intelligi hoc fieri duobus modis; primò, quòd bona, quę expenduntur, non solùm aliena sint, verùm etiam sine voluntate veri domini expendantur: secundò, quòd hoc fiat ex concessione veri domini. Quando fit primo modo, sine dubio est contra iustitiam, non respectu monasterij, sed respectu domini talium bonorum, quia illi fit propriè, & directè iniuria. Simul tamen est contra fidem Deo datam per votum paupertatis, quia ille quantum est ex se expendit illa bona tanquam dominus illorum, & ita proprietarium actum exercet. An verò interueniente voluntate, & consensu Prælati quamuis iniquo, & iniusto, excusetur à peccato proprietatis, licèt non ab iniustitia, videantur dicta superiùs de acceptione, nam vtrobique est eadem ratio. Quando verò fit hæc dispensatio bonorum ex voluntate domini, cessare videtur omnis ratio iniustitiæ, quia nec fit iniuria religioni, cùm ad eam non pertineant bona, quæ consumuntur, nec domino, cùm ipse consentiat, & volenti, & consentienti iniuria non fit; ratio item sacrilegij & proprietatis cessare videtur, quia non vtitur religiosus tũc illa re, vt propria, sed vt aliena, quia solùm ea vtitur ex voluntate domini.

14. Dubitatio quinta, an expendere de bonis alienis sine licentia sit contra paupertatẽ. Assertio prima.

Contrarium autem regulariter verum est, præsertim quoad voti transgressionem. Vt autem clariùs explicetur, duplicem modum huius actionis, & concessionis domini distinguere oportet. Vnus est quando dominus solùm concedit vsum facti certum, ad determinatum, & tunc si vsus cedat in commodum ipsius religiosi, vel ei propriè donetur, contra paupertatem est, sine licentia illum accipere, non tam propter dispensationẽ, quàm propter acceptionem rei quia nimirum aliquid pretio æstimabile, sine licentia accipitur, & ita est acceptio proprietatis, vt suprà dixi, & ad hoc parũ refert, quòd acceptio fiat ex voluntate donãtis: nam omnis donatio ita fiat, acceptio autem ex sola volũtate accipientis habet quòd sit proprietaria, nimirum, si non alterius, sed proprio arbitrio fiat. At verò si vsus nec cedit in commodum religiosi, neque ipse pro se illum acceptat, sed solùm vt alteri res donetur, ita vt ipse solùm sit medium, seu instrumentũ transferẽdi rem ab vno in alium, tunc reuera non peccatur contra paupertatem, qui neque aliquid accipit, neque etiam aliquid expendit suo nomine, & in eo casu solùm procedit ratio superiùs facta, & in superioribus etiam tactum est.

15. Assertio secunda.

Assertio tertia.

Vnde colligo, quoties conceditur vsus facti in determinatus, seu absolutè pro arbitrio accipientis, tunc semper esse contra paupertatem acceptare talem vsum, ad hunc, vel illum applicare proprio arbitrio, & sine legitima facultate; quia virtute accipit ius conuertendi rem in vsum proprium si voluerit, & ita æquiualet cuidam dominio; quod tamen secus esset si solùm acceptaretur dispensatio facienda in alios nomine alterius, quamuis particularis applicatio esset commissa arbitrio religiosi, sicut potest committere dominus ministro, seu œconomo certam pecuniæ summam in pauperes distribuendam,

16. Corollariũ.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quos ipse pro suo arbitrio designauerit. In his autem casibus nulla interuenit iniustitia, per se loquendo, nec etiam vitium proprietatis, si arbitrium hoc secundo modo sumatur, nam tunc sola electio, & ius ad electionem pauperum illi committitur, cuius vsurpatio non est contra paupertatem; vt constat ex his, quæ de materia voti simplicis paupertatis diximus hoc libro, capite quarto; quia nec administratio, nec ius administrandi, nomine præsertim alterius, per se repugnat paupertati, nisi aliunde ius illud habeat emolumentum temporale, v. g. stipendium aliquod, & ideo sit pretio æstimabile; nam tunc non licebit habere ius, tanquam proprium; si verò præcisè spectetur ius admistrandi, seu distribuendi aliquid, non facit hominem diuitem. ergo.

Pura administratio, & ius administrandi non est cōtra votum paupertatis.

17. *Assertio quarta.*

Alio verò modo potest hoc ita fieri, vt res priùs simpliciter donetur, accipiatur à religioso; postea verò expendatur ab ipso, vel consumatur. Et tunc in acceptione licèt non sit iniustitia, interuenit proprietas, & culpa contra paupertatem, vt suprà dictum est. Rursus verò nouum peccatum committit, rem illam sic acceptam expendendo, & consumendo sine facultate, quod peccatum non solùm contra paupertatem est, sed etiam contra iustitiam, non respectu domini, sed respectu monasterij. Ratio est, quia statim, ac illa bona acceptata fuerunt, acquisita sunt, non religioso, sed monasterio; ergo dispensatio, quæ postea fit, iam non est de bonis alienis sed de bonis monasterij; ergo sicut expendendo alia bona monasterij, sine facultate peccatur contra iustitiam, & paupertatem; Ita etiam expendendo hæc bona. Et confirmatur, nam etiam bona acquisita per proprium laborem & industriam statim ac sunt acquisita, subsunt huic regulæ. Et similiter bona, cum legitima facultate accepta per donationem; ergo idem dicendum, est de bonis malè acceptis quantum ad modum, quia non obstante illo modo, ius acquiritur monasterio, vt suprà ostensum est.

18. *Difficultas, an res sic accepta licitè possit expendi. Assertio prima.*

Sed quæret aliquis an saltem ex licentia Prælati liceat expendere bona sic accepta. Respondetur, quòd acceptio fuerit peccaminosa, & sacrilega, nihilque impedire, quominus Prælatus habeat ius suum dandi illam facultatem, si expedire censuerit, illa autem ritè concessa præcedens peccatum nihil impedit quominus liceat ea vti, & talia bona iuxta facultatem acceptam dispensare, quia prior culpa non habet connexionem cum actu sequenti, neque influit in illum, neque subsequens vsus fundatur in culpa præcedenti, sed in affectu eius, qui est, quòd illa bona sint religionis, & superior illorum administrationem habeat. Quin potiùs quatenus illa bona nondum fuerunt à Prælato acceptata, videtur habere maiorem libertatem renunciandi illa, & consequenter concedendi facultatem disponendi de illis. Veruntamen hoc solùm procedere censeo respectu prioris donatarij, & donationis ab ipso factæ, quia cùm non fuerit acceptata cum authoritate religionis, licèt fuerit valida, non tamen omnino firma, si Prælatus velit illam irritare, seu non acceptare. Vt autem id faciat, rationabilis causa necessaria est sicut ad repudiandam à principio quancumque donationem factam monasterio, alioqui nec fideliter nec prudenter administraret bona, & commoda monasterij. Si autem Prælatus priorem acceptionem irritam faciat, necesse est vt priori etiam domino res ipsa restituatur, quia eo ipso quòd prior alienatio rata non habetur, redit ad priorem dominum, vel ex interpretatiua voluntate eius, & tacita conditione inclusa in priori donatione, vel ex natura ex ipsius dominij, quia non debet res illa manere nullius, & quasi pro derelicto, alias quilibet posset illam iustè occupare. Igitur in eo casu, in quo Prælatus irritat acceptionem, non potest dare facultatem expendendi rem illam in alios vsus, sed domino est reddenda, & ex consensu eius poterit ad alium vsum applicari. Si verò superior priorem acceptionem ratam habet, vel certè ignorans modum eius, simpliciter concedit facultatem disponendi de illa quantitate bonorum, vt facultas legitimè concedatur, sufficiens causa necessaria est; & eædem circunstantiæ obseruandæ sunt, quæ superiori dubio fuerunt explicatæ, nam quoad hoc eadem ratio est de his bonis, quæ de quibuscunque aliis bonis monasterij. Quod enim talia bona intuitu talis personæ acquisita sint monasterio, non obstat quo minus causa rationabilis requiratur: potest autem iuuare vt faciliùs licentia concedatur, existente causa rationabili, vel etiam vt minor causa prudenter iudicetur sufficiens.

Assertio secunda.

19. *Dubitatio specialis, circa magnam quātitatem, vel pretiositatē rei donatæ. Ratio dubitandi.*

Speciale verò dubium hîc habet, quando res accepta est pretiosa, vel est pecunia magnæ quantitatis, v. g. centum aureorum, an possit Prælatus dare licentiam priuato religioso donandi, vel expendendi illa extra religionem, vel in priuatum commodum proprium ipsius religiosi rationabile, & conueniens, vel in alium vsum pium. Et specialis ratio dubitandi esse potest, quia supponimus quantitatem esse tantam, vt Prælatus non possit de propriis bonis monasterij tantum alienare, vel expendere, etiam in pios vsus: sed in eo casu res illa vel quantitas semel accepta statim efficitur ex bonis monasterij; ergo iam excedit potestatem Prælati. Hoc dubium latè tractat Corduba in dict. q 54. & in summa sentit, si à principio absolutè fuit donatio facta moniali, vel religioso. tunc non posse Prælatum localem, seu Abbatissam, Priorem, &c. talem facultatem concedere, nec religiosum illa vti, quia excedit eius particularem iurisdictionem, imò nec Prouincialem, aut Episcopum (si superior sit) posse illam faculte m dare, sine consensu monasterij; nec monasterij consensum sufficere, sine licentia talis Prælati; quia iam illa bona fuerunt effecta monasterij, & consequenter non possunt alienari sine consensu monasterij, & authoritate Prælati, iuxta communem doctrinam de alienationibus in Clement. vnica, de rebus Eccles. non alienan. & apud Syluestrum, & Summistas verbo, *Alienatio.* Si verò à principio donatio non fuit simpliciter facta, vel acceptata, sed solùm sub tali modo, vt religiosus vel monialis possit de pecunia illa ad libitum disponere, vel generaliter in tali vsu, v. g. dandi consanguineo, vel amico, in eo casu censeo id esse licitum, & non solùm vniuersalem Prælatum, sed etiam Abbatem, & Abbatissam posse eam facultatem concedere quia dominium non fuit acquisitum monasterio, & ideo ex eo capite nihil obstat quo minus talis licentia dari possit, & ex nullo alio prohibita inuenitur.

Opinio Cordub. negantis.

20. *Resolutio difficultatis.*

Hæc resolutio mihi non displicet, indiget tamen maiori declaratione, nam ipsemet author nō est omnino constans in priori dicto, quia paulo inferiùs

(c) 2007 Ministerio de Cultura

inferiùs ait generalem, vel prouincialem posse dare illam facultatem sine consensu conuentus, quando ratio, vel causa sufficiens interuenerit; quod non aliter probat, nisi quia hoc videtur consentaneum æquitati naturali. Verumtamen, vt moralis aliqua regula statui possit, considerandum est, duo hîc esse necessaria, scilicet causam legitimam, & potestatem; quamuis enim sine causa legitima nemo possit hoc facere, tamen etiam interueniente legitima causa, non quilibet potest, sed solùm ille, cui hæc administratio & potestas commissa est. Quantum ergo ad potestatem, considerandum est præcipuè ius proprium vniuscuiusque religionis, nam in aliqua potestas est apud generalem; in inferioribus verò iuxta potestatem ab ipso, vel ordinario iure religionis concessam; in aliis verò potestas est in generali, vel prouinciali cum consensu conuentus, & non aliàs. In aliis denique potestas supra certam quantitatem commissa est conuentui, vel proximè Prælato, in maiorem verò reseruata superiori. Ad eum ergo, ad quem iure ordinario religionis pertinuerit dispensare bona religionis talis quantitatis, vel qualitatis; pertinet etiam dare factam facultatem, quando donatio simpliciter facta est religioso, propter rationem factam; quia dominium talis rei statim transiuit in religionem.

Duo requiruntur ad hoc.

21. Assertio prima.

Ad iudicandum autem de hac potestate multum refert expendere, an bona, de quibus agitur, mobilia sint, vel immobilia: nam immobilia à nullo infra summum Pontificem ordinariè alienari possunt, nisi in euidentem vtilitatem monasterij, & ideo prædicta licentia in eis locum non habet, nam licèt possit interdum dari ad disponendum de fructibus eius, per totam vitam religiosi iuxta modum, & moderationem in superiori puncto tractatam; tamen ad rem illam immmobilem radicitus alienandam ad arbitrium priuati religiosi dari non potest. Idémque est de rebus mobilibus preciosis, quæ immobilibus æquiparantur, vt tradit Panormit. in cap. *Tua*, de his quæ fiunt à Prælato, &c. & Syluest. verb. *Alienatio* quæst. 10. num. 9. circa alia verò mobilia locum habet dicta licentia iuxta mensuram potestatis. Computandam autem censeo pecuniam inter mobilia bona; nam licèt per eam possit comparari aliquid immobile, vel aliquod ius ad certos reditus, quod inter immobilia computatur in capite *Exyt*, de verborum significat. in 6. nihilominus per se, & in propria specie ex mobilibus bonis est, & eorum lege mensuratur, nisi sit tanta, & iam censeatur res pretiosa, ac proinde tanquam immobilis computetur. Ex his ergo principiis in particulari iudicandum est de hac potestate, & materia eius; ad iudicandum autem de legitima causa sufficere possunt superiùs dicta, quia reuera in particulari semper est iudicium arbitrarium.

22. Assertio secunda.

Hîc solum occurrit addendum in particulari hoc casu multum posse iuuare, & in partem causæ computari, quòd talis pecunia data sit Religioso in peculiare commodum & vtilitatem eius. In quo tamen etiam oportet expendere, aliud esse rem esse donatam directè monasterio intuitu, vel intercessione, aut occasione talis personæ; aliud verò esse rem ex intentione donantis dari particulari personæ in vsum, & vtilitatem eius, quantum fieri potest, consequenter verò dominium transire ad religionem, quia aliter fieri non potest. In priori enim casu absolutè, & simpliciter res transit in monasterium quoad dominium, & respectum, (vt sic dicam) ad communem vsum, & vtilitatem, & ideo in eo casu vix habet locum petita facultas vltra legitimam licentiam, nam religiosus tunc non est obiectum donationis, vt sic dicam, sed veluti instrumentum, aut occasio, ex qua ad summum potest resultare quædam ratio gratitudinis erga talem religiosum, quæ tamen non sufficit ad honestandam licentiam, alienandi, vel conuertendi in proprios vsus rem illam, nisi alioqui intercedat alia necessitas, ob quam ex quibuscunque bonis monasterij, posset illi subueniri.

23. Assertio tertia.

In posteriori autem casu censeo facili negotio posse talem facultatem honestari, & regulariter posse concedi ab immediato superiore monasterij, nisi vel regula, vel consuetudo religionis specialiter repugnet. Ratio est, quia ex intentione donantis, non sunt illa bona simpliciter, & absolutè incorporata monasterio, sed sub tali modo, & quasi conditione, aut onere, vt vtilitas eorum tali personæ applicetur, & ita acceptata sunt; ergo multo faciliùs, & ex leuiori causa potest superior illam licentiam dare, circa talia bona, quàm si ex propriis bonis, quæ sunt sub absoluto dominio monasterij, essent consumenda. Confirmatur, & declaratur, quia si superior sciret, & vellet subtiliter rem distinguere, posset non acceptare dominium talis pecuniæ, sed solùm dare licentiam subdito ad vtendum illa tanquam aliena ex consensu domini, tunc enim nihil alienat de bonis monasterij, & alioqui vsus est honestus, & religiosus, vt supponimus; ergo licèt contingat, ipsum hoc non aduertere, nec distinguere, virtualiter hoc censetur voluisse cùm intendit à principio eam pecuniam, v. g. acceptare solùm in commodum, seu vsum talis personæ: ergo iuxta eandem etiam intentionem potest postea licentiam dare, & religiosus potest illa vti.

24. Assertio quarta.

Vnde in eo casu particulari, quem tractat Corduba, si centum aurei hoc modo donentur moniali, an possit ex licentia Abbatissæ ea donare alicui personæ seculari, vt pro tempore vitæ suæ singulis annis tantam pensionem reddat illi per quam extinguatur capitale, seu (quod idem est) ita vt centum aurei in perpetuum dominium alterius transeant. Distinguendum enim censeo, aut enim pensio tanta est, vt iustè solùm possit respondere censui, quem vocant vitalitium, suppositis quæ suprà dicta sunt de pensionibus monialium, & supponendo etiam quantitatem pensionis, secundùm rectam rationem esse accommodatam necessitatibus talis personæ, tunc, inquam, iustam censeo talem facultatem; quia iustè consumitur illa pecunia in vtilitatem talis personæ; & modus ille non includit aliquid per se illicitum, aut prohibitum. Sicut in aliquo casu posset religio emere vitalitium censum, cuius dominium apud ipsam esset, & applicare fructus eius ad vsum talis religiosi, pro cuius vita census constituatur, ita vt applicatio pensionis non sit irreuocabilis, sed pendeat semper ex voluntate superioris, quod etiam in præsenti casu supponimus. Posset etiam hoc fieri, non constituendo proprium censum, sed quoddam mutuum, quod per partes soluatur, cum æquali periculo vtriusque partis, minuendi, vel excedendi capitale, si vita minus

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vel magis durauerit; qui contractus ex se æqualis est, & factus ex licentia superioris, nihil continet contra paupertatem, & alioqui pecunia ita est acceptata, vt iustè possit expendi à superiore, in vtilitatem talis personæ, vt ex dictis suppono; ergo. At verò si pensio tam parua est, vt iustè possit respondere censui perpetuò redimibili, non esset iusta causa extrahendi omnino illam pecuniam extra monasterium, quia posset constitui census cuius dominium perpetuò duraret apud monasterium, quamuis moniales pro tempore vitæ suæ fructibus eius gauderent; sic enim, & satisfieret intentioni donantis, & commodis monasterij consuleretur; tenetur autem superior vtriusque rationem habere in huiusmodi facultate præstanda; & ideo nisi specialis ratio cogeret, non liceret in eo casu tantam pecuniæ quantitatem extra religionem omnino alienare, vel ad hoc licentiam tribuere.

Assertio quinta.

CAPVT. XVI.

De testamentis religiosorum.

1. QVæ hactenus diximus pertinent ad dispensationem bonorum inter viuos; superest, vt explicemus, an in morte possint religiosi de eisdem bonis disponere, vel testari; loquimur autem de Religiosis secundùm præsentem statum Ecclesiæ: nam de antiquo iure ante tempora Iustiniani Imperatoris, iam suprà aliquid tetigimus, quod nobis sufficit. Loquimur etiam de religiosis professis per votum solemne; nam de scholaribus nostræ Societatis infrà dicturi sumus. Duo ergo sunt certa de hac materia. Primum est religiosum professum, nec validè, nec licitè testari posse, sine legitima facultate. Hoc declaratum est in Authentica *Ingressi*, C. de sacrosanct. Eccles. quæ canonizata est per Gregorium Papam in cap. *Quia ingredientibus*, 19. quæst. 3. Ratio autem clara est, quia ille est vsus proprietarius; ergo non licet; item quia dispositio de re non sua, & non facta de licentia domini inualida est, præsertim cùm ab eo fit, qui nihil aliud æquiualens, nec omnino aliquid proprium habet. De qua re multa videri possunt apud Nauarrum comment. 2. de regular. num. 22. 43. & sequentibus, & comment. de spoliis Clericorum in cap. *Non liceat*, 12. quæst. 2. §. 6. num. 3.

Assertio prima.

2. Ab hac verò generali regula excipi solet casus, in quo pater habens filios professionem emisit, antequam de bonis disponeret, & inter eos hæreditatem diuideret; nam tunc ei conceditur facultas distribuendi bona sua inter filios, quæ distributio quoddam testamentum esse videtur, vt Bartol. adnotat, quia est vltima voluntas, quæ vim habet testamenti, & per mortem ciuilem confirmatur. Hæc autem exceptio habetur ex Authentica *si qua mulier*, C. de sacrosanct. Eccles. & in Authentica de sanctissimis Episcopis collat. 9. tit. 15. cap. 38. & in Authentica *Nunc autem*, C. de Episcopis & clericis. & refertur à Gratiano in cap. *si qua mulier*, 19. quæst. 3. quod non satis est, vt dicamus legem illam esse canonizatam, quia ad hoc non sufficit authoritas Gratiani, vt notauit Nauarr. comment. 2. de Regularib. num. 53. tamen & à

Excipitur pater respectu filiorum.

A Gregorio Papa in prædicta Epistola virtute approbata est hæc lex, & vsu etiam, & consuetudine recepta est, & ita sentiunt communiter authores, Couarr. de testament. cap. 2. num. 9. Gregor. Lopez in partita 6. tit. 1. l. 17. Molina lib. 2. de primogenitis num. 55. Nec tamen dissentit Nauarr. suprà. Qui rectè aduertit mirabilem esse illam concessionem, quia pater semel professus licèt filios habeat, nullum dominium, vel ius retinet in prioribus bonis, nec est capax illius; quomodo ergo potest de illis disponere? aut quæ necessitas est illius concessionis? cùm in eo casu possunt filij, quasi ab intestato parente succedere, sua legitima portione vnicuique diuisa, & sua etiam monasterio reseruata, quod magis videbatur consentaneum iuri Canonico, argum. cap penult. 16. q. 7. & cap. vlt. 20. q. 3.

B

3. Quæ difficultas explicabitur meliùs, si simul aliam excitemus, nimirum, an in eo casu possit talis religiosus aliquid in ea distributione bonorum ex propria voluntate, & affectu efficere, sed solùm exequi quod aliàs ipso iure necessariò competit filiis. Nam si hoc posterius dicamus, facilè expeditur dicta difficultas. Dicemus enim illud non esse propriè testamentum condere, neque ad illam distributionem necessariam esse proprium dominium, aut ius, sed sufficere administrationem, quæ in illo casu ipso iure parenti conceditur. Quòd si hæc expositio vera est, ex illa sequitur in Hispania non posse patrem iam professum præferre aliquem filium in tertia parte bonorum, licèt aliàs hoc liceat parenti liberè testanti, iuxta legem 17. & 18. Tauri, & ita tenet in terminis Gregorius Lopez suprà, quamuis non ex prædicto fundamento, sed ex alio, scilicet, in eo casu oporteret æqualem, atque adeò aliam tertiam partem bonorum tribuere monasterio, iuxta prædictam Authenticam *si qua mulier.* hoc autem cederet in magnum præiudicium aliorum filiorum, & repugnat ipsimet iuri Hispaniæ.

Difficultas prima.

C

4. Nihilominus illa interpretatio sustineri non potest, expressè enim repugnat dictæ Authenticæ *si qua mulier*. Dicendum ergo est distributionem hanc committi voluntati parentis, definitè verò ac limitatè ad formam illius legis. Primum constat ex illis verbis l. *Quod eis non dedit, monasterio competit.* & illis, *Sed si omnem substantiam inter filios diuidere voluerit:* ex his enim constat modum distributionis committi arbitrio parentis, & filios non debere eodem modo succedere, ac si ab intestato pater discessisset. Altera etiam pars manifesta est, quia cùm hæc concessio sit valde specialis, non potest extendi vltra formam, & terminos legis. Itaque non potest huiusmodi religiosus aliquid legare, vel distribuere, extra filios, & monasterium; nam expressa in textu illo dicitur, *Liceat ei postea inter eos diuidere legitima non diminuta, & quod eis non dederit, monasterio competat*; nihil ergo potest aliis impertiri. Et meritò, quia hæc veluti dispensatio solùm conceditur in fauorem filiorum; nam si filij non existerent, omnia illa bona ipso facto fuissent Monasterij: ergo meritò limitata est hæc facultas illo modo. Deinde inter filios ipsos potest præter legitimam portionem necessariò debitam (quam diminuere non potest) cætera etiam bona diuidere, dummodo monasterium ipsum inter filios enumeret, vt partem suam accipiat. Neque hoc repugnat voto paupertatis; primò quidem, quia eo ipso quòd votum à tali perso-

Resolutio prima.

D

E

(c) 2007 Ministerio de Cultura

persona, sit cum moderatione, seu conditione, A à iure statuta, nec potest esse alia intentio vouentis, & ideo nec votum potest ampliùs obligare. Deinde, quia, vt suprà diximus, votum paupertatis non reddit personam inhabilem ad dominium, & ipso facto tollit illud, nisi in virtute iuris humani; cùm ergo ius adhibeat hanc limitationem, facilè potuit suspendere hanc incapacitatem, pro illo tempore, & in illo permittere dominium, ligatum tamen, ad solum illum actum lege præscriptum. Denique rectè etiam intelligi potest illum non esse actum dominij, sed liberioris cuiusdam administrationis lege commissæ in fauorem, tam filiorum, quàm religionis, quem voluit lex esse aliquo modo dependentem à vo- B luntate paterna, tum, vt omnis species iniustitiæ, & auaritiæ tolleretur, tum etiam, vt habere possint locum, vel gratitudo, vel specialis amor, aut pietas parentis. Tunc autem ne bona illa maneant sub nullo, vel incerto domino, dicendum est, dominium eorum per professionem indiuisè transire ad filios, & monasterium simul, & ita permanere donec distributio per parentem fiat.

5. Resolutio secunda. Iuxta hanc verò resolutionem probabilius videtur in illa quæstione quam attigit Gregorius Lopez, in Hispania posse huiusmodi parentem præferre aliquem filium in tertia parte suorum bonorum, quod tenet Molina Iurista, lib. 2. de C Primog. cap. 9. à num. 57. vsque ad 61. & Molin. Theologus tom. 1. de iust. disput. 141. & to. 3. disput. 604. & alij. Ratio est, quia hoc nullo iure vetitum est, & in prædicta Authentica conceditur Patri, vt præter legitimas portiones possit reliquam partem substantiæ inter filios diuidere; ita tamen vt partem proportionatam sibi pro monasterio retineat. Nec ratio quæ mouit Gregorium, difficultatem ingeret, si aduertamus, ius commune quantum ad legitimam filiorum immutatum esse in Hispania, & ideo facultatem in illa Authentica concessam, quæ in illo iure fundatur, aliquam etiam mutationem recepisse, quantum ad modum distributionis. Iure D enim communi legitima filiorum est tertia, vel dimidia pars bonorum patris; nam si numerus filiorum non excedat quaternarium, debetur illis tertia pars, & de reliquis potest pater liberè disponere. Si verò numerus filiorum sit maior; debetur illis dimidia pars. Iuxta Authenticam ergo *si qua mulier*, in hac legitima nullam partem habet monasterium, sed illa integrè dempta, in reliquis bonis, quæ subsunt liberæ dispositioni patris, habet necessariò partem aliquam cum filiis, modo statim explicando, & potest habere totam si religiosus velit. In Hispania verò legitima filiorum nulla distinctione facta de numero eorum complectitur omnia bona parentis præ- E ter quintum, cum libertate præferendi aliquem, vel aliquos filiorum in tertia parte talium bonorum; non verò extra filios illam alicui donandi, & ideo vltra quintum nihil potest habere monasterium, etiam applicando formaliter, vt sic dicam, dispositionem Authenticæ, *si qua mulier*, ad legitimam, vt sic, abstrahendo, an sit tanta, vel tanta. & hinc iam cessat incommodum, quod Gregorius infer[illegible]at, nam licèt pater aliquem ex filiis in tertia parte bonorum augeat, nullum nocumentum infert monasterio, cùm nihil ex quatuor partibus bonorum possit ad illud deuenire, quia in illis filiis sunt necessarij hæredes, iuxta proprium Hispaniæ ius, licèt inter filios possit pater augmentum tertiæ partis alicui, vel aliquibus conferre. Cùm ergo per dictam Authenticam *si qua mulier*, possit pater ex bonis suis distribuere inter filios, prout voluerit, quidquid vltra necessariam legitimam illis debetur, eandem facultatem retinet pater, etiamsi professus sit. Quia in dicta Authentica nihil aliud ab eo postulatur, nisi vt bona sua diuidat inter filios, nullum in legitima defraudando, quod in eo casu seruatur, non autem postulatur vt omnes faciat æquales.

Magis dubitari posset, an ex quinta parte bonorum possit aliquid relinquere filiis, vel alicui eorum; nam in illa magis videtur vrgere argumentum Gregorij Lopez pro parte negatiua, quia id cederet in nocumentum monasterij. Nihilominus censeo in primis non cogi huiusmodi religiosum ad relinquendum quintam partem bonorum monasterio: nam licèt possit id facere iuxta iura Hispaniæ, nihil est, quod illum obliget, quia in dicta Authentica *si qua mulier*, ei conceditur, vt omnia bona libera, quæ sunt extra legitimas, & bona necessaria filiorum, posset etiam inter filios diuidere, dummodo quoad hanc partitionem monasterium habeat partem æqualem. Cùm ergo in Hispania hæc quinta pars sit propriè libera; in illa locum habebit dicta concessio: potest ergo iuxta illam facultatem aliquid ex illa portione filiis donare. Interrogabis, quantum illud sit, & quomodo distribuendum? Respondeo, si filij, v. g. duo sint, posse quintum illud in tres partes diuidi, & ita distribui inter filios, & monasterium; & eadem proportio seruanda erit si numerus filiorum augeatur. Sed quid si pater velit duas partes illarum dare vni filiorum? Sanè iuxta sententiam Gregorij non poterit, quia tunc non habebit monasterium æqualem partem cum quolibet filiorum in illis bonis liberis, quod repugnat dictæ Authenticæ, iuxta expositionem glossæ in dicta Authentica. Cod. de sacrosf. Eccles. verb. *connumerata*, quam Bartolus ibidem sequitur, scilicet debere tantam partem retinere pro monasterio, quanta est maxima, quam tribuit alicui filiorum. Sed hoc non potest fundari in textu, nam solùm dicit, *vnam sibi partem omnibus modis retineat, quæ debeat monasterio competere*. Vnde existimo solùm cogi ad dandum Monasterio tertiam partem, v. g. seu eam partem proportionalem, quæ respondet numero filiorum, dando monasterio locum vnius filij, de reliquis verò posse liberè diuidere inter filios, & hanc partem magis videtur probare glossa collat. 9. verb. *persona*, dicens posse sibi virilem assumere partem. Et ratione patet, quia in rigore non tenetur dare monasterio plusquam tertiam partem, si velit duas alias distribuere inter filios. Ergo licèt vtramque tribuat vni filio, nihil nocebit monasterio; quid ergo impedit quo minus possit id facere.

6. Difficultas secunda.

Resolutio.

Dubitatio specialis.

Disputant etiam iuxta hanc dispositionem Iurisperiti, an hæc concessio ampliari possit respectu ascendentium, & an possit pater cogi, vt illam faciat ante mortem. Sed hæc, & alia quæ de hoc puncto disputari possunt, sciens omitto; breuiter tamen censeo illam ampliationem non esse admittendam, quia hæc concessio nimis specialis est, & ideo non est extendenda extra terminos legis, præsertim quia potest facilè longè diuersa ratio assignari in patre respectu filiorum, quàm in filio respectu parentum; poterunt autem in

7. Difficultas tertia. Resolutio.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

in eo casu parentes petere legitimas sibi debitas, vt notauit ex Bartolo, & aliis Nauarrus dict. comment. 2. de regularib. num. 46. qui num. 48. subiungit cum Couar. cap. 2. de Testamentis, filios in eo casu posse petere legitimas suas ante mortem patris, statim post professionem eius, quia id est magis consentaneum æquitati, & iuri Canonico, in cap. *Cum simus*, de regularib. per quod responsum est ad alteram interrogationem; nam si filiis dentur legitimæ debitæ, non poterit cogi ad distribuenda alia bona ante mortem.

8. Assertio secunda.

Secundò certum est non posse religiosum facere testamentum etiam de licentia cuiuscumque Prælati infra Summum Pontificem. ita docent Nauarrus, Couarruuias, & alij infrà citandi. & ratio est, quia hoc est simpliciter prohibitum in iure communi, ita vt religiosus professus sit inhabilis iure communi ad testandum: ergo non possunt inferiores Prælati in eo dispensare. De summo autem Pontifice controuersia est apud authores, an possit hanc licentiam dare; & multi putant pendere ex ea quæstione, an possit dispensare in voto solemni paupertatis; nam durante voto putant non posse Pontificem in hoc dispensare. At si propriè loquamur, quæstio in hoc sensu tractanda est; nam si votum auferat, iam non dispensat, vt monachus testetur, sed ex monacho facit non monachum, & tunc ipso iure tollitur inhabilitas testandi de bonis deinceps acquisitis.

An Papa possit dare licentiam testandi.

Pars negatiua suadetur. Primò.

Videtur ergo in priori sensu pars negatiua probari ex cap. *cum ad monasterium*, de stat. monach. quatenus ait non posse Summum Pontificem dispensare cum monacho, super habenda proprietate; nam eadem ratione non poterit dispensare circa dispositionem proprietariam; nulla autem videtur magis proprietaria, quàm illa quæ est per testamentum.

Secundò.

Secundò ita declaratur, quia non potest Pontifex concedere religioso licentiam irreuocabilem alienandi bona, quoniam hæc est contraria paupertati; sed dispositio testamenti si semel confirmetur, irreuocabilis est; ergo non potest ad illam dari facultas stante voto.

Tertiò.

Tertiò, quia non potest Papa dare licentiam testandi de bonis alienis, quia non potest ipse de alienis bonis disponere; ergo neque ad hoc licentiam dare; sed religiosus non est capax bonorum propriorum, sed quidquid acquirit est monasterij; ergo nihil habet de quo testari possit, etiam ex licentia Papæ, alioqui iniuria fieret monasterio.

9. Resolutio affirmatiua est vera.

Nihilominus absolutè loquendo, certum existimo, posse Pontificem hanc licentiam concedere. Tradit Couarruuias referens multos in cap. 2. de testamentis num. 10. Nauarr. dicto comment. 2. de regularib. num. 57. & sequentibus, & quæst. 3. de reditibus Ecclesiasticis §. Vndecimò moneo. Molina tractatu 2. de iustitia disput. 141.

Fundamentum.

Ratio est, quia quòd Monachus testari non possit, neque est ius diuinum positiuum, nec naturale; ergo potest in eo Papa dispensare. Consequentia est clara, quia potest dispensare in quolibet iure humano & Ecclesiastico, quale hoc est. Antecedens etiam quoad priorem partem patet per se, quia nullum ostendi potest tale ius positiuum. Quoad alteram verò probatur, quia hîc non potest aliud ius naturale interuenire nisi de voto seruando, in quo iure non potest Papa dispensare manente voto, & quasi in sensu composito, vt sic loquamur; hoc autem ius non habet hîc locum, non quia potest auferre ipsum votum; vt Couar. sensisse videtur sumens argumentum à dispensatione in voto continentiæ, quod non est simile, vt ex dictis patet, sed quia testari de licentia alterius non est actio contraria voto paupertatis, vt rectè aduertit Nauarrus, quia non est actus dominij, sed administrationis cuiusdam, non enim fit nomine proprio, sed alieno. Quod fundamentum magis explicabitur respondendo ad rationes factas.

10. Respondetur ad rationes contrariæ opinionis.

Ad primam dicitur non dispensare Pontificem in habenda proprietate cum monacho, eo quòd det illi facultatem condendi testamentum; sicut non dispensat in proprietate, eo quòd det illi facultatem donandi inter viuos.

Ad primam Instantia.

Dices, si hoc ita est, cur non poterit etiam Abbas concedere facultatem disponendi per testamentum, de tanta quantitate bonorum, quanta posset dispensari inter viuos ex eiusdem facultate?

Solutio.

Respondeo ex vi voti non esse maiorem repugnantiam, tamen iure positiuo specialiter esse prohibitum testamentum religioso, iuxta dictam Authenticam, & cap. *Quia ingredientibus*, quæ iura ita consuetudo interpretata est. Vnde Nauarrus dicto comment. 2. num. 44. fatetur, si alicubi esset consuetudo introducta, vt religiosus de licentia Abbatis testaretur, posse id fieri, quia illa consuetudo non est de re intrinsecè mala, aut quæ non possit honestari. De facto autem inquit, nullibi gentium esse talem consuetudinem. Et meritò, quia actio testandi iuxta communem omnium æstimationem, valde indecens est religioso, vel quia fit in fine vitæ, in quo animus debet esse magis abstractus à temporalibus, vel quia supponit, vel habet maiorem speciem proprietatis, & cuiusdam perpetuitatis, vel etiam, quia vix potest habere causam legitimam, & ideo meritò reseruatur supremæ potestati.

11. Alia instantia.

Sed vrgebis, nam si hæc non est dispensatio in voto, sed tantùm in positiuo iure, sequitur posse consuetudine introduci, vt religiosus testetur, etiam sine licentia Papæ, quod videtur absurdum. Sequela probatur, quia quod potest fieri per priuilegium Papæ, potest etiam per consuetudinem immemorialem acquiri, argumento cap. *Super quibusdam*, de verb. signif. Estque communis sententia, vt ex Panormitano in cap. *Accedentes*, de præscription. & Filino in cap. *Quæ in Ecclesiarum*. num. 6. 27. & 28. de constitutionibus, refert Nauarrus dict. comment. 2. de regularibus. n. 44. vbi propter hoc argumentum videtur sentire posse consuetudine præscribi, vt religiosus testari valeat, exceptis tantùm eis casibus, in quibus, neque ex licentia Papæ valeat testari, de quibus statim.

Responsio.

Nihilominus respondeo ad difficultatem negando sequelam. Quamuis enim possit consuetudine præscribi, vt religiosus testetur sine licentia Papæ, non verò sine omni licentia expressa, vel tacita; quo sensu Baldus in dicta Authentica *Ingressi*, & Perusinus in rubrica de testament. num. 65. negant posse consuetudine introduci, vt religiosus licitè, & validè testetur, & probatur, quia non potest consuetudine introduci, vt religiosus disponat: etiam inter viuos de aliquibus bonis, sine aliqua licentia legitima, saltem tacita, quia talis consuetudo est de re intrinsecè mala, vtpotè voto paupertatis contraria: ergo à fortiori idem est, de dispositione per testamentum. Nam eo ipso quòd dispositio fit sine licentia, fit nomine proprio, & consequenter fit tanquam actus proprietatis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

prietatis & dominij, qui voto paupertatis contrarius est. Neque contra hoc procedit principium illud de consuetudine quod Nauarrus assumit: vt enim illud locum habeat, oportet esse omnino eandem materiam consuetudinis & priuilegij Pontificij; hîc autem non est omnino eadem; nam Papa non dispensat cum religioso, vt sine licentia testetur, sed duo facit; nam vt supremus legislator dispensat cum religioso in iure communi, prohibente eum testari, vt supremus Prælatus religionis dat ei facultatem, vt possit disponere de talibus bonis, & ita non concedit facultatem disponendi sine licentia, nec potest illam concedere, quia inuoluit repugnantiam; ergo nec consuetudine potest hoc introduci. Poterit autem consuetudo vel interpretari, hanc licentiam concedi à Pontifice, eo ipso quòd det expressè aliam licentiam, vt, v. g. habenti beneficium seculare, aut aliquid simile; vel etiam potest consuetudo derogare iuri communi prohibentis religiosum testari, & simul interpretari tacitam facultatem Prælatorum religionis disponendi de talibus bonis, vt si aliqua religio daret facultatem magistris Theologiæ, v. g. vt possint liberè de suis libris disponere, & consuetudinem, eam ampliasse ad vitam & mortem, tunc ex vi voti non esset consuetudo intrinsecè mala, quia non esset ad testandum sine licentia, sed ipsamet consuetudo licentiam interpretaretur; & fortasse nihil aliud voluit Nauarrus. Existimo autem in eo casu necessarium esse, vt sit in voluntate, & potestate Prælati religionis prohiberi, ne tale testamentum fiat, quia facultas irreuocabilis per Prælatum dari non potest, & repugnat voto; ergo nec potest consuetudine introduci talis facultas, sed ad summum potest consuetudine introduci, vt intelligatur tacitè concessa, quando non expressè prohibetur. Posset verò vlteriùs consuetudine introduci, vt materia ipsius voti intelligatur esse diminuta, ita vt iam non sit votum paupertatis simpliciter, sed secundùm quid, seu cum ea conditione, vt liceat testari etiam sine facultate, vel ex facultate irreuocabili per Prælatos religionis, talis enim consuetudo non esset intrinsecè mala, quia non esset de re voto contraria, sed potiùs limitaret ipsum votum, quod non est per se malum, cùm sit voluntarium, vel iuxta humanam institutionem. Atque ita sentiunt multi de militibus religiosis quoad obseruantiam paupertatis, de qua re pauca in fine huius capitis adiiciam.

Principium à Nauar. sumptum euertitur.

12. Ex his facilis est responsio ad secundam rationem dubitandi, laborat enim in æquiuoco; aliud est enim dare licentiam irreuocabilem; aliud dare licentiam ad actum irreuocabilem, si semel fiat, & confirmetur. Potest enim, v. g. pater dare licentiam filio ad contrahendum matrimonium, quod semel contractum irreuocabile est; licentia autem ipsa potest esse irreuocabilis, quandiu executioni non mandatur. Ita ergo testamentum, ad quod datur facultas, planè est irreuocabile, postquam est morte confirmatum (nam hoc etiam sub facultatem cadit,) ipsa verò facultas potest semper reuocabilis esse, quandiu talem actum consummatum non habet.

Ad secundã rationem.

13. Hinc verò pullulant nonnullæ difficultates. Prima est an possit hæc facultas dari irreuocabiliter, non tantùm respectu inferiorum Prælatorum (de hoc enim dubium non est, quin possit,) sed etiam respectu ipsius Summi Pontificis; non enim videtur repugnare quin Pontifex ita det hanc facultatem, vt iustè eam reuocare non possit. Sic enim videtur illam concedere multis Episcopis, qui aliàs testari non possunt, præsertim quando, vt concedatur, intercedit aliqua recompensatio, vel contributio; tunc enim non tam est pura dispensatio, quàm compensatio, & ideo videtur irreuocabilis. Cur ergo non poterit Pontifex similem facultatem dare alicui regulari? Nihilominus censeo, non posse id facere, nisi dispensando in voto ipso paupertatis; de qua dispensatione, an sit possibilis, infrà dicam. Illud autem priùs probatur ex supradictis, quia licentia irreuocabilis dat proprietatem, & dominium, ideo enim irreuocabilis est, quia ius in alium transfert, quod violari postea non potest, vnde postea talis actus planè est proprietarius, quia fit independenter à voluntate alterius, vt enim dependeat non satis est quòd voluntas præcesserit, si ius immutabile dedit; sic enim omnis donatio pendet ex voluntate donantis, & nihilominus proprietatem confert, nam idcirco reuocari non potest; & ideo non est simile quod affertur de Episcopo seculari; nam ille capax est proprietatis & dominij, quidquid tamen sit de facultate illi concessa, an irreuocabilis sit, quod alterius considerationis est; respectu autem regularis Episcopi, quantumcumque intercesserit compensatio, seu compositio, censeo facultatem in rigore esse reuocabilem, atque adeò reuocationem, si fiat, esse validam, & non esse iniustam contra commutatiuam, esto esse possit contra fidelitatem, si promissio non reuocandi facultatem intercessit.

Difficultas prima an Papa possit dare licentiam testandi irreuocabilem.

Resolutio est negatiua.

Ad exemplum allatum de Episcopis.

14. Oportet autem, vt reuocatio in tempore congruo fiat; nam si testamentum iam sit factum, & more confirmatum, non habet locum reuocatio, quia facultas iam fuit expleta, & finita, & alioqui actus ipse reuocabilis est, & per illum translatum est ius in hæredes, quo priuari non possunt; sicut etiam quando Prælatus religionis dedit facultatem subdito donandi aliquid, potest reuocare licentiam ante vsum eius, donationem autem factam reuocare non potest, quia iam est ius alteri legitimè acquisitum. Sed quid si testamentum iam est factum, nondum tamen morte confirmatum? poterítne tunc facultas reuocari? videtur enim etiam tunc non posse, quia iam habuit actum suum, & ad præteritum non est potentia; actus autem ipse non videtur posse reuocari per extrinsecam voluntatem, cùm legitimè factus fuerit, nec etiam per intrinsecam, seu propriam ipsius testatoris; quia iam ille ampliùs testari non potest; ergo nec reuocare testamentum factum, nam qui testamentum condere non potest, nec reuocare potest, vt est communior Iuristarum sententia, quæ colligi potest ex Couarruuia suprà num. 9. & Nauar. dict. comment. 2. num. 51.

Testamento facto, & morte confirmato iam licentia non potest reuocari.

Dubitatio.

15. Contrarium nihilominus videtur verum. Vt autem illud meliùs ostendatur, ab hoc vltimo puncto, & incidente dubio inchoandum est, & dicendum posse huiusmodi Religiosum reuocare tale testamentum, si velit. Quod docet expressè Nauarrus dict. quæst. 3. de rediti. Eccles. contra Decium, & Tiraquellum, & alios: quorum probabile fundamentum non video; quia facultas ad aliquem actum debet intelligi iuxta materiam subiectam, seu iuxta naturam, & ordinarium ius talis actus; sed hæc facultas est, ad condendum testamentum, cuius natura est, vt contineat voluntatem deambulatoriam; ergo intelligitur

Assertio prima.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

intelligitur eodem modo dari. Confirmatur, quia alias non esset facultas ad condendum testamentum, sed aliud genus contractus, vel dispositionis. Secundò dicendum est, facultatem illam non fuisse extinctam per tale testamentum, sed posse virtute illius aliud condi, sicut potest prius reuocari. Tenet idem Nauarrus quæst. citata num. 23. & 24. Molin. tom. 1. de iust. tract. 2. disput. 141. Sanchez lib. 8. de matrim. disput. 6. num. 18. & alij. Et patet, quia facultas data ad aliquem actum, intelligenda est de actu perfecto & consummato, & qui possit habere effectum, iuxta glossam in c. *ex Tenore*, de rescriptis, quæ recepta est, & optima ratione fundari potest, tum quia gratia, & fauor debet ampliari, tum maximè quia debet intelligi ita, vt satisfiat intentioni concedentis & petentis illum; ergo hæc facultas debet intelligi de testamento perfecto & consummato, quale non est donec per mortem confirmetur; ergo non spirat facultas per quodlibet aliud testamentum quandiu reuocabile est. Idque est certissimum in facultate testandi concessa Episcopo, non regulari, & vsu comprobatum; ergo idem erit in præsenti; nam forma facultatis eadem est, & votum paupertatis ad hoc nihil refert.

Assertio secunda.

16. *Assertio tertia.*

Tertiò dicendum est, posse Summum Pontificem reuocare testamentum à regulari factum cum sua facultate priusquam morte confirmatum sit; quia illa facultas nondum habuit actum perfectum, & potest illam semper reuocare, vt suprà dictum est; ergo potest etiam annullare testamentum virtute illius factum, quandiu morte confirmatum non est. Probatur consequentia, quia valor, & efficacia testamenti pendet ab illa facultate non solùm in fieri, sed etiam in conseruari, vt ita dicam, vsque ad mortem, vel potiùs in confirmari per mortem; quia si eo tempore iam non habet quis potestatem disponendi de bonis suis, neque illam habere potest ad confirmandam dispositionem priùs factam. Secundò probatur ex alio principio, quòd religiosus, quandiu religiosus manet, non habet velle, vel nolle, & ideo superior Prælatus eius potest rescindere omnem dispositionem ab illo factam, dummodo non sit ita consummata, vt legitimè integrum ius in alterum transtulerit; ita verò est in præsenti; ergo. Nec refert quòd illa dispositio per tale testamentum facultate eiusdem superioris facta fuerit, quia semper retinet voluntatem deambulatoriam disponentis; ergo multo magis retinet voluntatem Prælati, quæ efficacior est ad irritandam voluntatem subditi, quàm ipsamet, cùm ergo Papa sit supremus Prælatus, poterit illud testamentum reuocare. Et eadem ratione potest testamentum illud ita confirmare, vt sit irreuocabile ab ipso testatore, vel irritando efficaciter omnem reuocationem, quæ ab ipso fieri posset, vel coarctando facultatem datam ad testandum ad illud testamentum, vt nullum aliud virtute eius factum valeat. Quæ omnia confirmantur; nam si Pontifex, qui dedit facultatem, decedat, successor potest has omnes mutationes facere; ergo, & idem, quia non est minoris potestatis.

Assertio quarta.

17. *Dubitatio, Resolutio est, non extingui hanc licentiam morte concedentis.*

Hinc supponitur aliud dubium an hæc facultas extinguatur per mortem concedentis; quod tractat Nauarrus dict. quæst. 3. §. *octauo moneo*, & respondet non extingui, quia est gratia, & gratia non sperat per mortem concedentis, iuxta cap. *Si super gratia*, de offic. deleg. in 6. & alia citata à Felino in rubr. de constitut. & quæ in simili de facultate eligendi confessorem, vel audiendi confessiones, diximus in 4. tom. de Pœnitentia. Et hanc etiam sententiam tandem sequutus est Couarruuias in cap. *cum Nouitijs*, de testamentis. num. 8. retractans opinionem, quam priùs tenuerat, cum multis Iurisperitis, quos ibi refert. Eandem sequuntur Henriquez lib. 7. de Indulgent. cap. 21. numero 6. Molin. tom. 1. de iust. tract. 2. disput. 141. Et mihi etiam satis certa videtur, nam & sufficienti ratione fundata est, & consuetudine recepta. Ex hac verò sententia sequitur (vt obiter respondeamus obiectioni, quæ in contrarium fieri posset) hanc facultatem non inter odia, sed inter fauores, & gratias esse computandam; quia licèt sit exorbitans à iure communi, præsertim respectu regularium, nihilominus respectu eius, cui conceditur, simpliciter est gratia, & ideo de se stabilis est, & permanens donec reuocetur. Præsertim (quod notandum est) quia talis est ea facultas, vt ad suam vtilitatem includat durationem, vsque ad mortem eius, cui conceditur; ergo Pontifex, qui illam concedit, censetur habere hanc voluntatem: ergo illa habet effectum etiam post mortem eius, nisi à successore reuocetur.

Ad tertiam in primis respondetur quando Pontifex concedit Regulari hanc facultatem, non concedere licentiam testandi de bonis simpliciter alienis, sed de bonis communitatis, vel Ecclesiasticis, quorum ipse est supremus dispensator, & ideo posse ex legitima causa hanc facultatem dare. Possunt autem hæc bona haberi multis modis, quos oportet distinguere, ad intelligendum modum & rationem huius concessionis, vt legitima sit. Ad hoc autem explicandum distinguit Nauarrus suprà varios viuendi modos particularium religiosorum. Quidam sunt, qui in communitate viuunt, nihílque habent præter ea, quæ ab ipsa communitate ad suum vsum recipiunt. Alij sunt, qui habent beneficia, quorum reditus administrant, & de eis extra communitatem viuunt. In tertio ordine sunt qui absque beneficio extra communitatem viuunt, de licentia superioris, habentes à religione certam portionem sub eo pacto, vt religio nihil amplius dare teneatur; si verò aliquid superfuerit, ipsi possint illud retinere. In quarto denique ordine sunt, qui extra claustra viuunt ex pontificia facultate, & nec beneficium habent, nec portionem à Religione, sed suo labore, & industria viuunt. In his ergo omnibus habet locum dicta facultas testandi, sed longè facilius in tribus vltimis, quàm in primis; quia in omnibus illis cessat non solùm iniuria, sed etiam morale incommodum monasterij, vt patet discurrendo per singulos. Nam ij qui extra monasterium sua industria viuunt, iam sunt quasi membra separata, & nihil consumunt de bonis Monasterij, neque ab illo ferè vtilitatem percipiunt. ergo non fit iniuria Monasterio, eo quòd eis concedatur administratio bonorum quæ acquirunt, tam in vita, quàm in morte. Præsertim, quia liberum eis est nihil conseruare, sed ea tantùm acquirere, quæ vitè consumere possunt; & fortasse ita facerent, si illam facultatem non haberent; ergo ex illa nullum morale præiudicium fit monasterio. Et hæc ratio locum habet, etiam in his, qui portionem aliquam à Religione

18. Responsio ad tertiam rationem.

Varij viuendi modi religiosorum.

Primus.

Secundus.

Tertius.

Quartus.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Religione accipiunt, quia possunt totam illam consumere,& nihil amplius lucrari. In his verò, qui beneficium habent,præter hanc rationem,est alia specialis, quòd reditus beneficij ex primæua sua institutione destinati sunt ad subueniendum pauperibus,aliísque piis operibus;& ideo sicut in vita possent in hos vsus extra religionem expendi; ita etiam iustè concedi potest facultas, vt id fiat in morte per testamentum.

19. Probatur specialiter in primo modo.

At verò in primo ordine religiosorum hoc difficiliùs apparet, quia omnia bona, quibus vtuntur, propria sunt Monasterij, quod actu ea possidet veriùs,ac propiùs, quàm ipsi priuati religiosi. Quantumuis quasi particulare peculiũ illi tenere videantur, & quidquid acquirunt, statim incorporatur bonis monasterij,nec retinere illud apud se possunt,nisi ex facultate Prælati. Fortasse ergo in his locum habet, quod dixit Couarr.cap.2. de testamentis n.10. facultatem hanc non dari, nisi ad testandum in modica quantitate, & accedente Prælati Monachorum consensu:Nauarrus autem ait, Pontificem non solere dare huiusmodi religiosis talem facultatem,nõ tamen quia non possit,sed quia non decet. Quod sanè regulariter ita est; absolutè autem loquendo non deest potestas in Põtifice, quia licèt non sit dominus bonorum monasterij,est tamẽ supremus dispensator,& ideo per seipsum posset similẽ largitionem facere, etiã non expectato consensu inferioris Prælati; ergo etiam dando illam facultatem. Requiritur autem legitima causa,quia Pontifex non est dominus talium bonorum,sed dispensator; erit autem causa sufficiẽs si ex parte religiosi interueniat ratio talis beneficij saltem per modũ gratitudinis,& ex parte operis titulus aliquis pietatis. Nam hoc etiã in vniuersum notandum est,hanc facultatem testandi regulari concessam, semper intelligi ad opera pietatis,etiamsi nõ exprimatur;de quo videri potest Nauar.dict.q.3.monito 6.apud quem in monitis sequentibus, alia de hac facultate legi possunt,nam intentioni nostræ dicta sufficiunt.

Ad hanc facultatem testãdi requiritur causa legitima.

20. Difficultas in hac materia quoad religiosos ordinũ militarium. Prima opinio Nauar.

Solùm superest dubium suprà tactum, an hæc doctrina locũ habeat etiam in Religionibus militaribus,quoad ipsos milites coniugatos; nã quoad reliquos diuersa est ratio,vt infrà dicetur.Nauarr. enim in comment.2.de Regular.n.56.& sequent. & q.3.de reditibus Eccles.monito 12.&13. nullã ferè differentiam facit inter hos milites, & alios religiosos; nixus eo fundamento, quòd sunt verè religiosi,& non habent dominium suorum bonorum. Distinguit autem de bonis,quæ habebant ante professionem, & de his ait posse disponere inter filios, si eos habent, iuxta Authenticam. *Si qua mulier*, & non aliàs: de aliis autem post professionem acquisitis,ait testari non posse sine priuilegio Pontificis, & cum illo non nisi cum respectu ad paupertatem, atque adeò regulariter ad solas pias causas; ad alias verò solùm quando expresse conceditur ex causa legitima. Affértque in confirmationem motum proprium Pij V. in quo reuocat omnia priuilegia testandi his militibus concessa: in quo planè supponit eos sine priuilegio testari non posse, & se velle, vt eam obligationem obseruent.

21. Opinio secunda aliorum.

Hæc verò Nauarri sententia nimis rigorosa,& aliena à communi vsu aliquibus visa est, & ideo eam improbat Sarmiento in sua Apologia,de reditibus Ecclesiasticis, & Molin.lib.2.de primog. cap.9.n.69. Qui asserunt religiosos commendatarios, qui matrimonium iure contrahunt, posse etiam testari licitè, & validè ea forma, & modo, quo iuxta receptam consuetudinem in vniuscuiusque religione communiter fit,& seruatur. Ratio est,quia non est verisimile consuetudinem ita receptam, & toleratam à Pastoribus & à confessoribus doctis,& piis,esse iniquam,& non aliqua honesta ratione fundatam. Secundò,quia in aliis omnibus, quæ pertinent ad obseruantiam, vel obligationem trium votorum, magna ex parte dispensatum est cum his religiosis; ergo idem,& priuilegiis, & vsu introduci potuit circa hunc vsum paupertatis.

Hæ opiniones possunt hoc modo conciliari,vt dicamus sententiam Nauarri procedere, considerata institutione,& virtute votorum talis religionis; aliam verò habere locum spectata relaxatione,vel mutatione facta in tali statu;nam vtrumq; intellectum rectè,verum est,quamuis fortasse dicti authores, in hac relaxatione explicanda non conueniant. Vt ergo hoc declaremus,aduerto relaxationem hanc dupliciter intelligi posse. Primò, quòd per priuilegia Pontificia cœperit hæc facultas dari his militibus ad testandum, quod ita esse constat ex bullis Innocentij VIII. & Clementis VII. Ordini S.Iacobi concessis; postea verò vsu, & consuetudine introductum fuerit, vt ipsamet professio ex intentione vouentium non fiat cum obligatione non testandi, sicut post dispensationem circa castitatem,iam non vouent cum intentione se obligandi ad nõ ducendam vxorem. Vnde Molina to.1.tract.2.disp.141. censet ex vi talis professionis,iam non fieri has personas incapaces dominij,sicut nec matrimonij, sed solùm habere vsum illius dominij ligatum,vel subordinatum Religioni,quantum consuetudine receptum est;vnde & hęredes institui possunt,& ab intestato succedere,etiam in maioratibus; & è conuerso possunt maioratus instituere, sicut de facto eos instituunt; qui modus dicendi si vsum tantùm,& modum viuẽdi eorum inspiciamus,satis apparens est,multum tamẽ diminuit religionem huius status: & argum. sumptum ex motu proprio Pij V. cõtrarium suadet. Nam quod quidam aiunt,illum non fuisse loquutum de his militibus qui cõiugati esse possunt,ita est,cùm Rex Catholicus Philippus II. bonæ memoriæ,à Greg. XIII. obtinuerit reuocationem eius pro his militibus Hispanię, prout habetur in definitionibus ordinis Calatrauæ tit.32.c.4. Secundò ergo fundatur,& rectiùs hæc facultas in priuilegiis Pontificiis,quę nouissimè renouauit,& cõfirmauit Greg.XIII. in prædicta bulla reuocatoria. Cùm autem illa supponat prædictam consuetudinem in Hispania receptam,non videtur dubium quin ad testandum secundùm illam, facultatem tribuat. Et ita potest votum paupertatis adhuc durare, non obstante prædicta facultate; nec quoad hoc est simile de voto castitatis, quia durante voto castitatis simpliciter,non potest matrimonium licere; durante autem voto paupertatis, potest esse licitum condere testamentum,quando fit ex facultate reuocabili,qualis est prædicta,vt ex dictis patet. Et ob eandem causam non cogimur dicere, hos commendatarios habere dominium bonorum,de quibus testantur,aut aliis modis disponunt,nam cùm id faciant,ex facultate simpliciter reuocabili,hoc satis est,vt non faciant tanquam domini,sed tanquam administratores.

22. Cõciliantur opiniones propositæ,& resoluitur posse testari.

Motta lib. 1. c.4. § 44. & lib. 2. c.2. § 18.

Oportet autem aduertere, si hi milites habeant filios legitimos respectu illorum non indigere facultate,ad testãdum,nõ solùm de bonis ante professionem, sed etiam post illam comparatis; nam hoc

23. Limitatio probabilis.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

hoc est ipsorum institutum, & hoc modo, & non aliter paupertatem voueant; nam in Regula S.Iacobi c.13. statutum specialiter est, vt nullus fratrum exhæredet filium suum; facultas ergo illa eis necessaria est ad testãdum liberè de suis bonis, etiamsi filios non habeant, vel si habeant, vt possint partem bonorum extraneis relinquere, & non suę religioni. Tunc autem inspecta obligatione voti, videri potest necessarium, non obstante dicta facultate, vt bona distribuantur in pia opera, nisi aliud sit in facultate expressum, & causa legitima intercedat; & hoc est quod Nauarrus præcipuè voluisse videtur, quia illa bona iam sunt Ecclesiastica, & ideo non possunt extra pios vsus expendi, nisi ex speciali Pontificis licentia, quæ non erit iusta, nisi legitima causa intercedat, maximè respectu personæ religiosæ, tum propter votum paupertatis, tum propter nocumentum religionis, ad quam deficientibus filiis, vel necessariis hęredibus illa bona pertinebant. Et sine dubio hæc sententia est securior, & in rigore iuris fortasse vera.

24. Cõtrarium absolutè tenendum videtur.

Nihilominus satis probabile censeo consuetudinem, quoad hanc partem, multum valuisse, & præualuisse; tum quia est optima legum interpres, & ita interpretata est, dispensationem, & licentiam largiorem datam esse à Pontificibus in his priuilegiis: tum etiam, quia eadem consuetudo potuit derogare illi iuri positiuo, vt quidquid acquirit religiosus, religioni acquirat; vel certè tales religiones tacitè renunciarunt huic iuri, quia non videbatur satis accommodatum statui, & modo viuendi suorum Religiosorum. Tum denique, quia licèt in indiuiduo, fortasse in hac vel illa persona non intercedat vrgens causa concedẽdi tam magnam licentiam, satis videtur quòd in generali considerari potuerit, vel ratio gratitudinis, quia hi milites pro Ecclesia pugnant, & vitam suam magnis laboribus, & periculis exponunt, vel etiam ratio status, & modi viuendi illorum; nam licèt religiosi sint, eis permittitur, vt seculariter viuant; & ideo bona illorum tanquam secularia iam reputantur. Igitur si aliàs dispositio talium bonorum honesta sit, & iuxta tenorem priuilegiorum, quamuis in rigore non sit in pia opera, non erit illicita.

25. Quid de clericis horum ordinum, & militibus sãcti Ioannis.

Atque hinc à fortiori constat religiosos clericos harum Religionum, & milites S.Ioannis, vel si qui sunt alij, qui vxorem non ducunt, ex vi sui voti & iuris communis testari non posse; quòd si aliqui habeant facultatem generalem, vel specialem, intelligenda est, iuxta regulas superiùs positas, atque adeò perinde iudicandum est de his, ac de cæteris religiosis; solùm enim videntur differre, quòd faciliùs, & frequentiùs huiusmodi facultates eis conceduntur, quia vel habent beneficia, & extra communitatem viuunt, vel propter alias similes causas.

CAPVT XVII.

Quam specialem obligationem inducat votum paupertatis, quod dominium etiam in communi excludit.

1. QVæ hactenus diximus, communia sunt religiosis omnibus, qui votum solemne paupertatis emittunt, etiamsi Monasteria eorum dominium in communi habere possint; vnde etiam obligant eos, qui etiã in communi tale dominium non admittunt; quia verò illi maiorem obligationem suscipiunt, eam in particulari exponi necesse est. Scire autem oportet Concilium Trident. sess.25. c.3. de Regularibus concessisse omnibus religionibus, Minoribus de Obseruantia, & Capucinis exceptis, posse habere bona immobilia, etiamsi ante eis esset prohibitum, & consequenter vt possint habere dominium in communi, & reditus, vsusfructus, &c. vnde virtute videtur Cõcilium quoad hanc partẽ dispensasse in quocunq; voto non habendi bona in communi, si ab aliis religiosis pręter dictos emittebatur. Quia verò Cõcilium nõ præcipit hoc genus paupertatis ab aliis religiosis non seruari, sed indulget tantum, ideo non obstante illo decreto, potest quæcunque religio illi iuri renuntiare, & cõsequenter suam obseruantiam, & obligationem retinere, prout de facto fecit Societas, quoad domus professas, cuius institutum etiam post illud decretum Cõcilij Sedes apostolica probauit. De aliis verò religionibus non constat de huiusmodi renuntiatione; & ideo totam quæstionem præsentem ad solam religionem Minorum reducere necesse est; nam de Societate professa nobis est inferiùs in particulari dicendum; si quæ autem alia religio eandem paupertatem retinet, facilè erit quæ dixerimus ad eam accommodare. Non enim ignoro Religionem Carmelitarum, quatenus iuxta primitiuam regulam à discalceatis fratribus retinetur, hanc paupertatem in communi adhuc profiteri, & aliqui eorum contendunt, non obstante dicto decreto Concilij Tridentini, ad eam obligari, non tantùm, quia illi priuilegio per suas constitutiones renunciarunt, sed etiã, quia illo decreto comprehensi non sunt. Tum quia Concil. solùm loquitur de his religionibus, quibus, aut ex constitutionibus suis erat prohibitum, aut ex priuilegio apostolico non erat concessum habere bona immobilia; ipsis autem non ex constitutionibus, sed ex primitiua regula erat prohibitum; tum etiam, quia tempore Concilij hæc primitiua regula non obseruabatur, & ideo solùm videtur loquutum de religionibus, quæ tunc temporis florebant in viridi suæ regulæ obseruantia.

Quæ religiones excludant dominium in communi.

Concilium Trident. nõ præcipit cõtrariã paupertatem.

An religio Carmelitarũ discalceatorũ sub decreto cõprehendatur.

Sed quamuis hęc pia interpretatio laudabilis sit, nihilominus existimo mentem Concilij fuisse singulariter excipere Religionẽ B. Francisci, propter singulare exemplum paupertatis adeò in Ecclesia illustre, & iure communi tam luculẽter approbatum, & explicatum. Vnde si tẽpore Consilij iam esset reformata, seu reuocata Carmelitana Religio ad obseruantiam regulæ primitiuę, & Concilium eodem tenore dictum decretũ condidisset, sine dubio possent tunc Patres discalceati vti tuta conscientia priuilegio Concilij, quia in principio illius decreti absolutè loquitur de omnibus religionibus, etiã mendicantibus, & dũ exceptionem Minorum addit, clariùs firmã regulam quoad omnes alios. Nam quod Concilium addidit, *Etiam quibus ex constitutionibus suis erat prohibitũ*, &c. non est positum ad limitandam vniuersalem distributionem priùs factam, sed potiùs ad augendam, vel exaggerandam illam, vt apertè denotat particula *etiam*. Et ideo censeo non distinxisse ibi Concilium constitutiones à regula, sed illa voce comprehendisse totum institutum, & regularum obseruantiam vniuscuiusque religionis; alioqui non fuisset dicturum, *Etiam quibus ex constitutionibus*, &c. quia magis quodammodo est prohiberi ex vi primæ regulę, quàm ex constitutionibus postea adiunctis; ergo si Cõcilium distinxisset constitutiones

2. Resolutio.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

stitutiones à regula, limitaret potiùs priorem sermonem generalem, quàm augeret. Item aliàs sine causa interposuisset exceptionem Minorum, quia per hanc particulam sic explicatam sufficienter excipiebantur, quia illis ex sua primitiua regula, & non tantùm ex aliis constitutionibus, prohibita sunt talia bona; igitur intellexit Concilium Religionem Minorum esse ex illis, quibus ex constitutionibus prohibitum est, & ex priuilegio sedis Apostolicæ non est concessum habere talia bona, & ideo illam excepit, & ob eandem causam omnem aliam comprehendit, quæ tale institutum obseruabat, & profitebatur. Quia verò Concilium non præcepit habere talia bona, sed priuilegium concessit habere volentibus, ideo non potuit propriè comprehendere eos, qui denuo vellent, & profiterentur obseruare regulam prohibentem habere huiusmodi bona in communi; nam eo ipso renuntiant illi priuilegio, & ideo illo non obstante, se obligant denuo ad illud paupertatis genus; & hac ratione credo obligari nunc prædictos religiosos, per viam renuntiationis, & nouæ professionis, non per viam exceptionis; an verò hæc differentia aliquid ad morales obligationes faciat, in discursu patebit.

3. Supponendum secundò.

Denique supponendum est, hanc obligationem paupertatis in communi considerari posse, vel quatenus immediatè respicit communitatem, vel quatenus resultat in singulas personas diuisum, seu prout singulæ sunt; cùm enim hæc paupertas non solùm pertineat ad singulos religiosos, quatenus sunt priuatæ personæ, sed etiam ad totum corpus religionis, vel monasterij, necesse est vt obligatio suo modo totum corpus respiciat; nam sicut totum ipsum per modum vnius esse posset capax dominij, ita etiam est capax paupertatis, & obligationis seruandi illam. Nec refert, quòd hæc obligatio non potest à tali corpore obseruari, nisi per particulares personas; nam illæ tunc non concurrunt vt singulæ, sed vt partes communitatis, vel vt repræsentantes illam. Primò ergo explicabimus obligationem pertinentem ad communitatem: deinde prout ad singulos spectat.

4. Assertio prima.

Dicendum igitur est huiusmodi religionem, quæ talem paupertatem profitetur, obligari in primis ad non habenda aliqua bona immobilia in sustentationem Religiosorum tanquam propria. Hoc satis per se notum est, quia hæc est specialis materia talis voti, & obligationis. Dixi autem *bona immobilia*, quia mobilia habere possunt & colligere, & ad conuenientem vsum pro tempore necessario conseruare. Hoc enim non solùm licere, sed etiam melius esse, sentit D. Th. 2. 2. q. 188. art. 7. loquens de sua religione, cui ex suis constitutionibus hic gradus paupertatis conuenit, vt ait D. Anton. 3. p. tit. 16. §. 3. in fine, & sumitur ex constitutionibus illius ordinis, dist. 2. c. 20. lect. 3. Idem Syluest. *Religio* 1. q. 5. Palud. in 3. dist. 35. q. 3. circa finem, & idem docet de Minoribus suæ Religionis S. Bonauent. in dicta expositione regulæ c. 6. consentit Tabiena verb. *Religio* q. 6. & 7. & dicit esse communem sensum Doctorum suæ religionis, Corduba in expositione regulę c. 7. q. 12. & declaratur expressè in dicta Clement. *Exiuit.* §. *Rursus.* quamuis non sine aliquo scrupulo, & moderatione, onerando conscientias superiorum, vt hoc non permittant, nisi vbi experimento cognouerint, non posse aliter subditorum necessitatibus prouideri. Nunc autem inuenio hoc absolu-

tè, & sine limitatione, & in particulari de Minoribus declaratum à Congregatione Cardinalium circa decretum Concilij Tridentini suprà tractatum his verbis, *Qui* (scilicet Minores) *possunt perquirere & colligere quascunque eleemosynas, exceptis pecunijs.* Quæ exceptio propria Minorum est, quæ ab eis iuxta suam regulam obseruari debet: nam ex vi paupertatis in communi illa obligatio non sequitur; & ideo aliæ religiones, quæ particularem illam regulam non habent, etiamsi paupertatem in communi profiteantur, poterunt pecunias colligere ad sustentationem Religiosorum necessarias, quia pecunia vt sic nunquam inter immobilia bona computatur. Oportet tamen, vt in eis congregandis modum seruent, ita vt professioni paupertatis moraliter non repugnent. — Declaratio Congreg. Cardin.

5. Assertio secunda.

Ad quod etiam obligari aliquo modo poterit monasteriũ, quod paupertatem in communi non profitetur, quamuis rarò, quia semper potest immobilia bona, & reditus licitè augere, quantum est ex vi paupertatis, & in eum finẽ pecuniam aliquam reseruare, vel ex aliis reditibus, & sumptibus superfluam, vel liberaliter donatam; nam ex eleemosynis eã mendicare, & congregare ad prædictum finem, nisi moralis necessitas interueniret, rationabile non esset. At verò religio, quæ profitetur paupertatem in communi, cùm non possit pecuniam in eum finem colligere, contra suam paupertatem peccaret, si in ea conseruanda, & congreganda modum excederet, nam eo ipso non esset pauper, nec penderet ex mendicitate, & eleemosynis ad suam sustentationem.

6. Dubitatio specialis.

Hîc autem occurrebat quæstio, an talis religio possit habere hæc bona mobilia vt propria. Sed in hoc non potest assignari generalis regula, sed vnaquæq; religio obseruare debet modum sibi præscriptum; aliquę enim Religiones obseruant paupertatẽ in communi quoad immobilia bona, quæ non recusant habere in communi proprietatem horum mobilium, vt de domibus Societatis professæ suo loco dicemus, & ex regula Carmelitarum c. 8. idem colligitur, vt postea videbimus. Religio autem Minorum hunc singularem modum paupertatis se profiteri dicit. quia verò ea res adhuc in controuersia speculatiua versatur, existimo quoad moralem obligationem satis esse vt Prælati, vel administratores talium bonorum intentione generali, ea acquirant, vel possideant, scilicet eo modo, quo iuxta suum institutum, & possunt, & debent; & ita opinor in ordine ad mores controuersiam illam non multum referre.

7. Assertio tertia.

Dixi pręterea, *in sustentationem religiosorum*, quia ad ordinariam habitationem possunt domũ habere; item possunt habere Ecclesiam ad diuinum cultum; possunt etiam habere hortum domum coniunctum ad leuamen Religiosorum. In his enim omnibus solus necessarius vsus attenditur, ad quę necessaria est firma & stabilis possessio, quia per incertam mendicitatem suppleri non potest; & ideo cuicunque religioni, quantumuis paupertatem in communi profiteatur, hoc permissum est; singulis autẽ, vel latiùs, vel strictiùs iuxta vniuscuiusque regulam, seu institutum. Potest tamen inter eas esse diuersitas, suprà assignata, quia religio Minorum profitetur se non habere proprietatem, & dominium harum etiam possessionum; aliæ verò licèt seruent paupertatem in communi circa alia bona mobilia, & reditus eorum, dominium in communi possessionum, quæ solùm sunt ad habitationem, & cultum diuinum, non recusant, & vtrumque sanctè fieri potest, & in ordine ad

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ad morales obligationes, de quibus hîc præcipuè agimus, non video differentiam alicuius momenti, quæ inde resultet, vt iam suprà tetigi.

8. Assertio quarta. Atque hinc à fortiori concluditur, posse huiusmodi Religiones habere aliqua ex bonis, quæ dicuntur se mouentia ad vsum ambulandi, & ad alios labores monasterio necessarios. Hoc probat communis vsus talium religionum, & in aliquibus earum regulis est expressum, vt in Regula Carmelitarum c. 8. vbi generaliter dicitur, *prout vestra expostulauerit necessitas vobis habere liceat*. In Societate verò specialiter cautum est, vt in eius domibus iumentum ad equitandum ad vsum alicuius, siue præpositus, siue subditus ille sit, non habeatur. 6.p.Constit.c.2.§.14. vnde ad communem vsum totius domus non prohibetur. Idem existimo de Religione S. Francisci, quamuis vsus talium rerum iuxta specialem regulam in eo ordine perscriptam assumendus sit.

9. Dubitatio circa animalia fructifera. Quæri autem potest, an habere huiusmodi se mouentia ad Religiosorum sustentationem repugnet huic paupertati. Dupliciter autem possunt hæ res seruire ad sustentationem; vno modo fructificando; alio modo ipsasmet res in nutrimentum consumendo. Assertio prima. Hoc posteriori modo non est dubium, quin liceat habere ad tempus aliquod huiusmodi animalia, quæ tempore conuenienti ex eleemosynis comparentur, & paulatim consumantur eo modo, quo diximus, de tritico, vino, & oleo, cum eadem proportione & moderatione de his rebus loquendo; quia non est diuersa ratio in his, & in aliis, quia hæ res hoc modo consideratæ inter mobilia bona simpliciter computantur, & non habent perpetuitatem, nec reditus vllos conferunt.

10. Rationes dubitandi. Circa alium verò modum esse potest nonnulla dubitatio, quia huiusmodi animalia etiã hoc modo possessa videntur hoc modo derogare paupertati in communi, quia iam nutrimentũ ex aliqua parte haberetur ex propriis fructibus, & reditibus, hoc autem prohibitum est, ex vi talis voti; nam per illud maximè excluditur incerta mendicitas, quæ ita esse debet annexa huic paupertati, vt veluti mensura illius constituatur, iuxta intentionem Pontificis in c. *Exyi*, de verbor. signif. in 6. In contrarium autem est, quia hæc bona se mouentia in rigore sunt mobilia, quia de loco ad locum transferuntur, & ipso vsu paulatim consumuntur. Item fructus eorum non sunt propriè reditus, sed potiùs commodum quoddam, vel vtilitas magis ex industria, quàm ex rebus ipsis prouenieus, quę nõ videtur ex vi huius voti prohibita. Sicut non repugnat huic voto paupertatis etiam in communi propriis manibus laborare, ad victum comparandum. Vnde in primitiua regula Carmelitarum c. 8. cõceditur eis, vt possint habere animalia, & volatilia in nutrimentũ, cùm tamen illis prohibitum fuerit habere reditus iuxta declarationem Gregorij IX. Tandem aliàs non liceret religiosis profitentibus hanc paupertatem aues domesticas, vt gallinas, aut columbas habere, ad percipiendum ex eis aliquem fructum, quod videtur nimis rigorosum, & contra consuetudinem.

11. Assertio secunda. Nihilominus prior pars simpliciter eligenda videtur, sicut enim per hoc votum excluduntur possessiones domorum, vinearũ, & similes, ac reditus earum; ita excluduntur greges ouium, & armentorum, propter fructus eorum. Probatur primò. Probatur primò ex intentione taliũ religionum, ex qua maximè pendet materia voti, & ex fine talis voti, qui satis ostẽdit dictam intentionem. Quæ enim esset magna paupertas, si liceret his bonis se mouẽtibus abundare? multi enim sæculares, licèt aliud genus bonorũ non habeant, diuites reputantur, si ex fructibus eorum iuxta suum statum sufficienter ali possint. Vnde licèt hæc animalia simpliciter corruptibilia, & mutabilia sint in singulis indiuiduis; tamen hoc modo sumpta, tanquam perpetua possidentur, vt per continuam successionẽ conseruentur, & fructificent. & ideo sub hac morali cõsideratione tanquam immobilia reputantur. Denique fructus prouenientes ex huiusmodi animalibus, verè, & propriè sunt reditus, quos habere nõ licet ex huiusmodi voto. Secundò. Assumptum patet, ex proprietate vocis in Latino rigore, & ex vsu iuris, & sumitur ex glosa in c. *Generali*, de electione in 6. verb. *Reditus*. in quo textu reditus, & fructus pro eodẽ cõputantur. Sumitur ex leg. *deducta*. §. *hæreditatem*, iuncta glosa. ff. ad Trebellianum, & videri potest Bartolus in rubrica. ff. soluto matrimonio: ex vi autem huius voti nullos reditus habere licet.

12. Assertio tertia. Vnde etiam censeo non licere habere aliquod animal ad locandũ illud pro vsu eius pretio accepto, nã etiam illud reditus quidã esset; sicut vsura reditus pecuniæ appellatur l. *Qui*. §. vlt. ff. ad legẽ Falcidiam; nec regula suprà citata ex ordine Carmelitarũ oppositum probat, sed potiùs per argum. ab exceptione potest hoc confirmari, vt infrà dicam. Tandem ratio in principio facta conuincens est, quia huiusmodi bona reuera excludunt mendicitatem, quia iam eorum fructibus non eleemosynis viuendum esset, vel in totum, vel ex parte, quod repugnat perfectioni huius voti, quod B.P. Ignatius rectè explicauit in 6.p. constit. c.2.§.2. per illam exclusiuam, *In solo Deo, cui per ipsius gratiam Societas inseruit, fiducia constituatur. sine reditibus suis vllis ipsum nobis prospecturum*, &c.

13. Ad rationes pro parte contraria. Vnde facilè expediuntur quę in contrarium expediebantur; iam enim explicatum est, quomodo, licèt hęc bona physicè mobilia sint, illo modo possessa tanquã immobilia moraliter reputantur. Vel certè respõdetur, satis esse quòd sint aliquo modo stabilia, & fructifera, & quòd ratione fructuum possideantur: namque declaratum etiam est, hos fructus esse reditus voto repugnantes. Neque obstat quòd aliqua industria, vel labor hominũ necessarius sit ad illum fructum capessendum, quia in omnibus rebus etiã immobilibus necessarium hoc est; neque est simile de operibus manuum; nã quod ex huiusmodi opera resultat, non potest inter fructus, vel reditus computari; nam operatio ipsa solũ est actio ipsius hominis, cuius dominium nõ tollitur per votũ paupertatis, licèt per votum obedientiæ religioni dicetur; effectus autem illius operis solùm est quoddam artefactum, quod religio sine læsione paupertatis vendere potest.

14. Assertio quarta. Ad vltimam verò instantiam dicendum est, in his rebus moralibus parum pro nihilo reputari, & ideo licèt regula generalis posita vera sit, non existimo esse contra hanc paupertatem, in toto rigore habere domesticas aues nonnullas, dummodo sint in paruo numero, ita vt ex eis non redundẽt fructus, qui simpliciter possint reditus appellari, nec absolutè pro sustẽtatione computari, sed magis ad recreationem, vel ad summum ad occurrendum alicui repentinæ necessitati: hoc enim nisi in aliqua speciali regula sit expressum, non videtur repugnare absolutè paupertati in cõmuni, nec intentioni sic vouentium. Assertio quinta. Sicut etiam non repugnat religioni profitenti paupertatem hanc, ex domestico horto fructus aliquos colligere, vel olera ad proprium vsum, quamuis ea vendere non liceat;

(c) 2007 Ministerio de Cultura

liceat; ergo similiter dicendum videtur in prædicto casu. Vnde obiter colligi potest in verbis illis suprà citatis ex cap. 8. Regulæ Carmelitarum, non solùm hoc concedi, sed etiam, vt possint haberi huiusmodi animalia, vel volatilia, ad percipiendos aliquos fructus, vt lac, caseum, & oua, etiam in ea quantitate, quæ ad communitatis sustentationem multum iuuet, nam illud consequitur per modum exceptionis à generali voto, non habendi reditus; ergo aliquid amplius conceditur, quàm ex se, & ex natura rei esset exceptum. Fateor tamen argumentum non esse omnino efficax, quia ibidem conceditur, vt possint habere iumentum aliquod pro ratione necessitatis, cùm illa non sit exceptio, sed solùm alia quædam declaratio; nam ex vi generalis voti illud non est prohibitum, vt diximus. Nihilominus domestici illius regulæ expositores, ita illam intelligunt; neque oportet nos sapere plusquam oportet, quia verisimilius est, illis meliùs constare, de intentione suæ regulæ, vel de consuetudine, quæ est optima legum interpres.

15. Difficultas circa iura, & actiones in communi.

Atque ex resolutione huius dubij, facilè expeditur aliud hîc occurrens, an scilicet, & quomodo liceat huiusmodi religionem habere iura aliqua, vel actiones in communi. Est enim inter Iurisperitos controuersia, an hæc iura, vel actiones computanda sint inter bona mobilia, vel immobilia, quibusdam asserentibus, ad illa esse reuocanda; nam si iura & actiones sint ad bona mobilia, inter ipsa mobilia bona comprehenduntur, si ad immobilia, inter ipsa reputantur, ita vt quasi ex obiecto speciem sumant. Quod sumi potest ex Abbate in cap. *Nulli*, de rebus Eccles. non alienandis num. 9. & 10. aliis verò asserentibus absolutè, & simpliciter, & in omni proprietate, nec mobilia esse, nec immobilia bona, sed tertiam speciem bonorum constituere. Quæ sententia communiter recepta est, vt latè tractat Pinel, in rub. de bonis maternis p. 1. à principio, & Couarruu. in cap. *Relatum* 2. de testamentis, qui plures alios refert. Neque dissentit Panormitanus, quia hoc etiam expresè dicit. Sed quia non obstante hac proprietate verborum, sæpe ex adiunctis constat in facto ipso, seu dispositione, actiones, & iura sub illis vocibus comprehendi; tunc ait reduci debere ad hæc membra dicto modo, in quo alij non contradicunt, & indicauit etiam noster Molina tom. 1. de Iustitia, tract. 2. disput. 201. In præsenti ergo necessarium videtur, vt hæc bona ad aliquod ex dictis membris reuocentur, quia necesse est, vt omnia bona temporalia comprehendantur sub altero ex his duobus membris, scilicet, vel eorum, quæ per hoc votum paupertatis excluduntur, vel eorum, quæ permittuntur, quia inter hæc duo non potest excogitari medium, cùm contradictoriè opponantur; ergo cùm constet per hoc votum excludi bona immobilia, mobilia autem, vt sic permitti, videndum est, quid dicendum sit de illo tertio genere bonorum. Non enim possumus in vniuersum dicere, repugnare huic voto habere talia bona, quia potest Monasterium habere ius, & actionem ad aliquid sibi debitum, quod in aliis ordinibus, etiam hanc paupertatem profitentibus manifestum est. In minoribus autem iuxta suum modum intelligatur, scilicet, quòd tale ius ad Summum Pontificem transeat, apud illos autem sit administratio. Neque etiam possumus in vniuersum dicere, huiusmodi bona esse permissa talibus religionibus, quia oppositum declaratum est à Summis Pontificibus in cap. *Exijt*, & Clement. *Exiuit*.

Videtur ergo, iuxta prædictam Panormitani doctrinam, dicendum, iura illa, & actiones, quæ sunt ad res mobiles, permitti, quæ ad immobiles excludi; quia priora ad mobilia bona, posteriora ab immobilia reducuntur. Sed neque hæc distinctio rectè in præsenti applicatur, quia ius ad pecuniam, ad rem mobilem est; nam pecunia inter bona mobilia computatur, vt suprà dictum est, & attingit Panor. suprà n. 11. at verò tale ius ad pecuniam colligendam huic paupertati sæpe repugnat, iuxta prædicta iura. E contrario verò aliquando permittitur ius, & actio, ad rem etiam immobilem; nam si quis leget monasterio domum, non repugnat huic paupertati acquirere ius ad illud legatum, vt eo modo, quo licitè fieri possit, in vtilitatem monasterij conuertatur. 16.

17. Resolutio difficultatis positæ.

Aliter ergo distinguendum occurrit (& fortasse erit maior declaratio superioris distinctionis, vt ad rem præsentem possit accommodari) potest enim esse ius, vel actio, ad aliquid recipiendum per modum annuæ pensionis, aut reditus, vel solùm ad recuperandum aliquid debitum, quod vno actu solui potest, & statim consumi, vel in vtilitatẽ creditoris conuerti. Actiones & iura primo modo repugnant huic paupertati, tum quia ex omniũ sententia, & iuxta declarationem dictorum Pontificum inter bona immobilia computantur: tum etiam, quia hæc paupertas excludit omnes reditus, annua autem pensio pars est redituum. Vnde cùm Doctores aiũt ius ad rem mobilem comprehendi sub bonis mobilibus, non loquuntur de iure ad pensionem annuæ, quod radicaliter (vt sic dicam) semper durat, & suo modo fructiferũ est; sed de iure & actione ad solutionẽ alicuius debiti, siue pecuniarij, siue alterius rei mobilis. Actio autem, seu ius secundo modo, hoc est ad debitum aliquod vna solutione comparandum, non repugnat huic paupertati, vt probât rationes factæ. Et quidem si tale debitum pecuniarum sit, vel alterius rei mobilis, rectè applicatur ratio, quia illud ius inter immobilia bona computatur; si autem debitum sit de re immobili, vt actio ad illud locum habeat, necesse est, rem illam accipi, non vt immobilem, sed vt conuertẽdam in rem mobilem cui æquiualet, quod à simili sumo ex Panor. in c. in *Præsentia*, de probat. n. 63. in illis verbis, *Poterunt capere non vt bona immobilia, seu, vt iura perpetua sibi retinant, & se alant*. Vbi plures refert authores. Et ita etiam actio illa non consideratur nisi vt quid transiens, & in præsenti ob eam rem inter mobilia bona computari potest. Atque hæc sententia quoad rem declaratam communis est.

18. Corollaria.

Ex qua infertur primò, si quis bona sua relinquat alicui cum onere soluendi singulis annis certã pensionem monasterio Mendicantium profitẽtium paupertatem in communi; non posse ex vi talis testamenti, aut legati, ius aliquod acquiri monasterio, quia aliàs, & bonum aliquod immobile acquiret, & reditus haberet. Imò sunt qui cẽsent, non posse monasterium talem pensionem accipere, etiamsi ab hærede absque coactione, ex sola conscientiæ obligatione soluatur, vel potiùs in eo non resultare talem obligationem, quia talia legata non valent. ita sentit Panorm. in cap. *Nimis praua*, de excessibus prælatorum, n. 2. idem in c. *in presentia*, de probationib. num. 63. idem sentit Cardinalis in Clement. *Exiuit*. §. *Cùmque annuæ*. Prima opinio.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

19. Secunda opinio.

At verò Syluest. verb. *legatum* 2. q. 3. & Angelus Tabiena, & alij cum Paludano, quem citat Syluest. hoc limitant, quoad ciuilem actionem, & ius; hoc enim acquirere non potest talis religio, ex vi huiusmodi legati, quia hoc repugnat voto, & professioni eius; at verò quoad obligationem in conscientia nihil repugnat hæredem teneri ex voluntate defuncti ad soluendum hoc onus sua sponte, & sine coactione, & tunc si ipse hoc modo tribuat, sine scrupulo recipi potest ab his religiosis, quia respectu illorum, solùm est eleemosyna quædam, & non immutat eius rationem, & naturam, quamuis alius in conscientia illam dare teneatur. Et ita declaratum est expresè quoad Societatem professam 6. p. Constit. capite 2. §. 6. Cum hoc tamen moderamine, vt nullus de Societate possit aliquem incitare ad has eleemosynas perpetuas nostris Domibus, vel earum Ecclesiis relinquendas; quod de aliis Mendicantibus etiam affirmat Syluester suprà cum Archidiacono. Aduertit tamen, quòd licèt non liceat inducere testatorem ad imponendum hoc onus hæredi; tamen postquam positum est, licitum esse petere ab hærede, & admonere illum, vt suam obligationem impleat; quod etiam tenet Angelus, quia per hoc non fit coactio ciuilis, neque exceditur contra limites mendicitatis, & eleemosynæ, quia hoc tantùm titulo postulatur; sicut licet petere à famulo pecuniam, quam dominus ei tradidit, vt monasterio in eleemosynam daret, & admonere illum fraternæ obligationis suæ.

20. Limitant aliqui.

Addunt præterea nonnulli ex dictis authoribus limitationem quoad obtinendum ius ciuile ex vi huiusmodi legati; nam si pensio sit perpetua, vel longi temporis, fatentur non posse acquiri tale ius, quia talis pensio est quidam reditus perpetuus, qui & tollit mendicitatem incertam, & inter bona immobilia computatur, & proinde tali professioni repugnat; vt sumitur ex cap. 1. §. 1. de religiosis domibus. in 6. & clariùs ex Clement. *Exiuit*. §. *quicunque annui*, de quo videri potest Couarr. lib. 3. Variarum cap. 7. §. 2. At verò si pensio illa imponatur ad breue tempus, quale reputatur quodlibet breuius decennio, non repugnabit acquirere ad illud etiam ius ciuile. ita tenent Cardinalis Fredericus & alij, quos sequitur Syluester suprà. Tabiena verbo *legatum* 11. quæst. 4. num. 5. Emman. Sà verbo *Religio* num. 57. Quam opinionem sequitur Cordub. in expositione suæ regulæ, cap. 6. q. 11. & tractatus, qui dicitur, Serena conscientia, q. 19. & 20. & est opinio probabilis, quæ in hoc fundatur, quod illi non sunt reditus, sed est veluti certa quantitas legata, soluendo illo modo per partes, quod non repugnat paupertati; nam si tota illa quantitas legaretur simul soluenda, non repugnaret; ergo neque illo modo.

Cōtrarium tenent alij.

Nihilominus contrariam sententiam docet Bartolus in tractat. Minoritarum lib. 2. dist. 6. cap. 2. & 3. & Baldus in Authentica *Ingressi*. Cod. de sacros. Eccles. Fundantur, quia illi reuera sunt annui reditus pro eo tempore, quo durant. Item repugnant incertæ mendicitati; nam pro tunc non viuerent fratres in spe Dei; propter spem, quam haberent in dicto legato. Item quia in dicta Clement. *Exiuit*, generaliter dicitur, *nulli reditus*: si autem propter considerationem alterius opinionis, illi non reputantur reditus, etiamsi tempus sit longissimum, erit legatum validum, etiam quoad ius ciuile, dummodo tempus sit definitum, & quantitas ex toto illo resultans, non sit tanta, quin simul tota legari possit. Vtraque sententia probabilis est, & in praxi tuta; prior verò & fauorabilior, & probabilior.

21. Obiectio. An liceat tale legatū vendere.

Sed dices, ius ad illos reditus (quod etiam de censu perpetuo objici potest) est quoddam bonum immobile, & æstimabile pretio; cur ergo non valebit legatum de illo, etiam quoad ius ciuile? non vt per annuos reditus recipiatur, sed vt statim vendatur, & pretium in commodum monasterij conuertatur. Nam quòd in aliis legatis bonorum immobilium, ita fieri possit, & debeat, communis sententia est cum glossa. in c. 1. de Relig. domib. in 6. verbo *Domum*, quam communiter sequuntur Canonistæ in cap. *in præsentia*, de probationibus, vbi Panorm. num. 63. Decius num. 69. Felinus latè num. 51. & 52. vbi refert aliquos excipientes, quoad hoc ordinem Minorum propter strictiorem paupertatem. Contrarium tamen docet ibi Panorm. & Bartol. dict. lib. 2. dist. 6. cap. 1. vbi sentit hoc ita esse declaratum in Clement. *Exiuit*, & sumitur ex versiculo, *Quia igitur in successionibus*. si attentè legatur.

Responsio.

Respondet Bartolus vbi suprà capite 1. quòd legatum manuum non interdicitur fratribus ratione rei legatæ, sed ratione modi à testatore expressi, scilicet, quòd annuatim detur, qui modus regulæ, & conditioni eorum repugnat.

Instantia.

Sed contrà, quia potest voluntas testatoris impleri, etiamsi fratres non accipiant legatum, quantum ad modum illum, licèt eis in illo soluendo modum illum obseruet. Hæc enim duo non repugnant; nam potest monasterium ius illud recipiendi annuam pensionem transferre in aliquem tertium per venditionem, sicut potest vendere domum sibi legatam; tunc ergo hæres soluet illi tertio legatum annuum iuxta modum à testatore perscriptum; monasterium autem non ita illud accipiet, sed simul recipiet totum legatum æquiualenter, recepto nimirum pretio eius. Cùm ergo possimus ita hæc conciliare, & ita intrepretari legatum, vt non sit inutile, ita faciendum videtur præsertim in causa pia.

Solutio.

Nihilominus Iuristæ negant in his censibus, seu legatis annuis hoc fieri posse propter modum, & voluntatem testatoris, quæ sunt verba Panormitani suprà, qui refert etiam Fredericum, & Ioannem de Lignano; rationem autem illam non ampliùs explicat: videtur autem sensus esse voluntatem defuncti in huiusmodi legato esse, vt talis pensio annuatim, & non aliter soluatur; item vt illa pensio semper soluatur, tanquam opus pium, & cedens in vtilitatem talis religionis; huic autem voluntati repugnat ille modus transactionis, & commutationis, quam suprà diximus.

22. Impugnatur responsio.

Sed adhuc non quiescit mens, nec ratio illa satisfacere videtur. Primò, quia Panormitanus eodem num. 63. adiungit, secus esse si testator aliquem annuum reditum dimisisset istis fratribus; nam tunc poterunt, inquit, recipere æstimationem; itaque differentiam facit inter legatum directè relictum ipsis fratribus, vel indirectè per modum oneris impositi in re alteri legata; cuius tamen differentię rationem non video; nam etiam in legato directo voluntas testatoris est, vt tali modo soluatur, & ita Bartolus de tali directo legato expresè loquitur. Si ergo Panorm. in illo admittit posse recipi æstimationem, cur negat in alio? non enim hoc magis repugnat paupertati, aut

(c) 2007 Ministerio de Cultura

aut voluntati testatoris in vno, quàm in alio. Deinde satis videtur expleri voluntas testatoris, quamuis ille modus mutetur, quia non est adeò substantialis, neque ab illo positus est, vt talis: supponimus enim non dixisse expresè se velle, vt id detur tali modo, & non alio, nam si hoc expressisset, nulla esset controuersia; sicut etiam non valeret legatum de re immobili, si expresè adderetur conditio, vt possideretur tanquam immobilis, quia esset turpis conditio, & contra regulam. Quando hoc non exprimitur, explicanda videtur voluntas testatoris; ita vt valeat, quoad substantialem effectum, etiamsi modus seruari non possit, vt in præsenti magis consentaneum videtur voluntati testatoris, vt religio recipiat vtilitatem illius legati, quoad quantitatem, & æstimationem, cùm non sit capax modi, quàm quod legatum omnino inutile fiat; & confirmari potest ex cap. *Verùm*, de condit. apposit. vbi in causis piis modus additus donationi, aut legato, & postea non impletus non reddit nullam donationem, nisi id fuerit in donatione, seu legato expressum.

23. Resolutio vera. In hac ergo re dicendum occurrit ex parte religionis non esse illicitum, nec paupertati contrarium eam commutationem facere, si hæres, vel principalis legatarius, apud quem est onus soluendi pensionem, consentire velit. Hoc ad minimum probant omnia adducta, & est per se euidens, quia hoc solùm est accipere quandam eleemosynam. Addo verò monasterium non acquirere ius ciuile quo possit cogere hæredem, aut legatarium ad illam æstimationem reddendam, vel ad consentiendum in transactione alteri facta, vel ad se illi obligandum. hoc saltem probat communis opinio citata, iuxta quam iudicandum est in foro exteriori, cùm nullo iure, vel efficaci ratione possit probari contrarium; nam hoc ius ciuile manere debuisset ex voluntate testatoris vel expressa, vel adiuta adminiculo iuris ciuilis, hîc autem nec est expressa, vt ex dictis patet, neque aliqua lege iuuatur, neque etiam consuetudine, iuxta quam legata interpretanda sunt. l. *Nummis*. ff. de legatis 3. Imò non defuerunt qui idem dixerint de quocunque legato rei immobilis; sed non est eadem ratio, vt iam dicam.

24. Resolutio secunda. Vlteriùs enim probabilius censeo non teneri legatarium, vel hæredem in conscientia reddere æstimationem talis iuris, seu pensionis annuæ, nec etiam se obligari alteri, volenti illam æstimationem dare. Prior pars probatur, quia testator talem obligationem ei non imposuit; nam est maior quàm soluendi annuum reditum, & testator hanc solùm posuit; ergo non est vnde obligetur. Et eodem ferè modo probatur posterior pars; nam inprimis cùm hæres non teneatur obligatione ciuili ad soluendum hoc legatum, vt dictum est, non potest obligari in conscientia ad se obligandum ciuiliter alteri, quia etiam testator hanc obligationem ei non imposuit. Vnde vlteriùs sequitur, nihil resultare ex tali legato, quod à religione alicui tertio vendi possit; nam ius ciuile, quod vendibile est, non resultauit; ius autem, vel actio in foro conscientiæ etiam non resultat, vt dixi, & licèt oriretur, non esset quid vendibile moraliter loquendo, quia nemo emit, nisi id, in quo potest acquirere proprium ius, & ciuilem actionem. Atque ita etiam concluditur tale legatum esse nullum, quia nullum habet effectum; vnde si

A hæres, vel legatarius velit dare æstimationem, aut se obligare alteri, qui illam det, erit potius opus misericordiæ, quàm iustitiæ.

Atque ita etiam (respondendo ad primam difficultatem positam) facilè assignatur differentia inter legatum alicuius possessionis, vel alterius similis rei immobilis, & legatum annuæ pensionis; nam quando legatur domus, v. g. eo ipso potest vendi, vel alienari inuito hærede, quia nullum ius in illum acquirit, & ideo non est necessaria ex parte illius aliqua obligatio, vel consensus, vt conuentus ab aliquo tertio accipiat æstimationem legati, per modum transactionis, seu venditionis. Respectu autem ipsiusmet hæ- 25. Assignatur differentia inter hæc legata.

B redis est in hoc conuenientia, quòd ille cogi non potest, vt det æstimationem domus, etiamsi per impossibile nullus inueniatur, qui emat illam, quia nullo iure ipse cogi potest ad emendum, nec testator illum obligare ad dandam æstimationem. Secus verò est respectu tertij, quia domus vendi potest, accepta æstimatione, sine consensu hæredis; reditus autem annuus, seu ius ad illum, non potest transferri in alium, nisi denuo se obliget hæres, vel legatarius, qui pensionem soluturus est; quia tota æstimatio, & totus valor talis rei consistit in hac obligatione, ad eam tamen cogi non potest hæres, vt diximus. Atque hinc oritur alia ratio differentiæ

C non contemnenda: nam quando res corporea, & immobilis legatur, non constituitur ipsa in suo esse, & valore, per legatum, sed supponitur tantæ æstimationis, & donatur tali religioni: at verò quando donantur reditus annui, res immobilis, quæ ibi interuenire potest, est incorporea, scilicet ius ad tales reditus, & non supponitur, sed fieri debet virtute ipsius legati; non fit autem, nec fieri potest per tale legatum, quia monasterium non est capax talis iuris, & consequenter magis incapax est, vt in ipso primo erigatur; & ideo in priori legato est aliquid, quod vendi possit, scilicet res corporea, & immobilis; in posteriori autem nihil est, quod

D vendi possit, quia si quid esset vendibile, maximè ius; hoc autem non fuit acquisitum monasterio, vt dictum est.

Dices, hac ratione probaretur etiam domum legatam non posse à monasterio vendi, quia vt vendatur, non satis est rem ipsam esse æstimabilem pretio, sed oportet, vt venditor habeat ius in illam; Monasterium autem non potuit per legatum acquirere ius in rem immobilem, quia est incapax dominij talis rei. Respondeo ibi non considerari rem illam, vt immobilem, sed vt conuertibilem, & conuertendam statim in talem æstimationem, sub qua ratione, quasi mutabilis potiùs, & moraliter corruptibilis con- 26. Obiectio. Responsio.

E sideratur; sic autem non repugnat huiusmodi monasterium acquirere ius, & dominium rei, materialiter (vt sic dicam) immobilis, quia illud ius magis consideratur ex termino, seu fine, ad quem tendit, scilicet pretium, & æstimatio domus, quàm ex ipso medio, seu materia circa quam versatur. Ratio autem à priori huius est, quia intentio voti paupertatis talis religionis non est primarium ius his rebus, sub ea ratione consideratis, sed vt permanenter habeantur ad sustentationem. Et eadem ratione ius ipsum Ecclesiasticum, quod incapacitatem dominij in religionibus introduxit, vt suprà dixi, non extendit hanc incapacitatem ad hoc transitorium dominium, vt sic dicam, sed ad permanens.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quod propriè est de re immobili, vt immobilis est. Sed vrgebis, idem dici posse de legato annuæ pensionis; poterit enim dari ius ad reditus, non tamen vt permaneat, sed vt alienetur statim, & acquiratur æstimatio. Respondetur ibi non habere locum hanc considerationem, propter rationes factas, quia tunc reditus non alienantur propriè, sed ius ad illos; ius autem non potest alienari, nisi priùs consurgat ita firmum, & stabile, ac sufficiens ad obligandum alium ciuiliter, quod in præsenti casu locum habere non potuit.

Instantia diluitur.

27\. *Difficultas, an liceat habere reditus pro expensis necessariis ad diuinum cultum. Rationes pro parte negatiua.*

Alia difficultas superest, circa eandem particulam, scilicet, *quoad sustentationem*, an liceat huiusmodi religiosis habere certos reditus pro expensis necessariis ad diuinum cultum, panis, vini, ceræ, ornamentorum, ac denique fabricæ Ecclesiæ, vel perficiendæ, vel reficiendæ, & conseruandæ. Et ratio dubitandi esse potest, quia tales reditus ex parte tollunt incertam mendicitatem, item quia in sustentatione Monasterij non solùm includuntur victus, vestitus, & habitatio, sed etiam illa omnia, quæ ad ordinarias actiones vitæ, & religiosorum ministeria necessaria sunt: ergo etiam includuntur quæ ad sacra dicenda, sunt necessaria. Alioqui posset monasterium huiusmodi, habere certos reditus, ad conseruandam, & augendam bibliothecam publicam. v. g. quia hoc non pertinet ad sustentationem religiosorum, & eadem ratione possent habere reditus, ad prouidendum singulis de libris necessariis; imò de papyro, calamis, atramento, & similibus. Item possent habere ad recipiendos hospites, quia illud etiam est extra propriam sustentationem, & est opus pietatis. Huc accedit, quia hac occasione possunt hi reditus, vel magna eorum pars conuerti in vsum religiosorum, quando superabundantes fuerint; quod facilè poterit procurari, vel augendo reditus, vel limitando Sacristiæ sumptus. Vbi etiam tangitur alia difficultas, an huiusmodi monasteria habere possint anniuersaria, & similes reditus, tanquam certum stipendium Missarum, &c. nam hoc etiam videtur tollere incertam mendicitatem; & magis videtur hoc repugnare, quia directè dantur & accipiuntur res reditus in sustentationem, & alioqui sunt firmi, & stabiles.

28\. Nihilominus consuetudo harum religionum hos modos redituum videtur admittere; & ideo dubitandum non est, quin aliquo modo hoc eis liceat. Societatem excipio, quia in hoc habet peculiare institutum infrà declarandum; idémque erit de quacumque alia religione, quæ circa hæc habuerit peculiarem prohibitionem. Loquimur ergo in generali, ex vi talis voti, & paupertatis in communi: exponendum autem à nobis est, quomodo hæc liceant, & inde constabit ratio cur liceant. Inprimis ergo licitum est habere huiusmodi reditus pro expensis fabricæ, seu sacristæ, non solùm, quia licet eos recipere annuatim ex obligatione in conscientia alteri imposita à legatario; sed etiam quia possunt acquirere ius ciuile ad huiusmodi reditus: ita docet Angelus verborum *legatum* 1. num. 5. citans Cardinalem in Clement. *Exiuit*, versic. *Cúmque annui*, de verbor. signif. vbi gloss. idem tenet, & citat Fredericum Senensem consil. 112. idem Syluest. verb. *legatum* 2. quæst. 2. Tabiena eodem verbo q. 4. Corduba in expositione regulæ cap. 6. q. 10. & Serena conscientia q. 20. & habetur in

Assertio prima; licet habere huiusmodi certos reditus.

A speculo Minorum 3. p. allegantur pro hac sententia cap. vltim. de testament. & cap. *Nimis*. 1. de Excessib. prælat. quatenus in illis huiusmodi legata religiosis facta generaliter approbantur, & peculiaria priuilegia in eorum fauorem conceduntur. Et Panormit. in dict. cap. vlt. num. 5. supponit, talia legata priuilegiata, valere, etiamsi fiant fratribus mendicantibus, quamuis quoad priuilegium non soluendi quartam ex illis reuocatum sit priuilegium, in Clement, *dudum*. §. *Verum*, de sepulturis. Idem sumitur ex glossa, Innocentio, eodem Panormitano, & aliis, in prædicto c. *Nimis*. Ratio verò est, quia huiusmodi reditus non sunt ipsorum fratrum, sed Ecclesiæ, seu diuini cultus: ipsi autem fratres solùm sunt admi-

B nistratores in hoc, & hoc titulo dicuntur habere ius ciuile ad illos exigendos, non tanquam domini, sed tanquam œconomi; neque etiam tales reditus sunt deputati ad proprium vsum, vel sustentationem religiosorum, & ideo non minuũt paupertatem eius; ergo etiam hoc titulo non sunt incapaces talium redituum; ergo. Denique consuetudo ipsa ita interpretata est hanc paupertatem.

Ex hac verò declaratione sequitur non licere his fratribus conuertere huiusmodi reditus, aut partem eorum, in alios vsus monasterij, vel religiosorum; sed solùm in illum vsum diuini 29.

Assertio secunda; non licet hos reditus in aliũ vsum conuertere.

C cultus ad quem deputati sunt. Primò quidem, quia esset contra suam professionem paupertatis habere illos reditus ad alium vsum. Secundò, quia talis vsus esset contra voluntatem testatoris, seu donantis, atque adeò contra iustitiam, vel religionem. Quia ipsi religiosi nullum ius habent ad alium vsum illorum bonorum, præterquam diuini cultus, priuántque Ecclesiam suo dominio, & Deum cutlu debito, dum illa in alios vsus consumunt. Dices, quid si tales reditus crescant, & ad illum definitum vsum pro quo sunt relicti, necessarij omnes non sunt: cur non poterit religiosus in proprios vsus, quod proprium est conuertere? Respondeo tunc cessa-

Instantia.

Diluitur.

D re rationem iniustitiæ respectu voluntatis testatoris: durare autem rationem paupertatis, & ex hac parte non posse illos sibi applicare. Addo etiam rationem iustitiæ postulare, vt illi superflui reditus applicentur ad alias res diuini cultus in eodem templo, vel sacristia. Consideranda sunt enim in hoc negotio, & quoad hæc bona, & eorum vsus Ecclesia, & monasterium tanquam duæ personæ distinctæ habentes diuersa iura, & conditiones. Nam Ecclesia est capax redituum, ad proprios vsus diuini cultus, & ita habet quasi intrinsecum ius, vt ex talibus reditibus nihil omnino extra ipsam distrahatur: sed si ex vno vsu aliquid superfuerit, ad alium

E eiusdem Ecclesiæ proprium applicetur; monasterium autem solùm habet administrationem talium bonorum; ergo nullo iure potest illa extra omnem Ecclesiæ vsum consumere. Quòd si fingatur casus, in quo tam sint abundantes, & superflui reditus, vt ad nullum alium sumptum sacristiæ, vel fabricæ Ecclesiæ tunc arbitrio Prælati habentis potestatem, possent ad alios pios vsus applicari, nunquam tamen habent in sumptus religiosorum conuerti, ne paupertas eorum violetur. Et ideo hæc licentia habendi hos reditus non est nimium extendenda: posset autem esse excessus, vel ratione quantitatis nimiæ, vel etiam ratione modi percipiendi tales reditus, vt si oporteret habere possessiones ali-

quas

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quas temporales, & administrationem earum ad illos percipiendos; quod videtur alienum à paupertate talium religionum.

30. Assertio tertia; nō licet habere similes annuos reditus pro aliis vsibus monasterij.

Propter difficultatem autem in principio positam addendum vlteriùs est, non licere hoc extendere ad quoscunque alios reditus annuos consumendos, in quibuscunque aliis rebus vel vsibus monasterij, extra proprium cultum Dei, vt in libris, &c. Nullo enim modo licet huiusmodi religiosis pro huiusmodi rebus tales habere reditus certos, ita, vt ius habeant ciuile ad exigendos illos. Hoc inprimis probat consuetudo, quæ est optima huius obligationis interpres; probat autem authoritas negatiua Doctorum, nullus enim huiusmodi ampliationem facit. Item oppositum nullum habet in iure fundamentum, & alioqui votum vniuersale est; & ideo quidquid in hoc genere non inuenitur concessum aliquo ex dictis modis, censendum est esse prohibitum iuxta doctrinam Pontificis in dicta Clement. *Exiuit*. Ratio denique est, quia omnia illa pertinent ad sumptus ipsius monasterij, & proximè cedunt in commodum, seu vtilitatem personarum eius; & ideo ius ad tales reditus repugnat communi paupertati talis monasterij. Nec respectu illorum redituum considerari potest, aliquid moraliter distinctum ab illa communitate, ad quod pertineat illud ius, vel vtilitas eius, sicut consideratur in reditibus, qui ad seruitium templi tantummodo destinantur.

31. Assertio quarta; licet illos habere pro externis hospitibus recipiendis.

Quapropter nomine sustentationis in præsenti non tantùm victus, & vestitus religiosorum comprehenditur, sed etiam omnia illa, quæ ad eorum vsum, & commoditatem immediatè ordinantur. Sub Religiosis autem quantum ad hanc partem intelligendos censeo non tantùm eos, qui in tali domo, vel monasterio firmam, (vt sic dicam) habitationem habent; sed etiam quoscunque eiusdem religionis quos sibi hospites esse contigerūt; non enim existimo posse haberi reditus pro huiusmodi hospitibus suscipiendis, & alendis, quia moraliter omnes efficiunt idem corpus religionis; & tota religio est incapax talium redituum ad sustentationem suorum religiosorum. An verò in tali religione possint admitti reditus ad suscipiendos exteros peregrinos, vel ad alios pauperes alendos, vniuscuiusque institutum consulendum est; nam, regulariter loquendo, hoc non videtur admitti in talibus religionibus; nec est consentaneum professioni earum, iuxta doctrinam D.Thom. 2. 2. q.188. art.7. Nihilominus absolutè non repugnabit paupertati earum, si tales reditus in proprios vsus non conuertant; neque vlla ratione conuertere possint; neque etiam proprium ius habeant ad illos, sed solùm administrationem in proximorum vtilitatem, hæc enim administratio per se, & ex obiecto non repugnat paupertati; an verò ex alio capite repugnet talibus religiosis, ex aliis eorum constitutionibus iudicandum est.

32. Assertio quinta circa anniuersaria, & capellanias.

Vltimò in hoc puncto censeo, idem ferè esse dicendum de anniuersariis perpetuis, Capellaniis, &c. Nam reditus earum proximè, non ad Dei cultum, seu ad expensas Sacristiæ, aut Ecclesiæ, sed ad Religiosorum sustentationem donantur, quamuis titulus, seu ratio, propter quam donantur, sit Ecclesiasticum aliquod ministerium, quod nihil obstat, quominus tales reditus excludant necessitatem mendicandi, &

A consequenter repugnent huic paupertati, si religio ius proprium, & ciuile ad illos habeat. Hoc ergo modo etiam sunt incapaces & religiones talium rerum, seu redituum. Si autem non hoc modo habeantur, sed solùm per modum eleemosynæ recipiantur absque proprio iure ad tales reditus, non erit contra paupertatem illos recipere, etiamsi hæres, vel alius, ad quem hæc cura pertinet, in conscientia teneatur procurare, vt talia suffragia fiant, & vt eleemosyna, seu stipendium ab institutore præceptum soluatur; nam tunc nihil committit contra paupertatem, vt in aliis piis legatis explicatum est, militat enim vtrobique eadem ratio, & ita in hoc conueniunt citati authores, Syluester, Angelus, Tabiena, cum

B Paludano, & Canonistis citatis idem Antoninus 3.p. tit. 16. cap. 1. §.12. & videri etiam potest Corduba suprà q.7. & 16. Addi verò potest ex D.Bonauent. tom.1. opusculorum in expositione regulæ, cap.4. quamuis huiusmodi religiosi non possint petere in iudicio talia bona; nihilominus si hæres, vel executor testamenti nolit in ea parte implere obligationem defuncti, posse licitè, & absque imperfectione denuntiare iudici competenti negligentiam hæredis, vt ille ex officio suo faciat voluntatem testatoris impleri, quia hic non est actus dominij, vel proprij iuris, & ideo non repugnat paupertati; quod habetur in

C compendio priuilegiorum mendicantium, titulo *hæreditas*, §.vlt. & tunc iudex ex officio tenebitur facere vt voluntas defuncti impleatur, vt est etiam communis Iuristarum sententia, Ioannis Andreæ, & aliorum in cap. *si hæres*, de testament. & specialiter in hoc casu Minorum id tradit Ancaranus in dicta Clement. *Exiuit*, & Bartolus in leg. *Nec quidquam*, §. *Obseruare*. ff. de officio Proconsulis, & in l. *Ciuitatibus*. ff. de legatis 1. & Baldus in l. *Nonnulli*. Cod. de Episcopis, & Clericis.

33. Quid sit habere hęc bona immobilia tanquam propria.

Vltimò circa assertionem positam explicandum superest, quid sit habere hæc bona immobilia tanquam propria, & an per hanc particu-

D lam immutatio aliqua adhibeatur his, quæ hactenus diximus. Circa quod breuiter notandum est, aliud in rigore esse habere bona propria, aliud verò habere tanquam propria; tunc enim dicuntur aliqua bona esse propria alicuius, quando habet proprium illarum dominium: & hoc modo constat, excludi proprietatem dictorum bonorum immobilium etiam à tota communitate, & ex vi huius paupertatis. Sed hoc non satis est; nam fratres Minores etiam bona mobilia non habent hoc modo vt propria, & tamen non licet eis habere immobilia bona eo modo, quo habent mobilia, possidendo illa, & vtendo illis eodem modo, ac si essent propria

Primus modus.

E communitatis. Alio ergo modo, dicentur bona immobilia haberi tanquam propria, quando licèt non habeatur eorum dominium, nihilominus ex voluntate domini ita tenentur quoad vsum, & vsumfructum, ac si essent propria, & hoc etiam modo dicimus esse prohibitum his religionibus ex vi sui voti habere immobilia bona, vel vsumfructum eorum, vt exemplo Minorum declaratum est. Vnde sic intellecta verba illa, non continent restrictionem, sed potiùs ampliationem, quia non solùm repugnat habere verum dominium ac proprietatem talium bonorum, sed etiam administrationem cum eodem emolumento quo ad prouentus, seu reditus, quod vero domino solet prouenire. Ratio est, quia

Secundus.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quia ex huiusmodi possessione, & fructu talium rerum tollitur incerta mendicitas, quæ est regula qua in hac materia vtuntur Pontifices, ad discernendum quid repugnet paupertati. Item quia licèt illud non sit dominium talis rei immobilis, videtur esse saltem vsusfructus, vel ius aliquod ad tales reditus, & ideo vel est aliqua proprietas, vel moraliter æquiualet proprietati.

34. Obiectio. Dices, si dominus alicuius possessionis, vel census det monasterio reditus vnius anni, vel facultatem ad colligendos illos, non erit contra paupertatem illos acceptare, vel ius ad illos percipiendos, quia solùm est quædam eleemosyna de re mobili, vt ex dictis constat; ergo si concedat ad duos, vel plures annos, etiam erit licitum accipere; ergo etiam licebit accipere possessionem, quasi in commendam, cum suis commodis, non acceptata proprietate, vel dominio; licebit ergo habere illam possessionem tanquam propriam, iuxta declarationem datam. Responsio. Respondeo inprimis distinguendum esse antecedens, quatenus de reditibus loquitur; nam primò si reditus in seipsis (vt sic dicam) donentur, semper licèt illos accipere, qualescunque illi sint, vt per se patet ex ratione facta. Quomodo traditio possessionis, vel census repugnet huic paupertati. Primus modus dandi. Quando verò datur facultas ad percipiendos, & recuperandos cibos, duo consideranda videntur. Vnum est, an illi reditus tales sint, vt nullam aliam industriam, vel diligentiam requirant, præter simplicem exactionem, seu petitionem, vt contingit in censibus, vel in pretio domus locatæ; vel an sint tales, vt requirant industriam, seu culturam vineæ, aut terræ; nam quando sunt prioris generis, ex parte illorum non repugnabit illam facultatem accipere, si aliunde ex modo donationis non repugnat, vt statim dicemus; at verò quando sunt posterioris generis, videtur ille modus comparandi fructus repugnare professioni talis paupertatis. Itaque vt vno exemplo totam rem explicem, si dominus alicuius vineæ post sufficientem culturam eius, tempore prouentuum, v.g. donet alicui monasterio facultatem ad colligendos fructus, & disponendum de illis prout libuerit, licitum erit facultatem acceptare, & illa vti. At verò si in principio anni concedit vineam, vt suis sumptibus eam colat, & postea fructus percipiat, non videtur licitum eam conditionem recipere, quia ibi non interuenit pura eleemosyna, sed miscetur quidam modus lucrandi, & obtinendi reditus per propriam industriam & negotiationem; quod videtur repugnare professioni talis paupertatis.

35. Secundus modus. Secundò considerandum est, facultatem hanc dupliciter posse dari, scilicet, vel irreuocabilem, vel pendentem semper à voluntate concedentis. Quando datur hoc posteriori modo, non datur ad certum tempus, nec transfertur ius proprium ad futuros reditus, sed est tantùm veluti continuata quædam eleemosyna pendens semper ex donantis voluntate, & ideo nullo ex capite repugnat paupertati, nec impeditur incerta mendicitas, nam illa est continuata quædam mendicatio, satísque incerta est cùm pendeat semper ex concedentis arbitrio. Quando autem facultas datur priori modo, habet vim cuiusdam donationis, vel saltem obligationis in futurum; & ideo ex hac parte videtur impedire incertam mendicitatem. Quapropter eodem modo de illa iudicandum est, sicut de legato annuo suprà diximus, nam ad breue tempus poterit esse va- A lida, & conferre etiam ius ciuile, quia solùm habet vim cuiusdam transitoriæ eleemosynæ, tamen ad decennium, vel vltrà, non poterit valere quoad vim transferendi ius ciuile, quia ratione modi repugnat professioni, vt suprà dictum est; tamen in vi voti poterit quis se obligare ad talem eleemosynam quocunque diuturno tempore faciendam, & ipse quantum in ipso est, obligatus manebit, & monasterium semper poterit eleemosynam acceptare, & petere, de obligatione etiam apud Deum, alium admonendo, non tamen iuridicè, aut ex iustitia postulare.

Tandem ex his constat quid dicendum sit de B traditione alicuius possessionis non quantum ad dominium, sed quantum ad vsum, vel vsumfructum. 36. Corollaria. Si enim reditus, vel prouentus possessionis pendeant ex industria aliqua, vel negotiatione repugnante tali modo paupertatis, ex hac parte repugnabit, vt dictum est. Item si tradatur quoad ius vtendi, vel fruendi, vel in perpetuum, vel in longum tempus, quale est decennium, vel vltra, repugnabit etiam paupertati, quia hoc ius æquiualet dominio rei immobilis; si verò solùm concedatur quoad ius vtendi, vel fruendi ad breue tempus, non videtur directè repugnare huic paupertati, quia non videtur hoc esse plusquam habere simile ius ad tales re- C ditus, vel ad talem pensionem annuam per breue tempus, quia ille breuis vsus, vel vsusfructus non reputatur res immobilis. Nihilominus tamen hæc licentia non est facilè concedenda, sed consulenda est consuetudo vniuscuiusque religionis, & statuta; hæc enim duo maximè declarare possunt, & intentionem religionis, & materiam talis voti. Denique si solùm concedatur talis res, ad vsum, seu vsumfructum facti, nomine veri domini, & dependenter semper ab eius voluntate, minor est repugnantia, etiamsi tempus non aliter præscribatur, quàm dum voluerit dominus, tunc enim nullo modo habetur res propria, nec tanquam propria. In his au- D tem, & similibus rebus præter id quod licet, ratio etiam decentiæ habenda est, & vt scandala vitentur.

37. Ad quid teneatur Prælati & subditi. Hæc videntur sufficere de hac paupertate, quatenus eius obligatio communitatem respicit, ex quibus facilè intelligi potest, quomodo hæc obligatio ad singulas personas redundet; hæc enim præcipuè spectat ad Prælatos talium Religionum, & ad eorum ministros, quibus temporalium cura, & administratio commissa est; pertinere etiam poterit ad singulos, quatenus conseruatio, & integritas talis paupertatis, ad debitos illius vsus ex eorum suffragiis pendere potest, iuxta vniuscuiusque religionis consue- E tudinem, & institutum. Item ex hoc genere paupertatis oriri potest, in huiusmodi religiosis, & necessitas & obligatio mendicandi, qui hanc ipsam incertam mendicitatem ex vi talis paupertatis profitentur, vt in dicta Clement. *Exiuit*, dicitur. Hæc autem obligatio non descendit ad singulos, ex vi solius paupertatis, sed intercedente Prælati obedientia, aut alia obligatione charitatis. Votum autem paupertatis, vt sic, non obligat ad quærendum aliquid, sed ad non habendum; supposita autem hac carentia in communitate, moraliter loquendo, sequitur necessitas mendicandi, & consequenter est necessaria potestas in Prælato obligandi subditos ad mendicandum, non tantùm singulos pro

(c) 2007 Ministerio de Cultura

pro seipsis; hoc enim nec semper fieri potest, neque expedit; sed aliquos pro tota communitate, quia ad illius conseruationem hoc est necessarium, & hoc virtute profitentur omnes quando talem paupertatem assumunt, quamuis tale exercitium eis proximè per obedientiam iniungatur. Et simili modo potest aliquando quispiam cogi ad mendicandum pro seipso, præsertim iter agendo, vbi etiam supposita paupertate naturalis etiam lex charitatis ad eandem mendicitatem obligare potest, si alius honestus modus subueniendi propriæ non occurrat necessitati. Tandem ratione huius paupertatis poterunt obligari huiusmodi religiosi, non solùm ad carentiam proprietatis, sed etiam ad vsum rerum magis moderatum, & abiectum, quàm aliis religiosis liceat. Vnde D. Bonauent. in expositione regulæ, cap. 11. quærens an ex eo quòd fratres tantùm habent vsum rerum, possintne habere vsum quarumcunque rerum; & respondet, *cùm fratres sint professores altissimæ paupertatis, oportet vt omnia, quæ in eorum vsum veniunt, habeant, vt est possibile paupertatem, vilitatem, & asperitatem*; quæ tria latè prosequitur. (D. Bonau.) Hoc autem vnicuique religioni iuxta suum institutum accommodandum est: nisi id ex alio capite, vel statuto oriatur, rigorosa obligatio ex vi solius paupertatis excessus in hoc vsu non erit peccatum mortale, seclusa proprietate, licèt sit contra perfectionem, vel regulam, quod in superioribus generaliter dixi, & quoad propriam voti obligationem habet eandem rationem in his religiosis, qui paupertatem in communi profitentur; quamuis pro ratione sui status ex perfectionis regula debeant etiam in ipso vsu rerum maiorem paupertatem obseruare.

CAPVT XVIII.

Vtrùm in solemne votum paupertatis cadere possit dispensatio.

1. HÆc quæstio videri potest superflua, suppositis, quæ suprà dicta sunt, de professione ipsa, per quam hoc votum solemnizatur. Diximus enim Pontificem posse in ea dispensare, & de religioso facere non religiosum, ex quo euidenter sequitur posse etiam in hoc voto dispensare; quia accessorium tollitur ablato principali, & ablato toto aufertur pars; hoc autem votum est, vel annexum professioni, vel quasi pars eius; ergo cum illa dispensatur. Quin potiùs Soto lib. 10. de iustitia q. 5. art. 7. existimat, faciliùs posse dispensari in voto solemni paupertatis, quàm castitatis, vel obedientiæ. Nihilominus quæstio superflua non est, cùm Nauarr. comment. 2. de regular. numero 17. quamuis teneat Pontificem posse dispensare in monachatu, nihilominus sub alia consideratione docet non posse Pontificem in voto paupertatis dispensare.

2. (Primus modus dispensandi in hoc voto.) Variis ergo modis intelligi potest hæc dispensatio. Primo dispensando in hoc voto simul cum aliis, quasi concomitanter cum toto statu religioso, hoc modo ego non dubito quin possit dispensari supposita prædicta sententia, quam defendimus. Et in hoc conueniunt, Innocentius, Panormit. Decius, & alij Canonistæ, in capite, *Cum ad monasterium*; Caietanus, & alij Theologi, quos suprà retulimus, & videtur sufficien- A ter probari ratione in principio facta, quamquam Nauarrus etiam in hoc sensu, id negare videatur, cuius fundamentum statim expendemus.

Secundo modo intelligi potest hæc dispensatio durante statu religioso, & auferendo omnino, vel ex parte paupertatis votum, faciendo religiosum capacem dominij, & dando facultatem licitè habendi illud. 3. (Secundus modus dispensandi.) Et in hoc sensu videtur esse communis sententia prædictorum Iuristarum, non posse Pontificem dispensare cum religioso, manente religioso in voto solemni paupertatis, nec in toto, neque ex parte. (Communis sententia negat hoc secundo modo.) Fundatur præcipuè in dicto capite. (Fundamentum.) *Cùm ad monasterium*, B in verbis illis vltimis, *Abdicatio paupertatis, & custodia castitatis, adeo est annexa regulæ monachali, vt contra eam, nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere*; hæc enim decisio non potest intelligi in sensu diuiso, supposita prædicta sententia; debet ergo intelligi in sensu composito, scilicet, quòd manente monachatu in persona, non potest cum illa dispensare, vt habeat proprium; ergo non potest cum illa dispensare in voto paupertatis; nam idem est. Declaratur, & confirmatur, quia stante monachatu, non potest Papa auferre votum castitatis, quia est de essentia eius; (Confirmatio.) stante autem voto quocunque, non potest facere, vt liceat agere contra votum, quia C hoc est contra ius diuinum naturale; ergo stante monachatu non potest dispensare in paupertate? Dicetur fortasse hoc argumentum ad summum probare de dispensatione in toto voto, non verò de dispensatione ex parte; (Instantia.) potest enim auferri votum quoad vnum actum, licèt non tollatur quoad omnes; poterit ergo dispensare Papa cum Monacho, quoad vnum, vel alium actum proprietatis, & nihilominus manebit monachus, quia absolutè retinet votum paupertatis. Sed contrà, quia hoc etiam repugnat prædicto cap. *Cum ad Monasterium*. (Solutio.) Et potest ratio facta vrgeri, quia monachatus essentialiter includit integrum votum paupertatis; si ergo manet inte- D grum, implicat esse licitum habere proprium, si autem non manet integrum, tollitur status, quia essentia illius suo modo in indiuisibili consistit. Vltimò argumentatur Nauarrus, quia licèt ex parte Pontificis non desit potestas, si causa ad dispensandum intercedat, tamen ex defectu causæ semper hoc votum est indispensabile. (Aliud fundamentum.) Probatur, quia nulla necessitas interuenire potest, quæ postulet dispensationem: nam cuicunque necessitati sufficienter subueniri potest per administrationem bonorum temporalium, quam potest habere religiosus de licentia sui superioris, & maximè de licentia Pontificis, qualem nunc habent religiosi milites, vt suprà ta- E ctum est.

4. (Rationes pro parte contraria. Prima.) Nihilominus contra hanc sententiam multa occurrunt. Primum est illud vulgare argumentum, quòd difficilius videtur totam professionem tollere, quàm manentibus duobus votis, vnum auferri; sed Pontifex potest prius; ergo poterit etiam posterius; ergo permanente statu religioso quoad omnia alia (ita enim intelligenda est quæstio, ne vel sit de nomine, vel contradictionem inuoluat, & sit inutilis) poterit dispensare in voto paupertatis. Et simili ratione permanente eodem statu, & voto paupertatis; poterit dispensare cum religioso, quoad vnum vel alium actum eius, remittendo nimirum obligationem, quoad talem, vel tantam materiam, & re

(c) 2007 Ministerio de Cultura

& retinendo illam quoad reliqua. Hoc enim non est contra rationem voti, vt sic, quia licèt respectu eiusdem repugnet manere votum, & simul tolli obligationem, respectu diuersorum non repugnat tolli in vna parte, & manere in alia. Neque etiam hoc repugnat in tali voto ex ratione speciali, quia nulla inuenitur; quòd enim per talem dispensationem minuatur ex parte religiosus status, in tali persona, nullum est inconueniens, imò hoc ipsum virtute asseritur, quando affirmatur talis dispensatio esse possibilis. Tandem ex parte effectus non est repugnantia, vel ex natura rei, vel ex iure diuino, quod ostendi possit, neque ex parte Pontificis deest potestas, cùm sit suprema & vniuersalissima, iuxta illud *quodcunque solueris*; neque etiam necessariò deest semper causa, vt dicebat Nauarrus, alioqui, neque in voto simplici paupertatis posset Papa dispensare ex defectu causæ, quia cuilibet necessitati potest sufficienter subueniri per possessionem, & vsum facti, cum debita facultate sine actu repugnante tali voto etiam simplici; consequens autem ab eodem Nauarro alibi negatur, & planè est contra generalem sensum omnium authorum, qui absolutè, & sine vlla restrictione asserunt Papam posse dispensare in quocunque voto simplici, vt in superioribus visum est.

Secunda.

5. Quid significet Monachus, seu Monachatus.

Hæc controuersia aliqua ex parte potest esse de modo loquendi, & ideo, vt res explicetur, vocum significatio accuratè distinguenda est; nam monachus, v. g. seu monachatus accipi potest pro statu religioso, non qualicunque, sed vt constituto per tria vota solemnia, quatenus talia sunt, & integram perfectionem ac extensionem retinent. Quo sensu clarum est, stante monachatu sic concepto non posse simul cum illo coniungi dispensationem, vt propria argumenta probant. Alio verò modo significari potest nomine monachatus religiosus status absolutè & simpliciter, qui per hanc ipsam vocem religiosi status meliùs significatur, & durare dici potest, etiamsi ex parte quoad aliquam conditionem diminutus sit; sicut manet calor, licèt fuerit remissus, & homo licèt sit mutilus: & ideo vt tollatur æquiuocatio de statu, meliùs per obligationes, vel effectus ipsorum votorum res explicabitur.

6. Assertio prima, duas partes includens. Probatur prima pars.

Dico ergo primò. Potest Papa dispensare cum religioso, vt sit capax dominij, nullam aliam obligationem votorum vel sui status ab illo auferendo, quamquam moraliter vix possit id licitè fieri. Probatur prior pars, quia hæc incapacitas dominij non est effectus iuris diuini vel naturalis ex vi solius voti, sed est effectus iuris humani, vt suprà ostensum est: ergo potest Pontifex in eo dispensare perseuerante voto; nam potest dispensare in omnibus, quæ solùm sunt iuris humani. Imò hinc etiam concluditur talem dispensationem fore validam, etiamsi absque sufficienti causa detur, quia per illam solùm ius humanum tollitur, & non aliqua obligatio voti; quia non obstante tali dispensatione, non esset licitum tali religioso dominium alicuius rei acceptare, nam potest esse capax dominij, & prohibitus ne illud habeat, vt patet in voto simplici, & omnino absoluto paupertatis; tunc autem illud votum maneret in vi voti simplicis.

Est valida talis dispensatio sine iusta causa data.

Obiectio.

Dices, à principio tale votum emissum est vt solemne ex intentione vouentis; ergo ex vi voti obligatur ad omnes effectus quos habet, vt solemne; ergo esto possit Pontifex in eo effectu dispensare ex causa, hoc enim sine dubio potest, supposita nostra sententia, & rationibus suprà factis; nihilominus si absque causa id faciat non tenebit factum, quia derogat obligationi voti. Respondetur incapacitatem hanc propriè non cadere sub voto, quia votum solùm est de eo, quod est in potestate vouentis; hæc autem incapacitas non est absolutè in voluntate vouentis, sed pendet ex lege, & ex authore vel dispensatore illius. Imò, etiamsi quis vouisset, non petere, vel non acceptare talem dispensationem sine legitima causa data, & illam postea acceptando peccaret, nihilominus dispensatio ipsa valida esset, quia nunquam esset dispensatio in voto, & actio quamuis sit peccaminosa, ratione alterius voti potest habere effectum suum, vt ex hactenus dictis notum est.

Responsio.

Altera verò pars assertionis, an scilicet dispensatio rarò possit esse licita, probatur, quia vix occurrere potest necessitas illius, nec motiuum, aut causa legitima; dispensatio autem sine causa etiam in iure humano illicita est; ergo. Maior patet, quia vel occurrit necessitas, vt talis persona acquireret dominium, & proprietatem bonorum temporalium; vel non. Si ponamus hoc posterius, multo minus erit necessitas faciendi capacem dominij talem personam; nam capacitas est propter actum; si ergo actus non est necessarius, irrationabile est restituere capacitatem quam abstulit lex in fauorem voti, & religionis. Nec dici potest capacitatem restitui propter actum quando necessarius sit, quia ex illo casu contingenti, & rarissimo non resultat in præsenti necessitas, nec rationabilis causa dispensandi in tali inhabilitate, & aliunde ex tali dispensatione potest resultare periculum agendi contra votum, admittendo dominium sine sufficienti causa & facultate. Accedit quòd semper est necessaria dispensatio ad actum, quando eius necessitas occurrit, vt statim dicam; ergo impertinens est priùs restituere capacitatem absque necessitate. Si autem fingatur necessitas talis dominij, tunc vel illa esse debet talis, quæ sufficiat ad dispensandum cum religioso vt mutet totum statum, vel certè, si talis non est, vix potest aliqua excogitari, quæ dominium requirat; nam quæ fingi potest in viro aliàs paupere ex voto, & religioso quoad alias obligationes, cui non sufficienter subueniatur, per vsum, vel vsumfructum facti concessum authoritate Pontificis? Si autem tanta sit necessitas, quæ requirat totius status mutationem, improportionata ac propterea impertinens erit dispensatio in sola incapacitate dominij. Non dixi autem hoc esse absolutè impossibile, sed solùm vix posse accidere, quia absolutè non repugnat contingere casum, in quo ad maius Dei obsequium ratione alicuius magni boni communis expediat, religiosum aliquem fieri capacem alicuius hæreditatis, vel legati, vel magnæ donationis, quam aliquis velit. v. g. efficere tali personæ, & non monasterio, vel Ecclesiæ: si autem illi fiat, magnum bonum religionis, vel Ecclesiæ speretur. In eo ergo casu potest talis causa legitima existimari, & consequenter dispensatio esse non tantùm valida, sed etiam licita.

7. Probatur prima pars.

Ex quo vlteriùs infero, non solùm posse Pontificem dispensare cum Monacho, vt sit capax dominij, sed etiam, vt actu habeat dominium, &

8. Assertio secunda.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

& proprietatem aliquam cæteris obligationibus religiosi integris manentibus. Probatur primò ex generali regula quòd Papa potest dispensare in voto simplici. Ablata enim incapacitate, votum paupertatis, quod manet, simplex est: ergo poterit etiam in aliquo vsu eius dispensare. Secundò id patet in casu proximè posito, nam si in eo licet dispensatio in incapacitate, est propter actum; ergo potest etiam dispensare, vt actus licitè fiat, alioqui inpertinens, & irrationabile esset, restituere capacitatem, quia virtute nihil aliud esset, quàm dare potestatem ad peccandum, & frangendum votum. Vnde obiter colligo, quamuis de absoluta potentia possit Pontifex dispensare cum tali persona, in incapacitate dominij, non dispensando in voto quatenus obligat ad non habendum dominium; licitè autem, & rectè nunquam dispensare in primo, quin dispenset etiam in secundo, saltem quoad aliquem actum, vel pro aliquo tempore; quia nunquam tollitur illa incapacitas rationabiliter, nisi propter necessitatem alicuius actus, qui debet etiam licitè fieri; non dispensatur ergo licitè in primo, nisi dispensetur etiam in secundo; quod posse fieri ostensum est, interueniente legitima causa, quæ licèt sit rara, non est impossibilis, vt declaraui. Quocirca quod Nauarrus loco citato ait, non posse Pontificem dispensare, vt quis fiat verus dominus, stante solemni voto paupertatis integro, sicut non potest facere, vt sit verè maritus, stante voto solemni castitatis integro; hoc (inquam) si intelligatur facta compositione cum vtraque conditione, integritate scilicet, & solemnitate voti euidens est, quia hoc nihil aliud est, quàm dicere, solemnitatem voti, & capacitem dominij non posse simul esse, quod est manifestum; quia solemnitas maximè in hoc consistit, quòd faciat hominem incapacem dominij, supposito voto omnino absoluto. At verò si illud intelligatur sine compositione, cum ipsamet solemnitate, non est verum, quia potest facere Pontifex, vt qui nunc habet votum solemne paupertatis, postea habeat dominium, auferendo tamen voti solemnitatem, & dispensando ex parte illius voti, vt dominium possit licitè acquiri; & in hoc est quidem similitudo inter votum castitatis, & paupertatis, tamen est aliqua differentia, quia vt matrimonium liceat, necesse est, omnino auferri votum castitatis quoad materiam consilij, quia reliqua materia tota est intrinsecè mala; vt autem liceat habere proprium, satis est quoad aliquam partem materiæ, nimirum obligationem voti.

Corollariũ. (margin)

Explicatur dictum Nauarri. (margin)

9. Difficultas specialis.

Sed quæret aliquis: Si Papa solùm dispenset in solemnitate voti paupertatis, votum autem ipsum integrum omnino relinquat, an possit tunc religiosus verè fieri dominus. Respondeo duo esse certa, & aliud posse conuerti: primum est si donet, qui possit & ipse acceptet, acquirere dominium, quia non est incapax, & ita concurrunt omnia necessaria ad valorem actus. Secundum est, si illud recipiat sine licentia sui Prælati, illicitè facere, & contra votum paupertatis, quia supponimus manere integrum quod hanc induci obligationem, etiamsi simplex sit, vt suprà visum est. Potest etiam id esse illicitum, ex vi voti obedientiæ, quamuis ex illo solo capite non sit actus irritus, vt infrà dicam.

10. Difficultas secunda.

Dubitari autem potest, an in eo casu liceat ex facultate proprij Prælati tale dominium acceptare. Videtur enim licere, nam votum simplex paupertatis, non violatur accipiendo aliquid de licentia eius; cui homo subordinatur quoad hanc mensuram; sed in eo casu paupertas manet in vi voti simplicis; ergo tunc etiam licet tali religioso acceptare proprium; non quia dispenset in voto, sed quia votum non obligat ad non habendum proprium, nisi sub ea conditione, scilicet sine licentia prælati. In contrarium autem est, quia religiosus obligatur ex vi sui voti ad non habendum dominium, non solùm propter impotentiam, sed etiam propter voluntatis carentiam; itaque obligatur non solùm ad non habendum dominium quando non potest, sed etiam ad non volendum habere etiamsi possit, in quo voto, vt supponimus, quoad eius obligationem nihil Papa dispensauit; ergo quantumuis Prælatus det facultatem, non licet, quia ipse non potest in voto dispensare, & hæc obligatio quoad hoc non est conditionata, sed absoluta, conditio enim illa, *sine licentia Prælati*, non cadit in hoc, quod est habere dominium, sed solùm in acceptione, tentione, & vsu rei, etiam absque dominio. Respondeo hoc pendere ex intentione vouentium; nam etiam per votum simplex paupertatis potest quis se obligare absolutè ad non acceptandum dominium aliquod, ita, vt in hoc non pendeat ex consensu alterius, sed solùm in acceptione quoad vsum. Nunc autem videtur talis esse intentio eorum, qui in religione paupertatem solemniter vouent, quia volunt renunciare dominio, & ligare suam voluntatem ne illud velit, quantum possit, & ideo verisimilius existimo in eo casu non posse dominium acceptare etiam de licentia Prælati. Quamquam hoc ad rem moralem fortasse parum refert, quia possunt simpliciter rem accipere cum facultate Prælati, & cum proposito non disponendi de illa, nec retinendi illam nisi ad arbitrium eius; si autem seruent, parum necesse est curare de dominio.

Resolutio. (margin)

11. Assertio tertia.

Tandem ex dictis infertur posse Pontificem dispensare cum religioso in toto voto paupertatis, non dispensando in castitate, vel obedientia, posse (inquam) quantum est ex vi clauis si causa subsit; moraliter autem ex defectu causæ vix posse talem potestatem exerceri. Probatur, quia potest solemnitatem voti auferre, vt ostensum est, quâ ablata solùm manet paupertas, in vi voti simplicis; ergo ex hac parte potest dispensare. Et confirmatur, quia eadem est ratio totius, & partis, sed ostensum est posse dispensare in parte; ergo & in toto voto. Quòd autem possit dispensare in illo sine aliis votis, probatur, quia sunt distincta, & non habent necessariam coniunctionem. Dices, licèt secundùm se, & absolutè non sit necessarium, esse simul, nihilominus in tertio, scilicet, in statu religioso necessariò sunt coniuncta. Sed contra, nam hic status religiosus non est indiuisibilis; potest ergo diminui quoad vnum votum, & manere quoad aliud, siue ita manens dicendus sit status religiosus simpliciter, siue secundùm quid. Quàm verò difficile sit inuenire sufficientem causam ad concedendam hanc dispensationem, facilè constat ex dictis; nam si ad dispensationem partialem vix potest inueniri, multò difficiliùs ad totalem. Item, quia si causa non sufficit, vt dispensetur in toto statu religioso, certè non multum vrgebit ad dispensandũ in voto paupertatis: quæ enim potest esse necessitas, quæ cogat ad separandum hoc votum ab aliis; quæcunq; enim excogitetur, illi potest sufficienter prouideri, per vsũ, & administrationẽ, vt argumẽtabatur Nauar.

Obiectio diluitur. (margin)

(c) 2007 Ministerio de Cultura

12. Cōfirmatur exemplo sūmi Pōtificis. Quòd verò hoc non sit impossibile, etiam ex parte causæ, declaro inprimis in ipso Summo Pōtifice, qui è statu regulari ad illā dignitatē assūmptus est; nam inprimis eo ipso videtur ab ipso ablata incapacitas dominij, nam cùm hæc introducta sit iure humano, cui ille iam subiectus non est, eo ipso desinit hoc ius habere, in illo talem effectum. Rursus videtur factus incapax vsus paupertatis, quia non habet superiorem in terris, cuius nomine, vel facultate, bona temporalia possideat, eísque vtatur; ergo proprio arbitrio, & independenter à quolibet alio erit subditus: hìc autem non est vsus paupertatis, sed proprietarius, quia est vsus rei, vt propriæ. Respondēri potest ex Nauarro, Pontificē non habere dominium bonorum Ecclesiasticorū, sed Christum Dominum, eiúsque nomine illa tenere, & ei subdi; ac subinde licèt non possit habere ad talem vsum, vel acceptionem expressam facultatem, teneri nihilominus interpretatiua vti, vt scilicet iuxta voluntatem veri domini illis bonis vtatur; quod quidem de omnibus Pontificibus, etiam non regularibus, affirmat Nauarrus, ex vi iustitiæ: in regulari autem videtur addere specialem obligationem religionis ex vi voti.

Respōsio ex Nauar.

13. Impugnatur primò. Veruntamen illud prius nec certum nec fortasse probabilius est; nam communior, & verior sententia docet, Ecclesiasticas personas acquirere dominium propriorum redituum Ecclesiasticorum, quod necessaria consequutione, etiam de Pontifice dicendum est. Secundò. Deinde illa responsio non est adæquata, quia præsens quæstio non arctatur ad reditus Ecclesiasticos; aliis enim modis potest Pōtifex plurium bonorum acquirere dominium, præsertim eorum, quæ ipsi liberaliter donantur. Quod verò ad posterius spectat de obligatione speciali voti, certè experientia videtur ostendere contrarium; nam Pontifex regularis eadem libertate, ac facilitate accipit, congregat, donat, & in quemcúque vsum disponit, de pecuniis, & aliis rebus mobilibus, quo alij Pontifices non regulares; ergo signum est non agnoscere talem obligationem. Tertiò. Deinde quando regularis vouet paupertatem, non subordinat se in vsu temporalium rerum facultati concedendæ à Christo immediatè, sed à Prælato Religionis mortali, & visibili: ergo Pontifex ex vi voti paupertatis non obligatur in vsu bonorum temporalium respicere semper ad facultatem Christi interpretatiuam, sed ad solam rationem iustitię, & honestatis aliarum virtutum; habet ergo ex hac parte saltem omnino liberam, & independentem administrationem, & proprietarium vsum, quod est moraliter habere dominium, cùm talis administratio, & vsus à nemine possit reuocari, & limitari. Quartò. Denique licèt daremus in eo manere hanc obligationem (quatenus religiosus simpliciter vouet non acceptare dominium; vel si etiam se obligat ad religiosum vsum rei) cur non poterit Pontifex secum per se, vel per confessorem suum in hac obligatione sicut in aliis votis dispensare? non enim videtur esse insufficiens causa, ne angatur scrupulis in vsu temporalium bonorum, & vt euitet pericula peccandi.

14. Quid de alis Episcopis regularibus. Atque similis discursus potest applicari ad inferiores Episcopos regulares. Imò aliqui censent ex vi status esse exemptos ab obligatione voti paupertatis, sed falsò, vt notauit D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 11. ad 4. & q. 185. art. 8. & infrà in proprio loco latiùs dicemus. Existimo autem posse Pontificem cum eis in hoc voto dispensarare, etiam non dispensando in aliis duobus, quod ex parte suæ potestatis suprà probatum est. Ex parte verò causæ, quamuis sola mutatio status non sufficiat, non repugnat nihilominus in aliqua priuata persona concurrere proprietates, & rationes iustificantes dispensationem: vt si ex circunstantiis personæ, intelligeretur esse graue periculum animæ eius habere tale votum, & alioqui ab illo liberum optimè esse vsurum temporalibus bonis, & in magnum Ecclesiæ commodum, & aliæ circunstantiæ possunt facilè excogitari. Et potest confirmari, quia propter minores causas concedere potest Papa huiusmodi Episcopo amplam facultatem disponendi de suis bonis, etiam testando, præsertim ad pias causas, & si esset princeps valde benemeritus de Ecclesia, posset maior facultas fieri; ergo crescente causa, posset etiam in ipsa proprietate & dominio dispensari, nam (moraliter loquendo) in tali persona cum his circunstantiis non multum pertinet ad perfectionem, vel maius obsequium Dei habere dictam facultatem, cum dominio, vel sine illo; vel certè illud quidquid est, posset non difficilè per alia bona opera conpensari.

15. Assertio vltima. Vltimò ex his concludo posse Pontificem dispensare in voto paupertatis, quando occurrit iusta causa dispensandi, in ipso statu religionis & voto castitatis. Hoc videtur negare Nauarrus suprà, etiam in eo casu, in quo propter bonum alicuius regni oporteret cum Monacho dispensare, vt Rex fieret. Qui casus duobus modis potest excogitari. Primò, vt cum tali monacho non dispensaretur in voto castitatis, vt possit habere successionem, sed solùm vt pro vita sua posset regnum acceptare; secundò, simpliciter in toto statu dispensaretur. Nauarrus autem nihil explicat, sed indistinctè loquitur, & non negat potestatem ex parte Papæ, sed ex parte causæ. At prior casus pertinet ad præcedentem assertionem, & iuxta ibi dicta, non difficilè potest causa excogitari, & magis ex sequentibus declarabitur. In posteriori ergo casu propriè locum habet præsens assertio, quæ ex parte Pontificis sufficienter probatur, ex generali doctrina de dispensatione in professione, vel in voto solemni. Ex parte verò causæ probatur primò illo argumento, quia si in eo casu non posset inueniri causa sufficiens, nec respectu voti simplicis paupertatis posset inueniri. Item quia esto per administrationem liberam posset satisfieri aliquo modo illi necessitati, nō tamen sine magno grauamine, & Regis, & regni illius, quia vix posset aliquis sine scrupulo donare, & necessariò infinitis dubiis inuolueretur; hujus verò, quia semper penderet Rex à Papa in illa facultate administrandi bona regni, quandiu enim habet votum paupertatis, facultas administrandi à superioris voluntate pendet; ergo ad tollenda hæc onera esset prudens dispensatio. Et maximè, quia posset misceri commutatio, obligando ad aliqua insignia opera pietatis facienda. Accedit, quòd maximè vrget, quia in eis casibus, in quibus de facto legitur Papam dispensasse in matrimonium monachi, aut monialis, significatur semper dispensasse in omnibus votis, quia reuera ipsa translatio ab statu monachali ad secularem, est sufficiens ratio dispensandi in votis, quæ solùm facta erant annexa statui regulari.

16. Satisfit argumentis initio factis. Argumenta igitur in principio facta, si attentè legantur, ex dictis soluta sunt. Solùm potest facere nonnullam difficultatem cap. *Cum ad Monasterium*, de quo multa in superioribus dicta sunt. Nunc breuiter dico cum communi sententia, Pontificem loquutum esse in sensu composito, manente scilicet integro, & immutato monachali statu quoad ea omnia, quæ illi secundùm specialem

(c) 2007 Ministerio de Cultura

cialem rationem suam substantialia sunt. Dices hoc modo friuolam, & quasi ridiculam reddi sententiam Pontificis: perinde enim est, ac si diceret, non posse se facere, vt manente incapacitate dominij, acquiratur dominium. Respondeo, si consideretur omnium, quæ dicuntur, consequutio, nõ esse friuolam sententiam, sed valde opportunam. Dixerat enim Innocentius, *Nec existimet Abbas, quòd super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare*, & rationem subdit, *Quia abdicatio proprietatis, &c.* Cuius rationis sensus est, carentiam, & incapacitatem proprietatis ita esse coniunctam illi statui secundùm propriam rationem sui vt ad eius substantiam pertineat, ideóq; nec Summum Pontificem posse illam dispensationem dare, substantiâ monachatus integra manente; ex quo tacitè concludit Abbatẽ, cùm nõ possit dispensare in substantialibus tali statui, nullo modo posse circa proprietatem cum monacho dispensare. Igitur per verba illa non solùm ait Pontifex stante incapacitate non posse dispensari cum monacho, vt simul habeat dominium, sed potiùs declarat hoc sequi, si cum Monacho in proprietate dispensetur; & simul etiam declarat abdicationem proprietatis esse ita intrinsecam, & substantialem Monachatui, vt talis est. Quod semper addo, ne quis inferat idem genus paupertatis esse de substantia status religiosi, vt sic; nam hoc argumentum ab inferiori ad superius affirmatiuè, quia status religiosus latiùs patet, quàm monachatus. Aliter interpretantur Innocentius, illum textum, & Panormitanus, & alij ibi; sensum Innocentij tertij fuisse, non posse Pontificem dispensare, sine causa pro suo arbitrio, ponderantes verbum, *Licentiam indulgere.* Sed hæc interpretatio mihi non satisfacit; sic enim vel ratio Pontificis non erit sufficiens, vel solùm concludit Abbatem non posse dispensare sine causa.

INDEX CAPITVM
LIBRI NONI.

Cap. I. *Vtrum votum castitatis sit licitum, & consulendum.*
II. *Ad quid obliget votum simplex castitatis.*
III. *Vtrùm votum simplex castitatis obliget ad non contrahendum matrimonium.*
IV. *Vtrùm votum simplex castitatis per se, & natura sua irritet matrimoniũ postea contractũ.*
V. *Ad quid obliget simplex votum castitatis post matrimonium contractum.*
VI. *Vtrùm simplex votum castitatis vim habeat dirimendi matrimonium ratum.*
VII. *Vtrùm votum simplex castitatis vim habeat ad dissoluenda sponsalia de futuro.*
VIII. *Vtrùm possit maritus votum continentiæ ab vxore sine sua licentia emissum irritare.*
IX. *Quid possit vxor circa votum castitatis mariti sine eius consensu emissum? Et quid de voto castitatis vtriusque ex mutuo facto consensu.*
X. *Quid dicendum sit de coniuge, qui de licentia consortis continentiam vouit, & an talis licentia sit reuocabilis.*
XI. *Vtrùm præter summum Pontificem aliquis per potestatem quasi ordinarium, seu generalem in voto simplici castitatis dispensare valeat.*
XII. *Aliquot dubia circa reseruationem voti simplicis castitatis.*
XIII. *Vtrùm obligatio seruandi continentiam iure diuino fuerit alicui ordini annexa.*
XIV. *Quo tempore cœperit esse in Ecclesia castitatis obligatio in Episcopis, ac presbyteris.*
XV. *Quæ sit, ac fuerit obligatio seruandi castitatẽ in Episcopis, ac presbyteris Ecclesiæ Orientalis.*
XVI. *De obligatione seruandi castitatem, qua diaconi, ac subdiaconi sunt astricti, ac de antiquitate illius.*
XVII. *Vtrùm obligatio seruandi castitatem in clerico in sacris oriatur ex voto, an ex solo præcepto Ecclesiastico.*
XVIII. *Quibus modis peccare possit contra votum castitatis is, qui ante matrimonium in sacris ordinatus est, & quas pœnas incurrat.*
XIX. *Ad quid obligetur, vel quomodò peccet clericus, qui post matrimonium in sacris ordinatus est viuente vxore.*
XX. *Vtrùm in votum ordinis sacri cadere possit dispensatio.*
XXI. *Quàm sit antiquum in Ecclesia, vt votum castitatis religiosæ solemne sit, ita vt matrimonium subsequens dirimat.*
XXII. *Votum solemne castitatis religionis vim non habere dissoluendi matrimonium ratum, & consummatum ostenditur.*
XXIII. *Vtrùm votum solemne castitatis religionis vim habeat dissoluendi matrimonium ratum.*
XXIV. *Quo tempore inceperit votum solemne castitatis religiosæ matrimonium ratum dirimere.*
XXV. *Expediuntur aliquot dubia, quæ ex supradictis de matrimonio rato, & voto solemni religionis oriuntur.*
XXVI. *Vtrùm in solemne votum castitatis religiosæ cadere possit dispensatio.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

LIBER NONVS.

DE VOTO CASTITATIS.

DVPLEX est castitatis consideratio. Vna absoluta, & secundùm se; altera quatenus statui, vel consecrationi aliquarum personarum annexa est, nimirum ordini sacro, aut religioni. Et quidem prior consideratio simplicior est, ac communior; illo autem modo castitas per votum simplex promittitur, & ideo sub ea ratione hîc priùs dicemus, postea verò de reliquis. Quapropter votum simplex in præsenti purè, ac præcisè sumitur vt ab omni statu religioso distinguitur. De quo eadem ferè capita, quæ de paupertate prosecuti sumus pertractabimus.

CVPVT I.

Vtrùm votum castitatis sit licitum, & honestum.

1. Errores hæreticorum. Primus dãnabat nuptias.

FVerunt de hac re errores extremè contrarij. Quidam enim dixerunt continentiam non solùm licitam, sed etiam necessariam esse ad bonos mores, qui consequenter nuptias, vt illicitas damnabant. Quod de Encratitis refert Irenæus lib. 1. cap. 30. cuius authores dicit fuisse Saturninum, & Marcionem, & cap. 31. subiungit Tatianum Iustini discipulum illius erroris authorem extitisse. Idem refert Eusebius lib. 4. Historiæ cap. 27. & Epiphan. hæresi 46 qui etiam in 61. refert hæreticos dictos Apostolicos in eodem errore fuisse. Idem August. de Hæresibus cap. 40. Et D. Thom. 3. contra Gentes cap. 127. Hic tamen error non est à nobis in præsenti impugnandus, tum quia per se satis ineptus est, & contrarius humani generis conseruationi, quem propterea Christus Dominus & verbis illis satis confutauit, Matth. 19. *Quos Deus coniunxit, homo non separet*, & sua præsentia honorans nuptias in Cana Galilææ, vt August. tract. 9. in Ioannem notauit. Tum etiam, quia ille error non est directè nobis contrarius; nam licèt continentia esset necessaria ad salutem, posset esse materia voti, sicut nunc de facto est magna pars continentiæ; illa scilicet, quæ seruatur abstinendo etiam ab actionibus licitis, & extra coniugium. Et eadem ratione omitto hoc loco errorem Tertulliani, qui sequutus Mõtanum dixit, continentiam vidualem esse ad salutem necessariam post mortem prioris coniugis, sed vterque error in materia de matrimonio cõfutandus est.

2. Secũdus error abstinere à nuptiis damnabat.

Alij verò è contrario dixerunt esse illicitum continentiam seruare à nuptiis abstinendo. In hoc errore dicitur fuisse VVicleph. in his tamen quæ in Concillo Constantiensi sess. 8. referuntur, expressè non habetur. Sumi tamen potest ex 20. & 30. quatenus in eis ait, statum religiosum impedire obseruantiam præceptorũ Christi. Alij autem hæretici, quamuis continentiam non damnauerint, negarunt tamen esse maioris meriti, aut dignitatis, quàm matrimonium, & ideo etiam negarunt esse consilium Euangelicum seruare, aut vouere virginitatem, quia minùs bonũ non est matrimoniũ contrahere. Huius erroris primus author creditur fuisse Iouinianus, contra quem acriter, & feliciter pugnauit Hieronymus. Vt autem D. Thom. notauit opusc. contra detrahentes relig. cap. 6. in hunc errorem deuenit ex alio, quem etiam illi ascribit idem Hieronym. in libris contra eundem, & Augustin. de Heresibus cap. 82. scilicet, quòd omnes sanctos, & beatos æqualis meriti, & gloriæ faciebat. Vnde nihil mirum est, quòd inter status huius vitæ in merito, & perfectione non distinguat. Eundem etiam errorem sequutus fuit Heluidius eodem ferè tempore, ita vt incertum sit an Iouinianum in hoc errore antecesserit; contra vtrumque enim scripsit Hieronymus. priùs tamen contra Heluidium, vt ex lib. 1. contra Iouinianum constat, & ex Apologia ad Pamachium contra Iouinianum. Denique idem Hieronymus lib. 2. contra Iouin. significat hos hæreticos errorem hunc ex Basilide sumpsisse; tamen nec Epiphan. neque alij veteres errorem hunc Basilidi ascribunt: sed quia ille pessimè de castitate sensit, magnámque libertatem, & licentiam libidinis hominibus præbebat, ideo dixit Hieronym. Basilidem in Iouinianum fuisse transformatum, vel hunc illius spiritũ participasse; propriùs verò Iouinianus ipse transformatus est in Lutherum, qui non solùm participauit, sed etiam auxit errorem hunc, vt referunt Lindanus in suo dubitantio, Dialog. 2. Bellarm lib. 2. de monach. c. 8. & alij. Nam licèt priùs in assertione art. 30. consilium virginitatis probasset, vt videre licet apud Rofensem: postea tamen hoc retractauit in suo Epithalamio, vt omnes referunt, eúmque sequuti sunt Caluinus, Petrus Martyr, & alij posteriores hæretici, qui in summa dicunt virginitatem, seu cælibatum rem esse indifferentem, quam proinde offerre Deo per votum, aut in cultum religiosum, superstitiosum est; eam verò eligere propter vitãdas matrimonij molestias, ac curas non esse malum, imò laudabile si homo id faciat, vt sit magis expeditus ad munera Euangelica obeunda. Hunc errorem impugnarunt olim inter Patres Hieronym. & August. præcipuè, nostris verò temporibus omnes qui contra hæreticos scripserunt, & inter eos diligentissimè Bellarmin. loco citato, & ideo in illius confutatione non immorabor, sed breuissimè veritatem catholicam supponam, & confirmabo tanquam fundamentum necessarium omnium, quæ de statu religionis dicenda sunt.

Tertius error cõtinentiã esse opus consilij negat. D. Thom.

3. Assertio prima, seruare perpetuam virginitaté, & continentiam est licitum.

Dico ergo primò, perpetuam virginitatem, & continentiam seruare non est malum, sed licitum. Hæc assertio est de fide, quæ à fortiori constabit ex his, quæ excellentia virginitatis, & perpetuo illius vsu in Ecclesia in sequentibus dicemus. Nunc sufficiat illud Christi testimonium Matth. 19. vbi cùm Pharisæis explicasset, quàm sit indissolubile matrimonij vinculum, dixerunt illi discipuli,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Si ita est causa hominis cum vxore, non expedit nubere; quibus Christus respondit, *Non omnes capiunt verbum hoc.* Quibus verbis satis significauit, illos non malè dixisse, imò potiùs ostendit, eos non solùm veram, sed etiam adeò excellentem sententiam dixisse, vt pauci sint, qui eius pondus, & vtilitatem intelligant, nisi à Deo illuminentur, vt ponderauit Epiphan. hæres. 66. & Chrysost. ibi latè. Constat ergo ex hoc loco manifestè abstinere à nuptiis non esse malum, cùm etiam expediens esse possit. Seclusis autem nuptiis in aliquo seruare continentiam non solùm malum non est, verùm etiam ad honestatem necessarium. Et ideo Christus Dominus quamuis discipuli solùm intulissent expedire, non nubere, statim laudauit eos, qui se castrauerunt propter regnum cælorum, quia non potest esse expediens à nuptiis abstinere, nisi simul omnis libidinis vsus abscindatur, alioqui (vt Paulus dixit) melius est nubere quàm vri.

4. Probatur ratione. Matrimonij præceptũ nõ datur.

Ratio autem huius veritatis est, quia nullum est præceptum, quod omnes, & singulos homines pro aliquo tempore vitæ vniuscuiusque obliget ad matrimonium contrahendum, ergo non est vnde sit per se malum perpetuam seruare castitatem, quia quod non est contra præceptum, malũ non est. Antecedens autem patet, quia illud præceptum non est positiuum diuinum, vel humanum, nullibi enim scriptum reperitur, neque etiã traditur, sed ex vtroque capite expresse habetur, vt infrà ostendam. Neque etiam est præceptum naturale, quale significatum est in illis verbis Genes. 1. *Crescite, & multiplicamini, & replete terram*, quod testimonium contra virginitatem hæretici vrgent, quibus respondent Catholici, præceptum illud necessarium fuisse illo tempore, quo terra erat hominibus vacua, quod significant illa verba, *Et replete terram*; postquam verò terra iam hominibus repleta est, iam illa specialis necessitas cessauit, & consequenter præceptum etiam illud ablatum est. Quo sensu videtur dixisse Cyprian. lib. de habitu virginum circa finem. *Prima sententia crescere, & generare præcepit; secunda ad continẽtiam suasit, cùm adhuc nudus mundus, & inanis esset, copiam fœcunditate generantes propagamur, & crescimus ad humani generis augmentum; cùm iam refertus esset orbis, & mundus impletus, qui capere continentiam possunt, spadonum more viuentes castrãtur ad regnum.* Sic etiam dixit Hieronym. lib. contra Iouinianum, *Necesse fuit priùs plantare syluam, & crescere, vt esset, quod postea posset excidi.* Et lib. contra Heluidium significat præceptum illud durasse vsque ad veteris legis tempora, post Christi autem aduentum cessasse. Quod explicans Castro verbo *Virginitas*, tria distinguit tempora. Primum, in quo præceptum illud omnes, & singulos obligauit, quod durauit vsque ad sufficientem generis humani propagationem. Secundum, in quo adhuc præceptum obligat genus humanum, non quidem quoad singulas personas, sed quoad ipsas Respubl. vel earum gubernatores, ad quos spectabat curare, vt sufficienter hominum propagatio in Republ. non deesset, quod durasse putat vsque ad Christi aduentum. In quo tertium tempus incepit, quando præceptum illud, vel singulos homines, vel ipsum humanum genus obligat, sed omnibus data est libertas seruandi virginitatem: vnde sigificat præceptum illud non naturale, sed positiuum fuisse, alioqui mutatum non esset.

Cyprianus. *Hieronym.* Castro tria tẽpora assignat, in quibus illud præceptum matrimonij obligabat.

Doctrinam hanc non satis fundatam existimo. Et in primis probabilissimum censeo, in verbis illis Genes. 1. nullum esse latum præceptum. Primò, quia eisdem verbis, *Crescite, & multiplicamini, & replete terram*, vsus est Deus benedicendo pisces maris. Secundò, quia propter hanc causam August. variis locis explicat illis verbis, *Fœcundatarum benedictionem nuptiarum* contineri, vt loquitur lib. 2. de peccato orig. cap. 35. & lib. 3. Genes. ad litteram cap. 13. vbi interrogat cur Deus illa verba protulerit in creatione piscium & hominum, & non in generatione vegetabilium, & aliorum terrestrium animalium. Et respondet vegetabilia sine sensu generare, & ideo non fuisse illa benedictione digna; ibi autem primùm dictam esse, vbi talis inest affectus; ita verò dicta esse de aquarum animalibus, vt de terrenis etiam intelligerentur, quamuis expressa non fuissent. *Necessarium autem* (inquit) *fuit hoc in homine repetere, ne quisquam dixerit in officio gignendi filios vllum esse peccatum*, &c. Similia habet de bono coniug. c. 2. & aliis locis, ex quibus constat illum sensisse in illis verbis non esse necessarium intelligere præceptum aliquod affirmatiuum, sed benedictionem fœcunditatis, & approbationem nuptiarum, quod etiam sensit Chrysost. ibi homil. 10. dicens, *Ecce quàm eminens benedictio, nam hoc, Crescite, & multiplicamini, & implete terram, etiam de brutis animalibus, & reptilibus dictum est*, (quod intelligendum est iuxta expositionem Augustini) *sed dominamini, & imperate, de viro, & muliere dictum.* In quibus duas insinuat rationes, ob quas verba illa, *Crescite, & multiplicamini*, non videbantur præceptum continere. Vna est iam tacta, quia fuerunt communia brutis, quod clarissimè etiam constat ex cap. 8. Genes. ibi, *Cuncta animantia, quæ sunt apud te*, &c. *educ tecum, & ingredimini super terram, crescite, & multiplicamini super eam.* Altera est, quia posteriora verba, *dominamini, & imperate*, sunt eiusdem formę, & præceptum non continent, sed potestatem, & benedictionem; imò expendo in prioribus verbis vsum fuisse Deum vocibus passiuam significationem potiùs, quàm actiuum imperium indicantibus, non dixit, *generate*, aut *multiplicate*, sed, *crescite, & multiplicamini*, quæ in rigore non sunt verba præceptiua. Verbum autem dominandi ex modo suæ significationis magis posset indicare præceptum; ibi tamen non nisi potestatem, & beneplacitum significat.

In verbis allatis Genes. nullũ præceptũ continetur, sed nuptiæ approbantur. *August.* *August.* *Chrysost.*

6. Verba Gẽ. dicta ad primos homines continebant præceptũ, non positiuum, sed naturale.

Admitto nihilominus verba illa ad primos homines applicata continuisse præceptum; nego tamen illud fuisse positiuum (maximè quatenus referebatur ad statum naturæ lapsæ) sed naturale. Dico autem *maximè*, &c. nam duo tituli esse possunt ad obligandos homines ad generationem humanam, scilicet propagatio, & conseruatio eius, & hic posterior videtur magis præcisus, ac necessarius: nam quando species sufficienter conseruatur in vno indiuiduo propter incorruptibilitatem eius, non est necessaria multiplicatio indiuiduorum, nec Deus solet illa multiplicare; durante autem statu innocentiæ homines essent immortales suo modo, & ideo vsus generationis non esset ibi necessarius propter conseruationem speciei, & consequenter videri poterat non ita obligare tunc præceptum naturale generationis, quia sola propagatio solo naturali titulo non videbatur sufficiens ad hanc obligationem, nisi Deus suam voluntatem ostendisset. At verò respectu naturæ lapsæ sine dubio fuit hoc naturale præceptum propter necessitatem conseruandæ speciei, &

Propagatio, & conseruatio obligant ad generationẽ humanam. In statu innocentiæ nõ obligaret præceptũ naturale matrimonij, & propagationis humanę. Probabilius tãmen obligaret, in eo statu; & à fortiori in statu naturæ lapsæ.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

& probabiliùs credo etiam in statu innocentiæ obligaturum hoc præceptum naturale; quia licèt ex diuino munere natura humana perpetuò conseruaretur in vno indiuiduo, nihilominus ipsa secundùm se indiget generatione ad conseruationem suam, & ex hac indigentia nascitur præceptum naturale, quod Deus non abstulit propter superadditum donum; præsertim cùm modum ipsum generationis ita esset in illo statu perfecturus, vt sine indecentia, vel vlla culpa fieret, vt latiùs prosequitur Augustinus citatis locis, & 14. lib de Ciuit. cap. 21. & 22. Vnde etiam verisimile est, vel propter solam conuenientem propagationem potuisse tunc naturale præceptum obligare. Hoc ergo præceptum per illa verba explicare potuit Deus; nullam, verò determinationem positiuam illi addidit, sed illud naturæ suæ reliquit, vt ex ipsis verbis constat, quia nec tempus, nec personas determinauit; præceptum autem illud inprimis affirmatiuum est, & ex hoc capite non obligat, nisi tempore necessitatis speciei humanæ, sicut præceptum eleemosynæ obligat tempore necessitatis indiuidui humani; hæc autem nececessitas extrema, vt sic dicam, solùm fuit in Adamo, & Eua, & ideo illos in particulari obligauit absolutè quidem ad generationem humanam, an verò ad tot, vel plures, non potest ex vi solius præcepti definiri, sed eorum prudentiæ & arbitrio definitum fuit, in quo debuerunt consulere non solùm extremæ necessitati naturæ, sed etiam graui, ideóque vacare debuerunt generationi vsque ad multiplicationem sufficientem ad subueniendum tali necessitati naturæ, modo sibi speciali congruente, & sine priuato incommodo.

Hoc præceptum solùm primos homines obligabat pro illo tempore necessitatis.

7. Post illud verò tempus vix credo fuisse vllum, in quo præceptum illud non modò singulos homines, verùm nec vllum in particulari obligauerit, quia statim cessauit necessitas illa naturæ, & homines ipsi per sese satis erant ad generationem propensi; & ideo signato quolibet in particulari, etiamsi à generatione vacauerit, in nullo periculo aut graui necessitate natura humana constitueretur. Præceptum ergo ipsum semper mansit aptum ad obligandum, vt sic dicam, si necessitas sufficiens ex parte naturæ occurreret, tamen quia hæc cessauit, cessauit obligatio, vel si fortasse durauit aliquo tempore post Adamum, illud non fuit diuturnum, neque ex diuina lege habuit determinationem, sed prudentiæ hominum, vel Principum Reipub. commissa fuit. Et ideo in secundo tom. 3. p disp. 6. sect. 1. dixi, & ex Scriptura, & Patribus ostendi, non fuisse in lege veteri vllum præceptum contrahendi matrimonium, vel vacandi generationi, vbi etiam ostendi multos sanctos viros cælibatum seruasse illo tempore, quod est signum sufficiens non fuisse contra præceptum; per se etiam verisimile est, & in sequentibus attingetur, inter Gentiles plures abstinuisse à matrimonio, etiam ante tempora legis scriptæ, quod nunquaam fuit vitio datum etiam à Philosophis, vel Historiographis fide digis. Signum ergo est post priora mundi initia non fuisse inter homines cognitam talis præcepti obligationem. Quòd si de antiquioribus temporibus hoc verum est, multò est euidentius de tempore legis gratiæ, in quo nulla vrget necessitas vel propagationis, vel conseruationis humani generis, vt per se notum est.

Postea neminé in particulari obligauit.

In lege veteri nullũ fuit matrimonij præceptum.

Neque in lege gratiæ datur.

8. Dicere quis potest: Esto generatio non sit necessaria humano generi, esse tamen necessariam illi indiuiduo, quod per talem generationem producendum esset; nam si vera est Philosophorum sententia quæ asserit indiuiduum hoc, v. g. hunc hominem non posse naturaliter nisi ab his causis, nimirum ab his parentibus generari, clarè sequitur eos, qui virginitatem profitentur, quantum in se est priuare multos homines ipso bono existendi, & consequenter etiam potestate obtinẽdi beatitudinem, quam fortasse consequerentur; hoc autem si non iustitiæ, saltem charitati videtur contrarium. Nec satisfacit, qui dixerit charitatem nõdum obligare respectu talium hominum, quia nõ sunt. Nam concubitus vagus est licitus, & maritalis iam accessus ad vxorem menstruatam est reprehensibilis: ratio autem vtriusque turpitudinis est damnum prolis, quamuis illa nondum concepta supponatur: ergo charitas habet rationem filiorum, nondum etiam procreatorum. Et fortasse propter hanc rationem dixerunt quidam Rabini reum esse homicidij, qui liberis non dat operam, & qui non reliquit filium, excommunicatum esse à Deo. Refert illos Bellarm. lib. 2. de monachis c. 6. sed contra hos disputauimus sufficienter in secundo tomo 3. p. loco suprà citato.

Obiectio.

Concubitus vagus, & maritalis ad mẽstruatam damnatur. Error Rabinorum.

9. Respondetur incipiendo ab hac parte vltima in actibus humanis distingui duplicia præcepta; quædam obligantia tantũ ad specificationẽ actus: alia etiam ad exercitium; sæpe enim non tenetur exercere homo actum, si tamen illum efficit, debitum modum seruare debet, in orando, comedẽdo, & similibus. Sic igitur ad prolem nondum genitã non obligatur homo, vt sic dicam, ad exercitium actus, quando speciei non est necessariũ, quia indiuidua nõ sũt ita per se intẽta, & quia talia indiuidua, vt sic spectata, nondum sunt in actu, in quo charitatis ordo possit ad illis benefaciendum obligare, maximè cùm eorũ bonum sit adeò incertum, & latens, bonum autem proprium, quod per hoc medium intendi potest, certius, & clarius sit. Accedit, quòd illa obligatio esset quodámodo infinita nec humano modo expleri posset; quia si indiuiduatio prolis pendet ex parente, pendet etiam ex tempore, & momento generationis, & ex materia, seu cibis, & ex aliis circunstantiis similibus, quæ sub humanam considerationem non cadunt. Item eo titulo obligaretur homo ad generationis actum quoties commodè posse, quod incredibile est. Denique Deus nec fecit, nec faciet omnes homines, quos facere potest, quia cũ sit quid infinitũ quod fieri non potest sub certo numero, & mẽsura, conueniens fuit numerum certum ab eo definiri, qui numerus non minuetur, etiamsi quilibet homo in generali sumptus à generando abstineat.

Responsio prima. Duplex præceptum, vnũ obligans ad specificationẽ, aliud ad exercitium actus.

Secunda.

Tertia.

10. Nec timendum est, quòd ea occasione aliquis beatitudine priuetur; nam si prædestinatus est, Deus prouidebit modum vt talis homo infallibiliter generetur. Vnde nõ oportet nos hac re esse solicitos, neque ob eam causã ea prætermittere, quæ nobis expediunt. At verò supposita voluntate generandi lex ipsa naturalis obligat quasi ad specificationẽ actus, id est, vt debito, & conuenienti modo fiat, ídque non solùm propter bonum huius indiuidui, sed etiam totius speciei, nam in hoc genere obligationis hi duo respectus inseparabiles sũt: nam absolutè loquendo constat ad bonum speciei necessarium esse, vt conuenienti modo producatur; nõ potest autẽ produci immediatè in se, sed in indiuiduis; ergo ipsa communis ratio totius naturæ postulat conuenientẽ indiuiduorũ generationem in quo nõ est maior ratio de vno, quã de alio, &

(c) 2007 Ministerio de Cultura

& ideo hæc obligatio in quamcumque generationem cadit, supposito quòd facienda sit, quamuis absolutè & nulla facta suppositione à generatione abstinere semper liceat.

11. Assertio secunda. Castitatem seruare non solùm licitum, sed melius est. Probatur authoritate Scripturæ.

Dico secundò, non solùm licitum, sed etiam melius est virginitatem seruare, quæ propterea licèt in Euangelica lege non præcipiatur, consulitur tamen. Conclusio est de fide, primò quia expressè asseritur & probatur à Paulo 1. Cor. 7. dicente: *De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do*, &c. Et rationem indicat inferiùs dicens, *Volo autem vos sine solicitudine esse: qui sine vxore est, solicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo*, &c. Et infrà, *Mulier innupta & virgo cogitat quæ Domini sunt, vt sit sancta & corpore & spiritu*; & infrà, *Quæ matrimonio iungit virginem suam, bene facit, & qui non iungit, melius facit.* Ac tandem de vidua ita concludit, *Beatior autem erit si sic permanserit, secundum meum consilium, puto autem quòd & ego Spiritum Dei habeam.* Hoc testimonium variis modis conantur eludere hæretici, sed verba sunt adeò clara, vt superfluum sit illis respondere, præsertim cùm omnes Patres, & vniuersalis Ecclesiæ traditio ita locum illum semper intellexerint, vt patet ex Chrysostomo, Hieron. Ambros. & aliis expositoribus in hunc locum. Hieronymo etiam lib. contra Heluidium, & lib. 1. contra Iouinianum, & epistola ad Eustochium de custodia virginitatis, & August. lib. de sancta virginitate cap. 13. & sequentibus. Imò Tertullian. lib. de Velandis virgin. cap. 8. significat hoc Apostoli consilium tantùm apud Corinthios valuisse, vt inde apud eos inceperit consuetudo velandi virgines, quos aliæ Ecclesiæ postea imitatæ sunt. De qua consuetudine statim plura dicemus. Ex professo eundem locum ita exponit Theodoretus in Epitome diuinorum decretorum cap. de virginitate, Cyprian. lib. de habitu Virginum, & optimè lib. de Cardinalibus Christi operibus, circa finem.

12. Sed aiunt Paulum exponi posse de vtilitate Virginitatis ad hanc temporalem vitam, sine matrimonij oneribus cum maiori quiete & pace transigendam, non verò de honestate eius, vel maiori honestate, bonitate, aut merito ad vitam æternam. Augustinus autem lib. de sancta Virginitate cap. 13. mirabiliter desipere dicit eos qui ita sentiunt, & planè cùm Apostolus dicat 1. Cor. 7. *Consilium autem do tanquam misericordiam consequutus a Domino vt sim fidelis*, apertè indicat se dare supernaturale consilium ad fidelem dispensationem Euangelij spectans: non ergo loquitur de humana tantùm, & temporali commoditate, quod etiam constat ex sequentibus verbis ipsius Apostoli, dicentis, *Mulier innupta & virgo cogitat quæ Domini sunt, vt sit sancta corpore & spiritu.* Loquitur ergo de spirituali fructu Virginitatis, de quo etiam apertissimè loquutus est Christus Matth. 19. cùm eos laudat qui se castrauerunt propter regnum cœlorum. Nec verò solùm hoc titulo laudatur virginitas, vel continentia, quòd ad alia spiritualia opera hominem magis liberum, & expeditum reddit, sed etiam quòd ipsa per sese amabilior sit, eo quòd sit melior & honestior, & maioris etiam meriti, eo quòd sit etiam difficilior. Vtrumque autem significauit Apostolus, illud quidem dicens, *Qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit, & qui non iungit, melius facit*; non enim dixit *vtilius*, sed *melius*. Nec comparat cum matrimonio, quatenus onerosum est, sed quatenus honestum est. Aliud verò ostendit cùm addit, *Beatior erit si sic permanserit.* Spe quidem in hac vita propter maius meritum, re autem in futura propter maius præmium, quantum est ex parte virginitatis, vt recte dixit Augustinus lib. de bono coniug. c. 23. & propter specialem coronam seu aureolam virginibus destinatam, quam describit Ioan. Apocal. 14. per *canticum nouum*, quod soli virgines dicere possunt sequētes Agnum quocumque ierit. Quod ita exposuerunt Beda, Anselm. & alij antiqui expositores ibi, Augustin. & Hieronym. in libris citatis, & Gregor. in Pastorali 3. p. admonit. 29. & lib. 1. in 1. Regum cap. 3. & amplectitur Ecclesia cùm in hymno Virginum canit, *Quocumque pergis virgines sequuntur, atque laudibus post te canentes cursitant, hymnósque dulces personant.*

13. Obiectio.

Obstare autem videntur huic expositioni illa verba Apostoli, *Existimo hoc bonum esse propter instantem necessitatem.* Nam in illis significat solùm propter præsentis vitæ necessitatem illud consilium præbere, non propter futuram æternitatem. Hæc est obiectio hæreticorum non noua, sed antiqua, illam enim refert Augustinus lib. de sancta virgin. cap. 13. & 14. & his verbis respondet, *Quasi præsentis necessitatis rationem haberet Apostolus non prouidens & consulens in futurum, cum omnis eius dispensatio non nisi ad vitam æternam vocet*; verba ergo illa, *propter instantem necessitatem*, D. Thom. Caietan. & alij simpliciter exponunt vt sonant de necessitatibus, quæ ex coniugio consequuntur, propter quas vitandas consuluit virginitatem seruare: addunt tamen non perstitisse Apostolum in sola illa ratione, sed addidisse aliam ex honestate rei desumptam, dicens, *Quoniam bonum est homini sic esse.* Addit Theophylactus Paulum dixisse conducere hominem à nuptiis abstinere propter rei vxoriæ difficultates, atque molestas, ne quis putaret abstinendum esse à matrimonio, tanquam à re impura, & immunda. Alij per instantem necessitatem huius vitæ breuitatem intelligunt, propter quam bonum est perfectionis viam apprehendere, iuxta illud quod statim subiungit idem Apostolus, *Hoc autem dico fratres, tempus breue est*, vsque ad illa, *præterit enim figura huius mundi.* Hoc significauit Hieronym. epist. 22. ad Eustochium, dicens: *Quæ est ista necessitas quæ aufert gaudia nuptiarum? tempus breuiatum est; reliquum est vt qui habent vxores sic sint quasi non habeant.* Et contra Heluidium in fine ait, *Quæ est ista necessitas? væ prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus*, quod repetit lib. 1. contra Iouinian. Chrysostom. autem homil. 19. in 1. ad Corinth. vtramque expositionem paucis verbis complexus fuisse videtur, dicens, *Deinde præsentium aufert causam instantem necessitatem, & tempus contractum & afflictionem: multa enim attrahit matrimonium, quæ & hîc tacitè significauit.* Quæ expositio mihi maximè probatur; existimo enim instantem necessitatem vocasse Apostolum illam, quam in hac vita habemus vacandi diuinis rebus, & consequenter abstinendi ab omnibus aliis, quæ illas impedire possunt; quæ necessitas partim oritur ex breuiate vitæ præsentis, partim ex curis & solicitudinibus eiusdem. Qua necessitate, vt Augustinus suprà notauit, specialiter premitur vita coniugalis, non tam propter labores & afflictiones temporales, quàm quia, vt idem Apostolus subiunxit, *Qui cum vxore est,*

[Marginal notes, right: August. — D. Thom. Caiet. — Hieron. — Chrysost. — Quæ necessitas sit, de qua Apostolus loquitur.]

(c) 2007 Ministerio de Cultura

solicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est: & quæ nupta est cogitat quæ sunt mundi, & quomodo placeat viro. Item quia, vt ibidem ait, *tribulationem carnis habebunt huiusmodi.* Quod non sola temporali afflictione intelligo, quamuis sic significauerit Hieronym. lib. 1. contra Iouinian. sed etiam de propria carnis tribulatione quæ impedit profectum spiritualem, & quæ potest esse occasio alicuius culpæ venialis per excessum carnalis voluptatis; hoc enim significant verba sequentia, *Ego autem vobis parco*; addit autem egregiè Hieronymus, etiamsi Paulus loquatur de temporali afflictione, non ideo illam commemorasse, vt tantùm propter illam vitandam amanda sit virginitas, sed potiùs, vt ostenderet in omnibus virginitatem superare matrimonium. Cùm enim clarum sit in spiritualibus excedere, videri poterat in carnis deliciis superari. Ait autem Apostolus has matrimonij delicias tot esse tribulationibus & afflictionibus eiusdem carnis admixtas, vt etiam in hoc virginitas præferenda videatur.

14. Ex his ergo satis est diuina authoritate probata conclusio, & obiter nonnulla Patrum testimonia attigimus: plura autem tam ex illis, quàm ex Conciliis prætermittimus, quia & in sequenti assertione, & sequentibus capitibus, & infrà tractando de voto solemni multa necessariò sunt ex antiquitate repetenda. Ratio autem huius veritatis ex dictis circa testimonium Pauli sufficienter explicata est. Nam continentia siue consideretur vt vtilis ad spiritualia bona, siue vt per se bona & amabilis, excedit coniugium: ergo simpliciter melior est. Antecedens quoad priorem partem patet discursu facto, quia est vtilis ad magis diligendum Deum: quia quantum in se est, & cor vnit Deo, & cogitationem ad illi soli placendum prouocat. Item, quia facultatem præbet sine impedimento Dominum obsecrandi. Item, quia liberat à solicitudinibus, & necessitatibus huius vitæ. Quoad alteram verò partem declaratur, quia matrimonium quoad præcipuum finem, & actum suum non est amabile per se, ac propter suam perfectionem intrinsecam, sed solùm propter aliud, scilicet, propter filiorum procreationem: virginitas autem per se spectata maximè amabilis est, vt totus homo (vt Paulus significauit) & corpore & spiritu sanctificetur, corpus suum Deo consecrando, & ab animali vita quoad fieri possit illud abstrahendo, & ad spiritualem eleuando. Vt enim eleganter dixit Basil. homil. de vera virginit. quæ habetur post librum eiusdem tituli. *Virginitas, seu castitatis gratia non solum à gignendis liberis abstinet, sed vita omnis Christianæ modestiæ accommodata virginitatem habere videtur: nam & sermone lasciuire, & oculo licentiori vagari, & auditu inhonesto labefactari, & corde per cogitationem prauam contaminari, & præter modum in cibo potúque se ingurgitare, à propria pudicitia & temperantia excidere fuerit. Qui verò sese in omnibus vitæ partibus incorruptum, continentémque custodierit, is verè perfectum virginitatis munus est adeptus: vt autem id adipiscamur, omni studio ad Dei redire similitudinem conandum est.* Propter quod etiam Patres virginitatem comparant conditioni, ac perfectioni Angelicæ, qui homines quodammodo facit imitatores Angelorum in spirituali vita, iuxta illud Matth. 22. *Neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in cœlo.* Quod enim consummandum est in resurrectione per gloriam corporis, hoc in hac vita viri sancti inchoant per castitatis perfectionem: quam propterea supra homines esse, & Angelorum esse coronam, dixit Cyrillus Hierosolym. Catechesi 12. & Damascen. lib. cap. 25. *Virginitatem Angelorum conuersationem, & incorporeæ naturæ proprietatem appellat.* Fulgentius autem epist. 3. ad Probam cap. 2. in corpore dicit *nihil esse integritate melius*, cuius laudes postea prosequitur virgines etiam cum Angelis conferendo. Extat de eodem argumento egregius liber de castitate Sixti III. Pontificis in 5. tomo Biblioth. éstque optima epistol. 82. D. Ambros. aliàs lib. 3. epist. 25. ad Versel. Ecclesiam.

Probatur ratione assertio. Basilius. Castitas facit homines Angelis similes. Cyril. Hierosolym. & Damasc. Fulgent.

15. Vltimò addere possumus virginitatis exempla quæ in primis peti possunt ab ipsis Gentilibus. Nam, vt Hieronym. ait 1. contra Iouinian. à Græcis etiam, & Barbaris virginitas in magno pretio habita est, & tam poëticis, quàm historicis monumentis laudata; & ibidem ait Sibyllas virgines fuisse, & ideo prophetiæ donum accepisse. Tertullianus etiam lib. 1. ad vxorem c. 6. hoc exemplo prouocat fideles ad castitatem, *Cum Gentiles* (ait) *satanæ suo & virginitatis & viduitatis sacerdotia perferant.* Et subdit exempla de virginibus Romanis, Achaicis, & Africanis, vbi Pamelius alia eiusdem Tertulliani, & aliorum Patrum loca adnotat. Quibus adde eundem Tertullianum lib. de Præscriptionib. hæretic. c. 40. ipsum etiam dæmonem in hoc æmulatum esse Ecclesiam, *quòd ipse etiam & virgines habet & continentes.* Hinc enim addiscere possumus (vt sumitur ex eodem Tertullian. lib. de Monogam.) quantum Deo castitas placeat, illam enim dæmon aliquando obseruat, non quia honestas illi placeat, sed vt vel specie inani decipiat, vel vt sibi diuinos honores attribuere videatur. Quod in simili indicauit Hieron. epist. 11. ad Ageruchiam dicens. *Quod quidem obseruat Gentilitas in condemnationem nostri, si hoc non exhibeat veritas Christo, quod tribuit mendacium diabolo, qui & castitatem reperit perditricem.* Hìc adde egregium factum Augusti Imperatoris in commendationem casti & honesti cælibatus, quod Baronius refert tom. 1. ann. 11. Christi. Præterea, quòd in lege veteri multi sancti, & alij qui perfectionis viam profitebantur, castitatem coluerint, ostendi ex sanctis Patribus, & historia Iosephi in dict. tom. 2. disput. 6. sect. 1. Quibus addi possunt quæ refert Baron. tom. 1. ann. Christi 57. num. 58. & ann. 93. num. 8. Denique de tempore legis gratiæ infinita sunt exempla de perpetua obseruantia virginitatis, & castitatis, quæ in sequentibus afferemus.

Probatur tertiò exemplis. Vide Tiraq. in l. 15. Connub. à num. 115. vsque ad 125. Tertul. Diabolus castitatem æmulatur. Hieron.

16. Dico ergo tertiò: Bonum & optimum est virginitatem, seu perpetuam castitatem per votum Deo consecrare. Conclusio intelligitur per se, & ex vi talis actus & materiæ, seclusis his quæ sunt per accidens, & sic conclusio est de fide, quæ licèt ex dictis sit satis per se nota, breuiter confirmanda est. Primò, testimonio Christi Matth. 19. vbi laudat & commendat, *qui se castrauerunt propter regnum cœlorum.* Est enim certissimum ibi non accipi verbum illud in significatione propria & materiali, sed in metaphorica significatione pro castitatis obseruantia, alioqui seipsum abscindere non laudi, sed vitio daretur, vt contra hæreticos Valesios ostendit Epiphanius lib. 2. tom. 1. hæres. 58. Non dicitur autem iuxta propriam & intentam analogiam illius metaphoræ se castrare ille qui tantùm abstinet à venereis, vel matrimonio, si semper ad id retinet potestatem

Assertio tertia. Votum castitatis est optimum. Probatur ex Scriptura.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

potestatem & liberam voluntatem, sed ille qui A quantum moraliter potest fit impotens ad humanam generationem: huiusmodi enim sunt eunuchi, qui vel à natiuitate, vel iniuria hominum corporaliter tales sunt. Significauit ergo Christus esse posse, & futuros fuisse aliquos spirituales eunuchos, qui non corporali gladio, sed voluntate, nec corporali sectione, sed promissione & voto se castrarent, id est, moraliter impotentes redderent ad vsum coniugalem, quod opus excellentis virtutis esse significauit Christus tam in verbis quæ præmisit, *Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est*: nam cùm immediatè verba causalia subdit, *sunt enim eunuchi*, ac si diceret, ideo non omnes capiunt, quia B hoc genus spiritualium eunuchorum diuinum est, & excellens; quàm in his quæ subiungit. *Qui potest capere capiat*, vt Chrysostomus ibi, & Græci omnes, Hieronym. Ansel. S. Thom. & alij interpretantur. Hieron. item lib. contra Iouinian. & significauit eleganter Tertullian. lib. de cultu fœmin. cap. 9. & lib. 1. ad vxorem c. 6. dicens: *Quot sunt qui statim à lauacro carnem suam obsignant: quot item qui consensu pari inter se matrimonij debitum tollunt, voluntarij spadonibus pro cupiditate cœlesti saluo matrimonio abstinentia toleratur, quanto magis adempto.* In quibus verbis obseruandum est accommodatissimum *obsignandi* verbum, quod optimè significat specialem carnis dedicationem C & consecrationem per votum. Est etiam expendendum quod ait, matrimonij debitum tolli mutuo consensu, non enim dixit tolli matrimonij vsum, sed debitum, quod non tollitur per solum propositum, aut voluntatem non coëundi, sed per promissionem mutuam.

Tertul.

17\. Similis expositio & loquendi modus frequens est apud Tertullianum, qui hac ratione voluntarios spadones vocat eos, qui perpetuam castitatem profitentur, vt patet ex lib. de Patientia cap. 13. Eandem expositionem habet Clemens Alex. lib. 3. stromat. circa princip. vbi horum eunuchorum continentiam ita definit, *Est ergo continentia corporis despicientia conuenienter pactis* D *conuentis cum Deo initis.* Eandem repetit in fine libri, adiungens locum Esai. *Ne dicat eunuchus, sum lignum aridum.* Eandem habet Epiphan. suprà, & Ambros. lib. de Virginib. vbi ex hoc loco antiquitatem huius voti & Christi approbationem ostendit. Idem significat Fulgent. epist. 3. ad Probam cap. 6. & de Fide ad Petrum cap. 3. circa finem. vbi de coniugatis loquens ait, *In talibus etsi fuerit aliquis coniugalis excessus, qui tamen legitimum non violet torum, habebit nonnullum, sed veniale peccatum. Sed hæc illorum sunt, qui nullam vouerunt continentiam Deo. Cæterum quisquis seipsum castrauerit propter regnum cœlorum, & in corde suo continentiam Deo vouerit*, &c. vbi ex antecedenti- E bus & consequentibus verbis constat, *castrare se* nihil aliud esse quàm continentiam vouere; & eandem expositionem latè tractat Basilius lib. de sancta Virginitate non longè à fine, vbi hos vocat mysticos, sacros, & spirituales spadones, & votum appellat ad stipulationem constantis coniugij, scilicet, spiritualis, & fœdus sese Christo immaculatum exhibendi.

Clem. Alex.

Fulgent.

18\. *Vidua per fornicationem non peccat contra primum matrimonium.*

Secundò principaliter solet colligi hoc votum ex verbis Pauli 1. ad Timoth. 5. *Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* Quia illa fides non potest esse nisi votum: nam vidua non agit contra fidem primi matrimonij, etiamsi fornicetur, quia per mortem mariti liberata fuit à lege viri: loquitur ergo Paulus de alia fide Deo data de seruanda castitate viduali. Et ita intellexerunt locum illum Patres & expositores omnes in eum locum, tam Græci, quàm Latini. Concilia etiam & Pontifices, & alij Patres, quos Bellarm. refert lib. 2. de Monach. c. 24. Cui expositioni quidquid hæretici calumnientur, & intentio Pauli consonat & verba; instruit enim ibi Timotheum de moderatione & cautela seruanda in admittendis viduis ad professionem viduitatis, & inter alia monet, ne adolescentiores viduæ facilè admittantur; nam postea luxuriantur, & nubere volunt, habentes damnationem, non solùm propter incontinentiam, sed etiam propter promissionis violationem, quam fidei irritationem propriissimè appellauit. Nam quòd fidei nomine promissio significari soleat, patet non solùm ex communi vsu Latinorum, sed etiam ipsius Pauli ad Roman. 3. *Nunquid incredulitas illorum fidem Dei euacuauit?* id est, promissionem Dei, seu fidelitatem Dei, neque in nostro testimonio potest aliter sumi, scilicet pro fide Theologali: nam illa non fit irrita, neque amittitur, etiamsi vidua luxurietur, & multò minùs si nubere velit, maximè si per votum non prohibetur. Quod autem frangere votum, iuxta vsum Scripturæ, significetur per illa verba, irritum illud facere, patet Numer. 30. *Si quis votum Domino vouerit, non faciet irritum verbum suum*, & Psalm. 88. *Quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita.* Vnde Clemens I. lib. 3. Constitution. Apostolicarum cap. 1. hanc ipsam doctrinam Pauli, tanquam constitutionem Apostolicam tradens de huiusmodi vidua dixit, rationem Deo redditurum, *non quia iterum nupsit, sed quia promissionem suam non seruauit*, & subiungit, *Quocirca oportet non temerè, neque inconsideratè promissionem facere, sed cautè; melius enim est non fecisse votum quàm fecisse, & non reddere.*

Clem. Primus.

Tertio probari potest hæc veritas ex Conciliis & sanctis Patribus; sed quia hæc adeò sunt clara, & frequentia, vt neque ab ipsis hæreticis negari possint, & quia à modernis auctoribus copiosissimè referuntur, ideo in hoc non immorabimur, solùm attingemus, quæ ad ostendendam traditionem, & antiquam Ecclesiæ consuetudinem sufficere videbuntur. Non enim prætermittere possumus, quin illustrioribus quibusdam exemplis veritatem hanc confirmemus. Vt autem omittamus superiora tempora quæ legem gratiæ præcesserunt, de quibus incertum est an tunc hoc votum in vsu fuerit in populo Dei, primum ac præclarissimum exemplum in lege Gratiæ in Beatissima Virgine, vt in 2. tom. 3. part. disput. 6. sect. 2. & 3. fusè ostendimus, & ex verbis eius, *Quomodo fiet istud?* & ex Patrum interpretatione; & assertione latè confirmaui, simúlque beatissimum Ioseph Virginis socium in hoc exemplo fuisse probaui. Eos autem ante Christum Dominum numeramus, quia ordine temporis incarnationem eius præcesserunt, & quia de ipso Christo Domino non constat; licèt verisimile sit, vt in superioribus tetigi, hoc votum emisisse. Nihilominùs certissimum est fuisse virginitatis Deo consecratæ exemplar longè excellentius, tum quia non solùm voto, sed ipsamet diuinitate virginitatem consecrauit, & tanquam rem suæ diuinæ personæ maximè decentem illam assumpsit, & à principio conceptionis suæ immutabili decreto firmauit; tum etiam, quia ipsummet votũ B. Virginis ab ipso Christo, duxit

19\. Probatur exemplis.

B. Virgo votum castitatis fecit.

Christus exemplar castitatis per votum consecratæ. *Vide authorem tract de voto lib. 3. cap 1. an. 4. & tom. 2. in 3. p. disp. 28. sect. 2.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

duxit originem, & in illius honorem & præparationem inspiratum & dicatum est. Idémque suo modo de voto S. Iosephi dici potest, qui etiam ratione muneris se comitandi, & propter honorem virginis & Christi, donum & singularem sanctificationem suæ virginitatis accepit, vt in eod. tom. disp. 8. prosequuti sumus. His annumerari potest D. Ioannes Baptista, quem perpetuò virginem fuisse indubitatum est; nam ex Euangeliorum narratione non obscurè colligitur, vt in eodem tomo disput. 23. sect. 3. breuiter attigimus. Quòd autem votum castitatis emiserit, certo testimonio confirmare non possumus, est tamen per se valde credibile, cùm in omnibus rebus perfectionis viam tenuerit. Propter quod principium totius religionis, & monachorum princeps, seu anachoretarum exemplar appellatur à sanctis Patribus quos eodem loco retuli.

B. Ioseph votum castitatis emisit.

Item B. Ioãnes Baptista.

20\. *Apostoli post vocationem voto perpetuã castitatem coluerunt.*

Post hæc sequuntur Apostoli, quos non omnes Apostolatus virgines inuenit, vt ex historiis manifestum est, & colligi potest ex Matth. 8. vbi Petrus dicitur habuisse socrum, vnde filiam habuit Petronillam, quam inter sanctas Virgines Ecclesia colit. Idem colligi potest ex Paulo 1. Cor. 9. & ideo dicere non possumus omnes fuisse virgines; dicere tamen possumus omnes ab Apostolatu perpetuam virginitatem aut castitatem seruasse. Nam Ioannes Euangelista, sicut virgo vocatus est, ita perpetuò virgo permansit, vt de illo Ecclesia canit, & in illius officio sæpe repetit, & sancti passim docent. Cui etiam fratrem Iacobum iungit Epiphanius hæres. 58. & ex illo Anastasius Nicænus lib. Quæstionum in Scripturam, quæst. 79. & in eodem numero ponit Iacobum fratrem Domini. idem significat Epiphanius hæres. 30. in principio, clariùs hæres. 78. post medium, *Iacobus (inquit) frater Domini postquam vixit annos 96. manens virgo mortuus est.* Atque idem sentit de Paulo in dicta hæres. 58. saltem quòd non nupserit, quia hoc ipsemet Paulus docuisse videtur 1. Cor. 7. dicens, *Vellem omnes esse sicut meipsum:* quod repetit idem Epiphanius hæres. 70. & idem habet Hieron. epist. 52. De cæteris verò Apostolis an omnes ante Apostolatum coniugati fuerint, nécne, incertum est; illud verò certum existimo, post Apostolatum à coniugibus, qui illas habuerunt, abstinuisse, etiamsi eas omnino non deseruerint, vt dicit D. Thom. infrà q. 186. art. 4. ad 1. quod intelligo quantum ad societatem cohabitationis, & mutui obsequij; quod potest etiam sumi ex illis verbis Pauli 1. Cor. 9. *Num potestatem non habemus sororem mulierem circumducendi sicut & reliqui Apostoli.* Quamuis enim mulieris nomine necessarium non sit vxorem intelligere, vt voluit Clemens Alex. lib. 3. stromat. & cum eo Eusebius lib. 3. histor. cap. 23. nihil tamen vetat vxorem etiam comprehendi sub illa voce, quæ de se indifferens est, & sæpe sine dubio in illo cap. pro vxore accipitur. Significat ergo Paulus aliquos ex Apostolis mulieres secum circumduxisse, illas tamen siue essent veræ vxores, siue deuotæ & fideles ministrantes eis, semper fuisse vt sorores, non vt vxores. De qua re inferiùs iterum redibit sermo. Actor. etiam 21. legimus habuisse Philippum Diaconum quatuor filias virgines prophetantes, quas perpetuam virginitatem seruasse refert Eusebius lib. 5. historiæ cap. 13. Huic credo illas vocatas esse virgines à Luca, non solùm, quia nondum erant nuptæ, sed etiam, quia statum illum profitebantur. Quem statum à temporibus Apostolorum à pluribus ex fidelibus tam viris, quàm fœminis obseruatum esse non solùm nostri referunt, sed etiam Philo Iudæus in libro de vita contemplatiua, & ex illo Eusebius lib. 2. historiæ cap. 16. & breuissimè attigit. Tertull. in Apologetico cap. 9. vbi pro Christianis respondens, & quasi in duas classes illos diuidens inquirit. *Nos ab illo euentu diligentissima & fidelissima castitas sepsit, quantùmque ab stupris, & ab omni post matrimonium excessu, & ab incesti casu tuti sumus. Quidam multo securiores totam vim huius erroris virgine continentia depellunt senes pueri.* Idem latè Athanas. lib. de humanitate verbi, circa medium, & Epiphanius hæres. 48. Euseb. lib. 1. de demonstratione Euangel. cap. 8. *In Ecclesia Dei duo modi viuendi instituti sunt,* &c. & ita in sequentibus capitibus plura necessaria referemus.

B. Ioannes virgo fuit.

Item eius frater Iacobus.

Epiphan.

Vide Baron. tom. 1. ann. Christi 57. à num. 59.

Tertul.

Vltimò concluditur ratio ex dictis, nam perpetua castitas est per se bona, & melior quocumque statu illi repugnante: sed huiusmodi esse debet propriissima materia voti: ergo talis etiam est castitas: ergo & votum castitatis optimum est, & seruare castitatem ex voto melius est quàm sine voto. Maior proximè probata est. Minor lib. 2. de voto in communi est demonstrata. Prima item consequentia per se nota est. Secunda ex eodem lib. de voto in communi constat; ibi enim ostendimus actum vouendi circa materiam proportionatam honestissimum esse, & cæteris paribus, ac per se loquendo, melius esse opus de voto quàm sine voto facere. 21. *Probatur ratione.*

Sed dicunt hæretici, temerarium esse ad perpetuam continentiam se obligare, quia est res difficillima, quæ sine speciali Dei dono integra seruari non potest; ergo quia ea lege se obligat, cùm non sit certus de huiusmodi dono Dei, & Deum tentat, & quantum in se est maioribus periculis sese exponit. Atque ita exponebat Caluinus verba illa Christi Matth. 19. *Qui potest capere capiat,* id est, qui certus est se habere hoc donum, & non alius, vnde inferebat illis verbis potiùs retrahi homines à cœlibatu, quàm inuitari. Adiiciunt illud Pauli, *Si non se continent nubant;* voluit ergo Paulus hoc remedium semper esse homini liberum: non ergo licet per votum perpetuum illo se priuare. 22. *Obiectio hæreticorũ.*

Ad primam partem respondeo, si per continentia donum intelligant donum infallibiliter perseuerandi per totam vitam sine lapsu carnis, conditionem de lege ordinaria impossibilem à nobis postulari, vt continentiam vouere possimus, qua enim via constabit homini se habere hoc donum, priusquam in re ipsa illud experiamur? nisi per diuinam reuelationem, quæ nec ordinariè fit, nec expectanda est ad assumendam perfectionis viam. Si autem experientia necessaria est, vt cognoscatur hoc donum post illam, vel inutile, vel impossibile est votum, quia neque esse potest de re præterita, nec circa futura iam locum habebit, quia talis experientia non nisi in morte consummatur. Dicerent, vt opinior, hi hæretici eo ipso quòd homo non scit certò se non habere hoc donum, certò scire debere se non habere illud, quia si haberet, sciret se habere, putant enim neminem habere fidem, & gratiam, nisi certò sciat se habere. At hoc fundamentum hæreticum est, vt Concilium Tridentinum sess. 6. definit, & latiùs traditur in materia de gratia: cúmque de præsenti gratia vanum sit & sine 23. *Responsio.*

Instantia.

Nemo certò scit se habere fidem, & Dei gratiam.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

& sine fundamento, de futura perseuerantia est prorsus stultissimum: vnde enim res adeò lubrica & contingens certa esse potest nisi reueletur? aut vnde talis reuelatio haberi potest, & generatim affirmari?

24. Fortasse tamen non grauatè concederent propter hanc causam secundùm legem ordinariam non posse prudenter fieri: hoc tamen est quod falsum esse conuincunt omnia exempla adducta. Nam res tam frequens & ordinaria in Ecclesia à sui initio, non poterit semper pendere ex specialibus reuelationibus, neque imprudens aut temeraria iudicari. Hoc etiam conuincit Christi Domini consilium inuitantis homines ad perpetuam castitatem, vt suprà visum est, & in illis eisdem verbis, *Qui potest capere capiat.* illud agnoscunt ibi Chrysostomus, Theophylactus, Augustinus, Fulgentius, & omnes qui de virginitate scribunt, & est manifestum ex tenore ipsorum verborum: non excitaret enim Christus ad rem impossibilem quam homines prudenter apprehendere non possent, absque speciali & inusitata reuelatione. Vnde rectè Tertullianus lib. de Monogamia cap. 14. (*Non potes* (inquit) *quia non vis, posse enim te si velis, ostendit, quia tuo arbitrio vtrumque proposuit.* Si autem per continentiæ donum solùm intelligamus speciale Dei auxilium ad illam seruandam; sic verissimum est, non solùm perpetuam, verùm etiam temporalem continentiam aliquantulum diuturnam non posse sine hoc dono perfectè seruari, æquè tamen verum est posse hominem, si velit, cum diuina gratia, quæ sibi præstò est, hoc donum à Deo obtinere per orationes & alia pia opera; sunt enim de hoc diuino auxilio manifestæ Scripturæ promissiones, & ideo meritò dixit Augustin. lib. 2. de Adulter. coniug. cap. 29. *Leuis erit continentiæ sarcina si Christi erit: Christi erit si fides aderit, quæ impetrat adiuuante Deo, quod iusserat.* Denique experientia ipsa constat, innumeros esse qui per hæc media donum hoc impetrant, & castitatem semel Deo promissam illibatam perpetuò conseruant, vt planè constet impotentiam, quam hæretici causantur, non esse prauam eorum affectionem & voluntatem. Quomodo aliàs dixit Chrysost. homil. 67. in Ioann. *Non potuerunt credere, quia noluerunt*; sic enim communi sermone quis dicit, *Non possum asperum hominem diligere*, vehementiam voluntatis potestatem appellans: & infrà, *Qui nolunt ideo non possunt*, adducens illa eadem Christi verba, *Qui potest capere capiat.* Lege Nazianzen. orat. 36. non longè à principio. De alio verò testimonio Pauli dicemus commodiùs capite sequenti.

Tertul.

Castitas sine speciali Dei auxilio seruari nequit.

August.

Chrysost.

Caput II.

Ad quid obliget votum simplex castitatis.

1. Supponimus primò, sermonem esse de voto perpetuæ continentiæ, & ideo non inquirimus quando obliget; quia semper & pro semper obligat, quia cùm sit ex parte materiæ, priuatiuum obligat ad modum præcepti negatiui, vt suprà explicatum est. Quòd si fiat tale votum temporale, pro illo tempore cum eadem proportione obligabit. Suppono secundò sermonem esse de voto integræ castitatis; nam, vt suprà dixi, illud tantùm est absolutè & simpliciter castitatis votum. Potest autem aliquando fieri votum de aliqua tantùm parte materiæ castitatis, & tunc clarum est ad illam solam obligare, quia obligatio non excedit voluntatem & intentionem vouentis, iuxta illam verò efficaciter inducitur, quando promissio iusta, & honesta est. Difficultas autem quædam, quæ hîc insinuabatur, de voto non nubendi, intrà meliùs & commodiùs tractabitur.

Prima suppositio. Votum castitatis obligat semper, & pro semper.

Secunda.

2. Suppono tertiò materiam castitatis secundùm se spectatam duplicem esse, quandam necessariam, & aliam voluntariam. Necessaria est abstinentia ab omni actu turpi, & omni experimento libidinis extra statum matrimonij, ad hanc enim tenetur homo ex vi iuris naturalis, secluso voto, & ideo necessaria vocatur secundùm se, non quod voti obligationem. Nihilominus certum est prædictum castitatis votum ad hanc etiam partem castitatis seruandam obligare, quia illa etiam sub prædicta vniuersalitate continetur, & non repugnat illi naturali obligationi aliam voluntariam superaddere, vt in disput. 1. & 4. de voto in communi dictum est. Vnde etiam fit, qui post votum castitatis circa hanc partem aliquid peccat, non solùm contra temperantiam, sed etiam contra religionem delinquere tanquam voti violatorem, & consequenter teneri ad eam circumstantiam in confessione explicandam. Quod est certissimum non solùm quoad externum actum, sed etiam quoad internum consensum, & desiderium cuiuscumque turpis actus, tum quia ex parte obiecti, seu circumstantiæ eius participat ille actus eandem malitiam sacrilegij, tum etiam, quia ipsemet actus internus cadit etiam sub tale votum: nam est vniuersalis promissio abstinendi ab omni actu voluntario, tam interno, quàm externo castitati contrario. Atque ob eandem rationem idem locum habet non solùm in interno desiderio, sed etiam in morosa ac voluntaria delectatione interiori de actu turpi, etiamsi illa sit absque desiderio, imò cum proposito non committendi talem actum exteriorem. Nam etiam illa delectatio sub tale votum cadit, & ex vi illius prohibita est religioso vinculo: & præterea etiam illa in tali persona habet pro obiecto malum aliquod religioni contrarium, & ex hac parte etiam malitiam participat. Quamuis enim ex hac duplici radice, quando hoc modo coniunguntur in eadem persona, vna tantùm malitia consurgat, nihilominus vna radix est ab altera diuersa, & aliquando possunt separari: nam qui morosè delectatur circa illicitum actum cogitatum circa virginem habentem castitatis votum, non peccat ipse contra religionem, eo quòd faciat actum quod ex proprio voto vitare teneatur (suppono enim ipsum non habere votum castitatis) nihilominus tamen sacrilegus est, quia de actu religioni contrario ex parte personæ ad quam tendit, delectatur. Non me latet aliquos negare delectationem illam participare malitiam illius circumstantiæ; sed quod dixi censeo verissimum, & de illa sententia censuram ferre non est præsentis instituti. Et de obligatione illius voti quoad hanc partem materiæ eius nihil aliud speciale, aut notatione dignum dicendum occurrit.

Tertia suppositio. Materia castitatis duplex, necessaria, & voluntaria; ad vtramque obligat votum. Probatur de necessaria.

Habens votum si peccet, duplex committit peccatum in confessione aperiendum.

Delectatio morosa de re turpi in habente votum est sacrilega.

Qui morosè delectatur circa virginem habentem votum castitatis, est sacrilegus; & debet aperire talem circumstantiam in confessione.

3. Altera pars huius materiæ est secundùm se voluntaria, quæ est abstinentia ab omni licito vsu venereo, nam ad hanc etiam extenditur promissio & intentio vouentis. Quoniam verò primum fundamentum honestatis in tali materia est

Probatur de voluntaria. An votum castitatis.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

obliget ad abstinẽdum à matrimonio. Matrimoniũ dupliciter contrahi potest.

est vinculum matrimonij, ideo tota difficultas A huius capitis ad hanc præcipuè quæstionem reuocatur, an tale votum obliget etiam ad abstinendum à vinculo matrimonij, quod dupliciter contrahi potest: primò animo & intentione consummandi illud; secundò sine tali intentione, imò cum proposito perpetuò abstinendi à coitu, & de vtroque dubitari potest, de priori dicemus in hoc capite, de posteriori in sequenti.

4. Ratio dubitandi.

Circa priorem ergo partem ratio dubitandi esse potest ex citatis verbis Pauli 1. Cor. 7. *Si non se continent, nubant.* Ergo quotiescumque fuerit periculum incontinentiæ, licitum est vti hac licentia Pauli: nam sub hac conditione necessariò debet intelligi tale votum esse factum, quod B videntur conuincere sequentia verba: *Melius est enim nubere, quam vri:* nam in voto semper intelligitur exceptum quod melius est. Secundò auget difficultatem obscura sententia Cypriani epist. 62. ad Pomponium, vbi de Virginibus loquens ait, *Quod si ex fide se Christo dicauerunt, pudicæ & castæ sine vlla fabula perseuerent, ita fortes & stabiles præmium virginitatis expectat: si autem perseuerare nolunt, aut non possunt, melius est nubant, quàm in ignem delictis suis cadant.*

Cyprian.

5. Assertio. Votũ castitatis obligat ad non contrahendum matrimoniũ animo illud consummãdi.

Nihilominus certum est obligare hoc votum ad non contrahendas nuptias animo consummandi illas. Assertio est certa, & de fide, quæ sufficienter probatur ex loco Pauli 1. ad Tim. 5. C *Nubere volunt habentes damnationem; quia primam fidem irritam fecerunt*, vbi loquitur de viduis, tamen eadem ratio est de omnibus habentibus votũm castitatis. Et ita exposuit August. lib. de Bono viduitatis cap. 9. dicens, *In viduarum & virginum continentia excellentia muneris amplioris expetitur, qua expetita & electa, & voti debito obligata, iam non solùm capessere nuptias, sed etiamsi non nubatur, nubere velle damnabile est.* Est etiam hæc veritas frequens apud Pontifices, Concilia, & sanctos Patres, ex quibus multa refert Gratianus 20. quæst. 1. & 27. quæst. 1. & in sequentibus capitibus aliqua necessariò afferemus. Hîc addere possumus verba Basilij dict. homil. de vera virgin. *Cuique (inquit) ab initio quod vitæ genus cupiat modo concessum, hoc inire & optare licet, siue in matrimonio, siue cœlibem agere, quando verò semel Deo se auctorauit per vitæ continentiam ac perpetuam castitatem, hoc detrectare non licet, nec aliter quàm aliquod munus, aut hostiam Deo sacram sese illi custodire, ne reos sacrilegij, nos Dominus decernat iudicio, si dicatum ei corpus rursum rebus prophanis, & communis vitæ ministerio sordidauerimus.* Epiph. etiam hæres. 61. circa finem, *Tradiderunt* (inquit) *sancti Dei Apostoli peccatum esse post decretam virginitatem ad nuptias conuerti.* Quod confirmat statim ex citato testimonio 1. ad Tim. 5. & subiungit. *Si itaque & ea quæ post mundi experientiam vidua fuit, atque Deo dicata, & postea nupsit, iudicium & condemnationem habebit quòd primam fidem reiecit, quanto magis quæ citra mundi experientiam virgo Deo dicata fuit, & nupsit, contra Christum lasciuit, & maiorem fidem reiecit, & iudicium habebit, &c.* Vt autem Paulus alio loco ait, *Si nupserit virgo, non peccauit*, intelligendum esse inquit, de virgine quæ non est dicata Deo. Grauissima etiam est & verissima exaggeratio Augustini lib. 1. de Adulterin. coniug. cap. 24. post castitatis votum, neque propter alicuius infidelis conuersionem licitum esse cum eo matrimonium contrahere. Qui etiam videri potest lib. 2. cap. 12. lib. 1. de ciuit. cap. 16.

August.

Basilius.

Epiphan.

Ratio huius veritatis est, quia materia huius voti, non tantùm est quæ alioqui est necessaria, sed simpliciter omnis illa, quæ est etiam supererogationis intra latitudinem castitatis; ergo sub illa comprehenditur etiam copula coniugalis, & quidquid ad illam ordinatur, quatenus tale est: ergo etiam ibi comprehenditur vinculum matrimonij saltem vt ordinatum ad copulam, & sub intentione consummandi illud: obligat ergo tale votum semper & pro semper ad abstinendum à tali actu; ergo illud efficere propria authoritate & sine dispensatione est intrinsecè malum, & graue peccatum sacrilegij. Prima propositio assumpta quantum ad ius attinet, demonstrata est capite præced. Quantum verò spectat ad factum, constat ex vsu totius Ecclesiæ, & ex intentione vouentium, & quia in hoc distinguitur votum castitatis simpliciter, à voto castitatis coniugalis. Denique hoc ipsum supponimus cùm dicimus sermonem esse de voto integro & totali castitatis. Consequentiæ verò omnes per se manifestæ sunt.

6. Probatur ratione.

Vt autem priori rationi dubitandi respondeamus, addimus vnum tantùm euentum posse excipi, in quo posset esse licitum, non obstante voto matrimonium contrahere, scilicet, quando naturale præceptum euidenter ad id obligaret; quia materia voti non potest comprehendere aliquid præcepto contrarium, & ideo quoties missio alicuius actus vouetur, necessariò habet tale votum conditionem subintellectam, scilicet, quandiu talis actus non ceciderit sub præceptum. Hic autem casus in præsenti materia non est moralis, vt constat ex dictis in superiori capite, quia naturale præceptum matrimonij non obligat nisi pro articulo necessitatis humani generis, quæ necessitas non est quòd nunc timeatur. Aliquando tamen posse occurrere casus, quamuis rarissimos, in quibus propter publicam pacem alicuius regni, aut conuersionem ad fidem, aut aliud æquiualens bonum commune aliquis obligetur ex charitate ad subueniendum D reipubl. mediante matrimonio. Etiam hic casus adeò rarus est, vt non faciat moralem exceptionem. Addo insuper vix esse posse tam certam & claram obligationem, quin recurrendum sit ad Pontificem, vel vt dispenset, vel commutet, quod expedire censuerit. Nam extra casum vrgentis præcepti, regula tradita generaliter, & sine alia exceptione procedit propter rationem tactam à D. Thom. in hac quæst. 88. art. 12. sufficienter explicata. Per præceptum enim sufficienter explicatur nobis Dei voluntas, secluso autem præcepto, cùm votum aliàs de se obliget, & castitas etiam sit magnum spirituale bonum, & maximè Deo gratum, non potest priuata au- E thoritate iudicari actionem illi contrariam esse magis Deo gratam, ac proinde seclusa obligatione præcepti talis voti obligatio per se non cessat, neque etiam propria aut priuata authoritate commutari potest, vt in superioribus tetigi, quamuis de hac posteriori parte dubitari possit, an sit ex sola rei natura, vel ex Ecclesiæ ordinatione, quod suprà etiam tactum est, & ad præsens non refert.

7. Limitatio, & casus, in quo licet habenti votum castitatis nubere.

Ex his ergo ad primam rationem dubitandi (quæ coincidit cum argumento hæreticorum suprà huc remisso) patet responsio. Non admitto enim tantum esse posse morale periculum incontinentiæ, vt propter illud vitandum obligetur homo ad matrimonium, quia semper supersunt

8. Responsio ad rationes dubitandi. Ad primam.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ſunt alia media, quibus poteſt homo & occaſiones fugere, & difficultates ſuperare orando, ieiunando, & alia ſimilia remedia adhibendo. Vnde qui votum caſtitatis habet, ad hæc potius debet confugere, quàm ad matrimonium, imò ad hoc ipſum virtute ſe obligauit per tale votum, quando illud emiſit, iuxta exigentiam periculorum, aut neceſſitatem. Quando autem Paulus dixit, *Si non ſe continent, nubant*, de his loquitur, qui ex voto ad ſe continendum non ſunt obligati, vt ibi Chryſoſt. Theodoret. & alij exponunt, & manifeſtè conſtat ex contextu. Deinde non ſimpliciter nubere præcipit, ſed concedit, eáſque non caſtitati, ſed incontinentiæ præferendas eſſe dicit, & in eodem ſenſu ſubdit, *Melius eſt nubere, quàm vri*, non enim dixit, *quàm caſtitatem vouere, aut ſeruare*, quod bonum eſt & melius, ſed quàm vri, quod peccatum incontinentiæ ſignificat. Itaque abſolutè conſulit Paulus continentiam tanquam meliorem, vnde abſolutè dicit, *Volo vos omnes eſſe ſicut meipſum*; comparatè verò, & ſub conditione proportionata præfert nuptias incontinentiæ, & vſtioni quæ per metaphoram idem ſignificat, vt bene ibi D. Thom. notauit poſt Theodoretum, & alios. Quamuis ergo id quod melius eſt, ſemper intelligatur in voto exceptum, nec per votum impediatur, nihilominus non includuntur nuptiæ vt exceptæ in voto caſtitatis, quia non ſunt ſimpliciter meliores, ſed tantùm comparatione peccati, inter quæ duo extrema non eſt neceſſaria conſequutio, nam ſemper poteſt homo cum diuina gratia ab vtroque abſtinere, & id quod vtroque melius eſt, caſtitatem ſcilicet, integram conſeruare.

Explicatur locus allatus ex D. Paulo.

9. *Explicatio loci D. Cypriani. Prima Pamelij.*

Locus Cypriani aliquibus difficilis viſus eſt, vnde varias habet expoſitiones. Prima eſt, Cyprianum loqui de virginibus quidem, quæ votum ſimplex caſtitatis emiſerunt, ita tamen vt earum nuptias non approbet, ſed tolleret vt veras, & quamuis illicitè factas tamen minus malas, quàm ſit concubinatus, aut vagus concubitus talium virginum. ita indicat Pamelius ibi. Sed non placet, nec ſatisfacit reſponſio, apertè enim concedit Cyprianus illas nuptias non ſolùm vt minùs malas, ſed etiam vt non malas & honeſtas, tum quia dicit, *Melius eſt nubant, quàm ignem delictis ſuis cadant.* In quo alludit ad verba Pauli, *Melius eſt nubere, quàm vri*, apud quem certum eſt melius non ſignificare minus malum, ſed ſimpliciter bonum. In eodem ergo ſenſu loquutus eſt Cyprianus. Et quidem ſi etiam nubendo caderent in delictum, non rectè dixiſſe melius eſſe nubere, quàm cadere. Tum etiam, quia ſtatim ſubdit, *Certè nullum ſcandalum fratribus aut ſororibus faciant:* matrimonium autem contra votum Eccleſiæ notum non poteſt non eſſe ſcandaloſum. Non loquitur ergo de huiuſmodi matrimonio. ſed de illo quod licitè & ſine peccato fit. Alij reſpondent, Cyprianum non loqui in illa epiſtola vſque ad illum locum de virginibus habentibus votum aliquod caſtitatis etiam ſimplex, quia de his conſultus non fuerat, ſed abſolutè de virginibus, quæ cum propoſito nudo virginitatis in eo ſtatu perſeuerabant, quibus proinde licitum erat vel perſeuerare, vel nubere. ita Ferdinandus Mendoça ſuper Concil. Elibert. lib. 2. cap. 20. Mihi tamen hoc veriſimile non eſt, quia illa verba circa principium epiſtolæ, *Quæ ſtatum ſuum continentur, & firmiter tenere decreuerint*, ſatis clarè votum indicant, nam firmitas decreti, ſeu propoſiti ex promiſſione naſcitur, quam apertiùs infrà declarat, dicens, *Quod ſi ex fide ſe Chriſto dicauerunt, pudicæ & caſtæ ſine vlla fabula perſeuerent.* Nam his verbis ſolent Patres explicare votum caſtitatis, & ſpecialiter ab eodem Cypriano in lib. de diſciplina, & habitu Virginum, & infrà in eâdem epiſt. vocat hanc virginem Chriſto dicatam, & ſanctitati eius deſtinatam, inceſtuoſam, & adulteram non mariti, ſed Chriſti, ſi alteri coniuncta fuerit: quòd ſi ſeparari nolit, perpetuò dicit abiiciendam eſſe ab Eccleſia. Quæ non poſſunt habere locum, niſi in perſona habente caſtitatis votum: nec dubitari poteſt quin de ipſis virginibus priùs loqueretur, vt eas etiam vocauerit Chriſto dicatas.

Non placet.

Secunda explicatio.

Non eſt veriſimilis.

Vera ergo intelligentia illius loci eſt, Cyprianum quidem in illa epiſtola principaliter loqui de virginibus, quæ caſtitatem Deo vouerunt, vel ſolo voto ſimplici, vel etiam ſolemni, in hoc enim res eſt dubia, quam infrà expendemus, & de his dicit omnino perſeuerandum illis eſſe in promiſſione facta, ſentiens non licere eis iam nubere; cùm verò adiungit, *Si verò perſeuarare nolunt, aut non poſſunt*, &c. non agit de eo, quod ipſis licet poſt votum iam factum, ſed de eo, quod expendere debent priuſquam illud faciant, ita vt ſenſus ſit: Quæ votum emiſerunt, ſeruent illud, & hoc eſt quod ait *ſine fabula perſeuerent*: & ideo quæ tale votum ſunt emiſſuræ, conſiderent, an poſſint, & velint ita perſeuerare, nam ſi aut nolunt, aut non poſſunt, melius eſt nubant, quàm in ignem delictis ſuis cadant: & hic ſenſus placuit Hoſio, & Turriano, quos refert & tandem ſequitur Pamelius ſuprà, & Bellarmin. lib. 2. de Monachis cap. 34. Similem ſenſum clarioribus verbis expreſſit Chryſoſtomus ſerm. de Regularibus fœminis viris cohabitantibus, dicens, *Si concupiſcunt virum & nuptias, & id genus conuerſationis appetentes ſunt, quis prohibebat & adimebat libertatem ne hoc facerent, quo neque offenſus Deus, neque ipſæ ab hominibus redargutæ fuiſſent.* Vbi verba illa de præterito ponderanda ſunt, licebat enim id ante votum, non tamen poſt illud. Denique addunt aliqui, quamuis Cyprian. in illis verbis, *quamuis perſeuerare*, &c. loquatur poſt votum iam factum, intelligendum eſſe loqui non ad ipſas, ſed ad Ponponium collegam, ad quem ſcribebat, & illi dicere: Melius eſt diſpenſare cum eis, vt nubant, quam eas in eo periculo relinquere. Quæ expoſitio fuit Didaci Payua in libro. 10. Orthodoxorum explicationum, & Michaëlis Medinæ lib. 4. de continentia, controuerſ. 7. cap. 21. & 31. & eſſet apparens ſi Cyprianus tantùm dixiſſet, *ſi non poſſunt*, tamen quia ſub diſiunctione dixi, *ſi nolunt, vel non poſſunt*, non poteſt defendi, quia manifeſtè id conſtituit in ſola virginis voluntate independenter à diſpenſatione. Nam ad diſpenſandum non ſolùm licitè, ſed etiam validè cum ea, quæ habet votum virginitatis, non ſatis eſt vt nolit perſeuerare, quia neceſſaria eſt iuſta cauſa, nolle autem perſeuerare, eſt ſola malitia. Omitto incertum eſſe, an illis temporibus poſſent Epiſcopi diſpenſare in voto continentiæ, maximè quia probabile eſt, vt infrà oſtendam, Cyprian. loqui de voto impediente, & dirimente ſubſequens matrimonium, in quo Epiſcopi nunquam diſpenſare potuerunt.

10. *Vera explicatio.*

Aliorum expoſitio.

Ad validam, & licitã diſpẽſationem voti caſtitatis requiritur cauſa iuſta.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Persistendum ergo est in expositione data, quæ A sine dubio vera est. Nam quod alij obiiciunt Cyprianum non agere in tota epistola de virginibus sacrandis, sed sacratis, & de his si lapsæ fuerint, docere, quomodo curandæ, sunt, vel puniendæ: hoc, inquam, nihil obstat, quia licèt verum sit, optimè potuit Cyprianus obiter significare quid illis considerandum fuit, priusquam vouerent, nam postea non licet quod antea licebat.

Capvt III.

Vtrùm votum simplex castitatis absolutè obliget ad non contrahendum matrimonium, non etiam cum intentione consummandi. B

1. Ratio dubitandi. *August.*

Ratio dubitandi in hac parte desumitur ex eo, quòd Patres suprà citati simpliciter negant, licere contrahere matrimonium post votum castitatis. Et Augustinus suprà etiam citatus simpliciter dixit, *habentibus tale votum velle nubere damnabile est*; cùm tamen velle sit prius, non tantùm quàm consummare, sed etiam quàm contrahere. Et similis sententia refertur ex Hieronymo in cap. *vouentibus*. d. 27. & 17. q. sed sub C his verbis in illo non inuenitur, meliúsque ex Augustino refertur in c. *nuptiarum*. 27. quæst. 1. Item idem August. *Qui non damnaretur* (inquit) *si duxisset vxorem, post votum quo Deo promisit, si duxerit damnabitur*. Similia habet Hieronymus sæpe libris contra Iouinianum, & epistolis de Virginitate ad Eustochium, & ad Sabinianum, Chrysost. homil. 13. ad Hebr. multáque alia refert Gratianus in tribus locis proximè indicatis. Cùm ergo hi Patres nihil distinguant de intentione contrahentis, & absolutè damnent huiusmodi nuptias, non licet nobis distinguere, sed quacumque intentione fiant, eas damnare. In contrarium autem est, quia per tale matri- D monium factum cum intentione non consummandi, nec violandi in aliquo castitatem, non læditur virtus castitatis, neque actu, neque proposito, imò cum illo actu stat integra, & perfecta virginitas, vt patet apertè in Beatissima Virgine ergo per talem actum tali proposito factum nullo modo frangitur votum castitatis. Probatur consequentia, quia votum castitatis non habet materiam ampliorem, quàm ipsa virtus castitatis.

2. Prima sententia absolutè affirmat obligare. Videtur D. Thomæ.

In hac re duas in inuenio sententias, prima affirmat votum illud obligare ad non contrahendum etiam cum intentione non consummandi. Hæc tribuitur S. Thomæ in 4. dist. 38. quæst. 1. E art. 3. quæst. 2. tamen eo loco non agit de hoc casu in particulari, sed solùm generatim dicit non licere nubere post votum castitatis. Magis videtur fauere huic sententiæ 3. p. quæst. 28. art. 4. ad 3. vbi vt defendat B. Virginem nubendo non fecisse primam fidem irritam, ait, ante matrimonium non absolutè vouisse castitatem: constat autem B. Virginem ita contraxisse matrimonium, vt habuerit firmum propositum nunquam consummandi illud: sentit ergo hoc esse contra votum castitatis, si absolutè præcessit. Expressiùs tenet hanc sententiam Richar. in 4. dist. 38. art. 7. quæst. 1. ad 3. ait enim non licere contrahere etiam cum proposito ingrediendi statim religionem. Idem tenet Nauar. in summa cap. 22. num. 73. & refert D. Antonin. 3. part. tit. 1. cap. 16. §. ille tamen non specificat de contrahente cum tali intentione, sed absolutè loquitur. citat etiam Rosellam verbo *Votum*. §. 9. & idem tenet Syluest. *Matrimonium* 7. quæst. 5. §. *secundum*. qui refert etiam Archidiaconum, tenet etiam Cordub. in summ. quæst. 136. Lopez 1. p. Instruct. cap. 50. Henriquez lib. 12. de matrim. cap. 2. num. 8. & Sanchez lib. 1. de matrim. disput. 43. num. 7. & in Decal. lib. 4. de voto, cap. 21. num. 4. Insinuantur autem ab his auctoribus varia fundamenta. Primum quod videtur magis per se & intrinsecum voto est; quia voluntas contrahendi est virtualis voluntas consummandi, nec potest ab illa separari, & ideo nec separari possit, quin sit contra votum. Secundum est, quia saltem exponit se periculo morali violandi castitatem, & mutandi propositum intrandi religionem, quod periculum videtur morale, & in proxima occasione, & ideo illi se voluntariè exponere, etiam est fractio voti. Tertium extrinsecum est, quia in hoc fit iniuria alteri coniugi deludendo illum, imò significat Syluester etiam eludi sacramentum ipsum, quia intentio denegandi debitum est contra substantiam & valorem matrimonij. Quartum est, quia hoc saltem est iure prohibitum in locis suprà citatis. & in cap. *si vir*, dist. 27. & in cap. *consuluit*, & cap. *rursus*, qui clerici vel vouent. Et hæc duo posteriora fundamenta non probant esse contra votum, sed in genere esse peccatum.

3. Secunda sẽtẽtia negat.

Secunda sententia est, non peccare eum qui dum habet votum castitatis, matrimonium contrahit quoad vinculum cum intentione intrandi religionem, priusquam aliquid aliud contra integritatem castitatis committat. Ita tenet expressè Scotus in 4. d. 38. quæst. vlt. versic. consimiliter. *Non potest* (inquit) *licitè contrahere nisi cum intentione non consentiendi in copulam, & consequenter intrandi religionem*. Idem supponit d. 30. quæst. 2. & significat ibidem Durand. quæst. 2. ad argumen. Maior quæst. 1. art. 1. & 2. Supplem. Gabr. d. 38. q. 1. art. 3. Medin. 3. p. q. 28. art. Bellarm. lib. 2. de Monach. c. 22. & tenet Angel. verb. *Matrimonium*. impedimento 5. num. &. citat Calderinum in c. *rursus*, qui cler. vel vouent. Idem tenuit Nauar. in Summ. cap. 16. num. 30. per quem locum videtur alius explicandus. Tenet etiam Caiet. verb. *Matrimonium* cap. 1. Fundamentum suprà tactum est. Cui addere possumus, quia non minùs impedit matrimonium votum religionis, quàm votum castitatis, sed qui contraheret illo modo, non ageret contra votum simplex religionis: ergo neque agit contra votum simile castitatis. Minor probatur, quia ille (vt supponimus) non est in mora non implendi votum suum, neque etiam se reddidit incapacem ad illud implendum: neque etiam necesse est vt quãdo contrahit habeat propositum non implendi illud votum.

4. Assertio duas partes includens. Probatur prima pars.

Inter has sententias hæc posterior videtur mihi vera per se & ex natura talis voti loquendo; in practico autem vsu illius magna moderatio & causa necessaria est, & ideo rarò poterit ad opus licitè deduci. Priorem partem mihi persuadet prima ratio facta pro illa sententia. Nam vinculum matrimonij per se spectatum non est formaliter contrarium castitati. Et licèt radicaliter, seu virtualiter videatur opponi, id solùm est quatenus ad copulam ordinatur:

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ordinatur: hic autem ordo potest animo & voluntate præscindi sine vlla repugnantia, vel turpitudine: ergo si ita fiat, non habet intrinsecam malitiam vel oppositionem cum voto castitatis; quia per se non fit de non contrahendo, sed de non agendo aliquid contrarium castitati. Vt ergo dicamus hoc non esse per se malum, satis est quòd non habeat intrinsecam malitiam, nec repugnantiam neccessariam cum voto, & ita responsum est ad primum fundamentum alterius sententiæ. Negamus enim in voluntate contrahendi necessariò includi virtualem voluntatem consummandi; id enim ad summum verum est, quando per contrariam voluntatem formalem illa virtualis non impeditur. Quod maximè pendet ex intentione, qua vnusquisque vult matrimonium contrahere. Regulariter enim homines non contrahunt matrimonium nisi vt filios procreent, & ideo voluntas contrahendi dicitur esse virtualis voluntas consummandi. Atque etiam dici posset supponere illam formalem voluntatem, eo modo, quo electio medij suponit intentionem eius. Aliquando verò contingit, vt homo qui matrimonium contrahere vult, non tam formaliter cogitet de filiorum generatione, quàm de aliis commoditatibus humanis, propter quas matrimonium expetit, vt proter amicabile obsequium, propter adiutorium in gubernatione familiæ, &c. ita tamen, vt neque formali proposito excludat copulam, nec diuturnam conuersationem, & cohabitationem familiarem: & hoc etiam satis est vt illa voluntas contrahendi sit voluntas virtualis consummandi, quia moraliter ad hoc tendit, & includit voluntatem se obligandi, & obligationem implendi. Et his duobus modis clarum est non licere contrahere matrimonium post votum castitatis. Fieri autem potest vt intentio matrimonij contrahendi, nec sit fructus filiorum, neque alia commoditas, quæ includat diuturnum cohabitationem, & ordinarium vsum matrimonij, sed potiùs ad finem altiorem, & aliquando ad ipsummet statum religionis referatur, cum formali proposito intrandi religionem prius quàm matrimonium consummetur: in quo casu in voluntate contrahendi non includitur virtualis voluntas consummandi.

Fines matrimoniū contrahentium varij.

5. *Declaratur exemplis. Primum.* Quòd autem hoc ita sit primò declaratur exemplis. Nam si virgo habeat secretum votum castitatis, & non possit obtinere à parentibus perseuerantiam in illo statu, neque audet eis votum reuelare, & speret quòd si ostendat animum contrahendi matrimonium, & contrahat, habebit commoditatem & libertatem ad ingrediendam religionem, quam alio medio obtinere non sperat, neque etiam in hoc medio timet morale periculum, aut occasionem consummandi matrimonium, in eo casu ex intentione & animo ingrediendi religionem potest contrahere matrimonium sine vlla violatione voti. Et hoc exemplum posuit etiam Henric. lib. 2. de Matrimonio c. 2. n. 8. *Secundum.* Aliud indicat Nauarr. dict. c. 16. scilicet, si ad contrahendum hoc modo, & cum hac intentione cogeretur aliquis ex notabili metu mortis, aut infamiæ, quia neque esset talis, vt ad impediendum valorem matrimonij sufficeret, esset verò tantus, qui talem contrahendi modum excusaret. *Tertium.* Tertium exemplum esse potest si ad legitimandam prolem priùs malè conceptam, & ad reparandam aliquo modo mulieris infamiam, tale matrimonium fieret. Hic vero tertius casus inuoluit aliam quæstionem, an illud matrimonium possit per subsequentem professionem religionis dissolui, vel quod idem est, an censeatur ratum tantùm, vel consummatum, quatenus copula præcesserit, & de quo infrà suo loco dicemus. In his ergo & similibus casibus constat matrimonium non fieri ex intentione prolis generandæ, sed ex alia intentione recta, & honest, quæ non solùm non repugnat cum materia religionis, verùm potiùs ad illam meliùs vel faciliùs seruandam ordinatur. Tunc ergo voluntas contrahendi non includit virtuale propositum consummandi. Nec refert quòd ex illo contractu nascatur obligatio reddendi debitum, quia illa obligatio affirmatiua est, ideóque non pro semper obligans, & ideo in principio non pro statim obligat, vt notauit D. Thom. in 4. d. 27. q. 1. art. 3. q. 2. ad 2. sed conceditur ei tempus in quo sufficienter potest tractare de transitu ad religionem, & ideo neque illa intentio est contraria tali obligationi, nec voluntas obligandi se, vt est sub tali intentione, est virtualis voluntas actus, ad quem est obligatio, sed ad summum conditionata, si in eo statu perseuerauerit.

6. *Probatur secunda assertionis pars.* Atque ex his patet altera pars assertionis, quam exempla superiùs adducta declarant. Ratio verò est, quia cùm matrimonium per se ordinetur ad copulam coniugalem, contrahere illud cum apposita conditione, & excludendo omnino illum finem non habet per se congruentiam vel honestatem, & ideo magna requiritur causa, quæ honestet talem contrahendi modum. Præterea hoc declarat, & non aliud suadet secundum fundamentum primæ sententiæ: regulariter enim timeri profectò potest, & debet morale periculum incontinentiæ, & mutationis propositi, & ideo nec sine magna necessitate ingerere se debet homo illi periculo, nec sine magna probatione suæ voluntatis, & firma spe perseuerandi in dicto proposito: & hinc optimè colligitur hunc casum esse rarum, & non facilè permittendum, non verò sequitur esse impossibilem etiam moraliter, quia nec periculum illud est adeò proximum, vt semper censeri debeat moralis occasio, maximè cùm frequentiùs intercedere soleat multum temporis inter sponsalia de præsenti, & solemnitatem nuptiarum, ante quam iuxta Ecclesiæ ordinationem non debent sponsi coniungi, neque etiam omnes homines sunt in hac materia æquè fragiles, & alioqui tantam à Deo recipiunt gratiam, vt sine temeritate sparare possint se euasuros illud periculum.

7. *Assertio secunda. In hoc casu debet fieri cōmutatio voti castitatis in votum religionis.* Addo verò (vt res hæc facilior sit) in tali actu virtute fieri debere commutationem quandam, vel potiùs extensionem voti castitatis in votum religionis. Quanquam enim sub quæstione sit an teneatur ingredi religionem qui nupsit habens votum castitatis, quam tractabimus capite sequenti: quidquid tamen de illa sit, in præsenti casu pro certo habeo teneri ex voto, qui dicto modo nupsit ad intrandam religionem, siue hæc obligatio immediatè nascatur ex voto castitatis priùs facto, siue ex virtuali commutatione, aut intentione, quam fecit quando decreuit contrahere matrimonium cum illo proposito: tunc enim habere debuit voluntatem se obligandi ad statum religionis assumendum, alioqui non posset esse licita talis contractio matrimonij.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Probatur primò. Quod probatur, quia per illum actum quantum in se est, reddit se moraliter impotentem ad seruandum castitatis votum, nisi religionem ingrediatur: ergo vt licitè faciat illum actum, necesse est vt velit manere obligatus ad intrandam religionem. Probatur consequentia primò; quia per illud matrimonium in hoc derogatur voto castitatis, quia iam non manet homo simpliciter loquendo, tam potens, & tam liber ad integrè seruandum illud, sicut antea erat: quia si de facto non recipiatur in religione, non erit in potestate eius integrè seruare illud: ergo vt hoc licitè fiat, necesse est vt hoc aliquale detrimentum castitatis alio æquali, vel maiori bono compensetur; hoc autem non est nisi bonum religionis: ergo ad illud manet homo obligatus, vt locum habeat talis compensatio.

8. *Probatur secundò.* Secundò probatur, quia si maneret liber, posset sine culpa mutare propositum intrandi religionem, & perseuerare in statum coniugali, & consequenter etiam posset, imò & deberet debitum reddere, quod secundùm se repugnat voto castitatis: ergo repugnat, vt aliquis licitè se constituat in tali statu post votum castitatis: ergo vt matrimonij contractus licitè fiat, necesse est vt suscipiatur obligatio intrandi religionem. *Opinio Angeli, & Henriquez improbabilis.* Nec mihi probabilis est opinio quam tenet Angelus suprà num. 2. & ex quibusdam aliis, quorum scripta non vidimus, refert Henriquez suprà, quos ipse sequi videtur, scilicet, ex prædicto casu non oriri obligationem ex tali proposito, & ideo si illo mutato reddat sponsus debitum sponsæ exigenti, excusari à culpa, etiam prima vice, & consequenter posse aliquem post votum virginitatis voluntariè amittere virginitatem, nullo interueniente peccato, nec dispensatione, aut necessitate excusante, quod planè incredibile est. *Assertio tertia. Etiam tenetur ad profitendum in religione.* Vnde per contrarium extremum Caietanus suprà dixit, huiusmodi personam teneri non solùm ad ingrediendam religionem, sed etiam ad profitendum in illa, quia posuit se in statu, in quo non potest aliter castitatis votum implere, nisi in religione perseueret, ac profiteatur. Quod profectò in rigore videtur verum, quamuis enim nemo cedere iuri suo censeatur quoad annum probationis, nisi expressè id velit, vt post Concil. Tridentinum non possit aliter fieri professio, nihilominus quia voluntariè se constituit in illo statu, in quo necessariò debet aut profiteri religionem, aut violare votum castitatis: ideo eligere cogitur professionem ne votum violet, vnde vt à principio vitaret peccatum in contrahendo, ad hoc se obligare necessarium fuisse videtur, quia alioqui euidenti discrimini integritatem castitatis exponeret, quod planè fuisset contra votum ipsum. Nec videri debet hæc sententia Caietani nimis rigorosa, quia ex vi illius obligationis ille non tenetur ad determinatam religionem, sed satis illi est in quacunque statum religionis assumere, qui ratum matrimonium dirimat: nullus autem est, qui in aliqua saltem ex leuioribus facilè profiteri non possit.

9. *Dubitatio specialis, si non possit profiteri, ad quid teneatur.* Sed quid si in nulla ex leuioribus admittatur, & in asperioribus ipse non possit commodè profiteri; Quid etiam si propter nouum superueniens impedimentum ægritudinis non possit sine magno incommodo profiteri? Nam si ratio Caietani est efficax, etiam in his casibus cogendus erit ad profitendum vbi potuerit, non obstantibus difficultatibus occurrentibus: videtur autem nimis rigorosum tam grauem obligationem imponere, maximè cùm videatur non cecidisse sub intentione vouentis. Respondeo in primis has omnes difficultates ostendere, quàm sit lubricus & periculosus hic modus contrahendi matrimonium cum voto castitatis. *Resolutio.* Dicendum ergo est oportere vt qui sic contrahit, sit moraliter certus non solùm de suo proposito, sed etiam de effectu eius, scilicet, quòd sine difficultate poterit executioni mandari, quia aliàs manifesto periculo exponitur castitatis. Vnde est etiam in præsenti ponderanda differentia inter votum castitatis, & religionis, quia votum castitatis, per se loquendo, & ante statum matrimonij, potest seruari & executioni mandari independenter à consensu alterius: votum autem religionis pendet in executione alterius consensu, & ex multis aliis circunstantiis, & ideo vt sub spe status religiosi possit quis licitè matrimonium contrahere, non obstante castitatis voto, necesse est vt hæc spes sit certa moraliter, non solùm ex parte proprij desiderij, sed etiam ex parte facultatis, seu capacitatis personæ, & ex parte etiam ipsius religionis, alioqui magna iniuria fieret voto castitatis, quia sine matrimonio potest liberè seruari absque statu religionis, adiuncto verò matrimonio, iam non est liberum homini integrè seruare illud, si cum effectu religiosus non sit.

10. *In tali casu liber est à voto, & potest licitè matrimoniũ consummare.* Nihilominus addo, si in principio bona fide facta fuit illa virtualis commutatio, & postea rationabili causa professio impediatur, aut sine tanta difficultate fieri non possit, vt verisimile non sit vouentem à principio voluisse ad hoc se obligare; tunc sine scrupulo posse redire ad seculum, & reddere debitum etiam prima vice sine culpa, iuxta dicenda capite seq. Et ratio est, quia ex quo facta fuit dicta commutatio, vel extensio, iam votum castitatis non obligauit ad integram castitatem, nisi in statu religionis cum obligatione eius morali modo intellecta, prout homines solent secundùm ius & secundùm prudentiam ad religionem obligari: nam hoc satis est vt prima actio & commutatio licita fuerit. Semel autem facta commutatione, vt suprà dixi, prius votum iam non obligat, nisi secundùm id quod post commutationem de illo relictum est: & ideo impedito statu religionis in prædicto statu votum castitatis non obligat ad seruandam illam, nisi quantum sine iniuria alterius coniugis seruari potest, & ideo potest reddi debitum etiam prima vice sine vlla culpa.

11. *Dubitatio secunda; an teneatur ingredi religionem, si alter coniux voueat castitatem.* Sed quid si post contractum matrimonium alter coniux vellet castitatem vouere, & cum alio pasci de nunquam petendo debitum, teneretúrne alius coniux nihilominus ingredi religionem; Ex dictis enim hoc sequi videtur, quia si facta est commutatio, necessarium est illam implere. In contrarium verò est, quia tunc sine ingressu religionis potest integrè seruari votum castitatis.

Resolutio. Respondeo, in primis cauendum esse periculum incontinentiæ, quod in prædicto casu vix potest moraliter deesse, siue tales personæ cohabitent diu, siue separentur, & in seculo maneant, quod propterea Ecclesia non permittit, nisi in certa ætate, & cum quibusdam conditionibus, vt suprà tactum est, & latiùs est dicendum in materia de matrimonio.

Secluso

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Ex vi voti seclulo periculo incontinentiæ non tenetur ingredi.

Secluso autem periculo, & loquendo per se ex vi voti, dicendum est in eo casu non teneri ad ingrediendam religionem propter rationem factam. Commutatio autem virtualiter contenta in dicto proposito intrandi religionem intelligenda est solùm quatenus illa fuerit medium ad seruandum votum castitatis, vel, quod idem est, subintellecta conditione, si aliter perseuerare non possit in statu matrimonij sine discrimine castitatis. Quocirca si ante contractum matrimonium quispiam esset omnino certus alium coniugem non petiturum debitum, non peccaret contrahendo matrimonium, etiam sine proposito intrandi religionem, quia nullum nocumentum inde prouenit castitati, & quia hæc certitudo non potest haberi nisi per diuinam reuelationem, ideo illa interueniente clarum est hoc esse licitum: & ita multi interpretantur matrimonium B. Virginis cum Iosepho post votum castitatis. Humanæ autem coniecturæ aut quæcunque promisso alterius coniugis ad hoc non sufficit. Nam si talis sit vt per eam renũtiet iuri suo, repugnabit substantiæ matrimonij, si ante illud fiat; si verò sit quæcumque alia assertio, vel contestatio, non tollit ius petendi, & consequenter non tollit reddendi obligationem, si postea cum effectu petatur. Et ideo semper talis contractus repugnat voto castitatis, seclusa reuelatione, nisi fiat prædicto animo transeundi ad religionem.

Notandũ. Si ante matrimoniũ esset certus quòd alter nũquã peteret debitum, licitè contrahere posset, etiam sine voto, aut proposito ingrediẽdi religionẽ.

12\. Satisfit tertio fũdamẽto primę sẽtentiæ.

Atque hinc facilè etiam expeditur tertium fundamentum prioris opinionis, quod non ex voto, sed ex iniuria, quæ fit alteri coniugi, sumebatur. Negamus enim illi fieri iniuriam alicuius momenti, nam si professio religionis impedita fuerit, illi reddetur debitum suum, per quod satisfit quoad hanc partem rigori iustitiæ. Nam licèt aliquod grauamen vnius coniugis sit quòd alter habeat votum castitatis, ratione cuius non possit debitum petere, & ideo aliqualis deceptio videatur, contrahere habendo votum, quod alter ignorat, nihilominus non videtur hoc continere iniuriam adeò grauem, vt ob eam solam causam censendum sit peccatum mortale iniustitiæ, quanquam hoc accidentarium omnino sit ad votum continentiæ, de quo agimus. Ac denique licèt illa sit aliqualis iniuria, si absque causa vel ratione fiat, tamen interuenientibus circunstantiis suprapositis homo vtitur iure suo, & ideo censendus non est formaliter decipere, aut iniuriam facere. Quòd si post tale matrimonium professio reipsa sequuta fuerit, iam aliter coniux manet omnino liber, & sic etiam ex hoc capite nulla ei fit iniuria.

13\. Obiectio diluitur.

Dicunt aliqui, interdum, præsertim ex parte mulieris, reddi difficilius matrimonium cum alio, quod illi est iniuriosum. Respondetur negando assumptum, si loquamur per se, & secundùm rectam rationem, quòd autem apud aliquos pro sua voluntate sine ratione operantes id possit accidere, curandum non est. Et probatur apertè: nam in omni matrimonio ex parte vtriusque coniugis subintelligitur tacitè illa conditio, *Nisi ad statum religionis transire voluero*; vnde vterque retinet ius suum ad id deliberandum & faciendum intra tempus iure præscriptum, & ideo neuter alteri facit iniuriam, quia & in hoc sunt pares, & talis conditio per se inest tali contractui: ergo quòd à principio fiat contractus cum intentione vtendi illo iure; & im-

A plendi illam conditionem, non potest esse iniuriosum coniugi, cùm ei non fiat maius nocumentum, eo quòd illa intentio præcedat, quàm si subsequatur. Vnde à fortiori constat omnino falsum & improbabile esse dicere talem intentionem esse contra substantiam matrimonij, cùm non excludat verum consensum in ipsum vinculum, quandoquidem potestas intrandi religionem cohærere possit cum vero matrimonio, & ita de hoc nulla est dubitatio inter probatos auctores.

14\. Satisfit vltimo fundam.

Ad vltimum fundamentum respondemus ex vi iuris positiui non esse nouum præceptum specialiter prohibens nuptias ratione voti simplicis, sed solùm declarans naturalem, & diuinam obligationem, quæ ex vi talis voti oritur. Et ita planè loquuntur Sancti omnes citati capite præcedenti, à quibus ferè sumpta sunt omnia decreta, quæ à Gratiano referuntur. Illi autem nuptiarum nomine, & verbo nubendi intelligunt matrimonium, prout ordinario modo fit, & consequenter vt includat copulam vel propositum eius. Quomodo dixit Hieron. Matth. 1. de Ioseph, qui dicitur vir Mariæ, *Cùm virum audieris, suspicio tibi non subeat nuptiarum.* Et in eodem sensu in cap. 2. negat Ioseph fuisse maritum, quia scilicet hæ voces matrimonium consummatum indicare solent. Sic etiam dixit Gregor. homil. 26. in Euangel. de eodem S. Ioseph. *Maria sponsum habere voluit, qui tamen ad eius nuptias non peruenit.* De his ergo nuptiis & affectu illarum loquuntur Sancti cùm dicunt, *Habentibus votum virginitatis non solùm nubere, sed etiam velle nubere damnabile est.* Sic etiam intelligendum est cap. *si vir.* dist. 27. citatum in illo quarto fundamento, cùm ait, *Si vir habens simplex votum virginitatis adiungitur vxori*, ibi enim verbum *adiungitur*, copulam significat, & non tantùm vinculum, & ideo de illo subditur, *Postea non dimittat vxorem, sed tribus annis pœniteat.* Ac si matrimonium non consummasset, cogendus potiùs esset, vel monendus, vt vxorem dimitteret, & religionem ingrederetur. Sic etiam inteligendum est cap. *rursus*, ibidem citatum, ibi, *si ad nuptias motu proprio conuolasset.* scilicet consummando priora sponsalia quæ præcesserant, quanquam illud caput licèt intelligeretur de solo matrimonio rato, nihil ad præsentem causam referret, quia ibi solùm dicitur esse validum, etiamsi post votum simplex castitatis fiat, non verò an licitè vel illicitè fiat. cap. autem *consuluit*, ibidem citatum, nihil ad præsens refert, & in capite seq. ex professo tractandum est.

Hieronym.

Gregor.

15\. Dubitatio tertia. An quæ votum virginitatis violauit, teneatur postea non nubere. Resolutio sub distinctione.

Alia dubitatio hîc supererat, an persona, quæ post votum virginitatis virginitatem amisit frangendo votum, teneatur nihilominus postea non nubere. Sed hæc difficultas satis expedita est tom. 2. de Religione tract. de voto in communi lib. 4. cap. 7. à num. 6. vsque ad 8. pendet enim hoc ex intentione vouentis. Si enim fecit votum virginitatis æquiualens voto continentiæ, seu illud includens, clarum est quidquid peccauerit, semper obligari ad non nubendum, quia votum castitatis semper in futurum obligat quantum potest, etiamsi in præterito fractum fuerit. Si autem intentio vouentis solùm fuit se obligare ad conseruandum integrum claustrum virginale, seu non committendam primam fornicationem, seu primum actum, quo perdat virginitatem, tunc post votum irritum factum,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

non manet votum ad non nubendum, quia obligatio non excedit intentionem vouentis. Quæ resolutio ex D. Th. & Caiet. ſumitur in hac quæſt. 88. art. 3. ad 2. & eſt communis, & per ſe ſatis clara. Solùm inquiri poteſt quando votum iudicandum ſit eſſe huius poſterioris modi. Reſpondeo ſolùm quando id conſtiterit ex intentione expreſſa vouentis, alioqui enim qui ſimpliciter vouit virginitatem, & nihil declarat vel limitat, cenſetur vouere perpetuam caſtitatem. Et ita ſentiunt D. Thom. & Caiet. citato loco, & alij Doctores in 4. diſt. 38. Soto lib. 7. de Iuſtitia quæſt. 2. art. 1. & Nau. cap. 12. num. 43. Leſſius lib. 2. de Iuſt. cap. 40. dubit. 13. num. 105. Azor tom. 1. inſt. moral. lib. 11. cap. 19. q. 14. Sanchez in Decalog. lib. 4. de voto cap. 40. numer. 65. & alij quos d. lib. 4. de voto c. 7. num. 7. allegaui. Cætera quæ de obligatione voti caſtitatis deſiderari poſſunt, inferiùs adiiciemus.

Capvt IV.

Vtrùm votum ſimplex caſtitatis per ſe & natura ſua irritet matrimonium poſtea contractum.

HÆc quæſtio tractatur à Theologis in 4. d. 38. & ab aliis auctoribus in materia de matrimonio, magis tamen propria eſt huius loci, quia magis pendet ex cognitione voti ſimplicis, & neceſſaria eſt ad eius vim & efficaciam explicandam. Nobis etiam conducet ad explicandam vim & naturam voti ſolemnis, & ideo prætermitti hoc loco non potuit. Videtur autem hæc quæſtio fuiſſe controuerſa tempore D. Auguſtini, nam ille lib. de bono viduitatis cap. 10. ſignificat aliquos aſſeruiſſe nuptias poſt votum caſtitatis factas non eſſe nuptias, ſed potiùs adulteria, & ideo ſeparandos eſſe qui ita contrahunt. Quæ ſententia variis modis ſuaderi poteſt.

Prima ſētētia affirmat.

Primò ex ipſa antiquitate; olim namque vota virginitatis, & caſtitatis, quæ erant in vſu Eccleſiæ, ſimplicia tantùm erant, & tamen tunc ita impediebant matrimonium, vt irritum illud facerent: ergo hic effectus ſequitur ex intrinſeca natura talium votorum. Conſequentia eſt clara, quia tunc non erat ſolemnitas aliqua per Eccleſiam introducta, cui ille effectus tribueretur. Antecedens quoad vtramque partem ſumitur ex diſcurſu Cypriani in epiſt. 62. in qua loquens de virginibus, quæ ſe Deo dicauerunt, planè indicat ſe loqui de priuata dicatione per votum ſimplex, quia nullam facit mentionem Eccleſiaſticæ ſolemnitatis. Et de iiſdem loquens in lib. de habitu virgin. ait ſæpe eſſe diuites, & locupletes, & ideo velle ornari, & in publicum prodire, oſtentando diuitias, quæ omnia non conſonant cum voto ſolemni, & tamen in eiſdem locis ſignificat matrimonia ab illis virginibus contracta non eſſe valida. Nam ea vocat adulteria, & ſeparari præcipit, ac perpetuò excommunicari, ſi in eodem ſtatu contumaciter perſeuerent, quæ fieri non poſſent, ſi talia matrimonia valida eſſent. Idem ſumitur ex Nicolao Papa relato à Gratiano in cap. *Quod interrogaſti* 27. d. & ex multis aliis quæ habentur 27. quæſtio. 1. vbi in cap. *de viduis*, dicitur viduas, & puellas, quæ in domibus propriis à parentibus vel per ſe habitum religionis mutauerunt, ſi poſtea nupſerint *ſeparandas eſſe*, conſtat autem illud votum eſſe priuatum, & ſimplex.

Probatur primò.

Vide Cyprianum ep 11. ad Pomponium.

2. Probatur ſecundò ex iure.

Secundò argumentor ex cap. *ex parte* 1. de conuerſ. coniug. vbi quidam coniugatus, qui viuente prima vxore monachalem habitum ſuſceperat, & ab illa reuocatus fuerat, illáque mortua ſecundam duxerat, ab illa ſeparari cogitur propter priorem profeſſionem. Ex quo ſumimus argumentum, nam illa prior profeſſio fuerat inualida: ergo ad ſummum potuit inducere obligationem voti ſimplicis, iuxta cap. *quidam*, eodem tit. & tamen matrimonium poſtea ſubſequutum reputatur inualidum; ergo. Et confirmari poteſt ex cap. vlt. qui cler. vel vou. vbi mulier vouens caſtitatem ſub conditione manendi in domo propria, & cum omni ſua ſubſtantia, inhabilis cenſetur ad matrimonium: cùm tamen votum illud ſimplex videatur.

3. Probatur tertiò ratione.

Tertiò argumentari poſſumus ratione, quia res alicui ſemel donata non poteſt alteri validè donari; ſed per votum caſtitatis etiam ſimplex donatur Deo corpus, vt inſeruiat cultui eius abſtinendo ab omni vſu venereo, cui contraria eſt traditio, quæ per matrimonium poſtea fit.

Obiectio.

Eſt autem ad hoc communis reſponſio, votum ſimplex non eſſe donationem, ſed promiſſionem tantùm, promiſſionem autem non habere vim irritandi ſubſequentem donationem.

Reſponſio Scoti.

Sed contra hoc inſtat Scotus in 4. d. 38. quia reſpectu Dei donatio fieri poteſt per actum internum, nam illum poteſt Deus ſtatim acceptare: hanc autem videtur habere votum ſimplex caſtitatis perpetuæ, quia ad hoc fit vt corpus ex tunc conſecretur Deo, & ideo non fit tanquam futura, ſed tanquam præſens donatio; ergo ad impediendam contrariam traditionem habet vim non tantùm promiſſionis, ſed etiam perfectæ donationis.

Reſpōſio ſecunda.

Accedit quòd licèt demus eſſe ſolam promiſſionem, tamen propter excellentiam perſonæ cui fit, videtur inducere maiorem obligationē, quàm inducat traditio facta inter homines: ergo ſi traditio alicuius rei homini facta impedit ne valeat ſecunda donatio alteri facta, obligatio promiſſionis facta Deo irritabit ſubſequentem donationem factam homini.

4. Secūda communis & vera ſententia negat.

Nihilominus certa & communis doctrina eſt, votum ſimplex continentiæ ſeu virginitatis non facere irritum matrimonium ſubſequens, etiamſi illicitè contractum ſit. ita docent omnes Theologi in 4. d. 38. ſine vlla diuerſitate opinionum, & omnes Canoniſtæ ſuper iura ſtatim citanda, & Summiſtæ etiam omnes.

Probatur primò Patrū authoritate. *Auguſt.*

Et videtur fuiſſe expreſſa ſententia Auguſtini in dict. lib. de bono viduitatis c. 10. vbi de illis, qui tales nuptias vocabant adulteria, inquit, *Non mihi videntur ſatis acutè & diligenter conſiderare quid dicant*. Et infrà dicit ex illa falſa ſententia ſequi vt à maritis ſeparentur vxores, quaſi adulteræ ſint, & non vxores. *Et cùm volunt eas* (inquit) *reddere continentiæ, faciunt maritos earum adulteros veros, cùm ſuis vxoribus viuis alteras duxerint.* Sunt qui exiſtiment Aug. ibi non diſputare contra eos qui dicūt nuptias poſt votum caſtitatis non eſſe nuptias, ſed contra Tertull. & alios hæreticos, qui damnabant nuptias viduarum, & hos tantùm referre, cùm ait, *Proinde qui dicunt talium*, id eſt, viduarum, *nuptias non eſſe nuptias*, &c. Quam interpretationem latè proſequitur Fernandus à Mendoça lib. 2. in Conc. Eliberit. c. 20. Sed eſtò verum ſit, Auguſtinum in illo libro præcipuè improbare illum errorem à cap. 4. & 5. hoc non eneruat teſtimonium illud, ſed potiùs confirmat pro inſtituto præſenti, tum quia

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quia verisimile est neminem vnquam negasse matrimonia viduarum esse inualida ratione voti, sed solùm ex alio falso errore damnante secunda nuptias. Tum quia ad impugnandum magis hunc errorem addidit Augustinus, etiamsi viduitati adiungatur votum castitatis, & ob eam causam peccetur contrahendo nuptias, nihilominus illas non esse adulteria, sed veras nuptias. Et

August. hoc est quod ait in cap. 9. *In viduali & virginali continentiæ voti debito obligata, non solùm capessere, sed etiam velle nuptias damnabile est.* Infrà verò subdit. *Damnantur tales, non quia coniugalem fidem posteriùs inierunt, sed continentiæ primam fidem irritam fecerunt*; quasi diceret, vt infrà exponit, *Damnantur nuptiæ non secundùm se, nec quia veræ non sunt, sed quia infideliter contractæ sunt.* Et hoc est cap. 11. subiungit, *Quapropter non possunt quidem dicere à proposito meliori lapsas, si nupserint, fœminas, adulteria esse non coniugia, sed planè non dubitauerint dicere lapsus & ruinas à castitate sanctiore, quæ vouetur Deo, adulteriis esse peiores.* Est ergo clara sententia Augustini matrimonium peccaminosè contrahi contra votum, & nihilominus validum esse. Nec dubitandum est librum illum esse Augustini, quidquid Erasmus sine fundamento dixerit, quem in hoc aliqua ex parte sequitur Hosius in Confessione Catholica cap. 56. tamen sine causa; nam & stylus ipse Augustinum redolet, & tota libri doctrina est digna Augustino. Et Possidonius in indice illam epistolam recognouit. Adde eandem doctrinam habere Augustinum in epist. 70. ad Bonifacium, quem locum infrà circa vota solemnia latiùs expendemus.

5. Epiphan. Secundò probari potest eadem veritas ex Epiphan. hæres. 61. vbi, vt superiùs dixi, ait, Apostolos docuisse esse graue peccatum post votum castitatis coniugium inire, subiungit verò postea grauius peccatum esse, *occultè scortari, aut sub solitudinis, vel continentiæ specie libidinem exercere.* Ex quo sic concludit, *Melius est itaque* (id est, minus malum est) *vnum peccatum habere, quàm plura; melius lapsum à cursu palam sibi vxorem sumere secundùm legem, & à virginitate multo tempore pœnitentiam agere, & sic rursus ad Ecclesiam induci, quàm quotidie occultis iaculis sauciari.* Euidenter ergo docet tale coniugium validum esse, tum quia supponit in illo tantùm esse vnum peccatum, scilicet sacrilegium, quod non esset verum, si vinculum non teneret, nam omnes actus sequentes essent peccata. Tum etiam, quia supponit post peractam pœnitentiam huiusmodi recipiendos esse in suo statu matrimonij. Aliter hunc locum interpretatur Bellarm. lib. 2. de Monach. c. 34. de quo infrà.

6. Hieron. In eodémque sensu videtur loqui Hieronym. epist. 46. de vitando suspecto contubernio cùm ad virginem Deo per votum sacratam, quæ cum iuuene quodam non sine suspicione viuebat, sic loquitur. *Si virgo es, quid times diligentem custodiam? si corrupta, cur non palàm nubis?* Supponit ergo illam esse capacem nuptiarum: nec tamen illi permittit nuptias vt bonas, sed vt minùs malas, sicut Epiphanius. Vnde subdit: *Neque verò hoc dico quòd post peccatum tollam pœnitentiam, vt quod malè cœpit malè perseueret, sed quòd desperem in huiusmodi copula diuulsionem.* Et fortasse ob eandem causam idem Hieron. lib. 1. contra Iouinian. dixit, *Quæ post consecrationem nupserint, non iam adulteræ sunt, quàm incestæ.* Dicitur enim generali vocabulo incestus quælibet illicita matrimonij

A coniunctio, vt sumitur ex l. *si adulterium.* ff. ad legem Iul. de adulteriis. maximè si sit contra religionem: adulterium verò non est, nisi vbi nullum est matrimonium, inter eos qui conueniunt. Sentit ergo Hieronym. illa coniugia non esse adulteria, quia non sunt omnino nulla, sunt tamen incesta, quia sacrilega. Denique in eodem sensu accipiendum aliqui putant quod idem Hieron. dixit epist. 8. ad Demetriadem in fine, vbi sic ait, *Sanctarum virginum propositum, angelorúmque familiæ gloriam quarundam non bene se agentium nomen infamat, quibus apertè dicendum est, vt aut nubant, si se non possunt continere, aut contineant, si nolunt nubere.* Hæc tamen verba non vi-

B dentur tantùm permissionem continere, aut consilium minoris mali ex suppositione prauæ voluntatis, sed absolutam licentiam ac derogationem præbere, & ideo non videntur ita intelligenda, vt dicta sint ad virgines voto obligatas, sed ad alias socias, vel ancillas earum, quæ votum non habebant, & ideo nimis licenter viuebant cum infamia sociarum virginum. Quem sensum satis declarant sequentia verba, *Digna res risu, imò planctu, incedentibus dominis ancilla virgo procedit ornatior, vt pro nimia consuetudine quam incomptam videris dominam suspiceris.* Et ideo in epist. 22. monet idem Hieron. *Sint tibi sociæ, quas ieiunia tenuant, quibus pallor in facie est, quas & ætas proba-

C uit, & vita.*

Superfluum alicui videri potest in re clara, & non controuersa, & in iure satis declarata Sanctorum Patrum testimonia congerere. Id tamen eo consilio facimus, vt per occasionem nonnulla Patrum obscuriora verba declaremus, & vt simul intelligatur, quam vim tempore istorum Patrum haberet consuetum votum virginitatis, quod ad ea quæ postea dicentur, erit necessarium: omissis verò aliis Patribus traditur hæc veritas in multis decretis Conciliorum, & Pontificum, quæ Gratianus refert 27. quæst. 1. & d. 27. Refert decretum Theodori in suo Pœnitentiali, quod videtur editum in Synodo Anglicana, vt sumitur ex Beda lib. 4. historiæ Anglicanæ cap. 5. Verba Gratiani sunt. *Si vir simplex votum virginitatis habens adiungitur vxori, postea non dimittat vxorem, sed tribus annis pœniteat.* Idem refert Gratianus cap. vlt. 27. q. 1. vbi omittit illam particulam *simplex*, & deesse dicit in antiquis exemplaribus, necessariò tamen ita intelligendum est decretum Gelasij Papæ in epistola ad Episcopos Lucaniæ cap. 23. & habetur eadem causa & q. c. penult. vbi de viduis, quæ sua voluntate castitatem vouerunt, & postea nubunt, dicitur, licèt grauiter peccent, non esse cogendas, sed admonendas, vt Deo satisfaciant, &c. Supponit ergo Pontifex illas non manere in malo statu, & consequenter matrimonium illud fuisse validum, licèt malè contractum, alioqui Ecclesia non satisfaceret suo muneri eas in tali statu relinquendo. Verum est in cap. *viduas*, ibidem, referri aliud statutum esse in Concilio Martini Papæ, & habetur in Concilio Triburien. capite 25. sed fortasse iam ibi est sermo de voto solemni, seu solemnizato per Ecclesiæ statutum, de quo postea videbimus. Imò idem Gelasius in eadem epist. cap. 22. idem indicat de sacris virginibus: nam si nupserint, non dicit eas esse separandas, sed condigna pœnitentia afficiendas. Clariùs hoc statuit Innocent. I. epist. 2. c. vlt. vbi satis expressè declarat se loqui de his, qui simplicem tantùm promissionem emiserant.

7. (margin, beside "Superfluum alicui…")

Probatur ex iure. (margin, beside "hæc veritas in multis decretis…")

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Idem sumitur ex Concil. Toletano I. cap. 16. & habetur in cap. *deuotam*, &c. *hæ vero* 27. q. 1. Præterea nouiori iure hoc expresè declaratum est in c. *meminimus*, & in c. *rursus*, qui Cler. vel vou. & in c. vnico de voto, in 6.

8. Probatur ratione. Dominium non admittitur per rei promissionem.

Ratio quam omnes Theologi reddunt est, quia votum simplex est pura promissio: per promissionem autem alicuius rei non admittitur dominium eius, & ideo si per voluntatem eiusdem domini alteri postea tradatur, valida est donatio, seu posterior contractus. Ita verò se habet matrimonium subsequens respectu prioris voti, est enim quasi donatio, vel alienatio eiusdem rei, quæ priùs Deo promissa fuerat: est ergo valida, quamuis contra fidelitatem Deo debitam fiat. Quæ ratio non parum eneruaretur si vera esset sententia dicentium votum castitatis simplex non solam promissionem, sed etiam traditionem continere. Sed illam sententiam nos suprà reiecimus: atque adeò ratio firma manet, quæ confirmari potest exemplis circa promissiones & donationes aliarum rerum.

Confirmatur exemplis.

Nam si quis promisit dare centum in eleemosynam, & postea illa eadem det amico, donatio tenet, licèt contra votum facta sit: matrimonium etiam factum cum vna, contra promissionem vel sponsalia de futuro etiam iurata cum alia, validum est. Sistendo ergo in ratione promissionis, & voti simplicis, sine dubio est optima illa ratio.

9. Instantiæ ex Scoto obuiatur.

Quia verò instare aliquis potest ex Scoto in 3. d. 38. interrogando, cur non possit quis ita facere votum simplex castitatis quoad illam in futurum seruandam, vt simul in præsenti se tradat voluntariè Deo, vt ita eius obsequio emancipatus maneat, quòd alteri postea validè se tradere non possit ad vsum matrimonij: ideo addendum est quod supra dixi, non posse hominem sua priuata voluntate sola ita alteri tradere corpus suum extra matrimonium, vt se reddat inhabilem ad matrimonium contrahendum.

Extra matrimonium non fit traditio proprij corporis priuata authoritate, & voluntate, ita quis fiat inhabilis ad matrimonium. Probatur respectu Dei.

Ratio autem in superioribus etiam insinuata est, quia vel talis traditio fieret ipsi Deo immediatè, vel alicui homini vice Dei: nihil autem horum dici potest probabiliter. Et quidem quoad priorem partem de Deo probaui hoc latè, quia Deus in se nullum dominium potest ab homine accipere, quod non aliter meliùs declaratur nisi quia ex vi talis donationis nullum ius vtendi Deo acquiritur: dominium autem seu donatio ad vsum ordinatur: ergo homo tantùm potest dici tradere Deo corpus suum, non vt Deus illo vtatur, sed potiùs vt ipse homo propter obsequium Dei non illo vtatur suo corpore in tali materia; hoc autem totum resoluitur in simplicem promissionem. Quod etiam videre licet in votis peregrinationis, aut eleemosynæ, per quæ homo etiam obligatur ad vtendum vel pecunia, vel suis actionibus in tale Dei obsequium; quod non potest intelligi per traditionem ordinatam immediatè ad ipsum Deum, sed promissionem. Nam sicut in his votis se habet homo ad positiuum vsum talium rerum, ita in voto castitatis se habet ad talem non vsum sui corporis.

10. Probatur in traditione facta homini. Primò in traditione per seruitutem.

Quoad aliam verò partem de homine probatur primò inductione, quia per captiuitatem vel seruitutem transfertur dominium serui in herum, & tamen ex vi illius translationis non fit seruus ita inhabilis ad matrimonium, quin factum teneat, etiamsi inuito domino fiat: quod ex vsu Ecclesiæ certum est: & idem censeo esse de iure omnium gentium, quo iure seruitus est

A introducta, & fortasse non poterat aliter iure humano introduci, vel quia fuisset in præiudicium naturæ, cuius propagatio impeditur, vel quia fuisset in spirituale nocumentum personæ, cùm matrimonium etiam in remedium concupiscentiæ datum sit.

Matrimonium serui inuito domino validum est. Molin. de Inst. tract. 2. disp. 38.

Multo autem certius existimo, etsi possit aliquis sua voluntate se vendere in seruum, non posse tamen ea conditione se vendere, vt potestate ducendi vxorem omnino se abdicet, atque ita inhabilem se ad matrimonium reddat: vt si absque consensu domini illud contrahere tentet, non valeat, nunquam enim talis modus contractus inter homines factus, aut intentatus legitur, quod est signum illum non cadere sub humanam potestatem.

B Quod etiam aliquo modo sumi potest ex cap. 1. de coniug. seruor.

Probatur secùdò in promissione cõtrahẽdi matrimonium.

Deinde quantumuis aliquis promittat alteri suum obsequium, vel vsum sui corporis per coniugium postea contrahendum cum illa, ita vt ex tunc velit se inhabilem reddere ad quodlibet aliud matrimonium, quasi donando alteri ius, vel potestatem quam habet ad contrahendum, non potest ita id præstare, quin eo non obstante contractus postea subsequutus validus sit, sed solùm vt licitè non fiat. Quod eisdem ferè argumentis, & indiciis ostendi potest.

Probatur tertiò in donatione sui facta in seruitium hospitalis, vel alicuius Ecclesiæ, aut monasterij.

Præterea etiamsi titulo religioso aliquis se donet hospitali, v. g. propter Deum in perpetuum obsequium, & sub conditione non

C contrahendi matrimonium, & cum voluntate se inhabilitandi ad illud, quantum potest, vt liberiùs possit seruire, nihilominus semper manet ita habilis ad matrimonium, vt si contrahat, factum teneat, vt constat etiam ex vsu Ecclesiæ, & à fortiori sumitur ex dict. cap. 1. de coniug. seruor. & ex cap. vnico, de voto in 6. cum aliis pluribus suprà citatis in confirmationem veræ doctrinæ.

Probatur quartò in voto castitatis simplici Societatis Iesu ante constitutionem Greg. XIII.

Denique ante constitutionem quandam Greg. XIII. *Ascendente Domino.* votum simplex castitatis fiebat in Societate cum traditione sufficiente ad constituendum verum religiosum, vt priùs idem Pontifex declarauerat alia bulla, *Quanto*

D *fructuosius*, & tamen tunc non reddebat personam inhabilem ad matrimonium, nec poterat religiosus, etiamsi ipse vellet eo animo se tradere, & votum emittere, se inhabilem reddere: imò neque licèt religio nondum habens ad hoc facultatem à Pontifice, vellet eo animo traditionem acceptare, fuisset effectus talis subsequutus; quod est certissimum & indubitatum apud omnes: ergo signum manifestum est solam priuatam voluntatem vouentis non sufficere ad hunc effectum quantumcumque ipse illum intendat se tradendo in quemcumque vsum.

11. Probatur ratione à priori.

Ratio autem à priori esse videtur, quia homo non est absolutus dominus sui corporis in quemcumque vsum, vnde non potest ita se vendere

E alteri, vt ei liceat illum occidere, mutilare, aut sine causa iniuriosè tractare; sic etiam in particulari non est ita dominus vt possit hanc potestatem in alium transferre, aut ius in suum corpus quoad hunc vsum, vel contrarium non vsum dare, nisi per contractum matrimonium; & ideo quantumcumque se obliget extra hunc contractum in ordine ad hunc vsum, vel non vsum, non potest habere rationem alienationis, vel abdicationis talis potestatis, sed solius promissionis. Hinc enim fit vt non possit aliquis ita dare alteri potestatem in corpus suum, vt pro se contrahat matrimonium se etiam inuito: & ideo quando aliquis dat potestatem alteri, vt nomine

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Matrimonium per procuratorem quando sit validum.

nomine suo matrimonium contrahat, si ante ipsum contractum reuocet facultatem, matrimonium non valet, vel potest dare talem facultatem irreuocabilem antequam habeat effectum, quod est signum non posse illam dare per modum alienationis, seu donationis, ideóque matrimonium subsequutum post quamcumque huiusmodi obligationem validum esse, etiamsi contra fidelitatem vel promissionem factum sit. Ratio autem ob quam homo ex natura rei habet potestatem limitatam ad hunc vsum, videtur posse desumi ex fine eius: ordinatur enim ad bonum & conseruationem ipsius naturæ; propter hoc enim accipit homo à natura habilitatem & libertatem ad matrimonium & ad vsum eius, & ideo licèt pro sua libertate possit (ex natura rei loquimur) se priuare vsu matrimonij, vel ad illam etiam priuationem se obligare; non tamen potest propria auctoritate se inhabilem reddere ad vsum contracti matrimonij, sed hoc reseruatum est publicæ potestati, quam in Ecclesia à Christo collatam certò scimus. An verò ex natura rei esset in republ. quæstio est ad materiam de matrimonio spectans.

12. Differentia inter dominium proprij corporis, & aliarum rerum quoad alienationem, &c.

Quocirca comparandum non est dominium hoc quod homo habet corporis sui in ordine ad vsum coniugalem, cum dominio aliarum rerum externarum, vel etiam aliarum actionum sui corporis. Nam res alias potest omnino à se abdicare, & similiter potest alienare dominium ad alias actiones per varios contractus, & in alium transferre, de quibus aliqua dicemus sequenti libro: at verò dominium in corpus suum in ordine ad coniugalem vsum solùm per contractum matrimonij potest alteri donari, quia est materia propria illius contractus, & non alterius; & eadem ratione per nullum contractum priuata voluntate factum potest alteri ita donari ad alium vsum vel obsequium siue ciuile, siue religiosum, vt ex vi dominij alterius acquisiti maneat persona priuata potestate contrahendi matrimonium, & se tradendi alteri in illum vsum. Sunt enim hæc iura diuersorum ordinum & rationum, & ideo non potest vnum per aliud impediri. Neque etiam potest quis directè tradere alteri potestatem in suum corpus quoad non vsum matrimonij, tum quia dominium non ordinatur directè ad non vsum, sed ad aliquem vsum, ex quo possit sequi illa negatio, quod in præsenti locum non habet extra contractum matrimonij, vt dixi: tum etiam, quia aliàs stando in solo iure naturæ posset quis se inhabilem reddere ad matrimonium per donationem sui alteri factam: & rursus posset ab ipso domino ad matrimonium habilitari, quia posset illi remittere donationem factam. Et similia multa possunt facilè inferri, quæ sunt planè absurda, & extra omnem vsum, quæ omnia satis indicant, quantumcumque homo se obliget Deo, vel homini propter Deum ad non vsum matrimonij, vel ad obsequium aliquod postulans matrimonij carentiam: nunquam potest à se omnino abdicare potestatem illam naturalem, quam habet ad contrahendum validè matrimonium, nec se inhabilem ad illud reddere. Atque ita concluditur votum simplex castitatis, quantumcumque vouens sua voluntate conetur ac velit seipsum tradere ad prædictum non vsum, non reddere ex se & natura sua hominem inhabilem ad matrimonium. Nam quòd illa voluntas coniungatur cum tali voto, non mutat naturam eius, vt suprà ostendi, sed ad summum secum affert alium contractum inducentem etiam nouam obligationem, quæ per se etiam non potest personam ad matrimonium inhabilem reddere, vt ostensum est; ergo neque illa duo vincula simul coniuncta possunt illum effectum inducere, quia ex vtroque simul non fit vnum, vt sic dicam, intensiuè maius, quod posset habere effectus alterius rationis, sed est tantùm quoddam aggregatum obligationum, ex quo etiam orietur aggregatum effectuum, ita vt singuli sint proportionati singulis vinculis, non tamen excedentes. Et eâdem ratione non potest illa voluntas, vel traditio adiuncta voto simplici dare illi hanc vim, quia non mutat eius naturam, vt dixi, nec traducit obligationem eius ad alium ordinem, imò neque in seipsa fortiorem illam reddit, sed solùm per aggregationem, & additionem quasi extensiuam. Et ideo rectè dixerunt Scotus, Paludanus, Caiet. & alij, quoties votum castitatis reddit personam inhabilem ad matrimonium, id non esse ex sola rei natura, vel ex sola voluntate vouentis, sed adiuncto Ecclesiæ statuto.

Probatur tandem votum castitatis simplex non irritare matrimonium.

13. Dubitatio, an votũ simplex, & solẽne castitatis fuerit vsitatũ in Ecclesia ante tẽpora Innocentij II.

In prima ratione dubitandi in principio posita multa petuntur. Primum est, an in antiquo vsu Ecclesiæ votum castitatis, quod tunc fiebat, esset simplex, aut solemne. Quidam enim putant fuisse tantùm simplex extra ordinem sacrum vsque ad tempora Innocent. II. qui matrimonia personarum, quæ se Deo per religionis vota dicassent, irrita esse voluit. Sed hoc difficile creditu est. Sed quia infrà de hoc puncto latiùs dicendum est, ideo nunc suppono vtrumque votum simplex & solemne castitatis fuisse in vsu multo ante Innocent. II. etiam tempore Cypriani, vel fortasse etiam antea. Quod pro nunc ex verbis eiusdem Innocentij II. ostendi potest: nam in Concil. Romano cap. 7. quod refertur in cap. *vt lex* 27. q. 1. vbi declarat religiosorum matrimonia esse irrita, non loquitur tantùm de re noua, aut à se inuenta, seu instituta, sed de re antiqua; postquam enim dixit, vt qui talia matrimonia contrahunt separentur, subdit, *Huiusmodi namque copulationem, quam contra Ecclesiasticam regulam constat esse contractam, matrimonium non esse censemus*: non ergo ipse irritat, sed ex Ecclesiastica regula declarat esse irritum. Est enim obiter aduertendum propter glossam vltimam ibi, non omne matrimonium contra legem Ecclesiasticam esse irritum, nam etiam matrimonium, quod est contra votum simplex castitatis, est contra legem Ecclesiasticam, & non est irritum, sed tunc solùm est irritum, quando lex Ecclesiastica ita prohibet, vt etiam irritare sufficienter declaret: censet autem Pontifex ibi sufficienter hoc declarari, quoties lex non permittit contrahentes in eo statu permanere, sed præcipit separari perpetuò, argumento cap. *contradicimus* 35. q. 3. Quòd si aliquando non obstante valore matrimonij separentur coniuges propter crimen in eo contrahendo commissum, vt in cap. *non oportet* 2. 33. q. 4. id intelligendum est de separatione ad tempus, non perpetua, argumento cap. 1. & 2. de matrim. contract. contra interdict. Eccles. Constat autem multa iura Innocentio II. antiquiora ita prohibere matrimonia monialium, vel monachorum, vt ea perpetuò dissoluenda per coniugum separationem statuant, vt citato loco latiùs videbimus. & interim sumi potest ex his quæ refert Gratian. 27. q. 1.

Resolutio est affirmatiua.

Innoc. II.

Declara

(c) 2007 Ministerio de Cultura

14. Confirmatur ex Innoc. I. Declaratúrque breuiter ex epist. 2. Innocentij I. cap. 12. & 13. vbi aliter loquitur de virginibus quæ simplici voto promiserant permanere in proposito virginali, & de illis quæ simul velari meruerunt: nam illas priores tantùm dicit fecisse pollicitationem, quam fideliter seruare tenentur, & ideo pœnitentiam esse illis iniungendam, si nupserint, non tamen esse separandas: posteriores verò dicit nupsisse Christo, & ideo si alteri nupserint, non esse admittendas in Ecclesia, donec vir moriatur, quod cum Gratiano 27. q. 1. §. vlt. intelligo, nisi ab illo separentur; eas enim comparat cum illis adulteris, quæ viuente priore coniuge alteri nupserunt, de quibus idem dicit. Iuxta hæc igitur duo decreta Innocentij intelligenda erunt omnia similia testimonia antiquorum Patrum: quoties enim significant matrimonium aliquod contractum post votum castitatis validum esse, loquuntur de personis laïcis, & secularibus, quæ huiusmodi votum simplex emittere solebant. Quando verò talia matrimonia tanquam valida non admittunt, de personis per votum solemne Deo consecratis loquuntur. Quam regulam tribuit Gratian. & iuxta illam varia testimonia conciliat suprà, & 27. de §. vlt. & si attentè considerentur circumstantiæ non erit difficile hoc discernere, cuius rei varia exempla in sequentibus proferemus.

Quo sensu intelligenda Patrum testimonia.

15. Ad testimonium D. Cypriani responsio. Vnum ergo ex illis est quod ex Cypriano adducitur in prima illa ratione, eiúsque sensus postulatur. Et quidem Pamelius in scholiis ad dict. epist. num. 1. de voto simplici existimat Cyprianum loqui. Inter alias autem coniecturas quibus mouetur vna est, quòd nuptias adire illis fœminis liberum erat: liberum autem appellat, non quia liceret, sed quia permittitur ab ipso Cypriano propter vitandum maius malum. Sed, vt suprà dixi, hoc non potest colligi ex tota epistola; nam verba illa, ex quibus id sumit, non habent illum sensum, quia, vt suprà declaraui, illa non referuntur ad virgines iam voto obligatas, sed priusquam obligentur. At de aliis iam voto ligatis expresè dicit, post peractam pœnitentiam accepta communione ad Ecclesiam admittantur, hac tamen interminatione, vt si ad eosdem masculos postea reuersæ fuerint, aut si cum eisdem simul & in vna domo sub eodem tecto habitauerint, grauiori censura eiiciantur, & infrà iterum repetit. *Si obstinatè perseuerant, nec se adinuicem separant, sciant se cum hac sua impudica obstinatione, nunquam a nobis admitti ad Ecclesiam posse.* Quomodo ergo illis matrimonium permitteret? alioqui non illos separare præciperet, si matrimonium inter eos validum esse posse iudicaret. Quamuis enim peccet qui contra simplex votum castitatis matrimonium contrahit, Ecclesia tamen eos non separat, cap. *Si vir*, 27. d. cum aliis suprà citatis, id enim esse contra ius alterius coniugis, & moraliter loquendo, periculum animarum inde crearetur. Dicere verò potest aliquis Cyprianum non loqui de illis qui matrimonium contraxerant, sed qui turpiter miscebantur contra votum castitatis; & posse rectè intelligi de voto simplici. Quæ expositio posset quidem admitti, si aliæ circumstantiæ cogerent. Re tamen vera est nimis violenta, tum quia si inter illas personas posset esse validum matrimonium, cùm aliàs posset eo tempore priuatim contrahi, non deberet absolutè præcipere eas separari, sed examinare priùs an essent coniugatæ, necne; tum etiam, quia nimis generaliter loquitur, & sine vlla limitatione. In quo planè non solùm supponit coniunctionem illam esse iniquam, sed etiam non posse esse honestam.

Vnde Gratianus cap. 4. & 5. 27. q. 1. iuncto §. vlt. totius quæst. apertè intelligit Cyprianum ibi loqui de virginibus habentibus votum solemne castitatis. Et idem sentiunt ibi Hugo, Turrecrem. & alij dicentes Cyprianum loqui de monialibus, & sanctimonialibus, quæ iam nubere non poterant. Et mihi videtur verisimilius, & coniecturæ in contrarium multùm vrgent, si aduertamus virgines Deo dicatas, seu velatas eo tempore non semper habitasse in separatis monasteriis, sed in domibus parentum, vt colligi potest ex can. 27. Concilij Illiberitani, qui sic habet, *Episcopus, vel quilibet clericus alius, aut sororem, aut filiam virginem dicatam Deo tantum secum habeat.* Loqui autem ibi Concilium de virginibus habentibus votum solemne virginitatis, non obscurè colligitur ex can. 13. eiusdem Concilij. Vtrumque etiam probat sufficienter canon 33. Concilij Carthag. III. statuens, *vt virgines sacræ, si parentibus, à quibus custodiebantur, priuatæ fuerint, Episcopi prouidentia in monasterio virginum, vel grauioribus fœminis commendentur*, &c. Constat autem Concilium illud fuisse multò post tempora Cypriani. Quòd autem ibi sit sermo de velatis virginibus, nomen sacrarum virginum satis ostendit, non enim solent ita appellari, nisi quæ publico, & solemni ritu Deo sunt consecratæ. De his ergo loquitur Cyprianus, quas propterea dicatas & nuptas Deo vocat. Et ideo mirum non est quòd supponat aliquas earum potuisse liberiùs discurrere & vagari, & in habitu minùs decenti, & balneis vti, & societate hominum minùs pudica: ex his enim coniecturis non statim colligitur illas solùm fuisse dicatas voto simplici, sed non fuisse ita clausas & custoditas, sicut modò sunt Sanctimoniales. Quod autem Cyprianus ait quasdam illarum fuisse locupletes, vel ideo esse potuit, quia votum castitatis etiam solemne fortasse tunc fieri poterat sine voto paupertatis, sicut nunc fit à clericis in sacris: vel ideo dicuntur diuites, quia habebant parentes diuites cum quibus habitabant. 16.

Conc. Illiber.

Conc. Carthag.

Ad alia iura, quæ in illa prima ratione citantur, iuxta regulam positam respondendum est. Nam illa quæ habentur 27. q. 1. ante cap. *nuptiarum*, de voto solemni à Gratiano & Doctoribus intelliguntur, & à glossa in cap. *rursus*, verb. *Apud Deum*, qui cler. vel vou. cap. autem 1. ibi citatum in primis non habetur in Concil. Toletano, ex quo à Gratiano citatur. Deinde intelligi potest de voto simplici, quia ibi expresè non dicitur illa coniugia esse irrita, sed esse illicita & correctione digna. Est tamen hæc difficilis expositio, quia ibi dicitur tales fœminas perpetuò esse communione priuandas, si emendare neglexerint quod illicitè perpetrarunt. Emendare enim non significat tantùm agere pœnitentiam delicti commissi, sed recedere ab eo quod malè factum fuerat: significat ergo dissoluendum & separandum esse tale coniugium; supponitur ergo non fuisse validum. Et ideo glossa ibi verb. *propriis*, textum illum intelligit de voto solemni castitatis, quod fieri tunc poterat, & solebat in domibus parentum, seu propriis, vt suprà tactum est; & ideo nihil obstat

17. Responsio ad iura in contrarium allata. Ad cap. *quod interrogasti.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

stat quominus votum illud potuerit esse solemne. Maximè cùm ibidem dicatur factum quidem fuisse in domibus propriis, sed per susceptionem religiosi habitus. Solùm potest huic interpretationi obstare, quia in eo non est tantùm sermo de virginibus, sed etiam de viduis, viduæ autem eo tempore non admittebantur ad votum solemne faciendum, vt colligi potest ex Gelasio Papa in alio cap. *de viduis*, quod habetur in fine eiusdem quæst. quatenus ibi dicitur viduas non esse cogendas ad seruandam castitatem, licèt illam promiserint, sed monendas.

18. Explicatio cap. de viduis. Ad hoc tamen responderi potest negando minorem, quæ ex altero cap. *de viduis*, non satis probatur, quia vbi non absolutè dicit Pontifex viduas non esse velandas, sed nulla benedictione velandas esse, quod longè diuersum est. Sed hinc nascitur maior difficultas; nam tunc quomodo dicere posset Pontifex tales viduas non esse cogendas ad seruandam castitatem promissam, nam earum votum solemne fuisset: nam viduæ quæ velabantur æquale votum cum virginibus emittebant, quamuis non acciperent velum benedictum, nec de manu Episcopi, vt ex multis capitulis eiusdem quæstionis colligi potest. Ad hoc verò responderi potest, negando Gelasium in posteriori parte illius capitis loqui de viduis velatis, sic enim ait: *De viduis sub nulla benedictione velandis superius latiùs diximus differendum. Quæ si propria voluntate professam pristini coniugij castitatem mutabili mente calcauerint, periculi earum intererit*, &c. Dici ergo potest relatiuum illud *quæ*, non referre viduas velatas, sed viduas simpliciter, ita vt virtute ibi distinguat duo genera viduarum: quædam sunt quæ velantur, de quibus nihil ibi dicit, sed dixisse commemorat: aliæ quæ votum castitatis priuatim emittunt, sic enim intelligo illa verba, *si propria voluntate professam castitatem*, &c. quæ alia inferiùs subiecta declarant. Sic habita secum deliberatione promissam Deo pudicitiæ fidem debuerunt custodire. De his ergo tantùm posterioribus dicit suæ conscientiæ committendas esse, & propositis pœna & præmio exhortandas, non verò ad castitatem seruandam cogendas, quia votum earum rerum est tantùm simplex. Hæc autem expositio est difficilis, si semel admittamus Gelasium ibi non prohibere velari viduas, sed solùm modum præscribere, scilicet, vt sine benedictione velentur, nam tunc iuxta sincerum & planum contextum de eisdem sic velatis tractat, cùm tradit modum quo inducendæ sunt, & non cogendæ ad castitatem seruandam.

Gelasius.

19. Et ideo aliter dici potest Gelasium quidem ibi loqui de voto simplici, & de viduis non velatis, nec velandis, quia ipse simpliciter prohibuerat viduas velari, & non solùm benedici, vt clariùs colligitur ex eius epist. cap. 15. ibi, *Viduas velare Pontificum nullus attentet*, vbi nulla benedictionis mentio fit, nec fit distinctio de velo sacrato, & non sacrato. Et ita videntur intellexisse illud decretum Patres Concilij Triburiens. sub Arnulpho cap. 25. Ipsi tamen addiderunt, *quòd si vidua sponte velamen quamuis non consecratum sibi imposuerit, & in Ecclesia inter velatas Deo sacrificium obtulerit, velit nolit sanctimoniæ habitum retinere debet*. Sed negari non potest quin multo ante tempora Gelasij fuerit permissum viduis æquè ac virginibus sanctimoniales fieri, & velamen religionis accipere, hac tantùm ser-

Conc. Tribur.

A uata differentia, quòd virgines, vel earum velum benedicebatur, non verò viduarum, vt colligitur ex multis capitulis quæ referuntur dict. 27. q. 1. & signatim ex alio cap. *de viduis*, quod tractamus. Quòd si quis dicat illud fuisse editum post Gelasium; illud in primis certum est, quia non constat illud cap. fuisse Concilij Toletani IIII. Et deinde in concilio Arausicano I. quod multò antiquius est Gelasio, cap. 27. sermo est de professione viduæ coram Episcopo, in qua vestem vidualem à presbytero accipiebat, quæ professio, *non violanda*, dicitur; & additur; *Raptorem verò talium, vel ipsam talis professionis desertricem meritò esse damnandam*. Et idem ferè

B habetur in Concilio Turonensi II. cap. 21. & alia multa videri possunt in Concilio Moguntino II. cap. 26. Concilio Toletano IV. cap. 55. & Concilio Toletano X. cap. 4. Et in Concilio Vormatiensi cap. 25. sacrum etiam velamen eis conceditur, quod postea iure nouiori introduci potuit, sicut nunc durat, nam in hac re pro diuersitate temporum & regionum magna sine dubio fuit varietas: nunquam tamen videtur fuisse absolutè prohibitum, quin viduæ possent religiosæ fieri, sicut virgines, neque apparet vlla ratio probabilis, ob quam Gelasius suo tempore absolutè hoc prohibuisset. Solùm ergo benedictionem vetauit, & ita communiter textus

C ille intelligitur.

Nihilominus semper videtur necessariò dicendum, Gelasium in illo cap. loqui de votis simplicibus. Neque enim verisimile est illud votum tale fuisse, vt matrimonium irritaret, & quòd vidua contrahens matrimonium cum illo voto non cogeretur per Ecclesiam separari à marito: hoc enim seruat Ecclesia in voto simplici castitatis, iuxta cap. *veniens*, & cap. *insinuante*, qui cler. vel vou. quia tunc matrimonium validum est. In voto autem solemni nunquam dissimulat Ecclesia, vt ex tota illa q. 1. 27. causæ manifestum est. Et ratio etiam est euidens, quia illud esset permittere concubinatum perpetuum cum

D sacrilegio, cum scandalo, iniuria, & infamia prolis, & aliis infinitis incommodis. Cùm ergo Gelasius ibi dicat pastores Ecclesiæ tuta conscientia posse dissimulare & tolerare tale matrimonium, non videtur dubium quin de illis loquatur, quæ tantùm votum simplex emiserant. 20.

Atque ita intelligunt glossa ibi Archidiaconus, Turrecrem. & alij, Ioan. Andr. Antonius & alij in cap. *rursus*, qui cler. vou. Hostiensis in Summa tit. qui cler. vel vouentes §. 3. Ex hac verò interpretatione conantur aliqui ex illo textu colligere antiquum votum castitatis fœminarum sacrarum tantum fuisse simplex, quia eadem est ratio de quibusdam, & de omnibus, & 21.

E de virginibus ac de viduis, quia æqualiter vouebant, solúmque in externa benedictionis cæremonia differebant. Sed hoc, vt dixi, verum non est, vt constat ex testimonio Innocentij citato, qui fuit antiquior Gelasio. Credibile ergo est, quamuis tunc esset status monialium, in quo viduæ etiam veram possessionem & votum solemne emittebant, fuisse etiam alias quæ priuatim in suis domibus castitatem vouebant, & sua etiam sponte & voluntate habitum aliquem peculiarem; aut velum illius voti significatiuum assumebant. De his ergo tantùm loquitur Gelasius in illo capite, vt verba eius indicant, quæ in prima expositione adnotauimus, quæ quoad hanc partem nobis probatur, & simpliciter

ter

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ter sustineri potest; ita vt priùs agat de viduis solemniter velatis quæ erant religiosæ, de quibus nihil dixit, nisi vt non benedicantur, quia in reliquis pares erant cum aliis monialibus, postea verò tractat de vouentibus tantùm simpliciter castitatem etiam publicè, & cum aliqua veli vel habitus mutatione, qualem nunc etiam fieri videmus in multis tam viduis, quàm virginibus, quæ vulgo *Beatæ* appellantur.

22. Responsio ad cap. *quod interrogasti.*

Superest adhuc in illo argumento respondendum ad cap. *quod interrogasti* 27. d. in quo quantum ad præsens attinet nulla est difficultas, quia manifestè ibi est sermo de voto solemni, vt patet, tum quia de vidua, de qua ibi est sermo, dicitur, sacrum velamen capiti suo imposuisse, quamuis enim velum aliquod peculiare possent viduæ seculares castitatem vouendo sua voluntate assumere, velum autem sacrum non nisi in professione religionis. Tum etiam, quia ibidem subditur, *Et finxit se sub eodem velamine sanctimonialem esse.* Et ita intelligunt textum illum glossa & Doctores. Quod autem in eo textu videri potest difficile, quomodo matrimonium ab illa fœmina contractum censeatur irritum, & dissoluendum, cùm ibi supponatur votum illud seu professionem religionis, non ex animo, sed fictè fuisse factum, quia tunc votum non fuit validum, & consequenter personam non potuit reddere inhabilem ad matrimonium. Ad hoc verò dicendum est Ecclesiam non iudicare de occultis, & ita etiam non credere illi internæ fictioni, quando defectus consensus exteriùs probari non potest, vt latiùs dicemus infrà tractando de professione religiosorum, vbi etiam videbimus, an potuerit Ecclesia non obstante illa fictione irritare matrimonium postea subsequutũ, & an de facto id fecerit.

23. Satisfit 2. argumento, & cap. *ex parte.*

Ad secundum argumentum respondetur, licèt illa quæ in eo citantur difficilia fortasse sint, tamen in præsenti quæstione difficultatem non facere, quia illa solùm censentur irritare matrimonium, quæ solemnia iudicata sunt, & annexa professioni religionis, vt ex ipsis iuribus, & communi interpretatione manifestum est. Est autem difficile in priori cap. *ex parte*, quomodo professio facta viuente priori coniuge valida fuerit, & sufficiens ad irritandum secundum matrimonium contractum post mortem eius. In posteriori autem cap. vlt. difficile est quomodo professio facta sub conditione repugnante paupertati, valida etiam censeatur, & sufficiens ad irritandum matrimonium subsequutum. Sed hæ difficultates luculentiùs expeditæ sunt superiùs, explicando conditiones necessarias ad valorem professionis religiosæ. Nunc breuiter ad priorem difficultatem dicitur, illud votum fuisse validum, & solemne, quia factum fuit consentiente vxore, qui solus consensus ex parte vxoris est necessarius, & sufficit ad valorem professionis. Quia verò vxor ipsa castitatem non vouerat, ideo illa viuente redditus est ei maritus, vt ipsa suo iure vteretur, & ne castitatem quam non promiserat seruare cogeretur: illa verò mortua non potuit simile ius alteri de nouo acquiri. Ad alteram verò difficultatem, quæ grauior est, respondetur, vel conditionem illam tractu temporis tacitè fuisse sublatam; nam cùm fœmina illa post votum factum habitum religionis susceperit (scilicet professorum) & in eo biennio permanserit, tacitè iam consensit, in omnia substantialia religionis. Vel certè conditio illa à principio non fuit de dominio & proprietate substantiæ retinenda, sed de vsu & administratione de consensu religionis, in quo sensu & si conditio esset indecens, non tamen contra substantiam religionis.

42. Responsio ad 3. rationem in contrarium factam.

Ad tertiam obiectionem responsum iam est, votum simplex castitatis nec per se includere traditionem, neque etiamsi ex accidenti illam habeat adiunctam, sufficere per se ad irritandum subsequens matrimonium, secluso statuto Ecclesiæ. Ad replicam autem ibi factam respondetur, licèt circumstantia personæ, cui per tale votum fit promissio, multum augeat, & ad ordinem altiorem eleuet obligationem promissionis; nihilominus non habet eam formalem repugnantiam cum traditione matrimonij, quam habet vnum matrimonium cum alio, vel prior donatio eiusdem rei vni facta cum donatione facta alteri. Et ideo circumstantia illa potest quidem augere culpam, non tamen valorem matrimonij impedire.

CAPVT. V.

Ad quid obliget simplex votum castitatis post matrimonium contractum.

2. Prima difficultas; an cum voto castitatis contrahens matrimonium, possit illud consummare saltem reddendo debitum prima vice. Ratio dubitandi.

QVamuis tale matrimonium iniquè factum valeat, non tamen per illud votum simplex castitatis extinguitur, aut eius obligatio omnino tollitur, si reuera votum ipsum absolutè fuit de castitate seruanda. Quia licèt votum semel & iterum violetur, semper in futurum obligat, quando ex se perpetuum est, & quamuis non possit quoad omnia seruari, propter mutationem rerum factam, nihilominus ad ea saltem obligat, quæ manent sub potestate vouentis, quæ omnia ex superiùs dictis de voto in genere satis nota sunt. Quæ verò sint ea, ad quæ tale votum obligat, in particulari explicandum est.

3. Communis sententia negat licitè posse consummare.

Primum autem ac præcipuum punctum in hoc dubio est, an is qui sic contraxit possit licitè consummare matrimonium, saltem reddendo debitum prima vice. Et ratio dubitandi est, quia si alter coniux petat, exigit ius suum: ergo alter potest licitè reddere sine noua violatione voti, quia propter mutationem factam in materia, iam non est in illius potestate morali seruare votum quoad illum actum: ergo non peccat reddendo. In contrarium autem est, quia si ille velit ingredi religionem, potest iustè debitum negare, quia reuera non est simpliciter debitũ, sed solùm sub ea conditione, *nisi malit religionem ingredi*: ergo tenetur seruare castitatem eo modo quo potest: ergo si matrimoniũ consummet, iterum violat votum.

Propter rationem posteriori loco factam est communis sententia votum illud obligare ad non consummandam matrimonium, ita vt si alter coniux velit perpetuam cum ipso castitatem seruare, possit licitè in seculo manere; & matrimonium non consummare; si autem alter nolit, sed ius suum exigere, teneatur potiùs religionem ingredi, & profiteri. ita supponit D. Thom. 2. 2. q. 189. art. 8. arg. 3. & clarè affirmat in 3. d. 38. q. 1. art. 3. q. 2. ad 3. vbi idem tenet Palud. q. 3. art. 5. concl. 5. Richard. art. 7. q. 1. & 2. Supplem. Gabr. q. 1. art. 3. & d. 27. q. 2. Antonin. 3. p. tit. 1. *D. Thom.* *Palud.* *Richard.* *Anton.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Veracruz. Syluest. Nauarr. titul. 1. cap. 22. §. 2. & cap. 16. §. 1. Veracruz in speculo coniugiorum part. 1. artic. 15. Syluest. *Matrimonium* 7. quæst. 5. Nauarr. in Summa capite 16. nu. 30. Vbi dicit omnes (nulla addita exceptione) tenere hanc sententiam. Fundamentum iam explicatum est: potéstque variis modis confirmari. Primò, quia si talis persona

Probatur primò.

habens votum castitatis absque interuentu matrimonij propter alia seculi, vel suæ naturæ impedimenta, non posset moraliter seruare castitatem, teneretur ingredi religionem ad eam seruandam: ergo quando impotentia ad castitatem seruandam prouenit ex matrimonio illicitè contracto, multò magis tenebitur, vt integram castitatem seruet.

Secundò.

Secundò si quis non posset vitare fornicationem nisi ingrediendo religionem, teneretur ingredi: ergo qui non potest vitare copulam contrariam voto, nisi ingrediendo religionem, teneretur ingredi, si intrando possit illam vitare. Patet consequentia, quia non minus mala est violatio voti, quàm fornicatio. Tertiò, quia ille qui reddit debitum prima vice, nullam habet excusationem, nam si quam habet, maximè quia negando iniustè ageret: sed hoc est falsum: ergo. Quartò, quia si post contractum matrimonium ratum quis emisisset votum castitatis, peccaret postea consummando matrimonium, quia talis persona hanc potissimè castitatem vouere censetur: sed tam efficax est votum, quod præcessit, quàm factum post votum: ergo.

4. Secūda sententia affirmat.

Nihilominus multi auctores moderni contrariam sententiam, vt veram, vel saltem vt probabilem & tutam, docuerunt. Soto in 4. d. 38. q. 2. artic. 1. ante conclus. 3. Ludouic. Lopez in Institutione part. 1. cap. 50. Corduba in Summa quæst. 136. qui referunt Victoriam pro hac sententia, qui eam insinuat in Summa 4. nu. 273. quatenus sine restrictione dicit votum simplex non impedire, quin si matrimonium contrahatur, teneat, & liceat reddere debitum, & consequenter nec teneri ingredi religionem, ad seruandum votum. Et eodem modo citari potest pro hac sententia Ledesma in 2. p. 4. quæst. 55. art. 1. & 66. q. artic. 4. & Veracruz suprà censet hanc opinionem esse practicè probabilem. Quam etiam apertè supponit Angelus *Matrimonium* 3. impedimento 5. nu. 2. qui etiam addit, quòd licèt contraxerit cum proposito ingrediendi religionem, mutato proposito non peccat consummando, quæ nimia licentia est, sed de hoc puncto iam dixi suprà. Hanc etiam opinionem tenet Henriquez lib. 2. de Matrimonio cap. 2. nu. 8. Sancius lib. 9. de matrim. disput. 34. nu. 3. Et in Decalog. lib. 4. de voto cap. 21. nu. 12.

Fundamētū primum.

Fundamentum huius opinionis est, quia ille non vouit religionem, sed tantùm castitatem cum tanto onere, quale est mutare statum, & religiosum fieri. Quod probatur, quia votum non obligat vltra intentionem vouentis: ille autem qui castitatem vouit, non intendit se cum tanto rigore & onere ad castitatem obligare, maximè tanta rerum mutatione interueniente. Nec refert quòd illa mutatio ex propria culpa acciderit, si iam de facto impossibilitas, vel difficultas nec cogitata, neque intenta existit.

Confirmatur.

Quod confirmatur & declaratur exemplo: nam si quis eo tempore, quo habet abundantiam diuitiarum, aliquas eleemosynas vouisset, postea verò sua culpa ad tantam paupertatem deuenisset vt non posset vo-

A tum implere, nisi cadendo ab statu, & alium vilem vel onerosum sumendo, non esset ad hoc obligandus ex vi talis voti, ex sententia omnium: ergo eadem ratione in præsenti non est aliquis cogendus ad seruandum votum cum tam graui mutatione status, quam non promiserat.

5. Secundum fundamentum. *Ioan. XXII.*

Secundò præcipuè probatur hæc opinio ex Ioanne XXII. in Extrauag. *Antiquæ*, de voto, vbi agens de illo qui post matrimonium ratum non consummatum ordinem sacrum susceperit, inquit, *Ad ingressum huiusmodi* (id est, religionis) *per diœcesanum instanter moneri præcipimus, & induci, quod si forsan renuerit adimplere, ipsum,* B *si sponsa eius institerit, per censuram Ecclesiasticam compellendum decernimus, contractum matrimonium consummare.* Ergo ex sententia Pontificis is qui habet votum castitatis in statu matrimonij rati, potest licitè nolle ingredi religionem, & matrimonium consummare reddendo debitum petenti: nam si hoc non liceret, non posset Ecclesia per censuras Ecclesiasticas ad id compellere, sed deberet potiùs per censuras cogere huiusmodi personam ad ingressum religionis. Vnde rectè glossa ibi verbo *renuerit*, notauit, supponere expresè posse renuere, scilicet, licitè. Nec refert, imò potiùs iuuat quòd tale votum fuerit emissum post matrimonium contractum: C nam si hoc non obligat ad ingressum religionis propter seruandam castitatem, multò minùs obligabit quando præcessit, quia existente iam matrimonio poterat etiam videri difficultas, & necessitas illius medij ad implendum votum, & ideo videri poterat volita & intenta castitas etiam per illud medium, quod secus est in nostro casu. Dicere autem quis potest, votum castitatis annexum ordini non aliter intendi à vouente, nisi prout Ecclesia illud intendit, & quia in eo casu Ecclesia non vult ampliùs obligare, ideo neque ex peculiari intentione vouentis plus obligare votum: quando autem votum absolutè fit ex propria voluntate multò plus obliga- D re. Sed hoc nullius momenti est, tum quia votum clericorum ex intentione Ecclesiæ reuera est absolutè & simpliciter votum castitatis, tum etiam, quia ibi Pontifex non limitauit tale votum, sed explicauit naturam eius; vnde ideo dixit huiusmodi clericum esse monendum, & non cogendum ingredi religionem, quia ex vi solius voti castitatis ad hoc non obligabatur, & alio titulo aut iustè aut conuenienter cogi non poterat.

6. Tertiū fundamentum. Innocentius tertius.

Tertiò videtur hæc sententia manifestè probari ex Innocent. III. in cap. *ex parte*, de conuers. coniug. vbi mulier quædam post matrimonium ratum, votum castitatis emisit, consultus E autem Pontifex quid agendum cum illis esset, respondit: *Si voluerit in domo propria manere, quasi propositum castitatis seruatura, nihilominus consummandum est matrimonium iam contractum, nisi se voto* (inquit) *astrinxerit ad obseruantiam regularem, in quo casu compelli potest vt relicto seculo religionis propositum exequatur.* Vbi non solùm de voto castitatis, sed etiam, quod grauius est, de subsequente loquitur, dicitque non obligare ad ingressum religionis propter vitandam consummationem matrimonij, nisi habuerit coniunctum votum religionis. Quòd enim hæc sit mens Pontificis manifestum est, tum quia absolutè dicit, si velit in domo propria manere, quod profectò non diceret, & absolutè admitteret,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

si absque peccato id velle non posset: tum etiam, quia si mulier habuisset votum religionis, fuisset compellenda ad ingressum, vt ibidem dicitur, non alia ratione, nisi quia ad hoc tenebatur ex voto, & quia non poterat matrimonium sine peccato consummare: ergo signum est ex solo voto castitatis ad hoc non fuisse obligatam, nam si fuisset, etiam esset compellenda.

7. Hæc secũda sententia secura, & probabilior iudicatur, & approbatur. Talis tamen monẽdus vt religionem profiteatur.

Hæc ergo posterior opinio tanquam rationi & iuri etiam positiuo valde consentanea, non solùm secura mihi videtur, sed etiam in rigore probabilior. Addo verò iuxta ius proximè citatum monendum esse huiusmodi hominem vel à confessore, vel à prælato, si postea de impedimento illi constet, vt religionem ingrediatur. Non est autem instanter monendus, nedum obligandus, vt renuntiet aliquo modo anno probationis, neque vt cum maxima difficultate & repugnantia profiteatur, etiamsi post probationem religio sibi displiceat, quia hoc non solùm sub obligationem non cadit, verùm etiam potest esse valde periculosum, & nociuum animæ.

Episcopus potest dispẽsare quoad licẽtiam cõsummandi.

Denique si quis voluerit ad maiorem securitatem dispensationem procurare, existimo posse ab Episcopo concedi, non simpliciter quoad votum castitatis, sed quoad licentiam consummandi. Neque erit alia causa necessaria præter difficultatem & impotentiam seruandi castitatem, nisi per tale medium.

8. Respõsio ad primũ fundamentum contrariæ sententiæ.

Ad fundamentum contrariæ sententiæ negatur ex voto castitatis obligari quempiam ad seruandam castitatem per omne medium possibile, etiam includens talem mutationem status, sed per media proportionata quæ moraliter cecidisse intelliguntur sub intentionem vouentis.

Ad primam cõfirmationem.

Ad primam autem confirmationem negatur exempli similitudo, quia nunquam potest esse homini soluto ita difficile seruare votum castitatis sine ingressu religionis, quin simpliciter, imò etiam moraliter sit sibi possibile, quia & libertatem habet, & orare potest, & procurare auxilium gratiæ. Quoties ergo videtur tali homini necessarius status religionis, vel est tantùm necessitas secundùm quid, id est, ad melius esse, vel est necessitas tantùm ex suppositione, scilicet, quia ipse est negligens, & in præsenti statu non facit quod in se est, quæ suppositio etiam in præsenti libera est, & tolli posset, & ita etiam posset seruari castitas sine ingressu religionis. At verò in nostro casu matrimonium iam semel factum tolli non potest, nisi per religionem, & illo durante non est in potestate hominis licitè negare debitum; & ideo casus ille censetur impotentiæ simpliciter, & in priori voto non comprehensus.

9. Ad secundã cõfirmationem.

Ad secundam confirmationem eadem est responsio, supponit enim antecedens impossibile, nulla est enim necessitas quæ extra religionem ad fornicandum cogat, nisi voluntaria, quæ potiùs erit moralis occasio, quàm necessitas. Deinde non est bona illatio: nam supponit primam copulam reddendo debitum esse contrariam voto, quod nos negamus: quod si intelligatur de contrarietate quasi materiali, tunc non est par ratio, quia hoc modo non exequi votum non est ita intrinsecè malum, sicut fornicari, nam ex impedimento denuò orto, cessare potest obligatio voti, vt suprà est ostensum.

Ad tertiam cõfirmationem.

Ad tertiam confirmationem negatur antecedens, nam reuera habet illa persona iustam excusationem in reddendo, quia non posset iniustitiam excusare negando, nisi assumpto medio difficillimo religionis ad quod non se obligauit.

10. Ad quartam cõfirmationem. Primò.

Ad quartam respondetur primò, consequentiam non esse necessariam, quia, vt iam tetigi, quando votum subsequitur post matrimonium ratum, videtur planè intendere vouens seruare castitatem non obstante tali matrimonio, quod cùm non possit facere nisi dissoluendo illud, consequenter hoc etiam intendere videtur. Quæ ratio non habet locum quando votum antecessit. Et explicari potest exemplo proximè posito: nam si quis vouit dare eleemosynam iam constitutus in tali statu necessitatis, vel minoris abundantiæ, obligabitur ad dandam illam, etiamsi necesse sit suum statum diminuere, quia cùm illa necessitas non superuenerit, sed fuerit præcisa, conuincitur se voluisse obligare illa necessitate non obstante: quod secus est quando necessitas superuenit voto, & non fuit præuisa. Ita ergo dici posset in præsenti.

Votum castitatis post matrimoniũ factum non obligat ad ingrediendã religionem.

Secundò verò respondeo, quòd licèt multi admittant illud antecedens tanquam certum, vt videre licet in Paludan. dist. 32. quæstione 2. Antonin. 3. par. titulo 1. capite 22. §. 2. Syluest. verb. *Votum* 5. quæstione 2. & aliis Summistis. Nihilominus ex dicta Extrauagant. Ioannis XXII. videtur oppositum apertè colligi: nam si votum solemne castitatis annexum ordini sacro ad hoc non obligat, vt ibi dicitur, cur obligabit votum simplex? Inquirenda ergo est diligenter intentio vouentis; nam ex illa colligenda est obligatio: nam votum ipsum ex vi materiæ & obiecti reuera ad hoc non obligat, vt probant argumenta facta.

11. Ex intẽtione vouẽtis poterit obligare ad ingressum religionis, & non reddendã copulam. Secundò.

Fieri autem potest, vt vouens intendat directè ac formaliter se obligare ad seruandam castitatem etiam respectu suæ sponsæ, non reddendo seu consentiendo desiderio eius. Et hoc ipsum potest intendere duobus modis, primò ex ignorantia, quia putat se posse licitè id facere permanendo in seculo: & tunc clarum est non obligari ad ingrediendum religionem, neque ad debitum non reddendum, nisi fortè ex conscientia erronea, quæ est per accidens, alioqui enim ignorantia illa causabit inuoluntarium, & ideo illa ablata potest licitè reddere debitum. Alio verò modo potest quis habere illam intentionem ex certa scientia: & tunc necesse est, vt vel in particulari velit medium religionis tanquam necessarium ad intentionem implendam, vt suprà argumentabamur; vel certè vt saltem in generali velit omnino abstinere à copula matrimoniali eo modo quo licitè potuerit, & in vtroque casu censeo manere obligatum ad ingressum religionis. Et de priori quidem est res clara: de posteriori autem patet, quia in illa intentione generali includuntur omnia media necessaria, quæ licèt difficilia sint, tamen quia hæc difficultas est sufficienter præuisa, cùm status matrimonij iam supponatur, ideo medium etiam religionis in illa intentione generali comprehensum censetur.

12. Dubitatio specialis in hoc puncto. Quid, si habeat animũ nõ implendi votum.

Sed quid si quis faceret tale votum animo quidem se obligandi ad castitatem integram, sine intentione tamen implendi votum, obligabitur ne tunc ingredi religionem ex vi talis voti? Videtur etiam consequenter ita esse affirmandum: nam iuxta generalem doctrinam suprà datam, vt votum obliget, sufficit,

vt sit

vt sit intentio se obligandi, etiamsi habeat animum non implendi. Nihilominus in præsenti censeo ex tali voto non oriri huiusmodi obligationem. Ratio est, quia tale votum non obligat ad religionem ex vi materiæ, & immediata eius promissione (supponimus enim non habere expressam, & formalem intentionem se obligandi ad religionem;) obligare ergo debet ex virtuali intentione propter connexionem talis medij cum materia voti. Hæc autem virtualis intentio excluditur per formalem intentionem non seruandi votum illud: nam ille reuera non vult se obligare ad seruandam castitatem per tale medium, sed temerè illam vouet, quia illam seruare non putat: non est ergo tunc obligandus, nisi ad castitatem illam, quam in tali statu seruare potest, nempe coniugalem. Idémque censeo generatim dicendum quoties hoc votum fit sine expressa intentione se obligandi ad non reddendum debitum, sed solùm confusè de seruanda castitate, interpretandum est enim de castitate coniugali durante illo matrimonio, vel meliùs de castitate quantum in ipso fuerit durante illo statu, ac deinceps perpetuò; sicut si factum esset votum post matrimonium consummatum. Quia si vouens non cogitauit de dissolutione matrimonij, vel separatione ab altero coniuge, interpretanda est eius intentio eo modo quo honestè & prudenter haberi potest, absque mutatione status, seu extra religionem ad quam nemo est obligandus, nisi de formali vel virtuali eius consensu satis constiterit: & hoc totum probat dicta Extrau. Ioann. XXII.

Resolutio.

13. Ulteriùs verò inquiri potest, an liceat in eo casu non solùm reddere, sed etiam petere debitum. Pars enim affirmans suaderi potest, saltem iuxta opinionem eorum, qui putant post semel consummatum matrimonium licere habenti tale votum non solùm reddere, sed etiam petere debitum: nam si hoc licet secunda vice, cur non etiam prima? quia prima non contulit nouum ius ad secundam, nec minuit obligationem voti. Tenet autem illam opinionem glossa in cap. *Si quis votum* 27. quæst. 1. & Hostiensis in cap. *rursus*, qui cler. vel vouent. quos refert & sequitur Angelus *Matrimonium* 3. impedimento 5. nu. 3. Et videntur in hoc fundari, quia per matrimonium consummatum extinguitur votum castitatis. Nihilominus certissimum esse debet in eo casu non licere agere contra votum petendo vsum matrimonij. ita docent omnes Doctores tam citati in superiori puncto, quàm proximè hîc citandi, & Canonistæ omnes in dict. capite *rursus*, & in cap. *quidem*, & in cap. *placet*, cum glossa ibi, de conuers. coniug. glossa etiam in cap. Agathosa 27. q. 1. & sumitur etiam ex dict. Extrauag. Ioan. XXII. ibi, *Si sponsa eius institerit*. Vbi glossa infert, *Non ergo aliter matrimonium cogitur consummare*: nos autem inferre possumus, non ergo aliter licet ei consummare, quia tantum ei licet, quod iustè excusare non potest in eo statu: potest autem iustè excusare petitionem, licèt non possit iustè resistere petenti, & ideo in tali materia hæc duo conuertuntur, quod potest fieri licitè, & quod potest etiam per coactionem exigi. Ratio autem constat ex principiis positis in initio capitis. Nam votum castitatis, non obstante matrimonio malè postea contracto obligat ad totum illud seruandum, quod sine iniuria alterius coniugis seruari potest: ergo

Secũda difficultas; an habẽti votũ castitatis liceat petere debitum.

Probatur pars affirmatiua.

Pars negatiua est tenẽda.

Fundamentum.

A quantum est in se tenebitur abstinere à consummatione matrimonij.

14. Ad argumentum autem de subsequentibus actibus post consummatum matrimonium fortasse responderent auctores illius sententiæ per matrimonium ratum, & non consummatum, non extingui votum castitatis; post consummationem autem manere extinctum, & ideo non esse similem rationem. Verius tamen respondetur sententiam illam falsam esse, & contra communem Doctorum, quos citauimus: & ferè in iisdem terminis declarata est in cap. *quidem*, & cap. *placuit*, qui cler. vel vou. & sequitur ex ratione proximè facta. Et addi possunt hoc loco B quæ suprà diximus de voto castitatis emisso à coniuge post matrimonium contractum, nam supposito valore talis voti, eadem ratio est de illo, & de eo quod antecessit matrimonium. Falsúmque est & improbabile dicere extingui votum castitatis per matrimonium consummatum, potiusquàm per ratum: nam tale votum certum est obligare durante matrimonio ad castitatem saltem coniugalem. Certum etiam est mortuo coniuge obligare ad non nubendum iterum; vt est communis sententia, & dicto loco ostensum est. Neque est vlla ratio ob quam copula subsequens extinguat votum, potius quàm vinculum: solùm ergo efficit vt matrimonium longè C indissolubilius sit, quàm ante consummationem esset ratione solius vinculi. Reliqua igitur quæ ad obligationem huius voti spectant, eiusdem rationis sunt cum his quæ pertinent ad simile votum emissum post matrimonium vel ratum, vel etiam consummatum; illa verò tradenda sunt inferiùs, cùm de irritatione horum votorum agendum, vbi latè explicabimus quomodo censeatur quis reddere & non petere debitum, etiamsi alter non expresè petat, sed insinuet, vel quocunque modo necessitatem aut periculum suum ostendat.

Satisfiat argum. partis contrariæ. Vide Veracruz dict. art. 15.

Votũ castitatis nõ extinguitur per matrimonium cõsummatum.

D

Dubium primum circa votum castitatis imperfectum, seu quoad vnam partem emissum ad quid obliget.

15. Solùm superest in hoc capite aduertendum prædicta procedere in voto quod simpliciter est votum castitatis. Quod in principio eius significaui cùm dixi, *Si votum ipsum absolutè & simpliciter fuit de castitate seruanda*. Si autem votum castitatis tantùm sit dimidiatum, seu secundùm quid, considerandus est modus eius, vt iuxta proportionem debitam intelligatur eius E obligatio. Itaque si votum fuit temporale, tunc cessat eius obligatio, quando tempus finitur, vnde si ante illud tempus elapsum matrimonium contrahatur, peccatur mortaliter contra votum regulariter loquendo, minus tamen grauiter, quàm si votum esset perpetuum, quia minus est castitatis religioni obligata, & ita minor etiam est obligatio religionis. Dico autem, *regulariter*, quia si matrimonium fieret cum animo non consummandi matrimonium ante elapsum tempus obligationis voti, faciliùs posset hîc vitari, periculum, & consequenter etiam peccatum. Non est tamen id facilè permittendum, nisi fortasse inter absentes, & quando

Quam obligationẽ inducat votũ castitatis tẽporale.

 tem

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tempus est adeò breue, vt nullum sit morale periculum cohabitationis ante conueniens tempus. A Quin potiùs etiamsi matrimonium illicitè contractum sit, tenetur qui habet votum procurare, quantum potuerit, vt copula differatur, vsque ad legitimum tempus. Et, vt ego opinor, quamuis non habeat animum ingrediendi religionem, potest se continere toto tempore à iure concesso ad deliberandum de tali ingressu, quia in hoc vtitur iure suo, & quod hodie non appetit, poterit cras fortasse appetere. Vnde si tempus voti adhuc durat, potest & debet negare debitum, quia in hoc non facit alteri iniuriam, & aliunde tenetur quantum in se est pro tunc castitatem seruare. Et hæc addi possunt superiùs dictis in præcedenti puncto ad limitandam vel explicandam resolutionem ibi positam, nam si votum temporale habet hanc vim, multo magis habebit perpetuum. Tunc ergo solùm licet non obstante voto castitatis consummare matrimonium reddendo debitum, quando aliquis iam non habet ius, vel legitimam vllam rationem negandi, vel differendi copulam. Vnde etiam à fortiori in temporali voto, si tempus eius diuturnius est, quàm duorum, v.g. vel trium mensium, licebit, & necessarium erit reddere debitum transacto tempore pro quo illa facultas durat, petere autem non licebit donec tempus finiatur.

Notandum.

16. Ad quid obliget votum castitatis partiale.

At verò si votum castitatis sit tantùm partiale, consideranda est pars quæ vouetur. Nam in primis esse potest votum castitatis coniugalis, quod ad præsens nihil refert, quia neque illud impedit quin matrimonium licitè contrahatur, nec propter matrimonium contractum mutat obligationem suam: eadem enim semper durat, cùm nihil sit quod ei repugnet. Aliud partiale votum esse potest votum virginitatis, non in eo sensu in quo solet absolutam castitatem includere, sic enim idem, vel eiusdem rationis est cum voto castitatis iuxta personæ capacitatem, sed in eo sensu quo aliquis solùm vult se obligare ad non violandam virginitatem abstinendo solùm à primo actu, & non ampliùs. Quod quidem votum rarissimè fit, & nisi expresse ita explicetur à vouente, nunquam ita est intelligendum, vt suprà tradidimus: tamen quia ex voluntate vouentis satis explicata non repugnat hoc fieri, dicendum in præsenti est hoc etiam votum ex se impedire ne matrimonium licitè fiat. Patet, quia matrimonium quantum est ex se obligat ad agendum contra tale votum. Secundò dicendum est etiam post matrimonium contractum peccare coniugem habentem tale votum petendo, vel procurando consummationem matrimonij. Probatur, quia ille actus consummandi est tali voto contrarius, & ex matrimonio non est orta obligatio petendi, vel procurandi talem actum; ergo durat obligatio voti quoad non petendum. Tertiò assero post contractum matrimonium illicitum contra tale votum licitum esse consummare reddendo debitum. Probatur, quia ex matrimonio orta est obligatio iustitiæ ad reddendum, quam non obligatur quis effugere ingrediendo religionem, vt à fortiori patet ex suprà dictis. Vnde aliqui moderni Summistæ, qui contra hanc assertionem sentiunt, videntur procedere in ea sententia quòd votum castitatis obligat ad ingrediendum religionem in eo casu. Sed oppositum nos defendimus. Et certè in præsenti minorem habet probabilitatem dicta opinio: quia hoc votum minus graue est, & ideo multo minus potest obligare ad medium adeò difficile, & extraordinarium. Quartò dico post consummatum matrimonium illud votum finitum seu extinctum manere, & ideo iam liberum esse & petere & reddere debitum. Patet ex materia talis voti prout explicata est. Solùm enim fuit abstinentia à primo actu, seu conseruatio integritatis virginalis claustri, de quo suprà dictum est.

Assertio prima. Secunda. Tertia. Quarta.

Dubium secundum, circa votum non nubendi ad quid obliget.

17. Alio tandem modo potest hoc votum esse tantùm non nubendi. De quo est etiam certum impedire ne matrimonium licitè contrahatur, quia hæc est directa materia eius; matrimonium autem factum nihilominus validum est, vt à fortiori patet ex dictis de voto simplici castitatis. Vnde etiam est certum post tale matrimonium licitum esse reddere debitum, quod est clarius post consummationem eius: nam de primo actu possent esse opiniones suprà tractatæ. Apud me autem nullum dubium est, quin nulla sit culpa tale matrimonium consummare reddendo debitum, nam à fortiori hoc sequitur ex dictis. Hîc verò specialem difficultatem habet, an hoc votum obliget ad non petendum debitum, vel prima vice, vel etiam semper post matrimonium consummatum. Et quidem Doctores, qui sentiunt hoc votum æquiualere voto castitatis, & ideo esse reseruatum, necessariò dicere debent obligare ad non petendum, aliàs non obligaret de se ad castitatem ipsam, sed solùm ad non contrahendum vinculum matrimonij, aliàs non posset dici æquiualens voto castitatis. Tenent autem illam opinionem Caiet. & alij, quos infrà citabo tractando hoc punctum de reseruatione. Nos autem hîc supponimus illud votum non æquiualere voto castitatis, quæ est communior & certior sententia.

An hoc votũ obliget ad nõ petẽdum debitum.

18. Verumtamen ex hoc principio non statim sequitur votum illud non obligare ad non petendum debitum post tale contractum matrimonium, quia licet votum illud non sit castitatis, quia non se extendit ad omnem materiam castitatis aliàs prohibitam iure naturæ, qui enim fornicatur, non agit contra illud votum, includit tamen totam materiam castitatis aliàs licitam; nam tota hæc materia includitur in vsu matrimonij; qui autem promittit abstinere à matrimonio, promittit abstinere ab omni vsu eius: ergo quamuis violet hoc votum contrahendo matrimonium, adhuc manet obligatus quantum est ex se ad non vtendum illo in materia castitatis: ergo manet obligatus ad non petendum: hoc enim est quod ex parte sua facere potest. Atque in hoc sensu à fortiori sequitur hæc sententia ex opinione Caietani suprà insinuata. Et in specie id asseruit Palud. in 4. distinct. 38. quæstione 2. articulo 9. Soto verò & alij, qui negant illud votum esse castitatis absolutæ, de hoc puncto in particulari nihil dicunt, vt videre licet in Soto in 4. d. 38. quæst. 2. artic. 1. circa 1. concl. Nauarro cap. 12. num. 48. Mihi autem hoc videtur pendere ex intentione vouentis: nam si ille habuit animum se obligandi ad

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ad totam materiam castitatis matrimonialis non tantùm remotè, & quasi in radice, sed etiam formaliter, & in se, illius non vsum promittendo: tunc clarum est obligationem talis voti immediatè cadere in ipsam copulam, & ideo manere quantum potest etiam post contractum matrimonium. At verò si vouens solùm intendit obligare se ad non assumendum illum statum, vel vinculum, & non ampliùs; tunc violato semel illo voto non manebit obligatio ad nō petendum debitum durante illo matrimonio, quia illa non fuit materia talis voti. Quæ ratio locum habet tam in primo actu consummandi, quàm in cæteris. Manebit tamen obligatio ex vi talis voti ad non contrahendas secundas nuptias, si prior coniux moriatur, quia cùm votum fuerit negatiuum, & de se perpetuum, obligat ad nullum matrimonium contrahendum, & cōsequenter tam secundum, quàm primum prohibet.

Obiectio.

Dico, ergo etiam obligat ad non permanendum in primo matrimonio, quantum fieri possit; ergo ad non consummandum, sed ad ingrediendum religionem, ne in eo statu permaneat.

Diluitur.

Respondetur negando consequentiam, tum quia aliud est non contrahere, aliud dissoluere contractum, & ideo qui obligatur ad prius, non eo ipso obligatur ad posterius, nisi aliunde ex intentione præcipientis, aut vouentis, aut ex parte materiæ illa duo connectantur: nihil autem horum in præsenti inuenitur. Tum etiam, quia licèt vouens intēderit se obligare ad non assumendum illum statum, non tamen ad assumendum excellentiorem statum perfectionis, vt in alio inferiori non permaneat.

19. Dubitatio in hoc puncto; quando iudicandum sit votū non nubendi extendi ad solum vinculū matrimonij, vel etiam ad illius vsum.

Difficultas verò est quid iudicandum sit de hoc voto quando vouens nihil aliud in sua intentione expressit, sed simpliciter vouit non nubere. In quo in primis dicendum est respiciendum esse ad finem propter quem hoc vouit. Nam si id non fecit ex speciali affectu aut desiderio castitatis, sed ex affectu vacandi orationi, v.g. aut aliis operibus pietatis, vel denique ex intentione carendi sollicitudinibus & impedimentis matrimonij, tunc est magnum signum, & moraliter certum, materiam illius voti solùm fuisse carentiam vinculi, priuationem verò vsus non in se, sed tantùm in radice fuisse promissam, quod non satis est vt obligatio voti se extendat ad ipsum vsum, quacunque ratione contingat matrimonium esse factum non obstante voto. At verò si constet votum fuisse factum ex affectu ad castitatem, & ex desiderio nūquā cognoscendi coniugem, tunc magnū signum est intentionem se obligandi fuisse extensam etiam ad ipsum vsum. Et sic exposita videtur habere locum opinio Paludani. Nam hinc videtur sequi, quoties aliquis simpliciter vouit non nubere non apposita extranea intentione, sed ex affectu ad materiam talis voti, obligari immediatè ad seruandam castitatem in omni materia licita, seu matrimoniali, & consequenter obligari ad non petendum post matrimonium contractum. Probatur, quia carentia matrimonij per se ordinatur ad non vsum: ergo qui vult hoc medium, signum est velle etiam finem.

20. Resolutio. Nō obligat ad nō petendum debitum.

Sed nihilominus hoc signum mihi non videtur sufficiens, & ideo contrariam regulam potiùs statuo, quoties non constiterit de contraria, & expressa intentione vouentis, votum non nubendi non obligare ad non petendum debitum post matrimonium contractum. Ratio est, quia licèt abstinentia ab omni vsu venereo sit finis illius voti, non inde sequitur esse materiam eius, nam hæc

A duo longè diuersa sunt. Sicut enim in lege dicitur finem legis non cadere sub lege, sed materiā, ita de voto dicendum est. Et in præsenti in hoc eodem voto declaratur, nam qui ex affectu castitatis vouit non nubere, si prudenter vouit, integram castitatem seruare intendit, non tamen propterea se obligat illo voto ad non fornicandum, & similia, nam quia hæc iure naturæ sibi interdicta sunt, ad illum finem sufficere sibi putat si matrimonium sibi ipsi prohibeat. Simili ergo modo licèt vt finem intendat integram castitatem, non est necesse vt illā etiam, quæ licita est, immediatè sumat vt materiam voti, sed solùm non contrahere vinculum matrimonij, quia hoc satis sibi existimat, B vt reliqua omnia prohibita sibi sint: ergo quandiu de alia intentione non constiterit, ita est explicandum votum illud, quia semper interpretandum est votum mitiori modo in fauorem vouentis. Et confirmatur, quia longè grauius & difficilius est abstinere ab vsu matrimonij post illud vinculum seu statū assumptum: ergo qui expressè castitatem non vouit, sed solùm non contrahere matrimonium, ex vi talis voti non se obligat ad seruandam castitatem in ipso matrimonio, sed solùm ad conseruandum se in eo statu, in quo faciliùs possit castitatem seruare. Vnde non refert quòd negatio vinculi natura sua ordinetur ad non vsum copulæ, tum quia etiam ordinatur ad alios C fines, tum etiam quia ille ordo non sufficit vt obligatio cadat immediatè in vtrumque: tum denique, quia non vtcumque ordinatur, sed mediante alia conditione talis vsus, scilicet, quòd aliàs sit per se prohibitum, ideo enim quis non vult nubere, quia non vult vt carnalis copula sibi liceat, vt ita semper obligatus maneat ad abstinendum ab illa. Et hic est finis illius voti secundùm se spectati, & nulla addita intentione extrinseca vouentis; violato autem voto, & contracto matrimonio, necessariò sequitur, vt iam copula non sit illicita ex se, & ideo neque est materia talis voti, neque propriè cadit sub immediatum finem eius, atque adeò satis tutum & verum censeo tale vo- D tum non obligare ad non petendum debitum, supposito illo statu.

CAPVT VI.

Vtrùm simplex votum castitatis vim habeat dirimendi matrimonium ratum.

1. Quid hic intelligatur per votum simplex.

HÆc quæstio necessaria erit ad ea quæ de votis solemnibus dicenda sunt, & ideo quamuis facilis videatur, hoc loco prēmittendam duxi, nam occasionem etiam nobis præbebit aliqua ex antiquitate declarandi. Per votum autem simplex E nunc illud tantùm intelligimus, quod non irritat matrimonium postea contractum, nam si habeat hunc effectum, etiamsi ex alio capite simplex dicatur, de illo nunc non agimus, comprehendimus autem quodcunque aliud, etiamsi habeat adiunctum quemcunque alium statum, vel quamcunque aliam solemnitatem.

Supponendum primò.

Suppono ergo vt certū, quæstionem hanc non habere locum in matrimonio consummato, nam hoc nec per solemne votum dissolui potest quoad vinculum:

Secundò. Votū castitatis simplex nō dissoluit matrimoniū ratum.

suppono etiam votum simplex nudum ac solitariè sumptum non dissoluere matrimonium ratum, id enim certissimum est ex communi sententia omnium Doctorum quos retuli capite prēcedenti, & ex cōmuni praxi Ecclesiæ, & à fortiori patebit ex dicendis:

(c) 2007 Ministerio de Cultura

nunc verò sufficiat hoc argumentum euidens, quia votum solemne ordinis sacri non dissoluit matrimonium ratum Extrauag. vnica de voto Ioann. XXII. ergo multò minùs votum simplex. Patet consequentia, tum quia illud votum includit quidquid votum simplex, & addit aliquid, tum propter rationem in eodem textu his verbis subiunctam, *Cum nec iure diuino, nec per sacros reperiamus canones hoc statutum.* Hæc enim ratio etiam hîc locum habet. Et quoad posteriorem partem est manifesta, quia potiùs multi canones sunt in contrarium, vt patebit. Quoad priorem verò patet ex auctoritate Pontificis; & ratione, quia vel hoc ius diuinum esset positiuum, & hoc non, quia non est scriptum, nec traditum: vel naturale, & hoc etiam non, vt ex dictis capite 4. à paritate rationis ostendi potest: nam qua ratione promissio simplex non potest impedire valorem subsequutæ traditionis, eàdem vel maiori non potest ex sola sua vi & natura dissoluere traditionem, donationem, aut venditionem alteri factam, matrimonium autem ratum continet veram traditionem, & translationem dominij, & votum simplex est sola promissio: ergo. Denique si votum solemne ordinis sacri neutro iure diuino habet hunc effectum, profectò nec simplex habebit.

Ioan. XXII.

2\. Opinio asserentiū votum hoc adiūctum traditioni religiosæ dissoluere matrimonium ratum.

Hinc ergo videtur orta opinio quorundam dicentium, licèt votum simplex nudè sumptum non sufficiat ad hunc effectum, nihilominus si ei adiungatur traditio matrimonio repugnans, qualis est illa quæ in religione fit, necessariò dissoluere matrimonium ratum. Possunt pro hac opinione citari auctores qui dicunt, per ingressum religionis dissolui iure naturæ matrimonium ratum. Sed hoc vel non dicunt, vel certè consequenter hoc dicere non possunt, nisi illi qui eodem modo dicunt per traditionem religionis iure naturæ fieri hominē inhabilem ad subsequens matrimonium, vt videre licet in D.Tho. Bonau. Rich. Dur. Soto, & aliis in 4. d.27. quorum sententiam infrà tractādo de voto solemni examinabimus, nam quod ad præsens attinet, ipsa fatentur, vel fateri debent votum soluens matrimonium præcedens semper esse solemne, quia semper habet effectum irritandi matrimonium post contractum. Idem ferè dici potest de illis auctoribus, qui putant hunc effectum esse de iure diuino, de quibus soluendo argumenta commodiùs dicemus: propriè igitur pro hac sententia citari potest Palud. in 4. d.27.q.3. num. 25. vbi expressè dicit, non conuenire voto soluere matrimonium ratum propter solemnitatem, aliàs (inquit) votum ordinis sacri irritaret matrimonium, sed inesse ei ratione mortis; & subdit, votum Eremitæ non esse solemne, & nihilominus per illud solui matrimonium ex natura actus mundo se mortificantis, & ex diuina institutione, à qua est vita eremitica, vt in Ioanne Baptista. Idem insinuat Maior ibi q. 2. §. *Contra primam*; nam ait, hanc exceptionem non solùm esse ad religionem, sed etiam ad eremum, in quo vouetur castitas.

Paludan.

Maior.

3\. Fundamentum huius opinionis.

Fundamentum huius sententiæ est, quia à principio nascentis Ecclesiæ matrimonium ratum dissolutum fuit per votum castitatis cum traditione religiosa, & tamen votum illud castitatis tunc non erat solemne: ergo erat hic effectus voti simplicis. Maior probatur variis exemplis, nam in primis Ioannes Euangelista creditur ex matrimonio rato in nuptiis in Cana Galilææ contra-

A ctis vocatus ad Apostolatum, matrimonio soluto, ex sententia Bedæ in præfatione in Euangelium Ioannis ex quodam prologo, qui nomine Augustini in prçfatione ad tractatus eius in Ioannem circumfertur, & D.Thoma 2.2.quæst.186. art.4. ad 1. Ruperto secundo libro in Ioannem, D.Bonauentura in vita Christi, D.Antonino 3.p. Summ. tit.1. & p.1. histor. tit.5. Lyrano ad locum Ioannis de nuptiis, vbi habet hæc verba. *Dicitur communiter quòd nuptiæ istæ fuerunt Ioannis, à quibus eum Christus vocauit ante consummationem matrimonij; ex hoc in Ecclesia obseruatur, quòd ante carnalem copulam potest licitè alter coniugum intrare religionem.* Secundum exemplum

Primū exemplum Ioan. Euāg. à nuptiis ad Apostolatū vocati.

Lyran.

B est de Thecla, quæ cùm esset desponsata à Paulo fuit consecrata, & à nuptiis absoluta, teste Epiphanio hæres.78. vbi sic ait, *Thecla incidit in Paulum, & à nuptijs exoluitur, cùm curatorem, seu sponsum haberet formosissimum.* Et Ambrosius lib.2. de virginibus parum à principio, *Thecla* (inquit) *doceat immolari, quæ copulam fugiens nuptialem, & sponsi furore damnata, naturam etiam bestiarum virginitatis veneratione mutauit.* Idem sumitur ex Augustino lib. 30. contra Faustum, vbi cùm Faustus cap. 4. dixisset, Apostolum Theclam oppignoratam iam thalamo in amorem sermone suo perpetuæ virginitatis incendisse. Augustinus hoc non refutat, sed tacendo admittere videtur. Ter-

Secundum Theclæ.

D.Epiph.

Ambros.

C tium sit de Valeria ex Martiali epistola 2. ad Tholosanos cap. 8. *Illa enim cùm esset sponsa Regis terrestris, effecta est sponsa Regis cælestis* (ait Martialis) *per meam prædicationem, virginitatem mentis, & corporis Deo deuouens.* Hoc verò exemplum non probat dissolutum fuisse vinculum; nam de sponso etiam refert inferiùs Martialis, quòd copulam carnalium nuptiarum euitauerit per suam prædicationem, quatenus liberiùs Deo famulari posset. Vnde etiam constat ex communi consensu vtriusque factam esse separationem. Sunt ergo illa optima exempla castitatis, non tamen dissolutionis matrimonij ex vi voti simplicis; præterquam quòd non constat qualia fuerint illa sponsalia.

Tertium exemplum Valeriæ. Martial.

D Quartum ergo exemplum sumitur ex Iuliano Martyre, qui ab sponsa Basilissa separatus est, & monachus factus, cuius historia legitur ex Simeone Metaphraste apud Surium tomo 1. die Ianuarij. Quintum adduci potest de Ammone, qui post matrimonium etiam sponsam reliquit, & in monte Nitriæ vitam monasticam instituit. Sextum de Macario celebri inter Ægyptios Eremita, qui etiam celebratis nuptiis vespere relicta incognita sponsa in eremum secessit, & cælibem vitam ibi perpetuò duxit, vt ex Hieronymo refert Gratianus in §. *Ecce*, post cap. *scripsit* 27. quæst. 2. Septimum annumerari potest de Alexio, quem ibidem

Quartum Iuliani Martyris.

Quintum Ammonis.

Sextum Macarij.

Septimum Alexij.

E commemorat Gratianus, nam ex nuptiis diuinitus vocatus sponsam intactam deseruit, & perpetuam castitatem seruauit, de quo etiam constat religiosum nunquam fuisse. Denique affertur exemplum de Gregoria ex Gregorio lib. 3. Dialogorum cap.14. quod parùm ad præsentem causam refert.

4\. Probatur secundò ex iure.

Secundò probatur eadem minor ex decreto Eusebij Papæ, quod refertur à Gratiano 27.q.2. cap. 27. *Desponsatam puellam non licet parentibus alij viro tradere, licèt tamen illi monasterium sibi eligere.* Fuit autem hic Pontifex ferè ante 1300. annos, & cap. 28. refert idem Gratianus sententiam Gregorij ex lib. 6. registri epist.40. aliàs cap.184. vbi defendit quandam virginem, quæ

relictā

(c) 2007 Ministerio de Cultura

relicto sponso religionem intrauerat, & praecipit ei restitui omnia, quae in matrimonio attulerat; *Quia decreta* (inquit) *legalia desponsatam si conuerti voluerit nullo omnino censuerunt damno mulctari.* Vbi alludit ad Authent. Iustiniani Imperatoris collat. 9. titul. 15. de sanctissimis Episcopis cap. 39. & 40. Et in l. *Deo nobis.* Cod. de Episcopis, & clericis. Est ergo consuetudo haec satis antiqua in Ecclesia; quae fundata est non in aliqua solemnitate, sed in hoc solùm, quòd traditio inferioris ordinis, qualis est illa, quae per matrimonium fit, quando non est ita consummata, vt vir, & vxor facti sint vna caro, dissolui debet per altiorem traditionem, quae ad statum perfectionis constituendum sufficiat; ad hoc autem sufficit traditio voto simplici confirmata, quod infrà tractando de statu religionis, & in particulari de Societate latiùs confirmabimus, nunc autem ex antiquitate etiam ostendi potest ostendendo alteram propositionem assumptam.

5. Probatur ergo minor, nimirum votum castitatis dissoluisse matrimonium illis priscis temporibus, quando nondum erat solemne, id est, inhabilitans personam ad matrimonium in posterum contrahendum. Probatur, quia Athanasius in epist. ad Dracontium sic ait, *Multi Episcopi matrimonia non inierunt; monachi contra parentes liberorum facti sunt, quemadmodum Episcopos vicissim filiorum patres, generis potestatem non quaesiisse.* Nec videtur satisfacere quod aliqui respondent Athanas. loqui de monachis perditè viuentibus, & extra matrimonium filios generantibus, propter illa verba, *Et monachos generis potestatem non quaesiisse*, non enim videtur loqui de potestate, vt sic dicam, physica, sed morali, id est, licitè generandi, scilicet per dispensationem sui voti. Vnde statim subdit, *Sic enim licet, & ad eum modum non prohibebitur, sed quisquis sibi volet, decertet, non enim corona pro votis, sed pro factis redditur.*

Athanas.

6. Hîc etiam addi potest testimonium Epiphanij ex haeresi 61. quod suprà tractaui, & ostendi ipsum loqui de voto simplici. Item adducunt aliqui testimonium Augustini libro de bono viduitatis suprà etiam tractato, vbi docet secundas nuptias viduae consecratae per votum esse validas, quia loqui videtur de viduis monialibus, ac verè religiosis. Adduci etiam possunt testimonia Hieronymi in cap. 4. tractata, sed praecipuè videntur difficilia illa verba epist. 22. post medium. *Si qua simulat fugiens seruitutem, huic apertè Apostolum lege, melius est nubere, quàm vri.* Vbi loqui videtur de virginibus consecratis. Facere etiam potest quod in vita Malchi monachi refert idem Hieronymus, cùm Malchus in captiuitate positus ad ducendam vxorem à Domino induceretur, solùm se excusasse, eo quòd foemina virum adhuc viuentem haberet: non credebat ergo ob monachatum se esse inhabilem ad matrimonium, alioqui hanc potiùs excusationem allegasset. Difficilius verò argumentum sumitur ex Gregorio hom. 38. in Euangelia, vbi refert tres sorores patris sui sub districtione regulari degentes, & eodem tempore sacratas fuisse, & duabus illarum mortuis, tertiam scilicet Gordianam marito nupsisse, & illud validum fuisse significat. Denique Petrus Damianus epist. 5. cap. 11. de quodam monacho benedicto à parentibus à pueritia religioni oblato refert adolescentem iam factum religione dimissa vxorem duxis-

Hieron.

A se (quod etiam validum esse ibidem significatur) quamuis non sine magno crimine, propter quod mirabili modo diuinitus castigatus est, vt ibi refertur.

Secundò ad idem confirmandum adduci possunt multa decreta antiquorum Pontificum, & Conciliorum, in quibus ita reprehenduntur matrimonia contracta à monachis, aut sacratis virginibus, vt tamen irrita non censeantur, quia vel de hoc nullam mentionem faciunt, vel certè post condignam poenitentiam sic contrahentes in illo statu durare permittunt, quae infrà suo loco fusè tractabimus, interim videri possunt apud Gratianum 27. q. 1. ferè per totum, & dist. 27. Ex illis er- 7.
B go decretis constat votum illud fuisse simplex, & tamen per illud dissoluebatur matrimonium, vt ostensum est.

Vltimò confirmatur ratione haec sentētia. Nam votum solemne castitatis vltra simplex solùm addit vim à lege traditam inhabilitandi personam ob subsequens matrimonium, vt suprà visum est; haec autem conditio est impertinens ad dissoluendum matrimonium ratum praecedens; ergo. Patet minor, tum quia votum habens illam vim potest non habere alteram, vt patet in voto ordinis sacri: tum etiam, quia duo illi effectus sunt diuersarum rationum, & vnus non pendet ab alio: ergo seclusa virtute inhabilitandi in posterum
C potest dari votum castitatis irritans matrimonium praecedens: tale autem votum erit simplex, iuxta superiùs dicta. Cùm ergo nudum hoc votum ex se non habeat hoc, saltem vt coniunctum traditioni, & mancipationi ad diuinum obsequium, habebit illud.

8. Probatur ratione.

Nihilominus dicendum censeo votum simplex castitatis nunquam esse sufficiens ad dissoluendum prius matrimonium ratum. Hanc assertionem, vel asserunt, vel vt certam supponunt Doctores communiter, dum effectum hunc solum tribuunt voto solemnisato per professionem religionis, vt videre licet in 4. dist. 27. & 38. Et in Summistis, & aliis, qui de matrimonio disputant.
D Vt autem probetur, suppono primùm nudum votum castitatis per se, aut natura sua, vel diuino iure non habere hunc effectum dissoluendi matrimonium ratum. Hoc sufficienter patet ex dictis in principio capitis.

9. Resolutio vera. Votum simplex nõ dissoluit matrimonium ratum.

Prima suppositio.

Secundò suppono nullum contractum, vel traditionem quantumuis piam, & religiosam coniunctam voto castitatis dare illi vim, aut cum illo simul sumpto dissoluere natura sua, & quasi intrinseca vi matrimonium ratum seclusa positiua lege, & institutione. Hoc eodem modo probandum est, quo simile assertum probauimus quoad vim inhabilitandi ad matrimonium futurum: vnde auctores, qui illud tenent, hoc et-
E iam affirmant. Nam difficilius est dissoluere quod ratum & validum est, quàm impedire ne fiat. Difficilius item est priuare aliquem iure acquisito, quàm acquirendo. Ac denique, *Turpius eycitur, quàm non admittitur hospes.* Cùm ergo voluntas vouentis castitatis adiuncta quacunque traditione sacra, non sufficiat natura sua ad impediendum matrimonium subsequens, ita vt per illud non acquiratur ius alteri coniugi, multò minus poterit irritare factum, & tollere ius acquisitum. Secundò est ratio vtrique communis, quae hîc speciali modo vrget, nam traditio matrimonij, vt suprà dicebam, & traditio ad quoscunque alios vsus, sunt diuersarum rationum, & per vnam non donatur quod per aliam tra-

10. Secũda suppositio.

Probatur primò.

Secundò.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ditum fuerat, & ideo ex natura rei traditio ad vsum coniugalem quæ fit per matrimonium, valida est, non obstante priori traditione ad alios sacros vsus: ergo quamuis mutato ordine traditio ad vsum coniugij antecedat, quæ postea subsequitur est alterius rationis, & priori formaliter non repugnat, vt illam pro se dissoluat, non est enim maior repugnantia posito vno ordine, quàm alio. Quin potiùs quando traditio matrimonialis præcessit, si ei repugnaret subsequens traditio, natura sua potiùs illam impediret, quàm ab illa destrueretur, quia posterior censeretur facta de re aliena, ideo enim secundum matrimonium quantumuis consummatum, est nullum, etiamsi prius solùm ratum fuerit.

11. Probatur tertiò.

Vnde possumus tertiò hoc confirmare ex illo Matth. 19. *Quos Deus coniunxit homo non separet.* Quamuis enim hoc conuenienter intelligi possit de matrimonio consummato, tamen etiam in rato verum habet, quia iure etiam diuino indissolubile est saltem priuata & propria auctoritate: ergo voluntas vouentis quantumuis se velit obligare, aut tradere, si sola sua potestate, & non legis auctoritate nitatur, nunquam poterit priorem sui traditionem validè factam irritare; si ergo nulla sit diuina lex positiua, in qua niti possit, atque etiam excludatur lex humana, omnino non poterit. Sicut si quis semel donauit vas argenteum Petro, non poterit sua auctoritate illud Ecclesiæ, vel pauperibus dare, quia suum non est: ergo non est hic effectus ex sola naturali repugnantia, & virtute traditionum, seu contractuum, quatenus propria tantùm voluntate fieri possunt, & in hoc sensu dicimus hanc dissolutionem, non esse ex sola rei natura. Nec potest dici probabiliter per matrimonium ratum non tradi dominium corporis omnino absolutè, sed sub ea conditione, vel exceptione, vt ante copulam liceat, si placuerit diuino cultui illud dicare, quamuis id insinuet Soto in 4. d. 27. quæst. 1. art. 4. in fin. 1. concl. essétque verisimile, si supposita aliqua lege positiua, & virtute, & quasi intentione eius intelligeretur inclusa illa conditio, ipse tamen loqui videtur in sola rei natura modo explicato.

Opinio Soti displicet.

Sic autem nobis non probatur, tum quia regulariter loquendo, hoc est contra intentionem personalem contrahentium; tum etiam, quia aliàs etiam posset quis contrahere sub exceptione, nisi placuerit priùs sacerdos fieri, vel se dicare alicui modo viuendi religioso ab Ecclesia non probato pro religionis statu, & similia possunt inferri, quæ sunt planè absurda, tale enim matrimonium non esset verum, & absolutum matrimonium. Igitur, quantum est ex parte contrahentium, omnino absolutus est contractus, & ideo firmus, & indissolubilis: vt ergo per aliam traditionem dissoluatur, necesse est vt diuina auctoritas, vel alia potestas, quæ ab illa manet, intercedat.

12. Cõfirmatur primò. Neq; in lege naturæ, neq; veteri dissoluebatur matrimoniũ ratum.

Et confirmatur, quia neque in lege naturæ, neque in veteri poterat matrimonium ratum omnino solui, & tamen poterat sponsus in eremum discedere, & vouere ibi castitatem, vel alio modo se tradere, & mancipare perpetuò diuino obsequio: ergo signum est hunc effectum non esse ex natura rei ex tali actu, quia rei natura eadem tunc erat. Ratio ergo est, quia deerat illi actui auctoritas legis diuinæ, vel humanæ. Qua ratione vtitur ad hanc sententiam confirmandam Michaël Medina suprà, & mihi videtur satis efficax, & apta ad declarandum prædictam conditionem

A non includi ex natura rei in contractu matrimonij, alioqui in omni statu includeretur. Estque hoc valde consentaneum rationi, quia illa conditio est nimis incerta, & indeterminata, quis enim modus actus vel traditionis, aut separationis potest ex natura rei determinari, vt coniunctus cum voto simplici castitatis sufficiat ad matrimonium dissoluendum, vel vt subintelligatur exceptus ex natura rei in ipso contractu matrimonij. Et hæc ratio etiam procedit contra id quod Palud. dicebat de morte; nam cùm hæc non sit mors naturalis, sed ciuilis, & metaphorica, non habet certum actum, vel priuationem, in quo ex natura rei consistat: oporB tet ergo vt aliqua lege positiua definiatur, alioqui nihil erit certum, nec firmum, sed in vniuscuiusque arbitrio erit hanc metaphoricam mortem huic, vel illi actui accommodare, & ita etiam Maior suprà semper adiungit Ecclesiæ determinationem.

Vltimò confirmatur ex Bulla Gregor. XIII. in confirmationem Instituti Societatis, quæ incipit, *Quanto fructuosius*, anni 1582. in qua declarat eos qui post bienniũ tria vota in Societate emittunt, esse verè & propriè religiosos, etiamsi illa vota simplicia sint, & eo tempore non haberent vim irritandi matrimoniũ post illa emissa contractum, quo tempore certum etiam est talia vota non haC buisse vim dissoluendi matrimonium ratum non consummatum, quanquam hîc posset esse aliquod dubium, de quo infrà. Illius autem ratio nulla alia esse potest, nisi quia illa vota erant omnino simplicia, id est, absque participatione proprij effectus voti solemnis, & tamen tunc illa vota habebant coniunctam traditionem sufficientem ad constituendum verum statum religiosum: ergo signum est votum simplex etiam cum tali traditione coniunctum non sufficere ad matrimonium irritandum. Quòd autem eo tempore hoc ita esset, constat ex communi vsu, & praxi huius religionis, & ex ratione tacta ex Ioanne XXII. quia talis effectus non potest soli diuino D iuri attribui, neque etiam iuri humano proprio talis religionis, quia nulla erat de hoc Apostolica Bulla, & constitutio: neque etiam potest tribui communi iuri Ecclesiastico, quia, vt statim dicam, ille effectus solùm tribuitur professioni religiosæ, illa autem non est vera professio, vt ex communi etiam sensu eiusdem religionis constat, quia propria professio in aliud tempus diuturnius reseruatur.

13. Cõfirmatur secundò, ex iure.

Tertiò supponendum est per Ecclesiasticam legem communi iure contentam nullum votum castitatis cuicunque statui adiunctum dissoluere matrimonium ratum, quod non etiam inhabilitet personam ad matrimonium contrahendum. Probatur primò ex cap. 2. de conuers. coniug. E & ex cap. *ex publico*, eod. tit. & ex capite. *commissum*. de sponsalibus. Verum est Alexand. III. his locis non explicare illam voti conditionem, sed absolutè loqui de transitu ad religionem, vel monasterium. Nihilominus tamen ferè ex omnibus capitulis illius iuris constat per hæc verba significari veram professionem religionis, per quam persona fit inhabilis ad matrimonium. Maximè autem id declarat Innocent. in capite. *ex parte*. 2. eod. tit. quem textum in hac materia & ad antiquitatem declarandam notandum censeo: est enim illius casus, in quo quædam mulier post matrimonium ratum velum viduitatis coram duobus Abbatibus assumpsit benedictione solemni

14. Suppositio tertia. Iure cõmuni omne castitatis votũ, quod dissoluit matrimoniũ ratũ, etiam irritat contrahendum. Probatur primò ex iure.

lemni cum celebratione Missæ, ac litaniæ accedente. Et subdit Pontifex, *Licet prædicta mulier in veli susceptione religionis habitum assumpsisse videatur, si tamen velit in domo propria remanere quasi propositum castitatis in seculo seruatura, nihilominus consummandum est matrimonium iam contractum, nisi se voto astrinxerit ad obseruantiam regularem, in quo casu compelli potest, vt relicto seculo religionis propositum exequatur.* Ex hoc ergo textu habemus votum simplex castitatis publicè & cum externa solemnitate factum, imò & cum traditione coram Abbate non dissoluisse matrimonium ratum. Neque enim probabile est quod quædam glossa ibi significat, in illa cæremonia non interuenisse votum castitatis, quia hoc ibi non exprimitur, & quia Pontifex infrà solùm dicit, *quasi propositum castitatis in seculo seruatura*, & quia votum cum simili cæremonia factum, etiamsi persona in domo propria maneat solemne est, argumento cap. vlt. qui cler. vel vouent. & cap. vlt. 20. quæst. 1. & cap. *de viduis* 1. 27. q. 1. Hæc (inquam) responsio probabilis non est, primò quia in iure sicut crucem assumere semper significat votum Terræ sanctæ, quia cum illa cæremonia fieri solebat: ita velum sacrum, aut viduale assumptum, præsertim cum illa publica cæremonia est certum indicium voti virginitatis, aut continentiæ vidualis. Secundò quia illa verba, *Quasi propositum castitatis in seculo seruatura*, non de quocunque proposito, sed de illo quod habet obligationem voti adiunctam intelliguntur, tum quia verbum *seruare*, propriè sumptum obligationem supponit, tum etiam, quia simili phrasi locutionis dixit statim Pontifex, si votum religionis habeat, cogendam esse, vt *voti propositum* exequatur. Tertiò colligitur ex fine propter quem illa mulier velum sumpserat, scilicet, quia *viri fuerat abominata complexus*; ad hoc autem necessarium erat saltem votum castitatis emittere. Declarat autem Pontifex illud genus voti sic tantùm solemnizati non sufficere ad illam separationem faciendam. Hanc tandem expositionem magis probat glossa, & sequuntur Innocentius, Hostiensis, Panormit. & alij.

Responsio, & explicatio glossæ non probatur.

Primò. *Secundò.* *Tertiò.*

15. Atque hinc consequenter negandum est susceptionem veli viduitatis etiam cum publica cæremonia & solemnitate significare semper in iure propriam professionem cum solemni voto, nam ex hoc loco manifestè constat oppositum. Et optimè consonat cum cap. *de viduis* 2. 27. q. 1. Et cum his quæ suprà circa illud notauimus c. 4. Et hoc etiam notauit ibi Panormit. nu. 6. aduertens in iure multiplex esse velum circa glossam in cap. *Illud autem.* §. velamen 22. quæst. 1. & votum castitatis priuatum interdum fieri solitum cum mutatione habitus, aut veli. cap. *quod Deo Patri.* 33. quæst. 5. Denique hinc constat cùm inferiùs loquitur Pontifex de voto religionis quo quis obligatur ad obseruantiam regularem, loqui propriè de voto solemni, & ita interpretari responsa prædecessorum suorum, *qui* (vt ait) *respondere consulti, antequam matrimonium sit per carnalem copulam consummatum, licere alteri coniugum, reliquo inconsulto ad religionem transire, ita quòd reliquus ex tunc legitimè poterit alteri copulari.* Atque ita ex illo textu colligunt omnes auctores, & specialiter Panormit. nu. 6. qui hinc colligit regulam generalem, matrimonium ratum non absolui nisi per professionem in religione approbata iuxta Extrauagant. *Antiquæ* Ioann. XXII. de Voto. Et ante illam Extrauagantem idem notat Abbas antiquus in dict. capite. *ex parte*, & obiter aduertit hunc effectum voti esse tantùm ex statuto Ecclesiæ, inde colligens posse Ecclesiam in matrimonio rato dispensare, de quo aliàs.

Denique iuxta prædictam Pontificis declarationem intelligendum censeo antiquum canonem Eusebij Papæ in cap. *desponsatam* 27. q. 2. *Desponsatam* (inquit) *puellam non licet parentibus alij viro tradere, licet tamen illi monasterium sibi eligere.* Quem textum de desponsatione per verba de præsenti Doctores intelligunt cum glossa ibi, glossa etiam & Doctores in cap. 2. de conuers. coniug. Imò Alexand. III. in eo cap. 2. videtur vsurpasse phrasim locutionis ex Eusebio, & illius mentem explicasse, dum ait, *Post consensum legitimum de præsenti licitum esse alteri altero repugnante eligere monasterium.* Idem ergo in vtroque loco significat, *eligere monasterium.* Ostensum est auem per illa verba intellexisse Alexandrum electionem monasterij ad profitendum in illa per vota solemnia: idem ergo intellexit Eusebius, qui ferè ante 1300. annos præcessit. Eodem modo intellexit (vt existimo) textum illum Iustinianus Imperator collatione 9. tit. de Sanctissimis Episcopis cap. 39. Denique in Concilio Tridentino sess. 24. can. 6. tacitè ita explicat hæc iura, dum ita definit, *Si quis dixerit matrimonium ratum non consummatum per solemnem religionis professionem alterius coniugum non dirimi, anathema sit.* Ex quibus omnibus morale concluditur argumentum apud me efficacissimum, nam omnia iura quæ de hoc effectu loquuntur, solùm illum tribuunt professioni solemni, vel expresè per hæc verba, vel per æquiualentia distinguendo interdum talem professionem à voto simplici, etiamsi adiunctam habeat solemnitatem accidentalem, vel aliam traditionem: ergo omnino dicendum est hanc solutionem matrimonij rati, quantum est ex communi iure, non fieri nisi per votum solemne, quale describitur in cap. vnico, de voto in 6. scilicet quòd efficax etiam sit ad matrimonium post contractum dirimendum, hoc enim est quod in iure communi distingui solet à voto simplici. 16.

Conc. Trid.

Ratione potest etiam hoc suaderi, quia, vt suprà in priori suppositione dicebam, difficiliùs soluitur contractum, quàm impediatur contrahendum, vt omnia iura clamant cap. *quemadmodum.* de iureiurando, cum similibus, & est per se satis notum, & ideo, vt in eodem textu dicitur, multa impediunt contrahendum matrimonium, quæ si post iam contractum superueniant, illud non dirimunt: nullum verò est impedimentum quod matrimonium iam contractum dirimere possit, quin multo magis possit impedire & irritare contrahendum: ergo nullum est votum castitatis, cuiuscunque conditionis sit, quod vim habeat dissoluendi matrimonium ratum, nisi etiam vim habeat inhabilitando personam ad matrimonium contrahendum. Et sanè, vt modò non disputem an hoc possit fieri per Ecclesiasticam legem de absoluta Ecclesiæ seu Pontificis potestate, certum videtur, iure communi non esse factum, neque esse consentaneum vt fiat: quia posset vxor, v. g. separari à proprio marito titulo religionis, & deinde nubere alteri propria auctoritate, & sine alia dispensatione, quod videtur absurdum in materia morali, maximè quòd id constituatur vniuersali lege, & non ex aliqua speciali causa: quod 17.

Probatur ratione.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quod adiungo propter argumentum quod fieri solet iuxta sententiam quæ asserit posse Pontificem dispensare in voto continentiæ solemni: nam tunc etiam fieri potest vt qui priùs cum vna sit dispensatus per matrimonium ratum, quod postea fuit solutũ per votum solemne religionis, postea per dispensationem fiat habilis ad ducendã aliam, & quod de facto contrahat, hoc enim non est inconueniens in casu particulari, in quo necesse est vt grauissima causa intercedat. Constituere autem hoc tanquam regulam generalem absque alia causa vrgente, non videtur rationabile. Quod tandem confirmatur ac declaratur ex illa metaphora, per quam Doctores communiter declarant, quare professio religionis dissoluat matrimonium ratum, scilicet, quia professio est quædam mors ciuilis, per quam religiosus moritur mundo, per mortem autem matrimonium soluitur. At certè per mortem non fit homo minus inhabilis ad matrimonium contrahendum, quàm ad perseuerandum in iam contracto; quare ergo statueret Ecclesiæ vel reputaret aliquem esse mortuum ad perseuerandum in matrimonio iam contracto, quàm adhuc viuum & habilem relinqueret ad matrimonium contrahendum.

18. Quarta suppositio. Ex iure diuino positiuo nullũ votum simplex castitatis dissoluit matrimoniũ ratum.

Quartò suppono ex diuino iure positiuo nullum votum simplex castitatis dissoluere matrimonium ratum, etiamsi habeat adiunctam quamcunque traditionem, vel quasi donationem sui factam ex sola voluntate vouentis, vel Deo ipsi, vel alteri vice Dei ad ipsius obsequium. Hoc à fortiori sentiunt omnes qui dicunt, etiam votum solemne non habere hanc vim nisi ex statuto Ecclesiæ, quos iam libro 2. latè allegauimus, & latissimè refert Henriquez lib. 11. de Matrimonio cap. 8. n. 6. lit. I. & Sancius lib. 7. de matrimon. disput. 21. & 26. Et infrà agentes de voto solemni castitatis, quantum oportuerit, eos referemus. Ex his verò qui illud attribuunt iuri diuino respectu voti solemnis, nullum inuenio qui hoc extendat ad votum simplex, loquendo propriè de diuino iure positiuo. Vt ergo hoc declaremus & probemus, aduerto duobus modis intelligi posse hunc effectum manare à iure diuino.

Hic effectus dupliciter à iure diuino manare potest. Primò. Secundò.

Primò quoad potestatem, scilicet, quia Christus Dom. dedit Ecclesiæ potestatem instituendi aliquem statum perfectionis, in quo, seu per quem matrimonium ratum dissolueretur. Secundò quoad actum ipsum, scilicet, quia ipsum diuinum ius immediatè statuit, vt per tale votum simplex castitatis matrimonium ratum dissolueretur absque alia Ecclesiæ determinatione.

Probatur de secundo modo.

Hic posterior modus insinuatur quidem à Paludano, sed reuera probabilis non est. Primò quidem propter rationem proximè factam in puncto præcedenti, & propter aliam similem positam in secundo puncto, quia nudum simplex votum ad hoc non sufficit, vt demonstratum est in principio capitis: ergo debet illi aliquid adiungi, quid autem hoc sit, non est determinatum iure diuino, nullum enim de hoc ostendi potest, neque aliquis prudenter potest, vel cum aliquo probabili fundamento hoc determinare.

19. Confirmatur.

Confirmatur, ac declaratur, nam si tale extat ius diuinum, vnde constat in casu dict. cap. *ex parte* 2. de conuers. coniug. votum illius viduæ cum solemni veli susceptione non fuisse sufficiens ex hoc diuino iure ad dissoluendum matrimonium? Item vnde constat votum illud quod emittunt fœminæ, quas Iuristæ *Mantelatas* vo- A cant, quamuis habeant adiunctum specialem vouendi modum ad perfectionẽ conferentem, non sufficere ex hoc iuri diuino ad dissoluendum matrimonium; vt est communis sententia, de qua videri potest Panormit. in dict. cap. *ex parte* n. 6. Videntur autem esse huiusmodi illæ sorores, quæ dicuntur tertij ordinis, vt sumitur ex glossa in Clem. 1. de Religiosis domib. verb. *Obedientiam*, & ex glossa iuncto text. in cap. *cum eo*, de sent. excom. verbo *Tertio*. Præterea vnde constat sacerdotium adiunctum voto castitatis non comprehendi sub illo diuino iure? Dices constare ex dicta Extrauag. Ioann. XXII. sed hoc ipsum est quod quæro, vnde potuisset hoc constare Ponti- B fici, si tale esset diuinum ius, & inde colligimus non esse, cùm rectè potuerit hoc definire, eo ipso quòd Ecclesia non adiunxit illi statui talem effectum. Denique status etiam Episcopalis licèt sit præcipuus status perfectionis, & adiungatur voto castitatis, non habet ex iure diuino hunc effectum, quia de facto illum non habet etiam cum voto solemni ordinis sacri iuxta veram & receptam doctrinam quam infrà tradenus: ergo vel de nullo alio actu potest cum probabilitate dici, quòd immediatè ex iure diuino tribuat voto simplici, cui adiungitur, vim dissoluendi matrimonium ratum. Quod ex alio membro euidentius fiet.

Obiectio diluitur.

20. Probatur assertio quoad ius diuinum primo modo sumptum. In Ecclesia est potestas supernaturalis data à Christo Domino, ad instituendum statũ, in quo per aliquod votũ castitatis matrimoniũ ratũ dissoluatur.

C Circa prius ergo membrum aliquid certum est, & aliquid ambiguum. Certum quidem est esse in Ecclesia potestatem ad instituendum vel determinandum statum, in quo matrimonium ratum per aliquod votum castitatis dissoluatur: nam certum de fide est ita factum esse, vt ex dictis constat. Certum item est ad hoc fuisse necessariam potestatem supernaturalem, præsertim in lege gratiæ, in qua matrimonium ratum est verum sacramentum. Certum est ergo hoc factum esse per potestatem à Christo concessam, atque adeò ex diuino iure manare. Duobus autem modis intelligi potest hoc fieri vel determinari per hanc potestatem. Primò immediatè ad- D iungendo hunc effectum tali actui, seu statui. Secundò solùm mediatè, & quasi in radice, scilicet, acceptando solùm hunc actum, vt sufficientem ad constituendum statum religionis, & inde statim ex diuino iure sequatur, quòd per talem statum dissoluatur matrimonium ratum; ita vt iure diuino statutum sit per statum religionis dissolui matrimonium ratum; relictum autem sit determinationi Ecclesiæ, vt statuat vel determinet aliquem viuendi modum pro statu religionis. Atque hoc posteriori modo videntur explicare hoc diuinum ius Scotus in 4. dict. 31. D. Thom. Rich. Bonauent. & alij d. 27. Si tamen attentè inspiciantur ipsi, loquuntur de statu reli- E gionis, prout suo tempore tantùm erat in vsu, & intelligunt illum statum, in quo ita aliquis se tradit religioni, vt fiat inhabilis ad matrimonium subsequens. In quo sensu nobis non contradicunt, etiamsi id quod asserunt admittamus, quia iam illud votum non est simplex, de quo hîc agimus, sed solemne, præterquam quòd illa etiam sententia nobis non placet, nam potuisset Ecclesia instituere vel approbare statum religionis, in quo votum etiam solemne castitatis fieret quoad dirimendum matrimonium pòst contractum; qui tamen non esset sufficiens ad dirimendum matrimonium ratum, quia sicut in sacro ordine hos effectus separauit, ita potuit eos in statu religionis seiungere; nulla enim ostendi

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ostendi potest repugnantia specialis, vel ex sola rei natura, vt patet ex dictis in secundo puncto, vel ex speciali iure positiuo, quo specialiter præceptum sit, vt illa duo necessariò sint connexa in statu religionis, vbi enim est hoc diuinum ius? vel ex qua Scriptura aut traditione habetur? Sed de hoc plura infrà tractando de votis Societatis. Multo autem certius est non esse factam talem connexionem, vt sic dicam, huius effectus cum statu religionis in communi immediatè ex iure diuino. Nam status religionis, vt nunc tanquam certum suppono, abstrahit ab illo effectu inhabilitandi personam ad subsequens matrimonium, id est, potest esse sine illo, imò & de facto ita contigit: nulla autem ratio vel auctoritas suadet magis esse connexum ex diuino iure cum statu religionis priorem effectum dissoluendi matrimonium ratum, quàm posteriorem inhabilitandi personam ad matrimonium subsequens, quod etiam prædicti Theologi pro comperto habent. Item, quia aliàs etiam dicere quis posset hunc effectum esse iure diuino immediatè connexum cum statu eremitæ, qui non vouet obedientiam, nec paupertatem, vt significabat Paludanus, cùm tamen constet illum non esse statum religionis: consequens autem est planè falsum, & contra communem sententiam, vt videre licet in glossa in dict. cap. *ex parte*, & ibi Panormit. nu. 10. Et similiter inferri possunt alia incommoda superiùs insinuata.

21. Hic effectus dissoluendi matrimoniũ ratum quomodo manet à iure diuino, & ab Ecclesia tribuatur.

Relinquitur ergo, vt hic effectus solùm manet ex iure diuino quoad potestatem tribuendi illum alicui statui perfectionis, proximè autem non tribui nisi per Ecclesiam immediatè statuentem, & volentem vt talis status effectum habeat. Hoc rectè concluditur ex dictis à sufficienti partium enumeratione, quia non superest alius modus quo possit talis effectus ex iure diuino manare. Inde tamen consequenter concluditur, talem institutionem simpliciter & absolutè non esse de iure diuino, sed humano, quia omnia quæ sunt de iure Ecclesiastico, manant à iure diuino quoad potestatem, per quam instituuntur, vel præcipiuntur; simpliciter autem sunt de iure humano, quia res simpliciter est talis secundùm esse quod in se habet, non secundùm esse suæ causæ: licèt ergo potestas sit ex iure diuino; nihilominus actus in seipso non est ex iure diuino, sed humano. Sicut etiam in naturalibus, licèt potestas, v.g. intelligendi sit immediatè à Deo, actus est immediatè ab ipso homine: ita ergo in præsenti hæc institutio humana est, licèt procedat à potestate diuinitus concessa. Vnde etiam variationem, seu mutationem recipere potest. Posset enim Pontifex statuere vt aliqua sit religio in qua per ingressum, seu vinculum eius non dissoluatur matrimonium ratum, imò & aliquando iam iam fecisse infrà ostendemus. Posset etiam ordinare vt per professionem alicuius religionis, per quam nunc dissoluitur matrimonium ratum, in posterum non dissoluatur. Vt, v.g. de professione militum S. Ioannis, dubitatum ab aliquibus est, an dissoluat matrimonium ratum, iuxta communem & veram sententiam verius est nunc dissoluere; posset tamen sine dubio Pontifex statuere vt in posterum non dissolueret relinquendo castitatis votum integrum quoad reliqua omnia, etiam quoad inhabilitandam personam ad subsequens matrimonium: nulla enim in hoc ostendi potest repugnantia, nec deesse posset causa cur id fieret, quandoquidem multi existimant

Dubitatio circa potestatem Pontificis in hac materia.

iam ita de facto esse. Dices, ergo etiam posset Pontifex de omnibus religionibus idem statuere. Respondeo, si de omnibus diuisiuè, seu de singulis sit sermo, illud non esse inconueniens; si autem de omnibus collectiuè, seu de toto statu religioso loquamur, esset grauissimus error seu abusus potestatis, si Pontifex id faceret, & ideo quamuis demus absolutam potestatem nõ deesse, non permitteret Deus Pontificem ita abuti sua potestate in destructionem & commune nocumentum Ecclesiæ. Sicut etiam posset Pontifex de absoluta potentia omnia præcepta positiua tollere, & in singulis posset fortè illa potentia in actum reduci, tamen omnibus absolutè non permittet Deus, quia esset intolerabilis error.

Addo præterea non esse inconueniens admittere, teneri Summum Pontificem iure diuino ad ita statuendum & disponendum gradus, & status Ecclesiæ, vt in ea sit aliquis perfectionis status, ad quem liceat transire ex matrimonio rato; libertate relicta alteri coniugi, atque adeò soluto matrimonio. Quamuis enim de hoc præcepto nihil scriptum sit, vt inde possit euidenter probari, est tamen conformis Ecclesiasticæ traditioni suprà tactæ in fundamento prioris sententiæ, & in eius solutione ampliùs declarabitur. Imò probabiliter dici potest supposita potestate data Petro, & sine illius, & necessitate Ecclesiæ, ex natura rei sequi hanc obligationem: Nam tenetur Christi Vicarius vti potestate sibi concessa prout expedit ad bonum Ecclesiæ, non tantùm in his quæ sunt simpliciter necessaria ad salutem, sed etiam in his quæ generaliter pertinent ad perfectionem eorum qui eam intendere & profiteri voluerint. Ob hanc enim causam non posset nunc Pontifex sine graui culpa priuare Ecclesiam hoc bono, & vtili medio tendendi ad perfectionem: ergo eadem ratione verisimile est etiam à principio vel Apostolos, vel eorum successores quicunque illi fuerint, hoc ordinasse ex necessaria obligatione sui muneris, & pastoralis curæ. 22.

Hinc autem adhuc non sequitur institutionem hanc esse propriè & simpliciter diuini iuris, sed solùm ab illo manare mediatè cum quadam necessitate, immediatè verò semper est ab Ecclesia. Sicut etiam est verisimile fuisse obligatos Summos Pontifices ex diuino iure, vel ex vi sui muneris ad determinãdum tempus obligationis confitendi, vel communicandi, & nihilominus talia præcepta determinantia tempus Ecclesiastica sunt, non diuina. Denique vt non fiat vis in modo loquendi, satis est in particulari non habere hunc effectum votum aliquod vel professionem alicuius status, nisi ita fuerit ab Ecclesia determinatum: ostensum autem est Ecclesiam nunquam determinasse vt votum non solemne, id est, non inhabilitans personam ad matrimonium subsequens, sufficiat in aliquo statu dirimere matrimonium ratum priùs contractum: ergo nulla probabilitate affirmari potest ipso iure diuino esse hoc immediatè concessum alicui voto simplici in quocunque statu fiat. 23.

24. Corollarium.

Ex his ergo satis probata est assertio posita: nam votum simplex non habet prædictum effectum per se ac solitariè sumptum quatenus promissio est, coniunctum verò alicui statui etiam non habet illum ex sola rei natura, neque etiam ex constitutione Ecclesiastica, neque etiam ex iure diuino positiuo, quæ omnia ostensa sunt: nulla ergo via seu causa relinquitur vnde illum habere possit.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Instantia diluitur. possit. Sed dicunt habere ex antiqua traditione ab initio Ecclesiæ. At enim omnis traditio Ecclesiastica, cuius initium ignoratur, aut ius diuinum ostendit, aut saltem Apostolicum; sicut ergo verum est nullũ esse tale ius diuinum, aut Ecclesiasticum, ita etiam falsum est dari aliquam traditionem in Ecclesia, quæ ostendat solum votum simplex castitatis in aliquo viuendi modo, vel nunc, vel aliquando matrimonium ratum dissoluisse; quòd enim tẽpore Alexand. III. Innocent. III. Ioann. XXII. & aliorum, qui de hac materia expressiùs loquuti sunt, talis consuetudo non fuerit in Ecclesia, sed potiùs quòd tantùm per solemne votum matrimonium dissolueretur, manifestum est ex eorũ decretis, & ex omnium interpretum dispositione, & sententia, post illa verò tempora ius illud à nullo summo Pontifice amplificatum est: ergo etiã hodie non possumus cum fundamento hunc effectum attribuere alteri voto; & eodem ferè modo concludere possumus etiam ante tẽpora illorum Pontificum non fuisse in Ecclesia ius aliud, neque aliam consuetudinẽ, quia illi Pontifices non condiderunt nouum ius, vel limitarunt antiqua, sed sicut illud in Ecclesia inuenerunt, ita seruari mandarunt; & ex eorum verbis, & præsertim Innocentij, constat: ergo sine fundamento dicitur aliud posse constare ex Ecclesiastica traditione.

25. Respõsio ad fundamenta oppositæ opinionis. Ad primum exemplũ de Ioan. Euãg. respondetur primò.

Fundamentum ergo prioris sententiæ partim deficit in exemplis quæ adducit, partim in modo, quo explicat veterem traditionem, & consuetudinem, & ideò de cæteris in particulari dicendum est. Maior ergo propositio de voto simplici intellecta falsa est. Ad primum autem exemplum de Ioanne Euangelista vocato ex nuptiis Cana Galilææ, scio vulgarem esse sententiam, nullo tamen fundamento nititur. Nam licèt soleat tribui D. Hieronymo, in illo tamen non inuenitur. Refertur enim in quadam præfatione ad Euangelium Ioannis, quam inter eius opera diligentiùs collecta ego non inuenio. Barradas verò to. 2. in concord. Euang. lib. 3. cap. 1. diligenter obseruauit hunc prologum qui Hieronymo tribuitur haberi sine authoris nomine, & in Bibliis Complutensibus, & in Regiis, sic præfigi Ioannis Euangelio in operibus Bedæ. Ex cuius scriptis ab aliquo fuisse concinnatum existimat. Cardinal. Toletus Ioannis II. Annot. 13. Maldonatus autem in initio Euangel. Ioannis refert Hieronymum lib. 1. contra Iouinian. dicentem, Ioannem simul fuisse maritũ & virginem, quod non parum faueret dictæ sententiæ. Ego verò verba Hieronymi aliter intelligo, illa enim sunt, *Petrus Apostolus est, Ioannes Apostolus; maritus, & virgo: sed Petrus Apostolus tantum, Ioannes Apostolus, Euangelista & Propheta.* Quorum verborum planus sensus est, vtrunque fuisse Apostolum, sed Petrum fuisse maritum, Ioannem autem virginẽ, Petrum Apostolum tantùm, Ioannem Apostolum, Euangelistam & Prophetam. Qui sensus ex ipsa phrasi locutionis & partitionis satis manifestus videtur, præterquam quòd iuxta communem phrasim, præsertim Hieronymi, sponsus non appellatur maritus, nisi ad vsum coniugij peruenerit, nam propterea alibi negat Iosephum fuisse maritum, & præterea satis alienum hoc erat ab scopo Hieronymi in illo loco: proposuit enim probare Ioannem tunc fuisse puerum, cum quo non rectè consonat illum vocare maritum.

26. Illa ergo sententia nullum habet fundamentum in Hieronymo; nec etiam in Augustino, nam licèt in præfatione eius ad expositionem Ioannis in fine habeantur hæc verba, *Iste est Ioannes quem Dominus de fluctuaga nuptiarum tempestate vocauit*: tamen certum est illam præfationem non esse Augustini, sed incerti auctoris. Videntur autem desumpta illa verba ex Beda in præfatione ad Ioannem dicente de Ioanne, *Quem de nuptijs, volentem nubere, vocauit Deus.* Vbi non explicat vocasse de nuptiis Cana, possetque exponi *de nuptijs*, id est, ab statu nuptiali, maximè cùm non dicat nuptum vocasse, sed *volentem nubere*, quod dici potuit propter mores illius temporis, in quo omnes nuptiis vacabant. Et eadem ferè verba vsurpauit D. Tho. 2. 2. quæst. 186. art. 4. ad 1. dicens, *Ioannem autem volentem nubere à nuptijs reuocauit.* Rupertus autem lib. 2. in Ioannem circa finem sic ait, *Ioannem Euangelistam relictis nuptijs (ipsius enim istas fuisse nuptias opinio ferè omnium est) ipsum Dominum sequi cœpisse arbitramur.* Sed profectò quòd antea iam cœpisset illum sequi, ex eo constat, quòd iam à Christo vocatus fuerat, vt ex Matth. 4. & Marc. 1. patet. Verisimilius ergo est non vt sponsum, sed vt discipulũ nuptiis adfuisse: nam vt ipse refert, ad illas vocatus fuit Christus, & discipuli eius, vnus autem ex ipsis discipulis ipse fuit. Et sanè August. tract. vlt. in Ioannem absolutè negat Ioannem nuptias celebrasse. Non est ergo multum probabile fundamentum illius argumenti. Et præterea illo concesso collectio æquè incerta est, tum quia non constat dissolutum esse illud matrimoniũ quoad vinculum, nam dicere quis posset Christum vocando Ioannem sponsæ etiam castitatem inspirasse, vt matrimonium nunquam contraheret, habétque hoc probabilem congruentiam, quia aliàs scandalum generaretur illi populo si sponsus inuitam sponsam reliquisset, & deinceps illa alium maritum assumeret: vtrumque autem videri poterat contra legem naturæ, quando lex gratiæ, eiúsque excellentia nondum introducta erat. Denique licèt totum admittamus, nihil inde probatur, quia fortè Christus tunc potestate excellentiæ non ordinaria vtebatur & quia verisimile est Ioannem non tunc statim votum castitatis emisisse, sed postea quando perfectè, & inseparabiliter sequutus est Christum.

August. D. Thom. Rupert. Vide Gutier lib. 1. quæst. Canon. c. 17. num. 27. Respõdetur secundò. Respondetur tertiò.

27. Satisfit exẽplo allato D. Theclæ.

Ad secundum exemplum concedo Theclam fuisse à Paulo vocatam, & ab sponso separatam; temerarium enim esset negare historiam tantorum Patrum auctoritate firmatam. Vnde autem constat Paulum separando Theclam, & illam consecrando virginem, vt Epiphanius ait, non ita acceptasse votum eius auctoritate Apostolica, vt illam inhabilem constitueret ad matrimonium contrahendum? certè hoc per se verisimilius est, & contrarium nulla auctoritate, vel coniectura ostenditur. Accedit quòd Thecla infidelem habebat sponsum, verisimileque esse, non potuisse cum illa cohabitare sine iniuria creatoris, cùm Ambrosius referat, furore sponsi postea fuisse damnatam. Hoc ergo titulo potuit etiam à Paulo separari. Nam cùm liceat fœminæ conuersæ ad fidem, etiam post matrimonium consummatum alium maritum fidelem sumere, si cum infideli manere non possit sine iniuria creatoris, multò magis licebit separari ab huiusmodi sponso infideli ante matrimonium consummatum propter seruandam virginitatem. Vnde in eo casu ego facilè concederem diuortium illud fieri potuisse per solum simplex

Cõuersa ad fidem post matrimoniũ consummatum potest relinquere maritum, & alium assumere.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

simplex votum castitatis. Neque inde potest sumi argumentum ad rem de qua agimus, tum propter rationem dictam, tum etiam, quia illud vinculum non erat sacramentum, sed merus contractus humanus suo quidem modo indissolubilis, multò verò minus quàm sit matrimonium inter fideles baptizatos, de quo nos disputamus.

28. *Ad tertium exemplum Iuliani.*

Tertium exemplum de Iuliano, & Basilissa immeritò ad præsentem causam affertur. Primò, quia Iulianus non reliquit sponsam inuitam, sed priùs à Deo illi impetrauit castitatis propositum, & ita ex mutuo consensu ab omni copula abstinuerunt. Secundò, quia nullum votum ab eis. factum expressè legimus, sed solùm mutuum consensum, & beneplacitum seruandi castitatē, post quod ambo B orarunt. *Confirma hoc Domine quod operatus es nobis.* Vel certè, vt concedamus emisisse votum illud, in principio nō fuit nisi purè & omnino simplex, absque aliquo alio actu, quo vinculum matrimonij dissolui posset, quandiu ipsi cœlibatum suum occultantes dabant operam vt quod faciebant, tantùm à Christo Domino & eius Angelis cognosceretur. Postea tamen verum est eos separatim religiosam vitam instituisse, & Iulianum multorum monachorum patrem, Basilissam verò multarum fœminarum castitatem vouētium ducem fuisse, & in eo statu vsque ad mortem perseuerasse. Non potest autem ex tota illa historia sufficienter colligi matrimonium illud fuisse inter C eos solutum quoad vinculum: nā etiamsi matrimonium consummassent, potuissent illo modo religionem profiteri, maximè cùm ibi legatur, habuisse inter se mutuam familiaritatem, & prouidentiam, vel subordinationem. Denique vt concedamus vinculum etiam illius matrimonij fuisse solutum, vnde constat illos veram professionem & solemne votum non emisisse? nam ex solo illo generali principio, quòd votum solemne non sit tam antiquum, id non potest colligi, vt infrà ostendam.

29. *Ad quartum de Ammonio.*

De Ammonio, qui quarto loco in exemplum afferebatur, Athanasius in vita Antonij solùm D refert illum fuisse monachum qui Nitriæ morabatur, vbi perseueranter in sanctitate à pueritia vsque ad senectutem vixerat, de desponsatione autem eius, & separatione ab sponsa nihil meminit. Socrates autem lib. 4. Historiæ cap. 18. illius mentionem facit, ita tamen vt quod de Iuliano diximus, de illo etiam dicere videatur. Dicit enim inuitum ad nuptias fuisse inductum, sponsæ autem persuasisse, vt perpetuam castitatem seruaret, atque de ea re quasi fœdere inter se pacto ambo simul in montem Nitriæ discessisse, ibique in eodem domicilio multo tempore cohabitasse sine vlla castitatis violatione; tandem verò separasse cohabitationem, & religiosam vitam vtrumque per se instituisse; ex qua narratione constat E eandem esse de hoc quàm de superiori exemplo rationem.

30. *Ad quintum exemplum Macarij. Vide Baron. in Martyrol. 2. Ianu. & Sur. in histor. quā ex Palladio eodem die refert.*

Quinto loco adiungebatur Macarius, cuius historiam Hieronymus nullibi refert, neque pertinet ad duos illos Ægyptium, & Alexandrinum, quos Ecclesia vt sanctos veneratur. Sed ad quendam alium, qui Romanus esse dicitur in vita eius, quæ in vitis Patrum 1. p. refertur: non habet tamen auctoritatem, sed inter apocryphos computatur, & ideo nullum ex illa Theologicum argumentum sumi potest. Admissa autem illa historia idem de Macario, quod de Alexio dicendum est.

31. Sexto igitur loco annumeratur Alexius, cuius A historia certa est; eam enim Ecclesia amplectitur ac celebrat. Illa verò non potest in exemplum afferri, quia in ea maximè locum habet quod Innocentius III. in dict. cap. *ex parte*, dixit Sanctos aliquos ex reuelatione diuina, quæ superat omnem legem, sponsas suas post ratum matrimonium intactas, & inuitas reliquisse: Addo etiam ex illa historia non constare B. Alexium votum aliquod emisisse, & ex ea potiùs colligo per illius discessum & illius absentiam matrimonium illud dissolutum non fuisse, quia, vt Metaphrastes refert, Alexius discessurus annulum suum, & caput baltei in velo purpureo inuolutum sponsæ tradidit, dicens, *Accipe hæc, & serua, & Deus erit inter me & te, donec illi placebit*, quasi admonens illam ne alteri nuberet, quod ipsa seruauit dicens ad socrum, *A te non discedam, & turturem imitabor, & forti animo feram, & expectabo dum audiam quid viro meo, qui præclaram viuendi rationem elegit, acciderit.* Ac tandem post mortem eius sic conqueritur sponsa, *Tot annos propter te vixi solitaria, & hodie vidua relinquor.* Hinc ergo argumentum potiùs in contrarium sumi potest.

Ad sextum Alexij. *Metaph.*

De vltimo verò exemplo adducto ex Gregorio lib. 3. Dialog. cap. 14. dixi parum ad præsentem causam referre, tum quia Gregorius non dicit Gregoriam nuptam fuisse, sed constitutis iam nuptiis in Ecclesiam fugisse, quæ verba in rigore non significant factis nuptiis, sed præparatis; infrà verò dixit, *Quia sponsum fugit in terra, habere sponsum meruit in cœlo.* Quod etiam optimè potest intelligi de fuga ante matrimonium contractum, ne per illud sponsum haberet in terra. Tum maximè, quia de illa Gregoria dicitur, fugisse, vt sanctimonialis vitæ conuersationem quæreret, & ad eum habitum, quem desiderabat, perductam esse: verisimile autem non est Romæ & Gregorij tempore nondum fuisse introductam in Ecclesia solennem sanctimonialium professionem. 32.

Ad vltimū.

Quocirca (vt ad secundam probationem respondeam) ex dictis exemplis non cogimur dicere vinculum matrimonij rati fuisse illis temporibus per votum castitatis dissolutum; nam reuera omnia illa habent sine hoc effectu conuenientem intelligentiam, & interpretationem, & nescio an ex illa antiquitate possint clariora vel firmiora exempla adduci, quibus hoc ostendatur. Nam quod præter illa afferri solet de Euphrasia virgine, nihil probat, quia vix quintum annum ætatis attigerat, quando parentes eam desponsarunt, & ante septennium expletum, monasterium ingressa est, vt ex eodem Metaphraste constat. Ex quibus manifestum est sponsalia illa de futuro tantùm fuisse, & nondum plenè firma. Sancta verò Cæcilia quæ in exemplum etiam adduci solet, seruauit quidem post desponsationem virginitatem, non tamen sine sponsi consensu, Deo etiam miraculosè cooperante ad illum extorquendum. Neuter autem illorum legitur aut religionis statum assumpsisse, aut post matrimonium votum aliquod vouisse, sed post breue tempus martyrium subiisse. Vnde necesse non est vt vinculum matrimonij inter eos fuerit solutum. 33.

Quid de Euphrasia virgine dicēdum. *Quid de sācta Cæcilia.*

Adiungi etiam solet ex Gregorio Turonense in historia de vita Patrum cap. vlt. exemplum sancti Leobardi, qui post sponsalia in remotum locum secessit, ibique solitariam & eremeticam, aut monasticam vitam egit: neque enim satis certò nobis constat qualis viuendi modus ille 34.

Quid de sācto Leobarno.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ille fuit. Ex hoc ergo exemplo verisimilior fit coniectura quantum spectat ad dissolutionem matrimonij rati per statum aliquem religionis, tamen etiam quoad hoc non est efficax, quia nec satis ibi explicatur qualia fuerint illa sponsalia, de præsenti ne, an de futuro: nec etiam explicatur, fuerint ne ita soluta, vt sponsa libera manserit ad matrimonium contrahendum, maximè cùm nec etiam constet an Leobardus ille votum aliquod emiserit, aut verum ac proprium statum religionis assumpserit. Vt verò hæc omnia concedamus, si ille ita factus fuit monachus, vt ab sponsa dissolui potuerit, vnde constat non ita etiam esse monachum factum, vt sponsum vlteriùs habere non potuerit. Idémque dicere possumus de illis duobus militibus, qui cùm sponsas haberent, monasteria ingressi sunt, referente Augustino lib. 8. Confess. cap. 6. dum enim aliud non additur, semper sponsæ nomen æquiuocum manet: potuerunt ergo esse illæ sponsæ per solam promissionem desponsatæ. Deinde de illis etiam refert Augustinus, ipsas etiam exemplo virorum dicasse suam virginitatem Deo: vnde constare non potest se existimasse sponsalium vinculo solutas. Ac denique hìc etiam dici potest monachatum illum sicut præteritum, ita & futurum matrimonium irritare potuisse.

35. Quamuis ergo hæc omnia in rigore vera sint, non tamen negamus hunc effectum dissolutionis matrimonij rati per votum aliquod religionis habere multa vestigia antiquitatis, & fortasse Apostolorum tēpore incepisse, vt de sancta Thecla diximus; vel ad minimum Spiritum sanctum variis exemplis indicasse & posse & expedire id fieri, ac propterea id tandem Ecclesiam statuisse, & approbasse. Quando autem hoc propriè & in rigore cœperit, incertum est: nūc autem nos solùm dicimus, non priùs contractum matrimonium, quàm contrahendum cœpisse per statum religionis irritari. Vnde ad secundam probationem illius partis facilè concedimus tempore Eusebij & Gregorij Papæ hoc fieri potuisse, sic enim decretum Eusebij suprà interpretati sumus ex mente recentiorum Pontificum: quanquam enim non sit omnino certum, ipsum in illo decreto loquutum esse de desponsatis per verba de præsenti, id tamen cum communi sententia libenter supponimus, & tanquam magis pium, & tanquam verisimilius, tum quia si de solis sponsis de futuro Pontifex loqueretur, neque ita absolutè & simpliciter absque alia declaratione rem adeò grauem voce æquiuoca tradere, neque etiam vt rem adeò difficilem, & Pontificia declaratione indigentem, illam proponeret. Et eodem sensu planè loquuntur Gregorius Papa & Iustinianus Imperator. Tamen sicut hi loquuntur de vinculo matrimonij carnalis, ita etiam loquuntur de vinculo veræ professionis spiritualis per solemne votum, sicut posteriores Pontifices, & Ecclesiæ consuetudo declararunt. Vnde falsum est ad hunc effectum sufficere quamcunque aliam traditionem religiosam, simplici voto firmatam, quia Ecclesia nunquam hoc ita intellexit, aut declarauit, & aliunde haberi non potest, vt latè probatum est.

36. Ad alia fundamenta, respondetur primò.

Ad argumenta alterius partis probantia eo tempore quo votum castitatis dissoluebat matrimonium ratum, nondum irritasse matrimonium pòst contractum. Respondemus primò generaliter negando assumptum, suprà enim ostensum est tempore Innocentij I. iam fuisse in Ecclesia votum aliquod religiosæ castitatis irritans matrimonium pòst contractum. Fuit autem Innocentius quoad hæc ferè æqualis Eusebio, quia licèt centum ferè annis posterior fuerit, tamen de illo tempore non est controuersia, nec Innocentius eā tradit vt rem nouam suo tempore inuentam, sed vt antiquam & consuetam in Ecclesia, prætterquam quòd inferius antiquitatem hanc vsque ad ipsos Apostolos perducere conabimur. Secundò licèt gratis demus Patres in illo argumento citatos loqui de personis, quæ vota simplicia tantùm emiserunt, non sequitur, aut nullum alium vouendi modum eo tempore fuisse in tota Ecclesia, aut easdem personas, quæ illud tantùm genus votorum emiserunt, per illa potuisse à matrimonio rato, vinculo dissoluto, separari: nullum est enim testimonium quod vtrumque simul eisdem personis attribuat, quod tamen necessarium erat vt solida esset probatio. Itaque fieri potuit, vt in aliqua prouincia, vt v. g. in Cypro, vbi scripsit Epiphanius, non esset eo tempore vsus religionum per vota solemnia dirimentia matrimonium pòst contractum. Hoc tamen posito consequenter dicendum est, ibi non fuisse consuetudinem, vt dissolueretur matrimonium præcedens per talia vota, quia non est verisimile priùs illud, quàm hoc alicubi incepisse, propter probationes superiùs adductas. Fieri præterea potuit vt in codē loco & tempore, fuerint varij modi viuendi cum voto castitatis, sicut nunc esse videmus: & ideò licèt aliqui Patres antiqui permittant vt validum, matrimonium contractum post votum castitatis, non sequitur eo tempore nullum aliud genus voti fuisse, quia non oportet vt Patres de omnibus vbique loquantur, quas responsiones ferè attigit in simili Hugo de Sanct. Victore lib. 2. de Sacr. p. 11. c. 10. Secundò.

37. Satisfit Patribus in cōtrariū allegatis. Athanas.

Tertiò verò vt hæc clariora fiant, & Patres meliùs intelligantur, ad singula eorum testimonia respondere necesse est. De Athanasio Bellarminus lib. 2. de Monach. c. 34. pro comperto habet Athanasium loqui tam de Episcopis, quàm de monachis qui filios genuerunt, & reprehendere illos perditè viuentes: non caret tamen expositio difficultate, propter ea quę in argum. obiecta sunt, & præterea quia in omnibus aliis membris, quæ ibi contraponit, nunquam vtitur verbis significantibus vitium, sed vel rem bonam, vel indifferentem, vnde nullo verbo vtitur quod reprehensionem indicare videatur, neque in eo loco hoc intendebat, sed solùm explicare in vtroque statu posse actiones magis vel minùs perfectas inueniri. Est ergo mihi valde verisimile Athanasiū loqui de legitima procreatione filiorum in matrimonio, non tamen loqui de matrimonio post manachatū contracto, sed antea, quod ex verbis eius colligo; sic enim ait, *Multi quoque ex Episcopis matrimonia non inierunt, monachi contrà parentes liberorum facti sunt.* Certè prior pars de Episcopis ante Episcopatum acceptū intelligenda est, nam post Episcopatum acceptū non multi, sed nulli omnino Episcopi matrimonia inierunt, vt in sequentibus hoc libro ostendemus: ergo altera etiam pars, qua dicit monachos (scilicet aliquos) parentes liberorū factos esse, rectè intelligitur in matrimonio id fecisse, sed ante monachatum contracto: vnde quòd subdit, *Quemadmodum vicissim Episcopi filiorum patres, & monachos generis potestatem nō quæsiuisse*: Rectè intelligitur de Episcopis, qui antequam consecrarentur, vnius vxoris vsum habuerūt, & de monachis, qui perpetuò matrimonio abstinuerunt: hoc enim est *generis potestatem non quæsiuisse*, id est, generandi facultatem, quæ in matrimonio datur. Athanas.

Est

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Est autem illa antithesis hoc modo explicata sufficiens & accommodata intentioni Athanasij, quæ erat persuadere, viros perfectos & imperfectos posse in vtroque statu inueniri, vel ad illum assumi.

38. Responsio ad testimonium Epiphanij. Ad Epiphanium iam suprà c.4. concessum est, Epiphanium ibi loqui de virginibus vouentibus votum simplex castitatis, quamuis improbabile nõ sit quod Bellarm. ait cùm Epiphanius dicit, *melius esse lapsum a cursu palam sibi vxorem sumere secundum legẽ*: non loqui de virginibus ex voto, sed de virginibus quę alia occasione innuptę manent, vel sua voluntate, vel necessitate, ita enim paulo antè exposuit illud, *Si nupserit viro non peccabit*: inquiens illam virginem dici quæ non est dicata Deo, sed propter penuriam raritatis illo tempore eorum qui Christo credebant, necessariò sic fiebant. De huiusmodi ergo virgine intelligi potest quod postea subdit, si contingat illam labi, & scortari incipere, melius esse, vt post vnum stupri lapsum plublicè maritum accipiat, quàm quòd sub specie continentiæ plura similia peccata committat. Nam de aliis virginibus per votum consecratis Deo iam dixerat illis esse nuptias interdictas. Sed sustinendo priorem sensum, qui planior videtur, dicendum est Epiphanium non necessessariò ibi loqui de omnibus virginibus vel continẽtibus, sed de laicis, quę enim necessitas cogit nos vt dicamus eum comprehendere omnes, etiam propriè religionem professas; nam licèt eas vocet dicatas Deo, hoc etiam conuenit in eas, quæ solùm per votum simplex se dicant Deo; eo vel maximè, quòd tale votum interdum fit publicè, & cùm solemnitate accidentali, quæ suo modo consecratio virginitatis dicitur, absque professione tamen religionis. Nam de similibus loquitur etiam Paulus, quem Epiphanius citat 1. ad Timoth. 5. *Adolescentulas viduas deuita*, vsque ad illud, *habẽtes damnationem quòd primam fidem irritam fecerunt.* Itaque ex hoc solùm habetur Epiphanium tacuisse quidem de voto solemni, & de eius efficacia, nõ verò illud negare aut non agnouisse.

39. Ad August. Idem dicendum est ad testimonium Augustini, quod suprà etiam explicatum reliquimus, & cum communi sententia diximus de voto simplici esse intelligendum. Quanquam enim (vt ibi etiam dixi) aliquid contendant Augustinum ibi non agere de nuptiis factis contra votum, cùm dicit illas esse validas, sed simpliciter de secundis nuptiis, quæ expositio, si vera esset, faciliùs expediret præsentem difficultatem. Nihilominus negare non possum ibi docere Augustinum validas esse nuptias contra votum factas. Quod ita pro constanti habuit Gratianus, vt in cap. 2. d. 27. ita sententiam Augustini retulerit, *quidam nubentes post votum*, &c. cùm tamen hæc particula, *post votum*, apud Augustinum non legatur, quia illa erba Augustini in dict. lib. c. 11. æquiualentia sunt. *Non possum dicere à proposito meliore lapsas, si nupsissent, fœminas, adulteria esse, non coniugia.* nam per propositum melius manifestè votum intelligit, & ideo deficere ab illo lapsum appellat, quem statim dicit esse priorem adulterio: quia est *lapsus à castitate sanctiori quæ vouetur Deo.* Non ergo sine causa ita intellexerunt Augustinum omnes non tantùm moderni, sed etiam antiqui, & inter eos etiam Hugo de Sanct. Victor. dict. lib. 2. Sacramentis p. 11. cap. 12. vbi cùm Augustini auctoritate premeretur, priùs dixit Augustinum fortasse fuisse loquutum iuxta morem sui temporis, nunc autem id dici non posse. Quæ responsio supponit Augustinum loqui de voto & professione religionis, & concedit tunc non habuisse hunc effectum. Quo posito nos in præsenti respondemus consequenter fuisse dicturum Augustinum talem professionem non dissoluisse tunc prius matrimonium ratum: nec potuit ex Augustino aliud colligi. Quia verò illa responsio plus admittit, quàm necessarium sit, & fortasse quàm rei veritas habeat, vt ex Cypriano & aliis colligi potest; ideo respondent secundò idem auctor Augustinum loqui de viduis quæ post votum occultum, non de iis quæ post votum publicum nubunt, quod sano modo intelligendum est iuxta suprà dicta de voto simplici & solemni. Loquitur ergo Augustinus de viduis quæ in statu viduitatis permanent, & illum per votum castitatis simplex Deo consecrant. Et de iisdem videtur loqui in lib. de Sanct. Virginit. cap. 33. dum de his viduis dicit aliquando non nubere, non quia non optent, sed quia impunè non possunt, vbi non dicit simpliciter non posse, id est sine peccato dedecoris & infamiæ. De illis autem quę omnino statum mutant, & religiosę fiunt, ibi nullam mentionem facit. Neque propterea cogimur dicere Augustinum non cognouisse alium vouendi modum qui in proprio statu religionis tunc fieret. Nam in Psal. 75. distinguit simpliciter virginitatem vel castitatem vouentes ab his qui relictis omnibus vouent ire in vitam communem, & societatem sanctorum, quo nomine religionem significare videtur. Et in Concilio Carthaginensi IV. vbi Augustinus interfuit cum aliis Patribus can. vlt. specialis mentio fit viduarum quæ se deuouerunt Domino, & veste laicali abiecta, sub testimonio Episcopi, & Ecclesiæ religioso habitu apparuerunt: in qua descriptione significatur alias fuisse viduas merè seculares & laicas, quæ interdum etiam cum voto, in eo statu permanebant; nec videtur Augustinus de prioribus loqui in prædicto libro, vt ex discursu illius constat, probabiléque est illarum votum solemne fuisse, vt in prędicto canone indicatur, & in Conc. Tolet. IV. cap. 55. & 56. quamuis non sit certum, quia vt suprà tetigi, aliquando viduæ publicè, & cum externo apparatu vouentes castitatẽ, simplex tantùm votum emittebant, & ideo in antiquitate hæc duo discernere sæpe difficile est, vt infrà videbimus.

Ad Hieronymum respondeo in illa epist. 12. sine dubio loqui ad virginem laicam, quę in domo sua virginitatem seruabat, quam per votum Deo consecrauerat, & ideo non dubito quin votum illud simplex fuerit. Vnde illa verba quæ in argumento citantur, de sociis, seu famulabus intelligi possunt in eodem statu viuentium. Quia verò Hieron. indicat illas non solùm validè, sed etiam licitè potuisse nubere, dicátque illis proponendum esse illud Apostoli, *Melius est nubere quàm vri*, rectiùs dicitur loqui de illis quæ virginitatem non vouerant, sed tantùm eam seruabant imitatione dominarum, & postea nubere cupiebant, sub eo colore, quòd onerosum esset aliis seruire: hoc enim est quod ait, *si qua simul fugiens seruitutem*, &c. Potéstque hic locus ex alio simili suprà tractato commodè explicari ex epist. 8. eiusdem Hieron. in vltimis verbis. Quod verò de Malco ex eodem Hier. affertur, nullius momenti est: nam licèt Malcus esset inhabilis ad matrimonium, potuit meritò illam rationem tacere, quam fortasse infidelis herus non intelligeret, & aliam ptoponere, quæ sufficiebat, & faciliùs solo lumine naturę percipi poterat. Sed demus Malcum illum non talem fecisse pro- 40. Ad Hieron.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

fessionem in monachatu, quę ipsum inhabilem ad matrimonium redderet, nunquid propterea cogimur dicere nullum tunc fuisse religionis statum, qui hunc effectum haberet, aut illum quem Malcus habebat, sic explicatum fuisse sufficientem ad matrimonium ratum dissoluendum? nulla sanè coniectura est, quæ hoc ostendat.

41. Ad testimonium Greg.

Ad Gregorium respondeo primò tres illas sorores patris sui non fuisse religionem veram professas, sed solùm priuatam vitam cœlibem egisse: quod ex illis verbis colligi potest, *In domo propria socialem vitam ducebant*, & ex illis, *Conductorem agrorum suorum postmodum maritum duxit*. Ex quibus manifestè constat illas non renuntiasse bonis propriis, ac proinde nec moniales fuisse, nec seculo mortuas omnino fuisse. Quocirca si in eo statu ad futurum matrimonium inhabiles omnino non erant, nec ad dissoluendum præcedens matrimonium sufficientem statum habebant. Adde ex narratione Gregorij non satis constare an matrimonium illud Gordianæ validum fuerit: nam in fine illius homiliæ indicat Gordianam illam fuisse dãnatam, cùm eam dicit ab excellentia sanctimonialis habitus ad pœnam corruisse.

42. Ad Petrum Damian.

Solùm superest historia relata à Petro Damiano, ad quam respondemus, facilè posse in contrarium retorqueri: nã videtur ex ea colligi matrimonium illud nom fuisse validum, quandoquidem ille qui monasterium dimiserat, & vxorem duxerat, cùm esset morti vicinus, vt posset tanti delicti dignam pœnitentiam agere, ad monasterium reportari expetiit, habitúmque monachatus, & pœnitudinem de suis prauitatibus accepit. Quod tamen illi necessarium non fuisset, si matrimonium validum extitisset, sufficeret enim vt de peccato commisso doleret, imò nec licuisset inuita vxore, quia, vt ibi significatur, matrimonium illud consummatum fuit.

43. Ex antiquis ergo Patribus, vel historiis nihil solidum, quod ad rem præsenten faciat, accipi potest; nec etiam ex decretis Conciliorum aut Pontificum antiquis; nam sicut in illis aliquando indicantur vota virginum aut viduarum non irritantia matrimonium postea sequutum, ita etiam in aliis locis significantur vota sufficientia, vt videbimus. Nullum autem vel minimum indicium ex eis accipi potest ex prædictis decretis ad ostendendum in aliquo tempore vel statu fuisse sufficiens ad dirimendum matrimonium priùs contractum non inhabilitando personam ad subsequens matrimonium.

Ad vltimam rationem.

Nec denique ratio quæ vltimo loco subiungitur aliud probat, quàm non simpliciter repugnare separari hos effectus, quod gratis admittimus, & de facto constat aliquod votum irritare subsequens matrimonium, quod non dissoluit pręcedens, vt patet in voto ordinis sacri. Negamus autem è contrario aliquando factum esse, quia nec rationabile erat, neque expediens, vt aliquod votum dirimeret matrimonium factum, quòd non impediret faciendum, vel quòd persona liberatur à vinculo matrimonij rumpendo ius alteri acquisitum, relicta habilis ad contrahendum cum alia, vt satis explicatum est.

Caput VII.

Vtrùm votum simplex castitatis vim habeat ad dissoluenda sponsalia de futuro.

1. Varij modi præsētis difficultatis.

VAriis modis potest hoc votum fieri, scilicet ante, vel post sponsalia, quæ & simplicia & A iurata esse possunt: fieri etiam potest vt post sponsalia subsequuta sit virginis defloratio spe futuri matrimonij, aut alij actus, vel nimia familiaritas, quæ nomen illius obscuret, eámque minus idoneam ad contrahendũ cum alio reddat, vel quòd nihil aliud intercesserit, præter pura sponsalia. Ex quibus varia oriuntur dubia, quæ licèt ab aliis tractentur in materia de Matrimonio, hîc expedienda sunt, quia ex perfecta cognitione huius voti magis pendent, & ad ad illam exactè tradendam necessaria etiam sunt.

2. Primum dubium; an votum Castitatis antecedés irritet sponsalia. Assertio est affirmatiua. Probatur.

Primum ergo dubium est, quando votum castitatiatis antecedit. In quo dicendum est hoc votum impedire & irritat reddere sponsalia quæ postea contrahuntur, per se ac regulariter B loquendo. ita sentiunt communiter Doctores statim citandi, & videtur casus expressus in cap. *rursus*, qui cler. vel vouen. Ratio est quia talia sponsalia tendunt contra obligtionem voti: ergo illicitè fiunt. Rursus obligatio voti ex genere suo grauior est, & præcedere supponitur; ergo vincit, & non admittit superuenientem sponsaliorum obligationem sibi repugnantem: ergo irritat illam. Et declaratur ampliùs, nam illa sponsalia continent promissionem de re illicita, nempe de matrimonio contrahendo contra votum castitatis: ergo sunt irrita. Quæ ratio probat hoc esse verum etiamsi sponsalia iurata sint, quia iuramentum C non obligat ad promissionem turpem implendam, atque ita etiam expressum est in dicto capite *rursus*.

3. Obiectio.

Obiicies, quia suprà dictum est, sponsalia per verba de præsenti sine animo consummandi aliquando esse licita, à fortiori ergo licebit eadem sponsalia promittere, & consequenter erit etiam valida promissio.

Responsio.

Respondeo, ideo dixi, *per se & regulariter loquendo*, quia hoc etiam modo illicitum est post huiusmodi votum vinculum matrimonij contrahere etiam sine animo consummandi illud. In eo autem casu, & cum illis circunstantiis, cum quibus licitum est matrimonium contrahere post votum castitatis, D licebit etiam antea illud polliceri per sponsalia de futuro, sine intentione tamen consummandi illud; cum hac enim nunquam potest esse licitum, cùm sit vototo contraria: sine illa verò non repugnat interueniente aliqua morali necessitate, quæ rarior quidem in sponsalibus de futuro, quàm de præsenti esse potest. Et ideo, regulariter loquendo, illa exceptio vel limitatio parum necessaria est. Posito tamen casu, in quo talis promissio liceat, non statim necessariò sequitur, vt postea obliget, nisi etiam talis sit occasio, vel tanta necessitas, vt ad reparandum graue damnum, vel infamiam alicuius personæ, obligetur quis ad matrimo- E nium contrahendum animo ingrediendi religionem: quod vix credo posse contingere, nam in eo casu potiùs dicerem illum excusari ab integra obseruatione voti, & posse consummare matrimonium illud saltem reddendo debitum: quia nec votum castitatis se solo obligat ad ingressum religionis, vt suprà dixi, nec propter reparandum temporale damnum alteriùs obligatur quis religionem ingredi. Igitur ad summum potest tale matrimonium aliquando esse licitum, ac permissum, & ideo promissio illius per sponsalia de futuro, non erit per se mala. Nihilominus verò postea obligatio voti, quæ maior est, præferri poterit sine culpa, vt à fortiori ex sequenti puncto patebit.

Secundo

(c) 2007 Ministerio de Cultura

4. Secundum dubium, an hoc votum subsequens sponsalia simplicia, de futuro illa irritet. Prima opinio negat, & ad sit posse ab alio irritari.

Secundo ergo loco videndum est, an si votum hoc subsequatur post simplicia sponsalia de futuro, irritet illa. Multorum enim sententia est non irritare, imò votum illud esse illicitum, nisi fiat sub conditione consensus alterius partis, & consequenter non obligare nisi alter cedat iuri suo. ita sentit Palud. in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 2. concl. 5. & dist. 38. quæst. 3. art. 5. concl. 4. & idem sentit D. Antonin. 3. p. cap. 18. §. 1. & 2. Syluest. verbo *sponsalia*. quæst. 7. Cordub. in summa quæst. 136. Nauarr. in summ. cap. 22. num. 27. versic. Decimò. Expresè Abbas in cap. *veniens*, qui cler. vel vou. cum glossa ibi, & Hostiens. & Anton. in cap. *rursus*, eodem tit. Fundamentum huius sententiæ esse potest, quia vel hæc dissolutio fieret iure naturali, vel positiuo; non primum, quia promissio humana accepta inducit obligationem iustitiæ, vel saltem nunc de illa loquimur, nam sponsalia cùm consistant in mutuo contractu, sine dubio inducunt iustitiæ obligationem: ergo votum superueniens iure naturæ non obligat, vnde nec dissoluere potest priores consensus. Probatur consequentia, quia votum factum de re aliena, vel, quod perinde est, de re alteri ex iustitia debita, non est firmum, nisi in ordine ad consensum alterius, à quo proinde irrritari potest si consentire nolit, neque aliter acceptatur à Deo, vt suprà visum est, quia Deus non vult dona, vel promissiones de rebus alienis, quia iniuriosæ sunt proximo, ac proinde contra rectam rationem. Quæ ratio etiam locum habet, quando licèt res translata in dominium alterius est illi ex iustitia debita, quia etiam ibi violatur iustitia cùm priuetur proximus iure suo, sed sponsalia inducunt rationem iustitiæ, vt suppono: non ergo potest illa irritare. Quin potiùs per dissensum alterius sponsæ potest tale votum irritari, saltem quantum ad id in quo repugnat iuri alterius, si illud petat.

Fundamentum. Probatur quoad ius naturale.

5. Confirmatur primò.

Et confirmatur primò à simili, nam votum castitatis factum post contractum de præsenti non potest priuare alterum coniugem iure suo: & ideo licèt vouens obligetur non petere debitum, tenetur tamen reddere petenti: sic ergo votum castitatis factum post sponsalia de futuro, licèt obliget vouentem ad non petendum nec procurandum vinculum matrimonij, nihilominus semper tenebit promissum reddere petenti: ex quo principio sequitur quòd non potest alterum priuare iure suo, & consequenter neque hoc per votum promittere. Confirmatur secundò, nam si quis promisit alteri vas aureum, v. g. & alius acceptauit, non potest promissor postea votum facere dandi illud idem vas in eleemosynam, quia hoc esset contra iustitiam, vel fidelitatem, & Deo simpliciter infidelis promissio etiam homini facta. Sed hæc ratio æquè procedit in casu nostro, nam licèt votum castitatis sit grauius, eandem proportionem seruat ad sponsalia, quæ grauiorem etiam obligationem inducunt. Tandem confirmatur sumpto generali principio, quod ex suprà traditis de voto in genere videtur certissimum, scilicet, quod sine voto non liceret, non licere etiam per votum promittere, quia votum non facit rem esse licitam, sed supponit licitam, & bonam, & reddit meliorem, sed post sponsalia non liceret manendo in statu seculari cœlibem vitam ducere absque voto inuita sponsa, vt videtur per se notum, quia est violatio promissionis, & quia aliàs frustrà ferè fierent sponsalia, quia illis non obstantibus posset quis licitè non contrahere: ergo si hoc non licet nec etiam licet voto se obligare ad non nubendum manendo in sæculo: ergo neque ad castitatem, quatenus includit obligationem non nubendi tali sponso, ipso inuito, ita enim semper loquimur. Et ideò aliud est in voto religionis: nam post spósalia potest aliquis licitè religionem ingredi, & ideo potest ad id voto se obligare, & eadem ratione poterit intuitu religionis votum castitatis implere, & per ingressum in illa ipsum integrè seruare: tamen intentionem manendi in seculo, & ibi abstinere à matrimonio inuito sponso, non videtur ex natura rei esse licitum: non ergo potest tale votum ex natura rei spósalia præcedentia irritare.

Secundò.

6. Probatur quoad ius Ecclesiasticum.

Altera verò pars de positiuo iure probatur, quia illud Ecclesiasticum non est, nullum enim extat de hac re scriptum decretum, quod ab aliquo auctore citetur, vel ego inuenerim. Quin potiùs in c. *veniens*, qui cler. vel vou. indicat Pontifex quandam mulierem reprehensione pœnitentiæ dignam esse propter votum continentię post sponsalia factum, quod ipse apellat *propter mentitam fidem*. Si autem sponsalia soluerentur per hoc votum, non esset licitum. Dicet fortasse quis illam fœminam directè fecisse votum ne cogeretur nubere timens sponsi seueritatem. Sed certè ob hanc causam non posset dici mentitam fuisse fidem, quia vtebatur medio aliàs concesso, sed ad summum imputari posset ei aliqua culpa propter indebitam intentionem in vouendo, quæ magis ad religionis defectum, quàm ad infidelitatem in seruando promisso pertineret.

Instantia soluitur.

7. Probatur quoad ius diuinum.

Tandem dici non potest esse hoc ius diuinum, vbi enim est data hæc licentia sponsis? quia neque in Scriptura habetur, neque ex aliqua traditione colligi potest, quia sancti Patres, ex quibus traditione Ecclesiasticas accepimus, nullam mentionem faciunt de solutione sponsalium per huiusmodi vota. Neque etiam fuit necessaria in Ecclesia huiusmodi licétia, cùm in ordine ad perfectionem satis sit quòd per votum religionis possint huiusmodi sponsalia dissolui.

8. Secúda opinio affirmat dissolui spósalia.

Secunda opinio tenet solui spósalia per subsequens votum simplex castitatis, tenet Angelus verbo *sponsalia*, n. 40. citans Directorium & Ioan. Andr. in c. *de illis*, de spons. & Sylu. citat Anton. in c. *de illis*, de desponf. impub. Sequitur Rich. in 4. d. 27. art. 3. q. 4. qui aduertit, si sponsalia sint publica, oportere etiam votum esse publicum, & dissolutionem fieri iudicio Ecclesiæ; si verò sint occulta, per votum etiam occultum dissolui posse. Idem tenet Maior ibi q. 5. art. 2. Sot. q. 2. art. 5. qui *hoc* (inquit) *in dubium reuocari nō debet*. Tenet etiam Veracruz in specul. coniug. 1. p. art. 21. casu 12. Ratio quam Soto adducit, est, quia votum castitatis est de perfectiori modo vitæ; ergo est integrè validum & firmum, non obstantibus prioribus sponsalibus. Patet consequentia, quia in sponsalibus semper implicitè intelligitur exceptio melioris frugis: ergo obligat non obstantibus illis: ergo irritat illa.

Fundamentum.

9. Responsio aliquorú ad hoc fundamentum.

Ad hoc verò fundamentum respondent aliqui Canonistæ negando consequentiam, præsertim vltimam & penultimam, quia votum, inquiunt, & sponsalia æqualis obligationis sunt, & ideo quæ tempore antecedit, alteram vincit. ita refert Sylu. ex Innoc. & Hostiense. Sed illi loquuntur de spósalibus iuratis, de quibus infrà; omisso tamen iuramento negare non possumus, quin obligati voti ex

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ex genere suo maior sit, quàm cuiuscunque promissionis humanæ: & ideo meliùs respondebitur negando primam consequentiam. Itaque quamuis obligatio sponsalium ex suo genere minor sit: tamen quando ipsa antecedit, mutat materiam, & reddit illam incapacem obligationis voti omnino firmi, vtpote iam alterius iuri subiecta; & ideo superueniens voti obligatio non potest priorem tollere, quia non est in suo genere perfecta & firma, imò includit conditionem, si alter cedat iuri suo. Quod autem Soto dicit de conditione melioris frugis, si per meliorem frugem intelligeret statum religionis, esse id iure fundatum, tamen intellectum vniuersaliter de cœlibatu in sæculo, sine fundamento id dictum est: quia neque ex iure communi implicatur in sponsalibus illa conditio: nullum enim extat tale ius, nec ex personali intentione contrahentium, nullus enim ferè de hoc cogitat, & quamplures licèt cogitarent, talem intentionem non haberent: absolutè ergo vult vnusquisque & obligare se, & obligare alium, quantum potest. Neque etiam dici potest ex natura rei implicari illam conditionem tanquam necessariam ad honestatem contractus, sicut implicatur in voto respectu Dei exceptio, vt non impediat maius bonum. Hoc, inquam, dici non potest, quia in contractibus ciuilibus, seu promissionibus humanis, non est necesse talem exceptionem includi, vt honestè fiat, sponsalia verò sunt quidam contractus ciuilis, seu humana promissio: ergo. Maior patet inductione, nam matrimonium licèt impediat perfectionem status, non propterea illicitum est, neque ad suam honestatem requirit, vt illam exceptionem includat: nam licèt aliquis mordicus id dicat de matrimonio rato in lege Euangelica, de consummato id dicere non potest, nec de rato secundùm se sumpto prout erat in lege naturæ, aut veteri. Prætereà idem videre licet in quacunque alia donatione, vel promissione: nam si Petrus promisit centum Paulo per veram & rigorosam stipulationem, licèt fortasse melius fuisset illa dare in eleemosynam, nihilominus ex vi promissionis impeditus manet, neque intelligitur inclusa conditio melioris vsus, seu frugis, vt constat ex communi sensu omnium hominum, alioqui nihil esset firmum in humanis promissionibus. Ratio autem est, quia homo non tenetur facere quod melius est, neque etiam se expeditum conseruare ad illud eligendum: ergo licitè potest aliquid facere, vel ita se obligare, vt iam non solùm non sit melius, verùm nec liceat quod antea melius erat: ergo ex natura rei ad honestatem actus non est necessarium, vt subintelligatur illa exceptio melioris frugis: ergo per sponsalia potest homo ita se obligare, vt iam sibi non liceat non nubere; & sine dubio si fingamus sponsalia fieri cum hac expressa, & quasi reflexa intentione, non video cur non sint efficacia ad inducendam illam obligationem, cùm auctoritate legis non impediantur, & alioqui sint de re honesta, & proprio dominio voluntatis subiecta. Quòd si hoc genus obligationis est in potestate contrahentium quoties absolutè spondent, & nihil excipiunt, intelligendi sunt ita se obligare, & eligere minus bonum relicto meliori.

Alia responsio aptior.

10. Neque in hoc facienda est comparatio cum matrimonio rato, quia in illo sola exceptio religionis admittitur, non quia quomodocumque est melius bonum, sed quia est tale quod auctoritate legis hoc habeat priuilegium, & ideo quan-

Differentia inter votum religionis, & castitatis, quoad hoc.

A tuncunque quis contrahendo matrimonium intendat ita se obligare, vt non possit religiosus fieri ante consummationem, nihil facit quoad hoc, sed semper retinet idem priuilegium, quia est lege introductum in fauorem boni communis, cui non potest persona priuata cedere. E contrario verò quamuis sacerdotium cum suo voto solemni sine dubio sit perfectior status, quàm matrimonium, nihilominus non intelligitur exceptus in contractu matrimonij rati, quia nullius legis auctoritate illa exceptio nititur, & alioqui contractus simpliciter & absolutè fit: non est ergo verum illud principium, in humano contractu implicari exceptionem melioris boni absolutè, B sed illius tantùm, quod legis auctoritate fundatur, & ita in præsenti fatemus includi exceptionem religiosi status, non tamen voti simplicis castitatis, quia hoc legis auctoritate non fundatur. Alioqui non solùm votum, sed etiam propositum perpetuæ virginitatis irritaret, vel impediret obligationem sponsalium: quia status virginitatis etiam secluso voto est perfectior quàm status matrimonij, vt planè sentit Paulus 1. ad Corinth. 7. non enim dixit, *Qui vouit, meliùs facit*, sed, *Qui non iungit, meliùs facit*: ergo hoc etiam bonum intelligitur exceptum in sponsalibus, etiam secluso voto, quia etiam hæc est exceptio meliotis frugis. At hoc nemo dicet, aliàs C sponsalia nullam affirmatiuam promissionem continerent, sed solùm hanc negatiuam, *Non contrahat matrimonium cum alia præter te*; nam iuxta illam sententiam, si velit cum nullo omnino contrahere, sed cœlibatum retinere, liberum illi est non obstantibus sponsalibus. Consequens autem est, contra Doctores communiter, & contra ordinariam intentionem contrahentium. Ergo etiam in sponsalibus constat non esse vniuersaliter verum illud principium do subintellecta exceptione melioris boni. Dicere autem illud bonum voto firmatum esse maius, plúsque participare de ratione status perfectioris: est quidem verum, non tamen sufficiens, vt dicere pos- D simus, sine alia legis auctoritate, vel expressa contrahentium voluntate huius boni exceptionem includi in tali contractu, quia magis & minus non variant speciem, seu rationem, alioqui erit, vt sic dicam, exceptio arbitraria, & de multis aliis bonis posset quis dicere etiam intelligi excepta: vt, v. g. si quis fieret conuersus in religione, in qua nullum votum, etiam simplex castitatis conuersi emittunt, sed solùm se tradunt seruitio religionis, per illum actum diceret quis solui sponsalia, quia est melius bonum, & fortasse æquiualens voto simplici continentiæ, & quædam participatio status perfectionis: nam propriè status perfectionis etiam E per votum simplex continentiæ non constituitur. Et ideo non est inefficax argumentum quod Cordub. etiam sumit de voto diutiùs contemplandi, & fortasse efficacius sumi posset de voto simplici paupertatis, & de voto, v. g. perpetuò peregrinandi, & similibus: non videtur ergo hoc relinquendum priuato arbitrio, sed auctoritati legis, vel pactioni factæ insistendo.

Vnde non est simile quod de voto afferebatur, quia in illo iucluditur exceptio melioris boni; est enim ratio longè diuersa: tum quia scopus voti est diuinus cultus, qui semper est maior in meliori voto; in promissione autem hominis proximè intenditur commodum vel vtilitas eius 11.

Ad confirmationem de voto.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

eius qui fit promissio: & ideo quòd aliud bonum sit melius, impertinens est ad scopum talis promissionis: Tum etiam, quia in voto, dum bonũ minus propter maius relinquitur, semper est in ordine ad eandem personam, cui factum est votum, & ex consensu eius saltem interpretatiuo: at verò in præsenti illud bonum quod maius est non pertinet ad personam cui facta est promissio, vt per se patet, neque eius consensus expectatur, vt suppono: nam si illa crederet iuri suo, non esset quæstio. Hoc ergo fundamentum de illa exceptione subintellecta non videtur solidum, neque vllo iure aut ratione fundatum; nullum autem aliud huius sententiæ fundamentum in illis auctoribus inuenio, nec facilè poterit excogitari.

12. Resolutio vera. Tale votum non dissoluit sponsalia ex parte vouentis.

Propter hæc ergo censeo priorem sententiam in rigore esse veriorem & magis securam, ac iuridicam. Intelligenda verò est ex parte ipsius vouentis, nam ex parte alterius, vt Palud. expressè declarat, & alij sequuntur, sine dubio remittitur obligatio sponsalium; non enim cogitur quis contrahere matrimonium cum illo, quem nouit denuo esse voto castitatis ligatum, quia hoc sibi esset graue onus, quia non posset vti matrimonio, nisi petendo debitum; hæc autem mutatio superuenit post sponsalia ipso inuito, & ideo ipsum excusat ab obligatione implendi sponsalia. Si autem ipse nihilominus contrahere voluerit, alter non poterit excusari propter mutationem factam, etiamsi matrimonium sit illi futurum onerosius, quia voluntate eius talis mutatio facta est, & ideo illum non excusat cum iniuria alterius; & alia ratio excusationis nulla relinquitur ratione voti, vt ostensum est.

Ad quid obligetur vouens in hoc casu.

Addendum item est in hac sententia illam non negare quin votum illud validum sit, sed solùm negare esse firmum, seu perfectum quoad omnia. Obligat enim primò vouentem ad non contrahendum matrimonium quantum in ipso est, & consequenter ad non petendum vt matrimonium contrahatur, & ad acceptandam solutionem sponsalium, si alter consentire voluerit. Si verò ad petitionem alterius matrimonium contrahatur, obligat nihilominus ad non petendum debitum, & ad castitatem coniugalem durante matrimonio, & si obtingat dissolui per mortem coniugis, ad integram castitatem. Ratio omnium est, quia tale votum est validum, & obligatorium in his omnibus, quæ alteri iniuriosa non sunt. Addunt Palud. & alij etiam obligare ad ingressum religionis, vt vitare possit matrimonium. Sed hoc non credo verum, propter ea quę cap. 4. disputaui de matrimonio rato, quæ à fortiori procedunt de sponsalibus.

13. Probabilis est secunda sententia, asserens per tale votum dissolui spõsalia.

Nihilominus negare non possumus, quin altera sententia, vtcumque probabilis sit, saltem propter authoritatem plurium Doctorum, qui ducti videntur pietate quadam in fauorem pudicitiæ, & castitatis. Potuit etiam eos mouere proportio quædam, nam sicut professio solemnis ad matrimonium de præsenti, ita se habet votum simplex ad sponsalia de futuro: sicut ergo matrimonium per professionem, ita sponsalia per votum simplex dirimantur. Quæ proportio esset satis efficax, si sermo esset de voto simplici religionis, quia sicut sponsalia ad matrimonium, ita hoc votum ad statum religionis ordinatur, quæ ratio non ita procedit in voto castitatis, nam simpliciter factum non ordina-

A tur ad statum religionis. Quia verò est magna quædam participatio illius status, & quæ magis directè repugnat matrimonio, ideo dicti authores opinati sunt æquiualere quoad hunc effectum voto religionis. Præterea iuuari posset hæc opinio ex antiqua consuetudine Ecclesiæ, quæ ex adductis in capite præcedenti constare potest, nam multa exempla ibi adducta sunt, quæ de sponsalibus de futuro, & voto simplici continentiæ faciliùs exponuntur. Quòd si de hac consuetudine ab Ecclesia tollerata etiam hoc tempore constare posset, multum probabilitatis huic opinioni accederet: nam reuera argumenta priùs facta conuincunt ex sola rei natura non
B posse colligi hunc effectum, quia consuetudo habet vim legis, ideo posita hac consuetudine interpretari possumus fieri hunc effectum authoritate Ecclesiasticæ legis, vel certè consuetudo ipsa declarat sponsalia inter Christianos fieri subintellecta dicta exceptione. Hæc autem consuetudo colligetur ex vsu Prælatorum Ecclesiæ, sine quorum iudicio dissolui non possunt sponsalia publica, altera parte inuita, vt meritò dixit Richardus, quia non fieret sine scandalo & perturbatione. Si ergo iudex Ecclesiasticus probato voto simplici virginitatis, seu continentiæ facto post sponsalia etiam publica, seu in iudicio probata, vouentem iudicat liberum ab obli-
C gatione sponsalium, tutus erit in conscientia, & illud erit graue indicium, voluntatem, vel consuetudinem Ecclesiæ esse, vt sponsalia includant illam tacitam exceptionem, ac proinde votum per se sufficere ad dissoluenda illa, in publicis autem requiri iudicium Ecclesiæ propter debitum ordinem, in occultis verò votum ipsum per se sufficere. Absolutè autem loquendo existimo non esse talem consuetudinem, nec de illa constare posse: nam si quis est huiusmodi vsus, ille potius procedit ex dicta opinione, quàm è conuerso opinio ipsa in priori consuetudine fundetur. Et ideo dixi priorem sententiam per se, ac simpliciter esse veriorem, quamuis practicè po-
D sterior etiam probebilis sit.

Atque ex his constat quid dicendum sit, si sponsalia, quæ præcesserunt, iurata fuerunt. 14. Quid dicendum, si spõsalia sint iurata.
Nam iuxta priorem sententiam constat à fortiori dicendum esse illa sponsalia non solui per votum subsequens, & de his sponsalibus iuratis expressiùs loquuntur Innocentius & Canonistæ supracitati, & summa confessorum lib. 1. titul. 8. q. 33. Iuxta aliam verò opinionem consequenter dicendum est, etiamsi sponsalia iurata sint, solui per votum subsequens. Nec refert, etiamsi demus iuramenti obligationem esse æqualem; hoc enim non est propter excessum in obligatione, sed quia ibi non opponuntur, sed votum
E non subtrahit materiam priori iuramento. Si enim votum continentiæ subsequens dirimit sponsalia simplicia, ideo est, quia in ipsis sponsalibus includitur prædicta exceptio: quando ergo illis additur iuramentum, non mutat illa, nec excludit exceptionem, sed eadem cum eodem modo promissionis firmiora reddit. Quando ergo postea votum fit, exceptio adimpletur, & ideo sicut obligatio promissionis in eo casu iam non habet locum, ita nec obligatio iuramenti. Quapropter in hoc negatio nihil refert, quòd priora sponsalia fuerint iurata, necne.
Posset tamen hîc obiici cap. *commissum*, de spons. Obiectio soluitur.
sal. sed in illo textu non est sermo de voto castitatis, sed de voto religionis, de quo postea di-

(c) 2007 Ministerio de Cultura

cemus; non est autem similis ratio in vtroque, nam votum religionis per se obligat ad ingrediendam religionem, & ideo stante illo perfecto, & integro, non potest quis obligari ad matrimonium, quia vel obligandus esset consequenter ad religionem, quod ipse non vouit, vel ad consummandum matrimonium, quod voto repugnat. Propter quam quòd ordo ille, qui in prædicto cap. consulitur, fortasse non est in præcepto, vt infrà suo loco videbimus.

15. Difficultas; quando fœmina consentit media copula, vel alio modo simili.

Sed quid si sponsalia non fuerunt pura, sed intercessit copula, vel alij actus, qui reddunt difficiliorem alteri sponso facultatem contrahendi matrimonium. Quæ difficultas habet locum ex parte fœminæ, nam vir ex hoc capite B nullum onus, aut grauamen recipere solet, moraliter loquendo, fœminæ verò magnum famæ, & honoris detrimentum hinc prouenire solet, & ideo sine dubio auget sponsi obligationem standi promissis. Iuxta priorem autem sententiam suprà tractatam maiori ratione dicendum est, tale votum quoad intentionem non ducendi sponsam in vxorem esse iniquum, & non obligare. Quod adnotauit Viuald. vlt. parte Candelabri cap. 14. num. 64. Vbi refert antiquos iuxta opinionem secundam opinatos esse, etiam in hoc casu votum esse obseruandum, & sponsalia prætermittenda, damnum verò illud, quod ex copula, vel ex aliis actibus alteri redundat, quatenus iniuriosum fuit aliis modis esse reparandum. Sed hæc sententia addita hac circunstantia multo minus probabilis est, & moraliter, & practicè vix in aliquo casu videtur admittenda. Suppono enim sponsam sub spe futuri coniugij in illum actum consensisse: ergo si postea frustretur illa spe cum graui damno, & infamia, fit illis grauis iniuria: ergo si votum ad hoc ordinetur, est de re illicita: ergo nec tale votum obligat, neque ille actus potest ab infidelitate, & iniustitia excusari occasione talis voti. Confirmatur, nam licèt gratis admittamus, vt vult secunda opinio suprà tractata, pura sponsalia inuoluere exceptionem melioris frugis, quæ tamen quando vlteriùs proceditur vsque ad copulam, sufficienter indicant sponsi se recedere à tali conditione, & omnino ac sine vlla exceptione velle stare promissis, quod facere possunt, vt suprà ostendi; quòd autem faciant, patet, quia aliàs reuera sponsæ non consentirent in talem actum.

Resolutio tenenda est, in hoc casu non dissolui sponsalia.

16. Obiectio.

Dices, si hoc argumentum est efficax, etiam probat sponsum in eo casu non posse ingredi religionem, neque ad id voto se obligare cum tanta iniuria tertij. Respondeo primùm non esse omnino simile, quia religionis status habet authoritate legis vim dissoluendi matrimonium ratum non consummatum, etiamsi ante ipsum matrimonium illicita copula inter sponsos præcessisset, vt infrà ostendam, quam vim non habet votum simplex continentiæ. Quæ differentia vera est quoad hoc, vt factum teneat in casu, quo solemnis professio reipsa fiat, non verò generaliter videtur satisfacere, vt licitè fiat. Et ideo respondeo secundò concedendo illatum, si eædem circunstantiæ concurrant, nimirum quòd damnum fœminæ graue sit, & moraliter irreparabile per aliud medium, quia sicut votum simplex, ita etiam solemne non fit licitè cum graui iniuria proximi, qualis sine dubio in eo casu interuenit. Potest autem aliqua assignari differentia quoad hoc inter professionem religionis, & simplicem continentiam; nam si damnum illatum fœminæ iudicio virorum prudentum posset aliter resarciri, quàm per matrimonium, & vir paratus esset ad reparandum damnum illo modo, posset religionem ingredi etiam inuita fœmina, aliud sufficiens remedium illi præstando: manere autem in seculo cum solo voto continentiæ ipsa inuita, non posset licitè, etiamsi alia via sufficientem satisfactionem offerret.

Respondetur primò.

Secundò.

Ratio verò huius differentiæ est, quia in priori casu non tenetur ad contrahendum matrimonium ratione directæ obligationis, sed solùm ratione damni illati, & ideo si alia via sufficienter reparatur damnum, cessat obligatio: nam qui damnum passus est, non potest obligare ad vnum definitum modum satisfactionis, quando plures sunt possibiles, & vnusquisque eorum per se sufficit. At verò in posteriori casu obligatio non solùm ex nocumento, sed etiam directè ex facto nascitur, vt ostensum est: Et ideo inuita sponsa non potest vir matrimonium ei denegare, nec cogere illam ad aliam satisfactionem acceptandam. Secus verò est, si voluntariè illam acceptet, nam tunc non solùm poterit vir licitè illam præstare, sed etiam tenebitur ratione voti, vt votum ipsum obseruare posset. An verò idem dicendum sit, quando votum castitatis præcesserit sponsalia, vel etiam si sponsalia non fuerunt vera, C sed ficta ad decipiendam fœminam, & extorquendum consensum in copulam illicitam spe matrimonij, iudicandum est, non ex obligatione sponsalium, vel dissolutione eorum, qui reuera in illis casibus valida non sunt, sed ex ratione iniuriæ, & condignæ restitutionis: nam si hæc aliter fieri non poterant, iustitiæ obligatio præferenda esset, quia propter mutationem grauem factam ex parte materiæ, obligatio voti quoad illum articulum cessat, sicut cessaret obligatio voti eleemosynæ, si aliunde orta esset obligatio restituendi alienum; vel reparandi damnum illatum. Si autem nocumentum potest alio modo resarciri, ille seruandus est, vt votum simul seruetur, sicut in simili iam diximus. Quid verò de D voto continentiæ sacri ordinis quoad hunc effectum, dicendum sit, inferiùs declarabitur. 17.

Quid sentiendum, si votum præcessit, vel sponsalia ficta fuerunt ad extorquendam copulam.

CAPUT VIII.

Vtrùm possit maritus votum continentiæ ab vxore sine sua licentia emissum irritare.

EX his, quæ de irritatione voti simplicis assumendi statum religiosum diximus lib. 4. facilè colligitur, posse similiter parentes votum castitatis à pueris, vel puellis in ætate impuberi emissum irritare. Præcipua verò difficultas circa potestatem irritandi hoc votum castitatis est de marito respectu vxoris, & vice versa, & ideo hîc non est prætermittenda. Incipiendo ergo à marito, inquirendum est hoc capite, an votum continentiæ ab vxore factum possit maritus irritare? In quo non quæritur de voto continentiæ, aut religionis facto ante matrimonium consummatum. Nam si illud solemne sit dissoluit ipsum matrimonium ratum: si verò sit simplex, & sit votum religionis, siue sit emissum ante matrimonium contractum, siue post, implendum omnino est; nec maritus potest illud impedire, aut irritare, quia per illud ei non 1.

Votum religionis ab vxore factū non potest à marito irritari.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

non fit iniuria, eo quòd matrimonium quandiu non est consummatum, semper habet illam conditionem subintellectam, & ideo peccaret grauiter coniux reddens debitum, & consummans matrimonium post tale votum, quia se reddit inhabilem ad implendum illud. De voto etiam castitatis, si præcessit matrimonium ratum, certum est, non posse irritari à marito, vt infrà dicam. Si verò factum fuit post matrimonium ratum antequam consummaretur, idem censeo, & patebit à fortiori ex dicendis; & de vtroque est specialis difficultas, an teneatur coniux in eo casu ingredi religionem, ne cogatur matrimonium consummare, & contra votum agere, quam infrà tractabimus: nunc enim sufficit certum esse coniugem habentem tale votum non teneri ad reddendum debitum, si velit religionem intrare intra tempus à lege præscriptum; modò agimus de voto castitatis post matrimoniũ consummatum emissum, de quo etiã non dubitamus quoad obligationem reddendi debitum, nam quoad hoc tale votum per se irritum est, nec potest obligare cùm sit de materia iniusta; vnde non indiget mariti irritatione. De quo eleganter scribit August. epist. 199. circa princ. Quamuis si factum esset sub conditione, si maritus non repugnauerit, vel non consenserit, tunc posset quidem vxor rogare maritum, vt à petendo desisteret, sibiq; abstinendi omnino licentiam daret: maritus tamen posset liberè negare, atque hac ratione posset dici indirectè irritare tale votum etiam quoad hanc partem.

Neque votum castitatis si ante, vel post matrimonium ratum, & nõ consummatum fiat.

An in hoc casu teneatur vxor non reddere debitum.

2. Opinio Soti asserentis posse maritum absolutè irritare votum vxoris factum post matrimonium cõsummatum.

Illa verò omissa, difficultas est quoad alia omnia quæ sub tale votum cadunt: & quidem ex opinione Soti suprà tractata, & ex verbis eius colligi videtur, absolutè loquendo posse virum hoc votum irritare, etiamsi fuerit castitatis, & omnino illud tollere. Verba enim Soti sunt: *Nullo excepto, vir potest vniuersa vota vxoris irritare*, Et ratio etiã eius vniuersalis est, scilicet, quia est subiecta quoad vltroneam obligationem. Idem tenet expressiùs in 4. d. 32. art. 2. vbi falsò pro hac parte citat Augustinum in c. *manifestum*, 33. q. 5. nam in illo textu non loquitur de voto continentiæ, & in q. 59. in Num. vnde textus ille sumptus est, oppositum docet. Nec Gratianus in §. post illum textum, qui etiam citari solet, loquitur de voto continentiæ, quoad petitionem, sed simpliciter, atque adeò quoad redditionem debiti.

3. Est improbabilis hæc opinio. Votum hoc ad tria obligare potest.

Mihi autem hæc opinio improbabilis & intolerabilis videtur, quoad hanc vniuersalitatem; nam votum castitatis vxoris præter redditionem debiti, quam non prohibet, ad tria potest obligare. Primum est, ad seruandam castitatem coniugalem, durante illo matrimonio. Secundum est, ad seruandam castitatem soluto matrimonio per mortem viri: tertium est, ad non petendũ debitum. Igitur quoad duo prima certissimum censeo, votum illud esse firmissimũ; nec posse à viro irritari. Quã sententiam censeo communem, & auctores statim referam. Sumi autem potest ex c. *placet*, de conuers. coniug. vbi Pontifex præcipit, vt mulier quædã, quæ viuente viro, per ignorantiam religionem ingressa fuerat, putans virum fuisse defunctum, & ideo ad cohabitandũ illi fuerat postea compulsa, rursus iam mortuo marito castitatem seruet. Video responderi posse inde solùm colligi, tale votum non fuisse de facto irritatum à marito, non verò non potuisse irritari. Sed certè cùm Pontifex absolutè respondeat, neque vllam mentionem faciat irritationis mariti, supponit, nullam esse potuisse, aliàs debuisset addere conditionem, si maritus tale votum non irritauit. Nam verisimile erat, maritum in eo casu irritaturum fuisse votum si potuisset, & ita ibi notant Hostiens. Panorm. & alij, qui licèt non dicant expresè, maritum non posse irritare hoc votum, dicunt tamen tale votum continentiæ esse omnino firmum, & quoad illud pares esse maritum, & vxorem. Ratio etiam hoc videtur conuincere. Cur enim daretur hæc potestas marito? An illi præiudiciũ est, quòd vxor seruet castitatem? vel vxor patitur aliquem defectum rationis vt propterea votum eius debuerit mariti potestati subdi? Cùm ergo per se constet hæc dici non posse, & nulla alia fingi possit ratio, vel fundamentũ huius potestatis, non potest cum aliqua probabilitate viro tribui quoad has duas partes, & consequenter nec quoad directam irritationem talis voti in seipso.

Assertio prima.

Probatur ex iure.

Probatur ratio.

Quoad tertiam verò partem de obligatione nõ petendi debitum, est nonnulla maior difficultas, quia ex ea redundat aliquod grauamen in maritũ. Et ideo videtur habere rationem aliquam, seu titulum ad irritandũ tale votum quoad obligationem non petendi debitum, quæ fuit antiquorum opinio, quam referens D. Thom. in 4. d. 32. q. vnica art. 4. ad 3. eam censet probabiliorem. Et pro eadem sẽtẽtia refertur Ioães de Neapol. quodlib. 8. solẽtq; pro eadẽ sententia referri Albert. & Durãd. sed immeritò. Eam verò tenet Sot. suprà, & in 4. d. 32. art. 3. Et idem sentit Nauarr. in sum. c. 12. n. 60. & 65. qui tamen vtitur distinctione quadã infrà tractanda. Et alij, quos allegat, & sequitur Sanch. lib. 9. de matrimon. disp. 39. n. 11.

4. Posse irritari quoad petendum debitum est aliquorum opinio.

D. Thom. Sotus. Nauar. Sanch.

Contrariam verò sententiam censeo veram, scilicet maritum non posse irritare tale votum vxoris, sicut neque vxor potest irritare simile votũ mariti; nam in hoc pares sunt, vt notauit August. d. q. 59. in Num. vbi etiam hanc tenet apertè sententiam, quòd potestas irritandi mariti nullo modo se extendit ad votum continentiæ scilicet præter id, in quo ipsum de se nullum est, vt declaraui. Eadem sententia est cõmunis Theologorum in 4. d. 32. vbi Albert. art. 4. dicit quidem esse stultum votum. Et Durandus q. 2. vocat indiscretum. Sed neuter illorum audet dicere esse nullũ, vel posse tolli à marito; sed ad summum per Episcopi dispensationem, de quo postea. In eandem sententiam inclinat ibi Palud. q. 2. & d. 38. q. 4. art. 2. concl. 5. Richard. d. 32. art. 2. q. 1. vbi hanc opinionem dicit esse communiorem, & securiorem: quam etiam sequitur Caietan. in summ. verb. *votum* c. 3. Petr. Ledesm. q. 64. art. 4. dub. 2. concl. 1. Valent. tom. 3. disp. 6. q. 6. de voto, punct. 6. Anton. 3. p. tit. 1. cap. 22. §. 2. Et in eam magis inclinat Greg. Lop. in lib. 3. tit. 8. part. 1. Palac. in 4. d. 32. disp. 2. Syluest. *votum* 5. q. 2. quamuis velit in aliquam concordiam opiniones redigere, de quo statim. Eadem est Canonistarum opinio in dict. c. *placet*, de conuers. coniug. Hostiens. Abb. qui idem sentiunt in cap. *quidam*, eodem tit. Ex quo textu rectè potest hæc sẽtẽtia cõfirmari ex verbis illis, *Vlterius verò non poterit vxorem accipere; promisit enim non exigere debitum, quod in illius erat potestate & ideo quoad hoc votum tenuit.* Nam in illis apertè significatur in primis, tale votum non vtcumque fuisse validum, sed etiam omnino firmum, ac perpetuum. Deinde redditur ratio, quia hoc est in potestate coniugis; ergo potest liberè id vouere.

5. Assertio secunda.

Probatur ex iure.

Quæ ratio ampliùs declaratur ex dictis; nam tale votum non subiacet potestati mariti ratione materiæ; & consequenter nec quoad irritationem indirectam; ergo multo minus quoad irritationem directam. Consequentia est clara ex dictis,

6. Probatur ratione.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

dictis, quia votum vxoris non subiicitur potestati mariti, nisi ratione materiæ. Antecedens autem probatur, quia vir non potest cogere, aut præcipere vxori, vt petat debitum, quia ad hoc nullum habet ius, neque ipsa ad hoc se obligauit, cùm ei tradidit corpus suum, sed solùm ad reddendum. Neque ad finem matrimonij est hoc necessarium; imò videtur impertinens, maximè ex parte viri. Cùm enim ipse possit exigere ius suum, & ex se hoc non sit ei onerosum, quid necesse est, quòd præcipiat vxori, vt petat? Si autem hoc non potest præcipere, nec etiam id potest vetare ex se, vt per se constat; ergo nullam potestatem habet circa talem materiam voti; ergo neque circa votum ipsum.

7. Confirmatur primò.

Confirmatur primò, quia si vxor emittat tale votum de licentia mariti, etiamsi maritus postea velit irritare votum, & dare vxori facultatem petendi debitum, non potest; nec solùm in eo facto peccat, sed etiam factum non tenet, vt est constans omnium sententia, in qua nec D. Thom. nec Ioannes de Neapol. dissentiunt, nec alius, quem ego viderim præter Soto. Et vltra citatos videri possunt Nauarr. n. 61. Antonin. suprà §. 3. Summa Pisana *votum* 3. §. 3. Tabien. *Matrimonium* 1. §. 3. Syluest. *votum* 5. q. 1. & Gratian. 33. q. 5. post cap. *Manifestum*, & ferè in vltimis verbis, & specialem huius rei rationem inferiùs reddemus. Ergo signum est, etiamsi votum factum sit sine licentia mariti, non posse illud validè irritare quoad hanc obligationem non petendi debitum. Patet consequentia ex supradictis, quia in aliis votis, in quibus habet potestatem irritandi, eam retinet etiam post licentiam datam, saltem vt factum teneat: nam id satis colligitur ex Num. 30. iuxta expositionem Augustini dict. q. 59. & iuxta doctrinam suprà datam de religiosis, quæ pari ratione hîc habet locum. Videtur autem esse eadem ratio de hoc voto, & de aliis, si in hoc haberet maritus potestatem irritandi. Hæc verò ratio videtur posse instari in voto reddendi debitum, de quo infrà est dicendum; & ibi constabit, quantam habeat efficaciam.

8. Confirmatur secundò.

Tandem confirmatur secundò, quia vir non potest irritare votum castitatis suæ vxoris, si emisit illud ante matrimonium contractum; non potest, inquam, quoad hanc obligationem non petendi debitum; ergo neque id potest circa votum post matrimonium emissum. Patet consequentia, quia æqualem potestatem habet vir circa vota vxoris ante, vel post matrimonium emissa, vt colligitur ex dicto loco Numer. & August ibidem, & statim latiùs dicemus. Antecedens autem constat ex communi consensu omnium. Caiet hîc art. 6. Syluest. Nauarr. & aliis citatis locis. Patet etiam ex vsu Ecclesiæ, semper enim censetur necessaria dispensatio, vt talis vxor possit debitum petere: ergo signum est, non posse irritari à marito; si enim posset, facilius esset remedium. Item constat, vxorem non posse irritare tale votum mariti factum ante matrimonium; ergo nec è conuerso, quia in hac materia castitatis pares sunt. Deniq; est optima congruentia, quia in omni promissione, vel contractu matrimonij nondum consummati inter virum & vxorem subintelligitur conditio, vt non impediat meliorem frugem, seu maius bonum. Vnde sponsalia de futuro non impediunt absolutum votum castitatis; & matrimonium ratum non impedit professionem, & solemne votum castitatis. Ergo seruata proportione, matrimonium etiam consummatum non impediet, quo minus intra illum statum possit

A quis castitatem vouere, quantum potest sine iniuria alterius coniugis; ergo hoc votum non potest irritari à marito. Quocirca licèt in aliis votis concederemus, habere maritum potestatem irritandi illa, in voto castitatis id non esset admittendum, quia modò est de bono alterius ordinis; quod eo modo, quo esse potest cum statu matrimonij, nunquam intelligitur exclusum.

Quod autem contraria sententia dicebat, hoc esse onerosum alteri coniugum, in primis non obstat, si non sit iniuriosum; quia vxor non se obligauit per traditionem sui corporis ad tollendam marito omnem difficultatem, quam ipse potest ex se habere in petendo debito, sed solùm ad B reddendum vsum eius, ipso petente. Deinde vt tollantur scrupuli, & res fiat facilior, intelligendum est, mulierem ex vi talis voti non posse omnino ex se facere petitionem debiti; si autem ipse vel expressè petat, vel saltem si vir indicet, ita vt ipsa sufficienter intelligat, eum ardere tali desiderio, & tacitè postulare, id satis sit, vt ipsa sine scrupulo reddere possit, non obstante voto; imò licèt fortasse ad hoc non teneatur debito iustitiæ, propter rationem suprà factam; tamen ex lege charitatis propria illius status videtur teneri ad subueniendum marito in tali periculo existenti; quia nisi ipsa tunc se facilem præbeat, est in periculo pollutionis, vel alterius similis pec- C cati. Quocirca cùm dicitur materia talis voti esse non petere debitum, intelligendum est de petitione pura, vt sic dicam, quæ non habet rationem redditionis debiti ex iustitia; vel charitate, ita enim interpretandum est tale votum, vt sit de meliori bono.

9. Satisfit fundamentis contrariæ opinionis.

Quomodo intelligatur hæc obligatio non petendi debitum.

Et iuxta hanc interpretationem posset exponi dictum D. Thomæ (licet eius authoritas in 4. non ita nos cogat, ac si in partibus id scripsisset.) tamen etiam ibi non dixit, maritum posse irritare hoc votum vxoris; sed indifferenter loquitur de vtroque coniuge; & non dicit, posse irritare votum alterius, sed neutrum posse sine alterius consensu tale votum emittere; quod potest intelligi, si votũ D fiat nunquam accedendi ad alterum, nisi illo expressè petente, & ratione iustitiæ exigenti. Et tunc iam locum habere potest, quod Albert. & Duránd. dicunt, tale votum esse indiscretum, & reprehensione dignum. Nã votum illius castitatis, & non petendi dicto modo explicato secundùm se non est, cur indiscretum censeatur, licèt in hac vel illa persona possit non expedire; factum autem cum maiori extensione erit indiscretum, imò etiam nullum quoad eam partem, in qua impedit maius bonum, & debitũ saltem ex ordine charitatis.

10. Ad D. Tho.

Huc denique spectare videtur quod Syluest. *votum* 4. n. 5. dixit, si votum sit de non reddendo, absolutè non valere, quia præiudicat alteri con- E iugi. Si verò sit de non petendo ratione sui, sed tantùm ratione alterius socij, tenere, quia non præiudicat: atque adeò si vxor vouet se non coïturam, nisi ad complacendum marito, votum esse licitum, nec posse irritari. Hæc enim distinctio, vt veritatem contineat, ita intelligenda est, vt petere ratione alterius non sit propriè, & (vt ita dicã) primariò petere, sed condescendere tacitæ petitioni, vel insinuationi alterius. Et similiter cùm additur limitatio, nisi ad complacendum marito, restringatur ad eundem casum, in quo ille ita iam tacitè petit, vt illi immineat periculum; & ideo ratio charitatis postulet illi subuenire. Atque hanc doctrinam sic expositam videtur satis expressè tradere D. Thomas in 4. d. 38. q. 1. art. 3. & q. 2. ad 2. Vnde Greg. Lop. dicta l. 3. referens hoc dictum

11. Opinio Syluest. de voto non reddendi debitum, explicatur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

dictum Syluest. ait, aut ipsum non discrepare à communi opinione, aut se non satis intelligere quid dicat.

12. Explicatur opinio Nauar. in hoc puncto.

Nauarrus etiã dicto n.60. & 65. licèt absolutè opinionẽ Ioannis de Neapol.sequatur, ab hoc dicto Sylu.non discrepat. Addit verò distinctionem illã non vsitatam,dicens maritũ habentem votum castitatis posse petere debitum, non tamen posse exigere;nec satis explicat quid differant petere, & exigere,insinuat tamen, petere esse ab alio postulare non cogendo,sed si voluntariè dare voluerit. Exigere verò esse extorquere etiã ab inuito;putat enim coniugẽ habentẽ votũ posse petere in gratiam alterius; & ideo solũ inuitando, si alius voluerit dare,petere posse, non verò posse petere in B gratiam sui,& ideo non posse exigere.Quã distinctionem inuenit,vt responderet ad c.*quidam*,& c. *placet*,de couers. coniug. quæ verbo exigẽdi vtũtur. Quam distinctionem ego etiam admittam, si ad prædictum sensum trahatur, alioqui repugnãtiam inuoluit. Nã si maritus tunc habet ius iustitiæ, potest petere, & exigere. Quòd si exigendo peccat contra votum, etiam petendo, si omnino ipse inchoet, & inuitet,quia tunc non cedit iuri alterius,sed proprio vtitur,cui per votum renunciauit, vt in dictis iuribus indicatur. Si autem non ipse incipit inuitando, iam non est petitio,de qua agimus,eritque dissensio solùm in termino.

CAPVT IX.

Quid poßit vxor circa votum castitatis mariti sine eius consensu emissum, & quid voto castitatis vtriusque ex mutuo facto consensu.

1. Assertio prima.

EX dictis à fortiori constat, quid dicendũ sit de voto castitatis emisso à viro sine cõsensu vxoris siue ante, siue post matrimoniũ.Nam certũ est, tale votũ non obligare ad non reddendum debitũ,quia talis materia iniusta est; vnde ad hoc non D indiget irritatione.Certũ est etiã, votũ in hoc in se, & in tota sua amplitudine non posse irritari tum ratione speciali, tũ etiã generali; quia votum hoc saltem quoad obligationẽ castitatis coniugalis,vel vidualis post mortẽ vxoris auferri non potest ab vllo coniuge. Quantum verò ad obligationẽ non petendi debitũ aliqui putãt, tale votũ per se non obligare,quia est in magnũ præiudiciũ vxoris, & quia in tali persona non est de meliori bono. Sed hoc non credo verũ,quia saltem si vxor non contradixerit,sine dubio tale votũ obligat,quod probant omnia suprà adducta; quia in hoc maritus est sui iuris, & illud, quod vouet,simpliciter est melius, si rationabili modo illud interpretemur, E vt suprà factũ est. Denique indiciũ manifestũ est, quia si vxor cognito voto mariti contenta sit,sine dubio vir tenetur voto; quia tunc cessat omne præiudicium;ergo signũ est,à principio non fuisse omnino irritum. Quocirca si maritus nolit manifestare votum vxori, semper tenebitur illo voto in omni probabili opinione. An verò malè faciat maritus, non manifestando vxori suam obligationem, & cessando à petendo absolutè, iuxta sequentes opiniones iudicandum est.

Opinio asserentium hoc votum non obligare ad non petendum debitum.

2. Opinio asserentium tale votum quoad obli-

Dicunt verò aliqui, votũ illud quantũ ad obligationem non petendi posse irritari ab vxore. Quod sentiunt plerique eorum, qui de marito id affirmant; imò putant maiorem rationem quoad hoc esse in vxore; quia hoc non prouenit ex po- A testate superiori, sed ex præiudicio: maius autem præiudicium fit mulieris per huiusmodi votum viri, quam è conuerso, eo quòd pudori fœmineo onerosius sit semper debitum postulare: ita sentit Sot. vbi suprà Nauar.& præter alios suprà citatos tenet Henriq. l.11. de matrim. cap.15.num. 8.ad fin. & Emman. Roder.tom.2. Summ.cap.90.n.3.

gationem non petendi debitum ab vxore irritari posse. Fundamentum.

3. Assertio secunda.

Verius tamen existimo, etiã quoad hanc partem,non posse vxorem,si propriè loquamur, votum viri irritare; sed aut illud per se non obligare, si ineptè factum sit,aut in eo quod est validũ, irritari non posse. Ita sentiunt reliqui autores suprà citati. Imò & Sancius præcedenti puncto nobis contrarius in hac parte assentitur tum l. 9. de matrim.disp.42.n.7.tum etiam in Decalog. lib. 4. de voto cap. 34. n. 27. Et generatim ostenditur, quia in hoc iure debiti æquales sunt vir, & vxor, 1.Cor. 7.&c.*si quis primò* 32. q. 1. Deinde ita declaratur; quia vel votum est de non petendo ex se & propter se, & quasi iam inchoando, & tale votum & validum est, & per se loquendo licitũ, & omninò firmum, ita vt ab vxore irritari non possit, quia nec super personam mariti, nec super talem materiam habet potestatem vllam. Nec inde aliquod grauamen ei accrescit, vel si quod accedit, est valdè extrinsecum, & non est iniustum, nec contrarium charitati; vel votum mariti est de non accedendo ad vxorem vllo modo,donec ipsa C expressè petat, etiamsi illam videat in periculo constitutam, & tacitè petentem, & desiderium significantem: & tunc tale votum censeo esse indiscretum, & contrarium, vel minus consentaneum ordini charitatis, & prudentiæ seruandæ in illo statu. Et ideo non obligat quoad illam partem, seu excessum. An verò in hoc possit vxor cedere iuri suo, & ita quoad hanc partem dare valorem huic voto,statim dicam: nunc solùm assero non teneri maritum ad postulandum, vel expectandum talem consensum vxoris, sed quoad illam partem statim, ac per se non obligari tali voto; & ita propriè hîc non habere locum irritationem.

Probatur.

Votum non habendi r pulam expresse titur, al quando non obligat.

4. Difficultas, quando tale votum ex mutuo consensu vterque facit. Tale votum est licitum.

Vlteriùs ex his constat,quid dicendum sit,quãdo vir, & vxor ex mutuo consensu votum castitatis emittunt? Circa quod occurrebat disputatio cum hæreticis, an tale votum licitum sit. Hæretici verò illud damnant tanquam contrarium illi diuino præcepto, *Quos Deus coniunxit*, &c. Veruntamen necesse non est contra hanc ineptissimam hæresim disputare, tum quia per tale votum non soluitur matrimonij vinculum; & ita non agitur contra diuinum præceptum; tum etiam, quia per talia vota neutri coniugi fit iniuria, quia vterque cedit iuri suo; & volenti, & consentienti non fit iniuria. Tum denique, quia perpetua Ecclesiæ traditione, & innumeris sanctorum exemplis, ac testimoniis huiusmodi vota approbata sunt, vt eruditè ostendit Bellarm. lib. 2. de Monachis cap.37. Quin potiùs August. lib. 1.de serm.Dom.in mont.cap. 14. beatiora vocat huiusmodi coniugia, in quibus coniuges inter se continentiam pari consensu seruare potu...it. Supposita ergo honestate huius voti, c... ...um est, in eo casu vtriusque coniugis votu... & validum esse, & firmum, ita vt neuter r... ...it votum alterius irritare; quod est cer... ...mum quoad perpetuitatem voti, & quo... ...alias materias extra copulam matrimoni... ...em.

Etiam est validum.

5. An obliget ad non reddendum debitum alte-

Circa hanc verò dubitari potest, an tale votum obliget ad non reddendum, etiam altero petente, & exigente? Palac.in 4. dist.32.disp.4.col. 8.asserit,non teneri ad reddendum, donec alter

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ro petente. Opinio Palacij.

reuocet consensum. Si autem reuocet, & reddere posse, & debere. Sed distinctio minimè necessaria videtur. Nam reddere nemo potest, donec alter petat. Eo autem ipso, quòd petit, iam reuocat priorem consensum, & recedit à priori pacto. Diceret tamen fortasse hic autor, quando alter coniugum in eo casu petit, alium non debere statim reddere; sed se excusare, quòd iam non teneatur ratione pacti, nec possit ratione voti. Si autem alter tunc reuocauerit priorem consensum, & non solùm rogauerit, sed ius suum exegerit, alium tunc licitè posse reddere debitum, & consequenter teneri. Ratio esse potest, qui suprà dictum est, superiorem validè posse reuocare licentiam vouendi datam subdito; & tunc licèt ipse peccet, subditum excusari: ergo idem erit in præsenti.

6. Communis sententia asserit non posse reddi debitum.

Communis tamen sententia est in contrarium; dicit enim, in eo casu neutrum coniugum posse alteri reddere debitum, etiamsi maximè exigat, & velit priorem consensum reuocare. Ita sentiunt communiter Theologi in 4. d. 32. vbi D. Thom. Palud. Richard. Supplem. & Sot. art. 3. & d. 27. q. 1. art. 4. Sylu. dicta q. 2. Tabien. *matrimonium* 4. §. 30. Nauar. in Sum. dict. cap. 12. n. 59. & c. 16. n. 32. Et Panorm. in cap. *charissimus*, de conuers. coniug. n. 6.

Fundamentum.

Potest autē hoc fundari & in voto ipsius coniugis, qui redditurus est debitum, & in voto alterius, qui illud exigit. Priori modo fundamentū esse debet, quia quātumuis alius, qui petit debitum, reuocet consensum priùs datū, votū alterius manet firmū, quia reuocatio illa non potest esse efficax ad inualidandū contractū priùs factū inter ipsos cōiuges, ratione cuius iam alter cessit iuri suo; & consequenter alium liberauit onere, & obligatione reddendi debitum; quam nō potest iterum imponere reuocando priorem consensum.

Confirmatur.

Quod confirmatur, & declaratur, quia pacta, & conuentiones iustæ, in quibus æquale pro æquali redditur, absolutè & sine conditione factæ, sunt perpetuæ, nec reuocantur, eo quòd alter retractat voluntatem suam; sed inter maritum, & vxorem in eo casu præcessit pactum mutuum, & vtrinque fuit conditio æqualis; ergo non potest alter coniugum reuocare pactum alio inuito; ergo quantumuis reuocet alter, semper obligatur voto ad abstinendū absolutè à copula coniugali. Patet cōsequentia, quia ratione pacti potest licitè negare debitum; ergo ratione voti tenetur.

Differentia notata à Nauar. inter pactum nudum, & voto firmatum.

Vnde rectè Nauarrus supra considerat, discrimen esse, quando præcessit inter coniuges pactum nudum, vel voto firmatum; quia quando pactum fuit nudū, licitè possunt coniuges ex mutuo consensu ab illo recedere argumento c. 2. desponsal. quia vnusquisque potest cedere iuri suo. Imò addit Nau. citans Hugonem Card. in cap. 6. 1. ad Cor. in eo casu si alter coniugum petat, vel se ostendat propensum &c. alium debere condescendere. Sed non credo teneri debito iustitiæ, aliàs præcedens pactum nihil operaretur. Sed aliquando poterit interuenire debitum honestatis, vel charitatis, si alteri in periculo versetur. At verò quando vltra pactum mutuum accessit votum, iam non est liberum illis recedere à pacto, neque alteri reuocationem alterius acceptare, aut illi consentire, aut suo iuri per pactum acquisito cedere, quia in hoc ageret contra absolutum votum castitatis.

7. Difficultas, an post reuocationem mutui consensus peccent reddē-do debitum. Probatur pars negatiua.

Sed quid, si semel coniuges mutuo consensu pactum priùs factum, quantumuis voto firmatū, reuocauerint, nunquid peccabit postea alter corū reddendo alteri debitum? Quòd enim in illa reuocatione pacti peccauerint, & contra votum egerint, dubium non est, vt ex dictis patet. Tamen quia illa reuocatio facta tenet, videntur postea non peccare reddendo debitum, etiamsi peccent petendo. Primum patet, scilicet reuocationem fuisse validam; quia licet fuerit peccaminosa contra votum, non tamen contra iustitiam, cùm vnusquisque coniugum semper maneat dominus iuris sui, cui potest cedere; ergo quibus voluntatibus illud pactum factum sit dissolui potuit efficaciter quantum ad mutuam obligationem, quicquid sit de peccato contra promissionem Deo factam. Hinc verò sequi videtur secundum, scilicet nullum eorum peccare reddendo debitum, quia iam materia illa est aliena, & redit ad antiquum statum, in quo ex vi matrimonij tenentur coniuges reddere debitum. Quocirca simile videtur in eo casu contingere, ac in eo, qui matrimonium contrahit habens votum castitatis. Nam licèt semel peccet, factum tamen tenet, ratione cuius potest licitè, & debet postea debitum reddere. Respondent aliqui hoc ad summum procedere de obligatione ex vi proprij voti, quod iam non videtur obligare ad non reddendum, supposita dissolutione pacti; aliunde verò manere obligationem ex vi cooperationis ad malum sed de hoc statim.

8. Resolutio vera.

Respondeo igitur, in eo casu teneri vtrūq; cōiugē ex vi sui voti pactū reiterare, & mutuò sibi remittere obligationē reddendi debitū; quia obligatio voti in vtroq; semper manet; ergo vterque tenetur facere quod potest, vt non reddat debitū; quia ad hoc etiā votū à principio obligauit: possent autē hoc facilè præbere ad prius pactum redeundo; ergo ex vi prioris voti ad hoc semper tenentur. Denique recedēdo à pacto, & reuertendo ad ius antiquū, cōtra votū peccarunt; ergo perseuerando in eo statu, semper cōtra votū agunt; tenētur ergo semper ad pactū redire. Vnde fit, vt ex tali collusione, seu mutua remissione nullum cōmodū reportēt huiusmodi cōiuges quoad culpā vitandā, quia semper in eo peccāt contra votum, quòd prius pactū non seruent.

Quid si alter eorum velit reiterare reuocatum consensum, & alius nolit. Tenetur reddere pœnitenti.

Quòd si fortasse alter eorum post talem reuocationem pœnitentia ductus illam retractare velit, alter verò nolit, non poterit quidem ille, qui inuitus est, alterum cogere; quia iam de facto cessit iuri suo, & validè quidem quantum spectat ad rationem iustitiæ. Et ideo ille, qui sic pœnitens, & inuitus reddiderit debitum, non peccabit directè contra votū suū, quia ex vi eius iā non tenetur non reddere, facta tali rerum mutatione. An verò ex vi voti alterius coniugis teneatur non reddere, iam dicetur.

9. Opinio negans.

Alio ergo modo fundari potest hæc sententia communis in voto alterius coniugis; quia nimirum ille peccat petendo debitum in eo casu, etiāsi datum consensum reuocauerit, & ideo hic non potest reddere debitum, nisi cooperando peccato eius, quod nunquam licet. Ita sumitur ex Nauarro suprà n. 59. qui refert D. Thomam in 4. d. 38. Et explicari potest à simili; nam licet iure naturæ teneantur alteri reddere rem suam, vel depositum; si tamen constet, illam velle in malum vsum, & præiudiciū tertij, non debemus dare, etiamsi petat, vt Tryphon. Iureconsf. tradit in l. bona fides. ff. depositi: ergo à fortiori in præsenti.

10. Suadetur contraria.

Contra hāc verò rationē instari posse videtur. Nā si alter cōiugū emittat votū castitatis sine alterius consensu, & postea debitū petat, quāuis in eo peccet, & in copula etiā, quæ ex vi talis petitionis sequitur, nihilominus alter coniux non peccat reddendo, imò reddere tenetur. Quod tenet expresè Sot. in 4. distinct. 17. quæst. 1. art. 4. circa

(c) 2007 Ministerio de Cultura

circa finem. Et ratio esse potest, quia ille petit ius suum, & actus quem petit de se licitus est; malitia verò, quæ illi admiscetur ex voto coniugis, est valdè extrinseca, quæ non imputatur alteri reddenti ius, nec potest dici ad illam cooperari, sed solùm permittere illam, quia nec directè vult illam malitiam, nec actum cui illa sit intrinsecè adiuncta; sed per accidens in tali casu, in quo ipse nõ tenetur vitare actum, aut negare quod debet; ne talis malitia sequatur. Confirmatur à simili: nam Diuus Thomas, & multi Theologi sentiunt peccare maritum petendo debitum ab vxore menstruata, & illam nihilominus non peccare reddendo; ergo idem dici potest in præsenti. Illa ergo ratio ex hoc præcisè capite non videtur firma.

CAPVT X.

Quid dicendum sit de coniuge, qui de licentia consortis continentiam vouit, & an talis licentia sit reuocabilis.

1\. Assertio. Dans talem licentiã nec tenetur, nec potest licitè reddere debitum. Probatur prima pars. Probatur secunda.

VLtimò ex dictis constat, quid dicendum sit, quando alter coniugum solus votum castitatis emisit de licentia sui consortis. Nam in hoc casu certum est, eum qui facultatem alteri dedit ad vouendum, non teneri reddere debitum ei petenti, imò nec licitè posse reddere. Ratio prioris partis est, quia eo ipso quòd alter petiit facultatẽ vouendi, & datam acceptauit, cessit iuri, quod habebat ad petendum debitum; ergo iam alter non tenetur reddere petenti. Et hinc probatur altera pars, quia si non tenetur reddere; ergo cùm sciat, alterum petendo, & vtendo peccare, tenetur non cooperari illi; quia cùm aliàs licitè possit, nihil est, quod talem cooperationem à culpa valeat excusare. Et in hoc casu maximè procedit opinio Nauarri proximè tractata, quando scilicet facultas data est, siue ex alterutra parte, siue ex vtraque, & res est integra. Quod addo, quia si ius non est in eodem statu, sed ille qui facultatem dedit, illam reuocauit, maiorem habet dubitationem, quia iam videtur alteri restitutum ius, cui cesserat. Sed in primis iuxta superiùs dicta constat, illum, qui consensum dederat reuocando illum grauiter peccare. quod enim diximus circa hoc de superiori religionis, eandem rationem in præsenti habet vel certè maiorem, quia coniux consentiens non propriè se gerit vt superior; nã potiùs in hoc iure coniuges sunt æquales; sed agit tanquam dominus, qui iuri suo cedit; vnde non potest licitè donationem factam retractare. Nec enim satisfaciet qui responderit, reuocare illam ex consensu eius, cui facta fuit, & ideo id licere. Oportet enim aduertere, nõ soli coniugi, sed suo modo Deo ipsi factam esse illam donationem, seu cessionem iuris, & ideo non satis esse socij consensum, vt licitè fiat.

Quid si talem licentiã reuocauit.

Peccat reuocando.

2\. An sit inualida reuocatio licentiæ.

Dubitari verò vlteriùs potest, quàm certum sit quod suprà dicebamus, talem reuocationem facultatis datæ non solùm licitam non esse, verùm etiam non esse validam. Nam licèt hoc teneant multi Doctores suprà citati; nihilominus Sot. lib. 7. de iust. q. 3. art. 1. & in 4. d. 27. q. 1. art. 4. circa fi. absolutè, & sine hæsitatione docet contrarium; imò nihil distinguẽs inter licitum, & validum, simpliciter dicit, posse illum, qui talem facultatem dedit, illam reuocare; solùmque allegat cap. *Manifestum* 33. q. 5. vbi August. non loquitur de voto continentiæ sed de aliis. Et Gratian. in §. quem immediatè post illud cap. subiicit, ait, non esse parem rationem in his votis; idémque repetit in fine to-

Opinio Soti asserẽs absolutè posse reuocari.

A tius quæstion. Et ex loco Aug. vnde sumptum est illud caput, scilicet ex q. 59. in Num. idem colligitur. Nihilominus idem Sot. d. 32. a. 3. in eadem persistens sententia Richardum pro ea citat ibi art. 2. q. 2. Verùtamen Richardus cautiùs, & distinctiùs loquitur; nam in primis distinguit de licentia in facie Ecclesiæ, & coram suo ordinario data, vel priuatim, & occultè concessa. Rursus distinguit de reuocatione ante, vel post votum emissum. Ac tãdem insinuat, licèt non clarè dicat, aliud esse loqui stando in iure naturali solo; aliud in positiuo. Primùm ergo ait, licentiam priuatam ante emissum votum reuocari posse. Significat autem, hoc esse ex concessione iuris habentis suspectas, & periculosas reputantis has priuatas, & secretas licentias:

Richardus nõ sentit cũ Soto.

B solùm autem affert cap. 1. de conuers. coniug. de quo cap. statim dicam.

3\. Opinio asserens validè reuocari licẽtiam ante votum emissum.

Videtur autem hæc pars per se probabilis etiam ex vi iuris naturæ ex fundamento posito à Caiet. suprà art. 8. Nam licèt facultas data sit, si votum non est emissum, nondum etiam dominiũ actuale in alium transiuit; nec is, qui facultatem dedit, ius, quod habebat, amisit; sed tantùm erat quasi in potentia: ergo quandiu nõ reducitur in actum, reuocatio facta erit valida, siue facta sit cũ aliquo peccato ex irrationabili causa, quia prior facultas imprudens iudicata est. Et cõfirmatur, ac declaratur, quia post datam illã facultatem ante emissum vo-

C tum, potest qui illam dedit, petere debitum, & alter tenetur reddere, quia nondum obligatus est altiori vinculo. Vnde ipse etiam licẽtiatus potest petere ante emissum votum, vt per se constat, & alter tenetur reddere; ergo signũ est, nondum iura fuisse immutata ex vi solius facultatis; ergo reuocatio eius valida est, cũ procedat ex iure proprio, quod adhuc durat. Quare in eo casu non dixerim melius facturam mulierẽ non vouendo, vt Richard. concludit; sed dixerim non posse vouere quoad non reddendum, quia voueret rem alienam; quoad nõ petendum verò ita posse vouere sicut supradictum est de coniuge vouente sine licentia mariti.

4\. Post votum emissum alia opinio negat, alia affirmat.

Secundò si licentia reuocetur post emissum votũ, Richardus dubius, & quasi problematicè pro-

D cedit, vtriusque partis argumentum soluens. Fatetur enim opinionem communem esse, talem reuocationem esse inualidam, & votũ semper manere firmum. Deinde addit aliam opinionem dicentem, nisi licentia fuerit data autoritate Diœcesani reuocari posse validè, quamuis reuocans peccet. Quod autem valeat reuocatio, probat ex c. 1. de conuersio. coniug. Vnde cùm opinio autoris intelligi debeat iuxta id quod allegat, vt Iuristæ dicunt, videtur planè Richardus non loqui de quocunque voto castitatis, sed de solẽni facto per professionem religionis, nã de hoc est sermo in illo textu. Vnde etiã non loquitur de iure naturali, sed de positiuo.

E Iuxta quod certum est, professionem factã ab vno coniuge etiã de priuata licentia alterius ipso in sęculo remanente, non esse firmam, sed posse ab Episcopo reuocari coniugem illum, vt cum alio cohabitet, nisi alter velit perpetuam castitatem vouere, ad quod cogendus non est; ita enim statuitur in d. c. 1. de conuers. coniug. Tunc autem alter cõiux non reuocat licentiam, sed Episcopus declarat nõ sufficientem fuisse, vtpote non secundùm ius concessam. Vnde in eo casu nec peccare existimo coniugẽ, qui aliũ postulat à monasterio reuocari; quia prior licentia fuit inualida, & insufficiens, ideóque ipse semper retinuit ius suũ integrum. Dum tu, illo postea vtitur, non peccat, ex illo v[illegible] Vota simplicia, & casu non potest argumentum su[illegible]

(c) 2007 Ministerio de Cultura

plicia, & priuata, de quibus Ecclesia nihil disposuit. Quin potiùs in illo etiam casu, in quo maritus reuocatur à monasterio, vt cohabitet cum vxore, dubitari potest an sit liber à voto castitatis; Nam licèt professio non tenuerit in eo, non præiudicat vxori, potuit valere votum quoad id quod est in potestate, & iure ipsius mariti, iuxta cap. *quidem*, & cap. *placet*, de voto, in quibus ita iudicatur quando maritus professus est inuita vxore; ergo à fortiori idem erit, quando ex voluntate vxoris id fecit, etiamsi voluntas illa postea reuocetur. Nec argumentum ab irritatione voti solemnis per Ecclesiam facta ad votum simplex validum est, vt in superioribus vidimus.

5. Assertio vera. Talis licētia non potest validè reuocari, nec potest licitè debitum reddi. Fundamentum.

Videtur ergo illa sententia relinquenda; contrariam enim tenet Magist. in 4. d, 32. cum omnibus Doctoribus, quos suprà retuli. Ratio autem huius communis sententiæ est suprà tacta, quia eo ipso, quòd alter coniugum alteri fecit facultatem vouendi, cessit iuri suo intuitu diuini honoris. ergo postquam materia illa iam est promissa Deo, nullum relinquitur ius coniugi, qui facultatem dedit ad reuocandam illam, & petendum debitum; ergo quantumuis ille reuocet, alter non potest licitè reddere, quia non cogitur ad soluendum ius alteri, cùm alter iam non habeat; ergo nullo titulo excusari potest, quo minùs seruare votum teneatur; ergo reuocatio illa valida non est. Confirmatur primò à simili, quando votum factum est ab vtroque coniuge ex mutuo consensu: nam tunc irreuocabile est, vt Soto iam fatetur, etiamsi ex mutuo consesu reuocare illud velint. Ergo eadem ratione consensu datus ab vno solo est irreuocabilis ab ipso. Patet consequentia, quia non magis efficax est vnius voluntas ad reuocandum quod vtriusque voluntate donatum fuit: imò videtur in hoc esse maior ratio, quia secluso voto, pactum mutuum mutuo etiam consensu reuocari potest; & tamen propter votum est irreuocabile: at verò simplex promissio facta ab altero coniugum de non petendo debitum tali tempore. non potest ab eodem validè reuocari sine consensu alterius, licèt cum illo possit. Ergo si talis concessio facta sit in ordine ad votum, & iam per votum firmata sit, manet illa irreuocabilis, quia nec alter potest reuocare validè sine consensu alterius, nec alter potest consentire ratione voti.

Cōfirmatur.

6. Superest verò reddenda differentia inter hoc votum, & alia diximus enim suprà, si superior concedat subdito facultatem vouendi aliquid, & post votum emissum eam reuocet, reuocationem esse validam, etsi superior peccet. Quod à fortiori verum habet in aliis votis vxoris factis cum licentia mariti; imò de his expressiùs loquitur lex Numer. 30. iuxta expositionem August. receptam. Cur ergo non erit idem in voto continentiæ? Dicendum ergo est, duo esse in voto continentiæ vnius coniugis facto ex licentia alterius; scilicet non petere & non reddere debitum. Propter primum non est necessaria facultas alterius coniugis, vt votum non petendi sit & validum, & firmum modo superiùs declarato; & ideo in hac parte non habet locum reuocatio, cùm nec licentia locum habeat. Quòd si fortè ex quadam vrbanitate, & ad maiorem tranquillitatem petita fuit, & concessa, multo minus poterit reuocari cùm illa non esset necessaria; & quamuis negata fuisset, & votum factum esset illa petita, & non obtenta, nihilominus firmum fuisset quoad hanc partem non petendi.

Licentia hæc datur propriè ad non reddendum.

A Propriè ergo agendum est de facultate non reddendi, in qua habet vnusquisque ius suum; & de hac dicendum est non esse propriè facultatem, seu licentiam, qualis est illa, quę à superiore datur, sed esse renunciationem proprij iuris, quæ dum voto firmatur, habet vim cuiusdam donationis irreuocabilis. ita sentit Gratianus suprà. Ex quo in hunc modum explicatur, quia vir, & vxor in his, quę ad torum, & castitatem spectant, pares sunt. Vnde sicut vxor non potest per se facere votum castitatis quoad non reddendum, ita nec vir: & sicut illa potest de cōsensu mariti, ita & hic de consensu vxoris; ergo signum est, hanc non esse licentiam superioris, sed renuntiationem proprij iuris sicut in vxore, ita & in marito. Renunciatio autem iuris proprij quędam donatio est, & materia illius renuntiationis iam est per votum dicata Deo, & ideo irreuocabilis manet. Hoc autem non ita est in facultate, quam superior dat ad faciendum aliquid, quia per illam nec renuntiat, nec fortè renuntiare potest officio superioris, nec transfert ius in alterum, sicut in præsenti fit.

7. Probatur assertio, quare scilicet hæc licētia nō sit reuocabilis.

B

Adhuc tamen superest difficultas, quia in primis sequitur ex dictis; quoties maritus, v.g. liberè facit facultatem vxori non reddendi debitum, quanuis illam voto non firmauerit, nec etiam vxor votum castitatis emiserit. liberam illam manere ab obligatione reddendi debitum, ita vt licèt velit maritus illam licentiam reuocare, non possit. Consequens autem est contra dicta, & contra omnes. Sequela quoad vltimam partem, in qua est difficultas, probatur, quia illa licentia est donatio quędam, nam per illam cedit maritus iuri suo, & remittit debitum vxori; ergo licèt postea velit, non potest reuocare, nec iterū illam obligare; vel certè si tunc potest, etiamsi votum vxoris intercedat, poterit idem facere saltem validè, quia votum nō tollit illi ius suum. Deinde si maritus fecit facultatem vxori promittendi Ecclesiæ calicem, & illa emisit votum, si maritus postea reuocet facultatē dandi, vxor liberatur debito voti: & tamen ibi etiā maritus cessit iuri suo, & donauit rem illam vxori quantum ad illum vsum; ergo similiter, &c.

8. Obiectio.

C

Cōfirmatur primò.

Secundò.

D

9. Tertiò est etiam grauis difficultas, si contingat maritum versari in graui periculo pollutionis, vel fornicationis, nisi vxor reddat debitum postquam ipse reuocauit licentiam datam; iura enim reuocant etiam à religione virum, qui cum facultate vxoris ingressus est, quando ipsa votum non emisit, nec vult emittere; idque propter vitandum periculum incontinentiæ in vxore; ergo à fortiori quando votum simplex factum est de licentia mariti, etiamsi licentia fuerit ad non reddendum si illemet votum non emisit, & reuocet licentiam, vxor tenebitur illi parere, saltem quoad reddendum debitum; idémque est de ipso marito, si ille fuit qui votum emisit.

Tertiò.

E

10. Propter hęc & alia videtur hæc pars non improbabilis, nihilominùs recedendum non est à communi sententia, quæ videtur satis expressa Augustini epist. 199. & refertur in c. *quod duo* 33. q. 3. Est etiam Gratiani ibi post cap. *Manifestum*, & in fine quæstionis. Ratio etiam suprà facta efficax est, magisque ex solutione harum difficultatum elucidabitur. Ad primam ergo respondeo, dupliciter posse maritum (idémque semper intelligitur de vtroque coniuge) illam licentiā concedere vxori ante votū emissum, vno modo in ordine ad votum omittendum: alio modo simpliciter & absolutè per modū cessionis, seu absolutæ remissionis debiti. Priori modo loquuntur Doctores, cùm dicunt posse talem

Respōsio ad obiectionē.

Duobus modis potest talis licentia concedi.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

lem licentiam reuocari ante emissum votum; Estque verissimum, quia nondum maritus abdicauit à se dominium, sed quasi sub conditione, & dependenter à voto vxoris. Si ergo hoc modo procedat argumentum, negatur sequela: Et est ratio clara, quia ante illud votum nondum est consummata, nec abdicatum est ius, & ideo potest validè reuocari.

Primo modo.

11. Secũdo modo. Si autem maritus posteriori modo cessisset iuri suo, absolutè scilicet, & sine ordine ad votum, concedo in rigore, & ex vi iustitiæ non teneri postea vxorem ad reddendum debitum quantunuis alter reuocet, argumentum probat; quia fuit liberata à debito, & renunciatio habuit effectum, & consummata fuit absque voto. Et declaratur, quia si mutuo pacto vterque coniugum cedat iuri suo, etiamsi votum non faciant, vterque liber manet ab obligatione iustitiæ quoad debitum reddendum: nec tenetur alter consentire, licèt velit alter à pacto recedere, quamuis in eo casu liberè posst, vt dixi suprà; ergo idem est etiamsi ex altera parte tantùm facta sit renuntiatio debiti, & proprij iuris. Patet consequentia; quia non minus est efficax, & irreuocabilis simplex donatio absoluta, quàm alij contractus mutui. Non ergo potest cogi in eo casu vxor ad reddendum debitum; potest tamen, si voluerit, ratam habere reuocationem mariti, & tunc postea tenebitur reddere, quia postquam semel liberata fuit à debito, licèt non possit inuita iterum obligari, tamen sua voluntate potest; cúmque in eo casu votum non intercesserit, liberum erit ei id facere, si voluerit; imò aliquando rectè faciet, si maritus indiguerit.

12. Corolaria limitantia propositam doctrinam cõmunem. Hinc verò sequi videtur, quòd licèt maritus post votum factum licentiam reuocet, vxor non teneatur reuocationem mariti acceptare, imò nec licitè possit, quia aget contra votum; nihilominus si illam acceptet, & voluntariè quasi reddat marito ius suum, séque denuò illi obliget, licèt in hoc peccet, validum tamen esse actum, & ex tunc iam teneri ad reddendum debitum, & consequenter non peccare in eo reddendo. Explico singula, & primò, quòd non teneatur acceptare reuocationem mariti, constat ex dictis; quia nemo tenetur (loquor, per se) alteri reddere quod sibi donatum est semel, quantunuis alter velit donationem reuocare. Secundò quòd non possit licitè, etiam est clarum, quia talis acceptatio repugnat voto, quia illud ipsum, quod sibi donatum fuit Deo iam promisit, & dicauit; & ideo dum vult iterum illud humano iuri subiicere, contra votum agit. Tertiò quòd nihilominus illa reuocatio acceptata voluntariè ex parte vxoris teneat, patet; quia licèt sit contra votum, non est contra iustitiam. Donatio autem alicui facta de re alteri promissa valida est; sic enim valet matrimonium non obstante priori voto simplici castitatis. Quartò hinc fit, vt vxor extunc teneatur reddere debitum, quia iam maritus retinet integrum, & expeditum ius, quod per matrimonium acquisiuit. Vinculum enim semper manet integrum, atque adeò proprietas, & dominium radicale in corpus alterius; solúmque renunciauerat vsui & iuri petendi. Sed hæc abdicatio sublata fuit per reuocationem ab vxore acceptatam. Quintò hinc tandem fit, vt non peccet vxor in posterum reddendo, quia nemo peccat seruando iustitiam, nec votum iam obligat ad oppositum. Simile exemplum est suprà adductum de illo, qui duxit vxorem, cùm votum castitatis haberet; peccauit enim

Primum. Secundum. Tertium. Quartum. Quintum.

A id faciendo, postea verò non peccat reddendo, imò ad id tenetur. Sextò verò addendum est, in eo casu non posse vxorem illam licitè petere, quia quoad hoc simpliciter votum mansit integrum, quod per se patet. Iuxta hunc ergo modum existimo limitandam & explicandam communem sententiam, etiamsi Doctores non ita distinctè hoc declarent.

Sextum.

13. Satisfit primæ confirmationi. Ad primam confirmationem aliqui putant idem esse dicendum in eo casu, scilicet si maritus reuocet licentiam ante votum vxoris factum, validam esse reuocationem; aliâs verò si votum iam factum sit, non esse validam, & vxorem posse, ac debere (si absque scandalo valet) votum suum implere, quia illa reuocatio est in præiudicium B tertij. Veruntamen cùm hoc præiudicium non sit contra iustitiam, sed solùm contra votum, non potest ob eam solam causam reuocatio censeri nulla, sed illicita solùm, & sacrilega. Et ita mihi videtur in eo casu dicendum, & sentit Caiet. in art. 8. Sot. & omnes. Negatur ergo similitudo rationis; nam in illo voto reali de calice Ecclesiæ dando, vel quid simile, nunquam maritus abdicat à se dominium, quod habebat in rem illam; imò licèt non ipse, sed vxor habeat proprium, & directum dominium, non abdicat à se administrationem, quamuis licentiam ad talem vsum præbeat; semper enim manet superior, etiam post licentiam datam. Et ideo si illam reuocet, factum C tenet; in præsenti verò abdicat à se dominium, seu proprium ius, vt declaraui. Vnde in illo exemplo, & in quolibet simili voto reali eadem differentia versatur respectu voti continentiæ, quæ inter alia vota personalia ad idem votum continentiæ comparata; videlicet quòd in continentia non se gerit alter coniugum, vt superior dans licentiam, sed vt æqualis cedens iuri suo. In aliis verò solùm vt superior, qui semper retinet ius suum gubernandi, & regendi, & consequenter reuocandi facultatem datam.

14. Satisfit secũdæ. Ad secundam confirmationem in primis dicitur, esse dissimilem rationem quando votum factum est de licentia coniugis, vel sine illa. Nam in D hoc posteriori casu retinet ille ius suum integrum, nec tenetur vllo modo abstinere, aut occasionem libidinis cum propria vxore vitare; illa etiam licet non debeat petere, debet tamen reddere etiam tacitè petenti; in eo autem casu censetur tacitè petere, & ideo parere tenetur. At verò quando votum absolutum etiam quoad non reddendum factum est de licentia mariti; tunc ipse etiam maritus tenetur à coniuge abstinere, eámque non inducere ad malum, nec sese exponere periculo libidinis cum illa. Et ideo ipsa non excusatur ab obligatione propter periculum eius, sed debet quærere alia media, & cogere illum, vt eis E assentiatur. Si verò sine magna separatione, & scãdalo non possit vitari tale periculum vel propriũ, vel coniugis, illa erit sufficiens causa obtinendi dispensationem, quam, vt infrà dicam, Episcopus concedere poterit, vel aliquis confessor priuilegiatus. Per modum autem irritationis tale votum tolli non potest. Per quod etiam patet responsio ad alteram partem de voto solemni, seu professione religionis. Nam ibi etiam non tollitur obligatio per modum irritationis, sed auctoritate Ecclesiæ, quæ impediuit talis voti firmitatem, quod tamen in simplici voto non fecit. Et ratio fortasse fuit, vel quia professio est res publica, quæ maximè fit auctoritate ipsius Ecclesię; votum autem simplex est res priuata, & occulta: vel quia votum solemne est firmius,

Satisfit tertiæ.

© 2007 Ministerio de Cultura

firmius, nec facile habet remedium si semel fiat omnino ratum, & validum. Votum autem simplex faciliùs auferri potest etiamsi à principio totum suum valorem obtineat. Et ideo de voto simplici vnius coniugis nihil Ecclesia disposuit: vt scilicet fieri non possit altero coniuge non vouente, sicut de professione religionis statutum est.

15. Abulensis aliam differentiam assignat. Addit verò Abulens. quæst. 8. in cap. 30. Num. in hoc esse aliquam differentiam inter virum, & vxorem. Nam si vir fecit votum de licentia vxoris, procedunt indistinctè omnia, quæ diximus; quia nulla ratione vir debet consentire. At verò si vxor fecit votum de licentia viri, & ipse postea reclamet, & petat debitum, licèt per se loquendo etiam vxor postea non teneatur parere, nec debeat, si absque incommodo possit; si tamen perturbatur inde pax, vel timet periculum; potest, & debet reddere. Quòd si obiiciatur, quia vir, & vxor in hoc negotio sunt pares 1. Cor. 7. 33. quæst. 1. cap. *si quis vxorem*, 1. quæst. 1. c. *Præcepit*. Respondet, Ecclesiam absoluere in eo casu vxorem à voto ne maiora mala sequantur; quod tamen non concessit in viro; quia cùm ille sit potentior, non est periculum, nec grauis discordia, etiamsi ille semper resistat. Ipse autem non ostendit vbi hoc concesserit Ecclesia, nec ego inuenio. (Reiicitur opinio.) Vnde in eo casu censeo esse optimam causam dispensationis; per se autem non esse sufficientem causam, vt cesset absolutè, & ex se obligatio voti in vxore, quamuis in particularibus actibus possit interuenire excusatio, si intercedat periculum mortis, aut alicuius grauis mali, quod faciliùs potest ex parte vxoris contingere, quàm viri; sed hoc per accidens est; absolutè enim semper est verum, tale votum non posse à marito irritari.

Capvt XI.

Vtrùm præter summum Pontificem aliquis per potestatem quasi ordinariam, seu generalem in voto simplici Castitatis dispensare valeat.

1. Iure ordinario solus Pōtifex in voto simplici castitatis dispensat. Svppono, solum summum Pontificem nunc de facto dispensare in voto etiam simplici castitatis, & idem est de quatuor aliis reseruatis per potestatem simpliciter ordinariam; alios verò si aliquando dispensant, solùm id facere delegata potestate, seu ex priuilegio ipsis personis non officio in perpetuum concesso. Solùm difficultas est hoc loco de Episcopis, vtrùm pro aliquo casu habeant generalem facultatem, & quasi ordinariam ad dispensandum, seu commutandum in hoc voto castitatis? Et eadem ratio est de aliis reseruatis, in qua prima, & communis sententia hanc illis potestatem concedit in casibus, quibus necessitas reuera magna est, & periculum in mora, vel impotentia adeundi Pontificem. (Communis opinio concedit Episcopis potestatem quasi ordinariā ad cōmutandū, & dispēsandū hoc votū in necessitate vrgente.)

2. Fundamentum. Colligitur hæc opinio ex interpretibus iuris Canonici in cap. *Veniens*, qui clerici, vel vouentes, vbi ob periculum fornicationis Papa licentiam tribuendam dicit cuidam fœminæ ad nubendum post emissum castitatis votum, vbi Panormit. num. 6. ait, in casu illius textus, seu in omni simili posse Episcopum dispensare; quia reperimus, inquit, casum concessum ab Ecclesia, & non reperitur sibi prohibita dispensatio citatque Speculatorem tit. de legibus in §. *Nunc de Episcoporũ*, vers. 122. absolutè dicentem Episcopum posse dispensare in voto simplici castitatis. Quod dictum ex Ioanne Andr. & aliis doctoribus refert etiam Angelus *votum* 4. num. 9. Et dicit, limitandum esse ad duos casus. Vnus est, quando votum castitatis fuit ex aliquo metu emissum, etiamsi metus non fuerit omnino iustus: alius est propter periculum fornicationis, quando verosimiliter timetur de incontinentia. Quæ duæ circunstantiæ videntur concurrisse in casu illius cap. *Veniens*, vbi Cardin. Anton. in eadem sunt sententia. A quibus auctoribus in verbis videtur dissidere Syluest. *votum* 4. quæst. 4. tamē in re existimo non dissentire; solùm enim addit, requiri vt sit periculum in mora; & idem tenet Armilla verbo *dispensatio* num. 17. Tabien. num. 9. Palacius in 4. d. 38. disp. 3. Et idem sensit Nauarr. cap. 12. n. 76. vbi requirit, vt non possit adiri Papa.

Et confirmari potest hæc opinio, quia generaliter censent Doctores posse Episcopum dispensare simili necessitate vrgente in quocunque casu sibi aliâs non concesso, vel etiam prohibito, vt est communis sententia Canonistarum in cap. *at si clerici*. §. de adulteriis, de iud. quam tenet etiam Syluest. verb. *Dispensatio*, §. 9. & Angel. n. 5. Nauarr. cap. 22. num. 35. & alij, quos refert Cordub. lib. 1. quæst. q. 11. Ludouimus Lob. in Instructorio p. 1. cap. 48. Ergo idem dicendum est in præsenti casu; quia omnes rationes, quæ in aliis casibus mouere possunt, non minùs vrgent in præsenti. Præcipua autem est, quia non est verisimile, Pontifices reseruasse huiusmodi casus cum eo rigore, vt etiamsi scandalum, aut periculum animarum interueniat, non possit ab Episcopis dispensari quia Papa ita vtitur sua potestate, vt redundet in ædificationem animarum, non in destructionem. Et confirmatur ex ratione textus in cap. vlt. de pœnit. & remiss. ne propter dilationem pœnitentiæ periculum immineat animarum, &c. Iuxta quam etiam Conc. Trid. sess. 14. cap. 4. ait, *ne occasione reseruationis aliquis pereat, custoditum ab Ecclesia semper fuisse, vt in extrema necessitate nulla sit casuum reseruatio.* Ergo simili ratione, ne ob dilationem dispensationis aliquis pereat, censendum est, in tali casu dispensationem similem non esse reseruatam. (3. Cōfirmatio. Conc. Trid.)

Nihilominus contrariam sententiam tenēt aliqui moderni; & sumi potest ex Corduba suprà, & ex his, quæ ipse refert pro sua sententia, quamuis ipse non loquatur de dispensatione voti, sed de dispensatione in gradu prohibito ad contrahendum matrimonium in simili casu necessitatis. Videtur autem esse eadem ratio in vtroque casu; & ita extendit sententiam illam Emmanuel Rod. in expositione Bullæ Cruciatæ §. 9. dub. 1. n. 118. quamuis idem autor in sum. 2. p. cap. 100. num. 3. priorem sententiam teneat. Potest autem hæc sententia suaderi, quia dispensare est actus iurisdictionis, ergo nulla necessitas potest efficere, vt dispensatio data ab eo, qui iurisdictionem non habet, valida sit, quia necessitas ipsa non dat iurisdictionem; sed Episcopus non habet iurisdictionem ad dispensandum in his votis reseruatis; ergo neque in casu necessitatis potest in eis dispensare. Probatur hæc vltima consequentia, quia etiam tunc non habet iurisdictionem: quis enim illam contulit; Non quidem diuinum ius; suppono enim Episcopos non habere immediatè iurisdictionem à diuino iure; & quamuis haberent, negari tamen non (4. Recentiores aliqui cōtrariā sententiā tenent. Fundamentum.)

(c) 2007 Ministerio de Cultura

non potest, quin limitari, & saltem ex parte auferri possit per summum Pontificem. De facto autem limitata est, & ablata quoad hæc vota per se ac regulariter loquendo. Quærimus autem, quo iure si pro illo casu necessitatis restituta; Et hoc modo dicimus, non posse esse tunc ex iure diuino: nam quod per hominem ablatum est, non obstante iure diuino, ab eodem homine iterum dandum est, vt haberi possit. Nisi quis fortasse dicat, ipsum diuinum ius non permittere, vt pro tali articulo necessitatis reseruatio fiat, iurisdisdictio ab Episcopo auferatur. At hoc nulla ratione probabili dici potest; tum quia statim ostendemus, reseruationem in eo sensu factam non esse ita rationabilem, vt iure diuino prohibita sit; tum etiam, quia multominus probabile est, eam fore validam; quòd esset necessarium, vt Episcopus haberet iurisdictionem à iure diuino.

5. Neque etiam dici potest, quòd in eo euentu habeat Episcopus iurisdictionem à iure humano. Nam si alicubi haberetur, maximè in cap. *veniens*, qui clerici, vel vou. inde autem nihil tale colligitur; ergo. Maior certa est apud iurisperitos; nullum enim aliud ius inuenitur, in quo hoc committatur Episcopo. Minor verò probatur. Primò, quia glossa ibi exponit non dari in eo textu facultatem dispensandi: sed solùm permittendi matrimonium illud ad euitandum maius malum. Hæc tamen responsio improbabilis est; tum quia nulla ratio erat permittendi tale matrimonium, si violandum erat votum, & sacrilegium committendum; tum etiam, quia verba non significant permissionem, sed facultatem, & licentiam; tum præterea, quia Pontifex dicit, tutius esse tale matrimonium contrahere, quàm in fornicationem incidere; & deinde dicit, vt satisfactione iniuncta pro priori culpa licentia concedatur. Quid autem referret satisfactionem imponere pro culpa, & ad nouam culpam licentiam dare? Non est ergo dubium, quin ibi sit sermo de licentia ad actum licitum faciendum. Dicunt verò aliqui, vt Hostiens. ibi refert, illam non fuisse dispensationem, sed declarationem potiùs, quòd votum non obligaret, eo quòd factum esset post fidem desponsationis alteri datam. Sed hæc expositio supponit falsum; nam sicut votum solemne post matrimonium ratum tenet, & dissoluit matrimonium ipsum; ita probabilius, est votum simplex castitatis vel religionis post sponsalia etiam iurata validum esse, & illa dissoluit, maximè quando copula non intercessit, vt latiùs infrà suo loco dicemus.

Reiicitur hæc explicatio cap. Veniens.

Item alia.

6. Alij ergo dixerunt, ex eo textu colligi non posse, quam potestatem habeat Episcopus circa votum castitatis; quia non constat, Pontificem ibi ad Episcopum scribere, vt illius iurisdictioni hoc committere censeatur. Assumptum patet, quia in textus inscriptione nihil de hoc habetur. Cùm enim in quatuor præcedentibus capitulis dicatur: Alexander III. seu idem tali, aut tali Episcopo, in dicto cap. *Veniens*, solùm dicitur idem, scilicet Alexander; cui autem respondeat, non dicitur, neque etiam in Concilio Lateran. p. 5. cap. 10. habetur. Nihilominus tamen probabilius est, etiam responsum illud datum esse alicui Episcopo: quod notauit Anton. August. in annotationibus circa illum locum, dicens: *Apparet ex suprascriptis ad Episcopum mitti hoc rescriptum*; quod videtur colligere ex his verbis, quæ desunt in textu Decretalium: *Fraternitati tuæ per A. S. mandamus*, &c. nam hoc modo solet Pontifex ad Episcopum loqui. Colligi etiam potest ex fine textus; nam ibi supponitur, eum, ad quem Pontifex scribit, habuisse pastoralem curam illius mulieris, potuisséque illius matrimonium impedire, quandiu illa castitatis voto erat obligata. Huiusmodi autem iurisdictio per se ad Episcopum spectat.

Alia explicatio reiicitur.

7. Vera ergo expositio est, vel Papam ipsum immediatè dispensasse; ideóque scripsisse ad Episcopum, vt licentiam dare non dubitaret; id est, vt non prohiberet talem fœminam nubere. Sic enim exponit Innocentius ibi. *Non postponas*, id est, non prohibeas, quod non est intelligendum in sensu tantùm permissiuo, iuxta primam expositionem; sed in hoc sensu, quòd Papa dispensando tollit impedimentum, propter quod posset Episcopus tale matrimonium prohibere. Vel ad summum dicendum est, Papam commisisse talem dispensationem Episcopo, vt Palacius etiam animaduertit in 4. dist. 38. disp. 3. Ex quo potiùs sumitur argumentum in contrarium ab speciali; nam si in eo casu necessaria fuit specialis concessio summi Pontificis, signum est, Episcopum ex solo suo munere non posse in simili casu talem dispensationem concedere. Vnde quoad hoc non dubito, quin sit falsa generalis regula à Panormitano posita, scilicet, quotiescunque occurrerint circunstantiæ similes illis, quæ in casu illius textus mouerunt ad dispensationem concedendam, Episcopum posse dispensare ex se sine speciali commissione Papæ. Quod patet; nam in casu illius textus non potuit Episcopus eam dispensationem dare priusquam ad Papam recurreretur, & ipse suam autoritatem interponeret; interponit autem non declarando quòd Episcopus id facere possit, sed interponit dispensando, vel saltem mandando, & committendo Episcopo, vt si ita est, ipse dispenset. Quod satis indicant illa verba, quæ in integro textu habentur: *Fraternitati tuæ per Apost. sedem mandamus.* Et confirmatur, ac declaratur ampliùs. Nam licèt in casu illius textus interuenerint causæ sufficientes ad dispensationem, scilicet metus in vouendo, & periculum in implendo; nulla autem interueniebat necessitas dispensandi sine recursu ad Pontificem, cùm ille non fuerit difficilis; & ideo de facto seruatus fuerit; ergo ex illo textu potiùs colligendum est, quoties similes causæ occurrerint, ad Pontificem recurrendum esse; dicere enim eo ipso, quòd Pontifex casum illum commisit Episcopo, condidisse vniuersale ius, vt in omni simili casu possit Episcopus dispensare sine recursu ad Pontificem; est quædam extensio planè improbabilis, & sine vllo fundamento in textu, vel in iure, & contra communem etiam Ecclesiæ consuetudinem circa dispensationem talis voti. Qud si quis fortasse dicat, colligi saltem ex illo textu, quòd concurrentibus eisdem, vel similibus causis ex parte dispensationis, & existenti difficili aditu ad Pontificem Episcopus possit per se dispensare: non video etiam ex quibus verbis illius textus hoc colligatur, nec qua efficaci ratiocinatione: nam ad summum fieri potest hæc coniectura; quòd si Pontifex in tali casu commisit Episcopo; idem esset facturus in simili casu, si ad illum pateret recursus; ac proinde quando non patet, tacitè, seu interpretatiuè censetur eandem facultatem committere Episcopo.

Vera cap. Veniens, expositio.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

8. At verò hinc augetur difficultas, & consummatur inchoatus discursus. Ex dictis enim satis ostensum videtur, Episcopum in eo casu non habere iurisdictionem ordinariam ad dispensandum, quia neque habet ex iure diuino, neque ex iure communi, neque ex vi proprij muneris tantùm. Habetur etiam ex dictis non habere illam delegatam per aliquam expressam voluntatem Pontificis, quia nec per generalem habet, cùm hæc nullo iure habeatur; nec per specialem, cùm supponamus non fieri recursum ad Pontificem. Tantùm ergo superest, vt dicatur, illam habere per voluntatem interpretatiuam, seu coniecturatam: hæc autem non videtur in præsenti sufficiens ad talem actum, quia huiusmodi voluntas satis non est ad dandam iurisdictionem, vt constat de iurisdictione ad absoluendum à peccatis, vel à censuris, vt in propriis locis dictum est. Et in præsenti declaratur; quia vel tales coniecturæ ostendunt futuram voluntatem, quæ solet dici ratihabitio de futuro; & de hac certum est, non sufficere ad exercendum validè actum iurisdictionis; nam voluntas postea subsequuta non potest dare iurisdictionem pro tempore præterito; vnde nec potest facere, quin dispensatio data sine iurisdictione inualida fuerit, sed solùm potest illam denuò concedere. Vel illæ coniecturæ ostendunt voluntatem superioris pro illo tempore solùm sub conditione; scilicet, quia si hîc & nunc sciret occurrentes circunstantias, vellet dare iurisdictionem, vel dispensationem: & hoc etiam non sufficit, quia conditionalis nihil ponit in esse quandiu conditio non est posita: hîc autem conditio non ponitur vt supponimus, quia Papa non potest adiri, vel de facto ab illo non postulatur dispensatio, nec ei datur notitia talium circunstantiarum: ergo illa voluntas conditionata non sufficit ad dandam iurisdictionem.

Probatur vlterius secūda opinio.

Ratihabitio de futuro nō dat iurisdictionem.

9. Vel denique coniecturæ ostendunt hanc fuisse à principio Pontificum voluntatem, scilicet quia vel in ipsa reseruatione voluerunt tale votum pro tali euentu reseruari, vel (quod perinde est) quia in ipsamet institutione, seu determinatione Episcopalis iurisdictionis, voluerunt generaliter vt se ostenderet ad omnes huiusmodi euentus quasi immutabiliter; & hoc quidem sufficiens erit; difficile tamen est afferre tales coniecturas, quæ hanc voluntatem sufficienter ostendant; easque diligenter examinare necesse est, quia materia est grauis, & ad salutem animarum multum nessaria, & valdè generalis ad plures materias; supponimus autem ad vsurpandam iurisdictionem, seu exercendum actum eius non sufficere quancumque leuem coniecturam, sed eam, quæ saltem efficiat moralem probabilitatem, & certitudinem. Possumus autem has coniecturas in duos ordines distinguere, quos vocare possumus facti, & iuris. Facti coniecturas vocamus illas, quæ directè indicant voluntatem superioris qui daturus fuit iurisdictionem, & hæ sunt omnium optimæ: quia iurisdictio per voluntatem datur, & ideo propria signa iurisdictionis sunt ea, quæ directè indicant hanc voluntatem. Inter hæc autem quædam indicant illam immediatè, vt verba, scriptura, atque etiam aliqua facta eiusdem superioris, quamuis hæc minus soleant expresse significare. Quædam verò mediatè, vt est vsus & consuetudo; vt enim alibi diximus, consuetudo per se non potest dare iurisdictionem, indicat tamen voluntatem

Coniecturæ facti quales.

Consuetudo per se nō dat iurisdictionem.

A superioris dantis illam. In præsenti autem nullum ex his signis habemus quæ ostendant Pontificis voluntatem, quia nec habemus verba eius, nec ius scriptum, neque aliquod ius factum, quod demonstret hanc voluntatem, vt ex dictis, præcipuè circa cap. *Veniens*, manifestum videtur. Neque etiam constat nobis de consuetudine, quam Episcopi habeant dispensandi in hoc voto, aut in aliis reseruatis, sed contrarium potiùs consuetudine receptum est.

Coniecturas iuris appello eas, quæ non tam ostendunt voluntatem ipsam, quàm debitum habendi illam, id est, quæ probare videntur Pontifices, aut non debuisse, aut iure non potuisse B auferre talem iurisdictionem Episcopis pro similibus euentibus; quia credendum est Pontificem eo modo facere aliquid quod iure debet ac potest. Hæ verò coniecturæ per se solæ valde incertæ sunt; quia sicuti dicimus generalem legem non cessare in particulari, nisi quando finis eius contrariè cessat; ita in præsenti dictæ coniecturæ per se solæ non sufficienter ostendent talem voluntatem in particulari casu cum exceptione à regula generali, nisi ostendant aliam voluntatem fore iniquam, contrariam bonæ gubernationi: quod tamen difficillimū est ostendere, præsertim in casu præsenti. Quia dispensatio in voto, moraliter loquendo, numquam C potest esse adeò necessaria ad salutem. Aut enim obseruatio eius in tali euentu est contraria bonis moribus, vel moraliter impossibilis, & tunc non est necessaria dispensatio: nam ipsa obligatio voti per se cessat, vt suprà ostensum est. Poterit autem tunc Episcopus habere specialem auctoritatem interpretandi, & iuridicè declarandi eam esse occasionem, in qua voti obligatio cessat, quia hæc potestas conuenit illi ex vi sui muneris, & non est ablata, nec restricta circa vota aliàs reseruata quoad dispensationem. Aut obseruatio voti in tali casu est simpliciter bona, & moraliter possibilis: & tunc quamuis multæ causæ dispensationis occurrant, nihilominus finis D reseruationis voti non cessat contrariè, quia nulli fit iniuria, etiamsi reseruatio vsque ad illum casum extendatur: neque propterea fit aliquid, quod absolutè sit contra spiritualem salutem subditi, vel quod constituat illum in morali periculo peccandi, cùm supponatur moraliter posse occurrentes difficultatas vincere, & seruare votum. Quòd autem inde sequantur alia moralia incommoda, valde accidentarium est, & insufficiens ad illam interpretationem faciendam. 10.

Coniecturæ iuris quales.

Et in hoc est maxima diuersitas inter reseruationem voti quoad dispensationem, & reseruationem peccati, seu censuræ quoad absolutionem: nam multo maius periculum imminere E potest ex hac reseruatione, quàm ex priori, & ideo argumentum quod ab hac posteriori sumebatur, non est efficax; imò potest in contrarium retorqueri: primò quidem, quia etiam reseruatio culpæ non cessat generaliter propter quemcumque gradum necessitatis, sed solùm propter extremam, seu mortis periculum. Deinde, quia etiam in illo casu potestas ad absoluendum non sumitur ex sola congruentia iuris, sed adiuncta consuetudine. Vt colligi potest ex illis verbis Concilij Tridentini Sessione 14. capite septimo. *Veruntamen piè admodum, ne hac occasione aliquis pereat, in Ecclesia Dei custoditum semper*

Differentia inter reseruationē castitatis, & peccati, seu censuræ.

Conc. Trid.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

semper fuit, vt in articulo mortis nulla sit reseruatio. Vbi vtrumque indicium iuris, & facti coniunxit. Et ideo Corduba suprà generaliter probat, ad huiusmodi actus iurisdictionis nō satis esse ostendere debitum voluntatis superioris, nisi ostendatur etiam voluntas. Quod quidem verissimū est, quia non debitum voluntatis, sed actualis volūtas est, quæ dat iurisdictionem: Nos verò addimus, ex debito, etiamsi probetur, non satis colligi voluntatem; maximè quando illud debitum non ostendit contrariam voluntatem esse turpem, aut contra bonos mores. Eo vel maximè, quòd in hac materia dispensationum non omne id quod videtur expediens in aliquo euentu respectu particularis personæ, est simpliciter expediens respectu boni communis, vel ad debitum vsum talis potestatis: & è contrario in reseruatione ea quæ videtur esse nimis rigorosa in particulari euentu respectu priuatæ personæ, absolutè & consideratione boni communis fortè non est rigorosa, sed expediens, quia minus incommodū est, v.g. in in præsenti materia quòd aliquis cogatur pro aliquo tempore carere dispensatione, & superare difficultates occurrentes ad seruandum votum, quàm vt aperiatur ianua ad eneruandam huiusmodi reseruationem, & ad committendum vniuscuiusque arbitrio iudicium de necessitate talis dispensationis, & periculi, ac difficultatis, & moræ consulendi summū Pontificem.

12. Præfertur prima sententia.

Cæterùm quamuis hæc posterior sententia in rigore iuris, & rationis satis efficaciter confirmetur, quia tamen prior nunc consuetudine & vsu recepta est, & in praxi sæpè est necessaria, ideo illam absolutè magis approbo; præsertim si conuenienti modo applicetur, sicut statim applicabimus; atque ita eam semel, atque iterum sequutus sum, tum præcedenti tomo lib. 6. de voto cap. 26. à num. 8. generatim agendo de votis reseruatis, tum etiam tract. de Legib. lib. item 6. c. 14. n. 10. agendo de potestate Episcoporum ad dispensandum in lege superioris in casibus extraordinariis, & vtrobique plures in hanc sententiam alegaui, quibus nunc adde Lessium lib. 2. de iustitia cap. 40. dub. 13. n. 106. & Ledesmam tom. 2. summæ tractu 10. cap. 8.

13. Prima regula. Quando Episcopus in casu vrgentis necessitatis alio modo potest subuenire, non potest dispensare in voto castitatis. Secunda regula. In eo tamen casu potest aliqualem dispensationem in vsu vxori concedere.

Ad hanc igitur sententiam pleniùs explicandam duas statuo regulas generales, quibus meliùs intelligitur quantum, & quando possit Episcopus cum subditis in voto castitatis dispensare. Prima est, quando in illo casu vrgentis necessitatis, & difficilis accessus ad Pontificem subueniri potest necessitati subditi sine absoluta dispensatione in voto, non potest Episcopus illam concedere Probatur, quia nec potest iure ordinario, vt ex reseruatione supponitur; neque ratione necessitatis, quia illi potest aliter quàm per absolutam dispensationem subueniri, vt in casu, & in supposita regula supponitur. Secunda regula est, in eo casu si sit necessaria aliqualis dispensatio, vel moderatio in vsu talis voti pro aliquo tempore, vel pro aliqua parte eius, concedi posse ab Episcopo, quādo grauis est necessitas, & difficilis recursus ad Pontificem. Probatur ex dictis in præcedenti puncto de votis affirmatiuis: nam hæc etiam non est dispensatio simpliciter in tali voto, sed tantùm secundùm quid: ergo non censetur reseruata, maximè concurrentibus dictis circumstantiis.

14. Ponuntur exempla. Primum.

Exempla sunt. Primum si fragilis fœmina votū castitatis habeat, proindéque maximè indigeat dispensatione, vt nubere possit, & ex dilatione maximum timet periculum peccandi sæpius, & incurrendi grauem infamiam, & admittendi optimam occasionem alicuius matrimonij; poterit in eo casu Episcopus dispensare. Secundum exemplum est, si esset periculum quòd aliquis voto castitatis astrictus moreretur absque filiorum legitimatione, & fortasse cum animæ periculo. Tertium, quod frequentius in praxim venire solet, est siquis post votum castitatis matrimonium illicitè contraxit, & postea sit id magno periculo sæpiùs peccandi, eò quòd non possit licitè petere debitum: poterit quidem Episcopus cum eo dispensare ad petendum, non poterit tamen absolutè dispensare in illo voto castitatis. Primum asseruit Soto in 4. d. 37. art. 2. sequutus Syluestrū verbo *dispensatio*. q. 9. Indicat autem Soto probabile esse hoc posse Episcopum iure ordinario, etiamsi non sit difficilis aditus ad summum Pontificem. Et videtur sequi ex dictis à nobis, nam si illa dispensatio nō sit contra reseruationem, simpliciter erit in potestate Episcopi. Syluester autem tum ibi, tum clarius. *Votum*. 4. q. 4. meliùs docet, hoc non posse Episcopum nisi in casu necessitatis, & difficilis aditus ad summum Pontificem, ita vt sit periculum in mora. Ratio est, quia licèt illa non sit totalis dispensatio in voto castitatis; tamen est partialis, seu quoad aliquem actum voto contrarium: ergo in rigore etiam illa dispensatio sublata est per reseruationem: nam qui non potest dispensare in aliqua lege, non potest dare licentiam ad faciendum vnum actum prohibitum per illam legem; ergo similiter in præsenti: necessarium ergo est vt saltem sit difficilis recursus ad Pontificem, periculum instet, vt Episcopus possit legitimè hac vti potestate. Ratio autem superiùs à nobis facta in eo sensu intelligenda est, vt solùm intelligamus non esse hanc dispensationem directè, & adæquatè contrariam reseruationi, nec per se primò per illam intentam, non verò quòd nullo modo sit in illa inclusa.

Secundum. Tertium.

15. Obiectio diluitur.

Dices, rationem hoc modo explicatam non conuincere quod intendit. Respondeo. Fateor nō esse demonstrationem deseruit tamen ad explicādum quomodo hic actus faciliùs concedi possit Episcopo in tali necessitate, quia non est contra primariam intentionem reseruationis. Cuius etiā argumentum est, quia per priuilegia religiosorū facilè conceditur potestas ad hanc dispensationem, cùm tamen facultas ad absolutam dispensationem in voto continentiæ nullo modo concedatur. Vbi etiam obiter aduerto quòd licèt religiosis detur priuilegium generale ad dispensandum in votis: nunquam intelligitur comprehensa facultas ad dispensandū cum coniuge in prædicto casu, nisi specialiter exprimatur: quod satis constat tam ex forma dictorum priuilegiorum, quàm ex illorum vsu. Et hoc etiam est signum Episcopum non posse per se & absolutè dare hanc dispensationem; ex accidenti autem posse in prædicto casu: & vtrumque etiam comprobat consuetudo.

Potestas religiosis concessa ad dispensandum in votis, non extenditur ad dispensandum cum coniuge ad petendum debitū, nisi exprimatur.

16. In casu necessitatis potest Episcopus dispensare cū habente votum ad petendū debitum tantùm, & ad nihil aliud.

Circa alteram partem Syluester suprà nihil distinguere videtur inter dispensationem cum tali coniuge ad petendum debitum, & in voto castitatis, & significat vtramque posse concedere Episcopum in eo casu. Mihi autem videntur hæc duo esse distinguenda, si propriè loquamur: largè enim loquendo, ipsamet dispensatio ad petendū debitum, est quædam dispensatio in voto castitatis, est tamen dispensatio partialis & secundùm quid vltra quam potest intelligi absoluta relaxatio totius voti, ita vt ex vi illius ad nullum actum,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

& pro nullo tempore aliqua maneat obligatio. In hoc ergo caſu Epiſcopum non poſſe in illo voto coniugis diſpenſare, probatur, quia ſi diſpenſet cum illo ad petendum debitum, ſufficienter ſubuenit neceſſitati eius: ergo non eſt cur tollat ab illo duplicem aliam obligationem quę ex tali voto prouenire poteſt ſine morali periculo. Vna eſt, ad ſeruandã caſtitatem coniugalem durante matrimonio: alia ad ſeruandam perpetuã caſtitatem, ſi matrimonium quacumque ratione diſſoluatur. Cùm ergo votum caſtitatis priùs factum totum hoc includat, non poterit ab Epiſcopo in eo caſu omnino tolli. Et confirmatur, nam poteſtas in eo caſu ſolùm conceditur Epiſcopo veluti per quandam epiichiam: ergo ſolùm id concedendum eſt ei, quod ſimpliciter neceſſariũ fuerit ad ſubueniendum ſubdito in tali periculo: huiuſmodi autem ſolùm eſt petere debitum, non verò reliqua.

17. Obiectio diluitur.

Dices, repugnat, vt manente voto caſtitatis, fiat licitus actus petendi debitum. Reſpondeo, ex diſpenſatione non repugnare: quando enim promiſſio includit obligationem ad multa, bene poteſt is cui facta eſt promiſſio, remittere vnum, non remittendo alia: hoc ergo etiam poteſt in materia voti facere Deus, vel eius diſpenſator illius nomine. Vnde non eſt dubium, quin Papa poſſit hoc modo aliquãdo diſpenſare cum tali coniuge, imò aliquãdo erit iuſta diſpenſatio ſi hoc modo detur, non verò ſi abſolutè concedatur à ſummo Pontifice, non quidem eſt defectu poteſtatis, ſi cauſa ſubeſſet, ſed ex defectu cauſæ. Et in hoc eſt differentia notanda inter Pontificem & Epiſcopũ in prædicto caſu, quòd Pontifex, ſi ſufficiens cauſa ſubſit, poteſt votum relaxare: Epiſcopus verò etiã ſubſiſtente rationabili cauſa non poteſt abſolutè totum votũ relaxare, ſi periculum moræ tantùm ſit in non petendo debitum. Sicut in ſuperiori tomo lib. 6. de voto dixi, non poſſe omnino auferre votum peregrinationis Hieroſolymitanæ, ſed ſolùm differre executionem quãdo periculũ moræ ſolùm eſt in accelerata voti obſeruatione. Ex quo etiam obiter colligo, eos qui habent priuilegium ad diſpenſandum cum huiuſmodi coniuge in petitione debiti, nõ poſſe diſpenſare abſolutè in voto caſtitatis omnino auferendo illud, etiamſi cauſa rationabilis non deſit, quia deeſt poteſtas, nam ex vi talis priuilegij non datur facultas ad tollendum ſimpliciter votum, ſed ſolùm ad diſpenſandum in illo actu durante hoc matrimonio: nam verba priuilegij non ſunt extendenda vltra ſuam proprietatem & formalitatem: diſpenſare autem quoad petendum debitum propriè & in rigore non eſt omnino auferre votum: vt omnes fatentur, & eſt per ſe notum ex dictis.

Epiſcopus quamuis detur cauſa, non poteſt diſpenſare cum coniugato in toto voto caſtitatis, ſed tantùm ad petendum debitum. Idem dicendum de habentibus priuilegium ad diſpenſandum in petendo debito.

18. Quid poſſit Epiſcopus circa votum factum poſt matrimonium cõſummatum. Aſſertio prima. Votum non petendi debitum non eſt reſeruatum, & poteſt ab Epiſcopo diſpẽſari.

Secundũ exemplum fit de voto caſtitatis emiſſo poſt conſummatum matrimonium, quod poteſt eſſe factum variis modis. Primò quòd ſit tantùm non petendi debitum: & de hoc nullum eſt dubium quin poſſit ab Epiſcopo diſpenſari, ſiue ſit factum de licentia alterius coniugis, ſiue non, quia illud præciſè ſumptum non eſt votum caſtitatis, & ideo non eſt votum reſeruatum; diſpenſari ergo poteſt ab Epiſcopo, non tantùm in accidẽtali caſu ob periculum moræ, ſed per ſe, & ex vi ſuæ poteſtatis, quod à fortiori patebit ex his quæ dicemus de voto non nubendi. Vnde etiam conſtat, quòd licèt tale votum factum ſit ab vtroque coniuge ex mutuo conſenſu; ſi in obiecto & materia ſua nihil amplius includat, poteſt ab Epiſcopo diſpenſari. Probatur eadem ratione, quia vtriuſque votum in eo caſu non eſt ſimpliciter votum caſtitatis: & ita tenent plures autores ſtatim citandi.

19. Quid circa votum perpetuæ caſtitatis ab vtroque, vel vno coniuge factum de conſenſu alterius, vel ſine illo. Opinio maioris negans eſſe reſeruatum. Eſt improbabilis.

Secundò poteſt tale votum eſſe abſolutum, & ex ſe de perpetua caſtitate. Poteſt autem fieri, vel ab vtroque coniuge ex mutuo conſenſu, vel ab vno tantùm ex licentia alterius, vel à quolibet eorum ſine alterius facultate. De voto poſteriori modo facto eſt in primis controuerſia inter auctores, an poſſit per ſe ab Epiſcopo diſpenſari tanquam votũ non reſeruatum? Affirmat Maior in 4. d. 32. q. 2. Soto d. 27. q. 1. art. 4. circa finem. Sed reuera hæc ſententia in hoc ſenſu mihi non eſt probabilis, quia tale votum vtriuſque coniugis eſt verum votum caſtitatis ſimpliciter, nam obligat, & ad caſtitatem ſeruandam extra matrimonium cum quacumque alia, & ad ſeruandam illã inter ſe, tam non petendo, quàm non reddendo debitum, & ad non contrahendum iterum, etiamſi alter eorum decedat: & ita melius ſenſit Nauar. c. 12. n. 59. Palacios d. 38. diſp. 2. non poſſe Epiſcopum in tali voto diſpenſare, & fortaſſe alij auctores non ſunt in eo ſenſu loquuti, vt ſtatim dicam.

20. An ſaltem poſſit diſpẽſare ad petendum & reddendum debitum. Aliqui abſolutè affirmant poſſe id facere iure ordinario, & proprio.

Quanquam enim dicta ſententia vera ſit de abſoluta ſeu integra diſpenſatione: dubitari tamen poteſt an ſaltem poſſit Epiſcopus cũ talibus coniugibus diſpenſare, vt durante matrimonio poſſint inter ſe petere, & reddere manente obligatione voti quoad omnia alia, & quoad abſolutam & perpetuam caſtitatem in eo qui ſuperuixerit. Poteſt autem hoc dubitari vel ſimpliciter, & per ſe, ac ex ordinaria poteſtate Epiſcopi, vel in caſu in quo imminet graue periculum propter moram vel difficultatem adeundi ſummum Pontificem. Multi ergo affirmant Epiſcopum poſſe diſpenſare priori modo. Et hæc videtur fuiſſe ſententia Soti & Maioris. Et loquuntur conſequenter, quia idem ſentiunt, præſertim Soto de diſpenſatione ad petendum debitum cum eo qui caſtitatis votum habebat antequam matrimonium contraheret, nam eſt quædam maior ratio in præſenti caſu, quàm in illo, eo quòd in illo quando votum anteceſſit, cum iniuria & tranſgreſſione eius cõſtituit ſe aliquis in eo ſtatu, in quo poſtea ſentit periculum. In præſenti verò caſu nulla præceſſit malitia vel tranſgreſſio voti. Hæc verò differentia quamuis oſtendat ex parte vouentium eſſe aliquam maiorem congruitatem ad diſpenſationem in præſenti caſu quàm in præcedenti, non tamen oſtendit eſſe in Epiſcopo maiorem poteſtatem, nam ad hanc nihil confert malitia, vel innocentia vouentis. Imò malitia quæ præceſſit, parũ obſtat, quia ratio diſpenſationis ex præſenti periculo attendenda eſt.

12. Opinio Nauar.

Propterea Nauarrus ſuprà, quem multi ſequuntur, ait in hoc voto non poſſe diſpenſare Epiſcopum ordinario iure; ſentit tamen poſſe diſpenſare in eo caſu, in quo vrget periculum, & eſt difficilis acceſſus ad ſummum Pontificem. Nihil autem ipſe diſtinguit de diſpenſatione ſimpliciter, ſeu totali, & de diſpenſatione ad petendum debitum: & ſanè de vtraque videtur loqui. Nam Maior quem citat, & cuius ſententiam ſic limitatam approbat, de hac loquitur. Ego verò non cenſeo eſſe extendendam hanc facultatem ad diſpenſationem totalem propter eaſdem rationes ſuprà factas, quæ eandem vim in præſenti habent, quia etiam in hoc caſu non eſt talis diſpenſatio neceſſaria, neque quoad eam eſt periculum in mora, vt non poſſit & debeat talis diſpenſatio à ſummo Pontifice poſtulari. Igitur intelligenda eſt hæc ſententia de diſpenſatione

Reſolutio auctoris. Solum in caſu grauis neceſſitatis ad petendũ, & reddendum debitũ diſpenſare poteſt.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

A satione secundùm quid, & hoc sensu est vera, sicut in præcedenti puncto diximus. Quoad aliquid verò maior est hæc dispensatio, quàm in præcedenti casu: nam ibi solùm est dispensatio ad petendum, quia ad reddendum non est necessaria dispensatio etiamsi votum castitatis ante matrimonium præcesserit, hîc autem dispensatio fit tam ad petendũ, quàm ad reddendum, quod non est incõueniens, si vtrumque est necessarium ad vitandum periculum. Potest tamen non incongruè dici, etiam hîc dispensationem formaliter tantùm cadere in petitionem debiti, quoniam hæc satis est: nam eo ipso quòd petere vni coniugum est licitum ex dispensatione, etiam reddere est licitum alteri, imò & debitum, etiamsi in hoc formaliter dispensatum B nõ sit. Vnde posset Episcopus in eo casu dispẽsare cum fœmina ad petẽdum, & cum viro nullo modo: & nihilominus tenetur tunc vir, non obstante priori voto, ad reddendum vxori petenti, ipse tamen nõ posset petere, neque etiamsi peteret vxor posset ei licitè reddere debitum, quia ille nec iustè, nec licitè peteret. Interueniente autem sufficiẽte causa, posset Episcopus cum vtroque dispẽsare ad petẽdum, & consequẽter manebunt etiam dispensati ad reddendum. Exemplum simile est, si contingat vtrumque coniugem ante matrimonium emisisse votum castitatis, tunc enim post matrimonium neuter posset petere, & fortasse nec C reddere, vt multi volunt, propter cooperationem ad malum; quod tamen incertum est, vt suprà tetigi. Cum illis autem posset in simili casu Episcopus dispensare ad petendum, vt patet ex supradictis: nam qua ratione potest cum vno, poterit cum vtroque si vterque indigeat. Denique addit Panormitanus in c. *tua nos*. 2. de iureiur. n. 2. & 6. Episcopum in eo casu, scilicet, quando coniuges sunt iuuenes, & graue periculum maioris peccati imminet, non solùm posse dispensare cum illis volentibus, sed etiam posse eos cogere ad illam acceptandam, quia potest eos cogere ad honestè viuendum, & morale periculum peccandi vitandum, quod est probabile. Vt tamen ad praxim D possit reduci, necesse est quòd de tali periculo publicè & manifestè constet, & quòd alia via tolli non possit.

Opinio Panorm. est probabilis.

22. Eodem modo dispensare potest cum vno tantùm coniuge.

Atque ex his facilè constat quid dicendum sit de voto emisso ab vno tantùm coniuge. Clarum est enim si in eo casu similis necessitas intercedat, posse Episcopum dispensare cum illo coniuge vt petat debitum, nam si hoc potest facere cum vtroque simul vbi votũ ratione pacti mutui videtur firmius, maiori ratione id facere poterit cum altero tantùm, pari causa præsupposita: seclusa autem simili occasione & necessitate, non credo id posse, sed recurrendum esse ad summum Pontificem, vt in similibus casibus dixi. Oportet tamen semel E animaduertere; in huiusmodi casibus quando inest periculum, moraliter loquendo tale esse, vt non patiatur moram eundi ad Pontificem, interim enim multa peccata committentur, vel moraliter timeri possunt, & propterea multi Doctores absolutè dicunt posse Episcopum dispensare cum huiusmodi coniuge ad petendum debitum. Dispensare autem simpliciter etiam in eo casu tollendo votum, non potest, propter easdem rationes suprà factas.

23. Obiectio.

Dicet aliquis, hoc votum factum ab vno tantùm coniuge non est absolutè & simpliciter votum castitatis, quia non obligat ad non reddendũ debitum, etiamsi ex consensu alterius sit factum, quia dando facultatem alteri ad vouendum, non propterea qui illam dat, cedit omnino iuri suo, aut se obligat ad non petendum: ergo tale votum non est reseruatum, quia cùm reseruatio sit odiosa, restringi debet ad illud votum, quòd simpliciter & absolutè tale est, vt statim variis exemplis constabit. Et hoc magis vrget quando votum est sine consensu alterius coniugis, quia ex se minùs firmum est, adeò vt multi putent esse nullum.

Responsio.

Respondeo, imò tale votum ex se esse simpliciter & absolutè integræ castitatis, quantum est ex parte vouentis (suppono enim hac intentione factum esse) & signum erit, quia si alter coniux moriatur, ad omnimodam castitatem obligabit. Idem ergo facit statim quantum est ex se, quia obligatio eius non fuit per intentionem vouentis dilata. Quòd autem iurante matrimonio possit reddere debitum, est ex impedimento materiæ, non quia votum ipsum in se sit diminutum, aut dimidiatum, & ideo tale votum reseruatum est. Nec refert quoad hoc, vt sit factum sine consensu alterius coniugis, quia hoc nec minuit valorem, nec tollit integritatem talis voti; facilitare autem potest dispensationem, supposita tamen potestate in eo qui dispensaturus est.

Votum castitatis factũ ab vno coniuge cum consensu alterius, vel sine illo, est reseruatum.

24. Concilientur duæ opiniones initio positæ.

Hactenus explicuimus quomodo in casu speciali propter periculum imminens possit Episcopus dispensare ex parte in his votis negatiuis: superest vt dicamus an etiam possit aliquando simpliciter dispensare omnino tollendo votũ. Quoad hoc enim videtur maximè procedere secunda opinio suprà tractata, quæ posset in concordiam redigi cum communi sententia de dispensatione tantùm ex parte, cùm affirmat Episcopum posse dispensare, illam verò sententiam, quæ hoc negat, exponendo de dispensatione simpliciter & totali. Obiici verò potest, nam vel occurrit cum eadem proportione necessitatis, & periculi casu in quo sit tam necessaria dispensatio absoluta, sicut in alio est necessaria dispensatio partialis; vel in hoc non seruatur proportio. Si hoc posteriori modo procedatur, non est doctrina formalis neque ad rem, iam enim ostensum est potestatem Episcopi ad dispensandum in his casibus non extendi ad ampliorem dispensationem, quàm necessitas postulet: quapropter si necessitas non postulet dispensationem totalem, mirum non est quòd illam non possit concedere. Si autem proponatur proportio in necessitate, ita vt tanta sit necessitas in hoc casu dispensationis absolutè, quanta in illo dispensationis secundùm quid, non videtur neganda Episcopo proportionalis potestas, si consequenter loquamur. Quia potestas ad dispensandum ex parte in aliquo casu, non ei conceditur per se, sed ex accidenti, & quasi per epiicheiam, & subintellectam exceptionem: sed seruata dicta proportione, eadem est ratio potestatis eius quoad vtramque dispensationem, quia tota ratio in subditorum necessitate fundatur.

Obiectio.

25. Responsio prima.

Responderi potest primò negando totam rationem huius potestatis sumi ex necessitate, hæc enim nec dat iurisdictionẽ, nec sola est sufficiens signũ eius, nisi accedat aliqua consuetudo quòd Episcopi aliqualem dispensationem concedant in huiusmodi votis: quòd autem absolutè dispensent nulla videtur esse consuetudo. Præterea dici potest (& est radix dictæ diuersitatis in consuetudine) occasiones, & pericula, in quibus sit necessaria dispensatio secundùm quid, esse frequentes, & morales, & ideo ad bonum regimen animarum necessarium fuisse vt tales casus non omnino eximerẽtur ab Episcoporũ iurisdictione, nisi

Secunda.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

nisi tunc solùm, quando facilis esset aditus ad summum Pontificem. Casus verò in quo absoluta dispensatio sit necessaria, vel nullus est, vel adeò rarus, vt non veniat in moralem considerationem; & ideo reseruatio talis dispensationis omnino absoluta est, & sine exceptione, qua leges morales non respiciunt casus rarissimos, & inusitatos. Probatur & declaratur hæc doctrina ex alia communi Theologorum, qui dicunt Episcopum secluso speciali iure, posse dispensare in lege pontificia, quando casus frequens occurrit, non verò si rarus sit; nisi aliunde de potestate constet, vt videri potest in Caiet. 1.2.q.97. & Sot. 1. de Iust. q. 7. art. 3. & Cordub. l. 1. qq. quæst. 11. ergo ad eundem modum rectè in præsenti philosophamur ad tempus, vel ex parte in voto castitatis, eo quòd frequenter necessarium sit concedi Episcopis, totalem verò non concedi, cùm rarissima esse possit, & de tali potestate aliunde non constet.

Cõfirmatur.

26. Resolutio. In nullo casu Episcopus in voto castitatis totaliter dispensare potest.

Concludo igitur, moraliter loquendo & absolutè Episcopum nunquã posse absolutam, seu totalem dispensationem concedere in voto castitatis perpetuæ propter discursum factum. Si quis autem speculatiuè defendere velit data hypothesi habere hanc potestatem, quæ per hanc conditionalem explicatur, *Si occurrat casus tantæ necessitatis*, &c. non multum cum eo contendendũ censeo, quia existimo hypothesim non esse moralem, & ideo ad praxim nihil referre, quamquam ex hoc ipso principio probabilissimè concludatur, de facto non esse datam potestatem hanc pro tali casu excogitato potiùs, quàm vero vel possibili.

CAPVT XII.

Aliquot dubia circa reseruationem simplicis castitatis.

1. Primũ dubium, an votum castitatis temporale sit reseruatum. Communis opinio negat.

PRimùm circa votum castitatis dubitari solet, si illud perpetuum non sit, sed temporale, an sit reseruatum, vel possit per Episcopum dispensari: vt, v. g. si voueat quis seruare continentiam per annũ, &c. in quo cõmunis resolutio est hoc votũ non esse reseruatum, sed posse per Episcopum dispẽsari ita. Palud. in 4. d. 38. q. 4. a. 4. cõcl. 5. D. Antonin. 2. p. Theolog. cap. 2. n. 6. Syluest. *Votum* 4. q. 3. & omnes Summistæ eodem verbo, Soto lib. 7. de iustitia q. 4. art. 3. Nauarr. in summ. c. 12. n. 76. Card. Tolet. lib. 4. c. 18. n. 11. Azor tom. 1. lib. 11. c. 19. q. 6. Henriques lib. 7. de Indulgent. c. 3. n. 6. Ratio est, quia illud non est simpliciter votũ continentiæ, sed secundùm quid. Dices, votum ieiunãdi est simpliciter tale etiamsi ad annum limitetur, vnde si votum ieiunij esset reseruatum, tale votum sine dubio reseruatũ esset. Respondeo ex doctrina Caietani hîc art. 12. circa ad 3. esse differentiam inter votum continentiæ, & ieiunij, v. g. quòd illud est ex se perpetuum, quia si absolutè & sine adiectione vlla fiat, perpetuum est; & vt fiat temporale, requirit specialem limitationem ex intentione vouentis. Cuius ratio esse videtur, quia continentia perfecta consistit in quadã generali priuatione, quæ ex se ad totum huius vitæ tempus se extendit: & ideo simpliciter promissa perpetua est. Alia autem vota vel ex se limitantur ad tempus necessarium ad actiones promissas, vt ad peregrinationem, v. g. vel necesse est vt ex intentione operantis recipiant determinationem, vt in voto Ieiunij patet. Cùm ergo Papa reseruet absolutè votum continẽtiæ, intelligitur de voto perpetuo, quia cõtinentia simpliciter dicta perpetuitatem includit: negatio enim non limitata, omnia destruit. Et priuatio perfecta, qualis est continentia simpliciter dicta, omnino & pro omni tempore excludit formam oppositam.

Probatur.

Obiectio.

Solutio.

2. Obiectio. An votum castitatis factum, vt obliget post certum tempus sit reseruatum.

Sed obiiciet aliquis: Ergo votum continentiæ factum, vt tãtùm obliget post annum, vel decem annos, non erit reseruatum, sed poterit per Episcopum dispensari. Patet sequela, quia illud non potest dici perpetuum, nam hæc perpetuitas solũ comprehendit tempus residuum vitæ, ex quo votum emittitur, ex quo tempore magna pars admittitur per illam limitationem, ob quam etiam non erit illud votum cõtinentiæ simpliciter. Consequens autem est falsum: nam votum factum ab vxore de seruãda perpetua continentia post mortem mariti, vel à filio post mortem parentis, non potest per Episcopum dispensari, vt suprà dictum est ex consensu omnium: ergo à fortiori licèt quis voueat continentiam seruãdam à tali die, vel post tale præscriptum tempus, erit tale votũ reseruatum. Respondeo igitur, negãdo sequelam: primò quidem, quia hæc vota communi vsu & consuetudine reseruata censentur: hæc autem reseruatio ex consuetudine potissimùm pendet, vt Caiet. suprà notauit, & cæteri omnes docent, non enim inuenitur in iure scriptum. Vnde intelligitur secũdò, tale votum iuxta communem æstimationem censeri votũ continentiæ simpliciter, atque adeò votum continentiæ. Ratio autem reddi potest, quia perpetuitas huius voti non attenditur ab instanti in quo fit, sed ab instanti pro quo fit, quia non tam dicit perpetuitatem subiectiuam, quàm obiectiuam, vt sic dicam; vnde non est necesse vt materia ipsa tantum duret, quantum votum. Quo etiam fit, vt hæc perpetuitas non sit sumenda à parte antè, vt philosophico more loquar, sed à parte pòst; consistitque in hoc, vt castitati semel inchoatæ, vel inchoandæ ex vi voti nullus certus terminus præfigatur ante mortem: ideóque non est contra hanc perpetuitatem quòd ad inchoandam castitatem terminus aliquis præfigatur ac differatur post aliquod tempus.

Responsio.

3. Dubium secundum. An votum non nubendi reseruatum sit. Opinio Caiet. affirmantis.

Secundum dubium est, an votum non contrahendi matrimoniũ reseruatum sit, vel possit Episcopus in eo dispensare. Quod dubiũ cum alio coincidit, an hoc sit votum castitatis, necne: nam si est castitatis, reseruatũ est; secus verò si non fuerit. Caietanus ergo tom. 2. Opusc. tract. 11. q. 1. censet hoc esse votũ castitatis, vel formaliter, vel æquiualenter, inde concludit esse reseruatum. Ratio eius est, quia tam votum, quàm dispensatio in materia castitatis, propriè loquendo, solùm habet locũ circa materiã supererogationis; sed votũ nõ nubendi includit totam materiam supererogationis, quæ potest esse in castitate: quia secluso matrimonio nullus vsus venereus castitati cõtrarius licitus est: ergo tale votum tam quoad proprietatem voti, quàm quoad indispẽsabilitatem æquiualet voto castitatis. Maior patet, tum quia suprà dictum est, propriam materiam voti esse supererogationis: tum etiam, quia Pontifex non potest aliam materiam licitam facere dispensando.

4. Communis sent. negat.

Contraria nihilominus sententia communis, & recepta est, quam tenet Angelus verb. *Votum* 4. n. 9. Syluest. eod. q. 4. Tabiena verb. *dispensatio* n. 9 Rosela verb. *impedimentum* 4. n. 12. Nauarr. dict. n. 43. & 76. Soto in 4. d. 38. q. 2. art. 1. Henriquez lib. 7. de Indulgent. cap. 30. num. 6. Azor tom. 1. lib. 11. cap. 19. quæst. 5. Lessius lib. 2. cap. 40. dub. 13. num. 105. Sancius lib. 8. de matri. disp. [illegible] n. 11. Et

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Et lib. 4. Decalog. cap. 4. num. 66. Fundamentum A huius sententiæ est, quia votum castitatis multo vniuersalius est, quàm votum non contrahendi matrimonium, quod patet manifestè, quia votum castitatis coniugalis est verum ac proprium votũ, & est quasi pars voti continentiæ simpliciter. Altera verò pars est ipsum votum non contrahendi: ergo votum castitatis est vniuersalibus vtrũque illud complectens: ergo sicut pars non est totum, ita nec votum non contrahendi est votũ castitatis: vnde consequenter fit vt non sit reseruatum. Sicut votum castitatis coniugalis reseruatum non est, quia non est simpliciter votũ castitatis. Vnde facile satisfit fundamento Caietani, negando hoc votum esse votum castitatis, B aut æquiualere illi. Quod patet, nam si is qui habet votum non nubendi fornicetur, licèt peccet contra temperantiam, non est sacrilegus, sicut esset si haberet votum castitatis. Est etiam aliud discrimen notabile: nam qui habet votum simplex castitatis, si contrahat matrimonium, & peccet contra votum, & postea non potest petere debitum; si autem tantùm haberet votum non contrahendi, licèt peccaret contrahendo, non tamen peccaret postea petendo, quia ex vi illius voti non se obligauit ad abstinendũ à copula carnali, sed præcisè ad non contrahendũ matrimonium.

Votum castitatis coniugalis non est reseruatum.

5. Dices. Ergo tale votum non est verum votum, quia non est de re ad diuinum cultum pertinente: C nam abstinere à solo vinculo matrimonij, si homo nõ abstrahatur etiam à copula carnali, est impertinens ad diuinum cultum. Propter hoc aliqui distinctione vtuntur, dicentes, si quis illud voueat sine intentione liberiùs vacandi Deo, votum esse nullius momenti, quia est de re indifferenti: posse tamen fieri ex intentione diuini cultus, & tũc esse validum votum, & procedere quæ de illo dicta sunt. Dico tamen, votum illud ex vi suæ materiæ validũ esse, etiamsi specialis finis bonus à vouente non apponatur, iuxta dicta in tract. de voto in communi lib. 1. c. 5. Ratio est, quia votũ illud ex solo obiecto suo per se conferre potest ad perfectionem, & ad maiorem Dei cultũ, quatenus cõ- D seruat hominem liberum ad altiorem statum assumendum, si voluerit, minúsque impeditum terrenis curis, quod satis est, vt votum ex se validum sit. Sicut etiam votum paupertatis per se est de materia voto proportionata, quia licèt paupertas de se non sit virtus, tamen voluntariè assumpta est vtilis ad virtutem: & quãuis ipse vouens formaliter & per se non ordinet paupertatem ad hũc finem, satis est quòd illi non adiungat malum finem: nam Deo respiciens ad vtilitatem illius materiæ, illam promissionem acceptat: Vnde non est impertinens obligari ad abstinendum à vinculo matrimonij præcisè, & absque speciali obligatione ad abstinendum à copula; quia si homo hanc E obligationem obseruet, per hoc sufficienter abstrahitur ab omni copula licita: ab illicita verò sufficiẽter prohibetur naturalibus præceptis, etiãsi noua obligatio ex voto non adiungatur, potest autem homo pro sua voluntate illam sibi præcipere obligationem, & non maiorem. Vnde ex vi illius voti sicut non obligatur ad abstinendum à copula illicita, ita etiam formaliter & immediatè non obligatur ad abstinendum à copula licita, sed tantùm radicaliter, quatenus obligatur ad abstinendum à fundamẽto illius copulæ, quod est vinculum matrimonij: vnde fit, vt peccet quidẽ assumendo hoc vinculum contra votum factum; non verò postea in vsu matrimonij etiam petendo debitum. Sicut qui habet votum simplex religionis; peccat contrahendo & consummando matrimonium, postea verò iam non peccat etiam petendo, iuxta communem & veram doctrinam.

Obiectio.

Aliquorum responsio.

Responsio vera.

Paupertas de se non est virtus.

Habens votum non nubendi, peccat contrahendo matrimonium, non verò petendo debitum.

6. Ad alteram verò partem, quam attingit Caiet. de dispensatione circa materiam castitatis, respõdetur, non solùm cadere in materiam supererogationis, sed etiam in materiam necessariam quantum ad proprium, & adæquatum effectum huius dispensationis, qui est facere, vt talis materia iam non sit illicita ex vi voti, seu in specie sacrilegij: quod reuera facit Pontifex dispensando in voto castitatis tam circa fornicationem, quàm circa copulam coniugalem. Non pertinet autem ad hãc dispensationem reddere actum licitum ex omni capite; sed ablata hac obligatione, illum relinquit naturæ suæ. Sic ergo constat, dispensationem in voto castitatis maiorem esse, & ad plura se extendere: & ideo cùm illa sola reseruetur, cùm votum castitatis reseruatur, & materia sit odiosa, non est extendenda ad minorem dispensationem. Quod autem Caiet. ait, finem huius reseruationis ex intentione Pontificis esse ne vinculum matrimonij contra voti obligationem sine sua licentia contrahatur, facilè negari potest; non enim id est verum de obligatione cuiuslibet voti, sed solùm de voto castitatis, aut religionis. Et deinde quidquid sit de intentione legislatoris, verbis eius standum est, nec intentio eius plus obligat, quàm verbis exprimatur.

Satisfit rationi Caiet. circa dispẽsationem.

7. Hæc ergo sententia posterior in rigore vera est, & cùm sit fauorabilior, faciliùs etiam recipitur. Vnum solùm occurrit aduertendum, hanc reseruationem non esse in iure scriptam, & ideo ex proprietate verborum legis haberi non posse quale sit votũ, quod reseruatur, quia nulla sunt talia verba. Et ideo sicut hæc reseruatio ex consuetudine habetur, ita etiam consuetudo ipsa interpretari debet quale sit hoc votum; cõsuetudo autem solùm habet vt votum proprium castitatis reseruatum sit. Quòd si fortasse non est positiua consuetudo, vt sic dicã, quòd Episcopi dispensent in voto contrahendi matrimonium, ideo est, quia rarissimè fit tale votum vt distinctum à voto continentiæ; tamen ob eandem causam constare non potest de contraria consuetudine, scilicet, quod tale votum à solo summo Pontifice dispensetur, & ideo supposito (ostensum est) hoc non esse verum castitatis votum, talis consuetudo quasi negatiua seu ipso vsu limitaria ad vsum castitatis; sufficit vt ad illud votum non extendatur. Nauarrus autem refert, posteriorem opinionem seruari in sacro Pœnitentiariæ prætorio.

Resolutio vera. Votum non nubendi nõ est reseruatum.

8. Tertium dubium est de voto suscipiendi ordinem sacrum an comprehẽdatur sub voto castitatis, & sit reseruatum Papæ. Caietanus enim à fortiori deberet de hoc voto dicere esse reseruatum: nam in primis includit votum non ducendi vxorem: nam qui vouet statum repugnantem matrimonio, à fortiori vouet negationem matrimonij: vnde nõ est dubium quin peccet grauiter qui habens tale votum, ducit vxorem præter hoc autem includit tale votum, votum castitatis, quia ordo sacer includit obligationem ad perpetuam continentiam: ergo qui se obligat ad illum statum, virtute vel æquiualenter se obligat ad perpetuam continentiam: ergo maiori ratione censendũ erit hoc votum reseruatum, quàm primum. De hoc autem in particulari nihil expressit Caiet. Alij verò Doctores, qui hoc attingũt, negant hoc votum esse reseruatum. ita tenet Nauarr. lib. 3. Consil.

Dubium tertium. An votum suscipiendi ordinem sacrum reseruatum sit. Pars affirmans suadetur.

Sententia vera negat esse reseruatum.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sil. tit. de voto. cons. 18. Azor tom. 1. lib. 11. cap. 19. quæst. 9. Lessius lib. 2. de iustitia cap. 40. dub. 13. n. 105. Sancius lib. 8. de Matrim. disp. 9. Et in Decal. lib. 4. de voto c. 40. n. 69. idem ego docui to. præcedenti lib. 6. de voto c. 21. n. 7. & c. 24. n. 2. Ratio est, quia illud non est formale votum castitatis, & reseruatio, vt sæpe dictum est, restringenda est ad talia vota propria: ergo. Maior patet, primùm à signo, nam licèt habens hoc votum fornicetur, non peccat contra votum, & licèt ducat vxorem, & in hoc peccet, postea non peccat consummando, aut petendo debitum. Deinde à priori, quia quod immediatè promittitur per tale votum non est castitas, nec satis est quòd habeat obligationem castitatis annexam, quia non propterea castitas ipsa est materia talis voti. Sicut etiam votum religionis est de re includente obligationem castitatis; & nihilominus ipsum distinctum est à voto castitatis.

Probatur primò.

Probatur secundò à priori.

9. *Corollaria. Primum. Votum vouendi castitatem non est reseruatum.*

Ex quibus infero primò, quòd licèt votum castitatis reseruatum sit; votū tamen vouendi castitatem non est reseruatum, sed potest ab Episcopo dispensari, nisi sit votum religionis, quod etiam dici potest votum vouendi solemniter castitatem. Ratio est, quia est votum distinctum à voto castitatis, & ab aliis quatuor reseruatis. Nec sufficit æquiualentia, tum quia requiritur identitas & proprietas, cùm reseruatio sit stricti iuris: tum etiam, quia neque æquiualentia intercedit, vt à fortiori patet ex dictis de voto ordinis sacri, quoad etiam dici potest votum vouendi castitatem.

10. *Secundum. Votum assumendi statū, vel modum includentem cælibatum non est reseruatum. Probatur in voto tertij ordinis.*

Secundò infero, votum assumendi quemcumque statum, seu viuendi modum includentem cælibatum, si non sit formale votum, de ipso cælibatu, & de custodia castitatis in illo, non esse reseruatum. Ratio est clara ex dictis. Exemplū verò vulgare est de his qui dicuntur esse tertij ordinis D. Francisci, vel Dominici, qui non sunt propriè religiosi, vt nunc suppono, & infrà suo loco videbimus. Si quis ergo fecerit votum assumendi illū statum, nondum vouet castitatem, & ideo ex hac parte votum eius reseruatum non est. Neque etiam ex alio capite, quia illud non est votum religionis. Aliud exemplum est de his fœminis, quas Hispani *Beatas* vocāt, & verè religiosæ non sunt, quamuis largo modo aliquando ita vocentur, & peculiarem habitum deferre soleant, & votum castitatis emittere. Votum ergo assumendi talem viuendi modum, vel inducendi talem habitum, reseruatum non est, nisi ea quæ vouet, habeat expressam intentionem ex tunc promittendi castitatem, quia aliàs tale votum nec castitatis est, etiamsi sit votum vouendi castitatem, vt ex dictis patet: neque etiam est religionis, vt per se constat, & ideo reseruatum non est.

Item in fœminis Beatis.

11. *Tertium. Non omne votum in materia castitatis perpetuum reseruatur.*

Infero ex dictis tertiò, non omne votum in materia castitatis etiam ex obiecto suo perpetuū reseruatum esse: constat enim multa ex dictis votis perpetua esse, quæ non sunt reseruata, vt patet in voto vouendi castitatem, nam ipsum votum castitatis de se perpetuum est, & ideo promissio eius ex obiecto est perpetua. Imò votum partiale castitatis in ea parte potest esse perpetuū, & tamem non est reseruatum, quia non est simpliciter votum castitatis. Exemplum vulgare est in voto simplici castitatis coniugalis, quod de se est perpetuum, & ex omnium sententia non est reseruatum. Aliud exemplum sumitur ex Nauarro lib. 3. Consiliorum tit. de voto, consil. 42. scilicet de voto non tangendi mulierem libidinosam, quod perpetuum est, vt per se patet, & tamen, vt ipse

A ibi definit, non est reseruatum, quia non est votum castitatis simpliciter, nam castitas simpliciter dicta multo plura includit, quàm non tangere mulierem libidinosam, quod est manifestum, si vox illa *libidinosam*, dicat culpam: nam tunc ex vi talis voti non prohibetur quis ducere & cognoscere vxorem. Si verò non dicat culpam, sed quemcumque affectum venerei tactus, siue licitum, siue illicitum, videri potest res magis dubia; quia illud non tantùm est votum non ducendi vxorem, sed etiam non fornicandi; nihilominus tamen censeo etiā hoc modo esse partiale votum, quia in illo non includuntur omnes actus contra naturam, quas includit absolutum
B votum castitatis: quapropter votum illud in vtroque sensu reseruatum non est, vt idem Nauarrus sentit.

Aliud exemplum esse potest, de illo qui vouit simpliciter castitatem, cum hac sola conditione, & exceptione, vt sibi liceat matrimonium contrahere cum aliqua quæ secum velit castè & sine copula viuere. Quem casum attingit Nauarr. suprà Consil. 11. non tamen tractat an tale votum sit reseruatum, nec ne, sed ad quid obliget: significat autem obligare simpliciter ad seruandam castitatem, & addit non obligare ad contrahendum matrimonium: quod erat per se manifestum, tum quia hæc non est materia voti, vt
C suprà diximus: tum etiam quia sic vouens non addit illam exceptionem, vt teneatur; sed vt licitè possit matrimonium contrahere, Indicat verò alteriùs, nec licere sic vouenti matrimonium contrahere; quia conditio illa includit repugnantiam, quia est contra substantiam matrimonij, & ideo impleri non potest, nisi saltem se obligando ad reddendum debitum, quod iam esset contra idem votum vt supra castitatem cadit. Atque ita fit vt iuxta hanc opinionem talis exceptio habeatur tanquam non adiecta, ac proinde vt votum illud simpliciter sit castitatis, & consequenter reseruatum.

12. An votum castitatis, cū conditione vt sibi liceat nubere cum aliqua, quæ secum velit castè, & sine copula viuere, reseruatum sit. Opinio Nauar.

D Ego verò in primis probabile censeo exceptionem illam validam esse posse, & pactum mutuum inter virum & fœminam de seruanda castitate absque petitione & redditione debiti non esse contra substantiam matrimonij, etiamsi ante contractum præcedat. Quæ fuit opinio Paludani & aliquorū in 4. dist. 29. sed incetta. Addo verò vlteriùs, si conditio illa supponatur cōtraria substantiæ matrimonij, etiā inde sequi tale votū non obligare simpliciter ad castitatem, sed solùm ad illam, cum qua possit, liceat matrimonium de nouo cōtrahere: qualis erit in eo casu omnis alia castitatis præter obligationem ad reddendum debitum sine potestate licitè petendi. Nam supposita illa sententia, hoc saltem necessariū est ad valorem matrimonij, & sufficit, quia ad substantialem
E finem matrimonij sufficit quòd vnus coniugum licitè petere possit, & alter reddere teneatur. Quòd autem in eo casu licitum sit tale matrimonium, non obstante voto, probatur, quia licèt ille videatur habuisse intentionem se obligādi ad seruandam castitatem omnino, etiam non reddendo debitū; tamen hæc intentio fuit fundata in ignorantia: nam ille qui sic vouit, existimabat se posse contrahere matrimonium cum tali pacto: ignorantia autem causat inuoluntarium, & est contra valorem voti, vt suprà vidimus: ergo etiam in præsenti annullat seu diminuit votum quoad hanc partem. Quod ampliùs declaratur, nam ille homo expressè voluit se obligare ad non contra

13. Assertio 1.

Secunda.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

contrahendum matrimonium, ſed ſolùm ad non conſummandum; ſi ergo iſtæ duæ voluntates virtute ſunt contrariæ, cùm hoc ipſe ignorauerit, ſtandum eſt priori voluntati expreſsè & formali, & altera voluntas tantùm moderanda eſt, vt priori non ſit contraria. Tum quia in reliquo voluntas eſt ex ignorantia, & ideo non ſatis libera; tum etiam, quia hic modus conciliandi tales voluntates eſt fauorabilior ipſi vouenti, & in dubio illi fauendum eſt.

14. *Aſſertio tertia. Tale votum nō eſt reſeruatum, neq; obligat ad non reddendum debitum.*

Hoc ergo ſuppoſito concludendum eſt, hoc votum tametſi perpetuum, non eſſe reſeruatum, quia reipſa non fuit votum abſolutum & totale caſtitatis, quandoquidem ſine violatione eius poteſt vouens & matrimonium contrahere, & B reddere debitum, iuxta prædictam ſententiam. Quod magis dubium eſſet in opinione Paludani, in qua licèt poſſet matrimonium licitè contrahere, non tamen abſque pacto mutuo non petendi nec reddendi, ſicut per votum promiſſum fuerat: & integra ita videtur caſtitas illæſa ſeruari, & conſequenter votum illud fuiſſe verum votum caſtitatis: quia ſolum matrimonij vinculum, ſi copula ſubſequutura non ſit, non minuit caſtitatem. Caſtitas enim B. Virginis integerrima & omni ex parte perfecta fuit, quamuis verum matrimonium contraxerit, quod etiam nihil impediuit verum & abſolutum caſtitatis votum. Nihilominus tamen etiam in ea C ſententia exiſtimo tale votum non eſſe reſeruatum, quia licèt præcisè conſiderata materia virtutis caſtitatis & virginitatis poſſit eſſe integra caſtitas cum vinculo matrimonij, vt argumentum probat, tamen conſiderando votum caſtitatis prout eſt in communi Eccleſiæ vſu, non includit ſolùm illam materiam & vſum matrimonij, ſed etiam ipſum vinculum, quod regulariter habet illum vſum adiunctum, & obligationem eius habet per ſe annexam, ideóque reſeruatio voti caſtitatis, quæ conſuetudine etiam Eccleſiæ introducta eſt, ſuper hoc votum cadit, prout in eadem Eccleſia conſuetum eſt. Aliud ergo votum quod fit cum exceptione vin- D culi matrimonij, ſicut vſitatum non eſt, ita etiam neque eſt reſeruatum, nec ſimpliciter eſt votum caſtitatis, quale in Eccleſia fieri conſueuit. Ideo enim dixit Hieronymus, vouentibus virginitatem non ſolùm nubere, ſed etiam velle nubere damnabile eſt, vt ex illo refertur 17. quæſt. 1.

15. *Dubium vltimum. An votum conditionatum reſeruetur.*

Vltimò hîc diſputari poſſet, vtrùm votum caſtitatis conditionatum etiam poſt conditionem impletam ſit reſeruatum; ſed hanc & ſimiles alias quæſtiones & dubia, quæ ſimilem habent difficultatem in aliis votis reſeruatis, generatim tractauimus præcedenti tomo libro 6. à capite 22. vſque ad 26. vbi varia exempla in ſpe- E cie adduximus.

CAPVT XIII.

Vtrùm obligatio ſeruandi continentiam iure diuino fuerit alicui ordini annexa.

1. DE voto continentiæ ordini ſacro annexo tractari ſolet in materia de ordine, & aliqui integros de illo ſcripſerunt libros, quia verò in hoc libro de omnibus votis caſtitatis tam

A ſimplicibus, quàm ſolemnibus dicere decreuimus, ideo prætermittere hoc non poſſumus, quod vnum ex præcipuis eſt: illius tamen materiam breuiter comprehendere poterimus, quia ex generalibus principiis poſitis, & ex conſortio aliorum votorum breuiùs poterit expediri. Dicemus ergo de antiquitate huius voti, & de conuenientia illius, & quibus ordinibus annexum ſit, & quo modo emittatur, quantúmque obliget, ſeu quos effectus habeat; vbi etiam explicabimus, an diſpenſari poſſit, & quomodo ſolemne dicatur.

Supponimus verò de facto continentiæ obligationem eſſe coniunctam cum ordinibus ſacris qui numerantur à ſubdiaconatu vſque ad Epiſcopatum ſecundùm præſentem vſum Eccleſiæ Latinæ. Quod ipſo vſu ſatis euidenter conſtat, & expreſsè traditur ab Innocentio II. in cap. *vt lex* 27. q. 1. & alibi ſæpe, & ideo de hoc nec mouetur quæſtio, nec maior probatio eſt neceſſaria; ratio autem, & origo huius legis latiùs inquirenda eſt. Sunt autem in hac dubitatione duæ extremæ ſententiæ. 2. *Concluſio certa. Caſtitas eſt coniuncta cum ſacris ordinibus. Vnde oriatur hęc obligatio.*

Prior eſt hæreticorum huius temporis dicentium hanc conſuetudinem eſſe ortam ex ſolis decretis Romanorum Pontificum, quidam dicunt incepiſſe ante quadringentos annos, vel quingentos, alij ad ſummum illam referunt vſque ad Siricium Papam, qui fuit ferè ante mille ducentos annos; audent tamen dicere eſſe contra ius diuinum, & naturale. Ad hoc verò vltimum ſolùm mouentur ex alio errore, quo cum Iouiniano virginitatem, & cælibatum abominantur, de quo fundamento ſatis in hoc libro agendo de voto ſimplici caſtitatis dictum eſt. Hîc autem ſimpliciter probant eſſe contra ius diuinum, quia eſt contra Scripturam prima ad Timoth. 3. & ad Tit. 1. vbi de Epiſcopo dicitur, oportere *irreprehenſibilem eſſe, vnius vxoris virum*. Quòd ſi hoc de Epiſcopo dicitur, multo magis de omnibus inferioribus ordinibus verum erit. 3. *Prima opinio hæreticorum ait, ortā eſſe ex ſola Eccleſię lege.* *Aſſerunt hæretici hanc legem eſſe contra ius diuinum, & naturale.*

Secundò. Secundò probant eſſe contra ius naturæ non ſolùm illa generali ratione, ſcilicet, quia eſt contra bonum ſpeciei humanæ, ſed præterea ſpecialiter, quia nec caſtitas repugnans matrimonio, vel vſui eius, nec votum illius eſt materia humani præcepti: ergo abutitur ſua poteſtate, & contra ius naturæ facit Pontifex dum hanc neceſſitatem imponit clericis in ſacris; Princeps enim, qui ſubditis imponeret onera grauia, & importabilia, contra ius naturæ ageret. Antecedens probatur, quia obſeruantia caſtitatis eſt res difficillima, & valde repugnans naturæ, propter quod Deus ipſe noluit eam ſub præcepti obligationem ponere etiam miniſtris ſacris: ergo eſt materia, in quam non poteſt etiam cadere humanum præceptum. Maximè cùm hæc obſeruantia ad finem poteſtatis Eccleſiaſticæ, id eſt, ad bonam, & decentem gubernationem Eccleſiæ, & ſanctum vſum cuiuſcunque miniſterij ſacri neceſſaria non ſit: in lege enim veteri ſanctè, & decenter miniſtrabant Sacerdotes ſine hac obſeruatione; & in lege noua Orientales clerici ſanctè pertractant miniſteria ſacra, & ſacramenta, & tamen cælibatum non ſeruant. Quin etiam, & Apoſtoli vxorati fuerunt, & multi etiam Epiſcopi, & ſacerdotes in primitiua Eccleſia. Non eſt ergo neceſſaria hæc obſeruantia ad finem Eccleſiaſticæ poteſtatis: eſt ergò extra materiam illius; neque enim poteſt Eccleſia præcipere quidquid melius eſt, ſed tantùm poteſt cõſulere. Tertiò quidquid ſit de poteſtate probari poteſt *Tertiò.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

potest saltem hoc non expedire, quia infinita hominum multitudo manifesto fornicationis, & sacrilegij periculo exponitur. Quod videtur probari experientia. Et ratio etiam est in promptu, quia multitudo clericorum maxima est, & in iuuenili ætate plerunque ordinantur, & nõ viuunt in claustris, nec carent deliciis corporis, nec ab humanis occasionibus, & conuersationibus separantur: ergo morale est, vt quamplures, & fortasse maior eorum pars votum castitatis violet: ergo non expedit huiusmodi obseruatio sub necessitatem generaliter constitui.

4. Secũda sententia asserit coniunctam esse iure diuino.

Secunda sententia est, hanc obligationem esse coniunctam sacris ordinibus ex iure diuino. In quam sententiã maximè inclinat Maior in 4. dist. 24. q. 2. & tenet Clitouæus lib. de contin. Sacerdot. c. 4. & sequentibus, & idem sentit VValdensis lib. 2. de Sacrament. cap. 128. & 129. & lib. 3. de Sacrament. cap. 66. & 67. Turrian. lib. 2. de iure ordin. min. Eccles. cap. 6. & lib. de charact. dogmaticis, & Michael Medina lib. 2. de continent. c. 7. & sequentibus. Sunt autem duo distinguenda in huiusmodi continentia. Vnum est, non contrahere matrimonium post sacrum ordinem susceptum. Aliud est, quando contingit sacrum ordinem post matrimonium contractum recipi, abstinere ab vsu matrimonij. Dicti ergo authores præcipuè loquuntur de priori puncto, putántque ex vi sacri ordinis fieri hominem inhabilem iure diuino ad matrimonium, & hoc modo obligari iure diuino ad obseruantiam castitatis. Fundantúrque præcipuè in perpetua Ecclesiæ traditione, semper enim in Ecclesia Dei obseruatum fuit à temporibus Apostolorum, vt post ordinem sacrum susceptũ, nullus accipiat vxorem, vt postea videbimus: ergo signum est, hanc obseruantiam manasse ex Christi præcepto, alioqui non fuisset tam inuiolabiliter obseruatum.

Duo hîc distinguenda.

De primo. Ordo sacer dirimit matrimonium subsequens iure diuino.

5. De secundo.

De alio verò puncto Maior nihil dicit, Clitouæus autem non existimat id esse de iure diuino. Nam certum est per matrimonium non fieri aliquem ita inhabilem ad sacros ordines, quin si ordinetur, verè maneat ordinatus, vt est de fide certum, & euidenter probant testimonia Pauli supra adducta, & exempla aliquorum Apostolorum, & traditio, ac consensus Ecclesiæ. Et eodem modo certum est per talem ordinationem non dissolui prius matrimonium quoad vinculum, vt infrà ostendemus. Certum ergo, ac de fide est, matrimonium, & sacram ordinationem ex vi iuris diuini posse simul esse si tali ordine suscipiantur, vt matrimonium antecedat: ergo non est tunc prohibitus iure diuino vsus matrimonij, quia ius diuinum eo modo, quo non prohibet vinculum, nec prohibet vxorem. Hic verò author, vt cõsequenter in hac parte loqueretur, dicere deberet non esse simpliciter prohibitum vsum matrimonij tali personæ, quia potest abstinere ab vsu sacrorum ordinum, vel fortasse etiam debet, vt vxori debitum reddat. Nihilominus tamen dicendum esset iuxta prædictam sententiam prohibitum esse iure diuino tali clerico vsum matrimonij, si vsum ordinum habere velit: nam eadem traditio, quæ docet, non licere clerico in sacris vxorem ducere, docet non licere eidem clerico vxorato vxore vti, si ministerium sui ordinis exercere velit. Si ergo in priori traditio ostendit ius diuinum, etiam in posteriori, eò vel maximè quòd si matrimonium prohibetur clerico, id est propter vsum: ergo etiam prohibetur vsus, quando contingit matrimonium antecedere.

A Inter has extremas sententias, distinguemus semper illas duas partes huius continentiæ, scilicet abstinere à matrimonio suscipiendo post sacrum ordinem receptum; & abstinere ab vsu matrimonij priùs suscepti, si sacer ordo postea recipiatur. De tota autem alia materia castitatis, quæ per se mala, ac prohibita est, nihil ibi dicere est necesse, quia nec hæretici dicunt illam esse licitam clericis, nec catholici addunt quoad illam specialem obligationem iuris diuini positiui; an verò illa cadat sub hoc voto, vel ex natura rei habeat specialem deformitatem propter circumstantiam ordinis sacri, dicam inferiùs. 6.

Distinctio præmittenda.

B Dico ergo primò, nullus ordo sacer ante matrimonium susceptus reddit ex vi solius diuini iuris personam inhabilem ad matrimonium contrahendum. est expressa sententia D. Thomæ 2. 2. q. 88. art. 11. & ibi Caiet. & tom. 1. opuscul. tract. 27. q. 1. sequuntur ex sententiariis Albert. Mag. in 4. dist. 37. art. 1. Durand. quæst. 1. Palud. quæst. 1. art. 1. quibus accedunt Albert. Pigius controuersia 15. ad finem, Bellarm. lib. 1. de clericis cap. 18. Palat. in 4. dist. 25. disp. 2. q. 6. Soto dist. 27. q. 1. & lib. 7. de iustitia q. 5. & 6. imò hæc est omnium Theologorum, Canonistarum, & Summistarum, qui pro comperto habent posse in hoc Papam dispensare, vt infrà dicemus: nam si talis persona esset inhabilis iure diuino, non posset per C Ecclesiam habilitari, sicut non potest Ecclesia facere, vt fœmina ritè ordinetur, quia iure diuino inhabilis est. Et hæc erat sufficiens probatio huius assertionis, nam videmus quotidie fieri, vt constitutus in sacris authoritate Pontificis matrimonium contrahat, impium autem esset dicere in hoc errare, quia licèt in facto particulari posset aliquando errare Pontifex, tamen in tota specie facti, vt sic dicam, & in re adeò graui, & frequenti errare vtendo potestate, quam non habet, esset grauis error, & valde perniciosus Ecclesiæ, tum etiam, quia non solet in hoc dispensare tanquam in re dubia, vtendo opinione probabili, alioqui nec tam frequenter, nec tam facilè dispensaret, D sed tanquam certam, & indubitatam potestatem habens, sicut dispensat in aliis votis, & spiritualibus impedimentis. Ratio verò propria est, quia nullum est principium, ex quo tale diuinum ius colligi possit, quia nec in Scriptura habetur, & traditio non solùm non ostendit sufficienter ius diuinum, verùm etiam nec ex traditione sufficienter constare potest, hoc semper fuisse in Ecclesia impedimentum irritans. Quæ omnia ex sequentibus constabunt.

7. Assertio primò. Ordo sacer ex solo iure diuino non inhabilitat ad subsequẽs matrimonium.

Probatur primò.

Probatur secundò.

Dico secundò. Nullum est præceptum diuinum prohibens, ne ordinati in sacris vxores ducant. Hæc assertio est diuersa à præcedenti; nam posset esse præceptum prohibens, & non irritans, sicut & præceptum vetans ne is qui habet votum simplex castitatis matrimonium contrahat. Et in hoc sensu videntur contra nostram conclusionem opinari VValdensis, Turrian. & Medina pro secunda sententia citati. Dicimus ergo neque hoc præceptum esse iure diuino coniunctum cum ordine sacro. ita docent D. Thom. & alij authores suprà pro prima conclusione citati, & sicut præcedens assertio, ita & hæc à posteriori etiam potest probari ex dispensatione in hoc præcepto, de qua infrà in particulari dicturi sumus. Et licèt aliquis opinari possit, Ecclesiam aliquando dispensare in præcepto diuino, tamen hoc, & impropriè dicitur, & in rigore falsum est, loquendo de absoluto

8. Assertio secunda. Nullũ datur ius diuinum prohibens matrimoniũ ordinatis in sacris.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

soluto præcepto, quale esset hoc, si datum fuisset, & quando id admitteretur, esset in casu rarissimo, & propter grauissimam causam ad commune bonum pertinentem, vt Maior etiam aduertit; hæc autem dispensatio longè facilior est, vt videbimus.

9. Probatur quoad ius diuinum naturale.

Ratio huius assertionis est, quia hoc ius diuinum, aut esset naturale, id est, connaturale ipsis sacris ordinibus, & ad illorum dignitatem, seu characterem intrinsecè consequens, aut esset positiuum à Christo superadditum; vtrumque enim à dictis authoribus insinuatur: neutrum autem cum fundamento dicitur: ergo. Probatur prior minor quoad priorem partem, quia ex vi ordinationis sacræ solùm sequitur obligatio ad ministeria talium ordinum sanctè, & cum dignitate tractanda; sed huic obligationi non repugnat intrinsecè vinculum matrimonij: ergo talis prohibitio non potest sequi intrinsecè ex vi ordinationis. Patet minor, quia vinculum matrimonij, nec excludit gratiam, nec circunstantiam aliquam necessariam, vt illa ministeria dignè, & honestè tractentur: nam licèt illud ministerium purissimum sit, & ad maiorem decentiam postulet omnimodam puritatem, & continentiam, tamen cùm matrimonium non includat incontinentiam turpem, vel inhonestam, nihil etiam includit absolutè repugnans honestati, & sanctitati illius ministerij, sed illa maior cōtinentia erit quidem melior non tamen præcepta, cùm carentia illius intra limites matrimonij non tollat moralem honestatem, vel sanctitatem. Altera verò pars minoris probatur, quia in primis in nouo Testamento tale præceptum non habetur, omitto enim vetus, tum quia eius præcepta positiua ad nos non pertinent, tum etiam, quia de illo manifestius hoc est, vt constat ex Aarone, & successoribus eius. De nouo autem Testamento probatur petendo locum, ex quo tale præceptum colligatur, qui profectò proferri non poterit; nam verba Christi, quæ aliqui adducunt ex Luc. 21. *Attendite vobis, ne grauentur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis huius vitæ, & superueniat in vos repentina dies illa.* Hæc, inquam, verba nihil ad rem præsentem faciunt, tum quia generaliter dicta sunt ad omnes fideles, vt omnes parati sint ad diem iudicij; tum etiam, quia solùm continent præceptum quantum ad vitanda illa omnia, quatenus occasionem moralem afferunt peccandi mortaliter, seu quatenus cum diuina gratia repugnant, quoad alia verò, non præceptum, sed cōsilium continent; tale autem est id, de quo agimus ex natura rei loquendo. Nullum ergo est testimonium ex nouo Testamento, ex quo tale præceptum colligi possit; nec Christus Dominus suis discipulis, vel Apostolis hoc vnquam tāquam præceptum proposuit, sed tanquam consilium, & Paulus in citatis testimoniis supponit non repugnare dignitati Episcopi habere curam filiorum & familiæ coniugalis; quamuis enim verum sit illum loqui de illo, qui vxorem & filios habebat, priusquam Episcopus eligeretur, nunquam tamen significauit pręceptum aliquod, pręsertim à Christo Domino, datum, quo prohibeatur Episcopus, etiam post Episcopatum statum matrimonij sumere.

Probatur quoad positiuum.

10. Denique, quòd etiam ex traditione tale præceptum diuinum non colligatur, probatur, nam etiamsi admittamus dari hanc traditionem à temporibus Apostolorum, quod postea videbimus; nihilominus inde non statim colligitur præceptum diuinum, nam etiam Apostolica sunt humana, & non diuina, iuxta illud Paul. 1. ad Corint. 7. *Præcipio ego, non Dominus*, & tamen de præceptis vel consuetudinibus introductis ab Apostolis etiam constat ex traditione quæ vsque ad ipsorum tempora reuocatur: ergo ex traditione Apostolica non satis colligitur præceptum diuinum, nisi aliunde aut ex materia, aut ex aliis iudiciis innotescat, nihil autem horum in præsenti reperitur. Præterea hæc traditio in subdiaconatu & diaconatu non semper fuit eiusdem modi, neque omnino inuiolata, vt in sequentibus ostendemus: ergo quoad illos clarum est non fuisse prohibitionem diuinam, maximè cùm in Concilio Ancyrano cap. 10. dicatur Diaconum de licentia Episcopi posse vxorem ducere. Quoad presbyteros autem & Episcopos est magis constans traditio, quia non solùm consuetudo contraria, verùm etiam dispensatio non facilè in tota antiquitate reperietur. Nihilominus non bene inde colligitur diuinum ius tum propter rationem dictam, tum etiam quia prohibitio hæc eiusdem rationis esse censetur in omnibus sacris ordinibus. Tum denique, quia illa maior obseruantia in Episcopis & presbyteris ex aliis causis prouenire potuit, quia & illi ordines sacratiores sunt, & ad illos non assumebantur olim nisi homines prouectæ ætatis.

Dico tertiò, non est de iure diuino præceptum aliquod prohibens clericis in sacris vsum vxoris, si ante ordinationem illam duxerint. Ita S. Tho. 2.2. quæst. 88. art. 11. Sot. 7. de Iustin. q. 6. art. 2. Syluest. in Summ. verbo *Matrimonium* 8. q. 12. & alij. Hæc assertio sequitur à fortiori ex præcedentibus, nam si ius diuinum non prohibuit clericis in sacris contrahere matrimonium, etiam post ordinationem: ergo nec prohibuit illis vsum matrimonij seu vxoris, cùm matrimonium ad vsum ordinetur, & quia inutiliter, ac periculosè permitteretur illi cui vsus prohiberetur, per se ac moraliter loquendo: ergo multò minus prohibitus est hic vsus iure diuino illis clericis qui ante ordinationes vxores habebant. Et confirmatur, quia Ecclesia Græca suis clericis huiusmodi vsum non prohibuit, de quo extat historia quædam Concilij Nicæni, quam referunt Socrates lib. 1. cap. 8. & Sozomenus lib. 1. c. 22. & habetur in 1. tom. Conc. lib. 3. Conc. Nic. post canon. 8. iuxta Pisani versionem. Decreuerant enim Patres illius Concilij decretum facere, ne Episcopi, Presbyteri, Diaconi, aut subdiaconi cum vxoribus, quas antea duxissent quàm essent sacris initiati, neutiquam dormirent; Paphnutium autem confessorem intercessisse & proposuisse Concilio ne decretum adeò difficile tunc conderetur; atque ita pro tunc suspensum fuisse. Ex quo duo elicimus: vnum est ante concilium Nicenum non fuisse illam legem saltem in Græcia, & consequenter non esse diuinam. Aliud est, non fuisse tunc consuetudinem promittendi perpetuam continentiam à propria vxore in his qui cùm ordinarentur coniuges erant: nam si tale votum fieret, neque illa noua lex fuisset necessaria, neque Paphnutius in Concilio ausus esset dicere hanc continentiam cum propria coniuge voluntati & arbitrio talium personarum relinquendam. Nec dici potest hanc Græcorum consuetudinem esse iuri diuino contrariam, cùm Ecclesia Latina illam non reprobet, vt constat ex cap. *cùm olim*, de conuers. coniugat. Tandem hanc & præcedentes conclusiones satis confirmat Concil. Tridentin. sess.

11. Assertio tertia.

Confirmatur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sess. 24. can. 9. vbi continentiam clericorum in sacris in legem refert Ecclesiasticam, & alia similia decreta antiquiora afferemus in sequentibus; discursus etiam in præcedenti assertione factus ad hanc potest accommodari.

12\. Assertio quarta duas in ludens. Lex Ecclesiastica obligãs ordinatos in sacris à matrimonio contrahẽdo abstinere, vel ab vsu iam cõtracti, est cõsentanea diuino iuri, & non contra ra.

Dico quartò ordinatos in sacris obligari ab Ecclesia ad perpetuam continentiam, vel abstinendo à matrimonio, si antea illud non contraxerant, vel ab vsu eius si contraxerant, non est contra ius diuinum, sed potius est quid maximè cõsentaneum. Prior pars de fide est, satisque probari potest ex dictis suprà de voto castitatis. Si enim in cæteris hominibus tale votum non est contra ius diuinum, cur erit in sacratis hominibus? Dices, voluntariè emittere tale votum, non est contra ius diuinũ, cogi tamen ad illud emittendum esse contra ius diuinum. Sed contrà, quia reuera non coguntur, sed eis optio datur, vt vel non ordinentur, vel castitatem seruent, si ordinari velint: in hoc enim nulla iniuria eis fit, cùm Ecclesia nulli debeat sacram ordinationem, & si expedire iudicauerit, poterit neminem ad illam admittere, nisi sub tali conditione & quasi pacto vt ampliùs in solutione argumentorum declarabimus. Sic ergo concluditur ratio, aut hæc obligatio est contra ius diuinum naturale, aut contra aliquod positiuum: primum dici non potest, quia in hac obligatione nulla est intrinseca malitia, neque ex obiecto, neque ex modo, nec continet aliquam iniuriam, nec violationem alicuius præcepti naturalis, quę omnia ex dictis facilè patent: non est ergo contra ius diuinum naturale. Secundum membrum patet, quia tale præceptum positiuum scriptum non est, vt respondendo ad argumenta constabit, neque etiam est traditum, vt ex contraria & antiquissima traditione statim patebit: ergo.

Probatur prima pars. Instantia diluitur.

13\. Probatur secunda pars. Castitas cõuenit ordinatis in sacris.

Altera verò pars ex consonantia ad vtrumque ius diuinum naturale & positiuum ostendi potest. Primum de naturali suadetur ratione hoc modo, nam quò status personæ aptior & magis consentaneus fuerit muneri, & actionibus eius, eò magis conformis iuri & rationi naturali; sed status continentiæ est aptior, magisque consentaneus muneri & actionibus clerici in sacris constituti: ergo obligatio ad huiusmodi statum continentiæ in his qui ad illum gradum clericorum ascendere volunt, est maximè conformis iuri naturali. Maior per se nota videtur ex terminis; minor probatur discurrendo breuiter per singulos ordines.

Probatur in Episcopo.

Nam inprimis Episcopus ad hoc ordinatur, vt constituatur in Ecclesia in supręmo ordine & statu perfectionis: ergo optimè cum illa dignitate congruit status castitatis. Quod argumentum euidentius fiet ex his quę infrà dicemus de statu perfectionis. Secundò Episcopus est tanquam sponsus suæ Ecclesiæ cui per electionem, confirmationem & consecrationẽ perfectè copulatur, iuxta cap. *inter*, & cap. *licèt*, de translat. Episc. ideóque eius spiritualibus commodis & temporalibus etiam quantum ad spiritualia necesse fuerit, inseruire debet: ergo quò fuerit abstractior à re vxoria, eò erit aptior ad suum munus explendum. Nam vsus vxoris, & filiorum procreatio & animum diuidunt, & plures seculares curas afferunt, quæ spirituales impediunt. Tertiò, quia Episcopus consecratur ad actiones valde sacras & puras exercendas: ergo status etiam maximè purus consentaneus est illi dignitati. Atque hæc ratio potissimè locum habet in Presbyteris, nullus est enim ordo per se & præcisè spectatus qui ad actionem adeò sacram & diuinam referatur, scilicet, ad consecrationem & mundam oblationem corporis & sanguinis Domini.

Probatur in Presbyteris.

Item rationes aliæ quamuis non æqualiter in Presbyteris locum habeant: omnis enim sacerdos, vt ait Paulus ad Hebræos 5. *ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum*: & ideo & sacrificiis offerendis, & orationibus ac lectioni sacræ vacare debet: & ideo status continentiæ illi etiam accommodatissimus est. In Diacono verò licet non sit tanta perfectio, est tamen magna participatio illius, magnáque cooperatio ad sacra ministeria, & ideo in illo etiam est sufficiens congruentia & consonantia cum eadem ratione naturali. Idémque est suo modo de subdiacono, quamuis hic inferioris sit gradus, & remotiùs concurrat ad sacra ministeria, ideóque in Scriptura minor fit de illo mentio. Estque in his duobus gradibus alia congruentia, nam cùm sint sacerdotio valde propinqui, & ex illis ad presbyterium facilè ascendatur, expediens est vt ab illis ordinibus incipiat clericus statum continentiæ profiteri, vt ad illum sacratiorem ordinem possit esse conuenienter dispositus.

Probatur in Diaconis.

In subdiaconis.

Hanc congruentiam, seu decentiam ex ipso naturali iure desumptam cõfirmat ius diuinum scriptum etiam in antiqua lege, nam licèt tunc Sacerdotes legales non profiterentur statum castitatis, quia nec ratio vel necessitas illius ætatis hoc admittebat, nec sacramenta illius temporis egena & infirma, nec carnalia sacrificia tantam perfectionem & puritatem exigebant: nihilominus aliquis modus continentiæ illi tempori accommodatus obseruabatur: nam quo tempore in templo ministrabant, ab vxoribus abstinebant, vt notauit Abulensis 1. Paralipom. 9. q. 17. & Leuit. 15. vbi declaratum erat contrahi immunditiam ex accessu ad vxorem, quæ durabat vsque ad vesperam, donec per ablutionem aquæ tolleretur; & ideo non poterant illo tempore ministrare. Et ob hanc etiam causam inter alias, quo tempore ministrabant iuxta vices suas non egrediebantur de circuitu templi, sed ibi dormiebant, vt colligitur ex 1. Paralipom. 9. vbi id etiam notat Abulensis q. 16. & in caput 28. Exod. q. 22. & in cap. 25. Matth. q. 4. & colligitur ex verbis illis Luc. 1. vbi de Zacharia dicitur, *& factum est vt impleti sunt dies officij eius, abijt in domum suam.* Ergo intra illos dies non ibat. Quod etiam non obscurè colligitur ex 4. Reg. 21. & ex 2. Paralipomen. 22. & 23. & indicauit Siricius Papa epist. 1. cap. 7. & Innocentius I. epist. 2. cap. 9. Illis etiam sacerdotibus, nisi ab vxoribus priùs abstinuissent, non licebat panes propositionis manducare, vt ex 1. Reg. 21. Abulensis suprà aduertit. Ac denique etiam propter nocturnam pollutionem non licebat eis sequenti die ministrare donec mundarentur, vt in cap. 40. Exod. q. 9. idem Abulens. notat ex Deuter. 23. His ergo & aliis similibus obseruationibus satis significauit Deus continentiam ab omni libidine, etiam non turpi, neque mala, esse valde decentem, ac conuenientem dispositionem ad sacra ministeria. Vnde si proportionale fieri potest argumentum, magis superat sacerdotium, & sacrificium legis nouæ, sacerdotium, & sacrificia legis veteris; quàm perpetua continentia superet temporalem illam munditiem quæ in sacerdotibus Leuiticis requirebatur: ergo hęc perpetua continentia est valde consentanea diuino iuri ex illa lege præscripto.

14\. Cõfirmatur ex lege veteri.

Sacerdotes legis veteris aliqualẽ cõtinentiã obseruabant.

Denique, valde etiam conformis est præceptis & consiliis legis Euangelicæ, nam inprimis Christus

15\. Cõfirmatur

(c) 2007 Ministerio de Cultura

secundò ex lege noua. stus Dominus omnibus continentiam consuluit, & præcipuè Apostolos suos eam seruare docuit, vt infrà dicemus. Paulus etiam 1. ad Corint. 7. omnes cupiebat esse sine vxore, sicut erat ipse: maximè ergo Pontifices & sacerdotes; vnde ad Tit. 1. ait ipse oportere, *Episcopum sobrium esse, iustum, sanctum, continentem*: quamuis enim hoc vltimum verbum de continentia ab omni turpi libidine intelligi possit, tamen certum est iuxta mentem Pauli, quò illa fuerit maior, eò magis esse consentaneam sacerdotali muneri. Præterea quoslibet coniugatos etiam Laicos monet Paulus 1. ad Corint. 7. inuicem separari ex consensu ad tempus, vt vacent orationi: ergo multo magis consentaneum est, vt sacrati homines, qui diuinis ministeriis & orationibus frequenter, & ex officio incumbere debent, ab vxoribus separentur.

16. Ex his ergo manifestum est, genus hoc continentiæ sacratis hominibus indictæ non habere repugnantiam cum diuino iure, imò ex se esse maximè decens, & conueniens, imò obiter etiam ostensum est per se loquendo, expediens esse, & non repugnare absolutè illi libertati sub qua obseruantia castitatis relicta est, donec necessitas eius voluntariè accipiatur. Quòd autem propter extrinseca pericula vel accidentales lapsus hoc bonum prætermitti non debuerit, in solutionibus argumentorum dicetur.

17. Satisfit argumētis initio positis. Ad primum. Ad primum enim argumentum sumptum ex verbis Pauli, *vnius vxoris virum*, respondetur primò cum Hieron. lib. 1. contra Iouinian. & omnibus expositoribus, verba illa negatiuè potius quàm affirmatiuè esse interpretanda, scilicet *vnius vxoris virum*, id est, non plurium: intentio enim Pauli ibi est prohibere ne Episcopus bigamus sit, & in hoc etiam non promulgat præceptum diuinum, sed ad summum constituit Apostolicum, vt latiùs in materia de Irregularitate dictum est. Non tamen præcipit, neque consulit positiuè vt vnam vxorem habeat, sed ad summum id permittit, seu non improbat propter illius temporis necessitatem, quando pauci ex his qui ad fidem conuertebantur cœlibes inueniebantur, vt possent Episcopi fieri. Nec verò permittit Paulus quod post ordinationem, seu Episcopatum accipiatur, aut cognoscatur vxor: nihil enim de hoc meminit, sed potiùs absolutè subiungit, oportere Episcopum sobrium & continentem esse, quod Hieron. exposuit etiam ab vxoris amplexibus, quod postea videbimus.

18. Ad secundum. Ad secundum iam ferè responsum est hanc obligationem non imponi per absolutum Ecclesiæ præceptum, imò, vt infrà dicemus, non propriè oritur ex præcepto, sed ex voto, & promissione clerici; neque etiam ipsa promissio præcipitur absolutè, sed sub conditione quę pendet à voluntate libera promittentis, quæ potiùs est conuentio quædam, seu pactum inter Ecclesiam, & eum, qui ordinari vult: vt si ordinem sacrum suscipere velit, castitatem promittat. Sic enim Greg. (Gregor.) lib. 1. epist. 42. *Sic*, inquit, *ante triennium subdiaconi omnium Ecclesiarum Ciciliæ prohibiti fuerant, vt more Romanæ Ecclesiæ nullatenus suis vxoribus iungerentur; quod mihi durum atque incompetens videtur, vt qui vsum eiusdem continentiæ non inuenit, neque castitatem antè promisit, compellatur à sua vxore separari, atque per hoc quod absit, deteriùs cadat. Vnde videtur mihi vt à præsenti die omnibus Episcopis dicatur, vt nullum subdiaconum facere præsumant, nisi qui se victurum castè promiserit, quatenus & præterita mala, quæ per propositum mentis appetita non sunt, violenter non exigantur, & futura cautè caueantur.* Docet igitur Gregorius Ecclesiam Romanam nunquam hoc absolutè præcepisse, sed sub voluntaria conditione & promissione postulasse. Constat igitur hoc iure ac meritò fieri ab Ecclesia potuisse: nam potestatem habet dispensandi hæc spiritualia bona, inter quæ sacri ordines computantur sub eo modo, vel conditione, quam magis conuenientem, ac decentem iudicauerit. Quòd autem hæc conditio fuerit conueniens, ac maximè decens, satis à nobis ostensum est, neque ex veteribus sacerdotibus sumitur rectè argumentum in contrarium, quia absolutè non potest fieri comparatio, tum propter diuersam sanctitatem ministeriorum, & actionum, ad quas assumuntur: tum etiam propter maiorem abundantiam, & perfectionem gratiæ legis nouæ, quàm veteris. Si autem proportionalis fiat comparatio, potiùs ab illis sumi posset argumentum in contrarium, vt ostendimus.

In Apostolis verò aliisque Episcopis & sacerdotibus primitiuæ Ecclesiæ potiùs habemus clarissima exempla huius continentiæ, vt mox videbimus: de vsu autem Græcorum non multum curandum est, fatemur enim si sobriè, & sine schismate sua consuetudine vtantur, posse sine peccati macula sacra exercere ministeria, non tamen cum ea perfectione, ac puritate, quam ex vi sui status sacerdotes continentes habere possunt: negari enim non potest, cæteris paribus, continentiam etiam ab actu coniugali maiorem puritatem, ac sanctitatem afferre, vt in superioribus latè ostensum est, quia actus etiam coniugalis, etiamsi moraliter honestus sit, negari nihilominus non potest, quin & quandam habeat impuritatem admixtam, vt dixit Siricius Papa epist. 1. & hebetet aciem mentis, totúmque hominem carnalem quodammodo efficiat, vt dixit August. 14. de Ciuit. cap. 17. 19.

Sed instabit aliquis, nam interdum aliquis per præceptum Pontificis cogitur Episcopatum acceptare, vel clericus fieri: ergo ille, vel non tenetur obedire, vel poterit ordinari sine promissione castitatis, vel certè simpliciter & absolutè cogetur præcepto ad castitatem, seu votum eius. 20. Instantia prima. Secundò etiamsi castitas exigatur sub illa conditione, videtur satis violenta exactio: quia Ecclesia omnino indiget sacris ministris, atque ita non posset non conferre huiusmodi ordines hominibus, etiamsi ipsi votum castitatis nollent emittere. Ergo quòd nunc postulet talem conditionem ideo esse videtur, quia moraliter certum est non defuturos multos, qui illam acceptent, vt gradum illum obtinere possint. Atque videntur solùm per quandam coactionem illam acceptare, quia aliter clerici fieri non possunt. Secunda. Ad primum respondeo, licèt contingat aliquem iam constitutum in ordine sacro præcepto cogi vt ad superiorem ascendat, vel Episcopatum acceptet, raró tamen vel nunquam accidere, vt aliquis ea necessitate compellatur subdiaconatum accipere. Respōdetur ad primam. Illud autem prius nullam nouam obligationem castitatis addit: & ideo nullum inde sumi potest argumentum. Aliquando etiam cogitur aliquis, simpliciter ordinari in sacris, non tamen absolutè, sed supposita obligatione alicuius beneficij, vel dignitatis Ecclesiasticæ, quam habet, ratione cuius obligari potest, nisi malit beneficium dimittere, & ita semper illa obligatio est pendens ex conditione voluntaria. Omitto religiosos, quibus interdum hoc absolutè præcipitur: illi enim ratione voti

(c) 2007 Ministerio de Cultura

voti obedientiæ ad plura obligari possunt,& cùm A iam habeant votum castitatis, nullum nouum onus in hac parte suscipiunt. Addo denique si occurrat casus in quo propter commune bonum aliquis obligetur absolutè à Pontifice ad sacros ordines suscipiendos, illum consequenter obligari ad perpetuam continentiam,neque id est inconueniens in particulari, & raro casu, in quo sicut prius supponitur necessarium ad commune bonum,ita & posterius propter idem commune bonum tolerandum est:quia esset magna deformitas in tali casu continentiam ab ordinatione separare.

21. Ad secundam. Ad alteram partem respondetur negando vltimam consequentiam, nam cùm Ecclesia vtatur iure suo,nulli facit violentiam, sicut non fit vio- B lentia ei, qui cupit alicui religioni vniri, & se illi tradere; vel fœminæ,quę desiderat perpetuò inter moniales, & cum earum habitu viuere sub conditione ab illa exigendo, vt votum castitatis, & alia religionis vota promittat,si commodis,& bonis illius status frui vult. Ita ergo nunc se gerit Ecclesia;quòd verò aliter factura esset si nulli essent qui talem conditionem vellent acceptare,& accidentarium est, & cogitatione potius fingi, quàm timeri potest.Quin potiùs de diuina prouidentia sperandum est, nunquam defuturos multos,qui non ex ambitione dignitatis, vel gradus, neque ex cupiditate diuitiarum,sed ex affectu virtutis,ac religionis ad Deum, saltem vt ex princi- C pali intentione hunc statum accipiant, eiúsque continentiam promittant.

22. Ad tertiũ argumentum. Atque hinc facilè patet responsio ad tertiam obiectionem in principio propositam, ob quam dixerunt aliqui Catholici expedire vt hæc lex continentiæ irrogaretur ab Ecclesia, & voluntati ordinandorum relinqueretur illã vouere,vt asseruit Panorm. in c. *cùm olim*, de Cler.coniug. Palacios verò d.25.disp.2.circa 6.conclus.attingens quæstionem,an hoc expediat, iudicio sedis Apostolicæ relinquit. Mihi autem videtur sedem Apostolicam satis in hoc suum iudicium significasse, & quandiu aliquid non declarauerit, certum existimo nõ expedire talem mutationem facere,vt om- D nes etiam Theologi censuerunt dist.37.& 38. & ostendit latè Bellar.suprà,& Medin.lib.3.deContinentia cap.7. & alij,quia res est antiquissima & per se honestissima,& nulla est sufficiens ratio talis mutationis, maiora enim incommoda ex matrimonio clericorum sequerentur,quàm nunc sequuntur ex cælibatu, si omnia rectè pensentur. Neque obstat obiectio facta, est enim accuratè distinguendum aliud esse exponere homines periculo fornicationis,vel sacrilegij, aliud verò esse permittere vel potiùs tolerare huiusmodi pericula, vel lapsus, qui secundùm humanam fragilitatem eueniunt. Hoc secundum fit necessariò ab Ecclesia, quia eius prouidentia, & gubernatio, E quantumuis perfecta, humana est, & non potest omnia incommoda vitare. Primum autem nec fit ab Ecclesia,nec in hoc negotio potest illi imputari, quia status clericorum de se non habet illud periculum adiunctum, voluntarium etiam propositum, vt Gregorius suprà insinuauit, multum confert,vt futura mala caueantur;& ministerium ipsum de se multum iuuat ad eundem finem: ac denique prouidentia quam semper Ecclesia adhibuit ad cauenda hæc pericula,magna semper fuit, vt ex ipsis etiam canonibus Apostolorum intelligi potest,infráque videbimus.

23. Igitur quòd his omnibus non obstantibus aliqui & plures humani lapsus sequantur,nõ refert, vt ob eam causam existimandum sit tantum bonum Ecclesiæ non expedire, præsertim cùm in omni statu timeri possint lapsus, & incommoda, quæ sine dubio fuissent maiora si sacri ministri continentiam non obseruarent: nam in materia castitatis fortasse essent in multis æquales lapsus, & in cæteris quæ sine dubio est maior pars clericorum, priuaretur Ecclesia insigni virtute,& decore castitatis suorum sacerdotum, quæ & ad sacrificij reuerentiam, & ad sacerdotij honorem,& ad fidelium exemplum valde necessaria est,vt rectè dixerunt Hier.lib.1.cõtra Iouinianum,Epiph. hæres.59.Ambros.lib.1.Offic.c.vlt.Aliunde verò nec circa spirituale regimen, nec circa dispensationem bonorum Ecclesiasticorum,moraliter loquendo,debita cura & fidelitas obseruari posset. Propter quod Iustinianus Imperator in dict.l.*non semper*, C. de Episc. & clericis, piè ac sapienter optabat, vt Episcopus non solùm post Episcopatum susceptum filios non gigneret, verùm etiam vt ante Episcopatum susceptum illos non habeat, etiam ex legitimo toro natos,& consequenter,vt qui illos habuerit in Episcopum non eligatur. *Quia oportet*, inquit, *Episcopum nulla erga eos liberos,qui carne & corpore parantur,affectione & studio præpeditum omnium fidelium animos parentis charitate & beneuolentia comprehendere.*

CAPVT XIV.

Quo tempore cœperit esse in Ecclesia castitatis obligatio in Episcopis ac Presbyteris.

EX dictis in capite superiore constat institutionem hanc esse Ecclesiasticam, nam cùm non sit diuina,alia esse non potest,cùm legitima sit,& honesta,vt ostensum est, & vim habeat obligandi, vt per se constat, & obiter etiam ostendimus, & in hoc & sequenti capite clariùs cõstabit.Oportet ergo auctoritatem huius institutionis ab eius antiquitate & origine inuestigare,quod vt distinctiùs fiat, non confusè de toto ordine sacro, sed distinctè de singulis sacris ordinibus dicemus.Distinguemus præterea illas duas partes continentiæ, scilicet, vt qui absque vxore ad ordinem sacrum admittitur, vxori copulari non possit; qui verò iam vxoratus ordinatur,ad vxorem accedere non possit: in priori autem parte duo possunt distingui,scilicet,prohibitio,& irritatio matrimonij contrahendi; nunc verò solùm de prohibitione agimus, nam de irritatione infrà specialiter disputandum est. 1. Status quæstionis diuiditur.

Dico ergo primò à tempore Apostolorum obseruatum in Ecclesia fuit vt Episcopus ac Presbyter iam ordinatus matrimonium contrahere non permitteretur. Coniungimus hos duos gradus, quia licèt semper fuerint distincti, in primitiua Ecclesia,ac tempore Apostolorũ frequenter coniuncti erant,&,quod ad præsens attinet,decreta, quæ de Presbyteris loquuntur,quæ frequentiora sunt,à fortiori in Episcopis locum habent.Probatur ergo primò Apostolorum exẽplo,nullus enim eorum qui ante acceptam vxorem ad Apostolatum vocatus est,eam postea duxit:quod in primis constat in Ioanne Euangelista, quem virginem à Christo vocatum fuisse, & virginem perpetuò mansisse certius est,quàm vt probatione indigeat. Illi verò annumerandus est frater eius Iacobus; nam de vtroque sic scribit Epiphanius hæres.58. 2. Assertio prima. Neq; Episcopus neque Presbyter matrimoniũ contrahere permittebãtur à tẽpore Apostolorũ. Probatur primò Apostolorũ exẽplo.

Ioan

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Ioannes, & Iacobus eius frater virgines fuerunt. Epiphan.

Ioannes & Iacobus filij Zebedæi, qui manserunt in virginitate, neque tamen proprijs manibus membra resecuerunt, neque nuptias contraxerunt, sed proprio corde decertarunt, & mirabiliter gloriam coronæ huius certaminis abstulerunt.

3. Itẽ Iacobus frater Domini.

Tertium his adiungere possumus Iacobum fratrem Domini, nam licèt hoc de illo expresse non referat Hegesippus, ea tamen de illo scribit quæ manifestè indicant eum vitam à matrimonio satis alienam duxisse. Nam, vt referunt Eusebius lib. 2. histor. c. 22 & Hieron. de Script. Eccles. *Iacobus ab infantia sanctus fuit, vinum & siceram non bibit, animalium carnibus se abstinuit, nunquam attonsus est, neque vnctus vnguento, neque vsus balneo, flexis genibus tam perseueranter orabat, vt eius genua camelorum duritiem traxisse crederentur.* Quæ omnia cum statu matrimonij non rectè conueniunt: vnde à fortiori credendum est illum matrimonio abstinuisse. Quod non obscurè significauit Epiph. hæres. 30. in principio dicens, Ebionitas in sui erroris initio virginitatem magnificasse, *propter Iacobum fratrem Domini.* clariùs hæres. 78. *Iacobus* (inquit) *frater Domini vbi annos vixit nonaginta sex, virgo existens mortuus est.* & infrà, *Ioannes,* (inquit) *Iacobus, atque Iacobus, hi tres hanc vitæ conuersationem habuerunt.* cum qua sententia optimè consonant multa alia, quæ de eodẽ Iacobo refert Chrysost. hom. 5. in Matthæum, illud præcipuè, tantam in eo fuisse carnis incuriam, vt adhuc viuentis omnia ferè membra morerentur. Quartò B. Andream vitam coniugij expertem egisse refert Simon Metaphrastæ in vita D. Petri.

Euseb.

Epiphan.

B. Andreas nõ fuit coniugatus.

4. D. Paulus etiam.

Quinto loco annumerandus est Paulus, quem non solùm post vocationem suam non accepisse vxorem, verùm etiam nunquam illã habuisse longè probabilior opinio fert, vt piè satis, & eruditè ostendit Cæsar Baronius in 1. tomo anno Christi 57. n. 59. & sequentibus. præcipuè verò colligitur ex verbis eiusdem Pauli 1. ad Corint. 7. *Volo enim vos esse sicut meipsum.* Dices, ex illis verbis solùm colligi Paulum continentiã seruasse siue vxorem haberet, siue non. Proximè enim ante illa verba ad coniugatos loquebatur, dicens, *Nolite fraudare inuicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi, ne tentet vos Satanas propter incõtinentiam vestram.* ne autẽ id præciperè videretur, subiungit: *hoc autem dico secundùm indulgentiam, non secundùm imperium.* indicans quòd in ipso est potiùs consulere, vt perpetuò contineant, & ad hoc seipsum in exemplum proponit, dicens, *Volo autem vos omnes esse sicut meipsum.* Quod rectè exponit August. lib. de gratia & liber. & arbitr. cap. 4. dicẽs, *Quia vtique ipse ab omni concubitu continebat.* & ibi Theodor. *Seipsum exemplar proposuit suæ castitatis thesaurum nobis reuelare coactus.* Theophyl. autem sic exponit, *Optarem vt semper omnes continerent.* Hæc ergo verba si nihil ampliùs Paulus addidisset sufficienter explicarentur de perpetua continentia seruata à Paulo post conuersionem suam in matrimonio priùs contracto.

Obiectio diluitur.

August.

Theophyl.

5. Hanc verò dubitationem excludunt verba sequentia, *Dico autem non nuptis, sed viduis, bonum est illis si sic permaneant, sicut & ego.* Vnde rectè Ambros. prioribus verbis addidit. *Qualis autem ipse erat mox in subiectis ostendit.* Posterioribus verò adiunxit, *Non diceret, bonum est innuptis vt sint sicut & ego, nisi esset integer corpore, nec diceret, omnes homines volo esse sicut meipsum: si enim habuerit vxorem, & hoc dixit, virgines esse noluit, sed absit, sic enim a pueritia spiritu feruuit, vt huius rei studium non haberet, quippe cum iuuenculus anticipa-*

Ambros.

A *tus sit à gratia Dei.* Quibus verbis apertè significat Paulum virginem etiam fuisse, quod etiam significauit Epiphanius hæres. 70. & Hieronymus qui alios Patres antiquos refert epist. 52. ad Pamachium. Estque per se valde verisimile ex his quæ de seipso idem Paulus aliis locis refert. nam ad Galat. 1. de se ait, *Audistis conuersationem meam aliquando in Iudaismo, & proficiebam in Iudaismo supra omnes coætaneos meos in genere meo, abundantius æmulator existens paternarum mearum traditionum.* Et ad Philipp. ait fuisse *secundùm legem Pharisæus, secundùm æmulationem persequens Ecclesiam Dei, secundùm iustitiam quæ ex lege est, conuersatus sine querela.* Et Actor 23. *Pharisæus,* inquit, B *sum filius Pharisæi.* & cap. 7. eiusdem lib. dicitur, cùm lapidaretur Stephanus, Paulum fuisse adolescentem. Ex quibus omnibus rectè perpensis magna probabilitate colligitur, Paulum vsque ad conuersionem suam innuptum, & virginem permansisse, nam in primis ætas adolescentiæ nondum matrimonium postulabat: deinde professio Pharisæorum potiùs erat de continentia conseruanda ad tempus saltem diuturnum, vt ex Epiphanio colligitur hæres. 16. Solicitudo etiam proficiendi in Iudaismo à coniugio adolescentem auocabat: vita denique in lege innocens & sine querela turpem de illo actum præsumere non permittit: conseruauit ergo cæli- C batum, & virginitatem vsque ad conuersionem suam.

Paulus fuit virgo.

Quòd verò (idq; ad nostrum institutum magis refert) post conuersionem ad fidem, vxorem non duxerit, nullus vir prudẽs dubitare potest, qui attentè legerit, quæ idem Paulus scribit 1. ad Corinth. 7. de excellentia castitatis, & de necessitate eius ad tollenda omnia impedimenta perfectionis, & vt quis posset nihil aliud cogitare, nisi quę Domini sint, & quomodo placeat Deo, neque esse solicitus, quæ sunt mundi, sed solùm quæ ad Dei obsequium & bonum animarum spectant. Quibus adiungi potest eiusdem Pauli sententia 2. ad Timoth. 2. *Nemo militans Deo implicat se negotijs* D *secularibus.* Constat autem ex Actibus Apostolorum cap. 9. & sequentibus, & ex omnibus eius epistolis; præsertim 2. ad Corinth. cap. 11. ipsum summa charitate & solicitudine munus Apostolicum peregisse, ita vt nihil aliud quàm Christi gloriam & animarum salutem cogitare videretur. Quis ergo credet eũ post tale munus susceptum de matrimonio contrahendo cogitasse? Atque hęc est cõmunis sanctorum Patrum sententia, vt pręter citatos sensit Hilar. Psalm. 127. August. lib. 1. de adulter. coniug. cap. 4. Hieron. epist. 22. ad Eustochium de custodia Virginit. & optimè Tertullian. lib. de Monogamia cap. 3. & 8. vbi Pamelius alia adnotat loca. Solus Clemens Alexand. E ex antiquioribus contrariam de Paulo habuit opinionem, cuius sententia licèt admitteretur, intelligenda esset quòd Paulus ante suum Apostolatum vxoratus esset. Re tamen vera Clemens non historiam narrat, sed deceptus est malè intelligendo quædam verba eiusdem Pauli ad Philipp. 4. *Rogo te germane compar,* quia vox Græca σύζυγε, quam interpres noster transtulit *Compar,* coniugem significare potest. Sed generalior est, & coniugalem propriè significat, id est, socium eiusdem iugi, oneris, aut muneris. Vnde verisimilius est illum germanum non fuisse fœminam, sed virum aliquem, qui Paulum iuuabat in onere Euãgelicæ prædicationis, & ideo comparem, seu coniugalem à Paulo appellari, vt latiùs expositores

6. Paulus post vocationem suam non nupsit.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

in illum locum indicant. Præterea Clemens alium locum Pauli ſiniſtrè etiam interpretatur, vt ſtatim adnotabimus.

7. Sextò adiungere poſſumus alios omnes Apoſtolos: nam de Petro certum eſt habuiſſe vxorem, æquè tamen certum eſt ante Apoſtolatum illam duxiſſe. nam Luc. 4. fit mentio ſocrus Petri, quam Chriſtus à magnis febribus liberauit in principio ferè prædicationis ſuæ: ergo iam tunc Petrus habebat vxorem. Quòd autem ſecundam non duxerit, & diſcurſu facto de Paulo demonſtrari poteſt, & Eccleſiaſtica traditione eſt certiſſimum, cùm bigamiam in Epiſcopis, & ſacerdotibus ſemper Apoſtoli prohibuerint, vt ex 1. ad Timoth. 3. & ad Tit. 1. & ex canonibus Apoſtolorum conſtat, & in materia de Irregularitate latiùs dixi. De cæteris verò Apoſtolis an vxorati fuerint, néc ne, ſcriptum non reperio, quòd autem continentiam ſeruauerint, & vſum vxorum in Apoſtolum non habuerint, docent antiquiſſimi Patres. Ex quo euidenter colligitur, ſi qui ex illis vxores non habebant, quando vocati ſunt, nunquam illas accepiſſe, nam ſi illi, qui eas habebant, ab eis ſe continebant, cur illas acciperent qui non habebant? Vnde rectè Tertull. lib. de Monogam. cap. 8. *Petrum*, inquit, *ſolum inuenio maritum per ſocrum, monogamum præſumo per Eccleſiam, quæ ſuper illum ædificata omnem gradum ordinis ſui de monogamia erat collocatura: cæteros autem maritos non inuenio, aut ſpadones intelligam neceſſe eſt, aut continentes:* Spadones vocat virgines, ſeu qui vxores nunquam duxerunt, continentes autem eos, qui licèt vxores habeant, illas non cognoſcunt. Atque eodem modo de cæteris Apoſtolis ſenſit Hieronym. lib. 1. contra Iouinianum, & epiſt. 22. & alios infrà referemus, qui continentiam ſaltem omnibus Apoſtolis attribuunt.

Petrus ante Apoſtolatũ, non poſtea habuit vxorem

Quid de aliis Apoſtolis.

Tertull.

8. Quòd ergo Clemens Alexand. dixit libro 3. Stromat. Philippum Apoſtolum genuiſſe filias, ſi verum eſſet, intelligi deberet, eas ante Apoſtolatum genuiſſe, nullum tamen ad id aſſerendum fundamentum habuit, ſed æquiuocatione nominis deceptus eſt, putauit enim Philippum illum, qui filias habuiſſe refertur Actor. 21. Apoſtolum fuiſſe, quod ex eodem refert Nicephorus lib. 3. cap. 24. & ex Papia cap. 33. & non improbat; idem tenet Euſeb. libro 3. hiſtoriæ cap. 30. in quo ſibi ipſi repugnare videtur; nam lib. 2. eiuſdem hiſtoriæ cap. 1. Philippum illum, de quo fit mentio Actorum 8. non Apoſtolum, ſed alium, qui cum Stephano Diaconus ordinatus fuerat, fuiſſe affirmat; & lib. 3. cap. 25. ex Polycrate refert eundem Philippum Diaconum fuiſſe qui filias haberet; quod lõgè verius, receptúmque eſt. Imò in dicto capite 21. Actorum, videtur ſatis expreſſum; vocatur enim Philippus Euangeliſta qui erat vnus è ſeptem, hoc eſt, vnus ex illis, qui in cap. 6. Electi, & Diaconi ordinati referuntur. Scio Lorinum Actorum 5. verſu 5. ab hac contradictione illum velle liberare, aſſerendo Euſebium, Tertullianum lib. de Baptiſmo cap. 8. & alios Patres, cùm aliquando dicunt Philippum qui filias habuit, Apoſtolum fuiſſe, non loqui de Philippo vno ex duodecim Apoſtolis, ſed de Diacono, quem Apoſtolum ſicut alios viros Apoſtolicos primitiuæ Eccleſiæ in latiori ſignificato & minus proprio Apoſtolos nonnunquam nominant; Verùm licèt hæc conſiliatio ad alios Patres facilè accommodari poſſit; non tamen ad Euſebium; nam citato lib. 3. cap. 30. expreſsè loquitur de Philippo qui martyrium paſſus eſt Hierapoli, qui non eſt ex ſeptem Diaconis, ſed Apoſtolus vnus ex duodecim, vt teſtatur Baronius in annotat. ad Martyrol. Romanum prima die Maij, plures alios autores referens, & hunc teſtatur Euſebius filias habuiſſe citato loco. Non ergo dicta conſiliatio ad Euſebium applicari poteſt: Quod verò vlteriùs dicit Clemens Alexand. citatus, Philippum filias ſuas viris tradidiſſe, de quocunque Philippo intelligatur, fundamentum non habet, neque ab alio authore aſſeritur.

Teſtimoniũ Clem. Alex. de D. Philippo explicatur.

Quod verò Ignatius epiſt. 9. ad Philadelphienſes exempla ponens ſanctorum, *qui rei vxoriæ ſe dederunt*, inquit, *vt Petri & Pauli & aliorum Apoſtolorum, qui nuptijs operam dederunt*, difficultatem maiorem facit contra dicta. Nam licèt de Paulo reſpondere poſſimus in Vaticano codice, & in aliis antiquioribus nomen Pauli non inueniri, vt ibi Scholiaſtes, & Bellarm. lib. 1. de cleric. cap. 20. notarunt, & latiùs Baronius citatus confirmat. Tamen de aliis Apoſtolis non tam facilè poſſumus id dicere: nam licèt Baron. in principio dicat nouatores deprauaſſe epiſtolam Ignatij, & poſt Petrum addidiſſe, *Paulum, & alios Apoſtolos*. tamen de hoc poſteriori verbo, & ſolus ipſe hoc dicit, & poſtea nullam de illo probationem adducit, ſed ſolùm de nomine Pauli, vnde fortaſſe hoc ſolùm in prioribus verbis ſignificare voluit. Ex hoc ergo loco apertè colligitur alios Apoſtolos præter Petrum habuiſſe vxores, quamquam non omnes. Atquè idem ſenſit Clemens Alex. dict. lib. 3. Strom. ſed hic mouetur teſtimonio Pauli 1. ad Corinth. 9. dicentis, *Nunquid non habemus poteſtatem mulierem ſororem circumducendi, ſicut & cæteri Apoſtoli, & fratres Domini & Cephas?* hic verò locus non cogit, quia ibi mulier non ſignificat vxorem, ſed quamcunque fœminam, vt communiter antiqui & moderni expoſitores ibi interpretantur, & Hieronym. ac Tertull. locis citatis: & ſanè cùm ibi Paulus diſtinctè numeret fratres Domini, quos conſtat virgines fuiſſe, ſufficiens argumentum eſt de vxoribus non loqui. Ex Paulo ergo non cogimur dicere alios Apoſtolos habuiſſe vxores. Ignatius verò de aliquibus id affirmare videtur, quod fortaſſe ita fuit; quamuis non conſtet qui vel quot illi fuerint; quicunque tamen illi ſint ante Apoſtolatum eas habuiſſe intelligendum eſt, non poſtea illas accepiſſe, vt omnia quæ hactenus diximus ſufficienter probant. 9.

Teſtimoniũ Ignatij explicatur.

Dicet verò aliquis Apoſtolos non lege ſacerdotij, aut Epiſcopatus adductos matrimonio abſtinuiſſe, ſed quia voluntariè perfectionem cum Chriſto profeſſi ſunt. Reſpondeo verum quidem hoc eſſe, præſertim de his Apoſtolis, qui Chriſtum in hac vita mortali viuentem, ſequuti ſunt. Imò in præcedenti capite oſtendimus Chriſtum Dominum de hac continentia Epiſcoporum, & ſacerdotum legem non tuliſſe; quid ergo mirum quòd Apoſtoli, qui primi omnium illam ſeruarunt, non ex voluntate legis, ſed voluntariè illam amplexi fuerint? Apoſtolorum ergo exempla non adducimus, vt in eis legem oſtendamus, ſed vt optimam originem, & initium huius legis indicemus. Apoſtolos ergo imitari cœperunt ſancti Epiſcopi, qui ante matrimonium ad Epiſcopatum ab ipſis Apoſtolis aſſumpti ſunt, vt licet colligere ex Ignatio epiſt. 9. ad Philadelphienſes, vbi in hoc numero ponit Timotheum, Titum, Euodium, & Clementem: 10.

Obiectio.

Reſponſio.

ex

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ex quibus intelligi potest reliquos probatos Episcopos, quia ad Episcopatum cælibes electi fuerunt, cælibes semper permansisse: nam de his, qui post primum coniugium ad sacerdotium vocati sunt, certum est ad secundas nuptias postea non transiisse, cùm bigamiam in sacerdotibus Ecclesia semper detestata fuerit. Denique quamuis positiuè, vt sic dicam, ostendere non possimus, nullum vnquam Episcopum vel sacerdotem post suam ordinationem, permittente Ecclesia, nuptias contraxisse, illud saltem certum est, omnes Episcopos & Presbyteros, de quorum vita laudabili nobis constat, hanc legem obseruasse, neque aliquem ex probabili historia ostendi posse qui post Presbyterium vxorem acceperit. Nam quod de Gregorio patre Gregorij Nazianzeni quidam afferunt, extra rem est: nam constat ex orat. 19. eiusdem Nazianz. non solùm ante sacerdotium; verùm etiam ante Baptismum vxorem duxisse, quæ illi superuixit, & quantum ex discursu illius orationis potest colligi (quamuis expresè non asseratur) post sacerdotium semper cum illa continenter vixit. Est ergo moraliter euidens hunc morem exemplo Apostolorum statim ab initio introductum esse in Ecclesia, ac generaliter obseruatum.

11. Hęc obligatio cõtinentię incertum est quando sub pręcepto inceperit.

Atque hinc tandem concluditur eam legem, vel obligationem, quam nunc in Ecclesia catholica videmus, antiquissimam esse, & ab hac Apostolica traditione manasse, quomodo autem introducta fuerit, aut quando in rigore inceperit, sub rigore obligationis, & necessitatis, non credo facilè definiri; nisi dicendo hoc fuisse præceptum Apostolicum traditum in can. 27. Apostolorum, qui sic habet. *Innuptis qui ad clerum prouecti sunt præcipimus, vt si voluerint vxores accipiant, sed lectores, cantorésque tantummodò.* quem in hoc sensu defendit Turrian. lib. 1. pro canon. Apost. cap. 2. nihil verò speciale in illius confirmationem, vel explicationem adducit, indiget tamen certè expositione, quia nimium probat si lectores tantùm & cantores excipiantur; oportet ergo sub illis omnes minores ordines intelligere. Sed quia hi canones non habent omnino certam auctoritatem, ideo dixi non esse omnino certum huius obligationis initium. Nam licèt hic canon in Trullano can. 6. ab illis Patribus receptus sit, tamen etiam illi canones Trullani incertam habent auctoritatem, vt constat ex Decreto. d. 16. & est res vulgaris. Præterea nullum decretum Conciliare, vel Pontificium inuenitur, ad quod initium huius obligationis reducatur. Nam licèt Gratianus in cap. vlt. d. 27. ex Calixto referat hoc decretum, *Presbyteris, Diaconis, subdiaconis & monachis concubitus habere, seu matrimonia contrahere penitus interdicimus.* tamen ille canon non Calixto I. sed secundo tribuitur à Gratiano, iuxta emendatiorem inscriptionem, & potiùs Vrbano II. tribuendus esset, vt in scholiis Gregoriani codicis notatur; fuit autem Vrbanus II. anno 1077. ante quod tempus erat sine dubio hæc obligatio in Ecclesia, vt ex Concilio Neocæsar. constat cap. 1. *Presbyter*, ait, *si vxorem acceperit ab ordine deponatur.* antiquior verò est hæc obligatio etiam hoc canone, vt ostendam; referenda ergo est ad immemorialem consuetudinem, quæ vsque ad tempora Apostolorum refertur. Obligatio autem quæ consuetudine nititur aliquando incipit per actus, qui fiunt sine obligatione Præcepti, quorum vsus paulatim immutat iudicium, & intentionem operantium, & ita tandem introducitur obligatio: quando autem hoc modo inducitur, difficile, vel potiùs impossibile moraliter est certum initium eius designare. Hoc autem modo potuit in præsenti contingere, nam in principio feruore fidei & charitatis, & Apostolorum exemplo ac verbo facilè poterant omnes, qui ab eis sacerdotes ordinabantur induci ad promittendum cælibatum, si anteà erant innupti.

Conc. Neocæsar.

Priores verò Episcopos ita ab Apostolis consecratos, eandem regulam tanquam optimam magísque conuenientem in successoribus, vel coadiutoribus suis consecrandis obseruasse, verisimile est; atque ita intra breue tempus consuetudinem pro lege, & regula acceptatam esse. Oportet autem hîc duo distinguere, vnum est antecedens, vt sic dicam, ordinationem sacerdotis, aliud consequens. Hoc posterius est abstinere à matrimonio contrahendo post ordinationem, & hoc existimo semper fuisse sub obligatione, saltem ratione promissionis, quam in ipsa ordinatione faciebant; quia reuera semper in Ecclesia existimatum est malum ac turpe post sacerdotium, matrimonium contrahere, vt ampliùs ex dicendis constabit. Antecedere autem ad obligationem ipsam dico hanc regulam seu ritum non ordinandi aliquem sacerdotem, nisi imponendo ei onus seruandi seu promittendi cælibatum; & quoad hoc dico non mihi constare quando cœperit esse sub obligatione, vel respectu Episcopi ordinantis, vt neminem nisi sub hac lege ordinare audeat, vel respectu clerici ordinati, vt intelligat eo ipso quo ordinatur promittere cœlibatum, vel ad illum obligari ex lege Ecclesiastica. Quid verò in hoc probabilius coniectari possit ex sequenti assertione constabit. 12.

13. Assertio secunda. Episcopi & sacerdotes in Ecclesia Latina tenẽtur ab vxoribus antea ductis abstinere, &c.

Dico secundò, Episcopi & sacerdotes, qui post matrimonium consecrantur, tenentur à propriis etiam vxoribus continere, quamquam hoc præceptum in Ecclesia Græca non obliget propter contrariam consuetudinem; Vnde non satis constat hoc præceptum esse propriè Apostolicum, quamuis certum sit ex traditione Apostolica manasse. Prima pars assertionis certa est, ac de fide. Probari autem solet ex illo Pauli, *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, vnius vxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum*, 1. ad Timoth. 3. & ad Tit. 1. vbi pro *pudicum* ponitur, *continentem*, quod aliqui intelligunt de continentia etiam à copula licita, quæ est cum propria vxore: nam de communi castitate intelligunt verbum aliud, *sobrium*, nam vox Græca non solùm temperatum, sed etiam castum significat, & est quidem pia expositio, non tamen cogens; quia dictio *Continentem*, in rigore explicari posset de castitate quæ illicitam continentiam excludit, vel de continentia ab omni immoderata perturbatione, vt Hieron. etiam exposuit. Addo etiam verbum *Oportet*, in rigore non semper continere præceptum, nisi quatenus materia, cui adiungitur, ex se necessaria est ad morum honestatem. Præcipuè igitur probanda est conclusio Ecclesiasticis decretis statim referendis: ad cognoscendam autem radicem huius obligationis, recurrendum est ad traditionem, sicut in præcedenti assertione factum est.

14. Probatur.

Et inprimis iam suprà probatum est ex sanctis Patribus Apostolos, qui post nuptias vocati sunt, post vocationem ab vxoribus perpetuò abstinuisse. Quod optimè colligitur ex verbis Petri Matth. 9. *Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

mus te; quid ergo, &c. nam quòd sub illis omnibus A vxores etiam comprehendantur, ex verbis quæ Christus Dominus subiungit, facilè intelligi posset, *Omnis* inquit, *qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem*, &c. Reliquerant ergo Apostoli etiam vxores eo modo, quo poterant, scilicet quoad totum. Huic autem exemplo conformem etiam fuisse Apostolorum doctrinam, testatur Concilium II. Carthag. cap. 2. *Vt quod Apostoli*, inquit, *docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoque custodiamus ab vniuersis Episcopis dictum est: Omnibus placet, vt Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, vel qui sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes etiam ab vxoribus se abstineant.* habetur in cap. *cum præterito* B 84. d. vbi etiam expendendum est verbum illud, *& ipsa seruauit antiquitas*, fuit enim Concilium illud celebratum ante mille ducentos annos, & ad antiquitatem refert hanc obseruantiam: ergo planè intelligit etiam prioribus quadringentis annis extitisse, quamuis ibi non explicetur, an semper fuerit sub obligatione, vel solùm in vsu, & praxi Ecclesiæ. Verisimile autem est tam perseuerantem consuetudinem in re tam ardua, & difficili non fuisse sine obligatione, quod etiam ex testimoniis aliquorum Patrum statim constabit.

Cone. Carthag.

15. Deinde plures etiam summi Pontifices apertiùs hanc legem declararunt, inter quos antiquior Clemens I. qui in epistola 2. ad Iacobum C fratrem Domini, de ministris, qui ad diuina ministeria eliguntur, sic ait, *Si post ordinationem ministro altaris contigerit proprium inuadere cubile vxoris, sacrarij non intret limina*, &c. Est verò illa epistola incerta. Gratian. verò in cap. *ministri* d. 81. illum canonem tribuit Lucio Pontifici. Iuo tamen p. 6. cap. 87. ex Clemente sumptum putat, & videtur probabilius, vt in Gregoriano etiam scholio notatur. Ex veteribus ergo decretis indubitatis antiquius videtur esse Siricij in epistola 1. cap. 7. & ideo hæretici illum dicunt auctorem huius continentiæ sacerdotalis: sed immeritò, tum quia Concil. Carthag. citatum tempore D illius Pontificis congregatum est, & maiorem antiquitatem apertè significat, tum etiam, quia verba Siricij idem præ se ferunt, sic enim ait. *Quarum sanctionum Sacerdotes omnes, atque Leuitæ insolubili lege constringimur, vt a die ordinationis nostræ sobrietati ac pudicitiæ, & corda nostra mancipemus, & corpora, dummodò per omnia Deo nostro in his quæ quotidie offerimus, sacrificijs placeamus*, &c. & inferiùs pœnam imponit his, qui huiusmodi continentiæ violatores extiterant: supponit ergo illam legem antiquiorem esse, & non ab ipso denuo ferri. Quod decretum refert Innocentius I. in epistola 3. ad Exsuperium cap. . & priùs indicat hoc ius esse diuinum, sed E intelligit solùm per imitationem, seu consonantiam cum iure diuino: solùm enim congruentias affert, quas ex veteri lege suprà adduximus. Postea verò significat illam legem à Siricio fuisse latam, eam enim vocat, *formam Ecclesiasticæ vitæ, & disciplinæ*, quæ ab Episcopo Siricio ad prouincias commeauit, & deinde illos excusat, qui per ignorantiam illius decreti post illud editum lapsi sunt. Verumtamen illos excusat à pœna depositionis, non à culpa. & quoad illam censuram, seu pœnam verum est à Siricio primùm illam legem fuisse sancitam. Sunt qui existiment antiquam legem per consuetudinem ita fuisse tempore Siricij mutatam, vt iam non

Clem. 1.

Siricius Papa.

Cap. plurimos, cum seq. 82. d.

Cap proposuisti, 82. d.

Hæc lex quoad pœnam à Siricio primùm lata est.

obligaret, & à Siricio fuisse instauratam: verùm hoc (licèt parum referat) in illis epistolis non habet fundamentum, & ex epistola Siricij contrarium potiùs colligitur. Simile decretum habet idem Innocent. in epistola 2. ad Victricium cap. 9. & de eadem re sine dubio loquitur in epistola 5. Idem repetit Leo Papa epist. 82. ad Anastas. cap. 4. & epist. 90. ad Rusticum cap. 3. vbi hanc prohibitionem auxit, vt infrà videbimus, vbi recentiorum etiam Pontificum decreta referemus.

Ex his ergo sufficienter intelligitur legem hanc 16. in Romana Ecclesia semper fuisse obseruatam, vt verbis etiam expressis affirmat Gregor. lib. 1. epistola 42. Eandem verò legem in Occidentali Ecclesia receptam fuisse, ex variis & antiquissimis Conciliis Prouincialibus intelligi facilè potest, & primo loco, vt cæteris antiquius, afferri potest Concilium Elibertinum, quod in can. 33. hoc statuit sub pœna depositionis, & eodem ferè tempore idem significauit Concilium Arelatense II. can. 2. dicens, *Assumi aliquem ad sacerdotium non posse in vinculo coniugij constitutum, nisi fuerit promissa conuersio*: nam hoc verbo promissionem castitatis indicat Concilium Carthaginense II. quod iam suprà adduximus: & eodem ferè tempore Concilium Taurinense canonem 7. edidit valde notandum, sic enim habet, *Qui in ministerio genuerint filios, ne ad maiores gradus ordinum promoueantur Synodi decreuit auctoritas.* Quibus verbis significat etiam in minoribus ordinibus constitutos, si velint ad superiores ordines ascendere, non debere post ordinationem suam filios generare, alioqui non esse promouendos: quod ego intelligerem, viuente vxore. Præterea in Concilio Tolet. I. can. 1. simili modo statuit non solùm vt Presbyteri abstineant ab vxoribus, verùm etiam, vt si antea in diaconatu non abstinuerint, non ordinentur Presbyteri, & si in Presbyteratu lapsi fuerint, non fiant Episcopi. Et in Tolet. II. cap. 1. est egregium de hac re decretum, in quo in summa dicitur, adolescentes in minoribus constitutos decimo octauo ætatis anno esse interrogandos, an velint castitatem promittere, quam si spondere voluerint, tanquam *appetitores arctissimæ viæ* suis gradibus ad superiores ordines esse promouendos: si autem noluerint, concedendum illis esse coniugium, *ita vt cùm perfectæ ætatis in coniugio positi renuntiaturos se pari consensu operibus carnis spoponderint, ad sacratos gradus aspirent.* Idem in Concilio Toletano III. can. 5. vbi additur, *Non sub vno conclaui maneat*. &c. Faciunt etiam ad hanc & præcedentem assertionem confirmandam quæ traduntur in Concilio Toletano IV. can. 42. & 43. & Tolet. VIII. can. 5. & Tolet. IX. can. 10. Præterea Concilium Arausicanum I. can. 22. sic statuit: *Sedit præterea vt deinceps non ordinentur diaconi coniugati nisi qui priùs conuersionis proposito professi fuerint castitatem.* & can. 23. ab officio abjiciendum dicit Leuitam, qui cum vxore sua incontinens inuenitur. Vnde constat ante illa decreta id seruatum esse in superioribus ordinibus, de quibus nunc agimus: cap. autem 24. amplectitur canonem Concilij Taurinensis suprà citati, & in Concilij Agathens. can. 9. decreta Leonis & Siricij suprà citati seruari mandantur, & can. 16. Vt coniugati ordinari possint vxorum voluntatem requirendam esse dicit, vt mutuo consensu, religione promissa ordinari possint, refertur in cap. *Episcopus* d. 77.

Côc. 2. Arelatense.

Conc. Taurinense.

Conc. Tolet. 2. & 3.

Conc. Arausic. 1.

Con

(c) 2007 Ministerio de Cultura

17. Conc. Turon. I. Concilium autem Turoninum I. sub Hilario can. 2. hanc prohibitionem moderari videtur, refert enim à superioribus Patribus *emissa auctoritate fuisse constitutum* (sic enim loquitur) vt priuaretur communione sacerdos, aut Leuita vacans procreationi filiorum, ipsum autem rigorem leniendo statuit, vt huiusmodi clerici *ad altiorem gradum non ascendant, neque sacrificia Deo offerre, vel plebi ministrare præsumant*, & addit, *Sufficiat his tantum vt à communione non efficiantur alieni*. Ex quibus vltimis verbis posset aliquis colligere illos clericos non peccasse tunc in tali facto, cùm non censerentur communione indigni. Item quia videtur Concilium illis permittere tale factum, dummodo non ministrent, neque vlteriùs conscendant. Sed non ita intelligendum puto, quia tam grauis pœna, vt est depositio, non imponeretur sine graui culpa, & quia illud decretum non corrigit superiora nisi moderatione cuiusdam pœnæ: non est ergo vltrà extendendum. Item, quia Concilium illud non poterat auferre votum castitatis, quod ab illis clericis iam tunc emittebatur, iuxta Concilia suprà citata: ergo non poterat illos à culpa excusare. Solùm ergo decreuit, vt sic peccantes non priuarentur communione, dummodo (ita enim interpretor) pœnitentiam sui peccati agerent, & simili consuetudine abstinerent: itaque licèt pœnitentiam agerent, deponebantur, non tamen communione priuabantur.

18. Conc. Aurelionens. 3. Atque eodem modo intelligo canonem 1. Concilij III. Aurelionensis, qui habet, *Vt nullus clericorum à subdiacono, & suprà, & quibus vxores in proposito suo accipere inhibetur, propriæ, si fortè iam habeat, misceatur vxori. Quòd si fecerit, laica communione contentus, iuxta priorum canonum statuta ab officio deponatur*. In Concilio verò Matisconensi can. 11. additur huiusmodi clericos omni esse dignitate priuandos, & expressè nominat Episcopos, & Presbyteros, de aliis verò sub hac generalitate loquitur, vel vniuersi honoratiores clerici cum sublimi dignitatis apice sublimentur, actibus omnino renuntient seculi, & sacro electi ministerio repudient carnale consortium. Eadem depositionis pœna imponitur in Concilio Vvormariensi cap. 9. & ad subdiaconos extenditur. In Concilio autem Turonico can. 20. præter pœnam depositionis additur excommunicatio vnius integri anni, his qui in hoc delicto inuenti fuerint, & multa alia magna prudentia prouidentur ad obseruantiam huius continentiæ clericorum. De quo etiam aliqua adduntur in Conc. Altisiodorensi can. 20. Illa autem cautio mirabilis est, quam ante septingentos annos addidit Concil. Moguntinum sub Arnulpho cap. 10. vbi interdicitur clericis habere mulieres in propriis domibus, etiamsi maximè videantur omni suspicione carere.

19. Ex his ergo satis constat legem hanc communi Ecclesiarum consensu fuisse in Occidentali Ecclesia receptam; eandem verò à sanctis Patribus Latinis eiusdem antiquitatis summis laudibus fuisse commendatam, intelligi facilè potest ex Ambrosio lib. 1. de Officiis cap. 50. vbi solùm vsque ad Diaconos hanc legem extendit, & ferè omnibus rationibus, & congruentiis suprà tactis illam confirmat, quas breuiùs tetigit 1. ad Timoth. 3. & lib. 5. epistolar. epist. 25. aliàs 82. ad Vercellensem Ecclesiam, vbi aduertit Apostolum 1. ad Timoth. 3. & ad Tit. 1. non dixisse de

Ambros.

Episcopo filios faciente, sed filios habente subditos cum omni humilitate, scilicet, si ante suam ordinationem ex vnico coniugio illos habuerit. Præterea August. lib. 2. de adult. coniug. cap. 20. continentiam clericorum aliis proponit in exemplum: sunt autem valde notanda verba. *Solemus* (inquit) *eis proponere etiam continentiam clericorum qui plerunque ad eandem sarcinam subeundam capiuntur inuiti, eámque susceptam vsque ad debitum finem Domino adiuuante perducunt*. Faciunt enim hæc verba ad difficultatem superiori capite tractatam, significat enim August. etiamsi aliquis inuitus ordinari compellatur, ad continentiam seruandam obligari, neque hoc esse inconueniens per consequutionem quandam, vt ibi explicauimus. Posset autem August. exponi de inuoluntario secundùm quid, per importunas preces & populi desiderium, vt Ambros. sic enim intelligendum videtur, quod August. subdit, *Dicimus ergo eis* (id est, laicis) *quid si & vos ad hoc subeundum populorum violentia caperemini? nónne susceptum castè custodiretis officium, repentè conuersi ad impetrandas vires à Domino, de quibus nunquam antea cogitastis?* August.

Eadem veritas traditur nomine Augustini in lib. quæstionum ex vtroque Testam. mixt. quæst. 127. in fine, & optimis moralibus rationibus hoc probatur. Idem sumitur ex Tertull. lib. de exhortat. ad castit. cap. 8. & lib. de monogam. cap. etiam 8. Et ex Cyprian. epist. 62. vbi Diaconos computat inter eos, qui se castrauerunt propter regnum cælorum: ergo à fortiori id supponit de Episcopo, & Presbytero. Idem sæpe repetit Hieron. lib. 1. contra Iouinian. & epist. ad Pamach. de eodem argumento, & lib. contra Vigilantium. Sumitur etiam ex Isidoro lib. 2. de diuin. officiis cap. 5. 8. & 10. quod testimonium infrà magis explicabimus. Est etiam optima historia quam refert Gregor. Turonens. lib. 4. historiar. Franc. cap. 4. de Macliauo fratre cuiusdam comitis Britannici, qui vxorem dimisit, & Episcopus ordinatus est, post mortem autem fratris, & regnum fratris, & vxorem, quam reliquerat, accepit; & propter eam causam ab Episcopis excommunicatus est. Quod est manifestum indicium obligationem Episcopi abstinendi etiam à propria vxore, existimatam tunc fuisse grauissimam, cùm nec Regi post tantam rerum mutationem fuerit permissa. 20. Historia relata à Greg. Turonens. pro hac materia confirmanda.

CAPVT XV.

Quæ & qualis sit ac fuerit obligatio seruandi castitatem in Episcopis & Presbyteris Ecclesiæ Orientalis.

SVperest vt de Orientalis Ecclesiæ consuetudine dicamus: constat enim ex nunc & ante multos annos non esse obseruatum à Græcis, vt Episcopi vel Presbyteri à propriis vxoribus si ante ordinationem illas habebant, quoad totum separentur: quam consuetudinem licèt Ecclesia Romana non imitetur, nec laudet, non tamen vituperat vt malam, vt patet ex cap. *cùm olim*, de Clericis coniug. & sumitur ex cap. *quæsitum*, de pœnitent. & remission. Quando verò cœperit hæc consuetudo, id est, an semper à principio Ecclesiæ ita permissum fuerit in Græcia, 1.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

cia, vel potiùs priùs viguerit consuetudo seruandi integram continentiam in Græcis sacerdotibus, postea verò paulatim ab ea integritate degenerasse, & priorem legem per contrariam consuetudinem fuisse remissam, inter modernos auctores catholicos cõtrouersum est. Quidam enim existimant nunquam fuisse consuetudinem in Ecclesia Græca obligantem clericos in sacris ad non contrahendum matrimonium etiam post ordinationem. Quod tenet Caiet. tom. 2. Opusc. tract. 27. Sed hæc sententia communiter reprobata est, vt notauit Couarr. in 4. p. 2. cap. 6. §. 3. Palacios in 4. d. 25. disp. 2. circa conclus. 6. & ex dictis in præced. assertione constare potest illam sententiam falsam esse, magísque ex dicendis constabit. Cap. verò *aliter* d. 31. quo mouetur Caiet. rectè exponitur à glossa de copula, non de vinculo matrimonij, vt infrà etiam ostendemus.

Prima opinio docet solutos esse cõtrahere matrimonium post ordinationem. Reiicitur.

2. Alij ergo verisimilius docent nunquam fuisse in Ecclesia Græca consuetudinem, vt sacerdotes abstinerent à propriis vxoribus, si priùs eas haberent, sed solùm vt si non haberent, iam ordinati illas non acciperent: ita tenet Clitouæus lib. de Contin. Sacerdot. cap. 4. potéstque opinio maximè fundari in historia Nicæni Concilij suprà relata, quòd cùm Nicænum Concilium vellet canonem de hac continentia seruanda condere, Paphnutius intercessit, & Concilio persuasit ne illud onus sacerdotibus imponeretur. quam historiam refert Socrates lib. 1. cap. 8. in cuius relatione notanda sunt illa Paphnutij verba, *Illud satis esse, vt qui in clerum antè ascripti erant quam duxissent vxores, hi secundùm veterem Ecclesiæ traditionem deinceps à nuptijs se abstinerent, non tamen quemquam ab illa, quam iam prius cùm laicus erat, vxorem duxisset, seiungi debere.* Illa enim priora verba optimè confirmant priorem assertionem, posteriora verò & tota historia, si vera est, optimè confirmant hanc opinionem: nam ex ea constat Concilij Nicæni tempore non fuisse apud Græcos talem legem, aut consuetudinem: quòd si tunc non erat, profectò verisimile est nunquam fuisse; quòd si etiam Concilium non est ausum illam ponere, planè etiam consequitur, nunquam postea fuisse introductam. Refert autem eandem historiam Sozomenus lib. 1. cap. 22. & Cassiodor. lib. 2. Tripartitæ capite 14. & Nicephor. libro 8. cap. 19. & ex codice Græco Vaticano refertur in noua editione Concilij Nicæni à nostro Alphonso Pisano edita lib. 3. in fin. & in Decreto Gratiani recepta est in cap. *Nicæna.* d. 31.

Secũda opinio cõcedit, quòd vterẽtur propriis vxoribꝰ antea ductis.

Socrat.

3. Confirmatur hæc sententia ex Socrate lib. 5. capite 21. referente in Thessalia consuetudinem inualuisse, vt ibi qui clericus fit, si cum vxore, quam cùm esset laicus ducebat, postquam clericus factus sit dormiret, clericatu abdicatus sit, & subdit, *Cùm omnes illustres Presbyteri in Oriente, & Episcopi etiam, modò ipsi voluerint, nulla lege coacti ab vxoribus abstineant: nam non pauci illorum dum Episcopatum gerunt, etiam liberos ex vxore legitima procreant*; & postea subdit in Macedonia, & in Hellade, id est, Achaia, introductam fuisse eandem consuetudinem, quæ in Thessalia, loquitur autem Socrates de sua ætate, quæ fuit 420. anno, vel circa. Signum ergo est nec talem legem fuisse per Concilium Nicænum positam, quod ante centum annos præcesserat, nec consuetudinem illam fuisse vniuersalem in Græcia, sed potiùs has fuisse exceptiones particulares

Cõfirmatur primò.

Socrat.

A à contraria & generali consuetudine. Secundò confirmatur ex Gangrensi can. 4. vbi excommunicantur qui se abstinent ab oblatione clerici coniugati, eo prætextu quòd propter nuptias offerre non debent. Confirmatur denique ex l. *eum qui*, C. de Episcop. & cler. vbi ait non oportere vt sacerdotes relinquant vxores quas priùs habebant: intelligit autem non esse relinquendas etiam quoad torum, vt patet ex ratione quam his verbis indicat, *Illas etiam non relinquere castitatis hortatur affectio*, nam sensus esse videtur, propter earum castitatem seruandam non esse relinquendas quoad torum, alioqui non satis esset earum pudicitiæ prouisum, imò in maiori periculo ambo relinquerentur, si cohabitare permitterentur, cùm aliàs non possent licitè copulari.

Secundò.

Tertiò.

B

4. Alij verò censent prioribus sexcentis annis Orientem eandem quam Occidens seruasse integram suorum sacerdotum consuetudinem sub lege & obligatione abstinendi etiam à propriis vxoribus: postea verò consuetudinem illam paulatim fuisse remissam, atque mutatam. ita sentiunt graues scriptores nostri temporis, expressè Bellarmin. libro 1. de Clericis capite 19. idem sentit Cæsar Baron. in Annal. 1. tom. anno 58. numero 18. & sequentibus, & Turrian. in lib. de sexta & septima Synodo, & aliis locis suprà C citatis, qui ob eam rem historiam suprà dictam de Paphnutio tanquam apocrypham refert, & in Socratem & Sozomenum, qui illam scripserunt, vehementer inuehitur. Pisanus etiam eiusdem est sententiæ in annotatione, quam addit in fine tertij lib. Concilij Nicæni, non autem rejicit illam historiam, sed primò respondet Concilium Nicænum non omnibus sacerdotibus concessisse liberum vsum coniugalem, sed illis tantùm, qui tempore ordinationis suæ votum continentiæ non emiserunt. Secundò dicit non multum deferendum esse Paphnutio, qui in Meletij diuisionem seu schisma incidit. Neutra verò responsio satisfacit, non quidem prior, quia D ex illa sequitur sufficienter quod prior opinio intendit, nimirum ante Concilium Nicænum non fuisse in Oriente obseruatum vt Episcopi in ordinatione sua promitterent continentiam à propria vxore, si illam priùs habebant, neque etiam Concilium ordinasse vt postea illam promitterent: ex quo sequitur vt voluntarium illis fuerit eam seruare, nec ne. Posterior etiam responsio malè colligit, & siue Paphnutius postea fuit hæreticus, siue non, parum refert, non enim consideramus qualis antea fuerit, sed quid tunc senserit, nec plus ei deferimus, quàm Concilium detulerit, nec negari poterit, quin tunc fuerit vir sanctus, & miraculis etiam illu- E stris, & à Constantino Imperatore in magna veneratione habitus, vt constat ex Rufino lib. 1. histor. cap. 4. & 17. Theodoret. libro 1. histor. cap. 7. Nicephor. libro 8. capite 14. & 19. deinde quod illi imponitur de lapsu in hæresim, viri pij, & eruditi censent falsum esse: credunt enim alium fuisse illum Paphnutium, cui lapsum illum attribuit Epiphanius hæresi 68. Quod licèt aliquibus videatur incredibile propter similitudinem in nomine, & quia vterque Ægyptius, & tempore Constantini fuit, nihilominus valde verisimile est, tum quia Paphnutius, de quo Epiphanius agit, anachoreta tantùm erat, alter verò Episcopus: tum

Tertia opinio asserit priorib' sexcentis annis perfectã castitatem seruasse.

Rationes Pisani non plenè probant.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tum etiam quia Concilium Nicænum, vt Epiphanius significat Miletianos damnabat, cùm tamen alter Paphnutius in eodem Concilio magnam habuerit auctoritatem.

5. Probatur posita opinio. Cõc. Nicæn.

Nihilominus dicti auctores suprà sententiam suam ex eodem Concilio Nicæno probare conantur, quia can. 3. sic statuit, *Interdixit magna Synodus, non Episcopo, non Presbytero, non Diacono, neque alicui omnino, qui in clero est, licere subintroductam habere mulierem, nisi fortè aut matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantùm personas quæ suspiciones effugiant.* Ex hoc enim canone dupliciter colligunt non licuisse sacerdotibus cohabitare cum vxoribus: primò, quia aliàs illæ fuissent primo nominatæ; secundò, quia si vxores in propriis domibus habere possent, non posset eis prohibere quin alias etiam fœminas in suis domibus haberent, quæ pro vxoribus solent esse necessariæ.

6. Ex loco Cõcil. Nicæn. nihil colligitur.

Veruntamen ex hoc decreto sincerè intellecto nihil colligi potest, quia non de solis sacris ministris, sed de omnibus clericis loquitur, dicens, *Nec alicui omnino qui in clero est.* quæ verba addidit postquam in particulari nominauit Episcopum, Presbyterum, & Diaconum: vnde non est dubium quin addita sint non solùm propter subdiaconos, sed etiam propter omnes minores clericos. Ergo cùm omnibus æquè prohibeat fœminarum consortium, vel minoribus etiam prohibet vsum vxorum, quod nemo dicet, vel certè nec maioribus prohibet. Decretum ergo illud intelligendum videtur de clericis vxore carentibus, illis enim posset periculum, & aliis scandalum per suspicionem generari si introductas haberent mulieres extraneas: quæ ratio in clericis coniugatis locum non habet. Atque ita exponere videtur decretum illud Basilius epist. 17. dicens Concilium Nicænum edidisse illum canonem propter honestatem cælibatus, constat autem ex vi verbi tantùm illum cælibem dici, qui non habet vxorem; nam qui illam habet, etiamsi ab illa contineat, dicetur continens, non cælebs. Eadem expositio sumitur ex canonibus Trullanis 5. & 13. si rectè expendantur. Atque eodem modo videtur intellexisse decretum illud Iustinianus Imperator in *Auth.* de Sanctissimis Episcop. §. Presbyteris, collat. 9. sic etiam ait: *Presbyteris autem, & Diaconis, & subdiaconis, & omnibus in clero conscriptis non habentibus vxores secundùm sacros canones interdicimus etiam nos secundùm sanctarum regularum virtutem mulierem aliquam in propria domo superinductam habere; tamen citra matrem, aut sororem, aut filiam, & alias personas quæ omnes suspicionem effugiunt.* Vnde idem Iustinianus in l. *eum qui*, C. de Episcop. & cler. vbi sine illa limitatione de clericis loquitur, eas etiam excipit, & in domibus clericorum habitare permittit. Ac denique hoc ipsum sensit Fossius in nono canone tit. 8. c. 14. nam iuxta has leges explicat decretum illud, quod habetur in tom. 6. Biblioth.

Vera interpretatio Conc.

Iustin. Imperat. in Auth.

7. Probatur Patribus. Cyril. Hierosolym. Epiphan.

Meliùs potest probari illa sententia ex Patribus illius seculi, vel prope illum, quales sunt Cyrill. Hierosolym. qui Catechef. 12. sic inquit, *Qui apud Iesum bene fungitur sacerdotio, abstinet à muliere.* Et Epiphan. qui in Compend. doct. quæ habetur proximè post hæresim 70. in fine sic ait. *Sanctum sacerdotium vt plurimum est ex virginibus procedens; si verò non, ex virginibus, aut ex solitariam vitam degentibus: si verò non sufficerint ad ministerium, de his qui continent à propriis vxoribus, aut ab* [illegible]*ius nuptiis viduitatem seruantibus.* Statim A verò explicat, sacerdotum nomine se comprehendere Episcopos, Presbyteros, Diaconos subdiaconos; nam inferiores, ait, assumi etiam ex his, *qui adhuc sunt in venerando concubitu.* Idem etiam Epiphan, hæres. 59. cùm dixisset Ecclesiam non admittere ad sacerdotium bigamum, subdit, *Sed & adhuc viuentem, & liberos gignentem vnius vxoris virum non suscipit, sed eum, qui se ab vna continuit, aut in viduitate vixit, Diaconum, & Presbyterum, & Episcopum, & Hypodiaconum, maximè vbi sinceri sunt canones Ecclesiastici. At dices mihi omnino in quibusdam locis adhuc liberos gignere, & Presbyteros & Diaconos, & Hypodiaconos. At hoc non est iuxta canonem, sed iuxta hominum mentem,* B *quæ per tempus elanguit, & propter multitudinem, cùm non inueniretur ministerium. Nam quod decentius est, id semper Ecclesia per Spiritum sanctum bene disposita videns, statuit apparere.* Fuit autem Epiphanius non multò post Concilium Nicænum, & significat iam tunc fuisse editos de hac continentia canones Ecclesiasticos. Vnde illi æqualis Chrysostomus homil. 2. Patientiam Iob. *Oportet* (inquit) *sacerdotem omni prorsus castitate ornatum esse, ita vt nec vnam habeat vxorem,* scilicet, ad proprium munus vxoris. Idem significant his Patribus antiquiores, Origenes homil. 23. in Num. Eusebius lib. 1. de demonst. Euang. cap. 9. Et Gregorius Nicænus lib. de Virginitate, in fine. C Qui omnes cùm Greci sint planè de moribus suæ gentis testantur. Inter Latinos verò Hieronym. contra Vigilantium in princ. *Quid facient;* (inquit) *orientis Ecclesiæ, quid Ægypti, & Sedis Apostolicæ, quæ aut virgines clericos accipiunt, aut continentes: aut si vxores habuerint, mariti esse desistunt.* Et in epist. 50. in fin. *Episcopi* (ait) *Presbyteri, Diaconi, aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certè post sacerdotium in æternum pudici.* Quibus locis inter se collatis planè sentit Hieronym. eandem fuisse Orientis & Occidentis consuetudinem.

Chrysost.

Hieron.

8. Resolutio difficultatis.

Hæc quæ pro hac posteriori sententia adducta sunt, ad minimum conuincunt hanc continentiam sacerdotum omni tempore, & in vniuersa D Ecclesia fuisse probatam & maximè commendatam. Qua verò necessitate imposita fuerit sacerdotibus Orientalibus priscis illis temporibus, non possum satis definire, quia ferè omnia testimonia Patrum magis indicant commendationem, & consilium, quàm necessitatem, & ita non repugnant cum illa historia Paphnutij, quam non possum facilè negare. Videtur ergo mihi probabile primò, nunquam fuisse etiam Episcopos obligatos ad continentiam prædictam seruandam, nisi illam in sua ordinatione promisissent. In quo omnes dicti auctores conueniunt: nam etiam in Latina Ecclesia id obseruatum est, vt constat ex E Gregorio lib. 1. epist. 82. & ratio est clara, tum quia continentia ex se est materia concilij, non præcepti, & ideo, nemo est cogendus ad illam sua voluntate non se obligando, tum etiam, quia per matrimonium habet quis ius vtendi propria vxore, & ideo si per voluntatem suam illi non renuntiet, non debet illo priuari. Vnde non sola promissio clerici, sed etiam voluntarius consensus vxoris necessarius erat, vt possent in toto separari quoad torum, etiam negando ei debitum. Sed hoc vniuersale semper fuit in tota Ecclesia, & nunc etiam aliquando seruandum est, vt infrà dicemus.

Assertio prima. Nisi in ordinatione promisissent cõtinẽtiã, ad illã nõ obligabantur.

9. Secundò censeo probabile regulariter fuisse seruatam hanc continentiam in illis prioribus seculis,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Assertio secunda. Côtinentia ab vxoribus regulariter seruata fuit in Orientali Ecclesia.

seculis, etiam in Orientali Ecclesia. Isto modo quòd Episcopi regulariter neminem in sacris ordinare volebant habentem vxorem, nisi priùs voueret continentiam de consensu illius; qui autem conditionem acceptabant, postea tenebantur, & cogebantur illam seruare. Existimo etiam vel per consuetudinem, vel per Concilia Prouincialia, aut Nationalia impositam esse Episcopis prædictam quasi generalem regulam, quam in admittendis coniugatis ad sacros ordines obseruarent: hoc enim totum videtur sufficienter colligi ex traditione & testimoniis dictorum Patrum. Addo verò insuper hanc regulam nunquam fuisse inter Græcos cum eo rigore intellectam, & seruatam, neque ita generaliter, sicut in Ecclesia Latina. Itaque licèt in aliquibus prouinciis id seruaretur, fortasse non in aliis, quia testimonia Patrum licèt probent priorem partê affirmatiuam, non excludunt contrariam consuetudinem ab omni loco, & tamen ex aliis decretis & historiis colligimus multos Episcopos hoc non obseruasse, vt ex adductis pro contraria opinione cõstat. Ad quod etiã facit quòd in canone 13. Trullano, statuitur vt à Presbyteris, & infrà, non exigatur in ordinatione professio continentiæ à propriis vxoribus, & allegatur ad hoc antiqua consuetudo, & regula, quæ præferenda dicitur consuetudini Romanę. Verum est tamen illos canones cum delectu esse recipiendos, & non habere auctoritatem canonum Concilij Generalis, nihilominus in eis indicatur multorum Episcoporum Orientaliũ iudicium, & cõsuetudinem fuisse quam diximus.

10. Assertio tertia. Hæc obligatio vel non erat sub pręcepto, vel ex causa dispẽsabatur ab Episcopis.

Denique censeo, quantum ex modo loquendi dictorum Patrum colligere possum, etiam optimos, & sanctiores Episcopos, qui in ordinandis clericis in sacris dictam cautionem adhibebant exigendi promissionem, vel non ex necessitate legis, sed ex maiori decentia solitos fuisse id facere, vel certè rationabili occasione occurrente potuisse in eo canone dispensare, licitè ordinando aliquem coniugatum nolentem promittere castitatem, vel ab vxore sua quoad torum separari, vt si esset penuria ministrorum, vel si persona propter alias egregias dotes naturæ, doctrinæ, & virtutis moralis censeretur Ecclesiæ valde vtilis. Hoc non censeo indigere noua probatione, sed sola consideratione eorum quæ adducta sunt.

11. Conciliãtur sẽtẽtię suprà positæ.

Ex his ergo facilè vnusquisque intelligere potest quo sensu accipienda sint omnia quæ pro vtraque sententia adduximus, & quàm facilè conciliari possint. Intelligitur etiam quæ differentia in hoc negotio fuerit inter Occidentalem & Orientalem Ecclesiam: vtraque enim continentiam hanc maximè probauit (quod satis nobis est ad damnandos huius temporis hæreticos;) aliter verò recepta est quoad necessitatem & obligationem, vt explicatum est, & notauit Stephanus Papa in c. *aliter* 31. d. Ex quo etiam sumi potest in ipsamet Orientali Ecclesia fuisse in hoc aliquam diuersitatem inter Episcopum & sacerdotem: nam ibi tractans de licentia Græcorum solùm vsque ad sacerdotes numerat; agens verò de obligatione Ecclesiæ Latinæ ab Episcopis incipit, & ex nonnullis testimoniis citatis idem discrimen intelligi potest. Denique tota assertio secunda suprà posita sufficienter ex dictis probata est; nam tanta varietas, & tam antiqua, quanta in hoc negotio fuit, satis ostendit non fuisse hoc præceptũ Apostolicum, alioqui non tam facilè fuisset variatum, & ideo etiam illi Patres qui remissionem in seruanda consuetudine huius continentiæ vel deplorant, vel reprehendunt, non allegant præceptum Apostolicum violatum, sed vel consuetudinem, vel canonem aliquem Ecclesiasticum, & sæpius ex sola rei decentia argumenta desumunt. Est ergo præceptum hoc Ecclesiasticum vel votum, vt Concilium Trid. loquitur sess. 24. can. 9. quod in Romana Ecclesia suam vim obtinet, vt constat ex toto titulo de Clericis coniug. non verò in Orientali, quæ illud non admisit, vt dicitur in c. *cum olim* eod. tit.

Capvt XVI.

De obligatione seruandi castitatem qua Diaconi ac subdiaconi sunt astricti, ac de antiquitate illius.

Dico primò, Diaconus etiam cùm ordinatur, si absque vxore sit, obligatur ad perpetuum cælibatum; si verò iam erat maritus, obligatur ad perpetuam continentiam, etiam cum propria vxore, & vtraque obligatio est antiquissima, quamuis prior vniuersalior sit, & antiquior fuerit, ac immutabilior. Circa primam partem de obligatione, non est necesse immorari, quia ex multis testimoniis suprà adductis, & ex titulo de Cler. coniug. & ex dicto can. 9. Concilij Trid. manifesta est, & à fortiori constabit etiam ex dicendis de subdiaconatu. Præcipuè ergo ponitur hæc assertio ad explicandam antiquitatem huius obligationis. Quam distinguimus in duas illas partes, scilicet, vel non contrahendi matrimonium post ordinationem, vel non vtendi matrimonio priùs contracto, quia in eis obseruari potest aliqua diuersitas. 1. Assertio prima. Diaconus, si non habeat vxorẽ, obligatur ad nõ nubẽdum, si verò habeat, vt ab illa abstineat.

Primò ergo quoad obligationem non contrahendi matrimonium, videntur Diaconi semper fuisse ferè æquales sacerdotibus, ostẽdi potest primò ex Paulo 1. ad Timoth. 3. vbi in obligatione, seu decentia continẽtię Diaconum coniungit Episcopo. Secundò, quia Diaconatus semper reputatus est, & vocatus in Ecclesia ordo sacer, cap. *à multis*, de ætate & qualit. cap. *nullus* 60. d. sed ordo sacer semper fuit impedimentum ad contrahendum matrimonium, vt ex can. 27. Apostolorum, & ex aliis suprà adductis colligi potest, atque hoc à fortiori constabit ex his, quę in seq. assertione de subdiaconatu dicemus. 2. Probatur prima pars.

Obiici verò potest, quia in Concilio Neocæsariensi cap. 1. solùm de presbytero fit mentio in huiusmodi prohibitione, cùm tamen illud Concilium sit primum, in quo expressè reperitur: ergo signum est eo tempore non fuisse hoc prohibitum Diaconis: fuit autem illud Concilium receptum à Leone IV. in cap. *de libellus* d. 20. Dicet fortasse aliquis, Concilium illud Græcum esse, & iuxta Græcos mores permissum fuisse Diaconis matrimonio copulari: nam hoc etiam significauit Stephanus Papa in c. *aliter* d. 31. Hoc tamen ita absolutè, & sine limitatione dictum, verum non est, vt constat ex Synodo Ancyrana, quæ est antiquior Neocæsariensi, vt cum illa æquè recepta à Leone IV. illius autẽ decretum statim explicabimus. Pręterea in can. 6. Trullano id statuitur, & citatur canon Apostolorũ, & colligitur etiã ex Concilio II. Carthaginẽsi c. 2. suprà cit. & aliis suprà adductis, & ex historiis etiam Nicephori, Socratis & Sozomeni suprà citatis. Nec Stephanus Papa oppositũ sentit, cũ non solùm de Diaconis, sed etiã de sacerdotibus loquatur: *copulari* ergo *matrimonio*, ibi non significat 3. Obiectio. Respõdetur primò.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

significat contrahere matrimonium, sed copulari in matrimonio, seu vti copula matrimoniali, vt ibi gloss. adnotauit, & scholium additum in Gregoriana editione, & est communis expositio Hugonis, Archid. Turrecrem. & aliorum, qui afferunt alios textus, in quibus verbum *copulari*, non vinculum, sed matrimonium significat, &c. in c. *Agathosa*, &c. *priusquam* 27. q. &c. *nosse* 30. q. 1. & in c. penult. d. 31. Sed licèt in his & aliis locis coniuges ipsi dicantur copulari cùm commiscentur, tamen *copulari matrimonio*, rarò inuenietur sumptum in illa significatione: hac autem phrasi vtitur hîc Stephanus Papa, & alia non minus difficili, scilicet, *sortiri coniugium*. Vel certè dici posset Orientales clericos & diaconos potuisse matrimonio copulari quoad vinculum; veruntamen priusquam sacrum ordinem reciperent animo permanendi in illo coniugio, & vsu eius, etiam post receptum ordinem sacrum, quod in Ecclesia Latina nunquam licuit, hoc autem ita esse ex multis suprà dictis apertè constat.

Secundò.

4. Instantia.

Dices, si licebat eo animo copulari matrimonio, vt posset quis post Diaconatum susceptum, vsum eius habere, cur non licuisset etiam ipsum matrimonij vinculum post Diaconatum contrahere; nam ipsum vinculum per se non habet specialem indecentiam, nisi propter vsum, & propter alia humana onera, quæ secum affert. Respondeo argumentum hoc ostendere Ecclesiæ Latinæ consuetudines in hac parte prudentiores, & rationabiliores fuisse, & inter se magis conformes. Responderent tamen Græci, ante matrimonium contractum meritò posse promissionem cælibatus postulari, post matrimonium verò durum esse coniuges separari; & ideo vel coniugatos ordinandos non esse, vel si ordinentur, in suo statu esse relinquendos. Quidquid verò sit de ratione consuetudinis quoad omnes partes eius, quòd tamen seruata semper fuerit, quoad eam partem, vt post receptum ordinem sacrum non liceat vxorem ducere, certum est. Et ad Concilium Neocæsariense dicendum est, vel Presbyteri nomine intelligi quemlibet clericum in sacris, vel (quia in lege pœnali dura est ampla interpretatio) dici potest, ibi solùm esse impositam pœnam Presbytero, non quia omnibus inferioribus liceret, sed quia in sacerdote illud peccatum grauius est, magísque scandalosum.

Solutio.

Explicatur Conc. Neocæs.

5. Diaconi ex dispẽsatione olim ordinabãtur quãuis nollẽt abstinere à futuro matrimonio. Cõc. Ancyran.

Dixi verò Diaconos in hac prohibitione fuisse ferè æquales sacerdotibus, & non simpliciter fuisse æquales, non solùm propter differentiam in pœna depositionis iuxta dictum canonem Concilij Neocæsariensis, sed maximè propter canonem 10. aliàs 9. Concilij Ancyrani, qui sic habet, *Diaconi quicunque ordinantur si in ipsa ordinatione protestati sunt, dicentes, velle se habere vxores, nec posse se continere, hi si postea ad nuptias venerint, maneant in ministerio, propterea quòd his Episcopus licentiam dedit*: habetur in cap. Diaconi d. 28. propter quem Caietan. tom. 1. Opusc. tract. 27. absolutè dicit in occidentali Ecclesia Diaconis fuisse olim permissum matrimonium contrahere. Sed neque ibi est concessio absolutè, sed sub ea conditione, si protestatus esset, & Episcopus consentiret, neque decretum illud indicat consuetudinem occidentalem, sed orientalem, cùm illud Concilium Orientale sit.

6. Ex illo ergo canone rectè probatur limitatio posita; nam inde constat in Orientali Ecclesia non fuisse semper inuiolabiliter hoc seruatum, vt Diaco[illegible] manerent impediti ad contrahendum

A postea matrimonium, quia si nolebant promittere continentiam, semper cogebantur, sed poterat Episcopus eos sine tali voto ordinare; quanquam verisimile sit hoc non fuisse omnino liberum Episcopo, sed ex magna, & vrgenti causa: quod tamen in sacerdotali ordine nunquam licuisse videtur. Posset autem aliquis textum illum exponere non de contractu, sed de vsu matrimonij; sed difficilis est expositio, nam verba illa, *velle habere vxorem*, &, *venire ad nuptias*, apertè significant vinculum matrimonij. Et ita exponunt omnes Canonistæ, addunt verò ex vi huius canonis non fuisse simpliciter validam, nec iustam illam licentiam datam ab Episcopo, sed solùm

B quoad hunc effectum, vt talis Diaconus non excludatur à ministerio propter matrimonium postea contractum, quia prætextu licentiæ illud contraxerunt. Nihilominus tamen aiunt non potuisse contrahere, & separandum fuisse ab vxore, quia vel ratione subdiaconatus præcedentis iam erant prohibiti, vel quia suscipiendo diaconatum, tacitè recesserunt à protestatione. ita glossa, Hugo, Turrecrem. & alij.

Interpretatio Conc. allati.

Hic verò sensus non solùm non habet fundamentum ex textu, verùm etiam illi apertè repugnat; nam in eo euidenter supponitur liberum fuisse illi qui ordinabatur protestari, aut tacere; & inferiùs dicitur, eum qui tacebat, eo ipso pro-

C fiteri continentiam: ergo de illo qui protestabatur, sentit illam non promisisse, quod à fortiori supponit de Diacono, aliàs protestatio fuisset ridicula, nec ratione illius censendus esset Episcopus dare licentiam. Et hæc ratio etiam probat falsum esse quòd accipiendo ordinem censebatur recedere à protestatione: nam concilium potiùs dicit ipsum Episcopum censeri dispensare, vt diaconatus recipi posset sine promissione castitatis. Meliùs ergo Bellarm. lib. 1. de Cleric. cap. 19. simpliciter intellexit textum illum vt sonat, eum scilicet, qui tunc protestabatur, potuisse postea ducere vxorem, & validè, & licitè, quia veluti sub ea conditione & dispensatione Epi-

D scopi ordinabatur, & propterea non separabatur à ministerio ob eam causam, an verò admitteretur ad vsum ordinis, etiam permanendo in vsu coniugali, in eo textu nihil dicitur, vel excipitur, sed solùm dicitur, *in ministerio maneat*, & ideo iudicandum erit iuxta ea, quæ suprà dicta sunt de consuetudine abstinendi à propriis vxoribus: quantum verò colligi potest ex illo textu verisimilius est simpliciter, & absque onere separationis fuisse admittendum ad ministerium, ad quod ex vi ordinationis acquisiuit ius sine vlla promissione continentiæ, hanc enim vim habebat protestatio, vt ibi clarè supponitur. Iure autem semper fuit in Ecclesia ser-

E uatum, vt nullus clericus cogatur ad eam continentiam seruandam, quam in sua ordinatione non promisit. Ille verò canon postea fuit derogatus saltem à tempore Sextæ Synodi, vt statim ostendemus ex can. 6. Trullano: iam ergo illa protestatio locum non habet etiam in Ecclesia Græca.

7. Non probatur.

Bellarm. interpretatio approbatur.

8. De altera parte huius continentiæ, quæ est à propriis vxoribus ante ordinationẽ susceptis quod attinet ad Ecclesiam Orientalem, nihil dicam, quia nihil noui occurrit, præter ea quæ de Presbyteris dicta sunt: nam Patres ibi citati Presbyteris semper adiungunt Diaconos, nec inuenio quoad hoc aliquod discrimen inter eos fuisse præter illud quod ex dicto can. Ancyrano colligitur.

Probatur secũda pars assertionis de continẽtia ab vxore.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

In occidentali autem Ecclesia licèt canones statuentes hanc continentiam sint satis antiqui, an verò fuerit perpetuò seruata à temporibus Apostolorum, dubitari potest; nam in Concilio Arausicano I. can. 22. sic dicitur. *Deinceps non ordinentur Diaconi coniugati, nisi qui prius conuersionis proposito professi fuerint castitatem*: vbi expendo particulam illam *deinceps*, indicat enim antea non fuisse talem legem. Vnde in Concilio Arelatensi II. (quod antiquius est) can. 2. solùm de sacerdotibus simile quid statuitur, & non additur particula *deinceps*, nec significatur esse ius nouum, sed antiquum. Nihilominus ex Concilio Carthaginensi II. (quod antiquius est Arausicano, & non multum post Concilium Arelatense) can. 2. oppositum colligi potest, nam ibi etiam de Diaconibus illa lex statuitur, sub illis verbis, *Vt quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas* &c. Præterea multum etiam fauent Concilia Elibertinum, & Toletana, & antiquorum Patrum testimonia suprà citata. Quare probabilius videtur hanc consuetudinem semper seruatam fuisse in Ecclesia saltem Romana, & in toto Occidente, saltem maiori ex parte, & præcipuè in Hispania, & Africa, propter decreta suprà citata. An verò in cæteris prouinciis omnibus, ita fuerit inuiolabiliter obseruatum, certò affirmare non possum.

Conc. Arau. sic. Cap. præterea d. 28.

9. Obiectio.

Contra hanc verò partem, & omnia suprà dicta de Presbyteris & Episcopis, obiici potest canon 5. Apostol. qui sic habet, *Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vxorem suam ne eiiciat religionis prætextu*. Ad hoc aliqui liberè respondent, negando hunc canonem vt apocryphum; habet tamen commodam expositionem, quia non prohibet ibi continentiam ab vxore, sed ne ita abiiciatur, vt nulla cura & prouidentia illius habeatur: sicut ergo 1. ad Timoth. 3. de Episcopo dicitur, vt si habeat filios, illos habeat subditos cum omni castitate. Ita ille canon habenti vxorem præcipit vt illi prouideat, & si necesse sit, illius curam habeat, iuxta id 1. ad Thimoth. 5. *Si quis suorum & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior*. Quam expositionem indicauit Gregorius dicens, hoc esse commendatum sacerdotibus, vt vxores, *quas castè debent regere, non relinquant* eo tamen tempore tantam fuisse virtutem sacerdotum, vt eis permitteretur cohabitatio cum vxoribus, etiamsi accessus ad illas non esset permissus, postea verò propter periculum etiam cohabitatio prohibita est. Et ita intelligendũ puto canonem 12. Sextæ Synodi. Et optimè id disposuit & declarauit Gregorius lib. 7. Indict. 3. epist. 39.

Aliquorũ liberæ responsio.

D. Gregor.

10. Assertio secũda, continentia subdiaconi est antiquissima, &c.

Vide Greg. lib. 7. epist. 39. ad Romanum defensorem.

Dico secundò: Continentia subdiaconorum etiam antiquissima est, non verò æqualiter cum superioribus. Prior pars ex his, quæ in secunda assertione dicta sunt, facilè colligitur, ibi enim multa testimonia de subdiaconis attigimus, & cum posteriori parte magis declarabitur. Vt ergo totam conclusionem probemus, distingamus duas illas partes continentiæ, sicut in aliis fecimus. Et primò quod subdiaconus iam ordinatus ducere vxorem prohibeatur, in Ecclesia Latina semper seruatum fuisse, eadem testimonia suprà adducta ostendunt, neque quoad hoc inuenio aliquam diuersitatem vel in decretis, vel in Patribus Latinis. Et in Concilio Romano sub Syluestro cap. 8. inuenitur expressa hæc prohibitio. Addo præterea quoad hanc partem idem videri iudicium de Ecclesia Græca, siquidem 27. canon Apostolicus, qui prouecto ad clerum vltra gradum lectoris prohibet vxores accipere, sine dubio subdiaconos comprehendit: & ita expressè explicatur & recipitur in can. 6. Trullano post VI. Synodum, ac fortasse ad illum canonem Apostolicum allusit Epiphan. hæres. 59. cùm dixit, *hypodiaconum, vel clericum superiorem etiam ex propria vxore liberos non suscipere, vbi sinceri sint canones Ecclesiastici*, & infrà addit, contrarium abusum non esse iuxta canonem, & ex eodem in Compend. doctrinæ, sumitur expositio alterius partis illius canonis Apostolici, nempe sub lectoris, & cantoris nomine excludi omnes minores ordines. Imò Iustinianus Imperator in l. *multo magis*, C. de Episcop. & cler. videtur illum canonem tacitè referre, & ita interpretari. Denique Sozomenus & Nicephorus, dum referunt historiam Paphnutij suprà tractatam, subdiaconum numerant inter eos qui post ordinationem vxorem accipere non poterant, etiam ante Concilium Nicænum, & ita etiam refertur in cap. *Nicæna* 31. d. quamuis Socrates referens illam historiam, subdiaconum non adiungat, sed ille priùs generatim dixit, *ordinatos in sacris*, & postea adhibet exempla, in quibus non semper oportet omnia numerare: alij ergo suppleruni quod ipse omisit. Tandem quoad hoc nullam inuenio differentiam inter Diaconum & subdiaconum in antiquis historiis, aut decretis.

Epiphan.

11. Obiectio.

Obiici verò potest Vrbanus I. in cap. vlt. d. 60. vbi solùm dicit Presbyteratum & Diaconatum appellari ordinem sacrum: *Nam hos solos, inquit, primitiua legitur habuisse Ecclesia*. Scilicet tanquam sacros, vt rectè glossa notat, nam absolutè subdiaconos etiam habuit. Sed ordo sacer ille dicitur qui impedit matrimonium postea contrahendum: ergo in primitiua Ecclesia, & vsque ad tempora Vrbani I. subdiaconatus non afferebat secum hanc obligationem non ducendi vxorem. Et confirmari potest, nam Alexander III. in cap. *Episcopus*, de præben. præcipit vt si Episcopus sine certo titulo aliquem in Diaconum, vel Presbyterum ordinauerit, illum alat, donec de sufficienti beneficio illum prouideat, qui non sine causa subdiaconum prætermisit; illa autem esse potuit quia subdiaconus nondum constitubatur in ordine sacro, vel matrimonium contrahere impediebatur.

Cõfirmatur.

12. Responsio prima.

Propter primam obiectionem existimare posset aliquis, hanc obligationem non fuisse annexam subdiaconatui vsque ad tempora Vrbani II. (id est, ab anno 1088.) nam ab eo cœpit sub diaconatus inter sacros odines computari, vt refert Innocentius III. in cap. *a multis*, de ætate & qualitate, & sumitur ex cap. *erubescant* d. 32. *Erubescant*, inquit Vrbanus II. *impij, & apertè intelligant iudicio Spiritus sancti eos qui in sacris ordinibus presbyteratu, diaconatu, subdiaconatu sũt positi, nisi mulieres abiecerint, & castè vixerint, excludendos ab omni eorundem graduum dignitate*, & idem sumitur ex cap. *nemo* ead. d. Veruntamen hæc responsio probari nullo modo potest, nam indubitatum est continentiam fuisse annexam subdiaconatui longè ante tempora Vrbani II. nam etiam Innocent. III. in dict. cap. *à multis*, saltem vsque ad tempora Sextæ Synodi & Gregorij I. illam reuocat. Fortasse tamen verum est, quod ad vsum vocis attinet, non inueniri subdiaconatum vocari *sacrum ordinem* in decretis Pontificum ante Vrbanum II. & hoc videtur insinuasse Innocent. III. tunc tamen denominatio sacri ordinis, nõ sumebatur ex eo quòd impediret matrimoniũ, sed

Reiicitur.

Secunda, & vera.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sed ex speciali habitudine ad Eucharistiam, & ad verbum Dei, quæ sunt res maximè sacræ: Diaconatus ergo (vt superiora omittamus) semper reputatus & dictus fuit ordo sacer, quia ad Diaconum ex officio spectat prædicare Euangelium & proximum ministerium in actione sacra, vt latè explicat Isidorus in cap. 1. d. 25. & olim etiam aliquando Eucharistiam populo ministrabant, vt sumitur ex Concilio Nicæno can. 14. & alibi latiùs diximus. Subdiaconus verò nunquam potuit Eucharistiam attingere, vel Euangelium proponere ex officio, & multo remotiùs sacerdoti sacrificanti ministrat, & ideo olim fortasse eius ordo sacer non apellabatur. Nihilominus tamen Concil. Trident. sess. 23. cap. 2. dicit subdiaconatum à Patribus, & sacris Conciliis inter maiores ordines fuisse relatum, indicans ab initio Ecclesiæ ita fuisse obseruatum. Indicatúrque ab eodem Vrbano I. in dict. cap. *nullus.* nam licèt illum non faciat æqualem aliis ordinibus, quos sacros vocat, indicat nihilominus esse dignum speciali prærogatiua, *quia, & ipsi*, inquit, (scilicet subdiaconi) *altaribus ministrant.* propter hanc ergo causam annexam habuit dictam prærogatiuam castitatis, etiam tunc quando sacer non appellabatur.

13. Satisfit obiectioni.

Ex quo manifestum est Alexandrum III. in alio loco non omisisse subdiaconum, eo quòd semel ordinatus non prohibeatur à nuptiis: nam hoc de tempore Alexandri III. nemo suspicari potest, neque quia tempore Alexandri subdiaconatus non reputaretur sacer ordo, cùm Vrbanus II. multo fuerit antiquior, & vtrumque apertè sumitur ex eodem Alexand. III. in cap. 1. & 2. de Cleric. cõiug. nam quos in 1. cap. vocauerat subdiaconatum, & superiores ordines, in 2. vocat ordines sacros, & illos dicit matrimonium subsequens impedire, & clericis coniugatis non esse tribuendos. Igitur in alio textu, vel casu sudiaconum prætermisit, in Diacono illum subintelligendo, vt ibi volunt gloss. & Doctores, vel certè tunc ipse noluit illud grauamen Episcopis imponere, nisi pro illis ordinibus, postea verò Innocentius III. illam legem simpliciùs & maximè absolutè proposuit in cap. *cum secundùm Apostolum*, de præb.

14. Quid dicẽdũ circa cõtinẽtiã sub diaconi ab vxore priùs habita.

Superest dicendum de altera parte huius obligationis, quæ ad hoc spectat, vt priùs coniugati, & postea subdiaconi ordinati ab vxoribus separentur. In quo nihil etiam noui dicendum occurrit quoad consuetudinem Ecclesiæ Orientalis; nam omnia superiùs dicta de sacerdotibus & Diaconis, maiori ratione in subdiaconis locum habent: nam etiam ex illis Patribus, qui de consuetudine antiqua Orientalis Ecclesiæ testificantur, Origen. Greg. Nicæn. Cyrill. Hierosolym. & Chrysost. solùm de sacerdotibus loquuntur. Hieronymus verò 1. contra Iouinianum vsque ad Diaconos tantùm numerat, solus Epiphanius etiam subdiaconum adiungit, quod est signum tunc etiam fuisse consuetum saltem in aliquibus prouinciis, vel Episcopatibus Orientis, vbi rigor disciplinæ Ecclesiasticæ exactiùs seruabatur, professionem huius continentiæ etiam à subdiaconis fuisse solitam postulari. Vnde Leo Papa epist. 84. alias 82. ad Anast. cap. 4. *Nec subdiaconibus* (inquit) *connubium carnale conceditur, vt & qui habent sint tanquam non habentes, & qui non habent, permaneant singulares.* Quod dixit Leo Papa ad Græcum Episcopum scribens: non tam (vt existimo) præceptum & generalem obligationem vniuerso Orienti imponere intendens, quàm Romanam

Leo Papa.

A consuetudinem declarans, & ad eam imitandam Græcos excitans, vt indicant illa præcedentia verba, *Ad exhibendam tamen perfectam continentiæ puritatem*, &c. Et illa sequentia, *quod si in hoc ordine, qui quartus à capite est, dignum est custodiri, quanto magis in primo*, &c.

Nec solùm in Ecclesia Orientali, verùm etiam in Occidentali non fuit semper & in omni loco hæc consuetudo inuiolabiliter seruata, etiam ante Leonem Papam, vt constat manifestè ex Concilio Carthag. II. cap. 2. vbi tres tantùm gradus ait habere annexam hanc obligationem castitatis, Episcopos, Presbyteros, & diaconos. Addit verò, *vel qui sacramenta contractant*, per quæ B verba subdiaconos etiam intelligit glossa in cap. 3. 84. d. Sed videtur repugnare prioribus verbis, & ideo potiùs illam esse declarationem ministerij Diaconi. Quod clariùs patet ex Concilio Carthag. V. can. 3. Et habetur in cap. 4. ead. d. 84. Vbi vsque ad Diaconos tantùm in ea prohibitione comprehendit, & subdit, cæteros autem clericos ad hoc non cogi, sed secundùm vniuscuiusque Ecclesiam consuetudinem obseruari debere. Idem constat ex Gregorio lib. 1. epist. 42. nam in Cicilia coniugati ordinabantur subdiaconi, non promissa continentia à propriis vxoribus; qui postea prohibebantur ad illas accedere. Respondet autem Gregorius C id esse durum, & ideo statuit, *vt à præsenti die omnibus Episcopis dicatur, vt nullum subdiaconum facere præsumant, nisi qui se victurum castè promiserit.* De illis verò, qui ordinati fuerant sine promissione, si continere noluerint, solùm dicit, non fuisse ad sacros ordines promouendos: vbi etiam obiter expendo, non comprehendere subdiaconatum sub sacris ordinibus, in lib. autem 3. epist. 34. eandem historiam repetens, ait, illos subdiaconos, si continere noluerint, neque ad ministrandum in proprio ordine fuisse admittendos: in vtroque autem loco supponit in Romana Ecclesia huiusmodi continentiam semper seruatam fuisse. De Hispania etiam id satis probant quæ D suprà ex Concilio Elibertino, & Toletanis adduximus, & quod Isidorus ait lib. 1. de diuin. Offic. c. 9. de subdiaconis loquens, *Placuit Patribus, vt qui sacra ministeria contrectant, casti sint, & continentes ab vxoribus:* in quibus verbis ratio notanda est, nam in illa significat Isidor. subdiaconatum iam tunc cæpisse reputari ordinem sacrum. Atque ita fortasse intelligenda sunt illa verba Concilij Cartagin. II. c. 2. *Placet, vt Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, vel qui sacramenta contrectant*, nam hoc quartum membrum fortè pro subdiaconis positum est, licèt verba omnino non cogant. Ita etiam explicari possunt verba illa Concilij Taurinensis can. 7. *Qui in ministerio genuerint filios, ad maiores* E *gradus ordinum non promoueantur*, nam sub his verbis etiam subdiaconatum comprehendi, ex verbis Concilij Trident. suprà citatis probabiliter colligo. Idem denique affirmant multa posteriora Concilia, quorum verba suprà citauimus, & plura videri possunt apud Gratianum d. 32. præsertim cap. *eos qui*, & cap. *erubescant.* At hæc de tota hæc traditione sufficiant, non enim occurrunt obiectiones alicuius momenti; & de his quæ sine fundamento hæretici multiplicant, videri potest Bellarm. loco suprà citato.

15. Hæc cõtinẽtia non fuit sẽper seruata.

Conc. Carthag secũdũ.

Gregor.

Isidor.

Conc. Taurin.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

CAPVT XVII.

Vtrùm obligatio seruandi castitatem in clerico in sacris oriatur ex voto, an ex solo præcepto Ecclesiastico.

1. Ratio dubitãdi pro parte asserente nõ prouenire ex voto.

RAtio dubitandi est, quia proprium votum non est sine propria, & speciali intentione, ac voluntate vouentis: sed hæc obligatio non pendet ex voluntate propria eius, qui obligatur: ergo non est obligatio voti, sed præcepti ab Ecclesia impositi. Minor declaratur, quia licèt is qui ordinatur non habeat intentionem promittendi, imò quamuis habeat propositum non se obligandi, nec vouendi, nihilominus obligatus manet ad seruandam castitatem: ergo. Dices, hoc ipso quòd habet voluntatem suscipiendi ordinem, habere etiam voluntatem vouendi, & se obligandi. Sed contrà, quia licèt hoc possit esse verum de voluntate implicita, quando bona fide ordo suscipitur secundùm Ecclesiæ statuta, non verò quando per contrariam expressam voluntatem excluditur quidquid in expresso obiecto poterat implicitè contineri, quod contingit quando quis habet expressam voluntatem non se obligandi, neque assumendi quantum in se est, onus aliquod ab Ecclesia impositum, prærer ipsos ordine. Nam ordo & obligatio castitatis diuersa obiecta sunt, & non sunt ex natura sua connexa: ergo potest voluntas vnum ab alio separare, & tunc neque implicitè, neque explicitè potest dici velle vnum, quamuis aliud velit: ergo voluntas suscipiendi ordines non potest esse sufficiens ad vouendam castitatem, neque inplicita voluntas eius, quando cum illa simul habetur voluntas explicita non vouendi, neque se obligandi. Quòd autem in eo casu sic ordinatus obligetur ad castitatem seruandam, patet ex effectibus, quia si matrimonium velit contrahere, non poterit nec licitè, nec validè: ergo specialiter prohibitus est matrimonium contrahere: ergo multò magis consummare: ergo & quemcunque alium turpem actum efficere.

Instantia diluitur.

2. Suadetur pars contraria. Primò.

In contrarium autem est, primò, quòd plura Concilia & decreta proximè antè citata, non aliter obligant clericum ad seruandam castitatem, quàm interueniente ipsius promissione; eos autem qui non promiserunt, obligari nolunt. Secundò, quia obseruantia castitatis in materia ex natura sua non mala, est materia consilij, non præcipti, non potest igitur poni sub obligatione, nisi interueniente propria hominis promissione.

Secundò.

Tertiò. Tertiò, quia aliàs peccatum clerici contra castitatem non haberet duas speciales malitias, vnam contra castitatem, aliam contra religionem, quia hæc posterior solùm esse potest, quatenus est contra votum: nam licèt daremus Ecclesiam addidisse in hac parte aliquam prohibitionem clericis, illa non adderet obligationem diuersæ speciei, sed intra eandem obligaret, sicut obligant alia Ecclesiastica præcepta. Quartò, quia si quis ordinetur ante vsum rationis, non manet postea obligatus ad seruandam castitatem, etiam verè ordinatus maneat: cuius ratio solùm esse videtur, quia tunc non habuit sufficentem vsum rationis ad vouendum. Et idem est de illo qui inuitus ordinatur.

3. Propter hæc diuersæ sunt Theologorum sen-A tentiæ. Quidem censent hoc non esse propriè votum, sed Ecclesiæ statutum. Quod sentit Scot. in 4.d.37.q.vnica. Soto 7. de Iustit.q.2.a.5. in fin. & Arboreus lib. 5. Theosophiæ cap. 7. quamuis hi auctores interdum appellent votum, interdum Ecclesiæ statutum. Nec multùm discordat Palud. in 4.d.35.q.2. diuisione 6.& 7. dicit enim votum clericorum esse votum præsumptum, potius quàm verum, & ideo qui suscipit ordinem sacrum sine intentione se obligandi, nihilominus obligari vi statuti, & non voti: *Sed quia* (inquit) *hoc statutum est, quicunque suscipit ordinem, præsumitur consentire in eo quod est annexum ordini, & propter hoc dicitur esse votum, cùm sit magis statutum.* B Eandem sententiam videntur sequi multi Canonistæ, qui docent accessum clerici ad solutam esse tantùm simplicem fornicationem, quos refert Sãcius lib. 7. disp. 27. num. 21. sequitur expressiùs Valent. tom. 4. tract. de Sacrament. Ordinis disp. 9. q. 5. punct. 5. §. 2. Et Gutier. quæst Can. lib. 2. cap. 7. num. 45. Alij verò communiter censent hanc obligationem esse ex vero ac proprio voto. Hoc sentit seu supponit D. Tho. 2. 2. in hac q. 88. art. 7. & 11. & Caietan. ibi. & interpretes, & idem Caietan. tom. 1. Opusc. tract. 27. Idem sentiunt alij Theologi in 4. d. 37. & 37. docet præterea Abulens. cap. 5. Matth. q. 200. VValdens. de sacramental. cap. 66. num. 2. Castro lib. 13. aduers. hæreses verbo *Sacerdotium*, hæres. 4. Cardin. Tolet. lib. 4. C sum. cap. 17. num. 21. & Cardin. Bellarm. lib. 1. de matrim. cap. 21. Azor tom. 1. lib. 7. inst. Moral. cap. 12. q. 6. Henriquez lib. 10. de sacramento Ordinis cap. 14. num. 7. Vasquez tom. 3. in tertiam partem disp. 246. cap. 3. & disp. 147. cap 7. & alij plures, quos refert ac sequitur Sancius lib. 7. de matrim. disp. 27. num. 10. Atque hæc posterior sententia in rigore verior est, prior etiam aliquid verum continet, quia tamen fortasse in re non dissentiunt, vel de modo tantùm loquendi disputant, distinctè & sigillatim explicare oportet omnia quæ hìc desiderari possunt, & in argumentis positis tanguntur.

Duæ oppositę sentẽtiæ.

D Primò ergo certum existimo intentionem Ecclesiæ esse, vt is qui sacrum ordinem voluntariè suscipit, votum castitatis emittat, & ad hoc obligare sic ordinatum, quod rectè facere potest. Tota hæc conclusio colligitur apertè ex tota traditione adducta capitibus præcedentibus, præsertim ex Gregorio lib. 1. epist. 42. vbi & negat obligare sese ad castitatem subdiaconos, qui eam non promiserunt, & præcipit vt deinceps non ordinentur, nisi qui eam promiserint. Sic etiam in Concilio Arelatensi II. cap. 2. postulatur *promissa conuersio*, & in Concilio Toletano II. c. 1. dicitur interrogandos esse clericos in minoribus constitutos, an velint castitatem promittere, & sic esse ad superiores ordines admittendos. Sic etiam in Concilio E Arausicano I. can. 22. dicitur, *Nisi qui priùs conuersionis proposito professi fuerint castitatem*, & multa similia inuenientur in locis ibi citatis. Præterea idem colligitur ex cap. *vnico*, de voto in 6. vbi duplex dicitur esse votum solemne, vnum solemnizatum per susceptionem sacri ordinis, alterum per professionem religionis; nam ibi apertè supponit Pontifex tam proprium votum esse emitdum in susceptione sacri ordinis, sicut in professione religionis. Et idem ferè habet Ioannes XXII. in Extrauag. *Antiquæ*, de voto. Idémque supponunt omnes Doctores diuidentes votum in simplex & solemne, & solemne in prædicta duo membra.

4. Assertio prima.

Probatur prima pars de intẽtione Ecclesiæ. Conc. Arausic. primum.

Ex

(c) 2007 Ministerio de Cultura

5. *Probatur secũdà pars de obligatione.*

Ex his ergo satis constat hanc esse intentionem Ecclesiæ. Quòd verò consequenter illa obliget ad hoc votum emittendum, constat tum ex iisdem Ecclesiasticis decretis, tum etiam ratione, quia aliàs eius intentio esset inefficax ad obtinendum effectum intentum. Denique quòd Ecclesia possit hanc obligationem imponere, suprà declaratum sufficienter est, quia non imponit absolutè & simpliciter tale onus, sed sub conditione, seu conuentione voluntaria, quæ iusta est, & ideo obligat vel ex obedientia, vel ex iustitia eum qui ordinem suspicit ad conditionem implendam, sub qua ad illum admittitur.

Obiectio.

Dices, eadem ratione posset Ecclesia immediatè obligare sua lege ad seruandam castitatem eum qui ordinem vult suscipere absque aliqua promissione ipsius; quia licet lege absolutè lata non possit Ecclesia obligare ad seruandam castitatem, tamen lege quadam conditionata, & pendente ex voluntaria conditione, videtur posse obligare eum qui talem statum seu ordinem vult suscipere.

Responsio.

Respõdeo concedendo non deesse in Ecclesia potestatem hanc, vt argumentum probat, & quia nulla est ratio, cur Ecclesia non possit hanc continentiam imponere, vt necessariam dispositionem ad tale munus, & ministerium, præsertim cùm non absolutè tale munus præcipiat, sed volenti illud suscipere tale onus imponat. Nihilominus potiùs voluit Ecclesia mediante voto hanc obligationem imponere, & ad ipsum votum implendum obligare, vt sacratior, & quodammodo immobilior esset obligatio, vt alia argumenta posteriori loco facta ostendunt. Et potest vlteriùs ita declarari: nam si obligatio hæc tantùm esset ex præcepto Ecclesiæ, maiori facilitate posset per illius dispensationem auferri, & dispensatio sine causa data valida esset, quamuis illicitè daretur: interueniente autem voto & difficilior est dispensatio, & sine causa data non tenet, iuxta superiùs dicta, quæ inferiùs ad rem præsentem accommodabimus.

6. *Assertio secunda. Hoc votum saltem implicitè fit ab ordinato, si non excluditur, sed bona fide suscipitur ordo.*

Secundò dicendum est, hoc votum licèt explicitè non fiat ab eo, qui ordinatur, implicitè fieri eo ipso quòd non excluditur, sed bona fide ordo suscipitur animo parendi Ecclesiæ in eo statu suscipiendo; ita sentiunt omnes auctores citati, & sufficienter probatur ex vsu Ecclesiæ, & ex adductis decretis, & ex ratione suprà insinuata. In principio enim quando hic mos cœpit introduci, & nondum erat per modum legis receptus, necessarium erat, vt qui ad primum ordinem sacrum admittebantur, admonerentur, an vellent castitatem profiteri, & alio modo non fore admittendos, vt ex dicta epistola Gregorij manifestè constat; & tunc consensus ordinandi erat quædam voti emissio satis manifesta, at verò nunc eadem ferè admonitio præmittitur in ordinatione subdiaconi: ergo ipsa voluntaria talis ordinis susceptio est etiam quædã voti emissio, quãuis in illa admonitione prout nunc fit, non fiat expressa mentio promissionis, aut voti.

Probatur.

Verba autem ex Pontificali sunt. *Considerare debetis attentè quod onus hodie vltro appetitis: hactenus enim liberi estis, licétque vobis pro arbitrio ad secularia vota transire; quòd si hunc ordinem susceperitis, amplius non licebit à proposito resilire, sed Deo, cui seruire regnare est, perpetuò famulari, & castitatem seruare oportebit.* In his ergo verbis nihil de promissione expressè dicitur, tamen quia hæc est intentio Ecclesiæ, vt suprà vidimus, & iuxta Ecclesiæ intentionem acceptantur, id satis est. Imò licet illa

A admonitio non ita expressè fieret, vel licèt aliquis per saltum diaconatum acciperet, votum nihilominus implicitum emitteretur, quia postquam lex illa satis stabilita, & nota est, ipsamet admonet, omnes sacros ordines suscipientes, sub qua conditione vel onere admittantur, & ideo eo ipso quòd iuxta leges Ecclesiasticas ordinari volunt, sufficienter vouent implicitè, etiamsi expressum actum promittendi non eliciant.

Confirmatur.

Et confirmatur à simili, nam votum solenne religionis interdum fit implicitè per professionem tacitam, vt ex iure constat: ergo & votum ordines poterit ita fieri. Tandem confirmatur, quia aliàs peccarent omnes, qui ordinantur in sacris, si non B expressè emitterent castitatis votum. Consequens est satis absurdum, tum quia est contra communem sensum, & vsum ferè omnium etiam prudentum, & timoratorum: tum etiam, quia nullum de hac re præceptum ostendi potest. Aliàs deberet tale votum non solùm interiùs concipi, sed etiam exteriùs expresè proferri, quia Ecclesia non præcipit actum merè internum; imò cùm votum sit solenne, deberet publicè fieri in manibus Prælati, quod tamen non fit. Ipsa ergo voluntaria susceptio ordinis secundùm Ecclesiæ leges censetur sufficiens talis voti emissio & solemnizatio.

7. *Assertio tertia. Si quis habeat voluntatem contrariam, nõ emitteret votum. Probatur quòd adhuc maneret ordinatus.*

Nihilominus dico tertiò: Qui susciperet ordinem C sacrum cum expressa voluntate contraria, seu cum intentione non promittendi, quamuis grauiter peccaret, non emitteret votum castitatis, quamuis ordinatus maneret. Hanc vltimam partem tanquam certam ponimus, quia supponimus huiusmodi hominem habere intentionem recipiendi sacramentum ordinis, hæc enim non necessariò excluditur per intentionem non vouendi, nam illa duo obiecta distincta sunt, & ex se separabilia, quia potest verus ordo esse sine tali voto. Et quamuis per Ecclesiasticam legem votum annexum sit ordini, ideóque licitè non possit separari: nihilominus non potuit per hanc legem fieri quominus intentio suscipiendi ordinem D absque voto sit vera intentio recipiendi sacramentum, quamuis iniqua, atque adeò ex hac parte sufficiens ad valorem sacramenti, quia malitia recipientis non impedit substantiam sacramenti, voluntatem recipiendi illud aut aliquid aliud essentiale non excludat: hîc autem & voluntas sacramenti manet, & alia necessaria ex parte materiæ, formæ, & ministri concurrunt, vt supponimus: valida ergo est talis ordinatio.

8. *Probatur quòd in eo grauiter peccaret.*

Quòd autem peccaminosa sit, vt in prima parte assertionis dicebamus, manifestum est ex prima assertione, quia illa intentio est contra statutum Ecclesiæ, & contra pactum cum ea initum, atque adeò contra fidelitatem ei debitam. E Quale verò illud peccatum sit, an scilicet sit inobedientiæ, iniustitiæ, infidelitatis, vel sacrilegij, dubitari potest non immeritò: nam omnes has malitias participare videtur; propriè autem ac formaliter videtur esse peccatum sacrilegij, & non simplex, sed multiplex.

Est peccatũ sacrilegij.

Nam primò interuenit ibi omissio sacrilega: nam sicut velle non audire sacrum præceptum, est sacrilegium omissiuum, ita non emittere votum eo tempore, & stata, in quo sanctè percipitur, est sacrilegium omissiuum, quia lex præcipiens talem actum facit illum necessariũ in propria materia, & virtute religionis. Deinde interuenit etiam ibi sacrilegium commissiuum non solùm ex illa generali ratione, quòd est indigna & peccaminosa

(c) 2007 Ministerio de Cultura

susceptio sacramenti, sed etiam ex illa speciali supra tacta, quòd recipit sacramentum sine dispositione ab Ecclesia requisita, id est, sine professione castitatis, nam hæc professio quatenus propter ordinationem præcipitur, magis ad religionem spectat, quàm ad castitatem, & è conuerso prædicta ordinatio suscepta sine tali circunstantia ex eo capite specialiter est sacrilega. Hinc verò consequenter interuenit ibi inobedientia non quidem formalis & specifica, sed generalis, qualis includitur in cuiuscumque præcepti transgressione. Infidelitas autem formalius ibi reperitur, nam illud grauissimum mendacium est, & Ecclesiæ perniciosum. Vnde quatenus hæc infidelitas committitur veluti in pacto, & conuentione cũ Ecclesia, videtur ad iniustitiam pertinere, atque inde prouenit, vt ad restitutionem suo modo obliget, nam vt statim dicam, qui sic ordinatus est, semper manet cum obligatione mutandi illam intentionem, & emittendi votum castitatis. Nam obligatio illa, quam tempore ordinationis habuit, non fuit extincta propter transgressionem eius, sed perpetuò magis ac magis obligat, quia illud tempus non fuit designatum, vt extra illud non possit impleri debitum, sed vt non differretur solutio: quando autem circunstantia temporis hoc modo designatur, per omissionem eius non extinguitur obligatio, vt suprà circa obligationem voti in genere tractatum est. Et confirmatur, quia hoc votum non est propter ordinationem in fieri, vt sic dicam, sed propter permanentem ordinem & statum eius, & ideo à principio debet fieri perpetuum votum: ergo si in principio omissum est semper manet obligatio illud emittendi.

Etiam est peccatum inobedientiæ generalis.

Talis manet obligatus ad votum emittendum.

9. Probatur in eo casu non emitti votũ.

Superest probanda secunda pars assertionis quam præcipuè intendunt auctores prioris sententiæ, scilicet in eo casu non emitti votum castitatis, quod expressiùs repetit Palud. in 4. d. 37. quæst. 1. num. 19. vbi rationem hanc indicat, quia ex nullo statuto potest votum adiungi alicui pacto, nisi vouens voluntariè promittat: ergo in eo casu non adiungitur votum huic facto, quod est ordinatio. Patet consequentia, quia si adiungeretur, maximè ex statuto Ecclesiæ, quia supponimus voluntatem ordinati esse contrariam, statutum autem solum non habet hanc vim, vt in antecedenti dicitur. Quod probatur, quia votum est essentialiter promissio voluntaria, & ideo implicat contradictionem quòd in homine sit sine consensu eius explicito, vel implicito: qui autem habet, voluntatem contrariam, neutrum consensum habet, vt in prima etiam ratione dubitandi declaratum est.

10. Obiectio.

Potest tamen ex fine illius rationis sumi obiectio contra hanc partem. Nam sequitur eum qui sic ordinatus est, si matrimonium contrahere tentet, validè contrahere. Patet sequela, quia matrimonium subsequens non fit irritum, nisi per votum solenne castitatis, iuxta cap. *vnicum*, de voto in 6. sed illa persona non habet votum solemne, quia si non habet votum, multo minus habebit solemne. Circa hoc omnes Doctores censent in eo casu personam manere inhabilem ad matrimonium, nam ordo sacer est vnum ex impedimentis dirimentibus subsequens matrimonium. An verò illud sit ratione voti, vel ratione ordinis, variè loquuntur auctores. Syluest. *Matrimonium* 9. dicit esse ratione impliciti voti solemnis annexi ex constitutione Ecclesię, cui fauet cap. *vnicum* de voto in 6. cum aliis quæ ibi refert.

Adhuc sic ordinatus non potest validè matrimonium contrahere.

A Richardus etiam d. 37. art. 1. quæst. 1. dicit hoc impedimentum dirimere, *tum propter statutum Ecclesiæ, tum propter votum continentiæ annexum, etiamsi ad continentiam se obligare non intendat ille qui ordinem suscepit.* In quibus verbis videtur nostræ assertioni contradicere. Palud. autem dict. quæst. 1. num. 8. expressè dicit non esse ratione voti annexi, sed ratione Ecclesiastici statuti cap. 1. & 2. qui cler. vel vou.

Richard.

11. Et sanè dubium non est quin proximè, & vt ita dicam, formaliter hoc impedimentum proueniat ex statuto ac voluntate Ecclesiæ, quia nec solus ordo de se, nec solùm votum de se faceret personam inhabilem, vt ex dictis constat, & per se satis notum est. Quod ergo dubitari potest, solùm est an votum sit necessarium, vt Ecclesia ponat tale impedimentum, vel an de facto non imponat illud nisi habenti votum. Et quidem quoad priorem partem dicendum est, non esse necessarium votum vt possit Ecclesia inhabilem reddere personam tali ordini consecratam: sicut enim Ecclesia sua potestate facit, vt talis gradus consanguinitatis vel affinitatis, vel talis cognatio spiritualis sit impedimentum dirimens, ita potest facere, vt talis ordo absque alio voto sit simile impedimentum. Item potest è contrario facere, vt tale votum castitatis sit impedimentum dirimens: ergo etiam è contrario vt talis ordo sine voto similiter impediat. De potestate igitur nullus relinquitur ambigendi locus. Quoad alteram verò partem, quæ magis pertinet ad vsum huius potestatis, seu ad id quod de facto circa hoc Ecclesia instituit, dicendum videtur intentionem quidem & voluntatem Ecclesiæ esse, vt hoc impedimentum existat mediante voto castitatis per sacram ordinationem solemnizato; quod sufficienter probant iura adducta, præsertim cap. vnicum, de voto lib. 6. Et ratio etiam ex dictis sumitur, quia hoc impedimentum ordine naturæ, vt sic dicam, supponit obligationem non ducendi vxorem; hæc autem obligatio quantum est ex intentione Ecclesiæ oriri debet ex voto, vt diximus. Quia verò Ecclesia non indicat de occultis, & quia fraus & dolus nemini patrocinari debet, ideo ita positum est hoc impedimentum ab Ecclesia, vt essentialiter non pendeat à vero voto, sed sufficiat votum præsumptum ac debitum iuxta ordinationem ipsius Ecclesiæ. Atque hoc modo explicata opinio Paludani vera est, & eandem indicat Scotus in 4. eadem dist. 37. & idem sentit ibi D. Thom. quæst. 1. art. 1. vbi ait in Ecclesia Orientali matrimonium impediri solum ex vi ordinis, in Occidentali verò impediri & ex vi ordinis, & vlteriùs ex vi voti annexi, vbi illa particula *Et*, non complexiuè, sed diuisiuè sumitur. Et in eodem sensu loquitur Richard. suprà, & ita non discordat à nostra sententia, quæ, vt existimo, communis est. Nam hac ratione omnes Doctores vt distinctum impedimentum ponunt ordinem & votũ, vt Paludanus notauit, & colligitur ex dictis capitulis 1. & 2. qui cler. vel vouent. Imò in ipsamamet rubrica ita sub disiunctione posita hoc ipsum insinuatur. Ad difficultatem ergo propositam negatur sequela, quia hic effectus non est adæquatus voti solemnis veri, sed in præsenti oriri potest etiam ex præsumpto, vel, quod perinde est, ex sola ordinatione in sacris; ex dictis tamen aliquot insurgunt dubia hîc expendenda.

Dubitatio, an requiratur votum verum, vel saltem sufficiat præsumptum, vt hoc impedimentũ ab Ecclesia ponatur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

PRIMVM DVBIVM.

Ad quid teneatur clericus in sacris ordinatus, qui votum castitatis in ordinatione ex malitia emittere noluit.

12. Assertio prima. Talis tenetur non cōtrahere matrimonium.

PRimò certum est in hoc casu teneri clericum ad non contrahendū matrimoniū, vel directè ex prohibitione Ecclesiæ, vel eo natura rei supposito impedimento introducto per Ecclesiam, quia intrinsecè malum est tentare recipere sacramentum cuius sis incapax. Iniustum etiam est cōtractum inire, quod non potest validè conficere. Vnde fit vt talis persona maneat specialiter impedita, ne licitè possit exercere actum aliquem contrarium castitati; quia extra matrimonium illi actus non possunt licitè exerceri: sed talis persona est specialiter impedita ne matrimonium possit perficere: ergo etiam ne tales actus possit licitè exercere. Hoc autem impedimentum sic præcisè explicatum non necessariò infert specialem obligationem abstinendi à talibus actibus, nam illa quæ naturalis est sufficit, quamuis in tali persona fiat quodammodo magis perpetua & immutabilis, ratione illius impedimenti. Vt si verum esse supponatur quod de Ecclesia Græca D. Thom. dicebat, per ordinationem sacram impediri matrimonium absque voto castitatis in illis clericis, erit hoc impedimentum sine alia speciali obligatione ab ea Ecclesia imposita ad seruandam castitatem; quia naturalis obligatio sufficit, & alia prohibitio humana nec ibi necessaria est, neque de illa constare potest iuxta Græcorum ritum. Ad hunc ergo modum possit aliquis existimare iudicandum esse in præsenti casu etiam in Ecclesia Græca, quia licèt talis clericus malè fecerit, nihilominùs de facto votum non emisit: ergo reuera & coram Deo non obligatur voto castitatis: ergo nulla speciali obligatione continere tenetur, sed sola naturali. Itaque si fornicatur, tantùm culpam simplicis fornicationis committit, & sic de aliis.

Dubitatio, an speciali obligatione teneamur castitatem seruare. Opinio probabilis.

13. Atque hic modus dicendi probabilis est, quem etiam aliquo modo suadent tres primæ rationes dubitandi secundo loco propositæ. Aliunde verò hoc esse videtur creditur difficile, quia talis persona ex iniquitate sua magnum commodum reportaret, nimirum quòd liberiùs, & cum minori culpa libidinem posset exercere propter dolum, & malam intentionem, quam in sua ordinatione habuit; & ideo verisimiliter dici potest sicut de impedimento matrimonij dicebamus, quòd licèt intentio Ecclesiæ sit non imponere hanc obligationem nisi mediante voto, tamen ad occurrendum fraudi & dolo intentionem, Ecclesiæ esse obligare quantum potest ad seruandam castitatem, siue reipsa & coram Deo fiat votum, siue tantùm fiat in foro Ecclesiæ; hoc autem fit ex vi voluntariæ ordinationis sub prædicta lege seu admonitione Ecclesiæ suscepta. Et hoc solùm est quod in citatis decretis dicitur, & in prima ratione in contrarium obiiciebatur, scilicet, vt nullus clericus cogatur ad seruandam castitatem, quam in suā ordinatione non promisit, scilicet in foro Ecclesiæ, quidquid sit de eius interiori animo, quæ aliàs dicitur promissio vera, vel præsumpta, præsumptione iuris, & de iure, contra quam non admittitur probatio. Quod verò in secunda ratione obiiciebatur Ecclesiam non posse obligare ad castitatem, iam in superioribus expeditum est; quia hoc ad summū est verum de absoluta prohibitione quæ nō pendeat ex aliqua conditione volūtaria subdito: hæc autem conditio in præsenti non tantùm est vera promissio, quamuis hæc etiam sit ab Ecclesia intenta, sed sufficiens etiam est voluntaria ordinis sacri susceptio. Præterea etiam hîc addere possumus, quòd licèt Ecclesia non posset absolutè prohibere honestum vsum matrimonij, tamen supposito iusto impedimento, vel inhabilitate personæ ad matrimonium, posse impedire omnem vsum libidinis, quia in tali persona necessariò talis vsus turpis est, id autem quod est per se turpe, quamuis ex natura rei prohibitum sit, potest etiam ab Ecclesia specialiter prohiberi, quando specialis ratio occurrit, præsertim ad res sacras spectans, vt in præsenti contingit, sicut specialiter prohibet percussionem clerici, vel furtum Ecclesiæ, & similia.

Resolutio.

Quærendum verò vlteriùs est ex dictis in tertia ratione pro secūda sententia, qualis sit specialis obligatio addita huiusmodi clerico ex vi talis prohibitionis Ecclesiasticæ ad seruandam castitatem, quia præceptum Ecclesiasticum positum in materia alicuius virtutis non addit specificam obligationem intra eandem virtutem; vnde ad summum videtur posse aggrauare culpam intra eandem speciem. Sicut furtum commissum contra legem diuinam & humanam non habet duplicem malitiam, sed ad summum eandem aliquantulum grauiorem. Quòd si hoc in præsenti concedatur, sequitur probabiliter non teneri sacerdotem in illo casu, quando in confessione peccatum fornicationis aperit, explicare circunstantiam suæ personæ, scilicet, quòd sacerdos sit, quia illa tunc non mutaret speciem, & sola multiplicatio præceptorum vel non aggrauat notabiliter, vel etiamsi aggrauet, probabilis opinio est circunstantias sic aggrauantes non esse de necessitate confessionis. Hoc autem etiam videtur esse inconueniens, scilicet, quòd per dolum & per fraudem excusetur quis ab onere confitendi talem circunstantiam. Responderi tamen potest, licèt ex hac parte videatur excusari, ex alia grauiùs accusari & obligari, nimirum quia voluntariè permanet in fictione illa, & dolo non promittendi castitatem, qui est specialis status peccati mortalis necessariò declarandus in confessione, quia quoties voluntas eius moraliter iteratur, peccatum etiam multiplicabitur. 14.

Difficultas quæ malitia sit in tali peccato.

Probabiliter est sola malitia contra temperantiam.

Obiectio diluitur. Talis tenetur explicare circunstantiam talis status, & peccati.

Vlteriùs verò dici probabiliter potest etiam in eo casu esse in tali peccato malitiam sacrilegij, non quidem illam quæ specialiter oriatur ex fractione voti, nam hæc non est vbi non est verum votum. Nec satis est quòd sit debitum vouendi, si nondum votum emissum est, vt qui aliàs ex voto, v. g. tenetur ordinem sacrum suscipere, etiam tenetur castitatem vouere, & nihilominus etiamsi sit in mora ordinationis, si interim fornicetur, nondum est specialiter sacrilegus in ipsa fornicatione, quia licèt habeat debitum vouendi castitatem, nondum tamen vouit. Neque etiam sufficit quòd exteriùs & in facie Ecclesiæ vouisse videatur, quia hinc solùm fiet vt etiam fornicatio exteriùs appareat sacrilegium, vel etiam quòd ratione scandali possit malitiam illam participare, non tamen quòd verè ac per se tale sit. 15.

Probabiliter in tali peccato sacrilegij, & qualis.

Alia ergo ratione dici potest ibi interuenire mortale sacrilegium ex vi prohibitionis Ecclesiasticæ. Dupliciter autem hoc explicari potest, 16.

primò

(c) 2007 Ministerio de Cultura

primò quia actus ille turpis ex eo solùm quòd est in persona per sacram ordinationem Deo specialiter dicata,& ad sanctum ministerium consecrata, habet specialem rationem & malitiam sacrilegij: Quæ certè ex vi solius ordinationis non esset malitia mortalis intra speciem sacrilegij. Addita autem Ecclesiæ prohibitione sub graui pœna aut censura vel sub quacumque alia ratione quæ declaret grauem prohibitionem, fiet transgressio & culpa mortalis etiam in illa speciali ratione malitiæ. Sicut enim id quod ex se non est malum, potest fieri malum quia prohibitum; ita aliquod malum quod ex se non erat adeò graue vt esset mortale, potest tale fieri quia specialiter prohibitum. Secundò declaratur ratione suprà insinuata, quia Ecclesia prohibet huiusmodi actus clericis in sacris propter specialem indecentiam talis status, talisque ministerij, atque ita prohibet non vt materiam castitatis, sed vt materiam sacrilegij: constituit ergo actum contrarium in specie sacrilegij. Vnde quí talis materia grauis est,& Ecclesia indicat se prohibere illam quantum potest, ideo talis culpa ex illa etiam circunstantia grauis est, & in confessione aperienda. Et hoc videtur satis consentaneum antiquis decretis quæ absolutè prohibent clericis huiusmodi actus turpes tanquam grauia sacrilegia; neque hoc semper referunt ad votum, sed etiam ad ipsam sanctitatem ministerij & sacri ordinis.

Talis malitiæ circunstantia in confessione est aperienda.

SECVNDVM DVBIVM.

Vtrùm ab obseruantiam castitatis teneatur ille cui ante vsum rationis ordinatur in sacris.

17. PRropter vltimam rationem dubitandi secundo loco positam, dicendum est,eum qui ordinatur in sacris absque vllo consensu propriæ voluntatis non emittere votum castitatis,nec postea teneri ad illam seruandam nisi sub conditione illi postea voluntaria. Hæc assertio solùm habet locum in illo qui ordinatur ante adultam ætatem, nam si quis iam adultus sine consensu propriæ voluntatis ordinetur, ordinatio non est valida, & ideo mirum non est quòd ex illa non oriatur obligatio castitatis. At verò si puer ante vsum rationis ordinetur, validum est sacramentum, & characterem imprimit, vt nunc suppono ex propria materia, & communi sententia Theologorum. De illo ergo puero sic ordinato quæritur in dicta ratione 4. an perueniens ad ætatem adultam ad castitatem obligandus sit. Et quidem quòd non obligetur ex voto, manifestum est ex dictis; quia votum est actio personalis, eiúsque obligatio non potest merè ab intrinseco imponi, puer verò ante vsum rationis non est capax talis actionis. De obligatione autem ex Ecclesiæ præcepto est nonnulla dissensio inter Doctores. Nam Palud. in 4. d. 37. quæst. 1. num. 14. affirmat huiusmodi sic ordinatum teneri ad continentiam seruandam ex statuto Ecclesiæ, & significat esse etiam inhabilem ad matrimonium contrahendum. Et solent pro hac opinione citari glossa & aliqui Doctores in cap. vnico, de Cleric. per saltum promoto, sed non loquuntur in eo casu, sed in alio de quo infrà dicemus, & in præsenti casu potiùs omnes supponunt contrarium, vt videre licet in Hostiens. Innocent. & Panorm.

Non tenetur ex voto castitatem postea seruare, neque ex statuto Ecclesiæ.

Contrarium tenet Palud.

Quocirca Paludani opinio singularis est,& contrarium existimo esse omnino verum & certum, quam tenuerat idem Palud. dist. 25. quæst. 3. num. 9. & 10. vbi idem tenet Bonau. art. vlt. q. 2. Palac. disput. 1. & Soto quæst. 1. art. 2. & lib. 7. de iustitia quæst. 2. art. 5. in fine. Inclinat etiam Richard. dict. dist. 25. art. 4. quæst. 2. ad 3. quanuis aliqui (ait) dicant contrarium. Idem clariùs dist. 37. art. 1. quæst. 1. Syluest. *Matrimonium* 8. quæst. 12. dicto 2. Et idem supponit Couarr. in 4. Decretal. p. 2. cap. 6. §. 3. num. 1. vbi refert ex consilio Cardinalis Alexandrini Romæ datam esse liberam licentiam contrahendi matrimonium cuidam subdiacono, qui priusquam esset doli capax illo ordine fuerat insignitus. Idem sumitur ex Angelo & aliis citandis in sequenti puncto Ratio aliquorum est, quia non potuit Ecclesia hos obligare ad continentiam,& consequēter neque illos reddere simpliciter inhabiles ad matrimonium. Probatur, quia talis obligatio esset absolutè imposita & independenter omninò à voluntate eorum, cùm sine proprio consensu ordinati sint: hoc autem modo præcipere perpetuam continentiam excedit potestatem Ecclesiasticam, vt sæpe in superioribus dictum est. 18.

Opinio Palud. reiicitur.

Fundamentum aliquorum.

Veruntamen non existimo excedere hoc omnino Ecclesiasticam potestatem, quia licèt Ecclesia, per se loquendo, (vt sic dicam) non possit hoc præceptum absolutè imponere vel generaliter, vel specialiter alicui personæ, tamen in casu ob grauem causam ad bonum religionis pertinentem potest hoc præceptum imponere, etiamsi ex accidenti contingat, vt eius obligatio & effectus aliquem liget absque eius consensu. Vt, v. g. in præsenti casu, si Ecclesia expedire iudicaret vt persona consecrata per sacrum ordinem, quacumque ratione ordinari contingat, maneat inhabilis ad matrimonium, posset absolutè coniungere hoc impedimentum cum tali ordinatione, ita vt habeat effectum etiam in illo qui sine proprio consensu ordinatur. Quia satis est quòd per se & ex intentione Ecclesiæ talis ordo dandus non sit nisi volenti; quòd verò alicui indiuiduo detur absque consensu eius, accidentarium est, & præter intentionem Ecclesiæ; tamen quia vno inconuenienti dato ex malitia ordinantis alterum ex duobus incommodis necessariò consequitur, scilicet, vt vel sic ordinato imponatur onus castitatis absque voluntate eius, vel vt personæ sic sacratæ permittatur coniugium, poterat Ecclesia propter euitandum hoc posterius, prius illud eligere si ad maiorem decentiam & honorem sacri ordinis expedire iudicaret, quia priuatum incommodum communi postponendum est. 19.

Ecclesia ex potestate absoluta potest reddere sic ordinatū inhabilem ad matrimonium.

Quidquid ergo sit de potestate, firmius fundamentum est, quia Ecclesia nunquam hoc ordinauit, neque posuit hoc impedimentum, nisi ei qui voluntariè ordinatur, vt constat ex citatis iuribus cap. 1. & 2. qui cler. vel vouent. & fortasse inter alias causas ob hanc etiam semper explicat hoc impedimentum per modum voti, quia ad illud requiritur voluntarius consensus, saltem in ipsam ordinationem. De illo verò casu, in quo aliquis infans ordinatur ante vsum rationis, iura nihil dicunt, cúmque ille modus ordinationis sit contra intentionem iuris, & alioqui onus castitatis omnino ab extrinseco impositum, & nullo modo propria voluntate acceptum, grauissimum sit, non potest rationabiliter ordinarium, & commune ius ad illum extraordinarium casum extendi, 20.

Fundamentum traditæ assertionis.

extendi, maximè cùm hoc necessarium non sit ad A eam decentiam sacri ordinis, quam ius intendit, vt statim patebit. In prædicto ergo casu puer ille

Resolutio dubij suprapositi.

perueniens ad vsum rationis, non obligatur ad castitatem, sed illi danda est optio, an velit habere vsum ordinis, vel perpetuò illo carere, nam si primum eligat, ad perpetuam continentiam obligabitur, quod optima ratione fit, quia iam expectatur consensus eius, & sub ea conditione ad sacrum illud ministerium admittitur: ex tunc ergo inhabilis ad matrimonium manebit. Si verò posterius eligat, tunc expediens erit ad matrimonium contrahendum si velit, tenebitur tamen perpetuò abstinere ab vsu ordidis. Atque hoc modo nulla est indecentia, sic enim in aliis casibus B propter vitandam iniuriam tertij, cogitur ordinatus in sacris consummare matrimonium, vt videbimus inferiùs, suspenditur tamen perpetuò ab vsu ordinis. Cùm ergo in præsenti talis homo fuerit per iniuriam ordinatus sine consensu suo, non est indecentia, sed iustitia permittere illi coniugium, ne ampliùs grauetur, dummodo ab vsu ordinis sacri perpetuò abstineat.

TERTIVM DVBIVM.

De illo qui ante legitimam ætatem, vel ante annos pubertatis ordinatur in sacris. C

21. HÆc autem omnia, vt dixi, procedunt in puero qui ante vsum rationis ordinatur. Sed quæri potest tertiò quid dicendum sit de illo qui iam habet rationis vsum, ordinatur autem ante ætatem legitimam, vel etiam ante annos pubertatis; nam si illos iam compleuit, etiamsi ante regularem ætatem ordinatus sit, certum est obligari voto solemni castitatis, quia nihil est quod obstet vt per se constat, & à fortiori patebit ex dicendis. De illo verò qui ante pubertatem ordinatur, dicunt multi Canonistæ, si contradicat ante expletum tempus pubertatis intra triduum, D non obligari ad castitatem. ita tenent Innocent. & Hostiens. in cap. *vel non est compos*, de tempor. ordin. Archidiac. in cap. *pueri* 1. q. 1. & Panorm. in cap. vnico, de clerico per saltum promoto. Fundantur, quia puer ante annos pubertatis non potest se obligare voto castitatis expresso, ex dict. cap. *pueri*: ergo nec implicito, quale est quod in ordinatione fit, cap. *cùm olim*, cum ibi notatis, de Cleric. coniug. Item quia votum religionis in tali ætate factum non est ratum, cap. *ad nostram*, cum similibus, de Regular.

Aliqui negant teneri; si ante pubertatem intra triduum contradicat.

22. Oppositam nihilominus sententiam censeo omnino veram, quam tenet gloss. in dict. cap. vnico, de Cler. per saltũ promoto, & gloss. in dict. E c. *pueri*, vbi ait, si puer sit doli capax, obligari; vbi etiam Cardinalis idem tenet, & expressè Soto lib. 7. de Iustitia quæst. 2. art. 5. in fine, & à fortiori Syluest. & alij. Et ratio est, quia ille satis liberè suscipit ordines, & ideo meritò Ecclesiæ statuto redditur inhabilis ad matrimonium. Item quia votum castitatis factum à puero est validum, vt suprà ostensum est: ergo ex hac parte hoc votum etiam erit validum. Quamuis autem votum simplex possit irritari à parente, non tamen hoc quod est solenne propter ordinationem validam, & propter legem Ecclesiæ inhabilitantem talem personam, à qua nulla ætas excipitur quæ voluntariæ ordinationis capax sit. Nec

Resolutio vera est, teneri.

Fundamentum.

obstat cap. *pueri*, quin potiùs fauet, dicit enim pueros non esse ordinandos in sacris, ne *tanto periculosius cadant, quanto citius ascenderunt*. supponit ergo teneri, aliàs non esset periculum cadendi. Neque etiam valet argumentum à professione, quia est à re dissimili, & diuersæ rationis, nam professio irritari potuit, non tamen ordo. Aliàs nunc ordinatus post 14. annum ætatis non teneretur voto castitatis, quia nunc professio in illa ætate facta non tenet per Concil. Trident. quod absurdum est.

QVARTVM DVBIVM.

Vtrùm ad obseruantiam castitatis teneatur ille qui inuitus ordinatur in sacris.

SVperest verò vltima dubitatio quæ in eadem ratione quarta insinuatur, an is qui inuitus ordinatur ad castitatem nihilominus obligetur, ita vt & votum continentiæ emittere teneatur, & emisisse præsumatur. In quo est aduertendum dupliciter posse aliquem inuitum ordinari, primò per absolutam coactionem externam, ipso interiùs semper repugnante, & contradicente, ac nolente. Et tunc ordinatio valida non est, & ideo nulla ex illa oritur castitatis obligatio, in quo omnes Doctores conueniunt. Secundo modo dicitur quis ordinari inuitus, quia per metum cadentem in constantem virum ordinari cogitur; dum autem ordinatur, ordinationi consentit, nam vult & intendit ordinari: & tunc sine dubio ordinatio est valida, quia licèt sit inuoluntaria secundùm quid, simpliciter, id est, per voluntatem efficacem est voluntaria, quæ est sufficiens intentio ex parte recipientis ad veritatem sacramenti, vt ex materia de sacramentis suppono. In eo igitur casu procedit dubitatio posita, an clericus sic ordinatus maneat inhabilis ad matrimonium, & ad castitatem obligatus ex vi talis ordinationis. Quod addo, quia si post talem ordinationem merè voluntariè vtatur ordine suscepto, iam tunc sine dubio tenetur ad castitatem, eodem modo quo alij clerici in sacris, quia per talem vsum & ratam habet priorem ordinationem, & voluntariè se ingerit illi ministerio, quod sine obseruatione & voto castitatis licitè exerceri non potest, iuxta Ecclesiæ ordinationem. In quo Doctores omnes conueniunt, dummodo, vt dixi, talis vsus plenè voluntarius sit, nam si procedat ex eadem violentia, ex qua ipsa ordinatio, non induceret nouam obligationem, sed eadem erit quæstio. 23.

Duobus modis potest quis inuitus ordinari.

Assertio prima. Si ordinatus inuitus, ordinationi consentiat, & postea voluntariè vtatur ordine suscepto, tenetur ad castitatem.

In eo igitur casu multi censent huiusmodi clericum manere inhabilem ad matrimonium, & teneri ad seruandam castitatem. Hoc à fortiori tenet Paludanus suprà, & expressè dist. 38. quæst. 3. art. 4. concl. 6. & idem sentit Sot. lib. 7. de Iustitia quæst. 2. art. 5. in fine, sequutus Syluestr. verb. *Ordo* 4. quæst. 1. Qui hanc opinionem limitant, *Nisi is, qui ad ordinem recipiendum cogitur, coniugatus prius esset, & inuita etiam vxore ordinatus sit.* Sed si consequenter loquantur, dicere debent, illum etiam teneri ad seruandam continentiam quantum in ipso est; id est, non petendo debitum, sed solùm reddendo, idque tunc tantùm, quando vxor nullo modo consensit. Nã si præbuisset consensum, etiam per similem metum, profectò par esset de illa ratio. Hanc etiam opinio

24. Difficultas est, an ante vsum ordinis adhuc teneatur. Prima sententia asserit.

Limitatio Syluest. non est consequens.

Fundamentum.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

opinionem tenet Tabiena *Ordo* 2. n. 27. Fundari potest hæc opinio, quia ille qui sic ordinatur, licèt aliàs nollet ordinari, nihilominus simpliciter hîc & nunc ordinari vult: ergo hæc voluntas sufficit vt ad castitatem obligetur. Probatur consequentia primò à simili, nam qui per similem vim vult baptizari, eo ipso obligant ad profitendam & seruandam religionem Christianam cap. *de Iudæis*, dist. 45. ergo similis voluntas in præsenti sufficit. Secundò ratione, quia licèt aliquis cogi possit ad exteriores actiones, vel passiones, quibus ordinatio fit, non tamen potest cogi ad interiorem intentionem habendam: ergo qui illam habet, merè voluntariè habet: ergo sufficit ad votum castitatis emittendum.

25. Secunda sententia negat.

Contrariam sententiam tenet Maior in 4. d. 24. quæst. 2. §. *sed hanc*, in fine, & Angelus *Ordo* 3. num. 26. Nauarr. cap. 22. num. 51. & 52. qui refert D. Thom. 2. 2. quæst. 88. art. 11. ibi tamen D. Thom. solùm dicit debitum continentiæ non esse essentialiter annexum ordini sacro, sed ex statuto Ecclesiæ, & ideo posse hoc debitum ab ordine separari; an verò in casu, de quo loquimur, separetur, non dicit. Fundamentum huius sententiæ sumitur ex cap. *perlatum*, de his quæ vi. vbi habetur votum solenne religionis factum ex metu cadente in constantem virum, esse irritum, quod suprà tractantes de voto in genere, diximus verum esse saltem de iure positiuo Hoc autem fundamentum non videtur firmum, primò quidem, quia is illud solùm agit de voto solenni religionis, quod extendi non debet, nec iure potest ad alia vota, vt suprà ostendimus: ergo neque ad votum continentiæ clericalis, tum quia lex irritans cùm sit odiosa, restringenda est potiùs quàm amplianda: tum etiam, quia non est similis ratio. Nam votum continentiæ religionis est annexum cuidam humano contractui, qui in ipsa professione fit, qui contractus potest per Ecclesiam irritari, & consequenter impediri vota, quæ solùm vt illi annexa fiunt: hoc autem votum est annexum sacræ ordinationi, quæ non potest per Ecclesiam irritari, si interueniat voluntas ordinari etiam coacta, & ideo non sequitur per irritationem professionis irritari etiam votum ordinationi annexum. Secundò, quia licèt daremus in eo casu debitum continentiæ non oriri ex voto, non satis probatur, non oriri saltem est statuto Ecclesiæ, præsertim cùm impedimentum matrimonij adiunctum sit ordini sacro voluntariè suscepto: huiusmodi autem est in præsenti casu, in quo differt à casu præcedenti de puero ordinato, quia ibi ordo non est voluntarius; hîc autem simpliciter voluntarius est. Neque referre videtur, quòd sit inuoluntarius secundùm quid, quia iura talem limitationem non adhibuerunt, neque nos possumus sine iure illam adiungere, cùm voluntas absoluta licèt coacta, simpliciter voluntas sit. Eò vel maximè quòd impedimentum matrimonij sæpe contrahitur necessitate potiùs quàm voluntate, etiam per culpam alterius: nam si quis cognoscat fœminam in patre, vel fratre illius, resultat impedimentum, ne ipsam ducere possint: cur ergo etiam in præsenti non poterit resultare, etiam sine culpa propria, cùm non sit tanta necessitas, sed absoluta voluntas. Quòd si hoc impedimentum nascitur, consequens profectò est, vt etiam obligatio ad totam continentiam imponatur, quia ille sic ordinatus cogetur manere in statu clericali: ergo & seruare omnia quæ ad decentiam illius status spectant.

Fundamentum.

Impugnatur hoc fundamentum. Primò.

Secundò.

26. Notatio prima pro resolutione dubij.

Vt ergo quod probabilius videtur definiamus, aduertendum est, tribus modis posse se habere quoad interiorem voluntatem & intentionem eum qui sic ordinatur. Primò vt licet ordinari velit, expresse tamen velit continentiam non seruare, neque ad hoc se obligare. Secundò vt cum intentione suscipiendi ordines simul velit ad castitatem seruandam se obligare. Tertiò, vt de castitate nihil cogitet, aut velit, vel nolit expresse, sed solùm de ordine suscipiendo. In primo casu iam ex supradictis constat illum non vouere castitatem. Deinde addo, mihi valde probabile esse, eum non peccare habendo illam nolitionem cũ circumstantiis positis. Ratio est, quia Ecclesia neminem cogit ad vouendam castitatem metu mortis. Dices, esto hoc verum sit nulla facta suppositione, tamen supposito vero ordine, quem aliquis suscipere vult, etiam coactus per Ecclesiam cogi potest vt velit etiam vouere propter decentiam suscepti ordinis. Respondeo, etiamsi concedamus, Ecclesiam habere hanc potestatem interueniente ex parte materiæ necessitate, aut capacitate, vt quodam discursu superiùs facto facilè ostendi potest; non inde fit in præsenti casu vsam esse hac potestate, nec id fuisse aut necessarium, aut expediens. Probatur prior pars, quia nullo iure Ecclesiastico ostendi potest hæc obligatio: nam in particulari nihil inconueniens in tali casu definitum in iure: generalis autem lex Ecclesiastica de promittenda castitate ante sacram ordinationem, non satis est vt dicamus eam obligare in hoc particulari casu, quia lex Ecclesiastica moraliter ac regulariter loquendo non obligat ad sui obseruationem cum probabili periculo vitæ, aut æquiualentis nocumenti, qualis necessariò interuenit quando metus cadens in constantem virum incutitur, sed tunc solùm, quando vel propter fidei confessionem, vel propter Christianæ religionis honorem, vel aliam similem grauissimam & communem causam necessarium est dati mortem potiùs quàm Ecclesiasticam legem violare. In præsenti autem casu nulla similis ratio occurrit, per se loquendo; nam licèt aliquis suscipiat sacrum ordinem sine voto continentiæ, non statim sequitur aliquid contra fidem, vel religionem Christianam, maximè quando necessitate potiùs quàm voluntate id fit: & alioqui lex vouendi castitatem in eo articulo est Ecclesiastica; ergo non obligatur quis ad illam seruandam quando sine periculo graui id vitare non potest.

Secunda. Tertia. Assertio prima. Instantia. Solutio.

27. Obiectio.

Dices ex obseruatione talis legis nullum sequi periculum illius nocumenti, cuius metus incutitur in eo casu, quia solùm supponimus cogi aliquem ad suscipiendum ordinem: quòd ergo suscipiat illum cum voto, vel sine voto, nihil refert euadendum periculum. Respondeo, verum quidem id esse, tamen quia ordo ipse tantùm suscipitur propter vitandum nocumentum, ideo non videtur lex Ecclesiastica obligare cum tanto rigore ad vouendum in eo casu. Quod ex eo etiam declaratur, quia ideo Ecclesia non imponit hanc obligationem, nisi per modum voluntariæ promissionis, quia vult hanc obligationem esse spontaneam, quoniam aliàs esset & nimis onerosa, & non satis tuta: ergo non est verisimile velle obligare ad illam promissionem faciendam, etiam tunc quando ordo necessitate morali, potius quàm voluntariè sumitur: ergo in tali casu illa lex non obligat: ergo nihil peccat is qui tali animo illum ordinem suscipit, quia si non

Responsio.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

non peccat contra Ecclesiasticam legem, nulla est alia contra quam peccare possit.

28. Instantia diluitur. Dices, saltem ibi interuenire mendacium quoddam graue, quia ipsamet ordinis susceptio est quædam significatio voluntatis seruandi perpetuam castitatem. Respondeo in primis hoc non ita esse, quia factum illud nec natura sua, neque ex impositione habet illam significationem: quòd autem regulariter ob legem ordinariam Ecclesiæ illam habeat, est accidentarium, magisque ex discursu intelligentium, quàm ex propria ipsius operis significatione, quæ etiam qualiscunque sit, in eo casu cessat propter dictam circunstantiam. Deinde addo, etiamsi in eo casu eâdem coactione extorqueretur à tali persona, non solùm ordinatio, sed etiam expressa castitatis professio, & eam facere ficto animo cum voluntate non se obligandi, neque vouendi, peccare quidem extrinseca culpa mendacij, quæ in eo casu venialis tantùm est, quia non est perniciosum, neque alicui grauiter iniuriosum mendacium; illud verò nihil refert ad obligationem voti, de qua agimus, quia certum est neque illud esse votum, neque ex illa interna & ficta ordinatione oriri obligationem vouendi.

29. Assertio secunda. Atque hinc concludo in illo primo modo sumendi ordines per vim non manere obligationem seruandi castitatem, nam ex vi Ecclesiastici statuti nec fieri personam inhabilem ad contrahendum matrimonium. Fundamētū. Hoc non est tam certum sicut id, quod hactenus diximus, sequitur tamen valde verosimiliter, quia si Ecclesia tunc non obligat ad emittendum votum castitatis, vt dictum est, profectò nec ratione illius facti obligabit immediatè ad seruandam castitatem. Patet consequentia, tum quia interuenit eadem ratio, tum etiam quia Ecclesia quantum in se est non vult obligare ad castitatem, nisi mediante voto, vt suprà declaratum est: ergo si in eo casu non obligat ad votum emittendum, profectò est nolle obligare tunc ad castitatem. Et inde fit etiam consequens, vt non inhabilitet personam ad matrimonium, quia nulla potest esse maior necessitas, seu obligatio seruandi castitatem; & quia etiam Ecclesia non intendit per se imponere hoc impedimentum, nisi mediante voto. Et confirmatur, quia omnia iura, quæ de hac obligatione & impedimento loquuntur, tractant de ordine suscepto ordinario & legitimo modo, atque adeò cum plena voluntuate, absque iniusta violentia, semperque indicant hanc obligationem castitatis plenè voluntariè sumendam esse, quia integritas res est voti, non præcepti, vt ex Ambrosio dicitur in cap. *integritas* 32. quæstione 1. non est ergo verisimile vt voluerit Ecclesia obligare ad castitatem in eo casu.

30. Assertio tertia. Ex quo vlteriùs sequitur, quando quis accipit ordinem tertio modo suprà posito, scilicet nihil de continentia cogitans, sed solùm volens ordinationem propter vitandum damnum quod metuit, tunc etiam nec votum castitatis, nec obligationem ad illam, aut impedimentum ad matrimonium ex vi talis ordinationis contrahi. Fundamētū. Probatur, quia nec tunc fit votum explicitè vt constat, neque etiam implicitè, quia hoc solùm emittitur supposita lege Ecclesiæ obligantis ad coniungēdum tale votum cum tali facto, seu ordinatione: sed ostensum est in eo casu Ecclesiasticam legem non obligare: ergo eo ipso cessat etiam votum implicitum, si explicitum non fiat. Et consequenter cessat etiam omnis prohibitio, vel obligatio Ecclesiæ, quia hæc per se & immediatè non vrget in eo casu seclusa hominis promissione, vt ostensum est. In hoc ergo euentu & quotiescunque dicimus ordinationem per se non obligare ad continentiam absolutè, seruandum est quod in præcedenti puncto de paruulo diximus, in arbitrio hominis sic ordinari esse ablato illo metu, & violentia eligere an velit in ordinatione persistere, nécne, id est, an velit vti ordine suscepto, atque ita in statu clericali perdurare: nam si hoc eligat, ex tunc fit inhabilis ad matrimonium, & tenetur castitatem vouere ac seruare, vt dictum est, quia ablata priori necessitate iam plena voluntate ratam habet ordinationem: at verò si nolit vti ordine suscepto, sed potiùs renūtiet clericali statui, liber manet ab onere continentiæ, potéstque matrimonium contrahere. Talis tenetur vel ordine suscepto perpetuo nō vti, vel si illo velit vti castitatē seruare.

31. Difficultas, an teneatur ad castitatē, si ad illā explicitè se obligare voluit. Quando autem sit ordinandus secundo modo suprà posito est affectus volens explicitè se obligare ad castitatem, videtur esse specialis difficultas, quia tunc iam vouet explicitè, & ita ipse se obligat, quamuis Ecclesia illum non cogeret. Imò videtur merè voluntariè, & absque vlla coactione sic vouere, quia ad euadendum periculum quod metuit, satis fuisset ordinationem velle: ergo si vlteriùs vult etiam continentiam, & obligationem eius, merè voluntariè id facit, non ex necessitate & coactione, cur ergo non manebit obligatus? Sed in hoc etiam distinctione opus est; aut enim ille putat eo ipso quòd vult ordinari, etiamsi ex metu id faciat, teneri etiam ad vouendam & seruandam castitatem, & tunc consequenter votum esse inualidum, quia est inuoluntarium, non tantùm secundùm quid ratione violentiæ, sed etiam simpliciter ratione ignorantiæ, quæ impedit consensum, & sufficiens est ad annullandum votum etiam simplex, vt in superioribus diximus. Distinctio præmittenda. Assertio prima. Aut ille sciens & videns se non teneri tunc ad vouendam continentiam, & nihilominus vult eam vouere, & se obligare, & tunc censeo votum esse validum, & sic ordinatum manere obligatum ad castitatem; hoc enim conuincit ratio facta; quia illud est votum personale, & satis voluntariè factum. Assertio secunda.

32. An teneatur etiā ad non contrahendum matrimonium. Potest autem tunc non immeritò dubitari, an illa persona maneat etiam inhabilis ad matrimonium; videtur enim non manere, quia illa obligatio castitatis, non oritur ex lege Ecclesiæ, sed ex priuato voto merè voluntariè facto vnde solùm videtur habere rationem voti simplicis. Assertio tertia. Sed nihilominus oppositum verum esse videtur, quia illa persona tunc per talem voluntatem videtur cedere iuri suo, & quasi renuntiare illi priuilegio quod ratione violentiæ concessum videri poterat. Item quia si postea transacta violentia haberet similem voluntatem, & ratam haberet ordinationem suam, ex tunc inciperet habere votum, & esse inhabilis ad matrimonium: ergo si ex plena scientia eandem voluntatem habeat tempore ordinationis, ex tunc censetur habere ratam ordinationem quoad talem suum effectum, & plenaria voluntate, cùm sine vlla coactione illam habeat. Obiectio diluitur. Dices, etiam illum consensum non posse tunc appellari plenè voluntarium, quia illum non haberet nisi ad ordinationem cogeretur. Respondeo hoc non impedire, satis est enim, quòd ad illam voluntatem ex vi metus non cogatur, nam quòd

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quòd supposita vna necessitate, quæ non directè inducit ad aliquem consensum præstandum, voluntas ex intrinseco motiuo velit adiungere talem consensum, vel actum, non tollit plenam libertatem, vt aliàs in superioribus dictum est.

33. Dubitatio specialis.

Sed quid si metus, & violentia directè inferatur, non solùm ad ordinationem vtcunque, sed simul cum expresso voto castitatis? Respondeo, tunc saltem votum in ratione solemnis voti non esse validum, nec personam manere inhabilem ad matrimonium. Quod quidem probabiliter suadetur fundamento secundæ sententiæ, sumpto ex similitudine ad votum solemne religionis. Sed propter obiectionem suprà factam addo, hoc votum non habere aliam solemnitatem substantialem præter vim inhabilitandi personam ad matrimonium: in illo autem casu lex Ecclesiastica non inhabilitat talem personam quia, vt ostensum est, lex Ecclesiastica quantum est ex se non imponit hoc onus, vel impedimentum, nisi per ordinem ad sacrum perfecta voluntate susceptum, & consensu debito & satis voluntario ipsius castitatis, qui consensus in eo casu non interuenit, quia respectu vtriusque, scilicet, castitatis & ordinationis, est violenter extortus. Neque in hoc est comparandum hoc impedimentum cum aliis quæ interdum in voluntarium contrahuntur: tum quia alia sunt particularia ad contrahendum cum hac vel illa persona, hoc verò est vniuersale, & omnino ad matrimonium: tum etiam, quia alia quasi ex accidenti redundant ex vna persona in aliam: nam quia Petrus, v. g. ex illicita copula cum Maria fit inhabilis ad contrahendum cum Ioanna sorore Mariæ, fit consequenter vt Ioanna sit inhabilis ad contrahendum cum Petro, quia illa est veluti relatio æquiparantiæ: in præsenti autem inhabilitas directè ponitur ipsi personæ per actionem seu receptionem eius. Et ideo meritò postulatur, vt sit merè voluntaria. Neque etiam obstare potest quod suprà obiiciebatur, quia exterior violentia non cogit ad internam voluntatem, sed solùm ad externam actionem, quia satis est quòd ita cogat ad externam actionem, vt illa non possit licitè & absque culpa etiam venia fieri sine tali interiori intentione, seu voluntate: ita verò est in præsenti, quia saltem sine mendacio non potest quis exteriùs promittere castitatem, sine interiori consensu. An verò in eo casu sit validum votum, saltem in ratione voti simplicis, iudicandum est ex dictis suprà de voto simplici facto ex metu, nam ego hîc non inuenio legem aliquam specialiter irritantem.

44. Satisfit fundamẽtis primæ opinionis.

Per hæc ergo satis responsum est ad fundamenta aliarum opinionum, quatenus nobis possunt repugnare. Ad fundamentum enim prioris opinionis negatur voluntatem ordinationis in eo casu esse voluntatem castitatis, neque id probat ratio quæ ibi adducitur, quia hæc obiecta sunt distincta, nec per se connexa, sed tantùm ex lege Ecclesiæ quæ in casu non obligat, vt ostensum est. Et ideo non est simile quod afferebatur de Baptismo & religione Christiana, quia hæc duo sunt coniuncta ex iure diuino, & omnibus in vniuersum hominibus sub obligatione imposita, & ideo quacunque ratione homo impleat priorem obligationem sumendi Baptismum, obligatus manet ad totam legem Christianam, quod nullum est inconueniens, cùm tota illa materia, ad quam obligatur, sit materia præcepti, cúmque ipsum fundamentum: quod est Baptismus, etiã necessarium sit. In præsenti autem casu materia castitatis de se est potiùs consilij, quàm præcepti, & fundamentum eius seu ordinatio ipsa non est absolutè præcepta, & ideo maior voluntas circa ipsam castitatem postulatur.

35. Obiectio ex Cõc. Tolet. sumpta.

Contra hanc autem responsionem, & contra totam sententiam explicatam, difficultatem non modicam facit Concilium Toletanum VIII. c. 7. vbi in hoc ordinationem Baptismo æquiparat, & de clericis sic ordinatis concludit. *Licèt inuiti perceperint quod non merebantur habere, libenter tamen retineant* &c. &, inferiùs de huiusmodi subditur. *Si quis eorum ad coniugia transiuit, mox omni Ecclesiastici ordinis dignitate priuatus, verè vt apostata à sancta Ecclesiæ liminibus, & societate fidelium habeatur prorsus exclusus, monasteriij claustris, donec aduixerit, sub pœnitentia retrudendus.* Duo tamen responderi possunt, vnum est, ita quidem fuisse in illo Concilio ordinatum, iam enim à nobis concessum est nihil repugnare: dicimus tamen Cõcilium illud prouinciale fuisse, & quoad hunc canonem nunquam fuisse in Ecclesia receptum, nec communi corpori iuris insertum, neque etiam in Hispania specialiter obseruari. Vnde secundò dici potest Concilium loqui de his qui post suam ordinationem in suscepto ordine liberè ministrauerant, quod indicant verba illa, *Omni Ecclesiastici ordinis dignitate priuatus.*

Responsio dupiex.

36. Satisfit fundamẽtis secundæ opinionis.

Alterius autem opinionis fundamentum prout à nobis explicatum est admitti potest. Et obiectiones in contrarium parum nobis obstant, quia non fundamus nostram sententiam in sola similitudine vnius voti solemnis ad aliud, sed in propria ratione, scilicet, quia hîc cessat obligatio legis Ecclesiasticæ, ex qua pendet tota ratio huius voti solemnis. Vt autem hæc obligatio cessare credatur, non oportet vt hic casus violentæ ordinationis directè excipiatur, sed satis est vt in lege non exprimatur, & quòd ex ratione legis constet esse præter eius intentionem, quia esset nimiùm durum reddere aliquem inhabilem simpliciter ad contrahendum matrimonium sine illius culpa, ac sine propria ac satis libera voluntate. Quia verò ordinatio res publica est, & in facie Ecclesiæ videtur quis manere obnoxius castitati, quantum est ex vi ordinationis, vnde non debet nec potest licitè priuata scientia, & auctoritate post talem ordinationem matrimonium contrahere, per se loquendo, sed debet ab Ecclesiastico Prælato facultatem petere, & violentiam, seu metum iniustum probare, & eius iudicio stare, an sufficiens fuerit ad impediendam obligationem. Si autem contingat talem esse violentiam, vt non possit coram Ecclesiastico iudice probari: tunc in primis securum consilium est stare iudicio prudentis viri, seu confessoris circa grauitatem metus, an fuerit sufficiens néc ne; quia in propria causa facilè quis decipi potest, & hoc satis erit vt in conscientia non teneatur speciali vinculo ad seruandam castitatem. Si tamen velit etiam contrahere matrimonium, oportebit vitare scandalum, & publicæ existimationi Ecclesiæ satisfacere: ideóque necessarium erit vel à summo Pontifice facultatem obtinere, vel eò diuertere vbi ordinatio omnino occulta sit, nullúmque sit periculum quod possit ibi aliquando cum scandalo manifestari, quod tamen moraliter satis difficile erit.

Notandum. Metus iniustus debet probari corã iudice, vt sic ordinatus possit matrimoniũ contrahere.

37. Primum dubium...

Vltimò ex dictis resolui possunt duo casus, seu dubiola hîc incidentia. Primum attigit Paludanus suprà, quid scilicet dicendum sit si aliquis

ante

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ante ordinationem publicè profiteatur se nolle ad castitatem obligari, & nihilominus ab Episcopo ordinetur, an maneat ad castitatatem obligatus. Paludanus enim dict. d. 38. quæst. 2. n. 12. absolutè dicit quantumuis contrarium protestetur, nihilominus obligari. Et hoc quidem verum si sola protestatio attendatur, nam illa per se parum confert ad tollendam vel addendam obligationem. Addo verò si per occasionem illius protestationis, oriatur ignorantia probabilis, existimando posse illo modo ordinem sine obligatione ad castitatem assumi, ex parte illius ignorantiæ fieret omnino inuoluntaria castitas, & consequenter orietur excusatio eius. Vt, v. g. si protestatio illa fieret corā Episcopo, & ipse illam acceptaret, & ea ratione initiandus probabiliter crederet ipsum in hoc dispensare, & ad id faciendum potestatem habere: tunc meritò censeretur sic ordinatus grauiter deceptus. Vnde si iudicio prudentis viri probabilis, seu excusabilis ignorantia iudicetur, non erit cogendus ad castitatem seruandam, sed optio illi danda erit, sicut in similibus diximus.

38. Secūdū dubium. Alterum dubium est, an is qui per metum cadentem in constantem virum religionem professus est, & postea titulo religionis est in sacris ordinatus, teneatur castitem seruare, vel vtroque titulo, vel saltem altero. Videtur enim neutro teneri, quia cùm professio fuerit nulla ratione metus, eo titulo non obligatur ad castitatem: ergo cùm hoc fundamentū nullum fuerit, quod in eo postea fundatum fuit, non potuit esse firmum, neque obligationem inducere. Aliunde autem videri potest vtroque titulo obligari, quia & si talis professio à principio fuerit nulla, si postea voluntariè ratificetur, valida fiet, & obligabit; ratificatur autem per subsequentem ordinationem titulo eius factam: nam qui vult ordinari eo quòd religiosus sit, à fortiori vult esse religiosus. Respondeo duobus modis posse hanc ordinationem contingere. Primò ex eodem metu quasi continuato, & perseuerante, quia scilicet non potest quis suæ professionis nullitatem prætendere, nisi in idem periculum incidat, idémque nocumentum timeat, & perseuerando exteriùs in eo statu non potest vitare ordinationem, quin grauem aliquam suspicionem, vel infamiam, vel simile nocumentum incurrat. Et in eo casu concedo neutro titulo simpliciter obligari ad castitatem, non quidem professionis, quia est nulla, neque ordinationis (iuxta modum suprà explicatum) quia etiam illa ex metu cadente in constantem virum suscepta est. Alio modo fieri potest, vt quis post talem professionem merè voluntariè ordinetur: nam posset iam sine periculo nullitatem suæ professionis declarare, & non vult, donec ordinatus sit: & tunc sine dubio dicendum est teneri ad castitatem ratione ordinis, cùm merè voluntariè susceptus fuerit; & quòd falso titulo susceptus fuerit, non excusat ab onere, vt per se notum est, quia ordinatio nihilominus fuit valida, & merè voluntaria. Inde verò non statim sequitur quòd obligetur etiam ratione pofessionis, quia per voluntatem recipiendi ordines illo titulo non statim ratificatur professio, non tantùm verè & in re ipsa, verùm etiam nec præsumptione iuris, vt latè Nauar. comment. 4. de Regular. num. 72. & infrà suo loco dicetur.

Resolutio prima.

Secunda.

CAPVT XVIII.

Quibus modis peccare posit contra votum castitatis is, qui ante matrimonium, in sacris ordinatus est, & quas pœnas incurrat.

QVamuis hoc votum regulariter fiat in statu cœlibatus, tamen aliquando etiam fieri potest post matrimonium, & diuersos tunc inducit effectus, ideóque de his duobus modis emittendi hoc votum separatim dicendum est, & explicandum quos effectus in vtroque statu habeat, & quas obligationes inducat: nam licèt in superioribus hoc magna ex parte tactum sit, id magis exponere necesse est ad declarandas culpas & pœnas quæ inde oriri possunt. 1.

Primus ergo effectus huius voti est reddere personam ad matrimonium inhabilem, vt iam dictum est, & est res certa de fide, quia iura Ecclesiastica de hoc sunt expressa c. vnico de voto in 6. c. *cum olim* de conu. coniugat. c. 1. & 2. qui cler. vel vouent. c. *vt lex* 27. q. 1. de potestate autem dubitari non potest. Atque ita docent omnes Theologi in 4. d. 25. & 27. & Iuristæ in dictis capitulis, Bell. lib. 1. de Clericis c. 18. Turr. Med. & alij suprà citati qui de hac continentia sacerdotum scribunt. 2. Assertio prima.

Interrogari autem hîc potest, quando cœperit hoc votum clericorum esse solenne, quod est quærere, quando cœperit habere hunc effectum irritandi matrimonium subsequens: nam prohibere illud ex tunc cœpit, ex quo ipsum cœpit emitti, quia hoc votum natura sua prohibet matrimonium, non verò ita natura sua irritat, sed ex statuto Ecclesiæ, iuxta dict. c. *vnicum*, de voto in 6. & Extrauag. Ioannis XXII. eodem titulo. Difficultas ergo est, an sicut ostensum est hoc votū à principio Ecclesię prohibuisse nuptias omnibus, qui ante illas ordinabantur in sacris tam in Ecclesia Grçca, quàm in Latina: ita redderet etiam illos inhabiles ad matrimonium. Aliqui enim censent in principio per multos annos hoc votum non fuisse solemne, neque habuisse hunc effectum irritādi subsequens matrimonium. ita tenet Medina lib. 2. de continentia c. 13. Fundamentum est, quia olim si clericus in sacris vxorem ducebat, ab illa non separabatur, sed solùm ab vsu ordinum suspendebatur, & omni priuilegio clericali priuabatur: ergo signū est talia matrimonia non fuisse inualida. Consequentia est manifesta, quia Ecclesia nō permitteret perseuerantia in illo statu, qui & concubinarius esset, & sacrilegus, si matrimonium validum non fuisset. Antecedens autem probari potest ex canone 1. Concilij Neocæsar. qui habet, Presbyter si vxorem duxerit, ab ordine suo illum deponi debere. Simile ferè decretum legitur in Concilio Romano sub Syluest. c. 19. & in Conc. Toletano I. c. 4. & Brachar. 2. q. 44. quæ duo posteriora Concilia loquuntur de subdiacono assumēte secundam vxorem post mortem primæ. 3. Dubitatio; quādo incepit hoc votū esse solēne. Prima opinio. Fundamētū.

Responderi tamen potest ibi, imponi quidem hanc pœnam, non tamen propterea significari matrimonium fuisse tunc validum: quia tunc etiam imponitur pæna pro huiusmodis delicto, vt infrà videbimus. Et tamen nunc constat matrimonium esse inualidum. Sed contra hoc instatur ponderando textum illum ex glossa in cap. *Presbyter* 28. d. nam ille canon duas partes continet, 4. Reiicitur fundamētū. Instantia.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

punit enim priùs Presbyterum ducentem vxorem pœna depoſitionis, & poſtea punit Presbyterum fornicantem, vel adulterantem his verbis: *Extra Eccleſiam abiici, & ad pœnitentiam inter laicos redigi oportet*, quæ pœna maior eſt quàm prior: ergo & culpa ſupponitur eſſe maior: quod non poteſt alia ratione exiſtimari, niſi quia per matrimonium fornicatio & adulterium euitabatur, & ita minùs violabatur votum caſtitatis contrahendo matrimonium, quàm fornicando, vel adulterando, nam ſi matrimonium eſſet nullum, fornicatio ſaltem non vitaretur; & ita maiori pœna dignum eſſet tale delictum. Et ita ſentit prædicta gloſſa: ſignificat autem excuſari à grauiori culpa Presbyterum contrahentem matrimonium, non quia in reipſa peccatum minùs graue ſit, ſed quia qui ſic contrahit, exiſtimat

Solutio. ſibi licere. Sed hoc gratis dicitur, quia talis ignorantia in re tam clara præſumi non poteſt, & conſtat ſimile factum ſæpe fieri ſeu tentari ex malitia, non ex ignorantia, neque in textu illo eſt aliquod indicium talis excuſationis.

5. Addo præterea argumentum non eſſe legitimum, nec difficultatem illius textus rectè ita expediri. Nam licèt matrimonium Presbyteri eſſet validum, nihilominus vt exiſtimo, grauiùs peccaret, maioríque pœna dignus eſſet contrahendo matrimonium, quàm fornicando, vel adulterando, quia licèt in fornicatione eſſet duplex malitia intemperantiæ & ſacrilegij, in matrimonio autem contrahendo ſolùm vna, ſcilicet, ſacrilegium; tamen hæc adeò eſſet grauis, vt illas duas ſuperaret; quia caſtitatis votum quodammodo perpetuò deſtruitur ac violatur per matrimonium, quia redditur homo impotens ad ſeruandam caſtitatem, & quaſi alienat corpus quod Deo promiſerat, per fornicationem verò vno tantùm actu promiſſionem violat: & ideo exiſtimo etiam nunc laicum habentem ſimplex votum caſtitatis grauiùs peccare cõtrahendo matrimonium, quàm ſemel fornicando. Accedit præterea, quòd ipſa malitia ſacrilegij duplex eſt in tali actu, altera contra votum, altera contra religionem ſacramenti matrimonij, quod indignè tractatur. Quare negandum exiſtimo poſteriorem pœnam ibi poſitam eſſe maiorem, quia ſacerdos contrahens matrimonium non ſolùm ſuſpenditur ab ordine, vt putauit gloſſa, ſed deponendus ab ordine dicitur; id eſt, à ſtatu clericali omnino excludendus, atque adeò omni vſu ordinis ſacri, & beneficio priuandus, vt Turrecremata cum Hugone exponit: altera verò pœna ſolùm continet interdictum aliquod, & exteriorem pœnitentiam quæ leuior eſt, de quo plura inferiùs. Ex illo ergo textu non ſatis probatur hoc votum illo tempore non irritaſſe matrimonium, quamuis ex illo etiam probari non poſſit irritaſſe.

6. Aliud fundamētū pro opinione poſita. Atque hinc poteſt ſumi aliud fundamentum pro hac ſententia. Nam antiqua decreta quæ de hoc voto inueniuntur ante Innocent. II. prohibent quidem talia matrimonia, non tamen addunt verba irritantia, neque aliquem effectum inducunt, ex quo talis irritatio colligi poſſit: eſt autem generalis regula in materia de legibus, & à nobis etiam in ſuperioribus tacta. Quoties lex ſimpliciter prohibet opus aliàs natura ſua validum, ſi non addat verba irritantia, opus ſic factum tenere, licèt malè fiat, quod in donationibus, teſtamentis, & aliis contractibus obſeruatur, vt colligitur ex cap. *ſi ſoli*, de conceſſ. præ-

A bent. in 6. & cap. *dilectus* 2. Extrà de præbendis: ergo ſignum eſt talia antiqua decreta non irritaſſe matrimonium clerici in ſacris. Maior patet in can. 27. Apoſtolorum, vbi eſt ſolùm verbum *præcipimus*, & in cap. vlt. d. 27. eſt verbum *penitus interdicimus*: neque inueniuntur antiqua decreta grauiùs aut ſtrictiùs hoc prohibentia, vt ex adductis ſect. 2. conſtat.

Hoc verò agumentum in contrarium retorqueri poteſt: nam potiùs videtur eſſe principium iuris; Quod fit lege prohibente abſolutè & ſimpliciter, eo ipſo eſſe irritum, niſi aliunde vel ex alia lege, vel ex aliis verbis, ratione aut circunſtantiis legis conſtet intentionem B eius fuiſſe prohibere, & non annullare. ita colligitur ex l. *non dubium*, Cod. de legibus. quæ ſic habet. *Nullum pactum, nullam conuentionem, nullum contractum inter eos videri volumus ſubſequutum, lege contrahere prohibente.* cui conſonat regula 64. de Regulis iuris in 6. *Quæ contra ius fiunt, debent vtique pro infectis haberi.* Quod principium licèt multas habeat difficultates quæ videri poſſunt in gloſſa & Doctoribus ibi, & in ſumma rediguntur à Syluestro verbo *lex* quæſt. 28. & Angelo eodem verb. num. 18. omnes tamen communiter ſentire videntur hanc partem potiùs eſſe pro regula habendam, quamuis limitationes ad ſoluendas difficultates adhibeant, C quæ ſi rectè inſpiciantur, in præſenti caſu locum non habent: nam hæc prohibitio non fundatur in temporali cauſa (quæ eſt vna limitatio) ſed in perpetua, qualis eſt ordo ſacer. Neque ponitur cum aliqua limitatione, ſed verbis quæ omnimodam prohibitionem ſignificant, vt ſunt illa, *penitus interdicimus*, ac denique directè fertur in ipſam perſonam, nullam aliam extrinſecam conditionem recipiendo; quæ ſunt circunſtantiæ communiter à Doctoribus requiſitæ, vt contractus contra legem factus nullus eſſe cenſeatur. Et declaratur à ſimili, nam antiqua decreta, quæ prohibent matrimonium inter conſanguineos, non habent alia verba irritantia præter abſolutam D prohibitionem, directè ac ſimpliciter latam in ipſas perſonas ob cauſam intrinſecam ac perpetuam, cap. *non debet*, de conſanguinitate, & affinitate, & hoc ſatis eſt vt talia decreta cenſeantur irritare matrimonium contra ipſum lata, vt conſtat ex vniuerſali Eccleſiæ ſenſu & praxi: ergo idem dici poteſt in præſenti. Atque ita iuxta hanc regulam, cùm primùm cœpit eſſe illicitum clericis in ſacris matrimonium, cœpit etiam eſſe nullum.

7. Impugnatur. (margin note beside "Hoc verò agumentum")

Sed nihilominus hoc fundamentum ſolidum non eſt, nam reuera illa regula, quòd lex ſimpliciter prohibens contractum, etiam annullat illum, quamuis non exprimat, commodè E ſuſtineri non poteſt, etiamſi limitationes, quæ vulgariter circumferuntur, adhibeantur, vt latè oſtendi tractatu de legibus lib. 5. capite 25. nunc ſatis eſt dicere contrariam regulam cum omnibus illis exceptionibus ſeu conditionibus inſtari manifeſtè in voto ſimplici; nam illud impedit matrimonium, éſtque de ſe impedimentum perpetuum, & talis prohibitio directè & ſimpliciter fertur in perſonam, nulla alia requiſita, & conſiderata extrinſeca conditione; & nihilominus lex prohibens talem contractum non facit illum irritum. Vnde quamuis fingeremus votum clericorum in Eccleſiæ initio fuiſſe tantùm ſimplex, potuiſſet eis interdici matrimo-

8. Lex prohibens, nõ irritat, niſi id exprimat.

ni-

nium eisdem verbis, quibus in prædictis decretis interdicebatur, imò vix posset aliis prohiberi: & tamen tunc matrimonium non esset validum: ergo ex verbis talium decretorum, non potest colligi intentionem eorum fuisse irritare tale matrimoninium. Adde inter alia signa legis prohibentis, & non irritantis, vnum esse si prohibitioni addatur pœna: hanc enim inter alias limitationes ponunt auctores suprà citati, vt in Angelo, & Syluestro videre licet, sed antiqua decreta prohibentia matrimonium clericis in sacris pœnam adhibebant, vt visum est: ergo ex illis non potest colligi irritasse contractum. Quod argumentum contra illos auctores efficax est ad probandum negatiuè, ex illis decretis non colligi irritationem, non tamen est simpliciter efficax ad positiuè ostendendum tale impedimentum irritans tunc non fuisse: quia absolutè sæpe contingit legem prohibentem esse irritantem, & habere pœnam adiunctam, vt de prohibitione inter consanguineos constat ex Clement. 1. de consanguin. & affin. & in hac ipsa materia, de qua agimus, & statim constabit. Ratio denique hoc suadet, quia lex irritans ex ea parte odiosa est, quia non solùm prohibet factum, sed etiam adimit potestatem, vel inhabilitat personam, & quodammodò tollit, vel notabiliter minuit dominium rei, circa quam versatur prohibitio: ergo nisi sufficienter exprimatur, nunquam debet cum tanto rigore explicari, nam odia restringenda sunt.

9. Quocirca verius censeo pro regula potiùs statuendum esse per verba legis simpliciter prohibentis, non irritari contractum, quantumuis sint absoluta, & ex causa perpetua, & directè feratur in personam, nisi vel ex adiunctis verbis, vel ex effectibus, vel aliunde ex vsu & traditione sic interpretante legem irritatio colligatur. Quæ omnia inueniuntur in exemplo adducto de impedimento consanguinitatis. Nam in cap. *tua nos*, de consanguin. & affinit. apertè supponitur, matrimonium habens tale impedimentum esse dirimendum, & 35. quæst. 3. cap. *contradicimus*, cum similibus dicitur, sic contrahentes esse separandos, quod est signum nullitatis, & ibidem c. 2. dicitur ita Ecclesiam prohibere coniunctiones consanguineorum, sicut leges illas prohibebant: leges autem ciuiles circa hoc irritantes erant, vt ex effectibus, quæ in eodem cap. referuntur, non obscurè colligitur, & ex toto tit. ff. de ritu nuptiarũ. Lex autem *non dubium*, quæ pro contraria regula obiiciebatur, varias habet expositiones; nunc autem mihi non displicet ita interpretari, vt sensus sit, contractum contra prohibitionem legis factum, non quidem eo ipso necessariò nullum esse, sed vel nullum esse, vel per iudicem irritandum esse, ita enim interpretor illa verba, *Nullum contractum inter eos videri volumus subsequutum*; id est, ita inter eos iudicandum est, ac si non contraxissent. Et eodem modo exponuntur optimè illa verba iuris canonici, *Debent pro infectis haberi.* Quæ tamen regula hoc modo exposita multis indiget expositionibus. Quarum vna ac præcipua est, quòd contractus semel ratus irritabilis sit, quæ matrimonio non conuenit. Alia est, vt aliunde ex iure non constet contractum non esse irritandum, sed alia remedia esse adhibenda: de quo aliàs.

10. Ex his ergo omnibus in præsenti puncto nihil aliud dicere possum, nisi hoc solùm, mihi ... constare, quando primùm cœperit hoc vo- A tum esse solemne, & habere hunc effectum irritandi matrimonium. Nam sine dubio non incepit à tempore Bonifacij VIII. quamuis fortasse sub hac appellatione voti solemnis, ipse primus declarauerit, hoc votum esse solemne, in dict. cap. *vnico*, de voto in 6. Antiquiora enim sunt iura quæ hunc effectum declarant, vt patet ex Alexandro III. cap. 1. & sequentibus qui cler. vel vou. & cap. 1. de Cleric. coniugat. & ex Innocent. II. qui fuit antiquior, in cap. *vt lex* 27. quæst. 1. in quo capite expresè declaratum est talia sacrorum clericorum matrimonia nulla esse. Quamuis autem ante illud decretum nullum antiquius reperiam, in quo satis apertè hoc declaratum B sit, nihilominus non audeo dicere ibi primùm fuisse hunc effectum, seu impedimentum irritans institutum, nam ferè omnes auctores multò antiquius esse putant. Adeò vt Maior, Clitouæus, & Turrianus suprà citati putauerint sacrũ ordinem iure diuino hoc impedimentum secum afferre, propter perpetuam traditionem. Alij verò licèt fateantur hoc esse ius Ecclesiasticum, nihil tamen distinguunt inter illud, quatenus prohibens vel irritans matrimonium, quantum pertinet ad initium eius, vt videre licet in Soto lib. 7. de Iustit. vbi suprà, & in 4. d. 38. quæst. 1. art. 1. & ex Bellarm. lib. 2. de Clericis, vbi suprà, & lib. 1. de Sacramento Matrimonij, cap. 21. vbi specia- C liter adducit Concilium Toletanum VIII. ante 900. annos, can. 6. vbi de subdiaconis agens in primis ait, Nefas esse illos nouis vxoribus copulari, & deinde adiungit, *Qui hoc vulnere deinceps fuerint sauciati, mox erunt sub pœnitentiæ oneribus, vsque ad extremum vitæ monasterijs religandi.* Quæ pœna nimis grauis esset, & improportionata, si tale matrimonium esset validum. Id expressiùs docuit Couarr. 2. p. 4. cap. 6. §. 3. n. 1. vbi expresè dicit eodem tempore interdictum esse ab Ecclesia clericis in sacris matrimonium vt irritum, quo fuit prohibitum. Eiúsque rei maximum argumentum sumi ex Calixto Papa in cap. *Presbyteris* 27. dist. nam ibi præcipit huiusmodi matrimonia D disiungi; vbi etiam glossa notat talia matrimonia dissolui, quia nunquam fuerunt valida. Et esset quidem argumentum satis efficax, si decretum illud fuisset Calixti I. tamen à Gratiano tribuitur Calixto II. & in Codice Gregoriano notatur, in Codice Vaticano inuentum esse in fragmento cuiusdam Concilij ab Vrbano. II. habiti. Fuit autem Vrbanus paulò antiquior Calixto II. Rectè autem probat ille textus hanc institutionem fuisse ante Innocentium II. nam Vrbanus II. plusquam per 40. annos illum antecessit. Adde etiam ipsum Vrbanum II. declarasse non se hoc primum constituere, sed iuxta antiquos canones id iudicare, sic enim habet, E *Matrimonia disiungi, & personas ad pœnitentiam redigi debere iuxta sacrorum canonum definitiones iudicantes.* Erat ergo hæc antiquior institutio. Deinde cùm hæc lex continentiæ consuetudine magis, & traditione introducta fuerit, quam lege scripta, facilè fieri potuit vt simul sub vtraque ratione prohibentis, & inhabilitantis personam ad matrimonium fuerit introducta. Et ideo non refert quòd antiqua decreta scripta simpliciter de prohibitione ipsa scripta, loquantur, quia non fuerunt edita ad condendam hanc legem, sed ad puniendas transgressiones quę contra eã multò antea inductam fiebant: ad hoc autem satis erat prohibitionis facere mentionem, nam ex materiæ qualitate satis constabat qualis esset prohibitio. Atque

Resolutio ... quãdo inc...

perit hoc votum irritare matrimonium.

Concil. Tolet.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Atque hoc ipsum indicat Innocentius II. suprà dicens, *Huiusmodi copulationem, quam contra Ecclesiasticam regulam constat esse contractam, matrimonium non esse censemus*: non enim dixit, *statuimus*, sed *censemus*, quasi declarando talem esse regulam Ecclesiasticam iam ante ipsum Innocentium circa hoc statutam, vt matrimonium circa illam nullum censendum fuerit. Itaq; verisimilius videtur hoc ius fuisse antiquius Innocentio II. quando verò primùm cœperit, & an omnino simul introductum fuerit sub ratione voti, & sub ratione solemnis, seu irritationis in futurum, nulla certa ratione affirmare possum.

11\. Assertio secunda. Clericus in sacris tẽtans nubere, graue sacrilegiũ cõmittit, & ab Ecclesia grauiter punitur. Prima pœna. Incurrit ipso iure maiorẽ excõmunicationem.

Secundò dicendum est, clericum in sacris tentantem matrimonium contrahere, grauissimum sacrilegium committere; ideóque meritò ab Ecclesia grauiter puniri. Prior pars satis constat ex dictis, multipléxque circunstantia hujus sacrilegij, tum in superiori puncto, tum etiam in præcedenti capite obiter declarata est. Posterior autem pars ostendendo multiplicem pœnam. Prima est excommunicatio maior ipso iure incurrenda, quæ posita est in Clement. *vnica*, de consanguin. & affinit. quam tomo 5. de censuris disput. 1. 23. sect. 5. an. 11. explicui, & ideo plura hîc de ea pœna addere non est necesse. Solùm aduerto, illam particulam *scienter*, quæ in principio illius textus ponitur, ad hunc casum, sicut & ad cæteros, de quibus ibi sermo est, extendi; ideóque ad incurrendam hanc excommunicationem, necessarium esse vt transgressio sit ex malitia, & non ex ignorantia. In quo conueniunt Caiet. verbo *Excommunicatio*. cap. 47. Nauarr. in Summ. cap. 27. num. 141. Couarr. in 4. Decretal. 2. p. cap. 6. §. 3.

12\. Secũda pœna. Incurrit priuationẽ beneficiorum.

Secunda pœna est priuatio beneficiorum, cap. *decernimus*, 28. dist. quod est Innocentij II. vt ex illo obiter intelligere liceat, ab eodem Pontifice impositam esse pœnam, à quo declaratum est tale matrimonium esse nullum. Sunt autem hæc verba Innocentij, *Decernimus vt ij, qui in ordine subdiaconatus & suprà, vxores duxerint, aut concubinas habuerint officio ac beneficio Ecclesiastico careant*. Circa quæ verba dubitari potest, an huiusmodi clericus, ipso facto amittat beneficium, vel solùm illis priuandus sit, & consequenter an antea possit ea in fauorem alicuius renuntiare.

Iuxta aliquos ipso facto priuatur.

Quidam primum affirmant: quod sentit Panormitanus in cap. 1. de Cleric. coniug. & Couarr. 2. p. 4. cap. 6. §. 3. num. 4. in fine, vbi refert in eandem sententiam Romanum, Cardinalem, Ioannem Andream, & Ancaranum. Fundamentum horum auctorum, præter citatum textum, fuisse videtur, quia clericus in minoribus constitutus ipso facto amittit beneficia cap. 1. de Cleric. coniug. ergo multo magis clericus in sacris, quia non debent esse melioris conditionis hi qui illicitè contrahunt, quàm illi qui licitè.

13\. Oppositũ est verum.

Nihilominus contrariam sententiam veram existimo, scilicet hanc pœnam non incurri ipso facto, sed huiusmodi clericos sic contrahentes priuandos esse beneficiis. ita sentit glossa in dict. cap. 1. de Clericis coniug. dicens, huiusmodi clericos priuandos esse beneficiis, nisi cum eis dispensetur, quam glossam sequitur ibi Antonius, & in eandem sententiam magis inclinat Ioannes Andr. in cap. *Ioannes* de Cleric. coniug. Idem tenet Nauarr. in Summa cap. 25. num. 120. & Gregor. Lopez in l. 41. tit. 8. part. 1. & ex illa lege apertè colligitur. Syluest. *beneficium* 3. q. 22. Et comprobatur, quia in primis in dict. cap. *de*-

A *cernimus*, non additur particula *ipso facto*, sed indefinitè dicitur, *beneficiis careant*, quod verbum indifferens est ad carendum ipso facto, vel per sententiam iudicis, & ideo in materia pœnali mitiori modo est interpretandum. Et ita intelligendus est Sotus suprà, dicens, *officio & beneficio priuantur*, id est, priuari præcipiuntur. Præterea argumentum à simili in materia pœnali inefficax est, præsertim vbi ratio est valde difficilis, quia matrimonium à clerico in minoribus contractum est validum, & ideo mirum non est, quòd ipso facto priuetur beneficio, quia iam ratione status est incapax illius: matrimonium autem contractum à clerico in sacris est nullum, & ideo non est ita

B incapax; non procedit ergo in eo eadem ratio. Vnde parum refert quòd clericus in sacris delinquat in contrahendo, & non in minori: quia illa priuatio non est in pœnam delicti, sed ob incapacitatem personæ, vt satis delaratur in c. 3. eod. tit. ibi, *Cùm simul voluptatibus, & carnalibus desideriis, ac diuinis, & Ecclesiasticis ministeriis vacare non valeant*. Et simile habetur in cap. *diuersis*, eod. tit. Qua ergo ratione potest hæc priuatio ipso facto per modum pœnæ extendi ad clericos in Sacris propter culpam quam contrahendo matrimonium committunt?

Addo præterea hoc repugnare d. c. 1. de Cleric. coniug. si rectè expendatur. Primò, quia ibi duas 14.

C habet partes, & in priori loquitur de clericis in minoribus contrahentibus matrimonium, quibus nullam imponit pœnam, sed cogẽdos esse dicit ad retinendas vxores, & Ecclesiastica beneficia relinquenda: in posteriori autem parte de ordinatis in sacris è contrario dicit compellendos esse ad vxores admittendas, & pœnitentiam sui delicti agendam; de beneficiis autem nihil dicit: ergo ex vi illius textus non solùm non priuantur ipso facto beneficiis, verùm nec tenentur illa relinquere, donec per iudicis sententiam illis priuentur. Secundò, quia nec de clericis in minoribus ibi dicitur expressè esse priuatos ipso facto, quia solùm dicitur, vt ad relinquenda beneficia compellantur; quia

D tamen hæc priuatio non est in pœnam, sed ob repugnantiam status, ideo glossa ibi, & omnes auctores intelligunt ipso facto amittere beneficium, & ideo compelli ad illud relinquendum, quia reuera iam non est illius dominus, sed eo ipso quòd voluit ducere vxorem, voluit etiam iuri suo ac beneficio renuntiare: & ideo textus ille solùm præcipit executionem. Hæc autem omnia locum non habent in clericis in sacris.

Sed obiici potest, nam sequitur clericum in minoribus ducentem vxorem non amittere ipso facto beneficia, quoties contigerit matrimonium ex aliquo impedimẽto esse nullũ. Patet sequela, quia tunc cessat prædicta ratio, quia per tale matrimo- 15. Obiectio. An clerici in minoribus cõtrahentes matrimoniũ nullum, ipso facto priuẽtur beneficiis. Communis responsio.

E niũ non acquiritur status verè incompossibilis beneficio Ecclesiastico. Ad hoc communis responsio est, duplici ex causa posse matrimonium esse nullum. Primò ex defectu consensus, vt quando aliquis non habet legitimam ætatem ad contrahendum de præsenti, quia talis consensus est imperfectus secundùm iura, solùmque sufficit ad sponsalia de futuro: vel etiã, quia solùm fictè contrahit exteriùs sine intentione contrahendi, aut se obligandi, vel quoties aliquis scit intercedere aliquod aliud impedimentum irritans & nihilominus contrahit: nam tunc etiã non potest absolutũ consensũ præstare, cùm sciat actum esse impossibilem. Alio verò modo contingit ex parte contrahentis esse absolutum cõsensum, & nihilominus matrimo[nium]

nullum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

nullum, ob aliud impedimentũ consanguinitatis, affinitatis, aut simile ignoratũ. In priori ergo casu communis sententia est, clericum etiam in minoribus non priuari beneficiis suis, quia neque effectu, neque affectu renuntiat iuri suo, quia reuera non contraxit matrimonium, neque in illud sufficienter consensit, & quoad hanc partem respondetur ad argumentum concedendo sequelam. Et retorqueri potest obiectio, quia clericus etiam in sacris, nec reipsa contrahit matrimonium, neque absolutè potest consentire in illud cùm sciat se esse inhabilem ad illud: ergo pari ratione non manet priuatus beneficiis. In posteriori autem casu frequentiùs docent Canonistæ clericum in minoribus constitutum manere priuatum beneficiis, non obstante nullitate matrimonij: quia volendo absolutè matrimonium liberè renuntiauit iuri suo, vt videre licet in Panormitano, Nauarr. & Couarr. suprà, & quos ipsi referunt. Ex his autem auctoribus qui aliter sentiunt de clerico in sacris, respondebunt ad obiectionem factam negando sequelam, quia clericus in minoribus non priuatur beneficiis solùm propter verum matrimonium, sed etiam propter matrimonium attentatum ex pleno consensu, & affectu matrimonij.

16. At profectò difficile est hoc modo satisfacere obiectioni factæ: nam saltem sequitur clericum in sacris, qui ex erronea vel ignoranti existimatione non putat se esse inhabilem ad matrimonium, & ideo illud contrahit, ipso facto priuari beneficiis. Consequens est falsum: ergo. Sequela patet, quia licèt in illo matrimoniũ non sit validum, est tamen attentatum ex pleno affectu & consensu, nam interueniente ignorantia impedimenti, dari potest huiusmodi consensus, vt dicta opinio supponit de clerico in minoribus: est autem quoad hoc eadem ratio de clerico in sacris, vt per se constat: ergo si tale matrimonium priuat minorem clericum beneficiis suis, cur non maiorem? nam reipsa non reddit illum magis incapacem, affectu autem, & attentatione æquales sunt. Minor autem patet ex rationibus factis pro nostra sentẽtia, quæ generaliter probant de quocumque clerico in sacris siue per ignorantiam, siue ex certa scientia contrahente. Imò ille prior minùs priuandus videtur, quia minùs peccat ratione ignorantiæ, quamquam fortasse aliquando ex ignorãtia magis peccet, vt si sit ex errore pertinaci contra fidem. Nec video quid commodè responderi possit, nisi fortasse ius canonicum nihil de hoc statuisse circa clericum in sacris, sicut statuit de clerico in minoribus. Sed contra hoc statim se offert obiectio, quia nunquam etiam inuenitur in iure statutum, vt clericus in minoribus sit priuatus beneficiis ratione matrimonij contracti ex vero consensu, etiamsi matrimoniũ illud nullum se contingit.

17. *Responsio vera. Talis non priuatur ipso iure beneficiis.*

Quamobrem solidior responsio mihi esse videtur in vniuersum concedere sequelam, atque adeò etiam in posteriori modo quo matrimonium est nullũ ex impedimento ignorato, quantumuis clericus conatu suo contraheret coniugium, non priuari beneficiis, quæ fuit opinio Cardinalis in Clem. *Gratiæ*, de rescriptis q. 17. & aliorum quos refert Couarr. suprà. Quantumuis enim contraria sententia communior sit; tamen non video quo sufficienti fundamento nitatur, quia hæc priuatio ipso facto oportet vt aliquo iure humano fiat; nam constat neque ex na[illegible]ra, neque ex iure diuino talem personam nõ esse incapacem beneficij propter illũ actum: at nullum est Ecclesiasticum ius quod talem priuationem ipso facto inducat in eo casu: ergo. Probatur minor, nam si quod esset, maximè dict. c. 1. de Cler. coniug. nullum est enim aliud quod huiusmodi clericos in minoribus priuet beneficiis suis: at verò ius illud non procedit in dicto casu nec verba eius possunt ad illum adaptari. Quod patet dupliciter, primò quia illa verba, *Si quis clericorum infra subdiaconatum acceperint vxores*, cum proprietate & rigore intelligenda sunt, ac restringenda cùm materia sit odiosa: verè autem & in rigore non accepit vxorem qui matrimonium inualidum contraxit, quocumque ex capite nullitas contigerit: ergo. *Probatur primò.*

18. *Probatur secundò.* Secundò, quia duo simul coniungit & præcipit Pontifex, scilicet, vt hi compellantur, & vxores retinere & beneficia relinquere: ergo quoties non possunt compelli ad vxores retinendas, non debent etiam compelli ad beneficia dimittenda, cùm æqualiter vtrũque præcipiatur: quoties autem matrimonium est nullum, non potest quis compelli (per se loquimur) ad vxorem retinendã, non enim est vxor: ergo non est priuatus beneficiis, imò nec videtur priuandus si nolit in matrimonio persistere, sed in suo ordine. Vnde argumentor tertiò, quia quoties matrimoniũ est nullum, persona ex se non manet inhabilis ad beneficia Ecclesiastica ratione status suscepti, quia reuera illum non suscepit, & ita cessant in tali persona rationes, ob quas ius illud latum est, scilicet, quia non potest quis seruire vxori & beneficio, &c. cùm ergo etiam verba legis in rigore casum hũc non comprehendãt, non potest ad illum verosimiliter extendi. *Probatur tertiò.* Quartò denique, quia si in eo casu, quo per ignorantiam huiusmodi clericus cõtrahit matrimonium nullum, priuatur beneficiis, nõ minùs priuabitur, etiamsi contrahat sciens impedimentum; cõsequens est falsum: ergo. *Probatur quartò.* Sequelam cõcedit Couarr. suprà cõtra Deciũ cõsil. 166. Et probatur, tum quia verba dicti cap. in vtrumque æqualiter cõueniũt: tum etiam, quia si respiciamus incapacitatem, in neutro inuenitur; si verò respiciamus culpam, ille peccat qui sciens impedimentum contrahit, non verò qui inculpabiliter ignorat. Minor autem probatur in fauorem Decij, quia ille qui sciens impedimentũ cõtrahit, nõ potest habere voluntatem verè contrahendi, sed solùm fictè, & exteriùs, cùm sciat aliud hìc & nunc impossibile: si ergo ille nihilominus priuaretur beneficiis, quicumque etiã fictè contrahens & sine consensu priuaretur, quod est cõtra priorem partem ab omnibus receptam.

19. Veruntamen neque differentia quæ hinc sumi potest, ex diuersitate affectus & consensus cõtrahentis, eneruat difficultatem argumenti, aut sufficiens est ad reddendã rationẽ prædictæ sententiæ; quia non priuatur quis beneficiis propter affectum, vel propositum contrahendi matrimonium, sed propter matrimonium ipsum, vt constat ex verbis legis, & quando propositum est merè internum. Quòd autem illud propositum coniungatur acti externo, existimato matrimonio, parum refert, si illud matrimonium non est, cùm eo ipso neque verba, neque rationes iuris in eo locum habeant. Et ob eandem causam non refert quòd ille actus procedat à vero affectu matrimonij, quia non satis est affectus verus, nisi sit etiam efficax: ille autem affectus non est efficax etiamsi ex parte personæ sit absolutus, quia lex impedit efficacitatẽ eius. Sicut in impubere consensus potest

(c) 2007 Ministerio de Cultura

test esse absolutus, quantum est ex parte eius, & A nihilominus simpliciter est inefficax lege impediente: idem ergo dicemus de quolibet simili cōsensu. Et ideo etiam negãdum est huiusmodi personam dum vult contrahere matrimonium, etiam velle efficaciter renuntiare iuri suo, aut beneficio, quia sicut prior voluntas ratione impedimenti latentis redditur inefficax virtute legis, ita & posterior: nam cùm hæc posterior non sit explicita, sed implicita, quatenus scilicet in alia continetur, non est cur sit efficacior quàm illa. Imò secundùm moralem, satísque rationabilem interpretationem videtur posterior includere conditionem efficaciæ prioris voluntatis, id est, ea lege & conditione videtur quis velle renuntiare iuri B suo seu beneficio, dummodo verum statum matrimonij acquirat, quia non est verisimile ipsum velle vtroque commodo priuari, neque est vlla lex canonica quæ illi imputet, vel in illo puniat talem voluntatem.

20. Vnde inefficax etiam est argumentum quod sumi potest ex cap. *eum qui*, de præbend. in 6. vbi qui vi, aut iniustè occupat beneficium curatum, ipso facto priuatur alio beneficio simili quod habebat, etiamsi posterius verè non acquirat. Hoc inquam, argumentum inefficax, est, tũ quia est petitum à re longè diuersa, & tale argumentum in materia pœnali & odiosa ex suo genere inefficax est: tum etiam, quia in illo casu commit- C titur graue delictum occupandi iniustè & indebitè Ecclesiasticum beneficium, in cuius pœnam meritò aliud aufertur, etiamsi aliud non obtineatur. In præsenti autem casu nullum delictum committit clericus in minoribus contrahendo, per se loquendo, & ideo hîc non habet locum titulus ille, & causa priuationis, & ideo si etiam cessat incapacitas personæ, ob interuenientem nullitatem matrimonij, non video cur debebat censeri priuatus beneficiis, maximè cùm nullo iure sufficienter constet de huiusmodi priuatione.

21. *An nomine beneficij comprehendantur pensiones.* Vltima dubitatio huic puncto annexa est, an nomine beneficij veniant in præsenti etiam pen- D siones, ita vt illis etiam priuandus sit clericus in sacris matrimonium contrahens. Quam quæstionem tractant doctores de clerico in minoribus contrahente matrimonium, & quoad pensiones, quæ dantur titulo, & onere spirituali, omnes fatentur æquiparari quoad hoc beneficiis, quia huiusmodi pensiones non conceduntur laicis, clericus autem coniugatus, quoad hoc tanquam laicus reputatur. Quoad alias verò pensiones, quæ non dantur titulo spirituali, est diuersitas opinionum. Nam Ludouicus Gomes in regula de Annali possessore q. 21. negat pensiones has vacare ipso iure propter matrimonium contractum E à clerico in minoribus, quia tales pensiones conceduntur laico, vt est communis sententia, pro qua plures auctores refert Couarr. suprà num. 6. Qui nihilominus contrariam tenet sententiam, quam dicit vsu curiæ confirmatam esse, solúmque excipi casum, in quo aliud constet de voluntate Pontificis, vt quia concedit pensionem laico propter defensionem Ecclesiæ, vel ex alia similis circumstantia. Quod etiam tradidit Nauarr. de Oratione cap. 21. num. 53. & tenet etiam Gigas q. 54 de pensionibus. Gregor. Lopez lib. 41. tit. 6. partit 1. Qui omnes testificantur de consuetudine Romanæ curiæ, cui sine dubio standum est, etiamsi in rigore iuris talis pensio sub nomine beneficij Ecclesiastici non comprehendatur.

Quamquam hodie post motum proprium Pij V. quo pensio quælibet secum affert obligationem recitandi preces B. Virginis, consequenter iam habet annexum aliquem spiritualium titulum, ratione cuius personæ laicæ ordinario iure dari non potest. Et hac ratione probabilius etiam est amitti per contractum matrimonij.

Iuxta hanc ergo doctrinam cum proportione respondendum videtur ad quæstionem de clerico in sacris (de quo dicti auctores nihil speciale dicunt.) Hac seruata differentia, quòd clericus in sacris non priuatur ipso iure pensionibus, sed ad summum per iudicem priuandus sit. Verumtamen, quia in his rebus odiosis non est facilè extensio admittenda, nisi vbi vel ius vel manifesta ratio illam conuicerit, ideo in præsenti necessarium non est illam communem doctrinam, quæ de minoribus clericis datur, in maioribus simpliciter admittere, quia caput *decernimus*, in quo solo hæc illorum pœna fundatur, tantùm dicit, *beneficio Ecclesiastico careant*, & ideo in rigore iuris solùm priuandi sunt illis pensionibus, quæ veniunt appellatione beneficij Ecclesiastici, vt sunt illæ quæ vel ob spiritualem titulum dantur, in aliis verò consulenda esset propria consuetudo in modo puniendi hoc delictum. Nam consuetudo illa, quæ circa clericos minores seruatur, per se non satis est, nisi constet eandem ad clericos etiam in sacris deriuatam esse. Verum est iam nunc quamlibet pensionem censeri à modernis auctoribus dari spirituali titulo propter dictum onus citandi horas Virginis, ex quo fit iam comprehendi sub nomine beneficij.

22. *Clericus in sacris contrahens matrimonium est priuãdus etiam pensionibus.*

Tertia pœna, quæ propter hoc delictum imponitur, est irregularitas, vt sentiunt communiter suprà citati auctores, pertinétque hæc irregularitas ad illam speciem bigamiæ, quæ similitudinaria dicitur, de qua, & de hoc casu in speciali in materia de irregularitate copiosè disputatum est, tom. 5. in 3. partem disp 49. sect. 4. Atque huc etiam spectat, quòd talis clericus deponi iubetur in cap. *Presbyter* 28. d. de qua pœna videri potest Abb. in cap. *At si clerici*, de iudiciis, & Bernard. Diaz in Pract. cap. 74. aliàs 80. vbi tam ipse, quàm Salzedo alias explicant huius delicti pœnas, sed pro instituto nostro hæc sufficiunt.

23. *Tertia pœna. Incurrunt irregularitatem.*

Tertiò dicendum est obligare hoc votum castitatis ad seruandam perpetuam & integram continentiam in omnibus actibus etiam aliàs iure naturæ prohibitis. Cōclusio est certa, & ab omnibus sine dissentione recepta. Ratio autem est, quia hoc votum non est tantùm non nubendi, sed est absolutè & simpliciter votum continentiæ, seu castitatis, vt constat ex omnibus auctoribus, & ex decretis Pontificum & Conciliorum suprà adductis cum tota Patrum traditione, & ex communi sensu & consuetudine totius Ecclesiæ, quæ est optima legum interpres. Votum autem continentiæ non solùm obligat ad abstinendum à matrimonio, sed etiam ab omni actu, & desiderio libidinoso, & castitati contrario: ergo. Vnde fit clericum fornicantem, vel simile crimen committentem, non solùm intemperantiam, sed etiam sacrilegium committere, vt in superioribus satis explicatum est. Hinc clerici in sacris incontinentes specialibus pœnis afficiuntur in iure. In quo tamen obseruandum est iura Ecclesiastica præcipuè punire clericos concubinarios, vel pœna irregularitatis, vel [illegible]

24. *Assertio tertia. Hoc votum obligat ad perpetuam, & integram castitatem.*

pœna

Clericus in sacris quando censeatur concubinarius.

pœna suspensionis, vel propriæ; vel quæ ad illam reuocetur. De qua pœna latè dictum est materia de irregularitate, & de suspensionis censura, vbi etiam explicauimus quis propriè censeatur concubinarius, non enim omnes, qui semel aut iterum, imò nec qui frequenter labitur cum diuersis personis, concubinarius dicitur, sed qui ad hunc turpem vsum aliquam certam fœminam destinatam, & speciali amicitiæ fœdere coniunctam habet, & cum ea prauam consuetudinem exercet, vt latiùs dicto loco. Pro aliis verò singularibus delictis, quæ hunc statum prauum non includant, etiamsi grauissima sint, non inuenio speciales pœnas Ecclesiastico iure impositas ipso facto incurrendas, præter eas, quas in materia de irregularitate, & suspensione, declarauimus. Quomodo autem similia delicta in clericis punienda sint ab Ecclesiæ pastoribus, explicant iuris canonici interpretes in cap. *si clerici*, de iudiciis, in cap. *vestra*, & cap. *quæsitum*, de cohabit. cler. & mulier. & prosequuntur latè Bernardus Diaz, & Salzedo in Practica criminali, à cap. 68. vsque ad 86. & videri potest Gratianus 81. d.c. *si quis clericus*, cum sequentibus.

25. Debent vitare contubernia, & familiaritatem fœminarum.

Ad huius denique obligationis integram obseruationem pertinet frequens ac diligens antiquorum canonum admonitio ac prohibitio, vt clerici vitent contubernia, & conuictum seu familiaritatem fœminarum. Sic Concilium Nicænum can. 3. nulli clericorum ait licere habere secum mulierem extraneam. Quod etiam statuit Cõcilium Elibertinum can. 27. in Toletano II. cap. 3. Tolet. IV. cap. 42. Hispalẽsi I. can. 3. & Cõcil. Gerandense can. 7. quod specialiter loquitur de his clericis, qui sine coniugibus ordinantur. Item Concilium Illerdense cap. 15. & Bracharense III. can. 5. vbi sola mater excipitur, ita vt nedum cum sororibus, vel propinquis cohabitatio concedatur, *Ne licentia* (inquit) *sororum, vel propinquarum mulierũ familiarior habeatur ad patrandum scelus.* Quod exemplum omnibus clericis dedisse Augustinum refert Possidonius in vita eius; *nam quæ cum sorore mea sunt* (dicebat ille) *sorores meæ non sunt.* Cuius sententiæ meminit etiam Gregor. lib. 7. epistol. 39. addens: *Docti ergo viri cautela magna debet esse nobis instructio.* Et multa alia de hac re congerit decreta Gratianus d. 81. à cap. *Clericus* 20. vsque ad finem: in quibus non solùm cohabitatio, sed etiam omnis nimia vel suspecta familiaritas, & confabulatio cum fœminis, clericis prohibetur, & specialiter Lucius Papa, (vt Gratianus refert) vel potiùs Clemens epist. 2. *Clericus* (inquit) *ad fœminæ tabernaculum solus non accedat, sine maioris natu sacerdotis iussione: nec presbyter solus cum sola adiungatur, sed duobus adhibitis testibus visitet infirmam, nec solus cum sola fœmina fabulas misceat.* Vnde etiam in Concilio Matisconensi I. can. 3. cautum est, *vt nulla mulier in cubiculo Episcopi, absque duobus Presbyteris, aut certè Diaconis ingredi permittatur.* Et è conuerso in Concil. Epaunensi can. 20. tam Episcopis quàm Presbyteris, &c. ad fœminas prohibetur accessus, nisi cum Presbyterorum, aut clericorum testimonio. Concilium autem Terraconens. cap. 1. non solùm de clericis, sed etiam de monachis & religiosis, nec de quibuscumque fœminis, sed etiam de sanguine proximis ita statuit. Cùm ad earum visitationem pergunt, testem solatij sui fide & ætate probatum adhibeant secum.

Conc. Illerdens.

Exemplum D. August. in hac materia. *Possidon. Gregor.*

Clemens 2.

26. Præterea non solùm canones Ecclesiastici, sed etiam leges ciuiles hoc ipsum comprobarunt, vt in superioribus citatum est ex Iustiniano in Authen. de Sanctissimis Episcop. & idem habent leges Hispaniæ partit. 1. tit. 6. lib. 37. & sequentibus. Per extraneas autem mulieres intelligunt hæc iura omnes illas, quæ non sunt sanguine coniũctæ in aliquo gradu ex ibi annumeratis, sed quia in hoc inuenitur aliqua varietas, nam quædam iura excipiunt matrem solã, & auiam, quam excludi verisimile non est. Alia addunt propriam filiam virginem, ex priori scilicet matrimonio habitam, vt patet ex dict. can. Concilij Elibertini, quod etiam requirit vt sit dicata Deo. Item solent aliquando excipere sororem, amitam, & materteram, ac denique aliquando omnes in secundo gradu consanguinitatis coniunctas: ideo in hoc standum est illi generali regulæ, vt omnes illæ prohibitæ intelligantur, de quibus possit haberi suspicio: hanc enim regulam reuocatis prioribus canonibus amplectitur Gregor. IX. in cap. 1. de cohabit. cler. & mulier. & Innocent. III. in cap. penult. eod. titul. ac tandem Concilium Trident. sess. 25. cap. 14. de Reformatione. Quæ autem huiusmodi sint, prælatorum iudicio definiendum est. Pœnæ autem quæ propter transgressionem aliquam, vel scandalum, in hac parte dantur, plures imponuntur in prædictis decretis, quæ à Concilio Tridentino reuocantur, & aliæ adduntur, omnes tamen sunt ab Episcopis ferendæ, & ipso facto non incurruntur, vna excepta, quam Concilium addidit, scilicet, *Vt si à superioribus moniti ab eis se non abstinuerint, tertia parte fructuum, obuentionum, ac prouentuum beneficiorum suorum quorumcumque & pensionum ipso facto sint priuati.* Probabile autem est necessariam esse sententiam declaratoriam, vt eam restituere teneantur: nam ibidem subditur, arbitrio Episcopi applicandam esse fabricæ Ecclesiæ, aut alteri pio loco. Ipsi autem Episcopo loco huius pœnæ imponitur suspensio ipso facto, si à Synodo prouinciali admonitus ab huiusmodi crimine non abstinuerit: quam censuram in proprio loco declarauimus.

Quas pœnas incurrãt transgressores.

Conc. Trid.

tom. 5. in 3. p. disp. 31. sect. 4.

Caput XIX.

Ad quid obligetur, vel quomodo peccet clericus qui post matrimonium in sacris ordinatus est viuente vxore.

1. Dvobus modis fieri potest huiusmodi ordinatio, scilicet, licitè & illicitè, hoc enim nec intrinsecè malum est, nec iure diuino prohibitum, vt est de fide certum ex Paulo 1. ad Timoth. 3. & ad Tit. 1. & ex aliis suprà adductis cap. 1. & 2. Neque etiã Ecclesia ita hoc absolutè prohibuit, quin seruatis debitis circunstantiis eodem iure Ecclesiastico declaratis licitè fieri possit. Primò ergo, vt hoc licitè fiat, necessarium est, vt ex tali matrimonio irregularitas bigamiæ non sit contracta, nam tunc constat etiam mortua vxore ordines suscipere non posse, nedum ipsa viuente. Quibus autem in casibus talis bigamia vera & interpretatiua incurratur, tom. 5. in 3. partem disput. 49. latè tractauimus. Secundò requiritur, vt ex consensu vxoris ordo suscipiatur, quod iam antiqui canones sæpe admonuerunt, vt suprà vidimus, exigit enim hoc iustitiæ ratio, & votum emittendum in ipsa ordinatione, in Ecclesia Latina,

Quæ requirantur vt licitè ordinetur. Primum.

Secundum.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tina, in qua clericis in sacris vsus propriæ vxoris prohibitus est, & absolutum votum castitatis emittitur, ad quam non potest coniugatus integrè obligari sine licentia vxoris, neque etiamsi id facere tentet, id potuerit licitè obseruare.

2. Excipiuntur duo casus, in quibus inuita vxore quis ordinari potest. Primus.

Ex hac verò ratione intelligitur ab hoc onere eximi coniugatum qui alio titulo vel liberatus est ab obligatione reddendi debitum, vel à vinculo etiam matrimonij alia via liberari potest, & vult. Exemplum prioris partis est quando iure, & auctoritate iudicis Ecclesiastici factum est perpetuum diuortium, argumentum c. *Agathosa* 27. q. 2. vbi in casu adulterij ab vxore commissi, propter quod licet viro vxorem perpetuò dimittere quoad torum, ait Gregorius, licitum esse eidem viro solemne votum in religione profiteri inuita vxore: ergo à fortiori idem dicendum est de voto solemni ordinis sacri, quia nec per tale votum fit aliqua iniuria vxori, & alioqui votum ipsum omni ex parte seruari potest, cùm iam non sit vlla obligatio reddendi debitum coniugale; neque in tali viro est aliquid aliud quod cum ordine sacro repugnet, cùm maritalem vitam cum vxore agere non teneatur. Et ita indicat Syluester verbo *Diuortium*, q. 13. & 16. his adiunctis quæ tradit verbo *Matrimonium* 8. q. 12. dict. 4. Clarius Soto in 4. d. 38. q. 1. art. 2. Palacios d. 37. disp. 2.

3. Secundus.

Exemplum alterius partis est si matrimonium nondum est consummatum, & aliquis ad hoc sumit ordines, vt religionem ingrediatur, qui ad hoc habet ius, & facultatem ab Ecclesia, & illo modo potest liberari omnino ab onere matrimonij, & solemne castitatis votum integrè seruare. In eo autem casu tenebitur post ordinationem nō solùm religionem ingredi, sed etiam illam profiteri. quia, vt licitè talem statum assumat, & votum illi annexum emittat, necessarium est vt sub hac intentione id faciat, vt superiùs tactum est, quia iam non potest alio modo voto, & statui per ordinationem assumpto satisfacere, sicut etiam diximus in alio casu, quando è conuerso contingit vt aliquis post castitatis votum matrimonium ratum contrahat, necessarium esse vt habeat intentionem se obligandi ad religionem. Sicut autem ibi diximus factum illud moraliter esse periculis expositum; & ideo quoad fieri possit vitandum esse, & non nisi magna & causa, multisque obseruatis circunstantiis esse faciendum, ita etiam in præsenti dicimus, qui matrimonium ratum contraxit, si vxore inuita ordinari velit, & matrimonium non consummare, debere priùs, regulariter loquendo, religionem ingredi, & in ea profiteri. Supponimus enim per sacram ordinationem non dissolui matrimonium ratum iuxta Extrauag. *Antiqua*, Ioānis XXII. de voto: ordinari verò animo retinendi semper vinculum matrimonij, licitè fieri non potest, quia si id fiat animo consummandi matrimonium, est contra votum castitatis: si verò fiat animo non consummandi, est contra iustitiam, vt statim dicemus; vt ergo tale votum fiat licitè, necesse est vt tale matrimonium dissoluatur: ergo moraliter etiam necessarium est, vt talis dissolutio antecedat, quod fit per professionem; nam si antecedat ordinatio, periculum esse potest vel alicuius impedimēti, ob quod non possit religionem profiteri, vel alicuius mutabilitatis, ob quam à proposito desistat, & matrimonium consummet, atque ita non solùm votum violet, sed etiam perpetuò inhabilis reddatur ad vsum sacri ordinis suscepti, & ad integrā obseruantiam castitatis. Nihilominus tamen non censeo intrinsecè malum ordinari priùs cum prædicta intentione ingrediendi religionem, si & moralis necessitas occurrat immutandi hunc ordinem, quod non repugnat, & considerata conditione personæ nullum sit periculum, sed moralis certitudo profitendi religionem, quod iuxta dicta in loco proximè citato explicandum, & probandum est.

4. Obiectio.

Obiici verò potest, nam esto hoc non sit ex natura sua intrinsecè malum, videtur esse per canones prohibitum cap. *coniugatus*, de Conuers. coniugat. *Nullus coniugatorum*, ait, *est ad sacros ordines promouendus, nisi ab vxore continentiam profitente fuerit absolutus.*

Responsio.

Respondeo hanc legem & similes B esse intelligendas in rigore post matrimonium consummatum, nam generaliùs loquendo, dictū est in cap. vlt. de tempor. ordinat. in 6. non esse ordinationem tribuendā *coniugato, nisi volenti religionem intrare, aut ad sacros ordines promoueri, prout est à sacris canonibus definitum.* Vbi prior pars posita est propter coniugatum per solum matrimonium ratum, posterior verò propter eum, qui iam matrimonium consummauit, & ideo in illo specialiter addita est illa correctio, *secundùm sacros canones*, quia illi non absolutè licet ordinari, sed obseruatis circumstantiis indicatis in dicto cap. *coniugatus*, ingredienti autem religionem simpliciter licèt. C Expendo autem textum illum non dixisse, *religionem ingresso, aut professo*, sed *volenti ingredi*, quæ verba in rigore illum comprehendunt, qui habet intentionem ingrediendi religionem. Verum est textum illum loqui de prima tonsura, quæ faciliùs dari potest huiusmodi coniugato cum solo proposito religionis ante executionē eius, tamen licèt de superioribus ordinibus non ita expressè id concedatur, neque etiā prohibetur, sed potiùs permitti videtur. Quia verò res est grauis & publica, in qua necesse est Ecclesiæ satisfacere, ideo existimo necessariam esse Episcopi scientiam & approbationem.

5. Tertium quod requiritur, est vt vxor etiam castitatem profiteatur. Dubitatio, an sufficiat profiteri castitatem simplicem, an requiratur solemnem in religione profiteri.

Tertiò præter consensum vxoris necessarium est, vt ipsa etiam continentiam profiteatur. ita est D expressè statutum in dict. cap. *coniugatus*. Habet tamen dubium inprimis de qua professione castitatis intelligendum id sit, an scilicet sufficiat votum simplex, vel necessarium sit religionem ingredi. Et est ratio dubitandi, quia verba illa indifferentia sunt ad vtrumque votum: ergo non est cur ad maius, seu rigorosius votum limitetur. In contrarium autem est, quia regulariter non potest vir profiteri religionem etiam ex consensu vxoris: nisi ipsa etiam religionem ingrediatur, c. *ad Apostolicam*, & c. *vxoratus*, & c. *cùm sis*, de conuers. coniugat. vbi solùm excipitur casus quando vxor ita est senex & sterilis, vt sine suspicione possit in seculo manere. Et tunc etiam E ab ea exigitur vt castitatem promittat.

6. Prima sententia asserit sufficere votum simplex.

Propter has rationes Doctores diuisi sunt, nam quòd sufficiat votum simplex, tenent glossa in c. *quia sunt*, verbo *nec religiosam*, d. 28. quæ citat c. *Episcopus* d. 77. vbi Concilium Agathense sic habet, *Si coniugati iuuenes consenserint ordinari, vxorum volūtas requirenda est, vt sequestrato mansionis cubiculo religione promissa ordinentur.*

Cōc. Agath.

Vbi glossa exponit, *religione*, id est castitate, & videtur expositio textui consentanea, & c. *seriatim* d. 32.

Gloss.

Eandem opinionem insinuat Angelus verbo, *matrimonium* 4. num. 8. vbi nec votum continentiæ requirere videtur, sed intelligi debet de solemni, quia statim requirit votum absolutè.

Angelus.

Idem significat Abbas antiquus in c. ex publico,

Abbas.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

blico, de conuers. coniug. vbi apparentem rationem differentiæ assignat inter casum religionis, & sacri ordinis: nam vir religiosus factus non tenetur ampliùs curá vxoris habere, nec illi prouidere, aut illam corrigere, & ideo meritò prouidit Ecclesia vt ipsa etiam religionem ingrederetur: vir autem manens in seculo ordinatus, in sacris tenetur curam habere vxoris, & illam corrigere si necesse sit, & illi etiam prouidere, vt suprà explicuimus canonem 5. aliàs 6. Apostolorum, & colligitur etiam ex Concilio Toletano I. c. 7. habetur in cap. *placuit* 33. q. 2. & ex cap. *omnino* d. 31. & ideo ad suscipiendũ ordinem sacrum non cum tanto rigore postulatur, vt vxor seculum deserat. Præterea potest pro hac parte sumi argumentum ab speciali ex cap. *Sanè*, de conuers. coniugat. vbi idem Alexander III. specialiter statuit, *Vt coniugatus Episcopus non ordinetur, nisi vxor prius professa continentiam sacrum sibi velamen imponat, & religiosam vestem assumat.* Cùm ergo in Episcopo post professionem specialiter declaret illam professionem futuram esse in statu religionis, signum est in aliis ordinibus sacris infra Episcopatum hoc non requiri, sed quamcumque professionem castitatis sufficere. Denique addi potest congruentia ex illo textu in integra, & ex dict. c. *ad Apostolicam*: nam quia vir & vxor per copiam efficiuntur vna caro, ideo (inquiunt illa iura) non potest vna pars conuerti, nisi alia conuertatur: ergo quãdo vir ita conuertitur, vt religiosus fiat, meritò postulatur in vxore similis conuersio ad religionem, vel etiam quia Episcopatus est status perfectionis, meritò quãdo vir fit Episcopus, petitur vt vxor statum perfectionis assumat, quem potest; si ergo vir in seculo maneat, & sine statu perfectionis cum solo voto castitatis, vt cõtingit etiam in sacerdote, & infrà, non est cur ab vxore postuletur, vt seculum dimittat, sed satis erit illi per simplex votum continentiæ se Deo dicare. Sicut etiam communi consensu absque ordinatione sacra possunt separari, & simplex votum castitatis emittere. c. *quod Deo* 33. q. 5. Nam quòd ad votum viri ordo sacer accedat, parum videtur referre, quia nõ propterea aut periculũ vxoris maius est, aut necessaria est maior obligatio castitatis.

7. Secunda sententia asserit vxorem debere religionem ingredi.

Alij verò auctores censent votum solemne sacri ordinis æquiparandũ esse in hoc voto solemni religionis, atq; ita dict. cap. *coniugatus* interpretandum esse iuxta alia iura quæ de religiosis loquuntur, scilicet, vt vir possit ad sacros ordines assumi necessarium esse vxorem religionem ingredi, vel sit adeò senex, vt sine suspicione possit in seculo manere, & castitatem profiteri. Pro hac opinione citatur gloss. in dict. cap. *coniugatus*. Sed illa quamuis pro vtraque parte rem disputet, nihil satis definit, & in rigore potiùs in priorem sententiam inclinare videtur. Tenent verò hanc opinionem Hostiens. Panormitan. & alij ibi, & Calderinus in cap. *ex parte*, eod. tit. Abbas etiam in cap. 1. eodem tit. Couarr. in 4. 2. p. c. 6. §. 3. n. 3. Syluest. verbo *Matrimonium*, 8. q. 12. dict. 4. Soto, d. 38. q. 1. art. 2. & 27. d. q. 2. art. 5. indicat Palacios in d. 25. disp. 5. circa 3. conclus. qui tamen videtur requirere, vt ambo ingrediantur religionem, quod non est necessarium, vt per se constat. Fundamentum huius sententiæ sumitur ex prædictis iuribus, nam licèt illud cap. *coniugatus*, absolutè requirat professionem castitatis, eam tamen intelligendam relinquit secundùm ordinariam iuris dispositionem, quæ in aliis decretis satis explica- [illegible] Quòd autem illa loquantur de illo casu, in quo vir religionem ingreditur, materiale quid est, nam in vtroque casu est eadem ratio, & necessitas postulandi in vxore professionem castitatis. Imò in casu ordinationis sacræ videtur esse maior necessitas, vt vxor in posterum secura sit, non solùm ab aliis, sed etiam ab ipsomet viro, qui ad illam in seculo manentem posset faciliùs accidere, & difficiliùs ab illa posset repelli. De quo legi potest notabile exemplum apud Greg. Turon. lib. 1. historiæ Francor. cap. 44.

Et ideo differẽtiæ assignatæ ab antiquo Abbate non satisfaciunt: quibus addere possumus voluisse fortè iura liberare virum ordinandum sacerdotem hoc onere zelandi, & custodiendi castitatem vxoris suæ, quod sine dubio esset grauissimum, multúmque posset illum distrahere à sacro ministerio, si vxor relinqueretur iuuenis, & in seculo. Nam licèt aliquando talis possit esse persona, vt etiam in ea ætate omnem excludat suspicionem propter morum probitatem, & alias circumstantias, tamen res hæc incerta est & lubrica, multóque magis perseuerantia in illa, & ideo iura noluerunt hoc arbitrio vniuscuiusque relinquere, sed generalem regulam instituerunt, solúmque exceperunt casum, in quo ipsa ætas omnem excludit suspicionem, & tunc etiam voluerunt emitti votũ castitatis à coniuge, vt vterque coniux consecretur Deo. Quæ exceptio etiam habet locum quando vir religionem ingreditur, quia secluso periculo incontinentiæ quoad hoc iura non discernunt in hoc quòd professio fiat per votum simplex vel solemne castitatis; periculum autem solùm ex ætate imminet. Tantùm in Episcopo propter eius dignitatem non admittunt illam exceptionem, sed volunt vxorem ingredi religionem, cuiuscumque ætatis sit, & hæc est specialitas quæ fit in Episcopo, vt Angelus, & Couarr. & alij notarunt. 8.

9. Resolutio difficultatis.

Inter has ergo sententias, hæc posterior mihi vera videtur, est enim multum cõsentanea rationi, & optimæ prouidentiæ, nihilque discedit à rigore iuris, sed optimè illud explicat; & satisfacit omnibus difficultatibus in contrarium, vt ex dictis in eius confirmationem satis constat. Quibus addo ex dict. cap. *coniugatus*, hanc sententiam sufficienter probari, si totum illud prout in integra lectione continetur, inspiciatur. ita ergo habetur textus ille in Concil. Lateran. sub Alexand. III. p. 5. cap. 6. & apud Antonium Augustinum collect. 1. tit. 28. cap. 5. *Coniugatus in, vel ad monasterium conuerti desiderans, suscipi prohibetur, nisi vxor illius similiter conuertatur, nam dum vnum vtrorumque corpus post coniugij copulationem sit factum, incongruum est partem conuerti, & partem in seculo remanere, nec recipitur à Deo illius viri conuersio, cuius sequitur coniugalis fœderis prostitutio. Cùm igitur senatus Sanctorum clericorum longè præemineat cœtui monachorum, ita vt aliquando bonus monachus vix bonum clericum faciat: nullus coniugatorum est ad sacros ordines promouendus, nisi ab vxore continentiam profitente fuerit absolutus.* Ex quo toto contextu manifestum est eandem conuersionem vxoris requiri, vt vir possit in sacris ordinari, quæ requiritur vt monachus fieri possit, & in iure hæc duo æquipari, imò quasi à minori, seu à fortiori à monachachatu ad clericatum argumentum sumi. Quando ergo hæc tria, quæ explicata sunt, concurrunt, licitè ordo sacer suscipitur à coniugato, & consequenter licitè etiam solemne votum castitatis emittitur: deficiente autem aliquo ex dictis, vtrumque illicitè fit.

Conc. Lateranens.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tè fit. In vtroque autem modo obligatio voti contrahitur, non tamen omnino eadem, quod superest explicandum.

10. Assertio prima. Coniugatus licitè in sacris ordinatus, eandem omnino castitatem seruare tenetur, ac si ante matrimonium ordinatus fuisset.

Primò ergo quando coniugatus licitè ordinatur in sacris, eodem prorsus modo, & cum eisdem effectibus obligatur voto castitatis, ac si ante matrimonium ordinatus fuisset. Probatur, quia in primis per talem ordinationem fit inhabilis ad matrimonium: nam licèt viuente vxore esset inhabilis ad ducendam aliam, tamen per ordinationem nouo titulo inhabilis fit, propter quod etiam mortua vxore aliam ducere non poterit, vel si prius matrimonium tantùm fuerat ratum, & non consummatum, & ideo contingat vinculum ipsum dissolui per professionem vxoris in religione approbata: nihilominus ipse non poterit validè matrimonium contrahere. Deinde tenetur integram continentiam seruare non solùm cum omnibus aliis, sed etiam cum ipsa vxore, nec tantùm non petendo, sed etiam non reddendo debitum, etiamsi illa petat; vt statim dicetur: ergo habet omnem obligationem, quam haberet si ante matrimonium simile votum emisisset. Ratio autem est, quia in re idem est votum, & nihil est quod impediat perfectam eius obligationem, cum licitè factum sit, & vxor renuntiauerit iuri suo, quam renuntiationem vir acceptauit, & voto firmauit, imò & Ecclesia illam putauit, & prohibitione sua irreuocabilem fecit; ergo tale votum absolutè obligat ad omnem castitatem, & ad negandum debitum, quantumuis vxor petat.

11. Dubitatio, an possit cohabitare cũ vxore, secluso toro.

Solùm potest dubitari, an liceat huiusmodi clericum cohabitare cum vxore, & vti omni eius ministerio, tanquam sorore, secluso toro. Nam in cap. *volumus* 81.d. Gregorius Papa permittit huiusmodi cohabitationem cum vxore, *quæ castè* (inquit) *regenda est*. Et in Concilio Agathensi can. 16. & in Lateran. sub Alexand. III. p.5 cap.7. solùm dicitur, *sequestrato mansionis cubiculo*, quod rectè stare potest cum cohabitatione in eadem domo, vt aduertit gloss. in cap. *Episcopus* 77.d. Quapropter non videtur habere locum responsio, seu resolutio eorum, qui dicunt, quando vxor est senex, posse sacerdotem habitare cum illa, quia nullum est periculum, nec suspicio, secus verò esse quando vxor est iuuenis, propter contrariam rationem. Quod sentit glossa in dict. cap. *volumus*, & Panormit. in dict. c. *coniugatus* num.6. Hæc, inquam, responsio locum non habet, iuxta dicta iura, quia cap. *Episcopus*, seu Concilium Agathense, loquitur expresè de iuuenibus, & Gregorius in dict. cap. *volumus*, indifferenter loquitur, & æquiparat vxorem sorori: soror autem etiamsi esset iuuenis, domi poterat retineri. Ego censeo quæstionem hanc vix hoc tempore habere locum, si iura seruentur, & considerentur quæ diximus. Quia si vxor sexagenaria non sit, & extra omne periculum, & suspicionem, profiteri debet religionem, vt maritus ordinetur, quare iam cohabitare non poterunt: si autem iam vxor sit senex, & extra omnem suspicionem, tunc profectò non videtur dubium quin possit cohabitare cum illa, iuxta regulam superiùs positam in fine capitis præcedentis. Sed licèt hoc in rigore verum sit, optimum tamen consilium est ab huiusmodi cohabitatione abstinere, tum propter exemplum, tum propter qualecumque periculum, etiam leuioris incendij, vel libidinis. De quo videri potest exemplum optimum apud Gregor. lib. Dialogor. cap.11.

12. Difficultas, quale peccatum sit, & quam pœnã incurrat, si cognoscat vxorem.

Tandem inquiri hîc potest, quale peccatum sit si huiusmodi clericus sic ordinatus in sacris vxorem suam cognoscat, & quam pœnam propterea incurrat. Circa priorem partem distinguendũ est, an matrimonium quod præcesserit, fuerit ratum tantùm, vel etiam consummatum. Et si in prioris generis fuit, considerandũ etiam est, an fuerit iam solutum quoad vinculum, per solemnem professionem vxoris, necne: nã si iam fuit solutum, perinde se habet, ac si non præcessisset, vnde perinde peccat, ac si cum quacumque alia moniali peccaret, nam circunstãtia illa quæ præcessit, nec augere videtur, nec minuere notabiliter delictum. Si autem vxor nondum religionem professa est, cõmittitur quidem sacrilegiũ, vel ratione voti proprij, vel etiam ratione voti simplicis, si ab vxore iam emissum est. Propria autem malitia fornicationis ibi locum non habet, quia cùm vinculum non sit solutum, accessus ille non est ad non suã. Et ita colligitur ex cap. *litteras*, de filiis Presbyter. Vnde fit, vt filij ex tali matrimonio nati in rigore, seu ex natura rei, vt sic dicam, non sint illegitimi. An verò secundùm canonicum ius tanquam illegitimi habeantur quoad irregularitatem ad ordines suscipiendos, tractatur à Doctoribus in dict. cap. *litteras*, & in materia de irregularitate satis de hoc diximus. Et quoad hanc partem idem iudicium est quando matrimonium ante ordinationem, non solùm ratum, sed etiam consummatum fuit. Solùm est differentia, quia tunc quãuis vxor religionem fuerit professa, semper vinculũ matrimonij integrũ manet, ideóque intra latitudinẽ intemperantiæ non habet eandem rationem malitiæ, multũ tamen crescit in malitia sacrilegij ob circunstantiã vtriusque personæ Deo cõsecratæ, & specialiter desponsatæ. Quoad alterã verò partẽ de pœna, nullam inuenio, quæ ipso iure incurratur, tamen si vxor monialis iam effecta sit, deponendus erit ipse maritus, non minùs quàm quilibet alius sacerdos ad illam accedens: si autẽ adhuc sit secularis cum simplici voto castitatis, non inuenio certam pœnam, sed arbitrio iudicis erit puniendus, tanquã is qui grauem incestũ, vel potiùs sacrilegium committit. De quo videri potest Bernardus Diaz in Practica cap.81.84.& 87.

An filij ex tali copula sint illegitimi.

13. Assertio secunda. Qui sine cõsensu vxoris illicitè ordinatur, ad totam castitatem obligatur, nisi ad reddendum debitum petenti.

Secundò dicendum est, eum, qui illicitè & sine consensu vxoris sacrum ordinem suscepit, quamuis grauiter peccet in eo facto, nihilominus ad continentiam integrè seruandam obligari, præterquam ad non reddendum debitum vxori petenti. Tota assertio certa est, & communis. Ratio autem primæ partis est, quia licèt Ecclesia prohibeat talem ordinationem, nihilominus quia irritare illam non potest, sed facta tenet, meritò vult vt talis persona quantum iustè potest ad continentiam obligata maneat: potest autem in omnibus, præterquam in negatione debiti, & ideo ad omnia obligatur. Itaque & inhabilis redditur ad matrimonium, etiam mortua vxore, & ab omni actu turpi specialiter est prohibitus, & à suamet vxore coniugale debitum petere non potest, nam ad hoc se potuit obligare. Et hinc probata manet altera pars, de qua videri possunt Palud. in 4. d.38. quæst.1. art.1. & Soto d.38. q.1. art.1. Syluester & Angelus locis citatis, Couarr. suprà, & alij Canonistæ in cap. 2. de Cleric. coniug. argument, cap. *quidam* de conuers. coniugat. & expressiùs in Extrauag. *Antiquæ*. ex qua habetur clericum in eo casu licitè reddere debitum, etiamsi matrimonium prius tantùm esset ratum, quia non fuit per ordinationem solutum. Ratio

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Sic ordinatus ipso iure manet irregularis.

autem est, quia vxor sine culpa, vel voluntate sua non debet suo iure priuari. In eo autem casu sic ordinatus suspensus manet, vel potiùs irregularis, vt habetur expresse in dict. Extrauag. *Antiquæ*, de voto. quæ prohibitio videtur imposita & in pœnam prioris delicti suscipiendi ordinem sacrum in debito modo, & propter decentiam sacri ministerij, quod in Ecclesia Latina non conceditur ei, qui ex necessitate, vel debito coniugij vsum habere cogitur. De Græcis verò alia ratio esset, iuxta superiùs dicta, & iuxta cap. *olim*, de Cleric. coniugat. vbi videri potest Panorm. An verò præter dictam irregularitatem alias pœnas incurrat coniugatus hoc modo suscipiens ordines, tractat Simanc. de Cathol. instit. tit. 40. num. 14. & Salzedo ad Bernard. in Practica cap. 80. lit. B. & resolutio est ipso facto nullam aliam incurri, posse tamen per Ecclesiasticos iudices imponi, & existimo futuram esse arbitrariam, quia in iure nulla specialis designata est.

14. Dubitatio, an teneatur reddere debitũ, si vxor sciens non reclamauit.

Sed quid si vir accepit ordinem, sciente vxore, & non reclamante, quamuis expresse non consenserit, nunquid tunc cogendus est debitum reddere, vel ita est de illo iudicandum, ac si vxor consensisset, quia tacitè id fecisse videtur? Circa hoc Paludan. dict. art. 1. concl. 3. dicit in eo casu vxorem obligari ad continentiam, quia non contradixit: in quo significat, virum non obligari ad reddendum debitum. Addit tamen in eo casu non esse obligandam vxorem ad vouendum continentiam, quia vouere non est res præcepti, sed consilij. Alij verò opinantur in eo casu teneri ad vouendam castitatem, & cogi posse. Quia, ex quo obligatur ad seruandam castitatem, consequenter obligatur ad seruandam illam, iuxta modum ab Ecclesia præscriptum, nam ex eodem Ecclesiæ præcepto vtraque oritur obligatio, Ecclesia verò præcipit vxorem seruare castitatem vouendo illam.

Opinio Palud.

15. Assertio prima.

Ego verò existimo in eo casu ad neutrum teneri. Et in primis si ad seruandam castitatem non tenetur, clarum est, neque ad vouendum teneri, quia non est vnde talis obligatio nascatur, cùm, per se loquendo, tale votum præcipi non possit. Quòd autem etiam ad castitatem seruandam non sit vxor obligata, probatur, quia in eo casu potest repetere virum suum, & ab illo exigere debitum. Quod tenet expresse Angelus verbo *Matrimonium* 4. num. 12. & Syluester *Matrimonium* 8. q. 12. dict. 4. citant cap. *consuluit*, de conuers. coniug. ex quo id elici potest, iuxta quendam intellectum illius textus satis receptum: nam in eo non exprimitur quomodo vxor consenserit religiosæ professioni sui viri, de qua ibi sermo est, tamen quia dubitatio, quæ ibi proponitur Pontifici, solùm fuit, an mortua vxore potuerit vir religione dimissa aliam ducere, ideo supponi videtur, viuente priori vxore potuisse ab ipsa reuocari, ea verò dissimulante, permissum esse in religione manere. Iuxta hunc ergo probabilem sensum rectè colligitur ex illo textu, etiamsi vxor sciuerit, & non contradixerit professioni viri; nihilominus non cogi ad castitatem seruandam, sed posse virum suum petere: ergo idem dicendum est in nostro casu, quia, vt probatum est, votum religionis & sacri ordinis, quoad hoc, æquiparantur. Alia verò sunt iura quæ à fortiori hoc clariùs probant, quæ statim adducam.

16. Probatur

Ratio verò reddi potest, quia licèt vxor taceat, non propterea consentire videtur. Et quidem si fortasse ex timore, vel ignorantia ita se gerat, res est manifesta, quia hæc causant inuoluntarium, & patet à fortiori ex cap. *accedens*, & cap. *veniens*, de conuers. coniug. Verumtamen, etiamsi propter negligentiam, vel quamcunque humanam rationem contradicere omittat, non propterea censetur consentire: quia nec res est sibi fauorabilis, neque aliquo speciali iure contradicere tenetur; cùm autem regula iuris 43. in 6. dicit, *Qui tacet consentire videtur*, oportet vt alterutra ex dictis conditionibus intercedat, quia cùm illa voluntas tantùm sit præsumpta & interpretatiua, fundari debet vel in eo quòd res est fauorabilis, quia vnusquisque præsumitur velle commodum suum, vel in obligatione contradicendi, si non consentit, quia tunc vel qui non resistit cùm teneatur, & possit, indirectè censetur velle & consentire; vel si consentiendo euitat culpam, eo ipso præsumitur non malè agere, sed consentire. At in præsenti nullus est fauor, vt per se constat, neque etiam ostendi potest lex canonica, quæ obliget vxorem ad contradicendum expresse in eo casu: ergo non est cur censeatur consentire, ex eo solùm quòd non contradicit, sed solùm non se defendere, licèt patiatur iniuriam. Sicut enim in regula iuris 44. in 6. dicitur, *Qui tacet non fatetur, sed nec vtique negare videtur*. Si autem vxor tunc non consensit ordinationi mariti, non est vnde possit ad continentiam obligari. Quare in eo etiam casu existimo manere sic ordinatum irregularem ex tali facto, quia illicita fuit talis ordinatio, sine consensu vxoris, cui talis irregularitas annexa est in dict. Extrauag. *Antiqua*.

Addo verò præterea, licèt vxor expresse consentiat, si non id faciat profitendo, seu vouendo castitatem, non teneri postea ad castitatem seruandam, neque ad id cogi posse, sed si suum virum repetat, non esse illi negandum. Hoc colligo ex cap. 1. de conuers. coniugat. vbi casus est de viro profitente religionem de licentia vxoris quæ castitatem non vouit, & quæritur an ille possit reuocari ad torum vxoris, vel illa cogenda sit castitatem seruare. Respondet Pontifex, si vxor non promiserit castitatem, virum posse & debere illi restitui. Intelligit autem, *nisi promiserit*, id est, si promittere noluerit, vnde in ipso Concilio Lateran. sub Alexandro III. p. 5. cap. 4. additur, *Verumtamen vxor commonenda est, & propensius exhortanda, vt ad religionem transeat, & castitatem seruare promittat*. Ergo non est hoc opus necessitatis, sed consilij, & admonitionis. Idem colligitur à contrario sensu ex capite *veniens*, eodem tit. quod etiam loquitur in casu professionis: sed iam sæpe dictum est, hæc duo æquiparari in iure quantum ad præsens attinet. Ratio verò reddi potest, quia eo ipso quòd conuersio, vel ordinatio viri facta est sine voto vxoris, non est facta secundùm formam & modum sacris canonibus præscriptum, & ideo & illicitè facta est, & non obligat vxorem ad perpetuam castitatem, quia Ecclesia non vult illam obligare, nisi per voluntariam promissionem eius, vt ex dictis iuribus manifestum est. Hanc verò partem limitant Angelus & Syluester suprà cum Panormitano, vt procedat quando vxor, quæ dedit licentiam, ignorabat ius: nam si illud sciebat, inquiunt, dando licentiam censetur vouere. Sed hoc non probo, tum quia ius in hoc non distinguit; cur ergo nos distinguemus, aut

17. Assertio secunda.

Limitatio Angel. ex Syluest. reijcitur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

aut præsumemus quod ipsum non præsumit? tum etiam, qui si sciat integrum ius, hoc ipso sciet ius ipsum eam non obligare, nisi expressè promittat, & ideo potiùs præsumetur dare licentiam non vouendi, quia non vult se obligare; sed de hoc plura infrà tractando de professione religionis.

CAPVT XX.

Vtrùm in votum ordinis sacri cadere possit dispensatio.

1. Opinio negãs posse dispẽsari quoad matrimonium cõtrahendum.

AVctores qui dixerunt castitatem, seu cœlibatum iure diuino esse annexum sacro ordini, consequenter negarunt esse in Ecclesia etiam in summo Pontifice potestatem dispensandi in huiusmodi castitate, præsertim quoad impedimẽtum ducendi vxorem. ita senserunt Maior in 4.d. 24.q.2. Clitouæus lib. de continentia sacerd. c.13. Turrian. lib.2. de Dogmat. charact. & Medina lib. 5. de continentia sacerd. c.100. Ratio est, quia inhabilitas iure diuino introducta non potest per Ecclesiam auferri, sicut non potest Ecclesia fœminã habilitare ad ordines, quia iure diuino inhabilis est. Si ergo sacer ordo hominem facit inhabilem ad matrimoniũ ex diuina institutione, non poterit Ecclesia talem personam reddere habilem per dispensationem. Et quia persona inhabilis ad matrimonium, consequenter est inhabilis ad honestum vsum eius, fit consequenter, vt qui in illo priori dispensare non potest, id est, in vinculo, neque in posteriori, id est, in vsu dispensare possit, quod cõsequenter procedet quoad vsum, etiamsi contingat vinculum matrimonij ante ordinationem præcedere, quamuis in hoc vltimo non omnino conueniant dicti auctores.

2. In hac sententia primùm disputari posset de illatione: non enim desunt qui existiment aliquas esse irregularitates iure diuino introductas, quæ nihilominus possunt aliquãdo ex grauissima causa per Ecclesiam dispensari. Et similiter præcepta aliqua diuini iuris aliquando recipere dispensationem, si talia sint vt ad primaria Ecclesiæ fundamenta non pertineant, qualia sunt substantia sacrificij, & sacramentorum, Monarchia Ecclesiæ, & similia, sed solùm spectent ad maiorem decentiam, & religionem, quale est illud, de quo agimus, quia inferior interdum potest dispensare in lege superioris per potestatem ab eo acceptam, de qua potestate potest in præsenti ex tali traditione constare. Sed quia hæc materia generalior est, breuiùs & faciliùs in præsenti dicitur, sententiam illam niti falso fundamento, vt suprà visum est.

3. Resolutio duas assertiones includens. Votum hoc ab Ecclesia dispẽsari potest.

Dicendum ergo indubitanter est, votum solemne continentiæ annexum sacro ordini per Ecclesiam dispensari posse, tum antecedenter, tũ etiam consequenter. Conclusio est communiter recepta, etiam ab illis auctoribus, qui negant solemne votum religionis esse indispensabile, vt patet ex D. Thoma hîc art.11. vbi Aragon & alij, Soto lib. 7. de Iustitia q.4. art.2. & q.5. art.2. & q.6. art.2. & in 4.d.38.q.1. art.1. Idem tenent à fortiori omnes qui tenent votum solemne religionis esse dispensabile, quos infrà referemus. Idem tenet glossa in cap. *de illo* 32.d. & communiter scribentes in cap. *non est* de voto, Couar. 1.p.4.c.6.§ 3. Castro contra hæreses, verbo *Sacerdotium*. Caiet. dict. art. 11. & tom.1. Opuscul. tract.27. Ratio sumitur ex opposito fundamento, quòd totum hoc impedimentum sit ex institutione Ecclesiæ, in qua, etiamsi Apostolica sit, potest ipsa Ecclesia per supremam suam potestatem, quæ in summo Pontifice residet, dispensare.

4. Duobus modis hæc dispensatio fieri potest.

Vt autem modus, & ratio in tali dispensatione seruanda declaretur, proposui in assertione illas duas particulas, *antecedenter*, & *consequenter*. Duobus enim modis potest hæc dispensatio concedi. Primò permittendo alicui, vt in sacris ordinetur non vouendo castitatẽ, & consequenter nec contrahendo impedimentum aliquod ad matrimonium: & hoc voto antecedenter dispensari in hoc voto castitatis. Consequenter autem dicetur fieri, si cum eo, qui ordinario iure suscepit ordines, & solemniter vouit, & ad matrimonium inhabilis est, dispensetur, vt matrimonio ligari, vel vti possit. Vterque ergo modus possibilis est, cum aliqua tamen diuersitate. Nam prior & clarior, & facilior est. Clarior quidem, quia tota obligatio, quæ in ordinando antecedit ad vouendum, est merè ex Ecclesiastico præcepto: manifestum est autem talem obligationem posse per summum Pontificem auferri. Rursus inhabilitas ad matrimonium in præsenti non contrahitur ex Ecclesiæ intentione, nisi mediante hoc voto: ergo auferendo obligationem vouendi, consequenter facit ne tale impedimentum incurratur. Quòd si hoc impedimentum consideretur quatenus immediatè virtute legis absque interuentu voti potest, & aliquando solet inferri, clarum etiam est posse per dispensationem impediri. Faciliorem etiam dico esse hanc dispensationem, quia cùm sit tantum in iure humano, etiamsi requirat iustam causam, vt licitè concedatur, erit tamen valida, quamuis debita ratione careat; suppono enim hanc esse naturam, seu generalem rationem dispensationis in lege humana, quando ab eo datur, qui superiorem vel æqualem potestatem habet cum legis conditore. Dico autem dari sine ratione debita ex sufficiente voluntate dispensatoris: nam si per fraudem & dolum extorqueatur, fingendo causam vbi non est, alio titulo erit inualida, scilicet, quia subreptitia est & inuoluntaria dispensanti.

Assertio prima.

5. Assertio secunda.

Posterior autem modus, quia supponit votum iam factũ, quod aliquo modo inuoluit obligationem ex iure diuino, ex eo capite nonnullam maiorem habet difficultatem. Nihilominus quòd hoc etiam modo sit possibile, facilè etiam persuadetur, quia ibi ad summum interueniunt duo vincula, vnum voti, aliud legis Ecclesiasticæ adiungentis voto inhabilitatem ad matrimonium: sed vtrunq; vinculum est dispensabile per potestatem Pontificis, si per se & diuisim spectentur: ergo etiam simul; Minor patet, quia illud votum in se non est alterius naturæ, aut obligationis, quàm votum simplex castitatis, vt satis in superioribus demonstratum est; ergo quantum est ex se, æquè est dispensabile. De altero verò impedimento iam res est clara ex dictis, quia solùm est ex Ecclesiastica lege. Consequentia verò probatur, quia illud duplex vinculum non constituit vnum intensiuè maius (vt sic dicam) neque extra, vel supra proprium ordinem eleuatur, eo quòd simul concurrant: ergo semper manent sub Pontificia potestate vt dispensabilia sint. Quod verò spectat ad causam, vel rationem dandi talem dispensationem, sine dubio concurrentibus illis duobus titulis multò maior causa requiritur, vt iusta sit dispensatio, quàm ad dispensandum in voto simplici

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Notandum. Hæc dispensatio potest simul esse valida, & inualida.

castitatis requiratur. In hoc verò illud est magna obseruatione dignum, quòd si desit legitima causa, & si tota dispensatio sit iniusta, non tamen tota erit inualida: nam quoad tollendam illam obligationem, quæ ex vi & natura voti intrinsecè nascitur, erit inualida iuxta superiùs dicta in genere de dispensatione voti. Quoad tollendum verò omne impedimentum lege Ecclesiastica superadditum, erit valida iuxta generale principium paulo anteà positum.

6. Neque est inconueniens eandem dispensationem ex parte esse validã, & ex parte inualidam, quia licèt materialiter, vt ita dicam, appareat, reuera est duplex, quia duo vincula auferre intendit, vnum merè humanum, quod potest validè facere sine causa, aliud attingens ius diuinũ, quod non ita potest. Quapropter si clericus sic dispensatus vxorem accipiat, validum erit matrimonium, quia impedimentum irritans reuera fuit sublatum, & consequenter poterit licitè, imò & debebit debitum coniugale reddere; sicut quicunque alius ducens vxorem cum simplici voto castitatis; non poterit tamen debitum petere, quia cùm dispensatio quoad votum non fuerit valida, obligat semper ad id quod coniugatus seruare potest siue iniuria vxoris. Vnde à fortiori fit vt sub reatu sacrilegij maneat etiam obligatus ad obseruandã in reliquis omnibus castitatem coniugalem, quia votum castitatis ibi manet, & secum affert totam hanc obligationem.

Assertio tertia. Clericus in sacris sine causa dispẽsatus, validè cõtrahit matrimonium, non tamen potest licitè petere debitum.

7. Atque hæc doctrina quoad eam partem, quæ spectat ad valorem talis dispensationis in Ecclesiastico impedimento communis est, vt videre licet in citatis auctoribus, præsertim Sot. d. 38. q. 1. art. 1. Palac. d. 25. disp. 2. circa 6. concl. & Caiet. in dict. tract. 27. De altera verò parte aliqui dubitant, nimísque rigorosam illam esset censent: putant enim probabile esse hanc dispensationem sine legitima causa datam validam esse quoad totam voti obligationem, si non per modum dispensationis, saltem per modum irritationis, quia qui ordinatur, tantùm emittit hoc votum ex obligatione ab Ecclesia inuenta: ergo tantùm intendit se obligare per votum, quandiu Ecclesia seu caput eius voluerit esse ligatum: ergo illud votum non est absolutè perpetuum, sed tacitè includit hanc conditionem, seu determinationem, *ad beneplacitum sedis Apostolicæ:* ergo quoties Papa voluerit votum illud auferre, cessat votum saltem ex intentione vouentis, quia non plus se obligauit. Quanquam enim hic dicendi modus generatim de omnibus votis superiùs tanquam improbabilis reiectus sit, de hoc nihilominus particulari voto videtur habere aliquam verisimilitudinem; quia ad nutum, vt sic dicam, Ecclesiæ fit; sicut quando religiosus facit votum ex consilio vel licentia Prælati, censetur facere, quandiu ipse Prælatus non repugnauerit, seu votum non abstulerit.

Ostenditur vtraq; pars.

Opinio aliquorũ, quòd talis dispẽsatio etiam sit valida quoad voti obligationem.

8. Nihilominus tamen hîc etiam non censeo illam opinionem veram, quia licèt hoc votum fiat ex iurisdictione Ecclesiæ, & iuxta illius voluntatem, non propterea fit sub illa conditione, vel determinatione, quia ipsamet Ecclesia non vult, nec instituit, vt votum conditionale fiat, sed absolutè & simpliciter votum castitatis: ita enim omnia decreta loquuntur, neque in hoc agnoscunt differentiam vllam inter votum castitatis ordinis, vel religionis, vel quodlibet aliud simpliciter emissum, vt constat ex capite vnico de voto in 6. ex Extrauag. *Antiquæ*, de voto, & toto tit. de

Reiicitur.

A conuers. coniug. cum similibus. Nec est simile quod affertur de voto religiosi, quia in religioso votum est irritabile à Prælato, non ex speciali intentione vouentis, sed ex natura talis status, & imperfectione voluntatis alteri subiectæ quoad facultatem se obligandi: ac denique ex potestate dominatiua talis Prælati, qua non priuatur, etiamsi licentiam vouendi tribuat, vt suprà visum est. Clericus autem cùm ordinatur, habet perfectam facultatem se obligandi per votum, & Pontifex non habet specialem potestatem dominatiuam in ipsum, sed solùm generalem potestatem iurisdictionis, & ideo cùm ab ordinando exigitur, vt voueat absolutum votum castitatis, exigitur, quale
B ab ipso fieri potest. Non ergo additur conditio aliqua, per quam specialiter dependeat à voluntate Pontificis, præter eam, quæ communis est omnibus votis Christianorum, quæ ita pendent à potestate Pontificis, vt intercedente causa iusta per illam auferri possint, & non aliàs; neque est verisimile aliquid amplius intendisse Ecclesiam in votis clericorum, quia illud non ad ædificationem, sed ad destructionem fuisset.

Quæri verò vlteriùs potest, an per huiusmodi dispensationem concedi valeat non solùm vsus coniugij ordinato in sacris, sed etiam vt simul habeat vsum ipsius sacri ordinis, hoc enim sine dubio difficilius est. Ad hoc verò iuxta distinctio-
C nem datam, & principia posita respondendum est. Nam si loquamur de dispensatione antecedente votum, sine dubio potest Ecclesia dispensare cum aliquo coniugato, vt ordinetur, simúlque & vsum ordinis, & vsum coniugij retineat. Nam in primis id Ecclesia Rom. in Græcis tolerat, vt constat ex cap. *cùm olim*, de Cleric. coniug. vbi Panorm. aduertit hoc permitti sacerdoti Græco etiam peregrinanti inter Latinos, vel ibi habenti quasi domicilium: nam licèt hoc videatur præter ius commune, quia regulariter vnusquisque tenetur seruare mores illius loci in quo versatur, in eo cap. videtur hoc esse specialiter per-
D missum, fortè ob eam causam, quòd specialis illa obligatio, quæ ex voto nascitur, non imponitur ei, qui votum non fecit, etiamsi inter eos versetur, qui tale votum emittunt. Imò addit ibidem Panorm. posse Ecclesiam generaliter statuere, & hoc concedere omnibus clericis, etiam in Ecclesia Occidentali, quod etiam indubitatum videtur, quia non est contra ius naturale, nec diuinum, aut bonis moribus simpliciter repugnans. Vlteriùs verò addit, *Non solùm credo potestatem inesse Ecclesiæ hoc concedendi, sed etiam quod pro bono, & salute animarum esset salubre statutum, quòd volentes vouere, & magis mereri, relinquerentur voluntati eorum, non volentes autem continere, possint contrahere, quia experientia docente contrarius potiùs*
E *effectus sequitur ex illa lege continentiæ.* Sed in his verbis multum excessit Panor. considerauit enim tantùm quorundam sacerdotum peccata, qui incontinenter viuunt, & non infinita alia commoda, quæ ex cœlibatu, & continentia sacerdotum sequuntur, nec damna quæ ex opposita libertate prouenirent.

9. An possit dispẽsari ad vsum cõniugij, & simul ordinis sacri.

Assertio prima.

Panormit.

Quapropter aliud est loqui de abrogatione, seu vniuersali mutatione huius legis, aliud de particulari dispensatione cum vno, vel alio, & fatemur quidem ad vtrumque esse in Ecclesia potestatem propter rationes factas, tamen illud prius tale est, vt in actum reduci non expediat. Neque existimo posse, moraliter loquendo, legitimam causam intercedere ad huiusmodi abrogationem

10. Assertio secunda.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sanctè & prudenter faciendam, saltem pro vniuersa Ecclesia, quia praui quorundam mores ad hoc non sufficiunt, vt suprà dictum est. Ad particularem autem dispensationem faciendam rationabilis causa interuenire potest. Regulariter autem loquendo, huiusmodi necessitatibus, vel causis occurrentibus fit satis concedendo vsum matrimonij habenti ordinem sacrum, ea tamen lege, vt ordine non vtatur: quæ enim moralis necessitas fingi potest vtrumque vsum copulandi? & ideo vix credo talem dispensationem posse licitè fieri, nisi fingatur casus, in quo tanta esset penuria ministrorum Ecclesiæ, vt sine magno eius incommodo non possit huiusmodi persona tali matrimonio priuari: hic autem casus cogitari potiùs valet, quàm timeri. Vnde obiter colligo, quamuis iuxta superiùs dicta facilius sit hanc dispensationem concedere ante votum emissum ex ea parte, quòd illa solùm cadit in ius purè humanum, aliunde verò difficiliorem esse, quoad hoc vt habeat iustam causam; quia vel conceditur alicui, vt sine voto vel obligatione castitatis sacrum ordinem suscipiat, vt illius ordinis vsum simul cum vsu matrimonij habere possit. Et hoc non potest moraliter expedire, vt dixi: vel solùm conceditur posse recipere ordinem vt illum habeat, non verò vt illo vtatur, & hoc prorsus irrationabile est, cur enim alicui concedetur de nouo sacer ordo eo animo, & intentione, vt nunquam illo vtatur, nec desunt qui putent hoc esse contra ius diuinum, cùm talis ordo non nisi propter tale ministerium institutus sit.

11. Assertio tertia.

Quoad hoc ergo longè diuersa ratio est de clerico iam ordinato in sacris, nam in illo potest specialis necessitas occurrere, ob quam expediat illi coniugium, & vsum eis concedi; tamen illa eadem necessitas censeri debet impedimentum per accidens exortum ad legitimum vsum talis ordinis, ideóque quoties Pontifex dispensat cum aliquo clerico ordinato in sacris in lege continentiæ, eo ipso separat illum ab vsu ordinis, quod & consuetudine satis constat, & opinor semper exprimi in huiusmodi concessione, & quamuis non exprimeretur, opinor ita fore intelligendum, quia secundùm ius commune, qui habet vsum vxoris, etiam reddendo tantùm debitum, eo ipso suspenditur ab vsu ordinis, iuxta Extrauag. *Antiqua*, citatam. In quo iure non dispensatur nisi id expressè declaretur, & ideo licèt per dispensationem concedatur clerico matrimonium, non censetur concedi retento vsu ordinis, nisi exprimatur, maximè cùm talis dispensatio odiosa sit, & ideo restringenda.

12. Quæ causæ sufficientes sint ad hanc dispensationem.

Quæ autem causa, vel necessitas sufficiens iudicanda sit ad huiusmodi dispensationem iustè concedendam, non potest aliter definiri, quàm suprà de dispensatione voti in communi dictum est. Solùm aduerto cum Caiet. dict. Opusc. 27. in fin. non esse semper necessariam causam publicam boni communis, vt quidam voluerunt, sed sufficere priuatam, dummodo grauis sit, & quæ moraliter sufficiat ad compensandum bonum castitatis, & aliquale incommodum, quod in ordinem sacrum inde videtur redundare, ratione cuius grauior sine dubio causa requiritur ad dispensandum in hoc voto, quàm in simplici voto castitatis.

***

CAPVT XXI.

Quam sit antiquum in Ecclesia, vt votum castitatus religiosæ solemne sit, ita vt matrimonium subsequens dirimat.

DVo diximus in superioribus esse necessaria ad solemnitatem huius voti. Vnum est, esse absolutum, & tam ex intentione vouentis, quàm acceptantis omnino perpetuum; & de hac conditione non agimus, sed supponimus regulariter loquendo, huiusmodi fuisse votum castitatis, quod à principio Ecclesiæ annexum fuit statui religioso, solùm fortè in hoc possent contradicere qui existimant, religiosos etiã professos potuisse olim ejici à religione voti solutis, sed quid de hoc sentiendum sit iam suprà diximus. Aliud necessarium ad solemnitatem huius voti est, vt reddat personam inhabilem ad matrimonium, & quòd illud dirimat non solùm contrahendum, sed etiam iam contractum, & nondum consummatum; hoc enim addit solemnitas huius voti vltra solemnitatem voti continentiæ sacerdotum. Nam illud licèt inhabilitet ad matrimonium contrahendum, non tamen dirimit contractum, vt in superioribus visum est, & de solemnitate quoad hos effectus in præsenti non tractamus, quia libro 2. huius tractatus de illa vt sic satis dictum est; solùm ergo nunc inquirimus huius voti solemnis antiquitatem, & originem.

1. Duo requiruntur ad solemnitatem huius voti. Primum.

Secundum.

2. Prima sententia Circa antiquitatem & originẽ huius voti.

Primus modus dicendi est, huius voti solemnitatem tam antiquam esse, quàm est verus status religiosus; imò nullum potuisse vnquam esse verum religiosum, nisi emittendo huiusmodi votum solemne, & habens prædictos effectus. Ita sentire videntur qui asserunt professionem ex natura rei habere hanc solemnitatem, & vim ratione traditionis, quam includit professio; nam eo ipso quòd traditioni votum castitatis adiungitur, solemne fit & dictam efficaciam obtinet. ita sentiunt omnes, qui credunt hoc votum esse indispensabile, & esse de necessitate status religiosi, quod adeò constanter affirmat Sot. lib. 7. de iustitia quæst. 2. art. 3. vt dicat, quòd licet hoc votum ex Papæ ordinatione redderet inhabilem ad matrimonium, si non redderet ex natura votorum, non constitueret Religiosum; imò de facto censet Milites Sancti Ioannis non esse verè religiosos, etiamsi votum eorum dirimat matrimonium, quia id non facit ex natura voti, sed ex Papæ constitutione; cur autem de illo voto potiùs hoc asserat, quàm de aliis, non video; omitto alios autores, qui pro hac sententia citari possunt, quia de puncto proposito, scilicet de antiquitate huius voti, expressè non loquuntur, & quoad alia, in quibus hoc continetur, iam suprà relati sunt, & referentur in sequentibus. Hæc ergo opinio ex prædictis principiis à nobis defendi non potest, nam suprà ostensum est solemnitatem voti non consistere in coniunctione promissionis cum traditione religiosa; indicatum etiam est non dirimere matrimonium, siue antecedens, siue subsequens, ex natura rei, sed ex lege positiua, quam non esse diuinam, sed humanam, ostendemus in sequentibus.

3. Secũda sententia.

Secunda sententia est, votum castitatis religiosæ in principio Ecclesiæ non reddidisse personam inhabilem ad matrimonium, vsque ad tempora Innocentij II. id est, post annum Domini 1140. Innocentius enim primus inuenitur hunc effectum huic voto tribuisse in capit-

vt

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vt lex 27.q.1. ergo ante illud tẽpus tale votum non erat solemne, nec dirimebat matrimonium. Potest hæc opinio multis Patrum testimoniis suaderi, & Pontificum, ac Conciliorum decretis, in quibus significatur valida fuisse matrimonia, à religiosis viris, aut fœminis contracta in illis primis temporibus. Quorum aliqua tractauimus suprà ostendendo, votum simplex non irritare subsequens matrimonium; & aliqua refert Gratianus 27.q.1.in c.*nuptiarum*, & sequentibus; quibus addimus primò c. *quotquot*, ex Concilio Ancyrano, c.18.refert hæc verba, *Quotquot Virginitatem pollicitam præuaricati sunt, professione contenta inter bigamos, id est, qui ad secundas nuptias transierunt, haberi debebunt*; cuius canonis mentionem faciens Sanctus Basilius epistola 2. ad Amphilochium c. 18. illud intelligit de Virginibus publicè professis; dicitque matrimonium illud toleratum fuisse ab illis Patribus adiuncta solùm illa bigamiæ nota. Secundò addi potest can.13. & 14. Concilij Elibertini, vbi Virginibus sacris si nubant, & matrimonium consummauerint, post annũ sine publica pœnitentia reconciliari permittuntur; si autem cum aliis fuerint mœchatæ, non reconciliantur, nisi post quinquennium, & cum publica pœnitentia. Tertiò in Concilio Chalcedonensi can. 15.& 16.excommunicantur quidem religiosi, qui post professionem matrimoniũ contrahunt, nullum tamen verbum additur, quod indicet matrimonium fuisse nullum; imò in Concilio Triburiensi c.23. idem can.16.refertur cum aliis ex Cilicio & Gelasio Pontificibus, & nihil aliud significatur, quàm talia coniugia esse illicita, & sacrilega, & in hunc modũ referri possunt multa ex Innocent.epist.2.c.2. & Leone magno, in epist.92. ad Rusticum c.12.13.& 14. & ex aliis decretis, in quibus sermo est de huiusmodi matrimoniis Monachorum, aut monialium, & licèt reprobentur, nunquam tamen dicitur esse nulla; imò nonnulla verba sæpe inuenientur, quę supponunt potiùs esse valida, vt est illud apud Innocentiũ. *Non est admittendus ad pœnitentiam nisi is, cui se iunxerat, ex hac vita decesserit.* Denique quod tempore Iustiniani Imperatoris monachatus non impediret matrimoniũ, irritando illud, colligi potest ex Authentica. de Monachis constit. 5. ibi enim statuit vt monachus etiam ad eum gradum clericatus assumptus, in quo aliis clericis licitum est coniugium, non possit matrimonium contrahere; si autem contrahat, non dicit esse separandum, sed solùm, vt ejiciatur à clero, & ad militiã, aut ad aliud officium non assumatur, & concludit. *Ipse autem apud semetipsum reputans & agnoscens qualem pro hoc daturus magno Deo satisfactionem.*

Conc. Ancyran.

Innocent.

4. Assertio prima. Hoc votum solemne in religione approbata factum irritat subsequens matrimonium.

In hac controuersia nonnulla sunt mihi aut certa, aut longè probabiliora; aliquid verò ita dubium, vt in eo vix aliquid certum definiri possit. Et primò quidem de fide certum est, hoc votum solemne factum in professione religionis approbatæ reddere inhabilem personam ad matrimonium subsequens, atque ita irritare illud. ita definitur in cap. vnico, de voto in 6. & in Extrauag. 1. Ioannis XXII. de voto, & in Tridentino sess. 24.can.9.& ideo in Clementina vnica, de consanguinitate, & affinitat. Religiosi, & moniales talia matrimonia contrahentes, & illi, qui cum monialibus scienter contrahunt, ipso facto excommunicantur, quam censuram in proprio opere latiùs explicauimus.

5. Assertio secunda.

Secundò est mihi certum saltem à tempore Innocentij II. hoc fuisse in Ecclesia inuiolabiliter

A obseruatũ, ille enim in Concilio Romano legem statuit, vt sic contrahentes separentur, & rationem reddit, dicens, *Huiusmodi namque copulationem, quam contra Ecclesiasticam regulam constat esse contractam, matrimonium non esse censemus*; in qua lege pares esse declarat, Clericos in sacris, Canonicos, regulares, Monachos, atque conuersos professos & sanctimoniales fœminas. Ab eo autem tempore constat hãc legem inuiolabiliter esse seruatam in Ecclesia, vt de Clericis in sacris suprà ostendimus; & de religiosis patet ex iuribus allegatis, & ex toto titulo, qui cler. vel vouent. cum similibus, & ex continua obseruantia Ecclesiæ; B non enim ostendi potest, legem illam Innocentij, vel consuetudine, vel alia contraria lege reuocatam vnquam fuisse, quin potiùs paulo post illud tempus, id est, post sexaginta, vel octuaginta annos, ordines Mendicantium florere cœperunt, in quibus lex illa inuiolabiliter seruata est, & simul etiam in aliis religionibus antiquioribus quæ suum statum conseruauerunt.

A tempore Innocentij habuit hunc effectum.

Tertiò existimo probabilius ex sola ratione, vel ex natura status religiosi non posse satis ostendi morem hunc, seu hanc voti conditionem ante Innocentij II. tempora incepisse. Probatur primò ex cap. vnico, de voto. in 6. vbi Pontifex Bonif. ait. *Nos igitur attendentes quod voti solemnitas ex sola institutione Ecclesiæ est inuenta*: quid autem per so- C lemnitatem voti intelligat, & antea, & postea declarat, nam initio quæstionem proponit, quod votum debeat dici solemne, & ad dirimendum matrimonium efficax; lòquitur ergo de solemnitate, quoad hanc efficaciam, & postea in responsione dicit, illud solum votũ debere dici solemne quantum ad matrimonium pòst contractum dirimendum; ergo quantum ad hunc effectum, dicit solemnitatem esse introductam per Ecclesiæ constitutionem. Ergo seclusa Ecclesiæ constitutione, non potest solo discursu rationis ex natura status religiosi colligi hunc effectũ antecessisse tempora Innocentij II. Imò licèt quis contendat, & gratis demus, Bonifacium in dicto cap. vnico lo- D qui de extrinseca solemnitate, cum qua fieri debet tale votum, nihilominus negari non potest loqui de tali solemnitate, sine qua votum factum non habebit dictam efficaciam, saltem quia Ecclesia non admittit illud aliter factum ad huiusmodi effectum: nisi enim Pontifex de hac saltem solemnitate loquatur, impertinens est ratio, quam adducit, quæ eò tendit, vt ostendat, illud solum votum esse solemne quoad hunc effectum, quod ab ipso tale esse declaratur, & quod perinde est, quod quocunque tempore ab Ecclesia fuerit vt tale probatum; ad hoc enim parum refert, quòd extrinseca solemnitas pendeat ex constitutione Ecclesiæ, nisi etiam sit talis, vt sine il- E la non possit votum dictam efficaciam habere. Hoc autem satis est, vt nulla certa ratione colligi possit antiquitas voti solemnis ante Innocentium II. quoad prædictum effectum, quia licèt constet antea fuisse statum religiosum verum & suo modo probatum ab Ecclesia (eo nimirum modo, quo tunc fiebat approbatio) non tamen constat, nec necessarium est, vt solemnitas, quæ in assumptione talis status fiebat, fuerit ab Ecclesia recepta, & approbata, vt sufficiens ad prædictum effectum: nulla enim est sufficiens ratio, quæ hanc necessariam consecutionem probet, maximè, cùm suprà ostensum sit, ad verum religiosum statum non esse necessarium votum quod habeat hunc effectum.

6. Assertio tertia. Non potest probari antea habuisse hunc effectum.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

7. Notandum. Votum non habere hunc effectũ nisi fiat in religione approbata.

Occurrit etiam aliquid in prædictis decretis considerandum, quod ad rem declarandam conferre potest; nam post declarationem Bonifacij plus videtur requiri, vt hoc votum castitatis religiosæ hanc habeat efficaciam, quàm ex vi constitutionis Innocentij esset necessarium. Bonifacius enim requirit, vt tale votum factum sit in professione alicuius religionis, per sedem Apostolicam approbatæ, vbi sine dubio loquitur de approbatione requisita post decretum Innocentij III. in cap. vlt. de Religios. domib. & Gregorij X. eodem tit. in 6. Ex quo infert gloss. ibi ab omnibus recepta, votum castitatis factum in quacunque congregatione, & pio viuendi modo, etiam vt tali recepto, non habere dictam efficaciam irritandi matrimonium postea subsequutum; at verò Innocentius II. absolutè loquitur de Monachis, & sanctimonialibus, vnde illo tempore inhabiles fiebant ad matrimonium: etiamsi status ille non esset ab Ecclesia Romana specialiter in religiosum approbatus; qui tamen nunc non sufficeret iuxta constitutionem Bonifacij, etiamsi homo ex parte sua eandem castitatem, & obedientiam promittat, & se tradat quantum in se est, illi communitati, nunquam reddetur inhabilis ad matrimonium, quia Ecclesia iam non approbat illum statum, vel professionem eius, vt solemnitatem sufficientem ad prædictum effectum. Quomodo autem potest, & vi, & discursu rationis ostendi, fuisse ante Innocentium II. congregationes omnes, vel status, in quibus tria vota fiebant, seu professiones eorum fuisse, per constitutionem Ecclesiæ approbatas, vt sufficientes ad prædictam solemnitatem, & consequenter ad hanc voti efficaciam; non video sanè vnde possit vel probabiliter deduci ex vi rationis.

8. Assertio quarta. Probabiliter hoc impedimentum ab Innoc. fuit introductũ; non tamen satis probatur. Suadetur prima pars.

Quartò ex his videtur fieri probabile hoc impedimentum ab Innocentio II. introductum esse, quamquam (vt verum fatear) nunquam id mihi satis probari possit. Priorem partem suadere videtur dictum decretum Bonifacij; considerandum est enim non dicere hanc voti solemnitatem haberi ex traditione, vel consuetudine Ecclesiæ, sed, *sola constitutione Ecclesiæ fuisse inuentam.* Constitutio enim propriè significat scriptum aliquod decretum: vnde videtur Bonifacius alludere ad dictum decretum Innocentij II. Nam ante illud nullum inuenimus Ecclesiasticum decretum scriptum, quo talis solemnitas inuenta fuerit, vt videntur probare testimonia in secunda opinione adducta. Ex quibus etiam hoc ita cõfirmatur. Nam ante Innocentium II. vel omnes Monachi, & sanctimoniales erant inhabiles ad matrimonium, vel nulli, quia non possumus verisimiliter inter eos discernere & dicere, quosdam monachos fuisse inhabiles, & nõ alios; quæ enim ratio huius diuersitatis, aut quod eius vestigium, vel fundamentum dare possumus? Neq; etiam dicere possumus omnes fuisse inhabiles, cùm in pluribus multa antiquitatis testimonia refragari videantur; ergo dicendum est absolutè, & similiter nõ habuisse illo tempore votum hoc talem efficaciam. Cõfirmari id denique potest ex eo quod suprà notauimus, olim fuisse cõsuetudinem facilè ejiciendi monachos professos, imò & permittendi eos abire, si velint, sine vlla coactione ad perseuerãdum, vt planè colligitur ex regula S. Benedicti c. 58. vbi præcipit post factam professionem seruari sæculares vestes monachi, vt si aliquando abire decreuerit, ablato habitu monachali cum suis vestibus dimittatur: & in c. 29. dicitur, huiusmodi incõstantes ter A posse iterum recipi, & nõ ampliùs, etiamsi reuertatur: verisimile autem est, multos ex his solitos fuisse contrahere postea matrimonia; erant enim laici, quales eo tempore communiter erant Monachi; ergo credibile etiam est eorum matrimonia fuisse valida, nam alioqui non permitterentur in eo statu permanere sine coactione.

Nihilominus hæc sententia, vt dixi, mihi probari nõ potest; sentire enim non possum, nec mihi persuadere totam illã venerabilem antiquitatem hac excellẽtia, & perfectione castitatis caruisse, & vniuersam Ecclesiam per 1140. annos ignorasse modum hunc consecrandi Deo virginitatem, vel cõtinentiam. Deinde ex eodem cap. *vt lex*, duplex B sumo argumẽtum mihi efficax, vt in superioribus indicaui. Primum est, quia ibi æquiparat quoad hanc inhabilitatem votum cõtinentiæ sacri ordinis & religionis; sed de voto sacri ordinis ibi non fert legem nouam, sed declarat antiquam; ostendimus enim in superioribus antiquiorem esse cõtinentiam clericorum in sacris, præsertim, sacerdotum, & Diaconorum, etiam quoad irritandum matrimonium, Innocentio II. ergo idem dicendum est de voto religiosæ professionis. Aliud argumentum est, quia verba Innocentij quoad hãc partem nõ sunt constitutiua, sed declaratiua; primùm enim decernit, vt si Religiosus matrimonio copuletur, separetur, & ibi vtitur verbo *statuimus*, C quamuis neque de nouo hoc fuerit ab ipso statutum, iam enim multo antea id præceperat Innocent. I. in epist... ad Victricium c. 12. & 13. & Gregorius lib. 1. epist. 40. & plura Cõcilia, quæ commemorat Gratian. 27. q. 1. Quia tamẽ fortasse hoc nõ constanter & rigorosè obseruabatur, ideo Innocentius de nouo id statuit. Secundò rationem huius statuti declarat, dicens, *Huiusmodi namque copulationem, quam contra Ecclesiasticã regulam constat esse contractam, matrimonia nõ esse censemus*; vbi nõ vtitur verbo *statuimus*, vel *irritamus*, quę significare possent nouum effectum; sed verbo *censemus*, quod in rigore significat tãtùm iudicium, & declarationem nullitatis, quæ iam antea erat.

9. Probatur secunda pars.

Primũ fundamentum.

Secundum.

D Hoc autem argumentum potest in contrarium retorqueri; nam potiùs verbum *censeo*, in lege humana nouum ius indicat, vt testatur glos. in Clem. 1. de concess. præbend. verb. *censemus*, & ibi Panor. Sed in primis hi authores nullo iure vel ratione id probant, cùm tamẽ ex proprietate verbi potiùs significet iuxta vsum Latinorum, idem quod *arbitrari*, seu *iudicare*, vt cõstat frequenter apud Ciceronem. Fateor tamen iuxta vsum iuris ciuilis, *censere* idem esse, quod *constituere*, vel *præcipere*, vt expressè dicitur in leg. *censere*, ff. de verbor. signif. in quo textu fortasse fundati sunt dicti authores; nec est significatio hæc aliena à iure Canonico, nam censura, prout est quædam Ecclesiastica pœna, inde nominata censetur, vt alibi in proprio lo-E co notauimus. Negari tamen nihilominus nõ potest, verbum *censere*, habere frequenter alteram significationem etiam in iure, vt latè Brissonius ostendit lib. 2. de verborum iuris significatione, circa verbum *censere*; est ergo saltem illa vox anceps, & dubia, & ideo verisimile non est, ibi fuisse de nouo introductum hoc impedimentum irritãs; debuisset enim cum maiori claritate, & certitudine explicari; sicut in simili habemus exemplum in Concilio Trident. sess. 24. Accedit, quòd prædicta glossa ait, quando constitutionis ratio est antiqua, tunc verbum *censendi* declarationem iuris antiqui, non cõstitutionem noui significare, quam in hoc valde commendat ibi Abbas, & Felinus in 10.

cap

(c) 2007 Ministerio de Cultura

cap. vlt. de constitutio. ad finem, & memorabilem, ac communiter receptam esse affirmat Nauarr. in cap. *si quando,* de rescriptis num. 3. citans etiam Bartolum in fauorem eius in leg. *omnes populi,* ff. de iustitia & iure, num. 44. quæ doctrina aptissima est ad illum textum explicandum, iuxta sensum prædictum, si expendamus, Innocentium seu Concilium Romanum sub illo rationem reddere illius censuræ seu iudicij, quòd tales copulationes non sint matrimonia; non quia ab ipsomet Concilio, & Pontifice sint irritata, sed quia contra Ecclesiasticam regulam fuerunt contracta: illa enim Ecclesiastica regula non fuit illi de nouo statuta, sed antiquissima erat vt constat ex multis decretis apud Gratianum distinct. 26. & 27. q. 1. ergo ratio etiam illius nullitatis antiquior erat; in quo etiam aduerto non reddi pro ratione, quòd illa matrimonia sint contra votum, sed contra regulam Ecclesiasticam, directè scilicet prohibentem talia matrimonia, siue hoc fundetur in opinione satis communi inter Iuristas, quòd lex prohibens actum directè, & secundùm se irritat illum; quomodo votum castitatis vi sua non prohibet actum matrimonij, sed indirectè quatenus obligat ad seruandam fidem datam Deo, & ideo necessaria fuit regula Ecclesiastica adiuncta voto directè, & præcisè prohibens tale matrimonium, vt haberet vim irritandi. Siue (quod securius est) illa ratio fundetur in hoc, quòd regula illa Ecclesiastica, vel ex signis, & effectibus, vel ex vsu ita erat declarata, vt esset non tantùm prohibens, sed etiam irritans.

11. Tertiũ fundamentum. Vnde possumus tertium argumentum adiungere, quia quoties Ecclesia non tantùm in particulari facto, sed lege vniuersali præcipit omnia matrimonia contracta cum aliquo impedimento dissolui ac separari, vehemens coniectura est talia matrimonia esse nulla, & separationem illam non solùm intelligi quoad totum, sed etiam quoad vinculum; sed multo ante Innocentium II. latæ fuerunt leges Ecclesiasticæ, præcipientes separari perpetuò huiusmodi contrahentes, vt paulo antea referebamus; ergo lex illa de separatione quoad vinculum intelligitur, & per eam satis indicatur hoc impedimentum irritans multo fuisse antiquius. Video responderi posse illam perpetuam separationem fieri potuisse in pœnam tãti sacrilegij, & ad deterrendum alios ne similia committant. Mihi tamen profectò hoc verisimile non est, quia talis separatio, non poterat fieri sine magno periculo animarum. Primùm enim contingere sæpe poterat, sicut nunc potest, alterum cõiugum bona fide cum altero religioso contrahere; maneret ergo ille perpetuò ligatus vinculo matrimonij, & consequenter impeditus ad illud matrimonium, & nihilominus perpetuò separatus à religioso cõiuge, sine culpa, sine voluntate, & sine affectu ad continentiam: at hoc nimis onerosum & periculosum esset, imò videretur planè esse contra iustitiam, cur enim priuaretur iure acquisito ille, qui nihil peccauit? Dicetur fortasse legem illam de tali separatione non extendi ad illum casum; sed contrà est, quia decreta generaliter, & sine limitatione loquuntur, cogúntque huiusmodi religiosum, non solùm vt neget debitum, sed etiam vt relinquat coniugem, & ad pristinum statum redeat, & nisi hoc faciat, priuant illum perpetua communione, nihilque distinguunt de bona, vel mala fide alterius, neque aliquid curant de iure illi acquisito, sed supponunt potiùs nullum esse posse.

Instantia diluitur.

A Dices fundari in præsumptione, quia qui cum religioso, vel moniali contrahit, præsumitur mala fide contrahere: sed hoc non satisfacit, quia aliàs vbi cessaret præsumptio, & bona fides sufficienter probaretur, sustinendum esset tale matrimonium, & ius suum tali cõiugi reddendum, quod est contra intentionem talium iurium, & eorum absolutam ordinationem. Imò etiamsi in exteriori foro Ecclesiæ non excluderetur præsumptio, in conscientia non posset negari ius proprium vero, & innocenti coniugi, si in contrarium veritas subsisteret, & de ea in conscientia constaret. Præterea etiamsi intercederet culpa ex parte coniugis cum religioso contrahentis, si tamen nihilominus matrimonium esset validum, fuisset durissima pœna, & cum magno periculo animæ cogere illum ad perpetuam continentiam, quam nunquam promisit; quæ coactio manifestè sequitur ex dicta separatione; hæc ergo separatio tam generaliter commendata in antiquis decretis est apud me magnum indicium, talia matrimonia fuisse iam tunc inualida. Et sanè Augustinus lib. de bono coniugali cap. 10. agens de simili separatione dicit illam separationem ita fuisse solitam fieri, vt is qui votum continentiæ nõ habebat, liber maneret ad contrahendum cum alia; & quamuis ipse hoc non probet in particulari casu, in quo ibi loquitur, nihilominus satis significat separationem in hac materia intelligi quoad vinculum; nõ quia vinculum, quod antea erat validum, dissoluatur, sed quia nullum fuisse supponitur. Ita etiam intelligitur decretum Calixti II. dist. 27. quamuis non multo tempore Innocentium præcesserit, *Presbyteris, Diaconis, subdiaconis, & monachis concubinas habere, & matrimonia contrahere penitus interdicimus*; quod verbum iuxta probabilem sententiam irritationem etiam in rigore includit. Et addit, *Contrà quoque matrimonia ab huiusmodi personis disiungi, & personas ad pœnitentiam redigi debere, iuxta sacrorum canonum definitiones iudicamus.* Vbi etiam testificatur legem illam antiquiorem in Ecclesia fuisse; exponit autem glossa talia matrimonia debuisse disiungi, quoad copulam, non quia putaret durare quoad vinculum, sed potiùs quia supponit illa nulla fuisse; sed quia quod nõ est (inquit) non soluit, & ideo matrimonium quod à principio nullum fuit, non propriè dissoluitur. Authent. de nuptiis. §. *Si quis verò ab initio.* Similia decreta sunt multa 27. q. 1. optimum autem mihi videtur decretum Concilij Turonensis II. sub Ioanne III. vt habetur in tomis Conciliorum, vel sub Pelagio I. vt alij volunt, vterque autem ferè per 500. annos Innocentium II. antecessit: ibi ergo cap. 16. sic habetur. *Si qui in monasterio conuersi sunt, aut conuerti voluerint, nullatenus exinde habeant licentiam euagandi, nec (quod absit) vllus eorum coniugem ducere, aut extranearum mulierum familiaritatem habere; nam sicut suprà dictum est, si vxorem duxerit, excommunicetur, & de vxoris malè sociatæ consortio etiam iudicis auxilio separetur.* Et infrà: *Qui infœlix monachis tali coniunctione fœdatus si conatus fuerit se defendere, & in hac pertinacia duret, ab Ecclesia segregetur, donec reuertatur ad septa monastery, & indictam ab Abbate agat pœnitentiam.* Sanè non aliis verbis solent noua iura inualiditatem talis matrimonij nobis significare, vt videre licet in cap. vltimo, qui clerici, vel vouentes, cum similibus.

12. Alia instãtia dissoluitur.

Conc. Turon. 2.

Concludo igitur ante Innocentium etiam II. vel etiam ante Calixtum II. fuisse vota solemnia religiosorum quoad hanc vim irritandi matrimo- 13.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Dubitatio, quando hæc voti solemnitas inceperit, & an fuerit vniuersalis pro omnibus.

nium postea contractum. Adhuc autem superest dubium, ex quo tempore hoc incepit; & an ex quo incepit, fuerit hoc vniuersale in omnibus qui tunc reputabantur veri Monachi, vel religiosi; an verò fuerit in eis varietas, ita vt quidam solemniter, alij simpliciter, & sine tali impedimento irritante castitatem vouerent. Et quoad hæc duo puncta, quæ inter se sunt connexa, est mihi res perplexa, & dubia, propter varia dicta Sanctorum. Nam quod attinet ad priorem quæstionem iuxta regulam Augustini 24. cap. libri 4. de Baptismo, videtur hic mos reuocandus vsque ad tempora Apostolorum. *Nam quod vniuersa tenet Ecclesia, nec Concilij institutum, sed semper retentum est, non nisi Apostolica authoritate traditum, rectissimè creditur.* At verò solemnitas hæc in nullo Concilio inuenitur instituta, & ab vniuersa Ecclesia est retenta; ergo signum est esse, vel diuinam, vel saltem Apostolicam institutionem. Minor quoad priorem partem constat ex dictis; Nam si in aliquo Concilio fuisset hoc institutum, maximè in Romano sub Innocentio II. quia in nullo alio ante illud Concilium inuenitur huius institutionis vestigium; ostendimus autem institutionem hanc antiquiorem esse illo Concilio; ergo. Quoad alteram verò partem, quòd de facto hoc retineatur à tota Ecclesia, constat ex vsu, & ex definitione Concilij Trid. sess. 24. can. 9. Quamuis autem Aug. dicat, *sed semper retentum est*, non videtur postulandum, vt illud *semper*, positiuè (vt sic dicam) probetur; nã hoc nullum esset argumentum, sed esset potiùs postulare expressam ostensionem totius apostolicæ traditionis; satis ergo est negatiuè probare non inueniri initium talis introductionis, vt inde intelligamus ad Apostolorum tempora reuocari; in præsenti autem nullum tale initium inuenitur; nam secluso illo de Innocentio II. in nullo alio Concilio, vel Pontifice cum fundamento sistere possumus.

Resolutio.

14\. Veterũ Patrum testimonia.

Accedit præterea antiquissimos Patres indicare, suo tempore iam fuisse talia matrimonia irrita, ex Græcis Basilius lib. de vera virg. de fœminis, quæ post professionem virginitatis nubere volunt, *stupri* (inquit) *scelus honesto coniugij nomine obtegere cupiunt.* & ideo meretrices, & adulteras eas appellat. *Nec solum* (inquit) *à fœdere sponsi cœlestis, verùm etiam à legitimo mortalium toro alienæ prorsus deprehensæ sunt.* Vbi attentè ponderandum est verbum, *alienæ prorsus*, nam profectò perinde sonat ac inhabiles & incapaces legitimi tori. Vnde etiam addit, sicut qui primas nuptias contraxit, non potest esse alterius sponsa & vxor, etiamsi per nequitiam & libidinem ei se coniungat: ita etiam virginem semel Deo consecratam, ac desponsatam non posse fieri veram hominis vxorem: intellexit ergo tale matrimonium validum non esse. Hinc idem Basilius in constit. monast. cap. 22. professionem religiosam actum cum Spiritu sancto appellat, & cum matrimonio comparat, & non minorem obligationem inducere sentit. In eadem sententia videtur Chrysostomus esse epistola 6. ad Theodorum monachum lapsum, vbi sic inquit, *Angelorum semel societati vinctum, illam relinquere, aut vxoris laqueis implicari, adulterij crimen incurrere est; quamuis frequens hoc ipsum nuptias voces, ego tamen & adulterium & adulterio peius affirmo.* Quod in ea epistola frequenter repetit, & inter alia addit, *Nam si mulier proprij corporis non habet potestatem, sed vir; multò magis hi, qui Christo tutius, quam sibi viuunt, conditionem corporis sui habere non possunt.* Eisdem ferè verbis idem testifi-

Chrysost.

A catur Ambrosius ad virginem lapsam, c. 5. *Quæ se spopondit Christo* (inquit) *& sanctum velamen accepit, iam nupsit, iam immortali iuncta est viro; etiamsi voluerit nubere communi lege coniugij, adulterium perpetrat, ancilla mortis efficitur.*

Dicet aliquis, huiusmodi Patrum sententia, de quocunque habente votum simplex castitatis dici potuisse: nam etiam virgo, quæ simpliciter virginitatem vouet, dicitur consecrata Christo, & potest dici spirituale adulterium committere, si nubat: nam, licèt matrimonium validum sit; nihilominus cum grauissimo peccato fit contra fidem Christo datam. Et eadẽ ratione vsus seu copula talis matrimonij, quatenus est contra eandem fidem, adulterium dici potest, non per proprietatem, sed per translationem: quo sensu loquuntur dicti sancti, & ideo dicunt & esse adulterium, & aliquid peius adulterio: est enim sacrilegium, quod ratione talis materiæ per metaphoram adulterium dicitur, & secundùm suam speciem peius est proprio adulterio. Hæc autem omnia vera esse possunt, etiamsi matrimoniũ ratum sit, vt patet in his, qui solùm simplex votum castitatis emiserunt: nam etiam vsus illius matrimonij, quatenus ex voluntate habentis votum procedit, illicitus est, & iniuriosus Christo, & ita de illo loquuntur prædicti sancti. Et confirmatur ex ratione, in qua illi Patres fundantur, non enim fundantur in aliqua lege Ecclesiastica, sed in ipsa desponsatione cum Christo, quam natura sua facit votum castitatis: at ex illo capite præcisè non potest concludi matrimoniũ postea sequutum, esse inualidum, licèt sequatur esse illicitum, & sacrilegum: ergo credendum est in illo tantùm sensu fuisse illos Patres loquutos. Denique hoc modo optimè conciliantur cum Augustino lib. de Bono viduitatis, c. 9. & 10. vbi ex professo probat, matrimonium eius, qui virginitatem vouet, validum esse, & reputat hoc ipsum argumentũ sumptum ex primo coniugio cum Christo. Alioqui (ait) etiam non esset legitimum, & verum coniugium spirituale cum Christo, si mulier nupta, viuente viro, castitatem voueret, etiam de consensu viri, quoniam secundæ nuptiæ non sunt legitimæ, etiam de consensu coniugis. Conciliantur ergo hi Patres, si Augustinus solùm loquatur de valore matrimonij, & quoad hoc tantùm velit esse efficacem illam rationem: alij verò Patres loquantur de lapsu & sacrilegio huius matrimonij, quoad iniuriam tantùm, quæ per illud fit Christo.

15\. Obiectio.

B

C

D

Nihilominus interpretatio illa, licèt aliquorum verborum vim subterfugiat, si tamen omnia pensentur, non satisfacit, nec syncerè explicat mentem dictorum Patrum. Nam D. Basilius in verbis quæ citauimus, planè significat inhabilitatem ad legitimũ torum. Et inferiùs in discursu libri apertè docet, non solùm peccare virginem, quæ sic nupsit, quando contrahit, & quando vtitur copula talis matrimonij, ipsam volendo & procurando; sed etiam peccare alterum, qui cum illa contraxit, vtendo tali matrimonio, & retinendo alienam sponsam; sicut peccat is, qui dimissam ab alio ducit quandiu illam apud se retinet. Vnde concludit, *Permitte, aut ad viuentem virum remeare meliorem factam mulierem, aut certè cum neque vidua, neque vxor sit, pro remissione culpæ, qua peccauit in virum, semper pœnas dabit.* Hæc autem nec verè, nec rectè dicentur, nisi tale matrimonium supponeretur esse nullum. Chrysostomus autem, & Ambros. planè loquuti sunt & imitati Basilium. Deinde quòd hi Patres nõ loquãtur de voto simplici,

16\. Responsio.

E

Basilius.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

plici, nec ex sola rei natura, fit optima coniectura ex verbis Ambrosij: *Quæ se spopondit Christo, & sanctum velamen accepit, iam nupsit, iam immortali coniuncta est viro.* Non enim contentus fuit sponsione, nec sine causa adiunxit, *sanctum velamen*: sed quia per eam cæremoniam ita admittebatur iam tunc ab Ecclesia virginitatis votum, vt persona redderetur inhabilis ad matrimonium. Optimus verò locus ad hoc confirmandum est apud Basilium epist. 1. ad Amphiloch. can. 20. qui sic habet. *Quæcunque mulieres virginitatem professæ sunt, deinde postea matrimonium maluerunt, non existimo eas oportere condemnari: quæcunque enim dicit lex, ijs dicit, qui sunt sub lege: quæcunque autem iugum Christi nondum subierunt, eæ nec Domini leges norunt, quare sunt ab Ecclesia cum omnibus suscipiendæ, & propter hoc habent remissionem ex fide in Christo, & omnino quæ in catechumenica, seu quæ initiatur vita, fiunt, in iudicium non vocantur: Clarum est autem quòd eas Ecclesia non sine Baptismo recipit, quare generationis priuilegia sunt in ipsis necessaria.* Ex quibus verbis vltimis constat, licèt in principio canonis de quibuscunque mulieribus sit sermo, Basilium tamen loqui de catechumenis, seu nondum baptizatis, vel (vt Balsamon exponit) de hæreticis non ritè baptizatis.

17. De his ergo ait Basilius, licèt castitatem vouerint, si postea nubant, matrimonium esse validum: constat autem votum illud esse validum & simplex: ergo supponit Basilius, tale votum natura sua non impedire valorem matrimonij: nõ potuit autem sentire quin impediat ne licitè fiat à nondum baptizatis, sed catechumenis: ergo, cùm in hoc constituat differentiam inter virginem baptizatam, vel non baptizatam, sentit in baptizata habere posse aliquam conditionem, ratione cuius talem habeat effectum. Quæ autem sit hæc cõditio, indicat per eam rationem, quòd nondum baptizatus, nondum etiam est legi subditus. Significat enim fuisse tunc in Ecclesia aliquam legem inhabilitantem virginem professam ad matrimonium: quæ lex non comprehendebat catechumenam, quia nondum erat subdita *legi Domini*, per quam intelligit totam legem positiuam Ecclesiasticam; quæ Domini dicitur, quia per potestatem à Domino data est: nã legibus diuinis fidei, & sacramentorum bene obligatur quis ante Baptismum. Et eadem ratione significat, licèt peccet talis virgo catechumena nubendo, Ecclesiam non iudicare de illo peccato, quia non est commissum à persona sibi subdita, & quia (secluso obice) plenè remittitur cum aliis per Baptismum. Quod intelligo quantum ad culpam, quæ committitur ante Baptismum: nam si talis fœmina post receptum Baptismum petat debitum, committet sine dubio culpam, de qua iudicare poterit Ecclesia, saltem in sacramẽtali iudicio confessionis: quamuis enim Baptismus remittat omnem culpam, & pœnam, non tollit obligationẽ prioris voti, quæ de se perpetua est, & de meliori bono. Votum autem castitatis emissum ante Baptismum, sicut obligat ad non contrahendum matrimonium; ita etiam post illud peccaminosè contractũ, obligat ad non petendum debitum, quia hæc obligatio non est ex aliqua lege Ecclesiæ, sed ex natura talis voti, quod in omni statu obligat ad seruandã continentiam, quantum sine iniuria alterius possibile est. Hæc igitur obligatio etiã post Baptismum manet, quia Baptismus (vt dixi) non extinguit votum: qui ergo post Baptismum petit debitũ, habens tale votum, iam committit actuale peccatum intra Ecclesiam, quod peccatum sine dubio est materia iudicij pœnitentiæ, quamuis in exteriori foro de illa non iudicet Ecclesia, quia res est occulta. Vnde infero, si talis virgo catechumena ante Baptismum non contrahat, etiam post Baptismum licitè contrahere non posse, quia eodem modo impeditur obligatione voti propter rationem factam: vnde, si contrahat, iudicabitur per Ecclesiam de tali delicto, saltem in iudicio confessionis propter eandem rationem.

Baptismus nõ extinguit votũ castitatis antea factum.

Tale votum in vtroque foro impedit matrimonium, & eius vsum.

De iudicio autem externo Ecclesiastico dubitari potest, an tale votum sit impedimentum, saltem impediens in hoc foro, quod est alterius considerationis. Videtur tamen debere impediri, si de illo constet sufficienter in foro Ecclesiæ, quia hoc non est impedimentum iure positiuo introductum, sed ex natura rei, & ideo si de illo constet Ecclesiæ, non video cur non possit & debeat non admittere ad matrimonium eum, qui tale habet impedimentum. Imò etiam existimo posse cogere, vel sub censura obligare huiusmodi iam baptizatum, ne matrimonium contrahat; sicut potest obligare baptizatum, vt soluat homini promissum, vel debitum, quod ante Baptismum contraxit, si alioqui tale debitum ratione iuramenti, vel alio titulo ad forum Ecclesiæ pertineat. Quanquam verisimile sit, si aliqua pœna nunc esset à iure, lata contra eos, qui contrahunt matrimonium cum voto simplici castitatis, illam non incurri in eo casu, in quo votum factum fuit ante Baptismum, licèt matrimonium sit factum post Baptismum, quia canones, qui nunc sunt, videntur loqui cum his, qui ordinario modo votum intra Ecclesiam emiserunt: nos autem loquimur de coactione, quæ per hominem fieri potest in casu illo particulari, quem fortasse lex non considerauit: sed de hoc aliàs. 18.

Non incurreret pœnã à iure latam contrahens cum voto post baptismum.

Dices, Professio religionis extinguit vota simplicia, quæ præcesserunt: ergo Baptismus extinguit votum castitatis, quod præcessit. Patet consequentia, quia non minor vitæ mutatio fit in Baptismo, quàm in professione religionis, seruata proportione, nam etiam est quædam ciuilis mors, per quam Christo consepelimur. Respõdetur negando consequentiam; primò quia, vt suprà dixi, ille effectus professionis, fortè non est ex natura rei, sed ex aliqua lege, vel consuetudine Ecclesiastica, quæ non potest in Baptismo allegari; vel etiam est per quãdam commutationem, quæ in Baptismo etiã locum non habet, quia Baptismus non est opus supererogationis, sicut professio religiosa, sed est opus præcepti. Item, quia Baptismus nõ constituit hominem in statu perfectionis, nec per se obligat ad consilia, & ideo non excludit, sed optimè admittit talem obligationem, si supponatur: professio autem religiosa secum affert sufficientem obligationem consiliorum, & perfectionum, & ideo meritò extinguit præcedentes obligationes. Itaque certum est votũ castitatis, etiamsi ante Baptismũ sit factum, esse post Baptismum impedimentum ad cõtrahendum matrimonium, quamuis esse nõ possit impedimentum dirimens, saltẽ iuxta leges Ecclesiæ hactenus datas, & quæ, moraliter loquendo, dari possunt. Intellexit ergo Basilius esse in Ecclesia aliud votũ castitatis proprium baptizatorum, quod non solùm impediat, sed etiam dirimat subsequens matrimonium, idque non ex natura voti, nam hæc eadem est in baptizato, & non baptizato, sed ex lege Ecclesiæ, quæ habet vim circa votum personæ baptizatæ, & nõ ante Baptismum. Quam legem indicauit 19. Obiectio. Dissoluitur.

idem

(c) 2007 Ministerio de Cultura

idem Basilius in eadem epistola can. 18. & 19. proximè præcedentibus, quod paulo inferiùs ostendemus.

20. Ex his ergo videtur satis conuinci, tempore horum Patrum fuisse iam in Ecclesia vsum voti castitatis dirimentis matrimonium subsequens; & consequenter videtur reducendus hic vsus vsque ad tempora Apostolorum, quia tempus quod intercessit, non est tam longum, vt possimus cum fundamento dicere, in aliquo intermedio tempore incepisse. Præsertim, quia Patres ibi videntur de ea consuetudine loqui tanquam de re antiqua. Item, quia Monachorũ professio à tempore Apostolorum existit, vt ex Dionysio de Eccles. hier. liquet; eos autem profiteri continentiam huiusmodi sentit Basilius dict. Canon. 19. quamuis addat implicitè profiteri eam, seu vouere, quia fortasse illam non exprimebant voce, quod etiam nunc in aliquibus religionibus seruari suprà notauimus; nihilominus hæc fuit semper principalis eorum professio. Adeò, vt Chrysost. lib. 3. aduersùs vituperat. vit. Monast. parùm à medio dicat, hanc ferè solam esse differentiam inter vtramque vitam scilicet secularium, & monachorum: *quod illi quidem matrimonij se vinculis constringunt, hi verò his liberi perdurant.* Consecratio autem sacrarum Virginum etiam fuit antiquissima, & à tempore Apostolorum, vt suprà monstratum est; per illam autem solitas fieri inhabiles ad matrimonium, censent prædicti Patres. Hoc ergo modo videtur solemnitas hæc per traditionem reduci, vsque ad tempora Apostolorum.

Chrysost.

21. Cõfirmatur ex Conciliis. Vnde etiam videtur consequens, vt omnibus temporibus habuerit hoc votum monachorum, vel monialium, & in vniuersum religiosorum, hanc efficaciam, seu proprietatem, in vniuersa Ecclesia; quanquam enim semper fuerit vsus voti simplicis castitatis, quod priuatè fit, & sine vlla traditione, quæ ab Ecclesia acceptetur, & ideo non inhabilitet ad matrimonium, quæ omnia in superioribus ostensa sunt: nihilominus loquendo de voto castitatis religiosæ, quod publicè fit, & authoritate Ecclesiæ acceptatur, non possumus cum fundamento illi tribuere hunc effectũ, magis in vna parte Ecclesiæ, quàm in alia; tum quia nulla est maior ratio; tum etiam, quia habemus Patres tã Græcos, quàm Latinos, qui de toto orbe testificantur, & Concilia omniũ prouinciarum, quæ idem rei testimonium præbent, ex Hispania antiquissimum Concilium Illibertinum Can. 13. vbi Virgines, quæ se Deo dedicauerunt, si lapsæ sint, priuantur cõmunione, etiam in fine mortis, nisi & pœnitentiã agant, & perpetuò abstineant. Item Concilium Toletanum I. Can. 16. vbi deuotam (ita enim sanctimonialem appellat) si maritum acceperit, iubet non admitti ad pœnitentiam, nisi viuente marito, castè viuere cœperit; quæ conditio impossibilis esset, si matrimonium fuisset validum. Et ex Concilio sub Martino Bracharensi Episcopo c. 30. quod citat Gratianus in c. *de filia* 27. q. 1. Ex Africa induci eodem modo potest Concilium Carthaginense IV. can. 104. Ex Gallia Cõcilium Turonicum I. can. 6. & latiùs in Conc. Turonensi II. Can. 21. Vbi rescriptum Innocentij ad Victricium refertur cum aliis Conciliorum decretis. Ex Germania habemus Concilium Coloniense tempore Caroli III. can. 6. vbi tale matrimonium adulterium vocatur, & de sic contrahentibus dicitur, *Nulla spes veniæ eis reseruatur, nisi cùm adulterium separatione sanauerint:* quæ verba generaliter dicuntur *de incestuosis con-*

Conc. Coloniens.

A *iunctionibus*; tamen quòd sub ea voce has etiam nuptias comprehendat, constat ex fine capituli, vbi etiam adducit canonem Concilij Illibertini suprà citati; & Patres suprà allegati, hanc coniunctionem sacrarum Virginum incestum appellant: & Concilium Tiburiense cap. 23. Can. *si quis sacrum* 27. q. 1. & Hieron. quem citat Gratianus cap. vltimo, dist. 27. Quæ vox nullitatem matrimonij etiam indicat. In quo etiam expendo Concilium in dicto cap. solam separationem pro remedio constituere ad veniam consequendam, quæ separatio in aliis incestuosis nuptiis propriè dictis totalis esse debet, vt constat, id est, tanquam à coniunctione, quæ nullo vero vinculo funda- B tur; talis ergo in præsenti causa postulatur. Denique idem Concilium ad hoc adducit, & ita interpretatur caput 16. Concilij Chalcedonensis, vbi hæ nuptiæ directè prohibentur; & licèt non addatur verbum *irritans*; tamen Concilium sentit hunc fuisse sensum illius legis, & nonnullum indicium est, quia excommunicari præcipitur virgo Deo consecrata, quæ nupserit, nam ea excommunicatio eò videtur tendere, vt separetur. Denique idem habetur ex Concilio Moguntiacensi tempore Arnulphi Imperatoris cap. 26. Vbi etiam Concilium Illibertinum allegatur. Constat ergo consuetudinem hanc; & legem non vnius, vel alterius Prouinciæ fuisse, sed totius Ec- C clesiæ.

Denique simili ferè discursu colligere possumus, sicuti lex hæc fuit vniuersalis quoad loca, ita etiam fuisse vniuersalem quoad personas; id est, quoad omnes illas, quæ publicè coram Ecclesia in manibus alicuius Prælati castitatem profitebantur, quia nulla est sufficiens ratio distinguendi inter has personas, ita vt cum fundamento dicamus quasdam fuisse comprehensas sub hac lege, & non alias, seu (quod perinde est) quarundam votum fuisse solemne, aliarum simplex. Duplex enim modus ad faciendam hanc distinctionem excogitari potest. Prior est, si dicamus, quosdam solitos fuisse profiteri castita- D tem seruandam priuatim in sua particulari domo; & horum votum fuisse simplex, nec irritasse matrimonium; alios verò eam professos fuisse in monasteriis, & horum votum fuisse solemne. Alter modus est quosdam professos fuisse solam castitatem, & illos non fuisse subditos prædictæ legi; alios simul cum castitate alia vota religionis emittere solitos fuisse, & ad eos prædictam legem pertinuisse; quod nunc ferè videmus in Ecclesia obseruari, nec sine causa, quia illi soli sunt veri religiosi, qui tria vota emittunt. Neuter tamen modus satisfacit. Primò, quia prædicti Patres indifferenter loquuntur de omnibus profitentibus castitatem in conspectu E Ecclesiæ; & ratio eorum in omnibus habet locum, quæ si in aliquibus non est efficax, & patitur exceptionem, vel declarationem, eneruatur quoad omnes; secundò, quia quod spectat ad priorem modum, esto verum sit, fuisse tunc in vsu illum duplicem modum seruandi virginitatem, vt suprà dictum est, & sumitur ex Concilio Illibertino canon. 17. & Carthaginensi III. Can. 33. tamen etiam est in superioribus ostensum, veram professionem religiosam in priuatis domibus fieri, ac seruari potuisse; atque ita etiam olim factam fuisse; & (quod caput est) in Conciliis citatis vtriusque modi fit mentio, & vtriusque præcipitur eadem separatio. Quod verò spectat ad posteriorem modum, in-

22. Solemnitas huius voti non solùm quoad omnia Ecclesiæ loca, sed etiã quoad omnes personas vniuersalis fuit.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

certum est, an illo tempore admitterentur personæ aliquæ ad profitendam virginitatem solemni ritu cum solo voto castitatis; nec facilè credo id posse ostendi testimoniis antiquitatis. Inueniemus quidem sæpe mentionem fieri virginitatis, & taceri alia vota; non tamen inde sequitur excludi, quia in eo statu concomitantia sunt; nam etiam Chrysostomus suprà citatus dixit, Monachos sola continentia differre à sæcularibus; qui necessariò videtur dicto modo exponendus. Vel certè si ita loquutus est, vt iudicauerit solam continentiam esse sufficientem ad illum statum constituendum, etiam Monachos, qui illam solam profitebantur, censuit Chrysostomus inhabiles ad matrimonium. Neque enim repugnat Ecclesiasticam legem ita fieri, & ita fuisse in illis temporibus seruatam; sicut in Clericis solum votum castitatis sufficit ad illam inhabilitatem.

23. Contraria sentẽtia habet probabilia fundamenta. Primum.

Hæc sunt, quæ ad partem hanc persuadendam occurrere potuerunt; sed nihilominus sufficere non videntur ad certam fidem faciendam: maximè, cum non desint multa, quæ rem hanc adeò antiquam non esse suadeant. Et in primis (quamuis sit ab authoritate negatiua) non leuis est coniectura; quòd in omnibus antiquis decretis, quæ refert Gratianus, dist. 27. à principio vsque ad cap. *vt lex*, nunquam satis explicatur hoc impedimentum irritans, sed tantùm rem esse illicitam, & dignam pœna excommunicationis, &c. Maximúmque argumentum quod ex eis sumi potest, est quod suprà sumpsimus ex separatione, quòd licèt sit probabile, non omnino cogit; præsertim, quia Concilium Chalcedonense cap. 16. apud Gratianum suprà in cap. *Si qua virgo*, addit, *posse eis fieri humanitatem, si ita probauerit Episcopus loci*; non posset autem si matrimonium esset nullum: quamquam potest exponi de humanitate quoad absolutionem à censura, non quoad cohabitationem, seu permissionem permanendi in tali statu. Vnde in ipso Concilio secundùm aliam versionem additur, *Confitentibus autem decernimus posse Episcopum misericordiam elargiri*. Sub illa autem particula, *confitentibus*, comprehenditur satisfactio, & separatio: sic etiam intelligi potest Leo Papa epist. 92. ad Rusticum Narbonensem cap. 12. quamuis obscurè loquatur, cùm solùm dicit monachum non posse transire ad nuptias sine peccato, & publicæ pœnitentiæ satisfactione esse purgandum cap. *propositum* 20. q. 3. intelligit autem supposita separatione, & reditu ad suum statum, nam hæc ad condignam satisfactionem necessaria semper fuere, quamuis vlteriùs illa pœnitentia publicè vindicans delictum adhibenda fuisset.

24. Secundum.

Secundò difficultatem faciunt alia testimonia Patrum eiusdem antiquitatis, qui loquentes de eisdem Virginibus velatis, indicant earum votum fuisse dispensabile per Episcopum, vt ex Cypriano epist. 62. suprà latè tractauimus; constat autem velatas Virgines fuisse illas, quæ aliàs Deo dicatæ, vel sacræ dicebantur, quæque solemni ritu castitatem profitebantur; nam, vt dicit Optatus de schismate lib. 6. *Velum non erat aliud, quam Deo nuncupatæ castitatis insigne quoddam, quo sacræ à non sacris virginibus dignoscebantur*: sumitúrque ex Concilio Romano sub Syluestro, c. 20. vbi hac ratione hoc velamen non permittebatur eo tempore imponi vsque ad ætatem septuaginta annorum. Et nihilominus illud votum non reputabatur adeò graue, quin posset per Episcopum dispensari, vt notatum est: imò Gelasius Papa cap. *de viduis* 27. q. 1. de eisdem loquens non cogit eas separari, si nubant, sed suæ conscientiæ committendas dicit. Maiorem verò difficultatem ingerit locus August. lib. de bono viduitatis cap. 9. & 10. vbi ex professo probat matrimonium à talibus virginibus contractum esse validum; & tacitè respondet ad illam rationem de sponsatione facta cum Christo, indicans esse metaphoricam, ac propterea inefficacem: nam matrimonium spirituale cum carnali per se non repugnat; sed hæc etiam magna ex parte in superioribus soluta sunt.

Optatus. Vide etiam Cõc. Parisiẽse sub Ludouico, & Lotario lib. 1. c. 42. & Cõcil. Toletanum c. 5. & 6.

25. Tertium. Basilius.

Tertiò videtur difficilior locus apud Basilium epist. 1. ad Amphilochium can. 18. qui sic habet de lapsis virginibus, quæ vitam in honestate Domino professæ sunt. Deinde *quoniam carnis perturbationibus subiectæ sunt, sua pacta conuenta infirmarunt. Patres quidem clementer, & leniter in eorum qui labuntur infirmitatem se gerentes, esse admittendas censuerunt post annum ad similitudinem bigamorum discernentes. Mihi videtur quòd quoniam Dei gratia procedens Ecclesia fit fortior, & ordo virginum nunc augetur, est adhibendus animus rei quæ per intelligentiam cernitur*, &c. Et ipse postea statuit vt prorsus separetur, & aliter ad communionem non admittatur. Ex hoc ergo canone videtur colligi, ante Basilium tale matrimonium à sanctimoniali contractum, fuisse validum, quamuis in pœnam delicti cum ipsa anni pœnitentia imponeretur, & nota seu irregularitas bigamiæ adiungeretur; per Patres autem, quos Basilius allegat, intelligere videtur Concilium Ancyranum, quod per quadraginta ferè annos ipsum Basilium antecessit; nam in Canon. 18. sic habet. *Quicunque virginitatem promittentes* (vel vt alia litera habet, *profitentes*) *irritam faciunt sponsionem, seu professionem suam, inter bigamos censeantur*; ibi tamen nullam mentionem facit de admissione post annum, quam commemorat Basilius. Vnde ex vi solius Concilij non rectè aliqui colligunt Concilium censuisse, illud matrimonium esse validum, eo quòd bigamia ibi videatur imponi, propter duplex matrimonium, vnum cum Christo, & aliud cum homine; nam facilè intelligi potest illam non fuisse veram, sed interpretatiuam bigamiam; sicut nunc etiam censetur bigamus, qui post votum solemne continentiæ matrimonium contrahit. Basilius autem si hunc Canonem citat (quod mihi incertum est) videtur significare in eodem Concilio permissum esse, vt tales personæ post annum pœnitentiæ in huiusmodi matrimonio cohabitare relinquantur; vel certè si non in illo Concilio, saltem ab aliquibus antiquioribus Episcopis ita iudicatum esse significat, quod iudicium planè supponit tale matrimonium reputatum fuisse validum, alioqui error fuisset intolerabilis. Fortasse ergo ita illo tempore fuit; nullum enim est hoc inconueniens, cùm hoc ius Ecclesiasticum sit. Possumus autem aliquo modo locum hunc Basilij exponere, cùm ait, Patres antiquiores benignè decreuisse, vt post annum tales virgines lapsæ admitti possent, non esse hoc intelligendum de admissione ad perseuerandum, & cohabitandum in suo illicito matrimonio, sed de admissione ad communionem post peractam pœnitentiam, & factam separationem; quod enim Concilium Illibertinum statuit fieri debere in fine tantùm vitæ,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vitæ, illi Patres Græci censuerunt fieri posse post annum, tanta est in humanis iudiciis pro locorum temporum ac personarum varietate diuersitas. Iuxta hanc ergo interpretationem Basilius non addidit illi decreto irritationem matrimonij, sed vel pœnam, vel illud tempus pœnitentiæ auxit.

26. Ex his ergo satis constat quàm sit obscura, & incerta antiquitas huius solemnitatis, seu efficacia voti castitatis religiosæ, ad dirimendum matrimonium subsequens; & ideo in genere fateor mihi non satis constare, quid in hoc seruatum fuerit in vniuersa Ecclesia ante tempora Basilij, & Chrysostomi, Innocentij Primi, & Ambrosij, fieri enim potuit, vt ab ipsismet Apostolis statim hæc institutio inceperit; quid enim repugnat, vel vnde poterit contrariũ ostendi? Testimonia enim quædam Athanasij & Epiphanij, Cypriani, & Augustini, quæ contra hoc afferri solent, in superioribus à nobis tractata sunt, & quia de hac causa non loquuntur. Verumtamen neque hoc affirmare possumus, cum sufficienti fundamento, quia reuera nullum inuenitur in historiis, aut Patribus illius ætatis. Imò negare non possumus, quin in eis inueniantur indicia aliqua sacrarum virginum, vel monachorum, quorum matrimonium licèt damnaretur vt illicitum, toleraretur vt iam factum: & de illo est absolutè sermo, tanquam de vero matrimonio, vt maximè videre est in Cõcilio Toletano I. cap. 16. & 19. Arelaten. II. cap. 33. & aliis suprà citatis, & potest etiam videri Petrus Damianus epist. 5. cap. 11. vbi refert religiosum quendam duxisse vxorem, ac propterea fuisse diuinitus castigatum, semper tamen de illo loquitur, tanquam de vero matrimonio, & vera vxore. Quare etiam verisimile est fuisse in hoc varias consuetudines in Ecclesia, donec Ecclesia Romana generalem de hoc legem statuit. Sicut enim approbatio religionum olim erat commissa Episcopis; ita verisimile est, in modo probationis, & institutionis fuisse inter eos varietatem, quia cùm nihil circa hoc haberent à Christo institutum, aut ab Apostolis traditum, facile fieri potuit, vt quidam in suis Episcopatibus religiosum statum sine tali conditione instituerent, & approbarent; alij verò illam adjicerent; vel denique alij vtrumque vouendi modum pro diuersis personis, seu statibus reciperent. Nec mirandum est quòd potuerint tunc Episcopi hoc impedimentum irritans adjicere alicui professioni virginitatis, etiamsi non esset in vniuersa Ecclesia introductum, quia quoad hoc probabile est potuisse tunc Episcopos, quod non erat eis prohibitum, & cum potestate approbandi religionem, hanc etiam fuisse illis concessam: nam licèt status religiosus non necessariò habeat hanc conditionem iure diuino annexam, nihilominus quòd possit illam habere, ex iure diuino manauit per potestatem datam Ecclesiæ, ad instituendum, & approbandum statum religiosum, hoc vel illo modo. Cùm ergo pro illo tempore potestas approbandi religionem simpliciter fuerit concessa vnicuique Episcopo pro suo Episcopatu, verisimile est datam esse in tota illa amplitudine, & sine restrictione. Vnde si fortasse ante tempora Basilij hic mos non erat introductus, potuit ab ipso inchoari, & paulatim dilatari per approbationem aliorum Episcoporum, vt Chrysostomi, Ambrosij, &c. ac tandem per Innocentium I. quamuis Illibertinum Concilium his

Videatur Vasquez 1. 2. disp 165. c. 7. Et Basilius Ponce tom. 1. disp

Patribus antiquius sit, in quo iam huius impedimenti irritantis vestigium inuenitur, licèt subobscurè.

Ad fundamenta aliatum opinionum nihil ferè respondere necesse est, nam de prima iam ostensum est, falso niti fundamento, & in superioribus hoc sæpe tactum est, & infrà tractando in particulari de dispensatione huius voti iterum dicetur. Illa verò distinctio Soti de voto castitatis solemnizatæ per professionem religionis, quòd aliquando hoc habeat ex natura talis voti, aliquando ex institutione Ecclesiæ, non video quà probabilitate fundari, declarari, aut defendi possit. Non omittam interim aduertere Caietanum, quamuis aliàs teneat solemnitatem huius voti esse de iure Ecclesiastico; nihilominus to. 1. opusculorum tract. 27. affirmare, hoc votum per se, & ex natura sua irritare matrimonium subsequens. Constituítque in hoc differentiam inter votum castitatis, ordinis, & religionis, quòd illud merè per accidens & ex Ecclesiæ impedimento superaddito irritat matrimonium; hoc verò per se & ex natura rei. Rationémque huius differentiæ reddit, quia in ordinatione, non fit exhibitio propria corporis proprij ad aliquid repugnans matrimonio, sed promissio tantùm; in professione autem fit exhibitio corporis ad statum repugnantem matrimonio; indicet ergo ex statuto Ecclesiæ pendere, quòd talis exhibitio acceptetur, vel non acceptetur; posita autem tali acceptatione putat ex natura rei sequi nullitatem matrimonij. Verumtamen, quamuis fortasse hoc non repugnet cum alia sententia eiusdem Caietani, de dispensabilitate huius voti, de quo suprà dictum est; & in fine huius dispensationis aliquid addetur: nihilominus non censeo id esse absolutè, & in rigore verum, propter multa quæ in superioribus tractaui. Et specialiter, nunc expendo dictum cap. *vt lex* 17. q. 1. vbi in primis æqualiter hic effectus tribuitur vtrique voto, & deinde eadem de vtroque redditur ratio his verbis. *Huiusmodi namque copulationem, quam contra Ecclesiasticam regulam constat esse cõtractam, matrimonium non esse censemus*: nam si illa lex est tantùm declaratiua, planè supponit, in vtroque voto hanc nullitatem prouenire, ex repugnantia Ecclesiasticæ regulæ directè prohibentis, & irritantis. Si verò illa lex est etiam constitutiua clariùs constat virtute illius immediatè fieri talem irritationem. Vnde etiam destruitur fundamentum Caietani, nam ante illam legem erat in Ecclesia verus status religionis, & exhibitio corporis ad illum, & acceptatio ex parte Ecclesiæ cum approbatione talis status, & nihilominus non irritabatur matrimonium; signum ergo manifestum est, hoc non prouenire ex naturali repugnantia status, seu exhibitionis acceptatæ, sed ex lege superaddita. Quæ ratio suam efficaciam retinet, etiamsi illud decretum non sit constitutiuum de nouo huius impedimenti, quocunque enim tempore illud decretum cœperit, potest argumentum fieri, quòd ante illud tempus præcessit religiosus status. Quòd si quis contendat illam legem irritantem incepisse à temporibus Apostolorum, præterquam quòd difficile poterit id probare, difficilius suadebit esse tam necessariam connexionem inter illum statum, & talem legem, vt esse non potuerit antiquior status, quàm lex, quod etiam à nobis suprà probatum est, & sufficit ad efficaciam dictæ ratio-

27. Satisfit argumẽtis primæ sententiæ.

Opin. Caiet. rejicitur.

nis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

nis. Denique nostris temporibus vidimus Ecclesiam approbantem religiosum statum, in quo vera fit exibitio, seu traditio corporis, ad obsequium religiosum Dei, & Ecclesiæ authoritate acceptatur; & nihilominus votum castitatis in eo statu factum non irritabat matrimonium subsequens, donec lex irritans superaddita est.

28. Obiectio diluitur.

Dicet fortasse aliquis, posita illa lege ex natura rei sequi nullitatem matrimonij ex tali voto, quia iam fit traditio sub illa apprehensione, & ratione, & cum voluntario consensu & sub eadem accepta. Sed profectò idem dici potest de ordinatione sacra, nam posita lege irritante, voluntariè se offert quis tali monasterio sub eâdem apprehensione, & ratione, & sub eadem acceptatur votum eius. Quocirca ita potest dici hic effectus sequi ex natura rei posita lege, sicut ex naturali lege tenemur obseruari positam legem, ex suppositione eius, & nihilominus absolutè obligatio ad talem actum est ex iure positiuo. Ita ergo in præsenti irritatio simpliciter est ex iure humano, quamuis ex suppositione legis necessariò consequatur; sicut etiam contingit in lege irritante matrimonium inter consanguineos; nam sicut ibi lex non mutat gradum consanguinitatis, sed addit illi hoc impedimentum; ita etiam hic non mutat statum, quem potest integrum supponere, sed addit illi simile impedimentum. Omitto, nulla sufficienti ratione probari posse talem repugnantiam naturalem, inter hunc statum, & illud vinculum, imò potiùs ostendi posse nullam esse, quia hæc sufficienter in superioribus adducta sunt.

29. Satisfit argumétis secundæ sententiæ.

Ad fundamenta secundæ sententiæ sufficienter responsum est, ex omnibus, quæ adduximus, & si attentè considerentur omnia, quæ ibi adducuntur, solùm continent authoritatem negatiuam, quia in antiquioribus decretis non inueniuntur ita expressa verba irritantia; iam verò ostendimus multa signa sufficientia inueniri, cum directa & absoluta prohibitione, quæ sola posset sufficere, præsertim iure antiquo, iuxta sententiam valde receptam, & satis expressam, in leg. *non dubium*, C. de legibus, & per D. Gregorium in quadam epistola approbatam.

Capvt XXII.

Votum solemne castitatis religiosæ vim non habere dissoluendi matrimonium ratum, & consummatum ostenditur.

1. Error asserétiũ votũ solenne dissoluere matrimonium cõsummatum.

Circa quæstionem hans duos extremos errores refert Bellarminus lib. 2. de Monachis cap. 38. Prior est, votum solemne posse dissoluere matrimonium ratum etiam consummatum, de posteriori autem dicemus capite sequenti; hic autẽ tribui solet Iustiniano in l. vltima, C. de Episcopis, & clericis. Sed lex illa directè solùm disponit de sponso, & sponsa, quibus nominibus vir, & mulier appellantur ante matrimonium consummatum; & ita de illo sine dubio intelligitur directa dispositio illius legis, de qua infrà dicemus; de quibus etiam est sermo in Authentica de sanctissimis Episcopis collat. 9. cap. 39. in cap. autem 40. videtur generaliùs loqui, dicens. *Si verò constante adhuc matrimonio aut vir solus, aut vxor sola intrauerit monasterium, soluatur matrimonium, & citra repudium postquam persona pergens ad monasterium schema perceperit*: id est, professionem fecerit, seu habitum professorum receperit. Sed

A hic etiam textus potest de matrimonio rato intelligi; nam etiam post illud contractum vocantur vir, & vxor, & hanc expositioné significauit glossa ibi intelligens prius caput de sponsalibus de futuro; quod videtur necessarium, ad distinguendas illas duas leges, & satis consentaneum proprietati verborum; nam sponsalia præsertim distincta contra matrimonium, nihil aliud significare possunt, nisi pactum de futuro; neque in illis legibus inuenio aliquid, quod cogat. Consequenter autem loquendo oportebit etiam dictam legem vltimam de sponsis de futuro intelligere; quod autem in fine eius quasi in exemplum adducitur de marito & vxore, de quibus supponitur religionis

B causa à coniugio recedere, intelligetur de matrimonio ante consummationem; nam lex alia quam ibi Iustinianus allegat, non extat, vt glossa aduertit. Vel certè potest vterque locus de matrimonio absolutè intelligi, & de separatione, seu de solutione matrimonij, etiam in communi, ita tamen vt accommodari debeat secundùm partitionem accommodatam, scilicet, vt matrimonium nondum consummatum simpliciter, & quoad vinculum dissoluatur; consummatum verò solùm quoad vsum, & cohabitationem. Atque eodem modo potest intelligi, quod idem Imperator dixit in Authent. de nuptiis collat. 4. titul. 1. c. 2. vbi inter alios modos, quibus *distra-*

C *huntur*, id est, dissoluuntur, *cantrahentium matrimonia*; vnus est per transitum alterius partis ad meliorem, id est, religiosam vitam, quod, vt ibidem significatur, potest libere facere, sine licentia alterius. Sed reuera Iustinianus his locis nimis indistinctè loquitur. Et ratio, quam vltimo loco subdit, de omni matrimonio procedit, scilicet, quia professio religiosa mors quædam ciuilis est; ergo non minus dissoluit matrimonium, quàm mors naturalis. Sentit ergo, sicut mors naturalis dissoluit quodlibet matrimonium, etiam consummatum; ita etiam professionem religiosam id facere. Atque ita intellexit legem illam glossa ibi, vnde fatetur. Iustinianum loquuntum esse secun-

D dùm ius ciuile; illud verò esse secundùm ius Canonicum.

Pro certo ergo supponimus, votum castitatis, quantumuis solemne, non dissoluere matrimonium consummatum, etiam in eo casu in quo validum est, nam si sit inualidum, constat nullum posse habere effectum voti solemnis, & cessat etiam tunc ratio Iustiniani, quia nulla est tunc mors ciuilis. Est autem tale votum inualidum in illis casibus, in quibus inualida est talis professio, scilicèt quando fit ab vno coniuge sine licentia alterius, iuxta cap. 1. & caput *ex parte*, cum similibus de conuersione coniugatorum, & quæ suprà tradidimus de professione religiosa. 2. Conclusio vera. Votũ soléne non dissoluit matrimoniũ cõsummatũ.

E Quòd ergo nec tale votum validum hunc habeat effectum, certum est, quia matrimonium consummatum inter baptizatos prorsus indissolubile est, iuxta illud, *Quos Deus coniunxit, homo nõ separet*, Matth. 19. Dicet aliquis professionem iure diuino dissoluere tale matrimonium, & hoc non esse contra illam Christi sententiam, quia tunc non homo, sed Deus illos separat. Sed tale ius diuinum in vniuersum nullum est, vt infrà ostendam; multo verò certius id est respectu matrimonij consummati; nam si ius diuinum hoc statuisset, nunquam Ecclesia contrarium decreuisset; decreuit autem, vt statim dicetur. Sumi etiam potest ex Paulo 1. ad Corinth. 7. dicente, *Iis qui matromonio iuncti sunt, præcipio*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

præcipio non ego, sed Dominus, vxorem à viro non discedere, quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo conciliari. quia nimirum vinculum nunquam dissoluitur siue iure, siue iniuria separentur. Hoc etiam sumitur ex multis decretis, quæ refert Gratianus 27. q. cap. *sunt qui dicunt*, cum sequentibus, & cap. illud est Gregorij Papæ lib. 9. epist. 39. vbi citat in contrarium legem Iustiniani suprà adductam, & dicit repugnare legi Christi. Alia decreta videri possunt toto tit. de conuers. coniug.

3. Corollaria ex citatis iuribus. Primum.

Est autem hoc loco considerandum ex illis decretis & iuribus præcipuè haberi duo. Vnum est, post matrimonium consummatū non posse vnum coniugem iustè profiteri religionem inuito alio, & quamuis faciat, non solui matrimonium, nec priuari alterum iure petendi debitum; quod totum certum nunc est, ac de fide, vt patet ex testimoniis adductis, & sensu totius Ecclesiæ, & ratio etiam suprà facta hoc conuincit, tum quia tale votum est contra iustitiam, & ideo non potest esse gratum Deo nec priuare alterum iure suo: tum etiam, quia matrimonium consummatum iure diuino est indissolubile, & nullum potest ostendi ius diuinum, quo talis exceptio fiat, seu quo dissolutio per talem actum concedatur, præsertim per actum iniustum. Secundum, quod ex dictis iuribus sumitur, est, tale votum esse prorsus inualidum & hoc credimus esse iure positiuo introductum, non ex sola rei natura, vt suprà de professione dixi. Nam licèt votum illud obligare non possit ad id, quod iniustum est, nihilominus ex natura rei loquendo posset valere ad obligandum ad multa, quæ licitè fieri possunt; sicut ibi latiùs explicaui.

Secundum.

4. Tertium.

His verò duobus punctis, alia duo adiungi possunt. Vnum est posse vnum coniugem ex consensu alterius, & seruatis conditionibus iuris validè emittere tale votum. Quod satis constat ex toto titulo, de conuersione coniugatorum, & in superioribus tractatum est. Aliud est, tale votum, quantumuis validum, non dirimere vinculum matrimonij consummati: nunquam enim potest alter coniux, viuente altero, quantumuis religioso, validè matrimonium contrahere, vt ex dictis iuribus constat, quæ propterea postulant semper conuersionem aliquam, & securitatem castitatis ex parte vtriusque coniugis. Et ratio à priori est, quia indissolubilitas talis matrimonij iam non pendet ex priuata voluntate talium personarum, & ideo quoad hoc nihil operari potest licentia alterius coniugis. Nullum autem est ius diuinum, vel Ecclesiasticum, quod in eo casu vinculum illud dissoluat. Et ita soluitur fundamentum Iustiniani: nam mors ciuilis non æquiparetur naturali, quoad omnes effectus, sed solùm quoad casus in iure expressos, vt explicuit Bartolus ibidem cum glossa in cap. *susceptum*, de rescriptis in 6. verbo *non morte*; & gloss. in cap. *placuit* 16. q. 1. Posset verò hoc loco inquiri, quamuis de facto hoc ita sit, an possit Ecclesia statuere, vt tale votū sic validè factum de licentia alterius coniugis irritet vinculum ipsum matrimonij consummatum; nam in hoc non videtur ita certum quod Ecclesia non possit hoc facere, quia licèt intelligamus verba illa Christi; *quos Deus coniunxit, homo non separet*, de matrimonio consummato, nihilominus non fieret contra illa per talem dispositionem Ecclesiasticam; quia, vt in simili dixit Innocentius III. in cap. *inter corporalia*, de transl. Episc. non humana, sed potiùs diuina potestate coniugium dissoluitur, quod authoritate Romani Pontificis, quem constat esse Vicarium Iesu Christi, soluitur.

Quartum.

Dubitatio, an Ecclesia possit facere, vt tale votū validè factū dissoluat vinculū matrimonij cōsummati.

Dicendum nihilominus est, non posse talem institutionem ab Ecclesia fieri: cuius magnum signum est hactenus hoc non fecisse, & D. Greg. dicta epistola 9. cap. 39. manifestè docet hoc repugnare diuino iuri, *Nam licet lex humana* (inquit) *hoc concessit, lex diuina tamen prohibuit*: & postquam retulit verba Christi, subdit, *Quis ergo huic cælesti Legislatori contradicat*; & deinde expendit illa verba, *erunt duo in carne vna*, dicens non posse postea vnam, & eandem carnem iterum diuidi, vt ex parte continentiam seruet, & ex parte polluatur, licèt ex communi consensu possit vterque religionem, vel castitatem profiteri. Ratio autem à priori esse videtur, quia hoc repugnat intrinsecè iuri naturali, & in lege gratiæ specialiter repugnat significationi perfectæ sacramenti matrimonij, & ideo Christus Dominus nec instituit, nec permisit, nec potestatem concessit ad tale matrimonium dissoluēdum religionis causa. Vnde lex illa, *Quos Deus coniunxit, homo non separet*, quæ naturalis est, & non tantùm positiua, simpliciter intelligenda est de homine, siue vtatur potestate humana, siue diuina; quamuis enim Pontifex dispensans in aliquo voto, v. g. vtatur potestate sibi à Christo data, nihilominus simpliciter homo est, qui dispensat: in præsenti ergo simpliciter legatur per institutionem, vel actum hominis tale matrimonium posse dissolui. Imò addo nec Deum ipsum vtendo præcisa gubernatoris potestate posse secundùm ordinariam potentiam tale vinculum soluere, quia directè repugnat iuri nanurali, quamuis vtendo absoluta potestate, & supremo dominio, possit hoc facere, de quo aliàs, quia ad præsens non refert, quia potesteas Ecclesiastica, non se extendit ad omnia, quę Deus potest de potentia absoluta.

5. Resolutio est negatiua.

Fūdamētū à priori.

Nec Deus de potētia ordinaria potest hoc facere.

6. Obiectio.

Contra hanc autem catholicam veritatem obiici potest verbum Christi Domini Lucæ 14. *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, &c. non potest meus esse discipulus*; adiuncto testimonio Basilij in Regulis fusius disputatis cap. 12. vbi significans si quis habens vxorem, illa inuita religionem postulet, virtute dictorum verborum recipi posse, *Parendum enim est* (inquit) *præcepto Domini, qui dixit: Si quis venit ad me, &c. nec enim est, quod antiquius esse debeat, quam vt Dei iussis pareatur.* Sicut filius veniens ad Religionem inuito patre recipiendus est; videtur enim Christus æqualem in hoc facere conditionem vxoris, & parentis. Vel sicut etiam Paulus dixit, 1. ad Corinth. 7. posse vnum coniugem conuersum ad fidem separari ab infideli coniuge, quando non potest cum illo cohabitare sine iniuria Creatoris; ita ergo, si non potest esse discipulus Christi coniunctus vxori, poterit illam dimittere, vt religiosus fiat, ipsa etiam inuita. Denique huius rei exemplum refert Cassianus collat. 21. cap. 8. 9. & 10. de Theona, qui inuita vxore ad monasterium migrauit, quem ait Cassianus reprehendi non posse cùm miraculis claruerit, nec dubitari potest, quin matrimonium illud consummatum fuisset, nam per quinquennium cum vxore cohabitauerat.

Basil.

7. Respōsio ad locū Luc. 14. Discipulus Christi dupliciter ...

In hac obiectione verba Christi facilem habent sensum: nam esse discipulum Christi, vt in superioribus notauimus, dupliciter accipi potest. Primò vt est generale ad omnes, qui in Christum credunt. Secundò vt est speciale eorum, qui per viam perfectionis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

perfectionis eum sequuntur; vtroque autem modo potest ibi accipi, & quidem si accipiatur priori modo, nihil ad rem præsentem facit, quia clarum est, non oportere dimittere vxorem, vt hoc modo aliquis sit discipulus Christi, sed odio habere illam, in hoc sensu solùm est non ita illam diligere vt Christum, vt Matth. 10. explicatur; & consequenter illi non consentire, sed resistere in eis, quæ legi Dei repugnant. Si autem accipiatur posteriori modo, sic generatim loquendo, & cum proportione odisse vxorem, erit, non ita diligere illam sicut perfectum Christi amorem, & non consentire illi, sed potiùs resistere etiam in his, quæ repugnant charitatis perfectioni. Quia verò perfectionis via conciliorum est, & consilia supponunt obseruantiam præceptorum, sicut perfectio charitatis supponit substantiam charitatis; ideo manifestum est illud odium sic declaratum in ordine ad perfectionem intelligendum esse seruato ordine iustitiæ, & charitatis in his, quæ præcepta sunt. Potest autem vno modo antecedenter exponi: Cur enim non dicetur odisse vxorem qui noluit habere illam? postquam verò illam iam habet, ita potest illam odio habere, sicut potest licitè sequi viam consiliorum in his, quæ iuri vxoris non repugnant; poterit ergo vel ab ipsa separari quoad vsum, ea consentiente, vel si non consentiat, seruare illa opera perfectionis, quæ illi statui non repugnant & quoad hoc odisse vxorem, si ei resistat. Vinculum autem solùm necessarium non est, etiam quoad statum perfectionis, & ideo quamuis talis status assumatur de consensu vxoris, vinculum non soluitur; quandiu verè vxor non consentit, non est homo capax status perfectionis, quia sua voluntate præoccupatus est, & impeditus; potest tamen actu sequi perfectionem, iuxta capacitatem status, & eodem modo odisse vxorem intra limites iustitiæ. Sicut etiam potest filius dimittere parentem, & in hoc sensu odisse, vt fiat discipulus Christi, & nihilominus si pater grauiter indigeat opera filij, non potest cum illius iniuria eum dimittere, mutando statum, licèt possit actu perfectionem sequi subueniendo parenti; qui si in hoc etiam velit resistere, odio habendus est, id est, postponendus Christi amore. Et ita seruatur æqualitas inter vxorem, & parentes non omnimoda, sed proportionalis.

Ad locum Pauli. Quod autem Paulus dixit de separatione coniugis fidelis, & infidelis, non est ad rem, quia Paulus loquitur de matrimonio contracto inter infideles, quod in illo speciali casu, & ex peculiari Christi institutione dissoluitur; matrimonium autem inter baptizatos, etiamsi alter fiat hæreticus, & sit pertinax, ita vt alius non possit habitare cum illo sine periculo animæ, nunquam dissoluitur quoad vinculum, licèt quoad torum sit iusta causa separationis, etiam altera parte inuita: multo ergo minus causa religionis potest sufficere ad talem separationem quoad vinculum, imò nec etiam quoad torum inuita altera parte, quia hîc non interuenit necessitas animæ & consequenter neque ordo iustitiæ, sicut in priori casu.

8. Ad locum Basilij. Locus autem Basilij difficilis reputatur, quia videtur docere coniugatum, qui vult religiosus fieri, debere vxoris licentiam postulare, vt debitum ordinem seruet: si autem consentire nolit, sufficere licentiam petitam, etiamsi obtenta non sit; & ideo ab aliquibus exponitur de matrimonio nondum consummato. Basilius autem sine dubio loquitur indistinctè de quibuscunque matrimonio coniunctis, de quibus loquitur Paulus (quem allegat) cùm dicit; *Vir sui corpori potestatem non habet.* Nam hoc maximè verum habet post consummationem. Deinde existimo potiùs negare recipiendum esse in Religione vnum coniugem resistente alio. Sic enim ait, *Si verò dissidens sit altera pars, & assiduè vsque ex aduerso cum altera contendat, quod videlicet minus solicita sit quomodo placeat Deo, hic ea conuenit meminisse quæ dicta sunt ab Apostolo: in pace autem vocauit nos Deus*, & sic concludit hoc membrum planè, dicens conseruandam esse pacem, & non admittendum in Religione vnum coniugem cum iusta perturbatione alterius; subiungit autem verba, quæ videntur huic sensui repugnantia, scilicet, *& sic parendum præcepto Domini, qui dixit, si quis venit ad me*, &c. Sensus tamen mihi esse videtur, *& sic parendum*, &c. id est iuxta præmissam distinctionẽ intelligendum esse illud Christi præceptum, vel consilium, & illi parendum, scilicet vt consentiente vxore quis religiosus fiat, dum verò resistit eam tollere, & prout potuerit orationibus, & ieiuniis intendat, donec Deus consortem moueat, vt consentiat; sicut sæpius contingere ibidem refert Basilius. Ad exemplum autem Thomę respondemus, illum vel ignorantia excusari, vel speciali motione Spiritus sancti.

Caput XXIII.

Vtrùm votum solemne castitatis religiosæ vim habeat dissoluendi matrimonium ratum.

I. Error hæreticorũ dicẽtiũ non dirimere. Secundus error extremè positus in hoc puncto fuit votum solemne castitatis religiosæ non dirimere quoad vinculum matrimonium ratum nondum consummatum. ita sentiunt hæretici huius temporis, quos refert Bellarminus cum Erasmo in cap. 7. 1. ad Corinth. & in eandem sententiam inclinat ex Catholicis Claudius Spinæus lib. 6. de continentia cap. 4. vt idem Author refert; & alios pro hac sententia citat Medina lib. 5. de continentia cap. 57.

Fundamẽtũ. Fundamentum est, quia vinculum matrimonij, & sacramentum etiã essentialiter perfectum est ante consummationem; ergo tam est indissolubile, sicut post consummationem; & de illo verificatur verbum Christi Matth. 19. *Quos Deus coniunxit, homo non separet*; & verbum Pauli 1. Cor. 7. *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir*, & illud ad Ephesios 5. *Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo, & Ecclesia.* Vnde sicut vnio Christi cum Ecclesia indissolubilis est, ita etiam sacramentum est indissolubile, vt signum habeat proportionem cum signato. Secundò, quia vel votum hoc habet talem effectum natura sua, vel iure diuino positiuo, vel iure Ecclesiastico; nihil horum dici posse videtur. Prima pars minoris probatur, quia hoc votum natura sua nihil plus habet quàm votum simplex castitatis, vt suprà ostensum est; at votum simplex castitatis non habet natura sua hunc effectum, siue nudum sumatur, vt per se constat, siue coniunctum cum quocunque pacto humano, priuata authoritate facto, vt suprà etiam probatum est. Secunda pars eiusdem minoris probatur, quia solemnitas voti non est de iure diuino; ergo nec effectus, qui conuenit tali

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tali voto, quatenus solemne est, item quia hic effectus non priùs tributus est aliqui voto castitatis, quàm effectus irritandi subsequens matrimonio, vt suprà probatum est, ergo sicut irritatio futuri matrimonij non est de iure diuino, ita nec præsenti. Tertia pars probatur, quia Ecclesia non habet potestatem dissoluendi matrimonium ratum, vt maximè probant adducta in primo fundamento. Item quia tale vinculum est indissolubile iure naturæ, quod non potest Ecclesiastica potestas immutare.

2. Conclusio vera. Votũ solemne castitatis religiosæ dirimit matrimoniũ ratũ

Nihilominus dicendum est votum solemne castitatis religiosę dirimere matrimonium ratum nõ consummatum, etiam inuito altero coniuge. Conclusio est communis Scholasticorum in 4. d. 38. & Canonistarum in cap. 2. & cap. *ex publico*, & c. *ex parte* 2. de conuersione coniugatorum, ex quibus iuribus hoc manifestè probatur & ex cap. *commissum*, de sponsalibus, & ex cap. vnico, de voto in 6. & Extrauag. Ioannis XXII. de voto; éstque hodie hæc veritas de fide definita in Concilio Trident. sess. 24. can. 6. probari etiam potest ab effectu, quia tale votum non solùm validum est, & licitè fit, sed etiam relinquit alterum cõiugem liberum, vt, matrimonium contrahere possit; ergo signum est vinculum ipsum dissolui. Antecedens patet, ex vsu, & ex iuribus citatis.

3. Fũdamẽtum primum ab aliquibus tradĩtũ impugnatur.

Respondent alicui reuera tunc non dirimi matrimonium, sed declarari ab Ecclesia à principio fuisse irritum ex defectu consensus contrahentium. Hoc autem præterquam quod est contra expressa verba Concilij Trident. est vanum, & sine fundamento. Quis enim hoc reuelauit Ecclesiæ? aut quomodo frequentiùs loquendo non esset falsa, & deceptoria talis declaratio? Quid enim impedit quominus priùs talis persona habuerit verum animum contrahendi matrimonium, & postea conceperit propositum mutandi statum? Aut quæ ratio esse potest suspicandi fictionem in tali matrimonio, quod ab eadem Ecclesia iudicaretur validum, & licitè consummatum, si contrahentes in illo permanere voluissent? Nisi quis fortasse fingat Ecclesiã antecedenter irritasse illud matrimonium, & consensum contrahentiũ dependenter à conditione futura, si alter contrahentium ingressurus esset religionem, ita vt euentus postea subsequens ostendat an matrimonium fuerit ratum, necne. At hoc friuolum est, tum quia sacramenta non conficiuntur dependenter à conditione futura & contingẽte; imò eo ipso quòd ita fiant, sunt irrita, etiamsi secundùm præscientiam Dei cõditio esset futura, vt in proprio loco ostensum est, 3. tom. 3. partis, tum etiam, quia talis institutio nullum habet fundamentum, nec vestigium in Ecclesia, essétque intolerabilis error in illa; nam in priuata persona similis intentio esset sacrilega, nedum in Ecclesiastica institutione. Denique in dicto cap. *commissum*, dicit Pontifex, eum qui iurauit alicui ducere eam in vxorem, & postea vult ingredi religionem, meliùs facturum si priùs impleat iuramentum ducendo illam, & postea ante consummationem ingrediatur. Supponit ergo Pontifex tale matrimonium esse validum, tam ex consensu contrahentium quam ex intentione Ecclesiæ, alioqui per illud non impleretur iuramentum, & ita fuisset superfluum. Quin potiùs ex illo textu habemus valorem talis matrimonij, non solùm non pendere, ex futuro euentu mutandi vitam, verùm etiam neq; ex præsenti proposito mutandi illam, quia cum illo potest stare consensus verum matrimonium conficiendi.

4. Secũdũ fundamẽtũ reiicitur.

Aliter responderi potest, ex Henriquo quodlib. 5. q. 39. vbi licèt fateatur assertionem positam esse veram; ait tamen non esse necessariam ad illum effectum: nam dici posset durare primum vinculũ, & nihilomininus licitũ esse cõiugi trãsire ad secũdas nuptias ex instituto Dei, qui in eo casu permisit, vnum virum habere simul duas vxores, vnã quoad vinculum tantùm; aliam quoad vinculum & vsum: & simili modo vnam mulierem habere duos maritos. Quòd si fortè loquatur de potentia absoluta, disputabile id est, non solùm de matrimonio rato, sed etiam de consummato; sed in hoc non immoror. Si autem id intelligatur de facto, errorem intollerabilem continet responsum quia in lege Euangelica non potest secũdum matrimoniũ esse validum, durante primo, etiam quoad vinculum, vt constat post totum titulum de sponsa duorum, ex definitione Concilij Tridẽt. dicta sess. 24. can. 2. vbi definit non licere Christianis simul habere duas vxores. Conc. Trid. Multo autem certius est, non licere eidem mulieri habere simul duos maritos, hoc enim etiam in lege scripta, vel naturæ nunquã licuit. Contendere autem quis potest, Concilium loqui de vxoribus, quę propriè includunt cõsummationem cum vtraque, quomodo loquuntur etiam iura Canonica, præsertim toto titulo de spõsa duorum. Sed hoc falsum est, quia certum est secundum matrimonium contractum post primum ratum, licèt non consummatum, esse inualidum, quandiu primum permanet, vt expressè traditur in cap. 1. 2. 3. & vlt. de sponsa duorum. Vnde nomen vxoris etiam de sponsa dici solet, quando matrimonium de præsenti interuenit; & ita est Concilium Tridentinum intelligendum: de qua re latiùs suo in loco, nam res est per se satis clara. Præterquam quòd in præsenti puncto Ecclesia satis expressè declarauit primum matrimonium dissolui ante consummationem, per subsequens votum solemne.

5. Quo iure hoc votum dirimat matrimoniũ ratum. Prima sententia docet dirimere ex natura rei.

Vt autem propriam rationem huius effectus reddamus, & argumentis satisfaciamus, oportet inquirere radicem, & originem huius effectus, quæ, vt in argumentis sumebatur, potest cogitari triplex, scilicet, ius naturale, ius diuinum positiũ, & ius Ecclesiasticum. Est ergo prima sententia affirmans votum hoc dirimere matrimonium præcedens ex natura rei; ita sentit Durand. in 4. dist. 27. q. 2. n. 9. Palud. in 4. d. 27. q. 3. ar. 2. n. 10. in fine, licèt subobscurè, solùm enim reddit rationem, cur tale matrimonium soluatur, scilicet, quia religiosus mortuus est, quoad actus ciuiles, & carnales. Expressiùs Soto ibi q. 1. art. 4. qui in hoc solùm fundatur, quòd Religio est actus perfectior, diuino iure institutus, & ideo non debet impediri per statum minùs perfectum, quandiu hic dissolui potest, sine graui iniuria tertij; ita verò contingit in matrimonio rato; nam est status minùs perfectus, & ex eius dissolutione non sequitur grauis iniuria alterius partis. Quæ ratio est probabilis congruentia, supposita aliqua institutione, absolutè autem, & per se sola parum probat; aliàs per quemlibet statum perfectiorem posset dissolui tale matrimonium: item propter aliàs rationes, quas statim afferam. Eandem sententiam sequitur Ruardus art. 18. §. *cùm ex dictis sit manifestum*, vbi, licèt aliis verbis, eandem rationem indicat, dicens, ex natura rei licitum esse commutare coniugium imperfectum in aliud perfectius, & spirituale. Hanc denique sententiam sequitur Caietan. tom. 1. opuscul. tractat. 27. de dispensatione matrimonij, &c.

vbi

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vbi ait tantæ virtutis esse votum castitatis religiosæ, vt saluat matrimonium priùs legitimè contractum & non consummatum, non ex statuto Ecclesiæ, sed ex propria natura, quia (vt statim explicat) licèt hoc votum habeat solemnitatē ex statuto Ecclesiæ, nihilominus supposita solemnitate, ex natura rei repugnat matrimonio, & vsibus eius; sicut consecratio calicis est, ex statuto Ecclesiæ, & nihilominus facta consecratione ex natura rei repugnat illi communis, seu profanus vsus.

6. *Est improbabilis hæc sententia. Impugnatur primò.* Hæc sententia probari nulla ratione potest, propter duo præcipuè. Primum est, quia si supponamus matrimonium ratum quoad vinculum habere adeò formalem repugnantiam cum vinculo huius voti castitatis, vt ex natura rei non possint esse simul; potiùs dicendum esset, stando in puro iure naturali, votum factum post tale matrimonium esse nullum, quàm esse validum, & dissoluere prius matrimonium: sicut econuerso, quando tale votum supponitur, impedit subsequens matrimonium. Sequela probatur, quia ex natura rei contractus priùs factus cum vna persona impedit posteriorem contractum sibi incompossibilem, & non rescinditur per illum; sic enim matrimonium ratum non soluitur per subsequens etiam consummatum; & donatio priùs facta vni, non irritatur per subsequentem, sed potiùs illam irritat. *Obiectio diluitur.* Dices hoc procedere inter ea quæ paria sunt, vt sunt duo matrimonia; in præsenti autem matrimonium etiam iam factum cedere statui Religionis propter perfectionem eius. Sed contrà si Petrus donauit Paulo rem aliquam, & postea velit eam dare Ecclesiæ in cultum Dei, posterior donatio non irritat priorem, sed potiùs irritatatur ab illa; quia licèt ex genere suo videatur perfectior, tamen iam non habet materiam aptam, nec capacem illius perfectionis, quia fit de re aliena: ita ergo in præsenti votum vel traditio, quæ fit in religione, licèt ex se sit melior, tamen facta post matrimonium ratum fit de re aliena, quia per matrimonium ratum transfertur dominium proprij corporis in alterum; ergo ex natura rei non est bona, nec melior; non esset ergo magis valida quàm votum faciendi eleemosynam de re aliena.

7. Atque hinc etiam falsum videtur ex natura rei fieri tale votum sine iniuria alterius coniugis; nam qui priuatur re sua se inuito, iniuriam patitur, quando id fit authoritate propria, & non Principis, seu legis; sed per matrimonium ratum acquisiuit vterque coniugum verum dominium in alterum; ergo ex natura rei priuatio talis dominij propria authoritate est iniuriosa. Respondet Soto non interuenire iniuriam, quia ex natura rei in priori contractu, subintelligitur conditio, *nisi interea alter fruges sanctioris vitæ sibi optare voluerit.* *Respōsio Soti reiicitur.* Sed profectò voluntarium est dicere hanc conditionem subintelligi ex natura rei: cur in hoc contractu magis quàm in donatione alterius rei homini facta, talis conditio subintelligitur? Nam cum proportione dici posset, dum aliquid homini donatur, subintelligi conditionem, nisi interim placeat donare illam Deo. Item aliàs ante legem Euangelicam subintelligeretur illa conditio in quolibet matrimonio rato, liceretque coniugatis etiam in lege Moysis, vel naturæ dissoluere matrimonium ante consummationem titulo sanctioris vitæ. Hoc autem inauditum est, nam creditur hoc esse priuilegium legis gratiæ. Sequela verò patet, quia in his, quæ naturalia sunt, & pertinent ad intrinsecam conditionem contractus, æqualia sunt præsentia & præterita matrimonia.

Præterea ex illa conditione sequitur non solùm per votum solemne Religionis, sed etiam per votum ordinis sacri, vel per votum simplex perpetuæ continentiæ in statu solitario, aut simili viuendi modo dissolui matrimonium ratum: quod esse falsum quoad votum clericorum, docet Ioannes XXII. in sua Extrauag. de voto; quoad alios verò ostendimus in superioribus. Sequela patet, quia conditio dicebatur esse, *fruges sanctioris vitæ.* certum est autem quamlibet vitam dicatam Deo in cœlibatu esse meliorem, & sanctiorem ex suo genere, quàm matrimonium: certum item est esse impossibilem illi, quia licèt sacerdotium. v. g. ex natura rei non repugnet cum matrimonio, tamen ille status vt consecratus voto perfectæ continentiæ repugnat cum matrimonio saltem quoad vsum eius, quæ repugnantia dicitur sufficere, iuxta sententiam quam impugnamus, vt magis statim patebit. Quòd si quis dicat vitam sanctiorem in illa conditione non accipi ea generalitate, sed per Antonomasiam pro statu religioso, in quo fiunt vota solemnia, facilè impugnabitur, tum quia hoc multo magis est voluntarium, tum etiam, quia si illa conditio per voluntates contrahentium apponitur, ipsi poterunt sub illa includere non tantùm statum religiosum, sed etiam quemlibet alium perpetuæ continentiæ, cùm ille etiam melior sit; & eadem ratione poterunt per mutuum consensum expressum excludere talem conditionem, & tunc non posset Ecclesia facere, vt tale matrimonium solueretur per subsequens votum, si verum est tantùm posse dissolui ratione conditionis inclusæ. Addo insuper non esse in potestate contrahentium talem conditionem apponere, si ex natura rei non est ipso contractu necessario inclusa; aliàs possent etiam matrimonium contrahere, reseruando sibi potestatem retrocedendi ante consummationem, etiam propter alias causas, quod est contra naturam talis contractus; dicere autem illam conditionem esse omnino intrinsecam, & inseparabilem ex natura rei & absolutè, gratis dictum est, & respectu status religiosi, seu voti solemnis, vt sic includit repugnantiam. Nam ille status cum illis omnibus conditionibus, quæ ad solemnitatem voti requirantur, non est aliquid ex sola natura rei existens, nec per solas priuatas hominum voluntates ex natura rei factibile, vt suprà ostendi; sed necessarium est, vt in illo interueniat authoritas publica; ergo eo ipso quòd sumitur votum cum coniunctione ad talem statum, non sumitur sine adminiculo iuris positiui, & consequenter non ex sola natura rei dissoluitur. Et hanc rationem arbitror esse efficacem contra quemcunque modum explicandi hanc sententiam; quæ efficacitas magis ex dicendis constabit.

Atque hinc etiam facilè excluditur alia euasio quorundam dicentium per matrimonium ratum non dari traditionem, & possessionē rei, sed purū contractum fieri, traditionē autem, & possessionē conferri per copulā, & ideo per subsequentē traditionem, quā includit votum solēne castitatis religiosæ posse dissolui: sicut contractus venditionis perfectus est in ratione cōtractus per mutuum consensum 9. *Responsio alia impugnatur.*

8.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

consensum; tamen si non sit facta traditio, & eadẽ res alteri vendatur, & tradatur, secunda venditio tenet, & prima rescinditur. Sed hæc euasio, & nullius momẽti est, & falsã doctrinã continere potest; nam, vt ab exemplo incipiamus, magna est differẽtia inter venditionẽ, & matrimonium, quia per purum contractum venditionis, non transfertur statim, seu actu dominium rei venditæ, donec aliqua traditio, vera, vel ficta intercedat, vt ex materia de iustitia constat; at verò in matrimonio statim ex vi contractus transfertur dominium vnius coniugis in alterum vicissim, aliàs non esset statim licitus vsus, neque haberet vnus coniugum ius, & potestatem in corpus alterius, quod est contra naturam talis contractus, & ideo natura sua habet hunc effectum, in quo non pendet ab humana lege, sicut pẽdere potest cõtractus venditionis: si ergo sensus illius responsionis sit, per matrimonium non fieri traditionem corporum quoad dominium, falsum est, quod assumitur, nec exemplũ est ad rem, aliàs simili ratione probaretur secundũ matrimonium postea factum & consummatum, dissolui à primo tantùm rato. Si verò sit sensus per contractũ matrimonij non fieri traditionẽ quoad actualem vsum dominij, hoc nihil refert, quia vsus rei non requirit hanc firmitatem contractus, etiam in inferioribus contractibus, emptionibus, & venditionibus, &c. Sufficit enim possessio, seu qualibet actio, per quam transferatur dominium, quæ regulariter prior est, quàm vsus rei emptæ.

10. Cõfirmatur. Et hinc sumitur confirmatio discursus facti: nam si ex natura rei votũ subsequens dissolueret matrimonium ratũ, etiã dissolueret matrimoniũ consũmatum; quod dici non potest. Sequela patet, quia ex natura rei tã absolutè & simpliciter est indissolubile matrimonium ratũ, sicut consummatum. Quamuis enim in matrimonio consummato, sint plures rationes indissolubilitatis, vt sic dicã, tamẽ in rato est illa quæ sufficit ad indissolubilitatẽ simpliciter; & similiter licèt in dissolutione matrimonij consummati sit maior iniuria; in dissolutione matrimonij rati est etiam grauis iniuria ex natura rei; quoad hoc ergo dicimus esse paria; & hoc satis esse videtur ad probãdam sequelam: nam si votum subsequens ex natura sua potest dissoluere id, quod aliàs est indissolubile; poterit etiam matrimonium cõsummatum dissoluere, quia ex sola rei natura non potest sufficiens ratio differentiæ, vel limitationis reddi. Et eodem modo argumentari possumus; nam si ex sola natura rei admittitur hæc exceptio in matrimonij rati indissolubilitate, possent etiam alia facilè excogitari, & admitti.

11. Impugnatur secundò supraposita sẽtentia. Secundus modus principalis impugnandi prædictam sententiam est, quia vinculum matrimonij rati, & vinculum voti castitatis cum traditione religiosa, non habent formalem repugnantiã, ob quam ex natura rei vnum formaliter excludat aliud: nam ex hoc principio apertè sequitur, quòd licèt ponamus hoc votum factum post matrimonium ratum esse validum, ex sola sua natura, & secluso omni iure positiuo, non dissolueret vinculum matrimonij. Vt autem illud probem, aduerto aliud esse illa duo vincula ita repugnare, vt non possint simul licitè fieri; aliud vt non possint simul permanere: nam ex primo non sequitur secundum, nam post votũ simplex castitatis, nõ potest licitè matrimonium contrahi, contractum tamen valet; & è contrario post matrimonium ratum, non potest licitè votum solemne ordinis emitti, emissum tamen valet, & ambo vincula simul manent, quia multa fieri prohibentur, quæ facta tenent. Igitur in præsenti non negamus votum castitatis religiosæ, & vinculum matrimonij rati ex natura rei habere saltẽ hanc repugnantiam, vt non possint licitè simul assumi, quia includunt obligationes ad oppositos actus, vt statim dicemus; negamus verò habere naturalem repugnantiam, ratione cuius non possint simul manere. Secundò aduerto, aliud esse, duo vincula obligare ad actus inter se repugnantes; aliud vincula ipsa inter se formaliter repugnare: sæpe enim principia contrariorum actuum possunt esse simul, licèt actus ipsi simul esse non possint, vt in naturalibus constat, & in moralibus sæpe quis oneratur pluribus obligationibus, quibus non potest simul satisfacere, & quamuis propter impotentiam excusetur ab actuali executione alicuius, tamen per se illam obligationem in se retinet. Exemplum ad præsens accommodatum est in eo, qui post votum simplex castitatis matrimonium contraxit: nam ex vi voti semper obligatur ad integram castitatem quantũ in se est, ex vi autem matrimonij obligatur ad reddendum debitum, & hæc obligatio impedit, & excusat quoad talem actum, vt excutioni mandetur. Sic ergo in præsenti fatemur, vsum matrimonij, & integram obseruationem castitatis religiosę simul exerceri non posse, & nihilominus dicimus vincula, quibus homo per se obligatur ad tales actus, simul esse posse sistendo præcisè in natura rei, quia nulla ostendi potest sufficiens ratio formalis repugnantiæ, quia nec ex generali ratione obligationũ ad repugnantes actus id sequitur, vt declaratum est; neque etiam ex particularibus rationibus talium vinculorum.

Quod præterea ostenditur ex his, quæ suprà diximus de professione facta post matrimonium cõsummatum inuito alio coniuge; ostendimus enim non esse nullã ex natura rei, sed ex statuto Ecclesiæ, quia illo ablato, posset habere affectum formalem non obstante vinculo matrimonij; nam posset reddere talem personã inhabilem, ad aliud matrimonium etiam post mortem coniugis, & obligare illam ad seruandam castitatem, quantum potest sine iniuria alterius partis quandiu viuit, & post mortem eius simpliciter. Ita ergo in præsenti, si solam rei naturam attendamus, non inuenitur formalis repugnantia; tum quia hæc non potest esse maior inter matrimonium ratum, & quamlibet religiosam castitatem, quàm sit inter matrimonium cõsummatum, & professionem religionis; tum etiam quia in præsenti cum vinculo illius matrimonij posset simul esse formalis effectus, & obligatio talis voti, quamuis executio eius in præsenti solùm esset futura quanta sine iniuria alterius coniugis esse posset. Tandem si hoc votum natura sua rescinderent illud matrimonium, vel id esset propter absolutam promissionem perpetuæ castitatis; & hoc non, quia simplex votum castitatis hoc habet, vel quia simul cum aliis votis ex traditione constituit religiosum statum; & hoc non, quia in societate votũ castitatis, quod Scholares emittunt, constituit statum verè religiosum, & tamen non rescindit matrimonium ratum, vt infrà ostendemus. Quòd si quis dicat illud votum non esse solẽne. Respondemus, hoc parũ referre, si effectus ille prouenit ex natura status religiosi, præcisè spectati: nam hæc integrè reperitur in tali religioso, nam si dicatur prouenire ex solemnitate quatenus est ab Ecclesia, iam non erit ex natura rei, sed ex Ecclesiæ statuto, vt in simili dictum est, sectione præcedẽti, & in sequentibus ampliùs declarabitur, magisque confirmabitur hæc sententia. 12.

Funda-

13. Satisfit argumentis in contrarium factis. Ad Palud.

Fundamenta igitur contrariæ opinionis parum suadent. Ad Paludanum enim respondetur, professionem in tantum esse mortem ciuilem, in quantum iure aliquo positiuo morti ciuili æquiparata est, vt paulo antea dicebamus; ea enim quæ non verè, sed fictè iuris talia sunt, neque esse, nec intelligi possunt talia ex natura rei sine adminiculo iuris: Ex eo ergo quòd professio dissoluat matrimonium ratum, quatenus est mors ciuilis, potiùs infertur non id facere ex sola rei natura, sed virtute alicuius positiui iuris. Ad fundamentum Soti responsum ibi sufficienter; (Ad Sot.) nam sola maior, vel minor perfectio non sufficit in his, quæ sunt diuersorum ordinum; sic enim professio religiosa perfectior seruitus est, quàm humana, & nihilominus hæc non rescinditur per illam; nam si seruus profiteatur obedientiam religiosam, non liberatur à iugo seruitutis humanæ, cùm tamen illa seruitus non solùm sit minùs perfecta, sed etiam dissolubilis natura sua per priuatas etiam voluntates, quod non habet matrimonium ratum. Et hoc exemplum refutat etiam (Ad Rich.) sufficienter, quod Richardus dicebat de commutatione in melius. Hæc enim commutatio ex natura rei non potest propria authoritate fieri in his, in quibus iam alius habet ius acquisitum, quia interueniente iniuria tertij desinit esse melius, quod aliàs tale esset, vt videre licet in dicto exemplo, & in quolibet alio contractu humano (extra matrimonium) per quem sit alteri ius acquisitum. Ad Caietanum ex dictis etiam responsum est, (Ad Caiet.) tum quia cùm supponit votum solenne vt sic, iam supponit ius positiuum, tum etiam, quia suprà ostensum est, ob eam causam non propriè dici votum solenne natura sua irritare matrimonium subsequens. Item exemplum de calice consecrato parum probat, tum quia hîc non est alia consecratio, nisi quatenus promissio, vel oblatio facta Deo, dicitur quædam consecratio, tum etiam, quia ex consecratione ad summum sequitur, non esse licitum profanum vsum rei consecratæ; non verò sequitur talem rem fieri omnino inhabilem ad alium vsum, aut quod per accidens saltem licere non possit, vt in superioribus etiam tactum est.

14. Secunda sententia asserit votũ solemne castitatis religiosæ dirimere matrimonium ratum iure diuino positiuo.

Est igitur secunda sententia principalis in hoc casu dissolui matrimonium ratum iure diuino positiuo à Christo Domino specialiter lato in lege Euangelica, per quod voluit dispensare in lege naturali de indissolubilitate matrimonij. Quam sequutus est Abulens. 1. Reg. cap. 8. quæst. 98. Victoria de potestate Papæ propositione 1. n. 6. Cano de locis lib. 3. cap. 4. Et alij quos sequitur Sanchez lib. 2. de matrim. disput. 19. num. 3. & Rebel. 2. p. de iust. lib. 3. quæst. 4. sect. 2. & 3. Duplex fundamentum huius sententiæ afferri potest. (Primũ fundamentum.) Primum est, quia hic effectus non est ex sola natura rei, vt probatum est, nec esse potest ex iure Ecclesiastico, quia non habet Ecclesia potestatem ad dispensandum in iure naturali; neque ad immutandam naturalem proprietatem matrimonij rati, qualis est absoluta indissolubilitas. Relinquitur ergo vt fieri debuerit iure positiuo diuino. Positiuo (inquam) non solùm superaddito puræ naturæ, sed etiam superaddito gratiæ, quia etiam gratia non affert secum ex sola intrinseca natura talem effectum, vt cum proportione probant omnes rationes in præcedenti puncto adductæ. (Obiectio.) Dices potiùs in lege Euangelica, quæ est lex gratiæ, addita est indissolubilitas matrimonio ratione sacramenti, & ratione præcepti à

A Christo lati, quam diminuta; ergo stando in iure diuino Euangelico non est magis solubile matrimonium ratum, per statum aliquem subsequentem, quàm esset iure naturæ. Respondetur iuxta hanc sententiam, vtrumque esse verum: nam (Responsio.) duplex ius Euangelicum in hoc negotio distingui potest: vnum quod secundùm legem ordinariam obligat ad indissolubilitatem matrimonij rati; aliud quod in particulari casu dispensat ob perfectionem legis nouæ. Vnde dici potest legem nouam intensiuè hausisse indissolubilitatem illius vinculi, extensiuè autem aliqua ex parte illud diminuisse dispensatiuè.

15. Secundum fundamentum.

Secundum fundamentum huius sententiæ est, quia Christus Dominus sine dubio potuit B hanc dispensationem concedere; quòd autem fecerit, & est consentaneum perfectioni legis diuinæ, ne maius bonum religionis per legem illam generalem matrimonij impediretur; & consonat etiam traditioni Ecclesiasticæ, cuius nullum initium scriptum inuenitur, quod est signum iuris, seu institutionis diuinæ à Christo factæ, iuxta regulam Augustini lib. 4. de Baptis. c. 24. Talem autem esse hanc traditionem constat tum ex iuribus, & Pontificibus, qui de hac re loquuntur; semper enim de hac consuetudine tractant tanquam de re antiqua, nullúsque sibi, vel alteri attribuit institutionem eius: tum etiam ex C sanctorum exemplis, quæ sunt optima iudicia legis diuinæ, teste Augustino lib. de mendacio cap. 15. & Gregorio, hom. 10. in Ezechiel. In præsenti autem habemus multa exempla sanctorum, qui ante omnem Ecclesiasticam legem post matrimonium ratum, propter vitæ perfectionem coniugem reliquerunt: quæ exempla latè suprà tractauimus disputando de voto simplici castitatis, & Alexander III. in cap. 2. de conuers. coniug. generatim ait, *sicut Sancti quidam de nuptiis vocati fuerunt.*

16. Impugnatur hæc sententia.

Hæc verò opinio duobus modis intelligi potest; prior est, quòd Christus Dominus dederit Ecclesiæ suæ potestatem instituendi statum perfectionis, D quem possent fideles etiam post matrimonium ratum, profiteri, libero dimisso altero coniuge. Alius sensus est Christum ipsum immediatè præcepisse, vt non obstante matrimonio rato liceret statum religionis assumere, & quod ex hoc statim necessariò sequatur illius matrimonij solutio. Prior sensus in re quidem verus est, nam hic effectus esse non potest, nisi originem trahat à potestate à Christo data; ille tamen sensus non sufficit, vt hoc dicatur esse de iure diuino: nam omnia iura Ecclesiastica condita sunt per potestatem supernaturalem à Christo datam; tamen quia immediatè arbitrio hominũ lata sunt, & ab eisdem auferri possunt, simpliciter humana E sunt. Et ita authores huius sententiæ non loquuntur in hoc sensu, sed in posteriori, in quo eorum sententia nobis probari non potest.

17. Primum fundamentum.

Primò, quia votum castitatis religiosæ non irritat matrimonium subsequens iure diuino positiuo, vt ex dictis supponimus; ergo nec irritat matrimonium iam factum. Probatur consequentia ex similitudine rationis. (Instantia diluitur.) Dices non esse æqualem rationem, quia plus est soluere quod ligatum est, quàm impedire ne vinculum fiat. Vnde Ecclesia multis modis potest impedire ne matrimonium contrahendum valeat; soluere autem quod ratum iam est, aut rarò, vel fortè omnino non potest. Respondeo, licèt in hoc excedat matrimonium iam factum; tamen aliunde

(c) 2007 Ministerio de Cultura

est inter hos duos effectus quædam connexio, ratione cuius necessariò habent æqualitatem in ordine ad hoc diuinum ius, quia nullum votum potest dissoluere matrimonium ratum, nisi reddat personam inhabilem ad simile matrimonium; quia esset valdè absurdum subtrahere coniugem de actuali dominio, & potestate alterius, & relinquere illum liberum, vt validè possit se tradere alteri in coniugem, vt suprà latè deduxi, tractando de voto simplici castitatis. Vnde illa inæqualitas potest retorqueri, & ex illa confirmari ratio facta: nam difficilius est dissolui matrimonium ratum, quàm impedire contrahendum; si ergo Christus dedisset voto solenni castitatis priorem virtutem, dedisset vtique posteriorem; quia non minus conueniens esse poterit statui religioso posterior, quàm prior; & alioqui non erat conueniens votum aliquod habere priorem efficaciam sine posteriori; ergo si posteriorem non dedit, profectò neque priorem. Vnde etiam confirmatur, quia verisimile non est, votum solemne continentiæ prius cœpisse in Ecclesia irritare matrimonium contractum, quàm contrahendum; sed hoc secundum non habuit ab ipso Christo: imò verisimile est, non semper habuisse hunc effectum in Ecclesia; ergo idem prorsus de primo sentiendum est.

18. *Secundum fundamentum.* Secundò argumentor ex alio principio, quòd solennitas voti est de constitutione Ecclesiæ, vt ex doctina Pontificum sæpe diximus; nam votum castitatis religiosæ non dirimit matrimonium ratum, nisi solenne sit; ergo non dirimit ex vi solius diuini iuris, sed interuentu, & efficacia iuris Ecclesiastici. Antecedens patet, quia licèt omne votum solenne dirimat matrimonium ratum, vt constat de voto sacri ordinis in Extrau. vnica de voto Ioannis XXII. è contrario verò nullum votum dirimit matrimonium ratum, nisi solenne sit; dixi autem solùm de facto non dirimere, non autem de possibili non posse dirimere, quia fortasse Ecclesia posset id facere, sicut fecit, vt aliquod votum simplex irritet matrimonium subsequens, quamuis fortasse id non expediat, vt in sequentibus dicam. Consequentia verò probatur, quia solennitas voti non est de iure diuino; ergo neque hic effectus, qui voto non conuenit absque solennitate.

19. *Obiectio.* Dices, quamuis Christus non instituerit solennitatem voti instituisse, & præcepisse, vt eo ipso quòd votum esset solenne, matrimonium ratum dirimeret. Sed contrà; nam Ecclesia de facto instituit aliquod votum solenne quod non habet illum effectum, vt patet de voto Clericorum. *Solutio.* Respondetur illud non esse votum solenne simpliciter, sed secundùm quid, scilicet, quoad effectum dirimendi matrimonium pòst contractum, hanc enim ob causam huiusmodi determinationem addit Pontifex in cap. vnico de voto in 6. Sed contrà, nam hinc sequitur votum simpliciter solenne vocari quod vtrumque habet effectum, scilicet dirimendi contractum, & contrahendum; ergo cùm solennitas sit ab Ecclesia, & non ex institutione, neuter effectus esse potest de iure diuino immediatè, sed solùm in origine, quatenus de iure diuino est, vt quod Petrus soluit in terris, solutum sit in cœlis. Vnde in hoc solo sensu potest esse vera illa hypothetica, seu composita propositio, scilicet, supposita solennitate simpliciter voti, de iure diuino esse, vt dirimat matrimonium ratum, nam supponere solennitatem simpliciter nihil aliud est, quàm ponere Ecclesiam voluisse, vt tale votum sic factum habeat tales effectus. Et confirmo; nam quidquid aliud in voto castitatis religiosæ esse intelligatur antecedens, ad directam institutionem talis effectus, non est solennitas sufficiens ad tale effectum, & potest per Ecclesiam fieri vt maneat sine tali effectu; ergo nulla alia solennitas cogitari potest, cui de iure diuino sit adiunctus hic effectus, nam si esset, non esset ab illa separabilis per Ecclesiã in sensu composito, vt aiunt. Antecedens patet interrogando, quid sit illa proprietas voti, cui adiuncta est iure diuino hæc efficacitas? Aut enim est traditio, & status religiosus; & hoc non, quia in aliquo gradu societatis hoc totum inuenitur sine illo effectu; aut est consecratio aliqua, vel benedictio Ecclesiæ, & hoc etiam non, quia est cæremonia valde accidentaria, & posset Ecclesia illam concedere sine dissolutione vinculi matrimonij rati, sed sub ea lege, vt alter etiam coniux perpetuam castitatem seruaret. Et eadem replica fieri potest, quidquid aliud esse dicatur talis voti proprietas, vt, v. g. quòd sit absoluta perpetuitas eius, cum traditione, & obligatione mutua, etiam ex parte religionis; nam his omnibus permanentibus in quocumque, vel in aliquo statu religioso posset Ecclesia statuere, vt in eo non dissolueretur matrimonium ratum, sed quòd vel professio non esset valida si inuita altera parte fieret, vel certè si fieret, ex consensu eius ille cogeretur continentiam seruare. Quo enim fundamento negare audebimus posse hoc facere Ecclesiam, cùm nullibi reperiatur à Christo prohibitum? Et licèt generaliter non expediat, tamen aliud est agere de absoluta potestate, aliud de conuenienti vsu eius, & fortasse in aliquo tempore, vel in aliqua prouincia, vel in speciali aliqua religione posset id expedire, vel ad maiorem pacem, vel ad maiorem probationem ingredientium religionem. Non est ergo cur dicam, hoc esse contra latitudinem Ecclesiasticæ potestatis: nulla est ergo connexio ex iure diuino necessaria inter statum religiosum, & illum effectum, nisi quatenus per Ecclesiam formaliter, & directè ad hunc effectum admittitur, seu approbatur, & ideo etiam nunc non habet hunc effectum, nisi votum castitatis factum in professione religionis approbatæ & ex vi talis approbationis admissum, vt solenne simpliciter.

20. *Conclusio vera. Votum solemne castitatis religiosæ dirimit matrimonium ratum ex Ecclesiæ statuto. Probatur primò.* Concludendum igitur est, votum solenne religionis habere hunc effectũ, ex Ecclesiæ statuto. Probatur primò à sufficienti enumeratione, quia hoc votum habet hunc effectum, & non ex sola natura rei, neque ex diuino iure immediatè, quæ omnia ostensa sunt; ergo interueniente Ecclesiastico iure, quia sine iure fieri non potest. Vnde Ioan. XXII. in Extrauag. vnica, de voto, negat votum castitatis ordinis habere hunc effectum, *quia nec iure diuino, nec per sacros canones reperimus hoc statutum.* Ex quibus verbis colligo, aliquod ex his iuribus esse necessarium ad hunc effectum, & quodlibet eorum potuisse sufficere; ergo meritò idem dicimus de voto castitatis religiosæ; cùm ergo in hoc voto de effectu constet, & de iure diuino non constet, imò sufficienter probetur nullum tale esse, sistendum est in iure Ecclesiastico, de quo satis constat.

21. *Probatur secundò.* Vnde argumentor secundò: nam hic effectus non excedit amplitudinem Ecclesiasticæ potestatis: ergo optimè in institutionem eius reducitur, cùm sic facilè expediantur omnes difficultates. Antecedens planè colligitur ex dictis verbis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Ioan. XXII. Nam si Ecclesia non posset hunc effectum alicui voto tribuere, immeritò, & valdè impropriè inter causas huius effectus, vel negationis eius posuisset canonicũ ius, satis enim fuisset dicere, votum ordinis non habere hunc effectũ iure diuino, vt inde concluderet non habere hunc effectum. Deinde probatur idẽ antecedens, quia absolutè loquendo matrimoniũ ratum dirimi potest propter meliorem frugem; cur ergo non posset Ecclesia approbare, vt status Episcopatus sit melioris frugis quoad hunc effectũ; vel status Eremiticus, aut cõtinentiæ publicæ professæ in facie Ecclesiæ absque aliis votis vel cõditionibus status religiosi? Denique declaratur ratione, quia quãuis Christus Dominus voluerit dispensare cũ Ecclesia sua, vt esset in ea aliquis status perfectionis, per cuius professionẽ posset matrimoniũ ratũ dissolui, vt præcedens opinio supponit, & nos facilè admittimus quoad potestatẽ; nihilominus potuit modum huius status, & vsum eius Ecclesiæ arbitrio, & institutioni committere; ita, vt neque omni statui perfectionis, aut religionis necessariò sit adiunctus hic effectus; neque è conuerso soli statui religionis, prout nunc constituitur ex traditione, & tribus votis solẽnibus, esse annexum; nã in toto hoc genere potestatis; & institutionis nulla apparet repugnantia, & alioqui habet magnã congruentiã, quia hęc materia multum est variabilis, & pro diuersitate temporũ, & locorũ potest nunc expedire vna consuetudo, & postea alia; ergo non fuit necesse actum ipsum irritationis iure diuino institutũ esse, sed sufficiẽs fuit dare potestatem, & magis credendum est ita factum esse. Quia ad affirmandã potestatem habemus sufficiens fundamentum in generalibus Christi verbis, *Quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cœlis*; addendo nihil repugnare prædictũ modũ soluendi matrimoniũ ratũ comprehendi sub illa generali distributionis. Quod facilè ostendi potest ex dictis, & magis patebit expediendo difficultates. Item potest fundari in verbo Christi, *Pasce oues meas*, subiungendo huiusmodi institutionem pertinere ad conuenientem pactum spiritualem Ecclesiæ, nec potuisse conuenientiùs tradi, quàm per Petrum.

22. Probatur tertiò.

Tandem argumentari possumus à signo; nam videmus in eo statu Ecclesiastico, vel per illud votum dissolui matrimonium ratum, quod Ecclesia censuit ad hunc effectum esse sufficiens, & nõ per alia, etiã si solemnia sint, vel ad dirimendum matrimonium postea contractum sufficientia; ergo signum est applicationem huius effectus, vt sic dicam, ad hoc vel illud votũ commissam esse Ecclesiæ, quatenus certa aliqua lege posset esse constans. Antecedens patet exemplo satis antiquo, de voto solemni sacri ordinis; nam illud non habet hunc effectum, quia sacri canones hoc non statuerunt, vt dixit Ioannes XXII. patet etiam nouo exemplo in voto castitatis religiosæ, Scholarium Societatis, quod in principio nullum dirimebat matrimonium, quia nondum Ecclesia ad hunc effectum illud approbauerat; nunc verò dirimit subsequens matrimonium, si fortè contrahatur, quia ad hunc effectum iam approbatũ est, non verò dirimit iam contractũ, quia de hoc effectu nihil Põtifices loquuti sunt, vt infrà videbimus. Idem signũ cõfirmari potest, ex c. *ex parte* 2. conuers. coniug. vbi votũ virginitatis etiã suscepto velo, dicitur non dirimere matrimonium ratum, si factum sit animo permanendi in propria domo, & ibi castitatem seruandi; dirimere autem

A si factum sit in professione regulari. Cuius differentiæ rationem assignare nõ possumus sufficientem, nisi ex Ecclesiæ determinatione, & institutione; nam si antiqua exempla consideremus, quę ad confirmandum hunc effectum afferri solent, in eis solius continentiæ professionem, & obseruantiam inueniemus; quòd ergo nunc sit necessaria professio in Religione approbata, Ecclesiastica institutio est. Vnde Panormitanus in dicto c. *ex parte* n. 3. & alij ex illo textu colligunt matrimonium ratum non posse dissolui, nisi in casibus à iure expressis. Ad quod etiam potest expendi in eodem textu verbũ illud, *Nos autem nolentes prædecessorem nostrum vestigiis declinare*: nam per illud B significatur materiam hanc non esse iuris diuini, quam Pontifex non possit limitare, sed pendere ex institutione & voluntate eius. Atque hæc sententia à nobis explicata communior est Canonistarum dict. c. *ex parte*, cum aliis suprà citatis, & in c. *desponsatam* 27. q. 2. docet Felinus consil. 26. n. 19. Anchar. repeti. super cap. Canonum n. 28. de constit. Garcia. de Benef. p. 7. c. 10. n. 83. & plurium Theologorum in 4. d. 27. & 38. & Henriq. quodlib. 5. quæst. 38. & alij.

Magis autem confirmabitur hæc sententia respondendo ad fundamenta alterius, & ad rationes in principio positas. Ad primam concedimus matrimonium, quoad essentiam suam, tam in esse C contractus, quàm in esse sacramenti, perfici ante copulam per mutuum consensum expressum; ideóque sub vtraq; ratione esse indissolubile simpliciter priuata authoritate, & arbitrio ipsorum cõtrahentium. Cum hoc tamen nihilominus stat, vt matrimonium consummatum ratione copulæ, indissolubilius fiat, sub vtraque etiã ratione contractus, & sacramenti, ita vt iam non solùm priuata authoritate, sed etiam publica, vel per potestatem à Christo acceptam dissolui non possit. In ratione quidem contractus ratione maioris iniuriæ, tam naturæ, quàm prolis per se loquendo; in ratione verò sacramenti propter ampliorẽ significationem, quomodo ex Hieronymo refertur in D cap. *quapropter*, 27. q. 2. *Coniugia sponsali conuentione initiantur, & commistione corporum perficiuntur.* vbi glossa, *perficitur* (inquit) *non quoad essentiam, sed quoad significationem*; quia iam nõ solùm vnionem animæ cum Deo, quæ dissolubilis est; sed etiam indissolubilem vnionem humanitatis cum Verbo, aut Christi cum Ecclesia, quod expressè asseruit Innocentius III. in cap. *debitum* de bigamis, sic intelligens illud Genes. 2. & ad Ephes. 5. *Et erunt duo in carne vna.*

23. Respõdetur ad fundamẽta cõtrariæ sententiæ. Ad primum.

24. Ad secundum.

Ad secundam rationem dubitandi respondetur, votum solemne religionis habere hunc effectum, ex institutione Ecclesiæ, vt rectè discursu ibi facto, & ex omnibus dictis circa priores sententias à sufficienti partium enumeratione concluditur. Ad difficultatem autem in contrarium E ibi positam respondetur primò Ecclesiam habere potestatem ad dissoluendũ matrimonium ratum non consummatum, & ex iusta causa, siue per dispensationem, siue per iustam & sacram institutionem. Nec refert quòd matrimonium in ratione contractus sit indissolubile iure naturæ, & nihilominus est dispensabile authoritate Pontificis, quia quatenus in suo fieri & esse pendet à voluntate humana, subordinatur potestate Pontificis, quandiu ratione copulæ omnino consummatum non est. Dices, non potest Pontifex rescindere alios contractus inter homines factos cum iniuria tertij; nec posset instituere, vt professio religiosa

(c) 2007 Ministerio de Cultura

religiosa liberet profitentem ab omni debito, vel obligatione ad aliũ hominem illo inuito, & cum iniuria illius; ergo, &c. Respondetur, in aliis contractibus mere temporibus non habere Pontificem potestatem adeò directam, sicut habet in matrimonium, quod in lege noua eleuatũ est ad quoddam esse spirituale, & ideo argumentũ non est omnino simile. Loquendo autem cum proportione, potest retorqueri: nam Princeps Reipublicæ potest dare facultatem ad rescindendum aliquem contractum, in aliquo casu, etiam inuito tertium, & cum aliquo detrimento illius, quãdo aliqua ratio communis boni id postulat: nec tunc fit iniuria tertij, quia irrationabiliter est inuitus, & quia non fit priuata, sed publica authoritate, ex causa iusta. Addo etiam hoc modo posse Põtificem per potestatem indirectã quam habet, circa temporalia in ordine ad spiritualia rescindere aliquem contractum, si ex eo timeatur aliquod spirituale nocumentum, vel propter aliquod aliud maius bonum spirituale Ecclesiæ; sicut potest etiam relaxare iuramentum, subtrahendo materiam eius, quamuis illa humana promissio sit, quando ad talem relaxationem sufficiens ratio spiritualis intercedat; vnde etiam posset Pontifex in aliquo casu dare licentiam ingrediendi religionem, non obstante aliquo humano debito, vel obligatione alterius contractus, quando prudenter iudicaret, id esse moraliter necessarium ad bonum spirituale vnius partis, & nocumentum alterius partis, vel esse parui momenti, vel non posse, aut debere pro tunc impediri, vel considerari. In præsenti ergo Pontifex tam per potestatem directam, quàm per indirectam potuit instituere, vt per votum castitatis religiosæ dissoluatur matrimonium ratum, tanquam habens supremam potestatem, in spiritualibus, & propter rationem communis boni spiritualis animarum, nulla habita ratione particularis nocumenti alterius personæ, quia moraliter quasi nihil reputatur respectu tanti boni, & non fit cum iniuria, quia non fit authoritate, priuata, sed publica. Imò in hoc excedit temporalem Principem, quod non solùm potest rescindere contractus natura sua dissolubiles, sed etiam hunc qui indissolubilis est per voluntates contrahentium; quod mirum non est, quia non vtitur potestate merè naturali, sed supernaturali sibi diuinitus concessa. Quamquam de matrimonio rato, habente puram rationem contractus, antequam esset institutum in sacramentum, dubitari possit an esset in Republica humana potestas ad dispensandum in illo, ex iusta & publica causa. Sed hoc non est præsentis considerationis.

25. *Ad locum Matth. 19. respondetur primò.* Neque etiam obstant verba Christi Domini Matth. 19. *Quos Deus coniunxit, homo non separet.* Primò quidem, quia respondere possumus cum Innocent. III. in c. 2. de translat. Episcopi. Non humana, sed potiùs diuina potestate matrimonium dissolui, quando per transitum ad statum religiosum authoritate Romani Pontificis, quem constat esse Vicarium Iesu Christi, talis separatio efficitur. *Secundò.* Secundò, quia responderi potest (vt tollatur replica, quæ fieri potest de matrimonio consummato) verba illa dicta esse de coniugibus postquam sunt vna caro. Sic enim legimus Genes. 2. dixisse Adamum, *Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit vxori suæ: & erunt duo in carne vna.* Christus autem intulit Matth. 19. *Itaque iam nõ sunt duo, sed vna caro; quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.* Explicat autem Alex. III. in c. 2. de conuersione coniugatorum, coniuges fieri vnam carnem per copulam carnalem; & hinc sumit rationem ob quam potest matrimonium ratum solui; *Quia cùm non fuissent* (inquit) *vna caro simul effecti, satis potest vnus ad Deum transire, & alter in seculo remanere:* Et ideo in c. *Ex publico*, eod. tit. idem Alex. III. de matrimonio consummato exponit illud Matt. 5. & 19. *Quicunque dimiserit vxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimissam duxerit, mœchatur.* Quæ expositio, quantum ad illum specialem articulum, habet specialem difficultatem alibi tractandam; quantũ verò ad præsens attinet, à fortiori ex ea concluditur Alexandrum III. intellexisse Christum Dominum in toto illo capite loquutum fuisse de matrimonio consummato, & ita intellexerunt textum illum Sot. in 4. d. 27. q. 1. art. 4. & Cano lib. 3. de locis cap. 4. & Anselm. Matth. 19. ita exponit, *Erunt duo in carne*, id est, *in carnali copula. Itaque* (inquit) *quia vnum facit carnalis coniunctio, iam non sunt duo, sed vna caro, quod facit coniunctio carnalis.* Sic etiam D. Tho. ibi post expositionem quam ex Hieronymo refert, scilicet, *in carne vna*, id est, *in carne prolis*, & aliam ex Chrysostomo, id est, *in vno carnali effectu*; subdit ipse suam, id est, *in vno carnali opere.* Theophylactus autem vtcunque coniunxit, dicens, *Quia vna caro facti sunt, & propter coitum, & naturalem amorem cohærentes, sicut impium est suam carnem diuidere, ita & coniuges diuellere.* Et eãdem expositionem sequitur Iansenius c. 96. Concordiæ. Nam licèt priùs dicat, dici coniuges vnam carnem, non tantùm propter carnalem commistionem, sed etiam ob vnam communem vtriusque corporis potestatem; inferiùs tamen subdit, separationem coniugum ante copulam non esse contra illam legem. *Quos Deus coniunxit, homo non separet: quia ante consummationem coniugij per actum matrimonialem non dicitur Deus sponsum & spõsam coniunxisse, quia necdum fecit eos perfectos coniuges, necdum coniunxit eos in vnam carnem:* De qua coniunctione hîc Dominum loquutum fuisse, præcedentia indicant. Consonat denique modus loquendi Pauli 1. ad Corinth. 6. *Qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur;* vbi alludit ad verba Adæ. Est tamen maior vnitas inter coniuges, propter legitimam coniunctionem; & ideo rectè dixit Iansenius in prioribus verbis ad hanc vnitatem requiri, non tantùm commixtionem, sed etiam mutuam corporis potestatem; non quia singula sufficiant, sed quia vtrunque ad vnitatem carnis, quæ inter virum & vxorem efficitur, requiratur.

Capvt XXIV.

Quo tempore inceperit votum solemne castitatis religiosæ matrimonium ratum dirimere.

Vt autem respondeamus proprio ac directo fundamento secundæ sententiæ præcedenti capite propositæ, inquirendum superest, quando inceperit votum castitatis religiosæ habere hunc effectum dissoluendi præcedens matrimonium ratum; quia in historiis nihil de hoc initio legimus; neq; etiam ex Conciliis colligi potest. Duobus ergo modis hoc initium inuestigare possumus, scilicet, vel ex aliquo decreto Pontificio, vel ex antiquis exemplis, & factis sanctorum. Quod ad priorem modum attinet, antiquius decretum, quod de hac re inuenitur, est Eusebij Papæ, 1. *Primus modus probãdi eius originẽ ex decretis Pontificum.* *Incepisse à tẽpore Eusebij Papæ probatur.*

Papæ, qui sedit ante mille trecentos annos: refértque illud Gratianus in c. *desponsatam* 27. q. 2. & communi sensu receptum est, quamuis in epistolis eius decretalibus, vel in aliquo Concilio non reponatur; ait ergo Eusebius, *desponsatam puellam non licet parentibus alij viro tradere, licet tamen illi monasterium sibi eligere.* Posset tamen aliquis textum hunc intelligere de desponsata per verba de futuro: nam proprietas vocis non cogit vt magis amplietur, nec materia id permittere videtur, cùm sit grauissima, & quodammodo superans ius naturale, si de matrimonio de præsenti intelligantur; & ideo si hæc fuisset intentio Pontificis, fuisset etiam distinctiùs explicanda. Accedit etiam quòd verbum illud, *non licet*, solam prohibitionem, non incapacitatem indicat; mulieri autem per verba de præsenti desponsatæ, non solùm non licet alteri viro nubere, sed omnino non potest. Vnde hoc decretum Eusebij videtur simile illi, quod in Concilio Illibertino legitur can. 34. *Si qui parentes fidem fregerint sponsaliorum, triennij tempore abstineant se a communione; si tamen iidem sponsus, vel sponsa in illo graui crimine fuerint* (Gratianus 31. quæst. 3. cum negatione legit, *non fuerint*; sed malè, vt ex originali, & ex Iuone, & ex ipso contextu constat) *deprehensi, excusati erunt parentes*: vbi certum est sermonem esse de sponsalibus de futuro, quæ violare non licet, & ideo excommunicabantur etiam eo tempore qui datam fidem frangebant; fuit autem Concilium Illibertinum paulo post Eusebium; satis ergo apparenter posset eius decretum de eisdem sponsis intelligi; ná sicut spondere, ita etiam despondere, promittere significat; vnde *desponsata puella* rectè dicitur puella promissa; sic enim intelligitur illud Ciceronis ad Quintum fratrem, *Dederam ad te litteras, quibus erat scriptum, Tulliam Crassipedi pridie Nonas Aprilis esse desponsatam.*

2. Nihilominus glossa, & Doctores communiter ibi textum illum intelligunt de desponsata per verba de præsenti; & idem supponit Gratianus ibidem §. *Ecce*, quæ expositio admittenda est quia communi consensu, & consuetudine, ac traditione est recepta, quæ sunt optimi legú interpretes. Item quia in iure, & in eadem materia ita sumi solet vox *desponsata* vt patet ibidem in cap. *decreta*, ex Gregorio lib. 6. Epistolarú c. 184. epist. 20. *Decreta* (inquit) *legalia desponsatam, si conuerti voluerit, nullo omnino censuerunt damno multare*; quod verum est de desponsata etiam de præsenti; quáquam, vt verum fateat, eadem hîc oritur difficultas: nam Gregorius allegat legem Iustiniani, in l. vlt. C. de Episcop. & Clericis, & in Authent. de Sanctissimis Episcopis collat. 9. cap. 39. quod incipit *sponsalibus*; vbi glossa de sponsalibus de futuro legem illam intelligit; colligitúrque ex illis verbis dictæ legis vltimæ, *Sponsus quidem omnia, quæ arrharum nomine futuri causa cóiugij dederat, sine vlla diminutione recipit.* Sed oportet aduertere iuxta leges Iustiniani, non solùm matrimonium ratum, sed etiam consummatum potuisse per ingressum religionis dissolui; ideóque nomine sponsalium apud ipsum, non solú sponsalia de futuro, sed de præsenti etiam comprehendi possunt, & per futurum coniugium rectè posse consummationem matrimonij intelligi; & sine dubio Gregorius in casu matrimonij de præsenti loqui videtur, quia non est verisimile omnia, quæ in illa epistolá commemorat, in sponsalibus tantùm de futuro accidisse, atque ita in-

A tellexerunt etiam textum illum glossa & doctores ibi, & Gregorius Lopez glossa penultima in leg. 4. tit. 1. partita 4. Itaque ex his decretis satis colligitur, tempore Eusebij Papæ votum castitatis religiosæ habuisse hunc effectum. Et potest addi alia coniectura; nam si Eusebius de desponsata tantùm de futuro loquutus fuisset, non solùm ingressum religionis excepisset, quia sponsalia de futuro aliis modis dissolui possunt; loquitur ergo de matrimonio rato, quod solùm per professionem religionis iure communi dissoluitur. De tempore verò ante Eusebium nihil possumus ex aliquo iure scripto ostendere, quia nullum inuenitur. Ex verbis autem ipsiusmet Eu-
B sebij intelligi potest, ipsum non condidisse hoc ius, sed ex antiquiori iure rem definiuisse, non enim dicit *liceat*, tanquam rem nouam statuens; sed, *licet tamen illi monasterium eligere*; & ita non dubito quin etiam ante Eusebium hoc licuerit.

Superest ergo, vt alia via, scilicet ex factis sanctorum inquiramus, an mos hic à temporibus Christi, & Apostolorum inceperit. Maximè enim solent authores contrariæ sententiæ hoc fundamento niti; & primò adducunt in exemplum Ioannem Euangelistam, quem dicunt in nuptiis Canæ Galilææ vocatum fuisse ad religiosum statum, antequam matrimonium consummasset, quod iam verè contraxerat; sed vt ex superiori-
C bus notaui, hoc argumentum omnino infirmum est; quia omnia, quæ in illo sumuntur, sunt incerta, & sine authoritate, & aliqua parum verisimilia. Nam in primis, Ioannem fuisse sponsum illarum nuptiarum, ad minimum incertum est, quia à nullo graui & antiquo auctore asseritur; antiquo, inquam, qui prope tempora Apostolorum vixerit, vt ex traditione aliqua id affirmare potuerit. Deinde non est admodum verisimile, Ioannem duxisse sponsam priusquam à Christo vocaretur, tum quia valde iuuenis, & ferè puer vocatus fuit, teste Hieronymo lib. 1. contra Iouinianum; tum maximè, quia incredibile est præuentum fuisse, vt perfectam virginitatem, non
D solùm corpore, sed etiam animo ac proposito conseruaret; nam propter hanc perfectam virginitatem specialiter fuit dilectus, eique Christus Dominus peculiariter matrem suam commendauit, vt Sancti docent. Tertiò non videtur etiam multum probabile, Ioannem statim post illas nuptias fecisse votum castitatis, & Christo inseparabiliter adhæsisse, quod fuisset necessarium, vt à propria vxore separaretur. Antecedés patet, quia illæ nuptiæ factæ sunt primo anno prædicationis Christi, paulo post Baptismum eius, vt ex Euangelio Ioannis constat; vocatio autem, per quam Christo inseparabiliter adhæsit, contingit secundo anno prædicationis Christi, vel saltem
E post plures menses, scilicet, post missum Ioannem Baptistam in carcerem, vt colligitur ex Matt. 4. Tandem verisimile non est, Christum separasse sponsos illarum nuptiarum; nam iuxta doctrinam Sanctorum illis nuptiis affuit, vt nuptias approbaret, vt constat ex Cyrillo, & Euthymio ibi, & Augustino serm. 41. de tempore, Theodoreto lib. 5. diuinorum decretorú, cap. de matrimonio, & Beda hom. 2. post Epiphaniam. Non est ergo verisimile nuptias dissoluisse, aut impediuisse, alioqui eas potius improbasse quàm approbasse videretur. Igitur ad morem hunc cófirmandum nihil probabile, nedum certum ex factis Christi afferri potest, nam ex omnibus, quos ad Apostolatum, vel statú perfectionis efficaciter vocauit,

3. Secundus modus ex factis sanctorum. An à tempore Apostolorum cœperit hæc voti solemnitas.

Vide Baroniú in tom. 1. anno Christi 31. Ioannes Euang. non fuit à nuptiis ad Apostolatum vocatus.

Vide Ioannem Arboreum lib. 1. Theosophiæ c. 28.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vocauit, de solo Petro constat fuisse coniugatum, vt in superioribus cùm Hieronymo diximus, Petrus autem non tantùm matrimonium ratum contraxerat, sed etiam filiam ex vxore habuerat, vt certa habet traditio; fortasse autem iam erat viduus, quando à Christo vocatus est, vt ex Hieronymo indicat Arboreus lib. 1. Theosophiæ cap. 32. vel certè, si adhuc vxor viuebat, solùm fuit ab illa quoad torum separatus, & ipsa non inuita, sed ad continentiam etiam à Christo vocata; quia non est verisimile vsum fuisse tunc Christum absoluta excellentiæ potestate, sed suauiter, ac seruata ratione iustitiæ omnia disposuisse. A

4. Primum exemplum de S. Thecla.

De tempore Apostolorum duo exempla præcipua commemorabo. Vnum est Pauli vocantis Theclam à nuptiis priusquam matrimoniũ consummaret. Quam historiam in superioribus admisimus, propter authoritatem Epiphanij, Ambrosij, & Augustini: ibi verò etiam aduertimus potuisse faciliùs illud matrimonium dissolui, quia & sacramentum non fuerat, cùm fuisset inter non baptizatos contractum; & quia Thecla non poterat cum sponso illo cohabitare sine iniuria Creatoris, vt ex historia ipsa, & verbis Ambrosij colligitur: addimus etiam potuisse Paulum, tunc Apostolica authoritate matrimonium illud dissoluere, & licentiam dare Theclæ ad seruandam castitatem, non solùm in proprio statu religionis, cum omnibus votis substantialibus, de quibus Patres citati nihil commemorant; sed etiam in statu simplicis continentiæ, seu cœlibatus perpetuò viuere: hoc enim Pontificiam potestatem non excedit, nam Summum Pontificem Gregorium XIII. aliquando hoc fecisse, nobis constat ex eius proprio diplomate, & ex euidentia facti; non nominamus autem personas, quia adhuc viuunt; vnde non colligitur vel illud factum Pauli prodiisse ex institutione diuina, sed solùm ex potestate à Christo concessa; vel per illud factum statuisse legem, in posterum ab omnibus seruandam; alioqui inde colligi etiam posset, vt aliqui argumentari voluerunt, per simplex votum castitatis dirimi iure Euangelico matrimonium ratum, quia non constat Theclam aliud votum emisisse. Denique nunc addimus, non satis constare ex historiis sponsalia illa Theclæ fuisse matrimonium de præsenti; nam Epiphanius & Ambrosius optimè exponi possunt de sponsalibus de futuro. Nam addo in Martyrologio die 23. Septembris (quem etiam refert Surius) *Thecla* (inquit) *à B. Paulo Apostolo instructa est, quam mater eius cernens Christianam, & nuptum repudiare, malentem Christo sponso adhærere, quam corruptioni carnis subiacere, pergens ad iudicem, accusauit virginem*, &c. Quòd enim ait, nuptum repudiare, non solùm de carnali copula, sed de toto matrimonio de præsenti intelligi potest, quamuis illud antea spopondisset. Aliud exemplum Apostolorum afferri solet de D. Matthæo, & Iphigenia virgine. Sed illud non est ad rem, nam ibi non matrimonium, sed votum castitatis præcessit, quod ne matrimonium fieret impediuit; non contractum dissoluit; ita enim in historia Matthæi legit Ecclesia, Rege mortuo Hirtacus eius successor cùm Iphigeniam Regiam filiam vellet sibi dari in matrimonium, Matthæũ, cuius opera illa virginitatem Deo vouerat, & in sancto proposito perseuerabat, ad altare mysterium celebrantem iussit occidi; nullum ergo matrimonium ibi dissolutum fuit.

Surius.

Secundum exemplum Iphigeniæ. Vide Nicephorum lib. 2. cap. 41.

5. Alia exempla Alexij, & Macharij, & aliorum parum probant. Vide Cassianum collat. 21. cap. 9. & 10.

Alia exempla de Machario, & Alexio, quæ refert Gratianus 27. q. 2. ante cap. *desponsatam*, ad quæ iam suprà respondimus, de illis duobus viris non legi, fuisse veros religiosos, sed solùm vitam solitariam, aut cœlibem instituisse, ac conseruasse, & ideo non posse in exemplum adduci. Nũc verò addimus hæc exẽpla multo post ætatem Eusebij Papæ accidisse, nam Alexius mortuus est tempore Innocentij I. qui nonaginta annis post Eusebium vixit. Macharius autem non multum antiquior fuisse videtur. Atque hoc ipsum considerandum est in aliis exemplis, quæ Bellarminus suprà refert ex August. lib. 8. confes. cap. 6. & lib. 3. Dialog. c. 14. esto enim illa admittamus, & recentiora multo sunt Eusebio Pontifice. Et idem dicã de facto Leobardi, quod suo tempore accidisse refert Gregorius Turonens. in c. vlt. historiæ Sanctorum; nã hic Gregorius æqualis ferè fuit Gregorio Magno. Antiquius sanè est exemplum Ecclesiæ, quod tempore Vrbani I. ante annum Domini 230. accidit, quo tempore fortasse iam hæc institutio erat in Ecclesia introducta, quamquã ex illo facto Ecclesiæ id satis probari non possit; nam illa ante matrimonium contractum votum castitatis emiserat; ita enim de illa refert Ecclesia die 22. Nouembris, his verbis. *Cæcilia à prima ætate Christianæ fidei præceptis instituta, virginitatem suam Deo vouit; sed cum postea contra suam voluntatem data esset in matrimonium Valeriano, prima nuptiarum nocte hunc cum eo sermonem habuit: Ego Valeriane in Angeli tutela sum, qui virginitatem meam custodit.* Ex quibus verisimile fit Cæciliam speciali fiducia, ex instinctu Spiritus sancti concessa, Deum non fuisse permissurum vt matrimonium consummaret, illud contraxisse sine culpa post votum castitatis emissum. Constat autem votum illud simplex fuisse, quod non potuit postea contractum matrimonium dissoluere; nec post illud matrimonium aliquid intercessisse, quod vinculum dissolueret, quamuis ex consensu Valeriani diuina gratia obtento vsque ad mortem, ab illius consummatione abstinuerit.

6. Resolutio difficultatis.

Ex his ergo exemplis, & aliis, quæ fortasse adduci possent, non existimo posse sufficienter ostendi, an hæc institutio fuerit perpetua in Ecclesia, à temporibus Apostolorum; neque an, vel quanto tempore præcesserit Eusebium Papam; sed illud solum ex exemplis persuaderi videtur, Deum per huiusmodi facta semper ostendisse Ecclesiæ suæ statum perfectionis statui matrimonij esse præferendum, sibique fore gratum, vt ab hoc inferiori statu ad illum superiorem modo aliquo legitimo, & ab Ecclesia approbata liceat ascendere. Vnde Innocentius III. in c. *ex parte* 2. de conuersione coniugatorum commemorans hæc facta Sanctorum Antiquorum, non dixit id fecisse ex ordinaria lege à Christo lata, sed ex reuelatione diuina, *quæ superat* (inquit) *omnem legem*: insinuans facta illa fuisse potiùs præter ordinariam legem diuinam. Vnde etiam significat non inconsultè dici potuisse matrimonium ratum iure ordinario diuino non posse dissolui; subiungit verò statim. *Nos autem nolentes a prædecessorum nostrorũ vestigiis declinare*, &c. ac si diceret, approbantes quod ab eis statutum est, & illud renoecare nolentes, quia licèt sit vltra diuinum ius, non est contra illud, sed est ex potestate ab ipso iure diuino manante. Igitur ex traditione, aut exemplis Sanctorum nihil contra sententiam à nobis traditam colligi potest, nec de initio huius traditionis aliquid certius potest affirmari.

Sed

(c) 2007 Ministerio de Cultura

7. *Dubitatio; cur Ecclesia non tribuit hūc effectū dirimendi matrimoniū ratum etiam voto sacri ordinis.*

Sed inquiret vlterius aliquis cur Ecclesia non tribuerit hunc effectum voto solemni castitatis ordinis sacri; Nam si vera sunt quæ diximus, potuisset hoc facere, cùm non repugnet iuri diuino; si ergo potuit, cur non fecit? vel certè non fecisse, indicat non potuisse; & consequenter etiam indicat hunc effectum soli Christo esse reseruatum. Respondeo, primùm circa potestatem non dubito, quin Ecclesia ex parte sua acceperit potestatem ad hoc faciendum si iudicauerit expediens; id enim satis significauit Ioannes XXII. in sua Extrauag. de voto, vt suprà induximus, & rectè probatur ex omnibus adductis, quia indissolubilitas matrimonij rati licèt sit omnimoda quoad priuatam authoritatem contrahentium, B non tamen est tanta, quin per potestatem Vicarij Christi dissolui possit. Ergo etiam poterit per hoc medium dissolui, si expediat. Dixi autem, *quantum est ex parte sua*, quia ex parte causę dubitari potest, an sit sufficiens vt illa potestas in actum reducatur; nam, vt suprà diximus, agentes de dispensatione voti, in his rebus, quæ attingunt aliquo modo ius diuinum, & naturale, vt vsus potestatis dispensandi, vel immutandi aliquo modo talia iura sit validus, necessarium est, vt sufficiens causa intercedat. Iudicium autem de huiusmodi causa prudentiale est, & arbitrarium, & ideo si Ecclesia hoc statuisset, facilè diceremus non defuisse sufficientem causam ad id statuendum: hactenus verò C non indicauit talem causam interuenire, saltem, vt huiusmodi institutio expediat, vt iam dicemus.

Assertio prima. Potuit hunc effectum illi attribuere Ecclesia.

8. *Opinio asserétiū per votū sacri ordinis dirimi matrimoniū ratum reiicitur.*

Loquendo ergo de facto, non defuerunt Canonistæ qui dicerent per votum sacri ordinis dissolui matrimonium ratum, ita tenet Hostiensis in summa tit. de conuers. coniugat. §. *& vtrum possit.* Sed hæc sententia reprobata est à Ioanne XXII. in Extrau. vnica de voto, & argumentum Hostiensis est valde infirmum, scilicet, à simili, seu à paritate rationis; nam hæc illatio in his, quæ pendent ex iure positiuo, & maximè in pœnalibus, & irritatoriis decretis, nullius momenti est; & ideo meritò Ioannes XXII. rationem reddit, quia hoc non D inuenitur in iure, quia iura, quæ de Religione loquuntur, non possunt ad sacrum ordinem extendi.

Alia asserit saltē per Episcopatū dirimi; sed sine fundaméto.

Alij dixerunt per Episcopatum dissolui matrimonium ratum, esto non dissoluatur per inferiores ordines, etiam sacros. Quam opinionem tribuit Hostiensi Couar. in 4. 2. p. cap. 7. n. 9. sed reuera opinio Hostiensis, est quam retulimus. citat etiam Ioannem Lupum Segouiensem tract. de Matrimonio. Cuiuscunque verò sit illa sententia, probabilis non est: quia Episcopus præcisè ex vi muneris, vel consecrationis non dissoluit matrimonium ex vi iuris diuini, vt manifestè supponit Paulus in epistola ad Timoth. & Titum, & satis constat E ex suprà tractatis de antiquo more Ecclesię quoad hāc partem: votum autem castitatis, tam ex parte, vouentis, quàm ex statuto Ecclesiæ, idem omnino est in Episcopo, & subdiacono, nec maiores obligationes, aut plures effectus inducit in vno, quàm in alio, quia nec ex natura rei hoc habet, neque ex iure Canonico: & ideo Ioann. XXII. simpliciter de sacris ordinibus loquitur, sub quibus Episcopatum includit; & conuerso alia iura solùm voto religionis hunc tribuunt effectum, tacitè excludendo quemcunque alium statum, aut votum. & hæc est communis sententia Theologorum in 4. d. 27. vbi Paludanus quæst. 3. alij. Antonin. 3. part. titul. 1. cap. 21. §. 3. & Iuristarum, quos re-

A fert, & sequitur Couarruuias suprà.

9. *Assertio secunda. Ecclesia noluit hūc effectū tribuere voto sacri ordinis, vel Episcopatus. Prima congruentia.*

Hoc ergo supposito, ratio à priori huius diuersitatis, cùm non proueniat ex defectu potestatis, prouenit ex defectu voluntatis, quia tamen voluntas Ecclesiæ rationabilis est, ideo à nobis peti potest congruentia, ob quam cùm Ecclesia hoc statuerit in voto religionis, non indicauerit expediens idem statuere in voto Clericorum, etiam Episcopi, cùm tamen eius status perfectior sit, quàm religiosi. Prima ergo ratio reddi solet, quia coniugium, & religiosa professio ex natura rei repugnant; non ita verò matrimonium, & sacer ordo. Qua ratione vtuntur non solùm illi, qui putant hunc effectum esse ex iure diuino, vel naturali; sed etiam aliqui ex his qui sentiunt esse ex statuto Ecclesiæ, vt patet ex Caietano, Bellarm. &c. Ne verò sit contraditio, & ratio sit alicuius efficaciæ, intelligenda est de repugnantia non inter vincula, & obligationes; hæc enim nulla est ex sola rei natura inter vinculum matrimonij. & religionis, vt suprà ostendi; sed intelligenda est inter actus, & rationem viuendi, quam vtrunque vinculum requirit (loquor de vinculo religionis perfectæ, vt nunc militares relaxatas omittam; non enim sunt ad rem, cùm earum professio non dirimat matrimonium ratum, sicut non impedit contrahendum.) Itaque alia professio religiosa postulat perfectam renuntiationem sæculi, & abnegationem propriæ voluntatis, ac proprij corporis, rerúmque omnium: coniugium autem, è contrario postulat vitam sæcularem; & ideo dicuntur ex natura rei habere repugnantiam, quoad vsum vtriusque vinculi, & ideo fuit conueniens, vt quoad fieri posset, simul non manerent; maximè inuita altera parte, & cum iniuria illius; Clericatus autem per se non postulat renuntiationem seculi, & ideo nec obligatio muneris, neque vsus eius habet ex natura rei repugnantiam cum coniugio, & vsu eius, sed solùm ex Ecclesiæ ordinatione, quod verum est, non solùm de sacerdotio, & aliis ordinibus infra illud, sed etiam de Episcopatu; quia licèt status eius sit perfectior, non tamen per se obligat ad actum consiliorum, vt in simili dixit D. Th. 2. 2. q. 185. art. 6.

10. *Secūda congruentia.*

Vnde etiam sumitur alia congruentia; nam status religionis est status perfectionis acquirendæ; & ideo, & requirit separationem ab vsu coniugij, & aliis actibus secularibus, & potestas illum profitendi conceditur omnibus, qui matrimonium non consummauerunt, etiamsi illius vinculo actualiter astricti sint; hæc autem potestas non posset vni coniugum liberè concedi, & independenter ab alio sine iniuria eius, nisi dissoluendo ipsum vinculum, quia aliàs maneret alter semper ligatus, & coactus ad seruandam perpetuam continentiam, quod fieri non potest. Ordo verò infra Episcopatum, non constituit hominem in statu perfectionis, neque in via ad illam, & ideo licèt propter reuerentiam sacri ministerij expediat semel ordinatum non transire ad nuptias; nihilominus non decuit propter ordinationem, quę perfectionis professionem per se non requirit, vinculum matrimonij dissolui. Episcopatus autem licèt sit status perfectionis acquisitę & exercendæ; non tamen per se includit media efficacia ad perfectionem acquirendam, & ideo illi etiam tributum non est, vt dissoluat matrimonium ratum; finis enim huius priuilegij est, hominem expeditum relinquere ad profitendam perfectionis vitam.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Tertia congruentia.

Denique ad idem tendit alia ratio, quæ reddi solet, quòd professio religiosa est mors quædam ciuilis, seu spiritualis, & ideo illi tributum est, vt dissoluat vinculum matrimonij, quandiu est tantùm spirituale, vt est in puro matrimonio rato; nã si sit consummatum, iam vinculum quodammodo carnale est, & ideo non soluitur nisi per mortem naturalem seu corporalem; in ordinatione autem, vel Episcopali cõsecratione nulla interuenit mors ciuilis, quia nec propriæ voluntati, nec bonis temporalibus in ea renuntiatur, & ideo neutrum vinculum matrimonij dissoluere potest.

Caput XXV.

Expediuntur aliquot dubia, quæ ex supradictis de matrimonio rato, & voto solemni religionis oriuntur.

1. Primum dubium. Intra quoad tempus post matrimoniũ ratũ teneatur coniux reddere debitũ, vel ingredi religionem.

Circa executionem autem huius effectus possunt multa dubitari, quæ vel facilia sunt, vel ad materiam matrimonij magis spectant, & ideo per breues interrogationes illa expediemus. Primò ergo interrogari potest intra quod tempus teneatur coniux, post matrimonium ratum reddere debitum, vel ingredi religionem, si velit. Respondeo, intra duos menses ad alterutrum horum obligari, c. *ex publico*, de conuers. coniugat. quem textum glossa & interpretes intelligunt de ingressu religionis non tantùm quoad susceptionem habitus, sed etiam quoad professionem, & ideo non cẽsent, tempus illud esse præcisum ac regulare, sed in casu illius textus fuisse à Pontifice præfixum, iuxta occurrentes circunstantias; ordinariè autem arbitrio iudicis præscribendum esse, posséque, & augeri, & limitari. Vnde frequentiùs sentiunt, non debere alterum coniugem, qui in seculo manet, cogi ad expectandum integrum annum probationis, sed illum esse abbreuiandum arbitrio Episcopi, iuxta glossam in c. *statuimus*, de Regularib. & glossam in c. *desponsatam* 27. q. 2. quæ hoc limitat, nisi sponsa ingrediatur Religionem de licentia sponsi; nam per illam licentiam videtur cedere iuri suo; at verò Theologi frequentiùs intelligunt dari tempus duorum mensium ad deliberandum de ingressu religionis, quoad ipsam habitus receptionem, vt patet ex D. Th. in 4. d. 27. d. 1. a. 3. qq. 2. ad 2. vbi etiam alias causas eius dilationis assignat, scilicet, propter solemnitatem nuptiarum, & ne maritus vilem habeat datam, quam non suspirauit illatam, vt dixit Aug. 8. Confess. c. 3 c. *institutum* 27. q. 2. Idem Sot. ibi q. 1. a. 4. & significant Dur. ac Palud. q. 3. Qui omnes huic bimestri tempori censent posse addi annum probationis, quia nec Religio tenetur cedere iuri suo, vt per se notum videtur; nec etiam nouitius, sed vti potest fauore à iure concesso, quia licentia ingrediendi religionem absolutè concessa intelligitur dari secundùm ius; & hæc fuit opinio Hostiensis in summa, quanquam non negent hi authores in aliquo casu quando timeretur fraus, aut dolus, potuisse tempus illud per Episcopum coarctari, quod notauit etiam Richardus a. 2. q. 2.

2. Assertio prima.

Sed quod attinet ad annum probationis, quæstio non habet, in nullo ergo casu potest hoc tempus diminui in gratiam alterius coniugis in sæculo manentis, nisi de licentia Papæ. Quod etiam locum antea habuit, quoad ordines mendicantes, iuxta cap. *non solum*, de regular. in 6. & notauit

A Anton. 3. p. tit. 1. cap. 21. §. 1. & Syluest. verbo *diuortium* q. 3. indicat D. Th. in 4. d. 27. q. 1. 1. a. 3. quæstiúcula. 3. ad 3. vbi addit si professio fiat ante annum, maritum posse reuocare vxorem, & illam teneri ad reddendum debitum, non tamen posse petere. Sed hoc vltimum procedebat de iure antiquo; nam iuxta Tridentinum ex illa professione nulla obligatio nascitur sess. 25. cap. 15. de regular. Non relinquit ergo obligationem etiam voti simplicis; poterit ergo non solùm reddere, sed etiam petere.

3. Assertio secunda.

Quod verò spectat ad tempus ante primum ingressum, non possumus negare sponsis aliquod tẽpus liberum ad deliberandum de ingressu, quia res B grauis est, & solet Deus hominem vocare etiam post sponsalia. De tempore autem duorum mensium non inuenio ius certum, propter ea quæ dixi. Probabilis autem est opinio Theologorum, & fortasse est vsu receptum; nihilominus tamen arbitrium iudicis excludendum non est.

4. Dubiũ secũdum. An per professionẽ dissoluatur matrimoniũ ratũ, cuius copula antea præcessit. Assertio est affirmatiua.

Secundò interrogari potest an satis sit copulam præcessisse ante matrimonium ratum: videtur enim matrimonium illud iam esse consummatum, nam filij nati ex tali copula, legitimi censentur; ergo, & copula ipsa matrimonialis reputatur. Nihilominus dicendum est tale matrimonium dissolui per professionem subsequentem. ita Sylu. verbo *Diuortium*. n. 3. Couarru. ita Epitome 4. De- C cretalium 1. p. cap. 4. §. 1. n. 16. quia lios refert. & probatur sufficienter ex dictis iuribus, quæ in vniuersum loquuntur de matrimonio nondum consummato per copulam. At verò copula præcedens non potest dici consummare matrimonium subsequens, tum quia perfectio debet supponere perfectibile, tunc etiam, quia illa copula non fit legitima per subsequens matrimonium quoad veritatem, licèt fictione iuris in bonum prolis, & in fauorem matrimonij tanquam legitima reputetur: hîc autem non fictio, sed veritas attendenda est, quia præcedens copula non complet significationem matrimonij postea contracti. Et potest confirmari à simili, ex cap. *veniens* 2. de sponsalibus, D vbi copula subsequens sponsalia censebatur iure antiquo impedire matrimonium subsequens, quia perficiebat prius, non verò quando antecedebat sponsalia. Cuius ratio est, quia copula antecedens non censetur fieri maritali effectu, sicut subsequens; ob eandem ergo rationem copula antecedens matrimonium ratum, non consummat illud, licèt postea sequatur.

Copula præcedens non consummat matrimoniũ ratũ subsequens.

5. Sed quid si talis copula per vim inferatur.

Sed quid si copula illa, quæ præcessit, per vim, & iniuriam facta fuit; Respondeo quantũ ad præsentem effectum spectat, id nihil referre; nam licèt fortè ille grauiter peccet ingrediendo religionem, cum tam graui iniuria alterius; nihilominus professio valida est, quia nullo iure irritatur. Item E quia non minor fuisset iniuria ingredi post raptam virginem ante matrimonium ratum, quàm post illud: imò quodammodo fuisset maior; quia per subsequens matrimonij vinculum aliquantulum minuitur prior iniuria, sed si postea non interuenisset vinculum matrimonij, professio esset valida: ergo idem est, etiamsi interueniat vinculum matrimonij; signum est enim iniuriam non obstare, solum autem matrimonium ratum non obstat: nihil est ergo, quod impediat; at professio valida irritat matrimonium ratum non consummatum, quidquid sit de alia iniuria; nulla enim exceptio quoad hoc in iure fit, ergo. Dixi autem id nihil referre quoad hunc effectum

quia

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quia ex alio capite posset crimen illud præcedentes raptus impedire subsequentem professionem, si deductum esset ad forum contentiosum ex nouo motu proprio Sixti V. de quo suprà dictum est, ad rem enim præsentem nihil refert, perinde enim impediret, etiamsi matrimonium ratum non præcessisset.

6. Dubium tertium. An si copula sequatur post spõsalia de futuro per subsequés votum solẽne talia spõsalia dissoluantur.

Tertiò interrogari potest, quid dicendum sit, si copula subsequuta est post sponsalia de futuro. Nam Couarruuias suprà indicat in eo casu non posse sponsalia dissolui per subsequens votum solemne. Quæ sententia haberet quidem locum iuxta antiquum ius, quando matrimonium clandestinum erat validum; nam tunc simul præsumebatur contrahi, & consummari per copulam subsequutam ad sponsalia de futuro; & ideo tale vinculum non potuisset dissolui per subsequés votũ. Si quis autem rectè consideret, illa copula, nõ potest tantùm dici subsequuta post sponsalia de futuro, sed etiam post matrimonium de præsenti, saltem ordine naturæ, vel etiam antecessione temporis, quamuis breuissimi. Quod patet, quia illa copula, non erat fornicaria, sed coniugalis; ob eam enim causam illud præsumebatur esse matrimonium; ergo necessarium erat, vt talis copula supponeret matrimonij vinculum, & mutuam corporum traditionem, quia hoc est de essentia copulę coniugalis. Declarari autem potest illa antecessio, vel secundùm naturæ ordinem, quia illa coniunctio intelligitur præcedere in ratione signi mutui consensus in reciprocam traditionem; subsequi autem in rationem huius rei iam traditæ; vel meliùs secundùm ordinem durationis, quia cùm actus ille prius tempore inchoetur, quàm consummetur, quia successiuè perficitur, per illum perficiebatur vinculum matrimonij, cùm primùm actus inchoabatur, cùm tamen matrimonium non sit consummatum, donec copula consummata sit, vt statim dicetur. Ratio autem prioris partis est, quia ipsamet inchoatio proxima talis actus, erat sufficiens signum mutui consensus de præsenti, quia hoc erat necessarium, vt totus actus esset licitus, & copula coniugalis.

7. Resolutio.

Hæc autem præsumptio Ecclesiæ nunc locum non habet, quia nullum signum manifestatiuum consensus, est sufficiens post Concilium Tridentinum ad perficiendum vinculum matrimonij, nisi exibeatur coram parocho, & testibus, quod de copula matrimonij, cogitari non potest. Vnde licèt nunc copula sequatur post sponsalia de futuro, & postea contrahatur matrimonium de præsenti coram parocho, & testibus, dissolui poterit antequã per aliam consummetur, per subsequentem professionem religionis, quia præcedés copula simpliciter fornicaria fuit, & non coniugalis, & ita procedunt omnia adducta in præcedenti puncto.

8. Dubiũ quartum. An quoad hũc effectũ copula per vim cõsummet matrimonium ratum.

Quartò interrogari potest, an matrimonium censetur consummatum quoad hunc effectum, quando copula subsequuta est per vim, videtur enim non sufficere, tum quia illa copula est inuoluntaria, quia supponitur esse per vim; ergo non cõplet significationem sacramentalem, quia non potest significare perfectam vnionem, quam significare debet sacramentum; ergo non est sufficiens ad consummandum matrimonium, quia copula in tantum consummat vinculũ matrimonij, inquantum complet significationem sacramẽtalem, tum etiam quia nemo debet priuari sua libertate, propter iniuriam sibi factam, sed qui cogitur consummare matrimonium, iniuriam patitur: ergo ob talem copulam non debet priuari libertate ingrediendi religionem.

Nihilominus communior sententia est, illam copulam sufficere, vt tale matrimonium dissolui nõ possit. 9. Absolutio. Tenet Duran. in 4. d. 27. q. 2. n. 14. & ibi Palud. p. 3. q. 20. cum Hostiense in summa, tit. de conuersione coniugatorum, §. *quid si virgo*. Sequitur Antonius 3. p. tit. 1. c. 21 §. 1. Couar. qui alios refert, in Epit. 4. 2. p. c. 7. n. 10. Ratio est, quia non obstante vi, illa copula est coniugalis; ergo per illam perfectum est, & omnino consummatum matrimonium. Antecedens patet, quia in illa copula neq; est malitia fornicationis, quia nõ est accessus ad alienã; neque etiã est malitia raptus propriè dicti, quia est vsus rei propriæ, quãuis indebito modo, vnde copula illa quoad substantiã bona est, & legitima, atque ita ratione illius locũ habet in talibus personis illud, *Quos Deus coniunxit homo non separet*; propterea nõ deest ibi significatio vnionis Christi cũ Ecclesia, seu verbi cũ humanitate, quia hæc significatio non fundatur in cõsensu animorum, nam hæc significatio pertinet ad ipsum vinculum, sed in ipsa corporali, & naturali coniunctione procedenti ex priori vinculo etiamsi non procedat ex præsenti consensu in ipsam copulam.

10. Atque ita patet responsio ad priorem rationem dubitandi. Ad posteriorem respondet Durandus, illam vim non esse omnino iniuriosam, quia maritus vtitur re sua: sibi autem (ait) imputet mulier, quæ volens ingredi religionem non se sufficienter custodiuit. Vnde significat tale matrimonium non solùm non posse dissolui per ingressum religionis, sed etiam coniugem, quæ passa est vim, non posse ingredi religionem, aut validè profiteri, sine licentia mariti. Quod expressiùs docuit Richar. in 4. d. 27. art. 2. q. 4. ad 1. At verò Pal. existimat in eo casu posse vxorẽ, quæ passa est vim, ingredi religionem, inuito marito, & profiteri validè, etiam per talem professionem nõ dissoluatur matrimonium illud propter rationem factam, quia non potuit inuita perdere ius suum, nec ille ex delicto debet acquirere priuilegium ne plus habeat luxuria, quam castitas. Vnde videtur consequenter sentire (quãuis ei oppositum tribuat Antonius) non posse tunc maritũ reuocare vxorem à monasterio; nam si ratio facta valida est, hoc probat, alioqui plus valeret luxuria, quàm castitas, & maritus per vim illatam acquisiuisset sibi tale ius. Item quia parum prodesset fœminæ illa professio, essetque potiùs onerosa, quàm fauorabilis, si posset à marito reuocari.

Opinio Palud. asserentis cõiugem post talẽ copulã adhuc posse ingredi religionẽ sine alterius licentia.

Impugnatur.

Atque hæc sententia Paludani, si humanam coniecturam spectemus, fit quidem verisimilis; nihilominus in rigore iuris, & præsertim in iudicandò in foro Ecclesiastico prior sententia videtur sequenda; nam iura absolutè disponunt post matrimonium consummatum non posse vnum coniugẽ ingredi religionẽ sine consensu, & conuersione alterius; nec distinguunt de cõsummatione facta sine vi, aut cum illa. Ergo neque nos distinguere debemus, cùm nihil sit, quod sufficienter cogat. Item cùm matrimonium illud non soluatur, oportebit cogere maritum manentem in sęculo, ad seruandam, & profitẽdam perpetuam continentiam, quod difficile est, & nullo iure fundatum. Probabilius ergo est posse reuocare vxorem suam, vt docuerunt etiam Hostiensis, & Antonius suprà. Vnde fit consequens ipsam non posse ingredi sine consensu mariti; & professionem aliter factam nullam esse; hæc enim omnia connexa sunt. Ad rationem autem in contrarium respondemus, illa

(c) 2007 Ministerio de Cultura

illa incommoda per accidens sequi. Nam vno inconuenienti dato, alia sequi solent, & quantum ad commodum temporale, seu carnale, sæpe contingit, vt aliquis reportet illud ex peccato suo; sed non propterea fit melioris conditionis, cùm maiora bona amittat.

11. *Resolut o procedit, siue copula vi inferatur ante vel post tẽpus à iure pręscriptum ad ingrediẽdam religionem.*

Dixi autem hoc certius esse, quoad iudicium ferendum in foro Ecclesiastico; quia quoties copula inter sponsos intercedit, præsumitur consensus in illam, nisi violentia euidenter probetur, argumento cap. *insuper*, qui matrimonium accusare possunt, & docet Hostiensis suprà. Difficile autem est, talem vim probare, & ideo regulariter talis copula voluntaria præsumitur. Maximè autem hoc habebit locum si coniux fuit in mora, iam (B) erat tempus elapsum, post quod tenebatur reddere debitum; nam tunc iniuria illata à marito vel nulla, vel leuis fuit, & ideo propter illam non debet priuari iure suo, neque ad perpetuam continentiam cogi. In eo ergo casu certius est, non posse vxorem inuito marito ingredi religionem, aut validè profiteri. Quando verò vis intra legitimum tempus alteri ad deliberandum concessum illata est, res est magis dubia in foro conscientiæ; tamen quod diximus securius est, quia honestas, & valor huiusmodi actionum pendet ex dispositione iuris positiui, & ideo forum conscientiæ in hac materia non discordat à foro Ecclesiastico, nisi vbi certò constat, hoc posterius in præsumptione fundari. Et hoc magis confirmabitur ex puncto sequenti.

12. *Dubiũ quintũ. An copula debita, & nondum exhibita impediat votũ solẽne castitatis, seu ingressum religionis. Assertio prima. Validè profiteri potest.*

Quintò enim interrogari potest, an copula debita, & nondum exhibita sufficiat impedire huiusmodi votum, seu religionis ingressum. Contingit enim vnum coniugem nimiùm differre ingressum, & consequenter iniuriosè negare debitum alteri, petenti illud pro eo tempore, pro quo alius reddere tenetur; idem enim vocamus copulam debitam. De qua certum est, si reipsa non consummetur, nunquam ita impedire votum solemne, quin si fiat, factum teneat, & præcedens matrimonium dissoluat. Quia non obstante illo debito, matrimonium illud reipsa nondum est consummatum, nec vir & vxor facti sunt vna caro, neque habet completam significationem, & consequenter nec omnimodam indissolubilitatem. Et in hoc conueniũt omnes authores: imò addit Palud. dict. d.27.q.3.n.20. in fine, non sufficere copulam attentatam, nedum debitam, quia verba (inquit) debent intelligi cum effectu, & quia, donec matrimonium reipsa sit consummatum, non significat insolubilem Christi vnionem, cum humana natura. Quid autem necessarium sit, vt copula sit ita perfecta, vt matrimonium dicatur esse plenè consummatum, in materia de matrimonio disputandum est; & non est res digna multa speculatione. Videri potest Corduba in summa q.178. Sot. in 4. d.27.q.1.art.4. Sylu. verb. *Matrimonium* 8.q.15. in fine 2. conclusionis, & cæteri Theologi agentes de affinitate in 4.d.41. vbi specialiter D.Th. art.1. Hinc tandem inuenimus casum alium, in quo sponsa inferendo iniuriã alteri reportat hoc commodum, vt possit validè profiteri sponso inuito, quod iam facere non posset, si ius suum alteri tribuisset. Sicut ergo hoc non est inconueniens, quia est quid accidentarium, ita nec illud quod in superiori puncto tractatum est.

13. *An licitè profiteri possit.*

Quod ergo in dubium verti potest, solum est, an in eo casu possit coniux non solùm validè, sed etiam licitè religionem ingredi, & profiteri, non (A) obstante priori dilatione. Videri enim potest id non licere, nam debitor qui tenetur non differre solutionem vltra certum terminum illo transacto, pro singulis momentis continuò obligatur vt soluat quamprimum possit; ergo si maritus instet petendo debitum, non potest sponsa licitè ampliùs differre solutionem ingrediendo monasterium.

Assertio secunda. Licitè ingredi religionẽ, & profiteri potest.

Nihilominus censeo quantumcunque peccauerit sponsus, vel sponsa, nimiùm differendo, & iustè negando debitum, nihilominus si resipuerit, & bona fide voluerit statim ingredi religionem existimo posse licitè id facere, quia nullo iure prohibetur ex vi præcedentis moræ, nec etiam tenetur prioré iniuriam restituere, cũ tanto onere, vt non possit licitè ingredi religionem, cùm adhuc sit habilis ad illum statum. Quin potiùs illa iniuria negandi debitum talis esse videtur, vt natura sua non obliget ad restitutionem, quî enim restitui potest; non enim consistit in illatione alicuius damni, sed in negatione cuiusdam vsus, quæ omnino transit, & non relinquit damnum reparabile.

Obiectio diluitur.

Dices, in præsenti casu relinquere hoc nocumẽtum, quòd matrimonium non sit effectum omnino indissolubile. Sed hoc non existimatur verum nocumentum, quia libertas, quæ inde resultat, vtrique parti communis est, & ad bonum spirituale per se ordinatur; & ideo ex eo capite non oritur obligatio restituendi; ergo nõ obstante culpa pręterita, quæ per pœnitentiam dilui potest, poterit (C) quis licitè statim ingredi religionem, nec censebitur esse in noua mora soluendi, quia nunquam ita determinatè tenetur reddere debitum, quin habeat ius eligendi ingressum religionis sine noua mora. Atque hoc quidem erat facilius secundùm antiquum ius quando poterat quis renuntiare anno probationis; nũc autem difficilius videtur post longam, & iniustam moram cogere alium ad expectandum annum integrum. Sed nihilominus idem dicendum censeo, quia ius nouum Concilij Tridentini nemini abstulit facultatem ingrediendi religionem, quam antea habebat; neque est inconueniens, quod ex vniuersali lege propter fa(D)uorem religionis lata, illa priuata incommoda sequantur.

14. *Dubiũ sextum. An maritus non cõsummans matrimoniũ, sed tradens vxoré alteri ad adulterãdũ, possit illa inuita ingredi religioné, & profiteri licitè, & validè. Assertio prima.*

Sextò interrogari solet, si maritus non consummauit matrimonium, tradidit autem vxorem alteri ad adulterandum, an possit postea religionem ingredi vxore inuita? Nam Sylu. verb. *Diuortium* q.1. in fine negat, quia per illam iniuriam mulier acquisiuit speciale ius in corpus viri. Idem sentit Richard. in 4.d.35.a.2.q.2. licèt non tam generaliter loquatur, sed quando maritus tradit vxorem consauguineo; citat caput *discretionem*, de eo qui cogn. consanguin. vxoris suæ. Sed hîc duo suprà tacta distingui possunt, scilicet, an maritus in eo casu possit ita ingredi inuita vxore, vt professio facta teneat; & an licitè fieri posit. (E) Quoad priorem partem non dubito, quin talis professio valida sit, & matrimonium dissoluat, siue vxor tradita sit consanguineo, siue extraneo; hoc enim videtur accidenrarium, & extrinsecum ad rem pręsentem, & siue vxor coacta, siue volens tradita sit. Ratio est, quia illud matrimonium non est consummatum, vt per se est euidens; ergo comprehenditur sub generali iure, quo matrimonium ratum, & nõ consummatũ per professionem validam dissoluitur. Quòd autem illa professio valida sit, simili argumẽto demonstratur; quia nullum inuenitur ius irritans illam; nam omnia iura canonica irritantia professionem factã ab vno coniuge, sine licentia

alterius

(c) 2007 Ministerio de Cultura

terius, loquuntur de matrimonio consummato; ergo non comprehendunt casum illum; nec verò potest cum probabilitate dici, in eo casu professionem esse iure naturali irritam ratione præcedentis iniuriæ, quia iniuria solùm potest obligare ad aliquam restitutionem; in superioribus autem ostensum, est, non esse professionem irritam propter obligationes, aut debita antecedentia non soluta.

15. Assertio secunda. Quod ergo spectat ad alteram partem, si vxor non inuita, sed volens tradita est alteri, tuta conscientia maritus poterit ingredi religionem ipsa etiam inuita, quia licèt grauiter peccauerit consulens, vel consentiens adulterium vxoris, propriè tamen non fecit illi iniuriam, quia volenti non fit B iniuria; ergo nihil est, quod in conscientia illum detinere posset ab ingressu religionis. Quando autem vi aut metu graui illam coëgit, videtur probabile non posse licitè illam deserere, & ingredi religionem; nam fecit illi grauissimam iniuriam, & nocumentum illatum grauissimè augetur, & quodammodo irreparabile fit, si vir religioni profiteatur, & ita matrimonium dissoluatur, & in hoc casu specialiter loquuntur Sylu. & Richard. & cùm dicunt non posse, intelligere videntur licitè. Et si crimen illud deductum esset ad forum contentiosum, ex alio capite esset persona illa inhabilis ad professionem per motum proprium Sixti V. suprà citatum. Nihilominus secluso hoc impedimento Sixti V. si maritus posset iniuriam illam alia via resarcire, & id faciat existimo posse & licitè & validè ingredi religionem inuita vxore, quia nullum est ius, nullave ratio, quæ illum cogat ad satisfaciendum pro tali iniuria per illum specialem modum, scilicet permanendo in matrimonio, & consummando illud. Si autem non possit alia via remedium adhibere nocumento illato vxori, est probabilis dicta sententia; absolutum autem iudicium ferendum est ex dictis suprà, in generali de modo, quo debita, vel obligationes impediũt professionem religiosam. Capitulum verò *discretionem*, ad præsenten causam nihil facit; nam ibi solùm dicitur virum posse cogi ad recipiendam vxorem, & cohabitandum cum illa, quia non potest ei obiicere crimen adulterij: ibi autem non tractatur, an vir possit cogi, etiamsi velit ad altera vota religionis transire.

Assertio 3.

Assertio 4.

16. Dubiũ septimum. An dirimatur matrimonium per professioné, quãdo vterque professus est religioné, vel altero profitẽte alius votũ castitatis simplex emisit. Opinio Palud.

Septimò interrogari potest, an soluatur matrimonium per professionem, quando vterque sponsus professus est religionem; vel saltem altero profitente, alius simplex votum castitatis emisit. Potest autem hoc dupliciter accidere; primò merè contingenter, & sine pacto mutuo: vel ex directa intentione, & conuentione. De priori modo non videtur posse esse dubium, quia, ea quæ sunt per accidens, non possunt impedire effectum, cum quo non habeant repugnantiam, & qui aliàs per se sequitur; & à fortiori patebit ex dicendis. In posteriori ergo casu videtur loqui Paludanus in 4. d. 27. q. 3. art. 2. concl. 2. cùm ait coniugem, qui post matrimonium ratum, & nondum consummatum, votum simplex castitatis emisit, compare profitente, non posse postea validè matrimonium contrahere, quia vinculum matrimonij durat; & idem dicit, si vterque religionem profiteatur, scilicet non dissolui vinculum, quia sunt conformes in proposito castitatis. Paludanus autem nullo iure hanc suam sententiam probat, & ideo non facit illam probabilem; nam quòd hoc vinculum in huiusmodi casu soluatur, nec ne, ex iure omnino

Assertio vera. Vide supplẽ. Gabr.

A pendet. Quapropter existimo verius esse dissolui hoc vinculum quotiescunque alter coniugũ profitetur, etiamsi alter emittat votum simplex castitatis, vel etiam profiteatur ex condicto, & natura conuentione. Probatur, quia iura absolutè dicunt matrimonium ratum solui per subsequentem professionem in religione approbata: ergo multo magis dissoluetur per professiones, quia non se impediunt, sed potiùs censeri possunt, quasi duę causę totales, & singulæ sufficientes ad illum effectũ. Quòd si ex altera parte votum sit simplex, quamuis propriè non cooperetur ad illum effectum, magis tamen iuuat, quàm impediat, quia tollit resistentiam, si quæ esse posset ex parte coniugis. Item nullum ius resistit in eo casu dissolutioni talis matrimonij; cur ergo votum alterius coniugis resistet? Nam quòd sint conformes proposito castitatis potiùs confert, vt faciliùs vinculum dissoluatur. Dicetur fortasse impedire intentionem vouentium, nam dum ita inter se conueniunt, virtualiter videntur nolle vinculum dissoluere, sed hoc in primis gratis dicitur, nam potiùs videntur verè separari quantum possunt, vel quòd frequentiùs fortasse accidat, nihil de hoc cogitant. Deinde esto cogitent & formaliter etiam velint, vt matrimonium non soluatur, nihil obstare existimo, quominus soluatur quia supposita professione alicuius, non pendet dissolutio ex eorum voluntate, sed ex C iure cui ipsi non possunt resistere, quia absolutum est, & non conditionatum.

in 4. d. 27. q. 2. art. 8. dub. 8.

Instãtia dissoluitur.

17. Corollaria ex proximè dictis. Primum.

Vnde infero primò, si alter coniugum, qui votum simplex castitatis emisit, altero profitente, postea matrimonium contrahat, matrimonium esse validum, quia simplex votum illud non dirimit; nec matrimonium præcedens impedit, quia solutum iam est; peccabit autem sic contrahens, nisi priùs sui voti dispensationem obtineat. Infero secundò si vterque professionem emisit, & alter postea obtinuit dispensationem voti solennis castitatis, licitè, & validè, posse cum alio matrimonium contrahere, quia nihil est, quod impediat, cùm vtrumque vinculum, matrimonij, & professionis, D ablatum sit; prius per sequentem professionem; posterius per dispensationem. Atque eadem ratione, si vterque post professionem emissam, dispensationem vtriusque voti per possibile, vel impossibile impetrarent, non possent inter se conuenire, nisi denuo matrimonium inter se contraherent: Quin potiùs vnusquisque eorum posset contrahere cum alio si vellet; hęc enim omnia euidenter sequuntur ex fundamento posito, quòd primum matrimonium dissolutum fuit. Nec est inconueniens quòd possit trãsire ad secundas nuptias, qui per suam professionem prius matrimonium rupit, interueniente legitima dispensatione, vt in superioribus dictum est. Et eadem ratione non est E incõueniens, quòd inter easdem personas possit duplex matrimonium ratum successiuè fieri, quando interuenit alterius, vel vtriusque ciuilis mors, per professionem, & postea veluti resuscitatio quædam, per dispensationem, sicut interueniente naturali morte dissoluitur matrimonium etiam consummatum; si autem suscitarentur mortui possent iterum inter se contrahere, non autem inter se copulari sine nouo contractu.

Secundum.

18. Dubiũ octauum. Quæ requiratur ex parte religionis, vt hoc votũ dissoluat matrimonium.

Octauò interrogari potest, quid ex parte religionis requiratur vt votum in ea emissum habeat hunc effectum dissoluendi matrimonium ratum. Quę interrogatio potest habere difficultatẽ aliquã de tẽpore ante Innocentium III. quando ad veram profes

(c) 2007 Ministerio de Cultura

professionem religionis necessarium non erat, religionem esse specialiter approbatam per summũ Pontificem; de quo tempore iudicandum est, iuxta modum probationis, quæ illo tempore sufficiebat: formaliter enim, (vt sic dicam) semper existimo fuisse necessarium talem esse religionem, vt votum, seu professio in ea emissa redderet personam inhabilem ad matrimonium, vt ex superiùs dictis constat, nunc autem necessarium omnino est, religionem esse approbatam à summo Pontifice, iuxta c. vltimum, de relig. Domib. & cap. vnico, eodem tit. in 6. quia aliàs votum non est solemne, iuxta caput *vnicum*, de voto in 6. & ideo non potest dissoluere matrimonium priùs contractum; & ita significauit Ioannes XXII. in sua Extrauag. vnica de voto, ibi, *Nisi aliquam de religionibus approbatis*, vbi glossa id adnotauit, & consentiunt communiter Theologi, in 4. d. 27. & 38. Syluest. verb. *Diuortium* q. 3. vnde infert profitentes tertium ordinem B. Francisci non liberari vinculo matrimonij rati, quia ordo ille non est approbatus in ratione status religiosi. Idem Panormitanus & alij in c. *ex parte*, de conu. coniug. Intelligendum est autem de his, qui non viuunt in communi, & profitentur regulam iuxta declarationem Xisti VI. quæ rationem habet approbationis.

Primò requiritur, vt religio à Papa sit approbata.

19. Deinde necessarium est, vt professio sit integra, & perfecta, id est, non relaxata, quoad ipsa vota; quod aduerto propter religiones militares, in quibus solùm iã vouetur castitas cõiugalis, de quibus manifestum est per earum votum non dirimi matrimonium ratum. quod Sot. extendit etiam ad Milites S. Ioannis. Oppositum tamen verius est, vt infrà suo loco dicemus, & notauit Corduba in summa q. 178. quia illa professio adhuc integra manet, quoad totam substantiam voti castitatis. Hinc verò oriebatur quæstio, de religiosis societatis nondum solemniter professis, an eorum votum dirimat præcedens matrimonium ratum. Sed de hoc infrà in proprio loco dicetur; Nunc partem negantem vt probabiliorem supponimus. Alia etiam hîc quæstio occurrebat de Eremitis, an per eorum statum, & votum dirimatur matrimonium. Id enim affirmat Palud. suprà, & Antoninus 3. p. tit. 1. cap, 21. §. 3. sed oppositum est verum, vt dixi suprà disputando de voto simplici castitatis, & nunc est certum, quia talis status non est per sedem Apostolicam vt religiosus approbatus.

Secundò requiritur, vt professio sit integra.

Quid de voto militum sãcti Ioãnis.

Quid de voto religiosorũ societatis nõdũ solemniter professorum.

Quid de statu, & voto Eremitarũ.

Capvt XXVI.

Vtrùm in solemne votum castitatis religiosæ cadere possit dispensatio.

1. HÆc quæstio in duplici sensu, (vt de paupertate diximus) disputari potest; vnus est an votum castitatis solemnizatum per professionem religiosam, per legitimam dispensationem ipsius professionis dispensari possit; vel potiùs necessariò, & quasi consecutione quadam dispensetur, & totaliter auferatur. Alter sensus est, an perseuerante vinculo professionis quoad substantiam eius; & consequenter durante etiam voto solemni continentiæ quoad alias obligationes eius, possit dispensari cum tali persona, quoad aliquem vsum castitatis. De priori sensu parua superest nobis disputatio, suppositis quæ suprà diximus de dispensatione in professione religiosa. Et ita omnes authores ibi citati pro sententia nostra, qua asseruimus posse Pontificem dispensare in professione religiosa, faciendo de Religioso professo non religiosum, affirmant in eodem casu, & ex eadem causa posse votum solenne castitatis omnino auferre: quin potiùs multi eorum expressiùs de voto castitatis id affirmant; alij inter illud, & professionem nihil distinguunt. Authores etiam, qui negant hoc votum posse dispensari, in hoc maximè fundantur, quòd professio ipsa dispensabilis non est; supposita autem professionis dispensatione, nullus eorum negaret castitatis votum, & obligationem cum illa consequenter tolli posse. Ex illa ergo hypothesi dici potest hæc communis omnium sententia, quæ eisdem rationibus fundari potest, ac defendi, quibus circa professionem vsi sumus.

In duplici sẽsu quæstio disputari potest.

Assertio 1, iuxta priorẽ sensum.

2. Duo autem in hoc puncto addenda hîc occurrunt. Vnum est, non solùm posse, sed etiam necessaria consequutione auferri votum castitatis religiosæ, ablato vinculo professionis, quando simpliciter fit dispensatio, nullo imposito onere, neque accepta ab eo qui dispensatur. Probatur, quia votum illud non fuit emissum, nisi vt annexum tali professioni, & statui; ergo ablato statu, & professionis vinculo, consequenter aufertur votum. Confirmatur, ac declaratur, quia ablata professione aufertur solemnitas voti, tum quia tota solennitas illius voti est ratione professionis, iuxta c. vnicum, de voto in 6. tum etiam, quia ablato vinculo professionis persona iam non manet sub dominio Religionis, sed fit sui iuris ac potestatis, & consequenter manet habilis ad matrimonium; ergo ablata est solennitas voti: ergo & votum ipsum, quia ex intentione vouẽtis non est factum, nisi vt solemne, & quasi ad confirmandam traditionem factã in tali statu. Est ideo traditione sublata ipsum etiam euanescit. Sicut quando contingit professionem fieri in aliqua religione, & ex impedimento occulto esse nullam, consequenter etiam votum castitatis nullum est, nullámque inducit obligationem voti simplicis; nisi vel aliud constet de intentione vouentis in iure, vel aliud sit in aliquo speciali casu expressum.

Assertio secunda.

Probatur.

Cõfirmatur.

3. Secundò addo, moraliter loquendo, non posse saltem licitè dispensari in professione, vel solennitate huius voti, quin in voto ipso dispensetur. Dico, *moraliter loquendo*, quia ex obiecto, vel connexione rerum, non est in hoc repugnantia, quòd dispensetur cum alio in professione religiosa non purè, sed admiscendo commutationem aliquam, videlicet commutando illum statum in statum simplicis continentiæ, auferendo talem personam omnino à potestate, & dominio talis religionis, vel auferendo simul alia duo vota, paupertatis, & obedientiæ; vel alterum illorum, vel neutrum, pro arbitrio dispensantis, si causa iusta subesset; hac enim posita non deesset potestas in Pontifice; nam si potest simpliciter dispensare, multo magis poterit cõmutare, quia hoc minus est, & actus est eiusdem ordinis nullámque inuoluit repugnantiam; sic enim quando Pontifex dispensat cum Religioso, vt ab arctiori religione transeat ad laxiorem, quædam dispensatio fit cum cõmutatione admixta; ita ergo posset status religiosus commutari in statum Eremiticum, v. g. qui religiosus non sit, iam enim supponimus posse Pontificẽ facere de Religioso nõ religiosũ & per hoc solùm additur quòd loco illius status imponat nouũ onus, minùs quidẽ perfectum

Assertio 3.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

perfectum, sed de melioribus bonis. Vnde duobus etiam modis intelligi posset hoc fieri; primò relinquendo talem personam inhabilem ad matrimonium; secundò relinquendo illam cum simplici voto castitatis; & vtrumque modum censeo esse possibilem, quantum est ex potentia agentis, & non repugnantia materiæ. Primum quidem, quia censeo Pontificem posse reddere inhabilem ad matrimonium personam vouentem in facie Ecclesiæ solam castitatem, præsertim si à principio ea lege, & conditione illam voueat: ergo multo magis poterit per modum commutationis, vel dispensationis, totum hoc onus relinquere in persona, quæ per voluntariam professionem, & promissioné illud iam habebat. Secundũ autem facilè etiá patet, quia inhabilitas hæc ad matrimonium omnino pendet ex iure Ecclesiastico, vt suprà vidimus: ergo non repugnat illam omnino dispensari simul cum professione, relicta sola obligatione voti simplicis circa continentiam seruandam.

4. Probatur. Quamuis autem hæc vera sint, potestate ipsa, & materia eius, veluti speculatiuè consideratis, nihilominus practicè, & moraliter assero talem dispensationis, & commutationis modum, vix posse habere locum ex defectu legitimæ causæ ad sic dispensandũ. Suppono enim votum non posse dispensari, sine legitima causa: si quæ autem potest occurrere causa legitima, ad dispensandũ in professione religiosa, faciendo de Religioso non religiosum, illa est, vt talis persona matrimonium contrahat, in aliquo casu ad bonũ commune valde necessario; omnis enim alia ratio, vel necessitas, quæ cogitari possit absque mutatione status religiosi, per alias facultates, vel dispensationes remedium sufficiens recipere potest, vt facilè cogitanti patebit; ergo repugnantia est dicere interuenire causam sufficientem ad dispensandum cum religioso, vt religiosus non sit, cum obligatione perpetuò seruandi continentiam, nam hæc obligatio, vel destruit legitimam causam, vel impedit remedium eius.

5. Obiectio. Dices, propter illam causam possunt aliæ excogitari, ob quas dispensetur cum religioso in reliquis, saluo cœlibatu, nimirum, si ad bonum animæ eius censeatur moraliter necessarium; vel quia non potest cũ cõmunitate, & sub iugo obedientiæ, & paupertatis, sine frequenti, & graui lapsu viuere, sperat autem posse, & continenter, & sanctè solitariam vitã agere. Item posset esse necessarium, vel valde vtile ad commune bonum alicuius regni religiosum aliquem ab statu suo abducere, non vt hæredes regni generaret, sed vt bella regni generet, aut illud gubernaret, vel alia eius negotia tractaret, quæ in religioso statu decenter fieri non possent; posset ergo tunc in statu dispensare, salua continentia, tunc enim tale onus non repugnaret cum legitima causa dispensandi.

Responsio. Respondeo in his, similibus casibus posse sufficiens remedium adhiberi, absque dispensatione in statu religioso, quoad substãtiam eius, dispensando solùm in vsu, vel obseruantiis eius, vt in priori casu sufficeret facultas viuendi extra communitatem, sub obedientia Episcopi, vel etiam solius Pontificis, & cum ampla facultate vtendi bonis temporalibus absque proprio dominio, eadémque posset sufficere in posteriori casu, addendo, si opus esset, mutationem habitus, & similia tali muneri, vel actioni opportuna. Dico prætерea tot posse excogitari circunstantias, ex parte personarũ, vel regni, seu actionum, vt possit honestari talis modus dispensationis, & iustificari causa

A eius, & ideo non dixi hoc esse impossibile simpliciter, sed moraliter non posse contingere, quia reuera circunstantiæ illæ cogitari potiùs valent, quàm reipsa simul coniungi.

Dixi autem non posse hoc fieri *saltem licitè*, quia in professione religiosa, & voto castitatis eius duo sunt, scilicet obligatio ad Deum, & religionem, quæ inde resultat, & inhabilitas ad matrimonium. Primum est de iure naturali, & diuino, & ideo, nec licitè, nec validè auferri potest, sine legitima causa. Secundum autem est de iure Ecclesiastico, & ideo licèt dispensari non possit sine causa legitima, tamen si dispensatio detur, valebit. Si ergo fingamus Pontificem facere di- B ctam commutationem relinquendo personam quantum est ex se, cum solo voto simplici continentiæ, sine vlla inhabilitate absque iusta causa; non tenebit quidem dispensatio in illa commutatione inclusa quoad tollendum vinculum, & obligationem, quæ ex professione nascitur, tenebit autem quoad tollendas inhabilitates, quæ ex positiuo iure oriuntur, quamuis etiam quoad hãc partem illicitè concedatur, & ideo posita est disiunctio, quæ singulis partibus cum proportione accommodanda est. 6. In voto castitatis religiosæ duo includuntur.

In altero sensu dubitatio est, an possit dispensare Pontifex cum Religioso in voto castitatis, quoad vsum eius, non auferendo omnino votum C castitatis, nec statum religiosum, nec vinculum professionis, ita vt religiosus professus, manens religiosus, licitè, ac validè contrahat, & consummet matrimonium ex dispensatione. Quam quæstionem nullus ferè Doctorum attingit, fortasse, quia partem negantem tanquã manifestam supponunt. Qui enim simpliciter existimant votum solenne continentiæ non esse dispensabile, manifestè hoc sentiunt etiam in hoc sensu. Qui autem hoc votum faciunt dispensabile, in hoc maximè fundãtur, quòd totus status religiosus mutabilis est; indicantes in sensu (vt ita dicam) composito repugnantiam inuolui, vt cũ religioso manente religioso, in voto solenni dispensetur. Quod sen- D tiunt communiter Canonistæ in cap. *cum ad monasterium*, de statu Monach. & potest fundari in illo textu, quatenus dici Pontificé non posse dispensare cũ religioso in voto paupertatis, vel castitatis, cùm enim hoc à nobis non admittatur in sensu diuiso, erit saltem intelligendum in sensu composito. Secundò fundari hoc potest in generali ratione voti, & status religiosi, status enim religiosus essentialiter constituitur ex voto castitatis, seu illud habet annexũ; repugnat ergo manere religiosum, & sine voto castitatis. Rursus quamuis possit votũ per dispensationem auferri, repugnat nihilominus, quòd maneat votum, & dispensetur in obligatione eius; quia hoc est cõ- E traius naturale; ergo de primo ad vltimum repugnantia est dispensari cũ Religioso manente religioso in obseruatione continentiæ. Et in hoc est clara differentia inter religiosum & Clericum in sacris, quam agnouit D. Thom. 2. 2. quæst. 88. art. 11. quòd clericus manens clericus facilè potest dispensari, vt ducat vxorem, quia votum continentiæ non est essentialiter annexum clericatui, & ideo potest manere sine voto castitatis, quod non ita est in statu religioso; in hoc autem inuenietur cõueniencia, quæ confirmat rationem factam, quia non potest dispensari cum clerico retinente non solùm clericatum, sed etiam votum castitatis, vt licitè ducat vxorem; ergo similiter, &c. Tandem confirmatur exemplo D. Thom. quia non

7. Quid sentiendum de hac dispensatione iuxta secundum sensum n. 1. positum.

Suadetur pars negatiua.

Primò.

Secundò.

D. Thom.

Tertiò.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

non potest dispensari, vt liceat vti calice consecrato, & consecrationem retinente ad profanos vsus; quia hoc repugnat rationi naturali; & inuoluit intrinsecam malitiam; ergo similiter, &c.

8. Contraria sententia est vera. Papa dispẽsare potest in voto solemni castitatis, non dispensando in ipso statu, & professione religiosa. Suppositio præmittenda.

Nihilominus contraria sententia rectè explicata vera est, quam indicauit Nauarr. in Enchiridio de oratione cap. 7. num. 20. distinguens duplicem dispensationem cum Religioso, vnam per quam desinit esse religiosus; aliam per quam solùm datur ei facultas ducendi vxorem, per quam, inquit, solam non desineret esse religiosus, refértque seipsum ad tractandum de reditibus Ecclesiasticis, quæst. 1. monitu 55. & quæst. 3. monitu 11. & suppositis principiis traditis, efficaciter persuaderi potest. Et in primis suppono existẽte voto simplici integræ castitatis, (& idem est de quolibet alio cum proportione) posse Pontificem dispensare in illo quoad vnum actum, non dispensando quoad alios; vt dispensando in coniugio, & vsu eius, non verò quoad alios actus, seu (quod idem est) commutando castitatem simpliciter, in castitatem coniugalem; imò etiam posset non permittere per talem dispensationem omne coniugium, sed solùm quoad primum matrimonium, ita vt ex vi eiusdem voti, non possit transire ad secundas nuptias mortua coniuge; & simili alio modo limitare potest dispensationem, seu commutationem, pro ratione causæ, & iuxta arbitrium suum. Est enim votum illud quoad extensionem obiecti, quasi diuisibile, & ideo potest non in totum, sed pro maiori, vel minori parte auferri pro arbitrio dispensantis, iuxta exigentiam causæ. Et hoc modo non repugnat manente voto simplici castitatis, dispensari in aliquo vsu eius, quamquam in rigore non maneat omnino idem, seu æquè integrum ac antea erat. Ita ergo in præsenti dicimus de voto solemni, non posse quidem dispensari, in vsu eius; quoad contrahendum matrimonium, quin aliquo modo mutetur, seu minuatur integritas illius voti, & status religiosi, vel perpetuò, vel pro aliquo tempore; nihilominus tamen posse dispensari in huiusmodi vsu, non auferendo totaliter, vel substantialiter (vt sic dicam) vinculum, seu statum religiosum & votum continentiæ illius.

9. Probatur primò.

Obiectio soluitur.

Quod in primis suadeo exemplo religionum militarium, quæ priùs integram castitatem profitebantur, & postea cum eis dispensatum est, vt retento religionis statu, ad solam castitatem coniugalem obligentur. Dicet fortasse aliquis, non esse dispensatum cum his, qui priùs solenniter professi fuerant, sed pro his tantùm, qui post illam mutationem in illo instituto factam profiterentur. Respondetur, esto de facto ita fuerit, quantum ex Bullis Pauli III. & Greg. XIII intelligi potest, nihilominus id non fuit ex defectu potestatis, sed quia ratio dispensandi tunc fortasse non plus postulabat. Si enim potuit Pontifex denuo admittere aliquos ad statum religiosum, cum voto solius castitatis coniugalis, cur non potuisset dispensare cum huiusmodi professis, vt à primo statu illius religionis transirent ad secundum; vel si non erat causa sufficiens ad dispensandum cum omnibus, poterat esse in aliquibus, quod nobis satis est; sicut dispensat cum aliquo, vt à religione arctiori transeat ad laxiorem; quòd enim relaxatio tanta fuerit, vt etiam ad matrimonium contrahendum licentia data sit, non obstat potestati, si sufficiens causa subsit, quia totum illud continetur intra latitudinem illius status religiosi, & inhabilitas matrimonij, in qua dispensatur, res est de iure humano. Vnde etiam Soto inter authores contrariæ sententiæ fatetur posse Pontificem dispensare cum milite S. Ioannis, vt ducat vxorem; quod ego intelligo faciliùs fieri posse relicto voto castitatis coniugalis, & statu religioso illius professionis, quoad reliquas obligationes, ad eum modum, quo nunc est in militibus aliarum religionum. Diceret autem fortasse Soto illum statum, qui manet facta illa mutatione, non esse verè religiosum. Sed de hoc infrà disputandum à nobis est, vbi ostendemus oppositum esse absolutè verum: deinde nunc addimus argumentum à simili, vel à fortiori semper manere æquè efficax tum quoad hoc, vt possit Pontifex commutare votum castitatis inhabilitans ad matrimonium in aliud non habens annexam illam inhabilitatem, & votum castitatis simpliciter in votum castitatis coniugalis; tum etiam, quia quantum ad hoc vt possit dispensare in voto castitatis hoc modo retento statu religioso; saltem secundùm quid; nam inde planè sequitur posse etiam fieri cum quacumque minima diminutione illius status, quæ cum actu matrimonij esse poterit; hæc autem tam parua esse potest, vt non tollat statum religiosum simpliciter, quamuis suspendat, vt ita dicam, vsum eius, vt ex sequenti discursu patebit.

Secundò argumentor in hunc modum; quia status religionis simpliciter, & vinculum matrimonij simpliciter possunt simul esse in eadem persona; ergo potest per dispensationem summi Pontificis fieri vt manente in eadem persona statu religionis simpliciter liceat illi matrimonium contrahere, & consummare. Antecedens patet de facto in coniugatis, qui post matrimonium consummatum mutuo consensu religionem simpliciter profitentur; verè enim simpliciter, ac perfectè religiosi manent quamuis matrimonij vinculum integrum etiã inter eos perseueret. Consequentia autem probatur primò ex his, quæ de huiusmodi coniugato professo iura statuunt: nam licèt regulariter talis religiosus non possit licitè redire ad actum coniugalem, nihilominus in aliquo casu cogitur redire ad petitionem alterius cõiugis; vt suprà vidimus iuxta c. *ex parte*, & cap. *consuluit*, iuncto cap. 1. de conuersione coniugatorũ. Tunc autem non admittit talis persona statum religionis simpliciter, sed impeditur ad tempus ab aliquo vsu illius status. Sicut seruus sine licẽtia domini professionẽ faciens, religiosus manet, licèt ratione seruitutis impeditus maneat, ne religioni liberè inseruire debeat sed domino. Cuius etiam signũ est, quia talis persona quantũ est ex se tenetur castitatem seruare, & si coniux moriatur nec validè, nec licitè poterit nouũ matrimoniũ contrahere. Ergo ad eundem modũ posset summus Pontifex interueniente vera causa & necessitate dispensandi, cum persona religiosa, vt transeat ad nuptias, id facere, cum hac limitatione; vt quoad omnia alia retineat statum religiosum simul cum vinculo matrimonij, quo durante excusetur etiam ab actuali vsu status religiosi, quoad ea tantùm, quæ cum vsu matrimonij repugnant. Probatur consequentia, quia in compositione, seu coniunctione horũ duorum statuum dicto modo, non est repugnantia ex parte ipsorum, vt declaratum est; nec repugnat etiã ex parte dispensantis, propter defectum potestatis; tũ quia hæc potestas pro capacitate materiæ, extenditur ad omnia, quæ aliàs non repugnãt, nec irrationabilia 10. Probatur secundò.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

bilia sunt: tum etiam, quia plus est omnino auferre statum religiosum, quam cum illa limitatione eius vsum suspendere. Vnde etiã ex defectu causæ, non potest esse repugnantia; imò minor videtur sufficere ad hoc dispensationis genus; quia occurrenti, v. g. communi necessitati, sufficienter subuenitur per illum modum licentiæ, ac dispensationis; solùm enim supponitur esse necessarium, vt illa persona vacet generationi alicuius filij, qui possit esse hæres regni, v.g. quod illo modo satisfieri potest. Aliunde verò quoad alia potest status religiosus simul seruari, partim actu, partim obligatione, & animi præparatione: nam potest actu seruari castitas coniugalis; item posset talis persona nunquam petere debitum, sed tantùm reddere, vel saltem ex voto specialiter teneri ad numquam petendum, nec consummandum matrimonium, nisi propter generandam prolem; item posset manere obligata ad alias obseruantias regulares, quæ cum vsu matrimonij directè non repugnarent. Denique posset manere prohibita, vel etiam inhabilis ad contrahendũ aliud matrimonium defuncto coniuge, si ex illo prolem haberet, per quam subuentum esset necessitati, in qua fundatur dispensatio; nihil ergo est cur repugnet ita fieri dispensationem; imò si non ita fit, quando similis necessitas occurrit, potiùs est, vt benignior, & maior fiat dispensatio, & vt scrupuli, ac onera tollantur.

11. Probatur tertiò. Ex dispensatione licet vti calice consecrato ad communem vsum necessariũ, & non malum.

Tertiò declaratur illo exemplo calicis consecrati, ipsum retorquendo. Nam licet iure ordinario non possit vas consecratum ad profanos, & communes vsus destinari, in aliquo tamen casu, & vrgente graui necessitate, potest dispensari, vt liceat vti huiusmodi vase ad aliquem communem, & ordinarium vsum, non malum, sed bonum, & naturæ necessarium, vt si non esset aliud remedium ad bibendum, & extinguendam sitim, vel quidpiam simile; ad eum modum, quo Dauid vrgente necessitate panes propositionis accepit 1. Regum 21. cuius factum Christus defendit Matth. 12. vt ibi Hieron. Chrysostom. & alij notarunt. Ergo similiter quamuis persona sit cõsecrata per professionem, propter grauem Reipublicæ necessitatem poterit ei licitè concedi vsus matrimonij, retenta etiam consecratione; quia ille vsus licèt communis dici possit, quatenus non est ex melioribus bonis, non tamen est malus, & interdum esse potest communitati necessarius. Dices hoc argumento probaretur sine dispensatione posse hoc fieri; ita enim fieri posset illud de calice, in vrgente extrema necessitate. Respondetur in rigore ita sentire eos qui dicunt; magis esse hoc licitum per interpretationem, quàm per dispensationem; essétque fortasse id verisimile, si necessitas esset euidentissima, & adeò vrgens, vt non possit summus Pontifex, vel alius gerens vicem eius, conueniri: tamen quia hæc duo moraliter non possunt contingere, ideo satis inde concluditur hoc fieri posse saltem per modum dispensationis.

12. Probatur.

Tandem declaratur, nam si fingamus vtrumque coniugem post generatũ filiũ regni hærede, ex mutuo consensu religionem profiteri, postea verò mortuo filio, vel filiis regnum in prædictam grauem necessitatem redigi, cur non poterit Põtifex eis facultatem facere, vt iterum inter se cõueniant ad filium aliquem procreandum? (suppono enim adhuc esse, & ætate, & viribus habiles;) nulla certè probabilis ratio afferri potest, cur hoc suppleret Pontificis potestatem, cùm inter rationem temperantiæ, & iustitiæ ille actus licitus, ac legitimus esse possit, ratione vinculi matrimonij, quod inter illas personas permanet; intra rationem autem religionis possit etiam actus ille honestari remittente ex parte Dei obligationem voti castitatis, quod ex legitima causa facere potest Christi Vicarius, & supremus in terris dispensator; nam quòd illud votum sit pactum in religione, non mutat specificè obligationem eius, neque addit nouum aliquod ius diuinum, vel naturale, ratione cuius illa dispensatio repugnet, vt sæpius est in superioribus ostensum; ergo in eo casu poterit ea dispensatio concedi solùm quoad vnum, vel alium actum sufficientem ad remedium occurrentis necessitatis, integro manente statu religioso vtriusque personæ quoad reliquas omnes obligationes; ita vt impleto tempore, seu actu dispensationis, separari, & ad obseruantiam prioris status redire teneantur.

Ex quibus tandem concludimus, tribus modis posse intelligi hanc fieri dispensationem, non omnino ablato religionis statu. Primò dispensando in solo vsu matrimonij, eo quòd vinculum iam supponatur, vt in casu proximè præcedenti. Secũdò dispensando simul in vinculo, & vsu, id est, vt matrimonium denuo contrahi, & consummari posit, sub ea conditione, vt eo non obstante persona in reliquis maneat obligata ad castitatem, & inhabilis ad quodlibet aliud matrimonium, in quocumque euentu. Denique ligata vinculo religionis: neque enim existimari potest in eo casu solùm relinqui simplex votum castitatis coniugalis, cum simplici eam obligatione redeundi ad statum religiosum, si matrimonium illud per mortem alterius coniugis dissoluatur; nam reuera longè maius est vinculum, quod relinquitur, tum quia per illa vota simplicia non fit persona inhabilis ad aliud matrimonium dissoluto primo; tum etiam (quod caput est) quia illa persona mortuo illo coniuge non indigeret noua professione, vt esset verè religiosa, neque esset necessaria noua traditio, vt monasterium ius haberet in talem personam; quia prius ius integrum semper mansit, nam per dispensationem non fuit ablatum, sed impeditum, seu suspensum, quoad vsum, durante alio statu; sicut seruus, qui professus fuit religionem inuito domino, licèt durante seruitute excusetur ab vsu, seu actuali obedientia religiosi status, quacumque ratione postea recipiat libertatem à seruitute, manet sub iugo religionis absque noua professione. 13. Tribus modis hæc dispensatio fieri potest. Primò. Secundò.

Tertio modo posset intelligi hæc dispensatio solùm quoad contrahendum licitè & validè matrimonium, sine licentia consummandi illud; quæ dispensatio ex parte causæ, & materiæ videri potest facilior; ratione autem periculi, & aliorum effectuum moralium habet specialem difficultatem, & ideo nunquam fit, nec fortè expedit fieri. Declaro singula, proposito casu, in quo aliquis, qui deflorauit virginem, & ex ea filium naturalem genuit, postea religionem professus est. Potest enim in eo casu grauis causa, vel necessitas occurri, vt filius ille per subsequens matrimonium legitimus fiat; vel vt possit succedere in iure regni, v. g vel alterius hæreditatis, vel ob aliam similem causam. Posset ergo in eo casu habilitari persona, & dari facultas ad contrahendum matrimonium, solùm ad prædictum effectum; quia id satis esset ad subueniendum illi necessitati, & non repugnat matrimonium validè, & licitè contrahi, sine animo consummandi illud: 14. Tertiò.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

illud: qua ratione diximus in superioribus posse aliquando licitè contrahi dicta intentione non obstante simplici voto continentiæ, aut religionis. Argumento cap. *commissum*, de sponsalibus, ergo nihil est quod huic modo dispensationis repugnet. Aliunde verò actus ille contrahendi matrimonium sine animo consummandi, nihil derogat castitati, parúmque, aut nihil impedit, etiam vsum, & executionem religiosi status; ergo ex hac parte talis dispensatio longè facilior est. Vnde etiam fit, vt ex minori causa concedi valeat, non solùm propter bonum vnius regni, sed etiam propter conseruandam illustrem aliquam domum, seu hæreditatem, & propter reparandam aliquo modo famam & honorem alicuius illustris fœminæ. Igitur per se loquendo, talis dispensatio non solùm speculatiuè possibilis, sed etiam moraliter facilis est; semper enim suppono inhabilitatem ad matrimonium annexam statui religioso esse de iure humano.

15. Obiectio diluitur. Nihilominus tamen dispensatio cum tali limitatione concessa videri potest constituere hominem in graui periculo peccandi contra votum, & statum religiosum, quia difficile est post contractum matrimonium sese continere. Verùm hæc occasio accidentaria est, & extrinseca, & accepta potiùs quàm data, & variis mediis facilè euitari posset; & ideo ex hac parte, non fieret admodum difficilis talis dispensatio. Aliunde etiam videtur oriri quædam perplexitas, ex tali dispensatione; si enim matrimonium illud non est consummatum; aut vinculum illud perpetuò mansurum est; vel iterum est dissoluendum. Primum est contra ius alterius coniugis, quilibet relinqui debet, si alter non vult consummare matrimonium, sed religionem profiteri, aut (quod perinde est) in ea permanere: secundum autem inuoluit quandam repugnantiam in ipso facto. Per quid enim tale matrimonium solueretur, nisi per professionem? at hæc iam præcessit, & non potuit impedire valorem matrimonij ne fieret; ergo multo minùs poterit dissoluere iam factum. Quod si necessaria dicatur noua dispensatio Pontificis, præter communem dubitationem, an hæc sit possibilis, videtur specialem indecentiam inuoluere, dare dispensationem ad contrahendum matrimonium, sub formali, aut virtuali intentione, aut spe iterum dispensandi in tali vinculo, dissoluendo illud.

Alia obiectio

16. Responsio prima. Propter hanc ergo rationem dixi, hunc modum dispensationis fortè non expedire ne fieret. Nihilominus variis modis posset hæc difficultas vel superari, vel leniri. Primò, si illa limitatio non consummandi matrimoniũ, non esset absoluta, sed solùm quantum est ex parte eius cum quo dispensatur, seu (quod perinde est) altero non repugnante, seu non exigente debitum. Secundò si ad talem dispensationem concurreret consensus alterius coniugis, promittentis etiam Deo perpetuam continentiam, quod probabile est non repugnare valori matrimonij rati; & tunc optimo iure posset illud vinculum perpetuum manere sine consummatione. Tertiò posset etiam dispensatio ita concedi, vt si alter coniux nollet perpetuam castitatem seruare, matrimonium solueretur, non tam per nouam dispensationem, quàm per cessationem prioris, recuperante (vt sic dicam) professione vim dissoluendi matrimonium, qua fuerat quodammodo priuata per priorem dispensationem; nam hæc vis non tantùm in professione in fieri, sed etiam in facto esse intelligenda est, vt ita res explicetur; per dispensationem autem impedita fuit professio, ne matrimonio contrahendo obstaret, quòd fieri potuit ea mente, vt vinculum perpetuum maneret vtroque coniuge volente perpetuam castitatem seruare: dissentiente autem altero intra certum tempus aliquod per iteratam professionem, aut per eiusdem status perseuerantiam matrimoniũ solueretur. His ergo modis sine repugnantia intelligi potest dispensatio in contractu, vel vsu matrimonij in persona religiosa.

Secunda.

Tertia.

17. Ad rationes in contrarium factas. Rationes dubitandi in principio propositæ ex dictis solutæ sunt; solùm enim probat hanc dispensationem non fieri sine aliqua diminutione status religiosi, vel suspensione vinculi quoad vsum, & executionem eius; non tamen probant necessarium esse, vt omnino religionis vinculum tollatur. Ad cap. autem *cum ad monasterium*, semel atque iterum in superioribus responsum est, Pontificem ibi non loqui vniuersaliter de omni statu religioso, sed specialiter de professione iuxta regulam monachalem; præterea loqui de tali voto secundùm se, & secundùm vim suam integram spectato. Ex quo non infert Pontifex se non posse dispensare in tali voto, sed non posse licentiam dare agenti contra illud; quia nimirum, nec voto integro manente, potest dare licentiam aliquid agendi contra illud; nec sine iusta causa potest ipsum votum minuere, aut eius obligationem ex parte auferre. Ex qua optione infert Pontifex Abbatem nullo modo posse in his votis quidpiam, immutare, nec sine causa, nec cum illa. Quomodo intellexit textum illum Innocentius ibi, & Abbas numer. 23. cum aliis quos referunt & sequuntur Couarruu. de Testamentis capite 2. num. 9. & sequentibus, & Michael Medina lib. 5. de sacrorum nominum continentia, capite 32. & 53. Non omittam aduertere nomine *Pontificis*, in illo textu interpretari non summum Pontificem, sed Episcopum ordinarium, quia sæpe in antiquis decretis, Episcopi, & absolutè Pontifices, & aliquando summi Pontifices appellari solebant: quam expositionem, sicut non improbamus, ita nec necessariam iudicamus.

Vide Ferdinandũ Mendoça lib. 2. in Concil. Illibertinũ c 30.

INDEX

(c) 2007 Ministerio de Cultura

INDEX CAPITVM
LIBRI DECIMI.

De voto Obedientiæ.

CAP. I. *VTRVM simplex obedientiæ votum, & honestum, & in consilio sit.*
II. *Vtrùm simplex obedientia votum habeat coniunctam promissionem homini factam, & è contrario.*
III. *Ad quid obliget, & ad quam materiam se extendat simplex obedientiæ votum.*
IV. *Quale peccatum sit obedientiæ transgressio, & quibus modis excusari possit, vel cessare obligatio.*
V. *Vtrùm votum obedientiæ sit aliquid indistinctum à traditione religiosa, & quid illi addat.*
VI. *Quotuplex sit malitia in transgressione obedientiæ religiosæ.*
VII. *An votum obedientiæ obliget ad totius regulæ obseruationem.*
VIII. *Vtrùm votum obedientiæ religiosæ obliget ad parendum superiori in quacumque honesta materia.*
IX. *Vtrùm perfecta obedientia Euangelica requirat vniuersalem materiam sine vlla regulæ limitatione.*
X. *Vtrùm ex obedientiæ voto obligetur quis ad perseuerandum in eodem statu, vel possit ad suscipiendum alium obligari.*
XI. *Cui parendum sit ex vi voti obedientiæ religiosæ.*
XII. *Vtrùm in solemne votum obedientiæ cadere possit dispensatio.*

LIBER

(c) 2007 Ministerio de Cultura

LIBER DECIMVS.

DE VOTO OBEDIENTIÆ.

ARGVMENTVM huius vltimi libri, est Obedientia speciali voto in cultum Deo oblata, quæ vt sic, non solùm est vnum ex consiliis Euangelicis à Christo Domino traditis, & vnum è tribus votis, quibus religiosus status essentialiter constituitur, sed etiam inter ea præstantissimum, vt docet D. Thom. 2. 2. quæst. 186. art. 8. tum ratione nobilioris materiæ, quam per hoc votum homo Deo consecrat; nam Paupertas, bona externa, scilicet diuitias: Castitas, quasdam corporis voluptates; per Obedientiam verò Deo quis offert animam, intellectum, ac voluntatem, ac seipsum totum in holocaustum: tum etiam ratione maioris oblationis extensiuæ; quia per hoc votum etiam Deo homo subiicit, offertque omnes suas diuitias, voluptates, cæterásque actiones, imò & seipsum totum cum illis, in perpetuum famulatum, & seruitutem; hinc est, quod Augustinus lib. contra aduersarium legis, Obedientiam maximam virtutum appellet; *quæ maxima*, inquit, *est virtutum, & vt dixerim, omnium origo, matérque*. De illa ergo in hoc libro, seruato ordine, quem in præcedentibus tenuimus, dicemus, priùs scilicet, de obedientia simplici, postea de solemni, vel priùs de obedientia quæ extra religionem obseruari potest, posteriùs de illa, quæ intra exercetur; de qua tamen multa in tractatum de societate reseruamus.

August.

CAPVT I.

Vtrùm simplex obedientiæ votum, & honestum & in consilio sit.

1. Errores hæreticorum.

HÆretici non minùs reiiciunt obedientiæ consilium, quàm cætera, nec minùs contemnunt obedientiæ votum, quàm alia. In quo errore fuerunt olim Lampetiani, vt eos Prateolus appellat lib. 10. in principio, vbi eos existimat fuisse anno 1132. tempore Innocentij, Sixti, & Caroli IV. eo quòd VVicleph. qui prope illa tempora fuit in eodem errore, cum illis consensit. Leuis quidem coniectura, potuit enim eorum errorem VVicleph. excitare, etiamsi multo esset antiquior, vt reuera fuit. Nam illorum hæreticorum meminit Damasc. qui ante nongentos annos fuit, in catalog. hæres. ad fin. eósque *Lampetianos*, à Lampetio appellat. Eundem errorem postea sequuti sunt *VValdenses*, *Begardi*, *& Beginæ*, vt Castro refert verb. *Obedientia*, ac tandem Lutherani, & omnes noui hæretici, qui vt Bellarm. refert libro secundo de Monach. cap. 8. in summa dicunt promittere obedientiam homini in cultum Dei, superstitiosum esse, & sacrilegum; promittere autem obedientiam ei cui aliàs non debetur, alio fine extra cultum Dei stultum esse, ac proinde malum. Addere etiam possent A videri contra ius, & institutionem naturæ, quæ hominem fecit liberum, ipse autem se reddit captiuum, dum alteri obedientiam promittit.

Sed hæc sententia planè hæretica est, quæ nunc generali ratione redargui potest: nam vel hanc obedientiam reiiciunt, quia ipsa bona non sit vel quia votum de illa non sit pium, ac sanctum; vtrumque autem est planè falsum: ergo. Minor quoad posteriorem partem probata erit demonstrando priorem. Si enim ostenderimus hanc obedientiam esse honestam, & per se loquendo, & cum debitis circumstantiis sumptam esse ex melioribus bonis, quæ sub consilio sunt, euidenter constabit iuxta principia superiùs posita, & probata, etiam votum eius ex se optimum esse, ac Deo placitum; quia per se honestum est Deo promittere in cultum, & obsequium, id quod est melius, & ad perfectionem B assequendam vtilius; & quia si obedientia bona est, quò fuerit firmior, & immobilior, atque sacratior, eò erit melior. Vnde eadem testimonia, atque eædem rationes, quæ probant obedientiam esse ex melioribus bonis, probant etiam votum eius optimum esse. 2. Confutantur.

Vt autem ostendamus obedientiam esse aptam voti materiam, supponere necesse est, hic non esse sermonem de sola illa obedientia, quæ Deo, & præceptis eius debetur, nec de illa sola, quæ alioqui debita est hominibus habentibus veram iurisdictionem, aut potestatem ad præcipiendum, & illa vtentibus; nam de hac obedientia euidens est, non solùm esse bonam, sed etiam ne- C cessariam ad vitandam culpam, ac proinde non esse ex his bonis, quæ dicuntur supererogationis, & consilij, sed ex his, quæ necessaria sunt. De quibus bonis, & in vniuersum de obseruatione mandatorum, quomodo possint sub votum cadere, satis in superioribus dictum est. Præter hanc autem obedientiam potest intelligi alia, in qua homo se subdit voluntati alterius in his, quæ alioqui præcepta non sunt, possunt tamen licitè & honestè fieri, nam si hanc conditionem non habeant, clarum est, non posse esse materiam honestæ obedientiæ, ac proinde nec obedientiæ, quia quæ honesta non est, obedientia dici non potest. At verò in licitis, & honestis per se lo- D quendo, etiam honestum est alteri obedire, seu eius facere voluntatem, quia actio ex parte materiæ, in qua versatur, bona est, & non fit mala ex tali circumstantia, scilicet quòd fiat ad obediendum voluntati alterius; ergo talis obedientia per se loquendo, bona est. 3. De qua obedientia sit quæstio. Duplex obedientia.

Dices, hinc solùm probari esse bonam materialiter, si actio illa, quæ præcipitur, aliàs bona sit, non tamen esse formaliter bonam, id est, ob illam specialiter rationem quòd per illum actum fit voluntas alterius; & ideo inde non probari talem obedientiam esse aptam materiam voti, sed solù quòd actiones illæ alioqui honestæ possint esse materia voti, etiã propria sponte absque alterius voluntate factæ. Nã quòd fiant ex voluntate alterius 4. Obiectio.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

alterius, qui per se non possit illas præcipere, indifferens quid est, & non reddit illas meliores: ergo ex hoc speciali respectu non sunt materia voti. Nec satis est dicere, per ipsum votum fieri, vt talis voluntas habeat vim præcepti, & ideo explere illam, posse esse materiam voti. Non, inquam, hoc satisfacit, quia votum debet supponere honestatem suæ materiæ, non facere: ergo id quod promittitur per obedientiæ votum, debet supponi, vt habens specialem bonitatem supererogationis, & consilij, ratione cuius voueri possit: ergo illa non potest consistere in obligatione proueniente ex ipsomet voto. Accedit, quòd intelligi non potest ex sola promissione fieri voluntatem alterius efficacem ad præcipiendum, quæ antea non erat, quia sine iurisdictione nunquam voluntas est efficax ad præcipiendum, promissio autem, seu votum vnius hominis non dat alteri iurisdictionem.

5. Assertio. Obedientia est opus honestum, & consilij.

Nihilominus dicendum est, obedientiam hanc, quatenus est subordinatio, & subiectio propriæ voluntatis ad alienam, esse ex bonis supererogationis, quæ sub consilium cadunt, quod debet intelligi per se loquendo, & cum debita mensura, ac circunstantiis, quas postea explicabimus. Sic ergo probatur assertio ex verbis Christi Matt. 19. *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & sequere me*; nam duplex consilium in illis continetur. Vnum est paupertatis, de qua iam dictum est; aliud est sequendi Christum, quod esse videtur consilium obedientiæ, quia sequi Christum, est ipsum imitari. *Sequitur enim Dominum* (ait ibi Hieronymus) *qui imitator eius est, & per vestigia illius graditur*; Christus autem in obedientia, & per obedientiam vitam suam consummauit, *factus obediens vsque ad mortem*, ad Philip. 2. [Hieron.]

6. Obiectio prima. Diluitur.

Dices, eadem ratione posse per illud verbum intelligi consilium virginitatis; nam per virginitatem etiam Christum sequimur, quia illum imitamur. Respondetur in primis iam in eodem capite datum fuisse à Christo consilium virginitatis, vbi de Eunuchis voluntariis dixerat, *Qui potest capere, capiat*: ergo aliud est consilium, quod in illo vltimo verbo indicatur. Deinde alia consilia castitatis, vel paupertatis, veluti particularia sunt comparatione obedientiæ, quæ totam quodammodo hominis vitam complectitur, quia voluntatem ipsam Deo consecrat, quæ principium est omnium humanarum actionum; consiliũ autem sequendi Christum, & imitandi ipsum, non est de vna, aut altera actione, aut virtute, sed absolutè de toto vitæ instituto, & ideo obedientiæ consilium appositissimè explicatum est illo verbo sequendi Christum. Quod ipsemet Christus Matth. 16. explicuisse videtur, dicens, *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me*; illud enim tertium, *sequatur me*, non est diuersum à duobus primis, vt rectè Hieronymus adnotauit, quem alij sequuntur, sed est veluti explicatio eorum, aut conclusio in illis contenta: non enim diceret Christus, *Qui vult venire post me, sequatur me*; esset enim negatio quædam, sed dicit, *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sic sequatur me*. Perinde ergo est, ac si diceret, imitetur me abnegando seipsum; nihil autẽ est seipsum abnegare, quàm suam voluntatem relinquere, vt diuina impleatur, quod est obedire, vt significauit Gregorius homil. 32. in Euangelia, & 10. in Ezech. & alij Patres infrà citandi: ergo sequi Christum nihil aliud est, quàm viam obedientiæ profiteri.

7. Obiectio secunda.

A Dices, esto hoc verum sit, hoc tamen satis impleri per obedientiam mandatorum, quia talis esse debet, vt propter illam etiam propria vita, si necessariũ fuerit, amittenda sit & à fortiori quilibet alius humanus effectus superandus; quod reuera etiam est abnegare seipsum, & de hac abnegatione maximè videtur loquutus esse Christus in posteriori loco citato, ita vt abnegare se, nihil aliud esse videatur, quàm Deum diligere plusquam se; & ferre crucem suam, idem sit, quod omnia incommoda, & mala pœnæ in hac vita occurrentia fortiter ferre, ne à diuina obedientia diffidatur: hoc autem non est consilium, sed præceptum: ergo hinc non potest colligi aliqua obedientia, quæ B sit in consilio, sed solùm illa, quæ est in præcepto. Quod valde confirmant verba, quę Christus subiecit, Matth. 16. dicens, *Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet eam, qui autem perdiderit animam suam propter me, inueniet eam, quid enim prodest homini si mundum vniuersum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur, aut quam dabit homo commutationem pro anima sua.* Quibus Luc. 9. adiungitur, *Nam qui me erubuerit, & meos sermones, hunc filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua.* Ex quibus omnibus constat Christum loqui de abnegatione ad salutem necessaria, atque adeò de re præcepti, & non tantùm consilij. Respondeo concedendo Christum citato loco C Matth. 16. & Luc. 9. loqui de quadã abnegatione, & obedientia, quæ est in præcepto, vt argumentum factum conuincit, & Chrysostomus & alij exponunt, quod nobis nõ repugnat, quia non inde immediatè probamus obedientiam, quæ est sub consilio; sed inde colligimus sequi Christum consistere in obedientia ad Deum, & ad ipsum Christum, propter quam, & omnes affectus, & propria vita si necesse fuerit, abneganda sunt, quod necessariò intelligendum est de illa Christi sequela, quæ ad salutem necessaria est. [Responsio.]

8. Ex alio verò loco Matth. 19. colligimus esse aliam Christi sequelam, quæ non est ad salutem necessaria, sed sub consilio ad maiorem perfe- D ctionem. Quod facilè probari potest rationibus, quibus suprà probauimus, ibi dari consilium, & non præceptum paupertatis: nam sub eodem tenore vtrunque proponitur. *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & sequere me*; nam vtrunque proponitur post obseruationem præceptorum necessarium ad salutem, & sub illa tantùm conditione, *Si vis perfectus esse*. Hinc ergo cum eâdem proportione, & seruata eâdem phrasi loquutionis colligimus præter obedientiam, & abnegationem necessariam ad salutem, esse aliam, quæ sub consilio proponitur, sub eodem verbo sequendi Christum; rectè ergo de consilio obedientiæ verba illa interpre- E tantur. Nihilominus subterfugere quis potest dicendo Christum in illis verbis, *Veni, sequere me*, comprehendisse omnem vitæ illius imitationem perfectam quoad fieri possit in omni genere virtutis, & in omni meliori bono, ac propriâ abnegatione, ideóque necessarium non esse verba illa intelligere de aliquo speciali consilio obedientiæ; imò neque esse aliquod tale consilium, quod sub illo verbo comprehendatur; quia neque ipse Christus talem obedientiam in hac vita professus est, sed obediuit æterno Patri, quod ex vi suæ humanitatis absque alia promissione facere tenebatur, nulli autem alteri obedientiam promisit; quòd si illam exhibuit parentibus, iuxta illud Luc. 2. *Et erat subditus illis,* [Effugium.]

(c) 2007 Ministerio de Cultura

id non fuit ex speciali promissione, neque ex naturali obligatione, cùm esset filius Dei naturalis, sed ob exemplum, & humilitatem, sicut etiam obediuit legi, & soluit tributum ob vitandum scandalum. Ex quibus ad summum colligi potest esse consilium obedire aliis in similibus casibus propter rationes extrinsecas, non verò per se, eo quòd ipsa obedientia, seu subiectio melior sit etiam respectu illius, qui aliàs superior est, seclusa hominis promissione, & voluntaria subiectione.

9. Solutio. Propter hoc vlteriùs addendum censeo, Christum verbo illo *sequere me*, non inuitasse adolescentem illum tatùm ad suam imitationem in omni genere, sed etiam ad sequẽdum realiter, & corporaliter, vt sic dicam, se & actiones suas illi committendo, seque cum illo veluti in vnum corpus coniungendo, atque vt semel dicam, obedientiam illi præstando, non illam tantùm, quæ ad salutem necessaria est, sed aliam specialiorem, & ad perfectionis viam assequendam necessariam iuxta discursum superiùs factum, qui hanc vltimam partem satis probat. Prior verò declaratur in primis ex eo quod suprà diximus, discipulatum, seu hanc denominationem discipulorum Christi dupliciter in Euangelio accipi. Primò prout communis est omnibus in Christum credentibus: secundò prout erat specialis quorundam, qui singulari, & perfectiori modo Christo adhærebant, eúmque sequebantur, vel corporaliter eum comitando; vel ei parendo. Sic Ioan. 2. dicitur, *Vocatus est Iesus, & discipuli eius ad nuptias*. Et infrà: *Post hoc descẽdit Carpharnaum ipse, & discipuli eius, & ibi manserunt non multis diebus*. Et infrà: *Recordati sunt verò discipuli eius*; vbi nomine discipulorum semper intelliguntur illi, qui specialiter Christo adhærebant, eiúsque & doctrinam, & personam sequebantur, de quibus etiam Iudæi dicebant, Ioan. 7. *Vt discipuli tui videant opera, quæ facis*, &c. Vt ibi indicauit Chrys. hom. 47. Ad hunc ergo perfectum discipulatum vocabat Christus adolescentem illum, cui consulebat, *Vende omnia, quæ habes, & sequere me*. Quod patet primò ex consonantia aliorum locorum, statim enim subiecit Petrus; *Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te*, ac si diceret, iam nos fecimus, quod huic adolescenti consulis: clarum est autem Petrum loqui de illo speciali modo sequendi Christum, ad quem eos vocauerat Matth. 4. *Ipsi autem relictis retibus sequuti sunt eum*. Et eodem modo vocauit Matthæum, *sequere me*, & surgens sequutus est eum. Intellexit ergo Petrum loquutum fuisse de hoc peculiari modo assumendi disciplinam eius in illo consilio, *Et veni, sequere me*. Quam intelligentiam responsione sua Christus probauit, dicens, *Vos, qui reliquistis omnia, & sequuti estis me*. Consonant etiam, quæ Matth. cap. 8. & Luc. 9. vbi cùm Christus cuidam dixisset, *sequere me*, & ille respondisset, *Domine permitte mihi primum ire, & sepelire patrem meum*, adiunxit Christus, *sine mortuos sepelire mortuos suos*. Vbi similia de aliis duobus narrantur. Ex quibus planum est, Christum per huiusmodi verba quatenus speciale consilium continent, inuitasse homines, quos sic vocabat ad illum perfectum modum sequendi ipsum corporaliter, alioqui nec excusatio illorum hominum esset ad rem, neque Christi responsio fuisset necessaria.

10. Ostenditur ratione euidẽti specialis Apostolorũ obedientia. Quòd autem hic modus sequendi Christum specialem obedientiam includeret, præter eam, quæ est generalis præceptorum, per sese euidens videtur; qua enim ratione possent discipuli Christi cum ipso in vnum aggregari, nisi esset inter eos subordinatio, & obedientia? alioqui esset confessio; quòd si ad ordinatum viuendi modum obediẽtia necessaria erat, clarum est in illo sacro collegio deesse non potuisse, atque adeò eam discipulos Christo Domino exhibuisse. Quam etiam ipsum nomen discipuli præ se fert. Vnde Ioan. 13. aiebat Christus, *Vos vocatis me Magister, & Dominus, & bene dicitis, sum etenim*; recognoscebant ergo illum vt superiorem, & Dominum peculiari modo. Ac denique ex vsu ipso hanc discipulorum obedientiam in Euangelio legimus, nam illos mittebat ad prædicandum, & specialia præcepta, vel documenta dabat, quibus ipsi parebant. Luc. 10. & cap. 22. *Misit Petrum, & Ioannem, dicens, euntes parate nobis Pascha*, &c. & similia, quæ passim inuenientur. Vocabat ergo Christus discipulos ad sequendum se per specialem viuendi modum, atque institutum, in quo sibi imperanti obedirent.

Præterea illam obedientiam, seu sequelam fuisse ita firmam, & stabilem, vt post consensum præstitum, nõ liceret ab ea recedere, ex eodem Euangelio colligi potest: nam ob eam causam dixisse videtur Christus Luc. 9. *Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciẽs retro, aptus est regno Dei*. Loquebatur enim ad quendam, qui se inuitauerat ad ipsum sequendum, ea speciali sequela, de qua loquimur, & de illo ait, si retrocedat eo ipso nõ esse aptum regno Dei, quo significatur, illum retrocedendo peccare: ergo consequenter significatur illam sequelam futuram fuisse moraliter firmam, & stabilem. Qui sensus probabilis est, & vsitatus à Patribus, non tamẽ necessarius. Hoc etiam confirmare videtur Christus Luc. 14. duplici parabola, altera de illo qui cœpit ædificare, & nõ potuit consummare; altera de Rege, qui procedens ad bellum sine sufficiẽti copia & virtute, postea non audens congredi, adhuc longè existens, rogat quę pacis sunt: nam per hæc significat Christus, eos qui ipsum sequuntur nõ posse nisi turpiter retrocedere, donec rem perficiant, quæ tamẽ non perficitur, nisi perseuerando vsque in finem: & ideo Theophyl. exponens illam Christi promissionem, *Vos qui sequuti estis me sedebitis*, &c. Matth. 19. interrogat, *Num & Iudas sedebit*? Et respondet, *Non*; dicit enim, *Qui sequuti me fuerint*, hoc est, qui vsque in finem, &c. Vnde Actor. 1. Iudas dicitur esse præuaricatus de loco ministerij Apostolici, prævaricari autem est deficere ab statu, ad quem aliquis obligatus erat. 11. Obedientia Apostolorũ fuit etiã firma. Theophyl.

12. Allata testimonia non conuincunt. Sed hæc etiam omnia non videntur cogere, primò, quia in illo loco Lucæ 14. probabile est Christum loqui de omnibus fidelibus ipsum sequentibus per fidem & obedientiam mandatorum, vt præcedenti libro tactum est, & consequẽter possunt illæ parabolæ ad omnes facilè accommodari. Deinde quia licèt eas accommodemus ad eos qui incipiunt perfectionem ædificare, & hostes illius debellare, non satis concluditur eos peccare viam illam deserendo, & retrocedendo; sed ad summum minùs constanter, & prudenter agere, quod potest esse sine obligatione permanendi in illo statu, & absque speciali culpa in eo deserendo: sicut nunc imprudenter agit qui sine sufficienti consideratione habitum religionis sumit, & paulo pòst illum deserit. Qui etiam non assequetur præmium illud, *Sedebitis super sedem*, &c. solùm quia in eo statu non perseuerat, etiamsi non perseuerando specialiter non peccet; quia illud

(c) 2007 Ministerio de Cultura

illud præmium accidentale est, & amitti potest sine culpa. Quod auté de Iuda dicitur Actor. 1. præuaricatum esse de loco suo, licèt grauem culpam indicet, non satis tamen conuincit illam fuisse positam solùm in retrocedendo, vel Apostolico officio deserédo, cui esset speciali vinculo obligatus, sed eo maximè, quòd tradendo Christum, illum deseruit, & fingendo se sectatorem eius, aduersario illum tradidit, quod fuit propriè præuaricatoris munus exercere.

13. Sed licèt ex dictis locis non colligatur euidenter Christi discipulos fuisse speciali vinculo obligatos ad permanendum in ea Christi sequela, seu discipulatu, postquam semel illi se consecrarunt: tamen dubitari non potest, quin eo animo illi se traderent, vt perpetuò illi adhærerent, & illud vitę ac perfectionis genus profiterentur; nā ad hunc finem omnia sua relinquebant, vendendo illa, & dando pauperibus, si oporteba: quæ actio satis indicat animum perpetuò perseuerandi in tali viuendi modo, maximè cùm etiam vxorum vsum relinquerent, & perpetuam castitatem amplecterentur, vt suprà ostendimus. Itē quia ad hoc Christum sequebantur vt Euangelium annuntiarent, sic enim significauit Christus Luc. 9. cùm dixit cuidam, *Sine vt mortui sepeliant mortuos suos, tu autem vade, & annuntia regnum Dei.* Et Matth. 4. in Apostolorum vocatione, *Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum.* Hoc autem munus non est opus vnius diei, sed vitam integram requirit.

14. Hinc autem fit satis verisimile discipulos ita fuisse Christum sequutos, vt in posterum manerent obligati ad obediendum illi & permanendum cum illo: hanc enim ob causam, res hæc tanquam satis ardua illis proponebatur, quia erat res perpetua, quam semel inchoatam relinquere non licebat: nam si hoc liberum semper maneret, non esset adeò difficile illud vitæ genus tentare. Et hoc significasse videtur Petrus cùm dixit, Matthæi 19. *Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te, quid ergo erit nobis?* nondum enim reipsa sequuti erant Christum per totum vitæ tempus, seu in eius obedientia per totam vitam perseuerádo, tamen quia proposito & obligatione se iam illi perpetuò dicauerant, tanquam de re iam perfecta, seu irreuocabili loquitur, & solùm de præmio interrogat. Denique Patres ita sentiunt de hac discipulorum Christi obedientia. Dupliciter autem illam declarare videntur, primò quòd speciali Christi præcepto obligati fuerint ad Christum ita sequendum, eíque perpetuò obsequendum. ita loquuntur Hieronymus epist. 151. ad Algasiam quæst. 8. dicens, *Præceptum est Apostolis: Estote perfecti sicut Pater vester cœlestis perfectus est*; Et infrà, *Apostolis, non pueris præcipitur, verùm iam ætatis robustæ, vt assumant perfectionem.* Augustinus etiam lib. 2. de consensu Euangel. cap. 17. verbo *iubendi* vtitur, dicens, *Christum iussisse discipulos piscantes, vt eum sequerentur.* Difficiliùs Saluianus lib. 2. de Eccles. Cathol. vbi loquens de ministris Euangelij, quos Christus vocabat, *Eis*, inquit, *Saluator ipse in Euangelio non vt cæteris voluntarium sed imperatiuum officium perfectionis indicit; quid enim laico illi adolescenti dixisse legimus? Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes, & da pauperibus. Quid autem ministris suis? Nolite possidere aurum, neque argentum,* &c. Matth. 10. Videte quanta sit in vtroque hoc Dei sermone diuersitas.

Hieron.

August.

Saluian.

Fr. Suarez de statu relig. tom. 3.

Verumtamen ex ipsismet Christi verbis, *Si vis perfectus esse*, &c. satis constat Christum Dominum non imposuisse proprium præceptum omnibus, quos ad se sequendum ita vocabat; nam adolescentem illum etiam vocauit, dicens, *Veni, & sequere me*, & tamen sub prædicta conditione vocauit, *Si vis perfectus esse*; licèt ergo aliquando illam non exprimeret, semper subintelligit, sicut Luc. 9. ad quendam dixit absolutè, *Sequere me, & vade, & annuntia regnum Dei*; cùm tamen constet illud non fuisse absolutum præceptum, sed vocationem ad statum perfectionis. Hieronymus verò, & Augustinus illo verbo vtuntur solùm propter formam verborum Christi, qui aliquando per modum inuitantis, aliquando per modum inuocantis vocabat, vt, *Qui vult venire post me*, aut, *Venite post me.* Videtur autem in hoc posteriori modo ferè semper indicari efficaciam vocationis, quæ non in speciali aliqua obligatione assumendi perfectionis viam, sed in congruitate, & efficacitate gratiæ, posita erat; & ob eam causam potest etiam imperium vocari, sicut dicitur etiam Christus imperio suo mira opera fecisse. Saluianus autem loquitur de imperio non antecedente, sed consequente, vt sic dicam, id est, non de imperio assumendi statum perfectionis, sed reseruandi, & retinendi paupertatem in illo statu semel assumpto.

Hæc ergo firmitas, & necessitas, non proueniebat ex solo Christi præcepto speciali & positiuo, sed ex voluntaria professione obedientiæ includente promissionem explicitam, vel implicitam permanendi in illa. Quod expresè docuit D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 6. ad 2. vbi ita includit, *hæc autem immobilitas sequelæ Christi firmatur per votum.* Et loquitur de hac sequela etiam prout facta est ab his qui personaliter Christū ipsum sequuti sunt. Et idem sentiunt omnes Doctores, qui asserūt Apostolos emisisse tria vota essentialia religionis, quos infrà cōmemorabimus, & de voto paupertatis aliqua dicta sunt lib. 8. & de castitate lib. præcedenti; nō est autem minor ratio de promissione obedientiæ; imò multò maior, quia reliqua ad hoc ordinabantur tanquam media ad finem: ideò enim futuri Christi discipuli renuntiabant omnibus bonis, & voluptatibus corporis, vt essent expediti ad obediendum ipsi præsertim in annuntiatione Euangelij. 16.

Vnde prouenit firmitas in sequēdo Christū.

D. Thom.

Adhuc verò dicere potest aliquis. Estò fuerit optimum consilium personaliter sequi Christum vocantem, illi perpetuam obedientiam promittendo, non posse inde colligi nunc etiam esse bonum similem obedientiam promittere alicui homini. Est enim magna differentia inter Christum & quemcunque alium purum hominem: tum quia Christus Dominus non potest errare in præcipiendo, neque ex malitia, neque ex ignorantia, sed semper iniunget subdito id, quod melius, & salubrius illi est, homo verò vtroque modo errare potest præcipiendo, vel inutilia, vel quæ magis impediant, quàm iuuent ad salutem: tum etiam, quia Christus est absolutè omnium Dominus, etiam in quantum homo; & ideò si absoluta potestate voti voluisset, sine dubio potuisset per proprium imperium obligare quos vellet ad se sequendum, & perpetuò militandum sub obedientia sua, etiam in operibus, & ministeriis perfectionis; & ideo quamuis ipse pro sua humanitate nollet tanta vti potestate, sed solùm volentes 17.

Obiectio.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

inuitare ad societatem secum ineũdam, optimum consilium erat inuitanti consentire, eique obedientiam promittere. Alij verò homines (seclusa potestate iurisdictionis, de qua non agimus) nec superiores sunt, nec rectè possunt alios inuitare, vt sibi obedientiam promittant: ergo talis obedientia non potest conferri cum illa quæ Christo offerebatur, neque ab vna ad alteram potest argumentum fieri.

18. Responsio. Nihilominus Doctores sancti semper intellexerunt quæ Christus in hoc negotio, & egit & docuit, non pro illo solo tempore, nec pro his solùm qui Christo Domino obtemperarunt, fuisse tradita, sed fuisse normam, & exemplum eorum, quæ perpetuò in Ecclesia duratura erant, & tanquam meliora fidelibus consulenda. ita exposuit Basilius sermone de abdicatione rerum, illa verba Matth. 11. *Venite ad me omnes qui laboratis*, quæ de vocatione ad statum paupertatis & obedientiæ intelligit, & ideo inferiùs statum religiosum vocat *Sanctorum Christi discipulorum militiam*, & in constitut. monast. cap. 19. de monachis ita loquitur; *Hi veri imitatores sunt Saluatoris nostri, eiúsque vitæ, quam inter nos duxit: quemadmodum enim ille coacto Apostolorum choro communia cuncta, séque ipsum communem Apostolis præbuit; ita hi quoque antistiti suo obtemperantes genus viuendi Apostolorum imitantur ac Domini*: & cap. 23. Christum, ait, ad hoc elegisse discipulos, *vt per eos formam relinqueret futuræ posteritati*. Idem sumitur ex Augustino lib. 2. contra literas Petil. cap. 104. & 17. de Ciuit. cap. 4. & ex omnibus Patribus vbicunque exponunt verba Christi sæpe citata: *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & sequere me*. Et, *Qui vult venire post me, abneget semetipsum*, &c. Et, *Omnis qui reliquerit patrem*, &c. Nam & multa ex his verbis vniuersalia sunt, quæ proinde non restringuntur ex vi, & proprietate sua, ad præsentes, qui tunc aderant, sed ad omnes, qui consilia Christi sequi voluerunt, extenduntur, & materia ipsa talis est, vt ad omnes pertineat: ergo etiam doctrina. Vnde etiam promissio illa Matth. 19. *Vos qui sequuti estis me, sedebitis super sedes*, &c. quæ considerata forma verborum ad Apostolos dirigi videbatur, à Patribus intelligitur facta omnibus, qui in statu perfectionis Apostolos imitantur, vt videre licet in Augustino epist. 89. q. 4. & Psal. 49. & 121. Hieron. epist. 28. ad Lucinium, & aliis quos suprà citaui. Differentiæ autem inter Christum & eius ministros assignatæ nihil obstant: nam ipse dixit hominibus locum eius tenentibus, *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit*. Vnde Basilius dict. c. 23. constit. monast. *Nihil aliud* (inquit) *est antistes, quàm is qui personam Christi sustinet, & sequester est inter Deum & homines*, &c. Quocirca non quælibet obedientia homini præstita, inter bona ad perfectionem pertinentia computatur, sed illa, per quam aliquis loco Dei & Christi assumitur, vt in via perfectionis hominem dirigat, & adiuuet. Quod sine dubio vtilissimum est, & moraliter necessarium: nam vt ibidem Basilius subiungit, *Res omnium difficillima est seipsum cognoscere, & curare, propterea quòd naturaliter seipsum quisque amat, & quilibet propterea quòd in seipsos propensi sunt, in veritatis iudicio falluntur: porro ab alio agnosci, curarique facile est*; & cætera quæ prosequitur, multa & magna huius obedientiæ commoda enumerat.

Basilius. Basilius.

19. Ad confirmationem. Neque obstat, quòd huiusmodi persona errare possit, hoc enim probat feliciores fuisse qui Christo ipsi obedientiam in hac vita præstare potuerunt, non tamen probat hoc genus obedientiæ ob eam causam contemnendum esse; alioqui omne humanum regimen vitandum esset; quia in eo semper homines errare possunt. Eo vel maximè, quòd Basilius in eisdem constit. monast. cap. 22. latè prosequitur, moraliter timeri non potest, quòd spiritualis Prælatus ex malitia erret in spirituali subditi directione; & quamuis id aliquando contingat, accidentarium est; vnde non debet ob eam causam obedientiæ bonum infamari. Præsertim, quia si error talis sit, vt aliquid contra bonos mores præcipiatur, talis iussio nec obligare potest, nec sub promissione obedientiæ continetur: si verò non est contra bonos mores, semper poterit in spiritualem profectum obedientiæ redundare, si per ipsum non stet, & ita huiusmodi error nunquam erit impedimentum perfectionis acquirendæ. Sed de hoc latiùs infrà tractando de obedientia religiosa. Altera verò differentia inter Christum & alios Prælatos nihil ad rem præsentem facit; quia ipsemet Christus viuens in hac vita mortali homines vocabat ad obediendum sibi. Ex tunc etiam generaliter vocauit omnes ad voluntariam obedientiam præstandam Prælatis locum ipsius Christi tenentibus, & nunc etiam vel interiùs per seipsum, vel etiam exteriùs per suos ministros, multos vocat ad hanc perfectionis viam profitendam.

20. Satisfit rationi dubitandi initio positæ; & cõfirmatur assertio primò. Atque hinc facilè satisfieri potest difficultati in principio positæ, in qua postulabatur, quam bonitatem obedientia habeat, prout supponitur ad votum obedientiæ. Dicitur enim in primis non semper esse necessarium ad materiam voti, vt specialem honestatem alicuius virtutis habeat, quatenus ad votum supponitur; sed satis esse vt sit res vtilis ad virtutem quamcunque disponendo hominem, vel tollendo impedimenta virtutis. Sic enim paupertas per se spectata non habet intrinsecam honestatem, nec est actus, vel materia alicuius virtutis specialis, & tamen quia est vtilissima ad perfectionem acquirendam, ideo sub ea ratione est apta materia voti. Sic ergo dici potest de obedientia quatenus est propriæ voluntatis renuntiatio, & subiectio ad voluntatem alterius, alioqui iurisdictionem non habentis, hic enim actus per se spectatus ante promissionem non habet aliquam intrinsecam honestatem specialem, licèt possit esse imperatus ab humilitate, vel ab alia simili virtute; per se tamen est vtilis vt homo conuenienter dirigatur in exercitio virtutis, præsertim in via perfectionis, in qua non solùm præcepta, sed etiam consilia executioni mandanda sunt. Nam cùm hæc non sint per præceptum determinata, nec possint omnia ab omnibus impleri, necessarium est prudens arbitrium, in quo meliùs vnusquisque ab alio dirigitur, quàm à seipso, propter rationes superiùs à Basilio datas.

21. Confirmatur assertio secundò. Hinc dicitur vlteriùs quòd licèt materia huius voti, vt ad illud supponitur, nondum habeat in se actu honestatem obedientiæ virtutis, habet tamen potestate, quod satis est, vt adiuncta promissione actus ille incipiat habere illam honestatem. Quod sic declaratur, nam ante votum hic non est mihi superior, & ideo

(c) 2007 Ministerio de Cultura

& ideò nondum habet locum propria obedientia circa illum; per promissionem autem qua me illi trado, ac subjicio, mihi illum superiorem constituo; & ideo iam habet locum erga illum obedientia. Vnde actus ille promittendi & assumendi alium in superiorem & Prælatum, proximè & ex obiecto non habet honestatem obedientiæ, neque ab ea virtute elicitur, sed à religione, cùm illa promissio fiat in Dei cultum, eo quòd ad perfectionem assequendam vtilis censeatur. Nihilominus tamen ex fine participat ille actus honestatem obedientiæ, quatenus ex amore illius procedit; ideò enim quis hunc assumit vt superiorem, vt in omnibus suis actibus possit obedientiam exercere; & idcirco, B quamuis encomia, & laudes obedientiæ, quæ in Scriptura & Patribus leguntur, propriè dici videantur de ipso vsu & exercitio obedientiæ, quale est illud 1. Regum 15. *Melior est obedientia, quàm victima*, & similia: nihilominus etiam conueniunt in hunc actum, qui ad tale exercitium voluntariæ obedientiæ supponitur, scilicet, voluntariam subiectionem huic personæ promissione firmatam: nam in hoc actu dixi virtute, & quasi in radice tota honestas obedientiæ continetur, & intenditur: vnde in illum optimè quadrat ratio tradita à Gregorio lib. 35. Moral. cap. 10. ob quam obedientia victimis præfertur, *Quia per victimas*, inquit, *aliena caro, per obedientiam verò voluntas propria mactatur*: hoc enim sacrificium propriæ voluntatis maximè fit in eiusdem voluntatis subiectione, & promissione: vnde in illam etiam conuenit seruata proportione, quòd de virtute obedientiæ idem Gregorius eodem loco dixit talem esse virtutem, *quæ sola virtutes menti inserit, insertásque custodit*: nam hoc etiam suo modo facit hæc voluntaria subiectio ad aliquem loco Dei constitutum, nam illius prouidentia, & cura, & diuino auxilio per illum tanquam per Dei ministrum præstito, virtutes faciliùs acquiruntur, & conseruantur, vt eleganter Basilius in locis suprà citatis declarat. Neque huic efficaciæ talis promissionis obstat, D quòd per illam non detur propria iurisdictio ei, cui obedientia promittitur, satis est enim quòd acquirat, vel ius aliquod dominatiuum, quale est domini in seruum, vel patris in filium; vel quòd acquirat potestatem exigendi materiam illam vt Deo debitam ex vi promissionis, quæ omnia latiùs in sequentibus exponemus.

Gregor.

22\. Difficultas de obedientia simplici.

Vna verò superest difficultas propria huius disputationis, in qua specialiter de voto obedientiæ omnino simplici inquiritur; & quæ hactenus diximus ad summum persuadent obedientiam similem obedientiæ discipulorum Christi, esse laudabilem, & voto consecrabilem. Huiusmodi autem solùm est obedientia religionis, in qua plures sub vno capite Christum repræsentantes congregantur: ergo inde probari non potest esse consilium extra hunc statum obedientiam alicui promittere: imò neque esse bonum, aut tutum, quia tunc non potest assumi aliquis tanquam Christi vices gerens vt ei obedientia promittatur: nullus enim potest in Ecclesia vices Christi gerere, qui auctoritate, & potestate publica non sit ad tale munus destinatus, quod in præsenti non seruatur, sed solùm priuato iudicio, ac voluntate eligitur persona, cui talis promissio fit. Et ob eandem causam non videtur tuta talis promissio, cùm solo priuato iudicio, & non ali- A qua publica approbatione nitatur: non est ergo hæc obedientia apta materia vt per tale votum Deo consecretur.

Nihilominus dicendum est etiam hanc promissionem ex suo genere optimam esse, si cum debitis circunstantiis fiat. Hoc enim satis persuadet Ecclesiæ consuetudo: solet enim sæpe tale votum fieri à viris piis extra religiosum statum, quod iudicio omnium prudentum laudabile est, & per se loquendo, obligat. Et licèt ad proprium statum religiosum necessaria sit Ecclesiæ approbatio specialis vt lib. 2. ostendimus, non tamen esse necessariam ad omnem viuendi modum participantem, seu imitantem aliquo modo illum statum, apertè sentit Caiet. 2. 2. quæst. 188. art. 1. & Nauarr. comment. 1. de Regular. Vnde fit vt sæpe in aliquo viuendi modo, vel ab aliquibus personis emittantur tria vota, paupertatis, castitatis, & obedientiæ sine speciali approbatione Ecclesiæ, quæ nihilominus vera sunt, & valida, licèt purè simplicia, vt Nauarr. etiam dicto comment. 1. de Regular. sæpiùs docet. Quocirca omnia quæ de obedientiæ honestate diximus, ad hoc simplex votum applicari possunt: nam etiam tale votum fit homini, vt vicem Dei tenenti, vel è contrario fit Deo, vt homo nomine ipsius præcipiat quæ ad maius animæ bonum expedire iudicantur.

23\. Assertio secunda. Obedientia simplex est honesta, & laudabilis.

C Neque ad hoc necessarium est vt talis persona potestatem aliquam ab Ecclesia habeat, quia non per potestatem iurisdictionis, sed per potestatem dominatiuam præceptura est, quam potestatem ab ipsomet vouente priuatim accipere potest. Neque est etiam necessarium vt habeat aliquam publicam, seu authenticam approbationem, quia tale etiam votum non est publicum, sed priuatum. Satis ergo est quòd prudenti iudicio, sine morali probabilitate talis persona apta & habilis existimetur, vt ei possit aliquis curam animæ suæ per specialem obedientiam committere. Regulariter autem tale votum securiùs fit respectu alicuius, qui pastoralem curam in Ecclesia habet, vt si secularis quispiam suo Episcopo specialem obedientiam voueat, vel alicui Prælato alicuius approbatæ religionis; vel fieri etiam potest parocho, aut discreto confessori; quanquam tunc securiùs fortasse erit votum facere respectu huius, vel illius personæ in indiuiduo, cuius virtus, & prudentia probata esse posset, quàm generatim respectu cuiuscunque Confessoris. Denique hîc non descendimus ad particulares circunstantias, ex quibus in quocunque voto potest aliquando esse periculum: satis ergo est quòd actus ex se, ac prudenter factus bonus, ac religiosus sit.

24\.

Respectu cuius personæ fiat conuenientius hæc simplex obedientia.

E

Capvt II.

Vtrùm simplex obedientiæ votum habeat coniunctam promissionem homini factam; & è contrario.

Ratio dubitandi est, quia licèt votum hoc Deo fiat, non tamen fit de obediendo ipsi Deo in se, sed de obediendo huic, vel illi homini: ergo necessariò includit promissionem homini factam propter illam, quæ fit Deo. In contrarium autem est, quia si ibi esset aliqua promissio humana, illa sufficeret, vt promittens maneret obligatus ad

1\. Rationes dubitandi.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ab obediendum tali homini: ergo promissio obedientiæ, etiamsi sit de obedientia spirituali, vt sic dicam, non est verum votum, sed humana promissio: sicut qui promittit alicui facere pro illo sacrum, quamuis rem sacram promittat, non facit votum, sed humanam promissionem.

2. *Prima sententia.* In hac re prima sententia esse potest, semper in hoc voto interuenire duas promissiones, humanam, & religiosam; ex quibus humana est veluti materia religiosæ, promittit enim homo homini obedientiam Deo, aut promittit seruare fidelitatem in obedientia, quam illi promittit. ita videtur sentire D. Thomas quæst. 88. art. 5. ad 3. (*D. Thom.*) vbi sic inquit, *Votum soli Deo fit, sed promissio etiam potest fieri homini, & ipsa promissio boni, quæ fit homini, potest cadere sub voto; & per hunc modum intelligendum est votum, quo quis vouet aliquid Prælatis, vt ipsa promissio facta Prælatis cadat sub voto materialiter, in quantum scilicet obligat, vouet Deo se impleturum quod Prælatis promittit.* Atque idem sentit Caiet. (*Caiet.*) in fine illius articuli; qui consequenter infert in transgressione huius obedientiæ promissæ duas esse malitias, vnam contra religionem ratione voti Deo facti; aliam contra fidelitatem humanam: nam licèt hanc posteriorem dicat esse contra obedientiam, non loquitur de malitia formaliter opposita speciali virtuti obedientiæ, sed de malitia opposita fidei debitæ homini in ratione promissionis, vt ex discursu eius manifestè constat: sed quia illa promissio fuit de obedientia præstanda tali homini, ideo malitiam illam contra obedientiam vocat. *Fundamentum.* Potéstque hæc opinio ex supradictis suaderi, quia ex vi voti obedientiæ homo potest præcipere, non ratione iurisdictionis, sed ratione potestatis dominatiuæ: ergo oportet vt hanc potestatem acquirat ex vi promissionis alterius: ergo necesse est vt ei fiat aliqua promissio, quia nemo potest acquirere nouum ius, & potestatem, nisi per donationem, vel promissionem sibi factam. *Confirmatio.* Et confirmatur, nam votum obedientiæ alicui homini factum si ab ipso non acceptetur, non obligat, vt ex vsu & sensu hominum constare videtur; huius autem ratio alia esse non potest, nisi quia tale votum quasi materialiter pendet ex promissione facta homini, quam supponit, quæ promissio non acceptata, nulla est, & consequenter etiam votum, quod in illam cadit.

3. *Secũda sententia.* Contrariam sententiam tenet Sot. lib. 7. de Iustitia. quæst. 2. artic. 3. ad 1. (*Soto.*) vbi consequenter asserit in transgressione obedientiæ voto promissæ vnicam tantùm esse malitiam, *quia licèt illud obsequium* (inquit) *constituatur in genere obedientiæ, non tamen nisi per solum votum:* Et rationem subdit, dicens, *Haud obedientiam Prælato voues, sed Deo quod eris Prælato obediens.* *Fundamentum.* Declarat hoc & confirmat exemplo voti faciendi eleemosynam proximo; nam in illo nulla intercedit humana promissio, sed soli Deo fit votum dandi eleemosynam. Vnde si eleemosyna omittatur, nihil fit contra misericordiam, fidelitatem, aut iustitiam debitam homini, sed solùm contra religionem ratione voti. Et explicatur præterea in hunc modum; nam qui obedientiam vouet, non intendit beneficium aliquod homini conferre, sed soli Deo obsequium, nec enim quærit vtilitatem eius cui obedientiam vouet, sed suum spirituale commodum, & honorem Dei: non ergo intendit homini aliquid promittere, sed soli Deo.

4. *Duplex quæstio.* In hac re duplicem quæstionem tractari posse censeo, vna est de possibili, & altera de facto. Prior ergo quæstio erit, an obedientia promitti possit cum duplici promissione, vel cum vna tantùm. *Assertio prima. In obediẽtia potest dare duplex promissio.* Ad quam respondeo vtroque modo fieri posse pro arbitrio vouentis. Quòd enim duæ fieri possint, manifestum est ex discursu D. Thomæ, nec Soto hoc negat, nam votum eleemosynæ eodem modo fieri potest, promittendo homini tale subsidium, & vouendo Deo implere promissionem eleemosynæ homini factam. Imò etiam possunt hæ duę promissiones fieri concomitanter tantùm, ita vt vna in alteram non cadat, quia si possunt separatim fieri, vt statim dicetur, cur non etiam sint cum sola concomitantia? nec enim vna cum altera pugnat, neque etiam vna alteri præsupponit. *Instantia diluitur.* Dices, repugnat eandem rem simul promitti duobus. Respondeo, si illi inter se non habeant ordinem, sed sint quasi vltimi termini, vel obiecta promissionis, seu donationis, tunc non posset licitè aut conuenienter eadem res duobus promitti: at verò quando personæ accipiuntur & obiecta, vel termini diuersarum rationum, & cum aliqua subordinatione inter se, tunc rectè potest circa eandem rem versari duplex promissio respectu diuersorum: sicut potest quis promittere dotem filiæ alterius, sese ipsi filiæ directè obligando; & simul potest etiam promittere patri cum directa etiam obligatione ad illum, dare eandem dotem eidem filiæ: hæ namque duæ obligationes non se impediunt, sed potiùs iuuant. Ita ergo esse potest in præsenti obedientiæ promissione.

5. *In violatione datur duplex malitia speciei.* Atque in huiusmodi casu verum est transgressionem obedientiæ duas inuoluere malitias specie distinctas; vnam sacrilegij contra votum, aliam infidelitatis, vel iniustitiæ contra promissionem humanam. Probatur, quia ibi est duplex debitum diuersæ rationis, & vtrumque per se sufficit, vt eius violatio sit moraliter mala, & contra particularem virtutem specie distinctam: vnde si ibi tantùm esset promissio humana, nullum esset sacrilegium, sed tantùm infidelitas, & è conuerso si esset solum votum sine promissione humana, esset tantùm sacrilegium: ergo si illud duplex vinculum coniungatur, erit etiam duplex malitia. Sicut enim promissio humana iuramento firmata duplici vinculo obligat, & ideo eius transgressio, & infidelitas est, & sacrilegium. *Obiectio.* Dices, eâdem ratione essent in eo peccato plures malitiæ: nam præter illas duas esset malitia inobedientiæ, nam hæc est contra diuersam virtutem, & videtur maximè intrinseca illi actui: & præterea erit malitia contra illam specialem virtutem, ad quam pertinet materia, circa quam versatur talis actio, vel omissio: v.g. si obedientia esset de ieiunando, tunc enim transgressio esset etiam contra temperantiam. *Diluitur.* Respondeo negando sequelam; nam in primis malitia inobedientiæ nunquam est specialis in transgressione specialis legis, aut præcepti, nisi directè fiat ex intentione non parendi, vt sumitur ex D. Thom. infrà quæst. 10. art. 1. & est communis sententia. Deinde, quia in præsenti casu, in quo supponimus præcipientem non habere iurisdictionem, neque aliam vim ad præcipiendum, nisi promissionem alterius, verosimilius est, licèt quis non obediat ex directa intentione non parendi tali homini, non incurrere propriam malitiam virtuti obedientiæ specialiter contrariam, sed solùm formaliùs & grauiùs peccare contra religionem, aut

(c) 2007 Ministerio de Cultura

aut fidelitatem ratione promissionis: quia illa specialis ratio virtutis obedientiæ, solùm habet locum respectu proprij superioris, qui ex potestate iurisdictionis legem ferre potest; hîc autem obedientia latiùs sumitur respectu cuiuscunque præcipientis, quouis iusto titulo. Et ob eandem causam non est in tali actu specialis malitia intemperantiæ, v.g. vel alterius speciei proportionatę materiæ, quia ex vi talis præcepti actus ille non constituitur in illa speciali virtute, ad quam pertinet eius materia, tanquam necessarius ad honestatem eius, vt rectè sensit Caiet. dict. art. 5. quia constituere hoc modo actum in specie virtutis, pertinet etiam ad propriam potestatem iurisdictionis, ac legislatiuam, vt in materia de legibus dicitur. At verò ille actus est necessarius ex duplici promissione diuersæ rationis, vt in casu supponitur, & ideo ex hoc titulo duplex malitia ibi inuenitur.

6\. Difficultas, an vtraque malitia sit mortalis ex genere suo. Ratio dubitandi.

Dubitari autem vlteriùs potest, an vtraque illa malitia mortalis sit ex suo genere, quod non proponitur propter eam quæ est contra votum, nam certum est illam esse mortalem ex genere suo, iuxta superiùs dicta, sed propter aliam, quæ est contra promissionem humanam. Et ratio dubitandi esse potest, quia promissio humana ex suo genere non obligat sub mortali, vt Caiet. suprà docuit hac q.48. art.1. & 3. & infrà q.113. artic. 1. éstque probabilis opinio. Nihilominus idem Caiet. dict. art. 5. ait promissionem obedientiæ quæ fit Prælatis, etiamsi nunquam voto firmetur, ex se obligare ad mortale, *Quoniam est* (inquit) *in perpetuæ obligationis vinculum.*

Caietani ratio impugnatur.

Quæ ratio infirma videtur, quia perpetuitas obligationis non transfert illam ad aliam speciem virtutis, & ideo per se non auget illam quoad grauitatem eius, vt sic dicam, sed solùm quoad durationem. Si ergo promissio humana ex genere suo non obligat sub mortali, quia solùm obligat ex fidelitate, etiamsi talis promissio sit de re perpetua, non obligabit sub mortali.

Explicatur.

Existimo tamen sensum Caietani fuisse hanc promissionem obligare ad mortale, quia non est pura promissio: loquitur enim specialiter de promissione religiosorum, in qua (iuxta multorum sententiam infrà suo loco tractandam) interuenit quædam traditio, & quasi donatio; & illam fortasse vocauit Caietan. vinculum perpetuæ obligationis: quo supposito meritò dicit obligare sub mortali ex suo genere, quia obligat ex iustitia. At verò in præsenti non habet locum illa ratio in eo sensu explicata, quia in voto omninò simplici non interuenit aliqua similis traditio.

7\. Resolutio est affirmatiua.

Nihilominus verum censeo talem malitiam etiam esse mortalem ex genere, quod erit certius si talis promissio inducat obligationem iustitiæ, quod aliquando facere potest: si verò sit adeò pura, vt ex sola fidelitate obliget, res est magis incerta; nihilominus tamen materia esse potest adeò grauis, vt hæc etiam promissio sub mortali obliget, sicut alibi latiùs dixi: talis autem esse videtur hæc materia obedientiæ, præsertim absoluta & per totam vitam: sic enim perpetuitas sumpta ex parte obiecti, seu materiæ multum potest grauitatem promissionis augere. In particulari autem transgressio huius promissionis potest esse venialis ex leuitate materiæ, vt per se constat.

Notandum.

Hinc autem videtur probabile esse hanc malitiam in particulari actu sumptam, aliquando posse esse mortalem respectu voti, & tantùm venialem res- A pectu fidelitatis humanæ: quia aliqua materia est grauis respectu diuinæ promissionis, quæ est leuis respectu humanæ: sicut promissio humana iuramento firmata aliquando obligat sub mortali, quæ per se tantùm obligaret sub veniali; & tunc violatio talis promissionis iuratæ, licèt sit mortale peccatum, vt est contra iuramentum, solùm erit veniale, vt est contra promissionem humanam: ita ergo esse potest in præsenti; in particulari autem hæc discernere difficile est, & prudenti arbitrio est committendum.

8\. Assertio secunda; obedientia potest fieri per solã promissionẽ factam homini.

Quòd autem obedientia promitti etiam possit vnica tantùm promissione, rectè probatur argu- B mentis factis pro secunda sententia. Vlteriùs autem, vt clarior res fiat, addendum est, cùm duplex promissio hîc possit intercedere, diuina scilicet, & humana, per quamlibet earum solam posse homini obedientiam præstari, quamuis cum dissimili obligatione.

Probatur.

Et quidem fieri hoc posse per solam promissionem humanam, ex doctrina à D. Thoma data, sic colligi potest: nam promissio obediendi homini materialiter cadit sub votum, & per illud firmatur: ergo potest per se sola fieri sine voto. Patet consequentia, tum quia prius potest fieri sine posteriori; at verò illa promissio, quatenus est materia voti, antecedit: ergo potest homo in ea sistere, & vo- C tum non adiungere: tum etiam, quia tale votum est merè voluntarium, & non habet necessariam connexionem cum tali promissione. Potest ergo illa sola fieri, & obligationem inducere, quamuis inferiorem obligationi voti.

Confirmatur.

Confirmatur, ac declaratur, nam per pactum humanum, potest quis se alteri tradere in seruum, vel se obligare ad obediendum illi humano famulatu, nulla adiuncta religionis obligatione per iuramentum, aut votum: ergo per simplicem etiam promissionem humanam potest se obligare ad obediendum alicui in actibus studiosis, seu virtutis, nulla adiuncta obligatione religionis, aut voti.

9\. Obiectio.

D Dices, obedientia, de qua hîc loquimur, debet esse ordinata ad maiorem animæ perfectionem, & consequenter ad cultum Dei: ergo promissio eius non potest separari à vera ratione voti.

Solutio.

Respondetur negando consequentiam: nam propria ratio voti non sumitur ex materia quæ promittitur, sed ex persona cui promittitur, & ideo, vt paulo antea dicebam, licèt res sacra promittatur, si promittatur homini, & non Deo, non est votum.

Promissio homini facta non est votum.

Sic ergo licèt aliquis promittat obedientiam homini in rebus spiritualibus, seu pertinentibus ad propriam perfectionem, si reuera non faciat talem promissionem Deo, non erit votum; hoc autem quamuis fortasse in vsu E raro contingat, tamen non repugnat, & simpliciter pendet ex intentione pœnitentis; & fortasse aliqui conuersi, qui non profitentur religionem, sed pactum cum ea ineunt, se obligantes ad obsequia eius, non faciunt propriè votum obedientiæ, sed pactum quoddam humanum, & idem est de quibusdam hospitalariis, qui promittunt obedientiam præfecto hospitalis, de quibus videri potest glossa in Clement. 1. de decimis, & Panorm. in rubr. de Regular.

10\. Assertio tertia; obedientia potest fieri per solam promissionem Deo factam.

Quòd etiam è contrario obedientia possit promitti per solum votum factum Deo, etiamsi homini sit obediendum ex vi talis voti, propter rationes suprà factas, quæ rem satis demonstrant,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

probatur à priori, quia materia per se requisita ad hoc votum, non est promissio facta homini, sed est ipsa obedientia in futurum illi præstanda: sicut in voto eleemosynæ materia per se requisita non est aliqua promissio humana, sed est ipsa eleemosyna, vt postea exercenda: ergo promissio humana non est per se requisita ad tale votú: solùm enim posset ex parte materiæ videri necessaria: ergo sine illa potest fieri tale votum, quia fieri potest sine his, quæ sunt per accidens, cùm hoc pendeat ex hominis voluntate. Atque in hoc casu meritò dixit Soto in transgressione huius obedientiæ solùm esse vnam malitiam contra religionem; quia solùm intercedit vna obligatio voti, contra quam peccetur.

11. Satisfit rationibus pro prima senté tia allatis.

Neque contra hoc vrgent auctoritas D. Thomas aut rationes factæ pro illa priori sententia. Nam D. Thom. vel loquitur tantùm de facto, de quo statim dicemus, & non excludit alium modum possibilem, vel certè solùm explicare voluit quomodo promissio facta homini possit habere obligationem voti coniunctam; nunquam tamen dixit vnam promissionem sine altera esse non posse.

Ad primam, primùm.

Ad primam verò rationem respondetur primò, vt aliquis possit præcipere alteri obligando illum ad obediendum, satis esse votum Deo factum de obediendo tali personæ: quia tunc obligatio non oritur ex proprio dominio, vel iurisdictione præcipientis, sed immediatè ex mera obligatione fidelitatis ad Deum, quæ est religio. Vnde tunc homo præcipiens solùm se habet tanquam applicans materiam voti; vt si quis vouisset dare eleemosynam omni pauperi petenti, tunc pauper petens obligaret ad dandam eleemosynam; non quasi habens ius, aut potestatem in alio, sed tanquam exhibens, seu proximè applicans materiam voti, ita vt illa proposita statim vrgeat eius obligatio: idem clarè sequitur in voto sequendi consilium alicuius: idem ergo est in voto faciendi alterius voluntatem, quod hîc vocamus votum obedientiæ. Quamuis enim talis voluntas per se non sit efficax imponendi obligationem; tamen ad præsentiam illius voluntatis, vt sic dicam, ipsum votum obligat.

Secundùm.

Quapropter secundò addi potest; vt superior non solùm possit quasi applicare obligationem voti, sed etiam illam exigere, & ad illam seruandam cogere, necessaria erit promissio ipsi superiori facta, vel quòd aliunde iurisdictionem habeat, & hoc probat optimè ratio facta, & declarabitur infrà latiùs circa statum religionis, in quo maximè hoc locum habet.

12. Ad secúdam rationem.

Ad alteram rationem negamus votum obedientiæ hoc modo purè, ac simpliciter factum pendere per se & quoad valorem suum ex hominis acceptatione, quia nulla promissio illi fit, sed soli Deo. Vnde distinguere oportet valorem voti ab vsu, nam vsus pendet à voluntate eius, cui votum promittitur, nam si ille nolit præcipere, alter non poterit obedire, vnde multò minùs poterit ad vsum voti obligari, quasi in actu. Nihilominus tamen in habitu, seu in præparatione animi obligatus esse potest ad obediendum si alter velit præcipere, quia votum validum fuit, quia quoad hoc non pendet ex alterius voluntate. Addo verò considerandam etiam in hoc esse intentionem vouentis, potest enim esse omnino absoluta, de obediendo quoties alter velit præcipere, & tunc procedunt quæ diximus. Posset verò talis intentio esse etiam conditionata, scilicet promittendi alicui obedientiam, si velit ipse eam acceptare; ita vt nisi ille acceptet votum quando emittitur, vel quando illi notum fit, nulla obligatio in posterum maneat, & tunc non impleta conditione votum euacuabitur, non quia includat promissionem ipsi homini factam, sed quia includit conditionem pendentem ab aliena voluntate, quod longè diuersum est: nam qui vouet ingredi religionem, si pater consenserit, nullam obligationem parenti facit, & nihilominus obligatio voti pendet ex consensu, & quasi acceptatione parentis, quia intentione conditionata factum fuit: ita ergo in præsenti dicendum est, si votum prædicto modo fiat.

13. Dubitatio, quo modo soleat obedientia fieri.

Iam verò superest alter sensus quæstionis, scilicet, quo istorum modorum de facto fiat, seu interpretandum sit obedientiæ votum. Nam D. Thomas significat fieri priori modo, id est, cum adiuncta humana promissione: Soto verò sentit potiùs fieri posteriori modo, id est, purè & solitariè. Mihi autem videtur, quatenus quæstio hæc tantùm est de humano facto, quod pendet ex libera intentione operantis, nihil firmum in ea statui posse, sed ad vouentis intentionem esse recurrendum, & vbi de illa satis non constiterit, coniecturis esse vtendum: quatenus verò hoc non solùm ex facto, sed etiam ex iure pendere potest, ita vt ex iure ipso (sub quo consuetudinem comprehendo) factum colligatur, probabiliorem esse D. Thomæ sententiam. Declaratur, nam votum obedientiæ fieri potest, aut in religione aliqua, aut priuatim extra religionem: de priori loquitur specialiter D. Thom. & de illo probabilius est tale votum adiunctam habere promissionem homini factam, quia & ex iure & ex consuetudine id satis colligitur, & ex fine, seu effectu, quia ex vi talis voti potest vouens cogi à Prælato ad obseruantiam regularum. Quæ omnia ex dicendis de statu religionis euidentiùs constabunt.

Assertio prima.

De posteriori autem modo vouendi obedientiam, nihil D. Thomas loquutus est, nec immeritò, quia neque ex iure, neque ex consuetudine certum modum habet. Quoad hoc ergo inquirenda est intentio vouentis, & coniecturis vtendum.

Assertio secunda.

Regulariter autem loquendo, verosimilius videtur tale votum purè fieri soli Deo absque adiuncta humana promissione: quia & forma sic vouendi, & intentio tam vouentium, quàm eorum quibus obedientia danda est, talis esse videtur: vt, v.g. solet aliquando nouitius intra probationis annum tria vota simplicia priuatim emittere, per quæ nec potestatem specialem præbere intendit, sed solùm se obligare Deo: neque ipsi Prælati aliquam potestatem, vel ius proprium acceptare intendunt, est ergo ibi votum obedientiæ puræ sine humana promissione. Idémque modus vouendi esse videtur quoties priuata persona promittit obedire confessori, v.g. Ratio suprà insinuata probabilis est, quia per tale votum non intenditur aliquod commodum eius cui fit promissio, sed solùm sacrificium illud voluntatis, quod Deo fit, respectu talis personæ; quæ ratio non habet locum in religioso, quia licèt præcipuè intendat spirituale commodum, tamen ad hoc ipsum paciscitur cum religione, cui se tradit: quod genus pacti in alio voto simplici non reperitur, vnde nec per illud datur potestas aliqua quasi coactiua, vel dominatiua ei cui obedientia promittitur, sicut

per

(c) 2007 Ministerio de Cultura

per votum religionis fit. Ita ergo iudicandum videtur de hoc voto simplici obedientiæ, quoties aliud tam ex intentione vouentis, quàm ex parte acceptantis non constiterit.

14. Assertio tertia. Addo insuper Ecclesiastico iure videri statutum, vt per huiusmodi votum nemo possit validè alteri in seipsum potestatem dare, nisi talis modus traditionis, & voti ab Ecclesia probatus sit: quia vbi Ecclesia vetuit statum religiosum fieri absque approbatione sua (cap. vnico, de religios. domib. & in Extrauag. *Sancta Romana* Ioan. XXII. de relig. domib.) eo ipso hoc etiam traditionis, & dominationis genus prohibuisse videtur. Potest enim Ecclesia huiusmodi contractus humanos irritos facere, si non fiant modo ab ipsa rescripto, & licèt in præsenti quoad simplices promissiones id non fecerit, quoad traditionem autem per translationem veræ potestatis dominatiuæ id fecisse videtur.

CAPVT III.

Ad quid obliget, & ad quam materiam se extendat simplex obedientiæ votum.

1. Ratio difficultatis. Difficile profectò est certum terminum, aut modum obligationi huius voti ex parte materiæ eius præfigere: in voto enim obediētię, quod in religione fit, solet materia iuxta regulam talis religionis limitari, vt infrà videbimus; hîc autem nulla est particularis, iuxta quam hæc obedientia promittatur: vnde ergo poterimus designare certos terminos huius obligationis? Dicet fortasse aliquis, tale votum nullum habere terminū, nec regulam prẹter prudēs arbitrium eius, cui obedientia promittitur, itaque obligabit hoc votum ad quodcunque licitum & honestum, solúmque excludentur ea quæ mala sunt. At hoc profectò incredibile apparet, quia hoc votum non est excellentius, quàm sit votum obedientiæ religiosæ: sed obedientia religiosa non tam latè patet: ergo neque illud votum. Item quia incredibile est, eum qui sic vouet obedientiam, posse obligari ad quæcunque opera pœnitentiæ, v.g. orationis, vel contemplationis, peregrinationis, & similia.

2. De hac re nihil inuenio dictum in particulari ab auctoribus, ex his verò quæ vel de obedientia in communi, vel de obedientia religiosa docent, cum proportione sumēda est ratio huius obligationis, & limitatio materię eius. Assertio prima. Primò ergo in tali obedientia subintelligendæ sunt cōmunes conditiones, scilicet, quòd sit de re possibili, & honesta, quæ conditiones per se satis claræ sunt ex doctrina August. serm. 6. de verbis Domini, & habetur in c. *qui resistit* 11. q. 3. & Ambros. lib. de Paradis. c. 6. & ex aliis quæ referuntur ex c. *non semper*, vsque ad cap. *Imperatores*, eadem 11. q. 3. Assertio secunda. Addo verò in præsenti nō solùm esse necessarium vt opus sit bonum, sed etiam vt non sit impeditiuum maioris boni. Cuius ratio est, quia hoc votum obedientiæ per se ordinatur ad maiorem perfectionem vouētis: ergo non est verisimile voluisse obligari ad obediendum in his, quæ ex se sunt impedimenta perfectionis, qualia sunt opera impeditiua maioris boni. Et confirmatur primò, nam de religioso dixit D. Thomas quodlib. 1. q. 8. art. 15. & quodlib. 1. q. 5. art. 10. non obligari ad obediendū Prælato, si præcipiat contra regulam, quia respectu religiosi illa opera essent impeditiua maioris boni: ergo eàdem proportione censendū est in præsenti de omnibus operibus repugnantibus meliori bono. Hoc verò præcipuè intelligendum est de illo opere, quod ex se habet excludere maius bonum, vt est, v.g. matrimoniū, nam si tale opus immediatè non potest promitti per votum, nec cōprehendi poterit sub obedientia per votū promissa. Hinc etiam non poterit quis ex vi talis obediētiæ impediri ne statum religionis assumat, vel si religiosus fieri velit, non poterit obligari, vt in religione laxiori, omissa strictiori id faciat, quia hoc esset impedire illi maius bonum.

3. Obiectio. Dices, ergo eàdem ratione non poterit quis ex vi talis voti obligari, vt legat, v.g. quia posset excusari dicendo se impediri à contemplatione quæ est maius bonum: & ob eandem rationem nō poterit obligari ad non ieiunandum, vel ad omissionē similis operis: quia opus illud melius est, quàm eius omissio, tam secundùm se, vt cōstat, quàm in tali persona; cùm aliàs non teneatur ex aliqua regula ad determinatas actiones, vt supponimus.

Responsio. Respondetur primò, non esse similem rationem, neque actiones has particulares, etiamsi ex genere suo inferiores sint in gradu perfectionis, quàm aliæ, propriè dici posse impeditiuas maioris boni, vt suprà declaraui, tractando de materia voti in generali: quia & ex se nō excludunt alias actiones meliores, & quamuis ex sola specie non sint ẹquè perfectæ, ob circumstantias & accidentalia motiūa, possunt esse Deo gratiores. Inter quæ motiua vnum grauissimum est implere promissionem factam Deo per votum obedientiæ, in quo etiā humilitas & abnegatio proprij iudicij exercetur: quo modo etiam omissio boni operis, non præcepit aliàs, potest esse magis meritoria corā Deo, quàm ipsum opus, quia licèt ipsa omissio non videatur in se habere formalem bonitatem, voluntas omittendi ex obedientia maximum bonum esse potest: sicut è contrario opus ex se bonum contra obedientiam factum, est malum: sic enim dictum est à Daniele Abbate apud Cassianum collat. 4. cap. 20. *Tantum est Abbatis transire præceptum vt legas, quantum si contemnas vt dormias.* & Greg. 35. Moral. c. 12. *Sciendum* (inquit) *est, quòd nunquam per obediētiam malum fieri, aliquando autem per obedientiam debet quod agitur intermitti.* habetur in c. *quid ergo* 11. q. 3. & similia sumi possunt ex August. serm. 5. ad Fratres in Eremo. Propriè igitur solum illud opus dicitur in præsenti impeditiuum maioris boni quod ex se excludit statum maioris perfectionis.

Cassian. D. Gregor.

4. Dubitatio specialis. Sed quid si non tantùm in vno, vel alio opere, sed in vniuersum in toto viuendi modo talis superior propria voluntate & priuato ac simplici voto obedientiæ assumptus ea opera, eámque viuendi rationem subdito præscribat, quæ ipsum impediret potiùs quàm iuuaret ad profectū virtutis, teneretúrne nihilominus illi obedire? Resolutio. Respondeo hoc in primis multùm pendere ex intentione quam subditus à principio in vouendo habuit: nam hæc est potissima regula huius obligationis; quomodo autem hoc coniectari possit, statim declarabitur quoad fieri possit. Si autem ex defectu intentionis vouentis non potest excusari talis obligatio, & alioqui nullum opus in particulari sumptum ex his, quæ sub obedientiam iniunguntur, malum est, nec per se affert moralem occasionem alicuius mali, etiam in indiuiduo, & in particulari sumptum, & alioqui potest esse vtile ad virtutem, si homo velit recta intentione & modo illud operari, neminem posse excusari ab executione obedientiæ quam promisit, eo solo titulo, quòd impediat maiorem profectum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

fectum virtutis, quia hoc accidere potest ex defectu operantis, non autẽ est per se, quod præcipuè considerandum est ad voti obligationem; & ideo in huiusmoci euentu procurandum potiùs est ne superior tali opera iniungat, quod ipse facere tenebitur, intellecta sufficienter dispositione subditi: si autem nolit, vel parẽdum est, vel aliud remedium procurandum ab habente potestatem, iuxta ea quæ dicemus sequenti capite.

5. Dubitatio, an in dubio teneatur obedire.

Vltimò circa hanc conditionem honestatis inquiri potest, an in casu dubio debeat vel possit huiusmodi subditus obedire. Quamuis enim generalis doctrina sit, in dubio obediẽdum esse superiori iuxta doctrinam August. 22. contra Faustum c. 74. & 75. & habetur in c. *quid culpatur* 23. q. 1. quæ in materia de consciẽtia latiùs explicantur: nihilominus hîc est specialis difficultas, quia ille, cui obediẽdum est, non est propriè superior, ita vt habeat potestatem iurisdictionis, & ex hac parte non habet quasi ius in re, ratione cuius obediendum est superiori in casu dubio. Ergo solùm relinquitur illud præceptum sub generali regula materiæ voti. Regula autem in superioribus posita est, eum qui dubitat de voto, non obligari ad executionem eius; ex qua videtur sequi alia, scilicet, eum qui dubitat in particulari, an hæc sit materia voti, si facta diligẽtia non possit dubium expellere, non obligari ad obseruandum votum in tali materia: vt si quis habeat votum dandi eleemosynam omni pauperi petenti, & in particulari dubitet, an hic qui petit sit pauper, non tenebitur ex vi voti illi dare eleemosynam: ergo similiter in præsenti, si dubitet, an quod præcipitur honestum sit, non tenebitur obedire; quòd si nõ tenetur, nec licitè potest, quia in dubio securior pars est eligẽda; tunc autem nõ obedire securius est, quia nec frangitur votum, neque operans exponit se periculo faciendi aliquid quod honestum nõ est. Item quia hîc cessat ratio, ob quam in dubio obediendum est Prælato, ne priuetur iure suo, cùm in dubio melior sit conditio possidentis; hic autem superior nullum habet proprium ius.

Rationes negatiuæ partis.

6. Resolutio est negatiua.

Respondeo probabile mihi esse in eo casu non teneri aliquem ad obediendum ex vi huius voti obedientiæ omnino, ac purè simplicis, propter rationem factam. Dices, ergo nec religiosus tenebitur obedire in simili dubio. Respondetur negando consequentiam, quia Prælatus religionis non solùm præcipit, ratione voti, sed etiam per iurisdictionem, quam habet à Pontifice. Sed contrà, nam hæc iurisdictio non est per se requisita ad statum religiosum, vt infrà ostendemus; separetur ergo, sicut de facto separatur in religione Monialium respectu Abbatissæ, tunc ergo procedet argumentum, & æquiparatio facta. Fortasse non deerunt qui totum concedant, neq; enim improbabile videtur Abbatissam non posse ex voto obedientiæ obligare monialem ad aliquid faciendum in casu dubio de honestate operis iniuncti. Et potest hoc confirmari ex differentia inter votum, & legem, nam voti obligatio pendet ex propria voluntate, & intentione: qui autem promittit, non videtur intendere se obligare, nisi in materia certa: ita ergo præsumendum est, quoties aliud non explicatur; at verò legis obligatio est ab extrinseca potestate, & voluntate: & ideo aliunde mensuranda est, scilicet ex iure præcipientis.

Obiectio diluitur.

Instantia.

Respõdetur primò.

7. Respõdetur secundò.

Addo verò negari etiam posse illationem illam, est enim differentia inter hoc votum simplex, & votũ religiosi, quòd in religioso habet

A traditionẽ adiunctam, per quam religio & Prælatus eius acquirit quoddam dominium, & ius in religiosum, ratione cuius iam habet locum in eo principium illud, *In dubio melior est conditio possidentis:* vnde non potest tunc excusari religiosus, eo quòd non habuerit intentionem se obligandi pro tali casu; nam eo ipso quòd voluit se tradere, & ius in seipsum simpliciter transferre in alium, necessariò voluit quidquid ex illo statu intrinsecè sequitur. At verò qui emisit purum simplex votum obedientiæ, nullum ius in alium transtulit, sed pura promissione se obligauit, & ideo semper manet quasi possessor suæ libertatis, quamuis ligatam illam habeat; ac proinde

B in casu dubio potest ius suum præferre, & non exequi mandatum alterius. Nam tunc etiam (quod rem confirmat) dubium est, an illud sit mandatum, quia, vt suprà dixi, illud non est mandatum proprium per respectum ad potestatem imperantis, sed solùm est quædam applicatio materiæ voti: vnde sicut est dubia illa materia, ita etiam est dubium, an illud sit mandatum, eo modo, quo esse potest.

Nihilominus tamen censeo licitum esse in eo casu dubio obedire, imò & regulariter esse melius. Probatur, quia licèt fortasse non teneatur quis exequi votum in materia dubia, potest tamen & optimè fieri. Dices hoc esse verum, quan- 8. Resolutio secunda; in dubio licitũ, & melius est obedire.

C do materia illa circa omne dubium honesta est, vel saltem non mala, vt in exemplo de eleemosyna suprà posito, quia tunc nihil est periculi in exequendo voto, etiamsi fortasse non obliget: secus autem videtur esse, quando dubium de obligatione voti oritur ex dubio de honestate operis. Sed licèt negari non possit esse in hoc aliquam rationem dissimilitudinis, & maioris difficultatis; nihilominus ratio facta procedit, quia illud dubium honestatis compensatur ex probabilitate implendi votum, & ideo licita est optio inter illa duo. Quod explico in hunc modum, satisfaciendo simul rationi priùs factæ, quia vel est sermo de periculo committendi aliquid

Instantia.

Responsio, & cõfirmatio resolutionis traditæ.

D mali materialiter tantùm, vel formaliter. Primo modo in vtroque reperitur, nam sicut si fortasse opus, de quo est dubium, malum in reipsa sit, & fiat, malum aliquod fit: ita si fortasse opus illud bonum sit, & non fiat, omittitur aliquid quod reipsa sub tali voto comprehenditur, quæ omissio etiam est quoddam materiale malum. Secundo autem modo, in neutro casu est periculum mali, quia ex vtroque capite potest illud periculum practicè auferri, sicut enim non censetur esse periculum practicum in non obediendo, quia probabiliter formatur iudicium practicum, quòd in eo casu votum non obliget; ita etiam ad obediendum potest formari iudicium practicum;

E quòd liceat hîc & nunc dubiam conscientiam deponere, & iudicio præcipientis se conformare, & illi se subdere, eo quòd ratione voti illum habeat vice Dei. Vnde ad formãdam hanc conscientiam practicam non est necessarium, vt quis iudicet se teneri ad obediendum, sed satis est vt per extrinseca principia possit se subdere alterius iudicio.

Dices, hoc modo etiam sine voto licebit in re dubia obsequi voluntati alterius propriam conscientiam deponendo, & alienæ se conformando. Respondeo, aliquando hoc licere, si probitas & conscientia alterius tanta sit, vt mihi facere sufficiat opinionem probabilem, quod est satis vt propriè ac formaliter tollatur dubium: 9. Obiectio.

Diluitur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

bium: at verò in nostro casu, non solùm hac ratione licet, sed specialiter ratione voti in reuerentiam eius, & ne omittatur id quod fortasse sub illius materia continebatur. Vnde vt liceat sic obedire, non semper necesse est, vt persona præcipiens per se sufficiat opinionem facere probabilem, sed satis est quòd nulla sit probabilis ratio suspicandi illum temerè, aut ex malitia præcipere, non obstante dubio in subdito existente. Et hæc sufficiant pro priori conditione honestatis.

10. Dubia circa possibilitatē rei præceptæ.

Circa alteram conditionem possibilitatis, dubitari multa possunt; quia certum est non esse tantùm intelligendam de possibilitate physica, quæ per se manifesta est, sed etiam de possibilitate morali, quæ excludit nimiam & extraordinariam difficultatem, & hinc nascuntur dubia, quia possibilitas hæc magnam habet latitudinem, quænam difficultas excuset, vel potiùs excludat actionem à latitudine materiæ talis voti.

Assertio prima.

In qua re in primis seruari possunt quæ suprà dicta sunt de impossibilitate morali excusante ab obligatione voti, quam diximus mensurandam esse ex probabili, seu coniecturali intentione vouentis. Ita enim in præsenti dicendum est, si tanta sit operis difficultas, vt considerata conditione personæ, & statu eius, non sit verisimile voluisse se obligare ad obediendum in rebus tam arduis, ac difficilibus, tunc tale opus non comprehendi sub materia talis voti, quia amplitudo voti pendet ex intentione vouentis, cúmque non sit verisimile, nec rationi consentaneum, vt aliquis se obliget ad obediendum in omnibus sine illa limitatione in difficultate, & varietate operum, necessarium semper est recurrere ad coniecturatam intentionem vouentis. Quæ maximè locum habent, quando difficultas operis extrinseca est, & accidentaria, seu extraordinaria: nam vtrumque sicut minùs potuit sub cogitationem cadere, ita etiam verisimilius erit non cecidisse sub intentionem vouentis. Quando verò difficultas est intrinseca, qualis est in ingressu religionis, diuturna contemplatione, aut magna vitæ austeritate, tunc ex aliis circunstantiis, præsertim verò ex statu personæ, facienda est coniectura, quæ omnia in sequenti puncto meliùs exponentur.

11. Assertio secunda. Materia huius voti est limitata.

Secundò ergo principaliter dicendum est votum hoc semper habere limitatam materiam, quoad varietatem, multitudinem, perfectionem, ac difficultatem præcipiendorum operum per proportionem ad personam vouentem, & ad statum seu viuendi modum, quem profitetur. Ratio totius assertionis ex dictis ferè nota est, nam prior pars in eo fundatur, quòd aliàs votum esset indiscretum, & inhumanum, vt sic dicam: altera verò pars in eo fundatur, quòd nulla occurrit magis accommodata ratio coniectandi intentionem vouentis, neque vlla etiam rationabilior moderatio. Et declaratur ex proportione ad votum obedientiæ religiosæ, cuius materia limitatur iuxta regulam, quia secundùm illam constituitur status, & ratio vitæ religiosæ: cùm ergo secularis persona non habeat certam regulam præter communia præcepta Dei & Ecclesiæ, pro regula sumenda est proportio, seu congruitas ad statum eius: nam quæ est proportio religiosi ad statum suum, est in tali persona in ordine ad suum honestum viuendi modum. Item, quia, moraliter lo-

A quendo, qui tale votum emittit, nihil aliud intendit, quàm in illo viuendi modo, quem habet, perfici, & conuenienter dirigi, ac gubernari, quod magis elucidabitur ad aliquod particulare descendendo.

Ex hac ergo regula sequitur primò, sub tali voto non comprehendi ea, quæ pertinent ad mutationem status, quod intelligo, regulariter loquendo, & nisi aliud sufficienter constet de intentione vouentis. Probatur primò ex dictis, quia mutare statum non pertinet ad gubernationem proportionatam præsenti statui; imò quodammodo illi repugnat: sicut religiosus ex vi voti obedientiæ non potest obligari ad mutandum statum etiam B in melius. Vnde argumentor secundò, quia vel ille status est inferior, & impediens maius bonum, & de hoc iam ostensum est non posse cadere sub tale votum, vel est superior status & perfectionis, & hunc etiam verisimile non est comprehendi sub tali voto, tum quia est res adeò difficilis, & ardua, vt nemo præsumatur ad illam se obligare, nisi per directam voluntatem ac promissionem: tum etiam, quia aliàs votum illud obedientiæ esset virtuale votum religionis saltem sub ea conditione, si Petrus, v.g. præceperit, hoc autem est contra intentionem sic vouentium, imò quodammodo videtur contra naturam talis voti, nam obligaret ad aliquid quod ipsummet votum euacuaret, subtrahendo illi materiam. C Vnde iuxta communem vsum qui vult obligari ad religionem, si alter consentiat, nunquam id facit per votum obedientiæ, sed aut per votum sequendi consilium alterius in ea materia, vel per votum religionis cum ea conditione, vt alter consentiat.

12. Corollariū primum. Hoc votum non obligat ad mutandū statum.

Sed quæres, an ex vi huius voti obedientiæ possit quispiam obligari saltem vt non assumat inferiorem statum, v.g. vt vidua, aut virgo non contrahat matrimonium. Respondeo, si talis persona non sit aliàs ex voto proprio obligata ad castitatem, vel ad non nubendum, non posse ad hoc obligari ex præcepto obedientiæ, etiamsi D alicui confessori, vel Prælato absolutè & indistinctè obedientiam promiserit propter rationes factas, quæ hîc cum proportione applicari possunt. Est enim materia illa secundùm communem æstimationem & modum pertinens ad distinctum votum, & ideo non censetur comprehendi sub materia obedientiæ promissæ, nisi aliunde hoc satis constet ex intentione vouentis: at verò si talis persona ex proprio voto teneretur non nubere, verisimilius est, posse etiam in virtute obedientiæ promissæ obligari ad non nubendum, & ad vitandum omne consortium, omnémque actionem quæ ad talem finem ordinari possit; quia supposita aliunde obliga- E tione, iam pertinet ad conuenientem gubernationem talis personæ in tali statu tota illa prouidentia, & prohibitio: sicut etiam religiosus potest per obedientiam gubernari in omnibus, quæ pertinent ad custodiam castitatis: & ipsa eadem persona secularis, licèt castitatem non vouisset, posset in virtute obedientiæ promissæ obligari ad cauenda pericula, vel occasiones peccandi contra conscientiam naturali legi debitam.

13. Corollariū secundum. Non obligat ad non assumendū inferiorē statum aliquando.

Dices, ergo proportionali ratione poterit obligari propter obseruantiam ipsiusmet voti obedientiæ, vt matrimonium non contrahat, nec se subtrahat ab obedientia promissa. Supponimus

14. Obiectio.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

mus enim tale votum esse perpetuum, seu de obedientia semper præstanda tali personæ, vel Prælato; at verò si vouens mutet statum, eo ipso fit inhabilis ad obediendum: ergo potest in virtute eiusdem obedientiæ prohiberi, quando ille status est inferior, vt est matrimonium. Nam si esset superior, vt est religio, non posset, nam in quolibet voto intelligitur subintellecta conditio melioris boni, quæ non habet locum respectu inferioris status. Responsio. Respondetur negando sequelam, neque enim putamus actum illum contrahendi matrimonium esse contrarium illi voto obedientiæ, per se loquendo, quia materiæ sunt adeò diuersæ, vt vna in alia non includatur, sicut ostensum est: esset autem contrarius si per illum actum redderetur persona inhabilis ad implendum quod promiserat. Dici ergo potest perpetuitatem illius obedientiæ non intelligi simpliciter promissam, sed durante illo statu, in quo promittitur, vel potiùs durante carentia alterius status, ad quam carentiam non obligatur quis ex vi talis voti. Vel secundò dici potest, non fieri talem personam inhabilem ad seruandum votum illud modo suo statui accommodato; nam licèt quis in matrimonio positus, leges matrimonij seruare debeat, optimè potest in his quæ pertinent ad salutem animæ suæ illi parere cui obedientiam promiserat; imò hinc poterit multum iuuari ad ipsas leges matrimonij seruandas: sic enim illi qui sunt tertij ordinis, etiam coniugati, obedientiam promittere solebant, vt constat ex glossa in Clement. *Cum ex eo*, de sentent. excomm. verbo *Tertiò*. iuncta glossa in Clement. 1. de religios. domib. verbo *Obedientiam*.

15. Corollariũ tertium. Hoc votum nõ est necessariò connexũ cũ votis paupertatis & castitatis. Probatur quoad castitatem.

Ex quo obiter infero, hoc votum simplex obedientiæ non necessariò esse connexum cum aliis duobus paupertatis, aut castitatis. Quod est manifestum, quia materiæ illorum votorum non sunt necessariò connexæ cum materia huius voti, & alioqui promissiones ipsæ voluntariæ sunt: ergo possunt simul vel diuisim fieri pro arbitrio vouentis. Item de castitate quantum spectat ad materiam eius voluntariam, hoc satis constat ex dictis, quantum verò ad materiam necessariam, aliàs præceptam, à fortiori constat non esse necessarium votum eius, quamuis indirectè ex obedientia promissa possit quis obligari ad ea, quæ necessaria fuerint ad custodiam talis castitatis. Probatur quoad paupertatem. De paupertate res etiam est manifesta, & vsu etiam recepta, & sequitur etiam ex præcedenti, nam si coniugatus potest promittere obedientiam, cur non etiam diues, seu habens rerum dominium? quod regulariter coniunctum est, vel saltem esse potest cum coniugio. Semper tamen intelligitur hæc obedientia accommodata statui, vt dixi, & ideo non potest ex vi illius, si persona sit diues, obligari ad paupertatem seruandam, quia hæc iam esset mutatio status, sed obligari poterit ad vtendum diuitiis conuenienter suo statui, tam quoad eleemosynas, quàm quoad alia pietatis opera, habita ratione status familiæ, &c.

16. Corollariũ quartum. Quæ personæ possint hoc votum facere.

Præterea ex eodem principio intelligi potest, quænam personæ possint hoc votum obedientiæ emittere. Dicendum est enim generaliter loquendo, quaslibet personas cuiuscunque conditionis sint, posse hoc votum emittere, quia semper debet intelligi obedientia accommodata conditioni personæ, & maximè non repugnans alteri obligationi maiori, quæ tali personæ insit. Si enim hoc obseruetur, nulla est ratio ob quam persona aliqua à voti huius capacitate, & commoditate excludatur. Maximè verò videntur apti ad hoc votum seculares homines, qui sui iuris sunt, & vitam cælibem seruant. Nam religiosi iam habent suum proprium & excellentius obedientiæ votum, quod eis sufficit, quamuis absolutè non repugnet aliud illi adiungi, vt statim dicam. Deinde homines, qui sunt sub alterius potestate, vt filiifamilias, & serui, minùs indigent hoc voto, minúsque apti ad illud sunt; quia iam habent à quo regantur, eíque obedientiam debeant. Non tamen sunt omnino incapaces, quia in his quæ pertinent ad bonum & perfectionem animæ, sui iuris sunt, nec tenentur in omnibus his materiis, parere dominis, vel parentibus, sed liberi sunt in illis actibus pietatis, qui dominio, vel iuri paterno non repugnant: in his ergo poterunt hæ personæ alicui spirituali patri obedientiam promittere, qui solùm poterit illa vti sine præiudicio alterius domini, vel parentis. Et quoad hoc eadem est ratio de vxore respectu mariti, imò etiam suo modo, & seruata proportione in viro idem seruandum est, nam, licèt non sit subditus vxori, suum tamen officium illi debet, & hac ratione dixi cælibem vitam agentes esse magis aptos ad hoc voti genus emittendum.

17. An Papa hoc votum obedientiæ simplicis emittere possit.

Hîc verò specialiter inquiri potest, an summus etiam Pontifex sit capax huius voti; cùm enim sit super omnes ex diuino iure, non videtur posse alicui se subdere propria voluntate. Item nullus superior potest se subdere subdito suo, Pontifex autem, si in eo statu perseueret, non potest non habere reliquos omnes sibi subditos: ergo nulli potest se subdere per obedientiæ votum. Vnde religiosus qui ad Pontificatum assumitur, quamuis votum obedientiæ retineat quasi in habitu, & illo obligetur quasi in præparatione animi, quia si renuntiaret Pontificatui, posset illo obligari, tamen ad vsum obedientiæ non tenetur in eo statu, nec videtur posse obligari eo durante ob eandem causam. Nihilominus etiam persona Pontificis non videtur incapax huius voti, si speciali voluntate velit illud emittere, in illo statu, & pro illo statu, etiam quoad vsum eius. Resolutio est affirmatiua. Quod ita declaratur, quia licèt Pontifex sit supremus quoad iurisdictionem Ecclesiasticam, & ideo secundùm illam non possit fieri subditus, præsertim quoad exteriorem iurisdictionem, id est, non sacramentalem, non tamen repugnat, quòd voto se obliget ad aliquem operandi modum, quia talis obligatio Deo fit. Vnde potest vouere, non dispensare, v.g. nisi ex tali, vel tali consilio, vel ieiunare, aut orare, si Petrus, v.g. expedire iudicauerit: ergo etiam potest vouere operari iuxta voluntatem alicuius, quod est promittere obedientiam, de qua agimus; quia hæc obedientia non requirit iurisdictionem, sed fit quasi per applicationem materiæ voti, vt suprà explicaui, quæ materia non habet repugnantiam cum dignitate Pontificia, vt explicat ratio facta.

18. Neque etiam habet indecentiam, præsertim si à tali voto excludatur omnis potestas dominatiua, & quasi coactiua, ex parte eius cui obediendum erit, nam hæc certè repugnare videtur cum Pontificia dignitate. Et ideo hîc non agimus de pacto, seu promissione humana, per quam hæc

(c) 2007 Ministerio de Cultura

hæc potestas dari potest, sed de puro voto ad Deum, hoc enim nec ex parte voti habet indecentiam, neque ex parte materiæ, seu modi talis voti, quia posset alterius voluntas tam recta, & prudenter operans æstimari, vt conueniens iudicaretur illam in operando sequi. Præsertim si is qui supremam habet potestatem, aliquid periculi sentiat malè vtendi illa propter aliquem propriũ affectum, & aptum remedium esse existimet alterius sequi voluntatem. Quod maximè videtur posse habere locũ in vno vel altero genere actionum, licèt pro tota vouendi ratione tam in priuatis actionibus, quàm in publici, minorem decentiam habere videatur. Sed nunc non tractamus quid expediat, hoc enim prudentiæ potiùs est negotium, pendétque ex consideratione particularium circunstantiarum: sed solùm dicimus, quid fieri possit, & non repugnet illi statui, ac Pontificiæ dignitati.

19. Satisfit rationibus in contrarium allatis.

Vnde ad obiectiones consequenter dicamus, non repugnare, illum qui superior est vno titulo, esse subditum in alio foro, vel alio modo: sic enim summus Pontifex licèt absolutus sit supremus pastor in Ecclesiastico foro, subditus est suo Confessori in foro pœnitentiæ; & eâdem ratione potest se subdere vi promissionis & voti, quæ est subiectio longè alterius rationis, imò & impropriè seclusa iurisdictione, & potestate dominatiua. Atque eadem ratione idem dicendum censeo de Episcopo respectu alterius inferioris, & in vniuersum de quocumque superiore respectu sui subditi. Ita vt etiam religiosus Prælatus, qui ex vi suæ professionis non tenetur obedire specialiter Confessorio suo, possit, si velit, per aliud simplex votum ei obedientiam promittere. Semper tamen iuxta regulam positam tale votum intelligitur accommodatè ad statum promittentis, ideóque non extenditur ad ea, quæ repugnant eius officio, ac iurisdictioni.

Episcopus, & quilibet prælatus, possunt hoc votum emittere.

20. Corollariũ vltimum.

Vltimò denique ex dictis concluditur, sub materia huius voti non comprehendi omnia opera virtutis, etiamsi non sint directè pugnantia cum statu vouentis, sed tantùm sint omnino extranea & aliena ab statu vouentis. Hoc colligitur ex communi doctrina, quam de religiosis omnes tradunt, vt infrà videbimus. quæ cum proportione in præsenti explicanda est, secundùm prudentem considerationem status, cùm aliam regulam non habeamus, vt dictum est. Exempla sunt, si vir nobilis, secularis ac diues promittat obedientiam Confessori suo, non propterea poterit illi præcipere, vt vilioribus vestibus vtatur, quàm deceat statui suo, aut quòd viles, & abiectas actiones publicè exerceat, & sic de aliis. De quibus, moraliter loquendo, verisimile non est cęcidisse sub intentionem vouentis: hæc enim regula præ oculis habenda, & pensatis circunstantiis, ad particulares casus prudenter applicanda.

Capvt IV.

Quale peccatum sit obedientiæ transgreßio, & quibus modis excusari poßit, vel cessare obligatio.

1. Est mortalis ex genere suo.

SVpposita veritate & existentia huius voti certum est transgressionem eius culpabilem esse, & ex suo genere esse peccatum mortale, cùm sit contra obligationem voti, atque adeò contra religionem. Hoc verò posito nonnulla supersunt explicando. Primum est, quando censendum sit transgressionem seu omissionem obedientiæ esse talem, vt vera culpa sit. Secundum, supposita culpa, quando censenda sit mortalis. Tertium, quibus modis possit talis culpa excusari, seu vitari. Vbi quarto loco aliquid addemus de huius voti dispensatione.

Quatuor dubia explicanda. Primum. Secundum. Tertium. Quartum.

2. Primum dubium. An semper sit peccatum mortale, vel veniale non obedire præcipienti superiori. Ratio dubitandi.

Circa primum difficultas est, an quoties superior (ita enim semper appellabimus eum cui obedientia est promissa) significat voluntatem suam circa aliquid agendum, culpa sit illud non facere, siue mortalis siue venialis, ita tamen, vt reuera sit aliqualis voti transgressio. Et est ratio dubij, quia suprà diximus, hoc votum quatenus est promissio ad Deum, nihil aliud esse quàm promissionem faciendi quod alius voluerit, & æquiparari promissioni conditionatæ, si alius consenserit, vel ita iudicauerit, quæ obligat impleta conditione; hîc autem impletur conditio hoc ipso quòd superior voluntatem suam sufficienter significat. Deinde dictum est iussionem superioris in huiusmodi obedientiæ genere non tam esse proprium præceptum, quàm applicationem materiæ voti; sed hæc applicatio non in alio consistit, nisi in hoc, quòd superior ostendit voluntatem suam, nam illa est quasi proxima materia huius voti: ergo. Tandem in eo casu sequi voluntatem superioris est actus obedientiæ, & in præsenti potiùs religionis: ergo è contrario discordare à tali voluntate est contra votum: nam hîc non videtur posse esse medium, nam si actus obedientiæ participet honestatem religionis, necesse est vt fiat ex voto: ergo ex obligatione voti; nihil enim cadit sub voto, nisi quatenus cadit sub obligationem eius: ergo è contrario omissio actus est contra obligationem voti, atque adeò aliqua culpa contra votum. In contrarium verò est, quia etiam in religiosis talis omissio non censetur propriè esse contra votum: ergo multo minùs erit in voto simplici obedientiæ.

3. Notandum primò pro resolutione, duplicē esse superioris voluntatem. Assertio prima. Voluntas inefficax nō obligat. Probatur.

Circa hoc aduertendum est multiplicem esse posse superioris voluntatem. Vna est simplicis complacentiæ ad rem illam, seu desiderij, vt talis res fiat per voluntatem solùm inefficacem, quę conditionata dicitur, seu velleitas. Et de hac certum est quantumuis expressè significetur per hæc verba, *Vellem, aut desidero vt hoc faciat*, vel similia, non sufficere ad obligandum, & consequenter nec satis esse ad culpam in non obsequendo, vt sic loquamur. Ratio est, quia illa est tantùm voluntas secundùm quid, quæ per se non sufficit ad obligationem inducendam: vnde, nec Deo ipsi talem voluntatem ostendenti tenemur conformari, vt in Conciliis manifestum est. Qui autem promittit obedire, non promittit exequi omnia desideria superioris, nec sequi voluntatem eius secundùm quid, sed simpliciter.

4. Notandum secundò voluntatem efficacem adhuc esse duplicem.

Est ergo in superiore alia voluntas absoluta, & efficax: hæc autem vlteriùs duplex in præsenti cogitari potest: vna de sola actione, vt, *Volo te hoc facere*; aliæ etiam formaliter de obligatione, vt, *Volo te obligare ad hoc faciendum*. Quæ duæ voluntates adeò distinctæ sunt, vt in legibus ferendis prima voluntas nec necessaria sit, nec sufficiat ad legis obligationem: secunda verò omnino necessaria & sufficiens sit: Deus enim cùm pręcepto suo obligauit Abraham ad sacrificandum filium, abso

(c) 2007 Ministerio de Cultura

absolutè non voluit vt illum sacrificaret, imò potiùs noluit, voluit tamen illum obligare ad id faciendum, & exequendum, nisi reuocaretur præceptum. Item efficaciter voluit me esse religiosum,& mihi non imposuit eius rei præceptum: è contrario verò cùm præcepit Adæ, vt non comederet, absolutè & efficaciter voluit ipsum non comedere. Constat ergo has duas voluntates secundùm se distinctas esse;an verò in præsenti materia distingui valeant, difficultate non caret, vt iam dicam. Constat subinde posteriorem voluntatem sufficienter significatam sufficientem esse, vt votum obliget, & vt illi repugnare, sacrilegium contra votum sit. Hoc sufficienter conuincunt rationes dubitandi in principio positæ. Item quia supposito voto tota radix huius obligationis actualis, est voluntas superioris, nulla autem voluntas potest esse aut formalior, aut efficacior.

Assertio secunda. Voluntas efficax de obligatione operis obligat.

5\. Difficultas circa voluntatem efficacem de sola actione.

De priori autem voluntate videtur ex proximè dictis colligi non sufficere, quia non sufficit ad legem, vel ad præceptum. Hîc autem occurrit notanda differentia quæ rem hanc reddit difficilem: nam in superiore habente iurisdictionem, vel dominium proprium, possumus hæc duo distinguere, voluntatem scilicet, & potestatem iurisdictionis, vel dominij;& ideo optimè intelligitur posse velle rem, vel actionem, non volendo vti sua iurisdictione circa illam, vel è conuerso posse velle applicare suam iurisdictionem ad talem actionem, non volendo absolutè executionem ipsius actionis, & ita in huiusmodi superiore distinguuntur optimè illæ duæ voluntates. At verò in præsenti casu nulla in superiore supponitur iurisdictio, neque ex vi voti simplicis obedientiæ habet specialem potestatem dominatiuam, vt suprà declaratum est: ergo in eo non possunt distingui illa duo, velle vt subditus hoc faciat, & velle obligare illum, quia non aliter potest obligare quàm absolutè volendo vt operetur: nam si attentè spectetur, non est ipse qui directè obligat, sed votum quasi ad præsentiam voluntatis eius; & ideo etiamsi ipse velit, non videtur posse separari obligationem à voluntate operis sufficienter significata subdito; quia intrinsecè sequitur ex vi voti, posita illa voluntate, nec illa voluntas prout directè terminatur ad obligationem est in præsenti necessaria, cùm illa obligatio non sit quasi humani præcepti, sed immediatè ex naturali iure ratione voti.

6\. Assertio tertia. Voluntas de sola actione non obligat.

Nihilominus censeo etiam in præsenti distingui posse, & debere illas duas voluntates, & ad actualem obligationem voti obedientiæ, etiamsi maximè simplex sit, necessarium esse vt superior sufficienter significet habere voluntatem obligãdi. ita sentiunt omnes de hoc voto, qui communis sẽsus,& vsus est optimus interpres huius obligationis,& omnium sic vouẽtium. Item argumentũ factum de religiosis est valde efficax, quia eorum obedientia est quasi exemplar omnis voti simplicis obedientiæ, & ideo qui sic vouent, non aliter intendunt obligari, quàm religiosi: ergo non nisi per voluntatem præceptiuam, quæ nõ est voluntas operis, sed voluntas obligationis. Declaratur præterea duobus modis. Prior est, quia licèt hic superior nõ habeat propriam iurisdictionẽ, neque etiam proprium dominium, nihilominus eo ipso quod illi vouetur obediẽtia, constituitur à vouẽte quasi vice Dei ad exigendum tale dubium: donec ergo illud exigat vt debitum, non applicat, vt sic dicam, obligationem voti; non exigit autem vt debitum, donec satis clarè proponat voluntatem obligandi. Posterior modus est, quia in quolibet vouente distinguimus propositum faciendi à voluntate se obligandi,& dicimus non illud propositum, sed hanc voluntatẽ esse necessariã ad valorem voti. qui autem obedientiam promittit, licèt quoad obedientiam ipsam habeat voluntatem se obligãdi, quando promittit, tamen quoad obligationem operis ex obedientia faciendi remittit eam in voluntatem proportionatam eius cui obedientiam promittit: ergo solùm intendit se obligare, quãdo alius voluerit obligare ipsum. Atque ita facile est etiam in hoc superiore distinguere illas duas voluntates. Nam potest velle tale opus ab alio fieri, vel absolutè,& secundùm se spectato illo opere, vel vt sub tali voto obedientiæ comprehendi potest:& priori modo est voluntas operis tantùm, posteriori autem modo est voluntas obligationis ad opus: priori etiam modo est voluntas tantùm affectiua, seu motiua generali modo: posteriori autem modo est voluntas præceptiua, quatenus in subiecta materia esse potest. Denique prior voluntas non est tam efficax, quantum esse potest in tali persona habente eo modo quo explicui vicem Dei: posteriori autem modo est efficacissima: talis ergo necessaria est ad hanc obligationem.

Fundamentum.

Declaratur primò.

Secundò.

7\. Satisfit argumentis in contrarium adductis.

Nec rationes in principio positæ contra hoc vrgent: nam licèt in superioribus explicuerimus per votum factum sub conditione alieni consilij, vel consensus, non tamen id accipiẽdum est cum omnimoda similitudine, sed cum proportione. Ex quo potest retorqueri argumentum, nam distinctum est votum obedientiæ à voto conditionato, si alter consenserit, vt constat ex communi omnium conceptione; in illo autem voto conditionato sufficit ad obligationem eius, quòd alter cõsentiat in opus, volendo illud, etiamsi nullo modo illud præcipiat; ergo in priori voto plus requiritur volũtas, scilicet, præceptiua, qualis explicata est. Quapropter sola etiam illa voluntas est applicatiua materiæ huius voti, per quod respondetur ad rationem secundam. Ad tertiam autem rationem, negare aliquis posset esse in illa actione (quando verè non præcipitur per voluntatẽ obligandi) propriam honestatem obedientiæ, seu religionis. Hoc autem est contra communem modum operandi spiritualium virorum, imò & contra D. Thomam 2.2. quæst. 104. a. 5. ad 3. vbi duplicem distinguit obedientiam honestam, aliam necessariam quæ sine peccato prætermitti non potest, *quæ scilicet*, inquit, *obedit in his ad quæ obligatur*, aliam perfectam, *quæ obedit in omnibus licitis*, scilicet etiamsi non obligetur: sensit ergo latiùs patere obediẽtiam quàm obligationem, imò perfectam obedientiam nõ expectare obligationem, si materia, v. g. licita sit. Quod sanè longiorem postulabat disputationem, quam fortasse infrà attingemus agentes de obedientia religiosa: nunc breuiter ita declaro pro difficultate præsenti. Nam licèt ille actus non sit præceptus, & ideo voluntas illius non videatur habere propriam materiam proximam obedientiæ, habet tamen quendam ordinem ad præceptum, & votum, vel ex eo quòd iniungitur ab illo, qui potest illum præcipere, & sub rigorosa voti obligatione constituere; vel ex eo quòd ex hoc motiuo maximè fit, quia id redundat in maiorem quandam voti religionem, & obseruantiam, quatenus habet, vt sic

D. Thom.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vt sic dicam, vestigium quoddam, & insinuationem obedientiæ: hac ergo ratione participat honestatem eius.

8. Dubitatio, quibus signis hæc voluntas præceptiua intimari debeat.

Vltimò inquiret aliquis circa hoc punctum, quibus modis aut signis debeat hæc voluntas superioris intimari, vt obligationem inducat.

Resolutio.

Respondeo, aliud esse quærere, quid necessarium est ex hac parte, vt obliget ad mortale, de quo in puncto sequenti dicam; & aliud quid sit necessarium vt obliget in conscientia sub aliqua culpa voto seu obedientiæ contraria. Et in hoc nihil ferè speciale dicendum occurrit, solùm enim necessarium est, vt superior ipsimet subdito, vel in particulari, vel in generali, vel per se, vel per alium sufficienter declaret voluntatem suam quibuscunque signis id faciat. Vnde regulariter intercedere debent verba vel prolata, vel scripta, quæ sola habent expressam significationem. Et præsertim, quia necesse est vt aliquo verbo imperandi huiusmodi intimatio fieret, nam alia licèt indicent voluntatem operis, non satis significant voluntatem obligationis, & præceptiuam. In particulari etiam considerandus est modus præcipiendi, & communis vsus, qui solet huiusmodi signa & eorum sensum optimè interpretari. Ac denique si subditus dubitet de intentione pręcipientis, aut ab eodem certus reddi studeat, aut pareat, vt omne periculum vitet.

9. Dubium secundum. Assertio prima. Vt peccatũ inobediẽtiæ sit mortale requiritur materia grauis, & nõ sufficit voluntas superioris grauiter obligantis.

Circa secundum punctum, primùm omnium supponendum est, vt hæc obligatio sit sub culpa mortali necessariam esse materiam proportionatam, id est, grauem & capacem tantæ obligationis. Neque enim probabile est quod quidam dicunt, si superior satis ostendat se velle obligare quantum potest, semper obligare sub mortali, etiamsi res præcepta minima sit. Hoc enim esse falsum, constat ex generali principio, quòd peccata fiunt venialia ex leuitate materiæ, nulla enim ratio est, cur hæc materia excipiatur. Si enim aliqua esset, maximè quia hoc præceptum nititur in voto cuius obligatio maxima est; at verò in superioribus est ostensum fractionem voti in materia leui non esse peccatum mortale: ergo idem dicendum est in præsenti; nam secluso titulo religionis, nulla lex in materia leui, si in illa præcisè sistatur, obligat ad mortale. Si ergo circunstantia voti adiuncta à qua sumitur titulus religionis non addit mortalem malitiam stante eadem materia, non est vnde possit superior obligare ad mortale in tali materia, etiamsi maximè velit. Quod de Prælatis religiosorum in specie & grauiter docuit Castro lib. 1. de lege pœnali cap. 5. docum. 2. & Medina 1.2.q.96. art.4.ad 3. Vnde à fortiori id dicerent de illo cui extra religionem obedientia est simpliciter promissa. Aduertunt tamen iidem auctores aliquando materiam quæ secundùm se leuis apparet, ex fine & circunstantiis interdum fieri grauem; quod frequentiùs accidere potest in religionibus propter commune bonum illarum, quàm extra illas; vbicumque autem & quomodocumque contingat verum est; tunc autem non præcisè sistitur in materia leui, vt loquuti sumus.

10. Assertio secunda. In materia graui concurrente superioris voluntate grauiter obligantis transgressio est grauis.

Deinde supposita graui materia, si superior sufficienter declaret se velle obligare prout potest, clarum est iam concurrere omnia quæ ad obligationem sub mortali necessaria sunt. Solet autem illa intentio præcipientis ex duobus maximè colligi, scilicet, ex forma, seu verbis præcepti, & ex grauitate pœnæ, si adiungatur. Hoc verò

Quando censeatur superior præcipere sub mortali. Ex grauitate pœnæ iunctæ colligitur talis intentio.

A posterius signum non habet locum in præsenti casu; nam ille qui solùm habet potestatem præcipiendi ex voto simplici alterius, non habet iurisdictionem in illum, vt possit grauem pœnam excommunicationis, suspensionis, vel aliam similem suo præcepto adiungere; quæ potestas est in Prælatis religiosorum, & ideo in eorum præceptis hæc circunstantia consideranda erit, vt infrà suo loco videbimus. Habent enim illi potestatem quandam dominatiuam, qua possunt subditos regulariter corrigere; atque ita etiam possunt pœnis statui accommodatis præcepta sua sancire; hic verò superior, de quo agimus, non habet propriam potestatem coërciuam per pœ- B nam aliquam priuatam inuoluntariè & coactè infligendam, qualis est in domino erga seruum, vel in patre respectu filij, quia potestatem dominatiuam non acquirit per solum simplex votum, imò nec per promissionem humanam simplicem, etiamsi illam habeat adiunctam, vt in fine sectionis secundæ tactum est.

11. Item ex forma, & modo præcipiẽdi. v. g. in virtute obedientiæ.

Solùm ergo supersunt verba illa consideranda, de quibus præter dicta in fine superioris puncti solùm est aduertendum, communi vsu religionum esse receptum, vt sic superior simplici verbo præcipiat, quantumuis materia sit grauis, non censeatur velle obligare sub mortali, quantum est ex suo positiuo præcepto, & obedientiæ C voto; si autem dicat, *In virtute obedientiæ*, aut *sanctæ obedientiæ*, vel quidpiam æquiualens, tunc sufficienter significare voluntatem obligandi, quantum potest in tali materia, vt infrà suo loco videbimus; quia verò votum simplex obedientiæ & rarum est & priuatum, non videtur habere proprium vsum, ex quo possimus simile iudicium illi proprium colligere, & ideo applicanda ad illud videtur dicta religionum consuetudo: nam sicut hoc votum simplex obedientiæ fit ad quandam imitationem & participationem religiosi status, ita illius vsus & exercitium videtur sub eâdem intentione & proportione fieri.

12. Quid de alio modo præcipiendi iudicãdum.

Ex illis autem duobus membris, quòd illa D posteriora verba, *in virtute sanctæ obedientiæ*, sufficiant ad obligandum sub mortali, per se satis manifestum est non solùm ex vsu, sed etiam, quia ipsemet vsus in proprietate talium verborum fundatus est; quia non poterat clarioribus verbis, aut formalitas obedientiæ exprimi, aut debitum ratione, voti, exigi. Legatur Caietan. 2. 2. quęst. 186. art. 9. Alterum autem membrum nonnullam difficultatem habet: aut enim verbo simplicis præcepti superior reuera præcipit, vel non; si præcipit, & materia est grauis, necessariò subsequitur obligatio grauis, quia iam illa pertinet ad religionem, & ex vi voti; ergo est iuxta exigentiam materiæ; si autem non præcipit, tunc nec E peccatum veniale erit non obedire, etiamsi materia sit grauis, quia nullo modo agitur contra votum. Quod tamen videtur esse contra communem sensum, & æstimationem religiosorum, quem declarauit Bernard. lib. de præcepto & dispens. cap. 14. Cæterùm hac difficultate latiùs dicendum temerata sequenti, & tract. vlt. de Societate, vbi prædicta obiectio dissoluetur.

13. Dubium tertium. Quæ causæ excusent ab hac obligatione.

Iam verò occurrit tertium punctum suprà propositum, quibus modis excusari possit quispiam ab hac obligatione. In quo primùm obseruanda sunt superiùs dicta de his, quæ possunt excusare aliquem ab obligatione voti: nam sine dubio illa etiam sufficient ad excusandum ab hac obliga-tione,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tione, cùm hæc non sit aliunde, quàm ex voto. Deinde obseruanda sunt quæ de excusatione legis humanæ in propria materia tradi solent, nam licèt hæc obligatio non sit propriè ex lege humana, sed ex voto; tamen quatenus per voluntatem humanam, & suo modo præceptiuam applicatur, eiusdem ferè regulis quoad hanc partem, mensuranda est. De quo videri potest Castro lib. 1. de lege pœnali cap. 5. Præter hęc autem nihil ferè in specie occurrit hîc adnotandum, præter id quod in superioribus tactum est.

15. An periculũ damni excuset ab obediendo.

Assertio prima.

An verò periculum alicuius grauis nocumenti excuset ab huiusmodi obedientia: in hoc existimo distinctione vtendum, aut enim periculum illud tale est, vt non sit per se annexum operi præcepto, neque à superiore fuerit præuisum, aut cogitatum; aut præceptum datum est non obstante præuisione periculi. In priori casu certum est excusari subditum ratione talis periculi, per se loquendo, ac secluso scandalo, tum quia præcepta positiua in simili euentu non obligant, imò nec multa naturalia, maximè affirmatiua; tum etiam, quia nullus vouens obedientiam, intendit se obligare cum tanto discrimine: imò licèt hoc intenderet, talis intentio terminaria esset, & omnino imprudens, & ideo non esset censenda sufficiens ad inducendam obligationem in conscientia. Et propter eandem rationem etiam in præcipiente non præsumitur voluntas obligandi in eo casu, & quanuis illam haberet, esset inefficax, quia esset terminaria, ac proinde iniusta; quid enim magis iniquum & insolens, quàm sine ratione, ac præmeditatione periculi absolutè obligare subditum, non obstante quocumque discrimine? Atque in hoc conueniunt omnes Doctores tractantes de obedientia, de legibus, de quo videri potest D. Thom. 2.2.q.104. art.5.q.120.art.1.q.147.art.4.& 1.2.q.96.art.6. vbi Caietan. & Nauarrus in summa capite 23. numero 43.

16. Assertio secunda.

In posteriori autem casu non potest regula generalis tradi, est enim regulariter verum non posse hominem ex instituto, & directa intentione obligare subditum suo præcepto ad agendum aliquid cum probabili periculo vitæ, quod maximè locum habet in præceptis priuatis, quæ non solent ad commune bonum ordinari: & vltra hoc accedit in nostro casu specialis ratio, quia superior non habet iurisdictionem, neque proprium ius, & quasi internam potestatem dominatiuam, sed solùm applicat obligationem voti. Nihilominus tamen aliquando ex graui causa certum est præceptum humanum posse obligare etiam cum discrimine vitę, vt ex materia de legibus suppono: & ideo non dubito, quin per votum obedientiæ religiosæ possit aliquando hoc præceptum imponi, vt infrà dicam; hîc verò res est magis dubia, quia minor est potestas in præcipiente: & ideo obseruanda est regula superiùs tacta de coniectura intentione vouentis. Sed est supponenda honestas actionis, & tam grauis causa, vel necessitas eius, vt prudenter possit vel voluntariè fieri, vel præcipi ab habente potestatem, nisi enim hoc supponatur, non potest habere locum obligatio propter rationes insinuatas in priori puncto, quia esset temerarium, & iniquum præceptum; non tamen sufficit honestas actionis, & grauitas causę, nisi sit potestas in præcipiente; hæc autem potestas in præsenti casu proximè manat ex voluntate, & intentione vouentis, & ideo coniectare necesse est, an ipse voluerit dare alteri tantam potestatem supra se ipsum, vel an (quod idem est) intendat se obligare ad obediendum in similibus euentibus. Ad hoc autem in primis considerandum est, an casus ille fuerit præcogitatus, & intentus; nam ex vno licebit ad alios argumentum facere. Deinde applicanda est alia regula de statu, vel munere vouentis; nam si quis vouisset obedientiam prę fecto alicuius Xenodochij in ordine ad curationem infirmorum, & postea præciperetur inseruire alicui cum periculo contagij, meritò coniectandum esset, talem actum comprehensum esse sub illa obligatione, quia est valdè consentaneus illi statui, & muneri, cui se vouens dicauit; at verò si vouens profiteretur vitam longè dissimilem, nulla esset ratio existimandi voluisse se obligare ad tantum periculum, & per hæc potest in similibus ferri iudicium.

Præceptum obedientiæ religiosæ ex graui causa etiam cum periculo vitæ imponi potest.

17. Dubium quartum. De dispensatione huius voti. Non est reseruatum.

His denique addendum, quod quarto loco est propositum; hanc obligationem per dispensationem etiam cessare posse; quòd enim in hoc voto cadere possit dispensatio, æquè certum est, ac de quolibet alio, maximè cùm supponamus illud esse simplex, & nulla sit in eo specialis ratio, propter quam indispensabilius censeatur, quàm votum castitatis. Quin potiùs Ecclesia maiorem rationem videtur habuisse voti simplicis castitatis, & firmius, & immutabilius illud esse voluisse, quàm hoc simplex obedientiæ votum; non quia ex genere suo nobilius sit, nam ex se votum obediētiæ sine dubio præeminet, vt docet D.Th.q.186.a.8. & dicemus infrà agentes de votis religiosis; sed quia votum simplex castitatis, regulariter, & frequenter loquendo, magis vtile, ac necessarium in Ecclesia existit, ac proinde magis etiam est vsitatum. Et hinc est, vt castitatis votum sit reseruatum summo Pontifici; de hoc autem voto obedientiæ talis reseruatio non legitur; & ideo sicut suprà diximus, votum simplex paupertatis posse per Episcopum esse dispensatum, ita etiam de hoc voto dicendum est; quia in hoc genere quidquid non est Episcopo denegatum, censetur esse concessum; & ideo quæ dicta sunt, de potestate communi dispensandi, vel commutandi alia vota, ad hoc etiam applicanda sunt.

18. Difficultas, an & quomodo valeat dispensare superior.

Solùm potest inquiri, an ille, cui promissa est talis obedientia, etiamsi non habeat potestatem dispēsandi alia vota, possit hoc auferre. Sed huius resolutio facilis est ex dictis, nã per modũ dispensationis certum est, non posse votum auferre, quia dispensatio semper est actus iurisdictionis, & ille propriam iurisdictionē nõ habet, vt supponimus. At verò ex parte materiæ subtrahendo illam, poterit huiusmodi persona tollere alteri obedientiæ vsum, ac necessitatem, scilicet, nihil ei imperando, nam hoc in ipsius est potestate, ac voluntate. Per hoc autem absolutè non auferet alteri votum, quia semper manet, quantum est ex parte ipsius ligatus, vt si alter velit imperare, ipse obedire tenetur, quia in altero nulla est potestas ad auferēdum hoc vinculum, vt dictum est; imò etiam circa ipsum obedientiæ vsum aduertere oportet, an is cui obedientia fuit promissa, sese aliquomodo obligauerit ad gerendam curam animæ alterius; nam tunc non poterit licitè omnino abstinere ab vsu imperandi in his quæ viderit esse ad salutem alterius necessaria, vel statui suo valde conueniētia; quanquam ad sustinēdum munus, nec à superiore cogitur, nec ipse se Deo per votũ obligauit,

sed

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sed solùm ex promissione quadam, vel conuentione humana poterit quantum in ipso est munus, & curam deponere, & altero consentiente, & cedente iuri suo liber fiet ab omni huiusmodi obligatione.

19. Rursus circa ipsam dispensationem aduertendum est duobus modis posse fieri, scilicet, & circa totum votum, & circa speciales actus iam imperatos ex vi voti: certum est enim, licèt talis superior aliquid præcipiat, vrgendo quantum potest obligationem voti, posse in illo præcepto dispensare omnem illum qui potest dispensare in toto voto, quia non maior potestas requiritur ad dispensandum in particulari actu voti, quàm in toto voto. Item quia obligatio vtraque eiusdem rationis est. Deinde certum est ad dispensandum validè in tali voto non solam potestatem, sed etiam causam legitimam esse necessariam, quia quoad hoc etiam eadem est ratio de hoc voto, & de aliis, sed quanuis hoc sit verum de propria dispensatione, dubitari potest, an Episcopus absque alia causa, quasi propriè iure suo vtens, possit & in particulari auferre à tali persona omnem obligationem in virtute talis voti ipsi impositam, & generaliter sibi reseruare omnem vsum talis voti, seu omne ius imperandi ex vi illius. Hinc enim videtur Episcopum vtrunque posse, quia est Prælatus superior, cui esse debet subordinata omnis obedientia inferiori promissa. In contrarium verò est, quia talis persona non promisit obedientiam Episcopo. Distinctione igitur vtendum est, aut enim materia præcepti à proximo superiore impositi talis est, vt secluso voto possit ab Episcopo præcipi, aut prohiberi, & in eo casu clarum est, posse auferre obligationem per modum irritationis prohibendo materiam iuxta superiùs dicta de irritatione votorum, aut materia præcepti non est eiusmodi, sed est omnino supererogationis, (nec enim potest Episcopus quancunque actionem bonam præcipere) & in eo casu non poterit sine speciali causa, & per modum voluntariæ dispensationis obligationem auferre, quia tunc irritatio locum non habet; vnde consequenter fit, totum votum simpliciter, & absque vlla causa irritare.

An semper requiratur causa legitima, vt Episcopus dispenset, & sibi reseruet.

CAPVT V.

Vtrùm votum obedientiæ sit aliquid indistinctum à traditione religiosa, & quid illi addat.

1. SVppositis, quæ generatim de voto obedientiæ in superioribus diximus, hîc solùm addenda sunt, quæ ad particularem eius materiam, & obligationem, prout in religione exercetur, spectant. Quia verò votum obedientiæ magnam habet affinitatem cum traditione, quæ in professione fit, ideo hæc duo priùs inter se comparabimus, eiúsque proprias rationes explicabimus.

2. Ratio difficultatis est, quia duo sunt de ratione obedientiæ religiosæ, scilicet abnegatio propriæ voluntatis, & subiectio ad voluntatem superioris. Vtrunque autem fit, seu exhibetur ex vi traditionis religiosæ: ergo in illa consistit tota ratio, & vis obedientiæ religiosæ; ergo vel illa ipsa est votum obedientiæ, aut certè votum necessarium non est. Maior constat ex ipsa ratione obedientiæ

Ratio dubitandi pro parte negatiua.

A determinando illam ad Euangelicam obedientiam, quæ non solùm comprehendit obedientiam per se necessariam, hoc est, præceptorum; sed etiam voluntariam; hæc enim supponere debet hominem abnegasse libertatem suæ voluntatis, etiam in his, quæ sine peccato facere posset; vel omittere, & illam sub aliena voluntate ita constituisse, vt iam honestè non valeat discordare: ergo hæc obedientia illas duas conditiones intrinsecè requirit. Et ideo dixit Christus Dominus, *Qui vult venire post me, abneget semetipsum*, Matth. 16. per quæ verba hanc obedientiam consuluisse Patres interpretantur; vt in superioribus vidimus. Nam hæc abnegatio maximè in voluntatis propriæ B renuntiatione consistit, & ideo quod statim subdit, *Tollat crucem suam*, de vita religiosa exposuit Basilius sermone de abdicat. rerum, & clariùs in regulis fusiùs disputatis regula 6. *Oportet* (inquit) *vt nos ipsos primum abnegemus, & crucem sustollamus, ac tunc demum illum sequamur. Nihil autem est aliud suiipsius abnegatio, nisi summa rerum omnium vitæ superioris obliuio, atque à suis ipsius voluntatibus recessio.* Quod etiam latè prosequitur regula 8. vbi inter alia dicit, hanc suiipsius abnegationem esse summum rerum omnium fastigium. Greg. etiam lib. 6. in 1. Reg. cap. 2. *Per alias* (inquit) *virtutes nostra Deo impendimus, per obedientiam nosmetipsos exhibemus.* Et ideo ait obedien- C tiam præferri cæteris sacrificiis, quia, vt ipsemet dicit homil. 32. in Euangel. *homini facile est relinquere sua, est autem valde difficile relinquere semetipsum, minus quippe est abnegare quod habet, valde autem multum est, abnegare quod est.* Et ideo dixit idem Gregor. homil. 20. in Ezechiel. versùs finem, hanc sui abnegationem esse pefectissimum holocaustum. Multáque similia de hac obedientia tradunt Patres, quæ partim in superioribus adduximus tractando de simplici voto obedientiæ, copiosiùs autem afferemus infrà tractando de obedientia quam Societas Iesu profitetur, & in sequentib. capitibus nonnulla etiam insinuanda erunt.

Basilius.

Gregor.

D Quòd autem religiosa traditio easdem duas conditiones requirat (id enim in minori propositione sumebamus) facilè côuinci potest ex generali ratione traditionis, adiunctis his, quæ suprà diximus de professione religiosa. Nam per veram traditionem, qua quis donat rem suam alteri, se illa priuat, & iure, quod in ipsam habebat, atque in aliam transfert; sic ergo qui seipsum alteri donat, desinit esse sui iuris, & incipit esse alterius, vt in seruo videre licet. Sic ergo etiam religiosus ex vi solius traditionis seipsum abnegat, quia iure in seipsum se priuat, & sub alterius potestate constituitur, cuius voluntatê ex vi traditionis eiusdem facere tenetur relicta sua. Et hoc est, quod Basilius, Benedictus, Greg. Bern. & alij sancti Patres E suprà citati dicunt, religiosum non esse sui iuris, sed totum esse sub potestate alterius ex vi illius donationis, qua se tradit religioni. Nihil ergo hîc superest, quod per votum obedientiæ fiat; neque etiam oportet plura vincula moralia hîc multiplicare, cùm necessaria non sint. Et confirmatur, quia aliàs religiosus agens contra voluntatem superioris dupliciter peccaret, scilicet, & contra votum, & contra ius superioris, quod illi conuenit ex vi traditionis; sicut enim seruus tenetur obedire domino ratione traditionis, ita & religiosus Prælato suo; inconueniens autem est multiplicare peccata sine necessitate. 3.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

4. Assertio prima. In religioso statu fit proprium obedientiæ votum.

Nihilominus statuendum in primis est, vt certum, in religioso statu verũ, ac proprium votum obedientiæ fieri. Hoc est certissimum, & in superioribus satis probatum, cùm ostendimus tria vota esse de substantia, & essentia huius status, inter quæ votum obedientiæ non solùm numeratur, sed etiam primarium habet locum. Nam, vt dixit Ioannes XXII. in Extrauag. *Quorundam*, de verborum significat. *Magna quidem paupertas, sed integritas maius bonum est, sed obedientia maximum, si custodiatur illæsa, nam prima rebus, secunda carni; tertia verò menti dominatur, & animo.* Deinde vsus omniũ religionum veram, & approbatam religionẽ profitentium sufficienter hanc veritatem confirmãt. Vnde intelligitur quando religiosus promitrit obedientiam Deo, vel Prælato, per illas voces datiui casus duos terminos posse designari, scilicet, vel promissionis, quæ tunc fit, vel obedientiæ, quæ postea adhibenda est, vtraque enim alicui redditur, seu exhibetur. Quatenus ergo illa promissio est tertium votum essentiale religioni, respicit Deum, vt immediatum terminum promissionis, qui vt sic est votum, & nõ aliàs, & fortasse non respicit, vt proximum terminum obedientiæ exhibendæ, quod infrà videbimus. E contrario verò est certum, Prælatum, seu hominem esse proximum terminum exhibendæ obedientiæ, id est, personam, cui immediatè obediendum est ex vi talis voti; non autem esse terminum ipsius promissionis in qua consistit substãtia talis voti; quia votum, vt votum, est promissio facta Deo, & non homini; imò suprà ostẽdimus ad votum obedientiæ necessariam non esse propriam promissionem homini factam etiam ex parte materiæ talis voti: quomodo autem interueniat in hoc voto, quatenus in religione fit, statim explicabimus.

Deus, & Prælatus quomodo sint termini voti obedientiæ.

5. Assertio secunda. Votum obedientiæ distinguitur à traditione. Fundamentum.

Secundò assero, hoc votum formaliter esse quid distinctum à traditione inclusa in professione religiosa. Probatur primò; quia promissio, & traditio genere differunt, & promissio in rigore & propriè sumpta, & respectu eiusdem rei includit negationem traditionis, sicut futurum, vt futurũ, includit negationem præsentis, seu facti, vel sicut ius ad rem, quod paratur ad ius in re. Ex quo principio in superioribus ostendimus fieri non posse, vt votum aliquod in sua intrinseca ratione includat propriam traditionem, quia de essentia voti est, quòd sit promissio; sed hoc votum obedientiæ est verum votum, veráque promissio, & traditio, quæ in professione religiosa includitur; est etiam vera donatio, ac traditio. Ergo formaliter ita distinguuntur, vt licèt in illo actu necessariam connexionem habeant, neutra autem intrinsecè includat. Secundò hoc declaratur ex personis, quibus immediatè fiunt. Nam votum immediatè fit Deo, vt declaratum est, traditio autem immediatè fit religioni, cui religiosus se donat, eiúsque membrum efficitur: ergo signum est, illas esse actiones, & vincula formaliter distincta; quanquam possit vna aliam quasi informare, & suo modo perficere, vt dicemus. Explicatur exemplo in donatione calicis, v. g. facta alicui Ecclesiæ, vel voto donandi illum; nam donatio immediatè fit ipsi Ecclesiæ, votum autem Deo, & ideo ex vi voti præcisè non acquiritur ius Ecclesiæ, sicut acquiritur per donationem. Ex qua distinctione euidenter colligitur moralis distinctio illarum actionum; ita ergo est in presenti; vnde etiam possumus argumentari tertiò ex effectibus; nam per traditionem acquiritur proprium ius, & quasi dominium religioni in

Confirmatur.

A talem personam; per votum autem non religioni, sed ipsi Deo ius propriè acquiratur. Nam votũ, vt votum, soli Deo obligat. Item per traditionem à religione acceptatam incorporatur homo religioni, & vnum corpus cum ea efficitur, & inde nascitur quædam relatio identitatis (vt sic dicam) & mutua obligatio religiosi ad religionem, & è contrario, propter quod dicunt communiter authores, vt in superioribus sæpè citatum est, inter religionem, & religiosum fieri mutuum contractum; per votum autem obedientiæ, vt sic, nihil horum fit, sed tantùm obligatio, quæ fit Deo: ergo signum est, illa duo esse formaliter diuersa.

Tertiò assero ad perfectam abnegationẽ Euangelicam vtranque actionem requiri, scilicet, traditionem, & promissionem voti obedientiæ. Declaratur, quia ad hanc abnegationẽ duo sunt necessaria. Vnum est, vt homo se spoliet dominio suiipsius, suæque voluntatis. Aliud est, vt totum hoc offerat in holocaustum Deo, & consecret in religiosum cultum. Primum fit proximè per traditionem; secundum autem per obedientiæ votũ: ergo vtrũque necessarium est. Maior quoad priorem partem constat ex dictis, & ex ipso nomine *Abnegationis sui ipsius*, adiunctis expositionibus sanctorum, præsertim Basilij, & Gregorij locis citatis. Quoad alteram verò partem patet, quia sine illa relatione, seu oblatione non erit abnegatio religiosa, qualis ad statum religiosum requiritur; & ideo iidem sancti Patres nomine sacrificij & holocausti, hanc abnegationem declarant. Minor autem quoad priorem partem constat, quia homo non se priuat dominio in seipsum, nisi quatenus illud transfert in alium; quia non potest esse nullius (vt sic dicam,) & ideo eo ipso, quòd non est sub dominio alterius, est dominus suiipsius: ergo vt se abneget priuãdo se dominio in seipsum, necessarium est, vt se tradat alteri: ergo hæc abnegatio, quantum ad hanc abdicationem iuris proprij in seipsũ proximè, & quasi formaliter fit per traditionem. Accedit, quod, vt in superiorib. dixi, traditio non fit propriè Deo immediatè, ac in seipso, sed homini, quanuis interdum fiat (vt in religione fit) homini in ordine ad Deum, seu vice Dei, quia per traditionem transfertur dominium, quod non potest transferri in Deum, in se, sed in homine, seu per homines: ergo abnegatio quatenus dicit abdicationem proprij iuris, seu dominij in seipsum, non potest fieri nisi per traditionem, quæ immediatè fit ipsi religioni. Quoad alteram verò partem patet eadem minor, quia per votum obedientię quasi specificatur, & extollitur illa traditio, quæ proximè fit homini, vt sit religiosa, tanquam spirituale holocaustum ipsi Deo factum. Vnde intelligitur, hęc duo in hoc negotio concurrere, tanquam materiale, & formale; traditio enim, quasi materialiter se habet in hac abnegatione: votum autem obedientiæ eam formaliter perficit, & quasi consummat in ordine ad statum religiosum. Dices, ipsam traditionẽ propter Deum factam, & ex intentione diuini cultus satis religiosam esse, secluso etiam proprio obedientiæ voto. Respondeo, etiamsi dici possit religiosum ex ordinatione ad prædictum finem, nihilominus nõ habere propriam perfectionem ad statum religiosum necessariam, quia non est consecrata Deo per proprium vinculum religiosum. Vnde neque homo tenetur religiosa, & sacra obligatione ad fidelitatem seruandam in ea traditione, nisi ad illam accedat obedientiæ votum, ob hanc ergo causam

6. Assertio tertia. Ad perfectã abnegationẽ traditio, & obedientia requiritur.

Obiectio diluitur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

causam necessarium est ad perfectionem abnegationis religiosæ.

7. *Satisfit rationi dubitandi.*

Ex quibus facile est, soluere principalem difficultatem in principio positam. Concedo enim tam per traditionem, quàm per obediẽtiæ votum renuntiare hominem propriæ voluntati, eámque alteri submittere; diuerso tamen modo, vtroque tamen necessario ad huius renunciationis perfectionem, vt declaratum est, magísque explicabitur sequenti capite, respondendo ad vltimam confirmationem.

Caput VI.

Quotuplex sit malitia in transgressione obedientiæ religiosæ.

1. EX dictis præsens oritur difficultas, vtrùm scilicet ex promissione obedientiæ facta Deo, & ex promissione ac traditione Prælato, ac religioni exhibita, duplex insurgat in religioso obligatio, ita vt contraria transgressio duplicem habeat malitiam; quidam enim negant hanc duplicem obligationem, & consequenter negant etiam esse duplicem malitiam in illa transgressione. tenet Sot. lib. 7. de iustitia q. 2. a. 3. *Simplum* (inquit) *seu vnicum tantum est religioso crimen non obtemperare præfecto, quia licèt obsequiũ constitueret in genere obediẽtiæ, non tamen nisi per solum votum; non enim obedientiã Prælato voues, sed Deo quòd eris Prælato obediens.* Contrariam tamen sententiã docet apertè D. Th. 2. 2. q. 88. a. 5. ad 3. vbi dicit votum obedientię includere, vel supponere humanam promissionem factam Prælato, & addere votum, quod est promissio facta Deo, de implenda promissione facta Prælato. Et licèt verum sit, posse intelligi, ac fieri votũ obedientiæ, sine promissione humana, vt in superioribus tetigimus; nihilominus in voto obedientiæ religiosæ prout de facto fit, planè sentit D. Th. interuenire illam duplicem promissionem, & consequenter duplicem obligationem diuersarum rationum, ac virtutum, ad quas consequitur duplex etiam malitia in transgressione si fiat, vt latè ibidem explicat, & approbat Caiet. Et in simili admittit Soto eodem loco dicens. Si quis promittat fœminæ aliquid in dotum, & voueat Deo illam promissionem implere, dupliciter peccare non dando dotem, scilicet, contra iustitiam, & religionem. & paulo inferiùs referens doctrinam D. Thom. de promissione humana, quæ fit Prælato, dicit nihil falsum continere, quod non videtur cum primo eius dicto cohærere.

2. *Conclusio vnica. Transgressio obediẽtiæ religiosæ duas malitias specie distinctas habet. Dubitatio, an malitia respectu Prælati sit specie multiplex.*

Dicendum ergo est eandem inobedientiam religiosam duplicem habere malitiam, contra religionem respectu Dei, de qua non est dubium ratione voti, & contra pactum cum Prælato initum. Circa hanc verò posteriorem malitiam dubitatio ex dictis occurrit, quia videtur sequi non esse vnã tantùm, sed plures, præter malitiam sacrilegij. Sequela patet, quia in primis ibi est malitia contra promissionem humanam, vt D. Th. dicit; est ergo contra virtutem fidelitatis. Iuxta nostram autem sententiam etiam ibi est malitia contra traditionem religioni factam, quæ est contra iustitiam, quia est cõtra ius religioni acquisitum; ergo sunt ibi duæ malitiæ specie distinctæ: vt seruus, vel famulus ex iustitia tenetur obedire hero, seu domino, ratione dominij, vel pretij, aut stipendij, etiãsi nullam aliam promissiõné obediendi fecerit; si autem vlteriùs speciali promissione se astrinxerit ad seruandã fidelitatem, & obedientiã domino, noua tenebitur obligatione, & ita dupliciter peccabit si inobediens sit; ita ergo dicendum videtur in religioso. Vltra hæc verò obseruare oportet, habere nunc Prælatũ religionis veram spiritualem iurisdictionem, quã excipiunt à summo Pontifice, per quam possunt propria præcepta, vel leges imponere, quæ speciali titulo obedientiæ Ecclesiasticæ inducũt obligationem: erit ergo hoc titulo tertia, vel quarta species malitiæ in hac transgressione. Tandem consideranda est species virtutis, vel vitij, ad quam speciem pertinet actus ratione suæ materiæ, & ita adiungetur noua species malitiæ, vt v.g. si opus præceptum sit ieiunij, & religiosus illud frangat, præter omnia dicta peccabit contra temperantiam; videtur autem incredibile tot multiplicari in vna religiosi inobedientia.

Probatur primò ratione fidelitatis. Secundò ratione traditionis. Tertiò ratione spiritualis iurisdictionis. Quartò ratione operis præcepti.

3. *Assertio vera. Vnica tantùm est malitia iniustitiæ.*

Respondetur nihilominus, quando religiosus peccat contra votum obedientiæ, regulariter, ac per se loquendo, solùm interuenire duas malitias; vnam sacrilegij contra Deum ratione fracti voti, de qua nullus dubitat, & per se satis clara est; alteram iniustitiæ, contra hominem ratione traditionis, & promissionis factæ: neque oportet has malitias respectu Prælati multiplicare, quia non fit illi multiplex iniuria, sed vnica tantùm. Vnde ad obiectionem de promissione, & traditione respõdetur primò, fortasse in præsenti materia hæc duo non esse distincta; nam licèt promissio, & traditio cum proprietate sumpta, & in ordine ad idem & secundùm idem distinguãtur, nihilominus traditio rei de præsenti, in ordine ad actũ, seu vsum futurum solet aliquando nomine promissionis significari, vt traditio matrimonij, supposita recta intelligentia, & intentione, potest his verbis significari, promitto te semper habere in coniugem, vel tibi ex nunc esse coniugem fidelem: nam quia in matrimonio traditur corpus in ordine ad futurum actum, & ad illum statim nascitur obligatio, voluntas contrahendi, & efficiendi talem obligationẽ declaratur, & significatur nomine promissionis, quanuis reuera immediatè versetur circa traditionem de præsenti, ex qua nascitur obligatio ad vsumfructum. Vnde licèt in matrimonio multiplicarentur hæc verba, trado me tibi in cõiugem, & promitto matrimonialia iura tibi seruare, fortasse non multiplicarẽtur vincula, nec obligationes, quia per omnia illa verba solùm explicatur definita, & firma volũtas faciendi hunc cõtractum, & seruandi illum. Ita ergo satis verisimiliter censeri potest in præsenti: nã intentio profitentis solùm esse videtur tradendi se huic religioni, & seruandi obligationẽ parendi Prælatis, quæ ex illa intrinsecè nascitur, & hanc intentionem, seu voluntatem explicat, tam nomine professionis, quàm promissionis, vel etiam traditionis, aut quocunque alio simili. Et iuxta hanc interpretationem licèt verbum promissionis humanæ, quo D. Th. vtitur, & verbum traditionis sint diuersa, res tamen eadem est, ad eum scilicet modum, quo fit in Baptismo sponsio, quam D. Thom. alibi votum latè sumpto vocabulo appellauit; cùm reuera solùm tantùm sit voluntaria professio legis Euangelicæ, per quam aliquis se tradit in membrum & subditum Catholicæ Ecclesiæ.

Ad primam rationem in contrarium factam.

Declaratur in matrimonij contractu.

4. *Respondetur secundò.*

Secundò admittere possumus in professione religiosa, præter traditionẽ, & proprium obedientiæ votum interuenire professionem humanam factam Prælato, de obedientia illi præstanda: non enim repugnat promissionem fieri homini de im-

(c) 2007 Ministerio de Cultura

plenda re, vel actione alio titulo illi debita: nam si is, qui debitor est, ratione mutui postea specialiter promittat soluere tempore debito, illa vera est promissio distincta à mutuo: idémque admitti facilè potest in exemplo suprà posito de seruo: nihil ergo repugnat ita fieri in præsenti, si hęc sit intentio promittentis. Nihilominus tamen assero, ex illa circunstantia non multiplicari secũdùm speciem malitiam mortalem. Nam vel illa promissio cõsideratur præcisè intra rationem fidelitatis, vel vt transit, vel transire potest in rationem iustitiæ. Sub priori ratione non inducit obligationem sub culpa mortali, quia iuxta probabilem sententiam fidelitas, & veritas ex genere suo pręcisè sumptę, solùm inducũt obligationem sub veniali. Sub posteriori autem ratione obligatio erit sub mortali, quia transit in rationem iniustitiæ; tamen non est secundùm speciem distincta ab obligatione, quæ nascitur ex traditione, & ideo nec malitia etiam est distincta specie, quia eadẽ est ratio iustitię in toto illo contractu, etiamsi propter diuersos modos se obligandi aliquantulum augeri videatur. Quòd si quis vrgeat, saltem addi malitiam infidelitatis, quæ est specie distincta, cùm sit contra diuersam virtutem. Respondetur illam vt sic non esse mortalem, sed venialem, & ideo non esse inconueniens multiplicari, vt in simili dixit Caiet. 2.2.q.88.art.5.& patet in omni mendacio pernicioso; nam præter malitiam mortalem contra iustitiam habet malitiam mendacij, quæ vt sic venialis est. Atque hæc responsio est probabilis; prior tamen, & ipsi rei, & veritati magis consentanea videtur.

Fidelitas solum obligat sub veniali ex suo genere.

5. *Responsio ad secundã rationem.*

Ad alteram obiectionem de iurisdictione superioris, & aliam de malitia actus secũdùm se, simul respondendum est. Et in primis considerandum est, an actus, qui fit contra præceptum Prælati, secundùm se malus sit, vel solùm quia prohibitus. Nam si aliàs secundùm se malus est, concedimus ex eo capite multiplari malitias, vt expressè Caietan. suprà docet; & ratio est, quia malitia, quam affert actus ex proprio obiecto, non impeditur, propter præceptum Prælati, vt per se cõstat, quia est intrinseca, vel quia est contrarium præceptum Ecclesiæ. v. g. quod semper durat, & è conuerso malitia actus non impedit, quominus præceptum superioris suam vim habeat, & inducat suã obligationem, quæ cùm sit etiam specie distincta, violatio eius suam retinet malitiam specie distinctã. At verò si actus solùm est malus, quia prohibitus (& idem est proportionaliter de omissione) tunc Caiet. suprà censet non habere inde specialem malitiam, vt in præcepto de ieiunio suprà posito, fractionem eius non habere malitiam intemperantiæ, quia talis actus secundùm se non erat necessarius ad virtutem temperantiæ; & præceptum superioris non habet vim constituendi illum intra materiam necessariam illius virtutis, sed solùm intra materiam obedientiæ, seu religionis.

Caiet.

6. Quæ doctrina est vera, & sine controuersia, cõsiderando Prælatum solùm quatenus habet vim præcipiendi ex vi voti, aut professionis, vt meliùs considerari potest in Abbatissa Monialium, quæ iurisdictionẽ Ecclesiasticam non habet. Ratio est, quia obligatio, vel imperium, quod nascitur ex vi solius voti, aut promissionis, seu traditionis humanæ, solùm trahit actum ad materiã illius virtutis ad quam pertinet votum, vel cõtractus humanus, id est, religionis, vel iustitiæ, in quo differt à propria lege, quæ vim habet dandi actui necessitatem intra propriã speciem virtutis; quam differentiam explicuimus in superioribus, tractando de simplicibus votis. Hinc verò addendum videtur, si consideretur Prælatus Religionis quatenus habet iurisdictionem Ecclesiasticam, sic propriũ imponere præceptum, seu legem, quæ vim habeat obligandi subditum iuxta varias materias, & motiua virtutum, dando actibus necessitatem illarũ; quod bene attigit Gabriel Vasquez 1. 2. disput. 98.c.3. eritque verum quando constiterit Prælatũ præcipiendo vti tali iurisdictione: nam licèt superior illam habeat, potest præcipere non ex illa, sed solùm exigendo obediẽtiæ debitum. Imò regulariter loquendo hic videtur esse ordinarius modus præcipiẽdi Prælatorum religionum, quia materia circa quam versantur, ordinariè talis nõ est, vt ex vi solius iurisdictionis Ecclesiasticæ præcipi possit, quia est materia supererogationis, vel consilij, & ita solùm præcipi potest, quatenus ex vi professionis facta est necessaria. Sæpe ergo per iurisdictionem solam non posset per se, ac directè pręcipi; sed ad summum præcipi poterit, vt obligatio facta impleatur. Tunc autem præceptum Prælati, etiamsi ex iurisdictione procedat, non constituit actum, vt necessarium intra propriam virtutem, ad quam pertinet; ex propria materia, sed solùm intra virtutem obedientiæ, & religionis; vt si Episcopus præcipiat seculari habenti votum simplex castitatis, vt non ducat talem vxorem sub censura excommunicationis, non dat illi actui necessitatem intra virtutem castitatis, quia vt sic nõ est materia præcepti, sed vrget illum, & adiungit illi necessitatem intra virtutem religionis, quia ratione illius iam est materia præcepti, & ad summum adiungit illi necessitatem obediẽtiæ suæ. Ita ergo existimo communiter accidere in ordinariis obedientiis religiosorum, quæ illis iniungi non possunt, ex vi solius iurisdictionis, sed ratione promissionis factæ ab illis exigi possunt. Nihilominus tamen, quia Prælati religionum, sunt etiam ordinarij pastores suorum subditorum iuxta Ecclesiæ vsum, ideo in materia proportionata imponere possunt leges, seu præcepta. Et tunc actus habebunt necessitatem virtutis intra propriã materiam propter rationem factam. Verisimile autẽ est tunc cessare alteram obligationem obediẽtiæ, quatenus ex traditione, seu promissione humana nascitur; quia hi Prælati nunquam videntur habere intentionem præcipiẽdi, & obligandi duplici titulo, scilicet iurisdictionis, & quasi dominationis, sed altero tantùm iuxta exigentiam rerum, vel actionum. Vnde si ordinariũ modum gubernandi inspiciamus quoad vim directiuam, quę est in præcipiendo, videntur vti potestate dominatiua, quæ fundatur in traditione, seu promissione; quoad vim autem coactiuam, quando necessaria est, vtuntur potestate iurisdictionis; sicut irritando vtuntur dominio, dispensando autem iurisdictione. In rigore autem non dubito quin possit vtroque titulo vti in præcipiendo, si materia sit capax, & tunc concedendũ est, præter obligationem religionis, quæ ex voto nascitur, & præter obligationem iustitiæ, quæ oritur ex traditione, & potestate dominatiua, interuenire specificam obligationem illius virtutis ad quã pertinet actus ratione suæ materiæ, & in qua sit necessarius ratione legis, seu præcepti. Sicut quando actus est necessarius, ex præcepto Ecclesiæ, & Prælatus religionis eundem imperat, in vi voti, & potestate sua dominatiua, tunc contraria transgressio habet malitiam interpretãtiæ contra præceptum

Differentia inter præceptum ortum ex vi voti obedientiæ & iurisdictionis veræ.

Prælati religionis possunt leges, & præcepta subditis imponere ratione iurisdictionis, quam habent.

Ecclesiæ

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Ecclesiæ, & præterea habet malitiam contra votum, & contra promissionem, seu traditionem superiori factam: idem ergo erit, quando loco Ecclesiasticæ legis omnibus communis interuenit præceptum Prælati, ex iurisdictione procedens, & consequenter constituens actum in materia necessaria virtutis; est enim eadem vis, & potestas. Neque est inconueniens multiplicari deformitates, quando tituli obligationum secundùm diuersas rationes specificas multiplicantur.

7. Obiectio duplex.

Dices præter has omnes reperiri malitiam inobedientiæ, quæ videtur ab his omnibus distincta, nec posse ad aliquam illarum reduci. Item aliquãdo potest contingere simul coniungi communem legem Ecclesiæ, & propriam legem Prælati: ergo inde etiam multiplicabuntur malitiæ, vel si illa diuersitas non sufficit, neque alia sufficiet. Respondeo ad priorem partem, inobedientiam non constituere specialem malitiam, nisi sit formaliter intenta, vt docuit D. Thom. 2. 2. q. 105. art. 1. ad 1. & constat, quia est circunstantia generalis, quæ non specificat, nisi peculiariter intendatur. Si autem Religiosus hoc modo sit inobediens, ex contemptu Prælati, & potestatis eius, verum est incurrere specialem malitiam distinctam ab omnibus numeratis, & ex suo genere mortalem. Imò in vniuersum esse mortalem sentit D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 9. ad 3. & esse communem opinionem Theologorum, & Canonistarum, eos ex parte referens, affirmat Couarr. in regula *Peccatum* 2. p. §. 5. num. 2. in fine. Intelligenda autem est, de absoluto contemptu ipsius Prælati vt talis est, seu potestatis eius: nam si solùm sit contemptus ipsius rei in particulari, potest esse veniale peccatum ex leuitate materiæ, etiamsi fiat ex directa intentione in aliquam offensionem personæ Prælati, vt in materia de legibus latiùs tractatur, & sentit Caiet. in summa, verbo *Contemptus*, quem sequitur Armilla eodem, verbo. & Medina 1. 2. q. 96. art. 4. & Sot. in 4. d. 15. quæst. 2. art. 1. ad primum. Angles in materia de pœnitentia, & insinuat Angelus verbo *Contemptus*. Imò D. Thom. q. 15. de veritate, art. vlt. ad secundum dixit, non omnem contemptum esse peccatum mortale, sed solùm contemptum Dei: intelligendum autem est, de contemptu Dei in se, vel in suis Vicariis, iuxta doctrinam Bernardi lib. de præcepto, & disp. cap. 12. *Siue Deus, siue homo*, &c. Itaque inobedientia nisi formalis sit, non addit specialem malitiam, neque mortalem, nisi ex materia vel ex absoluto contemptu grauis sit.

Ad primam respondetur.

Inobedientia specialiter intenta causat malitiam specie diuersam ex genere suo mortalem.

Qualis contẽptus Prælati requiratur.

Bernard.

8. Ad secundã responsio.

Malitia non multiplicatur ex multiplicatione legũ, vt sic.

Ad alteram partem respondetur, negando consequentiam: nam per proprias leges, seu præcepta, quæ ex iurisdictione procedunt, constituitur actus in specie virtutis iuxta exigentiam materiæ, & honestatis intentæ: vnde multiplicatio legum vt sic non multiplicat formaliter obligationes, & consequenter nec contrarias transgressiones, & ideo furtum contra legem naturalem, & positiuam diuinam, & humanam, ciuilem, & Ecclesiasticam, vnam habet malitiam, quia omnes hæ leges constituunt illum actum in materia iustitiæ. Idem ergo dicimus in præsenti de ieiunio præcepto per legem canonicam, & per regulam, seu præceptum regulare, quatenus veram rationem habet, seu efficaciam legis. Secus verò est de obligatione voti, quæ transfert actum ad virtutem religionis; & idem censemus de obligatione ex vi traditionis, & promissionis

A humanæ, quæ transfert actum in aliam speciem iustitiæ, vt explicatum est. Sicut pater rigorosè præcipiens filio, vt audiat Missam die festo, v. g. potest illum specialiter obligare ex vi patriæ potestatis, & tunc filius omittens, non solùm peccabit contra præceptum paternum; quòd si talis filius fecisset etiam votum obediendi patri suo, peccaret etiam contra religionem. Ita ergo comparatur religiosus ad suum Prælatum, qui suo modo patriam habet potestatem spiritualem, qua potest obligare spiritualem filium, quanuis simul habeat potestatem iurisdictionis, in quo excedit patrem carnalem regulariter loquendo: non enim repugnat interdum etiam in illo aliquid B proportionale reperiri, vt in Rege respectu sui filij, cui potest præcipere, & vt pater, & vt legislator, & supponendo in filio votum obediendi patri, quocunque titulo præcipienti, atque etiam in materia aliàs præcepta, per legem Ecclesiasticam, vel diuinam. Sicut enim potest vnusquisque seipsum denuo obligare per votum in materia aliàs præcepta; ita etiam pater potest obligare filium, & Prælatus subditum; quia in illa maximè subditus esse debet.

Ex his, quæ circa prædictam confirmationem diximus, constat votum obedientiæ, & traditionem religiosam ita inter se comparari, vt votum augeat, quasi intensiuè obligationem parendi C Prælato, quæ ex traditione nascitur; quod augmentum intensiuum voco, quia circa idem auget obligationem: addo autem particulam *quasi*, diminutiuam, quia reuera non est intentio, sed additio nouæ, & excellentioris rationis obligationis, vt satis explicatum est. Superest autem quæstio, an secundùm extensionem, quæ sumitur ex parte materiæ, hæ obligationes sint æquales, vel vna addat aliquid alteri, quæ in sectionibus sequentibus declarabitur. 9.

D

Caput VII.

An votum obedientiæ obliget, ad totius Regulæ obseruationem.

INcipimus explicare huius voti materiam, quæ potest esse, aut lex, aut constitutio scripta, aut transitorium præceptum ab homine impositum. De hac posteriori parte nulla quæstio, quia illud est quod expressiùs in tali voto promittitur, vt ex formulis profitendi suprà relatis manifestum est. Item quia tota necessitas voti obedientiæ in religionibus est, propter necessitatem, quę in omni cõmunitate humana est, E vt in ea sit aliquis superior, cui alij pareant, quia aliàs nullus in ea posset esse ordo, sed summa confusio, quam obedientiam oportet in religione esse per votum firmatam, & consecratam Deo; ergo materia huius voti pręcipuè est, Pręlati pręceptum, seu mandatum, de quo qualem, & quantam obligationem inducat, postea videbimus. 1.

Assertio. Præcipua materia huius voti est Prælati præceptum.

De altera ergo parte versatur proposita difficultas, in qua tres inuenio sententias. Prima generatim affirmat totam regulam contineri sub materia voti obedientię religiosę: atque ita teneri religiosum ad totius regulę obseruationem ex vi voti. ita sentit Henriquus quodlib. 6. q. 17. vbi in speciali loquitur de regula Augustini, quę sub his verbis proponitur, *Hæc sunt, quæ vt obseruetis præcipimus;* 2.

Prima sententia circa regulæ obseruatione, affirmat. *Henriq.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

præcipimus; extendit autem sermonem ad omnem aliam, etiamsi (inquit) sub hac forma proponatur. *Hæc sunt quæ vt obseruetis admonemus*; & idem diceret de verbo *statuimus*, vel de quocunque alio simili. Ratio eius est, quia per votũ fit pręceptum, quod antea erat consilium, vel admonitio; sed per votum obedientiæ vnusquisque obligatur ad obseruandam regulam, & omnia, quæ in illa continentur: ergo. Minor probatur, quia ideo ante professionem proponitur regula, vt vnusquisque videat, an velit se ad illam obligare; ergo supponitur illam esse materiam talis obligationis, & voti. Item quia aliàs non esset maior obligatio obseruandi regulam post professionem, quàm antea, quod per se statim apparet absurdum, & contra rationem. Item quia per votum obedientiæ religiosus promittit regularem vitam, vt docet D. Th. 2.2.q. 186. a. 9. regularis autem vita dicitur illa, quæ conformatur regulæ; ergo promittit quis per tale votum confirmare se in suis actionibus regulæ suæ. Vnde D. Th. ibidem ait facere contra votum obedientiæ, qui transgreditur præceptum, vel ore tenus à Prælato factum, vel in regula expressum; ergo iuxta mentem D. Th. promittit religiosus per obedientiæ votum obseruare præcepta, non tantùm hominis, sed etiam regulæ: ergo quanuis regula ex se nõ obligaret sub pręcepto, ex vi voti obligat. Patet consequentia, quia si quis immediatè voueret facere id quod regula pręscribit, v.g. ieiunare, nulla interueniẽte regula oriretur grauis obligatio ad id faciendum, sed perinde est interueniente regula, vouere illam seruare: ergo. Tandem confirmatur hæc sententia, quia aliàs non peccaret Religiosus saltem moraliter habens formale propositum non seruãdi aliquam regulam, quoties impune id facere posset. Consequens est valde absurdum; ergo sequela patet, quia non est maior ratio de singulis regulis, quàm de tota collectione; quia plura consilia simul collecta non efficiunt vnum præceptum; nec plura peccata venialia vnum mortale.

Fundamentum. *Confirmatur.*

3\. *Secunda sententia negat.* Secunda opinio est, ex vi voti obedientiæ non teneri aliquem ad obseruationem regulæ, sed solùm, ex vi ipsius regulæ quantum ipsa declarauerit sub præcepto, si ipsa expresserit, vel tantùm sub consilio, seu obligatione ad pœnam, si ita ipsa declarauerit. Hanc sententiam tribuunt aliqui D. Thomæ, & sumi potest ex Paludano in 4. d. 38. q. 3. a. 4. & supplemento Gabriel. q. 1. a. 3. Potest autem in hunc modum declarari, & confirmari; nam sicut superiori capite respectu personæ Prælati præter votum dicebamus esse obligationem illi parendi, ex vi traditionis, antequam intelligatur votum obedientiæ, seu illo præciso; ita respectu regulæ potest, & debet intelligi obligatio ad seruandam regulam, quæ non pertinet ad virtutem Religionis, sed ad iustitiam legalem, vel generaliter ad obedientiam, vel specialiter ad varias virtutes, iuxta exigentiam materiarum, si regula habeat veram rationem legis. Fundamentum autem huius partis est, quia is, qui voluntariè efficitur pars alicuius Reip. consequenter subiicitur legibus illius Reipublicæ; & ad eas seruandas obligatur, secluso voto, & iuramento, quæ extrinseca sunt, vt in tractatu sequenti magis declarabimus. Hac ergo parte supposita dicit hæc sententia, votum obedientiæ non cadere in regulam, vt in materiam, nullámque obligationem addere illi, quã ipsa ex se habet. Sic autem explicata hæc sententia probari potest: primò ex forma viuendi, quia qui profitetur, nõ promittit seruare regulam, sed vouet Deo, & promittit Prælato obedientiam: ergo. Secundò, quia aliàs committeretur sacrilegium, quoties frangeretur quæcunque regula. Consequens est, contra communem sensum omnium Religiosorum, & consequenter præter intentionem vouentium, item esset in grauissimum periculum animarum, sæpius enim peccaret mortaliter. Nec satis est respondere, licèt illa sint sacrilegia, esse venialia, ex leuitate materiæ, quia ad minimum illa materia, quæ sufficeret ad transgressionem mortalem, si esset immediatè promissa per votum, sufficeret ad peccatum mortale si esset contra regulam, quia, vt dicebat prior opinio, mediante regula vouet quis facere, vel omittere quod per regulam præscriptum est.

Fundamentum esse potest. *Probatur primò.* *Secundò.* *Effugium cluditur.*

4\. *Aliud effugium impugnatur.* Dicetur fortasse votum cadere in regulam, & addere illi obligationem, nõ tamen æqualem pro tota regula, sed proportionalem, ita, vt si regula secundùm se sit lex obligans sub mortali, transgressio eius ratione voti habeat nouam malitiam mortalem sacrilegij, si autem regula tantùm obliget sub veniali, addatur solùm malitia venialis ratione voti, ita vt quidquid sit de qualitate, vel grauitate rei circa quam versatur regula semper in ordine ad votum, materia censeatur leuis, si obligatio regulæ solùm est venialis. Sed quid dicendum de regulis, quæ ad nullum peccatum mortale, vel veniale obligant? Nec enim dici potest, votum cadere in vnam regulam, & non in aliam; quia eo modo quo respicit regulam, generaliter cadit in totam. Neque etiam intelligi potest, quòd votum cadat in obseruationẽ alicuius regulæ; & quòd non addat illi obligationem pertinentem ad religionem, quia promissio voti separari non potest ab obligatione. Si autem votum cadit in vniuersam regulam; ergo, qui vouet obedientiam, promittit etiam seruare illas regulas, quę de se ad nullum peccatum obligant; ergo necessariò contrahit obligationem in conscientia seruandi talem regulam.

5\. *Tertia sententia vtitur distinctione.* Tertia sententia distinguit inter religiones iuxta diuersos modos profitendi earum, qui ad duos reducuntur. Vnus est in quo fit promissio cõuersionis morum secundùm talem regulam, vt de Carthusia suprà retulimus, & de Religione S. Benedicti idem colligitur ex c. 58. suæ regulæ. Alius verò modus est promittendo obediẽtiam secundùm talem regulã, vt ait Bernard. lib. de præcepto, & dispens. & seruatur in religionibus mendicantium, & specialiter de prædicatoribus refert D. Thomas suprà. Ex priori igitur modo profitẽdi, ait hæc opinio oriri obligationem voti ad seruandam regulam, quia promittere conuersionem morum secundùm regulam, & promittere conformari in moribus regulæ, quod est promittere seruare regulam; ergo obseruatio regulę, est materia talis voti. Ex posteriori autem modo profitendi non sequitur talis obligatio, quia illud votum solùm est obediendi Prælato; regula autem magis additur ad designandum terminum, intra quem potest præcipere Prælatus, quàm vt eius obseruantia promittatur. Hanc distinctionem indicat Paludanus suprà, & latiùs Palatius in 4. d. 38. disp. 1. circa medium.

6\. *Sensus præsentis quæstionis.* In hac quæstione non disputamus, an regula religiosa obliget ad culpam, nec ne, vi sua, ac pręciso voto; de hoc enim differemus meliùs tractatu sequenti; sed abstrahendo ab hac quęstione solùm tractamus, an obseruatio regulæ sit materia voti obedientiæ, quod in religione fit, & inde cõsequenter oritur alia quæstio, an ex hoc voto

oriatur

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Assertio prima. Obseruātia regulæ continetur sub materia voti obedientiæ religiosæ. D. Thom. Caiet. D. Anton. Probatur primò.

oriatur obligatio ad seruandam regulam, quæ ex genere suo sit sub mortali, cùm sit iustitiæ ad Deum. Dicendum ergo est primò, regulam, seu obseruantiam eius contineri sub materia voti obedientiæ religiosæ. Hæc sine dubio est sententia D. Th. 2. 2. dict. q. 186. art. 9. vbi expresè dicit votum obedientiæ obligare ad seruandum præceptum regulare, siue ab homine impositum, siue in regula contentum; & idem intellexit Caiet. ibi. & D. Anton. 3. p. tit. 16. c. 1. §. 13. in fine, qui refert Ioannem de Neapoli. quodlib. 14. q. 16. & probatur, quia religiosus vouet, obedire Prelatis talis religionis, sed Prælatus, non solùm præcipit re seu personali præcepto (vt sic dicam) sed etiam præcipit per legem stabilem, seu regulā; ergo votum obedientiæ æquè cadit in vtrunque præceptum.

Secundò.

Secundò declaratur ex vsu omninm religionum, quæ in suis regulis, vel statutis, addere solent hanc particulam, *in virtute sanctæ obedientiæ mandamus*, &c. quando volunt grauem obligationem imponere; ergo supponunt votum obedientiæ de se cadere in præcepta, quæ per modum regulæ, seu legis proponuntur; ergo idem dicēdum est de tota regula, secundùm eum gradum obligationis in quo fertur. Patet consequentia, quia votum obedientiæ absolutè fit secundùm regulam, & non limitatur ad hunc vel illum modum præcipiendi regulæ. Et quanuis hoc pertineat ad factum, vt ait Henriquus suprà, an scilicet aliqua in regula sic tradātur, vt votū obedientiæ, non intelligatur cadere in illa; nihilominus considerando modum viuendi, & obedientiam in quacunque religione, in nulla potest probabiliter illa distinctio fieri, scilicet quòd votum obliget ad seruandam vnam partem regulæ, & non aliam.

7. *Obiectio.*

Dices, ex argumento facto, solùm posse concludi, votū obedientię posse obligare ad regulā, si in ipsa exigatur, actu verò nō obligare ad totam, sed solùm ad eam partem, in qua talis obedientia exigitur; solùm autem videtur exigi in illis regulis, in quibus additur illa particula, *in virtute sanctæ obedientiæ*.

Impugnatur.

Sed contrà, nam idem dici potest de omnibus præceptis personalibus, quæ oretenus, vel priuatis literis à Prælatis imponuntur, nimirum non pertinere vllo modo ad votum obediētiæ, nisi quando in eis expresè additur particula illa *in virtute sanctæ obedientiæ*; ergo non minus est materia obedientiæ regula ipsa quàm præceptum Prælati, quod est in præsenti principaliter intentum. Deinde illa particula, *in virtute sanctæ obediētiæ*, non additur, nisi ad explicandam obligationē sub mortali, quantum est ex modo præcipiendi: præter hanc autem obligationem potest esse alia sub veniali, in qua etiam ratio obedientiæ interuenit, siue illa obligatio proueniat ex regula, seu statuto, siue ex præcepto Prælati; ergo votum, quod factum est de obedientia absolutè, totam hanc materiam comprehendit, siue addatur illa particula, siue non addatur.

8. *Confirmatur primò.*

Nec refert, (vt vltima opinio distinguebat) quòd votum fiat obediendi regulæ, vel secundùm regulam, vel aliis verbis, explicantibus cōuersionem morum, iuxta regulam; nam si attentè considerentur reuera sunt æquiualentia, vt infrà latiùs dicam, cùm enim vouetur obedientia secundùm regulam, quamuis intendatur limitari potestas præceptiua Prelatorum ad ea, quæ in regula formaliter, vel virtualiter continentur, vel quæ ad illius obseruationem, vel intentionem aliquo modo pertinent; non tamen excluditur à materia voti obedientiæ actus ipse præcipiendi per regulam; A nullum enim preceptum magis est secundùm regulam, quàm ipsamet regula: ergo obedientia regulæ cadit sub tale votum, etiam sub illa forma factum. De aliis autem formulis, & modis vouendi, res est per se clara, & ab aliis concessa;

Confirmatur secūdò.

Tandem ex vi traditionis, seu vnionis cum religione, æquè sequitur obligatio seruandi regulam, ac obediēdi præceptis Prelatorū, & tota illa obligatio ex suo genere ad obedientiam spectat; sed votum obedientię est ad confirmandam, & quasi sacrandam, vt sic dicam, hanc obligationem; ergo respicit totam illam, vt adæquatam materiam; imò certior videtur hęc obligatio, quàm prior: nullus enim est religiosus, qui non existimet eo modo, quo obli- B gatur per regulam, obligari ratione obedientiæ, quam promisit, cùm tamen alia obligatio iustitiæ, vel fidelitatis humanæ non omnibus ita nota sit.

9. *Assertio secunda. Votum obedientiæ non obligat sub mortali, nisi id in regula supponatur, aut exprimatur.*

Secundò nihilominus assero, votum obedientiæ non addere regulæ obligationem sub peccato mortali, nisi in regula ipsa, vel supponatur, vel exprimatur; in hoc dissentio ab Henriquo, & cum D. Th. sentio, est enim illa sententia Henrici nimis rigorosa & accerrima, redditque religiosorū statum magis perniciosum, quàm securum.

Explicatur posterior assertionis pars.

Explicatur autem priùs posterior pars in hunc modū, quia licèt religiosus teneatur obedire Prælato, & regulæ, tum ex vi sui status, seu traditionis, tum ratione voti obedientiæ; fieri tamen potest, vt in C aliqua materia possit Prælatus obligare sub mortali, ex vi voti obediētiæ, exigendo obligationem eius, in qua nō posset obligare per solam potestatem dominatiuam, quia obligatio voti sacratior est, & ideo aliqua materia respectu illius grauis est, quæ respectu hominis nō esset grauis; sicut fidelitas ad Deum longè grauiùs obligat ex suo genere, quàm ad hominem. Neque obligatio in ordine ad votum supponit necessariò æqualē obligationem in ordine ad hominem: immo extra religionem in voto simplici obedientiæ, potest quis obligari sub mortali ad obediendum, quanuis alius non habeat alium titulum, aut potestatem ad præcipiendum; ergo licèt in religione illam D habeat Prælatus, nihilominus non repugnat in aliqua materia maiorem obligationem imponere posse ratione voti, quàm ratione humanæ obligationis, sicut promissio iurata in aliqua materia obligabit sub mortali, in qua nuda promissio non obligaret. Et fortasse ob hanc causam quando Prælati volunt sub mortali obligare, vt certior sit obligatio, addunt illam particulam, *in virtute sanctæ obedientiæ*, per quam exigunt debitum ex voto.

10. *Votū obediētiæ duobus modis potest grauiter obligare ad regulæ obseruantiam. Primus.*

Hinc ergo fit, vt votum obedientiæ dupliciter possit addere regulæ grauem obligationem. Primò, quia in ipsa exigitur expresè voti debitum, per dictam particulam, vel aliam æquiualentem, E si materia sit proportionata dictæ obligationi in ordine ad votum, etiamsi fortasse in ordine ad nudum præceptum hominis nōn esset sufficiens. Et quoad hanc partem res videtur communis, & satis certa, ex vsu, & ex ratione facta. Vnde etiam obiter constat, & declaratus est vnus modus, quo votum obedientiæ potest addere obligationem grauem, vbi sola traditio aut pactum humanū ad illam non sufficeret. Quomodo potest etiam aliquando superior in virtute obedientiæ pręcipere obseruationem alicuius regulæ, quæ sub tali forma non obligabit, & ita potest addere obligationem sub mortali regulæ, quæ, vel ad nullum peccatum, vel ad solum veniale obligabat, si tamen materia sit proportionata. quod ideo addo, quia potest

(c) 2007 Ministerio de Cultura

potest esse tam parua, vt etiam in ordine ad obligationem voti sit res leuis; tunc autem etiamsi à iure, vel ab homine addatur illa particula, *in virtute sanctæ obedientiæ*, non addetur in indiuiduo obligatio sub mortali ob materiæ incapacitatem. Moraliter autem loquendo, semper est grauiter timẽda illa forma præcepti, quia satis indicat voluntatem superioris, & timenda est, nisi euidenter sit iniusta, & vltra potestatẽ. Alio modo potest præceptum regulæ obligare ad mortale, quia materia eius in proprio genere est sufficiẽs ad talem obligationem, & de intentione, & voluntate præcipiẽtis satis constat, etiamsi non addatur illa particula, *In virtute sanctæ obedientiæ*, sed ex alia declaratione, vel consuetudine religionis, vel quia ponitur præceptum, sub excommunicatione maiori ipso facto incurrẽda, &c. & tunc dico, prȩter obligationem immediatam, quæ ex illa regula, tanquam ex lege nascitur, adiungi obligationẽ alterius speciei grauẽ, & sub mortali ex vi voti, quod planè sensit D. Th. suprà, & concluditur ex dictis, quia obiectum obedientiæ est præceptum; ergo est etiam materia voti obedientiæ, sed præceptum de se obligans sub mortali, est satis graue intra obiectũ obedientiȩ; ergo etiam respectu voti obedientiæ est materia grauis: ergo transgressio voti in tali materia addit nouam malitiã mortalem.

Secundus.

11. Prbatur altera assertionis pars.

Ex his ergo satis declarata, & probata est, pars affirmans assertionis. Pars autem negatiua, seu exclusiua contraria ratione suadetur. Nam quoties transgressio regulȩ, non est peccatum mortale, altero, ex duobus modis prædictis respectu voti obedientiæ, vel nulla læsio est, vel est in materia leui; ergo non potest illi addi malitia mortalis ratione voti. Consequentia patet ex supradictis de voto in communi, quod in materia leui non obligat sub mortali. Antecedens verò probatur, quia omne prȩceptum obligans sub veniali, in ratione obiecti obedientiæ est leuis pars eius; imò iuxta sententiam D. Thomæ non meretur nomen præcepti, nisi secundùm quid: ergo respectu etiam voti obedientiæ illa est materia legis. Declaratur autẽ ampliùs in hunc modum, quia dupliciter contingere potest, regulam obligare sub veniali tantùm; primò ex leuitate materiæ, in qua ob eam causam non potest superior obligare ad mortale, etiamsi velit obligare quantũ possit. Secundò ex directa intentione, quia nimirum non vult grauius obligare etiamsi considerata materiæ qualitate possit id facere. Quando præceptum est prioris modi, constat materiam sub quacunque ratione spectatam esse leuem, scilicet secũdùm se, & vt cadit sub votum ratione talis præcepti: supponimus enim non præcipi directè in virtute obediẽtiȩ, seu directè exigendo obligationem voti, sed solùm præcipi talem rem per propriam legem, ac præceptum obligans ex se, in conscientia; quo posito statim sequitur obligatio voti; cùm enim materia tam parua sit, vt lex, vel præceptum humanum non possit circa illam obligare ad mortale, etiamsi ex parte legislatoris cum toto rigore proponatur, manifestum est etiam præceptum illud esse quid leue, in ordine ad votum obedientiæ, & quatenus est materia eius. Maius dubium esse potest de alio modo, quia in eo supponitur rem præceptam esse grauem; nihilominus tamen idem dicendum est, quia per hoc votum non promittimus facere hãc, vel illam rem, sed solùm seruare præceptum; illud autem præceptum quanuis sit de re graui, in genere præcepti, est tamen leue, ratione modi præcipiendi, & ideo semper in ordine ad votum obe-

Dupliciter potest regula sub veniali obligare. Primò. Secundò.

Probatur quoad primum modum.

Probatur quad secũdum modũ.

A tientiæ illa materia leuis est, quia directè non exigitur ex vi voti, sed solùm leuiter præcipitur, vt sic dicam, & consequenter, votum etiam obligat, vt tale præceptum seruetur, modo tamen ipsi proportionato, atque sub leui culpa.

Tertiò dicendum est, si regula ex se quatenus est ex iurisdictione, vel potestate dominatiua, obligat sub veniali, vel ratione materiæ, vel ob intentionem præcipientis; tunc votum obedientiæ adiungere illi obligationẽ aliam etiam sub veniali licèt sit altioris speciei, seu cõtra nobiliorẽ virtutem. Hæc assertio sequitur ex præcedentibus; negari enim non potest quin votum obedientiæ addat aliquam obligationem tali regulæ, quia participat veram rationem præcepti, cuius obseruatio B per hoc votum promissa est, vt patet ex prima assertione; sed hæc obligatio respectu talis regulæ, non est sub culpa graui; vt ex secunda assertione constat: erit ergo sub veniali. Declaratúrque præterea in hunc modum: nam dupliciter potest obligare votum obedientiæ obseruantiam regulæ. Primò, quia in ea directè, & expresse exigitur promissio voti, & tunc iam dictũ est, regulariter votum addere obligationẽ mortalem, nisi materia sit adeò leuis, vt etiam votum directè emissum de illa facienda non obliget ad mortale, & tunc etiã nihilominus constat votũ obediẽtiæ directè obligare, saltem sub veniali ad obseruationẽ talis re- C gulæ, quia leuitas materiæ nõ tollit omnino obligationem, sed minuit illam. Secundò obligat hoc votum ad executionem regulæ, cõsecutione quadam, vt sic dicam, quia scilicet ponitur materia, seu cõditio necessaria, quã posita vrget obligatio voti. Vt si quis vouisset seruare omnia præcepta Ecclesiæ, & nunc poneretur præceptum de nouo ieiunandi in vigilia Epiphaniæ; votum illud statim adderet nouam obligationẽ religionis ad ieiunij obligationem, non quia præcipiens directè, exigat obligationem voti, sed quia præceptum ipsum est materia talis voti. Ita ergo in præsenti est. Religiosus enim per votum obedientiæ promittit seruare omnia prȩcepta suȩ religionis, siue D ab homine, siue iure lata, vt ostensum est, ergo eo ipso quo præceptum ponitur, insurgit obligatio voti etiamsi directè non exigatur; sicut ergo posita regula obligãdi ad mortale, votum addit suam obligationem sub mortali, ita etiam posita regula obligandi sub veniali, votum addit obligationem sui generis; quia etiam illud præceptum est materia eiusdem voti; tamen quia materia parua est, culpa etiam contraria erit leuis, contraria tamen virtuti religionis, atque ideo pertinens ad altiorem speciem vitij, scilicet sacrilegij.

12. Assertio tertia. Votum obediẽtiæ obligat sub veniali alterius speciei si ita regula obliget. Fundamentum.

Explicatio.

Dico quartò, quando regula de se non obligat ad culpam mortalem, vel venialem, votũ obediẽtiæ neutram obligationem illi adiungit intra suũ E ordinem, seu ex virtute Religionis. Hanc conclusionẽ prȩcipuè intendit D. Thomas dicta q. 186. a. 9. ad 1. & quodlibet. 1. q. 9. a. 20. Nec fortasse aliud voluerunt Palud. supplementũ. & Antoninus locis citatis. Ratio autem est, quia illa regula vt sic, non est materia voti obedientiæ, quia vt sic non est verum præceptum; obiectum autem obedientiȩ est prȩceptũ, vt docuit D. Thomas 1. 2. q. 104. & infra latiùs dicemus tractãdo de obediẽtia societatis. Votum autem non addit obligationẽ, nisi supposita sua materia; ergo. Declaratur à simili in mandatis Prælatorum, quando enim aliquid ordinant faciendum, nullam volentes in conscientia obligationẽ ponere, illud prætermittere per se, & secluso cõtemptu, non est contra votum obediẽtiæ,

13. Assertio quarta. Quando regula sub nulla culpa obligat, neque etiam votum. D. Thom. Fundamentum.

Confirmatur primò.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tiæ, nec moraliter, nec venialiter, quia illa ordinatio non est verum præceptum, nec simpliciter, nec secundùm quid; ergo similiter in præsenti. Hoc enim maximè obseruandum est, quòd præceptum obligans sub veniali, licèt sit secundùm quid comparatione alterius: nihilominus est verum, & proprium præceptum sufficiens ad honestatem, exercitium, & obligationẽ virtutis obediẽtiæ, illa enim duo non repugnant, sicut accidens est ens secundùm quid, & tamen est verum ens: regula autem, quæ per se nullã obligationem inducit in conscientia, vt sic, non potest dici verum præceptum, etiam secũdùm quid, & violans illam per se non agit contra obedientiæ virtutem; ideóque non est materia voti obedientiæ, & ideo ex tali voto, non accrescit illi aliqua obligatio in conscientia, etiam venialis. Denique cõfirmatur, quia hæc est intentio authorum talium regularũ, quando ipsi dclarant, nõ esse intentionis suæ obligare ad mortalem, aut venialem culpam, volunt enim excludere etiam illam, quæ ex voto obedientiæ posset prouenire, quod in potestate eorũ est, quia possunt præcipere, & nõ præcipere, sed simpliciter proponere voluntatem, seu consilium suum, quod longè diuersum est, vt patet etiam in simplici mandato ab homine, de quo eadem est ratio.

Cõfirmatur secundò.

14\. Quid, si fiat votum obediẽdi secundùm regulã, & votũ seruãdi regulã. Resolutio prima.

Ex quo infero conclusionem positam habere locum non solùm, quando fit votum obediendi secundùm regulam, seu de conuersione morum iuxta regulam; sed etiam si fiat votum seruandi regulam, dummodo intelligatur fieri obedientiæ votũ. Duas priores partes ponit expressè D. Tho. locis citatis, & illas censet in re æquiualentes, sicut suprà diximus, quamuis magis probet modũ vouendi obedientiam secundùm regulam, quia videtur cautior ad tollendos scrupulos circa obseruationem regulæ, sed cùm de re constet non maiorem obligationem ex vno modo vouendi, quàm ex alio oriri, parum refert diuersitas vocũ; de quibus vouendi formulis infrà iterum occurret sermo. De vltima verò parte videtur D. Thomas in dicto quodlibeto aliter sentire, dicit enim, *quòd si religiosus profitendo voueret se regulam seruaturum, videretur se obligare voto ad singula, quæ continetur in regula, & sic cõtra quodlibet eorum arguendo peccaret mortaliter*: ob hanc verò causam putat in nulla religione fieri hoc votum, quia esset in laqueum potiusquàm in subsidium; & similiter in alio loco 2.2. dicit, *qui profitetur regulã, nõ vouet seruare omnia, quæ sunt in regula, sed vouet regularẽ vitã.*

D. Thom.

15\. Resolutio secunda.

Veruntamen in re, vt existimo, non est diuersitas: nõ est enim dubium, quin præter votum obedientię possit intelligi votum obseruandi regulam immediatè ad hoc obligans, siue in illa obseruantia intercedat vera ratio obedientiæ, siue non, quod votum ex hac parte generalius est, quam votum obedientiæ; sicut votum faciendi, quidquid alius dixerit, aut voluerit honestũ, latius est, quam votum obedientiæ. De tali ergo voto seruandi regulam verum est, quòd si fieret, adderet obligationem in conscientia, etiam illis regulis, quæ per se nullam afferunt, quia verè & propriè caderet in illas tanquam in partem materiæ suæ. Imò addit D. Thomas fractionem cuiuscunque regulæ, tunc futurum fuisse peccatũ mortale; id autem intelligio ex genere; nam ex leuitate materię, etiam tunc posset esse veniale peccatum, sicut in fractione alicuius voti. De facto autem certum est non fieri tale votum in professione religiosa; quia solùm fiunt tria vota, paupertatis, castitatis & obedientiæ. Supponendo ergo votum, quod potest

A obligare ad regulam, solum esse votum obedientiæ, dicimus, sub quacunque verborum forma fiat, non addere obligationem, nisi regulæ, verè ac propriè præcipienti, quia solùm circa illam versari potest propria obedientia, & cum proportione ad modum obligationis, vt explicatum est. Vnde licèt forma vouendi sit obediendi regulæ in omnibus, ibi includitur distributio accommoda, scilicet obediendi in omnibus, in quibus vera obedientia interuenit, seu locum habuerit. Quòd si forma sit, voueo seruare regulam; per intentionem vouentis limitandus est verborum sensus, quia intentio solùm est vouendi obedientiam, & ideo solùm promittitur obseruantia regulæ, quatenus ad obedientiam necessaria est. B

16\. In quo sensu procedat doctrina proximè tradita.

Est autem animaduertendum hanc conclusionem intelligendam esse formaliter de regula, quatenus in conscientia non obligat. Quod ideo dico, quia nulla est propria regula religiosa, quæ licèt ad immediatum statum, de quo statuit faciendum ne sit, an omittendum, non obliget in conscientia, non possit tandem reuocari ad aliquam obligationem in conscientia, quatenus trangressorem subiicit pœnæ, seu disciplinæ regulari ad quam sustinendam potest quis in conscientia obligare, nam hic saltem modus obligationis in omni lege necessarius est, vt in sequenti tractatu magis explicabimus. Si ergo occasione talis regulæ, & transgressionis eius religiosus tandem compellatur pœnam sustinere, vel satisfactionem aliquam exhibere pro transgressione regulæ, tunc sicut non potest in conscientia resistere, quia ad hoc saltem obligatur ex vi regulæ, ita quoad hoc votum obedientiæ, habet suam obligationem, quia iam ibi habet locum materia eius. Et ita etiam seruari potest illa forma, vouendi obseruantiam regulæ, vt in omnibus habeat locum cum proportione, quatenus in conscientia obligat, vel ad hanc obligationem aliquo modo resoluuntur. C

Regula religiosa saltem ratione pœnæ, & disciplinæ regularis obligat in conscientia.

17\. Assertio vltima. Non obseruare talẽ regulã est, imperfectio in voto.

Tandem ex dictis intelligi potest, quòd sicut transgressio regulæ, etiam quatenus non obligat in conscientia, est imperfectio quædam virtutis obedientiæ, quia non se extendit ad id quod est optimum, magísque decens in tali statu, secundum talem virtutem, quale est confirmari non tantum prẹcepto, sed etiam simplici voluntata superioris; ita etiam eadem trangressio in viro religioso est imperfectio intra virtutem religionis, & voti, quia licèt simpliciter non frangat promissionem, deuiat aliquo modo à perfectiori obseruatione eius, & disponitur aliqua modo, vt facilè possit illam rumpere, saltem in leui aliqua parte eius. D

18\. Satisfit argumẽtis primæ sententię. *August.*

Ad fundamenta primæ opinionis. Primùm verisimile non est, Augustinum per illa verba, quæ ponit in principio suæ regulæ, *Hæc sunt, quæ vt obseruetis præcipimus in monasterio constituti*, voluisse proprium, & rigorosum præceptum de omnibus, & singulis, quæ in regula continentur tradere, cùm multa, & minutissima consilia, tam ad actus internos, quàm externos pertinentia, in ea contineantur; sed more paterno videtur verbo pṛæcipiendi vsus. Deinde consuetudo, est optima legum interpres, ita rem hanc interpretata est, cui in singulis religionibus standum est, vt tractatu sequenti latiùs videbimus. Ad rationem ergo concedo regulam esse materiam voti obedientiæ, tamen cum proportione ad obligationem, E

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quam ex se affert, vt explicatum est. Nego tamen perinde esse vouere obedientiam regulæ, ac vouere immediatè actum, de quo regula disponit, quia hoc posteriori modo promittitur actus secundùm se, & ideo ab illo vt sic accipit obligatio voti augmentum, aut diminutionem; priori autem modo solùm promittitur, quatenus aliàs præceptum est, & ideo solùm additur obligatio iuxta proportionem ipsius præcepti, vt explicatum est. Ad confirmationem de hoc proposito vniuersali, non seruandi regulam in omnibus, ad quæ ipsa per se spectata in conscientia non obligat, controuersia est an ille actus sit peccatum mortale, necne, quæ pertinet ad tractatum sequentem. Nunc solùm assero, si actus ille aliunde peccatũ non est, ratione voti obedientiæ non esse peccatum, quia si peccatum non est, contra nullum præceptum superioris est, nec etiã est specialiter prohibitum, sub virtute sanctæ obedientiæ nõ habere talẽ actũ; ergo non habere illũ in rigore non est materia voti obediẽtiæ. Si autem ille actus est peccatũ ratione obligationis regulæ, erit etiã cõtra votũ obediẽtiæ, iuxta proportionẽ explicatã in superioribus assertionibus, & ita cõfirmatio illa nihil ad præsens refert.

Ad confirmationem.

19. Ad fundamenta secundæ sententiæ nihil respõdere necesse est, quia ex dictis satis declarata est, & ad doctrinã à nobis traditam accõmodata. Solùm ad vltimam instantiam negandum est, votum obedientiæ obligare simpliciter ad seruandas eas regulas, quæ aliàs non obligant in conscientia. Et sub hac ratione concedendum est, tales regulas sic spectatas non esse materiam huius voti; & differentia inter illas & reliquas clara est, quia non includunt rationem præcepti, quomodo autem possint aliquo modo participare obligationem huius voti, iam est explicatum. De tertia verò sententia nihil ampliùs dicere necesse est.

Satisfit argumẽtis secũdæ sentẽtiæ.

Caput VIII.

Vtrum votum obedientiæ religiosæ obliget ad parendum superiori in quacunque honesta materia.

1. Materia duplex distingui potest, remota, & proxima; in præsenti ergo materia proxima voti obedientiæ est præceptum superioris; remota ergo dicetur res omnis, vel omnis actus, de quo potest superior præcipere. De priori igitur materia sufficere videntur, quæ hactenus dicta sunt, explicatum est enim quodlibet præceptum superioris, siue detur per modum legis, siue tantũ vt personale imperiũ; siue obliget sub mortali, siue sub veniali esse materiam huius voti, vel grauem, vel leuem: supponit autem hæc materia, quòd præceptũ sit validum, alioqui non erit vera materia: explicandum ergo superest, quid sit necessarium vt præceptum Prælati validum sit, ita vt votũ obliget ad obseruationem eius. Deo autẽ (præter voluntatẽ præcipiẽdi) sunt necessaria ad valorẽ præcepti, scilicet potestas in præcipiente, & materia capax præcepti, quæ duo veluti correlatiua sunt, quia vera potestas solũ extenditur ad materiã capacẽ. Cũ ergo certò constet in superiore esse potestatẽ præcipiendi, ad explicandã huius voti obligationẽ, solùm superest declaranda dictæ potestatis amplitudo, quæ ex materia pendet, seu ex rebus, aut actibus pluribus, aut paucioribus, quos potest præcipere. Solũ circa hãc potestatẽ ex parte ipsius aduertere possumus, in Prælato religioso triplicẽ

Materia obedientiæ duplex.

Quid requiratur, vt Prælati præceptũ sit validum.

A posse intelligi potestatẽ ad præcipiendũ, scilicet potestatem iurisdictionis à Põtifice datã, potestatẽ dominatiuã, quã habet ex vi traditionis, & potestatẽ prouenientẽ ex ipso voto: est enim hæc, vt declaraui, distincta ab illis duabus, & absolutè, ac secundũ se superabilis ab illis vt patet in puro ac simplici voto obedientiæ, quamuis obediẽtia religiosa cum illis sẽper coniuncta sit, & fortasse aliquã earũ, seu actum eius semper supponat tanquã proximã materiã, quod in sequentibus examinabimus. Nunc illud tantũ certũ sit, ad obligationẽ huius voti obedientiæ ex parte potestatis Prælati satis esse, quòd præceptum validè procedat à quacunque ex dictis potestatibus; nã quæcunq; illarũ B sufficit, vt intercedat vera ratio obediẽtiæ; sed obedientia huius Prælati absolutè & sine distinctione promissa est Deo: ergo quocunque titulo intercedat vera obedientia, in eam cadit obligatio huius voti. Solùm ergo superest, vt explicemus quo intitulo propositum est, in quibus rebus teneatur obedire ex vi voti Religiosus: & consequenter quas possit Prælatus præcipere.

Triplex potestas in Prælato ad præcipiendum.

Supponimus autẽ vt certum solùm res honestas posse ab homine præcipi sub honestis comprehendendo omnes actiones non malas, quæ possunt ad finem honestum esse vtiles, etiamsi ex obiecto indifferẽtes sint; quia actiones prauæ sunt cõtra voluntatẽ & præceptum Dei, cui obediendum est potiùs quàm hominibus, vt docuit Aug. serm. 6. de C verb. Domini cap. *qui resistit*, cap. *non semper*, cum subsequentib. 11. q. 3. de quo plura dicemus infrà tractãdo de obedientia Societatis, & ibidem etiam explicabimus, an materia dubia circa honestatem, vel turpitudinem sit sufficiens. Nunc autem supponimus ex doctrina Augustini cap. *quid culpatur* 23. q. 1. quidquid non satis apparet turpe, honestum reputandum esse, si à superiore præcipiatur, quia in dubiis melior est conditio Prælati, tum quia ius suum poscit, tum etiam, quia ratio postulat, vt pro illo præsumatur. Præterea tanquam certum assumimus omne id, quod certò constat esse contra regulam religionis, non esse materiam D huius voti, etiamsi Prælatus tentet ea præcipere, quia tale præceptum non est verum, nec validũ, quia excedit potestatem præcipientis; quæ non est ad destructionem, sed ad ædificationem secundùm talem statum. Item, quia talia opera licèt simpliciter mala non sint, supponendo quòd regula non obliget ad culpam, in tali statu sunt imperfecta, & impeditiua maioris boni; ergo non sunt materia voti; ergo nec votum obedientiæ ad illa obligat. Atque ita supponunt D. Th. quolib. 1. art. 16. quolib. 10. art. 10. & alij authores in hac materia cum D. Bernardo in lib. de præcepto, & dispensat. c. 7. & rectè exposuit Caiet. 2. 2. q. 104. art. 5. dicens hoc intelligi quando Prælatus non E habet legitimam causam dispensandi, nam si hanc habet, iam nõ præcipit contra regulam. Denique, vt certum supponimus, ea omnia, quę cadunt sub regula directè, vel reductiuè, posse esse materiam huius voti, si præcipiantur; quod satis constat ex fine & forma talis voti, & à fortiori constabit ex dicendis.

2. *Suppositio prima.*

Suppositio secunda.

Caiet.

Suppositio tertia.

Difficultas ergo superest, an ea etiam, quæ fiunt supra regulam, quantumuis perfecta sint, pertineant ad materiam, & obligationem huius voti. Ratio autem dubitandi esse potest, quia obedientia religiosa est perfecta obedientia Euangelica, quam Christus consuluit; sed perfecta obedientia Euangelica non habet terminum magnitudinis (vt sic dicam) id est,

3. *Difficultas, an quæ sunt supra regulã, sint materia obedientiæ.*

Ratio dubitandi.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

est, respectu melioris, & perfectioris boni; ergo etiā obedientia religiosa extenditur ad omnia quātumuis perfecta, & obligatio voti, quod de tali obediētia fit. Maior probata est sufficienter in superioribus, vbi ostendimus statum religiosum esse à Christo institutum, & sub concilio positū; quam ergo obedientiā Chistus consuluit, illā promittūt religiosi; est ergo eadē perfecta obedientia Euangelica, & obedientia religiosa. Minor probatur ex verbis Christi, in quib. hoc cōsiliū cōtinetur, iuxta Sāctorū interpretationē; nā Matth. 16. ait Christus, *Si quis vult venire post me, abneget semetipsū, & tollat crucē suā, & sequatur me*: vbi nomine abnegationis Patres obedientiā intelligunt; quia per Euāgelicā obedientiā homo suā voluntatē, & iudiciū alteri subiiciēdo seipsū abnegat. Sic Basilius regula 6. ex fusioribus. *Nihil est aliud* (inquit) *suiipsius abnegatio, nisi summa rerū omniū vitæ superioris obliuio, atque à suis ipsius voluntatibus recessio.* Nullā ergo voluntatē propriam relinquit perfecta obedientia Euangelica, alioqui quantū ad id, quod relinqueret, non esset perfecta abnegatio sui. Et ideo Ioannes Climacus in gradu 4. de obedientia dixit, obediētia esse animæ propriè perfectam abnegationē. & S. Bonauent. in regula Nouitiorū, c. 13. dixit hāc abnegationē fieri per obedientiæ subiectionem: & S. Thomas opusc. 18. de perfectione vitæ spiritualis c. 10. ait: Sicut homo per paupertatem abnegat diuitias, & per castitatē corpus, ita per obedientiā abnegare seipsum, & animam suam: nihil ergo sibi proprium reseruat, ergo manet subiectus, & obligatus voluntati alterius, quoad omnia, quæ præcipere voluerit, quamtumuis perfecta.

D. Basil.

4. *Notatio, & distinctio pro resolutione.*

In hac re loqui possumus de obediētia religiosa, vel abstractè, & præcisè in ordine ad statū religiosū, vt sic, vèl contractè, prout in singulis religionibus promittitur, ac seruatur. Prior cōsideratio est veluti de possibili, potéstque esse duplex. Vna est, quantū possit extendi obedientia religiosa in hac obligatione ad omne opus perfectionis quod præcipiatur. Alia est, quāto extēsio sufficere possit ad votū obedientiæ pro vero statu religioso, ac necessario. Postrema verò cōsideratio est magis de facto, scilicet de voto obediētiæ, prout nunc fit in singulis religionibus: quantam extensionem ex parte obiecti habeat, & consequenter quantā perfectionem contineat, quantámque obligationem inducat. Et hoc expediemus in præsenti capite; de altero verò puncto dicemus in sequenti.

5. *Assertio. Votum obedientiæ obligat iuxta regulā tātùm. Bern.*

Dico ergo ex voto obediētiæ solū tenetur vnusquisque religiosus obedire Prælato iuxta professionem suæ regulæ, id est, intra limites regulæ, vt cōprehendit omnia, quæ ad perfectā illius obseruantiā, vel necessaria, vel conuenientia, aut vtilia esse possunt. ita explicuit materiam huius voti D. Bernard, lib. de præcepto, & dispēsatione c. 7. vbi inquit, *Is qui profitetur spōdet quidē obedientiā, nō tamē omnimodā, sed determinatā secundū regulā.* Et infrà. *Proinde si professo secundū illā regulā Abbas meus mihi aliud fortè imponere tētauerit, quod nō sit secūdū regulā, aut etiā quod nō si secundū ista instituta; verbi causa, Basilij, Augustini, Pacomij; quænā mihi quæso in hac re necessitas imminet obsequendi? Solum quippe id à me posse exigi arbitror, quod promisi*; quod in c. 8. latiùs prosequitur, assignans terminos intra quos obligatio huius voti circuncluditur. Quanquam cap. 9. fateatur imperfectam esse obedientiam, quę ad illos terminos coarctatur. quam sententiam infrà expendemus. Idem D. Thomas 2. 2. q. 104. art. 5. ad. 3. vbi triplicem religiosorum obedientiam distingui, necessariam, perfectam, indiscretam; hæc tertia est, quæ ad illicita extenditur; perfecta, quæ ad omnia licita, etiamsi non cadant sub obligationē; necessaria verò, quæ ad votū pertinet. Hęc autem (inquit) solùm extēditur ad ea, quę ad vitam regularem pertinent, quia religiosi solùm profitentur obedientiam, quantum ad regularem conuersationem, idem D. Thom. q. 186. art. 5. ad 4. & art. 9. ad 1. Idem sentit Vmbertus lib. 5. de eruditione Religiosorum c. 17. & S. Bonauen. in expositione regulæ c. 1. de obedientia Monachorum, ait habere hanc limitationem quod ad ea non extenditur, quæ regulam transcendunt, sentit autem non esse hoc generale omnibus religionibus, significátque in sua religione obedientiam obligare ad omnia, quæ non sunt saluti, nec regulæ contraria, quantumuis perfecta sint; & inde concludit non omnium Religionum obedientiam esse æquè perfectam; quod licèt verum sit quatenus vna regula potest esse strictior, vel vniuersalior, quam alia; nihilominus id quod diximus verum est, votum in vnaquaque religione obligare secundùm regulam eius.

D. Thom. Triplex obedientiæ genus.

6. *Probatur à priori.*

Ratio autem à priori est, quam adducit Bernardus: nam votum obligat iuxta formam, & intentionem vouentis; sed in singulis religionibus non vouetur obedientia absolutè, & illuminatè, sed vouetur obedientia secundùm regulam; ergo materia huius voti non ampliùs extenditur. Confirmatur inductione; nam si in ordine S. Francisci, de quo in particulari loquitur Bonauentura, religiosus præcipiatur perpetuò abstinere à carnibus, non tenetur obedire; & si mittatur ad Saracenos, vel ad regiones Indorum, vbi nulli sunt conuentus illius religionis, non tenetur in rigore præcepti obedire; vt in expositione regulæ adnotauit Corduba cap. 10. q. 2. & c. 12. q. 2. & de Religiosis prædicatoribus idem dicit Ludouicus Lopez, de quo plura infra tractando de quarto voto professorum Societatis. Denique communis doctrina Scholasticorum, tam Theologorum, quàm Canonistarum, est, Prælatum non posse obligare religiosum ad ea, quæ sunt omnino supra regulam: ergo supponunt illam non comprehendi sub voto obedientiæ. Antecedens præter authores suprà citatos, docet expresè D. Thom. quodlib. 10. art. 10. vbi addit in hac assertione conuenire omnes Doctores, quantum ad ea, quæ sunt arctiora, quàm regula, quamuis in his, quæ sunt infra arctitudinem regulæ, aut æqualia regulæ, dicat esse varietatem, quando illa sunt extra regulam, non tamen contra illam; ipse autem concludit, etiam hæc nō pertinere ad votum obedientiæ, nisi quatenus aliquo modo reducuntur ad regulā, conferendo scilicet obseruantiam eius, quomodo etiam austeriora possunt præcipi, vt statim dicam. Idem sentit D. Antoninus 3. p. tit. 16. cap. 1. §. 9. Gerson 2. p. Alphab. 32. litera L. in fine, & Alphab. 34. liter. S. Alij Theologi frequenter in 2. d. 44. vbi specialiter Dur. q. 4. Alij in 4. d. 38. vbi supplementum Gabrielis q. 2. art. 3. Summistæ communiter, verb. *Obedientia*, & verb. *Religio*. Syluest. *Religio* 6. q. 6. Nauar. in summa cap. 23. n. 39. & in comment. 3. de regularibus num. 12. ad 6. citans Antoninum in cap. *religiosus*, de electione in 6. Simile habet Felinus in cap. *Cum omnes*, de constitut. num. 8. citans Dominicum in cap. *ab exordio* 35. d. citat etiam glossam in regul. *quod omnes*, de regulis iuris in 6. quæ tamen oppositum dicere videtur, fortasse tamen loquitur in sensu infrà explicando. Expressiùs hoc docet glossa in cap. *gesta* d. 74. & sumitur ex textu ibi, *Iustum est*, vt nemo

Cōfirmatur inductione.

Prælatus nō potest obligare ad ea, quæ sunt supra regulā.

D. Thom.

(c) 200?, Ministerio de Cultura

nemo crescere cōpellatur inuitus; vbi alia iura similia citat. Reliqui Doctores videri possunt in cap. *super eo*, de regularibus.

7. Tradita doctrina limitatur ab auctoribus in duobus casibus Primus casus.

Addunt tamen prædicti authores duos casus, in quibus hæc assertio communis limitari videtur, qui tamen si rectè expendantur, reuera limitationes non sunt. Primus est, nisi maior austeritas præcipiatur, in pœnam commissi delicti: quod Antonin. Syluest. Nauarr. & ferè omnes aduertunt: Et ratio est clara, quia superior potest iniungere dignam pœnam; si autem nihil posset addere vltra ordinariam, & debitam austeritatem rerum, nulla esset pœna ratione delicti; ergo illo titulo potest sine dubio austeritatem augere, dummodo id faciat cum debita proportione ad delictum. Et ideo non est hoc supra regulam, quia ex vi illius subiicitur religiosus condignæ pœnæ; ergo obedientia secundùm regulam includit obligationem parendi in hac pœna: nec disputandum nunc est, an possit religiosus delinquens ex præcepto obligari solùm ad sustinendam passiuè talem pœnam, non resistendo punienti, vel etiam ad agendum hoc, vel illud, quo se puniat, vel affligat, siue præceptum hoc imponatur per sententiam hominis, siue per sententiam legis; quidquid enim sit de hac controuersia, quoad communes leges pœnales, seu forenses pœnas; quoad disciplinam religiosam, dubium non est, quin possint hæc præcepta religiosis imponi, quia non excedunt statum illorum, nec sunt nimis ardua, nec præter consuetudinem, aut intentionem cuiuscunque regulæ.

8. Secūdus casus.

Secundus casus est quando maior aliqua austeritas additur ad præcauendum in futurum. Inquo dissentit Angelus verbo *Religiosus* n. 30. ait enim in eo casu solùm teneri religiosum obedire, quando verisimiliter videt non posse aliter vitare peccatum; tunc autem præceptum superioris non solùm non est supra regulam, verùm etiam nec vltra communem legem Dei. Verius tamen existimo, non solùm posse hoc titulo præcipi id quod per se erat necessarium ad vitandum peccatum, sed etiam aliquid amplius, quod ad maiorem cautelam religioso statui (qui securior, & sanctior esse debet) proportionatam ac decentem cōferat. Quod tenet Syluest. suprà; indicat etiam Corduba lib. 4. q. 7. citans Archidiaconū, Dominicum, Cardinalem Alexandrinum, & Turrecrematam, qui etiam de Pontificiis legibus toti Ecclesiæ communibus loquuntur, quas dicunt obligare posse, licèt duriores appareāt, si ad cautelam peccatorum feruntur; ergo seruata proportione, multo strictiùs id fieri poterit in religioso statu. Fortasse etiam in hoc sensu loquuta est glossa, in cap. *quod omnes*, de regulis iuris in 6. iuxta textum quem citat in cap. vnico de statu regularium in 6. vbi præcipitur monialibus clausura, etiamsi illam non vouissent, tanquam medium necessarium moraliter, ad religiosā castitatem, & decentiam fœminarum. Vbi Ioannes Monachus, & Archidiac. notant, præceptum illud non posse dici supra regulam, sed secundùm regulam, quia est moraliter necessarium, aut valde cōueniens ad seruanda ea, quæ sunt maximè substātialia in regula: quod etiam Angelus suprà fatetur. Id autem non potest ita intelligi, quòd votum castitatis per se sumptum obliget Moniales ad clausuram; nam reuera non ita est, vt bene ostendit Nauarrus comment. 4. de Regularibus n. 39. & sequentibus, tum quia olim sacræ Virgines profitebantur castitatem sine clausura, imò etiam in propriis domibus, vt in superioribus ostensum est ex Concilio Toletano IV. can. 55. & Concil.

Votum castitatis per Moniales ad clausurā, sed votum obedientię posito præcepto.

A Carthagin. IV. c. 11. & 104. tum etiam, quia votū castitatis ex eo quòd sit solemne non inducit maiorem obligationem extensiuè, (vt sic dicam.) Cōstat autem votum simplex castitatis non obligare fœminas ad clausurā: tum denique, quia ante Bonifacium VIII. eam non obseruabant moniales, quæ illam expresè non vouebant, & postea non fuit illa constitutio statim ab omnibus recepta, & ideo per Concilium Trident. Pium V. & Greg. XIII. illa constitutio ampliùs roborata est; satis est ergo, vt id quod de nouo præcipitur, sit valde conueniens ad voti obseruationem, & ita obligatio noua magis fundatur in voto obedientiæ, quā castitatis. Idem ergo dici debet de quolibet simili B præcepto, siue toti religioni, siue singulariter vni personæ ex proportionata causa imposito. Et ideo dixi hanc etiam non esse limitationem, quia sub obedientia secundum regulam indirectè saltē cōprehenduntur omnia, quæ ad obseruantiam regulæ, vel aliorum præceptorum prudenter iudicantur expedire. Et hæc est ratio à priori huius assertionis; nam reuera si hæc iudicarentur omnino extra regulam, nulla posset reddi sufficiens ratio huius potestatis in Prælato Religionis.

Tertius casus potest addi, si religio ipsa edat constitutiones austeriores, quam antea haberet; nā poterunt Religiosi ad eas seruandas obligari etiamsi in illa non consenserint, neq; secundum illā C priùs professi fuerint. ita tenuit Innocentius in c. *super eo*, de regularibus dicens, ad hoc sufficere, vt maior pars religionis, id est, capituli generalis cōsentiat, licèt minor dissentiat; quem sequitur ibi Abbas n. 6. qui difficiliùs addit solum Prælatum posse hoc facere. *Nam quantuncunque* (inquit) *durū præcipiatur per Abbatem, non valet Monachus resistere, dummodo id sit licitum, & implebile.* Hæc verò nō est exceptio, sed destructio communis doctrinæ suprà traditæ, quæ ab ipso nullo medio probatur, & ideo verisimilis non est. Eandem sentētiam sequitur glossa citata in dicta regula, *Quod omnes*, quæ consequenter ait posse Pontificem inuita tota religione eam obligare aliquam obseruantiam D & austeritatem maiorem, quam professa sit. Quod etiā videtur difficile, nisi reuocetur ad casum præcedentem, vt statim dicemus. Innocentius ergo probat suam sententiam, quia religiosus professus renuntiauit suæ propriæ voluntati, & promisit regulam illam seruare; ergo si religio augeat austeritatem regulæ, tenetur quilibet religiosus ex vi voti obedientiæ illam seruare. Dices, ergo simili modo poterit totā regulam, atque adeò totam religionem mutare. Respondetur non esse similem rationem: nam totalis mutatio fieri non potest, sine consensu omnium, & singulorum; quia nemo potest cogi ad mutandam religionem, quam professus est, præsertim sine culpa sua: & ideo talis E mutatio ad singulos spectat, ac proinde iuxta regulam iuris, ab omnibus debet probari, quæ est communis resolutio in cap. penultim. de his quę vi, &c. At verò quando mutatio non est totalis, sed augmentum quoddam, & perfectio intra latitudinē eiusdem regulæ, & instituti videtur esse in potestate totius corporis illud augmentum facere, & sub materia voti obedientiæ illud constituere, & ad id satis esse, vt corpus consentiat, etiamsi non assentiantur singuli; satis autem consentit corpus, quando maior pars tale statutum habet.

9. Tertius casus esse potest.

Abbas.

Fundamētū.

Obiectio diluitur.

Nihilominus contrariam sententiam tenet Angelus verbo *Religiosus* num. 30. fuit opinio aliquorum Canonistarum antiquorum, & refert

10. Contrarium opinantur alij.

Panormit.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Panormit. suprà, quam etiam insinuat glossa, in dicto cap. *gesta*, & in re idem tenet Syluest. verb. *Religio* 6. q. 6. Cardinal. Alex. cap. *ante triennium*, 31. d. supplement. Gab. 4. dist. 38. q. 1. art. 1. dub. 1. & quidem si hæc exceptio, seu tertius casus ita intelligatur, vt talis additio sit omnino extra regulam secundùm se, & in sua integra obseruantia sumpta, & ad illam non sit necessaria, nec per se conducens, sed solùm ad maiorem austeritatem, vel perfectionem in genere, sic censeo, veram hanc posteriorem sententiam propter fundamentum positum, quòd talis austeritas, vel perfectio quæ non est contenta sub materia illius voti, non potest augeri, vltra traditionem vouentis, nisi saltem virtute, & indirectè, sub illa contineatur; quod in prædicto casu non obseruatur. Confirmatur, ac declaratur; nam si Prælatus etiam cum maiori parte Capituli vellet, per particulare præceptum illud onus imponere tali, vel tali religioso, non posset, iuxta doctrinam Bernardi, & D. Thomæ suprà datam; nam quoad hoc non est maior potestas in Prælato cũ Capitulo, quàm sine illo, quia totum pendet ex limitatione voti, extra quod nullus potest præcipere ex vi obedientiæ. Ergo simili ratione non potest Prælatus, cum maiori parte Capituli generalis per statutum perpetuum imponere hoc onus illis religiosis, qui sub voto suo nullo modo illud comprehenderunt; quia non est maior potestas ad præcipiendum vno modo quàm alio, neque omnibus, quàm singulis. Vnde confirmatur vltimò, quia etiam hîc habet locum illa regula, *quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet:* illa enim noua austeritas ad singulos pertinet, quia à singulis seruari debet, & secundùm se spectata est res consilij, & non præcepti, vt supponimus; & non fuit vllo modo promissa: ergo nulli potest sub necessitate imponi, nisi de consensu eius.

Resolutio prima.

Fundamẽtũ.

Cõfirmatur primò.

Secundò.

11. Quid possit Papa circa hoc punctũ.

Atque hæ rationes procedunt etiam in Summo Pontifice si præcisè consideretur, vt supremus Prælatus religionis habens vim præcipiendi fundatam in voto obedientiæ; sic enim militat eadem ratio, quòd eius præceptum non possit extendi vltra materiam voti, & intentionem vouentis. Secus autem erit si Pontifex in virtute suæ primariæ iurisdictionis, aliquid præcipiat, nam hæc potestas maior est; & quamuis absolutè loquendo, non possit omnibus Christianis præcipere ea, quæ ex se sunt opera supererogationis, & consilij, tamen supposito statu alicuius religionis, quæ ex institutione sua non habeat, nec profiteatur aliquam obseruantiam, in exteriori habitu, vel in Dei cultu, vel in authoritate, aut ministerio, vel actione; poterit interdum illam statuere, si iudicet, vel ad vniuersalis Ecclesiæ bonum, vel ad maiorem decentiam talis religionis expedire, quod interdum videmus fecisse Pontifices, quamuis rarò, & non sine aliqua violentia talis religionis, propter quam non solent talia præcepta multum durare; quandiu verò reuocata non fuerint, timenda sunt, etiamsi duriora videantur.

12. Absolutio secunda.

At verò si talis austeritas aut noua obseruantia, non imponeretur sub præcepto omnibus iam professis, sed solùm consilio pro his, qui illam velint acceptare, quamuis poneretur sub præcepto pro his, qui in posterum professionem emiserint, faciliùs posset talis additio fieri, non solùm à Pontifice, sed etiam ab ipsa religione consentienti maiori parte Capituli generalis, etiãsi alij dissentiant. Sic enim talis constitutio non spectat ad singulos, vt singulos, cùm nullus eorum cogatur illam obseruare, sed vt vniuersos, id est, ad ipsum corpus religionis, vt sic quod voluntariè acceptare potest aliquid pertinens ad maiorem perfectionem suam; & illud statuere eo modo quo magis expediat; ille autem modus est conuenientissimus, quia vt sit voluntarius corpori, satis est vt maior pars consentiat, & nulli sit violentia, quia iam professis solùm datur consilium; quia autem postea profitentur, voluntariè statutum illud cum aliis acceptãt: potest ergo talis additio optimè fieri, etiamsi tantùm sit propter maiorem perfectionem, seu austeritatem.

13. Approbatur prima sententia, & declaratur.

Addo præterea regulariter talia statuta, seu additiones non fieri nisi quia prudenter iudicantur moraliter necessariæ ad perfectè seruandam primam institutionem, & regulam; nam humana prouidentia non statim à principio præuidet omnia commoda, vel incommoda ad aliquem finem, sed paulatin per experientiam addiscit multa, quæ conuenientia, vel etiam necessaria sunt: hac ergo ratione contingit, etiam in religionibus conuenienter addi nouum aliquem rigorem vt medium aptum ad consequendum scopum talis religionis, vel ad regulæ obseruantiam. Et iuxta hunc modum existimo procedere, & veram esse sententiam priorem communem. Sed tunc illa non est exceptio à generali regula suprà posita, quia talis materia virtute; & indirectè, sub voto continentiæ continebatur; nam illud præceptum reuera est secundùm regulam, cùm ad ipsius regulæ obseruantiam ordinetur. Tunc ergo tale præceptum fieri potest non solùm à Papa quod clarum est, sed etiam à religione, cum consensu maioris partis, quia illa habet potestatem præcipiendi secundùm regulam: illud autem præceptum est secundùm regulam modo declarato. Et quamuis præceptum illud pertineat ad singulos quoad obligationem, non est necessarius nouus consensus singulorum, quia sufficit consensus præstitus in ipsamet professione, cùm tale præceptum non excedat terminos eius, vt ostensum est.

14. Dubitatio, quæ obligatio detur ante, vel post reformationẽ religionis relaxatæ. Prima opinio.

Statim verò occurrit frequens, & grauis dubitatio, an is qui professionem emisit in religione, quæ à rigore suæ primitiuæ regulæ multum remisit, possit postea, in virtute obedientiæ, cogi ad obseruandam regulam primitiuam, facta reformatione in ipsa religione, vel etiam antequam fiat; authores enim variè in hoc sentiunt. Quidam asserunt, etiam non facta vniuersali reformatione, obligari posse aliquem ex vi voti vt seruet regulam, etiamsi propter relaxationem ab aliis non seruetur. ita sentit Angelus verbo Religiosus, n. 33. citans Innocentium, & Hostiensem c. *super eo*, de Regularibus; idem tenet Maior in 4. d. 38. q. 2. Fundamentum est, quia religiosus profitetur obedientiam secundùm regulam, ergo si in regula continetur, vt non comedantur carnes, v. g. potest ad id seruandum in virtute obedientiæ obligari, non obstante relaxatione, seu consuetudine, quia regulam professus est, non consuetudinem, quæ potiùs corruptela dicenda est. cap. *cum tanto*, de consuetudine. Nec refert si quis dicat, huiusmodi religiosum non intendisse profiteri regulam, nisi prout illam inuenit, scilicet relaxatam; nam licèt hoc fortè verum sit quoad intentionem expressam, non tamen quoad intentionem implicitam, & debitam, quæ satis est ad obligationem, cap. *ex parte*, de Regularibus.

Fundamẽtũ.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

15. Secũda opinio. Alij tenent ante reformationem non posse aliquem cogi ad seruandam regulam quod illam partem, in qua illam relaxatam inuenit: posse tamen in ipsamet religione ad priorem formam restitui, & tunc consequenter posse etiam obligari quemlibet religiosum antea professum ad primitiuæ regulæ obseruationem. Prior pars huius sententiæ communis est, tenet Panormit. in dict. cap. *super eo* n. 5. & in cap. *cùm ad Monasterium* n. 18. referens consilium Cardinalis: item Abbas in cap. *Deus qui*, de vita, & honest. Cleric. Cardinal. in cap. *cùm ad Monasterium*, de statu monach. Felin. cap. *nam concupiscentiam*, de constitut. & in c. *cùm omnes* n. 8. eodem tit. Syluest. *Religio*. 3. q. 12. Nauar. in summa cap. 12. n. 50. & Palatius in 4. d. 38. disp. 1. & inclinat Antonin. 3. p. tit. 16. cap. 1. §. 11. & 12. Secundam autem partem huius sententiæ tradit expresse Panormitanus cum Innoc. in dict. cap. *super eo*, eámque à fortiori sequuntur Angelus, & Syluest. & Maior suprà citati. Tertia opinio. Tertia verò sententia esse potest nec simpliciter negās, posse religiosum obligari ad obseruationem de reformatione primitiuæ regulæ acceptandam, quando inuenit eam relaxatam per consuetinem præscriptam, quia non potest obligari ad illud obseruandum quod professus non est.

16. Distinctio præmittẽda. Primus modus relaxationis religiosæ. Distinguere autem oportet, qualis sit relaxatio, vel mitigatio facta in regula. Triplex enim generatim loquendo, intelligi potest. Prima est, quæ & ab initio licitè facta est, & eodem modo perseuerat: huiusmodi est quando per dispensationem, vel priuilegio talis moderatio facta est; tunc enim potiùs hoc nomen meretur, quàm relaxationis. Idémque erit, si materia talis sit, vt tota religio possit illam moderari, eiúsque authoritate facta sit moderatio, vt si non sit in rebus substantialibus religionis, sed in accidentalibus. Secundus. Secundò potest esse relaxatio consuetudine introducta, ita tamen, vt in principio peccauerint, qui talem consuetudinem introducere cœperunt; postea tamen ita præualuerit, vt habuerit vim derogandi contrarias constitutiones; consuetudo enim præscripta, dummodo non sit per se illicita, hanc virtutem habet aduersùs legem, vel constitutionem humanam. Quæ cõsuetudo deroget legi humanæ. Sunt autem in religionibus multæ obseruantiæ, vel austeritates, quæ solùm nituntur in lege positiua, & ideo derogari illis potest per contrariam consuetudinem, quæ licèt illicitè inchoëtur, quia tunc durat obligatio legis, postquam tamen introducta est conniuentibus Prælatis, sine culpa seruatur. Tertius modus relaxationis. Tertiò potest esse relaxatio ita per se, & intrinsecè mala, vt nulla consuetudine præscribi, aut honestari possit. Huiusmodi autem relaxatio solùm videtur habere locum in his, quæ sunt contra vota, quæ in religione fiunt: suppono enim non esse sermonem de tanta corruptela, quæ sit contra præcepta communia: nam hæc non esset dicenda relaxatio religionis, sed corruptio vitæ Christianæ. Supposita autem obseruantia præceptorum communium, sola illa, quæ sub votis religiosis cadunt, videntur esse ita necessaria, vt contra illa non possit præualere totius religionis consuetudo; nam obseruare votum est de lege naturæ; ergo supposito voto, non potest consuetudine præscribi, vt liceat agere contra illum. Omnis autem alia obseruantia religiosa, quæ est extra votum, est ex sola constitutione humana, & ideo in ea non inuenitur tanta necessitas. Sub votis autem includere necesse est, non solùm totam materiam voti secundùm se, sed etiam prout in vnaquaque religione explicitè, vel implicitè, directè, aut indirectè promittitur; nam totum hoc cadit sub obligatione voti.

17. Assertio prima. Iuxta hos ergo modos relaxationis, diuersimodè respondendum est ad dubitationem. Quando ergo moderatio priori modo facta est, existimo habere locum tertiam sententiam suprà positam nimirum eos, qui post talem moderationem ingressi sunt religionem, non posse obligari ad primitiuam regulam, eiúsque rigorem obseruãdum, neque ante, neque post reformationem. Probatur prima pars assertionis. Prior pars per se euidens est, quia tunc, nec voto obligantur, cùm factum sit secundùm regulam legitimè mitigatam, neque ipsa regula cùm nondum supponatur reformata, sed dispensata potiùs, vel derogata; ergo nec per Prælati præceptũ obligari possunt, cùm solùm possit imponi secundũ regulã. Probatur secunda pars. Secunda pars probatur, quia nemo potest obligari ad acceptandum, quod nec directè, nec indirectè vouit, sed ille non vouit talem rigorẽ regulę, nec viuere, aut obedire secundum illum; ergo non tenetur acceptare illam reformationem etiamsi fiat; ergo etiam post illam factam, non potest per obedientiam obligari ad vouendum secundum illam. Notandum. Hæc autem posterior pars formaliter intelligenda est, scilicet, quando reformatio solùm fit propter maiorem perfectionem, & rigorem; nam ad hæc nemo obligatur nisi supposito sufficienti voto. Aliquando autem fieri potest, propter obseruationem necessariam ad finem eiusdem religionis, etiam spectatæ in eo statu dispensationis; & tunc si reformatio fiat, obligari quis debet ad obseruandam illam, quia tunc non est consideranda illa reformatio, vt reditus ad pristinam regulam, sed vt addito quædam moraliter expediens ad finem talis religionis, de qua iam suprà diximus posse fieri, & indirectè saltem pertinere ad votũ obedientiæ secundum regulam. Atque hoc modo potest contingere, vt post factam moderationem regulæ, etiam per dispensationem Pontificis experimento cognoscatur, talem dispensationem non solùm non esse vtilem, sed etiam esse ita nociuam, vt, ablato tali rigore per huiusmodi remissionem, non possint reliqua conuenienter obseruari; tunc ergo & Papa solus potest talem dispensationem auferre, vel etiam religio, si maiori ex parte consentiat potest illi renuntiare, & se reducere ad pristinum rigorem, obligando etiam nouiter professos ad illum seruandum, quia hoc reuera, non excedit vim professionis eorum. Et quoad hanc partem habet etiam locum secunda opinio superiùs citata.

18. Assertio secunda. Quando autem relaxatio facta est secundo modo suprà posito, censeo simpliciter procedere, & veram esse secundam opinionem suprà citatam. Et in primis quòd ante professionem non possit quis obligari ad seruandum rigorem antiquum contra præsentem consuetudinem, Probatur. probatur, quia durante eo rerum statu, illa obedientia non est secundum regulam, quia nunc non viget ea regula, sed derogata est; ergo non cadit sub tale votum. Cõfirmatur. Præterea iuramentum de seruandis statutis alicuius collegij non obligat ad seruanda statuta, quæ consuetudine derogata sunt, vt est communis sententia, de qua videri potest Syluest. verbo *Iuramentum*; ergo similiter, &c. hinc etiam Panormitanus in cap. *cùm ad monasterium*, de statu monachorum num. 18. cum Cardinali, & aliis dicit in monasteriis monachorum in quibus est immemorialis consuetudo comedendi carnes, licitum esse eas comedere; etiamsi aliàs videatur

(c) 2007 Ministerio de Cultura

videatur per regulam prohibitum, nec constat, quo initio fuerit introductum; idémque esse dicit de aliis regulis circa accidentalia religionis, quandiu non fit reformatio. Item est optima ratio, quia regula debet esse communis, quandiu autem non est facta reformatio, nemo potest introducere regulam communem contra præceptam, & non prauam consuetudinem; ergo nemo potest durante illo statu obligari, ad obediendum secundùm primitiuam regulam. Hoc autem intelligendum est per se, & ex vi regulæ: nam si contingat alicui personæ particulari esse necessarium illum rigorem ad obseruantiam votorum, poterit quidem ei per obedientiam iniungi, sicut posset etiam, si nunquam fuisset in antiqua regula præscriptum; itaque illud est per accidens, hìc autem per se loquimur; & ita in vniuersum verum est stante tali consuetudine neminem posse obligari ad prædictæ regulæ obseruationem; idem autem est dicere stante consuetudine, & non facta reformatione.

19. *Assertio tertia.* Nihilominus tamen si fiat reformatio, existimo posse ad illam obseruandam obligari etiam illos qui ante reformationem professi sunt, vt eadem secunda opinio affirmat simul cum prima. *Fundamentum.* Et ratio est, quia talis reformatio non est additio supra regulam, sed restitutio moraliter necessaria ad perfectam regulæ obseruationem; praua autem consuetudo, seu illicitè incorrupta, licèt habeat vim relaxandi obligationem regulæ, quandiu illa durat, non tamen habet tantam vim, vt auferat religioni, vel Pontifici potestatem reformandi regulam, & auferendi huiusmodi consuetudinem; & ideo qui professus est talem regulam, etiam tempore relaxationis, virtute se subiecit his qui habent potestatem reformandi illam; & consequenter etiam reformationi, si fiat, nec debet quis excusari, propter ignorantiam, etiamsi sit homo simplex & idiota, *Nemo excusatur propter ignorantiam ab obseruantia reformationis.* quamuis oppositum censeat Hostiens. in summa. tit. de voto; quia hæc ignorantia in præsenti non causat proprium inuoluntarium; nam qui profitetur religionem, regulariter, & maximè secundùm rectam rationem non intendit relaxationem, sed simpliciter illius regulæ obseruantiam. Atque hoc supponit Pontifex in cap. vltim. de statu Monach. vbi reformationem præcipit fieri, *iuxta B. Benedicti regulam, & Euangelica instituta, non secundum normam prauæ consuetudinis, quia quasi pro lege in quibusdam Ecclesiis inoleuit.* Idem supponi videtur in duabus Clementinis de statu monachorum. Accedit præterea, quòd huiusmodi reformatio moraliter loquendo necessaria est, ad finem talis religionis consequendum, & ad reliquam partem regulæ perfectè obseruandam, Ad hoc etiam confirmandum adduci potest Concilium Tridentinum sess. 25. de reformatione cap. 1. de regul. de quo videri potest Nauarr. comment. 3. de regularibus num. 32.

20. *Assertio quarta.* Vltimò censeo in hoc puncto, quando relaxatio est primi generis, tunc procedere, veramque esse primam sententiam, quoad vtramque eius partem, cui non censeo contradicere authores aliarum opinionum. *Fundamentum.* Ratio autem est, quia relaxatio, vel consuetudo nunquam potest præualere contra substantiali religionis; nam est contra ius diuinum, & naturale, quia vota ipsa obligant ad obseruanda omnia illa quæ sunt de substantia religionis. Vnde si relaxatio sit in his quæ directè sunt contra votum, etiam secluso præcepto A obedientiæ, manet semper obligatio ex vi illius voti, cui repugnat relaxatio. Si verò sit in his, quæ multum conferunt ad seruanda, ea, quę substantialia sunt, quamuis vota ipsa immediatè non obligent ad illa, manet nihilominus semper ius in Prælato, vt ea præcipere possit, iuxta superiùs dicta, quæ confirmari possunt ex Clementina *Exiuit*, de verborum signific. Hic autem notanda est differentia inter votum castitatis, & alia duo quoad substantialem obligationem eorum. *Differentia inter votum castitatis, & alia duo.* Nam votum castitatis religiosæ habet materiam fixam & certam, & æque vniuersalem, in qua non potest pati diminutionem propter quancumque corruptelam, quia erit, aut de re intrinsecè B mala, aut contra primam, & substantialem materiam talis voti, quæ est carentia matrimonij (non agimus enim de militaribus religionibus) & ideo in hoc voto euidenter, & sine vlla limitatione procedit doctrina data, quoad materiam directam talis voti. Quoad media verò, quæ licèt directè non cadant sub obligationem eius, conferunt tamen multum ad illius obseruantiam, seruanda etiam est regula superiùs tradita, quòd nimirum hæc præcipi possunt virtute obedientiæ, non obstante quacumque consuetudine, maximè si sint consentanea primitiuæ regulæ. In aliis autem duobus votis materia non est ita fixa, & æqualis in omnibus, vnde fieri videtur posse, C vt consuetudine introducatur, aliquid contra tale votum, quod tamen præualeat, & per consuetudinem licitum fiat, non quia per consuetudinem possit licere frangere votum, sed quia potest consuetudine fieri vt desinat esse materia voti, quæ antea erat. Vt, v. g. si in religione minorum nunc pertinet ad votum paupertatis non tangere pecuniam, vel in societate non accipere stipendium pro Missa, videtur consuetudine posse derogari, ita vt hæc desinat esse contra votum, sic enim putant aliqui relaxatam esse materiam horum votorum in militaribus religionibus, indicátque Molin. tom. 1. de iustitia disput. 141.

D Nihilominus censeo sola consuetudine non posse relaxari obligationem horum votorum, quoad propriam, directam materiam eorum. 21. *Conclusio. Vota religionis non relaxantur sola consuetudine.* Probatur, quia hæc relaxatio non potest fieri consequenter (vt sic dicam) id est, post votum factum: ergo nec, antecedenter, id est, vt vota ipsa circa minorem materiam fieri intelligantur. *Fundamentum.* Antecedens euidens est, quia consuetudo contra obligationem voti iam facti est contra ius diuinum naturale, & ideo non potest præualere contra illud. Consequentia verò probatur, quia religiosus qui emittit professionem semper promittit materiam talium votorum, prout in regula præscripta est; ergo quantumuis priores religiosi E violent vota sua, semper materia, quæ promititur, eadem est. *Obiectio.* Dices iuxta intentionem profitentium post talem consuetudinem introductam, materiam talis voti non esse illam quæ est in regula, sed quæ est in vsu. *Diluitur.* Respondeo negando assumptum; nam intentio esse debet profitendi secundùm talem regulam, prout actu obligare potest, non obstante consuetudine, vel potiùs corruptela, nam velle profiteri & solùm se obligare secundùm illicitam consuetudinem, esset praua intentio, quæ præsumi non debet. Imò quamuis aliquis illã haberet, esset ex errore priuato, & non posset præualere contra absolutam intentionem profitendi, secundùm talem regulam; iuxta hanc ergo intentionem mensuranda superest materia talis

(c) 2007 Ministerio de Cultura

talis voti, tali regula definita; & ideo semper hæc eadem perseuerat, non obstante aliorum abusu, & consequenter ad illam obligat tale votum. Quoties ergo relaxatio est substantialis, & in materia votorum, ea non obstante, obligatur quia ad obseruanda vota iuxta regulam. Et quidem si relaxatio sit circa materiam directam, singula vota obligabunt immediatè, & respectiuè in propriis materiis. Si autem solùm sit circa res, quæ indirectè pertinent ad obseruationem alicuius voti, vt est, v. g. clausura monialium respectu voti castitatis, immediatè non cadent sub obligationem votorum, sed solùm mediante præcepto superioris, quod semper poterit imponi in virtute voti obedientiæ. Atque hoc confirmat citatum decretum Concilij Tridentini, vbi statuit, vt in vnaquaque religione disciplina religiosa instauretur secundùm regulam, tam quoad essentialia vnicuique, quàm quoad pertinentia ad communem vitam; & superiores Monachi, vt omnino curent ne ab his institutis recedatur. *Cùm compertum sit* (inquit) *ab eis non posse quæ ad substantiam regularis vitæ pertinent, relaxare.* Eadem ergo ratione nulla consuetudo contra hæc substantialia præualere potest.

Conc. Trident.

CAPVT. IX.

Virùm perfecta obedientia Euangelica requirat vniuersalem materiam sine vlla regula limitatione.

1. Assertio prima.

HÆc quæstio proponitur ad respondendum aliis dubitationibus, & obiectionibus propositis in superiori capite. Dicendum ergo primò est, obedientiam Euangelicam, vt perfectissima sit, amplissimam esse debere, & aliquo modo ad omnia perfecta sine limitatione extendi. Hanc assertionem probant, quæ in principio capitis præcedentis ex Euangelio, & consiliis Christi Domini adduximus. Sumitur etiã cõmuni modo loquendi Sanctorum Patrũ in hac materia, quos ex parte ibi citauimus. Quibus addi posset Basilius in regula 8. ex fusioribus, vbi expendens illa verba Lucæ 14. *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum*, inquit, *Dominus noster Iesus Christus rem ad summum prorsus fastigium perducit, nempe odium animæ, & suimet ipsius abnegationem*; & homil. 2. de institutione Monachorum, ad perfectionem obedientiæ pertinere dicit, vt neque illa etiam, quæ laudabilia sunt, sine approbatione superioris fiant; idem latè in Constit. Monastic. cap. 20. Idem sumitur ex Gregorio homilia 20. in Ezechiel. circa finem, vbi hac ratione dicit, perfectam obedientiam esse holocaustum, & non tantùm sacrificium, quia nihil sibi reseruat, sed totum Deo offert: idem lib. 1. Regum, cap. 2. Hoc etiam sentit D. Bonauentura quando in opusculo de processu religionis lib. 6. cap. 27. triplicem obedientiam distinxit, spiritualem, quæ debetur Prælatis Ecclesiæ, secundùm eius leges, & canones; spiritualiorem, qualis est illa quæ propria voluntate promittitur alicui personæ, vel religioni cum limitatione ad certam materiam, vel regulam; & spiritualissimam, quæ sine limitatione promittitur ad omnia, quæ non sunt contra animam, & talem regulam. Vnde indicat Bonauentura aliud esse promittere obedientiam tantùm secundùm regulam, aliud verò promittere in omnibus quæ non sunt contra

Basil.

Gregor.

Bonauent.

Triplicem obedientiæ gradum distinguit.

A talem regulam; nam prior obedientia positiuè (vt sic dicam) limitata est ad regulam, & ideo iudicatur à Bonauentura minùs perfecta; posterior autem obedientia solùm negatiuè se habet, non admittendo aliquid contrarium regulæ; & ideo spiritualissima, id est, perfectissima iudicatur. Vnde cap. 28. subdit, tertium & perfectum gradum obedientiæ esse ex sola directione Dei, non tantùm voluntariè, sed etiam cum gaudio obedire, non solùm ad facilia, sed etiam ad difficilia, atque dura, etiam ad mortem; & infrà concludit, de hac obedientia Dominus specialiter dicit, *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me; semetipsum* B *abnegat, qui sui iuris esse recusat, & totus se alterius arbitrio submittit propter Christum; sicut Christus non venit facere voluntatem suam, sed Patris.* Similia habet in expositione regulæ Minorum cap. 1. vbi inter alia dicit altiorem esse obedientiam, qua tenentur alicuius regulæ professores, nihil respuere nisi sit ipsi regulæ contrarium, vel saluti, directè, vel indirectè. Et infrà. *Quia nihil tibi obedientialiter impositum possunt repellere, quasi transcendens suam regulam, nisi vergat in suæ animæ detrimentum*; vnde concludit errare eos, qui dicunt, quòd in omnibus religionibus obedientia sit æqualis.

Bonau.

Ratione probatur conclusio, quia sicut simpliciter C ad simpliciter; ita magis ad magis; sed abnegare propriam voluntatem per obedientiam consiliorum est bonum, & pertinet ad perfectionem, ergo quò maior fuerit hæc abnegatio, eò erit obedientia perfectior, & consequenter illa erit perfectissima, quæ sine limitatione ad omnia extenditur. Dices, illud axioma non habere locum in his, quæ in quadam moderatione consistunt, vt sunt virtutes, & ideo non sequi illam generalissimam obedientiam esse meliorem, quia fortasse non est proportionata humanæ possibilitati, & fragilitati. Quod explicatur à simili de paupertate, nam licèt relinquere omnia consilium perfectionis sit, non propterea maior paupertas D est semper melior, nisi sit etiam proportionata fini, vt suprà vidimus. Sic ergo de obedientia dici potest: nam illa etiam ordinatur ad finem perfectionis, & in vnaquaque religione ordinatur ad finem eius; ergo non illa obedientia erit perfectior, quæ fuerit vniuersalior ex parte materiæ, sed quæ fuerit ordinata ad altiorem finem, & illi magis proportionata.

2. Fundamentum assertionis traditæ.

Obiectio.

Sed contra hoc roboratur ratio facta, quia obedientia si non sit contraria bonis moribus, aut regulæ, quò fuerit vniuersalior, eò erit & in se melior, cæteris paribus, & magis conferet ad finem perfectionis; nec potest esse improporE tionata propter excessum. Ergo si fuerit generalis, & sine vlla limitatione, erit perfectissima. Antecedens declaratur, adnotando inprimis differentiam inter paupertatem, & obedientiam; nam paupertas non habet ex obiecto propriam honestatem, propter quam pertineat ad perfectionem, sed solùm ex fine religionis ad tollenda impedimenta perfectionis. Obedientia autem per se, & ex obiecto habet propriam honestatem, quæ cernitur in subiectione propriæ voluntatis ad voluntatem alterius vicem Dei habentis; & ideo licèt paupertas solùm conferat ad perfectionem iuxta proportionem ad extrinsecum finem; obedientia autem non tantùm isto modo, sed etiam per sese, quia in se continet rem perfectissimam,

3. Responsio.

Differentia inter obedientiam, & paupertatem.

& gra

(c) 2007 Ministerio de Cultura

& gratissimam Deo; & ideo quo maior illa fuerit; etiã extensiuè, eo melior erit, si cætera sint paria.

4. *Duæ conditiones necessariæ ad obedientiã humanam. Prima.*

Deinde obseruo in omni obedientia humana necessariam esse duplicem limitationem iam insinuatam. Vna est, vt non sit de re mala, siue intrinsecè; siue ex præcepto, aut prohibitione superioris Prælati, contra quem non potest præualere præceptum inferioris Prælati; quæ conditio certissima est, & satis nota, de qua plura dicemus infrà explicando institutum Societatis. *Secunda.* Altera conditio est, vt materia obedientiæ non sit contra regulam, & statũ, quem quis profitetur. Quã posuit Bonauentura, etiam loquendo in genere de perfectissima obedientia Euangelica, & de statu perfectionis vt sic. Eandem videntur supponere Bernard. D. Thom. & alij relati sect. præced. Ratio verò est, quia ad perfectionem huius vitæ pertinet, vt homo habeat firmum aliquem statum, quem profiteatur, in quo tendat ad destinatum aliquem scopum, quo mediante perfectionem consequatur: necessarium est ergo ad perfectionem, vt obedientia, quam quis promittit, sit consentanea, & saltem non contraria statui; & fini, quem profitetur: nam si illi repugnet, vel destruet ipsum statum, vel impediet potiùs progressum perfectionis, quàm promoueat. Item quia oppositum inuoluit obligationes repugnantes, nam professio status secum affert obligationem seruandi leges eius, & per eas tendendi in finem eius; ergo obedientia quæ tendat in destructionem talis status, repugnando regulæ eius, non potest esse materia perfectionis. Hæc ergo duplex moderatio necessaria est in omni humana obedientia, per quam ad perfectionem tenditur, quia per priorem tollitur impedimentum malitiæ; per posteriorem autem tollitur impedimentum perfectionis. Per hæc autem duo sufficienter constituitur obedientia in medio, seu mediocritate, vt non possit per excessum in ea peccari. Sic ergo explicata vniuersalitate obedientiæ, eò sine dubio perfectior est obedientia, quò fuerit vniuersalior; ergo quæ fuerit vniuersalissima, erit etiam perfectissima ex obiecto suo.

5. *Corollariũ primum. Perfecta obedientia ad actus externos extenditur. Probatur primò.*

Atque hinc sequitur primò, perfectam obedientiam Euangelicam non solùm in exteriores actus, sed etiam in interiores cadere posse. Probatur primò ex dicto principio, quia talis obedientia vniuersalior erit, & non excedit capacitatem, seu proportionem humanam; quia vnus homo dirigi potest ab alio, etiam in actibus interioribus intellectus, & voluntatis, tum, quoad specificationem, seu modum illorum; tum etiam quoad exercitium. Quod patet, tum quia in illis actibus maximè consistit vita contemplatiua, quæ ad perfectionem in primis necessaria est: potest autem vnus homo alium instruere, quomodo interiùs meditandum, aut contemplandum illi sit, quã vocamus instructionem, quoad specificationem: potest etiã iniungere vt tali, vel tanto tempore exercitio contemplationis incumbat. Sic ergo potest homo homini subdi, quoad directionem actuum internorum. Tum etiã quoad moderationem internorum affectuum, quæ ad perfectionem summè necessaria est, & non solùm requirit exteriora media, sed etiam interiora; ergo in vtrisque potest homo homini subiici per obedientiæ votum. Estque hæc subiectio consentanea fini obedientiæ Euangelicæ: nam vt docuit D. Th. 2. 2. q. 186. art. 5. in tantum hæc obedientia est necessaria, in quantum homo tendens ad perfectionem indiget ab alio instrui in his, quæ ad perfectionem pertinent. *D. Thom.* Sed in his principem locum habent interiores actus, vt declaratum est; ergo, & confirmatur: nam obedientia est perfectum holocaustũ, per quã homo se immolat Deo; vt dixit Greg. hom. 20. in Ezechielem; ergo vt sit omnino perfectum, non solùm exteriores, sed etiam interiores actus Deo specialiter immolat, subiiciendo illos superiori. Imò in hoc maximè excedit votum obedientiæ alia duo, quia non solùm res exteriores, sed etiam interiorem volũtatem Deo offert, vt dixit D. Th. dicta q. 186. art. 4. *Differentia in hoc inter obedientiã, & alia duo vota. Instantia præoccupatur.* Neque obstat, quòd obedientia humana non se extendit ad actus merè internos, teste D. Th. 2. 2. q. 104. art. 5. illud enim verum est de obedientia necessaria ex vi legis, seu præcepti, quod ex iurisdictione, vel naturali, aut coacto dominio in hominem nascitur, vt in materia de legibus latiùs tractatum est. Non verò est eadẽ ratio de obedientia, quæ nascitur ex voluntaria promissione hominis, nam ipse pro suo arbitrio potest promittere obedientiam homini vice Dei, etiam in his rebus, in quibus naturaliter non posset esse homini subiectus. Nã sicut potest homo promittere Deo actus merè internos; ita etiam potest promittere in vsu illorum parere homini vice Dei præcipienti.

6. *Corollariũ secundum.*

Secundò sequitur ex dictis, non omnes Religiones profiteri perfectissimã obedientiã Euãgelicam. Hoc apertè supponit Bonauentura suprà, dum ait, non omnes religiones esse æquales in perfectione voti obedientiæ. Idem docuit Henriq. quodlib. 3. q. 20. vbi ait quanto obedientia vniuersalior est, eo esse perfectiorem, & ideo eam etiam religionem esse perfectiorem, in qua vniuersalior obedientia promittitur: supponit ergo, non omni religione fieri professionem perfectissimæ obedientiæ Euangelicæ. Denique hoc patet ex dictis cap. præced. vbi ostendimus votum obedientiæ religiosæ, non obligare ad omnia simpliciter, sed solùm secundùm regulam.

7. *Difficultas ex dictis priorinè orta; an omnis status religionis sit perfectionis. D. Thom.*

Hinc verò oritur grauis difficultas; nã sequitur nullum statum religiosum esse statum perfectionis, consequens est falsum; ergo sequela probatur, quia ad statum perfectionis necessariũ est, se totum consecrare Deo, nihil iuris in seipsum reseruando, vt ex Greg. docet D. Th. dict. q. 186. a. 1. & 6. *Cum quis* (inquit) *omne quod habet, omne quod viuit, omne quod sapit, omnipotenti Deo vouet, holocaustum est*; & hoc dicit pertinere ad eos qui statũ perfectionis profitentur. Item quia ad statũ perfectionis pertinet cõsilia Euangelica primaria, & substantialia perfectè profiteri; quorum præcipuũ est consiliũ obedientiæ; ergo si in statu religioso cõsiliũ hoc non promittitur integrè, & perfectè, non erit sufficiens status perfectionis. Accedit præterea, quia nulla est religio, quæ illam vniuersalem obedientiã profiteatur, sed vnaquæque illam promittit secundùm suam regulã; neque aliter vnquam fuit in Ecclesia factum; ergo vel illud consilium Euangelicum nunquam fuit in Ecclesia seruatum, quod absurdum est dicere, vel certè dicendum est in statu religioso perfectè obseruari; neque aliter consuli, quàm in singulis religionibus promittatur. Addo denique impossibilem videri professionem vniuersalis obedientiæ aliter quàm in quolibet statu religioso fiat. Nam, vt ait D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 5. ad 4. *Votum obedientiæ ad religionem pertinens, se extendit ad dispositionem totius humanæ vitæ & secundùm hoc votum obedientiæ habet quandam vniuersalitatem, licèt non se extendat ad omnes particulares actus.* *D. Thom.* Quia enim per obedientiam religiosam ipsa voluntas

(c) 2007 Ministerio de Cultura

voluntas Deo offertur, & consecratur; quæ est principium omnium actionum humanarum; ideo ex hac parte habet hoc votum quandam vniuersalitatem. Quòd autem non possit illam habere absolutam, & sine vlla limitatione, etiam intra latitudinem perfectarum actionum, patet, tum quia non omnes huiusmodi actiones sunt singulis statibus accommodatæ, essétque infinita confusio, si actiones propriæ vnius status possent in alio præcipi; vel in illo prohiberi; tum etiam, quia hoc saltem necessariò reseruatum est, vt nemini possit præcipi transitus ad altiorem statum; neque in hoc obedientiam promittere pertinere potest ad statum perfectionis; nam potiùs quodammodo repugnat eidem statui.

8\. Resolutio, & responsio ad primam partem difficultatis.

Circa principalem difficultatem dicendum in primis est, aliud esse, loqui de statu perfectionis essentialiter, ac simpliciter; aliud verò de statu perfecto, aut perfectissimo in illo ordine, id est, in schola, seu via ad perfectionem. In priori sensu nulla est in obiectione difficultas; nam ad essentiam status perfectionis, & vt absolutè, & simpliciter talis sit, non est necessarium profiteri singula consilia etiam principalia cum summa perfectione, sed satis profiteri illa secundùm aliquá prudentem regulam, alicui perfecto fini accommodatam, vt in superioribus visum est, & in paupertatis voto est manifestum. In hoc ergo sensu respondetur negando sequelam. Ad probationem autem dicendum est, in his consiliis, & specialiter in obedientia distingui posse duplicem perfectionem; vnam essentialem; & aliam extensiuam: atque hanc posteriorem non esse totam necessariam in quolibet statu perfectionis simpliciter. Priorem verò in statu religioso sufficienter inueniri, & cum sufficiente extensione, seu vniuersalitate, vt rectè probat ratio ex D. Th. & Gregorio ibi adducta. Loquendo autem in altero sensu de perfecto statu perfectionis, Henricus suprà concedit omnem religionem, in qua non promittitur dicta vniuersalis obedientia, quoad hoc non esse perfectam; & idem planè sentit Bonauentura: quod tamen intelligendum est merè negatiuè, non priuatiuè, quia hæc profectio non est debita cuicumque statui religioso; si tamen illam non habet, ex ea parte aliqua maiori perfectione caret; & ideo cæteris paribus minùs perfectus est, quàm qui illam profitentur. Quæ doctrina mihi vera videtur, si illa vniuersalitas obedientiæ conuenienter iuxta dicta explicetur; sic enim apertè sequitur ex conclusione posita.

In obedientia duplex perfectio distinguenda.

Opinio Henrici.

9\. Responsio ad secundá partem difficultatis.

Vnde ad alteram partem difficultatis negatur repugnare omni statui religioso in particulari, hanc vniuersalem obedientiam vel promissionem eius, negatur etiam nunquam fuisse, aut esse in Ecclesia religiosum statum in quo talis obedientia promissa sit: imò credendum est Apostolos huiusmodi obedientiam Christo promisisse, eandémque exhibuisse Petro cæteros Apostolos post Christi ascensionem, quia illi non sunt professi obedientiam, secundùm aliam regulam, nisi charitatis, & maioris obsequij diuini, iuxta munus suum, seu ministerium, ad quod erant vocati. Et idem credendum est de primis illis religiosis Apostolorum imitatoribus. Inter eos autem, qui profitentur obedientiam secundùm certam regulam, Bonauentura suprà existimat in religione S. Fráncisci emitti votum obedientiæ perfectæ vniuersale; *quia licèt fiat secundùm regulam, tamen ex vi eiusdem regulæ, tenentur illius professores nihil respuere, nisi sit ipsi regulæ contrariú, vel saluti, directè, vel aliqualiter*; quæ duæ limitationes non sunt contra vniuersalitatem obedientiæ Euangelicæ, vt ex dictis in superioribus constat. Idémque nos dicere possumus, & fortasse ampliori ratione de voto obedientiæ Societatis: nam materia eius in his quæ non sunt contra bonos mores, aut regulam, amplissima est, & directè extenditur ad ministeria ardua, & difficillima, & ad bonum valde perfectum, & cum magna dependentia etiam in minimis à Prælatis, vt infrà in proprio loco latiùs tradémus. De aliis verò religionibus nihil dicimus, sed iuxta principia posita & suam regulam vnaquæque de se iudicabit.

Votú perfectissimú obedientiæ habuerunt Apostoli, & Apostolici viri.

Item religio S. Francisci illud profitetur ex sent. D. Bonauent. Bonauent.

Hoc votum perfectissimo modo habet Societas Iesu.

At verò Henriquus suprà significat, nullum votum obedientiæ limitatum ad quancumque regulam esse vndequaque perfectum, quoad vniuersalitatem; ait enim, non repugnare dari aliquam religionem, in qua fiat votum obedientiæ perfectum, *Quoniam* (inquit) *etsi certa regula sit in qualibet religione quoad illa, quæ sunt accidẽtalia religioni, non tamen oportet, quin in aliqua religione existente, vel, quæ possit esse quoad articulum obedientiæ, sit regula vniuersalis, & in æternitate obedientiæ quoad omnia licita, siue indifferentia, siue necessaria.* Et omne aliud genus obedientiæ seu regulæ, negat esse perfectum. Sed hæc doctrina, vel incidit in sententiá Bonauenturæ, vel in alio sensu admitti non potest, quia inuoluit repugnantiam moralem. Nam regula vniuersalis obediendi in omnibus licitis potest ita intelligi, vt licita solùm censeantur ea, quæ neç propriis præceptis, nec cõstitutionibus, seu statutis eiusdem regulæ sint contraria, vt in hoc sensu manifestum est non repugnare, & hoc coincidere in sententiam Bonauen. Aut alia vniuersalis regula ita intelligitur, vt in omnibus aliàs licitis obediendum sit Prælato, etiam si sint contraria eidem regulæ, quoad alia statuta. Vt in hoc sensu videtur inuolui moralis repugnantia; quia quod vna via construitur, alia destruitur; & quia, esto non sit per se malú agere contra regulá, quæ secundùm se non obligat, ad culpam; nihilominus voto se astringere ad agendum contra illam per se malum est, sicut & imperium violandi illam malum etiam est. Quapropter modus ille vniuersalitatis ad perfectionem vniuersalis obedientiæ spectare non potest; quia non potest esse proportionata alicui statui religionis, in quo vita instituatur, secundùm aliquam regulam, vel in ordine ad determinatum finem, quod moraliter necessarium est in omni statu perfectionis: nam omnia illa, quæ impediunt finem, vel institutum talis religionis, impediunt potiùs quàm iuuant ad perfectionem in illa adquirendam. In hoc ergo sensu verum est, nullam esse religionem, quæ vniuersalem obedientiam promittat. Inde autem non sequitur, nullam esse, quæ promittat perfectam obedientiam Euangelicam, quia ad hoc satis est promittere obedientiam in omnibus, quæ nec bonis moribus, nec regulæ repugnant.

10\. Opinio Henrici.

Hæc opinio vel explicáda, vel non admittenda.

Vnde obiter intelligitur longè diuersum esse promittere obedientiam, secundùm determinatam regulam, vel promittere in omnibus, quæ regulæ non repugnant; nam prius votum obligat solùm ad ea, quæ directè, vel indirectè continentur in regula; non verò ad omnia, quæ illi nõ repugnant, sicut obligat posterius votú. Dixi autem *secundùm determinatam regulam*, vt excludam eá, quæ continet vniuersalem regulam obediendi in omnibus, quæ cæteris statutis non repugnant: nam tunc ratione talis regulæ vtrumque votum

11\. Differentia inter votum obedientiæ secundum regulam, & in omnibus, quæ regulæ non repugnant.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

in idem reuoluitur. Intelligitur ex dictis etiam quo sensu verum sit, quod D. Thomas dixit, votum obedientiæ in quacumque religione habere quandam vniuersalitatem, quoad dispositionem humanæ vitæ; & nihilominus verum etiam sit, quod Bonauentura, & Henricus insinuant, votum obedientiæ in quibusdam religionibus esse particulare, in aliis vniuersale. Possumus enim hîc duplicem vniuersalitatem distinguere, quas vocare possumus quoad exercitium, vel quoad speciem actuum: obedientia ergo cuiuscumque Religionis, potest dici vniuersalis, quoad exercitium actuum, sub exercitio cessationem etiam includendo: nam quia per obedientiam religiosam voluntas ipsa consecratur, & tota sub voluntate Prælati constituitur, ideo quoad agendum, vel non agendum, non retinet ius proprium, sed potest semper à Prælato occupari in aliqua actione sibi proportionata, & consequenter vt cesset ab omni alia illi repugnante, & hoc sensu dixit D. Thom. hanc obedientiã esse vniuersalem, & se extendere ad dispositionem totius humanæ vitæ. Contineri autem potest, & quasi positiuè limitari ad definitum modum actionis, habitationis, &c. iuxta definitam regulam; & in hoc sensu est particularis, quoad speciem actuum, seu materiæ obedientiæ, quia non potest vagari per omnes species seu modos actionum, sed solùm iuxta præscriptam regulam. Et ideo in hoc sensu talis obedientia dici potest particularis. Vniuersalis autem contrario modo dicetur, quæ non limitatur positiuè ad particularem regulam, sed solùm negatiuè, cum extensione ad omnia, quæ ipsi regulæ non sunt contraria. Quæ vniuersalis obedientia ex suo genere perfectior est, vt dixi; in ea verò potest quædam latitudo inueniri: nam licèt ex forma vouendi videatur esse vniuersalissima, & ideo non posse suscipere magis, vel minus; nihilominus ex parte materiæ potest habere inæqualitatem; vel quia regula ipsa iuxta quam fit, postulat directè maiorem subiectionem in omnibus, vel quia regula ipsa admittit maiorem latitudinem, & varietatem, in his, quæ extra illam ad arbitrium superioris ordinariè præcipi possunt; nam quo obedientia fuerit hoc modo vniuersalior, eo requirit animum magis indifferentem, & vacuum propria voluntate, & affectione. Per hæc ergo satisfactum est difficultatibus omnibus præterquam vltimæ de transitu ad alium statum, cuius occasione sequens caput instituam.

Declaratur dictũ D. Th.

Vniuersalis obedientiæ duplex modus.

CAPVT. X.

Vtrùm ex obedientiæ voto obligetur quis ad perseuerandum in eodem statu, vel possit ad suscipiendum alium obligari.

1\. *In triplici sensu potest quæstio procedere.*

Potest Religiosus status comparari, vel ad statum, seu quasi statum inferioris ordinis, qualis est status matrimonij, vel in vniuersum status vitæ secularis: vel ad statum eiusdem ordinis, vt est alius Religiosus status; vel ad statum superioris ordinis, vt est Episcopalis status. Quæritur ergo circa has comparationes, an transiens ab vno statu ad alium, vel negatiuè, scilicet, non faciendi, vel admittendi illum sine voluntate Prælati; vel affirmatiuè, scilicet, faciendi illum ex voluntate. De prima comparatione nulla est quæstio: nam

Assertio prima.

A certum est obligationem professionis religiosæ esse ita perpetuam, vt illam nunquam deserere liceat transeundo omnino ad statum secularem, vt ex superioribus constat, & in sequentibus specialiter tractabitur de Apostasia huic obligationi contraria. Et quamuis ipsa traditio religiosa sufficiens sit ad hanc obligationem inducendam, existimo nihilominus votum etiam obedientiæ directè ad hoc obligare; ac proinde perseuerantiam in statu suscepto, quatenus excludit transitum ad statum secularem esse materiam huius voti; sicut perseuerantia in castitate, quatenus excludit trãsitum ad statum matrimonij, est materia voti castitatis. Ratio est, quia per votum obedientiæ promittit religiosus perpetuam obedientiam; ergo B promittit perpetuam subiectionem, vel in vsu si actu præcipiatur, vel in præparatione animi, etiam dum actu non præcipitur; sed qui statum religiosum deserit, vt ad secularem transeat, quantum in se est negat obedientiam, & subiectionem etiam in præparatione animi; ergo directè agit contra votum obedientiæ; est igitur hic transitus materia prohibita ex vi talis voti. Imò certum vlterius est, ita esse materiam repugnantem huic voto, vt à nullo superiore præcipi possit in virtute eiusdem voti, non solùm quia tale præceptum esset de re illicita, sed etiam, quia est de re contraria ipsi voto, & directè destructiua status obedientiæ. Vnde C licèt fingamus casum in quo Summus Pontifex propter vrgentem Ecclesiæ necessitatem licitè, & validè posset religioso præcipere transitum ad statum secularem; nihilominus non posse illud præceptum ponere in virtute voti obedientiæ, sed solùm ex potestate supremæ iurisdictionis, quam habet; quia obedientia religiosa non habet pro materia illum transitum, sed potiùs quantum est ex se illi repugnat: nec pertinet ad perfectionem status religiosi peculiaris obligatio ex voto obediendi Pontifici præcipienti statum matrimonij in simili casu, quia illud non est bonum supererogationis, & consilij, sed potiùs necessitatis, nec per se pertinet ad perfectionem, sed potiùs D quantum est ex se impedit statum eius; toleratur tamen in eo casu propter necessitatem, cui sufficienter subuenitur per obligationem præcepti sine adiectione voti.

Votum obedientiæ obligat non transire ad statum secularem.

Fundamentum.

Hic transitus à nullo superiore, etiã à Papa, potest præcipi in virtute obedientiæ.

Circa secundam comparationem distinguere oportet, de religione minùs, aut magis perfecta, vel æquali. Et dicendum est primò, transitum ad religionem inferiorem, vel æqualem, esse materiam voti obedientiæ ita prohibitam ex vi illius, vt à nullo etiam superiore præcipi possit. Probatur prior pars, quia ille transitus est directè contrarius subiectioni promissæ per obedientiæ votum in tali religione factum; & quantum in se est, destruit, & obedientiæ vsum, & præpa- E rationem animi ad obediendum Prælato illius Religionis, cui fuerat obedientia promissa. Neque in illa promissione inclusa fuit aliqua conditio, ratione cuius talis transitus non sit prohibitus, vt statim explicabimus de transitu ad perfectiorem religionem. Altera verò pars probatur, quia ille transitus per se est illicitus: item in quocumque casu fingatur licitus ex authoritate Papæ, non est materia voti obedientiæ religiosæ; quia si sit transitus ad inferiorem religionem, est minus bonum, & ideo non est materia voti; si autem sit ad religionem æqualem, saltem non est per se maius bonum, & ratione mutationis est aliquo modo minus bonum ex suo genere, & (quod caput est) repugnat priori statui,

2\. *Assertio secunda. Transire ad aliã religionẽ inferiorẽ, vel æqualẽ, est cõtra votũ obedientiæ; & non potest præcipi.*

Probatur prima pars.

Probatur secunda pars.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

statui, & regulæ, iuxta quam factum est obedientiæ votum, & ideo non potest esse materia impetrabilis ex vi voti obedientiæ.

4. Assertio tertia. Trāsitus ad perfectiorē religionem non est materia obedientiæ, &c. Probatur prima pars.

Secundò dicendum est, transitum ad perfectiorem religionem non esse materiam voti obedientiæ, nec negatiuè, nec affirmatiuè: quia nec prohiberi potest ex vi voti obedientiæ; nec etiam potest præcipi. Prior pars constat, quia talis prohibitio impediret maius bonum; ergo non potest votum obedientiæ obligare ad obediendum illi, quia votum solùm est de meliori bono, imò hæc conditio inclusa est in omni voto. Et ob hanc causam quamuis religiosus suam voluntatem consecret tali religioni, & ideo dicatur non habere velle, neque nolle, nihilominus potest sine consensu Prælati ad arctiorem religionem transire; quia nimirum hæc conditio in ipsa professione inclusa est, quòd non impediat maius bonum, seu transitum ad meliorem frugem. Quæ conditio, aut ratio eius non habet locum in transitu ad inferiorem, vel æqualem religionem, vt suprà dicebamus. Dices, esto non requiratur consensus superioris, requiritur saltem petita licentia: ergo saltem in hoc sensu est materia huius voti etiam hic transitus ad arctiorem religionem, quatenus prohibetur ne aliter fiat.

Obiectio diluitur.

Obligatio petendi licentiā Prælati ad perfectiorē religioné non oritur ex voto.

Respondeo obligationem illam petendi licentiam non oriri ex voto obedientiæ, sed ex positiua lege Ecclesiæ: nam cùm voluntas superioris necessaria non sit, sed illo etiam renuente licitè fieri possit hic transitus, manifestum est illam non esse materiam obedientiæ, & consequenter votum obedientiæ per se non obligare ad licentiam petendam, imò & petitionem illam per se non esse actum virtutis obedientiæ, sed obseruantiæ, & reuerentiæ Prælato debitę; quam considerasse videtur Ecclesiastica lex illam circunstantiam præcipiens.

5. Probatur secunda pars.

Altera pars probatur, quia votum obedientiæ religiosæ solùm est secundùm regulam, vel ad summum extenditur ad ea, quæ non sunt contra regulam; sed transitus ab vna religione ad aliam quantumuis perfectam, non est secundùm regulam prioris religionis, vt per se constat; imò dici potest illi contrarius, quatenus statum illum euertit vt introducat alium; ergo ille transitus non est materia voti obedientiæ; ita vt ex vi illius præcipi possit.

Obiectio.

Dices: Quamuis de facto ita sit, tamen de possibili non repugnat votum obedientiæ in aliqua religione fieri, non solùm obediendi in his quæ intra illam religionem fieri possunt, sed etiam in transitu ad perfectiorem religionem, si superior, vel saltem Summus Pontifex illum iniunxerit: ergo hic transitus quantum est ex se est alta materia voti obedientiæ, si perfectum illud sit, & omnino vniuersale.

Responsio. Potest fieri votum obedictiæ in religione trāseundi ad aliā arctiorem, si superior præceperit.

Respondeo posse quidem hoc votum fieri, sicut potest professus in vna religione emittere votum transeundi ad arctiorem religionem, vel absolutè, vel sub conditione, si Petrus expedire iudicauerit, vel si Papa consuluerit, vel præceperit. Dico tamen illud votum seu extensionem obedientiæ per se non pertinere ad perfectioné status religiosi, quia non confert ad quietem, & stabilitatem eius, quæ magis solet conferre ad spiritualem profectum, quàm mutatio, etiamsi videatur esse ad religionem de se perfectiorem. Item quia licèt in quolibet particulari opere supererogationis melius sit cæteris paribus facere illud ex voto, quàm sine voto, non propterea pertinet ad perfectioné status religiosi omnia opera facere ex voto, sed illa tantùm, quæ essentialiter pertinent ad statum religiosum, & sunt pręcipua media ad perfectionem charitatis obtinendā, vt attigit D.Th. 2.2.q.186.art.7.ad 1. Sed opus hoc transeundi ad perfectiorem religionem, non solùm non pertinet ad essentiam status religiosi, verùm etiam nec ad statum pertinet, sed potiùs ad viam, & mutationem; ergo nec votum illius, nec votum obediendi præcipienti illum pertinet ad statum religiosum vt sic: non est ergo hic transitus materia obedientiæ religiosæ, quantumuis perfectus. D. Thom.

6. An Episcopatus acceptatio saltē sine licentia Prælati sit materia prohibita ex vi voti obedientiæ. Pars negatiua suadetur.

Circa tertiam comparationem primò inquiri potest, an transitus à Religione ad Episcopatū sit materia prohibita ex vi voti obedientiæ, saltem in hoc sensu, vt acceptari non possit Episcopatus à Religioso sine consensu Prælati. Et videtur pars negatiua vera; quia Episcopatus est perfectior status, quàm religio; ergo non potest prohiberi à Prælato Religionis; ergo licèt dissentiat, acceptari poterit, alioqui eius dissensus haberet vim prohibitionis; ergo nec est necessarius consensus, alioqui per negationem consensus posset perfectiorem statum impedire: non est ergo hæc materia obedientiæ. Et confirmatur, quia, vt suprà dicebamus, in ipsa promissione obedientiæ religiosæ, includitur conditio, vt non impediat statum perfectiorem: ergo includitur conditio, vt nō impediat statum Episcopalem: nam hic etiam perfectior est: ergo ex vi illius voti non potest talis transitus impediri, nec pendet ex voluntate Prælati, quia per conditionem prædictam exemptus est, sicut dicebamus de transitu ad perfectiorem religioné.

7. Pars affirmatiua ostēditur. Gregor.

In contrarium autem est, quia nullus religiosus potest acceptare Episcopatum, neque ad illum assumi inuito suo Prælato. Dicente D.Gregorio: *Nullus monachus sine testimonio, & concessione Abbatis sui in Ecclesia aliquem locū teneat, vel ad aliquem promoueatur honorem.* cap. *quam sit*, 18.q.2.& lib.7. registri epist.18. illa enim verba generalia sunt, & proinde Episcopatum etiam comprehendunt. Et idem habet Bonifacius VIII. in cap. *si religiosus*, de electione in 6. vbi irritat consensum Religiosi acceptantis electionem sui, ad prælationem, sine licentia Prælati petita, & obtenta: imò in pœnam talis delicti ipsam etiam electionem irritat. Et rationem reddit, quia religiosus non habet velle, nec nolle, sed ex illius, qué vice Dei, supra caput suum posuit, & cuius imperio se subiecit voluntate dependet. Imò (quod notandum est) licentia hæc post factam electionem obtinenda est; nam si antea detur, ad electionem, si contingat fieri, nullius est firmitatis, vt statuitur in Clem. vltima, de electione. Et optima ratio redditur, quia licentia data ad futuram electionem ambitioni viam parit. Atque ita intelligunt hæc iura etiam de Episcopatu. Panor. in cap. *si Ecclesia vestra*, 2. de elect. n.16. & authores communiter, quos statim referemus. Quòd autem hæc obligatio fundetur in voto obedientiæ, patet ex ratione Bonifacij adducta; nam quòd Religiosus non habeat velle, nec nolle, ex voto obedientiæ nascitur.

8. Idem affirmant aliqui de Pontificatus electione.

Ex quo inferunt nonnulli Canonistæ hoc locum habere etiam in electione, ad summum Pontificatum, quia votum obedientiæ absolutum, & generale est, & omnino aufert proprium velle, aut nolle. ita sentit gloss. dict. cap. *quam sit*, verb. *ad ordinandum*, quam sequuntur Io. Andr. & Panor. in c. vlt. de voto n.3. & c. *quod Dei*, de stat. Monac. n.12. & in c. *Ioannes*, de regular. n.7. Greg Lopez leg.25.tit.7.p.1. glos.2 ad finem. Sed quoad hanc partem non videtur hæc sententia probanda; duobus

Assertio prima.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Neque electus, neque acceptatio Pontificatus à religioso est irrita ex lege, aut voto obedientiæ.

duobus enim modis poteſt intelligi. Primò, quòd acceptatio huiuſmodi à Religioſo facta ad ſummum Pontificatum ſine conſenſu Abbatis irrita ſit,& conſequenter etiam electio,iuxta dictũ caput *ſi religioſus*. & hic ſenſus eſt apertè falſus; nam ille textus apertè loquitur de prælationibus inferioribus, vt patet ex illis verbis, *Ad prælationem aliquam extra ſuum monaſterium, vel ſuam Eccleſiam.* Vbi conſtat,ſermonem eſſe de prælationibus limitatis,vt ſic dicam: nam ſummus Pontificatus non dicitur eſſe prælatura extra monaſterium aliquod, vel Eccleſiam; ſed ſupra omnem Eccleſiam, & religionem. Item hîc habet locum regula iuris,quòd ſub generali clauſula non continetur caſus valde ſpecialis, qualis in præſenti eſt electio Papæ. Ergo ex vi illius iuris non eſt irritus talis conſenſus, neque inuenietur aliquod Eccleſiaſticum ius,quo irritetur.Certúmque prẹterea eſt, ex natura rei non eſſe irritum ex vi voti obedientiæ,quia neque acceptatio alterius dignitatis inferioris eſſet irrita ex vi ſolius voti, niſi per ius illud fuiſſet irrita, ſed ad ſummum poſſet per Prælatum irritari, vt infrà videbimus, quod tamen in præſenti dici non poteſt, quia facta & acceptata electione ad Pontificatum à nemine poteſt irritari,nec perſona illa manet alicui in terris ſubiecta,cùm iam ſit verus ſummus Pontifex.

9. Aſſertio ſecunda. Religioſus factus Papa liber manet à iugo religionis, nec tenetur ad illam redire.

Alius ſenſus illius opinionis eſſe poteſt,religioſum ſic electum in Pontificem, ſi abſque licentia ſui Prælati conſentiat electioni de ſe factæ,teneri nihilominus ad Religionem redire; ita vt licèt à Prælato eius cogi non poſſit, ipſe ex ſe redire teneatur; & ita explicuit hanc ſententiam gloſſa citata, ſed nullam rationem reddit, & planè repugnantiam inuoluit. Nam ſi ille acceptando verus Pontifex efficitur,eo ipſo ſoluitur à iugo religionis,& ab omni humano ſuperiore,nõ ſolùm quoad vim coactiuam,ſed etiam quoad vim directiuã propriam: tantùm enim ſuas leges ſeruare tenetur per quandam cõſequutionem,fundatam magis in lege naturali, quàm in humana poteſtate, de quo aliàs.Quæro ergo,quo præcepto teneatur talis religioſus Pontifex ad religionem redire? nõ enim tenetur ex vi voti obedientiæ, quia iam eſt ſolutus ab omni debito obediendi; neque etiam ratione alicuius voti, permanendi in tali religione,quia nullum fecit à voto obedientię diſtinctũ.

Obiectio.

Dices teneri ratione iniuſtæ acceptionis,vt ſic dicam,quia nimirum iniquè ſe ſubtraxit ab obediẽtia prioris Prælati,nam ratione traditionis, & voti tenebatur ab illa non diſcedere, etiam propter ſummum Pontificatum,ſine ſui Prẹlati conſenſu.

Impugnatur.

Sed hęc reſponſio,& falſum ſupponit,& malè infert:nam in primis, licèt daremus religioſum illum peccare ſic acceptando Pontificatum, non propterea teneretur poſtea renunciare Pontificatũ vt ad religionem rediret; quia vel illud peccatum eſſet contra iuſtitiam, vel tantùm contra religionem, quæ per ſe non obligat ad reſtitutionem, nec etiam ibi per accidens ſequeretur obligatio,quia nullum nocumentum, ſed potiùs magnum bonum fieret corpori religionis;neque illa poteſt dici tã propriè ſubtractio à religione,quàm aſcenſus ad ſuppremam prælationem ſupra ipſam religionem. Vt ſi aliquis religioſus,peccando cõtra obedientiam,aſcenderet ad generalatum,ſi tamen aſcenſus eſſet validus,& firmus,non teneretur dignitati renuntiare, aut aliis Prælatis reſtituere ſubiectionem à qua ſe per inobedientiam ſubtraxerat. Vel certè ſi in illo facto peccatũ cõtra iuſtitiam,& natura ſua,ad reſtitutionem obligans,admittamus,nihilominus non eſſet obliganda talis perſona ad talem reſtitutionem cum tanto onere cadendi à tam alto & perfecto ſtatu, & renuntiandi tali dignitati, vt ex generalibus regulis de reſtitutione conſtat.

Non tenetur etiam renuntiare Pontificatui.

Reſtitutio non obligat cum graui onere,& detrimento.

10. Aſſertio tertia. Nullum eſt peccatum acceptare Pontificatũ inuito Prælato.

Deinde probabilius cenſeo nullum eſſe peccatũ Religioſum acceptare Pontificatum inuito ſuo Prælato,quod nunc manifeſtum eſt: nam cõmuni vſu ſolùm eligitur in Papã,qui iam eſt Cardinalis, & conſequenter iam exemptus ab obedientia religionis. Idem verò dicendum cenſeo, etiamſi contingat religioſum aliquem immediatè eligi in Papam, quia contra nullum ius poſitiuum eſt, vt dixi, nec etiam eſt contra iuſtitiam ratione donationis ſui factæ religioni per traditionem, in profeſſione incluſam:tum quia in illa traditione meritò intelligi poteſt etiam incluſa conditio melioris, & altioris ſtatus, præſertim pertinentis ad totius Eccleſiæ bonum;tum etiam,quia, vt dicebam,per illam dignitatem non ſubtrahitur perſona religioni,ſed altiori modo illi cõiuncta manet. Nec deniqne peccat cõtra votũ obedientiæ;quia nullus religioſus promittens obedientiam intendit ſe obligare,in caſu tam particulari,& extraordinario:nec ſecundùm ius cenſetur includi in generali loquutione. Maximè quia omnes promittũt obediẽtiam ſecundùm regulam:hic autem caſus, nec ſecundùm regulam, nec contra regulam dici poteſt,ſed extra, vel ſupra regulã, quia eſt omnino altioris ordinis. Vnde etiã hîc in generali promiſſione obediendi in omnibus, intelligi poteſt incluſa conditio,niſi impediat tranſitum ad altiorem ſtatum,de quo plura paulo inferiùs. Pro hac ſentẽtia citatur Antonius de Roſellis tractatu de poteſtate Imperatoris,& Papæ.§. *Ex his deciditur*, n.54.in t.14.tractatuum.ſed nullum inuenio tractatum huius authoris ſub hoc titulo & in illo to. habetur tractatus de Indulgentiis. Et hãc opinionem tenet Andreas Barba.tract.de poteſtate Cardinalium p. 1. q. 1. num. 54. & 59. habetur tom. 13. tractatuum. p. 2. Neque contra illam obſtat axioma illud, quòd Religioſus non habet velle, aut nollle;quia illud ſecũdùm fictionem iuris dicitur,non quia non poſſit verum conſenſum prẹſtare,& validum,& firmum in his, in quibus non eſt ſubiectus; vnde illa fictio ſolùm habet locum in ea materia,quæ voto obediẽtiæ ſubiecta eſt,& prout illi ſubiicitur;quapropter reſolutio hæc apud me difficultatem non habet in cæteris religionibus, in quorum regulis, aut votis de his dignitatibus acceptandis, vel non acceptandis nulla fit mentio,aut prohibitio. In noſtra verò Societate nonnulla eſt difficultas:quia in 9. p. Conſtitut. cap. 3.§.13 prohibentur omnes admittere dignitatem extra Societatẽ ſine facultate Generalis, & cap.4.§.5.& c.5.§.6. idẽ prohibetur Generali, ſine conſenſu Societatis;quod valde ſpeciale eſt, & vtrumque approbatur à Paulo III. in ſua vltima bulla. Difficultas ergo eſt an hæc prohibitio extendatur ad Summum Pontificatum,& quantũ obliget,præſertim profeſſos,ratione ſpecialis voti, quod in ea materia emittitur;ſed hanc rem diſputabimus infrà in proprio tractatu,de Societate.

Difficultas ſola eſſe poteſt in Societate Ieſu reſpectu profeſſorũ.

11. An acceptatio Epiſcopatus ſit prohibita ex voto obedientiæ. Pars negatiua.

Ex hac verò reſolutione circa Summum Pontificatum oritur dubium in aliis Epiſcopatibus, an illa prohibitio acceptãdi Epiſcopatũ ſine cõſenſu Prælati,ſit ex natura rei,& ex vi voti obedientiæ, vel tãtũ ſit iure Eccleſiaſtico addita. Videtur enim nõ eſſe ex rei natura,quia in profeſſione, & voto obedientiæ includitur tacita cõditio, & exceptio, vt ſemper liceat tranſire ad meliorem ſtatum:ſed

(c) 2007 Ministerio de Cultura

status Episcopi est melior quàm status religiosi; ergo includitur in illa exceptione; ergo sicut non obstante professione, & voto obedientiæ, potest quis transire ad perfectiorem Religionem, sine consensu Prælati, ita etiam potest Episcopatum acceptare, sine illius consensu. Et cõfirmatur, quia votum obedientiæ, solùm fit secundùm regulam, status autem Episcopi est supra regulam; ergo non comprehenditur sub obedientiæ voto; ergo ex vi illius non prohibetur quis acceptare Episcopatum independenter à voluntate Prælati, quia illa non est materia obedientiæ religiosæ.

12. Pars affirmatiua.

In contrarium autem est, quia si hoc non esset ex natura rei inclusum in obedientiæ voto, non posset Ecclesia id probibere, quod est contra hypothesim: sequela patet, quia acceptare, vel non acceptare Episcopatum ab obiectio suo, & seclusa speciali necessitate, aut impedimento, est res supererogationis, & consilij; & similiter subordinare voluntatem suam alterius voluntati, in tali materia, etiam est opus supererogationis, & consilij: ergo non est materia præcepti, si voti obligatio non præcedat. Deinde, quanuis Episcopatus sit status perfectorum, nihilominus non est aptus ad perfectionem acquirendam, sed religiosus absolutè profitetur statum profectionis inquirendę; ergo in tali perfectione non includitur conditio, aut exceptio Episcopalis status, quia sunt diuersorum ordinum. Et ideo non est similis ratio de transitu ad arctiorem religionem. Et confirmatur: nam ob hanc causam diximus in superioribus votum simplex religionis non impleri assumpto Episcopatu, quanuis votum de laxiori religione satis impleatur ingrediendo strictiorem; ergo similiter in præsenti. Imò videtur esse à fortiori argumentum; nam si promissio religionis non impletur in Episcopatu; multo minus implebitur, seu seruabitur traditio natura sua spectata; ergo qui per professionem se tradidit religioni, ex vi illius non potest transire ad Episcopatum sine ipsius religionis consensu.

13. Opinio negans prohiberi Episcopatum sine licẽtia Prælati, ita potest fundari in iure.

Propter hæc autem vtriusque partis argumenta posset quis nouam dictorum iurium intelligẽtiam excogitare, negando esse prohibitũ religioso acceptare Episcopatum, sine consensu sui Prælati, quia nullum inuenitur ius, quod in specie de Episcopatu hoc prohibeat, vt iura referendo adnotauimus. Generales autem loquutiones intelligi possunt de aliis prælationibus, seu dignitatibus Ecclesiasticis infra Episcopatum constitutis, propter multiplicem diffentiam inter eas. Nam Episcopatus est status perfectionis, non verò reliquæ inferiores dignitates, vt suprà visum est, & ideo in reliquis omnibus fieret descensus ab statu religioso ad inferiora; in Episcopatu verò fit potiùs ascensus, iuxta c. *nisi cum pridem*, de renuntiatione: & ideo assumere quęlibet alia ministeria inferiora extra religionem, sine consensu Pręlati, est directè contra statum ipsum Religionis, & consequenter contra obedientiæ votum. Vnde quoad hanc partem iura illa nihil de nouo prohibent, sed declarant, & confirmant, quod ex vi voti erat prohibitum, & ad summum addunt irritationem consensus, & electionis. At verò ascensus ad Episcopatum ab statu religioso, non videtur esse contra ipsum statum, sed potiùs esse perfectio eius, & ideo ex se non videtur esse contra obedientiæ votum, etiamsi absque cõsensu Prælati fiat, quapropter mirum non est, quòd sub illa prohibitione iuris non comprehendatur. Accedit præterea, quòd ad Episcopatum nullus assumitur, nisi con-

A sentiente, vel confirmante Pontifice, qui potest Religiosum facere Episcopũ inuito Abbate; imò eo ipso quòd Pontifex consentit, vel offert Episcopatum, dare videtur religioso licentiam acceptandi illum: inferiores autem Ecclesiastici honores ab Episcopis sæpe conferri possunt, & ideo in illis magis necessaria fuit prohibitio, & de hac specialiter videtur loqui Gregorius in dicto cap. *quam sit*. Nam verba, quæ citabimus, non habetur in lib. Epistolarum, sed in Concilio Lateran. sub Gregorio, vbi prohibitio dirigitur ad Episcopum in hæc verba, *Nullus* (scilicet Episcopus) *monachũ sine testimonio vel concessione Abbatis sui in Ecclesia aliqua teneat, vel ad aliquem promoueat honorem*; vbi B sine dubio sermo est de Ecclesia, vel honore Episcopali. Et eadem ratione cætera iura poterunt eodem modo exponi. Quòd si iura hoc non prohibent, sanè difficile est, ex solo obedientiæ voto talem obligationem colligere, vt probant rationes priori loco adductæ: & fauet text. in cap. vnico 18. q. 1. ibi, *Quem* (scilicet monachum) *canonica electio à iugo regulæ Monasticæ professionis absoluit*, Vnde non est simile de promissione, & de professione iam facta; nam is, qui tantùm promisit religionem, si fiat immediatè Episcopus, omnino priuatur statu religioso, & transit ad terminũ absque via, & ita non implet promissionem: qui autem post professionem fit Episcopus, non amitC tit suum statum, quia verus religiosus manet, sed perficit illum; & ideo etiamsi inuito Prælato id faciat, nihil agere videtur contra suum statum, & consequenter nec contra obediẽtiam promissam.

Nihilominus absolutè dicendum censeo, prohibitum esse religiosis acceptare electionem de se factam ad Episcopatum sine consensu sui Pręlati. Hoc præcipuè fundatur in nouo iure Bonifacij dict. cap. *si religiosus*: nam antiquum decretũ Concilij Lateranensis sub Gregorio, parum profectò probat, vt expẽdimus; tamen cùm Bonifacius absolutè loquatur de electione ad prælationem extra suam religionem, & Ecclesiam, non potest à nobis limitari ad prælationes Episcopatu inferioD res; præsertim cùm ab interpretibus ibi, & doctoribus generaliter id intelligatur, & ad Episcopatum extendatur, vt patet ex Doctoribus suprà citatis, & ex Syluestro verbo *Religio* 7. q. 6. & 9. Et idem sentit Angelus verbo *Electio* n. 30. An verò hæc prohibitio sit de solo iure Ecclesiastico, vel ex vi voti obedientiæ, & consequenter an sit tantùm à tempore Bonifacij, vel semper coniuncta fuerit cum statu religioso, non satis constat propter rationes vtrinque adductas. Mihi autem videtur spectata sola rei natura, potuisse vtroque modo fieri votum obedientiæ religiosæ, & intentione, scilicit, se obligandi ad non relinquendum illum statum, etiam propter Episcopalem, sine cõE sensu Prælati religionis, vel alterius habentis superiorem potestatem, quia hoc reuera non est cõtra dignitatem Episcopalem: nam licèt perfectior sit, requirit tamen multam perfectionem, & non parum habet periculi, propter magnam obligationem cum maiori libertate, potentia, honore, & abundantia rerũ temporalium cõiunctam; & ideo ad propriam perfectionẽ multũ expedire potest, illum non acceptare sine consensu Pręlati. Et hoc satis confirmat institutum Societatis, in quo specialiter hoc cautum est, & à summis Pontificibus probatum. Potuit etiam religiosa professio fieri cum intentione non relinquendi illum statum sine consensu superioris, nisi propter alium perfectiorem, siue religiosum, siue Episcopalem: nam

14. Resolutio vera. Acceptatio Episcopatus sine consensu Prælati iure Ecclesiastico religiosis prohibetur

Dubitatio, an etiam ex voto obedientiæ sit prohibita.

Societas hoc specialiter profitetur.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

nam hæc intentio & hic modus traditionis, & obligationis non est contra substantiam status religiosi, nam licèt prior fortasse sit perfectior, hic posterior sine dubio est sufficiens ad substãtialem obedientiam religiosam; quod satis probant omnia, quæ adduximus. Quapropter seclusa declaratione, aut iuris communis, aut iuris specialis religionis, difficile est definire, quæ fuerit in hoc intentio, vel fundatorum religionum, vel profitentium illas; sed ex communi vsu, sensu ac praxi vniuscuiusque Religionis iudicandum esse.

15. Resolutio. Probabilius est acceptationem Episcopatus esse prohibitam ex voto obedientiæ, & solã irritam ex iure Ecclesiastico.

Certitudo ergo huius obligationis ex dicto iure Ecclesiasticò orta est. Si tamen attentè legatur ratio illius cap. *si religiosus*, & cap. *quorundam*, de electione in 6. verisimilius esse intelligetur hoc ius quoad hanc partem esse potiùs declaratiuũ, quàm constitutiuum; & ante illud seruatum esse, vt Religiosi non præberent consensum huiusmodi electionibus sine suorum Prælatorũ facultate: quia abdicatio voluntatis intelligitur fuisse absoluta, & vniuersalis, etiam quoad hunc effectum; quia verò propter solum votum talis acceptatio non erat irrita, ideo hoc fuit de nouo additum per illud ius; & ideo in illo non sunt verba prohibentia, sed irritantia scilicet, *Consensus sic præstitus non teneat.* & statim, *In pœnam præsumptionis illius electio eadem ipso facto viribus vacuetur.* Supponitur ergo præsumptuosum esse illum consensum, non solùm contra illud ius, sed contra ipsam professionem, & obedientiam religiosam.

Obiectio.

Dices ergo, talis religiosus acceptans electionem Episcopatus sine voluntate superioris censendus erit apostata, quia omnino se subtrahit, vel subtrahere vult à iugo religionis contra obligationem suæ professionis.

Responsio.

Nõ est apostata acceptans Episcopatũ sine consensu Prælati.

Respondetur quòd licèt sit inobediens, non tamen apostata, quia acceptando electionem (etiamsi rata esset, tam electio, quàm acceptatio) nõdum est factus Episcopus, donec saltem per Pontificem confirmetur, & tunc iam authoritate Papæ transfertur ad alium statum, & liberatur à priori obedientia, ideóque nulla intercedit apostasia. Imò licèt authoritas Papæ nõ esset necessaria, ille ascensus etiam contra voluntatem Prælati factus ex obiecto suo non est apostasia: quia nec exuitur habitus, nec deseritur substantialis status, & obligatio eius, sed solùm fit quædam inobedientia, ex qua ratione alterius effectus sequitur exemptio à priori obedientia.

16. Difficultas suprà tacta resoluitur.

Vnde obiter respondetur ad difficultatem suprà tactam, cùm Episcopatus conferatur à summo Pontifice, quomodo in illius acceptatione possit religiosus pendere ab inferioribus Prælatis, cùm volũtas Pontificis superior sit. Respõdetur enim, licèt collatio, seu donatio Episcopatus fiat à Pontifice, electionem tamen non fieri ab ipso, sed antecedere eius confirmationem, licentiam autem Prælati religionis solùm requiri ad acceptandam electionem.

Si Papa offerat religioso Episcopatum, potest illũ acceptare sine consensu sui Prælati. Obiectio diluitur.

Quapropter vbi nulla electio præcedit, si Pontifex ipse immediatè offerat alicui religioso Episcopatum, nõ censeo indigere (in rigore præcepti) licentia sui Prælati ad illum acceptandum: quia Pontifex est supra omnes Prælatos. Dices, licèt Pontifex immediatè offerat, censetur offerre iuxta ordinarium ius, & ideo dare dependẽter à consensu Prælati. Respondeo ius ordinariũ solùm esse circa electionem, sub qua nõ comprehenditur propriè Pontificis collatio, seu oblatio. Nec est verisimile, Pontifices voluisse prouisiones à seipsis immediatè factas huic iuri submittere, quod ex ipsis etiam verbis allegatorum iuriũ non obscurè colligitur, si attentè expendantur. Quare

A quando Pontifex immediatè offert prælationem, censendus est (nisi aliud explicet) dare facultatem ad acceptandam illam; sicut si offert pecuniam, censetur dare facultatem accipiendi illam; nec peccaret contra paupertatem religiosus illam accipere sine licentia alterius Prælati.

17. Dubitatio specialis circa alios modos offerendi Episcopatum præter electione.

Sed quid de aliis modis, quibus præter electionem potest offerri Episcopatus alicui religioso, ab aliis Principibus, vel Prælatis infra Summum Pontificem? poteritne Religiosus acceptare sine cõsensu sui Prælati? Videtur enim posse, quia illa non est electio, sed vel postulatio, vel præsentatio; iura autem solùm loquuntur de electione. In contrarium autem est, quia electio & postu-

B latio parificantur in iure, & maximè circa præsentem materiam, vt patet ex c. *quorundam*, de electione in 6. Et ratio esse potest, quia hoc ius non est constitutiuum, sed declaratiuum, vt dixi, & ideo extenditur ad omnia in quibus est æqualis ratio.

Resolutio sub distinctione.

Distinguendũ autem videtur, quia vel prouisio (quocunque speciali nomine vocetur) talis est, vt per eam acquiratur ius personæ prouisæ ad Episcopatum, vt contingit in electione; vel nullum ius ei acquiritur, vt in pura præsentatione. In priori casu censeo procedere doctrinam datam in quocunque genere prouisionis, ita vt sit necessaria facultas Prælati ad præstandum consensum, saltem vt licitè fiat, quod planè supponitur in di-

C cto c. *quorundam*. Et ratio est, quia religiosus ex vi sui status, & voti obedientiæ nullum contractum facere, aut ius firmum acquirere potest sine licentia Prælati. Item quia illa prouisio habet vim cuiusdam electionis, ita vt noua electio non requiratur, vt Panormit. & alij infrà citandi docent. Vnde propter contrariam rationem non procedet doctrina data in præsentatione, per quam nullum ius acquiritur Religioso. Patet, quia nec verba iuris in rigore comprehendunt hunc casum, nec ratio obligationis ex vi voti similis est. Quando autẽ acquiratur ius per postulationem, vel aliam similem prouisionem, non spectat ad hunc locum. Videantur Panormitan. & alij Doctores in

D rubrica, & in cap. 1. & cap. *postulationem*, de postulat. Prælat. Syluest. verb. *Postulatio* q. 6. & 7. Angel. n. 4.

18. An ex vi voti obedientiæ possit præcipi acceptatio Episcopatus. Prima opinio.

Superest dicendum de alio membro affirmatiuo, an scilicet ex virtute voti obedientiæ possit præcipi religioso, vt acceptet Episcopatum. Duæ sunt enim extremæ sententiæ. Vna est nec summum Pontificem posse hoc præcipere, siue per iurisdictionem suam, siue in virtute voti. Refert D. Th. in 4. d. 29. art. 4. ad 4. quia consensus debet esse liber: sed hoc nullius momenti est, quia præceptum non tollit libertatem, aliàs nec votum posset obligare ad professionem religionis, quia etiam illa non fit sine consensu libero. Apparen-

E tiùs fundari possent, quia Pontifex non potest obligare religiosum ad strictiorem religionem; ergo nec ad statũ Episcopi, qui est perfectior.

Secunda opinio.

Alia verò sententia est, ex vi voti obedientiæ posse religiosum obligari ad acceptandum Episcopatum, & ideo non solùm summũ Pontificem, sed etiam Prælatum, saltem Generalem, posse hoc præceptum imponere propter potestatẽ dominatiuam quam habet in personam Religiosi, & vniuersalem administrationem totius religionis, ad cuius magnum bonum potest hoc pertinere.

19. Assertio prima. Pontifex potest præ-

Sed imprimis dicendum est, hanc materiam non esse extra latitudinem præcepti; ideóque saltem à summo Pontifice ratione iurisdictionis supremæ præcipi posse. ita docet D. Th. suprà. & 2. 2. q.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

cipere religioso, vt Episcopatum acceptet in casu necessitatis grauis.

D. Thom. Turrecrem. Soto. Richard. Hostiens. Alens. Panorm. Gloss.

2.q.185.a.2. Turrecremata tractatu de potestate Papæ q.17. Sot. lib.10. de iust.q.2.a.2. Richardus quodlib.3.q.21. Idem sentit glossa c. *ante omnia*, verbo *mihi* 40. dist. Hostiens. in summa tit. de voto, §. *Quot sint species*. Astensis in summa 2.p.lib.6. tit.43.a.2.q.64. Panorm.c. *per tuas*, de voto n.5. & alij communiter. Et in primis certum est ex obligatione charitatis posse aliquem teneri ipso iure diuino ad acceptandum Episcopatum, quia lex charitatis obligat ad procurandum commune bonum, præsertim spirituale, prætermisso quocunque priuato commodo illi repugnante; quia iuxta ordinem charitatis publica vtilitas priuatæ præferenda est, vt ad hoc propositum dixit Innocentius III. in cap. *licet*, de regularibus. Quando ergo publica Ecclesiæ necessitas tanta est, vt spirituale bonum eius multum periclitetur, nisi à tali persona Episcopatus acceptetur, charitas per se obligat ad acceptandum illum, etiamsi ab homine præceptum non imponatur. Vnde à fortiori constat, si Pontifex id præcipiat, quasi declaratiuo præcepto (vt sic dicam) declarans nimirum esse casum eminentis necessitatis, tunc omnino obligari, nisi omnino euidenter constaret, non esse veram talem necessitatem, & Pontificem ex falsa præsumptione vel informatione id agere; quod vix potest in tali materia cõtingere. In omni alio verò casu, etiam dubio, standum est iudicio, & declarationi Pontificis: nam hoc ad minimum debitum est eius potestati, & authoritati; & in eo saltem casu locum habet, quod in epistola 1. Clementis ex ore Petri significatur, peccatum esse non obedire Petro prælationem iniungenti, & quod in can. 37. Apostolorum præcipitur communione priuari eum qui Episcopi non susceperit officium, & curam populi sibi commissam. Et simile decretum habetur in Concilio Antiocheno sub Iulio c. 17. & 18. In quibus tamen decretis obseruandum est in eis sermonem esse de Episcopo iam consecrato, qui munus Episcopale suscipere recusat: imò iuxta quandam versionem quam sequitur Iuo p. 5.c.148. sermo est de Episcopo qui non vult ire in Ecclesiam, cui fuerat ordinatus, & in idem redit, quod Gratianus ait c. *si quis Episcopus per manus*, d. 92. *Et sibi commissum ministerium subire neglexerit, neque acquieuerit ire ad Ecclesiam sibi commissam*. Iuxta quæ verba ibi non est sermo de obligatione accipiendi Episcopatum, sed ministrandi in Episcopatu suscepto; & reuera idem sonant verba canonis Apostolici, *Si quis ordinatus Episcopus non suscipit ministerium & curam populi sibi commissam*. Nemo enim consecratur Episcopus, nisi in ordine ad aliquam Ecclesiam, cuius cura illi demandata, & ab eo suscepta est, & in eo obligatio est longè maior, quia turpiùs eiicitur, quàm non admittitur obligatio. Vnde etiã nunc, sine speciali necessitate, vel præcepto, sed communi iure semel factus Episcopus, non potest onus deponere sine licentia Pontificis, cap. *nisi cum pridem* de renuntiatione, cap. *licet* de Regularibus. Meliùs autem hoc probatur ex cap. *vos autem* 16.q.1. ibi, *Si quam operam vestram mater Ecclesia desiderauerit, nec elatione auida suscipiatis, nec blandiente desidia respuatis*; & infrà, *Nec vestrum otium necessitatibus Ecclesiæ præponatis*. quæ verba sumpta sunt ex Augustino epistola 81. item ex c. *displicet* 23.q.4. sumpto ex eodem Augustino epist. 204. ad Donatum, vbi vt ostendat rectè hominem cogi ad id, quod necessariũ est ad salutem, adducit exemplum. *Quia multi, vt Episcopatum suscipiant, tenentur inuiti, perducuntur, includuntur, custodiuntur, & tanta patiuntur, quæ nolunt, donec adsit voluntas suscipiendi operis bonum*: & epistola 148. ad Valerium hoc modo dicit, sibi fuisse vim illatam ad accipiendum Episcopatum; quanuis non de vi præcepti, sed de vi moralis coactionis possit intelligi.

Prædicta decreta intelliguntur de Episcopo consecrato.

20. Assertio secunda. Etiam extra casum necessitatis potest præcipere. Fundamentum.

Veruntamen non tantùm in casu prædictæ necessitatis, sed etiam extra illum potest Pontifex hoc præceptum imponere, & ita loquuntur Doctores citati. Et sanè in illis casibus, in quibus Augustinus suprà loquitur, nec constat, nec satis verisimile est, semper interuenisse illam grauissimam Ecclesiæ necessitatem. Ratio autem est, quia Pontifex habet supremam potestatem ligandi, & secundùm eam habet omnem potestatem conuenientem ad regendam Ecclesiam, & præsertim ad prouidendum illi de pastoribus necessariis; ergo potest obligare vnunquenque tam religiosum, quàm secularem, vt acceptet munus Episcopi, quoties indicauerit ad commune bonum Ecclesiæ expedire, etiamsi non vrgeat extrema necessitas. Vnde optimè Gregor. 1. p. Pastoralis, c. 6. de hac re agens, inquit, *Tunc humilitas ante Dei oculos vera est, cùm ad respuendum hoc, quod vtiliter subire præcipitur, pertinax non est*. Et confirmatur, quia Rex, vel Imperator habet potestatem præcipiendi subditis, vt acceptent munera, vel magistratus ad gubernationem Reipublicæ conuenientes: vnde lib. 10. Codicis tit. de decurionib. l. 18. dicitur, *Si ad magistratum nominatim aufugerint, requirantur; & si pertinaci animo eos latere potuerit, his ipsorum bona permittantur, qui ad eorum munera vocabuntur*. Et multa similia habentur eodem lib. tit. de excusationibus munerum. Multo ergo perfectior erit hæc potestas in suppremo Ecclesiæ Principe. An verò tanta in illo sit, vt pro solo suo arbitrio cuicunque idoneo hoc præcipere possit, speculatiuè quidem controuerti potest; practicè verò, ac moraliter Pontifici præcipienti obediendum est, præsertim si post vnam, vel alteram supplicationem in sua volũtate persistat: quia semper superioris præceptum iustum æstimãdum est, nisi oppositum euidenter constet: & quia licèt per alios fortè posset sufficienter prouideri Ecclesia, Pontifex potest habere speciales rationes, ob quas huic potiùs, quàm illi præceptum imponat; & quanuis eas non habeat, quia quilibet eorum posset se excusare, ideo necesse est, vt Põtifex possit quemlibet eorũ pro sua volũtate cogere, dummodo duæ cõditiones concurrant, quòd Ecclesia indigeat, & quòd persona idonea sit. Imò addit Hostiensis suprà contra Hugonem in c. *si dominus*, & c. *qui resistit* 11.q.3. etiamsi quis vouisset, vel iurasset non esse Episcopus, teneri ad obediendum Pontifici præcipienti, quia talis conditio, seu exceptio debet intelligi implicitè contenta, c. *venientes* de iureiurando. c. *non est*, de voto. nec tenetur examinare, an sit alius dignior, nécne: sed hoc remittere iudicio Pontificis.

Gregor.

Confirmatio.

Dubitatio, an pro suo arbitrio hoc præcipere possit cuicumque idoneo.

Tradita doctrina procedit etiam quando præcessit iuramentũ, vel votum non acceptandi.

21. Assertio tertia. Hoc præceptum non est, neque esse potest materia voti obedientiæ. Probatur primò.

Addendum verò est hanc non esse propriè materiam voti obedientiæ, & ideo ex vi illius neminem posse obligari ad acceptandum Episcopatum; probatur primò, quia suprà ostensum est, Episcopale munus per se spectatum non esse materiam voti; quia licèt si bonum opus, & magnæ charitatis, tamen propter conditiones, quas habet adiunctas, honoris, potẽtiæ, ac periculi, & propter magnam perfectionem, quã prærequirit; ideo voluntaria eius professio, seu acceptio, non cadit sub consilio, sed regulariter melius est, dum non præcipitur excusare, vt sentiũt Aug. & Gregor. locis paulò

(c) 2007 Ministerio de Cultura

paulò antea citatis. Ergo eadem ratione non est materia voti obedientiæ acceptatio Episcopatus, quando aliàs non præcipitur ab eo, qui ex propria iurisdictione, ac secluso voto illud potest præcipere. Secundò hoc ipsum colligitur ex principio suprà posito, quòd votum obedientiæ non obligat ad obediendum circa transitum, quia solùm obligat secundùm regulam, ad quam huiusmodi transitus non pertinet, quia Episcopalis status non pertinet ad regularé vitam, quam tantùm respicit obediétiæ votum, iuxta doctrinam D. Th. quodlib. 10. a. 10. & aliis locis in superioribus allegatis. Vnde colligitur non posse generalem alicuius religionis, & à fortiori, quemcunque alium Prælatum eius, præcipere alicui religioso subdito, vt acceptet Episcopatum. Patet, quia nec illa est materia voti obedientiæ, vt probatum est, nec iurisdictio horum Prælatorum, ad hoc extenditur, quia non est proportionata materiæ obedientiæ, & vitæ regulari. Vnde solùm illis demandata est cura suæ religionis, non vniuersalis Ecclesiæ, ad quam spectat Episcoporum prouisio, vt bene attigit Ludouicus Lopez in suo instructorio cap. 56. Imò inde concluditur, nec summum Pontificem posse hoc præcipere Religioso ratione voti obedientiæ, sed solùm ratione suæ iurisdictionis, quia votum obedientiæ non habet aliam materiam, nisi regularem, vt sic dicam, etiam respectu Summi Pontificis.

Probatur secundò.

Corollariũ. Nullus religionis Prælatus hoc præcipere potest.

23. Obiectio.

Dices, Prælatum religionis posse obligare subditum ad acceptandum beneficium, habens adiũctam curam animarum: ergo & Episcopatum. Videtur enim æqualis ratio. Respondetur in primis negando paritatem rationis; nam per Episcopatum ita mutat religiosus statum, vt subtrahatur ab obedientia Prælatorum religionis, & quodammodo desinat esse membrum illius corporis, argumento c. 1. 18. q. 1. per inferiora autem beneficia non fit tanta mutatio; sed potest religiosus manere sub obedientia sui Prælati, quamuis beneficium habeat. Est autem difficile intellectu, quòd Prælatus possit præcipere subdito aliquid, per quod subtrahatur à sua obedientia: facile autem, quòd præcipiat ministerium sub obedientia sua exercẽdum. Deinde in statu Episcopali multo magis est periculi, quàm in inferiori, nõ solùm maioris obligationis, sed etiam propter maiorem libertaté, honorem, potentiam, & rerum abundantiam; in quibus omnibus magis distare videtur ab humili religiosorum statu. Rursus, religiosus semel factus Episcopus, non potest per voluntatem superioris Episcopatu priuari; vt per se constat; potest autem priuari beneficio inferiori, etiam sine speciali causa. Argumento cap. *ad nostram*, & cap. *porrectam*, de confirmatione vtili, in quibus dicitur, non solere summum Pontificem, iure ordinario confirmare religiosis beneficia ad vitam, significans religiosos semper esse mouibiles ad nutum. Quod etiam colligitur ex cap. *cùm ad monasterium*, versicul. *Tales*, de statu monach. & est communis resolutio Canonistarum, vt notat Nauar. comment. 2. de Regularib. n. 65. in fine, & comment. 4. n. 23. vers. *Quartò*. qui ex eadem sententia communi addit limitationem, nisi malo animo procedat; nam tunc poterit subditus agere contra superiorem, vt restituatur: quod magis æquitate rationis, & consuetudine, quàm iure aliquo niti Nauarrus significat. Dico tamen, quamuis Prælatus malo animo subditum spoliet beneficio, factum teneri, quia reuera subditus non est dominus, neque habet perpetuum ius, quod satis est nostro instituto. Potest autem in hoc casu subditus conqueri coram maiore superiore, & ab illo restitui: & hoc est, quod docet Innocentius in cap. *insinuante*. qui cler. vel vou. semper autem accipiet beneficium dependenter à voluntate superioris; est ergo illa differentia regularis scilicet per se loquendo, & exceptis priuilegiis Pontificiis, vel prioratibus, quę per electionem canonicam conferuntur, iuxta cap. *Monachi*. cum Gloss. ibi, de statu Monach. Vltima differentia, & quæ ad rem maximè spectat, est, quia ministerium Episcopale non pertinet ad regularem vitam, & ideo non continetur sub materia obedientiæ religiosæ; alia autem beneficia possunt contineri sub ministeriis vitæ regularis.

Prima responsio.

Prelatus potest subditũ obligare ad acceptãdum beneficium curatum.

Itẽ potest illũ tali beneficio priuare sine causa, quãuis procedat malo animo.

24. Secunda responsio. Prelatus nõ potest subditũ obligare ad beneficiũ seculare, sed tãtùm ad regulare.

Vnde respondetur secundò, distinguendo antecedẽs; negandum est enim de beneficiis secularibus, esto admittatur in regularibus, quæ per religiosos talis monasterij gubernari consueuit. Vtrũque docuit Nauarrus dict. com. 4. n. 23. & primũ sumitur ex dict. cap. *Monachi*, & ex cap. *cum de beneficiis*, de præbend. in 6. & ratio est, quia talia beneficia, & eorum cura sunt omnino extra regulam, & nec directè, nec indirectè pertinent ad vitam regularem, & consequenter, nec ad obedientiam talis Prælati. Ratio autem alterius partis est opposita, quia illa beneficia & eorum ministeria pertinent propriè ad munera talis religionis, seu monasterij, & ideo cadunt sub materia obedientiæ Prælatorum eius, argumento cap. *quorundam*, de elect. in 6. ibi, *Extra administrationes proprij ordinis*, & cap. *cùm singula*, §. *prohibemus*, de præbend. in 6. Et hoc titulo interdum coguntur religiosi per præcepta suorum Prælatorum ad suscipiendum munus Parochorum apud Indos, quia iam illud ministerium ex dispensatione Pontificum talibus religionibus appropriatum est. Episcopale autem beneficium, vel seculare, dici potest, vel certè eandem habet cum illo rationem, quia extra ministerium regulare est, vt dixi, & Prælatus religionis illius acceptationem præcipere non potest.

Vide Ludouicũ Lopez dict. cap. 56.

Capvt. XI.

Cui parendum sit ex vi voti obdientiæ religiosæ.

Cvm obedientia sit virtus, quæ ad alterum suo modo ordinatur, in obiecto suo, seu materia, aliquo modo includit personam, cui obedientia præstanda est; & ideo votum obedientiæ eadem includit virtute, quapropter, vt materia, & obligatio huius voti, prout in religione fit, exactè explicetur, necesse est aliquid attingere de persona, cui ex vi illius obediendum est; nam sicut relatio non potest satis cognosci sine termino, ita neque hæc obedientia sine tali persona. 1.

Primùm ergo statuendum est, ex vi huius voti tantùm homini parendum esse, seu Deo per hominem præcipienti. Itaque votum hoc non obligat ad obediendum Deo præcipienti per seipsum, neque etiam si præciperet per Angelum, vel quouis alio extraordinario modo; Probatur primò ex forma emittendi hoc votum, quæ solet esse, *Promitto tibi Præposito generali, & successoribus tuis obedientiam*; vel. *promitto in hac religione obedientiam secundùm talem regulam*, vel alio simili modo, vt in superioribus visum est. Nec refert, si quis di- 2.

Assertio prima. Votum obedientiæ solùm homini, seu Deo per hominẽ præcipienti parendum obligat. Probatur primò.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

eat frequenter dici, *Voueo, aut promitto Deo, & tibi*; nam, vt sæpe dixi, illi duo datiui casus sub diuerso respectu ponuntur: Deus enim est persona cui fit votum, Prælatus autem ponitur vt persona, cui vice Dei obediendum est ex voto; ita enim intellexerunt, & interpretati sunt hác obedientiam omnes institutores religionum; eadémque est intentio profitentium illam. Secundò idem patet ex fine huius voti, qui est, vt homo per hominem dirigatur in his, quæ ad perfectionem pertinent, vt docet D. Thom. 2.2.q.186.art. 5. ad hoc propositum adducens sententiam V. Synodi, quæ refertur in cap. *hoc nequaquam* 6.q.1. *Monachorum subiectionis habet verbum & discipulatus.* Item cùm status religiosus sit regulariter in humana communitate, vt subsistere, & conseruari possit; necessaria est obedientia ad hominem. Denique vt homo obligetur obedire Deo per se præcipienti, non est necessarium votum; nam Deo ratione suæ connaturalis potestatis obedientia debetur; hoc autem fit de obedientia supererogationis, id est, de his rebus, quæ secluso voto non caderent sub obligationem, vt D.Th. suprà ad 1. docet; & ob hanc etiam causam debet esse ad hominem, seu per hominem. Vnde fit, votum hoc non obligare ad obediendum Deo præcipiéti per legem naturalem, vel per legem diuinam positiuam: vnde nec paccatum Religiosi contra has leges habet peculiarem malitiam, ex circunstantia voti obedientiæ; nec ob eam causam necesse est tale votum in confessione explicare; in quo omnes Doctores consentire videntur saltem per taciturnitatem quia nullus eorum oppositum dixit, nec talem circunstantiã explicauit. Et hoc etiam confirmat assertionem positiuam, quam de Angelis probare necesse nõ est, quia est res per se nota: imò Angeli sua authoritate nihil homini præcipere possunt, sed solùm intimare præceptum Dei. Idéque est de hominibus beatis: Intelligatur ergo assertio de homine Viatore, sub homine tamen proportionatam hominis congregationem comprehendimus.

Probatur secundò.

D. Thom.

Probatur tertiò.

Peccatũ religiosi cõtra legem naturalem & diuinã positiuã nonhabet specialé malitiã ex circũstãtia voti obedientiæ.

[...]tis etiam obedire non oblig[...] votum.

3. Assertio secunda.

Votũ obedientiæ solùm obligat obedire homini, cui religiosus se tradidit.

Dico secundò, hoc votum non obligat ad obediendum cuilibet homini, sed illi cui religiosus voluntariè se tradidit. Itaque ex vi huius voti, non tenetur religiosus obedire Ecclesiæ, aut Prælatis eius, vt tales sunt sed præcipientibus ex vi solius iurisdictionis, quam à Christo habent mediatè vel immediate. Cuius signum à posteriori esse potest, quia religiosus faciens contra præceptum Ecclesiæ, frangendo ieiunium, v.g. vel omittendo sacrum in die festo, non peccat grauiùs ex circũstantia voti obedientiæ, ita vt faciat sacrilegium contra votum; nec etiam eo titulo talem conditionem personæ in confessione explicare necesse est. A priori ratio est quia religiosus non vouet obedientiam, secundùm præcepta Ecclesiæ, nec vouet obedientiam aliàs necessariam, sed voluntariè superadditam, quod solùm ad perfectionem necessarium erat vt D.Th. suprà notauit. Atque eadem ratione non pertinet ad hoc votum obedientia parenti carnali debita, etiam quatenus in persona religiosi manere potest; quia illa non fũdatur in traditione volũtaria, sed in naturali vinculo; & ideo licèt per se ex naturali lege necessaria sit, non cadit sub promissione, vel intentione, sic vouentium. Præterea licèt fingamus religiosũ professum aliàs esse seruum, seu mancipium, qui domino obedire tenetur; illa obedientia non pertinet ad hoc votum, nec votum hoc respicit illum dominium, quia eius dominium non fundatur in hac voluntaria traditione, sed regulariter magis coacta est illa subiectio, quàm voluntaria; vel licet fingamus ortam esse ex voluntaria traditione, tamen & illa traditio est longe diuersa rationis, quia non est religiosa, sed cõtractus mere humanus, & est valde extrinseca & accidétaria ad hoc obediétiæ votũ. Vnde etiási contingat coniũgi simul in eadé persona religiosa, nõ pertinet per se ad perfectionem, & ideo votum obedientiæ ad illam non extenditur, sed supponitur obseruanda quantum ex lege iustitiæ necessarium est, supposito pacto.

Probatur à priori.

Obedientia debita paréntibus, vel dominis, nõ pertinet ad hoc votum obedientiæ.

Hinc autem oriuntur quæstiones, quæ à Doctoribus tractari solent, quando contingit religiosum habere plures, quibus aliis titulis, præter votum, obedientiam debeat; an præferre debeat cæteris Prælatum, cui per votum se obligauerat, quando non potest simul omnibus satisfacere, vt quando religiosus est filius familias, an plus debeat obedire Prælato, quàm parenti, vel si sit seruus, plus Prælato quam domino, vel si non sit extemptus, an plus Prælato quàm Episcopo, vt Episcopus est. De quibus videri potest D. Th. in 2.d. 48. dub. vlt. circa literam, Syluest. verb. *Obedientia* q.10. Angel. verb. *Obedientia* n.10. & verbo *Religiosus* n.32. ex quibus regula hæc generalis, & cum proportione applicanda sumitur, in his omnibus euentibus, vnũquemque esse præferendum in eo quod ad illum pertinet. Aduertit enim D.Tom. duobus modis posse multis debere obedientiam, primo cum perfecta subordinatione eorum inter se, quia nimirum potestas vnius ab alio manat, vel omnino pendet, & tunc nulla est difficultas, quia semper maior superior præferendus, est quia minor comparatione illius nullam habet potestatem; hac enim ratione nemo potest obligari præcepto hominis contra præceptum Dei, nec præcepto gubernatoris, contra præceptum Regis. Secundò modo possunt plures habere potestatem præcipiendi eidem personæ, sine subordinatione, vel dependentia, sed diuersis titulis quasi disparatis, & tunc necesse est aliquem ordinem seruare, ne oriatur perplexitas & confusio; necesse est ergo, vt habeant inter se diuisas iurisdictiones, vel materias distributas, vt vnusquisque in sua sphæra præferatur. Quòd si simul pæcipere contingat, quæ simul fieri non possunt, oportebit, ex materia & circunstantiis discernere, ad quem eorum in tali opportunitate pertineat præcipere, vt ille præferatur. Vt autem hæc generalis doctrina ad præsentem materiam applicetur, supponere oportet, votum obedientiæ solùm obligare in his, quę licita sunt: si ergo contingat præceptum eius, qui in virtute huius voti potest præcipere, opponi præcepto alterius alio diuerso titulo præcipientis, considerandum est an præceptum Prælati, etiam supposito tali statu personæ, & occurentibus talibus circunstantiis, sit contra proprium ius alterius præcipientis; nam si ita sit, non obligabit votum, quia nemo potest promittere aliquid contra ius alterius: si autem non sit contra ius alterius, quia vel iam cessauit, vel non extenditur ad talem materiam, tunc Prælatus, cui ex voto obedientiæ debetur præferendus est.

4. Difficultas, cui potiùs parendum, quãdo multis debetur obedientia aliis titulis prẽter votũ.

Resolutio prima.

Resolutio secunda.

Hac ergo ratione, religiosus plus obedit spirituali parenti, quàm carnali, quia ius parentis carnalis cessauit per traditionem in religione Deo factam. An verò in aliquo casu propter parentis necessitatem præferendus sit pater carnalis spirituali, superiùs disputando de ingressu religionis tractatum est, & in præsenti neutrum

5. Plus obediẽdum spirituali, quã carnali parenti.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

trum refert; quia licèt daremus in aliquo casu subueniendum esse parenti carnali, etiam prætermisso præcepto Prælati religionis, id non erit propter præceptum ipsius parentis, sed immediatè propter diuinum, ac naturale præceptum, ideóque in hac comparatione generalis regula assignari potest, obediendum esse spirituali Prælato ad quem votum obligat. In alia verò comparatione de seruitute, & obedientia religiosa, supra etiam vidimus professionem religiosam non auferre iustam seruitutem, & ideo quandiu Dominus præcipit ea ad quæ habet ius, ex vi sui dominij non potest impediri per obedientiam Prælati, quia iam esset iniusta. In aliis verò, quæ vel ad bonum animi spectant, vel seruituti alteri debitæ non repugnant, Prælato ex voto obediẽdum est. Idem cum proportione censent dicti authores de comparatione inter Episcopum & Prælatum quoad religiosos non exemptos: nam in exemptis nulla est comparatio, quia per professionem desinunt esse sub Episcopo, & loco illius suum proprium Prælatum habent. De non exemptis autem D. Thomas ait, quoad disciplinam Ecclesiasticam debere Episcopum præferri: quoad regularem verò, Prælatum suum. Et prior quidem pars certissima est, quia quoad eam materiam Episcopus retinet iurisdictionem suam, à qua non potuit religiosus eximi sua voluntate, quantuncunque obedientiam alteri promittat, & ideo exemptio nunquam fit, ex vi voti, sed per priuilegium summi Pontificis. De altera verò parte est mihi difficultas, quam statim tractabo.

Plus obediẽdũ domino, quàm Prælato.

Item Episcopo.

6\. *Assertio tertia. Votum obediẽtiæ obligat ad parẽdũ omnibus Prælatis religionis seruato ordine inter illos.*

Tertiò ergo dicendum est, votum obedientiæ obligare ad obediendum omnibus Prælatis religionis, respectiuè. Sensus est, vnunquenque obligari respectu Prælatorum illius religionis, cui se tradidit; quia verò in eadem religione sunt multi Prælati; vnumquenque religiosum obligari ad omnes, sub quibus constitutus est, seruato respectu, & ordine inter eos. Habent enim illi inter se subordinationem, quia eorum potestas si propriè loquamur, vna tantùm est, idémque fundamentum habet, scilicet votum, & professionem, & ideo non est in multis, nisi cum ordine ac dependentia, aliàs sequeretur confusio, & perplexitas: & ideo obedientia etiam, & subiectio, non æqualiter respicit omnes, sed respectiuè, ita vt maior semper minori præferatur. Quæ omnia facilè probantur: nam quòd hoc votum obliget ad omnes hos Prælatos, constat tum ex ipsa forma vouendi, in qua interdum hoc expressè ponitur, *promitto* (scilicet) *tibi, & locum tuum tenenti, vel successoribus tuis*: & idem est si fiat promissio obediendi sub hac regula, vel secundùm talem regulam: tum etiam quia in omnibus illis est eadem potestas: vnde licèt materialiter sint plures, formaliter sunt quasi vnus. Quòd autem hæc obligatio ad plures sit cum dicto respectu, patet, tum quia obligatio ad alterum accommodatur potestati alterius; tum etiam, quia aliàs non esset recta, neque ordinata obedientia.

Probatur prior pars.

Probatur posterior pars.

7\. *Difficultas, an præceptũ superioris Prælati præferendum sit inferioris contrario. Resolutio est affirmatiua.*

Dubitari autem potest circa hanc partem, an quoties superior, & inferior Prælatus religionis contraria præcipiunt, votum obedientiæ ad superiorem obliget, omisso inferiori. In quo affirmans resolutio clara est, sed quia plura continere potest, aduerto ex superiùs dictis duplicem esse in Prælato religionis potestatem, iurisdictionis, & dominationis: & de vtraque verum esse inferiorem dependere à superiore, ita vt contra eius

A mandatum præcipere non possit, quanquam ex diuerso principio. Iurisdictio enim manat à summo Pontifice in ipsam religionem; datur autem ordinatè, & ideo non confertur nisi inferioribus Prælatis mediis superioribus, vel certè dependenter ab illis. Vnde fit, vt superiores possint restringere iurisdictionem inferiorum; & quamuis rectè id faciant, quia rationabilem causam spectent, tamen etiamsi absque causa id faciant, factum tenet, quia pendet ab eius absoluta voluntate, & ideo quotiescunque Prælatus superior restringit iurisdictionem inferioris, vel reuocat præceptum eius, cessat obligatio voti obedientiæ respectu inferioris. Quoties autem superior Prælatus præci-B pit contrarium, satis reuocat inferioris Prælati præceptum. Eò vel maximè, quòd iurisdictio inferioris & ex natura rei, & ex intentione dantis limitata est, vt non se extendat contra iurisdictionem eiusdem superioris. Denique illius præceptum iam est de re illicita; nam cùm sit causa inferior non potest impedire efficacitatem superioris; obligat ergo præceptum superioris, non obstante conatu inferioris. Ergo contrarium illius præcepti iam est malum, quia prohibitum; ergo contrarium præceptum inferioris iam est de re illicita. Oportet autem obseruare, vt sit vera contrarietas, nam interdum habet inferior Prælatus potestatem dispensandi in lege, seu præcepto superioris, vel interpretandi in tali oportunitate C non obligare, & tunc licet materialiter videatur contrarium præcipere, reuera non est contrarietas, & tunc eius præcepto obediendum est. Quomodo rectè dixit Caiet. 2.2.q.104. art. 5. religiosum non teneri obedire Prælato contra regulam præcipienti, nisi in eo casu, in quo ipse potest in regula dispensare; at verò potestas dominatiua manat ab ipsomet religioso, voluntariè se tradente, & promittente obedientiam, & ideo dependentia, & subordinatio Prælatorum quoad hanc potestatem, ex modo traditionis & promissionis sumenda est; non est autem intentio religiosi tradere se, aut promittere obedientiam multis dominis, vt multi sunt, sed vni, vel vt sunt vnum. Et ideo D illa etiam potestas dominatiua, prout est in multis, semper est cum proportione vnum, ita vt inferior comparatione superioris, non censeatur habere dominium, quod primò & per se est in tota religione, cui primariò fit illa traditio; ab ipsa autem religione communicatur, vel supremo eius Prælato, vt per illum aliis communicetur, vel immediatè singulis Prælatis cum dependentia eorum inter se, iuxta varias diuersarum religionum consuetudines. In quibus etiam obseruare oportet, aliquando etiam concedi potestatem aliquam proximo Prælato, quæ iuxta statutum alicuius religionis non potest auferri, vel immutari à superiori Prælato, tamen hoc ideo est, quia potestas E superior vtrique ita constituit, & limitauit potestatem superioris, vt quoad eam partem reuera non maneat superior; atque ita formaliter verum est, obedientiæ votum semper obligare ad superiorem Prælatum, prætermisso inferiore si inter se opponantur.

Duplex potestas in Prælato. Probatur resolutio quoad potestatẽ iurisdictionis.

Caiet.

Probatur quoad potestatẽ dominationis.

Dices, si hoc nascitur ex intentione vouentis, potuisse ex eiusdem intentione aliter fieri. Respondetur non potuisse, quia hæc intẽtio necessaria est ex natura rei, neque aliter posse votũ obligare, quia nemo potest duobus dominis seruire, vtique vt duo sunt, cum repugnantia, vel sine subordinatione ipsorũ inter se. Quocirca, etiamsi extra

8\. *Obiectio.*

Responsio.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

religionem quis velit obedientiam multis promittere, æquè primo sine aliqua subordinatione, vel alternatione eorum inter se, non posset id facere, quia esset repugnantia in tali obligatione, nisi alteruter eorum esset præferendus, vel per anticipationem præcipiendo, vel per alternationem, vel in diuersis materiis, aut alio simili modo.

9. Difficultas, secunda; an hæc subordinatio circa obedietiā sit etiam respectu sūmi Pontificis. Primum dubium. Secundum dubium.

Secundò dubitari potest circa eandem partem, an hæc subordinatio circa obedientiam ascendat vsque ad summum Pontificem; In quo si sola iurisdictio Ecclesiastica & eius efficacia spectetur, non est dubium, quin præceptum Pontificis præferendum sit si supponatur verum præceptum,& cadens in materiam illi subiectam. Duo ergo sunt,quæ dubitari possunt. Vnum est, an votum obedientiæ religiosæ respiciat summum Pontificem, non minus quàm proprios, & vt sic dicā)intrinsecos Prælatos religionis. Aliud est, an Pontifex possit præcipere religioso, non solùm vt Christiano,aut clerico,sed etiam vt religioso: id est, non solùm in his quæ pertinent ad communem statum Ecclesiæ laicorum, vel Clericorum,sed etiam in his,quæ spectant ad statum regularem. Ratio autem vtriusque dubij est,quia nec ex intrinseca ratione voti obedientia, nec ex speciali intentione sic vouentium hoc votum ordinatur ad summum Pontificem; ergo nullo modo. Prior pars constat, quia potest quispiam facere votum obediendi Petro, vel Paulo soli,& non alteri homini, etiam summo Pontifici, ex vi voti hoc enim ex obiecto non est illicitum, nec repugnans honestati voti: ergo ex parte eius non repugnat ita fieri. Quòd autem fiat hoc, vel illo modo,voluntarium est; ergo etiam ex intentione vouentis potest ita fieri, sicut in seruitute ciuili potest quis tradere se in seruum priuati hominis, vel communitatis, & non Regis. Vnde patet altera pars antecedentis, quia in religionibus (generatim loquendo,& abstrahendo ab specialibus institutis)solùm fit traditio ipsi religioni, & promissio obedientiæ propriis Prælatis eius; nec venit in mentem vouentium, se deuouere summo Pontifici: igitur ex vi voti non specialiter obligantur illi. Quod si ita est, sequitur è contrario non habere summum Pontificem specialem potestatem præcipiendi religiosis magis quàm aliis fidelibus laicis,vel Ecclesiasticis,quia non subduntur illi, nisi subiectione necessaria ex iure diuino prouenientе, quæ non est maior in illis, quàm in aliis. Vnde vlteriùs sequitur non posse illis præcipere in his, quæ pertinent ad specialem vitam regularem, quia illa talia sunt, vt præcipi non possint, si ex virtute voti obedientiæ, & ideo secularibus fidelibus præcipi non possunt. Sequitur denique, in his quæ Pontifex potest religioso præcipere, quamuis teneatur ei obedire ex generali virtute obedientiæ,non tamen ex speciali obedientiæ voto, ita vt religiosus transgrediens præceptum Pontificis, non propterea censendus sit suum votum obedientiæ frangere,sicut non frangit illud transgrediendo alia Ecclesiæ præcepta.

Rationes pro parte negatiua.

10. Rationes pro parte affirmatiua.

In contrarium autem est, quia iuxta communem doctrinam Theologorum, Pontifex habet potestatem irritandi vota religiosorum, vt suprà vidimus potestas autem irritandi, non est ex vi solius iurisdictionis, aliàs haberet eam Pontifex in cæteros fieles; ergo est ex vi specialis potestatis, quam Pontifex habet in religiosos; ergo habet illam ab ipsis religiosis, tum quia non potest habere aliud principium, quia non habet illam immediatè à Deo, cùm non habeat ex vi Pontificatus; ergo ab homine; ergo ab ipsomet religioso, quia nullus alius excogitari potest: tum etiam, quia illa potestas non est iurisdictionis, vt ostensum est; ergo est dominatiua, de nouo acquisita per voluntariam subiectionem alterius; ergo ab ipso manat; ergo mediante professione, & voto obedientiæ collata est: ergo votum obedientiæ religiosæ respicit summum Pontificem, tanquam supremum Prælatum vniuscuiusque Religionis.Vnde fit consequens ipsum posse præcipere in quacunque Religione, non solùm ratione iurisdictionis, sed etiam ratione potestatis dominatiuæ, & consequenter posse præcipere in virtute voti obedientiæ,& in quacunque materia, etiam specialiter pertinente ad disciplinam regularem. Ac denique sequitur religiosum ex vi sui voti obedientiæ obligari ad obediendum Pontifici,ita vt ea ratione specialiter sit sacrilegus,si Pontifici inobediens sit.

Hæc posterior doctrina verior est, & magis pia,non est tamen æquè certa, quoad omnia quæ includit; indigetque nonnulla declaratione. In primis ergo certum existimo, habere Pontificem potestatatem præcipiendi religiosis in quacunque materia capaci præcepti, respectu illorum,atque adeò in omni materia, in qua omnes Prælati religionis possunt eis præcipere: vnde fit,vt ipsi teneantur ei obedire, etiam circa dispositionem vitæ regularis. ita docet expresè D.Thom.in 2. in vltimo dubio eius, & consentiunt Doctores asserentes Pontificem non minùs esse ordinarium Prælatorum, quàm sit generalis, & esse principaliorem. quod sentiūt Caiet.quæst.88.art.12.§.*ad secund.*quæst.15.Sot.lib.7.de iustitia quæst.3.art.1.& Nauarr.in summa cap.11.num.76.& sumitur ex Bonauentura in Apologia pauperum 4.responsione,particula 2.art.1. qui tamen de sua religione in particulari loquitur;tamen idem est vsus,& obseruantia, quoad hoc omnium religionum. Estque hoc per se valde consentaneum rationi,vt ordo Hierarchicus in Ecclesia exactè, & maximè in religionibus seruetur. Vnde D. Thom. suprà non reducit hanc potestatem ad voluntariam subiectionem, sed ad supremam Pontificis iurisdictionem. *Eius*(inquit)*potestas est quoddam Ecclesiæ fundamentum,vt patet Matth.16.& ideo in omnibus magis tenemur obedire Papæ,quam Episcopis,vel Archiepiscopis, & Abbati plusquam Monachis sine vlla distinctione.* In quibus verbis apertè sentit D. Thom.non pendere hoc ex intentione religiosorum vouētium, quia oritur ex potestate à Christo concessa. Vnde etiam fit non posse religionem in Ecclesia institui, quin in ea habeat summus Pōtifex maiorem potestatem,quàm quilibet alius Prælatus eiusdem religionis ad præcipiendum in omni materia sine distinctione, vt dicit D.Thom. id est, tam pertinente ad statum Ecclesiasticum, quàm ad statum regularem. Hæc autem potestas sic explicata non potest esse, nisi potestas iurisdictionis, vt rectè probant rationes in principio factæ.Et ideo explicare oportet,quomodo ex vi solius iurisdictionis possit Pontifex præcipere in his, quæ præcisè pertinent ad regularem vitam, cùm materia illa consilij potiùs,& supererogationis esse videatur.

11. Assertio prima. Papa potest præcipere resigiosis, vt cæteri illarū Prælati ex vi iurisdictionis.

D.Thom.

Dicendum autem est in primis ad Pontificem pertinere modum, & regulam religiosæ vitæ approbare, 12.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Explicatur magis hæc potestas Pontificis.

approbare, & consequenter illam mutare, vel in ea dispensare; nam totum hoc pertinet ad conuenientem modum pascendi oues Christi: hic ergo est vnus modus quo potest Pontifex disponere in his quæ pertinent ad vitam regularem. Deinde quanuis regularis vita absolutè sit consilij, tamen supposito statu eius, est necessitatis, & ideo cõueniens obseruantia, seu dispositio in his, quæ ad illam pertinent, valde necessaria est ad salutem eorum, qui talem statum professi sunt, ac proinde huiusmodi cura primò, ac principaliter pertinere debet ad eum cui totius gregis Christi principalis cura demandata est: hic ergo titulus sufficiens est, vt possit Pontifex præcipere in quacunque religione, tam in generali, quàm in particulari, quidquid ad bonum, vel omnium vel singulorum pertineat præcipere, dummodo nec supra regulã sit, nec sit in destructionem, sed in ædificationẽ. Atque ita explicata hæc potestas, licèt ad illam necessariò præsupponi debeat voluntaria professio religiosi status, tamen formaliter, ac per se non oritur ex ipsa professione, sed est necessaria conditio tanquam applicatio, seu dispositio materiæ circa quam; sicut etiam specialis subiectio, quam habet Clericus ad Episcopum, vel Pontificem, supponit voluntariam susceptionem clericalem, vt conditionem necessariam, non vt radicem potestatis, quæ est in superiore. Denique, sistendo intra limites huius potestatis, & subiectionis, verum est, non teneri religiosum formaliter ex voto obedientiæ ad obediendum Pontifici, sed ex necessaria subiectione, quam supposito suo statu ad illum habent ratione iurisdictionis suæ. Sicut Clericus tenetur obedire Episcopo ratione status, etiam secluso speciali voto obedientiæ.

13. An Papa habeat potestatẽ dominationis ex voto obedietiæ ortã. Emmanuel Roder. t. 1. quæst regular. q. 22. art. 6.

Declarandnm verò superest, an præter potestatem iurisdictionis habeat Pontifex potestatem dominatiuam, ortam ex voto obedientiæ religiosæ. In quo dubio authores citati affirmant, & specialiter Sot. explicat, Pontificem esse peculiarem Prælatum religiosorum. *Est enim* (inquit) *sicut generalis Magister, & sicut Prouincialis, & sicut Prior.* Vnde intulit alius modernus certò esse credendum, omnes religiosos ex æquo teneri summo Pontifici obedire in suis obseruantiis regularibus, ac si se ei speciali voto obedientiæ consecrassent. Nullum verò afferunt huius rei fundamentum, sed id supponunt, vt inde inferant in Pontifice potestatem irritandi vota religiosorum. Veruntamen licèt certum sit Pontificem esse primum Prælatum religiosorum (sic enim etiam loquitur Caiet.) quoad iurisdictionẽ vt à nobis explicatam; tamen inde non satis infertur, quòd votum obedientiæ illi fiat, vt argumenta priùs facta videntur ostendere. Nec videtur necessarium admittere in Pontifice maiorem potestatem irritandi, vel tollendi vota religiosorum, quàm ex prædicta iurisdictione oriatur, quia per illã potest illa vota auferre si iudicauerit ita expedire ad maius bonum spirituale illorum, vel ad suæ regulæ faciliorem obseruationem; quæ potestas satis est: vnde neque in ipso vsu videtur vsurpari maior. Nihilominus veram existimo prædictam sententiam. Fundari autem potest primò in intentione religiosorum vouentium, intendunt enim promittere obedientiam omnibus Prælatis, à quibus iuxta regularem disciplinam regi possunt: inter quos primum locum tenet Pontifex, vt ostensum est: intendunt autem illam promittere, cum debita subordinatione, quam ordo prælationis postulat, & ideo primariò etiam illam promittũt summo Pontifici.

Assertio secunda. Pontifex posset præcipere, & obligare religiosos ex vi voti obedientiæ. Probatur primò.

Secundò fundari potest in volũtate ipsiusmet summi Pontificis, qui ita approbat vnamquanque religionem, vt eam sub cura sua, & patrocinio specialiter suscipiat: vnde ipse est, qui traditionem, & vota religiosorum principaliter acceptat, & ideo vult sibi principaliter fieri traditionem, & promissionem obedientiæ: ergo quanuis hoc non exprimatur specialiter in ipso voto, ita nihilominus intelligendum est. Tertiò, quia cùm tota potestas Prælatorum pendeat à summo Pontifice, non esset conueniens ordo, vt religiosi magis obligarentur ex voto ad obediendum aliis Prælatis, quàm summo Pontifici. Vnde ad rationes in contrarium respondetur, quidquid sit de simplici voto obedientiæ extra statum religiosum factum, de quo suprà dictum est, in religione non fieri hoc votum, nisi hoc modo, & intentione, quam non oportet esse in singulis religiosis ita expressam, sed satis est, vt in ipso instituto religionis contineatur, cui generatim accommodatur intentio vouentis.

Secundò. Tertiò. Satisfit rationibus in contrarium factis.

14. Difficultas tertia; an Episcopi possint præcipere ex vi voti obedientiæ religiosis non exemptis. Pars negatiua suadetur.

Hinc verò nascitur tertium dubium, an idem dicendum sit respectu Episcoporum, quoad religiosos eis immediatè subiectos, & non exemptos, quales ólim erant ferè omnes religiosi, & nunc sunt aliqui, præsertim fœminæ. Multi enim absolutè negant, quod sentit Angelus verb. *Obedientia* n. 20. vbi quærens, an religiosus non exemptus teneatur magis obedire Episcopo, quàm suo Prælato, negando simpliciter respondet, & idem sentit Syluest. verb. *Obedientia* q. 10. licèt vtatur distinctione, quòd in his, quę pertinent ad disciplinam Ecclesiasticam, plus tenetur Religiosus Episcopo, non verò in his, quæ spectant ad disciplinam regularem. Quam distinctionem sumpsit ex D. Th. in fine 2. sent. vbi suprà, qui in hoc planè constituit differentiam inter Papam & Episcopum, & ideo dixit, Papam esse præferendum sine distinctione, Episcopum autem cum prædicta distinctione. Sentit ergo Episcopum non posse præcipere religioso in his quæ pertinent ad disciplinam regularem; nam si posset, eius præceptum esset præferendum præcepto Abbatis, etiam in illa materia, quod D. Th. negat. Vnde consequenter fit religiosum ex voto obedientiæ, non subdi Episcopo, etiamsi alioqui à sua iurisdictione exemptus non sit, quia si votum illi fieret, etiam in disciplina regulari religiosus subiiceretur Episcopo, quia illa est propria materia voti obedientiæ. Potéstque hoc confirmari, quia si Episcopus esset Prælatus ordinarius Religiosorum eo modo quo Prior, vel prouincialis, &c. posset sibi subditos ordinare inuito Abbate, sicut potest prouincialis eis facultatem dare inuito rectore: consequens autem est contra iura, dist. 58. per totam.

15. Resolutio est affirmatiua.

Hæc tamen sententia mihi difficilis est, propter proximè adducta in superiori puncto, addendo principium receptum à Iurisperitis, in his, quæ ad spirituale regimen spectant, vnumquenque Episcopum posse in suo Episcopatu totum id quod potest Pontifex in Ecclesia, nisi prohibeatur. Hinc ergo sequi videtur habere Episcopum circa religiosos non exemptos potestatem præcipiendi, & disponendi, etiam in his, quæ pertinent ad vitam regularem. Probatur, quia hoc potest Pontifex circa exemptos, & non est prohibitum Episcopo circa non exemptos; ergo idem potest circa illos, cùm id pertineat ad spirituale regimen ipsorum. Declaratur præterea applicando rationem suprà factam

(c) 2007 Ministerio de Cultura

factam de summo Pontifice, nam licèt vita regularis absolutè non sit de necessitate salutis, tamen supposita professione eius, necessariũ est ad salutem illam seruare. Vnde conueniens eius disciplina multum conferre potest, & ad salutem, & ad profectum eius; sed Episcopus est ordinarius pastor spiritualis, ad quem spectat cura salutis religiosorum non exemptorum, principaliùs quàm propriis religiosis Prælatis; ergo ex vi suæ iurisdictionis potest curam habere religiosæ disciplinæ, & obseruantiæ, & consequenter circa illam disponere, & mutare quidquid Papa sibi non reseruauit, nec est supra regulam, & ita præceptum eius erit præferendum præceptis omnium inferiorum Prælatorum, dummodo sit in ædificationem, & non in destructionem. Et confirmatur, quia nunc ita est vsu receptum, vt experientia constat in monialibus subditis Episcopis, & si qui sunt alij non exempti. Et olim fuisse Episcopis subditos, magis quàm propriis Prælatis, colligitur ex Dionys. cap. 10. de cælesti Hierarchia, vbi Monachismum constituit in medio quodam ordine inter plebem, & Clerum, dicitque debere esse subiectum Episcopis, à quibus & dirigi, & illuminari debent, vtique etiam in his, quæ ad suum statum spiritualem pertinent: quod ipse etiam late prosequitur in epist. ad Demophilum. Significat etiam Hiero. epist. 1. ad Eliodorum, dicens. *Alia causa est Monachi, alia Clerici; illi pascunt, ego pascor:* & epist. 4. ad Rusticum *Ecclesia habet fœtũ Presbyterorum, sine quorum consilio nihil Monachis agere licet.* Quòd maximè ratione Episcoporum intelligendum est; nam si inferiores Clerici aliquid interdum poterant, circa Monachos constituebantur ab Episcopis, vt colligitur ex Concilio Calcedonensi cap. 8. Vnde in eadem epistol. circa finem subdit Hier. *habes istic sanctum doctissimúmque Pontificem Proculum, qui vita, & præsenti voce nostras scherulas superat, quotidianísque tractatibus inter tuum dirigat.* Iraque seclusa speciali Papæ reseruatione, quæ per exemptionem fit, totum hoc videtur ad ordinarium munus Episcopi pertinere, etiam circa religiosos.

16. Confirmatur resolutio.

Et confirmatur, nam quandiu Apostolica sedes approbationem religionis sibi non reseruauit, ad Episcopos pertinuit, vt suprà ostendimus, quia Pontifice non præoccupante munus illud, necessarium omnino erat, vt ab Episcopis fieret, alioqui non satis possent suis ouibus prouidere; ergò simili modo philosophandum est in præsenti, tum propter similitudinem rationis, tum etiam, quia dum Episcopus approbat religionem aliquam, vel statum religiosum pro suo Episcopatu, potest non aliter eum approbare, nisi sub ea conditione, vt sibi sit plenè subiectus, etiam in his, quæ ad disciplinam regularem spectant: ergo quanuis illam conditionem non exprimat, ex natura rei subintelligenda est, tanquam moraliter necessaria ad debitam subordinationem, & gubernationem.

17. Corollariũ. Episcopis, vt veris Prælatis promittunt obedientiam religiosi non exempti. Itẽ possunt irritare illorum vota Episcopi.

Ex quo vlteriùs satis probabile fit, religiosos sic subditos Episcopis, illis etiam promitere obedientiam, tanquam veris, & præcipuis Prælatis suæ religionis; hoc enim suadere videntur, quę de Pontifice diximus cum proportione applicata supposito dicto fundamento. Vnde consequenter colligetur, habere Episcopũ potestatem irritandi vota religiosorum à sua iurisdictione non exemptorum: hoc tamen vltimum non videtur ita receptum. Nam Doctores, qui de Pontifice hoc

A affirmant, simpliciter negant de Episcopo. Vnde illud etiam de obedientiæ voto incertum est, quanuis nunc habeat probabilem. Illud autem prius de potestate iurisdictionis mihi simpliciter videtur probabilius, etiamsi citati authores contrarium sentire videantur, quanquam D. Thom. exponi potest, quòd loquatur de religiosis exemptis, quatenus in quibusdam pertinentibus ad communem Ecclesiæ disciplinam tenentur Episcopo obedire, & quoad illa intelligat esse præferendum præceptum Episcopi præcepto Abbatis, in cæteris autem obediendum sit Abbati, vel Priori, aut Prouinciali. In quo etiam considerandum occurrit religiosos nõ exemptos per se non habere aliquam Ecclesiasticam iurisdictionem, nisi ab Episcopis communicetur. Nam si immediatè communicetur à Papa, independenter ab Episcopo quoad eam partem aliquam exemptionem recipiunt, non possunt autem illam habere, nisi aliquo ex his modis communicetur. Ergo necesse est, vt Episcopi per se ad minimum habeant iurisdictionem tantam in religiosos sibi subditos, seu non exemptos, quantam habent nunc Prælati religionum in suos religiosos exemptos; quia hæc propinqua iurisdictio, id est, sub Pontificia constituta, moraliter necessaria est ad ordinarium regimen religionum; ergo quidquid nunc potest, v.g. Prouincialis præcipere ex vi suæ iurisdictionis circa regularem disciplinam, potest etiam præcipere Episcopus in monasterio non exempto; imò hac ratione inter alias dicuntur nunc Prouinciales habere iurisdictionem Episcopalem, Episcoporúmque locum tenere quoad iurisdictionem respectu suorum subditorum; potest autem Prouincialis, seu Prælatus religionis iurisdictione sua vti circa obseruantiam regularem, & ideo potest talia præcepta sub excommunicatione imponere; ergo idem potest Episcopus circa non exemptos. Est ergo (vt opinor) Episcopus ordinarius Prælatus religionum quoad totam potestatem iurisdictionis, si per exemptionem non prohibeatur, & idem censeo probabile quoad obligationem voti, licèt cum maiori formidine, vt dixi. Aduertendum est tamen semper Pontificem retinere suum supremum gradum potestatis in religiosos etiam non exemptos, nam illi conuenit ex diuino iure. Vnde quando illos eximit, nihil noui sibi vsurpat, sed vel in se retinet iurisdictionem, quam communicabat alteri, vel eam transfert in Prælatum religionis, quam Episcopis communicare solet, & ideo religiosi non exempti primariò respiciunt per votum suum summum Pontificem, sub illo autem Episcopum, sicut exempti respiciunt Generalem, vel Prouincialem.

Non exẽpti habent iurisdictionẽ ab Episcopo communicatam.

18. Difficultas vltima; in quibus sit potestas pręcipiendi ex vi voti obedientiæ.

Superest verò exquirendum vltimò circa eandem partem, ad quas personas terminetur hoc votum obedientiæ, descendendo (vt sic dicam) à superioribus ad inferiores Prælatos; in superioribus autem dubiis ostendimus ad quos ascendat hæc obedientia, scilicet vsque ad summum Pontificem. Descendendo autem certum in primis est, peruenire saltem vsque ab Præpositos locales, id est, ordinarios Prælatos singulorum Monasteriorum; siue Abbates, siue Priores, Guardiani, Rectores, Ministri, aut quouis alio nomine vocẽtur; non est autem in nominibus hæsitãdum, eo quòd in vna religione eodẽ nomine appelletur Prælatus, seu caput monasterij, quo in alia Vicarius nominatur; id enim parum refert, sed officiũ attendendum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

In Prælato locali est hæc potestas ordinaria.

dendum est. Itaque hic localis Prælatus ex vsu omnium religionum potestatem habet præcipiendi in virtute obedientiæ, & ideo dicimus votum obedientiæ ad illum terminari. Est autem in illo hæc potestas tanquam ordinaria, quia ex vi sui muneris illam habet, est enim per se necessaria in vnaquaque domo religiosa ad conuenientem illius gubernationem; ergo esse debet saltem in proximo capite illius, quia ordinarium regimen eius Monarchicum est. Quòd si in aliqua religione misceatur aristocraticum, vel democraticum regimen, quoad aliquos casus pro illius erit hæc potestas, vel in toto capitulo locali, vel in aliquo communi Concilio, seu definitorio; sicut etiam esse potest cum proportione respectu totius prouinciæ, vel religionis. Et ideo hæ communitates quoad hoc subintelliguntur sub capitibus suis. Addẽdum præterea est, hanc potestatem delegari posse à Prælatis, etiam localibus, qui autem habet illam tanquam ordinariam, delegare eam potest, vbi prohibitum non fuerit, vel aliàs repugnauerit; neutrum autem hîc inuenitur, & hoc confirmat vsus, & fauet etiam modus vouendi, qui necessariò considerandus est: nam votum obedientiæ ex se ita potest fieri alicui personæ, vt non intendat quis se obligare, nisi eius proprio, & personali præcepto, non verò alterius loco illius substituti. Veruntamen obedientia religiosa non ita promittitur, sed Prælato, & cuicunque vices eius tenenti; quæ verba indifferentia sunt ad ordinarium pastorem, vel delegatum. Addo si votum obedientiæ sit absolutum, & non addatur supraposita limitatio, secum afferre hanc extensionem. Nam si ego promisi obedientiam Petro, & ipse iubet, vt faciam, quod Ioannes dixerit, seu voluerit, voluntas Ioannis habebit vim obligandi in virtute obedientiæ promissæ Petro, qui per eam quasi applicatur, vt compleatur præceptum Petri, seu materia eius, & ita fit quantum ad rem spectat, delegatio huius potestatis.

Delegari ab eo potest.

19. Dubium primum; an sit in aliis officialibus iure ordinario.

Dubium ergo superest, an infra localem Prælatum sint aliqui participantes hanc potestatem, ad quos proinde votum etiam obedientiæ extendatur, vt sunt, v.g. vicarius, vel totius domus, vel Chori pro actibus ad illum pertinẽtibus, vel denique præfecti illorum officiorum quoad suos ministros, vel operarios respectiuè. In quo nihil aliud dicere possumus nisi iure communi, & ordinario, non esse necessariam hanc potestatem in his inferioribus vicariis. Nam pro vno loco satis est, quòd sit in vno capite, imò per se loquendo videtur melius, ne contingat multiplicari præcepta sine necessitate. Quo circa ex vi muneris, seu officij non videtur esse iure ordinario, & communi in his omnibus officialibus talis potestas; an verò in aliquibus iure speciali illam habeant, ipsi iudicabunt, & nos de Societate infrà ostendemus, & quanuis huiusmodi officiales possint simpliciter ordinare, aut præcipere absque propria obligatione in conscientia, non tamen directè imponere hanc obligationem in virtute voti. Et ideo votum obedientiæ propriè non respicit huiusmodi personas, quanquam postea virtus obedientiæ inclinet ad obtemperandum illis iuxta superiùs dicta.

20. Dubium secundum; an Abbatissæ habeant potestatem

Aliud speciale dubium hîc restat de Abbatissis, seu Priorissis fœminarum; an votum obedientiæ obliget ad illis obediendum, & consequenter an illæ habeant potestatem præcipiendi in virtute talis voti. Et ratio dubitandi esse potest, quia illæ non sunt Prælatæ, nec possunt specialiter ligare, vt in materia de censuris diximus cum communi sententia Theologorum in 4. dist. 20. Sed hæc ratio concludit eas non posse præcipere per potestatem iurisdictionis spiritualis; nam illius reuera non sunt capaces. Nihilominus tamen in eis esse potest dominium, & consequenter etiam potestas dominatiua orta ex traditione, & voto, etiamsi ad spiritualem finem ordinetur; nihil enim repugnat fieri votum obediendi fœminæ in his, quæ iuxta regulam præcipi possunt in ordine ad perfectionem; nam tale votum est de meliori bono, & nihil includit iuri naturali diuino, aut Ecclesiastico repugnans; imò in tali statu videtur moraliter necessarium ad conuenientem gubernationem, & ordinem monasterij. Quare censeo votum obedientiæ in huiusmodi religiosis fœminis referri ad suas Abbatissas, quæ licèt non sint prælatæ, quoad potestatem iurisdictionis, sunt superiores tanquam matres spirituales. Vnde sicut mater naturalis potest præcipere filiabus in his quæ pertinent ad suum veluti dominium naturale, ita hæc mater spiritualis potest præcipere in his, quæ ad suam administrationem pertinent; hæc autem potestas ex voto oritur, nec repugnat superari à potestate iurisdictionis, vt in superioribus tactum est, & tractatu sequenti iterum dicemus. Est autem huiusmodi potestas in fœminis semper magis limitata, quàm in viris, & potestati eorũ subordinata, vt constat ex vsu Ecclesiæ, quia reuera ita expedit ad conuenientem illius vsum. Et ideo ad definiendum quanta sit hæc potestas in singulis Abbatissis, &c. specialia statuta, & propriæ consuetudines vniuscuiusque religionis, aut monasterij consulendæ sunt.

præcipiendi in virtute voti obedientiæ. Ratio dubitandi. Tom. 5. in 3. p. disp. 2. sect. a. n. 5.

Abbatissæ sunt matres spirituales.

Potestas præcipiendi est magis limitata in fœminis, quàm in viris.

CAPVT XII.

Vtrùm in votum solemne obedientiæ cadere possit dispensatio.

1. VLtimò breuiter expediri potest ex dictis quæstio de dispensatione huius voti. Nam eâdem proportione tractanda, & definienda est, qua in cæteris factum est. Potest enim hoc votum dispensari vel simul cum professione ipsa, & toto statu religioso, vel per se tantùm manente statu religioso. Priori modo non dubitamus, quin fieri possit cùm ostensum sit professionem esse dispensabilem, imò eo ipso, quòd per dispensationem fit aliquis ex religioso non religiosus, manet dispensatus liber etiam ab hoc voto, quia ablato principali tollitur accessorium, & quia non religiosus non est per se subiectus regulari disciplinæ; ergo nec voto obedientiæ secundùm illam. Quæ ratio non solùm probat, ablato per dispensationem statu religioso, auferri hoc votum, sed etiam nõ posse aliter fieri, quia ablato regulari statu, aufertur materia huius voti, quæ non est obedientia quæcunque, sed regularis. Non est autem negandum quin possit Pontifex non simpliciter dispensare in statu religioso, sed miscendo commutationem, ex vi cuius maneat in eo qui dispensatur, obligatio obediendi alicui per modum obligationis voti simplicis iuxta formam à dispensante præscriptam, & à dispensato acceptam.

Assertio prima.

2. Deinde dicendum est, non facta dispensatione circa ipsum statum religiosũm non posse integrè dispensari per se, ac directè in voto obedientiæ; quia

Assertio secunda.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

quia votum hoc est de essentia talis status: ergo non potest durante statu tale votum auferri. Posset quidem Pontifex dispensare cum religioso, vt liber ab omni obligatione obedientiæ, vitam solitariam vel priuatam agat, reliqua quæ sunt de substantia religiosi status obseruando; non tamen propterea cum ipso dispensaret in obedientiæ voto, sed ad summum in vsu, seu exercitio eius, sempérque maneret talis religiosus sub iugo obedientiȩ specialis, & ex voto obligatus saltem respectu ipsius Pontificis. Et hoc modo dixit D. Thom. 2.2. q.186.art.7.ad 3. Papam nō posse dispensare cum religioso, vt nulli Prȩlato teneatur obedire in his, quæ ad perfectionem vitæ pertinent, quia licèt possit eum eximere ab obedientia inferiorum Prælatorum, non tamen à sua. Et eodem modo q.185.art.8.ad 3. dicit cum Episcopis non dispensari in voto obedientiæ, sed mutari subiectionem ad hunc, vel illum Prælatum, vel si fiat supremus Episcopus, carere superiore, quod est per accidens ad votum obedientiæ, vt ipsemet D. Thom. dixit 2.2.q.88.art.9.ad 4.

3. Obiectio. Dices, esto non possit Pontifex tollere omnino votum obedientiæ, & relinquere integrum, seu simpliciter religiosum statum, propter repugnan- A tiam, quæ in illo sensu composito inuoluitur; nihilominus posse auferre ipsum votum relinquendo illum statum ex parte, seu secundùm quid.

Responsio. Respondeo ex parte obiecti in hoc non inuolui repugnantiam, & ita si inueniri posset causa sufficiens ad talem modum dispensationis, potestatem in Pontifice non defuturam; sicut suprà in similibus diximus; nihilominus tamen ex defectu causæ nunquam esse talem dispensationem possibilem. Quæ enim causa legitima excogitari potest, vt persona manens religiosa quoad cætera omnia, non maneat etiam obedientiæ religiosæ obnoxia saltem respectu ipsiusmet summi Ponti- B ficis? Probat autem prædicta ratio, admittere hoc votum per sese, & durante statu religioso partialem aliquam dispensationem, scilicet quoad obseruationem alicuius regulæ, vel præcepti, vel quoad aliquam partem materiæ, quia ad huiusmodi dispensationem potest facilè causa legitima inueniri. Verum est, semper ibi intercedere aliquam subtractionem materiæ, vel exemptionem ab hoc, vel illo Prælato, & ideo loquendo de directa & pręcisa dispensatione in ipso voto, minùs propriè in hoc, quàm in votum castitatis cadere posse.

Finis huius tertij tomi de Religione.

INDEX

(c) 2007 Ministerio de Cultura

INDEX

Rerum notabilium quæ in hoc Volumine continentur.

Primus numerus paginam, secundus columnam, tertius marginalem eiusdem columnæ numerum denotat.

A

ABBATISSA, vide *Obedientia solemnis.*

Abnegatio, vide *Obedientia solemnis.*

Actus internus.

Actus interni quomodo cadant sub præceptum. pag.24.col. 2.n.13

Possunt esse materia voti, ac proinde obedientiæ; ordinariè per modum regulæ, vel consilij præcipiuntur. ibid.

Vide *Obedientia solemnis.*

Administrator, vide *Dominium.*

Adultera.

Maritus nolens parcere adulteræ ad mortem damnatæ nisi religionem ingrediatur, non facit illi violentiam. 236.2.1

Ætas.

Ætatis triplex distinctio. 204.2.2

Ætas pubertatis in ordine ad professionem est.16. ætatis annus tam in viris, quàm in fœminis; in ordine ad matrimonium, votum Religionis, & alia in fœminis est 12. in viris 14. completus. 193.1.2

Vide *Professio. Filius. Parens. Pater. Tutor.*

Alienatio.

Alienatio bonorum religionis quando & à quo fieri possit. 462.2.2

Dide *Dominium.*

Amentia, vide *Carentia vsus rationis.*

Amor Dei, & proximi, vide *Charitas, & Perfecto.*

Anachoreta.

Anachoretæ verum statum religionis habuerunt, & habere possunt. 92.2.4

Non tamen habent secundùm præsentem Ecclesiæ consuetudinem. 146.2.27

Apostolus, & Apostolatus.

Apostoli fuerunt verè religiosi, & vota emiserunt. 165.2.9, & 10

Apostolis non fuit data à Christo certa regula; sed ab illo præsente, & postea Spiritu sancto per orbem dispersi regebantur. ibid. 10

Apostolatus vt vera, perfecta, & specialis Religio habuit pro fine particulari vitam mixtam. ibid.

Apostoli post vocationem non fuerunt incapaces dominij: probabile est habuisse dominium aliquarum rerum stabilium. 420.1.24

Probabilius tamen est nullum habuisse. ibid.25

Item probabilius, nullum dominium rerum mobilium habuisse. ibid.26

Apostoli eleemosynis fidelium sponte oblatis, & aliquando emendicatis dixerunt. 424.2.8

Speciali & firma obedientia Christum sequentes illi adhærebant. 614.1.9, 10. & seq.

Perfectissimam obedientiã profitebantur. 645.2.9

Post vocationem ad Apostolatum, voto castitatem perpetuam coluerunt. 490.1.20

Nullus Apostolorum, qui ante acceptam vxorem vocatus est, eam postea duxit. 547.1.2. & seq.

Appetitus.

Appetitus honoris, famæ, & dignitatum virtualiter amputantur per tria vota religiosa, & paupertatis, castitatis & obedientiæ. 88.1.15

Approbatio.

Approbatio Ecclesiæ necessariò & absolutè requiritur ad verum statum religionis. 137.2.4, & 139.1.10

Approbationis duplex significatio, vna ad intellectum, alia ad voluntatem pertinet. ib. 11, & 12

Ad religionem in communitate institutam necessaria est Ecclesiæ approbatio iudiciaria. ib. 13

Hæc approbationis necessitas non solũ in iure Canonico, sed etiã in naturali fundatur. 140.1.15

Semper fuit necessaria approbatio vel Papæ, vel Episcopi pro religionis instituendæ diuersitate. ibid. 16, & 17

Etiam est necessaria approbatio practica, per quã detur potestas acceptandi. ibid.2.18

Sine Ecclesiæ approbatione prohibetur, & irritatur cuiuscunque veræ religionis institutio.142. 2.8, & 9

Non requiritur approbatio expresse, & quasi formaliter sub ratione veræ religionis, vt sit, & dicatur vera religio, etiam quando votis tantùm simplicibus approbatur. 144.2.19, & 20

Requiritur verò quando talis viuendi modus non includit tria vota integra, & de se perpetua. 145.1.21

Non solùm est necessaria approbatio ad veram religionem, sed etiam ad quemcunque modum viuendi honestum, obseruantem ordinem, ritum, & cæremonias aliquas religiosas sine tribus votis. ibid.2. 22, 23, & 24

Quid nomine religionis, & ordinis approbandi intelligatur. 146.1.25

Quid item prohibeatur in cap. 1. de Religiosis domibus in 6. ibid.2.26

Non intelligitur modus viuendi honestus, & singularis in vita priuata. ibid.

Vide *Potestas.*

(c) 2007 Ministerio de Cultura

B

Baptiſmus.

BAptiſmus B. Virgini, & præcipuis Apoſtolis probabiliter à Chriſto Domino collatus fuit. 165. 2.8

Baptiſmus non poteſt iuſtè conferri filio infidelis ſine conſenſu parentis. 207. 1. 11

Baptiſmus non extinguit vota antea facta. 585.1. 17, & 19

Beatitudo.

Beatitudo huius vitæ eſt imperfecta; non requirit actualem operationem, ſed bonam perſonæ diſpoſitionem. 19.2.9

Beatitudo maior, vel minor ſecundùm gradus charitatis menſuratur, non ſecundùm perfectionem. 20.1.12

Ad beatitudinis obiectum per ſe non pertinent creaturæ. ibid.2. 13

Non datur Beatitudo, niſi priùs peccatum veniale remitatur. 37. 1. 26

Beata, vide *Status. Caſtitas ſimplex.*

Benedictio.

Benedictionis duplex genus. 342.4.11

Beneficium Eccleſiaſticũ, vide *Nouitius. Obedientia ſolemnis. Caſtitas clericalis*, & *Clericus.*

Blanditiæ, vide *Profeſſio.*

C

C*Alix conſecratus*, vide *Conſecratio.*

Camera.

Camera Apoſtolica ſuccedit in bonis religioſi electi à religione in perpetuum. 122.2.13

Canonicus.

Canonici Regulares ſunt Apoſtolorum ſucceſſores, exſtant adhuc plurima illorum Monaſteria, Conimbricæ eſt celebre ſanctæ Crucis. 170.1.8

Capitulum.

Capituli conſultatio ſecundùm regulam, vel ius canonicum requiſita, ſi omittatur, facit actum irritum, niſi id exprimat. 242.2.7, & 8

Capitulum qualem habeat poteſtatem circa nouitios recipiendos. 245.2.18

Carentia vſus rationis.

Carentia vſus rationis, ſi eſt temporalis, non reddit ſimpliciter inhabilem perſonam ad religionis ingreſſum, in ordine ad nouitiatum, & profeſſionem, ſed pro tempore, quo durat. 214.1.3

Legitimè receptus ſi durante nouitiatu incidat in amentiam, & in ea duret pro aliquo notabili tempore, prior receptio manet irrita. ibid.

Carentia vſus rationis perpetua reddit abſolutè perſonam inhabilem ad religionis ingreſſum. ibid.2.4. & 217. 1.15

Caſtitas ſimplex.

Perpetuam caſtitatem ſeruare, non eſt malum, ſed licitum. 484.2.3

Item non ſolùm licitũ, ſed & melius eſt. 487.1.11

Caſtitas, ſeu virginitas in lege Euangelica non præcipitur, ſed conſulitur. ibid.

Caſtitas facit homines Angelorum imitatores. 88.1.14

Bonum & optimum eſt virginitatem ſeu perpetuam caſtitatem per votum Deo conſecrare. ibid. 2. 56

Referuntur varia exempla vouentium perpetuam caſtitatem. 489.2. 19, & 20

Caſtitas tam perpetua, quàm temporalis, ſed aliquantulum diuturna non poteſt perfectè ſeruari ſine ſpeciali Dei auxilio. 491.1. 24

Vide *Votum caſtitatis.*

Votum perpetuum caſtitatis obligat ſemper, & pro ſemper. 491.1.1

Materia caſtitatis duplex, neceſſaria ſcilicet, & voluntaria, ad vtramque obligat votum caſtitatis. ibid. 2. 2, & 3

Habens votum caſtitatis ſi illud violet, ſiue per externum actum, ſiue per internum cõſenſum tantùm, contra temperantiam, & contra religionem peccat, & circunſtantia voti neceſſariò in confeſſione eſt aperienda. ibid.2

Votum caſtitatis ſimplex obligat ad non contrahendum matrimonium animo conſummandi. 492.1.5, & ſeq.

In vno tantùm caſu licet vouenti caſtitatem contrahere propria authoritate matrimonium, quando ſcilicet naturale præceptum ad id obligaret. ibid.2.7

Habens votum ſimplex caſtitatis licitè poteſt contrahere matrimonium cum intentione non cõſummandi, & commutatione voti caſtitatis in votum religionis. 494.2.4, & 7

Si contrahens tenetur religionem ingredi, & profiteri. 496.1.8

Si verò ex cauſa legitima non poteſt ingredi, vel profiteri, manet liber à voto, & poteſt licitè matrimonium conſummare. ibid. 9, & 10

Si alter coniux voueat caſtitatem cum pacto nunquam petendi debitum, ex vi voti ſecluſo periculo incontinentiæ, non tenetur ingredi religionem. ibid.2. 11

Si talis ante matrimonium eſſet omnino certus, (hæc tamen certitudo ſola diuina reuelatione haberi poteſt) quòd alter nunquam peteret debitum, licitè contrahere poſſet etiam ſine voto aut propoſito ingrediendi religionẽ. ibid.

An perſona quæ poſt votum virginitatis amiſit virginitatem frangendo votum, teneatur poſtea non nubere. 497. 2. 15

Votum ſimplex caſtitatis non irritat matrimoniũ ſubſequẽs, ſed reddit illicitũ. 498.2.4, vſq; ad 12

Votum caſtitatis ſimplex & ſolemne, in antiquo vſu Eccleſiæ fuit ante tempora Innocentij ſecundi. 501.2. 13, & ſeq.

Votum caſtitatis ſimplex nõ extinguitur per matrimonium. 504.2.1, & 14

Obligat ad caſtitatem coniugalem & ad non nubendum mortuo coniuge. 507.1. 14

Votum caſtitatis antea factum non impedit reddendo debitum, licitè conſummare matrimonium: nec tenetur talis ingredi religionem ad ſeruandum votum. 505. 1.4, vſque ad 7

Obligat verò ad non conſummandum matrimonium petendo debitum. 507.1. 13

Epiſcopus poteſt concedere diſpenſationem ad cõſummationẽ matrimonij in hoc caſu. 506.17

Votum caſtitatis ſimplex factum poſt matrimonium non obligat ad ingrediendam religionem. ibid.2.10, & 12

In aliquo caſu ex intentione vouentis obligare poteſt. ibid. 11

Habens hoc votum non poteſt licitè reddere debitum ante tempus à iure conceſſum elapſum ad deliberandũ de ingreſſu religionis. 507.2.15

Ad quid obliget votum caſtitatis imperfectum, ſeu temporale, & partiale. ibid. & n.16

Ad quid obliget votum non nubendi. 508. 1.17, & ſeq.

Votum caſtitatis ſimplex nudè, ac ſolitariè ſumptum non diſſoluit matrimoniũ ratum. 509.2.1

Opinio aſſerentium votum caſtitatis ſimplex ſimul cum traditione religioſa diſſoluere matrimonium ratum. 510.1.2, & ſeq.

Votum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Votum castitatis nec natura sua, nec diuino iure dissoluit matrimonium ratum. 511.2.9
Nullus contractus, vel traditio pia, & religiosa cõiuncta voto castitatis dat illi vim, aut cũ illo simul sũpto dissoluit natura sua matrimoniũ ratum, seclusa lege positiua Ecclesiæ. ib. 10. & seq.
Per legem Ecclesiasticã iure communi contentam nullum votum castitatis dissoluit matrimoniũ ratum, quòd etiam non inhabilitet personam ad matrimonium contrahendũ. 512.2.14, & 24
Ex iure diuino positiuo nullũ votũ simplex castitatis dissoluit matrimoniũ ratũ. 514.1.18. & seq.
Votum castitatis ante Baptismum factum impedit matrimonium, & eius vsum etiam post Baptismum. 585.1.17, & 18
Votum simplex castitatis ante sponsalia factum illa impedit, & irritat per se loquendo. 520.2.1
Post sponsalia de futuro factum, non illa dissoluit ex parte vouentis. 521.1.4, & 12
Etiamsi sponsalia sint iurata. 523.2.14
Tale votum est validum, & obligat vouentem ad non contrahendum matrimonium quantum in ipso est, & ad acceptandum solutionem sponsalium si alter consentire voluerit: si verò matrimonium ad petitionem alterius contrahatur, obligat ad non petendum debitũ, & ad castitatem coniugalẽ durante matrimonio & si cõiux moriatur, ad integram castitatem: non obligat tamen ad ingressum religionis. 523.1.12
Probabile adhuc est per tale votum dissolui sponsalia etiam iurata. 521.2.8, 13, & 14
Si tamen copula intercessit, vel alij actus similes, nullo modo sponsalia dissoluuntur. 524.1.15
Quid faciendum, quando votum castitatis præcessit sponsalia, vel illa fictè promittuntur ad copulam fœminæ extorquendam. ibid. 16
Votum castitatis ab vxore factum ante matrimonium ratum, vel post ratum, & non consummatum, non potest à marito irritari. 524.2.1
In hoc casu tenetur vxor reddere debitum petenti. 525.1.3
Votum castitatis ab vxore factum, post matrimonium cõsummatum, obligat ad seruandam castitatem coniugalem durante matrimonio, & mortuo marito ad castitatem integre seruandã, neque quo ad hanc potest à marito irritari. ib.
Item obligat ad non petendum debitum, neque quoad hoc potest à marito irritari. 525.2.5
Quomodo intelligatur hæc obligatio non petendi debitum. 528.2.9. & seq.
Votum castitatis à marito factum non obligat ad non reddendum debitum. 527.1.1
Obligat verò ad castitatem coniugalem, & vidualem mortua vxore, neque quoad hanc potest irritari. ibid.
Item obligat ad non petendum debitum, neque quoad hoc irritari potest. ibid. 2.3
Votum non accedẽdi ad vxorẽ vllo modo, donec ipsa expressè petat, quamuis videatur in periculo constituta, & tacitè petere, non obligat. ib.
Votum castitatis factum ab vtroque coniuge ex mutuo consensu, est licitum, & validum. ibid. 4
In hoc casu non potest licitè talis consensus reuocari, & reddi debitum. 528.1.6
Reuocato consensu, adhuc peccant reddendo debitum, & tenetur iterum cõsensum & pactum reiterare. ibid. 2.8
Si alter eorum pœnitens talem reuocationem retrahere velit, alter verò nolit, non peccat directè contra votum suum reddendo debitum. ib.
Neque ex vi voti alterius petentis tenetur non reddere, imò potest, & debet. ibid. 10
Quando alter coniugum de licentia consortis votum castitatis emisit, qui dedit licentiam, nec tenetur, nec potest licitè reddere debitum petenti. 529.1.1
Peccat grauiter reuocando talem licentiam ad vouendum datum. ibid.
Ante votum emissum validè reuocari potest licentia data ad vouendum, & petenti debitum reddi debet. ibid. 2.3
Post votum verò factum, non potest validè reuocari, neque licitè reddi potest debitum. 530.1.5, & seq.
Licentia hæc ad non reddendum debitum dupliciter concedi potest. ibid. 2.10, & 11
Post votum factum, non tenetur coniux acceptare reuocationem licentiæ, nec licitè potest: si tamen reuocatio acceptetur, valida est acceptatio, & deinde tenetur reddere debitum petenti, neque in eo peccat; non tamen potest licitè petere. 531.1.12
Iure & potestate ordinaria solus Papa potest dispensare in voto simplici castitatis. 532.1.1
In casu tamen vrgentis necessitatis, quando est periculum in mora, & difficilis accessus ad Põtificem, potest Episcopus commutare, vel dispensare cum sibi subdito. ibid. 1, & 12
Limitatur hoc, primò, quando in casu vrgentis necessitatis & difficilis recursus ad Pontificem, subueniri potest subdito sine absoluta dispensatione in voto, non potest Episcopus illam dare. Secundò, si in eo casu sit necessaria aliqualis dispensatio, vel moderatio in vsu talis voti pro aliquo tempore, vel pro aliqua parte eius, potest ab Episcopo concedi. 535.1.13, & 14
Quomodo possit Episcopus dispensare cum habente votum castitatis ad petendum debitum. ibid. 16, & 17
Episcopus ex vi suæ potestatis absolutè potest dispensare in voto non petendi debitũ. 536.1.18
Tale votum non est reseruatum. ibid.
Votum castitatis perpetuę absolutum, ab vtroque coniuge vel ab vno tantùm ex mutuo consensu, vel sine illo factũ est reseruatum, nec potest Episcopus in illo dispensare. ibid. 2.19, 22, & 23
Potest tamen dispensare ad petendum, vel reddendum debitum cum vno, vel cum vtroque, si vrgeat grauis necessitas. ibid. 21, & 22
In nullo casu vrgentis necessitatis potest Episcopus absolutè, & totaliter in voto castitatis dispensare. 537.2.24, & 26
Votum castitatis temporale non est reseruatum, ab Episcopo dispensari potest. 538.11
Votum castitatis factum, vt tantùm obliget post certum tempus, v. g. si vxor voueat castitatem seruare post mortem mariti, vel filius post mortem parentis, est reseruatum. ibid. 2.2
Votum non contrahendi matrimonium, non est reseruatum, & ab Episcopo dispensari potest. ibid. 4, & 7
Item votum castitatis coniugalis. ibid. 4
Habens votum non contrahendi matrimonium, si contrahat, peccat contra votum, non verò in vsu matrimonij etiã petendo debitum. 539.1.5
Votum suscipiendi ordinem sacrum nec est castitatis, neque reseruatum. ibid. 2.8
Votum vouendi castitatem non est reseruatum; ab Episcopo dispensari potest. 540.1, 9
Votum assumendi statum seu viuendi modum includentem cęlibatum, si non sit formale votum de ipso cœlibatu, & de custodia castitatis in illo, non est resaruatum. ibid. 10
Votum assumendi statum tertij ordinis D. Francisci,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

cisci, vel D. Dominici; item profitenti vitam fœminarum, quas vocant Beatas, non est reseruatum. ibid.
Non omne votum in materia castitatis etiam ex obiecto suo perpetuum reseruatur. ibid. 11
Votum castitatis cum conditione factum, vt sibi liceat matrimonium contrahere cum aliqua, quæ secum velit castè, & sine copula viuere, non est reseruatum, imò cum illo licitè potest contrahere, & reddere debitum. 541.1.14
An votum conditionatum, etiam post impletam conditionem sit reseruatum. ibid. 15

Castitatis Clericalis, seu ordini sacro annexa.

Castitatis obligatio est coniuncta cum ordinibus sacris à subdiaconatu, vsque ad Episcopatum numeratis. 541.2.2
Nullus ordo sacer ante matrimonium susceptus reddit ex solo iure diuino personam inhabilem ad matrimonium contrahendum. 542.2.7
Nullum est ius diuinum prohibens, ne ordinati in sacris matrimonium contrahant. ibid.8
Item ne vsum vxoris ante ordinationem ductæ habeant. 543.2.11
Quòd ordinati in sacris obligentur ab Ecclesia ad perpetuam castitatem, vel abstinendum à matrimonio, si antea illud non contraxerant, vel ab vsu eius, si contraxerant, non est contra ius diuinum, sed maximè consentaneum. 544.1.12, & seq.
Sacerdotes legis veteris aliqualem castitatem obseruabant. ibid. 2.14
Vide *Clericus*, & *Votum castitatis*.
A tempore Apostolorum obseruatum fuit in Ecclesia, vt Episcopus, & presbyter iam ordinatus matrimonium contrahere non permitteretur. 547.1.2
Ostenditur in ipsis Apostolis. ibid. vsque ad 10
Incertum est quando hæc obseruantia castitatis sub rigorosa obligatione inceperit. 549. 1. 11
Episcopi & sacerdotes, qui post matrimonium consecrantur, tenentur à propriis vxoribus continere: hoc præceptum ob contrariam consuetudinem in Ecclesia Græca non obligat; nõ constat esse propriè Apostolicum, quamuis ex Apostolica traditione manasse certum sit. ibid. 2. 13, & seq.
Episcopi, & presbyteri Ecclesiæ Orientalis non abstinebant ab vxoribus ante ordinationem habitis. 552.1.2
Aliqui censent prioribus sexcentis annis perfectam castitatem seruasse. ibid. 2. 4
Probabile est nunquam fuisse obligatos ad continentiam seruandã abstinendo ab vxoribus, nisi illam in sua ordinatione promisissent. 553.2. 8
Hęc continentia in illis in prioribus seculis etiã in Orientali Ecclesia regulariter seruata fuit. ib. 9
Hæc obligatio non solebat ibi imponi ordinandis ex necessitate legis, vel saltem ex causa rationabili in illa dispensabatur ab Episcopis. 554.1.10
Diaconi obligantur vel non contrahere matrimonium post ordinationem, vel non vti priùs contracto; & vtraque obligatio est antiquissima. 554.2.2, & 9
Diaconi olim saltem in Orientali Ecclesia si nollent promittere continentiam à futuro matrimonio contrahendo, poterant ordinari ab Episcopo dispensante ex causa graui. 555.1.5, & 6
Continentia subdiaconorum, etiam est antiquissima, non verò ęqualiter cum Diaconis, & sacerdotibus. 556.1.10, & seq.
Intentio Ecclesiæ est, vt qui sacrum ordinem voluntariè suscipit, votum castitatis emittat, & ad hoc sic ordinatum obligat. 558.2.4, & 5
Hoc votum licèt explicitè non fiat ab ordinato, implicitè fit eo ipso quòd non excluditur, sed bona fide suscipitur ordo sacer animo parendi Ecclesiæ in eo statu suscipiendo. 559.1.6
Suspiciens ordinem sacrum cum expressã voluntate, seu intentione non promittendi, quamuis grauiter peccet, non faciat votum castitatis, quamuis ordinatus maneat. ibid. 2.7
Hoc peccatum est sacrilegij. ibid. 8
Talis manet adhuc obligatus votũ emittere. ibid.
In hoc casu sic ordinatus matrimonium validè contrahere non potest. 560.1.10, & 11
Ordinatus in sacris, qui ex malitia votum castitatis emittere noluit, tenetur ad non contrahendum matrimonium. 561.1.12
Item speciali obligatione ab Ecclesia imposita tenetur castitatem seruare. ibid. 13
Talis si peccet, probabiliter solùm committit peccatum contra temperantiam, tenetur tamen declarare circunstantiam fictionis, ibid. 2.14
Probabiliter etiam committit peccatum sacrilegij, & qualis. ibid 15, & 16
Talis circũstantia in cõfessione aperiẽda est. ib. 16
Qui ante vsum rationis ordinatur in sacris, postquam peruenit ad vsum rationis, non obligatur ad castitatem seruandam; sed illi danda est optio, & si velit habere vsum ordinis, tunc tenetur ad castitatem; si verò eligat perpetuò illo carere, potest cõtrahere matrimoniũ. 562.2. 20
Qui habens vsum rationis ante ætatẽ legitimam, vel ante annos pubertatis ordinatur in sacris, manet obligatus ad castitatẽ seruandã. 563.1.22
Qui in sacris ordinatur inuitus per absolutam coactionem externam, ipso interiùs repugnante, ac nolente ordinatio est inualida, & non tenetur ad castitatem. ibid. 2.23
Si verò ordinationi cõsentiat, expresè tamẽ velit castitatem non seruare, neque ad hoc se obligare, nec vouet castitatem, neque peccat non vouendo, neque ad castitatem seruandam cum inhabilitate ad matrimonium ex Ecclesiæ statuto manet obligatus. 564.2.26, vsque ad 29
Idem dicendum si tali metu graui coactus nihil de castitate cogitet aut velit, vel nolit expressè, sed solùm velit ordinem suscipere. 565.1.30
Postea verò danda est optio, an velit ordinem exercere, & castitatem seruare, vel illius vsu perpetuò carere. ibid.
Qui graui metu coactus non solùm vult ordinari, sed etiam ad castitatem se obligare, putans ad vtrumque teneri, nõ maneat obligatus, & votũ est nullum; si verò sciens se in eo casu nõ teneri ad vouendum castitatem, nihilominus eam vult, manet ad eam obligatus, & simul ad non contrahendum matrimonium. ibid. 2.31, & 32
Si metus, & violentia directè inferatur, non solùm ad ordinationem, sed simul cum expresso voto castitatis, talis si votum faciat, non manet inhabilis ad matrimonium; votum tamen est validum. 566.1.33
Qui ordinatur inuitus, sed consentiens ordinationi, si postea vtatur ordine suscepto, manet obligatus ad castitatem. 563.1.23
Graui metu ordinatus, vt possit postea nubere, debet priùs talem motum probare coram Ecclesiastico iudice, & eius iudicio stare; si verò non possit probare debet stare iudicio prudentis viri, seu confessoris. 566. 2. 36
An qui ante ordinationem protestatur publicè se nolle ad castitatem obligari, & tamen ordinatur, manet obligatus. ibid. 37

An

(c) 2007 Ministerio de Cultura

An qui ex metu cadente in constantem virum in religione professionem emisit, & postea titulo religionis ordinatur in sacris, teneatur ad castitatem vel vtroque titulo, vel saltem altero. 567.1.38
Votum castitatis ordini sacro annexum reddit personam inhabilem ad matrimonium contrahendum, illud irritando. 567.2.2
Quando incepit hæc solemnitas in tali voto. ib. 3, vsque ad 10
Clericus in sacris tentans matrimonium contrahere, graue sacrilegium committit, & ab Ecclesia grauiter punitur. 570.1.11
Incurrit ipso iure maiorē excommunicationē. ib.
Item priuationem beneficiorum, non tamen ipso facto, sed per sententiam iudicis. ibid. 12. & 13
Item priuationem pensionum. 572.2.22
Vlteriùs contrahit irregularitatem. ibid. 23
Hoc votum obligat ad perpetuam & integram castitatem in omnibus actibus, etiam iure naturæ prohibitis. ibid. 24
Coniugatus licitè ex consensu vxoris ordinatus in sacris, eodem prorsus modo, & cum eisdem effectibus obligatur voto castitatis, ac si ante matrimonium ordinatus fuisset; non potest contrahere matrimonium, neque peterere, aut reddere debitum. 576.1.10
An liceat huiusmodi Clerico cohabitare cum vxore, & vti eius ministerio, secluso toto. ib. 11
Quale peccatum committat, & quam pœnam incurrat, si vxorem cognoscat. ibid. 2.12
Illicitè, & sine vxoris consensu in sacris ordinatus, ad castitatem integrè seruandam obligatur, præterquam ad non reddendum debitum petenti vxori. ibid. 13
Item ipso iure manet irregularis. ibid.
Si vir ordinetur in sacris sciente vxore, & non contradicente, neque ad castitatem seruandam, neque ad illam vouendam tenetur, & maritus tenetur illi petēti reddere debitū. 577.1.15
Idem dicendum, quamuis expresè consentiat, si id non faciat profitendo, seu vouendo castitatem. ibid. 2. 14
Votum castitatis solemne sacro ordini annexum Papa dispensare potest, primò antecedenter permittendo alicui vt sacris inordinetur, non vouendo castitatem, nec contrahendo impedimentum ad matrimonium. 578. 1. 3, & 4
Dispensare secundo potest consequenter, dando licentiam, vt qui in sacris ordinatus votum fecit, & inhabilitatem contraxit, matrimonio ligari, vel vti possit.
Dispensatio hoc 2. modo data potest esse valida quoad matrimonium contrahendum, & inualida quoad obligatiosiem voti. ibid. 2.5
Clericus in sacris sine causa dispensatus, validè contrahit matrimonium, non tamen potest licitè petere debitum, reddere verò potest. 579. 6, 7, & 8
Hæc dispensatio dari potest ordinato in sacris non solùm ad vsū coniugis sed, etiā vt simul cū illo habeat vsum ordinis sacri. ib. 2. 9, 10, & 11
Ad dispensandum in hoc voto non requiritur causa publica. 580.1.12

Castitas religiosa & solemnis.

Ad solemnitatem voti castitatis religiosæ requiritur, vt sit absolutum, & tam ex intentione vouentis, quàm acceptantis omnino perpetuum: Item vt reddat personam inhabilem ad matrimonium; & dirimat contrahendum, & contractum, nondum consummatum. 580.2.1
Hoc votum solemne factū in religione approbata dirimit matrimoniū subsequēs. 581.1.4, & 7
A tempore Innocentij secundi fuit hoc inuiolabiliter obseruatum in Ecclesia. ibid. 5
Ante Innocentij tempore non potest satis probari incepisse habere hunc effectum. ib. 2. 6, & 23
Probabile est hoc impedimentum ab Innoc. II. introductum esse. 582. 1. 8
Probabilius antea incepisse. ibid. 2. 9, vsque ad 13
Solemnitas hæc castitatis quoad dirimendum matrimonium subsequens, videtur à tempore Apostolorum pro tota Ecclesia vniuersaliter incepisse. 583.1.13, & seq.
Hæc solemnitas tam quoad omnia Eccelesię loca, quàm quoad omnes personas vniuersalis fuit. 586.2.22
Votum solemne castitatis validum non dissoluit matrimonium consummatum. 589.2.2
Post matrimonium consummatū non potest vnus coniux iustè facere hoc votum inuito alio, & quamuis faciat, nec dissoluitur matrimonium, nec alter priuatur iure petendi debitum. Item tale votum est inualidum. 590.1.3
Vnus coniux ex consensu alterius, & seruatis iuris conditionibus tale votum validè emittere potest. ibid. 4
Tale votum quamuis validum non dirimit vinculum matrimoni consummati. ibid.
Neque Ecclesia potest facere vt dirimat. ibid. 2.5
Votum solemne castitatis religiosæ dirimit matrimonium ratum non consummatum, etiam inuito altero coniuge. 592.1.2
Non illud dirimet ex natura rei. 593.1.6
Neque ex iure diuino positiuo à Christo Domino specialiter lato. 595. 2. 16
Sed ex Ecclesiæ statuto. 596.2.20
Quando inceperit hoc votum dirimere matrimonium ratum. 600.2.6
Cur Ecclesia hunc effectum tribuit voto solemni castitatis religiosæ, & non voto sacri ordinis, vel Episcopatus. 601.2.9, & 10
Potuit verò tribuere. ibid. 1.7
Intra quod tempus post matrimonium ratum teneatur quis reddere debitum vel ingredi religionem, & profiteri. 902.1.2, & 3
Per professionem voti solemnis castitatis religiosæ, dissoluitur matrimonium ratum, quantumuis illud copula præcedat. ibid. 2. 4
Item quamuis talis copula habeatur per vim. ib. 5
Item quamuis habeatur post sponsalia de futuro; & postea contrahatur matrimonium. 603.1.7
Quando matrimonium consummatur per copulam vi illatam, non dissoluitur tunc per professionem voti solemnis castitatis religiosæ. 603.2.9
Post talem copulam cōsummatur matrimonium, neque coniux potest ingredi religionem, & validè profiteri sine alterius consensu. ib. 10, & 11
Copula debita, & nondum exhibita, non impedit quominus quis post matrimonium ratum validè & licitè ingredi possit religionem, & facere huiusmodi votum. 604.1.12, & 13
Maritus nō consummans matrimoniū, sed tradens vxorem alteri ad adulterandū, illa inuita, validè potest ingredi religionem, & profiteri, & per talē professionem dirimitur matrimoniū. 2. 14
Si verò vxor tradita est in adulterium volens, licitè potest profiteri, non ita si vi aut motu coacta est; & maritus illi alia via præterquam matrimonium consummando, & permanendo in illo, iniuriam resarcire non possit. 605.1.15

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Quando vterque sponsus professus est religionem, vel saltem altero profitente, alius simplex votum castitatis emittit, dissoluitur matrimonium. ibi. 16
Vt votum solemne castitatis in religione factum dissoluat matrimonium ratum, requiritur vt religio à Papa sit approbata. ibid. 2. 18
Item, vt professio sit integra,& perfecta, id est, non relaxata quoad ipsa vota. 606.1.19
Professio militum sancti Ioannis dirimit matrimonium ratum; non ita votum Eremitarum. ibid.
Votum castitatis solemnizatum per professionem religiosam, per legitimam dispensationem ipsius professionis dispensari potest. 606. 1. 1
Necessaria consequutione aufertur votum castitatis religiosæ ablato vinculo professionis, quando simpliciter fit dispensatio, nullo imposito onere, neque acceptato ab eo, qui dispensatur. ibid. 2. 2
Moraliter loquendo non potest saltem licitè dispensari in professione vel solemnitate huius voti, quin in voto ipso dispensetur. ibid. 3, vsque ad 6.
Si talis dispensatio concedatur absque sufficienti causa, erit quidem illicita, & inualida quoad intrinsecam obligationem voti, tamen quoad inhabilitatem ad matrimonium erit valida. 607. 3. 6.
Papa dispensare potest cum religioso in voto castitatis, quoad vsum eius,non auferendo omnino votum castistatis, nec statum religiosum, nec vinculum professionis, ita vt religiosus professus manens religiosus licitè, & validè contrahat, & consummet matrimonium.608. 1.8, vsque ad 12
Tribus modis fieri potest hæc dispensatio, primò, dispensando in solo vsu matrimonij.609. 1. 12,& 13
Secundò dispensando simul in vinculo,& vsu,id est, vt matrimonium de nouo contrahi, & consummari possit. ibid.2.13
Tertiò dispensando solùm, vt matrimonium licitè,& validè contrahatur sine licentia consummandi; hic tamen modus dispensandi nunquam fit, nec fieri expedit. ibid. 14, & seq.

Charitas.

Charitas purificat cor. 15. 1. 11
Dirigit alias virtutes in Deum,& quare. ib. 2. 14
In illa consistit beatitudo, & contemplatio huius vitæ. 17.2.22
Assignantur variæ perfectiones charitatis. 18. 1. 3
Quid sit intentio, & extensio charitatis. 21.2.18
Charitas non habet mensuram, quoad exercitium, & feruorem,habere tamen potest quoad obligationem & determinationem. 25.2.18
Non habet illos tres status, seu gradus, incipientis, proficientis, & perfectæ,neque ex intentione. 46.2.5
Neque ex extentione. 47.1.6,& 7
Sed ex modo operandi magis vel minùs perfecto quoad facilitatem, & delectabilitatem. ibid. 2. 8, & 9
Vide *Perfectio.Consilium,& Præceptum.*

Christus.

Christus habuit perfectissimam paupertatem,non tamen fuit incapax dominij. 419.2.23
Eleemosynis non solùm sponte oblatis,sed emendicando petitis vixit.
Habuit dominium rerum mobilium in communi. 429.1.23
Non ita possessionem, aut dominium rerum stabilium. 430.1.27
Christus votum virginitatis emisit; est exemplar omnis castitatis voto consecratæ. 489. 2,19

Circunstantiæ peccatorum.

Vide *Nouitius. Obedientia solemnis. Castitas simplex*,& *Clericalis. Peccatum*,& *Delectatio.*

Clauis.

Clauium vsus an liceat Religioso, vide *Paupertas solemnis.*

Clericus.

Clericus in ordinatione non vouet, sed solùm promittit obedientiam Prælato in materia necessaria. 124.1.3
Clericorum ordo ab Apostolis incepit, est antiquior quàm Monachorum. 169.1.5,& 6
Clerici olim habitabant in vrbibus, & in domibus Episcoporum. 173.2.9
Clericus in sacris licèt votum castitatis emittere nequeat, est tamen inhabilis ad matrimonium ex lege Ecclesiastica. 116.1.10
Clericus in minoribus contrahens matrimonium, an ipso facto priuetur beneficiis.570.2.14,vsque ad 20.
An priuetur etiam pensionibus. 572. 1. 21
Clericus in sacris quando dicatur, & censeatur concubinarius. ibid.2.24
Debet vitare contubernia, & familiaritatem fœminarum. 573. 1. 25,& 26
Quam pœnam incurrat propter transgressionem, vel scandalum in hac parte. ibid. 26
Vt quis licitè ordinetur Clericus in sacris post matrimonium viuéte vxore, requiritur primò, vt irregularitas bigamiæ ex tali matrimonio non sit contracta: secundò vt ex consen vxoris, si matrimonium sit consummatum, ordo suscipiatur. 573.2.1
Tertiò vt ipsa vxor castitatem profiteatur, ingrediendo religionem. 574.2.5,7,& 9
Excipiuntur duo casus, in quibus sine consensu vxoris Clericus in sacris ordinari potest. ibid. 1.2.& 3
Vide *Castitas clericalis.*

Cogens,& Coactio.

Vide *Excommunicatio.Castitas Clericalis,& Professio.*

Commutatio voti.

Commutatio voti in minus, vel æquale bonum, nunquam fit ipso iure. 324.2.1
In melius verò bonum fit ipso iure solùm per ingressum religionis. ibid. 2.
Commutatio voti in melius fieri potest ab ipsomet vouente. ibid.
Commutatio votorum in rem meliorem, quando & quomodo fiat sine dispensatione. 74.1.19, 20,23
Vide *Votum religionis. Professio. Societas Iesu*, & *Debitum.*

Concubinarius, vide *Clericus.*

Concubitus.

Concubitus vagus quare sit illicitus. 486.1.8, 9, & 10
Coniux, vide *Ingressus religonis. Castitas simplex. Professio.*

Consecratio.

Consecratio, aut benedictio humana non potest per se reddere personam inhabilem ad matrimonium. 101.1.6,& 7
Consecratio rerum vel personarum duplex, & quam vim habeat. 343.1.15
Aliquando auferri potest,aliquando non. ibid. 2. 17,& 18.

Ex

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Ex dispensatione licet vti calice, seu alio vase consecrato ad communem, & profanum vsum necessarium, sed non malum. 609.1.11

Consilium.

Est hæreticum negare distinctionem inter consilia Euangelica, & præcepta. 26.1.2, & seq.

Consilium, & præceptum de bono opere esse debent. 27.2.1, & 2

Consilium de opere indifferenti dari nequit. ibid.

De ratione consilij est, vt sit de opere non præcepto. 28.1.6

Potest dari opus honestum inferioris ordinis, nec præcepti, nec consilij, quale est actus matrimonij. ibid.

De ratione consilij est, vt sit melius quàm oppositum, & sibi incompossibile. ibid.27

An opus consilij debeat esse melius quàm opus præcepti in eadem materia. 29.1.8, 9, & 10

Consilij opus præcipi non potest. 43.1.2, & 3

Consilium distinguitur in generale, & particulare. 30.1.2

Consilia Euangelica generalia ex parte materiæ sunt tantùm tria, paupertas, castitas, & obedientia. ibid.2.3, & 6

Votum non pertinet ad consilia ex parte materiæ, sed ex parte modi. ibid.3

Consilia particularia sunt plura, & in omni materia virtutis locum habent. ibid.4

Consilia non solùm in operanda virtute, sed etiã in cauendo malo, scilicet quoad media, vt caueantur, versari possunt. ibid.5

Consiliorum Euangelicorum multiplex diuisio, in essentialia, & quasi accidentalia; in affirmatiua, & negatiua. 31.1.7

Consilia non excluduntur per præceptum charitatis. 32.2.6

Frequentes, vel feruentes actus charitatis exercere pertinet ad consilium. 34.2.14

Similiter actus imperati. 35.1.15

Consilium, qua tale est, nullam obligationem vel sub veniali inducit. 36.2.24

Indicat dictamen diuini intellectus approbantis id, quod consulit. ibid.25

Etiam indicat voluntatem Dei, sed inefficacem. 37.1.26

Consilia nec per modum finis continentur in præceptis. 42.1.15

Duobus modis sunt instrumenta maioris perfectionis acquirendæ. ibid.16

Consiliorum obseruantia, sed non omnium requiritur vt medium ad perfectionem status religiosi. 83.1.4, & 5

Sine aliquibus consiliis non potest consistere religio. iaid.2.6

Nullum consilium statui religioso generaliter sumpto repugnat. 84.2.9

Consensus.

Consensus legitimus qualis censeatur. 366.2.20

Constitutio.

Constitutio Sixti V. contra illegitimos, criminosos & reddendis rationibus obnoxios aliquam religionem ingredi volentes declaratur. 231.2.14. & seq.

Non comprehendit Moniales. 233.1.21

Declaratur alia constitutio circa formam, & modum seruandum in recipiendis ad habitum, & professionem religionis. 243.2.11

Vtraque moderatur per Bullam Clem. VIII. prima. 233.1.21

Secunda. 246.2.22. & 311.1.1

Consuetudo.

Consuetudo præscripta, dummodo non sit per se illicita, derogat legi humanæ. 64.1.16

Contra vota religiosa nulla consuetudo præscribit. 64.1.20, & 21

Consuetudo per se non dat iurisdictionem. 534.1.9

Contemptus.

Contemptus Prælati in re præcepta quando sit peccatum mortale, vide *Obedientia solemnis.*

Continentia. vide *Virginitas*, & *Castitas.*

Contractus.

Contractus humanus duobus modis ab intrinseco dissolui potest. 331.1.1

Contractus à religioso factus sine licentia Prælati valet quatenus est vtilis monasterio, à Prælato tamen irritari potest. 646.1.36

Copula.

Copula præcedens non consummat matrimonium ratum subsequens. 6.2.2.4, & 5

Vide *Debitum Coniugale.*

Crimen, & Criminosus.

Criminosi quales dicantur, & reputentur inhabiles ad religionem. 231.2.15

Non censentur tales propter crimina occulta. ibid.16.

Sed propter crimen publicum, de quo iudicium publicum per accusationem, vel inquisitionem inchoatam sit in particulari & iustè, & quòd de tali inchoatione in actis publicis constet. 231.1.17

Tale crimen debet esse publicum non solùm notorietate facti, sed etiam iuris aliquo modo. ibid. 18.

Criminosus hîc comprehensus si absoluatur, & innocens iudicetur, vel damnatus pœnam impleuit, religionem ingredi potest. ibid. 2.19

Crimen tripliciter religionis ingressum aliquo modo impedire potest. 231.2.16

D

Debitum & Debitor.

Debitum respectu Dei duplex est, aliud gratitudinis, & aliud obedientiæ, seu necessitatis. 6.1.21

Debitum pietatis erga parentes est maius, & perfectius, quàm debitum ordinarium iustitiæ. 220.2.9

Debitum coniugale, vide *Votum religionis. Castitas simplex. Castitas Clericalis*, & *Castitas solemnis.*

Debitor ingrediens religionem tenetur priùs soluere debita incerta, si habet vnde soluat, potest verò donare religioni, vel pauperibus. 227.2.1

Si habeat debita ex voto, satisfacit commutando illa cum ingressu religionis. ibid.

Ingredi potest statim religionem qui est simpliciter impotens ad soluendum debita certa; tenetur tamen aliquantulum expectare, si habeat spem proximam soluendi. 228.1.2

In casu verò quòd possit soluere, sed per longum tempus: prima opinio docet non posse tunc ingredi religionem. ibid.2.3

Secunda idem tenet, si debitum sit personale, non ita si sit reale, dummodo cedat bonis suis in fauorem creditoris. 229.1.5.6, & 7

Tertia docet, absolutè posse ingredi. 230.1.10

Præfertur prima sententia vt vera, cum debito

(c) 2007 Ministerio de Cultura

tamen moderamine. ibid. 2. 12, & 13
Quid in hac materia disponat constitutio Sixti V. & quomodo per aliam Clem. VIII. limitetur. 233. 1. 20, & 21
Vide *Professio.*

Decipere, & Deceptio.

Deceptio in religionis ingressu aliquando est grauis, aliquando leuis. 238. 1. 6
Qui decipit alium consulendo, vt ingrediatur religionem quem iudicat, vel scit ineptum, peccat grauiter, excusatur tamen si bona fide procedat. ibid. 7
Qui decipit auertendo ab ingressu religionis, peccat grauiter. ibid. 2. 8
Non ita si solùm auertit precibus, aut promissionibus, dummodo non sint importunæ, & sine causa contra certam Spiritus sancti vocationem. ibid. 9
Qui decipit, tenetur restituere tollendo vel infamiam detractionis, vel ipsam deceptionem, vel vim, si fortè illata est volenti religionem ingredi. 239. 1. 10
Vide *Ignorantia*, & *Professio.*

Delectatio morosa.

Delectatio morosa quando sit peccaminosa. 435. 2. 3
Delectatio interna morosa, & voluntaria de actu turpi, etiam absque desiderio, imò & cum proposito non committendi talem actum exteriorem, est sacrilega in habente votum castitatis. 491. 2. 2
Delectatio morosa circa personam voto castitatis ligatam, est circunstantia sacrilegij aperienda in confessione. ibid.

Desiderium.

Desiderium religionis per se, & regulariter est à Spiritu sancto, ac proinde sine consultatione suscipiendum; ad illius tamen executionem regulariter consultatio necessaria est. 234. 1. 4
Diaconus, vide *Clericus*, & *Castitas clericalis.*

Discipulus.

Discipulus Christi dupliciter quis dicitur. 386. 1. 4. 590. 2. 7
Dimissoriæ litteræ, vide *Nouitius*, & *Societas IESV.*

Dispensare, & Dispensatio.

Dispensatio in iure humano sine causa data, valida est. 76. 2. 7
Dispensati potest cum persona religiosa super voto religionis arctioris. 319. 2. 18
Non autem in professione cum subdito. 334. 1. 12.
Excepto Pontifice qui dispensare potest in professione. 336. 1. 5. & seq.
Dispensare etiam potest in solemnitate voti, non ita in ipso voto. 341. 1. 6
Maior causa requiritur ad dispensandum in professione religiosa, quàm in votis simplicibus inde sumptis. ibid. 2. 7
Dispensari quomodo à Pontifice possit in matrimonio rato. 344. 2. 21
Dispensari non possunt vota scholarium Societatis. 346. 1. 26
Dispensare poterunt Episcopi ante reseruationem votorum. ibid. 2. 2
Potestas dispensandi in votis quo iure competat Episcopis. ibid. 3
An sicut vrgenti graui necessitate potest Episcopus dispensare in votis Pontifici reseruatis, possit etiam in professione. 347. 1. 4
Dispensari non potest ab Episcopo in matrimonio rato. 347. 1. 5
Causa sufficiens, vt Papa dispenset concedendo professis transire ad laxiorem religionem, quæ. 359. 1. 11
Ad dispensationem validam & licitam in voto castitatis causa iusta requiritur. 493. 2. 2. 10. 578. 2. 5
Dispensare potest Episcopus quoad licentiam consummandi votum castitatis. 506. 1. 7
In voto simplici castitatis solus Papa iure ordinario dispensat. 532. 1. 1
Communi opinione conceditur Episcopis potestas quasi ordinaria ad dispensandum, & commutandum votum castitatis vrgente necessitate. ibid.
Dispensare non potest Episcopus in voto castitatis quando in casu vrgentis necessitatis subuenire alio modo potest. 535. 1. 13
In eo tamen casu aliqualem dispensationem concedere potest in vsu voti. ibid.
Potestas religiosis concessa ad dispensandum in votis, non extenditur ad dispensandum cum coniuge ad petendum debitum, nisi exprimatur. ibid. 2. 15
In casu necessitatis Episcopus dispensare potest cum habente votum ad petendum debitum tantùm, & ad nihil aliud. ibid. 16
Episcopus quamuis detur causa, dispensare non potest cum coniugato in toto voto castitatis, sed tantùm ad petendum debitum. 536. 1. 17
Idem dicendum de habentibus priuilegium ad dispensandum in petendo debito. ibid.
Dispensare Episcopus potest circa votum non petendi debitum. ibid. 18
Nisi in casu grauis necessitatis, vbi ad petendum & reddendum debitum dispensare potest. ibid. 21
Eodem modo dispensare potest cum vno tantùm coniuge. 537. 1. 22
In nullo casu dispensare totaliter potest in voto castitatis. 538. 1. 26
Diaconi olim ex dispensatione ordinabantur, quamuis nollent abstinere à futuro matrimonio. 555. 1. 5
Dispensari potest ab Ecclesia votum sacri ordinis. 578. 1. 3
Valida simul & iniusta potest esse hæc dispensatio. ibid. 2. 5
Clericus in sacris sine causa dispensatus validè contrahit matrimonium, non tamen potest licitè petere debitum. 579. 1. 6
Hanc dispensationem etiam validam esse quoad voti obligationem nonnulli opinantur. ibid. 7.
Dispensari vtrùm possit ad vsum coniugis pariter & ordinis sacri. ibid. 2. 9.
Papa dispensare potest in voto solemni castitatis, non dispensando in ipso statu, & professione religiosa. 608. 1. 8
Per dispensationem obligatio voti obedientiæ tollitur. 628. 2. 17
An & quomodo dispensare superior valeat. ibid. 18.
Vt Episcopus dispenset, & sibi referuet, an semper requiratur causa legitima. 629. 1. 19
Vide *Episcopus. Professio. Votum religionis. Paupertas simplex, & solemnis. Castitas simplex, & solemnis. Castitas clericalis. Matrimonium*, & *Societas Iesu.*

Diuitiæ.

Diuitiarum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Diuitiarum amor, & possessio quæ mala secum afferant. 369.2.77.& seq.
Diuitiarum bonus vsus est difficilis. ibid.8
Diuitiarum nomine quid comprehendatur. 396. 2.9.
Dolus, vide *Ignorantia*, & *Deceptio*.

Dominum, & Dominus.

Dominum in alium non transfertur nisi ab eo acceptetur. 93.1.6.
Incapacitas dominij bonorum temporalium in professis solemniter non prouenit ex sola traditione sui, sed adiuncta Ecclesiæ ordinatione 108.1.18
Inhabilitas acquirendi dominium duobus modis contrahi potest. 122.1.11
Noui dominij imperfecti non est Deus capax. 277.2.17.& 406.2.34.
Dominium transferri potest per puras donationes sine promissione, voto, aut iuramento, 111.2.2
Dominium in homine duplex, & quale. 397. 1. 10.
Dominij diffinitio, & explicatio. 399.1.4
Dominus ab administratore, in quo distinguatur. ibid. 5
Dominiorum varij gradus. ibid.
Dominij capax, aut incapax tribus modis homo intelligi potest. 402.1.18.19
Sine possessione aliquando dominium acquiri potest.404.1.26.
Potest dari res quæ non sit sub dominio alicuius. 407.1.37
Per puram promissionem rei, non admittitur eius dominium. 500.1.8
Dominium proprij corporis, & aliarum rerum, quomodo possit quis à se alienare. 501. 1. 21
Vide *Paupertas simplex*, & *solemnis. Seruus. Religiosus. Christus*, & *Apostolus*.

Donatio.

Donatio non potest fieri Deo immediatè, & quare. 107.1.12.
Impotentia ad donandum validè rem priùs donatam non prouenit ex eo, quòd prior donatio irreuocabilis sit, sed ex eo quòd nemo potest donare quod non est suum. 109.1.21
Vide *Nouitius*, & *Traditio. Dos Monialium*, vide *Simonia*.

Dubium.

In dubio potest quis aliquando obedire præcipienti. 622,2.9
Quando & cui teneatur quis habens votum obedientiæ in dubio obedire. 622.1.5
Vide *Obedientia simplex*, & *Professio*.

E

Ecclesia.

Ecclesia primitiua tempore Apostolorum erat quasi vna religio, in qua omnes fideles statum religionis profitebantur. 168.1.3
Quomodo hoc intelligatur. ibid.2.4.4.
Vide *Status*.
Electio, vide *Nouitius. Professio. Obedientia solemnis.*

Eleemosyna.

Eleemosyna potest fieri à religioso. 84.2.9
Eleemosynis possunt licitè sustentari religiosi. 426.2.14.15.18.& 19
Non ita seculares pauperes, qui laborare valent, & tamen otiosè viuere volunt. ibid.1.13. 15.& 16
Vxor licitè potest dare Eleemosynam moderatam, & suo statui conformem, si maritus ei neget licentiam. 442.1.20

Elias, & Elisæus.

Elias, & Elisæus coluerunt paupertatem, sed eam non vouerunt. 161.2.7
Elisæus coluit, non tamen vouit obedientiam. ibid.8
Fuerunt auctores religiosi status iuxta multorum sententiam. 159.2.1

Epiikia.

Epiikia in quo casu liceat. 310.1.28

Episcopus, & Episcopatus.

Ad Episcopatum suscipiendum quomodo possit Papa obligare, cùm sit opus consilij. 43.1.3
Episcopus non potest mutare statum propria authoritate. 45.1.14
Episcopus est in statu perfectionis exercendæ 51.2.7
Ad Episcopatum supponitur perfectio in Episcopo. 5[illegible]
Non tenetur habere talem perfectionem in executione, sed in voluntate efficaci. ibid.9
Episcopatus, est status perfectionis exercendæ. 53.2.5.vsque ad 9
Ad illum constituendum non requiruntur vota de obseruatione alicuius consilij. 55.1.12
Vide *Status. Perfectio*, & *Parochus*.
Episcopatus vinculum non est indissolubile iure diuino naturali & positiuo, sed tantùm Ecclesiastico. 56.1.4.& seq. & 79.1.7
Episcopatus renuntiatio non est contra ius diuinum. 56.2.6.& 7
Facta ex licentia Papæ absque causa sufficienti tenet. 57.2.8
Sine Episcopatu potest ordinari Episcopus, neque est contra ius diuinum: ita ordinauit D. Petrus, Linum, & Cletum. ibid.9
Episcopatus translatio non est prohibita iure diuino. 58.1.11
In multis prouinciis solet fieri. ibid.12
Episcopus electus & confirmatus validè, sed non licitè potest contrahere matrimonium. ibid. 2.14
Ex vi pacti inter Episcopum, & suam Ecclesiam, non potest illam deserere. 59.1.18.& 28
Episcopatus est ex institutione diuina immediata; determinatio verò quoad modum regiminis, & iurisdictionis, & alias conditiones, est ex iure Ecclesiastico. 66.1.21
Episcopatum deserere reseruatur Papæ. ibid.
Episcopatus indissolubilitas non oritur ex voto. ibid.2.25.26.& 27
Episcopi consecrationi nullum votum est annexum. ibid.25
Episcopi habent perfectiori modo curam pastoralem, quàm Parochi. 65.2.21
Ad Episcopum principaliter pertinet munus docendi, & prædicandi. 68.1.3
Item exemplo illuminare. ibid.1.4
Episcopatum appetere non est de melioribus bonis, nec per se cadit sub consilium. 69. 1.8
Episcopatus propter adiuncta pericula non est materia voti. ibid.2.11
Votum acceptandi Episcopatum aliquando est licitum. 69.2.12
Votum non acceptandi Episcopatum, per se validum est si fiat debito modo. 70.1.13
Item est optimum. 74.2.22

Episcopus,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Episcopus, vt ingrediatur religionem, tenetur priùs Episcopatum renunciare. 73.2.15
Si non renunciet, non potest ampliùs dignitatem recuperare. ibid.14
Ad hanc renunciationem requiritur licentia Papæ. 75.2.1.2
Talem licentiam tenetur Papa dare quando ante Episcopatum datur votum religionis, & nulla intercedit causa specialis dispensandi. 77.1.9
Episcopus petens talem licentiam tenetur manifestare votum, si non obtineat licentiam. ibid.2.10.13
Non ita quando votum est factum post Episcopatum. ibid.11
Si negetur licentia, tenetur Episcopus illam repetere quoties occurrit noua causa iustificans. 78.1.12
Licentia concessa Episcopo non habenti votum religionis, vt ex deuotione ingrediatur religionem, licèt, & tenet. 76.2.7
Vide *Paupertas solemnis. Votum religionis. Professio.*
Episcopus potest in sua diœcesi quidquid illi non prohibetur. 148.2.8.346.2.3
Potestas dispensandi in votis non est Episcopis concessa ex iure diuino, sed ex Ecclesiæ concessione, quæ ab Apostolorum tempore incepit. ibid.
Quo tempore incepit reseruatio votorum facta Episcopis. ibid.
Episcopus potest vrgente graui necessitate dispensare in voto simplici castitatis, & similibus reseruatis. 347.1.5
Non ita in matrimonio rato. ibid.
Vide *Potestas Professio.*
Episcopus est verus Prælatus religiosi non exempti, potest illius vota irritare. 658.1.17
Vide *Obedientia solemnis. Castitas simplex. Castitas Clericalis, & Matrimonium.*
Error, vide *Ignorantia.*

Esseni.

Esseni, de quibus Philo, non sunt Iudæi, sed Christiani religiosi, iuxta aliquos. 162.1.11
Vocabantur Essei, vel Iessei à Iesu nomine. ibid.
Fuerunt Esseni Iudæi ante Christi aduentum. ibid.2.12
Non fuerunt verè religiosi, nec habuerunt veram, & sacram fidem. ibid.13
Non fuerunt propriè religiosi professi. 269.2.3

Excommunicatio, & Excommunicari.

Excommunicatio maior impedit licitum religionis ingressum 218.1.18
Excommunicantur cogentes per vim, aut metu fœminas ad ingressum religionis in Ordine ad habitum suscipiendum; vel susceptionem habitus; vel professionem. 236.2.2
Aliquando propter hæc contrahitur vnica, aliquando triplex excommunicatio. ibid.3
Hæc excommunicatio ligat quascumque personas. 237.2.5
Contrahitur per solam coactionem directam, vel indirectam. ibid.
Excommunicantur impedientes iniustè fœminas, ne professionem, aut votum simplex castitatis, aut religionis emittant. 239.1.11.12.13
Hæc excommunicatio incurritur impediendo, per deceptionem, non verò per preces, aut promissiones. 240.1.14
Excommunicantur non tamen ipso facto parentes, propinqui, aut tutores, qui tempore nouitiatus de bonis nouitij, vel nouitiæ aliquid, etiam sub ratione mutui, tribuunt monasterio, excepto victu, & vestitu. ibid.2.16
Excommunicatio, & suspensio ferenda imponitur Prælato, qui recipit seruum in Monachum sine licentia Domini: item excommunicatur qui suadet seruum contemnere dominum causa religionis. 295.1.2
Inter censuras Ecclesiasticas sola excommunicatio, & hæc denunciata, vel lata contra notorium clerici percussorem impedit professionem licitè facere, non verò validè. 313.1.9.
Vide *Professio. Castitas Clericalis, & Pater.*

Exemptio, & exemptus.

Exemptio tam à spirituali, quàm à temporali iurisdictione Episcoporum, quo iure competat religiosis professis. 322.2.3
Vide Obedientia solemnis.

F

Fama.

Famæ an renuntiare quis possit. 395.2.4.&5

Fidelitas.

Fidelitas ex genere suo solùm obligat sub veniali. 631.2.4

Filius.

Filij puberes & impuberes quando sint, & dicantur. 193.1.2
Filius post expletos pubertatis annos non potest cogi à parentibus sine propria voluntate ad religionis ingressum. 207.2.1
Potest verò ante pubertatem. 208.1.3
Filius impubes sine propria voluntate non potest à parentibus obligari ad sponsalia. ibid.2.5
Impubes coactus à parentibus ingredi religionem, etiam ante pubertatem licitè potest habitum relinquere. 209.2.9
Filius in leui parentis necessitate non tenetur differre, vel omittere religionis ingressum. 218.2.3
Tenetur verò in extrema; dummodo sit omnino necessarius parenti, & moraliter speret posse illi subuenire manendo in seculo. 219.1.4.&5
Si non sit spes moraliter certa, quòd aliquis alius subueniret, licèt id possit, & debeat; adhuc filius tenetur non ingredi; si verò sit spes quòd subueniet, ingredi potest. ibid.2.6
Filius si parentis necessitas id postulet, tenetur laborando procurare illi sustentationem. 220.1.8.
Filius clericus, vel religiosus, vt subueniat parenti, tenetur propriis manibus laborare, exercendo, actiones non repugnantes, neque indecentes suo statui; ad actiones autem repugnantes, vel non decentes non tenetur, imò nec debet illas exercere. 307.2.15
Filius nobilis non tenetur mendicare in tali patris necessitate.
Vide *Necessitas, & Professio.*
Filius in graui parentis necessitate tenetur non ingredi religionem. 221.1.11

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Quamuis habeat votum religionis. 222.1.15
Filius habens votum religionis, quoties propria authoritate potest non ingredi religionem propter parentis necessitatem, ad id tenetur. ibid.2.17
Filius non habens votum religionis licèt non teneatur omittere religionis ingressum propter parentis necessitatem, tamen aliquando melius erit manere in seculo, & subuenire parenti. ibid.19
Filius si ab ipso parente inducatur ad peccatum, excusatur ab obligatione manendi in seculo propter illum. 223.1.20
Si tentatur ad peccandum, non tenetur relinquere parentem, tenetur verò si inducitur. ibid.21
In hoc tamen casu adhuc tenetur in loco distans subuenire parenti si possit, (ac proinde non ingredi religionem) vel quolibet alio modo, etiamsi ingrediatur. ibid.2.22
Filius à parente grauiter vel extremè egente prouocatus ad peccatum, non tenetur illum deserere ratione sui. ibid.23
Non est ad id obligandus: si verò potest facilè illi subuenire per alium vel alio modo absens, debet obligari, & tenetur relinquere. ibid.24
In eo casu quamuis filius non teneatur, tamen licitè potest relinquere. 224.1.25
Si deserat, & habeat votum religionis, tenetur implere, & ingredi. ibid.26
Filius si à parente inducatur directè ad peccatum veniale, tenetur deserere illum; si verò prouocetur indirectè, tenetur non deserere, nec ingredi religionem. ibid.2.27
Idem dicendum si impediatur ab operibus perfectionis. ibid.28
Filius si manens in seculo timeat probabiliter graue, & morale periculum peccandi mortaliter, quin parens ad id præbeat occasionem rarissimè, & nisi tribus conditionibus concurrentibus, potest licitè parentem deserere in extrema, vel graui necessitate positum, & ingredi religionem. 225.2.31
Filij Prophetarum non fuerunt verè religiosi, viuebant sub Elisæo colentes, sed non vouentes obedientiam. 161.2.9.& 10
Viuebant sub Elia veluti in quadam congregatione; incertum est, an perpetuò in societate Eliæ, vel Elisæi habitarent: verisimilè est castitatem coluisse dum ibi manebant. 162.1.10
Filia, vide *Filius*, *Parens*, & *Pater*. *Finis*, vide *Status*.

Frater.

Frater tenetur non ingredi religionem, & subuenire fratribus adhuc sub cura parentis existentibus ratione parentis; non tenetur verò si fratres sumantur per se separati à parente. 227.1.3.& 4
Est tamen valde rationabile etiam in hoc casu differre per aliquod tempus religionis ingressum. ibid.4
Si frater habeat votum religionis, non potest licitè ob grauem fratrum necessitatem differre ingressum sine dispensatione. ibid.2.5

Furtum.

In materia furti duplex quantitas consideranda. 409.1.5
Quæ quantitas in furto sufficiat ad peccatum mortale, referuntur variæ opiniones. ibid.6.& 7
Vide *Paupertas solemnis*.

G

Gratia.

Prima gratia an obtineatur per professionem religiosam, vide *Professio*.

Gratitudo.

Gratitudo ad Deum non obligat in rigore præcepti. 36.1.21

H

Habitus.

Habitus Monialium, & Monachorum olim fuit specialis. 172.2.6
De habitu Clericorum religiosorum non constat, est tamen verisimile fuisse specialem, vt nunc est. ibid.6
Habitus Monachorum, & religiosorum fuit, & debet esse honestus, simplex, vilis & mundus: non verò nimis vilis, pannosus, & horridus. 173.1.7
Hæres, vide *Paupertas solemnis*.

Honor.

Honor duplex, & an illi quis renunciare valeat. 395.2.3

Horæ Canonicæ.

Horas Canonicas non tenentur recitare religiosi Societatis I E S V, antequam in Sacris ordinentur. Neque milites sancti Ioannis. 202.2.9
Item neque nouitij. 267.2.19

I

Ignorantia.

Ignorantia duplex, & qualis circa substantialia, & accidentalia religionis. 292.2.3
Ignorantia causat inuoluntarium, vel saltem non voluntarium. ibid.4
Differentia inter metum, & ignorantiam, siue dolum. 294.1.8
Ignorantia duplex, vel per errorem, & deceptionem, vel per scientiæ priuationem. ibid.9
Vide *Deceptio*, & *Professio*.

Illegitimus.

An sint illegitimi filij ex copula propriæ vxoris, & mariti in Sacris ordinati 576.2.12
Vide *Constitutio*.
Impedimentum matrimonij, vide *Matrimonium*.
Impubes, vide *Filius*. *Parens*. *Pater*, & *Tutor*.

Indulgentia.

Indulgentia plenaria conceditur ingredientibus aliquas religiones in ipso ingressu, & iterum in morte. 324.1.8
Vide *Professio*, & *Societas I E S V*.

Ingratitudo.

Ingratitudo Dei negatiua, & non priuatiua datur, si quis sine iusta causa egrediatur, vel non ingrediatur religionē à Deo vocatus. 249.1.4

Ingressus Religionis.

Ingressus Religionis in quacumque ætate licet, neque vllo iure prohibetur. 204.2.2.& seq.
Impubes potest ingredi religionem parentibus non contradicentibus. 206.1.8
Ante vsum rationis licet ingressus religionis, si parentes positiuè consentiant. ibid.2.10
Fœminæ post Conc. Trident. post 12. ætatis annum non possunt ingredi, nec profiteri licitè sine Episcopi examine. ibid.1.9
Fœmina est inhabilis ad ingrediendā virorū religionem, & vir, ad religionē fœminarū. 213.2.1

Fœmina

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Fœmina coacta ingredi Monasterium, est inde educenda. 237.2.5
Vide *Pater. Parens. Tutor. Constitutio. Castitas simplex.*
Ingressus in religione reformata est valde vtilis pueris ante annos pubertatis. 212.2.7
Ipsis verò religionibus præcipuè mendicantibus non expedit regulariter loquendo, talis puerorum ingressus, & educatio. 213.1.8. & 9
Assignantur impedimenta quæ reddunt personam inhabilem ad ingressum religionis. 214.2.5.6.& 7
Ingressus religionis sine licentia alterius coniugis, si ille postea consentiat, validus est, neque oportet, iterum incipere nouitiatum. 215.2.10
Item, quando professus transit ad aliam religionem, si postea detur facultas. 216.2.12
Item si Episcopus ingrediens postea à Papa licentiam obtineat. 217.1.14
Item si quis recipiatur cum impedimento prohibente ingressum, & directè irritante professionem, [illegible] directè irritet ingressum. ibid. 2.16
Et illicitus ingressus religionis, si quis scienter occultet impedimentum graue animi, vel corporis, quo est ineptus ad onera religionis. 218.1.19
Vide *Filius. Pater. Frater. Crimen. Carentia vsus rationis. Debitor. Episcopu. Excōmunicatio*, &c.
Ingressus religionis necessariò ex natura rei fieri debet cum plena scientia, cognitione, ac deliberatione in particulari talis status. 233.2.2
Vt exequatur eget consultatione. 234.1.4
Ad consulendum religionis ingressum non est expectanda motio extraordinaria Spiritus sancti, sed satis est aliqualis. ibid.2.5
Vt debito modo fiat, debet fieri recta intentione, & perfectè ac voluntariè. 235.6.& 8
Est approbandus ingressus propter honestum finem ex occasione temporali procedens, diligenter tamen examinandus. ibid.7
Est imperfectus si fiat propter preces importunas, aut blanditias. ibid.2.9
Suadere illum est bonum ex suo genere, magna tamen prudentia vtendum. ibid. 10
Ingressus religiosus ad habitum suscipiendum postulat libertatem ingredientis liberam à tribus defectibus, à violentia. 236.1.1
A deceptione. 238.1.6
A simonia. 240.1.15
Vide *Deceptio. Receptio. Potestas. Simonia.*
Numerantur aliqui effectus ab ingressu religionis prouenientes. 248.2.1.& seq.
Per ingressum religionis dissoluuntur sponsalia solùm ex parte manentis in seculo, & potest contrahere ante professionem alterius. 250.2.10
In casu verò quòd alter egrediatur, si manens in sæculo adhuc sit soluta, probabilius est non teneri ad contrahendum cum illo. ibid.11
Probabile etiam est teneri, si à principio non acceptauit talem remissionem, sed potiùs expectauit an profiteretur. ibid.
Vota, quæ impleri possunt, & vrgent ante ingressum religionis, debent priùs impleri, nec commutantur ex vi iuris; possunt tamen commutari ex intentione vouentis, si habeat ex tunc animum ingrediendi religionem, & commutandi talia vota in hanc obligationem. 326.2.8
Vota verò, quorum impletio non vrget ante ingressum religionis, non sunt ex necessitate antè implenda. ibid.9
Quomodo commutentur vota per ingressum religionis, & quæ obligatio maneat post egressum. 330.2.21
Vide *Votum religionis.*
An post sponsalia de futuro copula intercedente, possit sponsus ingredi religionem, & ad id voto se obligare cum iniuria sponsæ. 524.1.16
Vide *Castitas solemnis.*
Coniux potest reuocare licentiam alteri datam ad ingressum religionis. 215.1.7
Et si vterque religionem ingrediatur, & alter non perseueret, potest alium reuocare. ibid.8
Vide *Professio.*
Impedimentum annullans professionem religionis, non annullat ingressum illicitè factum, nisi id specialiter exprimatur. ibid.2.10. & 16

Inquisitio, vide *Receptio.*

Ioannes.

Beatus Ioannes Baptista iuxta multorum sententiam fuit auctor religiosi status. 159.2.1
Virgo fuit, & votum virginitatis fecit. 489.2.19
Beatus Ioannes Euangelista, an fuerit à nuptiis Cana Galilææ vocatus ad Apostolatum relicta sponsa. 510.1.3.25.& 26.& 599.2.3
Vide *Apostolus.*
Beatus Ioseph Virgo fuit, & votum castitatis emisit. 389.2.19

Irregularitas, vide *Castitas clericalis.*

Irritare, & Irritatio.

Irritare potest Prælatus subditorum vota, & promissiones homini facta. 125.2.8
Vnde proueniat in Prælato hæc potestas. 126.1.11
Irritatio duplex, directa & indirecta, in votis religiosorum prouenit à potestate dominatiua Prælati, & non à iurisdictione. 155.1.6. & 7
Potestas irritandi vota religiosorum prouenit ex traditione facta à religioso per professionem, & non ex voto obedientiæ. 165.1.7
Dominus non potest omnia vota serui irritare absolutè, sed solùm ex parte materiæ, quod potiùs est vsum, vel actum eorum impedire, quatenus suo dominio repugnant, & nihil amplius. 295.2.3
Votum, vel aliquid aliud potest esse irritabile, & irritari, non tamen dispensabile, & dispensari. 346.1.26.
Actus à iure humano dupliciter irritari potest. 372.2.4.
Vide *Votum religionis. Castitas simplex, & Parens.*

Iuramentum.

Iuramentum de seruandis statutis alicuius collegij non obligat ad seruanda statuta consuetudine derogata. 642.2.18
Vide *Professio, & Matrimonium.*

Iurisdictio, & Ius.

Iurisdictio ordinaria potest limitari per reseruationem. 152.2.25
Vide *Potestas.*
Ex iure diuino potest aliquid esse dupliciter. 337.2.10
Ius dupliciter sumi potest. 400.2.12
Ius propriè dictum quale sit. 403.1.29

L

Labor.

Labor manuū in ordine ad vitā sustentandam quādo cadat sub præceptū. 426.1.12. & 13.
Vide *Religiosus. Filius, & Monachus.*

Legatum.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Legatum.
Legatum religioni relictum sub conditione repugnante paupertatis voto non est acceptandum,& est ipso iure nullum. 445.2.34
Vide *Paupertas solemnis.*
Lex.
Lex prohibens non irritat, nisi id expresse declaret. 141.2.3.568.2.8,& 9
Vide *Consuetudo,*& *Praeceptum.*
Licentia.
Qualis sit licentia praelati expressa,& tacita. 437.2.6
Vide *Paupertas solemnis.*
Malitia, vide *Peccatum.* *B. Virgo Maria.*
Beata Maria Virgo à primo instanti conceptionis perfectionem à Deo accepit, illi tunc Deus abstulit fomitem, & infudit virtutes; in eo etiam elicuit actum charitatis. 19.1.7
Votum perpetuum Virginitatis emisit. 489.1.19
Vide *Baptismus.*

M

Maritus, vide *Votum religionis. Castitas simplex,* & *Coniugatus.*
Mater, vide *Parens,* & *Pater.*
Matrimonium.
Inhabilitas ad matrimonium non oritur per se, nec ex voto castitatis, nec ex aliqua consecratione, aut benedictione humana. 101.1.6
Neque ex traditione religiosa. 105.1.5,& cap.8, & 9.
Oritur verò ex iure Ecclesiastico. 115.1.5
Inhabilitas ad matrimonium, vt possit induci, supponit authoritatem publicam, & supernaturalem; & non sufficit priuata, neque publica naturalis, vt quis omnino priuetur potestate contrahendi matrimonium. 113.2.9
Non est inhabilis ad matrimonium qui verè se tradit religioni, non tamen habet animum vouendi, nec se obligandi ad castitatem. 114.1.2
Impedimentum sequentis matrimonij est habitus religionis assumptus, etiam sine professione. 250.1.8
Item professio nulla, quando ex illa manet votum simplex castitatis. 375.2.14
Etiam in hoc casu impedit vsum prioris. ibid.
Vide *Votum Religionis. Votum castitatis. Professio. Castitas simplex, Clericalis, & solemnis.* item *Consecratio. Clericus. Seruus. Ordo. Religiosus. Societas* IESV.
Matrimonium consummatum, sine consensu alterius coniugis, inhabilitat ad ingressum religionis inualidando illum. 214.2.5
Matrimonium contrahens post Baptismum cum voto castitatis antea facto nullam incurrit poenam. 585.2.28
Matrimonium sub conditione, etiam per verba de praesenti impleta conditione non incipit esse matrimonium, donec replicetur,& duplicetur iterum mutuus consensus. 320.1.18
Qui ita contraxit, impleta cōditione tenetur praebere consensum,& ad id cogi potest. ibid. 2.20
Matrimonium semel nullum, nunquam incipit esse validum, etiam ablato impedimento propter solum temporis fluxum. 362.1.3
Vt matrimonium nullum ratificetur, non est necessarium, vt vterque consensus eodem tempore exprimatur, sed satis est eundem consensum praesumptiuè concurrere. 366.1.19
Coniugi etiam iuranti se inualidè contraxisse matrimonium ex quocunque defectu occulto, nō creditur in iudicio, nisi aliunde interueniat sufficiens probatio. 378.2.5,& 6
Si quis ex metu cadente in constantem virum cōtrahat matrimonium,& postea in foro externo metum probare nō possit, potest in conscientia de facto se separare,& fugere, nisi aliunde ad aliud obligetur. 279.2.9
In matrimonio rato, in nullo casu, etiam grauissimae necessitatis, potest Episcopus dispensare. 332.1.5
Matrimonium ratum nunquam dissoluitur ex natura rei, sed solùm per superioris potestatem. ibid.6
In matrimonio rato potest Papa dispensare. 338.1.12,& 13.344.2.21
De facto dispensauit Greg. XIII. 336.2.6
Matrimonium ratum,& consummatum non potest dissolui per dispensationem etiam à Papa. 345.1.23
Nullum praeceptum positiuum datur obligans omnes & singulos homines pro aliquo tempore ad matrimonium contrahendū. 485.1.4,& 5
Dabatur verò naturale, obligans solùm primos homines ad humanam propagationem [illegible] statu innocentiae, quàm naturae lapsae, pro tempore illo necessitatis. ibid.2.6
Post illud verò tempus necessitatis, nullum hominem in particulari obligabat. 486.1.7
In lege veteri nullum praeceptum matrimonij contrahendi fuit. ibid.
Neque in lege gratiae est. ibid.
Matrimonium contrahētium varij fines. 494.2.4
Matrimonium factum, contra promissionem vel sponsalia etiam iurata, est validum. 500.1.8
Extra matrimonium nemo potest sola priuata voluntate ita alteri corpus suum tradere, vt se reddat inhabilem ad matrimonium. ibid.9, vsque ad 12
Matrimonium serui inuito domino est validum. ibid.14
Matrimonium per procuratorem cōtractum post reuocatam facultatem, non est validum: neque haec facultas contrahendi potest dari irreuocabiliter. ibid.2.11
Foemina conuersa ad fidem post matrimonium consummatum, licitè potest alium maritum fidelem assumere, si cum infideli manere non possit sine iniuria creatoris. 516.2.27
Meritum.
Meritum praemij essentialis non solùm à charitate, sed ab aliis virtutibus prouenit. 16.2.19
Metus.
Metus leuis,& grauis explicatio, & differentia. 289.1.11
Metus reuerentialis duplex, primus non sufficit ad matrimonium irritandum. 290.1.16
Secundus verò sufficit. ibid. 2.17
Vide *Professio. Castitas clericalis,* & *Matrimoniū.*
Ministerium.
Ministerium Ecclesiasticum distinguitur à statu; ordinatur ad bonum commune, status verò ad priuatum. In proemio. 2.3
Monachus.
Monachi olim habitabant extra vrbes, & separatim 173.2.9
Inter Monasteria monachorum & clericorū quae differentia fuerit. ibid.
Monachi occupabātur in diuino officio canendo, vel in operibus manuum, ex quibus magna ex parte viuebant. ibid.
Primum exercitium adhuc perseuerat non ita secundum. 174.1.10

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Vide *Status.*

Monialis.

Vide *Paupertas solemnis. Status. Obedientia solemnis. Ingressus Religionis. Nouitius. Constitutio. Pater.*

N

Nazaræus.

NAzaræi non fuerunt verè religiosi, neque veram fidem habuerunt. 163.1.14

Necessitas.

Necessitas triplex, extrema grauis, & communis explicatur. 218.2.2

In extrema necessitate consanguinei, vel proximi, solùm tenetur quis, si potest subuenire, per breue tempus differre religionis ingressum. 220.2.9

Quænam censeatur grauis necessitas parentis, propter quam filius tenetur non ingredi religionem 221.2.13, & 14

Nepos in necessitate extrema aui non tenetur per multum tempus differre religionis ingressum. 220.1.8, & 9

Vide *Filius. Professio. obligatio, & Parens.*

Nouitius, & Nouitiatus.

Nouitius non habens votum religionis potest egredi sine rationabili causa, & absque vllo peccato. 184.1.7

Non potest verò expelli sine causa quin expellentes grauiter peccent. ibid. & 249.1.5

De bonis nouitij, vel nouitiæ tempore nouitiatus nihil etiam sub ratione mutui potest tribui monasterio; excepto victu, & vestitu: de aliis verò bonis potest. 240.2.16

Nouitius per religionis ingressum non obligatur ad profitendum, quamuis non habeat iustam causam ad egrediendum. 248.2, & 4

Erit tamen si exeat Deo ingratus negatiuè. ibid.

Egrediens non tenetur satisfacere expensas à se factas in religione. ibid. 5

Religio non tenetur nouitio egredienti restituere quod donauit in suam sustentationem, nisi quod non consumpsit: si verò tantùm promisit, potest recuperare, non: tamen illum detinere vt soluat. ibid.

Nouitius non potest licitè contrahere matrimonium. 250.1.8

Si contrahat, & consummet, tenetur egredi vbi primùm commodè possit, alioqui tenetur ad restitutionem expensarum religionis: si verò non consummauit, & velit adhuc manere animo profitendi, vel saltem expectandi, an à Deo ad id moueatur, potest. ibid.

Nouitio per ingressum religionis priora vota non extinguuntur, sed suspenduntur per quandam communicationem. ibid. 9

Nouitius gaudet priuilegio canonis & fori. 251.1.12

Vide *Ingressus religionis.*

Nouitius in conscientia non tenetur ad obseruantiam regularem, aliquo tamen modo subest disciplinæ religiosæ. 262.1.2

Nouitius quomodo obligetur & peccet circa castitatem. ibid. 3

Circumstantia nouitij in peccato contra castitatẽ quando non est aperienda in confessione. ibid.

Circa paupertatem in bonis religionis quomodo obligetur, & peccet. ibid. 2.5

Circa bona propria quid possit facere. 263.1.6

Potest de nouo licitè & validè acquirere etiam sine licentia prælati. ibid.

Ante factam professionem moriẽs in monasterio, siue non moriens, potest liberè testari præter-missso monasterio, nisi priùs sua dona illi donauit, aut obtulit. ibid. 7

Nulla religio potest nouitium prohibere vel cogere vt testamentum non condat, vel monasterium relinquat hæredem, siue tale testamentum fiat causa mortis, siue vt professio sequatur, siue alio modo. 263.2.8

Si nouitius moriatur infecto testamento religio non illi succedit. 264.1.9

Religio potest retinere bona nouitij donata inter viuos, quoad omnia vel copiosa bona, si moriatur, & quoad moderata si recedat. ibid. 10, & 11

Quando & quæ donationes inter viuos nouitiis prohibeantur à Conc. Trident. ibid. 2.11

Nouitius potest retinere beneficia Ecclesiastica, neque illis est priuatus, aut priuandus sine illius consensu. Item facit fructus suos si non postulant personalem residentiam, & assistentiam 265.1.12

Renunciatio beneficij à nouitio facta non habet effectum nisi secuta professione. ibid.

Nouitius non potest de nouo prouideri, nec acquirere beneficium seculare licitè, tam ex parte conferentis, quàm recipientis, valida tamen est collatio. ibid. 2.13

In fauorem tamen religionis indigentis potest superior habens potestatem in hoc licitè dispensare. ibid.

Nouitio licitè, & validè potest conferri beneficium regulare simplex; non ita habens administrationem. ibid. 14

Nouitius nec validè nec licitè potest eligi ad dignitates religionis; quoad Episcopatum verò & alias inferiores, validè, sed non licitè. 266.1.15

Quando & quomodo possit actiuè eligere. ibi. 2.16

Non est excludendus ab electione si velit adesse, alij tamen non tenentur vocare. ibid.

Nouitius intra annum nouitiatus potest ordinari. ibid. 17

Attento iure communi facultas & dimissoriæ litteræ probabiliter dari possunt ab Episcopo, in cuius diœcesi est monasterium: probabilius à solo Episcopo, in cuius Diœcesi nouitius habebat domicilium. ibid.

Hoc facere possunt superiores ex priuilegio. ibid.

Nouitius secluso scandalo, non tenetur sub culpa obedire, nec seruare regulam; tenetur tamẽ per violentiam non resistere religiosæ disciplinæ. 267.1.18

An, quãdo, & quomodo debeat puniri etiam carcere ante dimissionem. ibid.

Prælatus religionis respectu nouitij habet curam proprij parochi, & Episcopi, illi potest sub pœnis, & censuris præcipere, quæ parochus & Episcopus. ibid.

Nouitius non tenetur recitare officium canonicum. ibid. 2.19

Nouitiatus inchoari potest ante 10. ætatis annum expletum. 205.1.6

Ex iure diuino nullum certum nouitiatus tempus ante professionem requiritur. 251.2.1

Requiritur tamen ex iure positiuo Ecclesiæ tempus vnius anni. 252.1.3

Olim annus nouitiatus nõ erat simpliciter necessarius nisi fortè in religionib. mẽdicatib. ibid. 4

Annus nouitiatus post Conc. Trident. est simpliciter necessarius. ibid. 2.5

Non est de substantia nouitiatus, vt fiat in habitu talis religionis. 243.2.4.

Annus nouitiatus est computandus à die in quo aliquis vt nouitius admittitur. ibid.

Annus

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Annus nouitiatus formaliter incipit à puncto, in quo & ex intentione religionis, & ex consensu nouitij admittitur ad talem religionem, in statu nouitiorum. 254.1.6,& 9
Annus nouitiatus potest post annos pubertatis ante 19. ætatis annum inchoari, & expleri ante 16. ibid. 8
Finito nouitiatus anno potest differri professio, si detur causa rationabilis. ibid.
Vide *Ingressus religionis.*
Distinctio inter statum nouitiatus seu probationis, & actualem probationem. 255.1.3
Nouitiatus substantialiter exigit, vt non fuerit facta professio in tali religione. ibid.2.4
Non solùm professio re ipsa valida, sed etiam existimata tam ex parte religiosi, quàm religionis, tollit rationem nouitiatus. ibid. 5,& 6
Nouitiatus includit substantialiter aliquid positiuum quod exteriùs fiat & moraliter duret, & in quo consistat. 256.1.7
Nulla actualis probatio est de substantia nouitiatus, præter voluntariam permanentiam in tali statu, cum sufficienti exteriori significatione illius. ibid. 8
Non est de substantia nouitiatus deferre habitum nouitiorum etiam vbi est distinctus ab habitu professorum. ibid.2.10
Commoratio intra claustrum, si sumatur materialiter, non est de substantia nouitiatus. 257.2.13
Est verò si sumatur formaliter. 258.1.14
Quando dicatur nouitius formaliter vel materialiter claustrum dimittere. ibid.
Nouitius si statim ac ingreditur, incidat in lectum ægrotus, & ita duret per annum, censetur verus annus nouitiatus, & potest profiteri. ibid.2.15
Annus nouitiatus necessariò debet esse integer, & computari de momento ad momentum: neque tamē oportet addere anno vnum diem. 258.2.1
Debet esse annus continuus & non interruptus. 259.1.3
Quando & quomodo interrumpatur ita vt sit necesse illum iterum inchoare. 260.15.6,& 7
Regula vniuersalis est quoties iuxta cōsuetudinē religionis censetur noua receptio necessaria, annus etiam nouitiatus sufficienter interruptus existimatur. ibid. 6
Annus nouitiatus debet esse continus vsque ad professionem, & non sufficit integer semel. v.g. si quis egrediatur anno expleto, & postea iterum redeat, prior annus non sufficit ad profitendum. 261.1.8,9.& 10
Vide *Professio.*

Nuptiæ.

Nuptiæ à quibusdam hæreticis damnantur; ab aliis verò abstinere ab illis damnatur. 484.1.1, & 2

O

Obedientia simplex.

Obedientia duplex, specialis & generalis. 612 2.3
Obedientia quatenus est subiectio propriæ voluntatis ad alienam est honesta & opus consilij. 613.2.5,& seq.
Obedientia simplex est honesta. 617.2.23
Respectu cuius personæ conuenientius fiat votū simplex obedientiæ. ibid.24
Votum obedientiæ potest fieri per duas promissiones, vnam Deo, & alteram homini factam. 618.1.2,& 9
Et tunc in illius violatione datur duplex malitia specie distincta. ibid.2.5
Vtraque est mortalis ex genere suo. 619.1.6,& 7
Obedientia potest fieri per solam promissionem homini factam. ibid.2.8
Item per solam promissionem Deo factam. ibid. 10
Obedientia in religione facta includit promissionem Deo, & homini simul factam. 620.2.13
Extra religionem verò facta regulariter ex vouentis intentione includit solam promissionem Deo factam. ibid.
Imò non potest aliter fieri iure Ecclesiastico talem promissionem homini factam irritante. 621.1.14
Vide *Votum obedientiæ.*
Obedientia simplex obligat ad res possibiles, honestas, & non impeditiuas melioris boni. 621.1.2, & seq.
Ex vi voti obedientiæ simplicis non tenetur quis obedire si præcipiatur matrimonium contrahere, aut non ingredi religionem aut ingredi laxiorem. ibid. 2
An teneatur obedire quando non in vno, vel alio opere, sed in vniuersum in toto viuendi modo præcipiuntur ea opera & viue[illegible] vouentem potius impediunt, quàm iuuant ad profectum virtutis. ibid.2.4
In dubio an sit honestum, quod præcipitur, non tenetur obedire. 612.1.5,& 6
Licitum tamen & melius est obedire. ibid.2.8
Quæ difficultas & arduitas operis præcepti ab obediendo excuset. 63.1.10
Hoc votum semper habet materiam limitatam quoad varietatem, multitudinem, perfectionē, ad difficultatem operum per respectum ad vouentem & eius statum. ibid.11
Sub materia huius voti regulariter non comprehenduntur pertinentia ad mutationem status, vnde non potest quis obligari, v. g. ad ingrediendum religionem. ibid.2.12
Item neque ad non assumendum inferiorem statum: vt, v.g. ne vidua vel virgo contrahat matrimonium. ibid.13
Similiter non comprehenduntur omnia opera virtutis, quamuis non sint directè pugnantia cum statu vouentis. Vnde vir nobilis non potest obligari vt vtatur vilibus vestibus, aut viles actiones publicè exerceat. 625.1.20
Hoc votum non est necessariò connexum cum voto paupertatis, aut castitatis. 624.1.15
Quælibet persona cuiuscunque conditionis hoc votum emittere potest. ibid. 6
Etiam Papa. ibid.2.17
Item Episcopus, vel alius prælatus. 625.1.19
Transgressio obedientiæ simplicis ex suo genere mortalis est. 625.1.1
Quando superior præcipit per voluntatem inefficacem non obligat, & omissio nulla est culpa. ibid.2.3
Quando verò præcipit per voluntatem efficacem sufficienter significatam; nō solùm de actione, sed etiam de ipsa obligatione votum obligat, & non obsequi est peccatum. ibid. 4
Non ita, quando præcipit per voluntatem efficacem de sola actione. 626.1.6
Vt voluntas præcipientis obliget, necessarium est vt illa in particulari vel in generali per se, vel per alium sufficienter declaretur quibuscūque signis; regulariter tamen debent dari verba vel prolata vel scripta. ibid.28
Vt peccatum inobedientiæ sit mortale requiritur materia grauis; neque superior in re leui sub mortali obligare potest; si verò materia sit grauis,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

uis, & simul declaret superior se velle obligare quantum potest, tunc erit peccatum mortale non obedire. 627.1.10
Superior non censetur velle obligare sub mortali in materia graui nisi præcipiat in virtute obedientiæ, aut alio modo æquiualenti. ibid. 2.11, & 12
Intentio superioris obligantis sub mortali colligitur vel ex forma præcipiendi, vel ex grauitate pœnæ impositæ. ibid. 1.10
Quæ causæ excusent ab obligatione & violatione obedientiæ. 628.1.14
An periculum grauis damni, excuset ab obediendo. ibid. 15, & 16
Præceptum obedientiæ religiosæ cum periculo vitæ regulariter imponi non potest, aliquando ex causa graui potest. ibid. 16
Votum obedientiæ simplex non est reseruatum; ab Episcopo dispensari potest. ibid. 2. 17
Requirit causam legitimam vt validè dispensetur in toto, vel in parte. 629.1.19
Episcopatus an possit auferre obligationem obedientiæ [illegible] sæculari impositam, & sibi reseruare. ibid.
Superior cui promissa est hæc simplex obedientia, an & quomodo valeat in illa dispensare. 628.2.18, & 19

Obedientia solemnis.

In statu religioso verum obedientiæ votum fit. 630. 1.4
Est quid formaliter distinctum à traditione inclusa in professione. ibid. 5
Ad perfectam & Euãgelicam abnegationem traditio religiosa & promissio obedientiæ requiritur. ibid. 2.6
Vide *Traditio. Solemnitas, & Votum obedientiæ.*
Transgressio obedientiæ religiosæ habet duas malitias specie diuersas, vnam contra religionem, aliam contra iustitiam. 631.1.2
In peccato inobedientiæ præter malitiam sacrilegij, est vnica tantùm iniustitiæ, & nulla alia malitia respectu prælati. ibid. 2. 3
Potest aliquando esse aliqua specie distincta ratione materiæ præceptæ. 632.1.5, & 6
Inobedientia solùm quando formaliter intenditur, causat malitiam specie diuersam ab aliis, & ex suo genere mortalem. 633.1.7
Requiritur tamen ad hoc vt sit peccatum mortale absolutus contemptus ipsius prælati, vt talis est, seu potestatis eius. ibid.
Materia voti obedientiæ potest esse lex, aut constitutio, aut prælati præceptum. 633.2.1
Principalis materia est prælati præceptum. ibid.
Tota regula continetur sub materia obedientiæ religiosæ. 634.2.6, 7, & 8
Votum obedientiæ non addit regulæ obligationem sub mortali, nisi in regula exprimatur, vel supponatur 635.2.9, 10, & 11
Si regula obliget sub veniali, votum etiam obligat sub veniali, sed alterius speciei. 636.2.12
Duobus modis potest regula obligare sub mortali. 635.2.10
Et duobus sub veniali. 636.1.11
Si verò regula sub nullo peccato obligat, similiter nec votum. ibid. 2.13
Est tamen adhuc aliqua imperfectio intra virtutem religionis, & voti, non seruare talem regulam. 637.2, 17
Quid dicendum si quis faciat votum obediendi secundùm regulam aut votum seruandi regulam. ibid. 1. 14, & seqq.
Transgressio præcepti prælati non volentis vllam obligationem in conscientia imponere, per se & secluso contemptu non est peccatum mortale, aut veniale. 636.2.13
Materia proxima obedientiæ est superioris præceptum, dummodò sit validum, remota verò res, vel actus, qui præcipi potest. 638.1.1
Vt præceptum prælati sit validum, ita vt votum obliget ad illius obseruantiam, præter voluntatem præcipientis requiritur potestas in præcipiente, & materia capax præcepti. ibid.
Solùm res honestæ, indifferentes ex obiecto, & quæ non apparent malæ, possunt ab homine præcipi, & esse materia obedientiæ: item quæ cadunt directè sub regula, vel reductiuè si præcipiantur. Quod verò constat esse contra regulam religionis, non est materia huius voti, ibid. 2. 2
Ex voto obedientiæ solùm tenetur religiosus obedire prælato iuxta professionem regulæ, id est intra illius limites, prout comprehendit omnia quæ ad perfectam eius obseruantiam vel necessaria, vel vtilia aut conuenientia esse possunt. 639. 1. 5, & seq.
Religiosus delinquens obligari potest ex præcepto non solùm ad passiuè sustinendum pœnam sibi impositam, sed etiam ad eam actiuè suscipiendam.
Religiosus tenetur obedire quoties maior aliqua auctoritas quàm ordinaria regulæ additur, vel ad præcauenda mala, vel ad maiorem cautelam religioso statui conferentem. ibid. 8
Votum obedientiæ posito præcepto obligat moniales ad clausuram, non verò votum castitatis. ibid.
An & quando teneantur religiosi obedire & obseruare, si religio edat de nouo constitutiones austeriores quàm antea haberet, quamuis in illas non consenserint, neque secundùm illas professi priùs fuerint. ibid. 2. 10, 12, 13
Papa an & quomodo possit præcipere & addere tales austeritates. 641. 1. 11
An & quando qui professus est in religione, quæ à rigore suæ primitiuæ regulæ multum remisit, possit postea in virtute obedientiæ cogi ad regulam primitiuam obseruandam facta reformatione vel antequam fiat. 642.2. 17, & seq.
Obedientia Euangelica, vt sit perfectissima debet se extendere aliquo modo ad omnia perfecta sine vlla limitatione. 644. 1. 1
Ad obedientiam requiritur, vt non sit de re mala, siue intrinsecè, siue extrinsecè ex prohibitione, & vt materia eius non sit contra regulam. 645. 1. 4
Perfecta obedientia Euangelica in externos, & internos actus cadere potest. ibid. 5
In hoc excedit votum obedientiæ alia duo, quòd interiorem voluntatem Deo offert. ibid.
Perfectissimam obedientiam non profitentur omnes religiones. ibid. 2.6, & seq.
Hæc perfectissima, & vniuersalis obedientia non repugnat omni statui religioso, in particulari, fuit in Apostolis, & in primis religiosis Apostolorum imitatoribus; & de facto datur in Societate Iesv. 646.1.9
Quæ obligatio diuersa oriatur ex voto obedientiæ secundùm determinatam regulam, & ex voto obedientiæ in omnibus, quæ regulæ non repugnant.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

repugnant. ibid.2.1.1
Transitus religiosi ad statum secularem est prohibitus à voto obedientiæ. 647.1.1
A nullo prælato neque à Papa potest præcipi in virtute obedientiæ. ibid.
Transitus ad religionem inferiorem vel æqualem est prohibitus à voto obedientiæ, neque ab vllo prælato præcipi potest. ibid. 2.2
Transitus ad religionem perfectiorem non est materia voti obedientiæ nec negatiuè, nec affirmatiuè, non potest prohiberi nec præcipi. 648.1.4,5
Obligatio petendi licentiam prælati ad hunc transitum non oritur ex voto obedientiæ, sed ex lege Ecclesiastica. ibid.4
Potest in religione fieri votum transeundi ad aliam perfectiorem, si superior, vel Papa præcipiat: hoc tamen votum non pertinet ad perfectionem status religiosi. ibid.5
Acceptatio Pontificatus à religioso facta sine consensu prælati neque ex lege Ecclesiastica, neque ex voto obedientiæ est prohibita, aut irrita. ibid.2.8
Sic electus, acceptans Pontificatum liber manet à iugo religionis, neque tenetur renuntiare & redire ad religionem. 649.1.9
Acceptans Pontificatum inuito prælato nullum peccatum committit. ibid. 10
Electio & acceptatio Episcopatus est prohibita ex iure Ecclesiastico si fiat sine consensu Prælati. 650.2
Potest etiam ex voto prohiberi vt fit in Societate Iesv. ibid.
Probabilius est electionem & acceptionem Episcopatus sine Prælati consensu esse prohibitam ex voto obedientiæ, & solùm irritam ex iure Ecclesiastico. 651.1.15
Adhuc tamen si Episcopatus immediatè à Papa offeratur, licitè & validè acceptari potest sine consensu prælati. ibid. 16
An & quando possit religiosus acceptare Episcopatum sine consensu prælati, si ab aliis præter Papam offeratur aliis modis præter electionem. ibid.2.17
Acceptatio Episcopatus in casu grauis necessitatis, & extra illum religioso præcipi potest; à summo Pontifice ratione iurisdictionis supremæ. ibid. 19, & 20
Hoc procedit, quamuis iurasset vel vouisset non acceptare Episcopum. 652.2.20
Hoc præceptum non est propriè materia voti obedientiæ, neque ex vi illius potest obligari ad acceptandum. ibid. 21
Nec generalis, nec alius prælatus potest præcipere subdito vt acceptet Episcopatum. ibid.
Potest verò præcipere & obligare vt acceptet beneficium curatum. 653.1.23
Potest etiam illum tali beneficio priuare validè sine causa, quamuis malo animo id faciat. ibid.
Probabile tamen est solùm ad beneficium regulare & non ad seculare posse subditum obligare. ibid. 2.24
Votum obedientiæ solùm homini viatori, seu Deo per illum præcipienti obligat. 653.2.2
Si Deus per se immediatè vel per Angelum, aut alio modo extraordinario præcipiat, nõ tenetur religiosus ex voto obedire. ibid.
Peccatum contra legẽ naturalem & diuinam positiuam non habet specialem malitiam ex circũstantia voti obedientiæ. ibid.
Item neque contra legem Ecclesiæ. ibid. 3
Votum hoc non obligat ad obediendum cuilibet homini, sed illi tantum cui religiosus voluntariè se tradit. 654.1.3
Obedientia domino, vel parenti debita non pertinet ad hoc votum. ibid.
An & quando sit parendum potiùs vni, quàm alteri, si contingat multis deberi obedientiam, aliis titulis præter votũ: vt, v.g. religiosus filius familias, seruus aut non exemptus an teneatur potius obedire prælato, quàm parenti, domino, aut Episcopo. ibid. 2.4, & 5
Votum obedientiæ obligat ad parendum omnibus prælatis religionis, seruato ordine & respectu inter illos. 655.1.6
Votum obligat obedire præcepto superioris prælati omisso inferioris contrario. ibid. 7
Papa ex vi potestatis iurisdictionis potest præcipere religiosis in quacunque materia. 656.2.11, & 12
Item vt verus prælatus ex vi potestatis dominatiuæ, & obligare ex voto obedietiæ. ibi.1.10, & 13
Episcopus tam ex potestate iurisdictionis, quàm ... dominationis, atque adeò ex voto obedientiæ potest præcipere & obligare religiosos non exemptos etiam in materia ad regularem vitam pertinente. 657.2.15,16, & 17
Non exempti Episcopo vt vero & principali prælato promittunt obedientiam. 658.1.17
Potestas ordinaria præcipiendi in virtute obediẽtiæ est in prælatis localibus religionum, & ab illis delegari. ibid.2. 18
Alij officiales non habent hanc potestatem iure ordinario. 659.1.19
Votum obedientiæ obligat moniales ad parendum Abbatissis vt verè prælatis & matribus spiritualibus. ibid. 20
Hæc potestas præcipiendi est in fœminis magis limitata quàm in viris. ibid.
Votum obedientiæ à solo summo Pontifice duobus modis dispensari potest. ibid.2.1, & 2

Oblatus religioni.

Cum oblato religioni potest Papa dispensare liberando illum ab omni obligatione ad talem religionem. 339.1.17
Vide *Professio*, & *Parens*.

Obligatio.

Obligatio mutua debet dari inter religiosum, & ipsam religionem. 94.1.9
Obligatio absolutè ex parte religionis ad retinendum religiosum irreuocabiliter non est necessaria. 131.2.11, & 24
Contrarium non est iniquum. ibid.12
Obligatio inter Deum & homines nõ oritur nisi mediante præcepto, & promissione ex parte Dei; ex parte hominis mediante voto, seu promissione. 106.2.11
Obligatio subueniendi & alendi in necessitate est maior parentum erga filios non emancipatos, quàm filiorum erga parentes. 226.1.1, & 2
Vide *Pater*.

Oratio.

Orationi semper vacandum quomodo intelligatur. 424.1.7

Ordo.

Ordo sacer numeratur à subdiaconatu vsque ad Episcopatum. 541.2.2
Ordinibus minoribus & primæ tonsuræ potest Ecclesia adiungere inhabilitatem ad matrimonium. 341.2.13, &c.
Vide *Castitas simplex. Castitas clericalis*, & *Clericus*.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

P

Papa.

Papa est supremus Prælatus religionum, 143. 2.13.33.1.6.328.2.15 650.1.13,& seq.

Vide *Paupertas solemnis. Obedientia simplex. Obedientia solemnis. Castitas simplex Castitas clericalis. Castitas solemnis. Matrimonium. Potestas. Approbatio,* & *Votum religionis.*

Parens.

Parentes possunt directè irritare omnia vota filiorum impuberorum, nullo excepto. 193.1.3

Non possunt parentes irritare votum solemne castitatis annexum sacris ordinibus, si filius impubes voluntariè ordinetur. ibid. 2.4

Item neque votum castitatis simplex vel solemne à filio pubere factum, etiam illis inuitus. 195. 2. 14

Parens potest vendere filium in seruum ob grauem aliquam necessitatem, dum est in sua potestate: tamen potest in infantia ita donare religioni vt post annos pubertatis teneatur permanere in monasterio. 284.2.12

Vide *Pater. Votum religionis,* & *Paupertas solenis.*

Parochus.

An Parochi & Prælati Episcopis inferiores teneantur perpetuò manere in suo munere. Negat D. Thomas. 63.1.7,8,& 1

Impugnatur hæc opinio. 64.1.12,& 13

Quæ differentia detur inter illos & Episcopos. 65. 2.20

Non sunt instrumenta,& officiales Episcoporum, sed ordinarij Pastores,& causæ proximè in suo ordine principales. ibid. 21

Assignantur tres inferiorum pastorum gradus. ibid, 22,& 23

Parochi sunt veri Pastores, licèt coadiutores & subordinati Episcopis. 66.1.24

Parochorum munus esse de iure diuino,& consequenter non posse ab Ecclesia auferri, est probabile. ibid. 2.25

Parochi sunt in statu perfectionis exercendę. ibid. 26,& 29

Pater.

Pater potest reuocare à religione filium impuberem, intra annum si non consensit tacitè, vel expresè illius ingressui. 206.1.8

Potest licitè pater vel mater offerre religioni filium educandum ante vsum rationis vt postea perseueret. 207.1.12

In hoc casu nec pater potest filium reuocare, nec filius egredi ante annos pubertatis sine consensu religionis. ibid.

Pater vel mater potest cogere ad ingressum religionis filium ratione vtentem ante annos pubertatis, non expectata vel etiam repugnante illius voluntate. 208.1.3

Hæc potestas manet in altero parente si alius moriatur. 210.1.9

Pater licitè & validè potest offerre filiam religioni repugnante matre. ibid. 9,& 10

Non ita mater patre contradicente. ibid. 2.11

Si verò pater non repugnet, quamuis positiuè non consentiat, potest mater filium offerre. ibid. 12

Pater non potest absolutè omissa filij cura nisi sufficienter ei prouideat illum deserere, aut ingredi religionem. 226.1.1

Intelligitur hæc obligatio erga filium non emancipatum: nam erga emancipatum in necessitate positum eodem modo quo filius erga parentes. ibid. 2.2

Pater vel mater seuerè custodiens & tractans filiam ita vt tædio affecta eligat religionem ingredi, non facit illi violentiam dummodo id non intendat aut nimiùm excedat in paterna seueritate. 236.1.1

Pater vel mater sine peccato potest cogere filiam ante annos pubertatis vt ingrediatur monasterium; non verò post pubertatem, quamuis sit tantùm ad educationem & clausuram: non tamen incurrit propter hoc excommunicationem. 237.1.4

Item non incurrit excommunicationem si relinquat hæredem ea conditione vt ingrediatur monasterium. ibid. 2.5

Vide *Votum religionis.*

B. Paulus.

Paulus neque ante, neque post Apostolatum contraxit matrimonium. 547.1.4,5,& 6

Paupertas simplex.

Paupertas actualis non est necessaria ad salutem, neque hominibus præcepta. 385.2.2,& seq.

Votum simplex paupertatis per se honestum est ac meliori bono. 388.1.2, & seq.

Voluntaria paupertas est vtilis ad perfectionem, & inter opera consilij computatur. 389. 2.7, 8, & 9

In voluntaria paupertate includitur voluntas carendi diuitiis & actualis carentia. 390.1.10

Est optimum & opus cõsilij vouere paupertatem. 391.2.14

Votum simplex paupertatis per se honestum est, & sub consilio cadere potest. 392.2.18

Votum hoc dupliciter fieri potest. ibid.

Relinquere bona sua communitati non tollit veram rationem voti paupertatis. iqid. 19

Votum simplex paupertatis extra statum religiosum est optimum, ad opera consilij pertinet. 393.1.2

Probabile est de facto plures sanctos Eremitas hanc paupertatem personalem coluisse. ibid.

Enumerantur commoda & fructus paupertatis, ibid. 2.3

Quare Clericis & Episcopis annexa paupertas sicut & castitas. 394.1.5

Sine Pontificis facultate nullus qui non sit verè religiosus, titulo paupertatis voluntariè ad sacros ordines admitti potest. ibid.

Votum simplex paupertatis sine voto obedientiæ consistere potest. ibid. 2.6

Item sine voto castitatis. ibid. 8

Materia remota voti paupertatis sunt bona quæ diuitiarum nomine comprehenduntur. 395. 1.2

Excluduntur ab hac materia, vita, membra ac facultates: item virtutes. ibid.

Honor & fama. ibid. 2. 3,& 12

Item beneficia Ecclesiastica & alia muneta, dignitates seu tituli honorifici, vt v. g. Doctoratus quoad iura spiritualia & honorifica. 397. 2. 12

Comprehenduntur autem quoad emolumentum temporale illis annexum. 398.1. 14

Ius eligendi, præsentandi, confirmandi, instituẽdi, & omnis iurisdictio tã Ecclesiastica, quàm secularis: itẽ beneficia cathedræ & similia tã quoad proprietatem, quàm possessionem iuris & facti, haberi possunt quin violetur votum paupertatis. ibid. 13

Ius

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Ius suscipendi alimenta ex hoc vel illo monasterio quomodo sit vel non sit materia paupertatis. ibid.2.15
Ius decimarum, vel commendæ per se non est materia paupertatis. ibidem
Votum paupertatis duobus modis fieri potest. 398.2.1
Dominia rerum temporalium sunt pars principalis materiæ proximæ paupertatis. 400.2.13
Non semper est contra votum paupertatis appellare aliquid *rem meam*. ibidem
Votum paupertatis si est solemne, necessariò excludit dominium tam præsens, quàm futurum: si verò per se spectetur, solùm obligat ad relinquendum dominium quod habetur, & nullum postea acquirendum, si vouens per illud dominio se priuare intendit. 401.1.14
Diues vouens paupertatem non est pauper, nec caret dominio suarum rerum donec de illis disponat. ibid.2.15
Quando obligetur talis ad diuitias relinquendas. ibid.16.
Habens votum simplex paupertatis acquirit verum dominium, quamuis rem acquirendo vel accipiendo peccet. 402.1.17
Licèt is qui paupertatem simplicem promittit, simul haberet voluntatem se reddendi incapacem omnis dominij, mutata volũtate acceptãdo dominium iam est capax; veréque dominium acquirit. ibid.18
Sic accipiens aliquam rem, an possit apud se retinere. 403.1.21
Non tenetur distribuere in pauperes, vel pios vsus, sed pro suo arbitratu. ibid.23
Vsusfructus, vsus & propria possessio sunt materia proxima paupertatis. 403.2.24.25. & 26.
Quid potest licitè facere habens huiusmodi votum, si hæres instituatur, vel ab intestato succedat. 404.1.27
Vsus facti & omnis rei apprehensio, aut tentio, vel pura administratio, quæ non fit proprio iure & nomine, sed alterius, non ita propriè sunt materia voti paupertatis, vt omnino ex vi illius excludantur; aliqua tamen moderatio in his potest esse materia paupertatis iuxta vouentis intentionem. ibid.28.& 29
Omnimoda carentia vestium non est paupertas professa à Christo, aut Apostolis. 405.1.30
Etiam neque pura administratio, neque ius administrandi (quod non habet emolumentũ pretio æstimabile) per se repugnat paupertati. ibid. 2.31.
Si votum paupertatis simpliciter fiat, & vouens nihil specialiter intendat; excessus in vsu, & peculio facti, v.g. vti cibis, & vestibus multis, & pretiosis, non est contra illud. ibid. 31.& 33
Apud quem sit dominium rerum, quibus vtitur, vel quas requirit habens huiusmodi votum. 406.2.34.& 35
Resolutio est, apud neminem esse. 407.1.37
Adhuc tamen est peccatum iniustitiæ tales res illo inuito auferre. ibid.2.38
Contra hoc votum peccatur habendo vel accipiendo dominium alicuius rei (sub dominio possessio etiam propria, ius vtendi, & fruendi proprium comprehenditur.) 407.1.1
Hoc peccatum ex suo genere est mortale sacrilegium. ibid.2.& 3
Ad peccatum mortale requiritur materia grauis. 409.1.5
Qualis sit hæc ex sententia aliquorũ. ibid. 5.& 8
Quantitas grauis censetur illa, quæ promissa in eleemosynam sufficit ad violationem talis voti, & hæc videtur esse quantitas 4. argenteorum. 410.1.9.& 10
Differentiæ inter hanc paupertatem & religiosam. 412.1.10
Habens hoc votum potest illud grauiter violare per sacrilegium, quin peccet contra iustitiam. 410.2.12.& 14
Quantitas furti, respectiuè tamen ad talem religionem sufficit vt religiosus violet paupertatem. ibid.13
In persona priuata potest dari peccatum mortale furti sine peccato mortali contra votum. 411. 1.15.& 16
Item in religioso, si furetur tertiæ personæ, & non suæ religioni. ibid.2.18
Seclusa proprietate & dominio vix inuenitur alius modus violandi votum simplex paupertatis. ibid. 9
Habens tale votum potest donata accipere sine alicuius licentia ad vsum tan... aliis donare tanquam dispensator. ibid.
Non peccat per proprietatem; nisi directè intendat sibi acquirere dominium. 4.2.1.20
An & quomodo peccet per displicentiam voti facti. ibid.21
Hoc votum non est reseruatum; ex causa iusta potest à Papa vel Episcopo dispensari vel in toto vel in parte. ibid.2.22
Vide *Votum paupertatis*.

Paupertas solemnis.

Assignantur 4. modi paupertatis religiosæ. 414. 2.7.8.& 9
Aliqua paupertas est necessaria ad religiosum statum, & fuit seruata ab initio Ecclesiæ. ibid.8
Probabile est aliquando statum religiosum constitisse in aliquibus cum paupertate, quæ nec dominium, nec vsum independentem excluderet, sed tantùm vsum rerum superfluum. 415.1.10.
Tria impedimenta perfectionis, scilicet solicitudo rerum temporalium, amor diuitiarum, & elationis occasio per paupertatem auferuntur, ibid.2.11.& 12
Probabilius est semper fuisse in Ecclesia vsitatum, vt in statu perfectionis paupertas esset per abdicationem proprietatis saltem quoad vsum. 416.2.14
In Eremitis quomodo fuerit vsus rerum non proprietarius. 417.2.17
Item in viris & sacris virginibus, quæ olim in priuatis domibus statum religiosum profitebantur. 418.2.19
Licèt paupertas quoad carentiam dominij omnium bonorũ fuerit semper vsitata in Ecclesia, non tamen videtur obseruata, in omni specie vel tempore status religiosi. ibid.20
Dominium bonorum mobilium in statu religioso priuato apud Episcopum fuisse, probabile est, probabilius apud ipsam personam priuatam. ibidem
Idem de dominio rerum stabilium dicendum. 419.1.21
Religiosi in communitate viuentes verisimiliùs non habebant dominium rerum stabilium, vel mobilium. ibid.2.22
Probabilius huiusmodi dominium & proprietatem habere vel validè, vel etiã licitè, ex licentia iusta prælati, non repugnabat illi statui. ibid.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Paupertas reddens incapacem dominij non fuit à principio in Ecclesia, sed postea introducta. ibid.23
Probatur de Christo Domino. ibid.
De Apostolis. 420.1.24.25.& 26
De Monachis solitariis. ibid.2.27
Solemnitas voti paupertatis à tempore Iustiniani imperatoris vniuersaliter incepit. 421.1.28
Iuxta aliquos religiosus professus potest retinere dominium ad breue tempus. 422.1.31
Vide *Paupertatis votum*, & *Solemnitas*.
In communitate religiosa duplex paupertas dari potest. Prima excludens dominium & proprietatem à singulis personis. Secunda excludens etiam ab ipsa communitate. 422.2.2
Paupertatis in communi tres gradus. ibid.
Est de fide, laudabile esse religiosorum institutum qui paupertatem tam in particulari quàm in communi profitentes quoad carentiam possessionum, ac certorum reddituum non ex solis Eleemosynis, sed ex proprio manuum labore aluntur. 424.1.6.& 7
Item qu[illegible] non ex labore, sed ex solis eleemosynis vel oblatis vel petitis viuunt. ibib.2.8
Hoc genus paupertatis professus est Christus Dominus. ibid.
Item Apostoli. ibid.8.& 9
Item Apostolici viri, & alij sancti. 425.1.10
Hoc genus paupertatis & mendicitatis incepit à tempore S. Francisci, & S. Dominici. ibid.2.11
Est de fide & euidens laudabile esse institutum, in quo paupertas cum abdicatione omnis proprietatis in particulari, & cum dominio bonorum in communi obseruatur. 428.2.21
Christus & collegium Apostolicum habuerunt dominium rerum mobilium in communi. 429.1.23
Item primitiua Ecclesia antiquæ & nouæ aliquæ religiones. ibid.
Religio fratrum minorum non habet dominium etiam rerum mobilium in communi. ibidem 2.25
Nec Christus nec Apostoli habuerunt dominiũ aut possessionem rerum stabilium in communi. 430.1.27
Probabile tamen est aliquas Ecclesias viuentibus adhuc Apostolis habuisse bona stabilia in communi. ibidem
In religiosis qui statum Apostolicum profitentur perfectior est paupertas bonorum stabilium tam in particulari, quàm in communi per se loquendo. 433.1.4
Ratione verò circumstantiarum potest esse magis expediens habere possessiones moderatas in communi. ibid.2.5
Non est perfectius regulariter loquendo, non solùm bona immobilia non possidere, sed neque ex vsu consumptibilibus in futurum prouidere eas congregando & conseruando. ibid.6
Non spectat per se ad maiorem perfectionem habere hæc bona mobilia absque dominio communitatis, etiam pro illo tempore quo possidentur. 434.1.7
Paupertas in communi quoad immobilia est medium per se ad perfectionem: non ita quoad bona mobilia. ibid.
Quomodo hoc intelligatur. ibid.2.8.& 9
Hoc votum ex genere suo obligat sub mortali ad non habendum dominium, vel proprietatem. 435.1.2
Primus modus peccandi est per directam voluntatem habendi dominium, quando & quomodo. ibid.2.3
Secundus est accipiendo rem mortaliter æquiualentem dominio, vel acquisitioni eius. ibid. 3. & 4
Desiderium & delectatio morosa quando sit peccatum in hac materia. ibid.5
Accipere aliquid sine licentia prælati ex genere suo est mortale, nisi ex leuitate materiæ fiat veniale. 436.2.1
Licentia prælati, quando commodè postulari potest est necessaria vt res optimè & sincerè fiat. ibid.3
Quanto commodè postulari non potest sufficit præsumpta; & interpretatiua cum intentione manifestandi prælato, & si res non sit consumpta, oportet manifestare, vt licitè retineatur. ibidem
In rigore præcepti sufficit tacita, vel probabiliter præsumpta superioris voluntas etiam quando potest expressa licentia postulari, & ob aliquem humanum respectum vel pudorem, aut nonnullam difficultatem adeundi prælatum omittitur. 437.1.4
Probatur de licentia tacita & ponuntur varij casus. 438.1.7.& 8
De præsumpta. 493.1.9.& 10
Displicentia superioris quoad substantiam tollit voluntatem præsumptam, non ita quoad modum. ibid.2.11
Licentia iniusta ex parte petentis aliquando excusat illa vtentem à peccato contra paupertatem, aliquando non. 440.2.14
Idem dicendum de licentia iniusta ex parte materiæ. ibid.15
Licentia iniusta ex parte prælati concedentis excusat à peccato proprietatis recipientem. 441.1.16
Aliquando verò non excusat ab alio peccato vel scandali vel superfluitatis. ibid.17
Licentia debita irrationabiliter tamen negata, vel probabiliter præsumpta neganda non sufficit ad excusandum à peccato proprietatis recipiendo. 442.1.19
Excipitur casus extremæ necessitatis in qua potest & debet religiosus facere eleemosynam etiam prohibente prælato. ibid.2.21
Quæ quantitas sit magna vel parua, vt illam accipere sine licentia sit peccatum graue vel veniale. 443.2.24
An sit peccatum mortale accipere rem in quantitate sufficienti sine licentia, non vt habeatur, aut occultè possideatur, vel extra religionem rependatur; sed solùm vt religioni incorporetur, & publicus vsus illius habeatur, cum proposito relinquendi illum, si superior iusserit. 444.2.30
Quæ quantitas in hoc casu requiratur. 445.1.32
Item quando res accipitur, & applicatur ad vsum proprium loco alterius similis. Quæ ad similem vsum ex bonis communibus monasterij, danda est. 444.1.28.& 31
An res sic accepta fiat monasterij; & an accipiens debeat eam monasterio tradere, vel ei reddere, qui donauit, vel denique possit ea vti de licentia. 445.1.33.34.& 35
An talis rei acquisitio, & donatio possit reuocari. 446.1.36.
Vsurpatio sine licentia ex bonis monasterij est contra paupertatem & iustitiam. ibid.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Est peccatum mortale vſurpare ſine licentia pecuniam monaſterij in quantitate ſufficienti, v. g.4. argenteorum. ibid.2.40

In aliis verò bonis monaſterij vſu conſumptibilibus, quæ pertinent ad cibum, & potum, ſi tantùm ad proprium vſum actualem,& tranſitorium ſumatur aliquid, regulariter non eſt peccatum mortale,niſi damnificatio ſit nimia, & in re extraordinaria, ac pretioſiori. 447.1.41

Vſurpatio rerum, quæ vſu ſtatim non conſumuntur, ſi non accipiantur vt occultæ, & tanquam propriæ poſſideantur, ordinariè non eſt peccatum mortale. ibidem

Acceptio ab aliquo externo de bonis eius ad ſolum vſum proprium,an & quale peccatum ſit. ibid.42.& 43

Quando liceat religioſo pecuniam mutuo accipere. ibid.2.44

Accipere pecuniam in cuſtodiam non eſt contra paupertatem. 448.1.45

Quando liceat accipere pecuniam vel aliud donatum ab altero, vt reddat tertiæ perſonæ. ibidem

Solum peculium proprietarium repugnat paupertati. 448.1.1

Primum ſignum peculij proprietarij eſt poſſidere aliquid ſine vlla legitima licentia ibid. 2. & 3

Secundum ſignum eſt ſi res poſſeſſa ita occultetur vt non poſſit à ſuperiore inueniri. 449. 1.4

An & quãdo res à principio accepta cum ſola licentia præſumpta, ſi poſtea occultetur prælato, & ita retineatur, ſit ſufficiens ſignum proprietatis. ibid.5

An res accepta & poſſeſſa cum licentia expreſſa ſi poſtea occultetur ne poſſit, & contingat auferri, ſufficiat ad vitium proprietatis. ibid. 2.6

An habere aliquid claui obſeruatum ſine licentia, quoad illud modum habendi ſit peccatum proprietatis,quamuis res ipſa in ſe cum licentia habentur. 450.2.8.& 9

An poſſit religioſus eſſe proprietarius ex eo ſolùm quòd habeat aliquid ex licentia irrationabiliter & iniuſtè conceſſa. ibid.10.& 11

An ſaltem in hoc caſu committat aliud genus peccati contra paupertatem, vel aliam virtutem. 451.1.12.& 13

Licentia reſpectu ſui ipſius vel ſuperiorum prælatorum irreuocabiliter conceſſa religioſo vt aliquid poſſideat, eſt inualida. ibid. 2.14

Vſus bonorum proprietarius per paupertatem prohibetur. 457.2.1

Vſus proprietarius paupertati repugnans eſt omnis ille qui propria authoritate fit. 458.1. 2

Vt hic vſus non ſit proprietarius, ſufficit licentia præſumpta etiam ſine propoſito poſtulandi à prælato,vt expreſsè ratam habeat donationem factam. ibidem

Vt vſus conſumendi vel alienandi bona religionis ſit validus requiritur iuſta & legitima prælati licentia. ibid.2.4

Quando cenſeatur licentia iuſta & valida. ibidem

An & quale peccatum ſit vſus bonorum religionis vſurpatus & diſpenſatus in extraneos ſine vlla licentia. 459.1.5

Circa ipſos religioſos. ibid.2.6

Peccat contra paupertatem ſine vlla licentia donans ex ſibi cõceſſis ad vſum quando ſeipſum priuat illo commodo non grauat religionem, in re alia, vel vſu. ibid.8

Item non poteſt res conceſſas ad vnum vſum in alium conuertere: vt v. g.cibos in libros, aut eleemoſynas, niſi aliud conſtet ex regula, vel conſuetudine. ibidem

Mutuare bona religionis non licet ſine licentia. ibid.1.5

Sine debita licentia tam priuatis religioſis quàm officialibus & procuratoribus quibus committitur cura bonorum, non licet illa diſpenſare. 460.1.9

Prælatus non poteſt pro ſuo arbitrio bona monaſterij expendere. ibid.2.10

Idem dicendum de prælatis ſuperioribus ſeruata proportione. ibidem

Quæ donationes à Prælatis factæ ſint licitæ, & quæ iniuſtæ & inualidæ. ibid.11.& ſec

Expendere de bonis alienis ſine licentia & inui to domino, & eſt contra iuſtitiam & paupertatem. 461.2 [illegible]

Concedente domino vſum [illegible] ſi cedat vſui in commodum ipſius religioſi vel ei propriè donetur, eſt contra paupertatem ſine licentia illum accipere: non ita ſi vſus non cedit in commodum, neque ipſe pro ſe ipſum acceptet, ſed ſolùm vt inſtrumentum transferendi rem ab vno in alium ibid.15

Quoties conceditur vſus facti indeterminatus, ſed abſolutè pro arbitrio accipientis,acceptare illum vel applicare ſine licentia eſt cõtra paupertatem, non ita ſi ſolùm acceptetur diſpenſatio facienda in alios nomine alterius, quamuis particularis applicatio, & electio eſſet commiſſa arbitrio religioſi. ibid 16

Res donatas & acceptas expendere vel conſumere ſine licentia eſt contra iuſtitiam & paupertatem. 462. 1.17

Res ſic malè accepta, ſi prior acceptio rata habeatur à prælato,poteſt de eius licentia expendi: ſi non habeatur rata,debet reſtitui domino. ibid.18

An & quando poſſit prælatus dare licentiam religioſo vt expendat, alienet, vel conuertat in proprium vſum rem acceptam, ſi ſit in magna quantitate, vel pretioſa. ibid.2.19

An ſub decreto Concil.Trident.concedentis omnibus religionibus,excepta Minorum, habere bona immobilia, comprehendatur etiam religio Carmelitarum diſcalceatorũ. 470.1.1.& 2

Huic priuilegio renunciauit Societas I e s v profeſſa, & poſſunt aliæ renuntiare. ibid.1

Religio quæ dominium in communi excludit, obligatur ad non habenda aliqua bona immobilia in ſuſtentationem religioſorum tanquam propria 471.1.4

Bona verò mobilia habere poteſt,& colligere, & conſeruare etiam pecunias, excepta tamen Minorum religione, quæ pecunias non poteſt colligere. ibidem

In hac pecunia colligenda moderatus modus habendus. ibid.4.& 5

An talis religio poſſit habere hæc bona mobilia vt propria. ibid.2.6.& 7

Poteſt habere domum ad ordinariam habitationem, & hortum domui coniunctam: item Eccleſiam ad diuinum cultum. ibid.2.7

Habere etiam poteſt animalia ad vſum ambulandi, & ad labores monaſterio neceſſarios. 472. 1.8

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Societas IESV professa non potest habere animalia ad vsum ambulandi ibid.
Animalia fructifera, vt v.g. greges ouium,& armentorum,an & quomodo liceat habere.ibid. 9.& 11
Non licèt habere aliquod animal ad locandum accepto pretio pro vsu eius. ibid.2.12
Aues domesticas,vt gallinas & columbas in paruo numero habere licet. ibid.14
Item ex domestico horto fructus colligere, non tamen vendere. ibidem
Talis religio non potest habere iura, vel actiones ad aliquid recipiendum per modum annuæ pensionis vel reditus, potest verò ad aliquid recuperandum quod vno actu solui potest, & statim consumi, vel in vtilitatem conuerti. 473.2.17.& 25
Legatum annuæ pensionis illi relictum est nullum quoad obligationem & ius ciuile: hæres tamen in conscientia tenetur illud soluere, & religio potest accipere & admouere hæredem suæ obligationis. ibid.18.& 19
Si hæc pen... legata sit ad breue tempus, probabilius est acquirere religionem ius ciuile ad illam recuperandam. 474.1.20
Legatum annuæ pensionis potest statim vendi vt conuertatur in commodum monasterij, si hæres & principalis legatarius velit, non tamen potest ad id cogi. 475.1.23
Hæres vel legatarius in hoc casu non tenentur in conscientia reddere æstimationem talis pensionis, neque se obligare volenti illam dare ibid. 24
Differentia inter legatum annuæ pensionis, & alterius rei immobilis. ibid.2.25.& 26
Licet habere reditus certos iure ciuili recipiendos pro expensis Ecclesiæ seu sacristiæ.476.1. 28
Non tamen licet illos vel partem illorum, si sint superflui, vel nimium crescant in alios vsus monasterij conuertere, possunt tamen conuerti in opera pia. ibid.2.2
Pro aliis rebus, vt, v.g. pro libris emendis non licet habere annuos reditus iure ciuili exigendos. 477.1.38
Pro hospitibus verò externis recipiendis licet habere tales reditus sola administratione; non ita pro religiosis hospitibus. ibid.31
Anniuersaria perpetua,& capellanias, an & quomodo liceat habere. ibid 32
Quid sit habere hæc bona immobilia tanquam propria. ibid.2.33
Non licet habere ex voluntate domini rem quoad vsum & vsumfructum. ibidem
An & quomodo traditio alicuius possessionis vel census quoad vsum vel vsumfructum repugnet huic paupertati in communi. 478.1.34.35. 36
Ex vi huius paupertatis an & quomodo obligentur subditi ad mendicandum & strictiorem paupertatem. ibid.2.37
Pontifex potest dispensare cum religioso in paupertate vt sit capax dominij, nullà aliam obligationem votorum, vel status illi auferendo, quamuis moraliter loquendo vix possit id licitè fieri. 480.1.6.& 7
Hæc dispensatio data etiam sine iusta causa est valida. ibidem
Pontifex non solùm potest dispensare cum religioso vt sit capax dominij; sed etiam vt actu habeat dominium & proprietatem aliquam cæteris obligationibus integrè manentibus. ibid.2.8
Si Papa solùm dispenset in solemnitate voti paupertatis, potest verè fieri dominus rei acceptæ, adhuc tamen peccat contra votum accipiendo sine licentia sui prælati. 481.1.9
In hoc casu non licet etiam de licentia prælati dominium acceptare. ibid.10
Papa, si detur causa, potest dispensare in toto voto paupertatis, non dispensando in castitate vel obedientia. ibid. 2.11
Vsque ad 14. Regularis factus Papa manet liber omnino à voto paupertatis quoad vsum & dominium. 482.1.12.& 13
Non ita si fiat Episcopus. ibid.14
Cum illo tamen potest Papa dispensare non dispensando in aliis votis. ibid.
Pontifex potest dispensare in voto paupertatis quando occurrit iusta causa dispensandi in ipso statu religionis & voto castitatis.v.g.si oportet vt monachus rex fieret. ibid.2.15
Vide *Dominium.*

Peccare, & Peccatum.

Peccatum veniale euitare, vel commissum remitti est aliquo modo medium necessarium ad salutem. 37.1.26
Peccat grauiter nouas religiones vel ordines sine Ecclesiæ approbatione introducere tentans, quamuis careat effectu. 147.1.29.& 30
Peccati malitia non semper multiplicatur ex multiplicatione legum. 633.1.8
In peccato religiosi contra castitatem datur duplex malitia, vna contra temperantiam,& alia contra votum: & nulla datur iniustitiæ contra traditionem. 112.2.6
Peccatum grauius committit violans votum solemne castitatis, quàm simplex contrahendo matrimonium. 117.2.4
Peccatum religiosi in foro Ecclesiæ est grauius, & pœna dignius. 408.1.2
Peccatum inobedientiæ habet duas malitias, vnam contra Deum,& aliam contra hominem. 126.1.12
Vide *Paupertas simplex. Paupertas solemnis. Castitas simplex. Castitas clericalis. Obedientia simplex. Obedientia solemnis. Nouitius. Filius.*

Pecunia.

Pecuniæ nomine quæ comprehendantur. 396. 2. 9. & 10
Pecunia an,& quando inter bona mobilia computatur. 463.1.21.& 471.1.4
Vide *Paupertas solemnis.*

Pensio.

Pensio an nomine beneficij comprehendatur. 572. 1.21.& 22
Pensio non potest in alium transferri sine Papæ authoritate: extinguitur per professionem, & non transit ad monasterium. 413.2.7
Vide *Paupertas solemnis.*

Perfectio.

Perfectio ad quam status perfectionis ordinatur, an sit forma simplex; vel plurium collectio. 12.2.1.2.& 3
In charitate sola consistit. 13.2.4
Tribus modis perfectio charitati tribui potest, substantialiter, principaliter & totaliter.ibid.& seqq.
Perfectio totalis absolutè sumpta non consistit in sola

(c) 2007 Ministerio de Cultura

sola charitate. 15.2.15

Aliæ virtutes conferunt ad perfectionem Christianam, vt dispositiones, media & instrumenta charitatis. 16.1.16

Item vt accidentia perfectionis. ibid.17

Habens charitatem sine aliqua virtute est imperfectus accidentaliter. ibid.2.18

Perfectio consistit in operatione vel proxima habitudine ad illam, & consequenter in charitate. 17.1.21.& 22

Vide *Status charitatis*, & *Concilium.*

Perfectio charitatis intenta per statum perfectionis, nec potest nec requirit amorem Dei infinitæ perfectionis. 17.2.1

Item neque immutabilem sine vlla actuali interruptione; aut ita perfectum vt nullam culpam etiam leuissimam admittat. ibid.2

Assignantur variæ perfectiones charitatis. 18.1.3

Quòd hæc perfectio non sistat in charitate actuali, probatur. ibid.2.4

Quòd in habituali tenetur. ibid.5.vsque ad 9

Requiritur antecedens actuum frequentia de lege ordinaria, & similiter continuatio, non tamen in illa cõsistit formaliter perfectio. 19.1 8

Non est necessaria ad perfectionem intentio charitatis habitualis, neque etiam sufficit. ibid. 2. 10.& 11

Perfectio consistit in quadam proxima dispositione ad perfectè operandum iuxta Christi præcepta & consilia. 20.1.11

Potest quis ex perfecto fieri imperfectus sine peccato mortali, & consequenter sine diminutione charitatis & gratiæ. ibid.12

Potest quis simul esse sanctior & imperfectior alio perfectiori, & tamen ad maiorem beatitudinem peruenire. ibidem

Ad perfectionem per se pertinet amor proximi. ibid.2.14

Non tamen primariò, sed secundariò. 21.1.15

Extensio dilectionis Dei ad implendam illius voluntatem in omnibus pertinet per se primò ad perfectionem charitatis. ibid.16.& 17

Vt charitas viæ in statu perfecta esse censeatur, & vt homo in statu perfectionis simpliciter esse dicatur, requiruntur aliæ perfectiones, scilicet moderatio passionum, abnegatio rerum temporalium, & similes. 22.1.19.& 20

Potest quis esse perfectus, & tamen non esse in statu perfectionis, & è contra. 22.1.1

Perfectio non requirit omnimodam obseruantiam consiliorum omnium. ibid. 2. & 38. 2.6

Perfectio non acquiritur sine obseruantia consiliorum. ibid.1,3.& 4

Perfectio Christiana principaliùs præceptorum quàm consiliorum obseruantiam postulat; status verò perfectionis econtra. 40.2.8.& 9

Pietas, vide *Debitum.*

Possessio.

Possessionis definitio & explicatio. 400.1.8.& 9.

Potestas.

Potestas approbandi religiones immediatè est in Papa iure diuino. 147.2.1

Est etiam aliquo modo in Episcopis. ibid. 2. & 7

Hæc potestas altiori modo est in Papa quàm sit in Episcopis. 150.1.15

Sex differentiæ assignantur inter potestatem & approbationem Pontificiam & Episcopalem: prima est quòd approbatio Episcopi potest esse pro sua diœcesi tantùm, Pontificis verò potest esse pro tota Ecclesia. ibid.15.& 16

Approbatio Episcopi fallibilem & merè humanam certitudinem habet; Pontificis verò diuinam, & infallibilem. ibid.2.16.vsque ad 23

Hæc potestas est immediatè in Pontifice de iure diuino, non ita in Episcopis. 152.1.24

Item in Papa est immutabilis per hominem, in Episcopo est cum dependentia à Pontifice, à quo limitari vel auferri potest. ibid. 2. 25

Pontifex potest approbare religionem solemnizando vota, non ita Episcopus. ibid. 26. & 27

Tandem Papa religionem approbare simpliciter potest; Episcopus secundũ quid. 153.2.30

Potestas approbandi religiones Episcopis ablata est à Concil. Lateranensi. 152.2.15

Potestas iurisdictionis tribus modis requiri potest ad statum religiosum. 154.1.1

Quid significetur nomine potestatis & iurisdictionis dominatiuæ. 155.1.5

In statu religioso necessaria est in prælato potestas gubernatiua & suo modo dominatiua distincta, & separabilis à iurisdictione. ibid.6

Est sufficiens hęc sola potestas ad constituendum statum religiosum. 156.2.8

Ad perfectum regimen necessaria est propria potestas iurisdictionis in aliquo prælato religionis saltè extrinseco, qualis est Episcopus. ibid.2.11

Est quasi proprietas consequens statum religiosum. 157.1.12

Potestas dominatiua oritur ex professione religiosa, & ordinariè coniungitur cum potestate iurisdictionis. ibid.2.13

Potestas acceptandi religiosam professionem vice Dei est necessaria ad statum religiosum. 167.1.12.& 13

Data est D. Petro, & pertinet ad potestatem ligandi atque soluendi. ibid.2.14

Triplex potestas datus in prælato ad præcipiendum. 638.1.1

Vide *Irritare.*

Potestas recipiendi ad religionem est immediatè in sola & qualibet religione approbata, & includitur in ipsa approbatione. 241.2.2

Necessariò est committenda alicui vel aliquibus in particulari. ibid.3

Ex iure communi pertinet ad Abbatem in religionibus monasticis, in mendicantibus verò ad prouincialem: sed consulendum quid in hac materia determinet quælibet religio. 242.2.6

Sixtus V. eam committit generali, seu prouinciali, & definitoribus. 245.2.18

Item prouinciali cum duobus aut tribus localibus ad hoc designatis, vel cum duobus aut tribus patribus antiquioribus, electis à capitulo prouinciali mendicantium, vel generali monachorum. 246.1.19

An receptionem suffragia definitorum, vel electorum non sunt tantùm consultiua, sed definitiua: non requiritur consensus omnium, sed sufficit si plures consentiant cum prouinciali. ibid.

Vide *Professio.*

Præceptum.

Præceptum affirmatiuum non obligat pro semper. 27.2.2

Non possunt præcipi omnia bona opera, nec à lege naturali. ibid.3

Nec à positiua diuina, vel humana. 28.1.4

Pręceptum charitatis sumptum ex cap.22. Matth. explicatur. 32.1.5

Quomodo cõtineat virtute alia præcepta. ibi.2.6

Ex vi præcepti charitatis tenentur habere in

affectu

(c) 2007 Ministerio de Cultura

affectu & spe perfectissimum amorem patriæ. 34.1.12

Præceptum in actibus humanis aliquando obligat ad specificationem, aliquando ad exercitium actus. 486.2.9.& 10

Vide *Obedientia simplex. Obedientia solemnis. Matrimonium,* & *Consilium.*

Prælatus.

Prælati religionum vt pastores ordinarij leges & præcepta subditis possunt imponere. 632.1.6

Prælatus religionis est Pater altioris ordinis. 279.2.25.

Vide *Obedientia simplex. Obedientia solemnis. Votum religionis. Professio. Potestas,* & *Irritare.*

Præscriptio.

Ad præscriptionem quale tempus continuum sufficiat; & quomodo bona vel mala fide interrumpatur. 369.2.31.& 33

Vide *Seruus.*

Preces importunæ, vide *Professio.*

Priuilegium, vide *Professio.*

Procurator, vide *Matrimonium,* & *Professio.*

Prohibitio.

Prohibitio superioris dupliciter dici potest irrationabilis, & quomodo tunc obliget. 443.1.22

Promissio.

Promissio vt genus essentialiter includitur in omni voto. 106.1.8

Promissio Deo facta est verè votum: promissio vouendi castitatem, est verè votum, sed non castitatis. ibidem

Promissio & donatio differunt, & in quo. 107.1.12

Promissio pura non transfert rem in alterum, neque est potens vt reddat personam incapacem dominij. 122.1.11

Promissio homini facta non est votum, sed soli Deo. 69.2.9

Vide, *Dominium,* & *Traditio.*

Profiteri, Professio, & Professus.

Professio vera & valida est de substantia status religiosi. 269.2.2.& seq.

Sola professio valida siue expressa siue tacita constituit religiosum. 271.2.8

Diuisio professionis in validam & inualidam, expressam & tacitam. ibid.1.7

Professio tacita est valida, neque à Conc. Trid. reuocata est. ibidem

Sine professione non fit religiosus quamuis habitum suscipiat cum proposito vel voto religionis. 272.1.10

De substantia professionis sunt tria vota, paupertatis, castitatis, & obedientiæ, siue explicitè, siue implicitè facta. 275.1.12.& seq.

Modus profitendi religionis Prædicatorum & Carthusianorum. 272.2.3.& 13

Professio in qua vnum votum voce exprimitur, vel promissio alicuius obiecti in quo alia confusè continentur, est expressa. 275.2.13

De substantia professionis est traditio religiosi & acceptatio prælati. 173.1.4

Traditio quæ in professione fit, non est pactum, aut donatio merè humana, vel sacra, obligans Deo specialiter. Sola sufficit ad substantiã professionis sine promissione, quæ si aliquãdo additur, solùm est ad maiorem firmitatẽ & obligationem pluribus titulis augendam. 276.1.14

Effectus quasi formalis professionis quatenus traditionem includit est esse donatum, traditum, seu translatũ in alterius potestatem. 277.2.18

Ad hunc effectum pertinet potestas data prælato seu religioni, & passiua subiectio se tradentis. ibidem

Hæc subiectio & simul filiatio in ordine ad Deũ est strictissima & nobilissima seruitus. 278.1.19

In ordine verò ad Prælatum, vel religionem non est propriè seruitus mancipij, sed filij spiritualis subiectio. ibid.19.20.& seq.

Hæc subiectio quantum est ex vi seruitutis poterat esse in statu innocentiæ. 279.1.24

Potestas prælati orta ex professione est œconomica & paterna, spiritualis, & supernaturalis. ibid. 2.25

Ex traditione per professionem facta prouenit potestas coactiua & punitiua prælatorum erga religiosum. 274.2.9.& 10

Ex traditione, & tribus votis coalescit professio quoad suam substantiam. 280.1.26.& 28

Potest inueniri oblatus cum tribus votis qui non sit professus, neque verè religiosus. 281.1.32

Ad veram professionem non sufficit traditio cum tribus votis in religione approbata, sed requiritur vt fiat in religione approbata prout approbata est. ibid.32.& 33

Vide *Traditio.* item *Irritare vota,* &c.

Causa finalis proxima professionis est ipse status religiosus, & vltima charitatis ac diuini cultus perfectio. 281.2.1

Causa formalis est ipsamet professio. ibidem

Causa efficiens proxima est proprius consensus profitentis. 282.1.2

Professio ex malo fine operantis potest vitiari, non tamen inualidari. ibid.1

Vera ac valida professio non fit sine libero consensu profitentis. ibid.2.3

Ad professionem validam ex iure positiuo requiritur hic consensus post 16. ætatis annum completum. ibid.4

Olim sufficiebat post 14. ibid.

Malitia in hoc negotio nõ supplet ætatẽ. 283.1.6

Ad professionem validam ex iure communi non requiritur maior ætas quàm 26. annorum: aliqui tamen insulani iuxta cap. *quia in insulis,* ante 18. ætatis annum illicitè profitentur. Sed hoc statutum videtur consuetudine reuocatum. ibid.7.& 8

Filius ante vsum rationis donatus à parentibus religioni, post annos pubertatis non tenetur profiteri. 284.1.9.& 12

Item non potest fieri religiosus professus per donationem & voluntatem patris. ibid. 10. & 12

Liber consensus ad professionem validam est necessarius tam ex parte religiosi, quàm religionis. 285.2.14.& 291.2.20

Etiam est necessaria potestas in acceptante professionem. 286.1.15

Quando quis ex metu siue magno siue paruo, vel etiam sine causa profitetur exteriùs absque interno consensu, professio est nulla apud Deũ. 286.1.1

Quando quis profitendo verum consensum interiùs præbet, metu tamen extortum, professio est nulla. ibid.2.3

Talis professio est valida ex natura rei. 287.1.6

Iure tamen Ecclesiastico irrita est. 288.1.9

Vt professio hæc sit irrita, debet metus grauis esse, seu cadens in constantem virum. 289.1.12

Debet item esse directè immissus ad extorquendum consensum. 287.2.7.& 8

Metus mortis naturalis ex infirmitate, vel violentæ ex naufragio, non inualidat professionem. ibid.1.6

Adul

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Adultera quā maritus iustè vult affici pœna mortis, nec parcit nisi religionem profiteatur, validè profitetur. Item si quis timens violentam mortem sibi imminentem ab inimico, quam vt fugiat religionem ingreditur. ibid.
Metus leuis ex parte causæ & obiecti quantumcunque moueat vel perturbet profitentem si non tollit vsum rationis & libertatem sufficientem ad peccandum mortaliter tam in foro exteriori, quàm in conscientia, non irritat professionem. 289.2.13
Si quis posita causa timoris grauis non timeret, & vellet adhuc profiteri, non ex timore, sed propter alias causas, professio est valida, neque potest talis tuta conscientia liberari iugo religionis per sententiam. ibid. 14
Idem dicendum etiamsi ortus sit timor quando ille non est causa profitendi. 290,1.15
Metus reuerentialis quatenus includit solam interiorem reuerentiam cum quadam verecundia non irritat professionem. ibid. 16
Quatenus veò includit aliquam coactionem, irritat. ibid.2.17
Per metum cogentes aliquem profiteri quas pœnas incurrant. 291.1.19
Vide *Excommunicatio*.
Vt professio sit valida requiritur voluntarius consensus religionis recipientis per eum, qui potestatem habet. ibid.2.20 & 313.1.8
In casu quo non consentiat Prælatus interiùs, sed fictè exteriùs postea id affirmanti, non tenetur religiosus credere, nec potest ad hoc vt deserat religionem: in foro exteriori non est admittenda hæc causa nullitatis. 291.2.20
Si Prælatus non fictè, sed vero consensu professionem acceptauit, ex quocunque metu etiam graui id fecerit valida est professio. ibid. 21
Professio ita facta non est irritanda, siue persona profitens sit digna, siue indigna. ibid.
Ita per metum cogens Prælatum acceptare professionem, si persona est indigna, tenetur resarcire damnum, si illud patiatur religio vel alendo personam inutilem, vel vltra numerum eorum quos sustentare potest. ibid.
Non omnis ignorantia seu deceptio ex parte profitentis reddit professionem nullam. 331.2.3
Ignorantia vel deceptio in rebus substantialibus religionis annullat professionem. ibid.4,& 5
Non ita ignorantia accidentalis. 332.1.6
Importunæ preces, blanditiæ & similia, si non includant deceptionem in substantialibus, non impediunt valorem professionis. ibid.2.7
Importunæ preces, seu blanditiæ adiunctæ timori reuerentiali etiam non impediunt. ibid.
Ignorantia siue dolus irritant professionem ex natura rei, metus verò ex iure positiuo. 333.1.8
Ignorantia quamuis crassa, & supina (non verò affectata) irritat professionem, non solùm quando contingit per iniuriosam deceptionem, sed etiam ex alia quacunque causa naturali, seu extrinseca. ibid.2.9.
Ignorantia ex parte religionis circa profitentem eadem proportione impedit, vel non impedit professionis validitatem. ibid.10
Libertas à statu seruitutis est necessaria ad professionem: seruus manens seruus non potest profiteri. 295.1.2
Professio serui est valida etiam inscio vel inuito domino. ibid. 2.3

Non obstante professione potest dominus seruum repetere, & sibi & non religioni seruire cogere. ibid.
Si tamen intra triennium illum non repetat, si commodè potuit, non potest ampliùs repetere. ibid.
Vt dominus censeatur consentire in hoc, satis est quòd sciat & non contradicat. ibid.
Post professionem serui sine consensu domini factam, non potest dominus à religione cogi vendere seu redimere seruum, nisi hac ratione & pacto pretij consensus fuerit. 296.1.4
Si religio bona fide ignorans conditionem serui, illum recipit, non potest à domino cogi illum redimere, sed tantùm reddere: si verò scienter recipit, potest cogi ad reddendum pretium si dominus velit. ibid.
Vide *Excommunicatio*.
Libertas à vinculo vel obligatione perpetua matrimonij consummati est necessaria ad professionem. 296.1.1
Matrimonium ratum & non consummatum non impedit professionem. ibid.
Si alter coniux adulteretur, alius liberè potest profiteri: item quoties causa perpetui diuortij datur. ibid.
Matrimonio consummato durante, sine licentia coniugis facta professio, est nulla ex iure Ecclesiastico. ibid.2.2,& 3
Ex hac professione ita nulla adhuc manet votum castitatis; vnde viuente coniuge obligatur ad non petẽdum debitum, & illo mortuo ad iterum non contrahendum. 297.1.6
Vota tamen paupertatis & obedientiæ non manent, sed omnino irritantur. ibid.2.7
Professio facta de licentia & legitima conuersione alterius coniugis valida est. ibid.8
Vinculum professionis cum tribus votis solemnibus, & vinculum matrimonij non sunt formaliter repugnantia. ibid.
Professio facta de licentia alterius coniugis, sine conuersione eius facta est valida. 298.1.9
Sufficit licentia tacita. ibid. 10
Vide *Votum solemne castitatis*.
Si alter coniugum qui licentiam profitendi dedit & non fuit conuersus, votum religionis aut castitatis perpetuæ emittendo socium professum petat, illi est reddendus ad vsum matrimonij. ibid.9.11,& 15
Debet tamen reddi authoritate Ecclesiastici iudicis competentis. ibid.
Coniux dans talem licentiam, siue sciens, siue ignorans obligationem conuersionis suæ à iure impositam, non potest cogi ad vouendam religionem vel castitatem perpetuam. 299.1.13, & 14
Si tamen fecit votum simplex religionis, & nolit implere, sed repetere suum socium, non est illi reddendus; imo cogi debet vt votum impleat; si verò fecit votum simplex castitatis, vt seruet illud cum debita clausura. ibid.14
Mortuo coniuge vel conuerso qui repetiit, tenetur alter professus redire ad eandem religionem, & non ad aliam. 300.1.16
Libertas ab Episcopali dignitate est necessaria ad professionem. ibid.1.1
Episcopus actualiter habens Ecclesiam curatam

 sine

(c) 2007 Ministerio de Cultura

ſine licentia Papæ non poteſt profiteri: poteſt verò ſolùm electus, niſi ſpeciali præcepto prohibeatur. ibid.

Epiſcopus confirmatus, & non conſecratus, ſine licentia Papæ non poteſt profiteri. ibid. 2

Epiſcopus conſecratus ſi iam renuntiauit Epiſcopatui, poteſt ſine licentia profiteri. 301.1.4

Epiſcopus conſecratus carens Epiſcopatu non per renuntiationem, ſed vel quia illa Eccleſia à fide defecit, vel qui conſecratus fuit ſolo titulo alicuius Eccleſiæ, non poteſt ſine licentia profiteri. ibid. 2.5

Epiſcopatus impedimentum non irritat profeſſionem, ſed prohibet & impedit vſum eius. ibid. 7, & ſeqq.

Talis profeſſio quamuis valida eſt tamen illicita. 303.1.12

Prælati inferiores præter Epiſcopum ſine licentia Papæ validè & licitè profiteri poſſunt, debent tamen illam petere à ſuis Epiſcopis, quamuis non obtineant. ibid. 13

Procurator, Vide Habentes iuriſdictionem Epiſcopalem poſſunt profiteri petita priùs à Papa licentia, licèt non obtenta: etiam videtur ſatis illam petere ab Epiſcopis cui de iure deberēt eſſe ſubiecti. ibid. 2.14

Profeſſio in vna religione tam ex iure naturæ, quàm Eccleſiæ, impedit aliam profeſſionem in laxiori vel æquali, non verò in arctiori. 302.1.8, & 13

Libertas ab obligatione ſpeciali ſubueniendi vel obſequendi parentibus eſt neceſſaria ad profeſſionem. 303.2.1

Profeſſio facta cum hac obligatione eſt valida, ſed ſub mortali prohibita neceſſitas quæ impedit religionis ingreſſum, etiam impedit profeſſionem. ibid.
Vide *Ingreſſus religionis. Filius*, & *Neceſſitas*.

Quando filius profeſſus eſt cum iniuria parentis, iam grauiter egentis, tenetur petere facultatem ad ſubueniendum illi, & religio dare; ſi autem neget & aliud remedium commodum non ſit, poteſt ſine licentia obtenta ſubuenire parenti, ſecluſo ſcandalo vel notabili indecentia religioſi ſtatus. 305.2.9, & 24

Si religio velit ſubuenire parenti & non dare licentiam filio poteſt. 306.1.10

Si ex tali exitu religioſi ſequatur religioni magnum detrimentum priuatiuum, non tenetur dare licentiam, ſed alere parentem, ſi verò non habeat facultatem ſufficientem ad ſubueniendum, prudentis arbitrio videndum, an cum tanto damno teneatur. ibid.

Quomodo debeat peti, & dari talis licentia. ibid. 2.11

Si licentia à ſuperiore negetur, vſque ad generalem recurrendum, imò ad Papam ſi dimittenda eſt religio, dummodo ſic recurſus non ſit adeò difficilis, vel ſit periculum in mora. ibid.

Quando grauis parentis neceſſitas orta eſt, poſt profeſſionem filij tenetur illi ſubuenire, ſeruato tamen ſuo ſtatu & ordine ſubſtantiali religionis, non verò poteſt mutare ſtatum ſine licentia Pontificis aut Prælati. 307.2.16

In hoc caſu tenetur Prælatus dare licentiam ex charitate, & iuſtitia, ſi tali neceſſitati ſubueniri poteſt per media, quæ ab ipſo religioſo, retento habitu & intra religionem manente decenter, & ſine notabili grauamine religionis, ac ſine morali periculo religioſi adhiberi poſſunt. ibid. 17

Quando neceſſaria eſt licentia diu viuendi, extra monaſterium, vel dimittendi habitum, vel etiam intra monaſterium, ſi illud eſt priuandum vtilitate magni momenti, & non ſuperflua, non tenetur Prælatus licentiam dare. ibid. 18, & 19

Probabile eſt in his caſibus adhuc teneri dare licentiam. 309.1.22

Actiones quæ non ſunt directè contra regulam, aut votum, poſſunt fieri à profeſſo ad ſubueniendum parenti, vel licentia non petita, ſi non ſit moralis ſpes obtinendi, vel etiam negata: neque in hoc tenetur obedire quamuis ſub præcepto prohibeatur. 310.1.17

Si verò actiones ſunt directè contra regulam, aut votum, ad quas eſt neceſſaria Prælati diſpenſatio, ſi Prælatus iniuſtè non diſpenſet, poteſt illas ſine ſcandalo & occultè exercere. 309.2.26, 28, & 29

Non ita ſi Prælatus iuſtè non diſpenſet. 310.2.29

Ad omnia, ad quę tenetur filius profeſſus reſpectu parentis, tenetur parens profeſſus reſpectu filij: imò tenetur ſuccurrę filio grauiter egenti poſt illius profeſſionem. 311.1.30

De obligatione fratris profeſſi reſpectu fratrum vel ſororum. ibid. 31

Debita vel aliæ rationes reddendæ tunc impediunt profeſſionem, quando religionis ingreſſum. 311.1.1

Hoc impedimentum, non eſt irritans. ibid.
Vide *Debitor*.

Debitor à principio licitè profitens non tenetur laborare vel quærere vnde ſoluas, neque egredi, neque ad hoc licentiam petere, neque oblatam acceptare. ibid. 2

Non tenetur etiam intra monaſterium vel propriis manibus laborare, vel cum licentia ſubtrahere aliquid ex datis ad proprium vſum aut petere eleemoſynam & ſimilia. 312.1.4

Si verò habeat multa ad ſuum vſum ſuperflua, de quibus cum licentia liberè diſponere poteſt, probabiliter tenetur ex his ſoluere, non tamen ex iuſtitia. ibid.

Si religio acceptando talem profeſſum, vel voluntariè ſe obligauit ad tale debitum, vel ſimul cum perſona accepit bona eius, tunc ipſa tenetur ſoluere creditoribus. ibid.

Si talis debitor illicitè contra iuſtitiam profeſſus eſt, non tenetur egredi, neque aliquid agere contra decentiam, vel ſubſtantiam ſtatus religioſi. ibid. 2.7

Tenetur verò ſoluere ſi commodè poteſt intra religionem manens, & regularem diſciplinam obſeruans. 313.1.8

Profeſſus furtum, vel iniuriam faciens non tenetur egredi monaſterio vt reſtituat, tenetur tamen reſtituere quoad commodè poſsit. ibid.

An cenſuræ impediant profeſsionem, vide *Excommunicatio*.

Vt profeſsio ſit valida, debet fieri in manibus habentis poteſtatem. 313.2.2

Hæc poteſtas eſt in eo qui poteſt recipere ad nouitiatum. ibid.
Vide *Poteſtas*.

Olim profeſsio facta in manibus Epiſcopi ſine conſenſu

(c) 2007 Ministerio de Cultura

consensus religionis valida erat. 314.1.3
Nunc in religionibus exemptis non habet Episcopus hanc potestatem. ibid.
In non exemptis habet ex vi iuris communis ibid.2.4
Episcopus, vel quiuis alius de licentia habentis ordinariam potestatem, potest validè admittere professionem. ibid.5
Si Episcopus nomine Prælati admittat alicuius professionem sub spe ratihabitionis, professio non est valida. ibid.6
Ratihabitione verò sequuta, & nouo etiam consensu profitentis, valida est. 315.1.7
Vt professio sit valida debet professionem admittens habere liberam voluntatem acceptandi, & obligandi religionem eo modo quo obligari debet. ibid.2.8
Vt professio perficiatur & valeat, requiritur aliqua forma exterior sufficienter exprimens mutuum consensum religiosi, & religionis. 315.2.1
Hæc forma & signum ex parte profitentis debet esse satis expressum, vt est vox humana, vel capitis inclinatio; ex parte verò Prælati ordinariè nulla verba requiruntur, sed solùm aliqua demonastratio exterior, quâ significet se acceptare professionem. 316.1.2
Iure communi non requiritur scriptura vt per illam expresso professio fiat: iure autem speciali aliquarum religionum est necessaria. ibid.3
Scriptura sufficit ad professionem validam & expressam, tamen iuxta communem Ecclesiæ cõsuetudinem debet publicè legi. ibid.2.4
Professio, vt conuenienter fiat, debet fieri coram testibus; si non fiat coram testibus, valida est testando in iure communi. ibid.5
De necessitate formæ professionis validæ est vt per eam exprimatur obligatio trium votorum cum traditione ad certam & determinatam religionem. 317.1.6, & 7
Necessarium est ad valorem professionis, vt forma eius non includat conditionem repugnantem substantiæ religiosi status. 319.1.14
Professio facta sub conditione indifferenti, de præsenti, vel de futuro, & in re ipsa subsistente, est valida, si de futuro, non est valida, quousque impleatur conditio. ibid.2.16
Si in eo casu consensus reuocatus est ante impletam conditionem, professio est nulla post illam impletam. ibid.
Professio sub conditione de futuro impleta conditione non est valida, nisi de nouo fiat & detur nouus consensus. 320.1.18
Qui professus est apposita conditione de futuro, impleta illa, tenetur ad profitendum, & ad id cogi potest. ibid.2.20
Hoc probabiliter procedit, quando talis professio sit in manibus habentis potestatem, non verò in manibus non habentis, sub conditione, si superior consenserit, aut ratam habuerit, probabiliùs tamen etiam in hoc casu tenetur. 321.1.21
Professio facta per procuratorem, est valida, si cõsensus non est reuocatus ante vsum procurationis. ibid.22
Stando in iure communi professio per litteras est valida. ibid.2.23
Quòd professio intra religionem vel in Ecclesia fiat non est de substantia illius. ibid.24
Professio facta à fœmina in religione virorum, si religio sit approbata pro viris, & fœminis, est valida; non ita, si sit approbata pro solis viris. ibid.24, & 25
Qui & quales effectus sequantur ex professione valida expressa ratione trium votorum. 322.1.1
Ratione traditionis. ibid.2.2
Numerantur alij effectus magis extrinseci prouenientes ex iure Ecclesiastico. ibid.3
Ex iure diuino attribuitur professioni remissio totius culpæ, & pœnæ, quasi ex opere operato. 323.1.4
Non æquiparatur professio batismo vel martyrio, in hoc, quòd ex opere operato vel ex speciali priuilegio primam gratiam conferat, & facit ex attrito contritum. ibid.5
Est remerarium attribuere hoc professioni. ibid.
Probabiliter si quis in statu gratiæ professionem emittat ex diuina liberalitate, remittitur illi totus reatus pœnæ temporalis. ibid.2.6
Probabilius est hoc prouenire ex perfectione & excellentia talis operis. ibid.6, 7, & [illegible]
Professio assimilatur, & appellatur secundum baptisma. 324.1.[illegible]
Communis sententia absolute [illegible] professionem vota omnia præcedentia extingui. 325.1, 3
Vota præcedentia, quę simul cum professione impleri non possunt, per illam commutantur & extinguuntur. ibid.4
Etiam extinguitur votum peregrinationis Terræ sanctæ, siue causa deuotionis, siue subsidij factum. ibid.2.5
Item vota purè realia: si tamen sit adiuncta propria humana promissio, illa non commutatur, sed est implenda si potest. 326.1.6
Vota præcedentia quæ compatiuntur cum ipsa professione, extinguuntur per illam, si profitẽs intendat commutare. ibid.2.10
Ad hanc commutationem faciendam non requiritur superioris autoritas. ibid.10, & 11
Probabilius & tutius est, quòd hæc commutatio non fiat ipso facto & iure, si profitens illam non intendat. 327.2.13, 14, & 18
Contrarium in praxi etiam est probabile. 329.2.18
Superior potest irritare talia vota post professionem. 328.1.14
Votum religionis strictioris non commutatur licitè propria authoritate, sed Prælati etiam dispensantis. ibid.15
Sic illicitè profitens non tenetur transire ad arctiorem religionem, nam valida est talis commutatio. 329, 2.18
Votum religionis arctioris post professionem factam obligat, neque potest irritari à Prælato. ibdi.1.17, & 18
Siue votum sit ingrediendi tantùm, siue perseuerandi. 330.1.19
Per vota simplicia Societatis post biennium facta non extinguuntur ipso iure, & facto vota præcedentia. ibid.20
Vide *Societas IESV. Votum religionis.*
Vinculum professionis ex parte profitentis est omnino indissolubile. 331.1.2
Item ex parte religionis. ibid.2.3, & 4
Professus è religione eiectus, tenetur ad illam redire, si à Prælato reuocetur: & quandiu non profitetur in alia religione, tenetur obseruare vota, & alias obseruantias grauiores suæ religionis. 332.1.5
Item semper manet sub speciali obedientia Papæ,

(c) 2007 Ministerio de Cultura

à quo cogi potest vt reuertatur ad suam religionem. ibid. 6
Item sic eiectus & habitu priuatus manet Episcopo subiectus. ibid.
Vinculum professionis etiam ex mutuo consensu religionis & religiosi dissolui nō potest. ibid. 2.7
Quo iure sit indissolubile hoc vinculum. 333.1.8.& seq.
In quo sensu indissolubile iure Ecclesiastico & naturali. 334.1.12,& 13
Opinio D. Thomæ asserentis professionē esse omnio indispensabilem etiam à summo Pontifice. 337.1.1
Hæc opinio iuxta aliquos non potest defendi sine errore ad minimum non videtur multum probabilis. 345.1.24
Defendi potest sine censura, minùs tamen probabiliter, & cohærenter, iuxta declarationes Pontificum. ibid. 2.25
Ponuntur varij modi illam defendendi, & intelligendi. ibid. 25,& 26
[illegible] Pontifex [illegible]est dispensare in professione. 336.1.5,& seq. 340.1.3,& seq.
Numerantur variæ personæ professæ cum quibus dispensatum fuit, vt vxores ducerent. 336.2.6
Pontifex potest dispensare validè, quamuis illicitè, sine causa in solemnitate voti, non ita in ipso voto. 341.1.6
Dispensatus legitimè à Pontifice sine causa in voto solemni potest validè contrahere matrimonium, adhuc tamen manet obligatio resultans intrinsecè ex ipso voto. ibid.
Maior causa requiritur ad dispensandum in professione, quàm in votis simplicibus nudè sumptis. ibid. 2.7
Prælatus religionis non potest dispensare in professione subditi. 334,1.12
Item non potest ita dimittere incorrigibilem vt ipsum statum religiosi illi auferat. ibid. 2.13
Neque summus Pontifex hoc potest facere & dispensare validè in professione, nisi detur causa iusta. ibid.
Potestas ordinaria dispensandi in professione tam de facto, quàm de iure immediatè, est in solo summo Pontifice. 346.1.1
Hanc potestatem habebant olim Episcopi circa sibi subditos. ibid. 1
Nunquam licet, etiam in grauissima necessitate, Episcopis per epiikiam dispensare in professione & votis solemnibus. 347.1.5
Oppositum est probabile. ibid. 4,& 5
Professionis vinculum nunquam cessat ex natura rei propter aliquam vrgētem necessitatem, nisi à superiore potestate dissoluatur. ibid. 2.6
Vide *Castitas religiosa*, seu *solemnis*.
Ad professionem faciendam quomodo possit quis obligari cùm sit opus consilij. 43.1.3
Ex professione nulla manet irritum votum obedientiæ & paupertatis. 144.1.16
Castitatis verò aliquando. ibid. 17
Professio non fit inualida propter votum profitendi, vel aliam merè internam obligationem: fit verò, si ab extrinseco detur aliqua necessitas, vel obligatio, vt v. g. pactum inter nouitiū & religionem de facienda, vel admittenda professione. 181.1.16
Professio fœminarum non est nulla, quamuis omittatur examen Episcopi à Conc. Trident. præscriptum. 206.1.9
Professio impedit, si non fiat cum licentia, ingressum alterius religionis, vel laxioris, vel prohibitæ. 216.2.12
Professio nulla à principio, non fit valida per tacitam sequentem, quando prior seruatur sub existimatione valoris, & obligationis illius. 164.1.7
Per professionem non extinguitur commoditas vsusfructus, nec ius ad illam, sed transit ad monasterium. 453.1.6
Non ita pensio. ibid. 2.7
Assignantur modi, quibus professio inualida fieri potest. 361.1.1
Professio ita aliquando est nulla vt nunquam possit fieri valida, aliquando verò possit. ibid. 2.2
Professio facta in regione non approbata nunquam fit valida quoad vinculum professionis quoad valorem verò votorum, potest esse valida, si dentur requisita. ibid.
Professio facta à perpetuo amente ita est nulla, vt nullo modo ratificari validè possit. Item facta ab Episcopo, vel coniugato post matrimonium cōsummatum, quatenus durant in statu impotentiæ propter defectum licentiæ, vel à Pontifice, vel ab altero coniuge. ibid.
Professio semel inualida (quæ tamen est capax remedij) solo tractu temporis non fit valida ablato defectu, sed opus est vt iteretur consensus. 352.1.3
Vt professio inualida fiat valida, necessarium est, vt de priori defectu & nullitate constet, & qui talem professionem ratam habet. ibid. 4
Ad inualidam professionem ratificādam non sufficit interior tantùm consensus, sed necesse est vt exteriùs, per signum vel tacitum vel expressum manifestetur. ibid. 2.5,& 6
Professio expressa nulla potest ratificari per sequentem tacitam. ibid. 6,& 7
Professio inualida si ante illam expressè emissam antecessit integer probationis annus potest statim fieri vel expressè, vel tacitè; si verò non antecessit, nullo modo potest ratificari, nisi iterū annus probationis integer fiat. 363.1.8
Ad talem professionem, expressè, vel tacitè iterādam non requiritur habitum nouitiorum suscipere, & modum viuendi illorum obseruare; sed sufficit perseuerare in tali religione sub habitu, & obedientia eius, per annum integrum computandum à tempore, quo cognouit nullitatem prioris professionis, & decreuit in religione manere. ibid. 2.10
In eo casu tenetur abstinere ab actibus professorum qui vel validè, vel licitè sine vera professione exerceri non possunt. ibid.
Quando professio fuit nulla ex defectu irritante solum consensum religiosi: vt, v. g. si ex malitia fictè professus est, vel ex metu graui, non est necessaria ex parte religionis scientia talis nullitatis, neque nouus consensus, sed sufficit prior moraliter permanens, vt professio iterari possit 365.2.16.& 17
In hoc casu non tenetur manifestare religioni talem defectum. ibid. 16,& 19
Quando professio fuit nulla ex defectu irritante solum consensum religiosi (vt. v. g. si ex malitia fictè professus, est vel ex metu graui) nō est necessaria ex parte religionis scientia talis nullitatis, neque nouus consensus, sed sufficit prior moraliter permanens, vt professio iterari possit. ibid. 16,& 17
Quādo professio fuit nulla ex defectu irritāte cōsensū ex vtraq; parte (vt v. g. defectus anni nouitiatus) vel ex parte religionis necesse est, vt

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vtraque pars scientiam habeat defectus vt possit denuo legitimè consentire. 366.2.20
Defectus anni probationis non solùm manifestandus religioni propter ipsam professionem, sed etiam propter probationem, vt ex tempore nouitiæ incipiat nouitiatus eo modo, quo religioni placuerit. 367.1.22, & 24
Quando defectus fuit in anno probationis, sufficit complere quod defuit, si professio solùm facta sit exteriùs, vel fictè intellecta eius nullitate tam ex parte religiosi, quàm religionis, dummodo sub eadem obedientia in habitu religionis perseuertur. 368.1.25
Quando verò talis professio fieret sub errore, quòd sit valida, si receptio est nulla directè, & per se, necessarium est, vt noua receptio valida fiat, & post illam integer annus nouitiatus, ac tandem sequatur professio. ibid.2.28, & 29
Quando receptio in se fuit valida, professio verò nulla ex defectu anni integræ probationis, vt denuo ratificetur debet præcedere nouus annus probationis. 369.2 30
Probabile est sufficere in hoc casu tempus, quod defuerat, supplere. ibid. 31, & 32
Probabilius & securius est, ex quocunque defectu professio sit nulla, necessariò præmittendum integrum probationis annum, vt possit ratificari. 370.2.34
Si bona fides intercessit, talis religiosus saltem post ratificatam professionem retinet locũ antiquitatis quem acquisiuit. ibid.2.34
Ad iterandam professionem nullam sufficit tacita, nisi religio expressam postulauerit. 371.1.35
Quando professio expressa ita fuit nulla vt in foro Ecclesiæ de eius nullitate constet, vel cõstare possit, qui illam tacitè solùm confirmauit, non potest eligi in Prælatum, & si eligatur, nulla erit electio, nec poterit tuta conscientia acceptari. ibid. 36
Quando verò nõ potest constare probabiliter, est valida electio. ibid. 37
Quando professio bona fide facta est simpliciter nulla per se loquendo nullum habet effectum, per accidens autem, potest habere aliquem, magis in foro externo, quã in interno. 372.1.3, & 5
Professio ita facta, quamdiu existimatur valida obligat ac si esset valida ratione ignorantiæ. ibid. 2.5
Si hæc ignorantia sit publica, & communi existimatione iudicetur professus, omnes actus professorum proprij etiam validam professionem supponendo ab eo exerciti, sunt validi. ibid.
Sic professus potest in foro externo obligari ad permanendum in religione, & obediendum, & ipse tenetur aliquo modo parere huic sententiæ. ibid.
In prædicto casu si talis sit dubius de nullitate professionis tenetur parere sententiæ; imò quãuis non intercedat sententia non potest sua authoritate se eximere à religione, & tenetur ad ratificandam professionem. 373.1.6
Si verò sit certus coram Deo de nullitate professionis, quam ab initio bona fide fecit, non tenetur ratificare illam, quamuis per sententiam cogatur in religione manere. Item non tenetur ad internam obseruantiam, votorum, & regularũ, sed tãtùm ad externam & neque ad hãc secluso scandalo, item potest relinquere Religionem sine vi, iniuria, & scãdalo: solũ obligatur ad parendum exteriùs illi sententiæ, & non resistendo per vim. ibid.
In hoc casu consulendum est tali personæ vt priorem professionem ratam habeat. ibid.2.7
Probabile est, si talis dubitationem moueat circa nullitatem professionis cùm nihil probare possit, iustè posse à relig. obligari ad professionem iterãdã; & tũc ipse tenetur ex animo iterare. ibi.
Ad idem tenetur, quamuis à religione non obligetur si aliquo casu non possit sine scandalo, & periculo religionem relinquere. 374.1.8
Professio nulla ex defectu cõsensus propter fictionem profitentis, per se non obligat ad statum religiosum, aut iterandum, aut vota seruanda, per accidens verò potest obligare. ibid.9
Quando professio est nulla tantùm ex iure Ecclesiastico, per se habet effectus in iure expressos. ibid. 2.10
Professio facta in religione mendicantium ante expletum annum probationis, ante Conc. Trid. obligabat ad ingrediendum aliam religionem post Conc. est omnino inualida, & nullum habet effectum. ibid. 1
Idem dicendum de professione tacita, facta per susceptionem habitus [illegible] fessorum intra [illegible] num nouitiatus. ibid.
Professio cõiugati, sine licentia consortis est nulla, neque obligat ad vota paupertatis & obedientiæ, sed solùm ad votum simplex castitatis 375.1.12, & 13
Ex intentione verò profitentis neque ad hoc obligabit, si non intendit vouere castitatem nisi vt annexam religioni. ibid.2.24
Professio hoc secundo modo facta, secluso scãdalo, non impedit matrimoniũ, primo verò modo impedit propter simplex votum castitatis. ibid.
Si quis suscipiat habitum religionis cum proposito mutandi vitam, ibi non interuenit professio expressa, nec tacita. 376.2.18
Quæ obligatio resultet ex professione cum tribus votis solemnibus facta in manibus non habentis potestatem admittendi & incorporandi religioni. 377.1.19, & 20
Post professionem inualidã simpliciter potest quis licitè relinquere habitum & religionem, quis in foro conscientiæ incurrata postasiam, aut excommunicationem. 377.2.1
Item relicta religione potest assumere quemcunque statum. ibid. 2
Professio inualida in foro Ecclesiæ & valida coram Deo est moraliter impossibilis: si tamen contingat quòd professio valida coram Deo in foro Ecclesiæ probari non possit, vel quod sit valida, vel quòd sit facta; tenetur eã seruare in consciẽtia, nullũ dubiũ circa illã mouere. ibid. 3
In probanda professione nulla non credendũ ipsi religioso etiam iuranti, nisi aliunde sufficiens probatio detur. 378.2.5, & 6
Vt Ecclesia reputet professionem nullam non satis est, vt probetur inualidè factam, sed requiritur vt sufficienter constet exteriùs factam esse cum tali defectu irritante. 379.2.8
Qui certus est professionem esse nullam, & in foro externo id probare non potest, habet ius relinquẽdi religionem propria autoritate & assumendi alium statũ etiã matrimonij. ibid.9, & 10
Tenebitur tamẽ ex quo fuit in mala fide & in mora vel ratificãdi; professionẽ, vel relinquẽdi religionẽ ad restituẽdũ quidquid de bonis religionis consũsit in proprios vsus habita ratione obsequiorũ quę fecit religioni eo tẽpore. 380.1.10
Quando professio nulla probari potest, non debet exire propria authoritate, sed petendo libertatem

rem suam ab Ecclesiastico Prælato. ibid. 11
Ad hoc tenetur in conscientia, & si contrarium faciat peccat grauiter, & tenetur non vti priuilegiis religionis, & amisit ius ad gaudendum: postquam tamen exiuit non tenetur redire. ibid. 2.12
Item, non incurrit ipso facto excommunicationem, vel pœnam aliam ipso iure impositam apostatis: & quamuis sub excommunicatione iubeatur redire, & vt contumax declaretur, non tenetur in conscientia, nec ligatur censura nisi quoad exteriorem eius obseruantiam. ibid.
Talis propria authoritate dimittens religionem excusatur à culpa, quando ob eam rem in carcere detinetur, vel aliter impeditur ne ius suum postulet, vel non potest alia via vexationem illam vitare; & si probare potest in foro Ecclesiæ hæc impedimenta, non incurrit pœnas à Conc. Trident. impositas. 381.1.13
Item quamuis temere dimittat habitum, si postea velit reassumere ad hoc vt audiatur & voluntariè redeat (non verò si inuitè capiatur) bene potest illi concedi [illegible] ex quadam æquitate [illegible] ibid. 14
Qui volunt causam nullitatis professionis prætēdere, ante quinquennium elapsum à die professionis illam intentare debent, alioqui non audiuntur. ibid. 2.1
Hoc intelligitur tam de professione expressa, quàm de tacita. ibid.
Quis sit dies professionis à quo quinquennium computatur. ibid. 2
Hoc decreto nec statuit, nec potuit statuere Cōc. vt elapso quinquennio talis persona vel maneret religiosus professus sine proprio consensu. 382.1.4
Vel teneretur in conscientia ad permanendum in religione in perpetuum eius obsequium, ex vi præscriptionis aut pœnæ. ibid. 5
In aliquibus casibus admittenda exceptio vt non obstante quinquennio elapso quis audiatur, & assignantur. ibid. 2.6, 7, 8, & 9
Milites sancti Ioannis conprehenduntur sub hoc decreto, non verò milites aliorum ordinum militarium. 384.1.10
Quid teneatur facere religiosus qui post quinquennium non auditur, cùm certus sit se non esse religiosum. ibid.
Tacita professio, est vera professio. 348.1.2
Quot modis fiat. ibid. 13
Primus modus professionis tacitæ secundùm ius antiquum erat quando quis induebat habitum proprium professorum. ibid. 4
Requirebatur tamen ætas pubertatis. ibid.
Non ita annus nouitiatus. ibid. 2.5, & 16
Secundus modus professionis tacitæ erat per vsū actuum qui sunt proprij professorum. ibid. 6
Ex sententia aliquorum probabiliter requirebatur ad hanc tacitam professionem vt fieret in habitu saltem nouitiorum cum perseuerantia per triduum. 349.1.7
Solus actus proprius professorum sine voluntaria habitus professorum susceptione, non sufficit ad tacitam professionem. ibid. 8
Vtrumq; requiritur, & assumptio habitus professi & exercitium actus eius. 350.1.12, & 21
Quando solus habitus professorum assumitur, requiritur perseuerantia tridui post habitum assumptum, vt professio tacita facta censeatur; quando verò adiungitur exercitium actus, tūc statim censetur facta. ibid. 12
Probabiliùs tamen etiam in hoc casu requiritur perseuerantia per triduum. 351.1.14, 15, & 16
Ante hoc triduum non est valida professio tacita etiam in foro conscientiæ. 350.2.13, & 14
Quæ & qualis scientia requiratur vt professio sic facta teneat in vtroque foro. 351.2.16
Quæ conditiones requirantur tam ex parte religionis, quàm tacitè profitentis. ibid.
Certior modus professionis tacitæ post annum nouitiatus expletum est gestare habitum Professorum, & hoc dupliciter potest contingere. 352.1.17
Quas conditiones necessarias requirat. 351.2.16, vsque ad 21
Alius modus tacitè profitendi est per solā susceptionem cuiuscunque habitus religiosi etiam proprij nouitiorum, si post publicum votum simplex religionis assumatur. 355.2.22
Reiicitur tamen. 354.1.23
Post Conc. Trident. non fit professio tacita intra annum nouitiatus. 355.2.1
Expleto anno probationis fieri potest. ibid. 2
Duobus modis potest fieri, primo si quis expleto anno nouitiatus, & 16. ætatis sponte sua habitum proprium & distinctum professorum assumat. ibid. 3
Secundo modo fit tacita professio si quis per integrum annū (qui annus debet inchoari post expletum 16. ætatis) probationis, gestet habitum religionis indistinctum patenter. 356.1.4
Cum solo habitu proprio & omnino distincto nouitiorum, quidquid aliud ei adiungatur etiam post expletum annum nouitiatus & 16. ætatis, non fit tacita professio. ibid. 2.5
Vt professio tacita sit valida requiritur positiuus consensus formalis vel virtualis profitendi, & non sufficit negatiuus. 355.2.3
Professio tacita est vera professio; ad illam requiruntur omnes conditiones, quæ ad expressam. 356.2.1
Habet omnes effectus, quos expressa, exceptis in iure declaratis. 357.1.2
Duæ exceptiones sunt in iure, prima est quòd professio tacita, facta ante expletum annum nouitiatus, nō obligat religioni, in qua professus est: sed religioni in genere. ibid. 3. 8, & 9
Ipsa tamen religio obligatur ad retinendum sic professum. 359.1.12
Hæc iuris exceptio non habet locum in professione tacita quæ fit deferendo communem habitum professorum per integrum annum. ibid. 2.13
Neque in professione tacita, quæ modò fit post Concilium Trident. 360.1.14
Secunda exceptio est quòd tacitè professus non potest eligi in Prælatum suæ vel alterius religionis. Potest tamen actiuè eligere. ibid. 2.15
Professus an testari possit, vide *Paupertas solemnis*.
Quinquennium à Concilio Tridentino præscriptum ad probandam professionis nullitatem, vide suprà hac ipsa rubricâ. 382.1.4

R

Ratihabitio.

Ratihabitio de futuro non confert iurisdictionem. 534.1.8, & seq.
Vide *Professio*.
Reatus pœnæ temporalis, vide *Professio*.
Recipere, & receptio in religione.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Receptio in religione vt fiat validè requirit potestatem in recipiente. 241.2.2
Iuxta cõstitutionem Sixti V. vt valida sit receptio, requiritur, vt recipiendus sit maior 16. annis; deinde vt præcedat inquisitio de parẽtibus solùm, non verò de illorum conditione aut qualitatibus. Item de patria, vita, ac moribus. 244.1.12, & seq.
Recipi potest in religione expositus, cuius parentes, vel patria ignoratur, facta priùs diligenti inquisitione. ibid. 13
Inquisitio hìc requisita sufficit, quæ ad humanam fidem faciendam satis est; qualis est duorum vel trium testium absque suspicione, iuridicè, & cum iuramento interrogatorum ab aliquo fideli ministro ad hoc munus constituto, per religionem, aut prælatum eius. ibid. 2.14
Non requiritur probatio de bonitate recipiendi per testes, sed solùm probatio quòd non habeat crimina impedientia. ibidem
Requiritur etiam probatio per ministros fideles & prudentes religionis facta, an Spiritus sancti vocatione religionem eligat. 245.1.16
Ante receptionem debet certificari capitulum generale, vel prouinciale, de inquisitione facta. ibid. 17
Receptio ad habitum regularem non seruata hæc forma præscripta, est inualida. 246.1.20
Siue fiat bona fide, siue scienter & temere. ibid. 2.22
Moderata fuit hæc constitutio Sixti V. per aliam Clem. VIII. ibidem
Ad receptionem in religione ex iure naturali requiritur examen prudens, & probatio, vt solùm idonei, & à Deo vocati recipiantur. 247.1.23
Olim ex iure communi nullus recipiebatur sine licentia Episcopi habentis potestatem in illo monasterio. ibid. 24
Item requirebatur diuturna probatio solùm pro militibus, pro incognitis, & pro Ecclesiastico seruitio deputatis. ibid. 2.25
Recipi possunt peccatores antequam diu exerceãtur in præceptorum Dei obseruantia, sed non facilè quando est inueterata peccandi consuetudo. ibid. 26
Concurrentibus omnibus necessariis, tam ex parte religionis, quàm recipiendi, qui potestatem habet, tenetur ex officio, & charitate illum recipere, nisi causa rationabilis excuset. Idem dicendum de ferentibus suffragio. 248.1.28
In dubio liberum est recipere, vel non recipere. Itẽ si multi æquales petant, & non possint omnes simul recipi, liberum est hos potiùs quàm illos recipere. ibidem
Vide *Ingressus Religionis, & Potestas.*

Rechabites.

Rechabites traxerunt originem à Nazaræis, non fuerunt tamen verè religiosi. 163.1.14

Reformatio.

Reformatio religionis relaxatæ obligat antè professos ad obseruantiam. 643.1.19
Vide *Obedientia solemnis.*

Regula.

Regula religiosa licèt ex se non obliget in conscientia, saltem ratione pœnæ & regularis disciplinæ, obligat in conscientia. 637.2.16
Vide *Obedientia solemnis.*

Relaxatio, & Relaxare.

Relaxatio religionis simpliciter contingere potest 639.2.6
Obligatio trium votorum religionis relaxari non potest sola consuetudine. 638.2.2 & 22

Religio, & Religiosus.

Religio est status perfectionis acquirendæ. 502.3,4, & 5
Religionum distinctio vnde proueniat. 83.1.5
Religio dupliciter institui potest. 140.1.16
Olim religionum institutio non erat vel generalis pro vniuersa Ecclesia, vel sub vno capite. ibid. 17
Religiones D. Basilij, Augustini, Benedicti & Pacomij cum multis aliis monasteriis sunt introductæ sola Episcopi approbatione. 149.1.9, vsque ad 13
Religio clericorum ac sacerdotũ, Apostolos imitantium, fuit prior quàm monachorum. 169.1.5, & 6
Fuit instaurata à D. Augustino, non verò incepta. 170.1.8
Vide *Status. Perfectio. Obligatio. Approbatio. Receptio. Concilium. Potestas. Ingressus religionis. Paupertas solemnis. Reformatio. Relaxatio. Votum religionis.*
Religiosus per vota traditur Deo: non est sui iuris. 93.1.5
Verus religiosus dupliciter ab Ecclesia fieri potest habilis ad matrimonium. 116.2.11
Religiosus à Religione in perpetuum eiectus, non acquirit sibi dominium, nec potest testari de bonis acquisitis: non tamen illi succedit religio. 122.2.13
Religiosus mundo mortuus quomodo intelligatur. 123.2.17
Religiosi eiectio à votis relaxando, est antiquissima. 131.2.14, vsque ad 22
Vox *Religiosus*, quomodo in iure accipienda sit. 272.1.10
Religiosus in iure cur potiùs seruo quàm filio cõparetur. 274.2.8
Quidquid acquirit, monasterio acquirit. ibid.
Etiam repugnante prælato. 545.2.35
Religiosi laici in labore manuum exerceri debẽt, cum illis qui in seculo laborabant, mitiùs in hoc agendum. 428.1.19
Vide *Peccatum, Paupertas, Professio.*

Renuntiatio.

Renuntiatio Pontificatus à Papa fieri potest. 57.2.10
Renuntiatio beneficij, vide *Nouitius.*
Renuntiatio Episcopatus, vide *Episcopus.*

Reseruatio.

Reseruatio in iurisdictione non est signum delegationis factæ. 152.2.25
Vide *Votum religionis, & Castitis simplex.*

Restitutio.

Restitutio non obligat cum graui onere & detrimento. 649.1.9
Vide *Debitor, & Professio.*

S

Sacerdos, vide Castitas clericalis, & Status.

Salutatio.

Salutatio, *Deo gratias*, est antiquissima in Monachis. 174.1.10

Seruitus, & Seruus.

Seruitus corporalis est pœna; potest ab extrinseco & violenter induci sine consensu serui 42.1.4
Seruitus non irritat ingressum religionis, sed facit

(c) 2007 Ministerio de Cultura

illicitum. 217.1.15
Seruitus propria qualis sit. 278.2.22
Differentia inter seruitutem mancipij & religiosi. ibid. 21.22. & seq.
Seruus potest validè contrahere matrimonium inuito domino. 113.1.8
Seruus non est omnino incapax dominij. 123. 2.17
Qui in seruitute iniustè detinetur, quamuis dominus sit in bona fide, & in exteriori foro non possit probare libertatem suam, licitè potest fugere, & libertatem recuperare. 379.2.9
Seruus nemo fit sola domini præscriptione, quanuis è contrario seruus possit præscribere libertatem: in pœnam verò potest quis inuitus alteri subiici in seruum, vel alio modo sub dominio illius constitui. 383.1.5
Serui cum pecunia computantur. 396.2.9
Vide *Professio. Matrimonium.*

Simonia.

Simonia pro religionis ingressu non datur, nisi intercedat ratio pretij: vnde dos pro congrua su- [illegible] cum pacto, aut quid simile pro habitu emendo, eleemosyna, aut largitio secluso pacto, non faciunt simoniam. 240. 1.15
Item nec munuscula, aut beneficia facta ex parte recipientium, vt faciliùs alliciantur ingressuri. ibid.

Societas IESV.

Votum simplex paupertatis in Societate IESV non est solemne quia non est perpetuum. 121. 2.8
Societas non habet ius succedendi in bonis suorum religiosorum. 122.2.12
Votum religionis in genere impleri potest in Societate, in quocunque gradu. 181.1.19
Generalis Societatis potest dare subditis etiam professis licentiam transeundi ad religionem paris, laxioris, aut strictioris disciplinæ. 200. 1.7
Superior Societatis potest dispensare in voto strictioris religionis cum eo, qui in Societate recipitur: Si verò ante professionem recedat, reuiuiscit tale votum. ibid. 9
Ex speciali priuilegio potest superior Societatis dare literas dimissorias nouitiis, vt ordinentur. 266.2.17
Societas est approbata pro solis viris. 322.1.25
Indulgentia plenaria conceditur religiosis Societatis in ipso ingressu, & iterũ in morte. 324.1.8
Vide *Paupertas solemnis.*
Vota Scholarium Societatis IESV post biennium emissa an & quomodo possint dici indispensabilia à Pontifice. 346.1.26
Vota præcedentia per vota simplicia post bienniũ in Societate emissa ipso iure, & facto solùm suspenduntur, non verò commutantur, aut extinguuntur, vnde amisso statu iterum reuiuiscunt. 330.1.20
Per ingressum, & habitus susceptioné an, & quomodo commutari possint ex intentione vouentis; & quæ obligatio maneat post egressum. ibi. 2.21. & 22
In Societate vt professio sit valida, debet in scriptis legi. 316.1.3
Item debet necessariò fieri coram testibus. ibid. 2
Votum castitatis simplex in societate factum ante constitutionem Greg. XIII. non irritabat matrimoniũ postea contractũ. 500.1.10. & 512.2.13
Hoc votum non dirimit præcedens matrimonium ratum. 606.1.19
In Societate votũ obedientiæ est perfectissimũ & extenditur ad omnia opera perfectionis. 646.1.9
Electio & acceptatio Episcopatus est prohibita ex voto obedientiæ in Societate. 650.2.14

Solemnitas.

Solemnitas non est de essentia voti solemnis nisi reduplicatiuè sumpti. 96.1.3
Solemnitas est duplex, substantialis, & accidentalis. ibid. 4, & 10
Non repugnant inter se, sed possunt in eodem voto coniungi. 98.1.11
Solemnitas substantialis non consistit in aliqua sacra benedictione, aut consecratione. 100.2.3
Solemnitas voti castitatis religiosæ iuxta aliquos consistit formaliter in traditione, quam religiosus suiipsius facit religioni & quam prælatus acceptat. 104.2.2
Ex hac traditione, in illa sententia, oritur solemnitas inhabilitás personá ad matrimoniũ. ibi. 3
Solemnitas in voto castitatis non prouenit per se ex traditione. 107.2.14, & 15
Solemnitas hæc est ex iure humano; probatur ex iure lib. 2. c. 8. probatur ratione eod. lib. c. 9. Ostenditur esse ex iure Ecclesiastico. 115.1.5 & 337.1.9
Solemnitas substantialis nihil aliud est, quàm moralis efficacia voti castitatis ad inhabilitandam perpetuò personam, ne validum matrimonium contrahere possit. 114.1.1
Cur hæc efficacia potiùs voto, quàm traditioni tribuatur. ibid. 2
Quo sensu dicatur hæc solemnitas voti castitatis à summis Pontificibus de iure Ecclesiastico. 339.2, 1, & 2
Solemnitas in voto paupertatis consistit in eo, quòd reddat personam perpetuò incapacé dominij, & proprietatis. 121.2, 7, & 8
Hæc solemnitas ex solo iure Ecclesiastico prouenit. ibid. 9, & 11
Non prouenit ex traditione. 122.2.11, & seq.
Solẽnitas in voto obedientiæ consistit in eo, quòd vouens se non possit firmiter obligare, neque naturaliter, neque ciuiliter sine prælati consensu. 137.2.4, & 8
Hæc solemnitas, & efficacia non inuenitur in traditione etiam voto firmata, ex solo iure naturæ absque iuris Canonici adminiculo. 139.2.14
Hæc solemnitas ab Ecclesia introducta, voto obedientiæ principaliter attributa est, & nunquam soli voto, aut soli traditioni.
Solẽnitas huius voti includit, vel supponit traditioné absolutè perpetuam tam ex parte religionis, quàm religiosi.
Solemnitas votorum non est de essentia status religiosi. 130.1.4
Vide *Traditio. Votum. Castitas religiosa, & Votum castitatis.*

Solicitudo.

Solicitudo rerum temporalium an, & qualis impediat perfectionem. 416.1.12, & 13

Sponsalia.

Vide *Ingressus religionis. Votum religionis. Castitas simplex. Filius.*

Status.

Status in Ecclesia distinguitur ab officio & ministerio. 2.3
Est in triplici differentia. 81.14, & 15
Status significatio. 5.11
Illius definitio. ibid. 2.2
Dicit, & requirit perfectioné in suo ordine. ibi. 1.1

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Status moralis exigit necessariò immobilitatem seu immutabilitatem ortam ex causa permanente. ibid.2.2.4.6.& 7 & 44.2.11
Causa permanens immobilitatis huius est multiplex. 7.1.9
Status immobilitas in seruitute humana oritur ex titulo iusti dominij in seruum: in statu libertatis in lege naturali. ibid.
Ex statu peccati ex procliuitate ad malum, vel difficultate ad bonum. ibid.10
In statu gratiæ oritur ab ipsa gratia. ibid.2.11
In statu regulari, à professione, voto, vel pacto: in statu seculari è iure propriæ libertatis: in statu Clericali à sacramentali, non iterabili, & à charactere indelebili. ibid.12
In statu virginitatis, vel viduitatis oritur à propria libertate. 8.1.13
In Ecclesia, prout est respublica temporalis sunt varij status libertatis, & seruitutis humanæ. ibid.14
Prout est respublica spiritualis, sunt duo status viæ, & termini. ibid.2.15
Status termini diuiditur in statum beatitudinis, & damnationis: In purgatorio non datur status, sed beatitudinis inchoatio. ibid.
Status viæ duplex, innocentiæ, & naturæ lapsæ. ibid.16
Status naturæ lapsæ diuiditur in statum legis naturæ, legis veteris, & legis gratiæ 9.1.17
Status vitæ Christianæ habet omnes conditiones necessarias tam perfectionis, quàm immobilitatis. ibid.
Statuum multiplicitas in Ecclesia tam formaliter, quàm materialiter accepta. 9.1.1.& 2
Status pertinens ad bonum commune diuiditur in Clericalem, & laicum. ibid.2.3
Pertinens verò ad bonum spirituale singulorum, est multiplex religionis. 10.1.4.& 5
Status religionis manauit ex diuina institutione. ibid.5
Status vitæ Christianæ distinguitur in statum vitæ communis, & perfectionis. ibid. 2.7.& 8
Quomodo inter se distinguantur. 11.1.9
Status vitæ communis est omnibus necessarius; non obligat ad perfectionem, neque excludit. ibid.8
Diuisio ista est sufficiens, & adæquata. ibid. 2.12
Ad statum vitæ communis spectat matrimonium, etiam prout est sacramentum. 12.1.13.& 14
Status perfectionis non est difficilior, quàm status vitæ communis, imò facilior, vtilior, & securior. 11.2.10
Status perfectionis à perfectione distinguitur. 9.2.2.& 22.2.3.& 40.1.6
Status perfectionis definitio, & explicatio. 22.2.2.& 4
Quinque conditiones ad illum requiruntur. 23.1.6. vsque ad 11
Status perfectionis per se ac principaliter ordinatur ad contemplationem. 24. 2. 12. & 13
Status perfectionis principaliùs consilia, quàm præcepta respicit. 39.2.3.& 8
Non solùm ordinatur ad obseruantiam præceptorum ob vitanda peccata mortalia, sed etiam venialia. 41.1.11
Illius essentia in consiliis posita est. ibid.2.12.& 13
Status perfectionis requirit obligationem, per aliquem consilij actum indirectam. 42.2.1
Neque ille neque eius obligatio inducitur ab extrinseco, sed consensu propriæ voluntatis statum assumentis. 43.1.2.& 3
Actus quo constituitur ordinariè est emissio, voti, sæpius adiungi debet aliqua donatio, traditio, vel contractus, aliquando alius contrahendi modus. ibid.2.5.6.& 7
Requiritur vt sit actus externus, licèt occultus per accidens. 44.2.10
Item vt sit actus obligans ad perpetuò permanendum & obseruandum aliquid perfectionis in tali viuendi modo. ibid.11.& 15.& 54.2.11
Status nomen dupliciter vsurpatur. 46.-.1
Status perfectionis diuiditur in tres gradus, seu status, incipientium, proficientium, & perfectorum: & modò personis, modò charitati, & virtutibus tribuuntur. ibid. 2 & seq.
Status incipientium malè accommodatur coniugatis. [illegible]
Malè etiam continentibus. ibid 2.[illegible]
Status proficientium malè tribuitur religiosis, & perfectorum solis Episcopis. ibid.14
Prædicta diuisio est vel accidentis in subiecta, vel subiecti in accidentia. 49.1.16
Conueniens est diuisio in statum perfectionis acquirendæ & exercendæ. 50.2.3
Status religionis est perfectionis acquirendæ. 51.1.4.5.& 6
Status Episcopi, est perfectionis exercendæ. ibid 2.7
Status clericorum non sacerdotum, non est status perfectionis. 62.1..
Status sacerdotum simplicium est perfectionis saltem inchoatiuè. ibid.2.4
Status parochorum, & prælatorum Episcopis inferiorum, est perfectionis exercendæ. 166.2.26.27.& 29
Non ita status curatorum. 65.1.18
Ad status immutabilitatem sufficit, quòd ille de re habeat perpetuitatem, & quòd quis mutationem facere nequeat nisi ex grauissimis causis vt patet in Papatu. 64.2.17
Non impedit rationem status, quòd possit mutari transeundo ad alium. 63.2.9
Vide *Perfectio*, & *Charitas*.
Status Episcopalis est perfectior quocumque religioso statu. 68.1.2
Tres differentiæ inter statum Episcopalem, & religiosum. 69.1.9.& 10
Status religiosus est Episcopali ignobilior, sed vtilior. ibid.2.12
Status prælaturæ religiosæ, si sit perpetua, est verè status perfectionis, si verò sit temporalis, est officium. 70.2.15
An status Episcopalis adeò sit perfectus vt in eo votum religionis impleatur. 70.2.1.& seq.
Status religiosus est perfectior absolutè, & eligibilior, quàm status prælatorum Episcopis inferiorum, & parochorum. 80.1.5
Secundùm se tamen, & ex hypothesi perfectior est status prælatorum, & parochorum. ibid.1.6
Status & dignitas sacerdotis postulat maiorem sanctitatem, quàm status religiosi laici, seu conuersi. ibid.8.
Status religionis strictè sumptus tria vota requirit; non ita latè acceptus. 82.1.1
Status perfectionis acquirendæ, & religionis idem sunt. ibid.2.2

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Finis intrinsecus, & proximus religiosi status est perfectio charitatis huius vitæ; extrinsecus verò est perfectio charitatis patriæ. ibid.
Est etiam finis vltimus illius peculiaris Dei cultus, & gloria. 83.1.3
Finis Apostolatus fuit vita mixta. 166.1.10
Finis particularis, ad quem status religiosus ordinari, potest, est triplex, vita scilicet contemplatiua, aut actiua, aut mixta. ibid.
Finis ingrediendi religionem est vita irreprehensibilis, & apostolicæ imitatio. 235.1.6
Status religiosus non potest consistere, sine tribus votis, singula, & omnia simul necessariò requirit. 85.2.3. vsque ad 10
Ad illius essentiam hæc tria vota sufficiunt. 87.1.11
Status religionis incompletus est ille, in quo vnum, vel alterum votum profitetur. 88.2.17
F[illegible]minæ, qui vulgo Beatæ dicuntur, non sunt in statu religionis absoluto, & completo, sed incompleto tantùm. ibid.18
[illegible] conuersi, & [illegible]mitæ vulgo Ermitanos. ibid. [illegible]
Satus religionis necessariò postulat immobilitatem ortam ex aliqua obligatione, & non ex solo proposito. 89.2.2
Hæc obligatio principaliter cadit in tria vota. ibid.3
Debet esse perpetua. ibid.4
De essentia huius status est, vt per vota Deo facta confirmetur. 90.1.5.& 8
Non potest constitui per solam obedientiam. 91.1.10
Non requiritur ad hunc statum, vt fiat votum de aliis consiliis seruandis. ibid.2.12
Status religionis dupliciter constitui potest, vel in communitate, vel in vita solitaria. 91.2.1.& 2
Ad statum religiosum præter tria vota est necessaria promissio, vel traditio facta homini propter Deum. 93.1.6.7.& 8
Item est necessaria obligatio humana reciproca ex parte religiosi, & religionis. 94.1.9.& 10
In statu religioso priuato est necessaria promissio facta homini. ibid.11
Absolutè tamen, & ex sola rei natura non est necessaria hæc promissio, & obligatio. ibid.2.14
Status religiosus sine vxoris solemnibus, cum solis simplicibus constitui potest. 130.1.4.& 30
Verus religionis status secundùm præsens ius sine approbatione Ecclesiæ subsistere non potest. 136.2.1
Status religionis in communitate duplex dari potest. 139.1.10
Verus religionis status in præsenti tempore non datur nisi in communitate approbata. 146.2.27
An potestas iurisdictionis sit necessaria ad statum religiosum. 154.1.1
Vide *Approbatio*, & *Potestas*.
Status religiosus absolutè quoad suam perfectā institutionem incepit in lege gratiæ. 160.2.4
Multorum opinio est incepisse in lege naturæ, vel saltem in scripta. 159.2.1
Status religionis substantialiter à Christo Domino immediatè institutus fuit: est de iure diuino non præcipiente, sed consulente. 164.1.3
Non est tamen à Christo institutus quoad particularem determinationem eius ad talem, vel talem regulam. 165.1.6.& 8
In particulari tamen ab illo fuit institutus quidam religioni perfectæ ac specialis status, ad illum Apostolos congregando. ibid.9.& 10
Status religiosus non solùm doctrina, sed etiam potestate à Christo institutus fuit. 167.1.12
Status religiosus à Christo institutus perpetuò ex tunc in Ecclesia durauit 168.1.2
Status religiosus ab Apostolis deriuatus continuauit in clericis, ac sacerdotibus religiosis. 169.1.5.& 6
Fuit prior, quàm Monachorum, ibid.
Status Monachorum à tempore Apostolorum incepit. 170.2.9
Nunquam fuit intermissus in Ecclesia. 271.1.11
Similiter status Monialium. ibid.12
Status religiosus quoad substantiam semper fuit eiusdem rationis in Ecclesia. ibid.2.2
Quoad accidentia ceremonias, & ritus saltem in genere sumptos, multū conuenit vterque status primitiuæ, & præsentis Ecclesiæ. 172.2.6
Vide *Monachus*, & *Apostoli*.
Subdiaconus, vide *Clericus*, & *Castitatis clericalis*.
Suspensio. vide *Excommunicatio*.

T

Testari, & Testamentum.

Religiosus professus nec validè, nec licitè testari potest sine legitima licentia. 464.1.1
Excipitur casus, in quo pater habens filios professionem emisit antequam de bonis disponeret. ibid.2
Hæc distributio committitur arbitrio patris, non tamen extra filios & monasterium. ibid.2.4
Huiusmodi in Hispania potest præferre aliquem ex filiis in tertia parte suorum bonorum. 465.1.5
Potest quintam partem relinquere filiis, vel alicui eorum, nec tenetur relinquere monasterio. ibid.2.6
An hæc iuris concessio ampliari possit respectu ascendentium, & an possit pater cogi vt illam distributionem ante mortem exequatur. ibid.7
Religiosus non potest facere testamentum etiam de licentia cuiuscumque prælati infra Papam. 466.1.8
Papa non potest dare religioso licentiam testandi irreuocabilem, nisi dispensando in ipso voto paupertatis. 467.1.13
Si testamentum sit factum, & morte confirmatum, licentia non potest reuocari. ibid.2.14
Potest verò si non sit morte confirmatum, & reuocari & annullari à Pontifice. ibid.2.15.& 16
Potest etiam ita confirmari vt sit irreuocabile à testatore. ibid.
Religiosus, si velit, potest reuocare tale testamentum. ibid.15
Potest etiam aliud condere virtute datæ facultatis. ibid.
Hæc facultas testandi est gratia, neque expirat morte concedentis 468.1.17
Requiritur ad dandam hanc facultatem causa legitima. 469.1.19
Religiosi ordinum militarium licitè & validè testari possunt. ibid.2.22.& 24
Probabile est deficientibus filiis legitimis, vel necessariis hæredibus non posse testari sine facultate Pontificis, sed illis succedere religionem. ibid.23

Clerici

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Clerici horum ordinum militarium, & milites sancti Ioannis testari non possunt, faciliùs tamen eis datur licentia à Pontifice. 470.1.25
Vide *Religiosus, & Nouitius.*

Traditio.

Traditio religiosi facta Deo per tria vota, debet ab Ecclesia nomine Dei acceptari. 93.1.6
Traditio differt à promissione Deo facta. ibid. 2.7
Traditio religiosi facta religioni differt reipsa à voto castitatis, quod in se non est donatio, sed promissio facta soli Deo. 104.1.1
Traditio hæc duobus modis intelligi potest inhabilitare ad matrimonium, vel ex natura sua, & consequenter iure diuino naturali, vel ex institutione Ecclesiæ. 105.1.5
De primo modo procedit quæstio, sed impugnatur, & reprobatur. ibid.5.& seq.
Traditio, & promissio non sunt actus necessariò coniuncti, sed possunt separari pro arbitrio libertatis. 106.1.9
Traditio, aut donatio interna Deo facta, quæ habeat vim obligandi per modum pacti, est fictitia. ibid. 2.11
Traditio religiosa duplex, perfecta, & minus perfecta. 107.2.16
De traditione religiosa Scholarium, vel Coadiutorum facta in Societate IESV. ibid. 16, vsque ad 19
Traditio religiosa in aliquo sensu dici potest de iure diuino. 111.2.1
Mon irritat matrimonium subsequens ex vi solius iuris diuini. ibid. 2
Neque etiam adiuncto solo castitatis voto. 112. 1.3
Traditio non est radix solemnitatis in voto paupertatis. 122.2.12, & seq.
Traditio non est proxima, & sufficiens ratio solemnitatis votorum: possunt esse vota cum traditione sine solemnitate. ibid.1.11
Traditio formaliter distinguitur à voto, seu promissione; habent effectus formales diuersos, & possunt ab inuicem separari. 123.1.16, & 17
Vide *Irritare professio.*

Transitus.

Transitus ab vna religione ad aliam in religiosis professis quando & à quo dispensatur. 200.1. 7, & seq.
Vide *Votum religionis. Obedientia solemnis.*

Tutor.

Tutor potest licitè, & validè offerre religioni impuberem, etiam cogendo illum. 210.2.12
Similiter potest, quamuis mater, quæ non sit tutrix, repugnet; non ita mater sine tutoris vel consensu, vel non contraditione. 211.1.14

V

VEstis, vide habitus.

Virgo, & Virginitas.

Virgines olim in suis domibus, in manibus Episcopi profitebantur, & sacrum velum recipiebant, & erant in perfecto religionis statu. 92. 1.2.& 502.2.16
In virginibus impositio veli erat professio religionis. 170.2.5
Virginitas non honoratur nisi per votum. 90.2.8
Vide *Christus. B. Maria. Apostolus, & Castitas.*

Vita.

Vitam nemo potest vendere, nec ius, quod in illam habet, à se alienare. 395.1.2

Voluntarium.

Voluntarium indirectum sufficit ad peccatum. 294.1.9

Voluntas.

Voluntas Prælati duplex, efficax, & inefficax, & quam vim habeat. 625.2.3, & 4
Vide *Obedientia simplex.*

Votum.

Votum paupertatis, castitatis & obedientiæ religiosæ, virtualiter continent omnia alia consilia perfectioni conducentia. 88.1.15, & 16
Votum, & promissio humana de re pia distinguuntur, & separari possunt inter se. 90.2.7
Per vota religiosa transfert religiosus dominium sui in Deum speciali modo se tradendo. 93.1.5
Votum solemne & simplex distinguuntur. 95.2.1
Conueniunt in communi, & essentiali ratione voti. ibid. 2
Votum solemne differt à simplici addens aliquid quod simplex non includit. 91.1.
Vide *Solemnitas. Obedientia. Paupertas. Castitas.*
Votum vt sit solemne, debet esse externum, & visibile, & non solùm m[illegible]
Debet etiam esse aliquo modo publicum. ibid.
Vt votum sit solemne substantialiter, requiritur, vt vnus promittat, & alius acceptet nomine Ecclesiæ, seu Dei, ad hoc habens potestatem legitimam. 97.1.7
Potest dari votum accidentaliter, & non substantialiter solemne. ibid.9
Aliquæ extrinsecæ conditiones requiruntur vt Votum sit validum, & solemne, & tamen sunt distinctæ à voto, & eius solemnitate. 98.2.1[illegible]
Votum substantialiter solemne, dicitur solemne simpliciter; accidentaliter verò, secundùm quid. 99.1.15
Est moraliter necessarium, vt vota quibus status religionis constituitur, sint solemnia saltem accidentaliter. ibid. 6
Absolutè tamen, & simpliciter non est hoc necessarium. ibid.2.17
Vota substantialiter solemnia sunt conuenientissima, non tamen simpliciter necessaria ad statum religiosum. ibid.18
Tria vota oblati facta etiam in religione approbata, sed non prout approbata est, non sunt solemnia, neque reddunt inhabilem ad matrimonium, neque incapacem prorsus ad dominium. 281.1.32
Votum potest fieri ex solemni simplex. & ex simplici solemne, per extrinsecam mutationem independenter à voluntate vouentis. 117.1.1
Notandum in hac materia circa vota Societatis IESV. ibid. 2, & 5
Votum solemne, & simplex non differunt specie. 118.1.6,7, & 8
Vota de rebus perpetuis non fiebant ante legem gratiæ, quia superabant perfectionem illius status. 161.1.6
Votum simplex à Deo immediatè acceptatur, solemne verò mediante homine potestatem habente. 167.2.14
Tria vota religionis solemnizantur simul, neque potest vnum sine alio solemnizari, secundùm ius ordinarium. 128.2.22
Præter tria vota religiosa non dantur alia solemnia substantialiter. ibid.
Vide *Promissio.*

Votum Castitatis,

Votum castitatis non est annexum sacris ordinibus ex se, sed ex institutione Ecclesiæ. 53.1.4

Solum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Solum votum castitatis ordinibus sacris, & religiosæ professioni annexum est solemne, & nullum aliud impedit matrimonium postea contrahendum. 97.1.9

Votum solemne castitatis habet duos effectus morales, scilicet dirimere præcedens matrimonium ratum, & non consummatum: & simul impedire, atque annullare postea contractum. 100.1.1

Votum castitatis solum per se non inhabilitat ad matrimonium. 101.1.5.6.& 7

Votum potest esse solemne, & tamen non irritare matrimonium, ex sententia Vasquez. ibid. 2.8. & 10

Refutatur hæc opinio. 102.1.11.& 17

In hoc differt votum solemne castitatis à simplici, quòd solemne irritat matrimonium, non verò simplex. ibid.

Votum substantialiter solemne dicitur illud, quod inhabilitat ad matrimonium. ibid. 2.12. 1[illegible].& 14

Votum castitatis duplex, vel triplex distinguit Medina, & simil[illegible] promissionem ab ipso [illegible]consensu, [illegible] voto. 105.2.7

Reprobatur opinio. 106.1.8

Potest dari votum simplex castitatis, quod sit pura promissio, & nullam habeat adiunctam traditionem. ibid.9

Votum solemne castitatis semper habet aliquam traditionem adiunctam quæ non ipsi Deo immediatè, sed per ministros suos fit. 107.1.13

Potest dari votum castitatis cum traditione, & non esse solemne. ibid.2.14

Ostenditur in voto emisso post biennium in Societate IESV. ibid.15

Vota simplicia Societatis quare non sunt solemnia. 111.1.10

Votum castitatis religiosæ si professio sit nulla, manet simplex, & non dirimit matrimonium. 115.2.8

Votum solemne castitatis sacri ordinis, & religionis, qualiter conueniant, & differant. 119.1.10.1[illegible].& 12

Votum solemne castitatis adæquatè diuiditur in votum ordinis, & religionis, & nullum aliud de facto datur. ibid.2.13

Votum castitatis Religiosæ non dirimit matrimonium ex iure naturali neque diuino positiuo, sed tantùm Ecclesiastico. 134.2.25. vsque ad 28

Votum castitatis ante legem gratiæ non fiebat nisi ex speciali Dei reuelatione. 161.1.6

Per votum castitatis non donatur castitas ipsa, sed promittitur eius obseruatio. 106.1.9

Castitas non consistit quasi in habitu, vel in re aliqua permanenti, sed in carentia actuum libidinis voluntaria. ibid.

Vide *Solemnitas. Peccatum. Castitas, Apostolus. Christus, & Societas* IESV.

Votum Paupertatis.

Votum paupertatis potest esse simplex. 120.1.1

Per se, & ex sua natura non priuat dominio bonorum. ibid.2

Potest esse solemne. ibid.2.3

Non solemnizatur nisi in solo statu religioso per professionem rigorosam. 121.1.4

Non est annexum ordinibus sacris. 120.2.3

In quo conueniant, & differant votum simplex, & solemne paupertatis. 121.1.5.6.& 7

Votum paupertatis non fiebat tempore legis veteris. 161.2.7

Vide *Solemnitas. Paupertas simplex solemnis. Traditio. Apostolus. Christus.*

Votum obedientiæ.

Votum obedientiæ potest esse duplex. 124. 1.1

Votum religiosæ obedientiæ est obediendi homini. ibid.

Votum obedientiæ non est annexum ordinibus sacris. ibid.2

Votum obedientiæ solemne inuenitur solùm in professione religiosa. ibid.1.2.& 3

Votum obedientiæ non superfluè additur traditioni religiosæ. 126.1.12

Vide *Solemnitas. Obedientia simplex, & solemnis. Peccatum. Traditio. Apostolus.*

Materia voti obedientiæ non solùm sunt res cadentes sub præceptum, sed etiam sub consilium. 89.1.1

Vide *Societas* IESV.

Votum religionis.

Votum religionis emittere per se loquendo, est optimum. 175.1.2

Vt validè fiat, sufficit ætas capax peccati mortalis. ibid.2.3

Vt congruè fiat, requiritur matura ætas, & deliberatio, maior, quàm ad alia vota. Non est pueris consulendum, neque est firmum ante annos pubertatis factum, nam irritari potest à parentibus. ibid.

Votum sub hac forma emissum, *si futurus sim religiosus, ero in tali religione*, est validum, & obligat solùm in specie; non tamen est propriè votum religionis, nec reseruatum. 176.1.4

Votum religionis si vouens intentione, ac promissione sua designauit tempus, pro illo obligat; si verò promisit absolutè, obligat ad statim, per se ac moraliter loquendo. ibid 5

Quibus modis cessare, vel auferri possit. ibid. 2.6

Non cessat per negligentiam, aut voluntariam dilationem vouentis. ibid.

Ad differendam illius executionem sufficit non solùm impedimentum positiuum, sed negatiuum, & causa rationabilis, & tenera ætas, defectus scientiæ, & similia. 178.1.7

Votum religionis obligat ad procurandum ingressum, & non ad aliud ante ingressum. 177.1.1

Non obligat ad castitatem, nec ad alia vota, & onera religionis. ibid.2

Obligat verò ad cauenda impedimenta religiosi status. v.g. matrimonium. ibid.

Vouens tenetur ingredi religionem, si admittatur. ibid.3

Quando censeatur fecisse quod in ipso est sufficienter, vt propter repulsam liber maneat à voto. ibid.2.4

Vouens religionem, vt monasterium in indiuiduo, ibi solùm tenetur petere, & ingredi, & non alibi, etiamsi inuitetur. ibid.

Vouens non tenetur sæpius petere, neque post repulsam si inuitetur ingredi, nisi aliud constet de intentione, & promissione facta. Item non tenetur petendo manifestare votum. 178.1.7

Vouens religionem in specie tenetur in multis locis ingressum procurare. ibid.2.8

Tenetur discurrere per omnia monasteria talis religionis, quando contrarium non constat, aut præsumitur de illius intentione, ordinariè autem, præcipuè in fœminis præsumendum. ibid.9

Non requiritur, vt discurrat per omnia monasteria

(c) 2007 Ministerio de Cultura

steria formaliter, sed vel formaliter, vel virtualiter. 180.1.15

Aliquando sufficiet adire tria, vel quatuor monasteria, aliquando plura, aliquando duo, vel etiam vnum. 179.1.11

An teneatur petere, & ingredi arctiora monasteria eiusdem religionis, quando in laxioribus non recipitur: regulandum ex intentione vouentis. ibid.2.12

Votum religionis in genere non impletur ingrediendo aliquam ex militaribus. ibid.14

Impletur verò ingrediendo ordinem clericorum ordinum militiarium. ibid.

Non ita si fiat ex militibus sancti Ioannis; si tamen ingrediatur, non est damnandus. 180.1.15

Si vouens, post factam diligentiam sufficientem, in nulla religione recipiatur, non tenetur ad tria vota emittenda in manibus Episcopi. ibid. 2.18

Manet omnino liber à voto. 181.1.20

Votum religionis impleri potest in Societate IESV, in quocumque gradu, vnde si in nulla religione admittatur, sed solùm in Societate, in gradu tamen non professorum, tenetur ingredi in alio gradu. ibid.19

Vouens religionem, vt recipiatur, tenetur remouere impedimentum leue, quod est in sua potestate; non ita graue, v.g. Grammaticam addiscere respectu hominis grandioris ætatis, excepto, si hoc præuidit, & adhuc se voto obligauit; si verò nolit ediscere, tenetur fieri religiosus laicus, si ita recipiatur. ibid.21

Vouens absolutè religionem, tenetur ingredi ad gradum sacerdotum, vel laicorum, dummodo aliud non intenderit. ibid.2.22.& 23

Vouens religionem in gradu laicorum, si non recipiatur nisi priùs addiscat aliquod officium, si est facile, tenetur addiscere, non ita si est difficile, vel facile, sed non necessarium vt religioni sit idoneus; excepto si hoc præuidit. 182.1.24

Votum ingrediendi vel etiam perseuerandi ad quid, & quomodo obliget. 354.1.24

Vouens absolutè religionem non tenetur ad profitendum si intra annum nouitiatus ex causa sufficienti iudicat sibi non expedire illum statum. 182.2.1

Si verò iudicet conuenientem, tenetur, & si exeat, tenetur iterũ ingredi, & profiteri. ibid. 2

Potest dari votum ingrediendi solùm, & non profitendi. ibid.

Hoc votum non est propriè religionis. 183.1.3

Votum religionis, absolutè loquendo, obligat ad profitendum. ibid.3

Assignantur causæ sufficientes ad prudenter iudicandum non expedire in religione profiteri, vt vouens sine voti violatione possit exire. ibid.2.5

An qui ex causa rationabili intra annum probationis egreditur liber omnino maneat à voto. 185.1.10

Vouens religionem in genere, vel in specie si ex causa sufficienti egrediatur, vel si eiiciatur, dummodo nec directè nec indirectè id procurauerit, manet omnino à voto liber. ibid. 11. 12

An votum expressè & directè profitendi obliget ad perseuerandum. 185.2.1 & 2

Votum profitendi seu perseuerandi nec prohibetur neque irritatur à Concil. Trid. 187.1. 6. & 7

Non est improbabile, quòd indirectè ex mutatione materiæ sit inualidum. ibid.7

Votum profitendi non impedit valorem professionis. ibid.

Votum perseuerandi, nisi aliud intendat vouens, solùm obligat ad non egrediendum sine iusta causa. ibid.2.8

Si verò voluit absolutè & expressa intentione se obligare ad perseuerandum, ad id obligatur. 188.1.10.

Assignantur casus in quibus adhuc non obligat tale votum. ibid.2.12

Habens tale votum si voluntariè sine iusta causa egrediatur, tenetur redire ad profitendum; non ita si cum causa legitima. 189.1.13

Si causa legitima egrediendi non est perpetua, illa cessante tenetur iterum ingredi. ibid. 1

Oppositum tamen probabiliter in praxi sequi potest. 189.2.15

Si inuoluntariè eiiciatur propter causam perpetuam & adæquatam, ext[illegible], propter temporalem, illa cessante tenetur redire. ibid.16

Votum religionis post matrimonium consummatum obligat ad ingressum vel mortuo, vel cõsentiente coniuge. 190.1.2.& 329. 1.16

Votum ingrediendi religionem etiam sine consensu coniugis si vouens liber perpetuò sit à reddendo debito, obligat statim. 190.2.3

Votum hoc etiam illicitè non impletum non obligat ad castitatem. ibid.4

Votum religionis factum post matrimonium ratum, non consummatum, obligat ad ingressum, & abstinendum è prima copula tam petendo quàm reddendo. ibid.5

Si talis consummat matrimonium, peccat in prima copula, non ita in aliis; & solùm tenetur ingredi religionem mortuo vel consentiente coniuge. 191.1.6

Si alius coniux petat debitum, dando facultatem, vt non obstante matrimonij consummatione possit ingredi religionem, adhuc non licet talis copula habenti votum. ibid.

Post elapsos duos menses à iure præscriptos ad ingrediendum religionem habens tale votum peccat consummando matrimonium, & tenetur nondum consummato matrimonio si coniux non contradicat ingredi religionem. ibid.7

Si post duos menses statim alter coniux petit debitum, tenetur redderere, neque peccat consummando matrimonium. ibid.8

Si verò non petit per multum tempus, quamuis postea petat, tenetur ingredi religionem, & non consummare matrimonium. ibid.9

Nunquam in hoc casu licet habenti tale votum petere debitum, & consummare. ibid.10

Votum religionis post sponsalia de futuro etiam iurata, obligat, & dissoluit illa. 192.1.11

Votum religionis post sponsalia non obligat ad non contrahendum matrimonium absolutè, sed cum intentione & periculo consummandi. ibid.12

Si habens tale votum ingrediatur religionem & egrediatur, tenetur implere promissionem sponsaliorum, si alter velit. ibid. 2.14

Per votum religionis non extinguuntur, sed suspenduntur sponsalia. ibid.

Votum

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Votum religionis factum ante omnia sponsalia tam de præsenti, quàm de futuro, obligat per se ad non contrahendum, nec promittendum matrimonium. ibid. 15
Vide *Castitas simplex.*
Votum religionis factũ ab impubere potest à parẽtibus irritari ante annos pubertatis. 193.1.3
Etiam post annos pubertatis, si filius post pubertatem expresse illud non confirmauit. 194. 1. 6.& 7
Si pater ratum habuit tale votum filij post pubertatem, iam non potest irritare ibid.2.8
Si verò ratum habuit intra pubertatis annos, adhuc intra illos potest irritare. ibid.9
Si pater nunquam confirmauit votum, vel quia nesciuit, vel quia noluit approbare, aut irritare, adhuc potest post annos pubertatis illud irritare. 195.1.10.& 12
Votum religionis à filio pubere factum etiam inuitis parentibus, est validum, nec potest irritari. ibid.2.14
Votum transeundi ad arctiorem religionem à nouitiis, &c. non potest prælatus irritare. 196.1.15
Votum religionis est Papæ reseruatum. 196. 1.1.
Votum religionis non approbatæ ab Ecclesia non est reseruatum. ibid.
Votum religionis in genere, & in specie est reseruatum. ibid.2.3
Votum ingrediendi Societatem IESV in particulari est reseruatum. ibid.4
Votum religionis clericorum militarium est reseruatum. 197.1.5
Votum religionis militaris sancti Ioannis est reseruatum; non ita in aliis ordinibus militaribus. ibid.
Votum ingrediendi, & perseuerandi est reseruatum. ibid.6
Item ingrediendi solùm. ibid.2.7
Si votum religionis fiat cum expressa intentione ingrediendi & non perseuerandi, probabiliter est nullum. ibid.8
Si verò sub expressa conditione ingrediendi & probandi, & exeundi, si non placuerit, est validum, & reseruatum. ibid.
Votum Religionis strictæ non est reseruatum, potest ab Episcopo dispensari vt in laxiori impleatur. 198.2.2
Hoc votum non potest ab Episcopo dispensari cum professis, cum nouitiis verò potest. ibid.3
Item neque Episcopus cum professis sibi subditis, neque prælatus religionis possunt in hoc voto dispensare post Conc. Trident. 200. .7
Si tamen votum impleatur in religione æquali, vel strictiori, possunt dispensare. ibid.
Generalis Societatis IESV potest dare licentiam subditis transeundi ad aliam religionem paris laxioris, aut strictioris disciplinæ. ibid.
Prælati religionis possunt cum subditis dispensare in voto transeundi ad arctiorem, antequam transeant, post transitum verò, & professionem, nequeunt dispensare vt ad priorem redeant. ibid.8
Votum religionis arctioris à seculari factum, non potest iure ordinario dispensari à prælato laxioris in qua postulat recipi. ibid.2.9
Ex priuilegio possunt aliqui. ibid.
Hoc priuilegium dispensandi cum ingrediente potest concedi vel superioribus ipsis, vel religioni immediatè; si primo modo concedatur, tenetur qui vult ingredi aperiri prælato suum votum; non ita si secundo modo. ibid.
Vide *Ingressus religionis.*
Habens votum strictioris religionis non peccat ingrediendo laxiorem quæ habet à sede Apostolica ad hoc priuilegium, quamuis non habeat causam specialem præter voluntatem. ibid.10
Item prælatus sine alia causa potest cum eo licitè dispensare. 201.1.11
Dispensatio cum professo vt transeat ad laxiorem religionem requirit causam, neque Papa potest priuilegium concedere ad hunc transitum sine causa rationabili. ibid.
Quæ causæ sufficiant ad hanc dispensationem. ibid.9.& 459.1.11
Votum simplex strictioris religionis extinguitur per professionem in laxiori; & bene cum illo commutatur. 74.1.19.& 23
Votum religionis non est commutabile propria authoritate in statum Episcopi. ibid.2.21
Votum religionis ante Episcopatum emissum non est per se irritabile à Papa sed dispensari potest. 76.1.5.& 6
Causa ad dispensandum in illo debet esse specialis suæ Ecclesiæ necessitas. ibid.2.7
Votum religionis nec commutatur, nec extinguitur, per Episcopatum; & talis peccat assumendo Episcopatum sine dispensatione, & tenetur renuntiare, & implere votum. 71. 1. 3. 11.16.18.& 19
Vide *Episcopus, & Filius.*
Votum ingrediendi certam religionem etiam cum promissione eidem facta extinguitur ingrediendo laxiorem. 72.1.7
Vide *Ingressus religionis. Frater. Societas* IESV.
Vt commutatio voti religionis commodè fiat, regulariter loquendo debet illi adiungi aliquid dispensationis. 201.2.1
In quas res possit commutari. ibid.2
Potest commutari in votum sacerdotij, vel continentiæ perpetuæ, additis aliis piis operibus perpetuis, vel æquiualentibus. ibid.
Votum religionis arctioris non potest commutari in votum ingrediendi, & perseuerandi in laxiori. ibid.
Per generalem potestatem cõmutandi vota, potest commutari votum religionis particularis, si cõcurrant aliæ cõditiones necessariæ. ibid. 3
Votum pœnale potest commutari in materiam minùs grauem, vt v. g. votum religionis strictioris in laxiorem, si vouens libentiùs illam ingrediatur. ibid.4
In commutatione voti religionis æqualitas quomodo consideranda & facienda. 202.1.7.& 11
In hac commutatione habenda est ratio horarum Canonicarum. ibid.2.8
Item ieiuniorum & aliorum operum austeritatis, saltem prout in aliqua religione minùs austera exercentur. ibid. 10
Vide *Commutatio.*
Votum simplex religionis solemnizari suscipiendo habitum illius etiam nouitiorum proprium, ita vt dissoluat præcedens matrimonium ratum, & dirimat contrahendum, opinantur aliqui. 353.2.22.& 23
Reiicitur hæc opinio. 354.1.23.& seq.
Votum non ingrediendi religionem per se loquendo est nullum. 68.2.5.& 13
Votum simplex religionis factum ab vxore ante

(c) 2007 Ministerio de Cultura

vel post matrimonium ratum, & non consummatum, non potest à marito irritari, sed debet impleri, & non potest licitè matrimonium cum illo consummari. 524.2.1

Vsus, & Vsusfructus.

Vsusfructus definitio, & explicatio. 399.2.6

Quid sit vsus quoad ius. ibid.7

Differentia inter vsumfructum & vsum eiusdem rei. ibidem

Vsus rerum quæ vsu consumuntur, separari potest à dominio respectu eiusdem. 429.2.25

Vsusfructus quod vtilitatem potest manere apud professum. 452.2.3

Probabile est ius quidem manere in ipso religioso, quamuis commoditas transeat in monasterium. ibid.4

Non extinguitur vsusfructus per votum solemne paupertatis, sed manet tam commoditas illius, quàm ius ad illam in monasterio. 453.1.6

Pensio per solemnem paupertatem extinguitur, & non transit ad monasterium. ibid.2.7

Ex vi paupertatis ante Concil. Trident. licebat religiosis habere bona stabilia, & annuos reditus ex prælati licentia. 454.1.3.& 4

Post Concilium negant absolutè aliqui hoc licere. 455.1.5

Commmunis sententia affirmat absolutè licere. ibid.2.7.& 12

Quid circa hoc prohibeatur, vel de nouo præcipiatur à Concil. 456.1.8.vsque ad 11

Consuetudo Monialium & aliæ similes habendi certos reditus, quomodo liceat iuxta Concil. 457.1.13.& 14.463.2.24

Vide *Paupertas solemnis.*

Vsus rationis, vide *Carentia.*

Vxor, vide *Coniux.*

FINIS.

(c) 2007 Ministerio de Cultura

(c) 2007 Ministerio de Cultura

(c) 2007 Ministerio de Cultura

43-B

(c) 2007 Ministerio de Cultura

Suar[illegible]
De Religione.
T° 3.

4154

291.